नं० ४९०६

नाम - विद्यार्णवः

कर्ता - प्रगल्भाचार्यः विष्णुशर्माचार्यशिष्यः

पत्र संख्या - ८९३ पत्राणि सं० ×

विषयः - तन्त्रम्

२

५

5

६

6

९

9

१०

नास्ति २६६४ सं ३६८।

नास्ति

पुत्रप्रदविधान ६९२
महाशांतिविधि ५७०

४७० ६

४९०६
विधा...

विद्या
र्णव.
प्र.
१

ॐ श्रीगणेशाय नमः ॐ उद्यत्सूर्यसहस्रभास्वरतनुः सूक्ष्मातिसूक्ष्मा परा विद्युत्पुंजनिभेंदुकोटिसदृशी धामत्रयाध्यासिनी तत्तेजस्त्रितयात्मि
केकमुनिभिर्वाकामशक्त्याख्ययुक्तैः ठैश्चाद्विशरैस्तैर्भिः परिणतानित्यात्मिका पातु वः १ या श्रीमधुमती शक्तिर्जगच्चैतन्यरूपिणी साक्षा
मेवस्वतो नित्यमालिनी विश्वविग्रहा २ सतत्त्वं समालोड्य तस्य कौलाभिधा पृथक् प्रकाश्यते परा तत्त्वं मया विद्यार्णवाभिधं ३ मधुमत्यास
स्या महादेव्यास्तादात्म्यकादिसंज्ञके कालीमते तु मालिन्यास्तादात्म्यतां त्रिकाविदः ४ शब्दविंशत्युत्तरैर्नैर्मूललक्ष्मैः शिवमयैः पृथक् षोड
शस्वरसंभिन्नैः पूर्णमण्डलसंज्ञकैः ५ षड्विंशत्कुणितैः सिद्धकालनित्यास्वरूपकैः नवात्मकै राशिभेदाद्द्विगुणीकृतविग्रहैः ६ तद्द्विगुणम
यैस्तैस्तैर्यैस्ताद्विगुणीकृतैः तत्तद्देवतामूर्तिः प्रोक्ता वेदप्रकारिकाः ७ षट्त्रिंशत्तत्त्वसंपूर्णा सर्वमंत्रफलप्रदा देवी मधुमती यात्तु तादात्म्य
कादिसंज्ञके ८ आम्नायसमया पंचपंचिकापीठदर्शनैः उत्पत्तिस्थितिसंहारभेदैर्द्वंद्वसमेयैर्मताः ९ मालिनी कथ्यते यात्तु तादात्म्यका
लिकामते मतद्वयपरिज्ञानाच्छिवतुल्यो भवेन्नरः १० कालतत्त्वमतव्याप्तिसंप्रदायो गभावनाः स्थूलं सूक्ष्मं परं पारं बीजशक्त्यणुपल
वान् ११ तत्तत्क्रमं तदाचारं तदुत्पत्तिं तदर्चनं गुरुतः शास्त्रतो ज्ञात्वा तत्तत्क्रमेण पंतेद्द्वितः १२ आद्यंतमध्यवर्दितत्रयादिमध्यातसंयुतः अ
नादितत्त्वसंयोगी परतंत्रस्वतंत्रवित् १३ विदध्याद्यजनं देव्याः फलं स्यादन्यथान्यथा गुरुक्रममविज्ञाय पूजयेद्यः परां शिवां १४ सा पूजा
निष्फला ज्ञेया भस्मन्यर्पितहव्यवत् तस्माद्यत्नेन विज्ञेया मूलानुरूपपरंपरा १५ ज्ञात्वा गुरुमुखात्तन्तिं संप्रदायमतं द्वितः प्रपदं स्मरण
कुर्यान्मंत्रवीर्यस्य सिद्धये १६ कुर्याम्नायक्रमेणैव कामराजक्रमेत्तथा लोपामुद्राक्रमेणैव सामान्यक्रमपक्षव १७ विद्यावतारविद्यापि
कुलानां गुरुसंततिं पंचायतनदीक्षायां पंचाम्नायमयेष्वपि १८ मतद्वयविधौ ज्ञात्वा तत्साकर्ष्यं च यत्नतः कुरुते भजनं देव्याः सो भीष्ट
फलमश्नुते १९ अन्यथा कुरुते पूजां साभिचाय कल्पते परापरासादं मंत्रस्य श्रीविद्याषोडशाक्षरी २० कालिकादक्षिणा चैव मालिनी
श्रीगुरोर्मनुः चरणं नवनाथाश्च मूलविद्याश्च षोडश आधारषट्कविद्याश्च संविद्व्यक्तश्चैव च चतुःषष्टिमहामंत्राः कुह्वास्तायेष्ववस्थि
ताः २१ एतेषां स्मरणान्मर्त्यः शिवतुल्यो भवेत्क्षणात् गुरुक्रमस्य ज्ञानतः मंत्रसिद्धिममीत्युच २२ ईशानो व्यक्तसूक्ष्मश्चाघोरश्च ततः

ॐ
१

परं एते पंचैव सिद्धौघाः प्रथमस्तु परेश्वरः २६ विश्वेश्वरो द्वितीयस्त्वाऽघोरो देवेश्वरस्ततः संवर्तेश्वरसंज्ञश्च ततो दीपेश्वरस्ततः २७ नवात्मे
श्वरसंज्ञश्च मानवौघाः षडीरिताः एते कुलाभिधा ज्ञेया गुरवः कुलमार्गगाः २८ कुलशास्त्राहृताश्चैव कुलमंत्रार्थवेदिनः कुलासनोप
विष्टाश्च कुलतंत्रपरायणाः २९ कुलालिंगनसंभिन्नमुद्रिताशेषनामसाः महारसरसोल्लासनिमग्नाकुलसंयुताः ३० दशहस्ताः पंच
मुखा मुण्डमालाविभूषिताः उद्यत्सूर्यसहस्राभाः शशांकिताः करुणोद्यताः ३१ खड्गं खेटं कपालं च त्रिशूलं मुद्गरं तथा खट्वांगं शरचापे
च दधानाश्च वराभये ३२ तुरीये यामिनीयामे कुंडलिन्या महोज्ज्वले नेत्रविसर्गादधोभागे लान्ताख्ये समप्रभे ३३ चिंतनीयाः प्रयत्नेन वि
द्यासंसिद्धिहेतवे एतान्कुलगुरून्यत्नाच्चिंतयति साधकः तस्य पूजाजपश्चैव स्नानदानादिकं तथा एतान्कुलगुरून्ध्यायेद्धृद्धीन्मनागु
दीक्षितः ३५ ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रश्च ईश्वरश्च सदाशिवः इच्छा ज्ञाना क्रिया चैव कुंडली मातृका परा ३६ एकादशैते दिव्यौघाः आदिना
थस्ततः परा अचिंत्यनाथो चिंत्या च अव्यक्तोऽव्यक्तिका ततः ३७ कुलेश्वरः कुलेशी च सिद्धौघा नागसंख्यकाः ३८ तुलीशश्चैव सिद्धा
च सिद्धः कुब्जा ततः परं गगनश्चातुली चैव चंद्रगर्भस्ततः परं ३९ वालिभागी च मुक्तश्च महिला ललितस्ततः शंखश्च श्रीकंठसंज्ञश्च श्रीकं
ठा चापरेश्वरः परेश्वरी कुमारश्च सहजा रत्न एव च ज्ञानदेवी ततो ब्रह्मानादिनी चाप्यजेश्वरः ४० महिला च प्रतिष्टश्च सहजा शिव एव च
प्रतिभा च चिदानंदः सहजा च तथैव च ४१ श्रीकंठानंदविद्ये च शिवश्च सहजा ततः सोमश्च सहजा चैव संविच्च सहजा ततः ४२ विद्युपो विद्यु
पा चैव भैरवो भैरवी तथा आनंदो नंदिनी चैव ततः कामेश्वराभिधः ४३ कामेश्वरी च कमलः सहजातिनयात्मकाः मानवौघाः स्मरापते
वराभयकरांबुजाः ४४ विद्यावतारगुरवो न्यस्तव्या गगनांबुजे एतेषां क्रमश्च गुरवो विद्यायाः शांभवक्रमे ४५ व्योमातीता च व्योमेशी
व्योमगा व्योमचारिणी व्योमस्था चैव दिव्यौघाः पंचैवाः परिकीर्तिताः ४६ उन्मनः समनश्चैव व्यापकः शक्तिरेव च ध्वनिश्च ध्वनिमात्रा ना
दश बिंदुस्ततः परं ४७ बिंदुश्चाकाशशक्तांताः सिद्धौघा नवसंख्यकाः परमात्मा शांभवश्च चिन्मुद्रो वाग्भवस्ततः ४८ लीलेशश्च संभ्रमेश्च

वचित्प्रसन्नस्तथैवच विष्वक्सेनश्चैते मानवौघाः नवसंख्याः प्रकीर्तिताः ४९ विद्यायाः गुरवश्चैते कुर्य्यान्नाम्नायकमस्य च षोडशपुणसके श्चैतान्नववर्षं
क्तिक्रमाद्यजेत् ५० देव्याः षट्प्रदेशोत्तु विष्णाते स्युर्गुरुक्रमे कपिलोत्रिर्वसिष्ठश्च सनकश्च सनंदनः ५१ भृगुः सनत्सुजातश्च वामदेवश्च ना
रदः गौतमः शौनकः शक्तिर्मार्कण्डेयश्च कौशिकः ५२ पराशरः शुकश्चैवांगिराकण्वस्तथैवचः जाबालिश्च भरद्वाजो वेदव्यासस्तथै
वच ईशानो रमणश्चैव कपर्दी भूधरस्ततः सुभटो जलजश्चैव भूतेशः परमस्ततः ५४ विजयो भरणश्चैव पद्मेशः सुभगस्ततः विशुद्धः स
मरश्चैव कैवल्यश्च गणेश्वरः ५५ सुपाद्यो विबुधो योगो विज्ञानोऽनंगविभ्रमौ दामोदरश्चिदाभासश्चिन्मयश्च कलाधरः वीरेश्वरश्च मंदार
स्त्रिदशः सागरो मृडः हर्षः सिंहश्च गौडश्च वीरो घोरो ध्रुवस्ततः ५७ दिवाकरश्चक्रधरः प्रमथेशश्चतुर्भुजः आनंदभैरवो धीरो गौडः पावक
एवच ५८ पाराचार्य्यः सत्यनिधी रामचंद्रस्ततः परं गोविंदः शंकराचार्य्य एकसप्ततिसंख्यकाः ५९ शंकराचार्य्यशिष्याश्च श्रुतेर्दृशाष्टप्र
व्रताः देव्यात्मानोऽष्टधात्मानो निग्रहानुग्रहक्षमाः ६० शंकरः पद्मपादाख्यो बोधयोगी वीरणएवच आनंदतीर्थनामा च पंचैते भिक्षवः
स्मृताः ६१ सुंदरो विष्णुशर्मा च लक्ष्मणो मल्लिकार्जुनः त्रिविक्रमः श्रीधरश्च कपर्दी केशवस्ततः ६२ दामोदरश्च विख्याताः गृहिणो नवसं
ख्यकाः मठपीठोपपीठादिपरस्पर्युक्तस्मदीरिताः ६३ अंत्येष्टिकृत्त्वं कराख्यो विविक्ताश्रमसंयुताः देव्यात्मनः शंकरस्य विख्याताः शि
ष्यसंततिः ६४ पद्मपादस्य षट् शिष्या माणुलः परपावकः निर्वाणगीर्वाणश्चैव चिदानंदः शिवात्मकः ६५ विविक्ताश्रमिणो धीरा मौ
निनस्तु क्रमतत्पराः विचरंति तथा लोके तत्तच्छिष्यपरंपराः ६६ बोधयोगस्य हरवः शिष्याद्विविधा भुवि केरले गीर्वाणेंद्रस्य वै शिष्या विद्वद्गीर्वा
णएवच ६७ तच्छिष्यो विबुधेंद्रः स्यात्सुधीन्द्रो विबुधस्य च तच्छिष्यो मंत्रगीर्वाणस्ततः सुर्विविधानराः ६८ आनंदतीर्थनाम्नस्तु शिष्याः
सर्वे गृहिणो भुवि आराध्यपादुकापीठसंप्रदायविदो भुवि ६९ सुंदराचार्य्यशिष्यास्तु विविधाः पीठनायकाः भिक्षवो गृहिणः सर्वे सुंदरापूर्व
पीठके ७० श्रीविष्णुशर्मणः शिष्यः प्रगल्भाचार्य्यपंडितः तच्छिष्येण मया शोके ग्रंथोऽस्मिन्स्मारितां गताः आविरासीज्जगद्धात्री महामायाम

व्रतः इति प्रोवाच भो वत्स शृणु त्वं वरमीप्सितं ७२ नदोक्तवान् हे मातर्मत्कृतं ग्रन्थमुत्तमं दृष्ट्वा गुरुक्रमं मंत्रानुक्रमत्वेन विभाव्य मां ७३ दीक्षां
विनापि भक्त्या त्वां ये जपंति च साधकाः तेषामन्तिरयां सिद्धिर्भवत्विति मे मेप्सितं ७४ सुप्रसन्ना ततो देवी तत्तथैव भवत्विति एवं दत्वा मुदाप्यंतर्हि
ताऽसौ गुरुसंततेः ७५ ज्ञानमात्रेण सा देवी तुष्टा भवति निश्चयात् जगद्गुरोः शंकरस्य शिष्यो लक्ष्मणदेशिकः ७६ लोके विख्यातिमात्र्
फलपसाविषयाश्रिया प्राप्यावस्थांतरीयां तु वीतरागो महीतले ७७ विचरन् प्रोष्ठदेवस्य राजधानीसमाश्रितः प्रोष्ठस्तस्मै ददौ वेश्म
भूषान्नपरिचारकान् ७८ एकदा तत्सभामध्ये तस्मिंस्तिष्ठति लक्ष्मणे नानावस्त्रनिवस्त्राणि राज्ञे ददुरुपायनं ७९ द्वीपांतरात्समा
नीयवाणिज्ये ये नियोजिताः राजा ददौ लक्ष्मणाय तानि वस्त्राण्यनेकशः ८० समादाय निजागारे लक्ष्मणो देशिकोत्तमः कुण्डे विष्णुक्रमार्गे
ण वह्निं संस्थाप्य यत्नतः ८१ तानि वस्त्राणि हुतवान् दिव्यात्माभक्तिभावतः तच्छ्रुत्वा प्रोष्ठदेवोपि विपरीतं स हृदि स्मरन् ८२ पुनर्ददौ स्वामिवासां
सि मूल्यकृत्वा घयत्नतः इत्युक्त्वा प्रेषितो हन्तो वस्त्रार्थं लक्ष्मणांतिके ८३ तदा सक्रोधचित्तः सन् राज्ञे शापं ददौ तदा निर्वंशी भव प्रो
ष्ठा ब्रह्मस्वस्यापहारकः ८४ इति वाक्यं सिद्धेवीनो याचयित्वा पुनर्ददौ ततस्तन्नगरं त्यक्त्वा गतो सौ दक्षिणापथं ८५ ततोद्विग्नमनाः
प्रोष्ठस्सदेशे लक्ष्मणस्य तु प्राप्य तं प्रार्थयामास मयि देव कृपां कुरु ८६ इति तुष्टमना विप्रः प्रोवाच वचनमुत्तमं राजन्मम वचो लोके ह्यमो
घं तन्निबोधय ८७ तथापि तव भक्त्याहं संतुष्टः सन् ब्रवीमि ते भविष्यति तवापत्यं तत्सुखेन भविष्यति ८८ तच्छ्रुत्वा प्रमना राजा गतो नि
जपुरं प्रति ततः काले व्यतीते तु प्रोष्ठदेवो महीपतिः ८९ अंतर्वत्न्यां स्वभार्यायामापन्नः पंचतां गतः ततस्त्व इजपभार्या तु गृहीतो स्मि
प्रजार्थिनः ९० अर्ककोटिसहस्रेण द्रव्येण महदद्भुतं श्रीविद्यानगरं नाम्ना श्रीचक्राकारमुज्ज्वलं ९१ निर्माय प्रोष्ठदेवस्य पुत्रे राज्याहे
तो गते तम्मेव देव भूपालमुपवेश्य तस्याभ्यते ९२ तदाज्ञया तत्सदसि विद्वद्भिर्विमलार्थिभिः संप्रार्थितो हमं वा या आज्ञामासाद्य यत्नतः ९३
नानातंत्राणि संशोध्य यामलानि च सर्वशः मतद्वयसमालोड्य ग्रन्थं विद्यार्णवाभिधं मुदा रहितवानस्मि लोकानामुपकारकं मल्लिका

वि.ए.
प्र.
३

3

जुनसंज्ञस्य शिष्यो विंध्यप्रदेशके ९५ त्रिविक्रमस्यैव शिष्याः श्रीजगन्नाथदेशके गौडमैथिलवंगालदेशेषु श्रीपरस्य तु ९६ काश्यपे
ध्याप्रदेशे तु शिष्याः ख्याताः कपर्दिनः संप्रदायो हि नाम्नायं लोके श्रीशंकराह्वयः ९७ कादिशक्तिमते तंत्रे तंत्रराजे समुल्लसे मा
न्त्रकार्णवसंज्ञे तु त्रिपुरार्णवसंज्ञके ९८ योगिनीहृदये चैव ख्याते ग्रंथचतुष्टये कालीशक्तिमते प्यन्ये ग्रंथाः ख्याता महीतले ९९ मत
द्वयपरिज्ञानाद्भिवो भवन्मानवः स्वयं तस्माद्यत्नेन वोद्धव्यं गोप्यं सिद्धिविधित्सुना १०० मतद्वयस्य संमत्या वोद्धव्या न्यायोऽवस्थितः मतस्य
यस्य संमत्या गुरुणा यत्प्रदर्शितं १०१ साधयेत्साधकश्रेष्ठस्तन्मतं स्वैव संमतं न कुर्यान्मतसांकर्यं मम यथा सिद्धिरोधकृत् १०२ कामरा
जाख्यविद्यायाः कालीमतविभेदतः गुरुक्रमं विजानीयात्तन्मतोपासको नरः १०३ प्रह्लादानंदनाथश्च सनकानंद एव च वसिष्ठानं
दनाथश्च कुमारानंद एव च १०४ क्रोधानंदः शुकानंदो ध्यानानंदस्ततः परं वोधानंदः सुरानंदः कुलाख्या गुरवो नव १०५ सर्वे हि नेत्राद्विभु
जा वराभयकरांबुजाः एवं क्रमसमये स्याने ध्यातव्या मंत्रवित्तमैः १०६ चिद्रूपश्चिन्मयश्चैव चिदुक्तिर्दिव्यसंज्ञकाः प्रबोधश्च सुबोध
श्चाप्यनंतः सिद्धिसंज्ञकाः सुधामयश्च विमूर्तिश्चतुर्दीशा मानवाः स्मृताः आनंदनाथशब्दांता भवनास्त्रयादिकाः १०७ पादुकाः पूजया
मीति मंत्राः सप्तदशार्णिकाः श्रीवीसप्तदशीरूपा नित्या सप्तदशार्णिकाः १०८ आद्यः परप्रकाशश्चापरः परशिवस्ततः परशक्तिश्च
कौलेशः शुक्रदेवी कुलेश्वरः १०९ कामीश्वरी सप्तमी स्यात्सिद्धौघाश्च निसंख्यका भोगः क्लिन्नस्तु समयः सहजो वेदसंख्यकाः ११० सिद्धा
पतेव गगनो विश्वस्तु विमलस्ततः मदनो भुवनो नीलः स्वात्मा प्रियश्चतीर्दिनाः १११ वसुसंख्याः स्मृता एते मानवा विश्वविग्रहाः एता
न्संपूजयेद्देव्याः पूर्वदेशे नवक्रमात् ११२ तदंते पूजयेद्धीमान्दिव्यौघान्गुरुसंततिं कपिलाद्यास्सपर्यंतमेकविंशतिसंख्यकां ११३ करुणा
करुणाश्चैव विजयः समरांगणः वलो विश्वंभरः सत्यः प्रियः श्रीधरशार्ङ्गदौ ११४ सकालेशो विलासश्च नित्येशो विश्वपूरुषः गोविंदो
विबुधः सिंहो वीरः सोमो दिवाकरः ११५ अवलो वामभवो नादो मोहनः सुलभः शिवः स्तत्संजयो वासुदेवः शारणश्च सनंदनः ११६ आ

३

काष्ठेणागप्रियो हर्षो भर्गः कामो महीधरः ईशानो गणपः श्रीमान् कपालो भैरवो दिवः ॥ १७ ॥ गौडादिशंकरान्ताश्च सप्त संख्याः
समीरिताः एकसप्ततिसंख्याश्च गुरवः शिवरूपिणः ॥ १८ ॥ तच्छिष्याणां क्रमेणात्वा स्वगुरुक्रमविधानतः पूजायां तर्पणे होमे ज
पेत्यासे विशेषतः ॥ १९ ॥ स्मरणात्सिद्धिमाप्नोति साधकस्तु न संशयः कालीमतानुसारेण लोपायायाश्च गुरुक्रमः ॥ २० ॥ ज्ञातव्यः
सिद्धिमिच्छद्भिस्तत्र्यानन्दपासकैः श्रीविद्यानंदनाथस्य परशंभुस्तथैव च ॥ २१ ॥ परमात्मा च दिव्यौघाः स्वप्रकाशो भगीरथः वि
रूपाक्षश्च सिद्धौघाः ज्ञानानंदस्ततः परं ॥ २२ ॥ अचलानंदनाथश्च योगानंदश्च मानवाः एतान् कुलगुरून् ध्यानेत्पूर्वोक्तपरिवर्तितयेत् ॥ २३ ॥
अमुदः कमलश्चैव हस्तभोजो दिव्यसंज्ञकाः प्राचेयो भार्गवश्चैव गौतमः सिद्धसंज्ञकाः ॥ २४ ॥ ऐशानको वसुदश्चैव ब्रह्मरथश्चैव मानवाः आनं
दनाथश्शाम्भूतात्मा रक्षितपूर्वकाः पादुकां एनंयाम्यंते नमः पादं प्रयोजयेत् सर्वेषु कौलविष्णूनां वैष्णवाश्च स्वरूपिणः विद्या
वतारगुरवः शिवरूपा न संशयः ॥ २५ ॥ आद्यः प्रोक्तस्तु परमशिवकामेश्वरीततः दिव्यौघश्च महौघश्च सर्वः प्रज्ञाप्रकाशकः ॥ २६ ॥
एते सप्तैव दिव्यौघा दिव्यशिवस्ततः परं कैवल्यानंददेवी च ततस्त्वापि महोदयः ॥ २७ ॥ एते पञ्चैव सिद्धौघा विश्विदानंदस्ततः परं विश्वशक्त्या
नंदनाथोऽमृतानंदस्ततः परं ॥ २८ ॥ कमलानंदनाथश्च ततस्त्वापि मनोहरः स्वात्मानंदश्च प्रतिभः सप्त संख्यास्तु मानवाः ॥ २९ ॥ एते च दीक्षा
गुरवो नव पंक्तिक्रमाद्यजेत् प्रतिभांते च कपिलो [illegible] ततः परं ॥ ३० ॥ अनस्तूयात [illegible] विलीपामुद्रा ततः परं वसिष्ठाद्यास्सप्तर्षयस्त
स्तविंशतिसंख्यकाः ॥ ३१ ॥ आदिनाथश्च महादेवो [illegible] ततः परं वामदेवोरतीदेवो नंतो योगो [illegible] ॥ ३२ ॥ महेशः सत्यसंधश्च ब्र
ह्मानंदश्च भैरवः दत्तानंदश्च [illegible] सोमगोरवौ ॥ ३३ ॥ विश्वरेणो [illegible] विद्यानंदो गुणानंदो गोविंदो
विरूपोहरः ॥ ३४ ॥ भूतेशः [illegible] गौडादिशंकरान्ताश्च सप्तसंख्या उदाहृताः ॥ ३५ ॥ चतुःषष्टिस्ततासंख्यागु
रूणां देशिकोत्तमैः एतेषां स्मरणाद्देवी सुप्रसन्ना भवेद्ध्रुवं ॥ ३६ ॥ मन्वाद्युपासितानां च विद्यानां नामचगुरुक्रमं ज्ञात्वा ततन्महाविद्याज

वि॰ गी॰
पृ॰
४

4

प्रख्यातस्तूपासकैः ४१ महादेवः परो वाचकृत्प्रेमेशादिरूपकाः सद्योजातः कुमारश्च भूतेशाः सिद्धसंज्ञकाः ४२ प्रियानंदश्च नीलस्थाः
चौरश्चाप्यत्र मानवाः विद्यावतारगुरवः स्मृता आगमगोचरे ४३ परप्रकाशः परमस्ततः परविमर्शकः कामेश्वरीत्यमोतश्चाप्यमृ
तः पूरुषस्ततः ४४ अघोरश्चैव सम्प्रेते दिव्यौघाः शिवरूपिणः प्रकाशश्च सदानंदस्ततः सिद्धो यउत्तमः ४५ सिद्धौघाश्चैव चत्वारः उन्मेषः प
रमस्ततः सर्वज्ञः सर्वसिद्धो च योगाविंदशंकरस्ततः ४६ मानवौघाश्च सम्प्रेते दीक्षायागुरुसंततिः देव्यास्तु दक्षभागे च नवपंक्तिक्रमाद्यजे
त् ४७ शक्त्यन्ते यजेत्कृत्स्नं गुरुक्रममण्डलं कपिलाद्यास्यपर्यन्तमेकविंशतिसंख्यकाः ४८ ततः परेशो विद्येशास्त्रिपुरो विजयो
हरः कामेशस्त्रिपुरान्तश्च पुरुषः परमो हरिः गालवोश्च कलः शोधिपरमात्माधनेश्वरः धनंजयो भास्करश्च भलाटश्च विभावसुः जी
वनाथश्च गोरक्षो मत्स्यनाथः सदाशिवः गुरुभक्तो जितक्रोधो बोधानंदः स्वरेश्वरः ४९ भैरवः सच्चिदानंदः कृतीशः करुणाकरः श्री
कण्ठो वेदमूर्तिश्च सर्वेशो ऽतुलभो वशी नागदेवः क्षमानाथो भावेशः केशवस्ततः ५० नंदीशो गणपो यावीसेडज्ञो योसिद्धः प्रियः गोरक्षा
दिशकर्तान्तश्च सम्प्रेते प्रागुदीरिताः ५१ चत्वारः सप्ततिसंख्यास्ते गुरवः सिद्धिदायकाः स्मरणान्नूजनाच्चैव उपासकानां न संशयः ५२
अथ त्रिविधविद्यानां समनेवैकादिसंज्ञके कुलविद्यावताराणां दीक्षानां गुरुसंततौ ५३ गुरुपंक्तित्रयं ज्ञात्वा विद्याः सिद्धिं भजेत्सुधीः
सर्वज्ञस्ततईशानो भूतेशो दिव्यसंज्ञकाः ५४ दिव्यः सर्वश्च भव्यश्च सिद्धाः श्रीपूर्वकाइमे प्रशान्तश्च प्रकाशश्च तथा सोमा मानवाः स्मृताः ५५
चतुर्भुजास्त्रिनयना रक्तमाल्याम्बरावृताः अभयवरदपुस्तकाभीतिवरोद्यत्करपंकजाः कुलाख्यागुरवश्चैते स्मर्तव्यास्तत्रैव तथा प्रका
शश्च विमर्शश्चाप्यानंदो दिव्यरूपिणः ५७ ज्ञानः सत्यश्च पूर्णश्च सिद्धाः श्रीपूर्वकाइमे स्वभावः प्रतिभश्चैव सुभगो मानवा मताः ५८
विद्यावतारगुरवो ध्येयाः पूज्याश्च सिद्धये उद्योतश्च प्रभावश्च कुलेशो दिव्यरूपिणः ५९ भैरवो गणपश्चैव कुमारः सिद्धसंज्ञकाः उ ५
ड्डीशो वाग्भटश्चैव कमनो मानवाः स्मृताः ६० सर्वे त्रिखण्डनाख्यास्ते माया श्रीबीजपूर्वकाः आनंदनाथशब्दान्ताः पादुकाः पूजया

मपि च ६१ पूज्या यान्तर्धाम्नि चैव पादुकां तर्पयामि च मार्जने मार्जयाम्यत्र तत्तच्छब्दं प्रयोजयेत् ६२ पूजां गहवने चैव पूजयाम्यपि
सुंदरी तथैव तर्पणं तेन तर्पयाम्यग्निवल्लभा ६३ मार्जने मार्जयाम्यग्निदयिता क्रमईदृशः दीक्षायां गुरवश्चैते नव पंक्तिक्र
माद्यजेत् ६४ कमलांते च कपिला ह्यासां ते चैकविंशतिः प्रथमश्च विशोकश्च संग्रहो देवलस्तथा ६५ प्रकाशो गहनश्चैवड
लेभोऽजयस्ततः विश्वेश उदयश्चैव वत्वविन्तः सुंदरस्तथा ६६ भरतो धिषणश्चैव श्रीकंठः शंकरस्ततः अनलो वासवश्चैव सुनेत्रः सु
भगस्ततः ६७ वीरेशो विरहश्चैव कलिनेशो विजयस्ततः कपिकश्च प्रगल्भश्च विनयो वरदस्तथा शांतनश्चित्रकश्चैव तन्दुतो निपुण
एव च विमलो विमलश्चैव सोमेशः कुशलस्ततः ६९ सुमंत्रश्च सुतंत्रश्च विघेशो विनतस्तथा विभवो वर्द्धनश्चैव वानिंधः सुप्रियए
व च ७० सारंगो वारुणश्चैव समेकश्च विहारस्तथा वागपतः कामनश्चैव वाङ्मयः सुहृतस्ततः ७१ विशालो मंजुलश्चैव कामेशो
वाग्भवस्ततः गौडादिषु क्रमो ह्यासां सा मतां ख्यास्समीरिताः ७२ अष्टोत्तरसंख्यकाश्चैते गुरवश्च ... एतेषां स्मरणान्मर्त्यः शि
वतुल्यो भवेत्क्षणात् ७३ कादिशाक्तिमते ह्येते सर्वत्र गुरवः स्मृताः कालीमते मंत्रभेदस्त्वनेकधा ७४ एवं दक्षिणपाश्चात्त्यमध्य
सिंहासनस्थिताः बालादिभैरवी भेदाः द्वात्रिंशत्संख्यकाः स्मृताः नित्याषोडशिकाषड्दर्शनाः पंचपंचिकाः चतुःसमयविद्याश्च
नवावरणशक्तयः ७८ मंत्रपारायणे प्रोक्ता विद्याः श्रीचक्रशक्तयः भजनीयाः प्रयत्नेन प्रतिपद्य गुरुक्रमं प्रल्हादानंदनाथाद्याः
कुलीनागुरवो नवः समयः कुक्कुटश्चैव प्रथानोद्दिष्टसंज्ञकाः बुधेशः कुथरश्चैव भार्गवः सिद्धरूपिणः कंदलस्तपनश्चैवाप्यदी
नश्चैव मानवाः ७९ एते विद्यावताराख्या गुरवो नरसंख्यकाः परप्रकाशः परमेशानः परशिवस्ततः ८० कामेश्वरी च मोक्षश्च
कामश्चामृतसंज्ञकः एते दिव्यास्तु समेवर्द्धशानस्तु ततःपरं ८१ ज्ञेयस्तत्पुरुषश्चैव ह्यघोरस्तदनंतरं वामदेवस्ततः सद्योजातःसि
द्धाः स्मृताश्चमी ८२ पंचोत्तरश्च परमः सर्वज्ञः सर्व एव च सिद्धो गोविंदनामाच पांकरः सप्त मानवाः दीक्षायां गुरवश्चैते पूजनीया

वि॰ग॰
पु॰
५

5

विशेषतः कपिलाद्यास्सपर्य्यन्तिमेकविंशतिसंख्यकाः १८४ गणेशश्चक्रमारश्च विक्रमो विजयस्ततः रञ्जीदेवः स्वदेवश्च भोजेशो रामोत्त
मस्ततः १८५ भैरवो ग्रामणीश्चैव रमणो विमलस्ततः वैनतेयो वामदेवश्चानलः संकर्षणस्ततः १८६ वीरभद्रो विशालश्च विद्याधरविशा
रदौ वैश्वानरश्च यज्ञेशो महीधरकुलान्तकौ १८७ अनन्तो वरदश्चैव कामो ज्ञानेश्वरस्ततः शैवः सदाशिवो भद्रो रुद्रः कंदर्पसुव्रतौ १८८
सत्यव्रतः सत्यनिधिर्वीर्यो मोक्षलक्ष एव च ईशानो गौडपादादिशंकरान्तस्ससंख्यकाः १८९ अष्टषष्टिस्स्मृता एते मानवास्तत्प्रजने ततो गु
रुक्रमेणात्मा वा पूजयेद्भक्तिभावनः १९० एवं मन्त्रायापि देवीनामयमेव गुरुक्रमः तथैव दक्षिणाम्नाये देवतायेष्युपासते १९१ ततस्सिद्धो
ववैरौघ्यस्तत्तत्संप्रदायक्रमः तारको रुचकश्चैव भद्रको दिव्यरूपिणः १९२ अमरः स्मरणश्चैव भास्करः सिद्धसंज्ञकाः अस्तो वा पयौगीव
मानवाः कुलरूपिणः १९३ ततस्स मयतस्त्यानंतं तेजाम्रिविचिंतयेत् प्रदीपश्च प्रभासश्च प्रगल्भो दिव्यसंज्ञकाः १९४ प्रभावो विनय
श्चैव कुमुदः सिद्धसंज्ञकाः चिदाभासश्च चिद्रूपः प्रकाशो मानवाः स्मृताः १९५ एते विद्यावतारा गुरवो भुक्तिलभाः प्रभावश्चा
दिनाथश्च विमलः समयः शिवः १९६ एते पंचैव दिव्यौघा ज्ञानिवीणगणयोहरः परमाभुक्तिर्देशश्च पंचैते सिद्धसंज्ञकाः १९७ गुरुना
थो विष्णुदत्तश्च कुशलः कुंतशेखरः सुदिंभः सुंदरः केशः समेते मानवाः स्मृताः १९८ एते विद्यावतारा गुरवो भुक्तिलभाः प्रभा
वश्चादिनाथश्च विमलः समयः शिवः १९९ एते पंचैव दिव्यौघा ज्ञानिवीणगणयोहरः परमाभुक्तिर्देशश्च पंचैते सिद्धसंज्ञकाः २००
गुरुनाथो विष्णुदत्तश्च कुशलः कुंतशेखरः सुदिंभः सुंदरः केशः समेते मानवाः स्मृताः २०१ दीक्षागुरुक्रमो देव्याः पृष्ठदेशे प्रयत्नतः
पूजनीया विशेषेण स्वसिद्ध्यै नवपंक्तितः २०२ वाग्वाद्या कमला सिद्धगुरुपादुकास्त्विमे कपिलाद्यास्सपर्य्यन्तमेकविंशतिसंख्य
काः वीरभद्रो महासेनो गिरीशो गुणवर्द्धनः वागीशो वरदो वीरः सुभगानंदिनायकौ विजयो विश्वविनेतो वीरेशो गिरिनंदनः प्रमदः
प्रययोगीचनितानंदो गुणातिगः २०५ गुणानंदो गुणारामो निरीहो निर्मलो विभुः सुभगो निर्विकल्पश्च महोकाशोचलोत्तमाः २०६ ॥

५

गीशस्तु वितोऽधर्मो निराकारो निरिंद्रियः हंसेश्वरो हरिश्चग्रीवो हेरमेण विश्वंबरो बलः ११० श्रुतद्विणो विरूपाक्षो गुरुभक्तो गुरुप्रियः गौडादिशं
करांताश्च सप्तसंख्याः प्रकीर्तिताः १११ विसर्गांतिमिताः एते मानवौघास्तु पूजने एतेषां पूजनाद्देवि आदक्षिणाम्नायकीर्तिताः ११२ प्रसन्नाःस्यु
रतः पूज्या विद्यासिद्धौ गुरूत्तमाः पश्चिमाम्नायदेवीनां प्रतिपद्य गुरुक्रमम् ११३ विद्यासाङ्गजने सिद्धौ गुरुस्ततः शाम्भवो पिवा भैरवो भैरवी चैवम
हादेवो गणेश्वरः विरूपाक्षो महासेनो वीरभद्रो धनाधिपः बोधश्चानंदनाथो तागुरवः कुलसंज्ञकाः ११४ अघोरो घोरसंज्ञश्च घोरघोरतर
स्तथा दिव्यौघाख्यास्तत्परः सर्वः सर्वो रुद्रश्च सिद्धगाः क्रोंकारश्चैव ह्रींकारो हूंकारश्चैव मानवाः एते विद्यावतारा ख्याता गुरवः सिद्धिदायकाः २४
ईशानस्तत्पुरुषाघोरवामदेवास्ततः परं सद्योजातश्च पंचैते दिव्यौघाश्च समाख्यः ११५ भूतेशो ललितः स्वस्थकौलेशः सिद्धसंज्ञकाः आलस
श्च प्रभानंदो गामिनी वक्रगामिनी ११६ अतीतः कुब्जसंज्ञश्च कुलकौलस्ततः मानवौघाश्च सप्तैते दीक्षायां गुरवः स्मृताः ११७ देव्याश्च
दृभागे तु नव पंक्तिक्रमाद्यजेत् कुलकौलेश्वरं स्थाने प्रयजेत्स्वगुरुक्रमम् ११८ कपिलाद्या सपर्यंतमेकविंशतिसंख्यकाः अनंतः शंकरश्चै
व पिंगलश्च करालकः ११९ सिद्धरत्नः शिवो महीसमयश्च खगेश्वरः भद्रः कूर्मश्च घोरश्च गोपो मीनश्च कौलिकः १२० नीवश्च डामरश्चै
व रामः कामश्च शाकिनी महामायो महानंदः श्यामाद्येशश्च चक्रकः १२१ कुहरः समयः श्रीशः कुब्जिका कुलदीपिका शिवेशः शार्वरीय
मी कामः कामकला शिवः १२२ गौडादिशंकरांताश्च सप्तसंख्या समीरिताः चतुःषष्टिस्मृताश्चैव गुरवः सिद्धिदायकाः १२३ ततः संप्रज
येद्भक्त्या ज्ञात्वा स्वगुरुसंततिं उत्तराम्नायदेवीनां कुर्यात् पूजनमादरात् १२४ विशेषेण गुरून् ज्ञात्वा विद्यासिद्धौ प्रयत्नतः प्रह्लादानंदनाथा
द्याः सार्धत्रिकागुरवः कुले १२५ उड्डीशश्च कुलेशश्च ?ोगीशाद्यास्तु संज्ञकाः कामेश्वरश्च श्रीकंठः शंकरः सिद्धसंज्ञकाः १२६ अनंतः पिंगलो
नाद्यो मानवौघाः स्मृता अमी विद्यावतारगुरवः सिद्धिदाः परिताश्च ते १२७ महादेवी महादेवस्त्रिपुरश्चापि भैरवः दिव्यौघा गुरवः श्रीकाम
स्थानंदस्ततः परं ह्रीदेवो हि तीयश्च चलचित्तश्चलाचलः कुमारः क्रोधनश्चैव वरदः स्मरदीपनः मायामायावती चैव सिद्धौघाः संप्रकीर्ति

वि॰ग॰
प्र॰
९

6

ताः विमलः कुशलश्चैव भीमसेनः सुधाकरः २२७ मीनो गोरक्षकश्चैव भोजदेवः प्रजापतिः मूलदेवो रन्तीदेवो विघ्नेश्वरहुताशनौ २२८ सम
यानंदसंतोषौ मानवौघाः स्मृता अमी देव्यास्तु एकभागेन तु नव पंक्तिक्रमाद्यजेत् २२९ संतोषानंदपरतः प्रयजेद्गुरुसंततिं शंवरो ह्यद्दयो भ्र
ग्रो नाभसः कौलिकोपरः २३० अभयः शांबरो भद्रो मोहो धोरो मनोमयः भैरवः शंबरः कालो मनो ब्रह्मा महाकुलः २३१ आहनः खेचरो
व्योमस्थ सनो ज्वलनो ह्यजः ईशस्त्वानः कुलातीतः वायुः संहारकौटिलौ २३२ निरोधः परमो गोप्ता षट्चक्रः परमः परः मुक्तो ज्ञानः कुलः
सत्यो वर्णज्ञो मंत्रविग्रहः २३३ स्वच्छंदो भैरवो भीमो वर्णाद्यः शाड्शाङ्गो गौडादिशंकरांतास्तु समसंख्या समीरिता २३४ षट्समति
मिता ह्येते गुरवः सिद्धिदायकाः एतेषां स्मरणान्मर्त्यः शिवतुल्यो न संशयः २३५ शंकरादिगुरून् ज्ञात्वा एजयेद्भक्तिभावतः पंचायतनपू
जायां पृथग्यजनके पि वा गणेशादिमनूनां च ज्ञेयस्तत्र गुरुक्रमः गुरूणां कुलमज्ञात्वा नष्टमार्गो भविष्यति २३७ नष्टमार्गे मंत्रवि
घे न तादृक्फलं गोचरे गुरूणां शिष्यभूतानां नास्ति चेत्संततिक्रमः २३८ तत्र मंत्राश्च विद्याश्च निष्फला नात्र संशयः विंशतिः पुरुषान्वा
पि न वसमत्र या पि वा २३९ न ज्ञात्वा गुरुवंशानां शिष्यश्चैव हि संततिः स्ववंशविधिको ज्ञेयो गुरुर्वंशो महाप्रभुः २४० जनकादपि को ज्ञे
यो मंत्रदस्तु महेश्वरः तस्मात्सर्वत्र विज्ञेयः पूजनीयो गुरुक्रमः २४१ आदौ सर्वत्र विज्ञेयो मंत्रदः परमो गुरुः परापरगुरुः शक्तिः परमेष्ठी गुरुः
शिवः सर्वमंत्रेषु विद्यासु स्वयं प्रकृतिरूपिणी ततः पुरुषरूपश्च ततश्च गुरुसंततिः तेनैव हि शिवांशाश्च शिवभक्ता विशेषतः सर्वमंत्रेषु
गुरवः सर्वत्र सिद्धिदायकाः २४४ शिवाः शैवाश्च या विद्यास्तासां सर्वत्र देशिकाः गणेशो गाणपत्यानां गणादीनां प्रभुर्मते २४५ वैसवा
नां स्वयं विष्णुः सौराणां सूर्य एव च दिव्यौघा गुरवश्चैव सिद्धौघा गुरवस्तथा २४६ मानवौघाश्च गुरवो ज्ञेयाः सर्वत्र देशिकैः गणेश्वरो
गणक्रीडो विकटो विघ्ननायकः दुर्मुखः सुमुखो वक्रतुण्डो हि विघ्नराजो गणाधिपः एते कुलाख्यगुरवस्तान्नेजाप्ति विभावयेत् २४७ सुवा
नेदः प्रमोदश्च हेरंबश्च महोत्कटः शंकरो लंबकर्णश्च मेघनादो महाबलः गणंजयो न वैते तु दिव्या नाम वक्तारकाः २४८ विनाय

९

कोविन्द्रपादो वक्रतुण्डो वरप्रदः एते पंचैव विघ्नौघा विजयो दुर्जयो जयः कवीश्वरश्च न्यापानिधीशाः सिद्धसंज्ञकाः गजाधिराजो डः
रेखादिः सद्योजातः स्तवावहः १५१ परात्मा सर्वभूतात्मा महानादः शुभाननः बालचंद्रो नवैते च मानवौघाः प्रकीर्तिताः १५२ दीक्षायाः गुर
वः प्रोक्ताः पूजिताः सिद्धिदायकाः ततश्च बालचंद्रोते ह्रज्ञेयं हुरुसंततिं कपिलाद्यास्समपर्ण्यंतमेकाविंशतिसंख्यकाः गणकः सुभगो नित्या
निमालेवश्च शाश्वतः पूर्णानंदः परानंदः सुभक्तः पद्मलोचनः कामपालो बुधश्रेष्ठो गणवक्त्रो गणेप्रियः १५४ भूतेशो बाललीलश्च
कुमारो बोधनो हरः समलीलः सुलीलश्च विकटो धूम्रवर्णकः नंदिप्रियो नंदिहासो देवीपुत्रो धनेश्वरः विश्वंभरो विशालाक्षो विघ्न
हर्ता विनायकः कूष्माण्डेशः कपर्दी च शिवः कालो महीधरः गोज्ञादिशंकरांताश्च समप्राणीरिताश्च ते त्रिषष्टिसंमिता ह्येते गुरवः
सिद्धिदायकाः पूजिताः संस्मृता नित्यं सर्वेप्सितफलप्रदाः १५८ श्रीमायाः स्मरबीजाद्याः सिद्धाचार्य्यनमोंतकाः वैसवेष्ठतथा ज्ञेयागु
रवो मंत्रसिद्धये प्रह्लादश्च वसिष्ठश्च पुंडरीकः पराशरः शुकश्च शौनकश्चैव नारदो दाल्भ्य एव च व्यासश्चैव नव प्रोक्ता गुरवः कुलरूपि
णः सरस्वतीनतो ज्ञेयो विनायकश्चुकोत ततः सुमंतेर्जैमिनिश्चैव वैशंपायन एव च नारदः पुंडरीकश्च सुचेलो नवसंख्यका विद्यावता
रगुरवो ध्येयाः पूज्याश्च सिद्धये महादेवो महादेवी परमेष्ठी सुमीरणः १५९ वरुणो वामदेवश्च कपुपपश्चांगिराः क्रतुः दीक्षायां गुरवश्चै
ते नवपंक्तिक्रमात् यजेत् कपिलाद्यास्समपर्ण्यंतमेकविंशतिसंख्यकाः नृसिंहो वामनः सत्यो बलो बालो यतुर्हरः १६५ शार्ङ्गी च क्री हली
खड्गी मुसली रमणो जितः पुत्रषोभूपरो विश्वागो विदो गोविवर्द्धनः गोपीश्वरो जितक्रोधो मीनांतो मीनकेतनः मनोहरः सात्वतश्च
केशवोऽच्युतवामनो १६७ नारसिंहो ह्यो विस्तुनोनारायणमहीधरौ विदेशाश्चित्रकाशश्च माधवो मधुसूदनः १६८ पुष्करो तुमपद्माक्षो
ह्यनघपामोधरावयवः गोज्ञादिशाकरांताश्च समप्राणदिताश्च ते अष्टषष्टिमिता ह्येते गुरवः सिद्धिदायकाः एतेषां स्मरणान्मंत्राः सिद्ध्यं
ते वहितत्वरणात् १७० एते मन्मथबीजाद्याः श्रीपादेभ्यो नमोंतिकाः अथवाचार्यपादेभ्यो नमोंताः संप्रकीर्तिताः शैवानां मंत्रविद्यानां

वि॰ श्री॰
प्र॰
७

सिद्धौ तन्मनुक्रमं ज्ञात्वा तद्भजनेकध्यादन्यथा फलदा न हि २२ विश्वेश्वरश्च भगवान्महादेवस्त्रियंबकः त्रिपुरान्तश्च कालाग्निरुद्रः का
लस्ततः परं सर्वेश्वरो नीलकंठादिकास्तिस्त्रस सदाशिवः एकादश स्मृता ह्येते गुरवः कलरूपिणः २४ वीरभद्रो गणाध्यक्षो ततः शूला
युधः शिवः ईशानः प्रथमाधीशो नंदी भृंगिरिः प्रचण्डकः महिषामर्दनारातिर्विद्यानामवतारके गुरवो रुद्रसंख्याश्च स्मृतास्सिद्धिप
दायकाः अघोरोऽप्यथ घोरश्च घोरघोरतरस्ततः सर्वः शर्वश्च रुद्रश्च ततस्तत्पुरुषस्ततः महादेवादिरूपास्ते सद्योजातो भवस्तथा
एकादशैते दिव्यौघा भवोऽद्भवतिनायकौ चण्डीशो वामदेवश्च शंकरो विश्वनायकः ज्येष्ठः श्रेष्ठश्च कालश्च भूतेशः प्रथमेश्वरः एका
दशैते सिद्धौघाः कलवीकरणस्ततः बलवीकरणश्चैव बलप्रमथनस्तथा २८ ततश्च सर्वभूतानां दमनश्च मनोन्मनः उग्रो भीमः प
शुपतिः नीलग्रीवस्त्रिलोचनः वीरेश्वरश्च संप्रोक्ता मानवा रुद्रसम्मिताः पूजनीयाः प्रयत्नेन विद्यासिद्धौ च देशिकैः दीक्षायां गुरव
श्चैते वीरेशान्ते गुरुक्रमः ज्ञातव्याः कपिलाद्यास्स पर्ध्येते ह्येक विंशतिः कामेशः कालकंठश्च कालघ्नः कालरूपकः कामान्तको
विशालाक्षो वीरभद्रो विनायकः शूलायुधो गिरीशश्च कैलासो वास्तु योऽहरः वृषेशश्चामरेशश्च चण्डीश्वरकुमारको महेश्वरो
महादेवो विश्वनाथः प्रजापतिः आत्मेश्वरश्च संवर्तः क्षेमेशश्च प्रकाशनः ललितः स्पर्शभूतेशो ह्यानंदश्च प्रभेश्वरः रागेशश्च
करालेशः सिद्धिशः समयेश्वरौ ज्ञानानंदः प्रियानंदः कालानंदो मृतेश्वरः गुह्येश्वरश्चिदानंदः कुलेशश्चण्डकौलिकौ गौडादिशं
करान्ताश्च सप्तपञ्चाशीष्ट्यताश्चते एकसप्ततिसंख्याश्च गुरवः सिद्धिदायकाः प्रमादाद्याश्च गणाध्यक्षं वरेण्या नमोन्तकाः पूजिताः सं
स्मृताः त्रिसंमेत्रसिद्धिप्रदाश्च ते २९ सौरास्तथैव यष्टव्याः प्रतिपद्यक्रमे सिद्धिश्च सूर्यमस्त्रवभेद्यादिकसंज्ञकाः अरुणश्च
मरीचिश्च मयूखः सिद्धिसंज्ञकाः कात्यायनो हारीतश्च मार्कण्डेयो मानवाः स्मृताः एते कुलाख्या गुरवः चिंतनीया महोजसि वेदात्मा ७
भास्करो व्योमो दिव्याभात्म प्रभाकरः २९३ नारायणः कपर्दी च त्रिष्ठाश्चार्कस्त्रयीमयः ईशानो मानवाः प्रोक्ताः विद्यानामवतारके आ

नंदः समये चैव विमलो ज्ञानदीपनः चिद्घनः सोमनाथश्च सविता पूषरोगहराः महेशो विजयश्चैव भूतेशो देवभागकः दीक्षायायुर
वैश्चैते त्रयोदश समीरिताः पूजनीयाः प्रयत्नेन नवपंक्तिक्रमाद्बुधः ततश्च देवभागेन तु कपिलादेकविंशतिः व्यासां तैजैमिनिश्चैव वसु
सेतुर्ज्ञानवर्द्धनः चिदानंदश्चिदाभासश्चिन्मयो योगवित्प्रभुः सत्यव्रतश्च चिद्रूपो भैरवो वरनायकः विश्वेश्वरो मित्रकरः शुभंकर दिवा
करो गणेश्वरश्च मार्तण्डभैरवो गुणमणीनिधिः त्रिविक्रमो वासुदेवः शंकरो रविलोचनः पुण्डरीको रमेशश्च गुणरामोथ नेश्वरः देवे
शो गोपतायश्च पुरुषश्च महाशयः आचार्यसिंहो गोविंदो वेदज्ञो मित्रविंदकः गौडादिशंकरान्ताश्च चतुःषष्टिमिताः स्मृताः एतेषां
स्मरणात्सोगा मंत्राः सिद्ध्यन्ति तत्क्षणात् शंकरात्स्वगुरून्ज्ञात्वा पूजयेद्भक्तिभावतः एते मायादिकाः सर्वे पादुकाभ्यो नमोन्तकाः येषां
कास्तु नराम्नाये गुरवः सिद्धिदायकाः तेज्ञात्वा प्रयोमंत्र कामना ये भैरवांतकाः श्रीविद्याभेदसहिता बाला च त्रिपुरा च या भगमाला
तथा नित्यक्लिन्ना चैव स्वयंवरा मधुमत्युल्लिनी भेदा शारिका सुन्दरी अश्वारूढा महामाया कुरुकुल्ला सुरेश्वरी भुवनेशपञ्चरत्नाच
पूर्वाम्नायाधिदेवताः बगलाविशिनीभेदा सर्वेप्सितफलदा तथा वाराहीभेदसहिता योगिनीभेदसंयुता कामेश्वरी च भेरुण्डा वज्रे
श्वरी वह्निवासिनी शिवदूती विचित्रा च विजया सर्वमंगला महिषादी महालक्ष्मी दक्षिणाम्नायदेवताः महासरस्वती देवी तथा वाग्वा
दिनी मता तथा नीलपताका च भैरवीभेदसंयुता चामुण्डा रक्तचामुण्डा ब्राह्म्यादि दशदेवताः प्रत्यंगिरा भवानी च पश्चिमाम्नाय
देवताः कालिकाभेदसहिता ताराभेदैश्च संयुता मातंगी भैरवी छिन्ना तथा धूमावती मता उत्तराम्नायकथिताः शीघ्रकार्यफलप्र
दाः नागपाशाद्या विद्याश्चोर्ध्वाम्नायदेवताः तत्तद्देवस्य याज्ञात्वा भजेत तत्क्रमं कालीशक्तिमते सम्यक्क्रमपर्वस्तुवादृतान्
गुरूणां मंडले भूमौ विद्यायां गुरुसंततिं पूजयेत्परया भक्त्या संप्रदायप्रसिद्धये असंप्रदायात्फलदा न भवंति हि देवताः संप्रदायमविज्ञा
य मोहाद्ज्ञानतोपि वा मंत्रं दद्यात्प्रयत्नाद्यो देवता तासमन्वेयेत् आचरेत्तर्पणं होमं पौरश्चरणकं विधिं यद्यत्तत्तद्भवेन्नित्यमभिचाराय

वि.र्ण. प्र. ८

8

निष्क्रयात् आद्यं गणपतेश्चक्रं तद्बहिर्भैरवं ततः तद्बहिर्वटुकं चक्रं सिद्धचक्रं ततो बहिः चरणाख्यं तद्बहिश्चाम्भवं तदनन्तरं तद्बहिर्मालि
नीचक्रं समस्तचक्रात्मकं भवेत् आदौ त्रिकोणं विन्यस्य तद्बहिस्त्र्यस्त्रमुद्धरेत् त्रिकोणान्तर्बहिस्त्र्यस्रेन्नवकोणं च तद्बहिः तद्बहिर्वसुप
त्राब्जं तद्बहिर्वलयत्रयं चतुरस्रत्रयं तस्य तद्बहिः पूजयेद्बुधः प्रणवं भावयं मायां कमलां खेचरीं ततः तत्प्रसादपरां बीजमुद्धृत्य
शिवशक्तिके संवर्तेश्च महाकालश्च ककारो वह्निसमीरणान् उद्धरेदं त्यवर्णास्तु अर्धचन्द्रबिन्दुसंयुतः ततश्च श्रीगुरोर्नामानंदना
थान्तमुद्धरेत् श्रीपादुकापदं चोक्त्वा पूजयामि नमो वदेत् अनेन मन्त्रराजेन मध्ये श्रीगुरुमर्चयेत् अस्मिन्मन्त्रे परार्धं तु कृत्वा सर्वत्र
देशिकः देशिकाख्यस्थले तस्य पत्नीनाम नियोज्य च देव्यम्बा श्रीपदं चोक्त्वा पादुकां पूजयामि च नमोन्त विद्यया नाथवामतः
स्तु देवीं यजेत् स्वाग्राद्यस्त्रत्रये पूज्यं श्रीनाथादिगुरुत्रयं श्रीनाथदत्तपार्श्वे तु चक्राधिपतिदेवतां गणनाथस्य संपूज्य द्वितीयावरणा
यजेत् प्रथमे कामरूपाख्यं जालंधरमतः परं तृतीये पूर्णगिर्याख्यं स्वाग्राद्यस्त्रत्रये यजेत् वक्ष्यमाणविशिष्टं तु चोड्याणं मध्य
देशतः भैरवं पूजयेत्तस्य मनुनाद्याग्रकोणगं द्वितीयचक्राधिष्ठात्री यतः कामाख्यदक्षिणे वटुकं योगिनीं चैव क्षेत्रपालं तु सा
यकः तन्मन्त्रेण संपूज्य स्वाग्रादि त्र्यस्त्रकेऽबुधः आद्यमदक्षिणभागे वटुकं चक्रनायकं ततश्च नवकोणे तु स्वाग्रादेश्च प्रदक्षि
णं विद्यावतारगुरवो यष्टव्या निजसिद्धये ततश्चाद्यमदक्षे तु सिद्धेभ्यो नम उच्चरन् सिद्धं संपूजयेद्भक्त्या चक्राधिष्ठानदेवतां तत
श्चाष्टदले स्वाग्रं यजेद्भूतमष्टकं बुधः आद्याद्यादक्षवामे तु रक्तशुक्लपदद्वये तन्मन्त्रेण संपूज्य पूजयेद्वलयत्रये वामावर्तक्रम
संस्थाकारेण निजसिद्धये षट्समस्तं तु रघातपञ्चवारेशमण्डले आद्यक्षबीजषट्कं च आदिवर्णद्विरुच्चरेत् ततः पवीरेशवाग्वी
र्यपादुकां पूजयामि च एवं मन्त्रास्तु कथितास्तावत्संख्यास्तु पूजने स्वाग्रे च प्रथमे हेतौ स्पर्शवर्णाद्द्वितीयके तृतीये व्यापका ८
वर्णाम्यमूर्तेर्निजाग्रके शांभवं पूजयेद्भक्त्या तन्मन्त्रेण प्रयत्नतः सप्तमे मालिनीचक्रे चतुरस्त्रयात्मके पूजयेदाद्यरेखायां

ब्रह्मण्याद्यष्टमातृकाः तेनोद्धितीयरेखायां कृतायां पंचभागशः पूजयेत्संच भूतानि तन्मंत्रेण साधकः ततश्चतुर्विंशतिभिर्वर्णैर्दे
वैः कृतावृतिः ततस्तृतीयरेखायामिंद्राद्यस्त्राणि तद्बहिः स्वाग्रे संपूजयेद्भक्त्या मालिनीं विश्वविग्रहां तद्द्वितीयायां साचकेंद्रः पीठिका
च ततो बहिः स्वाग्रे संपूजयेद्भक्त्या मालिनीं विश्वविग्रहां तद्द्वितीयायां साचकेंद्रः पीठिकां च ततो बहिः एवं पूजयितुर्देवी प्रसन्ना भवति
निर्ध्रुवं समेतिर्योम समर्हाणां भृगोर्भौमस्य वा पुनः यो गो वा यजेद्भक्त्या कलशे गुरुमंडले सदेशिकवरः प्रोक्तस्तस्माद्दीक्षाह
उत्तमा सम्प्रदायी सगुरुः सत देवो सद्रूपष्टक तस्माद्दीक्षा शुभा प्रोक्ता चान्यतो निष्फला भवेत् प्रसूते वगुरुं शिष्यानिहैवं नवा
न्यथा तस्मात्कुलेषु तिथिषु पूजनीयस्तु साधकैः सुंदरी सुमुखी चैव विरूपा विमला तथा प्रेतरी वदरी चैव हनती पुष्पभद्रिका इ
तीनामष्टकं प्रोक्तं गुरुमण्डलपूजने उपास्यायां महाविद्यां तत्रोक्ताः पीठशक्तयः गुरुमंडलपूजायां ज्ञेयाः पीठस्य शक्तयः वाङ्मया
कमला चैव खेचरी रुद्रवर्जिता ततः प्रेतसमालिख्य बीजं वेतादिनीद्युक् गोमुन्ने तद्युता सेंदु वंतनानलचेंद्रयुक् लकुलीशोप्यमा
यांच विद्येद्रा मालिनीपरा एवोक्तगुरुविद्यायां माद्येयद्बीजषट्कके प्रेतेदयाद्विलोमेन प्रोक्तं शाभवमुत्तमे ज्ञातव्यं मंत्रजालेतुव
समाणेनवर्त्मना ११३ अथ कादिमते ज्ञेयं गुरुमंडलपूजने श्रीपर्णीसंभवे पीठे फलके वा यो स्थले पि वा स्थले तु सुसमे शुद्धे दृष्टे
सुमनोरमे प्राक्प्रत्यक् दक्षिणोदक् दश सूत्राणि विन्यसेत् एकाशीतिपदोपेतं मंडलं तत्र जायते समसूत्रे मनोरम्ये पदे पंचांगुलात्म
के प्राक्प्रत्यक्दक्षिणोदक् सूत्रद्वयनिपातनात् नवकोष्ठानि जायंते सम्भूय चतुष्पदे पदे मध्यस्थपदमध्यस्थ नवकोष्ठसमध्यात प्राग्ग्यादि
विलिखेद्वर्णान् स्वतिकोष्ठ नवैकशः मायाश्रीबीजपूर्वं च प्रकाशानंदसंज्ञकं नाथंतत्र सुसंवाप्य नवार्णान्नवकोष्ठके एवं तत्सर्वेन
वके द्वितीयनाममामचः प्राद्दक्षिणक्रमेणैव नवके नवके लिखेत् एवं तु नव नाथानां मंडलानि नवैव हि जायंते वर्णविन्यासात्तत्रप
जांत कोरयेत् नाथावृत्तिक्रमेणैव नाथनामतद्दिने तदारभ्य यजेद्धीमानत्तद्दिने न च तत्र च गंधैः पुष्पैस्तथा धूपैर्दीपैर्नैवेद्यकैस्त

वि.रा
प्र.
९

9

था तांबूलैः पुष्पनमस्कारैः स्तोत्रैश्चापि समाहितः एकभावनया नाथान् संतोष्य च पुनः पुनः मध्यनाथस्य पुरतः श्रीगुरुं पूजयेत् सुधीः
नामादिकमतो विद्वान् नवाग्रे पूजयेत्तव तद्बहिः पंक्तितो विद्वान् शिवादिगतमंडले प्रादक्षिण्यक्रमेणैव पूजयेद्भक्तिभावतः
पर्वसर्वस्ववहितः पूजां तांश्चैव कारयेत् पादुकां पूजयामीति प्रोच्चार्य च समाहितः एतांश्च पर्वसु तेष्वेव पदेषु षोडशैव हि कोष्ठा
नि गुणसूत्राणि पातनादि हृदिस्थितैः वै षोडशार्णानि लिखेत्तत्र एवं पूजां प्रागवत्समाचरेत् एवं पूजा प्रकर्तव्या गुरौ जीवति साधकैः मृते
नाथपदं हित्वा शिवेति पदमुच्चरेत् एवं यः पूजयेन्नित्यं विशेषाद्दिवसेषु तु तस्माद्दीक्षा शुभा प्रोक्ता चान्यथा ह्यशुभा भवेत् एकाभि
षेकयुक्तैस्तु पदेषु कमलानि वै कृत्वा पूजाविधानं त्वापूर्णपर्यन्तिके एतांश्च पर्वसु तेष्वेव पदेषु षोडशैव हि कोष्ठानि गुण
सूत्राणि पातनादि हृदिस्थितैः वै षोडशार्णानि लिखेत्तत्र एवं पूजां प्रागवत्समाचरेत् एवं पूजा प्रकर्तव्या गुरौ जीवति साधकैः मृते नाथप
दं हित्वा शिवेति पदमुच्चरेत् एवं यः पूजयेन्नित्यं विशेषाद्दिवसेषु तु तस्माद्दीक्षा शुभा प्रोक्ता चान्यथा ह्यशुभा भवेत् एकाभिषेक
युक्तैस्तु पदेषु कमलानि वैः कृत्वा पूजाविधानं त्वापूर्णपर्यन्तिके एतांश्च पर्वसु तेष्वेव षोडशीकृत्य पूर्ववत् चंदनं चंदनकाश्मी
रैः कुंकुमैः सितनाभिकैः स्रगंधपंचकैर्नैवेद्याद्यैः कुंकुममंडले पूजां तैलेपयेद्भाले तत्पंकं भक्तिभावतः संपद्विजयसिद्ध्यर्थमायु
रारोग्यसिद्धये पूजादौ च तदंते च गुरुस्तोत्रं पठेत् सुधीः २४ मध्यात्रये तु सिद्ध्यर्थं रात्रौ चैव समाहितः नमस्ते नाथ भगवन् शिवाय
गुरुरूपिणे विद्यावतारसंसिद्ध्यै स्वीकृतानेकविग्रह नवाय नवरूपाय परमार्थैकरूपिणे सर्वज्ञानतमोभेदभानवे चिद्घ
नाय ते स्वतंत्राय दयाक्लृप्तविग्रहाय शिवात्मने परतंत्राय भक्तानां भव्यानां भवरूपिणे विवेकिनां विवेकाय विमर्शाय
विमर्शिनां प्रकाशानां प्रकाशाय ज्ञानिनां ज्ञानरूपिणे पुरस्तात्पार्श्वयोः पृष्ठे नमस्कुर्यामुपर्यधः सदा मच्चित्तरूपेण विधेहि भव
दासनं इदं स्तोत्रं पठन्नित्यं विद्यासिद्धिप्रयत्नतः चक्रे देव्यास्तु पाकं तु नानाथं नागुरु मण्डले गुरौ मृते शिवं नाम्ना गुरूणां विविधाः स्थि

९

ति: गुरुमंडलमेतद्धि पारंपर्यमितिस्मृतं पारंपर्यपरिज्ञानात्संप्रदायस्थिरो भवेत् संप्रदाये स्थिरे जाते संप्रदायवती भवेत् देवतातेन वि
द्यास्तु मंत्राः सिद्ध्यंतितत्क्षणात् पूजाश्रयोस्तु निर्मोहि पूजयेद्गुरुमण्डलं संप्रदायपरिज्ञाने मंत्रवीर्यं समं स्मृतिः एतद्द्वयं न जानाति साधक
स्तु कथं भवेत् नित्ये नैमित्तिके चैव चार्थे काम्ये च तद्द्वये प्राप्तकालाच्च पर्यायात्स्वसिद्धं श्रीगुरुक्रमात् नामानि साधकेंद्रस्य संप्रदायप्र
सिद्धये भवेयुस्तानि यत्नेन तेयानि स्वीगुरोरपि पारंपर्यतया ज्ञात्वा तास्व शिष्येभ्यो निवेदयेत् गुर्वात्मदेवता एतन्नामैक्यं संभावयन्स
दा तदाज्ञापालनो गुरुभक्तो नमः शिष्य उच्यते गुरुमंडलपूजायां विशेषदिनानि तत्र राजे गुरोस्तु जन्मादिवसं विद्याप्राप्तिदिनं तथा
स्वजन्मदिवसं नाथव्याप्तिवासरमेव च अंतस्त्रयसंपातदिनं पूर्णदिनं तथा षट्कोणि विशिष्टानि दर्शने पर्वसप्तकं मासतो वर्षतो
वापि कुर्यादेतेषु पूजनमिति ५ ग्रंथकादिमते प्रोक्तं लक्षणं गुरुशिष्ययोः तत्रैव षष्ठे वदिष्यामि साधकानां हिताय च संदेहाः
स्वरः स्वच्छः सुलभो वक्तुमंत्रवित् असंशयः संशयच्छित् निरपेक्षो गुरुर्मतः सौंदर्यमनवद्यत्वं रूपे सौम्यत्वता पुनः सौरस्यं वापि
भाषित्वं स्वच्छता जिह्मचित्तता सौलभ्यमनयागर्वित्वं संतोषो वक्तृतं च ता असंशयत्वं वेदेन तच्छिष्यप्रतिपादनात् ५.५ नैरपेक्ष्य
मविच्छेद्या गुरुत्वं दितवादितः एवंविधो गुरुर्ज्ञेयस्तितरः शिष्यः उच्यते चतुर्भिरधिकैः संयुक्तः श्रद्धावान्सुस्थिराशयः अलुब्धः स्थिरगा
त्रश्च प्रेक्षाकारी जितेंद्रियः आस्तिको दृढबुद्धिश्च गुरौ मंत्रे सदैवते एवंविधो भवेच्छिष्य इतरो दुःखकृद्गुरोः गुरुश्च मानेवचने दया
दिस्थे वचस्तदा प्रसीदनाथदेवेति तथेत्येवच कृतादरे प्राणसेवापवित्रेत्यादौ तथा गच्छेदनुज्ञया सुखावचले की सेवेत कुर्यादादिष्टमाद
रात् असत्यं न वदेदग्रे न वक्तुं प्रलयेदपि कामं क्रोधं तथा लोभं मानं प्रहसनं स्तुति चापलानि च जिह्मानि कार्याणि परिवेदने स्मरण
दानेन तथादानं वस्तूनां क्रयविक्रयं न कुर्याद्गुरुणा सार्धं शिष्यो भूत्वा कदाचन यतो गुरुः शिवः साक्षात्तत्स्त्ववमानमभ्यजेत् यथा देवे
तथा मंत्रे यथा मंत्रे तथा गुरौ यथा गुरौ तथा स्वात्मन्येवं भक्तिक्रमः प्रिये गुरोस्तु जन्मदिवसे कुर्यादुत्सवमादरात् विशेषपूजायोगि

वि.री.
प्र.
९

10

भोभोजनेतत्पदार्चनं आत्मपाते हृद्गते पूजये द्यज्ञादिषु एकदेशोनित्यपूजाहृदयस्थियोजनक्रमात् एकादिक्रमतः संस्थाप्य वर्षषट्
योजनांतरे ततो हृद्गते सेवा तदाज्ञापरिपालनं आसनं शयनं वस्त्रं भूषणं पादुकां तथा छायां कलशमन्यच्च यत्स्पृष्टं तत्तु पूजये
त् एकग्रामे स्थपर्यक्रज्ज्ञानं कुर्याद्दानमनुज्ञया पूजामध्ये समायाते पूज्ये नत्वा स्थितिं विदेत् विधेहि देव मिसुन्त्वा कुर्यान्मोचेत तदाज्ञया
वेदं ततः सोपि तच्छेषं कुर्यात् त्रिशूलमानसः पूजामध्ये गुरौ पूज्ये तत्वं वा चापि समागते कृतमेवेति संभाषेन्मौनेनैतेन समाचरेत् गुरुर्न
मंत्रसिद्धये तत्र स्यात् न कदाचिद्विवेत्ति सिद्धिं मंत्रैर्वा देवताश्च नैः मंत्रेणानस्य नियतं पूजां कुर्याद्यथोदितां तां च तत्पटले सम्यक् ज्ञात्वा
भक्तिपरायणः अथ कालीमते प्रोक्तं लक्षणं गुरुशिष्ययोः तत्रैवोक्तविधानेन साधकानां हिताय च तत्रैव कुलार्णवे श्रीगुरु
परमेशानि शुद्धवेषो मनोहरः सर्वलक्षणसंयुक्तः सर्वावयवशोभितः सर्वागमार्थतत्वज्ञः सर्वमंत्रविधानवित् लोकसंमो
हनाकारो देववत्प्रियदर्शनः सुमुखः सुलभः स्वच्छो गुप्तो छिन्नसंशयः इंगिताकारचेष्टाविदूरतः कृततज्ज्ञनः अंतर्मुखो ब
हिर्दृष्टिः सर्वज्ञो देशकालवित् आज्ञासिद्धिस्त्रिकालज्ञो निग्रहानुग्रहक्षमः वेदवेदांगविच्छान्तः सर्वजीवदयापरः स्वाधीने
न्द्रियसंचारः षड्वर्गविजयक्षमः अग्रगण्योतिगंभीरः पात्रापात्रविशेषवित् निर्ममो नित्यसंतुष्टो निर्द्वन्द्वोऽनंतशक्तिमान् सद्भक्त
वत्सलो धीरः कृपालुः स्मितपूर्ववाक् भक्तप्रियः सर्वसमो दयालुः शिष्यशासिता श्रेष्ठनिष्ठो गुरुप्राज्ञो वनितापूजनोत्सुकः नि
त्ये नैमित्तिके काम्ये रतः कर्मण्यनिंदिते अलोलुपो अहिंस्रश्च पक्षपाती विलक्षणः विघ्नविघ्नादिभिः शेरीणां मंत्रयंत्रादिपारगः निः
संकल्पविकल्पश्च निर्गीतार्थाविधायकः तत्वनिंदास्तुतिर्मौनी निग्रहेतो निपासकः इत्यादिलक्षणोपेतः श्रीगुरुः कथितः प्रि
ये इति श्रीगुरुलक्षणानि अथ सच्छिष्यलक्षणानि सच्छिष्यं तं कुलेशानि सर्वलक्षणसंयुते शमादिसाधनोपेतं गुणशीलसमन्वि
तं शुद्धदेहान्न[illegible]बंधां गं धार्मिकं शुद्धमानसं दृढव्रतं सदाचारं श्रद्धाभक्तिसमन्वितं कृतज्ञं पापभीतं च साधुसज्जनसंमतं आस्तिकं दा

१

नष्टशीलं च सर्वभूतहिते रतं विश्वासविनयोपेतं विघ्नशाठ्यविवर्जितं असाध्यसाधकं शूरं बलकान्तिसमन्वितं अनुकूलक्रियायुक्त
मप्रमत्तं विचक्षणं हितमव्यभिचारं स्निग्धभाषिणं मुक्तदूषणं सकृदुक्तगृहीतार्थं चतुरं बुद्धिविस्तरं गुरुतल्पासनोल्लंघनिर्विकारम
सेवकं विस्मृतापकारिणं वीरं मनोहारिस्वर्वर्जितं सर्वकार्यातिकुशलं वीरं सर्वोपकारकं स्वस्वार्थपरनिंदायां विमुखं स्वमुखं प्रिये
जितेन्द्रियं समन्तदृष्टिं श्रीमन्तं ब्रह्मचारिणं तमःकार्यव्याधिचापल्यदुःशंकातंकवर्जितं गुरुध्यानस्तुतिकथासेवनाभजनोत्सुकं गुरु
दैवतभक्तं च कामिनीभञ्जनोत्सुकं नित्यं गुरुसमीपस्थं गुरुसंतोषकारिणं वाङ्मनःकर्मभिर्नित्यं गुरुकार्यसमुत्सुकं गुर्वाज्ञापाल
कं देवि गुरुकीर्तिप्रकाशकं गुरुवाक्यप्रमाणज्ञं गुरुशुश्रूषणे रतं चित्तानुवर्तिनं प्रेष्यकारिणं कुलनायके लज्जाभिमानगर्वादि
वर्जितं गुरुसन्निधौ निरपेक्षं गुरुद्रव्ये तत्प्रसादादिकांक्षिणं कुलधर्मकथायोगियोगिनीकौलकप्रियं कुलार्चनादिनिरतं मो
क्षमार्गानुगामिनं इत्यादिलक्षणोपेतं गुरुः शिष्यं परिग्रहेत् इति सच्छिष्यलक्षणानि अथासच्छिष्यलक्षणानि कुलार्णवे.
दुष्टान्वयजं दुष्टं गुणहीनं निरूपिणं परशिष्यस्पृहापरं भ्रष्टं पण्डितमानिनं हीनाधिकविकारांगं विकलावयवान्वितं पंगु
मंथं च बधिरं मलिनं व्याधिपीडितं उच्छिष्टं दुर्मुखं चापि स्वेच्छावेषधरं विटं दुर्विदग्धं कुचेष्टं च कुटिलं भीमवीक्षणं निद्रालस्ययुतं
तन्द्रातन्द्रादिव्यसनान्वितं कपटकुम्भं भादौ तिरोदिततन्मुखदा मूल्ययुक्तकरं बहुद्वेषं गुरुभक्तिविवर्जितं किमेकवादिनं सर्वं द्वेषे
षाकं च पलं शठं धनं स्त्रीषु स्थिरहितं निषेधविधिवर्जितं रहस्यभेदकं चापि देवीकार्यार्थघातकं मार्जारबककर्मणं चरं अन्वेषणं
तत्परं मायान्वितं कृतघ्नं च प्रच्छन्नपातकप्रदायकं विश्वासघातकं देवद्रोहिणं पापकारिणं अविश्वासमवद्यागमनर्थसिद्धिकांक्षि
णं आततायितमादितं कुलितं कूटसाक्षिकं ५५६ सर्वत्र याचकं देवि सर्वाकृष्णाभिगामिनं असत्यनिष्ठं चासक्तं ग्राम्यादिविकभाषि
णं दुर्विचारकुतर्कादिकारकं कलहप्रियं दृष्यातेपकारं भ्रान्तं ग्रामकेवाविहं विकं परोक्षे दूषणाकरं असत्यहितप्रियवादिनं वागृतका

वि.गी.
प्र.
११

दिकंविद्याचोरमात्मप्रशंसकं गुणासहिष्णुमज्ञानंतमार्तिक्रोधसमन्वितं वार्त्ताकडङ्गेनसर्वलोकविगर्हितं पिशुनंपरसंतापम
वेशाणिभयंकरं स्वक्लेशवादिनंमित्रद्रोहिणंभ्रान्तवंचकं जिह्वोपस्थपरंदेवितस्करंपशुचेष्टितं प्रकाशगूढेषहासक्रोधाक्रोशादिका
रिणं प्रतिहासमसकंमाणमंमीतःपरिहासकं कामुकंचापिनिर्लज्जंमिथ्यातुष्टिप्रसूचकं असूयामदमात्सर्यदंभाहंकारसंयुतं ई
र्ष्यापैशून्यपारुष्यकार्पण्यक्रोधमानिनं अधीरंदुःखितंद्वेषमशास्त्रंतत्त्ववर्जितं अप्रसन्नमतिमूढंचिन्ताकुलितमानसं स्वसालो
भयुतंदीनमतुष्टंसर्वयाचकं वक्राशिनंकपर्दिनंश्रामकंकुटिलप्रियं भक्तिश्रद्धादयाशान्तिधर्माचारविवर्जितं मातापितृगुरुत्य
क्तमहतांहास्यकारकं कुलद्रव्यादिदीर्घभक्षंगुरुसेवाभिमानिनं स्त्रीद्विष्टंसमयभ्रष्टंगुरुशासनंकुलेश्वरि इत्यादिविगुणोपेतंगुरुःशि
ष्यंपरित्यजेत् स्नेहाद्वालोभतोवापियदिगृह्णातिदीक्षयेत् तस्मिन्गुरौसशिष्येतुदेवताशापमापतेत् तस्मादेवंविधंशिष्यंन
गृह्णीयात्कथंचन यदिगृह्णातिमोहेनतत्पापैर्लिप्यतेगुरुः मंत्रिपापंचराजानंपतिंजायाकृतंयथा तथाशिष्यकृतंपापंप्रा
योगुरुमपिस्पृशेत् वर्णाश्रमाणांसर्वेषामाचारःसकृतिप्रदः गुरुस्त्वेवाचारमाचारंवोधयेत्कुलनायिके नगृह्णातिदिशिष्यंश्चेत्त
दापंगुरोर्नहि इतिगुरुशिष्यलक्षणानि ॥ अथश्रीगुरुपादुकामाहात्म्यं ॥ श्रीकुलार्णवे वागुरामूलवलयेसूत्राद्याःकव
लीकृताः एवंकुलागमेस्तानपादुकायांप्रतिष्ठितं कोटिकोटिमहादानात्कोटिकोटिमहाव्रतात् कोटिकोटिमहायज्ञात्पराश्री
पादुकास्मृतिः ५७४ कोटिमंत्रजपात्कोटिप्रणपतीर्थावगाहनात् कोटिदेवार्चनाद्देविपराश्रीपादुकास्मृतिः महारोगेमहोत्पा
तेमहादुःखेमहाभये महापदिमहापापेस्मृतारक्षतिपादुका तेनधीतंश्रुतंज्ञातंदृष्टमिष्टंचपूजितं जिह्वाग्रेवर्ततेयस्यसदाश्री
पादुकाप्रिये सकृच्छ्रीपादुकांदेवियोवाजपतिभक्तितः ससर्वपापरहितःप्राप्नोतिपरमांगतिं शुचिर्वाप्यशुचिर्वायोभक्त्यास्मर
तिपादुकां अनायासेनधर्मार्थकाममोक्षान्लभेतसः श्रीनाथचरणांभोजंयस्यांदिशिविराजते तस्यांदिशिनमस्कुर्याद्भक्त्या ११

प्रतिदिनं प्रिये जपाद्वा परो मंत्रो न देवः श्रीगुरुः परः नहि शाक्तात्परो मार्गो न पुण्यं कुलपूजनात् ध्यानमूलं गुरोर्मूर्तिः पूजा
मूलं गुरोः पदं शास्त्रमूलं गुरोर्वाक्यं मोक्षमूलं गुरोः कृपा गुरुमूलाः क्रियाः सर्वा लोकेस्मिन्कुलनायिके तस्मात्सेव्यो गुरुर्नित्यं
सिद्ध्यर्थं भक्तिसंयुतैः तावदार्तिभयं दुःखं मोहशोकभ्रमादयः यावन्नायाति शरणं श्रीगुरुं भक्तवत्सलं तावद्भ्रमति संसारे स
दुःखमलीमसः यावन्न भजते भक्त्या श्रीगुरुं शिवरूपिणं सर्वसिद्धिफलोपेतो मंत्रसंकेतो नातिशोभनः गुरुप्रसादमूलोयं परतत्वम
हात्मनः तथा ददाति संतुष्टः प्रसन्नो वरदो मनुं तथा भक्त्या धनैः प्राणैर्गुरुं यत्नेन तोषयेत् यदा दद्याच्छिवाय स्वमात्मानं देशिकात्म
नः तदा मुक्तो भवेच्छिष्यो न ततोस्ति पुनर्भवः तावदाराधयेच्छिष्यः सुप्रसन्नो यथा भवेत् गुरौ प्रसन्ने शिष्यस्य सद्यः पापक्षयो भवेत्
मनसापि न कांक्षेत भक्तो मानान्नजीविकाः संपादयति तत्सर्वं स्वामिनो भक्तवत्सलः ब्रह्मविष्णुमहेशानदेवतामुनियोगिनः कुर्वं
त्यनुग्रहं तुष्टा गुरौ तुष्टे न संशयः भक्त्या संतुष्टगुरुणा योपदिष्टः कृपालुना कर्मणा मुक्तो भवेच्छिष्यो भुक्तिमुक्त्योः स भाजनं शिष्याल्ल
पितदा ग्राह्यं यदा संतोषितो गुरुः तस्माद्गुरोः प्रियं कुर्यान्मनोवाक्कायकर्मभिः यदि वा परितुष्टेन गुरुणा यच्च कुत्रचित् मुक्तोसी
ति समादिष्टः सोपि मुक्तो भवेत्प्रिये अथवा तिष्ठ पंचेन यथाम्नाकेन चिदीश्वरी करोमि गुरुरूपेण शिष्यपाशविमोचनं तस्मै प्रियस्य
तं वैदीमङ्कस्य श्वपचप्रियः तस्मै देयं ततो ग्राह्यं स च पूज्यो यथा ह्यहं यथा विप्रोपि गुणयुक्तो वाप्यभक्तो न प्रशस्यते म्लेच्छोपि गुणहीनो वा
भक्तिमान्स विशिष्यते गुरुभक्तिविहीनस्य तपो विद्याव्रतं कुले निःफलं हि कुलेशानि केवलं लोकरंजनं गुरुभक्त्याख्यदहनदग्ध
दुर्गतिकल्मषः श्वपचोपि परैः पूज्यो न विद्वानपि नास्तिकः धर्मार्थकामैः किं तस्य मोक्षस्तस्य करे स्थितः सर्वार्थे श्रीगुरौ देवि यस्य
भक्तिः स्थिरा सदा ५० इति श्रीविद्यार्णवे प्रथमश्वासः १ ॥ ॥ तथा स शिवो गुरुरूपेण भक्तिमुक्तिप्रदो मम इति भक्त्या स्मरेद्यस्तु
तस्य सिद्धिरदूरतः ५१ यस्य देवे परा भक्तिर्यथा देवे तथा गुरौ तस्यैते कथिता ह्यर्थाः प्रकाशन्ते कुलेश्वरि नारायणो महादेवो माता पिता च

वि॰मा॰
प्र॰
१२

13

गृजति यथा भक्तिर्भवेद्देवि तथा कार्या निजे गुरौ लक्ष्मीनारायणो वाणी धाता गौरी गिरिजा शिवौ श्रीगुरुं गुरुपत्नीं च पितरा वि
ति चिंतयेत् गुरुभक्त्या यथा देवि प्राप्यंते सर्वसिद्धयः यज्ञदानतपस्तीर्थव्रताद्यैर्न तथा प्रिये श्रीगुरुनिश्चला भक्तिर्वर्द्धते हृदये यथा य
था तथा तथास्य विज्ञानं वर्द्धते कुलनायिके किं तीर्थाद्यैर्महायासैः किं व्रतैः कायशोषणैः नच्छिसेवा देवेशि भक्तिर्येषां दृढा गु
रौ कायक्लेशेन महता तपसा वापि यत्फलं तत्फलं लभते देवि सुखेन गुरुसेवया भोगमोक्षार्थिनां ब्रह्मविष्णीशपदकारिणी भ
क्तिरेव गुरौ देवि नान्यः पंथा इति स्मृतिः ब्रह्महत्यानि च सर्वाणि समहापातकानि च भक्तिलेशेन दहति तूलराशिमिवानलः विद्या
मायतनमत्रस्य सर्वसिद्धिप्रदायिने येन मूढाहृदर्षदः फलेन विकलेफले न योगेन न तपो नार्चाक्रमः कोपि निगद्यते प्रमार्थक
लमार्गेस्मिन् भक्तिरेव विशिष्यते साता कुरुमये देवि सर्वस्मिन् भुवनांतरे किंन्न भक्तिमतां हेत्र मंत्रः केषां न सिध्यति गुरौ मनुष्य
बुद्धिं च मंत्रे चाक्षरबुद्धिकं प्रतिमासु शिलाबुद्धिं कुर्वाणो नरकं व्रजेत् गुरुं न मर्त्यं बुध्येत यदि बुध्येत तस्य तु कदापि न भवेत्सिद्धि
र्मंत्रैर्वा देवतार्चनैः श्रीगुरुं प्राकृतैः सार्द्धं ये स्मरंति वदंति वा तेषां च सुकृतं सर्वं पातकं भवति प्रिये जन्महेतू हि पितरौ पूजनीयौ प्र
यत्नतः गुरुर्विशेषतः पूज्यो धर्माधर्मप्रदर्शकः गुरुः पिता गुरुर्माता गुरुर्देवो गुरुर्गतिः शिवे रुष्टे गुरुस्त्राता गुरौ रुष्टे न कश्चन गुरो
र्हितं हि कर्तव्यं वाङ्मनःकायकर्मभिः अहिताचरणाद्देवि विष्ठायां जायते कृमिः शरीरं वित्तं प्राणांश्च श्रीगुरुं वंचयंति ये कृमिकी
टपतंगत्वं प्राप्नुवंति न संशयः गुरुत्यागाद्भवेन्मृत्युर्मंत्रत्यागाद्दरिद्रता गुरुमंत्रपरित्यागाद्रौरवं नरकं व्रजेत् गुरुर्वध्यो वा यदि देहत
दर्थं प्रसमर्पयेत् निजप्राणान्परित्यज्य गुरुकार्यं समाचरेत् गुरुं हुंकृत्य तुंकृत्य परुषं वाक्यमाशिषं चिंतयेत् प्रिये तेन संताडितो वापि प्रसाद
मिति संस्मरेत् भोगयोग्यानि वस्तूनि गुरवे सर्वमर्पयेत् न च्छेद्यमिति संचिंत्य चाहं भूयात्कलौ ... गुर्वग्रे न नयः कुर्यात् ...पवा १२
सादिकं व्रतं तीर्थयात्रां च नो कुर्यात् स्नात्वा पादाम्बुजं गुरोः तन्नियोगं गुरोर्दद्यात् गुरुसंदेशेनैव भाषयेत् मृणादानं तथादानं वस्तूनां

क्रयविक्रयं न कुर्यात्तु गुरुभिः सार्द्धं शिष्यो भूत्स्तु कदाचन न कुर्यान्नास्तिकैर्वादं संभाषणमपीश्वरि विलोक्याहरते गच्छेन्नासीत
सहैतैः क्वचित् गुरौ सन्निहिते यस्तु पूजयेद निमंत्रिके स याति नरकं घोरं सा पूजा निःफला भवेत् शिरसा न वदेद्वारं गुरुपादाज्ञया
विना तदाज्ञया तत्कृतं तमगात्ताश्रूषो गुरुः स्मृतः मंत्रागमाद्यमन्यच्च श्रुतं तत्तस्मै निवेदयेत् गुर्वाज्ञया न श्लीया नद्दानिष्टं विवर्ज
येत् स्वशास्त्रोक्तं रहस्यार्थं न वदेद्यस्य कस्यचित् यदि श्रूयात्स्वसमयाच्च्युत एव न संशयः अद्वैतं भावयेन्नित्यं नाद्वैतं गुरुणा सह आ
त्मवत्सर्वभूतेषु हितं कुर्यात्कालेश्वरि ध्यानस्थानां गमस्तद्वैः शुश्रूषा स्याच्चतुर्विधा शुश्रूषया तया देवि शिष्यः संतोषयेद्गुरुं पदे प
दे स्वमेधस्य फलं प्राप्नोत्यसंशयः शुश्रूषणपरो यस्तु गुरुदेव महात्मनो केवलं गुरुशुश्रूषा तत्कृपाकारिणी प्रिये सा भक्तिसहिता
सा चेत्सर्वकामफलप्रदा तीर्थे ते सर्वपापानि विहर्द्दं ते षण्मुखसंशयः सिद्ध्यंति सर्वकार्याणि गुरुशुश्रूषया प्रिये यद्यदात्महितं वस्तु त
त्तद्धितं न वंचयेत् गुरुदेवार्चको यस्तु तस्य पुण्यं न गण्यते भक्त्या वित्तानुसारेण गुरुशुद्धिप्रयत्नतः स्वल्पं वा बहु वा पुण्यं तुल्य
मात्यंदरिद्रयोः सर्वस्वमपि यो दद्यात्कुर्वैर्भक्तिवर्जितः शिष्यो न फलमाप्नोति भक्तिरेव हि कारणं यस्मिन्देवे गुरौ भक्तिस्स हाना
तु भवेच्चेतत् अवश्यं यदि वांछा स्यादनुभूया नदाज्ञया यस्तिलार्द्धं तदर्द्धं वा गुरुस्वमुपजीवति लोभान्मोहात्स पच्येत नरके च
चिरमके अल्पादल्पं गुरुद्रव्यं प्रदत्तं स्वीकरोति यः ५४४ तिर्यग्योनिमापन्नः कल्पादेर्भवते प्रिये गुरुद्रव्याभिलाषी च गुरु
स्त्रीगमनोत्सुकः पतितस्तु लुकस्य प्रायश्चित्तं न विद्यते आज्ञाभंगोथ्य ग्रहणं गुरोरप्रियवर्तने गुरुद्रोहमिदं प्राज्ञ यः करोति स
पातकी स्वद्रव्यविनियोगं च नाति वृषघ्गुरोश्चरेत् अनवेद्यं तु यः कुर्यात्स भवेद्ब्रह्मघातकः गुरुस्थाने संप्रदायं तत्कर्म यो विनाश
येत् ५४८ गुरुभिः सवदिः कार्यादण्डमावध्यस्त्रपातकी गुरुकोपानलाग्नेन्गो गुरुद्रोहात्त्रपातके न मूर्तिगुरुनिंदायां गुरुनिन्दा
न चापदः जीवदग्निश्शविष्ठो वा नरः पीतविषोपि वा ५५ रक्षहस्तगतो वापि नापराधकरो गुरोः यत्रश्री गुरुनिंदास्यात्तिधायश्रवण

वि.र्ण.
द्वि.
१३

13

स्वके सद्यस्तस्मादयत्नमेहं तं न शृणुयाद्यथा गुरोर्नाम जपेत्तस्मात्कुर्वणो सामतिक्रिया गुरुमित्रस्य सुहृदां सीदासा याज्ञापमान
येत् नतिं देहदृष्यपश्यमयात्वेदशास्त्रागमादिकान् श्रीगुरोः पादुकाभूषा गुरुनाम स्मृतिर्जयः गुर्वाज्ञाकरणं कृत्यं शुश्रूषा
भजनं गुरोः विविक्त्वं देशिकाबासंस्पर्शनं चिन्तासभक्तिमान् व्यजनं पादुकाछत्रं चामरं वाहनादिकं तांबूलस्वल्पणं वेषस्तु
न रूपप्रविशेच्छ्रुतैः वाहनं पादुकाछत्रमासनं वसनादिकं दृष्ट्वा गुरोर्नमस्कुर्यान्नात्मभोगाय कारयेत् पादप्रक्षालनं स्नान
मभ्यंगं दंतधावनं मूत्रं निष्ठीवनं चौरं शयनं स्त्रीनिषेवणं वीरासनं चतुर्वीकचमासनं हास्यरोदनं केशवोचनमुष्णीषकंचुके
नग्नतां तथा पादप्रसारणं वादं कलहं हर्षितां प्रिये अंगमंगाग्रवाद्यादिकरास्फालनधूननं सूतकुक्कुटमल्लादियुद्धमित्यादि
चान्विके गुरुयोगिमहासिद्धपीठे तत्राग्रमेषु च नाचरेदाचरेन्मोहाद्देवताशापमाप्नुयात् उपचारं विना तिष्ठेत् कुर्वग्रेनेच्छयावि
शेत् मुखावलोकी सेवीत तदुक्तं च समाचरेत् गुरुक्तानन्तकार्येषु नोपेक्षां कारयेत् प्रिये सदसद्यत्कुरु ब्रूयात्तत्कार्यं सविशे
कया निग्रहानुग्रहे वापि गुरुः सर्वस्य कारणं निर्गतं यद्गुरोर्वक्त्रात्सर्वं शास्त्रं तदुच्यते गुरुकार्यं स्वयं शक्तो नापरं प्रेषयेत् प्रिये
वक्रत्वेन तस्यैर्भृत्यैः सहितो भक्तिमान् गच्छन्तिष्ठन्स्वपन्जाग्रन्जपन्जुह्वन्भुंजन् कुर्वीत्तामेव कुर्वीत तद्गतेनांतरात्म
ना भूमिमात्रेण नकर्तव्योजातिविद्याषनादिभिः सर्वदा सेवयेन्नित्यं शिष्यः श्रीगुरुसन्निधौ छायाभूमिपरिमाणं विनीतस्व
तिभक्तिमान् देवि गुर्वग्रजास्तिष्ठेत् गुरुकार्यसमुत्सुकः स्वकार्यमल्पकार्यं वा शिष्यः श्रीगुरवे चैतन्नवेत् गुरुपार्श्वगतो नम्रः प
ठन्त्वास्यो मितं वदेत् सामान्यतो निषेवन्ते तस्य गुरोर्यदि सन्निधौ आचारेयदि मूढात्मा दोषं कोटिगुणं भवेत् अनादृत्य गुरोर्वाक्यं
शृणुयाद्यः पराङ्मुखः अहितं वा हितं वापि रौरवं नरकं व्रजेत् गोब्राह्मणवधं कृत्वा यत्पापं समवाप्नुयात् तत्पापं समवाप्नोति
गुर्वग्रेन्नृतभाषणात् स्थानान्तरगतं चार्थं व्यसने विषमे स्थिते श्रीगुरुं न त्यजेत्क्वापि तदादिष्टां व्रजेत् प्रिये अपयशस्थिते गुरावर्हं तैनति

१३

ष्टेनकदाचन नगच्छेद्यत्रतत्रस्थानस्थितोऽपिस्थितेगुरौ शक्तिच्छायांगुरुच्छायांदेवच्छायांनलंघयेत् स्वच्छायांतेषुनोकुर्यान्नस्वपेद्गुरुसन्निधौ
भाषणंपठनंगानंभोजनंशयनादिकं अनादिष्टोनकुर्वीत नचावेदनपूर्वकं ब्रह्महत्याशतंकुर्यात्कुर्वीताज्ञांपरिपालयन् विनागुर्वाज्ञया
शिष्योनिष्क्रमेन्नातिशासनात् पूर्वंगुर्वाज्ञयाकुर्यान्नालिंगेतस्त्रियंप्रिये भक्त्याप्रणम्यचोत्तिष्ठेद्बद्धांजलिपुटःप्रिये पश्चात्प्रसादेन
निर्गच्छेन्नमस्कृत्यगुरोर्गृहात् एकासनेनोपविशेद्गुरुणानतत्समैःसह निविशेदासनेदेवि देवतागुरुसन्निधौ गुरोःसिंहासनेदे
यंज्येष्ठानामुत्तमासनं देयपादासनेकनिष्ठानामितरेषांसमासनं जातिविद्याधनाढ्योवाबाह्येदृष्ट्वागुरुंसदा दंडप्रणामंकुर्वीतत्रिःप्रद
क्षिणमाचरेत् ततस्त्रिषट्द्वादशवाज्येष्ठादिष्वेकमेवच गुरुतद्गुरुयोगेनवेदेनपरमेगुरौ नतोनमेद्गुरुंयोषिद्गर्वेगुर्वनेनिवारयेत् प्र
गुरोःसन्निधौशिष्यःस्वगुरुंमनसानमेत् गुरुबुद्ध्यानमेत्सर्वंदैवतंतत्प्रणमेच्च ननमेद्देवबुद्ध्यातुप्रतिमांलोहमृन्मयीम् गुरोःप्रणाम
द्वितयंज्येष्ठानामेकमेवच पूज्यानामंजलिस्तद्वदन्येषांवाक्यवंदनं देवान्गुरून्कुलाचार्यान्नत्वानवृद्धांस्तपोधनान् विद्याधि
कान्स्वकर्मस्थान्प्रणमेत्कुलनायिके स्त्रीद्विष्टगुरुभिःप्राप्तपाखंडपतितशठं विकर्मणांकृतघ्नंवानाश्रमिणंचनोनमेत् प्रतिवे
षगुरुंभक्त्यायस्त्वेकगृहसंस्थितः अमेध्यंतेनभुक्तंस्यात्सूकरोजायतेततः एकग्रामस्थितःशिष्यस्त्रिसंध्यंप्रणमेद्गुरुं क्रोशमा
त्रस्थितोभक्त्यागुरुंप्रतिदिनंनमेत् अर्द्धयोजनतःशिष्यःप्रणमेत्पंचपर्वसु एकयोजनमारभ्ययोजनद्वादशावधिः तत्रयोजन
संख्यातमासेगत्वानमेद्गुरुं दूरदेशस्थितःशिष्योभक्त्यातत्सन्निधिंगतः अतिदूरस्थितःशिष्योयदेच्छास्यात्तदाव्रजेत् रिक्तह
स्तस्तुनोपेयाद्राजानंदैवतंगुरुं फलपुष्पाम्बरादीनियथाशक्त्यासमर्पयेत् एवंयोनाचरेद्देवि ब्रह्मराक्षसतांव्रजेत् गुरुशा
क्तिस्तुतत्रज्येष्ठभ्रातागुरोःसमः भ्रातृवच्चकनीयांसःपुत्रवत्कुलपालकाः लोकाचार्यस्यदेवेशि गुरुज्येष्ठकनिष्ठयोः
गुरुकल्पस्तुकुर्वीतप्रणामंस्वगुरोर्यथा स्वज्येष्ठस्यक्रमज्येष्ठःकुलज्येष्ठस्तृतीयकः गुरोर्ज्येष्ठस्तुदेवेशिह्यतिज्येष्ठचतुष्ट

वि॰गो॰ हिः १४ 14

ये यावज्जीवं शिभवादेत्क्रमकोटिगोईरितः गुरोश्च कुलवृद्धस्य वंदनादिविधानतः पितृमात्रादिसर्वेषु पूज्यकोटिषु वै प्रभुः अभ्युत्थानप्र
णामाद्यैरभ्यर्च्यो दोषलाघवः यदात्वाचार्यरूपेण स्वात्मानं संप्रकाशयेत् अभ्युत्थानप्रणामाद्यैर्दोषदः स्यात्तदा प्रिये पतिर्भूत्वाप
शुभ्यस्तु प्रणामं यः करिष्यति स मदाप्सुरिसुक्तो देवताशापमाप्नुयात् यो गुरुस्थानकं प्राप्य पादुकापरिसंख्यया गुरुवत्सर्वमे
तदेवाज्ञैवैष्टैर्वेद्यानव प्रिये इति पादुकामाहात्म्यतदाचारविधिः ॥ अथ समयाचारः तत्र श्रीकुलार्णवे श्रीगुरुं कुलशास्त्रा
णि पूज्यव्याख्यानानि यानि तु भक्त्या श्रीएकवक्त्रे देवि प्रणामं परिकीर्तयेत् ब्रह्मादिस्थंबपर्यंतं यस्य मे गुरुसंततिः तस्य मे सर्ववंशि
ष्यस्य को न पूज्यो महीतले गुरुं नाम्ना न भाषेत जपकालाद्दते प्रिये श्रीनाथदेवस्वामीति विवादे गोथ नेव देत् श्रीगुरोः पादु
कां मुद्रां मूलमंत्रं स्वपादुकां शिष्यादन्यत्र देवेशि न वदेद्यस्य कस्यचित् पारंपर्यागमाम्नायमंत्राचारादिकं प्रिये सर्वं गुरुमु
खाल्लब्धं सफलं स्यान्नचान्यथा श्रीगुरोराश्रयसंभूतं पुस्तकं देववत् प्रिये नित्यं समर्चयेद्भक्त्या पशुहस्ते न निक्षिपेत् सदा रव
क्षयेत् कुलशास्त्राणि पार्वति पशुशास्त्राणि सर्वाणि वर्जयेत्सर्वदा रवत् स्वधर्मं संत्यजेत् तीर्थमयेत्संस्याद्द्विजोत्तमेः तथा पशु
मुखाद्धर्मान्न श्रोतव्याश्च कौलिकैः यः शृणोति कुलाचारं यथा शास्त्रं च यो वदेत् तावुभौ गच्छतः साक्षाद्योगिनीवीरमेलनं अ
श्रद्दधाना ये चात्र कुलधर्मान् कुलेश्वरि नरकान्न निवर्तन्ते यावदाभूतसंप्लवं कृत्वा पूजां यथा प्रीता मूलेन च समाहृताः सकु
त्कामगताश्चापि पंचयागगुरुयोषितः अलंघ्याः पूजनीयाः स्युर्गुरुवद्गुरुयोषितः कुलाष्टकाकुलस्वर्णाकुमारी चकृशोदरी म
नोहरी यौवनस्यामस्त्वयेदेवताधिया आमसमांसहसाकुंभमत्तेभसिद्धलिंगिने सहकारमशोकं च क्रीडालोलाकुमारिका प
कहंतेस्मशानेचसम्मूह योषितामपि नारीचक्रकवस्त्रनोहिष्ठा वदेतभक्तिमान् गुरुभक्तिसुतज्येष्ठकनिष्ठकुलदेशिकान् कुलदर्श
नशास्त्राणि कुलद्रव्याणि कौलिकान् प्ररकान्नैवकाश्चापि वाचकान्दर्शकांस्तथा शीलकान्वाधकान्योगियोगिनीसिद्धरूपकान्

१४

कन्याकुमारिकांनग्नांवोन्मत्तामपियोषितम् ननिंदेतजुगुप्सेतनहसेन्नावमानयेत् नाप्रियंनाहितंब्रूयात्कस्यापिकुलयोगिनः
कुरूपेत्यनिकृष्टेतिनवदेत्कुलयोषितां परीक्षयेन्नभक्तानांवीराणांचकृताकृतं नपश्येद्वनितांनग्नामुन्मत्तांप्रकटस्तनीं
नदिवासेवयेन्नारींतद्योनिंननिरीक्षयेत् याकाचिदंगनालोकेसामातृकुलसंभवा कुप्यंतिकुलयोगिन्योवनितानामनुक्रमा
त् शतापराधावनितांपुष्पेणापिनताडयेत् दोषान्नगणयेत्स्त्रीणांगुणानेवप्रकाशयेत् तिष्ठंतिकुलयोगिन्यःकुलवृक्षेषु
सर्वदा नत्स्वेषुनभोक्तव्यमर्कपत्रेविशेषतः नस्वपेत्कुलवृक्षाधोनचोपद्रवमाचरेत् दृष्ट्वाभक्त्यानमस्कुर्याच्छेदयेन्नकदा
चन श्लेष्मातककरंजाक्षनिंबाश्वत्थकदंबकाः बिल्वोवटोडुंबरश्चकुलवृक्षानवस्मृताः देवतागुरुशास्त्रादिसिद्धाचारविडंब
कः विद्याचौरोगुरुद्रोहीब्रह्मराक्षसतांव्रजेत् गुरुंमोहाद्वदनादत्यनिर्भर्त्स्यवीरपुरुषान् विकल्प्यकुलशास्त्राणिभवंतिब्रह्मरा
क्षसाः एकाक्षरप्रदातारंयोगुरुंनैवमन्यते श्वानयोनिशतंगत्वाचाण्डालत्वमवाप्नुयात् गुह्यंप्रकाशयेद्द्वीमात्मंत्रंनैवप्रकाश
येत् अप्रकाश्यप्रकाशाभ्यांक्षीयतेसंपदायुषी कुलधर्मसमाश्रित्यआचारंयोनपालयेत् यथेष्टाचारिणस्तस्यमहापातकि
नःप्रिये आपदोदुरितारोगाःशापविघ्नाःकुलेहाभयं योगिनीनांप्रकोपश्चस्खलिताचपदेपदे भ्रष्टमानःप्रनष्टश्रीस्तेजोहीनातिदुः
खितः निंदितःसर्वविद्विष्टोविकलःसंगवर्जितः देशाद्देशांतरंयातिकार्यहानिश्चसर्वदा तत्रापिकुलमार्गस्थाशाकिन्यः
कुलपालिका भक्षयंतिपुनस्तांसांवरोदेहमयैवतु तस्मादाचारवान्देवियोगिनांचप्रियोभवेत् सदाचारेणदेवत्वंयोगिनीवी
रमेलनं संप्राप्नुवंतितिप्रोक्तंलौकिकान्नविपर्ययात् संस्कारेणविहीनत्वात्कुरुवाकाशलेखनात् आचारलंघनाद्देविकौ
लिकःपतितोभवेत् नित्यनैमित्तिककाम्यमंत्रसंस्कारादिलोपजं प्रत्यहःपापदुःसंगंमंत्रसांकर्यसंभवं गुप्तप्रकटसंभूतंज्ञानाज्ञा
नकृतंप्रिये एवमादिषुदोषेषुपापसंगुरुलाघवं देहकालवयोवित्तसम्यक्ज्ञात्वायथाविधि प्रायश्चित्तंगुरुर्दद्यात्सर्वपाप

वि.ग्री.
द्वि
१५

विष्णुद्वेषे शिष्यापि च तथा प्रोक्तं प्रायश्चित्तं समाचरेत् अथवा सर्वपापानां गुरुनामजपः स्मृतिः ज्ञात्वा नदस्य कालुष्यं परिशुद्धं यया
ग्निना अनाचारसमालिप्तं प्रायश्चित्ताग्निना दहेत् बहुनात्र किमुक्तेन रहस्यं शृणु पार्वति वर्णाश्रमाणां सर्वेषामाचारः सङ्गतिः प्रदः
गुरुस्त्रिवासमाचारं कथयेत् कुलनायिके तत्र रहस्यानि शिष्यश्चेत् तदा पापं गुरोर्न हि मन्त्रिदोषश्च राजानं भार्यादोषः पतिर्यथा यथा
प्राप्नोत्यसंदेहः शिष्यपापं गुरुः प्रिये अथ च देवस्थाने गुरुस्थाने स्मशाने वा चतुष्पथे पादुकासनविण्मूत्रमैथुनानि विवर्जयेत् दे
वं गुरुं गुरुस्थाने नेत्रैस्तेनापि देवताः सिद्धसिद्धादि वामाश्च श्रीपूर्वं समुदीरयेत् प्रमत्तान्मत्तजां कन्यां पुष्पितां पतितस्त्रियं विदू
षकं तर्केकेशीं च कामार्तां चन निंदयेत् कन्यायोनिपशुक्रीडा दिगंबरां प्रकटस्तनीं नालोकयेत् परद्रव्यं परदारांश्च वर्जयेत् धार्म्या
गुरुविप्राग्निविद्याकोपं न शमयति नैव प्रसारयेत् पादौ न तानपि च लंघयेत् आलस्यमदसंमोहशाठ्यपैशुन्यविग्रहात् ग्रस्त्या मा
नसे मानेपरनिंदां च वर्जयेत् लिंगिनं व्रतिनं विप्रं देवं वेदांश्च संहिताः पुराणागमशास्त्राणि कथ्याश्चापि न दूषयेत् युगं मुशल
मश्मानं दामचुल्लीमुलूखलं सूर्यं मस्मार्जनीं दंडं ध्वजं वैडूर्यमायुधं कलशं चामरं छत्रं दर्पणं भूषणं तथा भोगयोग्यानि चा
न्यानि योगद्रव्याणि यानि च महास्थानेषु वस्तूनि यानि वा देवतालये दिव्यौघानि पदार्थानि भूतादिष्ठानि यानि वै लंघयेन्नात्र
नैतानि नैतानि च पदा स्पृशेत् योगिनी लोकविद्विष्टा या च स्वैरविसर्पिणी परहिंसात्मिका या च न तामवतरेत् क्वचित् प्रतिगृहेन
रक्षणीयाद्रात्मभोगाविधित्सया देवतागुरुपूजार्थं यत्नतोऽप्यर्जयेद्धनं धारयेदार्जवं सत्वं सौशील्यसमतां धृतिं शांतिं दयामनाश्चाव
दिव्यांशकिं च सर्वदा विभीतकार्ककारंजस्नुहिच्छायां न संश्रयेत् स्तंभदीपमनुष्याणामन्येषां प्राणिनां तथा नखाग्रकेशनिर्धूत
स्नानवस्त्रघटोदकं एतत्सर्वं त्यजेद्दूरं एवं स्थाने रजस्तथा न निंदेत् कारणं देवं न शास्त्रं देवनिर्मितं न गुरुं साधकं चैव लिंगच्छायां न लं
घयेत् न चालं चैन्न निर्माल्यं नदद्याच्छिव दीक्षिते न लंघयेद्गुरोराज्ञामुत्क्रांत वेदं तथा गोत्रादि वा च तस्यास्तां दासवत्परिपालयेत् अ

१५

15

सत्यमप्युभंतद्वद्कुवादंपरित्यजेत् अप्रियंचतथालस्यंकाममक्रोधौविशेषतः अप्रछन्नमुखोब्रूयाद्गुरोरग्रेकदाचन अभिमानेनकु-
र्वीतधनधान्याश्रमादिभिः गुरुदत्तमभोक्तव्यंतेनादत्तंकदाचन दत्तंप्रसादवद्ग्राह्यंलोभेनानकदाचन अहंतेदेवपूज्यांचगुरोरग्रेपरि-
त्यजेत् पादुकायोगपट्टादिगुरुचिह्नानिसादरं नलंघयेत्स्पृशेन्नैवपादाभ्यांप्रणमेत्सदा पर्यंकशयनंतद्वत्तथापादप्रसारणं अंगभंगं
चलीलांचनकुर्याद्गुरुसन्निधौ गमनागमनेकुर्यान्नात्मगमनंगुरुपादुका छायांनलंघयेत्तद्वद्गच्छंस्तुरतोगुरोः पश्चात्त्यादेननिर्गच्छे-
त्प्रणम्यचगुरोर्गृहात् गुरोरग्रेनकुर्वीतप्रभावंशिष्यसंग्रहं अहंकारंनकुर्वीतनोत्स्वाणिधारयेद्बुधः प्रगुरोःसन्निधौनैवस्वगुरुंप्रणमे-
द्बुधः नमस्कारायचोपयुक्तंगुरुदृष्टानिवारयेत् नातियोगंगुरुंदद्यात्पुस्तकदानेवभाषयेत् उपयुक्तंपरेणैवयदिवादीतितेनतु
क्षेत्रोपानहवस्त्राद्यंनोपभुंजीतकर्हिचित् असंपन्नावथापत्सुनदोषःस्तालितेसति स्वकुलेदीक्षितानांचआचार्याणांतथैवच उपयु-
क्तानदोषःस्यान्नदत्तादरितानपि मंत्रोपयुक्तमन्नाद्यंतथायन्मंत्रसंस्कृतं प्राप्तमायतनादेव्याःशिरसाप्रणतोवहेत् निक्षिपेद्भस्मितेना-
नयतेदवनौयथा ज्ञाताज्ञाताभ्यांपरित्रिशेषापथैकरुस्पृक्तके नकुर्याद्गर्वमत्रैवप्रसादेनक्रियतेचेत् नदर्पोनिवेदयेत्तत्त्वादेनप्रजाज्ञ-
पाङ्कृतीः अनिवेदितकार्यस्ययदर्थंशपथःकृतः प्रायश्चित्तंजपेद्देविसहस्रंस्वमनोस्ततः लोकोद्वेगकरीयाचयाचकर्मनिकृन्तनी
स्त्रियस्तुद्वेगकरीयाचतांगिरंनैवभाषयेत् रम्यमप्युज्ज्वलंसर्पिमनसोपिसमीप्सितं लोकविद्वेषणंवेषंनगृह्णीयात्कथंचन अज्ञोक्तासः
सदाहोतानेहिकामुष्मिकेनोचितान् आचारनावृतःशांतिंदीक्षितःसोपिगच्छति स्त्रीणांविशेषतोदद्यात्समयांश्चामलाशयः पालना-
त्समयानांतुसिद्धिःस्याद्यतेचिरात् मंत्रःसांमुख्यमायातिसमयस्यपरार्थवदा सिद्धयःसमयस्थस्यसर्वेस्युःसोत्तपश्चिमाः अयनेविषु-
वेचैवग्रहणेसूर्यचंद्रयोः अष्टम्यांपूर्णिमायांचतेषुनैनिमित्तिकोजयः नित्यात्त्रिगुणितःसोपिपूजांचैवसमाचरेत् न्यायार्जितैःसा

यैनैश्च दानहोमाद्यैर्नादिके कुर्यान्नचेद्योयानिभक्त्याकुर्वन्नपीश्वरीति· इति समयाचारः नारदपंचरात्रे· ब्राह्मणः सर्वकाल
तः कुर्यात्सर्वेष्वनुग्रहं तदभावाद्द्विजश्रेष्ठ शान्तात्माभगवन्मया भावितात्माच सर्वज्ञः शास्त्रज्ञः सत्क्रियापरः सिद्धित्रयसमा
युक्त आचार्यत्वेभिषेचितः क्षत्रविट्शूद्रजातीनां क्षत्रियोनुग्रहक्षमः क्षत्रियस्यापि च गुरोरभावादीदृशोयदि वैश्यः स्यात्तेन
कार्यः स्याद्द्वयोर्नित्यमनुग्रहः सजातीयेन शूद्रेण तादृशेन महामते अनुग्रहाभिषेकौ च कार्यौ शूद्रस्य सर्वदा वर्णोत्तमेयच
गुरौ सति वा विश्रुतापि वा स्वदेशतोन्यदेशे वा नैव कार्यं प्रभुत्वार्थिना विद्यमाने तु यः कुर्यात्तत्र तत्र विपर्ययः तस्येहामुत्र नाशः
स्यान्न स्यात्तस्मात्क्रमाचरेत् क्षत्रविट्शूद्रजातीयः प्रातिलोम्यं न दीक्षयेत् वक्राशीदीर्घसूत्री च विषयासिक्तलोलुपः हेतुवादर
तो दुष्टो वाग्वादी गुणनिंदकः अरोमा बहुरोमा च निंदितानामसेवकः कालदंतोसितोष्ठश्च दुर्गन्धिश्वासवाहकः दुष्टलक्षण
संपन्नो यद्यपि स्वयमीश्वरः बहुप्रतिग्रहासक्त आचार्यः श्रीवहोवहः ज्ञानेनैनयते· निर्वीर्यश्च पितृमंत्रं न ध्यामातामहस्य च सो
दरस्य कनिष्ठस्य वैरिपक्षाश्रितस्य च भिक्षुभश्चवनस्थोथवर्णिभिन्नश्चमहेश्वरी(?) गृहस्थो भोगमोक्षार्थी मंत्रदीक्षां न चाचरेत् स्व
क्ताग्रयः क्रियाहीना यतयो ह्यपरिग्रहाः वनस्थाः स्वात्मपाप्मेव वर्णिनो नाश्रमी यतः अतस्तेषां नाधिकारो दीक्षादाने महेश्वरि·
भैरवीतंत्रे नपस्वी सत्यवादी च गृहस्थः स्वस्थमानसः दीक्षायां न गुरुत्वेन यतीन्द्रो वानप्रस्थश्रिये(?) वृणुयाद्भोगमोक्षार्थी गृहस्थाव
र्णितं तथेति अथ गुरुशिष्यपरीक्षा· श्रीकुलार्णवे· ज्ञानेनक्रियया वापि गुरुः शिष्यं परीक्षयेत् संवत्सरं तदर्धं वा तदर्धं वापि य
त्नतः उत्तमानधमेकार्ये नीचानुत्तमकर्मणि प्राणद्रव्यप्रदानाद्यैरादेशैश्च समासमैः तत्स्मर्मस्तु च नैवीक्षे मीयामिः(?) क्रूरवेष्टितैः
प्रतापानेरुदासीनेरनेकैश्च कुष्कुः आकृष्टस्ताडितश्चापि यो विषादं न याति च गुरुः कृपां करोतीति मुदा संचिन्तयेत्सदा श्रीगुरु

स्मरणेनापि कीर्तनेन दर्शनेनापि वा वेदनेन परिचर्ययायासाक्रान्तेन प्रेषणेन च प्रिये आनन्दकम्पो रोमांच स्वरनेत्रादिविक्रिया येषां सन्ति तेऽत्र योग्या
सुदीक्षासंस्कारकर्मसु शिष्यापि लक्षणैरेतैः ऊर्ध्वानुरूपपरीक्षणं आनन्दाश्रुजपैः स्तोत्रैर्ध्यानहोमार्चनादिभिः ज्ञानोपदेशसाम
र्थ्यं मन्त्रसिद्धिमपीश्वरि बोधकत्वं च विज्ञाय शिष्याणां भूयात्तत्र चान्यथा अथ शिष्याणामधममध्यमोत्तमं च तथैव आदिमध्यावसा
नेषु योग्या भक्तिनिपाततः अधमा मध्यमाः श्रेष्ठाः शिष्यास्तदपि प्रकीर्तिताः आदौ भक्तिर्भवेद्यस्य विदीक्षायां सर्ववन्दिते पुनर्विभ्रम
भक्त्यास्ते त्वादिभक्ताः प्रकीर्तिताः दीक्षासमयसंप्राप्ताज्ञानविज्ञानवर्जिताः भक्त्याप्रध्वस्तज्ञानाज्ञाये मध्ययोग्याः प्रकीर्तिताः आदौ
भक्तिविहीना ये ज्ञाने भक्त्यान्विता न वा एते प्रभूतभक्त्यर्थं त्वधमयोग्या भवन्तीति अथ वर्णविभागेन योग्यताकालविशेषात् त
त्र प्रारभ्यते· एकादशे भवेद्योग्यो ब्राह्मणस्तु द्वादशे नृपः वैश्यो वर्षैस्त्रिभिः शूद्रश्चतुर्भिर्वत्सरैर्गुरौ. शुश्रूषुः परिग्राह्यो दीक्षाया
गन्तादिष्विति अत्र शूद्राणां मन्त्रेष्वनधिकारः श्रूयते· यथा महाकपिलपञ्चरात्रे· न वेदप्रणवेत्युक्ता मन्त्रा वेदसमुद्भवाः तस्माद्वेदः प
रो मन्त्रो वेदो नागमः स्मृतः वष्पाकर्षादिकं कर्म इष्टादृष्टफलप्रदं वेदेन साध्यते सर्वं ग्रहयज्ञादिभिः कृता न वेदेन विना यज्ञा
न वेदा यज्ञवर्जिताः तस्माद्वेदः परो मन्त्रो न मन्त्रो वेदउक्तितः न मन्त्रे चाधिकारोऽस्ति शूद्राणां नियमेपरा मन्त्राभावादमन्त्रेण भाषितं सर्व
कर्म हीति तथा शातातपसंहितायां· यावन्त्यर्णानि मन्त्राणां शूद्राय प्रतिपादयेत् तावन्त्यो ब्रह्महत्याः स्युः स्वयमाहात्म्यजायतिरिति·
उक्तविदानिषेधोऽपि श्रूयते भविष्ये· ब्राह्मणाः क्षत्रिया वैश्याः शूद्राश्च चत्वारो मताः तेषां मन्त्राः प्रदेया वै न तु संकीर्णधर्मिणामिति·
ब्रह्मक्षत्रविशः शूद्राश्चत्वारो यं समुद्भवः गुरुदेवद्विजाग्न्यर्चनरताः स्त्र्यधिकारिण इति योगिनीतन्त्रवचनात् वैदिको मिश्रिको वापि वि
प्रादीनां विधीयते तान्त्रिको विष्णुभक्तस्य शूद्रस्यापि प्रकीर्तितः स्वागमोक्तेन विधिना शूद्रैश्चापि प्रयत्नतः कर्तव्यः श्रद्धया विलोस्थित
पितापतिहृदि स्त्रीणामप्यधिकारोऽस्ति विष्णोराराधनादिषु पतिप्रियरतानां च श्रुतिरेषा सनातनीति पद्मपुराणात्· पतिप्रियेति

वि.ग्री.
द्वि
२

अथवापरं। चिंतयित्वा तिमृतमर्ल्कापरमिति ज्ञेयं तथा चोक्तं च तंत्रराजे। द्विजातीनां तु संस्कारं वेदोक्तं समुदाहृतं तेषां च तंत्रत
न्त्रापि विधिया विधिमाचरेत् सा विद्या स्मरणं कुर्यात् क्रिया सर्वत्र चोदिता तेन तन्मयतासिद्धिः सर्वत्र भवति ध्रुवं अन्येषामपि वर्णा
नां विधिया समुपाचरेदिति भविष्योत्तरे। याह्मी भर्ता विमुक्ता च पुभास्वातंत्र संयुता। सा च मंत्रा एव गृह्णाति तु सभर्त्रा तदवज्ञया वि
नास्त्वधर्मं यत्किंचिद्व्रताराधनादिकं पतिशुश्रूषया तद्यस्मात्तस्मात्सैकतहर्म्यवत् कुलार्णवे विधवायाः स्वतादेशात्कन्यायाः
पितुराज्ञया। नाधिकारः स्वतो नार्या भार्याया भर्तुराज्ञया। स्त्रीशूद्राणामयं मंत्रो न मोनत्र प्रभुभावहः एतज्ज्ञात्वा महासेनाचाण्डा
लान पिदीक्षयेत् इति रुद्रयामलात् अयं प्रासादमंत्रः तथा च। शुचिव्रततमाः शूद्रा धार्मिकाः द्विजसेवकाः स्त्रियः पतिव्रता
श्चान्ये प्रतिलोमानुलोमजाः लोकाश्चाण्डालपर्यन्ताः सर्वेप्यत्राधिकारिणः स्वजातिधर्मनिरताः भक्ताः सर्वेश्वरस्य च उपदे
शमपेक्षाणां तन्त्रज्ञात्मनुसारिता न वैदिकं जपेच्छूद्रः स्त्रियश्चैव कदाचन। नमोन्तं शिवमंत्रं वा वैश्यवच्चेष्यते बुधैः याज्ञवल्क्या
पि। स्वाहाप्रणवसंयुक्तं मंत्रं शूद्रे ददद्द्विजः शूद्रो निरयगामी स्याद्विप्रः शूद्रत्वमाप्नुयात् यामले। एकद्वित्रिचतुष्पंचवर्णात्मा
लोच्य योग्यतां भक्तियुक्तानुगुणश्चाधिकमाहुर्महासंकरे प्रथमं मंत्राणां ब्रह्मक्षत्रादिभेदः कुलार्णवे। ब्राह्मणः क्षत्रियो वैश्यः
शूद्रो भवति वै मनुः अनुलोमं न देयः स्यात्प्रतिलोमं न वै क्वचित् वामकेश्वरे। ब्राह्मणाः क्षत्रिया वैश्याः शूद्राः पौरल्पजातयः
चतुर्विधास्तु मनवः क्रमाद्दुर्गासंकरे सौत्रामणीतंत्रे। मयाबीजं ब्राह्मणः स्याल्लक्ष्मीबीजं तु क्षत्रियः स्मृतः कामबीजं भवेद्वैश्यो वा
भवेच्छूद्र इति तः चतुर्बीजपरित्यक्तो मंत्रः पौरस्त्यसंज्ञकः चतुर्बीजं ब्राह्मणानां क्षत्रियाणां त्रिबीजकं बीजद्वयं तु वैश्यानां शूद्रा
णां त्वेकबीजकं कुलमूलावतारे। श्रीदेव्युवाच शाक्तशांभवसौराणां गाणेशवैष्णवेषु च ब्रह्मक्षत्रियवर्णानां शंकराणां वि
शेषतः प्रवृत्तिश्चात्र मित्राश्चामिसाधकानां हिताय च येषु येषु च ये मंत्रास्तन्मे ब्रूहि देवगणेश्वर शंकर ईश्वर उवाच उमामहेश्वरे चैव दतिगणम्

२

अघोरकं हयग्रीवंचवाराहमष्टाक्षरमतःपरं प्रणतार्यंवासुदेवंलक्ष्मीनारायणंतथा वर्णत्रयेतदातव्यंनान्यवर्णेकदाचन पा
शुपतेनारसिंहंतथाचैवसुदर्शनं वर्णद्वयेचदातव्यंनान्ययोश्चैवकर्हिचित् अग्निमंत्राश्चयेकेचित्सूर्यमंत्राश्चयेतथा तारादिहू
णिमंत्राश्चदातव्याश्चत्रिवर्णके अनुष्टुभंशक्तिमंत्रातथाविंध्यनिवासिनी नीलसारस्वतंचापिदातव्याश्च्यादिवर्णके मातंगीसु
ग्रताराच्चकालिकाश्यामलातथा छिन्नमस्ताचबालाचदातव्याःसर्ववर्णके तारादित्तुगणेशश्चहरिद्रासंज्ञकस्तथा त्रिवर्णि
केकदातव्याःकथिताःसर्वसिद्धिदः त्रिपुरायाश्चयेमंत्रायेमंत्रावटुकादयः सर्ववर्णेषुदातव्याःप्रबुद्धेणविशेषतः मायालक्ष्मीच
प्रणवंवाग्भवंचान्यबीजके एतद्बीजेनसंयुक्तंदातव्यंचादिवर्णके मायांलक्ष्मीवाग्भवंचदातव्यंत्रितयेष्वपि लक्ष्मीचवाग्भवंचैव
कथितंवैश्यवर्णके वाग्भवंचान्यबीजंचाशूद्राणांसमुदीरितं हृदादिङ्फट्कारादिश्चकराणांप्रशस्यतइति कुलप्रकाशतंत्रे
उत्पन्नामनवःसर्वेपंचाशद्वर्णभेदतः द्विविधास्तेचसंप्रोक्तामंत्रविद्याविभागतः स्त्रीमंत्रावह्निजायांताहृदयांतानपुंसकाः
शेषाःपुमांसरुक्ताःस्त्रीमंत्राश्चापिपुंनातिके नपुंसकाःस्मृतामंत्राविद्वेषेचाभिचारके पुमांसःस्युःस्मृताःसर्वेवश्योच्चाटनकर्म
सु अग्नीषोमस्वरूपाःस्युर्मनवःसर्वएवहि रेफोकारवियत्प्रायायाआग्नेयाःक्रूरकर्मणि सौम्यास्तुचन्द्रसयाप्रायाःसौम्यकर्मणिते
स्मृताः नारायणीयेपि तारांत्याग्निवियत्प्रायोमंत्रआग्नेयइष्यते शिष्टःसौम्यःप्रशस्तौतौकर्मणोःक्रूरसौम्ययोः आग्नेयमंत्रः
सौम्यःस्यात्प्रायशोंतेनमोन्वितः सौम्यमंत्रस्तथाग्नेयःफट्कारेणान्वितस्ततः पिंगलायांगतेवायौप्रबुद्धाह्याग्निरूपिणः
इडांगतेतुपवनेसुप्तंतेसोमरूपिणः पिंगलेडागतेवायौप्रबुद्धाःसर्वएवहि प्रबुद्धामनवःसर्वेसाधकानांफलंसुमे नाराय
णीयेपि सुप्तःप्रबुद्धमात्रोवामंत्रःसिद्धिंनयच्छति स्वापकालोवामवहोजागरोदक्षिणावहः आग्नेयस्यमनोःसौम्यमंत्रस्य
तद्विपर्ययः प्रबोधकालेजानीयादुभयोर्वहः स्वापकालेतुमंत्रस्यजपोनर्थफलप्रदः शिवयामले संपुटीकृत्ययोत्तेन

वि.ती.
छि.
९

लोलानाद्यान्तबिंदुकान् पुनश्च सविसर्गांस्तानन्तकारं केवलं पठेत् एवं जनोपदिष्टश्चेन्मन्त्रस्तु द्रुतसिद्धिदः इति अथ कालीमते
प्रोक्तमंत्राणां दोषसंचये तत्रतत्र विहारं च वाह्याभ्यन्तरभेदतः वक्ष्यामि तत्तत्प्रोक्तं साधकानां हिताय च तत्र प्रादवायो छिन्नादि
दुष्टमंत्रास्तपालयेत्तेन साधकं छिन्नो रुद्धः शक्तिहीनः पराङ्मुखस्तथेरितः वधिरो नेत्रहीनश्च स्तंभितः कीलितस्तथा दग्धस्त्रस्तश्च भी
तश्च मलिनश्च तिरस्कृतः भेदितश्च सुषुप्तश्च मदोन्मत्तस्तथा हृतः मूर्च्छितः हृतवीर्यश्च हीनश्च प्रध्वस्तो बालकः पुनः कुमारस्तु
वा प्रौढो वृद्धो निस्त्रिंशकस्तथा निर्वीजः सिद्धिहीनश्च मंदः कूटस्तथा पुनः निरंशः सत्वहीनश्च केकरो वीजहीनकः धूमितालिंगितौ
स्यातां मोहितश्च क्षुधार्तकः अतिदृप्तोंगहीनश्च ह्यतिक्रुद्धः समीरितः अतिक्रूरश्च सव्रीडः शान्तमानस एव च स्थानभ्रष्टश्च विक
लश्चातिवृद्धः प्रकीर्तितः निःस्नेहः पीडितश्चापि इति अथैतेषां दोषाणां लक्षणानि तत्रैव वक्ष्याम्येषां च लक्षणं मनोर्यस्यादिमध्यां
तेष्वानिलं वीजमुच्यते संयुक्तं वा वियुक्तं वा स्वराक्रान्तं त्रिधा पुनः चतुर्धा पंचधा वाथ स मंत्रश्छिन्नसंज्ञकः आदिमध्यावसानेषु भूवी
जद्वंद्वलांछिते रुद्धमंत्रः स विज्ञेयो भुक्तिमुक्तिविवर्जितः मायात्रितत्वश्रीवीजरावहीनस्तु यो मनुः शक्तिहीनस्तु कथितस्तस्य मध्यो
न विद्यते कामवीजं मुखे माया शिरस्यंकुशमेव च असौ पराङ्मुखः प्रोक्तो हकारो विंदुसंयुतः आद्यन्तमध्ये विंदुर्वा न भवेद्वधिरः
स्मृतः पंचवर्णो मनुर्यस्माद्रेफार्कैन्दुविवर्जितः नेत्रहीनः स विज्ञेयो दुःखशोकामयप्रदः आदिमध्यावसानेषु हंसः प्रासादवा
ग्भवौ हंकारो विंदुमान् जीवो वा फेत्कारोपि च तत्फले मायानमामि च पदं नास्ति यस्मिन्स कीलितः एकं मध्ये द्वयं मूर्ध्नि यस्मिन्नस्त्रपुरंद
रौ विद्येते स तु मंत्रः स्यात्स्तम्भितः सिद्धिरोधनः वह्निवायुसमायुक्तो यस्य मंत्रस्य मूर्द्धनि सप्तधा दृश्यते तेन दग्धं मन्येत मंत्रवित् अस्त्रं
द्वाभ्यां त्रिभिः षड्भिरष्टाभिर्दृश्यतेऽक्षरैः त्रस्तः सोभिहितो यस्य मुखेन प्रणवस्थितः शिवो वा शक्तिरथवा भीताख्यः स प्रकीर्तितः आ
दिमध्यावसानेषु भवेन्मार्णचतुष्टयं यस्य मंत्रस्य मलिनो मंत्रविन्नविवर्जयेत् यस्य मध्ये दकारो वा क्रोधो वा मूर्ध्नि दृश्यते अस्त्रंतिष

९

ति मंत्रस्य स तिरस्कृत ईरितः । श्रौं हृदयप्रमुखे शीर्षे वषडं संवमध्यतः । यस्मिन् सो भेदितो मंत्रस्त्याज्यः सिद्धिमुमुक्षुभिः । त्रिवर्णो हंसहीनो
यः सुप्तः समुदाहृतः । मंत्रो वाप्यथवा विद्या सप्ताधिकशताक्षरा । फट्कारपंचकादिर्यो मदोन्मत्त उदाहृतः । तद्वदंते स्थितं मध्ये यस्य
मंत्रः स मूर्छितः । विरामस्थानगो यस्य स हृतवीर्यः स कथ्यते । आदौ मध्ये तथा मूर्ध्नि चतुरस्त्रयुतो मनुः । ज्ञातव्यो हीनस्त्वेष यः स्यादष्टा
दशाक्षरः । एकोनविंशद्वर्णो वा यो मंत्रस्तारसंयुतः । हुं ले खां कुं शा वीजाप्ता स्तंभधस्तेप्रवर्त्तते । सप्तवर्णो मनुर्बालः कुमारोऽष्टाक्षरः
स्मृतः । षोडशार्णो युवा प्रोक्तश्चत्वारिंशल्लिपिर्मनुः । त्रिंशद्वर्णश्च वृद्धः षष्टिवर्णो मंत्रः शताक्षरः । चतुःशताक्षरश्चापि वृद्ध इत्यभिधीयते
नवाक्षरो ध्रुवयुतो मनुर्निस्त्रिंश ईरितः । यस्यावसाने हृदयं शिरो मंत्रस्य मध्यतः । शिखा च वर्म च नस्यातां वौषट् फट्कार एव च । शिव
शक्त्यर्णहीनो वा स निर्वीज इतीरितः । येषु स्थानेषु फट्कारः षोढा यस्मिन् प्रदृश्यते । स मंत्रः सिद्धिहीनः स्यान्मंदः पंक्त्यक्षरो मनुः । कूटए
काक्षरो मंत्रः स एवोक्तो निरंशकः । द्विवर्णः सत्वहीनः स्याच्चतुर्वर्णस्तु केकरः । षडक्षरो बीजहीनस्त्वर्द्धसप्ताक्षरो मनुः । सार्द्धद्वादशाव
र्णो वा ध्वमितः स तु निंदितः । सार्द्धबीजद्वयस्तद्वदेकविंशतिवर्णकाः । विंशत्यर्णास्त्रिंशदर्णा यस्याला लिंगतस्तु सः । द्वाविंशत्यक्षरो मंत्रो
मोहितः परिकीर्तितः । चतुर्विंशतिवर्णो यः सप्तविंशतिवर्णकः । क्षुधार्तः स तु विज्ञेयस्त्रयोविंशतिवर्णिकः । एकादशाक्षरो वापि
पंचविंशतिवर्णकः । त्रयोविंशतिवर्णो वा मंत्रो दृप्त उदाहृतः । षड्विंशत्यक्षरो मंत्रः षट्त्रिंशद्वर्णकस्तथा । त्रिंशदेकोनवर्णो वाप्यंगही
नोऽभिधीयते । अष्टविंशत्यक्षरो यश्चैकत्रिंशदथापि वा । अतिक्रूरः समादिष्टो निंदितः सर्वकर्मसु । चत्वारिंशत्समारभ्य त्रिषष्टिर्यावद
क्षरं तावत्संख्या निगदिता मंत्राः सव्रीडसंज्ञकाः । पंचषष्ट्यक्षरा ये स्युर्मंत्रास्ते शांतमानसाः । एकोनशतपर्यंतं पंचषष्ट्यक्षरादितः
ये मंत्रास्ते निगदिताः स्थानभ्रष्टाह्वयास्तु ये । त्रयोदशाक्षरा ये स्युर्मंत्राः पंचदशाक्षराः । विकलास्तेऽभिधीयंते शतं सार्द्धशतं तथा । श
तद्वयं द्विनवतिरेकहीनाथवापि वा । शतत्रयं वा यत्संख्या निःस्नेहास्ताः समीरिताः । चतुःशतात्समारभ्य यावद्वर्णसहस्रकं अतिवृ

डुः प्रयोगेषु परित्याज्यः सदा बुधैः सहस्रार्णाधिका मंत्रा दण्डकाः पीडिताक्षयाः द्विसहस्राक्षरा मंत्राः स्व एव शः सम्प्रथाकृ-
ताः ज्ञातव्या स्तोत्ररूपास्ते मंत्रा पतेय यथास्थिताः तथाविधाश्च वोद्धव्या मंत्रिभिः काम्यकर्मसु दोषानिमान विज्ञाय यो मंत्रं भज-
ते जडः सिद्धिं न ज्ञायते तस्य कल्पकोटिशतैरपीति अथ तेषां श्लोकानां वाश्रीसदाशिवमुखोद्वगतोर्थो लिख्यते तत्र सतोरिति
आदिमध्यान्तेष्विति समुच्चयः प्रतिलपकारवीजे· मायावीजमिति संप्रदायः मायावीजस्य नामानि मालिनी शिववल्लरी वा-
ताबुर्त्तिः फल्गावाणीवीजे शाक्तिश्च कुण्डलीति· शैवागमोक्तेः वायुवीजं संयुक्तं प्रतलं तत्र युक्तं वियुक्तं तदहितं मायावीजं तद्दीर्घस्वरा-
क्रांतं उक्तं चलत्तसागरे आदिमध्यावसानेषु यस्य मंत्रस्य दृश्यते चतुर्दापंचथाहै थाचैकवीरं स्वरान्वितं वायुवीजमसौ मंत्रो भेदि-
तः परिकीर्तित इति· वायुवीजं यकारः एकवीरः फः स्वराक्रांतो दीर्घस्वरयुक्तः फ्रां फ्रीं फ्रूं फ्रैं फ्रौं इति तदुदाहरणं तु अघोरेभ्योथ
फ्रां घोरेभ्यो फ्रीं घोरघोरतरेभ्यो फ्रूं सर्वतः सर्वशर्वेभ्यो फ्रैं नमस्ते रुद्ररूपेभ्यः फ्रौं इति आदिमध्यावसानेष्विति· भूवीजं लका-
रः अत्र तु स्थानत्रयेपि प्रतिस्थानेन लकारद्वयमित्युक्तं तदंतर्दर्शनादाद्यंतयोर्द्वयं मध्ये त्रयमिति ज्ञेयं तदुक्तं चलत्तसागरे द्विधाद्र्वं
त्रिधा मध्ये द्विधांते च पुनः प्रिये वह्निर्युक्तस्तु यो मंत्रः स निकृष्टः प्रकीर्तित इति वह्निर्लकारः पिंगलामते आदौ द्विधा त्रिधा मध्ये तु
तस्थाने द्विधा भवेत् इंद्रवीजमसौ मंत्रो शक्रुद्ध इत्यभिधीयत इति· मायेति मायाभुवनेश्वरीवीजं विततेवाश्रीगृहं यत्र नास्ति चेत् शा-
क्तिहीन इति ख्यातः सामर्थ्यहे तिमंत्रिणः इति पिंगलामतात्· यस्यैति मुखे आदौ यो वा सिद्धेते· चकारः समुच्चये उक्तं चलत्तसागरे·
यस्य कामकलावीजं मध्यस्थाने न विद्यते आदौ मायांकुशस्थाने विज्ञेयामौ पराङ्मुख इति पिंगलामतेपि कामवीजं न यत्र मध्ये मा-
यादौ वैति सौ कुशः पराङ्मुख इति प्रोक्तो गर्हितः सर्वकर्मसु इति· हकार इति· इंद्रः सकारः विंदुयुक्तत्वमस्यापि· आद्यंतमध्येष्विति
स्थानत्रयेपि तापेतितः उक्तं चलत्तसागरे शून्यविंदुसमायुक्तं माद्यंते चापि मध्यतः नभवेज्जीववीजं वा यस्यासौ वधिरः स्मृत इति·

अर्को हकारः इंद्रः सकारः वह्न्यर्कौ हन्तौ देवतानेत्रत्वेन मंत्राणामपि नेत्रत्वात् पिंगलामते पंचाक्षरस्तु यो मंत्रः पापकोट्यर्कवर्जितः नेत्र
स्थान इति ज्ञेयो ऽदुःखशोकभयापह इति आदीति हंसः स्वरूपं प्रासादो हौं वाग्भवः ऐं जीवः सकारः सकीदृश हकारः विद्यमान हकारं उका
र बिंदुभिर्युक्त इत्यर्थः तेनच हौं इति बीजं तथाच पिंगलामते अष्टमस्वरसंयुक्तो जीवात्पूर्वः सबिंदुकः यस्मान्नाह दृश्यते नैव किं वा पव
श्चतुष्कलः प्रासादो वाग्भवे हंसे मायायां वा यत्र दृश्यते आदिमध्यांतदेशेषु कीलितं तन्नच वर्तत इति प्रान्ताहकारः अष्टमस्वरः ओका
रस्याष्टमस्वरत्वं ह्रस्वदीर्घयोरेकत्वकथनात् यथा अकठवचकेषु एवं ऊ चतुःपंचकमिति सखिद्रिप्रांते अत्र यथा श्रुतार्थो न भवति किं
तु मध्यपको लकारः अंते लहूयं यत्र मध्यपकः फट्कारः अंते द्विविधो वा यत्र दृश्यते स संभिन्न इत्यर्थः तथाच पिंगलामते सकलमध्ये
द्विधा प्रांते शक्तिबीजं भवेद्यदि संभिन्नं तं वदंतीत्यं मंत्रमंत्रविदो बुधाः इति अन्यत्रापि द्विधा त्रिधा वा षोढा वा मंत्रो ते यत्र दृश्यते म
हास्त्रसंभिन्नो मंत्रः श्री शिवेन प्रकीर्तित इति अत्र मूलश्लोकादेव मध्येपीति ज्ञेयः वह्निरिति वह्नी रेफः वायुर्यकारः तद्युक्तं मूर्द्धनि
आदौ उक्तंच पिंगलामते आदिमध्यः सम्मभिबीजं मारुतैः पापकर्त्तारं दीपितं यत्र तं मंत्रं मायादग्धं प्रचक्षते इति अस्त्रमिति उक्तसंख्या
तावन्तावतः फट्कारो दृश्यत इत्यर्थः यस्येति शिवशक्ती आदौ शिवः हकारः शक्तिः सकारः एताद्दृशादौ यस्य मातृकाहीन इति मानोत
रं वदंति तथाच पिंगलामते शिवः शक्तिस्तथोंकारो यस्यादौ नास्ति तं मनुं वदंति मातृकाहीनं हीनसिद्धिप्रदायकमिति अदीति
स्थानत्रयेपि मिलितामकारवत ष्कं यत्र दृश्यत इत्यर्थः आदिमध्यांतदेशे च चतुर्वा यत्र दृश्यते मार्गेणमंत्रो महेशेन मलिनः सहृतीर
त इति तंत्रांतरवचनात् लतसागरेपि आदौ मध्ये च शिखरे त्रिधा यत्र तु दृश्यते मकारो मलिनं विद्यात्तं मंत्रं मंत्रवित्सदेति एत
योर्विकल्पः यस्येति क्रोधो हुं बीजं मूर्द्धनि अग्रे क्रोध दकारयोर्विकल्पः मूर्द्धनि धाम्नोऽभिसन्धयः मध्ये दकारहुंकारयोरेकं प्रांते फट्
द्वयमित्यर्थः तथाच पिंगलामते दकारं क्रोधबीजं वा यस्य मध्ये व्यवस्थितं फट्द्वयं च स्थितं प्रांते यस्यासौ सतिरस्कृत इति अन्य

वि.भै.
टि.
२०

20

त्रापि यस्य मध्ये दकारस्य स्वेकोऽयथ बीजेह्यदिस्थिते द्विधा वा ते च फट्कारः सार्धसप्ततिसंख्यक इति चकारो विकल्पार्थकः ओमिति
प्रमुखे आदौ ओंकारः शीर्षं अन्ते वषट् मध्ये अस्त्रमिति चकाराद्धृदयमित्यत्रापि संबध्यते तथा चापि पिंगलामते अस्त्रमंत्रं हृदयं मध्ये व
षट् अंते तथादितः अउमाख्यः सोमे मंत्रो भेदितः परिकीर्तित इति। अस्त्रेष्वः अउमाः ओंकारः त्रिवर्णक इति त्रिवर्ण एव हंस इति वर्णद्वया
द्वितः तथा च भैरवतंत्रे। वर्णत्रयात्मको मंत्रो यस्तु हंसविवर्जितः सप्तमः स तु विज्ञेयः सर्वसिद्धिफलप्रद इति सप्तचत्वारिंशदधिके चद
शाक्षराणि यस्य सः अष्टादशाक्षर इत्यर्थः फट्कारपंचकमादौ यस्मिन्निति उक्तं च लक्ष्मसागरे। विद्या वा यदि वा मंत्रो यः षट्पादशा
शवर्णकः पंचफट्कारपूर्वस्त्वन्मंत्रः स उच्यत इति पिंगलामतेपि विद्या वा मंत्रराजो वा यः स्यात्सप्तदशाधिकाः फट्कारपंचप
र्वश्चेदुन्मनः संप्रकीर्तित इति अत्र विशेषणद्वयविशिष्ट एव तु षष्ठः तद्वदिति। विरामे च। विरामस्थानगं मंत्रांतर्गते पंचेसु भयत्र।
उक्तं च पिंगलामते अस्त्रमंत्रो भवेद्यस्य मध्ये प्रांते च शंभुना हीनवीर्यस्तु विज्ञातः स मंत्रो नैव सिद्धिद इति आदावित्यस्थानद्वयोमि
लित्वा हृच्चतुष्टयमित्यर्थः अष्टादशाक्षरेऽप्यनुवर्तते मंत्रांतरेपि। एतादृशो मंत्रो भीत इत्युनाम्नाऽउक्तः यथा आदावंते तथा मध्ये
चतुर्हंसेन संयुते अष्टादशाक्षरे मंत्रे भीत इति भैरवोऽब्रवीदिति यस्यादिति तारः प्रणवः केचित् तारः ह्रीमिति वदंति तत्र श्रेयान्तरवि
रोधात् तथा च भैरवीतंत्रे एकोनविंशत्यर्णो यो यो मंत्रः प्रणवान्वितः महामायांकुशौ युक्तस्तु प्रथमस्त्ववदंति ह पिंगलामतेपि।
यदि मंत्रोऽष्टादशाक्षरः विंशत्येकोनवर्णो वा मायाकारांकुशान्वितः प्रथमस्तत्र सो मंत्रः शंभुदेवेन कीर्तित इति अत्र विशेषणद्व
यः सप्तवर्णा इति चत्वारिंशाल्लिपि। चत्वारिंशद्वर्णाः भैरवीतंत्रे सप्तात्तरो भवेद्बालः कुमारस्तु दशवर्णकः चत्वारिंशात्तरो वृद्धस्तु
णः षोडशाक्षर इति त्रिंशद्वर्णा इति चतुःशताक्षरः चतुरधिकशताक्षरः उक्तं च भैरवीतंत्रे। त्रिंशद्वर्णशताद्वाणिं वा चतुष्षष्ट्यक्षरः तथा।
चतुःशतानां वर्णानां वा मंत्रेऽस्मिन्नभिधीयते नवान्तर इति फटः प्रणवयुक्तो नवान्तरो निःश्रीक इत्यर्थः नवान्तरो यो निःश्रीको फटवयुक्तोऽयमः

२

मुद्रइति भैरवीतंत्रवचनात् यसेति हृदयंनमः शिरोमंत्रस्वाहाकारः एतद्द्वयमतेयस्य नास्तिशिखावषट्वर्मऊंकारः एतद्द्वयं
चवौषट्फट्कारौ वाशिवोहंकारः शुक्रमार्णः सकारः एतद्द्वयंवामध्येनास्ति सनिर्वीजइत्यर्थः तदुक्तंभैरवीतंत्रे यच्छिरोतेशि
खावर्मसमध्येनेत्रास्त्रकेऽथवा शिवशुक्रात्मकौ वर्णौ नास्मिन्यस्य सवर्णराट् निर्वीजइति संप्रोक्तः सर्वकर्मसुगर्हितइति एवमिति
मंत्रएवैकस्मिन्केस्थानद्वयस्याकृत्वादेश्चितिवक्रवचनप्रयोगः कथमितिचेत्सत्यं तंत्रांतरेनिर्वीजलक्षणवचनेआदावपित्रोष
प्रतिपादात्तरमत्वीसभिप्रायेणवक्रवचनप्रयोगः कृतोग्रंथकर्ता तथाचलक्षणसागरे निर्वीजलक्षसमाख्यातआदावोंकारवर्जि
तः एवमादिमध्यावसानेषुअत्रापिस्थानत्रयेपिमिलित्वैवफट्द्वावषट्कं त्सेयं मंदइति एकादशाक्षरः उक्तंचभैरवीतंत्रे
दशाक्षरोभवेन्मंदइति कूटइति वक्रलग्नात्मकेवीजे कूटः सवकूटसोपिएकाक्षरएवेतिज्ञेयः निरंशकःहिवर्णः सत्वहीनः ब
लवर्जितः चत्वर्णः केकरः पिंगलामतेपि ऋवहीनस्तुत्वीजैः षड्विंवाकेकरोमतइति विशेषउक्तः षडक्षरइतिनिर्वीजवर्जितः
ओंकारादिरहितः अत्राईसमाक्षरतांहैद्वादशाक्षरतावातेनयोजनयोगेनज्ञेयेसार्द्धवीजत्रयत्वेच एतेप्रमिताइत्यर्थः लक्षसाग
रे अर्द्धसमाक्षरोसंज्ञः सार्द्धद्वादशवर्णकः प्रमितः समसमाख्यातः सार्द्धवर्णत्रयोपिवेति एकविंशतीतिस्पष्टार्थः द्वाविंश
तीत्यपिस्पष्टार्थः चतुर्विंशतीतिचतुर्यातइतिस्पष्टार्थः पुनश्चतुर्विंशतीतितद्वप्रतिपादकः स्पष्टः षड्विंशत्यक्षरत्यपि त्रिंश
देकावर्णौवेति एकोनत्रिंशद्वर्णश्चाप्यंगृहीनउदाहृतइतिभैरवीतंत्रात् लक्षसागरेतु अष्टविंशाक्षरस्त्वितिचतुर्थः प्रकारोप्यु
क्तः अष्टाविंशत्यक्षरेत्यादिच चत्वारिंशत्नमिति चत्वारिंशाद्वर्णमारभ्यत्रिषष्ट्यक्षरपर्यंतामंत्राएकेकाक्षरवृद्ध्याचतुर्विंशतिवि
धानसवीजइति पंचषष्ट्यक्षराइतिस्पष्टः एकोनेतिपंचषष्ट्यक्षरः आदिर्येषांपंचषष्ट्यक्षरादीति स्थानभ्रष्टइतित्रयोदशेतिस्पष्टा
र्थः शतमितिशतद्वयादिनवतिश्चेति एकएवभेदः द्विनवत्यधिकंशतद्वयमित्यर्थः सार्द्धशतद्वयंद्विनवातिरेकहीनाएकनवत्यपि

वि.ती.
टि.
२१

कशतद्वयमित्यर्थः तेन शतद्वयमित्यर्थः तेन शतसंख्या वर्णाः सार्द्धशतवर्णाः द्विनवशतवर्णाः एकनवत्यधिकशतद्वयवर्णाः शत
त्रयवर्णाश्चेति पंच प्रकाराणि. स्नेहदोषेषु सप्तशास्त्रादिरित्यर्थः अत्र केचित् शतद्वयं त्वेकप्रकारः द्विनवतिरन्यः एकनवतिपरः इति वदं
तितदसंगतं षट्शाम्भवतन्त्रमारभ्यैकोनशतवर्णपर्यन्तानां संख्यानभ्रशास्त्रस्योक्तेः अतएव यत्संख्याकत्वोक्तं येषां मंत्राणां वर्णसंख्या शताधि
कानि स्नेहादयस्तत्वयः चतुःशतानीति सुगमः सहस्राणाविति यद्दण्डकाः स्तोत्ररूपास्ते पीडिता रूपाः ज्ञातव्याः तथेति यथा एतेम
न्त्रास्तद्दोषास्तथैव विद्याश्चापि सदोषा एव ज्ञेयाः उक्तं च भैरवीतन्त्रे. यथा मंत्रास्तथा विद्या भेदभिन्नास्ततः परं ज्ञातव्या देशिकेन्द्रैस्तु ना
नातंत्रेषु भाषिता इति. काम्यकर्मस्विति उक्तेर्निष्कामानां नैतद्दोषा मंत्रजपे बाधका इति भाति अथोक्तदोषदुष्टानां मंत्राणां तद्दोषनिरस
नोपायः स्मरणाया इत्यादि दोषदुष्टांस्तान्मंत्रानात्मनि योजयेत् योजयेदुद्धरेद्वेनावहयायोनिमुद्रयेति योनिमुद्रालक्षण
तुक्तं कुद्यामले भैरवीपटले. पश्चिमाभिमुखं लिंगं योनिस्थं परिकीर्तितं हृत्कुंडे ब्रह्मसंस्थानं स्वयंभूर्नामवाचकः इतरं चातरा
लस्थं चित्कुण्डिस्थं तथापरं महापद्मवनं यत्र योगपीठं प्रकीर्तितं कदंबगोलकेवषद्रुक्तं ते विंदुरूपिणि ब्रह्मरूपं तु तत्रैव सहस्रकमाधार
मंडलं इत्येतानि तत्वानि मंत्राणां वाचकानि तु प्राणाख्यं दैवतं तत्वं कोदण्डद्वयमध्यगं तदूर्ध्वं `` `` नाम्ना तु उद्याणं च भवेत्ततः
कामरूपं भवेच्छक्तिः शिवाख्यमकुलं प्रिये सहस्रारं महापद्मं रक्तकिंजल्कशोभितं तत्रस्थो लभते सम्यक् वर्षेन्मक्तविंदुका तत्र पाप
कयोगेन स्वाधारे योजयेन्मनः गुदमेढ्रान्तरे योनिस्तामाकुंच्य प्रवेशयेत् ब्रह्मयोनिगतं ध्यात्वा कामबंधूकसन्निभं ज्वलत्कालान
लप्रख्यं तडित्कोटिसमप्रभं तस्योर्ध्वं तु शिखा सूक्ष्मा चिद्रूपा परमा कला तया सहितमात्मानमेकीभूतं विचिंतयेत् गच्छंती ब्रह्म
मार्गेण लिंगभेदक्रमेण तु अमृतं तद्धि स्वर्गस्थं परमानंदलक्षणं भूतरक्तांशुतेजाढ्यां धाराप्रपातवर्षिणीं पीत्वा कुलामृतं दिव्यं
नरेवविशेत्कुलं पुनरेवाकुलं गच्छेन्मात्रायोगेन नान्यथा सा च प्राणसमाख्याता तंत्रेऽस्मिन्परमेश्वरि उद्धृतोऽप्याच्यते सोऽपि प्राणान्ते

21

विषतेयदा एवमभ्यतमस्तस्य ग्रहंन्यहतिनिष्प्रयात् जरामरणदुःखौघैर्मुच्यते भवबंधनात् उद्भिज्जादिषु याम्हृष्टिर संस्थायोनोप्र
वर्तते पुनः प्रलीयते तत्संकालाग्न्यान्निशिवांतका योनिमुद्रासमाभ्यासात्तव बंधःप्रकीर्तितइति अस्यार्थः तत्र गुरुःसिद्धासन
स्थोवामपार्ष्णिनागुदमेढ्रांतरं निष्पीड्य तदुपरि दक्षिणपादं गुल्फयोरन्योन्यसम्मर्दो यथाभवति तथा दक्षिणपार्ष्णिनालिंगम्
ले निष्पीड्य स्थिरकायसमुपविश्य गुदमाकुंच्यापानवायुमुत्थाप्यसमनहृद्प्राणापानयोः संघट्टं कृत्वैनपकंचित्तौ मूलाधारगतवह्नि
येकृत्वा त्रात्मकेपरमात्मनि स्वसाध्यमंत्रं ज्ञात्वा तदोषसंचितं तन्मंत्रं त्वरायैकैकशः स्वगुणमार्गेण मूलाधारादिवाधिष्ठानमणिपूर
कानाहतविशुद्धाज्ञाषट्चक्रभेदक्रमेण ब्रह्मरंध्रं प्राप्य विशुद्धानाहतमणिपूरकस्वाधिष्ठानचक्रभेदक्रमेण मूलाधारं प्रापयेदिति ततस्त
न्मंत्रस्य स्थादिन्यासपूर्वकं यथोक्तभावनया ष्टोत्तरशतसहस्रं जपेदित्यातिरितो मंत्रसंस्कारः अथवा दूक्रियारूपा मंत्रदोषनिरासाय दशवि
धसंस्काराः तत्र शारदायां मंत्राणां दशकथ्यंते संस्काराः सिद्धिदायिनः जननं जीवनं पश्चात्ताडनं बोधनं तथा अथाभिषेको विमली
करणाप्यायने पुनः तर्पणं दीपनं गुप्तिर्दशैता मंत्रसंस्क्रियाः मंत्राणां मातृकामध्यादुद्धारो जननं स्मृतं प्रणवांतरितान्कृत्वा मंत्रव
र्णान्जपेत्सुधीः एतज्जीवनमित्याहुर्मंत्रतंत्रविशारदाः भूर्जे विलिख्य मंत्राणांस्ताडयेच्चंदनांभसा प्रत्येकं वायुना मंत्री ताडनं तदु
दाहृतं विलिख्य मंत्रं तं मंत्री प्रसूनैः करवीरजैः तन्मंत्राक्षरसंख्यातैर्हन्यात्तेन बोधनं स्वतंत्रोक्तविधानेन मंत्री मंत्रार्णसंख्यया
अश्वत्थपल्लवैर्मंत्रमभिषिंचेद्विशुद्धये संचिंत्य मनसा मंत्रं ज्योतिर्मंत्रेण निर्दहेत् मंत्रे मलत्रयं मंत्री विमलीकरणं त्विदं तारव्योमा
ग्निमनुयुक्दंडीज्योतिर्मनुर्मतः कुशोदकेन जप्तेन प्रत्यर्णं प्रोक्षणं मनोः तेन मंत्रेण विधिवदेतदाप्यायनं मतं मंत्रेण वारिणा मंत्रे
तर्पणं तर्पणं स्मृतं तारमायारमायोगो मनोर्दीपनमुच्यते जप्यमानस्य मंत्रस्य गोपनं त्वप्रकाशनं संस्कारा दश संप्रोक्ताः सर्वतंत्रे
षु गोपिताः यान्कृत्वा संप्रदायेन मंत्री वांछितमश्नुते इति अथाष्टश्लोकानामयमर्थः मंत्राणामिति तत्र कश्चित्कीर्पणीचेदना

वि.णे.
द्वि.
२२

22

दीपीठे कुङ्कुमादिना वक्ष्यमाणं पञ्चभौतिकचक्रं विलिख्य तत्र लिखेन् क्रमेण ककारादिकारान्तां मातृकां विलिख्य तत्र मातृ-
कां सरस्वतीमावाह्य संपूज्याष्टोत्तरशतं मातृकां जपित्वा तन्मध्यास्ताभीष्टमन्त्रस्वरव्यञ्जनबिन्दुविसर्गसंयोगात्स्वराणि पृथ-
क्पृथगुद्धृत्यैकीकृत्य तस्य यन्त्रपदेशेन ज्ञात्वा तन्मन्त्रं जनयेदिति जननं ॥ प्रणवेति ॥ प्रागुद्धृतस्य मन्त्रस्यैकैकमक्षरं प्रणवान्तरितं कृत्वा ॥
ष्टोत्तरशतं जपेत् यथा नमः शिवायेत्यत्र ओं नं ओं मं इत्यादि प्रत्यक्षरं योजयित्वा जपेदित्यर्थः ॥ इति जीवनं ॥ मन्त्रेति ॥ भूर्जपत्रे कुङ्कु-
मादिद्रव्यैस्तन्मन्त्रं विलिख्य चन्दनमिश्रितजलेन यमिति वायुबीजमुच्चरन् प्रत्यक्षरं शतशतवारं ताडयेदिति ताडनं ॥ विलिख्येति ॥ तत्र
प्राग्वत्पीठे मन्त्रं विलिख्य तन्मन्त्राक्षरसंख्यातानि करवीरपुष्पाण्यादाय रमिति वह्निबीजमुच्चरन् प्रत्यक्षरं तैः पुष्पैः शतशतवारं
हन्यादिति बोधनं ॥ स्वतन्त्रेति ॥ तत्र प्राग्वत्पीठे कुङ्कुमगोरोचनादिभिरष्टदलकमलं कृत्वा तत्कर्णिकायां कुङ्कुमादिद्रव्यैर्मालतीकलि-
काभिस्तन्मन्त्राक्षरसंख्याभिरेकया कालिकया मूलमन्त्रमभिषिञ्चामि नमः इत्यभिषेकं स्वगोपिजलेनैकैकपल्लवेनाष्टोत्तरशतवारं कु-
र्यादित्यभिषेकः ॥ सञ्चिन्त्येति ॥ तत्र स्वमूलाधारे वह्निमण्डले वक्ष्यमाणज्योतिर्मन्त्रं संचिन्त्य तत्र हृद्देशे स्वकर्तव्यमन्त्रं विभाव्य ज्योतिर्मन्त्रस्य तेज-
सा संस्कृतं तं मन्त्रमाणवकात्मकं मायीयमलत्रयं सहजागन्तुकमायीयमनसा पुनः पुनरेकैकमक्षरं निर्दह्यात् मन्त्रं विगतमलत्रयं ध्यायेदि-
ति विमलीकरणं ॥ ज्योतिर्मन्त्रमाह ॥ तारइति ॥ तारः प्रणवः व्योम हकारः अग्नी रेफः मनुरौकारः दण्डी अनुस्वारः कुशोदकेनेति ॥ तत्र
प्राग्वत्पीठादौ तन्मन्त्रं कुङ्कुमादिभिर्विलिख्य ताम्रादिपात्रे कर्पूरादिवासितं शुद्धजलमादाय लिखितमन्त्रेणाष्टोत्तरशतवारमभिमन्त्र्य
तेनैव मन्त्रेण तज्जलबिन्दुभिः कुशैः प्रत्यक्षरं सिञ्चेत् प्रोक्षयेत् इति ॥ आप्यायनं ॥ मन्त्रेणेति ॥ तत्र ताम्रादिपात्रे प्राग्वन्मन्त्रं विलिख्य पात्रान्तरे कर्पू-
रादिवासितं शुद्धजलमानीय तमेव मन्त्रं पठन् तेन मूलमन्त्रं तर्पयामि नमः इत्यष्टोत्तरशतवारं लिखितमन्त्रस्योपरि जलदानेन तर्पयेदिति
तर्पणं ॥ तारं प्रणवः मायाभुवनेश्वरी ॥ रमा श्रीबीजं ॥ योगलक्षणं तत्रादौ योगो भवेदित्यर्थः ॥ अथ मन्त्रार्थः प्रणवभुवनेश्वरीश्रीबीजान्तस्मा

यं मेवं कृत्वा अष्टोत्तरशतवारं जपेदिति दीपने॥ तदनेन श्लोकस्यार्थः स्पष्टः॥ इति दश संस्काराः॥ अथ कादिमते प्रोक्तं मंत्राणां दोषसंचयं व
क्ष्ये तत्परिहाराय साधकानां हिताय च॥ तत्र श्रीतंत्रराजे॥ मंत्रदोषांस्तु विज्ञाय गुरुः परिहरेत्क्रमात्॥ अन्यथा स गुरुः शिष्यो निहंत्येवाचिरा
द्ध्रुवं॥ तेन तत्परिहारं च शृणु देवि समाहिता॥ परिहारप्रसारं तत्त्ववेद्योगेन तत्त्वतः॥ दग्धः षट्कर्णिको मंत्रः ग्रस्तः स्यादधिके जपात्॥ गर्जित
स्त्वचिपिघ्रामः शप्तो वैरिको हताः॥ वर्ण्यालब्धुत्तरप्राया ह्यहंगवर्वेत्तरान्विताः॥ निर्जिताः कर्मवाकुल्यादसहाः सत्त्ववर्जिताः॥ अष्टाविंश
पाश्छिन्नाः स्युस्तंभिताः सानुनासिकाः॥ अकालविनियोगेन प्रबोधस्तापयाजगात्॥ मंत्राः पत्रेषु पठनाद्दग्धवर्णास्तु कीलिताः॥ रुद्धावि
सर्पिकाग्राम्याडःखवैरिसमन्विता॥ धाटीभूतास्तु शप्ता जपादेगहानास्तु संहृताः॥ अष्टांगेनोपदिष्टा ये हीनवीर्याः संहृताः॥ सदाप्रयोगात्कि
ष्ठत्वे क्लिष्टताति विलंबनात्॥ रुष्टाप्रलयनैर्जप्याद्दल्पमंत्रैः सहाविलाः॥ उपेक्षयास्सूयाजाप्याद्वेषमप्यादवमानिताः॥ पंचविंशतिरुद्दिष्टा
दोषांस्तांस्त्रामयेत्क्रमात्॥ बंधनं योनिमुद्रायां मंत्राणां बीजयोजने॥ उभयं बोधयन्शिष्यं संरक्षेत्तं कृतात्मवान्॥ गुरोर्लक्षणमेतावन्नादिसा
यं तु वेदयेत्॥ अनादिक्रमसंसिद्धमातृकाघटयोजनात्॥ तादात्म्यसिद्धिस्तां विद्धि सर्वमंत्रार्थविग्रहां॥ दग्ध इति स्पष्टोऽर्थः॥ अथवा यस्मि
न्मंत्रे आदिमध्यांतेषु कूर्चबीजषट्कं दृश्यते स मंत्रो दग्ध इत्यर्थः॥ तदुक्तं त्रिपुरार्णवे॥ आदौ कूर्चद्वयं मध्ये कूर्चबीजद्वयं तथा॥ अंते कूर्चद्व
यं यस्मिन्मंत्रराजे प्रदृश्यते॥ स तु षट्कर्णिको मंत्रो दग्ध इत्यभिधीयते॥ जपतां सिद्धिदो यः स्यात्स जपः सर्वैः सदार्घभिः॥ अत्र कर्णिकः कूर्चबीजे
तदुक्तं तत्रैव॥ हुंकारस्यैव नामानि कूर्चं माया सरस्वती॥ ज्वलनी वंतताकर्णीतटं कुलमहेश्वरीति॥ अधिके जपात्॥ ग्रस्त इति॥ यस्मिन्मं
त्रेऽधिकाक्षरयोगः कृतः स मंत्रो ग्रस्त इत्यर्थः॥ तदुक्तं त्रिपुरार्णवे॥ आदावंते च मध्ये वाप्यधिकाक्षरयोगतः॥ ग्रस्तः सोऽभिहितो मंत्रो जप
तामशुभप्रद इति॥ यद्यपि वर्षत्रयं जपित्वा लोपाशुद्धिं शुभोदयां॥ तत ऊर्ध्वं हंसं संयोज्य मंत्रादौ यैः प्रजपेद्बुधः॥ ततो वर्षत्रये जाते मध्यादाव
पि योजयेत्॥ ततो वर्षत्रये जाते शान्त्यादावपि योजयेत्॥ एवं यो भजते विद्यां फलभाग्गुरवो नरः॥ अन्यथा हंति सा विद्या साधकं नात्र संश

वि.श्री.
द्वि.
२३

23

यः इति त्रिपुरार्णवोक्तविरुद्धं तथाप्याराधेवाधिकान्नरयोगस्य निषेधत्वे बोध्यं। गर्जित इति। उपदेशस्य प्राग्ध्येयो विधिस्तंभित्
त्वा विना प्राप्तमन्त्रो गर्जित इत्यर्थः तदुक्तं त्रिपुरार्णवे मोहाद्वा लोभतो वापि विधिमुल्लङ्घ्य योजितैः दीयते यस्तु मन्त्रस्तु गर्जितो गर्
हितः सदेति शान्तव इति वैरिकोऽमृगा इति सम्बन्धोऽर्थः बाला इति वृद्धा इति। लघुतरप्राया याः बालाः गुरुतरप्राया या वृद्धाः इत्यर्थः ल
घुत्वरलक्षणं गुरुत्वरलक्षणमात्रकाप्राप्तेये निर्जिता इति। कर्मबाहुल्यान्निर्जिता इत्यर्थः तदुक्तं त्रिपुरार्णवे। स्वतन्त्रोक्तेन परि
त्यज्य स्थात्वात्प्रसिद्धितोऽपि वा स्वगुरुप्रोक्तवो वापि मन्त्रासिद्धिभ्रमादपि जपतर्पणहोमार्चामार्जनादिगुणैः पुनः कुर्वतो मन्त्रराजः
स्यान्निर्जितो गर्हितः सदा न यच्छति फलं तस्मै कल्पकोटिशतैरपि तस्मात्सर्वप्रयत्नेन स्वतन्त्रोक्तं समाचरेत्। इति प्रसह्य इति।
अनियमेन जप्तो मन्त्रो प्रसह्य इत्यर्थः तदुक्तं त्रिपुरार्णवे नियमस्य च भङ्गेन मन्त्रः स्यात्प्रसह्य सदेति। सत्त्ववर्जिता इति भस्मधारणवर्जि
ता इत्यर्थः तदुक्तं त्रिपुरार्णवे वीर्यहीनो यथा देही सर्वकर्मसु न क्षमः भस्मधारणहीनो यो तथा मन्त्रः प्रकीर्तितः। निस्त्रैंशमिति
काद्येश्वरश्चर्यादिभिर्मन्त्रः भवेत्सत्त्वगुणोपेतः सेव्यमानः पतिर्यथा सत्त्वगुणसमापन्नो मन्त्रः कल्पलतासम इति। अपर्ण
रूपा इति स्वरवर्णपल्लवरहिता इत्यर्थः तदुक्तं त्रिपुरार्णवे पल्लवाद्यैर्विलोपेन स्वरवर्णविलोपतः अपर्णत्वं समापन्नः सम
राप्तिच्छिन्नसंज्ञक इति त्रैलोक्यडामरतन्त्रे मन्त्राणां पल्लवो बाहो मन्त्राणां प्रणवः शिरः शिरःपल्लवसंयुक्तो मन्त्रः कामदुघाफलः
न्यासं विना भवेन्मूकः स्तम्भः स्यादासनं विना पल्लवेन विना मन्त्रो नग्नः सम्प्रकीर्तितः शिरोहीनो मृतः प्रोक्तो वृथा मन्त्रो गुरुं विना
हतो दृष्टायद्रत्नो यो निर्वीर्यः स्यादधिकाक्षरः अन्तराल्पेन बीजेन व्याप्तः कीलित उच्यते यस्तु नाम्ना सृष्टोऽतन्त्रः स मन्त्रः सुप्त उच्यते
ऋषिदेवताछन्दोभिः परित्यक्तो भुजङ्गमः मूकः स्तम्भो मृतो नग्नो वीर्यहीनो वृथा हतः भुजङ्गः कीलितः सुप्त इत्येते दोषा वृथाफ
लाः यत्नादपि जप्ये मन्त्रे यदि तन्न सिद्धिमिच्छति नमोऽन्तः शान्तिके पुष्टौ प्रणिपाते च कीर्तितः वशाकर्षणहोमेषु स्वाहान्तः सिद्धि

दायकः वौषट्पल्लवसंयुक्तो मंत्रः पुष्ट्यादिसाधकः ॐकारपल्लवोपेतो मारणे ब्राह्मणो विना मंत्रभंजनकार्ये च वह्निचोरभयनाश
ने वषडंतो महाकालग्रहमालाविनाशकः खण्डनोच्चाटने वैये मंत्रः फट्पल्लवान्वितः ओंकारमुखो मंत्रो वेदागमसमुद्भवो पल्ल
वो न्यागमे मंत्रैर्वैदिकैर्नास्ति पल्लव पल्लवेन विनाजप्यो मंत्रो वेदसमुद्भवः नन्वग्रः कीर्त्यते यस्मादेस्वरूपपरिधानवानिति स्तंभिता
इति अनुनासिकान्तरसहिता इत्यर्थः सानुनासिकनिरनुनासिकलक्षणं तु मातृकासूत्रमेतेषां त्रिपुरार्णवेपि· सानुनासिकव
र्णैर्न संयुक्ताः स्तंभिता मता इति अकालविनियोगेनेति· प्रसन्ना इति पूरणीयं तदुक्तं त्रिपुरार्णवे स्वापंकाले वामवहो जप्ता गरोदति
णवहः स्वापकालजपान्मंत्रो प्रवुद्धो हंति मंत्रिणमिति मंत्रा इति पद्मेषु पठनात्तज्जपनात्क्रुद्धा इति पूरणीये तदुक्तं त्रिपुरार्ण
वे· पुस्तके लिखितं दृष्ट्वा जपेद्यः साधकाधमः चत्वारि तस्य नश्यन्ति आयुः कीर्तिर्यशः श्रियः जपात्पत्रेषु मंत्रः स्यात्क्रुद्धः सन् हंति
साधकमिति यस्मिन्मंत्रे यो वर्णः कीलत्वेनाभिमतस्तं विहाय इत्यर्थः तदुक्तं योगिनीहृदये वीजं मंत्रादिमे स्यान्मंत्रमध्यं तु की
लकं· मंत्रान्ते शक्तिरुद्दिष्टा वीजकीलकशक्तयः यद्वर्णः कीलकत्वेन विहितस्तं विहाय च तत्स्वंत्तमरो वापि स्थाप्यते कीलकत्व
तः स्वमंत्रस्तत्सवर्णेन कीलितः सिद्धिरोधकृत् रुद्धा इति· संधिरहिता रुद्धा इत्यर्थः विसंधिको भवेद्रुद्धः सर्वकर्मसु गर्हित इति यो
गिनीहृदयवचनात् दुःखा इति वैरिवर्णसमन्विता दुःखिता दुःखिता इत्यर्थः तदुक्तं त्रिपुरार्णवे· दुःखितास्ते समुद्दिष्टा वै
रिवर्णैश्च संयुता इति खंडीभूता· अंशजपात्खंडीभूता इत्यर्थः तदुक्तं त्रिपुरार्णवे. खण्डिता वर्णलोपेनेति· अंगहीना इति· अंगरहि
ताःकवचादिरहिता इत्यर्थः तथाच योगिनीहृदये· अंगन्यासकवचस्तोत्रपाठैर्विना मनुः अंगहीनः समाख्यातः सिद्धिं नैव प्रयच्छ
ति अपक्वैरिति अपक्वैर्नोपदिष्टा हीनवीर्या इत्यर्थः तथाच द्वितीयेनाभिषेकेण पूर्णत्वं यातिनो मनुः अपक्वो हीनवीर्यः स्या
त्सर्वकर्मवहिष्कृतः इति योगिनीतंत्रवचनात् सदाप्रयोगादिति सर्वदाकाम्यप्रयोगान्मंत्रस्य कुंठता भवतीत्यर्थः तदुक्तं त्रिपुरा

र्णवे प्रयुज्यते यदा मंत्रा न तु गच्छंति विना तैः ते मंत्राः कुंठतां यांति तस्माच्छ्रेति समाचरेदिति अत्र यांतीति स्वयुतसाविश्रीजपस
हितायुतमूलमंत्रजपः तद्विधिं प्रयोगपटले वक्ष्यामः क्लिष्टेनेति दीर्घोच्चारस्य प्लुतत्वेनोच्चारणेन ह्रस्वस्य दीर्घत्वेनोच्चारणे
न च मंत्रस्य क्लेशो भवतीत्यर्थः तथा च तंत्रांतरे एकमात्रो लघुर्ह्रस्वो द्विमात्रो दीर्घ उच्यते त्रिमात्रस्तु प्लुतो ज्ञेय इत्येतत्स्वरलक्षणं
ह्रस्वत्वेन वदीर्घस्य दीर्घत्वेन प्लुतस्य च प्लुतत्वेन च दीर्घस्य ह्रस्वस्य दीर्घत्वेन तथा पुनः उच्चारणेन यन्मंत्रः क्लिष्टो भवति नान्यथा यो
मंत्रः क्लिष्टतां प्राप्तः स मंत्रः सिद्धिरोधकृत् इति रुष्ट इति फलजनकजपात् रुष्टो भवतीत्यर्थः तदुक्तं त्रिपुरार्णवे मातं विना ज
पेन्मंत्रान् लस्यैर्गृह्यते जपः मंत्रोपि तष्टतां याति सिद्धिं नैव प्रयच्छतीति अन्यमंत्रैरिति अन्यदेवतामंत्रैः सह मूलमंत्रजपादित्य
र्थः तदुक्तं योगिनीहृदये मंत्रांतरेण न गृह्णीयात् उद्दिष्टदेवतांतरं प्रयोजनांतरे चैव वर्जयेत् स्थापनांतरे तदा मंत्रो भवेन्नूनं निःप्र
कामद्र्च्छाफलः चतुर्भिः संयुतो मंत्रो भवेन्मालिनसंज्ञकः इति उपेक्षेति उपेक्षा देवतागुरुमंत्राणां तन्मेषु अवज्ञा आतुरता वै
षम्यं मंत्रग्रहणानंतरमदृष्टवशात् किंचिद्दुःखे चेत्प्राप्ते तेन दाःय मंत्रः किमर्थं गृहीत इति मनसि चिंतया यज्जपः क्रियते स एव वैषम्यो
जप इत्यर्थः तदुक्तं त्रिपुरार्णवे मंत्रे गुरौ देवतायामुपेक्षा क्रियते यदि अवज्ञया वा वैषम्यान्मंत्रः स्याद्वमानितः इति वेधनमिति
योनिमुद्राबंधनेन सर्वे दोषा गच्छंतीत्यर्थः तन्मा गुरूक्तमुभयमनसाधारणं बाह्यसंस्कारविशेषः अन्नादीति मातृकाग्रंथयोज
नेप्रत्यर्णस्य अथ मंत्रमेलनप्रकारः तदुक्तं तंत्रराजे नित्यानां त्रैपुराणां च नावेस्यात्स्वशकुादयः तथाप्युच्यते किंचिदाभिचारा
दिसिद्धये अश्विन्यादिषु ऋक्षेषु विंदुसर्गांत्यवर्णान्त चत्वारो योजयेदाद्यान्विंदुसर्गौ तु सर्वतो तेन मंत्रादिवर्णेन नामन्याद्यक्षरेण
च गणयेत्पृष्टवाप्यष्टमे द्वादशेतु वा रिपोर्मंत्राद्यवर्णः स्यात्तेन तस्य हितं भवेत् राशिष्वप्येषु ऋक्षेषु सप्तपंचतृतीयगैः साधना
माषि विज्ञेयमशुकाद्यमनुग्रहे यतस्तत्त्वविज्ञानरहितास्तेन चोदितामिति नित्यानामिति यावंतो नित्यामंत्राः यावंतो हि प

णमंत्रान्तेषामंशकादयमंत्रमेलनप्रकारानावेक्षणीयाऽइत्यर्थः तथापीति आभिचारादीति अयमर्थः नित्यनैमित्तिकेनावे
क्षणीयाः काम्यैः वेक्षणीयाऽइत्यर्थः अश्विन्यादिलिखेति कृत्तेषु राशिचक्रेषु विंदुसर्गान्तवर्जिते कृत्वा चत्वारिंशत्वास्थितवा
णान्विलिखेत् अश्विन्यादिषु नक्षत्रचक्रेषु विंदुसर्गौ सवर्गौ कृत्वा त्रीणि त्रीण्येव तद्वर्णानि लिखेदित्यर्थः तदुक्तं मातृकार्णवे.
प्राक्प्रत्यग्दक्षिणोदक्च चतुःसूत्राणि पातयेत् एकैककोणदेशेषु चतुःसूत्राणि पातयेत् तेन खण्डादि जायन्ते त्रपिसंख्या
तिनास्य यथा तेषु पूर्वादितो लेख्यं प्रादक्षिण्यक्रमेण तु विंदुसर्गौ शकारं च हित्वा वर्णचतुष्टयं तथाष्टचत्वारिंशतानावर्णा
नां परमेश्वरि तेन क्रमेण मेषादीन् राशींश्चैव प्रकल्पयेत् जायते राशिचक्रं हि साधकोत्र विचारयेत् इति तत्तच्चक्रमपि तत्रै
व रविखंडात्मकं चक्रं प्राग्वत्क्रविधिना लिखेत् तेषु खण्डेषु पूर्वादिन्यसेद्वर्णांस्त्रिशः क्रमात् देवी मधुमती नाम्नी षट्त्रिंशाद्व
र्णात्मिका तथैव विंदुयुक्ता च सर्गयुक्ता तथैव च खण्डे खण्डे च जायन्ते वर्णा नव नव क्रमात् सप्तविंशति कृत्ताणां मध्ये
त्र्यंशानां त्रिषु एकस्यैकस्य राशेस्तु नवांशक प्रभेदतः विचारयेन्महाचक्रे साधकोत्र समं तके योगिनीहृदये षट्त्रिंशद्व्यंज
नाकाराः प्रोक्ता मधुमती च सा पंचाशद्वर्णनिष्पन्ना मालिनी कादिका मते कालीमते तु पंचाशद्वर्णमय्येव ते उभे तन्त्रमते तथा
प्रोक्तं तन्त्रदायैस्त्वेश्वरीति तेनेति द्वादशखण्डात्मके चक्रे राशिमये मत्तमये च प्रादक्षिण्यक्रमेण गणयेत् तदा षष्ठे वा ऽष्टमे द्वा
दशे तु वा मंत्रादितो नामाद्यक्षरं यस्मिन् खण्डे तिष्ठति तत्पर्यंतं प्रथवा नामाद्यक्षरमारभ्य मंत्राद्यक्षरपर्यंतं गणयेत् तदा षष्ठे
वाष्टमे द्वादशे तु वा मंत्रादितो नामाद्यक्षरं मंत्राद्यक्षरं वा भवति स मंत्रो रिपो राहितं भवतीत्यर्थः आभिचारेषु प्रशस्तइत्यर्थः
सिद्धारिचक्रमाह प्राक्प्रत्यग्दक्षिणोदक्च सूत्रपंचकयोगतः कोष्ठानि षोडशा त्रासु तेषु वर्णान् क्रमाल्लिखेत् चतुश्चतुर्विभागे
न कल्पयेन्नाति वैक्रमात् प्रथमं प्रथमे तावत् द्वितीयं प्रथमे तथा द्वितीयमन्यतश्चान्यत् तथान्यदपि कल्पयेत् ततः कोष्ठेषु वि

लिखेन्मंत्रं चममच्चं एवं चतुष्कोष्ठवृत्तांतावधि समालिखेत् स्वनामाद्यक्षरं यत्र कोष्ठे संदृश्यते ततः सिद्धादीनां गणयेद्या
वन्मंत्राद्यक्षरदर्शने सिद्धसिद्धो जपात्सिद्धो द्विगुणात्सिद्धसाध्यकः सिद्धसुसिद्धैः संप्राप्ता सिद्धारिर्हन्ति गोत्रजं सिद्धसिद्धोऽति
संक्लेशात्साध्यसाध्योऽतिदुःखकृत् साध्यसुसिद्धो भजनात्सिद्धो भवति शाकरि साध्यारिः कन्यकां हन्ति तन्मंत्रं परिवर्जयेत्
सुसिद्धसिद्धो ध्ययनात्फलदायी द्विधापितेन सुसिद्धसिद्धो जाप्यमात्रैः सिद्धये स्यादितोऽन्यथा सुसिद्धे तु सुसिद्धस्तु पूर्वजन्मकृत
श्रमः तस्मात्सर्वसिद्धीनां साधने योजनेमंत्रं अभिचारेदिपारेवयदि स्वात्मविपर्यये सुसिद्धारिर्विशेषेण स्वकुलं नाशयेत्तु
वे अरिसिद्धः सुतं हन्यादरिसाध्यस्तु योषितं अरेःसुसिद्धो मंत्रस्तु कुलोत्सादनकृद्भवेत् अर्यरिः स्वात्महा मंत्रः संप्राप्ते वसुनि
श्चयः स्पष्टार्थः ऋणधनशोधनप्रकारमाह श्रीतंत्रराजे नामाद्यक्षरमारभ्य यावन्मंत्रादिवर्णकं त्रिधा कृत्वा स्वैरभिंद्यातद
न्यद्विपरीतकं हत्वाधिको ऋणी ज्ञेयो ऋणी चेन्मंत्र उत्तमः स्वयं ऋणी चेत्तन्मंत्रं संत्यजेत्सर्वं ऋणी यतः इति अत्र पंचाशद्वर्णात्म
मातृकायां नामाद्यक्षरमारभ्यैत्यादि विचारणीयं. षट्त्रिंशत्तत्त्वजनेष्वथवा पूर्णमंडलरूपमातृकायां वा तत्क्रमं विशेषेणैव म
धुमत्यां महादेव्यां ऋणशोधो विधीयते कालीमते तु मालिन्यां मंत्राक्षराद्य प्रशस्यते इति. अत्र मधुमती षट्त्रिंशत्तत्त्वजना
त्मिका महामधुमती पूर्णमंडलवर्णरूपा. मालिनी पंचाशद्वर्णरूपा. तथा च. कथं ऋणित्वमंत्राणां साधकानां च मे
वद पूर्वजन्मकृताभ्यासे पापादस्य फलान्विकृत पापे नष्टे फलावाप्तिः कालेदेहे तयार्हणी मंत्रः संप्राप्तिमात्रेण प्राक्तनैः सिद्ध
ये भवेत् सिद्धमंत्रांकुरोऽलब्धमंत्रीयः सिद्धिभम्बरः लक्ष्मी महादनात्स्वमंत्रभोगमवाप्नुयात् समंत्रस्य ऋणी ज्ञेयो भजनेन तस्य पूर्व
णं तस्मादृणविशुद्धिस्तु कार्या सर्वैस्तु सर्वतः इति अथ कालीमते मंत्रमेलनप्रकारः तत्रादौ नक्षत्रचक्रं. श्रीरुद्रयामले ग
णलाभोपकारायप्रारभ्यादिरेखाःकृत्वा गोपालानकुटीप्राप्या फलाविमृदितालिपिः अथैतच्चक्रवचनाप्रकारः तत्रादौ

णोन्नरायतास्युतस्योरेखाप्राक्प्रत्यगायतास्य दशरेखासु विलिखेत्सप्तविंशतिकोष्ठानि कृत्तिकादिनवदादिनवपादिपंच॰
पायष्ठौ॰ एतत्संज्ञवर्णांकसंख्याप्रकारेणसर्वोर्ध्वपंक्तौः प्रथमकोष्ठमारभ्यपंक्तिपंक्तिक्रमेणनक्षत्राणिविलिखेत्तथैवास्मि
न्नादिनक्षत्राणिविलिख्यविचारयेत् तत्रयस्मिन्कोष्ठेसाधकनामाद्यक्षरंतिष्ठतितत्प्रथमकवर्णस्थंविज्ञायतत्रयन्नक्षत्रमा
यातितत्साधकस्यजन्मनक्षत्रंपरिकल्प्यतदारभ्ययस्मिन्कोष्ठेमंत्राद्यक्षरंतिष्ठतितावत्पर्यन्तंगणयित्वातन्नक्षत्रंमंत्रनक्षत्रं
विज्ञायसाधकनक्षत्रमारभ्यमंत्रनक्षत्रपर्यन्तं नामाद्यक्षरमारभ्ययावन्मंत्राद्यमक्षरं जन्मसंपद्विपत्क्षेमप्रत्यरिसाधकको
वधः मैत्रपरममैत्रंचजन्मादौत्रिगुणःपुनः इतिकुलार्णवोक्तप्रकारेणजन्मादिनवकंपर्यायेणचविज्ञायफलानिर्दि
शेत् तत्रकुलार्णवे तनुधनस्तारयामृत्युर्यद्युनाप्राप्तस्तृतीयया मृत्युःपंचमताराया सप्तमोच्यातकोमतः द्विचतुःषष्ठन
वमगतास्ताराःशुभामताः इतितारफलंज्ञात्वामंत्रंदद्याद्विशालधीः अथनक्षत्राणांगणभेदः कुलमूलवतारे॰ अश्वि
नीमृगशीर्षंचतथापुष्यपुनर्वसू हस्तस्वातिरनूराधारेवतीविष्णुदेवतं भरणीरोहिणीचैवआर्द्राप्पूर्वोत्तरातथा पूर्वाषा
ढोत्तराषाढापूर्वाभाद्रोत्तरान्त्यजः कृत्तिकाह्यश्लेषाचित्राविशाखाज्येष्ठकातथा मूलंधनिष्ठाशतभिषाचरैतेगणाःप्रिये॰
विष्णुःश्रवणनक्षत्रंदैवतंदेवगणःअत्रविसर्गलोपश्छान्दसः रुद्रयामले॰ स्वगणेचोत्तमाप्रीतिर्मध्यमादेवमानुषी अधमा
राक्षसात्दैवैरस्तुमानवराक्षसैः अथराशिचक्रं तत्रश्रीकुलार्णवे॰ बालेगौरंवृषेणांशस्वामीशोभीतिराशिषु क्रमेणाभे
तितावर्णाःकन्यायांशादयःस्मृताः अथराशिकेतत्स्वप्रायुक्तपव चक्रंतुप्राक्प्रत्यगायतंरेखाद्वयंदक्षिणोत्तरायतंरेखाद्वयं
मध्येचतुरस्रंयथाभवतितथाविलिख्यबहिश्चतुःकोणेषुएकैकांरेखांकृत्वाद्वादशखण्डानिनिष्पाद्यतेषुखण्डेषुप्रागादि
प्रादक्षिण्येनवर्णान्विलिख्यकन्यायांतुशषसहलक्षेतिविलिखेत् ततःतेषुप्रागादिषुद्वादशखण्डेषुपकारादिद्वादशका

वि॰र्णा॰
द्वि॰
२९

26

त्विलिखेत्तेषु मेषादिद्वादशराशीन्परिकल्प्य विचारयेत् नामाद्यक्षरमारभ्य यावन्मंत्रादिवर्णकं लग्नो धनभ्रातृबंधुपुत्रशत्रुक
लत्रकाः मरणं धर्मकर्मायव्ययान्द्वादश राशयः अथ तेषां फलानि रत्नसागरे एको वाप्यथ पंचमो धनवमो राशेस्तु सद्धाथवा रा
शिः स्याद्दशमोपि द्वितीयसहितः षष्ठो भवेत्सेवकः रुद्राग्निस्वरसंख्यया यदि मतो मंत्रो भवेत्पोषकः सस्याद्द्वादशकोष्टकः स्मृतिमि
तो मंत्रः स्वनोघातकः इति अथ राशीनां वर्णभेदः स्युः कर्कटो वृश्चिकमीनराशिविप्रान्नृपाः सिंहधनुश्च मेषः तुलाघटज्जो मो मि
थुनश्च वैश्याः कन्यावृषोजौ मकरश्च शूद्रः अथ पंचभौतिकचक्रं तत्र दक्षिणामूर्तिसंहितायां अ उ ऋ ओ ग ङ वर्णा दवलालश्च पार्थि
वा ऋ ॠ औ घ झ ट वर्णाः प्रथमवामलनीरजाः इ ई ऐ ख छ ठ वर्णास्यफराः क्षश्च वाह्निकाः अ आ ए क च ट वर्णास्तपयाः षस्तु वायुजाः
ऌ ॡ अं ङ ञ ण न वर्णा नमश्च हस्तु नाभसाः श्रीकुलार्णवे महीसलिलयोर्मैत्री अनिलानिलयोरपि सामान्यमग्निभूम्योस्तु स
लिलानिलयोस्तथा एवं वैपरीत्येन मित्रं सर्वमचापरं परस्परविरुद्धानां मंत्राणां यत्र संगतिः वर्जयेत्तादृशं मंत्रं नाशकृत्तं
कुलेश्वरीति अथ सिद्धसाध्यादिशोधनप्रकारः तत्रादौ द्वादशारचक्रं तत्र कुलमूलावतारे द्वादशारे तथा चक्रे कूटखंडविव
र्जितान् प्रादिह्यंतान् लिखेद्वर्णान्मूर्द्धतो यावदीश्वरि अंकानेकादिमान्वत्तालिखित्वर्वादितः क्रमात् सिद्धः साध्यस्सुसिद्धोरिश्च
तर्वर्गाः स्फुटो भवेत् एतेषां फलानि कुलमूलावतारे॰ द्वादशारे तथा चक्रे कूटखंडविवर्जितान् प्रादिह्यंतान् लिखेद्धीमान्स्व
श्यादिष्टद्वादशोपि वा इति ज्ञात्वा वरारोहे मंत्रं दद्याद्धि शालधीः तेषां फलानि सिद्धादिचक्रोक्तानि ज्ञेयानि॰ ॥ इति श्रीविद्यार्ण
वे द्वितीयश्वासः २ ॥ अथ षोडशारचक्रं॰ तत्र कुलमूलावतारे चतुरस्रं भुवं भित्त्वा कोष्ठानां षोडशालिखेत् अकारादिक्षका
ंतां मातृकां सपि विन्यसेत् ईशानकोणदारभ्य वायव्यांतं लिखेत्सुधीः प्रादक्षिण्यक्रमेणैवेति॰ तल्लेखनप्रकारमाह लक्ष्मीकु
लार्णवे एकत्रिरुद्रनवनेत्रयुगार्क पंक्तिषट्सप्तषोडशचतुर्दशपंचकेषु कोष्ठे लिखेन्मुनितिथीषु तथा वशिष्टवर्णान्क्रमात्प्रशान्त॰

२९

मितान्क्रमशोंविकायाइति सिद्धः सिद्ध्यतिकालेन साध्यः सिध्यतिवानवा सुसिद्धस्तत्क्षणादेवअरिर्मूलं निकृंतति॰ भैरवीतंत्रे॰
दुष्टार्णराशिभूताद्वितिप्रचुरमंत्रकं सम्यक्कार्यस्तंयत्नाद्वर्जयेन्मतिमान्नरः सिद्धसाध्यादियोगेषु मंत्रदाने विशेषतः असिद्धमा
मगृह्णीयात्सुसुषुप्तोयेनजागृयात् आदौसिद्धस्तथांतेच सर्वसिद्धिफलप्रदं आदावंते भवेत्साध्यः कृच्छ्रसाध्यउदाहृतः आदा
वंतेसुसिद्धस्तुक्षिप्रमेवप्रसिध्यति आदावंतेरिपुर्यस्तु साधकंसनिकृंतयेत् आदौसिद्धोंत्यसाध्योयोद्विगुणेनससिध्यति आदौसा
ध्यःसुसिद्धोंत्यःप्रोक्तमार्गेणसिध्यति सुसिद्धादिस्तुसाध्यांतश्चतद्गुणमपेक्षते आद्यांतयोर्यदासिद्धोमध्येसाध्यःप्रजायते॰
आद्यांतयोर्यदासाध्योमध्येसिद्धःप्रजायते तावुभौसाध्यसिद्धौहिजपाधिक्येनसिध्यतः आदौसिद्धेनसंयुक्तःसुसिद्धेनतथांततः
अरिणादेवसिद्धोनसाधकस्यनसंशयः सिद्धांतरितसाध्यस्तुसुसिद्धांतरितोथवा श्रींह्रींसिध्यतिमंत्रोवैयत्नात्कोंकंमंत्रविन्नमैः
सिद्धेनांतरितःशत्रुःसुसिद्धेनापिचेद्भवेत् नासौरिपुर्भवेन्मंत्रःकिंतुकृच्छ्रेणसिध्यति साध्येनांतरितःसिद्धःसुसिद्धोपित
थायदि सिद्ध्यत्यतीवकष्टेनसाधकस्यनचान्यथा रिपुणांतरितंसिद्धंसुसिद्धंचतथात्यजेत् ऋषिणादूषितोमंत्रोनैवग्रा
ह्यःकथंचन अल्पदोषावऋणगुणामंत्रादेयाविचक्षणैः सिद्धादिकोष्टकंज्ञात्वाततःसिद्धिःप्रजायते एकाक्षरेतथाकूटेत्रिपुरे
मंत्रनायके श्रीदत्तेस्वप्नदत्तेचसिद्धादीन्नैवशोधयेत् नृसिंहार्कवराहाणांप्रासादप्रणवस्यच सपिंडाक्षरमंत्राणांसिद्धादीन्नै
वशोधयेत् पाशाद्यंगत्र्यक्षरंमंत्रंत्रैपुरंचंडनायकं सौरमृत्युंजयंशक्तिप्रणंभवंविनतासुतं सौरमंत्रास्तुयेपिस्युर्वैष्णवानारसिंह
काः सिद्धसाध्यसुसिद्धारिविचारपरिवर्जिताः प्रणवेश्वक्षरंमायाव्योममाप्यषडक्षरं मालामंत्रेषुसर्वेषुसिद्धादीन्नैवशोधयेत्
रत्नसागरे॰ हंसस्याष्टाक्षरस्यापितथापंचाक्षरस्यच एकद्व्यादिबीजस्यसिद्धादीन्नैवशोधयेत् नृसिंहार्कवराहाणांकालि
कासिद्धकालिका भुवनामलाचतथाचंडीसिद्धादिपरिवर्जनं रुद्रयामले स्वप्नोरमंत्रेदेवशिमालामंत्रस्यपार्वति नपुंसकस्यापि

वि.ए.
व.त.
२२

27

सिद्धादीन्नैव शोधयेत् कुलमूलावतारे स्वप्नोपदिष्टमंत्रस्य न विधिर्नैव च क्रिया उद्दिष्टदेवतां ध्यात्वा जपेत्कुंभकं भवेत् अगस्त्य
संहितायां राममंत्रेषु सर्वेषु स्मृतेष्वेतु निर्णयाव तारकत्वान्मंत्रराजे सिद्धादीन्नैव शोधयेच्च वैष्णवास्तु जेनाश्च गोपालो वैष्णवाश्च ये
सिद्धसाध्यसुसिद्धारि विचारपरिवर्जिता व्योमव्यापी षडर्णश्च मातृकाहरवल्लभा वक्रतुण्डैकया मंत्राः पंचसाधारणा मता अथ
षड्दलचक्रं तत्र कुलमूलावतारे षट्दले पद्ममालिख्य प्रागादिषु दलेषु च अकारादिवर्णानेकैकं लिखेन्निःखण्डकूटका
न् स्वनामाद्यक्षरं यत्र तदारभ्य विचारयेत् प्रथमे सम्पदुद्दिष्टा द्वितीये संपदं तथा तृतीये तु मृतिर्विद्याच्चतुर्थे वपुविग्रहः पंचमे
संशये विद्यात्षष्ठे सर्वविनाशनं अथ ऋणधनचक्रं तत्र कुलमूलावतारे नेत्रर्तुनेत्ररविपंचदशाष्टवेदवह्न्यायुधाष्टनवभिर्गु
णितान्स्वसाध्यान् दिग्भूगिरिश्रुतिगजाक्षिमुनीषु वेदषड्वह्निभिश्च गुणितान् अथ साधकानां नामा॰ ॰ लादकठवाऊजभ
कषेणंतानाभयोरधिकशेषमृणं धनं स्यात् तथैतच्चनिर्माणप्रकारः तत्र दक्षिणोत्तरायताः सप्तरेखाः प्राक्प्रत्यगायताः द्वा
दश रेखाश्च विलिख्य षट्षष्टिकोष्ठानि कृत्वा तत्र सर्वोपरितनैकादशकोष्ठात्मकप्रथमपंक्तौ स्वरमादि दक्षिणांतं प्रथमकोष्ठे
१४ द्वितीये २ तृतीये २ चतुर्थे ९ पंचमे १५ षष्ठे ६ सप्तमे ४ अष्टमे ३ नवमे ५ दशमे ८ एकादशे ९ इत्येकादश भेदानेन
कानालिख्य तदधो द्वितीयपंक्तौ स्ववामादि दक्षिणांतं अ इ उ ऋ लृ ए ऐ ओ औ अं अः इत्येकादश स्वरानेकादशकोष्ठेषु विलि
ख्य तदधः पंक्तौ ककारादि टकारांतान् तदधः पंक्तौ ठकारादि फकारांतान् तदधः पंक्तौ बकारादि हकारांतान्वर्णान्विलिख्य
तदधः पंक्तौ ९ १० ४ ८ ३ २ ५ ४ ६ ३ इत्येकादश विधानं कानेकादशसु कोष्ठेषु विलिख्य साधकचक्रं निर्माय विचार
येत् तत्र सेष्टमंत्रस्य वर्णान्स्वरव्यंजनबिंदुविसर्गान्स्पष्टं कृत्वा सर्वोपरितनपंक्तौ केनयस्थापयस्य वर्णाः स्य योयोः कंस्ततं वर्णोतेन तेनां २२

केनगणयित्वा संज्ञातं संख्या समुदायमष्टभिराहृत्यावशिष्टमंके पृथक् संस्थाप्य शिष्यनामाद्यक्षराणि च तथैव स्वरव्यंजनवि
डविसर्गैः पृथक्कृत्य सर्वाभ्यः पंक्तिसंख्याकेषु यस्य यस्यांकस्य योयोंकस्तं तं तेन तेनांकेन गणयित्वा संज्ञातांकसमुदायमष्टभि
राहृत्यावशिष्टसंख्यांकं पृथक् संस्थाप्य मंत्रसाधकयोरवशिष्टांकमध्ये योंकस्तदधिकसंख्यांकः सऋणीज्ञेयः मंत्रस्तु ऋणी तदा
समे त्वग्राह्यः यस्य मंत्रस्य साधकोऽऋणी भवति स मंत्रस्त्याज्य इति श्रीविद्यामपिकृत्य मातृकानिरूपणं अथ वर्णजगद्धात्री मा
तृकामंत्रविग्रहा सोऽकर्षार्थे हि मंत्राणां न्यासे पूजा जपस्य च उद्धारे साधकानां च विश्रेषात्कालिकामते तारस्य पंचभेदेभ्यः
पंचाशद्वर्णगाः कलाः निवृत्तिश्च प्रतिष्ठा च विद्या शांतिरनंतरं इंधिका दीपिका चैव रेचिका मोचिका परा सूक्ष्मा सूक्ष्मामृता ज्ञाना
मृता चाप्यायिनी तथा व्यापिनी व्योमरूपाः स्युरनंताः स्वरजाः कलाः सृष्टिर्ऋद्धिः स्मृतिर्मेधा कांतिर्लक्ष्मीर्द्युतिः स्थिरा स्थितिसि
द्धिरिति प्रोक्ताः क्रमाच्च वर्गगाः ततश्चापि जरा चैव पालिनी शांतिरेव च ऐश्वर्या च रतिश्चैव कामिका वरदा तथा ह्लादिनी प्रीति
दीर्घं च क्रमात्स्युष्टतवर्गजाः तीक्ष्णा रौद्री भया निद्रा तंद्रा क्षुत्क्रोधिनी क्रिया उत्कारी मृत्युरेताः स्युः क्रमाच्च पयवर्गजाः षवर्गाश्च
कला प्रोक्ताः पीता श्वेतारुणासिता अनंता च तथा प्रोक्ताः पंचाशद्वर्णसंभवा अमृता मानदा पूषा तुष्टिः पुष्टी रतिर्धृतिः शशि
नी चंद्रिका ज्योत्स्ना कांतिः श्रीः प्रीतिरंगदा पूर्णा पूर्णामृतास्ताः कामदायिन्यः स्वरजाः कलाः तपनी तापिनी धूम्रा भ्रामरी विज्वालिनी रुचिः
सुषुम्णा भोगदा विश्वा बोधिनी धारिणी क्षमा काभाद्या वसुदाः सौराष्ठडांता द्वादशेरिता धूम्रार्चिरूष्मा ज्वलिनी विस्फुलिंगि
नी सुश्रीः सुरूपा कपिला हव्यकव्यवहा अपि यादीनां दशवर्णानां कनाथ मे प्रदा इमाः सोमसूर्याग्निरूपिण्यः साधकानां फलप्रदाः
श्रीकंठानंतसूक्ष्मो च त्रिमूर्तिरमरेश्वरः अर्घीशो भारभूतिश्चातिथीशः स्थाणुको हरः झिंटीशो भौतिकः सद्योजातश्चानुग्रहेश्वरः
अक्रूरश्च महासेनः षोडश स्वरमूर्तयः पश्चात्क्रोधीशचंडीशौ पंचांतकशिवोत्तमाः अथैकरुद्रकूर्मैकनेत्राख्य चतुराननाः अजेशा

सर्वेशो मेषेशस्तथा लांगलिदारुकौ अर्द्धनारीश्वरश्चोमाकांतश्चाषाढदण्डिनौ स्वरत्रमीनमेषाख्यलोहितास्तु शिखीतथा छग
लंडद्विरण्डेशौ समहाकालपालिनौ भुजंगेशः पिनाकीशः खड्गीशः स्यादकस्तथा श्वेतभृग्वीशलकुलीशिवासंवर्तकः स्मृ
तः पूर्णोदरी स्यात् द्विरजा शाल्मलीतदनंतरं लोलाक्षी वर्तुलाक्षी च दीर्घघोणा ततः परं सुदीर्घमुखी गोमुखी दीर्घजिह्वा त
तःपरं कुंडोदर्यूर्ध्वकेशी च तथा विकृतमुख्यपि ज्वालामुखी ततश्चोल्कामुखी च श्रीमुखी तथा विद्यामुखी च कथिताः
रुद्राणां स्वरशक्तयः महाकाली सरस्वत्यौ सर्वसिद्धिस्ततः परं गौरी त्रैलोक्यविद्या स्यान्मंत्रशक्तिस्ततः परं आत्मशक्ति
र्भूतमाता ततो लंबोदरी तथा द्राविणी नागरी भूयः खेचरी चापि मंजरी रूपिणी वीरिणी पश्चात्काकोदर्यपि पूतना स्याद्भद्र
काली योगिन्यौ शंखिनी गर्जिनी तथा कालरात्रिश्च कुर्दिन्यां कपर्दिन्यपि वज्रिका जया च सुमुखी चैव रेवती माधवी तथा वा
रुणी वायवी चैव तथा रक्षोविदारिणी ततश्च सहजा लक्ष्मी व्यापिनी च ततः परं महामाया च कथिताः क्रमात्क्षरुद्रशक्तयः अत्र
रुद्राः स्मृता रक्ताः पूर्णशूलकपालकाः शक्तयो रुद्रपीठस्थाः सिंदूरारुणविग्रहाः रक्तोत्पलकपालाभ्यामलंकृतकरांबुजाः के
केशवो नारायणो माधवो गोविंद विष्णुः मधुसूदनसंज्ञोन्यः स्यात्त्रिविक्रमवामनौ श्रीधरश्च हृषीकेशः पद्मनाभस्ततः परं दा
मोदरो वासुदेवः संकर्षण इतीरितः प्रद्युम्नश्चानिरुद्धश्च क्रमात्स्युः स्वरमूर्तयः पश्चाच्चक्री गदी शार्ङ्गी खड्गी शंखी हली पुनः
मुसली शूलपाशी अंकुशी च ततः परं मुकुंदो नंदनो नंदी नरो नरकजिद्धरिः कृष्णः सत्यः सात्वतश्च शौरिः शूरो जनार्दनः
भूधरो विश्वमूर्तिश्च वैकुंठः पुरुषोत्तमः बली बलानुजो बालो वृषघ्नो वृषभस्ततः हंसो वराहो विमलो नृसिंहो मूर्तयो हरेः की
र्तिः कांतिस्तथा तुष्टिपुष्टिश्च धृतिस्ततः शांतिः क्रिया दया मेधा हर्षा श्रद्धा ततः परं लज्जा लक्ष्मी सरस्वत्यौ प्रीतिरतिरिमाः क्र
मात् जया दुर्गा प्रभा सत्या चण्डा वाणी विलासिनी विजया विरजा विश्वा विनदा सुनदा स्मृतिः ऋद्धिः समृद्धिः शुद्धिश्च भुक्तिर्बु

धृतिर्मतिः क्षमा रमोमा लक्ष्मीर्दिनौल्कि त्रावसुदा वसुधा परा परायणा च सूक्ष्मा च संध्या प्रज्ञा परा निशा अमोघा विद्युता चेतिका
हीनाम्मूर्तयो हरेः केशवाद्यास्तु मे पूर्णमाः शंखचक्रलसत्कराः शान्तपत्रप्रियांकेषु निषण्णाः सुस्मिताननाः विद्युद्दामसमा
नागपः पंकजाभयवाहवः रविः प्रभाकरो भास्वान्द्युमणिः पूषणो भगः आदित्यो र्क्को वेदमूर्तिः कर्मसाक्षी दिवाकरः मित्रोर्यम
मो भास्करश्चिमस्तुहा दशशतात्मा विभाकरः सहस्रांशुर्मार्तण्डस्तेजस्त्रैतेसूरः सूर्यो विभावसुः अहस्करो रुणाग्रजो भास्वान्सप्ताश्वरंगमः ह
रिदश्वो ग्रहाधीशो मार्तण्डो भानुरव्ययः विकर्तनः सहस्रांशुर्मिहिरो मित्र माठरो कर्मसाक्षी जगन्नेत्रस्तरणिः पद्मिनीप्रियः
चण्डांशुः पिंगलो दण्डो गभस्ती चूर्णिरंशुमान् प्रद्योतनो जगच्चक्षुस्तपनो लोकबांधवः हेमसत्त्वोपहंता च त्रयीमूर्तिस्त्रिमूर्त
यः विद्याश्रीपुष्टयः प्रज्ञा सिनीवाली कुहूस्तथा रुद्रवीर्या प्रभा नंदा स्पर्षा वृद्धिदा शुभा कालरात्रिर्महारात्रिर्भद्रकाली कपा
लिनी विकृतिर्दण्डमुण्डिन्यो सेन्दुखण्डा शिखंडिनी निशुंभशुंभमथनी महिषासुरमर्दिनी इंद्राणी चैव रुद्राणी शंकरार्द्धशरीरिणी
नारी नारायणी चैव त्रिशूलिन्यपि पालिनी अंबिका ह्लादिनी चैव सम्भूतिर्वृद्धिरेव च पिंगलाक्षी विशालाक्षी मायासत्त्वं तथैव च श्रद्धा
स्वाहा स्वधाभिज्ञा देवकी कमलासना त्रिलोकधात्री सावित्री गायत्री त्रिदशेश्वरी सुरूपा बहुरूपा च पंचाशच्छक्तयो रवेः काम
कामदः कांतश्च कांतिमान्कामगस्तथा कामचारश्च कामी च कामुकः कामवर्द्धनः वामो रामश्च रमणो रतिनाथो रतिप्रियः रात्रि
नाथो रमाकांतो रममाणो निशाचरः नंदको नंदनो नंदी ततो नंदयिता ततः पंचबाणो रतिसखः पुष्पधन्वा महाधनुः भ्रामणो
भ्रमणश्चैव भ्रममाणो भ्रमस्तथा भ्रांतो भ्रामकभृंगोच भ्रांतचारो भ्रमावहः मोहनो मोहको मोहो मोहवर्द्धन एव च मदनो मन्मथ
श्चैव मातंगो भृंगनायकः गायकश्चैव गीती च नर्तकः खेलकस्ततः उन्मत्तो मत्तकश्चैव विलासी लोभवर्द्धनः कामस्य मूर्तयः प्रो
क्ता अष्टकाराद्यर्णसंचये रतिः प्रीतिश्च नन्दनु कामिनी मोहिनी ततः कमला च विलासिन्यो ततः कल्पलता तथा श्यामा च विस्मि

वि॰ग॰
व॰र॰
२९

29

नाचैव विस्मिता तदनंतरं विशालाक्षी लेलिहाना ततश्चैव दिगंबरा वामा च कुब्जिका कांता नित्या कल्पा च भोगिनी कामदा चैव त
त्पश्चात्प्रोच्यते च सुलोचना सुलापिनी मर्द्दिनी च ततश्च कलहप्रिया वराही सुमुखी चैव नलिनी जटिनी तथा पालिनी
च शिवा सुगुप्ता ततश्चैव रमा भ्रमाः लोला च चंचला चैव दीर्घजिह्वा रतिप्रिया लोलाक्षी भगिनी चैव पाटला मदना तथा
माला च हसिनी चैव ततः स्याद्विश्वतोमुखी जगदानंदिनी चैव रमणी कांतिरेव च ततः स्याच्च कलंकघ्नी वृकोदर्यपि सा तथा
मेचघ्णामा तथा लोभवर्द्धना शक्तयस्तथा ततः कामात्स्मरेन्मूर्तीर्दाडिमीकुसुमोपमान् वामांकशक्तिसहितान् पुष्पबाणेक्षु
कार्मुकान् शक्तयः कुंकुमनिभाः सर्वाभरणभूषिताः नीलोत्पलकराध्येयास्त्रैलोक्याकर्षणक्षमा अथ त्रिपुरामातृका कामि
नी मोहिनी चैव मदना उन्मादिनी ततः द्राविणी खेचरी चैव चंडिका च कलावती क्लेदिनी शिवदूती च ततश्च सुभगा भगा वि
घेशी च महालक्ष्मी कौलिनी च सुरेश्वरी स्वराणां शक्तयः प्रोक्तास्ततश्च कुलमालिनी व्यापिनी च भगा चैव वामी पूर्णी तदनंतरं
वषट्कारी पिंगला च भगासर्पिणी ततः परं सुंदरी च ततो नीलपताका त्रिपुरा ततः सिद्धेश्वरी हिमोच्चा च रत्नमालिन्यतः परं मंग
ला भगमाला च निस्मा रौद्री ततः परं व्योमेश्वरी अंबिका चाप्यट्टहासा ततः परं आप्यायनी च वज्रेशी क्षोभिणी शांभवी ततः स्तंभि
नी चाप्यनामा च रक्ता शुक्लापराजिता संवर्तका च विमला अघोराघोररूपयायुता विद्यादिभैरवी च सर्वाकर्षिणिका तथा एताः पंच
दशाद्याख्याताः पंचशद्वर्णविग्रहा विघ्नेश्वरो विघ्नराजो विनायकशिवोत्तमौ विघ्नकृद्विघ्नहर्ता च विघ्नराट् गणनायकः एकदंतो द्वि
दंतश्च गजवक्त्रो निरंजनः कपर्द्दी दीर्घविक्रमश्च शंकुकर्णो वृषध्वजः गणनाथो गजेंद्रश्च सूर्यकर्णस्त्रिलोचनः लंबोदरमहानादौ चतु
र्मूर्तिः सदाशिवः आमोदो दुर्मुखश्चैव सुमुखश्च प्रमोदकः एकपादो द्विजिह्वश्च शूरो वीरश्च षण्मुखः वरदो वामदेवश्च वक्रतुंडो द्वि
रंडकः सेनानीर्ग्रामणीर्मत्तो विमत्तो मत्तवाहनः जटी मुंडी च खड्गी च वरेण्यो वृषकेतनः भक्तप्रियो मेघनादो गणपश्च गणेश्वरः प

२९

तेपंचाशदक्षराख्यातामूर्तयोगणपस्य तु श्रीर्ह्रीस्तुष्टिश्चशांतिश्चपुष्टिश्चैवसरस्वती रतिर्मेधाचकांतिश्चकामिनीमोहिनीजटा ती
व्राचज्वालिनीनंदासुरमाकामरूपिणी उग्राचजयिनीसत्याविघ्नेशीचस्वरूपिणी कामदाचततःप्रोक्तातथाचमदविह्वला विक
चतनोधूम्राभूतिर्भूमिःसतीरमा ततश्चमीनुषीचैवततश्चमकरध्वजा विकर्णाभ्रुकुटीलज्जादीर्घघोणाचैवधनुर्द्धरा ततश्चयामिनीरा
त्रिचंद्रिकाचशशिप्रभा लोलाचचंचलादीर्घीचतथाऋद्धिश्चदुर्भगा सुभगाचशिवादुर्गाकालिकालकजिह्विका विघ्नहारिणि
काचैवशक्तयःस्युर्गणेशितुः अथयोगिनीमातृका अमृताकर्षिणीशानीततश्चामोर्द्धकेशिनी ऋद्धिदाचतथाऋक्षपाल्का
कापालकृषिकातथा एकपादातथैस्थूर्ध्वाश्वाकाराचौषधात्मिका अंबिकाचान्तरात्माचस्वराणांशक्तयःक्रमात् कालरात्रि
श्चवेतालीतारागायत्रीतदनंतरं होराधारिणिकाचैवतथोड्डाणात्मिकातथा चामुण्डाचैवछायाचजयाजंकारिणीतथा ज्वालि
त्मिकाटंकहस्तातततङ्कारिणीतथा डामरीचैवढंकारीणंकारीतामसीततः स्थानदेवीचदाक्षायण्यथयथाद्रीचनंदिका पा
वंतीचैवफट्कारीवेपिनीभद्रकालिका महामायायशस्विनीघोररमालंबोष्ठिकातथा वरदाप्रकाशिनीखड्गातथाचैवसरस्वती ततोहे
मवतीचैवततःप्रोक्तात्क्षमावती अथपीठमातृका कामरूपंचकाशीकंनेपालंपौंड्रवर्द्धनं पुरस्थिरंकान्यकुब्जंपूर्णगिर्यर्बुदेत
तः आम्रातकेश्वरंचैवएकाम्रंतदनंतरं त्रिस्रोतःकामकोटंचकैलासंभृगुपट्टणं केदारंचंद्रनगरंश्रीपुरंओंकारकंततः जालेधरंमा
लवंचकुलांतदेविकोटकं गोकर्णमरुतेशंचअट्टहासंततःपरं विरजंराजगेहंचमहापथमतःपरं कोल्लामेलापुरंचैवकोलेश्व
रमतःपरं जयंतिकाचोज्जयनीचारित्रंक्षीरकंततः हस्तिनापुरमुड्डीशंप्रयागंतदनंतरं षष्ठीशमायानगरंजलेश्वरमतःपरं मल
यंचमहापीठंश्रीशैलंमेरुपीठकं ततोगिरिवरंचैवमहेंद्रवामनंततः हिरण्यकंमहालक्ष्मीपुरमुड्याणमेवच छायाछत्रमहापी
ठंपंचाशद्गणाःस्मृताः अथकामाकर्षिण्यादिमातृका कामाकर्षिणिकाचैवबुद्ध्याकर्षिणिकातथा अहंकाराकर्षिणीचशब्दा

वि॰ र॰
व॰ र॰
३१

30

कर्षिणिकाततः स्पर्शाकर्षिणिकाचैवरूपाकर्षिणिकातथा आत्माकर्षिणिकाचैवाऽमृताकर्षिणिकातथा शरीराक
र्षिणीचैवषोडशस्वरगाक्रमात् सर्वसंक्षोभिणीशक्तिः सर्वविद्राविणीततः सर्वाकर्षिणिकाचैवसर्वाह्लादिनिकाततः सर्व
सम्मोहिनीसर्वस्तम्भिनीसर्वजृम्भिनी ततःसर्ववशंकारीसर्वरंजिनिकातथा सर्वोन्मादनकारीचततःसर्वार्थसाधिनी सर्वसंप
त्तिपूराचसर्वमंत्रमयीतथा सर्वद्वंद्वक्षयंकारीसर्वसिद्धिप्रदाततः सर्वसंपत्प्रदाचैवसर्वप्रियकरीततः सर्वमंगलकारीचसर्व
कामप्रदाततः सर्वदुःखविमोचिन्यासंप्रोक्तातदनंतरं सर्वमृत्युप्रशमनीसर्वविघ्ननिवारिणी सर्वांगसुंदरीचैवसर्वसौभा
ग्यदस्तथा सर्वज्ञासर्वशक्तिश्चसर्वैश्वर्यफलप्रदा सर्वज्ञानमयीचैवसर्वव्याधिविनाशिनी सर्वाधारस्वरूपाचसर्वपापह
रातथा सर्वानंदमयीचैवसर्वरक्षास्वरूपिणी ततःसंप्रोच्यतेचैवसर्वेप्सितफलप्रदा अथत्रिशक्तिमातृकाप्रस्तारनामद्वये
प्रपंचरूपाश्रीह्रींपरूपामायाह्विरूपिणी कमलागिरिरूपाचततोवैविष्णुवल्लभा ततःपत्तनरूपाचततोवैपद्मधारिणी पीठरू
पासमुद्रादितनयाक्षेत्ररूपिणी लोकमातावनरूपाततःकमलवासिनी ततश्चाश्रमरूपाचइंदिराचततःपरं गुहारूपाततो
माचनदीरूपारमाततः तथाचतटरूपाचपद्मोद्भिज्जस्वरूपिणी नारायणप्रियाचैवततःस्वेदजरूपिणी सिद्धलक्ष्मीस्तथाप्रोक्ता
ततश्चाण्डजरूपिणी जरायुजस्वरूपाचमहालक्ष्मीस्ततःपरं ततश्चलवरूपाथत्रुटिरूपाह्युमातथा कलारूपाचंडिकाचका
ष्ठारूपावराङ्गिका निमेषरूपाचशिवाश्वासरूपाततःपरं अपर्णाचघटिकारूपाह्यंबिकाचततःपरं मुहूर्तरूपाचसतीततःप्रहर
रूपिणी ईश्वरीदीनरूपाचशांभवीचततःपरं संध्यारूपातथेशानी रात्रिरूपाचपार्वती तिथिरूपामंगलाचवाररूपाततःपरं दाक्षा
यणीचनक्षत्ररूपाहैमवतीततः योगरूपामहामायाततःकरणरूपिणी महेश्वरीपक्षरूपामृडानीमासरूपिणी रुद्राणीशिशिरू
पाचशर्वाणीऋतुरूपिणी परमेश्वर्ययनरूपाकालीवत्सररूपिणी कात्यायनीयुगादिस्वरूपागौरीतथैवच ततःप्रलयरूपाचभ

३१

वानीतदनंतरं पंचभूतस्वरूपाचब्राह्मीचतदनंतरं तथाचपंचतन्मात्रारूपावागीश्वरीततः कर्मेंद्रियस्वरूपाचवारुणीचैवततःपरं ।
ज्ञानेंद्रियस्वरूपाचसावित्रीप्राणरूपिणी सरस्वतीचतत्पश्चाद्गुणत्रयस्वरूपिणी गायत्रीततःकरणरूपावाक्प्रदाचततःपरं अवस्थात्रयरूप
चशारदाचततःपरं सप्तधातुस्वरूपाचभारतीतदनंतरं दोषत्रयस्वरूपाचततोविद्यात्मिकातथा प्रपंचमातृकाख्याताःसर्वसिद्धिप्रदा
स्सता इतिप्रपंचमातृका अथकालीमातृका कालीकपालिनीकुल्लाकुरुकुल्लाविरोधिनी विप्रचित्तातथोग्रोग्रप्रभादीप्तातथैवच
नीलाघनावलाकाचमात्राःमुद्रामितातथा ब्राह्मीतथैवसंप्रोक्ताःषोडशस्वरशक्तयः नारायणीचमाहेश्वरीचामुंडाचततःपरं कौमा
रीचतथैवोक्तापंचमीचापराजिता वाराहीनारसिंहीचभैरवीतदनंतरं महाघोराभैरवीचप्रोक्तासासिंहभैरवी तथाधूम्राभैरवीचसं
प्रोक्ताभीमभैरवी उन्मत्तभैरवीचैववशीकरणभैरवी मोहनाघोरभैरवीचऐंद्र्याग्नेयीततःपरं याम्याचराक्षसीचैववारुणीवायवी
तथा कौवेरीचतथैशानीब्रह्माणीवैष्णवीतथा वज्रिणीशक्तिनीचैवदांडिनीखड्गिनीतथा पाशिन्यंकुशिनीचैवगादिनीशू
लिनीतथा मालिनीचक्रिणीचैवप्रोक्ताव्यंजनशक्तयः अथनानामातृकात्रिषष्ठलक्षणा कुलेशीकुलनंदाचवागीशीभैरवी
तथा उमाश्रीःशांतिकाचंडाधूम्राकालीकपालिनी धूम्राकालीद्रालिनी वाग्वादिनीचनकुलीभद्रकालीशशिप्रभा प्रत्यं
गिराभिद्धलक्ष्मीरमृतेशीचचंडिका खेचरीभूचरीसिद्धाकामाक्षाहिंगुलावशा जयाथविजयाचाथजिमानित्यापराजिता विला
सिनीतथाघोराचित्रामुग्धापनेश्वरी सोमेश्वरीमहाचंडाविद्याहंसीविनायका वेदगर्भातथाभीमाउग्रावैद्याचसत्कृतिः उग्रेश्व
रीचंद्रगर्भाज्योत्स्नासत्यायशोवती कुलिकाकामिनीकाम्याज्ञानवत्यथडाकिनी राकिनीलाकिनीचाथकाकिनीशाकिनीस
पि हाकिनीचचतुःषष्टिशक्तयःसिद्धिदायका इतिनानामातृका अथषोडशीमातृका कामेशीभगमालाचनित्यक्लिन्नाततःप
रं भेरुण्डावह्निवासिन्योवज्रेश्वरीतदनंतरं शिवादूतीत्वरिताचततःकुलसुंदरी नित्यानीलपताकाचविजयासर्वमंगला ज्वालामा

लिनि चित्रे च महात्रिपुरसुंदरी षोडशीमातृकायाश्च संप्रोक्ताः स्वरशक्तयः ग्रसिनी प्रियवादिन्यो करालीचकपालिनी शिवाघोषा
चदंष्ट्राचवीरेश्माचाकप्रदातथा दीपनीचजयंतिन्यापावनीलेविनीतथा संहारिणीकपालीचएतनामोदिकातथा परशक्तिस्त
थावाचरुद्राशक्तिस्ततःपरं महाकालीचसंप्रोक्ताव्यंजनानांचशक्तयः इतिषोडशीमातृका प्रथ्रभुवनेशीतमातृका जयाच
विजयाचैवअजिताचापराजिता नित्याविलासिनीदोग्ध्रीअघोरामंगलातथा डाकिनीराकिनीचैवलाकिनीकाकिनीतथा शा
किनीहाकिनीचैवयाकिनीस्वरशक्तयः मंगलाचमहाकालीकुण्डलीकुलसुंदरी कपालीकमलावामाचामुंडामेरुवासिनी भुव
नेशीसरस्वत्योकपिलाकुलमालिनी विनायकाजयानंदामहालक्ष्मीचभैरवी ब्रह्माणीचतथाज्वालावलीलिंगप्रभातथा मुंडि
नीचमहावेगाउग्रवावैसवीशिवा महामायात्वचक्रांगीएकपादामहेश्वरी कौबेरीमण्डलीचैववाराहीचजलेश्वरी कामाक्षाकाम
मध्यस्थाव्यंजनानांतुशक्तयः इतिभुवनेशीमातृका प्रथभैरवीमातृका त्रिपुराविपुरेशीचतथात्रिपुरसुंदरी त्रिपुरावासि
नीचत्रिपुराश्रीस्ततःपरं त्रिपुरामालिनीचैवत्रिपुरासिद्धाततःपरं त्रिपुरांबाततश्चैवमहात्रिपुरभैरवी ब्राह्मीमाहेश्वरीचैवकौमा
रीवैस्नवीतथा वाराहीचतथेंद्राणीचामुण्डामहाशक्तयः विशालाचविशालाक्षीनिर्मलामलवर्जिताः कालीचकालकल्पाच
कालरात्रिर्निशाचरी मुक्तकेशीमुक्तकेशीधीराचैवमहाभयाः जयदामानिनीमायाप्रचण्डाविंडमालिनी विरूपाचविरूपाक्षीरव
क्तांगीविश्वरूपिणी रौद्रीमायाचप्रेतास्त्रीफेत्कारीभयनादिनी धूम्राक्षीयोगिनीघोराविश्वरूपाभयंकरी भैरवीभीषणायाचचंल
वोघ्रीचमहाबलाः व्यंजनानांविशेषेणसंप्रोक्ताःशक्तयःक्रमात् इतिभैरवीमातृका लक्ष्मीलज्जाशिवामायावाणीब्राह्मीचवै
स्नवी रौद्रेश्वरीजयापद्मावालिनीडाकिनीतथा करालीविकलाचघोराचस्वरशक्तयः वालीचखड्गिनीचण्डाभैरवीपिंगला
तथा इंद्राणीचैवफट्कारीहारिणीयोगिनीतथा प्रकाशनीवज्रिणीचसितापीतारमातथा दिगंबरीमहाघोरामुक्तकेशीविदाम्रया

चामुण्डा छिन्नमस्ता च भीमा हुङ्कारिणी सिता पद्मानना पद्मगर्भा पुष्पिणी चाट्टहासिनी विजया मङ्गला कीर्तिर्मालिनी तारि
णी तथा महोदरी मुण्डमाला च नागयज्ञोपवीतिनी भञ्जनानां च संप्रोक्ताः सिद्धयः सर्वकामदाः इति छिन्नमस्तामातृकाः अथ धू
मावतीमातृकाः धूमावती धूम्रनेत्रा च धूम्रमेदी मर्कटी तथा घोररूपा चलेवोष्ठी श्यामा श्यामसमुखी शिवा काकध्वजा कोटराक्षी धूम्रा धूमाध
कारिणी मुक्तकेशी महाघोरा तथा लम्बपयोधरा स्वरगणाः शक्तयः प्रोक्ताः सर्वसिद्धिप्रदायका कोटरा कोटराक्षी च ऊर्ध्वकेशी दिग
म्बरी तमिस्रा तामसी चोग्रा विवर्णा मलिनाम्बरा लम्बस्तनी च विरलद्विजा दीर्घा कृशोदरी विधवा सूर्पहस्ता च रूक्षा रूक्षशिरोधरा
चलहस्ता चञ्चलाक्षी जटिला कुटिलेक्षणा क्षुधातृषापिपासार्ता नित्यं रौद्रा भयानका उत्कारी क्रोधिनी मृत्युः क्रिया रिपुमर्दिनी
सत्वरा काकजङ्घा च श्मशानालयवासिनी महाकाली च गदिता सिद्धा भञ्जनशक्तयः इति धूमावतीमातृका अथ बगलामातृका ब
गला स्तम्भिनी चैव जृम्भिनी मोहिनी तथा वश्या चलाचला चैव दुर्धरा कल्मषा तथा धीरा च कल्पना कालकर्षिणी भ्रामका
तथा ततश्च मन्दगमना भोगिनी योगिनी तथा एतास्तु सिद्धिदायिन्यः षोडश स्वरमूर्तयः भगा वा भगमाला च भगवाहा भगो
दरी भगिनी भगजिह्वा च भगस्था भगसर्पिणी भगलीला भगाक्षी च शिवा भगनिपातिनी जया च विजया धात्री अपराजिता चापराजि
ता जृम्भिनी स्तम्भिनी चैव मोहिनी चाकर्षिणी सुमा रम्भिनी जृम्भिणी चैव कालिनी वशिनी तथा रम्भा माहेश्वरी चैव मङ्गला रूपिणी
तथा पीता पीताम्बरा भव्या सुरूपा वक्रभाषिणी एतास्तु शक्तयः प्रोक्ता भञ्जनानां तु सिद्धिदाः इति बगलामातृका अथ मातङ्गीमा
तृका वामा ज्येष्ठा च रौद्री च शान्तिः श्रद्धा तथैव च वागीश्वरी क्रिया लक्ष्मीः सृष्टिश्चैव तु मोहिनी प्रथमा भाविनी विद्युल्लता विच्छ
क्तिरेव च ततश्च सुन्दरानन्दा नागबुद्धिस्तथैव च एताः संसिद्धिदायिन्यः षोडश स्वरशक्तयः सरस्वती रतिः प्रीतिः कीर्तिः कान्तिस्तथैव च
पुष्टिस्तुष्टिरमा चैव मन्मथा मकरध्वजा मदना पुष्पचापा च द्राविणी शोषिणी तथा बन्धिनी मोहिनी वश्या ततश्चाकर्षिणी तथा ह

वि.त्री.
व.ल.
३२

लेखागगनारक्ता महोच्छुष्मा करालिका अनंगकुसुमा तंगमेखला च ततः परं अनंगमदना चैव अनंगमदनातुरा अनंगमदनानं
गवेगानंगादिक्रमभवा अनंगभुवनपाला चानंगादिशक्तिरेखिका मनोभवा च मातंगी कामा मांजनशक्तयः इति मातंगीमातृका
अथ लक्ष्मीमातृका प्रकृतिर्विकृतिर्विद्या सर्वभूतादिभावना श्रद्धा विभूतिः सुरभिर्वीकाद्या प्रणवात्मिका पद्मालया शचीप
द्मा शुद्धिः स्वाहा स्वधा तथा धन्या चैव वचसं प्रोक्ताः षोडश सर्वशक्तयः हिरण्या च तथा लक्ष्मीर्नित्यपुष्टा विभावरी अदितिश्चदिति
श्चैव दीप्ता च वसुधा तथा वरुणा धर्मनिलया पद्माक्षी भूतधारिणी पद्मप्रभा वेदमाता पद्महस्ता ततः परं पद्मोद्भवा पद्ममुखी पद्म
सुंदरिका तथा पद्मनाभप्रिया पद्मगोपिनी पद्मिनी रमा पद्ममालाधरा पद्मा सुप्रसन्ना प्रिया तथा कांतिप्रभा च कमला अनघा हरि
वल्लभा अमोघा अमृता दिव्याः शोकाद्यंजनशक्तयः इति लक्ष्मीमातृका अथ कामेश्वरीमातृका कामेश्वरी महामाया वागीशी ब्र
ह्मसंज्ञिता अक्षरा च त्रिमात्रा च त्रिपदा त्रिगुणात्मिका सुरसिद्धगणाध्यक्षा गणमात्रा गणेश्वरी चण्डिका चण्डमुण्डा च चामुंडी
दंष्ट्रिणी प्रदा स्वराणां शक्तयः प्रोक्ताः सर्वसिद्धिप्रदायकाः विश्वंभरा विश्वयोनिर्विश्वमाता वसुप्रदा स्वाहा स्वधा तपेष्ठा ऋषीणा
यज्ञी गोगणखगा वेदमाता वरिष्ठा च सुप्रभा सिद्धवाहिनी आदित्यहृदया चंद्रा चंद्रभा वानुमंडला ज्योत्स्ना हिरण्मयी भव्या भव
दुःखभयापहा शिवतत्त्वा शिवा शांता शांतिदा शांतरूपिणी सौभाग्यदा शुभा गौरी उमा हैमवती प्रिया दक्षा च व्यंजनानां तु गादि
ताः शक्तयः क्रमात् इति कामेश्वरीमातृका अथ भगमालिनीमातृका भगमाली भगा भाग्या भगिनी च भगोदरी गुह्या दाक्षा
यणी कमा दक्षयज्ञविनाशिनी जया च विजया चैव अजिता चापराजिता रुद्री माले लिहाना च करालाः स्वरशक्तयः आकाश
निलया ब्राह्मी बाला च ब्रह्मचारिणी ब्रह्मास्या सुरता प्रज्ञा सावित्री ब्रह्मपूजिता प्रज्ञा माता परा बुद्धिर्विश्वमाता च शाश्वती मे
धीका सायनी दुर्गा दुर्गसंतारिणी परा मूलप्रकृतिरीशाना पुंप्रदा नेश्वरेश्वरी आप्यायनी पावनी च पवित्रा मंगलायना ज्योतिष्म

३२

तीसंहारिणी सृष्टिस्थितिसंतकारिणी अघोराघोररूपा च व्यंजनानां च शक्तयः इति भगमालामातृका अथ नित्यक्लिन्नामातृका ।
नित्यक्लिन्ना नित्यमदद्रवा मा विश्वरूपिणी योगेश्वरी योगगम्या योगमातानवस्थिरा धन्या धनेश्वरी धन्या रत्नदा पशुवाहिनी कू
ष्माण्डी दारुणी चंडी स्ववर्णा शक्तयः क्रमात् घोराघोरचरूपा च मातृकामाधवीदृशा एकानन्ता विश्वमूर्तिर्विश्वा विश्वेश्वरी प्रभवा
शर्वाद्यमादिभूतात्मा भूतादा भूतिवर्द्धिनी भूतेश्वरप्रिया भूतिर्भूतमाला च यौवनी वैदेही पूजिता सीता मायावी भववाहिनी सत्व
स्था सत्वनिलया सत्वासत्वचिकीर्षणा विश्वस्था विश्वनिलया श्रीफला श्रीनिकेतना श्रीः शशांकवदनेदा व्यंजनानां च शक्तयः इति
नित्यक्लिन्नामातृका अथ भेरुण्डामातृका भेरुण्डा भैरवी सा ह्रीं नन्ता ध्यानेन तसंभवा त्रिगुणी चोषिणी चोषा लक्ष्मी पद्मा पद्ममालया
धर्मा दया धर्मबुद्धिर्धर्मा धर्मपुटद्वया ज्येष्ठा यमस्य भगिनी चैला कौशेयवासिनी भ्रमणा भ्रामिणी भ्राम्या भ्रमा त्राता नापहारिणी मा
हेन्द्री वारुणी सौम्या कौवेरी हंसवाहिनी वायवी नैरृती प्राणी लोकपालैकरक्षिणी मोहिनी मोहजननी स्मृतिहृन्तान्तवाधिनी
यक्षाणां जननी यक्षी सिद्धिर्वैश्रवणालया मेधा श्रद्धा धृतिः शक्ता सर्वदेवनमस्कृता आशा वाञ्छा तितिक्षा इच्छा तथा भूतानुवर्तिनी शा
क्तयः कथिता ह्येकपंचाशद्वर्णगाः क्रमात् इति भेरुण्डामातृका अथ वह्निवासिनीमातृका वह्निवासिनिका वह्निनिलया
वह्निरूपिणी यज्ञविद्या महाविद्या ब्रह्मविद्या गुहालया भूतेश्वरी ब्रह्मदात्री विमला कनकप्रभा विरूपाक्षा विशालाक्षी हिर
ण्याक्षी शतानना अक्षावका मला विद्या सिद्धविद्याधराधिपा देवमाता दितिः पुण्या दनुः कद्रुः सुवर्णिका अपां निधिर्महावेगा
महोर्मिर्वरुणालया इष्टा तुष्टिकरी छाया समगा रुचिरा परा ऋग्यजुःसामनिलया वेदोत्पत्तिः स्तुतिप्रिया प्रद्युम्नदयितासा
ह्वी सुरभिः सौभाग्यसिद्धिदा सर्वकामप्रदा भद्रा सुभद्रा सर्वमंगला यामिनी यमिनी माह्वी मधुकैटभवर्द्धिनी वाणप्रहारिणी वा
णेशा काव्यंजनशक्तयः इति वह्निविलासिनीमातृका अथ वज्रेश्वरीमातृका महावज्रेश्वरी नित्या विविध्या चारुहासिनी उषा

वि.ग.
व.र.
३२
33

निरुद्धपत्नी च रेवती रैवतात्मजा हलायुधप्रिया माया योगा कुला गोकुलालया कृष्णानुजा कृष्णरजानंदसंदोहहिता सुता कंसविद्रा
विणी कुहा सिद्धचारणसेविता गोष्ठी रोगा च घृतवती भद्रा गोपजनप्रिया शाकंभरी सिद्धविद्या हृद्या सिद्धिकरी क्रिया दावाग्नि
विश्वरूपा च विश्वेशी दितिसंभवा प्राधा स्कंनिलया हार्दशालावगाहिनी सूक्ष्मा सूक्ष्मतरा स्थूला सप्रपंचानिमया निष्प्रपंचा
क्रियातीता क्रियारूपा फलप्रदा प्राणाख्या मंत्रमाता च सोमसूर्यामृतप्रदा छन्दःख्याता च विरूपा परमानंददायिनी निरानं
दा स्मृताश्चैकपंचाशच्छक्तयः क्रमात् इति वज्रेश्वरीमातृका अथ शिवाहूतीमातृका शिवाहूती सुनंदा चानंदिनी विषयाग्निनी
पाताल खण्डमध्यस्था ह्यलेखा वनखेचरी कलासप्रदर्शी शुद्धा पूर्णाचंद्रनिभानना आत्मज्योतिस्त्वयंज्योतिरग्निज्योतिरनाहता
प्राणशक्तिः क्रियाशक्तिरिच्छाशक्तिः सुखावहा ज्ञानशक्तिः सदानंदा वेदिनी महिमा प्रभो ऋग्यजुर्यज्ञायज्ञसाम्नी सामस्वरविनो
दिनी गीतिः सामस्तुतिः स्तोतकृत्कृतिः सामवेदिनी अथर्वणी शिक्षा लक्षणा निग्रहानुग्रहात्मिका पुराणी शिल्पिजननी इतिहासावबोधिनी
वेदिका यज्ञजननी महावेदिः सदक्षिणा आन्वीक्षकी त्रयी वार्ता गौरवत्वाग दिताः क्रमात् शक्तयश्चैकपंचाशत्सर्वकामप्रदायका इति
शिवहूतीमातृका अथ त्वरितामातृका त्वरिता तोतला धात्री किराती कृषिवाणिज्ये सर्वेश्वरी ध्रुवा सर्वा सर्वज्ञानसमुद्भवा त्रिमात्री
त्रिपुरा सर्वीकारमेयात ततः परं ब्रह्माणी शांतिकरका संप्रोक्ताः स्वरशक्तयः कौमारी विश्वजननी शूलहस्ता महेश्वरी किंकरीशक्ति
हस्ता च दक्षयज्ञविनाशिनी वरायुधा शंखचक्रा वैष्णवी व्यक्तिरूपिणी वराहमूर्तिर्वाराही इन्द्रसिंहासिंहविक्रमा सहस्राक्षा सुराध्या
च सर्वपापापहा शिवा शिवहूती घोरस्वा चात्रुविपाशासिधारिणी विकराली महाकाली कापाली पापहारिणी महालक्ष्मी महाकु
लिर्यागिनी नीवृंदवंदिनी षट्चक्री चक्रनिलया चक्रगा योनिरूपिणी गदिताः शक्तयस्त्वेताः व्यंजनानां च शक्तयः इति त्वरितामा ३२
तृका अथ कुलसुंदरीमातृका वामा माभैरवी शांता त्रिपुरा त्रिपुरेश्वरी अहिंसा तिमिरघ्नी च भास्वरा सूर्यमंडला वरायुधाव

गोरोहा वरेण्या विश्ववल्लभा प्रकृतिर्निरंतरा वेद्या सिद्धिः सर्वार्थसाधिनी पंचपंचात्मिका गुह्या गोनिवासा च गोधना सांख्ययोगो
द्भवा शान्तिर्मात्रा काष्ठा कलात्मिका पीयूषा वाजिजिका च रसाधारा शरंमदा विद्युल्लता त्रिशिरा सिंहाली एकपिंगा किरातसदा कपा
ली वेद्या वेताली भूतसेचननमस्कृता स्पृष्टास्पृष्टपदाभावा विभावा देशभाषिणी सर्वारंभा निरारंभा आरंभाभाववर्हिनी भारती भास्व
रा चैव प्रोक्ता व्यंजनशक्तयः इति बालसुंदरीमातृका अथ नित्यामातृका नित्या च भैरवी सत्त्वा प्रचण्डा सन्नतिप्रदा प्रिया प्लुता च
मुक्ता च रक्तांगी रक्तलोचना खट्वांगधारिणी शंखांका कालाकालवर्हिणी हिमज्ञाननयना वृत्ता संप्रोक्ताः स्वरशक्तयः भूतनाथा
भूतभाव्या तु वृत्तजनसंमदा गुणोपात्तवपुर्गोधा पुण्यपापविवेकिनी दिग्वासा क्षौमवसना एकवस्त्रा जटाधरा कपालमालिनी
घंटाधरा चैव धनुर्द्धरा टंकहस्ता चला ब्राह्मी हाकिनी शाकिनी रमा ब्रह्मांडपालितसुरवा विश्वमाया चतुर्भुजा अष्टादशभुजा भीमा
विचित्रा चित्ररूपिणी पद्मासना पद्मवहा स्फुरत्कांतिप्रभावहा मौतिनी मौलिनी मास्या मानदा मानवर्द्धिनी जगत्प्रिया विश्व
गर्भा मंगला मंगलप्रिया भूतिर्भूतिकरी भाग्या भोगींद्रशायना मिता तमवासीकरी क्षुत्या आर्य्या वेशा विवर्द्धनी अघौघशोषणी
आवीकृता नाना शक्तयस्त्विमाः एकपंचाशदर्णानां सर्वसिद्धिप्रदायकाः इति नित्या नित्यामातृका अथ नीलपताकामातृका अ
थ नीलपताका च नीला माया जगत्प्रिया सहस्रवक्त्रा पद्माक्षी पद्मिनाक्षी रत्नोत्तमा दिव्यकुमा दिव्यभोगा दिव्यमालानुलेपिनी सु
ज्ञाछुवसना सौम्या सर्वहेतुकृत् सोमार्चिता स्वराणां शक्तयस्त्वेताः साधकाभीष्टदायकाः सर्वैश्वर्यगुणोपेता प्रणवाद्या अग्रसंभवा
व्यंजना व्यंजकी व्यक्ता सर्ववर्णानुवर्तिनी जगन्माता भयकरी भूतधात्री खड्गलेभा कामधानी दण्डकी दंष्ट्रा खड्गमुद्गरपाणिनी शास्त्रा
स्वदर्शिनी बीजा विबीजा बीजिनी परा वाचस्पतिःप्रिया दीक्षा परीक्षा शिवसंभवा राजसी तामसी सत्त्वा सत्त्वाद्रिका विमोहिनी अतीता
नागतत्त्वा नावर्तमाना पदेशिनी आत्मोपदेशिनी संवित्सत्त्वगा धाधरा धरा प्रकृतिर्विकृतिर्गंगा धूर्जटि विकृतानना योगिप्रिया योगरा

वि॰
गी॰ व॰
र॰
३४
34

ध्यायोगिध्येयापरापरा वैखरीत्रिपदी हंस्त्रिरूपाकादिशक्तयः इतिनीलपताकामातृका अथविजयामातृका विजयाजयदा
जैत्री अजितावामलोचना प्रतिष्ठारक्षिता माता जिनामायाकुलोद्भवा कृष्णाग्रीवायवीजामाताम खण्डा त्रिलोचना स्वराणां शक्तयस्त्वे
ताः कामाकामेश्वरी रमा कामाकामप्रियाकामाकामचारविहारिणी तद्रूपा निरालम्बा निरुजा रुजनाशिनी विशल्यकरणी श्रेष्ठा
मृतसंजीवनीपरा संधिनीचक्रनमिताचंडेश्वरा सुवर्णिका रत्नमाला त्रिलोकस्था शरण्या कयवर्चाकिता तारारीतातारयंती भूरीभूति
प्रभास्वरा देवज्ञा भूतिमुद्रा च मंत्रकारस्वरूपिणी ज्योतिर्ज्ञाना ग्रहगतिः सर्वप्राणिभृतावरा कादीनां शक्तयः प्रोक्ताः साधकाभीष्टसिद्धि
दा इतिविजयामातृका अथसर्वमंगलामातृका सर्वमंगलिका भव्या मंगला मंगलप्रभा कांतिः श्रीप्रीतिरचला ज्योत्स्ना चैव विला
सिनी वरदा वागीशा व्याघ्राचारवीवास्तुदेवता अनंतशक्तिः संप्रोक्ताः स्वराणां शक्तयः क्रमात् कामिका शक्तिरतुला सर्वज्ञा ज्ञानदा
यिनी युक्तिः सुयुक्तिरान्वीक्षी ऋतिर्वोधा महालसा ब्रह्मविद्या प्रभावेण महायैश्वा प्रवाहिनी ध्यानाध्येया ध्यानगम्या योगिनी योगसिद्धिदा
अतरान्तरसंताना ब्रह्मविद्या शिवप्रदा पंचब्रह्मात्मिका रुद्राविद्यावेद्यस्वरूपिणी पंचतत्वात्मिका विद्या त्रिपुरा बीजतत्वगा सर्ववीजा
त्मिका सिद्धिर्ज्ञानोपायिगामिनी कल्पांतदहनज्वालासहतिर्व्यालभूषणा कादीनां शक्तयस्त्वेता साधकाभीष्टदायका इतिसर्वमं
गलामातृका अथज्वालामालिनीमातृका ज्वालिनी च महाज्वाला ज्वालामाला महोज्वला द्विभुजा सौम्यवदना ज्ञानपुस्तकधारि
णी कपर्दिनी कृताभ्यासा ब्रह्माणी ब्रह्मवेदिनी आत्मज्ञानामृतानंदानंदिनी रोमहर्षिणी स्वराणां शक्तयस्त्वेताः कांतिः कालीद्युति
मंति विषच्छा विश्वगर्भा आधारी सर्वभावनी कात्यनी कालयाता च कुटिला चानिमेषिका नाडी मुहूर्ता होमा विश्रुद्धा कालविभेदिनी सो
मसूर्याग्निमध्यस्था मायातीता सुनिर्मला केशवा निष्कला शुद्धा व्यापिनी व्योमविग्रहा स्वच्छंदभैरवी व्योमा व्योमातीता परे स्थिता
स्तुतिः स्तव्या उतिः प्रज्ञा प्रजा हा प्रजकप्रिया कादीनां व्यंजनानां च संप्रोक्ताः शक्तयस्त्विमाः इतिज्वालामालिनीमातृका अथविचित्रामा ३४

त्रिका विचित्रा चित्रवसना विचित्रिणी चित्रभूषणा अनुलोमापसंधिश्च मध्यमानामिकात्मिकाः तेजोवती पद्मगर्भा मदेश्वरी च तृणाव
लिः विदुषी मौलिनी अक्षा सुकेशी स्वरशक्तयः सोमपा सोमसंकाशा वेताली तालसंज्ञिका सोमप्रिया सोमवती मंत्ररूपा नायजिक्रिया
स्तणाली अनुक्रदा स्तुक्ति विंध्याद्रिशिखरस्थिता गद्दिनी चक्रिणी विंवाद्यक्षा चारुहासिनी वाग्भवा चारुजा रक्तास्यप्रसादा रक्तलोच
ना कौशिकी कंधरा घोणा कर्कशी कामलोचना कामोत्सवा कामचारा अकामा पूजिता परा तत्वावलोका मुक्तजिह्वा स्त्री सात्का दिशा
क्तयः इति विचित्रामातृका अथ दुर्गामातृका दुर्गा च कौशिकी चोग्रचण्डा माहेश्वरी शिवा विश्वबीजा गहा स्थितिसंहारकारि
णी योगनिद्रा भगवती देवी स्वाहा स्वधा तथा स्वस्तिरा इति देवी कोः स्वराणां शक्तयः क्रमात् कालामाया रमा ज्येष्ठा लक्ष्मी पुष्टिः स्थि
तिर्गति रतिः प्रीतिः धृतिः नीतिः विभूतिः भूतिः इत्यत्तिः क्षितिः शांतिः स्तुतिः कांतिः शांतिः क्रांतिर्महाद्युतिः क्षुत्पिपासा स्पृहा लज्जा निद्रा श्र
द्धा विद्यात्मिका गिरिजा भारती लक्ष्मीः शची संज्ञा विभावरी कादीनां शक्तयः प्रोक्ताः सर्वसिद्धिप्रदायकाः इति दुर्गामातृका अथ
सरस्वतीमातृका सरस्वती मंत्रशक्तिर्वेदमाता जगन्मयी मानसी हंसगा हंसी सरागा हेमकारिणी अजया निजया प्रीतिर्लोमसा
लोमहारिणी विज्ञानदेहा संभूता स्वराणां शक्तयः क्रमात् कामदा कामिनी कांता परमेष्ठीनि भोत्तमा अप्यानुवंभा श्रेयस्का दया
सानुकंपिनी चतुःस्तना पंचयज्ञा सुरर्षिः सुरपूजिता विश्वासजीविनी विद्या कामधेनुः स्वकामदा अविद्या उद्दिता कांता कपिला
मलवर्जिता सुशीला जीववत्सा च शीलवत्सा सुवत्सला नंदिनी जयदा जेया दुर्जया दुःखहारिणी स्वस्तिदा स्वस्तिकृत् स्वस्ति स्वरू
पा स्वस्तिदक्षिणा शक्तयः सुप्रवर्णाश्च व्यंजनानां शुभप्रदाः इति सरस्वतीमातृका अथ वाराही मातृका वाराही भद्रिणी भद्रा वा
ताली कीलवक्त्रका जंभनी स्तंभिनी विश्वा जंभिनी मोहिनी शुभा हंसिनी वापिनी शक्तिरमा माया स्वरशक्तयः खड्गिनी शूलिनी घो
रा शंखिनी गदिनी तथा चक्रिणी वज्रिणी चैव पाशिनी अंकुशिनी शिवा चापिनी भवबंधघ्नी जयदा जयदायिनी महाघोरा महाभीमा

वि॰ भैरवीचाट्टहासिनी पद्मिनीवाराहिनीचोग्रामुसलिन्यपराजिता जयप्रदाजयामैत्री त्रिपुराभयवर्ज्जि अभयामानिनीयोगीकि
र्त्री॰व॰ टिनीदंष्ट्रिणीरमा अन्त्याकादिवर्णानां शक्तयः सिद्धिदायका इतिवाराहीमातृका अथत्रिमूर्त्तिमातृका केशवोनारायणो
ट॰ माधवगोविंदविष्णवः मधुसूदनसंज्ञोन्यः स्यात्त्रिविक्रमवामनौ श्रीधरश्चहृषीकेशः पद्मनाभस्तथैवच दामोदरोवासुदेवः संक
३५ र्षणइतिस्मृतः प्रद्युम्नश्चानिरुद्धश्च स्वराणांमूर्तयःक्रमात् ततस्यात्तरशक्तिश्च आघाचैवह्रदापुनः ईशानोयोर्ध्वनयनाऋद्धिः
स्याद्रूपिणीतथा लुप्ताचलोनदोषाचततश्चैवकलापिका कारिणीपावतीचैवकन्यास्यादंजनप्रभा अक्षिरमायरीचैवस्वरा
35 णांशक्तयःक्रमात् भवःशर्वश्चरुद्रश्चततःपशुपतिस्तथा उग्रश्चैवमहादेवोभीमएषानएवच ततस्तत्पुरुषोघोरःसद्योजातस्त
तःपरं वामदेवस्तुविज्ञेयःकृष्णादीनांचमूर्तयः करभद्राश्चवगलागतिमादिफलप्रदा घोरपादांपकिनाम्ना ततश्चंद्रार्द्धधारिणी
छंदोमयीजगत्स्थानाकृतिर्ज्ञानप्रदातथा टंकच्छत्रधराचैवततश्चकृतिडामरी कभादीनांचवर्णानांप्रोक्ताद्वादशशक्तयः
ब्रह्मा‥ पतिर्वेधाःपरमेष्ठीपितामहः विधाताचविरिंचिश्चस्रष्टाचचतुराननः हिरण्योविज्ञेयोयादीनांदशमूर्तयः यन्त्रिणीवं
ज्रिनीलक्ष्मी‥ ‥ शशिधारिणी घटाधारालयासर्वनायिकाहसितानना ललिवक्त्रमाचैवयादीनांदशशक्तयः त्रिमूर्तिमातृ
काप्रोक्तासर्वसिद्धिप्रदामता इतित्रिमूर्तिमातृका अथकमलामातृका स्वराणामेव॰ श्रद्धाप्रीतीरतिश्चैवधृतिःकांतिर्मनोरमा
मनोहराततश्चैवप्रोक्तास्यान्मनोरथा मदनोन्मादिनीपश्चान्मोहिनीशंखिनीतथा शोषिणीचवशंकारीशिंजिनीसुभगाततः
कामसेनाःकलाःप्रोक्ताःस्वराणांषोडशोद्भवा इतिकामकलामातृका अथसोमकला एषांचेत्सासुमनसारतिःप्रीतिर्धृतिस्त
था ऋद्धिःसौम्यामरीचिश्चपरतत्त्वंअंशुमालिनी शशिनीवांगिराछायाततःसंपूर्णमंडला तुष्टामृताख्याःकथिताःकलाश्च
स्वराविधेः इतिसोमकलाः अथापराजितामातृका प्रत्यंगिरासिंहमुखीनथाज्वालामुखीपिवा वैष्णवीनारसिंहीचविमा

शांकरीपरा अर्द्धमात्रा भगवती शूलिनी शुंभमर्दिनी शार्ङ्गकधारिणी चैव भीषिका च कपालिनी स्वराणां शक्तयः प्रोक्ता अथ
तमूलकपालका उग्रा वीरा महाज्वाला डाकिनी विश्वरूपिणी सुमा च ज्वलिनी लक्ष्मी सुस्मिता सर्वतोमुखी वरेण्या नीलास
ख्या खातीता च ततः परे नृमुण्डमाला सिंही च हंसी भामा च खण्डिनी गान्धारिणी भयदा चैव द्राविणी मृत्युरूपिणी सुकारी सु
सुहारिणी सुव्रता च नतिप्रिया मालिनी प्राणरूपा च हंसिनी च शिखण्डिनी कुण्डिनी नादभिद्रूपा च कादीनां शक्तयः क्रमात् इति प्र
संगिरा मातृका अथ भवानीमातृका भवान्यनन्ता शर्वी च किरणी करुणाकरा एकमात्रा द्विमात्रा च त्रिमात्रा चापराजया अर्द्ध
मात्रा परा सूक्ष्मा षट्पदा च मनस्विनी निष्कला शक्तयः प्रोक्ताः स्वराणां च सुधर्मदा स्वच्छन्दानन्दसंदोहा ओमाकारानिरूपिता राद्य
पद्यात्मिका चैव सर्वालंकारसंयुता साधुवंशपदन्यासा सर्वोक्तिघटनावली षट्तर्ककर्कशाकारा सर्वतर्कविवर्जिता आदिस
वर्णा वर्णा च तामसीपररूपिणी ब्रह्माणी ब्रह्मसन्ताना वेदवाग्वादिनीश्वरी पुराणन्यायमीमांसाधर्मशास्त्रागमाश्रिता वेदावेद
वती सर्वाहंसविद्याधिदेवता विश्वेश्वरी जगद्धात्री विनिर्माणकारिणी वैदिका वेदरूपा च कालिका कालरूपिणी नारायणी महादे
वी सर्वसत्त्वप्रवर्तिका हिरण्यगर्भरूपा च कादीनां शक्तयः क्रमात् इति डोगामातृका अथ खेचरीमातृका खेचरीशक्तिरतुलाव्यो
मा वाव्योमरूपिणी व्योमस्था व्योमरूपा च व्योमातीता जगन्मयी शांभवी शंभुवनिता शावणार्तिप्रभेदिनी जगन्माता जगद्धात्री
परविद्या सुमंगला स्वराणां शक्तयस्त्वेता भवबन्धविमोचका परापरायणा भव्या मालिनी मदविह्वला विद्यासूत्ताप्रभासंध्याज
गन्माता जगत्क्रिया निशा च बीजया माया ऽमेध्या मोहविवर्द्धिनी मोदिनी रंजिनी वश्या वशमातृस्वरूपिणी वेदविद्या महाविद्या
यज्ञविद्या यमान्तकी सावित्री सुखदा भोग्या भोगिनी दृढिनी रमा विशालदा विशालाक्षी ह्लादिनी चानुमानगा कादीनां शक्त
यः प्रोक्ताः साधकेष्टफलप्रदा इति खेचरीमातृका अथ चामुण्डामातृका चामुण्डा चण्डिका चण्डा चण्डमुण्डविनाशिनी नारायणी

वि.
ए़ि.व.
र.
३६
36

भद्रकाली विजया विश्वमातृका अजिता भार्गवी सौम्या दुर्गा दुर्गार्तिनाशिनी आप्यायनी चंडघंटा मायोक्ताः स्वरशक्तयः कमला
खड्गिनी चैव वागादिनी चंडिकापरा चर्चिकाद्या त्रिगुणी जंघा संकारीज पद्मानतः टंकहस्ता वटंकारी डामरी ढक्किका शिवा नमोपहेत्री
स्थानेशी दयानूपाथनप्रदा नवामराच फट्कारी वंदिनी भयवर्जिता महामायाचयोगेशी शीरंकिणी लवकेशिनी वरदा शाकि
नी षण्डा सर्वेशी हालिनी तथा ललिता च तथा तामोदरी स्यात्कादिशक्तयः केवलां मातृकां न्यस्य चंडाभक्तो भवेयदि चामुण्डाशक्ति
सहितां मातृकां विन्यसेद्बुधः इति चामुण्डामातृका अथ परामातृका परापरायणासूक्ष्मा विद्यादात्रायणी जया विजयामा
नदा दत्ता योगिनी मानदा रतिः कौमारी पार्वती दुर्गा मानिनी स्वरशक्तयः कलावती च करुणा कामिनी कांतिदायिनी ख्याती ताखे
चरी गम्या गारुडी च नगार्जिनी चारुहासा च चपला जगद्धात्री जरा रमा विश्वाद्या विश्वमयी विशालाक्षी विशोकिनी वरदा वा
रुकी बाला परमेष्ठी नुतारुतिः भास्वरा भावगम्या ध्याभानुमंडलवर्तिनी फट्कारी लासिनी नारा हादिगी हव्यवाहिनी क्लादिनी
क्लेदिनी क्लिन्ना गादिताः कादिशक्तयः इति परामातृका अथ कुरुकुल्लामातृका कुरुकुल्ला कुरंगाक्षी विषहंत्री विषापहा विश्वे
श्वरी विशालाक्षी गारुडी गजगामिनी विनता विश्वजननी विश्वाख्या विश्वमातृका राजसी तामसी सत्वा रणत्कांची विभूषणा स्वा
णाशक्तयस्वेताधनधर्मसुखप्रदाः कल्याणी कमला कांता सौपर्णी तार्क्ष्यशाकिनी नागहंत्री नागमाता नागिनी नगजाप्रिया नलि
नीनंदिनी भव्या सदा पुष्पवती शिवा मदद्रवा मदवती मादिनी मन्मथालया मोहिनी सुरजप्रीता मुनिमानसवासिनी पोतस्था पुरजि
त्कांता पोतशक्तिः पुरप्रिया दिग्वरादितिः सौम्या दिनेशी दीनवत्सला दयावती दमप्रीता भावरुणी लोकधारिणी कादीनां शक्तयः श्रो
क्ता साधकेष्टफलप्रदा इति कुरुकुल्लामातृका अथ पंचदशीमातृका सुंदरी सुभगा भव्या महामाया मनोन्मनी त्रिपुरा वाशिनी चा
ला महात्रिपुरदेवता महाकामकला श्रेष्ठा नीला नीलसरस्वती विश्वेशी विजया सौम्या सप्रोक्ताः स्वरशक्तयः कालिनी कुलमध्यस्था कु

३६

लांतकनिवासिनी सर्वविघ्नेश्वरी चैव सर्वमंत्रेश्वरी तथा सर्ववागीश्वरी सिद्धा सर्वसिद्धेश्वरी जया सर्ववीरेश्वरी वीरा सर्वपीठेश्वरी शि
वा भैरवी भावनातीता भावगम्या महेश्वरी महाविद्या महाजैत्री महात्रिपुरसुंदरी कालीकात्यायनी दुर्गा वैसवी विश्ववल्लभा यो
गिनी योगमार्गस्था षट्चक्रपुरवासिनी विमला विश्वनिलया विश्वाख्या विश्वविग्रहा शशिनी शारदा चैव चंद्रमंडलमध्यगा कादी
नां शक्तयस्त्वेताः संप्रोक्ताः सिद्धिदायिकाः इति सुंदरीमातृका अथ मालिन्यादिनादिमातृका मालिनी नादिनी चैव ग्रसिनी
प्रियदर्शिनी निवृत्तिः सुप्रतिष्ठा च विद्या शांतिस्ततः परं चामुण्डा गुह्यशक्तिश्च वज्रिणी च करालिनी कपालिनी शिवा चैव ज्ञान
शक्तिः क्रिया तथा स्वराणां शक्तयस्त्वेता ज्ञानमोक्षफलप्रदाः गायत्री ब्राह्मी च सावित्री देहिनी मुण्डमालिनी फट्कारी च वषट्कारी
स्वधा स्वाहा हुंकृतिप्रिया वामा ज्येष्ठा च रौद्री च ब्रह्माणी ब्रह्मवादिनी जया वेदमयी दुर्गा जयंती रक्तदंतिका जगज्जैत्री च चैतन्य
मयी विश्वप्रबोधिनी क्षमा शांतिर्दया निद्रा रुद्रशक्तिः परायणाः ॐकारी खेचरी माया विश्वयोनिस्त्रयीमयी संसारभयह
त्री च संप्रोक्ताः कादिशक्तयः स्मृताख्या मातृकास्त्वेता ऊर्ध्वाम्नायादुदीरिताः इति मालिन्यादिमातृका अथ पंचभूतमातृ
का तत्र शारदायां वाय्वग्निभूजलाकाशाः पंचाशल्लिपयः क्रमात् पंच ह्रस्वाः पंच दीर्घा बिंद्वंतास्संधिसंभवाः पंचशः कादयः षत्त
लसंज्ञास्ताः समन्विता तत्र राजे प्राणाग्नीलांबरात्मानः पंक्तयः पंच कीर्तिता मायाशक्त्यभिधः सर्गः पंचभूतात्मकः प्रभुः तस्मात्त
स्याद्विन्यासो नैकदेशः शिवात्मनः वायोर्मरुत्स्वरः प्राणो वायुर्नादो रयो जवी व्याप्तस्पर्शश्वासनामानि वायोर्नामसृतां क्रमात् ॥ अग्निर्व
ह्निः शुचिस्तेजः प्रभादावोद्युतिः शिखी दाहोग्रामसृष्टनामानि वर्णानां तेजसामपि धरा क्ष्मा भूः स्थिरा ज्या कुंभी क्षमा भूमी रसा कुला ना
मान्येतानि वर्णानां भौमानां सुक्रमेणवैः जलं वारि वनं वाः कं पाथस्तोयं रसो बृहत् नामान्येतानि वर्णानामाप्यानां सुयथाक्रम विभुः
खं सुषिरं च व्योम सूक्ष्मं गगनं भो वियत् हंसश्च नामान्येतानि क्रमेण व्योमरूपिणां इति भूतमातृका अथ भूतलिपिमातृका तत्र सिद्ध

वि॰
र्णव॰
त॰
३२

37

सारस्वते अथ वक्ष्ये महामंत्रान् सारस्वतान् सकामदान् तेषामादौ भूतलिप्याख्यो मनुः संप्रोच्यते प्रिये सारस्वते महामंत्रो गोपितश्चाखिलै
र्लभः विलोमः सकाशाद्यं लब्ध्वा मुनयो वांछितं फलं लेभिरे सकलं देवि किं बहूक्तेन सर्वदा ऋ स्वरान्तां पंचमं वर्गाद्या आदितः परिकीर्तितः द्वि
तीयः कथितो देवि शिवाद्याश्च स्वरास्वराः खंवायुवह्न्यंबुधरात् तृतीयः संप्रकीर्तितः वर्गोत्ताद्यात्तृतीयात्यात्तृतीयेः क्रमादमी पंचवर्गा
ते ततश्चांतभृगुभिर्नवमो मतः नववर्णात्मको मंत्रो द्विचत्वारिंशदक्षरः वर्गाण्यमादिमो वर्गः श्रीकंठाद्यैः स्वरान्विताः वर्गास्ततो वातसं
युक्ताः क्रमेण कथिता अमी खंवायुवह्न्यंबुधरा वर्गा वर्णमता क्रमात् वर्गो द्वितीयो भूहीनो वायुभूवियतो तिमः नवानामपि वर्गा
णां देवताः कथिताः क्रमात् विरिंचिविष्णुरुद्राख्या आश्विनेयौ प्रजापतिः लोकपालाः सक्रियादि शक्तयः परिकीर्तिताः इति भूतलि
पिमातृकाः अथ त्रिषष्टिस्वरमातृका मातृकार्णवे त्रिषष्टिश्चचतुःषष्टिर्वा वर्णाः शंभुमते मता प्राकृते संस्कृते वापि स्वयं प्रोक्ताः स्वयंभु
वा स्वरा विंशतिरेकंच स्पर्शानां पंचविंशतिः यादयश्च स्मृता ह्यष्टौ चत्वारश्च यमाः स्मृताः अनुस्वारो विसर्गश्च कःपौ वापि पराश्रयो
दुःस्पृष्टश्चेति विज्ञेयो ऌकारः प्लुत एव च इति त्रिषष्टिस्वरमातृका अथ शांभवीमातृका ऊर्द्धाम्नायदीक्षितैर्न्यासः कर्तव्यः शांभवीता
मसी माया महामाया पीवोत्तमा ऊर्द्धकेशी विरूपाक्षी खेचरी शिववल्लभा कृशोदरी चलोलाक्षी विस्तु माया महोदरी लंबोष्ठी व्योमरू
पा च वि सर्वशक्तयः कांतिः श्रद्धा रतिः प्रीतिश्चैव प्राणरूपिणी मृचि दीप्तिश्च भुवना द्युतिः श्रीः परमा रमा राजसी ग्रसिनी चण्डा रा
त्रसी च विशारदा वाग्वादिनी जया भीमा शिवा शंकरवल्लभा संध्या प्रज्ञा प्रभा ज्योत्स्ना विनदा विश्वरूपिणी अणिमा लाघवा पंच
वक्त्रा ग्रासिनी भगिनीमतिः व्यापिनी च स्मृताः कादिवर्णानां शक्तयः क्रमात् शांभवीमातृका प्रोक्ता सर्वाभीष्टफलप्रदा एतां विन्यस्य चा
दौ तु ततोऽपि क्रमं न्यसेत् इति शांभवीमातृका अथ कालरात्रिमातृका कालरात्रिर्महारात्रिः कटुका सुभगा शिवा मोहिनी मो
हरा त्रिश्च विद्या कटुकपत्रिका अथर्वणस्य डहितभंजिनी विश्वमोहिनी मोहना स्त्री मोहरूपा सौभाग्या मोहवर्द्धिनी स्वराणां शक्त

पञ्चैताः साधकाभीष्टहेतवः कामिनी कमनशीला द्राविणी क्षोभिणी परा मदनोन्मादिनी चैव मन्मथा च मनोन्मनी मनस्विनी म
नोवासिन्यरुणा मदनोत्सवा मादिनी मदसन्ताना मञ्जुवाणी मनोहरा मनोरमा प्रिया कान्ता मञ्जुघोषा मदप्रिया कामवर्द्धिनिका
चैव दारुणा रमना प्रिया दंडिनी विस्मनटिनी नलिनी विश्वमालिनी हावा भावा भावगम्या भावातीता विनोदिनी पंचबाणपरो
त्साहा कादीनां शक्तयः स्मृताः इति कालरात्रिमातृका श्रीविद्यामधिकृत्य मातृका ॥ इति श्रीविद्यार्णवे तृतीयाश्वासः ३ ॥ ॥
अथ कालीमते त्रैपुरे रश्मिक्रमः त्रिपुरामधिकृत्य मातृकावैभवं वक्ष्ये सर्वतन्त्रेषु गोपितं यं ज्ञात्वा संप्रदायेन साधको गतसंशयः
मन्त्रोद्धारं स्वयं कुर्यात् मातृकारश्मिबोधनात् प्रथमं मातृकारश्मिक्रमो ज्ञेयः सदा बुधैः रश्मिक्रममविज्ञाय मन्त्रोद्धारं करोति
यः ग्रंथकारे स्थितं वस्तु द्रष्टुमन्वेषयत्स्वयं तस्मात्सर्वप्रयत्नेन गुरुतः शास्त्रतोऽपि वा सम्यक् ज्ञात्वा विधानेन साधको गतसंश
यः मन्त्रस्वरूपं जानीयान्मन्त्रवीर्य्यस्य सिद्धये अनायासेन सिद्धिः स्यान्मन्त्रवीर्य्यप्रबोधनात् मन्त्रवीर्य्यमविज्ञाय यो मन्त्रं भजते नरः क
ल्पकोटिसहस्रेषु मन्त्रसिद्धिर्न जायते वर्णानां रश्मयो ज्ञेया यास्ता मत्स्वरूपा न संशयः तेषां ताः एतद्रूपाः सुषुम्णाधिकृतोऽपि वा गु
णसप्तसहस्राणि द्युम्णानि द्विगुणीकृता तेषां सा हि विद्या प्रोक्ता वाह्याभ्यन्तरयोगतः सूर्य्यचन्द्रविभेदेन क्रूरसौम्यप्रभेदतः पिंगले
डाविभेदेन येषां सा स्वरूपिणः मूलाधारे नाभिपद्मे स्वाधिष्ठाने ह्यनाहते विशुद्धे चाज्ञके वा मध्ये षट्चक्रेषु व्यवस्थिताः प्रतिच
क्रं त्रिसाहस्रं षट्शताधिकमेव च मूलाधारे स्थितेः स्थाने स्वाधिष्ठाने तु तेजसः मणिपूरमयाः स्थाने वायोः स्थानमनाहते विशुद्धे
नभसः स्थानमाज्ञाचक्रे तु मानसं मूलाधारमहापद्मं चतुर्दलसमन्वितं वादिसान्तचतुर्वर्णैर्दलमध्ये तु संयुतं एकैकस्य दलस्य
स्वरश्मीनां नवशतान्यपि पार्थिवा रश्मयस्तेषु चतुर्दश चतुर्दश प्रत्यन्तरं तु विज्ञेया वादिसान्ते यथाक्रमं मणिपूरे दशदले डादि
फान्तसमन्विते तत्राप्यरश्मयो ज्ञेया द्विपंचाशद्विभागशः स्वाधिष्ठाने रसदले बादिलान्तान्विते ह्याषष्टिरश्मयो ज्ञेया द्विस

वि॰
टी॰व
च॰
३८

प्रतिविभागशः आज्ञाचक्रे तु द्विदले हक्षाभ्यां संयुते परे मानसाख्यमयो ज्ञेया प्रस्वराः षडिय यथाक्रमं षडाधारेषु संभूय त्रिंशते षट्त्रि
शन्मयः एकैकस्य स्वर्णस्वरश्मयो ये समाश्रिताः तेषु रश्मिषु संप्रोक्ताः षट्त्रिंशत्पार्थिवादयः संकीर्णरश्मयश्चेति तेषां नामानि
चक्षुवे चतुर्दलात्मिकाधारषट्पंचाशद्दलेषु च पृथ्व्यादिपार्थिवान्तेया मयूखाः शुभदायकाः सुंदरी त्रिपुरायाश्च सुंदरस्त्रिपुरादिकः
ततो हृदयदेवी च देवो हृदयादिकः शिरोदेवी शिरोदेवः शिखादेवी ततः परं शिखादिदेवः कवचदेवी कवचदेवकः नेत्रदेवी
नेत्रदेवोऽस्त्रदेव्यस्त्रादिदेवकः कामेश्वरश्च कामेश्वरी ततश्च भगमालिनी भगमालिस्ततो नित्यक्लिन्ना नित्यादिक्लिन्नकः भेरुंडापि
च भेरुण्डो वह्निवासिन्यतः परं .... वज्रेश्वरी वज्रेश्वरस्तथा शिवादूती शिवादूतस्त्वरितात्वरितस्ततः कुलादिसुंदरी चै
व ततश्च कुलसुंदरः नित्यानित्यस्ततो नीलपताकानदंतरं नीलादिकपताकश्च विजयाविजयस्ततः सर्वमंगलनाम्नी च सर्वमंग
लनामकः ज्वालामालिनिका चैव ज्वालामाली ततः परं चित्रा च चित्रः कथितो महानित्या ततः परं महानित्यस्ततश्चैव परमेश्वरी ततः
परं परमेश्वस्तु मित्रेशमयी मित्रेशसंज्ञकः ततस्तु षष्ठीशमयी तथा षष्ठीशसंज्ञकः उड्डीशमय्यथोड्डीशमयश्चापि ततः परं चर्या
नाथमयी चैव चर्यानाथमयस्तथा मयूखाः पार्थिवाः प्रोक्ताः साधकाभीष्टदायका नाभिस्थाने द्विपंचाशद्दले दशदलात्मके
तत्राप्यरश्मयो ज्ञेया द्विपंचाशक्रमेण वै लोपामुद्रामयी चैव लोपामुद्रामयस्तथा तथागस्त्यमयी चैव तथागस्त्यमयस्ततः का
लतापनशक्त्यादिमयी कालादितापनः मयः षट्सु विज्ञेयो धर्माचार्यमयी ततः धर्माचार्यमयो मुक्तकेश्वरादिमयी ततः मुक्तके
श्वरनामादिमयो दीपकलादिकः नाथमय्यपि दीनादिकलानाथस्ततः परं विष्णुदेवमयी चैव विष्णुदेवमयस्ततः प्रभाकरादितो
देवमयस्तेजोमयी ततः तेजोदेवमयश्चैव मनोदेवमयी तथा मनोदेवमयश्चैव कल्याणपदपूर्वकं देवमय्यपि कल्याणदेवादिमयक
स्तथा रत्नदेवमयी चैव रत्नदेवमयस्ततः वासुदेवमयश्चैव वासुदेवमयस्तथा रामानंदमयश्चैव रामानंदमयस्तथा अणिमासिद्धि

३८

णिमासिद्धश्च लघिमादिका सिद्धश्च लघिमासिद्धो महिमासिद्धिरप्यथ महिमासिद्धइत्वर्वईशित्वादिस्ततःपरं सिद्धिरीशित्वसि
द्धःस्याद्वशित्वादिस्ततःपरं सिद्धिर्वशित्वसिद्धःस्यात्प्राकाम्यादिस्ततःपरं सिद्धिःप्राकाम्यसिद्धःस्याद्भुक्तिसिद्धिस्ततःपरं भुक्तिसिद्ध
स्ततोपीच्छासिद्धिरिच्छादिसिद्धकः प्राप्तिसिद्धिःप्राप्तिसिद्धःसर्वकामादिसिद्धिकाः सर्वकामादिसिद्धश्च ब्राह्मीब्रह्ममतःपरं माहे
श्वरीचमाहेश्वराज्ञेयोचैजलखसमयः द्वाबहिर्दलकेपद्मेस्वाधिष्ठानेरसात्मके एवादिदलमारभ्यज्ञेयास्तेजसखसमयः कौमारीचकुमा
रश्चैववैष्णवी विष्णुरेवच वाराहीचवराहश्च माहेन्द्रीचमहेन्द्रकः चामुण्डाचैवचामुण्डोमहालक्ष्मीततःपरं महालक्ष्म्यस्ततश्चैवसर्वसं
क्षोभिणीततः सर्वसंक्षोभणश्चैवसर्वादिकमहाङ्कुशाः तथामहाङ्कुशश्चैवखेचरीसर्वखेचरः सर्वबीजासर्वबीजःसर्वयोनिस्ततः
परं सर्वयोनिस्त्रिखण्डाचत्रिखण्डस्तदनन्तरं त्रैलोक्यमोहनादिश्चचक्रस्वामिनिकाततः तथैवचक्रस्वामीचप्रकटायोगिनीतथा त
तःप्रकटयोगीचकामाकर्षिणिकाततः बुद्ध्याकर्षणकश्चैवाहंकाराकर्षिणीतथा अहंकाराकर्षणश्चशब्दाकर्षणिकाततः स्पर्शा
कर्षणकश्चैवरूपाकर्षिणिकाततः रूपाकर्षणकश्चैवरसाकर्षिणिकाततः रसाकर्षणकश्चैवगन्धाकर्षणिकाततः गन्धाकर्षणक
श्चैवचित्ताकर्षणिकाततः बीजाकर्षणकश्चैवततश्चानाहतेतथा चतुष्कन्नरपंचाशद्दलेरविदलात्मके वायव्यखसमयोज्ञेयाःपूर्व
पत्रादितःक्रमात् आत्माकर्षिणिकाचैवआत्माकर्षणिकस्ततः अमृताकर्षिणीशक्तिरमृताकर्षणस्ततः शरीराकर्षणीचैवश
रीराकर्षणस्ततः सर्वाशापरिपूरकादिचक्रस्वामिन्यतःपरं तथैवचचक्रस्वामीत्रिगुप्तयोगिन्यतःपरं गुप्तयोगीततश्चैवानंगादिकुसु
माततः अनंगकुसुमोनंगमेखलानंगमेखलः अनंगमदनानंगमदनोनंगाशहृतः मदनातुरानंगमदनातुरएवच अनंग
रेखानंगादिरेखोनंगादिवेगिनी अनंगवेगोनंगाङ्कुशानंगाङ्कुशएवच अनंगमालिनीनानंगादिमालीततःपरं तथैवचचक्रस्वामी
त्रिगुप्तादितरयोगिनी तथैवयोगीसर्वादिसंक्षोभिणपथततःपरं सर्वसंक्षोभणश्चैवसर्वविद्राविणीततः सर्वविद्रावणश्चैवसर्वाक

षिणिकाततः सर्वाकर्षणकश्चैवसर्वाह्लादनिकाततः सर्वाह्लादनकश्चैवसर्वसम्मोहिनीततः सर्वसम्मोहनःसर्वस्तंभिनीचत
ततःपरं सर्वस्तंभनकश्चैवसर्वविद्रावकरीततः सर्वविद्रावकःसर्वरंजनीसर्वरंजनः सर्वोन्मादिनिकासर्वोन्मादनश्चततःपरं सर्वार्थसा
धिनीचैवततःसर्वार्थसाधनः सर्वसंपत्तिपूरिणीसर्वसंपत्तिपूरणा हासप्रतिदलेकंठेषोडशाब्दकात्मके नाभसारधमयोज्ञेयाः
सर्वादिदलतःक्रमात् सर्वमंत्रमयीचैवसर्वमंत्रमयस्ततः सर्वद्वंद्वक्षयकरीसर्वद्वंद्वक्षयंकरः सर्वसौभाग्यदापादिकचक्रस्वामिनी
ततः तथैवचक्रस्वामीतिसंप्रदायादियोगिनी संप्रदायादियोगीचसर्वसिद्धिप्रदातथा सर्वसिद्धिप्रदश्चैवसर्वसंपत्प्रदाततः सर्वसं
पत्प्रदश्चैवसर्वप्रियकरीततः सर्वप्रियकरश्चैवसर्वमंगलकारिणी सर्वमंगलकारश्चसर्वकामप्रदाततः सर्वकामप्रदश्चैवसर्वदुःख
विमोचिनी तथैवमोचनसर्वमृत्युप्रशमनीततः सर्वमृत्युप्रशमनःसर्वविघ्ननिवारिणी तथानिवारणश्चैवततःसर्वांगसुंदरी स
र्वांगसुंदरश्चैवसर्वसौभाग्यदायिनी तथैवदायकश्चैवततःसर्वार्थदायकः चक्रस्वामिनिकाचैवतथास्वामीकुलादिका उत्तीर्ण
योगिनीचैवतथायोगीततःपरं सर्वज्ञाचाथसर्वज्ञःसर्वशक्तिस्ततःपरं सर्वशक्तस्ततश्चैवसर्वैश्वर्यप्रदाततः सर्वैश्वर्यप्रदश्चै
वसर्वज्ञानमयीततः सर्वज्ञानमयश्चैवसर्वव्याधिविनाशिनी सर्वव्याधिविनाशश्चसर्वाधारस्वरूपिणी सर्वाधारस्वरूपश्चसर्वपा
पहराततः सर्वपापहरश्चैवसर्वानंदमयीतथा सर्वानंदमयश्चैवसर्वरक्षास्वरूपिणी सर्वरक्षास्वरूपश्चसर्वेप्सितफलप्रदा तथा
फलप्रदःसर्वरक्षाकरस्ततःपरं चक्रस्वामिनिकाचैवतथास्वामीततःपरं निगर्भयोगिनीचैवतथायोगीततःपरं वशिनीचवशी
चैवततःकामेश्वरीततः कामेश्वरोमोदिनीचमोदीचविमलाततः विमलश्चारुणाचैवारुणश्चजयिनीजयी सर्वेश्वरीचसर्वेशः
कौलिनीकौलिकस्ततः आज्ञाचक्रेद्विपत्रात्मचतुःषष्टिदलेऽब्जके मानसाष्टमयोज्ञेयाःसर्वरोगहरादितः चक्रस्वामिनिकाचैवत
थास्वामीततःपरं रहस्ययोगिनीचैवतथायोगीचवाणिनी वाणीचचापिनीचापीपाशिनीपाशिकस्ततः अंकुशिन्यंकुशीचैवम

हाकालेश्वरीततः महाकालेश्वरश्चैवमहावज्रेश्वरीततः महावज्रेश्वरश्चैवततश्चैवभगमालिनी भगमालीतथैवात्रमहात्रिपुरसुं
दरी तथैवसुंदरःसर्वसिद्धिप्रदस्ततःपरं चक्रस्वामिन्यथतथामहासीचाप्यतिपूर्विका रहस्ययोगिनीचैवतथायोगीततःपरं
श्रीमहारकसंज्ञाचश्रीमहारकसंज्ञकः सर्वानंदमयादिश्चचक्रस्वामिस्ततःपरं तथैवचक्रस्वामीतिपरापररहस्यतः योगिनी
चतथायोगीत्रिपुरात्रिपुरस्ततः त्रिपुरादिःसुंदरीचतथात्रिपुरसुंदरः त्रिपुरादिवासिनीचतथात्रिपुरवासिकः त्रिपुराश्रीस्तथा
श्रीश्चततस्त्रिपुरमालिनी ततस्त्रिपुरसिद्धाचतथासिद्धस्ततःपरं त्रिपुरांवातथैवांवामहात्रिपुरसुंदरी तथैवभैरवश्चाद्यमहा
मायेश्वरीततः तथामाहेश्वरश्चैवमहाराज्ञीततःपरं महाराजोमहाशक्तिर्महाशक्तस्ततःपरं महागुप्तामहागुप्तोमहाज्ञप्तात
तःपरं महाज्ञप्तोमहादिश्चमहानंदामहादिकः महानंदस्तथैवात्रमहास्पंदाततःपरं महामहास्पंदइतितथैवानुमहाशया
महामहाशयश्चैवविज्ञेयारश्मयोत्रच श्रीरोहणाक्रमःप्रोक्तस्त्ववरोहक्रमंब्रुवे लोपापंचदशार्णानांमिथुनानिततःपरं नवात्मे
श्वरवर्णानांषोडशस्वरयोगतः चत्वारिचत्वारिंशच्चशतंतेषांतुयुग्मकं पंचब्रह्मत्रिमूर्तीनांज्योतिषांचकलाचये मिथुनानि
चत्वारिंशत्यकलानांमिथुनानिवै नवात्मेश्वरवर्णान्त्यकलेतरकलापुनः षष्ठ्युत्तरंगुणेशतंविज्ञेयायत्रसेश्विषु नवात्मेश्वरमंत्रोत्थ
मिथुनानिशमागमे तथासप्तसतीविंशत्युत्तराचततःपरं सषट्त्रिंशत्सप्तशतंसहस्राणिचविंशति कलानिसाश्चविज्ञेयामूल
संख्यासमीरिता षट्शतोत्तरयुक्तानिसहस्राण्येकविंशतिः स्वासरूपासमाख्याताररश्मयोत्रकुलागमे सूर्याचंद्राग्निसोज्ञेयोमूलाका
द्विगुणीकृतात् संकीर्णारश्मयोज्ञेयामूलाकार्द्धिर्हीनतः मूलाधारादयस्त्राच्चसहस्रदलकेषुच सहस्ररश्मयोभांतितथैव
ब्रह्मरंध्रके संधिषट्कं पञ्चैवचविंशद्विंशतिसंख्यया ऊनविंशतिसाहस्रंचत्वारिंशच्चतःशतं सहजासमयोज्ञेयाःसंकीर्णाद्विसहस्र
शतंषष्टिःसमाख्याताविज्ञेयास्तेषुभागशः वर्णानांक्रमशोज्ञेयाःपार्थिवाश्चैवपाथसाः तेजसाश्चानिलाश्चैवनाभसामानसास्त्वे

स्व

वि॰
शि॰ व॰
च॰
ष॰
40

था अवर्णस्य त्रयं सार्द्धं सपादत्रयमेव च अष्टमांशविहीनं स्याच्चतुष्टयमतः परं अष्टमांशविहीनं स्यात्सार्द्धत्रयमतः परं सार्द्धवेदं वे
दसंख्यैरश्मयः क्रमतः स्मृता इकारादिस्वराणां च क्रम एष उदाहृतः एकैकस्य स्वरस्यैव सार्द्धद्वाविंशतिः क्रमः सदलाष्टिकवर्ण
स्य पादन्यूनं तु पंचकं पंचकं सार्द्धवेदं च षट् सपादं च पंचकं खवर्णस्याप्ययं ज्ञेयः क्रमः पंचांतकस्य तु भूतं सपादवेदं च पंचकं सार्द्ध
वारिधिः षट्कं सपादन्यूनं स्यादेषा घान्तरकस्य तु सार्द्धाब्धिश्च सपादाब्धिः सार्द्धपंचकमेव च सार्द्धाम्भोधी रसाश्चैव सपादं पंचकं ततः ङ
कारस्य चकारस्य छकारस्याप्ययं क्रमः जकारस्य च पंचैव सपादं वेदमेव च पंचकं सार्द्धवेदं च षट्कं भूतं सपादकं झकारस्य तु तिथिसा
र्द्धं सपादं त्वब्धिरेव च पंचकं सार्द्धवेदं च षट्कं पादविहीनकं षट्कं ञार्णस्य तु तथा ठठयोश्च जकारवत् डार्णस्य पादहीनं स्यात्षट्कं पंचस
पादकाः सार्द्धषट्कं पंचकं च सप्तकं सार्द्धषट्ककं ढणतानामयं ज्ञेयः क्रमो देशिकसत्तमैः थार्णस्य सार्द्धभूतं स्यात्सपादं भूतमेव च
रसाश्च पादहीनं स्यात्षट्कं सप्तकमेव च सार्द्धषट्कं तथा ज्ञेया दधनानां च देशिकैः पार्णस्य सार्द्धभूतं स्यात्पंचकं षट्कमेव च सार्द्धभूतग
जाः षट्कं फकारस्याप्ययं क्रमः बार्णस्य दशकं सार्द्धैकजा दशकमेव च नवकं रविसंख्याकं सार्द्धं पंक्तिर्यथाक्रमं भार्णस्य नवकं सा
र्द्धं नवकं पंक्तिरेव च नवकं रविसंख्याकं सार्द्धं पंक्तिः क्रमेण वै मार्णस्य नवकं सार्द्धं गजाश्चैकादशापि वा नवकं रविसंख्याकं सार्द्धं पंक्ति
क्रमेण च यार्णस्य नवकं सार्द्धं गजाः पंक्तिस्तथैव च नवकं रविसंख्याकं सार्द्धैकादशकं ततः रार्णस्य नवकं सार्द्धं गजा एकादश स्ततः
नवकं रविसंख्याकं सार्द्धं पंक्तिर्यथाक्रमं लार्णस्य दशकं सार्द्धं गजा दशकमेव च नवकं रविसंख्याकं सार्द्धं पंक्तिस्तथैव च वार्णस्य मनु
संख्याकं विश्वेदेवास्तथैव च सदलं तिथिसंख्याकं सदलं विश्वमेव च अष्टादशाः षोडशाश्च शाषसानामयं क्रमः हार्णस्याष्टाविंश
तिश्च षड्विंशतिरतः परं एकविंशत्सप्तविंशः षड्विंशानंतरं त्रिविंशच्च क्रमो ज्ञेयः क्षकारस्याप्ययं क्रमः ततः संकीर्णरश्मीनां सह
जानामशेषतः ज्ञानेन वर्णाहं दस्य तात्त्वैभवमुत्तमं शाक्ततेत्र न संदेहः संप्रत्येन चान्यथा ककाराद्यक्षवर्णानां त्रिंशत्त्रिंशत्तथैव च

८०

डकारादि दशार्णानां षड्विंशात्कमईरितः वकारादि दशार्णानां षष्टिसंख्या समीरिता वादीनां वेदवर्णानां नवत्येव समुदाहृता दल
योश्च शतं प्रोक्तं सशीत्युत्तरमेव च अकारादिस्वराणां च प्रत्येकं च शतद्वयं पंचविंशतिरुद्दिष्टा मयूखा मूलतः क्रमात् सार्द्धद्वावि
शतिर्ज्ञेयाः संकीर्णास्तु पृथक्पृथक् द्विशतं सार्द्धयुग्मं च सहजा रश्मयः पृथक् कादिठान्तार्कवर्णानां मूलभूतास्तु रश्मयः शत
त्रयं तु प्रत्येकं ज्ञातव्यं देशिकोत्तमैः त्रिशात्रिंशात्क्रमेणैव संकीर्णा रश्मयः स्मृताः द्विशतं सप्ततिश्चैव सहजास्तु पृथक्पृथक् डादी
नां दशवर्णानां त्रिशतं षष्टिरेव च मूलभूतास्तु संकीर्णा षट्त्रिंशच्च पृथक्पृथक् सहजा द्विशतं षष्टिश्चतुरुत्तरमेव च ठादीनां व
सवर्णानां मूलभूता द्विरश्मयः शतषट्कं तु संकीर्णा विज्ञेयाः षष्टिसंख्यया निजा पंचशतं चत्वारिंशच्च क्रमतः पृथक् वादीनां वे
दवर्णानां नवशत्याः पृथक्पृथक् मूलभूता शतो ज्ञेयाः संकीर्णा नवतिः पृथक् निजा द्विगुणत्राणपष्ठोशतानि च ततः परं द्वतयो
रष्टशतं सहस्रं मूलरश्मयः अशीत्युत्तरतो ज्ञेयाः शतसंकीर्णरश्मयः सहस्रं षट्शतं विंशत्सहजा रश्मयः क्रमात् सर्वेषां पार्थि
वा ज्ञेयाः सषट्त्रिंशच्छतत्रयं आप्यास्सद्वादश ज्ञेया द्विशतं देशिकोत्तमैः द्विसप्तत्युत्तरमेवं स्युस्त्रिशतं तेजसा पुनः सचतुर्विंशतिर्ज्ञे
याः त्रिशतं वायुरश्मयः चतुःशतं द्वात्रिंशद्रश्मयो नामसामतो त्रिशतं चाप्यशीतिश्च चत्वारो मानसाः स्मृताः एवं रश्मिक्रमं ज्ञा
त्वा साक्षात्परशिवो भवेत् नातः परतरं लोके मंत्रवीर्यप्रकाशकं गुह्याद्गुह्यतरं चैव न देयं यस्य कस्यचित् दत्ते चासिद्धिहानिः स्या
दित्याज्ञा परमेश्वरी स्तंभने पार्थिवप्राया विज्ञेया मनवोत्र व आप्यप्रायाश्च मनवः प्रशस्ताः स्युः शान्तिकर्मणि तेजसास्तु वियत्रा
याः कर्मणेवप्रणकेपि च उच्चाटके तु वायव्याः प्रशस्ता मनवोत्र व मंत्रास्तु मानसप्राया मुक्तिदाना प्रसंशयः प्रबुद्धा कुंडलीशक्तिमंत्रा
र्थां प्रयांति च ज्ञात्वा सम्यग्विधानेन गुरुतः शास्त्रतोपि वा आरोहणक्रमेणैवाप्यवरोहक्रमेण च रश्मिन्यासे कृते चैव मंत्राः सिद्ध्यन्ति
तत्क्षणात् रश्मिन्यासं विना यस्तु मंत्रवीर्यप्रयत्नवान् सिद्धिर्न जायते तस्य कल्पकोटिशतैरपि कालीमते समुद्दिष्टा रश्मयः सिद्धिदाय

वि॰
लि॰ त॰
च॰
५८

काः ॥ इति कालीमते श्री विद्यारश्मयः ॥ वर्ष्ठैकादिते सम्यक् रश्मयश्चक्रषट्ककेः पार्थिवास्तत्र हीनाश्च समस्तस्वरान्विताः पंच
त्रिंशत्समुद्दिष्टा दीर्घयुक्तास्तु सप्ततिः तेषु नः स्युर्हतो बिंदुसर्गाभ्यां दशपंचच शतत्रयं समुद्दिष्टाः पार्थिवाः प्लुतयुक्स्वराः उदात्तास्त्वात्र
दात्ताश्च स्वरितास्तिथिसंख्यका तेषु नः स्युर्हतो बिंदुसर्गाभ्यां समुदाहृताः पंचचत्वारिंशदिति त्रिशतेषष्ठिसंख्यकाः मूलाधा
रे मही स्थाने वित्ते याद्देशिकोत्तमैः संकीर्णा रश्मयः ख्याता नामाणि हरे जलाश्रये स्वाधिष्ठाने ऽनलावासे ऽनाहते निलमंदिरे विशु
द्ध्याममनिलयेतथा प्रोक्ताश्च रश्मयः आज्ञाचक्रे मनः स्थाने कष्टकाद्यपवर्गह क्षस्वदीर्घस्वरैर्युक्ताः पंचोत्तरमतः परं चत्वारिं
शत्समाख्याता स्तेषु नः सानुनासिकाः ततस्तेनत्रुनाशाश्चतथा नवतिसंख्यका तेषु नः स्युर्हतो बिंदुसर्गाभ्यामुभयात्मनः ष
ष्ठ्युत्तरं त्रिशतकं सम्यक् ख्याताः स्युरंशवः स्वराणां भागशः प्रोक्ताः पार्थिवाद्याश्च षड्विधाः एकैकस्य वर्णस्य सार्द्धद्वाविंशतिः
पृथक् लादीनां रवि वर्णानां पार्थिवाद्याश्च षड्विधाः एकैकस्य वर्णस्य त्रिंशत्त्रिंशत्पृथक् पृथक् गादीनां दशवर्णानां पार्थिवाद्याश्च
रश्मयः एकैकस्य वर्णस्य षट्त्रिंशत्क्रमशः इति वादीनां रसवर्णानां पार्थिवाद्याः क्रमात् एकैकस्य वर्णस्य षष्टिषष्टिह
दाहृताः वादीनां वेदवर्णानां पार्थिवाद्याश्च षड्विधाः एकैकस्य नवतिर्नवतिः प्रोक्ता रूपतः दहयोः पार्थिवाद्याश्च षड्विधा रश्मयः क्र
मात् अशीत्युत्तरंतो ज्ञेयाः शतमेकैकवर्णके एवं सहस्रद्वितयं शतं षष्टिश्च रश्मयः चक्रत्वके विज्जृंभन्ते संकीर्णा रश्मयः पृथक्
निखिला रश्मयो ज्ञेयाः संकीर्णा द्वादशैव हि सहस्राणि च षष्ठ्यर्द्धं नवशतान्युत्तराणि वै मेयषट्के ऽप्यर्द्धे चचत्वारिंशच्च षट्शत
मष्टौ सहस्राण्येवं हि संकीर्णा रश्मयो विके षष्ट्युत्तरं शतं त्रिंश्चाष्टसहस्रमपास्य च त्रिचत्वारिंशदेवात्र सहस्राणि शतद्वयं रश्मयो
मूलमंत्रात्मिसमुद्दिष्टा ह्यशेषतः निजांशभागशो ज्ञेयाः संकीर्णाः प्रागुदीरिता अर्द्धेन्दुरूपस्य रूपाच्चार्द्धेन्दोर्नादस्वरूपिणः तेजांतरे
कंठदेशे स्वराणां च भूतवर्णत्रिके त्रिके ततश्चतोंशा वा ज्ञेया शतत्रयविभागतः अन्येषां पंचपंचैव बिंदुर्गाः स्युर्मानसाः शतत्रयं समु

५८

द्विशाश्चान्येषां तु चतुर्दश कादिषु निलवर्णानां पंचोत्तरशतक्रमः अन्येषां पंच पंचैव नवानां वायुरश्मयः आग्नेयादीनां त्रयाणां च
पंचोत्तरशतांशवः अन्येषां पंच पंचैव नवानामग्निरश्मयः धरार्णयोरेकशती पंचविंशतिरुत्तरा अन्येषां रुद्रवर्णानां पार्थिवांशा
दशाक्रमात् जलार्णयोरेकशती पंचविंशतिरुत्तरा अन्येषां रुद्रवर्णानां क्रमाद्दश जलांशवः आकाशार्णद्वयस्यापि शतं वै
पंचविंशति एकैकस्य तु विज्ञेया अन्येषां दश वै दश ञादिय॰ तदष्टार्णेषु तत्तद्भूतार्णयोः पृथक् तत्तद्भूतांशवो ज्ञेयाः सार्द्धं श
तमिति स्फुटं अन्येषां वसुवर्णानां सार्द्धं द्वादशरश्मयः वादिलांतार्णषट्के तु धरावर्णद्वये पृथक् धरांशवस्तु विज्ञेयाः सप्तो
त्तरशतं तथा अन्येषां पंक्तिसंख्याका विज्ञेया वीरवंदिते तत्तद्भूतांशवो भादि तत्तद्भूतार्णकेषु च देशिकेंद्रैः स्तु विज्ञेया एकैकस्य
शतत्रयं अन्येषां तु त्रिवर्णानां प्रत्येकं विंशतिक्रमः वार्णादिवेदवर्णानां जलयोर्जलरश्मयः सार्द्धशतं तु विज्ञेया अन्येषां विंश
तिक्रमः द्वितीयस्य शतं सार्द्धमन्येषां सप्ततिक्रमः नाभसांशास्त्र विज्ञेयास्तृतीयस्य तथैव च वायव्याः क्रमतो ज्ञेया हकारस्य श
तत्रयं त्वार्णस्य षष्टिसंख्या सांत्राभसांत्रात्रसप्तयः अग्न्यंशवः स्तकारस्य विज्ञेया चैव शतत्रयं हार्णस्य षष्टिसंख्यास्यादन्येत
त्वानसंशयः एवं रश्मिक्रमः प्रोक्तः साधकानां हिताय च गोपनीयः प्रयत्नेन स्वयोनिरिव पार्वति नाशिष्याय प्रदातव्यं नाभ
क्ताय कदाचन दत्ते च सिद्धिहानिः स्यादित्याज्ञा पारमेश्वरी गुरुतः शास्त्रतो ज्ञात्वा साधकस्त्वं परशिवो भवेत् स्वराः षोडश विख्याताः
स्पर्शास्ते पंचविंशतिः व्यापकादश संप्रोक्ताः सोमसूर्याग्निरूपिणः अग्नित्रयात्मकाश्चैव महाकालादिरूपिणः धामत्रयात्मका
श्चैव ब्रह्मादिमध्यांतरूपिणः मूर्तित्रयात्मकाः सृष्टिस्थितिसंहारकारिणः धामत्रयात्मिकाश्चैव भूर्भुवःस्वःस्वरूपिणः एतेषां वै भवं
वेत्सि सृणु देवि समाहिता: त्रिधा शब्दमयस्थानाद्रोदनाघवरोहतः समस्तव्यस्तरूपेण प्रतिलोमानुलोमतः अवस्थात्रयरूपेण
व्यापव्यापकभेदतः तेजसांशशक्तिमूर्तीनां वर्णगुंफितयोगतः सूत्रप्रायात्मकत्वेन कुंडलिन्याविधानतः अष्टत्रिंशत्कलात्रेयाः स

वि.
ग्रं.व.
च.
५२

52

त्ववीर्य्यार्थकारणाः स्वराणां षोडश प्रोक्ताः पृथक् सोमकलाक्रमात् स्पर्शानां माणिराहिमे षट् षट् सूर्य्यकलाः पृथक् व्यापका
नो कलावर्क्के पृथग्दशदशैव हि आरोहरोऽहंसंख्यास्तास्तथा स्युर्वरोहणे प्रकृतिस्थानि वीजानीजाद्दवे हभयथाकलाः अपाक्
ताः सोमकलावर्क्के व्यापिनः संशयः माणीस्याभयथा प्रोक्ताः षट् सप्तति कलाक्रमात् अष्टत्रिंशत्तथारोहे प्यवरोहे तथैव च पुना
निजकलाः प्रोक्ताः पूर्णमण्डलरूपिणः तत्स्वरूपानुसंधानसिद्धः समन्वयोगतः अष्टोत्तरसहस्रं वाप्यष्टोत्तरशतं तथा अष्टावि
शतिसंख्यातो जपेन्मन्त्रं समाहितः वीर्य्ययुक्तो भवेन्मन्त्रस्तेनायासेन सिध्यति निजाः कलास्ते संप्रोक्ताः संकीर्णाश्च शृणु प्रिये
ततोष्टत्रिंशदर्णानामष्टत्रिंशत् पृथक् पृथक् कभादिकठडान्ताश्च द्वादशार्णा रवेः स्मृताः स्वराः षोडश सोमस्य वर्क्के याति दशैव हि
चतुश्चत्वारिंशदधिशतं साहस्रमेव च सोमसूर्य्याग्निरूपिण्यः संकीर्णाः स्युः कलास्तथा असंकीर्णास्तथा प्रोक्ताः पूर्णमण्डलसं
ख्यकाः सर्वाः कलास्ताः संप्रोक्ताः सहस्रे द्वे च विंशती कला मार्गस्य संकीर्णाः सहस्रं च चतुःशतं चतुश्चत्वारिंशदिति निःशेषसमु
दाहृताः ह्रस्वस्वरान्त ... ह्रीं रूपिणः सदा स्वराणां मध्यगं यत्तु क्षान्तं तु नपुंसकं कादिवर्णाः स्मृताः केचित्पुंरूपाः स्त्री
स्वरूपकाः केचिन्नपुंसकाः केचित्सर्वे ते ह्युभयात्मकाः सकारः केवलं प्रोक्तः पुरुषस्तु सदाशिवः विंदुरूपी च सर्वात्मा साक्षी सर्वत्र
सर्वदा तथा च व्योमवर्णानां स्वरूपं शृणु पार्वति हकारः परमं व्योम विंदुरूपी सदाशिवः निर्गुणो निर्मलः शुद्धो नित्यरूपी निरंजनः
पुरुषस्तु गुणातीतो मकारः सगुणः पुमान् शकारो वात्मकं व्योम षष्ठात्तीते तु निर्मले नकारः शून्यरूपी स्यादनिलात्मकाख्यशि
वे णकारो यरणीयुक्तः व्योमरूपी च संस्फुटः ङकारोपि तथैवोक्तो ङकारो मरुदात्मकः ऌकारो व्योमवपार्थिवानलसंभवो स्वरूप
वायुवर्णानां शृणुष्व परमेश्वरि यकारो निर्गुणो वायुरूपी प्राणमयः शिवः यकारो जीवभूतश्च जीवनात्मा समीरणः पकारो वह्निरू
पी स्याद्वायुः स्पर्शात्मकः परः तकारो व्योमरूपी स्याद्वायुः सर्वार्थतत्परः टकारस्तं भरूपी स्याद्वायुः स्थिमात्मकः परः चकारो ग्रात्मको वा

गुः सौम्यरूपी महेश्वरः ककारः खात्मको वायुः सर्वलोकविमोहनः पकारो रुद्ररूपी स्याद्वायुर्व्योमात्मकः परः आकारः शाक्तरूपी स्या
द्धारग्न्यात्मकः परः अकारः सगुणो वायुस्तेजसां निधिरव्ययः स्वरूपमग्निवर्णानां वक्ष्येहं शृणु पार्वति रेफस्तु सर्ववर्णानां चेतन्यं नि
ष्कलं परं आग्नेयमक्षरं सिद्धं निर्मलीकरणार्थकं हकारो मारुतव्यापी सगुणानिलवर्णकं फकारोग्न्यात्मको वर्णो व्योमरूपी परात्प
रः थकारो व्योमरूपी स्यादाग्नेयो व्यक्तविग्रहः ठकारोग्निसंयुक्तरूपी सलिलात्मकमक्षरं छकारो स्वात्मकोग्निश्च सर्वस्तंभनकारकः ख
वर्णो मारुतव्यापी तेजोवर्णः परात्परः पेकारोग्निर्वायुरूपी सर्वमंत्रार्थजीवनः तेजसाग्निर्यात्मको व[illegible]क्षिरीकारः शाक्तमक्षरं इकारोग्निर्वा
युरूपी सर्वबीजात्मकः परः स्वरूपं भूमिवर्णानां शृणुष्वैकमनाः प्रिये लकारः पृथिवीवर्णो निर्गुणः परमव्ययः लकारः सगुणो भूमिव
र्णो वाय्वात्मकः परः वकारोमृतरूपी स्यात्क्षितिवर्णोऽव्ययः परः दकारोग्न्यात्मकः शंभुर्भूमिवर्णो महाप्रभुः जीर्णो मरुतात्मको ज्ञेयो भू
मिवस्तुप्रदः गकारो वायुरूपी स्यात्क्षितिवर्णो निरोधकः ओकारो व्योमरूपी स्यात्स्थिरावर्णः परात्परः ऊकारोग्न्यात्मकः शंभुर्विश्वरू
पी धराणिकः उकारोऽनिलरूपी स्याद्धरार्णो व्यापकः परः स्वरूपं जलवर्णानां वक्ष्ये शृणु महेश्वरि वकारोमृतबीजं स्यात्त्रिगुणः परमः
शिवः सकारः स्वच्छरूपी स्यात्क्षारजलरूपधृक् धरात्मको भकारः स्याज्जलार्णः परमशिवः व्योमात्मको थकारः स्यात्सान्थमार्णो
महेश्वरः टकारो जलवर्णः स्याद्धिमव्यापी धरात्मकः वाय्वात्मको नकारः स्याज्जलार्णः पुरुषोऽव्ययः घकारो वायुरूपी स्यात्सलि
लार्णो महाप्रभुः ओकारो व्योमरूपी स्याद्व्योमव्यापी जलार्णकः ऋकृक्लक्ष्यात्मको ज्ञेयो जलार्णः शिवरूपिणः [illegible] मात्रका
र्णानां प्रोक्तं ते परमेश्वरि तेजस्त्रिविधानेते प्रोक्तं यद्वर्णरूपतः तेन रूपेण वर्णानां भावनात्स्वपत्तो निशः वीर्यप्रकाशनं विद्धि सर्वम
न्त्रेषु गोपितं मंत्रवीर्यं स्मरन्मंत्री जपेन्मंत्रं समाहितः अचिरेणैव कालेन मंत्रसिद्धिः प्रजायते प्रोक्तं त्वत्र राजे मंत्रवीर्यं शृणु प्रोच्यते कथ
यामि स्वत्वास्पदं येन ज्ञातानुभूते न जीवन्मुक्तो भवेन्नरः तेजसां शक्तिमूर्तीनां प्रपंचव्यापिकारणं गुणत्रयमभीष्टाच यत्कारणामु

वि॰
ली॰व॰
च॰
५२

43

दाहृतं तत्स्वरूपानुसंधानसिद्धिः सम्यक्त्वमीरितं तन्मंत्रवीर्य्यमुद्दिष्टं मंत्राणां जीवरक्षितः असम्यक्तं तत्स्वरूपाणामयोग्यकथनेन वै
सदाप्रयोगाद्भजनादकाले संशयोद्भवेत् गुरोरवज्ञया पापान्निषिद्धाचारयोगतः देवताद्रोहतः सर्वपरिवादानवस्थया असंप्रदायाद
ज्ञानादनेकभजनादपि तत्सम्यक्त्वं येन भवेद्वीर्य्यं तत्तु एवमीरितं इति॰ अन्यतंत्रे संप्रवीर्य्यं प्रवक्ष्यामि साधकानां हिताय च यस्य ज्ञानेन
नियतं मंत्रा निश्चितं गताः मूलादिब्रह्मरंध्रांतं सूर्य्यकोटिसमप्रभं विद्युत्कोटिनिभां देवीं चंद्रकोटिप्रभामयीं जगदुत्पत्तिरक्षांत
कारिणीं ज्ञानचित्कलां अष्टत्रिंशत्कलारूपां सर्वमंत्रमयीं परां सर्वतेजोमयीं दिव्यां परमामृतजृंभिणीं षट्चक्रमार्गनिलयां व्योम
षट्कावलंबिनीं चिंतयित्वा साधकेंद्रः षट्चक्राणि विभाव्य च तदंतरस्थत्रिंशज्ज्ञनिचयं च विभाव्य च तन्नदेहस्थितान्वर्णान्कुंडली
सूत्रगुंफितान् तेजस्त्रयात्मकान्ध्यात्वा सूर्य्याग्नींदुकलास्मरेत् डामागमविभेदेन तिर्य्यगूर्द्ध्वविभेदतः अवस्थापंचकांगेन ह्रस्वऊर्द्ध्व
विभेदतः समस्तव्यस्तरूपेण सर्वावस्थागता यतः प्रथमादिक्रमेणैव षट्कमस्तु विशेषतः तेतत्त्रयात्मके वर्णे मूलमंत्रस्तु योज्य च
जपित्वा भावयेन्मंत्री तन्मध्यचक्राणिकैः पृथक् ततस्तु ब्रह्मकं काले ध्यायेच्चक्रक्रमस्तथा आधारचक्रं प्रथमं कुलदीपमनंतरं वज्रचक्रं
ततः प्रोक्तं स्वाधिष्ठानात्मकं परं रौद्रं करालचक्रं च गह्वरात्मकमेव च त्रिधापदं च त्रिमुखं त्रिपदं कालदंडकं अकारचक्रं च ततः का
लोद्धारं कारकं दीपकं स्तोभकं नेमकानंदकलिलात्मकं मणिपूरकसंज्ञं च कुलालकालभेदनं मदोत्साहं च परमं मादकं पदमुच्यते
अनाहतानि चक्राणि छंदः संख्यात्मकानि वै ततस्तु वैसवं चक्रं षण्मुखं षट्पदं ततः विशुद्धं लंबिकांतं च लंबिकास्थानमेव च उड्डचक्रं वि
दुचक्रं नादं नादांतमेव च शक्तिचक्रं सहस्रारमेतानि द्वादशैव तु अष्टत्रिंशत्कलास्थानानीति चक्रक्रमः प्रिये आधाराद्द्वादशचक्राणि
वह्निस्थानानि सुंदरि ततो द्वादशचक्राणि रवेः स्थानानि वै प्रिये तदूर्द्ध्वं षोडशान्यचक्राणि इंदोः सुरेश्वरि कुंडलिन्या महाशक्तेः सर्वावस्था
सु सर्वदा सर्वाः कालास्त्वाग्नेयाः सर्वाः सौरा महेश्वरि सर्वाः सौम्याः प्रजायंते भावनामात्रतः शिवे अग्निरयं तथा सूर्य्यस्त्रयं सोमस्त्रयं त

था नवधा भिद्यते देवि ह्रादिवर्गेण सूर्य एव च तथा सोमः प्रातिलोम्यात् तृतीयं विंद्वर्कयोस्तथा एवं द्वादशधा देवि भिद्यते नात्र संशयः अ
ग्निसूर्यौ द्वन्द्वश्चैव खंडं सूर्याग्नयस्ततः सूर्यसोमाग्नयश्चैव अग्नीषोमौ कौस्तथैव च सूर्यसोमाग्नयश्चैव अग्निसूर्यौ द्वन्द्वस्तथा अष्टाद
शप्रभेदाः स्युः प्रातिलोमानुलोमतः सार्कार्धभेदाः संजातास्तानेवैव परमेश्वरि एवं भेदा भवन्त्यष्टचत्वारिंशत्क्रमेण वै एतैर्भेदैर्मूलमं
त्रग्रथनादिविहोच्यते मंत्राः सर्वे महेशानि सकृदुच्चारमात्रतः वीर्यवन्तो भवन्त्येव सत्यं सत्यं न संशयः अथवान्यप्रकारेण मंत्रवीर्यं शृणु
प्रिये अष्टत्रिंशत्कलारूपा माला सर्वार्थसाधिनी सकारं मे हरूपं तत्ताष्टत्रिंशद्देवहि॰ एकैकस्य कसंख्याकं जप्त्वा मंत्रं प्रसिद्ध्यति
अथवान्यप्रकारेण मंत्रवीर्यं शृणु व्रतत वाग्भवं ब्रह्मणो रूपं श्रीबीजं विष्णुबीजकं मायाबीजं तु रुद्रस्य बीजत्रयमुदाहृतं तेजस्त्र
यात्मकं चैव गुणत्रयसमं प्रिये त्रिमूर्तीनां कलादौ तु त्रिबीजे योजयेत् पृथक् एवं वक्त्रं जपेन्मंत्रं ग्रथनादिविभेदतः मंत्रवीर्यं भवेद्दिष्टे
सत्यं सत्यं च नान्यथा अथवान्यप्रकारेण मंत्रवीर्यं शृणु प्रिये हकारः सूर्य आख्यातः सूर्योऽवह्न्यात्मकः प्रिये सकारः सोम आख्यात
ओंकारः सोमरूपः पृथक् बिन्दुस्तु गगनं देवि सर्वेषां सोमरूपकं योजयेन्मातृकानां माद्यौ बीजे पृथक् पृथक् सहस्रं प्रजपेद्देवि ग्रथना
दिविभेदतः सर्वदोषविनाशे एवं वीर्यवान् जायते मनुः एवं चतुर्थीयुक्तोक्तं मंत्रवीर्यप्रकाशनं गोपनीयं प्रयत्नेन स्वयोनिरिव पा
र्वति मंत्रवीर्यं शृणु प्राज्ञे प्रकारान्तरतो भृशं दीक्षाकाले तु यद्रूपं तस्य स्यादनुग्रहकर्मणि श्रीगुरोः सावधानेन तद्रूपं परमेश्वरि भाव
यन्व्योमचक्रेऽस्मिन्परमात्मन्तन्त्रमिते सहस्रं प्रजपेन्मंत्रं मातृकाक्षरमालया श्रीगुरोः कृपया देवि वीर्यवान् जायते मनुः संग्रामोऽयं प्र
कारः स्याद्दुर्लभो भुवनत्रये दक्षिणामूर्तिसंहितायां अथ वक्ष्ये महेशानि मातृकां लोकमातरं अकारादिक्षकारान्तवर्णावयवदेवता
मिति उत्तरतंत्रे अथ सम्यक् मातृकाया विधानमभिधीयते अशेषषड्वशमनं समस्तज्ञानदीपनं प्रोक्ता ब्रह्मा मुनिश्छंदो गायत्रं दे
वतामता सरस्वती सर्वदेववंदिता निंदितप्रभा समस्तमातृकायास्तु हलो बीजानि शक्तयः स्वरास्स्युः परमेशानि जाताद्यं कीलकं तु की

वि.
शी.व.
च.
४४

44

लकं अनिर्वाच्यां हलां स्वरसंयोगेन सुवाचत्वं व्यक्तिस्तत्कीलकमित्यर्थः अनिर्वाच्या हलो वर्णाः शक्त्यात्मका भवंतिहीति तत्त्वे वो मकता
त् सिद्धसारस्वततंत्रे दक्षहस्ततले पृष्ठे करभे अंगुष्ठकादिषु कनिष्ठांतासु वामे च कनिष्ठाद्यंतलावधि स्वरान्षोडश देवेशि केवला
न्विन्यसेत्प्रिये दक्षहस्ततलांते तु न्यसेत्संहार ईरितः दक्षहस्ततलाद्द्वे विवामहस्ततलावधि न्यसेद्विसर्गसंयुक्तान्सृष्टिरेषा प्रकीर्ति
ता वामहस्तकनिष्ठादि तत्कनिष्ठावधि प्रिये अकारादिक्षकारांतान्स्थितिन्यासमुदाहृतः वामवामस्तकनिष्ठादिषु पंचस्वंगुलिकाक्र
मात् नकारादिशकारांतान्पर्वस्वेकैकशो न्यसेत् अंगुष्ठादिकनिष्ठांतास्वंगुलीषु तथा न्यसेत् दक्षहस्ते च देवेशि ककारादिर्णां
तान्स्थितिक्रमात् हकारादीन्पंचवर्णान्युगपत्करयोर्न्यसेत् अंगुष्ठादिस्वंगुलीषु व्यापकत्वेन सुंदरि करशुद्धिर्विधायेत्थं मातृक
र्णान्महेश्वरि षडंगानि न्यसेत्पश्चाद्व्यस्तमातृनवर्त्मना: भैरवीतंत्रे ततश्चास्याः षडंगानि विन्यसेद्देशिकोत्तमः अंआंमध्ये कवर्गः
स्यादिंईंमध्ये चवर्गकः उंऊंमध्ये टवर्गः स्यादेंऐंमध्ये तवर्गकः ओंऔंमध्ये पवर्गः स्यादनुस्वारविसर्गयोः यशवर्गौ सलक्षौ जा
जातियुक्तानि मन्यसेत् यं चंद्रांकितशोभयां त्रिनयनां पंचाशदर्णैः क्रमात् आमांगीं शरदिंदुकुंदकविरां वक्त्रोजभाभानतां दानवा
स्ववटिं सुधारसलसत्कुंभं मुंभपुस्तके विभ्राणां करपंकजैर्भगवतीं पद्मासनस्थां भजे आदावभ्यंतरे न्यस्य षडाधारेषु मंत्रवित् प्र
काशादिक्षकारांतांस्ततो देहे बहिर्न्यसेत् दक्षिणामूर्तौ कलापंजे गुजे कंठस्वरान्सम्यक्च विन्यसेत् हृदयकापत्रे तंठणांस्त्राभोद
शादले न्यसेत् दशवर्णान् लिंगमूले षड्दले षट्तथेश्वरि चतुर्दले तथाधारे चतुर्वर्णांस्तथेश्वरि भ्रूमध्ये द्विदले द्वाविन्यसेन्मातृ
कां न्यसेदिति उत्तरतंत्रे मस्तके मुखवृत्ते च नेत्रवर्णेषु विन्यसेत् नासागंडोष्ठदंतेषु मूर्ध्नि आस्ये च विन्यसेत् पाणिपादयुगस्यापि संध्य
ग्रेषु न्यसेत्क्रमात् पार्श्वयोः पृष्ठस्नाभिजठरेषु प्रविन्यसेत् हृद्दोर्मूलककुद्दाम दोर्मूलेषु हृदादि च करपद्युगले चैव जठरानन यो
र्न्यसेत् व्योमांतसौ रसनपायुतकार्लिकं तन्किंजल्कगास्वरयुगं प्रविलिख्य पत्रे वर्गाष्टके तदनुभूमिपुरेण वीतमाणासुचास्य पुजा

४४

त्रिपुटांतयुक्तं आस्मिन्पीठे यजेद्देवीं नवशक्तिसमन्विते मेधाप्रज्ञाप्रभाविद्याधीर्धृतिःस्मृतिबुद्धयः विद्येश्वरीतिगादिताभारत्याः
पीठशक्तयः सिंहासनायते वीजं च सर्वशक्त्यै ते कलासनमुच्चरेत् ॐ ह्रीं नमः पदं ब्रूयादयं पीठमनुर्मतः वीजं यंत्रमध्यस्थं तथा
अंगादिसंयजेद्दोर्दोस्वरुद्देहं ततोर्चयेत् अष्टवर्गांल्लिखितोभ्यर्च्य ततस्तु तानर्चयेत्क्रमात् ॐ ब्राह्म्याद्याष्टविद्यायुक्ताश्चयुग्मादलेष्विमाः
व्यापिनी पालिनी युक्ता पावनी क्लेदिनी ततः धारिणी मालिनी बष्टि हंसिनी शांतिनी तथा ततः संपूजयेन्मंत्री ब्रह्माद्यास्तदनंतरं
लोकपालांस्तदस्त्राणि पूजयेत्क्रमतः सुधीरिति एवं कृत्वाश्रमसलक्षं जपेल्लक्षं च मंत्रवित् तद्दशांशेन जुहुयान्मधुरत्रयलोलि
तैः तिलैः शुद्धैस्तण्डुलैर्वा ततः कुर्यात्समाहितः एवं सिद्धे मनौ मंत्री प्रयोगान्निजवांछितान् साधयेत्सर्वसिद्ध्यर्थं गुर्वनुज्ञापरः सर
स्वर्णेन रूप्यतम्प्रताम्रवर्णषोडशादिछिन्नं यत्नेन रचितं सम्यग्रुचकं सर्वकामदं वर्णैः पंचविंशतिः द्विदशाचतुरकं अंगुलीयकं
अष्टोत्तरसहस्रं तु जपित्वा जुहुयात्तथा घृतेन तत्समादाय सिक्तं संपातसर्पिषा अभिषेकप्रकारेण घटे विन्यस्य तु द्विका
मातृकां पूजयेत्तत्र संप्रोक्तं यवरणेतुयः अभिषिक्ताय पिष्याय मुद्रांताविते क्तुः मुद्राधारी ग्रहान्स्तु इदं प्रज्ञामयसरीसृ
पैः विमुक्तः सुचिरंजीवेत्सर्वत्र विजयीभवेत् मंत्रं तत्प्रकाशे सोमसूर्याग्निरूपाः सुवर्णलोहत्रयं तथा रूप्यमिंदुः स्मृतो हे
मसूर्यस्ताम्रं कृशानुः लोहभागाः समुद्दिष्टाः स्वराधयतासंख्यया तैर्लोहैः कारयेन्मुद्रामसंकलितसमंततः साष्टसहस्रं
जप्यस्पृष्ट्वा तान् जुहुयात्ततः तस्यां संपातयन्मंत्री सर्पिषा सर्वं संख्यमेयेति अथ तत्रैव तोयपिवेहिनादोयास्विवाव जन्मेतया व
स्ताज्जायते सम्यक्समूकोपि कवित्वभाक् अस्यार्थः प्रातः संध्यां वंदनानंतरं चुलुकेन जलमादाय तन्मध्ये वक्ष्यमाणमातृ
कायंत्रं विभाव्याकारादि क्षकारांतां मातृकां जप्त्वा तज्जलममृतं भावयन् मूलाधाराज्जिह्वाग्रांतं सारस्वतीं नाडीं दीपशिखाकारां
ध्यायं स्तस्यां होममपि यामिवेत् एवं प्रतिदिनं कुर्वतस्तस्य त्रिविंशपाणिं संवत्सरं वहित्वकविले चेति स्वात्मज्ञानं च भवतीति परम

वि·
शी·व·
च
४५

रहस्यार्थः तथा वल्लीरसेन वचया पयसा पाचयेद्घृतं घृतं गोघृतं अत्रौषधत्रयमपि समभागग्राह्यं अयुतं जप्तमतया भक्षितेक
विंशाघटं अन्तरौषधिसंपक्वपयसा पूरयेद्घटं· पयसा जलेन सह सहस्रजप्तेन ततः साध्यं सिंचेत्समंत्रवित् मस्यान्मयो दार्घ्यकीर्तिदीर्घा
युःकवितायुतः वंध्याचलभतेपुत्रं नागुणागणालयं तत्रराज्ञे घृतहृद्याहृतेचाष्टपत्रमज्वमहीपुरं विधायविलिखेन्मध्ये हंसस्यह
नशक्तिकं कूटं स्वरान्केसरेषु वर्गान्पत्रेषु चालिखेत् पंचपंचस्वरोपेतान् दान्तं वा हृदि ग्विदिक्षु च स्वरेषु पुनरुक्तानि पंचान्यानि तु प
चैवं सव्यंजनाव्यंजनत्वभेदतो भूद्विरन्वयः सवर्णाग्निपसस्त्वं वशक्तिस्तासंचकं भवेत् हंसो हकारः सस्सकारः वनमो कारः शक्ति
विसर्गः दावष्टकारः अंबुवकारः वातप्रकारः अग्निरिकारः यराउकारः खंप्रत्वकारः शक्तिर्विसर्गः अथैतद्यंत्ररचनाप्रकारः तत्र
प्राग्वदेव मध्यस्थ कूटादि सकलवर्णान्विलिख्य षट्सप्तमाष्टदलेषु पृष्ठे यरलवशासमसेषसदलद्वाश इति वर्गद्वयाविलिख्याष्टमे
अकुंउअंअः इति पंचाराणि विलिख्य· चतुरस्रेपि प्राग्वदेव वकारठकारौ विलिखेत् तथा· एतद्यंत्रस्य मध्यस्थं नाम कृत्वा प्रयोज
येत् प्रातर्मूर्ध्निशिरोबिंदु विवरस्वसर्वसिद्धये· संपदे· अभिषेकाद्युपरणास्त्रजना हो हकल्पने स्थापनाकृद्देवपादौ यंत्रे सर्वार्थसि
द्धिदं एतद्यंत्रस्य मध्यस्था देवताः सकला अपि सन्निधिं जलदानेन साधकानां वितन्वत इति अत्र पूर्वोक्तश्लोकस्यायमर्थः उषः
काले ब्रह्मरंध्रस्थ सहस्रदलकमलमध्यगत चंद्रमण्डलमध्ये प्रोक्तयंत्रं स्वाभीष्टसाध्यनामगर्भं भावयेत् तेन तत्फलप्राप्तिर्भवति·
अथवा भूमावेतद्यंत्रं सिंदूरादिना लिख्य तत्र प्रागुक्तविधिना कुंभं संस्थाप्य वर्णौषधिक्वाथजलेनापूर्य तत्र देवीं संपूज्य अभिषेक
तः स्वाभिमतफलप्राप्तिर्भवति यद्वा भूर्जादावालिख्य यथाविधि धारणात् स्वादिकल्पिते यंत्रे प्रागुक्तविधिना देवाः पूजनानाम
दौ कल्पितस्य गृहादौ यथाविधि भूम्यंतः स्थापनाच्च स्वाभिमतफलसिद्धिर्भवति· द्वितीयश्लोकस्यायमर्थः तत्र सकलदेवताचक्र
प्रतिष्ठास्वर्णारजतताम्रा घनत्यतमेन कृते पट्टे यंत्रमुत्कीर्य मध्ये संवृण्वंतद्देवतानाम सर्वकं सन्निधेहीति विलिख्य प्राणप्रतिष्ठां वि

धायनं च देवीं समभ्यर्च्य मातृकयालग्नमाद्यं तथैवं स्पृशन् जपित्वा ततत्वविन्मूर्णितां तां स्वहस्तेजितं तत्त्वचक्रं प्रथमे भूम्यां ततः संस्थाप्य तत उपरि नि
जवाञ्छितदेवतामूर्तिं यथाविधि स्थापयेत् एवं कृते तस्यां मूर्तौ तस्या देवतायाः सान्निध्यं सविशेषं भवति । स्थापयितुस्त्र सकलम
भीप्सितफलं भवतीति अथैतन्मातृकायाये ये न्यासभेदा वर्तन्ते तेषामपि एज्ञोपासनादिकं सर्वं प्रोक्तविधिनैव विधेयं उक्तं तन्त्रे
न्यसेद्धिर्दतिकामेनो संहारेण विलोमतः पूर्वोक्तापवर्गम्नायाः षडंगं च तथा भवेत् संचिन्त्य सृष्टिमार्गेण विन्यसेत्सर्गसंयुतां विं
दुसर्गयुतां स्थितां ज्ञादिष्वार्णान्तिकां न्यसेत् पूर्वोक्तापवर्गन्नायाः षडंगं च तथा भवेत् संचिन्त्य सृष्टिमार्गेण विन्यसेत्सर्गसंयु
तां श्रीकुलार्णवे । यतिर्वैखानसः कार्ष्णः संहारेण ततः कुलेश्वरि न्यासो गृहस्थैः स्थित्या ततः सृष्ट्या तु वर्णिनां भवेत् उक्तं तन्त्रे प्रण
वाद्यकलायुक्तां मातृकां विन्यसेत्ततः वर्णादिकान्नमोन्तास्तान्पल्लवाक्रवसंयुताः ऋषिः प्रजापतिः प्रोक्तो गायत्रीछन्द ईरितं स
रस्वती कलारूपा देवता परिकीर्तिता ह्रस्वदीर्घस्वरद्वंद्वगैस्तैरंगं प्रवै भवेत् केशवादिहृदायुक्तां न्यसेत्तां कामपूर्विकां यादीन्धा
तुयुतान्न्यसेत्प्राणशक्त्यात्ममूर्तिभिः साध्यनारायण ऋषिर्गायत्रं छन्द ईरितं लक्ष्मीनारायणो देवो देवता परिकीर्तितः षड्दीर्घ
युक्तकामेनैः श्रावस्वरैः षडंगकं न्यसेत्तार्तीयसंयुक्तां हृदंतां रुद्रपूर्विकां यादीन्धातुसमायुक्तान्प्राणशक्त्यात्मभिः सह मुनिस्त्व
दक्षिणामूर्तिश्छन्दो गायत्रमुच्यते अर्द्धनारीश्वरो देवि देवता परिकीर्तितः नदीर्घयुक्ततार्तीयप्रनिवर्गैः षडंगकं मायायां मातृका
दे विन्यसेत्तां पकसन्नमः मुनिः शक्तिः समाख्यातो गायत्रं छन्द उच्यते देवता जगतामादिर्मातृका भुवनेश्वरी षड्दीर्घयुक्तमायान्त
वर्गैः प्राग्वत्षडंगकं श्रीयुतां मातृकां न्यस्येद्विधिवत्परमेश्वरि मुनिर्भृगुः समाख्यातो गायत्रं छन्द ईरितः वर्गैः प्रोक्तैर्वर्गैस्तु षडं
गकं कामबीजयुतां न्यसेन्मातृकां कमलेक्षणे सम्मोहनो मुनिश्छन्दो गायत्री देवता प्रिये सम्मोहिनी समाख्याता देवता वि
श्वमोहिनी दीर्घयुक्तेन कामेन युतैर्वर्गैः षडंगकं मायालक्ष्मीस्मरारूढां मातृकां विन्यसेत्प्रिये प्रपंचयागकर्मार्थवसतेयुक्ति

वि०
ए०व०
व०
५८
46

भुक्तिदं पंचमंत्रमयं सर्वसिद्धिसंपत्प्रदायकं महागणपतिर्वादौ सऋषिश्छंददेवतं सांगस्यास्य स्मरवर्णाध्यात्वातन्मंत्रमष्टधा
जपेद्गणपतेर्बीजं सऋषिश्छंददेवतं चत्वारिंशाच्चत्वारि तिथ्येव प्रजपेत्ततः सकृद्गणपतेर्मंत्रं जप्त्वा वैदिकमप्यथ मालामंत्र
चतुर्वारं सकृच्छ्राघ्यं जपेत्ततः मातृकां विन्यसेत्प्राग्वत् षष्ठ्यादिसहितां प्रिया स्वराहि सप्तवर्गस्तु ग्रहानसमपविन्यसेत् मुखेबाह्वोः
पादयोश्च जठरे हृदये क्रमात् तारो माया च हंसश्च सोऽहं स्वाहेति वै मनुः प्रपंचयागमंत्रोऽयमष्टार्णः समुदीरितः प्रपंचयागमंत्र
स्यास्य ऋषिर्ब्रह्मा समीरितः परमाद्या समाख्याता गायत्रं छंद ईरितं महः परं समाख्यातं देवता चिन्मयं प्रिये त्र्यक्षैर्बोधितमित्यं सर्व
व्यापि निरंजनं विलोमजैः पंचवर्णैः सांईहरिहरान्तरैः प्राग्वद्धर्गावसानैश्च स्वाहामायादिकैः क्रमात् षडंगानि प्रकुर्वीत जातियु
क्तानि मंत्रवित् वेदादिमायया युक्तं तदन्वादीन् क्रमतस्ततः मंत्रेणाथ समुच्चार्य होमं कुर्यात्समाहितः प्रपंचयागनामायं होमः
सर्वसमृद्धिदः अकारादिस्तु शांतांतः प्रथमोऽत्र मनुर्मतः शांतांते च हकारयोर्द्वितीयो मंत्र उच्यते तृतीयोपि समाख्यातो सका
राकारबिंदुभिः सकाराकारसंयोगाद्द्वितीयषष्ठात्मको भवेत् चतुर्थोऽपि च सोंकारहकाराकारबिंदुभिः इहत्रयोगोद्धृतात्र मुनिर्व
नर्निगद्यते श्रेष्ठार्थवाचिकं प्रोक्तं परं ज्योतिश्च देवता स्वर्गार्थे ह्रुतिश्लाघ्याय मात्मार्थोऽपि तथा भवेत् हाकारार्थोऽपि परास
र्थः सर्वतोभावतस्ततः स्वर्गात्मनो स्वरूपं याव्याप्तं तेजः परं परा स्वाहाकारेण चाख्यातं ऊर्ति यः संसमीरितं तेजोरूपं तु पश्चात्समशा
हनं तदुच्यते अहंपदेन चात्मापि द्वयोरैक्यं ततो भवेत् सोऽहं मंत्रे विधानेन हकारोहंवदेत्ततः स इत्यनेन चिद्रूपं सर्वार्थस्यावभासकं
सत्यं व्यामं च निर्लेपं हंसमंत्रो वदेत्ततः चराचरस्य जगतः सारभूतं गुणात्मकं जनकं सर्वलोकानां मायाबीजेन चोच्यते अका
राद्ये मकारांते त्रिभिर्बीजैर्गुणात्मकैः भावसत्वं तु यत्कुर्यात्प्रणवार्थः स उच्यते ह्रस्वात्तु ईश्वराग्ध्यः स्यादनिष्टं मंत्रविनाशयत्
मंत्रे तन्महः प्रोक्तं वर्णैर्हरिहरैर्ध्रुवं प्रपंचयागमंत्रोऽयं प्रपंचस्यादिकारणं प्रपंचयागश्चाख्यातो नाम्ना सोयं न तु यः कृतः अंगोंगिर्व

लेनैङ्ग्ऐँह्रीँमोत्रह्रिविधोमतः अकारादिस्तुसंयोज्ययथापूर्वंविधानवित् ध्यानेष्टुमारकोक्तेषुम्यसेदष्टोत्तरेणतु सायकैंद्रःस
मुद्रान्यापंचाप्याङ्गहारमन्वहं वर्णाःसर्वेत्रविज्ञातानावाह्यत्तानेंद्रियात्मका प्रत्येकेंद्रियसंख्याह्यजगद्व्यापमतस्तैः परस्परतंत्रे
लोकेन्योतिरेशेतुयद्भवेत् यस्मिन्ब्रह्मानलेहोमोब्रह्मस्तैर्मेविभिस्तुयः कृतेंद्रियातिमेयेःसम्पद्यत्रतुभिस्तप्रवर्त्तते ब्रह्मात्मकह
विईवैस्तहिदोब्रह्मर्णिपेणे वर्णानांभेदतोभिन्नमित्याशोशिथिलतांगते शरीरेचर्मसत्रद्वंयेणानाभिनसंभृतं मेदोमज्जास्थिसं
युक्तेगतरवत्वेनसंमते ब्रह्मानलेमहाहस्तस्थेसर्वव्यापेनिरंजने योनुहोतिकृतीमंत्रीगुह्यात्मासहसानिधिः अशेषमंत्रसंजापे
ध्यानेपूजनकर्मणि अधिकारीसएवस्यान्नेतरःफलभाजनं केवलोपिचविहितःकलादिकेशवादिकः श्रीकंठाद्यैश्चसंयु
क्तोमायाबीजसमन्वितः लक्ष्म्याद्यकामबीजाद्यैर्बीजत्रययुतोपिच प्रपंचयागसंयुक्तादशन्यासाःसमीरिताः वांछितार्थप्रदाःसर्वे
सर्वमंत्रेषुकल्पिता एतेषुश्रेष्ठत्राख्यातःप्रपंचाख्ययागकः ज्ञानदःशुद्धिदश्चाथसर्वसंपत्करस्तथा विशेषतोग्रहेत्रदप्रपंचज्ञा
नेनाशकृदिति प्रपंचयागमंत्रेणयथाहोमोविधीयते यद्यद्ध्येयस्तथातानियदाप्यलभ्यतेबुधैः एतत्सर्वविधानेनकथयामिय
थातथं उक्तेनैवविधानेनगाणपत्यावसानकं श्राज्येनजुहुयान्मंत्रीतद्धदेकाकृतिकृतेन् प्रपंचयागमंत्रेणाहुतेनैवततःपरं व
टोदुंबरसंभूताःपर्णप्रयाःपिप्पलस्यच पर्जदीप्ततःसमिधस्तिलसिद्धार्थहविराज्यानिचक्रमात् एतद्द्रव्याष्टकेप्रोक्तेकृनेदेतेनमंत्र
वित् दशायुतंविधानेनतदर्द्धमथवाल्पयः यथाभिलषितान्भोगान्भुक्त्वासहस्रदोहिमः देहांतेमुक्तिमाप्नोतिमुनिभिःप्रार्थितांततः
चोरशत्रुग्रहव्याधिसर्पराजस्सदोषयुत् चतुःशतंतदर्द्धंवातदर्द्धंवाकृतेमते तत्रदोषानुसारेणहोमसंख्याप्रवर्द्धयेत् रविसंख्यस
हस्राणिकृनेद्रव्याष्टकेनयः एतद्द्विगुणितस्याथद्विगुणितमेववा भूतावेशग्रहावेशजूर्यादीन्सविनाशयेत् शाक्तोक्तक्रमभं
गेनजपपूजादिकृत्तुयः स्मृतिभ्रंशोभवेत्तस्यहोमंद्रव्याष्टकेनसः सहस्रसंख्यंकुर्यात्तस्यैवाभवतितत्क्षणात् प्रत्येकंद्विसहस्र

वि.
शी.च.
च.
४०

योऽऊनेइत्याष्टकेनतु अथयस्यांविस्मृतिंचप्रापदोषमनाशयेत् इत्याष्टकंत्रिमध्वक्तंललमानेऽऊनेत्तुयः प्राडभूतेनमहतानस्य
स्पर्शेणगानत्तगात् हेवैंद्रस्यमहालक्ष्मीःस्थिरात्वद्धतराभवेत् ललेलक्षार्ढकेवाथमधुत्रययलोलिते इत्याष्टकेऽऊनेघोवेवस्य
त्रयमध्यतः त्रैलोक्यंसकलेतस्यवशेतिष्ठतिनान्यथा वश्यादिस्याथनेप्रोक्तेऽऊनेइत्याष्टकेनयत् क्रासहृद्यादिकेहोमेजातो
यात्कार्ण्यगौरवात् पुष्टेस्लिलैस्तुयोलक्षंहोमंकुर्ण्याद्यथाविधि महापापानितस्याशुप्रलयंयांतिनान्यथा लक्षकमलहो
मेनमहालक्ष्मीःप्रजायते हविषापुष्टिदोहोमोयवहोमोयशस्करः मालतीपुष्पहोमोपिसर्ववश्यप्रदोभवेत् सामुद्रलवणं
ऽऊत्वातथावश्यंप्रसाधयेत् अथशालिसमुद्भूतांस्तण्डुलान्सूक्ष्मचूर्णयेत् मधुत्रयसंयुक्तंतच्चूर्णेनैवसाधकः साध्यप्रतिकृतिं
कृत्वासम्यक्तांएक्ष्यतांस्पृशन् प्राणस्थापनमंत्रेणजपेत्साष्टशतंत्वतत् विभज्यजुऽऊयात्मंत्रीतांन्यासक्रमतोनिशि सप्तरात्रप्रकु
र्वाणोनरंवास्त्रियमेववा वशीकरोतिकटितिनात्रकार्य्याविचारणा सामुद्रलवणस्यापिप्रत्तलास्याःफलमीदृशं वर्णौषधिवि
पक्केनपंचगव्येनपूरिते चुल्यांसंस्थापयेद्वश्याहफ्रींकुंभेप्रदीपयेत् प्राडभूतेपुनस्तस्मिन्नष्टाग्नौजुऽऊयाद्धृतं अष्टोत्तरशतंमंत्री
भस्मितेपतितेचयत् तावत्संख्यंचसंजप्यगृह्णीयात्सर्वसिद्धिदं भस्मनाक्षारलेपाच्चतिलकक्रिययातथा मस्तकेधारणात्स
घःसर्वेनश्यन्त्युपद्रवाः भूतप्रेतपिशाचादिविषरोगादिनाशनं सर्ववश्यकरंपुंसांश्रीसौभाग्यजयप्रदं सहस्रसंख्यकोहोमा
त्तदानीगुरवेवुधः पलेपलार्द्धकेवापिदद्याद्धेम्नावरस्यच कल्पहृत्वायथादेवालभतेवांछितंफलं प्रपंचमात्रतोप्येवंसाधको
भीष्टमप्नुतइति अथैवंमातृकाविद्योपासकानामत्रविद्योपासकानांप्राणाग्निहोत्रविधिरुक्तः कालीमते तथा· प्राणाग्नि
होत्रंवक्ष्यामिसर्वसिद्धिप्रदायकं हितार्थंसर्वलोकस्यमंत्रिणाचविशेषतः कृतपद्मासनःसर्वंसकलांगःशुभासने उपविष्टः
प्रसन्नात्माप्राङ्मुखःस्थितमानसः भुवनेशीहिकारेणसत्वरूपेणलांछिते मध्यमस्यनदीयेनवामादिरजसाहृते रेफेणतम

४०

साचैवं वेष्टितं च त्रिकोणकं सर्वरत्नमयाद्यस्ति मूलाधारं विचिंतयेत् मध्ये प्राच्यां प्रतीच्यां च कौवीर्य्यां दक्षिणे तथा तस्मिन्नेवसमे पंचसम
वेत्कुंडानि मंत्रवित् सर्वदाज्वलदग्नीनि स्तीयकार्य्यप्रसिद्धये आवसथ्यं च सभ्यं च तथा चाहवनीयकं अन्वाहार्यं पुनः प्रोक्तं गार्हपत्यं भवे
दिति मध्यादिक्रमतस्त्वेवं नामतो मूनि चैव हि सभ्यं ज्वालिनि दीप्तानादिज्ञानरूपाग्निरंजनात् मूलप्रकृतिरूपाच्च कल्पादिस्त्वग्निरंजनात्
ह्रादशांतस्थितात्सर्ववर्णहोतुः परात्मनः निर्गता मातृका मंत्री सत्त्वधा निष्पदरूपिणी प्रतिलोमक्रमाद्धिमे के कान्वनेनाधिया होम
येत्तेषु कुंडेषु ज्वलदग्निषु देशिकः सुक्तमारक्तप्रख्याः ह्लादयः पंचवर्णकाः पंचयोनाभवेत्सैव वर्गा मेदा भास्व्रूषादिकाः नीलवर्णा
श्च माघास्तनाघा विद्रुमसन्निभा नादयो वक्रसंकाशास्ता वै ततः परिकीर्तिताः पुष्परागत्विषश्चातः कोकाः वैडूर्य्यवर्णकाः ग्रहलास्त
मुक्ताभा माणिक्याभास्ततः परे नवरत्नमया ह्येते नववर्गाः प्रकीर्तिताः केतुर्बुधः शुक्रो मंदो राहुस्तु बुधपश्च भार्गवो भौम चंद्रौ च भा
स्करो नवकीर्तिताः नववर्गाधिपा ह्येते रत्नानामधिदेवताः होममेवं विधानेन कुर्य्यादेनुदिने बुधाः पंचाशत्संख्ययाते स्युः समताभुव
नत्रये स्वर्गं वस्वादिकैः राज्ञामाभाव्य च ततः शुभोदयाः येवर्णा यत्र रूयंते तान्हेवक्ष्मि सांप्रतं सर्वतेकेवलं तस्तु पंचवर्गातिकल्पस्तथा षो
डशस्वरं चेदीशानं वर्ष्ये आश्रुतः परे दशांतविधिविवलं कुंडश्चाचसथ्याकुंडे कुनेत् परांवाजीन्द्ररीयश्च वर्गाणां चतुरीयकान् मस्तकं च
हृदयं चाप्यमवेशं दशाष्यमून् सभ्याख्ये जुहुयात्कुंडे मंत्रवित्तदनंतरं लकुलीशं च तत्षष्ठवर्गाणां च तृतीयकान् सद्योतस्त्याणु
कं चापि वामने त्रंवशी क्रमात् सज्जुहोतु यथान्यासे कुंडे आहवनीयके यःसप्तमद्वितीयो च वर्गाणां च द्वितीयकान् भौतिकांतानि
धीशान्यास्तूत्म संज्ञमनंतरं अन्वाहार्याभिधे कुंडे वर्णानेतान्हुनेत्क्रमात् वायुषष्ठं च वायुं च वर्गाणामाद्यांश्च पादिकान् अधुनं च क्रिया
चापि नारायणमिमान्दश गार्हपत्याभिधे कुंडे हुनेन्मंत्री समाहितः वर्णहोमः क्रमेणैव यथावत्परिकीर्तितः आकाशेन समं सर्वं
शाहजातं तु मंत्रवित् आवसथ्याभिधे कुंडे जुहुयात्तदनंतरं वायुनातर्गुणं सर्वं वह्निना पाश्चिमे मतः रूपं कुंडे हुनेन्मंत्री पयसार

48

समेचयं उत्तराख्यकुंडे दक्षिणेन तदनंतरं पश्चात्सर्वांगं पंचमंत्रविज्ञकुण्डाहुती प्रलयानलसंकाशप्रज्वलदग्निषु अहर्निशं होमं कुर्वी
तकुण्डेषु मातृकावर्णसंयुतं निस्पन्दरूपपरानंदचिद्रूपात्मा प्रजायते ध्रुवमायादिके होममजपांतं तु सर्ववत् पंचाशत्संख्यमातृकात्वा
न्यस्तावयथाविधि जीवन्मुक्तो भवेन्मंत्री चिरंजीवी च जायते तेजसा सूर्यकल्पासौ कलाहतो वशो भवत् ग्रंथास्यार्थः तत्र बद्ध
पद्मासनः प्राङ्मुखो महासने समुपविश्य प्राणायामकलनेन स्वमूलाधारे भुवनेश्वरीबीजमंत्रस्य सत्वगुणात्मकेन हकारेण कोणमध्य
प्रदेशं तमोरजोगुणात्मकेन वामात्रिकोणे ईकारेण तु तत्तमोगुणात्मकेन नदीपरेफेणावेष्टितं त्रिकोणमग्निमंडलं पूर्वं निर्ऋतिवायव्य
गतात्मकं त्रिकोणं नियतस्तादृशं मूलाधारं विचिंत्य तस्मिन्मध्ये पूर्वपश्चिमोत्तरस्थेषु आवसथ्यसभ्याहवनीयान्वाहार्यगा
र्हपत्याख्यानि पंचकुण्डानि ज्वलदग्निशिखासमाकुलानि वांछितार्थप्रदानि संचिंत्य सर्वतेजःप्रकाशप्रतिबिंबहेतुभूतानवच्छिन्न
चैतन्यात्मकान् सकलवर्णाकारेण शब्दब्रह्मात्मकस्वप्रकृत्यात्मनो नादघोषात् स्थितान् कलानां अग्निशिखास्फुरत्कुहरके षु कुण्डे
षु स्वक्रमेण वर्णान्मनसा जुहुयात् तत्र वर्णानां स्वस्ववर्णवर्णितानामाह स्मरेति रक्तानामपि देवतात्वेन ग्रहानुपदिशति॰ के
वलित्यादि प्रशस्ततमयत्वेन ध्यातानां स्वस्वसमानवर्णानां होममाह होममिति॰ पंचकुंडेषु पंचाशद्वर्णानामेकैकस्मिन्कुंडे होतव्या
न्वर्णान्दर्शयति॰ संवर्तकमित्यादिभिः संवर्तकः क्षकारः तस्य षष्ठः प्रतिलोमेन शकारः पंचवर्गांतिकाः विलोमेन मनणञङा षो
डशस्वरः अः अंटीशः पकारः अंधीश ऊकारः एतान्दशवर्णानावसथ्याख्यकुंडे जुहुयात् पन्नालकारः वाजी भौयावका
रः वर्गांत्रीयका विलोमेन भयफज॰ धाः मस्तकं च अः लृकारः प्रथमेश उकारः एतान्दशवर्णान्सभ्ये जुहुयात् प्राकुलीशो ह
कारः स्तनश्रेष्ठो लकारः वर्गाणां तृतीयकाः बदडजगाः सद्योजातश्च ओकारः स्थाणुको ल्हस्वरः वामनेत्र ईकारः एतान्दशवर्णानाहव
नीये जुहुयात् वायुषष्ठः षकारः वायुर्यकारः वर्गाद्याः पतटचकाः अधरऐकारः क्रियाऋस्वरः नारायण आकारः एतान्दशवर्णा

नार्हपत्ये जुहुयात् इति होमक्रिया होमप्रकारश्च ॐ ह्रीं लें हंसः सोहं स्वाहा इत्यादिक्रमेणैकस्मिन्कुण्डे प्रत्येकमन्त्रं पुनः पुनर्जुहु-
यात् तत्प्रकारस्तु आवसथ्ये तकारं आहवनीये हकारं अन्वाहार्ये सकारं गार्हपत्ये षकारं पुनरेवं पुनरेवं क्रमेण शकारादि अकारा-
न्तान्वर्णान् संच पंच जुहुयात् अथात्र अग्निहोत्रे इति श्रुतेः परिशिष्टप्रकारः सर्वथात्र ब्रह्मरूपेण ध्यातव्यः अथैवं कुर्वतां साधका-
नां भोजनकाले कर्तव्यप्राणहोमाग्निमाह उत्तरतन्त्रे प्रत्यहं विधिना तेन भोजनं कुरुते यदि गार्हपत्यादि कुण्डानि तदा प्राणा-
दि वायवः उदरे कुण्डनामानि सप्त मीमहितानि तु प्राणादीनां च नामानि सप्तमन्त्रं समुद्धरेत् हिरण्यानन्तरं वर्णा गगनानन्तरं तथा
रक्तान्ते कृष्णशब्दान्ते सुप्रभाते तथा भवेत् शुचयः पदमाभाष्य पावका इति चोद्धरेत् अग्निं विहृत्य शब्दान्ते आत्मानं च ततो वदेत्
उपचर्य्यपदं पश्चाद्धवींषि पंक्तिमुद्धरेत् पुनरूर्द्ध्वपदं चाथ पंक्तिमूर्द्ध्वं समं वदेत् गच्छन्तु वह्निजायान्तान्यं च मन्त्रान्समुद्धरेत् अहं
वैश्वापदं पश्चान्नरो भूत्वा पदं वदेत् गच्छन्तु वह्निजायान्तान्यं च मन्त्रान्समुद्धरेत् अहं वैश्वापदं पश्चान्नरो भूत्वा पदं वदेत् जुहो-
म्यते पदं पश्चात्सुतृप्तिं पदं चरेत् पंचात्मे ते पदं ब्रूयाद्ध्यानेन पदं वदेत् स्वाहान्तं सर्वमुक्त्वा तु ततः सम्पर्क्यं तमादरात् तूष्णीं
होमं विधायाथो संस्कृतान्नेन मन्त्रवित् अमृतेत्यादिमन्त्रेणापोशानं तु चुलुकोदके आचम्य विधिना पश्चात्कुर्य्यादाचमनमाचरेत् मूलाधा-
रं समारभ्य हृद्देशान्तावधि स्मरेत् जीवात्मानं जगद्व्याप्तं नित्यमेवमनन्यगः प्रकृतिस्थे शुभं शान्तमाद्यन्तरहितं परं हवनीये न सुहृदेन कु-
ते नापि संतर्पितं एवं गलन्तं पात्रे च पंचाशद्वर्णाभिषिंचितं भुक्त्वा हविर्कृतं मन्त्री सज्जलं तच्च वह्निकः प्रातःसायं च कुर्वाणो मन्त्री प्रा-
णाग्निहोत्रकं गर्भस्थितिं भवक्लेशं न विन्दति कदाचन अस्यार्थः तत्रादौ प्राणादि पंच मन्त्रा उच्यन्ते गार्हपत्येत्यादिभिः अयमर्थः गा-
र्हपत्ये प्राणे हिरण्यवर्णाः शुचयः पावकाः अग्निं विहृत्यात्मानमुपचर्य्यां हूं गच्छन्तु स्वाहा अन्वाहार्येऽपाने गगनवर्णाः शुचयः पावकाः
अग्निं विहृत्यात्मानमुपचर्य्योपो गच्छन्तु स्वाहा आहवनीये व्याने रक्तवर्णाः शुचयः पावकाः अग्निं विहृत्यात्मानमुपचर्य्यंतिष्यगा

वि·
ली·व·
चं·
५९

59

ह्वेतस्वाहा·सम्पुटदानेन स्वसुवर्णाः शुचयः पावकाः अग्निं विहृत्यात्मानमुपचर्याथ हुत्वा यथाविधि अपरागाद्धुत्स्वाहा एभिर्मन्त्रैः पञ्चाहुतीः
पञ्चकुण्डेषु हुत्वा गार्हपत्याहार्याहवनीयसभ्यावसथ्येषु प्राणापानव्यानोदानसमानेषु हिरण्यगर्भक्रमसत्वस्वप्रभावर्णाः शुच
यः पावकाः अग्निं विहृत्यात्मानमुपचर्य्याग्रहे वैश्वानरो भूत्वा जुहोमि त्वं च तद्विधिपूर्वासेवविधानेनाहुत्वा यथाविधि कसमस्थाद्धुतस्वा
हेति गार्हपत्याहार्याहवनीयसभ्यावसथ्यानां यमशशिवरूपाणां मध्यमानि स्थितानि मिश्चित्सर्वावदानेनाधिकपरिमाणे
नावदानेन हुत्वा पश्चादग्निपर्यन्ते होममपि याभुक्त्वा अमृतापिधानमसि मन्त्रेण चुलुकोदकं प्राश्य प्रक्षाल्य च मनेन कुर्यात् एवं कुर्वतः
फलमाह प्रातःसायमित्यादि· प्रपञ्चविन्दुविनिर्गतामृतधारया समासिक्तमकारविनिर्गतचन्द्रमण्डलहृदयरूपेण विसर्गं ध्यात्वा
नाभ्यां प्रथमतरानीडतेजो विलसिताभ्यां समस्तवर्णामकारविनिर्गतामृतधारया समासिक्तविन्दुभ्यां नाडीमार्गेणाननः सकल
शरीरमापूर्य्यावस्थिताभ्यां रोगाः सर्वे बाधिता भवन्तीति प्रथकादिमते प्राणाग्निहोत्रविधिस्तत्र श्रीनेत्रतन्त्रे· ततः स्तैः परास्त्रैः स्तुहो
मैः सिद्धिं शृणु प्रिये स्वमूलाधारके वह्नौ कुण्डलिन्यग्रगामिनि वाच्यवाचकरूपेण प्रपञ्चे जुहुयात्तथा येनावयोः समो देवि ज्ञायते
हवनेन च तद्विधानेवदप्याद्य प्रभो सम्यक्क्रमाधुना आधारे वह्निसंस्थाने कुण्डलिन्याः स्थितिं ततः तद्रूपेन क्रियां सर्वं वदमे विस्त
देवप्रभो शृणु वक्ष्ये विधानं ते समस्तविस्तरतोधुना प्राणाग्निहोत्रविधिं ति यत्र याच्छ्रूयते परं यज्ज्ञात्वा वनिता गर्भे न प्रयाति निरोधुवं य
द्यथा या स्वहितमनस्यापेत्तनिर्वहं यन्मनः क्लेशविश्रान्तिः स्यान्निःशेषकल्मषं सुखोपसंदर्शगोविश्वमयं विदेह्य वेदनात् स्वेच्छा
क्रमे स्वमाविलेषषट्त्रिंशत्पटलेस्फुटं प्रदर्शयेतेन तत्त्वमवर्णियामिच किंचन नित्यानित्योदिते मूलाधारसमध्योस्ति पावकः सर्वेषां प्रा
णिनां तद्धृदये च प्रभाकरः मूर्ध्नि विद्युत्स्वरं आधश्चन्द्रमाश्च व्यवस्थितः तत्त्रयात्मकमेवस्यादाधानित्याद्विखण्डकं तेषां त्रयाणामे
कं तन्मनसा भावयेत्तथा गमागमाभ्यां तेजोभिस्तेषाम स्यान्यजैः शिवे तथासमिद्धं तत्तेजस्वयं तद्धाथतन्मय विश्वविकल्पविधुरं

५९

भावयेदद्भुतं कृतं तेषां त्रयाणां वर्णानां प्रागुक्तानां क्रमेण वै । द्वाभ्यामन्यतमं कृत्वा पुटितं जप्याच्च तैः पुटिता भानुसंख्यैर्णैः स्व
र्णमात्रेण कृतैः क्रमेणउलीमुखमार्गीग्रीज्जुकृयात्रिष्ठलापायः वह्निभानुपुटैस्तद्वा चाद्यैलहेतुनेत्क्रमात् चंद्रभानुपुटांतस्थैर्वं
र्णमौर्णैर्जुकृयात्तथा भानुचंद्रपुटांतस्थैर्वर्णमौर्णैर्जुकृयादपि चंद्रवह्निपुटांतस्थैर्वापि तद्धेतुनेत्रैस्तैः तेषां तेषां प्रातिलोम्यात्षोडशानां
नेदपि एवं द्वादशधा प्रोक्तमन्त्रैः स्याडदीरितैः कृत्वा तद्वाच्यमखिलमथरूपं चतैः समं तेजस्त्रयात्मकं रूपं स्याद्दावयोरपि तद्वपुः
अस्यापि वा वयो विद्यागृहीतानि वर्णानि वै नान्यस्य देवतादेवसमानीच्छावशानि च अथ कादिमते कालीमते मंत्रोद्धाराः सप
त्रिवर्णाणां सावर्णानां मंत्रोद्धारः क्रमेण प्रपद्यते तत्रादौ भूतलिपि तत्राक्षिद्रुमारस्वतंत्रे अथ भूतलिपिं वक्ष्ये सुयोगाख्यामतिदुर्ल
भां सारस्वते महातंत्रे गोपितां चातिसिद्धिदां विशेषैः सकाशाद्यालब्धात्सुन योगांछितफले लभितेसकले देवि किं वक्ष्ये न सर्व
दा कृत्वा नां पंचकं वर्गम् आदितः परिकीर्तितः द्वितीयः कथितो देवि शिवाद्यापश्चतुरात्ववराः एवं व्युवकंचतुपशस्तृतीयः सप्रकीर्तितः
वर्गस्यापि घटस्तीयो यास्य तृतीयैः क्रमादमी पंचवर्गा वैतशांतभृगुभिर्नवमो मतः नववर्गात्मको मंत्रो हि चत्वारिंशद्दलैः वर्णाना
मादिसोवर्णाश्रीकंठोद्ध्यां हि एवान्विताः वर्गास्त्वा वालसंयुक्ताः क्रमेण कथिता अमी एवं व्युवकंत्रुयशवर्ग वर्णाम ताः क्रमात् वर्गो
द्वितीयो भूहीनो वायुभूवियतोंतिमः नवानामपि वर्गाणां देवताः कथिताः क्रमात् विरंचिविष्णुरुद्राकाम्याक्षिनेयो प्रजापतिः
लोकपालाः सक्रियादिग्जयः परिकीर्तिताः ॥ इति श्रीविद्यार्णवे चतुर्थः श्वासः ॥ ४ ॥ ऋषिस्तु दक्षिणामूर्तिर्गायत्रं छंदईरि
तं सरस्वती देवतास्य गादिता विश्ववेदिना ओमादिवर्गषट्कैः स्याज्जातियुक्तैः षडंगकैः आद्यवर्गद्वयस्याद्यनवर्णान्नवमुच्यते
आद्यावाद्विद्या नवनाभिः ऋङ्क लेषु सर्विंदवः नादेशः स्यादपि वेसम्यक् त्वयान्क्रमवशात्सुधी तृतीयवर्गाद्यद्यर्णान्समेत्य डादि पंचवस्
सु वेषु पंचवर्गाणां नेषु ष्वप्रविन्यसेत् तद्विन्यासे विसर्गांतान्विंदुसर्गांतिमा विद्यतो आदिद्वितीयकोपांत्यप्रोतमध्यक्रमाद्यसे

वि॰
०.व.
पं॰
५॰

50

त् सृष्टिषु क्रमगान्मसत्त्वं हृत्स्थं विंदुसंयुतान् ध्यानमस्य प्रवक्ष्यामि देवेशि शृणु निश्चिते आस्यं तं यं भूतमयं प्रवदंति मनीषिणः
लेपितुमे चिहीजेविंदुनादाक्रांशिवं विश्वभराहारैः श्यामासमूहैः सकलदिग्भागस्थविजृंभिते जलवर्णदलवातेनाछादित
जगत्त्रये कृशानुवर्णकुंकुमैस्सर्वतोमेदिनीरस्वरभूरुहे रत्नांकुरैर्विवस्वत्सुभपवनाहरणशोभितैः ऊर्ध्वमेदिनीपर्यंतं चस्वकीयतनुमस्थिये
विषदत्वरसमरूपफलैरानतं सविके सर्वभूताश्रयं नित्यं परामृतमयुद्भवैः संचितेपरमेशानिदेवीवागीश्वरीपरा निगमागमस
स्कृंमसमुन्नतिस्तुशोभिते शिवशाक्त्यात्मकच्छायांसमाश्रितजगत्त्रये यमाश्रित्यमुनीन्द्रोयातिवांछितार्थान्नपेदिरे एवंभूता
शिवृत्सम्मूलेतत्त्वरपंकजे वागीश्वरीस्मरेद्देवींसकलेष्टफलप्रदां ॐ दामासामुरुकुचयटाशोभिचंद्रार्द्धमौलिं हस्ताभोजैर्वर
जपवटीपुस्तकंपुकपालं बिभ्राणांतां मधुमदलहितकलायुग्मनेत्रांदेवीं ध्यायेल्लिपितनुयौवनप्राप्तशोभां इति ध्यात्वा महे
शानि हृदि देवीमनन्यधीः मातृकाक्षं यजेत्पीठं श्रयहसाधकः शिवे वर्णपद्मं महेशानि मूर्तिमूलेन कल्पयेत् तस्यामावाहयेद्वा
शीं यजेदावरणैः सह षडंगानि यजेन्मंत्री केसरेषु पुरोक्तवत् अंबिकाद्यायजेत्पश्चात् हंसमात्रगणश्चतद्दले अंबिकावामभावाद्रौद्री
शुमात् स्त्ततायजेत् अष्टपत्रे महेशानि तत्त्वहिः षोडशच्छदे करालाद्यायजेद्वक्त्रं वसमारणस्तुषोडशः करालीविकरालीच
रतीयोमासरस्वती श्रीर्दुर्गेषाचलक्ष्मीश्च श्रुतिःस्मृतिर्धृतीरिताः कृतिश्रद्धाचमेधाच मतिः कांतिरुदीरिताः आर्य्याचषोड
शीप्रोक्ताः खड्गखेटकराहिताः श्यामाश्चस्मेरवदनाः सर्वाभरणभूषिताः विद्याक्षीपुष्टयः प्रज्ञासिनीवालीकुहूः पुनः रुद्रवी
र्य्याप्रभानंदा स्पाराषाएह्रुदिदाशुभा कालरात्रिर्महारात्रिर्भद्रकालीकपालिनी विकृतिर्दंडमुंडेन्यासेंदुखंडाशिखंडिनी
निशुंभशुंभमथिनी महिषासुरमर्द्दिनी इंद्राणीचैवरुद्राणी शंकरार्द्धशरीरिणी नारीनारायणीचैव त्रिशूलिन्यपिपालिनी अंबि
काह्लादिनीचैव हाविंशत्युक्तयः स्थिताः पिशाचास्याश्चकरहस्ताः सरक्तांबराभूषणाः पिंगलाक्षीविशालाक्षीसमृद्धिर्वृद्धिरे ५

वच श्रद्धास्वाहास्वधाभिख्यामायासंख्यावलंतथा त्रिलोकधात्रीसावित्रीगायत्रीत्रिदशेश्वरी सुरूपाबहुरूपाचस्कंदमाताच्युतप्रि
या विमलाविपुलापद्मादक्षिणीपुनरारुणी प्रकृतिर्विकृतिःसृष्टिःस्थितिःसंहृतिरेवच संध्यामतिःसतीहंसीमर्दकीपरदेवता दे
वमाताभगवतीदेवकीकमलासना त्रिमुखीसप्तमुख्याताસुरासुरविमर्दिनी लंबोष्ठीचोर्ध्वकेशीचबहुशीर्षासकोदरी रथरे
खाकृयापश्चात्कृशिरेखाकृयापरा गगनेरेखाचपवनवेगाचतदनंतरं ततोभुवनपालाख्याततःस्यान्मदनातुरा अनंगानंगम
दनातथैवानंगमेखला अनंगकुसुमाविश्वरूपासुरभयंकरी अक्षोभ्यासत्यवादिन्योवज्ररूपाशुचिव्रता वरदाख्यावागीश्वा
चतुःषष्टिःसमीरिताः चापबाणधराःसर्वाज्वालाजिह्वाःसमीरिता दंष्ट्रिणःस्त्र्यार्ध्वकेशपश्चयुद्धोपक्रांतमानसाः सर्वाभरणसंदीप्ताः
पूजनीयाःप्रयत्नतः ततोऽर्च्येलोकपालास्तदस्त्राणिचतद्बहिः एवंभूतांलिपिंसम्यक्जगद्धात्रींयजेत्सुधीः वागीश्वर्यसमंदूःस
नंवर्धतेसस्वैरपि साधकःकृतदीक्षःसम्यमेलतंजपेत्सदा तद्दशांशतिलैःशुद्धैःसिद्धिःसाध्यतेनततः तर्पणादिद्विजांश्चैवतिस्रा
वत्कृत्वातुमंत्रवित् काम्यकर्मततःकुर्यात्स्वगुरूक्तविधानतः जुयाद्युतपद्मैर्बिल्वभागाःसुमंत्राधिपः महालक्ष्मीरुत्पलानांहोमात्सं
जायतेचिरात् ब्रह्मलक्ष्मंशतंनेत्रंकुर्यात्साधकाग्रिये वत्सरेणैवमहतांकवीनामग्रणीर्भवेत् राजिकालवणेऽर्कैस्तावशायेधा
षितःसुधीः अनयाभूतलिप्याचसंपुटीकृत्ययंमंत्रं प्रतिक्रमानुलोमाप्रभजतेनतस्यसिद्ध्यति सुभाषीविषसंख्यातंसम्यक्कुंडलि
नींपरां संगमंध्यायेच्चवर्त्मनास्थानमुत्तमं परमस्ततःस्रावयेत्तामृतंस्विन्नमूलाधारक्रमात् योगिनांखेलयेद्योगःसम्यक्ततःसर्वसि
द्धिदः परमस्तुशरीरंस्तुतेजसाभास्करोपमः ज्ञात्वायंत्रविशेषांश्चकाम्यकर्माणिसाधयेत् इहाघाःओमभूपस्तदपिचषिवबु
क्तानितेस्याहृदंतोमंत्रोयंकर्णिकायाप्राणिभादितः वायोव्योमवर्णोद्दलेषु साध्याख्यावंपुवर्णांत्रिलिखेत्पुटितानासिंहमंसषष्प
देहमादीनस्वयंतमेलजजनभिर्निर्मितेस्वडंशतः वायुनेत्रपुतैःस्त्रोविरतिनयपुनोऽईंनकोपसंशाहोमध्येवायव्यवर्णास्यवनसषुप्रि

वि.
स्ती.व.
पं
५१

51

ताम्यत्रमध्येनसंते स्वांसांमंदोदयेततश्चवनगृहगतंतालपत्रस्थयंत्रेप्राग्रोक्तचाष्टकुम्भादिषु मितिफलदंष्ट्राविंततःसेवरवातं वक्षिक
माकुर्वीतिवदेंद्रयुक्तोमस्कांतोरोगोमपकरणानिरुपंमनुअजमध्ये पत्रेषुवक्षितिदितान्यनलात्तराणिप्राग्नेतिमेचस्सहसामध्यस्तुपोषका
रैतिः अग्रस्थितभुजदलेषुभवामसर्लेलात्ताहस्कंकुमस्कृतेप्रकरोतिवक्ता नासामनुस्वरस्मविंडयुतंवायुमंडे. तोविष्णुविष्णुविष्णु
वन्नतिरेषमध्ये अग्रेवर्णानाम्बुपदितान्शिष्युवेष्युवर्णोपित्रेषुचाप्यवरयुग्वकुणांकयंते. गेडाततेसविंदुविलिखेत्तुचगगेगाएड
योमध्यसेष्यात्यतेकेहस्युतदनुऊपठितान्भूमिवर्णान्यगातन् पत्रांतःसेवकार्थग्रहणशृहयुतंचेदंसोम्यादयेततभूर्जेस्थभूमियंत्रेस्तम
दिविरचितेगेरिकैःस्तंभकुर्यात् इतिभूतलिपिप्रयंत्रकं ग्रथकालीमतेश्रीविद्याप्रकरणं पंचसिंहासनेनान्यत्रततोवैपंचपंचिका षडा
षडायतनविद्याश्च पंचाम्नायास्तथैवच चतुःसमयविद्याश्चश्रीविद्याष्टकमेवच ज्ञातव्यास्तुविशेषेणदेवताभावसिद्धये संप
त्प्रदाभैरवीचततश्चैतन्यभैरवी बालाद्वितीयासर्वसिद्धा कामेश्वरीभैरवीचबालाद्याःपंचदेवताः एवंसिंहासनस्थाश्चसमस्ताःसर्व
सिद्धये संपत्प्रदाभैरवीचततश्चैतन्यभैरवी अघोरभैरवीचेन्याद्वितीयासर्वसिद्धिदाः कामेश्वरीभैरवीचकामेश्वरीभैरवीतथा
रक्तनेत्राभैरवीदक्षसिंहासनेस्थिताः षट्कूटाभैरवीचैवततोवैनित्यभैरवी मृतसंजीविनीचैवमृत्युंजयपराततः वज्रप्रस्तारि
णीचैवकामेश्वरीभैरवीतथाः भुवनेशीभैरवीचदक्षसिंहासनेस्थिताः कौलेशभैरवीचैवततोडामरभैरवी कामिनीभैरवीचैवसौ
म्यसिंहासनेस्थिता प्रथमासुंदरीचैवद्वितीयासुंदरीतथा तृतीयासुंदरीचैवचतुर्थीसुंदरीतथा पंचमीसुंदरीचैवऊर्ध्वसिंहा
सनस्थिता श्रीविद्याचतथालक्ष्मीमहालक्ष्मीस्तथैवच त्रिशक्तिःसर्वसाम्राज्यलक्ष्मयःपंचकीर्तिताः श्रीविद्याचपरंज्योतिः
परनिष्कलशांभवीः अजपामातृकाचेतिपंचकोशाःप्रकीर्तिताः श्रीविद्यात्वरिताचैवपारिजातेश्वरीततः त्रिकूटापंचबा
णेशीपंचकल्पलताःस्मृताः श्रीविद्यामृतपीठेशीसुधासूरमृतेश्वरी अन्नपूर्णेतिविख्याताःपंचकामदुघाःक्रमात् श्री

५१

विद्यासिद्धलक्ष्मीश्च मातंगीभुवनेश्वरी वाराहीतिचसंप्रोक्ताः पंचरत्नमितिध्रुवं अथमंत्रोद्धारा तत्रादौगुरुपादुकाः शिवचंद्र
तलाद्यैर्विन्दुभिः प्रथमाक्षरं आकाशचंद्रसंवर्तमहाकालक्षमांशुभिः वाद्यग्नंनेत्रविन्दुंतैर्द्वितीयंबीजमुद्धृतं तदेववामक
र्णेनतृतीयंबीजमुद्धृतं तदेवदक्षनेत्रेणचतुर्थंबीजमीरितं श्रीपरेतितथापादकेतिसर्वंपदेततः आराध्यसर्वगुरुरुचेनाथ
सर्वगुरुर्गुरुः श्रीगुर्वेयततथानाथवह्निबीजंतृतीयकं आद्यबीजचतुष्कंचश्रीशंभुगुरुशब्दतः प्रथमंतद्द्वितीयाचोक्ताहिती
याद्वितयंभवेत् प्रथमेचतृतीयेचप्रोक्ताचस्थूलपादुकाः तासुपंचकमादौतदेयंसर्वार्थसाधिका खेचरीबीजमुक्तेयंप्रोक्तास्या

मी

त्मध्यपादुका तावत्रययुतेयंतुसंप्रोक्तालघुपादुका तात्रयेश्रीअमुकानंदनाथपदंततः श्रीपादुकांपूजयामितत्कालघुतरापरा
ॐ ऐं ह्रीं श्रीं ह्स्ख्फ्रें ह्सौः हस्ख्रं हसक्षमलवयरां हसक्षमलवयूं हसक्षमलवयरीं श्रीपरपावकसर्वाराध्यसर्वगुरुनाथसर्वगुरु
गुरुश्रीगुरुनाथरहसलक्षमलवयरूं हस्ख्रें हसक्षमलवयरां हसक्षमलवयरूं हसक्षमलवयरीं श्रीशंभुगुरु ५ हंस्ख्रं हसक्षमलव
यरां हसक्षमलवयरूं हसक्षमलचयरीं ५ हस्ख्रं हसक्षमलवयरूं इतिस्थूलपादुका ऐं ह्रीं श्रीं ह्सौः सहक्षमलवयरूं सहक्षमलवयरूं
ह्सौः सहक्षमलवयरीः ह्सौः श्रीपरपावकसर्वाराध्यसर्वमूर्धपरनाथसर्वगुरुस्वयगुरुस्वयंगुरुश्रीगुरुनाथरेहसक्षमलवयरूं
ह्सौं सहक्षमलवयरीं सहक्षमलवयरूं सहक्षमलवयरां श्रीशंभुगुरु ह्सौः सहक्षमलवयरूं श्रीअमुकानंदनाथामुकशक्तिदेव्यंबाश्री
पादुकांपूजयामि इतिमध्यमपादुका ॐ ऐं ह्रीं श्रीं हसख्फ्रें ह्सौः हसक्षमलवयरूं श्रीअमुकानंदनाथ ऐं ह्रीं श्रीं सहख्फ्रें ह्सौः सह
क्षमलवयरीं अमुकदेव्यंबाश्रीपादुकांपूजयामि इतिलघुपादुका ॐ ऐं ह्रीं श्रीं अमुकानंदनाथामुकशक्त्यंबाश्रीपादुकांपूज
यामीतिलघुतरपादुका ॐ ऐं ह्रीं श्रीं श्रीअमुकानंदनाथश्रीपादुकांपूजयामीतिसामान्यपादुका ब्राह्मेमुहूर्तेचोत्थायचिंत
येद्गुरुपादुकां स्वस्थचित्तः स्थिरवपुर्योगमार्गविचक्षणः श्रीगुरोः पादुकामंत्रं ऋषिर्ब्रह्मासमीरितः गायत्रं छंद आख्यातं निष्क

वि॰
ति॰ व॰
पं॰
५२

52

दार्ये महेश्वरि । बीजशक्तीतया यं तैमध्यमं कीलकं भवेत् मोक्षार्थे विनियोगः स्यादृष्यन्यासउदीरितः प्रातः शिरसि शुक्लेऽब्जे द्विनेत्रं
द्विभुजं गुरुं वराभयकरं शान्तं स्मरेत्तन्नामपूर्वकं शुभ्राकयुतसंकाशं सूर्यकोटिसमप्रभं शुक्लाम्बरधरं श्रीमच्छुक्लमाल्यानुलेपनं
वामोरुस्थितया भक्त्या पापघ्नहस्तया प्रेम्णालिङ्गितमानंदामोदमानं गुरुं स्मरेत् अथापरं परगुरुध्यानं कराभ्यां चिन्मुद्रा
समयुक्तकपालेषु दधतीं द्रुतस्वर्णप्रभामरुणकुसुममालेपवसनां कृपापूर्णामामरुणनयनां कुर्वंजटामुखे तां सिद्धौ ये भजनं गुरु
पंक्तिं कृतमितिः अथ गुरुनमस्कारः अज्ञानतिमिरान्धस्य ज्ञानांजनशलाकया चक्षुरुन्मीलितं येन तस्मै श्रीगुरवे नमः अखंड
मंडलाकारं व्याप्तं येन चराचरं तत्पदं दर्शितं येन तस्मै श्रीगुरवे नमः गुरुर्ब्रह्मा गुरुर्विष्णुर्गुरुर्देवो महेश्वरः गुरुः कर्ता च हर्ता च गुरु
र्देवेन मो नमः अथ कुंडलिनीमंत्रः वाग्भवं भुवनेशी च श्रीबीजं तत एव च अस्य श्रीमन्त्रस्याख्यातः कुण्डलिन्याः सुसिद्धिदः ऋषिः शक्तिः
समाख्यातो गायत्री छंद ईरितं चेतनाकुण्डली शक्तिर्देवता च समीरिता वाग्भवं बीजमाख्यातं शक्तिः श्रीबीजमुच्यते हृल्लेखा
कीलकं प्रोक्तं कुण्डलिन्यास्तु चिंतने विनियोगः समाख्यातः सर्वागमविशारदैः बीजत्रयविरहन्न्यासः षडङ्गन्यास ईरितः ध्यानं व
स्यामि कुण्डल्याः सावधानतया शृणु मूलाधारे त्रिकोणे तु सूर्यकोटिसमद्युति प्रसुप्तभुजगाकारां सार्धत्रिवलयस्थितां नीवार
शूकवत्तन्वीं तडित्कोटिसमप्रभां सूर्यकोटिप्रभां दीप्तां चंद्रकोटिसुशीतलां शिवशक्तिमयीं देवीं शंखावर्तकमास्थितां सुषुम्णा
मध्यमार्गेण यान्तीं परशिवावधि ह्रींकारबीजरूपेण चिंतयेद्योगवर्त्मना सिंदूरारुणविग्रहां त्रिनयनां माणिक्यमौलिस्फुरत्ताराना
यकशेखरां स्मितमुखीमापीनवक्षोरुहां पाणिभ्यां मणिपूर्णरत्नचषकं रक्तोत्पलं बिभ्रतीं सौम्यां रत्नघटस्थसव्यचरणां ध्यायेत्परा
मंबिकां कुलगुरुध्यानं मया ते वोक्तं अथ कुण्डलिस्तुतिः शारदायां मूलोन्निद्रभुजंगमण्डलगलद्दिव्यामृतैर्योगैः मतिं संभाव्य स्व
गृहागतां पुनरिमां संचिंतये कुंडलीं हंसेति स्वमनन्तमव्ययगुणं स्वाधारतो निर्गता शक्तिः कुण्डलिनी समस्तजननी च ज्ञेग्रहे सिव

ती यातायांशुनिकेतने परस्त्रवितेनानुभूयस्वयंयाति स्वाश्रममर्ककोटिरुचिराध्येयाजगन्मोहिनी अव्यक्तंपरविंदुमंचितरु
चिंनीत्वाशिवस्यालयं शक्तिकुंडलिनीगुणत्रयवपुर्विद्युल्लताभनिभाः २ आनंदामृतकुंदगंधरभिदंचेंद्रार्ककोटिप्रभंसंवीक्ष्य
स्वगृहंगताभगवतीध्येयानवद्यागुणैः मध्येवर्त्मसमीरणद्वयमिथःसंघट्टसंक्षोभजंयाज्ञस्तोममतीस्वतेजसितडित्कोटिप्रभा
भास्वरा ३ उद्यंतीसमुपास्महेतवजपासिंदूरसांद्रारुणं सांद्रानंदसुधामयंपरशिवंप्राप्तांपरांदेवतां ४ गमनागमनेषुजाग्रिकी
सातनुयाद्योगफलानिकुंडली मुदिताकुलकामधेनुरेषाभजतांकांक्षितकल्पवल्लरी ५ आधारस्थितशक्तिविंदुनिलया
नीवारसूक्ष्माकृतिमानित्यानंदमयीगलत्यमृतस्वधावर्षैःप्रबोधप्रदैः सिक्त्वाषट्सरसीरुहाणिविधिवत्कोदण्डमध्योदिताध्यायेद्रा
स्तरंधुजीवरुचिरांसंविन्मयीदेवतां ६ हृत्पाकेंदुरुभानुविंवनिलयांविद्युल्लताभंपरांबालार्कारुणतेजसांप्रभवतीनिर्भस्यं
तीतमः नादात्मेपरमेद्दुचंद्रकुटिलेसंविन्मयीशाश्वतीयांनीमसरस्वपिंतीभगवतीध्यायेद्दिधांतेजसा ७ वालाशीतनिशाकरप्र
तिभटानीहारहारत्विषा सिंचंतीममृतद्रवेणहसितेनानंदयंतीतनुं वर्णानांजननीतदीयवपुषासंआप्यविश्वंस्थिता ध्याये
त्सम्यगनाकुलेनमनसासंविन्मयीमंविकां ८ मूलेभालेहृदिचविलसद्वर्णरूपासवित्रीपीनोत्तुंगस्तनभरनमन्मध्यदेशामहे
शी वक्त्रेचक्रेगलितसुधयासिक्तगात्रीप्रकामं दद्यादद्यश्रियमविकलांवाङ्मयीदेवतानः ९ आधारंवंधप्रमुखविधिभिःस
मुत्थिताकुंडलिनीसुधाभिः त्रिधामवीजंशिवमर्चयंतीशिवांगनावःशिवमातनोतु १० निजभुवनविवासादुच्चलंतीविलासैः
पथिपथिकमलानांचारुहासंविहाय तरुणनयनकांतिःकुंडलीदेवतासाशिवसदनसुधाभिर्दीपयेदात्मतेजः ११ वीरेरशिव
षट्शीलावविकलातनैर्विर्भक्तैःक्रमात्तांतेराट्टिभिरामवान्स्तहयतैःषट्चक्रमध्यानिमान् डाकिन्यादिभिराश्रितान्यविवि
ताहृल्लादिभिर्देवतैर्भिन्दानापरदेवताविजगतोवितेनुयात्तांमुदं १२ आधारात्कुलहृत्प्रभेदसहितात्तन्निर्गतैर्वीसलवसांभिंदंतीकम

वि॰
शि॰ व॰
पं॰
५३

53

लानिचिन्मयघनानंदांप्रबोधोद्धुरां संत्सब्रध्रुवमंडलामृतकरप्रस्यंदमानामृत स्रोतःकंदलितामभंदतडिदाकारांशिवां
भावये ११ मूलाधारेत्रिकोणान्तरुचिमरुन्निभाभास्वरेविभ्रमंतेकामंबालार्ककालानलजठरकुरंगांककोटिप्रभावं विद्युन्माला
सहस्रद्युतिरुचिरहसद्बंधुजीवाभिरामे त्रैगुण्याक्रांतविद्विजगदुदयलयैकांतहेतुंविचिंत्य १२ तस्मोद्दीविस्फुरंतीस्फुटरुचिर
तडित्पुंजभाभास्वराग्रस्फुरंतीस्फुरन्मागमतुसर्वाणिशिखाभालला टेंदुबिंबे चिन्मात्रास्तत्स्वरूपाजगदुदयकरीभावनामा
त्रगम्यामूलपासर्वधाम्नोस्फुरंतिनिजरूपमारूढकृतोदविंतोरः १४ नीत्वाशंपाशानकैरथोमुखसहस्राबरूपणाज्ञादशोघा
तत्पूर्णशशांकबिंबमधुतःपीयूषधाराष्कृतिं रक्तांमंत्रमयीनिपीयचसुधानिष्यंदरूपाविशेद्भूयोप्यात्मनिकेतनेतनऊ
नरपिप्रोत्थायपीत्वाविशेत् १५ योभ्यस्यत्वनुदिनमेवमात्मनोनित्यंतवबीजेप्यागडरितजरापमृत्युरोगात् जित्वासोस्व
यमिवमूर्त्तिमाननंगः संजीवेच्चिरमतिनीलकेशनीलजालः १६ इतिकुंडलिनीस्तुतिः अथमूलविद्याचिंतनं पंचाद
शाक्षर्यृषिःप्रोक्तोदक्षिणामूर्तिरव्ययः पंक्तिश्छंदःसमाख्यातंपरब्रह्मस्वरूपिणी देवतासुदिताश्रीमन्महात्रिपुरसुंदरी
वाग्भवंबीजमाख्यातंशक्तिस्तार्तीयमुच्यते कीलकंमध्यकूटंस्यात्पुरुषार्थचतुष्टये विनियोगःसमाख्यातःआगम
विशारदैः कूटत्रयद्विरावृत्त्याषडंगानिसमाचरेत् सिंदूरपुंजनिभमिंडकलावतंसमानंदपूर्णनयनत्रयशोभिवक्त्रं आपी
नतुंगकुचनम्रमनंगतंत्रशंभोःकलत्रमभितोस्मियमातनोतु अथकूटत्रयचिंतनं मूलाधारेवाग्भवाख्यकूटंसंचिंतयेद्बुधः
वाग्भवाख्यस्यकूटस्यऋषिर्ब्रह्मासमीरितः छंदोगायत्रमाख्यातंदेवतावागधीश्वरी आद्यवर्णंतुबीजंस्यादंत्यशक्तिःस
मीरिता मध्यत्रयंकीलकंस्याद्धाकिस्थैविनियोगकं ब्रह्मवाग्रूपिणीङेंताविष्णुवाग्रूपिणीतथा रुद्रवाग्रूपिणीङेंतापरवा
ग्रूपिणीतथा शिववाग्रूपिणीङेंताखिलवाग्रूपिणीतथा षडंगंविन्यसेदेनैर्वाग्भवाद्यैःस्वसाधकः शुक्लांस्वच्छविलेपमाल्यवस

५३

नौमि श्रीतांशुखंडोज्ज्वलांधाराधाममन्तगुणांमृणालधवलकलशंविद्यांचदक्षांबुजे विभ्राणांकमलासनांकुचनतांवागेदेवतांसुस्मितां
वंदेवागविभवप्रदांत्रिनयनांसौभाग्यसंपत्करीं हृदयेकामराजाख्येकूटसंचिंतयेद्बुधः कामराजाख्यकूटस्यऋषिःसंमोहनः
स्मृतः गायत्रीछंदआख्यातंकामेश्वरीदेवतास्मृता आद्यवीजंतथाशक्तिर्ह्रींलेखाकीलकंस्मृतं सर्ववर्णावत्ससंकेतवशीकर
णसिद्धये विनियोगःसमाख्यातःसर्वागमविशारदैः शोषणाभिधानाद्वाणायद्रींद्रावणायदंतथा वाणायचतथाक्लींचआकर्ष
णपदंपुनः वाणायस्त्रंवशीकारवाणायचततःपुनः सउन्मादनवाणायपंचवीजानिचोच्चरेत् सर्ववाणेभ्यश्चसत्काषडंगानि
शविन्यसेत् कामकूटादिभिर्मंत्रैर्नमोन्तैरसमस्तकैः वालार्ककोटिसंकाशांस्फटिकाक्षमालांकोदंडमिक्षुजनितंस्मरपंचवा
णान् विद्यांचदक्षकमलैर्दधतीत्रिनेत्रांध्यायेत्समस्तजननींनवचंद्रचूडां ५५ आज्ञाचक्रेशक्तिकूटंचिंतयेत्साधकाग्रणीः
अथास्यशक्तिकूटस्यऋषिःशिवउदाहृतः पंक्तिश्छंदस्तथादिशक्तिर्देवतावीजमत्रसः हल्लेखाशक्तिरुद्दिष्टाकीलकम
थवर्णकौ विनियोगस्तुविज्ञेयश्चतुर्वर्गाप्तयेध्रुवं ऊंतासर्वज्ञताशक्तिःशक्त्यानामिसमत्समताः चतुर्थ्यंतासमुद्दिष्टातथैवाना
दिवोधिनी ऊंतास्वतंत्राशक्तिस्तथानित्यमलुप्ता शक्तिर्ऊंतानंतनादिशक्तिर्ऊंतातथैवच एतैर्मंत्रैर्जातियुक्तैः शक्तिकूटादिकैःक्रमात्
विन्यस्यचषडंगानिध्यायेद्देवीमनन्यधीः कंदर्पवनमध्यगांकनकमंडपांतःस्थितांषडंबुरुहवासिनींसततसिद्धसौदामिनीं विजृंभि
तजपारुचिंविमलचंद्रचूडामणिंत्रियंवककुटुंबिनींत्रिपुरसुंदरीमाश्रये अथाभेदचिंतनं मूलादिब्रह्मरंध्रांतंव्याप्तविद्यांविभाव
येत् तत्प्रभापटलव्याप्तस्वशरीरंविचिंतयेत् अहंदेवीनचान्योस्मिब्रह्मैवाहंनशोकभाक् सच्चिदानंदरूपोहंनित्यमुक्तस्वभाववान् त्व
मेवाहमहंत्वंचसविन्मात्रवपुस्त्वं आवयोरंतरादेविन्नपश्यामितावलाततः अहंतीर्णांभवंद्योरंकृत्स्नंकिंचित्रमेशिवे तथापिदेहिमे
मातराज्ञांतववस्तसेवने कृत्वासमाधिस्थितयाप्रियातेचिंतांनवाधारनिवासभूता प्रातःसमुत्थायतवप्रियार्थंसंसारयात्रामनुवर्तयि

वि॰
ए॰व॰
पं॰
५४

छे मंजुसिंजितमंजीरं वाममर्द्धं महेश्वरितुः आश्रयामि जगन्मूलं यन्मूलं सचराचरं वचसामपि अथ मल्लदेवनास्तुतिः
कल्याणवृष्टिभिरिवामृतपूरिताभिर्लक्ष्मीस्वयंवरणमंगलदीपिकाभिः सेवाभिरंब तव पादसरोजमूले नाकारि किं मनसि भक्तिम
तोज्जनानां १ एतावतापि जननि स्पृहणीयमास्ते त्वद्वंदनेषु सलिलस्थगिते च नेत्रे सान्निध्यमुद्यदरुणायुतसोदरस्य त्वद्विग्रहस्य परया
सुधयाप्लुतस्य २ ईशित्वभावकलुषाः कति नाम संति ब्रह्मादयः प्रतियुगं प्रलयाभिभूताः एकः स एव जननि स्थिरसिद्धिरास्ते यः पाद
योस्तव सकृत्प्रणतिं करोति ३ लब्ध्वा सकृत्त्रिपुरसुंदरि तावकीनं कारुण्यकंदलितकांतिभरं कटाक्षं कंदर्पभावसुभगास्त्वयि भ
क्तिभाजः संमोहयंति तरुणीर्भुवनत्रयेषु ४ ह्रींकारमेव तव नाम गृणंति वेदा मातस्त्रिकोणनिलये त्रिपुरे त्रिनेत्रे यत्संस्मृतौ यमभ
टादिभयं विहाय दीव्यंति नंदनवने सह लोकपालैः ५ हंतुः पुरामधिगलं परिपीयमानः क्रूरः कथं न भविता गरलस्य वेगः आश्वास
नाय किल मातरिदं तवार्द्धं देहस्य शश्वदमृताप्लुतशीतलस्य ६ सर्वज्ञतां सदसि वाक्पटुतां प्रसूते देवि त्वदंघ्रिसरसीरुहयोः प्रणा
म किंचित्स्फुरन्मुकुटमुज्ज्वलमातपत्रं द्वे चामरे तव वसुधां महतीं ददाति ७ कल्पद्रुमैरभिमतप्रतिपादनेषु कारुण्यवारिधिभिरं
ब भवत्कटाक्षैः आलोकय त्रिपुरसुंदरि मामनाथं त्वय्येव भक्तिभरितं त्वयि दत्तदृष्टिं ८ हंतेतरेष्वपि मनांसि निधाय चान्ये भक्तिं व
हंति किल पामरदैवतेषु त्वामेव देवि वचसा मनसा स्मरामि त्वामेव नौमि शरणं जगति त्वमेव ९ लक्ष्येषु सत्स्वपि तवाक्षिविलोकना
नामालोकय त्रिपुरसुंदरि मां कथंचित् नूनं मयापि सदृशं करुणैकपात्रं जातो जनिष्यति जनो न च जायते च १० ह्रींह्रीमिति प्रतिदि
नं जपतां जननि किं नाम दुर्लभमिह त्रिपुराधिवासे मालाकिरीटमदवारणमाननीयस्तान्सेवते मधुमती स्वयमेव लक्ष्मीः ११ संपत्क
राणि सकलेंद्रियनंदनानि साम्राज्यदाननिरतानि सरोरुहाक्षि त्वद्वंदनानि दुरितौघहरोद्यतानि मामेव मातरनिशं कलयंतु नान्यं १२
कल्पोपसंहरणकल्पितताण्डवस्य देवस्य खंडपरशोः परभैरवस्य पाशांकुशेक्षुसशरासनपुष्पबाणा सा साक्षिणी विजयते तव मू

५४

तिरेका १२ लग्नंसदाभवतुमातदंतवाई तेजःपरंवकुलकुंकुमपंकशोणं भास्वत्किरीटमसुनाकलयावतंसं मध्येत्रिकोणसुदिनंप
रमामृतार्द्रं १४ क्लींकारमेवतवधामतदेवरूपंत्वन्नाम सुंदरिसरोजनिवासमूले त्वत्तेजसापरिणतंजगदादिमूलं संगंतनोतसर
सीरुहसंगमस्य १५ क्लींकारत्रयसंपुटेनमहतामंत्रेणसंदीपितं स्तोत्रंयःप्रतिवासरंतवपुरोमातर्जपेन्मंत्रवित् तस्यक्षोणिभु
जोभवंतिवशगालक्ष्मीश्चिरस्थायिनीवाणीनिर्मलभक्तिभारभरिताजागर्तिदीर्घंवयः १६ इतिस्तुतिः समुद्रमेखलेदेविपर्वत
स्तनमंडले विष्णुपत्निनमस्तुभ्यंपादस्पर्शंक्षमस्वमे इतिभूमिप्रार्थना· संध्यामद्दक्षुरोः हृत्वापिनिशिचपुनर्दक्षिणस्यानिवीतंकु
र्यान्मूत्रादिशौचवहिरथसलिलात्तत्रलिंगमृदेका· पंचापानेथहस्ते दशपुनरुभयोःसप्तचैतत्कृहस्तेहिर्गुण्यादिकमात्तदूतिवनियति
षुस्नातंहिनिशायां इतिशौचं ततःश्रीकाममंत्रस्यसंमोहनऋषिःस्मृतः गायत्रीछंदआख्यातंश्रीकामोदेवतास्मृता बीजंतुकामरा
जःस्यान्नमःशक्तिरुदीरिताः सर्वजनप्रियायेतिकीलकंसमुदाहृतं षडीर्घेकामराजेनषडंगानिप्रविन्यसेत् जयाकृणारत्नविभूषणा
ढ्यंमीनध्वजंचारुकृतांगरागं करांबुजैरंकुशमिक्षुचापंपुष्पास्त्रपाशौदधतंभजामि ध्यात्वैवंकामबीजंचकामदेवायसर्वंच जनप्रिया
यहृदयंकाममंत्रउदाहृतं अनेनदंतकाष्ठंतुअभिमंत्र्याष्टधापुनः दंतान्विशोधयमतिमान्मुखप्रक्षालनंचरेत् इतिदंतधावनं· श्रीवि
द्यांब्रह्मरंध्रेतुविचिंत्यचततःपरं चतुर्लक्ष्मीमहामंत्रैर्मुखक्षालनमाचरेत् इतिमुखप्रक्षालनं तीरमागम्यचाचम्यकुर्यात्कल्पमादरा सं
त् प्रतितीत्त्वाणमहाकायकल्पांतदहनोपमः भैरवायनमस्तुभ्यमनुज्ञांदातुमर्हसि भैरवाज्ञामनुस्मृत्यस्नानंवैदिकमाचरेत् तां
त्रिकस्नानमप्युत्तत्कुर्यात्संप्रोक्तवर्त्मना जलेश्रीचक्रमाभाव्यतीर्थानाकृष्यमण्डलात् ब्रह्माण्डोदरतीर्थानिकरैःस्पृष्टानितेरवे तेन
सत्येनमेदेवतीर्थंदेहिदिवाकर मुद्रयांकुशरूपिण्यातीर्थानाकृष्ययोज्यच गंगास्वरूपिणींदेवीं ध्यात्वामूलमनुंजपन् जातवेदादि
मंत्रपञ्चसमूलाभिःस्वमूर्द्धनि अभिषिंचेत्समक्तकलशकुंभाख्यमुद्रयाततः देवीस्वहृदिसंयोज्यस्वस्थानेतीर्थसंततिं यन्मयादुःकृतंतो

त्रि·
ए·व·
पं·
५५

यं शरीरमलसंयुतं तस्य पापविशुद्ध्यर्थं यस्मात्तोयं तर्पयाम्यहं इति तैरेव तु संतर्प्य शङ्खीयाकुण्डवासिनी इति स्नानं ततो विभूति
धारणं हस्ते विभूतिं संस्थाप्य पंचतत्त्वैः अभिमंत्रयेत् अग्निरित्यादिमंत्रैश्च सद्योजातादिभिश्च मंत्रयेत् ततस्तु धारयेन्मंत्री केवलमूलवि
द्यया इति भस्मधारणं अथ वैदिकसंध्यानंतरं तांत्रिकसंध्यामारभेत् ततो मातृकां धारणं पूर्ववत् त्रिः एतेन महाप्रति· ऐं रक्तहं यं रूं
फट् स्वाहा हांतो मनुरीरितः अनेनैव तु मंत्रेण शिखां बद्ध्वा विचक्षणः त्रिभिः कूटैस्त्रिराचामेद् आत्मतत्त्वादिभिः समाहितः विद्यातत्त्वाय त
था शिवतत्त्वाय चैव हि मायातत्त्वाय च तथा स्वाहांतैस्तदनंतरं प्राणानायम्य तत्तत्कल्पपूर्वतो जलमध्यतः श्रीचक्रं तु विभा
व्य तु सूर्यमंडलात् तीर्थानि मुद्रया अंकुशाख्यया विधिवदावाहयेद् आदिमुद्रिका प्रदर्श्य दक्षहस्तेन तु जलं संगृह्य यत्नतः वामहस्तेन संछा
द्य पंचभूतात्मकैः क्रमात् अभिमंत्र्य सकृत्तोयं वामहस्ते निधाय च स्रवैः सम्मार्जयेन्मूर्ध्नि तत्तत्पुष्टस्तु तद्बिंदुभिः ततो दक्षे जलं ग्राह्ये
सहितेन मूलविद्यया कादिमांतैः स्पर्शवर्णैः स्वाहांतैरभिमंत्र्य च पीत्वा तत्तोयमध्यं च पुनर्दक्षे जलं क्षिपेत् अभिमंत्र्य ततस्तद्वद्वा
मदक्षे निधाय तत् विनिःसृतं मृतस्पष्टा हिंदुभिर्मार्जयेत् तथा यादितांतैर्व्यापकैर्वर्णैस्ततस्तज्जलमादरात् इडया कृष्णदेहांतः
क्षालयेत्कल्मषं ततः विरिंच्या पिंगलामार्गात् कृष्णवर्णं तु तज्जले ज्वलद्वज्रशिलायां तु स्फालयेदस्त्रमुच्चरन् ततः प्रक्षालच क
रावाचम्यांजलिना जलं गृहीत्वास्थाय गायत्र्या सह ध्याभिमुखमुत्क्षिपेत् एवमंजलित्रयं दत्त्वा चोपविश्य प्रयत्नतः श्रीचक्रावृतिदे
वीश्च तर्पयेद्धि पिबत्पुनः पंचविंशतिधा मूलमुच्चार्य स्वेष्टदेवतां संतर्प्य च मूलगायत्र्या प्राणायामत्रयं चरेत् गायत्र्याश्च ऋ
षिर्ब्रह्मा गायत्रं छंद ईरितं गायत्री देवता प्रोक्ता ह्रीं राज्ञ्या त्रिभिः पदैः षडंगानि प्रविन्यस्य ध्यायेद्देवीं मनस्सुधीः आसक्तं तो च स
कुटस्फुरच्चंद्रकरा परा सद्यः संतप्तहेमाभा सूर्यमंडलरूपिणी पाशांकुशाभयकरान्धारयंती स्मरन्बुधः कुलार्णवे· प्रातः
संध्यामुपासीत यथाकामार्थसिद्धये मूलाधारे वसत्यस्त्रे च क्लींबीजे रक्तसंभवे ध्यात्वा प्रभास्फुरदंतः स्ववहिर्निःसूर्यमंडले सौरे

विभाभास्वत्प्रभां त्रिनेत्रां च चतुर्भुजां वह्निमंडलमध्यस्थां कुमारीरूपधारिणीं विभ्राणां पुस्तकं मालां वरदाभयं तथा बालसूर्य
समानाभां ध्यात्वैवं संजपेन्मंत्रं मध्यमाह्ने दिने संध्यावाहने च कंठाब्जके क्लीं बीजे शुक्लां सकाशां ध्यात्वा तानिः सार्द्धं पूर्ववत् सूर्य
मंडलमध्यस्थां त्रिनेत्रां शुक्लां विग्रहां प्रौढरूपयौवनां चक्रं शंखं पद्मं गदां तथा विभ्राणां च तथा ज्ञेया ध्यात्वैवं संजपेन्मंत्रं ग्रथ
सायंतनी संध्या भ्रूमध्ये द्व्यदलपद्मके क्लीं बीजं कृष्णवर्णां तु ध्यात्वा तानिः सार्द्धं पूर्ववत् सोममंडलमध्यस्थां कृष्णवर्णां चतुर्भुजां वि
भ्राणामभयं शूलं कपालीं तर्जनीं तथा वामदक्षे च विभ्राणां विकीर्णतेत्रयां त्विता विचित्राभरणां रौद्रीं ध्यात्वैवं संजपेन्मंत्रं ग्रह
बीजानि चोच्चार्य गायत्र्येषा समीरिता वाग्भीश्वरी विद्महे च कामकूटं ततो ध्यात्वा रेत् कामेश्वरी धीमहीति शक्तिकूटं ततः परं तन्नः
शक्तिपदः प्रोक्ता माहरे च प्रचोदयात् बीजपंचकमुच्चार्य गायत्र्येषा समीरिता मूलविद्यां ततो जप्त्वा गुह्यातीति निवेदयेत् इ
ति संध्याविधाने संक्षेपसंध्यानन्तरं सायंप्रातर्मध्याह्ने देवीं ध्यात्वा मंत्रं जपेत् इति संध्यात्रयमात्रपूपके तथा कुलार्णवे
संध्यालोपो न कर्तव्यः शांभो राज्ञैवमेव हि दीक्षितः संध्यया हीनो न दीक्षाफलमश्नुते नकुर्यान्यदि तां संध्यां पतिनादपि या जपेत्
अन्यसंध्यासमे काले सोऽत्रकंठकिविद्यया कृत्वा षडंगमंत्रेण ध्यायेन्तो मोत्रकंठकं षड्वक्त्रां द्वादशभुजां त्रिनेत्रां परमेश्वरीं गलाद्
हूं प्रेतवर्णां पीतां गलन्नलादथ कर्णादिपादपर्यंतं नीलाभां च ततः स्मरेत् छिन्नस्वर्षाक्षकां गीसर्वशृंगारवर्जितां सर्वाभरणरत्नप्रभा
भिश्रमंडितां भिस्रहस्तिका मोचिनी सर्वपापानां रत्नसिंहासनेस्थिता तदूर्ध्वप्रेतपद्मं च तदूर्ध्वप्रेतकेसरं तत्र हंसस्थितां दे
वीं त्रिखंडां गुहामण्डितां रत्नमुकुटोज्वलां दिंग्मासततां नादपूरितां हसहक्लां महादेवीं दूतिकोद्दयगामिनीं महासमयमार्गा
यनित्यानिष्कलगामिनीं पंचप्रणवमुच्चार्य वाग्भवं परडक्षरं कर्मच्छेदनकारीति प्रोच्चार्य वरदे तथा विच्चे मायापदं चोच्चार्य लोकप्र
पदमुदरेत् तूपतिचपदं प्रोक्तं मा सहस्रपरिवर्तिनी मातृगणपदं चाहरहस्त्व प्रणवपंचकं लुप्तसंध्यामहापापनिष्कृत्यर्थमिमंजपे

वि॰
ल॰ व॰
पं॰
५६
56

त् दशवारं ततो जप्त्वा मूलमंत्रं यथाविधि स्वयं ज्योतिर्मयं भूत्वा मूलविद्यां हृदि स्मरन् पूजार्थं जलमादाय यागमण्डपमावि
शेत् ज्ञानार्णवे सर्वशृङ्गारवेषाढ्यः कर्पूरघुसृणादिभिः महामृगमदोद्दामलिप्ताङ्गः ॐ ऊ मारुणः नवरत्नविशेषाभाढ्योऽर
क्तोऽवरविराजितः तांबूलरागवदनो मादनानंदमानसः यागमंदिरमागत्य लाक्षारससुविचित्रिते अनेकधूपवर्त्तुलधूपसंभा
रपूरिते गोमयेच सलिलैश्चारुपुष्पविराजिते इति गणमूर्तिसंहितायां अथ यागगृहं यादलंकारविभूषिते अनेकचित्रस्तंभ
गंभूमौ गोमयचर्चिते उपरिष्टालसत्सुवर्णवितानेऽधूपधूपिते दीपमालावलीरम्यविकीर्णकुसुमोज्ज्वले इति यागमंडपं
तारं वज्रं क्रोधं के ॐ फट् स्वाहा हामंत्रेण देशिकः जलेनासनमभ्युक्ष्य तदुपर्युपविश्य च तारं मायाविष्णुहेतिसर्वपापानि चोच्चरे
त् क्षमयाशेषं ततो विकल्पमयते तिच यद्गमित्यिच मंत्रेण हस्तौ पादौ च क्षालयेत् ॐ ह्रीं स्वाहेति मंत्रेण त्रिराचम्याङ्गोगेततः
उपविश्य ततः सौरपूजां कुर्याद्यथाविधिः ज्ञानार्णवे प्राङ्मुखः प्राङ्गणे ह्येवं यजन्मार्तण्डभैरवं शंभुनिर्णये चतुरस्त्रं यथा नो सि
ध्येत् सौरपूजेयमीरिता नहि चार्घ्यविदा दिसपूजां कर्तुं सुखावहने प्राङ्मुखः प्रत्यगासीनः समस्त्रियपमहीतले सामान्यार्घं च वा
मस्यात्प्रणवमच चोच्चरेत् मंडलोच्चारणं कुर्यादिति सामान्यार्घ्यमते भूमौ मंगुलिं चवेदस्त्रेण च षडङ्गं चोद्घृतेषिकं विलिख्य तस्मिन्नाधार
पात्रमस्त्रविशोधिते संस्थाप्य पयसा पूर्याधारपात्रजलेषु च वह्न्यर्कसोमबीजैस्तु तथा चात्मविभाविते संवर्त्तिप्यापघषट्दीर्घैर्दि
तीयप्रणवात्मके अंगैर्तमस्ववि धाय्येव शंखं संस्थाप्य देशिकः वरूच्छासकराग्रेण परतः सौरमंडले वक्ष्यमाणेन मंत्रेण कस्तूरीचंदनादि
भिः ऐं ह्रीं श्रीं हस्ख्फ्रें ह्सौः चंडरूपाग्निगर्भस्फुरस्फुरधर्मार्थकाममोक्षलाभकृत् ऊं कं महाखेचरी मुद्रां प्रकटय प्रकटय शंभवाज्ञ
या चतुरस्त्रयान्ताः सिद्धिः सामर्थ्यादि दद दद किचकिचिकि किलिकिलि फ्रें मंडलब्रह्माण्डमंडलहस्तं महाचण्डशावेमहफ्रें ५ अनेन मंत्रेण
भाग्यहृन्नाष्टदलपद्मकं मंडले चतुरस्त्रकं कृत्वा संस्थाप्य चाग्रतः सामान्यं वह्निशेषाख्यं मण्डले विलिखेद्बुधः इत्येवं सौरार्घ्यपूजार्थम

एडुले चतुरस्रकं कृत्वाधारं तु संस्थाप्य पूजयेद् हृन्नाम्ना ५ ऐं पात्रासनाय नमः ऐं तत्रास्त्रेणा क्षालितं पात्रं धूपितं स्थापयेत् बुधः ५
ह्लीं ५ इति मंत्रेण वार्द्धौ तु पूजयेत् क्षुद्रवारिणा ह्रौं बीजेन त्रिधा ह्रीं दीर्घस्वरसंभेदितेन च अष्टपञ्चाशन्निर्दिष्टरक्तपुष्पैः समर्च्चयेत् अस्त्रेणार
क्ष्यात्मकस्य हस्तात्मानमभिधारयेत् अथार्घ्यपात्रमध्ये तु ध्यात्वा प्रेतस्वरूपिणं अनंतमर्च्चयेत्तत्र शयाने मंत्रनाम्नुना ५ ग्रं अनंताय नमः ग्रं ५
तल्पीकृतनवं यं देहे हृच्छ्रीकृतफणात्रयं फणीनामीश्वरं स्वैतं ध्यात्वा संपूजयेत्ततः अग्नीषोमात्मकरवायषोढास्त्रिक्रमतो यजेत् हंहः फ्रें प्रवे
धनाथाय फ्रें हंहः ५।५ यं रंलं त्रिमूर्त्तये ५।५ यं अप्यापयं ५।५ हं परमसूत्रवायहं ५ हं देहस्याकाशमध्ये स्फ्रीं बीजे रक्तसन्निभं हृहता
ग्राहि निःसार्य तं तं प्रेतात्मकासनं आवाह्य तद्बीजमयं ध्यायेन्मार्तण्डभैरवं ध्यानं रक्तवर्णं स्थूलदेहं षट्चक्रमूर्द्धके शिके भुजद्वादश
संयुक्तं सर्पास्थिरत्नचर्च्चितं क्रोधिनं चोर्द्ध्वलिंगं च ज्वलद्रश्मिसमाकुलं व्याघ्रचर्मपरीधानं मुण्डमालाविभूषितं ॐकारप्रसंचेतं सहरं तं
महाशने त्रिशूलासिचक्रखड्गसृणीवरदपाणिने तर्जनीशंखगदाचापपाशाभयकरालिने आवाहनादिमुद्राश्च संदर्श्य प्रपूज्य साधकः
न्यासादिकमतश्चांगं कृत्वा मार्त्तण्डभैरवे ततः पुष्पांजलिं सार्घ्यं समंत्रं च निवेदयेत् ५ फ्रों हंसौः श्रीकुलमार्त्तण्डभैरवाय फ्रों हंसौः ५ पश्चा
त्संप्रोक्ष्य चात्मानं जपेन्मंत्रमिमं पुनः पुष्पांजलिं क्षिपेत्सम्यक्त्वा विघ्नसर्वसाक्षिणे ५ हंसौः ह्सौः ह्सौः फट् खफ्रें भां फट् खफ्रें भां फट् हंसौः
ह्सौः हसौः ५ इति पुष्पांजलिमंत्रः मुद्रेषु मूलतर्जन्योर्विधाय काहरिणीमपि कृत्वांजलिप्रदर्शनं तु षट्कोणे द्वादलेषु च मध्ये च मूलतर्जन्यो
दर्थानं च चंडरोचिषं नवशक्तीर्यजेत्तत्र भैरवानपि पूजयेत् ५ जूं ज्वालायै जूं ५।५ ह्रं मिश्रीषणायै ह्रं ५।५ हूं फट् चण्डालिन्यै हूं फट् ५ सौः
सौः भीषण्यै सौः ५।५ ऐं गारसिंह्यै ऐं ५ क्लीं कमलादेव्यै क्लीं ५ फ्रें मार्त्तण्डाय फ्रें ५ फ्रें कपालिन्यै फ्रें ५।५ सौः कौलिन्यै सौः ५ अथ
भैरवमंत्राः ५ फ्रें चण्डाय फ्रें ५ पवं विश्वेशाय महादेवाय महाकालाय गभस्तीशाय चाण्डीशाय तेजस्याय मार्त्तण्डाय मुद्राश्च खेचरी वह्ना
लयांगं भोगमंगकं न्यासादिकं विधायैव हर्षाद्रक्तप्रसूनकैः संपूज्य धूपदीपादिनैवेद्यानान्तदं मंत्रकं यथाशक्ति जपित्वा तु अर्घ्यमंत्रेण तज्ज

वि॰
णी॰ब॰
पं॰
५७
57

पं सेवेत्क्रमशश्चैवमेवं च विद्यादिस्य हृदं तु जे दहदहकहकहात्मानं तत्तदा समुद्धरेत् विधायार्घ्यं च नैवेद्यं तेजोऽर्घ्यं च तथा बहिः वामभा
गे लिखित्वा तु चतुरस्रं तु मंडले तस्मिन्साधारपात्रे तु पञ्चमार्तंडभैरवं अभ्यर्च्य च विधानेन तन्मंत्रैर्गणदेशिकः ५ ह्रां ह्रीं सः
पञ्चमार्तंडभैरवाय ५ समर्प्य तेजोऽस्य निर्माल्यं सर्वं तस्मै निवेदयेत् इति सौरपूजा । अथ मंडपपूजा प्रादौ मंडपध्याने अमृ
ताब्धौ मणिद्वीपे चिंतयेन्नंदनं वनं चंपकाशोकपुन्नागपाटलैरुपशोभितं लवंगमालतीबिल्वदेवदारुवनैस्तरुभिः मंदार
पारिजाताद्यैः कल्पवृक्षैः सुपुष्पितैः चंदनैः कर्णिकारैश्च मालतीगुल्मवंजुलैः दाडिमीलकुचाकोलैः पूगैः जंबवकैरपि सर्वर्तु
कुसुमोपेतैर्लसद्भिरुपशोभितं मंदमारुतसंभिन्नकुसुमामोदितदिक्सुखे तस्य मध्ये परंज्योतिः सद्रूपो मेरुपर्वतः तस्य मध्ये स
दाफुल्लैः कुमुदोत्पलपंकजैः सौगंधिकैश्च कल्हारैर्नवैः कुवलयैरपि हंससारसकारंडभ्रमरैश्चक्रनामभिः अन्यैः कलकलारा
वैर्विहंगैरुपशोभितं महामरसितन्मध्ये पुलिने नितिमनोहरे परितः पारिजाताद्यैर्महाकल्पतरून्स्मरेत् नीपोपवनमध्यस्थं नाना
पुष्पसुपुष्पितं नानारत्नफलाकीर्णं छायाश्रितजगत्त्रयं उद्भूतरत्नछायाभिररुणीकृतभूतले उद्यद्दिनकरेंडभ्रामुद्भासितदि
गंतरे ऋतुभिः सेवितं षड्भिरनिशं प्रीतिवर्द्धनं परामृताख्यमधुभिः सिंचेन्मंडपं शुभः तस्याधस्तान्महावेदीं माणिक्यकविनिर्मितां
वज्रप्राकारसदीप्ताष्टयोजनविस्तृतां तन्मध्ये चिंतयेद्दीप्तं मण्डपं मणिकुट्टिमं उद्यदादित्यसंकाशं भास्वत्स्फाटिकभूतले चतुर्द्वार
समायुक्तं हेमप्राकारशोभितं रत्नोत्पलाभसंशोभिकपालाष्टकशोभितं नवरत्नसमाक्रांतं तुंगगोपुरतोरणं हेमदंडसमालंबिध्व
जावलिपरिष्कृतं नवरत्नसमावद्धस्तंभराजिविजृंभितं सहस्रदीपसंयुक्तं दीपमंडलराजितं तन्महाटकसंक्लृप्तं वातायनमनोहरं
नानावर्णांशुकावद्धसुवर्णशतकोटिभिः किंकिणीमालिकायुक्तपताकाभिरलंकृतं हेमकुंभावलीरम्यं नानाचित्रविचित्रितं जा
तरूपमयैरत्नस्तूचितैरतिविस्तृतैः माणिक्यरत्नवैडूर्यसुवर्णमालावलीयुतैः अंतरांतरसंवद्धैरत्नैर्हेमिमनोहरैः विचित्रैश्चित्रवर्णैश्च

५७

वितानैरुपशोभितं सर्वरत्नसमायुक्तं हेमकुंभिसमुज्ज्वलं केतकीमालतीजातीचंपकोत्पलकेसरैः मल्लिकातुलसीयूथीनंद्याव
र्तकदंबकैः पंचरंगैस्सुकुसुमैरलंकृतमहीतलं रत्नसोपानसंयुक्तभूमिकाभिरुपस्कृतं चंद्रकाश्मीरकस्तूरीमृगनाभिसमालकैः
चंदनागरुकस्तूरैरादीपितदिगंतरं पुष्पमालावलीरम्यमुक्ताश्रेणिविराजितं कर्पूरदीपमास्वंतमाणिक्यदीपमंडितं कल्पवृ
क्षतलप्रांतमतत्त्वरत्नवेदिकां रत्नसिंहासनेनाढ्यं श्रीमच्छ्रीचक्रमंडितं इंद्रादिदेवतावृंदैर्ब्रह्मविष्णुशिवादिभिः अनेकयोगिनीवृंदै
रन्यदेवतकैरपि सेव्यमानपादाब्जयुगमयातत्स्वरूपया महात्रिपुरसुंदर्याधिष्ठितं सर्वकामदं सुधासंदोहकल्लोललोलितं मोक्षकामदं
अनेकरूपबहुलं मंडपं चिंतयेत्सुधीः तन्मंडपमध्यमासीनां ध्यायन्नाकुलचेतसं भैरवोहमिति ज्ञात्वा सर्वज्ञादिगुणान्वितः इति श्रीमंड
पध्याने अथ द्वारपूजा। तत्र स्वर्णप्राकारस्य पूर्वद्वारेणांतः प्रविश्य प्रादक्षिण्येन मंडपमंडपस्य पश्चिमद्वारेण मणिमंडपांतः प्रविश्य
साधकः देवीमितिक्रमस्तेनैव क्रमेण द्वारपूजनमित्यतो यागमंडपस्य प्राकारसंभवे तद्वारान्सदक्षं भवे यागमंडपस्य पश्चिमद्वारे मंड
पासंभवे गोमयोपलिप्तायां यागभूमेः पश्चिमभागे रक्तांविलिप्त्वा सामान्यार्घ्यं विधायैव कल्पयित्वा क्रमेण पूजयेत् तत्र कोटियोजनविस्ती
र्णसुधार्णवचतुष्पातगतं कोटियोजनविस्तीर्णं महाद्भुतं नवरत्नमयद्वीपं सहस्रादित्यतेजसं तन्मध्यवर्तीयोशे मदनोन्मादनैर्नाना
पुष्पलताकुलैः कदंबकाननगर्भकैर्नंदनोद्याने तन्मध्यवर्तीयांशे कोटिसूर्यप्रतीकाशोज्ज्वलस्वर्णप्राकारवेष्टिते नानासुरभिशालि
तोरणद्वारेन नानारत्नविमंडितं परितः सेव्यमानेंद्रादिगणसमाकुले श्रीमंडपं ध्यात्वा सामान्यार्घोदकेनाभ्युक्ष्य पुष्पतोयाभ्यां क्रमे
ण पूजयेत् ५ सुधार्णवायनमः ५ नवरत्नमयद्वीपायनमः ५ नंदनोद्यानायनमः ५ स्वर्णप्राकारायनमः तद्वारस्य दक्षिणेत
रशाखयोरूर्ध्वं च पूजयेत् ५ गांगणेशपादुकां पूजयामि ५ क्षां क्षेत्रपालपादुकां पूजयामि ५ ह्रां द्वारश्रीपादुकां ९९.९ देहे
हलीयां । दक्षिणपादपुरःसरमंतः प्रविश्याभ्यंतरे यागगृहदिक्षु इंद्रादिदिक्पालान्पूजयेत् ततः पश्चिमभागे तिरस्करिणीं पूजयेत्

वृत्तत्रिकोणचतुरस्रमंडलेविधाय तत्रनीलंतुरंगमधिरूढ्यस्वप्रभाभासमानानीलांशुकाभरणमाल्यविभूषणाढ्या निशा
पटेनभुवनानितिरोदधानाखड्गायुधाभगवतीपरिपातुचास्मान्॰ इतिध्यात्वा ष ऐंनमोभगवतिमाहेश्वरिपशुजनमनश्चक्षुस्ति
रस्करणंकुरुस्वाहेतिगंधाक्षतकुसुमैःप्रजयेत् ततः ष कदंबवनायनमः श्रीरत्नमंडपायनमः इतिसंप्रज्य॰ तस्यद्वारदेव
ताःप्रजयेत् सौःअस्त्रायफट्इत्यनेनपश्चिमद्वारमभ्युक्ष्यतोर्ध्वशाखायां ष महालक्ष्मीपा॰वामे ष ह्सौःसरस्वतीपा॰मध्ये ष ॐगंगाश्रीपा॰ ष
ह्रांद्वारश्रीपा॰ दक्षवामशाखयोः ष शंखनिधिवसुधाराभ्यांनमः ष पद्मनिधिवसुमतीभ्यांनमः ऊर्ध्वेदक्षे ष विघ्नेशपा॰वामे
क्षेत्रेशपादुकां॰ तदूर्ध्वेचदक्षे ष गंगंगणपा॰ ष वामेयांयमुनायपा॰ ष तदूर्ध्वेदक्षे ष धांधात्रेनमःवामे ष विंविधात्रेनमः अधोदेहल्यां
देहलीपा॰ ष वांवरुणपा॰इतिपश्चिमद्वारप्रजा॰ ततउत्तरद्वारंगत्वा तदूर्ध्वशाखायां ष वंवटुकनाथपा॰ ष ह्रांद्वारश्रीपा॰ ततःपूर्वव
च्छंखनिधिवसुधारादिदेहल्यंतंसंप्रज्य॰देहल्यग्रतः ष कुंकुवेरपा॰इतिउत्तरद्वारप्रजा॰ ततःपूर्वद्वारंगत्वा तदूर्ध्वशाखायां ष ह्सौःदक्षि
णे ३ विंविघ्ननाथपा॰ ततस्तस्माद्वामतःक्षेत्रपालस्यदक्षिणेवामाग्रेषुमहालक्ष्मीसरस्वतीद्वारश्रियःप्रजयित्वाशंखपद्ममिथुनार
भ्यदेहल्यंतंप्राग्वत्प्रजयित्वा॰देहल्यग्रतः ष लांइंद्रनाथपा॰इतिपूर्वद्वारप्रजा ततोदक्षिणद्वारंगत्वाभ्युक्ष्य तदूर्ध्वशाखायां ष ग्लौं
गणनाथपा॰ ३ ह्रांद्वारश्रीपा॰ दक्षवामशाखयोः कामदेववसंतमिथुनेप्रथमंप्रजयेत् तदूर्ध्वंशंखपद्ममिथुनादिदेहल्यंतंसंप्रज्य॰
देहल्यग्रतः ष यांयमनाथपा॰ इतिदक्षिणद्वारप्रजा॰ ततःपुनःपश्चिमद्वारंगत्वावामपादपुरःसरंतन्नोरणेनतःप्रविश्यमणिमंडपा
भिमुखस्यामंचस्यदेवताःप्रजयेत् ष रंरत्नसोपानायनमः३इतिरत्नसोपानंप्रजयित्वा तदूर्ध्वेमंचस्यदेवताध्यात्वाप्रजयेत् पश्चिमद्वा
रस्यपुरतोदक्षे ष सांसरस्वतीपा॰वामे ष मांमहालक्ष्मीपा॰ तयोर्मध्येउपर्यधोग्रेषुगौर्यादयोमानवौघांताःप्रज्याः ष गांगौरीपा॰
ष लौंलोकधात्रीपा ष वांवागीश्वरीपा॰ दिव्यौघश्री ष मानवौघश्री॰ततःपुनरुत्तरद्वारेप्राग्वन्मायाङ्गौरीगौर्यादिमानवौघांतंप्रजये

ष

त् ततः पूर्वद्वारि प्राग्वद्रुद्रकालीश्रस्ती गौर्यादिमानवैद्यांतं ततो दक्षिणद्वारि स्वाहाशुभंकरीदेव्यौ गौर्यादिमानवौद्यांतं तत्पूजये
त् ततः पुनः पश्चिमद्वारं गत्वा पालितवज्रविंशद्येः परमैश्वर्यप्रेणामितं प्रपद्ये श्रीमहाभैरवाज्ञां मंदिरं महत् इति ध्यात्वा ४ पश्चिम
द्वाराय त्वमण्डपाय नमः इति मंडपं संपूज्य तालत्रयपूर्वकं द्वारमुद्घाट्य सिद्धार्थाक्षितकुसुमानि नाराचास्त्रयोगेण प्रोक्ष्य संपूज्य तद्ये
भूता ये भूता भुवि संस्थिताः ये भूता विघ्नकर्तारस्तेन श्यंतु शिवाज्ञया ॥ अस्त्राय फडिति तेन मंडपांतः प्रक्षिप्य तस्मान्निर्गच्छंतो विघ्न
संघातान् वामांगसंकोचेन मार्गं दत्वा त्रिविधविघ्नाननुत्सारयेत् देहल्यामेव मङ्गलविधौ वाग्स्त्रमंत्रेवामनसाज्जपन् वामपार्श्विं चात्र
येणभौमान् तालत्रयेणांतरिक्षगान् दिव्यदृष्ट्यावलोकनेन च दिव्यान् विघ्नानुत्सार्य ॐ पारवण्डकारिणो भूता भूमौ ये चांतरिक्ष
गाः दिविलोके स्थिता ये च तेन श्यंतु शिवाज्ञया इति पठित्वा वामपादपुरःसरं देहलीं लंघयन् मण्डपांतः ततो मौनी हृदि देवी परामृश
न् अवहिमानसो योगी यागभूमिं यथाविशेत् इति द्वारपूजा अत्र प्रतिद्वारं गमनासंभवे पश्चिमद्वार एव स्थित्वा तत्तद्द्वाराणि कल्पयि
त्वा पूजयेत् पश्चिमद्वारमेवेति केचित् अथ द्वारदेवताध्यानानि पद्मद्वयवराभीतिभास्वत्पाणिचतुष्टया पद्मवर्णांभजेत्सम्यक्पद्माक्षी
पद्मवासिनी १ अक्षस्रक्पुस्तकधराशरणीचंद्रसमद्युतिः विद्याविद्यामयी देवी भारती भासतां मयि शंखचक्रांकितकरा कुमारी कुटि
लालका मयूरवाहना देवी दुर्गा दुर्गार्तिहेतवे ३ तप्तकार्तस्वराभासा दिव्यरत्नविभूषिता द्वारश्रीः स्वर्णपद्मस्था वराभयकराम्बुजा ४ मु
क्तामाणिक्यसंकाशौ किंचित्स्मितमुखाम्बुजौ अन्योन्यालिंगनपरौ शंखपंकजधारिणौ ५ विशालदंतवर्षाभ्यां शुंडाग्राभ्यां मूर्द्धिलां
छितौ शंखासनसमासीनौ विश्वसंकल्पकल्पकौ ६ तुंदिलं कंबुकनिधिं वसुधारां च्युतस्तनी वामतः पंकजनिधिं प्रियया सहितं यजेत् ७
सिंहराभो भुजाश्लिष्टो रक्तपद्मात्पलालितौ निःसरद्रत्नवर्षाभ्यां पद्माभ्यां मूर्द्धिलांछितौ ८ पद्मासनसमासीनौ विश्वसंकल्पकल्पकौ
तुंदिलं पंकजनिधिं पत्नीवसुमतीमपि ९ पलाशपाटलच्छायं रमणीयं रतिप्रियं पुष्पदंतं चापपुष्पेषुमंतं वंदे मनोभवं १० प्रपद्ये प्रीतिद

ध्यितं पूर्णेन्दुसदृशप्रभं वसंतं नंदनोद्याने वसंतं संततोत्सवे ११ पाशांकुशारुणांभोजपाणिं पाटलतनुं दिले वीरं विघ्नेश्वरं वंदे गजवक्त्रं त्रिलो
चनं १२ कपालशूले बिभ्राणं कपालं कृष्णविग्रहं नीलग्रीवं समर्चामि देवेशं त्तनविद्विषं १३ वराभयकरां सौम्यां सोमकोटिसमप्रभां
भृंगिं गंगां महादेव्याः पादोदकतरंगिणीं १४ वामपादाद्विसंभूतां परदेव्यास्तरंगिणीं वराभयकरां वंदे कालिंदीं कालविग्रहां १५ भक्तोद्देज
गतां वंदे शुभ्रां खचक्रगदांबुजं बिभ्राणं गरुडारूढं धातारं कृष्णविग्रहं १६ शंकररक्ताम् विंदुश्च वराभयकमंडलुं हंसारूढं विधातारं वंदे ह
स्तकमलवितं १७ सिंहारूढां श्यामलांगीं खड्गखेटकधारिणीं श्वेतस्याहं हेलीं वंदे पश्चिमास्यां स्वरूपिणीं १८ पाशाभयकरं वंदे
पूर्णेन्दुसदृशच्छवि वरुणं मकरारूढं द्वारेश्री पादेदैवतं १९ इति पश्चिमद्वारे कारकलितकपालः कुण्डली दंडपाणिस्तरुणति
मिरनीलव्यालयज्ञोपवीती क्रतुसमयसपर्याविघ्नविच्छेदहेतुर्जयति वटुकनाथः सिद्धिदः साधकानां २० धूम्रवर्णो गदाह
स्तः कुवेरो नरवाहनः सोम्यद्वाराधिपः पायात्परदेव्या धनेश्वरः २१ व्यालमग्रजटाधरं त्रिनयनं नीलांजनाद्रिप्रभं दोर्दंडाभयदा
कपालमरुणस्रग्वस्त्रगंधोज्वलं घंटाघुर्घुरमेखलाद्भुतनिमिलद्धुंकारभीमं विभुं वंदे हंसकसर्प्यकुण्डलधरं तं क्षेत्रपालं सदा २२
सितो राजास्यः परशुं दंतपाशं त्रिशूलकं भुजैश्चतुर्भिर्बिभ्राणं मूलकोपरि संस्थितः २३ एवं द्वाराधिपः शक्रः परदेव्याः सुपीतकः
वज्रहस्तः सहस्राक्षः पायादैरावतध्वजः २४ गणेशं श्यामवर्णं च चतुर्वाहुं दिगंबरं वामदक्षोर्ध्वबाहुभ्यां पाशांकुशधरं तथा २५ द
क्षिणाधः करेणैव मधुपूर्णकपालकं दधानं वामहस्तेन देव्या मदनमंदिरं २६ स्पृशन्तं मांगमं ध्यायाद्रक्तायादत्तपाणिना आत्मयोनौ
स्वलिंगं पश्चिमेवामेन पाणिना २७ दयतां खड्गयोनिं जिह्वन्ध्यात्वा प्रपूजयेत् नीलांजनचयप्रख्यं यमं महिषवाहनं दंडमंडितदोर्दं
डं च वद्धाराधिपं स्मरेत् अथ मंत्रस्य देवताध्यानं अक्षस्रक्पुस्तकाभीतिर्दधानो वाक्प्रभिर्वरैः त्रिलोचनो स्मरेद्देवीं सर्वशुक्लां सरस्व
तीं पद्मद्वयवराभीतिर्भास्वत्पाणिचतुष्टया निर्दग्धहेमगौरांगी महालक्ष्मीस्त्रिलोचना पाशांकुशवराभीतीर्बिभ्रती मरुणप्रभां

त्रिनेत्रां मातरं वंदे गौरीं रक्तांबुजोज्ज्वलां नागोत्पलवराभीतीर्बिभ्रतीं कांचनप्रभां मातरं दिव्यरत्नांगीं लोकधात्रीं नमाम्यहं श्वेतां
श्वेतांबरां श्वेतभूषणां स्रग्विलेपनां पद्मद्वयवरादर्शकरां वाग्गीश्वरीं भजे वरांकुशपाशमभीतिशूले करैर्दधानां भवभावमूले
द्युतिं चैनां प्रभदेहकांतिं मायां त्रिनेत्रामनिशं स्मरामि शंखचक्रधनुर्बाणान्धारयंतीं त्रिलोचनां दूर्वादलनिभां वंदे दुर्गां दुर्गार्तिहारि
णीं करालखेटकखड्गं त्रिशूलं बिभ्रतीं करैः भिन्नांजनचयप्रख्यां भद्रकालीं नमाम्यहं ॥४९॥ शक्तिस्वस्तिकमुद्राभीहस्तां चंद्रसमप्रभां
त्रिनेत्रां संस्मरेद्देवीं स्वस्तिं स्वस्तिकरीं परां शालिकल्पलताशार्ङ्ग॰बाणपाणिचतुष्टया ज्वलत्कांचनवर्णाभा सुभं कुर्यात्सुभंकरी ५.
इति ध्यानानि ततो मण्डलमध्ये ब्राह्मणे नमः गृहेशाय नमः नैरृत्यां वास्तुपुरुषाय नमः इति संपूज्य॰ ॐ रक्ष रक्ष हुं फट् स्वाहा॰ इति भू
मिमभ्युक्ष्य ॐ पवित्रवज्रभूमे रक्ष रक्ष हुं फट् स्वाहा इति भूमिमभिमंत्र्य॰ आः सुरेखे वज्ररेखे हुं फट् स्वाहा इति भूमौ विलिख्य तदुपरि स्था
पनमास्तीर्य ब्रह्मविष्णुरुद्रेश्वरसदाशिवानेवादिचतुर्दिक्षु मध्ये च संपूज्य तदुपरि त्रिकोणं संविन्य कोणत्रयमध्ये च कामरूपपूर्ण
गिरिजालंधरोड्यानपीठानि संपूज्य ४ ह्रीं आधारशक्तिकमलासनाय नमः इति मंत्रेणासनं संपूज्य तस्मिन्नासने सुखोपोपविश्य पापवासा
त्कामंडले ध्यात्वा तदुपर्युपविश्य भूमिं प्रार्थयेत ॐ पृथ्वि त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता त्वं च धारय मां देवि पवित्रं कुरु चासनं
मां च पूतं कुरु धरे नतोस्मि त्वां सुरेश्वरि॰ ॐ पृथिव्या मेरुपृष्ठ ऋषिः सुतलं छंदः कूर्मो देवता आसने विनियोगः ॐ प्रणवस्य परब्रह्मऋ
षिर्गायत्री छंदः परमात्मा देवता प्राणायामे विनियोगः ततः प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि दीपनाथाय नमः दक्षभुजे गं गणपतये नमः
गणानां त्वा॰ वामे दुं दुर्गायै नमः ॐ जातवेदसे॰ दक्षजानुनि क्षं क्षेत्रपालाय नमः ॐ क्षेत्रस्य पतिना वयं वामजानुनि सं सरस्वत्यै नमः ॐ
प्रणो देवी सरस्वती ततः श्रीगुरुभ्यो नमः परमगुरुभ्यो नमः परमेष्ठिगुरुभ्यो नमः इति नमस्कृत्य ततः पार्ष्णिघातकरास्फोटसहितं दिवित
वङ्कैः पातालभूनभोलीनान्विघ्नानुत्सारयेद्बुधः इति विघ्नानुत्सार्य॰ उग्रपाशुपतास्त्रेण वामहस्ततलं हित्वा गाणेशं वंसमारभ्य संस्पृशेत्

वि· ली·व· पं· ६०

60

दक्षपाणिना प्रसृज्य दक्षिणं पार्ष्णिं सकृद्देवो क्रमार्गतः इतिकरशुद्धिं विधाय दिग्बंधं कुर्य्यात् तद्यथा लं इंद्राय नमः इंद्रदि
ग्बंधकेन वज्रास्त्रेण मस्तकाय स्वाहा ॐ सुदर्शनाय विद्महे महाज्वालाय धीमहि· तन्नश्चक्रं प्रचोदयात् उग्रवीरं महाविष्णुं ज्वलंतं स
र्वतोमुखं नृसिंहं भीषणं भद्रं मृत्युमृत्युं नमाम्यहं एवं दशदिग्बंधनं कृत्वा· वह्निप्राकाराय नमः सहस्रारं हुं फट् सुदर्शनाग्नि
प्राकाराय नमः श्रौं क्लीं स्फुर २ ज्वल २ ज्वल ततततनु नू प्रचट प्रचट प्रचट कह कह· वम वम बंध बंध घातय घातय हुं फट्· घोराग्निप्राका
राय नमः इति जलेनाग्निप्राकारद्वयं कुर्य्यात् त्रिरग्निवेष्टं कृत्वा गणेशं पंचमी ततः दुर्गां विघ्नं च क्षेत्रभं मध्ये वं च सुदर्शनं एताः
समयविधायश्च यजपद्मस्वरूपिणी तये एवं रक्षां पूरं कृत्वा भूतशुद्धिमथाचरेत् एते मंत्रा उद्धारपटले चोद्धृत्याः तदंतरे· स्थापये
द्दक्षिणे भागे पूजाद्रव्याणि देशिकः सुवासितोदकसंपूर्णं सव्ये कुंभं सुशोभनं प्रक्षालनाय करयोः पश्चात्पात्रं निवेशयेत् घृतप्रज्वा
लितान्दीपान्स्थापयेत्परितः शुभान् दर्पणं चामरं छत्रं तालवृंतं मनोहरं कुलचूडामणिं· नानाविधानि पुष्पाणि गंधानि विविधानि
च कर्पूरजातिपुष्पादिवासितं पटवासितं तांबूलं देवद्रव्याणि धूपदीपादिकं च यत् सर्वालंकारभूषादि वस्त्रादीनि कुलेश्वरि मूल
मंत्रजप्ततोयैः संप्रोक्ष्य स्थापयेत्ततः सर्वं स्वदक्षिणे स्थाप्यं वामे वार्घ्यं निवेशयेत् पश्चिमे देवतायास्तु कुलद्रव्याणि धारयेत् नैवे·
ॐ पुष्पकेतुराजार्हते सर्वगताय सम्यक्संबुद्धाय ॐ पुष्पे पुष्पे महापुष्पे सुपुष्पे पुष्पसंभवे पुष्पचयावकीर्णे हुं फट् स्वाहा· इ
ति मंत्रेण पुष्पादिशोधनं श्रौं रक्ष रक्ष हूं फट् स्वाहा· इति मंत्रेण हृदि हस्तं दत्वा आत्मरक्षां कुर्य्यात् ततः प्राणायामत्रयं
कृत्वा भूतशुद्धिं कुर्य्यात् शरीराकारभूतानां भूतानां यद्विशोधनं अव्ययब्रह्मसंपर्काद्भूतशुद्धिरियं मता सुषुम्णावर्त्मनात्मानं
परमात्मनि योजयेत् योगयुक्तेन विधिना चिन्मंत्रेण समाहितः चिन्मंत्रेण परमात्ममंत्रेणानयः श्रौं क्लीं हंसः सोहं स्वाहा इति मंत्रे
ण स्वैकमूलाधारादिषट्चक्राणि विचिंत्य हृदयचक्रस्थितं जीवात्मानं मनसा सह सुषुम्णावर्त्मना कुलकुण्डलिनीं जीवात्मनाम

हंसंब्रह्मपरमशिवेलीनंविचिंतयेत् ततःपादादिजानुपर्यंतंपृथिवीस्थानंपीतवर्णंचतुरस्राकारंब्रह्मदैवत्यंनिवृत्तिकलात्म
कंतन्मध्येलंवीजंपंचोद्धातप्रयोगेणतेजसिलेसंलापयामि जान्वादिलिंगपर्यंतंजलस्थानंशुक्लवर्णंपद्मलांछितार्धचंद्राका
रंविष्णुदैवत्यंप्रतिष्ठाकलात्मकंतन्मध्येवंवीजंसचतुरुद्धातप्रयोगेणतेजसिसंलापयामि लिंगादिनाभिपर्यंतंतेजःस्थानंरक्तव
र्णंत्रिकोणाकारंरुद्रदैवत्यंविद्याकलात्मकंतन्मध्येरंवीजंत्रिरुद्धातप्रयोगेणवायौसंलापयामि॰ नाभ्यादिहृदयपर्यंतंवा
युस्थानंधूम्रवर्णंषट्कोणाकारंषड्बिंदुलांछितंईश्वरदैवत्यंशांतिकलात्मकंतन्मध्येयंवीजंद्विरुद्धातप्रयोगेणाकाशेसंलाप
यामि॰ हृदयादिकंठपर्यंतमाकाशस्थानंस्वच्छवर्णंवृत्ताकारंषड्बिंदुलांछितंईश्वरदैवत्यंशांतिकलात्मकंतन्मध्येहंवीजंएकोद्धात
प्रयोगेणहंकारेसंलापयामि॰ कंठादिभ्रूमध्यपर्यंतेऽहंकारस्थानंत्रिवर्णंदंडाकारंसदाशिवदैवत्यंसर्वकलात्मकंतन्मध्ये
हंसः वीजंसर्वोद्धातप्रयोगेणपुरुषेसंलापयामि॰ भालादिसीमंतपर्यंतंप्रकृतिस्थानंबालार्कवर्णंयोन्याकारंआनंदशिवदैव
त्यंकलास्वरूपंतन्मध्येहंवीजंअघोद्धातप्रयोगेणपुरुषेसंलापयामि सीमंतादिब्रह्मरंध्रपर्यंतंपुरुषस्थानंउहीमवर्णंलिंगाका
रंचैतन्यदैवत्यंनिष्कलंतन्मध्येनादांतंवीजंपरविंदुस्वरूपंनिरुद्धातप्रयोगेणचिच्छक्तौसंलापयामि ब्रह्मरंध्रेचिच्छक्तिस्थाने
कर्पूरवर्णंसहस्रारंआनंददैवत्यंनिराकारस्वरूपंतन्मध्येश्रींवीजंसंहारध्यानप्रयोगेणपरब्रह्मशिवात्मकेचिदानंदघनेचिंतया
मि॰ इतिविभाव्यॐपृथिव्यप्तेजोवाय्वाकाशगंधरसरूपस्पर्शशब्दघ्राणरसनाचक्षुस्त्वक्श्रोत्रपादोपस्थपायुपाणिवाग्गमनानं
दविसर्गादानवचनाहंकारमनोबुद्धिचित्तविकल्पसंकल्पाध्यवसायनिश्चयजीवात्मपरमात्माभिधसमस्ततत्त्वात्मकंप्रपंचस्वरूपे
स्थूलसूक्ष्मशरीरद्वयंसंहारक्रमेणपृथिवीमप्सुअप्स्तेजसितेजोवायौवायुमाकाशेआकाशमहंकारेअहंकारंमहतिमहांतम
व्यक्तौप्रकृतिंपुरुषेपुरुषंपरमशिवेयोजयामिस्वाहा इदंस्थूलशरीरंशोधयामिस्वाहा॰ इतिसस्थानानिस्थूलकारणानिसकार्या

णि सकारणानि सदैवतानि सांगोपांगानि स्थूलानि सूक्ष्माणि णि च तत्त्वानि च स्वस्वकारणेषु संहारक्रमेण लीनानि कृत्वा सहस्र
दलकमलपरमशिवे बीजभावेन लीनानि चिंतयेत् परमशिवं च चिद्घनात्मकमानंदघनं विनिवेश्य निर्मलधिया निश्चलसर्वें
द्रियो योगी योगफलं प्रयाति स ततं निस्पंदितो निष्क्रियः एवंक्रमेण सच्चिदानंदमयः स्वरूपे तिष्ठेत् इति संहारक्रमः अथ पापपु
रुषचिंतनं वामकुक्षिगतं पापपुरुषं कज्जलप्रभं॰ ब्रह्महत्याशिरस्कं च स्वर्णस्तेयभुजद्वयं सुरापानहृदायुक्तं गुरुतल्पकटिद्वयं
तत्संसर्गिपदद्वंद्वम् अंगप्रत्यंगपातकं उपपातकरोमाणं रक्तश्मश्रुविलोचनं खड्गचर्मधरं क्रूरं पापमेवं विचिंतयेत् इति ध्यात्वा यं
पापपुरुषं शोषय २ शोषयामि स्वाहा॰ यंबीजं धूम्रवर्णं षोडशवारं जपन् वामनासया वायुमापूर्य॰ तदेव चतुःषष्टिवारं जपन् कुंभ
कयोगेन हृदयाद्रुद्रेन षट्कोणादागतेन महावायुना पापपुरुषं शुष्कं विचिंत्य तदेव बीजं द्वात्रिंशद्वारं जपन् दक्षिणनासया वायुं रे
चयेत् रं शुष्कपापशरीरं दह २ दहयामि स्वाहा॰ रंबीजं रक्तवर्णं षोडशवारं जपन् पिंगलया वायुमापूर्य तदेव चतुःषष्टिवारं ज
पन् कुंभकयोगेन नाभेरुदितेन त्रिकोणादागतेन महता वह्निना पापपुरुषं दग्धं विचिंत्य तदेव द्वात्रिंशद्वारं जपन् इडया वायुं रे
चयेत्॰ ठं॰ चंद्रमंडले प्रेरय २ प्रेरयामि स्वाहा॰ ठ इति चंद्रबीजं शुक्लवर्णं १६ जपन् इडया वायुमापूर्य ६४ वारं जपन् कुंभकयोगेन
सहस्रारमध्ये मूर्तेरुच्चैरुदितं विषाह्लादकं चंद्रबीजं विचिंत्य ३२ वारं जपन् पिंगलया रेचयेत्॰ वं परमामृतं वर्षय २ वर्षयामि स्वाहा॰
वं इति वरुणबीजं शुक्लवर्णं १६ वारं जपन् पिंगलया वायुमापूर्य ६४ वारं जपन् कुंभकयोगेन तस्माच्चंद्रबिंबान्मातृकामयीमहावृ
ष्टिमुत्पाद्य तत्र स्नपनादिकमाह्लादितं विचिंत्य ३२ वारं जपन् इडया वायुं रेचयेत्॰ लं शरीरमुत्पादय २ उत्पादयामि स्वाहा॰
लमिति पृथिवीबीजं पीतवर्णं १६ वारं जपन् इडया वायुमापूर्य ६४ जपन् कुंभकयोगेन ॐ परमात्मजीवात्मचित्तबुद्धिमनोहंका
र निःश्वासप्रश्वासमयसंकल्पविकल्पवचनादानविसर्गानंदगमनवाक्पाणिपायूपस्थपादश्रोत्रत्वक्चक्षुर्जिह्वाघ्राणशब्दस्पर्शरूप

रसगंधाकाशवायुतेजोजलपृथिव्यात्मकसमस्ततत्वात्मकं प्रपंचरूपं स्थूलसूक्ष्मशरीरद्वयं संहारक्रमेण पृथ्व्यप्भूतानां पर
मशिवचिच्छक्तिभ्यां निक्षिपति प्रयोगेण पुरुषं पुरुषात् अघोरात्मेति प्रयोगेण प्रकृतिं प्रकृतेरहंत्वेति प्रयोगेण महांतं महतः
सर्वोत्पत्ति प्रयोगेणाकाशमाकाशाद्विरूत्मेति प्रयोगेण वायुं वायोस्त्रिकत्मेति प्रयोगेण तेजस्तेजसश्चतुरात्मेति प्रयोगेण जले
जलात्पंचात्मेति प्रयोगेण पृथिवीं पृथिव्याः षडुत्मेति प्रयोगेनोत्पादयामि स्वाहा इति सस्थानानि सान्द्राणि सकारणानि स
कार्याणि सदेवतानि सांगोपांगानि स्थूलानि सूक्ष्माणि च सर्वाणि तत्वानि संहारक्रमेण परमशिवचिच्छक्तिसकाशात् स्वस्वका
रणेभ्य उत्पादितानि कृत्वा पादादिकृतयोचतुरस्रादागत महत्या पृथिव्या उपष्टभ्य देवतापूजायोग्यं पवनपूर्णं शरीरमुत्पादितं विचिं
त्य तत्वानि स्वनिजनिजस्थानेषु स्थितानि कृत्वा तदेवलं वीजं हाविंशहावं जपन् पिंगलया वायुमापूर्य १६ वारं जपन् इडया वायुं रे
चयेत् इति षट् प्राणायामा भवंति आत्मानं हृदयांभोजात् आनयेत्परमात्मनः मनुना हंसदेवस्य कुर्यात् न्यासादिकं ततः ओं हंसः
सोहं स्ववरावत शिवपदाज्जीवपदेन सुषुम्णावर्त्मना मूलशृंगाटं सुषुम्ल सोलस ज्वल ज्वल प्रज्वल प्रज्वल ओं हंसः सोहं इति कुं
डलिनीरूपधारिणीं चिच्छक्तिं जीवात्मना सह सृष्टियोगेन स्थानात्स्वदेवतैः सह सुषुम्णांतरवर्तिनि चित्राख्यनाडी मध्यमार्गेण
षट्चक्रभेदक्रमेण ब्रह्मरंध्रेनो मूलाधारमानीय स्थापयेत् मूलाधाराज्जीवात्मानं हृदि संस्थितं चिंतयेत् इति भूतशुद्धिः प्राणप्र
णप्रतिष्ठा· ओं अस्य श्रीप्राणप्रतिष्ठामंत्रस्य ब्रह्मा विष्णुरुद्रा ऋषयः ऋग्यजुः सामानि छंदांसि चैतन्यरूपा प्राणशक्तिर्देवता
आं बीजं ह्रीं शक्तिः क्रौं कीलकं प्राणस्थापने विनियोगः इति यथास्थाने विन्यस्य ओं कं खं गं घं ङं ओं आं आकाशवायुतेजोजल
पृथिव्यात्मने अंगुष्ठाभ्यां नमः इं चं छं जं झं ञं ईं शब्दस्पर्शरूपरसगंधात्मने तर्जनीभ्यां नमः उं टं ठं डं ढं णं ऊं श्रोत्रत्वक्चक्षुर्जि
ह्वाघ्राणात्मने मध्यमाभ्यां नमः एं तं थं दं धं नं ऐं वाक्पाणिपादपायूपस्थात्मने अनामिकाभ्यां नमः ओं पं फं बं भं मं औं व

चनादानविसर्गानंदगमनात्मने कनिष्ठिकाभ्यां नमः अं यं रं लं वं शं षं सं हं ळं क्षं अः चित्तबुद्धिमनोहंकारात्मने करतलकरपृष्ठा
भ्यां नमः एभिरेव ज्ञातियुक्तैः षडंगानि· आं नमः नाभेश्चरणपर्यंतं ह्रीं नमः हृदयान्नाभिपर्यंतं· क्रौं नमः मूर्द्धादिहृदयपर्यंतं· यं त्वगा
त्मने नमः रं असृगात्मने नमः लं मांसात्मने नमः वं मेदआत्मने नमः शं अस्थ्यात्मने नमः षं मज्जात्मने नमः सं शुक्रात्मने नमः हं प्राणा
त्मने नमः ळं जीवात्मने नमः क्षं परमात्मने नमः एवं विन्यस्य प्राणशक्तिं ध्यायेत् रक्ताब्धिपोतारुणपद्मसंस्थां पाशांकुशौ विभ्र
शरासबाणान् शूलं कपालं दधतीं कराब्जैः रक्तां त्रिनेत्रां प्रणमामि देवीं इति ध्यात्वा ॐ आं ह्रीं क्रौं श्रीं स्रां स्रीं ह्रीं क्रौं यं रं लं वं शं षं सं हों
सों हं हंसः श्रीमन्महात्रिपुरसुंदर्याः प्राणा इह प्राणाः १ जीव इह स्थितः २ सर्वेंद्रियाणि ३ वाङ्मनश्चक्षुःश्रोत्रघ्राणप्रा
णा इहागत्य सुखं चिरं तिष्ठंतु स्वाहा· इति ज्ञानमुद्रयादिहृत्स्थं दत्वा वाक्यं पठेत् क्रों ह्रों हंसः इति सर्वानंदमयदेहं हृदि चिंतयेत्·
प्रधानदेवतात्मकमात्मानं चिंतयेत् इति प्राणप्रतिष्ठा· इति श्रीविद्यार्णवे पंचमः श्वासः ५ अथ मातृकादिन्यासाः ॥
ततो देहस्य सन्नाहं सम्यक्न्यासं समाचरेत् अंतर्बहिष्ठा च कलायुता च श्रीकंठविन्यासादिसमन्विता च लज्जा रमा कामपृथक्क
मेद्दाः प्रपंचयागो दश मातृकाः स्युः गुदात्तु द्व्यंगुलादूर्ध्वं सुषुम्णामूलमध्यगं वादिवेदार्णलसितं पंकजं कनकप्रभं तस्या
विद्युल्लताकारतेजोरूपा मणीयसी कुलकुंडलिनीं मूर्ध्नि नयेत् षट्चक्रभेदतः द्वादशांतेंदुमध्यस्थ एकैकं मातृकांबुजे नवनी
तनिभं ध्यात्वा तु तत्कुंडलिनीत्विषा· तेजोजलेन विभिः सार्द्धं मातृकान्यासं समाचरेत् ततः अकारादिषट्स्वरान् करतलतत्पृष्ठ
तद्धाम्नि क्रमेण विन्यस्यावशिष्टदशस्वरान्दशस्वंगुलीषु विन्यस्याद्यादि तं तन्मातृकामुच्चरन् करसंपुटीकुर्यात् यथा· अकौ
हेमाभे च पंच कूर्परे करयोस्तले तत्पृष्ठे च तदग्रे च करसंपुटिकृद्दाहृता इति मातृकाकरसंपुटिः अथांतर्मातृकान्यासः तत्र सौः
ऐं क्लीं सौः कुंभकं· आपूरकं रेचकं· इति क्रमेण प्राणायामत्रयं कृत्वा· अस्याः अंतर्मातृकायाः ब्रह्मा ऋषिः गायत्री छंदः श्रीमातृ

कामसरस्वती देवता हलो बीजानि स्वराः शक्तयः ज्ञाता व्यक्तिः कीलकं मम शरीरशुद्ध्यर्थं न्यासे विनियोगः इति विन्यस्य । अं
कं खं गं घं ङं । आं हृदयाय नमः इत्यादिना षडङ्गानि विन्यस्य ध्यायेत् तथा संहितायां अथ वक्ष्ये महेशानि मातृकोलो
कमान्तरं प्रकाशादि हकारान्तवर्णावयवदेवता ऋषिर्ब्रह्मास्य मंत्रस्य गायत्रं छन्द उच्यते मातृका देवता देवि हलो बीजानि
शक्तयः स्वरास्तु परमेशानि ज्ञाता व्यक्तिस्तु कीलकं अनिर्वाच्या हलो वर्णाः शक्त्या व्यक्ता भवन्ति हि शक्त्या विना शिवे सूक्ष्मे
नाम धाम न विद्यते अस्वरूपा हलो वर्णाः शक्त्याः सन्नाः पराङ्मुखाः स्फुरन्त्यास्ते दोच्चार्य्याः सम्मुखाः व्यक्तवर्णकाः ऋॠऌॡ
परित्यज्य षड्ह्रस्वस्वरमध्यगाः वर्णाः षट्चक्रमेणैव सममः क्रोधसंयुतः एतेनेति लिप्यदेवेशि षडङ्गानि प्रविन्यसेत् कलाप
त्रांबुजे कंठस्वरान्सम्यक्तु विन्यसेत् हृद्यर्कपत्रे तद्वर्णान्नाभौ दशदले न्यसेत् दशवर्णान् लिंगमध्ये षट्दले षट्तथैव सवी चतुर्द
ले तथाधारे चतुर्वर्णांस्तेषां न्यसेत् भ्रूमध्ये द्विदले हक्षौ तु अन्तेन मातृकां न्यसेत् तेजोनतेः आधारे लिंगनाभौ हृदयसरसिजे तालु
मूले न ललाटे द्वे पत्रे षोडशारे द्विदशदशदले द्वादशार्द्धे चतुष्के वासान्ते बालमध्ये डफकठसहिते कंठदेशे स्वराणां हंक्षतत
त्त्वार्थयुक्तं सकलदलगतं वर्णरूपं नमामि इति ध्यात्वा न्यसेद्विद्वान्तमातृकाः अथ बहिर्मातृकाः ऋष्यादिन्यासं प्रागुक्तवद्वि
न्यस्य ध्यायेत् ध्यायेद्वर्णस्वरूपाभ्यां स्ववक्त्राक्रमेण हि कचवर्गकरां रम्यां टतवर्गपदाम्बुजां पवर्गचारुपार्श्वांगलसत्का
तोदरीं परां यशवर्गांगसद्भगां पीनोन्नतघनस्तनीं नीतं वेणीं च गहनां शुकाकारां ललामसमध्यमां शुक्लमाल्यगलां गांगीशु
क्लांशुकसुशोभितां चित्रालिखितसत्याङ्गीं समग्रवरदायिनीं इति ध्यात्वा । ब्रह्मरंध्रे तथा वक्त्रवृत्ते नयनद्वये स्फटिका
सापुटद्वंद्वगंडोष्ठद्वयकेषु च दंतयुग्मे च मूर्द्धास्ये हृदये षोडशाविन्यसेत् दोःपत्संधिषु साग्रेषु पार्श्वयुग्मे न्यसेत्क्रमात् ए
ष्टनाभिहृदये चैव जठरे विन्यसेदथ त्वगसृङ्मांसमेदोस्थिमज्जाशुक्राणि धातवः प्राणजीवौ च परमो यकारादिषु संस्थिताः

वि.
नि.त.
ष.
६३

63

क्रमेण देवदेवेशि न्यस्तव्यां पतदात्मकाः हृदोर्मूले भुजस्यास्य तथा परगले न्यसेत् कक्षहृये हृदारभ्य पाणिपादयुगे तथा
जठराननयोर्न्यस्येदित्येनमात्रुपिणी अनेन न्यासयोगेन मन्त्री वर्णस्वरूपवान् इतिवह्निर्मातृका अथ सृष्टिमातृका के-
वलां मातृकां न्यस्य ब्रह्मचारी भवेद्यदि विसर्गसहितां ताञ्च सृष्टिसंज्ञां न्यसेद्बुधः इति सृष्टिमातृका अथ स्थितिमातृका
केवलां मातृकां न्यस्य गृहस्थः साधको यदि विसर्गबिन्दुसहितां मकाराद्यां स्थितिं न्यसेत् ध्यानं तु सिन्दूरकान्तिमभिताभ-
रणां त्रिनेत्रां विद्यात्रमूर्तमृगयोनवदन्धयानां पार्श्वस्थितां भगवतीमपि काञ्चनाभां ध्यायेत्कराब्जधृतपुस्तकवर्णमालां
इति ध्यात्वा ॐ नमः इत्यादि बिन्दुविसर्गसहितान् ठकारावसानान् वर्णान् तत्तत्स्थानेषु न्यसेदिति स्थितिमातृका अथ संहार-
मातृका केवलां मातृकां न्यस्य वानप्रस्थोऽथवा यतिः बिन्दुयुक्तां विलोमेन संहारमातृकां न्यसेत् ध्यानं तु अक्षस्रजं ह-
रिणपोतमुदग्रटंकं विद्याकरैरविरतं दधतीं त्रिनेत्रां अर्धेन्दुमौलिमरुणामरविन्दवासां वर्णेश्वरीं प्रणमत स्तनभारनम्रां
इति ध्यात्वा क्षं नमः इत्यादि बिन्दुसहितान् विलोमतस्तान् वर्णान् तत्स्थानेषु न्यसेदिति संहारमातृका अथ कलामातृका के-
वलां मातृकां न्यस्य तारभक्तो भवेद्यदि प्रणवांशकलायुक्तां मातृकां विन्यसेत्सुधीः प्रजापतिऋषिः प्रोक्तो गायत्रं छन्द ईरितं
कलासरस्वती देवी देवता परिकीर्तिता ॐ बीजं नमः शक्तिः कीलकं तु कलाः स्मृताः प्रणवहृदयमध्येष्वपि षडैर्हीं च सु स्वरैः
षडङ्गानि प्रविन्यस्य ध्यायेद्देवीं परां शिवां हस्तैः पद्मं रथाङ्गं गुणमथ हरिणं पुस्तकं वर्णमालां टंकं शुभ्रं कपालं दरममृतल-
सद्धेमकुम्भं वहन्तीं मुक्ताविद्युत्पयोदस्फटिकनवजपाबन्धुरैः पञ्चवक्त्रैस्त्र्यक्षैर्वक्षोजनम्रा सकलशशिनिभा भारदात्मानमामि
इति ध्यात्वा ॐ अं निवृत्तिकलायै नमः इत्यादि मातृकास्थानेषु न्यसेदिति कलामातृका अथ श्रीकण्ठादिमातृका केवलां
मातृकां न्यस्य शिवभक्तो भवेद्यदि श्रीकण्ठादिशक्तियुक्तां मातृकां विन्यसेत्सुधीः ऋषिस्तु दक्षिणामूर्तिश्छन्दो गायत्रमी-

६३

रितं अर्द्धनारीश्वरो देवो देवता परिकीर्तिता ह्सौं बीजं नमः शक्तिः शिवशक्तिस्तु कीलकं षड्दीर्घयुक्तबीजेन षडंगानि प्रविन्यसे
त् बंधूककांचननिभं रुचिराक्षमालां पाशांकुशौ च वरदं निजबाहुदंडैः बिभ्राणमिंदुशकलाभरणं त्रिनेत्रमर्द्धांबिकेशमनि
शं वपुराश्रयामः इति ध्यात्वा ह्सौः अं श्रीकंठेशाय पूर्णोदर्यै नमः इत्यादि न्यसेदिति श्रीकंठादिमातृका अथ केशवादिमातृका
न्यासः केवलां मातृकां न्यस्य विष्णुभक्तो भवेद्यदि केशवादिशक्तियुक्तां मातृकां विन्यसेद्बुधः प्रजापतिर्ऋषिः प्रोक्तो गायत्रं छं
द ईरितं अर्द्धलक्ष्मीहरिः साक्षाद्देवता परिकीर्तिताः कामबीजं तु बीजं स्यान्नमः शक्तिरुदाहृता विश्वलक्ष्मीकीलकं तु विनियो
गस्तु पूर्ववत् षड्दीर्घकामराजेन षडंगानि प्रविन्यसेत् हस्तैर्बिभ्रत्सरसिजगदाशंखचक्राणि विद्यापद्मादर्शौ कनककलशं मे
घविद्युद्विलासं वामोत्संगस्तनमविरलाकल्पमाश्लेषलोभाद्देवीं भून्नेव पुरवतु वः पुंडरीकाक्षलक्ष्म्याः इति ध्यात्वा क्लीं श्रीं अं
केशवाय कीर्त्यै नमः इत्यादि न्यसेदिति केशवमातृका अथ शक्तिमातृकान्यासः केवलां मातृकां न्यस्य भुवनेशीं भवेद्यदि भुव
नेशीबीजसंपूर्वां मातृकां विन्यसेत्सुधीः ऋषिः शक्तिः समुद्दिष्टो गायत्रं छंद ईरितं भुवनेशी मातृकाख्या देवता देववंदिता क्लीं बी
जं तु नमः शक्तिर्मूलप्रकृतिकीलकं मायाषड्दीर्घकेनैव षडंगानि समाचरेत् उद्यत्कोटिदिवाकरप्रतिभटां तुंगोरुपीनस्तनी
मूर्द्धा ह्रीं इंदुकिरीटहाररशना मंजीरसंशोभिता बिभ्राणा करपंकजैर्जपवटीपाशांकुशौ पुस्तकं दिव्या ह्रीं जगदीश्वरी त्रिनयना
पद्मानिषण्णास्तु वः इति ध्यात्वा क्लीं अं नमः इत्यादि न्यसेदिति भुवनेश्वरीमातृका अथ लक्ष्मीमातृका केवलां मातृकां न्यस्य
लक्ष्मीपूजारतो यदि लक्ष्मीबीजसमायुक्तां मातृकां विन्यसेत्सुधीः ऋषिर्भृगुस्तु गायत्रं छंदो लक्ष्मीस्तु मातृका देवता श्रीं नमो
बीजं शक्तिः प्रकृतिकीलकं षड्दीर्घलक्ष्मीबीजेन षडंगानि प्रविन्यसेत् विद्युद्दामसमप्रभां हिमगिरिप्रख्यैश्चतुर्भिर्गजैः शुंडा
दंडसमुद्धृतामृतघटैरासिच्यमानां श्रियं बिभ्राणां करपंकजैर्जपवटीं पद्मद्वयं पुस्तकं भास्वद्रत्नसमुज्ज्वलांशुचनतां ध्याये

वि॰
रा॰त॰
ष॰
६४

64

जगत्स्वामिनी॰ इति ध्यात्वा श्रीं ॐ नमः इत्यादिन्यसेदिति लक्ष्मीमातृका॰ अथ कामेश्वरीमातृका॰ केवलांमातृकांन्यस्य
कामेश्वरीएजकोयदि कामबीजेन संयुक्तां मातृकां विन्यसेत्सुधीः ऋषिः संमोहनः प्रोक्तो गायत्रं देवतास्मृताः कामेश्वरी च क्लीं
बीजं नमः शक्तिस्तु कीलकं षट्दीर्घ कामबीजेन षडंगानि प्रकल्पयेत् बालार्ककोटिरुचिरां स्फटिकाक्षमालां कोदंडमि
क्षुजनितं स्मरपंचबाणान् विद्यां च हस्तकमलैर्दधतीं त्रिनेत्रां ध्यायेत्समस्तजननीं नवचंद्रचूडां इति ध्यात्वा क्लीं ॐ नमः इत्या
दिन्यसेदिति कामबीजमातृका अथ संमोहनीमातृका॰ केवलां मातृकां न्यस्य त्रिपुराणायकोयदि शक्तिश्रीकामसंयुक्तां
मातृकां विन्यसेत्सुधीः ऋषिः संमोहनः प्रोक्तो देवता मनोः सम्मोहनी च क्लीं बीजं ह्रीं शक्तिः श्रीं च कीलकं बीजद्वयविहीनाद्
ह्रां षडंगानि समाचरेत् ध्यायेयमन्त्रचलयेत्त्वं शमतासः पाशान्पद्मद्वयाकुशपाशान्नवपुस्तकं च श्राविभ्रतीं निजक
रैररुणांकुचार्तांसिम्मोहिनीं त्रिनयनां तरुणेन्दुचूडां ह्रीं श्रीं क्लीं ॐ नमः इत्यादिन्यसेदिति सम्मोहिनीमातृका प्रपंचयागलग्ना
गेव प्रपंचितः इति दशविध मातृका एते सामान्यतः प्रोक्ताः सर्वत्र दशमातृकाः इत्युक्तत्वात् दुर्वासोवाक्यं न्यासं हत्वा गणे
शग्रहभगणमहायोगिनीशक्तिपीठैः षड्भिः श्रीमातृकार्णैः सहितवज्रकलेरष्टवाग्देवताभिः सश्रीकंठादियुग्मैर्विमलनिज
तनोकेशवाद्यैस्तुतत्वैः षड्भिः शाड्भिर्यराद्यैर्भगवति भवती यः स्मरेत्सत्वमेवेति सचवर्णमातृका कलामातृका मूर्तिमातृका प्रपं
चयागमातृकान्यासाख्यः संग्रहस्तु न्नविधः तत्रवर्णमातृकान्यासो दशविधः श्रीविद्यांगभूतः तथा चोक्तं शुद्धं विंदुयुतं विस
र्गसहितं स्वलेपयासंयुतं बालासंपुटितं तु तथा च परयाश्रीविद्यपालंकृतं श्रारोहादवरोहतस्त्रुतेन्यासं सदातं हंसयोर्योजना
नाति सठाव सर्वजगतां सृष्टिस्थितिध्वंसकृदिति अथ बालासंपुटितमातृकान्यासः ऋषिस्तु दक्षिणामूर्तिः पंक्तिश्छंदउदाहृ
तं तथा वर्णमयी बाला देवता परिकीर्तिता वाग्भवं बीजमाख्यातं तार्तीयं शक्तिरुच्यते कामबीजं कीलकं स्यात्क्लीं विद्यांगत

६४

याप्युनः न्यासेच विनियोगः स्याह्वालाबीजत्रयेणैव द्विरावृत्त्याक्रमेणैव षडंगन्यासमाचरेत् अरुणाशोरवरकुंडलोगादमणिग्रै
वेयहारोर्मिकाविद्योतन्हलयादिककणकटीसूत्रास्फुरन्नूपुरा माणिक्याद्यर्खवेधुरमनभरामि देः कलाविभ्रंती पाशांकुशपु
स्तकाक्षवलयंदधानोर्ध्वबाहादितः पूर्णेन्दुप्रतिमप्रसन्नवदनानेत्रत्रयोद्भासिता मिंदुत्वी रवलत्तुंगाग्रविलसन्मात्यानुलेपांचरा पु
ष्पाशालिपिञ्छभिता विलज्जगह्वा देवतादेवतां मूलाधारसमुद्भूतां भगवतीं वर्णात्मजे चिंतयेत् ऐं पं क्लीं श्रीं यं ह्रीं सौं ग्रं सोः क्लीं
ऐं इत्यादिन्यसेदिति बालासंपुटितमातृकान्यासः अथ परासंपुटितमातृकान्यासः ऋषिर्ब्रह्मासमुद्दिष्टो गायत्रं छंद ईरितं परास
रस्वती देवी मातृकादेवतास्मृता षह्रीं ह्रीं परयाचैव षडंगानि समाचरेत् अकलंकशशांकाभा त्र्यक्षा चंद्रकलावती मुद्रापुस्तल
सद्बाहुः प्रणमामि परांकलां ध सौः अं सौः इत्यादिन्यसेदिति परामातृका अथ श्रीविद्यामातृकान्यासः ऋषिस्तु दक्षिणामूर्ति
श्छंदः पंक्तिरुदाहृता देवता मातृकारूपा महात्रिपुरसुंदरी कूटत्रयं द्विरावृत्त्या षडंगानि समाचरेत् आरक्ताभां त्रिनेत्रां मणिमुकु
टवतीं रत्नताटंकरम्यां हस्ताम्भोजैः सपाशांकुशमदनधनुःसायकैर्विस्फुरंतीं आपीनोत्तुंगवक्षोरुहतटविलुठत्तारहारोज्ज्वलांगी
ध्यायेदंभोरुहस्थामरुणनिवसनामीश्वरीमाश्रयामि ध कलं अं नमः शिरसीत्यादिन्यसेदिति श्रीविद्यामातृका अथ हंसमातृ
का ऋषिस्तु दक्षिणामूर्तिश्छंदो गायत्रमुच्यते हंसगौरी महादेवी मातृकादेवतास्मृता हंसा षह्रीं युक्तेन षडंगन्यासमाचरेत् उ
द्यद्भानुस्फुरिततडिदाकारमर्धांबिकेशं पाशाभीतीवरदपरशुं संदधानं कराब्जैः दिव्याकल्पैर्नवमणिमयैः शोभितं विश्वमूलं सौम्या
ग्नेयं वपुरवतु वश्चंद्रचूडं त्रिनेत्रं ध हंसः अं नमः शिरसीत्यादिन्यसेदिति हंसमातृका अथ परमहंसमातृका ऋषिः परमहंसः स्याद्धि
राट्छंद उदाहृतं चिन्मयी देवता प्रोक्ता परमात्मस्वरूपिणी प्रणवद्वयमध्यस्थवर्णैः कुर्यात्षडंगकं श्रीमत्परात्ममममृतं भित्तवर्ण
रूपं मानेः गम्यपदवीपरिवीयमानां विद्यानसद्धकलशं दधतीं च मुद्रां ध्यायेत्समस्तजननीं विशदां त्रिनेत्रां ध सोहं हंस नमः अ

वि॰
ए॰ व॰
षे॰
६५

65

दिविलोमेनततत्स्थानेषुन्यसेदिमरमहंसमातृका॰ अथकलान्यासः सतुपंचविधः तारोन्यकला॰ कामकला॰ सोमकला॰ त्रि
मूर्त्तिकला॰ अष्टत्रिंशत्कलाचेति तारोन्यकलान्यासस्तुप्रागेवोक्तः विशेषस्तु॰ ताराद्यवर्णसंयुक्तान्यस्तव्यास्तानभोन्विता स्थाने
ष्वेतेष्वथपुनर्मातृकायाकलान्यसेत् तारस्यपंचभेदेभ्यः पंचाशद्वर्णगाःकलाः स्वरकलान्यासोनन्तरं सदाशिवेनसंजातानादादि
ताःस्मितत्विषः अंतस्सकृत्सककराःकपालाध्यकरांबुजाः इतिध्येयाः कचवर्गकलान्यासोनन्तरं अकाराद्ब्रह्मणोजाताःस्मृताःसप्रवाभा
करप्रभाः करांबुजस्थताद्दस्वकांकज्ञाभयकुंडिकाः इतिध्येयाः टतवर्गकलान्यासोनन्तरं उकाराद्विष्णुतोजाताःस्मृतास्तमालदलसन्नि
भा अभीतिवरचक्रेष्टवाहचःपरिकीर्तिताः इतिध्येयाः पयवर्गकलान्यासोनन्तरं ईश्वरेणादिनाविंदोर्जपाकुसुमसन्निभाः उ
ग्रहंतेभयंशूलकपालंवाकुभिर्वरं इतिध्येयाः षवर्गकलान्यासोनन्तरं ईश्वरेणादिनाविंदोर्जपाकुसुमसन्निभा अभयंहरिणं
टंकंदधानावाकुभिर्वरं इतिध्येयाः इतिविशेषः मरुचस्तुपाशमादनप्रकरणेवक्ष्यामः अथजोतिरष्टत्रिंशत्कलान्यासः ॐ
अंगुष्ठमात्रायैनमःशिरसि॰ इत्यादिस्वरकलाःक्रमेणाविन्यसेत् ततोदक्षहस्तसंध्यग्रेषु ॐ कंभंतापिन्यैनमइत्यादिं॰ लंज्वालि
न्यैनमइत्यंतंविन्यस्यावामहस्तसंध्यग्रेषु ॐ वंधंधूम्रैनमइत्यादिक्रमेणवोधिन्यैनमइत्यंतंविन्यस्यदक्षपादसंध्यग्रेषु ॐ टंडंथा
रिण्यैनमइत्यादि ॐ लंज्वालिन्यैनमइत्यंतंविन्यसेत् ततोवामपादसंध्यग्रेषु ॐ वंज्वालिन्यैनमइत्यादि ॐ हंकपिलायैनमः
इत्यंतंविन्यस्यावशिष्टकलाहृदयमस्तकव्यापकेचकुर्यादिमाष्टत्रिंशज्ज्ञेजाःकलान्यासः अथपकलान्यासःप्रयोगवसेते पतदनन्तरं
प्रपंचयागः इतिश्रीमदाचार्यमतेसततुप्राग्नुक्तरीत्याङ्गविततव्यः तस्यफलं॰ एवंवर्णमयंदोषसकृत्वादिमतन्तुर्नरः प्रजपेत्स
कलान्मंत्रान्ततःसिद्धिमवाप्नुयात् प्रपंचयागस्यविधेर्विधानाद्भवेत्समंत्रीकृतकृत्यएव सर्वेस्फुरंतःप्रभवंतिमंत्राःसदास्यया
गीतिनिगद्यतेसः एतस्यहोमस्यनकोटिभागनतेनतुल्यःक्रतुमग्निहोत्रं एवंविधानतःखलुपत्रतत्रशरीरपातेपिभवेद्धिमुक्तिः

६५

तथा च प्रपंचसारे॰ गुरुरूपापि सविंदुकमन्त्यकलाद्यक्रोशावाद्यन्तयान्त्रीकंठादियुतमत्र शक्तिकमलामारैस्तथैकैकशः न्यासोऽ
दशाधारथड्क्षि॰ गदिताः सर्वब्रह्मयागातिकाः सर्वसाधकसिद्धिसाधनविधौ संकल्पकल्पद्रुमाः प्रपंचयागस्तु विशेषतोऽपि पत प्रपंच
संसारविशेषपावकः पंचनित्यं भजतामयत्नतः परस्य चार्थस्य निवेदकः सदा न्यस्य मंत्री यथान्यायं देहे विघ्नसमानतरं जपे
न्मंत्रान्मजेद्देवानन्यजेद्दग्निमनन्यधीः देवो भूत्वा यजेद्देवान्नादेवो देवमर्चयेत् एवमाह श्रुतिः साक्षाद्देनोऽग्रविनमसेतुयः योऽसा
सकवचकृतोऽस्मेमंत्रं जपति तेन प्रिये विघ्नाः दृष्ट्वा पलायंते सिंहं दृष्ट्वा यथा गजाः अकृत्वा न्यासजातं यो मूढात्मा प्रजपेत्तवं वा
ध्याने सर्वविघ्नैस्स बाध्यते व्याघ्रैर्मृगशिशुर्यथा इति सर्वमातृकान्यासः अथ षट्त्रिंशत्तत्त्वन्यासः ॥ पृथिवीतत्त्वव्यापिकायै श्रीमहावि
पुरसुंदर्यै नमः पादयोः एवं लेखप्रतत्त्व लिंगे विलोमक्रमेण तेजो हृदि॰ वायुर्मुखे॰ आकाशं शिरसि॰ गंधः पादयोः रसो लिंगे॰
रूपं हृदि॰ स्पर्शो मुखे॰ शब्दः शिरसि॰ उपस्थो लिंगे॰ पायुः पायौ॰ पादः पादयोः पाणिः पाण्योः वाक् मुखे॰ घ्राणो घ्राणयोः जिह्वा
जिह्वायां चक्षुः चक्षुषोः त्वक् सर्वांगे॰ श्रोत्रं श्रोत्रयोः मनो हृदि अहंकारो हृदि॰ बुद्धिर्हृदि॰ प्रकृतिः सर्वगात्रे रागो हृदि॰ शुद्धाशु
द्धविद्या हृदि॰ कला हृदि॰ नियतिः सर्वगात्रे॰ कालतत्त्वं सर्वगात्रे॰ माया हृदि॰ विद्या हृदि॰ ईश्वरो हृदि॰ सदाशिवो ग्रीवायां॰ शक्तिर्मू
लाधारे॰ शिवः सहस्रारे॰ इति षट्त्रिंशत्तत्त्वन्यासः अथ प्राणायामः इति कृतो यिकृतो भवति ध्रुवं परमदैवतमंत्रजपादिषु पव
नसंयमनेन मुनाचरेद्य मिहजन्म समस्तमहुमिष्कृतिः इति वचनात् प्राणायामं विधायैव योगपीठं न्यसेत्ततो इति वचनाच्च मूल
विद्यया प्राणायामत्रयं कृत्वा योगपीठन्यासं कुर्यात् तत्र प्राणायामविधिरुच्यते तत्र प्राणेनाशारीरादपि द्वादशांगुलाधिका
तो आयामः आगमनमायामः संकुचितभावः शरीरसाम्य शरीरान्न्यूनभावापादने वेति प्राणायामशब्दार्थः अतएव पवनसंयमन
मित्युक्तं त्रिशतासारसमुच्चये अथ देशरीरस्वकीयांगुलीभिर्द्वयैः यस्य वत्संगुलायामसमुक्तं दिनमांगुलीभिः शरीरात्समीरो

वि·
ए·व·
ष·
६६

66

यिकः प्राणसंज्ञो मनो योगविद्भिः इति प्राणवायुं सदाभ्यसेतो यो नरो नूनं भावेन यत्नेन संगतात् समस्तं शरीरेण वा भूतलेस्मिन्नस्य
ज्ञेयो वृथैव कृतमो योगवित्त्व· इति स च पूरकादयं गत्रयात्मकः तथा च· अंगत्रयात्मकः प्रोक्तः पूरककुंभकरेचकैरिति तत्र कुंभकरूप
वप्राणायामशब्दो मुख्यः इतरयोस्तदुपकारकत्वात् ज्ञानार्णवे· कनिष्ठानामिकांगुष्ठैर्यन्नासापुटधारणं प्राणायामः स विज्ञे
यस्तर्जनीमध्यमे विनेति स पुनर्द्विविधः सहितः केवलश्च· तत्र सहितोपि द्विविधः रेचकादिक्रमः पूरकादिक्रमश्चेति त
त्र रेचकादिक्रममाह योगशास्त्रे· प्राणायामो द्विधा प्रोक्तो रेचपूरककुंभकैः सहितः केवलश्चेति कुंभको द्विविधो मतः विरेच्य
पूरकः कार्यः शनैः सहितकुंभकैः यावत्केवलसिद्धिः स्यात्तावत्सहितमभ्यसेत् तत्क्रममाह प्रपंचसारे रेचकपूरककुं
भकभेदात्त्रिविधः प्रभंजनायामः मुंचेद्दक्षिणयानिलमेतत्त्रयं द्वामयामथ्यमया· संस्थापयेच्च नाड्यास्तेषां प्रोक्तानि रेचका
दीनि· षोडश द्विगुणचतुःषष्टिकमात्राणि तानि च क्रमशः प्राकृतिनाड्यास्सव्यदक्षिणयेत्यादिभिः संबंधः तथा च इडा वामे ततो
मध्ये सुषुम्णा पिंगला परे द्विगुणश्चेति षोडशानां द्विगुणत्वपर्थः अथ पूरकादिक्रममाह समुच्चये प्रीतांसुमार्गेण शनैः
समीरमापूरयेत्तादरमादरेण विकारमात्राभिरपेततंद्रः कालाग्निमूलार्पितचित्तवृत्तिः ततो धारयेन्मारुतं पीवचेताश्च
तः षष्टिमात्रासमापूरितं तं· वहिर्भास्वता रेचयेन्मंदमेनं तदष्टाभिरंतर्निरुद्धं द्रुताभिः तथा कामेस्थरे· पूरके कुंभके चैव रे
चके च विचिंतयेत् मूलाधारे लयं कृत्वा पीत्वा वायुं शनैः शनैः यथेष्टं पूजयेद्देहं तत्त्वज्ञो विजितेंद्रियः ततस्तु स्तंभयेद्वायुं
प्रकाशं तत मानसः कुंभके चिंतयेद्विद्वान्विधायामुक्तिकारिणम् तदानु रेचयेद्वायुं राज्यते यत्स्वभावतः देहान्निःसारयेन्मंत्री
स्वदेहस्थं तमोगुणं वामेन पूरयेद्वायुं दक्षिणेनातिरेचयेत् माहेंद्रेण समेनैव मंत्री कुंभकमभ्यसेत् सदा कुंभकयोगेन ल
भते सिद्धिरुत्तमा अभ्यासी कारयेन्मात्रां यथेष्टं तत्त्वदर्शिता यथाशक्त्या पिबेद्वायुं यथाशक्त्या च कुंभयेत् स्वभावं च

त्यजेत्तद्वायुस्ततः सिद्धिः प्रजायते ॥ इति ॥ तत्रास्यां विद्यायां पूरकादिक्रम एव नित्यातंत्रोक्त्या रेचकादिक्रमस्तुसाधारणतयाप्राप्तः
क्रमस्त्वनुसारेणअपंचसाराद्यैर्वैस्तवादिसामान्यतयाप्रोक्तत्वात् तथाचश्रुतिः प्राणायामास्त्रयः प्रोक्ता रेचपूरककुंभका इति
सूत्रसाधितप्राणानांरेचकादिक्रमइति कश्चित् उभयथापिसामान्यत्वे तंत्रांतरेणपूरकादिक्रमोपिसामान्यतयावैस्तवादौयुज्य
ते तस्मादस्मिन्नपिप्रकरणेसामान्यत्वेनोभयोःप्राप्तौ ॥ विशेषत्वेनपूरकादिक्रमस्यैवमुख्यत्वमाह महेश्वरः पूरकंकुंभकंचे
त्यादि ॥ तत्रवायोरादानकालेपूरकनामाप्राणायामः धारणकालेकुंभकनामा ॥ त्यागकालेरेचकनामा ॥ तदुक्तं वाह्यादापू
रणंवायोरुदरेपूरकोह्ययं संपूर्णकुंभवद्वायोर्धारणंकुंभकोमतः वहिर्यद्रेचनंवायोरुदराद्रेचकःस्मृतः तथाच ॥ दक्षिणाम्
र्तिः मूलमंत्रेणादौवैशिवाभेनापूर्यचोदरं कुंभकेनविशालहृत्स्यादक्षिणेनचरेचयेदिति ॥ तत्रक्रममाह ॥ मूलाधारइत्यादिलयमिति
मनसोलयमित्यर्थः तेनैववायोरपिलयस्यभावितत्वात् तत्रादौ ॥ मूलाधारेमनःकृत्वावायुमापूर्यमूलतः नाडीचक्रांतरंनी
त्वासर्वांगानिचवारयेत् यथेष्टमितिसहजगतागतशीलंवायुंयथाशक्त्यामाकर्षयेदित्यर्थः प्रकाशेपरमात्मनिगादितेलीनेमा
नसेयस्यसः प्रकाशमानगतसः तेनस्वप्रकाशेसच्चिदानंदपरमात्मस्वरूपःसन्कुंभयेदित्यर्थः प्रयोगत्रयात्मकेप्राणायामेक्वापि
विद्याध्यानंभवति नवेत्यतआह ॥ कुंभकेचिंतयेदित्यादि ॥ विद्यामोक्षोपयोगिज्ञानेविद्यातासाचश्रीविद्येत्यतआह मुक्तिकरीषु
भ्रामिति ॥ तेनकुंभककालेब्रह्मरंध्रांतंमूलविद्यांविभावयेदित्युक्तं श्रीविद्यायाःसूक्ष्मध्यानेऊर्ध्वादितितुसगर्भपक्षेपूरकादि
षुप्रत्येकमशक्तौकेवलकुंभकेवेतिध्येयं रेचकप्रकारमाह तदेत्यादिगाम्यंतेवहिर्वितिशेषःस्वभावतः नत्वन्यनाधिकत्वात् अ
सध्यात्वयुक्ताभ्यासाद्दोषापत्तेः तथाचोक्तं गोरक्षसंहितायां युक्तंयुक्तंपिवेद्वायुंयुक्तंयुक्तंचधारयेत् युक्तंयुक्तंत्यजेदेवमेवंसि
द्धिमवाप्नुयात् यथासिंहोगजोव्याघ्रोभवेद्वश्यःशनैःशनैः तथैवहिनिषेवितोवायुरन्यथाहंतिसाधकं प्राणायामेनयुक्तेनसर्वं

रोगक्षयोभवेत् अयुक्ताभ्यासयोगेन सर्वरोगक्षयोभवेत् हिक्काश्वासश्च कासश्च शिरःकर्णाक्षिवेदनाः भवंति विविधा रो
गाः प्राणायामव्यतिक्रमात् ततः शास्त्रोक्तमार्गेण प्राणायामाभ्यासमाचरेदिति देहान्निःसारयेदिति रेचकयोगवायुना सह हृदे
हृत्स्थस्तमोगुणो बहिर्निःसृत इति भावयेदित्यर्थः अथ षट्कारेर्नाडीनियममाह वामेनेत्यादि एकप्राणायामे प्रथमे हि
यादिग्रसेत्तद्दक्षिणेनैव पूरयेत् तदुक्तं येनैव संत्यजेत्तेन पूरयेद्धारयेत्ततः रेचयेच्च ततोन्येन शनैरेव पुनःपुनः योगशास्त्रे
प्रयासेनेह दृढे योगी वशी हितमिताशनः गुरूपदिष्टमार्गेण प्राणायामान्समभ्यसेत् चले वाते चले चित्ते निश्चले दृढंवध
ने योगी स्थाणुत्वमाप्नोति ततो वायुं निरोधयेत् यावद्वायुः स्थितो देहे तावज्जीवितमुच्यते मरणं तस्य निष्क्रांतिस्ततो वायुं निरोध
येत् मलाकुलासु नाडीषु मारुतो नैव मध्यगः कथं स्यादुन्मनीभावः कार्यसिद्धिः कथं भवेत् शुद्धिमेति यदा सर्वं नाडीचक्रम
लाकुलं तदैव जायते योगी प्राणसंग्रहणक्षमः प्राणायामं ततः कुर्यान्नित्यं सात्विकया धिया यथा सुषुम्नानाडीस्था म
लाः शोषं प्रयांति च बद्धपद्मासनो योगी प्राणं चंद्रेण पूरयेत् धारयित्वा यथाशक्ति पुनः सूर्येण रेचयेत् प्राणं सूर्येण चा
कृष्य पूरयेदुदरं शनैः विधिवत्कुंभकं कृत्वा पुनश्चंद्रेण रेचयेत् येन त्यजेत्तेन पीत्वा धारयेदतिरोधतः रेचयेच्च ततोन्येन शनैरे
व न वेगतः प्राणं चेदिडया पिबेन्नियमितं भूयोन्यया रेचयेत्पीत्वा पिंगलया समीरणमथो बद्ध्वा त्यजेद्वामया सूर्याचंद्रमसोरनेन
विधिनाभ्यासं सदा तन्वतां शुद्धा नाडिगणा भवंति यमिनां मासत्रयादूर्ध्वतः इति तथाविपुवासारे विपरीतमतो विदधीत पुनः
पुनरप्यथ तद्विपरीतमिति अमुना विधिना स्वमनाः सततं मरुतो विदधीत स संयमनं अथ कुंभकफलमाह सहेत्यादि केव
लकुंभकयोगेनेत्यर्थः सुसाधिते वायौ मात्रासंख्यानमुक्तं प्रथमाभ्यासे तत्राप्ययं कामचारमाह अभ्यासेत्यादि अभ्यासी प्र
थमाभ्यासी तत्त्वदर्शिनां मात्राययेष्टं यथेच्छं कारयेदित्यर्थः एतदेव स्पष्टयति यथाशक्त्येत्यादि तथा च सति प्रथमाभ्यासीय

थोक्तसंख्यमात्रायामस्तमपि कुर्यात् मध्यमाभ्यासे यथोक्तसंख्यामेव । उत्तमाभ्यासी ततोधिकसंख्यामपि कुर्यादिति यथोक्तप
दत्तासंख्या अथ मात्रालक्षणमाह नारदः कालेन यावता स्वीयो हस्तः स्वजानुमण्डले पर्येति मात्रा सा तु तुल्या स्वर्येकस्याः समा त्रया ।
तथा फेत्कारीतन्त्रे । जानुं प्रदक्षिणीकृत्य न द्रुतं न विलम्बितं क्रियते चाङ्गुलीस्फोटः सा मात्रा परिकीर्तितेति अपि च कात्यायनीतन्
त्रे मध्यमलाघावद्ययमेन गुरुत्वेन च पीड्यते मात्रा सा प्रोच्यते सद्भिर्योगेऽभीष्टं प्रयच्छति वस्तुतस्तु तत्र तत्र प्रणवोच्चारणमेव मात्रा तथा
च गौतमीये । रेचयेद्दक्षिणे वायुं पूरयेद्वामतस्ततः द्वात्रिंशद्भ्यासे मन्त्रे प्राणायामः स उच्यते ततः एककाले न तत्र कुम्भकेऽभ्यसे
दित्यर्थः एतच्च रेचकादिपक्षे अत एव कुम्भक एव जपादिकं नेतरयोः दक्षिणामूर्तिकल्पे । प्राणापानौ समौ कृत्वा ततो विधा
य च कुम्भकं स्वसंकल्पे समासीनो मां ध्यायेद्यतमानसः अगस्त्यसंहितायां यावच्छक्यं नियम्यासून् मनसैव जपेन्मनुं शनैर्मुञ्च
मुञ्च ध्यायन्स्वोक्तविधिना सुधीः अस्त्रनियम्य कुम्भकं कृत्वा रामं ध्यायन् यावच्छक्यं मन्त्रं जपेदिति संक्षेपः एतेन यत्र विशे
षो नोक्तस्तत्र यथाशक्ति मन्त्रं जपेदिति वेदितव्यम् तथैव दीपिकाकृद्दृष्टं न्यायेन सर्वत्रैवायं प्रकारः अत एव श्रीविद्यायां वामकेश्वरतन्त्रे ।
कुम्भके चिन्तयेद्दिव्यां विद्यां मुक्तिश्रियं शुभामित्युक्तमिति वदन्ति वस्तुतस्तु सगर्भके प्राणायामे केवलकुम्भके कुम्भक एव सहि
तकुम्भके शक्तावगत्र ये यत् शक्तौ कुम्भकेत्वादय् एपकं जपध्यानमिति तु तेषां वचनानि निर्गलितार्थः सच मूलया वा लय्या वा तद
शक्तौ प्रणवेन कार्यः तदुक्तं फेत्कारीये प्राणायामत्रयं कुर्यान्मूलेन प्रणवेन चेति निषिद्धप्रणवोच्चारणप्रणवस्था
ने सार्धत्रिमात्रिकेऽङ्गोंकारोऽत्रेयः कालिकापुराणे चतुर्दशस्वरो यस्तु सार्धत्रिमात्रसंज्ञकः नादबिन्दुसमायुक्तः स्मृतांश
सेतुरुच्यते इति । अत्र तत्साधितप्राणानाम् एककादौ त्रिपुरासारोक्ते वसंख्याजपादौ । तत्रराजेतदन्यथा । यदुक्तं तन्त्रराजे । एवं
सुसाधिते पश्चाद्द्वात्रिंशन्मात्रया हरेत् धारयेच्च चतुःषष्ट्या रेचयेत्तत्त्रयीयतः इति तन्त्रीकादिमते । तदेतयोर्मतयोर्विकल्पः

वि॰
र्गी॰व॰
ष॰
६८

68

तत्राशक्तौ मात्रामात्रपटले फेत्कारीतंत्रोक्ता कार्या तद्यथा॰ तथाहाविंशन्मात्राभिः पूरकं क्रियते बुधैः तस्माद्द्विगुणमात्राभिः कुं
भकः क्रियते सदा तस्माद्द्विगुणमात्राभिः रेचकः क्रियते तथा प्राणायामत्रयं त्वेवमेकैकं त्रितयात्मकमिति अत्राप्यशक्तौ सम
मात्रयोक्ता कार्या॰ प्राणायामत्रयं कुर्यात्स्मरन्विप्रो हृदा शुचिरिति तद्वचनं तत्सद्भावे आख्याते दक्षिणनाड्या॰ एकवारं म
लशुद्ध्यर्थं वायुमापूर्य चतुर्वारं कुंभकं कृत्वा वामनाड्या द्विवारं रेचयेदिति प्राणायामत्रयं कुर्यादिमथ्ये इति अत्र दक्षिणेन पू
रणं पुंसो वामेनाङ्गनाया युग्मे एकादौ वा मस्यैवोक्तत्वात् अथवा तन्मतमेवेदमिति वयं न विद्मः तत्राप्यशक्तौ ज्ञानार्णवदक्षिण
मूर्तिश्रुतं मुक्तस्य कुंभकेन विनापूर्यमस्यैव ग्रहणमिति संक्षेपः इति सहितकुंभकः अथ केवलकुंभकः योगशास्त्रे॰ रेचकं
पूरकं मुक्त्वा सुखं यद्वायुधारणं प्राणायामोयमित्युक्तः सवै केवलकुंभकः केवले कुंभके सिद्धे रेचपूरकवर्जिते न तस्य दुर्ल
भं किंचित्त्रिषुलोकेषु विद्यते शक्तः केवलकुंभेन यथेष्टं वायुधारणे राजयोगपदं चैव लभते नात्र संशयः हठं विना राजयोगो
राजयोगं विना हठः न सिध्यति ततो युग्ममानिष्पत्तेः समभ्यसेत् कुंभितप्राणरेचांते कुर्याच्चित्तं निराश्रयं एवमभ्यासयोगेन रा
जयोगपदं व्रजेत् कुंभकात्कुंडलीबोधः कुंडलीबोधतो भवेत् अनर्गला सुषुम्णा च हठसिद्धिश्च जायते हः सूर्यः ठश्चंद्रस्ता
भ्यां सूर्यचंद्राभ्यां दक्षिणवामाभ्यां पिंगलेडाभ्यां प्राणवायोर्मेलापादो योगो हठयोग इत्यर्थः सच प्राणायामो राजयो
गः सच सुषुम्णामार्गेण षट्चक्रभेदक्रमेण शिवशक्तिसामरस्यलक्षणमाह तत्र राजः कंपं च पुलकानंदौ वैमल्यं स्थैर्यमेला
घवाः तद्वत्क्रांतिप्रकाशौ च योगसिद्धस्य लक्षणं इति केवलकुंभकः स उक्तः प्राणायामः सगर्भो विगर्भश्चेति द्विविधः स्या
त् उक्तं च रुद्रयामले॰ सगर्भश्च विगर्भश्च प्राणायामो द्विधा मतः इति तथा च योगिनीतंत्रे॰ अयं प्राणायामः सकलधरि
तध्वंसनकरो विगर्भः प्रोक्तो सौ शतगुणफलो गर्भकलितः जपध्यानापेतः सगुनिगदितो गर्भरहितः सगर्भस्तद्युक्तो मुनिपरि

दृष्टैर्योगानिश्चैरिति सपुनस्त्रिविधः उत्तमाधममध्यमभेदात् तथाच तंत्रराजे· प्राणायामस्त्रिधाप्रोक्तउत्तमाधममध्यतः लाघवो
भूतलत्यागउत्तमे विहितकृतिः संवेगात्स्वेदसंवृद्धिरधमेमध्यमेतथा संवेगात्कंपनंप्रोक्तमभ्यासात्कालसंयुतान् तेषूत्तमगुणा
भूपुरभ्यासात्कालयोगतः तस्मात्सम्यभ्यसेत्प्रातः सायंच नियमेनवै· तथात्रिपुरसारे· शुचिः प्राणायामान्सुगणवसहेतान्षो
डशवर्णीप्रभाते सायंच प्रतिदिवसमेवं वितनुते द्विजोयस्तं भ्रूणप्रहरणकृतोद्दोभिकलितं पुनंत्येते मासादिह दुरितनूलौ
घदहनाः त्रायेत्समीषड्भिर्पीहमासैर्जन्मांतरोपार्जितपापपुंजात् संवत्सराद्ब्रह्मपदं तदेकं प्रकाशयत्येव यदच्युताख्यं योगशा
स्त्रेतु· प्रातर्मध्यंदिने सायमर्द्धरात्रे च कुंभकान् शनैरशीतिपर्यंतं चतुर्वारं समभ्यसेत् कनीयसा भवेत्स्वेदः कंपो भवति मध्यमे
उत्तिष्ठत्युत्तमे प्राणो रोधे पद्मासनो मुहुः जलेन श्रमजातेन गात्रमर्दनमाचरेत् दृढता लघुता चैव तेन गात्रस्य जायते अ
भ्यासकाले प्रथमे शस्तं क्षीराज्यभोजनं ततोभ्यासे दृढे जाते न तादृङ्नियमग्रहः तत्र क्रमः विहितपद्मासनः सन्निमीलितन
युगलो मूलाधारार्पितचित्तश्चित्तहृत्रिमूलमंत्रादिकमुच्चरन् इडयावामनाड्याषोडशमात्रया वायुमापूर्य मूलाधारं प्रापय्याग
ष्टकनिष्ठानामाभिर्नासापुटौ विधृत्य चतुःषष्टिमात्रया तं वायुं स्तंभयित्वा द्वात्रिंशन्मात्रया पिंगलया दक्षिणनाड्या शनैः शनैस्तं
वायुं रेचयेदित्येकः प्राणायामः पुनस्तं पिंगलया वायुं शनैः शनैः समाकृष्य तथैवेडया रेचयेदित्यन्यः एवं वैपरीत्येन विंशतिवारं
षोडशद्वादशषट्त्रिवाद्विवीयथाशक्ति कुर्यात् ततः सिद्धिमवाप्नुयादिति शारदातिलके मात्रावृद्धिक्रमेणैव सम्यग्द्वादशषो
डशेतिसंक्षेपः अत्र सर्वत्र प्राणायामैनैव सर्वेषां कर्माधिकारः अकरणे निंदाश्रवणात् अगस्त्यसंहितायां· प्राणायामैर्विनायद्य
त्कृतं कर्म निरर्थकं अतो यत्नेन कर्तव्याः प्राणायामाः शुभार्थिभिरिति अत एवावश्यकोयं मंत्रशुद्धिविवरणज्ञायामिति· इति प्राणा
यामविधिर्मतद्वयसाधारणः अथ योगपीठन्यासः तत्रांसद्वयोरुद्वयकल्पितपादचतुष्टयं मुखनाभिपार्श्वद्वयमध्योपकः·

वि.
ष्णु.व.
प.
६९
69

ल्पितगात्रचतुष्टयं योगपीठं निजदेहं ध्यात्वा न्यसेत् मूलाधारे महाकालाय रक्तवर्णाय मण्डूकाय नमः तदुपरि स्वाधिष्ठानपर्यंते ष
पंचदशवक्त्रदशभुजरक्तकमलवर्णावामदक्षिणपार्श्वाय कालाग्निरुद्राय नमः तदुपरि नाभिपर्यंते वंशुक विशेषे मूलप्रकृत्यै नमः
तदुपरि हृत्पर्यंते शरच्चंद्रप्रभायै पंकजहस्ताय धारिण्यै आधारशक्त्यै नमः तदुपरि हृदय एव ष कूर्माय ष अनंताय ष वराहाय
पृथिव्यै ष अमृतार्णवाय ष समस्तमातृकामुद्रात्मकनवखंडविराजिताय नवरत्नमयद्वीपाय नमः तत्रैव नवखंडेषु ईशानादिम
ध्यांते ष अं ९ पुष्परागरत्नाय नमः ष कं ५ नीलरत्नाय ष चं ५ वैडूर्यरत्नाय ष टं ५ विद्रुमरत्नाय ष तं ५ मौक्तिकरत्नाय
ष पं ५ मरकतरत्नाय ष यं ष वज्ररत्नाय ष शं ष गोमेदरत्नाय ष लं ष पद्मरागरत्नाय नमः तत्रैव स्वर्णपर्वताय नमः तदुपरि ष
नंदनोद्यानाय नमः तन्मध्ये ष कल्पकोद्यानाय नमः ष वसंतादिऋतुभ्यः पश्चिमे ष इंद्रियाश्वेभ्यः पूर्वे ष इंद्रियार्थगजेभ्यो नमः ष
विचित्ररत्नभूमिकायै तत्र पश्चिमादिमध्यांते लोमेन ष कालचक्रेश्वरीश्रीपा. ष मुद्राचक्रेश्वरी.श्री ष मातृकाचक्रेश्वरीश्री. र
त्नचक्रेश्वरीश्री. दशचक्रेश्वरी. श्री. गुरुचक्रेश्वरीश्री ष तत्त्वचक्रेश्वरीश्री. ष ग्रहचक्रेश्वरीश्री ष मूर्त्तिचक्रेश्वरीश्री ष करुणा
तोयपरिधये ष माणिक्यमण्डपाय. तस्य नैरृत्यादिकोणेषु मध्ये च ष देशरूपिणी शक्ति. कालरूपिणी शक्तिश्री. आकाशरू
पिणी शक्तिश्री ष शब्दरूपिणी शक्तिश्री. मध्ये समस्तयोगिनीरूपिणी शक्तिश्री. तन्मध्ये समस्तगुप्तप्रकटयोगिनीचक्ररूपिणी श
क्तिश्री. तत्तन्मध्ये ष कल्पतरुभ्यो. तेषामधस्तात् ३ रत्नवेदिकायै नमः तदुपरि ष श्वेतच्छत्राय. तस्याधः ष रत्नसिंहासना
य नमः इत्येतत्सर्वं मानसपंकजे विन्यस्य यथायथं तत्तत्स्थानान्यध्यवस्य रत्नसिंहासनत्वेनात्मदेहं ध्यायेत् तत्र सिंहासनदेवता न्य
सेत् दक्षांसे ष रक्तवर्णाय वृषभरूपाय धर्माय. वामांसे ष श्यामवर्णाय सिंहरूपाय ज्ञानाय. वामोरौ ष पीतवर्णाय भूताकाराय
वैराग्याय. दक्षोरौ ष इंद्रनीलप्रभाय गजरूपायैश्वर्याय. एते सिंहासनपादरूपिणः. मुखे ष अधर्माय. वामपार्श्वे. ष अज्ञानाय.

नाभौः ष वैराग्याय दक्षपार्श्वे ष अनैश्वर्याय ष विद्यायै। तदुपरि ष आनंदकंदाय ष संविन्नालाय ष प्रकृतिमयपत्रेभ्यः ष वि
कारमयकेसरेभ्यः ष पंचाशद्वर्णबीजाढ्यसर्वतत्वरूपायै कर्णिकायै। तस्यां ष अं सूर्यमंडलाय ष उं सोममंडलाय ष मं वह्नि
मंडलाय ष सं सत्वाय ष रं रजसे ष तं तमसे ष आं आत्मने ष अं अंतरात्मने ष पं परमात्मने ष ह्रीं ज्ञानात्मने। तदुपरि सर्वादि
क्षु मध्ये च ष ज्ञानतत्वात्मने ष मायातत्वात्मने कलातत्वात्मने ष विद्यातत्वात्मने ष परतत्वात्मने ष ततः केसरेषु पूर्वाद्यष्ट
दिक्षु मध्ये च श्रीचक्राधारपीठस्य नवशक्तीः समेत् ष हूलर्यैवाश्री ष स्वदर्यैवाश्री ष सुमुख्यैवाश्री ष विरूपेचाश्री ष विमलावा
श्री ष अनर्घ्यैवाश्री ष वदर्यैवाश्री ष उरेदर्यैवाश्री ष मध्ये कर्णिकायां ष पुष्पमदिन्यैवाश्री ष वराभयधारिण्यै रक्तवर्णाय्यै
याः तदुपरि ष क्लीं सर्वशक्तिकमलासनाय नमः इति सिंहासनमंत्रं विन्यस्य श्रीचक्रं ध्यात्वा मूले समस्तप्रकटगुप्ततरसंप्रदायकुलको
लनिगर्भरहस्यपरंपररहस्यातिरहस्ययोगिनीसिद्धचक्रपादुकाभ्यो नमः इति व्यापकेन विन्यस्य हृदि त्रिकोणं विभाव्य। तन्मध्ये ष मू
ले ह्रैं क्लीं भगवति ब्लूं नित्याकामेश्वरि स्त्रीं सर्वसत्ववशंकरि सां त्रिपुरभैरवि पैं विच्चे क्लीं श्रीमहात्रिपुरसुंदर्यैवाश्री। इति विन्यस्य प्रणवा
दिनमोंतं मूलविद्यां विन्यस्य श्रीचक्रं पुरत्रयात्मकं ध्यात्वा तत्रोद्धारणक्रमेण ष वाग्भवकूटमुच्चार्य चतुरस्रषोडशदलात्मने शरीरात्मका
य प्रथमपुराय नमः इति व्यापकं न्यसेत् ष ततः कामराजकूटं चतुर्दशारद्विदशारात्मने भुवनात्मकाय द्वितीयपुराय नमः इत्यपि
व्यापकं ष शक्तिकूटमुच्चार्य अष्टारत्रिकोणविंदुचक्रात्मने प्राणात्मकाय तृतीयपुराय नमः इति व्यापकं विन्यस्य ष इच्छाशक्ति
ज्ञानशक्तिक्रियाशक्त्यादिसमस्तत्रितयात्मने श्रीचक्रस्य पुरत्रयाय नमः इत्यपि व्यापकं ततो हृदयत्रिकोणस्याग्रादिकोणत्रयम
पि पुरत्रयात्मकं वाग्भवादिपुरत्रयात्मकं च ध्यात्वा तत्र प्रणवादिनमोंतं वाग्भवादिकूटत्रयं न्यसेत् ततो नादविंदुकलाज्येष्ठारौद्रीवा
माविषघ्नीदूतरीसर्वानंदाभ्यः श्रीचक्रस्य त्रैलोक्यमोहनादिनवचक्रशक्तिभ्यो नमः इत्यनेन व्यापकं कुर्यात् ततो हृदयकेसरेषु का

त्रि॰
पू॰प॰
७८
७
70

मेश्वरीपीठस्यनवशक्तीर्यजेत् ॥ ष मोहिन्यैनमः इतिविन्यस्यत्रिकोणमध्ये ष बालांमूलपंचदशींचोच्चार्यत्रिकोणरक्तवर्णोड्डियाणपी
ठश्रीत्रिकोणाग्रे ष बालामूलयोर्वाग्भवद्वयमुच्चार्यचतुरस्रंपीतवर्णकामरूपपीठश्री॰ दक्षकोणे ष कामराजद्वयंप्रोच्चंद्रनिभंस्व
नवर्णजालंधरपीठश्रीवामकोणे ष शक्तिबीजद्वयंषट्कृविंदुलांछितंदृत्वप्रवर्णपूर्णगिरिपीठश्री॰ इतिपीठचतुष्टयंविन्यस्य॰
पुनर्वह्निवेश्याग्नेयादिकोणेषु ३ लांह्रांब्रह्मणेपृथिव्यधिपतयेनमोब्रह्मप्रेतासनश्री॰ ष वांह्रींविष्णवेऽपामधिपतयेनमोविष्णु
प्रेतासनश्री॰ ष रंह्रूंरुद्रायतेजोधिपतयेनमोरुद्रप्रेतासनश्री॰ ष यांह्रैंईश्वरायवाय्वधिपतयेनमईश्वरप्रेतासनश्री॰मध्ये ष
ह्सौंविद्यधिपतयेपंचवक्त्रायसदाशिवायप्रेतपद्मासनायनमः सदाशिवमहाप्रेतपद्मासनश्री॰ इतिपंचप्रेतासनंन्यस्यतदुपरि
रक्तपद्मकर्णिकायांचतुरस्रगर्भितषट्कोणपीठेषडासनानिविन्यसेत् ष ऐंऐंसौःत्रिपुरायार्णवासनायनमः पैंक्लींसौःत्रि
पुरेश्वरीपोतांबुजासनायनमः ह्रींक्लींसौःत्रिपुरसुंदरीदेव्यात्मासनायनमः हैंहक्लींह्सौःत्रिपुरवासिनीसर्वचक्रासनायनमः
ष ह्सैंह्स्क्लींह्सौंत्रिपुराश्रीसर्वमंत्रासनायनमः ष ह्रींक्लींब्लैंत्रिपुरमालिनीसाध्यसिद्धासनायनमः इतिन्यस्यमध्येचतुरस्रे
चतुःपीठचतुरासनंन्यसेत् पेपूर्णतः ष वाग्भवद्वयमुच्चार्यअग्निचक्रेकामगिर्यालयेमित्रीशनाथात्मकेऽव्यक्ताशक्त्यात्म
करुद्रात्मशक्तिकामेश्वरीदेवी ह्रींक्लींसौःत्रिपुरसुंदरीदेव्यात्मासनायनमः वायव्यकोणे ष कामराजद्वयंसूर्यचक्रेजालंधर
पीठेषष्ठीशनाथात्मकेस्वप्नदशाधिष्ठायकेज्ञानशक्त्यात्मविष्ण्वात्मकशक्तिश्रीवज्रेश्वरीदेवी हैंह्क्लींह्सौःत्रिपुरवासिनीसर्वच
क्रासनायनमः नैरृत्ये ष शक्तिद्वयमुच्चार्यसोमचक्रेपूर्णगिरिपीठेउड्डीशनाथात्मकेसुषुप्तिदशाधिष्ठायकेक्रियाशक्त्यात्म
कब्रह्मात्मशक्तिश्रीभगमालिनीदेवी ह्सैंह्स्क्लींह्सौःत्रिपुराश्रीसर्वमंत्रासनायनमः आग्नेये ष समस्तद्वयमुच्चार्यब्रह्मचक्रेम
होड्याणपीठेश्रीचर्यानाथात्मकेसर्वावस्थातीतदशाधिष्ठायकेपरब्रह्मशक्त्यात्मकश्रीत्रिपुरसुंदरीदेवी ह्रींक्लींह्सूंत्रिपुरमालि॰

७

त्रिशक्त्यासिंहासनाय नमः मध्ये ५ ऐं ह्रीं सौः क ए ई श्रीमहात्रिपुरसुंदरीसर्वमंत्रासनाय नमः इति विन्यस्य ५ ॐ ए ई शिवशक्ति
सदाशिवेश्वरशुद्धविद्यामायाकालनियतिकलाशुद्धविद्यारागपुरुषप्रकृतिबुद्ध्यहंकारमनस्त्वक्चक्षुःश्रोत्रजिह्वाघ्राणवाक्पा
णिपादपायूपस्थशब्दस्पर्शरूपरसगंधाकाशवायुवह्निसलिलपृथिव्यात्मने श्रीमहात्रिपुरसुंदर्यै योगपीठाय नमः इति व्यापकं कु
र्यात् ततो मूलमुद्राख्य श्रीमन्महात्रिपुरसुंदरीश्री॰ इति षट्त्रिंशतत्त्वात्मिके देहमये महायोगपीठे निजेष्टदेवतां हृदि न्यसेत् इति
देहमये पीठे चिंतयेत्परदेवतामिति योगपीठन्यासः अथ मंत्रन्यासः शारदायां संहारसृष्टिमार्गेण मातृकान्यस्तविग्रहः मंत्रन्यासं
ततः कुर्याद्देवताभावसिद्धये ततइति मंत्रन्यासानंतरमित्यर्थः मंत्रन्यास उपास्यमंत्रस्य वर्णन्यासः वैशंपायनसंहितायां ततउपा
स्यमंत्रस्य न्यासान् षडंगादिकांश्चरेत् यस्य मंत्रस्य ये न्यासाः कर्तव्याः सिद्धिमिच्छता जपतर्पणहोमार्थाः सिद्धमंत्रकृता अपि अंगन्या
सादिभिर्हीना न ददास्यंति फलान्यमी न्यासानशेषानस्मतः स्वदेहे त्रैलोक्यमेतद्वशमेति पुंसः पापानि सद्यः प्रशमं प्रयांति त्रसं
त्रिरक्तोसि संपन्नगानि आदावृष्यादिविन्यस्य करांगन्यसनं ततः ततो मंत्राक्षरन्यासः पदन्यासस्ततः परं ततस्तत्कल्पविशेषो
क्तान्न्यासानन्यान्समाचरेत् ततो मंत्रपुटैर्वर्णैर्मातृकायाः सबिंदुकैः विन्यसेन्मंत्रविन्मंत्रकृशास्त्रदृष्टेन वर्त्मना अथ षोढाक
रन्यासस्ततो मुद्राः प्रदर्शयेत् इति क्रमः अन्यत्रापि श्रीविद्यामधिकृत्य अंतःशुद्धा च सृष्टिस्थितिविलयमयी तारकाभिः कलाभिः
श्रीकंठाद्यैश्च विघ्नप्रमुदिततनुभिः शक्तिलक्ष्मीमनोज्ञैः बीजैर्ग्रहैः समस्तैः कलितलिपिवराचात्मया गच्छमोनी षोढाका
मश्च षोढा नवविधभवना मंत्रगुप्तैर्व्वमंत्राः सप्तनवस्थां विद्यायां त्रिविधषोढा श्रीचक्रकरशुद्ध्यादिभेदात् तत्र षोढा द्विविधः
पूर्वोत्तरभेदात् तत्र पूर्वषोढान्यासः सर्वाम्नायविषयः उत्तरषोढान्यासः ऊर्द्ध्वाम्नायविषयः श्रीचक्रन्यासस्त्रिविधः संहार
सृष्टिस्थितिभेदात् करशुद्ध्यादिन्यासस्त्ववांतरः श्रीकंठादिरतिकामादिन्यासादीनामपि तत्रैवांतर्भावात् तत्र षोढान्या

वि॰
ल॰ व॰
ष॰
७१

71

मः संहारश्रीचक्रन्यासः स्थितिश्रीचक्रन्यासः करशुद्ध्यादिन्यासश्चेति जपकाले स्थितिचक्रन्यासस्य करशुद्ध्यादावन्तर्भावात् पूजा
काले संहारचक्रन्यासस्योपलक्षणत्वेन तदन्तर्भावाच्चतुर्विधो न्यासस्तदवसरे संक्षेपाद्यावश्यकत्वमिति योगिनीहृदयमते योगिनीहृद
ये। एवं चतुर्विधो न्यासः कर्तव्यो वीरवंदिते षोढान्यासो गणेशाद्यश्च मूलदेव्यादिकः प्रिये करशुद्ध्यादिकश्चैव साधकेनाशु सिद्धये।
प्रातःकाले यथावा पूजासमये होमकर्मणि जपकाले यथा तेषां विनियोगः पृथक् पृथक् पूजाकाले समस्तान् वा कल्पा साधकसत्तमः
तत्रादौ पूर्वोषोढान्यासः योगिनीहृदये न्यासान्निवर्तये द्विविधो षोढान्यासपूर्वकः स्मरे गणेशैः प्रथमो न्यासो द्वितीयश्च ग्रहैर्मतः त
तृतीयस्तु नक्षत्रैश्चतुर्थो योगिनीभिश्च तुर्यकः राशिभिः पंचमो न्यासः षष्ठः पीठैर्निगद्यते षोढान्यासस्त्वयं प्रोक्तः सर्वत्रैवापराजितः
एवं यो न्यस्तगात्रस्तु स पूज्यः सर्वयोगिभिः नास्त्यस्य पूज्यो लोकेषु पितृमातृगुरुर्जनः स एव पूज्यः सर्वेषां स स्वयं परमेश्वरः
षोढान्यासविहीनं ये प्रणमेदेष पार्वति सोऽचिरान्मृत्युमाप्नोति नरकं च प्रपद्यते ज्ञानार्णवे। षोढान्यासस्ततः कुर्याद्येन ब्रह्मा
द्रूपकः विग्रहस्तद्रूपो वर्णान्माशिवः साक्षान्न संशयः गणेशः प्रथमो न्यासः सर्वविघ्नविनाशकः तरुणादित्यसंकाशा
न्गजवक्त्रांस्त्रिलोचनान् पाशांकुशवराभीतिकरान् शक्तिसमन्वितान् एतांस्तु विन्यसेद्देवि मातृकान्यासवत् प्रिये अत्र प
श्रीविघ्नेश्वराभ्यां नमः इत्यस्य विघ्नेश्वराय श्रियै नमः इत्यपरे विघ्नेश्वरश्रीभ्यां नमः इति केचित् गणेशाः शक्तयश्च मातृका
स्थाने वेदितव्याः इति गणेशन्यासः ज्ञानार्णवे। ग्रहन्यासं ततो न्यस्येदादितः रक्तं श्वेतं तथा रक्तं श्यामं पीतं च पाण्डुरं धूम्रकृष्णं कृष्णध
म्रं धूम्रकृष्णं विचिन्तयेत् रविमुख्यान् कामरूपान् सर्वाभरणभूषितान् स्वरैरर्कं हृदादिन्यस्य यवर्गेण शशी ततः भ्रूमध्ये तु कवर्गेण भौ
मं नेत्रद्वये न्यसेत् टवर्गेण बुधं हृदि तवर्गेण बृहस्पतिं हृदयोपरि देवेशि चवर्गेण भृगुं गले पवर्गेण शनिं नाभौ राहुं चक्रे शवर्गतः ७१
लत्वाभ्यां पादयोः केतुं न्यसेद्देववरानने सूर्यस्य रोहिणीकान्तेवसोमस्य श्वेतामन्तास्तथा मंगलो चामयाश्च काशेव बुधस्य ज्ञानरूपया गुरवे

शाखिनीयुक्तःशांकरीसहितोभृगुः शनिःशाकिसमायुक्तोराहुःकुलासमन्वितः सुप्रयासहितःकेतुःशाक्तयोःवांतिकाःस्मृताः
इतिग्रहन्यासयोगः अथनक्षत्रन्यासः अथनक्षत्रदेवस्यन्यासंकुर्यात्स्वरप्रदं ज्वलत्कालाग्निसंकाशासर्वाभरणभूषिता नाति
पाणिपाशिनीःसर्वावरदाभयपाणयः युग्मायुग्मंतथायुग्मंयुग्मंयुग्मेमनरोहिणी एकमेकंतथाहंहमेकंपुष्यातमुच्यते लला
टेलोचनेपक्ष्माहामदक्षिणकर्णयोः नासाद्वयेचदेवेशितथाकंठेन्यसेत्क्रमात् पुष्यान्तेचप्रविन्यसेत्स्वराभ्यांचैवसर्पकं दक्ष
स्कंधेचडाभ्यांचमघांस्कंधेद्वितीयके चपूर्वफाल्गुनीदक्षेकूर्परेढजसंस्थिते उत्तराफाल्गुनीवामेकूर्परेविन्यसेत्प्रिये ट
वर्गेणयुतांचित्रांवामेतमणिबंधके उकारेणयुतांस्वातींदक्षहस्तेचविन्यसेत् दामयुक्तांविशाखांचवामहस्तेप्रविन्यसेत् तद
धस्ताज्ज्येष्ठांचनाभौन्यसेत्पार्वति धकारेणयुतांज्येष्ठांन्यसेद्दक्षकटौप्रिये नयफसंयुतांमूलंन्यसेद्वामकटौप्रिये पूर्वाषा
ढांबकारेणदक्षोरौविन्यसेत्ततः भकारेणोत्तराषाढांवामोरौतदनंतरं मकारयुतांश्रवणांदक्षजानुनिविन्यसेत् यराति
तांधनिष्ठांचवामजानुनिविन्यसेत् लकारेणयुतांदेविशतभिषांन्यसेत्प्रिये दक्षजंघाग्रतापश्चात्पूर्वभाद्रपदांततः व
शवर्णात्मिकांन्यसेद्वामजंघाग्रतःक्रमात् षसहस्थांउत्तराभाद्रपदांदक्षिणपादके ळकारेणतथाविद्धिविसर्गाभ्यांचरेव
तीं वामपादतलेन्यस्ययोगिनीन्यासमारभेत् ध्यानमाह ज्वलदित्यादिपूर्ववत् इतिनक्षत्रन्यासः अथयोगिनीन्यासः
तत्रादौ विशुद्धौषोडशपत्रेडाकिनींभावयेत्सुधीः त्वगात्मदेवतांकंठेसर्वकामार्थसिद्धये रक्तांरक्तत्रिनेत्रांपशुजन
भयकृत्खड्गखट्वांगहस्तांवामेखेटंदधानांचषकमपिसुधापूरितंचैववज्री ग्रस्तग्रासप्रदंष्ट्रामरिकुलमथनीपायसा
न्नप्रसक्तांकंठस्थानेस्मरतांपुनःपरिवृतांवपुषीभावयेड्डाकिनींतां डांडींडुंडैंडौंडःमलतिवरेलिच [illegible]डाकिनिपदंग्रा
हकामारक्षाहितयवदेत् सर्वसत्त्ववशंकरींकाकारिदेवितःपरं आमुक्षेहितयंप्रोक्ताउमामहेजातवैवच [illegible]हंयंवाम

वि·
ता·व·
ष·
७२

वेचघोरेदेवितत:परं मायाबीजंभृगु:संगीपरमेतिततःपरं घोरेहंघोरत्नपेचपहेह्रीतिनमःपदं चामुंडेडरलांतेचकलहैंश्रीमहा
त्रिच श्रवंदरिदेवीतिविच्चेतवरदंपदं स्वराल्विशुद्धपीठस्थविशुद्धांतेतडाकिनी विशुद्धनाथदेवश्रीपादुकांएजयामिच श्रुग
ह्यानामिकाभ्यांचकणिकायामिमन्यसेत् ततःषोडशपत्रेषुस्वीयत्नस्वर्वकाः अमृतादिकशक्तीस्तुविन्यसेन्नायथाक्रमं
अमृताकर्षिणीइाणीश्रासुमाचाई्वकेशिनी नृह्यिदाचततोनूपाल्हकाराचततःपरं त्वषांचेकपदाचैत्वष्यात्मिकांकारिणी
ततः ततोषधात्मिकोचैवांबिकाचाप्यत्नरात्मिका अमृतादिकशक्तीनांडाकिनीसहशंवपु: तत्सम्मानायुधादीनिन्यासपूज
नचिंतने अनाहतेद्वादशारेराकिनीरक्तधातुगां ध्यायेत्नत्कणिकामध्येसाधकःसर्वसिद्धये श्यामांमूलाब्जहस्तांडमरुकस
हितांतीत्नाचक्रंवहंतीम्यासांरक्तत्रिनेत्रांभ्रुकुटिवलिलसदृष्टदंष्ट्राप्रभाभिः दीप्तांतांदेवदेवीहृदयकमलगांरक्तधात्वेकना
थांश्रुद्धांनेषुप्रसक्तांमधुमदमुदितांभावयेद्राकिनींतां ततदंतरतत्स्थानत्द्धांतुपदयोजनात् एवंवन्मंत्रमुच्चार्यकर्णि
कायांन्यसेद्बुधः परितत्कालरात्र्यादिशक्तीस्तद्वर्णस्वर्वकाः न्यसेद्द्वादशपत्रेषुस्वीदिषुयथाक्रमं कालरात्रिस्त्नखानीता
गायत्रीचततःपरं घंटाधारिणिकाचैवततोड्याणात्मिकापुनः चामुण्डाचजयाकंकारिणीशार्णात्मिकापुनः टंकहस्ता
चटंकारिण्येताःस्वीदिविन्यसेत् कालरात्र्यादिशक्तीनांराकिनीसहशंवपुः तत्समानायुधादीनिन्यासपूजनचिंतने
मणिपूरेदशदलेलाकिनींमांसधातुगां ध्यायेत्नत्कणिकामध्येसाधकःसर्वसिद्धये हस्तांदेवीत्रिवक्त्रांत्रिनयनसहितां
दंष्ट्रिणींश्रुग्रवपांवज्रंशक्तिंचदण्डाभयवरदवरान्दत्नवामेदधानां ध्यात्वानाभिस्थपद्मेदशदलविलसत्कर्णिकेलाकिनी
तांमांसस्थांगौडभक्तांमधुरहृदयवतींचिंतयेत्साधकेंद्रः यंत्रप्रागवत्नविन्यस्यडामर्यादीन्नविन्यसेत् डामरीढक्कारिणीचण
कारिण्यथतामसी स्थाणुदेवीचदाक्षायण्यथपार्वतीतथैवच नंदाचपार्वतीफट्कारिण्येताःदशयतगः डामर्यादिकशक्तीनां

७२

लाकिनीसदृशंवपुः तत्समानायुधादीन्विन्यासएजनचिंतने स्वाधिष्ठाने रसदले काकिनीं भावयेत्सुधीः मेदोधातुस्थदेवे
शीपरिवारसमन्वितां स्वाधिष्ठानाख्यपद्मे रसदललसिते वेदवक्त्रां त्रिनेत्रां पीतांभोधारयंतीं त्रिशिखगुणकपालाभयान्या
न्गर्वाम् मेदोधातुप्रविष्टाममलिमदमुदितां बंधिन्यादिविष्टां दध्यन्नेसक्तचित्तामभिमतफलदां काकिनीं भावयेत्तां बंधनी
भद्रकालीचमहामायायशस्विनी रमा तथाचलंबोष्ठी षट्दले पूर्ववन्न्यसेत् बंधिन्यादिकशक्तीनां काकिनीसदृशं वपुः तत्स
मानायुधादीन्विन्यासएजनचिंतने मूलाधारे वेददले शाकिनीमस्थिधातुकां परिवारयुतां देवीं कर्णिकायां तु भावयेत् देवी
ज्योतिःस्वरूपां त्रिनयनविलसत्पंचवक्त्रां सुदंष्ट्रां हस्ताम्भोजेषु चापं स्फटिकमपि दधतीं पुस्तकं ज्ञानमुद्रां मूलाधारस्थपद्मे निवि
लपशुजनोन्मादिनीमस्थिसंस्थां सुरासवे प्रीतियुक्तामधुमदमुदितां चिंतयेत्तां प्रसन्नां वरदाशाभिनी चंडा चतुर्थी स्यात्सरस्वती
चतुर्दलेषु पूर्वादिन्यसेदेतास्तु साधकः वरदादिकशक्तीनां शाकिनीसदृशं वपुः तत्समानायुधादीन्विन्यासएजनचिंतने
आज्ञाख्ये द्विदलेपद्मे यामज्जाधातुदेवता ध्यात्वा तां कर्णिकामध्ये तन्मंत्रं तत्र विन्यसेत् भ्रूमध्ये बिंदुपद्मे द्विदलसुललिते शु
क्लवर्णां त्रिवक्त्रां बिभ्राणां ज्ञानमुद्रां डमरुकसहितां मल्लमालां कपाले षड्वक्त्रां मज्जसंस्थां त्रिनयनलसितां हंसवत्यादियुक्तां हा
रिद्रानेत्रप्रशस्तां सकलसुरनुतां हाकिनीं भावयेत्तां हंसवत्येत्समावत्येनमस्तापि विन्यसेत् दलद्वये क्रमाद्देवि तन्न दक्षपूर्व
के हंसवत्यादिशक्तीस्तु हाकिनीसदृशं वपुः तत्समानायुधादीन्विन्यासएजनचिंतने ब्रह्मरंध्रे सहस्रारे कर्णिकायां तु याकि
नीं तां शुक्रधातुगां देवीं ध्यायेत्सावरणां शुभां ब्रह्मरंध्रस्थपद्मे सकलदलयुते याकिनीं भैरवींतां पादिन्याद्यासमस्तायु
धकलितकरां सर्ववर्णां समाधौ प्राद्रीनां सर्ववक्त्रां सकलसुखकरीं सर्वधातुस्वरूपां सर्वान्नेसक्तचित्तां परशिवरसिकां भावयेत्सर्व
रूपां तन्मंत्रं सर्ववर्णस्थमादितोऽमृतादिकाः अमृतादिकशक्तीनां याकिनीसदृशं वपुः तत्समानायुधादीन्विन्यासएजनचिंतने।

वि॰
ग॰व॰
ष॰
७३

इति योगिनीन्यासः अथ राशिन्यासः प्राणानायम्य मूलेन राशीनां ध्यानमाचरेत् रक्तं मेषं तं हृदि हूणीं पीतं चित्रं सितं स्मरेत् पि
शंगपिंगलाकटुकर्कटोऽरुणः शमलान् अकारादिचतुष्केन विन्यसेत्स्वरं दिते मेषदातिणपुल्के ततो द्वे द्वे न वै वृषे यमेजुगजि
वेदे दस्तु मिथुने वृषणे ततः ह्लाभ्यां कर्कटं कुऊ लौ ह्लाभ्यां स्कंधे चासिंहके अनुस्वारविसर्गाभ्यां शवर्गेण च कन्यकां दक्षिणेन
शिरोभागे विन्यसेद्धीरं वं दिते तथा वामशिरोभागे कवर्गेण तुलां भृते ववर्गेण तथा स्कंधे वृश्चिकं विन्यसेत्प्रिये टवर्गेण
तथा कुक्षौ धन्विनं विन्यसेत्प्रिये पवर्गेण तथा कुंभं वामं जानुनि विन्यसेत् यवर्गेण क्षकारेण मीनं गुल्फे तु वामके॰ तथा॰
प्राणापानोदानव्यानसमानाः पंच वायवः मेषाद्या राशयो ज्ञेयाः पंच सिंहावसानकाः तथा नागश्च कूर्मश्च कृकलो देवदत्त
कः धनंजय इति प्रोक्ताः कन्याद्याः पंच राशयः जीवात्मपरमात्मानौ कुंभमीनौ प्रकीर्तितौ समस्तव्याप्तं त्रिभिः सिद्धेन तदाधारं विराश
यः इति राशिन्यासः अथ पीठन्यासः अथ पीठानि विधिना न्यसेत्सर्वमयानि हि सितासितारुणश्यामहरितपीतान्यनुक्रमात् पु
नः क्रमाद्देवि पंचाशत्स्थानसंचये पीठानि संस्मरेद्विद्वान्सर्वकामार्थसिद्धये कामरूपं महापीठमित्यादि पीठमातृकोक्तक्रमा
त्वोढव्यमिति पीठ इति षोढान्यासः समाप्तः अथ कामरतिन्यासः केवलां मातृकां न्यस्य कामभक्तो भवेद्यदि कामशक्तिस
मायुक्तां मातृकां विन्यसेत्सुधीः संमोहनऋषिश्चैव जगती छंद उच्यते श्रीकामशक्तयो देवि देवताः परिकीर्तिताः क्लींबीजं
च तमः शक्तिर्मातृका कीलकं स्मृतं षड्दीर्घकामबीजेन षडंगानि प्रविन्यसेत् अथ कामवरारोहे दाडिमीकुसुमप्रभाः वामांग
शक्तिसहिताः पुष्पबाणेक्षुकार्मुकाः शक्तयः कुंकुमनिभाः सर्वाभरणभूषिताः नीलोत्पलकराध्येयाः त्रैलोक्याकर्षणक्ष
माः इति ध्यात्वा ध अं कामाय रत्यै नमः इत्यादि कामरतिमातृकोक्तक्रमेण सेदिति कामरतिमातृकान्यासः अथ श्रीचक्रन्यासः ७३
तत्क्रमेणं तरे एवं षोढापरा कृत्वा कामरत्यादिकं न्यसेत् ततः श्रीचक्रविन्यासः कर्तव्यः शिवतामये श्रीमत्त्रिपुरसुंदर्याश्च

न्यासं शृणु प्रिये यत्र कस्यचिद्दाख्यातं तनुशुद्धिकरं परं श्रीरुद्रयामले शरीरं चिंतयेद्देवि निजं श्रीचक्ररूपकं त्वगाद्याकारवति
मुक्तं ज्वलत्कालाग्निसमप्रभमिति ऋष्यादिको देवतान्निसत्यान्यासं समाचरेत् अनुलोमविलोमस्थकालयास्यात्षडंगकं द्वाद
शांते चिदाकाशे शिवशक्त्यात्मकं गुरुं परं तेजोमयं ध्यायेत् भोगमोक्षफलप्रदं आनंदमानंदकरं प्रसन्नं ज्ञानस्वरूपं शिवभा
वयुक्तं योगींद्रमाद्यं भवरोगवैद्यं श्रीमद्गुरुं नित्यमहं नमामि वामजानौ गणेशानं वामांसे क्षेत्रपालकं योगिनीं दक्षिणे जा
नौ स्कंधे वटुकभैरवं न्यसेद्दक्षपदाग्रे च शंकरं वायुकृतानले दक्षजानौ पदं पश्चाद्दक्षपार्श्वे न्यसेद्बुधः दक्षांसे निऋतिं पश्चाद्वामांसे
वरुणं ततः वामपार्श्वे समीरं च वामजानौ धनाधिपं ईशानं वामपादाग्रे ब्रह्माणं ब्रह्मरंध्रतः अनंतं विन्यसेन्मंत्री मूलाधारस
माहितः चतुरस्रादिरेखाद्येन मध्यमादितो न्यसेत् इच्छामध्यपादाग्रांसिकपादाग्रांगुलीषु च वामपादांगुलिस्फिकाग्रप
ग्रे वा सकूटके मचूलीतलपृष्ठेषु व्यापकत्वेन सुंदरी सिद्धीस्तदंतरालस्था व्यापकत्वेन विन्यसेत् चतुरस्रमध्यरेखायैन मध्यम
पिंडलभे विन्यस्य तस्याः स्थानेषु ब्राह्म्याद्याणिमाद्यास्तथाष्टसु इति श्रीरुद्रयामले॰ कैलासशिखरासीनं शिवं पप्रच्छ पार्वती श्री
चक्रन्यासकवचं ब्रूहि मे देव शंकर शंकर उवाच साधु पृष्टं त्वया देवि लोकानां हितकाम्यया श्रीचक्रन्यासकवचं प्रस्फुटं कथया
मि ते शरीरं चिंतयेद्देवि निजं श्रीचक्ररूपकं त्वगाद्याकाररश्मिसंयुक्तं ज्वलत्कालाग्निसमप्रभं द्वादशांते चिदाकाशे शिवशक्त्यात्म
कं गुरुं परं तेजोमयं ध्यायेद्भोगमोक्षफलप्रदं गणेशो जानु मे पातु वामांसे क्षेत्रनायकः योगिन्यो दक्षिणे जानु स्कंधे वटुकभैर
वः दक्षपादाग्रमीशो मे पात्वग्निर्दक्षजानुके दक्षपार्श्वे यमः पातु दक्षांसे निऋतिर्मम वरुणः पातु वामांसे वामपार्श्वे समीरणः वा
मजानु धनाध्यक्षो वामपादाग्रमीश्वरः ब्रह्मरंध्रे विधिः पातु मूलाधारमनंतकः चतुरस्रादिरेखाद्येन मध्यमाद्यनुक्रमात् व्यापक
त्वेन विन्यसेत्सकलसमांजलिमीश्वरि सिद्धिवाहनमारूढा वराभयकरांबुजाः पद्मरागप्रतीकाशाः प्रसीदंत्वणिमादयः दक्षांस

वि॰
सौ॰व॰
ष॰
७४
74

इष्टमणिमावदङ्गोलचिमावतु दक्षस्फिचं तु महिमाई शितं च चरणग्रकं वशित्वं वामपादे व्याप्त्याकाम्यं स्फिच केतरे इच्छासि
द्धिवराङ्गं तु वामे भुक्तिसिद्धिका रससिद्धिः शिरो मे व्याप्तिः इष्टं तु मोक्षदा चक्रराजमध्येरेखायेन मः स्यादिः अनुक्रमात् व्या
पकत्वेन विन्यस्येत् कुसुमाञ्जलिसीमध्वरि मुद्रादेव्यः प्रसीदन्तु वराभयकरांबुजा भक्तानुग्रहसंधानदेवता मादहेन वे पादांगुष्ठ
द्वयं मुद्राः सर्वसंक्षोभिणी मम सर्वविद्राविणी मुद्रा पार्श्वे स्तनु दक्षिणे आकर्षिणी मूर्ध्नि देशे वामपार्श्वे वशंकरी उन्मादिनी वा
मजानु दक्षजानु महांकुशाः सव्यांसे खेचरी पातु वामांसे बीजमुद्रिका त्रिखंडा हृद्देशांते त्वयोन्यग्रगुष्ठहृदये पदे इत्यन्यथं त्रिपुरा
पातु सिद्धिमुद्राः समान्विताः सर्वेषामस्त्रकं डें ते षोडश शायवे नमः व्यापकत्वेन विन्यस्येत् कुसुमांजलिमीस्वरि कलादेव्यः प्रसी
दंतु पाशांकुशकरोद्यताः रक्तांगो रक्तवसनाः सर्वाभरणभूषिता कामाकर्षिणिकापातु कर्णे हृष्टे तु दक्षिणे बुद्ध्याकर्षिणि
कानित्या रक्त का दक्षिणांसकं अहंकाराकर्षिणी मे कूर्परं पातु दक्षिणे दक्षिणपाणि पृष्ठे मे शब्दाकर्षिणिकावतु स्पर्शाक
र्षिणिका पायाद्दक्षिणे तु तले मम रूपाकर्षिणिका जानु रसाकर्षीत गुल्फकं गंधाकर्षिणिका स्वले दक्षपादतलं मम वामपाद
तले देवी चित्ताकर्षिणिकावतु पादापृष्ठं वामगुल्फे धैर्याकर्षिणिकाविणि स्मृत्याकर्षिणिकाजानु वामो रुं नामकर्षिणि बी
जाकर्षिणिका पातु करपृष्ठमदक्षिणे कूर्परं पातु मे सव्यमात्माकर्षिणिकाविणी अमृताकर्षिणी वामे शरीराकर्षिणी श्रुतिः
सिद्धिमुद्रान्विता पावह्न्यमं च त्रिपुरेश्वरी सर्वसंक्षोभणी नेते च वक्त्रायनमः स्यपि व्यापकत्वेन विन्यस्येत् कुसुमांजलिमीश्वरी अ
नंगकुसुमादेव्यः प्रसन्नारक्तकंचुकाः वेणीकृतलसत्केशाः पुष्पकार्मुकपाणयः अनंगकुसुमा पातु दक्षशंखे सदा मम अनं
गमेखला देवी त्रायतां दक्षजानुकं अनंगमदना शक्तिर्दक्षपार्श्वे सदा मम गुह्यमध्यांतरं से व्यादनंगमदनातुरा अनंगरेखा वा
मांगं दक्षता गुल्फमंतरं अनंगवेगिनी पायाद्रूपांते सदा मम समानंगांकुशा जानु देशं भक्तवामकं अनंगमालिनी शंखं वामे रक्ष

७४

तुमेनितंबौ सुंदरी सिद्धिमुद्राभ्यांपातुमेहृदयांतरं सर्वसौभाग्यदंडे॰ तंचक्रायतनमइत्यपि व्यापकत्वेनविन्यसेत्कुसुमांजलिमी
स्पति शक्तिदेव्यः प्रसीदंतुवामकार्मुकपाणयः सर्वाभरणसंपन्नाः वैदूर्यमणिशोचिषः सर्वसंक्षोभिणीपातुतदूर्ध्वंद्राविणीमम
दक्षिणंपालयेद्वाणंसर्वाकर्षणिकामदा सर्वाल्हादकरी दक्षमंसांतंपातुमेसदा सर्वसंमोहिनीशक्तिःपार्श्वांतंपातुदक्षिणं सर्व
संस्तंभिनीरक्षेद्दक्षमूर्वंतुपृष्ठके जंघांतंजृंभिनीरक्षेद्वामेसर्ववशंकरी रंजिनीवामपर्वंतपृष्ठंपालयतान्मम पार्श्वांतंसर्वमध्यान्मे
सर्वोन्मादनकारिणी सर्वार्थसाधिनीपायाद्दक्षांसांतंदक्षिणेतरं वामंपातुकपोलंमेसर्वसंपत्प्रपूरणी सर्वमंत्रमयीभालेवाममभाग
ममावतु पालयेद्वाणकूपंमेसर्वद्वंद्वक्षयंकरी त्रिपुरावासिनीसिद्धिमुद्राभ्यांपातुहृन्मम सर्वार्थसाधकेडे॰ तंचक्रायतनमइत्यपि
व्यापकत्वेनविन्यसेत्कुसुमांजलिमीस्पति दशदेव्यःप्रसीदंतुसर्वसिद्धिप्रदायकाः ॐदंमंदारहाराभावराभयकरांबुजाः सर्वसि
द्धिप्रदामेव्याद्दक्षिणेत्तरणकोणकं पालयेन्नासिकामूलंसर्वसंपत्प्रदामम नित्यंरक्षतुवामांसेकोणंसर्वप्रियंकरी रक्षेत्कक्षि
णकोणंमेसर्वमंगलकारिणी नैऋत्यवरुतिवायव्येसर्वकामप्रदावतु वामजान्वंतरंपातुसर्वदुःखविमोचनी सर्वमृत्युप्रशम
नीदक्षिणंजानुकांतरं सदापायात्पानेमेसर्वविघ्ननिवारिणी सर्वांगसुंदरीदेवीरक्ततान्कृतिनैर्ऋतं आग्नेयंपालयेत्क
टिंसर्वसौभाग्यदायिनी हृन्मध्यंत्रिपुराश्रीर्मेसिद्धिमुद्रान्विताऽवतु सर्वरक्षाकरेडे॰ तंचक्रायतनमइत्यपि व्यापकत्वेनविन्यसेत्कु
सुमांजलिमीस्पति ओंतर्दशारवासिन्यः प्रसीदंतुममानिशं देव्यःस्फटिकसंकाशाःपुस्तकाक्षालिवाहवः सर्वज्ञासर्वशक्ति
प्रदक्षिणघ्राणरक्षिणी सर्वैश्वर्यप्रदाज्ञानमयीचस्तनचुबुकौ सीवनीमनिशंपातुसर्वव्याधिविनाशिनी वामंमेवृषणंपा
तुसर्वाधारस्वरूपिणी सर्वपापहरानंदमयीचस्तनवस्त्रकूपणी वामनासापुटंपातुसर्वरक्षास्वरूपिणी अग्रदेशंनासिकायाःसर्वे
प्सितफलप्रदा हृन्मध्यंसिद्धिमुद्राभ्यांपातुत्रिपुरमालिनी सर्वरोगहराख्याचक्रायतनमइत्यपि व्यापकत्वेनविन्यसेत्कुसुमांज

वि· ल·व· ष· ७५

75

ल्लिमीश्वरि वाग्देव्यानः प्रसीदन्तु सिंहरकनकांबरः पुस्तकान्तालि विलसद्वरदाभीतिबाहवः दक्षिणां चिबुके स्यां शांवशिनी पातु
सर्वदा कंठं कामेश्वरी देव्ये हृदयं पातु मोदिनी विमला दक्षिणं नाभेस्तद्वामं रुणावतु हृद्धामे जयिनी पातु कंठं सर्वेश्वरी तथा
कौलिनी चिबुकं सिद्धा त्रिपुरा हृदयाम्बुजे सर्वसिद्धिप्रदो तत्र चक्रायतनमस्त्यपि व्यापकत्वेन विम्बेषु क्रमशो जालिमीश्वरि
कामकामेश्वरी वाणचापपाशांकुशाः क्रमात् पवितो हृदि कोणस्य चतुरस्रं ममावतु महामोक्षप्रदा योनिं हृदयं परिराजिता
कामेश्वर्यादिकं पातु नित्याषोडशकं मम कामप्रदा रुद्रशक्तिः कामरूपनिवासिनी अग्रकोणं महायोनेः पातु कामेश्वरी म
म पश्चाद्वैस्नवीशक्तिर्जालंधरकृतमंदिरा दक्षकोणान्तरं योनेः पायान्मे वैस्नवी सदा अर्थदा वैस्नवी शक्तिः पूर्णशैलकृताल
या वामकोणान्तरं पातु सुभगा भगमालिनी त्रिपुरांबा योनिमध्यं सिद्धिमुद्रा ममावतु उड्यानपीठनिलया परब्रह्मस्वरूपिणी
पंचश्रीकोशकल्पद्रुकामधुग्रत्नदैवतैः मंडिता सनसंख्यानां सर्वदर्शनवंदिताः स्तुता षडंगदेवीभिस्स्तुता समयपूजिता
महासौभाग्यजननी महामोक्षप्रदायिनी हृदि देशं तु पातु महात्रिपुरसुंदरी सैव चक्रेश्वरी देवी सिद्धिमुद्रासमन्विता श्री
पादमस्तके देवी पातु त्रिपुरभैरवी एतन्मे कवचं भद्रे रहस्यं सर्वकामदं तुरीयविद्यामुच्चार्य परब्रह्मस्वरूपिणी श्रीमहात्रिपु
रसूक्ष्मा सूक्ष्मवर्जितशक्तिपरवैंदवचक्रवासिनि प्रभात्मिकाभासाश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः तथैव तु चक्रेश्वरीः पूजयेत् कप
ईलक्ष्रौं हसकलह्रीं सकलह्रीं त्रिपुरसूक्ष्मा सूक्ष्मविवर्जितपरवैंदवचक्रवासिनि प्रभात्मिकाभासाश्रीपादुकां पूजयामि नमः इति वि
न्यस्य समुद्रां प्रदर्शयेत् यन्त्रकस्य विदारव्याततद्यपकटीकृते यद्दृष्ट्वा विम्बसिद्धे देहे साधकस्थिरमानसः विमुच्य मानुषं भावं स्व
यः शिवतां व्रजेत् त्रिकालं भावयेद्यस्तु तस्य सर्वांगसंगतं ग्रामस्ते योगिनीवृन्दस्फुरद्रूपः प्रकाशते भूतप्रेतपिशाचाद्यैः क्वापि
न नैव प्राकाते सिद्धवद्विचरेल्लोके तापत्रयविवर्जितः यत्र योगी स्मरेद्देवं तत्र स्याद्दारभ्य सर्वतः पराणीतेव ततो याति यावद्वादशयोज

७५

ने इति श्रीरुद्रयामले श्रीचक्रन्यासकवचं इति संहारश्रीचक्रन्यासः अथ सृष्टिचक्रन्यासः सच मूलदेव्याद्यणिमान्तः तत्क्रम
माह योगिनीहृदये मूलदेव्यादिकं न्यासमणिमान्तं पुनर्न्यसेत् शिरसि त्रिकोणे एवीदिका मेघ्यादिकं न्यसेत् बाणनेत्रभुवो चा
पौ कर्णौ पाशद्वये पुनः सृष्टिहृदये च नासाग्रदक्षिणे च विन्यसेत् मुण्डमालाक्रमेणैव न्यसेद्वाग्देवताष्टकं वेदांगानि च कर्णि
मस्तकानि वदनने नेत्रमूले त्वपांगे च कर्णे एवं नेतरे तथा चूलिकापाश्वनिम्नार्द्धशेषार्द्धकर्णे षट्के कर्णमूले त्वपांगे च तत्
स्य मूले च विन्यसेत् हृदये मनुकोणस्थाः शक्तयोपि च पूर्ववत् नाभौ त्वष्टदले तत्र वंशो वामे च पार्श्वयो उदरे सव्यपार्श्वे च न्यसेद्दा
दिच तु षष्ठं वंशा वामान्तरालादि न्यसेद् न्यच तु षष्ठं स्वाधिष्ठाने न्यसेत्तस्य पूर्वोद्दलावसानकं मूलाधारे न्यसेन्मुद्रादशकं साथ
कोनमः पुनः सव्ये च वंशे च वामे चैवान्तरालके ऊर्द्ध्वादौ दशमुद्रा सुऊर्द्ध्वादौ वर्जिते पुनः ब्रह्माण्याद्यष्टकं दक्षजंघाश्मसहस्र पूर्ववत्
वामजंघां समारभ्य वामान्तिकमतोपि वा सिद्धाष्टकं न्यसेच्छेषं हृदये पादतले न्यसेत् कारणानन्तरं न्यासं दीपाद्दीपमिवोदिते प
देविन्यसेद्वेशि स्वाभेदेन विचिन्तयेदिति समष्टिरूपेण महाचक्रस्य संहारक्रमन्यासमुक्त्वा सृष्टिक्रमेणाह मूलदेव्यादिकमिति.
एवं चेत् क्रियते तदा न्यासः सृष्टिक्रमेण भवतीति तं पुनर्न्यसेदित्यर्थः तत्प्रकारमाह शिरइत्यादि शिरसि कल्पितत्रिकोणः शिरसि त्रि
कोणः तस्मिन् कामेश्वर्यादिकं बीजदेवित्रयं न्यसेदित्यर्थः केन क्रमेणेत्यत आह एवीदीति एवं स्याच्च मस्तकाद्यभागात्स्तनादि
यथा स्यात् तेन ललाटाभिमुखाग्रस्त्रिकोणः कल्पनीय इत्यायाति सच श्रीचक्रनिर्माणक्रमेण यथायोगपविन्यासरेखाभव
ति तथा ह्यारभ्य ईते कल्पनीय इति भावः तथा च सति शिरोपेत्तया पूर्वाग्रत्रिकोणजातामिति पश्चिमकोणे आग्नेयकोणे ईशा
नकोणे इति वामभविष्यति. तत्रादयोः एवीदीति प्रादक्षिण्येनेत्यर्थः अग्रेस्य प्रदक्षिणमित्यर्थः तेन पश्चिमादप्रदक्षिणमिति तत्र
राजमतमायाति. तेन सह योगिनीहृदयस्यैकवाक्यतयैवमेव न्यासः कार्य इति कश्चित् वस्तुतः एकवाक्यता यावर्वमतद्वये

वि॰
ग॰वृ॰
ष॰
७६

न्न्यासः कार्य इति कश्चित् वस्तुतस्त्वयं पक्षः समीचीनः एवं चतुःशास्त्राणामर्थग्राहकत्वादस्येति संक्षेपः आयुधन्यासे स्थानविशे-
षमाह बाणानित्यादि बाणाः पंचबाणाः शराश्चेति द्विविधाः नेत्रे नेत्रद्वयस्वरूपा इत्यर्थः नेत्रे इति द्विवचनं तेन दक्षनेत्रे कामेश्वर-
बाणाः वामनेत्रे कामेश्वरीबाणाः एवं दक्षभ्रूः कामेश्वरचापः वामभ्रूः कामेश्वरीचापः दक्षकर्णः कामेश्वरपाशः वामकर्णः का-
मेश्वरीपाशः दक्षनासापुटाग्रे कामेश्वरांकुशः वामनासापुटाग्रे कामेश्वर्यंकुशः इति न तत्रैव तान्न्यसेदित्यत आह दक्षिणाद्य-
मित्यादि अत्र यद्यपि त्रिकोणाष्टारयोर्मध्यमायुधस्थानमिति एवं वदतापि तत्रैव न्यास उपपद्यते तथापि सृष्टिक्रमे स्वमूर्तीनां सा-
न्निध्यात्तत्रैवायुधानां न्यासो युक्त इतीश्वराज्ञा एवं षोडशनित्यानामपि स्वस्वमूर्तिनित्यत्वात्सृष्टिक्रमे तस्या नानामपि तत्सान्निध्यात्तत्रैवन्या-
सो न्यासो युक्त इति व्यवस्था मन्तव्या श्रीविद्यान्यासस्थानस्य सृष्टितः स्वस्थानपर्यन्तगुरुपंक्तयो न्यस्तव्यस्तक्रमतया स्थितिनित्या ततः षो-
डशनित्यामण्डलमिति क्रमः सृष्टिक्रमन्यासे अन्यत्र तु एतत्क्रमक्रम एवेति ज्ञातव्यम् श्रीविद्यावर्णरूपे तु एषु तेषु वः क्रमात्
तिथिनित्यास्ततो देवि मातृकास्वरसंयुताः मातृकावन्न्यसेद्देहे सर्वसौभाग्यदायिनी अः स्वरे परमेशानि श्रीविद्याविश्वमा-
तृका स्वरवाह्निन्यसेन्निमां नीरजायतलोचने अयं न्यासः सृष्टिः श्रीचक्रन्यासान्तर्गतः स्वतोपीति मन्तव्यः अष्टाष्टारन्यासक्रम-
माह मुण्डमालेति मुण्डो मस्तकः मुण्डमाला मुण्डमाला तस्याः क्रमेण परिपाट्येत्यर्थः तेन ललाटोर्द्ध्वकोणादितः एवं
दिशा दक्षिणेन शिरो नवयोनिचक्रीस्थाष्टकोणेषु मालाक्रमेण वाग्देवताष्टकं न्यसेदिति भावः ननु बिन्दुचक्रन्यासं कथं कुर्या-
दित्यत आह वैन्दवादीनीति वैन्दवस्थानं दमयं महाबिन्दुचक्रं तद्देवतादिर्येषां तानि यथा चक्राणि त्रिकोणादीनि वैन्दवादीनि कृत्वा
न्यस्तव्यानीति संबन्धः आदौ बिन्दुचक्रं न्यस्य पश्चात् त्रिकोणादीनि न्यसेदिति भावः नहि बिन्दुचक्रन्यासः कथं प्रथमं न्यस्त इति चे-
त् न तस्माद्विन्दुकत्वात्त्रिकोणस्य त्रिकोणमध्ये हि बिन्दुचक्रं तेन विना कथं तदुपपद्यते तेनायं कलितार्थः परिपाटीविशेषः प्र-

७६

76

पश्चिमे शिरसि त्रिकोणं विचिंत्य तन्मध्ये सर्वानंदमयचक्राय नमः इति व्यापकं कृत्वा तद्बिंदुत्वेन विचिंत्य तत्र यथाविधि मूलदेवीं न्यसे
त् ततस्त्रिकोणे द्वौ न्यासः अतः शिरसि त्रिकोण इति सिद्धविभक्तिनिर्देशः केचित्तु तदग्रमेव प्रथमं बिंदुचक्रं विभाव्य विन्यस्य त
द्बाह्यतस्त्रिकोणचक्रं विभाव्य विन्यसेदिति क्रममाहुः स च तेषां योगिनीहृदयसम्मत इति चिंत्यं अथान्तर्दशारचक्रस्य न्यासस्थानमा
ह नेत्रमूल इत्यादि नेत्रस्य दक्षिणनेत्रस्य मूले पूर्वं कंठे नासिकोपकंठ इति यावत् तस्यैवापांगे अंचलकर्णोपकंठ इति यावत् क
र्णस्य दक्षिणस्य पूर्वोत्तरे पूर्वे मध्ये उत्तरे पृष्ठे चूलिकायां पूर्वाडायां निम्नार्धे पश्चार्धे शेषार्धे पूर्वार्धे शिरः पृष्ठाग्रभागयोरित्यर्थः
इति काश्चित् चूलिकायां निम्नार्धे चूलिकायाः प्रथमस्याधस्तिमस्य लघाटासीवनितस्यार्धे शेषार्धे वामार्धे तेन स्कंधसीवन्यादल
वामभागयोरित्यर्थ इति काश्चित् अत्र प्रथमभंगापमंगा इति दिक् कर्णपृष्ठे वामकर्णपृष्ठे कर्णमूले वामकमध्ये अपांगे वाम
नेत्रापांगे तस्य वामनेत्रमूले पूर्वं कंठे चेति दशास्तु स्थानेषु चक्रक्रमेण न्यसेत् सर्वज्ञाद्या दशशक्तीरिति शेषः अथ बहिर्दशार
न्यासमाह सर्वसिद्धादिकामित्यादि कंठे विशुद्धचक्रे अकारादिविसर्गान्तषोडशदले सर्वसिद्धादिकं देवीदशकं पूर्वदलादिप्रा
दक्षिण्येन न्यसेदित्यर्थः पद्मस्यार्हं शुद्धत्वभावनापूर्वकमिति भावः तदा कंठकूपपद्मपूर्वदलमतप्रवान्तः कंठवेष्टनरूपपद्मा
यं न्यासः बहिः कंठवेष्टनत्वेन न्यसेत् अथ चतुर्दशारन्यासमाह हृदय इत्यादि अनाहतचक्रे कंठात् द्वादशदले मनुकोणस्या
न्तर्दशारस्थानस्य सर्वसंक्षोभिण्यादि चतुर्दशशक्तयोऽपि पूर्वस्य पूर्वदलादिप्रादक्षिण्येन न्यस्तव्या इत्यर्थः अथाष्टदलन्यासमाह
नाभावित्यादि भिन्नप्रक्रमे अष्टदलपद्मे नाभौ न्यसेत् ततः पुनर्बाह्यावेष्टनेन पूर्ववदन्तर्वेष्टनेत्यर्थः अतो न्यासस्थानविशेषमष्टद
लात्मकमाह वंशपृष्ठे पीठत्रयवस्त्रमेरुदंड इत्यर्थः तेन पृष्ठे पश्चिमदले वामपार्श्वे उत्तरदले उत्तरे पूर्वदले दक्षपार्श्वे दक्षिणद
ले इति दिग्दलचतुष्टये अनंगकुसुमादिचतुष्टयं पश्चिमादप्रदक्षिणं विन्यसेदित्यर्थः द्विदलमाह वंशेति वामो वामपार्श्वः

वेशश्च वामश्चेति वेशवामौ तयोरंतरालं वेशवामांतरालं वेशवामपार्श्वांतरालमित्यर्थः तेन वायव्यदलं ज्ञातं तदेवादिर्यत्र मम
न क्रियायां तत्र थ्येति क्रियाविशेषणं· तेन वेशवामांतरालादि यथा स्यात्तथाऽन्यदने गरेखादिचतुष्टयं न्यसेदित्यर्थः आदिपदेन
वामपार्श्वादक्षांतराले· उत्तरदक्षवामपार्श्वेतिराले उत्तरदक्षपार्श्वेतिरालं दक्षपार्श्वे वेशांतरालमिति क्रमेण वायव्येशानाग्नेयने
ऋत्य विदिग्दलचतुष्टयं ज्ञातमित्यष्टदले षेवन्यासः अथ षोडशदलचक्रन्यासमाह स्वाधिष्ठानमिति स्वाधिष्ठाने लिंगम्
ले षड्दले न्यस्यात्मनो देहस्य पूर्वदलादारभ्याग्नेयदलपर्यंतं कामाकर्षिण्यादि पंचशक्तीर्विन्यस्य षष्ठे दले शरीराकर्षिणीं षोड
शी शक्तिं न्यसेदिति लिंगावेष्टनत्वेन न्यासक्रमः अथ त्रैलोक्यमोहनचक्रस्यांतश्चतुरस्ररेखायान्यासमाह मूलाधारइतीत्या
दि मूलाधारे चतुर्दले तत्र प्रकारमाह पुर इत्यादि पुरः पूर्वे देहस्येति शेषः न्यसेदिति चानुवर्तते· मध्ये दक्षिणे सव्ये स्यात् दक्षवामयोरि
त्यभिधानात् वेशः पृष्ठं वेशवामे वा दलेषु तद्दलचतुष्टये सर्वसंक्षोभिण्यादिमुद्राचतुष्टयं प्रादक्षिण्येन विन्यस्यांतरालके आग्ने
ये नैर्ऋत्य वायव्येशान इति दलसंधि चतुष्टये उन्मादादिमुद्राचतुष्टयं च विन्यस्योर्ध्वमिंद्रेशानयोर्मध्ये नैर्ऋतिवरुणयोर्मध्ये
धः तयोर्यथाक्रमं खेचरीयोनिमुद्रे न्यसेदिति दशमुद्राश्चेति अथ मध्यमचतुरस्ररेखायान्यासमाह ऊर्ध्वाधोवर्जितं पुनरि
त्यादि पूर्ववन्मूलाधारस्य पूर्वादिदक्षिणेन चतुर्दिक्षु चतसृ मातृः विन्यस्याग्नेयादिचतुरंतराले वामादिचतस्रो मातृर्न्यसेदित्यर्थः
अत एवोर्ध्वाधोवर्जितमिति मातृणामष्टत्वात् अथ बाह्यचतुरस्ररेखान्यासमाह वामजंघामित्यादि वामादिक्रमतः प्रादक्षि
ण्येनेत्यर्थः तेन पूर्वादिदिग्दलेषु चतुष्टयं न्यस्याग्नेयादिविदिग्दलेषु चतुष्टयमिति सिद्ध्यष्टकं न्यसेत् ततो वसिष्ठसिद्धिद्वयं
पादतले चेति न्यसेदित्यर्थः स्थितिवमस्य प्रतिपादयन्नाह कारणात्सर्वानंदमयादित्यर्थः एवमिति स्वाभेदेन ध्यानं कुर्यादित्य
र्थः भ्रूमध्ये हृदये नाभौ स्वाधिष्ठाने ततः परं मूलाधारे तथैवोरुयुगले जानुनोरपि जंघयोः पादयोश्चैवं क्रमाद्धिंसादिकेष्व

रीः विन्यसेत्साधकश्रेष्ठस्त्रिपुरांताः समाहिताः ततस्तद्व्यापकं कुर्यात्ततश्चक्रार्पणं गुना॰ इति षष्ठिश्रीचक्रन्यासनिरूपणं॰
अथ षष्ठितिश्रीचक्रन्यासो निरूप्यते योगिनीहृदये॰ ततस्तु करशुद्ध्यादिन्यासं कुर्याद्विचक्षणः मूर्द्धि गुह्ये च हृदये नेत्रत्रित
यश्रवच श्रोत्रयोर्युगले द्विविश्रु विचभुजयोः पुनः पृष्ठे जानोश्च नाभौ च विद्यान्यासं विधाय वै इति मूर्द्धादिषु विद्यान्यासं विधाय कर
शुद्ध्यादि विद्यान्यासं कुर्यादित्यर्थः तत्रायं यथारंभावाचक्रचक्रेश्वरीणामपि न्यासो मंतव्यः प्रथमं चक्रेश्वरी विद्यादिन्यासं कुर्या
दित्यर्थः तेनास्थितित्वमायाति तथा च॰ सृष्टिः स्यात्त्रिवयोन्यादि षष्ठ्यंतं संहृतिः पुनः षष्ठ्यादिनवयोन्यंतमिति शास्त्रस्य निश्च
य॰ इति तत्रैवोक्तत्वात् तथा करशुद्धिकरीत्याद्या द्वितीया चात्मरक्षिका॰ आत्मासनगतोद्देवी तृतीया तदनंतरं चक्रासनगता
पश्चात्सर्वमंत्रासनस्थिता साध्यसिद्धासना षष्ठी माया लक्ष्मीमयी परा मूर्तिविद्या च सा देवी सप्तमी परिकीर्तिता अष्टम्यावाह
नीविद्या नवमी भैरवी परा मूलविद्या तथाख्याता त्रैलोक्यवशकारिणी एवं नवप्रकाराः स्युः पूजाकाले प्रयत्नतः एताः क्रम
णन्यस्तव्याः साधकेन कुलेश्वरि॰ पादाग्रजंघाजानूरुगुदलिंगाग्रके पुच आधारे विन्यसेन्मूर्तिं स्यामावाहनीं न्यसेत् मूलेन व्या
पकं न्यासः कर्तव्यः परमेश्वरि अकुलादिषु पूर्वोक्तस्थानेषु परिचिंतयेत् चक्रेश्वरीसमायुक्तं नवचक्रेश्वरोदित आसां नामा
नि वक्ष्यामि यथानुक्रमयोगतः तत्राद्या त्रिपुरा देवी द्वितीया त्रिपुरेश्वरी तृतीया च तथा प्रोक्ता देवि त्रिपुरसुंदरी चतुर्थी च महा
देवी देवी त्रिपुरवासिनी पंचमी त्रिपुराश्रीः स्यात्षष्ठी त्रिपुरमालिनी सप्तमी त्रिपुरासिद्धिरष्टमी त्रिपुरांबिका नवमी तु महादेवी
महात्रिपुरसुंदरी पूजयेत्तु क्रमादेता नवचक्रेश्वरादिते एवं नवप्रकारा या पूजाकाले तु पार्वति पूकाकारहसादिशक्तिरजना
मरकारिणीति तत्र प्रथममकुलादिकं ध्यात्वा त्रैलोक्यमोहनादिकं नवमं त्रोच्चारेण मनसा ध्यायेत्तद्वह्निनवाह्वांतस्थे
नविन्यसेत तत्र त्रैलोक्यमोहनादौ तत्रैव नवचक्रेश्वरीन्यसेत् ततस्तच्चक्रेश्वरीयुक्तं तत्तच्चक्रं पुनर्ध्यायेत् इत्यतउक्तं चक्रेश

वि॰
सौ.व.
ष॰
७८
78

रीरमाधुक्तमितिचक्रेस्वर्ग्याधिष्ठितमित्यर्थः तद्यथा अकुलेविषुसंज्ञेसुषुम्नामूलमार्गस्थसहस्रदलकमलेत्रिपुरसुंदर्य्याधि
ष्ठितेसर्वसंक्षोभकंचक्रंनाभौदशदलकमलेत्रिपुरवासिन्यधिष्ठितेसर्वसौभाग्यदायकंचक्रं अनाहतेद्वादशदलेत्रिपुराश्र्यधि
ष्ठितंसर्वार्थसाधकंचक्रं विशुद्धौषोडशदलेत्रिपुरमालिन्यधिष्ठितेसर्वरक्षाकरंचक्रंलंबिकाग्रेष्टदलकमलेत्रिपुरासिद्धाधिष्ठि
तेसर्वरोगहरंचक्रं भ्रुवोरंतरेद्विदलकमलेत्रिपुरांबाधिष्ठितंसर्वसिद्धिप्रदायकंचक्रं इंदौललाटेबिंदौमहात्रिपुरसुंदर्य्य
धिष्ठितंसर्वानंदकरंचक्रंभावयेदिति तथाचयोगिनीहृदये अकुलेविषुसंज्ञेचशाक्तेवह्न्यौतथापुनः नाभावनाहतेशु
द्धौलंबिकाग्रेभ्रुवोंतरे इंदौइति कुलंमूलाधारादयःषट्लपद्मंनामतस्मादेकांगुलादयः पद्ममष्टदलेपद्मतस्मादेकांगु
लादयः शेषाणसहस्रदलपंकजमितिक्रमः कुलादन्यदकुलंसुषुम्नामूलस्थंअकसहस्रदलकमलंतस्मिन्नित्यर्थः ननुष
ट्दलस्यैवअकुलत्वात्अन्यत्वेनाष्टदलस्याप्यकुलत्वमितितत्रकथंनस्यादित्यतआह विषुसंज्ञेचेति विषुसंज्ञएवाकुलेन्यासः
नत्वकुलमात्रेइत्यर्थः विषुसंज्ञेव्यापकनाम्निसहस्रदलइतियावत् यतस्तत्रक्षिप्तासुषुम्नातदंतर्भूतविंशत्पंकजानि
व्याप्नोतीति अतोनाष्टदलकमलरूपमकुलेगृह्यतइत्यर्थः शाक्तेवह्नाविति वह्नौशाक्तेइतिव्यत्ययेनान्वयः वह्नेश्चमातुरा
धात् तत्रत्रिपादेशाक्तमहेश्वरस्यस्वतंत्रेच्छत्वात् तथाचवह्निमूलाधारः वह्निमंडलाधारत्वात् शाक्तिःस्थलेबोधानंदहृदुस्थि
तत्वात् शाक्तंस्वाधिष्ठानमित्यर्थः नाभौमणिपूरके अनाहतेहृदयपंकजे विशुद्धौकंठपद्मेलंबिकाग्रेकंठोर्ध्वेतालुमूले
ष्टदलकमलेभ्रुवोरंतरेआज्ञाख्येद्विदलकमले इंदौललाटेबिंदौबिंदावित्यर्थः दीपाकारेअर्धमात्रंचललाटेध्यात्वामिथ्यतइति स्वय
मुक्तत्वात् अर्धमात्रामितिह्रस्वस्योच्चारणकालेमात्रेत्युच्यते मात्रायाअर्धमुच्चारणकालेयस्यतदर्धमात्रंललाटेभ्रुवोरूर्ध्वपरि
भागेहृत्वंचतैलाकारेबिंदुरेवेंदुरित्युच्यतइत्यर्थः तेनबिंदोरूपमुच्चारणकालः स्थानंचोक्तंदीपाकारोर्धमोच्चारणकालोहृत्वम

७८

त्रिवेणी विंदुरित्यर्थः अथः सहस्राराद्दीनां प्रपंचमाह स्वच्छंदसंग्रहे अथश्चोर्द्धे सुषुम्णायाः सहस्रदलसंयुते रक्ते श्वेते च साहस्र
दलस्य शक्तिभिर्युते ऊर्द्धाधोमुखमीशानि कर्णिकाकेसरान्विते शक्तिरूपे महादेवि कुलाकुलमयं शुभे पंचकद्वयमीशा
नि स्थितं शाम्भवमव्ययं तयोर्मध्ये सुषुम्णांतः स्थित दशाधारपंकजे शक्तिरूपं शिवाकारं शशीगणः सन्निजालयं तेषां रूपक्रमं वे
वक्ष्याम्यहं सेः शृणु नाम्बृणु गुदमेढ्रान्तरे देवि पंचांगुलसमुच्छ्रिते गुदमेकांगुलं मध्ये द्व्यंगुलविस्तारणे तस्य मूले महायोनिस्त्रिको
णाकाररूपिणी सुषुम्णायोनिमध्यस्था तस्या मूले महेश्वरी अथः पद्मं सहस्रारं कर्णिकाकेसरान्वितं तेजसा रक्तवद्दीप्तं तद्दल
स्थितशक्तिभिः प्रतिकिंजल्कसंस्थाभिः शक्तिभिः सहतां प्रिये कालिकामध्यतो देवि कुलदेवी च संस्थिता तस्याधोर्द्धे सुषुम्णा
यां मध्ये त्वेकांगुलोपरि पद्ममष्टदलैर्युक्तमष्टग्रंथिसमन्वितं रक्तं स्वकर्णिकोपेतं रक्तकिंजल्कशोभितं ग्रंथ्यग्रस्थाविश्रृंगाच ब्र
ह्माण्याद्यष्टभैरवैः अष्टपत्रस्थितग्रंथिस्थितवर्णादिशक्तिभिः तदन्यशक्तिभिश्चैव संगताभिः समावृते तन्मध्ये कोलशक्त्या च
सेवितं संस्मरेत्ततः एकांगुलप्रमाणोर्द्धे षट्दलं कुलपंकजं आधारपंकजं पीतं चतुःपत्रं सुकेसरं अधोमुखं च तन्मध्ये कुण्डली पर
मेश्वरी स्वयंभूमध्यगा चिन्त्या वरदादिभिरावृता पार्थिवं पंकजं ह्येतत्तस्याधः पंकजं परं तेजसं परमेशानि तन्मध्यस्थितशक्तयः
तिः कलाः परमेशानि विद्युत्पुंजनिभाः स्मरेत् तदूर्द्धे कर्णिकामध्ये वह्निविंदुं तदूर्द्ध्वगं पूर्णपीठं च तस्योर्द्धे शाकिनी संस्थिता शिवे
आधारपंकजस्योर्द्धे सार्द्धद्व्यंगुलकोपरि तैजसं साष्टपत्रं च पीतकर्णिकयाकुलं हृल्लेखा कर्णिकामध्ये स्थिता नेत्रादिसेविता प
तस्मात् द्व्यंगुलादूर्द्धे स्वाधिष्ठानं षडस्रकं आप्यं च वेपिनी शक्तिर्देवीभिः शक्तिभिर्वृता काकिनीमपि चिंत्याय नाभावष्टांगुलोपरि
तन्मध्ये मणिपूरं च दशपत्रसुशोभनं लाकिनीमध्यगं तच्च डामर्याद्यादिभिरावृते चतुर्दशांगुलादूर्द्धे मणिपूराख्यपंकजात् पंक
जं राकिनीमध्यं द्वादशारं समावृते तत्र कालरात्र्यादिशक्तिभिश्च समावृते मध्यस्थासनस्थं विविंदुनादाङ्गणाख्यपीठकं तस्मादे

79

कोणंगुलाहृद्ध्वे विशुद्धे षोडशारके मध्यगा डाकिनी बाह्यपत्रेषु परमेश्वरी अमृताद्या स्वरांता स्यात् शुद्धं विश्वं तदर्चितः कंठोर्ध्वे परमेशा
निलं विकाचतुरंगुले तस्मादष्टदले पद्मे नासिकादिभिरावृते आज्ञाधारे द्विपत्राब्जे दत्तद्विदलसंयुते हंसवती क्षमा पार्श्वद्वयोर्मध्ये तु
हाकिनी ततो ललाटगेहष्टे विंद्वावरणमूर्ध्वतः सूर्यकोटिप्रतीकाशमतिदीप्तं महद्गुणं तन्मध्ये दशकोटीनां संख्या योजनपंक
जे तत्कर्णिकासमासीनः शांत्यतीतेश्वरः प्रभुः पंचवक्त्रो दशभुजो विद्युत्पुंजनिभाकृतिः निवृत्तिश्च प्रतिष्ठा च विद्या शांतिर
नुक्रमात् परितश्चाधिस्थिताश्चैताः शांत्यतीतस्य सुंदरि वामभागे समासीना शांत्यतीता मनोन्मनी पंचवक्त्रधराः सर्वा दशबाहु
विभूषणाः विंदुतत्त्वसमाख्याते कोट्यर्बुदशते वृतामिति इति स्थितिश्रीचक्रन्यासनिरूपणं ॥ इति श्रीविद्यार्णवे षष्ठश्वासः ८
अथ स्थितिश्रीचक्रन्यासस्तु विद्याचक्रेश्वरीसंगत्रयात्मक इति सिद्धांतः तत्र प्रथमे संप्रदायात्करशुद्धिं विद्याकरशुद्धिं विद्या
यात्मरक्षां विद्यात्मरक्षां कृत्वा देवीं स्वाभेदेन विभावयेत् तथा श्रीतंत्रराजे. अरुणां करुणातरंगिताक्षीं धृतपाशांकुशपुष्प
बाणचापां अणिमादिभिरावृतां मयूखैरहमित्येव विभावये भवानीं इति विभाव्य श्रीचक्रन्यासमारभेत् तत्र विद्यान्यासस्तु
आदौ कूटत्रयभेदेन व्यस्ताव्यस्तमूलविद्यां न्यसेत् यथाक्रमेण मूर्ध्नि गुह्ये च हृदये नेत्रयोर्दक्षवामयोः श्रोत्रयोर्भुजयोः पृष्ठ
जान्वोर्नाभौ च विन्यसेत् इति कूटन्यासः अथ तत्त्वन्यासः अथ समस्तविद्यान्यासः स्थानेष्वेव दशसु मूर्द्धादिषु विचक्षणः मूल
विद्यां च व्यापकं न्यसेत् त्रितारादि यथाक्रमं इति विद्यान्यासः अथ नवचक्रेश्वरीन्यासः पादयोर्जंघयोर्जान्वोरूर्वोश्च गुदपार्श्वयोः लिं
चोर्ध्वं जानु चाधारे स्वाधिष्ठाने च नाभिके अनाहते विशुद्धौ च न्यासोऽयं परिकीर्तितः इति नवचक्रेश्वरीविद्यान्यासः अथ नवचक्रन्यासः
तत्राद्या स्युस्त्वाद्या त्रिपुरा त्रिपुरेश्वरी सुंदरी त्रिपुराद्या च तथा त्रिपुरवासिनी त्रिपुराश्रीः पंचमी स्यात् षष्ठी त्रिपुरमालिनी सप्तमी ७५
त्रिपुरा सिद्धा त्रिपुरांबाष्टमी भवेत् नवमी तु महादेवी महात्रिपुरसुंदरी नवचक्रेषु विन्यसेदिति न्यासः प्रकीर्तितः इति चक्रेश्वरी.

न्यासः इति स्थितिश्रीचक्रन्यासोद्धारः अथ स्वाषडंगन्यासः तारत्रयं ततो वाला नमस्त्रिपुरसुंदरि मारत्तयुगले प्रोक्ताः षडंगानि
विन्यसेत् इतिरत्नाषडंगं वालावीजत्रयेणैव द्विरावृत्त्याषडंगकं कुर्यात्स्वात्मनः पश्चाद्वीजषडंगन्यास ईरितः कूटत्रयद्विरावृत्त्याष
डंगानि समाचरेत् विद्यापंचदशीलक्षडंगन्यास ईरितः पंचमैकैककैकैस्तु पंचवीजैः षडंगकं श्रीविद्याषोडशार्णायाः षडंगोय
मुदाहृतः सर्वतत्त्वानि तत्त्वानि तथैवाद्या द्विवोधिनी स्वतंत्रा च ततो नित्या लुप्ता शक्तिस्ततः परं अनंतशक्तिरेतास्तु वालावी
जैकपूर्विकाः षडंगयुवतीन्यासः प्रोक्तः सर्वार्थसिद्धये एकैकेकूटमादौ श्रीमहात्रिपुरसुंदरी सर्वज्ञताशक्तिधाम्ने इत्यादिः
प्रयोगवदीरितः षडंगयुवतीन्यासो मूलविद्याप्रदीपकः इति मूलषडंगयुवतीन्यासः मायाषट्कदीर्घैकाद्यादेः प्रकारांतरमिष्यते
अथ षडंगयुवतीनां ध्यानं कुंदेंदुनीलासितपीतरक्तप्रभा वराभीतिकराः प्रगल्भाः लावण्यलीलाः खिलयौवनाढ्याः श्रीदे
वदेव्यान्तनवायुवत्यः इति ध्याने अथ श्रीविद्यार्णन्यासः ज्ञानार्णवे अथ वक्ष्ये महेशानि श्रीविद्यान्याससमुत्तमं संपूर्णां वि
तयेद्धियां ब्रह्मरंध्रे अरुणप्रभां स्ववत्तुयाषोडशार्णां महासौभाग्यदां स्मरेत् वामांसदेशे सौभाग्यदां गुलीं भ्रामयेत्ततः त्रिपुरां
कार्ग्रहामुख्यां पादमूले प्रविन्यसेत् पुनः संहरणीयादेर्विगलेऽष्टौ विन्यसेत्ततः पुनः संहरणीयादेर्व्यापकत्वेन विन्यसेत् व्यापको
तयोनिमुख्यं न्यस्वेत् तिस्राभिर्वेधयेच्च श्रीविद्यार्णत्रयमाद्येन्यासः सौभाग्यवर्द्धनः ब्रह्मरंध्रे न्यसेद्देवि मणिवेधे न्यसेत्ततः लला
टे नामिकां कुर्यान्नासो डशार्णैस्मरवृत्तयः सम्मोहनाख्यो देवेशि न्यासोयं त्रैलोक्यकारकः त्रैलोक्यमरुणं ध्यायन् श्रीविद्यां मनसि
स्मरन् पादयोर्जंघयोर्जान्वोः कट्योरंघ्रिपृष्ठके नाभौ च पार्श्वयोः स्त्रीवक्षनयोरंसयोस्तथा कर्णयोर्ब्रह्मरंध्रे च वदने चैव पार्वति
ततः कर्णप्रदेशांतकरे चैतदनुक्रमात् संहारोयं महान्यासो वीजैः षोडशभिः क्रमात् श्रीविद्यायाः षोडशार्णन्यासे विन्यसेद्योम

वि॰
णिव॰
स॰
८॰

वेत् सृष्ट्यर्थं विमर्शसंहृद्विमातृकां सर्ववृत्तिप्रियेश्वइति अथ षोडशार्णायाः बहुभेदाद्येन भेदेन योऽहीत्वितनस्तस्य वर्णानेवान्यसेत् ।
अत्र ग्रामिन्न्येथेश्रीतंत्रराजविहित अर्चाक्रमस्मृतत्र पंचदशार्णाः श्रीभगवता शंभुना उद्धारः कृतः तस्मात्सर्वे पंचदशार्णामेवोद्धारः क्रि-
यते एजात्पत्तस्या अग्रे विशेषतः लिख्यते अस्याः श्रीविद्यायाः मुख्याम्नायः ऋग्वेदेति तथा॰ चत्वारदंकारं सत्वतिमेवोद्धारः
ऋग्वेदे प्रसिद्धः अथर्ववेदोपनिषदि उद्धृतोऽस्याः मूलमन्त्रः तदनुसारता नागमति॰ अथ षोडशार्णामुद्धारक्रमः प्रदर्श्यते॰ तत्र श्री
ज्ञानार्णवे श्रीदेव्युवाच त्रिपुरा विविधा देव भवता प्रकटीकृता विविधेति यदुक्तं त्वप्रकटीकुरु शंकर ईश्वर उवाच परंब्रह्मस्व
रूपे च नादबिन्दुकलान्विते शिवशक्तिमयं तत्त्वं कथयामि तवानघे आप्यतिष्ठति वै विश्वं सशिवः परमेश्वरि एवं गुणोऽस्तु कथि
ता शिवशक्त्युत्तमा तां शृणु अकारादि सकारान्ता मातृका शक्तिरव्यया हकारः परमेशानि केवलः शिव उच्यते आद्येनान्तरभावे
न तदाहं सकलार्थदः उच्यते मातृकार्णेस्तु सर्वमहीश्वरः हकारः परमेशानि शून्यरूपः सदाव्ययः सकारः शक्तिरूपत्वात्पर
वाचीच सर्गवान् उत्पत्तेकारणं यस्माच्छक्तिरित्यभिधीयते आत्मानं दर्शयेद्योगः सोऽहं शब्देन सुन्दरि बिन्दुत्रयसमायोगान्म
हात्रिपुरसुंदरी नादरूपेण सा देवी हकारार्द्धस्वरूपिणी हकारः परमेशानि शिवरूपी यतस्तदा तस्माद्योगं महाशक्तिर्हकारा
र्द्धस्वरूपिणी अतएव महाविद्या महात्रिपुरसुंदरी नित्येति कथ्यते देवि चित्कलापरदेवता श्रीगुरोः कृपया भद्रे संप्रदायकु
लान्विता॰ प्रातःकृत्याय देवेशि गुरुं संस्मृत्य स्वनामभिः संध्यास्नानादिकं देवि विद्यायमन्त्रवित्तमः सर्वशृंगारवेषाढ्यः कर्पूराद्यु
ह्रणादिभिः मल्लस्रगमदोद्दामलिप्तांगः कुंकुमारुणः रत्नविभूषाढ्यो रक्ताम्बरविराजितः तांबूलरागवदनो मादनानंद
मानसः यागमंडपमासाद्य लाक्षाचित्रविचित्रिते अनेकपुष्पकुसुमलेपप्रकरशोभिते मनोहरे सुदीपस्थे सम्यगासने चोपविश्य सः

८॰

मंत्रोद्धारं प्रकुर्वीत सर्वकामार्थसिद्धये आद्यं वाग्भवमुच्चार्य कामबीजं द्वितीयकं कुमार्यास्तु तृतीयं तु त्रिपुरा परमेश्वरि कल्पद्रु
द्रिकरी विद्या प्रथमा परमेश्वरि ऐं क्लीं सौः इति। कुमारी तु द्वितीया सा त्रिपुरेशी महेश्वरि। ऐं क्लीं सौः इति। त्रिपुरेश्यादिसंतप्त्या भुवने
शी परित्यजेत् ह्रीं क्लीं सौः इति। अनया चासनं विद्या त्रिपुरेश्याः षडंगकं त्रिपुरेशी महेशानि त्रिबीजा तु स्थिता सदा चक्रासनगता
विद्धि देवि त्रिपुरवासिनी हैं ह्क्लीं ह्सौः इति। त्रिपुरेशि महेशानि वाग्भवे कामराजके शिवचंद्रसमायुक्ता तार्तीये शिवरूपिणी
सर्वमंत्रासनगता त्रिपुराश्रीरियं प्रिये ह्सैं ह्सक्लीं ह्सौः इति आत्मासनगता या तु हित्वा तार्तीयमद्रिजे वृत्तेनात्मकमारोप्य
साध्यसिद्धासनस्थिता ह्रीं क्लीं ब्लें इति। संपत्प्रदा भैरवी या तन्नत्वा तार्तीयबीजके बिंदुं हित्वा तत्र सर्गं निक्षिपेत्सुरसुंदरि ह्सैं ह
सकलरीं ह्सौः ईश्वर उवाच इति। मूलविद्यां शृणु प्रौढि सकलागमसेविता सर्वदर्शनवंद्यां च चित्कलामयये शिवे भूमिश्च
न्द्रः शिवो माया शक्तिः कृष्णार्द्ध मादनं अर्धचंद्रश्च बिंदुश्च नवार्णो मेरुरुच्यते लसहेई प्रकबिंदुनाद इति। महात्रिपुरसुंदर्या
मंत्रो मेरुरुद्भवा लकारात्पृथिवी देवि सशैलवनकानना। पंचाशत्पीठसंपन्ना सर्वतीर्थमयी परा सकाराच्चंद्रतारादिग्रहराशि
स्वरूपिणी हकाराद्व्योमसंयोगाद्व्योममण्डलसंस्थिता ईकाराद्विश्वमूर्तिर्या महातुर्यात्मिका प्रिये एकाराद्वैष्णवी शक्तिर्वि
श्वपालनतत्परा रकारात्तेजसा युक्ता परंज्योतिस्वरूपिणी ककारात्कामदा काममूर्तिणी स्फुरदव्यया अर्धचंद्रेण देवेशि वि
श्वयोनिर्विलीविता बिंदुना शिवरूपेण शून्यरूपेण सादिनी अनया सह सर्वत्र व्याप्तिनिश्चलता लता एवं परब्रह्मरूपमेरु
णा तेन सुव्रते एवं च नवभिर्वर्णैर्जायते त्रिपुरा मनुः अन्यथा नैव निष्पत्तिर्नास्ति श्रीत्रिपुरा मने। श्रीचक्रमपि देवेशि मेरुरूपं न
संशयः लकारः पृथिवीबीजं तेन चोर्वीतदुच्यते सकारश्चंद्रमा भद्रे कला षोडशकात्मकं तस्मात्षोडशपत्रं तु हकारः शिव उच्यते
अष्टमूर्तिः सदा भद्रे तस्मादष्टदलं भवेत् ईकारस्तु महामाया भुवनानि चतुर्दश पालयंती परा तस्माच्च कोणं च भवेत्प्रिये शक्ति

वि·
शैव·
म·
८९

रेकादशस्थाने स्थितास्ते जगत्त्रये विश्वयोनिरिति ख्याता सा त्रिंशोर्दशरूपकाः सकारात् परमेशानि चक्रं व्याप्य विजृम्भिते देश
कोणपरा तस्माद् ख्याता राज्ञे पाति द्वयः कलादशान्वितो वह्निर्दशकोणप्रवर्तकः ककारात् मादने देवि शिवे चाष्टस्वरूपके योनिर
स्य तदा चक्रे वसुयोन्याकृतिर्भवेत् अर्द्धमात्रगुणास्ते तु भेदरूपायतस्ततः त्रिकोणरूपा योनिस्तु बिन्दुना भैरवी भवेत् कामेश्वरस्य
रूपं तद्धि स्थाधारस्वरूपिणी श्रीचक्रं तु वरारोहे श्रीविद्यार्णवसंभवमिति तन्त्रान्तरे मनुश्चन्द्रः कुबेरश्च लोपामुद्रा च कामराट् अ
गस्त्यो नन्दी सूर्यश्च विष्णुः स्कन्दः शिवस्तथा दुर्वासाश्च महादेव्या द्वादशोपासकाः स्मृताः शक्रश्च सोमनी चैव तथा च वरुणस्त
था धर्मराजो नलो नागराजो वायुर्वैश्रवणस्तथा ईशानश्च वृतिश्चैव तथा नारायणस्तथा ब्रह्मा जीवो महादेव्या ह्येते दश उपासकाः
पंचविंशतिसंख्याको पासकानां महेश्वरि उपास्यमन्त्रभेदांस्ते प्रवक्ष्यामि समासतः· इति ज्ञानार्णवे शृणु देवि प्रवक्ष्यामि वी
जं कामेश्वरीमते सकलाभुवनेशानि कामेश्वरी बीजमुत्तमं सकलह्रीं इति अनेन सकला विद्याः कथयामि विशेषतः शाक्त्यागस्त
ख्यावर्णाये कलमध्ये स्वलोचने वाग्भवं पंचवर्णाख्यं कएईलह्रीं इति· कामराजमथोच्यते मादने शिवचन्द्राख्यं शिवान्तसीनलोचने·
कामराजमिदं भद्रे षड्वर्णं सर्वमोहनं हसकहलह्रीं इति शक्तिबीजं वरारोहे चन्द्राख्यं सर्वसिद्धिदं चतुरात्मस्वरूपं तु अक्षरात्रिंशपरा अ
त्र शक्तिकूटं गुह्यं तु कामेश्वरी बीजरूपमित्यर्थः सर्वतीर्थमयी देवि सर्वतीर्थस्वरूपिणी सर्वसाक्षिमयी नित्या सर्वयोनिमयी परा स
र्वज्ञानमयी संवित् सर्वप्रज्ञानरूपिणी सर्वदेवमयी साक्षात् सर्वसौभाग्यसुन्दरी एतामुपास्य देवेशि कामः सर्वसुगंदरः इयं कामरा
जोपासिता श्रीविद्या· तथा· देव्युवाच एतस्या देवदेवेश भेदान् कथय सुन्दर केन केनोपासिते यं विशदीकुरु सुन्दर· तत्त्वतः ईश्वर उवा
च शृणु देवि प्रवक्ष्यामि लोपामुद्राभिधां परां कामराजाख्यविद्यायाः शक्तिं तर्ष्यं च सुन्दरि हित्वा मुखे वशिवेंदुभ्यां लोपामुद्रा प्रकाशिता

कामराजविद्याया वाग्भवे एकारं ईकारं हित्वा आदौ हकारं च सकारं च दद्यात् अन्यत्समानं· तथा अगस्त्योपासिता विद्या त्रैलोक्यक्षोभकारि·

णी एषा विद्या कामराजप्रपूजिता वन संशयः हसकलह्रीं सकहलह्रीं सकलह्रीं इति लोपामुद्रोपासिता श्रीविद्या अनयोर्भेदमग्रे वक्ष्या
मः विद्याद्वयमिदं भद्रे दुर्लभं भुवनत्रये कामराजाख्यविद्यायां वाग्भवेन वरानने विद्योद्धारं प्रवक्ष्यामि शाक्तिमादनमध्यगं शिवं कुर्या
द्वाग्भवे तु शिवाद्यं कामराजकं चंद्राद्यं तु तृतीयं स्याद्द्वितीयं प्रतु प्रजिता कहएईलह्रीं हकएईलह्रीं सकएईलह्रीं ॥ इति मनूपा
सिता श्रीविद्या· महाद्यं वाग्भवं देवि चंद्राद्यं शिवमध्यगं मादने कामबीजं तु शाक्तिबीजं हसाननं चंद्राराधितं विद्येयं भोगमोक्षफलप्र
दा सहकएईलह्रीं हसकएईलह्रीं इति चंद्रोपासिता श्रीविद्या· तथा कामराजाख्यविद्या स्यान्नीयं स्यादुपार्वति शक्तिबीजं सहाद्यं स्या
द्विद्यागस्त्यप्रपूजितेति कएईलह्रीं हसकलह्रीं सहसकलह्रीं इति अगस्त्येनोपासिता श्रीविद्या तथा· लोपामुद्राप्रभावप्रभावेण
स्यात्तद्धस्त्रस्वरूपिणी तिद्वयं विद्या लोपामुद्रयाप्युपासितेत्यर्थः एतेनेयं द्वितीयलोपामुद्रोपासिता श्रीविद्येति तथा कामराजाख्य
विद्यायां वाग्भवे मादने तज्ज चंद्रेनेन्द्रे च संयोज्य कामराजे ततः परं हित्वा चंद्रमुखे कुर्याद्विद्येयं नंदिप्रपूजितेति सएईलह्रीं सहकहल
ह्रीं इति नंद्युपासिता श्रीविद्या तथा कामराजाख्यविद्यायां हित्वा भूमिं तृतीयके शक्तिबीजे स्थितां देवि चंद्रार्धः कुरु तत्र च इंद्राग्रा
थिता विद्येयं भुक्तिमुक्तिफलप्रदा इति कएईलह्रीं हसकहलह्रीं सकलह्रीं इतीन्द्रोपासिता श्रीविद्या· तथा लोपामुद्राख्यविद्यायां द्वि
तीयायां महेश्वरि कामराजे भृगुं हित्वा तार्तीयं शक्रगः शिवः एषा विद्या वरारोहे द्विपुरुषप्रपूजितेति· कएईलह्रीं ककसहलह्रीं
इति सूर्योपासिता श्रीविद्या तथा शृणु देवि प्रवक्ष्यामि चतुःकूटां च षण्कारीं लोपामुद्रां द्वितीयां तु विलिख्य महासुंदरि पुनर्वि
लिख्य तामेव चतुर्थे पंचमे स्थितां हित्वा तु भुवनेशानीमेकोच्चारणवोच्चरेत् चतुःकूटा महाविद्या शंकरेण प्रपूजितेति कएई
लह्रीं हसकहलह्रीं सहसकलह्रीं कएईल हसकहल सहसकलह्रीं इति शिवोपासिता श्रीविद्या तथा लोपामुद्रां पुनर्देवि वि
लिखेन्नदंतरं नेदिके स्वर विद्या च षट्कूटा वै सर्वार्थ भवेत् इति कएईलह्रीं हसकहलह्रीं सहसकलह्रीं सएईलह्रीं सहकहलह्रीं स

वि॰
लि॰
स॰
८२

कलह्रीं इति षट्कूटा विस्तृणा सिता श्रीविद्या कामराजाख्यविद्यायास्त्रिकूटेषु वदनेन याष्टिता भुवनेशानी दिव्या कुरु महेश्वरी॰
बिंदुहीना नादहीना बिंदुवीसर्गवर्जिता भवेत् दुर्वासमा पुरादेवि निष्कला सवर्जिता परेति कएईलह्रीं ह्रीं हसकहलह्रीं ह्रीं सकलह्रीं
ह्रीं इति दुर्वासोपासिता श्रीविद्या॰ इति द्वादशभेदाः अन्यास्तु योदशविद्या प्रोक्ता इह विद्यामः अथ षोडशार्णविद्याया उद्धारक्रम
माह ज्ञानार्णवे चतुर्विधप्रकारेणामृणु देवेशि कथ्यते त्वमनोहारिणी यस्मात्कथ्यते भुवि दुर्लभा चंद्राग्निवारुणांतं च शक्रादिमा हि
तेष्टथक् वामात्तबिंदुनादाढ्यं विषमात्कलान्वितं विद्याद्वोयाजयेद्दिवि सा त्वाजाग्रत्स्वरूपिणी उत्पत्तिर्जागरो बोधो व्याप्तिर्मन
नस्तथा कलाचतुष्टयं जाग्रदवस्थायां व्यवस्थितं जाग्रत्स्वगुणाः प्रोक्ता केवलं शक्तिरूपिणी त्रिकूटा सकलाभेदे पंचकूटा
भवंति हि वैसर्वी वसुकूटा स्यात् षट्कूटा शंकरी भवेत् अस्यार्थः चंद्राग्नि हकारः वारुणांतं शकारः शक्रादिः रेफः वामाक्षी ईका
रः बिंदुनादाभ्यां ह्रीं श्रीं इति बीजद्वयं सिद्धं प्रोक्ता श्रीविद्या मायाबीजादिका चेत् उत्पत्तिरूपा भवति कूटादिषु मायाबीजदानेन जा
गररूपा भवति कूटादिषु श्रीबीजदानेन बोधरूपा भवति इति भेदा जाग्रत्स्वरूपाः तदुक्तं स्वच्छंदविग्रहे लज्जाबीजादिका विद्याः
प्रोक्ता उत्पत्तिरूपकाः लज्जाबीजादिकूटस्तु प्रोक्ता जागररूपकाः एवं श्रीबीजयोगेन बोधव्याप्तिरूपकाः जाग्रत्स्वरूपा श्रीवि
द्या चतुर्द्धा सा प्रकीर्तिताः इति॰ तदा भेदास्तु सकलाश्चतुःकूटा भवंति हि वैसर्वी सप्तकूटा स्यात् पंचकूटा तु शंकरी स्वप्नरूपा महा
विद्याः प्रोक्ता बीजद्वयादिकाः मायालक्ष्म्यादिकाश्चैता अभिलाषस्वरूपकाः बीजद्वयादिकूटेषु उन्मनरूपाः प्रकीर्तिता रमामाया
यादिकाश्चैता रूपिण्यः कूटयोजिताः स्मृतिरूपाश्च कथिता तथा भेदा महेश्वरि पंचकूटा भवंत्येते सप्तकूटा तु वैसर्वी षट्कू
टा शंकरी प्रोक्ता स्वप्नावस्थाः समीरिताः वेदादिबीजयुगलयोगगस्त्वर्गा समीरिताः सुषुप्तिरूपा जायंते सुषुप्तिः शिवरूपिणी
मरणं विस्मृतिर्मूर्छा निद्रा च तमसा वृताः सुषुप्तेस्तु कलास्तेयाश्चतस्रः परमेश्वरि तारमायादिकाश्चैव मायातारादिकास्तथा

ताम्ललक्ष्म्यादिकाश्चैव रमातारादिकास्तथा स्वस्वभिन्नभेदाश्चत्वारः कालात्रूपामहेश्वरि अत्र तारमायारमादिकाः मायातारमा
दिका तारमामायादिकाः रमातारमायादिकाश्चेत्यर्थः एवंक्रमेण द्वादशविधविद्यानां तु चतुश्चत्वारिंशत्त्रयशतभेदा भवंति ज्ञा
नार्णवे वेदादिमादितादौ विशिष्टशक्तिमयी सदा तदा भेदास्तु सकलाः षट्कूटाः परमेश्वरि वैष्णवी नवकूटा स्यात्सप्तकूटा तु शांक
री अस्याः स्मरणमात्रेण जगदानंदितं भवेत् भेदत्रयं तु कथितं महाविद्यां शृणु प्रिये यस्या विज्ञानमात्रेण ब्रह्मसाक्षात्त्वसंशयः
स्वप्नस्याद्दौ जागरांते स्फुरंत्या मात्रलक्षणा अवस्थाशेषतां प्राप्ता तुर्यातु परमेश्वरि भावाभावविनिर्मुक्ता गुणातीता निगद्यते वै
रागं च समुत्सृज्य तं समाधिं विमले मनः सदसद्वस्तुनिर्वाणस्तुरीयायाः कला इमाः आद्यबीजद्वयं भद्रे विपरीतक्रमेण तु विलिख्य
परमेशानि ततोन्यानि समुद्धरेत् अंते मुखवरारोहे कुमारी विघ्नीश्वरि एभिस्तु पंचसंख्याकैर्बीजैः संपुटितं यजेत् षट्कूटा पर
मेशानि विद्येयं षोडशाक्षरी त्रिकूटाः सकला भद्रे षोडशार्णा भवंति हि वैष्णव्या कोणविंशार्णा शैवी सप्तदशाक्षरीति अस्या
र्थः आद्यबीजद्वयं मायारमात्मकं तस्य विपरीतक्रमः आदौ रमा पश्चान्मायेत्यर्थः अतः मध्ये स्थितं कामबीजं मुखे आदौ यस्याः
कुमार्याः एतैः पंचसंख्याकैर्बीजैः षट्कूटा नवकूटा वा सप्तकूटा संपुटीकृता गायत्र्यपि रमाबीजसमुद्भूतमायाबीजं नियोजयेत्
कामबीजं समालिख्य वाग्बीजं तदनंतरं चतुर्दशस्वरोपेतं चंद्रबिंदुयुगान्वितं प्रणवं भुवनेशानीं रमां चैव महेश्वरि अष्टैतत्परमेशा
नि ततः पंचदशाक्षरी मुक्तमात्र परमेशानि सर्वबीजं बीजपंचकं आलिख्य संपुटं कुर्यात् द्विशेषं षट्कूटकं तथा च योगिनीतंत्रे
श्रीबीजं मायास्मरयोनिशक्तितारं च माया कमला स्याद्विद्या शक्त्यादिबीजेष्वविलोमतः सा श्रीषोडशी पंचाशिवप्रदिष्टा तथा रु
द्रयामले श्रीमायामदनो वाग्वाणीपरा तारं शिवप्रिया हरिप्रिया त्रिकूटा सापरा वाणी मनोभव मायालक्ष्मीमहाविद्या श्रीविद्या षोडशा
क्षरी दक्षिणामूर्तौ च द्वितीयस्यादियुग्मं तु विपरीतं विचिंतयेत् धीः बालां चांते मुखे कृत्वा विलिखेत्तदनंतरं तारं मायां ततो लक्ष्मी तथा

वि॰
शिव॰
र॰
८३

83

कूटत्रयेलिखेत् कलयासंपुटंकुर्य्याद्रमाख्यांपरमेश्वरि कलयाएवंज्ञात्वापंचकलयारमाख्यांप्रणवादिषट्कूटां॰ उषाख्यामिति
पाठेऽप्ययमेवार्थः रमाख्यांपरमेश्वरीं ह्रीमितिचतेनउक्तरदलेक्लींपंसौः श्रीह्रीमितिवदंति॰ तत्रसंपुटशब्दार्थापरिज्ञानात् नव
रत्नेश्वरे मंत्रमादौवदेत्तंदसाध्यमेस्तामनंतरं विपरीतंपुनश्चांतेमंत्रंतत्संपुटंस्मृतं॰इति तथाश्रीक्रमे श्रीमायामदनोयोनिः
परैतानिमवेत्क्रमात् वेदादिभुवनेशानीश्रीवीजंचत्रिकूटकं षट्कूटासंपुटंकुर्य्यादाद्यैःपंचभिरक्षरैः मायातंत्रे लक्ष्मीः
परामदनोयोनियुताचशक्तिस्ताःपराचकमलाप्यथमूलविद्या॰ शक्त्यादिभिश्चविपरीततयाप्रदिष्टं श्रीमंत्रराजपुटितंपर
देवतायाः एतेतानुलोमतःपंचवीजैःसंपुटमितिमतंहेयं क्रमेणचमाययातारःपरालक्ष्मीःकुमारिका विद्याव्यस्ताबालाश्री
परातथा व्यस्ताविपरीतातत्र्यैतिव्यस्तत्वमर्थः कुमारिकाचात्रभुवनेश्वरी अथकुमारिकानंतरंतारादित्रिवीजसंपुटत्वेकवा
क्यतावलात् श्रीपराचेतिपाठेनकेवलेबालाव्यस्ताश्रीपराचेतिविद्यायाषोडशवीजानास्वरूपकथनेवातेनश्रीमायातंरमाया
बालात्रिकूटंव्यस्ताबालारमामायेतिमतंचहेयं कुलार्णवे श्रीवीजंशक्तिवीजंचकामवीजंचवाग्भवं बालांतःसंस्थितंवीजंप्रण
वेचततःपरं शक्तिवीजंरमाचैवविद्याचपरमेश्वरि लोपावाकामराजेवात्रिकूटामथवापरां विलोमपुनरायानिपंचवीजानिसुंद
रि विपरीतक्रमेणैवविन्यसेत्षोडशीपरा यामलेच लक्ष्मीपरामदनवाग्भवशक्तिवीजंतारंचभूतिकमलेकथिताचविद्या कूटत्र
यंचविपरीततयानियुक्तश्रीषोडशाक्षरमिहागमतःप्रसिद्धं त्रिकूटेकामादिबालायाःचकारादूमामायेच निवेशे सांतेतच्छिव
एवंसप्तमयुतेसकलांतमस्तान्विते देवीदक्षिणवाक्शक्रनयनेकामेकलालांछिते दंतानेनेहंपुरंखसजीवदशानेशेषमेवेतान्वि
तेवीजंपंचकमित्ययमेवमुदितंसर्वार्थसिद्धिप्रदे वेदाद्यंत्रिगुणंरमामथवदेत्कामेनसंसेवितालोपामुद्रेवपंचकमथोसर्वंवि
लोमक्रमैः एषाश्रीपरमापरात्परतमासर्वार्थसिद्धिप्रदासाक्षात्त्रतासमस्तजगतांतापत्रयन्निभ्रताशिवा सेयंश्रीत्रयस्यरूपात्मक

८३

लगुणमयी निर्गुणा निष्प्रपंचा माहात्म्या कामदुघा स्मरमुनिनिवहैर्वन्दिता नंदरूपेति ज्ञानार्णवे चक्रकोटिसहस्रैस्तु जिह्वाकोटिश
तैरपि वर्णितुं नैव शक्येहं श्रीविद्याषोडशाक्षरी वैखरीवाच्यभावत्वाद् शक्त्यागुणवर्णने यतो निर्द्वन्द्ववस्तुपरा तत्रैव कारणं सको
भूता हि परापश्यंतीमध्यमामध्यमा भवत् ब्रह्मविद्यास्वरूपा हि भुक्तिमुक्तिफलप्रदा एकोच्चारणदेवेशि वाजपेयसकोटयः अश्वमे
धसहस्राणि प्रादक्षिण्यं भुवस्तथा काश्यपादितीर्थयात्राः स्नाः सार्द्धकोटित्रयान्विताः तुलां नार्हन्ति देवेशि नात्र कार्या विचारणा।
एकोच्चारेण गिरिजे किं पुनर्ब्रह्मकेवले षोडशार्णमहाविद्यानप्रकाश्या कदाचन गोपितव्या त्वया भद्रे स्वयोनिरिव पार्वति षो
डशीयं स्तुगोप्या हि स्नेहाद्देवि प्रकाशिता अपि प्रियतमे देयं स्वतदादिकं राज्यं देयं शिरो देयं न देया षोडशाक्षरी सिद्धयामले
कामो माया रमा बालास्त्रिकूटा हृल्लेखा भगा कूर्चा कालीकामकलाकूर्चः सर्वादौ प्रणवः प्रिये श्रीमहाषोडशीयं च यया व्याप्ता भुवनत्रये
ज्ञानेन मस्त्सु हाविद्या सर्वाम्नायैर्नमस्कृता समलत्तमहाविद्यास्तत्राद्दौ कथिताः प्रिये तासां सारतमा भूता यया याविद्याः स्मृतापि
ताः वृक्षनाकिमिहोक्तेन तासां सारात्तु षोडशी प्रकाशिता महादेवि यापृष्टा मे पुनः पुनः ॐ ह्रीं क्लीं ऐं श्रीं पैं ह्रीं सौः कएईलह्रीं हस
कलह्रीं सकलह्रीं सौः ऐं क्लीं ह्रीं श्रीं क्रूं इति॰ रुद्रयामले लोपामुद्रायाः शिवकूटान्ते हसबीजयुता यदि तदासप्तदशी विद्या साक्षा
ज्ञानस्वरूपिणी हसकह्रीं हसकलह्रीं सकलह्रीं हूं इति॰ लोपायाः शक्तिकूटान्ते हसबीजयुता यदि तदासप्तदशी विद्या साक्षा
ज्ञानस्वरूपिणी हसकलह्रीं हसकहलह्रीं सकलह्रीं हंसः इति लोपामुद्रावाग्भवे तु एव अन्ते शिवयोजनात् सकारं कामराजादौ
लोपायास्तु षोडशाक्षरी अनया सदृशी विद्या न विद्यार्णवगोचरे हसकलह्रीं हसकहलह्रीं सकलह्रीं इति॰ हसकलह्रीं सहसकल
ह्रीं सकलह्रीं इति षोडशीद्वयं तत्रैव विद्याराज्ञीवाग्भवे तु कान्ते चेन्नान्ते योजनात् षोडशार्णमहाविद्या चतुर्द्वैसे कामयीशुभा
सहसकलह्रीं हसकहलह्रीं सकलह्रीं इति लोपामुद्रावाग्भवे शक्त्यन्ते शिवबीजं नियोजयेत् तथैव शक्तिबीजं तु लोपासमर्द

वि.
रहि.
स.
८४

शान्तरी अस्याः स्मरणमात्रेण शिवो भवति नान्यथा अणिमाद्यष्टसिद्धीशः साक्षात्कुसुमशरं दरः हसकलह्रीं हसकलह्रीं सकलह्रीं
इति लोपासमदशी अथ वक्ष्ये विद्यान्तराणि वाग्भवाद्ये नियोजयेत् मादनं कामबीजाद्ये तार्तीयाद्ये महेश्वरि भुवः सर्गान्वितो देवि म
नुनायसमन्वितः अष्टादशाक्षरी ह्येषा श्रीविद्या भुवि दुर्लभा श्रीगुरोः कृपयाद्दे वि नित्यसिद्धिप्रदायिनी नवलक्षं जपित्वा तु लो
पामुद्रां महेश्वरि अष्टादशाक्षरी विद्या पञ्चाशद्भाववरानने अन्यथा शापमाप्नोति कुलं तस्य विनश्यति सर्वकल्याणदा विद्या सर्व
विघ्नविनाशिनी सर्वसौभाग्यदा देवी सर्वमंगलकारिणी अनया सदृशी विद्या त्रैलोक्ये चातिदुर्लभा ऐं हसकलह्रीं क्लीं हसक
हलह्रीं सौः सकलह्रीं इति लोपाष्टादशाक्षरी कामराजाख्यविद्यायाः वाग्भवाद्ये तु वाग्भवं भुवनेशीं कामराजं श्रीबीजं शक्तिम
वतः एषाष्टादशी प्रोक्ता सर्वसिद्धिप्रदायिका भोगमोक्षप्रदा साक्षात् पुरुषार्थप्रदायिका अनया सदृशी विद्या न नवा पि व
गोचरे नास्ति नास्ति पुनर्नास्ति सत्यं सत्यं वदाम्यहं ऐं कएईलह्रीं ह्रीं हसकहलह्रीं श्रीं सकलह्रीं इति · कामराजाष्टादशाक्षरी ·
प्रणवं एवमुद्धृत्य ततो वै कुलसुन्दरि कामाक्षरं शक्तिवर्णं पुरंदरहरौ ततः भुवनेशीं समुद्धृत्य विलोमां बालिकां ततः प्रणवं
सविसर्गं च पुनश्च कुलसुन्दरि लोपां वाग्भवमुद्धृत्य विलोमां बालिकां ततः प्रणवं सविसर्गं तु ततो वै कुलसुन्दरि शक्तिकूटम
ध्यभागे हकारं योजयेच्छिवे विलोमां बालिकां तत्र ब्रह्माणं सविसर्गकं इयं श्रीपरमा विद्या कैवल्यमोक्षदायिनी अस्या लक्ष
जपेनैव किं न सिध्यति भूतले अस्याः स्मरणमात्रेण शिवो भवति नान्यथा ओं ऐं क्लीं सौः कएलह्रीं सौः क्लीं ऐं ओं ऐं क्लीं सौः ऐं
क्लीं ओं इति परमा विद्या · श्रीक्रमे ताविद्याः शृणु देवेशि काममिंदु समन्विते नादबिन्दुकलाभेदात् तुरीयस्वरसंयुते महाश्री
सुन्दरी विद्या महात्रिपुरसुन्दरी ककारेण समुत्पन्नं कामकैवल्यदायकं लकारे सकलैश्वर्यमीकारे सर्वसौख्यदं एवं बीजत्रयं देवि
विद्यानां सारसंग्रहं वाग्भवं कामराजं च शक्तिं तेन नियोजयेत् प्रकारेण कथिता ब्रह्मविद्यैव केवलं कलई इति ब्रह्मविद्या ·

८४

कामराजलोपामुद्रयोर्विशेषमाह॥ कुलोड्डीशे श्रीपरा वाग्भवान्मेस्वर्द्देश्वरी तावमन्मथैः आद्यभूतैर्विद्यमानाः सुन्दरीषड्विधास्स्मृ
ता अनयोराद्येमायाश्रीकामबीजं तथा विविधाष्टाक्षरी तथाच काममायारमाः सर्वे मायालक्ष्मीः स्मरस्तथा रमामायातथाका
मोवह्निचेंद्राक्षरीतथा स्मरयोनिलक्ष्मीविन्नयमिति भगवदाचार्येण प्रतिपादितं शक्तिमायाश्रीकामबीजं तु श्रीकामे मायाबी
जं तथा कंदिः कामशक्तिं विपर्ययक्रमात् ज्ञानवेदोप्यस्मर्गाकेन लांछितं परमेश्वरि एतद्वाग्भवकूटं च सर्वत्र कामराजकं तथैव श
क्तिबीजं तु सुन्दर्येषा प्रकीर्तिता सुन्दरी सिद्धिदा विद्या त्रैलोक्यवशकारिणी अत्रापि सर्वत्र ह्रींबीजसंयोगः मायाइकारः क्षितिप्रकारः
पुनः प्रकारमाह एतद्युगनतो मायाब्रह्माणकाहरोप्रिना वामनेत्रेण संयुक्तानाद बिन्दुविभूषितः एतद्वाग्भवमुद्दिष्टं सर्वत्र कामशक्ति
कं भगप्रकारः अत्रापि सर्वत्र ह्रींबीजसंयोगः अत्र विशेषः वह्निबीजं यदादद्यात्रिकूटे देववल्लभे प्रथमे सुन्दरी देवी द्वितीये यत्र सुन्दरी
शक्तिकूटे महेशानी अनंतसुन्दरी मता पश्चात् षोडशार्णविद्या मूलभेदेन दर्शिता त्रिकूटांते हंसबीजं बिन्दुसर्गविभूषिते एषा श्रीप्रा
णसंयुक्ता दारिद्र्यदुःखनाशिनी शक्तिलोपात् शक्तिमहेशः कामश्चैर्द्वबीजं ततः परं महामाया ततः पश्चात् नवलेहाप्रकीर्ति
ते सर्वत्र कामशक्त्याख्या वर्णैर्निःकीलितात्मको इति शक्रामहाविद्या पश्चिमाम्नाययोजिता शक्तिः सकारः सर्वत्र कामराज
विद्यावत् अत्रापि सर्वत्र ह्रींबीजसंयोगः शिवबीजं शक्तिसोमं मादनं च पुरंदरं व्योम वह्निसमायुक्तं तुरीयस्वरबिंदुकं सर्वत्र काम
राजं तु शक्तिबीजं समुद्धरेत् शक्तिमादनप्राणस्थ हरोवक्रीडमानयया बिन्दुनादसमाक्रान्तः कथितः कामदो मनुः एषा विद्या
महेशानि कथिते कादशाक्षरी अतिह्यासिद्धिदा देवी महात्रिपुरसुन्दरी मादनं पंचवक्त्रं च लोहितापद योगिनी पुरंदरो महामाया
वाग्भवं बीजमुत्तमं सर्वत्र कामशक्त्याख्या मुद्रे देविसुन्दरि लोहितः सकारः कामास्त्रकारः सर्वत्र कामराजविद्यावत् विसर्गी
प्राक्सतो हांतः कालेशः पृथिवी ततः भुवनेशी ततः पश्चाद्वाग्भवं कथितं त्वयि कामराजशक्तिकूटं सर्वत्र कथितं प्रिये विसर्गीशः

वि.
र्णव.
म.
८५

85

अकारयुक्तो हकारः कालेशो मकारः शक्तिः स्वयंभूः शंभुश्च शक्रश्च भुवनेश्वरी शिवो मादन हईं च महामाया ततः परं कामः
शिवस्ततो ब्रह्मा ईं च भुवनेश्वरी पश्चात्परमा विद्या भक्तानां स्वभगोदया त्रिकूटां तेहं सबीजं तदा समृद्धश्रीभवेत् वाग्बीजं वि
ज्यामाया ब्रह्मा शक्रस्तु पार्वती मान्मथं शिवशक्ती च मादनो हरईंद्रकः महामाया ततः पश्चाच्छक्तिमंतु ससर्गिकः चंद्रः प्रजा
पतिः शक्रो महामाया ततः परं अष्टादशाक्षरी विद्या महात्रिपुरसुंदरी सर्वो तेहं ससंयुक्ता विद्याक्षरी तदा भवेत् श्रीदेव्युवाच भा
षास्व सृष्टिः स्थितिः संहारस्त्रिराक्षाः पंचसुंदरी कथयस्व प्रभो देव यदि ते रोचते मयि ईश्वर उवाच शिवो मादनईंद्रश्च शक्तिश्च भुवने
श्वरी ब्रह्मा शिवेंद्र शक्तिश्च चंद्रश्च परमेश्वरी शक्तिः कामश्च ईंद्रश्च महामाया ततः परा इयं सृष्टिः शिवेंद्रौ कामशक्ती च महामा
या ततः परा कामश्चेंद्रो महेशश्च ईंद्रः शक्तिश्च पार्वती ब्रह्मा महेश्वरः शक्तिः शक्रस्तु भुवनेश्वरी स्थितिरेषा शिवेंद्र कामशक्ती
च तत्परा भुवनेश्वरी शिवशक्ती मादनेंद्रो शिववक्त्रौ तु मायया शिवः शिवश्च कलहा वह्निमायेंदुभूषिता पश्चात्संहृतिः श
क्रो ब्रह्मा इंदुबीजं महामाया ततः परा वाग्भवं कथितं चैतत्कामराजं ततः शृणु शक्तिः शिवो मादनेंद्रो तत्परा परमेश्वरी शिवः श
क्तिश्च सोमश्च सूर्यो ब्रह्मा महेश्वरी सूर्यो हकारः पश्चात् निगदिता देव्युवाच स्वप्नावतीं मधुमतीं कथयस्व मयि प्रभो इदानीं श्रो
तुमिच्छामि यदि चास्ति कृपा मयि ईश्वर उवाच शिवो मादनशक्रश्च शक्तिश्च भुवनेश्वरी महेशो ब्रह्महंसश्च चंद्रोपि भुवनेश्वरी
महेशः शक्तिकामश्च परं देवी विद्यते यथा अग्निमायाकलायुक्तं नादबिंदुविभूषितं हंसो हकारः माया कला ईकारः पश्चात्स्वप्नाव
ती ख्याता कला पंचदशी यथा ब्रह्मा महेशईंद्रश्च शक्तिश्च भुवनेश्वरी ब्रह्मा वियन्मरुच्चक्रं तत्परा भुवनेश्वरी मादनं सोम चंद्रौ
च शक्रश्च भुवनेश्वरी पश्चान्मधुमती ख्याता सर्वशास्त्रेषु गोपिता वामकेश्वर विधेर्वा त्रिकूटक्रमपाठिता सौभाग्यप्रायया त्रिकूटे
न पंचमं पंचकूटके त्रिपुरायां महाविद्या कूटैकादश निर्मिता साराल्सारतरा विद्या कथिते कादशाक्षरी अथ पंचमी कामवि

सुयुतं देवि शक्तिमाहेंद्रमेव च महामायां ततः पश्चाद्भवं वीजमुद्धरेत् विसर्गकारः शक्तिरेकारः मायाईकारः वियच्चंद्रस्ततःप
श्चात्कलीनकुलिवह्निश्च मायास्वरेण संयुक्तं नादविंदुकलान्वितं प्रथमं कामराजस्य कूटं परमदुर्लभं इंद्रवीजं ततः पश्चान्महामा
यां समुद्धरेत् इति द्वितीयं इति प्रथमती शिववीजं तथा कामं इंद्रं देवीति योजयेत् महामायां ततः पश्चाच्छक्तिकूटं समुद्धरेत् वा
ग्भवं प्रथमं देवि शक्तिकूटं च पंचमं मध्यकूटत्रयं देवि कामराजं मनोहरं कथितां पंचमीविद्यां त्रैलोक्यस्तंभगोदया देवी सका
रं ईश्वर उवाच शृणु देवि महाभोग शक्तिकूटं सुदुर्लभं वाग्भवं प्रथमं कूटं कामराजं त्रिकूटकं शक्तिकूटं प्रवक्ष्यामि तव स्नेहाद्धि शै
षतः जीवप्राणौ महादेवि मानंदतदनंतरं इंद्रवीजं ततः पश्चाद्भुवनेशी च पंचमं इति वा शक्तिकूटं जीवः सकारः प्राणो हकारः प्रथ
वादेव देवेशि सौभाग्यायाश्च भाग्भवं कूटत्रयं कामराजं शक्तिवीजं च पूर्ववत् एषा शक्त्या महादेवि पंचमी परमेश्वरि अस्यार्थस्तु
प्रस्य वाग्भवकूटं हित्वा सौभाग्यायाः प्रथमकूटं वाग्भवकूटभेदेन यामलेऽपि विद्या पंचमी विद्या पंच पंचदशी परा मध्ये षड्वर्णं चे
वशक्तिश्च चतुर्वर्णा षडिति कामराजे विद्या मध्यकूटं शक्तिकूटमिति कामराजस्य शक्तिकूटमित्यर्थः एषा च तत्र हि वाग्भवकू
टभेदात् एतेन द्वादशधा भवति तथा एतयोः षष्ठ्या चतुर्दशा व्यवस्थितयोः कामराजस्य तृतीयं कूटं तत्रैव कामवीजं महेशानि शैववी
जं ततः परं तदधश्चंद्रवीजं तु पृथ्वीवीजं ततो लिखेत् तदंते च महामायाकूटं परमदुर्लभं एषा हि वेदवदष्टधाश्चान्या चतुर्दशी तेन ष
ड्विंशद्रूपिणी एतासां चैव विद्यानां प्राणं शृणु वरानने रमामायाहंसवीजं वाग्भवाद्येति योजयेत् शक्त्यंते तु महादेवि हंसमायां र
मां तथा एभिर्युक्तेन देवेशि विद्याजपनमाचरेत् जयश्च सर्वगामेव दीपिस्यात पादर्शनात् एतासामिति श्रीपूर्वोक्तश्रीक्रमे वि
द्यानां पंचम्यां विशेषो यथा रमां मायां हंसवीजं वाग्भवाद्ये नियोजयेत् शक्त्यंते तु महेशानि हंसमायां रमां तथा कामराजत्रये देवि
ककारं शक्रसंयुतं मायाविंदुस्वरयुतं सूर्यकोटिसमप्रभं प्रथमं कामकूटस्य चाद्ये नियोजयेदिदं वांतं वह्निसमायुक्तं वामनेत्रेण

वि॰
टी॰ व॰
म॰
८६

86

भूषिते नादबिंदुसमायुक्तं त्रिपुरेयोबीजमुदाहृतं द्वितीयं कामराजं तु जपेदुत्कारणसुंदरि गगनेवह्निसंयुक्तं वामनेत्रसमन्विते नादबिं
दुसमायुक्तं मायाबीजं प्रकीर्तितं ज्वलदग्निनिभं बीजं शुद्धहाटकगंजनं कुलाकुलमयेमध्ये ध्येयं सा तां महेश्वरि मधुमतीं जपेद्वा
पि सर्वकामफलप्रदा अथ दीपिनी नार्यं लक्ष्मीं च वाग्बीजं मान्मथं भुवनेश्वरीं पतञ्जप्त्वा ततः पश्चाद्वाग्भवाख्यं समुद्धरेत् प्रणवं भुव
नेशा रमां कामं च वाग्भवं कामराजं ततो जप्त्वा त्रैलोक्यक्षोभकारकं ओंकारं चैव वाग्बीजं रमां मन्मथमायया स्वप्नावतीमहादेवि प्र
जयेच्च समाहितः प्रणवं चाथ रं कामं रमां च भुवनेश्वरीं मधुमतीं ततो जप्त्वा मायया श्रीं हूं वं बीजकं पश्चाद्दीपिनीविद्याश्च जपाद्धारणात्
पिणी जपनियमस्तु जपेदादौ जपेत्स्वप्नावतीमवारमनुक्रमात् कामराजादिविद्यानां दीपनीं चैव कारयेत् वाग्भवे कामराजे तु श
क्तिकूटे महेश्वरि तत्क्रमः वाग्भवशक्तिकूटयोर्दीपनी पंचमी वोद्धव्या कामराजकूटे पुनः प्रणवं भुवनेशानीं रमां कामं च वाग्भ
वं दीपनीमिति सर्वत्र कूटेष्वयं संबंधः सौभाग्यादिविद्यामपि कूटत्रययोगिनीहृदये स्वरव्यंजनभेदेन सप्तत्रिंशद्भेदिनी सप्त
त्रिंशत्सभेदेन षट्त्रिंशत्तत्त्वरूपिणी तत्त्वातीतस्वभावा च विशेषाभावतः सदा श्रीकंठदशकं तद्वदष्टकस्य हि वाचकं प्राणभूतः
स्थितो देवि तद्वदेकादशः परः सौभाग्यादिविद्यायाः प्रथमकूटे अकारचतुष्टयं हकारश्चेति पंचस्वराः षड्व्यंजनानि द्वितीयकूटे
स्वरव्यंजनभेदेन पंचदश तृतीयकूटेप्येवं तेन मिलित्वा त्रयस्त्रिंशदक्षराणि कूटत्रये बिंदुत्रयं नादस्त्वेक इति मिलित्वा सप्तत्रिं
शत्वेन विहाय तत्त्वरूपिणी नादयुक्ता चेत् तत्त्वातीता प्रतिसत्त्वा च सदा च तत्त्वातीतस्वभावा अथ श्रीविद्याया भेदानामुद्धारः का
मराजस्य विद्याया वाग्भवं तु विलिख्य च शिवकामहरे हंसाश्च भुवनेशीं ततः परं लोपा वाग्भवकूटे तु उन्मनी सकलेश्वरी कप
र्दिलक्लीं हकहलह्रीं हसकलह्रीं इयमुन्मनी श्रीविद्या कामराजस्य विद्याया वाग्भवं तु विलिख्य च उन्मन्या कामराजं तु चरेद्धंसो
तुमादनं भूमिश्च भुवनेशानी वर्णेन समन्विता भूमिश्चलः कपर्दिलक्लीं हकहलह्रीं सहकलह्रीं इयं वह्नोणापामिता श्रीवि

८६

याशक्तिमादनयोर्मध्ये चंद्रस्थभुवनेश्वरी शिवयोर्मादनं मायाताती यं वरुणस्य च धर्मराजोपासितेयं भोगमोक्षफलप्रदा कएक
लह्रीं हकहलह्रीं सहकलह्रीं इयं धर्मराजोपासिता श्रीविद्या॰ चंद्रो मादनयोर्मध्ये इंद्रस्थभुवनेश्वरी शिवचंद्रेंद्रमदनाभूमिस्थभुव
नेश्वरी वह्निनोपासिता विद्या भोगमोक्षफलप्रदा कसकलह्रीं हसलकलह्रीं सकरलह्रीं इयं वरुणोपासिता श्रीविद्या लोपा
वाग्भवसंयुक्ताख्यातस्यावै कामराजकं सकलावह्निभूमिस्थभुवनेशीसमुद्भवेत् नागराजोपासितेयं धर्मकामार्थमोक्षदा ह
हसकलह्रीं हसकहलह्रीं सकलरलह्रीं इयं वायूपासिता श्रीविद्या मादनेशक्तितुर्यौ च वह्नीशे भुवनेश्वरी शिवमादनभूमि
स्थरहला भुवनेश्वरी चंद्रानलौ मादनेंद्र वह्निस्थभुवनेश्वरी वायूपासितविद्येयं चतुर्वर्गफलप्रदा कएईलह्रीं हकलवहलह्रीं सव
कलरह्रीं इयं वायूपासिता श्रीविद्या॰ मादनेशक्तितुर्यौ च वह्नीशे भुवनेश्वरी शिवमादनसूर्येंद्रवह्नयो भुवनेश्वरी चंद्रसूर्यौ
कलावह्निर्भुवनेशीसमुद्भवेत् बुधोपासितविद्येयं भोगमोक्षफलप्रदा कएईरलह्रीं हकहलरह्रीं सहकलरह्रीं इयं बुधोपासिता
श्रीविद्या॰ मादनेच शिवेंद्रौ च भुवनेशी मतः परं शिवमादनभूमिस्थ शिवेंद्रानलास्तथा मायाचकामराजस्य शक्तिकूटं समुद्भवे
त् ईशानोपासिता विद्याह्यणिमाद्यष्टसिद्धिदा कहलह्रीं हकलहलरह्रीं सकलह्रीं इयं वसुपासिता श्रीविद्या॰ कामराजाख्यविद्या
यामनुलोमानुलोमगा नारायणोपासितेयं महत्कृच्छ्राद्भुवि दुर्लभा कएईलह्रीं हसकहलह्रीं सकलह्रीं सकलह्रीं हसकहलह्रीं कए
ईलह्रीं इयं नारायणोपासिता श्रीविद्या॰ कामराजाख्यविद्यायां वाग्भवं तु समुद्धरेत् शिवमादनसूर्येंद्रवह्निस्थभुवनेश्वरी लो
पायावाग्भवे चैव ब्रह्मणो यमुनासिता कएईलह्रीं हकहसरह्रीं हसकलह्रीं इयं ब्रह्मोपासिता श्रीविद्या॰ लोपावाग्भवसंयुक्ता
ब्रह्माण्णा कामराजकं लोपावाग्भवकूटं तु जीवेनाराधिता विद्य हसकलह्रीं हकहसरह्रीं हसकलह्रीं इयं जीवोपासिता श्री
विद्या॰ जायत्वरूपा मायादिपवरस्मृदितान तु मायाश्रीबीजएवां तु सभावस्यास्वरूपिणी तारमायासमादिः स्यात्साद्भुतपिनः

वि·
शी·व·
मू
८०

87

स्वरूपिणी श्रीमहाषोडशार्णा वैखरीया संप्रकीर्तिता वैराग्यं च मुमुक्षुत्वं समाधिर्विमलं मनः सदसद्वस्तुनिर्धारस्तुरीयायाः कलाः
मः वैराग्यरूपा तारादिषोडशी परिकीर्तिता मायातुषोडशार्णा तु मुमुक्षुत्वस्वरूपिणी कामादिषोडशार्णा स्यात्सा समाधिस्व
रूपिणी रमादिषोडशी चित्तवैमल्यस्वरूपिणी सदसद्वस्तुनिर्धारस्वरूपा वाग्भवादिका पंचधा षोडशार्णा तु दुर्लभा भुवनत्रये
परादिषोडशा विद्या तुर्य्यातीता प्रकीर्तिता भेदाः एवं विकारीत्या च तत्त्वज्ञैस्ते च कोविदैः शुद्धाशुद्धविभेदेन हि विद्याः परिकीर्ति
ता उभयात्मकभेदाश्च शबलाश्च तथैव च अनुलोमाश्च या विद्याः शुद्धाः स्युः प्रतिलोमका अशुद्धा इति विज्ञेया उभयात्मा नयव च
शुद्धाशुद्धाश्च शबला व्यस्तन्यस्ताकुलक्रमात् एवं च तत्त्वविद्या विद्या विज्ञेया देशिकोत्तमैः अशेषेण महाविद्याभेदास्ते कथिताः शिवे
इति श्रीविद्याया भेदनिरूपणं अथ पंचसिंहासनविद्या· तत्र प्रथमं पूर्वसिंहासनविद्या तत्राप्याद्यावला· स्नानादीवे ईश्वर उवाच
त्रिपुरा त्रिविधा देवि बाला तु प्रथमा स्मृता यया विज्ञातया देवि साक्षात्स्वरगुरुप्रभः स्वर्ध्यस्वरसमायुक्तं विंदुनादकलात्मकं स्वां
ते पृथिवी स्वं तत्तुर्यस्वरसमन्वितं विंदुनादकलाक्रांतसर्गी वाग्भृगुरव्ययः शक्रास्वरसमोपेता विद्येयं त्र्यक्षरी मता गंगातरंगक
लोलवाग्गुंभपददायिनी महासौभाग्यजननी महासारस्वतप्रदेति पंक्तीसोः इति· न्यासः· ऋषिरस्य महेशानि दक्षिणामू
र्तिरव्ययः मसेच्छिरसि पंक्त्याख्यं जिह्वा दौसु वि प्रिये देवता हृदये बाला त्रिपुरा परमेश्वरी बीजं तु वाग्भवं शक्तिः स्यात्तृतीयं कील
कं ततः कामराजं महेशानि हृदोर्न्यास उदाहृतः नाभ्यादिपादपर्य्यंतं गलादावधिचापरं मूर्द्धादिगलपर्य्यंतं त्र्यक्षरं विन्यसेत्क्रमा
त् वामपाणितले चैकं दक्षपाणितले तथा उभयोः संपुटे विद्यात्रिबीजं विन्यसेत्प्रिये पंचबाणाः क्रमेणैव कराङ्गुलिषु विन्यसेत्
अंगुष्ठादिकनिष्ठांतं क्रमेण परमेश्वरि ध्यानद्वयं समालिख्य वाक्सिद्ध्यर्थं क्रमेण तु शुक्लवर्णेन नेत्रेण वामेन परिमंडितं कामद्वय
मिदं प्रोक्तं मादनं भूमिसंस्थितं चतुर्थस्वरविंद्वाढ्यं नादरूपं वरानने फांतं शक्रेण संयुक्तं वामकर्णविभूषितं विंदुनादसमायुक्तं

८०

सर्गो वांत्युं इमाः प्रिये. इति· द्रां द्रीं क्लीं ब्लूं सः इति· पंचबाणमहेशानि नामानि शृणु पार्वति क्षोभणो द्रावणो देवि तथाकर्षणसंज्ञकः व
शीकरणोन्मादौ क्रमेणैव नामानि परमेश्वरि कामास्तत्रैव विज्ञेयास्तेषां बीजानि संशृणु परा बीजं मध्यबाणं वाग्भवं परमेश्वरि कामास्तत्रै
व विज्ञेयास्तेषां बीजं तु क्रमात्प्रिये पंचकामाः क्रमाद्देवि नामानि शृणु वल्लभे इति· क्लीं ज्लीं ऐं ब्लूं स्त्रीं इति· काम मन्मथ कंदर्प्प मकर
ध्वजसंज्ञका मीनकेतुर्महेशानि पंचमः परिकीर्तितः एतान्विन्यस्य देवेशि करन्यासं ततः परं मूलविद्याक्षरैर्न्यासं सर्वांगुलितले
ष्वपि षडंगं क्रमयोगेषु मातृकां विन्यसेत्ततः अत्र षडंगन्यासोत्तरं मातृकाषडंगं अंते मातृकान्यासं कुर्य्यादित्यर्थः तथा· एवं ध्या
त्वा न्यसेन्मन्मथाद्यान्न्यासं सर्वेश्वरि कुर्वीत देहसन्नाहं त्रिभिर्बीजैः क्रमात्प्रिये करयोर्विन्यसेदादौ मणिबंधे तलेग्रके दक्षे वामे च
विन्यस्य करकूर्प्परपाणिषु पुनर्दक्षे च वामे च पादयोश्च तथा न्यसेत् नादांते हृदये लिंगे न्यसेद्देवि ततः परं एतेष्वंगेषु देवेशि संहारक्रम
तो न्यसेत् विद्याक्षरैः क्रमेणैव जानीहि परमेश्वरि ततो न्यसेन्महेशानि नवयोन्यंकितं विधिं कर्णयोश्चिबुके देवि शंखयोर्मुखमण्डले
नेत्रयोर्नासिकायां च बाहुसेमहृदि प्रिये तथा कूर्प्परयोः कुक्षौ जान्वोर्जंघयोश्च विन्यसेत् पादयोर्देवि गुह्ये च पार्श्वे हृत्स्तनद्वये कंठे च
नवयोन्याख्यं न्यसेद्बीजत्रयात्मकं षडंगमाचरेद्देवि हित्वा हृन्याक्रमेण तु त्रिखंडीकदशकं त्रिविं सव्ययाशैलसंभवे अंगुलीनां तु
नैर्देवि बाणान्कामांश्च विन्यसेत् ललाटगलहृन्नाभिमूलाधारेणवै क्रमात् मूलेन व्यापकं कृत्वा प्राणायामं समाचरेत् इति· अत्र
प्राणायामत्रयं कृत्वा ऋष्यादिषडंगन्यासान्विधाय ध्यायेत् ध्यायेद्देवीं महेशानि कदंबवनमध्यगां रत्नमण्डपमध्ये तु महाकल्पवनांत
रे मुक्तातपत्रच्छायायां रत्नसिंहासने स्थितां अनर्घ्यरत्नघटितमुकुटां रत्नकुण्डलां हारग्रैवेयसद्रत्नचित्रितां कंकणोज्ज्वलां पुस्त
कं चाभयं वामे दक्षिणे चाक्षमालिकां वरदानरतां दिव्यां महासारस्वतप्रदां इति बाला अथ संपत्प्रदा भैरवी ईश्वर उवाच यथा
श्रीत्रिपुराबाला तथा त्रिपुरभैरवी संपत्प्रदा नाम तस्याः शृणु निर्मलमानसे शिवचंद्रौ वह्निसंस्थौ वाग्भवं तदनंतरं कामबी

वि॰
शि॰
सु॰
८८

जंतथादेविशिववक्त्रंसमन्वितंततः हृल्लीबीजंतवक्त्राद्येनतृतीयंशृणुसुंदरि शक्तिबीजेमहेशानिशिववज्रौनियोजयेत् कुमार्या
स्त्रिपुरेशानिहित्वासर्गंतवैवंदवे त्रिपुराभैरवीदेवीमहासंपत्प्रदाप्रिये॰ ह्सैं ह्सकलरीं ह्सौः इति॰ अनयासदृशीविद्यात्रिषुलोकेषुदु
र्लभा मूलमंत्रद्विरावृत्त्याषडंगन्यासईरितः ध्यानं उद्यद्भानुसहस्रकांतिमरुणक्षौमांशिरोमालिकां रक्तालिप्तपयोधरांजपवटीं
विद्यामभीतिंवरं हस्ताब्जैर्दधतींत्रिनेत्रविलसद्वक्त्रारविंदश्रियं देवींबद्धहिमांशुरत्नमुकुटांवंदेसमंदस्मितां इतिसंपत्प्रदा
भैरवी अथचैतन्यभैरवी शृणुदेविप्रवक्ष्यामिप्रेतसिंहासनस्थितां वाग्भवंबीजमुच्चार्यजीवप्राणसमन्वितं सकलाभुवने
शानीद्वितीयंबीजमुद्धृतं जीवप्राणंवह्निसंस्थंशक्रस्वरविभूषितं त्रिमार्गंपंचमहादेविविद्यात्रैलोक्यमातृका त्रैलोक्यमोहि
नीदेविपरब्रह्मचिदात्मिका चैतन्यभैरवीनामेति ह्सैंसकलह्रीं ह्सौः इतिसकारादिरिति अस्याऋष्यादिकंप्राग्वत् ध्यानं
उद्यद्भानुसहस्राभांनानालंकारभूषितां मुकुटोल्लसच्चंद्रलेखांरत्नावलान्वितां पाशांकुशवरांनिस्मांवामहस्तेकपालिनीं
वरदाभयशोभाढ्यांपीनोन्नतघटस्तनीं एवंध्यात्वायजेद्देवींप्रेतसिंहासनस्थितां इतिचैतन्यभैरवी इतिद्वितीयचैतन्यभैरवी॰
एतस्याएवविद्यायाबीजद्वयमुदाहृतं तदंतेपरमेशानिनित्यक्लिन्नेमदद्रवे एतस्याएवतार्तीयंरुद्रार्णांपरमेश्वरि ह्सैंसकलह्रीं
नित्यक्लिन्नेमदद्रवेह्सौः इति॰ अस्याऋष्यादिकंप्राग्वत् ध्यानं चैतन्यभैरवींध्यायेत्पाशांकुशकपालिनीं रक्तांमुंडस्रजंपंचप्रे
तसिंहासनसंस्थितां इतिद्वितीयाचैतन्यभैरवी अथकामेश्वरीभैरवी शिवचंद्रौमादनोन्मत्तंवह्निसमन्वितं शक्तिभिन्नंबिंदुना
दकलाढ्यंवाग्भवंप्रिये संपत्प्रदायिभैरव्याः कामबीजंतथैवहि सदाशिवस्यबीजंतुमहासिंहासनस्यच ह्सखफ्रैं ह्सकलह्रीं ह्सौः
ऋष्यादिकंपूर्ववत् ध्यानमस्याःप्रवक्ष्यामित्रिपुराभैरवीकृतं उद्यत्सूर्यसहस्राभांचंद्रचूडांत्रिलोचनां नानालंकारसुभगांस
वैरितिकृंतनं चतुर्भिरस्त्रजालिकलितांरक्तवाससं त्रिशूलंडमरुंखड्गंतथाखेटकमेवच पिनाकंचशरान्देविपाशांकुशाय

गंकमात् पुस्तकेंचाक्षमालांच शिवसिंहासनास्थितां इतिकामेश्वरीभैरवी इतिश्वेतसिंहासनदेवताः अदक्षिणसिंहासनदेव
ताः तत्रादावघोरभैरवी॰ अघोरविद्यारूपंतन्महापापनिकृन्तनं अघोरेवाग्भवेपश्चाद्ह्रीं रेतभुवनेश्वरी सर्वतःशर्वशर्वेभ्योघोरघो
रतरेभ्यो नमस्तेस्तुरुद्ररूपेभ्योदेवाबीजयुगलिखित् विद्याद्भिश्चविभिर्वर्णैर्विधेयंकथितात्रिये अघोरे ·· ·· ·· ·· तुः
सर्वेभ्यःशर्वेभ्योघोरघोरतरेभ्यो नमस्तेस्तुरुद्ररूपेभ्यः ह्रीं सौः अस्याऋष्यादिषडंगन्यासध्यानानिपूर्ववत् इत्यघोरभैरवी अथमहाभै
रवी ईश्वरउवाच शिवचंद्रौवह्निसंस्थो वाग्भवेनसमन्वितो नादबिंदुसमायुक्तं प्रथमंबीजमुद्धृतं लोपामुद्रावाग्भवंकूटं द्वितीयंबी
जमुद्धृतं शिवचंद्रौवह्निसंस्थो मनुस्वरसमन्वितो तृतीयंबीजमाख्यातं बिंदुनादकलान्वितं ह्सैं हसकलह्रीं ह्सौः इति॰ एवंवस
र्मेशानिऋष्यादिन्यासमेवच मध्यकूटेनषट्दीर्घयुक्तेनांगानिकल्पयेत् आताम्रार्कसहस्राभांलसच्चंद्रजटास्फुरत् किरीटरत्नवि
लसच्चित्रविचित्रमौक्तिका स्फुरद्रुधिरपंकाढ्यांमुंडमालाविराजितां नयनत्रयशोभाढ्यांपूर्णेन्दुवदनान्वितां मुक्ताहारलता
राजत्पीनोन्नतघनस्तनीं रक्ताम्बरपरीधानांयौवनोन्मत्तरूपिणीं पुस्तकंचाभयंवामेदक्षिणेचाक्षमालिकां वरदानरतांनित्यांम
हापद्मासनास्थितां इतिमहाभैरवी अथललिताभैरवी मायाबीजंसमुद्धृत्यकामराजंततोद्धरेत् प्रेतबीजंसमुद्धृत्यविधेयंबाल
रीभवेत् ह्रीं क्लीं ह्सौः इति॰ एवंकृत्वापदमुन्याद्यायैर्नांगक्रियामता उद्यत्सूर्यसहस्राभांमाणिक्यमुकुटोज्वलां रत्नकुण्ड
लमुद्रालिपट्टकांगदभूषणां रत्नमंजीरसुभगांरक्तवस्त्रानुलेपनां पाशांकुशौपुस्तकोचदधतीमक्षकालिकां बाल्यलीला
परांदेवीकुमारीरूपधारिणीं सर्वांगसुंदरींध्यायेत्सर्वसंपत्तिहेतवे इतिललिताभैरवी अथकामेश्वरीभैरवी कामेश्वरीभैरवी
स्यात्कामराजेनसुंदरी क्लीं ऋषिरस्याःकामदेवोगायत्रीछंदउच्यते॰ कामेश्वरीदेवतास्याह्रींबीजेनांगक्रियामता जपाकुसुमसं
काशांधनुर्बाणधरांस्मरेत् नानालंकारसुभगांमोहयंतींजगत्त्रयं इतिकामेश्वरीभैरवी अथरक्तनेत्राभैरवी॰ चंद्रवाग्भवसं

वि॰
शैव॰
म॰
८९

89

शुक्रं बीजं प्रथममीरितं सकालाद्वह्निमायाभ्यां द्वितीयं बीजमीरितं मालायाश्चैव तार्तीयं तत्तीयं बीजमुद्धृतं सैं स क ल रीं सौः इति क्रमा
द्याप्वक्रूष्यादिरस्याश्च परमेश्वरि षट्दीर्घचंद्रबीजेन षडंगन्यासमीरितः उद्यत्सूर्यसहस्राभां माणिक्यमुकुटोज्ज्वलां रत्नकुण्डलमु
क्तालिपदकांगदभूषणां रत्नमंजीरसद्भागां रक्तवस्त्रानुलेपनां पाशांकुशौ पुस्तकं च दधानां चाक्षमालिकां उन्मत्तयौवनप्रौढां
पीनोन्नतघनस्तनीं नितंबिनीं त्रमममध्यां प्रसन्नरक्तलोचनां इति दक्षिणसिंहासनदेवताः अथ पश्चिमसिंहासनदेवताः अथ
षट्कूटाभैरवी शिवचंद्रौ मादनं च भृगुमिवह्निस्तु डामरं वाक्शान्तिमनुभिर्युक्तं बीजत्रयमुदाहृतं हसकलरडैं हसकलरडीं
हसकलरडौः इति ऋष्यादीन्पूर्ववन्न्यस्य हित्वा ह्न्यास षडंगकं बालसूर्यप्रभां देवीं जपाकुसुमसन्निभां मुण्डमालावलीरम्यां बा
लसूर्यसमांशुकां स्वर्णकलशाकारपीनोन्नतघनस्तनीं पाशांकुशौ पुस्तकं च तथा च जपमालिकां दधतीं भैरवीं ध्यायेत्त्रैत
सिंहासनस्थितां इति षट्कूटाभैरवी अथ नित्याभैरवी षट्कूटाभैरवीदेवी प्रतिलोमतया भवेत् नित्या च भैरवी प्रोक्ता चतु
र्वर्गफलप्रदा डरलसकहैं डरलकसहीं डरलकसहौं इति पूर्वोक्तापञ्चन्यासाद्याध्यानमस्यावदामिते पंचमुण्डसमासीनां मुण्डमा
लाविभूषितां आताम्रांकां शुकाभासां रत्नभूषणभूषितां पाशांकुशाभयवरान्दधतीं भावयेच्छिवां इति नित्याभैरवी अथ
मृतसंजीविनी मायां हंसः पदं चोक्त्वा संजीवनि ततः परं जं जीवं प्राणपदं ग्रंथिं कुरुयुक्तं ततः स्वाहांता कथिता विद्यामृतसंजी
विनीपरा ह्रीं हंसः संजीवनि जं जीवं प्राणग्रंथिं कुरु कुरु स्वाहा ऋषिः शुक्रः समाख्यातो गायत्रं छंद ईरितं मृतसंजीविनी देवी दे
वतापरिकीर्तिता मायाबीजं तु बीजं स्यात्स्वाहा शक्तिरुदाहृता हंसस्तु कीलकं प्रोक्तं मृतसंजीविनी परा षट्चतुर्दिंगकेनैव ष
डंगानि समाचरेत् दक्षिणामूर्तिसंहितायां ईश्वर उवाच देवि पश्चिमवक्त्रेण मया या याभिप्रजप्यते विद्या चतुष्टयं साक्षाद्दस्तानां
दविग्रहे महासिंहासनगतं ततः संजीवनीं शृणु शक्तिबीजं समालिख्य शिवचंद्रौ समालिखेत् अनुस्वारविसर्गाभ्यां मण्डितो क्रम

८९

नःप्रिये संजीवनिवज्रं जीवं प्राणोग्रंथिस्थमालिखेत् ऊरुषाद्दृग्विशः सौः सौर्वद्विजायान्वितो मनुः विंशार्णोऽयमिति ह्रौं हंसः संजीव
नि जूं हंसः ऊरुऊरुऊरु सौः सौः स्वाहा ऋषिः शुक्रः समाख्यातो गायत्रं छंद उच्यते संजीवनी देवतास्याः शक्तिः स्यादि बीजकं चतु
र्थं कीलनं पंचपंचकं चतुरेव हि त्रिकं च क्रमतो देवि षडंगानि प्रविन्यसेत् कर्पूराभा ह्री रत्नमुक्ताभूषणैर्भूषिता परा ज्ञानमुद्रामृत
मालोद्यंतीं चिंतयेत्परां इति मृतसंजीवनी अथ मृत्युंजयपरा अथ वक्ष्ये महेशानि मृत्युंजयपरां परां वद वद वाग्वादिनीति वाग्भवं
निलिपेत्प्रिये हंसकं वाग्भवं देवि क्लिन्ने क्लेदिनि चालिखेत् महामोहं ततः ऊरु हं हं शिवचंद्रकलानलां वामाक्षि बिंदुनादाढ्यं कोलारवी
जं ततो वदेत् मोहं तत् ऊरुयुग्मं हंसश्च ऊरुस्वरविसर्गवित् इयं संजीविनी देवीति वद वद वाग्वादिनि ह्सैं क्लिन्ने क्लेदिनि महामोहे ऊ
रु २ ह्स्ह्रीं ग्रीं मोहं ऊरु ऊरु ह्सौः इति ऋषिरस्याः शिवः प्रिये गायत्रं छंद आख्यातं देवतेयं तु भैरवी आदिकूटं भवेद्बीजं मध्यकूटं तु
कीलकं अंत्यकूटं भवेच्छक्तिः साध्यासाध्यविनाशिनी नववर्णक्रमाद्वर्णैस्तु षडंगानि प्रविन्यसेत् ध्यात्वा चावाहयेद्देवीं कदंबवन
मध्यमां पुस्तकं वामहस्तेन दक्षिणे ज्ञानमालिकां बिभ्रतीं कुंदधवलां कुमारीं चिंतयेत्परां इति मृत्युंजयपरा अथ वज्रप्रस्तारिणी
ईश्वर उवाच परां क्लिन्ने वाग्भवं च ततः क्रोधात्मकं मतं ततो नित्यमदद्रवे मायां च समालिखेत् वज्रेशी रविवर्णोऽयं ह्रीं क्लिन्ने ऐं क्रौं नित्यम
दद्रवे ह्रीं ऋषिर्ब्रह्मास्य मन्मनोः छंदो विराड्वज्रेशी देवता परिकीर्तिता पंचमं च चतुर्थं च बीजशक्ती क्रमेण तु तृतीयं कीलकं दे
व्यास्तेनांगानि प्रविन्यसेत् आद्यंतबीजं संत्यज्य द्विकं चैव चतूरूपकं द्विकं द्विकं त्रिकं चैव षडंगानि प्रकल्पयेत् ध्यात्वावाचाहयेद्देवीं कदं
बवनमध्यगां रक्तां चंद्रकलाचारुमुकुटां वरभूषणां महानागरूपगर्भां च लोचनत्रयशोभितां शोणिताब्धितरंगोत्थमहापद्मोप
रिस्थितां दाडिमं सायकांश्चैव पाशं चैव सृणिं तथा चापं कपालं दधतीं शोणमाल्यानुलेपनां स्मरेद्रक्तनवां देवीमुपचारैः समर्चयेत्
इति वज्रप्रस्तारिणी इति पश्चिमसिंहासनदेवताः अथोत्तरसिंहासनदेवताः तत्रादौ भुवनेश्वरी भैरवी लोपावाग्भवमुच्चार्यप्रे

वि॰
ग्री॰ व॰
म॰
९०

तद्बीजं समुद्धरेत्॰ रेफं शिवाद्यो नितः त्रिपाभुवनेशीभैरवी॰ हसैं ह्रूं सकलह्रीं हसौः इति कुमार्याः पवरूप्याद्याग्र्याद्येनांगक्रिया
मता जपाकुसुमसंकाशा दाडिमीकुसुमप्रभा चंद्रलेखाजटाजूटा त्रिनेत्रा रक्तवाससं नानालंकारसुभगा पीनोन्नतघनस्तनी प्रेता
सनसमासीना मुण्डमालाविभूषिता पाशांकुशाचराभीतीधारयंती शिवां प्रिये इति भुवनेशीभैरवी अथ कमलेश्वरीभैरवी भुव
नेश्वरीवच्चेद्ध्यायाकमलेशी तथा भवेत् सहैं सहकलह्रीं सहौः इति॰ अन्यत्सर्वं भुवनेशीभैरवीवत् इति कमलेशीभैरवी अथ सिद्ध
कालेशभैरवी॰ हस्त्रैं हसीं च हसौ च सिद्धकालेशभैरवी कुमार्याः पवरूप्याद्याध्यानमस्या वदामि ते प्रातःप्राक्कसहस्रांशुभां त्रिनेत्रां
चंद्रखंडमुखीं चंद्रखण्डस्फुरद्रत्नमुकुटां त्रामम्भयागां नितंबिनी स्फुरद्रत्नवसनांरक्तभूषणां उन्मत्तयौवनश्रेष्ठापीनोन्नतघ
नस्तनीं असृक्पंकाम्बुमुण्डस्रक्कमण्डितांगी सुभूषणां पुस्तकं चाभयं वामे दक्षिणे चाक्षमालिकां वरं च दधती ध्यायेन्मेतसिं
हासनस्थिता इति सिद्धकालेशभैरवी अथ डामरभैरवी॰ ईश्वर उवाच उत्तरासनदेवेशि मया याभिप्रजल्पते महासिंहासनग
ताभैरवीडामरेश्वरी श्रीकंठभैरवीदेव्याः कामकूटेपराशिवा हित्वा चरेत्तदा विद्या महासिंहासनेश्वरी हसैं हक्लीं हसौः इति॰ इ
वीक्ष्या पवरूप्याद्याध्यानमस्या वदामि ते बंधूककुसुमाभासां पंचमुण्डाधिवासिनीं स्फुरच्चंद्रकलारत्नमुकुटां मुण्डमालिनीं त्रिने
त्रां रक्तवसनां पीनोन्नतघटस्तनी पुस्तकं चाक्षमालां च वरदं चाभयं क्रमात् दधतीं संस्मरेन्नित्यमुत्तराम्नायमानितां इति डाम
रभैरवी अथ कामिनीभैरवी॰ संपत्प्रदायाभैरव्यावाक्क्रीमत्कामसमुद्धरेत् कामिनीभैरवी चेयं भयविध्वंसिनी शिवा हसैं हसक्लीं हसौः
एवीक्ष्या पवरूप्याद्याः ध्यानमस्या वदामि ते प्रातःप्राक्कायुताभासां रत्नभूषणभूषितां पाशांकुशाभयवरान्धारयंती शवासनां मु
ण्डमालावलीरम्यां चिंतयेद्वै रवीपरां इति कामिनीभैरवी इत्युत्तरसिंहासनदेवताः अथोर्ध्वसिंहासनदेवताः तत्रादौ प्रथमं सुंदरी
ईश्वर उवाच अथेशानेन वक्त्रेण मया याभिप्रजल्पते विद्यानां पंचकं देवि त्रिषु लोकेषु दुर्लभं तामेवं शिवसंयुक्तां वामावेन मध्यमं

९०

ए हकलांतेमहेशानि शिववीजं तु संलिखेत् रेफवामाक्षि विंदिंदु चाटितं तत्तृतीयकं हसानुग्रहसर्गाढ्यं विद्येकासुंदरीप्रिये
हैं हकलह्रहस्क्लीं हसौः इति प्रथमसुंदरी अथ द्वितीयसुंदरी अहसादयेज्जपेन्मंत्री शक्तिरूपमनुत्तरैः अंतेसमयोमाद्येक्षिविंदुनादकलान्वि
के इयं द्वितीया देवेशि सुंदरी परिकीर्तिता अहसैं अहसीं अहसौः अथ द्वितीयसुंदरी अथ तृतीयसुंदरी केवले वाग्भवे देवि वाग्भवे
मध्यमं स्मृणु हसपहस्त्वाद्यवाग्भवे नचयोजयेत् हृत्रयं कलह्रह्लेत्वां शक्तिकूटं स्मृणु प्रिये चन्द्रक्षं शिववीजानां रेफानुग्रहसर्ग
वान् एवं तृतीया देवेशि सुंदरी चतुरक्षरा ऐंहसकफ्लैं हहहकजफ्लीं हहहहौः इति तृतीयसुंदरी अथ चतुर्थसुंदरी कलांते शिवयु
ग्मं तु न याजीवत्रयं शिवे पश्चात्पिंडितं कुर्यात्कूटमेतद्विधारयेत् वाग्भवे कामराजे च शक्तिवीजे च संलिखेत् चतुर्थी सुंदरी ख्या
ता भोगमोक्षप्रदायिनी कलहहसमसहकैं कलहहसमसहक्रौः अथ चतुर्थसुंदरी अथ पंचमसुंदरी जीवः शिवयुग्जीवः स्ना
न्तकारः शिवेडमत् एतदाद्यं चमध्यं च हयुक्तस्मात्तेडमत् अंतेतुहसलक्षें तु हे हौं काशविभूषितं त्रिपुरेशी मनोरेखा पंचमी सुं
दरी भवेत् सहहसलक्षहसैं हेंसहहसलक्षहंसीं हसलक्षसहसहौः इति पंचमसुंदरी संपत्प्रदा भैरवी च ध्यायेत्संचकमुत्तमं कृष्णा
दिरज्ञा विज्ञेया त्रिपुरेशी वनान्यथा श्लक्ष्णसिंहासनविद्या इति पंचसिंहासनविद्यानिरूपणं अथ पंचपंचिकागणं तत्रादौ पंच
लक्ष्म्यः तत्रादौ श्रीविद्यालक्ष्मी षोडशार्णा महाविद्या समुद्धार्य विधानवत् महालक्ष्मीश्वरी हृद्दं मण्डिताऽसनसंस्थिता सर्वसौभा
ग्यजननी षोडशाक्षरया मिच इति श्रीविद्यालक्ष्मी अथैकाक्षरलक्ष्मीः वर्णं तत्र्वं क्षिसंयदीर्घनेत्रविभूषितं विंदुनादसमायु
क्तं लक्ष्मीमंत्रउदाहृतः श्रीं ऋषिर्भृगुर्निवृच्छंदः तत्र देवता श्री देवता प्रिये शक्तेर्यवीजशक्ती च कीलकं रेफ उच्यते षड्दीर्घयुग्मवीजे
न षडंगानि समाचरेत् ध्यायेत्ततः प्रियं रम्यां सर्वदेवनमस्कृतां तप्तकांचनसंकाशां दिव्यरत्नविभूषितां प्रासिच्यमाना मम(?) रते स्वर्णकारत्न
द्वैरपि पद्माभ्या मभयवरेमनसुरुरूकरपि प्रिये रत्नौघवद्दमुकुटां मुक्ताहारोपागरागिणीं पद्माक्षीं पद्मनाभेन हृदि संस्मरेद्बुधः

वि॰
ल॰ व॰
स॰
९२

एवंध्यानजपेद्देवीपद्मयुग्मधरांसदा वरदाभयशोभाढ्यांचतुर्वर्कांस्त्रिलोचनां इतिलक्ष्मीः अथमहालक्ष्मीः प्रणवंपूर्वमुद्धृत्यश्रीहरीमा
त्मकमततः श्रीपुटेचाथकमलेकमलाथप्रसीदच लयेमध्यगतांभूमिरुद्रसंख्यानेत्रयोजयेत् प्रसीदपूर्वबीजानिसंपुटत्वेनयोजयेत्
महालक्ष्मीहृदंतेनएवंपंचविंशतिवर्णवान् ॐश्रींह्रींश्रींकमलेकमलालयेप्रसीदप्रसीदश्रींह्रींश्रींॐमहालक्ष्म्यैनमः दक्षप्रजापति
श्चास्यऋषिश्छंदस्तस्यैवच गायत्रीदेवतालक्ष्मीरुदंयंपरिकीर्तितं द्वितीयंचतृतीयंचबीजशक्तिक्रमेणतु प्रणवःकीलकंदेवितत्तेनांगा
निप्रविन्यसेत् अंगानिपूर्ववद्देविन्यसेन्मंत्रीसमाहितः रक्तांभोजायस्त्रपात्रंचपद्मयुग्मंचहेमजं प्रग्रत्नावलीराजदारदर्शंदधतीपरां
चतुर्भुजांस्फुरद्रत्ननूपुरांमुकुटोज्वलां ग्रैवेयांगदहाराढ्यांकंकणरत्नकुंडलां पद्मासनसमासीनांहूतीभिर्मण्डितांसदा शुक्लां
गरागवसनांमहादिव्यांगनातनां एवंध्यात्वायजेद्देवीमिति॰ इतिमहालक्ष्मीः अथत्रिशक्तिलक्ष्मी॰ श्रींबीजंचपराबीजंकामबीजं
समालिखेत् इयंत्रिशक्तिर्देवेशिविष्णुलोकेषुदुर्लभं श्रींह्रींक्लींऋषिब्रह्मास्यगायत्रीछंदोपिकथितंप्रिये त्रिशक्तिर्देवतागानिदि
रग्ह्न्मायजेत्प्रिये [?] ध्यानंसर्वसमृद्धिदं नवहेमसमुद्भूतरत्नकुट्टिममण्डपे महाकल्पवनान्तस्थेरत्नसिंहास
नेवरे कमलासनशोभाढ्यांरत्नमंजीरकुंडलां स्फुरद्रत्नसन्मौलिंरत्नकुंडलमंडितां अनर्घ्यरत्नघटितनानामण्डितभूषितां द
धतींपद्मयुगलेपाशांकुशधनुःशरान् षड्भुजाभिंदुवदनांहूतीभिःपरिवारितां चारुचामररुहस्ताभारस्यादर्शसुपाणिभिः तांबूल
स्त्रणिपात्रीभिर्भूषापेटीसुपाणिभिः नम्रकांतस्वराभासामिति इतित्रिशक्तिलक्ष्मी अथसर्वसाम्राज्यलक्ष्मीः अथवेक्ष्यमहेप्रानि
सर्वसाम्राज्यदेवताः यस्याआराधनेविष्णुरभूल्लक्ष्मीपतिःस्वयं चेदेशमादनरमेणवह्निदीर्घोतिमण्डितं विंदुक्रूरेश्वरीयुक्तंविधेयंवै
स्त्रवीप्रिये श्रीबीजसंपुटंकुर्यात्सर्वसाम्राज्यदायिनी श्रींसकलह्रींश्रीं॰ ऋषिर्हरिस्तथाछंदोगायत्रीचास्यसम्मतः देवतामाहनी
लक्ष्मीर्महासाम्राज्यदायिनी बीजंकूटंसमाख्यातंशक्तिःश्रींबीजमुच्यते षड्दीर्घैःस्वरैर्भिन्नाषडंगानिप्रविन्यसेत् अतसीपुष्पसं॰

काशांशरत्नभूषणाभूषितां शंखचक्रगदापद्मशार्ङ्गबाणधरां करैः षड्भिः कराभ्यां देवेशि वरदाभयशोभितां एवमष्टभुजां ध्यात्वेति
इति सर्वसाम्राज्यलक्ष्मीः इति पंचलक्ष्म्यः अथ पंचकोशविद्या तत्र श्रीविद्याकोशेश्वरी ॐ ऐं ह्रीं श्रीं मूलमहाकोशेश्वरीहृन्मण्डि
तमम्बुजसंस्थिता सर्वसौभाग्यजननी पादुकां पूजयामि इति श्रीविद्याकोशेश्वरी अथ श्रीकोशविद्यानां च तल्लक्षणं शृणु पार्वति यस्य विज्ञा
नमात्रेण पुनर्जन्म न विद्यते श्रीविद्या च परंज्योतिः परं निष्कलदेवता अजपा मातृका चैव पंचकोशाः प्रकीर्तिताः प्रणवं पूर्वमुच्चार्य प
रा हंसः पदं लिखेत् नमः सोहं शिरो देवि विसर्गान्तं यमीरितं ॐ ह्रीं हंसः सोहं स्वाहा ऋषिर्ब्रह्मास्य मंत्रस्य गायत्रं छंद उच्यते परंज्योति
र्मयी साक्षाद्देवता परिकीर्तिता प्रणवं चास्य हं बीजं शक्तिः शेषं तु कीलकं स्वाहान्तं हृदयं सोहं शिरो हंसः शिखा भवेत् मायया कवचं ता
रबीजेन नयनत्रयं मूलमंत्रेण देवेशि समग्रेणास्त्रकं भवेत् ध्यानं प्रपंचयागकरणे प्रपंचितमिति परंज्योतिः कोशेश्वरी अथ परं नि
ष्कलदेवता कोशेश्वरी अथ वक्ष्ये महेशानि परं निष्कलदेवतां यस्याः स्मरणमात्रेण चिदानंदायते तनुः अनुग्रहादि देवेशि बिंदुनादक
लात्मकः परं निष्कलदेवीयं परंब्रह्मस्वरूपिणी ॐ शुक्लाम्बरधरीयानाशुक्लमाल्यानुलेपना ज्ञानमुद्रांकिता योगिपतिवृन्देन सेवि
ता ध्येयेति शेषः ऋषिर्ब्रह्मास्य गायत्रं मनोश्छंदः क्रमाद्भवेत् ब्रह्मैव देवता बीजं शक्तिश्च अक्रमेण तु मकारः कीलकं मोक्षफलदा
ज्ञानदायिनी स्वरं हंसमध्येतु विस्रात्मकाचतुष्टयं ऋॠऌॡच देवेशि षडंगानि प्रविन्यसेत् इति परं निष्कलदेवता अथाज
पा कोशेश्वरी अजपा यं वदे देवि कथयामि तवानघे यस्य विज्ञानमात्रेण परं ब्रह्मैव देशिकः हंसः पदं परेशानि प्रत्यहं जपते नरः मो
हबद्धो न जानाति मोक्षस्तस्य न विद्यते श्रीगुरोः कृपया देवि ज्ञायते जप्यते तदा उच्छ्वासनिश्वासतया तदा बंधक्षयो भवेत् उच्छ्वासे चैव नि
श्वासे हंस इत्यक्षरद्वयं तस्मात्प्राणस्तु हंसाख्य आत्माकारेण संस्थितः षट्श्वासैस्तु भवेत्प्राणः षट्प्राणा नाडिका मता षष्टिनाड्या अहो
रात्रं जपसंख्या जपा मनोः एकविंशतिसाहस्रं षट्शताधिकमीश्वरी जीवात्मने क्रमेणैव तथा च परमात्मने षट्शतानि सहस्राणि

92

षडेवचतथापुनः षट्सहस्राणिचपुनःसहस्रेचसहस्रकं पुनःसहस्रंगुरवेक्रमेणात्तुनिवेदयेत् जपंनिवेदयित्वातुमहेशानत्रभवे
प्रिये सहजेपरमेशानिन्यासंकुरुविचक्षणे ऋषिरिहसोऽव्यक्तएवंगायत्रंछंदउच्यते देवतापरमादिस्तुहंसोहंवीजमुच्यते सशक्तिः
कीलकंसोहंप्रणवस्तत्वमेवहि नभस्थानेनतथाचैतावर्णास्तुपरमेश्वरि उदात्तःस्वरउत्येवंमनोरस्यप्रकीर्तितं मोक्षार्थेविनियोगःस्यादेवं
जानीहिपार्वति ततःषडंगविन्यासंकुर्याद्देहस्यशुद्धये सूर्यसोमेतथाद्देविनिरंजनमतःपरं निराभासंचतुर्थंतस्वाहांतान्क्रमतोन्य
सेत् कवचांतान्नविन्यस्यततोऽनुपदंस्मरेत् ततःसूक्ष्मचतुर्वर्णान्तुक्त्वाडेंतंप्रचोदयात् स्वाहांतेनैवनयनमव्यक्तपदपूर्वकः प्रबोधात्मा
चतुर्थ्यान्तंजायातोहंनिगद्यते अस्यहंसस्यदेवेशिनिगमागमपक्षकौ अग्नीषोमावथोवापिपक्षौतारःशिरोभवेत् विंदुत्रयंशिखा
नेत्रंमुखेनादःप्रकीर्तितः शिवशक्तिपदद्वंद्वंकालाग्निःपार्श्वयुग्मकं अयंपरमहंसस्तुसर्वव्यापीप्रकाशवान् सूर्यकोटिप्रतीकाशः
स्वप्रकाशेनभासते संहाररूपीहंसोयंविवेकंदर्शयत्यपि अजपानामगायत्रीत्रिषुलोकेषुदुर्लभेति इत्यजपाकोशेश्वरीमा
तृकाप्राणेवप्रपंचिता इतिपंचकोशदेवताः अथपंचकल्पलताः अथवक्ष्येमहेशानिविद्याकल्पलताप्रिये यांसांविज्ञानमात्रेण
पलायंतेमहापदः श्रीविद्यापारिजातेशीपंचकामेश्वरीतथा पंचवाणेश्वरीदेवीकुमारीपंचकीर्तिताः ॐऐंक्लींश्रीमः महाकल्पलते
श्वरीदेवमातृकासनसंस्थितासर्वसौभाग्यजननीपादुकांपूजयामि इतिश्रीविद्याकल्पलतेश्वरी अथपारिजातेश्वरी सपसदा
पाभैरव्यावाग्भवंवीजमालिखेत् तारेणपरयादेविसंपुटीकृत्यमंत्रवित् स्वस्वस्पेहृदंतोयंरुद्राणीमनुरीरितः ॐक्लींह्स्नैंक्लींॐस
रस्वत्यैनमः ऋषिःस्याद्दक्षिणामूर्तिर्गायत्रंछंदईरितं पारिजातेश्वरीवाणीदेवतापरिकीर्तिता तृतीयंचद्वितीयंचवीजशक्तीचतत्त
त्क कीलकंपरमेशानिमहासारस्वतप्रदा षड्दीर्घस्वरसंभिन्नवीजेनांगानिविन्यसेत् हंसारूढोल्लसत्तुकाधवलांशुभ्रवाससं शु
चिस्मितांचंद्रमौलिंचत्रयुक्ताविभूषणां विद्यावीणाहस्ताक्षमालांचविभ्रती इतिपारिजातेश्वरी अथपंचवाणेश्वरी अथव

ऽस्महेशानिपंचबाणेश्वरीं शिवां त्रिपुरेशानमंत्रमध्ये प्रणामोकामहेश्वरि ध्यानैः सम्मैर्नियंगानिबाणैः पंचभिराचरेत् उद्यद्दिवाकरा
भासां नानालंकारभूषितां वेदध्वजकुसुमाकारारक्तवस्त्रानुरागिणीं इक्षुकोदंडपुष्पेषुविराजितभुजद्वयां इतिपंचबाणेश्वरी अथ
पंचकामेश्वरी अथवक्ष्ये पंचकामनायिकां विश्वमातरं एवोक्तपंचकामैस्तु पंचकामेश्वरीभवेत् ऋषिः संमोहनोनामगायत्रं छंद उच्य
ते देवतेयं कामराजबीजशक्तीतु कीलकं अंगमेतैर्न्यसेन्मंत्री ध्यानैस्त्र्यंबकसमस्तकैः अंगानि सर्ववक्ता माबाणन्यासहृदये भवेत् रक्तां
रक्तांडकूलांगलेपनां रक्तभूषणां पाशांकुशौ पञ्चबाणान् पुस्तकं चाक्षमालिकां वराभीती च दधतीं त्रैलोक्यवशकारिणीं इतिपं
चकामेश्वरी अथवक्ष्ये महेशानि कुमारीं विश्वमातरं कामेश्वरीभगवतीं त्रैलोक्याकर्षणोत्तमा वाग्भवं त्रिपुरेशान्या हित्वा तत्र ति
येत्तुर्यौ कामशक्तिहृद्यान्तस्तु विधेयं श्रीत्रयी भवेत् क्लींपिंडोः त्रिपुरी प्रीतिचहृष्यादिबीजशक्तीक्रमेण तु आद्यं तेकीलकं सर्वसं
ह्लादनकरी भवेत् द्विरावृत्त्या षडंगानि तथा उद्यत्सूर्यसहस्राभां माणिक्यवरभूषणां स्फुरद्रक्तांडकूलाढ्यां नानालंकारभूषि
तां इक्षुकोदंडबाणांश्च पुस्तकं चाक्षमालिकां दधतीं चिंतयेन्नित्यं सर्वराजवशंकरी इतिपंचकविद्या अथपंचकामदुघा
क्रौं हंसः संजीवनि जूं जीवं प्राणग्रंथिस्थं कुरु कुरु नमः स्वाहा ऋष्यादिन्यासध्यानानि प्रागेवोक्तानीति अमृतपीठेश्वरी अथवक्ष्यासः
ऐं ब्लूं श्रौं जूं सः अमृते अमृतोद्भवे अमृतेश्वरि अमृतवर्षिणि अमृतं स्रावय स्रावय स्वाहा ऋषिश्छंदोन्यासादि प्राग्वत् अमृतार्ण
वमध्योद्यत्सर्वतर्पितचराचरां भवानि भवशांत्यै त्वां भावये अमृतेश्वरी इत्येवं सदा यजेत् अथ ज्ञानेश्वरी शिवाग्निवामनयनबिंदु
नादकलात्मकं श्रीकामयुगलेशांत्काहृदंते भगवत्यपि माहेश्वरि चतुर्वर्णं अन्नपूर्णे तथा लिखेत् चतुर्वर्णं वह्निजायान्तोऽयो
मनुरीरितः द्विदशार्णो महेशानीति क्लीं श्रीं ह्रीं नमो भगवति माहेश्वरि अन्नपूर्णे स्वाहा अयं मंत्रः प्रणवादि ऋषिर्ब्रह्मा समंत्रस्तु
लिकच्छंदो विधीयते अन्नपूर्णेश्वरी देवी देवता परिकीर्तिता बीजशक्तिकीलकं च हृल्लेखादिकमुच्यते षड्दीर्घमायया कुर्यान्न्यासं

वि॰
घा॰
म
९३

गानि महेश्वरि उद्यत्सूर्यसमाभासां विचित्रवसनोज्वलां चंद्रचूडामन्नदाननिरतां रत्नभूषितां स्वर्णकलशाकारस्तनभारनतां
परां कृत्ताण्डवसानेत्रां द्विभुजां परमेश्वरीं वरदाभयशोभाढ्यामन्नदाननिरतां सदा इत्यन्नपूर्णेश्वरी इति पंचकामदुघाविद्या अथ पं
चरत्नविद्या तत्रादौ श्रीविद्यारत्नेश्वरी ४ मूल॰ महारत्नेश्वरीहृदमण्डितासनसंस्थिता सर्वसौभाग्यजननी श्रीविद्यारत्नेश्वरी श्रीपा
दुकां पूजयामि॰ श्रीविद्यारत्नेश्वरी॰ अथ सिद्धलक्ष्मीरत्नेश्वरी ॐ ऐं ह्रीं श्रीं फ्रें फें ख्फ्रें ऐं श्रीं महाचण्डतेजःसंकर्षिणि कालमंथाने ह्रीं सः
स्वाहा ख्फ्रें ह्रीं श्रीं सर्वसिद्धियोगिनि हसख्फ्रें ह्रीं श्रीं सर्वसिद्धिमात्रे ह्रीं श्रीं नित्योदितायै सकलकुलचक्रनायिकायै भगवत्यै चण्डक
पालिन्यै ह्रां ह्रीं हूं ख्फ्रें ह्रीं हूं हस्ख्फ्रें क्रों क्लीं सः ख्फ वपरे परमहंसि निर्वाणमार्गदे देवि विषमोपप्लवप्रशमनि सकलदुरितारिष्टक्लेश
दमनि सर्वापदांभोधितारिणि सकलशत्रुप्रमथिनि देवि आगच्छ २ हस २ वल २ नरकृधिरं वसा भक्षिणि मम शत्रून् मर्दय मर्दय खाहि २ त्रि
शूलेन भिंधि २ छिंधि २ खड्गेन ताडय २ छेदय २ यावत्कवल ह्रीं हसक्षमलवरयूं सहक्षमलवरचीं मम सकलमनोरथान्साधय २ परम
कारुणिके देवि भगवति महाभैरवरूपधारिणि त्रिदशवरनमिते महामंत्रमातः प्रणतजनवत्सले देवि महाकालनाशिनि प्रसादं मद
नातुरं कुरु २ सुरासुरकन्यका ह्रीं श्रीं क्रौं फट् ठः ठः हसख्फ्रें महारत्नेश्वरी हृदेत्यादि॰ श्रीसिद्धमहालक्ष्मीश्री॰ इति सिद्धलक्ष्मीः अथ
मातंगी॰ अथातः संप्रवक्ष्यामि मातंगीरत्नदेवता वाग्भवं कामराजं च सर्गी वाग्भृगुकृत्तम अनुग्रहेण संयुक्तः पुनरात्यपदं लिखेत्
श्रीबीजं तारकं चैव नमो भगवतीति च मातंगेश्वरि सर्वांते मनोहारि जनादिकं सर्वराजवशं चांते करि सर्वमुखांतकं रंजनीति ततः
सर्वस्त्रीशब्दं च ततो वदेत् पुरुषांते वशं चोक्ता कर्षंते सर्वदुष्टतः मृगांते वशमालिख्य करि शब्दं ततो वदेत् पश्चात्त्रियं कामबीजं वाग्भ
वं च समालिखेत् सप्तति अक्षरयो वर्णा मातंगी विग्रहाः प्रिये ऐं क्लीं सौः ऐं ह्रीं श्रीं नमो भगवति मातंगेश्वरि सर्वमनोहारि जनि सर्वराजवश
करि सर्वमुखरंजिनि सर्वस्त्रीपुरुषवशंकरि सर्वदुष्टमृगवशंकरि सर्वलोकवशंकरि ह्रीं श्रीं क्लीं ऐं इयमनंगाविद्या नातःपरतरो मोक्षार्थी

९३

93

सिद्धिदा॰ ऋषिर्मतंगो भगवान् गायत्री छंद उच्यते देवता नादमूर्त्तिस्तु मातंगी परमेश्वरि कामबीजं वाग्भवं च बीजं शक्तीं च कीलकं
तार्त्तीयं देवदेवेशि षडंगान्यथ विन्यसेत् आद्यबीजत्रयीणैव द्विरावृत्त्या षडंगकं अंभोजार्च्चितदत्तांघ्रिद्वंद्वां मां ध्यायेन्मतंगिनी लस
द्वीणालसन्नादश्लाघ्यांदोलितकुंडला दंतपंक्तिप्रभारम्यां शिवां सर्वांगसुंदरी कदंबपुष्पमालाढ्यां वीणावादनतत्परा श्यामांगी
शंखवलया ध्यायेत्सर्वार्थसिद्धये इति मातंगीरत्नेश्वरी अथ भुवनेश्वरीरत्नेश्वरी मातृप्रागेव प्रपंचिता अथ वाराही पंचमीरत्न
देवेशी कथयामि शृणु प्रिये यस्याः स्मरणमात्रेण पवनोयं स्थिरो भवेत् वाग्भवं बीजमुच्चार्य ग्लात्रयं हभिंडभिः नादेन भूषितं बीजं पा
र्थिवं चोच्चरेत्ततः पुनराद्यं नमो नो तेच भगवती उच्चमालिखेत् वार्तालियुग्मं वाराहि पुनरेतद्द्वयं लिखेत् वाराहमुखि च द्वंद्वं संधिहीनं ततः
परं अंधे चांधिनि स्यान्माणिह्रदयेन नमो भवेत्प्रिये रुंधे रुंधिनि नमो ह्यस्तु जंभे जंभिनि स्यात्तथा मोहे मोहिनि तच्चापि स्तंभे स्तंभिनि स्यात्ततः प
दं दुष्टानां सर्वदुष्टप्रदुष्ट च सार्वेतानं च सर्वेषां सर्ववागिति चित्ततः चक्षुर्मुखगतिप्रोक्ता जिह्वास्तंभं कुरु द्वयं शीघ्रं वश्यं
कुरु द्वंद्वं वाग्भवं पार्थिवं पुनः ठकारस्य चतुष्कांते कवचास्त्राग्निवल्लभा चतुर्दशोत्तरशतं मंत्रवर्णा भवंति हि ऐं ग्लौं ऐं नमो भगवति
वार्तालि वाराहि वाराहि वाराहमुखि वाराहमुखि अंधे अंधिनि नमः रुंधे रुंधिनि नमः जंभे जंभिनि नमः स्तंभे स्तंभिनि नमः सर्वदुष्ट
दुष्टानां सर्वेषां सर्ववाक्चित्तचक्षुर्मुखगतिजिह्वास्तंभं कुरु कुरु शीघ्रं वश्यं कुरु कुरु ऐं ग्लौं ठठठठ हुं फट् स्वाहा चतुश्चत्वारिंशतिभिः
पदैर्मंत्रस्तु कीर्तितः मातृकान्यसेहृत्क्रंपदानि दश मंत्रवित् दोःपत्संधिषु साग्रेषु न्यसेद्विंशतिसंख्यकान् पदानि सर्वविन्यस्य
पार्श्वयोरेकमुत्तमं ततः षडंगविन्यासं कुर्याद्देहविशुद्धये वार्तालीत्यस्तु पदद्वंद्वं हृदयं च ततः परं वाराहियुगलं देवि शिरोमंत्र उदा
हृतः वाराहमुखियुग्मं तु शिखा सम्यगुदाहृतं ततः कवचं ततः समवैणैर्नेत्रं ततः क्रमात् प्रस्फुरदरुणसंकाशपद्मांतर्गतवासिनी॰

वि॰
र्णव.
स॰
९४

इंद्रनीलमहातेजःप्रकाशां विश्वमातरं कंठे च मुंडमालाढ्यां नवरत्नविभूषितां अनर्घ्यरत्नघटितमुकुटश्रीविराजितां कौशेयार्द्धोरुकां
चारुप्रवालमणिभूषणां हलेन मुशलेनापि वरदेनाभयेन च विराजितचतुर्बाहुं कपिलाक्षीं सुमध्यमां नितंबिनीमुत्पलाभां क
ठोरघनसत्कुचां लोलाननामिति इति वाराहीरत्नेश्वरी इति पंचपंचिकागणः अथ षोडशनित्याविवरणं अथ वक्ष्ये महेशा
नि नित्याविवरणं महत् कामेश्वरी महाभेदाः बहवः संति पार्वति तत्र कामेश्वरी नित्या कथ्यते भुवि दुर्लभा त्रिपुरेशी समुद्धार्यता
र्णते ह्यस्पदं ततः कामेश्वरीपदं चोक्त्वानिच्छाकामफलप्रदे सर्वसत्ववशं प्रोक्त्वा करि सर्वजगत्पदं क्षोभांते तु करे हूं हूं वाणांश्च
त्रिपुरेश्वरीं विपरीतां समालिख्य विद्याषड्विंशदक्षरा ऐं क्लीं सौः ॐ नमः कामेश्वरी इच्छाकामफलप्रदे सर्वसत्ववशंकरि सर्वजग
त्पदं क्षोभांते तु करे हूं हूं वाणांश्च त्रिपुरेश्वरी विपरीतां समालिख्य विद्याषड्विंशदक्षरा ऐं क्लीं सौः ॐ नमः कामेश्वरी इच्छाकाम
फलप्रदे सर्वसत्ववशंकरि सर्वजगत्क्षोभकरे हूं हूं द्रां द्रीं क्लीं ब्लूं सः सौः क्लीं ऐं॰ अस्या भागत्रयेणैव ह्विराहृत्या षडंगकं कामेश्वरीव
दृष्ट्यादिध्यानयंत्रार्चनादिकं इति कामेश्वरीनित्या॰ अथ वक्ष्ये महेशानि विद्यां श्रीभगमालिनीं वाग्भवं भगशब्दांते भुगे वाग्भवमे
व च भगिनि अंते वाग्भवं च भगोदरि च वाग्भवं भगाक्लिन्ने वाग्भवं च वाग्भवादौ भगावहे भगगुह्ये वाग्भवं च भगयोनि च वाग्भवं भगिनि
ते पातनीति वाग्भवं भवसर्पं च पदे वाग्भवमालिख्य ततो भगवशंकरि वाग्भवं भगरूपे तत्र भगिन्ये च वाग्भव भगाक्लिन्ने वाग्भवं च
भगं स्वांते समालिखेत् रूपे सर्वभगानीति मे ह्यानयन वाग्भवं भगाक्लिन्नद्रवे चांते भगाक्लेदय वा लिखेत् भगांद्रावय चालिख्य भगा
मोचे भगोति च विच्चे भगं क्षोभयेति सर्वसत्वान्भगेश्वरि वाग्भवं च भगात्व च वाग्भवं भगजे लिखेत् वाग्भवं च भगाक्लिं च वाग्भवं भग
मालिखेत् वाग्भवं च भगं चैव वाग्भवं भगमालिखेत् भगाक्लिन्ने च सर्वाणि भगान्यथ च मे लिखेत् वाग्भवं च भगाक्लिं च वाग्भवं भगाहे

94

लिखेत् भगक्लिन्ने च सर्वाणि भगान्यथ च मालिखेत् वशमाचयचालिख्य भगपंचकमष्टमं भगान्तरे भगान्तेऽथ हरोमात्मकमालिखेत्
भगान्ते पंचमे कामं ततो वै भगमालिनी ङे.तामुद्धार्याथ विधेयं त्रैलोक्यवशकारिणी चतुराधिकविंशत्याक्षिशतेन च मण्डिता वर्णानां
भगमालेयं नित्या सफलसिद्धिदा मंत्रोद्धारस्तगमः ऋषिरस्यास्तु सुभगो गायत्रं छंद उच्यते देवतेयं तु बीजं तु हर ह्लेमात्मके प्रिये·
शक्तिः स्त्रीबीजकं क्लूं तु कीलकं परमेश्वरि षड्दीर्घस्वरभेदेन न्यसेदंगानि देशिकः कामनाभ्येतयाथवा तन्न्यासं कुर्यात्तु पूर्ववत् कदंबव
नमध्यस्थामुघनच्छसमद्युतिं नानाभरणसंपन्नां त्रैलोक्याकर्षणक्षमां पाशांकुशौ पुस्तकं च तेनासी लीगतलेखिनी वरदं चाभयं
चैव दधतीं विश्वमातरं इति भगमालिनी अथ नित्यक्लिन्ना· भुवनेशीस··· र्यं नित्यक्लिन्ने मदद्रवे वह्निजायाच विधेयं स्फुद्रव
णि महोत्कटा ह्रीं नित्यक्लिन्ने मदद्रवे स्वाहा· एकेन च तथा द्वाभ्यां द्वाभ्यां द्वाभ्यां क्रमात्प्रिये द्वाभ्यां द्वाभ्यां षडंगानि विन्यसेद्देशिको
नमः रक्तां रक्तांगवसनां चंद्रचूडां त्रिलोचनां विहहक्रां महाचूर्णलोचनां रत्नभूषितां पाशांकुशौ कपालं च महाभीतिहरं त
था दधतीं संस्मरेन्नित्यां पद्मासनविराजितां इति नित्यक्लिन्ना अथ भेरुण्डा· अथ वक्ष्ये महेशानि भेरुण्डां परमेश्वरी भेदाकारस
मुद्धार्याक्रुशांभांते च वेष्टयेत् ध्रुंसहीनं च वर्गान्तं चतुर्थं रेफमण्डितं अनुग्रहेन्दुविंद्वाढ्यं तारस्वाहोदरस्थितः मनुर्दशार्णो देवे
शि महाविषहरो भवेत् क्रौं भ्रः क्रों त्रें छ्रों ज्रों क्रौं श्रों स्वाहा· ऋषिरस्य महाविष्णुर्गायत्रं छंद उच्यते देवतेयं मया शक्तिस्तनी यं बीजमुच्य
ते वह्निजाया च शक्तिः स्यात्कीलकं सृणि वै च षट्दीर्घस्वरभेदेन बीजेनैव षडंगकं चंद्रकोटिप्रतीकाशां स्रवंतीमभ्रतद्रवैः नीलकं
ठां त्रिनेत्रां च नानाभरणभूषितां इंद्रनीलस्फुरत्कांतिं शिखिवाहनशोभितां पाशांकुशौ कपालं च छुरिकां वरदाभये बिभ्रतीं हे
मसंवद्धगरुडोद्गारभूषितां इति भेरुण्डा नित्या· अथ वह्निवासिनी नित्या· शृणु देवि प्रवक्ष्यामि नित्यां वै वह्निवासिनीं पंचविलिख
तं ह्रें ते वासिन्यै नमः इत्यपि अष्टार्णोयं महेशानि पुरुषार्थप्रदो मनुः ॐ वह्निवासिन्यै नमः ऋषिरस्य वसिष्ठः स्यात् गायत्री छंद उच्यते·

वि· घार्ण· म· ९५

95

आद्यंतेबीजशक्तीचकीलकंमध्यपवच देविषड्दीर्घयोगेणवह्निराहृद्यांगकंन्यसेत् ध्यायेत्तांचसुवर्णाभांनानालंकारभूषितां पाशांकुशौ
स्वस्तिकंचशक्तिंचवरदाभये दधतीरत्नमुकुटांत्रैलोक्यतिमिरापहां इतिवह्निवासिनीनित्या· अथमहाविद्येश्वरीनित्या· अथवक्ष्ये
महादेविमहाविद्येश्वरींपरां नित्यक्लिन्नांसमालिख्यमुखेनारसमालिखेत् हृल्लेखांतकरीमातेचद्बीजंविसर्गवत् चतुर्दशा
क्षरीविद्या· ॐह्रींक्रौंसः नित्यक्लिन्नेमदद्रवेस्वाहा ऋषिर्ब्रह्मानिगद्यते· गायत्रंछंदआख्यातंदेवतापरमेश्वरी आद्यंतेबीजशक्ती
हृल्लेखाकीलकंभवेत् चतुष्केणाचयुग्मेनयुग्मेनयुगलेनच युगलेनचयुग्मेनन्यसेदंगानिदेशिके जपाकुसुमसंकाशांरक्ता
शुकविराजितां माणिक्यभूषणानित्यांनानाभूषाविभूषितां पाशांकुशौकपालस्थमद्यपानविघूर्णितां अभयंदधतींध्यायेदि
ति इतिमहाविद्येश्वरीनित्या· अथशिवदूतीनित्या· अथदूतीप्रवक्ष्यामित्रैलोक्याकर्षणोत्तमां भुवनेशींसमुच्चार्यशिवदूत्यैनमोलि
खेत् सप्तार्णांशिवदूतींयंत्रैलोक्यस्वामिनीप्रिये ह्रींशिवदूत्यैनमः ऋषिरुद्रस्तुगायत्रीछंदोस्यादेवताशिवा आद्यंतेबीचशक्तीचमध्ये
कीलकमुच्यते विद्याभागत्रयेणैववह्निराहृद्यांगकंन्यसेत् हर्वांनिभांत्रिनेत्रांचमहासिंहसमासनां शंखारिबाणचापांश्चशूलिपाशौ
वराभये दधतींचिंतयेन्नित्यामिति· इतिशिवदूतीनित्या· अथत्वरितानित्या अथवक्ष्येमहेशानित्वरितांसिद्धिदायिनीं तारंपरांतेक
वचंविचुलेत्तः समालिखेत् ह्रींहूंमानकमुच्चार्यखेचरांमस्तकेलिखेत् त्वरितारविवर्णेयंभोगमोक्षफलप्रदा ॐह्रींहूंखचेछक्षः
स्त्रींहूंक्षेंह्रींफट्· ऋषिरीशोविराट्छन्दोदेवदेयंचपार्वती कवचंस्त्रीशक्तिबीजेकीलकंचप्रकीर्तितं चक्षुर्युगंहृत्क्लिरसस्तेन्छु
गमशिखोनतः स्त्रींयुगंचकवचंस्त्रींहूंमांतयुगंतथा हूंक्षेनेत्राणिविन्यसेत्फडस्त्रंप्रकीर्तितं श्यामांगीरक्तसर्वांगीचरणांबुज
शोभितां गुंजाहारांगल्पाहीद्रकेयूरांरत्नभूषणां द्विजनागस्फुरत्कर्णाभूषामन्नाहरणोद्यतां नीलकंचितयम्मिलवनपुष्पकपिला
गंनीकरौतीशिखिपत्राख्यानिकेतनविराजितां स्फुरत्सिंहासनेप्रोढांस्मरेद्भयविनाशिनीं इतित्वरितानित्या अथकुलसुंदरी अथ

९५

वक्ष्ये महेशानि विद्यां श्रीकुलसुंदरीं बालाख्या त्रिपुरेशानी सर्वसिंहासने स्थिता ब्रह्मविष्णुमहेशाद्यैः पूज्या सा कुलसुंदरी इति
कुलसुंदरी अथ नित्यानित्या· अथ वक्ष्ये परां नित्यां पुरुषार्थप्रदायिनीं त्रिपुरेशीं समुच्चार्य नित्याख्यो भैरवी तथा ऊंकारचित
यां वाग्भवं विद्येयं वानवान्तरी ऐं क्लीं सौः हसकलरडीं हसकलरडौः ऊं ऊं ऊं ड्रां ड्रीं क्लीं ब्लूं सः अम्ब त्रिपुरेशी वत् इति नित्या· अथ नी
लपताका अथ वक्ष्ये महेशानि विद्यां नीलपताकिनीं तारं हृत्पद्ममाभाष्य कामेश्वरिपदं ततः कामांकुशे पदे चोक्त्वा ततः काम
पताकिके भगवत्यथ नीलाते पताके च भगांतिके वह्निहृन्मंत्रमालिख्य तेनोक्ते तिचमे लिखेत् परमीने तथा गुह्ये क्रींकारचित
यं लिखेत् मदने मदनांते च देहे त्रैलोक्यमालिखेत् आवेशय तथा लेख्यं कवचाद्यग्निवल्लभा षष्ठ्यर्णा परमेशानि देवी नील
पताकिनी ॐ नमः कामेश्वरि कामांकुशे कामपताकिके भगवति नीलपताके भगवति नमोस्तु ते परमगुह्ये क्रीं क्रीं क्रीं मदने मद
नदेहे त्रैलोक्यमावेशय हूं फट् स्वाहा रक्तांबरक्तांशुकपीठस्थानामा रत्नविभूषिता इंद्रनीलस्फुरन्नीलपताका कमले स्थिता का
मग्रैवेयसलग्नस्रग्णी च वरदाभये दधती परमेशानी त्रैलोक्याकर्षणक्षमा इति नीलपताकानित्या· अथ विजयानित्या अथ व
क्ष्ये परां विद्यां जयदां विजयां सदा शिवश्चंद्रस्वर्णांताग्निरुद्रस्वरविभूषिते बिंदुनादकलाक्रांतं विजयायै नमो लिखेत् हसख
फ्रें विजयायै नमः ऋषिरस्याः शिवश्छंदो गायत्रं देवता स्वयं बीजं हृन्मध्यवर्णास्तु बीजशक्ती तु कीलकं षट्दीर्घस्वरसंभिन्न बी
जेनैव षडंगकं एकवक्त्रा दशभुजा सर्पयज्ञोपवीतिनी दंष्ट्राकरालवदना नरमालाविभूषिता अस्थिचर्मावशेषाङ्गा वह्निकूट
समप्रभा व्याघ्रांबरा महाप्रेतपद्मशवासनविराजिता रणे स्मरणमात्रेण भक्तेभ्यो विजयप्रदा मूलं सप्पंचपङ्क्त्यामिस्तर्णेघटाष्टानि
हयं पाशमग्निमभीतिं च दधानां जयदां सदा इति विजयानित्या अथ सर्वमंगला· अथ वक्ष्ये महेशानि नित्यां वै सर्वमंगलां जीवं प्रा
णं तारपंचं सर्वांते मंगलापदं ङेंतं हृदयमालिख्य नवार्णा सर्वमंगला स्वौं सर्वमंगलायै नमः ऋषिश्छंदो महेशानि गायत्रं छं

वि॰
णि॰
सु॰
९८

960

दउच्यते विद्याभागत्रयेणैव हि ताहृत्वाषडंगकं शुभ्रपद्मासनेरम्यांचंद्रकुंदसमद्युतिं सुप्रसन्नांशशिमुखींनानारत्नविभूषितां
अनंतमुक्ताभरणांस्रवंतीममृतद्रवं वरदाभयशोभाढ्यांस्मरेत्सौभाग्यवर्द्धनीं इतिसर्वमंगला अथज्वालामालिनी ज्वा
लामालांप्रवक्ष्यामिपुरुषार्थप्रदांसदा ॐकारबीजमुच्चार्यनमोभगवतीतिच ज्वालामालिनिदेवेशिसर्वभूतांतसंलिखेत् हार
कारिकेजातवेदसीतिज्वलेतिच ज्वलयुग्मंप्रज्वलेतियुगंहूमात्मकंत्रिधा वह्निद्वियाचकवचमस्त्रंचापिसमालिखेत् चत्वारिंश
द्वर्णारूपावसर्णांश्चक्रमाद्वदेत् ॐनमोभगवतिज्वालामालिनिदेविसर्वभूतसंहारकारिकेजातवेदसिज्वलनिज्वल २ प्रज्वल २
ॐॐॐररंरंफट्॰ रेफाह्वबीजशक्तीवकीलकंकवचंप्रिये रविसंख्यप्रणवैरंगुष्ठवेदेंगानिविन्यसेत् हंदहशः परमेशानिवह्निव
र्णानिवेष्टये उद्यद्विद्युल्लतांकांतिस्वर्णाभरणभूषितां महासिंहासनेपीठेज्वालामालाकरालिनी असिशंखचक्रखेटत्रिशूलड
मरुतथा पानपात्रंचवरदंदधतीसंस्मरेद्यजेत् इतिज्वालामालिनीनित्या॰ अथविचित्रानित्या॰ अथवक्ष्येमहादेविविचित्रांविश्व
मातरं यस्याःस्मरणमात्रेणपलायंतेमहापदः चक्रानुग्रहविंद्विंडभूषितंमंत्रमालिखेत् चैकौं॰ ऋषिर्ब्रह्मास्यमंत्रस्यगायत्रीछं
दउच्यते विचित्रादेवताबीजंककारःकीलकंचतत् तारराजस्तुशक्तिःस्यात्पुरुषार्थप्रदायिनी षट्दीर्घस्वरभेदेनन्यसेदंगानिदेशि
कः शुभ्रांगीज्ञानदानित्यंविचित्रवसनासदा विचित्रतिलकानित्यंविचित्रकुंकुमोज्वला वरदाभयशोभाढ्यानानारत्नधराकवि
त् इतिविचित्रानित्या इतिषोडशीनित्याः ५०॰ इतिविद्यार्णवेसप्तमाश्वासः ७ अथायतनविद्या ब्राह्मंचवैष्णवंसौरंवौद्धंशैवं
चदर्शनं एवंचदक्षिणपश्चादुदगूर्द्ध्वक्रमेणच आयतनानिपंचस्युःशेषशाक्तंततःस्मृतः तत्रप्रथमंब्राह्मदर्शनेब्रह्मगायत्रीपूर्वाय
तनविद्या अथोवदामिगायत्रींतत्वरूपांत्रयीमयीं ययाप्रकाशतेब्रह्मसच्चिदानंदलक्षणं प्रणवाद्याव्याहृतयःसप्तसुस्तमद
दिका चतुर्विंशत्यक्षरात्मागायत्रीशिरसासह सर्ववेदोद्धृतःसारोमंत्रोयंसमुदाहृतः इतिब्राह्मदर्शनं अथवैष्णवदर्शनदक्षि

९८

णायतनविद्या॰ ॐअस्यश्रीनारायणमंत्रस्यसाध्यनारायणऋषिर्गायत्रीछंदः श्रीमहाविष्णुर्देवता ओंबीजंनमःशक्तिःनारायणे
तिकीलकंश्रीविद्यांगत्वेनविनियोगः ॐक्रुद्धोल्काय महोल्काय वीरोल्काय॰ द्युल्काय॰ चण्डोल्काय॰ इतिषडंगन्यासः ध्यानम्
उद्यत्कोटिदिवाकराभमनिशंशंखंगदांपंकजंचक्रंबिभ्रतमिंदिरावसुमतीसंशोभिपार्श्वद्वयं कोटीरांगदहारकुंडलधरंपीतांबरंकौ
स्तुभोद्दीप्तंविश्वधरंस्ववक्षसिलसच्छ्रीवत्सचिह्नंभजे॰ ॐनमोनारायणाय इतिवैष्णवदर्शनदक्षिणायतनविद्या अथसौरदर्श
नपश्चिमायतनविद्या ॐअस्यश्रीसूर्यमंत्रस्यदेवभागऋषिर्गायत्रीछंदः श्रीआदित्योदेवता ह्रांबीजंआदित्यःशक्तिःघृणिःकील
कं श्रीविद्यांगत्वेनविनियोगः ॐसत्यतेजोज्वालामालिनेहुंफट्स्वाहा ब्रह्मतेजोज्वालामालिनेहुंफट्स्वाहा विष्णुतेजोज्वा
लामालिनेहुंफट्स्वाहा रुद्रतेजोज्वालामालिनेहुंफट्स्वाहा सर्वतेजोज्वालामालिनेहुंफट्स्वाहा इतिषडंगमंत्राः रक्ता
ब्जयुग्माभयदानहस्तंकेयूरहारांगदकुंडलाढ्यं माणिक्यमौलिंदिननाथमीडेबंधूककांतिंविलसत्त्रिनेत्रं ॐघृणिःसूर्य
आदित्यः इतिसौरदर्शनपश्चिमायतनविद्या अथबौद्धदर्शनोत्तरायतनविद्या॰ अस्यश्रीबुद्धमंत्रस्यबुद्धऋषिः त्रिष्टुप्छंदः
श्रीबुद्धोदेवता ओंबीजंस्वाहाशक्तिःक्लींकीलकंश्रीविद्यांगत्वेनविनियोगः ॐक्लीं नारायण तारयस्वाहा ॐक्लींनारायणतारय
स्वाहा इतिषडंगन्यासः धूराधुराणानसुरान्विजेतुंसंभावयंतीवरचिह्नवेषं चकारयःशास्त्रममोघकल्पंतंमोघकल्पंप्रणमा
मिबुद्धं ॐक्लींनारायणतारयस्वाहा इतिबौद्धदर्शनोत्तरायतनविद्या अथशैवदर्शनोर्ध्वायतनविद्या॰ अथश्रीशिवमंत्रस्यवामदे
वऋषिःपंक्तिश्छंदःपरमशिवोदेवता ओंबीजं नमःशक्तिःशिवायकीलकं॰श्रीविद्यांगत्वेनविनियोगः सर्वज्ञाय॰ नित्यतृप्ताय॰
अनादिबोधाय॰ स्वतंत्राय॰ नित्यमलुप्तशक्तये॰ नित्यमनंतशक्तये॰ इतिषडंगन्यासः नमोस्तुस्थाणुभूतायज्योतिर्लिंगामृतात्म
ने चतुर्मूर्तिवपुःच्छायाभासितांगायशंभवे इतिशैवदर्शनोर्ध्वायतनविद्या॰ अथशाक्तदर्शनविद्यातत्प्रधानविधेव केचि

वि॰
शिव॰
ग्रं॰
९८

97

भुवनेश्वरीं वदंति तद्विधानं प्रागेवोक्तं इत्यायतनविद्याः अथ समयविद्या ऐं क्लीं सौः ओं नमः कामेश्वरि इच्छाकामफलप्रदे
सर्वसत्ववशंकरि सर्वजगत्क्षोभकरि हूं हूं द्रां द्रीं क्लीं ब्लूं सः सौः क्लीं ऐं फाप ऐं क्लीं सर्वकामार्थसाधिनि वज्रेश्वरि वज्रपदे वज्रपंजर
मध्यगते फ्रीं क्लिन्ने ऐं क्रों नित्यमदद्रवे फ्रों वज्रनित्यायै नमः ततो भगमालिनी विद्या ५२ क्लीं भगवति ब्लूं नित्यकामेश्वरि क्लीं
सर्वसत्ववशंकरि सः त्रिपुरभैरवि ऐं क्लिन्ने क्लीं महात्रिपुरसुंदर्यै नमः ४ इति चतुःसमयविद्या॰ अथाम्नायविद्यान्यासः एवं द
क्षिणपश्चिमैः रुद्रपूर्वक्रमेण च पंचवक्त्रैः शिवप्रोक्ताः पंचचाम्नायदेवताः पंचसिंहासनप्रोक्ताः सर्वकामफलप्रदाः तत्रादौ पू
र्वाम्नाया विद्या उन्मनी॰ ओं अस्य श्री उन्मनी मंत्रस्य दक्षिणामूर्तिऋषिः पंक्तिश्छंदः श्री उन्मनी देवता फ्रां बीजं कल फ्रीं शक्तिः स्फ्रों
कीलकं विद्यांगत्वेन विनियोगः द्विरावृत्त्या षडंगानि ध्यानं संपत्प्रदा भैरवीवत् ह्स्त्रीं स्फ्रों श्रीं कल फ्रों॰ इत्युन्मनी पूर्वाम्नाय विद्या॰
अथ दक्षिणाम्नाय विद्या अस्य श्री भोगिनी मंत्रस्य दक्षिणामूर्तिऋषिः पंक्तिश्छंदः भोगिनी देवता ऐं बीजं ह्सैं शक्तिः क्लीं
कीलकं श्री विद्यांगत्वेन विनियोगः ऐं क्लिन्ने क्लीं मदद्रवे कुले ह्सौः इति षडंगानि॰ ध्यानमघोरभैरवीवत् ऐं क्लिन्ने क्लीं
मदद्रवे कुले ह्सौः इति दक्षिणाम्नाय भोगिनी विद्या अथ पश्चिमाम्नाय विद्या॰ अस्य श्री कुब्जिका मंत्रस्य रुद्र ऋषिः गायत्री छं
दः कुब्जिका देवता ह्सौः बीजं ह्सखफ्रें शक्तिः ह्स्रूं कीलकं श्री विद्यांगत्वेन विनियोगः ऐं ह्रीं श्रीं ह्सखफ्रें ह्सौः ओं नमो भग
वति ह्सखफ्रें कुब्जिके॰ ह्स्रां ह्स्रीं ह्स्रूं अघोरे घोरे अघोरमुखि छ्रां छ्रीं किणि किणि विच्चे ह्स्रौः ह्सौः ह्सखफ्रें श्रीं ह्रीं ऐं
इति षडंगानि ध्यानं षट्कूटा भैरवीवत् इति पश्चिमाम्नाय विद्या कुब्जिका अथोत्तराम्नायविद्या कालिका अस्य श्री का
लिका मंत्रस्य भैरव ऋषिः उष्णिक छंदः श्री कालिका देवता॰ खफ्रें बीजं ईश्वर शक्तिः महाचंडयोग कीलकं श्री विद्यांगत्वेन वि
नियोगः खफ्रां खफ्रीं इत्यादि षडंगन्यासः ध्यानं भुवनेश्वरी भैरवीवत् खफ्रें महाचंडयोगेश्वरि इत्युत्तराम्नायविद्या कालि

९८

का ग्रथोर्द्धाम्नायक्रमः तत्रापरप्रासादमंत्रः तदं तदंगत्वेन महाषोढान्यासेपि कामरतिन्यासश्चांतः कामकलाबहिः कामकला
महाशक्तिन्यासमूलषोडशार्णविद्यान्यासाष्टत्रिंशत्कलान्यासानामकरणेधिकारो नास्तितान्न्यासानग्रेवदिष्यामः इदानीम
हाषोढान्यासोवस्यतेतत्रादावष्टत्रिंशत्कलान्यासः तद्यथा ईशानादीन्न्यसेन्मूर्ध्निचास्यहृदादिषुदेशिकः ईशानाद्यंतत्पुरुषम
घोरंतदनंतरं वामदेवाख्यंसद्योमासांवीजक्रमान्विदुः ॐकाराद्यैः पंचह्रस्वैर्विलोमात्संयुतैर्वियत् तत्तदंगुलिभिर्न्यस्तत्तद्धी
जादिकान्न्यसेत् शिरोवदनहृद्गुह्यपाददेशेयथाक्रमं ऊर्ध्वप्रागदक्षिणोदीच्यपश्चिमेषुमुखेषुताः ईशानाद्याश्चचःस्वस्वांगुली
षुयथाक्रमं अंगुष्ठादिकनिष्ठांतंन्यसेद्देशिकसत्तमः मूर्धास्यहृदयोभोजगुह्यपादेषुवापुनः वक्त्रेष्वीदिविन्यस्यन्यूयोगानिष्व
कल्पयेत् तारपंचकमुच्चार्यसर्वज्ञायऊर्द्ध्वीतिं अमृततेजोमालिनित्यान्तमायेतिपदंपुनः तदंतेब्रह्मशिरसेशिरोगंज्वलिता
ततः शिखिशिखायपरंतोः नादिवोधायततश्चोर्ण वज्रिणेवज्रहस्तायस्वतंत्रायतनुच्छेदः सौंवौंहोंमितिसंभाव्यपरतोलुप्तशक्त
ये. ह्रैं. नमस्तेस्त्रीस्त्रीपशुहुंफडंतोनेतप्रकीये अस्त्रमुक्तंषडंगानिकुर्यादेवंसमाहितः ततःप्रविन्यसेद्विद्वानष्टत्रिंशात्कलास्तनो
पूर्वदक्षिणपाश्चात्यसौम्यमध्येषुपंचसु वक्त्रेषुपंचविन्यसेदीशानस्यकलाःक्रमात् ईशानःसर्वविद्यानांशशिनीप्रथमाकला
ईश्वरःसर्वभूतानामंगदातदनंतरं ब्रह्माधिपतिशब्दांतेब्रह्मणोधिपतिःपुनः ब्रह्मेत्यस्माच्चतीयास्याद्विवोमेपरस्तुततपरा मरीचिः
कथितातंत्रेचतुर्थीचसदाशिवो अंशुमालिन्यथपरा प्रणवाद्यानमोतका. पूर्वपश्चिमयाम्यादक्वक्त्रेषुतदनंतरं चतस्रोविन्य
सेत्मंत्रीपुरुषस्यकलाक्रमात् प्राद्यातत्पुरुषायेतिविद्महेशांतिरीरिता महादेवायशब्दांतेधीमहीत्यान्ततःपरं विद्याद्वितीयाक
थिताततोरुद्रःपदंततः प्रतिष्ठिताकथितापश्चात्तृतीयास्यात्प्रचोदयात् निवृत्तिस्तत्पदाःसर्वाःप्रणवाद्यानमोतकाः स्युर्द्वीवास
ह्वयेत्ताभोजश्चैतोष्टेचवत्तासि अघोरस्यकलाहेतासौमन्त्रीयथाविधि अघोरेभ्यस्तथात्सर्वमीरितप्रथमाकला अथघोरेभ्यर

वि॰
गिव॰
ग्र॰
९८

98

ज्यंते माहात्म्यात्तदनंतरं घोरांते स्यात्तमा पश्चात्तृतीया परिकीर्तिताः घोरतरेभ्यो निद्रा स्यात्सर्वतः सर्वतस्तथा व्याधिस्तु पंचमी
प्रोक्ता सर्वेभ्यस्तदनंतरं मृत्युर्विगादिता षष्ठी नमस्तेऽस्तु ततस्तथा क्षुद्रा स्यात्सप्तमी प्रोक्ता रुद्ररूपेभ्यस्त्वष्टमिका गुह्यलिंगे हृद्युगल
जानुजंघास्फिचोर्युगे कट्यां पार्श्वे हृदये चैव वामदेवकलान्यसेत् प्रथमा वामदेवाय नमोंतस्याद्रजाकला स्याज्ज्येष्ठाय नमो रक्षा
द्वितीया परिकीर्तिता स्याद्रुद्राय नमः पश्चात्तृतीया रतिरीरिता कलाय नमइत्यंते पालिनी परिकीर्तिता कलाकामा स्यात्पंचमी स्या
न्नेता विकिरणायच नमः संयमिनी षष्ठी कथिता तदनंतरं बलाक्रिया समादिष्टा कला विकिरणायच नमः संयमनी षष्ठी कथिता
तदनंतरं बलक्रिया समादिष्टा कला विक्रिरणायच नमो बुद्धिरष्टमी स्याद्बलांते च स्थिरा कला पश्चात्प्रमथनायांते नमो रात्रि
रुदीरिता सर्वभूतदमनाय नमोंते भ्रामणी कला मनोंते मोहिनी प्रोक्तानंत्रैते द्वादशी कला उन्मनाय नमः पश्चाज्ज्वरा प्रोक्तात्र
योदशी प्रणवाद्याश्चतुर्थ्यंतानमोंताः परिकीर्तिताः पाददोःस्थलनासास्यमूर्ध्निवाऊयुगे न्यसेत् सद्योजातोद्भवाः सम्यगष्टौ
मंत्रीकलाः क्रमात् सद्योजातं प्रपद्यामि सिद्धिः स्यात्प्रथमा कला सद्योजाताय वै भूयो नमः स्याद्बुद्धिरीरिता भवेद्द्युतिस्तृतीया स्या
दभवे तदनंतरं लक्ष्मीचतुर्थी कथिताननेनानादिभवेद्भवे मेधा स्यात्पंचमी प्रोक्ता कलाभूयो भवस्व मां प्रज्ञा समाहिता षष्ठी भवो
नेप्रथमा कला उद्भवाय नमः पश्चान्मेधा स्यादष्टमी कला प्रणवाद्याश्चतुर्थ्यंताः कलाः सर्वा नमोंतकाः अष्टत्रिंशत्कलाः प्रोक्ताः
पंचब्रह्मपदादिकाः इति विन्यस्तदेहासौ भवेद्रुद्रगणाग्रणीः स्वयं अनंतचंद्रभुवनो बिंदुबिंदुयुगान्वितः श्रीप्रासादपरामंत्रो भुक्तिमु
क्तिफलप्रदः परप्रासादमंत्रस्तु प्रासादिकताः ऊंलेखादि प्राकाशानंदरूपत्वात्सर्वत्र फलदायतः इति अनंतचंद्रः नादबिंदुः भुव
नओंकारः बिंदुर्हकारः बिंदुयुगः सकारः तेन हौं इति सिद्धं हंसादिश्चेत् ह्सौः इति सिद्धं हंसबीजं हृदये विसर्गयुक्तमिति का बिंदु
द्वारः परांभऋषिः प्रोक्तो गायत्रीछंद ईरितं अर्धनारीश्वरो देवता परिकीर्तिता षड्दीर्घयुक्तबीजेन षडंगानि प्रविन्यसेत् महा

९८

षोढाख्यं न्यासं ततः कुर्यात्समाहितः। इति। अथांगषोढा। षट्त्रिंशत्कलान्यासः तदुद्धारः प्रागेवोक्तः। केवलपंचब्रह्मन्यासश्च परे।
महाषोढाभिधस्यास्य ऋषिर्ब्रह्मा समीरितः। जगतीछंद आख्यातं अर्धनारीश्वरः प्रभुः। देवता च समुद्दिष्टा श्रीविद्यागतया तथा।
विनियोगः समाख्यातः सर्वागमविशारदैः। अथांगन्यासः। तत्रांगुष्ठयोः ऐं ह्रीं श्रीं ह्सौं स्ह्रौं हौं ईशानाय नमः। तर्जन्योः ५ हैं त
त्पुरुषाय नमः। मध्यमयोः ५ हुं अघोराय नमः। अनामिकयोः ५ हिं वामदेवाय नमः। कनिष्ठकयोः ५ हं सद्योजाताय नमः। एवं मू
र्ध्निवदनहृद्गुह्यपाददेशेषु क्रमेण न्यसेत्। ऊर्ध्वप्राग्दक्षिणोदीच्यपश्चिमसु वक्त्रेषु पुनरंगुष्ठादिकनिष्ठांतं पुनरपि मूर्द्धास्यहृद
योर्भोजगुह्यपादेषु पुनरप्यूर्ध्वादिमुखादिषु। विन्यस्य ह्सां ह्सीं इत्यादिना षडंगन्यासः। ततः स्ह्रां स्ह्रीं इत्यादिनापि षडंगन्यासः। ततः
सर्वज्ञाय ५ अमृततेजोज्वालामालिने नित्यहृदयाय ५ ब्रह्मशिरसे स्वाहा ज्वालिनि पिविशिखाय अनादिबोधाय ५ वज्रिणे व
ज्रहस्ताय स्वतंत्राय ५ सैं वैं ह्रौं नित्यमलुप्तशक्तये ५ श्रीं ह्रीं पशु हुं फट् नित्यमनंतशक्तये। इति षडंगमंत्रानंगुष्ठादितला
न्तेकरयोर्विन्यस्य हृदयादिषडंगेष्वपि न्यसेत्। ततः प्रागुक्तसत्याः षट्त्रिंशत्कलाश्चापि विन्यस्य ध्यायेत्। ध्यानमग्रे वक्ष्यते। अथ म
हाषोढान्यासः। प्रपंचो भुवनं मूर्तिर्मंत्रदैवतमातरः। महाषोढाह्वयो न्यासः सर्वन्यासोत्तमोत्तमः। तत्रादौ प्रपंचन्यासः। ॐ ऐं ह्री
श्रीं ह्सौं ह्सौः अं प्रपंचरूपायै श्रियै नमः इत्यादि प्रयोगः। प्रागुक्तरीत्या वर्गात्मक इति प्रपंचन्यासः। कुलार्णवे त्रितारमूलसकलप्र
पंचस्वरूपायै परांबादेव्यै च नमोऽस्तु व्यापकं न्यसेदिति। ५ मू. सकलप्रपंचस्वरूपायै परांबादेव्यै नमोऽस्तु इति व्यापकं न्य
सेदित्यर्थः। तथा। प्रपंचन्यास एवं स्यादिव न्यासः उच्यते। त्रितारमूलविद्यांते समाइमनले भवेत्। लोके च निलये चैव शतकोटि
पदं ततः। गुह्यायै योगिनीमूले देवतां तेषु तन्ववेत्। वदेदाराधनार्थं वा देव्यै हृत्पादयोर्न्यसेत्। ५ अं आं इं अतलकोटिनिलयशतकोटि
गुह्यायै योगिनीमूलदेवताश्रनाथाश्रयाकं परांबादेव्यै नमः। इति पादयोर्न्यसेदित्यर्थः। इदमुक्तं वितले लोकगुह्याने शतसंज्ञके शेषव

पर्वतकोटिकोटिलयस्योर्विन्यसेदिति ऋंकं ह्रं ह्रतलेयमगुह्याविसंज्ञके शेषव

वि॰
र्त॰ व॰
प्र॰
९९

99

एवं वर्णोत्काऽजं च योनिं विन्यसेत् प्रिये लं पं महागुह्यादितं यकं शेषं च एवं वर्णोत्कादे विज्ञान्नोः प्रविन्यसेत् ओं ओं तलातलपर
मगुह्यं स्वाधिष्ठानकं शेषं च एवं वर्णोत्क मे वीर्दैवशि विन्यसेत् ओं ओंः रसातले चैव रहस्यज्ञानसंज्ञकं शेषं च एवं वर्णोत्काऽऽगुह्यद्वे
शे प्रविन्यसेत् कवर्गमपि पाताले सरहस्यतरं क्रिया शेषं च एवं वर्णोत्का मूलाधारे प्रविन्यसेत् चवर्गं भूतिरहस्यं च श्रीडाकिनी
मपि शेषं च एवं वर्णोत्का स्वाधिष्ठाने न्यसेत् प्रिये टवर्गं भुवर्महारहस्यपदं तेशाकिनीमपि शेषं च एवं वर्णोत्का नाभिदेशे न्यसेत् प्रि
ये तवर्गं स्वर्गपरमरहस्यं लाकिनीमपि शेषं च एवं वर्णोत्का हृदये विन्यसेत् प्रिये पवर्गं च महागुह्यं काकिनीमपि च क्रमात् शेषं च
एवं वर्णोत्का तालमूले न्यसेत् प्रिये यवर्गं च जनं गुप्ततरं श्रीशाकिनीमपि शेषं च एवं वर्णोत्का हृदये विन्यसेत् प्रिये शवर्गं च तपश्चा
ति गुह्यं श्रीहाकिनीमपि शेषं च एवं वर्णोत्का ललाटे विन्यसेत् प्रिये ललं सत्यं महागुह्यं पत्तिणीमपि च प्रिये शेषं च एवं वर्णोत्का
ब्रह्मरंध्रे न्यसेत् प्रिये । इति तारमूलमंत्रो ते च तुर्दश भुवं वदेत् नाभिपार्श्वे श्रीपराष्टदेशे ह्यापकं न्यसेत् कृत्वैवं भुवनन्यासं मूर्ति
न्यासं समथाचरेत् केशवो नारायणो माधवो गोविंद विष्णवः मधुसूदनं संत्रस्त्रस्माद्विविक्रमवामनैः श्रीधरस्तु हृषीकेशः पद्म
नाभोदरस्तथा वासुदेवः संकर्षणः प्रद्युम्नश्चानिरुद्धकः अतः बाद्ये ष्टदेशानी उग्रो हृत्तयना तथा स्मृद्धिश्च तुपिणील्लमलूनद्
षेकनायिका पंकारिणी चोच्छवती सर्वकामांजनप्रभा प्रक्षिप्तमालाधरा चेति संप्रोक्ताः स्वरदेवताः भवः शर्वेश्वरुद्रस्यु पशुप
तिश्चाग्रपवच महादेवस्तथा भीमईशानस्तत्पुरुषाह्वयः अघोरसद्योजातौ च वामदेवस्तथीरिताः करभद्राः वगवलाभिरिमादि
दिफलप्रदा हुंदे मयी जगत्स्थानी जगत्परात्ततः पर ज्ञानानाद्युटंक ढक्का पटाटंकारडामरी कुंभादीनां ठडानानो वर्णानां दे
वताश्चिमाः ब्रह्म प्रजापतिर्वेधाः परमेष्ठी पितामहः विधाच विरंचि विश्वसृट् धाता च चतुराननः हिरण्यगर्भः सत्कालकमा द्व्याद्यो
नमो यतिरणी रंजनालक्ष्मी वज्रिणी शाकिनी धारिणी षडाधारालया एवं नायिका हेसिताननना ललिताश्च समा चेति प्रोक्ताय व

९९

ग देवता त्रितारमूलमंत्रांते स्वराद्यत्तरशक्तिकान् चतुर्थीनमसायुक्तान्मस्तके चानने न्यसेत् स्कंधपार्श्वकटीरुज्जानुजंघाप
देषु च दत्तादिवामपर्यंतं विन्यसेत्परमेश्वरि कभाद्यर्णयुतामेवीठडांतान्शक्तिसंयुतान् पादपार्श्वबाहुकर्णपंचवक्त्रेषु विन्य
सेत् दशाधारेषु ब्रह्माण्यादीः शक्तियुतान्न्यसेत् त्रितारमूलमंत्रांते श्रीत्रिमूर्त्यात्मिकां न्यसेत् आद्यां परांवादेव्यै च नमः स्वव्यापकं
न्यसेत् त्रितारमूलं ग्रं आं रं एकलत्तं च कोटिं च भेदस्थप्रणवाद्यैकात्तरात्माखिलमंत्रतः ततोधिदेवतायै स्यात्सकलं च फल
प्रदे आद्यैतस्यैककूटेश्वर्यैवादेव्यै नमो वदेत् प्रमूर्तिन्यासोत्तरसंन्यासेष्वाक्रमः प्रदर्शितः ओं ऐं क्लीं श्रीं ह्सौः स्हौः ग्रं आं रं
एकलत्तकोटिप्रणवाद्यैकात्तरात्मिकाखिलमंत्राधिदेवतायै सकलफलप्रदायै एककूटेश्वर्यैवादेव्यै नमः इति मूलाधारे
न्यसेदिति प्रयोगः तथा॰ ईशमादिहंसादिहिकूटेष्वेवतत्परं क्रूं क्षं ल्मादि वह्न्यादित्रिकूटेष्वेवतत्परं लं मं बं च तत्लंते च
ह्रादिष्वेवतत्परं ओंमोंममः पंचलत्तं मूर्ध्नादिष्वेवतत्परं कं खं गं चैव षट्लत्तं स्कंदादिष्वेवतत्परं घं ङं चं सप्तलत्तं गणेशादिष्वेवतत्प
रं छं जं झं अष्टलत्तं वटुकादिष्वेवतत्परं ञं टं ठं नवलत्तं च ब्रह्मादिष्वेवतत्परं डं ढं णं दशलत्तं च विष्ण्वादिष्वेवतत्परं तं थं दमेकादशलत्तं रु
द्रादिष्वेवतत्परं धं नं पं द्वादशलत्तं वाण्यादिष्वेवतत्परं फं बं भं त्रयोदशलत्तं लक्ष्म्यादिष्वेवतत्परं मं यं रं चतुर्दशलत्तं गौर्यादिष्वेवतत्परं लं वं
शं षं च दशलत्तं दुर्गादिष्वेवतत्परं षं सं हं षोडशलत्तं त्रैपुराद्येच एवं वत् त्रितारमूलमंत्रांते सकलां मातृकां वदेत् सकलादि च मंत्रा
धिदेवतायै परांबिका देव्यै ह्सौ व्यापकं कृ ध्यानमंत्रं न्यासमहेश्वरि आधारे लिंगयोर्नाभि हृत्कंठाज्ञेंदु तत्परः नेत्रोधिकारमहेंद्राविंदो
श्चैव कलापदे उन्मन्यादिषु वक्त्रेषु वादनादांतयोरपि भ्रुवमंडलदेशे च विन्यसेत्कुलनायिके त्रितारमूलमंत्रांते सर्वमंत्रात्मिकापदं
आद्यैदेव्यै परादि स्यात्सर्वव्यापकं न्यसेत् इति मंत्रन्यासः अथ देवतान्यासः मंत्रन्यासं विधायैवं देवतान्यासमाचरेत् त्रितारमू
लमंत्रांते ग्रामासहस्त्रकोटिं च योगिनीकुलशाहांते सेवितायै पदं वदेत् निहंत्यै वा पदं देव्यै नमः इत्युच्चरेत् प्रिये प्रयोगस्तु ओं ऐं

स्फ्रौं ख्रीं ह्सौः ह्स्रौः सहस्रकोटियोगिनीकुलसेवितायै निहत्यं वादेव्यै नमः इत्यादि॰ ईं ईं योगिनीप्रतिष्ठा च शेषं पूर्ववदुच्चरेत्॰ उं ऊं तपस्विनि
र्यश्च शेषं पूर्ववदुच्चरेत् ऋं ॠं शान्ते तथा शान्तिः शेषं पूर्ववदुच्चरेत् लृं लॄं धृतिस्तथा शान्त्यतीता शेषं च पूर्ववत् एं ऐं देवं च हृल्लेखा शेषं पूर्व
वदुच्चरेत् ओं औं रक्तः कुल्ला ते च गगना पूर्ववत् प्रिये अं अः विद्याप्रवेशाख्या शेषं पूर्ववदुच्चरेत् कं खं सिद्धिं महोच्छुष्मा शेषं पूर्ववदुच्चरे
त् गं घं साथ कराला च शेषं पूर्ववदुच्चरेत् ङं जं गन्धर्वविजया शेषं पूर्ववदुच्चरेत् झं ञं गुह्यकराख्या तेऽपराजिता पूर्ववत्स्मरेत् टं ठं मपरा
जिता यक्षा शेषं च पूर्ववत्स्मरेत् डं ढं किन्नरवामा वा शेषं च पूर्ववत्स्मरेत् णं तं च पन्नगेशा पुष्पा शेषं च पूर्ववत्स्मरेत् थं दं प्रमथभगवती शेषं च
पूर्ववत्स्मरेत् धं नं ब्रह्माणि सर्वैश्वर्या वा शेषं च पूर्ववत् पं फं विष्णुश्च सर्वज्ञा शेषं च पूर्ववत्स्मरेत् बं भं रुद्रः सर्वकर्त्री शेषं च पूर्ववत्स्मरम्
संचराचरशक्तिं च शेषं च पूर्ववत्स्मरेत् अंगुष्ठगुल्फजंघाजानूरुकटिपार्श्वके स्तनकक्षकरस्कन्धकर्णमूर्ध्नसु चक्रमात् रत्न
भागादिकां मातृ विन्यसेत् कुलनायिके त्रितारमूलमन्त्रान्ते सकलां मातृकां वदेत् समस्तदेवताधिपायै श्रीचपरांबिकां देव्यै
नम इति ब्रूयाद्व्यापकं विन्यसेत् प्रिये देवतान्यासमेवं स्यान्मातृन्यासस्ततोऽच्यते त्रितारमूलमन्त्रान्ते सकलां मातृकां दिव मूलसकु
लां च शक्तिं तेन सहितायै पदं वदेत् ओं ह्रां मन्त्रेण मंगलां वा देव्यै नम इति रयेत् आं ह्रां मन्त्रेण तु ब्रह्माणीं वा देव्यै च पदं वदेत् अं नन्तको
टि मातृकलान्तं सहितायै च मंगलनाथाय मन्त्रे सिताङ्ग च भैरवान्ते तु नाथाय नमः इत्युच्चरेत् प्रिये चवर्गं खेचरी सा
लं च चर्चिका च महेश्वरी वेतालं चेति ईलं च चर्चिकं रुरुमेव च शेषं च पूर्ववत्सात्कानन्तेन वसेत् महेश्वरि टवर्गं पातालचरी महा
योगेश्वरी वदेत् कौमारी पिशाच मूर्हां च देहोग्रेशः चण्डकौ तवर्गं भूचरी कृष्णा हरसिद्धिं च वैष्णवी अपस्मारं हरसिद्धिं को
धं च पूर्ववत्स्मरं पवर्गं सहचरी लक्ष्मीं भट्टिनी वादिराहि च ब्रह्मराक्षसं लक्ष्मीं च महोन्मत्तादि पूर्ववत् यवर्गं गिरिचरी मेधा ततः कि
लकिलेति च इन्द्राणीं घंटकर्णं श्रीकिलिकिलान्ते कपालिने शवर्गं वनचरी मां वा कालादिराद्यि च चामुण्डे प्रेतमां वचका

लराविश्वभीषणः लतंजलचरीमोलाभीषणाममलातथा महालक्ष्मीशाकिनीचऊर्ध्वंतंपश्चाच्चभीषणां संहारभैरवंचैवषो
षट्वंवडच्चरेत् विनायमूलमंत्रांतेमातृभैरवशहृतः प्रतिपाद्येपराद्देवैनमोंतत्व्यापकंन्यसेत् मातृन्यासंसमहेशानिग्रहाणांथावे
षुविन्यसेत् एवंन्यस्ततनुर्देविध्यायेद्देवीमनन्यधीः अमृतार्णवमध्यस्थरत्नद्वीपेमनोरमे कल्पवृक्षवनांतस्थेनवमाणिक्यम
ण्डपे त्रिकोणांतःसमासीनंचंद्रसूर्यसमप्रभं अर्धांबिकासमायुक्तंप्रविभक्तविभूषणं कोटिकंदर्पलावण्यंसदाषोडशवार्षि
कं मंदस्मितमुखांभोजंत्रिनेत्रंचंद्रशेखरं दिव्यांबरस्रगालेपंदिव्याभरणभूषितं पानपात्रंचचिन्मुद्रांत्रिशूलंपुस्तकंकरैः बिभ्रा
णंसिद्धिविभ्राणांसदानंदमुखेक्षणं महाषोढोदिताशेषदेवतागणसेवितं एवंचिंतांवुजेध्यायदर्धनारीश्वरंशिवं ऊर्ध्वरूपंवास्मरेद्दे
विस्त्रीरूपंवाविचिंतयेत् अथवानिष्कलंध्यायेत्सच्चिदानंदलक्षणं सर्वतेजोमयंध्यायेत्सचराचरविग्रहं ततःसंदर्शयेन्मुद्रादशकं
परमेश्वरि योनिलिंगंचसंक्षोभिंहेतिमुद्राचतुष्टयं वनमालानमोमुद्रांमहामुद्रामितिक्रमात् ततःशिरसिश्रीगुरुंध्यायेत् यथा
सहस्रदलपंकजेसकलशीतरश्मिप्रभंवराभयकरांबुजंविमलगंधपुष्पांबरं प्रसन्नवदनेक्षणंसकलदेवतारूपिणंस्मरेच्छिरसिहं
सगंतदभिधानपूर्वंगुरुं अथमहाषोढान्यासफलं श्रीकुलार्णवे एवंन्यासेकृतेदेविसाक्षात्परशिवोभवेत् मंत्रीनचात्रसंदेहोवि
ग्रहानुग्रहक्षमः कुर्यंन्यासंयःकरोतिदिनेदिने देवाःसर्वेनमस्यंतितंनमामिनसंशयः महाषोढाकृयंन्यासंयत्रमंत्रीन्यसेत्ततः
दिक्षुतेत्रंसमुद्दिष्टंसमंताद्दशयोजनं कृत्वान्यासमिमंदेवियत्रगच्छति · · तत्रश्रीर्विजयोलाभःसन्मानंपौरुषंप्रिये महाषोढा
कृतेन्यासेकृतान्यासमिमंदेवि वज्रपंजरनामानमेनंन्यासंकरोतियः दिव्यांतरिक्षभूपातालजलारण्यनिवासिनः उद्भूतभूतवे
तालदेवरक्षोग्रहादयः भयग्रस्तेनमनसानैवंतेसार्थकंप्रिये महाषोढाकृयंन्यासंब्रह्मविष्णुशिवादयः देवाःसर्वेप्रकुर्वंतिम
पयश्चमुनीश्वराः वक्ष्येनोकेनकिंदेविक्षशिष्याय प्रकाशयेत् अक्षयंलभतेसिद्धिंरहस्यसमाचरेत् अस्मात्परतरःसाक्षाद्देव

वि॰
लिव॰
म॰
१२

101

नाभावसिद्धये लोकेनास्तिनसंदेहः सत्यंसत्येनसंशयः ऊर्द्ध्वाम्नायप्रवेशश्चपरप्रासादचिंतनं महाषोढापरिज्ञानेनाल्पस्यतपसः
फलं इतिमहाषोढान्यासः अथतुरीयविद्या मातृकषोडशी सौः ऐंह्रींक्लींश्रीऐंसौः ओंह्रींश्रींकएईलह्सकहलह्सकलह्रीं
सौः ऐंक्लींह्रींश्रीं सौः इतितुरीयविद्या॰ अथचरणविद्या प्रणवंचत्रितारंचहंसः शिवसौः पदं सोहंतुरीयविद्यांचचिदानंदपदं
ततः नथाज्योतिरहंचेति प्रथमंपरिकल्पितं प्राग्वत्सर्वंसमुच्चार्यमसंवित्प्रदानंपुरादतः ततोज्योतिरहमेवेतिद्वितीयंपरिकीर्तितं
ततः प्राग्वत्समुच्चार्याहमेवास्मीतिचोच्चरेत् तृतीयंतत्समुद्दिष्टंचरणत्रयमीरितं सचहंमुद्रयायुक्तं विन्यसेद्देशिकोत्तमः इति
चरणत्रयं अथशांभवचरणं प्रणवंचत्रितारंचप्रणवंयोहमस्म्यथ अहमस्मीतिब्रह्माहमास्मिसोहमुदीरयेत् स्वच्छप्रकाशशम्भो
तेपरिपूर्णपरापर महाप्रकाशपर्यंतेपूर्णानंदपदंततः नाथश्रीपादुकामंतेपूजयामीतिमद्धंति न्यसेदितिशेषः इतिशांभवचर
णं पंचावस्थास्तुप्रागेवप्रपंचिताः उन्मनाकाशादिनवनाथाः स्वपादुकादिक्रमस्तुप्रागेवोक्तः अथषोडशमूलविद्या प्रणवा
दित्रितारंचस्वच्छेदिपदमीरयेत् प्रकाशपरिपूर्णेतिपरापरमहापिच सिद्धविद्याकुलेयोगिनीमायाबीजंकुलेतिच योगिनीमूलविद्या
श्रीपादुकांपूजयामिच १ श्रीप्रासादपराबीजंस्वात्मानंबोधयद्ध्रुवं परप्रासादबीजंचश्रीप्रसादपरेतिच अंबेतिमूलविद्याश्रीपादु
कांपूजयामिच २ प्रणवादित्रितारंचवाग्भवंमकरध्वजः क्लिन्नेक्लेदिनिशाह्वांतेमहामदपदद्रवे कामराजहृदयंमोहयहृदयंकामरा
जहृत् वह्निजायाभियंविद्या॰ तिरहस्यातियोगिनी ४ प्रणवादित्रितारंहंसः सः स्वच्छेतिवैवदेत् आनंदपरमहंसः पदंचपरमात्मने ५
स्वाहांसहंसौंविद्येयंशांभवीमूलरूपिका प्रणवादित्रितारंचमायानित्यस्फुरंत्विति मचैतन्यानंदमयिमहाबिंदुपदंवदेत् व्यापको
तेमात्मपदंस्वरूपिणिपदंवदेत् प्रणवादित्रितारंडमिधंतकत्रितातुर्यैः त्रिलेखामूलविद्येति ६ प्रणवादित्रितारकं स्वच्छप्राकाश
त्मिकेचमंत्राकुलमहापदं मालिनीवाक्कुलगर्भमातृकेभुवनेश्वरी समयानेचविमलमूलविद्येतिकथ्यते ८ तारंतारत्रयंहंसस्त्व॰

तोऽनित्यप्रकाशश्च आत्मिके कुलकुऐं तिलिनि आज्ञापदं ततः सिद्धिमहाभैरवीति आत्मानं बोधयेद्धृदये अंभे च भगवत्यंते मा
याहि प्रियमीश्वरि ७ तारं तारत्रयं तारं सोहं कुकुटीरयेत् कुलपंचाक्षरी मूलविद्येति परिपठ्यते ८ तारं तारत्रयं प्रोक्ता लो
पापंचादशाक्षरी चैतन्यात्रिपुरा मूलविद्येयं परमेश्वरि ९ तारं तारत्रयं स्यात्ते वाग्भवं बीजमुद्धरेत् इयं तु शांभवानंदनाथानुत्त
रकौलिना मूलविद्येन कथिता सर्वागमविशारदे १० तारं तारत्रयं हंसः सोहं स्वच्छातनेदव परमांते हंसपरमात्मने वह्निवल्लभा
गुरु तविमर्शिनी मूलविद्या समीरिता ११ तारं तारत्रयं स्यात्ते प्रनामाख्यपदं भवेत् व्योमातीतपदं नाथपरापरपदं ततः व्यो
मातीतपदे व्योमेश्वर्यंबापदमुद्धरेत् प्रनामाख्या मूलविद्या प्रोक्तेयं परमेश्वरी १२ तारं तारत्रयं वाणीं ईं ईं ईं बीजमुद्धरेत् प्रोक्ता
संकेतसाराख्या मूलविद्या महेश्वरि १३ तारं तारत्रयं मायां ततो भगवती त्रिव विद्ये वाग्वादिनीति कामराजे महाकंदः महामाते
गिनीं वाणीं क्लिन्ने ह्लूं स्त्रीं लिखितद्वयं [illegible] वाग्वादिनी विद्या परिकीर्तिता तारं तारत्रयं प्रासादपरां खेचरीं ततः संपत्प्रदाया
मध्यं तु श्री प्रसादपरां लिखेत् इयं तु कथिता मूलविद्यानुत्तरशंकरी १४ तुरीयविद्या तुर्यार्य सर्वानंदमयादिके उच्छेत्परमेष
निमहात्रिपुरसुंदरी मूलविद्येयमीशानि प्रोक्ताभीष्टफलप्रदा १६ इति षोडशविद्या अथ षडाधारविद्याः तारपंचकमुद्धृत्य सहस्रौं
वाग्भवं ततः फ्रें बीजं च ततो लेखयेत् परमेश्वरमनुमतः आज्ञायां कर्णिकामध्ये परमेश्वरमंत्रं न्यसेत् इति परमेश्वरमंत्रः तारपंचकमु
द्धार्य हस्ख्फ्रूं वाग्भवमुद्धरेत् ऊर्ध्वि फ्रें च विशुद्धौ तद्विन्यसेत्परमहामंत्र इति विश्वेश्वरमंत्रः तारपंचकमुद्धार्य ह्सौं वाग्भवमुद्धरेत्
ऊर्ध्विकायै पदं चैव फ्रैं विद्ये तथैव च हंसेश्वरमहामंत्र [illegible] नाहतपदे स्थितः इति हंसेश्वरमंत्रः तारपंचकमुद्धृत्य क्रां क्रीं क्रूं क्रीं त
थैव च ह्स्त्रीं स्त्रां [illegible] तथैव स्त्रीं किणि हृदयमतःपरं स्फ्रां ह्स्कूं ततो ह स्फ्रीं विद्ये क्रौं च हृदयं ह्सौः स्फ्रें [illegible]

वि·
णव·
ग्र·
९२

मेवच दोहसक्षमलवाम्नाख्यपराम्बसततथैवच क्षमलान्त्वयंस्चैवतद्बीजंवामनेत्रयुक् वाग्भवंचततोह्स्त्रींहस्त्रूंहस्त्रांततःपरं फ्रीं
फ्रूंफ्रांफ्रौंततोवारतितिस्रेभगवतीतिच ह्स्फ्रेंकुलेश्वरि· फ्रांफ्रूंफ्रींफ्लांफ्लींफ्रूंततःपरं· हेंहौंङ·ञणनान्मेवसंपाद्वींद्रूंद्रूंस्तथैव
च· ह्स्त्रं श्रीफट्चहसौंफ्रें अघोरमुखिचाद्यवेत् कुब्जिकायैततश्छांछूंछ्रीं घोरेचततःपरं अघोरेवामुव फ्रीं द्राम्वसंहंचकिणिह
यं महाकिणियुगंविच्चेस्वर्तेशमहामनुः स्याधिष्ठानेमहाचक्रेऽम्बस्यवः साधकोत्तमैः इतिदीपेश्वरमंत्रः तारपंचकमुच्चार्य
ह्स्फ्रें वाग्भवंततः दिगादिनिपदंचैवपिंगादिनिपदंततः विच्चेमंत्रोयमुदितोदीपेशस्यवरानने मणिपूरकचक्रेतुम्यस्यवः
साधकोत्तमैः इतिदीपेश्वरमंत्रः तारपंचकमुच्चार्यसहक्षमलवेतिच रयूंनमोभगवतिह्स्फ्रेंबीजमतःपरः कुब्जिकायैततो
फ्रांफ्रूंदींचैवङञणनमे अघोरमुखिछांछूंछीं किणिहंहंविणिहयं विच्चेनवात्मेश्वरस्यमंत्रःस्यान्मूलमंचके इतिनवात्मेश्व
रमंत्रः इतिषडन्वयशांभवमंत्राः ततोध्यानं सहस्रसूर्यसंकाशोमहादीप्तिधरोगुरुः षडन्वयेश्वरःश्रीमान्परशंभुरजोमयः
षडाननःस्फुरन्नेत्रत्रयषट्कसमन्वितः द्वीपिचर्मकटिस्फारमुण्डमालाविभूषणः नरास्थिरत्नपारिजातपुष्पमालासमा
वृतः ब्रह्मनाभिकजांगुष्ठादंष्ट्राविस्तृततालुकः विचित्राभरणोर्युक्तः सर्वविद्यस्मुपाशासहस्तः शूलासीषुपाकिसृणिवरधारि
महानतु कपालफलचापारिपाशाभयकरांबुजः देवावृतः पितृवनेक्रीडाकृत्सानमोऽस्तुते एवंपरेश्वरंध्यायेत्सनभावविराजितं
इतिध्यात्वाभिसंपूज्य मूलंविद्याहृदयंपठन् समभ्यस्यसमभ्यर्च्यचरणाद्वितयंस्मरेत् इतिक्रमःसांगोवपुषिवितः अथोर्ध्वाम्नाय
मंत्रभेदाश्रयेवसंते अथानंतान्तरेसमयाविद्यायथा श्रीविद्याबगलाचैवकालरात्रिस्तथैवच जयदुर्गाछिन्नमस्तासुमयाःपंच
कीर्तिताः श्रीविद्यासगुक्ता· अस्यश्रीबगलामुखीमंत्रस्यनारदऋषिः जगतीछंदः श्रीबगलामुखीदेवताह्लींबीजंस्वाहाश

क्तिः कीलय कीलकं श्रीविद्याङ्गत्वेन विनियोगः ॐ ह्लीं बगलामुखि सर्वदुष्टानां वाचं मुखं पदं स्तंभय जिह्वां कीलय बुद्धिं विनाशय ह्लीं
ॐ स्वाहा ॥ इति षडङ्गमन्त्राः ध्यानं मध्येसुधाब्धिमणिमण्डपरत्नवेद्यां सिंहासनोपरिगतां परिपीतवर्णां पीताम्बराभरणमाल्यविभूषि
ताङ्गीं देवीं भजामि धृतमुद्गरवैरिजिह्वां ॥ कीलय बुद्धिं विनाशय ह्लीं ॐ स्वाहा इति बगलामुखी अथ कालरात्रिः अस्य श्रीकालरात्रिमन्त्र
स्य भैरव ऋषिः त्रिष्टुप् छन्दः श्रीकालरात्रिर्देवता क्लीं बीजं स्वाहा शक्तिः ॐ कीलकं श्रीविद्याङ्गत्वेन विनियोगः षड्दीर्घयुक्तेन माया
बीजेन षडङ्गन्यासः आरक्तभानुसदृशां यौवनोन्मत्तविग्रहां चतुर्भुजां त्रिनयनां भीषणां चन्द्रशेखरां प्रेतासनसमासीनां भजतां
सर्वकामदां दक्षिणे चाभयं पाशं वामे भुवनमेव च रक्तदंडधरां देवीं कालरात्रिं विचिंतय ॥ ऐं क्लीं ह्लीं श्रीकालेश्वरि सर्वजनम
नोहारि सर्वस्तंभिनि सर्वराजवशंकरि सर्वदुष्टनिर्दलिनि सर्वस्त्रीपुरुषाकर्षिणि वंदिशृंखलांस्त्रोटय त्रोटय सर्वशत्रून् जंभय २ द्वे
षं निर्दलय २ सर्वं स्तंभय २ सर्वं स्तंभय २ मोहय २ अस्त्रे द्वेषय २ उच्चाटय २ सर्ववशं कुरु २ सर्वकालरात्रिकामिनि गणेश्वरि
ॐ फट् स्वाहा ५ इति कालरात्रिः अस्य जयदुर्गामन्त्रस्य नारद ऋषिर्गायत्री छन्दः जयदुर्गा देवता ह्रीं बीजं स्वाहा शक्तिः रक्षिणि की
लकं श्रीविद्याङ्गत्वेन विनियोगः ह्रीं दुर्गे दुर्गे रक्षिणि स्वाहा ॐ दुर्गे दुर्गे रक्षिणि स्वाहा इति षडङ्गमन्त्राः ध्यानं कालाभ्राभां क
टाक्षैररिकुलभयदां मौलिबद्धेन्दुरेखां शंखं चक्रं कृपाणं त्रिशिखमपि करैरुद्वहन्तीं त्रिनेत्रां सिंहस्कन्धाधिरूढां त्रिभुवनमखिलं ते
जसा पूरयन्तीं ध्यायेद्दुर्गां जयाख्यां त्रिदशपरिवृतां सेवितां सिद्धिकामैः ॐ दुर्गे दुर्गे रक्षिणि स्वाहा इति जयदुर्गा अथ छिन्नमस्ता ॥
अस्य त्रिशक्तिमन्त्रस्य भैरव ऋषिः सम्राट् छन्दः श्रीवज्रवैरोचनीयदेवता ह्रीं बीजं स्वाहा शक्तिः फट् कीलकं श्रीविद्याङ्गत्वेन विनियोगः
ॐ आं खड्गाय स्वाहा ॐ ईं सखड्गाय स्वाहा ॐ ऊं श्रीविराजाय स्वाहा ॐ ऐं पाशाय स्वाहा ॐ औं अंकुशाय स्वाहा ॐ अः असुरान्तका
य स्वाहा इति षडङ्गमन्त्राः स्वनाभौ नीरजं ध्यायेन्मुद्धां विकसितं सितं तत्पद्मकोशमध्ये तु मण्डलं चण्डरोचिषः जपाकुसुमसंकाशं

नवबंधूकसन्निभं रजःसत्वतमोरेखायोनिमण्डलमंडितं मध्येतुतांमहादेवींसूर्यकोटिसमप्रभां छिन्नमस्तांकरेवामेधारयंतींस्व
मस्तकं प्रसारितमुखींभीमांलेलिहानोग्रजिह्विकां पिबंतींरौधिरींधारांनिजकंठसमुद्भवां विकीर्णकेशपाशांचनानापु
ष्पसमन्वितां दिगंबरांमहाघोरांप्रत्यालीढपदस्थितां मुण्डमालाधरांदेवींनागयज्ञोपवीतिनीं रतिकामोपविष्टांचकेचिध्यायं
तिमंत्रिणः विपरीतरतासक्तोध्यायेद्रतिमनोभवौ योनिमुद्रासमारूढांविचित्रासनसंस्थितां वर्णिनीडाकिनीयुक्तांवामदक्षिण
योगतः श्रींह्रींक्लींऐंवज्रवैरोचनीयेह्रींह्रींफट्स्वाहा इतिछिन्नमस्ता इतिसप्तविद्याः गायत्रींतुसमुद्धृत्यतत्तदापतिदेवताः
रञ्जनीयाःप्रयत्नेनसर्वकामार्थसिद्धये इतिवचनात्कुर्याच्चक्रावरणदेवीनांगायत्र्यःप्रोच्यन्ते ॐतत्पुरुषायविद्महेवक्रतुण्डायधी
महि तन्नोदन्तीप्रचोदयात् इतिगणपतिगायत्री आपदुद्धरणायविद्महेवटुकेश्वरायधीमहि तन्नोवीरःप्रचोदयात् इतिवटुकगा
यत्री ॐदिगंबरायविद्महेकपालहस्तायधीमहि तन्नःक्षेत्रपालप्रचोदयात् इतिक्षेत्रपालगायत्री ॐव्यापिकायैविद्महेनानारूप
धरायधीमहि तन्नोयोगिनीप्रचोदयात् इतियोगिनीगायत्री ॐदेवराजायविद्महेवज्रहस्तायधीमहि तन्नःशक्रःप्रचोदयात्
इतियोगिनीगायत्री ॐदेवराजायविद्महेवज्रहस्तायधीमहि तन्नःशक्रःप्रचोदयात् इतीन्द्रगायत्री रुद्रनेत्रायविद्महेशक्तिह
स्तायधीमहि तन्नोवह्निःप्रचोदयात् इतिवह्निगायत्री ॐवैवस्वतायविद्महेदण्डहस्तायधीमहि तन्नोयमःप्रचोदयात् इतिय
मगायत्री ॐनिशाचरायविद्महेखड्गहस्तायधीमहि तन्नोनिर्ऋतिःप्रचोदयात् इतिनिर्ऋतिगायत्री शुद्धहस्तायविद्महेपाश
हस्तायधीमहि तन्नोवरुणःप्रचोदयात् इतिवरुणगायत्री सर्वप्राणायविद्महेयष्टिहस्तायधीमहि तन्नोवायुःप्रचोदयात् इ
तिवायुगायत्री यक्षेश्वरायविद्महेगदाहस्तायधीमहि तन्नोयक्षःप्रचोदयात् इतिकुबेरगायत्री सर्वेश्वरायविद्महेशूलह
स्तायधीमहि तन्नोरुद्रःप्रचोदयात् इतिशिवगायत्री चतुराननायविद्मविद्महेवेदवक्त्रायधीमहि तन्नोब्रह्माप्रचोदयात्

इतिब्रह्मगायत्री॰ पातालवासिने विद्महे सहस्रवदनाय धीमहि॰ तन्नो नंतः प्रचोदयात् इत्यनंतगायत्री॰ शतकोटिने विद्महे
महावज्राय धीमहि॰ तन्नो वज्रः प्रचोदयात् इतिवज्रगायत्री॰ तीक्ष्णमलाय विद्महे दीर्घदंडाय धीमहि तन्नः शक्तिः प्रचोदयात्
इतिशक्तिगायत्री॰ शत्रुघ्नाय विद्महे दीर्घकाय धीमहि॰ तन्नो दण्डः प्रचोदयात् इतिदंडगायत्री॰ तीक्ष्णधाराय विद्महे विमूर्त्ता
त्मकाय धीमहि॰ तन्नः खड्गः प्रचोदयात् इतिखड्गगायत्री॰ जगदाकर्षणाय विद्महे महापाशाय धीमहि॰ तन्नः पाशः प्रचोदयात्॰
इतिपाशगायत्री वशीकरणाय विद्महे महांकुशाय धीमहि॰ तन्नो ंकुशः प्रचोदयात् इत्यंकुशगायत्री॰ अपःसाराय विद्महे दी
र्घगात्राय धीमहि तन्नो गदा प्रचोदयात् इतिगदागायत्री॰ तीक्ष्णविशिखाय विद्महे महाकाय धीमहि॰ तन्नः शूलं प्रचोदयात्॰
इतिशूलगायत्री॰ रमावासाय विद्महे सहस्रपत्राय धीमहि॰ तन्नः पद्मं प्रचोदयात् इतिपद्मगायत्री॰ सुदर्शनाय विद्महे महाज्वा
लाय धीमहि॰ तन्नश्चक्रं प्रचोदयात् इतिसुदर्शनगायत्री॰ अणिमासिद्ध्यै विद्महे वराभयहस्ताय धीमहि॰ तन्नः सिद्धिः प्र
चोदयात् इत्यणिमागायत्री॰ लघिमासिद्ध्यै विद्महे निधिवाहनायै धीमहि॰ तन्नो लघिमा प्रचोदयात् इतिलघिमागा
यत्री॰ महिमासिद्ध्यै विद्महे महासिद्ध्यै धीमहि॰ तन्नो महिमा प्रचोदयात् इतिमहिमागायत्री॰ ईशित्वसिद्ध्यै विद्महे जगद्व्या
पिकायै धीमहि॰ तन्नः सिद्धिः प्रचोदयात् इतिईशित्वगायत्री॰ वशित्वसिद्ध्यै विद्महे निधिवाहनायै धीमहि॰ तन्नः सिद्धिः प्र
चोदयात् इतिप्राकाम्यगायत्री॰ इच्छासिद्ध्यै विद्महे पद्महस्तायै धीमहि॰ तन्नः सिद्धिः प्रचोदयात् भुक्तिसिद्ध्यै च विद्महे महासि
द्ध्यै च धीमहि॰ तन्नः सिद्धिः प्रचोदयात् रससिद्ध्यै च विद्महे भक्तवत्सलायै धीमहि॰ तन्नः सिद्धिः प्रचोदयात् मोक्षसिद्ध्यै च विद्महे
महानिर्मलायै धीमहि॰ तन्नः सिद्धिः प्रचोदयात् इतिसिद्धीनां गायत्री॰ ब्रह्मशक्त्यै च विद्महे पीतवर्णायै धीमहि॰ तन्नो ब्राह्मी प्र
चोदयात् श्वेतवर्णायै विद्महे शूलहस्तायै धीमहि तन्नो माहेश्वरी प्रचोदयात् शिखिवाहनायै विद्महे शक्तिहस्तायै धीमहि॰

वि॰
रा॰व॰
ग्र॰
१०४

तन्नःकौमारीप्रचोदयात् धूम्रवर्णायैविद्महेचक्रहस्तायैधीमहि। तन्नोवैष्णवीप्रचोदयात् धूम्रमलायैचविद्महेहलहस्तायै
धीमहि। तन्नोवाराहीप्रचोदयात् धूम्रवर्णायैविद्महेवज्रहस्तायैधीमहि। तन्नऐन्द्रीप्रचोदयात् कृष्णवर्णायैविद्महेशूलहस्तायै
धीमहि। तन्नश्चामुण्डाप्रचोदयात् पीतवर्णायैविद्महेपद्महस्तायैधीमहि। तन्नोलक्ष्मीप्रचोदयात् सर्वसंक्षोभिण्यैविद्महेवर
हस्तायैधीमहि। तन्नोमुद्राप्रचोदयात् सर्ववशंकविद्महेमहावश्यायैधीमहि। तन्नोमुद्राप्रचोदयात् सर्वोन्मादिन्यैविद्महेमहा
मायायैधीमहि। तन्नोमुद्राप्रचोदयात् महांकुशायैविद्महेशोणवर्णायैधीमहि तन्नोमुद्राप्रचोदयात्। सर्वखेचर्यैविद्महेगग
नवर्णायैधीमहि। तन्नोमुद्राप्रचोदयात् बीजरूपायैविद्महेमहाबीजायैधीमहि। तन्नोमुद्राप्रचोदयात् महायोन्यैचविद्महे
विश्वजनन्यैधीमहि। तन्नोमुद्राप्रचोदयात् त्रिखण्डायैचविद्महेत्रिकात्मिकायैधीमहि। तन्नोमुद्राप्रचोदयात् इतिमुद्रागायत्र्यः
कामाकर्षिण्यैविद्महेरक्तवस्त्रायैधीमहि। तन्नःकलाप्रचोदयात् बुद्ध्याकर्षिण्यैविद्महेबुद्ध्यात्मिकायैधीमहि। तन्नःकलाप्रचोद
यात् अहंकाराकर्षिण्यैविद्महेतत्त्वात्मिकायैधीमहि। तन्नःकलाप्रचोदयात् शब्दाकर्षिण्यैविद्महेसर्वशब्दात्मिकायैधी
महि।तन्नःकलाप्रचोदयात् स्पर्शाकर्षिण्यैविद्महेस्पर्शात्मिकायैधीमहि। तन्नःकलाप्रचोदयात् रूपाकर्षिण्यैविद्महेरूपा
त्मिकायैधीमहि।तन्नःकलाप्रचोदयात् रसाकर्षिण्यैविद्महेरसात्मिकायैधीमहि।तन्नःकलाप्रचोदयात् गंधाकर्षिण्यैवि
द्महेगंधात्मिकायैधीमहि।तन्नःकलाप्रचोदयात् चित्ताकर्षिण्यैविद्महेचित्तात्मिकायैधीमहि। तन्नःकलाप्रचोदयात्
धैर्याकर्षिण्यैविद्महेधैर्यात्मिकायैधीमहि।तन्नःकलाप्रचोदयात् स्मृत्याकर्षिण्यैविद्महेस्मृतिरूपिण्यैधीमहि।तन्नःक
लाप्रचोदयात् नामाकर्षिण्यैविद्महेनामात्मिकायैधीमहि।तन्नःकलाप्रचोदयात् बीजाकर्षिण्यैविद्महेबीजात्मिका
यैधीमहि।तन्नःकलाप्रचोदयात् आत्माकर्षिण्यैविद्महेआत्मस्वरूपिण्यैधीमहि। तन्नःकलाप्रचोदयात् शरीराकर्षिण्यैवि

१०४

104

विद्महे शरीरात्मिकायै धीमहि॰ तन्नः कला प्रचोदयात्॰ इति कामाकर्षिण्यादीनाम ॥ अनंगकुसुमायै विद्महे रक्तकंचुकायै धीमहि॰ तन्नो देवी प्रचोदयात् अनंगमेखलायै विद्महे पाशहस्तायै धीमहि तन्नो देवी प्रचोदयात् अनंगमदनायै विद्महे शरहस्तायै धीमहि॰ तन्नो देवी प्रचोदयात् अनंगमदनातुरायै विद्महे धनुर्हस्तायै धीमहि॰ तन्नो देवी प्रचोदयात् अनंगरेखायै विद्महे दीर्घकेशिन्यै धीमहि॰ तन्नो देवी प्रचोदयात् अनंगवेगिन्यै विद्महे सृणिहस्तायै धीमहि तन्नो देवी प्रचोदयात् अनंगांकुशायै विद्महे नित्यक्लेदिन्यै धीमहि॰ तन्नो देवी प्रचोदयात् अनंगमालिन्यै विद्महे सुप्रसन्नायै धीमहि॰ तन्नो देवी प्रचोदयात् इत्यष्टदलदेवतानां गायत्र्यः सर्वसंक्षोभिण्यै विद्महे बाणहस्तायै धीमहि॰ तन्नः शक्तिः प्रचोदयात् सर्वविद्राविण्यै विद्महे कार्मुकहस्तायै धीमहि॰ तन्नः शक्तिः प्रचोदयात् सर्वाकर्षिण्यै विद्महे शोणवर्णायै धीमहि॰ तन्नः शक्तिः प्रचोदयात् सर्वाह्लादिन्यै विद्महे जगदाह्लादिन्यै धीमहि॰ तन्नः शक्तिः प्रचोदयात् सर्वसंमोहिन्यै विद्महे जगन्मोहिन्यै धीमहि॰ तन्नः शक्तिः प्रचोदयात् सर्वस्तंभिन्यै विद्महे जगत्स्तंभिन्यै धीमहि तन्नः शक्तिः प्रचोदयात् सर्वजृंभिण्यै विद्महे जगज्जृंभिण्यै धीमहि॰ तन्नः शक्तिः प्रचोदयात् सर्ववशंकर्यै विद्महे वैडूर्यवर्णायै धीमहि॰ तन्नः शक्तिः प्रचोदयात् सर्वोन्मादिन्यै विद्महे जगन्मायायै धीमहि॰ तन्नः शक्तिः प्रचोदयात् सर्वार्थसाधिन्यै विद्महे पुरुषार्थदायै धीमहि॰ तन्नः शक्तिः प्रचोदयात् सर्वोन्मादिन्यै विद्महे जगन्मायायै धीमहि॰ तन्नः शक्तिः प्रचोदयात् सर्वार्थसाधिन्यै विद्महे पुरुषार्थदायै धीमहि॰ तन्नः शक्तिः प्रचोदयात् सर्वसंपत्प्रपूरिण्यै विद्महे संपदात्मिकायै धीमहि तन्नः शक्तिः प्रचोदयात् इति चतुर्दशारदेवतागायत्र्यः सर्वसिद्धिप्रदायै विद्महे श्वेतवर्णायै धीमहि॰ तन्नो देवी प्रचोदयात् सर्वसंपत्प्रदायै विद्महे महालक्ष्म्यै धीमहि॰ तन्नो देवी प्रचोदयात् सर्वप्रियंकर्यै विद्महे कुंदवर्णायै धीमहि॰ तन्नः शक्तिः प्रचोदयात् सर्वमंगलकारिण्यै विद्महे मंगलात्मिकायै धीमहि॰ तन्नो देवी प्रचोदयात्॰ सर्वकामप्रदायै विद्महे कल्पला

वि.
शी.वृ.
ग्रं.
१०५

105

त्मिकायै धीमहि तन्नो देवी प्रचोदयात् सर्वदुःखविमोचिन्यै विद्महे हर्षप्रदायै धीमहि· तन्नो देवी प्रचोदयात् सर्वमृत्युप्रशमन्यै
विद्महे सर्वसंजीविन्यै धीमहि· तन्नो देवी प्रचोदयात् सर्वविघ्ननिवारिण्यै विद्महे सर्वकामायै धीमहि· तन्नो देवी प्रचोदयात् स
र्वांगसुंदर्यै विद्महे जगद्योन्यै च धीमहि तन्नो देवी प्रचोदयात् सर्वसौभाग्यदायिन्यै विद्महे जगज्जनन्यै धीमहि· तन्नो देवी प्रचो
दयात् इति वर्हिर्दशारदेवतागायत्र्यः सर्वज्ञायै विद्महे महामायायै धीमहि· तन्नो देवी प्रचोदयात् सर्वशक्त्यै च विद्महे महा
शक्त्यै च धीमहि· तन्नो देवी प्रचोदयात् सर्वैश्वर्यप्रदायै विद्महे परमैश्वर्या त्मिकायै धीमहि· तन्नो देवी प्रचोदयात् सर्वश
क्त्यै च विद्महे महाशक्त्यै च धीमहि· तन्नो देवी प्रचोदयात् सर्वव्याधिविनाशिन्यै विद्महे औषधात्मिकायै धीमहि तन्नो दे
वी प्रचोदयात् सर्वाधारस्वरूपिण्यै विद्महे आधारात्मिकायै धीमहि· तन्नो देवी प्रचोदयात् सर्वपापहरायै विद्महे सर्वतीर्थ
स्वरूपिण्यै धीमहि· तन्नो देवी प्रचोदयात् सर्वानंदमय्यै विद्महे महानंदायै धीमहि· तन्नो देवी प्रचोदयात् सर्वरक्षास्वरू
पिण्यै विद्महे सर्वरक्षायै धीमहि· तन्नो देवी प्रचोदयात् सर्वेप्सितफलप्रदायै विद्महे फलात्मिकायै धीमहि· तन्नो देवी प्रचो
दयात् इत्यंतर्दशारदेवतागायत्र्यः वशिनीदेव्यै विद्महे पुस्तकहस्तायै धीमहि· तन्नो वाचा प्रचोदयात् कामेश्वर्यै विद्महे
वाग्देव्यै च धीमहि· तन्नो वाचा प्रचोदयात् मोहिनीदेव्यै विद्महे महावाण्यै च धीमहि· तन्नो वाचा प्रचोदयात् विमलादेव्यै च वि
द्महे मालाधारायै धीमहि· तन्नो वाचा प्रचोदयात् अरुणवाग्देव्यै विद्महे श्वेतवर्णायै धीमहि· तन्नो वाचा प्रचोदयात् जयि
नीदेव्यै विद्महे महावागीश्वर्यै धीमहि· तन्नो वाचा प्रचोदयात् सर्वेश्वर्यै विद्महे सर्ववागीश्वर्यै धीमहि· तन्नो वाचा प्रचोदयात्
कौलिनीदेव्यै विद्महे कुलमार्गगायै धीमहि· तन्नो वाचा प्रचोदयात् महावाणिन्यै विद्महे पुष्पात्मिकायै धीमहि तन्नो वाणी
प्रचोदयात् पुष्पचापिन्यै विद्महे पुंड्रात्मिकायै धीमहि· तन्नस्त्वाणा प्रचोदयात् पुष्पपाशिन्यै विद्महे पाशच्छेदिन्यै च धीमहि·

१०५

तन्नः पाशिनी प्रचोदयात् अंकुशिन्यै विद्महे पुष्पात्मिकायै धीमहि· तन्नः स्मरिणिः प्रचोदयात् इत्यष्टांतरालचक्रदेवतागायत्र्यः
कामरूपवासिन्यै विद्महे रुद्रशक्त्यै च धीमहि· तन्नः कामेश्वरी प्रचोदयात् जालंधरस्थायै विद्महे विष्णुशक्त्यै च धीमहि· तन्नो वज्रेश्व
री प्रचोदयात् पूर्णपीठस्थायै विद्महे कामेश्वर्यै च धीमहि· तन्नः क्लिन्ना प्रचोदयात् त्रिपुरेश्वर्यै विद्महे कामेश्वर्यै च धीमहि· त
न्नः क्लिन्ना प्रचोदयात् त्रिपुरसुंदर्यै विद्महे कामेश्वर्यै च धीमहि· तन्नः क्लिन्ना प्रचोदयात् त्रिपुरसुंदर्यै विद्महे कामेश्वर्यै च
धीमहि· तन्नः क्लिन्ना प्रचोदयात् त्रिपुराश्रियै विद्महे कामेश्वर्यै च धीमहि· तन्नः क्लिन्ना प्रचोदयात् त्रिपुरवासिन्यै विद्महे कामे
श्वर्यै च धीमहि· तन्नः क्लिन्ना प्रचोदयात् त्रिपुरसिद्धायै विद्महे कामेश्वर्यै च धीमहि· तन्नः क्लिन्ना प्रचोदयात् त्रिपुरांबायै विद्म
हे कामेश्वर्यै च धीमहि· तन्नः क्लिन्ना प्रचोदयात् महात्रिपुरसुंदर्यै विद्महे कामेश्वर्यै च धीमहि· तन्नः क्लिन्ना प्रचोदयात् इति
चक्रेश्वरीगायत्र्यः अथ षोडशनित्यानां गायत्र्यः कामेश्वर्यै विद्महे नित्यक्लिन्नायै धीमहि· तन्नो नित्या प्रचोदयात् भगमालि
न्यै विद्महे सर्ववशंकर्यै धीमहि· तन्नो नित्या प्रचोदयात् नित्यक्लिन्नायै विद्महे नित्यमदद्रवायै धीमहि· तन्नो नित्या प्रचोदया
त् भेरुण्डायै विद्महे विषहरायै धीमहि· तन्नो नित्या प्रचोदयात् वह्निवासिन्यै विद्महे सिद्धिप्रदायै धीमहि· तन्नो नित्या
प्रचोदयात् महावज्रेश्वर्यै विद्महे वज्रनित्यायै धीमहि· तन्नो नित्या प्रचोदयात् शिवदूत्यै विद्महे शिवकर्यै च धीमहि· तन्नो
नित्या प्रचोदयात् त्वरितायै विद्महे महानित्यायै धीमहि· तन्नो देवी प्रचोदयात् वागीश्वर्यै विद्महे कामेश्वर्यै धीमहि· तन्नः श
क्तिः प्रचोदयात् नित्याभैरव्यै विद्महे नित्यानित्यायै धीमहि· तन्नो योगिनी प्रचोदयात् नीलपताकायै विद्महे महानित्यायै धीम
हि· तन्नो देवी प्रचोदयात् विजयादेव्यै विद्महे महानित्यायै धीमहि· तन्नो देवी प्रचोदयात् सर्वमंगलायै विद्महे चंद्रात्मिकायै

वि.
र्णव.
ग्र.
१९

106

धीमहि तन्नो नित्या प्रचोदयात् ज्वालामालिन्यै विद्महे महाज्वालायै धीमहि। तन्नो देवी प्रचोदयात् विचित्रायै विद्महे महानित्यायै
धीमहि। तन्नो देवी प्रचोदयात् इति षोडशनित्यानां गायत्र्यः अथ षट्दर्शनगायत्र्यः ब्राह्मगायत्री स्यादेव। नारायणाय विद्महे
वासुदेवाय धीमहि। तन्नो विष्णुः प्रचोदयात् आदित्याय विद्महे मार्तण्डाय धीमहि। तन्नो सूर्यः प्रचोदयात् शिवगायत्री प्रागेव
दर्शिता महासिद्धाय विद्महे सर्वज्ञाय धीमहि तन्नो बुद्धः प्रचोदयात् सर्वसम्मोहिन्यै विद्महे विश्वजनन्यै धीमहि। तन्नः शक्तिः प्रचोद
यात् इति षट्दर्शनगायत्र्यः अथ समयविद्यानां गायत्र्यः सर्वोन्मन्यै विद्महे विश्वजनन्यै धीमहि। तन्नो देवी प्रचोदयात् इति सर्वस
मया वगलावोध्यै विद्महे ब्रह्मास्त्रविद्यायै धीमहि। तन्नः स्तम्भिनी प्रचोदयात् इति दक्षिणसमया। कालरात्र्यै च विद्महे कालेश्वर्यै
च धीमहि। तन्नो मोहिनी प्रचोदयात् इति पश्चिमसमया। तत्रांतरेषु जयदुर्गा कुब्जिका प्रत्यंगिरा दुर्गाः पश्चिमसमये देवता इति
तथा। नारायण्यै विद्महे दुर्गायै धीमहि तन्नो गौरी प्रचोदयात् इति जयदुर्गागायत्री। कुब्जिकायै विद्महे नवांत्रमालायै धीमहि
तन्नो देवी प्रचोदयात् इति कुब्जिकागायत्री अपराजितायै विद्महे प्रत्यंगिरायै धीमहि। तन्न उग्रा प्रचोदयात् इति प्रत्यंगिरागा
यत्री। महादेव्यै विद्महे दुर्गायै धीमहि तन्नो देवी प्रचोदयात् इति दुर्गागायत्री। इति पश्चिमसमयदेवतानां गायत्र्यः अथोत्तर
समयानां गायत्र्यः वज्रवैरोचिन्यै विद्महे छिन्नमस्तायै धीमहि। तन्नो देवी प्रचोदयात् इति छिन्नमस्तागायत्री कालिकायै विद्म
हे श्मशानवासिन्यै धीमहि तन्नो घोरे प्रचोदयात् इति कालीगायत्री तारायै विद्महे छिन्नमस्तायै धीमहि तन्नो देवी प्रचोदयात्
इति तारागायत्री आम्नायविद्यानां गायत्र्योऽत्रैवांतर्भूता वोद्धव्याः अथ पंचपंचिकागणगायत्र्यः श्रीविद्यायै विद्महे महाश्रिया
यै धीमहि। तन्नः श्रीः प्रचोदयात् लक्ष्मीदेव्यै विद्महे श्रीदेव्यै च धीमहि। तन्नः श्रीः प्रचोदयात् महालक्ष्म्यै विद्महे महाश्रियै धीमहि।

तन्नः श्री प्रचोदयात् त्रिशक्तिलक्ष्म्यै च विद्महे महाभैरव्यै धीमहि। तन्नः श्री प्रचोदयात् साम्राज्यलक्ष्म्यै विद्महे जयंकर्यै च धीमहि। तन्नः
श्रीः प्रचोदयात् इति पंचलक्ष्म्यः अथ पंचकोशाः श्रीविद्यायै विद्महे महाकोशेश्वर्यै धीमहि। तन्नः कोशा प्रचोदयात् परंज्योतिषे वि
द्महे प्रणवात्मिकायै धीमहि। तन्नः कोशा प्रचोदयात् परनिष्कलायै विद्महे परशाम्भव्यै धीमहि। तन्नः कोशा प्रचोदयात् अजपायै वि
द्महे हंसात्मिकायै धीमहि। तन्नः कोशा प्रचोदयात् मातृकायै विद्महे वागीश्वर्यै धीमहि। तन्नः कोशा प्रचोदयात् इति पंचको
शाः अथ पंचकल्पलताः श्रीविद्यायै विद्महे कल्पलतेश्वर्यै धीमहि। तन्नः कल्पलता प्रचोदयात् त्वरितागायत्री प्रागेवोक्ता
स्वच्छंदसंग्रहे। त्वरितादेव्यै विद्महे महादेव्यै च धीमहि। तन्नः कल्पलता प्रचोदयात् पारिजातेश्वर्यै विद्महे कामप्रदायै धीमहि। त
न्नः कल्पलता प्रचोदयात् त्रिकूटाय विद्महे जगज्जनन्यै धीमहि। तन्नः कल्पलता प्रचोदयात् पंचबाणेश्यै विद्महे सर्वसंक्षोभिण्यै
धीमहि। तन्नः कल्पलता प्रचोदयात् पारिजातेश्वर्यै विद्महे कामप्रदायै धीमहि। तन्नः कल्पलता प्रचोदयात् पंचबाणेश्यै वि
द्महे सर्वसंक्षोभिण्यै धीमहि। तन्नः कल्पलता प्रचोदयात् इति पंचकल्पलताः अथ पंचकामदुघानां। श्रीविद्यायै विद्महे काम
दुघेश्वर्यै धीमहि तन्नः कामदुघा प्रचोदयात् अमृतपीठाय विद्महे अमृतेश्वर्यै धीमहि। कामदुघा प्रचोदयात् सुधासूत्यै वि
द्महे सुधात्मिकायै धीमहि। तन्नः कामदुघा प्रचोदयात् अमृतेश्वर्यै विद्महे विश्वदीपिन्यै धीमहि। तन्नः कामदुघा प्रचोदयात् अ
न्नपूर्णायै विद्महे सर्वसंजीविन्यै धीमहि। तन्नः कामदुघा प्रचोदयात् इति पंचकामदुघाः अथ पंचरत्नविद्यानां श्रीविद्याय विद्म
हे रत्नेश्वर्यै धीमहि तन्नो देवी प्रचोदयात् सिद्धलक्ष्म्यै विद्महे रत्नेश्वर्यै धीमहि। तन्नो देवी प्रचोदयात् मातंग्यै विद्महे रत्नेश्व
र्यै धीमहि। तन्नो देवी प्रचोदयात् भुवनेश्वर्यै विद्महे रत्नेश्वर्यै धीमहि। तन्नो देवी प्रचोदयात् वाराह्यै विद्महे रत्नेश्वर्यै धीम
हि तन्नो देवी प्रचोदयात् इति पंचपंचिकामणगायत्र्यः अथ श्रीचक्रनिर्माणप्रकारोऽत्र प्रदर्श्यते प्रज्ञारोहविधिर्यथा प्रोक्तः श्रीच

107

क्रमात्तथेश्वरि । मेरुकैलासभूसंस्तारभेदात्त्रिविधा भवेत् । मेरुप्रस्तारकं यन्त्रं नित्यानादात्मकं स्मृतं मातृकायास्तु कैलासप्रस्ताराख्यं
सुरेश्वरि भूप्रस्तारं महादेवि वशिन्यात्मकमुत्तमं सृष्टिक्रमे मेरुचक्रं कैलासं चार्द्धमेरुकं संहाराख्यं महेशानि भूप्रस्तारं स्थितिक्रमं
एकैकस्य तु चक्रस्य त्रिभेदास्तु भवन्ति वि सृष्ट्यादिभेदैर्देवेशि संहारं कौलिकं मतं सृष्टिक्रमं तु समयमतं स्यात्स्थितिसंज्ञकं शुद्धं तु कथिते
देवि रहस्यातिरहस्यकं मेरुचक्रे तु संहारक्रमपूजा न विद्यते सृष्टिक्रमेण देवेशि पूजनीयं प्रयत्नतः संहारपूजा कैलासप्रस्तारे त्व वि
धीयते भूप्रस्तारे महेशानि स्थितिपूजा सदोत्तमा स्थितिक्रमो गृहस्थस्य संहारो वनिनो यते ब्रह्मचारिण उत्पत्तिः स्त्रियः शूद्रस्य
चेष्टितः श्रीरुद्रयामले । ततः ओं क्रमसिन्दूरैः कार्यं यन्त्रं तु योगिना सौवर्णे राजते ताम्रे स्फाटिके वैद्रुमे तथा चक्रं तथाक्रमविधिना पूज्या
देवी वरोत्तमेति इति श्रीतन्त्रराजे रत्नैर्हेमनि रूप्ये वा ताम्रे दृषदि च क्रमात् कृत्वा चक्रस्य निर्माणं स्थापयेत्पूजयेदपि लक्ष्मीकान्तियशः
पुत्रधनारोग्यादिसिद्धये दृषदि गण्डकीशिलायां दक्षिणामूर्तेः गण्डकीभवपाषाणो स्वर्णे रजते ताम्रयो रीतिरत्नसागरे याव
ज्जीवं सुवर्णे स्याद्रूप्ये द्वाविंशतिः प्रिये ताम्रे द्वादशकं वर्षं स्फाटिकादौ तु सर्वदा तेषां मध्ये स्फाटिकं तु सर्वसिद्धिप्रदं भवेत् लक्ष
सागरे भूमौ सिन्दूररजसा रचितं सर्वकामदं सुवर्णरचितं यन्त्रं सर्वराजवशंकरं रजतेन कृतं यन्त्रं आयुरारोग्यकामदं ताम्रेण रचि
तं यन्त्रं सर्वैश्वर्यप्रदं मतं लोहेन मरकते यन्त्रं सर्वशत्रुविनाशनं लोहत्रयोद्भवं यन्त्रं सर्वसिद्धिकरं मतं लोहत्रयोद्भवं यन्त्रं कथं कार्यं महे
श्वर तन्मे वद स्वकृपया यद्यहं तव वल्लभा ईश्वर उवाच भागाः दश सुवर्णस्य रजतस्य च षोडश ताम्रस्य द्विभागेन पीठं कुर्यात्मनो
हरं तस्मिन्पीठे तु निर्माणं श्रीचक्रस्य तु कारयेत् शान्तिदं पुष्टिदं शाक्तं सर्वशत्रुनिबर्हणं आयुरारोग्यजनकं कान्तिदं पुष्टिदं मतं त्रैवि
ध्यं शृणु चक्रस्य भूप्रस्तारोर्द्धमेरुकं पातालवासिने देवि प्रस्तारो निम्नरेखकः ऊर्द्धरेखो महाशान्ति मर्त्यलोकनिवासिनां स्वर्गलो
कादिवासिनां यन्त्राणां मेरुसंज्ञकः भूपं तु समारभ्यैवं दर्शितं महेश्वरि क्रमात्समुन्नतं सर्वं मेरुरूपं समयोदितं समोर्द्धरेखा नवकमद्धे

रेवप्रकीर्तिते निम्नरेखासमायुक्तं प्रस्तारो मयोदितः यंत्रबीजस्वरूपं ते महास्नेहात्प्रकाशितं गोपितं तत्त्वया भद्रे स्वयोनिरिव संत
तमिति श्रीतंत्रराजे चतुरस्रं समारभ्य नवचक्राण्यनुक्रमात् उन्नतोन्नतमामध्याच्चक्रं स्यात्रिपनेपने त्रिविक्रमादुन्नतं तदग्रज्वले
श्रियं लभेत् एकद्विषट्क्रमोन्नामं श्रियै कीर्त्यै च कल्पते नवानि समरूपाणि सर्वभीष्टार्थसिद्धये कुलमूलावतारे उच्छ्रितं क्रम
शो देवि विनाशाभिन्नतोऽस्तु ते भूचक्रे षोडशारं चाप्यष्टारं च समं भवेत् शेषमुन्नतमीशानि चार्थाय प्रजदं भवेत् चतुरस्रं समं
देवि षोडशाराद्विदिरुकं मिथः समुन्नतं देवि श्रियै कीर्त्यै च कल्पते चतुरस्रं समारभ्य विन्दुं तं समरेखकं तथा श्रीःकीर्तिरारोग्य
मस्तु तायोपकल्पते तंत्रराजे सीसकांस्यादिषु पुनः पूर्वोक्तविपरीतकृत् फलकार्याय देवि तेभ्यः स्थापयेन्न कदाचन स्थापितं य
दि मोहेन लोभाद्वाज्ञानतोऽपि वा कुलवित्तमपत्यं च निर्मूलयति सर्वथेति लक्ष्मीसागरे वंगोत्सीसकेलाहेन कृतं यंत्रं कदाचने
ति कुलमूलावतारे अग्निरंगुलविस्तारं प्राकारत्रयदक्षिणान्वितं पलप्रमाणकर्तव्यमुच्चापीठं मनोहरं यद्वाष्टाच्च चतुरस्रं समन्त
तः तस्मिन्पीठे च निर्माणं श्रीचक्रस्य तु कारयेत् सौभाग्यमणितंत्रे मज्जुरेखा भवेल्लक्ष्मीर्वक्ररेखा दरिद्रता अग्निरंगुलविस्ता
रो यद्वार्ध्वेनोच्छ्रितिर्भवेत् इति अंगीरंगुले हेमस्य राजतस्य तथैव च ताम्रस्य पूर्वसंख्यैव माणिक्यादौ यथेच्छया पलं तु विंशत्
त्रिंशत्तु गुंजापरिमितं अंगुलप्रमाणं तु महाकपिले चरणे विन्यस्तेऽस्मिन्प्रयोगाभिधेये मानान्तरं गुलं शालिभिर्वाऽनुज्ञानेनैव हि
भिर्मानान्तरं भवेदिति वेदिकापीठशिविकाभ्यादीनां विधिः पुनः मानान्तरं गुलेनैव भवेन्मान्येन केनचित् इत्युक्तेः श्रीचक्रपीठश
कृत्वाप्यत्यान्मानां गुलेनैव तत्प्रमाणं बोध्यं प्रत्रविंशादिग्रष्टारं तच्चक्रत्रयं संहारात्मकं दशारद्वयं च चतुर्दशारं चक्रत्रयं स्थित्यात्म
कं तदुपरि अष्टदलादि भूपुरांतं चक्रत्रयं सृष्ट्यात्मकं रुद्रयामले बिंदुत्रिकोणवसुकोणदशारयुग्ममन्वस्रनागदलसंयुतषोडशा
रं वृत्तत्रयं च धरणीसदनत्रयं च श्रीचक्रमेतदुदितं परदेवतायाः इति स्वभगोदये चतुर्भिः शिवचक्रैश्च शक्तिचक्रैश्च पंचभिः शिवशा

वि॰
शि॰र॰
ग्र॰
१०८

त्मात्मकं तेजं श्रीचक्रं शिवयोर्वपुः श्रीमत्तभैरवे योऽस्मिन् तन्त्रे महेशानि केसराणि प्रकल्पयेत् योगिनीसहितास्तस्य हिंसां कुर्वन्ति भै
रवाः इति वचनान्नात्र केसराणि स्वच्छन्दभैरवे कुर्याच्च स्थण्डिले पद्महस्तमात्रं सुसंदामिति तत्र राजेन्द्रः नवहस्ते त्रिहस्ते वा श्रीचक्रम
भिषेचने स्थण्डिले नित्यपूजायां हस्तमात्रं प्रशस्यते रत्नादिषु तु निर्माणे मानमिच्छावशाद्भवेत् तथा रक्तेन रजसाप्यथ श्रीचक्रेऽथ
विसर्जयेत् नश्यन्ति सर्वविघ्नानि प्राप्यते च यथेप्सितं दशभागं सुवर्णस्य ताम्रस्याहि दशांशतः षड्भागं रजतस्यापि चैतल्लोहत्रयेण शुभं
चक्रेऽस्मिन्नर्चयेद्योऽहि स सौभाग्यमवाप्नुयात् ग्रामणि माघहस्तिहीनामपि पोज्जायते चिरात् विद्रुमे रचिते यन्त्रे पद्मरागेऽथवा प्रिये
इन्द्रनीले च वैडूर्ये स्फाटिके पारदेऽपि वा धनेश्चन्द्रं तथा दारान् यशांसि लभते ध्रुवं ताम्रतं कीर्तिदं यन्त्रं सुवर्णं शत्रुनाशनं राजतं स्तम्भदं वै
वस्फाटिकं सर्वसिद्धिदं खण्डिते स्फुटिते भग्ने भ्रष्टमानविवर्जिते दग्धे नष्टे पशुस्पृष्टे पतिते दुष्टभूमिषु अन्यमन्त्रार्चिते चैव पा
तितस्पर्शदूषिते दशास्वापि न नो कुर्युः सन्निधानं दिवौकसः दग्धं च स्फुटितं यन्त्रं हृतं चोरेण वा प्रिये उपवासं प्रकुर्वीत दिनमेकम
तन्द्रितः लक्षमात्रं जपेद्विद्यां होमं तत्पाणपूर्विकां सहस्रं च चतुष्कं तोष्य ब्राह्मणानपि भोजयेत् लक्षं प्रयुतमित्येके कदाचिल्लुप्त
चिह्नं वा स्फटिकादिविभूषितं भग्नं करोति यो मूर्खो मृत्युस्तस्य ध्रुवं भवेत् तस्माच्च तीर्थराजे वा गङ्गादिसरितां वरे समुद्रे वाक्षिप
द्वे विघ्नस्य ध्वाङ्क्षः स्वमाप्नुयात् दक्षिणामूर्तिसंहितायां रत्नामनोपविष्टस्तु पञ्चाङ्गोद्धारं समाचरेत् शाक्त्याय रिष्टाष्टं धृतं विलिखे
हिलत्तं तासकृत् वह्निनातं पुटीकुर्यात्तत्संधिभेदक्रमेण तु अग्नीशासुरवायव्यरेखाविस्तार्य योजयेत् दशकोणत्रयं देवि जायते
तद्देवहि मध्यकोणं च तत्कक्षरेखाग्रा कृष्णस्तु द्विमान् कुर्यान्तत्संधिभेदमन्त्रस्तु जायते तथा समत्रिकोणशाक्त्येकं स्वस्वरं देनेत्रयो
यथा स्वश्रीकं संधिभेदं न सृजेरेखाविजृम्भितं वहिरष्टदलपद्मकिञ्जल्कसमसमालिखेत् तद्वत्षोडशपत्रे हि विलिखेत् सम्पुत्र १०८
मे सुवृत्तं परमेशानि ततो भूबिंबमालिखेत् चतुर्द्वारविशोभाढ्यं पुष्पतत्र विनिक्षिपेत् इति काश्मीरे दर्पणेभ्रजे अर्चापीठलि

खेटुपः शलाकया स्वर्णस्य मिश्रया पुष्पाग्रैरंशुभिः सिंदूररजसा मिश्रैः पट्टे यातमयं लिखेत् अथवा भूतले देवि स्वर्णरेखं कुंकुमेन वा ।
सिंदूररजसा वापि लिखेत्सर्वार्थसिद्धये एतच्चक्रं महेशानि मध्ये बिंदुविराजितं ततस्त्रिकोणं चाष्टारं दशारं दशारं च दशारकं मनु
कोणं महेशानि मध्यचक्रमिदं प्रिये वेदं वा दष्टकोणं तस्य बृंमध्यं स्वरेस्वरि चत्वारिंशच्च यद्युक्तं त्रिभोगे रपि पार्वति वसुपत्रं कलाप
त्रं चतुरस्त्रं क्रमात्प्रिये भगात्मकमिदं भद्रे नवयोन्यंकितं भवेत् इति ज्ञानार्णवे श्रीचक्रमपि देवेशि मत्स्वरूपं न संशयः लकारः पृ
थिवीबीजं ततो वीप्सुरुच्यते सकारश्चंद्रमा भद्रे कलाषोडशकात्मकः तस्मात्षोडशपत्रं तु हकारः शिव उच्यते प्रथमं तितस्तथा
भद्रे तस्मादष्टदलं भवेत् ककारस्तु सदा माया भुवनानि चतुर्दश पालयंती परा तस्माच्चक्रं कोणं भवेत्प्रिये शक्तिरेकादशस्था
ने स्थिता सृतेजगत्त्रयी विश्वयोनिरिति ख्याता सा विसर्गा दशरूपका रकारान्मनुमेशानि चक्रं व्याप्य विजृंभते दशकोणपरात
स्मादुकारो ज्योतिरव्ययः कलादशान्वितो वह्निर्दशकोणप्रवर्तकः ककारान्मादने देवि शिवचाष्टस्वरूपकं योनिरस्य तदा चक्रे वसु
यात्संकितं भवेत् अर्द्धमात्रा गुणात्मा तु तेभेद रूपायतस्ततः त्रिकोणरूपा योनिस्तु बिंदुनाभे रवी भवेत् कामेश्वरस्वरूपं तद्धि स्याथा
रस्वरूपकं श्रीचक्रं तु वरारोहे श्रीविद्यार्णवसंभवं तत्र शास्त्रज्ञरासीनश्चक्रराजं समालिखेत् भूप्रदेशे समे वापि सिंदूररजसा
थवा कुंकुमस्य रजोभिर्वा भूमौ चक्रं समालिखेत् ऋजुरेखेन तत्र संपुटे पिभेदे समं सृजेत् अथवा हेमरूप्याभ्यां ताम्रेणाथ तुपा
त्रभिः पट्टे विरच्य श्रीकाष्ठे रक्तचंदनसंभवे पट्टे संस्थाप्य विलिखेल्लोहिन्या हेमवा प्रिये रोचनाकुंकुमाभ्यां च कस्तूरीचंदने
भिः ईशानादग्निपर्यंतं ऋजुरेखां समालिखेत् ईशादग्रेस्तदग्राभ्यां रेखा आकृष्य देशिकः एकीकृत्य च वा हयेणाशक्तिरेकाप
राप्रिये त्रिकोणाकारस्वरूपेयं तस्माउपरि संलिखेत् त्रिकोणाकारस्वरूपं तु शक्तिद्वयमुदाहृतं एवं शक्त्यग्रभागे तु मानयष्टिवदा
लिखेत् रेखां तु परमेशानि वायुराक्षसकोणगां संपिभेदक्रमेणैव तयोः शक्त्योस्ततः परं रेखे आकृष्य कोणाभ्यां तदग्रात्

वि०
र्णवि०
ग्र०
१९१

109

वेगेऽरु वह्निमेघलमेतद्घ्र पूर्वाग्रे वेर्चादिते तत्त्वत्रयमभूदेते ततः शृणु वरानने पूर्वशक्तिसवह्निभ्यां कोणाभ्यां हरवंदिते एवं रेखां
तु विस्तार्य तथा पश्चिमवह्नितः वायुराक्षसकोणाभ्यां रेखां पश्चिमगां तथा विस्तार्य योजयेद्देवि शक्तिभेदक्रमेण तु योन्य
ग्रां पूर्वदेशात्तु दक्षिणेनरतः क्रमात् तदा देवि योनिसंस्थे पश्चिमस्यां दिशि क्रमात् कोणाग्रं योजयित्वा दशकोणं तदा भवेत् त
थैव देवदेवेशि द्वितीयादशकोणकं ईशानवह्नितो रेखे पूर्वयोनिगयोः क्रमात् विस्तार्य योजयेत्तस्यां पश्चिमायां दिशि क्रमात्
वायुराक्षसकोणाग्ररेखे विस्तार्य सुंदरि पश्चिमाग्रे तथा देवि योजयेद्दिङ्मुखे गतः एकत्र पूर्वकोणाग्रे तु विनीत मनोहरा योजये
द्देवदेवेशि यथा शास्त्रसम्मतं भवेत् दशकोणेषु देवेशि मध्यकोणचतुष्टये दशकोणं तयोर्देवि मध्ये रेखां प्रकाशयेत् हेदन्ति
ते विभागे तु तथा चान्तर्भागके षट्कोणस्य ततो देवि संधिभेदक्रमेण तु योनिवह्निं च संयोज्य प्राकारं जायते तथा कलामध्य
गतां रेखां निजरूपां तु योजयेत् मन्त्राकृतिर्यथा देवि जायतेति मनोहरा स्वस्वरूपं पंचशक्त्यं प्राग्रगं चतुराननं विंदुविंदुत्रिको
णवसारं चक्रमेतद्वरानने मध्यचक्रं तु जानीहि दशाग्रयुगलं तथा शक्तियोसंकितं देवि वाह्यमध्यगतं भवेत् एतच्चक्रं महे
शानि सर्वसौभाग्यदं भवेत् सर्वसाम्राज्यदं देवि सर्वोपद्रवनाशनं अनेकहयमाणिक्यसुवर्णपरिपूर्वकं महासौख्यप्रदं देवि
वाग्विलासकरं महत् एतद्ब्रह्ममहेशानि हृतं एणाङ्कसन्निभं तयुतं कूहपद्मादिवसुपत्रं मनोहरं ततः षोडशपत्रं तु विलिखेत्सु
रसुंदरि चतुरस्रं चतुर्द्वारसहितं परमेश्वरि चतुःषष्टिकलाः कोधाधोगिनीनां महत्प्रभं चक्रेऽस्मिन्सा विशेषास्ताः साधकं मानय
न्ति हि चतुरस्रं मातृकार्णैर्मण्डितं सिद्धिहेतवे मुक्तामाणिक्यघटितसमुज्वलविराजितं त्रैलोक्यमोहनं नाम कल्पद्रुमफल
प्रदं षोडशारं च द्रविं वृपं तु सकलालयं सर्वाशापूरकं देवि ह्लत्रनी पूर्ववत् अष्टपत्रं महेशानि जपाकुसुमसन्निभं सर्वसंक्षो
भणं नाम सर्वकामप्रपूरकं एतत्त्रयं वरारोहे सृष्टिचक्रं वसुप्रदं एतीम्नायादि देमातृमण्डितं सर्वसिद्धिदं चतुर्दशारं देवेशि द्वावि

१९१

मेरुकुसुमप्रभं अनंतफलदं भद्रे सर्वसौभाग्यदं मया दशारं तन्महेशानि सिंदूरसदृशं प्रिये सर्वार्थसाधकं चक्रं मनश्चिंतितदं सदा
द्वितीयमपि पंचाशत्सज्जपाकुसुमसन्निभं सर्वरक्षाकरं चक्रं महाज्ञानमयं शिवे एतद्द्वितीयं महेशानि स्थितिचक्रं तु सर्वदं इतिआ
म्नायसंवेद्यं येप्सितफलप्रदं अष्टकोणं वरारोहे मेषार्ककिरणारुणं पद्मरागामलप्रख्यं सर्वरोगहरं सदा उयतन्मध्यमसहस्रा
भं वंधूककुसुमप्रभं सर्वसिद्धिप्रदं चक्रं सकलालयमीश्वरि त्रिकोणं सर्वसंभूतिकारणभूतिदं सदा बिंदुचक्रं वरारोहे सर्वान
दमयं प्रिये सदाशिवमयं चक्रनायकं परमेश्वरि एतच्चक्रं तु संसाररूपब्रह्ममयं सदा पश्चिमाम्नायसंसेव्यं त्रयमुत्तरदेशवित्ते श्रीशि
वचक्रे षडध्वानो वर्त्तंते वीरवंदिते चक्रपत्रेषु देवेशि पदाध्वा तु निगद्यते पत्रसंधिविभेदेन भुवनाध्वा व्यवस्थितः वर्णाध्वा मातृ
कारूपी कथयामि तवानघे वर्गाष्टकं मातृकाद्यादिनसिंहीयितः प्रिये पार्थिवं तन्मयं विद्धि षोडशारे कलात्मके अष्टपत्रेकादि
वर्गैस्तानं ते दिल्विनिदिक्षु च कादिक्षांताः शक्रवर्णाः शक्रकोणेषु संस्थिताः एकारादिमकारांता दशवर्णा दशारके मकारादिक्ष
कारांता द्वितीयेतद्दशारके वर्गाष्टकं चाष्टकोणे त्रिकोणे कथयामि ते अकथादित्रिकोणांते दत्तयुग्मं तु मध्यमं वर्णाध्वाक
स्थितो देवि मातृकापीठरूपकः षट्त्रिंशत्तत्वभरितं चक्रमूलात्तु रूपतः पंचसिंहासना न्महत्कलाध्वा चक्रपालनात् सा वाला भैर
वी युक्ता महात्रिपुरभैरवी त्रिपुरांबिका यातां चक्रं व्याप्य विजृंभिते मंत्राध्वा च समाख्याता नित्यं येन सदा प्रिये एवं षडध्वविमले
श्रीचक्रं परिचिंतयेत् इति सुभगोदये षट्सवत्संगुलायामं च तु रस्य महीतले नवतद्भाविभज्यादौ चतुर्विंशांगुलं क्रमात् गु
हां नेतव्यासांगाग्नि वेदाग्निविशाखेषु मासास माज्ञयेद्गोगानध्यग्रये उभयोविमान् सूर्येशगणनिशानाथे वेदसोमस्तु तेकुला
जी वेषुप्राणस्पृक्के वसवं राहोः शराः पुनः केतौ गुणा पंचपाक्षिचतुर्वाजिक्रियांतरे देवागुणसमशानिः स्यात् अंगाद्वादशतो नियोजयेत्
केतुर्ध्वे द्वन्द्वभूवराहोरादिमानयेत् चंद्रकेतुकवेः सोमं बुधाद्गुरुजागुरोऽकुजो केतौ बुधं रवेः सोमं विमेवषट् चक्रसंभवः अष्टा

त्रि॰
सौभ॰
ग्रं॰
१९

110

ष्टांगुलमानेन बहिश्चक्रत्रयं लिखेत् । वसुपत्रं कलापत्रं मेदिनीसदनत्रयं । तत्र क्रमान्मध्ययोनिं त्रिविधैर्गुणैः समं ततः सार्द्धं च
द्विगुणं चेति कुर्याद्धारत्रयं बुधः । संप्रदायविशेषेण त्वमाविश्य कलाग्रये । मध्ये गुणत्रयमयं विलिखेद्वृत्तत्रयं चक्रराजमि
दं प्रोक्तं मध्ये बिन्दुविभूषितं । महासौभाग्यजननं भोगमोक्षफलप्रदं । सिंदूररजसा भूमौ लिखित्वा चक्रमर्चयेत् । अथवा
हेमरूप्यादिपट्टे पीठोपरि स्थितमिति । अथ मुद्राः स्थितिक्रमः । दक्षिणामूर्तिज्ञानार्णवयोः सृष्टिक्रम उद्धारः प्रदर्शितः । संहा
रक्रमेणोद्धारस्तु श्रीतंत्रराजे । क्रमेण छिन्नेनिस्त्यायसूसमे चतुरस्रके । प्रमृज्य तिर्यक्सूत्रमध्यसूत्रं तिर्यग्द्वि पातयेत् । सूत्राणि न
वेतश्चतुर्द्वे वृत्तं सूत्रे भयान्तिके । विधाय तत्र हृद्वारं तन्मध्यसूत्रं ततः क्रमात् । कृतेषु त्र चतुष्केषु षट्कोणस्यादिसमं गो सूत्राग्रतः
समांशभाजं वमप्रथमागतं । कुर्यात्सूत्रचतुष्कं तु चतुश्चतुर्मर्मानुगुणतः । नवमप्रथमाग्राभ्यां तुर्यसप्तमकावपि कुर्यात्सूत्र
चतुष्कं तु मर्माष्टकविभेदनात् । ततश्चतुर्थषष्ठान्तद्वयोर्भाजत्र्यष्टगं । द्वितीयगं च सूत्राणां चतुष्कं पातयेत्तथा । चतुर्मर्मानुगु
णेन ततः पंचमकोणयोः । तृतीयगं सूत्रद्वयं कुर्यात्स मर्मद्वयाश्रयं । मार्जयेन्मध्यगं ब्रह्मसूत्रं यत्स्यात्त्रिकमसुंदरं । बहिरष्टदलं भो
जेनच्छात द्विगुणच्छदं । विधाय षड्वृत्तैश्च चतुरस्रं तथाष्टभिः । सूत्रैर्विधाय तस्यैव प्रागग्रनक्रद्वारसंयुतं । दक्षिणेन रसेनारेखात्र
यध्यानद्वयं तथा । कोणेषु तीर्यक्सूत्रैश्च शुचिभिस्तान्यनुक्रमात् । विधाय कुर्यात्सूत्राणि पदानि परमेश्वरि । ललिताख्याक्रमामि
दं लक्ष्मसत्तु कृतः क्रमात् इति । आचार्यैरप्युक्तं । चतुर्भिः श्रीकंठैः शिवयुवतिभिः पंचभिरपि प्रभिन्नाभिः शंभोर्नवभिरपि मूलप्रकृ
तिभिः । चतुश्चत्वारिंशद्वसुदलकलाश्रत्रिवलयत्रिरेखाभिः सार्द्धं तव शरणकोणाः परिणताः इति । चतुर्भिश्चतुःसंख्यासंख्येयैः
श्रीकंठैः पृणाति हिनस्तीति श्रीः श्रीर्विषं कंठे यस्य सः श्रीकंठो हरः । ते कोणा अपि श्रीकंठाः तदात्मभिः श्रीकंठात्मकै रिमध्यैः शि
वयुवतिभिः शक्तिभिः शक्त्यात्मकैरिमध्यैः पंचभिः पंचसंख्यासंख्येयैः अपि शंभोर्भेदप्रभिन्नाप्रकर्षेण भिन्नाभिः प्रकर्षस्तु शिवश

क्तिश्रीचक्रमध्ये वैंदवमानस्य विद्यमानत्वात् एतच्च समयिमतेन सृष्टिक्रमेण पंचचक्रलेखने ज्ञेयं कौलमतेन संहारक्रमेण
नवयोनिचक्रलेखने ऊर्ध्वाधोमुखतयावस्थितैः अभिन्नत्वं ज्ञेयं तेनोभयं पृथक्पृथक् स्थितमित्यर्थः शंभोरिति पंचमी शंभुश
ब्देन चत्वारः श्रीकंठा उच्यंते नवभिर्नवसंख्यैः अपिशब्दोऽवसानवाक्यस्य समुच्चिनोति· मूलप्रकृतिभिः प्रपंचस्य मूलकारणैः
अत एव तेषां योनिशब्दव्यवहारः नवयोनयो नवधात्मकाः तथा चोक्तं कामिकायां· त्वगसृङ्मांसमेदोऽस्थिधातवः शक्तिमूल
काः मज्जाशुक्लप्राणजीवधातवः शिवमूलकाः नवधातुरयं देहो नवयोनिसमुद्भवः जीवधातुत्वाज्जीवाधिष्ठानत्वात् ओजोधा
तुश्च जीवधातुरित्युच्यते यथोक्तं वाग्भटेन· रसादिशुक्रान्तानां धातूनां प्रसादरूपोऽष्टमो जीवाधारभूतो धातुः ओज इति दशमो धातुरे
कैव पराशक्तिस्तदीश्वरी दशमी योनिर्बैंदवस्थानं तदीश्वरी तस्य देहस्येत्यर्थः एवं पिण्डाण्डमुक्त्वा तद्ब्रह्माण्डमुद्दिशन् पंचतत्त्वा
नि च शाक्तानि मायादीनि शैवस्य तु माया च शुद्धविद्या च महेश्वरसदाशिवौ पंचविंशति तत्त्वानि तेष्वेवान्तर्भवंति ते एकाद
शेंद्रियाणि शब्दादितन्मात्रास्तत्त्वरूपेण परामृश्यन्ते शिवशक्त्यात्मका विश्वे जगदेतच्चराचरं एवं पिंडं अथवा ब्रह्माण्डमित्यर्थः
हे भगवति चतुर्भिः श्रीकंठैः शंभोः सकाशात्तु भिन्नाभिः पंचभिः शिवयुवतिभिः नवभिरपि मूलप्रकृतिभिः सार्धं परिणताः सत
श्चतुश्चत्वारिंशदिति अत्रेदमनुसंधेयं अत्र चक्रे षड्विंशतिमर्मस्थानानि संध्यास्तु चतुर्विंशतिः ननु मर्माणि च चतुर्विंशतिरे
व कथमष्टाविंशतिः द्विरेखासंगमस्थाने संधिरित्यभिधीयते त्रिरेखासंगमस्थानं मर्म मर्मविदो विदुरिति अष्टदल अष्टदल
षोडशार मेखलात्रय भूपुर त्रयाणां शिवचक्राणां द्विरेखासंगमस्थानत्वाभावेपि वाचनकी मर्मसंज्ञा यथोक्तं च दृष्टानवि यायामत्व
त्वहिदशाराष्टकोणेषु त्रिचतुष्टयं अष्टविंशतिमर्माणि चतुर्विंशतिसंधयश्च इति रुद्रयामले एषा योनामसुसाद्याः सर्वे चक्रसमाश्र
याः सेवमानाश्च क्रविद्यादेवगंधर्वसेविता अग्नीषोमात्मकं चक्रमग्नीषोममयं जगत् अग्नावंतर्विभो भानुमग्नीषोममयं स्मृतं त्रि

वि॰
ली॰ व॰
ग्र॰
१११

111

एवं मातृकाचक्रं सोमसूर्यानलात्मकं त्रिकोणं बैंदवं सोम्यमष्टकोणं च मिश्रकं चतुर्दशारं वह्न्यस्त्रं चतुरस्रं च भानुमत् एतत्
साद्यादि द्वादशावसवोष्टौ मरुद्गणाः येये समृद्धा लोकेस्मिन् त्रिपुरचक्रसेविका पुरत्रयं च चक्रस्य सोमसूर्यानलात्मकं महालक्ष्म्याद
रं चक्रं न चैवास्ति तया शिवः गौरी प्रति महेश्वरेण साधु साधु महाभागे पृष्टं त्रैलोक्यसुन्दरि गुह्याद्गुह्यतमं ज्ञानं न कुत्रापि प्रकाशि
तं कलाविद्याः पराशक्तिः श्रीचक्राकाररूपिणी तन्मध्ये बैंदवं स्थानं तत्रास्ते परमेश्वरी सदाशिवेन संएका सर्वसत्वानि गासंती
चक्रे त्रिपुरसुंदर्या ब्रह्माण्डाकारमीश्वरि पंचभूतात्मकं चैव तन्मात्रात्मकमेव च इंद्रियात्मकमेवं च मनस्तत्वात्मकं तथा माया
दि तत्त्वरूपं च तत्त्वातीतं च बैंदवं बैंदवे जगदुत्पत्तिस्थितिसंहारकारिणी सदाशिवेन संएकानन्तवाती नाम महेश्वरी ज्योतिरूपा वराका
राय स्पदे हाद्रवा शिवे॰ किरणाश्च सहस्रं च वह्निः सहस्रं च लक्षकं कोटिरर्बुदमेतेषां परासंख्या न विद्यते तमेव वानुप्रविश्य प्रभा
ति लोकं चराचरं यस्मादेव्या महेशानि भासा सर्वं विभासते यद्भावाद्रहितं किंचिन्न च यच्च प्रकाशते तस्माच्छ्रीशिवशक्त्या च वि
रूपायास्थितिं विना अंधमापद्यते नूनं जगदेतच्चराचरं तेषामनंतकोटीनां मसृत्वोनां महेश्वरी मध्ये षष्ट्युत्तरं तेमे त्रिश
तं किरणाः शिवे॰ ब्रह्माण्डं विश्वुवानास्ते सोमसूर्यानलात्मना अग्नेरष्टोत्तरशतं षोडशोत्तरकं रवेः षट्त्रिंशदुत्तरशतं चंद्र
स्य किरणाः शिवे ब्रह्माण्डं भासयंतस्ते पिण्डाण्डमयि शंकरि दिवा सूर्यस्तथा रात्रौ सोमो वा वह्निसंध्ययोः प्रकाशयंतः
कालं तेन स्मात्कालात्मकास्त्रयः षष्ट्युत्तरं च त्रिशतं दिनान्येव तु हायनः हायनाम्मा महादेवः प्रजापतिरिति श्रुतः प्रजापतिर्लो
ककर्तामरीचिप्रमुखान्मुनीन् सृजेत्पते लोकपालास्ते सर्वे लोकवल्लकाः संहारश्च हरायणं उत्पत्तिर्भवनिर्मिता रक्षा तु सृष्टसं
लग्ना सृष्टिस्थितिलये शिवः नियुक्तः परमेशान्या जगदेव प्रवर्तते॰ इति तमेवानुप्रविश्यैतस्मादिना तमेव भान्तमनुभाति॰
सर्वं यस्य भासा सर्वमिदं विभातीति श्रुत्यर्थ उक्तः इति श्रीविद्यार्णवे ऽष्टमश्वासः ८ अथ मेरुप्रस्तारो नित्यादानान्त्यस्वर॰

१११

मेरुयंत्रे सृष्टिक्रमेण पूजनं तु प्रमाणमुक्तं तत्रायमर्थः यथा घ्राणिमाद्यं तत्पूजा सृष्टिपूजा तत्र मध्यादिषोडशनित्यादीनामर्थः स्थि
तपवर्ग सृष्टिचक्रे षोडशनित्यानां तादात्म्यं तथा संहारचक्रे मातृकानां तादात्म्यं स्थितिचक्रे वशिन्यादीनां तादात्म्यमिति भावः एवं
श्रीचक्रराजस्तु त्रिसमष्टिविषयाद्युर्घ्यं दद्यात् अथ वा लोहरत्नादिनिर्मितं वा श्रीपर्णादिसंभवे पीठे गुरुतः संस्थाप्य पु
ष्पं दद्यात् समष्टिं दद्यात् प्रणवतारत्रयपूर्वकं मूलमंत्रमुच्चार्य समस्तप्रकटगुप्तगुप्ततरसंप्रदायकुलकौलनिगर्भरह
स्यातिरहस्ययोगिनीयुतं श्रीचक्रपादुकां पूजयामि इति प्रोक्तं श्रीचक्रोद्धारस्तु भयमतस्साधारणः परं तु कादिमते च तत्र
सृष्टिं पश्चिमद्वारं हृदयमुक्तमिति विशेषः भैरवयामले लोपामुद्रेपासके तु प्रोक्तं श्रीचक्रमध्यतः बिन्दुमध्ये प्रेतबीजादि
लिखेत्परमेश्वरि तद्बाह्ये त्र्यस्रत्रिकोणं तु पूर्वदक्षिणसौम्यके द्वारत्रयं प्रकर्तव्यं यथा द्वाराणि भूपुरे मन्त्रवित् बाह्यतस्त्वष्टद
लाग्रेषु महेश्वरि ग्रंथयस्तु प्रकर्तव्यास्त्रिशूलाष्टकमेव च ग्रंथयः प्रणवाभ्यां च संपुटत्वेन योजिताः पूर्वादिग्रंथिषु तथा
पूजयेद्भैरवान् तदग्रे तु दशप्रोक्तान्वटुकान्पूजयेत्क्रमात् त्रिशूलेषु महादेवि पूजयेदष्टभैरवी एतत्त्रये तु देवेशि भूर्भुवःस्व
निवासकाः योगिनीः पूजयेत्तासां मंत्रस्तु परमेश्वरि पातालवासिनीभ्यस्तु योगिनीभ्यो नमो नमः भूलोकवासिनीभ्यस्तु यो
गिनीभ्यो नमो नमः भूर्लोकनिवासाभ्यो योगिनीभ्यो नमः इति तत्त्रये पूजामिति विशेषः अत्र सृष्टिस्थितिसंहारभेदेन
श्रीचक्रभेदा बहवः संति ते मे दाश्रग्रे वक्ष्यंते इति तु संक्षेपः अथ पात्रासादनपद्धतिर्लिख्यते तत्र ध्यानमासनसपूजां तेस्वर्ण
दिपट्टे ओंकारादिना पूजायंत्रं विलिख्य स्वगुरुतः संस्थाप्याभ्यर्च्य पात्रासादनं कुर्यात् अत्र पूजा या पात्राणप्रतीव प्रशस्तानि तदु
क्तं रुद्रयामले विना पात्रेण यः कुर्यात्प्रतिष्ठायास्तिका क्रिया विफला जायते सर्वा वाहनादि यथा तथा बलिहीने तु उभितं
गंधहीने तु भाग्यता धूपहीने तथा ह्यहं गोवस्त्रहीने पवनस्य छत्रहीने हरेच्छत्रं वितानेन मरको भवेत् वितानं विमानं तेन हीने

वि॰
शिव॰
ग्र॰
११२

वेदीहीने तु नाशः स्यान्नगरस्य पुरस्य च कलशैर्वर्धनाशश्च भवेद्वै ह्यतिरिक्तके कलशे हीने रत्नं तु वर्ज्यते तोरणानामभा
वे हस्मान्नानीमवापवान् दक्षिणारहिते सर्वं व्यर्थं स्यान्नात्र संशयः मंत्रविद्याविहीनस्तु संपूर्णमपि नश्यति पात्रमंत्र
समायुक्तं सर्वदोषापहं भवेदिति अन्यत्रापि एकपात्रेन कर्तव्यं यदि साक्षान्महेश्वरः मंत्राः पराङ्मुखा यान्ति शाप
दश्च पदे पदे इहलोके दरिद्रः स्यात्परत्र नरकं व्रजेत् आधारेण विना भ्रंशो न च तृप्यन्ति देवताः इति तंत्रांतरवचनाच्चात्र ता
वत्पात्र तदाधार तत्प्रमाणान्नशोधनादिविचारः प्रदर्श्यते तानि पात्राणि तंत्रराजे त्रिलोहकाचमृत्पात्रे त्वेकस्मिन्न
चकल्पनमिति॰ त्रिलोहाः स्वर्णरजतताम्राणि भैरवीतंत्रे पात्रं काञ्चनकाचरूप्यजनिसमुक्ताकलापोद्भवं वि
श्वामित्रभवं च कामफलदं हैमं प्रिये स्फाटिकं तारं प्रीतिदमिष्टसिद्धिजनकं श्रीनालिकेरोद्भवं कापालं स्फुटमंत्रसि
द्धिजनकं मुक्तिप्रदं मौक्तिकमिति कुलार्णवे॰ हेमरौप्यशिलाताम्रकपालालाबुमृन्मयं नालिकेरं च शंखं च मुक्ताशुक्ति
समुत्थितं शृणुह्दकृतैरम्यपात्रं संलोहितं शुभं भैरवयामले॰ तारपात्रं वरारोहे विज्ञेयं चोत्तमोत्तमं नालिकेरोद्भवं
देवि विज्ञेयं चोत्तमध्यमं काचपात्रं तु सुश्रोणि ज्ञेयं चोत्तमकन्यसं मध्यमोत्तमकं हैमं तारं मध्यममध्यमं ताम्रपात्रादि
कं चैव प्रोक्तं मध्यमकन्यसं कन्यसोत्तमकं वैल्वं ब्रह्महृद्वनमेव च कन्यसे मध्यमं प्रोक्तं मृन्मयं कन्यसाधममिति॰
महाहारकतंत्रे शृणु देवि प्रवक्ष्यामि नारिकेरविधिं शुभं भृगावे निर्मितं पात्रं विश्वामित्रेण धीमता विश्वामित्रकपात्रं तु सर्व
पात्रोत्तमोत्तमं तस्मिन्संपूजयेद्देवि सिद्धयोऽष्टौ भवंति हि तस्य दर्शनमात्रेण चैकविंशतिकं कुलं इह दरिद्रसंदेहो गृहस्था
भवति प्रिये ब्रह्महत्यादिपापानि तथा विश्वासघातकं दृष्ट्वा पात्रं नारिकेलं सर्वपापं प्रणश्यति कन्याकोटिप्रदानानि
तथा हेमशतानि च यो ददाति महेशानि राहुग्रस्ते दिवाकरे तत्फलं कोटिगुणितं नारिकेलार्घ्यदानतः अलाभे तस्य पात्रस्य चा

112

न्यपात्रेस्तु पूजयेत् हस्त्यार्घपात्रं देवेशि व्रह्मद्यादेवतागणाः स्वयंतिसर्वयोगिन्यः प्रीताः सिद्धिं ददंतिच देवीपुराणे हेमराजत
पात्राणि काष्ठमृच्छैलजानिच रत्नादीनिच पात्राणि शुभरेखांकितानिच अर्घ्यनैवेद्यपूजार्थं वलिदाने प्रकल्पयेत् शिवरह
स्ये हेमपात्रेण सर्वाणीईहितानि भवंत्यपि अर्घ्यं दत्वातु रौप्येणआप्नुराज्यमनुत्तमं ताम्रपात्रेण सौभाग्यं पद्मेंशस्त्वयं सं भ
वे सर्वलाभेनतु माहेयं स्वहस्तस्तुटितं यदि आसनं चार्घ्यपात्रं च भग्नमासादयेत्ततः सर्वत्र स्वर्णवत्ताम्रमर्घ्यपात्रेनतोधिकं
पात्राधारास्तथाकार्याः पात्राण्येवात्रमानिच वलिहोमक्रियार्थं हि विनापात्रं न सिध्यति षड्विंशदंगुलं पात्रमुत्तमं परिकीर्तितं
मध्यमं तु त्रिभागोनं कनिष्ठं द्वादशांगुलं वस्त्रांगुलविहीनं तत्तत्पात्रं कामयेत्क्वचित् नाभिविवरतः पाणिमृण्डरीकाह्मनीनिच
शाखवनीलोत्पलाभानि पात्राणि परिकल्पयेत् देवीयामले वश्याकर्षणकर्माणि हेमपात्रेस्तु रेश्वरि शांतिके पौष्टिके चैवरा
जतं कारयेत्प्रिये लोहपात्रेस्तु मंत्रेय मारणोच्चाटने तथा स्तंभकार्येषु सर्वेषु विशेषेण तु मन्मयं मंत्राणौषधिचूर्णेष्वघटितं पा
त्रमुत्तमं तत्पात्रेण वरारोहे देवतां यस्तु तर्पयेत् षण्मासाभ्यंतरे तस्य मंत्रसिद्धिः प्रजायते तथा मंत्राणि नक्षत्रहृद्दोषस्य पात्रमु
त्तमं तेनोत्तमेन पात्रेण तर्पयेत्परदेवतां तथैव मंत्रसिद्धिः स्यात्तात्र कार्या विचारणात् (षण्मासाभ्यंतरे तस्य मंत्रसिद्धिः प्रजा
यते तथा मंत्रा) पतत्पात्रं हयं देवि नवक्तव्यं कदाचन मंत्रदंष्ट्रो निसंभूतपात्रं चैवोत्तमोत्तमं परसिद्ध्याक्रांतकरं तत्पात्रेण वतस्य
णं परामिचारशमनं स्वमंत्राणां च सिद्धिदं अन्तशेषधियंतत्त्रयोनियोनि महेश्वरि पात्राणि श्रीगुरुमुखाज्ज्ञात्वार्च्यं नवियोदिये
त् सर्वकार्येषु कर्तव्यं वैश्वामित्रं च सत्व्रते काष्ठपात्रं विजानीयान्मंत्राराधनकर्मणि कुलार्णवे आदौ क्रमं तथा शांवश्री
पात्रं शक्तिपात्रकं गुरुपात्रं भोगपात्रं वलिपात्रमनुक्रमात् स्ववामाग्रात्तथास्थाप्यमित्येतत्पात्रपंचकं अरावीरं तथा गुरुयो
गिनीपात्रमेवच आत्मनो गणनाथस्य वटुकक्षेत्रपालयोः प्रोक्षणीसहितानि सम्यग्नव पात्राणि सुव्रते स्थापयेत्सहतोदेवाह्नी

वि॰
ए॰ व
११३

113

पात्रचतुष्टयं पात्राण्यष्टादशैतानि देव्याः प्रीतिकराणि च सामान्यार्घ्यविशेषार्घ्यौ आत्मश्रीचक्रमध्यतः आद्यपंक्तेरधः स्था
प्यो विधिवत्परमेश्वरि सामान्यार्घ्यलक्षणं भविष्यपुराणे रक्तबिल्वाक्षतैः पुष्पैर्दधिदूर्वाकुशैस्तिलैः सामान्यः सर्वदेवानाम
र्घोयं परिकीर्तितः रक्तमंत्रकुंकुमैः श्रीमत्त्रिपुरसुंदर्याः शांभवः सामान्यकं भवेत् अन्यासामपि देवानां सामान्यं चान्यदी
श्वरि अर्घ्यादिपंचपात्राणि तदधः स्थापयेद्बुधः अर्घ्यपात्रं तु वायव्ये नैर्ऋत्यां पाद्यपात्रकं आग्नेय्यां स्नानकलशमीशाने चा
मनीयकं मध्ये तु मधुपर्कः स्यादितेन त्वार्घ्यलक्षणं आपः क्षीरं कुशाग्राणि अक्षता दधि तंडुलाः सहासिद्धार्थका
दूर्वाकुंकुमं रोचना निशा अर्घ्योयं देवदेवानां सुहादशांगउदाहृतः सिद्धार्थं कुंकुमं दूर्वा लोष्टलामज्जकशाशी अमू
नि चाष्टद्रव्याणि पाद्यस्य प्रवदंति षट् मधुपर्कं घृतं तोयं दधि प्रोक्तं मनीषिभिः दध्यभावे पयः कार्यं मध्वभावे तथा गुडः गुड
प्रतिनिधिर्नीरं जलं तत्र समाचरेत् आद्यं गंधसमालोड्य स्नानीयं साधु साधयेत् पयो दधि घृतं नानां च शर्करादोद्या
स्नपया पृथक्पात्राणि पंच स्युरेकं पंचामृतस्य च षट्पात्राणि विशिष्टानि पुनराचमनीयकं सप्तमं कोष्णतोयस्य चाष्ट
मं नवमं तथा उद्वर्तनस्य देवेशि दशमं मधुपायसं एतानि दशपात्राणि सौरे शैवे च वैष्णवे गाणपत्ये च सर्वाणि तु
पपात्राणि शाक्तके अर्घ्यादिपंचपात्राणि त्रिधा संस्थापयेद्बुधः पुनराचमनीयस्य पात्रद्वयमुदाहृतं पंचायतननष्ट
जायां पंच पाद्यादिपंचकं विशेषावरणं देवि विशेषार्घ्येण तर्पयेत् सामान्यावरणं देवि सामान्यार्घ्येण सुंदरि श्रीपात्र
स्थामृतेनैव देवीनां पूजनं भवेत् शक्तिनां शक्तिपात्रेण गुरूणां गुरुपात्रतः योगिनीनां च बटुः षष्ठिनवावरणयोगिनीः
योगिनीपात्रतोयेन तर्पयेत्कुलनायके अन्यानि भोगवस्तूनि भोगपात्रेण साधयेत् भैरवस्य च पात्रेण भैरवांस्तर्पयेद्बु
धः वटुकस्य च पात्रेण वटुकं तर्पयेत्ततः बलिपात्रेण देवेशि बल्युत्सर्जनमाचरेत् वाराही कुरुकुल्लादि बलिदेवीश्च तर्पयेत्

अत्राद्यादिपदेन नवदुर्गाबलिः पंचभूतबलिं चैवं सर्वभूतबलिं तथा राजराजेश्वरस्यापि बलिं तेनैव कारयेत् वीराणां वीरपा
त्रेण तर्पणं समुदाहृतं गुरुपात्रामृतेनैव तर्पयेत्कुलयोगिनीः भोगांगभोगपात्रेण लयांगं चांगपात्रतः ऊर्ध्वाम्नायक्रमे
चैव श्रीविद्याहृदयार्चनं विशेषार्घ्येण देवेशि तर्पयेद्भक्तिभावतः अन्तर्यागे आत्मपूजां चांतर्हवनमेव च आत्मपात्रस्य तो
येन कुर्याद्देशिकसत्तमः तृतीयाग्नि प्रयोक्तव्यं तृतीयपात्रचतुष्टयं कुलसद्भावभावाय शक्तिपात्राणि संदृशि पंच वा षट्
सप्ताष्ट नव वा स्थापयेद्बुधः रचितं तु स्फटिकं दिव्यमानहीनमसुंदरं अपवित्रं करस्पृष्टं पशुस्पृष्टं विवर्जयेत् सदाशुद्धा
स्तेनोयेन प्रक्षाल्य स्थापयेद्बुधः न कुर्यात्पात्रसंकर्षं द्रव्याणां च विशेषतः ऊर्ध्वाम्नायगुरून्देवि विशेषार्घ्येण तर्पयेत्
रश्मिचक्रं च देवेशि नान्यपात्रेण तर्पयेत् अन्यस्य गुरुवर्गस्य गुरुपात्रेण तर्पणं पात्रं यत्र भवेत्तत्र प्रोक्तरूपैः समाचरेत्
समष्टिव्यष्टियजनं शांभवेनोयेन वै भवेत् क्षेत्राधिपस्य पात्रेण क्षेत्रपालबलिर्भवेत् गणनाथस्य पात्रेण गणनाथबलिर्भवेत्
मध्यदेशबलिं देवि श्रीपात्रेण विसर्जयेत् श्रीविद्यायां महेशानि पूजायां च विशेषतः बल्याधाराणि पात्राणि ह्येवं देवि समासतः
श्रीगुरोर्बलिपात्रेण वाराह्या बलिपात्रकं त्रीणि वै कुरुकुल्लायाः वटुकादेश्चतुष्टयं पंच वै पंचभूतानां मेकं भूतबलेस्ततः राज
राजेश्वरस्यैकमेकं देव्यास्ततः परं एकं तु नवदुर्गायाः धूपदीपात्रसंयुतं इत्यष्टादशपात्राणि सर्वविघ्नहराणि च पात्रपंचकमाख्या
तं सिद्धद्रव्यस्य शोधने पूजाद्रव्यस्य रचने द्रव्यार्थं चैकपात्रकं कस्तूरिकागुरुस्तथा कर्कुणगोलोम्यजाभालगुडैः सपटीरपंकैः
युक्तैः स्वयंभुकुसुमैर्नेति योगिनीतंत्रवचनात् अन्यानि भोग्यवस्तूनां गंधादीनां विशेषतः मनोहराणि पात्राणि स्थापयेत्सृज
येदपि मार्जनस्यार्घ्यदाने तु हृहृदयं महेश्वरि एकं प्रस्थजलग्राहि एकं तर्पणपात्रकं द्वारादिपूजने शस्तमेकं सामान्यपात्रकं
तदेवरविपूजायां सामान्यार्घं भवेत्प्रिये पिधानोद्धरणीयुक्तं कलशानां चतुष्टयं उकूलवस्त्रसंवीतं हृद्दाधारसंयुतं ग्रहो

वि॰
पा॰
११४

दकामृतंदीरंसमषामरनश्रितं स्ववामाग्रान्ततः स्थाप्यदेवाद्दक्षिणभागत शुद्धोदकलशंलदालांन्नमन्त्रस्यग्रगाणे दध्यक्षत
समन्वितः पंचरत्नसमायुक्तंपंचभंगदलान्वितं पंचभंगदलानि चूताश्वत्थवटप्लक्षोदुंबराणांचपल्लवा स्थापयेदव्र
णकुंभवरुणंतत्रविन्यसेत् गंगाद्याः सरितः सर्वाः समुद्राश्चसरांसिच गजाश्वरथ्यावल्मीकसंगमाह्रदगोकुलात्
मृदमानीयराजेंद्रसर्वौषधिसमन्वितान् स्नानार्थंविन्यसेत्तत्रयजमानस्यधर्मवित् सर्वेसमुद्राः सरितः सरांसिचनदा
नदाः आयान्तुयजमानस्यदुरितक्षयकारकाः इतिरुद्रयामले श्रीकामस्तन्यसेत्तस्मिन्कुंदेशाहृतिकरंशुभं कांचनं
हुतगोधूमान् दूर्वारोचनयासह एतानिपंचद्रव्याणिसर्वेषुकलशेषुच विद्याधार्घादिपात्रेषुश्रीपात्रेषुविशेषतः
दद्याच्छ्रीकीर्तिमारोग्यपुत्रायुर्जयसिद्धये इतिदेवीपुराणे॰ अग्निर्ब्रह्माभवानीचगजवक्त्रोमहोरगः स्कंदाभानुर्मा
तरगणोदिक्पालाश्चनवग्रहाः एतान्वदेशुप्रत्येकं पूजयित्वायथाविधि इति गौतमीये हैमंरूप्यंतथाताम्रमार्त्तिकं
वास्तवशक्तितः षट्त्रिंशदंगुलंकुंभंविस्तारोत्रनिशामलितं षोडशांगुलमादर्शावापितेनास्तंनन्तकारयेत् अर्घ्यस्यपात्राणिपा
त्राणिपादस्यापितद्वयंभवेत् तथैवाचमनीयानिपात्राणिचविभागशः इतिभैरवतंत्रे योवाह्मागाद्यमसार्घ्यंदेवाम्
न्निर्निवेदयेत् दशवर्षसहस्राणिस्वर्गलोकेमहीयते आपः क्षीरंकुशाग्राणिदधिसर्पिः सतण्डुलाः तिलाः सि
द्धार्थकाश्चैवअष्टांगार्घ्यः प्रकीर्तितः दारवेणार्घ्यपात्रेणदत्वार्घ्यंविधिवन्नरः देवेभ्यःतदामृद्धाराजअग्निहोमफलंलभेत्
ताम्रपात्रार्घ्यदानेनपुण्डरीकफलंलभेत् रौप्यपात्रेणदत्वावैविस्तुयागफलंलभेत् अर्घ्यंदत्वाततोरौप्येणआप्नुराजसूयस्फ
लंलभेत् दत्वासौवर्णपात्रेणलभेदिहस्तनभर्गकं हेमपात्रेणसर्वाणिईप्सितानिलभेन्नुने भैरवयामले पात्रद्वयंतत्रनि
मल्पवासिन्याः शिवादिक्रियते पंचायतनपूजायांदशपंचचवैदिशेत् इतिभैरवीतंत्रे काश्यादिवलिदानेनानवपात्रा

114

११४

णि स्थापयेत् बलिपात्रेण पंच स्रुक् रुधिरस्यैकपात्रकं अपरं मांसखण्डानां मत्स्यकाधारमेव च पक्वं पत्रस्य मांसस्येति रुद्रया
मले अर्घ्यादिपंचपात्राणि कुमारीपूजने पृथक् स्थापनीयानि यत्नेन यदीच्छेत्सिद्धिमात्मनः इति वाराहीतंत्रे । दंपतीयजन
चैव सर्वास्त्रियाः प्रपूजनः योगिनीनां समाचीर्यां पंचाशन्मिथुनार्चने यजने कालनित्यायाः तद्देवतपूजने गुरुमण्डलपूजा
यां दिनेशानां तथैव च वारेशार्थनक्षत्रदेवतार्चनयोस्तथा प्रवरोषधिपूजायां जपमालाप्रपूजने पुस्तकस्य च पूजायां अ
ग्निपूजाविधौ तथा अर्घ्यादिपंचपात्राणि स्थाप्यानि पृथक्पृथक् कुण्डप्रकाशे होमे तु दशपात्राणि आज्यस्थालीद्वयं त
था चरुस्थालीद्वयं चैव प्रणीताप्रोक्षणी तथा स्रुक्स्रुवौ पूर्णपात्रं च होमद्रव्यस्य चापरं मुख्यान्येतानि पात्राणि इति ना
रदीये देवाग्रतः स्ववामाग्रे त्रिकोणं चंद्रलाभसा वृत्तेन वेष्टितं बाह्ये चतुरस्रेण चैव हि विरच्य मुद्रया मत्स्यरूपया साधकोऽभवि
सारसंग्रहे त्रिकोणं वृत्तसंवीतं चतुरस्रेण वेष्टितं गंधलिप्तं स्ववामाग्रे विदध्यान्मत्स्यमुद्रया संपूज्य गंधपुष्पैर्वा अर्घमण्डलायतन्
मोण्डना अंगानि चतुरस्रस्य कोणेषु पूजयेत्तथा दिक्षु चास्त्रं समभ्यर्च्य शंखाधारं प्रविन्यसेत् मूलेन क्षालितं शंखाधार
संस्थापयामि च कालसंविद्विकं तद्वज्जं गोशं समनुस्मरेत् वह्निं तेमण्डलायेति तथा धर्मप्रदेति च दशकलात्मने प्रोक्ता
नमो गंधादिभिर्यजेत् वह्नेर्दशकलास्तत्र प्रादक्षिण्येन पूजयेत् कलार्णवे आधारेण विना भद्रे न चलत्यति मातरः तस्मा
द्विधिवदाधारं कल्पयेत्कुलनायके आधारत्रिपदं प्राक्तः षष्ठं देवाच तत्षट् अथवा वह्निलाकारं कुर्यादेहविमनोहरमिति
एतानि सामान्यवचनानि विशेषस्तु प्रागेवाभिहितः रुद्रयामले धूम्रार्चिरूष्मा ज्वलिनी ज्वालिनी विस्फुलिंगिनी सुश्री
सुरूपा कपिला हव्यकव्यवहे तथा वह्निस्थैताः कला ज्ञेया दशधर्मप्रदा मताः सारसंग्रहे अस्त्रेण क्षालितं शंखं तत्र
तत्र संस्थाप्य पूजयेत् पारवमानं तत्प्रादेशं चतुरंगलमुच्छ्रितं अर्घपात्रमिति प्रोक्तास्थापयामीति मंत्रतः अर्कमर्घ

वि
या.ए.
११५

115

प्रदायेतिवदेत्तद्द्वादशात्मपि कलात्मने पदं प्रोक्ता अर्घ्यपात्राय हृन्मनुः अनेन शंखमभ्यर्च्य कलाः सूर्यस्य पूजयेत् यामले त
पिनी तापिनी धूम्रा मरीचिर्ज्वालिनी रुचिः सुषुम्णा भोगदा विश्वा बोधिनी धारिणी क्षमा एता द्वादश संपूज्या रवेरर्घ्यप्रदाः क
लाः सारसंग्रहे ततः सुधामये तस्मिन् मूलान्ते मातृकां पठन् विलोमां पूजयेत्तस्मिन् पूजको मनुना अमुना अर्घ्यपात्रं पूरयामी
त्युक्त्वा संपूरयेत्ततः शारदातिलके बिंदुस्तत्सुधामयैः तोयैः सुगंधिपुष्पाद्यैः पूजयेत्तं यथाविधि बिंदुर्भूमध्य तत्तच्च
द्रमण्डलस्य विद्यमानत्वात् सारसंग्रहे कर्णचंद्रौ बिंदुयुक्तौ कामप्रदपदं ततः षोडशात्मकलाशब्दमात्मनेनमइत्य
थः गंधपुष्पैः समभ्यर्च्य कलाः षोडश कं यजेत् कर्णः उकारः चंद्रः सकारः बिंदुरनुस्वारः तेन उंस यामले अमृता मा
नदा पूषा तुष्टिः पुष्टिरतिर्धृतिः शशिनी चंद्रिका कान्तिर्ज्योत्स्ना श्रीः प्रीतिरंगदा पूर्णा पूर्णामृता कामदायिन्यः स्वरगाः क
लाः सोममण्डलमध्यस्था इति सारसंग्रहे प्राग्वत्तीर्थसमावाह्य मूलमंत्रेण तच्च संयोज्य नेत्रमंत्रेण पुष्पं न्यस्य शिखया ए
ना प्रदर्श्य गालिनी मुद्रां मुद्रया धेनुसंज्ञया अमृतीकृत्य विधिवत् सुधाबीजेन साधकः ध्यात्वेष्टदेवतां तत्र सकलीकृतदेश
कः अंगन्यासेन चास्त्रेण कलयेद्दिशो दश तेन मंत्रेण संवीक्ष्य मुद्रया शंखमुद्रया अवष्टभ्य तद्द्वीपमुद्रया योनिरूपया गं
धपुष्पादिभिस्तत्र पूजयेदिष्टदेवतां षडंगानि च संपूज्य मंत्रयेन्मूलमंत्रतः अष्टकृत्वस्ततश्चार्घ्यं छादयेन्मत्स्यमुद्रया नारदी
ये वीक्षणं नेत्रमंत्रेण नेचेन्मूलेन मंत्रवित् मूलेनेति पंचांगपरं तत्र नेत्रमंत्राभावात् अत्रापि सर्वत्र तत्तदंगमंत्राणामेवोपपा
दनरूढया दिपदैरिति अंगरूपः कवचेनावगुंठनेति ततस्तु इयतिशेषः सारसंग्रहे तच्छंखस्थजलं किंचित्कुंभतोये विनि
क्षिपेत् इति शारदातिलके अर्घस्थानं ततः कार्यं पाद्यमाचमनीयकं मधुपर्कं च संस्थाप्य त्रिकोणेषु यथाक्रमं एकैकपात्रं
मंत्रेण स्वष्टकृत्वोभिमंत्रयेत् उत्तरतंत्रे तदाधारकास्यपात्रेण एकमेव तु भवेन्नवा स्वतंत्रं वाराहपुराणे परमं यत्परं सामम

पुष्पं तत्र उच्यते तदाप्यते यदानेन मधुपर्कः सदा स्मृतः शारदायां दक्षिणे प्रोक्षणीपात्रमाधायाद्भिः प्रपूरयेत् किंचिदर्घ्याद्
संगृह्य प्रोक्षणं भस्मिनि निक्षिपेत् नारदपंचरात्रे पुनराचमनीयार्थं पात्रं संस्थापयेत्ततः इति प्रपंचसारे गंधपुष्पाक्षतयव
कुशाग्रतिलशर्षपाः दूर्वा चेति क्रमादर्घ्यद्रव्याष्टकमुदीरितमिति अक्षतास्तण्डुलाः नारदपंचरात्रे विस्तरेणोक्तः
सिद्धार्थकास्तिला दूर्वाः सयवास्तिलतण्डुलाः तोयक्षीरहुतोपेतमिदमर्घ्यमुदाहृतमिति सिद्धार्थाः शर्षपा दूर्वा
पत्रत्रयान्विताः पत्रत्रयान्विता दूर्वा प्रशस्तार्घ्यकर्मणीति सोमशंभुवचनात् प्रपंचसारे पाद्यं श्यामाकदूर्वा
ब्जविष्णुक्रान्ताभिरुच्यते जातीलवंगकक्कोलैर्मतमाचमनीयकं जातीजातीफले तथाचमनपात्रेपि दद्याज्जाती
फलं मुने इत्यगस्त्यसंहितावचनात् जातीफलादीनि चूर्णितानि देयानि चूर्णयित्वा यथाम्नायं दद्यादाचम
नीयकमिति फत्कारिणीतन्त्रवचनात् लिंगपुराणे कुशाग्राण्यक्षतांश्चैव यवव्रीहितिलानि च आज्यसिद्धार्थपु
ष्पाणि भर्जितं चार्घ्यपात्रके कुशपुष्पयवव्रीहिवक्रमूलतमालकं दापयेत्प्रोक्षणीपात्रे भासितं प्रणवेन च उशी
रं चंदनं चैव पाद्ये चैव प्रकल्पयेत् जातीकक्कोलकर्पूरवक्रमूलतमालकं चूर्णयित्वा यथान्यायं दद्यादाचमनीयकं
वक्रमूलं दूर्वा सहस्रपरमा देवि शतमूला शतांकुरा सर्वं हरतु मे पापं दूर्वा दुःस्वप्ननाशिनी शतसहस्रवक्रत्वचाच
त कृत्वा प्रपंचसारे मुद्राभिरद्भिर्विहितं पुनराचमनीयकं मुद्राविस्तरेणोक्ता दिनदेयमित्यवगम्यते अर्घ्यादिद्रव्यालाभे तु
शौनक पुष्पाभावे पुष्पादि तत्र भावनया क्षिपेत् इति मंत्रतत्त्वप्रकाशे द्रव्याभावे प्रदातव्याः क्षालितास्तण्डुलाः शुभाः भ
सितं तु शिवरत्नायामेव आद्याचारेण तु कल्पास्तन्त्रमाणवचनानि च तत्प्रयोगे प्रदर्श्यन्ते पात्रासादनप्रयोगः तत्रा
दौ मुद्राधारककलशस्थापनं अत्र कालीमते प्रथमतः शंखस्थापनं कृत्वानन्तरं कलशस्थापनविधिं च कुलार्णवे ॥

शंखस्य वामभागे तु कलशस्थापनं भवेत् मण्डलेस्थापयेत्कुंभं सौवर्णं राजतं तथा ताम्रं भूमिमयं वापि यद्वा लोहजवर्जितमि
ति कालिमतेन आदौ कुंभं तथा शंखमित्यादिरीत्या विधेयं इदं तु दीक्षायां वैपरीत्यं बोध्यं अत्र यथा गुरूपदेशः कार्य इति स्व
वामभागे त्रिकोणषट्कोणषट्कोणवृत्तचतुरस्रमण्डलं विरच्य पाशुपतास्त्रेण तन्मण्डलं प्रोक्ष्य ओं ह्रीं आधारशक्तये न
म इति त्रिकोणे ओं अग्निमण्डलाय इति षट्कोणे ओं सूर्यमण्डलाय इति वृत्ते ओं सर्वतोव्यापकमण्डलाय इति चतुरस्रे
इति कोणे कामरूपपीठाय इति त्रिकोणे पूर्णगिरिपीठाय इति षट्कोणे ओं जालन्धरपीठाय इति वृत्ते ओं उड्डियाणपीठाय इ
ति चतुरस्रे इति संपूज्य षट्कोणे मूलविद्यायाः कूटत्रयं मध्ये संपूर्णां मूलविद्यां पुनर्व्यस्तसमस्तकूटैर्मण्डलं चतुष्ट
यं सर्वं सर्वमेव पूजयेत् ततः पाशुपतास्त्रेण स्वर्णादिनिर्मितमाधारं प्रक्षाल्य मण्डलोपरि संस्थाप्य ओं ऐं ह्रीं श्रीं मं धर्म
प्रद दशकलात्मने वह्निमण्डलाय श्रीपरमदेवतायाः कलाधाराय इति तदुपरि संपूज्य तत्र वह्नेर्दशकलाः प्रदक्षिणाकारेण पू
जयेत् ४ यं धूम्रार्चिषे नमः ४ रं ऊष्मायै नमः ४ लं ज्वलिन्यै नमः ४ वं ज्वालिन्यै ४ शं विस्फुलिंगिन्यै ४ षं सुश्रियै ४ सं सुरू
पायै ४ हं कपिलायै ४ लं हव्यवहायै ४ क्षं कव्यवहायै ४ इति संपूज्य अभयेष्टकरा रक्ता ओं अग्न्याधर्मदाः कलाः इति रीत्या
ध्यात्वा वह्नेः कला इहागच्छतागच्छतेति क्रमेणावाह्य वह्निकलानां प्राणा इह प्राणा इत्यादिमुख्यपदस्थानयोजितप्राणप्र
तिष्ठाविद्यया तासां प्राणप्रतिष्ठां विधाय तदुपरि हेमादिनिर्मितं सुलक्षणं रक्तवस्त्रग्रीवं रक्तचंदनचर्चितं पाशुपतास्त्रेण
प्रक्षालितं कलशं संस्थाप्य तत्र ४ अं अर्थप्रद द्वादशकलात्मने सूर्यमण्डलाय श्रीपरदेवतायाः कलशाय नमः इति सं
पूज्य सूर्यस्य द्वादशकलाः प्रदक्षिणाकारेण पूजयेत् ४ कं भं तपिन्यै ४ खं बं तापिन्यै ४ गं भं धूम्रायै ४ घं पं मरीच्यै ४ ङं नं ज्वालि
न्यै ४ चं धं रुच्यै ४ छं दं सुषुम्णायै ४ जं थं भोगदायै ४ झं तं विश्वायै ४ ञं णं बोधिन्यै ४ टं ढं धारिण्यै ४ ठं डं क्षमायै ४ इति संपूज्य

अभयेष्टवराः पीताः सौराश्चार्थकलाः प्रदाः इति रीत्या ध्यात्वा प्राग्वत्तासां प्राणप्रतिष्ठां विधाय तन्मध्ये विलोममातृकासहितां मूलविद्या
मुच्चरन् शुद्धोदकमापूर्य ४ ॐ कामप्रदषोडशकलात्मने सोममण्डलाय श्रीपरदेवतायाः कलशामृताय इति संपूज्य सोमस्य षोड
शकलाः हन्ताकारेण पूजयेत् ४ अं अमृतायै ४ आं मानदायै ४ इं पूषायै ४ ईं तुष्ट्यै ४ उं पुष्ट्यै ४ ऊं रत्यै ४ ऋं धृत्यै ४ ॠं शशिन्यै ४
ऌं चन्द्रिकायै ४ ॡं कान्त्यै ४ एं ज्योत्स्नायै ४ ऐं श्रियै ४ ओं प्रीत्यै ४ औं अङ्गदायै ४ अं पूर्णायै ४ अः पूर्णामृतायै ४ इति संपूज्य अभयेष्टकराः
श्वेताः सौम्याः कामप्रदाः कलाः इति क्रमेण ध्यात्वा प्राग्वत्तासां प्राणप्रतिष्ठां विधाय तन्मध्ये दविंहृद्दन्तागजाश्वरथ्यावल्मीक
संगमह्रदगोकुलात् मृदः काञ्चनगोमूत्रगोमयमहद्वीरोचनसर्वौषधीः संस्थाप्य ४ अग्नये ४ ब्रह्मणे ४ भवान्यै ४ गजवक्त्राय ४
महोरगाय ४ स्कन्दाय ४ भानवे ४ मातृगणेभ्यो ४ दिक्पालेभ्यो ४ नवग्रहेभ्यो नमः इति तज्जलेन संपूज्य तन्मध्ये गन्धाष्टकं निक्षिप्य
तत्र ४ वं वरुणाय नमः ४ इति वरुणं पञ्चोपचारैराराध्य सर्वे समुद्राः सरितः सरांसि च नदा ह्रदाः आयान्तु यजमानस्य दुरितक्षयकारकाः
इति कौशेयकुशामुद्रया तीर्थान्याकृष्य गङ्गे च यमुने चैव गोदावरि सरस्वति नर्मदे सिन्धु कावेरि जलेऽस्मिन्सन्निधिं कुरु इत्यावाह्यावाहना
दिपरमीकरणान्ता मुद्राः प्रदर्श्य मूलमन्त्रेण वीक्ष्य अस्त्रेण प्रोक्ष्य तेनैव कुशैस्त्रिः संताड्य कवचेनावगुण्ठ्य वमिति धेनुमुद्रयामृ
तीकृत्य तन्मुखे पञ्चपल्लवान्निक्षिप्य कलशस्य मुखे विष्णुः कण्ठे रुद्रः समाश्रितः मूले तस्य स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणाः स्थिताः
कुक्षौ तु सागराः सप्त सप्तद्वीपा वसुंधरा ऋग्वेदोऽथ यजुर्वेदः सामवेदो ह्यथर्वणः अङ्गैश्च सहिताः सर्वे कलशं तु समाश्रिताः
इति ध्यात्वा तदुपरि उद्धरिणीसहितं पिधानपात्रं संस्थाप्य सूक्ष्मवस्त्रेणाच्छादयेत् इति शुद्धोदककलशस्थापनविधिः अथ वर्द्धनी
कलशस्थापनविधिस्तु शुद्धोदककलशस्थापनवदेव बोध्यः ततो होतृपात्रं च तत्र स्थापयन् गृहीत्वा कुलगेहे गत्वा तत्र हर्मीयं
तेन विधिवदाचार्यस्तत्र कुण्डगोलाभ्यां नैकस्मिन्पात्रे कृत्वा तदानीयस्तां स्थापयित्वा मन्त्रैर्वाद्यादिध्वनिं च स्थापयन् गृही

कल्लगेहे गत्वा तत्र तृतीयजनं विधिवदाचार्यं तत्र स्नात्र कृणउ गोलाख्यं गोप्यैनेकस्मिन् पात्रे कृत्वा तदानीय स्वाग्रे स्थापयित्वा पयित्वा तत्
त्रैवाद्यादि चतुष्टयमपि स्थापयेत् पथकाद्व चतुष्टये संस्थाप्य पंचपात्रस्य द्रव्यं पंचकस्य संस्कारं कुर्यात् तद्यथा तत्रादौ आद्यसं
स्कारः एकमेव परं ब्रह्म स्थूलसूक्ष्ममयं ध्रुवं कचोद्भवां ब्रह्महत्यां तेन ते नाशयाम्यहं १ सूर्यमंडलसंभूते वरुणालयसंभवे
अमाबीजमये देवि शुक्रशापाद्विमुच्यतां वेदानां प्रणवो बीजं ब्रह्मानंदमयं यदि तेन सत्येन ते देवि ब्रह्महत्या व्यपोहतु २ ॐ वां
वीं वूं वैं वौं वः ब्रह्मशापविमोचितायै सुधादेव्यै नमः इति तदुपरि दशधा जपेत् ४ ॐ ह्रीं श्रीं क्रां क्रीं क्रूं क्रैं क्रौं क्रः ब्रह्मशापविमोचय
अमृतं स्रावय स्वाहा इति दशधा जपेत् ततो मूलविद्यां तदुपरि अष्टधा जपेत् इति आद्यशुद्धिः अथ द्वितीयशोधनं ४ ॐ प्रतद्विष्णुस्तव
ते वीर्येण मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः यस्योरुषु त्रिषु विक्रमणेष्वधिक्षियंति भुवनानि विश्वा ॐ तत्पुरुषाय विद्महे महादेवा
य धीमहि तन्नो रुद्रः प्रचोदयात् इति तदुपरि दशधा प्रजप्य मूलविद्यामपि दशधा जपेदिति द्वितीयशोधनं अथ तृतीयशोधनं
ॐ त्र्यंबकं यजामहे सुगंधिं पुष्टिवर्द्धनं उर्वारुकमिव बंधनान्मृत्योर्मुक्षीय मामृतात् इति तदुपरि दशधा जपेदिति द्वितीयशोधनं अ
थ चतुर्थशोधनं हृष्टं हंसमंडलाकारं चंद्रबिंबनिभं शुभं चारु कं च मनोहारि शर्कराद्यैश्च शरितं पूजाकाले देवतायां मुद्रैषा परिकी
र्त्तिता तच्छोधनं तु ॐ तद्विष्णोः परमं पदं सदा पश्यन्ति सूरयः दिवीव चक्षुराततं तद्विप्रासो विपन्यवो जागृवांसः समिंधते विष्णोर्य
त्परमं पदं इति तदुपरि दशधा प्रजप्य मूलविद्यामपि दशधा जपेत् इति चतुर्थशोधनं अथ पंचमशोधनं अमृते अमृतोद्भवे अमृ
तवर्षिणि शुक्रशापं प्रमोचय प्रमोचय अमृतं स्रावय स्रावय अमृतं कुरु कुरु स्वाहा इति तदुपरि दशधा प्रजप्य मूलविद्यामपि द
शधा जपेत् इति पंचमशुद्धिः एवं सामान्यतः द्रव्याणि संशोध्य ब्रह्मादिपात्रेषु निक्षिप्य विशिष्य द्वितीयवारं शोधयेत् ततो देवीसू
ज्ञोते आत्मसमर्पणसमये तृतीयवारं शोधयित्वा आत्मसमर्पणं कुर्यात् तच्च श्रीगुरुमुखादवगंतव्यं तदुक्तं कुलार्णवे आस

वंपल्लवं मन्त्रमुद्रागोलोन्यमेवच एतानि पंचदूष्याणि त्रिधा संशोधयेत्ततः मुद्रां तिनान्यथा देवि निवेद्यं प्रयाति चेत् त्रिप्र
कारशोधनं न चेत् उक्तं स्कंतिस्मृतिपुराणादौ· उक्तमेतत्पंचदूष्यसंसर्गात्प्रयुक्तदोषं प्रयाति प्राप्नोतीत्यर्थः स्वयंभूशोधनं गो
लस्य शोधनवर्जयेत् अथ समयशोधनं कुलार्णवे संविदासवयोर्मध्ये संविदेव गरीयसी संविद्प्रयोगः कर्तव्यः पूजादौ साध
कोत्तमैः कर्तव्या च महापूजा करणीयास्तु निश्चितैः अयं प्रयोगः कुलीनैः सर्वत्र पूजादौ कर्तव्यः अन्यत्रापि आनंदेन विना
प्रसन्ना न चलंति देवताः इति साच ब्राह्मणी तत्क्रिया वैष्णवी मुद्रा इति च तत्त्रिधा शुक्लरक्तपीतकुसुमभेदैः नासामूढयस्तु
संविदे ब्रह्मसंभूते ब्रह्मपुत्रि सदानघे भैरवाणां च तृप्त्यर्थं पवित्रा भव सर्वदा ॐ ब्राह्म्यै नमः स्वाहा इति तदुपरि दशधा प्रज
प्य मूलमंत्रमष्टधा जपेदिति ब्राह्मीशुद्धिः सिद्धिमूलक्रियेदेवि मूलबोधप्रबोधिनि राजपुत्रवशंकारि शत्रुकंठविमूलिनि·
क्षत्रियायै नमः स्वाहा इति दशधा प्रजप्य मूलमष्टधा जपेत् इति क्षत्रियाशुद्धिः अत्तानेयनदीपाग्रे ज्ञानाग्रे ज्ञानरूपिणि·
आनंददायाकृतिं सत्वा ससस्कृत्तानप्रपद्के मे ह्रीं वैश्यायै नमः इति दशधा प्रजप्य मूलमष्टधा जपेदिति वैश्याशुद्धिः नमस्या
मि नमस्यामि योगमार्गप्रदर्शिनि त्रिलोक्या विजये मातः समाधिफलदा भव श्रीं शूद्रायै नमः इति दशधा प्रजप्य मूलमष्टधा ज
पेदिति शूद्राशुद्धिः अथ सामान्यतः सर्वासां शोधनप्रकारस्तन्मूलेन वीक्ष्यास्त्रेण प्रोक्षणेनैव कुशाहर्वादिनास्त्रिः संताड्य कवचेना
वगुंठ्य वमित्यमृतीकृत्य ध ॐ अमृते अमृतोद्भवे अमृतवर्षिणि अमृतमाकर्षय कर्षय सिद्धिं देहि स्वाहा इति तदुपरि दशधा प्रजप्य मूल
मष्टधा जपेत् तदुपरि आवाहनादि दश मुद्राः प्रदर्श्य मुद्रोदककलशस्थापनवत् कलशस्थापनं विधाय विजयामुं तेनार्घ्यं च
द्रकलापूजनादिकं सर्वं मुद्रोदकस्थापनवद्देव विधाय दिग्बंधच्छोटिकातालत्रयपूर्वकं पार्ष्णिघातकरास्फोटनसमुद्रं विनव
कैः पातालभूतभोलीनान् विघ्नान्निरस्य मूलमंत्रेण समधाव्रलरंध्रेन पद्धिया सहस्रदलकमलकर्णिकामध्यवर्तिनं श्रीगुरुं

संकेतमुद्रया श्रीगुरुपादुकां विद्यान्ते श्रीगुरुपादुकां तर्पयामीति त्रिधा संतर्प्य मूलान्ते श्रीपरदेवतां तर्पयामीति तत्त्वमुद्रया मूल
देवीं त्रिधा तर्पयित्वा ॥ मूलं ऐं वद वद वाग्वादिनि मम जिह्वाग्रे स्थिरीभव सर्वसत्त्ववशंकरि स्वाहा इति मंत्रमुच्चरन् कलशात्पा
त्रेण गृहीतं विजयामृतं स्वयं प्राश्य कलशोपरि उद्धरणीयुक्तपात्रेणाच्छाद्य तत्सर्वं सत्त्ववस्त्रेण साधयेदिति विजयाकलश
स्थापनविधिः ॥ अथानुकल्पद्रव्याणि कुलार्णवे आद्याभावे तु वटकं जले संयोज्य प्रजयेत् सत्कं वटकं वापि संशुष्कं च विवर्ज
णः गुडमिश्रेण तक्रेण तेन वा मधुभाजिना सौवीरेणाथ वा कुर्याद्दक्षकर्म न लोपयेत् द्वितीयाभावे लशुनमार्द्रकं नागरं तु
वेति॰ वीरमन्त्रे॰ लवणार्द्रकपिण्याकगोधूममाषपंचकं लशुनं च महेशानि द्वितीयाप्रतिनिधौ स्मृतं तृतीयादेरभावे तु यो
जयेदेतदेव हि॰ चतुर्थ्याद्यनुकल्पस्तु नास्ति॰ पंचमाद्यनुकल्पस्तु अपराजितापुष्पं च समानीय चंदनादिना अपराजितापुष्पमा
पूर्य्य हृदयादिकुमंत्रं संयोज्य भयं शिवशक्तिसमायोगं तत्र परिचिन्तयित्वा कुलद्रव्याणि विभाव्य तदुपरि यथाशक्त्या निज
विद्यां जपित्वा तत्कुसुमं हृदयं विशेषार्घ्यमध्ये निक्षिपेत् अन्यान्यपि क्षीरादीन्यनुकल्पद्रव्याणि यथाधिकारमवधेयानि अथ का
लीमततरीत्या सामान्यार्घ्यस्थापनं तत्र स्ववामाग्रे त्रिकोणवृत्तचतुरस्रमण्डलं चंदनादिना यथासंभवद्रव्येण रजोभिर्जलेन वा
विरच्य पाशुपतास्त्रेण तन्मण्डलं संप्रोक्ष्य॰ ह्रीं आधारशक्तये नमः इति त्रिकोणमध्ये पूर्वकोणत्रये ह्रीं चतुरस्रे च ओं अग्निमण्ड
मण्डलाय नमः ओं शर्णि मेरुलाय नमः ओं सर्वतो व्यापकमंडलाय नमः इति मंडलं संपूज्य पाशुपतास्त्रेण स्वर्णादिनिर्मितमा
धारं प्रक्षाल्य मण्डलोपरि संस्थाप्य॰ ओं धर्मप्रदशकलात्मने वह्निमण्डलाय श्रीपरदेवतायाः शंखाधाराय नमः इति शंखाधारं
संपूज्य वह्निरूपमाधारं विचिन्त्य पुनः पाशुपतास्त्रेण शंखं प्रक्षाल्य आधारोपरि संस्थाप्य॰ ओं अर्थप्रद द्वादशकलात्मने सूर्यमण्ड
लाय श्रीपरदेवतायाः शंखपात्राय नमः इति शंखं संपूज्य सूर्यरूपं शंखं संपूज्य सूर्यरूपं शंखं संचिन्त्य विलोममातृकां मूल

ततस्तन्नित्याविद्यासहितामुच्चरन् शुद्धतोयेन त्रिभागं शंखं प्रपूरयेत् भागमेकं विशेषस्य पूरणार्थमवशेषयेत् ततः कृतं का
मषट्षोडशकलात्मने सोममण्डलाय श्रीपरदेवतायाः शंखामृताय नमः इति जलमध्ये संपूज्य तज्जले चंद्ररूपं विचिंत्य
सांगं षडङ्गाद्यनयवकुशाग्रतिलमिश्रेण शार्षपदधिहरिद्रादीनि प्रक्षिप्य जले विन्यस्य गंगे च यमुने चेति तीर्थान्यावाह्यावाहनादि
दशमुद्राः प्रदर्श्य पंचोपचारैस्तानि संपूज्य वषडिति गालिनीमुद्रां प्रदर्श्य दक्षांगुष्ठं जले निक्षिप्य मत्स्यमुद्रया प्राच्छाद्य
जलं स्पृशन्मूलविद्यामष्टधा प्रजप्य नाराचमुद्रया पाशुपतास्त्रेण संरक्ष्य वमिति धेनुमुद्रयामृतीकृत्य पं इति योनि
मुद्रां प्रदर्श्य श्रीं इति शंखमुद्रां फडिति चक्रमुद्रां क्लीं इति परमीकरणमुद्रां च प्रदर्श्य तज्जलं तेजोमयं विचिंतयेत् इति शंख
स्थापनं अथ काद्रिमतानुसारेण प्रधानकलशसामान्यविशेषपात्राणां स्थापनप्रकारमत्र लिखिष्यामि श्रीपात्रस्थापन
मपि वक्ष्यामि शंखादिपात्राणां स्थापनं तु सामान्यपात्रवदेव विशेषस्तु विशेषार्घ्यं विंदुं दत्वा तन्मंत्रेण दशधा प्रजपेत्
शक्तिपात्रं बालया गुरुपात्रं गुरुपादुकाविद्यया भोगपात्रं समष्टिविद्यया सर्वेषां बलिपात्राणां श्रीमंत्रेणात्तदेवतामंत्रैः
योगपात्रं षडंगयुवतीमंत्रैः वीरपात्रं कामराजेन गुरुपात्रं वाग्भवेन योगिनीपात्रं नवचक्रेश्वरीविद्याभिः सकृत्सकृत् आ
त्मपात्रमष्टाक्षरेण प्रोक्षणीपात्रं मूलषडंगमंत्रैः हंतीपात्रचतुष्टयं बालयैवाभिमंत्रयेत् तदुक्तं श्रीज्ञानार्णवे शक्तिपात्रं
वाग्भवेन दशधा प्रजपेत्सुधीः करेणाक्षाध्यदेशेन कुमारी त्रिपुरेश्वरी तथैव गुरुपात्रं च पादुकाविद्यया शिवे समष्टिवि
द्यया देवि भोगपात्रेऽपि मंत्रणं मनुभिर्बलिदेवीनां तत्पात्राणां सुरेश्वरि षडंगयुवतेमंत्रैर्योगपात्रं सकृत्सकृत् वीरपात्रं म
हादेवि कामराजेन सुव्रते गुरुपात्रं तु ऐंलाबीजेन परमेश्वरि नवचक्रेश्वरीभिश्च योगिनीपात्रमंबिके आत्माष्टाक्षरम
न्त्रेण चात्मपात्रं महेश्वरि विद्याषडंगमंत्रैश्च प्रोक्षणीपात्रमद्रिजे कुमार्यैवं महेशानि हंतीपात्रचतुष्टयमिति इत्यादिप्रमाणव

वचनानि तत्तन्मंत्रोक्तानि बोध्यानि । तथैवार्घ्यादि पंचपात्राणामपि तत्तद्देवतात्मकमंत्रैरभिमंत्रणं बोध्यं । यत्तु ग्रंथे षडंगमूला
भ्यां संसाध्य विधिवद्यजेत्यादिक्रमस्तत्संक्षेपपूजायां तेषु । सकृन्मस्तु प्राग्वन्मण्डलं विलिख्य तत्रासनं दत्ते । संपूज्य तत्रासनादालि
नमाधारं संस्थाप्य तं वह्निरूपं विचिन्त्य तदुपरि ग्रहदत्तालिनमस्यादि संस्थाप्य पात्रं सूर्यरूपं विचिंत्य संपूज्य विधाक्रमेण निक्षिप्य
सहितं विलोममातृका पूजामुच्चरन् जलेनापूर्य तज्जलं चंद्ररूपं संपूज्य तस्मिन् प्राग्वत्पात्रे पंचकेष्ट्यथ कृशोधितं द्रव्यं पंच
कैः क्रमेण निक्षिप्य षडंगमंत्रैरीशधाः श्रीशास्त्र वायवमध्येदितित्यादिक्रमेण दत्ते । संपूज्य श्रीविद्यायां तार्तीयकूटमन्यत्र
तत्तद्देवतामंत्रं दशधा प्रजप्य तज्जलं तेजोरूपं विचिंतयेदिति संक्षेपतः पात्रासादनं विधातार्तीयकूटेन मूलदेव्याः षडंगकैः
दशधा जपपूजाभ्यामर्घ्यं संसाध्य पूजयेदिति कादिमतवचनात् वस्तुतस्तु श्रयमापत्कल्पः मुख्यपूजायामापत्कल्पो
गर्हितः तन्मुख्यकल्प एवमाधीयात् कुमारीपूजने स्त्र्यादि पंचपात्राणामभिमंत्रणं वालयैव मालापूजाविधौ तु प्रासा
देन भूतशैवधिपूजने पंचभूतमंत्रैः पंचायतनपूजायामपि तत्तन्मंत्रैरेव पंचाशन्मिथुनपूजायां च मातृकया । धातृदैवत
पूजायां भैरव्या कालनित्यायजने तन्नित्याविद्यया पुस्तकपूजायां तु प्रासादेनैव अग्निपूजायां तन्मंत्रेणैव दंपतीसुवा
सिनीयोगिनीनां यजनादिषु वालयैवाभिमंत्रणं कुर्यात् उद्धरणीपिधानान्यपि पात्रपूजनात् प्रागेव क्षालनं तेनैवाभिमंत्रणं तेन
घपात्रादिभोग्यवस्तूनां पात्राणि तत्तद्देवतामूलमंत्रे उक्तानि तत्तन्मंत्रेण क्षालनं तेनैवाभिमंत्रणं च इदं सर्वं गुरुतन्त्रशास्त्रतः
श्वेतां वा पूजायां योजनीयमिति नारदैवस्वामिनात रोषधिचूर्णाच्च लितमंत्रन दत्त्वं न दत्तोऽस्यता हशोषास्त्वन्यपात्राणां संस्कारः प्रा
गुक्तसंक्षेपकल्परीत्यैव ज्ञेयः नेषु संस्कारस्य बाहुल्यप्रयोजनाभावात् सिद्धद्रव्याणां संस्कारः प्रतिदिनं विधेयः अन्यदिनसंस्कृतद्रव्यम
न्यदिनपूजायां गर्हितं स्वयंभूकुसुमस्यान्तसंस्कृतस्य पुनरन्यदिने संस्कारो नास्ति तदुक्तं कुलार्णवे । स्वयंभूकुसुमं सम्यक् शोधयि

वानदैशिकः निक्षिपेत्तेन तज्जायां देव्याः संमेलनेन च तेनभीनामहादेवीसर्वसिद्धिं ददातिच अन्यातिसिद्धद्रव्याणिप्रत्यहंप्रो
षयेद्बुधः एकस्मिन्दिवसे शुद्धमन्यास्मिन्नाह्नि न भवेत् इतिपतेन सिद्धद्रव्याणि स्वयंभूकुसुमरहितानि प्रत्यहं तज्जायां नवीना
न्येवप्रशस्तानीत्यर्थः अथयंत्रलिखनद्रव्यसंशोधनं तत्रकस्तूरीअगरुकर्पूरकुंकुमगोलाद्रव्यकेसरकुंकुमचंदनस्वयंभूकु
सुमात्मकाष्टद्रव्याण्येकस्मिन्पात्रे संस्थाप्यानेनाघोरीदीपनीविद्याभ्यासमष्टोत्तरमभिमंत्रयेत् तदुक्तं भैरवीतंत्रेः कस्तूरीघुसृ
णकर्पूरगोलोत्पंजागलेशुरं मलयोत्थमहादेवि स्वयंभूकुसुमं तथा सर्वमेकत्र संयोज्य दीपिन्यामन्तविद्यया पृथक्पृथक्
समवारं हसं दत्वाभिमंत्रयेत् तेन शुद्धं भवेद्द्रव्यं तेन द्रव्येणैव लिखेत् इति अत्रगोलोत्थं स्वयंभूकुसुमं च प्राग्व्याख्यातं तेन
शोधितमेव ग्राह्यं अथ कादिमतरीत्याकलशादिस्थापनं तत्र स्ववामाग्रे वक्ष्यमाणविशेषार्घमण्डलवन्मण्डलं विरच्य तत्
त्रैवसंप्रजप्य तत्र वक्ष्यमाणविधिना क्षालितमाधारं संस्थाप्य तत्रैव संपूज्य स्ववर्णादिरचितं कलशं धूपवासितं हूं हूं ब्रह्माण्ड
चषकाय स्वाहा इतिवामकरेण प्रक्षालितं पंसंदीपितज्वालामालिनि ह्रीं इति संदीपनीविद्यया योनिमुद्रया दीपितं कवचे
नावगुण्ठितं ॐ नमः क्लीं नमः ह्लूं नमः हूं नमः सः नमः इति विन्यस्य पंचमंत्रं ॐ श्रीमहात्रिपुरसुंदर्या महाकलशं स्था
पयामीति तत्र कलशं संस्थाप्य तत्र वक्ष्यमाणविशेषार्घ्यपात्रवत्स्वर्णकलां तं संपूज्य तत्र वक्ष्यमाणविधिनैव कर्पूरादि
सुवासितं पर्युषितपरिस्रुतपयस्समापूर्य तत्राज्ञादिकं निक्षिप्य तन्मध्ये विशेषार्घ्यवक्ष्यमाणविधिना सोमकलां तं संपू
ज्य । तच्चतत्रस्वं परितः ॐ २ हसें पार्थिकदेवताभ्यो फट् स्वाहा नमः ॐ २ हसखफ्रें ग्रामचाण्डालिनी फट् स्वाहा नमः ॐ २ ह
सखफ्रें क्रोधचाण्डालिनी फट् स्वाहा नमः ॐ हसखफ्रें दृष्टिचा ॐ २ हसखफ्रें स्पर्शचा ॐ हसखफ्रें स्पृष्टिचाण्डा ॐ २ हसख
फ्रें यटचा ॐ २ हसखफ्रें तपनवधचा ॐ हसखफ्रें निर्दीवचा ॐ हसखफ्रें सर्वजनस्पृष्टस्पर्शदोषचा ॐ २ हसखफ्रें पञ्चपा

वा॰ इतिस्वाग्रादिम्राददिलेपनस्रजयोदिमेवंदशादोषान्निरस्य॰ ॐकांकींकूंकैंकौंकः विकारशोषिणि अस्य विकारान् हन हन स्वा
हा इति हेतुमध्ये संस्रजस्वादिष्टादिभिः पूर्वमरतिभिः पंचभिरायतः विस्नुयोनिं त्रयेणैव त्रिभिस्त्वादित्रयेण च इममइति च हाभ्यां
ताभ्यां देव्यकुयात्तथा॰ श्रोणामेकेति चैकेन शुक्रशापं विमोचयेत् इति श्रीकुलार्णववचनात् उक्तपंचदशमंत्रैः सकृत् सकृदभि
मंत्रयेत् मंत्रास्तु ऋग्वेदे यथा स्वादिष्ठया मदिष्ठया पवस्व सोम धारया इंद्राय पातवे सुतः २ रक्षोहा विश्वचर्षणिरभियोनि
मयोहतं द्रुणा सधस्थमासदत् २ वरिवोधातमो भव मंहिष्ठो वृत्रहंतमः पर्षि राधो मघोनां ३ अभ्यर्ष महानां देवानां वीतिम
धसा अभि वाजमुत श्रवः ४ त्वामच्छा चरामसि तदिदर्थं दिवे दिवे इंदो त्वे न आशसः ५ विष्णुर्योनिं कल्पयतु त्वष्टा रूपाणि
पिंशतु॰ आसिंचतु प्रजापतिर्धाता गर्भं दधातु ते १ गर्भं देहि सिनीवालि गर्भं देहि सरस्वति गर्भं ते अश्विनौ देवावाधत्तां पुष्करस्रजौ
हिरण्मयी अरणी यं निर्मंथतो अश्विना तं ते गर्भं हवामहे दशमे मासि सूतवे ३ त्रिभिष्ट्वं देव सवितर्वर्षिष्ठैः सोम धामभिः
अग्ने दक्षैः पुनीहि नः पुनंतु मा देवजनाः पुनंतु वसवो धिया विश्वे देवाः पुनीत मा जातवेदः पुनीहि मा २ प्रप्यायस्व प्रस्यंद
स्व सोम विश्वेभिरंशुभिः देवेभ्य उत्तमं हविः ३ इमं मे गंगे यमुने सरस्वति शुतुद्रि स्तोमं सचता परुष्ण्या असिक्न्या मरुद्वृधे वितस्तया
र्जीकीये शृणुह्या सुषोमया सिता सिते सरिते यत्र संगते तत्राप्लुतासो दिवमुत्पतंति॰ ये वै तन्वं विसृजंति धीरास्ते जनासो अमृतत्वं भ
जंते नामं दसानाम नु षोडशेणआथर्वं रपि महावीरं वचसामे कृतं तीर्थं सप्रयाणां प्रभस्यती तारण्युपथेष्ठा मपद्मित्ति दत्तं १ श्रो
णामेकमुदकं गामजामुमांसमेकविंशति सूनयाभृतं आनिस्तुचः कृशदेवाको अपा भरत् किं स्विन्मुचेभ्यः पितरा उपावतः इत्यभि
मंत्र्य ॐकांकींकूंकैंकौंकः अमृते अमृतोद्भवे अमृतेश्वरि अमृतवर्षिणि अमृतस्वरूपिणि अमृतं स्रावय २ शुक्रशापात्सुधां मो
चय मोचय मोचिकायै नमः ॐ २ जूंसः स्वाहा इति विद्यया अष्टवारं अभिमंत्र्य ॐ सिद्धायै नमः ॐ २ रक्तायै नमः ॐ २ शुक्लायै नमः

ओं ३ उत्पलायै नमः इति स्वतरस्वस्य चतुर्दिक्षु प्रादक्षिण्येन स्थाप्यादिनः संपूज्य मध्य त्रिकोणं विशेषार्घ्यं वक्ष्यमाणन्यायं विभाव्य ओं
हसक्षमलवरयूं आनंदभैरवाय वौषट् आनंदभैरवश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः एवं सर्वत्र ओं ४ सुरानंदभैरवा
य वौषट् ओं ४ असुरानंदभैरव्यै वषट् सुरानंदभैरवीम्प्रीः ओं अमृतानंदभै · ओं ४ अमृतानंदभैरव्यै वषट् ओं ४ तरुणानं
दभैरवाय ओं तरुणानंदभैरव्यै · ओं ४ उन्मत्तानंदभैरवाय ओं ४ उन्मत्तानंदभैरव्यै · ओं ४ ज्ञानानंदभैरवाय · ओं ज्ञानानंदभै
रव्यैः ओं ४ मुक्तानंदभैरवाये ओं ४ मुक्तानंदभैरव्यै ४ ओं परमानंदभैरवाये ओं परमानंदभैरव्यै ओं ४ कालभैरवाय · ओं का
लभैरव्यै · इति भैरवनवकं मध्ये दिक्षु च संपूज्य संतर्प्य मूलविद्यया वीक्षणमुद्रया · संवीक्ष्यास्त्रमंत्रेण प्रोक्ष्यास्त्रमंत्रेण कु
शास्त्रैः संताड्य कवचमंत्रेणाभ्युक्ष्याग्नेय वामनासापुटेन प्रविष्टं लरं भगवान्तरस्थ विद्वदमंडलमध्यगतपरमामृतवारि
यो मिलित्वा तन्मयेन राजदंतविवरामेत्र मार्गेण विनिर्गतं तज्जलं विभाव्य संरोधनमुद्रया संरुध्य कवचमंत्रेणावगुंठनमु
द्रया वगुंठ्य वमिति धेनुमुद्रया अमृतीकृत्य परमीकरणमुद्रया परमीकृत्य तत्र देवीं ध्यात्वा गंधपुष्पादिभिः संपूज्य मूलवि
द्यया अष्टवारमभिमंत्र्य ओं नमो भगवति माहेश्वरि वारुणि जलमूर्तये ऊर्ध्वविंदुगामिनि महालक्ष्मीश्वरि परमधाम्नि पर
मकाशान्तासते सोमसूर्याग्निभक्षिणि आगच्छागच्छ विश स्वभोगदं ह्स्क्ष्म्लहृं स्हक्ष्ल स्वाहा इति तत्कलशं हि वामांगुष्ठाना
मिकाभ्यां धृतद्वितीयाखण्डेनादायोर्ध्वमुत्क्षिपेत् ततः कलशाच्चंदनपात्रांतरेणाच्छाद्योद्धरणपात्रमादाय वामकरे निधाय
ओं ऐं अमोघायै ओं सत्यायै · ओं ऐं आनंदायै · ओं श्रीं ... नमः इति चतुष्टयं वामकरस्थपात्रे संपूज्य कुंभस्याच्छादनपात्रस्योपरि स्था
पयेदिति कलशस्थापनं विधाय ततः कलशदक्षिणभागे गंधोदकेन चतुरस्रं हृत्त्रिकोणात्मकं मण्डलं चंदनादिलि
मभूमौ वहन्वामनासाकरोर्ध्व पृष्ठाभ्यां करांभ्यां त्रितारमुच्चरन् निर्माय प्रणवत्रितारादिनमोंतया मूलविद्यया त्रिकोणमध्ये

वि॰व॰
र्णि॰
१२१

संपूज्य तत्र वर्तमानप्रकारेण सूर्यस्य द्वादशकलाः संपूज्य गंधादिसुवासितमुद्धृतोयेन प्रणवत्रितारमूलविद्यांते विलो
ममातृकामुच्चरन् तत्पात्रमुच्चरन् तत्पात्रमापूर्य अन्तनीयहृदं ॐ २ सोममण्डलात्मीर्थमावाह्य कलशास्तत विंदुं दत्वा तत्र
मूलेन गंधपुष्पादिकं निक्षिप्य प्राग्वत् षडंगमंत्रेण संपूज्य हंसःस्वमन्त्रवरं संसहृत्तमलवरयीं इति निवात्मकमिथुनमंत्रेण
त्रिरभिमंत्र्य ह्रौं वरुणाय ह्रीं वारुण्यै देव्यै नमः इति वरुणमिथुनमंत्रेण च त्रिभिरभिमंत्र्य मूलेनाष्टधाभिमंत्र्य धेनुयोनिमु
द्रे प्रदर्शयेदिति सामान्यार्घं विधाय तत्समीपे सामान्यार्घ्यजलेन च यत्तकर्दमादिगंधद्रव्यमिश्रितेन भूमिं विलिप्य तत्र वह्निको
णार्द्धवृत्तहस्ताभ्यां चतुरस्रवृत्तषट्कोणत्रिकोणात्मकं मण्डलं विधाय तन्मण्डले शंखमुद्रास्य दितवामकरेणावष्टभ्य तन्म
ध्य त्रिकोणमध्ये सविंदुत्र्यस्रस्वरूपां कामकलां विलिख्य ऐं ह्रीं श्रीं श्रीपरदेवताया विशेषाधारमण्डलाय नमः इतिम
ण्डलं संपूज्य ४ नमोंतमूलेन त्रिकोणाग्रकोणे ४ प्रथमकूटं नमः वामे ४ द्वितीयं नमः दक्षिणे ४ तृतीयं नमः इति त्रिको
णं प्रादक्षिण्येन संपूज्य षट्कोणकोणेषु प्रादक्षिण्येन स्वाग्रमारभ्य मूलकूटत्रयस्य द्विरावृत्त्या पूजयित्वा चतुरस्रे प्राग्वत् षडं
गानि संपूज्य चतुरस्रे स्वाग्रादि चतुर्दिक्षु मध्ये च प्रादक्षिण्येन ४ स्रूं गगनरत्नाय नमः ४ स्र्लूं स्वर्गरत्नाय नमः ४ म्रूं मर्त्य
रत्नाय नमः स्रूं पातालरत्नाय नमः म्लूं नागरत्नाय नमः इति पंचरत्नानि संपूज्य पुनः षट्कोणेषु स्वाग्रादि प्रादक्षिण्येन न्या
सोक्तषडंगमंत्रानि संपूज्य चतुरस्रवृत्तषट्कोणत्रिकोणेषु ४ कामरूपपीठाय नमः ४ जालंधरपीठाय नमः ४ पूर्णगि
रिपीठाय नमः ४ उड्याणपीठाय नमः इति पीठचतुष्टयं संपूज्य शांभवदीक्षावांच्छेत चतुरस्रे स्वाग्रादि चतुर्दिक्षु मध्ये च पंच
प्रणववृत्तिभिः प्रणवपंचकैः पूजयेत् तद्यथा ऐं क्लीं श्रीं हसखफ्रें ह्सौः ऐं ह्सौः हसखफ्रें श्रीं क्लीं ऐं नमः एवं ५ क्लीं ५ नमः ५
श्रीं ५ नमः ५ हसखफ्रें ५ नमः ह्सौः ५ नमः इति संपूजयेत् तत्र मूलसर्वशक्तिमयीं श्रीपरदेवतायाः पीठचतुष्टयात्मकाधमण्ड

लायनमः इति समस्तमण्डलं संपूज्य तत्र मूलेन प्रक्षालितमाधारं गृहीत्वा ओं श्रीपरदेवताया विशेषार्घ्याधारं स्थापया
मीति मंडलोपरि संस्थाप्य ॥ प्रथमकूटमुच्चार्य ॥ मं वह्निमण्डलाय धर्मप्रद दशकलात्मने श्रीपरदेवताया विशेषार्घ्य
पात्राधाराय नमः इत्याधारं संपूज्य तदुपरि धूम्रादि दशकलाः इहागच्छत आगच्छत इति वह्नेर्दशकलाः समावाह्य तासां प्रा
णप्रतिष्ठां कुर्यात् तत्र सर्वासां प्राणप्रतिष्ठामंत्रेण मम पदस्थाने धूम्रार्चिरादीनामिति पदं निक्षिप्य प्राणप्रतिष्ठामं
त्राधारं स्पृशन् पठेदिति प्राणप्रतिष्ठां धारय ॥ यं धूम्रार्चिषे नमः ॥ रं ऊष्मायै ॥ लं ज्वलिन्यै ॥ वं ज्वालिन्यै ॥ शं विस्फु
लिङ्गिन्यै ॥ षं सुश्रियै ॥ हं कपिलायै ॥ लं हव्यवाहायै ॥ क्षं कव्यवाहायै इति संपूज्य सुवर्णादिरचितपात्रमस्त्रेण प्रक्षाल्य ॥ श्री
परदेवताया विशेषार्घ्यपात्रं संस्थापयामीति तत्र संस्थाप्य ॥ द्वितीयकूटमुच्चार्य अं सूर्यमण्डलायार्थप्रद द्वादशकला
त्मने श्रीपरदेवताया विशेषार्घ्यपात्राय नमः इति पात्रमध्ये संपूज्य सूर्यमण्डलं विभाव्य पूर्ववत्तां च रक्तां तं संपूज्य तत्रै
व पूर्वप्रणवैरभ्यर्च्य तत्र सूर्यस्य द्वादश कलाः प्राग्वत्समावाह्य प्राग्वत्तन्नाममनुरस्य तासां प्राणप्रतिष्ठां विधाय हृन्म
कारेण प्रादक्षिण्येन ताः पूजयेत् तद्यथा ॥ कं भं तपिन्यै नमः ॥ खं बं तापिन्यै नमः ॥ गं फं धूम्रायै नमः ॥ घं पं मरीच्यै न
मः ॥ ङं नं ज्वालिन्यै नमः ॥ चं धं रुच्यै ॥ छं दं सुषुम्णायै ॥ जं थं भोगदायै ॥ झं तं विश्वायै ॥ ञं णं बोधिन्यै ॥ टं ढं धारिण्यै ॥ ४
ठं डं क्षमायै इति संपूज्य कलशस्थं जलमुद्धरणपात्रेण हृत्पूलविद्यां तौ चेलोममातृकामुच्चरन् तत्पात्रमापूर्य तत्रा
त्रादिकं निक्षिप्य पंचमितं गुह्यानामिकाभ्यां पुष्पेण तत्पात्रस्थजलमालोड्य तन्मुखं निरस्य क्लीमिति चंदनागुरुकर्पूररोच
रक्तकुंकुमरोचनाजटामांसीशिलारसात्मकगंधाष्टकपंकलोलितं चंदनादिपंकलोलितं वा पुष्पं निक्षिप्य सौरिति गा
लिनीमुद्रया निरीक्ष्य ॥ तृतीयकूटं उं सोममण्डलाय कामप्रद षोडशकलात्मने श्रीपरदेवताया विशेषार्घ्यामृताय नमः ॥

इति पात्रस्य जलमध्ये संपूज्य तत्र शर्वोक्तं मण्डलं विभाव्य शर्ववन्तं चरन्तं तं संपूज्य श्रीं भवदीत्तायुक्तं सत्वेन मध्ये च पंचप्रणवैः
पूजयेत् ततस्तत्र सोमस्य षोडश कलाः प्राग्वत्समावाह्य प्राग्वन्नामपुरस्सरं तां प्राणप्रतिष्ठां विधाय हृन्नाकारेण स्वा
ग्रादि प्रादक्षिण्येन ताः पूजयेत् तद्यथा ४ अं अमृतायै ४ आं मानदायै ४ इं पूषायै ४ ईं तुष्ट्यै ४ उं पुष्ट्यै ४ ऊं रत्यै ४ ऋं
धृत्यै ४ ॠं शशिन्यै ४ लृं चंद्रिकायै ४ ॡं कान्त्यै ४ एं ज्योत्स्नायै ४ ऐं श्रियै ४ ओं प्रीत्यै ४ औं अंगदायै ४ अं पूर्णायै ४
अः पूर्णामृतायै इति संपूज्य पूजितमण्डलमध्ये त्रिकोणमकथादि त्रिरेखं विभाव्य तत्कोणत्रये मूलविद्यायाः कूट
त्रयं मध्ये अस्य विदो कामकलां तत्पार्श्वयोः सविंदू हदौ तत्पृष्ठे लकारं तत्पार्श्वयोः हंसः वर्णान् विभाव्य पुष्पाक्षतैः गर्हि
तां योनिमुद्रां बध्वा गुरूपदिष्टप्रकारेण मूलाधारकुण्डलिनीमुत्थाप्य षट्चक्रभेदक्रमेण सुषुम्णावर्त्मना ब्रह्मरंध्रस्थ
विच्चंद्रमण्डलं संभूतमशेषरसं सम्भृतं आपतितं महापात्रे पीयूषरसमावहेत् ऐं ह्लीं ह्रौं जूं सः अमृते अमृतोद्भवे अमृते
श्वरि अमृतवर्षिणि अमृतं स्रावय स्रावय स्वाहा इति तस्मिन्नर्घामृते पुष्पाक्षतप्रक्षेपेण तदमृतधारां संयोज्य वमिति धे
नुमुद्रां प्रदर्श्य ऐं क्लीं हंसः सोऽहं स्वाहा इत्यष्टाक्षरमंत्रेण त्रिरभिमंत्र्य पुनरुच्चार्य आत्मशक्तिश्रीपादुकां पूजयामीति ज
लमध्ये संपूज्य पुनः प्रणवेन त्रिरभिमंत्र्य पुनः मुच्चार्य मातृकासरस्वती श्री॰ इति जलमध्ये संपूज्य मूलतार्तीयखण्डेन
त्रिधाभिमंत्र्य पुनस्तार्तीयकूटमुच्चार्य त्रिपुरामृतेश्वरी श्री॰ इति जलमध्ये संपूज्य हसक्षमलवरयूं सहक्षमलवरयीं इत्या
नंदभैरवमिथुनविद्याभ्यां त्रिरभ्यमंत्र्य ४ हसक्षमलवरयूं आनंदभैरवाय वौषट् आनंदभैरवश्रीपादुकां पूजयामि तर्पया
मि नमः इति त्रिः संपूज्य संतर्प्य सहक्षमलवरयीं सुधादेव्यै वषट् सुधादेवी श्री॰ इति संपूज्य संतर्प्य ह्रीं वरुणाय नमः स्त्रीं वा
रुणीदेव्यै नमः इति वरुणमिथुनविद्याभ्यां त्रिरभिमंत्र्य ४ पुनः पृथगुच्चार्य वरुण श्री॰ वारुणीदेवी श्री॰ इति संपूज्य

संतर्प्य ततो बालया वर्तमाना षोडशानित्यामंत्रैश्च सकृत्सकृदभिमंत्र्य तद्वन्नित्याविद्यया तिथिनित्याविद्यया च पृथक्
पृथक् त्रिभिरभिमंत्र्य पराप्रासादपरामंत्राभ्यां मूर्द्धान्यायदीक्षितश्चेत् ह्सौः स्हौः इति मंत्राभ्यां त्रिभिरभिमंत्र्य ततश्चरणादि
दीक्षितश्चेच्चरणकुलयोगिनीविद्याभ्यां त्रिस्त्रिरभिमंत्र्य ततः सौरित्यनुत्तरपराविद्यया ईक्षितश्चेत्तया त्रिरभिमंत्र्य पूर्णा
भिषिक्तश्चेत्कामकलाविद्यया त्रिरभिमंत्र्य षडन्वयशांभवतादीक्षायुक्तश्चेत्तद्विद्याभिस्त्रिभिरभिमंत्र्य ततो वर्तमा
णयां च भौतिकमंत्रैस्त्रिस्त्रिरभिमंत्र्य सृष्ट्यादिदशकला जलमध्ये समावाह्य प्राग्वन्न्यासपुरःसरं तासां प्राणप्रतिष्ठां वि
धाय वामदेव ऋषिर्जगती छंदः सूर्यो देवता ॐ हंसः शुचिषद्वसुरंतरिक्षसद्धोता वेदिषदतिथिर्दुरोणसत् नृषद्वरस
दृतसद्व्योमसदब्जा गोजा ऋतजा अद्रिजा ऋतं बृहत् इत्यनयर्चा सकृदभिमंत्र्य पुनरुद्धार्थं ब्रह्मणे नमः इति जलमध्ये सं
पूज्य कं सृष्ट्यै नमः इत्यादि प्राज्ञकलामातृकान्यासोक्तप्रकारेण कचवर्गकलाः संपूज्य । ततः टतवर्गास्य जरादिदशक
लाः समावाह्य प्राग्वन्न्यासं प्राणप्रतिष्ठां विधाय प्रतद्विष्णुस्तवते वीर्येण मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः यस्योरुषु त्रिषु विक्रम
णेष्वधिक्षियंति भुवनानि विश्वा इत्यनयर्चा सकृदभिमंत्र्य पुनरुद्धार्थं विष्णवे नमः इति संपूज्य टं जरायै नमः इत्यादिना
संपूज्य पुनः पयवर्गास्य कलास्तीक्ष्णाद्याः समावाह्य प्राग्वन्न्यासं प्राणप्रतिष्ठां विधाय त्र्यंबकमंत्रस्य वसिष्ठ ऋषिरनुष्टुप् छं
दः त्र्यंबकरुद्रो देवता ॐ त्र्यंबकं यजामहे सुगंधिं पुष्टिवर्द्धनं उर्वारुकमिव बंधनान्मृत्योर्मुक्षीय मामृतात् इत्यभिमंत्र्य पुनरुद्धा
र्घरुद्राय नमः इति संपूज्य पं तीक्ष्णायै नमः इत्यादिभिः संपूज्य पुनः षकारादि हकारांतपंचवर्णास्य पीतादि पंचकलाः समा
वाह्य प्राग्वन्न्यासं प्राणप्रतिष्ठां विधाय विष्णुर्योनिं कल्पयत्विति मंत्रस्य त्वष्टा गर्भकर्ता ऋषिः अनुष्टुप् छंदः श्रीविष्णुर्देवता सदा
शिवपूजार्थे विनियोगः ॐ विष्णुर्योनिं कल्पयतु त्वष्टा रूपाणि पिंशतु आसिंचतु प्रजापतिर्धाता गर्भं दधातु ते इत्यभिमंत्र्य

पुनरुच्चार्य सदाशिवाय नमः इति जलमध्ये संपूज्य अग्निहुतये नमः इत्यादिना संपूज्य मातृकयाद्विरभिमंत्र्य पुनरुच्चार्य मातृ
कासरस्वती श्रीं इति संपूज्य ऐं अमृतेश्वरीं करमानंदकरे परस्वधात्मनि। स्वच्छंदस्फुरणामत्र निधेह्यकुलरूपिणी। इत्यनेन त्रि
रभिमंत्र्य ह्रीं अकुलस्थामृताकारे सिद्धिज्ञानकरे परे अमृतत्वं निधेह्यस्मिन्वस्तुनि क्लिन्नरूपिणी इति त्रिभिरुभिर्मंत्रैः सौः ता
द्रूप्येण करसत्वेदत्वार्थं तत्वार्थं तत्स्वरूपिणि भूत्वा परामृताकारे मयि चित्स्फुरणं कुरु इति च त्रिरभिमंत्र्य ऐं प्लूं श्रौं जूं सः
अमृते अमृतोद्भवे अमृतेश्वरि अमृतवर्षिणि अमृतं स्रावय २ स्वाहा। इत्यमृतेश्वरीविद्यया च तत्र वीरमभिमंत्र्य पुनस्तामु
च्चार्य अमृतेश्वरि श्री। इति सकृत्संपूज्य ततः ऐं वद वद वाग्वादिनि ऐं क्लीं क्लिन्ने क्लेदिनि क्लेदय २ महाक्षोभं कुरु २ क्लीं सौः
मोक्षं कुरु २ सौः ह्सौः इति दीपनीविद्यया पंचवारमभिमंत्र्य तत्र तत्र मूलविद्यया रक्षां योजयित्वा तन्मध्ये चतुरस्रं पश्चि
धारं विचिंत्य तद्बाह्यपार्श्वयोः कुलः वटुकनाथ तद्वत् मां वा श्री। इति दक्षिणवामयोः संपूज्य तदंतः प्राग्वत्प्रकाशनानि स
पूज्य तन्मध्यप्रविधिस्थस्य बिंदुमध्ये कामकलायां वक्ष्यमाणप्रकारेण देवीमावाह्य ध्यात्वा षडंगन्यासयोगेन सकलीकृ
त्य गंधादिभिः संपूज्य वक्ष्यमाणविधिना देव्यंगे लयांगं संपूज्य तिथिनित्याः षोडशनित्या गुरुपंक्तित्रयं षडंगयुवतीश्च सं
पूज्य वक्ष्यमाणसमष्टियोगिनीमंत्रेण त्रिःसकृद्वा पुष्पांजलिं दत्वा धूपदीपौ निवेद्य योनिधेनुमुद्रायोनित्रिशिखापद्मसंक्षो
भद्राविणाकर्षवश्योन्मादमहांकुशखेचरीबीजयोनिमंत्रेण त्रिःसकृद्वा पुष्पांजलिं दत्वा पाशांकुशधनुर्बाणाख्या अष्टा
दशमुद्राः प्रदर्श्य नमस्कारमुद्रया प्रणमेत्। अत्र एतावत्कर्तुमशक्तश्चेत् अभिमंत्रेण पूजनयोरन्यतरत्कुर्यात्। अत्रा
प्यशक्तश्चेत् आत्माष्टोत्तरपूजां तेन कृत्वा आनंदभैरवमिथुनं तेन संपूज्य से तर्पणस्य स्थापादिकलापूजामारभ्य शेषं प्राग्व
त्समापयेत्। इति विशेषार्घस्थापनविधिः तत्रस्तनमुरतस्तेनैव विधिना श्रीपात्रात्स्वं पात्रांतरे स्थापयेत्। तेन मूलदेवमति

ङ्गावरणदेवतास्तर्प्पयेत् पूजासमर्प्पणादिकं मूलदेव्यास्तर्प्पणं च विशेषार्घ्येणैव तत्रानंगकुसुमादिपर्य्यन्तमा
वरणत्रयपूजासमर्प्पणमर्घ्यदानं च सामान्यार्घजलेनैव कुर्य्यात् इति श्रीपात्रस्थापनविधिः ततस्तदनुक्रमेणैव तत्
द्यः पंक्त्याकारेण पाद्याचमनीयमधुपर्कार्थं पात्रत्रयं शुद्धजलेनापूर्य्य तत्तृतीयं मधुपर्कद्रव्येण पूर्य्य तेषु विशेषार्घ्यज
ले किंचित्किंचिद्दत्त्वा मूलविद्यया पृथक्पृथक् अष्टवारमभिमंत्रयेत् मधुपर्कं तु कांस्यपात्रे प्रशस्तं ताम्रपात्रवर्ज्जमस्य
द्वापात्रांतरेणाच्छादितं कुर्य्यात् गंधपुष्पाक्षतयवकुशाग्रतिलसर्षपदूर्वाः सामान्यार्घे निक्षिपेत् पाद्यपात्रे श्यामा
कतण्डुलदूर्वाकमलापराजिताः पुष्पश्रीरोचनाद्यष्टाष्टकं निक्षिपेत् आचमनीयपात्रे जातीफललवंगकक्कोल
चूर्णानि निक्षिपेत् उक्तद्रव्याभावे तत्तद्द्रव्यभावनया तण्डुलानि क्षिपेत् मधुपर्कपात्रे दधिमधुघृतानि निक्षिप्य विशेषार्घ्यबिं
दुना संस्कुर्य्यात् दध्याद्यलाभे जलेनैव तद्भावनया पूरयेत् ततः स्वदक्षिणाग्रे पाद्यादिपात्रविधानेनैव पुनराचमनीयपात्रं
मपि स्थापयेत् अत्राप्यशक्तौ पाद्यादित्रयमेकस्मिन्नेव पात्रे दद्यात् ततः स्वगुरुमुखादवगतविनियोगविधौ पात्रचतुष्ट
सामान्यार्घविधिना प्रोक्षणीपात्रात्पुरतः स्थापयेत् तेषां नामादिगुरुपात्रं शक्तिपात्रं वटुकपात्रमात्मपात्रं चेति गुरुपादु
काविद्यया शक्तिपात्रं वटुकपात्रं तन्मंत्रेणात्मपात्रमात्माष्टाक्षरमंत्रेण चेति तत्तन्मन्त्रमष्टधाभिमंत्रयेत् ततः प्रोक्ष
णीपात्रोदकेन पार्श्वतो गृहीतेन ऐं ऐं क्लीं श्रीं ऐं प्रथमकूटमुच्चार्य्य आत्मतत्त्वात्मने नमः ४ क्लीं द्वितीयविद्यातत्त्वात्मने
नमः ४ सौः तृतीयं शिवतत्त्वात्मने नमः ४ ऐं क्लीं सौः समस्तमूलमुच्चार्य्य सर्वतत्त्वात्मने नमः इति स्वात्मानं प्रोक्ष्य
न्मूलेन यागभूमिं यागोपकरणानि च श्रीचक्रं च प्रोक्ष्य सर्ववस्तुषु धेनुमुद्रां प्रदर्शयेत् इति अर्घपात्रादिस्थापनविधिः

अत्र श्रीपात्रस्थापनाशक्तो विशेषार्घ्येणैव श्रीचक्रपूजादिकं कुर्यात् अथ संक्षेपतः पात्रासादनप्रयोगः तत्र स्ववामभागे चंदनादिना
त्रिकोणषट्कोणवृत्तचतुरस्रात्मकं मण्डलं विलिख्य तत्र पीठचक्ररूपात्मक श्रीपरदेवतायाः कलशाधारायनमः इति संपूज्य
तदुपरि आग्नेयादि प्रादक्षिण्येन प्राग्वद्धूम्रार्चिरादि दशकलाः संपूज्य तत्रास्त्रप्रक्षालितं सुधूपितं कलशं संस्थाप्य अं वसुप्रदद्वाद
शकलात्मने सूर्यमण्डलाय श्रीपरदेवतायाः कलशपात्रायनमः इति संपूज्य कलशोपरि प्रादक्षिण्येन तपिन्यादि द्वादशकलाः सं
पूज्य तस्मिन् त्रयिकारभेदेन विहितं द्रीराज्यमद्यासवाद्यन्यतमं गंधपुष्पयुक्तं पात्रे पुष्पाक्षतयुक्तं तद्द्रव्यं मूलविद्यासहितविलोमानुलोममातृ
कामुच्चरन्नापूर्य तत्र षडंगं युवतीगुरुपंक्तित्रयषोडशनित्यातिथिनित्यारत्नेश्वरीः संपूज्य उं सं कामप्रदषोडशकलात्मने सो
ममण्डलाय श्रीपरदेवतायाः कलशामृतायनमः इति च संपूज्य प्रागादि प्रादक्षिण्येन अमृतादि षोडशकलाः संपूज्य तं
दमृतं परब्रह्ममयं संचिन्त्य उद्धरणीसहितपिधानं पात्रेणाच्छाद्य सूक्ष्मवस्त्रेण समाच्छादयेदिति कलशस्थापनविधिः
अन्यानि पात्राणि एतद्रीत्या तत्तन्मंत्रैः स्थापयेत् इति संक्षेपः ॥ ॥ इति श्रीविद्यार्णवे नवमाश्वासः ९ ॥
अथात्मपूजा तत्र स्वपुरतस्त्रिकोणमण्डले साधारं पात्रं संस्थाप्य कलशोदकेनापूर्य विशेषार्घ्यबिंदुं दत्वा स्वदेहं च
दनादिरलंकृत्यात्मानमिष्टदेवतारूपं ध्यायन् गुरुगणपतिपरदेवताः प्रणम्य मूलाधारादि ब्रह्मरंध्रपर्यंतं प्राग्व
त्कुण्डलिनीं ध्यात्वा तद्रूपिणीं मूलविद्यां परिभाव्य तत्तेजसा परिणतं स्वेष्टदेवतारूपं स्वदेहं भा
वयन् आत्मपूजां कुर्यात् प्राणक्रियोगपीठन्यासरीत्या स्वदेहं योगपीठत्वेन विभाव्य हृत्कमलकर्णिकायां श्रीच
क्राधिरूढां श्रीपरदेवतां विभाव्य वक्ष्यमाणक्रमेण षोडशोपचारैराराध्य पुष्पांजलिपंचकं स्वदेहे समर्प्य धूपदीपोति

वेद्यान्तर्हवनं कुर्यात् तत्र मूलाधारे च संज्ञं एवं विभाव्य तन्मध्ये कालाग्निमेव कामाग्निं वासनारूपेन्धनप्रज्वलितं प्राणादि
पञ्चवायुभिः संधुक्षितं कुण्डलिनीरूपपरदेवताधिष्ठितं चिदग्निमण्डलं विभाव्य प्रणवत्रितारादिमूलविद्यान्ते धर्माधर्महवि
र्दीप्ते आत्माग्नौ मनसा स्रुचा· सुषुम्णावर्त्मना नित्यमक्षवृत्तीर्जुहोम्यहं इदं जुहोमि स्वाहा· इति पुण्यपापक्रमात् हुत्वा संकल्प
विकल्पधर्मात्मकं हविः समस्तं समाहृत्य हुत्वा ततः प्रणवत्रितारादिमूलविद्यान्ते प्रकाशामर्शहस्ताभ्यामवलम्ब्योन्मनी
स्रुचा· धर्माधर्मकलास्नेहं पूर्णं वह्नौ जुहोम्यहं अथ पूर्णं जुहोमि स्वाहेति पूर्णाहुतिं दत्वा निरस्तनिखिलप्रपञ्चो निष्कलस्व·
स्वरूपसाधकः क्षणं तिष्ठेत् ततो देवीरूपमात्मानं ध्यात्वा श्रीगुरुपादुकां प्रणम्य शिरस्यन्तः पूर्णं ध्यात्वा तद्विद्यां यथा
शक्ति जपित्वा समर्प्य प्राणायाम[illegible]करषडङ्गन्यासं कृत्वा मूलविद्यामष्टोत्तरशतवारं जपित्वा जपं समर्प्य स्तुत्वा प्रणमेदित्यालस्य
ना आद्यशक्तिशोधनं तत्र कर्मभावचक्रमध्ये· अदीक्षितकुलस्त्री[illegible]विहितानि· प्रजायते· बलाद्वा यत्नतो वापि अभिषेकं स
माचरेत् आदौ बालां समुच्चार्य त्रिपुरायै समुच्चरेत् नमः शब्दं समुच्चार्य स्मोद्धा शक्तिं ततो वदेत् पवित्रं कुरु शब्दान्ते मम शक्तिं
कुरु प्रिये वह्निजायां समुच्चार्य शुद्धिमेवः स्मरेत्पुरि तस्याः कर्णे भवेद्बुद्ध्या मायाबीजं समुच्चरेत् इति शक्तिशोधनं ततः शोधित
द्रव्यं तत्रार्घ्ये निक्षिपेत् तथाह श्रीचक्रक्रमे· सर्वशोधितद्रव्यं तु गृहीत्वैव च संक्षिपेत् स्वतन्त्रे· अर्चयेद्द्रव्यमर्घ्यपात्रेति: क्षिप्यमयतः स
धीः कुण्डगोलोद्भवं द्रव्यं स्वयंभूकुसुमं तथा अर्घ्यं दत्वा महेशानि सर्वसिद्धीश्वरो भवेत् स्वयम्भ्वाद्यर्घ्यदानेन योगिनीनां
भवेत्प्रिये महायोगी भवेद्देवि पीठप्रत्तालितेनालैः भैरवतन्त्रे· पञ्चमात्परं नास्ति शाक्तानां स्वर्गमोक्षयोः केवलैः
पञ्चमैर्वापि सिद्धो भवति साधकः इति· तथा· पूजयेद्यथावत् क्रमध्येमण्डकमध्यतः कालाग्निरुद्रमाधारशक्तिं कूर्म
मनन्तरं वाराहं पृथ्वीकंदं सनालं केसराणि च पद्मचक्रकर्णिकां चैव मण्डलं च समर्चयेत् धर्मं वैराग्यमैश्वर्यं ज्ञानं

मज्ञानमेवच॰ अनेनस्वर्णमयेवैराग्यमथर्ममपिपूजयेत् ज्ञानविद्यात्मकंचैवमात्मनश्चापिपूजयेत् गंधपुष्पाक्षतादीनिदत्वातत्रनि
धापयेत् तदोपरिकुलंस्थाप्यपूजानुष्ठानमेवच॰ पूजयेच्चततस्तस्मिन्पंचकामान्समाहितः ओंकारादिनमोंतेश्चकुसुमैर्गंधसं
युतैः अर्चयित्वाचतान्दिव्यान्पूजयेत्कुलनायकं वाग्भवंकामराजंचह्रींबीजंकामराजकं ब्लूमात्मकंततोदत्वाआधारशक्तिमुद्ग
रेत् श्रीपादुकांततोदत्वापूजयामिपदंततः अनेनमनुनातस्याललाटेतुमनोहरं त्रिकोणंतत्रसंलिख्यसिंहराघवरानने॰
उत्तरतंत्रे॰ तस्यामूर्द्धित्रिकोणंचमंत्रमालिख्यसाधकः महाप्रेतासनेमध्येबालांचपूजयेत्ततः ह्सौः सदाशिवमहाप्रेतप
द्मासनायनमः इतिपूजयेत् कुलार्णवे॰ गणेशंचकुलाध्यक्षंदुर्गांलक्ष्मींसरस्वतीं त्रिकोणेषुततःपूज्यवसंतंमदनं
प्रिये स्तनयोः पूजयेत्पश्चात्स्रवेत्तस्याः सुधाकरं उत्तरतंत्रे॰ मौलौगणेशंकेशाग्रेकुलाध्यक्षंललाटके॰ दुर्गांभ्रुवोर्म
ध्येलक्ष्मींरसनायांसरस्वतीं॰ इति ज्ञानार्णवे॰ दक्षपादादिमूर्द्धांतंवाममूर्द्धादिसुंदरि॰ पादांतंपूजयेत्सर्वाःकलावैका
मसोमयोः श्रद्धाप्रीतिरतिश्चैवेत्यादिमातृकाश्चापिसंदृश्याः उत्तरतंत्रे॰ स्वरैरेवंप्रपूज्याहिसर्वकार्य्यार्थसिद्धये ललि
तातंत्रे॰ भगेतदीपविज्ञेयानाड्यस्तिस्रःप्रवाहिकाः एकातत्रवाहिकाचांद्रीसौरीचान्यातुवाहिका॰ आग्नेयीचपरात्रेया
पूजयेत्तास्तुसाधकः अमृतंस्रवतिचांद्रीसापुष्पंस्रवतिभानवी॰ बीजंस्रवतिचाग्नेयीतासुनामभिरर्चयेत् वाग्भवा
द्यैर्नमोयुक्तैः पूजयेत्तुप्रसन्नधीः उत्तरतंत्रे॰ पूजयेन्मदनागारेरक्तचंदनचर्चिते॰ भगमालामनुंप्रोच्यत्रितारांतेतरत
था॰ ऐंक्लींश्रींऐंजंब्लूंक्लिन्नेततःपरं॰ सर्वाणीतिभगानीतिवशमानयमेततः ह्सौःक्लींब्लैंक्लींब्लूंभगमालिन्यैनमः ऐंह्रीं
श्रींमितिमंत्रेणगंधाद्यैस्तांसमर्चयेत् इहागच्छावाहनेनात्रिजीवन्यासोमहेश्वरि॰ अथैवंचविधानेनतांषोडशोपचारकैः
इष्टदेवींप्रपूज्याथसर्वसिद्धीश्वरोभवेत् अर्चयेत्पंचपुष्पाद्यैःस्वशिवंतदनंतरं मूलमंत्रंततःचोंनमःशिवायततःपरं

यजेत्तन्मुखाचारसंघोज्ञानादिसंकेतकैः तारं च शांभवीतां च तदंगे तदनंतरं समयविद्यामुच्चार्य त्रिकोणं चैव पूजयेत् उत्तर
तंत्रे॰ अवधूतेश्वरीकुब्जिकामातंगीसमयामपि॰ वज्रेश्वरीकालिकां च तथा दिक्करवासिनीं महाचंडेश्वरीं तारां पूजयेत्तत्र
साधकः तदनुज्ञां ततो लब्ध्वा दत्वा तां हलमेव च शिवं वदति चेति त्रिपञ्चगजनत्रेशाख्यमनुद्वया॰ धर्माधर्मौ हविर्दीप्तमात्माग्नौ म
नसा स्रुचा॰ सुषुम्णावर्त्मना नित्यमक्षवृत्तीर्जुहोम्यहं स्वाहान्तोयं महामन्त्र आरंभे परिकीर्तितः ततो जपेत्त्रियंगकल्पविद्या
त्रिभुवनेश्वरी प्रकाशाकाशहस्ताभ्यामवलंब्योन्मनीस्रुचा धर्माधर्मकलास्नेहपूर्णमग्नौ जुहोम्यहं स्वाहान्तोयं महामंत्रः
सुकृत्यागे प्रकीर्तितः ज्ञानार्णवे॰ शिवशक्तिसमायोगो योग एव न संशयः सीत्कारो मंत्ररूपं च नस्तवनं भवेत् आलिंगनं
तु कस्तूरीकर्पूरं चुंबनं भवेत् नखदंतक्षतादीनि पुष्पाणि विविधानि च मैथुनं तर्पणं विद्धि वीर्यपातो विसर्जनं कुलार्णवे॰
आलिंगनं चुंबनं च स्तनयोर्मर्दनं तथा दर्शनस्पर्शनं योनेर्विकारो लिंगघर्षणं॰ प्रवेशस्थापनं शक्तेर्नव पुष्पाणि पूजयेत् याम
ले संयोगाज्जायते सौख्यं परमानंदलक्षणं कुलामृतं प्रयत्नेन रक्षणीयाद्दुर्लभं नरः तेनामृतेन दिव्येन सर्वतत्त्वं भवेत् हि॰
यत्काममुक्ते मैथुनेन लक्षणं देवि सिद्ध्यति॰ ज्ञानार्णवे॰ कुलद्रव्यं च संशोध्य शिवशक्तिमयं प्रिये॰ बीजामृतेन परं ब्रह्म जपंति त्रिपु
रसुंदरि अर्चयाद्यामृतैर्यस्तु निर्विकल्पः सदानघः श्रीविद्याक्रममाश्रित्य परे ब्रह्ममयो भवेत् इति ते कथितं ज्ञानं मासरस्यव
रानने॰ सविकल्पस्तु सततं पापभाग्जायते नरः विचिकित्सापरो मंत्री जायते गुरुतल्पगः अतएव वरारोहे निर्विकल्पः स
दा भवेत् कुलार्णवे॰ कुलामृतं समादाय तदर्चेत् त्रिपुरां बुधः तदर्घेण समाराध्य पूजाशेषं समापयेत् शोधितस्य कुला
मृतस्य शोधनमंत्रस्तु॰ श्रीक्रमे॰ ओं अमृते अमृतोद्भवे अमृतवर्षिणि प्रिये॰ देवि पदं स्फुरत् शापप्रमोचय पदद्वयं अमृतं स्रा

वि·
या·व·
१२६

126

वयहंढंग्रसंतेकरयुग्मकं स्वाहापदं ततोदेवि मुक्तहस्तिर्भवेत्प्रिये· मुक्तैरक्षतनतएलैः सुगंधिकुसुमैर्युतैः अर्चयेद्देवमुद्रेवेशि
योनौ देवीं प्रपूजयेत् उत्तरतंत्रे· धूपदीपैश्च नैवेद्यैर्विविधैः कुलसाधकः विधायवंदितांतां च नत्वा द्विहंस पंचरेत् शिवागमे च अ
तिवारशान्त्युच्छिष्टं पिबेच्च कृष्णरोयदि· घोरं च नरकं याति कुलमार्गात्पतेद्ध्रुवं तस्माद्धि वार्य्ययत्नेन शान्त्युच्छिष्टं पिबेत्सुधीः आ
नंदकारये हारस्तेन निर्भ्रांतिनः पिबेत् इति संक्षेपतः शक्तिशोधनं विशेषस्तत्र प्रयोगविधौ वक्ष्यते· अथपीठपूजाप्रयोगस्तत्र·
तत्रादौ टंकेन श्रीचक्रमभ्युक्ष्य समानपीठोपरि ४ गुरुपादुकाविद्यामुच्चार्य श्री अमुकानंदनाथ श्रीपादुकां पूजयामीति संपू
ज्य दक्षिणे गणपतिं श्रीः इति संपूज्य सर्वाधस्तादारभ्यानलादि समपानालाभावनयोपर्युपरि ४ मण्डूकायनमः ४ कालाग्निरु
द्रायनमः मूलप्रकृत्यै· आधारशक्तये· कूर्माय· वाराहाय· अनंताय· पृथिव्यै· अमृताम्भोधिनिधये रत्नद्वीपाय· नानावृक्षम
होद्यानायनमः कल्पवृक्षवाटिकायै· हरिचंदनवाटिकायै· मंदारवाटिकायै· पारिजातवाटिकायै· पुष्परागरत्नप्राकाराय· पद्म
रागप्राकाराय· गोमेदरत्नप्राकाराय· इन्द्रनीलरत्नप्राकाराय· वज्ररत्नप्राकाराय· वैडूर्यरत्नप्राकाराय· माणिक्यमण्डपाय· स
हस्रस्तंभमंडपायनमः अमृतवापिकायै· आनंदवापिकायै· विमर्शवापिकायै· बालातपोद्गाराय· चंद्रिकोद्गाराय· महाशृंगा
रपरिखायै· महापद्माटव्यै· चिंतामणिगृहराजाय· पूर्वाम्नायपूर्वद्वाराय· दक्षिणाम्नायदक्षिणद्वाराय· पश्चिमाम्नायपश्चिम
द्वाराय· उत्तराम्नायउत्तरद्वाराय· रत्नदीपवलयाय· महासिंहासनाय· ततो महासिंहासने पंचप्रेतमयं ध्यात्वा तत्र वामे आदिको
चतुष्पद्यासनपादचतुष्टये हेतस्थितान्ब्रह्मविष्णुरुद्रेश्वरान्पीतश्यामसितार्कप्रभान् भोञ्जनभुंजानुपविष्टांस्तेषां स्कंधेषु संलग्नम
ञ्चानतत्पाणिनमदकृष्णीर्षसदाशिवं ध्यात्वा पूजयेत् तद्यथा· वायव्ये ४ लांपृथिव्यधिपतये ब्रह्मणेनमः ब्रह्मप्रेतासनश्री·

१२६

३ = सावायव्यादिकोणचतुष्टये धर्मादिचतुष्टयं तस्य पश्चिमादिचतुर्दिक्षु
अधर्मादिचतुष्टयं च पादादिरूपेण संपूज्य तन्मध्ये मायाविद्ये संपूज्य तत। ३ =

ईशाने। ४ वां अपामधिपतये विष्णवे नमः विष्णुप्रेतासनश्री। आग्नेये। ४ रां तेजोधिपतये रुद्राय नमः रुद्रप्रेतासनश्री।
नैर्ऋत्ये ४ वां वाय्वधिपतये ईश्वराय नमः ईश्वरप्रेतासनश्री। मध्ये ४ हंसौः वियदधिपतये सदाशिवाय नमः सदाशिव
महाप्रेतासनश्री। इति पंचप्रेतासनं संपूज्य तदुपरि पंचदशाक्षरविराजिताय अनंताय नमः इति संपूज्य तन्मध्ये मोला
वष्टदलकमलं कामेश्वरीपीठं ध्यात्वा पद्माय नमः इत्यादि परं तत्वानं संपूज्याष्टदलकेसरेषु मध्ये च मोहिन्यादि नवशक्तीर्योगपीठन्या
सोक्ताः संपूज्य न्यासोक्तपीठमंत्रेण समस्तपीठं संपूज्य तदुपरि श्रीचक्रं विभाव्य ४ समस्तप्रकटेत्यादि समष्टियोगिनीमंत्रेण सम
स्तचक्रं संपूज्य विंदुचक्रे ४ मः। ऐं ह्रीं क्लीं ऐं भगवति अंबे नित्ये कामेश्वरि ह्रीं सर्वसत्ववशंकरि सः त्रिपुरभैरवि ऐं विच्चे क्लीं श्रीं श्रीं महा
त्रिपुरसुंदर्यंबा श्री। इति शक्तिविद्ययावि: संपूज्य पुनर्मूलेन त्रिः संपूज्य श्रीचक्रं परत्रयात्मकं ध्यात्वा चतुरस्रत्रये षोडशदलात्मके
प्रथमचक्रे ४ प्रथमकूटमवाग्भवेश्वरीरात्मने नमः चतुर्दशारद्वयात्मके मध्यचक्रात्मके मध्यचक्रे ४ द्वितीयकूटात्मने नमः अष्टा
रत्रिकोणविंद्वात्मकांतश्चक्रे ४ तृतीयकूटात्मने नमः इति संपूज्य पुनर्वाह्यमध्यांतरभेदतः प्रोक्तक्रमेण कूटत्रयेण संपूज्य त
त्रामध्यचक्रत्रये अभ्यंतरत्रये च संपूज्य त्रिकोणचक्रस्य कोणत्रये मध्ये च पीठचतुष्टयं संपूज्य विंदुचक्रे महायोगपीठे हिरण्मय
सहस्रदलकमलाय नमः इति संपूज्य चतुरस्रपद्मद्वये च चतुर्दशारदशारद्वयाष्टारस्त्रिकोणविंदुचक्रेषु षडासनानि संपूज्य
चतुरस्रे ४ नादशक्तिश्री। षोडशदले विंदुशक्तिश्री। अष्टदले ४ कला[illegible]सर्वानंदाशक्तिश्री। इति नवशक्तीः संपूज्य। षट्त्रिंश
तत्वात्मकं श्रीचक्रं ध्यात्वा ४ अं ५। शिवशक्तिसदाशिवेश्वरशुद्धविद्यामायाकलाविद्यारागकलानियतिपुरुषप्रकृत्यहंकार
बुद्धिमनः श्रोत्रत्वक्चक्षुर्जिह्वाघ्राणवाक्पाणिपादपायूपस्थशब्दस्पर्शरूपरसगंधाकाशवाय्वग्निसलिलपृथिव्यात्मने श्री
महात्रिपुरसुंदर्यै योगपीठाय नमः इति समस्तपीठं पुष्पांजलिना संपूज्य तत उपरि मध्ये प्रसूननालिकां कल्पयामीति

= शक्तिश्री चतुर्दशारे [illegible] शक्तिश्री। दशारद्वये ४ [illegible] शक्तिश्री। अंतर्दशारे ४ वामाशक्तिश्री। अष्टकोणे विषघ्नीशक्तिश्री। त्रिकोणे ४ हृल्लेखा = ४

वि॰
पा॰ व
(१२८)
127

पुष्पांजलिः क्षिप्त्वा तदुपरि ऐं ह्रीं श्रीं महात्रिपुरसुन्दर्याः सकलचैतन्यानंदमयीं श्रीकामेश्वरकामेश्वरीमूर्तिं कल्पयामीति पुष्पादिम
देपेण ध्यानोक्तां मूर्तिं भावयन् शान्त्युत्थापनमुद्रां प्रदर्श्य मूलमन्त्रान्ते परसे कामेश्वरकामेश्वरीमूर्त्यै नमः इति कल्पितमूर्तिं पू
जयेत् द्वितीयोऽपि पीठपूजा॰ अथ श्रीचक्रपूजा॰ तत्र प्रथमं सत्सम्प्रदायकमले श्रीचक्रध्यानान्तं मध्ये देवीं ध्यायेत् ततो ध्यानं प्रवक्ष्यामि
त्रिदशैः सेवनीयकं॰ ततः पद्मनिभां देवीं बालार्ककिरणारुणां जपाकुसुमसंकाशां दाडिमीकुसुमप्रभां॰ पद्मरागप्रतीका
शां कुंकुमोदकसन्निभां स्फुरन्मुकुटमाणिक्यकिंकिणीजालमंडितां कालालिकुलसंकाशकुटिलालकपल्लवां प्रत्यग्रारुणसं
काशवदनाम्भोजमंडलां किंचिदर्द्धेन्दुकुटिलललाटमृडपट्टिकां पिनाकधनुराकारसुभ्रूलतां परमेश्वरीं आनंदमुदितोल्लास
लीलांदोलितलोचनां स्फुरन्मयूखसंघातविलसद्धेमकुण्डलां सुगंडमण्डलाभोगजितेन्दुमण्डलां विश्वकर्मादिनिर्मा
णसूत्रसुस्पष्टनासिकां॰ ताम्रविद्रुमबिंबाभरक्तोष्ठीममृतोपमां॰ दाडिमीबीजवद्राजद्दंतपंक्तिविराजितां॰ स्मितमाधुर्यवि
जितमाधुर्यरससागरां अनौपम्यगुणोपेतचिबुकोद्देशशोभितां कंबुग्रीवां महादेवीं मृणाललसितैर्भुजैः मणिकंक
णकेयूरमाराविधैः प्रशोभितां॰ रक्तोत्पलदलाकारसुकुमारकरांबुजां करांबुजनखज्योतिर्वितानितनभस्तलां मुक्ताहार
लतोपेतसमुन्नतपयोधरां त्रिवलीवलनायुक्तमध्यदेशसुशोभितां लावण्यकदलीतुल्यजंघायुगलमंडितां गूढगुल्फ
पदद्वंद्वप्रपदाजितकच्छपां॰ ब्रह्मविष्णुशिरोरत्ननिघृष्टचरणांबुजां तन्दीर्घांगुलाभास्वन्नविराजितां शीतांशुशतसंकाश
कांतिसंतानहासिनीं लौहित्यजितसिंदूरजपादाडिमरागिणीं रक्तवस्त्रपरीधानां पाशांकुशकरोद्यतां रत्नपुष्पनिविष्टां च
रक्ताभरणमंडितां चतुर्भुजां त्रिनेत्रां च पंचबाणधनुर्द्धरां॰ कर्पूरसकलोन्मिश्रताम्बूलापूरिताननां महामृगमदोद्दा
मकुंकुमारुणविग्रहां सर्वशृंगारवेषाढ्यां सर्वाभरणभूषितां जगदाह्लादजननीं जगद्रंजनकारिणीं॰ जगदाकर्षिणी

कंरीं जगत्कारणकारिणीं सर्वमंत्रमयीं देवीं सर्वसौभाग्यसुंदरीं सर्वलक्ष्मीमयीं नित्यां परमानंदनंदितां एवं ध्यायेत्परेशानीं
महात्रिपुरसुंदरीं एवं स्वहृदये तु ध्यात्वा मूलविद्यया शिरसि पुष्पांजलिं दत्वा पुनर्हृदयकमले यथोक्तरूपां भग
वतीं सांगां सावरणां ध्यात्वा देवीं मानसैरुपचारैः संपूज्य नैवेद्यं दत्वा भोजनावसरे नैवेद्यदेवं ऊर्ध्यात् तद्यथा ·
तत्र मूलाधारेष्वात्मांतरात्मपरमात्मज्ञानात्मेत्यादिचतुष्टयात्मकं चतुरस्रं कुंडं अग्निसमुज्ज्वलं कुंडं ध्यात्वा त
त्र श्रीदेवतां ध्यात्वा तन्मूले मूलविद्यांते अहंतां जुहोमि स्वाहा इत्यादि अहंतां संत्यज्य कामक्रोधलोभमोह
मदमात्सर्याणि सुषुम्णा सुपुष्पमनः स्वेनैव प्रत्येकं कृत्वा पुनर्हृदयकमले भक्तवतीं देवीं ध्यात्वा उत्तरापोशा
नादिसर्वोपचारैराराध्य मूलविद्यां यथाशक्ति जपित्वा जपं समर्प्य मूलविद्यया व्यापकं विन्यस्य विन्यस्य कराभ्यां पुष्पांज
लिमादाय मातृकां भोजनेन कल्पयित्वा त्रिखंडामुद्रां बद्ध्वा हृदि श्रीचक्रराजदेवीं यथोक्तरूपां सपरिवारां ध्यात्वा तद्रूपता
मापाद्यात्ममुद्रामयोगेण मूलाधारात्कुंडलिनीमुत्थाप्य तया सह षट्चक्रभेदक्रमेण हृदयं श्रीचक्रराजदेवीं यथोक्तस्वरूपा
णां मार्गेण ब्रह्मरंध्रे नीत्वा परतेजसे तेनामृतेन महाद्भुतं ध्यात्वा विश्रम्य शिवशक्तिसामरस्यमहत्वमनुभूय ॥ ह्सैं ह्सक
लरीं ह्सौः नमः श्रीमहात्रिपुरसुंदरि महापद्मवनांतस्थे कारणानंदविग्रहे सर्वभूतहिते मातरेह्येहि परमेश्वरि · प
रेहि देवदेवेशि त्रिपुरे देवि पूजिते · परामृतप्रिये शीघ्रं सान्निध्यं कुरु सिद्धिदे देवशिभक्तिसुलभ परिवारसमन्विते या
वत्त्वां पूजयिष्यामि तावत्त्वं सुस्थिरा भव इत्यावाहनमंत्रमुच्चार्यार्घ्यं दत्वा साधु साधनात्रिखंडामुद्रामुद्रितकरस्य पुष्पांजलौ
तत्तेजः समानीय श्रीपादांतः कल्पितमूर्तेः शिरसि ब्रह्मरंध्रस्थाने सन्निवेश्य कामेश्वरांकस्थां सावरणां श्रीमहात्रिपुर

वि॰
पा॰ व॰
१२८

128

सुंदरीं सर्वावयवभावेन ध्यात्वा ध्मू॰ उच्चार्य श्रीमहात्रिपुरसुंदरि इह तिष्ठ तिष्ठेति स्थापनया मुद्रया संस्थाप्य तथैव इह सन्निधे
हि सन्निधेहीति सन्निधाय मुद्रया सन्निधाप्य पुनस्तथैव सन्निरुध्यस्व २ इति सन्निरोधिन्या सन्निरुध्य तथैव संमुखी भव २
इति तन्मुद्रया संमुखीकृत्य तथैव अवगुंठिता भव २ इति तन्मुद्रया अवगुंठ्य देव्यंगेषु षडंगविन्यासेन सकलीकृत्य तथैव धेनुमुद्र
या अमृतधारयाभिषिंचन् अमृतीकृत्य तथैव महामुद्रया परमीकृत्य आवाहन्यादि नव मुद्राः प्रदर्श्य ततो मूलविद्या सर्वांग
दीपनी विद्यां ककारादि ककारांतां मातृकां वोच्चार्य जलेन देवीं त्रिः प्रोक्ष्य श्रीं क्रों ह्रीं हं गणपकालिके म्रा सः सकल ह्रीं
क्लीं ह्रीं क्लीं श्रीं इति जीवन्यासविद्यया देव्या हृदयकमले जीवं संस्थाप्य प्राणप्रतिष्ठां कुर्यात् तत्र सर्वीकरणप्राणप्रतिष्ठामंत्रेण
देवीहृदये स्पर्शनं तन्मंत्रं त्रिः सकृद्वा पठेत् इत्येवं प्राणप्रतिष्ठां विधाय ततः संक्षोभद्राविणाकर्षणोन्मादमहांकुशखेचरी
बीजयोन्याख्य नव मुद्राः द्रां द्रीं क्लीं ब्लूं सः क्रों ह्स्ख्फ्रें ह्सौः ऐं इति प्रत्येकं बीजोच्चारणपूर्वकमेकैकां मुद्रां प्रदर्श्य आं क्रों भि
त्रिपाशमुद्रां क्रों क्रों इत्यंकुशमुद्रां धनुः इति धनुर्मुद्रां द्रां द्रीं क्लीं ब्लूं सः यां रां लां वां सां इति दशभिर्बीजैर्बाणमुद्रां च प्रदर्श्य ध
मू॰ श्रीमहात्रिपुरसुंदरीपादुकां पूजयामीति देवीं संपूज्य पुनः ध मूलमुच्चार्य श्रीमहात्रिपुरसुंदरीपादुकां तर्पयामी
ति सव्यहस्तानामिकांगुष्ठाभ्यां विशेषार्घ्यबिंदुभिस्त्रिवारान् दत्त्वा मूलमष्टोत्तरसहस्रावधि यथाशक्ति श्रीपरदेवतामुख
कमले तर्पयित्वा आसनादिषोडशोपचारान् कुर्यात् तत्र मूलविद्यामुच्चार्य भगवति श्रीमहात्रिपुरसुंदरि तुभ्यमि
तिमासनं कल्पयाम्यशक्यं तां भवत्येति वा दर्शयापाश्चात्यामिकामुद्रां तेजस्वा य मूलेन पुष्पांजलिं दत्वा ततम मासनं कल्पयि
त्वा देव्या वामभागे निवेश्य सिंहासनपद्ममुद्रां प्रदर्श्य प्रणम्य अहं हं रं इदमिदमिदं गृहाण स्वाहेति प्रार्थनमुद्रया निवेदयन्

लेन पुष्पांजलिं दद्यात् ततो मूलमुच्चार्य श्रीमहात्रिपुरसुंदरि स्वागतमिति कुशलप्रश्नं कृत्वा स्वागतकुशलमुद्रे प्रदर्शयेत्
लेन पुष्पांजलिं दद्यात् ततो मूल॰ श्रीमहात्रिपुरसुंदरीपादुकायै अर्घ्यं कल्पयामि स्वाहेति देव्याः शिरसि सामान्यार्घ्या
किंचिज्जलमुत्सृज्य दद्यात् ततो निवेदनमंत्रेण निवेद्यार्घ्यमुद्रां प्रदर्श्य पुष्पांजलिं दद्यात् ततः पाद्यपात्राज्जलमुद्धृत्य ४
मू॰ श्रीमहात्रिपुरसुंदरीपादुकायै पाद्यं परिकल्पयामि नमः इति देव्याः पादयोः पाद्यं दत्वा प्राग्वन्निवेद्य पाद्यमुद्रां प्र
दर्श्य पुष्पांजलिं दद्यात् एवमाचमनीयं परिकल्पयामि स्वधेति मुखे॰ इति दत्वा तन्मुद्रे प्रदर्श्य ततः पुनराचमनीयपात्र
स्थशुद्धजलेन शुद्धाचमनीयं मुखे ततो रत्नपादुके उपनीय पादके परिधाप्य यावत् त्रिपुरे रत्ननिर्मिते॰ स्नानमण्डपमायाहि स्नाना
र्थं शक्तिदिग्गतमिति प्रार्थ्य रत्नपादुके परिधाप्य स्नानमण्डपं नीत्वा स्नानवस्त्रं परिधाप्य कनकासने समुपवेश्य प्राग्वदर्घ्यपाद्या
चमनीयानि दत्वा ४ मूलमुच्चार्य श्रीमहात्रिपुरसुंदरीपादुकायै स्नानीयं कल्पयामि नमः इति सुगंधितैलामलकादिस्ना
नीयद्रव्याणि परिकल्प्य प्राग्वन्निवेद्य महाराजोपचारवत् अभ्यंगोद्वर्तनकेशप्रसाधनानि विधाय गोमोदकेन निर्मलस्ना
नं कारयित्वा वैदिकपौराणिकमंत्रैः पंचगव्यैः पंचामृतेन च स्नापयित्वा पुनः शुद्धजलेन स्नापयित्वा इक्षुरसनारिकेलसलि
लपनसाम्रादिविविधफलरसैः कर्पूरादिसुवासितैः स्नापयित्वा पुनर्जलेनाभिषिच्य रत्नगणाभिः स्वर्णादिघटैर्नानाती
र्थोपहृतैः सलिलैः स्नापयित्वा प्राग्वत्पुष्पांजलिं दत्वा स्नानमुद्रां प्रदर्श्याचमनीयं कल्पयित्वा केशानामार्जनार्थं विस्त्रं दत्वा
जलप्रच्यवनं कारयित्वा नानारत्नखचितं रत्नकुंडलद्वयमिति प्रोद्य मूलेनाभिमंत्र्य बृहस्पतिदैवताभ्यां वासोभ्यां नमः इति
पूज्य ४ मू॰ श्रीमहात्रिपुरसुंदरीपादुकायै वाससी परिकल्पयामि नमः इति परिधाप्य वस्त्रमुद्रां प्रदर्श्य पुनराचमनीयं निवे
दनेन च पुष्पांजलिदानेन च कृत्वा पट्टसूत्रमयं स्वर्णादिरचितं वा कंठसूत्रं विष्णुदैवतायकं त्र्यम्बकाय नमः इति प्रजनेद्देव्यै समर्प्य

पवीतमुद्रां प्रदर्शयेत्॰ श्रीमहात्रिपुरसुंदरि॰ पादुके परिधायां वत्रिपुरे रत्ननिर्मिते॰ आगच्छ निर्मितं याम्यमलंकारस्य मण्ड-
पे इति प्रार्थ्यालंकारमण्डपं नीत्वा सिंहासने समुपवेश्यालंकारान्नुहृतो निधाय यवमिति प्रोक्ष्य मूलेनाभिमंत्र्य विसृदैवते-
भ्यो॰ लंकारेभ्यो नमः ˘ ˘ ˘ ज्यमुकुटललाटाभरणकर्णशरहारग्रैवेयकांगुलीयकप्रालंविकारत्नसूत्रांगदाव-
लीकर्णोत्तंसपार्श्वभूषणनावेद्यानांगुलिच्छदहृत्लेवाहुहारमध्यभारललंतिकांगदकेयूरवलयवज्रवेष्टमसीमंतिकाग-
णभूषणांघ्रभूषणनाभिभूषणरत्नमालामणिमेखलांघ्रिखलादंतरत्नकर्णिकनीवीरत्नजानुभूषणपादांगुली-
˘ ˘ ˘ ˘ ˘ ˘ ˘ ˘ ˘ मुद्रिकापंचकमिति चत्वारिंशाद्भिरन्यैश्च रत्नताटंकनानाविधैश्चालंकरणै-
रलंकृत्य सर्वं वन्निवेदनमंत्रेण निवेद्य पुष्पांजलिं दत्वा भरणमुद्रां प्रदर्शयेत् रत्नपादुके उपनीय धम्मः श्रीमहात्रिपुरसुंदरि॰
पादुकां पुण्यामहं तुभ्यं पंचवाद्यपुरःसरं यागमण्डपमायाहि परिवारगणैः सह॰ इति प्रार्थ्य छत्रचामरादिनानोपकरणहस्ता-
भिः शक्तिभिः सह यागमण्डपं नीत्वा कामेश्वरांके भगवतीं समुपवेश्य परिवारदेवता अपि यथास्थानं समुपवेशयेत्। ततः श्री-
चक्रमातृकाध्याये त्रिपुरसुंदरीमित्यादिप्रागुक्तरीत्या ध्यात्वा मूलेन पुष्पांजलिं दत्वा चंदनागरुकर्पूरकस्तूर्यादि गंधपंचकं
चूर्णधूपदाहजं संमर्दजं प्राण्यंगजमिति पंचविधं गंधं तद्गमंतमेवा प्रागवस्तोऽस्य विष्णुदेवता यगंधायनमः इति संप्रोक्ष्य धमूलं
श्रीमहात्रिपुरसुंदरीपादुकायै गंधं परिकल्पयामीति गंधं समर्प्य प्राग्वन्निवेद्य गंधमुद्रां प्रदर्श्य पुष्पांजलिं दत्वा सुगंध-
रूपाणि नानाविधपुष्पाण्यानीय प्रोक्ष्य वनस्पतिदेवताभ्यः पुष्पेभ्यो नमः इति संप्रोक्ष्य धमूलं श्रीमहात्रिपुरसुंदरीपादुका-
यै पुष्पाणि परिकल्पयामि वौषडिति पुष्पाणि निवेद्य पुष्पमुद्रां प्रदर्श्य पुष्पांजलिं दत्वा धूपग्राहिण्यां धूपमानीय प्रोक्ष्य धे-
नुमुद्रया अमृतीकृत्य ह्रीं स्हरभिंते जसे स्वाहा इति मंत्रेण दशांगं शार्करायुतं मिश्रितं गुग्गुलं यानि : दिव्यस्रोगंधर्वदेव

स्यायधूपायनमः इति धूपं संपूज्य ॥४॥ म्रं वनस्पतिरसोत्पन्नो गंधाढ्यो गंधउत्तमः । आघ्रेयः सर्वदेवानां धूपोयं प्रतिगृह्यतां श्री
महात्रिपुरसुंदरीपादुकायै धूपं परिकल्पयामि नमः इति धूपमंत्रं जप्त्वा धूपमुद्रां प्रदर्श्य वामभागे घंटां निधाय दक्षिणे
प्रोक्ष्य धेनुमुद्रयाऽमृतीकृत्य पुनरस्त्रेण घंटां दिग्भिः संपूज्य ओं जगध्वनिमंत्रमातः स्वाहेति घंटां मंत्रेणाभिमंत्र्य वामह
स्तेन वादयन् दक्षिणहस्तेन धूपपात्रं चालयन् नीचैर्धूपं निवेद्य तत्पात्रं देव्या वामभागे निधाय दीपपात्रं गोघृतेनापूर्य
तस्मिन् कर्पूरगर्भिणीं वर्तिं निः क्षिप्य क्लीमिति प्रज्वाल्य धेनुमुद्रयाऽमृतीकृत्य विश्वदेवस्याय दीपायनमः इति सं
पूज्य ॥४॥ म्रं· स्वप्रकाशो महादीपः सर्वत्रतिमिरापहः । सबाह्याभ्यंतरज्योतिर्दीपोयं प्रतिगृह्यतां श्रीत्रिपुरसुंदरीपा
दुकायै दीपं परिकल्पयामि नमः इति दीपमंत्रं जप्त्वा दीपमुद्रां प्रदर्श्य पात्रवन्निवेद्य घंटावादनपूर्वकमग्रे दीपं प्रदर्श्य तत्पा
त्रं देव्या दक्षिणभागे निवेश्य देव्यग्रे चतुरस्रमंडलं जलेन विधाय स्वर्णादिपात्रं नानाव्यंजनभरितं षड्रसोपेतं पंचविधनै
वेद्योपेतं तस्मिन्मंडले साधारं पात्रं निधाय मूलेन निरीक्ष्यास्त्रेण प्रोक्ष्य तेनैव क्रं प्रोक्षितः सतानासकवचेनाभ्युक्ष्यामृ
जूंसः चोषरित्यनेन समाभिमंत्र्य तेन जलेन पुनः प्रोक्ष्यास्त्रमंत्रेण चक्रमुद्रां प्रदर्श्याधोमुखवामकरेण नैवेद्यस्य
शानचक्रमिति वीजेन समयाभिमंत्र्य अनेन तदमृतीकृत्य मूलेन त्रिः प्रोक्ष्य षाढ्विंदुभिः प्रोक्ष्य विश्वदेवस्याय नैवेद्यायनमः इति
संपूज्यास्त्रेण संरक्ष्य मूलेन सप्तवारमभिमंत्र्य ओं क्लीं कामदुघे अमोघे वरदे विच्चे स्फर स्फुर स्त्रीं स्त्रीं प्रीं इति कामधेनुवि
द्यया धेनुमुद्रयाऽमृतीकृत्य महामुद्रया परमीकृत्य देव्यै प्राग्वत्स्यायाचमनीयं दत्वा मूलविद्यया देवीं संपूज्य पा
त्राज्जलममृतीकृत्य चुलुकेनादाय वामांगुष्ठेन नैवेद्यपात्रं स्पृशन् मूलमनुच्चार्य सोमायसाधपायमपरि

वारायै सर्वात्मिकायै भगवत्यै श्रीमहात्रिपुरसुंदरीपादुकायै नैवेद्यं कल्पयामि नमः इति नैवेद्योपरि चुलकोदकं समर्प्य
येत् ततः कृतांजलिर्मूलमुच्चार्य श्रीमहात्रिपुरसुंदरि हेमपात्रगतं दिव्यं परमान्नं सुसंस्कृतं पंचधा षड्रसोपेतं गृहाण
परमेश्वरि इत्यनेन प्रागुक्तमनुना निवेद्य पात्रांतरे जलममृतीकृत्य देव्या दक्षिणहस्तेन तज्जलं किंचिद्दत्वा ॐ अमृतोपस्त
रणमसि स्वाहेति देवीं प्राशयित्वा वामकरेण ग्रासमुद्रां विकचोत्पलसन्निभां दर्शयन् दक्षिणहस्तेन प्राणादिपंचमुद्राः
प्रदर्शयेत् तद्यथा ॥ ऐं प्रीं प्राणाय स्वाहा इत्यंगुष्ठेन कनिष्ठानामिके स्पृशन् ॥ क्लीं अपानाय स्वाहेति अंगुष्ठेन तर्जनी
मध्यमे स्पृशेत् ॥ सौः ॐ व्यानाय स्वाहेति अंगुष्ठेनानामिकामध्यमे स्पृशेत् ॥ ऐं क्लीं उदानाय स्वाहेत्यंगुष्ठेनानामिकामध्यमा
तर्जनीः स्पृशेत् ॥ ऐं क्लीं सौः समानाय स्वाहेत्यंगुष्ठेन सर्वाः स्पृशेत् इति प्राणादिपंचमुद्राः प्रदर्शयन् पंचग्रासान् ग्रा
हयित्वा कृतांजलिर्मूलविद्यामुच्चार्य ऐं आत्मतत्वव्यापिका श्रीमहात्रिपुरसुंदरी तृप्यतु नमः मू॰ क्लीं विद्यातत्वमू॰ सौः
शिवतत्व॰ मू॰ ऐं क्लीं सौः सर्वतत्व इति तत्त्वग्रासमथ तत्त्वपंचग्रासं ग्राहयित्वा नैवेद्यमुद्रां करद्वयेन प्रदर्शयन् ॥ मू॰ श्रीमहात्रि
पुरसुंदरि विप्याद्रैसद्भावि : सौराव्य विविधानेकभक्ष्ययुक्तं निवेदयामि ते देवि सानुगायै जुषाण तत् इति नेन मंत्रेण
पुष्पांजलिं समर्प्य नैवेद्यजातं तादात्म्येन सपरिवारायै देव्यै निवेदयेत् ततः स्वर्णादिपात्रस्थं कर्पूरादिसुवासितं ज
लं येनमुद्रयाः मृतीकृत्य ॥ मूः श्रीमहात्रिपुरसुंदरि॰ नमस्ते देवदेवेशि सर्वतृप्तिकरं परं अमृतानिवदितं सुहृदमकृतिस्थ
सुशीतलं अमृतानंदसंपूर्णं गृहाण जलमुत्तमं इति जलं निवेद्यानेन मंत्रेण जवनिकया भोजनस्थजलं सवेष्टां चंदा वा
दयन् भुंजानां परदेवतां ध्यायेत् तद्यथा॰ ब्रह्मेशाद्यैः सरसमभितः सूपविष्टैः समंताशिंजद्वालव्यजननिकरैर्वीज्यमाना

सवीभिः तर्मकोशप्रहस्तनपराणेकिभोक्तृन्‌ संतीभक्तेपाचेकनकघटितेषट्संख्याश्रीविलासा इति ध्यात्वा मूलविद्यां दशधा जपि
त्वा जयं समर्घ्यमुक्तवतीसंतत्मादेवीविभाव्य धेनुमुद्रया पाद्यान्ते जलममृतीकृत्य ओं ह्रां समस्तापिधानमसि स्वाहेति देव्या हस्ते
उत्तरापोशानजलं दत्वा तमा। तस्याश्रितनवमानस्यागन्तस्यां नैवेद्यममृतं कृत्वा नेत्रस्त्रंता दृष्टिस्थापयेत्‌ ततो स्त्रमंत्रेण तत्‌
स्थानं प्रोक्षणपद्भिः संशोध्य हस्तमुखप्रक्षालनार्थं देव्यै जलं दत्वा करोद्वर्तनार्थं मृगमदमिश्रितं ताम्बूलमानीय प्रोक्षवनस्य
तिदेवतायै ताम्बूलाय नमः इति संपूज्य। श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीपादुकायै ताम्बूलं कल्पयामि नमः इत्युत्सृज्य। श्रीम
हात्रिपुरसुन्दरीपादुकायै ताम्बूलं कल्पयामि नमः इत्युत्सृज्य। श्रीमहात्रिपुरसुन्दरि तमालदलकर्पूरशकलभागतराणि
ते। संशोधितं सुगंधं च ताम्बूलं परिगृह्यतामिति। ते ओं ह्रं ह्रं ह्रं दमिदमिदं गृहाण स्वाहेति देव्यै ताम्बूलं निवेद्य योनिमुद्रया
प्रणम्य - - - - - - - - - - - - - - सायाणप्रकारेण पूजां विधाय क्लीं इति नमस्कारमुद्राव
ध्या मूलेन प्रदर्श्य प्रणम्याङ्गमिति त्यजेत्‌ शाक्तस्तदनुलोमविलोमेन मूलविद्यया संपुटितैर्मातृकाक्षरैः सूक्ष्ममातृका
स्थानेषु देव्या देहे गंधपुष्पाद्यैः संपूजयेत्‌ षडंगपूजामपि देव्या देहे कुर्यात्‌ इति लयांगपूजां विधाय सद्यो भक्षणादि
मुद्राः प्रदर्श्य विशेषार्घ्यबिंदु स्त्रिर्वामहस्तेन संतर्प्यावरणपूजां कुर्यात्‌ अथ लयांगपूजानंतरं संमूलैर्मातृकाव
र्णैरनुलोमविलोमगैः तत्तत्स्थानेषु देव्या अंगोपांगाभ्यर्चनपूर्वकैः पूजयित्वा प्रथमतः षडंगैः पूजयेत्सुधीः लयांग
मेतत्समाख्यातं देवताभावसिद्धिदं षडंगावरणं चक्रे कल्पोक्तविधिना यजेत्‌ भोगांगं तत्समुद्दिष्टं देवताप्रीतिकारकं अ
चलयागभोगांगपूजानन्तरं आवरणकाललयांगकल्पये हृदेव्याः सपरमेष्ठीति ज्ञानार्णवोक्तत्वात्‌ अचलयागभोगांगे
मतद्वयमस्मत्देवमुद्रो विशेषमाह। ज्ञानार्णवे। मूलमंत्रेण दीपिन्या मालिन्यार्घ्योदकेन च त्रिवारं प्रोक्षयेद्देवदेव

वि॰
घा॰व
१२१

131

स्फुद्दितितीरिता॰ इदंतत्कालीमते॰ कादिमनेनमूलमंत्रेणदीपिमामधुपर्कार्घ्यबिंदुभिः त्रिवारंप्रोक्षयेद्देवं देवस्फुद्दितितीरितेति
त्रिपुरार्णवोक्तत्वात् अत्रसमष्टिपूजाव्यष्टिपूजाचकर्तव्या॰ तदुक्तंस्वच्छंदविग्रहे॰ समष्टिपूजाप्रारंभेव्यष्टिपूजावसानके॰ क
र्तव्यासिद्धिमिच्छद्भिर्देवताप्रीतिकारिणी॰ रश्मिरूपामहादेव्याः सर्वावरणदेवताः स्वच्छादर्शेयथायंत्रतथैवप्रतिबिंबि
ता॰ प्रतिबिंबितदेवानांपूजाशास्त्रोक्तमार्गतः समष्टिपूजासाप्रोक्ताव्यष्टिपूजाथोच्यते॰ रश्मिरूपामहादेव्याअत्रपूजित
देवताः श्रीमद्दर्पणगलीनास्ताः सतुसर्वसुखावहाः पृथक्पृथक्स्थानेदेव्यंगेविलीनायंत्रदेवताः विविधत्वादिविभाव्येवंतत
त्स्थानेषुदेशिकः देव्यंगेषुयजेत्सुव्यष्टिपूजासमीरितेति॰ आवरणपूजाप्रारंभेषु ४ मू॰ सच्चिन्मयेपरेदेविपरामृतचरु
प्रिये॰ अनुज्ञांदेहिदेवेशिपरिवारार्चनायमे॰ इतिपुष्पांजलिंदत्वाआवरणपूजामारभेदितिसंप्रदायः तारत्रयंपूर्ववन्मायाह
सः सोहंस्वविधिया॰ सर्वसौभाग्यजननीपादुकांपूजयामिच॰ ततस्तन्मनुनादेव्येदद्यात्पुष्पांजलित्रयं प्रदर्शयेद्योनिमुद्रां
ततःसंप्रार्थयेद्बुधः सर्वमंत्रमयेदेविसर्वदेवनमस्कृते॰ अनुज्ञांदेहिदेवेशिपरिवारार्चनायमे॰ इतिसंप्रार्थ्यदेव्यंगाद्वि
र्गताविस्फुलिंगवत् वह्नेः समस्तावरणदेवतारश्मिरूपिणः देवास्तयास्थिताः स्वस्वस्थानेषुपरिचिंतयेत् मनुश्चंद्रः
कुबेरश्चलोपामुद्राचकामराट्॰ अगस्त्यनंदिसूर्याश्चविष्णुस्कंदशिवास्तथा दुर्वासाश्चतथाशक्रउन्मनीवरुणस्तथा ध
र्मराजोनलोनागराजोवायुर्बुधस्तथा ईशानश्चरतिश्चैवतथानारायणस्तथा ब्रह्मजीवोमहादेव्योपासकाःपंचविंशतिः ए
तैरुपासिताविद्याजाग्रत्स्वप्नसुषुप्तिकाः तुरीयाबिंदुचक्रेस्मिन्विशेषार्घेणतेनच पूजनीयाःप्रयत्नेनतारत्रयपुटाःक्रमात्
अमुकोपासिताश्रीचविद्याश्रीपादुकांततः पूजयामितमस्मात्कायजेत्संचोपचारकैः पाशांकुशधनुर्बाणधारिणारक्तविग्र
हाः चिंतनीयाःप्रयत्नेनसर्वसौभाग्यदायुधैः दर्शयेद्योनिमुद्रांवैसर्वसौभाग्यवाक्यदां अनेनक्रमयोगेनविद्यादेवींविचिंतयेत्

विद्याहं रमयीश्रंजां पुष्पांजलिविधानतः निवेदयेन्महादेव्यै तर्पणादि समाचरेत् एतस्मिन्समये देवि तिथिनित्याः समर्चयेत् वि
भागं च महानित्यं दद्यात्पूर्वोक्तक्रमात् रेखासु त्रिषु देवेशि पंचपंचविभागशः प्रतिपत्तिथिमारभ्य पौर्णमास्यंतमद्रिजे एकै
कांश्च जयेन्नित्यां महासौभाग्यभाग्भवेत् क्रमस्य एते विचित्रादि कामेश्वर्यंतमेव हि एकैकं ह्यहोरात्रं च दर्शांतेन क्रमेण तु यजेत्
कामेश्वर्यादिका नित्या विचित्रांताः क्रमाद्यजेत् पंचोपचारैः गंधाद्यैः श्रीपात्रामृतबिंदुभिः तत्तद्विद्यां समुच्चार्य नामरचि
तयसंपुटं उच्चार्यामुकनित्याश्रीपादुकां पूजयामि च नमः पदं महादेवि सर्वत्रायं क्रमः स्मृतः कामेश्वरी महानित्या त
तो वै भगमालिनी नित्यक्लिन्ना महानित्या भेरुंडा वह्निवासिनी महाविद्येश्वरी नित्या शिवदूती तथैव च त्वरिता च
महादेवि ततो वै कुलसुंदरी नित्या नीलपताका च विजया सर्वमंगला ज्वालामालिन्यथ तता चित्रा त्रिपुरसुंदरी रक्तांर
क्तांगरागलेपना रक्तभूषणा पाशांकुशौ धनुर्बाणान्पुस्तकं चाक्षमालिकां वराभीती च दधती त्रैलोक्यवशकारि
णी एवं कामेश्वरीं ध्यायेद्रूपसौभाग्यवाक्प्रदां कदंबवनमध्यस्थामरुणार्कसमद्युतिं नानाभूषणसंपन्नां त्रैलोक्या
कर्षणक्षमां पाशांकुशौ पुस्तकं च तोलिकां गलल्लेखिनीं वरदं चाभयं चैव दधतीं विश्वमातरं एवं ध्यायेन्महादेवीं भ
गमालां विचक्षणः रक्तां रक्तांगवसनां चंद्रचूडां त्रिलोचनां खिद्यद्वक्त्रां मदाघूर्णलोचनां रत्नभूषितां पाशांकुशौ क
पालं च महाभीतिहरं तथा दधतीं संस्मरेन्नित्यक्लिन्नां पद्मासनस्थितां चंद्रकोटिप्रतीकाशां स्रवंतीममृतद्रवं ध
नीलकंठां त्रिनेत्रां च नानाभरणभूषितां इंद्रनीलस्फुरत्कांतिं शिखिवाहनशोभितां पाशांकुशौ कपालं च छुरिकां
वरदाभये दधतीं चिंतयेद्देवीं भेरुंडां विघ्ननाशिनीं ध्यायेन्महावर्णाभीं नानाभरणभूषितां पाशांकुशौ स्वस्ति
कं च शक्तिं च वरदाभयं दधतीं रत्नमुकुटां देवीं वै वह्निवासिनीं जपाकुसुमसंकाशां रक्तांशुकविराजितां माणि

कंठभूषणां नित्यां नानाभूषाविभूषितां पाशांकुशौ कपालस्य सुधापानविघूर्णितां अभयं दधतीं ध्यायेन्महाविद्येश्वरीप
रां हृद्यवर्णां त्रिनेत्रां च महासिंहसमासनां शरवाह्निचापवाणांश्च हस्तैः पाशं वराभये दधतीं चिंतयेन्नित्यां शिवदूतीप
रां शिवां प्रणमाम्यरक्तस्यां चरणांबुजशोभितां नूपुरादिसुमंजीरां फहाररत्नविभूषितां पर्णांशुकां पर्णभूषां वेणुप
हितं हेममेखलां तनुमध्यां पीनतुंगकुचयुग्मपरां अभये दधतीं शिखिपिच्छाभां वलयांगदशोभितां गुंजाहरणां त्वपाहींद
केयूरां रत्नभूषितां स्फुरत्सिंहासनप्रोद्यत्संस्मेरवदनां बुधः ध्यायेद्देवीं महेशानीं कदंबवनमध्यगां रत्नमण्डपम
ध्ये तु महाकल्पवनान्तरे मुक्तातपत्रच्छायायां रक्तसिंहासने स्थितां अनर्घ्यरत्नघटितमुकुटां रत्नकुण्डलां हारग्रैवेय
सद्रत्नविचित्रांककणोज्ज्वलां हीरमुक्तालसद्भूषाशृंखलादाम विराजितां हीरमंजीरसद्भृंगारकोमलपदांबुजां शुभ्रांग
रागसद्भृंगाकर्पूरसकलोज्ज्वलां पुस्तकं चाभयं वामे दक्षिणे चाक्षमालिकां वरदानरतां दिव्यां महासारस्वतप्रदां एवं
ध्यायेन्महानित्यां देवीं श्रीकुलसुंदरीं एवं नित्यां महादेवीं चिंतयेद्धि कोन्नमः शुभ्रपद्मासनारम्यां चंद्रकुंदसमद्युतिं
सुप्रसन्नां शशिमुखीं नानारत्नविभूषितां अनंतमुक्ताभरणां स्रवंतीममृतद्रवां वरदाभयशोभाढ्यां स्मरेन्नील
पताकिकां ध्यायेद्देवीं महानित्यां स्वर्णाभरणभूषितां उद्यद्विद्युल्लताकांतिं स्वर्णस्रुक् विराजितां महासिंहास
नप्रोद्यज्ज्वालामालाकरालिनीं अरिशंखखड्गखेटत्रिशूलं डमरुं तथा पानपात्रं च वरदं दधतीं शत्रुनाशिनीं शुभ्रां
गीर्ज्ञानदां नित्यां विचित्रवसनां सदा विचित्रतिलकां नित्यां विचित्रांकुकुमोज्ज्वलां वरदाभयशोभाढ्यां नानाशास्त्रधरां
कविं बालार्कमण्डलाभासां चतुर्बाहुं त्रिलोचनां पाशांकुशशरांश्चापं धारयंतीं शिवाश्रये इति षोडशनित्याध्यानं
एतस्मिन्समये देवि गुरुं संपूजयेद्बुधः प्राग्भागे ध्ययोरनंतरालगुरुपंक्तित्रयं यजेत् गुरुमंत्रेण नाम्नापि निजं संपूजयेद्गुरुं

ग्रे गुरुमध्यमाभ्यां च गुरून्सम्यक्प्रतर्पयेत् आनंदनाथशब्दांतानेवं ताः शक्तयः क्रमात् गुरूंस्तु पूजयेद्देवि परमादिगुरूंस्त
था परापरगुरूंश्चैव परमेष्ठिगुरूंस्तथा गुरुशक्तीर्यजेद्देवि ततः श्रीगुरुपादुकाः इति सामान्यतो देवि गुरुपाद्योदकैर्य
जेत् अथादिशिवनाथश्च तत्तानां वाच सदाशिवः इच्छा वा ईश्वरश्चैव अविकारुद्र एव च रौद्री विष्णुस्तथा अम्बा ब्रह्मा वा
सापराभिधाः हंसस्वामश्च दिव्यौघाः सनकश्च सनंदनः सनातनश्चापि सनत्कुमारस्तनथैव च सनत्सुजातश्च विभुर्द
त्तात्रेयोथ रोचनः वामदेवस्तथा व्यासः शुकः सिद्धौघसंज्ञकाः पशुपराख्यगुरवोन्ये सिंहश्च महेश्वरः भास्करश्च महा
देवि ततस्तस्मान्महाशिवः सदाशिवो मानवौघाश्च पराख्या महेश्वरि· एते सामान्यगुरवः श्रीनाथादीन्यजेत्ततः परमप्र
काशाभिधश्च ततः परशिवस्तथा परशक्तिश्च कौलेशः शुक्लदेवी कुलेश्वरः कामेश्वरी च दिव्यौघाः परीख्या गुरवः क्रमात्
भोगः क्लिन्नस्तु समयः सहजो वेदसंख्यकः परापराख्याः सिद्धौघा गगनो विश्व एव च विमलो दमनश्चैव भुवनो नील एव च
आत्मा प्रियो मानवौघा अपराख्या निजास्तथा कामराजाख्यविद्याया गुरवोत्र प्रकीर्तिताः अस्तानगुरुशिष्याणां कथ्यंते गु
रवः क्रमात् गुरुभ्यो नमः स्मृत्वा पादुकाभ्यो नमो वदेत् तथैव परमेशानि लोपामुद्राप्रभामाया
दिव्याश्चित्रस्तथैव च कैवल्यानंदनाथश्च देवात्मानं परमाश्च परापराः परमेष्ठिन आचार्यास्ततो निजगुरून्यजेत् परमा
दिशिवश्चैव कामेश्वर्यंविका तथा· दिव्यौघश्च महोदयश्च सर्वाख्यस्तदनंतरं प्रकाशदेवी प्रकाशश्च दिव्यौघाः संप्रकीर्ति
ताः लोपामुद्राप्रभामायादिव्याश्चित्रस्तथैव च· कैवल्यानंदनाथश्च देवात्मानंदनाथकः महोदयश्च सिद्धौघाश्चिदा
नंदस्तथैव च· अघोरवाचतथाविश्वः शांभवाचरमानतथा· कमलश्च परश्चैव मनोहर इति क्रमात् आत्मा च प्रमितश्चैव मान
वौघाः प्रकीर्तिताः लोपामुद्राख्यविद्याया गुरवश्च निजास्ततः परमप्रकाशश्च तथा विमर्शस्तु परादिकः कामेश्वरी

वि·
घा·व·
१३२

133

चदिव्यौघामेदं श्रीमत्संतकः श्रुहषोघोरवायोवप्रकामः मत्स्यहस्तथा· सिद्धौघाश्चमेदेशानितततउन्नमउद्भवः परमात्मस्य
सर्वज्ञः सर्वः स्वस्यस्वसिद्धकः गोविंदः शंकरश्चैव मानवौघाः प्रकीर्तिताः श्रीविद्यामात्रगुरुवस्तनोनिजगुरुक्रमात् पने·
तरीयाविषये गुरवः सर्वेपवह्नि· ज्ञानमुद्रास्तथा पूर्णकपालाब्जकरद्वयाः गुरवो रक्तवर्णाः स्युर्जटाभारशिरोधराः एताम्
चोपचारैस्तु यजेन्मध्ये हृन्मुद्रया· गुरुक्रमं प्रपूज्याथ यजेदाम्नायदेवताः वह्निकोणेत पूर्वादि श्रीपादाम्भतविंदुभिः पूर्वाम्ना
येश्वरीं देवीं निर्मलां पूर्वदिग्गतां दक्षिणाम्नायेश्वरीं च भोगिनीं दक्षिणे यजेत् पश्चिमाम्नायेश्वरीं वक्रां वह्निकोणे पश्चिमे यजेत्
उत्तराम्नायेश्वरीं च कालिकामुत्तरे यजेत् ऊर्ध्वाम्नायेश्वरीं देवीं महात्रिपुरसुंदरीं वराभयकरा रक्ता पाशाङ्कुशधराः शुभाः
पंचोपचारैः संपूज्य योनिमुद्रां च दर्शयेत् आम्नायं तत्प्रपूज्याथ समयायतनं यजेत् अन्तर्दशारे पूर्वादि गुरुपादाम्भतेन च·
ब्राह्मदर्शने गायत्रीं पूर्वायतनदेवतां नारायणं वैष्णवाख्ये याम्यायतनदेवतां सौरदर्शने सूर्यं च पश्चिमायतने ता· –
बौद्धदर्शने बुद्धं चोत्तरायतननायकं ऊर्ध्वायतने शैवाख्यदर्शने शंभुं शिवं यजेत् ऊर्ध्वायतने शाक्ताख्यदर्शने श्रीपराभिधां
शक्तिं यजेद्दिङ्चक्रे देवताः परिचिन्तयेत् वराभयकरा रक्ताः स्वस्वायुधकरद्वयाः पंचोपचारैराराध्य लिंगमुद्रां प्रदर्शयेत्
प्रपूज्यायतनं पश्चात्पंचरत्नं प्रपूजयेत् वह्निर्दशारे पूर्वादि श्रीपादामलविंदुभिः श्रीविद्यासिद्धलक्ष्मीश्च मातंगी भुव
नेश्वरी· वाराहीति महेशानि पंचरत्नं प्रकीर्तितं श्रीविद्यापूजनस्थाने चक्रराजे महेश्वरीः महारत्नेश्वरीं हृद्यमर्धिरतामनसं
स्थिताः सर्वसौभाग्यजननीं पाडुकाः पूजयामि च पूजयित्वार्घ्यं यजेन्मन्त्रयोनिमुद्रां प्रदर्शयेत् पाशाङ्कुशकरा रक्ता निजायु
धकरद्वयाः पंचरत्नं प्रपूज्याथ पंचकल्पलतां यजेत् चतुर्दशारे पूर्वादि श्रीपादाम्भतविंदुभिः श्रीविद्या त्वरिता चैव पारि
जेश्वरी तथा त्रिकूटा पंचवाणेशी पंचकल्पलताः स्मृताः पाशाङ्कुशकरा रक्ता निजायुधकरद्वयाः लतां तां पूजनां तेनं च पंच

सिंहासनं यजेत् अष्टपत्रेन पूर्वादिक्षु श्रीपात्रामृतविंदुभिः बालासंपत्प्रदा चैव चैतन्यातदनंतरं द्वितीया चैतन्यरूपा कामेशी तदनंतरं
ललिता भैरवी चैव कामेशी भैरवी तथा रक्तनेत्रा भोगिनी च विसृसु सिंहासनं ततः दक्षिणे संस्थिताश्चैव यजेत्सौभाग्यहेतवे ष
ट्कूटभैरवी नित्याभैरवी तदनंतरं मृतसंजीवनी चैव मृत्युंजयप्रदा तथा। वज्रप्रस्तारिणी चैव कुब्जिका रौद्रमेव च सिंहासने
प पनेहरविभ्रमाणंदाणिक्रमात् सिंहासने तूत्तरे च प्रयजेद्भुवनेश्वरी सकलेशी भैरवी च सिद्धिकैलासभैरवी डामरा
ख्या भैरवी च कामिनी भैरवी तथा कालिकामीश्वराख्या च यजेत् सिंहासने बुधः विंदुमध्ये महेशानि ऊर्द्ध्वसिंहासनस्थिताः
प्रथमा सुंदरी चैव द्वितीया सुंदरी तथा तृतीया सुंदरी चैव चतुर्थी सुंदरी तथा पंचमा सुंदरी चैव महात्रिपुरसुंदरीः सदाशिवा
ख्य देवेशि यजेत् सिंहासनं ततः वराभयकरा रक्ताः पाशांकुशकराः शुभाः सिंहासनाभ्यर्चितांते पंचकोशार्चनं भवेत् षोड
शारे तु पूर्वादिक्षु श्रीपात्रामृतविंदुभिः श्रीविद्या च तथा लक्ष्मीर्महालक्ष्मीस्तथैव च त्रिशक्तिः सर्वसाम्राज्यलक्ष्मीः पंचपंकी
र्तिकाः पाशांकुशकरास्तानि जापुथकरद्वयाः पंचलक्ष्मीः पूजयित्वा पंचकामदुघा यजेत् शिष्टचक्रे तु पूर्वादिक्षु श्रीपात्रा
मृतविंदुभिः श्रीविद्यामृतपीठेशी सुधामृतमृतेश्वरी अन्नपूर्णेति विख्याताः पंचकामदुघाः क्रमात् पाशांकुशास्तथा
पात्रकलशारक्तविग्रहाः पूजयित्वा कामदुघाः समयाः पंचपूजयेत् स्थितिचक्रे तु पूर्वादिक्षु श्रीपात्रामृतविंदुभिः बगलाकु
लरात्रिष्ठुजपडंगानतथैव च वज्रवैरोचनीदेवी समयाः पंचकीर्तिताः पाशांकुशकरास्तानि जापुथकरद्वयाः समयाः पूजने
नेतु षडंगावरणं यजेत् संहारचक्रे आग्नेशासुरवायव्यकोणके विंदुमध्ये चतुर्दिक्षु श्रीपात्रामृतविंदुभिः मध्ये दिक्षु क
मेणैव यजेत्सर्वार्थसिद्धये सर्वज्ञा नित्यपरमा च तथा नादप्रबोधनी स्वतंत्रा च महाशक्तिर्नित्यानुमा तथैव च नित्यानंता
चक्रस्थिता तथा भोगषडंगके तुषारस्फटिकश्यामनीलरक्तारुणाम्बिकाः वरदाभयधारिण्यः प्रधानतत्ववासिन्यः

एतानित्तमहादेवीविशेषावरणानिवै· तृतीयोयामकान्तेचपतास्यावश्यकानिवै· कूटविद्यास्वैवेनतद्दुःखल्लमदंगाकं अथमध्य
विधानीषान्नवाह्निरश्चाविके देविमध्यविधानीह्यावरणानिवै तृतीयोयामकान्तेचपतास्यावश्यकानिवै· कूटविद्यास्वैवेनतद्दु
रवल्लमदंगाकं) स्मरणप्रिये अग्रपार्श्वयोरग्रेसामान्यास्मरतविन्दुभिः उदीच्यामयनेदेवितोभणद्भावणेनतनः आकर्ष
वश्यवाणोघ्यदक्षिणेनुसमर्चयेत् अग्रेसम्मोहनेयष्टुाचिंतयेद्वाणदेवता· वराभयकरारक्ताः स्मरणिवाणधनु
र्द्धराः अनङ्गप्राग्देवि शिवपार्श्वयोरग्रयोस्तथा वाणवयजनेकुर्य्यात्पंचकामान्वरानने· कामममन्मथकंदर्पमक
ध्वजस्तकाः मीनकेतुर्महेशानिपंचकामाः प्रकीर्त्तिताः वराभयकरारक्ताः पंचवाणधनुर्द्धराः वहिर्दशारेखद्वा
यः कामवत्सजयेत्प्रिये· सामान्यपावसद्धयालीनावायपरापरा· मध्यमावाक्पश्यन्तीवैखरीतिप्रकीर्त्तिता ज्ञा
नमुद्राभयाम्भक्कवीणापुस्तकपाणयः चतुर्दशारचक्रेचपार्श्वयोरुभयोस्तथा· अग्रेचविंदुमध्येचसामान्यास्म
तविंदुभिः वेदसंख्याअवस्थाश्चयजेत्सर्वार्थसिद्धये जाग्रत्स्वप्नसुषुप्तश्चतुरीयाचप्रकीर्त्तिताः वराभयकरारक्ताः
धृतपाशांकुशाःशुभाः अग्न्यष्टदलमूलेचवृत्तेवेष्टनया - - सामान्यपात्रसुधयायजेद्वामादिदेवताः वामाज्ये
ष्ठातथारौद्रीअविकेच्छामथैवच· ज्ञानक्रियाकुब्जिकाचविल्वीचित्राविष - - का· भूचरीखेचरीचैवजयाचविज
यातथा· नंदाहनंदादेवेशिशाकुपः परिकीर्त्तिताः दशाष्टमूलवृत्तेतुवामायादिकभूषणाः पाशांकुशधरा
रक्तावरदानरतास्तथा· मुक्ताछत्रंशारवेन्दुचंद्रिकारम्यचामरैः उशीरच्छिन्नचेद्राक्षत्लिमव्यजनसुगमकं प्रातमु
क्तावलीराजत्स्वर्णादर्शीचपीठिकां अलंकारमयीमंडीकरण्डशशिशेखरे नवरत्नस्फुरद्दीमंतांबूलस्यकरण्डकं
कर्पूरमृगनाभाढ्यकुंकुममंत्रोदभाजनं चषकंस्वर्णरचितंसुधाकुंभंकमण्डलुं मल्लिकामालतीजातीशतपत्रा

ध्यादामभिः पूर्णरत्नमयं भाण्डं कंकतीगजदंतनां कज्जलस्य शलाकां च दधाना निजशक्तयः ततः षोडशपत्रा
ब्जमूलहृन्ने महेश्वरि · नेष्टं तत्वेन सामान्यसुधया रश्मिपूजनं विद्याज्ञा च चिन्माया नादो ध्यानं त्रिपुरश्च ः स्थि
तिमुक्तिभुक्तिशान्ताव सत्त्वसदसदात्मिका · क्रियात्स ज्ञातलोकाख्य देववेदांतथैव च संविज्जन्मस्पंदसंज्ञानि
स्पंदः कुण्डली तथा शब्दवर्णस्वराश्चैव वर्गसंयोगमंत्रकाः भैरवोमूर्त्तं रश्मिमस्य रश्मिहृदंप्रकीर्त्तितं ततः
षोडशपत्रा · मूलहृन्ने महेश्वरि · नेष्टं तत्वेन · · · · · · · · · · तेनः षोडशपत्राब्जवासे
प्रथमहृत्तके · वेष्टमत्वेन सामान्यसुधया योगिनीर्यजेत् डाकिनी राकिनी चैव लाकिनी काकिनी तथा शा
किनी हाकिनी चैव याकिनी योगिनी तथा षोडशारवासहृन्ने योगिन्यो डाकिनीमुखा पाशांकुशकपा
लासिपाणयः शववाहनाः मुण्डमालासमायुक्ता दंष्ट्राभीममुखांबुजाः चतुर्वक्त्रा रक्तवर्णा भीमरू
पा मदोद्धताः मध्यहृन्ने वेष्टनेन सामान्यसुधया शिवे · भैरवी पूजयेद्देवि भैरवीत दंनंतरं महाभैरवमथसि
द्धभैरवी धूम्रभैरवी · नागाद्या · · · · मोहनाद्याभैरवीति भैरव्यः कथिताः प्रिये · षोडशारवह्निम
ध्यहृन्नेत भैरवीमुखाः पाशांकुशवराभीमाः कपालशूलपाणयः मुण्डमालाधरास्ताभीमदंष्ट्राः श
वासनाः ततः सामान्यसुधया भैरवान् दशपूजयेत् हेतुकं चैव वेतालं त्रिपुरांतकमेव च अग्निजिह्वं च का
लांतकरालं चैकपादकं भीमरूपं महादेवि अचलं हाटकेश्वरं षोडशारांत्यहृन्नेत हेतुचकाद्या दशस्थिताः

भैरवाभीमदंष्ट्रास्यास्त्रिशूलटंकधारिणः मेघश्यामाः शवारूढाः कपालदण्डधारिणः अर्चने कथितं मध्यविधारणसंज्ञ
कं शृणु वक्ष्ये महादेवि नवावरणार्चनं एतच्चक्रं महेशानि मध्ये बिंदुविराजितं ततस्त्रिकोणं चाष्टारं दशारद्वद
शारकं मनुकोणं महेशानि मध्यचक्रमिदं प्रिये बैंदवादष्टकोणान्तं सर्वमध्यमिदं भवेत् चत्वारिंशाङ्गगैर्युक्तं त्रिभगैर
पि पार्वति वसुपत्रं कलापत्रं चतुरस्रं क्रमात्प्रिये भगात्मकमिदं सर्वं नवयोन्यंकितं भवेत् चतुःषष्टियुतः कोट्यो यो
गिनीनां महौजसां चक्रेस्मिन्सविशेषास्ताः साधकं मानयंति हि विना गुरूपदेशेन साधकं भक्षयंति हि त्रैलोक्य
मोहने चक्रे बाह्ये रेखां समाश्रिताः सामान्यपात्रस्थयार्चयेत्सिद्धिदेवताः चतुरस्रांतरेखायां पश्चिमादिषु वै क्रमात्
द्वारेषु वायुकोणादिकोणेष्वध ऊर्ध्वतः दक्षिणावर्त्तयोगेन यजेत्सर्वार्थसिद्धये अणिमा महिमा चैव गरिमा लघि
मा तथा ईशित्वं च वशित्वं च प्राकाम्यं भुक्तिरेव च इच्छाप्राप्तिः सर्वकामा मोक्षसिद्धिः क्रमात्प्रिये सद्यः संतप्तहेमाभाः
पाशांकुशधराः शुभाः महाभरणरत्नानि सुवर्णानि वै निधीन् प्रयच्छंत्य साधकेभ्यः पद्मरागप्रभास्तथा त्रै
लोक्यमोहने चक्रे मध्यरेखां समाश्रिताः तप्तजांबूनदाभासाः पंचाशत्पीठदेवताः पाशांकुशाभयवरकराः प्रकटरूप
काः ताः अर्चयित्वा च ततो ब्राह्म्याद्याः सिद्धिवद्यजेत् पूर्वद्वारादि द्वारेषु वह्निकोणादिषु क्रमात् ब्राह्मी माहेश्वरी चैव
कौमारी वैष्णवी तथा वाराहीन्द्री च चामुण्डा महालक्ष्मीः क्रमात्प्रिये असितांगो रुरुश्चण्डः क्रोधनोन्मत्तसंज्ञकः क
पाली भीषणश्चैव संहारश्चाष्टभैरवाः कामरूपं च मलयं कोल्लगिरिं च कुलांतकं चौहारपीठं देवेशि जालंधरमतः परं

उड्याणं देवि त्रिकोणं च पीठाष्टकमुदाहृतं मातरो भैरवांकस्थाः स्मेरवक्त्रा महालसाः ब्राह्मीप्रभृतयो दिव्या यो-
गिन्यः प्रकटाः शुभाः पाशांकुशधराः सर्वाः क्रमेण दधतीः स्मरेत् त्रिशूलं च शक्तिं च चक्रं चैव गदां ततः वज्रवैडूर्य-
मालां च पद्मं च वरदास्तथा भैरवास्तु सितांगाख्याः पीठाष्टकनिवासिनः शूलं कपालं प्रेतं च बिभ्राणाः खड्गदंड-
भिः गजत्वगंबराभीमाः कुटिलालकशोभिताः पाशांकुशवराभीतिकराः पीठाष्टदेवताः तत्र जांबूनदप्रख्या यो-
गिन्यः प्रकटाः शुभाः पवं तृतीयरेखायां सिद्धिवसुजये प्रिये मुद्रादेवीः प्रयत्नेन सर्वसंक्षोभणादिकाः सर्वसंक्षोभ-
णी चैव सर्वविद्राविणी तथा सर्वाकर्षिणिका सर्ववशीकारिणिका तथा सर्वोन्मादनिका चैव ततः सर्वमहांकुशा
सर्वखेचरिका सर्वबीजमुद्रा तथैव च सर्वयोनिस्ततः सर्वत्रिखण्डा परिकीर्तिता सर्वसंक्षोभिणीमुख्या मुद्रास्ताः सौ-
म्यविग्रहाः धृतपाशांकुशाः सर्वाः स्वस्वमुद्राकरास्तथा तप्तचामीकराभासा योगिन्यः प्रकटाः शुभाः पाशांकुशो-
त्पलाभीतिपाणयो रक्तविग्रहाः प्रकटाः कामरूपादिचतुः पीठादिदेवताः अणिमासिद्धिपुरतः चक्रेशीं त्रिपुरां य-
जेत् पंचोपचारैराराध्य मुद्रां मायां च दर्शयेत् एताः प्रकटयोगिन्यश्चतुरस्रे व्यवस्थिताः त्रैलोक्यमोहने चक्रे समुद्राः
सायुधास्तथा सवाहनाश्च सपरिवाराश्चैव ससिद्धयः सांगोपांगाश्च सर्वोपचारैः संपूजितास्तथा तर्पिताः संति
निवेद्य जलं तत्र त्रिभिः क्षिपेत् अभीष्टसिद्धिं मे देहि त्रिपुरे देवपूजिते भक्त्या समर्पये तुभ्यं प्रथमावरणार्चनं
इत्युक्त्वार्घ्यं महादेव्यै दद्यात् पुष्पांजलिं ततः इति ते कथितं भद्रे प्रथमावरणार्चनं अथ वक्ष्ये महेशानि द्वितीयावर-
णार्चनं ततः षोडशपत्रेषु कामाकर्षिणिकां यजेत् सामान्यपात्रस्थपया पश्चिमादिक्रमेण तु कामाकर्षिणिका चै-
व ध्याकर्षिणिका तथा अहंकाराकर्षिणी च शब्दाकर्षिणिका तथा स्पर्शाकर्षिणिका चैव रूपाकर्षिणि

कानथा॰ रसाकर्षिणिकाचैवगंधाकर्षिणिकानथा चित्ताकर्षिणिकाचैवधैर्याकर्षिणिकानथा स्मृत्याकर्षिणिका
चैवनामाकर्षिणिकानथा॰ वीजाकर्षिणिकाचैवामृताकर्षिणिकानथा॰ आत्माकर्षिणिकाचैवशरीराकर्षि
णीनथा सर्वशापूरके चक्रे दलषोडशके स्थिताः कामाकर्षिणिकाद्याश्च योगिन्योगुप्तसंज्ञकाः कलाषोडशत
याश्चचंद्रमण्डलमध्यगाः स्वस्ववर्णारक्तवर्णाः स्वस्वनीरूपविग्रहाः पाशांकुशस्तथापूर्णिकाश्मरीचस्तन
दाः चक्रेशीत्रिपुरेशीचकामाकर्षिणिकाग्रतः यजेद्विद्राविणीमुद्रां दर्शयेज्ञानपूर्वतः॰ एतास्तुगुप्तयो
गिन्यः सर्वशापूरके तथा चक्रेसमुद्रां दशमादिदेव्यैपुष्पांजलिंदिपेत् अभीष्टसिद्धिमेदेहि त्रिपुरे देवपूजिते॰
भक्त्यासमर्पयेतभ्यं द्वितीयावरणार्चनं॰ इत्युच्चार्यार्घ्यदेवेशे दद्यात्पुष्पांजलिंततः सर्वसंक्षोभणे चक्रे माला
ष्टकविजृंभिते॰ यजेत्सामान्यस्वधयाअनंगकुसुमादिकाः पूर्वादिदिक्स्थपत्रेषुआग्नेयादिविदिक्षुच अनं
गकुसुमानंगमेखलातदनंतरं अनंगमदनापश्चात्दनंगमदनातुरा॰ अनंगरेखानंगवेगिन्यथानंगांकु
शातः अनंगमालिनीहेताश्चवंधूककुसुमप्रभाः पाशांकुशस्फुरत्खड्गदनीलोत्पलकराः शुभाः अनंगाङ्
समाग्रेतुयजेत्त्रिपुरसुंदरी॰ चक्रेशीदर्शयेन्मुद्रां सर्वाकर्षिणिकांततः एतागुप्ततराश्चैवयोगिन्यः सर्वतस्त
था॰ क्षोभणे चतथाचक्रे समुद्रे मादिनाततः देव्यैपुष्पांजलिंदद्यादभीष्टेतिचमंत्रवित् चतुर्दशारके चक्रे सर्व
सौभाग्यदायिके॰ सामान्याङ्घ्रिः पश्चिमादिवामावर्तक्रमेणच सर्वसंक्षोभणीमुख्याः शक्तीर्विपूजयेत्प्रिये स
र्वसंक्षोभिणीशक्तिः सर्वविद्राविणीतथा सर्वाकर्षिण्यथततः सर्वाह्लादिन्यनंतरं सर्वसंमोहिनीसर्व
स्तंभिनी सर्वजृंभिणी॰ सर्ववशंकरीशक्तिः सर्वविद्राविणीतथा॰ सर्वाकर्षिण्यथातथासर्वार्थरंजिनी

ततः सर्वोन्मादिनी च तथा सर्वार्थसाधिनी· ततो वै सर्वसंपत्तिपूरणी शक्तिरेव च सर्वमंत्रमयी शक्तिः सर्वद्वंद्व
क्षयंकरी सर्वसौभाग्यदे चक्रे सर्वसंक्षोभणीमुखाः संप्रदायाख्ययोगिन्यः सर्वाभरणभूषिताः इंद्रगो
पनिभाः सर्वाः सगर्वोन्मत्तयौवनाः पाशांकुशौ दर्पणं च पानपात्रसुधामयं विधान्य सर्वसुभगाः साध
काभीष्टदायकाः सर्वसंक्षोभणी पूर्वं यजेत्त्रिपुरवासिनी सर्ववश्यकरीमुद्रां दर्शयित्वा विचक्षणः ततः
एताः संप्रदाययोगिन्य इति वैक्रमात् देव्यै पुष्पांजलिं दत्वा ततः सर्वार्थसाधके बहिर्दशारके चक्रे सामान्य
सुधया शिवे पूर्ववत्तर्पयेद्देवि सर्वसिद्धिप्रदामुखाः सर्वसिद्धिप्रदा देवी सर्वसंपत्प्रदा तथा सर्वप्रियंकरी देवी
सर्वमंगलकारिणी सर्वकामप्रदा देवी सर्वदुःखप्रमोचिनी सर्वमृत्युप्रशमनी सर्वविघ्नविनाशिनी सर्वा
गसुंदरी देवी सर्वसौभाग्यदायिनी सर्वार्थसाधके चक्रे कुलकौलाभिधाः पराः सर्वसिद्धिप्रदाख्ययोगि
न्यः सर्वकामदाः जपाकुसुमसंकाशाः स्फुरन्मणिविभूषिताः महासौभाग्यगंभीराः पीनवृत्तघनस्तनाः
रत्नपंक्तिविनिर्मितसाधुकेस्मितभूषणा· नानारत्नमयान्दीपान्दधत्यो हसिताननाः पाशांकुशधराः सर्वा
रत्नदानपरास्तथा सर्वसिद्धिप्रदाख्ये तु चक्रे श्रीत्रिपुरां यजेत् ततः सर्वोन्मादिनीं च मुद्रां संदर्शयेद्बुधः
एताः कुलकौलाख्ययोगिन्य इति पूर्ववत् देव्यै पुष्पांजलिं दद्यात् ततः पुष्पाद्यैर्नियजेत् सर्वरक्षाकरे चक्रे तद्दशारमहे
श्वरि· सामान्यपात्रसुधया पश्चिमादिक्रमेण तु· सर्वानंदमयी देवी सर्वरक्षास्वरूपिणी पूजनीया प्रयत्नेन सर्वे

वि॰
या॰व
१२८

137

सर्वज्ञा सर्वशक्तिश्च सर्वैश्वर्यफलप्रदा सर्वज्ञानमयी चैव सर्वव्याधिविनाशिनी॰ सर्वाधारस्वरूपा च सर्वपापहरा तथा
सर्वानंदमयी देवी सर्वरक्षास्वरूपिणी॰ पूजनीया प्रयत्नेन सर्वेप्सितफलप्रदा॰ सर्वकामप्रदा देवी निगर्भाख्याशु
भप्रदा॰ सर्वाज्ञायाश्च योगिन्यो ज्वलत्पावकतेजसः उद्यत्सूर्यसहस्राभा मुक्तालंकारभूषिताः पाशटंकायुधज्ञा
नमुद्रावरदसत्कराः सर्वज्ञा देवि पुरतो यजेत्त्रिपुरमालिनी॰ देव्यै संदर्शयेद्देवि मुद्रां सर्वमहांकुशा॰ एता निग
र्भयोगिन्यः सर्वरक्षाकराभिधे चक्रे समुद्रास्त्वादि दद्यात्पुष्पांजलिं ततः सर्वरोगहराधारचक्रे सामान्यविंदु
भिः पश्चिमादिक्रमेणैव वशिन्याद्यां यजेत्क्रमात् वशिनी कामेश्वरी च मोदिनी विमलारुणा॰ जयिनी सर्वेश्व
री च कौलिनी वाग्धीश्वरा॰ सर्वरोगहरे चक्रे रहस्याख्याः शुभप्रदाः योगिन्यः कामदायिन्यो दाडिमीकुसुम
प्रभा रक्तवस्त्रपरीधाना रक्तगंधानुलेपनाः नानाभरणसंपन्नाः पंचबाणधनुर्धराः पुस्तकं वरदानं च दधा
नावाक्प्रदा इमाः यजेत्त्रिपुरसिद्धां च चक्रे श्रीवशिनीपुरे मुद्रां प्रदर्शयेत्सर्वखेचरीं भाग्यहेतवे एता रहस्य
योगिन्यो पादिना च महेशितुः अभीष्टसिद्धिसिनि च देव्यै पुष्पांजलिं क्षिपेत् अंतराले महाचक्रे सर्वसिद्धिप्रदा
भिधे सामान्यपात्रस्य धयायजेदायुधदेवताः कामेश्वरस्य कामेशबाणजंभकाबाणदेवताः मोहकाचापदेव्यश्च पा
शदेव्यो वशंकराः स्तंभ · · · · · · · त्र्येवांकुशदेवताः ततः श्रीपात्रस्य धयानिजाग्रादित्रिकोणके वा
मवाद्ये सूर्यचक्रे कामरूपे च पीठके मित्रेशनाथात्मिका च तत्याजाग्रदधिष्ठिता रुद्रात्मशक्तिसदिताका

मेशी सर्वसिद्धिदा· ततो वै कामराजाख्ये सोमचक्रे महेश्वरी पीठे शर्णगिरौ चैवोड्डीशनाथात्मिका ततः तथा
स्वमाधिष्ठिता च विष्णुशक्तिरुदीरिता· वज्रेश्वरी महादेवी ततस्तृतीयकोणके शक्त्याख्ये वह्निचक्रे च पी
ठे जालंधरे ततः षष्ठीच नाथात्मिका च तथा रुद्रप्रधिष्ठिता ब्रह्मात्मशक्तिरुदितो देवि श्रीभगमालिनी
बिंदुमध्ये महेशानि हृत्त्रयविजृंभिते समस्तव्योमचक्रे च पीठे चोड्याणसंज्ञके चर्यानाथात्मिका चै
वतुरीयाधिष्ठिता ततः परब्रह्मात्मशक्तिः श्रीमहात्रिपुरसुंदरी· सर्वसिद्धिप्रदे चक्रे योगिन्यः सिद्धिदाय
काः अतिरहस्यसंज्ञास्ता आयुधाष्टकदेवताः कामेश्वर्यादित्रिकोणकोणत्रयविराजिताः आयुधा
ष्टकदेवतास्तास्यैव नोन्मत्तविग्रहाः रक्तविद्युल्लताकारा उद्दामकुसुमान्विताः नवरत्नविशोभाढ्याः स्वस्वा
युधधराः क्रमात् वराभये सुधापात्रं धारयंत्यः सुखावहाः कामेश्वरी शुक्लवर्णा शुक्लमाल्यानुलेपना
मुक्ताफलस्फुरद्भूषा नानाभरणभूषिताः पुस्तकं वाक्षसूत्रं च वरदं चाभयं तथा दधती चाग्रकोणस्था रु
द्रशक्तिः प्रकीर्तिता· वज्रेश्वरी कुंकुमाभा स्फुरद्रत्नविभूषणा बालार्कवसना नीलकर्णा त्रिविलोचना
दक्षकोणस्थिता देवी विष्णुशक्तिरियं मता सद्यः संतप्तहेमाभा भगमाला सुशोभिता अनर्घ्यरत्नघटित·
भूषणा भुवनेश्वरी पाशांकुशज्ञानमुद्रावरदानकरांबुजा· ब्रह्मशक्तिर्महेशानि तापत्रयनिकृंतनी·३

दक्षकोणस्थितादेवीसर्वकामफलप्रदा· चक्रेशींत्रिपुरांबांचकामेशींपुरतोयजेत् पंचोपचारैराराध्यवी
जमुद्रांप्रदर्शयेत् पराख्यातिरहस्याख्यायोगिन्यइतिपूर्ववत् पुष्पांजलिंप्रदद्याद्दैदेव्यैदेविमहेश्वरि· विं
दुचक्रेमहेशानिसर्वानंदमयाभिधे पश्चिमादिक्रमेणैवश्रीपात्रसुधयाशिवे कूटत्रयक्रमेणैवरतिःप्री
तिर्मनोभवा· पूजनीयाःप्रयत्नेनश्रीमत्त्रिपुरसुंदरी सर्वमंत्रेश्वरीचैवसर्वचक्रेश्वरीतथा सर्वतंत्रेश्व
रीचैवसर्वयोगेश्वरीतथा सर्वभोगेश्वरीचैवसर्ववीरेश्वरीतथा सर्वपीठेश्वरीचैवसर्ववागीश्वरीतथा·
सर्वविद्येश्वरीचैवसर्वसिद्धेश्वरीतथा सर्वलोकेश्वरीचैवसर्वयोगेश्वरीतथा सर्वभोगेश्वरीचैवसर्ववी
रेश्वरीतथा सर्वपीठेश्वरीचैवसर्ववागीश्वरीतथा सर्वविद्येश्वरीचैवसर्वचक्रेश्वरीतथा सर्वानंदमये
चक्रेपरेशाख्यातिगोचरे परापररहस्याख्यायोगिन्यःप्रतिपूर्विकाः उद्यत्सूर्यसहस्राभानानालंकारभू
षिताः पाशांकुशधराःसर्वाज्ञानमुद्राभयेतथा दधानायौवनप्रोच्छाःपीनतुंगघनस्तनाः श्रीविद्या
भिमुखाःसर्वादेवताःपरिचिंतयेत् श्रीविद्यांचापिसर्वासामाभिमुख्येस्थितांस्मरेत् अथचारशमयःसर्वादे
वीरूपेणचिंतयेत् श्रीचक्रेपरमेशानिस्वतंत्रेस्वसमप्रभाः चक्रेशीरतिपूर्वेतमहात्रिपुरभैरवी पूजयित्वाततःसर्व
योनिमुद्रांप्रदर्शयेत् परापररहस्याख्ययोगिन्यादिनाप्रिये देव्यैपुष्पांजलिंदद्यात्तर्पयेच्चत्रिधात्रिधा इतिविद्यार्णवेदशमाश्वासः ९

अघोरान्तामन्त्रायावरणानि तथाकलाणिवे· नवावरणपूजांचक्रनादेवीमतर्प्यच षोडशैरुपचारैस्तु सांगंसावरणंशिवं पू
जयेन्मूलमंत्रेणगंधपुष्पाक्षतयादिभिः सदाशिवोत्थोदिताशेषपरिवारांचशांभवि प्रणवादिनमोंतेनतन्नाम्नाम्प्रपूजये
त् उत्तरतंत्रे विदावासनरूपेणस्थितंचपरमंशिवं पराप्रासादमंत्रेणतुरीयाविद्ययाथवाः षोडशैरुपचारैस्तुपूजयेत्त
र्पयेत्त्रिधा गुरुपात्रामृतेनैवाग्रवाश्रीपात्रबिंदुभिः पंचप्रणवसंपुटार्चाश्चशिवशक्त्यात्मकादिच परमादिशिवश्रीचपा
दुकांतर्पयामिच तर्पयेत्दशधाप्रोक्तदशमुद्रांप्रदर्शयेत् बिंदुचक्रेचपूर्वादिचतुर्दिक्षुचमध्यतः गुरुपात्रामृतेनैव
षडंगावरणंयजेत् ईशानस्तत्पुरुषाघोरवामसद्यादिमूलकैः षडंगावरणयष्ट्वाब्रह्मविष्णोस्तथैवच रुद्रशंभुपराणां
चविश्रांतिचरणान्यजेत् आद्यनाथादिगुरवोदिविसिद्धौघमानवाः पूजनीयाःप्रयत्नेनसर्वकामार्थसिद्धये ततोष्टकोण
संधिस्थग्रंथ्यष्टकविभेदतः युग्मशःपार्श्वयुग्मेषुश्रीपात्रामृतबिंदुभिः कुलयोगिनिपूर्वादिमूलविद्यास्तुषोडशः ध
नपाशांकुशारक्तावरदाभयपाणयः पूजयेत्तर्पयेच्चापितेतोंतर्दशकोणके चतुर्दिक्षुततोह्योथः श्रीपात्रामृतबिंदुभिः
यजेत्षडाधारविद्यानंदाद्यस्यदशारके: ईशानस्यकलायस्तामन्वस्त्रेषुरुषस्यतु: अघोरस्यकलाष्टदलग्रंथिषुसंय
जेत् षोडशच्छदपद्मेतुवामदेवकलायजेत्. सद्योजातकलाभूमिश्रेरंसंपूजयेत्ततः श्रीचक्रस्यांतरालेषुकेसरेषुचवेक्र
मात् चतुरस्रप्रक्रमेणसामान्यार्घ्यस्यबिंदुभिः सदाशिवोत्थोदिताशेषदेवतापरिपूजयेत् षट्शांभवमहाभूमीनांबिंदु
चक्रेतुपूजनं इत्थंपूजांविधायाथषोडशैरुपचारकैः सर्वावरणसंपूर्णांसंपूज्यतदनंतरं इतिगामार्गिसंताया ते
वेद्यषड्रसोपेतकामधेनुपवित्रतं इभाकर्पूरसहितंताम्बूलपरशक्तये निम्नहोमप्रकुर्वीतपूर्वोक्तविधिनाप्रिये यथा

वि॰ ११
ली॰ व॰
१२५
139

शक्तिजपं कुर्य्यान्नत्वातिं च परमेश्वरि आदिश्लोकद्वयेनापि तथा सौभाग्यदेवता: आद्यादिश्लोकद्वयं तु: श्रीमल्लक्ष्मीकोशाह्वयं पंच
सिंहासनात्मकः फलकल्पस्तु तानाचचाकरत्नस्फुरत्कल चतुरायतनानंदि चतुरन्वयकोशगं नित्यानंदिपरं ब्रह्म तथा
मनोमिस्व्रतापयइति तथा सौवर्णिकोस्फादिपात्रे वसुदलं लिखेत् गंधेन चक्रकमध्ये मुद्राचानयेवैन्यसेत् वसुपत्रेषु वा
स्मेन पूर्वितान्नवदीयकान् भ्रामयेद्रत्नविद्याभिस्त्रिधा धृत्वाथ मस्तके मूलेन तां स्मरेद्देवं सर्वविघ्नोपशान्तये रत्नविद्यातु
ज्ञानार्णवे गतैव यमुना: पद्माद्दिद्वया: क्रमशः स्मिवे वामकर्णविशोभाध्या बिंदुभूषितमस्तका: रमामायासंपुटे
नक्रेशीयं नवाक्षरी श्रीं क्लीं ह्लूं ह्लूं लृं स्त्रं क्लीं श्रीं इति स्वच्छंदविग्रहः प्रधानतन्त्रऋषि: प्रोक्तस्त्रिष्टुप्छंदः प्रकीर्तितं रत्नेश्वरी
देवतास्यान्माया बीजं तु बीजकं श्रीबीजं शक्तिरुद्दिष्टा ग्लूं बीजं कीलकं स्मृतं स्वप्रकाशानंदवंशी विनियोगः प्रकीर्तितः
माययादीर्घभाजा च षडंगानि प्रविन्यसेत् रत्नेश्वरीं रत्नविभूषितांगीं माणिक्यमौलिं तरुणार्ककांतिं करैर्वदंतीं नवरत्नदी
याप्रकाशमानां मनसा स्मरामीति तथा समस्तचक्रचक्रेशियुते देवि नवात्मिके आरार्त्तिकमिदं देवि गृहाण मम सिद्धये
मंडलं वा ततः कुर्य्यात्साधको भूमिजानुकः वहस्नुटेन हस्ताभ्यां मंडलोद्धारलेखनं चतुरस्रे व्योमचक्रं क्रमेणानेन पूजयेत्
तारं च भुवनेशानीं व्यापकादि च मंडलं ॐ नवाम्भवहूम्मेत्रोमत्र: सूर्य्यात्तरो भवेत् अग्नेरिंदमिश्रभागेन मायारेखाश्च पूजितं ॥
संस्थाप्य पात्रं तत्रैव कलार्णेन बलिं हरेत् तारं परां सर्वविघ्नकृद्भ्यः सर्वं च भूलिखेत् तेभ्यो ऽव क्रिजायाच त्रिवारोच्चारणाद्ब
लिः पूर्वोक्तबलिदानं तु कुर्य्याद्विघ्नोपशांतये चतुर्थी बलिदानं तु त्रिषु लोकेषु दुर्लभः ततः कुमारी: संतर्प्य विप्रोरेपानयाथवा
मयूरवान्परमेश्वर्य्या: संभाव्य मनु वितमः खेचर्य्या: शक्तिचक्रस्य स्वामिनी संपदं परां योजयेदात्मनि ज्ञानगहने कृपयागुरो

शिवकोणे देशिके म्योतिर्मालं सिद्धये क्षिपेत् अर्घ्यपात्रं ततो देवि गुरवे गुरुमंत्रवित् नाममंत्रेण च स्वस्य तर्पयेदुपदेशतः वाम
मार्गेण देवेशि तत्त्वमुद्राधरः शुचिः पुनराधारगं कुर्यादाचारे दीपलक्षणं आरार्त्रिकस्य मध्यस्थमूलेनैव तु भक्षयेत् कपा
लिन्या वा पिपात्रेन यावाविसमुद्भवेत् द्वितीयं तत्त्वगंदद्वे संयोगेनैव पार्वति तत्त्वत्रयेण संयोगात्तर्पयेत्सां तवासिनी प्रथ
मं ब्रह्मरूपं तु द्वितीयं सर्वमंत्रवित् तृतीयं मीशानरूपं पंचविज्ञेयं मुनिसत्तमैः किंचिदुल्लासमुद्राभिः पंचभिः परमेश्वरि श्री
गुरोराज्ञया देवि स्वयं पीत्वि शुद्धा भवेत् अधोमुखानि सर्वाणि पात्राण्यग्रे प्रतिष्ठयेत् आकृष्य मंत्रामंत्रस्य शेषिकाम्योदनादि
कं दत्वा तु परमेशानि सुखी न संशयः अनर्घ्यमपि विज्ञेयमतरैः कथितं मया जलाहारेण म्योयेन चंद्रदीपेन वा प्रिये गोपि
तव्यं त्वया भद्रे जननीजारगर्भवत् अत्र नित्यहोमविधानं दीक्षाप्रकारेणैव वक्ष्यामः प्रयोगत्रेय अथ प्रयोगाः तथा दक्षिणमूर्ति
संहितायां मूलाणुद्देवि प्रवक्ष्यामि विधायं त्रसमाहितः सहस्रजन्मजं पापं हंति मासेन देशिकः पूजयेद्भक्तवैविनैश्चपकैः स्वर्णजे
प्रिये अवश्यं सर्वकालेषु परमात्मा परो भवेत् नाशयेत्सर्वपापानि कोटिजन्मभवान्यपि सम्पुवलयापृष्ठीनेप्राप्य सुखमेधते
नित्यशः पूजयेद्देवी चपकैरजतोऽद्भवैः सबुद्धिमान्भवेद्देवि सर्वत्र विजयी भवेत् पश्चिमाभिमुखं लिंगं हृष्ट्वा प्रयमस्थापिवा स्व
यंभूर्वाणदेशे वा शैवस्थाने महेश्वरि तत्र स्थित्वा जपेन्मंत्रं प्रवालादसृजा तथा मुक्ताफलाद्वा पद्माद्वा स्फटिकोद्भवया तथा मा
णिक्याद्यमरागादिमनोहर्या जपेत्सुधः जपमालस्तेकमात्रेन भूचर्यौ विघ्नकारकाः तासामपि यदानासो दोभयानिमतागा
पि तदालक्तत्रयं कुर्यान्नियमेन तु विद्बुधः मानसेनाथवा वाचोपांशुना वा जपेत्सुधीः मानसोच्चारणे देवि जपकोटिफलप्र
दं उपांशुच्चारणाद्देवि वाचिकं शतधा भवेत् वाचिकं मुखमात्रस्याछ्री गुरोराज्ञया प्रिये तद्दशांशेन होमः स्यात्कुसुमैर्ब्र
ह्मवृक्षजैः कुसुंभपुष्पैर्जुरयात्स मधुत्रितयसंप्लुतैः सिद्धा भवति विद्येयं सर्वविद्यास्वरूपिणी योनिकुंडेऽथवाकारे ।

वि॰ १२
ए॰ व
१८॰
त
१०४

वर्त्तुलेत्वर्द्धचन्द्रे प्रिये नवत्रिकोणचक्रे वा चतुरस्रेऽथवास्वरे वाक्कान्तिर्योनिकुण्डे तु भगाद्याकर्षणं भवेत् वर्त्तुले श्रीपदं देवि चन्द्रार्द्धे तत्र
भवेत् नवत्रिकोणे महती खेचरीसिद्धिदा भवेत् चतुरस्रे तु सकलं स्तम्भजातं भवेत्सदा शान्तिकं पौष्टिकं लक्ष्मीरारोग्यं च सु
खादिकं पद्मांके दश सिद्धीस्तु साधयेन्नात्र संशयः मल्लिकामालतीभिश्च त्रिमध्वक्तैर्वचःपतिः करवीरजपाउष्यैः सद्दैतैर्भु
वनत्रये योषिद्दर्शनान्तो देवि कर्पूरैर्गुग्गुलैर्हुनेत् समग्रगुरसं दर्थ्यो वश्यतामस्य भवति हि हुत्वाफलत्रिमध्वक्तं खेचरत्व
चतुष्पथे दधिक्षीरमधुसर्पिर्लाजाहुत्वानकालभुक् अश्ववानवलद्दत्तं जपहिद्यासमाहितः तद्दशांशेन होमस्तु दूर्वाक्तवि
धिनायजेत् साधयेत्स्वर्गभूलोकपातालतलवासिनः राजिकालवणाभ्यां तु होमयेज्जगतीमिमां दध्नाशतानाष्टकं हुत्वा काल
मृत्युं विनाशयेत् घृतक्षीरदध्याद्यायुष्मतोऽष्टशतकं हुनेत् मध्वाज्यगुग्गुलैर्नैव राजेन्द्रं वशमानयेत् आरोग्यं पद्मनदूर्वाभ्यां हु
वनेन शताष्टकं मध्वाज्याक्तैरक्तवर्णैः करवीरैः सगुग्गुलैः हुनेल्लुं त्वं वशीकुर्य्यास्त्रिशान्तिधरणीभुजां मध्वक्तकरवीरैस्तु सौ
गभूयं च शानयेत् सप्तरात्रेण साज्येन शशिना पूर्ववद्यजेत् पाटलेयूथिकाकुन्दैः शतपत्रैश्च जातिभिः मालतीनववल्लीभि
र्मल्लिकापद्मकिंशुकैः पूजनाद्धवनाद्वापि मिश्रैर्वा मिश्रितैरपि सर्वसौभाग्यमाप्नोति वृद्ध्या वाक्कान्तिरुच्यते मध्वक्तैर्विल्व
पत्रैः फलैरसितनीरजैः नागरैराजचंपैश्च सिद्धयोषो भवन्ति हि नारिकेलैश्च खर्ज्जूरैर्द्राक्षाभिश्च तमः फलैः मनसाचिन्ति
तं कार्य्यं साधकस्य तु होमतः पूजनेन च होमेन श्रीविद्यां परितोषयेत् वकुं विकीर्य्य सर्वत्र कुमारीपूजनादिभिः दूर्वाक्तबलिदा
नेन ग्रहं संतोष्य चक्रमात् सुवासिनीश्च संपूज्य दद्यात् दक्षिणं सतां समग्रकुसुमं होमं कूष्माण्डं वा हुथा हुनेत् नारिकेलान्तरफ
लैः सकलैस्तु मनः प्रिये समग्रेणैव चूतस्य फलेन वदरं तथा पनसैः फलगर्भस्थैर्गरैर्विलोकितै हुनेत् जंबूफलं समग्रस्या
द्राक्षां वै वतथा हुनेत् रंभाफलं मनोभागं लक्ष्मुचेत्तवाणितं न हि फलं लघुसमग्रस्यात् कस्तूरीकुंकुमं वशी गुंजामात्रं हुनेद्दे

२

वितिलराजीशतंकृतेनेत् तथैवलक्षणलाजानामुष्टिमात्रंकृतेनेद्बुधः अन्नंतथासमात्रंहिपक्वान्नैस्तुतथाकृतेनतः इषुंतिक्रमुकार्द्रैनश्री
खण्डेक्षुस्तुकाकृतिः तथागुरुकृतेनेद्वांसमनः संतोषकारिभिः तत्त्वततुरुणभेदेनदधियुक्तैर्वेकृतेनेदा सर्वासामाकृतीनांतुमाने
देविमनःप्रियं कुण्डस्यपूजनेवक्ष्येमहाविघ्नविनाशनं चतुर्विंशतिसंख्याभिरंगुलीभिःसुविस्तरं खातंचरचयेत्कुण्डंसर्वत्र
सुमनोहरं चतुरस्रंसर्वतेत्रसुभगंमेखलास्ततः सर्वत्रैकांगुलत्यक्तास्तिस्रःकार्यास्तुशोभनाः आदिमवसुवेदानांसंख्यांगुलि
भिरुच्छ्रिताः चतुरंगुलविस्ताराश्चित्राधिपरमेश्वरि कुण्डस्यपश्चिमेभागेयोनिंकुर्यात्सलक्षणां एकांगुलिसुविस्तारांतुद्व्यंगु
लिसुविस्तरां मध्येषडंगुलांदेविद्व्यंगुलोच्चांमनोरमां लक्षणंचतुरस्रस्यकथितंतवसुन्दरि एतस्मिन्मानेयद्यान्यंतदप्ये
वंयथाभवेत् तेनमानेनसर्वाणिकुण्डानिरचयेद्बुधः गोमयोदकसंलिप्तेदूर्वान्वितेसमदिग्गते दक्षिणाग्रततांतत
तिस्रस्तिस्रश्चकारयेत् प्रणवेनाम्बुहस्तमध्येकल्पयेद्यागविष्टरं शर्करांविकिरेत्तत्रत्रिकोणंतन्मध्येलिखेत् तद्बहिर्वसुप
त्रंचततोभूमण्डलंलिखेत् उपर्युपरिभेदेनतत्रपीठंसमर्चयेत् मण्डूकंचतथारुद्रंकालाग्न्याख्यंततःपरं आधारशक्तिंकू
र्मंचततोनंतंवराहकं पृथिवींचतथाकंदंनालंपद्मंचकर्णिकां पद्मानिकेसराण्येवंततस्थानेषुपूजयेत् धर्मंज्ञानंचवै
राग्यमैश्वर्यंपीठवदिह्वच आधर्मांश्चैवकोणेषुपीठस्यपरिपूजयेत् पुनस्तारेणसंपूज्ययागविष्टरकंन्यसेत् मध्येश्रुतम
तीवेदमानरवेदस्तकं गुरुपादपिष्टितोध्यात्वातद्योनौसंपुटस्थितां वह्निकुंडेपरिभ्राम्यकिंचिदंगारकंत्यजेत् अस्त्रमंत्रेण
सकलान्भूतान्संत्रासयेत्सुधीः पश्चात्प्रज्वालयेद्वह्निंज्ञानाग्नेःसंक्रमेणत दीपाद्दीपांतरन्यायात्स्फुरत्तेसर्वतोमुखं श्वास
मार्गेणसंतुविद्योनिमार्गेणसंक्षिपेत् कुण्डत्रिकोणमध्येतुततस्तत्प्रज्वालयेत्सुधीः आदौव्याहृतिभिःपश्चाद्वह्निमंत्रेणचक्र
मात् चित्पिंगलहनहदहदहहहपचविधा सर्वज्ञाताप्यस्वाहामनुनाभ्यर्थयेत्ततः अग्निंप्रज्वलितंवदेजातवेदंकृताश

वि॰ ११
णी॰ व
१५१
151

नं स्ववर्णवर्णममलेशसन्नं विश्वतोमुखं उपस्थाने विधायैतस्य जिह्वाग्राणि प्रविन्यसेत् सप्तश्यावलराषक्षरमस्वस्वरयान्विता विंदु
नादांकिताः स्वसप्तजिह्वाग्नेः परिकीर्तिताः पद्मरागाभवर्णा च तृतीया भद्रलोहिता लोहिता च तथा श्वेता धूमिनी च कलाग्नि
का क्रमेण योजयेद्वीजैर्विन्यसेत्परमेश्वरि पञ्चिंगशुद्धमूर्द्धास्यनासानेत्रेषु चक्रमात् सुराश्च पितरश्चैव गंधर्वा यक्षपन्नगाः
पिशाचा राक्षसाश्चैव सप्तैतास्तास्तु सप्तसु सहस्रार्चिः स्वस्तिपूर्णो उत्तिष्ठपुरुषस्तथा धूमव्यापी सप्तजिह्वो धनुर्द्धर इतीरिताः
ऊं हृदंतैः षडंगानि ततो मूर्त्यष्टकं न्यसेत् जातवेदाः सप्तजिह्वो हव्यवाहन एव च अश्वोदरश्च तर्थः स्याद्वैश्वानर उभेततः ब
हुकौमारतेजाश्च विश्वदेवमुखं न्यसेत् मूर्द्धासि पार्श्वकुक्षौ च कटिपार्श्वांसकेषु च ऊं तास्तु सकलाज्ञेया अग्निमूर्त्यंगकाः क्रमा
त् एवं विन्यस्तदेहः सन् पर्युक्ष्यार्घ्यजलेन च द्विसुदर्भैः परिस्तीर्य ततस्तु परिषेचयेत् वैश्वानर ततो जातवेद पश्चादिहावह
लोहिताक्ष च सर्वाणि कर्माणि पि च साधय स्वाहा नोऽग्नरयनारंचक्रं विस्फिंगलापि च अनेन वह्निमभ्यर्च्य ततो जिह्वाः समर्चये
त् मध्ये च कोणषट्के च ततोऽंगानि प्रपूजयेत् मूर्तयो वसुपत्रेषु भूर्विं वेदिगधीश्वराः पुनर्वैश्वानरं सावित्रिनेत्रमरुणप्रभं स्रु
ल्लावरं रक्तरक्तभूषणं पद्मसंस्थितं वरशक्तिस्वस्तिकं चाभीतिहस्तैश्च विभ्रतं अनेकहेममालाभिरंकितं संस्मरेद्बुधः अ
ह्योत्तरकेन पात्राणि प्रोक्षयेत्कुशदचेततः उन्मुखीकृत्य सर्वाणि तत्र तत्र विनिःक्षिपेत् प्रणीताप्रोक्षणीयुग्मे जलं स्थाल्यां तु तं
तथा अन्यान्सर्वेषु पात्रेषु होमद्रव्याणि संक्षिपेत् स्रुक्पात्रे च स्रुवं पात्रे हुतशेषं विनिःक्षिपेत् स्थालीपूर्वान्विनोकुर्यात्सर्वतोभू
पयेत्प्रिये मेखलासु च सर्वासु वेष्टयेद्दीपमालिकाः त्रिपंक्त्या चाभितः कुंडं ततो व्याहृतिभिर्हुनेत् ब्रह्माणं दक्षिणेभ्यर्च्य क्रमेनै वै
श्वानराणेना गर्भाधानादिकं संस्कारं चिंतयेत्सिद्धिहेतवे अनेन विधिनाभ्यर्च्य श्रीचक्रं तत्र चिंतयेत् तदंतरे समावाह्य महात्रिपुरसुंद
री समस्तचक्रचक्रेशी संहिता होमयेत्ततः दशाज्याहुतिभिः पश्चात्स्नानादिक्रमेण च समस्तचक्रचक्रेशी प्रकटाद्याश्च योगि

नी होममेवं बहुनेनैव चैकैकामाहुतिक्रमात् ततः पूर्वोक्तमुद्रयैव होमयेत्सुभगोपरां हवने पद्मरागाया सर्वसिद्धिप्रदं भवेत्
रुद्ररक्ताम्बवर्णा च सर्वकामफलाप्तये लोहिताया भवेत्क्रान्तिः स्तम्भने चक्रमाद्भवेत् उच्चाटने तु धूम्रिम्या करालिन्या च मारणे
इति ते कथितं दिव्यं होमलक्षणमुत्तमं कृते विघ्नोपशमनी नान्यथा वरवर्णिनी दीपस्थानं समाश्रित्य जपहोमौ समाचरेत् वसु
कोष्ठं लिखेत्कूर्मं मध्ये स्थाने कल्पयेत् स्वरान्द्वंद्वविभागेन पूर्वादिक्रमतो लिखेत् कादयावर्गास्तु सप्तैते पूर्वादिक्रमतो लिखेत् अष्ट
वर्गोष्टमे योज्यः कूर्मचक्रमिदं भवेत् स्थानाद्दूरे यत्र देवि सिद्धिस्तत्र न संशयः स्थानाद्दूरं मुखं तेयं पार्श्वयोस्तस्य वै करौ तत्र शून्य
फलं मध्यकोष्ठयुग्मं तु मस्तकं उदरं कच्छपस्यैतत्पादौ तत्पश्चिमौ क्रमात् रोगहानिकरौ पुच्छे तयोर्मध्यगतं भवेत् दारिद्र्यदः
एवं तत्स्माद्धक्कसमाश्रयेत् तथैव सिद्धिर्नास्त्यत्र श्रीगुरोराजषाप्रियः देशं वा कल्पयेत्स्थानं नगरं ग्राममेव वा स्थानाद्दूरं य
त्र देवि सिद्धिस्तत्र न संशयः स्थानाद्दूरं मुखं तेयम्॥ पार्श्वयोस्तस्य वै करौ तत्र शून्यफलं मध्यकोष्ठयुग्मं तु मस्तकं दीपो वा
स्तीपि कर्तव्यः किं पुनर्हवने यजेत् खचक्रं सागरैश्चक्रराजं समालिख्य सिंदूररजसा प्रिये स्वयंभूकुसुमाक्तैः स्वकुसुमै रक्त
नैर्यजेत् नवावरणदेवीनां गायत्रीभिः समंततः गायत्रीसमन्त्रमुच्चार्य नदंतैर्यमुकं ततः वशमानय मे ते च ततस्त्वव
मुच्चरेत् ततश्चामुकदेवीश्रीपादुकां पूजयामि च एवमाकर्षणे मोहे स्तंभनोच्चाटकर्मसु समाहाभ्यंतरे मंत्री वांछितं सम
वाप्नुयात् अस्यार्थः कविहितविक्रे देशा सिंदूरादिरक्तद्रव्यैः स्वकराजं विलिख्य तेन स्थापनीयात्म पूजानंतरं यथोक्तपीठपूजां
विधाय स्वयंभूकुसुमाक्तैः रक्तैः पुष्पैर्वा आवरणपूजां कुर्यात् तत्र वशे ताराद्वयपूर्वकं ततस्तु गायत्रीमुच्चार्य अमुकदेवि अमु
कं मे वशमानय अथवा वशं कुरु कुरु वौषट् अमुकदेवीश्रीपादुकां पूजयामि इति प्रयोगः एवं प्रत्यावरणं प्रतिदेवीं पूज
येत् आकर्षणे अमुकमाकर्षयाकर्षयेति एवं स्तंभनादिप्रयोगे ऊहनीयमित्यर्थः तथा मूलाधारादिचक्रेषु श्रीच

वि० ११
णी० व
१४२
142

ॐ भावयन्पृथक्तत्तन्मन्त्राणि किरणैर्हृतान्धकस्य देवता: पार्थिवैः स्तंभनं कुर्य्यादिप्यादिष्वापमक्रोक्तफलानि ज्ञेयानि दक्षिणस्य
त्रिसंहितायां अथातः संप्रवक्ष्यामि चक्रराजस्य साधनं पर्वसंसिद्धविद्यायाः विनियोगक्रमं स्मरण ज्ञात्वा सिंदूररजसा चक्रंत
त्रविचिंतयेत् साध्यप्रतिकृतिं कृत्वा लेखनीकाम्बुभानतः ज्वलंतीं तत्क्षणाद्देवि मोहिताभयवर्ज्जिता त्यक्तलज्जा समायाति स्व
ध्यानात्कथ्यते प्रिये तन्मध्यस्थं स्थितो मंत्री चिंतयेदरुणप्रभां ध्यात्मानं च तथा साध्यं तथा सौभाग्यसुंदरः अरुणैरुपचारैस्तु पूज
न्मद्याहृतः यस्य नाम्ना पुनः सम्यक्संभवेद्दासपवदि अष्टहस्तीनामवर्णाष्टकमध्ये विलिखेत् योनिमुद्राधरो भूत्वा व
गादाकर्षणं भवेत् देवकन्यां राजकन्यां नागकन्यामथापि वा गोरोचनाकुंकुमाभ्यां समभागं च चंदनं अष्टोत्तरशताहृत्याति
लकं सर्वमोहनं पुष्पफलं जलं चान्नं गंधवस्त्रं च भूषणं ताम्बूलं सर्वजनं मंत्रयस्मै संप्रेषयेत्स तत् अंगना वीक्षणादेव दासी चास्य
भवत्प्रिये करवीरै रक्तवर्णैस्त्रिमाधुरैक्तैः प्रपूजयेत् चिंतयन्मासमात्रं हि साध्या खेलललनां ततः इति कुर्वन्महेशानी पूजयेद
रुणप्रभां सिंदूररचिते चक्रे राजानं मोहयेत्क्षणात् त्रैलोक्यडुलभां वापि रंभां वा कर्षयेद्ध्रुवं चितागारेण चक्रं तल्लिखेद्दक
द्रवेण हि वध्वा वा हावथका पिज्वरं नाशयति तत्क्षणात् अर्क्कानिंबद्रवाभ्यां तल्लेखिन्या काकस्य संलिखेत् गोमूत्रे स्थापयेत्तत्र भ
वेद्विद्वेषणं क्षणात् पूपयेच्चंदनेनाग्रे वस्त्रं वा धारयेत्ततः अष्टोत्तरशताहृत्या मोहयेद्भुवनत्रयं लिप्तगोमयभूमौ तल्लिखेद्रो
चनया ततः स्वरूपां प्रतिमां रम्यां भूषाढ्यां परिचिंतयेत् तन्मालगालहन्नाभिजन्ममण्डलयोजितं जन्मनाम महाविद्यामंकु
शांतर्विदर्भितं सर्वांगसंधिसंलीनं कामकूटं समालिखेत् साध्याशाभिमुखो भूत्वा श्रीविद्यान्यासविग्रहः क्षोभणीवीजम
द्रायां विद्यामष्टशतं जपेत् योजयेत्ताकामगेहे चंद्रसूर्यकलात्मके सानुरागातिविमलाकामसायकपीडिता त्रैलोक्यसुं
दरीनाम क्षणादायाति मोहिता अथवा मातृकाचक्रं चाद्यं संवेष्ट्य मंत्रवित् चक्रं प्रपूजयेत्सम्यक् विद्याशर्णीं च धारयेत्

५

अवध्यः सर्वदुष्टानां व्याघ्रादीनां न संशयः ॥ श्रीखण्डागरुकस्तूरीकर्पूरैश्च सकुंकुमैः ॥ स्वनामकृतोल्लेखं पूर्ववन्मातृकां ततो ज
रामरक्षेत् साधकस्य न संशयः ॥ अनेनैव प्रकारेण रोचनागरुकुंकुमैः ॥ चक्रं विलिख्य साध्यानि साधकानि विदर्भितं ॥ त्रैलोक्य
मोहनो मंत्री भवत्येव न संशयः ॥ कामकूटेन देवेशि संदर्भ्य हृदयगतं ॥ साध्यनाम त्रिकोणांतर्मातृकावेष्टयेद्धृदि ॥ स्मरेण
मध्यगतं यावच्छिखायां यत्र कुत्रचित् ॥ लोकपालाश्च राजानो दुष्टाश्च लोकाः संस्थिताः ॥ ते सर्वे वशमायान्ति सन्निपातादयो
ज्वराः ॥ अनेन विधिना नामपूरीसंदर्भसंदीपयेत् ॥ चतुष्पथे मध्यदेशादिषु पूर्वादिषु क्रमात् ॥ तस्य सौभाग्यमायाति राजा
नः किंकराः सदा ॥ स्मरतेजोमयं दृष्ट्वा प्रज्वलंतीं चराचरं ॥ चक्रांतःस्थितं येन त्रिस्त्रिमासषट्कं ततो नरः ॥ तेन कंदर्पसुभगो
लोके भवति निश्चयात् ॥ दृष्ट्याकर्षयते लोकान् विषं नाशयति ज्वरान् ॥ तथा विषं च हरति दृष्ट्यावेशं करोति च ॥ रात्रौ सिंदू
रं लिखितं पूजयेदेकचित्ततः ॥ करोत्याकर्षणं हृद्यं योजनानां शतादपि ॥ अग्न्यादिकोणेषु क्रमेण परिपूजयेत् ॥ यथा
तथैव लोको यवशो भवति नान्यथा ॥ भूर्जपत्रे लिखेच्चक्रं रोचनागुरुकुंकुमैः ॥ स्वनामसंदर्भितं कुर्याद्दृशावाप्तपुटभेदनं म
उले विषमस्थाने भूमौ चक्रं निधापयेत् ॥ धारयेद्वा ततो मंत्री पूरितो भवति क्षणात् ॥ उन्मत्तरसलाक्षाद्यैः क्षीरकुंकुमरोचनाः
कस्तूर्या लक्तसहितां एकीकृत्य तु संलिखेत् ॥ यन्नाम तस्य देवेशि चौरजं व्याघ्रजं भयं ॥ ग्रहजं व्याधिजं चैव रिपुजं सिंहजं भयं
अहिजं वाग्निजं वापि सर्वं मोहयति क्षणात् ॥ रोचनाकुंकुमाभ्यां तु मध्यगां संलिखेद्बुधः ॥ त्रिकोणे भयगां चैव साध्यनामा
कितां मयः ॥ तच्चक्रं धारयेद्यस्तु स माहात्म्यकिंकरो भवेत् ॥ पीतद्रव्येण चक्रांते लिखेद्विद्यामथ स्तनः ॥ साध्यनाम विलिख्यैतस्म
वेष्टाद्दिशि संदीपयेत् ॥ तस्माद्बलापि जीवोपि सर्वज्ञो मूकतां व्रजेत् ॥ अनेन विधिना नीलीरसेन विलिखेच्च तत् ॥ दक्षिणाभिमु
खो मंत्री वश्यार्थं दग्धारिपुस्तनं देहेत् ॥ महिषाश्वपुरीषेण गोमूत्रेण च संलिखेत् ॥ आरनालस्थितं कुर्याद्द्वेषिद्वेषणं क्षणात्

वि॰ ११
ए॰ व॰
१४३
143

साध्यनामलिखित्वमध्येकाकपदेनसंचयेत् संलिख्यरोचनाद्यैश्चाकाशेहरिद्रयायथा शत्रूनुच्चाटयेदाशुदृष्टोच्चाटोद्यमीरितः महा
नीलिरसोऽन्विनारोचनाकुंकुमविमिश्रितैः लाक्षारसैर्लिखेच्चक्रंचतुर्वर्णान्वशंनयेत् अनेनविधिनानीरेस्थापयेत्तज्जलेनतु सौभा
ग्यमहदाप्नोतिस्नानपानान्नसंशयः पीतेचक्रेयजेत्सर्वंस्तम्भयेत्सर्ववादिनः सिन्दूरलिखितेचक्रेउत्तरेलोकवश्यकृत् पश्चि
मेपूजितेचक्रेगैरिकालिखितेहृदात् मंत्रिणोदेवतावश्याः किंपुनर्योषितःप्रिये नष्टेवद्दक्षिणास्यकृत्तलंचक्रंसमर्चयेत्
साध्यस्यमंत्रहानिःस्यान्मरणंचविशेषतः क्रमादिग्गतस्यास्यसन्निकृष्टकोणादिषुक्रमात् संभविद्वेषणंव्याधिमुच्चाटकृत्तनेनरः
उग्रेवश्यकरंहिंस्रंरोचनालिखितंहृदात् दग्धातद्वह्निमध्यस्यसर्वशत्रून्विनाशयेत् गोमूत्रमध्यगंचैतत्देवदुच्चाटनंरिपोः
विद्वेषणंभवेच्चक्रेतेनैवपरमेश्वरि सिंदूरेणलिखेच्चक्रंनिर्जनेतुचतुष्पथे सर्वांवाहयतआरभ्यमध्यान्तंमातृकांलिखेत् कुला
चारक्रमेणैवताश्चासंपूजयेत्क्रमात् साधकःखेचरोदेविजायतेनात्रसंशयः चतुर्दश्यांनिशिस्वस्थोरुद्रभूमौप्रपूजयेत् षण्मास
सप्तजापेनसाक्षाद्रुद्रइवापरः अंजनंविवरंसिद्धिंगुटिकांपादुकांजनं खड्गंवेतालसौभाग्यंयक्षिणीचेटकादिकं सकलंसि
द्धिजननंमंत्रीप्राप्नोतिनान्यथा चतुर्दश्यांचतुर्दश्यांप्रत्यहंप्रासमाहितः एकविंशतिरात्रंतुनिशिप्रेतमितोजले श्रीच
क्रंपूजयेद्यस्तुरहस्यंसाधकः पाशांकुशधनुर्बाणैःपौरुषैर्महेश्वरि कामोभूत्वासर्वभूस्थपानालनलयोषितो
हर्षोत्कर्षास्वयंचैवमहदाकर्षणंभवेत् तत्कामेश्वरीशास्त्रेह्यात्माभुवनत्रये पुरुषाकर्षणंचैतद्राजानःकिंकराःप्रिये एतत्काम
कलाध्यानंकथितंबीजभेदतः वाग्भवाराधनेदेविज्ञानंसारस्वतंभवेत् श्वेताभरणवस्त्राभ्यांश्वेतपुष्पैःसमर्चयेत् अनेन
विधिनादेविवाग्भवाराधनंभवेत् अथकामकलानामसामर्थ्यंशृणुपार्वति कामंमन्मथकंदर्पंमकरध्वजएवच महाका
मश्चसर्वीकाःपंचकामाःक्रमेणतु कामंमन्मथमध्यस्थंदेविकंदर्पवेशमगं नमस्करंसौमीनकेतंमहाकामेसमात्मकं अनेन

कामततेनमोहयेज्जगतीमिमां मूलादिसृष्टिसंहारविसतंततनीयसी तस्मात्कुण्डलिनी शक्तिः शक्तिकूटे महेश्वरि त्रिकूटात्त्रि
पुराद्देवी सर्वसिद्धिप्रदा भवेत् ततः षड्विंधतः कोट्यो योगिनीनां महौजसां चक्रमेतत्समाश्रित्य सततं सिद्धिप्रदाः सदेति अथ
नानावैदिकमंत्रमिश्रिताः श्रीविद्यामंत्राः उध्रियन्ते सकृदसंग्रहे प्रणवं कमला माया कामपीठं च गणपं ततो वाग्भवकूटं
चयदयकच्चूहत्रहन् कामराजमहाकूटं उद्गाम्यभिसूर्यश्च शक्तिकूटं समालिख्य सर्वजनं दिङ्नेवशे ग्लं गं गणपतिं पश्चा
द्वरांतेवरदेतिच ततः सर्वजनं मे तेवशमानय वद्वयं गणराजेश्वरो मंत्रः सर्वैश्वर्यफलप्रदः सर्ववश्यकरः पुंसामायुरा
रोग्यसिद्धिदः महागणपतेर्मंत्रे ऋष्टं भजातवेदसे अर्द्धं संवादसूत्रस्य पुनरर्द्धं क्रमालिखेत् ततः षण्णां निचाक्षराणि त्रिकू
टैर्गर्भितानि च प्रत्यहं जपतां पुंसां यथाशक्तिविशेषतः जगत्संमोहनं वश्यं कांतिसौभाग्यपुष्टिदं अस्यार्थः ओं श्रीं ह्रीं क्लीं
ग्लौं गँ गणपतये वरवरद सर्वजनं मे वशमानय स्वाहा कएईलह्रीं जातवेदसे सुनवाम सोममरातीयतो निदहाति वेदः सनः
पर्षदति दुर्गाणि विश्वा नावेव सिंधुं दुरितात्यग्निः हसकहल ह्रीं संसमिद्युवसे वृषन् अग्ने विश्वान्यर्य आ इडस्पदे समिध्य
सेसनो वसून्याभर संगच्छध्वं संवदध्वं संवो मनांसि जानताम् देवभागं यथा पूर्वे संजानाना उपासते सकलह्रीं समानो मंत्रः
ममितिः समानी समानं मनः सहचित्तमेषां समानं मंत्रमभिमंत्रये वः समानेन वो हविषा जुहोमि समानीव आकूतिः स
मानाहृदयानि वः समानमस्तु वो मनो यथा वः सुसहासति इत्येहारः भद्रंनो अभिमंत्रस्य गर्भस्या सुंदरी जपेत् कुबेर
इव वित्ताढ्यो जायते सुविसानवः अस्यार्थः भद्रंनो अभिवातय मनः कएईलह्रीं मरुतामोजसे स्वाहा हसकहल ह्रीं इंद्रो वि
श्वस्य राजति सकलह्रीं शन्नो भवद्विपदे शं चतुष्पदे इति तथा यदा देवीवचनात् त्रिंशसर्पदि गुणैततः अकाचकं समाख्यातं
महासारस्वतप्रदं पतज्जपस्य विधानं प्राग्वत्कृत्वा पृथक्पृथक् पंचमंत्राः समुद्दिष्टा महासारस्वतप्रदाः अस्यार्थः यदा

वि· ११
ए·व
१५४
144

म्वदंतिविचेतननानिकयेईलक्ष्मी राष्ट्रीदेवानांनिषदासमेंद्राहसकरहलङ्गीचससखऊर्जंडड्हेपयांसिसकलक्ष्मींकसिदस्याःपरमंज
गाम १ देवींवाचमजनयंतदेवाःकपर्ईलक्ष्मीनोविश्वरूपाःपशवोवदंति हृ सानोमंद्रेषमूर्जंदुहानासकधेनुर्वागस्मानुपसुष्टुतैतु
चत्वारिवाक्परिमितापदानिक तानिविदुर्ब्राह्मणायेमनीषिणः हृगुहात्रीणिनिहितानेंगयंतिस तुरीयंवाचोमनुष्यावदंति ३ स
सर्पशरीरेमेंतीवाधमानाक· हृहस्तिमायजमदग्निदत्वाह श्वासत्ध्यसरुद्धहितानननानस श्रवोदेवेषुमनमर्जयं ४ ससर्पशरीरभंरंत
यमेभरंक प्रथिश्रवःपांचजन्यासुकृष्टिषु· सायदासारव्यभाङ्ईयानाम यामेपलक्तिजमदग्नयोदडुः ५ इतिपंचमंत्राः त
था यच्छंदसाप्रारीरंमेयोदेवानामितित्रयं सुंदरिगर्भंगंजप्यानस्थयकरध्यगानंद्विजः मेधावीश्रुतिधारीचनीरोगीचप्रियंवदः वक्तु
श्रुतःशास्त्रकर्ताश्रुतान्वेदागमानपि नविस्मरतिमर्त्योसौसर्वज्ञोभवतिध्रुवं अस्यार्थः यच्छंदसामृषभोविश्वरूपःक छं
दोभ्योध्यमृतात्संवभूव सेंद्रोमेधयास्पृणोतिस· अमृतस्यदेवधारणोभूयासम १ शरीरंमेविचर्षणंक· जिह्वामेम
धुमत्तमाह· मनसःकाममाकूतिंसवाचःसत्यमशीमहि २ योदेवानांप्रथमंपुरस्तात्क· विश्वाधिपोमहर्षिःरुद्रः हिरण्य
गर्भंपश्यतजायमानंस सनोदेवश्शुभायस्मृत्यासंयुनक्तु· ३ इतित्रयोमंत्राः तथापद्मादित्रेह्यमस्मानेंद्राग्नीत्रयंभवेत् चत
र्थीत्वंसोमचेतिपंचमीतम्प्रजायते यतत्वचर्चेगर्भस्याहंदेवीप्रजपेत्स्थकृ योनरस्तस्यनियतंधनधान्यधरासुतैः गोगजाश्वावि
महिषदास्यभूषादिसंकुलः लक्ष्मीसमावहेद्दस्यापुत्रपौत्रादिगामिनी अस्यार्थः पद्मादित्रेविश्वेदेवायहस्रेक यद्देवाँश्रिये
ममनसाहविर्भिः हृ· बृहस्पतेसुप्रजावीरवंतः स· वयंस्यामपतयोरयीणाम् १ यूयमस्मान्नयतवस्योःअच्छाक· निःहृति
भ्योमरुतोगृह्णानाः हृ· जुषध्वंनोहव्यदातिंयजत्रास· वयंस्यामपतयोरयीणाम् २ एवेंद्राग्नीपपिवांसासुतस्यकंवि
स्वस्मायंसंजयतंधनानिंह तन्नोमित्रोवरुणोमामहंतामदितिःसिंधुःपृथिवीःउतद्यौः ३ त्वंसोमप्रचिकितोमनीषाक· त्वंर

२

जिह्मनुनेषिपंथांह· तवमत्मीतिपितरोनः इंद्रोस· देवेभुरत्नसमजनधीरा: ४ प्रजापतेनत्वदेतान्यन्यःक· विश्वाजातानिपरिता
बभूवह· यत्कामास्तेजुहुमस्तन्नोअस्तुस· वयंस्यामपतयोरयीणां ५ इतिपंचमंत्राः तथा अथयालक्ष्मपद्मयीगर्भस्थासुद
रीयजेत् धनैर्धान्यैश्चविभवैरश्वैश्चगवादिभिः आपूरयंतीमनंततेवरमेनरमा· अस्यार्थः यालक्ष्मीसिंधुसंभवाक· अतिर्थ
तुगुरुवस्तः ह· यमाविश्वावसुर्हेदेवीस· सदानोजुषतांशृहम् २ अश्वदायिगोदायिक· धनदायिमहाधनेह· धनमेजुषतां
देवीस· सर्वकामार्थसिद्धये २ इतिमंत्रद्वयं· कलातिथ्यर्चसूक्तस्यमंत्रपादचतुष्टयेः संपुटीकृत्यजपतोफलाम्याचत्मरह
स्फुटं अस्यार्थः कलाऋचसूक्तंपुरुषसूक्तंसहस्रशीर्षेत्यादियजुर्वेदेप्रसिद्धं· तिथ्यर्वसूक्तंश्रीसूक्तं· हिरण्यवर्णामित्यादि
ऋग्वेदेप्रसिद्धं संपुटीकरणेन· सहस्रशीर्षापुरुषःसहस्राक्षः सहस्रपात् सभूमिंविश्वतोवृत्वास· अत्यतिष्ठद्दशांगुलम् १
पुरुषएवेदंसर्वंह· यद्भूतंयच्चभाव्यंह· उतामृतत्वस्येशानः स· यदन्नेनातिरोहति २ एतावानस्यमहिमाह अतोज्यायां
श्चपूरुषःह· पादोस्यविश्वाभूतानिस· त्रिपादस्यामृतंदिवि ३ त्रिपादूर्ध्वउदैत्पुरुषःह· पादोस्येहाभवत्पुनःह· ततोवि
ष्वङ्व्यक्रामत्स· साशनानशनेअभिः ४ तस्माद्विराडजायतह· विराजोअधिपूरुषःह· सजातोअत्यरिच्यतसपश्चाद्भू
मिमथोपुरः ५ यत्पुरुषेणहविषाह· देवायज्ञमतन्वतह· वसंतोस्यासीदाज्यंसग्रीष्मइध्मशरद्धविः ६ तस्यास्यासन्परिध
यःस· तस्माज्जाताःप्रजाश्चव ७ इत्यादिकमेवंषोडशपादानांपादेः संपुटंकृत्वाजपेत् पुरुषसूक्तमंत्रपादैर्लोपायाः संपुटं
श्रीसूक्तमंत्रपादैः कामराजविद्यायाः संपुटमितिज्ञेयं तदुक्तंकुलार्णवे· लोपांवासंपुटीकृत्यपौरुषेचजपेद्बुधः श्रीसूक्तैः
कामराजाख्यांप्रजपेद्यत्नतोबुधः श्रीसूक्तैः पुरुषसूक्तस्यमंत्रपादैः एवंहिरण्यवर्णांहरिणीकः हिरण्यरजतस्रजांह· च
न्द्रांहिरण्मयींलक्ष्मींसजातवेदोममावहः १ एवंक्रमेणप्रत्येकंजपेत् तथा प्रथमेनसहनावाप्तिर्द्वितीयाजीवसूर्भवेत् तृतीये

वि॰ ११
शिव॰
१४५
145

नचतुर्थेनवंध्यादोषविनाशनं पंचमेनाथषष्ठेनपुत्रंदीर्घायुषंलभेत् सप्तमेनतुगर्भस्यस्थिरतास्यष्टमेनतु स्रावयत्सूतिर्नव
मार्जारीदोषाद्विनाशयेत् दशमेनपरेणापिपुष्पदोषाद्विनाशयेत् द्वादशेनतुकन्यायाःसूतिदोषमपास्यच पुमपत्यं
भवत्येवचतुर्भिस्तुसरेर्ध्रुवं सर्वदोषाविनश्यंतिगर्भजातान्नसंशयः अथश्रीसूक्तफलानि॰ प्रथमेसंपदाप्राप्तिर्द्वितीयेन
पशून्बहून् तृतीयेनभवेद्धान्यंचतुर्थेनमहीभवेत् भक्तान्पंचममंत्रेणषष्ठेनतुमहद्यशः सप्तमाद्राजसन्मानमष्टमेनधृतिः
स्थिराः नवमेनतुरंगाप्तिर्दशमेनगजान्लभेत् एकादशेनवस्त्राणिद्वादशेनसुतान्लभेत् त्रयोदशेनरत्नानिचतुर्दशमहाम
नोः पृथिवीशस्यसंपूर्णांश्रियंपंचदशेनतु॰ सूक्तमंत्रैस्तथाकृत्वानतुकर्माणिसाधयेत् श्रीविद्याप्र— भितहृत्स्वैवंसंपुटोयदि
पंचाशच्चसहस्राणिदशलक्षमितानिच जायंतेतत्कमंत्रात्वागुरुतःशास्त्रतोपिवाः विनियुज्यात्प्रयोगेषुतत्तत्कर्माण्यतंद्रितः
दीक्षातुषोडशार्णाद्याःषट्दर्शनविधाभवेत् तत्रादौशाक्तदीक्षायाःक्रमंवक्ष्येयथाविधि चतुर्विंशतिहस्तंतुमण्डपंकारयेड
यः नवकुण्डानिकुर्वीतचतुरस्राणिवैक्रमात् योनिकुण्डानिवैकुर्यादर्द्धचंद्रनिभानिवा त्रिकोणानिचहस्तानिषट्को
णान्यवृत्तानिवा अष्टास्राण्यथवाचार्यकुण्डमीशेंद्रमध्यतः सार्द्धहस्तद्वयंत्यक्त्वावेदिकांतःप्रकल्पयेत् हस्तमात्रंप
रित्यज्यकुण्डान्यन्यानिकल्पयेत् कुण्डस्थलतुर्णांतग्रेवदिष्यामः श्रीकुलार्णवे॰ शृणुदेविप्रवक्ष्यामिवैष्णवानांविशेष
तः दीक्षायांषोडशार्णायाजपहोमेषुसुव्रते मंत्रान्वक्ष्येशृणुप्राज्ञेकुण्डेषुषट्सुवैक्रमात् नारायणंवासुदेवंवाराहंवैसंवृत
था श्रीकंठंनारसिंहंचगोपालंकार्त्तमेवच पंचदश्यांसमायोज्यजपेद्धोमेचपार्वति वैदिकेतुविशेषेणगायत्रीवेदमातर
जातवेदसपंचर्चंदेवीलक्ष्म्योस्तुसूक्तकं शैवेतुशिवपंचार्णमघोरंशरभंतथा प्रासादंवापाशुपतंदक्षिणामूर्त्तिसंज्ञकं
मृत्युंजयंदशार्णंचक्रमेणपरमेश्वरि सौरेतुघृणिमंत्रंवैषडर्णवेदवर्णकं ऋतंषोडशार्णंचद्वादशार्णंषडंगकं अजपाख्यं

तु शाक्ते तु बालामंत्रश्च भैरवी त्रिपुरावासिनी सिद्धामालिनी त्रिपुरादिका भैरवीत्रिपुरांबा च वीद्दे पद्मावती तथा उग्रतारा
ष्येकजटा तारानीलसरस्वती मातंगी सुमुखी चैव चंद्रमातंगिनी तथा ऊर्द्ध्वाम्नायक्रमं चैव हृद्विद्येन तथैव च मूलविद्याः षो
डशी शैवदीक्षायां श्रीगुरोर्मनोः भ्रुक्त्रं रुक्तं मिश्रितं च विश्रान्ते चरणत्रयं शांभोश्चरणविद्ये देवपराप्रासादसंज्ञके पंचब्रह्मात्मका
मंत्राश्चाष्टविंशत्कलास्तथा प्रकारं गणपत्येन महागणपतिं तथा क्षिप्रसंतगणेशं च वक्रतुण्डं तथैव च लक्ष्मीगणप
तिं चैव हेरंबं गणपं तथा विद्यागणपं चैव तथा शक्तिगणेश्वरं दक्षिणाकालिकायास्तु प्रकाराणामणिमेव च सिद्धकालीषडर्णाच
मन्त्रवर्णाकाम्तथा दशाक्षरं द्वयं चैव ताराया घोडशाक्षरी आद्यदीनाश्चाष्टतारा भुवनेश्वर्यागमाणिकं श्रीवाक्कामपरा रुद्धात्रि
विद्यात्रिपुटा तथा पंचदशाविशेषेणत्रिचत्तः पंचकूटकाः षट्कूटा सप्तकूटा स्यादष्टकूटा तु पंचमी नित्यापंचदशानां च अ
गांगित्वपरस्परं पीतांबराष्टवाराह्याद्दीक्षायां तु परस्परं दुर्गायामहिषार्हित्याश्चालिनी वनदुर्गिका जयाख्यो च नवार्णा च शांत
त्रिलवणात्मिकाः अतिदुर्गा च संप्रोक्ता गायत्र्यास्तदनंतरं पंचायतनभेदेस्तु सौरे शाक्ते च वैष्णवे शैवे च गाणपत्ये च प्रोक्ता
मंत्रनायकाः वैष्णवाष्टकमध्येन हित्वा वाष्टादशाक्षरं तदीयावेदमानानामसंयोज्या परमेश्वरी· शैवे पाशुपतं हित्वा तत्रैव यं व
कं क्षिपेत् सौरेऽप्यष्टाक्षरं हित्वा उद्युत्मंत्रं नियोजयेत् गाणपत्येगणानां त्वा हित्वा क्षिप्रं गणेश्वरं शाक्ते प्रागेव च संयोज्यं दीक्षाहो
मजपादिषु एतदायतनानां च अंगांगित्वपरस्परं शाक्ते सम्यक्प्रवक्ष्यामि चक्रेश्वर्यः प्रकीर्तिताः षट्शांभवोपदेशे तु अंगां
गित्वपरस्परं अक्षरं चतुरर्णा वाप्येकाक्षरमतःपरं सिद्धलक्ष्मी राज्यलक्ष्मीवाग्भवेद्द्वयं पुनः पुनरन्यत्निलितास्त्र चांगांगित्व
परस्परं अन्यविद्यासु सर्वत्र पुनर्न भेदैः परस्परं अंगांगित्वप्रकर्त्तव्यं तन्मन्त्रकर्माणि निश्चयात् पंचायतनदीक्षायां पूजायां च वि
शेषतः अंगांगित्वप्रकर्त्तव्यं तन्मन्त्रकर्माणि निश्चयात् पंचायतनदीक्षायां पूजायां च विशेषतः अंगांगित्वप्रकर्त्तव्यं तन्मन्त्रकर्मा

वि·११
णव·
१४६
146

णानिश्चयात् पंचायतनदीक्षायांस्नायांचविशेषतः अंगांगित्वंप्रवक्ष्यामिश्रृणुदेविसमाहिता महागणेशमंत्रेणाहृणीमंत्रेण
संयुताः पराप्रासादमंत्रेणलक्ष्मीनारायणेनच संयोज्यषोडशार्णेनमितायांजपपूजने दक्षिणाकालिकायास्तुतथैवपरिकी
र्त्तिता तारायांछिन्नमस्तायांविशेषोत्रनिगद्यते मार्तंडभैरवस्यैवमंत्रजोषस्तथैवच उच्छिष्टगणनाथस्यमुकुंदोबालएवच
भुवनेश्यामहादेव्यापार्वत्यावैस्नवाः प्रिये गाणपत्याश्चसौराश्चशैवाश्चापिविशेषतः भैरवीवगलाचण्डामातंगीचापराजिता
दीक्षायांजपहोमेचस्नानेचविशेषतः पंचायतनमंत्रेतुतारावत्परिकीर्त्तिता दुर्गाचभुवनेशीचमहालक्ष्मीस्तथैवच अन्या
स्तुसंप्रदायेनप्रयोज्यादेशिकोत्तमैः तथाचकादिमतेश्रीतंत्रराजे· षडूर्ध्वद्वारपूर्णानांवैस्नवानामशेषतः मंत्राणांपरतत्वार्थ
वाचकत्वादभेदता ललिताविद्ययातद्वत्प्रासादस्यत्रयात्मनः तथैवचपरायाश्चगायत्र्याश्चोक्तरूपतः व्याहृतीनांमहावाक्यपरमा
त्मजपात्मता प्रणवस्यचताद्रूप्ययोगास्यात्तत्तदात्मता इति अथसंप्रदाय आम्नायक्रमः तत्वैत्रवदिष्यामः अथश्रीविद्यायाः
व
श्रीचक्रेश्वरीपूजायांनारायणादिप्रोक्तमंत्राणांऋष्यादिन्यासध्यानानियथातंत्रांतरेषु तत्रप्रातःकृत्यादियोगपीठन्यासां
तेमूलेनप्राणायामत्रयंकृत्वाशिरसिसाध्यनारायणऋषयेनमः मुखेदैवीगायत्रीछंदसेनमः हृदयेश्रीपरमात्मनेदेवतायै
नमः इतिविन्यस्यममेष्टार्थेविनियोगः इतिकृतांजलिःकृत्वामूलेनकरयोर्व्यापकंविन्यस्यक्रुद्धोल्कायस्वाहाहृदयायनमः
महोल्कायशिरसेस्वाहा वीरोल्कायशिखायैवषट् द्युल्कायस्वाहाकवचायहुं सहस्रोल्कायस्वायस्वाहाअस्त्रायफट् इतिमं
त्रांनगुल्फादिषुविन्यस्यध्यायेत् हस्तैश्चक्रदरौगदांसरसिजंविभ्राणमर्कोज्ज्वलत्कान्तिंश्रीधरणीविभूषितलसत्पार्श्वंकिरीटान्वि
तं श्रीवत्साकसकौस्तुभोरुपदकंकेयूरहारोज्ज्वलंराजत्कुण्डलमप्यनंतहृदभजेपीतांवरंशार्ङ्गिणं इतिध्यात्वा ॐनमोनारा
यणायइत्यष्टाक्षरंजपेत् अथवासुदेवमंत्रस्य ततःप्रातःकृत्यादियोगपीठन्यासांतेमूलेनप्राणायामत्रयंकृत्वाशिरसिप्र

जापतिऋषयेनमः मुखेगायत्रीछंदसेनमः हृदयेश्रीवासुदेवदेवतायैनमः इतिविंन्यस्यममसर्वाभीष्टसिद्धयेविनियोगः
इतिकृतांजलिस्तत्कामूलेनकरयोर्व्यापकंकृत्वा ॐहृदयायनमः शिरसेस्वाहा भगवतेशिखायैवषट् वासुदेवायकवचा
यहुं नमोभगवतेवासुदेवायअस्त्रायफट् ततःसमाहितोभूत्वावासुदेवंहृदिस्मरेत् मध्येऽरण्यांबुधेर्द्वीपेदिव्ययोषानिषेवि
ते तत्रसंचिंत्यविपिनमखिलर्तुनिषेविते तन्मध्येकल्पवृक्षंतुदिव्यमद्भुतदर्शनं तस्याधस्ताद्रत्नमंचेकमलंविमलप्रभं श्री
रम्सौरींद्रविलसत्प्रभापटलराजितं तत्रसंचिंतयेद्देवंवासुदेवंस्मितानन्ं कुंदेंदाभंगदाचक्रपद्मशंखलसत्करं चंद्रायुत
लसत्कांत्यामोहयंतंजगत्त्रयं केयूरांगदसंराजद्धारैरत्नभूषणं श्रीवत्सांकलसद्रत्नमुकुटंकौस्तुभांवितं अरविंददला
ताम्रसुरम्यायतलोचनं कुंडलप्रोल्लसद्गंडमंडलंपीनवाससं ग्रैवेयहारसंशोभिकंबुकंठंसुकंकणं विशालवक्षसंरा
जत्प्रफुल्लवनमालकं सनकादिमुनींद्रैश्चतत्त्वनिर्णयकांक्षया निषेवितंदिव्यदितिजानतगंधर्वसंचयैः सिद्धविद्याधरार्यैश्चसे
वितंचमहोरगैः इतिध्यात्वाजपादिकंविदध्यात् अथवराहमंत्रस्य तत्रप्रातःकृत्वादियोगपीठन्यासांतेमूलेनप्राणायामत्रय
कृत्वाशिरसिभार्गवायऋषयेनमः मुखेनुष्टुप्छंदसेनमः हृदयेश्रीवराहायदेवतायैनमः इतिविन्यस्यममसर्वाभीष्टसि
द्धयेविनियोगः इतिकृतांजलिस्तत्कापकंष्ट्रायहृदयायनमः व्योमोल्कायशिरसेस्वाहा तेजोधिपतयेशिखायैवषट् विश्व
रूपायकवचायहुं महादंष्ट्रायअस्त्रायफट् इतिपंचांगमंत्रान्विन्यस्यध्यायेत् वह्निप्रभशशिनिभंशिरसोगलान्नमोलिस्थला
द्विपद्मंदनिभंचक्रांतेसविभ्रतेकरनलैरविशंखखड्गान्खेटंगदानदनुशक्तिवराभयानि सर्वसहाथरणशोभितदेकंद
ष्ट्रमाद्यंवराहमनिशंप्रभजेत्स्वविजे इतिध्यात्वा ॐनमोभगवतेवराहरूपायभूर्भुवःस्वःपतयेभूपतित्वंमेदेहिददापय
स्वाहा अयंमंत्रोयोज्यः अथविष्णोः ततःप्रातःकृत्वादियोगपीठन्यासांतेमूलेनप्राणायामत्रयंकृत्वाशिरसिकपिलायऋष

वि. ११
ए.व.
१४७

येनमः मुखेगायत्रीछंदसेनमः हृदयेश्रीभोगवामनायदेवतायैनमः इतिविन्यस्यममसर्वाभीष्टावाप्तयेविनियोगः इतिकृतांज
लिरुक्त्वा ॐनमोहृदयायनमः भगवतेशिरसेस्वाहा विश्वेशिखायैवषट् सुरपतयेकवचायहुं महाबलायनेत्रत्रयायवौषट्
स्वाहाअस्त्रायफट् इतिषडंगमंत्रान्विन्यस्यध्यायेत् नीलवर्णस्फुरद्बीजः शंखचक्रगदासिधृक् सर्वान्भोगान्ददात्येषभक्तानांभो
गवामनः इतिध्यात्वा ॐनमोभगवतेविश्वेश्वरपतयेमहाबलायस्वाहा इतिनियोज्य अथश्रीकरमंत्रस्य तत्रप्रातःकृत्यादि
योगपीठन्यासांतेमूलेनप्राणायामत्रयंकृत्वा शिरसिवामदेवऋषयेनमः मुखेपंक्तिछंदसेनमः हृदयेश्रीकरायदेवतायैनमः
इतिविन्यस्यममसर्वाभीष्टावाप्तयेविनियोगः इतिकृतांजलिरुक्त्वा ॐभीषयभीषय ॐहृदयायनमः त्रासयत्रासयहुं
शिरसेस्वाहा हूंमर्दयमर्दयहुं शिखायैवषट् श्रीप्रध्वंसयप्रध्वंसयहुं कवचायहुं करक्षयरक्षयहुंनेत्रत्रयायवौषट् अस्त्रायफट्
ततः नेत्रयोः रंउदरेस्वाहेष्टे ह्रांइतिविन्यस्यध्यायेत् ततः संचिंतयेद्दिव्यंश्रीकरंहृदयांबुजे लोलकल्लोलजालेन फेनिलेसोर्मि
मालके दुग्धाब्धावथमध्येहीपंम्लक्मयंशुभं हेमस्थलीसमाकीर्णंनानामणिगणोज्ज्वलं वनंसंचिंतयेत्तत्रसकलर्तुनिषेवि
ते कल्पद्रुमसमूहैश्चवासितानतपत्रमं षट्पदालीकलारावसंकुलेलोलपल्लवे पुष्पव्रजपरागौघनुषारपरिपूरिते हिरण्म
यानांरत्नानांमणिपुष्पेषुचंचले इंदिरालिचक्रेणनीलशक्रमणीरुचे अंगीकरोतियत्रापिरमतेःपरसःसुरैः पुष्पव्र
जपरागौघ श्रीदार्ष्यशोभनेस्वर्णसौभाग्यादिगुणैर्युतः रूपाभिराममधुराकृतिभिसुकुमारके मंदस्मितलसद्दंतमरीचिद्यो
तितानना: मनोज्ञाजितचंद्राभामदस्फुरितलोचनाः जल्पाकशुकोकिलोघदेवहंदानिरंतरं उन्निद्रितोयन्मदनाःपीन
स्तनतटालसाः सुश्रोणिभाराश्मर्थाःमंदगामिन्यउत्तमाः एवंभूताभिरप्सरसःक्रीडंतेयत्रचामरैः सारसेनापतिर्विवन
लक्ष्म्यागृहंयथा जनस्थानमप्सरसांचकल्पहस्तहरेहुयः इंदिरायाःसोदरस्तत्रनवरत्नमयस्यच शिखावलिसमुद्योतिप्रो

तलस्पतलेम्भे स्वर्णकुट्टिस्वसंशोभिमहारत्नमनोरमे उद्यदर्कप्रभाभास्वत्पीठसन्निहितस्य च प्रसिद्धविक्रमोयस्य पद्मिरा
जस्य चोपरि उपविष्टं गालितानम्रसम्भविद्रावकसन्निभं रत्नौघन्मकराकारचारुकुण्डलमण्डितं किरीटमणिसंदीप्तदिक्कं
चारुभूषणं शशिकुण्डलसच्छुभ्रक्लिमामलविशेषकं स्मितिचञ्चलसच्छ्रिष्टिमुकुटोज्वलगण्डकं स्मितसंशोभिवक्त्रेन्दुकं
फोणफलकोज्वलं दशनावलिरम्योघविराजितसुभाधरं पक्वविम्बाधरं रम्यरक्तपद्मपलाशवत् आयतारुणनेत्रं च स
म्यकात्मविराजितं उरुहारमणिव्रातदीपितिप्रोल्लसद्गलं दिव्यरत्नांगदद्योतितवक्रजालधरं हरिं गदाकमलशंखारि
धारिणं वाकदण्डकैः कपाटविपुलेनाथकमलानिलयेन च लसत्कौस्तुभदीप्तौघविद्योतिततलेन च वत्ससाम्बविराजंतं
त्रैलोक्यनिलयेन च त्रिवलीशोभिना सम्यग्रोमराजिलसद्रुचा उदरेण विराजंतं रम्याकटितटेन च पीतपट्टांशुकरुचाविल
सन्मणिमेखलं शरन्नणसहकीनरम्योरुपरिभूषितं केकिकंठलसत्कांतिजंघायुगमनोहरं रक्तोत्पलाभचरणं या
दाग्रजितकच्छपं शशरक्तसहक्रान्तिध्वजाज्ञाकितपत्तलं करसद्रक्तकमलरमयालिंगितं सदा हमयोचोपगूढं च
नवमाणिक्यशोभितं नवयौवनकांत्योघसंशोभिसकलांगकं सुरासुरर्षिप्रमुखैः सेवितं चाप्सरोगणैः शीर्णडविंब
सद्दशवितानसमलंकृतं सुरयोषाकराज्ञालिलसच्चामरराजितं विद्युल्लतासंविलोलवैजयंतीसुशोभितं यक्षविद्या
धरवृन्दवारणादिनिषेवितं एवं ध्यात्वा· ॐ नृसिंहश्रीकरस्वाहा अयं मंत्रोषोडशार्णोयासयोज्यः अथन्रसिंहमंत्रः तत्र
प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासांते मूलनप्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः मुखेनुष्टुप्छन्दसे नमः हृदये
श्रीनृसिंहदेवतायै नमः इति विन्यस्य मम सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिरुक्त्वा· ॐ उग्रंवीरं हृदयाय नमः
महाविष्णुं शिरसे स्वाहा ज्वलंतं सर्वतोमुखं शिखायै वषट् नृसिंहं भीषणं कवचाय हुं भद्रं मृत्युमृत्युं नेत्रत्रयाय वौषट्·

वि॰ ११
शि॰
१४८

नमाम्यहंअस्त्रायफट् इतिविन्यस्यध्यायेत् नृसिंहंभजेजानुविन्यस्तवाहुं त्रिनेत्रंभुजप्रोल्लसच्चक्रशंखं कृशानुप्रभज्योतिषाग्रस्तदै
त्यशिरःशोभिदंष्ट्रास्त्रदीप्तदिग्जिह्वं इतिध्यात्वा उग्रंवीरंमहाविष्णुंज्वलन्तंसर्वतोमुखं नृसिंहंभीषणंभद्रंमृत्युमृत्युंनमाम्यहं
इतिमंत्रोयोज्यः अथगोपालमंत्रः तत्रप्रातःकृत्यादियोगपीठन्यासान्तेमूलेनप्राणायामत्रयंकृत्वा शिरसिनारदायऋषयेन
मः हृदयेश्रीकृष्णायदेवतायैनमः गुह्येक्लींबीजायनमः पादयोःस्वाहाशक्तयेनमः सर्वांगेकृष्णायप्रकृतयेनमः हृ
दिश्रीदुर्गायैअधिष्ठात्र्यैदेवतायैनमः इतिविन्यस्यममाभीष्टसिद्धयेविनियोगः इतिकृतांजलिःक्लांमूलेनकरयोर्व्याप
कंकृत्वा आचक्रायस्वाहाहृदयायनमः विचक्रायस्वाहा शिरसेस्वाहा सुचक्रायशिखायैवषट् त्रैलोक्यरक्षणचक्राय
स्वाहाकवचायहुं असुरान्तचक्रायस्वाहा अस्त्रायफट्नमः इतिषडंगमंत्रान्विन्यस्यध्यायेत् इरा¯ चापसहाणगुणांकुश
करांबुजं वेणुमादायहस्ताभ्यांवादयंतंमुदान्वितं रविमंडलगंकृष्णंध्यायेदिष्टफलाप्तये इतिध्यात्वा क्लींकृष्णायगो
विंदायगोपीजनवल्लभायस्वाहा इतिमंत्रोयोज्यः अथकृष्णमंत्रः तत्रप्रातःकृत्यादियोगपीठन्यासान्तेमूलेनप्राणायाम
त्रयंकृत्वाशिरसिनारदऋषयेनमः मुखेगायत्रीछंदसेनमः हृदये श्रीकृष्णदेवतायैनमः गुह्येक्लींबीजायनमः इत्यादिवि
न्यस्यममाभीष्टसिद्धयेविनियोगः इतिकृतांजलिःक्लांपूर्णज्ञानात्मनेहृदयायनमः पूर्णैश्वर्यात्मनेशिरसेस्वाहा पूर्णप्रभा
त्मनेशिखायैवषट् पूर्णानंदात्मनेकवचायहुं पूर्णतेजआत्मनेनेत्रत्रयायवौषट् पूर्णशक्त्यात्मनेअस्त्रायफट् इतिषडंग
मंत्रान्विन्यस्यध्यायेत् ध्यायेद्धरिंमणिनिभंजगदेकवंद्यंसौंदर्यसारमरिशंखवराभयानि दोर्भिर्दधानमजितंसरसंचभैष्मी
सत्यासमेतमखिलप्रदमिंदिरेशं इतिध्यात्वाक्लींकृष्णायनमः इतिमंत्रोयोज्यः योगस्तु॰ हसकलह्रींनमोहकहलह्रींना
रायणायसकलह्रीं १ ॐहसकलह्रींनमोहसकहलह्रींभगवतेसकलह्रींवासुदेवाय २ ॐनमोभगवतेह॰ वराहरूपा

यह्र॰ ॐभूर्भुवः स्वः पतये सकललक्ष्मीभूपतिं त्वं मे देहि दापय स्वाहा ३ ॐ नमो भगवते ह्र॰ विश्ववे ह्र॰ सुरपतये ह्र॰ महाबलाय स्वा
हा ४ उत्तिष्ठ ह्र॰ श्रीकर ह्र स्वाहा स॰ ५ उग्रवीरं महाविष्णुं ह्र॰ ज्वलन्तं सर्वतोमुखं ह्र नृसिंहं भीषणं भद्रं सकललक्ष्मीस्तम्भस्तं नमा
म्यहं ६ क्लीं कृष्णाय ह्र गोविंदाय ह्र॰ गोपीजनवल्लभाय स॰ स्वाहा ७ क्लीं ह्र॰ कृष्णाय ह्र॰ नमः स॰ एवंयोगश्स्मर्थः वेदि
कदर्शनेन मंत्रमाह तत्र प्रातः कृत्यादि योगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा अस्य श्रीगायत्रीमंत्रस्य शिरसि वि
श्वामित्राय ऋषये नमः मुखे गायत्रीछंदसे नमः हृदये श्रीपरमात्मने देवतायै नमः इति विन्यस्य मम अभीष्टसिद्धये विनियोग
इति कृतांजलिः रुक्त्वा तत्सवितुः ब्रह्मात्मने हृदयाय नमः वरेण्यं विष्ण्वात्मने शिरसे स्वाहा भर्गो देवस्य रुद्रात्मने शिखायै
वषट् धीमहि ईश्वरात्मने कवचाय हुं धियो यो नः सदाशिवात्मने नेत्रत्रयाय वौषट् प्रचोदयात् परमात्मने अस्त्राय फट् इति
षडंगमंत्रान्विन्यस्य ध्यायेत् मुक्ताविद्रुमहेमनीलधवलच्छायैर्मुखैस्त्रीक्षणैर्युक्तामिंदुनिबद्धरत्नमुकुटां तत्त्वार्थवर्णात्मि
कां गायत्रीं वरदाभयांकुशकशान् शुभ्रं कपालं गुणं शंखं चक्रमथारविंदयुगलं हस्तैर्वहंतीं भजे इति ध्यात्वा तत्सवि
तुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि ह्र॰ धियो यो नः प्रचोदयात् १ अथ जातवेदसमंत्रस्य तत्र प्रातः कृत्यादि योगपीठ
न्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि मरीचिपुत्रकश्यपाय ऋषये नमः मुखे त्रिष्टुप्छंदसे नमः हृदये श्रीजातवेदाग्न
ये दुर्गायै देवतायै नमः इति विन्यस्य मम अभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिः रुक्त्वा जातवेदसे सुनवाम हृदयाय नमः
सोममरातीयतो शिरसे स्वाहा निदहाति वेदः शिखायै वषट् स नः पर्षदति कवचाय हुं दुर्गाणि विश्वा नावेव नेत्रत्रयाय
वौषट् सिंधुं दुरितात्यग्निः अस्त्राय फट् इति षडंगमंत्रान्विन्यस्य ध्यायेत् विद्युद्दामसमप्रभां मृगपतिस्कंधस्थितां भीषणां
कन्याभिः करवालखेटविलसद्धस्ताभिरासेवितां हस्तैश्चक्रगदासिखेटविशिखांश्चापं गुणं तर्जनीं बिभ्राणामनलात्मिकां

वि॰ ११
शिव॰
१५९
149

प्राशिधरां दुर्गां त्रिनेत्रां स्मरेत् इति ध्यात्वा जातवेदसे सुनवाम सोममरातीयतो निदहाति वेदः स नः पर्षदति दुर्गाणि विश्वा नावे
व सिंधुं दुरितात्यग्निः १ अथ तामग्निवर्णामिति मंत्रस्य तत्र प्रातः कृत्यादि योगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा
ऋष्यादीन् प्राग्वद्विन्यस्य मम अभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिः कृत्वा ह्रां हृदयाय नमः ह्रीं शिरसे स्वाहा ह्रूं शिखायै वषट्
ह्रैं कवचाय हुं ह्रौं नेत्रत्रयाय वौषट् ह्रः अस्त्राय फट् इति विन्यस्य प्राग्वद्ध्यात्वा तामग्निवर्णां तपसा ज्वलंतीं वैरोचनीं कर्मफ
लेषु जुष्टां दुर्गां देवीं शरणमहं प्रपद्ये सुतरसि तरसे नमः इति जपेत् अथाग्न इत्यस्य प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादि योगपी
ठन्यासांते ऋष्यादिषडंगन्यासान् ध्यानं च प्राग्वद्विधाय अग्ने त्वं पारया नव्यो अस्मान् स्वस्तिभिरति दुर्गाणि विश्वा पूश्च
पृथ्वी बहुला न उर्वी भवा तोकाय तनयाय शंयोः इति जपेत् अथ विश्वानि न इत्यस्य प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादि योगपी
ठन्यासांते मूलमंत्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा ऋष्यादिकरषडंगन्यासध्यानानि प्राग्वद्विधाय विश्वानि नो दुर्गहा जातवेदः
सिंधुं न नावा दुरितातिपर्षि अग्ने अत्रिवन्मनसा गृणानः स अस्माकं बोध्यविता तनूनां इति जपेत् अथ पृतनाजितमित्य
स्य प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादि ध्यानांतं विधाय पृतनाजितं सहमानमुग्रमग्निं हुवेम परमात्सधस्थात् स नः पर्षदति दु
र्गाणि विश्वा क्षामद्देवोऽति दुरितात्यग्निः ततः श्रीसूक्तदेवीसूक्ते ऋग्वेदे मसिद्धे अथ शैवप्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादियो
गपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि वामदेवाय ऋषये नमः मुखे पंक्तिश्छंदसे नमः हृदये श्रीसदाशिवाय दे
वतायै नमः इति विन्यस्य मम अभीष्टसिद्धये जपे विनियोगः इति कृतांजलिः कृत्वा सर्वज्ञाय हृदयाय नमः नित्यतृप्ताय शिरसे
स्वाहा अनादिबोधाय शिखायै वषट् स्वतंत्राय कवचाय हुं नित्यमलुप्तशक्तये नेत्रत्रयाय वौषट् नित्यमनंतशक्तये अस्त्रा
य फट् इति षडंगमंत्रान्विन्यस्य ध्यायेत् गोक्षीरफेनधवलं रजताद्रिसमप्रभं चारुचंद्रकलाराजज्जटामुकुटमंडितं पंचवक्त्रं

परं शंभुं पतिं वक्त्रं त्रिलोचनं शार्दूलचर्मवसनं रत्नाभरणभूषितं इति ध्यात्वा हसकलह्रीं हसकहलह्रीं नमः सकलह्रीं
शिवाय इति मंत्रं जपेत् अथ अघोरास्त्रस्य प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्वा दियोगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरस्यघो
राय ऋषये नमः मुखे त्रिष्टुप्छंदसे नमः हृदये श्री अघोररुद्राय देवतायै नमः गुह्ये ह्रीं बीजाय नमः पादयोः हूं शक्तये नमः
इति विन्यस्य ध्यायेत् एवं न्यस्ततनुर्मंत्री ध्यायेद्देवमनन्यधीः कालमेघनिभं देवं भीमदंष्ट्रं त्रिलोचनं भुजंगभूषणं रक्तव
स्त्रानुलेपसंयुतं परशुं कंदवालं च बाणं त्रिशिखमेव च दधानं दक्षिणैर्हस्तैः रुद्रं दीर्घक्रमतः प्रिये डमरुं खेटकं चापं च
कपालं च पार्वति काम्यकर्मसु रक्ताभमसितं चाभिचारके निग्रहे चरद्भूतादिमुक्तौ मुक्तानिभं स्मरेत् एवं ध्यात्वा ओं ह्रीं
स्फुर स्फुर प्रस्फुर प्रस्फुर घोर घोरतर तनुरूप चट चट प्रचट प्रचट कह कह वम वम बंध बंध घातय घातय हूं फट् इति मं
त्रं जपेत् अथ शरभप्रयोगः तत्र प्रातः कृत्वा दियोगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः मुखे पं
क्तिश्छंदसे नमः हृदये शरभेशाल्वाय पक्षिराजाय देवतायै नमः इति विन्यस्य मम अभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिरुक्त्वा
ओं नमो भगवते रुद्राय नमः शरभशाल्वाय शिरसे स्वाहा पक्षिराजाय शिखायै वषट् मम शत्रून् नाशय नाशय कवचाय हुं हुं
फट् नेत्रत्रयाय वौषट् स्वाहा अस्त्राय फट् ध्यानं अष्टापदं पतति मूलराजद्रंष्ट्राकरंहाटकपक्षकूटं हेमांगमंगीकृतपक्षरागं चञ्चु
पुटोल्लासितमुखारविंदं सूर्यानलेंदुद्युतिराजमाननेत्रत्रयोल्लासितपक्षरागं नीलाभ्रमदीप्ताखिलरोमसंघं शीतांशुखंडोज्ज्व
लितोत्तमांगं विषादिहृद्वद्वोत्तमकपिलजटाभारसंचारिगंगातरंगांकितांगं गात्कमगलितष्टषत्संगहाराभिरामं अथो
घ्राणगंधपऋमुच्चलितसत्याग्रथि पंचांगुलाघनमञ्चस्य प्रथिवाहुद्वंद्वभुजयुगलोल्लासिमालाभिरामं कदाशवबृहद्वेपुपाहि
पयुगललसच्चंद्रनीलाभ्रलीलाचरत्तरोपाकलापप्रादप्राकपतिकुलं वैरिसंघैककालं पाशाकारासलोलहृषभवाशीवि

मकुत

वि॰ ॥
एव॰
१५॰
150

खाधीशभोगस्फूर्जत्फूत्कारघोरं खेचरस्फुटनिकरदलनसमर्थंसहनं भक्तयंत्रपादित्रूपं भक्तानां वैरिसंचयं शरभं शाल्वरूपं च ध्याये
देकाग्रमानसः इति शरभरूपं शिवं ध्यात्वा ॐ नमो भगवते शरभशाल्वाय हूं पक्षिराजाय हूं मम शत्रून्नाशय २ सर्वं घ्रं हुं फट् स्वा
हा इति मंत्रं जपेत् अथ प्रासादमंत्रस्य प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादि योगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि वामदे
वऋषये नमः मुखे पंक्तिछंदसे नमः हृदये श्रीसदाशिवाय देवतायै नमः गुह्ये हं बीजाय नमः पादयोः औं शक्तये नमः
इति विन्यस्य मम सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिः कृत्वा हां हृदयाय नमः हीं शिरसे स्वाहा हूं शिखायै वषट् हैं
कवचाय हुं हौं नेत्रत्रयाय वौषट् हः अस्त्राय फट् इति षडंगमंत्रान्विन्यस्य ध्यायेत् ध्यायेद्देवं नतो वत्सहृदि चैकाग्रमानसः
सिंदूरपुंजशोणांग्रस्मेरवक्त्रं त्रिलोचनं मणिमौलिलसच्चंद्रकलालंकृतमस्तकं दक्षिणार्धकरे टंकं दधानं तदधो वरं वा
मार्धहस्ते हरिणं तदधः करमादरात् पीनहस्तकरोत्तुंगस्तनाग्रे विनिवेश्य च वामांसके विनिविष्टायाः प्रियायाः रक्तपंक
जे दधत्पादक्षिणहस्ते चासीनं रक्तपंकजे नानाभरणसंदीप्तं दिव्यगंधस्रगंबरं इति ध्यात्वा ॐ ह्रौं हूं ह्रीं हूं नमः सः शिवा
य इति मंत्रं जपेत् अथ पाशुपतास्त्रस्य प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादि योगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शि
रसि वामदेवऋषये नमः मुखे पंक्तिछंदसे नमः हृदये श्रीपशुपतये देवतायै नमः इति विन्यस्य ममाभीष्टसिद्धये विनि
योगः इति कृतांजलिः कृत्वा ह्रूं फट् हृदयाय नमः श्लीं हूं फट् शिरसे स्वाहा पं हूं फट् शिखायै वषट् शं हूं फट् कवचाय हुं हूं
फट् नेत्रत्रयाय वौषट् फट् हूं अस्त्राय फट् इति षडंगमंत्रान्विन्यस्य ध्यायेत् ध्यायेत्पशुपतिं सम्यक् हृदि चैकाग्रमानसः
पंचवक्त्रं दशभुजं प्रतिवक्त्रं त्रिलोचनं अग्निज्वालानिभश्मश्रुसंयुतं भीमदंष्ट्रकं खड्गबाणान्नमस्त्रं च शक्तिं परशुमेव च
दधानं दक्षिणैर्हस्तैर्हस्तादिक्रमतो गुरुं खेटचापौ कपालं कां च त्रिशूलं च बलं दण्डयुक् वामहस्तैश्च बिभ्राणं मध्याह्नार्कसम

प्रभं नानाभरणसंदीप्तं पन्नगेंद्रैरलंकृतं स्फटिकौघनिभं शांतं सर्वरत्नाकरं स्मरेत् एवं ध्यात्वा ओं श्रीं ह्रः पशु ह्रः फ्रंस फट्
इति मंत्रं जपेत् अथ दक्षिणामूर्तिमंत्रस्य प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादि योगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि
शुकाय ऋषये नमः मुखे गायत्रीछंदसे नमः हृदये श्रीदक्षिणामूर्तये देवतायै नमः गुह्ये ओं बीजाय नमः पादयोः ह्रीं श
क्तये नमः इति विन्यस्य ममाभीष्टसिद्ध्यर्थे विनियोगः इति कृतांजलिः कृत्वा मूलमंत्रेण करशुद्धिं विधाय ओं ह्रां दक्षिणा
मूर्तये ह्रां हृदयाय नमः ओं ह्रीं नमः ह्रीं शिरसे स्वाहा ओं ह्रूं वटमूलनिवासिने ह्रूं शिखायै वषट् ओं ह्रैं ध्यानैकनिरतां
गाय ह्रैं कवचाय हुं ओं ह्रौं नमो रुद्राय ह्रौं नेत्रत्रयाय वौषट् ओं ह्रः शंभवे ह्रः अस्त्राय फट् इति षडंगमंत्रान्विन्यस्य ध्यायेत्
वटविटपिसमीपे भूमिभागे निषण्णं सकलमुनिजनानां ज्ञानदातारमारात् त्रिभुवनगुरुमीशं दक्षिणामूर्तिदेवं जननमर
णदुःखच्छेददक्षं नमामि इति ध्यात्वा ओं ह्रीं दक्षिणामूर्तये तुभ्यं वटमूलनिवासिने ह्रः ध्यानैकनिरतांगाय नमो
रुद्राय शंभवे ह्रीं ओं इति मंत्रं जपेत् अथ मृत्युंजयस्य प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादि योगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायाम
त्रयं कृत्वा शिरसि कहोलाय ऋषये नमः मुखे निचृद्गायत्रीछंदसे नमः हृदये श्रीमृत्युंजयाय देवतायै नमः गुह्ये ओं बी
जाय नमः पादयोः सः शक्तये नमः नाभौ जूं कीलकाय वौषट् सः अस्त्राय फट् इति षडंगमंत्रान्विन्यस्य ध्यायेत् ध्याये
द्देवं ततो वत्स समाहितमनाश्चिरं शुद्धस्फटिकसंकाशं शुभ्रपद्मासनस्थितं कपर्दमौलिविलसच्चंद्रखण्डच्युतामृतैः
अभिषिक्तसमस्तांगमर्केन्दुवह्निलोचनं दक्षिणोर्ध्वकरे मुद्रां ज्ञानाख्यां तदधःकरे दधानं चिंतयेद्देवं मृत्युरोगभयापहं इति
ध्यात्वा ओं हूं जूं हः सः सः इति मंत्रं जपेत् अथ दशाक्षरस्य प्रयोगः ततः प्रातः कृत्यादि योगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणा
यामत्रयं कृत्वा शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः मुखे विराट्छंदसे नमः हृदये सदाशिवाय देवतायै नमः इति विन्यस्य ममाभीष्ट

सिद्धयेविनियोगः इतिकृतांजलिःकृत्वाओंह्रःहृदयायनमः ओंनमःशिरसेस्वाहा भगवतेशिखायैवषट् रुद्रायकवचायहुं ओंनमो
भगवतेनेत्रत्रयायवौषट् रुद्रायअस्त्रायफट् इतिषडंगमंत्रान्विन्यस्यध्यायेत् आकीर्णदिव्यभोगैरमरदितिसुतैरर्चितं
शैलकन्यादेहार्द्धधारयंतंस्फटिकमणिनिभंव्याघ्रचर्मोत्तरीयं द्वैपाकृत्तिंवसानंहिमकिरणकलाशेखरंनीलकंठंलसद्वा
मकलाभिर्धृतकपिलजटंभावयेयंमहेशं इतिध्यात्वा ओंह्रः नमोह्रः·भगवतेसः· रुद्राय· इतिजपेत् अथसौदर्शनविधानं
तत्रादौघृणिमंत्रस्यप्रयोगः तत्रप्रातःकृत्यादियोगपीठन्यासांतेमूलेनप्राणायामत्रयंकृत्वाशिरसिदेवभागायऋषये
नमः मुखेगायत्रीछंदसेनमः हृदयेसूर्यदेवतायैनमः इतिविन्यस्यममाभीष्टसिद्धयेजपेविनियोगः इतिकृतांज
लिःकृत्वासत्यतेजोज्वालामणिहुंफट्स्वाहा हृदयायनमः ब्रह्मतेजोज्वालामणि - - हुंफट्स्वाहानेत्रत्रयायवौष
ट् सर्वतेजोज्वालामणिहुंफट्स्वाहा अस्त्रायफट् इतिषडंगमंत्रान्विन्यस्यध्यायेत् रक्ताब्जयुग्माभयदानहस्तंकेयूरहा
रांगदकुंडलाढ्यं माणिक्यमौलिंदिननाथमीडेबंधूककांतिंविलसत्त्रिनेत्रं इतिध्यात्वा घृणिःह्रः·सूर्यह्रः·आदित्यसः·
इतिमंत्रंजपेत् अथषडर्णस्यप्रयोगः तत्रप्रातःकृत्यादियोगपीठन्यासांतेशिरसिब्रह्मणेऋषयेनमः मुखेगा
यत्रीछंदसेनमः हृदयेश्रीसवित्रेदेवतायैनमः इतिविन्यस्यममाभीष्टसिद्धयेविनियोगः इतिकृतांजलिःकृत्वासूक्ष्म
रूपायस्वाहा हृदयायनमः सूक्ष्मतेजसेस्वाहा सूक्ष्मांकायायस्वाहा शिखायैवषट् सूक्ष्मबालायस्वाहाकवचायहुं
सूक्ष्माकायायहुंफट्स्वाहा नेत्रत्रयायवौषट् मूलमंत्रमुच्चार्यअस्त्रायफट् इतिषडंगमंत्रान्विन्यस्यध्यायेत् रक्तप
द्मद्वयेहस्तैर्बिभ्राणंवरदाभये बंधूकाभंत्रिनेत्रंचरविंध्यायेत्स्रग्भूषितं इतिध्यात्वा ओंखह्रःखोह्रः·ल्कायस्वाहाइ
तिमंत्रंजपेत् अथचतुरर्णस्यप्रयोगः तत्रप्रातःकृत्यादियोगपीठन्यासांतेमूलेनप्राणायामत्रयंकृत्वाशिरसिब्रह्मणे

ऋषये नमः मुखे गायत्री छंदसे नमः हृदये श्रीसूर्य्यरूपिणे भुवनेश्वर्य्यै देवतायै नमः इति विन्यस्य मम अभीष्टसिद्धये विनियोगः
इति कृतांजलिरुक्त्वा ॐ हृदयाय नमः (मुखे गायत्री छंदसे नमः हृदये श्रीसूर्य्यरूपिणे) ह्रीं शिरसे स्वाहा ॐ शिखायै व
षट् ह्रौं कवचाय हुं ह्रौं नेत्रत्रयाय वौषट् ह्रौं अस्त्राय फट् इति षडंगमंत्रान्विन्यस्य ध्यायेत् भास्वद्रत्नसहस्रमौलिविल
सच्चेद्राईमघोतयद्दस्तानेदर्थदंकुशांगुणावराभीनाः स्तनंगुस्तनं पायाद्गालिनकांचनांबुजनयाविद्युज्ज्वलत्कांतिभिर्वि
श्वघोतयदार्कमांश्वशिशिरंविश्वशिकायावतुः इति ध्यात्वा ॐ ह्रौं ह्रीं हंस इति मंत्रं जपेत् अथ अपरस्य प्रयोगः
तत्र प्रातः कृत्वा दियोगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि ब्रह्मजपाय ऋषये नमः मुखे गायत्री छंदसे न
मः हृदये श्रीसूर्य्याय देवतायै नमः इति विन्यस्य मम अभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिरुक्त्वा गुह्यादिपादपर्य्यंतं ह्रां
नमः कंठाद्गुह्यपर्य्यंतं ह्रौं नमः मूर्द्धादिकंठांते सः नमः इति विन्यस्य ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रैं ह्रौं ह्रः इति करषडंगन्यासान्विधाय ध्या
येत् अरुणकमलसंस्थं त्रीक्षणं भूरिभूषं स्फुरणकमलयुग्माभीष्टदाभीतिहस्तं अरुणतरशरीरं भावयामो दिनेंद्रं स्फु
रणकरसमेतं सर्वदेवान्वितं च इति ध्यात्वा ह्रां ह्रीं सः सः इति मंत्रं जपेत् अथ षोडशाक्षरप्रयोगः तत्र प्रातः कृत्वा दियो
गपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः मुखे गायत्री छंदसे नमः हृदये श्रीभास्कराय देव
तायै नमः इति विन्यस्य मम अभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिरुक्त्वा ॐ ऐं हृदयाय नमः क्लीं क्लीं ह्रूं शिरसे स्वाहा ह्रां
ह्रीं ह्रूं शिखायै वषट् सः कवचाय हुं श्रीभास्कराय नेत्रत्रयाय वौषट् स्वाहा अस्त्राय फट् इति षडंगमंत्रान्विन्यस्य ध्यायेत् मा
णिक्याभ्वरथारूढं मणिकुंडलधारिणं हस्ताभ्याम् अभीष्टदं शंखचक्रपद्मधरं रविम् किरीटिनं मेखलिनं कवचिनं तु शरी
रिणं नानारत्नसमोपेतं ऋषिसंघोपशोभितं नक्षत्रग्रहराशिगणाद्यैः सेवितं मुनिमंडलैः सावित्र्या चैव गायत्र्या सरस्वत्या च

वि॰ ११
रवि॰
१५२

पद्माभिनं नानादेवसमायुक्तं भास्करं चिंतयेद्बुधः एवं ध्यात्वा ॐ ऐँ ह्रँ ह्लौँ क्लीँ ऐँ ह्रः फ्रौँ फ्लौँ ह्रूँ सः सः श्रीभास्कराय स्वाहा इति मंत्रं ज
पेत् अथ द्वादशाक्षरस्य प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादि योगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि देवभागाय ऋषये नमः
मुखे विराट्छंदसे नमः हृदये श्रीआदित्याय देवतायै नमः इति विन्यस्य मम अभीष्टावाप्तये विनियोगः इति कृतांजलिः कृत्वा क्रां
क्रीं क्रूं क्रैं क्रौं क्रः इति षडंगमंत्रान्विन्यस्य प्राग्वद्ध्यात्वा ॐ ॐ ह्रः फ्रीं श्रीं घृणि हंसः सूर्यः आदित्य ॐ इति मंत्रं जपेत् अथ षडक्ष
रस्य प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादि योगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः मुखे गायत्रीछंद
से नमः हृदये श्रीआदित्याय देवतायै नमः इति विन्यस्य मम अभीष्टाप्तये विनियोगः इति कृतांजलिः कृत्वा ॐ हृदयाय नमः ॐ शि
रसे स्वाहा फ्रीं शिखायै वषट् क्लीं कवचाय हुं ग्लौं नेत्रत्रयाय वौषट् फ्रौं अस्त्राय फट् इति षडंगमंत्रान्विन्यस्य प्राग्वद्ध्यायेत् ॐ
फ्रां श्रीं ह्रः क्रीं क्लीं ह्रः ग्लौं सः फ्रौं इति मंत्रं जपेत् अथाम्नाष्टाक्षरस्य प्रयोगः तस्य न्यासध्यानादिकं प्रपंचयागमातृकाविधाने
विहितं ॐ क्लीं ह्रः हंसः सोहं स्वाहा इति मंत्रं जपेत् अथ शाक्तदर्शनविधानं तत्रादौ बालामंत्रस्य प्रयोगः तत्र प्रातः
कृत्यादि योगपीठन्यासांते मूलमंत्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि दक्षिणामूर्तये ऋषये नमः मुखे पंक्तिछंदसे नमः
हृदये श्रीबालायै देवतायै नमः गुह्ये ऐं बीजाय नमः पादयोः सौः शक्तये नमः नाभौ क्लीं कीलकाय नमः इति विन्यस्य मम
अभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिः कृत्वा ऐं हृदयाय नमः क्लीं शिरसे स्वाहा सौः शिखायै वषट् ऐं कवचाय हुं क्लीं ने
त्रत्रयाय वौषट् सौः अस्त्राय फट् इति षडंगमंत्रान्विन्यस्य ध्यायेत् भ्रमद्भ्रमरनीलाभनयनत्रयराजिता सूर्यभास्वन्महार
त्नकुंडलालंकृतांबरा मुक्तालेखारत्नवलयनीलकांचितमालिका विस्फुरन्मुक्तविंदाद्यचंद्ररेखाकिरीटिनी भ्रमद्भ्रम
रनीलाभनयनत्रयराजिता सूर्यभास्वन्महारत्नकुंडलालंकृतांबरा मुक्ताकारस्फुरन्मुक्ताहारभूषणभूषिता कंकणादि

लसद्रत्नांमणिबंधलसत्प्रभां प्रवाललतिकाकारपाणिपल्लवशोभितां वज्रवैडूर्यमुक्तालिमेखलां विमलप्रभां स्रोत्प
लदलाकारपादपल्लवशोभितां नक्षत्रमालासंकाशमुक्तामंजीरमंडितां वामेन पाणिनैकेन पुस्तकं चापरेण तु अभ
यं च प्रयच्छन्तीं साधुकायचरानने अक्षमालां च वरदं दक्षपाणिवहेन तु दधतीं चिंतयेद्देवीं वश्यसौभाग्यवाक्प्रदां ह्रीं र
कं देउथवलामसत्त्रासस्मरेत्प्रिये इति ध्यात्वा ऐंह क्लीं ह सौस इति मंत्रं जपेत् अथ भैरव्याः प्रयोगः ततः प्रातः कृत्यादियोग
पीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि दक्षिणामूर्तये नमः मुखे पंक्तिछंदसे नमः हृदये श्रीत्रिपुरभैरव्यै देवतायै
नमः गुह्ये वाग्भवकूटाय नमः पादयोः शक्तिकूटशक्तये नमः नाभौ कामराजकूटकीलकाय नमः इति विन्यस्य मम मा
भीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिः कूटत्रयबीजत्रयद्विरावृत्त्या षडंगानि विन्यस्य ध्यायेत् हृदयस्यारुणांभोजकर्णिका
मध्यसंस्थितां जपाकुसुमसंकाशामरुणांबरभूषणां स्मितधौतमहामोहां त्रिनेत्रां चंद्रशेखरां विश्वसौंदर्यसर्वस्वावि
र्भावसागररूपिणीं आनंदमधुरां देवीं मदघूर्णितलोचनां ब्रह्मविष्णुरुद्रेशशिवाख्यैर्मंचसंस्थिते मणिरत्नांगी महादे
वीमुक्ताजयवरीधरां पुष्पकार्मुकहस्तवरां वरदाभयधारिणीं एकांगरागसुभगां ध्यायेत् त्रिपुरभैरवीं एवं ध्यात्वा दसक
लहैं हसकलरीं हसैंस इति जपेत् अथ चैतन्यभैरव्याः प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासांते मूलेन प्राणा
यामत्रयं कृत्वा ऋष्यादिकरषडंगन्यासान् प्राग्युक्तवद्विधाय ध्यायेत् उद्यद्भानुसहस्राभां नानालंकारभूषितां मुकुटोद्यल्लसच्चंद्र
रेखारत्नांवरान्वितां पाशांकुशधरां नित्यां वामहस्तकपालिनीं वरदाभयहस्तां च पीनोन्नतघनस्तनीं एवं ध्यात्वा यजेद्देवीं
सर्वसिंहासनस्थितां एवं ध्यात्वा सहैं सकलसकलह्रीं हसौः सह इति जपेत् अथ कामेश्वरीभैरवी तत्र प्रातः कृत्यादि
ध्यानांतं प्राग्वद्विधाय सहैं सकलह्रीं नित्यक्लिन्ने मदद्रवे सहौः इति जपेत् अथ भैरव्याः प्रयोगः तत्र प्रातः कृ

वि० ११
र्णव०
१५२
153

न्यादिषडंगन्यासांतं सर्वं विधाय ध्यायेत् उद्यन्मूर्ध्यसहस्राभां चंद्रचूडां त्रिलोचनां नानालंकारसुभगां सर्वदेवैरभिष्टुतां ॥
स्रवद्रुधिरमुंडालिकलितां रक्तवाससं त्रिशूलं डमरुं खड्गं तथा खेटकमेव च पिनाकं च शरान् देवि पाशं चांकुशमुद्गरं कमात्
पुस्तकं चाक्षमालां च शववसिंहासनस्थितां एवं ध्यात्वा हसखफ्रें हसकलरीं हसौंस इति जपेत् इति नित्याभैरवी अ
थ भुवनेश्वरीभैरव्याः प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादि षडंगन्यासांतं प्राग्वद्विधाय ध्यायेत् जपाकुसुमसंकाशं दाडिमीकुसुम
प्रभां चंद्ररेखाजटाजूटां त्रिनेत्रां रक्तवाससं नानालंकारसुभगां पीनोन्नतघनस्तनीं पाशांकुशवराभीतिं दधानां च शि
वाश्रये इति ध्यात्वा हसैं हसकलरीं हसौं सः इति जपेत् इयमेव सकारं सर्वा विधेया भुवनेश्वरीभैरवीभेदः संपत्प्रदा
सकाराद्याचकौलेशभैरवी संपत्प्रदाया आद्ये तेरेफरहिता सकलसिद्धिदाभैरवी एतासां विधानं त्र्यक्षादिकं प्राग्वत्
अथ वोडदर्शनाधिदेवतामंत्राः तत्रादौ पद्मावतीप्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासांतं मूलेन प्राणायामत्रयं
कृत्वा शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः मुखे गायत्रीछंदसे नमः हृदये श्रीपद्मावत्यै देवतायै नमः इति विन्यस्य ममाभी
ष्टसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिः कृत्वा क्रौं क्रौं मित्यादिना षडंगन्यासं कृत्वा ध्यायेत् पद्मासनस्थां नवकुंकुमाभां रक्तो
त्पले संदधतीं त्रिनेत्रां आविभ्रतीमाभरणानि रक्तां पद्मावतीं पद्ममुखीं नमामि इति ध्यात्वा क्रौं हसपद्मावती हस्ता
ह्राम इति मंत्रं जपेत् उग्रतारा एकजटा नीलसरस्वती त्र्यक्षरत्वात् एतासां मंत्रास्तु ऐं क्रीं श्रीं सौः हुं उग्रतारे हुं फट्
इत्युग्रतारा ह्रीं हुं क्रीं हुं फट् इत्येकजयाः ओं क्रीं स्त्रीं हूं फट् इति तारा क्रौं स्त्रीं हूं इति नीलसरस्वती एतासां च तत्त्मणां
जपेत् बीजानि तत्रैव पंचदशी कूटत्रयं प्रत्येकं प्रत्येकं संयोज्य जपेत् प्रयोगस्तु प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासांतं मूलेन प्रा
णायामत्रयं कृत्वा शिरसि अमुकाय ऋषये नमः मुखे गायत्रीछंदसे नमः हृदये अमुकदेवतायै नमः इति विन्यस्य ममाभी

ष्टसिद्धये जपे विनियोगः इतिकृतांजलिरुक्त्वा ॐ ऐं ह्रीं अखिलवाग्रूपिण्यै हृदयाय नमः ॐ ऐं ह्रीं अखण्डवाग्रूपिण्यै शि
रसे स्वाहा ॐ ऐं ह्रूं ब्रह्मवाग्रूपिण्यै शिखायै वषट् ॐ ऐं ह्रीं विष्णुवाग्रूपिण्यै कवचाय हुं ॐ रुद्रवाग्रूपिण्यै नेत्रत्रयाय
वौषट् ॐ ऐं ह्रः सर्ववाग्रूपिण्यै अस्त्राय फट् इति षडंगमंत्रान्विन्यस्य ध्यायेत् विश्वव्यापकवारिमध्यविलसच्छ्वेताम्बुज
न्मस्थितां कर्त्रीं खड्गकपालनीलनलिनं राजत्करां नीलभां कांचीकुण्डलहारकंकणलसत्केयूरमंजीरतां माप्तैर्नागवरै
र्विभूषिततनूमारक्तनेत्रत्रयां पिंगोग्रैकजटां ललत्सरसनां दंष्ट्राकरालाननां व्याघ्रत्वक्परिधानशोभितकटिं स्मेरास्थिप
हालिकं अद्रौ मेण्णाविराजमानशिरसं स्मेराननां मोहनीं तारां शावरुदासनां हृत्कुचामवां त्रिलोकातस्मरेत् इति ध्यायेत्
अथ मातंगीप्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादि योगपीठन्यासांतं मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि दक्षिणामूर्तये ऋषये नमः मुखे
गायत्रीछंदसे नमः हृदये श्रीमातंगीश्वरीदेवतायै नमः मम सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगः इतिकृतांजलिरुक्त्वा ऐं ह्रीं श्रीं ॐ
नमो भगवति श्रीमातंगेश्वरि सर्वजनमनोहारि हृदयाय नमः सर्वमुखरंजिनि सर्वमुखरंजिनि शिरसे स्वाहा सर्वराजवश
करि सर्वस्त्रीपुरुषवशंकरि शिखायै वषट् सर्वदुष्टमृगवशंकरि सर्वसत्ववशंकरि कवचाय हुं सर्वलोकममुकं मेव
शमानय नेत्रत्रयाय वौषट् स्वाहा अस्त्राय फट् इति षडंगमंत्रान्विन्यस्य ध्यायेत् एवं न्यस्तशरीरो सौ चिंतयेन्मंत्रदेवतां अ
मृतोदधिमध्यस्थे रत्नद्वीपे मनोरमे स्वर्णप्राकारसंवीते मण्डपे रत्ननिर्मिते कदंबविल्वकहारिकल्पवृक्षोपशोभिते वे
दिमध्ये सुखासीनां रत्नसिंहासने प्रभो अष्टपत्रमहापद्मकेसरान्तः सकर्णिके तन्मध्ये च त्रिकोणं स्यात् अष्टपत्रे ततो बहिः
पुनः षोडशपत्रं स्यात् तद्बाह्ये स्याच्चतुर्दलं वेदास्रं च चतुर्द्वारं मण्डलं प्रोक्तमुत्तमम् तस्य मध्ये सुखासीनां श्यामवर्णां सुचि
स्मितां कदंबमालाभरणां श्यजितां चमरापरैः प्रलंबालकसंयुक्तां चन्द्ररेखावतंसितां ललाटे तिलकोपेतां मीषत्प्रहसि

वि॰
र्णव॰
१५४
154

ताननां किंचित्स्वेदांबुमधुरललाटफलकोज्वलां वलीतरंगमध्यांतां रोमराजिविराजितां सर्वाभरणसंयुक्तां मुक्ताहारविभूषितां
नानामणिगणोनद्धकटिसूत्रैरलंकृतां वलयैरत्नखचितैः केयूरैर्मणिभूषितैः भूषितां द्विभुजां बालां मदघूर्णितलोचनां आ
पीनमण्डलाभोगसमुन्नतपयोधरां प्रलंबकर्णाभरणां कर्णोत्तंसविराजितां तमालनीलां तन्वङ्गीं मधुमत्तां मतंगिनीं चतुः
षष्टिकलारूपपार्श्वस्थशुकमातृकां कोटिबालार्कसंकाशां जपाकुसुमसंनिभां एवंवापीनवर्णां च ध्यायेन्मातंगिनीं प
रां एवं ध्यात्वा ऐं क्लीं श्रीं नमो भगवति मातंगेश्वरि सर्वजनमनोहारि सर्वमुखराजि सर्वमुखरंजनि हसकल ह्रीं सर्वराजवशंकरि
सर्वस्त्रीपुरुषवशंकरि हसकहल ह्रीं सर्वदुष्टमृगवशंकरि सर्वसत्ववशंकरि सकल ह्रीं सर्वलोकममुकं मे वशमानय स्वाहा
एवं जपेत् अथ सुमुखीप्रयोगः तत्र प्रातःकृत्यादि योगपीठन्यासांतेन मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि भैरवऋषये नमः मु
खे गायत्रीछंदसे नमः हृदये श्रीसुमुख्यै देवतायै नमः इति विन्यस्य मम अभीष्टसिद्ध्यर्थे विनियोगः इति कृतांजलिः कृत्वा ऐं क्लीं श्रीं
हृदयाय नमः उच्छिष्ट शिरसे स्वाहा चण्डालि शिखायै वषट् मातंगि कवचाय हुं सर्ववशंकरि नेत्रत्रयाय वौषट् नमः स्वाहा
अस्त्राय फट् इति षडंगमंत्रान्विन्यस्य ध्यात्वा स्मरेत्प्रथमपुष्पिणीं रुधिरबिंदुनीलांबरां गृहीतमधुपात्रिकां मदविघूर्णनेत्रत्रयां
घनस्तनभरालसां गलितचूलिकां बालिकां करस्फुरितवल्लकीं विमलशंखताटंकिनीं इति ध्यात्वा ऐं ह्रीं श्रीं ह्रः उच्छिष्टच
ण्डालि मातंगि ह्रः सर्ववशंकरि नमः स्वाहा इति जपेत् अथ चण्डमातंगिनीप्रयोगः तत्र प्रातःकृत्यादि योगपीठन्यासांते
मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि दक्षिणामूर्तये ऋषये नमः मुखे गायत्रीछंदसे नमः हृदये श्रीचण्डमातंगिन्यै देवतायै
नमः इति विन्यस्य मम अभीष्टसिद्ध्यर्थे विनियोगः इति कृतांजलिः कृत्वा मायया षड्दीर्घया षडंगानि विन्यस्य मातंगीं नवयावका
र्द्रचरणां मल्लासिकृत्संपुंकां वीणोल्लासिकरां समुन्नतकुचां मुक्तावालावलीं हृद्यांगीं सितशंखकुण्डलधरां विंबाधरां स

सस्मितामाकीर्णीलकवेणिमज्ञनयनां ध्यायेच्छुकश्यामलां इति ध्यात्वा क्लीं नमः ह्रः हिलि हिलि हूः चण्डमातंगिनी स्वा
हा इति जपेत् ॥ अथ गाणपत्यदर्शनाधिदेवतामंत्राः आदावेकादशगणपतिमंत्रप्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादि योगपीठन्या
सांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि गणकाय ऋषये नमः मुखे निचृच्छंदसे नमः हृदये श्री विघ्नेश्वराय देवतायै नमः
इति विन्यस्य मम सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिः कृत्वा ॐ गणंजयाय स्वाहा हृदयाय नमः एकदंष्ट्राय हुं फ
ट् शिरसे स्वाहा अचलकर्णिने नमः शिखायै वषट् गजवक्त्राय नमो नमः कवचाय हुं महोदराय नेत्रत्रयाय वौषट् चण्ड
यहुंफट् अस्त्राय फट् अथ वामांगी मित्यादिना षडंगानि विधाय ध्यायेत् रक्ताभः पाशिमौलिः क्रुशगुणो दंतवरं धारय
न्हस्ताग्रैर्द्विरदाननस्त्रिनयनो रक्तांगरागांशुकः वीजापूरहृदत्कशेफजठरोदानाईगण्डस्यलोलोकेशः फणिभूषणो
गणपतिर्भूयाद्भवद्भूतये इति ध्यात्वा गंहः गंहः गंस इति जपेत् अथ महागणपतेः प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादि योगपीठन्या
सांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि गणकाय ऋषये नमः मुखे निचृद्गायत्री छंदसे नमः हृदये श्री महागणपतये दे
वतायै नमः गुह्ये गं बीजाय नमः पादयोः क्लीं शक्तये नमः इति विन्यस्य ममाभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिः कृ
त्वा· श्रां गां हृदयाय नमः गीं शिरसे स्वाहा ह्रीं गूं शिखायै वषट् ग्लीं गैं कवचाय हुं ग्लौं गौं नेत्रत्रयाय वौषट् गंगः अस्त्रा
य फट् इति षडंगमंत्रान्विन्यस्य ध्यायेत् चक्राब्जत्रिशिखान्गुणोत्पलगदेरक्तोत्पलं सहृदंतावीह्ययान्वितवीजपूररदंकुंभ
करैर्विभ्रत्पयोघटकरया निजप्रमदया श्लिष्टं जपासन्निभं सार्द्धेंदुप्रभजे महागणपतिं नेत्रत्रयोद्भासितं एवं ध्यात्वा श्रीं
ह्रीं क्लीं ग्लौं गं गणपतये वरवरद सर्वजनं मे वशमानय स्वाहा इति जपेत् अथ हरिद्रागणपतिप्रयोगः तत्र
प्रातः कृत्यादि योगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि गणकऋषये नमः मुखे विराट्छंदसे नमः हृदि श्री

वि॰ ११
शिव॰
१५५
155

क्षिप्रप्रसादनायगणपतयेदेवतायैनमः इतिविन्यस्यममाभीष्टसिद्धयेविनियोगः इतिकृतांजलिःकृत्वा गांगींमित्यादिनाकरषडंग-
न्यासंविधायध्यायेत् सिंदूराभमिभाननंत्रिनयनंहस्तैश्चपाशांकुशौबिभ्राणंमधुमत्कपालमनिशंसाध्वींदुमौलिंभजे पुष्ट्याश्लि-
ष्टतनुंध्वजाग्रकरयापद्मोल्लसद्धस्तयातद्योन्याहितपाणिमात्तवसुमत्पात्रोल्लसत्पुष्करं एवंध्यात्वा गंहः· क्षिप्रप्रसादनामहः·
नमःस· इतिमंत्रंजपेत् अथवक्रतुण्डप्रयोगः तत्रप्रातःकृत्यादियोगपीठन्यासांतेमूलेनप्राणायामत्रयंकृत्वाशिरसि
भार्गवऋषयेनमः मुखेऽनुष्टुप्छंदसेनमः हृदयेश्रीवक्रतुण्डायदेवतायैनमः इतिविन्यस्यममाभीष्टाप्तयेविनियोगः इ-
तिकृतांजलिःकृत्वा वंहृदयायनमः क्रंशिरसेस्वाहा तुंशिखायैवषट् उंकवचायहुं यंनेत्रत्रयायवौषट् हुंअस्त्रायफट् इति
षडंगमंत्रान्विन्यस्यध्यायेत् रत्नाब्जिन्नारुणांतरमणिद्युतिसंशोभिकांतिंसंबिभ्राणंकरकिशलयैःपाशमप्यंकुशाग्रंसाभी-
तीष्टंत्रिनयनयुतंरत्नमाल्याम्बुकाढ्यंअंभोजोद्यत्पुटगतमधुसंस्मरेद्वक्रतुण्डं इतिध्यात्वाहः वक्रतुण्डायहः हूंसः इतिमंत्रंज-
पेत् अथलक्ष्मीगणेशप्रयोगः तत्रप्रातःकृत्यादियोगपीठन्यासांतेमूलेनप्राणायामत्रयंकृत्वाशिरसिअंतर्यामिऋष-
येनमः मुखेनिवृद्गायत्रीछंदसेनमः हृदयेश्रीलक्ष्मीगणेशायनमः इतिविन्यस्यममाभीष्टसिद्धयेजपेविनियोगःइतिकृ-
तांजलिःकृत्वाश्रांगामित्यादिनाषडंगानिविन्यस्यध्यायेत् हेमाभःपीतवस्त्रःकरकमलतलैःसद्ध्वजचक्रशंखैर्दत्ताभीती-
चनासाधृतकनकघटःपद्मसंस्थस्त्रिनेत्रः वामांकाविष्टलक्ष्म्याविधृतकमलयाप्रोल्लसद्दत्तदोर्भ्यांश्लिष्टःसौवर्णकान्त्या
गणपइहमहाश्रीकरोवःश्रियेस्तु इतिध्यात्वा श्रींगंसौम्यायहः· महागणपतयेवरवरदहः· सर्वजनंमेवशमानयसक
स्वाहा इतिजपेत् अथहेरंबस्यप्रयोगः तत्रप्रातःकृत्यादियोगपीठन्यासांतेमूलेनप्राणायामत्रयंकृत्वाशिरसिगणका-
यऋषयेनमः मुखेगायत्रीछंदसेनमः हृदयेश्रीहेरंबदेवतायैनमःइतिविन्यस्यममाभीष्टाप्तयेविनियोगःइतिकृतांजलि

हत्वा गां गीमित्यादिना षडङ्गानि विन्यस्य ध्यायेत् मुक्ताविद्रुमयोर्दामसत्तमुरुणनिभैः पंचभिर्नागवक्त्रैर्हेरंबो भावनीयः प्राणधरमुक्
टोट्टमसिंहाधिरूढः हस्तैर्बिभ्रद्विश्वलोकं कुशाकजपवटीमुद्गरान्सुकपालं टंकाकोमोदकंस्याद्दलसदभयेदानमक्षौघदीप्तिः
एवं ध्यात्वा श्रांहृं गुंहृं नमः स्वः इति जपेत् अथ विरिगणेशमंत्रप्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासांते मूलेन प्राणा
यामत्रयं कृत्वा शिरसि गणकाय ऋषये नमः मुखे गायत्रीछंदसे नमः हृदि विरिविरिविघ्नेश्वराय देवतायै नमः इति विन्यस्य
ममाभीष्टसिद्धये जपे विनियोगः इति कृतांजलिः कृत्वा विरिविरिहृदयाय नमः गणपति शिरसे स्वाहा वरवरद शिखायै वषट्
सर्वलोकमेकवचाय हुं वशमानय नेत्रत्रयाय वौषट् स्वाहा इति षडंगमंत्रान्विन्यस्य ध्यायेत् सिंहूरानमिति प्राग्वत् ॐ
विरिविरिहृं गणपतिवरवरदहृं सर्वलोकंमेवशमानय स्वाहा हृं इति जपेत् अथ शक्तिगणेशप्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादि
योगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि गणकाय ऋषये नमः मुखे निवृद्गायत्रीछंदसे नमः हृदये शक्तिश्रीगणे
शाय देवतायै नमः इति विन्यस्य ममाभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिः कृत्वा ॐ हृदयाय नमः गं शिरसे स्वाहा ॐ शिखा
यै वषट् महागणपतये कवचाय हुं स्वाहा नेत्रत्रयाय वौषट् ॐ गं ॐ महागणपतये स्वाहा अस्त्राय फट् इति षडंगमंत्रा
न्विन्यस्य प्राग्वद्ध्यात्वा ॐ गं ॐ हृं महागणपतये हृं स्वाहा स्वः इति जपेत् ॥ अथेदानीमाम्नायक्रमेण श्रीविद्याषोडशार्णाया उपदेशे
षोडश मूलविद्यास्वेकैकस्य द्वे द्वे विद्ये प्रयोज्ये ता विद्यास्तु ऐं ॐ ऐं श्रीं सहस्रखफ्रें सहौः सहत्मलवरयीं ह्रौं क्रौं हसः सोऽहं स्वाहा
इत्येकादशबीजानि सर्वत्र विद्यादौ योज्यानि स्वप्रकाशपरिपूर्णपरापरमहाकुलसिद्धविद्या महाकुलयोगिनी ह्रौं इति
कुलयोगिनीमूलविद्या १॥ स्वात्मानंदबोधयबोधय हसौ प्रासादपरापरयोगिनी क्रौं इति प्रसादपरायोगिनीमूलविद्या
२॥ ऐं ह्लूं क्लिन्ने क्लेदिनि क्लिन्नद्रवे क्लेदय क्लेदय ऐं क्लीं क्लीं महामदमोहय मोहय क्लीं नमः स्वाहा इति रहस्ययोगिनीमूलविद्या २॥

वि॰ ॥
शिव॰
१५६
156

स्वच्छानंदपरमहंसपरमात्मने स्वाहा हसौः इति शांभवी योगिनी मूलविद्या॰ ४ ॥ ह्रीं नित्यस्फुरत्तानंदमयी महाबिंदुव्यापकमात्रमा
त्रस्वरूपिणी ह्रीं इति नादशा योगिनी मूलविद्या॰ ५ ॥ स्वच्छप्रकाशात्मिके कुलमहामालिनि ह्रीं इति समयविमला योगिनी मूलवि
द्या ६ ॥ हसः नित्यप्रकाशात्मिके कुलकुण्डलिनी आज्ञासिद्धिमहाभैरवविश्रात्मानं बोधय बोधय ऊं वे भगवति ह्रीं इति परबो
धिनी योगिनी मूलविद्या ७ ॥ ऐं मोहं कुरु कुरु इति पंचान्तरी योगिनी मूलविद्या॰ ८ ॥ हसैं हसकलह्रीं हसौः इति लोपामुद्रा
चैतन्यत्रिपुरयोगिनी मूलविद्या॰ ८ ॥ ऐं श्रद्धस्त्वं निर्विकल्पपरब्रह्मात्मस्वरूपिणी क्लीं परानंदमयी शक्तिः सौः ॥
इति अनुत्तरकौलिनी योगिनी मूलविद्या॰ ९ ॥ स्वच्छानंदपरमहंसपरमात्मने स्वाहा हसः इति गुह्यतमविमर्शिनी योगि
मूलविद्या १० ॥ अनाभासाव्योमातीतापरापरव्योमातीताव्योमेश्वरी ह्रीं इति अनाभासा योगिनी मूलविद्या ११ ॥ ऐं ईं ॐ
संकेतसारविद्या योगिनी मूलविद्या १२ ॥ ह्रीं विच्चे भगवति वाग्वादिनि महाह्रदे महामायामातंगिनि ऐं ह्लूं रं ह्रीं इति अनुत्तरवा
ग्वादिनी योगिनी मूलविद्या १३ ॥ हसौः हस्त्रीं दसौः इति अनुत्तरविद्या योगिनी मूलविद्या १४ ॥ ह्रीं सर्वानंदमये महाचक्रे
वेदवेद्यपरब्रह्मस्वरूपिणी परामृतशक्तिः सर्वमंत्रेश्वरी सर्वतंत्रेश्वरी सर्वयोगेश्वरी सर्वज्ञानेश्वरी सर्वपीठेश्वरी जगदुत्पत्ति
मातृका ह्रीं इति तुरीया योगिनी मूलविद्या १६ तथोत्तरतंत्रे॰ पंचमाम्नायदीक्षायां चतुराम्नायदेवताः अगस्तेन समाख्या
ता हृद्दे विद्ये समभ्यसेत् सुरेंद्रानलयोरैशान्या याम्ये वैयाम्यकोणयोः वारुण्ये पाशिमरुतोस्तत्परे सौम्यदिग्भवे अस्यार्थः
पंचमाम्नाय ऊर्ध्वाम्नायस्तत्र दीक्षायां चतुराम्नायदेवताः पूर्वदक्षिणपश्चिमोत्तराम्नायदेवता इत्यर्थः हृद्दे विद्ये एकस्यैक
स्याम्नायस्य समभ्यसेत् योजयेत् दिग्विभागमाह सुरेंद्रेति प्राक्कुण्डाग्नेयकुण्डयोः ऐंद्र्यां पूर्वाम्नायविद्ये॰ याम्यकोण
योः याम्यनैर्ऋत्ययोः याम्ये दक्षिणाम्नायविद्ये॰ पाशिमरुतोः पश्चिमवायव्ययोः वायव्यां पश्चिमाम्नायविद्ये॰ तत्परे उत्तर

शानकुणयोः सौम्यदिग्भवे उत्तरदिङ्मुखसंभूते उत्तराम्नायदेवता इत्यर्थः श्रीकुलार्णवे आकुणे तु भैरवी प्रोक्ता ह्याग्नेये भुव
नेभुवनेश्वरी पीताम्बरा भोगिनी वायव्यकुणे प्रशस्यते वाराही नैरृते कुणे पश्चिमे चापराजिता भवानी वायुकोणे तु श्यामा
ताराम्नायत्परे इति तत्रैव पंचकुण्डात्मके पदे चतुःसप्तदेवताः चतुराम्नायविद्या वा प्रयोज्याः परमेश्वरि अथ श्रीगुरुविद्या
दीक्षायां तु क्रमगत्वेन चरणादिविद्याः प्रयोज्याः परप्रासाददीक्षायां तु पंचब्रह्ममंत्राः पंचानां त्रयाणां भागक्रमं माहृ दक्षिणे
तिः आद्यहीनेति स्पष्टार्थः भुवनेश्वर्यास्तु गणणीं कपाशांकुशभुवनेश्वरी श्रीस्त्रियाभिधिक्रमभुवनेश्वरी वाक्कू वाग्भ
वरुद्धभुवनेश्वरी कामराजरुद्धा त्रिविधा त्रिपुटेति श्रीवीजादिका कामवीजादिका मायावीजादिकेत्यर्थः पंचदशपा इ

तुरीया

ति अत्र जाग्रत्स्वप्नसुषुप्तितुरीयातीतेति पंचविधा जाग्रद्विद्याया जाग्रविद्यायाः स्वप्नविद्या सुषुप्तिविद्यायाः सुषुप्तिविद्याः
तुरीयविद्यायास्तुरीयविद्या तुरीयातीतायास्तुरीयातीतविद्या एवं प्रयोज्या इत्यर्थः श्रीकुलार्णवे परप्रासादमंत्रश्च लक्ष्मी
नारायणस्तथा चिदंबरमहामंत्रः पतिरपश्चिशारभाः षडेव शांभवाश्चैव महामृत्युंजयस्तथा लक्ष्मीजनार्दनो लक्ष्मी
वासुदेवस्तथैव च राजराजेश्वरश्चैव पंचवक्त्रश्च मारुतेः मार्तंडभैरवश्चैव महागणपतिस्तथा उच्छिष्टगणनाथश्च व
क्रतुण्डस्तथैव च गणपत्याश्रिता युक्ताः सीतारामस्तथैव च नृसिंहानुष्टुभं चैव पंचवाणस्तथैव च पंचकामाश्च देवेशि
जैना बौद्धास्तथैव च शांभोरूपास्त्वादेव निर्गता वीरवंदिते शिवपंचाक्षरी भेदाः प्रासादाख्याः शिवास्तथा विष्णोरष्टा
क्षरी भेदा वासुदेवाक्षयास्तथा गाणपत्येन तथैकार्णभेदाश्चरणि मनुस्तथा एवामाम्नायात्तु कथिता वराहस्त्वटुकस्तथा
हरिद्रागणपश्चैव वटुकाः क्षेत्रपालकाः पाशुमंत्रा नृसिंहाख्यास्तथा हरिहरात्मकाः श्रीहंसमंत्रभेदाश्च दयिवाम
नसंज्ञकाः दक्षिणाम्नायविख्यातास्तथोच्छिष्टगणभेदकाः पुरुषोत्तमसंज्ञश्च मालामंत्रास्तथैव च अघोररुद्रभेदाश्च येपि

वि॰ ११
र्णव॰
१५८
157

वीरप्रवेदकाः पश्चिमाम्नायविख्याताः दक्षिणामूर्त्तिरेव च ग्रहाणां लोकपालानां मंदाक्षाणां स्मरस्य च वेतालाः क्षेत्रकाश्चैव यैवे हरि
हरात्मकाः वीरभद्रश्च सुब्रह्मण्यपादयो मातृश्चकाः उत्तराम्नायविख्याताः शीघ्रकालफलप्रदाः अथेष्टदेवताप्रीत्यै यजेदाय
तनान्यपि आयतनानि गोणायतनानि तानि तन्मध्यस्थेष्टदेवतायाः अंगतया पूज्यानि तत्स्थापनक्रमाद्दतत्रैव तत्राद्यपंचाय
तनस्य वक्ष्ये संस्थापने भक्तिविभेदभिन्ने भास्वद्गणश्रीपतिपार्वतीशान् विघ्नेश्वरार्कद्विसुताहरीश्वा कृत्यैकदंतेन तनगेऽजेशामा
येश्वरेभाननभास्कराजाः ईशानविघ्नाधिपशक्तिकृष्णमध्याग्निकोणक्रमतस्तु पूज्याः रत्नसागरे रविर्विनायकोदेवि विष्णुः
शंकरपूजने गणेशाम्बिकेशानास्तथा नारायणार्चने शिवो विघ्नो हरिः कात्यायनी सूर्यार्चने क्रमात् देव्यर्चने शिवो विघ्नः
सूर्यो विष्णुस्तथैव च शिवो रविर्भवानी च विष्णुर्विघ्नेश्वरार्चने आग्नेयादिषु कोणेषु स्थाप्या अंगाग्निभागतः पूज्याश्चैव महेशा
निमध्यस्थाः सुरेश्वराः सदा अत्र सर्वत्र देवपूजायां तत्तत्पूजारूपचक्रमुद्दिश्य तत्तत्कल्पोक्तविधिना तत्तत्पीठपूजापूर्वकं पंचायत
नदेवताः पूजयेत् अन्यथा पूजायां तैः पापस्यात् तदुक्तं कुलार्णवे देवस्य यंत्ररूपस्य यंत्रव्याप्तिमजानता कृत्वार्चनादिकं सर्वं
व्यर्थं भवति शांभवि यंत्रं मंत्रमयं प्रोक्तं देवता मंत्ररूपिणी यंत्रसंपूजिता देवी सहसैव प्रसीदति कामक्रोधादिदोषोत्थसर्वदुः
खनियंत्रणात् यंत्रमित्याहुरेतस्मिन् देवः प्रीणाति पूजितः शरीरमिव जीवस्य दीपस्य स्नेहवत्प्रिये सर्वेषामेव देवानां तथा यं
त्रप्रतिष्ठिते तस्माद्यंत्रे लिखित्वा वा ध्यात्वा वा भजते शिव ज्ञात्वा गुरुमुखात्सर्वं पूजयेद्विधिना शिवे एकपीठे पृथक्पूजाविता
यंत्रे करोति यः अंगांगित्वमविज्ञात्वा देवताशापमाप्नुयात् एकपीठे सुरेशानि स्वस्वयंत्रे पृथक्पृथक् यजेदावरणोपेतान् देवा
स्तत्रविधानतः आवाह्य देवता मध्ये सर्वं येष्वन्यदेवताः उभाभ्यां लभते शापं मंत्री चंचलमानसः कुलप्रकाशतंत्रे स्वर्णरते
स्फटिके दग्धेप्ये हेमानविवर्जिते वंगेनर्हे पञ्चसप्तेष्टपतिते इष्टभूमिषु अन्यमंत्रार्चिते चैव पतितस्पर्शदूषिते दशास्वपि च नोक्त

र्भुः सन्निधानं दिवौकसः ॥ अत्र पंचायतनपूजायाः संप्रदायात्पूज्यपूजकयोर्मध्ये पूर्वदिक्त्वप्रकल्पनं तदनुसारेणाग्नेयादिकं परिकल्प्य
चतुरायतनदेवताः पूजयेत् धर्मादिपूजायां पूज्यपूजकयोस्तुल्यन्यायात् अत्र केचित् प्रधानदेवतावाहनानंतरमेव तदावरणपूजार्थं
देवताग्नेयप्राचीकल्पनानन्तरमेव चतुरायतनदेवतानां पूजायाः कार्यत्वात्कल्पनमयुक्तमिति यथास्थितानेयादिदिक्षु च
तुरायतनदेवताः पूजनीया इत्याहुः तत्र ॰ काम्यपूजास्तु पूर्वाशाभिमुखो भूत्वा वश्यकर्मणि पूजयेत् दक्षिणाशामुखो भूत्वा
मारणे पूजयेत्प्रिये पश्चिमाभिमुखो भूत्वा पूजयेद्धनसिद्धये उत्तराभिमुखो भूत्वा शांतिकर्मणि पूजयेत् इति ब्रह्मयामलव
चनात् अग्निरात्सवायव्यशंभुकोणमुखोऽर्चयेदिति कुलमूलावतारवचनात् अन्यत्रापि एवमनेकान्तत्वेषु दर्शनाच्च यथास्थि
तदिक्क्रमेण पूजायामीशानकोणस्थितायाः कदाचित्प्रधानदेवतायाः वामभागे कदाचिद्दक्षिणे कदाचिदग्रे कदाचित्पृ
ष्ठे चेति स्थितिनैयत्यप्रसंगात् यथास्थितानेयादिषु स्थापनासंभवात्प्रधानदेवतायाः पीठपूजानंतरमेव चतुरायतनदेवतापू
जनात् पीठपूजायामपि धर्मादिपूजने कल्पितप्राच्यनुसारेणैवाग्नेयादिकल्पनाच्च चतुरायतनदेवतानामंगत्वात्प्रधानदेवता
मूर्तेः कल्पितत्वाच्च तदग्रप्राचीकल्पनस्यैवोचितत्वादिति अन्ये तत्तांत्रिकदीक्षावद्भिः शंभौ मध्यगते हरीनहरभूदेव्यो
हरौ शंकरेभास्यनागसुतारवौ हरगणेशाजांबिकाः स्थापिताः देवी विष्णुहरैकदंतरवयो लंबोदरे जेश्वरेनार्यः शंकरभाग
तो हि सुखदा व्यस्तास्त्वनेऽष्टः खदा इति नारायणीयोक्तरीत्या कल्पितप्राच्यनुसारेण मध्येशानादिकोणेष्विष्टदेवतादिकाः पंचदे
वतास्थाप्याः तांत्रिकदीक्षाहीनैस्तु भविष्यपुराणवचनेन पंचायतनदेवतायजनस्यावश्यकत्वं मत्वा वैदिकस्मार्तपौराणि
स्मृतमविधिना पंचायतनयजनं कुर्वद्भिर्यथास्थितेशानकोणेषु मध्ये च पंचायतनदेवतास्थाप्या इत्याहुः तदसंगतमसंगतं
तेषां पंचानां मध्ये एकस्यापि इष्टदेवतात्वाभावे तत्पांगित्वाभावात्कस्यापि मध्ये स्थापनासंभवात् रविर्विनायको विष्णुश्चण्डिके

वि· ।।
ण्व·
१५८
158

शम्भुः पंचमः अनुक्रमेण पूज्यास्ते व्युत्क्रमेण भयावहाः इति पुराणसारसमुच्चये तेषां पंचायतनदेवतानां यजनक्रमस्तोमतत्वाद्वेति·
अत्र पंचायतनपूजायां गणेशाव्यतिरिक्तचतुर्देवतोपासकैः प्रोक्तक्रमेण देवताः संस्थाप्य गणेशमारभ्य प्रादक्षिण्यक्रमप्राप्तदेव
ताचतुष्टयं संपूज्य मध्ये स्वेष्टदेवतां पूजयेत् गणेशोपासकैस्तु सूर्यमारभ्य प्रादक्षिण्यक्रमप्राप्तदेवताचतुष्टयं संपूज्यान्ते गणे
शं पूजयेदित्यागमसिद्धान्तः अत्र केचित्पंचायतनपूजायां देव्याराधकः सूर्यगणेशशिवविष्णूनभ्यर्च्यान्ते देवीं पूजयेदिति स्व
तंत्रमिति वदन्ति· तदसंगतं प्रादक्षिण्याभावे क्रमस्याप्यलाभतयाः स्वमतक्रमापत्तेश्च वस्तुतस्तु गणेशविष्णीशादु
र्गाश्चावाह्य पूजयेदिति योगिनीतंत्रे देवीपूजायां पंचायतनपूजाक्रमदर्शनात् आदौ गणपतिं देवं सूर्यं विष्णुमुमापतिं दु
र्गां च पूजयेद्विद्वानिति भैरवीतंत्रेपि पंचायतनपूजाक्रमदर्शनाद्वीर्यमेव तांत्रिकसिद्धान्तः सत्संप्रदायसिद्धश्च अन्यदेवोपा
सकैरपि तथैव गणेशादिक्रम एव कार्यः पक्षकृष्ण्यायात् इयं पंचायतनपूजा त्ववश्यकी शिवं भास्करमग्निं च केशवं कौ
शिकीमपि· मनसा नार्चयन्याति स्वर्गलोकादधोगतिमिति भविष्यपुराणे तदकरणे प्रत्यवायश्रवणस्यात् मनसाप्य
नर्चयन्निरर्थः अग्निर्गणेशः योब्रह्मा स हरिः प्रोक्तो यो हरिः स महेश्वरः महेश्वरः स्मृत· सूर्यः सूर्यः पावक उच्यते·
पावकः कार्तिकेयोसौ कार्तिकेयो विनायक इति· भविष्योत्तरपुराणवचनात् प्रथमं मध्यस्थापितमूर्तौ स्वेष्टदेवतामावा
ह्य पूजयेत् तत्र मूर्तिस्तु तत्तद्ध्यानोक्तरूपा सा तु शिवलिंगशालग्रामादावपि भावनीया· शिवलिंगानां सर्वदेवतपूजाधि
करणत्वात् तेषु सर्वाश्च देवताः पूज्याः तेषां लिंगमणौ कुम्भे मण्डले च प्रपूजनं शालग्रामे च तद्ध्यायन्त्रादौ च प्रपूजयेत्
भूमावेवक्रमात् पूजा पुत्रायुर्धननाशिनीति रुद्रयामलवचनात् शालग्रामशिलायां तु तत्तद्ध्यानसमर्चयेत् इति सोमशंभु
वचनात् लिंगस्थण्डिलयोर्वह्नौ सूर्ये कुड्ये पटेषु च मण्डले फलके मूर्तौ हृदये दश कीर्तिताः येषु स्थानेषु देवेशि यजंतिप

रमंशिवमितिकुलार्णववचनाच्च शिवमित्युपलक्षणं तेषामित्युक्तेः तेषां पंचायतनदेवतानां यंत्राद्द्वावितस्त्यादिपरं प्रतिमादिपरं शा
लग्रामेश्वराणां यत्रेश्वलिङ्गे प्रतिमासु च पूजा न कर्तव्या केवलेन तु भूतले इति त्रैलोक्यसंमोहनतंत्रवचनात् ततस्तहस्तोनोत्कृष्टप्रमाणप्रति
माकार्या: मातृमात्राङ्गुलप्रमाणेन दशपंचदशाङ्गुला गृहे तु प्रतिमा पूज्या नाधिका तु प्रशस्यते इति कपिलपंचरात्रोक्तरूपाप्रति
माकार्या दशाङ्गुलमिता पंचदशाङ्गुलमिता वेत्यर्थः दशाङ्गुलप्रमाणमारभ्य तिथ्यङ्गुलमिता अथवा अर्चाप्रतिमा विस्तारो गृहे
ष्वगृहमेधिभिर्मितिहयशीर्षपंचरात्रवचनात् अत्रापि वेश्मने दशाङ्गुलमारभ्य दशाङ्गुलपर्यन्तार्चाप्रतिमा कार्येत्युक्तमिति
सांप्रदायिकाः पूर्वश्लोकस्याप्ययमेवार्थ इति वदंति मात्राङ्गुलप्रमाणं तु मण्डपनिर्माणप्रकरणे बोद्धव्यं शिवलिंगनिर्माणप्र
कारस्तु शिल्पिशास्त्रे लिंगमस्तकमध्यात्तु सूत्रमापादमण्डलकं लिंगप्रमाणे लिङ्गपृष्ठे त्वं तावदेव प्रकीर्तितं उच्चत्वे च तथा पीठे
पंचसूत्रसमायुक्तं शिवलिंगं प्रपूजयत् भुक्तिं मुक्तिं ददे चैव धनरोग्यसुखप्रदमिति तन्निर्माणप्रकारस्तु कालोत्तरे अंगुलादि
वितस्त्यन्तं लिंगं गेहे प्रपूज्यते प्रासादे तु तत ऊर्ध्वं स्यात्तज्जनीयं प्रयत्नतः लिंगमस्तकविस्तारं शुभ्र भागसमं नयेत् नाहतस्त्रि
गुणं कुर्यान्नाहस्त्वर्धं पीठविस्तृतिः भूज्याद्याद्विगुणं कुर्यात्तच्च पीठं समुन्नतं हृत्वा वा वतरस्तं च मध्येकं वसमन्वितं द्विगुणं
लिंगहानाच्चकं वत्तवसमाचरेत् त्रिमेखलमथ श्रोत्रं दंसमं चापि द्विमेखलं लिंगमस्तकविस्तारषड्भागं विभजेत्ततः मेखलामेक
भागेन कुर्यात्खातं च तत्समं लिंगदैर्घ्यसमं कुर्यात्प्रनालं तस्य वा यतः विस्तारं तत्समं मूले तदग्रे च तदर्धतः जलमार्गः प्र
कर्तव्यस्तत्समध्ये विभागतः कुर्यात्पीठार्धदीर्घं वा प्रनालं वा श्रीशिवोदितं सर्वेषां रत्नलिंगानां सपीठानां विशेषतः लोहादी
नां च लिंगानां मितं लक्षणमाचरेदिति अस्यार्थः स्वाभिमतलिंगं कृत्वा तस्य मस्तकं स्य विस्तारं शुभ्र लिंगस्योभागः उच्च
तानतस्त्रीनयेत कुर्यादित्यर्थः लिंगमस्तकविस्तारो लिंगोच्छ्राय समो भवेदिति शैवागमवचनात् तावो लिंगमस्तकविस्तारो

वि॰ ११
णव॰
१५९
159

यावत्तत्त्रिगुणसूत्रवेष्टनयोग्यं लिंगस्य नाहं स्थौल्यं कृत्वा लिंगस्य योनाहस्तत्समानविस्तारं तज्जस्य लिंगस्याधः अंशाउच्चस्ततो द्विगु
णोन्नत्ययुक्तं वृत्ताकारं चतुरस्रं वा पीठमध्ये लिंगस्य नाहं सूत्रस्य स्थौल्यमात्रस्य द्विगुणसूत्रवेष्टनयोग्यस्थूलकं वृत्तं कृत्वा कंठस्योर्द्ध
मधश्च समांशेन मेखलात्रयं मेखलाद्वयं वा विधाय लिंगमस्तकविस्तारं षोडशधा विभज्य तेनैकांशमानेन पीठीपरिभागे सर्ववाह्यां
शेन मेखलां कृत्वा तदन्तर्मानेन तत्सलग्नांशेन खातं विरच्य पीठाद्बहिर्लिंगस्य समानदैर्घ्यं पीठमानस्यार्द्धमानदीर्घं वा मूलदेश
दीर्घांशमानविस्तारमग्रदेशे तदर्द्धमानविस्तारं तन्मध्ये मूलाद्याग्रावधिप्रणालविस्तारस्य तन्नीयांशमानविस्तारं खातं तत्रूपं जल
मार्गयुक्तं पीठवत्समं मेखलं प्रणालं च कुर्य्यादिति स्फटिकादिरत्नविशेषैः पाषाणादिभिर्वा शिवलिंगनिर्माणं साधारणोयं वि
धिरिति शिवलिंगनिर्माणप्रकारः ॥ इति श्रीविद्यार्णवे एकादशश्वासः ॥ ११ ॥ अथ श्रीचक्रनिर्माणप्रकारः श्रीहृदया
मले॰ ततः कुंकुमसिंदूरैः कार्य्यं यंत्रं तु योगिना सौवर्णे राजते ताम्रे स्फाटिके वैद्रुमे तथा चक्रे यथोक्तविधिना इष्ट्वा देवीं नरोत्तमैः
इति तंत्रराजे॰ रत्नैर्हेमनिरूप्यैर्वा ताम्रे दृषदि चक्रमात् कृत्वा चक्रस्य निर्माणं स्थापयेत्पूजयेदपि लक्ष्मीकांतियशःपुत्रधना
रोग्यादिसिद्धये दृषदि गंडकीशिलायां गणकीभवपाषाणे स्वर्णे रजते ताम्रे योर्वा इति दक्षिणामूर्त्तिसंहितावचनात् अथवा
तु विशेषफलकालसंख्याविशेषमाह रत्नसागरे यावज्जीवं स्ववर्णे स्याद्रूप्ये द्वाविंशतिप्रिये ताम्रे द्वादशकं वर्षं तदर्द्धं भूर्जपत्रके
तन्त्रांतरे ताम्रे द्वादशकं वर्षं स्फाटिकादौ तु सर्वदा तेषां मध्ये स्फाटिके तु सर्वसिद्धिप्रदं भवेत् लक्ष्मसागरे भूमौ सिंदूररजसा च वि
तं सर्वकामदं स्ववर्णे रचितं यंत्रं सर्वराजवशंकरं रजतेन कृतं यंत्रमायुरारोग्यकांतिदं ताम्रेण रचितं यंत्रं सर्वैश्वर्यप्रदं मतं यंत्रं
हि स्फाटिके देवि मनोभिलषितप्रदं माणिक्यलिखितं यंत्रं राज्यदं भुक्तिदं मतं गोमेदरचितं यंत्रं सर्वैश्वर्यप्रदायकं कूर्मे मरक
ते यंत्रं सर्वशत्रुविनाशनं लोहत्रयोद्भवं यंत्रं सर्वसिद्धिकरं मतं देव्युवाच लोहत्रयोद्भवं यंत्रं कथं कार्य्यं महेश्वर वदस्व कृपया

देव

यावयदंतवववल्लभा ईश्वर उवाच भागादशस्य वर्णस्य रजतस्य च षोडश: तास्रस्य रविभागेन पीठं कुर्यान्मनोहरं तस्मिन्पीठे तु निर्मा
णं श्रीचक्रस्य तु कारयेत् शांतिदं पुष्टिदं प्रोक्तं सर्वशत्रुनिबर्हणं आयुरारोग्यजननं कांतिदं पुष्टिदं गतमिति अथ चक्रस्य प्रस्ता
रभेदेन त्रैविध्यं च तत्रैव । त्रैविध्यं तस्य चक्रस्य भूप्रस्तारो र्हमेरुकं पातालवासिनो देवि प्रस्तारो नित्यरेखकं कुहरे खो महेशानि
मर्त्यलोकनिवासिनां स्वर्गलोकाधिवासानां यंत्राणां मेरुसंज्ञकः भूपुरं तु समारभ्य बैंदवांतं महेश्वरि क्रमात्समुन्नतं सर्वमेह
रूपमयोदितं समोर्द्धरेखं नवकं मूर्द्धरेखं प्रकीर्तितं नित्यरेखो समायोगाद्भूप्रस्तारो मयोदितः यंत्रराजस्वरूपं ते मया स्नेहात्प्र
काशितं गोपितव्यं त्वया भद्रे स्वगुह्यमिव संततमिति अथैतत्प्रस्तार त्रयस्य फलानि प्रस्तारांतरं च । श्रीतंत्रराजे । चतुरस्रं
समारभ्य नवचक्राण्यनुक्रमात् उन्नतोन्नतमामध्याद्बैंदवस्यान्निधनेथवा त्रिविक्रमाङ्गन्नतेनतद्भजन्त्वश्रियं लभेत् एकाहि
षट्कर्मेमान्त्रामश्रियैकीर्त्यै च कल्पते नवानि समरूपाणि सर्वभीष्टार्थसिद्धये तथा कुलमूलावतारे उच्छ्रितं कमशो देवि दि
नशो मिस्रतो मतिः भूचक्रं षोडशारं वाप्यष्टारं च समं भवेत् शेषमुन्नतमीशानि चार्थोस्य मजदं भवेत् चतुरस्रं समं देवि षो
डशारादि बिंदुकं मिथः समुन्नतं देवि श्रियै कीर्त्यै च कल्पते चतुरस्रं समारभ्य बिंदंत समरेखकं तथा श्रीकीर्तिरारोग्य
मस्रतायोपकल्पते अथ श्रीचक्राधिकरणे निषिद्धधातून्यानि निषिद्धानि करणानि चाह तंत्रराजे सीसकांस्यादिषु पु
नः पूर्वोक्तविपरीतकृत् फलकायां पटे भित्तौ स्थापयेन्न कदाचन स्थापितं यदि मोहेन लोभेनाज्ञानतोपि वा कुलवित्तमप
त्यं च निर्मूलयति सर्वथेति कुलमूलावतारे अग्निरंगुलविस्तारद्वात्रिंशदक्षिणोत्तरं पलप्रमाणं कर्तव्यं सर्वार्पीठं मनो
हरं यवार्द्धोच्छ्रयं प्रकुर्वीत चतुरस्रं समंततः तस्मिन्पीठे च निर्माणं श्रीचक्रस्य तु कारयेत् सौत्रामणीतंत्रे । ऋजुरेखाभवेल्लक्ष्मी
र्वक्ररेखादरिद्रता अग्निरंगुलविस्तारो यवार्द्धेनोच्छ्रितिर्भवेत् इति लक्ष्मसागरे अग्न्यंगुलहेमसेत्यादि प्रागुक्तश्रीचक्रनिर्मा ६

वि॰ १२
शिव॰
१६॰

160

णप्रस्तारे सृष्ट्यादिप्रपंचोन प्रपंचितोऽधुना विशेषमाह उत्तरतंत्रे सृष्टिक्रमेण पूजा हि सृष्टिचक्रेऽभिधीयते स्थितिक्रमेण पूजा स्यात्
स्थितिचक्रे महेश्वरि संहारक्रमयोगेन पूजा संहारचक्रके । अत्र श्रीचक्रं त्रिविधं सृष्टिस्थितिसंहारभेदात् तत्क्रमं मातृकासर्वस्वे ॥
श्रीचक्रं त्रिविधं प्रोक्तं सृष्टिस्थितिलयात्मकं प्रत्येकं त्रिविधं ज्ञेयं नत्साकर्थान्प्रयत्नतः मूलभेदा नवैव स्युस्तत्तद्भेदास्त्वनेकधा ।
अत्र सृष्टिसृष्ट्यात्मकं स्थितिस्थित्यात्मकं लयलयात्मकं चेति त्रिविधं सृष्टिसृष्ट्यात्मकं स्थितिसृष्ट्यात्मकं सृष्टिलयात्मकं ल
यसृष्ट्यात्मकं स्थितिलयात्मकं लयस्थित्यात्मकं एतेन नव भेदाः एवं सर्वं द्वादशभेदाः अत्र विवेकस्तन्त्रेष्वेव सृष्टिचक्रं समा
समाख्यातं नवचक्रात्मनुक्रमात् उन्नतोन्नतमामध्यं विज्ञेयं देशिकोत्तमैः श्रीचक्रं सृष्टिसृष्ट्याख्यं प्रतिरेखं तथोन्नतं समाईरेखान्व
कं समे पीठे चयजेद्भवेत् स्थितिचक्रं तदेवोक्तं स्थूलरेखं महेश्वरि सूक्ष्मरेखं भवेत्तत्र स्थितिस्थित्यात्मकं शिवे लयात्मकं निम्नरे
खं स्थूलं लयलयात्मकं सूक्ष्मं पातालरेखं लयात्मकं स्थूलं पातालरेखं लयलयात्मकमित्यर्थः सृष्टिस्थित्यात्मकं चेति सृष्टि
स्थित्यात्मकं त्विति अर्द्धमेवात्मकं यत्रं द्विधाख्यातं महेश्वरि अर्द्धक्रमादुन्नतं यच्च तत्रस्यादितरस्ततः तदर्द्धसमरेखं स्यात्सृष्टि
स्थित्यात्मकं शिवे वैपरीत्येन चैतस्य स्थितिसृष्ट्यात्मना भवेत् चतुरस्रं समारभ्य चक्रत्रयमपीश्वरी क्रमोन्नतं तदर्द्धं तु समं स्या
न्निम्नरेखकं सृष्टिसंहाररूपं स्याद्वैपरीत्येन तस्य तु । लयसृष्ट्यात्मकं त्वत्र प्रोक्तं ज्ञेयं मनीषिभिः अर्द्धपातालरेखं तु तदर्द्धं
चोर्द्धरेखकं लयस्थित्यात्मकं प्रोक्तं वैपरीत्येन तस्य तु स्थितिसंहाररूपं तु विज्ञेयं देशिकोत्तमैः स्थितिस्थित्यात्मकं चक्रं प्रशस्तं गृ
हमेधिनां आयुःकीर्तिधनारोग्यपुत्रपौत्रविवर्द्धनं सृष्टिस्थित्यात्मकं चक्रमप्रजस्त्वश्रियं लभेत् पंचाशद्वर्षतश्चोर्द्धं पुत्रपौत्रप्रदं
भवेत् स्थितिसृष्ट्यात्मकं यंत्रं पुत्रायुर्धनवृद्धिदं पंचशद्वर्षतश्चोर्द्धमपत्यर्द्धं सकृद्भवेत् अन्ये प्रोक्तास्तु ये भेदाः श्रीचक्रस्य महे
श्वरि यतिवैखानसानां तु विशेषाद्वर्णिनामिति उत्तरतंत्रे । कूर्मपृष्ठेन यद्यंत्रं न पूज्यं श्रेयस्कृता तस्मात्सर्वप्रयत्नेन परीक्ष्य

वसमाचरेत् सृष्टिचक्रे महेशानि पूजा सृष्टान्ततो भवेत् स्थितिचक्रे तु स्थित्यन्ता संहारे तु लयान्तता गुरुपारंपर्यतो वा पितृभ्रातृक्रमा
च्चैव प्राप्तं श्रीगुरुमुखात्तं तं गुरुरूपेष्टकनिष्ठके: इत्थं भाग्यवशाद्देवि लभ्यते यदि साधकः पूजां तत्र प्रकुर्वीत स्थित्यन्तां परमेश्वरि उ
द
ष्टं यन्त्रमपि प्रोक्तं फलं नान्यथा शिवे इति पितृपितामहक्रमतो गुरुपारंपर्यक्रमतश्च कालवशाद्भाग्यवशाद्वृष्टं यन्त्रं प्राप्यते च
तस्मिन्यन्त्रे पूजा तत्प्रथमतः संहारक्रमेण ततः स्थितिक्रमेण विधेया शुभफलदं भवतीत्यर्थः अथ दीक्षाङ्गाभिषेका॰
ङ्गकुण्डमण्डपादिविधिः अथ दीक्षाङ्गभूतमण्डपरचनार्थं प्राचीपरिज्ञानस्यावश्यकत्वात्तत्परिज्ञानप्रकारः प्रदर्श्यते तत्र
दिक्साधनं तन्त्रे॰ निर्मले दिवसे हस्तप्रासादादिविवर्जिते स्थाने समतले स्वच्छां कृत्वा हस्तां पदं स्थूयी: तदवष्टम्भतः ऊर्ध्वा
द्वादशाङ्गुलमानतः वृत्तं तत्परितो भ्रामयित्वा तन्मध्ये स्थापयेद्बुधः स्वच्छं सरलं शङ्कुं वर्तुलं द्वादशाङ्गुलं षडङ्गुलपरीणाहं मूल
शिलाविवरेणाव रचितं यत्नतस्तस्मिन्वृत्ते पूर्वापराह्णयोः शङ्कुच्छायासंपातस्थानयोश्चिह्नयुग्मकं कृत्वा चिह्नद्वयप्रा
पिसूत्रं प्राक्प्रत्यगायतं दत्वा वृत्तायतार्द्धेन सूत्रेणोच्छ्रायाधिकेन वा: पूर्वपश्चिमयोर्मत्स्यद्वयं श्लिष्टं परस्परं विधाय च तयोः संधि
यप्रापि प्रसारयेत् मध्यचिह्नस्पृष्टमध्यं तत्सूत्रं दक्षिणोत्तरं पतस्यार्धप्रमाणेन कृत्वा कोणेषु लाञ्छनं तेषु सूत्राष्टक॰
न्यासाच्चतुरस्रं समं भवेत् अथैतद्रचनाप्रकारः अथ मेघाघनाहतस्पृष्टे निर्मले नभोमण्डले दिवसे हस्तप्रासादघनाहते
भूप्रदेशे समे स्थाने कांचिद्विडिं कृत्वा तदवष्टम्भतः प्रतिदिशं द्वादशाङ्गुलमानेन वृत्तं निष्पाद्य तत्र षडङ्गुलमानपरिणाहं मूल
उन्नतोन्नतपरिहाप्य च येन सूचीमात्रीकृताग्रपरिणाहं सरलाकृतिं द्वादशाङ्गुलोच्छ्रायोपेतं वृत्ताकारं शिलाविवरेण निर्मितं शङ्कुं वृ
५५
त्तमध्यस्थबिन्दुमध्ये शङ्कुमूलपरिणाहो यथा भवति तथा संस्थाप्य तच्छङ्कुच्छायाग्रस्पर्शाङ्केन वृत्तरेखा पश्चिमभागे यत्र सं
पातस्तत्र चिह्नं कृत्वा: अपराह्णे शङ्कुच्छायाग्रस्य वृत्तरेखा पूर्वभागे यत्र संपातो भवति तत्र चिह्नं विधाय चिह्नद्वयप्रापि सूत्रं वि
रा

वि॰ १२
एवि॰
१६१

161

पायपूर्वपश्चिमं परिकल्प्य तन्त्रिकद्वयावष्टम्भेन तन्त्रिकान्तरालमानस्यार्धाधिकार्धमानेनान्योन्यं संश्लिष्टं पूर्वापरं तन्त्रिकद्वयं विधाय तद्वत्
रेखोदक्दक्षिणोत्तरं संधिद्वयमापि प्राक्पश्चिमसूत्रमध्यगतमानतिर्यग्रूपेण यत्तत्रं दक्षिणोत्तरं परिकल्प्य पूर्वपश्चिमदक्षिणोत्तरसूत्र
द्वयाग्रचतुष्कसंपातात् हस्तमाणमाणमानेन तत्स्वरूपकाल्पितसूत्राग्रैस्तैस्तैर्मण्डपकुण्डादीनां प्राक्पश्चिमदक्षिणोत्तराम्
कदिक्चतुष्टयं परिकल्पयेदिति अत्र स्थूलदृष्ट्या प्राचीसाधनविधिः प्रदर्शितः सूक्ष्मप्रकारस्तु तन्त्रान्तरे । समे भूतले
कृत्वे सारम्भोक्तप्रकारेण पूर्वदिनकृत्यमुक्तादिनान्तरेऽपि देवेशि प्रागवच्चिह्नद्वयं सुधीः कृत्वाहूते तयोश्च सा च्छायायाः परमेश्वरि ।
प्रवेशो निर्गमश्चैव तत्र पूर्वदिने यदा प्रविष्टनिर्गताच्छाया यद्दानन्मध्यनाडिकाः छायादिनान्तविज्ञाय च्छायायुगमविक्रयोः अ
न्तरं दिनयोरिष्टैस्तन्त्राद्यैर्विभागतः विभज्य तत्र चिह्नानि कृत्वा नाभिः सुरेश्वरि नाडीभिः कल्पिता भागा गुणनीयाः प्रयत्नतः षष्ट्या
हृतं तल्लब्धांशैः पूर्वं युर्यत्कृतं भवेत् प्राचीसूत्रं पूर्वभागे ऽत्नेरेत्तत्तरायणे अयने दक्षिणे चैव दक्षिणस्यां दिशि ध्रुवं चाल्पते चेत्स्फु
टा वा स्यात्प्राची तु परमेश्वरीति प्राचीसाधनं विधाय व्यासद्विगुणरज्वा तेनो पाशौ कृत्वा कं येदिमां व्यासार्धमानेन शंकुं दत्त्वार्धस्मिन्क
र्षणायव प्राच्यन्तशंकोस्तत्पाशौ कृत्वा वा कर्षकर्षणे शंकुं केऽवांकुश्रोणिरेव मदव्यात्पस्याचां .. कौ इति शिल्पिशास्त्रोक्तः
रीत्या मण्डपदेत्र मुद्दिष्टमानाद्धिकविस्तारायामसमचतुरस्रं कल्पीयत् अस्यार्थः कुण्डमण्डपादेर्यो सौ या वा निर्दिष्टस्ताव
द्विगुणरज्जुमभवतः पाशं कृत्वा तामेकतः पाशाद्व्यासार्धमात्रे शंकुं द्वं विन्यस्येत् ततः शंकुकाद्यतो व्यासार्धमानेन विन्य
यकर्षणतः कुण्डमण्डपादेः प्राचीसूत्रप्रमाणेन दत्त्वा तदन्तयोः शंकू निखन्य तयोः तद्रज्जुपाशौ न तथा कुर्याद्यथा व्यासार्ध
ध्यंको यतः कृतः स पाशः प्रतीच्यां स्यात्कर्षं चिह्नं दक्षिणत आकृष्य व्यासार्धं चिह्नं दक्षिणश्रोणिशंकुं दत्त्वा तस्यैवोत्तर दिक्श्रोणिप
च शंकुं दद्यात्ततः पाशौ व्यत्यस्यैवमंशौ साध्याविति एवं समचतुरस्रं तदेत्रं कृत्वा वा तन्मात्रोद्दिष्टमानाभ्यधिकां चतुरस्रां भुवं ।

वाऊमात्रखननादिभिस्तुषांगारादिलोष्टादिकं निरस्य शुद्धमृद्भिः पूर्य्य दृढीकृत्य कीलेनैकीकृते मूले पृथक्तत्समसमाग्रयोर्हिउ
योरग्रे नैकधे न्यस्तिर्य्यक्सूत्रमध्यविन्यस्तः कीलादिना योजनीये दण्डसमतया द्वयोः मूलदेशे लंबसूत्रमसंस्पृशन्यावद्भवं भू
स्येग्रगुणमध्यांकान्निर्य्यग्दण्डगतावयतः सबलेन सूत्रेयेरन्यत्रिमूत्रये द्वाभिसुक्तिनः अर्केयावत्सूत्रमेतन्निभूरेवं समतां व्रजे
त् अयमर्थः समस्थानप्यदीर्घरज्ज्वोः कीकीलेन प्रोतमूलयोर्दण्डयोरग्रनिकटेनाहत्य तिर्य्यग्दण्डं तद्दीर्घकीलेन यो
जयित्वा तन्मध्ये चिह्नं कृत्वा दण्डद्वयेण दीर्घत्रिकोणाकारं विधाय दीर्घदण्डयोर्मूलाल्लंबमानं सूत्रमग्रे लघुपाषाणादिवद्धं
तिर्य्यक्दण्डस्य मध्यचिह्नोपरि भूमिं यथा न स्पृशति तथा विधाय भूमिस्पृष्टाग्रयोरनयोर्मूलं धृत्वा शनैराकृष्टे तिर्य्यग्दण्ड
मध्यांकाग्रसूत्रं चलति तत्र निम्ना भूस्तां पूरयेत् अन्यत्रावनितावा यथा मध्यचिह्ने सूत्रमेति तथा सर्वत्र कुर्य्यादिति शिल्पि
शास्त्रोक्तप्रकारेण भूमीं समीकृत्य तत्रोत्तममध्यमकनिष्ठान्यतमं मण्डपं कुर्य्यात् मण्डपलक्षणं तत्रोत्तरे राज्ञां होमा
भिषेकेषु दीक्षादानव्रतादिषु भानोर्गत्यादिशो ज्ञात्वा पुण्याहं वाचयेत्सुधीः ततः पंचनिनादेन मण्डपं रचयेच्छुभं ज्ये
ष्ठमध्याधमत्वेन तन्मानं त्रिविधं मतं षोडशाष्टादशमितैर्हस्तैर्मानमिहोत्तमं हस्तैर्विंशतिभिः केचिन्मानमुत्तममूचि
रे मध्यमं द्वादशकैश्चतुर्द्दशकरैर्मितं अधमं दशभिर्हस्तैर्मितमाहुर्मनीषिणः केचिन्नवभिस्तद्धस्तैरष्टभिर्वाथ पंच
भिः हस्तैर्मितं वदंत्येवं विस्तारायामसंयुतं स्तंभैः षोडशभिर्युक्तं चतुर्द्वारं सुशोभनं दिक्षु द्वाराणि चत्वारि सार्द्धांगुलकरद्वया
त् सार्द्धांगुलकरं द्वाविद्पीतकरद्वयात् ततो मण्डपसूत्रं तत् त्रिगुणं परिकल्पयेत् पूर्वादिदिक्क्रमात्तस्य मध्यभागस्तु वे
दिका इष्टकाभिर्मृदा वा सा कार्य्या दर्पणसन्निभा वेदीकोणेषु विन्यस्ताः स्तंभा वेदस्वरूपकाः ते चोत्तमे तदुद्दीर्घा मध्यमा
धमयोः पुनः अष्टहस्तोच्छ्रितिर्मताः स्तंभा द्वादश शोभनाः ऋजवः पंचहस्ताः स्तंभाः शाखाः समंततः चतुःकोणेषु च

वि॰ १२
शिव॰
१६२

162

त्वारष्टाष्टैतेमष्टकोटिषु समंततालाः सर्वेतेस्थाप्याः षोडशादेशिकैः पंचमांशोन्मितास्तांश्च निखनेद्भुविदेशिकः मध्यस्तंभवत्तंकाया
देकीभूतायकंपुनः कृत्वाकाष्टचतुष्कंतत्तद्ग्रेकलशाम्बुभं शोभितंकलशेनाथमुखेस्थेनसदारुजं निर्मितंशिल्पिभिःसम्यक्स्था
पयेद्देशिकोत्तमः आच्छादयेत्ततोवंशैःकटैःकरदलैस्ततः मण्डपद्वारबाह्येचयुग्मंयुग्मंदिशाक्रमात् अश्वत्थोडुंबरप्लक्षवटोत्थैस्तो
रणैन्यसेत् सप्तषट्पंचककरैर्निखनेद्भुविपूर्ववत् विशालतावत्तस्याथदशभिस्त्वङ्गुलैर्मिता पंचाङ्गुलपिनद्धोत्सेधंसचामरभू
षितं पंचहस्तोच्छ्रयः प्रोक्तोदण्डस्तुदशहस्तकः ततस्तुलोकपालानांपताकावाऊसम्मताः द्वादशाङ्गुलविस्तारास्तत्तन्मूर्त्या
चलांछिताः पीतरक्तश्यामधूम्रकृष्णश्वेतधूम्रासिताञ्जनाः आयुधांकापताकाःस्युःपुष्पगंधसमन्विताः यथायोगंचदण्डप्रताःस्त
त्तत्संज्ञेणतन्न्यसेत् चंद्रमण्डलगौरेणवितानेनविभूषितं उत्फुल्लवेष्टितस्तंभंनानादीपाद्यलंकृतं आम्रपल्लवमालाभिःशो
भितंद्वारमुत्तमं वेष्टितंदर्भरज्ज्वाचविदध्यान्मण्डपंशुभमिति उत्तरतंत्रे॰ विंशद्धस्तेदशाष्टहस्तेर्मण्डपश्चोत्तमोमतः अष्टादशाष्टहस्तैः
शतेर्हस्तैरथापिवा एकाशीतिमितैर्हस्तैर्द्वासप्ततिकरैरपि षष्टिहस्तैरष्टचत्वारिंशद्भिर्हस्तकैःक्रमात् षट्त्रिंशद्भिस्त्रिंशद्भिः
सप्तविंशतिहस्तकैः चतुर्विंशतिहस्तैर्वामण्डपंकारयेद्बुधः चतुरस्रंतथावृत्तंषट्कोणंचाष्टकोणकं त्रिकोणमष्टपत्राभं
नवकोणंद्विकोणकं पंचकोणंसप्तकोणंरुद्रकोणंतथैवच द्वादशषोडशंचाष्टादशविंशतिकोणकं चतुर्विंशतिकोणंच
सप्तविंशतिकोणकं द्वात्रिंशत्कोणकंचैवषट्त्रिंशत्कोणकंतथा अष्टचत्वारिंशदस्त्रमत्स्याकारोडमाकृति सूर्यकांतासिम
गात्यत्रमेड्डरकाकृति मण्डपास्तत्रकर्तव्याःकुण्डान्यपिविशेषतः स्वर्णाभिषेकेदीक्षायामभिषेकादिशांतिषु तत्तत्कामप्र
योगेषुतत्तत्कुण्डानिदेशिकैः कर्तव्यानिविशेषेणतत्तत्कर्मणपतंद्वितेः अत्रयावंतोमण्डपभेदाउक्तास्तावंतःकुण्डभेदाअपिज्ञे
याः अथैतन्मण्डपरचनाप्रकारः अत्रस्वर्णाभिषेकादिषुचतुर्विंशतिहस्तपरिमिताःकुण्डमण्डपायेउक्तास्तेकर्तव्याः चतुर्विं॰

प्रतिविंशतिरष्टादशषोडशहस्तैर्वोत्तममण्डपमुत्तमं चतुर्दशहस्तैर्द्वादशहस्तैर्वा मध्यमो द्विविधः दशहस्तेनाष्टहस्तैः सप्त
हस्तैः पंचहस्तैश्च समायामविस्तारैश्च कनिष्ठस्त्रिविधः अथ पदे त्रिविधे यथावकाशं त्रिकुसदस्यासाजिकाद्युपदेशादेः सो
कर्यमुक्तं मण्डपं कुर्यात् हस्तचतुर्विंशांगुलदेहोंगुलमानेन महाकपिलपंचरात्रे वातायनपथप्राप्ते मांतिरविरश्मयः
तेषु सूक्ष्मा विमर्ध्यंते रेणवस्त्रसरेणवः परमाणोरष्टगुणस्त्रसरेणुरुदाहृतः तेष्टौ केशाग्रकं यास्तेष्टौ विज्ञा यूकास्तदष्टकं ॥
तदष्टकं यवस्तेष्टावंगुलिः समुदाहृता सा चोत्तमांगुलिः सप्तयवा सैव तु मध्यमा षड्यवा साधमा प्रोक्ता सा मानांगुलमितीरितं
विन्यस्तैस्तिर्यग्रेखाभिर्यवैर्मानांतरांगुलं प्रत्ललिभिर्वीक्ष्य तस्यैस्त्रिभिर्मानांतरं भवेत् आचार्यदक्षिणकरे मध्यमांगुलिमध्यमा
पर्वणोरंतरं दीर्घं मात्रांगुलमुदाहृतं विनांगुष्ठेन शेषाभिर्मुष्टिमंगुलिभिः कृतं चतुर्धा विभजेदेको भागो मुष्ट्यंगुलः स्मृतः
येके चित्सारूप्यायामं विभज्य दशधा पुनः एकं द्वादशधा भागं कृत्वा तेत्तकं सांगुलं देहलब्धांगुलं नाम ज्ञानीयात्तस्य तत्त्वतः
उच्छ्रायः प्रतिमायाः स्यान्महामानांगुलाश्रयः महामानांगुलिरिति मात्रांगुलिरिहोच्यते प्रासादादीश्च तेनैव कुर्यात्तस्मा
नांतरेणैव वेदिकापीठशिबिकारथादीनां विधिः पुनः मानांतरांगुलेनैव भवेन्नान्येन केनचित् योगोपकरणानां च कु
र्यान्मानांगुलेन वै होमांगादिध्रुवादीनि कुण्डमुष्ट्यंगुलाश्रयं देहलब्धांगुलेनैव प्रतिमांगानि कल्पयेत् चतुर्विंशति
संख्याभिर्हस्तस्त्वंगुलिभिर्भवेदिति अत्राचार्यो यजमानः एतावदुक्तं यस्मान्न यजमानस्य तद्भवेदिति तन्त्रान्तरे कर्तुर्दक्षि
णहस्तस्येति शारदावचनात् उत्तरतंत्रे विशेषः नवैकादशपंचाशदानि कुर्यात्तन्मण्डपे चतुःकुण्डी मध्यमे स्यात्कनिष्ठे एक
कुण्डकमिति इत्येवमुक्तप्राकारमात्रांगुलात्मकांगुलादिभिर्हस्तादिपरिकल्प्य प्रोक्तमण्डपं कुर्यात् तत्रोक्तविधिना
समीकृते भूतले पंचवाद्यघोषपुरःसरं ब्राह्मणैः स्वस्तिवाचयित्वा यथोद्दिष्टमानहस्तविस्तारं समचतुरस्रं कोणचतुष्टय

वि॰ १२
एव॰
१६२
मण्डपमानस्य
163

म॰ २

निखातत्वं कुर्वन् इत्थं विधाय पूर्वापरायतं दक्षिणोत्तरायतं च मध्यसूत्रं दृढीकृत्य तत्सूत्रस्य देशं पुनर्नवधा विभज्य परितः कोणव
तुष्टये स्तंभचतुष्टयं दिक्चतुष्टयगतं पूर्वपश्चिमदक्षिणोत्तरायतसूत्रचतुष्कं कोणचतुष्टयगतस्तंभाष्टकमिति संभूय द्वादश स्तंभान्नाति
कृशान् वक्रान् व्रणान् एकजातीयान् स्त्रीपुन्नाम्नश्च हस्तमुच्छ्रायान् खातप्रविष्टस्वस्वपंचमांशान् समानान् द्विहस्तस्थूलस्थौल्यान् तनीयोशा
स्थूलविनस्तृतशिखायुक्तान्मध्यविभक्तैः कोणचतुष्टयैः स्तंभचतुष्टयं पूर्ववत् स्तंभसजातीयं पूर्ववत् किंचित्स्थूलमुन्नमम
ण्डपे तन्मानस्यार्धमानोच्चमन्यमण्डपैः हस्तोच्चं पूर्ववत्सशिखं पंचमांशेन प्रविष्टभूतलमिति संभूय षोडश स्तंभान् त्रिखाय
तेषामुपरि सजातीयानि अक्षतान्यव्रणानि शिखाप्रवेशयोग्यवेधयुक्तकोटिद्वयहीनानि तिर्यक्काष्ठानि शिल्पिभिः परिकल्पि
तानि द्वादश स्तंभाग्रेषु मध्यस्तंभचतुष्टयाग्रेषु च चतुरस्राकारेण समारोप्य मध्यस्तंभचतुष्टयशिखाग्रप्रविष्टमू
लवेधयुक्तमेकीकृताग्रं चतुष्टयनिविष्टसजातीयकाष्ठकलशं कमलाकृतिशोभिताग्रं दिक्विदिक्स्थद्वादशस्तंभशिखाग्र
प्रोतमूलमध्यस्तंभचतुष्टयाग्रस्पृष्टाग्रमध्यतिर्यक्काष्ठचतुष्टयमध्यगताग्रं अर्धाकृतिपथायोग्यदीर्घस्थौल्ययुतमस्तारितद्वादशका
ष्ठयुतमन्यैरपि काष्ठैर्यथायोग्यं दृढीकृतं नारिकेलदलैर्वंशकटैर्वा सम्यगाच्छादितं तैरेव निरोधपिहितकोणचतुष्टयं चतुर्दि
क्षूत्तममध्यमकनिष्ठेषु सार्धाङ्गुलहस्तद्वयस चतुरङ्गुलहस्तद्वयद्विहस्तविस्तारयुतसशाखाद्वारचतुष्टयोपेतं मण्डपं विर
चय मण्डपस्य पूर्वद्वाराद्बहिर्हस्तमात्रं परित्यज्य स्वस्थलं तस्योत्तममध्यमकनिष्ठेषु सप्तषट्पंचहस्तोच्छ्रितं दशांगुलविस्तृतं
पंचाङ्गुलस्थूलं विस्तारस्य दशाङ्गुलत्वात् स्थौल्यस्य पंचाङ्गुलत्वात् वैषम्यं वोद्धव्यं विषमचतुरस्रप्रमाणाद्विरिक्तं विनस्तृतत्
शिखं द्वारस्योभयपार्श्वयोरुत्तममध्यमकनिष्ठेषु सार्धहस्तद्वयसपादहस्तद्वयहस्तद्वयान्तरालं यथा पूर्वं पंचमांशेन प्रविष्ट
भूतलं फलकद्वयं अग्निसीलेपरोहितं यत्र स्पदेवमर्हविजं हैतानारं रत्नधातवं इति मन्त्रेण निखायतत्सजातीयकाष्ठेन समानवि

ष्ट

ल्लारस्थले विषमचतुरस्त्रं कोटिद्वयेपि शिखाप्रवेशयोग्यवेधयुतं तिर्यक्फलकं समारोप्य दर्भमालां च बध्नीयात् एवं दक्षिणद्वारे उदु-
म्बरं तन्मयं तोरणं इषे त्वोर्जे त्वा वायवस्थ देवो वः सविता प्रार्पयतु श्रेष्ठतमाय कर्मण आप्यायध्वम् इति मन्त्रेण न्यसेत् ततः पश्चिमद्वारे अश्व-
त्थमयं तोरणं प्राग्वन्निर्मितं अग्न आयाहि वीतये गृणानो हव्यदातये नि होता सत्सि बर्हिषि इति मन्त्रेण न्यसेत् ततउत्तरद्वारे वट-
स्थमयं तोरणं प्राग्वन्निर्मितं शन्नो देवीरभिष्टय आपो भवन्तु पीतये शंयोरभिस्रवन्तु नः इति न्यसेत् ततस्तेषामुपरिगततिर्य-
क्फलकेषु मध्यतः सुच्छिद्रं विधाय तेषु तोरणसजातीयकाष्ठेन निर्मितमुत्तममध्यमकनिष्ठेषु त्रयोदशैकादशनवाङ्गुल-
मात्रदैर्घ्यं ततस्तन्मूर्ध्नि षोडशांशविस्तारं शूलं वा त्रिशूलाकारं वै सव्ये चक्राकारं तोरणोपरिगततिर्यक्फलकस्य द्वादशांशमात्रदीर्घमग्रा-
गादिक्रमेण शङ्खचक्रगदापद्मलाञ्छनं प्रतितोरणमेकैकं कीलमारोपयेत् ततस्त्रिशूलनिर्माणप्रकारस्तु पिङ्गलामते · शूले
न निर्मिताः कुर्याद्द्वारशाखासु मस्तके शूलेन नवाङ्गुलं दीर्घं तुरीयांशेन विस्तृतिः ऋजवैर्मध्यशृङ्गः स्यात् किञ्चिद्वक्रं च पार्श्वयोः हीने
चैवं समाख्यातं द्व्यङ्गुलं रोपयेत्तथा शेषाणां द्व्यङ्गुलाद्वृद्धिर्विंशत्यङ्गुलवृद्धितः इति हीने कनिष्ठमण्डपे · शेषाणां मध्यमोत्तमानां
विंशः प्रवेशः वास्तुशास्त्रे मस्तके द्वादशांशेन शङ्खचक्रगदाम्बुजं प्रागादिक्रमयोगेन न्यसेत्तेषां सदा रुजमिति द्वादशांशं तिर्य-
क्फलकस्य स्वराहुजं ततस्तोरणसजातीयकाष्ठसंभवं तेन कनिष्ठमण्डपे चतुरङ्गुलोच्चं मध्यमे सार्धचतुरङ्गुलं उत्तमे पञ्चाङ्गुलमि-
ति केचित् · तत्र हस्तोन्मिताः कीलाः संस्थाप्या वै सव्येन तथा शङ्खचक्रगदापद्मलाञ्छिताः शूलसन्निभाः शैवे इति मन्त्रान्तरवचनात्
हस्तमात्रं कीलं वदन्ति तत्र तिर्यक्फलकेषु तदा तद्धस्तमात्रेषु कीलेषु क्रमानेनैवा प्रदेशेषु शङ्खचक्राकारं वा त्रिशूलाकारं वा का-
र्यं बिलप्रवेशस्तन्मध्ये एव कार्यः उर्ध्वरितं तन्तेषां दण्डं वद स्थापनम् इति ततो मण्डपाग्रे दशहस्तदैर्घ्यं वंशदण्डावलं वितं हस्तमात्रवि ८
तं पञ्चहस्तदैर्घ्यं वा तत्तन्मन्त्रदेवतावाहनमूर्तिकितचन्द्रादिभूषिताग्रसुम्भेन च तन्मध्ये वततद्देवतवर्णानुरूपवर्णं वा ध्वजमारोप्य दश-

वि·१२
णि·व
१६४

164

दिव्यवाक्रमात्रदीर्घाय यथायोग्यमानदण्डावलम्बि वितानस्तम्भलोकपालवर्णानुरूपवर्णास्तम्भलोकपालवाहनमूर्द्धाङ्किता· द्वादशांगुलविस्त
तालोकपालानां वेदोक्त तत्तन्मंत्रेण पताकाश्च बध्नीयात्तत्रेन्द्रस्य पीतवर्णा· वह्नेः पिंगलवर्णा· यमस्य कृष्णवर्णा· निर्ऋतेः श्यामवर्णा· व
रुणस्य श्वेतवर्णा वायोर्धूम्रवर्णा· सोमस्य श्यामलवर्णा· ईशानस्य श्वेतवर्णा· ब्रह्मणो रक्तवर्णा· अनन्तस्य श्वेतवर्णा इति पताकाभि
रलंकृत्य· मण्डपाभ्यन्तरे स्तम्भेन वितानपुष्पमालाभिरलंकृत्याम्राश्वत्थदलग्रथितदर्भरज्जुरूपचंदनमालया मण्डपमंतर्बहि
श्च परिवेष्ट्य स्तम्भानुक्रमेण संवेष्ट्य तन्मध्ये स्तम्भचतुष्टयमध्यगते चतुरस्रकुण्डमध्यावेदेः पक्षेष्टकादिभिः स्निग्धमृद्भिर्वा चतु
रस्रां दर्पणोदरनिभ पार्श्वचतुष्टयमध्यप्रदेशां समतलां वेद्यायामस्यैकादशांशेन नवमांशेन सप्तमांशेन पंचमांशेन चतुर्थांशे
न तृतीयांशेन वा समुन्नतां हस्तमात्रोन्नतां वा वेदिं विदध्यात् तदुक्तं तन्त्रान्तरे उच्छ्रायोस्यार्द्धहस्तेन वसुपेद्विहस्ते त्रिभागकैरिति· क
पिलपंचरात्रे· चतुर्थांशोच्छ्रितस्तस्याश्चिपंचसप्तमोपि वा नवैर्द्वादशभागैस्तामिष्टकाभिः प्रकल्पयेदिति तन्त्रराजे· विदध्यान्म
ध्यतो वेदीं करमात्रसमुन्नतामिति· शारदायां· नवत्र्यग्रहवाराणामनुकूले शुभेहनि· ततो भूमितले शुद्धे तुषांगारवर्जिते पु
ण्याहं वाचयित्वा तन्मण्डपं रचयेच्छुभं पंचभिः सप्तभिर्हस्तैर्नवभिर्वा मितान्तरं षोडशांस्तम्भसंयुक्तं चत्वारस्तेषु मध्यगाः अष्ट
हस्तसमुच्छ्रायाः संस्थाप्या द्वादशाभितः पंचहस्तप्रमाणास्तु निश्छिद्राश्च ऋजवः शुभाः तेषां च मांशानि खनेन्मतिमांस्तत्रवि
त्तमः नारिकेलदलैर्वंशैः छादयेत्तत्समंततः द्वारेषु तोरणानि स्युः क्रमात्क्षीरमहीरुहां स्तंभोच्छ्रायसमनस्तेषां सप्तहस्तैः पृथ
क् पृथक् दशांगुलप्रमाणेन तत्सरीणा हरीरितः तिर्यक्फलकमानेस्यात्तम्भानां मध्यमानतः शूलानि कल्पयेत्तन्मध्ये तोरणोह
स्तमानतः ~~शूलानि कल्पयेत्तन्मध्ये तोरणोहस्तमानतः~~ दिव्यध्वजान्निबध्नीयाल्लोकपालसमप्रभान् वितानदर्भमालाद्यैरलंकुर्वी
त मण्डपं तत्त्रिभागमिते देशे रत्निमात्रसमुन्नतां चतुरस्रां ततो वेदीं मण्डलाय प्रकल्पयेत् इति मण्डपनिर्माणविधि अथकलि

ष्टमण्डपेषु दशहस्तमण्डपेऽपि मध्यमांशाधिकत्रिकरायता वेदी कुण्डवेद्योरन्तरालमुभयतः कंठमेखलासहितकुण्डद्वयव्याप्तभूमिश्च
तद्धस्तमिताऽन्तर्बहिः पार्श्वद्वयेऽपि कुंभस्थापनार्थं हस्तद्वयमिति समस्तमण्डपभूमिर्व्याप्ता अतः परमाचार्यैरत्र कुसदस्यादीनुपवे
शनस्थानमपि न लभ्यत इति नायं पक्षः समीचीनस्तस्मादयं पक्षस्त्वेकैककुण्डे कमेखलादिसंक्षेपचिकीर्षया मेतावता चारितार्थ्या
त्तद्विषय इति ज्ञेयः इत्थं मण्डपं विधाय तस्मिन्मण्डपे पूर्वाद्यष्टदिक्षु चतुरस्रयोन्यर्द्धचंद्रत्रिकोणवर्तुलषड्कोणपद्माष्टास्राख्या
न्यष्टौ कुण्डानि कुर्यात् तत्रादौ चतुरस्रकुण्डनिर्माणप्रकारमाह शारदायां प्राक्प्रोक्ते मण्डपे विद्वान्वेदिकाया बहिस्त्रिधा क्षे
त्रं विभज्य मध्येंऽशे पूर्वादि परिकल्पयेत् अष्टाशास्वाशास्कुण्डानि रम्याकाराण्यनुक्रमात् चतुरस्रं योनिमर्धचंद्रं त्र्यस्रं च वर्त्तु
लं षडस्रं पंकजाकारमष्टास्रं तानि नामतः आचार्यकुण्डं मध्ये स्याद्गौरीपतिमहेन्द्रयोः हस्तमानमितां भूमिं पूर्ववत्परिसूत्रयेत्
समंतात्कुण्डमेतस्याश्चतुरस्रस्य भावयेत् चतुर्विंशत्यंगुलाख्यं हस्तं तत्र विदो विदुः चतुरस्रीकृते क्षेत्रे पंचधा विभजेत्तथौ न्यसेत्
रस्रादेकांशं कोणार्द्धार्द्धप्रमाणतः भ्रामयेत्कोणमानेन तदान्यदपि मंत्रवित् सूत्रयुग्मं ततो दद्यात्कुण्डं योनिनिभं भवेत् चतु
रस्रीकृते क्षेत्रे दशधा विभजेत्ततः एकमेकं त्यजेदंशमधऊर्द्ध्वं च तत्रवित् ज्यासूत्रं पातयेदग्रे तन्मानाद्भ्रामयेत्ततः अर्द्धचं
द्रं कुण्डं रमणीयमिदं भवेत् चतुर्द्धा भेदिते क्षेत्रे न्यसेदुभयपार्श्वयोः एकैकमंशं तन्मानादग्रतो लांछयेत्ततः सूत्रत्रयमथ कुर्या
त्र्यस्रं कुण्डमुदाहृतं अष्टादशांशे क्षेत्रे अंशं न्यसेदेकं बहिर्बुधः भ्रामयेत्तेन मानेन तदा कुण्डमनुत्तमं अष्टधा विभजेत्क्षेत्रं मध्ये सू
त्रस्य पार्श्वयोः भागं न्यसेदेकमेकं मानेनानेन मध्यतः कुर्यात्पार्श्वयुगे मत्स्यचतुष्कं तत्र वित्तमः सूत्रषट्कं ततो दद्यात्षडस्रं कु
ण्डमुत्तमं चतुरस्रीकृते क्षेत्रे विभज्याष्टादशांशतः एकभागं बहिर्न्यस्य चतुरस्रं प्रकल्पयेत् अष्टयोऽथ चतुरस्रस्य को
णार्द्धार्द्धप्रमाणतः बाह्यस्य चतुरस्रस्य कोणभ्रमपरिलांछयेत् दिक्षुप्रतियथान्याय्यमष्टौ सूत्राणि पातयेत् अष्टास्रं कुंड

वि॰ १८
र्ती॰ व
१६५

165

मेतद्धितं च विजितिरुदीरितं श्रीतंत्रराजे॰ प्राक्प्रत्यक्सूत्रमास्फाल्य तन्मध्ये चिह्नकल्पनं कृत्वा ततः सर्वतः पश्चाद्द्वादशांगुलमानतः तत
स्तदग्राण्यालंब्य मध्यचिह्नस्य मानतः कुर्याद्धंसपदं कोष्ठान्यभितस्तेषु पातयेत् परं प्रसज्य तत्रापि विदध्याच्चिह्नयुग्मकं प्राक्प्रत्य
क्चिह्नमानेन तयोरेवावलंबतः दक्षिणोत्तरतो हंसपदं कृत्वा तयोस्ततः प्रसार्य सूत्रं तत्रापि मार्जयित्वोक्तमानतः चतुष्टयेत
स्त्र्याणां चतुरस्रं भवेत्समं इति अथैतत्कुंडरचनाप्रकारः तत्र वेद्याः पूर्वभागे मध्ये षडंगुलमानेन हस्तमात्रां भुवं परित्यज्य प्राक्कल्पित
दिक्क्रमेण प्राक्प्रत्यगायतं सूत्रमास्फाल्य तन्मध्ये चिह्नं कृत्वा तच्चिह्नात्सर्वतः पश्चिमतः षडंगुले द्वादशमानेन चिह्नं कृत्वा तन्म
ध्यकोणं मार्जयित्वा तच्चिह्नद्वयावष्टंभेन तत्सूत्राद्धि किंचिदधिकमानभ्रमेण पूर्वापरतः किंचिन्मोन्मसंश्लिष्टं तत्र द्वयं विधा
य तयोर्दक्षिणोत्तरसंदेशरूपं हंसपदद्वयं प्रागपि प्राक्प्रत्यक्कल्पसूत्रमध्यगतहंसपदभेदं दक्षिणोत्तरं सूत्रमास्फाल्य तत्रापि मध्य
चिह्नाद्द्वादशांगुलमानेन दक्षिणोत्तरं चिह्नद्वयं विधाय तत्र द्विकाणं मार्जयित्वा तत्सूत्राग्रचतुष्टयावलंबेन द्वादशांगुलमाने
न चतुर्ष्वपि कोणेषु हंसपदं विधाय तत्र द्वयान्तर्हंसपदप्रापि प्राक्प्रत्यक्सूत्रद्वयं दक्षिणोत्तरं सूत्रं स्फाल्य चतुरस्रं कुर्यात् तत

मं

स्तत्प्राक्प्रत्यगायतवस्त्रसूत्रमानतिष्कसमं चतुरस्रं तत्र खातं कृत्वा ततः परितः कृणमानस्य चतुर्विंशांशमितां भुवं परित्यज्य

द्वयं संभूय हस्त
चतुष्टयमा=

तद्बहिर्द्वादशांगुलविस्तारो चतुरंगुलोत्सेधः प्रथमेखलां कृत्वा तदुपरि वाह्ये परितश्चतुरंगुलमानेन त्यक्त्वा ष्टांगुलविस्तारं चतुरंगु
लोन्नतां द्वितीयां मेखलां कृत्वा तदुपरि वाह्ये चतुरंगुलं त्यक्त्वा विस्तारां तथा भूपाचतुरंगुलमितां तृतीयां मेखलां कुर्यात् एवं
ते प्रथमामेखला द्वादशांगुलोन्नता चतुरंगुलविस्तृता द्वितीयाष्टांगुलोन्नता चतुरंगुलविस्तृता तृतीया चतुरंगुलोन्नता चतुरंगु

र्ं

लविस्तृता च भवतीति अत्र केचित्प्रथमामेखला चतुरंगुलविस्तृता नवांगुलोन्नता द्वितीया त्र्यंगुलविस्तृता पंचांगुलो
न्नता तृतीया त्र्यंगुलविस्तृता द्व्यंगुलोन्नतेति मेखलामानमाहुः एतन्मेखलया सह हस्तमात्रता नपदेशेयं तत्र पंचद १

शांगुलमित्रत्वात्तस्यैव विश्वकर्मणोक्तत्वात् तदर्द्धेन वांगुलैर्छायस्यैवावष्टम्भकत्वात् हस्तमात्रत्वात्पदेतत्सर्वेषामेवलामानं
वितस्त्यष्टतदर्द्धकैः विस्तारोत्सेधयोः कुर्यादिति तंत्रराजवचनात् सत्वपूर्वकगुणान्विताः क्रमात् द्वादशाष्टचतुरंगुलोच्छ्रिताः
सर्वतोंगुलचतुष्कविस्तृता मेखलाः सकलसिद्धिदा मता इति मयपंचरात्रवचनाच्च । पूर्वोक्तपदपदः समीचीन इति । ततः सर्व
बाह्यस्यमेखलाया बहिश्चतुरंगुलायामविस्तारोत्सेधं चतुरस्रपीठं मृदा कृत्वा तदुपरि निहितमूलद्वादशांगुलदीर्घोत्तरोत्तर
हीनपरिणाहमध्यमेखलासंलग्नरंध्रनालयुतां मूले कुंभद्वययुक्तामध्ये सगर्भामुपरितनमेखलोपरिगतामष्टांगुलमा
नमूलां तन्मध्यदेशादुभयपार्श्वतः क्रमेण संकुचितामेकांगुल्यग्रविस्ताराग्रां द्वादशांगुलमानायाममेकांगुलोत्सेधमेखला
मश्वत्थपत्राकारां मूलात् किंचित्क्रमान्निम्नामीषत्कुण्डप्रविष्टाग्रां योनिं कुर्यात् अथ कुण्डमध्यस्थहंसपदावलंबेन प्रतिदि
शं चतुरंगुलमानेन वृत्तं त्रिःपरिघात्तद्बहिः पुनः षडंगुलमानेन च दत्वा नेकत्वा कर्णिकां च परिकल्प्य वृत्तद्वयान्तरालवीथ्या
मष्टदलानि कृत्वा षडंगुलोर्द्धनाभिं कुर्यादिति चतुरस्रकुण्डनिर्माणविधिः अथ योनिकुण्डमाह तंत्रराजे । तन्मध्यपंचमांशो
नविकाशपत्रसूत्रकं पूर्वतः पश्चिमं द्वद्वकोष्ठयोर्मध्यदेशतः तत्कोणमानेन तथा भ्रामयेत्पश्चिमाग्रकान् उत्तराग्रा
वधि तथा दक्षिणाग्रावधि प्रिये तन्मध्यतिर्यक्सूत्राग्रद्वयावष्टंभतस्तथा विकासितवलसूत्रावधि स्याद्द्वयं भवेत् योनिकुण्ड
मिदमद्वेष्टाद्वृत्तर्ष्टभयात्मसु तस्मिन्नेवाब्जकुण्डं निवद्धामि समानतः चतुरस्राभितो याति तत्तत्स्यात् भूः सास्यतः स्थिता । लभ
ते सर्वं कुण्डेषु तेन सर्वाणि सर्वतः तन्मात्रे च जायंते षष्ठ्यं वसंगुलात्मनेति अथैतत्कुण्डरचनाप्रकारः तत्र प्राक्चतुरस्रंनि
र्मीय चतुष्कोष्ठयुतस्य वस्त्रसूत्रं तन्मानपंचमांशेन पूर्वस्यां दिशि वर्द्धयित्वा तत्कोष्ठचतुष्टयात्मकचतुरस्रस्य पश्चिमभागस्य द
क्षिणोत्तरकोष्ठयोर्नैरृत्यादीशानांतभागे यदि वायव्यांत चतुष्कोणसूत्रद्वयास्फालनेन लक्षितस्तत्र द्वयसंपातं विदितमध्य

विहूहृदयं विधाय तत्पश्चिमाविहृद्दक्षिणोत्तरायततं तिर्यक् तत्र तत्र तत्पश्चिमसूत्रं तिर्यक्सूत्रं = द्वय=२ स्यं

वि·१२ णि·व १६६ 160

देशावष्टंभनस्तत्कोणावधिमानेनोत्तरकोष्टप्राक्प्रत्यक्सूत्रस्य पश्चिमाग्राद्दिदक्षिणोत्तरतिर्यक्सूत्रेणोत्तराग्रावधिनद दक्षिणकोष्टेनतत्सू
त्रपश्चिमाग्रादितत्तिर्यक्सूत्रदक्षिणाग्रावधिभ्रमादर्द्धचंद्रद्वयमुत्पाद्य तन्मध्यतिर्यक्सूत्राग्रमारभ्य प्राक्प्रसारितब्रह्मसूत्राग्राव
धिसूत्रद्वयास्फालनेन योन्याकारं देशं परिकल्प्य तद्बहिःस्थकंठमेखलयोर्यथोक्तमानेनोत्कृष्टतया योनिमण्डलद्वयं निष्पाद्य प्राग्व
त्खातं कृत्वा योन्याकारमेव कंठमेखलादि कल्पयेदिति कुण्डानां यादृशं रूपं मेखलानां च तादृशं कुर्य्यात्सर्वेषु कुण्डेषु इति कुल
प्रकाशवचनात् अथार्द्धचंद्राकारकुण्डमाह· तत्रराज्ञे· तन्मध्यदशांशांशात्परित्यज्याथ ऊर्द्ध्वतः शेषांशांशकमानेन तन्म
ध्याङ्गमयेन तथा अर्द्धचंद्राकृतिर्यत्र भवेत्कुण्डं तदीरितं इति अथैतत्कुण्डरचनाप्रकारः तत्र प्राक्चतुरस्रं निर्माय तद्विष्कंभमा
नं दशधा विभज्य तेष्वेकैकांशं प्राक्पश्चिमयोः परित्यज्य तत्पश्चिमे दक्षिणोत्तरायततिर्यक्सूत्रं तच्चतुरस्राद्बहिः प्रपंचशत्र्यमाने
न दक्षिणोत्तरयोर्वर्द्धयित्वा तदग्रद्वयावधितत्कल्पितपश्चिमब्रह्मसूत्रसंधिमध्यावलंबेन तत्सूत्रं वार्द्धचंद्रनिभं मण्डलद्वयं कृ
त्वा प्राग्वच्च मध्यगतब्रह्मसूत्रसंधिमारभ्य षोडशांशमानसूत्रभ्रमादर्द्धचंद्राकारं कुण्डं भवेदिति· इत्यर्द्धचंद्राकारमंडलं निर्माय तद्ब
हिः प्रथुक्कष्टकमाच्चैकांगुलमानेन द्वादशांगुलमानेन वा अर्द्धचंद्रनिभं मण्डलद्वयं कृत्वा प्रथममण्डलमध्ये हस्तमात्रनि
म्नं खातं कृत्वा बहिः कंठस्थानं परित्यज्य प्राग्वन्मेखलादिकं कुर्य्यादिति अथ त्रिकोणकुण्डमाह तत्रैव· षष्ठमांशात्पार्श्वयो
स्तु विकाशयेत् प्रत्येकं पश्चिमे सूत्रं तन्मानेनाथ सूत्रयोः विन्यसेद्धस्तसूत्रं तद्द्वयाग्रावधिलंबनात् कुण्डं त्रिकोणमुदितमिति
अथैतत्कुण्डरचनाप्रकारः तत्र प्राग्वच्चतुरस्रं कृत्वा तद्ब्रह्मसूत्रस्य प्रागग्रं बहिर्गत्वा प्रसार्य्य तच्चतुरस्रविष्कंभमानेषोढाऽवि
भज्य तेष्वेकैकांशेन पश्चिमतिर्यक्सूत्राग्रद्वयं पार्श्वद्वयेऽपि बहिः प्रसार्य्य तदग्रद्वयात्तत्सूत्रद्वयस्य प्राक्प्रसारितब्रह्मसूत्रस्य
चयत्रसंपातस्तदवध्यास्फालनात्त्रिकोणं परिकल्प्य तद्बहिरेकांशमानेन तद्बहिर्द्वादशांशमानेनोत्कृष्टतया त्रिकोणद्वयं निष्पा·

स्वा

तस्यैव=

यद्वा तत्कंठमेखलादिभागवत्कल्पयेदिति अथ वृत्तकुण्डमाह तत्रैव तन्मध्यादष्टादशांशेन प्राक्सूत्राग्रं विकाशयेत् तिर्यक्सूत्राद्बहि
स्तेन मानेन भ्रामयेत्तथा मध्यचिह्नावलंबेन तद्वद्वृत्तमंडलमिति अथ तत्कुण्डरचनाप्रकारः तत्र प्राक्चतुरस्रं दत्ते सूत्रे साधयि
त्वा तन्मध्ये विष्कंभमानमष्टादशधा विभज्य तेष्वेकांशमानेन तत्पश्चात्तं चतुरस्राद्बहिर्वलनसूत्रस्य प्रागग्रं विस्तार्य मध्यचिह्नमवलंब्य वि
स्तारितवलनसूत्राग्रमानेन परितो भ्रमेण वृत्तं निष्पादयेत् बहिः पुनरत्र चतुरस्रस्य चतुर्विंशांशेन कंठार्थं वृत्तं कृत्वा तद्बहिः पुनर्द्वा
दशांगुलमानेन वृत्तांतरं निष्पादयेत् प्रथमकृतवृत्तमध्ये हस्तमात्रखातं कृत्वा कंठमाद्बहिर्द्वादशांगुलान्तरालवीथ्यां प्राग्वन्मेख
लात्रयं योन्यादिकं रचयेदिति अत्र वृत्तकुण्डे योनिर्नास्तीति केचित् तत्र ॰ योनिकुण्डे योनिः पद्मकुण्डे नाभिश्च नास्तीति तन्मते त्रिक
ह्नातः अथ षडस्रकुण्डमाह तत्रैव तन्मध्यषोडशांशेन विकाश्य वलनसूत्रकोणं तन्मानेन च तत्प्राक्कृत्वा वृत्तमतिस्फुटं तद्वृत्ते
न मध्यस्य कुर्याद्दर्शनलांछनं तत्र षडस्रत्रयं तेन भवेत्कुण्डं षडस्रकमिति अथैतत्कुण्डरचनाप्रकारः तत्र प्राग्वच्चतुरस्रं
विधाय तन्मध्यमानं षोडशधा विभज्य तेष्वेकांशमानेन वलनसूत्रस्य प्रागग्रं विकाश्य तन्मानेन चतुरस्रमध्यस्थहस्तपद्म
ध्यावलंबेन भ्रमण वृत्तं निष्पाद्य तन्मध्यविष्कंभमानार्द्धेन तन्मध्यतिर्यक्सूत्रदक्षिणाग्रादिपरितो दत्ते चिह्नषट्कं विधाय तत्र चि
ह्नाचिह्नमानसूत्रषट्कमास्फाल्य तत्तच्चापरूपवृत्तखंडमार्जनेन षट्कोणकुण्डं तत्र निष्पाद्य तद्बहिरेकादशांगुलान्तरा
क्रमात्षट्कोणद्वयं निष्पाद्य खातादीनि प्राग्वत्कल्पयेदिति अथ पद्मकुण्डमाह लक्षणसंग्रहे चतुरस्रीकृते दत्ते त्रिभजेद्दश
धा विके अष्टमात्रप्रमाणेन कर्कटेन तन्मध्यतः वर्त्तुलं भ्रामयेत्सम्यक्कर्णिकाकेसरात्पुनः अष्टमांशाद्वयेनैव मध्यतो वर्त्तुलं भ
वेत् तृतीयेनाष्टमांशेन पत्राणां मध्यभूमिता ॰ चतुर्थं तु भवेत्तत्र व्यासतत्त्वेन च भ्रमात् चतुर्विंशतिधा भक्ताद्वलनसूत्रव
शानेन तस्यैकं भागमादाय भक्ता षोडशधा पुनः पंचभिः षोडशैर्भागैर्मण्डलं पंचकमष्टकं भागमादाय तद्बाह्ये पंचमं मण्डलं

शिवे मध्यतो भ्रामयेत्सर्वैः पत्राणामग्रभूर्मता॰ प्रागुक्तविधिना देवि ततः पद्मं समालिखेत् वायव्यान्तरालं यत्तन्मानं केसराग्रतः तन्मा
नं कर्कटं कृत्वा केसराग्रे निधाय च गुरूपदिष्टमार्गेण षोडशार्द्धनिशाकरान् लिखित्वाकृतिहस्तेन यत्राग्राणि समालिखेत् कर्णि
काव्याससमानेन परितस्तत्र च यत्नतः निखनेद्वृत्तं केसराणां च मण्डले खनेद्दलस्तथाकारं कुर्वन्नत्र भुवं खनेत् पत्राकारं यथा
सम्यक् जायते परमेश्वरि पद्माख्यमण्डमिति प्रोक्तमिति अथैतत्कुण्डरचनाप्रकारः तत्र प्राक् चतुरस्रीकृते क्षेत्रे अष्टधा विभज्य तन्म
ध्यचिह्नावलंबेन परितस्तेष्वेकांशसमानेन कर्णिकार्द्धवृत्तं निष्पाद्य तद्बहिरंशद्वयमानेन केसरार्द्धवृत्तं कृत्वा तद्बहिरंशत्रय
मानेन तद्दलार्द्धवृत्तं विरच्य तद्बहिरंशचतुष्टयमानेन वृत्तं भ्रामयित्वा तद्बहिरपि सार्द्धषट्यवमानेन चतुरस्रदेशाद्बहिर्वृ
त्तमेकं भ्रामयेदिति वृत्तपंचकं कृत्वा द्वितीयवृत्तपंचमवृत्तयोरन्तरालमानकर्कटेन केसरवृत्ताग्रात्सर्वतो वास्यवृत्तस्पृष्टं शृंग
द्वयाग्रकान्षोडशार्द्धचन्द्रान्निष्पाद्य साग्राण्यष्टदलानि कृत्वा तन्मध्यकर्णिकावृत्तं विहाय केशराणि कर्णिकापरितः प्रकाशय
न् केसरवृत्तं दलमध्यवृत्तं च सम्यक् खनित्वा चतुर्थपंचमवृत्तयोर्दलानि साग्राणि यथा भवन्ति चतुरस्रकुण्डस्य विस्तारया
मः खातसमानं तेन फलवत् तेन फलं च यथा भवति तथा गुरुक्रमयुक्त्या खननं विधाय वह्निः॰ पद्माकारेण च कण्ठमेख
लादिकं कुर्यादिति अथाष्टास्रकुण्डमाह तत्रान्तरे तन्मध्यस्य चतुर्विंशमानेनाल्पापि पूर्ववत् विधाय चतुरस्रं तत्पूर्वकोण
द्वमानतः कोणादभितः पार्श्वयोः कृत्वा चिह्नानि चाष्टधा वै तेषु चिह्नेषु कृत्वाष्टसूत्राणि परितः शिवे कुर्यादष्टास्रकं
कुण्डमिति अथैतत्कुण्डरचनाप्रकारः तत्र प्राग्वच्चतुरस्रं विधाय तन्मध्यसूत्रमानं चतुर्विंशतिधा विभज्य तेष्वेकांशमा
नेन तद्बहिः प्रतिदिशं प्रसारितसूत्राग्रे पूर्ववच्चतुरस्रं प्रोक्तक्रमेण विधाय तत्पूर्वचतुरस्रस्य कोणसूत्रस्यार्द्धमानेन वास्यच
तुरस्रकोणचतुष्टयमध्यमासां वष्टभाङ्गमयतः प्रतिरेखं चिह्नद्वयं क्रमात्संभूयाष्टचिह्नानि कृत्वा चिह्नाच्चिह्नं प्राग्वत्सूत्राष्टक

ग्रं बहिर्विकाश्य तन्मानेन चतुरस्रमध्यस्थहस्तपदावलंबनेन भ्रमात् हस्तं निष्पाद्य तच्चतुरस्रमध्यसूत्र [illegible]

मात्स्फाल्य तद्बहिर्गतकोणमार्जनाद् षडस्त्रं कुण्डं भवति इत्थमष्टास्त्रं वा कुण्डक्षेत्रं परिकल्प्य खातखण्डमेखलादिकं यथावत्कु
र्यादिति दीक्षायामष्टौ कुण्डानि कार्याणि । अथ प्रसंगात् काम्यहोमार्थं पंचास्त्रसप्तास्त्रकुण्डयोरपि लक्षणमुच्यते तत्रादौ पंचा
स्त्रकुण्डमाह तत्रैव तन्मध्यसप्तमांशेन ब्रह्मसूत्रं विकाश्य तत् मानेन परितो भ्रान्त्या कृत्वा हस्तं तथा च मत् तत्पंशमानात् हस्ते कृ
त्वा चिह्नानि तत्रैव पातयेत् स्वच सूत्राणि तत्साम्यं चास्त्रकुण्डकमिति अथैतत्कुण्डरचनाप्रकारः तत्र प्राक्कृतचतुरस्रवेदे
त्रं कृत्वा तन्मध्यमानस्य सप्तमांशेन ब्रह्मसूत्रस्य भागं ग्राह्यादि परितः पंच चिह्नानि विधाय तत्र चिह्नाच्चिह्नान्तं रूपाणि पंच सू
त्राणि आस्फाल्य तद्बाह्यगतखण्डमार्जनात् पंचास्त्रकुण्डं भवति इत्थं पंचास्त्रकुण्डक्षेत्रं परिकल्प्य तद्बहिरपि प्रोक्तमेखलाकण्ठमे
खलार्थं पंचास्त्रहृदयं परिकल्प्य खातादिकं कुर्यादिति अथ सप्तास्त्रकुण्डमाह तत्रैव तन्मध्यदशमांशेन विकाश्य ब्रह्म
सूत्रकं तेन मानेन सं भ्रान्त्या कृत्वा हस्तं तथा ततः तद्वृत्तः षष्टिभागेषु त्रयस्त्रिंशांशमानतः हस्ते विधाय चिह्नानि सप्त सप्त
णि पातयेत् तत्सप्तास्त्रं भवेत्कुण्डमिति अथैतत्कुण्डरचनाप्रकारः तत्र प्राग्वत् समचतुरस्रं कृत्वा तन्मध्यमानं दशधा वि
भज्य तेष्वेकांशमानेन ब्रह्मसूत्रं बहिर्विकाश्य तन्मानेन चतुरस्रमध्यस्थहस्तपदमवष्टभ्य हस्तेन कृत्वा तद्वृत्तचतुरस्रमध्यसूत्र
प्रमाणं चतुःषष्टिधा विभज्य तेषु त्रयस्त्रिंशदंशमानेन ब्रह्मसूत्रभागग्राहादारभ्य हस्तेन सप्त चिह्नानि कृत्वा चिह्नाच्चिह्नान्तं रूप
णि सप्त सूत्राणि आस्फाल्य तद्बाह्यरूपहस्तखण्डमार्जनादेतत्सप्तास्त्रकुण्डं भवेदिति इति दशविधकुण्डनिर्माणप्रकारः
अत्र दीक्षायामष्टौ कुण्डानि प्रागादिषु दिक्षु नवममाचार्यकुण्डं चतुरस्रमेवेशानयोर्मध्ये कुर्यादिति संभूय नव कुण्डानि
कार्याणि अष्टकुण्डकरणाशक्तौ प्रागादिचतुर्दिक्षु चतुरस्रार्द्धचन्द्रवृत्तपद्माख्यानि चत्वार्येव कुण्डानि कुर्यात् अत्रापि
शक्तौ विदिक्ष्वैशानयोर्मध्ये चतुरस्रमाचार्यकुण्डमेकमेव कुर्यादिति अथैतेषां कुण्डानां काम्यहोमेषु कुण्डभेदेन फलभेदः

वि॰१२
ली॰व॰
१६८
168

तत्र कुलप्रकाशतंत्रे । चतुरस्रे स्तंभने स्यात्सर्वसिद्धिकरं च तत् भोगाः पुत्रा योनिकुण्डे स्युर्द्वचंद्रं शुभावहं मारणे किं विदिष्ठं तित्रि
कोणं द्वेषकारकं विद्वेषणकरं कै विह्नं शान्तिकरं तथा षट्कोणमुच्चाटमृतिच्छेदे शुभं तु विशिष्यते वृष्टिदं वृष्टिदं वापि पद्मकुण्डं वि
दुर्बुधाः अष्टकोणं तु कुण्डं स्याद्रोगपीडितके च नः पंचकोणं चाभिचारशमने भूतकृतेन समासमेव विज्ञाय काम्यकर्माणि
साधयेत् अथ वर्णभेदेन कुण्डभेदः कुलमूलावतारे । वर्णानामादितः कुण्डान्युक्तानि क्रमतः शिवे चतुरस्रं वृत्तमर्द्धवृत्तं
त्र्यस्रमिति क्रमात् सर्वेषां चतुरस्रं वा दीक्षायामुत्तमं शिवे अथ वेदिकापरितः कुण्डनिर्माणे विशेषः तंत्रराजे । कुण्डान्यष्टौ
चतुष्कं त्वेषां पंचनामकं निर्माणं सकलं वक्ष्ये यथाविधि तवानघे तुलाकुलीरमेषाणां मकरस्य च देशतः विदध्याद्धस्तकुं
डानि चरराशिचतुष्टये वृषसिंहवृश्चिके च कुंभे च स्थिरराशिषु विदध्याच्चतुरस्राणि कुण्डानि क्रमात् मिथुने कन्य
कायां च चापे मीने क्रमेण वै उभयात्मसु कुर्वीत योनिकुण्डानि मंगले । अमंगलेषु कुर्वीत चरेषु द्वैशशांककं स्थिरेष्वपि त्रिकोणा
नि परेषु तु चतुष्टये पंचास्रं च षडस्रं च समास्रं चाष्टकोणकं राशिस्थितिमाह तत्रैव । प्राच्यां मेषवृषौ वह्नौ मिथुनं दक्षिणे त
था कुलीरसिंहमथ नैर्ऋत्यां कन्यका तथा तुलाकीटौ पश्चिमतोऽथ धनुर्वायौ तु संस्थितं नक्रकुंभावुत्तरतो मीनमीशे तु संस्थि
ते इति अथ कुण्डस्वरूपं तत्रासनाच । प्रथमतंत्रे । परं शरीरं प्रकृतेः कुण्डरूपं परं शिरः याम्यसौम्यकरौ कुण्डमुदरं पश्चि
मं तथा योनिश्च चरणौ प्रोक्तौ सर्वतंत्रेषु शोभवीति अथ होमसंख्याभेदेन कुण्डमानभेदः तत्र लक्षसागरे पंचाशन्मिते
होमे कुण्डं रत्निमितं भवेत् अरत्निमात्रं तु शते सहस्रमितहोमके चतुर्विंशत्यंगुलाढ्यं द्विहस्तमयुते मतं चतुर्हस्तमितं लक्षे
षट्करं दशलक्षके कोटिहोमे चाष्टहस्तं कुण्डं कुर्यान्महेश्वरि प्रकारान्तरं च तंत्रैव । एकलक्षं समारभ्य यावत्स्याद्दशल
क्षकं तथैकहस्तमारभ्य दशहस्तं विवर्द्धयेत् कोट्यादशाकरं कुण्डं प्रशस्तं परमेश्वरीति । एतत्पत्रपुष्पवेलहुतहोमेषु विज्ञेयं ।

तत्रातिविस्तारस्याप्रयोजनाभावात् अथैतेषां द्विहस्तादिकुण्डविशेषाणां मानांगुलक्षेत्रफलानि च लक्षसागरे॰ फलांगुलानि
यावंति हस्तक्षेत्रे भवंति हि द्विहस्तस्य चक्रकुण्डस्य ततो हि गुणप्रमित्याने॰ हस्तक्षेत्रांगुलान्यत्र षट्सप्तत्यासदैव च शतानि पंचवि
घ्नेतेन मूलं त्र्यस्रस्य तत्रकं चतुर्विंशत्यंगुलानि विद्याद्द्विपि वस्तुतः अंगुलानि हि पंचाशदेकादशशतानि च तद्बीजं मध्यतो लक्ष्या
चतुष्कं चार्धसंयुतं चतुरस्रस्य तथा एकायवाः सप्त तथैव च अंगुलानि त्रयस्त्रिंशन्मानस्त्र्येत्र मध्यमे सप्तदशशतान्यष्टविं
शतिस्त्वंगुलानि च क्षेत्रस्य तु त्रिहस्तस्य मानमेतदुदीरितं तन्मूलमंगुलान्येकचत्वारिंशाच्च तुर्यवाः एकाचतुष्टयं किं
चिन्न्यूनं लक्षं चतुष्टयं चतुरंगुलयुक्तानि त्रयोविंशच्छतानि च चतुर्हस्तस्य कुण्डस्य मानमेवमुदीरितं मूलं तस्यांगु
लान्यष्टचत्वारिंशन्मितं भवेत् त्र्यस्रस्य तत्र ततः पंचहस्तक्षेत्रांगुलानि तु॰ द्विसहस्रशतान्यष्टावशीतिर्बीजमुच्यते षट्पं
चाशदंगुलानि च तु त्रिंशच्छतानि च तन्मूलमष्टपंचाशदंगुलानि च षट्यवाः किंचिद्भागादिकं एकाब्धयं सप्तकरस्य च
वेदसंख्यासहस्राणि द्वाविंशत्यधिकानि च मूलं चतुर्यवैः साकं त्रिषष्टिरंगुलानि च त्र्यस्रस्य तत्र तथाष्टहस्तक्षेत्रांगुलानि च॰
वेदसंख्यासहस्राणि साष्टानि षट्शतानि च अंगुलानि तथा सप्तषष्टिः सप्तयवाः पुनः किंचिदूनं मूलमस्य नवहस्तेषु
दृश्यते शतानि त्वेकपंचाशच्चतुर्भिरधिकानि च अशीतिरंगुलान्यत्र क्षेत्रमानसितं भवेत् द्वासप्ततिरंगुलानि मूलमस्य
प्रकीर्तितं पंचांगुलानि क्षेत्रस्य दशहस्तमितस्य च सहस्राणि तु संख्यानि मुनिसंख्यशतानि च षष्टिश्च कथिता स्यात् तन्मू
लं त्र्यस्रस्य तत्रकं वर्धयेच्च सप्तत्याधिकैः सप्तयवैस्तथा ग्रस्याधिकाभ्यां लक्षाभ्यां साकमेकं प्रकल्पयेत् अतिअल्पसमा
स्यायकुण्डान्यारचयेत्सुधीः द्विहस्तादिमितानां च निर्माणं दर्शितं शिवे॰ इति अनियतमिति अत्रसरेण्वादिदशापर्य
न्तान्मानभेदान् सम्यक्कृत्वा तान् कुण्डविस्तारायामसमानि निखिलानि यथोक्तमानखण्डमेखलादिकं च कर्णादि तत्प्रोक्तः ऊर्ध्व

कं ठ

वि॰ १२
र्णव
१३५
169

देश्वतियत्नसाध्यत्वात् त्रसरेण्वादिमानभेदास्तु॰ लक्षणसंग्रहे॰ जालांतरगते भानौ यत्सूक्ष्मं दृश्यते रजः प्रथमं तत्प्रमाणानां त्र
सरेणुं प्रचक्षते॰ त्रसरेणुस्तु विज्ञेयो ह्यष्टौ ते परमाणवः त्रसरेणोरष्टगुणो रथरेणुस्तु संस्मृतः रथरेणवास्तु तेऽष्टौ वालाग्रं त
न्मतं बुधैः वालाग्राणष्टलक्षात्तु यूकालक्षाष्टकं स्मृतं अष्टौ यूका यवं प्राहुरंगुलं तु यवाष्टकं रत्निरंगुलपर्वाणि विज्ञेयस्तु क
विंशतिः॰ करपवकलांशेन हीनो रत्निरुदाहृतः चत्वारि विंशतिश्चैव हस्तः स्यादंगुलानि तु अथास्य कुण्डविस्तारायामसमान
निम्नत्वात् करणमेखलादीनां च प्रमाणवचनानि तथा च विंशतिश्चैव तु रथिकाभिरंगुलीभिः सूत्रेण प्रथ्यपरिकल्प्य भूमिभागा
न्ताभिः प्रखनन्तु तावतीभिरंशामिति प्रपंचसागरवचनात् यावान्कुण्डस्य विस्तारः खननं तावदीरितमिति शारदावचना
त् कुण्डविस्तारवन्निम्नमिति वायवीयसंहितावचनात् चतुरस्रं चतुःकोष्ठं सूत्रैः कृत्वा यथापुरा हस्तमानेन तन्मध्ये तावन्नि
म्नायते खनेदिति दिव्यसारस्वतप्रयोगसारवचनात् चतुर्विंशांगुलायामं तावत्खातसमन्वितमिति॰ गणेश्वरपरामर्शिणीव
चनात् चतुर्विंशतिसंख्याभिरंगुलीभिः सविस्तरं खातं चरचयेत्कुण्डमिति दक्षिणामूर्त्तिसंहितावचनाच्च कुण्डविस्ताराया
मसमाननिम्नत्वात्कर्त्तमिति सिद्धान्तः अत्रेकेचित् हस्तमात्रखनेनिर्थस्तूर्द्धमेखलया सहेति होमसारवचनात् पंचत्रिमे
खलोच्छ्रायं त्वाशेषमधः खनेदिति प्रतिष्ठासारसंग्रहवचनात् व्यासात्खातकरः प्रोक्तो निम्नस्त्रिंध्यंगुलेन विति विष्वक
र्मवचनात् कुण्डजिनांगुलैस्त्रिर्थ्वमूर्द्धं मेखलया सहेति प्रथमतंत्रवचनात् खातं कुण्डप्रमाणं स्यादूर्द्धं मेखलया सहेति सिद्धा
न्तशेखरवचनाच्च मेखलया सहहस्तमानं खातं वदंति एतत्परं मेखलयाऽनुगमनेन खातस्याप्यनुगमप्रसंगात् खातं कुण्डायेन
स्वल्पमंगं त्वेतस्य कीर्तितं सन्निपत्योपकारेण मेखलादेर्विशिष्यत इति योगिनीहृदयवचनात् सन्निपत्योपकारस्य खात
स्याराडुपकारकांगमेखलयासहेति वीह्रानो विध्यानथोक्रमपदस्यैव निष्क्रमत्वात् किंच॰ मध्यमांगुलिमध्यस्य पर्वणः परि

णाहतः तृतीयांशो भवेदत्र तत्र सर्वत्र वांगुलिः तेष्वन्तर्भिर्भवेन्मुष्टिर्वितस्तिस्तत्त्रिभिर्गुणैः अरत्निस्तद्द्वयेन स्याद्धस्तस्तद्द्वयतः शिवे
तद्द्वयं तु भवेद्व्यामस्तन्मानास्यान्ततोन्नतिः षस्मवत्यंगुलायामस्यानन्माने कुण्डकल्पनमिति श्रीतन्त्रराजवचनात् कुण्डस्य ष
स्मवत्यंगुलायामविस्तारस्यावश्यकत्वात्पंचदशांगुलखातपतेखातमध्यादारभ्य मेखलार्हपर्यन्तस्य द्वादशनवइतिषट्त्रिं
शदंगुलमात्रदर्शनात्तस्य पार्श्वद्वयेपि द्विगुणेपन द्वासप्तत्यंगुलमात्रतया चतुर्विंशत्यंगुलस्य तुरीयांशस्य न्यूनत्वात् द्वादशां
गुलोच्चमेखलासहितहस्तमात्रखातेन पार्श्वद्वयेपि मध्यप्रदेशात् द्वादशचतुर्विंशतिद्वादशेतिगणनया अष्टचत्वारिंशां
द्विगुणेन षस्मवतिरिति प्रोक्तसंख्यापरिपूरणात् हस्तमात्रखातस्य युक्तद्वादशांगुलोच्चमेखलापदस्यवश्रेयानिति एकां
गुलविस्तारस्य कंठस्याविद्यमानत्वात् पार्श्वद्वयेपि तत्र द्वयहरणेन द्व्यंगुलविस्ताराधिकत्वात् षस्मवत्यंगुलायामत्वं कुण्डस्यानु
पपन्नमिति चेन्न· कंठस्यानावश्यकत्वात् अत एवं तन्त्रराजे कंठो नोक्तः तर्हि कंठाकरणेपि दोषः श्रूयते· सत्यं तस्य तन्त्र
राजविरोधादेव न्यूनमेखलान्यूनखातपरत्वं कल्पनीयमिति तस्मान्मेखलया सह खातप्रतिपादकवचनानि रत्न्यादि
कुण्डेषु पंचाशदादिहोमविधानेन खाताधिक्यप्रयोजनाभावात् तद्विषयकाणीति मन्तव्यानि अथात्र मेखलाः पंचवा
कार्याः षट्पंचाशद्द्वित्रिपदकैरितिलक्षणसंग्रहवचनात् षष्ठ्यागाद्विवक्तिनेत्रमिताः स्युः पंचमेखलाइति सिद्धान्तशे
खरवचनाच्च· पंचवामेखलाः कार्याः तथापिंगलामते षष्ठांशेनाष्टमांशेन मेखलाहितयं मतं एकाषड्गुलोत्सेधविस्ता
रामेखलामताइति अथ कुण्डानामयथाकरणे दोषा भवंतीत्याह वसिष्ठः अनेकदोषदं कुण्डमत्र न्यूनाधिकं यदि तस्मात्स
म्यक्परीक्ष्यैव कर्तव्यं मम भक्तिमिच्छतेति तत्र दोषानाह विश्वकर्मा खाताधिके भवेद्रोगी हीने धेनुधनक्षयः वक्रकुण्डे तु संतापो
मरणं छिन्नमेखले मेखलारहिते शोकोभ्यधिके वित्तसंक्षयः भार्याविनाशकं कुण्डं प्रोक्तं योन्या विना कृतं अपत्यध्वंस

वि॰१२
ली॰व
१७०
170

नेमोक्तं कुण्डं यत्कंठवर्जितमिति तथा क्रियासागरे न्यूनाधिकप्रमाणं यत्कुण्डं कर्करमेखलं भंगाररहितं यच्च यजमानविना
शकृत् इति तथा जयद्रथयामले स्वल्पाधिके सुकुण्डे षोमानहीने दरिद्रता वाग्रोधः कंठहीने स्यादसिद्धिर्न्यूनमानके अधिके
चास्त्ररे भोगोमानेनाधिकमेखले व्याधयः सम्भवर्जे नैवियोनौ स्यादपस्मृतिः उच्चाटः स्फुटिते छिद्रे संकुले वा च्युता भवेदिति
इत्यनिदाश्रवणाद्यथोक्तलक्षणसंपन्नानि सर्वाणि कुण्डानि कार्याणीति अथ कंठः तत्र वसिष्ठः कंठोष्टयवमात्रः स्यात्कुंडे
तत्करमात्रक इति तथा कालोत्तरे खाताद्बाह्योंगुलः कंठः सर्वकुण्डेष्वयं विधिः चतुर्विंशतिकं भागमगलं परिकल्पयेदिति ।
अथ योनिः वायवीयसंहितायां मेखलामध्यतः कुर्यात्पश्चिमे दक्षिणेपि वा । योनिं सुशोभनां किंचिच्छिन्नामुन्नालिकाशनैः
अग्रेण कुण्डाभिमुखीं किंचिदुन्नतमेखलां कुंभहृदयसमा पृष्ठामश्वत्थदलसन्निभामिति तथा च वसिष्ठसंहितायां यो
निश्च मध्यमे भागे प्राङ्मुखी मध्यसंस्थिता अष्टांगुलेषु विस्तीर्णा चायता द्वादशांगुलैः एष्टोन्नता गजोष्ठी च सच्छिद्रा मध्यतो
न्नतेति सच्छिद्रा मध्ये । मध्येलाज्यधृतिः स्रवेति त्रैलोक्यसारवचनात् आज्यधृतिरिति योनिमध्ये गर्तं कर्तव्यमित्यर्थः सा
प्रदायिकाः तथा लक्षणसंग्रहे ईषत्कुण्डप्रविष्टाग्रा जिनाशकृतमेखला मेखलार्धपृथक्भूमिर्नयाश्वत्थवाहनः प्रि
ये योनिर्देवे तु साकार्या इति नारदः कुण्डेऽस्मिन्विस्तारा योनिरुच्छायतोङ्गुलाः कुण्डार्धेन तु दीर्घा स्यादिति तथैव त्रैलो
क्यसारे । दैर्घ्यात्त्र्यंगुला नालं अंशोना विस्तरेण तु एकांगुलोच्छ्रिता सा त्विति । नालं अंशोनाष्टांगुलविस्ताराः नाल
स्य द्वादशांगुलदैर्घ्यादिति । स्वायंभुवेपि । मेखलामध्यतो योनिः कुण्डार्धांशप्रविस्तृता इति विस्तारो मूलदेशे पिप्पलप
त्राकृतित्वात् हि हस्तादिकुण्डेषु नयारीत्या तत्तत्कुण्डार्धदीर्घा नन्नतीयांशविस्ताराननचतुर्विंशांशोच्चा च योनिः कार्या ।
तदुक्तं सोमशंभौ । कुण्डानां चतुर्विंशो भागः सोंगुलसंज्ञकः विभज्य तेन कर्तव्या मेखलाकंठनाभय इति सिद्धान्तशेखरेपि

ग

चतुर्विंशतिमो भागः कुण्डानामंगुलं स्मृतमिति दीर्घार्कपर्वमियोनिर्विस्तारेण षडंगुला उच्छ्रितिर्द्व्यंगुलेनोन्नास्यादिति उक्तं अ

ष्टांगुलषडंगुलयोरेकांगुलयोश्च विकल्पः तथा होतुरग्रे योनिरासामुपर्यश्वत्थपत्रवदिति· शारदावचनात् योनिः स

र्वत्र होतुरग्रे प्रोक्तविधिना स्यादयोति तत्र चतुरः कुण्डपक्षे चतुरस्रे अर्धचन्द्रे कुण्डे च योनिर्दक्षिणभागस्थमेखलोपरि स्या

त्तयोर्होत्रोरुत्तराभिमुखत्वात् अन्यकुण्डयोः पश्चिममेखलोपरि योनिः स्यात्प्रा· तयोर्होत्रोः पूर्वाभिमुखत्वात् दक्षस्या पूर्व

यामेव तन्नलस्या पश्चिमोत्तरे पंचमस्यापि कुण्डस्य योनिर्दक्षिणदिक्स्थिते ति त्रैलोक्यसारवचनात् पंचमस्याचार्यकुण्डस्य

त्वर्थः अत्र कुण्डपक्षेत्वपागाग्नियाम्यकुण्डानां प्रोक्ता योनिरुदङ्मुखी शेषाणां प्राङ्मुखी प्रोक्तेति तन्त्रान्तरवचनात् पूर्वाग्रयथा

मेषु उदङ्मुखी योनिः अन्येषु प्राङ्मुखी नवमस्य तु प्रागवदेव· एतेन योनिकुण्डेऽपि योनिः कार्य्येति केचित् तत्र· योनिकुण्डे यो

निमत्कुण्डे नाभिं च वर्जयेदिति विश्वकर्मवचनात् आसां मेखलानां नालमुक्तः तन्त्रराजे बहिस्थमेखलादारभ्य वीजनालक

वितस्तिमात्रकमिति बहिस्थमेखलामध्यान्तमध्यगतं चतुरस्रपीठादिरर्थः तथैव तन्त्रदीकाकृता· मनोरमाकारेणव्या

ख्याततत्वात् आचार्यवरणे तु योनिस्तत्पश्चिमायामथ दिशि चतुरस्रमेखलाम[illegible]त्वपीठादिरर्थः ब

[illegible] योनिस्तत्पश्चिमायामथ दिशि प्रोक्तं नालेस्तूक्तं तत्रपद्म

पादाचार्यैः मेखलात्रयाद्बहिश्चतुरं चतुरंगुलायामविस्तारं कृत्वा तत्र नालं स्थापयामि ति व्याख्याते वितस्तिमात्रं द्वादशां

गुलमात्रं प्रयोगसारे तु याम्याः पश्चिमतो नालमायाम चतुरंगुलं त्रिद्व्येकांगुलविस्तारं क्रमात् ऊर्ध्वाग्रमिष्यत इति च

तुरंगुलमानेन नालमुक्तं एतच्चतुरंगुलषडंगुलादि स्वल्पमेखलापक्षे तेन्य नाभिमाह· तच्च कुण्डानां सर्वत्र कुण्डमध्ये विधा

तव्यः अष्टच्छदं सरोजं तु विदध्याच्चारुविग्रहं चतुर्भिरंगुलैः कर्णिकाकर्णिकां दलमेव च विस्तारादियवोत्सेधं षड्भिः षड्भि

वि॰ १२
ली॰ व
१७१
171

रुद्राख्यमिति शारदायां॰ ऊर्ध्वानां कल्पयेद्दन्तनाभिमंडुमसन्निभं तत्तत्कुण्डानुरूपं वा मानमस्य निगद्यते नेत्रवेदांगुलोपेतः ऊ
र्ध्वास्त्रेषु वर्द्धयेत् नाभिदेशं च विधाभिन्नां ततः कुर्वीत कर्णिकां बहिर्विंशाङ्गयेनाष्टौ पत्राणि परिकल्पयेत् इति नाभिलक्ष
णमुक्तं तत्र यथा रम्यक्षेत्रे य मातयेद्दाविंयेनाभिप्रालेपगोपिहृद्योरिति नाभिशब्दः पुल्लिंगेप्यस्ति अथ वास्तुपूजा॰ तत्र श्री
तत्त्वराजे॰ चतुरस्राकृतिः कश्चिदसुरः सर्वनाशकः पुरा तस्य वधायैव सर्वे देवाः समुद्यम कृत्वा निहत्य मुष्टिकास्तैरवष्टोभ
वद्धरात् भावयोस्तन्निरासाय मामेत्याकंपयंस्तथा कथयामासुरस्माकमधुना तद्वास्तुरूपस्य त दर्भ्यांशानितिनेचेद्दस्य विश्व
मासीदुपद्रुत इत्युक्तैस्तैर्मया प्रोक्तं निपतंतस्तदुः एवं कं स्थानानमवनीतस्य शरीरे स्थापयेत्तथा नित्यशश्च त्रिपवाशत्रि
ष्वदाक्रमणायैव नियोजितेषां पूजाविमुक्तोऽस्मै ते कृतानित सुकृतीनसमानद्युई(?) : कृतानि च ऊर्ध्वते तस्मात्तेषामर्द्धनंतत्प्र
यत्नं कुर्वतां सदा शुभान्येव तु जायते नाशुभानि कदापि चेति तच्चक्रादिकमाह तच्चक्रादिविधानं तु यथावदभिधीयते कृ
त्वा समतलां भूमिं चतुरस्राकृतिं शुभां अष्टाष्टकोष्ठतपदांकोणसूत्रसमन्वितां चतुष्पदयुतेन स्यात्मध्यकोष्ठे च देशिकः
ब्राह्मणमर्चयेत्तत्र चतुष्पदयुतेष्वतः प्रादक्षिण्येन पूर्वादि यजेत्कोष्ठचतुष्टये अर्यमकं च विवस्वन्तं मित्रमन्यं महीधरं को
णार्द्धकोष्ठयोरेकमेकं मंत्री समर्चयेत् वह्न्यादीशानमभितो वक्ष्यमाणेष्वनुक्रमात् सावित्रः सविता शक्र इन्द्रजिद्रुद्र
जितौ॰ आपापवत्सकौ चेति प्रोक्तास्तेष्टौ नमामतः कोणार्द्धकोणपार्श्वेषु वह्न्यादीशानमर्चयेत् शर्वं गुहं चार्यमणं
जंभकं पिलिपिच्छकं चरकीं च विदारीं च पूतनां चैव देशिकः ततः पूर्वादिपरतो यजेदष्टौ दिशं प्रति ईशानश्चानतथा(?)
वारिकः सुग्रीवस्तथा॰ वरुणः पुष्पदन्तश्चासुरः शोषा(?)रोगकौ पश्चिमाशास्थकोष्ठेषु पूज्याः प्रोक्ता यथाक्रमं वायुर्ना
गस्तथा मुख्यः सोमो भल्लाटकस्तथा अर्गलादितिरप्येवमदितिश्च यथाक्रमं कोष्ठेष्वन्तरसंस्थेषु देवाः प्रोक्ताः समीरिताः

चित्रै रजोभिराद्यर्घ्यदेवतानां पदानि वैः व्रीहिमुद्गयवैः दौत्रहृतरूग्यास्तैः क्रमात् अष्टोत्तरशतं वाष्टोत्तरं विंशतिरेव वा
प्रत्येकं तैस्तैर्नैर्द्धैर्मिश्रैः स्नहव्यपायसैः वलिं चनेषाज्जवीनपाय्यसैर्व्यजनान्वितैः सस्मितैर्द्वैरथकदलीफलाद्यपादिसंयुतैः
इति अथैतच्चक्ररचनाप्रकारः इष्टां विधिच्चव्वद्वाते तत्र मण्डपस्य नैर्ऋत्यकोणे हस्तमात्रविस्तारायामां वितस्तुन्नतां
समचतुरस्रां वेदिकामतिसुदृढां कृत्वा प्राग्वत्समर्गायताद्दक्षिणोत्तरायतान्नव नव रेखाः कृत्वा समं ततः कोलानि चतुःष
ष्टिकोष्ठानि कृत्वा तत्र वायुकोणादाग्नेयकोणगतं नैर्ऋत्यकोणादीशानगतं च तिर्यक्सूत्रद्वयमास्फाल्य वास्तुचक्रं नि
र्मायतन्मध्यकोष्ठचतुष्टयमेकीकृत्य तद्बहिः प्रागादिचतुर्दिक्षु प्रतिदिशं चत्वारि कोष्ठानि मध्यकोष्ठसंलग्नान्येकीकृत्य त्रिपञ्चा
शद्देवतास्थानानि परिकल्पयतानि स्थानानि वक्ष्यमाणरजोभिर्मनोहराणि यथा भवन्ति तथा समभ्यर्च्य पुष्पाञ्जलिमादा
य ब्रह्मादित्रिपञ्चाशद्देवताः इहागच्छत आगच्छतेति पुष्पाञ्जलिप्रदेयेणावाह्य ब्रह्मादित्रिपञ्चाशद्देवता यथास्थानं तिष्ठति
ष्ठेति संस्थाप्य ब्रह्मादिभ्य इदमासनमिति पुष्पाञ्जलिं दत्वा सर्वमध्ये ब्रह्मणे नमः पूर्वादिचतुर्दिक्षु ॐ अर्यम्णकाय
नमः ॐ विवस्वते नमः ॐ मित्राय नमः ॐ महीधराय नमः इति प्रादक्षिण्येन संपूज्याग्नेयादिकोणचतुष्कगतार्द्धकोष्ठ
द्वके प्रादक्षिण्येनाग्नेयादीशानपर्यन्तं ॐ सावित्राय नमः एवं सवित्रे नमः शक्राय नमः शक्रजिते नमः रुद्राय नमः रुद्र
जिते नमः आपाय नमः आपवत्सकाय नमः इति संपूज्य तद्बहिः स्थवीथ्यामाग्नेयादिकोणचतुष्कगतकर्णसूत्रभि
न्नकोष्ठचतुष्टयपार्श्वगतकोष्ठद्वके आग्नेयादीशानपर्यन्तं ॐ शर्वाय · एवं गुहाय · अर्यम्णे · जम्भकाय · पिलिपि
च्छकाय · चरक्यै · विदार्यै · पूतनायै इति संपूज्य तद्बहिर्गतवीथ्यां चतुष्टये प्राचीदिग्गतवीथ्यामीशानाद्याग्नेयान्तं ॥
ॐ ईशानाय नमः एवं पर्जन्याय · जयन्ताय · शक्राय · भास्कराय · सत्याय · वृषाय · अन्तरिक्षाय नमः इत्यष्टौ देवताः सं

वि•१२
ए•व•
१२२

पूज्य• दक्षिणवीथ्यामाग्नेयादिनैर्ऋत्यंतं• ॐ अग्नये• एवं पूष्णे• वितथाय• यमाय• गृहक्षतकाय• गंधर्वाय• मृगाय नमः इति सं
पूज्य• ततः पश्चिमवीथ्यां नैर्ऋत्यादिवायव्यांतं ॐ निर्ऋतये नमः एवं दौवारिकाय• सुग्रीवाय• वरुणाय• पुष्पदंताय• असुराय शो
षाय• रोगाय नमः इति संपूज्योत्तरवीथ्यां वायव्यादीशानांतं ॐ वायवे नमः ॐ नागाय• मुख्याय• भल्लाटकाय• अर्गलाय• दि
त्यै• अदितये• इति गंधपुष्पाद्यैर्द्विपंचाशद्देवताः संपूज्य• कुण्डस्थण्डिलादौ वक्ष्यमाणविधिना• अग्निस्थापनं कृत्वा ॐ ब्रह्मणे
स्वाहा एवं अर्यकाय स्वाहेत्यादि पूजितदेवतानां स्वाहांतैर्नाममंत्रैः प्रत्येकं व्रीहियवमज्जैर्घृतमधुदुग्धपरिस्नुतैः सहितैः
पायसैः प्रत्येकैकद्रव्येणाष्टोत्तरशतसंख्यमष्टाविंशतिसंख्यं प्रत्येकैकदेवतानाम्नाऽस्वाहा ॐ ब्रह्मणे एष बलिर्नमः इत्या
दिपूजितदेवताभ्यस्तत्तन्नाम्ना तिलतंडुलकदलीफलापूपनानान्नव्यंजनान्वितपायसैस्तत्तत्स्थानेष्वेव बलिं निवेदयेत् इति
वास्तुपूजाविधिः अथ वास्तुपूजाफलं तदकरणे फलवैपरीत्यं च तंत्रराजे• एवं सिंहगते भानौ पूर्णिमायां प्रतिवत्सरं स्वगे
हे वास्तुपूजायां मण्डले तु समाचरेत् न वालमरणव्याधिभूतप्रेतादिकानि च न सर्पपीडना न्योन्यकलहाद्यशुभानि
च पुत्रपौत्रधनारोग्यपशुदासीसमृद्धिभाक् अरोगी विजयी स्वायचिरंजीवति तद्गृहे राजवेश्मसु सर्वेषु तथा च महि
षीगृहे सचिवामात्यसेनानीभवनेषु पुरे तथा विदध्यात्प्रतिवर्षं तु एवं सिद्धांतदेशिकः न चेत्कुर्यात्तथा रूपफलः
क्लेशो नित्यं भवेत् अथांकुरार्पणविधिः• तंत्रांतरे• समभिन्ने च अभिवापि दिनैर्दीक्षादिनात्पुरा• बीजारोपणकर्मेदं कर्तव्यं
सर्वकामदं मण्डपोत्तरदिग्भागे सुसंवृततरे परे भवने मंडले कुर्याद्वेदिके प्राग्वरुणायतं यामोदीच्यायतं त्वन्यं प्रव
दंति मनीषिणः पदानि द्वादशात्र स्युस्तेषु स्थानत्रयं भवेत् चतुष्पथपदोपेतं पदान्याश्रयेत्ततः पीतरक्तसितश्यामै
रजोभिर्वर्त्तिपूर्वकं ईशानं क्रमतस्त्वाद्यं पात्राणि त्रिविधानि च वेसवः पालिकाः प्रोक्ताः मध्ये तु विंशांगुलोच्छ्रिताः वैरिंचाः

१२२

पंचमृत्स्नयाप्युक्षिताः षोडशांगुलैः पैवाः शरावाश्चतारोभान्वंगुलसमुच्छ्रयाः प्रदात्पसूत्रैः संवेष्ट्य स्थाने षट्त्यादि विन्यसेत्
शालिशर्कराणुगंधादि दर्भकूर्चयुतेषु च पूरयेत्तानि पात्राणि वाल्लिकामस्तकरीषकैः शालिस्तेनेन नादेश्य पंचभिर्व्रीहिलक्षणशीर्षः
दालयेद्गव्यपंचवीजैस्ततो वीजानि निर्वपेत् तानि प्रियंगुश्यामाकतिलशर्षपशालयः मुद्गाढकाश्च निष्पाववल्लमाषाः प्र
कीर्तिताः हरिद्राद्रिश्च संसिद्धवर्हिःराकाद्येद्गुरुः संध्ययोरुभयोरात्रावप्रदद्याद्वलिमंबलिं त्रिविधस्यापि पात्रस्य स्वमेहस्वपि दिने
षु च प्रथमे हनि भूतेभ्यस्तिलालाजाहरिद्रया दधिसक्तानमिश्रं क्षिपेद्भस्तिलतण्डुलाः तृतीये ह्नि यक्षेभ्यः करंभाला
जसंयुताः चतुर्थेह्नि नागेभ्यो नारिकेलहृताक्षतं सक्तुपिंडं च संयोक्तं पंचमे ब्रह्मणे बलिं पश्चात्तनाभ्रषष्ठे क्षिपेच्छिवायाप्र
पसंयुतं अन्नस्यान्नस्य मे चाक्षिपिविश्वेभ्यो वसुभ्यो हरिद्रौदनं यदि सप्तरात्रं चतुर्दशे मयदिने बलिं विश्वेभ्यो वसुभ्यश्च दुग्धान्नकृस
रंचक्रमात् ततः प्रणवाद्येर्ह्न्दते स्वनामभिर्बलिमंत्रकः करंभादधिसक्तवः पश्चात्तनापमवीजानि कृसरस्तिलमुद्गैः
सह सिद्धमोदनः अथ तन्मण्डलरचनाप्रकारः तत्रदीक्षादिनात् पूर्वमेव नवभिः सप्तभिर्वा दिनैः प्राक् निर्मितमण्डप
स्यान्तर्भागे सत्सहस्तं गृहं निर्माय तत्र गोमयोपलिप्ते सुसमे भूतले प्राक्संस्थागायताः पंच हस्तदीर्घाः पंचरेखा याम्योदीच्या
यता वितस्त्यन्तरालाभ्रेकादशरेखाः कृत्वा चत्वारिंशत्कोष्ठोपेतं सार्धहस्तविस्तारोपेतं मण्डलं कृत्वा तत्रादि गतं कोष्ठ
न्यैकीकृत्य वीथीः कृत्वा मध्यचतुष्कोभयपार्श्वयोः कोष्ठद्वयं संमार्ज्य विशिष्टचतुस्त्रयात्मकं द्वादशपदोपेतं मण्डलं
निर्माय चतुष्कुनः कोष्ठे रेकमेकस्थानं तत्र लविस्तृहद्वाणं पश्चिममध्यम पूर्वक्रमेण द्वादशकोष्ठान्यापूर्य नत्रस्थानत्रये
मध्यमचतुष्के विस्तृदेवताश्चन विंशांगुलोन्नतैर्विस्तृतैश्चकाडमरुकाकाराश्चनवैः पालिकामध्ये पिप्पलदशान्वपल्ल
वैः सह सूत्रेण संवेष्टिताः संस्थाप्य तथा पश्चिमचतुष्के एकस्मिन् पात्रे पंचपात्राणि यथा भवंति तथा शिल्पिवरनिर्मितानि

क्षु ला

वि॰१२
एव॰
१७३
स्वल्पाः चरमकाः(?)
173

लु=

प्राग्वत् डमरुकाकाराणि षोडशांगुलोन्नतिविस्तृतियुक्तानि ब्रह्मदैवत्यानि चत्वारि पात्राणि तथैव पिप्पलादिदलयुक्तानि
संस्थाप्य तथा पूर्ववच्चतुष्कं द्वादशांगुलोन्नतिविस्तृतिमतः शिवदैवत्याः प्राग्वत् पिप्पलादिदलादियुक्ताः अश्ववारः शरावाः सं
स्थाप्येति द्वादश पात्राणि प्रक्षालितानि द्वादशकोष्ठेषु प्रतिकोष्ठमेकमेकं पात्रं शालिपुंजेषु गंधाक्षतनक्तचंद्वययुक्तेषु संस्थाप्य
तानि पात्राणि वाङ्किकामृत्करीषकैः संपूर्य एकस्मिन्नूतनभाण्डे स्वर्णादिरचिते मरणमेयवा प्रियंगुश्यामाकतिलशर्षप
शालिमुद्गाढकीनिष्पावखल्वमाषाख्यानि दशधान्यान्येकीकृत्य वमित्यमृतबीजेन गोडगंधैः प्रक्षाल्याश्शंखस्वना
दिपंचवाद्यपुरस्सरं तेषु पात्रेषु ब्रह्मदैवत्येषु प्रथमं ततो विष्णुदैवत्येषु ततः शिवदैवत्येषु त्रिक्रमेण बीजानि निर्वा
प्य हरिद्रामिश्रजलैः संसिच्य नूतनवस्त्रैराच्छाद्य संध्ययोरर्द्धरात्रे च सप्तस्वपि दिनेषु प्रतिदिनं बलिं दद्यात् तत्र प्रथम
दिवसे तिललाजासक्तुशाल्योदनानि हरिद्राचूर्णसंयुक्तान्येकीकृत्य कवलत्रयं निष्पाद्य त्रिविधस्यापि पात्रस्य समी
पे सर्वभूतानीशानगच्छतेह तिष्ठन्ते तिभूतान्यावाह्य संस्थाप्य ॐ सर्वभूतेभ्यो नमः इति गंधादिभिः संपूज्य सर्वभूतबलि
द्रव्याय नमः इति बलिद्रव्यं च संपूज्य पद्मकूलेन जलं गृहीत्वा वामहस्तेन बलिपात्रं स्पृशन् ॐ सर्वभूतेभ्य इति एष बलि
र्नमः इति बलिपात्रोपरि जलं तिः दिपत्त्वबलिमन्त्रजेन् एवं विष्णुपात्रसमीपे शिवपात्रचतुष्कसमीपे च बलिं दद्यादिति।
प्रोक्तकालत्रयेपि बलिदानविधिः अत्र मण्डलस्य चतुर्दिक्षु बलिर्देय इति केचिदाहुस्तत्र यथा गुरूपदेशं कार्यमिति
ततो द्वितीयदिने पिष्टभक्ष्यतिलतण्डुलैः प्राग्युक्तपरिपाट्यैव प्रोक्तकालत्रयेपि बलिं दद्यात् एवं तृतीयदिवसे यवेभ्योदधि
सक्तुलाजामिश्रितं बलिं दद्यात् चतुर्थे मिनागेभ्यो नारिकेलजलासृतसक्तुपिष्टबलिः पंचमदिवसे ब्रह्मणा पयसान्
न बलिः षष्ठदिवसे शिवायापूपसंयुक्तौदनबलिः सप्तमदिवसे विष्णवे गुडौदनबलिः नवरात्रपदे विष्णवपवाष्टम

पात्रत्रयेकृत्वा(?)
त्रिकोणमण्डले

दिसेद्दुग्धौदनवलिः नवमदिने कृसरवलिर्देयः अत्रसर्वत्रवलिदाने प्रथमदिनप्रोक्तएवविधिर्ज्ञेयः तत्रत्रामन्त्राश्च जनेवलु
न्मार्जनंचज्ञेयं इतिअत्रनवस्वपिदिनेषु प्रतिदिनं तत्तद्देवतावलिदानानंतरं दशादिक्पालेभ्योपि तत्तद्दिक्षु ॐ इंद्रायएष
वलिर्नमः इत्यादितत्तन्मन्त्रास्तु तन्नशार्करासहितपायसेनवलिर्देयः इतिवीजारोपणविधिः अथदीक्षाकालाः तत्रादौमासाः
तत्रमंथानभैरवतंत्रे· चैत्रेदुःखायदीक्षास्याद्वैशाखेसर्वसिद्धिदा· ज्येष्ठेमरणप्रदामासाषाढेबंधुनाशिनी श्रावणेहृद्धि
दान्हणांनभस्येदुःखदामता आश्विनेसर्वसिद्धिः स्यात्कार्त्तिकेज्ञानदायिनी· शुभदामार्गशीर्षेचपौषेमेधाविनाशिनी
माघेसुवर्णलाभः स्यात्फाल्गुनेसर्वसिद्धिदा· तथातंत्रांतरे मधुमासेभवेद्दुःखमाधवेरत्नसंचयः मरणंभवतिज्येष्ठेवा
वंधुनाशनं नभसि: श्रावणेन्ननभवेद्भाद्रपदेक्षयः प्रजानामाश्विनेमासेसर्वतःशुभमेवहि ज्ञानंस्यात्कार्त्तिकेसौ
ख्यंमार्गशीर्षेभवत्यपि· पौषेज्ञानक्षयंमाघेभवेन्मेधाविवर्द्धन फाल्गुनेपिसमृद्धिः स्यान्मलमासंपरित्यजेत् दद
न्मत्रंभवेन्मत्रीदारिद्र्यसमजन्मसु इतिशिवयामलवचनादाश्विनमासोदीक्षायांविहितोपिनिषिद्धः महाभवचत
दृशीशिवरात्रिः तथाश्रीकंठसंहितायां· शरत्कालेचवैशाखेदीक्षाश्रेष्ठफलप्रदा· मार्गफाल्गुनकेश्रेष्ठाज्येष्ठेचैवतु
थामा माघमासेतुशुभदाद्दुष्टासाषाढमासके आनंददाश्रावणेसापौषभाद्रेचनिंदितेति· तथाज्ञानार्णवे· शुक्लपक्षे
शुभदिनेशुभवारेवरानने मंत्राद्यारंभणंकुर्यादिति तथाकालोत्तरे· मुक्तिकामैःकृष्णपक्षेभूमिकामैःसितेतथा दीक्षा
कार्यामहादेवीति तथाशैवागमे· शुक्लपक्षेप्रकुर्वीतकृष्णेवादेशिकोत्तमः शुक्लेसर्वसमृद्धिः स्यात्कृष्णेमध्यमतोभवे
त्इति अथनक्षत्राणिचिंतामणौ· अश्विनीरोहिणीचार्द्रातथापुष्योत्तरात्रयं हस्तचित्रास्वातिमैत्रविशाखाश्रवणधनिष्ठ
या पुनर्वसुरेवतीचतथाचाप्युत्तरात्रयम् शुभान्येतानिदीक्षायां नक्षत्राणिवरानने इति· अथनिषिद्धानिपिंगलामते·

वि॰ १२
ली॰ व॰

१७४
174

कृत्तिकायामनन्तायोभरण्यांचमहापदः पूर्वायांदारुणेयुद्गानामघायांमरणमादिशेत् मूलेनकलहंविंद्याज्ज्येष्ठाभवतिहानिदा
पूर्वाषाढेभयंप्रोक्तंश्रवणेनकरोगदाः शतभिषायांदोभवांसंतापभाद्रपदाभवेत् इति अथतिथयः पूर्णिमापंचमीचै
वद्वितीयासप्तमीतथा त्रयोदशीचदशमीप्रशस्तासर्वकामदा तथाश्रीकंठसंहितायां द्वितीयासप्तमीश्रेष्ठाषष्ठीस
र्वत्रनिंदिता द्वादश्यामपिकर्तव्यंत्रयोदश्यामथापिवा विजयमालिनीतंत्रे॰ पंचम्येकादशीशुक्लासप्तमीचत्रयोदशी
दशमीशुक्लपक्षस्यद्वादशीचविशेषतः रत्नसागरे तृतीयाविहितानित्यंषष्ठीसर्वत्रनिंदिता सप्तम्यांधनलाभस्या
दष्टम्यांगुरुनाशनं नवम्यामरक्यनाशः दशमीसर्वदायिनी एकादश्यांभवेल्लाभोधनस्यहषमस्यच द्वादश्यांधनला
भःस्यात्त्रयोदश्यांसदोदयः शिष्यहानिश्चतुर्दश्यांपौर्णमासीतुसिद्धिदा अमायांपुत्रनाशःस्यात्प्रतिपद्बुद्धिनाशिनी
ति अथदेवताविशेषेतिथिविशेषःकालोत्तरे ब्रह्मणःपौर्णमासीप्रोक्ताद्वादशीचक्रधारिणः चतुर्दशीशिवस्योक्तावाचः
प्रोक्तात्रयोदशी द्वितीयातुश्रियःप्रोक्तापार्वत्याश्चतृतीयका॰ चतुर्थीगणनाथस्यभानोःप्रोक्तातुसप्तमी अथवास
राणि॰ तत्रमेरुसद्भावे॰ मंत्रारंभोरवौशुक्रेबुधेजीवेविशेषतः शनौमरणःत्वयंभौमेसोमेसर्वत्रनिष्फलं उत्तरतंत्रे॰
रवौगुरौबुधेशुक्रेकर्तव्यंपरमेश्वरि इतिज्ञात्वावरारोहेमंत्रंदद्याद्विचक्षणः विजयमालिनीतंत्रे रवौबुद्धिमवाप्नोतिशु
क्रेचैवधनागमम् बुधेभियोगरहितागुरौज्ञानान्वितोभवेत् शन्यंगारकयोर्मृत्युरविद्यासोमकेभवेत् इतिज्ञात्वावरा
रोहेदीक्षांदद्याद्विशालधीरिति अथयोगास्तत्ररत्नावल्यां योगाश्चप्रीतिरायुष्मान्सौभाग्यःशोभनस्तथा सुकर्माच
धृतिर्वृद्धिर्ध्रुवःसिद्धिश्चहर्षणः वरीयांश्चशिवःसिद्धोब्रह्मायैन्द्रश्चषोडशेति अथात्रयोगास्तत्रवसिष्ठः पूर्वाषाढांप्र
तिपदंपंचमींकृत्तिकामथ॰ पूर्वाभाद्रपदांषष्ठींदशमींरोहिणींतथा द्वादश्यामश्विनंदत्रमर्घ्यमणावत्रयोदशी नदत्र

लंपाइत्येतेदेवानामपिनाशदा सर्पनक्षत्रमश्लेषाउत्तराफाल्गुनीपूर्यमण अथज्योतिःशास्त्रेकरणानि· शुभानिकरणा
न्याऊर्द्दीक्षायांतुविशेषतः शकुन्यादीनिविष्टिंचविशेषेणविवर्जयेत् इति अत्रादिपदेनकिंतुघ्नचतुष्पदनागानांग्रहणं
अथलग्नानितंत्रांतरे मंत्राद्यारंभणेमेषेधनधान्यप्रदंभवेत् वृषेमरणमाप्नोतिमिथुनेपत्यनाशनं कर्कटेसर्वसिद्धिः
स्यात्सिंहेमेधाविनाशिनी कन्यालक्ष्मीप्रदानित्यंतुलायांसर्वसिद्धयः वृश्चिकेसर्वसिद्धिःस्याद्धनुर्ज्ञानविनाशनम्
मकरःपुत्रदःप्रोक्तःकुंभेधनसमृद्धिदः मीनेदुःखप्रदोनित्यमेवंराशिफलंप्रिये तथाचरुद्रयामले· मीनेसिंहेत
थाचापेवृषेहानिःप्रजायते· मेषेसर्वसमृद्धिःस्यात्कन्यायांतुप्रदाभवेत् तुलायांधनधान्यंस्याद्वृश्चिकेसर्वसिद्धिदः मकरेपु
त्रलाभःस्यात्कुंभेपशुसमृद्धयः मिथुनेपशुनाशःस्यात्कर्कटेराज्यदोमतः एवंलग्नफलंज्ञात्वामंत्रंदद्याद्विशालधीः
वृषमीनेतथाचापेसिंहेलग्नंविवर्जयेत् सर्वदंशुभदंनित्यंकन्यायांसर्वसिद्धिदंइति अथदीक्षालग्नात्स्थानविशेषेषुस्थितानां
ग्रहाणांशुभाशुभफलानि त्रिषडायगताःपापाःशुभाःकेंद्रत्रिकोणगाः दीक्षायांतुशुभाःसर्वेरंध्रस्थाःसर्वनाशकाःआ
यःएकादशस्थानं·लग्नचतुर्थसप्तदशमस्थानानांकेंद्रसंज्ञा· पंचनवमस्थानयोस्त्रिकोणसंज्ञा· सूर्यशनिराहुकेतुकुज
पापयुतबुधःक्षीणशशीचपापाः गुरुभृगूतत्पापरहितबुधपूर्णचंद्राःशुभाः रंध्रमष्टमस्थानेसर्वेनवग्रहाःपि अथचं
द्रफलं जन्मत्रिषट्सप्तैकादशपंक्तिगः श ·· शुभफलप्रदोमतः नेत्रद्वादशवस्वपंचवेदग्रहराशिगःशशीदुष्टःस्मृतःअ
थदीक्षायांकालः तत्त्वसागरे· अथोमहत्सुशुभेषुचेदंशुद्धोविशेषतः कृत्स्नेनाराधलकुर्यात्स्वनामादिविचिंतनं धर्मदः
प्रातःकालःस्यात्संगवाराज्यदःस्मृतः मध्याह्नेसर्वसिद्धिःस्यात्सायाह्नेसर्वतोभवेत् रजनीमंत्रदानेतुनिषिद्धाद्देशिकोत्तमैः
दिवासर्वप्रकाशेवीनसिद्धिदंपरमेश्वरतमिति· अथोमहत्सुनक्षत्रागिनमूलाग्नेयमघाद्विदेवभरणीसार्पाणिपूर्वात्रयंज्योति

वि॰१२
दी॰व
१७५

175

विह्निरथो मुखं हित्वकं भानोमिदं कीर्तितं वापीकूपतडागगर्त्तपरिखाखातोन्निषेधः स्मृतिः देवो शून्यविलप्रवेशनगरीनारंभाः प्रसिद्धं
निच द्विदेवते विशाखा॰ विशाखानक्षत्रस्य इन्द्राग्नी देवते इति श्रुतिः अथ दीक्षायाः कालविशेषः तत्र तन्त्रार्णवे॰ मंत्राणा
रंभणं कार्यं ग्रहणे चंद्रसूर्ययोः ग्रहणे हृद्वदेवेशि कालसंपदिनाविधिः पवित्रपर्वदेवेशि राममेवाम्बुभे दिने कालच
चीनकर्तव्या ग्रहणे चंद्रसूर्ययोः उपणतीर्थे कुरुक्षेत्रे देवीपीठ च वनस्य इति तथा रत्नसागरे॰ सतीर्थे अर्कविधुग्रासे तन्तुदा
मनपर्वणोः मंत्रदीक्षां प्रकुर्वाणो मासतीदीन शोधयेत्॰ इति अत्र यद्यपि सूर्यग्रहणकालेन तनान्यदन्वेषितं भवेत् सू
र्यग्रहणकालेन समो नान्यः कदाचन तत्र यद्यत्कृतं सर्वमनंतफलदं भवेत् न मासतिथिवारादिशोधनं सूर्यपर्व
णि॰ दद्यात् दीक्षां च गृह्णीयात्तस्मिन्काले गुरोर्नरः सिद्धिर्भवति मंत्रस्य विनाभ्यासेन वेगतः इति चिंतामणि कालिकोद्भव
योः सूर्यग्रहणस्यैव विधायकवचनात् चंद्रग्रहे तु या दीक्षा या दीक्षा वनचारिणां॰ जनकस्य तु या दीक्षा दारिद्र्यं सप्तजन्म
सु इति योगिनीतंत्रे॰ चंद्रग्रहे दीक्षानिषेधवचनदर्शनात् गुरुकर्तृकमंत्रनिषेधवचनस्येति सूर्योपरागकालोऽपु
परागसाधारण्येन तथा प्राग्गुरुक्षिवयामलवचनेन निषिद्धत्वान्नामंत्रप्रशस्त इत्यवधेयः किंच॰ चंद्रसूर्यग्रहे तीर्थे सि
द्धक्षेत्रे शिवालये मंत्रमात्रस्य कथनमुपदेशः स उच्यते इति कालिकोद्भववचनान्मंत्रांतरेषु वैधिवद्दीक्षितानां दोषाव
ह इति अथ क्रियावती दीक्षा॰ उत्तरतंत्रे॰ अथ वक्ष्यामि दीक्षाणां विधानं मंत्रकाम्यया॰ याभिर्विना न लभ्यंते सर्वमंत्रफ
लानि वै॰ आत्मलाभं ददत्येताः द्विएव तिडरितास्यपि॰ तेन दीक्षा इति प्रोक्ता तास्तास्तत्त्वविचारकैः नाम्ना क्रमेण कथिता
क्रियाख्या वर्णमय्यपि॰ कलामयी वेधमयी चतस्रो ज्ञानदाः शुभाः पंचमीस्वरीतंत्रे शृणु हे वाचयितां दीक्षां ब्राह्मणैः स्व
स्तिपूर्वकं पंचवाद्यनिनादैश्च वेदघोषैः सुसुहृतः गत्वा शुभगृहं शिष्यः प्रणम्य गुरुपादुकां दत्वा वरणसामग्रीसंकल्पपूर्वया गुरुं

ल

उच्चार्य्यामुकमंत्रस्यग्रहणायद्विजोत्तमः गुरुत्वेनेतिसंभाष्यत्वामहंवरतोवृणे इत्युक्त्वावरणायाथशिष्योहंतोस्मीतितेनतोगुरुः यथो
चितंगुरोःकर्मगुरुश्चेतिवदेच्छिशुः करवाणीतिचोच्चार्य्यपंचवाद्यपुरःसरं ततःशिष्येणसहितोयायाद्यागगृहंगुरुः पुण्याह
वाचनंकृत्वाशिष्योभक्तिपरायणः हारकुण्डलकेयूरमुद्रिकांगदभूषणैः हेमयज्ञोपवीतैश्चमधुपर्कैर्यथाविधि महार्घवस्त्रै
स्ताम्बूलफलपुष्पसुगंधकैः अविघ्नशाखामभ्यर्च्ययथावद्वरणायाद्गुरुं ऋत्विजोपितथाभ्यर्च्यवरणयाद्यस्यसंख्यकान् अथ
मधुपर्कविधानमुक्तंआगमे मधुपर्कविधानंतेयथावत्कथयाम्यहं श्रीपर्णीवृत्तपीठानिहस्तमानानिमानतः अष्टांगुल
समुच्छ्रायसहितानिसमानिच सप्तविंशतिदर्भाणांवेष्ट्यग्रंथिभूषिताः विष्टरैःसर्वयज्ञेषुलक्षणंपरिकीर्तितं सरावांसाद
कसेरुणीःपाद्यार्थेताम्रगडुकाः शंखाद्यर्घ्यप्रदानायगंधपुष्पजलान्विताः दूर्वोदकसमायुक्ताः स्थापनीयाःपृथक्पृथक्
कमण्डलुःस्वताम्रस्य आचम्योदकपूरिताः संपूतमधुपर्कार्थंकांस्यादध्यादिपूरिताः महान्मुद्रालिदुम्बालिमुद्रिकांगसभूषणं
मयूरपत्रछत्राणिसोपानीयाणिसमाहरेत् पादुकाश्चाहरेन्नवधर्मभूषणभूषिताः अमात्स्यामेयदप्युक्तंमधुपर्कस्यपूजने
तत्कृत्वाफलमाप्नोतिमहायज्ञार्हणोपमं अन्येभ्योमधुपर्कस्यविप्रेभ्यःपूजनेस्मृतं भक्त्यानद्विगुणंदद्यादाचार्यायसुभक्ति
मान् अन्यैर्द्विजैःसमंयत्रदेशिकस्यप्रपूजनं तस्मिन्यत्तफलंस्वल्पमनाहृष्टायथाक्षितिः देशिकश्चविधानेनस्नात्वानिर्वर्ति
ताह्निकः मौनमास्थायभूषाढ्योगच्छेद्यागगृहंप्रति आचार्यःपूर्वदिग्भागेउपवेश्यसमासने शिष्यंमूलेनसंजप्तंदद्यादिदं
नथावनं दंतान्विशोध्यपुरतःस्थण्डिलेहस्तमात्रके चतुरस्रेपूजयेत्तरीदेतननेगुरुः ईशानाद्येज्ञानलाभःप्राग्नेयभूतिरु
त्तमा अग्नेय्यामेमनस्तापोवंधुनाशश्चदक्षिणे राक्षसाग्रेमरणभयंवारुण्येमनःसुखं वायव्यामेव्यसनाचकौवेराग्रेसुखावहं अग्ने

वि०१२
ए०व
१२६

126

गलं स्थानपाते प्रायश्चित्तं समाचरेत् प्रायश्चित्तमथो पुरश्चरणप्रकरणे वक्ष्यते ततः स्वस्य परीक्षां च कुर्याद्देशिकसत्तमः कु
रस्वप्नं प्रथमादीक्षायां पूर्वे मध्यमासना उत्तमस्वप्नं पूर्वानदीक्षायां सर्वोत्तमासना स्वप्नलक्षणानि तन्निवेदनप्रकारं दुःस्वप्ने प्रा
यश्चित्तं चाग्रे पुरश्चरणे वक्ष्यते एवं विचार्य पुरेषो गुरुः पूजां समाचरेत् विधाय आचमनं तत्र सामान्यार्घ्यं विधाय च अर्घोदकेन
संप्रोक्ष्य द्वारपूजां समाचरेत् द्वारपूजा वक्ष्यते ततश्च देशिको दिव्यान् दिव्यावलोकनेन च अन्तरिक्षगतानस्त्रोदकेनोत्सा
रयेत्ततः पार्थिवान्पार्ष्णिघातैस्त्रिभिरुत्सारयेत्ततः अंगं संकोच्य किंचित् प्राग्वामगतः स्पृशन् उत्सारितानां भूता
नां देहलीमुद्दक्षिणे पादेन दक्षिणेनाथ प्रविशेद्यागमण्डपमिति दक्षिणपादपुरःसरं प्रवेशः शुद्धदैवतविषयः शा
क्ते तु वामपादपुरःसर एव: वामपादं पुरस्कृत्य प्रविशेद्यागमण्डपमिति त्रिपुरार्णववचनात् तथा । ब्रह्माणं वास्त्वधी
शं च नैर्ऋत्यां दिशि पूजयेत् अर्घ्याम्बुना च गन्धेन यागस्थाने तु चिंतिते वीक्षणाद्यैस्ततः शुद्धिं च तद्दीक्षां समाचरेत् संवीक्ष्य
मूलमन्त्रेणास्त्रेण प्रोक्षयेत्ततः कुर्यात्ताडनमस्त्रेण कवचेनाथ सेचयेत् श्रीखण्डागुरुकर्पूरैर्भूषिते त्रेण समथा य
वान्नचंदनसिद्धार्थदूर्वाभस्माक्षतान्कुशान् सजलान्विकिरेन्मंत्री प्रसूनं ह्युद्यान्मण्डले मार्जयेदस्त्रमंत्रेण तान्मंत्री
दर्भमुष्टिना आसनाय तत्त्ववर्द्धन्यां ईशाने स्थापयेत्तान् पुण्याहं वाचयित्वाथ विप्रान्संतोषयेत्ततः वेदिकायां लिखे
न्मध्ये सर्वतोभद्रमण्डलं तल्लक्षणमथो वक्ष्ये सर्वतंत्रानुसारतः देशिको वेदिकामध्ये गोमयेनोपलेपिते दूर्वाकुंकुममयो
गेन चतुरस्रं प्रकल्पयेत् चतुष्कोष्ठसमायुक्तं कर्णसूत्रविभूषितं तत्र कोष्ठचतुष्कानः सूत्राणां स्याच्चतुष्टयं कोणस्य को
ष्ठमध्येत द्वयं तेन मस्यकाः यथा ऐन्द्रवारुणगं युग्मं सौम्ययाम्यगतद्वयं मकरेत्तेषु सूत्राणि दद्याच्चतारिमं च वित् पूर्वपश्चि

मगंतहृद्द्वेत्रगतं पुनः मकरान्पूर्ववत्कुर्यात्तत्र सूत्राणि पातयेत् शतद्वयं च पंचाशत्सूत्रपदानि यथा पुनः प्राङ्मुखवति र
श्मानि सूत्राण्येवं विकाशयेत् षट्त्रिंशत्कोष्ठकैर्मध्ये सरोजं परिकल्पयेत् तद्बाह्ये पंक्तिः पीठमेकं पंक्त्या प्रकल्पयेत् अथ वक्ष्ये
विधानेन सरोजलेखनक्रमं सरोजस्थानजं भागं द्वादशांतं परित्यजेत् ततो वृत्तत्रयं मध्ये कुर्यात्सम्यक् यथाविधिः आद्यवृत्तेन
पत्राणि पत्राग्राण्यष्टभागतः अन्त्यवृत्तेन मध्यस्य प्रतिमाणं च यद्भवेत् किंजल्काग्रेषु संस्थाप्य पार्श्वतस्तद्द्वयं द्वयं काण्डं संलिख्य
संधिं संवद्धसूत्रन्यासं विधाय च दलाग्रमानतो वृत्तं कुर्यात्सम्यग्विचक्षणः वृत्तांतमध्यसूत्रस्य पार्श्वयोस्तु यथाविधिः बु
द्धिरेकेन कुर्वीत पत्राग्राणि विधानवित् किंजल्कान्पद्ममूलेषु द्विशः कुर्वीत देशिकः सामान्यकमलस्यैतल्लक्ष्म सर्वत्र गीयते
त्रिभिः पदैस्तु पीठस्य पादान्कोणेषु कल्पयेत् अतिरिक्तैः पदैः पीठगात्राणि रचयेत्ततः वीथीपंक्तिद्वयं सम्यग्गोकीर्णं प्रमार्ज
येत् कोष्ठद्वयेन चैकेन प्रत्येकं द्वारपार्श्वयोः शोभा भवेत्ततः कोष्ठैरेकतस्त्रिभिरेव च उपशोभास्ततः कोष्ठैः षड्भिः कोणा
नि कल्पयेत् रजोभिर्भूषयेत्सं च वर्णैरेतन्मण्डलम् निशारजो भवेत्पीतं शुक्लं तण्डुलजं स्मृतं रक्तं कौसुम्भमुद्दिष्टं कृष्णमाकर्म
नीषिणः पुलाकदग्धसंभूतं श्यामं बिल्वदलोद्भवं पंचवर्णाः समाख्याताः तादृशा मण्डलकर्मणि उत्सेधतारतो रेखाः स्युस्त्वङ्गुष्ठाङ्
गुलमानतः तारो विस्तारः सर्वाः सीमाः सिताः कार्याः शुभ्रा मण्डलकर्मणि पीतवर्णेन चूर्णेन कर्णिकां पूरयेत्ततः किंजल्कान्
रक्तवर्णेन दलानि श्वेतवर्णतः पृणामेन रजसा संधिं मन्त्रविद्याभिः पूरयेत् किंजल्कान्पीतरक्तेन पीठगात्राणि कल्पयेत् वीथीं च
तत्कमध्ये कल्पवल्लीः प्रकल्पयेत् पत्रमूलफलाकारमणिरत्नादूर्ध्वगमाः नानावर्णरजोभिस्तां रंजयेत्कुशलो गुरुः सु
भ्राणि रजसा द्वाराण्येतेषु पूरयेत्ततः रक्तवर्णेन तच्छोभा पीतेनैवोपशोभिताः कृष्णवर्णेन कोणानि वह्निरेखात्रयं ततः शुक्ला
रुणासितैः सर्वं रजोभिर्भूषयेत्क्रमात् सामान्यं सर्वतोभद्रं मण्डलं स्यात्तदुत्तमम् अन्यानि मण्डलान्यत्र वक्ष्यन्तेऽपि प्रसंगतः प्र

वि॰ १२
ए्रीव॰
१२२
177

वीथिं च तत्र सेतेन नालस्तन्त्राणि पातयेत् यावत्स्यात्कोष्ठशतकं चत्वारिंशत्समन्वितं वेदाग्नितत्वमध्येषु पद्मं षट्त्रिंशता शुभं एकपंक्त्या
भवेत्पीठं वीथ्याकारा तत्र दृश्यते पूर्ववद्द्वारशोभास्यादुपशोभा च नास्ति वै । षड्भिः कोष्ठैस्तथा कुर्यात्कोणानि प्रोक्तवर्त्मना अत्र
सर्वविधानं च प्रोक्तमण्डलवच्छुभं एतन्मण्डलमस्यतच्चतुरस्त्रे सुशोभने पातयेत्कुम्भशः सूत्रं यावत्कोष्ठानि सर्वतः चतुष्के
तु पद्मानि विदध्यात्कमलमुत्तमं चतुष्काणि विदिक्स्थानि चत्वारि विभजेत्सुधीः यावत्षोडशकोष्ठानि भवेयुस्तानि मार्जयेत् त
थाथावत्स्वस्तिकानामाकारः प्रकटी भवेत् रजोभिः शुक्लहारीतरक्तनीलैः प्रपूरयेत् स्वस्तिकानि शतं चात्र पूर्ववत्परिकल्प
येत् उदितं मण्डलं ह्येतन्नवनाभं सुशोभनं एतद्देवोक्तमार्गेण स्वस्तिकाख्यमनुत्तमं मण्डलं स्नानपर्वाद्यं सर्वकामफलप्रदं दी
क्षायां वा महादाने देवप्रतिष्ठितादिषु एतन्मण्डलमध्ये तु कुर्यात्स्नपनमं बुधः एवं मण्डलमालिख्य प्रोक्तेषु स्नपनं गुरुः वे
दिकायामासने सम्प्राङ्मुखः संविशेत्तथा बद्धपद्मासनो मौनी निष्कलंको जितेन्द्रियः देशिकेन्द्रस्तु संस्थाप्य शङ्खोपकरणानि तु
दक्षिणे वामभागे तु स्थापयेत्कलशं शुभं गन्धपुष्पजलैः पूर्णं च हस्तप्रक्षालनाय च पश्चात्प्राणविधायाथ दीपान्प्रज्वालयेत्क्र
मात् अनन्तेन तु करञ्जं वा मन्त्रवित् संस्कुर्याद्यानि सर्वाणि वक्ष्यमाणविधानतः करशुद्धिं विधायाथ कुर्यात्तालत्रयं बु
धः शरमन्त्रेण दिग्बन्धं कुर्यान्मन्त्री समाहितः महत्स्थितं तत्र वर्तन्ते ह्यसर्वतः भूतशुद्धिं ततः कृत्वा प्राणस्थापनमाचरेत्
न्यासादिकं ततः कुर्याद्देशिको यतमानसः ऋषिं न्यसेन्मूर्ध्नि छन्दो वक्त्रगं तं न्यसेत् देवतां हृदये न्यस्य मूलमन्त्रस्य देशिकः षडङ्ग
विन्यसेन्मन्त्री पञ्चाङ्गं वा यथाविधि यस्य मन्त्रस्य पञ्चाङ्गं तत्र तस्य विधीयते अङ्गैर्विहीनस्य मनोरङ्गैरेव कल्पयेत् तत्र मन्त्रोक्त
मार्गेण न्यासान् न्यस्य समाचरेत् शरीरे स्वस्य मन्त्रस्य योगपीठं प्रकल्पयेत् देहात्मके ततः पीठे ध्यायेन्मन्त्रस्य देवतां दक्षिणे
वामतो मुद्राः स्थापयेदर्घ्यमुत्तमं जलेन पूरितं तद्दक्षिणे त्वर्णीं स्थापयेत्ततः तत्रालयमलं प्राग्वोद्वृत्त तत्र तो न्यसेत् पाद्यमाचम

नीयं च मधुपर्कं च मंत्रवित् ततो मूलानुमंत्री प्रोक्षणपद्भिः समाहितः स्नानानैमेऽङ्गलं चान्यत्सोपकरणादिकं प्रोक्षयेत्
पुष्पाद्यैर्हृदे स्वे देशिकोत्तमः योगपीठं समभ्यर्च्य मानसमार्गेण मंत्रवित् पीठांते वततत्ततः पूजयेदिष्टदेवतां देवतात्मा
ततः पंचकुर्यात्स्व समनोऽञ्जलीन् शीर्षे हृदि तथाधारे चरणे सर्वगात्रके पूजयेच्च निवेवेन रहितैश्चंदनादिभिः सर्वो
पचारैस्तत्तुष्ठ्यं गुर्वादिष्टेन कर्मणा समापयेदिदं सर्वं प्रोक्षणपद्भिः समाचरेत् पानीयं प्रोक्षणीसंस्थं तस्मात्संपूर्ण पूर्वव
त् उपचारैश्चंदनाद्यैर्मण्डलं पूजयेद्गुरुः पूरयेत्कर्णिकां शुभ्रैः शालिभिस्तण्डुलैस्ततः दर्भान्तमेऽग्र पर्यंषां मात्तनं कूर्चकं
ततः छिन्नमूलाः कुशा दीर्घाः सप्तविंशतिसंख्यकाः वल्लयग्रंथियुतास्तु यदेश कूर्च इहोच्यते यजेदाधारशक्त्यादिपीठ
मंत्रावसानकं स्वर्णादिरचितं तत्र कलशं छिद्रवर्जितं त्रिगुणात्मकसूत्रेण वेष्टितं सर्वतो बहिः चंदनागरुकर्पू
रैर्धूपैः सम्यक्सुधूपितं एवं जपविधानेन स्थापयेद्देशिकोत्तमः नवरत्नानि निक्षिप्य कुंभे कूर्चं मध्योपरि हेमाचंद
नसंयुक्तं विन्यसेद्दत्तनान्वितं पुष्पनीलं च वैडूर्यं विद्रुमं मौक्तिकं तथा ततो मरकतं वज्रं गोमेदं पद्मरागकं मौक्तिका
नि च रत्नानि देशिकैस्तत्र विन्यसेत् स्नाणं तांक मैता मंत्री मातृकां मनसा जपन् मूलमंत्रं जपन्मंत्री विन्यसेत्कामात्मनः
घटस्य पीठभेदं च विन्यसेत्साधकोत्तमः पंचाशदोषधिक्वाथैः पूरयेत्तदनंतरं अपहृत्तत्वाकाथैर्वल्लभूरुहत्वगुद्भवैः
गंधपंकप्रसूनादिवासितैर्वाम्भभिर्जलैः क्वाथादिनो यैरापूर्य शास्त्रं तस्मिन्विलोडयेत् गंधाष्टकमम्भमंत्री सर्वसंपत्प्रदा
यकं कलाः सर्वाः समावाह्य पूजयेच्च तथाविधि कुलादिदेवतारूपशास्त्रवती रेवदेहदित्पेत् चंदनागरुकर्पूरकाश्मीरैरो
चनान्वितैः ससिल्हकजटामांसीशठीभिः शाक्तसम्भवं गंधाष्टकम्भवशं पशाक्तिमंत्रेषु योजयेत् काश्मीरं कुंकुम
सिल्हकं शिलारसः सर्वाकर्पूरः चंदनागरुकर्पूरचोरकुंकुमरोचनाः जटामांसीकपियुताः शाक्तेर्गंधाष्टकमिति श्री

वि·१२
ली·व
१२८
178

रदातिलकवचनात् ह्रीवेरं चंदनं कुष्ठं अगरु कुंकुमं मुरं सेव्यकं घनरामांसी वेसवं नडदीरितं ह्रीवेरं वालकं सेव्यकं उशीरं मुर
मोरहरीतिप्रसिद्धं मुरा गंधवती दैत्या गंधाढ्या गंधमादिनी सुरभिर्भूतनंगधा चकुटी गंधकुटी स्मृता: एकांगी तिनानार्थवच
नादेकांगमेवमुरशब्देनोच्यते एकांगी छर्धुरिति लोके प्रसिद्धा: जलकाश्मीरकुष्ठैस्तरक्तचंदनचंदनै: तमालगरुकर्पूरै:
शुभं वचाष्टकं गंधक जलंवालकं· गंधाष्टकस्य संयोगात्सामर्थ्याद्देशिकस्य च सशाक्तिकजलं कुंभे भवेदेव न संशय:
आदौ कृशानुसंबंधिकलादशकमर्चयेत् कलाद्वादशकं सौरं श्रज्येयमदनंतर कलाषोडशकं चंद्रं यजेत्पश्चाज्जगन्मय:
वेदादिभेदसंजाता: कला: पंचाशतैर्युता: सन्निधाप्य समभ्यर्च्य ततो मंत्रीततः क्रमात् मध्यमध्यक्षच: पंचपूजनीयाः इमा
अपि आत्ममंत्रं समुच्चार्य मत्रविषन्पदमुच्चरेत् वषडंतमंत्रपदं तदनु होमपदं ततः पदं तावद्विषपदे दतिष्ठेद्वपदं तत:
त्राणमन्त्रपदमुच्चार्य तत्षट्स्वपदं वदेत् वदेत्महतसयोमसदङ्गाणोपदं वदेत् वदेज्जात्मतनेत्पश्चाद्दिङ्नाशाद्वमुच्चरेत् सप्त
मस्वरमुच्चार्य सविंदु षाष्ठिनं वदेत् उकाराद्दन्यदंवा तेप्रथमो मंत्र ईरित: आत्ममंत्र: हंसरति सप्तमस्वर ऋकार: आ
षाष्ठीतकार: अन्यानि पदानि स्वरूपाणि· तथा लोहितो वह्निसहित: इतनार्यतिकाततः उकारान्तस्तवने पश्चाद्दीर्घेण
स्पदं वदेत् गोनभीमस्वकुचरोगिरिष्टाश्चनतो वदेत् यस्यारुष्णुत्रिष्णुपदं ततो विक्रमणोष्वपि त्रियंतितपदं भूयाद्भुवना
नितततो वदेत् तोपस्योमाधव: पश्चाद्वानस्यातो यशांतियुक् द्वितीयो मनुराख्यातस्तृतीय: प्रोच्यतेधुना लोहित: पका
र:वह्नीरेफ: तेनप: इतनाततकार: तोयं वकार: तस्योमाधव इकार: तेन विषानेश: तोयेव: शांतिआ· तेनस्था· अन्या
निपदानि स्वरूपाणि: एणं तो ग्निमांतो पान्तस्य कलायुक्तान्तृतीयक: चतुर्भुव: सचेंद्रार्द्धस्ततः स्याच्चयजामहे· पंर
स्वगोयिवशीतिवर्द्धनं च ततो भवेत् पदस्वर्वारुकवंधनान्मपदं वदेत् स्वोर्मुक्षीयपदे पश्चान्मामृतात्पदमुच्चरेत् एणंत:

नकारः अग्नीरेफः मांतो यकारः उपांत्यकला विंदुः एतेभ्यः यत्तृतीयो वकारः चतुर्थो वः ककारः चंद्रार्द्धो विंदुः तेन कं। अन्यानि प
दानि स्वरूपाणि। गायत्र्यात्मा चतुर्थः स्यान्मंत्रः स्यात्तोज्जगन्मले। तोपस्थापशाल्मली प्रोक्ता सहजाग्रेन विसर्गयुक् अग्निश्च के
वलः प्रोक्तो योनिकल्पपदं वदेत्। यतन्त्वत्पदं पश्चात्तनो रूपाणि पिंशतु। आसिंचनं प्रजापश्चात्तनिर्द्दहनापदं वदेत्। ग
र्भं दधानि तिपदं आषाढी पद्मनाभयुक्। पंचैते वैदिका मंत्रास्तेष्वेकैकं प्रपूजयेत्। तोयं वकारः शाल्मली इकारः तेन वि
सहजा षकारः ज्वांतो णकारः विसर्गयुक् उकारयुक्तः तेन स्नुं। अग्नीरेफः केवलो विस्वरः आषाढी नकारः पद्मनाभ एका
रः तेन नेश्रति। तारस्य पंचभेदोत्थकलानामंतरे सुधीः आवाह्यादौ कलाः पश्चात्संनिधाप्य च देशिकः प्राणान्संस्थाप्य बोध
धैः पूजयेत्साधकोत्तमः यत्र यत्र कलापूजाविधिस्तत्रैवमेव हि। तारस्य पंचभेदोत्थकलानां पूजयेत्सुधीः कलादशकमा
वाह्य स्थापयाः सन्निधाप्य च हंसः शुचिषदित्याद्यृचं संजप्य पूजयेत्। प्राणसंस्थापनं कृत्वा कलानां पूजयेत्ततः एवं जप
घास्तीदृशा याः पीनायाश्च विधानतः निहत्यायाश्चापि यजेदेतत्प्रमाविचक्षणः अकारोकारकौ प्रोक्तौ मकारो विंदुना
दकौ। शक्तिसाता नवमी समध्रुवभेदाः समीरिताः यंतिमो द्वाविमौ भेदौ पृथगेव समीरितौ शक्तिः सकारः सांतो हकारः
ततो रसालपनसपिप्पलोदुम्बरपल्लवैः पैद्वाकृणिसत्रामवल्लरीभिर्दृढैः कल्पवृक्षमनीषया। कलशस्थापने मंत्री विदधीत स
माहितः पश्चाद्रत्नसंयुक्तां सफलां सुभचाक्षिकां देशिकेंद्रः समाहृत्य स्थापयेत्पल्लवोपरि कल्पवृक्षफलानां हि म
त्वा विशदधीर्गुरुः पद्मावरयुगेनैव वेष्टं पश्चात्सवेष्टयेत्। प्रधानकुंभसंस्थाप्य वेद्यामेवं गुरूत्तमः तोरणानां समीपेषु पूर्वा
दिषु यथाक्रमं प्राग्वन्मण्डलमालिख्य पद्मं वा षड्दलं शुभं प्रागुक्तविधिना तेषु कुंभान्संस्थाप्य देशिकः ध्रुवधरोवाकाति
च विद्ध्या शांतेषु पूजयेत्। आग्नेयादिषु कोणेषु कुंभान्संस्थाप्य पूर्ववत् अनंतरंडंजयं चैव सिद्धार्थं मंगलं तथा संपूज्य वक्ष्यको

वि०१२
ए०व०
१२४

179

णादिषु इन्द्रादीनथ पूजयेत् पूर्वादिष्वष्टकुंभेषु तेषां मंत्रैस्तु वैदिकैः पुनः पूर्वादिकुंभेषु पूजयेद्दिग्गजानपि । ऐरावतं पुण्डरी
कं वामनं कुमुदांजनौ । पुष्पदंतं सार्वभौमं सुप्रतीकं च देशिकः पुनर्वेद्यां गुरुर्गत्वा उपविश्य निजासने संवित्य मूलमंत्रे
ण मूर्तिं तस्मिन् हृज्जमः तस्यां मूर्तौ समावाह्य पूजयेदिष्टदेवतां सकलां मूलमनुं मंत्री सम्यक् कृत्वा उदीर्य यथा ततः निर्गम
य च चैतन्यं नासिकाग्रविनिर्गतं अञ्जलौ मातृकापद्ममहः पुष्पान्वितं गुरुः मस्तके न्यस्य संस्थाप्य तस्यामावाहयेत्ततः
सन्निधापनं प्रथमं ततः सन्निधानमतः परं सन्निरोधं च सकलीकरणं त्ववगुण्ठनं अमृतीकरणं परमीकरणं स्वस्वमु
द्रया । सन्निरोधं चेति चकारात् संमुखीकरणमपि ज्ञेयं क्रमाद्धि द्रष्टव्यं ततः उपचारान् प्रकल्पयेत् आसनादिप्रसूनां
तानुपचारान् प्रकल्प्य च तत्तन्मंत्रविधानेन प्रोक्तान्यावरणान्यपि सर्वान्ते लोकपालानां तदस्त्राणां च पूजनं विधाय पूजा
मेवं हि धूपदीपनिवेद्यकैः प्रपंचसारे । ततो निवेद्य च ततो मण्डलं पश्चिमे क्रमात् मंगलांकुरपात्राणि स्थापनीयानि
मंत्रिणा तथा । वेदिकायां दक्षभागे कृत्वा स्थण्डिलमुत्तमं संस्थाप्य वह्निं संस्कृत्य वैश्वदेवं समाचरेत् तत्र प्रणवव्या
हृतिभिः कृत्वा व्याहृतिभिः पुरः मूलार्णेन ततो हुत्वा साज्येन हविषा सुधीः पंचविंशतिधा पश्चाद्धुत्वा व्याहृतिभिः पुनः
समूल्पं तां चेदनाद्यैः पीठमूर्तौ तु योजयेत् अग्निं विसृज्य शिष्टेन पायसेन बलिं हरेत् पार्षदेभ्यश्च दत्त्वा गन्धादिपुष्पान्तं तत समर्पि
ते ततः स्थाप्य नैवेद्यं तत्स्थलं शोधयेत्सुधीः पुनर्यजेद्बोपचारैः पंचभिर्दर्शयेत्ततः छत्रं च चामरं पश्चाद्दर्पणं ह्लमं
मं छत्रं चेति चकाराद्दर्पणं व्यंजनैः पिपृत्येत सहस्रं च जपेन्मंत्री मूलमंत्रं समाहितः देवतायै निवेद्याथ तं जपं सम
र्पयेत् ततः ईशानदिशि यः पूर्वं स्थापितो विकिरोत्र च सुवर्णवस्त्रसंयुक्तं करकं जलपूरितं न्यसेदत्र यजेदस्त्रदेवतां घोररू
पिणीं । पश्चिमं स्यात् खड्गखेटधारिणीं सिंहसंस्थितां तिष्ठन्संश्च पचनतो गृहीत्वा तं प्रदक्षिणं भ्रमेदन्तस्त्वरन्देति लोकेषा

नाभिनीरयन् नालयुक्तेनोदकेन देवतां भावयेत्ततः स्वस्थाने स्थापयेत्तं तु षट्मंत्रेण ततोर्च्चयेत् उपविश्य ततः श्रेयोसूत्रं गंधाद्यैर्मंत्रवि
त्तमः ततो वह्निसंस्कृतं च रुं गोपयसा पचेत् तं वै ताम्रादिजे पात्रे क्षालितेन च शारणुना मूलाणुनाभिमंत्र्याथ तण्डुलान् शालि
संभवान् निष्पसृतिमानेन शारण्युप्रजपन् क्षिपेत् प्रक्षालितेन पात्रेण पात्रवक्त्रं पिधाय च ॐ मंत्रेण ततो मूलमनुनादेशि
कोत्तमः पचेच्चरुः प्राग्नुवस्त्रुक्स्त्रुवेन तमभिघारयेत् मूलेन स्त्रुवसंस्थेन तत्तेनाथावतारयेत् ॐ मंत्रेण स्वसंज्ञकुशास्ती
र्णे विभज्य ततः त्रिधा तेकं देवताये परं वह्नौ निवेदयेत् शिष्टं शिष्येण सहितो गुरुर्भुंजीत मंत्रवित् कृताचमनः प्राचां त शिष्य
प्रानीय मंत्रवित् प्रादेशमात्रं हृष्ट्वं [illegible] यथोक्तं दंतधावनं शिष्याय दद्यात्स रदान्विशोध्य क्षालितं त्यजेत् प्राचांत मत्र च पद्या विधि
तच्छिखायां बंधैः सुरक्षितं ममंत्र प्रविधाय मंत्री वेद्यां शयीत कुशसंस्तरणे रजन्यां शिष्येण सार्द्धं समनागादितो धिवासः ना
ज्यादिपात्रादिपादेन स्वप्नमथ ग्रहणे तत्क्षणे मुक्तेकात्यायनेन निर्वपूर्वं समिन्मात्राः [illegible] नातिहृत्स्नुवी मामेयोद्दुंबरी वापि
चरुस्थाली प्रशस्तं शुभमिलेन त्रिः फलीकृतांस्तण्डुलान् त्रिर्देवेभ्यः प्रक्षालयेदिन्याजेति कुशलोदकैः तेन श्रितमिव
मर्दितेन ततः ईश्वरदानक्रियात्समिति खिन्नः सुशान्तो मस्वस्विन्नो लदग्धो कठिनः शुभः न चातिशिथिलः पाच्या
नववीनरसोमवेदित्तु कलत्रणे हुतेन संस्कृतेन ॐ मंत्रेणावतारयेदिति पूर्वेणान्वयः अत्र ॐ मंत्रेणत्यादि भूतनत्कल्पो
क्तकवचमंत्रास्त्रमंत्रादयो ज्ञेयाः तत्तु ॐ मात्रं फणमात्रं वा अथाग्निस्थापनं नारदपंचरात्रे कुण्डस्यारंभकाले तु संस्कारान्
कृतानादि निष्पत्तस्य च तत्सर्वे विधेयाः स्युः क्रमेणैव उत्तरतंत्रे होमकर्म ततो वक्ष्ये सकलागमसंमतम् सुसंस्कृते गुरोः कु
ण्डसंस्कारैश्च यथाविधि ते दशाष्टाधिकाः प्रोक्ताः सर्वागमविशारदैः मूलाणुनाथ संवीक्ष्य संप्रोक्ष्यास्त्राणुना ततः कुशैः
सताड्य चास्त्रेण प्रोक्षयेत् कवचाणुना खननं स्यात्क्षुरेणाथ तेनैवोद्धारशीतता शुरणं च तदास्त्रेण समीकुर्याच्च सेचनं क

वि॰ १२
ए॰ व॰
१८०
180

कचेनास्त्रत्राणेनकुहनंवर्मणामतं मार्जनंचविलेपंचसंविंत्यचकलात्मनां कुर्य्यात्त्रिसूत्रीकरणंनमोमंत्रेणपूरयेत् शरेण
वज्रीकरणंत्वंकुशैःस्याच्चतःपथं कवचेनेंद्रियाणांवापुत्त्वाटनमथाचरेत् एवमुक्तैस्तुसंस्कारैर्होमेऽजुग्नानिदेशिकः सं
स्कुर्य्यादथवातानिचतर्भिःप्रथमोदिनेः शरेणानयंदेशभूतास्त्रमंत्रेण प्रोक्षणमुमानहस्ताग्रेण अभ्युक्षणमुष्टिवेधेनसिं
चनं उद्धारःस्वानमुद्राः पूरणमन्यमस्ता उक्तंचनारदपंचरात्रे॰ गृहीत्वाचैकदेशान्तकुण्डेमध्यान्तमृत्तिका अंगुष्ठानामि
काभ्यांतदुदयेनाथपूरयेत् सेचनमभ्युक्षणमेव॰ शास्त्रेशास्त्रमंत्रेण॰ वर्मणोत्सेनदद्भिमेषुचतर्षुसंवध्नाति तदुक्तंसोमशं
भुना॰ संमार्जनंसमालेपकलारूपस्यकल्पना त्रिसूत्रीपरिधानेचवर्मणाभ्युक्षणंरुदेति॰ कलारूपप्रकल्पनंसोम
सूर्य्याग्निकलारूपप्रकल्पनं त्रिसूत्रीकरणंसूत्रत्रयकल्पनं हृदयेनपूजनंतुमेखलात्रयस्यैव तदुक्तंनारदपंचरात्रे
समभ्यर्चनतोवाह्येमध्यतःप्रणवेनतु ततेनैवविधिनानाभिंपूजयेच्चद्रसन्निभं मेखलात्रयपूजायांहृन्मंत्रेणप्रपूजये
त्॰ इति॰ वज्रीकरणंवज्रवदृढचिंतनं चतुःपथंकुशैस्त्वंतर्हिर्द्वमार्गचतुष्टयकरणं शारदातिलकेतु॰ तन्मंत्रेण
तनुपादतपाटनमित्युक्तं अतयाटनलक्षणंतुनारदपंचरात्रे॰ अछिन्नाग्रैस्तदादर्भैरस्त्रमंत्राभिमंत्रितैः कुण्डेभित्तिग
णांसर्ववर्मणापरिभूषयेत् इत्येवमत्तपाटाख्यकुण्डसंस्कारमनंतरं अत्रेंद्रियाणामुत्त्वाटनमितियदुक्तंतत्त्वेवमेवकर्त्तव्यं
अत्तशोहेंद्रियवायकत्वादत्तपाटनमिंद्रियाणामुत्त्वाटनमित्यर्थः हुंकारेणरासहस्रनिवारणमितिकेचित् आदित्ताता
नांवर्णानांपाटनेव्याप्तिरित्यपरे एतान्तरमाहात्म्यचेति प्रथमोदिनैर्वीक्षणप्रोक्षणताडनाभ्युक्षणैः तथा॰ त्रिधास्त्रिशो
खिलेल्लेखाःप्रागुदग्यायतादाणना॰उदगग्राइतिदिग्गताउदगग्राः सतनाग्रप्राङ्मुखाणांदेवाविस्त्रीणावासवाःउद
गुखाग्रेखाणांब्रह्मसूर्य्यादयःक्रमात् अत्रेरखालिखनेकृतमारंभःकृत्वावसानेऽस्माकांतायामाह सोत्रामणीतंत्रे॰

प्राचीमूर्द्धमुदक्संस्थं दक्षिणारंभमालिखेत् प्राचीमूर्द्धप्रागग्रं उदगग्रं उत्तरः संस्थं शर्वीशर्वावसानकं नारदपंचरात्रे· उ
ल्लिखेद्दशराजेन दर्भकाण्डेन यत्नतः भूमावभ्यंतरे कृत्य दक्षिणाद्यादितः क्रमात् उत्तरावधि विधिं यावद्दशद्वयाद्रेखाचय
सम· प्रथमभागान्तमारभ्य यावत्पूर्वावधिं नयेदिति· अत्र ह्युत्तमंत्राग्रमंत्रयोर्विकल्पः तथा· अथवाग्नि[illegible]तानस्य वह्नि
गेहं लिखेत् क्रमात् अग्नियुग्मं त्रिकोणद्वयरूपं षट्कोणं· वह्निकोणं त्रिकोणं· अत्र रेखाषट्कोणयोर्विकल्पः त
थायामले· षट्कोणेनाहतं देवि त्रिकोणं तत्र संलिखेदिति अत एव नारदपंचरात्रे· रेखामात्रमुक्तं शारदातिलके· सर्वा
नभ्युक्ष्य तारेण योगपीठमथार्चयेत् सौभाग्यमणीतंत्रेन· प्रोक्षयेद्वाग्भवेन वेदमंत्रवा शक्तः प्रणवापेतया अभ्युक्ष्य कु
शसलिलेन· अभ्युक्ष्य चक्रमाभोभिरिति योगिनीतंत्रवचनात् प्रपंचसारे· प्राणाग्निहोत्रविधिनाथ्यावसथ्ययोः न
लस्याने प्राणाग्निहोत्रविधिरपि तत्रैव· मध्येंद्रवरुणशक्तिदग्नातान्निक्रमेण कुण्डानि· आवसथ्यसभ्याहवनीया
न्वाहार्यगार्हपत्यानीति उत्तरतंत्रे· संप्रोक्ष्य प्रणवेनाथ योगपीठं समर्चयेत् योगपीठार्चनं प्रयोगे वक्ष्यते तत्र शक्तिं
चसंस्थाप्य समावाह्य तत्र मतीं प्रभां अतींद्रियाभां सकलजगदात्मस्वरूपिणीं ईशानसहितां तत्र समभ्यर्च्य गंधपुष्पादिभिर्यजेत्
शक्तिमंत्रेण तां शक्तिमीशानं मूलमंत्रतः अभ्यर्च्य मैत्रीवित्सम्यक् मणिजं वारणेयकं कुलीनद्विजगेहाद्वा पात्रे कृतव
हूतनः आनीयाग्नेयेणनैरृत्यां क्रव्यादांशं परित्यजेत् देवांशं मूलमंत्रेण स्थापयेद्यत्नतः सुधीः पश्चात्तमग्निसंस्कारैः
[illegible] संस्कुर्याद्दीक्षणादिभिः प्रदीपकलिकाकारं तेजश्चावाहयेत्ततः पेकांजाठरवेदं च वह्निर्मां जाठरस्य च ॥
स्मृत्वाग्निबीजकेनास्य चैतन्यं योजयेद्बुधः ओंकारेणाभिमन्त्र्याथ धेनुमुद्रामृतीकृतं सारदाचशारणाथ्यकवचेनावगुंठ
येत् ततः संरक्ष्य कुण्डस्य भ्रामयीत्तु प्रदक्षिणा प्रणवेन ततः समस्य संमुखे स्वीयकुण्डके देवायोनौ तत्रगातुस

वि० १२
णि० व०
१८१
[18]

छत्रमिच्छद्देशिकः शिवबीजमिति ध्यात्वा निक्षिपेत्सुदक्षिणं ततश्चाचमनीयं च देव्या देवस्य कल्पयेत् वैसवयोगेन तन्ना
रदपंचरात्रे • तत्र नारायणस्य शक्तिर्विद्यात्तल्लक्षणम् • लक्ष्म्याकृतिपदस्था सा अमृतात्मृतजीवनीति • तथा कपि
लपंचरात्रे कामात्मजं ततः कृत्स्नं लक्ष्मीस्तु अमृतीं स्मरेत् तयोः संगमयोगेन वह्निः संजात संस्थितिरिति • कुंभसंभ
वोप्याह लक्ष्मीस्तनमतीभद्रा प्रभा नारायणस्य च ग्राम्यधर्मेण संजातमग्निं तत्र विचिंतयेत् पात्रेताम्रादिपात्रे • प
राहस्त्रिः पात्रान्तरेण पिहिते ताम्रपात्रादिके शिवे अग्निप्रणयनं कुर्यात्कुण्डे वा तादृशे पि ना पिहितेकवचमंत्रेण त
दुक्तं पिंगलामते • अस्त्रेणाग्निं समाधाय कवचेन पिधाय च कथा दग्धा च नैऋत्यां तु जेदस्त्रेण पार्वतीति तथा नारदपं
चरात्रे • तेजसे ताम्रपात्रे वा मृण्मये भिन्नवर्जिते वा • तेजसं पदगोवलीवर्द्धन्यायेन ताम्रेतरपरं पतेनशं तत्र विभिन्नपा
त्रे वा कपाले वोल्मुके पि वा नाग्निप्रणयनं कुर्यान्महाविघ्नानि भयावहमिति सरस्वतीसारलिखितवचनेष्व रा
तत्र स्यात्तपरं अभिनवदत्ते • भैरवीतंत्रेत • योनावेवं विन्यसेत्स्वामिवह्निं पश्चादेवं मूलमंत्रेण मंत्री तदुक्तं तदत्र
प्रणवमूलमंत्रयोर्विकल्पः जाबरश्रुति • बिंदुः परमात्मा तस्यांशो भीमकृता तत्तज्ज्वावह्निः वैदवः पार्थिवो भौ
मः अमृतीकृतं वंबीजेन अमृतीकरणं ततो विदध्यात्ज्वलबीजेन स विंदुनाकृशानोरिति योगिनीतंत्रवचनात् • शारे
णास्त्रेण उत्तरतंत्रे उक्ताश्चितिपिंगलमते हनयुगं पचद्वयं दहयुग्मं च सर्वज्ञं आज्ञापय ततो द्विठः अस्त्रमंत्रं प्रभाष्यैव
कृशानुं ज्वालयेत्ततः द्विठः स्वाहाकारः पंचसारे • अग्निप्रज्वलिते वेदे जातवेदहुताशने सुवर्णवर्णममलं समि
द्धे सर्वतो मुखं अनेन ज्वलितं मंत्रेणोपतिष्ठेद्हुताशनं सर्वज्ञमिति शाखः कर्मणि द्वितीया • मंत्रेण संबुध्यांतेनेयं स
र्वज्ञाज्ञापय स्वाहेति दक्षिणामूर्तिवचनात् ज्वालयेत्कृशेः सुवेन वा • ततः प्रज्वालयेत्कृशैरिति कुंभसंभववचनात्

मुखेनैव धमेदग्निं मुखाद्देवोऽभ्यजायत इति कात्यायनवचनाच्च मंत्रतंत्रप्रकाशे· ततः प्रविन्यसेज्जिह्वां देहे मंत्री विभावसोः
सलिंगगुदमूर्द्धास्यनासानेत्रेषु चक्रमात् स सर्वांगेषु सर्वास्ता वह्नेस्ते त्रिविधा अपि· हिरण्या कनका रक्ता कृष्णा चैव तु सु
प्रभा बहुरूपातिरिक्ता च जिह्वाः सप्तेति सात्विकाः अनलेराद्यविन्द्वेनसादियान्तान्तरान्विताः अनलो रेफः ईरोय
कारः अर्घीश उकारः अयं क्रमो बीजोद्धारे सोऽकर्ष्यायेव· न्यासेत्तु· सलिंगगुदमूर्द्धास्यनासानेत्रेषु चक्रमात् विन्यसेदिति
दिक्रान्ताः सर्वांगे वह्निरूपिणी इति सिद्धान्तशेखरवचनात् सर्वांगे वह्निरूपान्न्यसेत् प्रपंचसारे मंत्री प्रविन्यसेज्ज्यो
वेहरंगानिवेक्रमात् सहस्रार्चिः स्वस्ति पूर्णोत्तिष्ठः पुरुषस्तथा धूमव्यापी सप्तजिह्वो धनुर्द्धराश्मीरितः अंगमं
त्राः क्रमादष्टमूर्तिश्चापि प्रविन्यसेत् मूर्द्धांसपार्श्वकट्यंधुकुटिपार्श्वांसकेषु च· पादक्षिण्येन विन्यसेद्यथावद्देष्टि
कोमतः जातवेदाः सप्तजिह्वो हव्यवाहन एव च अश्वोदरजसंज्ञश्च स वैश्वानर एव च कौमारतेजाश्च तथा विश्वदे
वमुखाह्वयौ· स्युरष्टमूर्तयो वह्नेरग्नये पदपूर्वकाः प्रणवादिनमोन्ताश्चेति प्रादक्षिण्येन शिरश्चारभ्य वामांसादि
क्रमेण दक्षिणांसावधि न्यसेत् इति अधुलिंगगुदमिति केचिन्मुखेशाहुः प्रत्येकं स वध्यते· कौमारः स्याद्द्विमुखो
देवमुखस्तथेति शारदातिलकवचनात् उत्तरतंत्रे प्रादक्षिण्यक्रमेणैव समिध्यचतनोज्ज्वलेः मेखलोपरि संस्पृष्टैः
पुनर्दर्भचतुष्टयैः दिक्क्रमेण परिस्तीर्य दिव्यैर्दीवर्जमात्मवित् निधिपेत्परिधीन्ब्रह्मविष्णुशास्तत्र पूजयेत् दर्भच
तुष्टयैः प्रागुदगाग्रैः पूर्वाग्रैः दक्षिणाग्रैश्च दर्भैरग्निं परिस्तरेदिति गणेश्वरपरामर्शिनीवचनात् प्रागाग्रैरथ दर्भैर्धनदक्षिणा
ग्रैः परिस्तरेत् ऊर्ध्वमिति भैरवीतंत्रवचनात् त्रिमेखलकुण्डे मध्यमेखलायां परिस्तरणं परिधिप्रदेशः काष्ठैः तदुक्तं या
मिनीतंत्रे एकमेखलके कुण्डे मेखलाधः परिस्तरेत् द्विमेखले द्वितीयायां मध्यमायां त्रिमेखले मितिः· ननु पश्चिममे

वि॰१२
ली॰व

१८२

182

खलासंलग्नतयानालस्यविद्यमानत्वान्मध्यमेखलायांपरिस्तरणपरिधिप्रक्षेपः कथंभवेदित्याकांक्षायामाह उत्तरतंत्रे ।ना
लमेखलयोर्मध्येपरिधेः स्थापनस्यतु । तथंकुर्यात्तथाविद्वान्मध्यमस्यमेखलोपरीति । स्थण्डिलेसिकतानांचाप्येषविन्यासे
न्यपरिधीतिच पैंद्रीवज्रपरिधीदक्षिणेदंडिनिसंबंधः दक्षपश्चिमदक्षिणोत्तराद्भु । स्पविष्टोमध्यं । प्रणीयाग्न्यायीयानद
क्षिणार्थकनिष्ठोप्यत्रसिद्धउत्तरार्थइति । स्वाचितत्वात् पश्चिमेउत्तराग्रंमन्ययोः पूर्वाग्रंचेति दक्षिणामूर्तिसंहितायां प्रणीता
प्रोक्षणीयुग्ममेजलंचास्यहस्तेनतयेति । तमाचम्यायनप्रकारमाह : कुंभसंभव । आज्यानायमपिविधिवत्परिस्तीर्यकुशान्तरैः स्व
गृह्योक्तविधानेनवायुदेशादितोमुने पात्राण्यासाद्यविधिवदियंततत्रेणमंत्रवित् तान्यवेक्ष्यपवित्रेणचोत्तानानिविधायच ।
पुनःप्रोक्षणतेषात्रपरिशुद्धभावुना दत्वातत्तान्यविचवतदमृयनिधापयेत् दिक्षुतरस्यांतस्यात्रप्रणीतेस्युचाततुष :
ततःकिंचित्प्रणीतातुप्रोक्षणपाधायतज्जले : यज्ञसाधनसंभारंप्रोक्षयेन्मूलमंत्रतः उत्तरतंत्रे । आसनंचततोवन्हेः कल्प
यित्वाप्रपूजयेत् आसनंयोगपीठंचप्रयोगेवत्पने । तथा कोणषट्केचमध्येचजिह्वाभिः केसरेषुच अंगमंत्रैस्ततोवा
ह्येचाष्टभिर्मूर्तिभिःक्रमात् ततोऽग्निमनुनातेनमंत्रीमध्येच संयजेत् वैश्वानरजातवेदप्रोक्ताद्देवावहोतिच लोहिताद
पदंसर्वकर्माणीतिसमीरयेत् रूपांत्र्साधयेत्तेनवह्निजायांतिकोमनुः मंत्रसर्वाणिपदानिसंवुध्यंतानितेयानि त्रिन
यनमरुणस्त्रग्वद्धमौलिंसप्तजिह्वाश्मकमनरणमनेकाकल्पमंभोजसंस्थंअभिमनवरशक्तिःस्वस्तिकाभीतिहस्तंनमतक
नकमालालंकृतांसरकृशानुं जिह्वाज्वालासच : प्रोक्तावरामप्यत्वनानिच अंगानिमूर्तयः शक्तिस्वस्तिकोद्यनदोहृयः ॥
कोणषट्केचमध्येचेतिसंबंधः तडकसोमपाभौः रूद्देदवह्निमांसादवरुणानिलगोचरे हिरण्यायास्थितावह्नेरसनाःष
उत्क्रमात् मध्यतोवह्निरूपास्थितिः गणेश्वरपरामर्शिनां । मध्येचकोणषट्केचजिह्वाः समयजेत्ततः हिरण्यात्तमहे

माभा म्लपाणि दिशि स्थिता । वैदूर्यवर्णा कनका याम्यां दिशि समाश्रिताः तरुणादित्यसंकाशा रक्ता जिह्वाग्निसंस्थिता ॥ कृ
ष्णांजनचयप्रख्या नैरृत्यां दिशि संस्थिता ॥ सुप्रभा पद्मरागाभा वारुण्यां दिशि संस्थिता । अतिरिक्ता जपाभासा वायव्यां दि
शि संस्थिता बहुरूपा यथार्थाभा दिशेशान्तरमध्यगा । नारदपंचरात्रे प्रभा दीप्ता प्रकाशा च मरीचिस्तापिनी तथा करा
लालेलिहा चेति कुण्डे त्वाप्ये व्यवस्थिता । ईशाद्वीग्निदिग्भागे प्रभाद्यं त्रितयं स्थितं रक्षोवारुणवायव्ये मरीच्याद्यं त्रयं तथा
सौम्ये च मध्यमे याम्ये स्थिते कालेलिहाभिधाने । हिरण्यादीनामिव नामान्तराणि प्रभादीनि । यद्वा । वैष्णवयागे त्वेताः स्वतं
त्राः तथा वायवीयसंहितायां हिरण्या प्रागुक्तजिह्वा कनका दक्षिणे स्थिता । रक्ताग्नेयी नैरृती च कृष्णा सौम्या सुप्रभाम
ताः इति । अतिरिक्ता मनुजिह्वाः राजस्य स्तम्भमुख्यसम्बद्धते । केचित् । कुण्डस्य मध्ये स्वयम्भा प्रशस्ता जिह्वा हिरण्या
भुवि कामे णास्तेः स्तंभनादिषु मता कनका तद्वर्णादिषु मता वेला तिरिक्ता मारणे विनाद्भिन्ना भुवि क्तस्ता सुप्रभा युध
चरे विद्वेषणे त्वा । उच्चाटने च रक्ता ताः इति वदति । ज्वालावच इति जिह्वानां ध्यानं जिह्वाः सर्वाः परिज्ञेयाः ज्वालामालाः स्व
रूपतः इति प्रयोगसारवचनात् एता ज्वालारूपा वा वीताः वराभयधृता अपीति गणेशपरमार्थिनी वचनाच्च । प्रपंचसा
रे । संस्कृतेन च तेनाभियोतनोद्योतनेन च वाचालस्पन्तं तं रेते न जुषयान्मनुना त्रिशः अभियोतनेनोद्योतनाख्येन संस्कृतो
रहयसंस्कृतेनेति संबंधः अपरे तु संस्कारान्तरमप्यंगीकुर्वन्ति । पिंगलामते । कुण्डे चाष्टादश ज्ञेयाः संस्काराः शिवशा
स्त्रतः हुते तत्त्व चित्त्वे चाष्टाविति । उत्तरतंत्रे । समादाय हुतस्थालीमस्त्रमंत्रेण सेचयेत् हुते तत्र समाहृत्य दर्भाणां दक्षिणादि
षु संस्कृतं वायव्ये वा हुतौगारान्कृतानेषु रुद्रान्न्यसेत् तापनं तु समहृद् हृद्कपाहृयमतः क्षिपेत् आज्यप्रज्वालितं वह्नौ वि
न्यसेन्नत्तत्तान्वितं पवित्रीकरणं दर्भद्वयेन ज्वलितेन च । वर्मणा ज्यचनीराज्य वह्नौ दर्भद्वयं क्षिपेत् अभियोतनमत

वि॰ १२
ती॰ व
१५

स्मादभिद्योतनमुच्यते॰ कुशं प्रज्वलितं चाग्नेर्दर्शयेन्महृदाग्निवितं पवित्रीकरणं दर्भद्वयेन ज्वलितेन तु॰ वर्मणाज्यं च नीराजयेद्वह्नौ
दर्भद्वयं क्षिपेत् अभिद्योतनमेतत्स्मादभिद्योतनमुच्यते कुशं प्रज्वलितं वह्नौ विन्यसेन्महृदा क्षिपेत् वक्त्रावुद्धासवद्धृतमं
गारानग्निंर्भ क्षिपेत् आपः संस्पर्श मंत्रत्तः कुर्यादुत्प्लवनं ततः अस्त्रमंत्रं जपन्मन्त्री कुशौ प्रादेशमात्रकौ अंगुष्ठानामि
काभ्यां च गृहीत्वा हृतमुत्प्लवेत् ततो रुद्रा कुशाभ्यां तु स्वाभिमुख्येन संप्लवेत् हृतेनन्स्पा संप्लवनं षट् संस्काराः प्रकी
र्तिताः आज्यमिति॰ उक्तमंशोहृतं प्रोक्तमध्ये मम हि षीभवं अथ मंत्रागलीजातेन तस्मात्कर्म प्रशस्यते इति पिंगलामते
नोक्तं वीक्षणादिसंस्कृतं हृतमाशय्यमूलमंत्रेणाभिमंत्र्य॰ धेनुमुद्रयामृतीकृत्य पश्चादुक्तसंस्कारैः संस्कुर्यात्
उक्तं शैवागमे॰ गव्यमाज्यं समादाय मूलमंत्राभिमंत्रितं स्वकांब्रह्ममयीं मूर्तिं संचिन्त्य परितापयेत् वायवीयसं
हितायां अस्त्रमंत्रेहृतेन मुद्रां दशयेद्धेनुसंक्तिनामिति वाल्यनः कुण्डस्यासादितिशेषः प्रज्वालितकुशद्वयेन हृदाज्ये द्योति
पेत् इत्यन्वयः नीराजनमभिनः परिभ्राम्य दर्भद्वयं दर्भाणामग्रोप्रक्षेपः प्रतिपत्तिकर्म॰ अनयैव मंत्रोपि नोक्तः॰ तत्र
दर्भनाशोस्तीति॰ अकृतेपि प्रक्षेपेन वैगुण्यमिति अंगुष्ठानामिकाभ्यां हस्तद्वयेनेति शेषः उत्पवेदग्निसमुत्थमित्यर्थः
शैवागमे॰ प्रादेशमात्रदर्भाभ्यामंगुष्ठानामिकाग्रकैः हृताभ्यां संमुखं वह्नेः रक्षणोत्पवमेवाचरेत् उभयवह्नेप्रक्षेपणपव
कुशान्तो प्रतिपत्तिकर्म शैवागमे॰ गृहीत्वा स्रुक्स्रुवौ हस्ते मुखो वायोर्मुखो क्रमात् प्रत्यग्राग्रैस्त्रिधा दर्भमूलमध्या
ग्रकैः स्पृशेत् मूलमध्याग्रदेशेषु आत्मविद्याशिवात्मकं क्रमात्तत्वक्रमंन्यसेत् ह्रां ह्रीं हूं बीजकैः प्रिये स्रुचि शक्तिं स्रु
वे शंभुं विन्यस्य रुद्रयाणना॰ त्रिसूत्रवेष्टितग्रीवौ पूजितौ कुसुमादिभिः कुशानामुपरिष्टात्तु स्थापयेत्तौ स्वदक्षिणे
दर्भमूलादिभिः स्रुक्स्रुवयोर्मूलादिस्पर्शः स्पर्शमभिधायोक्तं उक्तं तंत्रे॰ तत आदाय वामेतो प्रोक्षयेद्धस्तपाणिना॰

भूयो ग्रैतैः प्रणाव्याथ कुशानग्रैर्निवेदयेत् प्रणावृत्तिश इति शेषः उक्तं पिंगलामते पुनस्त्रिशः प्रणाप्याथो मुखावग्रो
कुशान्क्षिपेत् मूलमध्याग्रकेष्वस्येच्छाक्रियारिच्छादिकाः क्रमादिति इच्छाज्ञानक्रियाः उत्तरतंत्रे कुशद्वयेहृतेष्वस्य नतः
प्रादेशसंमिते सग्रंथि कृत्वा साग्रौ होमस्रुक्स्रुवौ विचिंतयेत् पक्षौ वामदक्षौ दक्षेपिंगलां मध्यतस्ततः सुषुम्णां स
स्मरेत्तन्नाडीनतो होमं समाचरेत् सग्रंथिकुशद्वयमित्यन्वयः दक्षभागाज्जुहीत्वाज्यं स्रुवेणाज्यहृदाणुना जुहुयाद
ग्निनेत्रेषु स्वाहान्तमन्त्र येन ततः गृहीत्वा वामभागाच्च हुतेवामे त्रिलोचने जुहुयाच्च हृदासोमाय स्वाहेति च देशिकः
गृहीत्वा मध्यतस्त्वाज्यमग्रे वल्लिकलोचने रुद्राणेनाग्निं शोभाम्यां स्वाहेति जुहुयात्सुधीः दक्षभागाज्जुहीत्वा रुद्राज्यं
जुहुयात्सुधीः दक्षभागाज्जुहीत्वानलरुद्राज्यं जुहुयात्सुधीः वक्त्रे वक्त्रे स्विष्टकृते स्वाहेति च ततो गुरुः सर्वत्र रुन्मंत्रस्त्वा
ज्यग्रहणे ज्ञेयः शारदातिलके सनाभिर्व्याहृतिभिराज्येन जुहुयात्पुनः जुहुयाद्ग्निमन्त्रेण त्रिवारं देशिकोत्तमः
व्याहृतिभिर्यद्वा समस्ताभिस्त्रिस्त्रिभिः प्रपंचसागरे गर्भाधानादिका वक्ष्ये समुद्वाहावसानकाः क्रियास्तारेणैव कुर्यादा
ज्याहुत्यष्टभिः क्रमात् शारदातिलके गर्भाधानं पुंसवनं सीमंतोन्नयनं तथा वायवीयसंहितायां जातस्याग्नेवमाकारे
जातकर्म समाचरेत् नालापनयनं कृत्वा ततः सर्पाध्यसूतकं शिवाग्निरितिमावास्य कृत्वाहुतिपुरः सरं पित्रोर्विसर्जनं कृ
त्वा चूडोपनयनादिकं अथोद्वाहावसानं यत्कृत्वा संस्कारमस्य त्विति शिवाग्निरिति शेषः अन्यत्रतु नारायणाग्निर्गाग्नि
रित्यादि उत्तरतंत्रे गर्भाधानं पुंसवनं सीमंतोन्नयनं तथा जातकर्म ततो नामकरणं चोपनिष्क्रमं अन्नप्राशनचौलोपनयना
नि ततः परं महानाम्न्यं महाशैवं व्रतं च तदनंतरं ततोपनिषद्व्रतं गोदानं तदनंतरं समावर्तनमुद्वाहसंस्कारामरणांति
काः क्रूरकर्मणि कर्तव्या मरणं नाम्नि देशिके पंचत्रयीपदयाथामारदपंचरात्रे मणिवर्णमत्त्वार्यतः कर्म समाचरेत् स

वि·१२
ली·व·
१८५

पादयामित्याहेति सर्वकर्मस्वयं विधिरिति सौत्रामणीतंत्रे विवाहं नानाप्रभवेनेसमुक्तं तदेतयोर्विकल्पः उत्तरतंत्रे· विवाहानं
तरं प्रभृत्येव वह्निः पितरो संयोज्यात्मनि मंत्रवित् इत्युक्तं सौधामंत्रपंचांतंयेनैवं तथा· आग्येतेहुतंतसंक्षिष्टाः पंचाशत्स
मिधो हुनेत् जुहुयादृसतां गाष्टमूर्तिमंत्रैः सकृद्धृतैः गणेश्वरपरामर्शिन्या ततो जुहुयाद्गामंत्रायैस्त्रसकृत्सकृत् त
न्मामांतेति पितथीः स्वाहांतेस्त्र यथाक्रमं विस्तधर्मोत्तरे· मंत्रेणोंकारपूर्वेणस्वाहांतेनविचक्षणः स्वाहावसानेजुहु
यात्तयन्त्वेमंत्रदेवतामिति श्रुतिरपि· यस्यैदेवतायैहविर्गृहीतंस्यात्तां मनसाध्यायेद्वषट्करिष्यन्निति· स्वाहांतमंत्र
स्तु तदंतोनकर्तव्यः उत्तरतंत्रे· चतुर्वारंस्त्रुवेणाज्यं गृहीत्वाप्सुचिनिः क्षिपेत् तेनैवतांपिधायाथैहुनेन्त्रिष्टप्नुरु
स्वयं वषडंतेन वह्नेस्तु मनुनास्वपदेनतु प्रपंचसारे· जिह्वायामध्यसंस्थायामश्रीज्वालावलीततो· तारादैहृ शभिर्मं
त्रैः पूर्वपूर्वसमन्वितैः मनुनागाणपत्येन हुनेत्सर्वदसाहुतीः आज्येनसाध्यमनुनापंचविंशतिसंख्यकं जुहु
यात्सर्वहोमेषु सुधीरनलतत्परे तांत्रिकानाममंत्र्यासोहुतानासमुदीरिताः गाणपत्येन· गणेश्वरपरामर्शिन्या म
महागणेशमंत्रेण पूर्वपूर्वयुतेनच तारादिबीजषट्केषु करणेष्वद्विवर्णकैः भिन्नेनदशधानेनसमस्तेनहुनेत्प्रिये· सं
त्रः प्रयोगेवक्ष्यते इष्वव्ःपंचवाराणीनींद्रियाणिपंच अद्रयःसमःबीजषड्क इत्युपदच्छेदः चरुहोमेनुचरुमिदानीं अपये
त् नमस्कारः प्रागेवप्रपंचितः उत्तरतंत्रे· संपूज्यदेवतापीठंवह्नौसम्यक्हुतोगुरुः अग्निरूपधरात्तत्रपूजयेदिष्टदेव
तां आज्येनसाध्यमनुनापंचविंशतिसंख्यकं हुनेत्सप्तजिह्वास्यमुखवह्नैकीकरणंमतं आत्माभिदेवतानांचचिंतयेत्त्र
कामात्मवित् एकादशाथमूलेनहुनेदाज्येनचाहुतीः नाडीसंधानमेवहिप्रोक्तंदेशिकसत्तमैः अंगप्रसत्याहुतीना
मेकैकामाहुतिंहुनेत् पूर्वादिदिक्कुंडेषु सर्वेष्वपि यथाविधिः गुरुर्वह्निप्रविहरेत्संस्कृतेषु हुतवर्त्मना· सर्वर्त्विज

स्पंदनाद्यैः संपूज्य प्रोक्तदेवतां सर्वावरणसंयुक्तां मूलेन जुहुयात्ततः पंचविंशतिधा सर्पिः संयुतेन पयोऽमसा । वायवीसंहि-
तायां स्रुवेणाज्यं समिदाद्यं स्रुवा शेषकरेण वा । तत्र द्रव्येण होतव्यं तीर्थेनार्षेण वा तथा छंदोगपरिशिष्टे । दैवेन तीर्थेन
बहूयते हविः स्वांगादिगिस्त्वर्द्धिर्षितं त्वच पावके । ध्यानविषिज्ञहोमस्तु ग्रीष्मगादिराणिच मानवः । मंदाग्निरामयावी च दरिद्र-
श्चोपजायते । तथा प्रपंचसारे । हुनेत्त्वदेशिकः पश्चात्मण्डले बलिमाहरेत् । नक्षत्राणां सवाराणां सराशीनां यथा
क्रमं दद्याद्बलिं गंधपुष्पधूपदीपकमादरात् । नाराणीमाम्बन्यादीनां राशिः पादाधिकं द्वयं मेषादियुक्तानतत्र संज्ञा
पूर्वमनंतरं देवताभ्यः पदं प्रोक्तादिवानक्तं वदेत्तथा चादिभ्यश्चाथ सर्वेभ्यो भूतेभ्यो वै नमो वदेत् । एवं राशौ तु संपूर्णेन
तद्वत्प्रयोजयेत् । तथा राशयधिपानां च ग्रहाणां तत्र तत्र च समानां करणानां च दद्यान्मीनाक्रमेषयोः अंतरांतर्बलिस्त्वष
संप्रोक्तः कल्पशात्मकः । पुनर्निवेद्य मुहूर्त्तं पूर्ववत्परिहृत्य च सुखावासादिकं दत्वा दद्यान्नयुक्तया पुनः । स्तुत्वा यथाव-
त्प्रणमेद्भक्तियुक्तस्तु साधकः । मीनाक्रमेषयोरंतराले ईशानपूर्वदिशोर्मध्ये । तथा तैत्रेराज्ञे । प्राच्यां मेषवृषौ वक्रौ मिथु-
नं दक्षिणे तथा कुलीरसिंहौ च तथा नैर्ऋत्यां कन्यका स्थिता । तुलाकीटौ पश्चिमतो धनुर्वायौ तु संस्थितं । नक्रकुंभावुत्तर-
तो मीनमीशाने संस्थितमिति इति श्रीविद्यार्णवे द्वादश श्वासः ॥ १२ ॥ उत्तरतंत्रे समुत्थायोषसि तिलैर्जुहुयुः सर्पिरन्वितैः
पुनः साध्येन मन्त्रेणाष्टोत्तरसहस्रकं द्रव्यैर्विधानमोक्तैर्वा जुहुनेदष्टाधिकं शतं । स्निग्धं स्नानं पंचगव्यं पाययेन्मंत्रवित्तमः
ज्ञागज्ञभ्यामाशमानीय दिव्यहस्तावलोकयेत् हस्तपुण्डरीकाद्येन मंतस्वात्मनि योजयेत् आचार्यस्तु तत्प्रधानं षड्विंशो-
धयेत्क्रमात् तेकलातत्वभुवनानिपदामंत्रपूर्वकाः प्रधानः षट्च संप्रोक्तास्तेषां लक्षणमुच्यते कलानिवृत्तिप्र-
मतोस्तद्धापंचकीर्तिताः शैवादितिगमैर्भिन्नास्तत्वा यानी व क्रमाः तत्र शैवानि तत्वानि षट्त्रिंशत्प्रमितानपि । वदा

वि॰ १३
लि॰ व
१८५
185

तेशिवशक्तीचसदाशिवश्चेतीरितः विद्याचेतानिशुद्धानिशुद्धाशुद्धानिसप्तच मायाविद्याकलारागःकालोनियतिरेवच पुरुषश्चाथ
शुद्धानिप्रकृतिर्बुद्ध्यहंकृतिः मनःश्रोत्रेन्द्रियदशकंतन्मात्राभूतपंचकं उक्तानिशिवतत्त्वानिषड्विंशान्मंत्रवेदिभिः इति ग्रथवैसवतत्त्वा
नि॰ द्वात्रिंशत्तानिमानिच वक्ष्यतेजीवसहितः प्राणोबुद्धिर्मनस्तथा दशेन्द्रियाणितन्मात्राभूतानांपंचकंतथा इत्येतेजसांचैव
त्रयंचस्यादेवच वासुदेवादयःसोराण्युच्यतेभूतपंचकं तन्मात्राश्चेन्द्रियाणिस्युर्मनोहंकारबुद्धयः प्रधानंचेतिशक्तिस्तत्त्वानि
स्युर्दशैवहि॰ आत्मविद्याशिवाख्येनेविपरीतात्मपवच सर्वतत्त्वंचसंप्रोक्तास्तत्त्वाध्वानस्तुदेशिकैः भुवनानीहसर्वाणिभु
वनाध्वाप्रकीर्तितः भुवनानिलोकाः तन्त्रकुलार्णवे॰ अतलोवितलश्चैवसुतलश्चमहातलः रसातलश्चतदनुतलातल
इतिस्मृतः पातालोभूर्भुवःस्वश्चमहर्जनतपाकयाः सप्तलोकश्चसंप्रोक्तालोकापतेयथाक्रमं आदिक्षांतास्तथावर्णाश्च
र्णाध्वानंप्रचक्षते पादाध्वावर्णाहंदस्मात्मनाधापदसंचयः शिष्येतस्मरेन्नान्यादोधुनाभिहृज्ज्वालमूर्द्धसु॰ हुंबीजेनचतुरः शि
ष्यस्यशन्कुणेश्वकेक्रमेण तिलैर्हुत्वाद्येस्तारायमन्त्रकाधानमंत्रच शोषयामिद्विठांतेनमंत्रेणाष्टाक्षरीः पृथक् कुला
र्णवे॰ शूद्रसंकरजातीनांनाधर्माद्विर्विधीयते पादोदकप्रदानाद्यैः कुर्यात्पापविमोचनं तथा॰ षडध्वनःक्रमात्सम्यकूप्र
विलाप्यशिवावधिः सृजेत्स्रष्टाविलीनांस्तान्शिवांतान्गुरुत्तमः देशिकेंद्रश्चतंशिष्यंहस्ताद्धस्ताचदिव्यया॰ तत्रैवतन्त्रस्थितं
तस्मिंस्तस्मिन्नेवनियोजयेत् क्रमेणमहाव्याहृतिभिस्ततोदेशिकसत्तमः अगप्रभत्याहृतीनांक्रमेणकुर्याद्धुतेनवैः भूरग्नयेचप
श्राद्यपृथिव्यैचयुतोमनुः स्वरादित्यायचदिवेचयुतोमनुरीरितः भूर्भुवःस्वप्रजापतयेभ्यश्चपूर्वतः दिग्भ्यस्ततोवदे
देषमंत्रःप्रोक्तस्तुरीयकः महतेचद्विठांताःस्युर्महाव्याहृतिमंत्रकाः महतेश्चतिपदंभूतिमादिचतस्रस्तथैवेति द्विठःस्वा
हाकारःब्रह्मार्पणाख्यमंत्रेणसर्वकर्मच्छिदेसुधीः जुहुयादाहुतीरष्टौकेवलाज्येनमंत्रवित् वदेदितःपरश्चैवप्राणबुद्धि

स्ततो वदेत् देहस्थमौपाधिकारं वजायताम्मसत्स्वप्नमिति वदेत्तवस्यामनमनसावाचापदमुद्धरेत् कर्मणाचैवहस्ताभ्यांपद्भ्यामुत्क्रोदरे
णाच वदेच्छिखाचयच्छेद्देसस्तेनयत्पदमुच्चरेत् ॐकंचयत्कृतंतच्चसर्वंब्रह्मार्पणंभवं तस्माद्धोतव्यंसंप्रोक्तो ब्रह्मार्पणमनून्नमः
कृत्वा शरणागतिमंत्रीत्यृचामूलाणनानतः ब्रह्मार्पणमंत्रः प्रयोगेस्पष्टीक्रियते कपिलपंचरात्रे अर्चयित्वायथान्यायंजुहु
याद्धैष्णवः सुधीः स्नात्वातिरिक्तपूर्णार्थेद्दामिमहत्तनेतिल विल्ववीजसमुच्चार्यसांगंकुरुकुरुद्विठः यानुलोमाष्टकंवर्णषष्ठो
पांतस्वराकुलम् प्रणवेनसमायुक्तं विल्ववीजं प्रकीर्तितं यानुलोमाष्टकंहकारः षष्ठस्वरउकारः उपांत्यस्वरोविंदुः शैवा
गमे कृत्वान्तसउनामाग्निमभ्यर्च्य प्रयतः पठेत् सहस्रार्चिर्महातेजानमस्तेवज्ररूपधृक् सर्वाशिने सर्वगतपावकायनमो
स्तुते त्वंरौद्रोरौद्रकर्माचघोरहात्वंनमाम्यहं विल्वंत्वंलोकपालोसिशांतिमत्रप्रयच्छमे सर्पिषास्तुचमापूर्यशुष्कवाप्य
थोमुखं स्तुपरिस्तुचदत्वापुष्पंतत्रप्रतापयेत् सव्यान्यकराभ्यांचसंपुटाभ्यांचशंखवत् संगृह्योद्घायसत्यस्त्रनाभौति
ष्ठिन्धायच पूर्णादर्वीतिमंत्रेणमूलेनचसंयतः दद्यात्पूर्णाहुतींतस्य सर्वकामप्रपूरणीः पुष्पदानंस्तुपरि
वायवीयसंहितायां ततोहोमावशिष्टेनहुतेनाप्यर्थ्यवैरूकं निधायपुष्पंतस्याग्रेस्तुवेणाधोमुखेनतो सदर्भेणसमाछा
द्यमूलेनांजलिनानतः वौषडंतेनजुहुयाद्धाराजपसमन्विता पूर्णादर्वीतिशिखाविशेषेवैदिकहोमे मूलेनवौषडंतेनस्वा
हाकारंततोहोमेपूर्णायांवौषडेवहीतितदीयवचनात् कृत्वाचहविषाद्द्यात्त्रवाशरणागतित्रयं वौषडंतेनमंत्रेणवैस्रवेन
स्तुरोत्तमइति हयशीर्षपंचरात्रवचनाच्च हुतभावेनतुनारदपंचरात्रे अभावेत्तुहुतस्यैवहोमद्रव्येणपूरयेत् तस्योपरि
हुतंदद्यात्तहृदिकुसुमादिकमिति देवीहोमेतुपूर्णायोगे आज्येनस्रुवमापूर्य्यतेनाप्यर्ध्यस्रुवेनतः तदर्हेयोमुखेकृत्वास्रुव
मुत्थायमंत्रवित् कन्यकायतत्रयोमूलेनाभिमूलेनिधायच मूलेनमोतमुच्चार्यवामपादपूर्वः सरं दद्यात्पूर्णाहुतींमंत्री

परामृतविधानेनइति गणेशस्यपरामर्शिन्यां ओंओंओंवह्नेमहाशक्तेसर्वकर्मप्रसाधक · कर्मान्तरेऽपिसंप्राप्तेसान्निध्यंकुरुसादरम्
इतिमंत्रेणसंप्रार्थ्यवह्निमुद्वास्योद्वासयेदपीति उत्तरतंत्रे पुनःसंहृत्यगाथायैर्मूलमंत्रेणमंत्रवित् कुण्डान्नुद्वास्यचाचार्योदेवता
कलशेन्यसेत् सांगांसावरणांतत्रपूजयेच्चयथाविधि समभ्याहृत्यग्निजिह्वादीनामेकाकृतिक्रमात् कृत्वाद्भिःपरिषिंच्या
ग्निमिति कपिलपंचरात्रे ततोब्राह्मणमुद्वास्यब्राह्मणायप्रदापयेत् द्वाविंशत्पलतामेणनिर्मितंताम्रपात्रकं तण्डुलेनसमा
पूर्यसहिरण्यंसदक्षिणं गुरुर्हेतायतन्नस्मैपूर्णपात्रंविदुर्बुधाः उत्तरतंत्रे · संयोज्यात्मनिमंत्रवित् ततःपरिस्तरानग्नौ
परिधीन्निक्षिपेत्ततः · नित्यनैमित्तिकेतांस्तुक्षिपेद्देशिकसत्तमः वस्त्रेणानेनमंत्रेणशिष्यनेत्रेनिबध्यच कुण्डाद्दक्षसमा
दायनयेन्मण्डलसन्निधौ · स्रमनोभिःप्रपूर्याथास्याञ्जलिंक्षिपेद्घटे मूलमंत्रोच्चारपूर्वंदेवताप्रीतयेगुरु नेत्रबंधमपास्याय
वेशयेत्कुशसंस्तरे तत्रस्थपाठयेच्छिष्यंमंत्रमेनंगुरूत्तमः अज्ञानतिमिरांधस्यज्ञानांजनशलाकया · चक्षुरुन्मीलितंयेनत
स्मैश्रीगुरवेनमः अतःपूजाविधानेनसंहारेणनयेच्चतं तान्मन्त्रकाशिषोद्देहन्यासान्सर्वान्प्रविन्यसेत् अभ्यर्च्यपंचोपचा
रैःकलशस्थेष्टदेवतां तेषाक्रमवर्त्मनातत्रसकलीकृतिमाचरेत् अथोपवेशयेच्छिष्यंभूषितंमण्डलांतरे कुंभास्यस्थस्त
वर्त्मस्वमूर्ध्निन्यस्यशिखांगुरुः अथपंचनिनादैश्चविप्राशीर्वचनैःसह सुस्थितंनियतात्मानंसिंचेत्कलशपुष्करैः येनयेन
प्रकारेणपूराशरितस्थापारसः तोयैरक्तरसंयुक्तैर्घटस्तेनेववर्त्मना तथैवेनंचाभिषिंचेदाम्नुसंपदवाप्नुयात् गृहीत्वाभ्यवि
तंपूर्वकरकंन्यस्तरूपिणं ततोयैरभिषिंचेत्तंरक्तायैदेशिकोत्तमः जलेनशिष्टेनशिष्यंगुरुराचामयेत्ततः तद्देवतास्वरूपे
चविदध्यात्सकलीकृतं वाससीविमलेरम्येपरिधायायाज्ञयागुरोः आचम्यानिकटेतस्यनिविशेद्वाग्यतःशिष्यः गुरुःसंपूज्य
शिष्यस्यदेवताभावयंस्तयोः पकांगुरुर्विनीतस्यसम्पन्नस्यमनंत्रिशः दत्वाकर्णेवदेद्विद्वान्विप्रायोदकपूर्वकं अनेनभ्यस्त

वदेद्देवमेवं मंत्री विचक्षणः अगस्त्यः स्वयंज्योतिर्मयीं विद्यां गच्छंतीं भावयेद्गुरुः आगतां भावयेच्छिष्यो धन्योऽस्मीति विशेषतः तथा
अष्टोत्तरशतं शिष्यः प्रजपेद्गुरुणोदितं अष्टाविंशतिवारं वा यद्वा शक्त्याथवा जपः गुरुदेवतात्ममंत्राणां प्रकाशो शिष्यो विभावये
त् प्रणतं विभवे कुर्यात्साधको भक्तिमान्गुरुः सोष्टांगमथवा पंचांगः पूजाकर्मसु संमतः हस्ताभ्यां चरणाभ्यां च जानुभ्यां
वक्षसा तथा मूर्द्धा हस्यां तथा वाचा चित्तेनाष्टांग ईरितः हस्तजानुशिरोवाक्यधीभिः पंचांग ईरितः आचार्याज्ञातः कुर्या
त्स्वयः शिष्यो विभावयच अलंकारांश्च वासांसि दद्यात् गलिभ्य आदरात् ईश्वरार्पणबुद्ध्या तु द्विजाशीर्भिश्च नंदितः प्रदद्या
द्गुरवे शिष्यो विचार्यार्द्धं तदर्द्धकं दशांशं वा प्रदद्याद्वा वित्तशाठ्यविवर्जितः तदधीनमना नित्यं तच्चित्तस्तत्परायणः तस्या
दाज्ञारजो भूयो भवेत्साधकसत्तमः तंत्रराजे गुरवे दक्षिणां दद्यात्स्वतत्त्वाय शिवात्मने सर्वस्वं वा तदर्द्धं वा तदर्द्धं वा तदात्मया
न चेत्तच्छक्तिसंक्रांतिः कथमस्य भविष्यति गजाश्वमहिषीमेषपश्वरासीमहीयुतं स्वर्णभूषणवासोभवनं चान्यदीप्सितं
दद्यात्स्वशक्तिभक्तितः ततो नानाविधैर्भक्ष्यैर्लेह्यैश्चोष्यैस्तथेतरैः ब्राह्मणान्भोजयेत्सम्यक् प्रदद्याद्दक्षिणां एवं क्रि
यामयी दीक्षा संबद्धात्र निरूपिता अत्रोदकपूर्वकमित्यनेन गोहिरण्यवन्मंत्रस्य प्रदानप्रतीयते दानं तु स्वस्वत्वापरित्यागपूर्व
कं विधिवत्परस्वत्वप्रतिपादनरूपं भवति तत्र स्वकार्यपि शिष्याय मंत्रं दत्वा पुनस्तं मंत्रं गुरुर्नजपति नाराधयति तद्वन्नरस्य
स्मै कस्मैचित्त्रदद्याति वचनं संप्रदायो वा न दृश्यते तस्मादुदकदानं त्वौपचारिकमिति वाच्यं तर्हि चतुर्णामपि वर्णानामुद
कदानं साधारणं कथं न स्यात् दीक्षायां विशेषाभावादौपचारिकत्वाच्च तस्मादुदकदानं मंत्रदानरूपमेव तत्र परस्वत्वापा
दने कृतेपि स्वस्वत्वापरित्यागराहित्यं तु कन्यादानवद्द्वित्वमर्हतीत्यास्तां विचारः अनंतरोक्तवर्णात्मदीक्षावत्सैव यथाविधिः
पुंप्रकृत्यात्मकत्वं हि वर्णानां समुदीरितं नादक्रांचशरीरस्य प्रोक्तमेवास्ति देविकैः ततस्तैतो शिशोर्न्यसेत्स्वहृणां देशिकसत्तमः

वि·१३
णि·व
१८७
(187)

संहरेद्दैवपरीक्षेण तद्वर्णानि तत्स्थानसंस्थितान् देशिकेंद्रः स्वसामर्थ्यादाज्ञया देवतात्मनः देवतात्माभवेच्छिष्यस्तदा संलीनतत्वकः तत
स्तु शिष्यचैतन्यं परात्मनि योजयेत् तानर्णांस्तत उत्पाद्य स्वे च्छिष्यशरीरके तस्मिञ्छस्सृष्टिक्रमतस्तच्चैतन्यं पुनर्न्यसेत् भवेच्छि
ष्यादेवतात्मा नित्यानंदात्मकः शिशुः ज्ञानदार्णमयी दीक्षा कथिता सर्वसिद्धिदा· अथोच्यते कलात्मा सा दीक्षा दिव्यतत्वदायि
नी· कलानिवृत्तिमुख्या भूतानां पंच चेरिताः शिष्यकाये भूतमये वेधयेत्ताः क्रमात्तथा पादादिजानुपर्यंते निवृत्तिः संस्थि
ता कला· भालाच्छिरोवधि प्रोक्ता शान्त्यतीता कला तथा एवं यथाक्रमतो विद्यान्वेधयेत्स्थानतो गुरुः स्थाने स्वीयाज्ञया चैवा
कलादीक्षा समीरिता अथ वेधात्मिकादीक्षा प्रोच्यते भवमोचनी चतुर्दले सरोजे तत्र मूलाधारे शिशोस्ततो यामत्रितयसंयु
क्ते त्रिकोणोत्कविलेः सुधीः त्रिरावर्त्तमयी देवी विद्युत्पुंजस्वरूपिणी महादेवमयी साक्षाज्ज्ञानमात्रस्वरूपिणी अणोरणीयसी
देवी चक्रषट्कप्रभेदिनी सुषुम्णागवर्त्मना दिव्या याती शिवं ब्रह्मपतिः· सा तत्वादीन्बलस्थार्णान्यश्च यानो समाहरेत् षड्दल
कमले तत्र लान्तवादीवर्णयुग्दले स्वाधिष्ठाने गुरुः सम्यक् योजिता तु वेधयेत् दंतार्णांतानये द्विसो विसृते नाभिपंकजे·
फांतडादिवर्णसंयुक्ते दिग्दले वेधयेत्स्वयं वर्णांस्तान्मोचयेत्कुंडे रुद्रं तत्र लयं सरोरुहे ठांतकाद्यर्णपत्राब्जे वेधयेदीश्वरो स्वयं वर्णांस्ता
नाहरेत्तस्मिन् कंठपद्मे च तं तथा कलामयदले पद्मे स्वरान् संयोज्य यत्नतः सदाशिवे च संयोज्य तान् भ्रूमध्यपद्मके द्विदले ह
संयुक्ते वेधयित्वा तु देशिकः हक्षौ तावाहरेद्विंदौ कलायामाहरेच्च तं कलां नादे समायोज्य नादं नादांतके पुनः नादांतमुन्मनी
मध्ये विष्णुवक्त्रे तथोन्मनीं विष्णुवक्त्रं स्वके चक्रे संहरेद्देशिकः स्वयं शाक्तास्तदेवमात्मानं नयेत्परशिवावधिः देशिकाज्ञा
वशाच्छिष्योदृग्याज्ञानस्तदादितो येन दिव्यामविज्ञानः सर्वज्ञो जायते ततः सदाशिवः स्वयं भूयात्तत्स्वमेव न संशयः ज्ञा
नप्रदा मयाप्रोक्ता दीक्षा वेधात्मिका शुभा चतस्रस्तेवमुद्दिष्टा दीक्षाः सम्यक्प्रभावदाः श्रीकुलार्णवे ह्सौः शिवः ध्यात्वा जपन्मूलं

का

गमालिंनी गुरुः स्पर्शेच्छिष्यतनुं स्पर्शदीक्षा भवेदियं वित्रंतत्वे समाधाय परतत्त्वोपबृंहितान् उच्चरेत्संहतान्मंत्रान्वाग्दीक्षेति निगद्य
ते निमील्य नयने ध्यात्वा परतत्त्वप्रसन्नधीः सम्यक्पश्येद्गुरुः शिष्यं दृग्दीक्षा सा भवेत्प्रिये गुरोरालोकमात्रेण भाषणात्स्पर्श
नादपि सद्यः संजायते ज्ञानं सा दीक्षा शांभवी मता ज्ञेयाः सिद्धान्तशास्त्रार्थविस्तारापि शिवाज्ञया किंचित्कालं विधायैनं तस्मि
ष्याय समर्पयेत् तस्यार्पिताधिकारस्य योगः साक्षात्सदाशिवे ततस्तु शाश्वती मुक्तिरिति शंकरभाषितं तस्मात्सर्वप्रयत्नेन
साक्षात्सदाशिवोदितं संप्रदायमविच्छिन्नं सदा कुर्याद्गुरुः प्रिये भुक्तिमुक्तिप्रसिद्ध्यर्थं परीक्ष्य विधिवद्गुरुः पश्चादुपविशेन्म
न्त्रं अन्यथा निष्फलं भवेत् अन्यायेन च यो दद्याद्गृह्णात्यन्यायतश्च यः ददतो गृह्णतो देवि कुलशापो भविष्यति गुरुशिष्या
वुभौ मोहादपरीक्ष्य परस्परं उपदेशं ददन्गृह्णन् प्राप्नोति पिशाचतां अशास्त्रीयोपदेशं तु यो गृह्णाति ददाति च भुंजाते ता
वुभौ घोरान्नरकानेकविंशति प्रसह्य स्वोपदेशं तु यः करोति विमूढधीः विनश्यति च तन्मंत्रं सैकते शालिबीजवत् अनर्हे च
स्वविज्ञानं न तिष्ठति कदाचन तस्माद्विपरीतं वक्तव्यमन्यथा निःफलं भवेत् स्वच्छिष्यायाति भक्ताय यज्ज्ञानमुपदिश्यते
तन्नापयाति तत्त्वं गोक्षीरान्न घृतं यथा धनेच्छाभयलोभाद्यैरयोग्यं परिदीक्षयेत् देवताशापमाप्नोति कृतं च विकृतं भवे
त् अथ पूर्णाभिषेकविधिर्लिख्यते उत्तरतंत्रे- पूर्णाभिषेकं वक्ष्यामि साधकानां शुभावहं विना येनाभिषेकेण साधकः पूर्ण
बोधतां आचार्यत्वं समाप्नोति सद्गतिं च समीहितां तस्माद्गुरुः प्रियं शिष्यं बोधयित्वाभिषेचयेत् विरच्य विपुलं चक्रं मण्डपेऽति
मनोरमे खारीतोयभृतं कुंभं स्थापयेच्च क्रमधातः अमेयकलशान् रत्नवस्त्रहेमसमन्वितान् दलेषु विधिवत्स्थाप्य तत्रा
वाहयेष्टदेवतां अभ्यर्च्य मध्ये चान्येषु चांगावरणदेवताः शिष्यस्य जन्मनक्षत्रे प्रागवक्त्रेरभिषेचयेत् अथ पूर्णाभिषेकः सा
साधकाभीष्टसिद्धिदः खारीलवणं तत्स्कंदपुराणे पलद्वयं प्रस्तं तु कुडवं त्रिगुणं मतं चतुर्भिः कुडवैः प्रस्थमाढकं तैश्च

वि० १२
णी० व०
१८८

188

तर्पणैः चतुर्गुणेन भवेद्धोमः कुंभस्तु हुयतः स्मृतः कुंभैस्त्वेरष्टभिः खारीति अथ दीक्षाप्रयोगः तत्रैवं विचार्य विहितकालेषु दीक्षादि
नात्पूर्वदिने शिष्यः प्रातः स्नानः कृतनित्यक्रियः समलंकृतः पंचवाद्यघोषपुरस्सरं ब्राह्मणैः कृतस्वस्तिवाचनः प्रियः सुहृद्भिः सा
र्द्धं स्वयं गुरुगृहं गत्वा तं विधिवत्प्रणम्य तदाज्ञया प्राणायामपुरःसरं ॐ अद्यामुकमासि अमुकराशिगते सवितर्यमुकपक्षे अमु
कतिथावमुकगोत्रो ब्राह्मणोऽहममुकशर्मा तत्तच्छाखाध्यायी अमुकवर्मा वैश्यः अमुकगुप्तः शूद्रोऽमुकदासोऽहं चतुर्विधपुरुषार्थसि
द्धिकामोऽमुकमंत्रग्रहणं करिष्ये । इति कुशहस्तः प्राङ्मुख उदङ्मुखो वा संकल्पं विधाय । प्रमाणोक्तमधुपर्कसामग्रीभिः
स्वशाखोक्तविधिना श्रीगुरुं मधुपर्केणाभ्यर्च्य धौतोत्तरीयप्रच्छदपटस्वर्णांगुलीयककर्णाभरणस्वर्णयज्ञोपवीततोहार
केयूरांगदादिनानाभरणछत्रचामरोपानद्युगलशय्यातल्पास्तरणसप्रावरणसामग्रीं गुरुसन्निधौ निधायायेत्यादिशा ऽ
खनिष्ठुत्येवं तं अमुकगोत्रोऽमुकशर्माहं यथावर्णविहितमुपाख्याहं चतुर्विधपुरुषार्थकामोऽमुकमंत्रग्रहणार्थममुक
गोत्रममुकवेदांतर्गतामुकशाखाध्यायिनममुकशर्माणं यथाशक्ति विहितवरणसाधनैर्गुरुत्वेन वृणे । इति गुरुपादयोः
प्रणम्य । वरणसामग्रीं निवेदयेत् ततो वृतोऽस्मीति गुरुणा प्रतिवचने दत्ते शिष्यः कृतांजलिर्यथोक्तं कर्म कुरुष्वेति ब्रूयात्
ततो गुरुः करवाणीति प्रतिब्रूयात् इत्थं गुरुवरणं विधाय ततस्तत्रयः श्रोत्रिया ब्राह्मणा वेदवेदांगपारगान् स्वेष्टदेवतोपास
कान् प्राग्गुरुवरणोक्तसामग्रीभिस्तथैव ऋत्विक्त्वेन वृणुयात् चतुः कुण्डीपक्षे चत्वारः पंच वा ऋत्विजः कार्याः ततः शिष्येणैव
वृतो गुरुः कृतनित्यक्रियः समलंकृतः पंचवाद्यघोषपुरःसरं ब्राह्मणैः सुहृज्जनैश्चावृतः शिष्येण सह मण्डपं समागत्य वास्तु
माणविधिना द्वारश्रृंगा विधाय । तत्रैव भूतोत्सादनपूर्वकं मण्डपांतः प्रविश्य तत्रैव पंचगव्यार्घ्यतोयप्रोक्षणपूर्वकं वस्तुमा
णवीक्षणादि चतुर्भिः संस्कारैः संस्कृत मण्डपाभ्यंतरे चंदनागुरुकर्पूरधूपिते चंदनघर्षपहर्वीभस्माक्षतलाजान्स्वमंत्रेण

सम्प्रथाभिमंत्रितानमण्डपांतर्विकीर्य्यास्त्रमंत्रेणकुशमुष्टिनासंमार्ज्यमण्डपस्यैशानकोणेसंस्थाप्य ब्राह्मणैः पुण्याहवा
चनेकारयित्वावास्तुपुरुषपूजादिकंविधाय भैरवाज्ञया गुरुःसरवेदिकायामासीर्थवक्ष्यमाणविधिनासंपूज्य तत्रप्राङ्मुख
उपविश्यःस्वगुरुतःस्वसमेभूतलेवेदिकोपरिसर्वतोभद्रमण्डलंकुर्य्यात् तत्रप्रागग्रायतादक्षिणोत्तरायतांश्चसप्तदशरे
खाःकृत्वाषट्पंचाशदुत्तरशतद्वयकोष्ठयुतंचतुरस्रमण्डलंकृत्वातन्मध्यगतषट्त्रिंशत्कोष्ठान्येकीकृत्य· तद्बहिस्थित
दिक्त्वेकपंक्तिंपरितःसंमार्ज्यैकीकृत्यपीठंपरिकल्प्य· तद्बहिस्थितद्दिग्गतपंक्तिद्वयमेकीकृत्यःसंमार्ज्यवीथींपरिकल्प्य· स
र्वमध्यगतसरोजस्थानेबहिःपरितोद्वादशमभागंपरित्यज्यसर्वमध्यावलंबनेनसमांतरालहस्तत्रयंनिष्पाद्य तत्रसर्व
हस्तमध्यकर्णिकांपरिकल्प्यतद्बहिर्गतहस्तवीथीकेसराग्रंपरिकल्प्य केसरस्थानेषोडशधाविभज्यतच्चिह्नावलंबे
न तृतीयहस्ताद्बहिस्थकैकांशेनामध्यचिह्नावलंबेनहस्तांतरंनिष्पाद्यगुरुरूर्ध्वमुखपत्राणिविधायैकैकदलमूलेके
सरद्वयंयथादृश्यतेतथाविरच्यपद्मंकृत्वापद्मबहिर्गतैकपंक्तिरूपचतुरस्रपीठस्यकोणचतुष्टयेपिकोष्ठत्रयेणपीठ
पीठपादान्परिकल्प्यावशिष्टकोष्ठैरेकीभूतैःपीठगात्राणिविधायतद्बहिर्गतपंक्तिद्वयकोष्ठानिसम्यक्संमार्ज्यतद्बहि
र्गतपंक्तेश्चतुर्दिक्षुमध्येमध्येकोष्ठद्वयमेकीकृत्यसर्वबाह्यगतपंक्तेरपिचतुर्दिक्षुप्रतिदिशंकोष्ठचतुष्टयमार्जनेनद्वारचतु
ष्टयंपरिकल्प्यद्वारचतुष्टयस्यापिपार्श्वयोःरथ्यन्तःपंक्तेःकोष्ठमेकंबहिःपंक्तेःकोष्ठत्रयमितिकोष्ठचतुष्टयमेकीकृत्योपशो
भांविधायावशिष्टैःषड्भिःकोष्ठैःचत्वारिकोणानिकल्पयेदितिसर्वतोभद्रमण्डलंनिर्मायसरोजकर्णिकाकेसरदलाग्र
पीठवीथीद्वारशोभोपशोभाकोणस्थानानिपंचवर्णरजोभिर्भूषयेत् पंचवर्णरजांसितहरिद्राचूर्णपीतरजः तण्डुल
चूर्णंशुक्लं कुसुम्भकुसुमचूर्णंरक्तंदग्धतण्डुलचूर्णंकृष्णंबिल्वपत्रचूर्णंश्यामं इतिरजोविन्यासप्रकारस्तुसीमागताः सर्वे

वि॰ १३
ए॰ ब॰
१८९

189

शुक्लरजसा पङ्कजं गुणेनोत्सेधविस्तारयुताः कार्याः पीतरजसा कर्णिकां केसराणि च रक्तरजसा पूर्य्य शुक्लरजसा दलानि च
संपूर्य्य श्यामरजसा दलसंधीनापूरयेत् अथवा कर्णिकां पीतेन केसरान् सितरक्ताभ्यां दलानि रक्तेन दलसंधीन् कृष्णेन रजसा
संपूर्य्य· पीतेन कृष्णेन वा पीठगर्भमापूर्य्य पीठपादान् रक्तेनापूर्य्य पीठगात्राणि शुभ्ररजसापूर्य्य वीथीं च तत्पूर्वेकल्प
वल्लीः कोरकपुष्पपल्लवमण्डिता नानावर्णै रजोभिरारक्तशुभ्रेण रजसा द्वाराणि द्वारशोभाः कृष्णेन कोणानि चापूर्य्य तद्बहिरे
खात्रमयैकैकांगुलान् रालं शुक्लरक्तकृष्णरजोभिः कुर्यादिति सर्वतोभद्रमण्डलं विधाय वेदीपरितो दीपान्ज्वालयेत् वक्ष्य
माणविधिना पूजाद्रव्याणि साधयन् तथैव तानि संस्कृत्य छत्रचामरध्वजदर्पणव्यजनादिकं च यथास्थानं विधाय गुर्वादि
देवपूर्वकं करन्यासहितालत्रयदिग्बन्धनाग्निप्राकारत्रयभूतशुद्धिप्राणप्रतिष्ठामातृकान्यासयोगपीठन्यासमूलमंत्रन्या
सान्विधाय मुद्राविरचनं स्वेष्टदेवताध्यानमानसपूजां निवेद्य देवं मूलमंत्रं जपं तत्समर्प्पणार्घ्यस्थापनात्मपूजां तद्व
न्मूलमंत्रजपतत्समर्पणानि विधाय सर्वतोभद्रमण्डलाय नमः इति मण्डलं गंधादिपञ्चोपचारैः संपूज्यार्घ्यजलेन प्रो
क्ष्य तत्र वक्ष्यमाणविधिना पीठपूजां विधाय तत्कर्णिकां शालिभिरापूर्य्य तण्डुलान्कुशान्दूर्वाः सप्तविंशतिभिः कुशैर्वे
ष्टीकृताग्रविरचितमत्स्यग्रन्थिकं कूर्चं च निधाय तत्र वक्ष्यमाणविधिना शालिपुञ्जोपरि वह्निमण्डलं वह्निकलाश्च संपू
ज्य तत्र स्वर्णादिनिर्मितं त्रिगुणीकृतसूत्रवेष्टितं सर्वांगं चन्दनागुरुकर्पूरधूपधूपितं कुम्भं प्रणवमुच्चरन् संस्थाप्य तत्र पु
ष्परागनीलवैडूर्य्यविद्रुममौक्तिकमरकतवज्रगोमेदपद्मरागाख्यानि नवरत्नानि सप्तवर्णानि निक्षिप्य कुंभस्योपरि
गंधाक्षतदूर्वान्वितं गुरुफलदलं पूर्णं कूर्चं च निधाय तत्र कलशं इत्यादि विलोममातृकां तेन मूलमंत्रं त्रिर्जपन् स्यात्मनः कुंभ
स्यैव योगपीठस्य चैकत्वं भावयन् वक्ष्यमाणपंचाशद्दत्तौषधिकाथैः स्पर्शाद्यैर्वरुणदेवत्काथैः पलाशदत्तवक्का

थेः कर्पूरचंदनकस्तूरीकुंकुमवासितैस्तीर्थजलैर्वा कुंभमापूर्य स्वपुरतो वक्ष्यमाणविधिना शंखं संस्थाप्य कुंभपूरितजलसजातीय
जलेनापूर्य तत्र गंधाष्टकं विलोड्य तत्र वक्ष्यमाणवह्निकलाः सूर्यकलाः सोमकलाश्चावाह्य तासां पृथक्पृथक्प्राणप्रतिष्ठां
विधाय संपूज्य प्रणवोत्थपंचाशत्कलावक्ष्यमाणकलामातृकात्मकान्यासोक्ताः संपूज्याः तत्र प्रथममकाराद्ब्रह्मण उत्प
न्नाः कवर्गोत्थाः सृष्ट्यादिदशकलाः समावाह्य हंसः शुचिषदिति मंत्रस्य वामदेव ऋषिर्जगती छंदः सूर्यो देवतेति ऋष्यादीन्
न्यस्य ओं हंसः शुचिषद्वसुरंतरिक्षसद्धोता वेदिषदतिथिर्दुरोणसत्‌ नृषद्वरसदृतसद्व्योमसदब्जा गोजा ऋतजा अद्रिजा ऋतं बृह
त्‌ इति मंत्रमुच्चार्य ब्रह्मणे नमः इति संपूज्य पूर्ववत्प्राणप्रतिष्ठामंत्रेण मम पदस्थाने सृष्ट्यादीनामिति पदं दत्वा सृष्ट्यादीनां प्रा
णप्रतिष्ठां विधाय ओं कं सृष्ट्यै नमः इत्यादि दशकलाः संपूज्य उकाराद्विष्णोरुत्पन्नाः टवर्गोत्थाः जरादिदशकलाः समावाह्य
ओं प्रतद्विष्णुः स्तवते वीर्येण मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः यस्योरुषु त्रिषु विक्रमणेष्वधिक्षियंति भुवनानि विश्वा इति पठित्वा
विष्णवे नमः इति संपूज्य तामेव जरादिदशकलानां प्राणप्रतिष्ठां विधाय जरादिदशकलाः संपूज्य मकाराद्रुद्रादुत्पन्नाः पवर्गोत्था
स्तीक्ष्णादिदशकलाः समावाह्य ओं त्र्यंबकमिति मंत्रस्य वसिष्ठ ऋषिरनुष्टुप्छंदः त्र्यंबकरुद्रो देवता इति ऋष्यादिकं न्यस्य ओं
त्र्यंबकं यजामहे सुगंधिं पुष्टिवर्द्धनं उर्वारुकमिव बंधनान्मृत्योर्मुक्षीय मामृतात्‌ इति पठित्वा रुद्राय नमः इति संपूज्य तासां प्रा
णप्रतिष्ठां विधाय ओं पं तीक्ष्णायै नमः इति संपूज्य ईश्वराद्बिंदोरुत्पन्नाः षकारादितकारान्ताः पंचवर्णोत्थाः पीतादिपंचकलाश्चा
वाह्य ऋष्यादिस्मरणपूर्वकं गायत्रीमुच्चार्य ईश्वराय नमः इति संपूज्य तासां प्राणप्रतिष्ठां विधाय ओं षं पीतायै नमः इत्यादि पंच
कलाः संपूज्य ततो नादोत्थाः ततो नादोत्थाः सदाशिवादुत्पन्नाः स्वरजा निवृत्याद्याः षोडशकलाः समावाह्य विष्णुर्योनिं क
ल्पयत्विति मंत्रस्य त्वष्टागर्भकर्ता ऋषिरनुष्टुप्छंदो विष्णुर्देवतेति ऋष्यादिकं न्यस्य ओं विष्णुर्योनिं कल्पयतु त्वष्टा रूपाणि पिंशतु

ऋतजा

वि·
र्णव·
१८०

190

आसिंचतु प्रजापतिर्धाता गर्भं दधातु ते इति पठित्वा सद्योजाताय नमः इति संपूज्य ततो ऽश्वत्थपनसाम्रपल्लवानि इंद्रवारुणीलतया सं
वेष्ट्य दिति वेद्यां प्रधानकुंभस्थापनं विधाय पूर्वादितोरणसमीपे प्रागुक्तमण्डले ऽष्टदलकमले वा शालिपुंजोपरि प्रागुक्त
विधिना प्रतिद्वारमेकमेकं स्थाप्य तत्र पूर्वद्वारगतकुंभे फलवद्दक्षिणे तथा पश्चिमे वाकातिमुत्तरे विघ्नेशं च संपूज्य तदाग्नेय्या
दिकोणचतुष्टये कुंभान् संस्थाप्याग्नेयकुंभे स्कंदं नैर्ऋत्ये दुर्गां वायव्ये सिद्धार्थं ईशाने मंगलं च संपूज्य· पुनः पूर्वादिकुं
भेष्विंद्रादिलोकपालानावाह्य वेदोक्तमंत्रेण संपूज्य पुनः पूर्वाद्यष्टदिक्कुंभाद्बहिरैरावतपुण्डरीकवामनकुमुदा
जनपुष्पदंतसार्वभौमसुप्रतीकं च पूजयेदिति दिग्गजान्संपूज्य पुनर्गुरुर्वेद्यां गत्वा स्वासने समुपविश्य स्वेष्टमंत्रेण प्राणा
यामत्रयं कृत्वा तन्मंत्रस्य ऋष्यादिकरषडंगन्यासपूर्वकं सकलन्यासजालं विधाय देवतां ध्यात्वा· मानसैरुपचारैः संपू
ज्य प्रधानकुंभे वक्ष्यमाणप्रकारेण मूर्तिं परिकल्प्य तत्र स्वेष्टदेवतामावाह्य वक्ष्यमाणप्रकारेण नित्यहोमप्रोक्तविधिना वह्निं
संस्थाप्य चरुं श्रपयित्वा· तत्र देवमावाह्य संपूज्य नित्यहोमोक्तविधिनाज्येन तेन च रुद्रद्रव्येण कृत्वा पुनर्देवं संपूज्य कुंभस्थ
मूर्तौ संयोज्य· तथैव वह्निं संपूज्य विसृज्य वक्ष्यमाणविधिना सर्वभूतबलिं तत्तत्कल्पोक्तबलिदानं च विधाय देवायोत्तरा
पोशनादिनीराजनांते नित्यपूजोक्तविधिना विधाय प्राणायामत्रयं ऋष्यादिकरषडंगन्यासपूर्वकं मूलमंत्रमष्टोत्तरसह
स्रं जपित्वा देवाय वक्ष्यमाणविधिना जपं समर्प्य पूर्वमण्डपस्यैशानकोणे स्थापितविकिरपुंजोपरि सुवर्णगर्भवस्त्रयुग्मवेष्टि
ते जलपूरिते करके विन्यस्य तत्रास्त्रदेवतां सिंहरूपां दक्षवामकरयोः खड्गखेटकधारिणीं चोरस्थां पश्चिमाभिमुखीं ध्यात्वा तिष्ठ
त्वं यथादि पंचोपचारैः संपूज्य नमस्कृत्य तं करकं कराभ्यामुद्धृत्य मण्डपाभ्यंतरे प्रदक्षिणं भ्रमन् करकं स्वस्थाने निवेश्योपविश्यास्त्रमं
त्रेण पुनस्तामस्त्रदेवतां पंचोपचारैः संपूज्य· ततः प्राक्तनेषु कुण्डेष्विंद्रेशानयोर्मध्यगताचार्यकुण्डे गुरुरग्निस्थापनं कुर्यात् तत्रा

दौ कुण्डं गोमयेनोपलिप्य कुण्डसमीपे नित्यस्नानोक्तविधिना स्नात्वासनमास्तीर्य संशुद्धतनुरुदङ्मुखः प्राङ्मुखो वोपविश्य मूलमन्त्रेण प्रा
णायाममृष्यादिकरषडङ्गन्यासान्विन्यस्य देवं ध्यात्वा मानसोपचारैः संपूज्य मूलं यथाशक्ति जपित्वा जपं समर्प्य श्रीगुरुं प्रणम्य कुण्ड
संस्कारान्कुर्यात्। तत्रादौ कुण्डं मूलमन्त्रेण वीक्ष्यास्त्रमन्त्रेण प्रोक्ष्यास्त्रेणैव कुशैस्त्रिः संताड्य कवचेनाभ्युक्ष्यास्त्रेण कुण्डमध्ये किं
चित्खात्वास्त्रमन्त्रेण तां मृदमङ्गुष्ठानामिकाभ्यामस्त्रमन्त्रेण समीकृत्य कवचमन्त्रेण जलैः संसिच्यास्त्रमन्त्रेण काष्ठादिना कुट्टयि
त्वा दृढीकृत्य कवचमन्त्रेण कुशैः कुण्डं संमार्ज्य कवचेन गोमयाद्भिः संलिप्य कवचेनैवाग्निसूर्यसोमानामष्टत्रिंशत्कलारूपं
संचिन्त्य कवचेनैव मेखलात्रयं पवित्रीगुणीकृतसूत्रेण प्रतिमेखलं त्रिस्त्रिः संवेष्ट्य ओं अमुककुण्डाय एतदासनं नमः स्वाद्या
सनादिदीपान्तैरुपचारैः प्रथमचतुरस्रादित्रिमेखलाकुण्डनाभ्या चतुर्थीनमोन्तेन संपूज्य तथैव नाभिं च संपूज्य। मेखलात्रयेऽत
थैव हुंमन्त्रेण संपूज्यास्त्रमन्त्रेण कुण्डं वज्रवद्दृढं संचिन्त्य हुंमन्त्रेणैव कुशैः कुण्डस्य चतुर्दिक्षु वह्निज्वालाविलासा
यचतुष्पथं मार्गचतुष्टयं परिकल्प्य कवचमन्त्रेण छिन्नाग्रैः कुशैरस्त्रमन्त्राभिमन्त्रितैः कुण्डं भित्तिगणैः सर्वमाच्छादयेत्
अद्यपातनं कुर्यादित्यष्टादशसंस्कारान्कुर्यात्। यथाक्रमं प्रथमोदितैः स्वतन्त्रैरेव संस्कारैः कुण्डं संस्कृत्य तत्र हुंमन्त्रेण
स्त्रमन्त्रेण वा दक्षिणमध्योत्तरेषु प्रागग्राभ्यामुद्धृत्य वह्निस्पृक्वा हुंमन्त्रेणाङ्गुष्ठमटिकया खात्वा नाभ्यर्थं पश्चिममध्यपू
र्वेषूदगग्रा इति तिस्रस्तिस्रो रेखाः कुशमूलेन विलिख्य प्रणवेनाभ्युक्ष्य प्रागग्रासु रेखासु दक्षिणरेखायां विष्णवे नमः
मध्यरेखायां रुद्राय नमः उत्तरस्यां इन्द्राय नमः। उदगग्रासु रेखासु पश्चिमायां ब्रह्मणे नमः मध्यमायां ब्रह्मणे नमः पूर्वरेखा
यां सोमाय नमः इति संपूज्य। तत्र वक्ष्यमाणयोगपीठक्रमेण मण्डूकादिपरतत्त्वान्तं योगपीठं संपूज्य। तत्र पद्मकेसरेषु स्था
ग्रादिप्रादक्षिण्येन मध्यान्त ओं जयायै नमः ओं विजयायै नमः ओं अजितायै नमः अपराजितायै नमः नित्यायै विलासिन्यै

वि॰ १३
लिव॰
१९१
191

दाग्न्यै॰ अघोरायै॰ मंगलायै नम इति संपूज्य क्लौं सर्वशक्तिकमलासनाय नमः इति मध्ये पुष्पांजलिं निक्षिप्य तत्र भुवनेश्वरीत
न्त्रमन्त्रेणावाहयावाहनादिपरमीकरणान्तं तन्मुद्रया विधायासनादिषोडशोपचारैरभ्यर्च्य तत्र श्रीशिवं ध्यात्वा मूलमन्त्रेण
तथैव संपूज्य देवीमृतुस्नातां देवं च कामोन्मत्तं च विचिन्त्य स्वर्णादिपात्रेण सम्यात्रं चेव्रत्तनेन स्त्र्यर्कोनादि भवमरणि
भवं श्रोणियरहस्यहः स्त्रिमस्त्र मंत्रेण पात्रे कृत्वा कवचमन्त्रेण सजातीयेन पात्रान्तरेण पिधाय कन्यया सुवासिन्या वा समानी
तगुरुदारया वास्त्रमंत्रेणैकमंगारं तन्मध्यात्क्रव्यादांशं नैर्ऋत्यकोणे परित्यज्य देवांशं मूलेन पूरतः संस्थाप्य मूलेन वीक्ष्या
स्त्रेणाभ्युक्ष्य: संताड्य कवचेनाभ्युक्ष्य तत्र संमूलाधारस्थवह्निमण्डलगतपरमात्मस्वरूपमग्नीषोमात्मकाद्धृदः सकाशा
द्वह्निमणिपूरगतं जठरानलेन सह सुषुम्णामार्गेण ब्रह्मरन्ध्राद्धूमानिष्क्राश्य परमिति वह्निबीजमुच्चरन् पूरतः पात्रस्थितेवह्नौ व
ह्निचैतन्यं संयोज्य: ओं दर्थ्यैवैश्वपार्थिववह्नीनामैक्यं विभावयन् प्रणवेनाभिमंत्र्य वं इति धेनुमुद्रया॰ मृतीकृत्य॰ स्त्रमंत्रेण संर
क्ष्य कवचेनावगुण्ठ्य: ओं रं वह्नये नमः इति गंधादिभिः संपूज्य जानुभ्यामवनीं गतस्तत्पात्रं कराभ्यामादाय कुण्डोपरि त्रिः
प्रदक्षिणं परिभ्राम्य देव्या योनौ शिववीजमिति ध्यायन् स्वाभिमुखं कुण्डमध्ये प्रणवमुच्चरन्तमग्निं निक्षिप्य मैथुनधिया
देवदेव्योराचमनं दत्वा ओं चित्पिंगल हन हन पच पच दह दह सर्वज्ञाज्ञापय स्वाहा इति मंत्रमुच्चरन् मुखेन फूत्कृत्य कुशैर
ग्निं प्रज्वाल्य काष्ठैः पञ्चकृत्वः कृताञ्जलिस्तिष्ठन् ओं अग्निं प्रज्वलितं वंदे जातवेदं हुताशनं सुवर्णवर्णममलं समिद्धं सर्वतोमु
खं इति ज्वलंतं वह्निमुपवेश्य वक्ष्यमाणवह्निमंत्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि भृगुऋषये नमः मुखे गायत्रीछन्दसे न
मः हृदये अग्नये देवतायै नमः गुह्ये रं बीजाय नमः पादयोः स्वाहाशक्तये नमः इति विन्यस्य दीक्षाङ्गहोमे विनियोगः
इति कृताञ्जलिर्वदेत् लिंगस्थे हिरण्यायै नमः गुदे सुकनकायै नमः शिरसि सुरक्तायै नमः मुखे सुकृष्णायै नमः नासि

कायांसंसप्रभायैनमः नेत्रयोः संरक्तायै अतिरक्तायैनमः सर्वांगेसंवज्ररूपायैनमः इतिसप्तजिह्वाः विन्यस्य ॐ सहस्रार्चिषे
हृदयायनमः स्वस्तिपूर्णायशिरसेस्वाहा उत्तिष्ठपुरुषायशिखायैवषट् धूमव्यापिनेकवचायहुंफट् सप्तजिह्वायनेत्रत्रयाय
वौषट् धनुर्द्धरायास्त्रफट् इतिषडंगानिविन्यस्य शिरस्यग्नयेजातवेदसेनमः वामांसेअग्नयेसप्तजिह्वायनमः वामपा
र्श्वेअग्नयेदेवमुखायनमः इतिविन्यस्यवह्निरूपस्वात्मानंध्यात्वासप्तजिह्वामुद्रांप्रदर्श्यकुण्डस्योत्तरभागेकुशास्तरेस्रु
क्स्रुवौप्रोक्षणीपात्रेआज्यस्थालीचरुस्थालीपरिधित्रयंसमिदाज्यवान्मकमिध्मल्लन्मूलसाग्रकुशमुष्टिरितियावत्प्रणीताप्रो
मुखानिसंस्थाप्यानामपिदध्यात्तनादिबलिंदद्यात्गंधपुष्पादिपूजाद्रव्याणिचयथायथंसंस्थाप्याधोमुखानिस्रुक्स्रु
वादीनिसपवित्राधोमुखहस्तसेकरूपावेदनिणपूर्वकमुत्तानीकृत्यप्रणीतापात्रंप्रदानाल्पमस्तपरतः कुशास्तरेनिधायमु
द्गजलेनापूर्यतत्रगंधाक्षतानि: द्विपप्रादेशमात्रंसाग्रंकुशद्वयंमध्येवस्त्रग्रंथियुतंजलाग्रेउत्तराग्रंपवित्रंनिधायकरद्व
यानामिकांगुष्ठाभ्यांपवित्रंमूलाग्रेविधृत्यास्त्रमंत्रमुच्चरन्पवित्रमध्येनजलंपात्राद्बहिः त्रिवारंभूमौनिक्षिपेदिमुत्पवनं
विधायतन्मध्येकिंचिद्घृतंनिक्षिप्यतत्पात्रंकराभ्यामस्तकंमुद्धृत्यकुण्डस्योत्तरभागेकुशास्तरेनिधायततउपरिप्रागग्रान्दर्भा
न्निक्षिपेत् इतिप्रणीतापात्रंसंस्थाप्यप्रोक्षणीपात्रंप्रदानाल्पमुद्गजलेनापूर्यतन्मध्येप्रणीतापात्रजलंपात्रान्तरेणोद्धृत्यकिंचि
द्दत्वातेनजलेनमूलमंत्रेणसर्वाणिपात्राणिहोमद्रव्याणिपूजाद्रव्याणिचप्रोक्षयेदितिद्रव्यासादनंविधायप्रोक्षणीयजले
नाग्निंपरिषिच्यागर्भैस्त्रिभिर्दर्भैः प्राचीदिशमारभ्यप्राच्यामुत्तराग्रैरीशानादिनिर्ऋत्यंतंपरिस्तीर्यपुनर्दक्षिणस्यांप्रागग्रैः
पूर्वपरिस्तरणमूलमग्रेणाच्छादयन्पुनः पश्चिमायामुत्तराग्रैर्दक्षिणपरिस्तरणमूलमग्रेणाच्छादयन्पुनरुत्तरस्यां
प्रागग्रैः पश्चिमपरिस्तरणाग्रंपूर्वपरिस्तरणाग्रमग्रेणाच्छादयन्परिस्तीर्यपरिधित्रयमारोपयेत् सव्येतः स्थूलंपश्चिमेउत्तराग्रं

तलेन

वि० १३
दी० व०
१९२

192

तः कनिष्ठं दक्षिणे पूर्वाग्रं पश्चिमपरिधेर्मूलं परिमूलं यथा भवति तथा उत्तरस्तेनापि कनिष्ठमुत्तरस्यां पूर्वाग्रं पश्चिमपरिधेरग्रो
परिमूलमिति कुण्डस्य मध्यमेखलोपरि परिधित्रयं निक्षिपेत् अत्र पश्चिममेखलायां तु परिस्तरणपरिधिस्थापनं योनिना
लोर्ध्वमेखलयोरंतराले कार्यमिति । पश्चिमपरिधौ ॐ ब्रह्मणे नमः दक्षिणपरिधौ ॐ विष्णवे नमः उत्तरपरिधौ ॐ रुद्रा
य नमः इति संपूज्य स्वेष्टदेवतादीक्षितं ब्राह्मणमाहूय । कुण्डस्य दक्षिणे भागे कुशासने समुपवेश्य अमुकगोत्रः अमुक
शर्माहं मम कवेदांतर्गताः अमुकशाखाध्यायिनः अमुकशर्माणं मम इष्टदीक्षांगभूतहोमकर्मणि कृताकृतावेक्षणाय ब्र
ह्मत्वेन त्वां वृणे इति वस्त्रालंकारादिभिर्वृणुयात् ततो गंधादिभिः संपूज्य ब्राह्मणाभावे कुशावटुकं वा संपूज्य वह्निमंत्रे ।
णार्घ्यपाद्याचमनीयमधुपर्कपात्राणि संस्थाप्य सत्कृत्य कुण्डमध्ये षट्कोणगर्भितकर्णिकं सकेसरं चतुर्द्वारयुक्तं चत
रस्रत्रयवेष्टितम् अष्टदलकमलं वह्नेः अरुणायै कृष्णायै धूम्रायै तीव्रायै विस्फुलिंगिन्यै रुचिरायै ज्वालिन्यै नमः
इति मध्यांतनवनशक्तीः संपूज्य रं सर्वशक्तिकमलासनाय नमः इति समस्तपीठं संपूज्य तन्मध्ये वह्निं करैर्वरस्व
स्तिकशक्त्यभीतीर्दधानं ममोजगतां त्रिनेत्रं सिंदूरवर्णं तपनीयभूषं वह्निं जटाभूषितमौलिमीडे इति ध्यात्वा सप्तजिह्वा
मुद्रां प्रदर्श्य · ॐ वैश्वानर जातवेद लोहिताक्ष सर्वकर्माणि साधय स्वाहा अग्नये नमः इत्यग्निं त्रिः पुष्पांजलिना संपूज्य ·
पुनर्वह्निमंत्रमुच्चार्याग्नये एतदासनं नमः एवमग्ने एष तेऽर्घः स्वाहा एतत्ते पाद्यं नमः एतत्ते आचमनीयं स्वधा एषते
मधुपर्कः स्वधा । एतत्ते पुनराचमनीयं स्वधा एतत्ते स्नानं नमः इति पुरस्फुरणमुखमूर्द्धादिसर्वांगोद्देशेन मेखलायां वह्निः
पात्रांतरेऽर्घ्यपाद्यादिस्नानांतान् वह्नेस्तत्तदंगभावनोपरिकल्प्य पुनराचमनीयं दत्त्वा वह्नौ वस्त्रं दत्त्वा पुनर्वह्निराचमनीयं
दत्त्वा यज्ञोपवीतं निवेद्यः वह्निः पुनराचमनीयं दत्त्वा गंधपुष्पे वह्नौ एवं निवेदयेदिति वह्निमंत्रेणासनादिपुष्पांतानुपचारा

त नया=२ द्वि

नुपचर्य्यच्चकोणेषु देवाग्न्यादिकोणमारभ्य मध्यान्तं सं हिरण्यायै नमः क्षं कनकायै नमः श्रं रक्तायै नमः कं कृष्णायै नमः लं
प्रभायै नमः सं अतिरक्तायै नमः यं बहुरूपायै नमः इति संपूज्याष्टदलकमलेषु अग्नीशासुरवायव्यदेवतान्यग्नतदादिव
तर्हिद्वः ॐ सहस्रार्चिषे हृदयाय नमः ॐ स्वस्तिपूर्णाय शिरसे नमः ॐ उत्तिष्ठपुरुषाय शिखायै नमः ॐ धूमव्यापिने
कवचाय नमः सप्तजिह्वाय नेत्रत्रयाय नमः ॐ धनुर्धराय अस्त्राय नमः इति षडङ्गानि संपूज्याष्टदलेषु देवाग्न्यादिप्रादक्षिण्ये
न ॐ अग्नये जातवेदसे नमः एवमग्नये सप्तजिह्वाय अग्नये हव्यवाहनाय अग्नये अश्वोदरजाय अग्नये वैश्वानराय अग्न
ये कौमारतेजसे अग्नये विश्वमुखाय अग्नये देवमुखाय इति प्रादक्षिण्येनाष्टमूर्तीः संपूज्य तदहिः पत्रस्य रसे · इन्द्रादी
न्सायुधान्संपूज्य · पुनर्वह्निमन्त्रेण वह्निं संपूज्य धूपदीपादि दत्वा नैवेद्यमुत्सृज्याग्नौ प्रक्षिप्य प्राग्वदाचमनीयं दत्वा ततः
स्रुक्स्रुवौ प्राग्वदधोमुखौ वह्नौ संताप्य तयोरग्रं कुशाग्रैर्मध्यं मध्यैर्मूलं मूलैरिति त्रिः संमृज्याग्नौ प्रक्षिप्य स्रुक्स्रुवौ
स्वदक्षिणभागे कुशास्तरे निधाय आज्यस्थालीमादाय अस्त्रमन्त्रेण प्रक्षाल्य स्वपुरतः कुशास्तरे निधाय तदुपरि कु
तराग्रं प्रादेशमात्रं मध्ये बद्धग्रन्थियुतं कुशद्वयरूपं पवित्रं निधाय पात्रान्तरस्थं शुद्धं गोघृतं गन्धादिदूषणरहितं वीक्षणादिव
न्तः संस्कारैः संस्कृतं वमिति धेनुमुद्रया अमृतीकृतं मूलेनाष्टधाभिमन्त्रितमाज्यस्थाल्यां निक्षिप्य कुण्डादङ्गारानुद्धृत्य मेख
लावह्निभूमौ वायव्यकोणे निक्षिप्य तेष्वाज्यस्थालीं हुं मन्त्रेण निधाय कुशद्वयं प्रज्वाल्य हुं मन्त्रेणाज्ये निक्षिप्य शेषमग्नौ नि
वेश्य पुनर्दर्भद्वयं प्रज्वाल्य कवचमन्त्रेणाज्यस्थालीमभितः परिभ्राम्य दग्धशेषमग्नौ निक्षिप्य पुनः कुशान्प्रज्वाल्य हुं मन्त्रेण
ज्येमद्दर्पदग्धशेषमग्नौ निक्षिप्याज्यस्थालीमुद्धृत्य प्रादक्षिण्येन कुण्डोपरि त्रिर्भ्रामयन् आनीय स्वपुरतः कुशास्तरे निधा
य वह्निस्थानं गारान्कुण्डमध्ये निक्षिप्य · आपः संस्पृश्याङ्गुष्ठानामिकाभ्यामाकरद्वयेन पवित्रं मूलाग्रधृत्वा मन्त्रमुच्चरन् ॥

वि॰ १३
णि॰ व
१९३

पवित्रमध्येनघृतमन्वयघृतमंत्रमुच्चरन् तथैवपवित्रमध्येनस्वाभिमुखंघृतंक्षिः संप्लाव्यततःपवित्रमाज्यस्थाल्यांप्रागग्रंमध्ये
निवेश्यभागद्वयंकृत्वा दक्षिणभागमस्त्रकपदंवामभागंकृत्स्नपदंसंपरिकल्प्यपुनस्तत्रैववामभागेइडांदक्षिणभागेपिंगलां
मध्येसुषुम्णामितिनाडीत्रयंसंचिंत्यस्त्रुवेणदक्षिणभागमस्त्रकपदंवामभागंकृत्स्नपदंसंपरिकल्प्यपुनस्तत्रैववामभागेइडांद
क्षिणभागेपिंगलांमध्येसुषुम्णामितिनाडीत्रयंसंचिंत्यस्त्रुवेणदक्षिणभागात्घृतंमंत्रेणान्यमादायाग्नयेस्वाहेतिवह्नेर्दक्षिणने
त्रेकृत्वा अग्नयइदंनमम इतिउद्देशत्यागंविधायपुनर्हृदयमंत्रेणवामभागाद्आज्यंगृहीत्वासोमायस्वाहेतिवह्नेर्वामनेत्रेकृत्वा
सोमायेदंनमम इतिउद्देशत्यागंविधायपुनर्हृदयमंत्रेणमध्याद्आज्यंगृहीत्वा ॐअग्नीषोमाभ्यांस्वाहेतिवह्नेर्ललाटलोच
नेकृत्वा इदं अग्नीषोमाभ्यांनममेत्युद्देशत्यागंकृत्वापुनर्दक्षिणभागाद्धृदाज्यंगृहीत्वाअग्नयेस्विष्टकृतेस्वाहेतिवह्नेर्वक्त्रेकृ
त्वा अग्नयेस्विष्टकृतेनममेत्युद्देशत्यागंविधाय ॐभूः स्वाहा ॐअग्नयेइदंनमम ॐभुवः स्वाहा॰ वायवइदंनमम ॐस्वः
स्वाहा सूर्यायेदंनमम ॐभूर्भुवःस्वः स्वाहा प्रजापतयेइदंनमम ॐवैश्वानरजातवेद॰ इहावहलोहिताक्षसर्वकर्मा
णिसाधयस्वाहेतिवह्निमंत्रेणवारत्रयंकृत्वा अग्नयेइदंनममेत्युद्देशत्यागंकृत्वा ॐअग्नयेगर्भाधानंसंपादयामिस्वा
हा एवंपुंसवनं सीमंतोन्नयनं इतिप्रतिकर्माज्याहुतिपंचकंकृत्वावागीश्वरीजातंवह्निंप्रागुक्तरूपंध्यायन् अग्नयेजात
कर्मइत्यष्टावाज्याहुतीःकृत्वावह्नेर्नालच्छेदनंकृत्वासूतकंसंशोध्य वह्नेर्नामकरणंसं इत्यष्टाज्याहुतीःकृत्वा शिवाग्नि
रितितस्यनामकृत्वा ॐवह्नेरुपनिष्क्रमणंसं॰ अन्नप्राशनंसं अग्नेश्चौलंसं अग्नेरुपनयनंसं अग्नेर्महानाम्नंसं अग्ने
र्महाव्रतंसं अग्नेरुपनिषदं अग्नेर्गोदानंसं॰ अग्नेः समावर्तनंसं॰ अग्नेरुद्वाहंसं इतिप्रतिकर्माष्टाज्याहुतीःकृत्वा वह्ने
र्गर्भाधानाद्युद्वाहान्तान्संस्कारान्विधायवह्नेः पितरौदेवदेवौप्रागवन्नस्त्र्यविसृज्य॰ मूलायेषु॰ हृतसंसिक्ताः पंचसमिध

न्त्री एकदेवं जलिनावकैसमर्प्य ॐ ह्रूं हिरण्यायै स्वाहा एवं स्रूं कनकायै· स्रूं क्लसायै ल्रूं सप्रभायै· न्त्रूं अतिरक्तायै य्रूं बहु
रूपायै· ॐ सहस्रार्चिषे हृदयाय स्वाहा एवं स्वस्तिपूर्णाय शिरसे उत्तिष्ठपुरुषाय शिखायै धूमव्यापिने कवचाय सप्तजि
ह्वाय नेत्रत्रयाय धनुर्द्धराय अस्त्राय अग्नये जातवेद स्वाहा एवं अग्नये सप्तजिह्वाय अग्नये हव्यवाहनाय अग्नये अश्वोद
रजाय अग्नये वैश्वानराय अग्नये कौमारतेजसे अग्नये विश्वमुखाय· अग्नये देवमुखाय इति जिह्वागमूर्त्तिमन्त्रैरेकैका
माहुतिं दत्वा ॐ लं इन्द्राय स्वाहा इदमग्नये· यमाय निर्ऋतये वरुणाय वायवे· कुबेराय· ईशानाय· ब्रह्मणे· अनन्ताय·
वज्राय· शक्तये· दण्डाय· खड्गाय· पाशाय· अंकुशाय· गदाय· शूलाय· पद्माय· चक्राय· एवं तन्नामभिरेकैकामा
हुतिं कृत्वा· सर्वत्र तन्नामोद्देशात्यागं कुर्यात् ततः स्रुवेणाज्यमादाय चतुर्वीरं तिद्दिप्याधोमुखं स्रुवमुखेनिधायो
ध्याय प्राङ्मुखः वह्निमन्त्रमुच्चार्य स्वाहास्थाने वौषडित्यन्तेनेति हुत्वा उपविश्य· ॐ स्वाहा· ॐ श्रीं स्वाहा ॐ श्रीं ह्रीं स्वाहा
ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं स्वाहा ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं स्वाहा ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं स्वाहा ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं गणपतये स्वाहा ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं
ग्लौं गं गणपतये वरवरद स्वाहा ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं गणपतये वरवरद सर्वजनं मे स्वाहा ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं गणपतये व
रवरद सर्वजनं मे वशमानय स्वाहा इति दशधा विभक्तेन महागणपतिमन्त्रेण दशाहुतीः कृत्वा ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं गणप
तये वरवरद सर्वजनं मे वशमानय स्वाहेति समस्तमन्त्रेण चतस्रः आज्याहुतीः कुर्यात् इत्यग्निस्थापनविधिः इत्यम
ग्निस्थापनं विधाय ततः ताम्रादिपात्रमस्त्रमन्त्रेण प्रक्षाल्य तत्र मूलमन्त्रेणाष्टधाभिमन्त्रितान् तण्डुलान् चतुर्दशप्रसृतिमिता
न् त्रिः प्रक्षालितान् अस्त्रमन्त्रेण जप्तान्निक्षिप्य· तत्र गोदुग्धं वा क्षिपेत् यावत् तावत् पक्वं भवति तावत् निक्षिप्य प्रक्षालितेन पात्रेण क
वचमन्त्रमुच्चरन् तत्पात्रपोतहृन्मे पिधाय यथा तदुपं वाष्पवशादुपर्य्यायाति तदा मन्त्रेण नमदहनेन मूर्द्धमवतारय·

वि॰ २३
पी॰ व॰
१९४
194

मूलमंत्रं स्मरन् प्राङ्मुखो गुरुः स्वरूपविशिष्ट्य मण्डपपरितः पूर्वमंकुरार्पणकर्मणि कृतांकुरभाजनानि निक्षिप्य ध्वजदण्डं
निष्टमयदीपांश्च निधाय तान्येतस्मिन्मूलमंत्रेणाभ्युक्ष्य वेणोनिक्षिप्य कवचमंत्रेणानन्तराच्छमवतार्य्यास्त्रमंत्रेणाभिमंत्रितेऽ
ण्डास्तरेवरूनिक्षिप्य त्रिधा विभज्यैकं भागं देवाय कुम्भस्थाय निवेद्य मण्डपपरितः पूर्वमंकुरार्पणकर्मणि कृतांकुरभाज
नानि निक्षिप्य ध्वजदण्डनिष्टमयदीपांश्च निधाय कुण्डसमीपं गत्वा स्नात्वा सम्यगुपविश्य तत्र वक्ष्यमाणविधिना मूलमंत्रे
णार्घ्यादिपात्रस्थापनं विधाय कुण्डमध्ये वह्निश्रेष्ठं जाचक्रं विभाव्य तत्र वक्ष्यमाणविधिना मण्डूकादिपीठमन्त्रान्तं संपूज्य तत्र
देवतामावाह्य वक्ष्यमाणविधिना सांगं सावरणं सर्वोपचारैः पूजयेत् अग्न्यर्घ्यादिस्नानान्तानग्निपूजावदेव कुण्डहृदि: पाद्या
नेरदेवमुद्दिश्य कल्पयेत् अन्यत्सर्वं कुण्डमध्य एव कल्पयेत् ततो मूलमंत्रेण वह्निदेवतयोर्वह्न्यैकीकरणार्थं पंचविंशत्या
ज्याहुतीर्हुत्वा स्वात्मानाग्निदेवतानामैक्यं विभावयन् मूलेन नाडीसंधानार्थमेकादशवारं हुत्वा षडंगाचरणे देवतानामे
कैकामाहुतिं हुत्वा॰ प्राङ्गि॰ र्मितचतुस्तनीयांशेन तथाविभज्यैकांशेन मूलेन पंचविंशतिधा हुत्वा प्रागादिदिक्स्थकुण्ड
षु स्विविभिः प्रागुक्तविधिना षोडशसंस्कारैः संस्कृतेषु गुरुः स्वकुण्डादग्निमुद्धृत्य तेषु निक्षिपेत् ऋत्विजश्च स्वस्वकुण्डेषु
ग्निं प्रागुक्तविधिना प्रज्वाल्यापस्थापयपरिषेचनपरिस्तरणपरिधिप्रक्षेपणपूजादिभिः सम्यक्परितोष्य समिद्धेतस्मि
न्नेवेष्टदेवतां नित्यपूजोक्तविधिनादेवमावाह्य नानाहलानै रुपचारैः सम्यक्संपूज्य वह्न्यैकीकरणनाडीसंधानांगावरणाद्य
मांते मूलमंत्रेण गुरुहुतद्रव्यविभज्या नेतर्हुतमिश्रेण पायसेन पंचविंशतिधा स्वस्वकुण्डे जुहुयुः अथ गृहः सर्वतोभद्र
मण्डलस्य पूर्वादिवीथीचतुष्टये मेषादिराशिस्थानेषु प्राच्यां मेषवृषौ॰ आग्नेय्यां मिथुनं दक्षिणे कर्कटसिंहौ नैर्ऋत्ये
कन्यां पश्चिमे तुलावृश्चिकौ॰ वायव्ये धनुः उत्तरे मकरकुंभौ ऐशान्ये मीनः इति विभक्तेषु राशिस्थानेषु राशाधिपतीनाध्याय

देशेभ्यो नक्षत्रेभ्यः करणेभ्यश्च ऋतशेषेण पायसेन बलिं दद्यात् यथा मेषवृश्चिकस्थाने यो: कं खं गं घं ङं· मेषावृश्चिकराश्यधिपतये
मंगलाय एष गंधपुष्पधूपान्नबलिर्नमः एवं चं ५ वृषतुलाराश्यधिपतये शुक्रायैष· नमः टं ५ मिथुनकन्याधिपतये बुधायै-
ष· नमः यं १ कर्क्काधिपतये सोमायैष· नमः शं १६ सिंहाधिपतये सूर्यायैष· नमः तं ५ धनुर्मीनाधिपतये गुरवे एष·
नमः पं ५ मकरकुंभाधिपतये शनैश्चरायैष· नमः पुनः क्रमेण मेषादिस्थानेषु मेषराश्यंशभूताश्विनीभरणीकृत्तिका
पादनक्षत्रदेवताभ्यो दिवानक्तंचरेभ्यः सर्वेभ्यो भूतेभ्यः एष गंधेत्यादि प्राग्वत् एवं वृषराश्यंशभूतकृत्तिकापादत्रयरोहिणी
मृगशिरोर्द्धनक्षत्रेभ्यादि· मिथुनराश्यंशभूतमृगशिरोर्द्धार्द्रापुनर्वसुपादत्रयनक्षत्रेभ्यादि एवमग्रेपि मंत्राकृतयः ततो
मीनमेषयोरंतराले ववकरणायैष इत्यादि· एवं वृषमिथुनयोरंतराले बालवाय मिथुनकर्कयोर्मध्ये कौलवाय सिं-
हकन्ययोर्मध्ये तैतिलाय· कन्यातुलयोर्मध्ये वणिजे धनुर्मकरयोर्मध्ये विष्टये एष गंधाद्यन्नपुष्पघृतपायसबलि-
र्नमः इति बलिं दद्यात् अत्र राशिद्वयाधिपतीनां राशिद्वयस्थानेपि बलिर्देय इति संप्रदायः ततो गुरुः कुंभस्याग्रदे
वायोत्तरापोशानादीनी राजनेनानेवक्षमाणविधिनाकृत्वा स्वतामण्डनमापयेत् ततस्तृतीयभागे शिष्येण सह
गुरुर्भुक्त्वा स्वयमाचांतः स्वाचांताय शिष्याय षडंगमासयोनसकलीकृताय प्रादेशमात्रं यथोक्तलक्षणं मंत्रेणाष्टधाभि-
मंत्रितं दंतकाष्टं दद्यात् शिष्योपि तेन दंतधावनं विधाय दंतकाष्टं प्रक्षाल्य पुरतः परित्यज्याचम्य गुरोः समीपमागच्छे-
त् ततो गुरुः शिष्यशिखां बध्वा मूलमंत्राभिमंत्रितेन संस्रुतेनेन सार्द्धं वेद्यां कुशास्तरणे तस्याराद्धोशयनं कुर्यादि-
त्यधिवासः अत्र प्राकोक्तविधिनोर्द्धाम्नायदिव्याम्नायदेवतानां दीक्षायां तु तन्मंत्रहोमस्तु तद्देवताश्रजनकर्मोक्तरी-
तिभिर्विधेयः नवग्रहपूजानंत्रगागमोक्तेवा वैदिकर्मवा विधेयः प्रागानकोणवेद्यां पृथगेवेति संप्रदायः पंचषट्कृत्वं

वि ९३
शिव
१९५
165

याम्येंऽशे धिनं वरुणा मैरिति क्रमप्रोक्तक्रमेणैव दीक्षाप्रयोगक्रमः साधीयस्त्वंगंगत्वेनान्यमंत्राकथनात् षट्दर्शनांगभूत
प्रदानविद्यादीक्षाविधौ न षट्दर्शनेषु अंगत्वेन ये ये मंत्रा अभिहिताः तद्दीक्षैव वर्त्तिकुसामयिके होमजपपूजादयोऽपि विधे
याः गुरुणापि नैव संगोपांगपूर्णत्वेपेणोपदेशः कार्यः पूर्णाभिषेकविधिमेतत्प्रकरणे वक्ष्यामः वैदिकद
र्शनप्राधान्येन यत्रोपदेशस्तत्र क्रान्तिसरस्तु कविधिनैव विशेषो वोद्धव्योऽन्यत्साम्य अथ वैदिकदर्शनदीक्षायाः आदौ
गणपतिपूजादिमण्डपूजाप्रयोगः तत्रादौ गणेशपूजा यजमान आसनोपविष्टः पवित्रपाणिः सम्प्राणायामत्रयं कृत्वा कृ
शाक्षतान् हस्ते गृहीत्वा संकल्पं कुर्यात् तद्यथा अद्येत्यादि मासपक्षाद्युल्लेखानन्तरं करिष्यमाणअमुकदेवतामं
त्रदीक्षाकर्मणि प्रत्यूहशान्तये गणपतिपूजनमहं करिष्ये इति संकल्प्य आवाहनादिषोडशोपचारैर्गणानां त्वेति मंत्रेण गण
पतिं संपूज्य बद्धाञ्जलिः प्रार्थयेत् वक्रतुण्ड महाकाय सूर्यकोटिसमप्रभ अविघ्नं कुरु मे देव सर्वकार्येषु सर्वदा पू
जां संपूर्णतां यातु वाचयित्वा विसर्जयेत् ततः पीठे प्रदत्तपुंजेषु गौर्य्यादिषोडशमातृका ब्राह्म्याद्यासप्तमातृकाश्च पूज
येत् तास्तु गौरी पद्मा शची मेधा सावित्री विजया जया देवसेना स्वधा स्वाहा मातरो लोकमातरः धृतिः पुष्टिस्तथा तु
ष्टिरात्मनः कुलदेवताः ब्राह्मी माहेश्वरी चैव कौमारी वैष्णवी तथा वाराही च तथेन्द्राणी चामुण्डा सप्तमातरः पूजाप्रका
रस्तु पूजोपकरणान्युपकल्प्य प्राङ्मुख उपविश्य कुशयवतिलानादाय अद्येत्यादि करिष्यमाणमंत्रदीक्षांगतया
गौर्य्यादिषोडशमातृपूजनं ब्रह्म्यादिसप्तमातृपूजनं करिष्ये इति संकल्प्य ततः ओं भूर्भुवः स्वः गौरि इहागच्छेह ति
ष्ठेत्यावाह्य स्वशाखोक्तमंत्रेण प्रतिष्ठाप्य गौर्य्यै नमः इदमासनमित्यादिरीत्या पदार्थान् समर्पयेत् सर्वाः प्रत्येकमुक्तरस
स्याः पूज्याः एवं ब्रह्म्यायाः पि यदा तु मातृणां गणदेवतात्वेन तदा प्रत्येकं नाममगृहीत्वा गौर्य्यादिभ्य इति वाक्यायुगपत्पू

ब्राह्म्या

जयेत् एवं ब्रह्माण्यापि । ततः स्वाचारतो वसोः पवित्रमसीति । कुशलग्नाः पंचसप्तवा हुतेन धाराः कुर्यात् ततः स्नानमपि केचिदाहुः न
तः शान्तिपाठः ततो यथाचारं वृद्धिश्राद्धं संकल्पपूर्वकं स्वशाखोक्तं कुर्यात् ततः पुण्याहवाचनं तत्रावनिकृतजानुमण्डलः
त्यादि पुण्याहं भवन्तो ब्रुवन्त्विति त्रीन् ब्राह्मणान् श्रावयेत् ते च पुण्याहमिति त्रिः प्रतिब्रूयुः ॐ स्वस्ति भवन्तो ब्रुवन्त्विति त्रिः ॐ
स्वस्तीति त्रिः प्रतिवचनं ॐ ऋद्धिं भवन्तो ब्रुवन्त्विति । त्रिः ॐ ऋध्यतामिति प्रतिवचनं ततो मण्डपाद्बहिः पश्चिमदेशे उपलिप्ते
यजमानः प्राङ्मुख उपविश्याचम्य प्राणानायम्य । देशेत्यादि अमुकदेवतामन्त्रदीक्षाकर्मकर्मनि माचार्य्यर्त्विजां वरण
महं करिष्ये इति संकल्प्य आचार्य्यमुदङ्मुखमुपवेश्यासितांवरहेमकुण्डलस्रक्केयूरकंकणाभरणाभिरामं कृत्वा बद्धाञ्ज
लिर्दीक्षादानेन त्वं मे गुरुर्भवेति प्रार्थ्य भवानीति तेनोक्ते अमुकप्रवरान्विताऽमुकगोत्रममुकवेदान्तर्गतामुकशाखा
ध्यायिनममुकशर्म्माणममुकप्रवरान्वितामुकगोत्रोऽमुकशर्म्माहं एभिर्गन्धाक्षतपुष्पताम्बूलहेमाभरणाङ्गुली
यकवासोभिरमुकमन्त्रदीक्षादाने गुरुत्वेन त्वां वृणे वृतोऽस्मीति स वदेत् एवं पूर्वकं गायत्रीहोमार्थमेकं आग्नेय द
क्षिणनैर्ऋत्यपश्चिमवायव्यसोमेशानकुण्डेषु होमार्थं सप्तब्राह्मणान् नवब्राह्मणान् वृणुयात् ततः पूर्वद्वारपाल
नार्थं द्वौ ऋग्वेदिनौ दक्षिणद्वारपालनार्थं द्वौ यजुर्वेदिनौ पश्चिमद्वामहाद्वारपालनार्थं द्वौ सामगौ । उत्तरद्वारपालनार्थं
द्वावथर्वाणौ एवमष्टौ पृथक्पृथग्वृणुयात् वरणवाक्यमभवदेव एवं पूजकाचार्य्यं वृणुयात् अत्र द्वारपालकास्त
सर्वदर्शनसाधारणाः ततः शुक्लाम्बरधरः शुक्लमाल्यानुलेपनः सपत्नीकः सशिष्यर्त्विक् आचार्य्यो मंगलघोष
जायमानो शंखतूर्यकलशहस्तो भद्रं कर्णेभिरित्यादि मन्त्रघोषेण मण्डपं प्रदक्षिणीकृत्य पश्चिमद्वारेण प्रविश्य मण्ड
पात् पश्चिमदेशे उपविश्याचम्य प्राणानायाम्य देशकालौ संकीर्त्य करिष्यमाणदीक्षादानाङ्गत्वेन यागस्थलशुद्ध्यामण्ड

वि० १२
वर्ण०
१९६

196

पदेवतास्थापनादिकरिष्ये इति संकल्प्य षोडशोपचारैर्गणेशं पूजयेत् गौरसर्षपान्सर्वतो मण्डपान्तर्विकिरेत् तत्र मंत्रः रक्षो
घ्नाः यदत्र संस्थितं भूतं स्थानमाश्रित्य सर्वदा स्थानं त्यक्त्वा तु तत्सर्वं यत्रस्थं तत्र गच्छतु अपक्रामन्तु भूतानि पिशाचाः सर्वतो दि
शं सर्वेषामविरोधेन ब्रह्मकर्म समारभे इति पञ्चगव्येन कुशैः सर्वत्र प्रोक्षयेत् शुचीवो हव्या मरुतः आपो हि ष्ठेति ऋचा ततः कृ
ताञ्जलिः स्वस्त्ययनेतीर्थमिति मंत्रद्वयं जपेत् ततः पूर्वस्यां दिशि मण्डपद्वाराद्बहिर्हस्तमात्रे वटतोरणमाम्रस्य वा हस्तद्वयोच्छ्रना
मकं सुशोभननामकं वा शंखांकितं अग्निमीले पुरोहितमिति निधाय नाम्ना संपूज्य चंदनादि चर्चितं कृत्वा राऊँ हस्पति
तत्र न्यसेत् तत्रैकः कलशः स्थाप्यः तत्र मंत्राः महीद्यौरिति भूमिं स्पृशन् प्रार्थ्य ओषधयः समसितियवान्दिस्वा आकलशे
ति आजिघ्र कलशमिति वा कलशं निधाय इमं मे गंगे इति जलेन पूरयेत् गंधद्वारामिति गंध या ओषधीरिति सर्वौषधीः
ओषधयः समिति यवान् काण्डात्काण्डादिति दूर्वाः अश्वत्थे व इति पंचपल्लवाः स्योना पृथिवीति पंचमृदः याः फलिनी
रिति फलं सहिरत्नानीति पंचरत्नानि हिरण्यरूपमिति हिरण्यं युवा सुवासाः इति वस्त्रेण रक्तसूत्रेण च समुद्वेष्टयेत्
पूर्णादर्वीत्यपिधाय पूर्णपात्रं निधाय तत्र ऋग्वेदमावाह्य पूजयेत् ततो दक्षिणे ओं ईश्वरं वा सुभद्रं विकटं वा चक्रांकि
तं तोरणं इषे त्वोर्जे त्वेति निधाय नाम्ना पूर्ववत्संपूज्य चंदनादि चर्चितं कृत्वा तत्पूर्णमंगारकं च न्यसेत् ततः पूर्ववत् कलशं स्था
पयित्वा तत्र यजुर्वेदमावाह्य पूजयेत् ततः पश्चिमे साद्वमो ओं वरं वा सुहोत्रं सुप्रभं पद्मांकितं तोरणं शन्नो देवीरिति निधाय
नाम्ना पूर्ववत्संपूज्य चंदनादि चर्चितं कृत्वा शुक्रं बुधं च तत्र न्यसेत् पूर्ववत्कलशं निधाय सामवेदमावाह्य पूजयेत् तत उत्त
रे वा हस्तमात्रस्य पालाशं वा पूर्णं सुकर्मं सुभीमं वा गदांकितं तोरणं अग्न आयाहीति निधाय नाम्ना संपूज्य चंदनादि चर्चितं कृ
त्वा सोमकेतू शनीस्तत्र न्यसेत् ततः पूर्ववत्कलशं निधाय तत्र विघ्नेशमावाह्य पूजयेत् ततः ओं पतये ह्रीं सर्वामरसिद्धसाध्ये

रभिष्टुतो वज्रधरामरेशः सेवीज्यमानोप्सरसांगणेन रक्षाध्वरं नो भगवन्नमस्ते इंद्रेहागच्छेह तिष्ठेतींद्रं सांगं सपरिवारं सायुधं स
शक्तिकं द्वारकलशे आवाह्य तत्रस्नानान्तरमितींद्रं संपूज्यामुः शिक्षानरतिपीतां पताकां पीतं च ध्वजं हृदयमपि पंचहस्तं दण्डमु
च्छ्रयेत् इंद्रं वो विश्वतस्परीति वा मंत्रः ततः सहस्राक्षं मत्तैरावणस्थितं पीनकिरीटकुण्डलधरं दक्षिणवामकरस्थवज्रोमल
मिदं ध्यात्वा इंद्रः सुरपतिः श्रेष्ठो वज्रहस्तो महाबलः शतयज्ञाधिपो देवस्तस्मै नित्यं नमो नमः इति नत्वा इंद्राय सांगाय
सपरिवाराय सायुधाय सशक्तिकाय एतं माषबलिं समर्पयामीति बलिं दद्यात् ततः आचम्याग्नेय्यां गत्वा शर्ववल्कलं निधाय
तत्र पुण्डरीकं पूजयित्वा स्मतेच प्रपूज्य एह्येहि सर्वामरहव्यवाह मुनिप्रवीरैरभितोभिष्टुतः तेजोवता लोकगणेन सा
र्धं ममाध्वरं पाहि कवे नमस्ते अग्ने इहागच्छेह तिष्ठेति सांगं सपरिवारं सायुधं सशक्तिकं अग्निं कलशे आवाह्य ततोऽ
ग्नेरग्निं गंधादिना प्रपूज्याग्निं दूतमिति रक्तां पताकां रक्तध्वजं पंचहस्तं दण्डमुच्छ्रयेत् ततः छागस्थं रक्तं दक्षिणवामकरस्थ
तरक्तकमण्डलुं यज्ञोपवीतिनमग्निं ध्यात्वा आग्नेयपुरुषो रक्तः सर्वदेवमयोऽव्ययः धूमकेतू रजोध्यक्षस्तस्मै नित्यं न
मो नमः इति नत्वा सांगायेत्यादि कृसरान्नाऽग्नये एतं माषभक्तबलिं समर्पयामीति बलिं दद्यात् ततः आचम्य दक्षिणग
त्वा प्रतिद्वारशाखं शर्ववल्कलशाट्यं संस्थाप्य वामनगं तत्र संपूजयेत् ततो यजुर्विदा ऋत्विजा कान्तरादौ यजुर्वेदस्वेष्टभो
विश्वदेवतः काश्यपेय स्वाविप्रेंद्र शांतिपात्वं मखे ऋत्विक् विनिप्रभेकं प्राच्यां गंधादिनेषेत्वोर्जेति पूजयेत् ततः ॐ एह्येहि वैवस्व
त धर्मराज सर्वामरैरर्चितधर्ममूर्ते शुभाशुभानंद शुचामधीश शिवाय नः पाहि शिवं नमस्ते भो यमेहागच्छेह तिष्ठेति
सांगादिविशिष्टं यममावाह्य यमाय सोमम् इति गंधादिभिः पूजयित्वा कृष्णां पताकां कृष्णं च ध्वजं पंचहस्तमायतमा
यं गोरिस्म उच्छ्रयेत् ततो महिषारूढं पुनर्दण्डपाशं दक्षिणवामकरद्वयं कृष्णांजनवयो यममग्निसमनयनं यमं ध्यात्वा

वि॰ १३
ए॰ व॰
१९०

१९७

महामहिषमारूढं दण्डहस्तं महाबलं आवाहयामि यज्ञेस्मिन् पूजामेष प्रतिगृह्यतां इति नत्वा सांगायेत्यादि यमायेमं माषभक्तब
लिं समर्पयामीति बलिं दद्यात् ततआचम्य नैर्ऋत्यां पूर्ववत् कलशं स्थापयित्वा कुमुदगजेन्द्रजेयं च पूजयित्वा ओं एह्येहि र
क्षोगणनायक सर्वविशाल वेतालपिशाचसंघैः ममाध्वरं पाहि पिशाचनाथ लोकेश्वर त्वं भगवन्नमस्ते भो निर्ऋते इहागच्छे
ह तिष्ठेति सांगादि विशिष्टमावाह्य ओं घृणिः इति अस्मिन्नन्तमिति वा निर्ऋतिं गंधादिभिः पूजयित्वा नीलां पताकां ध्वजं
च पंचहस्तं दण्डं मोघुणाः समुच्छ्रयित्वा नरारूढं महाकायं खड्गहस्तं महाबलं नीलं रक्षोगणैर्युक्तं नीलाभरणभूषितं निर्ऋ
तिं खड्गहस्तं च सर्वलोकैकनायकं आवाहयामि यज्ञेस्मिन् पूजामेष प्रतिगृह्यतां इति नत्वा सांगायेत्यादि निर्ऋतये पतं माष
भक्तबलिं समर्पयामीति बलिं दद्यात् ततआचम्य पश्चिमद्वारे प्रतिशाखं कलशद्वयं पूर्ववत् स्थापयित्वा अंजने दिग्ग
जं च पूजयेत् ततः साम विदाहं तिज्ञां मामेव दत्त पिंगाक्षो जगतः शक्रदेवतः भारद्वाजस्त्रिविमेदशांतियात्वं मखङ्ग
विति प्रार्थ्य गंधादिना आग्न आयाहीति पूजयेत् तत ओं एह्येहि यादोगणवारिधीनां गणेन पर्जन्यमहाप्सरोभिः विद्या
धरेंद्रामरगीयमान पाहि त्वमस्मान् भगवन्नमस्ते भो वरुणेहागच्छ इह तिष्ठेति सांगादि विशिष्टं वरुणमावाह्य तत्त्वाया
मीति गंधादिभिः पूजयित्वा श्वेतां पताकां ध्वजं च एवं वरुणोमुच्छ्रयेत् ततो मकरस्थं पाशहस्तं शुक्लवर्णं किरीटधारि
णं ध्यात्वा पाशहस्तं च वरुणं मणिसरित्पतिमीश्वरं आवाहयामि यज्ञेस्मिन् वरुणाय नमो नमः इति नत्वा सांगाये
त्यादि वरुणायेमं माषभक्तबलिं समर्पयामीति बलिं दद्यात् ततआचम्य वायव्यां पूर्ववत् कलशं निधाय पुष्पदंतं सिद्धा
र्थं च संपूज्य ओं एह्येहि यज्ञे मम रक्षणाय मृगाधिरूढः सह सिद्धसंघैः प्राणाधिपः कालकवेः महाय पूजां भग
वन्नमस्ते भो वायो इहागच्छ इह तिष्ठेति सांगादि विशिष्टं वायुमावाह्य ततो वायो इतस्पर इति गंधादिना पूजयित्वा धूम्राप

ताकांध्वजं च वायोः शान्तमिति ध्यायेत् मृगाधिरूढं विश्वं वरध्वजधरं दक्षवामहस्तं वायुं ध्यात्वा वायुमाकाशगं चैव पवनं वेगवाह
नं आवाहयामि यज्ञेस्मिन् पूजेयं प्रतिगृह्यतां अनाकारो महौजाश्च यष्टृदृश्यगतिर्दिवि तस्मै शश्वाय जगतो वायवे हं नमामि चेति
नत्वा सांगाय सपरिवाराय वायवे एनं माषभक्तबलिं समर्पयामीति बलिं दद्यात् तत आचम्योत्तरद्वारे प्रतिद्वारणं एवं कलशद्वयं
प्राग्वत् स्थापयित्वा सार्वभौमं दिग्गजं स्य प्रपूज्याथर्वं लिदाहृतिजेः ओ ह ह्रः त्रेधाथर्ववेदो नृष्टभोगुरुदेवतः वैशंपायनविप्रे
दु शांतिपावं मखे कुर्विति माथर्व शन्नो देवीरिति गायत्र्यादिना पूज्य ततः एह्येहि यज्ञेश्वर यत्त रक्षां विधत्स्व नक्षत्रगणेन सा
र्द्धं सर्वौषधीभिः पितृभिः सहैव गृहाण पूजां भगवन्नमस्ते सोमेहागच्छ इह तिष्ठ इति सांगादिविशिष्टं सोममावाह्य सोमा
य नं वयं सोमेति वा पूजयित्वा हविर्नां श्वेतां पताकां ध्वजं चाप्यायस्वेतिना सितनरयुतविमानस्थं कुण्डलहारकेयूरकविस्व
रगदाधरं दक्षिणवामभुजद्वयं मकुटिनं महोदरं महाकायं हरितवर्णं कुबेरं ध्यात्वा सर्वनक्षत्रमध्ये तु सोमो राजा व्यवस्थि
तः तस्मै सोमाय देवाय नक्षत्रपतये नमः इति नत्वा सांगाय सपरिवाराय सोमायैनं माषभक्तबलिं समर्पयामीति बलिं दद्यात् त
त आचम्य ईशान्यां पूर्ववत् कलशौ निधाय सुप्रतीकं दिग्गजं मध्ये च तत्र संपूज्य ओं एह्येहि विश्वेश्वर त्रिशूलखट्वाङ्गधारस्व
गणेन सार्द्धं लोकेन यज्ञेश्वर यत्त सिद्ध्यै गृहाण पूजां भगवन्नमस्ते भो ईशानेहागच्छेह तिष्ठ सांगादिविशिष्टमीशानमावाह्य
तमीशानमिति गायत्र्यादिना प्रपूज्य श्वेतां सर्ववर्णां वा पताकां ध्वजं च अभि त्वा देव सवितरिति ध्यायेत् वृषारूढं दक्षिणवाम
हस्तधृतवरत्रिशूलं त्रिनेत्रं शुभ्रवर्णं ईशानं ध्यात्वा वृषस्कंधसमारूढं शूलहस्तं त्रिलोचनं आवाहयामि यज्ञेस्मिन् पूजाम
प्रतिगृह्यतां सर्वाधिपो महादेव ईशानः शङ्कर ईश्वरः शूलपाणिर्विरूपाक्षस्तस्मै नित्यं नमो नमः इति नत्वा सांगायेत्यादि
ईशानायैनं माषभक्तबलिं समर्पयामीति बलिं दद्यात् तत आचम्य ईशानपूर्वयोर्मध्येऽधः पद्मे हि पातालराम हे हृदा

वि·१३
ली·व
१९८

गंगनाकिंनरगीयमानः रत्नोरगेंद्रामरलोकसंघैरनंतरत्नाधरमस्तदीयं भोअनंतेहागच्छेहतिष्ठेतिमंत्रगादिविशिष्टमनंतमावाह्य
गंधैरितिगंधादिभिरभ्यर्च्यमेघवर्णाभ्रेतांपताकाध्वजंवायंगौरित्युच्छ्रयेत् अनंतशयनासीनंफणासप्तकमंडितं पद्मशंखधरोर्ध्व
योदक्षभागकरद्वयं चक्रंगदाधरोर्ध्वाधोवामभागकरद्वयं नीलवर्णमनंतंध्यात्वायोसावनंतरूपेणब्रह्मांडंसचराचरं पुष्पव
द्धारयेन्मूर्ध्नितस्मैनित्यंनमोनमः इतिनत्वा सांगायेत्यादि अनंतायेतंमाषभक्तबलिंसमर्पयामीतिबलिंदद्यात् ततआचम्य
पश्चिममेनैर्ऋत्यमध्ये· ॐह्रें ॐपद्मयोनिसर्वाधिपतेसंहेंद्रलोकेनसार्द्धंपितृदेवताभिः सर्वस्यधातास्यमितप्रभावोविशाधुरंत्वनः
सनातनशिवाय भोब्रह्मन्निहागच्छेहतिष्ठेतिसांगादिविशिष्टंब्रह्माणमावाह्य ब्रह्मजज्ञानमितिगंधादिभिरभ्यर्च्य· रक्तांप
ताकांध्वजंचतेनैवोच्छ्रित्यात्तसूत्रकुशमुष्टिधरोर्ध्वाधोदक्षिणकरंस्रुवकमंडलुधरोर्ध्वाधोवामकरद्वयंचतुर्मुखंपद्मसुलज
दिलेलेवादंरक्तवर्णंब्रह्माणंध्यात्वा पद्मयोनिश्चतुर्मूर्तिर्वेदावासःपितामहः यज्ञाध्यक्षश्चतुर्वक्त्रस्तस्मैनित्यंनमोनमः
इतिनत्वा सांगायेत्यादिब्रह्मणेपंतमाषभक्तबलिंसमर्पयामिइतिबलिंदद्यात् ततआचम्य मंडपमध्येचामरकिंकिणीयुतमा
स्तृत्वदंडंदशषोडशहस्तदंडोवादशहस्तदीर्घंत्रिहस्तविस्तारः पंचहस्तदीर्घोहस्तविस्तारोवामहाध्वजोविचित्रवर्णाइंद्र
स्यहूशइतिस्थाप्य ब्रह्मजज्ञानमितिवतनैवब्रह्मपूजनंकार्यं ततोमंडपषोडशस्तंभेषुसर्वेभ्योदेवेभ्योनमः वंशेषुकिन्नरे
भ्योनमः ततःपूर्वस्यांदिशिकिंचिन्निम्नपल्लिष्यापविश्य त्रैलोक्येयानिभूतानिस्थावराणिचराणिच ब्रह्मविष्णुशिवैःसार्द्धं
रक्षांकुर्वंतुतानिमे देवदानवगंधर्वायक्षराक्षसपन्नगाः ऋषयोमानवागावोदेवमातरएवच सर्वेममाध्वरेरक्षांप्रकुर्वंतुमुदा।
न्विता ब्रह्माविष्णुश्चरुद्रश्चक्षेत्रपालागणैःसह रक्षंतुमंडपंसर्वेघ्नंतुरक्षांसिसर्वतः त्रैलोक्यस्थेभ्यश्चरेभ्योऽभूतेभ्योनमः ब्रह्म
णेविष्णवे·शिवाय देवेभ्यो गंधर्वेभ्यो यक्षेभ्यो राक्षसेभ्यः पन्नगेभ्यो ऋषिभ्यो·मनुष्येभ्यो गोभ्यो देवमातृभ्योनमइतिप्रत्येकंसं

पूजा॰ पुष्पादिपूजनं सर्वकर्मेश्वरैरेव तत्सांप्रतमावेनेभ्यः एवमाषभक्तबलिं दद्यात् ततआचार्यः सविकृष्यप्रक्षालितपादपाणिराचांतः प्रा
कद्वारेण मण्डपं प्रविश्य दक्षिणद्वारपश्चिमदेशे उपविश्य आचम्य भोजनात्मणा यथाविहितं कर्म करिष्यामि इति ब्रूयात् ततो गुरुर्म
हावेद्याः परि पुष्पाणि विकीर्य उपरि च वितानं पंचवर्णफलपुष्पोपशोभितं वेदिमाने बध्नीयात् ग्रहवेद्यां च तत्मानं बध्नीयात्
सर्वतोभद्रं च लिखेत् शूर्णाभिषेकदीक्षायां तु नवहस्तदशहस्तपरिमितमथ वेद्यां श्रीचक्रं तत्र हि इष्टदेवताचक्रं वा स्व
येत् नवहस्तत्रिहस्तवा श्रीचक्रमभिषेचने स्थण्डिले नित्यपूजायां हस्तमात्रप्रशस्तमिति तंत्रराजवचनात् तस्मिन्न
देयहवेदी सर्वतोभद्रमण्डलवेदी चेशान्यां क्रियते गुरुमण्डलवेदी वायव्ये मिथुनपूजावेदी आग्नेय्यां तु हि नित्यापूजा
वेदी वास्तुमण्डलसमीपे इति संप्रदायः तथा अत्रावसरे आचार्यः स्वगृह्योक्तविधिना स्वकुण्डे अग्निस्थापनं कुर्यात् तेनैव
क्रमेणान्यकुण्डेष्वपि स्वशाखोक्तविधिना ऋत्विजः अग्निस्थापनं कुर्युः गुरुस्तु सर्वकर्माध्यक्षस्तिष्ठेत् एवमग्निप्रणीते
षु गुरुर्ग्रहवेद्यां सर्वतोभद्रे च अद्येहेत्यादि॰ दीक्षादानांगतया मण्डलदेवस्थापनं करिष्य इति संकल्प्य ब्रह्मादीन्स्थापयेत्
मध्ये ब्रह्मा॰ ब्रह्मजज्ञानं गौतमो वामदेवो ब्रह्मा त्रिष्टुप् ब्रह्मस्थापने पूजने च विनियोगः एवमुत्तरत्र ॐ ब्रह्मजज्ञानं १ उत्तरे सो
मः ॐ आभित्वादेवसवितः २ पूर्वे इंद्रः इंद्रं वो मधुच्छंद इन्द्रो गायत्री ४ आग्नेय्ये अग्निः अग्निं काण्वो मेधातिथिः ऋषिर्गायत्री ७
पश्चिमे वरुणः तत्त्वायामि शुनःशेपो वरुणस्त्रिष्टुप् ८ वायव्यां वायुः वायो शतं गौतमो वामदेवो वायुरनुष्टुप् ९ वायु
सोममध्ये अष्टौ वसवः अत्र मे याव वरुणो वसिष्ठो वामसवस्त्रिष्टुप् ॐ जन्मया अत्र च १० सोमेशानमध्ये एकादश रुद्राः आरुद्रासः
श्यावाश्व एकादशरुद्राः जगती आरुद्रासः। ॥ ईशानेंद्रमध्ये द्वादशादित्याः त्यान्नुक्षत्रियान् साम देवो मरीचि द्वादशादित्यागा
यत्री १२ इंद्राग्निमध्ये अश्विनौ अश्विनावर्तगणो गौतमो अश्विनावुष्णिक् १३ अग्नियममध्ये विश्वेदेवाः सप्तरकाः ओमासश्च

वि·१३
ली·व
१९५
199

पुत्रंदेविश्वेदेवागायत्री १४ यमनिर्ऋतिमध्ये सप्तयक्ताः अभितंवामदेवः सप्तयक्ताः प्रकृतिः ॐ अभित्वंदेवंसवितारमोण्योक
विक्रतुमर्चामिसत्यसवरत्नधामभि प्रियंमतिंकविंऊर्ध्वायस्यामतिर्भाऽअदिद्युतत्सवीमनिहिरण्यपाणिरमिमीतःसुक्रतुःकृपा
स्वः १५ निर्ऋतिवरुणमध्ये भूतनागाः आपएपासार्पराज्ञीसर्पागायत्री अयंगौः १६ वरुणवायुमध्ये गंधर्वाप्सरसः अप्सरसा
मेनशाक्राख्यमेणोगंधर्वाप्सरसोनुष्टुप् ॐ अप्सरसानांगंधर्वाणां १७ ब्रह्मसोममध्ये स्कंदनंदीश्वरशूलमहाकालाः कुमार
कुमारः स्कंदस्त्रिष्टुप्कुमारमाता १८ ऋषभंऋषभोवैराजोनुष्टुप्ऋषभंमा १९ ब्रह्मेशानमध्ये ब्रह्मादिः सप्तकोणावाअदिति
लौकोबृहस्पतिर्देवोनुष्टुप् ॐ अदितिर्ह्यजनिष्ट· २० ब्रह्मेंद्रमध्ये दुर्गाविश्वभुक्· तामग्निवर्णांसोमभरिर्दुर्गात्रिष्टुप् ताम
ग्निवर्णां २१ इदंविष्णुः कदावोमेधातिथिर्गायत्री· ॐ इदंविष्णुः २२ ब्रह्माग्नेयमध्ये स्वधा उदीरतांशंखः स्वधात्रिष्टुप् उदी
रतांशंखः स्वधात्रिष्टुप् उदीरतांसूनृताः २३ ब्रह्मयममध्ये विश्वमृत्युरोगाः परंमृत्यो संकसुकोमृत्युरोगास्त्रिष्टुप् २४
ब्रह्मनिर्ऋतिमध्ये गणपतिः गणानान्त्वागृत्समदोगणपतिर्जगती २५ ब्रह्मवरुणमध्ये आपः शन्नोदेवीरभिः सिंधुद्वीप
आपोगायत्री २६ ब्रह्मवायुमध्ये मरुतः मरुतोयस्यराहूगणोगौतमोमरुतोगायत्री २७ ब्रह्मणः पादमूले· कर्णिकायां
पृथ्वी· स्योनामेधातिथिर्भूमिर्गायत्री· २८ तत्रैवगंगादिनद्यः इमंमेसिंधुद्वीपमेधागंगायमुनासरस्वत्योजगती २९ तत्रै
वसप्तसागराः यामत्रोधाम्नोराजन्नितोवरुणनोमुंचयदापोअघ्न्याइतिवरुणेतिशपामहे ततोवरुणनोमुंच मपिवायोमा
षष्ठीहिंसीरतोविश्वभ्रवाभूस्त्वोतोवरुणनोमुंच ३० तदुपरिमेरुनाम्नाष्टुजयेत् वाह्येसोमादिसमीपेक्रमेणायुधानि·
गदां· त्रिशूलं· वज्रं· शक्तिं· खड्गं· पाशं· अंकुशं· तद्वाह्ये उत्तरादितः गौतमः भरद्वाजः विश्वामित्रः कश्यपः जमदग्निः व
शिष्ठः अत्रिः अरुंधतीति· ८ तद्वाह्ये पूर्वादि· ऐंद्री· कौमारी· ब्राह्मी· वाराही· चामुण्डा· वैष्णवी· माहेश्वरी वैनायकी· इत्य

जरग:

ष्टौ शक्तयः एतास्स्वस्वमंत्रैः प्रतिष्ठाप्य । प्रत्येकं सहवा पूजयेत् एवमग्निं प्रणीय देवतास्थापनवेद्यां ग्रहादिपंचाशीतिदेवस्था
पनं कुर्यात् तत्रायं प्रयोगः अद्येत्यादि । दीक्षादानाख्यकर्मणि ग्रहादिपीठदेवतास्थापनमहं करिष्ये प्रणवस्य परब्रह्म
ऋषिः परमात्मा देवता देवी गायत्री छंदः आहुतीनां क्रमेण जमदग्निभरद्वाजभृगुगौतमऋषयः अग्निवायुसूर्या देवता देवी गाय
त्री देवी बृहत्पंक्तिछंदांसि सूर्याद्यावाहने विनियोगः तत्राग्रपीठमध्ये वर्तुले द्वादशांगुले मंडले प्राङ्मुखं सूर्यं रक्तपुष्पाक्ष
तैः आकृष्णेनेति हिरण्यस्तूप ऋषिः सविता देवता त्रिष्टुप् छंदः सूर्यावाहने विनियोगः आकृष्णेन । ॐ भूर्भुवः स्वः कलिंग
देशोद्भव काश्यपसगोत्र सूर्य इहागच्छेत्यावाह्येह तिष्ठेति स्थापयेत् १ तत्राग्नेये चतुरस्रे चतुर्विंशांगुले मंडले प्रत्यङ्मुखं
सोमं श्वेतपुष्पाक्षतैः आप्यायस्वेति गौतमः सोमो गायत्री सोमावाहने विनियोगः ॐ आप्यायस्व । ॐ भूर्भुवः स्वः यमुना
तीरोद्भव आत्रेयसगोत्र सोमेहागच्छेत्यावाह्येह तिष्ठेति स्थापयेत् २ ततो दक्षिणे त्रिकोणे त्र्यंगुले मंडले दक्षिणामुखं भौ
मं रक्तपुष्पाक्षतैः अग्निर्मूर्द्धेति विरूपकोंगारको गायत्री अंगारकावाहने विनियोगः ॐ अग्निर्मूर्द्धा । ॐ भूर्भुवः स्वः स
रस्वतीसमुद्भव भरद्वाजसगोत्र भौमेहागच्छेह तिष्ठेति स्थापयेत् ३ तत ईशाने बाणाकारे चतुरंगुले मंडले उदङ्मुखं
बुधं पीतपुष्पाक्षतैः उद्बुध्यस्वेति बुधः सोमपुत्रो बुधस्त्रिष्टुप् बुधावाहने विनियोगः ॐ भूर्भुवः स्वः मगधदेशोद्भव आत्रेयस
गोत्र बुधेहागच्छेत्यावाह्येह तिष्ठेति स्थापयेत् ४ तत उत्तरतो दीर्घचतुरस्रे षडंगुले उदङ्मुखं बृहस्पतिं पीतपुष्पाक्षतैः बृ
हस्पते अतीति गृत्समदो बृहस्पतिस्त्रिष्टुप् बृहस्पत्यावाहने विनियोगः ॐ बृहस्पते अति । ॐ भूर्भुवः स्वः सिंधुदेशोद्भव आंगिर
सगोत्र बृहस्पत इहागच्छेत्यावाह्येह तिष्ठेति स्थापयेत् ५ ततः पूर्वे पंचकोणे नवांगुले मंडले प्राङ्मुखं शुक्रं शुक्लपुष्पा
क्षतैः शुक्रः पाराशरः शुक्रो द्विपदा विराट् शुक्रावाहने विनियोगः ॐ शुक्रः शुशुक्रात । ॐ भूर्भुवः स्वः भोजराटदेशो

वि०१२
ग्री०व०
२००

200

ऽवभार्गवसगोत्रशुक्रेहागच्छेत्यावाह्येह तिष्ठेति स्थापयेत् ६ ततः पश्चिमेधनुषिद्व्यंगुलेमण्डलेप्रत्यग्मुखं शनिं कृष्णपुष्पाद
तैः शमग्निरिति विदिः शनिरृषिः कृशम्यावाहने विनियोगः ॐ भूर्भुवः स्वः सौराष्ट्रदेशोद्भवकाश्यपसगोत्रशनेइहागच्छ
इत्यावाह्येह तिष्ठेति स्थापयेत् ७ ततः कृष्णस्तंथमण्डले प्रत्यग्मुखं शनिं कृष्णपुष्पादतैः शमग्निरिति विदिः शनिरृषिः
कृशम्यावाहने विनियोगः ॐ भूर्भुवः स्वः पूर्वदेशोद्भवपावलिगोत्रराहो इहागच्छेत्यावाह्य इह तिष्ठेति स्थापयेत् ८ ततो वा
यव्ये ध्वजाकारे मण्डले दक्षिणामुखान्केतून्कृष्णपुष्पादतैः केतुं जैमिनिः केतवो गायत्री केत्वावाहने विनियोगः ॐ केतुं
कृण्वन् ॐ भूर्भुवः स्वः मध्यदेशोद्भवाः जैमिनिगोत्राः केतव इहागच्छतेत्यावाह्येह तिष्ठतेति स्थापयेत् ९ अथाधिदे
वताः श्वेतपुष्पाक्षतैः क्रमात्सूर्यादीनां दक्षिणतः स्थाप्याः त्र्यंबकं वसिष्ठो रुद्रोनुष्टुप् विनियोगः सर्वत्रेत्येव त्र्यंबकं ॐ
भूर्भुवः स्वः ईश्वरं १ गौरीर्मिमायदीर्घतमाउमाजागतीसोमदक्षिणे २ यदक्रंदो दीर्घतमाः स्कंदस्त्रिष्टुप् ३ विष्णोर्दीर्घ
तमा विष्णुस्त्रिष्टुप् ४ ब्रह्मयज्ञाने गोतमो वामदेवो ब्रह्मा: त्रिष्टुप् ५ इंद्रं वो मधुच्छंद इंद्रो गायत्री ६ यमाय सोमाय
यमो यमोनुष्टुप् ७ मोषुणो घोरः कण्वः कालो गायत्री ८ उषो वाजप्रस्कण्व चित्रगुप्तो बृहती ९ एवमेव शुक्लपुष्पा
दतैः ग्रहाणां वामे मंत्रानेवाह्यतानेहन्के इहागच्छ इह तिष्ठेति चोक्त्वा प्रत्यधिदेवताः स्थापयेत् अग्निं कोणे मेधातिथिरग्नि
र्ग्निर्गायत्री ॐ अग्निं दूतम् १ अप्सु मेधातिथिरापोनुष्टुप् २ स्योना मेधातिथिर्भूमिर्गायत्री ३ इदं विष्णुर्मेधातिथिर्विष्णु
र्गायत्री ४ इंद्रश्रेष्ठानि गृत्समद इंद्रस्त्रिष्टुप् ५ इंद्राणीं वृषाकपिरिंद्राणी पंक्तिः ६ प्रजापते न हिरण्यगर्भः प्रजापतिस्त्रि
ष्टुप् ७ आयं गौः सार्पराज्ञी सर्पा गायत्री ८ ब्रह्मयज्ञानं गोतमो वामदेवो ब्रह्मा त्रिष्टुप् ९ ततः शुक्लपुष्पादतैः विनाय
कादीन्पंचगणानां त्वा गृत्समदो गणपतिर्जगती राहो विनायकं जातवेदसे कश्यपो दुर्गा त्रिष्टुप् १ शनेरुद्ररनोडुर्गा २

तववायवृतस्पतेभ्यस्वस्त्रंगिरसोवायुर्गायत्रीरेवेकृतनरंतोवायुंप्रतानंमंत्रान्मंतिसांप्रदायिका: १ आदित्यत्वस्पतस्तस्याका
शोगायत्रीराहोर्दक्षिणेआकाश: ४ एषोऽषामस्कण्वोश्विनौगायत्रीअश्विनाविहागच्छेतेहृतिष्टेतानिकेतोर्दक्षिणे: श्वि
नौ॰ ५ अथलोकपाला: इंद्रविम्वाजेनामाधृच्छंदसइंद्रोनुष्टुप्॰ इंद्रेहागच्छेहृतिष्ट॰ पूर्वेइंद्रमेवमनरत्र १ अग्निमेधातिथि
रग्निर्गायत्री २ यमायसोमंयमोयमोनुष्टुप् ३ मोषणोयोरोकाण्वोनिर्ऋतिर्गायत्री ४ त्वन्नोअग्नेवामदेवोवरुणस्त्रिष्टुप्
ननोवायोअस्पेवायुर्गायत्री ६ सोमाधेनुंगौतम: सोमस्त्रिष्टुप् ७ तमीशानंगौतमईशानोजगती ८ सहस्रशीर्षाना
रायणोनतोनुष्टुप्ईशानपूर्वयोर्मध्ये॰ नंत ९ ब्रह्मजज्ञानंगौतमोवामदेवोब्रह्मात्रिष्टुप् नैर्ऋत्यपश्चिमयोर्मध्येब्र
ह्माणं १० नत्रउग्रैरक्षेत्रस्यवामदेववक्षेत्रपालोनुष्टुप्वास्तोष्पतेवशिष्टोवास्तोष्पतिस्त्रिष्टुप् तत: सामधुनिशारीरस्तंवाह
नपरिमेष्टिन: विषपापहरोनित्यमत: शांतिंप्रयच्छमे इत्यनेनउत्तरेगरुत्मंतमावाह्य॰ रवे: पूर्वेशोषसोमस्याग्नेवास्तु
किंभौमाग्नेनत्कंबुधोत्तरेककौटकंबृहस्पतेरग्रेपद्मकंशानिपश्चिमेशंखपालंराहो: पुर: कंवलंकेतो: पुर: कुलिकंपी
ठान्याच्यामश्विन्यादिसप्तनक्षत्राणिविष्कंभादिसप्तयोगा: ववबालवकरणेसप्तद्वीपानिऋग्वेदंचदक्षिणेपुष्यादिसप्त
नक्षत्राणिधृत्यादिसप्तयोगा: कौलवतैतिलकरणेसप्तसागरान्यजुर्वेदंचपश्चिमेस्वात्यादिसप्तनक्षत्राणिवज्रादिसप्त
योगान् गरवणिजेकरणेसप्तपातालानिसामवेदंच उत्तरेअभिजिदादिसप्तनक्षत्राणिसाध्यादिषट्योगान् विष्टि
करणंभूरादिसप्तलोकान् अथर्ववेदं वायव्यांध्रुवंसप्तर्षींश्च॰ अध्यपथावकाशेगंगादिसप्तसरित: सप्तकुलाचला
न् अष्टौवसून् द्वादशादित्यान् एकादशरुद्रान् एकोनपंचाशन्मरुत: षोडशमातॄ: षड्ऋतून्द्वादशमासान् द्वेअय
ने॰ पंचदशतिथीन् षष्टिसंवत्सरान् नागान्यज्ञ–न् यक्षान् गंधर्वान्॰ विद्याधरान् अप्सरस: रक्षांसि॰ भूतानि॰ मनुष्यानिति॰

वि·१३
र्णा·व
२११

201

ततो वेदीशान्यां कलशं स्थाप्य । तत्र वरुणमावाह्य संपूज्य । अभ्यर्चयेद्यथा कलशाभिमंत्रणं ॐ कलशस्य मुखे विष्णुः कंठे
रुद्रः समाश्रितः मूले तत्र स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणाः स्मृताः कुक्षौ तु सागराः सप्त सप्तद्वीपा वसुंधरा ऋग्वेदोथ यजुर्वे
दः सामवेदो ह्यथर्वणः अंगैश्च सहिताः सर्वे कलशं तु समाश्रिताः अत्र गायत्री सावित्री शांतिः पुष्टिकरी तथा आयां
तु यजमानस्य दुरितक्षयकारकाः देवदानवसंवादे मथ्यमाने महोदधौ उत्पन्नोसि तदा कुंभ विधृतो विष्णुना स्वयं
त्वत्तोये सर्वतीर्थानि देवाः सर्वे त्वयि स्थिताः त्वयि तिष्ठंति भूतानि त्वयि प्राणाः प्रतिष्ठिताः शिवः स्वयं त्वमेवासि वि
ष्णुस्त्वं च प्रजापतिः आदित्या वसवो रुद्रा विश्वेदेवाः सपैतृकाः त्वयि तिष्ठंति सर्वेपि यतः कामफलप्रदाः त्वत्प्रसादादिमं
यज्ञं कर्तुमीहे जलोद्भव । सान्निध्यं कुरु मे देव प्रसन्नो भव सर्वदा । इति । ततः फलपुष्पमाल्योल्लसितवितानं हृहस्पतिदे
वतं सूर्यादिभ्य इदं न ममेत्युत्सृजेत् ग्रहवेद्युपरि विधीयात् एवं वेदीक्रमणं उपप्रतिष्ठादिकं विदध्यादिति अन्यत्सर्वं श्रा
गुक्तविधिना विधेयं ततो गुरुः सशिष्यः प्रातः स्नायकृतावश्यककियः शिष्याय प्रादेशमात्रं यथोक्तं दंतकाष्ठं मूल
मंत्रेण सप्ताभिमंत्रितं दत्वा दंतधावनं कारयित्वा दंतान्विशोध्य दंतकाष्ठं प्रदाप्य । पुरस्तात्से हस्तपात्रे स्थंडिले त्य
जेत् ततो गुरुस्तत्परीक्षां कुर्यात् तत्र शुभाशुभफलानि प्रागेव प्रमाणनिरूपणे प्रोक्तानि प्रायश्चित्तं चाग्रे वक्ष्यते
ततः शिष्योपि स्नातः कृतपूर्वाह्णिकक्रियः समलंकृतः श्रीगुरुं प्रणम्य तदाज्ञया तत्सामीप्यं उपविशेत् ततो गुरुस्तत्र
त्रिजप्य स्वस्वकुण्डे तथैव देवं सांगं सावरणं संपूज्य सद्योनैः तिलैः समंत्रकल्पोक्तपुरश्चरणहोमदशांशैर्वा अष्टोत्तरसहस्रमष्टो
त्तरशतं वा जुहुयात् ततो गुरुः शिष्यं स्वहस्तान्निर्मितं पंचगव्यं पाययित्वा कुण्डसमीपं नीत्वा दिव्यदृष्ट्यावलोकनतस्य हृ
दयारविंदाज्जीवात्मानं मूलमंत्रसुषुम्नया परिपाट्या तदेहात् ब्रह्मरंध्रमार्गेण निःसार्य्य स्वात्मनि गुरुरुक्तपूर्वया योगबलेन संयोज्य

शिष्यषडध्वशोधनं कुर्यात् तत्र शिष्यस्य पादयोः कलाध्याने निवृत्तिप्रतिष्ठाविद्याशान्तिशान्त्यतीताख्येति पंचकलात्मकं संचिंत्य त
तत्स्थलिंगप्रदेशे शिवशक्तिसद्रूपरसगन्धाकाशवाय्वग्निसलिलपृथिव्यात्मकं षट्त्रिंशत्तत्त्वरूपं शैवतत्त्वाध्यानं ध्यायेत् इति
शैवदीक्षायां । वैष्णवदीक्षायां तु जीवप्राणधियमनइंद्रियदशकतन्मात्राभूतानां पंचकमपि लक्ष्मतेजसांत्रितयं सोमसूर्याग्नि
मयं वासुदेवप्रद्युम्नवासुदेवसंकर्षणप्रद्युम्नानिरुद्धाख्यतारः सौरदीक्षायां तु भूततन्मात्रेंद्रियाणि मनोगर्वश्च बुद्धिश्च
धीस्तथाप्रधानं चेति । इंद्रियाणि दश । ज्ञानकर्मभेदात् गर्भोऽहंकारः प्रधानप्रकृतितत्त्वं शक्तिदीक्षायां तु आत्मविद्याशि
वाख्यते विपरीताभ्यस्तपवच सर्वतत्त्वं चेति विपरीताः शिवविद्यात्मानः इति क्रमेण तपवच आत्मविद्याशिवाख्ये वेति दश
तत्त्वानि । इत्थं तत्तद्दीक्षायां तत्तत्स्थाने चिंतयेदिति । गाणदीक्षायां तु शैवतत्त्वान्येव ज्ञातव्यानि ततः शिष्यस्य नाभौ अतल
वितलसुतलमहातलतलातलपातालभूर्भुवःस्वर्महर्जनस्तपःसत्यलोकात्मकं चतुर्दशभुवनाध्यानं संचिंत्य ततः
शिष्यशिरसि पदसमुदायमयं मूलमंत्रस्वरूपं मंत्राध्यानं भावयेदिति शिष्यशरीरे षडध्वकं संचिंत्य तेनार्चनं स्पर्शनं गु
रुः स्वकुर्यात् । अमुकस्य कलाध्यानं शोधयामि स्वाहा इत्यष्टधा हुत्वा भुवनाध्यानं वर्णाध्वनि विलीनं विभाव्य पुनः अमुक
स्य वर्णाध्यानं शोधयामि स्वाहा इत्यष्टधा हुत्वा तं पदाध्वनि विलीनं विभाव्य पुनः ॐ अमुकस्य पदाध्यानं शोधयामि स्वाहा
इत्यष्टधा हुत्वा तं मंत्राध्वनि विलीनं विभाव्य पुनः अमुकस्य मंत्राध्यानं शोधयामि स्वाहा इत्यष्टधा हुत्वा ब्रह्मरंध्रस्थ परम
शिवे विलीनं विभाव्य पुनः संहृतिप्रतिलोमेन परमशिवस्य सकाशान्मंत्राध्यानं सृष्ट्वा ततः पदाध्यानं तस्माद्वर्णाध्यानं त
तो भुवनाध्यानं तस्मात्तत्त्वाध्यानं ततः कलाध्यानं च सृष्ट्वा तत्तत्स्थाने संस्थाप्य शिष्यं दिव्यदृष्ट्या विलोकयन् स्वस्मिन् स्थित
शिष्यचैतन्यं तत्तनोः हृदयारविंदे आवाहनोक्तप्रकारेण तत्तद्ब्रह्मरंध्रे नियोजयेत् अत्र यद्द्रव्यसंकरतान्तीनामध्वशोधनं तत्कार्यं ते

वि· २३
शि·व·
२·२
202

षांपादोदकप्रदानेनशोधनंकुर्यात् ततः सर्वव्रतेष्टदेवतांगावरणदेवतानांहुतेनैकैकामाहुतिंकृत्वा ॐभूरग्नयेपृथिव्यैचमह
तेचस्वाहा ॐभुवोवायवेन्तरिक्षायचस्वाहा ॐस्वरादित्यायचदिवेचमहतेचस्वाहा· ॐभूर्भुवःस्वःचंद्रमसेनक्षत्रेभ्योदि
ग्भ्यश्चमहतेचस्वाहा इत्याहुतिचतुष्टयंकृत्वा ततः पूर्वप्राणबुद्धिदेहधर्माधिकारतोजाग्रत्स्वप्नसुषुप्त्यवस्थासुमनसावा
चाकर्मणाहस्ताभ्यांपद्भ्यामुदरेणशिश्नायत्स्मृतंयदुक्तंयत्कृतंतत्सर्वंब्रह्मार्पणंभवतुस्वाहा इत्यष्टावाज्याहुतीःकृत्वा·
ॐसहस्रार्चिर्महातेजानमस्तेवह्निरूपधृक् सर्वाशिनेसर्वगतपाकायनमोस्तुते त्वंरौद्रश्चोरकर्माचघोरहात्वंनमोस्तुते
विस्रस्त्वंलोकपालोसिशांतिमत्रप्रयच्छमे इत्यग्निंप्रार्थ्याग्निमंत्रेणप्राग्वदग्निंसंपूज्य· न्यूनातिरिक्तसिद्ध्यर्थंददामिसहु
तेनितिलं ॐसांगंकुरुकुरुस्वाहा इतितिलैराहुतिंकृत्वाहुतेनस्रुवमाज्यपूर्णंतदुपरिपुष्पमधोमुखंस्रुवंनिधायपाणिभ्यांस्रुवंस्रु
ग्दण्डाभ्यांकराभ्यांगृहीत्वोत्थायस्रुक्स्रुवयोर्मूलंनाभौनिधायवौषडंतेनमंत्रेणाहुतित्रयंप्राग्वत्तत्रदेवंसंपूज्य· वह्नेः स
काशाद्ब्रह्मासनकलशौविसृज्यप्राग्वद्ब्रह्मार्पणमग्निजिह्वागन्तृत्रिमंत्रैरेकैकामाहुतिंकृत्वाप्राग्वत्प्रोक्षणीयजलेनाग्निंपरि
षिंच्य· ॐभोभोवह्नेमहाशक्तेसर्वकर्मप्रसाधक· कर्मांतरेपिसंप्राप्तेसान्निध्यंकुरुसादरं इत्यग्निंप्रार्थ्य· संहारमुद्रयात
स्तान्नत्वाब्रह्मणःपरिधीन्विस्तरणान्ब्रह्मसीमग्नौप्रक्षिप्य· प्रणीतापात्रमब्रह्मणःसव्यउत्तरतःकुशास्तरेनिधाय ॐप्राच्यैदिशे
नमः एवंदक्षिणायैप्रतीच्यैउदीच्यै· ऊर्ध्वायैदिशेनमः इतितत्तद्दिक्षुप्रणीताजलमुत्क्षिप्य· अधरायैदिशेनमः इति भू
मौजलंनिक्षिप्य भूमौपतितजलेनस्वात्मानंप्रोक्ष्यचकुशैः संप्रोक्षयेदितिप्रणीतोद्वासनंविधायब्रह्माणमुद्वास्यव
स्त्रस्थानेब्राह्मणायसहिरण्यंपूर्णपात्रंदापयेत् इतिशैवागमहोमविधिः पूर्णपात्रस्वरूपंतदीयप्रमाणेऽभिहितं ततोग
न्धमंत्रेणशिष्यनेत्रेनूतनवस्त्रपटेनबध्वातंहस्तेनगृहीत्वा कुंभसमीपेगत्वातेनसहतस्यांजलिंपुष्पैरापूर्यस्वयंमूल

मंत्रमुच्चरन् वटस्थदेवतायै पुष्पांजलिं दत्वा तस्य नेत्रबंधनं विमुच्य कुशास्तरे तमुपवेश्य अज्ञानतिमिरांधस्य ज्ञानांजनशलाकया
चक्षुरुन्मीलितं येन तस्मै श्रीगुरवे नमः इति मंत्रं पाठयित्वा कुंभे देवं सांगं सावरणं सर्वोपचारैः संपूज्य प्राग्वत् भूतशुद्धिं विधि
ना शिष्यस्य देहे संस्कृत्य संशोध्याप्याय्य तस्य देहे मूलमंत्रस्य ऋष्यादि सकलन्यासजालं विधाय पुनः कुंभस्थदेवतां गंधा
दिपंचोपचारैः संपूज्य मण्डपस्थदेवताः सलोकपालाः सावरणदेवताश्च देवता गणेशादिचतुरायतनदेवताः स्वस्वसाव
रणसहिता देवस्यांगे विलीना इति विभाव्य तं प्राणकृद्विधिना षडंगन्यासयोगेन सकलीकृत्य तेजोरूपमापाद्य ततस्तेजोरूपं
कलशजलं परब्रह्ममयं संचिंतयन् शिष्यं समलंकृतं वेद्याः समीपे पूर्वे ऐशाने वा तदन्यतमदिशि सर्वतोभद्रादिमण्डले
पूर्वाभिमुखं भद्रपीठे समुपवेश्य पंचवाद्यघोषपुरःसरं गुरुः कुंभमुद्धृत्य कुंभस्थाम्रपल्लवादिकं कल्पवृक्षशाखां तु
ध्यात्वा शिष्यशिरसि निधाय वेदघोषं कुर्वद्भिः ऋत्विग्भिः अन्यैश्च ब्राह्मणैः सह मूलमंत्रेण विलोममातृकया तं पूर्वाभि
मुखोपविष्टं पूर्वाभिमुखः स्वस्तिकेन अभिषिंच्य पुनः पूर्वमभ्यर्चितमस्त्ररूपं शंखस्थितं तत्तोयैरभिषिच्य तत्करकावशि
ष्टजलेन शिष्यमाचामयित्वा देवतास्वरूपं तं प्राग्वत् षडंगन्यासेन सकलीकृत्य पुनस्तं नववाससी परिधाप्य स्वाचा
न्तं स्वसमीपे समुपवेश्य शिष्यदेहे संक्रान्तं देवं तस्यैव देहे गंधादिपंचोपचारैः संपूज्य शिष्यदेवतयोरैक्यं विभावयन् स्ववि
नस्य शिष्यस्य दक्षिणकर्णे श्रीमूलमंत्रं गणेशादिचतुरायतनमंत्रपूर्वकं गणेशादीनां याम्यादिपूर्वकं तत्तं दग्गतयाऽ
जनक्रमेण वारत्रयं वदेत् शिष्यो ब्राह्मणश्चेत्तस्य हस्ते मंत्रदानरूपेणोदकं दद्यात् अन्येभ्यस्त्वेवमेव वदेत् ततः शिष्यः
स्वगुरूपदिष्टमंत्रं ऋष्यादिकरषडंगन्यासपूर्वकमष्टोत्तरशतमष्टाविंशतिवारं यथाशक्ति वा जपित्वा जपं समर्प्य गुरुमंत्रदेव
तानामैक्यं विभाव्य साष्टांगं दंडवत् प्रणम्य गुरुं प्रणमेत् पुनः पंचांगप्रणाममेव तत्र साष्टांगपंचांगयोर्लक्षणमुक्तं प्रागेव प्र

माणे· इत्थं प्रणम्य गुरवेऽक्षतिं सम्यक्स्वप्रमाणोक्तां दक्षिणां दद्यात् इति क्रियामयी दीक्षा अथैवं विस्तरतः क्रियादीक्षां कर्तुमश
क्तश्चेत्सर्वैकैकनिष्ठमण्डपे प्राग्वद्वेदिकायां मण्डलं कृत्वा तत्रैव कुंभस्थापनं कृत्वा ऋत्विग्वरणं शास्त्रोक्तं गुरुः स्वयमेव
कुण्डे कृत्वा तत्राग्निस्थापनाद्यखिलं कृत्वोक्तविधिनाभिषिच्य दीक्षां दद्यात् मण्डपकरणाशक्तौ क्वचित्प्रशस्तस्थले प्रा
ग्वन्मण्डलं तत्र देवतापूजां चक्रं च वा कृत्वा तदशक्तौ प्रागुक्तविधिना स्थण्डिलं कृत्वा तत्रोक्तविधिनाग्निं संस्थाप्योक्तवि
धिना होमादिकं कृत्वाभिषिच्य मंत्रं दद्यात् अथैर्वर्णीयाः तत्र नारदपंचरात्रे अथैर्भास्वद्गंधाश्च शब्दाख्याकृतयस्तथा
विकाराश्च विशेषेण वह्निवेद्याः कर्मसिद्धये· पद्मरागद्युतिः श्रेष्ठो लाक्षारससमप्रभः वालार्कवर्णोऽक्षतभुक्कुजपाभः शस्त
ते बुधैः इन्द्रगोपकसंकाशः शोणिताभोथ पावकः शक्रचापनिभः श्रेष्ठः कुसुंभाभस्तथैव च रक्तानां पुष्पजातीनां व
र्णेनाग्निर्विहोच्यते अथ गंधः स्तांधद्रव्यगंधाग्निहुतगंधः सुशोभनः आज्यधूः पद्मगंधः स्याद्विल्वगंधश्च सुव्रतः नाग
चंपकपुन्नागपाटलीयूथिकानिभः पद्मेंदीवरकह्लारसर्पिर्गुग्गुलसन्निभः पावकस्य शुभो गंधः इति अथ शब्दः जीमू
तवल्लकिशिखीम्रदंगध्वनितुल्यकः शब्दोऽग्नेः सिद्धये होतुरन्यथा स्यादसिद्धिदः शारदातिलके· भेरीवारिदहस्तींद्र
ध्वनिर्वह्नेः शुभावहः इति अथाकृतिः हंसाकारो द्विजः श्रेष्ठध्वजचामरसन्निभः विमानानां हयानां च प्रासादानां वृष
स्य च आकारेणाथ हंसानां मयूराणां च सिद्धिदः तदाकृतिः सदा वह्निः सद्यः सिद्धिकरः स्मृतः शेषाणां दक्षिणांतरू
पेन शस्तं होमकर्मणि· यद्रूपकथितं चैतद्यदि तस्य प्रतिक्षणं अथान्योन्यत्वमपद्येत तदा सिद्धिकरोनलः अथ शिखाः
विषमाश्च शिखा वह्नेः स्यादयस्त्वशुभावहाः कृशाकृशेन तान्दीर्घाग्निज्वाला सिद्धिदाः स्मृताः तथा शारदातिलके प्र
दक्षिणावर्त्तकंपाः शुभाः शिखिनः शिखाः शुभदा यजमानस्य राज्यस्यापि विशेषतः तथा नारदपंचरात्रे· प्रदी

मेलेलिहाने तैर्गानिर्हुमे सम्पुटेन तथा इत्येतत्कथितं देवि होतव्यं सिद्धिमिच्छता ॥ शिखा प्रदक्षिणावर्ता सुशुभा स्थापियो जयेत् ति
न्त्रमेवं सुभकरो यदस्मै वर्जितो गुणैः ॥ अथ निषिद्धः ॥ अल्पतेजाश्च रुक्षश्च विस्फुलिङ्गसमन्वितः ॥ धूमावलीश्च ज्वालश्च कृशानुर्न
वसिद्धिदः ॥ दुर्गन्धश्चावलीकश्च स्फुलिङ्गः कर्कशस्वरो भवेत् ॥ भूमिं च विलिखेद्यस्तु सोऽपि दुर्भाग्यसम्भवः ॥ तथा शारदातिलके कृशः
कृष्णगौरवर्णो यजमानं विनाशयेत् ॥ इति गोधाह्न नवहोहोतं ई: स्वप्रदो भवेत् ॥ छिन्नाहताः शिखाः ऊर्ध्वा स्वर्णमुधनपरितय
शुकपत्त्रनिभो धूमः पारावतसमप्रभः पारावतसमप्रभः हानिं तु रगजातीनां गवां च कुरुते चिरात् ॥ तथा तत्रसारे स्वराष्ट्रम
दिषादीनां उत्तमं चलसिद्धये ॥ रक्तश्चेटचटाशब्दः स्वपसमागतिस्तथा उल्लिखेद्धमथां यस्य [illegible] यस्याथः शिखपवचः
तेषामेते सौम्यनिष्ठेष्टशाहस्सिन्यारमेस्वरे ॥ अत्रैवं विधेषु दोषेषु प्रायश्चित्तमथोच्यते ॥ कुलप्रकाशतन्त्रे ॥ एवंविधेषु दोषेषु प्राय
श्चित्तं यदेशिकः ॥ मूलेनाज्येन जुहुयात्पञ्चविंशतिराहुतीः ॥ पञ्चविंशतिरेकैकस्मिन्दोषे ॥ अथ वह्नेः सात्त्विकादिजिह्वाभे
दाः ॥ तत्रदीक्षागहोसे सात्त्विकशान्तिकहोमे हिरण्याद्याः प्रागेवोक्ताः ॥ अथ वश्यादिकस्य होमेषु राजस्यो जिह्वाः ॥ कुलम्
लावतारे ॥ राजस्यः पद्मरागैकास्य सुवर्णाभद्रलोहिताः ॥ चतुर्थी लोहिताख्या च ताम्रभूमिन्यप्राकरालिकेति ॥ तामस्या अपि त
त्रैव ॥ तामस्यो विश्वमूर्तिकाः ॥ स्फुलिङ्गिनी धूम्रवर्णा च चतुर्थी तु मनोजवा ॥ पंचमी लोहिताख्या स्यात्करालीगदिता त
था काली च सप्तमी प्रोक्ता तन्ता सन्त्याः कार्यभेदतः ॥ यागक्रियाकास्य होमेक्रूरहोमेषु चक्रमात् ॥ इति ॥ अथ जिह्वानामधि
देवताः ॥ कुलप्रकाशतन्त्रे ॥ जिह्वानामधिदेवाः स्युर्विविधाः पितरस्तथा ॥ गन्धर्वयक्षनागाश्च पिशाचा राक्षसास्तथा ॥ रसना
सप्तरादीनां जुहुयात्कार्यस्य हेतये ॥ तस्मादयुक्तता देवा वाञ्छितां सिद्धिमन्नमा ॥ रसनाः सीयनामामाः कृणेनाः प्रायशोम
ताइति ॥ उत्तरतन्त्रे ॥ वैश्वानरं स्थितं ध्यायेत्सर्वहोमेषु देशिकः ॥ शयानमाज्यहोमेषु निषण्णं शेषवस्तुषु ॥ अथात्र होमकाले

वह्नेर्जिह्वाः शिरःकर्णादिकं ज्ञात्वा जिह्वायामेव जुहुयात् तथा चोक्तं महाकपिलपंचरात्रे-नारदकल्पे च सर्वकार्यप्रसिद्ध्यर्थं जि
ह्वायां तस्य होममेयत् चक्षुःकर्णादिकं ज्ञात्वा होममयेद्दिशिको नमः अग्निकर्णे कृते यत्न कुर्याच्च व्याधितो भयं नासिकायां महदुः
खं च वस्तुषो नाशनं भवेत् केशेदाहिद्वंदंशोक्तं तस्माज्जिह्वासु होमय यत्र काष्ठं तत्र कर्णं यत्र धूमस्तु नासिके यत्राल्पज्वलनं ने
त्रं यत्र भस्म तत शिरः यत्र प्रज्वलितो वह्निस्तत्र जिह्वा प्रकीर्तिता तथा शारदातिलके अस्मात्तदीयाहुतयः विपश्चित्सर्वकर्मसु
कर्णहोमे भवेद्व्याधिर्नेत्रे त्वंधत्वमीरितं नासिकायां मनःपीडा मस्तके धनसंक्षयः सधूमाग्निः शिरः प्रोक्तो निर्धूमश्चक्षुरेव च
ज्वलन्कृशो भवेत्कर्णः काष्ठलग्नस्तु नासिका अग्निर्विजायते यत्र शुद्धस्फटिकसन्निभः तन्मूलनं च वित्तेयं चतुरंगुलमान
तः अथ स्रुक्स्रुवौ उत्तरतंत्रे स्रुकुस्रुवौ शिंशपास्यन्यश्रीपर्णीखादिरामजौ चंदनहृदयदेवद्रुवैकंकतशमीभवौ विल्वोद्भव
पालाशनागकेसरसंभवौ वकुलाशोकपुंनागप्लक्षन्यग्रोधचंपकैः निर्मिताविति शारदातिलके श्रीपर्णीशिंशिपा
क्षीरशाखिवैकंकतसंभवः गृहीतां विभजेद्धस्तमात्रं षट्त्रिंशता बुधः विंशत्यंशैर्भवेद्दंडो वेदिस्तैरष्टभिर्भवेत् एकांशेन मि
तः कंठः सप्तभागमितं मुखं वेदिश्चांशेन विस्तारः कंठस्य परिकीर्तितः अग्रं कंठसमानं स्यान्मुखे मार्गं प्रकल्पयेत् कनि
ष्ठांगुलिमानेन सर्पिषो निर्गमाय वै वेदीमध्ये विधातव्यो भागेनैकेन कर्णिका विस्तीर्णवहिस्तस्या एकांशेनाभितो वट
तस्य खातं त्रिभिर्भागैर्हंसमर्द्धांशतो वहिः अंशेनैकेन परतो दलान्यष्टौ प्रकल्पयेत् मौवलायुखवेद्योः स्यात्परितोर्द्धांशमा
नतः दंडमूलाग्रयोः कुंभौ गुणावेदांगुलैः क्रमात् दंडीयुगं यमांशैः स्यात् दंडनोहरुतौरितः षड्भिरंशैः पृष्ठभागो वे
द्याः कूर्माकृतिर्भवेत् हंसस्य वा हस्तिजो वा योत्तणो वा मुखं लिखेत् मावस्य पृष्ठभागे स्यात्तत्प्रोक्तलक्षणस्रुवः स्रुवश्चतुर्वि
शतिभिर्भागैरारचयेत्तं च द्वाविंशत्या दंडमानमंशैरेतस्य कीर्तितं चतुर्भिरंशैरानाहः कर्षार्धव्याप्तितच्छिरः अंशद्वयेन नि

ष

६३

खनेनत्वंकेसरगपदाकृतिं दण्डमूलाग्रयोर्गण्डीभवेत्कंकणभूषितेति गण्डीयुगंकंकणाकारं कंकणभूषितेतिस्वय
मुक्तत्वात् गुण्डीकंकणवद्भवेदितिवायवीयसंहितावचनाच्च अन्यत्रतुगण्डीकुंभः तत्रतस्यैवावश्यकत्वात् वाय
वीयसंहितायां स्रुक्स्रुवौतेनसौवापीति स्रुक्स्रुवाभावेकुंभसंभवः पलाशपत्रेनिश्छिद्रेरुचिरैस्रुक्स्रुवौस्मृते वि
दध्याद्धाम्यपत्रेसंदिग्धहोमकर्मणीति अथैतद्धवनप्रकारमाह तत्रशिंशिपाश्वत्थश्रीपर्णीखदिरास्त्रचंदनदेवदा
रुवैकंकतशमीपलाशोदुंबरबिल्वपनसवकुलाशोकनागकेसरपुन्नागचंपकवटहृताणमन्यतमसमुत्पन्नमव्रणम
ष्ठीणचूर्णादिभिरदुष्टमुद्दिष्टमानादधिकस्थलदीर्घसमचतुरस्रंकाष्ठंगृहीत्वातत्रमुष्ट्यंगुलेनचतुर्विंशत्यंगुलमानेषट्
त्रिंशदंशेनविभज्यतेषुविंशत्यंशेदण्डार्द्धविभज्यावशिष्टेषोडशभागेषुअग्रदशभागाष्टकंमुखार्थंपरिकल्प्यावशिष्टभागाष्टके
नसमचतुरस्रांवेदींकृत्वातन्मध्यचिह्नंकृत्वातच्चिह्नमवलंब्याऽर्धांशमानेनाभितोवृत्तंनिष्पाद्यतद्बहिरेकांशमानेनवृत्तांतरं
निष्पाद्यवृत्तयोरंतरालेऽष्टदलानिपरिकल्प्यतद्बहिरर्धांशमानेनसमाकारांचिह्नितांवाशोभांदद्यात् ततोऽग्रेऽवशिष्टांशेनवेद्या
स्तृतीयांशेनपार्श्वद्वयखण्डेनमध्यप्रकाशेनकंठंविधायकंठतः किंचिदुच्चमवशिष्टंसमभिरंशैरग्रेकेवंसमानविस्तारंसमत
लमधस्तादधोधः हीयमानविस्तारंकृत्वामुखेपिवेदीमेखलांपरिकल्प्यकंठादधोमुखस्यमेखलामभिंदन् प्रणालिकाका
रमेकांशमाननिम्नंकनिष्ठाप्रवेशयोग्यंखातंकृत्वाकर्णिकामध्यस्थखातमध्यान्मुखमध्यस्थप्रणाकारखातमध्येयथाह
तेनिःसरतितथातस्रलोहशलाकयाकंठवेदपरिधिभेदनंसुषिरंविधायतथैवाग्रेपिमुखपरिधिभेदनंच्छत्रंनिर्गमाय
कनिष्ठाप्रवेशयोग्यंरंध्रंकुर्यात् ततोवेद्याःपृष्ठभागेकूर्माकारंमध्येकिंचिन्नमत्तलंभूमौयथानिश्चलेतिष्ठतितथाकृत्वा
मुखस्यपृष्ठभागेमध्येकिंचिन्निम्नंकृत्वामुखेरंधाथस्याऽर्द्धंहंसमुखाकारंगजमुखाकारंवराहमुखाकारंवासरम्यंकृत्वा

दण्डस्याग्रे वर्धनपर्कांशेन कंकणाकारं त्रयं चतस्त्रयं वा कृत्वा तद्दंडांशचतुष्टयेन मुखवर्कं च मध्यमूलादिसहशोभितमूर्ध्वम्
खं निर्माय तस्य पुनरेकांशेन प्राग्वत् कंकणानि कृत्वा तद्दंडनवांशमानं स्रुवं तेल षडंशमानं दैर्ध्यं सूत्रेणावेष्टनयोग्यस्थू
लं दण्डमध्यं कृत्वा तदधः पुनरेकांशेन कंकणानि तद्दंडांशत्रयेण प्राग्वद्धृदुमुखं कुर्मान दधः पुनरेकांशेन च कंकणा
नि च कुर्यात् इति स्रुवं निर्माय स्रुचः षट्त्रिंशभागेषु चतुर्विंशतिभागं दैर्घ्यमग्रदेशं शद्वयमानेन वर्तुलाकारं स्थूल
शिरोभागयुतं स्रुचं निर्माय तस्य मुखप्रदेशो पंकमध्यगतमर्गपदाकारं कर्षमात्रग्राहि खातं कृत्वा तदधस्तले कांशमाने
न प्राग्वत् कंकणानि तंशत्रयेणाङ्गं भं पुनरेकांशेन कंकणानि च कुर्यात् इति स्रुवनिर्माणप्रकारः एवं स्रुग्दीपतास्र
मयौ वा स्रुवौ कार्यौ स्रुवाभावे पलाशस्य मध्यपत्रद्वयं पिप्पलद्वयं वा होमे ग्राह्यं संस्कारोपि स्रुक्स्रुवयोरिव पत्रयो
रपि कार्यः अथ होमद्रव्यप्रमाणानि तत्रणाज्यदायाकर्षमात्रं हुतं होमे मुक्तिमात्रं पयः स्मृतं दधिप्रसृतिमात्रं स्यात्
लाजाः स्युर्मुष्टिसम्मिताः एकैकं पत्रपुष्पाणि तथा रूपाणि कल्पयेत् कदलीनागरंगाणां पलान्येकैकशो विदुः मा
तुलुंगं चतुःखण्डं पनसं दशधाकृतं मुष्टधानारिकेलानि खण्डितानि विदुर्बुधाः तथाभूतं विल्वफलं कपित्थं च ख
ण्डितं द्विधा उर्वारुकफलं होमे कथितं खण्डितं त्रिधा फलामतान्यखण्डानि समिधः स्युर्दशाङ्गुला दूर्वात्रयं समुदि
ष्टं गुडूचीचतुरंगुला व्रीहयो मुष्टिमात्राः स्युर्मुद्गमाषयवा अपि तण्डुलाः स्युस्तदर्धांशाः कोद्रवा मुष्टिसम्मिताः गोधू
मारक्तकलमाविहिता मुष्टिमात्रतः तिलाः स्थूलकुमात्राः स्युः शार्षपास्तत्प्रमाणकाः मुक्तिप्रमाणं लवणं मरिचान्य
पि विंशतिः पुरुर्वदरमानं स्याद्ग्रामहेतत्समं स्मृतं चंदनागरुकर्पूरकस्तूरीकुंकुमानि च तिंतिणीबीजमानानि सम्म
दिष्टानि देशिकैः इति उत्तरतंत्रे पाद्यसंवादसम्मितमिति कर्षलक्षणं तत्रैव माषादशगुंजा स्यात् षोडशमाषा निगद्यते

रथुकालत्रमाराणाःस्युः शक्रवो पितथोदिताः ॥ गुडंपलार्द्धमानं स्यात् च्छर्करापि तथा स्मृता॥
ग्रासार्द्धं चरुमानं स्यात् दुःपर्वविधिः स्मृताः॥ = ७

त्रिधाकृतं = ६

कर्षइति तैलस्याप्येतद्देवपरिमाणं शुक्तिः कर्षद्वयं प्रसृतिमात्रं पलद्वयमात्रं मुष्टिः पलं पलार्द्धं कर्षद्वयं ग्रासार्द्धं अशीति
रक्तिकामितं कुलमूलावतारे· गुंजाभिर्दशभिर्माषः शाणो माषचतुष्टयं द्वौ शाणौ च टंकः कोलो वदरं इत्यणप्रसः तौ द्वौ
पाणितले कर्षः सुवर्णकवलग्रहः पिचुर्विंशलपटकं तिंडकोत्तस्त्रतद्वयं शुक्तिरष्टात्मिका ते द्वे पलं विल्वचतुर्थिका·
मुष्टिराम्रप्रगुंजाथ द्वे पले प्रसृतिस्तथेति मातुलुंगवीजपूरं उर्वारुकंकर्कटी नदर्द्वीशाः शुक्तिमिताः चुलुकमात्रा पा
णितलप्रमाणाः कर्षमात्रा इत्यर्थः अक्षसमितं कर्षद्वयमात्रं गुरुर्गुग्गुलः वदरमानमशीतिगुंजामितं रामठं हिंगु
नारदपंचरात्रे तृतीयखण्डमूलानां रसानि स्वप्रमाणतः शैवागमेपि· खण्डत्रयं स्यान्मूलानां सूक्ष्माण्येव च होमयेत्
एवं केवलमखण्डमिति यावत् कंदानामष्टमभागलतानामंगुलद्वयमिति अथ समिधः नारदपंचरात्रे· समित्प्रादेश
मात्रेण समच्छेदान्विता तथा विशीर्णा द्विदला ह्रस्वा वक्रा स्थूला कृशा द्विधा क्रिमिदष्टा अदीर्घा अत्वनिस्त्वचः परिवर्जि
ताः विशीर्णायुष्यक्षयं कुर्यात् द्विदला व्याधिसंभवाः ह्रस्वा या मृत मा प्नोति वक्रा विघ्नकरी तथा स्थूलाभिर्हरते लक्ष्मीं कृ
शा या जायते क्षयः द्विधा यानेत्रदोषाः स्युः कीटदष्टार्थनाशिनी द्वेषं प्रकुरुते दीर्घाः प्राणघ्नाः निस्त्वचकृताः सक्षीराना
धिकाः मूलाः समिधः सर्वकामदाः अर्द्धत्वचं महच्छेदा जर्ध्वांगुलवर्त्तुला ईदृशी होमयेत् प्राज्ञः प्राप्नोति विपुलां श्रियं श्रीतेजस्का
न्तैव तेजोक्ते समिधः परिकीर्त्तिताः तथा वायवीयसंहितायां ताः पालाशपरा वापि याज्ञेया द्वादशांगुलाः अवक्राश्च सत्वचं
सूक्ष्माः सत्वचा निर्व्रणाः समाः दशांगुला वा विहिताः कनिष्ठांगुलसम्मिताः प्रादेशमात्रा वा लाभे ह्येतत्काले सकलाश्रापि अथ
प्रकृतं क्रियादीक्षाशक्तानां वर्णदीक्षा विधिर्लिख्यते· तत्र च प्रकृत्यात्मकाकारादिक्षकारांतानां मातृकावर्णानां प्रकृत्यात्मके
शिष्यदेहे यथाविधि विन्यस्य पुनः संहारक्रमेण मूलाधारादिहृदयान्तस्यक्षकारं नाभ्यंतस्थलकारे संहरामि हृदादिनाभिपर्यंत

स्थलकारं हृदादिवामपादाग्रस्थे हकारे संहरामि हृदादिवामपादाग्रपर्यन्तस्थं हकारं हृदादिदक्षिणपादाग्रपर्यन्तस्थे स
कारे संहरामि हृदादिदक्षिणपादाग्रपर्यन्तस्थं सकारं हृदादिवामपाण्यग्रावधिस्थे षकारे संहरामि हृदादिवाम
पाण्यग्रावधिस्थं षकारं हृदादिदक्षिणपाण्यग्रावधिस्थे शकारे संहरामि । एवं युक्त्या शकारं वकारे संहरामीत्या
दि मूर्धपर्यन्तस्थमाकारं शिरःस्थे अकारे संहरामि एवं युक्त्या वर्णान्संहृत्य पुनस्तस्मिन्नेव तत्त्वे सकलतत्त्वग्रामसमेतं प
रमात्मनि संयोज्य विलीनसकलतत्त्वसमूहं विगतनिखिलकलङ्कं दिव्यतनुं शिष्यं विचिन्त्य पुनः परमात्मनः
सकाशादकारादिक्षकारान्तान्वर्णान्पूर्ववदुत्पाद्यमानान्सृष्टिन्यासक्रमेण शिष्यदेहे मातृकावर्णान्विन्यस्य पु
नस्तत्तत्स्थानेषु तत्तत्तत्त्वग्रामसमेतं तस्मिन्संयोज्याभिषिञ्चेदिति वर्णात्मदीक्षा अथ कलादीक्षा तत्र
पादतो जान्वन्तं निवृत्तिकलां जानुतो नाभिपर्यन्तं प्रतिष्ठाकलां नाभितः कण्ठपर्यन्तं विद्याकलां कण्ठतो लला
टपर्यन्तं शान्तिकलां ललाटाद्ब्रह्मरन्ध्रपर्यन्तं शान्त्यतीतकलां शिष्यदेहे संचिन्त्य निवृत्तिकलां प्रतिष्ठाकलायां
संहरामि प्रतिष्ठाकलां विद्याकलायां संहरामि विद्याकलां शान्तिकलायां संहरामि शान्तिकलां शान्त्यतीतकला
यां संहरामि इति क्रमात्संहृत्य तेषु ध्यात्वा तां परमात्मनि संहृत्य प्राग्वत्तस्य शरीरं संशोध्य समुत्पाद्य परमात्मनः
सकाशात्तु शान्त्यतीतकलां ततः शान्तिं ततो विद्यां ततः प्रतिष्ठां ततो निवृत्तिं च सृष्टिक्रमेण शिष्यदेहे तत्तत्स्थाने संयो
ज्य परे शादिकं कुर्यादिति एवमष्टत्रिंशत्कलाभिर्वा क्रमयुक्त्या संहारसृष्टिन्यासक्रमेण शिष्यं संस्कृत्य दीक्षां दद्या
दिति कलादीक्षा अथ स्पर्शदीक्षा । तत्र गुरुः स्वहस्ततले शिवरूपं स्वगुरुं ध्यायेन् मूलविद्यां षडङ्गमातृकां च जप्त्वा पर
शिष्यस्य शिरसि स्वदक्षिणकरं निधायोपदिशेदिति स्पर्शदीक्षा अथ वाग्दीक्षा तत्र गुरुः परचिद्रूपे शिवे चित्तं निधाय

तदुक्तान्समस्तमंत्रान्ध्यायेदात्मना: स्वयं शिष्याय मंत्रानुपदिशेदिति वाग्दीक्षा अथ दृग्दीक्षा॰ अथ गुरुः स्वनेत्रे निमील्य प
रमात्मस्वरूपिणीं देवतां ध्यात्वा प्रसन्नचित्तो दिव्यचक्षुषा शिष्यं निरीक्ष्य मंत्रोपदेशं कुर्यादिति दृग्दीक्षा पश्चादुक्तक्रमेण दीक्षा
त्रयं दिरक्षानो शिष्याणां तत्वविद्या गुरुणा कार्यमिति स्त्रीणां तु वामवाग्दीक्षैव विहिता नान्या अथ वेधदीक्षा तत्र गुरुः
शिष्यस्य मूलाधारे चतुर्दलपंकजमध्ये त्रिकोणमध्ये यथोक्तरूपां कुण्डलिनीं ध्यात्वा तत्र चतुष्टयमध्यस्थ वादिसां
तान्वर्णचतुष्टयं तन्मध्यस्थिते कमलासने संरुत्य तद्ब्रह्माणं तद्हृद्गत स्वाधिष्ठानाख्यषट्पत्रकमलमध्यस्थिते विस्नौ
संयोज्य वेधयित्वा तत्र षट्कमध्यस्थ वादिलान्तवर्णषट्कं विस्नौ संयोज्य तद्हृद्गं नाभिमण्डले दशदलकमलात्म
के मणिपूरकं च विस्नुं संयोज्य तत्र दशकमध्यस्थ डादिफान्तवर्णदशकसहितं विस्नुं तत्पंकजमध्यस्थे रुद्रे संयोज्य
वेधयित्वा तं रुद्रमनाहताख्ये हृत्पद्मे कादिठान्तद्वादशवर्णयुक्तद्वादशदलसंयुक्ते संयोज्य तैः स्वरैः सार्द्धं ईश्वर तन्मध्य
स्थे सदाशिवे संयोज्य वेधयित्वा कंठदेशे षोडशस्वरात्मषोडशदलकमले विशुद्धिचक्रे तमीश्वरं संयोज्य तैः स्वरैः सा
र्द्धं ईश्वर तन्मध्यस्थे सदाशिवे संयोज्य वेधयित्वा तं सदाशिवं भ्रूमध्य द्विदलपंकजात्मा वक्रे नीत्वा तत्र हक्षयहस्त
वर्णद्वयसहिते सदाशिवं तन्मध्यवर्तिनि विंदौ संयोज्य वेधते विंदुं तद्हृद्ध स्थितायां संयोज्य तत्र नादे तेनादान्तमुन्म
न्यान्ते विसुचक्रे चेमन्नरोत्तरं संयोज्य वेधयित्वा जीवात्मना सहितां कुण्डलिनीं परशिवे संयोज्य वेदयेत् एवंकृते शि
ष्यो गुरुवीर्येयाछिन्नसंसारपाशो विसंत्तः सद्यः शितितलेप वेति ततो गुरुः संरुत विपरीतक्रमेण परशिवात्कुण्डलि
नीमुत्थाप्य तयारुतमाखिलं सृष्टिक्रमेण शिष्यदेहे तत्तच्चक्रे तां तां देवतां संयोज्य हृदये जीवं मूलाधारे कुण्डलिनीं
संयोज्योपदेशादिकं कुर्यात् तत्र सत्तानां दिव्यबोधो भूतभविष्यवर्तमानज्ञः सदाशिवो भवति इति वेधदीक्षा॰॥

वि ११
द्या॰व
२०७

प्रायःकलौवेधदीक्षाकरोगुरुस्तद्योग्यशिष्यश्चदुर्लभस्तस्मात्क्रमाचार्यैः प्रसंगादत्रापिलिखितेयमितिशिवं अथैवंदीक्षिता
नांसत्क्रियायुक्तानांगुरुतःशास्त्रतश्चाधिगताशेषरहस्यपरमार्थानांगुरुःशिष्याणांपूर्णाभिषेकाख्यंद्वितीयमभिषेकंकु
र्यात् तत्रप्रागुक्तमण्डपेवेदिकायांवक्ष्यमाणंविपुलंतत्त्वस्रजाचक्रंनिर्मायप्रागवत्पंचरजोभिःकर्णिकादलकेसरकोणा
दिमापूर्यतस्यमध्येस्वर्णादीनांयथाप्राप्तकुंभंप्रागुक्तविधिनासंस्थाप्यान्येषुदलेषुचतत्रस्थेषुचसर्वावरणदेवतापूजास्थानेषुप्र
त्येकंपयजलपूर्णकलशान्संस्थाप्य तत्रमध्यकुंभेदेवतामावाह्यप्रागुक्तविधिनाषोडशोपचारैःसंपूज्यान्येषुकलशेषुतथैवां
गावरणदेवताःसंपूज्यदीक्षोक्तविधिनाशिष्यंजन्मनक्षत्रेप्रागवत्पंचवाद्यघोषपुरःसरंस्वेष्टदेवतामंत्रैर्बीजसहितैःसहतेनस
म्यगभिषिंचेत् ततःशिष्यःप्रागवच्छ्रीगुरुंप्रणम्यदक्षिणादिकंदत्वाब्राह्मणान्भूरिदक्षिणादिभिस्तोषयेदितिपूर्णाभिषे
कविधिः पूर्णाभिषेकहीनोयःसाधकोम्रियतेयदि पिशाचत्वमवाप्नोतिनरकंचप्रपद्यते इतिकुलार्णववचनादावश्य
कोयमभिषेकः इति इतिश्रीविद्यार्णवेत्रयोदशश्वासः १३ अथकादिमतेपूर्णाभिषेकविधिः श्रीतंत्रराजे उक्तलक्षण
संपन्नंशिष्यमाचारभूषणं पंचषट्कूटविद्याभ्यांशोधितंनवकवासरैः कलशैरभिषिंच्यामुंश्रीचक्रेसन्निवेशयेच्च आधारे
हृदयेमूर्ध्निचक्रंसंचिंत्यमध्यतः स्वात्मनादावाह्यसंस्थाप्यसंपूज्यन्याससंयुतं त्रिधाविद्यांजपेत्कर्णेदेव्यात्मापूर्णमानसः
देवतागुरुमंत्रात्मनैक्यंभावयन्मुदा शांतंजपेत्तदग्रस्थोनिवेदेत्त्रिदिनंवसेत् नचेत्सचारिणीशक्तिर्गुरुमेतिनसंशयः
तस्मात्तदंतिकेतस्यपूजादेशादिकंवसेत् तादात्म्यमात्मनोलब्धुंगुरोर्मंत्रात्मनोयतः ततस्तदासमारभ्यतदायत्तोयतादिभिः
अथाभिषेकंद्विविधंसमवाप्यतदाज्ञया अनुग्रहादिकंवीनसिद्धयेनान्यथाभवेत् विधायचक्रंतन्मध्येयोग्यांकुंभांनिधा
यत क्वाथादकैःसमाप्यर्च्याभिषिच्याभिवदेत्तं क्रमागतसमाचारनिरतेभक्तिशालिनि द्वितीयमभिषेकंतत्कुर्या

२०)

द्यात्मसिद्धये विरच्य विपुलं चक्रं प्रतियोनि च षोडश त्रिकोणानि विधायात्र मध्ये कुंभं तु विन्यसेत् सौवर्णं राजतं ताम्रं का
चं मार्त्तिकमेव च पूरितं वारितोयेन कथितेनात्तरोषधैः निक्षिप्य नवरत्नानि धान्यानि विविधानि च हिरण्यानि समस्तानि मणि
वासोभ्यामपि वेष्टयेत् रक्ताभ्यां चंदनं चूतपनसाम्रपल्लवैः शतकदलतावल्लीमातुलिंगफलान्वितैः विधाय कलशा
न्यानन्येषैकैकशो न्यसेत् सार्द्धसहस्रं षट्त्रिंशत्तं च संख्याक्रमोदितान् मध्ये चक्रे स्थितो याद्दिक्षु त्वावाह्याभिपूज्य च का
लात्मनित्यामंत्रांश्च जपित्वा पूर्ववासरात् जन्मदेशान्तरस्थायस्वनित्यां नत्र पूजयेत् सहस्रं प्रजपेत् पश्चाद्धोमं कृत्वा समं ततः मंग
कालकलशाद्वादिवाद्यसंगीतनर्तनैः पुरन्ध्रीयोगिनीवृन्दैरेकैकदेवतात्मभिः कृतैः स्वपूजितैः सार्द्धमभिषिंचेत्स्वयं गुरुः
स्वकर्मतत्स्य कथयेत्तदा प्रभृति सोपितं अनुतिष्ठेदविच्छिन्नं तस्यायुः पर्यविच्युतौ सहस्रं प्रजपेद्विद्यामभिषेकसमन्वित
अथवा षट्स्वन्यस्तकलशांस्तत्र विन्यसेत् तेषु शक्तीः समावाह्य संपूज्यैवाभिषेचयेत् एकं वा कलशं जन्मदिने कृत्वाभि
षेचयेत् एवं नैमित्तिकं नित्यमविच्छिन्नं समाचरेत् मातृकार्णवे शिष्यायोपदिशेद्विद्यानित्या पंचदशात्मिकाः त्रिकू
टाश्च चतुःकूटाः पंचकूटास्तथैव च षट्कूटाः सप्तकूटाश्च वसुकूटा नवात्मकाः दशैकादशकूटाश्च रविकूटास्तथैव
च त्रयोदशात्मकाश्चैव चतुर्दशभिदास्तथा तथा पंचदशाख्याश्च तथा षोडशकूटकाः अंगप्रत्यंगविद्याश्च तथा चावृति
देवताः पंचायतनविद्याश्च न्यासजालं तथैव च मुद्राश्च मुद्रापशवलाः सर्वाश्चोपदिशेत्क्रमात् ता विद्याः प्रजपेच्छिष्यः
क्रमात्सामाः क्रमेणैव गुरुसेवापरो नित्यं गुर्वाज्ञापालको वसेत् क्रमप्राप्तमहाविद्यो निश्रये भक्तिशालिनि द्वितीयमभि
षेकं तु कुर्याद्देव्यात्मसिद्धये प्राक्प्रोक्तविधिना सम्यङ्मण्डपं कारयेद्बुधः चतुर्विंशत्सुतैरेखशतैर्हस्तैश्च मण्डपं शुभे दिने
शुभनक्षत्रे सम्यङ्मुहूर्ते शुभोदये गणेशं पूजयेदादौ पंचवाद्यपुरस्सरं प्राक्प्रोक्तविधिना सम्यक् कुर्यान्मण्डपारवाचनं मा

वि. १४
यार्ण.
२०८

स्कापूजनंचैवहर्षिआदंतथैवच ब्राह्मणान्भूजयेमक्वान्स्वस्तिवाचनपूर्वकं सवर्णभूषणेर्वस्त्रैः श्रीगुरुंदक्षिणयाद्भुथः त
दाजयामविप्रांश्चदक्षिणयावस्त्रणवस्त्रकैः एकंतुपुस्तकाचार्यकृत्विजोवसुसंख्यकान् ब्रह्मणानवसंख्यांश्चद्वष्टौचद्वा
रपालकान् चतुरः शांतिपाठायद्विजानमानस्तुचिव्रतान् स्वविद्यायासकान्मन्नास्वर्णरत्नांगुलियकैः द्विजास्तयागुरुर्म
ध्यवेद्यांचकेलिवित्तथी: श्रीगुरुःकपकारेणसमस्तंत्रंमनोहरं प्रतिरेखंप्रयत्नेनपूरयेद्रक्तनरुले: समसमप्रतिकोणेषु
योनिषुप्रतियोनिच षोडशारचयेत्स्त्रैस्त्रिभिषोडशासंख्यया सर्वत्रपालिवंजेषुकलशान्स्थापयेद्बुधः मध्यस्थयो
निमध्येचत्वारीतोयपूर्णंघटं प्रस्थमात्रयाहिचदानितरेषुनिधापयेत् पदेषुकामेषुपादीनांप्रतिदिविचषोडश अष्टा
सुधानांस्थानेषुप्रतिहेतिचषोडश प्रतिस्थानेषोडशेवसिद्धिमुद्रापदेषुच पार्श्वयोरेकमेकंचदेव्याः पृष्ठेतुद्वयं
हेमरत्नफलेवीत्सोदयपल्लवशोभितान् गुरुमरुलनिर्माणषट्कोणाष्टात्रमध्यतः कमलाष्टस्तयोर्मध्येतिथी
शानांचमरुलं ग्रहमरुलमीशानेसर्वतोभद्रमरुले वीरेशमरुलंमध्येषड्स्वाचार्यकुरुयोः आग्नेयपूर्वमध्ये
तुकुर्यात्रदत्रमंडलं योगम्बदचेदमध्येतुनित्यामरुलमुत्तमं पाश्चनैर्ऋतमध्येतद्दिननित्याप्रपूजने मरुलंरचये
दितिशेष नैर्ऋत्येवास्तुपूजायांमरुलंरचयेद्बुधः वृत्तत्रिकोणमध्येतुकुर्यात्रदत्रमरुलं षट्कोणद्वयोर्मध्येमि
थुनानांचमरुलं आग्नेयेक्रुरुकुल्लायाः वाराह्याचायुगोचरे योगिकावलिदेवीनांमरुलांसंतरांतरेति गुरुमरु
लसर्वतोभद्रमरुलपूजाक्रमः प्रागेवविहितः अथनवग्रहादिपूजाविधिः श्रीतंत्रराजे ग्रहाणांमातृकाविद्याविग्रहं विं
ग्रहयतः तेनतेषांतुपूजार्थवक्ष्येनवाममरुलं तथास्वरैर्भवेद्दिक्षोर्मरुलंभास्करस्यतु तथाव्यंजनरूपस्यादितरेतन्म
यायतः तेनतेषांमरुलानितैस्तैर्वर्णैर्वदामितेन तेषांनवानांपूजास्तुतन्मयंनवमरुलं चंद्रार्कयोः पृथक्पूजास्वभ्य

ध्यमण्डलतयोः क्रमेण स्मरणे देवेशि सर्वश्रेयस्करात्मकं प्राक्प्रत्यक् दक्षिणोदक् च ततः सूत्रनिपातनात् त्रिहस्तमात्रे
जनयेत्र च कोष्ठानि तेनैव मध्यमाकोष्ठयोः कृत्वा हृत्तत्रयमतिस्फुटं तन्मध्ये तिर्यगूर्ध्वं च सूत्रद्वयनिपातनात् विधाय च
चथामध्यमाष्टादि विलिखेत्क्रमात् वामाघष्टस्वरान्मध्ये प्रणवं नभसा युतं हृन्नवीथ्याः स्वरोपेतं नभः सोमात्मकं लिखे
त् तत्रार्कमर्च्चयेत्तस्य नामभिर्द्वादशोदितैः प्रणवाद्यैर्नमोन्तैश्च भानोः सर्वत्र सर्वदा सोमस्याद्यस्वरैर्युक्तं कृत्वा तेन तत
त्पार्च्चयेत् तत्राम्भ्रात्र विलिखेद्विद्याद्यं च स्वराष्टकं कषोडशस्वरयुतं मात्रकां च स्वयोगतः विलिखेद्धृत्तयोर्मध्ये मध्य
कोष्ठेपि तं लिखेत् द्वादशवह्निस्वसहितमर्च्चयेत्तत्र मण्डले सोमं भक्त्या क्रमेणैव प्रोक्तकालेषु सर्वदा निवेद्य शर्करादुग्ध
पायसैश्चोपचारकैः स्वमस्त्वंस्थकोष्ठेषु कृत्वा हृत्तत्रयं तथा तत्र हल्लादिवर्णांश्च स्वरैः सोमात्मकामपि विलिख्य मध्ये च
तथा कृत्वा तेषु च तत्क्रमात् तत्र हल्लादिवर्णाम्भ्योवदरैरालिखेदपि मध्ये प्रणवगर्भस्थं वर्गाद्यक्षरमालिखेत् एवं कृ
तेषु नवसु पूजयेच्च नवग्रहान् आग्नेयादीशान्तमभितो लिखेन्नामान्यनुक्रमात् अक्षराणि च तथ्यं तान्यर्च्चयेत्तैश्च ता
मभिः तानिति भौमं बुधं तथा सौरिं गुरुं राहुं च शुक्रकं केतुमेतैः सर्वत्र मंत्रैः क्रमाच्च पूजनं एवं नवग्रहाणां तु म
ण्डलान्युदितानि वै तेष्वेव तेषामर्च्चां तु कुर्यात्तदनुग्रहे भास्करे हेममन्त्रस्य हारहेयं दर्शं च पूर्णिके स्वप्नयोः स्थि
तयोः सर्वं मण्डलं स्मरणं पार्वति विलिख्य हृत्त्रयं गालं तन्मध्ये तिर्यगूर्ध्वतः रेखाभिर्द्वादशभिर्मध्ये त्वेकाशीतिपदं लि
खेत् ईशाकोष्ठानि पतितः प्रवेशनामस्त्वाणिकान् मायां ताभी निसंख्यातमन्मध्ये दावगानेच तत् हृत्तयोरन्तरा कृत्वा मा
त्रकाग्रथितेन च तैः पंचभिस्त्रालिखेत्तत्र विवेसोमं समर्च्चयेत् कर्पूरचंदनाभ्यां तदालिखेद्दिक्विविक्षु रक्तचंदनसिंदू
रगैरिकैश्च कतोरवेः कृत्वा विवं तत्र तं च पूजयेत्सोक्तरूपतः द्विहृत्तान्तस्तिर्यगूर्ध्वं कृत्वा रेखाः समन्तरा एकोन

वि॰१८
या॰व॰
२०५
909

विंशत्मध्ये तां लिखेन्मार्गवृद्दीरितान् आग्नेयादिकोणेत्रमेणं नक्षत्रस्वरूपेनान्सैर्युतान् हस्तयोरंतरालेत्र पंचविंशतिव
र्णिकैः स्वरैर्वा सयुतैर्वह्निदेशात्सौम्याग्निविनालिपिः विलिख्य विंशदाकारं त्रिहस्तायाममविस्तरं तन्मध्ये भानुमावाह्य पू
जयेन्मार्गदीश्वरि पीठे वास्तु यथाशक्ति भूतले वा शिलातले सुसमे नाहनेक्षुताविवास्तुकानिष्ठजयेत् एवं सर्वत्र तंत्रे
स्मिन्गृहपूजासमीरिता विशेषादेशरहितेन तत्र तत्क्रमतोर्चयेत् अस्यार्थः प्रयोगे वक्ष्यते वास्तुमण्डलपूजा मार्गवप्र
दर्शिता अथातिथिवारदेवता तत्र पिंगलामते आग्नेयदेवि प्रवक्ष्यामि वारतिथ्यधिदेवता रवौ सूर्यः शिवो देवि चं
द्रे सोमां विकेतनः भौमे तु मंगलगुहौ बुधविष्णुतनः परे परेगुरुश्चतुर्वक्त्रौ भृगौ शक्रपुरंदरौ मंदवारेश्वरः काला
वीरपादेविकीर्तिताः परेबुधवारे परेगुरुवारे तथा ब्रह्मा विधाता विष्णुश्च यमः शीतकरो गुरुः इंद्रश्च वसवो नागाध
मैः शिवदिवाकरौ मन्मथश्च कलिश्चैव विश्वेदेवास्तिथीश्वराः इति पिनरौ देवि पूज्याः सर्वोपचारकैः अश्विनौ च
यमो वह्निर्ब्रह्मेंदुश्च शिवोदिति गुरुः सर्वाश्च पितरो भगोर्यमतिनश्चरौ त्वष्टा वायुरथेंद्राग्नी मित्रश्चेंद्रस्ततः पि
ये निर्ऋतिश्चैव तोयं च विश्वेदेवाः प्रजापतिः विष्णुश्च वसवो देवि वरुणश्चाजएकपात् अहिर्बुध्न्यश्च पूषा च प्रो
क्ता नक्षत्रदेवताः एताः सर्वोपचारैस्तु तदहेषु समर्चयेत् प्रणवाद्यैश्च नत्यंतैः देवैर्नामभिरीश्वरि अत्रेंद्राग्नि वि
नेयकस्यैव नक्षत्रस्य देवताद्वयं विशाखानक्षत्रमिंद्राग्निदेवते निर्ऋते उत्तराषाढानक्षत्रस्य विश्वेदेवाः श्रवणस्य वि
ष्णुः एतयोर्मध्ये प्रजापतिः यदुक्तं तदभिजिन्नक्षत्रमस्ति तत्र ज्योतिःशास्त्रेऽवगंतव्यं अथ तद्दिननित्यापूजाविधिः ॥
श्रीतंत्रराजे आसां तु नित्याविधानामंगानि च श्रृणु प्रिये हृन्मुखैस्तैः षडंगानि कुर्यादर्णैः करांगयोः विन्यस्य मातृ
कामेशी जयेद्विद्यास्तथैकशः रक्तारक्तांबरा रक्ताभूषणस्रग्विलेपनाः पाशांकुशौ चकोदंडप्रसूनविशिखाः स्मरेत् ॥

तदावृतीनां पंचानां शक्तीस्तत्सदृशीः स्मरेत् चतुरस्रद्वयं कृत्वा द्वारद्वयविभूषितं अष्टपत्रांबुजं मध्ये नवयोनौ च तान्यजे
अंगावृतीर्मध्ययोनावंतरेखासु थावृतीः पृष्ठतो गुरुपंक्तिं च कोणेष्वष्टसु च क्रमात् बहिर्दलेष्वपि न्यायजेद्वैर्विलो-
मतः रूपिणीशक्तिसहितैर्मायासमादरीयुतैः ब्राह्म्यादिशक्तीस्तद्बाह्ये चतुरस्रे तन्यायजेत् आसां बलिप्रदानं च
करोत्वक्रुरुकुल्लया समानवर्ण्या केवलया प्रोक्तरूपाः स्मरेत्प्रियाः इति अथ प्रयोगाः तत्र प्रातः स्नात्वादि योगपीठ-
न्यासांतेन तद्दिननित्याविद्यया प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि क्लीं श्रीं दक्षिणामूर्तये ऋषये नमः मुखे पंक्तिश्छंदसे न-
मः हृदये कालनित्यायै देवतायै नमः इति विन्यस्य हृदयादिषडंगेष्वपि विन्यस्य रक्तारक्तांबरामित्यादि ध्यात्वा मा-
नसपूजादिकं विधाय स्वपुरतः स्वर्णादिपट्टे कुंकुमादिना सकेसरमष्टदलकमलं विरच्य तन्मध्ये नवयोनिचक्रं विधा-
यामष्टदलाद्बहिश्चतुरस्रद्वयमंतर्बहिर्विभागेन प्राक्पश्चिमयोर्द्वारद्वययुतं कृत्वा तन्मध्ये योनौ तद्दिननित्याविद्याया
अक्षरत्रयं लिखित्वा श्रीपर्ण्यादिपीठे स्वपुरतः संस्थाप्य तत्र तद्दिननित्याविद्यया पुष्पांजलिं दत्वार्घ्यादिपात्राणि संस्था-
प्यात्मपूजां विधाय श्रीचक्रपीठपूजां विधायावाहनादिपुष्पांतैरुपचारैरुपचर्य लयांगपूजनं कृत्वा योनिमुद्रापा-
शादिचतुर्मुद्राः प्रदर्श्य मध्ययोनिमध्ये श्रीशास्वरवायव्यकोणेषु देव्यग्रे तदादिचतुर्दिक्षु च प्रागवत्षडंगानि संपूज्य म-
ध्ययोनेर्बहिरष्टकोणाभ्यंतरस्थानरालेषु प्रागवदायुधचतुष्टयं संपूज्य देव्याः पृष्ठभागे योनिमध्ये योन्यंतराले गुरु-
पंक्तित्रयस्थाने रेखात्रयं विभाव्य तासु प्रथमरेखायां प्रकाशानंदादिगुरुत्रयं मध्यरेखायां श्रीज्ञानानंदनाथादिगुरु-
त्रयं तृतीयरेखायां स्वभावानंदादिगुरुत्रयं चेति गुरुपंक्तित्रयं पूजयेत् ततोष्टयोनिषु देव्यग्रमारभ्य वामावर्तेन त-
द्दिननित्याविद्याया मध्याक्षरंबीजषोडशस्वरयुक्तं कृत्वा मायाबीजपूर्वकं तेषामाद्यक्षरमुच्चार्य रूपिणीशक्तिपादुकां

वि. १४
धा. व
२१०

210

पूजयामि द्वितीयं रूपिणीं शक्तिपादुकां पूजयामि इत्याद्यष्टशक्तीः संपूज्याष्टदलेषु वामावर्तेनावशिष्टास्तदशक्तीः संपूज्य व
हिश्चतुरस्रवीथ्यां वामावर्तेन ब्राह्म्याद्यष्टशक्तीर्मायाबीजादिकाः संपूज्य लोकपालार्चनादिनैवेद्यदानांते कुसुमांजलिं वि
धाय समस्तावर्ण्यावलिदानं च विधाय सर्वं समापयेदिति तद्दिने नित्यायाः पूजाविधिः अथ डाकिन्यादिषट्धातुदेवतापूजा
विधिर्लिख्यते तत्र श्रीनेत्रराजे भूमौ विधाय षट्कोणं समकं प्रोक्तदिक्क्रमात् मध्ये च तत्रान्तो नित्यानित्यां रोधादिभिर्यजे
त् अभितस्तस्यास्तेषु तत्षट्कं तत्क्रमाद्यजेत् बाह्ये तत्पवनाः प्राग्वत् मातृवर्णैः समर्चयेत् तन्मध्यमस्यामपि तथा षट्
कोणेषु सप्तशक्तयः षट्त्रिंशत्तासामादेव्याः सर्वरूपायुधादिभिः प्राग्वत्तत्र तासां पंचस्वपृथ्वीकादिमातृकाः परेषु
यवसत्वर्णरहितैस्तैस्तथार्चयेत् तेषामपि च चक्राणां शक्तीनां च विलोमतः पूजा निग्रहसंसक्तासु सास्ताशत्रूणां विपत्त
ये अथ प्रयोगः तत्र वेदिकायां गोमयोपलिप्ते पञ्चहस्तपरिरहिते स्वासने पूजादियोगपीठन्यासांते नित्यानित्यापूजा
कृतविधिना प्राणायामादिमानसपूजांतं कृत्वा स्वपुरतः कुंचिद्धिंडं कृत्वा तदवष्टंभतः परितस्तत्र विंशांगुलमानभ्रमा
हृत्तं निष्पाद्य तन्मध्ये प्राक्प्रत्यगायतं ब्रह्मसूत्रमास्फाल्य तद्ब्रह्मसूत्रस्यार्धमानेन तस्मिन्वृत्ते ब्रह्मसूत्रस्य पूर्वाग्रादि
तः पश्चिमाग्रादितस्य दक्षिणचिह्नद्वयमुत्तरभागे चिह्नद्वयमिति संभूय चिह्नचतुष्टयं कृत्वा चिह्नाच्चिह्नं दक्षिणो
त्तरायतं तिर्यक्सूत्रद्वयमास्फाल्य पश्चिमतिर्यक्सूत्राग्रद्वयमारभ्य ब्रह्मसूत्रस्य पूर्वाग्रावधि सूत्रद्वयं विन्यस्य
पुनः पूर्वतिर्यक्सूत्रस्य कोटिद्वयमारभ्य ब्रह्मसूत्रसमेतानि त्रीण्यपि सूत्राणि प्रत्येकं त्रिधा विभज्य चिह्नानि
कृत्वा पश्चिमवायव्यैशानपूर्वाग्नेयनैरृतिदिग्गतेषु षट्सु ब्रह्मसूत्रतृतीयांशस्थानेषु मध्ये च तत्र हृद्वीयमानसू
त्रयमेव हृत्तसमकं कृत्वा ब्रह्मसूत्रत्रयं प्रत्येकं चतुर्विंशतिधा विभज्य मध्यहृत्तमध्यगतविंदुमारभ्य परितः षड्वृत्ते

२१०

षुद्शांमोंशाद्शामांशास्यानेषु तन्मध्यगतबलसूत्रविन्यस्य निकृत्वा पुनर्मध्यहन्तस्य च मध्यादिति आग्नेयकोणगतहृत्वबलसू
त्रेप्राग्वद्शांमांशे विकृत्वानन्तेचाग्नेयमध्यहन्तयोरन्तरालादित्तो वायव्यहन्तमध्यगतबलसूत्रेदशमांशे विकृत्वातेथ
वेशाननिर्ऋतिकोणगतहन्तयोरप्युक्तयुक्त्या प्रहन्ते विकृत्य द्वयं विधाय तत्रैव प्राक्प्रत्यगायतबलसूत्रस्य पश्चिमाग्रादि
तः पूर्वाग्रादितश्च प्राग्वद्शांमांशे विकृत्य द्वयं विधाय सम्यस्वपि हन्तेष्वपि चिह्नेषु चिह्नेषु प्रतिहन्तेन तिर्यग्रेखाद्वयं कृत्वा तेषु प्रा
गुक्तयुक्त्या षट्कोणसमंकं निष्पाद्य तेषु प्रतिषट्कोणं मध्ये षट्सूत्रिकोणेषु हन्तानिकृत्वा बलसूत्राणि मार्जयेदिति
पूजाचक्र मुद्धृत्य तन्मध्ये नित्यानित्याविद्यपादुष्पांजलिं निक्षिप्य नित्याविद्यया च स्थापनाद्यात्मपूजां तेमध्यषट्को
णो नित्यानित्यपूजोक्तविधिनापीठपूजादिपुष्पोपचारांतेनतत्रोक्तविधिना डाकिन्यादि षट्कं संपूज्य धूपदीपौ दत्वा वदमा
णनैवेद्यषट्कं निवेद्य तांबूलादि सर्वं निवेद्य निर्ऋतिकोणधूम्रवर्णां मध्ये डाकिनीमावाह्य धूम्रवर्णां नित्यासमानमुख
भुजायुधादियुतेध्यात्वा डांडीमित्यादि षडंगमेवं नित्या शुक्तैः षडंगन्यासयोगेन सकलीकृत्य तस्याः प्राणप्रतिष्ठां विद
ध्यादेवमुत्तरत्रापि राकिन्यादीनामायद्वरैः षट्दीर्घजातियुक्तैः स्तासां सकलीकरणं प्राणप्रतिष्ठां च कुर्यात् ततः
स्वाभिमुखीमासनादिपुष्पांतैरुपचारैरभ्यर्च्य तदावरणशक्तीश्च निर्ऋतिकोणे डौं श्रों श्रं शक्तिपादुकां पूजयामि
एवं वायव्यकोणे कशक्तिपा पूर्वकोणे २ खशक्तिपा आग्नेयकोणे २ गशक्तिपा• ईशानकोणे २ घशक्तिपा• पश्चिम
कोणे २ ङ.शक्तिपा• इति संपूज्य धूपदीपौ दत्वा पायसान्नं निवेद्य तांबूलादि प्रणामांतैरुपचारैः परितोष्य वायव्याय
षट्कोणे सिंदूरवर्णां राकिनीमावाह्य सिंदूरवर्णां नित्यानित्यासमानमुखभुजादियुतां ध्यात्वासनादिपुष्पोपचारांते
राकिन्यादिकामाद्रदत्तिणग्रहह्हहवामदक्षिणसंमुखस्य पुषट्कोणेषु रौं इतिशक्तिपाएवं चपाक्तिपा• छपाक्तिपा•

वि॰ १८
या॰ व
२११
211

जशक्तिया॰ कशक्तिया॰ ञशक्तिया॰ इति संपूज्य धूपदीपौ दत्वा गुडौदनं निवेद्य तांबूलादि प्राग्वत्कल्पयेत् ततः पूर्वदिग्गत
षट्कोणे नीलवर्णां लाकिनीमावाह्य नीलवर्णां लाकिनीमावाह्य नीलवर्णां प्राग्वन्मुखभुजादियुतां ध्यात्वासनादियु
क्तोपचारान्ते ओंकारीमाषट्कोणेषु शक्तिः णशक्तिः इति संपूज्य धूपदीपौ दत्वा मज्जौदनं निवेद्य शेषं प्राग्वत्कुर्यात् आग्ने
यादिषट्कोणेषु घटादित्रवर्णेन्याहर्शी काकिनीमावाह्य प्राग्वद्ध्यात्वासनादियुक्तोपचारान्ते प्राग्वत्षट्कोणे हेमवर्णां
साकिनीमावाह्य स्वर्णवर्णां ध्यात्वासनादियुक्तोपचारान्ते २ अशक्तिया २ पशक्तिया॰ फशक्तिया॰ वशक्ति भशक्तिः मश
क्तिः॰ इति संपूज्य तिलमिश्रमन्नं निवेद्य शेषं प्राग्वत्कुर्यात् अथ पश्चिमषट्कोणेषु धूम्रवर्णां हाकिनीमावाह्य प्राग्वद्भुजादि
युतां धूम्रवर्णां ध्यात्वासनादियुक्तोपचारान्ते २ रशक्तियाउ २ लशक्तिः दशक्तिः॰ शशक्तिः॰ षशक्तिः॰ सशक्तिः॰ हशक्तिः॰
इति संपूज्य॰ धूपदीपौ दत्वा मुद्गान्नं निवेद्य तांबूलादि प्राग्वत्कल्पयेत् ततो नित्यां प्राग्वत्त्रिकोणे संपूज्य धूपदीपौ द
त्वा स्तवप्रणामादिभिः परितोष्य डाकिन्याद्याः सावरणाः प्रसन्नं संयोज्य तां वक्त्रे लग्नगुह्यस्य तन्मयः सुखं विहरेदिति अ
थ पंचाशन्मिथुनपूजा तत्र श्रीतंत्रराजे॰ आदिदांतान्तरैः प्राग्वद्रूपिणी शक्तिसंयुक्तैः बीजहृद्याद्यैः समासैस्तैः पंच
वर्णान्तरे पंचाशत्क्रमयः पूज्याः पंचाशत्क्षेत्रपालकैः तेषां बीजहृदयवर्णाः स्वपदे तेषु संयुताः समास्तर्याश्च संयुक्ता मंत्राः
पंचादशाक्षराः चतुःषष्टिपदे मध्यवनेष्व दिनविधया मनीषितं समालिख्य तेषु तन्मिथुनानि वै घटिकाक्रमयोगेन
सन्मायामध्यगोचयेत् दिनेषु घटिकायोगात्पंचाशन्मिथुनान्यपि एवं मण्डलमासाद्य प्राप्नोत्येवाभिवांछितं नित्य
शस्ताः समावाह्य तस्मिंश्चक्रे समर्चनात् समस्तवांछितप्राप्तिः सदा भवति सर्वतः आदिदांतेत्यादि सर्वतः इत्यंतस्य श्लो
कषट्कस्यायमर्थः तत्र प्राग्वच्छुभस्थाने समांतरालानि नव सूत्राणि प्राक्प्रत्यग्दक्षिणोदक्त विन्यस्य चतुःषष्टिपदो

पंतं चतुरस्रचक्रं कृत्वा तस्मिंश्चक्रे मध्यकोष्ठचतुष्कमेकीकृत्य तत्र तद्दिननित्याक्षराणि स्वाभिमतप्रार्थनमालिख्य तदनंत
रवाह्याधःपंक्तिमध्यहृद्ये दक्षिणकोष्ठमारभ्य प्रादक्षिण्यक्रमेणामृतक्रमं निर्गमगत्या चक्रवामपंक्त्याधकोष्ठावधि
षष्टिकोष्ठेषु तद्दिनोदयात्तरादीनि मातृकायाः पंचाशदक्षराणि विसर्गस्वरसहितानि क्रौमिति बीजमध्यगतानि वि
लिख्यावशिष्टेषु पुनरप्युदयादीनि दशाक्षराणि समालिख्य तेषु लिखितक्रमेणोदयात्तरादिषु षष्टिघटिकासु त
त्तद्घटिकामिथुनं षोडशभिरुपचारैरभ्यर्च्य तत्फलमवाप्नुयात् 'इत्येवं पंचाशदक्षरादीनि षष्टिमिथुनानि' अत्र
पूजामंत्रस्तु ह्रीं श्रीं अरूपिणि शक्तिपादुकां पूजयामि इत्यादि शक्तिविद्याः पंचाशत् क्लीं श्रीं अरूपदेवेशपादुकां पूज
यामि इत्यादयः देवेशाः पंचाशत् इत्येवं पंचाशदक्षरादीनि षष्टिमिथुनानि यथाक्रमं यथाक्रममेकैकशः स्वविलंबेन
पूजयेत् प्रतिघटिकापूजनस्य तदेककाम्यकर्मविषयत्वात् इति पंचाशन्मिथुनपूजा अथ कामेश्वर्यादिपंचदशनित्या
नां पूजाविधिर्लिख्यते तत्र कामेश्वरीनित्यायजनविधिः तत्र श्रीतंत्रराजे अथ षोडशनित्यासु द्वितीयायाः समीरिता कामे
श्वरीति तां सर्वकामदां प्रणतत्वतः तन्मासे नतस्तानभेदोल्लक्ष्मीलात्म्यपूजने मंत्रोद्धारस्तु तत्रैव भृगुर्विःसेन युतस्ता
घोललिताख्या द्वितीयकः भूमध्यमग्नियुतं पश्चाद्व्योमव्यापिनसंयुतः प्राणोरसाग्निसहितः भूमध्ययुगं मचराश्रितं नभोगो
त्रायुतं षष्ठबादाहेन समयोजिता अंबुस्याद्वरसंयुक्तं वनशक्तियुतं वदेत् एषा कामेश्वरीनित्या कामदैकादशाक्षरीति पंचक
लक्षणा नित्यक्लिन्ने मदद्रवे स्वाहा ॥ इति तथा त्रिपुरार्णवे तंत्रराजे मूलविद्याक्षरैः स्वकुर्यादंगानि षट्क्रमात् एकेन हृदयं शीर्ष
तावतानां हृदयं हृयात् चतुर्भिर्नयनेतत् हृदस्त्रमेकेन चोदितं दिक्छेत्रवाना साहितयेत्रिकालंनामगुल्मके व्यापकत्वेन सर्वा
गमूर्द्धादिप्रपदावधि न्यसेद्विद्याक्षराण्येषु स्थानेषु तदनंतरं समस्तेन व्यापकं तु कुर्यात् क्रमक्रमेणैव अथ ध्यानं प्रवक्ष्या

वि॰ १४
धा॰ व
२१२

मिनित्यश्रृंगारस्वचोदितं येनदेवीस्मरसम्मादद्दातीष्टमयत्नतः बालार्ककोटीसंकाशां माणिक्यमुकुटोज्ज्वलां हारग्रैवेय १
कांचीभिरूर्मिकानूपुरादिभिः मंडितां रक्तवसनां रक्ताभरणशोभितां षट्भुजां त्रीक्षणामिंदुकलाकलितमौलिकां पंचाशत्षोड
शाद्वद्वषट्कोणचतुरस्रगां मंदस्मितलसद्वक्त्रां दयामंथरवीक्षणां पाशांकुशौ च पुंड्रेक्षुचापं पुष्पशिलीमुखं रत्नपात्रं सीधु
पूर्णं वरं दं विभ्रतीकरैः एवं ध्यात्वा र्चयेद्देवीं नित्यश्रृंगारसिद्धये प्रयोगादिषु सर्वत्र वदेद्ध्यानानि तत्रवै मंदनोन्मादनौ पश्चान्न
द्यादीपनमोहनौ शोषणश्चेति कथिता बाणाः पंच पुरोदिताः कुसुमा मेखला पश्चान्मदना मदनातुरा अनंगमदपूर्वास्ता:
पंचमी मदवेगिनी ततो भुवनपालास्या च्छशिरेखा तनंतरा रेखा गगनपूर्वान्त्या पूज्याः पत्रेषु चाष्टसु श्रद्धा प्रीती रतिश्चैव धृ
तिः कांतिर्मनोरमा मनोहराष्टमी प्रोक्ता देवी चात्र मनोरथा मदनोन्मादिनी पश्चान्मोहिनी शंखिनी ततः शोषिणी च वश
कारी सिंजिनी सुभगा ततः सस्वरा षोडश प्रोक्ताः प्रियदर्शीनि कांतिकाः पूज्यास्ताः प्रतिपात्रं तु प्रत्येकं षोडशच्छदे पूषा चैव
सुमनसा रतिः प्रीतिर्धृतिस्तथा ऋद्धिः सौम्या मरीचिश्च परतस्त्वंशुमालिनी शशिनी चांगिरा छाया ततः संपूर्णमण्डला तु
ष्टामृतारव्या कथिताः कलाः सूर्यसस्वरा विधोः षोडशास्वपि पत्रेषु पूजयेत्ताः यथाक्रमं बहिः षट्कोणकोणेषु डाकिन्याद्यास्तथा
र्चयेत् तद्बहिश्चतुरस्रस्य लोकेशास्त्रसमायजेत् षट्कोणपंक्तौ दृते त्रेशाचाभितो यजेत् अन्याया स्त्रिपुविद्यादि समादथ्य
तरास्थितो तन्नामभिर्वलिं तेभ्यो दद्याद्भूपादि वोते: ततस्तामरु विधाभ्यां कृमा चैः पूजयेच्छिवां प्राङ्मैरूपचाराद्यैर्हीमंत्रः स्यौ
न्नतस्तथा हृता मैमधुराक्तैर्वा प्रसूनै रक्तणैः शुभैः अन्नाज्याभ्यां चेति अथप्रयोगाः तत्रादौ तः कृत्वादि योगपीठ स्यासांते कामेश्व
री विद्यया प्राणायामं च यं कृत्वा शिरसि सम्मोहनाय ऋषये नमः मुखे त्रिष्टुप्छंदसे नमः हृदये कामेश्वरी देवतायै नमः गुह्ये कं
बीजाय नमः पादयोः ईशक्तये नमः नाभौ लं कीलकाय नमः इति विन्यस्य मम कर्तव्य शर्गाभिषेकाद्यं दितीयदी दा फलसिद

पीठे संस्थाप्य तत्र कामेश्वरीविद्यया पुष्पांजलिं विनिः क्षिप्यार्घ्यादिस्थापनाद्यात्मपूजांते पीठपूजां कृत्वा तत्र कामेश्वरीविद्यया मूर्त्तिं परिकल्प्यावाहनादि रू: ५

येविनियोगः इति कृतांजलिः कृत्वा ऐं हृदयाय नमः सकलह्रीं शिरसे स्वाहा नित्यशिखायै वषट् क्लिन्ने कवचाय हुं मदद्रवेने
त्रत्रयाय वौषट् सौः अस्त्राय फट् इति षडंगन्यासं विधाय दक्षिणनेत्रे ऐं नमः वामे सकलह्रीं नमः दक्षश्रोत्रे नित्य नमः वामेत्य
नमः दक्षनसि क्लिन्ने नमः वामे द्रवे नमः जिह्वायां मनमः हृदये दनमः नाभौ इनमः गुह्ये वेनमः सौः सर्वांगे व्यापकं वि
न्यस्य ध्यानमानसपूजांते स्वर्णादि पीठे कुंकुमादिना पंचदलकमलं कृत्वा तद्बहिरष्टदलं तद्बहिः षोडशदलं पुनस्तद्ब
हिः षोडशदलं तद्बहिः षट्कोणं तद्बहिश्चतुर्द्वारयुक्तं चतुरस्रमिति पूजाचक्रं निर्माय स्वगुरुतश्चंदनादि पुष्पोपचारां
स्तेलयातं संपूज्य पंचदलकमलकेसरेषु आग्नेयीशाननैरवायव्य देव्यग्रतः दादि चतुर्दिक्षु च षडंगानि संपूज्य देव्याः पृष्ठभा
गे पंचदलाष्टदलयोरंतराले प्राग्वद्दिनु नित्याः पूज्याः क्रमगुरुपंक्तित्रयं संपूज्य पंचदलेषु आग्नेयीशान्यनैर्वायव्यदेव्यग्रादि प्राद
क्षिण्येन ह्रीं श्रीं द्रां मादनबाणाय नमः क्लीं श्रीं द्रीं उन्मादनबाणाय नमः २ क्लीं दीपनबाणाय नमः २ ह्लूं मोहनबाणाय नमः २
सः शोषणबाणाय नमः २ इति संपूज्य तद्बहिरष्टदलेषु देव्यग्रादि प्रादक्षिण्येन २ अनंगकुसुमाया २ अनंगमेखलाया २
अनंगमदनाया २ अनंगमदनातुराया २ अनंगमदवेगिनीया २ अनंगभुवनपालाया २ अनंगशशिरेखाया २ अनंगगग
नरेखाया २ ततः षोडशदलेषु अं श्रद्धाया २ आं प्रीत्या २ इं रत्या २ ईं धृत्या २ उं कांत्या २ ऊं मनोरमाया २ ऋं मनोहरा
या २ ॠं मनोरथाया २ लृं मदनाया २ ॡं उन्मादिनी २ एं मोहिनीया २ ऐं शांत्या २ ओं शोषिण्या २ औं वशंकर्या २ अं शिंजि
न्या २ अः सुभगाया २ इति संपूज्य तद्बहिः षोडशदलाग्रेषु २ अं पूषाया २ आं रद्धाया २ इं सुमनसाया २ ईं रत्या २ उं प्री
त्या २ ऊं धृत्या २ ऋं ऋद्ध्या २ ॠं सौम्याया २ लृं मरीच्या २ ॡं अंशुमालिनीया २ एं शशिनीया २ ऐं अंगिराया २ ओं छा
याया २ औं संपूर्णमंडलाया २ अं तुष्ट्या २ अः अमृताया २ इति संपूज्य तद्बहिः षट्कोणेषु स्वदक्षिणाग्रकोणे २

वि०१४
या०व
२१२

213

ऐं डाकिनीया २ वामाग्रे २ ऐं राकिनीया २ पृष्ठकोणे २ ऐं लाकिनीया पृष्ठवामे २ ऐं काकिनीया पृष्ठदक्षिणे २ ऐं शाकिनीया
देव्यग्रे २ ऐं हाकिनीया २ इति सम्पूज्य षट्कोणाद्बहिः चतुरस्राभ्यंतरे आग्नेयकोणे २ ऐं वंवटुकपादुः नैर्ऋते २ गंगण
पतिपा० वायव्ये २ ऐं दुर्गाया० ईशाने २ ऐं तं क्षेत्रेशाया० इति संपूज्य तद्बहिः चतुरस्रे देव्याः पृष्ठभागमारभ्य पूर्वादिद
शादिक्षु २ ऐं लं इंद्रशक्तिपा २ ऐं रं अग्निशक्तिपा० इत्यादि लोकपालांस्तदायुधानि च शक्त्यंतेस्तन्नामभिः संपूज्य धूपदी
पनैवेद्यानेजकेऽऊलावलिं वटुकगणपदुर्गाक्षेत्रेशावलिं च दत्वा जपादिकं शेषं प्राग्वत्समापयेदिति अत्र पंचदशनि
त्यास्वपि पूजादौ सर्वभूतबलिं पूर्णांते समात्यर्याकरुकुल्लावलिं दद्यादिति कामेश्वरीनित्यायजनविधिः अथ भगमा
लिनीनित्यायजनविधिः तत्र श्रीतंत्रराजे अथ षोडशनित्यासु तृतीया भगमालिनी शृणु देवि प्रवक्ष्यामि सांगोपा
वरणं क्रमात् तदंगान्यथ तद्ध्यानं तदावरणदेवताः तत्पूजायाः क्रममिति मंत्रोद्धारस्तु तत्रैव कामेश्वर्यादि द्वादशार्द
मस्त्राद्यस्थिरारसः धरायुक्स चरायश्चास्थिरायस्याद्रसः स्मृतः स्थिराग्न्येप्यग्निसंयुक्तेरसस्यात्तदनंतरं स्थिराभूस
हिताग्नेयाः सदाहोग्नीरसः स्थिरा० नभश्च मरुतायुक्तेरसा चरसमन्विता ततोरसस्थिरायश्चान्मरुतासहयोजिता [illegible]
मश्च सचरो रसोयस्यात्स्थिरापुनः स्थिराधरान्वितो हंसो व्यामेन च चरेण च रसस्थिरा ततो व्यामं भूयुगं भूमग्नियुक् रस
स्थिरा ततः स्याग्निभूत्सं जवियुतो मरुत् रयः भूतं चाग्नियुतं हृद्दाहः सावनः परं रसः स्थिरांबुचवियत्स्वयुतं प्राणायवच
दहाग्निषुग्रसेस्तस्मात्स्थिरात्माद्दीहसंयुता मचरः स्याज्जचीपूर्वविद्यातान्नीयतः क्रमात् चतुष्टयमथार्णानां रसस्तदंतु
चस्थिरा रुद्रं वयुक्तस्याद्दाहः सचरः स्याज्जवीचपत् दाहांबुमरुतायुक्तो व्याममहाग्निरसस्तथा स्थिरात्ममारुतायु
क्तामृतं साग्निनभश्चरौ हंसो व्यामममरुद्युक्तः भूतं व्याममतोंबु च दाहो गोत्राचरयुता तथा दाहस्तथा रयः सादरा सहि

तं दाहरयोंचरसमन्वितो रसः स्थिरा ततः प्राणो रसाग्निसहितो भवेत् शून्ययुग्मं चरयुतं ततः पूर्वमतः परः शून्ययुग्मं च गोत्रास्था
दाहयुक्तात्वु भाचरः प्राणो रसा चरयुता गोत्रा व्याप्तमतः परं गोत्रा दाहमरुयुक्तात्वंबु व्याप्तमतो भवेत् वातो मरुच्च भूयुक्तं वा स्व
रेणसमन्वितं रसः स्थिरो ह्यग्नियुतं वायुयुग्मं चरान्वितं ग्रासोथरायुतः पश्चाद्रसः शान्तासमन्वितः ग्रासोभूसहितो देवि र
सो व्याप्तं ततः स्फुरन् दाहेनांबु चलत्पश्चाद्योंबुमरुदन्वितः शून्यं च केवलं भद्रे रसश्च सचरा स्थिरा वियदंबुयुतं दाहयाग्नियु
क्तयुतः शुचिः भूमीरसात्मा स्वयुता पंचैकानविंशतिताः स्थिताः तदंतरितबीजानि संयुक्तानि पचवै नातिक्रमाज्जपा सचरो रसो
भूस्वतभोयुताः हंसश्चरयुताद्विः स्यात्ततः प्राणोरसाग्नियुक् शून्ययुग्मं चरयुतं रुद्दाहोंबुमरुद्युतः व्योमाग्निसहितं प
श्चाद्रसश्च मरुता स्थिरा शून्यं साग्निनभः कुर्याद्वेरेणसहितं प्रिये यबुपश्चाद्वियत्तस्मात् भश्च मरुदन्वितं शून्यं व्याप्तं चरुयु
क्तं रयदाहस्ववह्निभिः हंसः सदाहोंबुरसा चरः स्वैः संयुतो भवेत् हंसः सदाहवह्निस्वैर्युक्तं मंत्रमुदीरितं पंचविंशच्छतार्णैः
स्यान्नित्यासौ भगमालिनीति ऐं भगभुगे भगिनि भगोदरि भगमाले भगावहे भगगुह्ये भगयोनि भगनिपातिनि सर्वभगवश
करि भगरूपे नित्यक्लिन्ने भगस्वरूपे सर्वाणि भगानि मे ह्यानय वरदे रेते सुरते भगक्लिन्ने क्लिन्नद्रवे क्लेदय द्रावय अमोघे भगवि
च्चे क्षुभ क्षोभय सर्वसत्वान्भगेश्वरि ऐं ब्लूं जं ब्लूं भें ब्लूं मों ब्लूं हें ब्लूं हें क्लिन्ने सर्वाणि भगानि मे वशमानय स्त्रीं हर ब्लें ह्रीं इति। त्रिपुराणि
वेः ऋषिरस्यास्तु भगोगायत्री छंद उच्यते देवतेयं सवीजं तु हरब्लेमात्मकं प्रिये शक्तिः श्रीबीजमंत्यं तु कीलकं परमेश्वरि इति
रयं भगमालिनी नित्या तंत्रराजे। अंगानि मंत्रवर्णैः स्यादाद्येन रुद्रुदीरितं ततस्त्वर्भिः शीर्षं स्याच्छिखा त्रिभिरुदीरिताः चतुष्टय
त्रयैः शेषाण्यंगानि षड्इति क्रमात् अरुणामरुणाकल्पां सुंदरीं सुस्मिताननां त्रिनेत्रां बाहुभिः षड्भिरुपेतां कमलासनां क
ल्हारपाशपुण्ड्रेक्षुकोदण्डान्वामबाहुभिः दधानां दक्षिणैः पद्ममंकुशं पुष्पसायकं तथाभिधाभिः परितो वृतां शक्तिभिरात्म

वि॰ ॥
घा॰ व
२२५

214

भिः प्रहतरोत्याभिरन्याभिः स्मरोन्मानमदात्मभिः पंचत्रिंशत्कृतार्चैः स्वरूपिणीशक्तिपंचकं समादरीच संयोज्य शक्तीस्तत्संख्यका
यजेत् मदनामोहिनीलोलाभंजनीमुग्धमांसुभा ह्लादिनीद्राविणीप्रीतिरतिरक्तामनोरमा सर्वोन्मादा सर्वसुखामभंगाममि
तोद्यमा अनल्पाव्यक्तविभवा विविधदेहविग्रहे एताःस्युःप्राकृय पंचपंचाशद्भिः शतैरिति ताभिर्हृतान्ततो देवीं पूजयेद्वा
ह्निताह्वये अयं पूजाक्रमो देवि सर्वार्थदायकं येनविश्वंवशं [illegible] यादपि स्थावरजंगमं चतुरस्रं हृदयं कृत्वा कुर्याद्द्वारत्रयं
श्रिमे तन्मध्ये च पंचदलं कृत्वा तत्कर्णिकागतं योनिद्वयं ततो मध्ये तिर्यग्रेखाविधानतः योनीः उत्पाद्य तत्संख्यायोनयः प
रिकीर्तिता अग्राहिलोमकात्तास्तु शक्तीः संस्थाप्य पूजयेत् मध्ये हृत्रं हृदयं कृत्वा तत्र विंशतिरेखया निःपाद्य तावती योनी
मदनाद्याः समर्चयेत् हृन्मंत्रराजेनाभिमंत्र्य यजेदंगानि षट्क्रमात् तन्मध्ये भगमालानाम्नी [illegible] स्वरूपिणीं संस्थाप्य नाद्विभि
पूजामर्चयेदुपचारकैः अर्घ्यमंगे [illegible] मूलेन संस्थाप्याभ्युक्ष्य मूलतः द्वारस्य पार्श्वयोर्गंगादेवी [illegible] स्तथार्चयेत् तदंतर्भगमा
लाद्या मदनाद्यास्तथार्चयेत् मध्ये स्वदेवीमभिमंत्र्य यजेन्मात्रायुग्ममपि ततो देवीं षोडशभिरुपचारैरुदीरितैः पूजयेदाय
वर्णीनर्विदध्यात् बलिद्वयं जपेद्दशसहस्रशतं अग्रे देव्यास्तु नित्यशः प्राग्वदग्निमुखं कृत्वा होमं कुर्याद्दशांशतः संयोज्य
, विंदो नाम [illegible] लेनाभ्यर्च्य तां ततः स्वात्मन्युद्वासयेदुक्तप्रकारेण महेश्वरि देवमात्माविहरेद्विश्वं नरनारीनराधिपान्
तत्र प्रयोगः तत्र प्राग्वदासनपूजादियोगपीठन्यासांतं कृत्वा मूलविद्यया प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि सुभगाय हृदयेनमः
मुखे गायत्री छंदसे नमः हृदये श्रीभगमालिनी नित्यायै देवतायै नमः गुह्ये ह्रें बीजाय नमः पादयोः श्रीं शक्तये नमः
नाभौ ह्रीं कीलकाय नमः इति विन्यस्य ममाभीष्टसिद्धये जपे विनियोगः इति कृतांजलिः कृत्वा ओं हृदयाय नमः ओं भगसु
भगे शिरसे स्वाहा ओं भगिनि शिखायै वषट् ओं भगोदरि कवचाय हुं ओं भगमालिने नेत्रत्रयाय वौषट् ओं भगावहे अस्त्राय फट्

इति मंत्रैः करषडंगन्यासं विधाय प्राग्वन्मूलविद्यया व्यापकं विन्यस्य प्रकृणामित्यादि यथोक्तरूपां ध्यात्वा मानसपूजां विधा
य स्वर्णादिपट्टे कुंकुमादिभिरंतर्वहिर्विभागेन चतुरस्रद्वयेन चतुरंगुलांतरालं कृत्वा तस्य पश्चिमभागे मध्ये द्वारं विधाय
तस्य चतुरस्रमध्ये पंचदलपद्मं विरच्य तन्मध्ये यथोक्तायां तत्कर्णिकायां समत्रिरेखां कर्णिकां कृत्वा तस्य कोणत्रयं यथा
मानं योनिं कृत्वा तस्याप्यकारे रेखां चतुर्विंशतिधा विभज्य तैरंशैस्त्रयोविंशति चिह्नानि कृत्वा तस्यास्तिसृषु रेखास्वपि
तथा कृत्वा तेषु कोशमानमभितस्त्यक्त्वा तदंतः प्राग्वत्समरेखां योनिं विधाय तस्यां योन्यां प्रकारे रेखां एकविंशतिधा विभ
ज्य तेषु विंशति चिह्नानि प्रतिरेखमिति रेखात्रयेपि प्रत्येकं कृत्वा तेषु बाह्याभ्यंतरचिह्नेषु चिह्नाचिह्नमिति क्रमेण पंचत्वा
त्रिंशद्रेखास्तिर्यग्रूपाः प्रतिचिह्नात्प्रविलिखेदिति एवं कृते बाह्यरेखाग्राण्यभ्यंतररेखाग्राणि च त्रिकोणानि पंचत्रिंशदधिक
शतसंख्यानि संभवंति तदंतस्थस्वरेखाभ्रमेण वृत्तं निधाय तदंतरेपि तथा पंचमांशमानभ्रमेण वृत्तं विधाय तदंतरेपि प
कोशमानेवृत्तांतरं कृत्वा पूर्ववृत्तयोर्विष्कंभे षोडशांशसहिते विष्कंभमाने त्रिगुणीकृत्य तेच समुदायमाने दशधा विभज्य
तेषु कांशेन चिह्नानि परितस्तद्वृत्तद्वये प्रतिवृत्तं दशदश विधाय तेषु क्रमेण बाह्याभ्यंतराद्वहमिति गोमूत्रिकाक्रमेण तिर्यग्रू
पा विंशतिरेखा विलिखेत् एवं कृते बाह्याभ्यंतरवृत्तस्थाग्राणि च त्रिकोणान्यभितो विंशतिसंख्यकानि संभवंति इत्थं पूजा
चक्रं निर्माय प्राग्वत्पुरतः संस्थाप्य भगमालिनीविद्यया मूर्तिं संकल्प्यावाहनादिपुष्पोपचारांतैर्देव्याः पृष्ठभागे वृत्ताभ्यंतरे एवं प्रा
ग्वत्प्रकाशानंदादिगुरुपंक्तित्रयं पूजयित्वा पंचदलकर्णिकामध्यगतवृत्तद्वयांतराले प्राग्वदग्नीशासुरवायव्यदेव्यग्रतदादिव
त्वर्हिदलषडंगानि संपूज्य द्वारस्य वामदक्षिणपार्श्वयोः ॐ गं गणपतिपादुकां पूजयामि ॐ वं क्षेत्रपा इति संपूज्य पंचदलकर्णि
कामध्यगतयोनिवृत्तयोरंतराले पंचत्रिंशदधिकशतशक्तीः संपूज्य तदंतर्वृत्तद्वयांतरालस्थविंशतित्रिकोणेषु देव्यग्रमारभ्य वा

वि०१४ या०व २१५ 215

मावर्त्तनेऽ ॐ ऐं मदनाया २ एवं मोहिनीया २ लोलाया २ जंभिनीया २ उद्यमा २ शुभा २ ह्लादिनीया २ द्राविणी २ प्रीति २ रति २
रक्ता २ मनोरमा २ सर्वोन्मादा २ सर्वसुखा २ अनंगा २ अमितोद्यमा २ अनल्पा २ व्यक्तविभवा २ विविधविग्रहा २ क्षीभविग्रहा २
इति संपूज्य तदंतरालवृत्तवीथ्यां रेखाभिः षोडशविभज्य तेषु षट्सु खण्डेषु देव्यग्रखण्डमारभ्य ॐ ऐं ह्रं कोदण्डाय नमः एवं पा
शाय कल्हाराय पद्माय अंकुशाय पुष्पसायकेभ्यो नमः इति संपूज्य तदंतरालवृत्तवीथ्यां संपूज्य भूयादि सर्वं प्राग्वत्समापये
त् इति भगमालिनीनित्यायजनविधिः अथ नित्यक्लिन्नानित्यापूजाविधिः तत्र श्रीतंत्रराजे अथ षोडशनित्यासु चतुर्थी
म्हणपार्वति नित्यक्लिन्नाभिधानां तां तन्मंत्रं प्रागुदीरितमिति तदुद्धारस्तु तत्रैव ह्सक्लदाह चक्रिस्वैर्युक्तं प्रथमं तु चान्ते
कामेश्वर्यास्तृतीयादिवर्णानामष्टकं भवेत् रुद्रं तु मरुतायुक्तं ह्स्प्सं मरुतायुतः एकादशाक्षरी नित्यक्लिन्नानित्यास
मीरितेति तथा तदंगानि च तद्ध्यानं तच्छक्तीस्ताभिरर्चनमिति त्रिपुरार्णवे ऋषिर्ब्रह्मा समुद्दिष्टो विराट्छंद ईरितं नित्य
क्लिन्ना देवता क्लां वन्तिताद्राविणी परा बीजं माघवक्लिन्ना या शक्तिश्चैव कीलकं मतमिति तंत्रराजे आद्येन मंत्रवर्णेन हृदयं
समुदीरितं ततो ह्राभ्यां पुनर्ह्रीभ्यां ह्राभ्यां ह्राभ्यां हयेन च कुर्यात्क्षेपानि वांगानां करयोश्च न्यसेत्क्रमात् तंत्रे षडंगं यत्प्रोक्तं
तत्तत्तत्र करद्वये न्यसेदंगुष्ठमूलादिकनिष्ठाग्रांतमूर्द्धगी पृष्ठतलद्वयेमस्यन्यह्रक्रमोत्तनसोर्द्वयो तथा हृदिजे च पार्श्वयोश्च पाद
योरणीकान्यसेत् अरुणमरुणकल्पामरुणाम्बुकधारिणी अरुणस्रग्विलेपानां वा हसेरस्मुखां बुजां नेत्रत्रयोल्लसद
क्त्रमालेचर्मौक्तिकमौलिकैः विराजमानां मुकुटलसद्धैर्द्ध शेखरां चतुर्भिर्बाहुभिः पाशमंकुशं पानपात्रकं अभयं विभ्रतीं प
द्ममध्यासीनां मदालसां ध्यात्वैवं पूजयेन्नित्यक्लिन्नां नित्यां स्वशक्तिभिः क्षोभिणी मोहिनी लोला त्रिकोणाद्दिक्षु शक्तयः नि
त्या निरंजना क्लिन्ना ह्लादिनी मदनातुरा मदद्रवा द्राविणी च द्रविणा चाष्टपत्रगाः मदाविलामंगला च मन्मथार्ता मनस्विनी मो

हामोदामातमयीमायामंदास्मितावती चतुरस्रगताः पूजामदाफणवलेदलाः अथ नित्यासमाकारवर्गवाकायुधा
न्विता चतुरस्रद्वयं कृत्वा प्राकारमकुद्वारसंयुते तन्मध्ये षट्दलपद्मं तन्मध्ये त्र्यस्रकं तथा अर्चयेत्षडङ्गान्मूलाभ्यां कृत्वा तां
प्राङ्मुखो विचिन्तयेत् चतुरस्रे पश्चिमादिनिर्ऋत्यन्तं भजेच्च ताः द्वारपार्श्वे गुरुकोणे शुद्धदिक्ष्वनादशापूजयेत् तदन्तरषट्पत्रे गुपश्चि
मादिप्रदक्षिणं अर्चयेद्दशशक्तीस्तास्तदन्तयोस्त्रिकोणगा अग्न्यादिदक्षिणतिस्रः शक्तिश्रीकं विधाय ततः कर्णिकायां ति
मामध्यस्यदेशो वागीशवह्निषु तैः संस्थाप्य परेतादिदलयने दंगानि षट्कमात् ततो देवीं तानि तानि सक्रिजामदीदि
तैः उपचारैरर्चयेच्च बलिं दद्याच्च पूर्ववत् तदग्रतो जपेद्विद्यां सहस्रमर्चितं शान्तं ततोऽभ्यर्च्य शिवो होमं कुर्यात्क्रमेण तु ॥
प्राज्यसिक्ताधमान्येन पुष्पैर्वा सौरभान्वितैः जुहुयात्प्राग्वदुक्तिसंख्यं प्राग्वत्समापयेत् इति अभ्यर्च्य देवीमथ तां स्वा
त्मनुद्धाय पूर्ववत् न्यासं कृत्वा स्तोत्रयुग्मं जपित्वा तन्मयः स्मरेत् अथ प्रयोगाः तत्र प्राग्वदासनपूजादियोगपीठन्या
सान्ते निष्कलिं च विधाय प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः मुखे विराजे छन्दसे नमः हृदये श्रीति
त्वरितायै नित्यायै देवतायै नमः गुह्ये क्लीं बीजाय नमः पादयोः स्वाहा शक्तये नमः नाभौ त्रैं कीलकाय नमः इति
विन्यस्य मम सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृताञ्जलिः ततः क्लीं हृदयाय नमः त्रिं शिरसे स्वाहा क्लिं नेशिखायै
वषट् मं कवचाय हुं इं नेत्रत्रयाय वौषट् स्वाहा अस्त्राय फट् इति करषडङ्गन्यासं कृत्वा हृदये क्लीं नमः दक्षनेत्रे त्रिं
वामे र्यं · दक्षश्रोत्रे क्लिं वामे ने · दक्षिणनासायां म · वामे दं सर्वाङ्गे इ · लिङ्गे वे गुदे स्वा पादयोः हा इति विन्यस्य प्राग्वन्मूल
विद्यया व्यापकं कृत्वा ध्यानादिमानसपूजान्ते स्वर्णादिपट्टे कुङ्कुमादिना पूर्वपश्चिमयोर्द्वारद्वययुते चतुरस्रद्वयं कृत्वा
तन्मध्ये षट्दलपद्मं निर्माय तत्कर्णिकायां स्वाभिमुखाग्रं त्रिकोणं कृत्वा प्राग्वत्स्वपुरतः संस्थाप्याभ्यर्च्याष्टोत्तरादि स्या

वि·१४
षा·व·
२१६

पनाद्यात्मपूजांते भुवनेश्वरीपीठमभ्यर्च्य तत्र नित्यक्लिन्नविग्रहानन्तर्मूर्तिं परिकल्प्यावाहनादिषु षोपचारांते कोणांतः त्र्य
स्रबहिर्देवीं परितः षडंगानि संपूज्य तद्बहिर्हिर्दृव्याः एषु भागेष्वागवत्म्रकापणानं दादिगुरुपंक्तित्रयमभ्यर्च्य चतुरस्रे देव्यग्रतद्वारस्य
दक्षिणे ॐ ऐं ह्रीं श्रीं मदाविलापा ॐ ऐं ह्रीं श्रीं मंगलापा २ एवं मन्मथार्त्तापा २ मनस्विनी २ मोहा २ आमोदा २ मानमयी २
माया २ नंदा २ मितावती २ इति प्रादक्षिण्येन संपूज्यांतस्त्रिकोणेषु देव्यग्रकोणमारभ्य २ क्षोभिणीपा २ मोहिनी २ लोलापा· २
इति प्रादक्षिण्येन संपूज्य पुनर्मध्ये नित्यक्लिन्नांतद्विग्रयां संपूज्य धूपदीपादिकं सर्वं कृत्वा प्रागवत्समापयेदिति नित्यक्लिन्ना
नित्यायजनविधिः अथ भेरुण्डानित्यापूजाविधिर्लिख्यते तत्र श्रीतंत्रराजे अथषोडशनित्यासु भेरुण्डा पंचमी तया·
तद्विधानेऽर्चनप्राप्ते कथयामि यथाविधिः मंत्रोद्धारस्तृतीये भूगान्याद्वृत्तिदेवताः पूजाक्रमं चेति तृतीयपटले मूः स्वे
नपुंसका प्रथमप्राणोदाहेन तत्पुनः रसोदाहेन तत्पुंसकं प्राणोदाहवनस्वपुक् कं वदाहेन तत्पुंसकं प्रभादाहेन तत्पुना
ज्याचदाहेन तत्पुंसकानि नित्यक्लिन्नांततोऽष्टयं पक्षान्तवाद्रीनित्या भेरुण्डा सर्वसिद्धिदेति ॐ क्रों भ्रों क्रौं झ्रौं छ्रौं ज्रौं स्वाहा
त्रिपुरार्णवे ऋषिरस्य महाविष्णुर्गायत्रीछंद उच्यते देवतेयं वराराहे तृतीयं बीजमुच्यते वह्निजायांतशक्तिः स्यात्की
लकं स्मरणेरेव चेति तंत्रराजे आद्यंतद्वयमध्यस्थैः षड्भिः कुर्यात्षडंगकं रंभाताम्रवकं ठेघुत्लत्राभ्याधारपद्मये न्य
सेन्मंत्रार्णान्नवकं मातृकान्यासपूर्वकं ततः शक्तीराहृतिस्थाध्यानेच स्मरणपार्वति वाहावहेनोनव्राख्याघायुग
शक्तीश्च पूजयेत् तदंतरष्टपत्रेषु विजयां विमलां शुभां विश्वां विभूतिं विनतां विविधां विमनां क्रमात् तदंतरष्टको
णेषु कमलां कामिनीं तथा किरातां कीर्तिसहितां जहिंनीं जलसुंदरीं कल्याणीं कालकोलां च पूजयेत् क्रमयोगतः
डाकिनी शाकिनी तद्वल्लाकिनी काकिनी तथा शाकिनी हाकिनी षट्सु कोणेषु क्रमतोऽर्चयेत् इच्छाज्ञानक्रियाशक्ती

216

त्रिषुकोणेषुपूजयेत् वसुरस्त्रद्वयंकृत्वाचतुर्द्वारसमन्वितं तदंतरष्टपत्रांबुजंतद्युग्मंमध्यांतरा अष्टास्त्रभूपुरंद्वारान्वि
तंसमन्वितं तदंतस्त्वष्टशंकुस्थीयानिंतन्मध्येनोयजेत् भैरवएणपंचमीनित्यामक्षशक्तिभिराहृता अंगषडंगमूलाभ्यां
संपोष्यप्राङ्मुखोयजेत् बलिंचषोडशार्णेनदद्याद्दासंतयोःक्रमात् अथध्यानं प्रवक्ष्यामिदेव्याःसर्वार्थसाधके त
दाद्यंतीषुशक्तीनांक्रमेणशृणुपार्वति तप्तकांचनसंकाशदेहानेत्रत्रयान्विता चारुस्मितांचितमुखीदिव्यालंकार
भूषिता तार्टंकहारकेयूररत्नस्तवकमण्डिता रसनानूपुरोर्म्यादिभूषणैरतिसुंदरी पाशांकुशौखेटखड्गौगदावज्र
धनुःशरान् करैर्दधानामासीनापूजयास्पदादास्थिता शक्तीश्चतत्समाकारतेजोहेतिभिरन्विताः पूजयेत्तद्दमितःस्मितसौ
म्यमुखोसदा एवंदेवीमाहत्तीभिराहृतासर्वयेत्तथा बलिमाद्यंतयोर्दद्यात्पूर्वोक्तविधिनायुतं अथप्रयोगः तत्रप्रातरु
दासनपूजादियोगपीठन्यासांतेभैरवीविद्ययाप्राणायामत्रयंकृत्वाशिरसि ॐमहाविष्णवेऋषयेनमः मुखेगायत्रीछं
दसेनमः हृदयेॐश्रीभैरवणिनित्यायैदेवतायैनमः गुह्येश्रांबीजायनमः पादयोःस्वाहाशक्तयेनमः नाभौक्रोंकील
कायनमः इतिविन्यस्यममसर्वाभीष्टसिद्धयेविनियोगः इतिकृतांजलिःक्रांक्रींहृदयायनमः ॐशिरसेस्वाहा क्रूंशिखा
यैवषट् क्रैंकवचायहुं क्रौंनेत्रत्रयायवौषट् क्रःअस्त्रायफट् इतिकरषडंगन्यासंकृत्वा ब्रह्मरंध्रेॐनमः आस्तायांक्रोंनमः मु
खेधौंनमः कंठेक्रोंनमः हृदिक्षौंनमः नाभौक्रौंनमः मूलाधारेश्रौंनमः दक्षपादेस्त्रांनमः वामपादेह्रांनमः इतिविन्यस्य
प्राणस्थापनंकृत्वा तप्तकांचनसंकाशामित्यादिध्यात्वामानसपूजांतेप्रागवत्स्वर्णादिपट्टेकुंकुमादिनाचतुर्द्वारयुक्तंचतु
रस्त्रद्वयंकृत्वातदंतरष्टदलंपद्मंतदंतरष्टारंतदंतरष्टास्रंतदंतरष्टारंतदंतः षट्कोणंतदंतर्हितंतन्मध्येस्वाभिमुखाग्र
त्रिकोणंतत्रयोनिंचकृत्वाप्रागवत्तस्याधार्यादिस्थापनायात्मपूजांतेप्रागवत्पूर्ववत्पीठमभ्यर्च्यावाहनादिप्राणप्रतिष्ठा

वि॰ १४
या॰व॰
२१७

217

तेषोनिमुद्रांप्रदर्श्यगन्धादिपुष्पोपचारांतेयोन्यंतर्देव्याभितःप्राग्वत्खड्गादीनिसंपूज्ययोनिहृत्त्रयोरंतरालेदेव्याःपृष्ठभागेप्राग्वत्कुरूपं
क्तित्रयमभ्यर्च्यचतुरस्रप्रथमद्वारपार्श्वयोः २ ब्राह्मीपा २ माहेश्वरीपा २ पश्चिमद्वारपार्श्वयोः २ कौमारीपा·२ वैष्णवीपा २ उत्तरद्वार
स्योत्तरदक्षिणपार्श्वयोः २ वाराहीपा २ इंद्राणीपाः दक्षिणद्वारपार्श्वयोः चामुण्डापा·२ महालक्ष्मीपा २ इतिसंपूज्यचतुरस्र
वायुकोणेकृतयुगशक्तिपा· २ ईशानेत्रेतायुगशक्तिपा· आग्नेये २ द्वापरयुगशक्तिपा· निर्ऋतिकोणे २ कलियुगशक्तिपा·
इतिसंपूज्यतदंतरष्टदलेषुदेव्यग्रदलमारभ्यप्रादक्षिण्येन २ विजयापा २ विस्मयापा २ विभूतिपा २ विनतापा २ विविधापा २
विमनापा २ इतिसंपूज्यतदंतरष्टकोणेषुदेव्यग्रमारभ्यप्रादक्षिण्येन २ कमलापा·कामिनीपा· किरातीपा·कीर्तिपा·कुट्टिनी
पा·कुलसुंदरीपा·कल्याणीपा कालकोलापा· इतिसंपूज्यतदंतः षट्कोणेषुदेव्यावामाग्रकोणे २ डाकिनीपा· दक्षिणा
ग्रकोणे २ राकिनीपा २ पृष्ठकोणे २ लाकिनीपा· पृष्ठवामाग्रकोणे २ काकिनीपा·दक्षिणपृष्ठकोणे २ शाकिनीपा· देव्यग्र
कोणे· हाकिनीपा· इतिसंपूज्यातस्त्रिकोणेदेव्यग्रकोणमारभ्यप्रादक्षिण्येन २ इच्छाशक्तिपा २ ज्ञानशक्तिपा २ क्रियाशक्तिपा २
इतिसंपूज्याष्टकोणषट्कोणयोरंतरालेदेव्यादक्षिणाग्रादिषुपृष्ठदक्षिणाग्रांतस्थानचतुष्टयेपरिकल्प्य· शरेभ्योनमः २
खड्गायनमः २ अंकुशायनमः २ पाशायनमः इतिदक्षिणाधःकरादितऊर्ध्वकरांतस्यायुधानिसंपूज्य· देव्याः पृष्ठवाम
भागमारभ्यवामाग्रावधिस्थानचतुष्टयेपरिकल्प्यते· तेषु·२ पाशाय·चर्मणे २ धनुषे २ इतिसंपूज्यप्राग्वल्लोकपालांस्तदायु
धानिचसंपूज्यपुनर्मध्यस्थानित्यांतद्विधयासंपूज्यधूपादिसर्वंप्राग्वत्समापयेत् इतिभेरुण्डानित्यापूजाविधिः अथवह्निवा
सिनीनित्या· तत्रश्रीतंत्रराजे अथषोडशानित्यासुपाषष्ठीसमुदीरिता साविद्यावह्निवासिन्याः कथिताभुवनेश्वरी तदंगानि
लिपिन्यासंध्यानंशक्तिभिरर्चनं तथा· भेरुण्डायास्वहांऽयंस्यान्नित्यक्लिन्नायनंतरं ततोवह्निवासिन्यंहंसाग्निमुखमंत्रमरुद्युतं ह्र

दग्निनायुतंभूमंबामेनमुविनाचयुक् ममंनमः शक्तियुतंनवार्णैसमुदीरिता नित्यासर्वार्थवह्निवासिनीविश्वयस्मरेति ॐह्रीं
वह्निविलासिन्येनमः त्रिपुरार्णवे ऋषिर्वसिष्ठः छंदः स्याद्गायत्री देवतात्वियं आद्यंतुबीजशक्तिः स्यात्कीलकंमध्यमेवचेति
तंत्रराजे विद्याद्वितीयबीजेनस्वराशर्यान्नियोजयेत् मायांतस्थद्विरेफागामारवस्वकेणयोः नवात्तराणिविद्यायानवरंध्रेषुवि
न्यसेत् व्यापकंतुसमस्तेनकुर्याद्देवात्मसिद्धये सर्वास्वपिचविद्यासुव्यापकन्यासमाचरेत् तेनतन्मयोभूयात्साधकस्तेन
सिद्धयः तस्याचिरेणदेवीनांप्रसादात्संभवंतिच मातृकायाः षडंगंचमातृकान्यासमेवच तेनतस्यास्तुलिपिशोन्यासोनैव
समीरितः सर्वासांप्रथमंकृत्वापश्चात्तंत्रोदितंन्यसेत् ललितायास्तुवर्गैस्तुक्रमशोष्टभिरेवच तेनतस्यास्तुलिपिशोन्यासो
नैवसमीरितः तप्तकांचनसंकाशांनवयौवनसुंदरीं चारुस्मेरमुखांभोजांविलसन्नयनत्रयां अष्टभिर्बाहुभिर्युक्तांमाणिक्या
भरणोज्ज्वलां पद्मरागकिरीटांशुसंभेदारुणितांबरां पीतकौशेयवसनांरक्तमंजीरमेखलां रत्नमौक्तिकसंभिन्नस्तवकाभ
रणोज्ज्वलां रक्तांबुजंचपुण्ड्रेक्षुचापंपूर्णेन्दुमण्डलं दधानांबाहुभिर्वामैः कल्हारंहेमशृंगकं पुष्पेषुंमातुलिंगंचदधानांद
क्षिणैःकरैः स्वसमानाभिरभितः शक्तिभिः परिवारितां एवंध्यात्वार्चयेद्वह्निवासिनीविश्वविग्रहां ज्वालिनीविस्फुलिंगिन्यौ
वि मंगलासुमनोहरा कनकाकिंतवाविश्वाविविधाचेतिशक्तयः अष्टकोणेषुसंपूज्यास्तदग्रात्तुप्रदक्षिणं दलेषुद्वादशस्वेताराशिश
क्तीः समर्चयेत् मायासप्तान्तरीमध्यगैर्नामभिरीरितैः घस्मरासर्वभक्षाचविश्वाचविविधोद्भवा चित्ररूपानिःसपत्नानिरा
तंकाचपलावनी अचिंत्यवैभवारक्ताद्वादशामीपरिकीर्तिताः वलिर्देवीतिसंप्रोक्ताकुरुकुल्लादिविग्रहा अथनोक्तादेवतांतुकालिक
मिणितत्रतां समाह्वर्यासमोयेनांविदध्याद्धालिदेवतां हुत्वायोनिंवयोनिंतकुंभाततद्धृदिरंभुजं द्वादशाष्टदसंयुक्तंविदध्याद्वृ
त्तयुग्मकं तद्बहिश्चतुरस्रेहेद्वारद्वयसमन्विते पूर्वपश्चिमयोस्तस्मिन्यंत्रेदेवींतथार्चयेत् अथप्रयोगः तत्रप्रागेवदासनादि

वि॰ १८
घा॰व॰
२१८
218

योगपीठन्यासं तेन वह्निवासिनीविद्यया प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि वसिष्ठऋषये नमः मुखे गायत्रीछंदसे नमः हृदि वह्निवासि
नीनित्यायै देवतायै नमः गुह्ये ह्रीं बीजाय नमः पादयोः नमः शक्तये नमः नाभौ वह्निवासिनीकीलकाय नमः इति विन्यस्य अभ
मामसर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिः हृत्कामषट्दीर्घयुक्तद्वितीयबीजेन षडंगन्यासं कृत्वा दक्षनेत्रे ॐ नमः वामे ह्रीं न
मः दक्षकर्णे वं नमः वामे ह्रीं नमः दक्षनसि वं नमः वामे सिं नमः मुखे न्यें नमः लिंगे नं नमः गुदे मं नमः इति विन्यस्य मूलेन
व्यापकं विधाय तप्तकांचनसंकाशीमित्यादि ध्यात्वा मानसपूजां तेन स्वर्णादिपट्टे कुंकुमादिना द्वादशदलकमलं विलिख्य तत्कर्णि
कायां हृन्मद्वयं विधाय तन्मध्ये प्राग्वन्मवयोनिचक्रं कृत्वा पद्माद्बहिर्हेमवृत्तद्वयं विधाय तद्बहिः पूर्वपश्चिमयोर्द्वारयुतं चतुरस्रद्वयं कु
र्यादिति पूजाचक्रं निर्माय प्राग्वत्तस्याप्याभ्यर्चार्घ्यस्थापनाद्यात्मपूजांते प्राग्वदुक्तवह्नेश्वरीपीठमभ्यर्च्य तत्र वह्निवासिनीविद्य
यामूर्तिं परिकल्प्यावाहनादि पूजोपचारांते वामस्तांभोपरिष्टहनयोरंतराले प्राग्वत् षडंगानि संपूज्य २ ज्वालिनी पादुकां पूजयामि २
विस्फुलिंगिनी पादुकां पूजयामि २ मंगला २ मनोहरा २ कनका २ कितवा २ विप्रा २ विविधा २ इति संपूज्य द्वादशदलेषु देव्य
ग्रादि प्रादक्षिण्येन २ मेषा॰ वृषा॰ मिथुना कर्कटा॰ सिंहा॰ कन्या॰ तुला॰ कीटा॰ चापा॰ मकरा॰ कुंभा॰ मीना॰ इति संपूज्य॰ चतुर
स्रे देव्यग्रद्वारस्य दक्षिणभागमारभ्य प्रादक्षिण्येन २ यमराषा २ सर्वभक्षा २ विश्वपा २ विविधोद्भवा २ विचित्ररूपा २ इति पश्चि
मद्वारपार्श्वद्वयवामयोः तन्त्रेशाने च संपूज्य सर्वद्वारस्योत्तरदक्षिणपार्श्वे ग्रेयदक्षिणानिर्ऋतिकोणेषु च २ निःसपत्ना॰ निरातंका॰
पावनी॰ अचिंत्यवैभवा॰ इति संपूज्य तद्बहिः प्राग्वल्लोकपालांस्तदायुधानि च संपूज्य॰ धूपदीपादि सर्वं प्राग्वत्समापयेदिति वह्नि ९
वासिनीनित्यायजनविधिः अथ वज्रेश्वरीनित्यायजनविधिः तत्रोक्तं तंत्रराजे॰ अथ षोडशनित्यासु समभ्यिताः समीरिताः तस्याः वि
धानेवश्यामि सर्वार्थसाधकः प्रोक्तैव विद्याप्रागेव द्वादशात्तरविग्रहा॰ तदंगानि लिपिन्यासं ध्यानं शक्तिभिरर्चनमिति तथा॰

द्वितीयं वह्निवासिन्या नित्यक्लिन्ना चतुर्थकं पंचमं भगमालाद्यं भेरुण्डाया द्वितीयकं नित्यक्लिन्ना द्वितीयं च तृतीयं षष्ठसप्त
मो अष्टमं नवमं चस्याद्देतदायमितीरितं महावज्रेश्वरीनित्या द्वादशार्णसमीरिता इति ह्रीं क्लिन्ने ऐं क्रों नित्यमदद्रवे ह्रीं
त्रिपुरार्णवे· ऋषिर्ब्रह्मा च गीयेत· गायत्री छंद आख्यातं देवता परमेश्वरी परमेश्वरी वज्रेश्वरी आद्यंते बीजशक्ती तु वाग्भ
वं कीलकं भवेदिति नेत्रराजे द्वयमेकैकमप्यत्र द्वयं द्वयमथ द्वयं मायया पुटितं कृत्वा न्यसेदंगानि षट्‌क्रमात् दृक्श्रोत्र
नासावाग्हस्तनाभिगुह्येषु च क्रमात् रक्तां रक्तांबरां रक्तगंधमालाविभूषणां चतुर्भुजां त्रिनयनां माणिक्यमकुटोज्वलां पा
शांकुशाविक्षुचापं दाडिमीसायकं तथा दधानां बाहुभिर्नेत्रैर्दयामदसशीतलैः पश्यंतीं साधकं त्र्यस्रषट्कोणाब्जमहे
पुरे चक्रमध्ये सुखासीनां स्मेरवक्त्रसरोरुहां शक्तिभिः स्वस्वरूपाभिरावृतां पीतमध्यगां सिंहासनेभितः प्रेषप्रोतस्याभि
स्वशक्तिभिः वृतां नाभिर्विनोदानियातायातादिभिः सदा ऊर्वीणमरुणांभोधौ चिंतयेन्मंत्रनायिकां इच्छाज्ञानक्रियास्त
त्र त्रिकोणस्याश्रशक्तयः डाकिन्याद्याः षडस्रस्याथ द्वादशपत्रगाः रुक्मेखलाक्षोदिनी क्लिन्ना क्षोभिणी मदनातुरा निरंज
ना रागवती तथैव मदनावती मेखला द्राविणी वेगवती द्वादशशक्तयः ततः षोडशपत्रस्थाः शक्तीराकर्णयाविके कमला
कामिनी कन्या कला कलितकौतुके किराता कालकदने कौशिका कंबुवादिनी कातरा कपटा कीर्ति कुमारी कुंकुमामपि
चतुरस्रस्याष्टापि शक्तीराकर्णय च ताः क्रमात् भंजिनी वेगिनी भोगा चपला पेशला सती रतिः श्रद्धा भोगलोभा मदोन्मत्ता
मनस्विनी दिक्षु द्वारेषु पार्श्वेषु कोणादिषु च संस्थिता द्वादशैता महादेव्या चतुरस्रेभितो यजेत् कृत्वार्घ्यं मंत्रमूलाभ्यां प्रोक्ष
रूपांतनोर्चयेत् शोणाद्विहेमपीतं च सिंहासनमतः परं तत्र चक्रं ततो देवीं भावदावाल्पशक्तिभिः मायासमात्तरीमध्यगा
तैर्नामभिरर्चयेत् बलिं च दद्यात्तदनु समाप्तर्यापुरोक्तया देव्यास्तु कुरुकुल्लाया होमं कुर्याद्यथाविधि हुताक्षैरारुणैः पु

वि १४
पा॰व ।
२१९
219

षोडशैस्तैर्वा होमं समाचरेत् प्राग्वत्समापयेदित्यस्य वनं तेस्मीरितमिति अथ प्रयोगः तत्र प्राग्वदासनपूजादियोगपीठन्यासांते मूल
मंत्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः मुखे गायत्रीछंदसे नमः हृदि वज्रेश्वरीनित्यायै देवतायै नमः गुह्ये क्लीं
बीजाय नमः पादयोः क्लीं शक्तये नमः नाभौ ऐं कीलकाय नमः इति विन्यस्य मम सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिस्
त्वा· क्रीं क्लिन्ने ऐं क्रों हृदयाय नमः क्रीं ऐं शिरसे स्वाहा एवं क्रौं शिखायै वषट् नित्यकवचाय हुं मदनेत्रत्रयाय वौषट् द्रवे अस्त्रा
य फट् इति करषडंगन्यासं विधाय· दक्षनेत्रे ऐं क्रीं क्लीं नमः वामे क्लीं नेत्रे क्लीं नमः एवं दक्षकर्णे ऐं नमः वामे क्रौं दक्षनासिके वामेस्य
मुखे मे वक्षसि टं· नाभौ ह्रूं लिंगे वें· इति विन्यस्य मूलेन व्यापकं विधाय रक्तांबरां रक्तां वरामित्यादि ध्यात्वा मानसपूजां विधाय प्राग्वल्लक्षणो
द्पीठे कुंकुमादिना स्वाभिमुखाग्रत्रिकोणरूपां योनिं विधाय तद्बहिर्ष्टादशदलपद्मं तद्बहिः षोडशदलपद्मं तद्बहिश्चतुर्द्वारयुतं चतु
रस्रद्वयं कुर्यात् इति पूजाचक्रं निर्माय प्राग्वत्स्वपुरतः संस्थाप्याभ्यर्च्य अर्घ्यस्थापनांतं प्राग्वत्पूजां तत्र भुवनेश्वरीपीठार्चनेन मण्डूकादि पृथि
व्यंतमभ्यर्च्य तदनु शोणसमुद्राय नमः कनकपोताय नमः रत्नसिंहासनाय नमः इति संपूज्य तदनु धर्मादिपीठमन्वंतं प्राग्वत्संपू
ज्य तत्र मूलविद्यया मूर्तिं परिकल्प्यावाहनादिषड्भैरुपचारैरुपचर्य त्रिकोणमध्ये प्राग्वत्षडंगानि संपूज्य त्रिकोणयोरंतराले
देव्याः पृष्ठे प्राग्वद्गुरुपंक्तित्रयमभ्यर्च्य त्रिकोणे देव्यग्रादि प्रादक्षिण्येन क्लीं हृल्लेखा· एवं क्लेदिनी पा· क्लिन्ना· क्षोभिणी· मदना
तुरा· निरंजनी· रागवती· मेखला· द्राविणी· वेगवती· इति संपूज्य· तद्बहिः षोडशदलेषु· कमला· कामिनी· कल्पा· कला· क
लिता· कौतुका· किराता· काला· कदना· कौशिकी कंबुवादिनी कातरा· कपटा· कीर्ति· कुमारी· कुंकुमा· इति प्राग्वत्संपूज्य· चतु
रस्रे देव्यग्रादिद्वारचतुष्टयस्य पार्श्वद्वयपश्चिमद्वारस्य दक्षिणभागादि प्रादक्षिण्येन· भंजिनी· वेगिनी· नागा· चपला· सती· रति· श्रद्धा·
प्रीति· इति संपूज्य वायव्यादिकोणचतुष्टये प्राग्वत्प्रादक्षिण्येन भोगलोला· मदना· उन्मत्ता· मनस्विनी· इति नैर्ऋत्यंतं संपूज्य प्रा

रवलोकपालार्चा दिशोषंसमापयेदिति इतिवज्रेश्वरीनित्यापूजाविधिः अथशिवदूतीनित्यायजनविधिः तत्रश्रीतंत्रराजे अथषो
डशानित्यासुयाप्रोक्तावष्टमीतदा तद्विधानंप्रवक्ष्यामिसमीहितफलप्रदं विद्योद्धारःस्मरःपूर्वमथन्यासक्रमंतथा तथावरणपू
जांतद्ध्यानंतत्पूजनमिति तत्रैव वज्रेश्वर्यंतमाद्यस्याद्वियदग्नियुतेनतः अवस्यान्मरुतायुक्तंगोत्रात्मासंयुतानतः रयोव्याम
तस्मुविन्दायुतंस्यात्तदनंतरं अंत्यःएवौवह्निवासिन्याद्दूतीनित्यासमीरिता ह्रींशिवादूत्यैनमः विद्यार्णवे ऋषिरुद्रोऽस्यगायत्रीछं
दःस्याद्देवताशिवा शिवादूतीति आद्येनबीजशक्तीचसध्यंकीलकमुच्यते इति इतिश्रीतंत्रराजे कृत्वाप्राग्वत्षडंगानिविद्या
द्येनोक्तवर्त्मना तेनैवपुटितैरथैवौँवैःसेकोद्याद्दिपंचसु षष्ठंमनसिविन्यस्यव्यापयंविद्ययान्यसेत् पश्चाद्धृन्मध्यद्दिष्टंतच्छक्तीः
प्रणपार्वति विकलाकर्षणीलोलानित्याचवनमालिनी विनोदाकौतुकापुण्यापुराणाचवतस्वगा वागीशीवरदाविश्वावि
नदाविघ्नकारिणी वीराविघ्नहराविद्येनुक्ताप्यचाष्टशक्तयः सुमुखीसुंदरीसाराससमनाचसरस्वती ममयासर्वगाविद्युत्स
क्तास्वष्टास्तशक्तयः डाकिन्याद्याःषडस्त्रेषुसर्वास्त्वग्रात्मदक्षिणं मूलदेवीसमाकारवर्णाकारसमन्विताः शिवावाणीहरसिद्धा
तैविग्रहवतीमपि नादंमनोन्मनीषट्सुपत्रेषुपरितोर्च्चयेत् इच्छाज्ञानक्रियाशक्तित्रिषुकोणेषुपूजयेत् मध्येदेवीहेतिदूतीं
पूजयेदष्टमीशिवां तस्याध्यानंप्रवक्ष्येयन्मयंविश्वमीरितं तथाविभक्तिसंस्थाणहेतोःक्रमोपरांतनं निदाघकालमध्याह्न
दिवाकरसमप्रभां नवरत्नकिरीटांचत्रीक्षणमरुणांबरां नानाभरणसंभिन्नदेहकांतिविराजितां शुचिस्मितामष्टभुजांस्तू
यमानांमहर्षिभिः पाशंखेटंगदांरत्नचषकं वामबाहुभिः दक्षिणैरंकुशंखङ्गंकुठारंकमलंतथा दधानांसाधकाभीष्टदानो
द्यमसमन्वितां ध्यात्वैवंपूजयेद्देवींदूतींपुरि तनाशिनीं वृत्तद्वयंवहिःस्यास्त्वंतहृद्यषट्दलांबुजं तथाषडस्रमष्टास्रंतद्वयेष्टद
लांबुजं भूपुरेवह्निवासिन्याःकृत्वातन्मध्यगांशिवां आवाह्याभ्यर्च्यतच्छक्तीःप्राग्वक्तविधिनास्थिताः जप्त्वाकृत्वानमस्कृत्य ९

वि॰ 14
या॰व॰
१२
220

स्वात्मसुहासयेत्तथेति अथप्रयोगः तत्रप्रागुक्तासनशुद्ध्यादियोगपीठन्यासांतेमूलेनप्राणायामत्रयंकृत्वाशिरसिरुद्रायऋषयेनमः
मुखेगायत्रीछंदसे · हृदयेश्रीशिवदूतीनित्यायैदेवतायैनमः गुह्येक्लींबीजायनमः पादेनमः शक्तयेनमः नाभौशिवदूत्यैकील
कायनमः इतिविन्यस्यममाभीष्टसिद्धयेविनियोगः इतिकृतांजलिर्हस्त्वा क्लांक्लींइत्यादिनाकरषडंगन्यासंविधायश्रोत्रयोःक्लींशि
क्लींनमः पंचसर्वांगे · वांनमः चक्षुषोर्दंनमः जिह्वायांडूं · प्राणयोर्नमः मनसिमःनमः इत्यादिसमस्तविग्रहव्यापकंविधायति
ष्ठायकालरुद्रादिध्यात्वामानसपूजांविधाय · प्राग्वत्स्वर्णादिपट्टे कुंकुमादिनाषड्दलपद्मंविधायतद्दलेषुतन्मध्येस्वाभिमुखाग्रत्रिको
णंपद्माद्बहिः षट्कोणंतद्बहिरष्टकोणंतद्बहिरष्टदलपद्मंतद्बहिः पूर्वपश्चिमयोर्द्वारयुतंचतुरस्रंभूपुरमित्येवंचक्रंनिर्माय
प्राग्वत्पुरतः संस्थाप्याभ्यर्च्यार्घ्यस्थापनाद्यात्मपूजांतेमूलेनमूर्तिंपरिकल्प्यावाहनादिपुष्पोपचारांतेत्रिकोणेप्राग्वत्षडंगा
निसंपूज्यत्रिकोणवृत्तयोरंतरालेप्राग्वद्रूपंक्तित्रयंसंपूज्यचतुरस्रेदेव्यग्रद्वारस्यदक्षिणभागमारभ्यप्रादक्षिण्येन ॐविकृ
लापांगेवंशाकर्षिणीपालोलापा · नित्यापा · मदना · मालिनी विनोदा · कौतुकी · पुण्या · पुराणा · इतिसंपूज्य · अष्टदलेषुप्राग्व
द्वागीशीवरदा · विश्वा · विमला · विघ्नकारिणी · वीरा · विघ्नहरा · विद्या · इतिसंपूज्याष्टकोणे प्राग्वत्सुमुखी · सुंदरी · सारा · सुमना · स
रस्वती · समया · सर्वगा · सिद्धा · इतिसंपूज्य षट्कोणेषु · देव्यग्रकोणमारभ्य · हाकिनी · शाकिनी · लाकिनी · राकिनी · डाकिनी · इतिसं
पूज्य · षट्पत्रेषु शिवा · वाणी · हरा · सिद्धा · त्वैविग्रहवती · नादामनोन्मनी · इतिसंपूज्यांतस्त्रिकोणेषुदेव्याग्रादिप्रादक्षिण्येनइच्छाशक्ति
ज्ञानशक्तिक्रियाशक्तिइतिसंपूज्यत्रिकोणांतर्वृत्तयोरंतरालेदेव्याः दक्षिणाधःकरादिवामाधःकरांतान्यायुधस्थानानिपरिकल्प्य
कमलायनमः कुठारायनमः खड्गायनमः गदायैनमः रत्नचषकायनमः इतिसंपूज्यपुनर्मध्येदेवींसंपूज्यधूपदीपादिकंसर्वंप्राग्व
त्समापयेदितिशिवदूतीनित्यार्चनविधिः अथनित्यानवमीत्वरितानित्यार्चनविधिर्लिख्यते श्रीतंत्रराजे · अथषोडशनित्यासुनवमीयास

मीरिता। प्रोक्तैवत्वरिताविद्याप्रागेवह्नादशाक्षरा। तद्विधानंस्मरणशान्तेहोमयंत्रादिभिःसमं येनमंत्रीमनस्यथोभोविद्वोभयतिभूतलं
मिति तत्रैव। आद्यंतवह्निवासिन्याहृत्यादिस्तदनंतरं हंसोऽथपाश्वसंयुक्तेतेजश्चरसमन्विते वायुःप्रभाचरयुताग्रासःशक्ति
समन्विते वायुःप्रभावरयुताग्रासःशक्तिसमन्विते। हृदारयेणदाहेनवह्निःस्यादष्टमंप्रिये हंसःक्ष्मास्वयुतोग्रासस्वरयु
क्तोद्वितीयकः युतिर्नादयुतानित्यात्वरिताहृदशाक्षरीति ओंह्रींहुंखेचछेक्षःस्त्रींहुंक्षेंह्रींफट् तथात्रिपुरार्णवे। ऋषिः
सौरिर्विराट्छन्दोदेवतेयंचपार्वति। कवचंस्त्रीशक्तिबीजंदेचकीलकमीरितं द्यंतत्वरितानित्या। तंत्रराजे विद्यावत्
ष्टवर्णादिसमभिस्तत्वदेहेतथा जर्यादीनिमंत्रार्णैःषट्क्रमेणकरांगयोः शिरोललाटकण्ठस्तनाभ्याधारके
षुच ऊरुयुग्मेतथाजानुयुग्मेजंघाद्वयेतथा पादयुग्मेतथावर्णान्मंत्रजान्दशविन्यसेत् द्वितीयोपात्रमथ्यस्थैर्मंत्रार्णै
रितैरपि तारायैस्मरणंतद्धानंतच्छक्तीस्तत्प्रपूजनं श्यामवर्णांशुभाकारांनवयौवनशोभिनीं द्विद्विक्रमादष्टनागैः
कल्पिताभरणोज्वलां बर्हिबर्हकृतापीडांतच्छत्रातत्पताकिनीं गुञ्जागुणलसद्वक्षःकुचकुंकुममण्डलां त्रिनेत्रांचारु
वदनांमदस्मितमुखाम्बुजां पाशांकुशवराभीतिलसद्भुजचतुष्टयां ध्यात्वैवंतोतलाद्देवींपूजयेच्छक्तिभिर्वृतां तत्र
स्यानुफट्काभीशरचापकरोज्वला प्रसादेफलदानेचसाधकानांत्वरान्विता यतःसात्वरितेत्युक्तामयाशक्तिर्नवमस्मो
हूस्तवर्णागदापाणिर्बर्बरोद्धशिरोरुहः किंकरस्तत्पुरतस्तस्याःपूज्यःसर्वार्थसिद्धये तद्वारपार्श्वयोःपूज्येजयाविजयसंज्ञ
के शक्तीतत्सदृशेस्वर्णवेत्रवल्लकरांबुजे। फट्कारीखेचरीचण्डछेदिनीक्षपणीततः स्त्रीहुंकार्यौक्षेमकारीलोकपालस
मा२माः पूज्याःपद्माष्टपत्रेषुस्थितामंत्राणशक्तयः याभिर्नित्याचताभिःसान्तरोनारीशुभमन्मथः स्मरणपूजाविधिंतस्या
त्वरितायामहेश्वरि। प्राक्तद्वेधिविधायेषांमपष्ठिसिद्धान्तिकेशुभे आसनेहेमरचितेविदध्यात्स्वरहृदयं पश्चिमद्वारसंयुक्तंतदद्वेहे २

ग्रुह्मकं तदंतरष्टपत्राब्जं विधायात्रशिवांपरां प्राग्वदावाह्यपरितः शक्तिभिर्वेष्टितांपरां मुद्रादर्शनपूर्वंतु पूजयेत्तां यथोदितां अग्र
पत्राग्रके हूम मध्ये वर्णैः पुरोदितैः किंकरस्य वलिं दद्याद्देव्यग्रे प्रागुदीरितैः स्वसमानगणाकीर्णमण्डलस्य समक्तितः प
वं पूजां विधायाग्रे जपेद्विद्यां सहस्रकं शतं वा कृतहोमस्तु पूजां प्राग्वत्समापयेत् इति अथ प्रयोगः तत्र प्राग्वदासनयोग
पीठन्यासांतेत्वरितां विद्यया प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि सोरये ऋषये नमः मुखे विराट्छंदसे नमः हृदि त्वरितानित्या
यै देवतायै नमः गुह्ये ॐ बीजाय नमः पादयोः ॐ शक्तये नमः नाभौ . ॐ कीलकाय नमः इति विन्यस्य समाभीष्टसिद्
ये विनियोगः इति कृतांजलिः कृत्वा . ॐ खे च हृदयाय नमः चे छे शिरसे स्वाहा छे क्षं शिखायै वषट् क्षः स्त्रीं कवचाय हुं स्त्रीं हूं
नेत्रत्रयाय वौषट् हूं फट् अस्त्राय फट् इति करषडंगन्यासं कृत्वा शिरसि ॐ नमः ललाटे ॐ नमः कंठे खें नमः हृदि चें नमः नाभौ
छें नमः मूलाधारे हूं नमः ऊरुद्वये स्त्रीं नमः जानुद्वये हूं नमः जंघाद्वये क्षें नमः पादयोः फट् नमः इति मायाशक्तिं व
र्णान्विन्यस्य समस्तां विद्यया व्यापकं विन्यस्य ध्यानादि मानसपूजांते स्वर्णादिपट्टे कुंकुमादिना पश्चिमदिग्द्वारयुतं चतुर
स्रद्वयं विधाय तदंतरष्टदलपद्ममिति पूजाचक्रं विधाय प्राग्वदाधारं संस्थाप्य अर्घ्यादिस्थापनाद्यात्मपूजांते भुव
नेशीपीठमभ्यर्च्य तत्र मूलविद्यया मूर्तिं कल्पयित्वा वाहनादि पुष्पांतोपचारांते कर्णिकांतः प्राग्वत्षडंगानि गुरुपंक्ति
त्रयं च संपूज्य पश्चाद्वहिर्हि तत्त्रयांतरालस्य वीथीद्वये देव्यग्रदलाग्रवाह्ये फट्कारीं पा. वाह्यवीथ्यां देव्यग्रपत्र्वा किंकरया
इचरणाय पा. छेदनीं पा. क्षपणीं पा. छेदनीं पा. क्षपणीं पा. स्त्रीं पा. हुंकारीं पा. इति संपूज्य . प्राग्वल्लोकपालार्चादि सर्वस
माप्येदिति अत्र कुल्लावलिदानानंतरं किंकरस्यापि देव्यग्रे: त्रादिभिर्वलिं दद्यात् इति त्वरितानित्यायजनविधिः अथ कु
लसुंदरीपूजाविधिर्लिख्यते तत्र श्रीतंत्रराजे अथ षोडशानित्यासु द्वादशमीयाम्भरिता विद्योक्ता कुलसुंदर्याभिधाना पूजा

विधिं प्रणम्य तद्ध्यानमथ तन्न्यासं तत्कीलनं समर्चनं नैवेद्यं स्तुतिः स्वेन युतस्त्वाघोरस्तावह्निसमन्वितः प्राणो द्वितीयः स्वयुतो वन
रुद्रक्तिभिः परः इतीरिता त्र्यक्षरी स्यात्रिपुरा सा कुलसुंदरी ऐं क्लीं सौः त्रिपुरार्णवे ऋषिस्तु दक्षिणामूर्तिर्गिरं शिरसि विन्यसेत् छं
दः पंक्तिस्तु विज्ञेया मुखे विन्यस्य देवता हृदये परमेशानी विन्यसेत्कुलसुंदरी वाग्भवं बीजमित्युक्तं शक्तिस्तार्तीयमीरितं काम
बीजं कीलकं स्यात्पुरुषार्थे विनियोजितं तत्र बीजं त्रिभिस्तैर्हृदि तैर्मूलवर्णैः कुर्यात्षडंगकं आदिमध्यावसानेषु स्यात्तजपविधौ
क्रमात् प्रत्येकं तैस्त्रिभिर्बीजैर्दीर्घस्वरसमन्वितैः कुर्यात्करांगवक्त्राणां न्यासं प्रोक्तं यथाविधि ऊर्ध्वप्राग्दक्षिणोदक्पश्चिमाप
रनामभि मुखविन्यसेत्र स्थेषु तदा न्यसेत् यथाक्रमं आधाररंध्रहृत्स्वेको द्वितीये लोचनत्रये तृतीयं श्रोत्रचिबुके चतुर्थं घ्राणता
लयोः पंचमं चांसनाभीषु ततः पाणिपदद्वये मूलमध्याग्रतो न्यसेत्तत्र वथा मूलवर्णकैः लोहितां लोहिताकारशक्तिवृंदनिषेविता
लोहितांशुकभूषास्रक्कुलेपना षण्मुखांबुजा प्रतिवक्त्रं त्रिनयना तथा चारुस्मितान्विता अनर्घ्यरत्नघटितमाणिक्यमुकुटो
ज्ज्वला ताटंकहारकेयूररशनानूपुरोज्ज्वला रक्तस्तबकसंभिन्नलसद्वक्षस्थलाम्बुभा भुजैर्द्वादशभिर्युक्ता सर्वेशी सर्ववाङ्मयी
प्रवालाक्षस्रजं पद्मं कुंडिकां रत्ननिर्मितां रत्नपूर्णं तु चषकं लुंगी व्याख्यानमुद्रिका दधाना दक्षिणैर्वामैः पुस्तकं चारुणोत्पलं
हैमीं च लेखनीं रत्नमालां कंबुं परैर्भुजैः अभितस्तूयमाना च देवगंधर्वकिन्नरैः यक्षराक्षसदेवर्षिसिद्धविद्याधरादिभिः ध्या
तैवमर्चयेन्नित्यं वाग्लक्ष्मीकांतिसिद्धये सिताकेवलवाक्सिद्धौ लक्ष्म्यै हेमप्रभामपि धूम्रां भावेरि विद्वेषो मनये निग्रहाय
च नीलां च रक्तीकरणे स्मरेत्तत्र दयेप्सया भाषा सरस्वती वाणी संस्कृता प्राकृता परा बहुरूपा चित्ररूपा रम्यानंदकौतुके ष
वमेकादश प्रोक्ता नवयोनिषु पूजयेत् बहिरष्टच्छदांभोजे ब्राह्म्याद्यास्ताः समर्चयेत् चतुरस्रे लोकपालान् प्राक्रिरूपान्स
मर्चयेत् इंद्राग्नियमरक्षोभिर्वरुणानिलसोमकान् ईशानं तत् विधीन्नागान् दष्टदिक्षु धरोत्तरे शास्तैर्नामभिः प्राग्वत्पूज

वि· १४
या·व
२२२

येत्सर्वसिद्धये चतुरस्रद्वयं कुर्य्यात्प्राक्प्रत्यक्‌द्वारसंयुतं तन्मध्ये हृत्त्रयुग्मस्यं कुर्य्याद्‌षट्कदांबुजं चतुस्त्रिपंचचत्वारि
भागतो नवयोनिकं कृत्वा चतास्समावाह्य प्राग्वत्सम्मध्यगाः प्रार्च्चयेत्‌ एकादशस्वेतत्‌ ह्‌क्रीं मध्ये योनेस्तु पार्श्वयोः तथैव लो
कपालानांतत्‌ ह्‌क्रीं ह्रीं रंध्रे चयेत्‌ विशेषपवस्ममामात्मस्मन्मद्यवंचनसंविके · मण्डाद्वर्य्यावलिंदद्यात्स्वं जातेकुलकुलस्त्रयाः प
वनिस्मार्च्चनं कुर्य्यात्त्रिसहस्रहोमं हुतेनच अथप्रयोगः तत्र प्राग्वदासनपूजादियोगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृ
त्वा शिरसिदक्षिणाम्‌ ह्रीं ऋषये मुखे पंक्तिछंदसे नमः हृदये कुलसुंदरीनित्यायै देवतायै नमः गुह्ये ऐं बीजाय नमः पादयोः
सौः शक्तये नमः नाभौ क्लीं कीलकाय नमः इति विन्यस्य मम सर्वाभीष्टसिद्धये जपे विनियोगः इति कृतांजलि कृत्वा
पूजारंभे जपारंभे आं हृदयाय नमः ईं शिरसे स्वाहा ऊं शिखायै वषट्‌ ऐं कवचाय हुं · औं नेत्रत्रयाय वौषट्‌ अः अस्त्राय
फट्‌ इति करांगयोर्विन्यस्य शिरसि ऐं ओं ह्रूं वक्राय नमः मुखे ऐं ईं ऊर्ध्ववक्राय नमः दक्षकर्णे ऐं ऊं दक्षिणवक्राय नमः
वामकर्णे ऐं ऊं उत्तरवक्राय नमः चूडायां ऐं अः पश्चिमवक्राय नमः चिबुके ऐं अः अपरवक्राय नमः इतिन्यसेत्‌ पूजाम
ध्येत्त्रस्त्रावरणपूजारंभे विद्याया मध्यबीजं षट्‌दीर्घस्वरैर्भिन्नं कृत्वा क्लां क्लीं मित्यादिना न्यसेत्‌ पूजांतेपि विद्याया अंत्यबी
जं तथैव स्वरभिन्नं कृत्वा सां सीं मित्यादिना न्यसेत्‌ मध्ये जपांते च जपमध्ये मुहिश्च संख्याया अर्द्धजपानंतरमिति अथ प्रकृते
प्रथमकूटस्य वक्रन्यासानंतरं मूलाधारे ऐं ब्रह्मरंध्रे क्लीं हृदये सौः दक्षनेत्रे ऐं वामे क्लीं ललाटे नेत्रे सौः दक्षश्रोत्रे ऐं वा
मे क्लीं चिबुके सौः दक्षनासि ऐं वामे क्लीं तालुनि सौः दक्षांसे ऐं वामे क्लीं नाभौ सौः दक्षदोर्मूले ऐं क्लीं अग्रे सौः एवं वामदो
र्मूलादिषु · एवं वामोरुमूलादिषु ततो मूलविद्यया व्यापकं कुर्य्यात्‌ पूजाजपमध्ये तयोरपि मध्यबीजान्त्यबीजयोरपिवक्र
न्यासानंतरं मूलबीजैर्नवविधन्यासव्यापकन्यासं च कुर्य्यादिति संप्रदायः ततो ध्यानमानसपूजांते प्राग्वत्स्वर्णादिपदेकु

ऊमादिना: षट्दलपद्मं कृत्वा तत्कर्णिकायां प्राग्वन्नवयोनिचक्रं विधाय पद्माद्बहिर्हृन्मद्वयं तद्बहि: पूर्वपश्चिमद्वारद्वययुतं चतु
रस्रद्वयं ऊर्ध्वादिति पूजाचक्रं निर्माय प्राग्वन्मूरन: संस्थाप्याभ्यर्च्यार्घ्यादिस्थापनायां मत्पूजांते मण्डूकादितत्त्वान्तं मांते प्राग्व
त्पीठपूजांतं कृत्वा: षट्दलकेसरेषु · वामायै · ज्येष्ठायै: रौद्र्यै: अंबिकायै · इच्छायै · ज्ञानायै · क्रियायै · कुब्जिकायै · चित्रायै · विष
घ्न्यै · हृतच्यै · आनंदायै नम: इति द्वादशशक्ती: संपूज्य · ह्सौं सदाशिवमहाप्रेतपद्मासनाय नम: इति समस्तपीठं संपूज्य · तत्र कु
लसुंदरीविद्यायामूर्तिं परिकल्प्यावाहनादिप्राणप्रतिष्ठांते प्राग्युक्तषट्चक्रन्यासमंत्रैर्देव्या वक्त्रषट्कं संपूज्यासनादिपूजोपचा
रांते तत्त्रिकोणस्याग्रकोणे २ भाषाया · इति संपूज्याष्टसु योनिषु देव्यग्रयोनिमारभ्य प्रादक्षिण्येन २ सरस्वतीया · पूर्ववाणी
पा · संस्कृता २ प्रकृता · परा · २ वक्त्ररूपा · २ चित्ररूपा २ रम्या २ इत्यष्टशक्ती: संपूज्य तद्योन्यां देव्या: पृष्ठदक्षिणकोणे आनंदा ·
तद्वामकौतुका · इति संपूज्याष्टदलेषु प्राग्वद्ब्राह्म्याद्या: संपूज्य चतुरस्रे प्राग्वल्लोकपालान् इंद्रशक्तिपा · इत्यादिशक्तिरूपान्स
· पूज्य तदायुधान्यपि तथैव शक्तिरूपाणि संपूज्य धूपादि सर्वं कृत्वा प्राग्वत्समापयेत् इति कुलसुंदरीनित्यापूजाविधि: श्रुणुत्ति
त्वा नित्या · तत्र श्रीतंत्रराजे · आद्यषोडशनित्यास्तथा प्रोक्ता एकादशीतता नित्यानित्याम्परम्प्रोक्ता तदायन्मिदं जगत् विद्योद्धार: कृ
तेषु सर्वं तद्विधानमिहोच्यते याभि: समस्तजीवानां देहस्थितिविधायिनी न्यासध्यानेन तत: शक्तीस्ताभि: पूजा च साधनमिति तत्रैव ·
हसक्ष ह्रन्याणरमादाहकुर्भि: समन्वित: विद्याकुलसुंदर्याया योजिता सम्प्रदायत इति · हसकलरडैं हसकलरडीं · हसकलरडौं ·
इति त्रिपुरार्णवे नित्यानित्यान्तबालाचेति · अत्र बालानित्यानित्ययोरभेदात्क्रमषडंगार्च्यादिकं बालायाश्च ज्ञेयं तंत्रराजे दी
र्घस्वरसमोपेताभ्यां हंसहः ङ्गाषडंगकं भ्रूमध्ये कंठरूपनाभिगुह्याधारेषु चक्रमात् विद्याक्षराणि क्रमशो न्यसेद्बिंदुयुतानि च

वि॰ १४
घा॰ व॰
२२३
११३

व्यापकं तत्समस्तेन विधाय विधिनायुतं ध्यायेद्ब्रह्मसर्वसंपत्तिहेतोः सर्वाम्निकाम्बुभां शिवां उद्यद्भास्करविंबाभां माणिक्यमुकुटो
ज्ज्वलां पद्मरागकृताकल्पां मरुणांशुकधारिणीं चारुस्मितलसद्वक्त्रषट्सरोजविराजितां प्रतिवक्त्रत्रिनयनां भुजैर्द्वादशभिर्यु
तां पाशाङ्कुशगुणैडुण्डुकचापखेटत्रिशूलकान् वारं वामैर्दधानां चाप्यक्षशूलकं तथा पुष्पबुमण्डलाग्रं च कपालमभयं त
था दधानां दक्षिणैर्हस्तैर्ध्यायेद्देवीमनन्यधीः मण्डलाग्रखड्गः अनेन शक्तयो देव्यास्ताः कर्णयवदामिते ललिताष्टाक्षि हृदादावी
जहृदयमध्योक्रमात् पूर्णमण्डलवर्णाः स्युरेते शक्तीति संयुताः समावर्ण्ययुता स्तेता विद्यास्या द्वादशाक्षरा षट्सम स्याप्च
शतं यजेन्नाभिर्हेतांशिवां षट्कोणकोणेषु सितां डाकिन्याद्यास्तथार्चयेत् रक्षोनिलेन्द्रवह्नीशावरुणेषु क्रमाद्यताः डा
किनी राकिनी पश्चाल्लाकिनी काकिनी तथा शाकिनी हाकिनी मूलदेवीसदृशविग्रहाः हेतीस्तामभितः शक्तिरूपास्तामकुटा
नताः कृतन्यासोऽर्चसंकल्पः पूजयेद्दीरितक्रमात् सतिलहृदयहोमं तु जपेद्विधायथादितो षट्कोणद्बहिरंभ्रनशास्त्रैकदला
न्वितं कृत्वा तेन्स्वपितामिस्तु हृतां पूज्यानमथ्यतः ह्रिचतः षट्दशदलेद्वादशाष्टदलकच्छदैः पद्मैरावृत षट्कोणे यजेत्स्वगीविता
र्थेना चतुरस्रहृदयं बाह्ये चतुर्द्वारसमन्वितं विधायते सुशाखास्वशक्तीनां विंशतिं यजेत् ब्राह्म्यादी लोकपालाख्याः षोडशद्वारसं
स्थिताः अनेन ब्रह्मनियतिकालरूपाविदिग्गताः अथ प्रयोगः तत्र प्रागेवदासनसे गपीठन्यासांतेनित्यानित्याविद्यया प्राणाया
मत्रयं कृत्वा शिरसि दक्षिणामूर्तिऋषये नमः मुखे पंक्तिछंदसे नमः हृदि नित्यानित्यादेवतायै नमः गुह्ये बीजाय नमः पाद
योः ओं शक्तये नमः नाभौ ईं कीलकाय नमः इति विन्यस्य मम सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिरुक्त्वा हां सां हृदया
य नमः ह्रीं सीं शिरसे स्वाहा ह्रूं सूं शिखायै वषट् हैं सैं कवचाय हुं ह्रौं सौं नेत्रत्रयाय वौषट् हः सः अस्त्राय फट्

इति करषडंगन्यासं विधाय भ्रूमध्ये हं नमः कंठे सं नमः हृदि कं नमः नाभौ लं नमः गुह्ये वं नमः मूलाधारे ऊं नमः समस्तविग्र
याव्यापकं विधाय ॐ प्रज्ञास्फुरविंबाभासितास्वाद्विधानामानसपूजांते स्वर्णादिपदे कुंकुमादिना षट्कोणं विधाय तन्मध्ये हृन्
कृत्वा षट्कोणाद्बहिः षोडशदलयुतानि षट्त्रिंशत्संख्यानि द्वात्रिंशद्द्वात्रिंशद्दलयुतानि अष्टादशपद्मानि निर्वीतर्वहिर्विभागे
न कृत्वा तद्बहिः स्वस्तिकं हृद्यं च तद्बहिः रोपयेत् ऊर्ध्वादिति पूजामण्डलं निर्माय प्राग्वत्स्मरन्: संस्थाप्यार्घ्यं च सौर्ध्वादिस्थापनाद्यां
न्तपूजांते कुलसुंदरीं पीठमध्ये मूले नमूर्तिं परिकल्प्यावाहनादि उपचारांते तत्र मध्ये देवीं परितः प्राग्वत्षडं
गानि संपूज्य देव्याः पृष्ठभागे षट्कोणाद्बहिर्नयोरंतराले प्राग्वत्कुरुपंक्तित्रयमभ्यर्च्य निर्ऋतिकोणे २ डाकिनीयाः २ वायव्ये राकि
नीयाः पूर्वकोणे २ लाकिनीयाः २ आग्नेये काकिनीयाः ईशाने २ शाकिनीयाः पश्चिमकोणे २ हाकिनी इति संपूज्य बहिः षोडश
दले देव्यग्रदलमारभ्य प्रादक्षिण्येन २ अशक्तिपा २ आशक्तिया २ इत्यादि षोडशषोडश शक्तीः पूजयेत् एवमस्त्रपि पंचत्रिंश
द्दर्गशक्तीः प्रतिपद्मषोडशशक्तीरिति प्राग्वत्ककुब्वर्णमण्डलवर्णशक्तीः पूजयेत् अष्टादशपद्मपत्रेषु प्रतिपद्मं द्वात्रिंशत्संख्याकाः
प्राक्शक्तयः पूज्याः अथ षट्कोणाद्बहिरेव पंचाशद्दलमितं पद्मं विरच्य तद्दलेषु देव्यग्रादिप्रादक्षिण्येनैकपंचाशद्वर्णशक्तीः
पूजयेत् यथा षट्कोणाद्बहिः षोडशदलपद्मं तद्बहिर्द्वादशदलं दशदलं तद्बहिः षट्दलं तद्बहिश्चतुर्दलं तद्बहिर्द्विदल
मिति पद्मषट्कं निर्माय तेषु षोडशदलेषु स्वरशक्तीः द्वादशदलेषु कादिठांतवर्णशक्तीः दशदलेषु डादिफांतवर्णशक्तीः
षट्दलेषु वादिसांतशक्तीः द्विदलयोर्हक्षशक्ती इति पंचाशच्छक्तीः पूजयेत् एवमुक्तमध्यमकनिष्पदेष्वेकपत्राचसारेण
वर्णशक्तीः संपूज्य पूर्वद्वारमारभ्य प्रतिद्वारं द्विदिक्क्रमेण इंद्रादीशानांतलोकपालशक्तीः पूर्वके प्राग्वत्संपूज्य वायव्यादिति कं
तांतकोणे च तत्पूर्वे २ अनंतशक्तिया २ अनन्तशक्तिपा २ नियतिशक्तिपा २ कालशक्तिपा इति संपूज्य षट्कोणांतर्द्वयोरं

वि·१८
घा·व
२२५

नत्रालेढ्वाटश्रास्यानानिपरिकल्प्य· अभयशक्तिपा २ कपालशक्तिपा· खड्गशक्तिपा २ डमरुशक्तिपा· पुस्तकशक्तिपा अंकुशीशक्ति
पा·२ पाशशक्तिपा·२ अक्षगुणशक्तिपा २ इक्षुचापशक्तिपा २ खेटकशक्तिपा २ त्रिशूलशक्तिपा २ वरशक्तिपा·२ इति सं
ज्ञपुनर्मध्ये देवीं नहि यापूपादिकं सर्वं कृत्वा समापयेदिति नित्यानित्यापूजाविधिः अथ नीलपताका· तत्र श्रीतंत्रराजे· अथ
षोडशनित्यासु द्वादशीया समीरिता तस्या नीलपताकाया विधाने सर्वसिद्धिदं न्यासक्रमविधानं च ध्यानं शाक्तीः प्रपूजने इति· तत्रैव·
नवतिर्नोपान्त्यमाद्यस्याः पुनतिर्द्वादशचरखण्डकं हस्वद्वादशस्यास्य पुनर्वज्रेशीपंचसंततः महत्स्वषोडशेमध्याघोदशम्याः परतः शिवे भूमीर
सात्मास्वपुनावज्रेशीषष्ठतः क्रमात् षडक्षराणि नवतिनात्तृतीयं तदनंतरं पुनर्द्वादशस्वरस्वेनत्रयस्यामाद्यमनंतरं उक्तानीलपताख्या
नित्यासमष्टशाक्षरी ह्रीं फ्रें स्रूं क्रों आं क्लीं ऐं ब्लूं नित्यमदद्रवे हुं फ्रें ह्रीं त्रिपुरार्णवे ऋषिः संमोहनश्छंदो गायत्र्यं देवता मनोः नित्यानील
पताकाख्या ह्रीं बीजं फ्रें च शक्तिकं कामबीजं कीलकं स्यादिति श्रीतंत्रराजे मूलविद्याद्वैरंगान्याचरेत्षडपि क्रमात् हृच्छिरशिखायषट्
अस्त्रैः क्रमेण षडंताक्षरैः श्रोत्रादिनासायुगलेवाचिकंठेहृदि क्रमात् नाभावाधारके पादसंधिषु त्रिषु च क्रमात् मंत्राक्षराणि क्र
मशो न्यसेत्सप्तदशापि च व्यापकं च समस्तेन विदध्याच्च यथाविधि· इंद्रनीलनिभां भास्वन्मणिमौलिविराजितां पंचवक्त्रां त्रिनय
नां सरूणांशुकधारिणीं दशहस्तां लसन्मुक्ताप्रायाभरणमंडितां रत्नस्तवकसंभिन्नदेहां चारुस्मिताननां पाशं पताकां चर्मा
पि शार्ङ्गं चापं वरं करैः दधानां वामपार्श्वस्थैः सर्वाभरणभूषितैः अंकुशं च ततः शक्तिं खड्गं बाणं तथाभयं दधानां दक्षिणैर्हस्तैरा
सीनां पद्मविष्टरे आकारवर्णवेषास्तु पाणपाशुधविभूषणैः शक्तिहंदेहैस्तां ध्यायेद्देवीं नित्यार्चनक्रमे त्रिषट्कोणयुतं पद्ममष्ट
पत्रं ततो बहिः द्वादशारं षोडशदलेनन्तरयुग्मकं चतुर्द्वारयुतं दिक्षु शाखाभिस्समन्वितं कृत्वा तन्मातृकेनो शक्तिगणेस्तत्राद्य
येच्छिवां शाकिन्याद्याः यजेत्सट्स्वकोणेषु परितः क्रमात् ब्राह्म्यादीदष्टपत्रेषु तत्कोणेषु वहिस्तथा मातृकास्ताश्च यजेच्छक्ती नित्या

नित्यादिष्टदिनाः वलिहृदयं चक्रवीनः पूजां प्राग्वत्समापयेत् सर्वत्र नित्यहोमं तु कुर्यादन्या जपतो पिवा तिलतण्डुलकैर्वापि प्रोक्तं
द्रव्यान्तुरीतितः अथ प्रयोगः प्राग्वद्योगपीठन्यासांते नीलपताकाविद्यया प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि संमोहनाय ऋषये
नमः हृदये नीलपताकानित्यायै देवतायै नमः गुह्ये क्रीं शक्तये नमः नाभौ ह्रीं कीलकाय नमः इति विन्यस्य ममाभीष्ट
सिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिः कृत्वा क्रीं फें हृदयाय नमः ह्रूं क्रीं श्रों ह्रीं शिरसे स्वाहा ऐं ह्रूं नित्यमदाशिखायै वषट् हुं
कवचाय हुं फें नेत्रत्रयाय वौषट् हुं अस्त्राय फट् इति करषडंगन्यासं विधाय दक्षकर्णे क्रीं नमः वामे फें नमः दक्षनेत्रे ह्रूं
नमः वामे क्रों नमः दक्षनसि नां नमः वामे ह्रीं नमः मुखे ऐं नमः कंठे ह्रूं नमः हृदि नि नमः नाभौ हूं नमः मूलाधारे मं नमः
दक्षदोर्मूले दं नमः जानुनि द्रं नमः गुल्फसंधौ वं नमः वामोरुमूले ह्रं जानुनि फें नमः गुल्फसंधौ क्रीं नमः इति विन्यस्य मू
लेन व्यापकं कृत्वा ध्यानादि मानसपूजांते शास्त्रोक्तवर्णादि पदे कुंकुमादिना चतुर्द्वारोपेतं चतुरस्रं हृदयं कृत्वा तदंतर्हेमं हृदयं तदं
तरष्टदलकमलं तदंतः षट्कोणं तदंतस्त्रिकोणमिति पूजाचक्रं निर्माय पुरतः संस्थाप्य अर्घ्यपाद्यादि स्थापनां प्राक्षं पूजांते भु
वनेश्वरी पीठमभ्यर्च्य तत्र नीलपताकाविद्यया मूर्तिं परिकल्प्यावाहनादि पुष्पांजल्युपचारांते त्रिकोणाभ्यंतरे प्राग्वत्षडंगानि संपू
ज्य त्रिकोणषट्कोणयोरंतराले प्राग्वद्गुरुपंक्तित्रयमभ्यर्च्य त्रिकोणषट्कोणयोरंतराले २ अभयाय नमः २ पंचबाणाय २ ख
ड्गाय २ शक्तये २ अंकुशाय २ पाशाय २ पताकायै २ चर्मणे २ शार्ङ्गाय चापाय २ बाणाय नमः इति संपूज्य त्रिकोणस्याग्रकोणादि प्रा
दक्षिण्येन २ इच्छाशक्ति २ ज्ञानशक्ति २ क्रियाशक्तिया २ इति संपूज्य षट्कोणेषु देव्यग्रादि प्रादक्षिण्येन २ इच्छाशक्ति २ ज्ञान
शक्ति २ क्रियाशक्तिया २ इति संपूज्य षट्कोणे देव्यग्रादि प्रादक्षिण्येन २ हाकिनीया २ पंचशाकिनीया २ काकिनी २ लाकिनी रा
किनी डाकिनी इति संपूज्याष्टदलेषु देव्यग्रादि प्रादक्षिण्येन २ ब्राह्मीया २ एवमष्टमातृकाः संपूज्य अष्टकोणेषु देव्यग्रमार

वि॰ ॥
या॰ व
२२५

225

भ्यामदक्षिणेन २ एवं सुंदरीम्या॰ सारा॰ सुमना॰ सरस्वती॰ समया॰ सर्वगा॰ सिद्धा॰ इति संप्रवह्निमृततरसैतदेवमग्रद्वारस्य द
क्षिणभागमारभ्य मातृकं प्रतिद्वारं वह्निदिक्क्रमेणोंकाराद्यीशानांतं दिग्लोकपालविकलापा २ एवमाकर्षिणी॰ लोला॰ नित्या॰ मदना॰
मालिनी॰ विनोदा॰ कौतुका॰ पुण्या॰ पुराणा॰ इति सप्तम्यवह्निमृततरस्तस्य चतुर्द्वारपार्श्वेषु देवमग्रद्वारस्य दक्षिणपार्श्वमारभ्य प्रा
ग्वत्सप्तम्यां ग्नेयादिकोणचतुष्टये प्रनंततत्वकलानियतिकालशक्तीः सप्तवज्राद्यायुधानि प्राग्वत्कनिरूपाणि सप्तम्यपुनर्मध्ये
नीलपताकानित्यांतह्वियथाभ्यर्च्य धूपादि सर्वं प्राग्वत्कल्पयेदिति नीलपताकानित्याशक्त्याविधिः अथ विजया॰ श्रीतंत्रराजे॰ प्र
थषोडशनित्यासु संप्रोक्ता यात्रयोदशी तद्विधानं प्रवक्ष्ये विद्याप्रागुदितानव तद्वदान्यतरन्यासं ध्यानार्चा स्यात्तु शक्ति
भिरिति॰ तत्रैव॰ रसोनभस्त्वथादाहोग्नाग्नेत्सावनश्चर्विका सैनयुक्ता भवेन्नित्या विजयैकादशाक्षरा मता॰ भमरयऊर्ध्व॰ त्रिपुरा
र्णवे ऋषिरस्याप्रहिष्टुदेगायत्री देवतास्वयं स्वयं विजया तंत्रराजे॰ विद्यायांव्यंजनैर्दीर्घैः स्वरयुक्तैस्ततः षडंग शेषाभ्यां च हृ
दयाद्यंगस्यांगानि करांगयोः ज्ञानेंद्रियेषु श्रोत्रादिष्वपि चित्तेषु विन्यसेत् अक्षराणि क्रमादिडयुतान्य तत्र्ध्यायेत् पंचवक्त्रां
दशभुजां प्रतिवक्त्रं त्रिलोचनां भास्वन्मुकुटविन्यस्तचंद्ररेखाविराजितां सर्वाभरणसंयुक्तां पीतांबरसमुज्वलां उद्यदास्व
हिंबतुल्यदेहकांतिं प्रविसिमितां शंखं पाशं खेटचापौ कल्हारं वामबाहुभिः चक्रं तथांकुशं खड्गं सायकं मातुलिंगकं तथा
नादक्षिणैर्हस्तैः प्रयोगे भीमदर्शनां व्याघ्रारूढाभिरमितः शक्तिभिः परिवारितां समरे पूजने येषु प्रयोगेषु स्वरवासनं ना
रूपश्चापि पूजायां सुखासनसमर्चिताः सर्वा देव्याः समाकारमुखपाणायुधाश्च चतुरस्त्रद्वयं कृत्वा चतुर्द्वारोपशोभितं
शास्त्राष्टकसमोपेतं तत्र प्राग्वत्समर्चयेत् ललिता रहितां पंचदशनित्या स्तिथीश्वरा चंद्रस्वरूपलसन्मौलियुताः साल
न्मयीश्वरा प्रबकामेश्वर्यादि पंचदशनित्यानां सहिता योपेतं चंद्रकला पंचदशकत्रयं पंचदशतिथिमयत्वाच्चतासां चंद्रकला

धारणं ललितायास्तत्तां संकलानां कारणभूताद्यादिकलारूपत्वात्तस्यास्तद्वारेणं नास्ति॰ तथा मायासमावरीमध्यगतैर्नी
मभिरर्च्चयेत् तदावरणगाः शक्तीस्तत्समाकारहेतिकाः प्रधानमदतिर्नैवताः सर्वास्तेषु प्रजयेत् नामांक्रमेण नामानि प्र
णवाद्येयथाविधि नित्यानित्यावड्ढदितमर्च्चनेचतरस्रके ब्राह्म्यादिलोकपालास्यषोडशाद्वारसंस्थिताः ततःषोडशद
लेष्वर्चयेत्षोडशाभिदाः शक्तीस्तागंधपुष्पादियुतो भक्तिसमन्वितः विद्यारिक्तां विश्वमयीं विश्वाविश्वविजृंभिणीं वीरां वि
द्याभिर्गीं विद्यां विनोदां वितवविग्रहां वीतशोकां विषग्रीवां विपुलां विजयप्रदां विभवां विविधां विप्रां प्रोक्ताकारसमन्विताः
ततस्त्वष्टपत्रेषु शक्तीरष्टाभितो यजेत् प्रोक्तक्रमेण गंधाद्यैर्भक्तिनिघ्नाशयो वशी मनोहरां मंगलां च मदोत्सिक्तां मनस्वि
नीं मानिनीं मधुरां मायां मोहिनीं मुक्तविग्रहां एवं पूजाजपध्यानहोमोपासनतो वशी भजते नित्यशो देवि विद्यासौख्यमान्
सर्वतः सुखी॰ अथ प्रयोगः तत्र प्रागवद्योगपीठमासीने विजयाविद्याप्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि श्रीहरिऋषये नमः मुखे
गायत्रीछन्दसे नमः हृदि विजयानित्यायै देवतायै नमः इति विन्यस्य ओं रुद्राय नमः ॐ शिरसे स्वाहा ॐ शिखायै वषट्
ॐ कवचाय हुं ॐ नेत्रत्रयाय वौषट् ॐ अस्त्राय फट् इति करषडंगन्यासं विधाय श्रोत्रयोः ॐ नमः सर्वांगे ॐ नमः नेत्रयोः ॐ नमः
जिह्वायां ॐ नमः नासायां ॐ नमः विं ॐ नमः इति विन्यस्य प्रागवद्विजयाविद्याव्यापकं विधाय ध्यानादिमानसपूजांते स्व
र्णादिपात्रे कुंकुमादिना चतुर्द्वारयुक्तं चतुरस्रं हृदयं विधाय तदंतर्वृत्तयुग्मं तदंतरष्टकोणं तदंतः षोडशदलं पद्मं तदंतरष्टदलप
द्ममिति निष्पाद्य चक्रं निर्माय पुरतः संस्थाप्याभ्यर्च्यार्घ्यादिस्थापनाद्यात्मपूजांते प्रागवदुक्त्वेन श्रीपीठमभ्यर्च्य तत्र विजयाविद्या
मूर्तिं परिकल्प्यावाहनादिपुष्पोपचारांते प्रागवत्षडंगानि गुरुपंक्तित्रयं संपूज्य चतुरस्रस्य चतुर्द्वारपार्श्वेषु देव्यग्रद्वारस्य दक्षिणपा
र्श्वमारभ्य तद्वामपार्श्वांते प्रतिद्वारं द्विद्विक्रमेणेंद्रादीशानांतलोकपालशाक्ताष्टकं प्रागवत्संपूज्य वाय्वादिनिर्ऋत्यंतकोण

वि० १४
या० व
२२६
226

चतुष्पथेऽग्नौ नैरृत्यनियतिकालशक्तीः संपूज्याष्टकोणेषु देवमारभ्य प्रादक्षिण्येन २ जयायाः २ परंविजयायाः २ दुर्गा २ भद्रा २ भ

द्रकरी २ नित्याः इति संपूज्य षोडशदलेषु · विदारिका · विश्वमयी · विश्वा · विश्वभंजिका · वीरा · विक्षोभिणी · विद्या · विनोदा ·

वीतशोका · विषग्रीवा · विपुला · विजयप्रदा · विभवा · विप्रा · इति संपूज्याष्टदलेषु · मनोहरा · मंगला · मदोत्सिक्ता · मनस्वि

नी · मानिनी · मधुरा · माया · मोहिनी · इति संपूज्याष्टदलकमलकर्णिकायां २ मातुलुंगाय नमः २ सायकेभ्यो नमः २ खड्ग २

अंकुश २ चक्र २ शंख २ पाश २ खेट २ चाप · कल्हार · इति संपूज्य · पुनर्मध्ये विजयानित्यां तद्विद्यया संपूज्य धूपादि सर्वं प्राभव

त्समापयेदिति विजयानित्यापूजाविधिः अथ सर्वमंगला तंत्रे श्रीतंत्रराजे अथ षोडशानित्यासु याशक्ता नवचतुर्दशी · एकाद

शांतसा षोडशाविद्यासा सर्वमंगला त्यासक्रमध्यानविधिशक्तिरावर्णस्थिताः पूजाक्रमे साधुनैव विनियोगादिनात्क्रमात् तत्रै

व · लृ ३ भुवनपुष्टं सानित्यास्यात्सर्वमंगला एकाद्यर्थेनयासिद्धाजायतेऽविचरा एतत् · सैषा त्रिपुरार्णवे · ऋषिश्छंदोमहेशामि

गायत्री छंद उच्यते देवीयमिति · इयं सर्वमंगला · तंत्रराजे · मूलविद्यात्रैर्दीर्घस्वरैर्भिन्नैः षडंगके तानि तत्स्वरभिन्नानि तत्तानि ष

ट्स्वमनोवधि · स्वर्णवर्णारुविरामक्ता माणिक्यभूषणा माणिक्यमुकुटा नेत्रहृदयप्रेरवद्यापरा द्विभुजास्वाभन्नापमेनषुषा

उशानहृद्यैः पत्रैरूपेतेमंच तुरह्लीरम्भसयपुग्मके मातुलुंगफलेदलेदधानांकरपंकजे वामेननिजभक्तानां प्रयच्छंतीधनादिकं

स्वसमानाभिरभितः शक्तिभिः परिवारितां · षट्सप्ततिभिरन्याभिरन्तरोक्ताभिरन्विता प्रयोगे स्वमदानित्यसपर्याः स्वशक्ति

कोनाः शक्तीः अष्टदेवेशियानित्यावरणस्थिताः भद्रां भवानीं प्रब्लांच विशालाक्षीं सुचिस्मितां · कुंकुमां कमलां कस्तां पूजये

दष्टपत्रके कलाचशरणीनित्यामसतांजीविनोदया अशोकाममलांपूर्णांपुण्यांभाग्यामयादितां विवेकां विभवां विश्वां वि

नतांचाष्टपुग्मके पूजयेदभितः शक्तीः प्रादक्षिण्यक्रमेणवै · कामिनीं खेचरींचर्यां पुराणां परमेश्वरीं गौरीं शिवाममेयांचवि

मलां विजयां परां पवित्रां पद्मिनीं विद्यां विद्येशीं शिववल्लभां अशेषरूपामानंदाममृतजातीमनिंदितां वरदां वाक्प्रदां वाणीं विविधां
वेदविग्रहां वंद्यां वागीश्वरीं सत्यां संज्ञातां च सरस्वतीं निर्मलां नादरूपां च पूजयेत् षोडशाह्वये प्राग्वक्त्रादिभिः सर्वाः क्रमादन्व
यसंस्थिताः ब्राह्म्याद्याः लोकपालाद्याः शक्त्याद्वारेषु पूजयेत् पश्चिमादिचतुर्दिक्षु च नमस्तः प्रोक्तविग्रहाः अनंतब्रह्मनि
यतिकालरूपा विदिग्गताः बलिद्वयं च होमे च ऊर्ध्वाधस्त्वात्तत्समापने जपं तु नित्यशः ऊर्ध्वादधस्थाः सहस्रकं अथ प्रयोगः
तत्र प्रागवयोगपीठन्यासांते मंगलाविद्याप्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि चंद्राय ऋषये नमः मुखे गायत्रीछंदसे नमः हृ
दि सर्वमंगलायै नित्यायै देवतायै नमः इति विन्यस्य मम सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिः कृत्वा· स्रां हृदया
य नमः स्रीं शिरसे स्वाहा स्रूं शिखायै वषट्· स्रैं कवचाय हुं स्रौं नेत्रत्रयाय वौषट् स्रः अस्त्राय फट्· इति करषडंगन्यासं
कृत्वा श्रोत्रयोः स्रां नमः सर्वांगे स्रीं नमः नेत्रयोः स्रूं नमः जिह्वायां स्रैं नमः नासायां स्रौं नमः मनसि स्रः नमः इति
विन्यस्य समस्तविद्याव्यापकं विधाय ध्यानादिमानसं पूजांते प्रागवत्स्वर्णादिपट्टे कुंकुमादिना चतुर्द्वारोपेतं चतुरस्रं ह
यं कृत्वा तदंतर्द्वात्रिंशद्दलं तदंतः षोडशदलं तदंतरष्टदलमिति पूजाचक्रं निर्माय प्रागवत्ततः सम्यग्ध्यात्वाभ्यर्च्याद्या
त्मपूजांते भुवनेश्वरीपीठमभ्यर्च्य सर्वमंगलायामूर्तिं परिकल्प्य· आवाहनादिपुष्पोपचारांते प्रागवत्षडंगानि गुरुपंक्ति
त्रयं च संपूज्य कर्णिकायां देव्या दक्षिणवामयोः १ बीजरूपाय नमः पंचवक्त्राय नमः इति संपूज्य अष्टदलेषु २ भद्राया· पंच २
भवानी· भव्या २ विशालाक्षी २ शुचिस्मिता· २ कुंकुमा २ कमला २ कल्पा २ इति संपूज्य षोडशेषु २ कमला· २ पुराणी २ नि
त्या २ अमृता· जीविता· २ दया २ अशोका २ अमला २ पूर्णा २ पुण्या २ भगा २ उद्यता २ विवेका २ विभ्वा २ विनता २ इति संपूज्य·
द्वात्रिंशद्दलेषु· कामिनी २ खेचरी २ आर्या· पुराणा· परमेश्वरी· गौरी· शिवा· २ अमेया २ विमला २ विजया २ पवित्रा २ पद्मिनी·

वि॰ १४
पा॰ व॰
२२१
[illegible]

विद्या २ विश्वेश्वरी २ शिववल्लभा॰ २ अशेषरूपा २ आनंदा २ अंबुजाक्षी २ अनिंदिता २ वरदा २ वाक्प्रदा २ वाणी २ विविधा २
वेदविग्रहा २ वेद्या॰ २ वागीश्वरी २ सत्या २ संयता २ सरस्वती २ निर्मला २ नादरूपा॰ इति संपूज्य चतुरस्रस्य चतुर्द्वारपार्श्वे
षु देव्यग्रद्वारस्य दक्षिणपार्श्वमारभ्य तद्द्वारपार्श्वांतं प्रतिद्वारं द्विद्विक्रमेण ब्राह्म्याद्यष्टशक्तीः प्रादक्षिण्येन संपूज्य पूर्वद्वारमा
रभ्य पूर्ववत्क्रमेणेन्द्रादीशानांतलोकपालशक्त्यष्टकं प्राग्वत्संपूज्य वायव्यादिनिरृत्यंतकोणचतुष्टये अनंतब्रह्मनियतिकाल
शक्तीः संपूज्य॰ पुनः सर्वमंगलाविद्यया देवीं संपूज्य प्राग्वत्समापयेदिति सर्वमंगलानित्यापूजाविधिः अथ ज्वालामालि
नीपूजाविधिः श्रीतंत्रराजे॰ अथ षोडशनित्यासु पंचदशपुदिता तया॰ तद्विधानं स्मरणमात्रे ज्वालामालिन्युदाहृता॰ न्या
सध्यानतनः शक्तीः पूजामपि च साधनं तत्रैव॰ भूस्त्वेनेनभसा भूस्रारमस्याथ स्थिरो वुच॰ रयोग्निना युतो जंवावुमरुद्युक्तारसा
मरुत् नभश्च मरुता युक्तं रसाप्सुत्वेग्निसंयुते गोत्रावेरेण सहिताश्चतुर्थ्वीदरेन था॰ अंबश्रीस्त्व दाहावुरसत्मारयस्तत्वयु
क् हंसश्च मरुता दाहः प्राणश्च मरुता युतः दाहः स्वाग्निः प्राणचरौ ज्वामरुत्स्वयुतारयः चरेणावुजगोत्राल्लसाग्निज्वावुरसा
स्वयुक् रयः साग्निज्वांवुरसापुनरेतेयवीततः दाहेनानेनतेद्विस्याद्दसो दाहमरुत्स्वयुक् हंसश्च दाहवह्निस्वेदी हृत्सास्वयुत
श्चमः समदाहास्ततो स्याः स्युरष्टमायाश्च पंचवै॰ उपांत्याधः स्थिते नीलपताकाया अनंतरं वर्तितां संचमेरुणा अष्टमे नवमे त
था ज्वालामालान्तनित्यासो त्रिषष्ट्यर्णा समीरिते ति॰ ॐ नमो भगवति ज्वालामालिनि देवदेवि सर्वभूतसंहारके जातवेदसि ज्व
लंति ज्वल ज्वल प्रज्वल प्रज्वल ह्रां ह्रीं ह्रूं र र र र र र र ज्वालामालिनि ह्रूं फट् स्वाहा इति॰ त्रिपुरार्णवे॰ ऋषिस्तु कश्यपः छंदो गाय
त्रं देवता लिंग रेफाद्यं बीजशक्ती तु कीलकं ककचं प्रिये इयं ज्वालामालिनी॰ एकद्वयचतुः पंचचतुष्टदशाद्वैः कुर्यादंगा
नि मूलार्णैरादितः षट्कांगयोः ज्वलज्ज्वनसंकाशां माणिक्यमुकुटोज्वलां षट्वक्त्रां द्वादशभुजां सर्वाभरणभूषितां पाशांकुशौ

खेटखड्गौ चापबाणौ गदारौ शूलं वह्निं वराभीती दधानां करपंकजैः स्वसमानाभिरभितः शक्तिभिः परिवारितां चारुस्मितलसद्व
क्त्रनलसद्ध्वजसरोजांघ्रिनयनान्वितां ध्यात्वैवमुपचारैस्तैरर्चयेत्तां तु नित्यशः चतुरस्त्रद्वयं कृत्वा चतुर्द्वारसमन्वितं सशाखमष्टप
त्राब्जमंतरष्टास्त्रकेतनः षट्कोणमध्यस्त्रं विधायात्र शिवां यजेत् इच्छाज्ञानक्रियाशक्तीरर्चयेदस्त्रगाः क्रमात् डाकिन्याद्या
स्त्र षट्कोणान्तष्टास्वे घस्मरादिका यस्मरा विश्वकवला लोलाक्षी लोलजिह्विकाः सर्वभक्षा सहस्राक्षी निःसंगा संहृतिप्रिया।
बहिरष्टच्छदेष्वेताः पूजयेच्च प्रदक्षिणं अचिंत्याप्रमेया च पूर्णा च यत्परा सदा सर्वार्थसिद्धिरूपा च पावना मेकरूपिणी बहिर्द्वा
रेषु कोणेषु पूजयेल्लागुहीरिताः प्रागवत्कृतार्घश्च केतामुक्ताशोकक्रमाय येत् बलिहोमावसानांतमितिसम्यक्समीरिता अथ
प्रयोगः तत्र प्रागवद्योगपीठन्यासांते ज्वालामालिनीविद्यया प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि कश्यपाय ऋषये नमः मुखे गायत्रीछं
दसे नमः हृदि ज्वालामालिनीनित्यायै देवतायै नमः गुह्ये रं बीजाय नमः पादयोः फट् शक्तये नमः नाभौ हुं कीलकाय नमः इति
विन्यस्य मम सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिः कृत्वा ॐ हृदयाय नमः नमः शिरसे स्वाहा भगवति शिखायै वष
ट् ज्वालामालिनि कवचाय हुं देवदेवि नेत्रत्रयाय वौषट् सर्वभूतसंहारकारिके अस्त्राय फट् इति करषडंगन्यासं कृत्वा मूले
न व्यापकं विन्यस्य ध्यात्वा मानसपूजांते स्वपुरतः चंदनादिना पूजायंत्रं विलिख्य पुरतः संस्थाप्याभ्यर्च्यार्घ्यादिस्थापनांतमात्मपूजांते
भुवनेश्वरीपीठमभ्यर्च्य मूलेन मूर्तिं परिकल्प्यावाहनादिपुष्पोपचारांते प्रागवत्षडंगानि गुरुपंक्तित्रयं च संपूज्य त्रिकोणषट्को
णयोरंतराले २ अभीष्टैर्नमः २ पवं वह्नये· शंखाय· बाणेभ्यो· खड्गाय· अंकुशाय· पाशाय· खेटाय· चापाय· गदायै· शूलाय·
वराय इति संपूज्य· त्रिकोणे इच्छाशक्तिपा २ ज्ञानशक्तिपा २ क्रियाशक्तिपा २ इति संपूज्य षट्कोणेषु देव्या वामाग्रकोणे २ डाकि
नीपा· दक्षिणाग्रकोणे २ राकिनीपा २ पृष्ठकोणे २ लाकिनीपा· पृष्ठवामकोणे काकिनीपा· पृष्ठदक्षिणे शाकिनीपा· अग्रकोणे हाकि

वि· १४
या· व·
२२८
228

नी· इति संपूज्याष्टकोणे २ यस्मरा· विश्वकवला· लोलाक्षी· लोलजिह्वा· सर्वभद्रा· सहस्राक्षी· निःसंगा· संहृतिप्रिया· इति संपूज्याष्टद
लेषु· अचिन्त्या· अप्रमेया· पूर्णरूपा· दुरासदा· सर्वा· संसिद्धिरूपा· पावना· एकरूपिणी· इति संपूज्य चतुरस्रस्य चतुर्द्वारपार्श्वेषु· दक्ष
द्वारस्य दक्षिणपार्श्वमारभ्य तद्द्वारपार्श्वान्तं प्रतिद्वारं द्विद्विक्रमेण ब्राह्म्याद्यष्टशक्तीः संपूज्य पुनर्ज्वालामालिनीविद्यया मध्ये तां सं
पूज्य धूपादिकं सर्वं भगवत्कृत्वा समापयेदिति ज्वालामालिनीनित्यायजनविधिः अथ चित्रानित्या· श्रीतन्त्रराजे· अथ षोडशनित्या
स्वयाचित्राषोडशी शिवे· प्रोक्तानन्तकल्पमधुनास्यएनं सर्वार्थसिद्धिदं विद्याभागेव कथिता तदङ्गान्यासंयुता ध्यानेशक्तीः पूजनं
चेति· तत्रैव· वायुः प्राणवनस्थैः स्याच्चित्रास्याहृद्धरद्वयेति - - - - इति त्रिपुरार्णवे ऋषिर्ब्रह्मास्य मन्त्रस्य गायत्री छन्द
उच्यते विचित्रा देवतेति· तन्त्रराजे· विद्यादिवायुना कुर्यात् दीर्घस्वरयुजा क्रमात् षडङ्गानि यथापूर्वं मातृकां विन्यसेत् उद्य
दादित्यबिम्बाभां स्वर्णरत्नविभूषणां नवरत्नकिरीटां च चित्रपट्टांशुकोज्ज्वलां चतुर्भुजां त्रिनयनां शुचिस्मितलसन्मुखीं· स
र्वानन्दमयीं नित्यां समस्तेप्सितदायिनीं चतुर्भुजां त्रिनयनां शुचिस्मितलसन्मुखीं सर्वानन्दमयीं नित्यां समस्तेप्सितदायिनीं
चतुर्भुजां भुजैः पाशमङ्कुशं वरदाभये दधानां मङ्गलां पद्मकर्णिकां नवयोनिगां तच्छक्तिभिश्च तच्चक्रे तथैवाद्यं नमीरिते
नवयोनावष्टवर्गयुता ब्राह्म्यादिका यजेत् इच्छाज्ञानक्रियाशक्तीः ऋद्धये मध्यकोणतः हेतीश्च परितो देव्याः पूजयेत्तदङ्गा
निके सर्वेशां सर्वनित्यानां नाथा देव्यास्तु पश्चिमे पूजयेत्तत्सदाकारास्तन्मन्त्रैर्यथाविधि· गुरुमण्डलपूजादि साधारण
मदीरितं सर्वासामपि नित्यानां यदाद्यास्य दशा इमाः अथ प्रयोगः तत्प्रयोगार्पीठन्यासान्ते विद्याविद्यया प्राणायामत्रयं कृत्वा
शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः मुखे गायत्रीछन्दसे नमः हृदि चित्रायै देवतायै नमः इति विन्यस्य· चां हृदयाय नमः चीं शि
रसे स्वाहा चूं शिखायै वषट् चैं कवचाय हुं चौं नेत्रत्रयाय वौषट् चः अस्त्राय फट् इति करषडङ्गन्यासं कृत्वा· चकौश्चनम

इत्यादि· चक्रेशोहं नमः इत्यंतं मातृकाबिम्बस्य ध्यानमानसपूजां तेस्वर्णादिपदे कुंकुमादिना चन्द्रोदरयुक्तं चतुरस्रद्वयं
कृत्वा तदंतर्द्वात्रिंशद्दलं तदंतर्नवयोनिमिति पूजाचक्रं निर्माय पुरतः संस्थाप्याभ्यर्च्यार्घ्यादिस्थापनांतायांसंपूज्यांते
भुवनेश्वरीपीठमभ्यर्च्य तस्मिंश्चित्रादिविधयाम्नूर्त्तिंपरिकल्प्यावाहनादिपुष्पोपचारान् प्रागवत्त्रिकोणाष्टयोरंतराले
षडंगानि देव्याः भागास्यांतराले गुरुपंक्तित्रयं च संपूज्य त्रिकोणाष्टकोष्टयोरंतरालेषु वदक्षिणवामयोश्चान्तर्बुस्था
नेषु २ अभयाय नमः अंकुशाय· पाशाय· वराय· इति संपूज्यांतस्त्रिकोणे देव्यग्रादिप्रादक्षिण्येनेच्छाज्ञानक्रियाश
क्तीः संपूज्याष्टयोनिषु २ अं ६ ब्राह्मीपा· २ कं ५ माहेश्वरीपा २ चं ५ कौमारी २ टं ५ वैष्णवी २ तं ५ वाराही २ पं ५
इंद्राणी २ यं ५ चामुण्डा २ शं ५ महालक्ष्मी· अष्टदलादिसर्वमंगलापूजोक्तशक्तीः संपूज्य तत्रैव सर्वसमापयेदि
तिविधिविद्यानित्यापूजाविधिः अथ कुलकुल्लापूजा· तत्र श्रीतंत्रराजे· अथ षोडशनित्यानां यथोक्तावलिदेवताः सा
विद्या कुरुकुल्लायाः पंचविंशाक्षरो मनुः तत्रैव· प्राणदाहोथ रायुक्तौ षुनरापरसेमरुत् व्योममरुच्छक्तियुक्तं भूः
स्वयुक्तानतस्वयं चस्यादीतरसापुरगं चरेणस्मयोजिते दाहेन वह्निशक्तिभ्यां युतो हंसस्ततः परं नमो हृल्लस
दाहो भुजाप्लुतं स्वेन संयुते अंत्रुपक्षादिषयुक्तं मनुत्तनमः प्रिये· सूक्ष्मव्योमभुवाहंसः स्वर्वीजे सासान्मनुत्रयं अस्यष
ष्ठादिपंचवर्णेदंतौ स्यादाद्य ईरितः एकादशाक्षरादंत्यो द्वितीयः समुदीरितः तृतीयः पंचविंशार्णैः प्रोक्ता मंत्रा इति
क्रमात् ॐ कुरुकुल्ले स्वाहा इति सप्ताक्षरी १ कुरुकुल्लायाः ॐ कुरुकुल्ले ह्रीं स्वाहा इति त्रयोदशाक्षरी २ कुरुकुल्ला
याः ॐ ऐं कुरुकुल्ले ह्रीं मम सर्वजनं वशमानय ह्रीं स्वाहा इति पंचविंशाक्षरी· ३ श्रीतंत्रराजे· सैव त्रिखण्डा तत्रैव षो

वि॰ १५
या॰ ब
२२९
४२९

क्ताविद्यानसंख्यया॰ सप्तभिः प्रथमा प्रोक्ता द्वियोदशभिस्तथापरा॰ तृतीया सा पंचविंशाद्दत्ताराम्सकलेष्टदा॰ एवं सा त्रिभिरध्यैतैर्वि
द्यान्नैपरभीष्टदा॰ त्रिपुरार्णवे॰ ऋषिस्तु दक्षिणामूर्तिः पंक्तिश्छन्द उदाहृतं देवता ज्ञानरुकुल्लेति श्रीनेत्रराजे॰ हस्तिराख्ये तद्
ग्याह्निमध्येन नवरत्नके॰ द्वीपेन ललितानित्यविनोदानेदितां यजेत् तत्रीरे पूजयेद्देवीं पंचमीं तीरपालिकां ततः सागरेषु
पतिनो रत्नद्वीपान्तवरान् यजेत् तदा तया रत्नद्वीपं तन्नाम्नैव समर्चयेत् वलिचक्रं च तेनैव तन्मध्ये तत्समर्चयेत् पूर्वपश्चिम
दिग्द्वारसंयुक्तं चतुरस्रकं कृत्वा ततः पद्मं च साष्टपत्रं सकर्णिकं कर्णिकायां चारु कृत्वा नवयोनिं समर्चयेत् षडंग
बालया कृत्वा तेनार्घ्यमपि साधयेत् त्रिपुराम्बया मूलमंत्रेण ध्येन चाह्वयेत् ध्यात्वैवं परिवारैस्तां देवीं गायादिभिः क्र
मात् विकीर्णकुंतलां तन्वंगीं रक्तमानंदविग्रहां दध्यानां चिन्तयेद्बाणचापपाशाङ्कुशान् करैः ततः समानायुधाकारवर्णादेव्य
स्तु वाग्युगाः अनंतस्माताः स्फुरद्योन्यः सदानंदारुणेक्षणाः रक्तैश्च यथास्थापनादीनुपचारान्समाचरेत् ततस्तदास्त
यारोहेत् ब्राह्मिणीं द्राविणीं यजेत् पश्चिमद्वारमारभ्य दक्षिणस्यादि पूजयेत् सूर्य्यसोमनिधिर्वायुर्योगदंकरणाद्यपि य
क्षिणी च तथा नारायणं पूर्वद्वारस्य पार्श्वयोः व्योमवाय्वग्नितोयक्ष्मारूपिणीः शक्तिसंयुतः शब्दस्पर्शौ च रूपं च रसं गंधं च पूर्वव
त् प्राणं बुद्धिं तथा शक्तिं अष्टपत्रेषु पूजयेत् वासांतरस्य कोणेषु वागेव्याष्टकमर्चयेत् ततो बाणान्चतुः पाशाङ्कुशौ वा
भितो यजेत् मध्ये त्रिकोणकोणेषु सृष्टिज्ञानक्रियात्मिकाः प्रात्यं च्छाषाध्य तन्मध्ये संविदासनमर्चयेत् ततस्तां पंचवि
शार्णीं मूलमंत्रेण पूजयेत् ततस्तदास्तयापोतं परीतं द्वीपमागतः पश्चिमं पुष्पारागं च संप्राप्यावतरेत् क्रमात् परीषमा
नेदिद्येनानर्चयेत्तत्र तत्र वै इदिराह्नतङ्ग्याद्दीन्पश्चिमादिविलोमतः नमोंतैर्नामभिः पूर्वमर्चयेत्पुष्पकैः नवरत्न

मयंदीपमित्यादिप्रागुदीरितं एवंसमर्चनंदेव्यालिलितायाः प्रियंकरं एवंदेवीपूजयितः श्रीचक्रमनीषितं प्रसीदतियत

स्तस्मात्पूजयेदेवमीश्वरि· देवींताकुरुकुल्लांतपीताङ्गपरिपूजयेत् पंचविंशार्णभूतेनपूजांतेपरमेश्वरि· देव्यावलिःसमा

ख्यातस्ताराद्याक्रमेस्तुविद्यया तांमूलार्णंतुप्रियेवक्ष्मितांदाविद्यादशाक्षरी भूःस्वेनमरुतायुक्तोरयोदहस्रशान्वितः रयोध

रान्वितःपश्चाद्युगंमरुद्युतं एतत्तृतीयषष्ठंस्याच्चतुर्थंसप्तमंप्रिये षष्ठंतदष्टमंविद्याद्देवमरुदन्वित हंसश्रमरुताद्यु

क्तःप्रोक्ताविद्यादशाक्षरी ॐतारेतुतारेतुरेस्वाहा· अनयास्याद्वलिर्दद्याद्विद्ययापरमेश्वरि ध्यानंदेव्याःप्रणमाम्यहंसम

स्तापत्रिकृंततनं यत्प्रसादाद्भ्रमुसर्वत्रवाधानभवतिस्मृतेः एणामवर्णाद्विनयनांद्विभुजांवरपंकजे दधानांवरुवर्णाभिर्व

रूपाभिराहृतां शक्तिभिःस्मेरवदनांरक्तमौक्तिकभूषणं· रत्नपादुकयोर्न्यस्तपादांबुजयुगांस्मरेत् अथप्रयोगः तत्रवेदि

कोपरिभूमौचंदनासिंदूरेणवानयोन्याद्यकर्णिकमष्टदलकमलंकृत्वातत्रहदिः प्राकाश्रिमहाद्वारहयमुक्तंवनरस्तद्दपमिति

पूजाचक्रंनिर्मायकुरुकुल्लाविद्ययाप्राणायामत्रयंकृत्वाशिरसिदहितिणामूर्तिऋषयेनमः मुखेपंक्तिश्छंदसेनमःहृदये

श्रीकुरुकुल्लायैदेवतायैनमः इतिविन्यस्यकरिष्यमाणवलिदानेविनियोगः इतिकृतांजलिरुक्त्वावालावीजत्रयेणाम्

लविवत्करषडंगन्यासंकृत्वाकुरुकुल्लाविद्ययाव्यापकंविन्यस्यविकीर्णंजलंलाम्रित्यादिध्यात्वामानसपूजांतेप्राणायामंस्था

पनायात्मपूजांतेमण्डलकादिदृष्ट्यिवेतेश्रीचक्रपूजावदभ्यर्च्यतस्यैवपश्चिमादिविलोमेनेदरइराद्युतङयाश्रीतंसपूजेत्तस्यागरनी

रेहीयस्यनैरृतकोणे २ वाराहीविद्यामन्त्रार्च्यवाराहीदेवी· इतिमूलदेव्याभिमुखोपविष्टांवाराहींसंपूज्यतदनुज्ञया २ क्रोंर

त्नपोतायनमः इतिरत्नपोतंसंपूज्यतत्रपरितस्सिंहासनादिमनोत्मनीशक्त्यंतेश्रीचक्रपूजाक्रमेणसंपूज्यतत्स्तन्मध्येसंवि

दासनायनमः इतिदेव्याभरंस्मृतेगुरुपंसंपूज्यतत्रपंचविंशात्तर्याकुरुकुल्लाविद्ययात्रिखण्डाद्दायाचतांसमावाहकी:

वि॰ १८
या॰ व
२२॰

इति स्थापनादि परमीकरणान्तमुद्राः प्रदर्श्य तस्याः प्राणप्रतिष्ठां विधाय पाशादि चतुर्मुद्राः प्रदर्श्यासनादिपुष्पोपचारान्तैः श्रीकु
रुकुल्लेपरिवारपूजार्थमनुज्ञां देहीति प्रार्थ्य तदनुज्ञया साधकः स्वयं यन्त्रपात्रमाकृष्य रत्नपात्रस्य पूर्वपश्चिमकोणयोः ह्रीं
श्रामणीश्रीः एवं द्राविणीश्रीः इति संपूज्य पश्चिमद्वारस्य दक्षिणशाखामारभ्य नवशक्तीः प्रादक्षिण्येन पूजयेत् तद्यथा॰
पश्चिमद्वारदक्षिणशाखायां रक्षौः सूर्यरूपिणीशक्तिपा॰ एवं वायव्यकोणे॰ सोमरूपिणीपा॰ उत्तरे तिथिरूपिणी॰ ईशा
नेवाररूपिणी पूर्वद्वारस्योत्तरतः शाखायां॰ योगरूपि॰ दक्षिशाखायां करणनं॰ आग्नेये करणनं॰ दक्षिणे पदनं॰ नैर्ऋत्ये मा
सनं॰ ततोऽष्टदलेषु॰ देव्यग्रादिप्रादक्षिण्येन॰ व्योमनं॰ शब्दनं॰ वायुनं॰ स्पर्शनं॰ अग्निनं॰ रूपनं॰ तोयनं॰ रसनं॰ क्ष्मानं
गंधनं॰ प्राणनं॰ बुद्धिनं॰ शक्तिनं॰ इति संपूज्यान्तरष्टयोनिषु देव्यग्रादिप्रादक्षिण्येन वशिन्यादिवाग्देवताष्टकं संपूज्य
तदंतर्योनेर्बहिर्बाणनं॰ चापनं॰ पाशनं॰ अंकुशनं॰ ततो मध्ययोन्यां देव्यग्रादिप्रादक्षिण्येन इच्छानं॰ ज्ञाननं॰ क्रि
यानं॰ ततो मध्ये प्राग्वत्संविदासनमभ्यर्च्य तस्मिंश्च विंशाक्षरीं कुरुकुल्लां गंधादिभिः संपूज्य धूपदीपौ दत्वा॰
न्यत्सर्वं समाप्य ॐ तारे तुत्तारे तुरे स्वाहेति मंत्रेण कुरुकुल्लापूजांगत्वेन बलिं दत्वा समापयेदिति कुरुकुल्लापूजा
विधिः अथ वाराही॰ अथ षोडशनित्यानामंगभूता तु पंचमी तद्विद्या कथिता पूर्वं तदंगानि च पूजनं साधनं सि-
द्धमंत्रस्य प्रयोगान्ध्यानपूजने होमैर्यंत्रैस्त्रवदणामि सम स्वाभीष्टसिद्धये तत्रैव॰ स्तुतिः स्वेनाथ स्वन्यस्यान्त्रभस्मा
धूरसः स्थिरा॰ अंबुपस्याद्वयः साग्निमरुतांबुरयोस्तथा इत्याघुतोग्निरेतानि पुनरंबुमरुद्युते दाहस्थमरुतां ह
स्त्वग्निनेतत्त्रयं पुनः अंबुदाहोमहत्प्रकोहंसोऽप्यधरयानमः तेजोग्निनायुतः पंचवातास्वेनसमायुतः तोपचरेण
तत्सर्वं तोयमग्निपुतं ततः पूर्वं त्वामनस्यचिंतापूर्वं पशान्नानमीयुतं दाहोपधास्वसहितस्तोयं चरसमन्वितं॰

पतत्सर्वमधः प्रोक्तं च तत्र्यमतः परं । ज्यास्वेनयुक्तास्य प्रचरो रसश्चैतस्य पूर्वकं रसोग्निना युतः प्रोक्ता चतुष्कत्रयमंततः नभोभु
वाचरेणाप्यहंसस्तेन तस्य पूर्वकं रसोग्निनाप्याक्षिनयेद्धृदूसः स्वसमायुतं रसश्चरेणातत्सर्वमग्निनाचरसोयुतः पश्चाडक्षच
येवान्तोधरयाचनभः प्रिये प्राणः स्वेनयुतः पश्चाद्धृद्रयः संयुतं रसः आप्रमेतत्त्रयं पश्चाद्धृदाहेनांबुसंयुतः गोत्राधरायु
तांस्पर्शोनादयुक्तोयवीयुतः दाहेन शर्वं शर्वं च शर्वं च मरुतायुतं मूलं मरुत्स्वसहितं स्यादाहेनांबुनावरः स्पर्शोमरुत्स्व
सहितोहृदाहेनांबुनायुतं ज्याग्निः स्वसंयुतोहंसस्तथांबुमरुतासह हृद्रयेणस्वेनयुतं रसश्च स्वेनसंयुतः प्राणदाहो
धरायुक्तोयुनस्तोवह्निना वियत् वह्नीहयुक्तमंबुस्याद्धियद्धामस्वसंयुतं पूर्वंहिमरुत्कवर्णोचम्युविः स्वेनयुतातथा
स्थिरारसावनदावोहंसोधरास्वयुक् युतिर्नादवतीपश्चाद्धृदंबुमरुतायुतं हंसश्चमरुताविघादशोनरशताक्षरी ऐन
मोभगवतिवार्त्तालिवाराहिवाराहिचाराहमुखि २ अंधिनि अंधिन्यैनमः रुंधे रुंधिन्यैनमः जंभे जंभिन्यैनमः मोहे मोहिन्यैन
मः स्तंभे स्तंभिन्यैनमः अमुकं स्तंभय २ सर्वदुष्टप्रदुष्टानां सर्वेषां सर्वजिह्वा स्तंभं कुरु २ शीघ्रं वश्यं कुरु २ ऐंग्लौं कुरु २
ठठ हुं फट् स्वाहा इति त्रिपुरार्णवे ऋषिस्तद्दक्षिणामूर्त्तिर्गायत्री छंदईरितमिति श्रीतंत्रराजे । अंगानि कृत्वा मंत्राणैः
सप्तभिः षट्युगेन च । दशभिः सप्तभिः सप्तसंख्यैर्जातिभिरन्वितं त्रिकोणहृत्तषट्कोणहृत्तद्वयसमन्वितं विधाय चक्रं तं
त्रैवस्वनाम्नावात्यपूजयेत् दशोत्तरशतार्णान्या वाराही विघ्यापिये सर्वमध्ये समभ्यर्च्य वामदक्षाग्निकोणतः क्रोधिनीस्तंभि
नीचण्डोच्चण्डं वस्वस्वनामभिः आद्यबीजांतमध्यार्णरूपेतमथपूजयेत् षट्कोणे चतथांगानि क्रस्याद्विवामनोर्वयेत्
हृत्तेचैवमहालक्ष्मीपंचमीमध्यतस्तथा बलिंन षोडशार्णेन कृत्वाभ्यापचारकेः अथप्रयोगः वेधात्रिकोणषट्कोणहृत्तहृत्त
द्वयचतुरस्रात्मकमण्डलं निर्माय मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसिदक्षिणामूर्त्तयेऋषयेनमः मुखेगायत्र्यैछंदसेनमः हृद

ऐंश्रीवाराह्यैदेवतायैनमः इतिविन्यस्यममाभीप्सितसिद्धयेविनियोगः इतिकृतांजलिःकृत्वा॰ ऐंनमोभगवतिहृदयायनमः वार्त्तालिवार्त्तालिशि
रसेस्वाहा॰ वाराहिवाराहिशिखायैवषट्॰ वाराहमुखिवाराहमुखिकवचायहुं अंधेअंधिन्यैनमः नेत्रत्रयायवौषट् रुंधेरुंधिन्यैनमः अ
स्त्रायफट्॰ इतिकरषडंगन्यासंविधायध्यायेत् ध्यायेच्चदेवींकोलास्यांतप्तकांचनसन्निभां आकंठवनिताकारांप्रज्वलत्पिंगशिरोरुहां त्रि
नेत्रामष्टहस्तांचचक्रंशंखमथांकुशं पाशंचमुसलंसीरमभयंवरदंतथा दधानांगरुडस्कंधेसुखासीनांविचिंतयेत् इतिध्यात्वामाव
सशंखंनैर्ऋत्यादिस्थापनाघातमशंखंविधायभुवनेश्वरीपीठमभ्यर्च्यमूलेनमूर्तिंपरिकल्प्यतद्विग्रहासमावाह्यावाहनादिपरमीक
रणांततन्मुद्राविधायासनादिपुष्पोपचारांतेत्रिकोणस्ववामकोणे श्रींधिन्यैनमः अग्रेचण्डोच्चण्डायैनमः ततःषट्कोण
कोणेषुदेव्यग्रादिप्रादक्षिण्येन अंवाराह्यैनमः ईंमाहेश्वर्यैनमः ॐउंकौमार्यैनमः ॠंवैष्णव्यैनमः लृंवाराह्यैनमः ऐंइंद्राण्यैनमः
इतिसंपूज्यतद्बहिर्हृत्तदये औंचामुण्डायैनमः अः महालक्ष्म्यैनमः इतिदेव्यग्रेपूजयेत् ततश्चतुरस्रेइंद्रादीनतद्बहिर्वज्रादीनतद्ब
हिर्वज्रादीन्संपूज्यपुनर्मध्येदेवींतद्विग्रहांसंपूज्यधूपादिकंसर्वंप्राग्वत्समापयेदितिवाराहीपूजाविधिः अथवारेशानांपूजाप्रयो
गः तत्रतद्वेदिकायांषट्कोणात्मकंमंडलंविधायमूलेनप्राणानायम्यकरिष्यमाणपूर्णाभिषेकांगत्वेनवारेशपूजनमहंकरिष्ये
नेसंपूज्यधूपादिकंसर्वंनिवेद्यान्यत्सर्वंप्राग्वत्समापयेत् वारेशाःस्युः॰ रविवारस्यसूर्यःशिवो॰ चंद्रवारस्यसोमोम्बिके॰ मंगलवारस्य २
इतिसंकल्प्यतद्विवारेशपीठषट्कोणमध्येआवाह्यासनादिपुष्पोपचारांतेरूपवारेरभ्यर्च्यतदुत्तरवारेशादीन्वह्न्यादिकोणेषुहोमेकेमेणस्वाग्रादिप्रादक्षिण्ये
भौमकुमारौ॰ सौम्यवारस्यबलबुधौ गुरुवारस्यबृहस्पतिविष्णू॰ भृगुवारस्यशुक्ररमे॰ शनिवारस्यकुबेरगौरी॰ इतिवारेशार्चनविधिः
अथतिथीशपूजनप्रयोगः तत्रतद्वेदिकायांचतुर्दशारमंडलंविलिख्यमूलेनप्राणायामत्रयंकृत्वाकरिष्यमाणपूर्णांगत्वेनतिथीशपूजनं
करिष्ये॰ इतिसंकल्प्यमध्येनतत्तिथीशमावाह्यासनादिपुष्पोपचारांतेरभ्यर्च्यस्वाग्रादिप्रादक्षिण्येनतदुत्तरतिथीशादीन्चतुर्दशारेषुप्राद

त्तिएवंक्रमेणाभ्यर्च्य धूपादिकं सर्वं प्रागवत्समापयेत् तिथीशास्तु प्रतिपद्यग्निः द्वितीयायामश्विनौ · तृतीयायामुमा · चतुर्थ्यां विघ्नराजः पंचम्यां
सर्पाः षष्ठ्यां षण्मुखः सप्तम्यां रविः अष्टम्यां मातरः नवम्यां दुर्गा · दशम्यां दिशः एकादश्यां धनदः द्वादश्यां केशवः त्रयोदश्यां यमः चतुर्द १
श्यां हरः पंचदश्यां चंद्रः अमावास्यायां पितरः इति तिथीशपूजाक्रमः अथ नक्षत्रदेवतापूजा · तत्र तद्देवानां सप्तविंशमस्तारकं पूजाचक्रं वि
धाय मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा अद्येहेत्यादि · करिष्यमाणशर्माभिषेकपूर्वांगत्वेन नक्षत्रेशपूजां करिष्ये इति संकल्प्य · तत्र तिथिनक्षत्रे
शं मध्ये आसनादिपुष्पोपचारान्तैरुपचारैः संपूज्य सप्तविंशतिऋक्षेषु स्वायाद्भिमादत्वि ततः क्रमेण नक्षत्रेशमारभ्य संपूज्य धूपदीपादि
कं दत्वा प्रागवत्समापयेदिति नक्षत्रेशास्तु · अश्विन्यामश्विनौ · भरण्यां यमः कृत्तिकायामग्निः रोहिण्यां धाता मृगशिरसि चंद्रः आ
र्द्रायां शिवः पुनर्वस्वावदितिः पुष्ये गुरुः आश्लेषायां सर्पाः मघायां पितरः पूर्वायामर्यमा उत्तरायां भगः हस्ते सूर्यः चित्रायां त्वष्टा ·
स्वात्यां मारुतः विशाखायामिंद्राग्नी · अनुराधायां मित्रः ज्येष्ठायामिंद्रः मूले निरृतिः पूर्वाषाढायां तोयं · उत्तराषाढायां विश्वेदेवाः अभि
जिति प्रजापतिः श्रवणे हरिः धनिष्ठायां वसवः शतभिषायां वरुणः पूर्वाभाद्रपदायामजएकपात् उत्तराभाद्रपदे अहिर्बुध्न्यः रेव
त्यां पूषा · २८ इति नक्षत्रेशपूजाविधिः अथ नवग्रहपूजाविधिः तत्र प्रयोगः हस्तत्रयायामविस्तारवेदिकायां श्रीकारसगदलिणा
कृतः सूत्राणि पातयित्वा समांतरालं नवकोष्ठात्मकं चक्रं निष्पाद्य समस्तकोष्ठांतरालेषु हुतत्रयं रचयित्वा तन्मध्ये सूत्रद्वयं निपा
नवकोष्ठानि निष्पाद्य मध्यकोष्ठे पूर्वदिस्थाद्यादिप्रादक्षिण्येन अं आं इं ईं उं ऊं ऋं ॠं इति वर्णानामष्टस्वरान्विलिख्य मध्यकोष्ठे अं
विलिख्य तत्त्रयस्यांतरालं हृदये अभ्यंतरांतरांतराले मं मां मिं मीं मुं मूं मृं मॄं मॢं मॣं में मैं मों मौं मं मः इति विलिख्य बाह्यांतराले अ
स्यादिकं ततः इत्यंते मातृकां विलिख्य तत्र भास्करं पूजयेत् ततः पूर्वादिदिग्गत नवकोष्ठात्मकमण्डले मध्यकोष्ठे सोमाय नमः
ह्रीं इति विलिख्याष्टसु कोष्ठेषु पूर्वादि लं लं पें पैं अं अः इत्यष्टौ स्वरान्विलिख्य अभ्यंतरांतराले

इति विलिख्य भौमाय नमः इत्यपि वा सांतराले आदित्यांतमातृकां विलिख्य अष्टसुकोणेषु कं खं ५ मंगल इत्यष्टावक्षराणि विलिख्य अंतराले षोडशस्वरयुक्तं ककारं विलिख्य तद्बहिरंतराले मातृकां विलिख्य तत्र भौमं पूजयेत् ततो दक्षिणमंडले मध्यकोष्ठे प्रणवगर्भं वकारं विलिख्य तद्बहिरष्टसुकोष्ठेषु चं ५ बुधाय इति विलिख्य अंतरांतराले चं चामित्यादि षोडशस्वरयुक्तं वकारं विलिख्य तद्बहिर्मातृकां च विलिख्य तत्र बुधं पूजयेत् ततः निरृतिमंडले मध्यकोष्ठे प्रणवगर्भं टकारं लिखित्वा तद्बहिरष्टसुकोष्ठेषु स्वाग्रादि प्रादक्षिण्येन टं पसौरये इत्यष्टवर्णान् विलिख्य तद्बहिरंतराले षोडशस्वरयुक्तं टकारं तद्बहिरंतराले मातृकां च विलिख्य मध्ये षोडशोपचारैः शनैश्चरं पूजयेत् ततो पश्चिममंडले मध्यकोष्ठे प्रणवगर्भं नवनं विलिख्य तद्बहिरष्टसुकोष्ठेषु तं थं दं धं नं गुरुवे इति विलिख्य तद्बहिरंतराले च षोडशस्वरयुक्तं नकारं तद्बहिरंतराले मातृकां च विलिख्य तत्र गुरुं षोडशषोडशोपचारैः पूजयेत् ततो वायव्यमंडले मध्यकोष्ठे प्रणवगर्भं पकारं विलिख्य तद्बहिस्तद्बहिरष्टसुकोष्ठेषु स्वाग्रादि प्रादक्षिण्येन पं फं बं भं मं शुक्राय इत्यष्टावक्षराणि विलिख्य तद्बहिरंतराले षोडशस्वरयुक्तं पकारं विलिख्य तद्बहिरंतराले मातृकां विलिख्य तत्र शुक्रं षोडशोपचारैः पूजयेत् ततः उत्तरमंडले मध्यकोष्ठे प्रणवगर्भं यकारं विलिख्य तद्बहिरष्टसुकोष्ठेषु स्वाग्रादि प्रादक्षिण्येन यं रं लं वं शं राहवे इत्यष्टावक्षराणि विलिख्य । तद्बहिरंतराले षोडशस्वरयुक्तं यकारं विलिख्य तद्बहिरंतराले मातृकां च विलिख्य तत्र राहुं षोडशोपचारैः पूजयेत् ततः ईशानमंडले मध्यकोष्ठे प्रणवगर्भं षकारं विलिख्य तद्बहिरंतराले तद्बहिरष्टसुकोष्ठेषु स्वाग्रादि प्रादक्षिण्येन षं सं हं लं क्षं केतवे इत्यष्टावक्षराणि विलिख्य तद्बहिरंतराले षोडशस्वरयुक्तं षकारं विलिख्य तद्बहिरंतराले मातृकां च विलिख्य तत्र षोडशोपचारैः केतुं पूजयेदिति नवग्रहपूजाविधिः ॥

॥ इति श्रीविद्यार्णवे चतुर्दशश्वासः १४ ॥

अथ देशिकवरः प्रातः प्रबोधकाले त्रिपुरात्मानमात्मानं भावयन् मूर्ध्नि रंध्रगं । ज्योतीरूपं चतुर्व्यां त्रिपुरां निहितस
त्वविग्रहः न्यस्तविग्रहः वर्तमानन्यासैः करशुद्धिषडंगचतुरासनवागेश्वराष्टकाद्यैः कृतन्यासशरीरः नमस्तेन ।
षभगात्रिमातृकाद्यैः श्लोकैः स्तुत्वा ह्रीं श्रीं हंसः सत्तमलवरयं श्रीगुरुकानंदनाथ ह्रीं श्रीं सहस्रकमलवर्णी श्रीगुरुकदेवंबापादुकां पूज
यामीति गुरुमंत्रं यथाशक्ति जपित्वा कुण्डलिनीं मूलादिमूर्द्धान्तं गमयित्वा संधानपुरःसरं त्रिपुरात्मानमात्मानं भावयि
त्वा त्रिपुरार्णवोक्तं श्लोकत्रयं पठेत । प्रातर्नमामि जगतां जननीस्वरणांबुजं । श्रीमत्त्रिपुरसुंदर्या नमिता जगतां सदा । प्रसन्ना
यः स्वभक्तानां नमिताद्याहृतादिभिः । प्रातस्त्रिपुरसुंदर्या नमामि चरणांबुजं । हरिहरो विरिंचिश्च सृष्ट्यादीन्कुरुते यथा ।
प्रातस्त्रिपुरसुंदर्या नमामि पदपंकजं । यत्पादाम्बु शिरसि भाति गंगा महेशितुः । प्रातः पाशांकुशशरचापहस्तां नमाम्य
हं । उदयादित्यसंकाशां श्रीमत्त्रिपुरसुंदरीं । प्रातर्नमामि पादाब्जं ययेदं भासते जगत । तस्यास्त्रिपुरसुंदर्या यत्प्रसादान्नि
वर्तते । यः श्लोकपंचकमिदं प्रातर्नित्यं पठेन्नरः । तस्मै ददात्यात्मपदं श्रीमत्त्रिपुरसुंदरी । इति स्तवोच्चारणानन्तरं पुष्पा
कारबाह्यताभरणादिभिः सर्वाः सर्वदा सर्वसिद्धिदा वलिदानतः स्मरेति विधानात । स्वपुरतः माधारे संमंत्र्य जनपुष्पां
बुश्रों ऐं ह्रीं सर्वविघ्नकृद्भ्यः सर्वभूतेभ्यो हूं स्वाहेति घोरशात्वरमंत्रेण करतलयोस्त्रिरास्फालनपूर्वं प्रसारिततर्जनीद
याभ्यामुभयकरमुष्टिभ्यां मूर्द्धावस्थितिरूपाभ्यां देवतेभ्यो निवेदितवलिरेवं दर्शनरूपया मुद्रया वनिर्दयः ततस्वावश्य
कं कृत्वा क्लीं कामदेवाय सर्वजनप्रियाय नमः इति मंत्रेण दंतधावनं कृत्वा मूलदिनतिभ्यां मुखप्रक्षालनं स्नानं तिल
कं च कृत्वा वैदिकसंध्यां निर्वर्त्य तांत्रिकसंध्यां कुर्यात । ततस्त्रिराचम्य प्राणायामं कुर्यात । आधारे हृदये रंध्रे विद्यावर्णत्रयं

विद्या । ५
लेव
२३३

233

स्मरन्. लोहितेन स्वभावेद्यालोहितेच निर्जं वपुः भावयन् वामेन नासापुटेन प्रयेदमृतात्मना: स्मरन्मन्त्रेम हस्स्या
हविलेणनाथसारयेत्. एवं समापितेन पश्चाद्द्वात्रिंशन्मात्रया दक्षेण. धारयेत्स्वतः षष्ट्याचरेच्चयेत्स्वरीयतः एवं क्रमेण
नौमखिङ्ग्हादशषोडशविंशतिर्वा प्राणायामान्कृत्वा ऐं ऐं सौः इति करशुद्धिं विधाय. ऐं क्लीं सौः हृदयाय नमः अंगुष्ठयोः १
शिरसे स्वाहा. ५ तर्जन्योः १ शिखायै वषट् मध्यमयोः १ कवचाय हुं अनामिकयोः १ नेत्रत्रयाय वौषट् मध्यमयोः १
अस्त्राय फट् करतलकरपृष्ठयोः १ हृदयाय नमो हृदये. १ शिरसे स्वाहा शिरसि. शिखायै वषट् शिखायां १ कव
चाय हुं कवचे १ नेत्रत्रयाय वौषट् नेत्रत्रये. अस्त्राय फट् करतलकरपृष्ठयोः १ हृदयाय नमो हृदये. १ शिरसे स्वा
हा शिरसि. शिखायै वषट् शिखायां १ कवचाय हुं कवचे. १ नेत्रत्रयाय वौषट् नेत्रत्रये अस्त्राय फट् इति प्रसारित।
तलाभ्यां पाणिभ्यां तालत्रयं एवं कं सशब्दं तर्जनीभ्यां छोटिकाभिः दिग्विदिक्षु पूर्वादिषु मध्ये विघ्नहृदस्त्रमसेन इति षड
ङ्गं कृत्वा संध्यावंदनं कुर्यात्. नेत्रराजे. नाद्यैस्तैस्त्रिनिमाभिः कालनिर्माणविद्यया. आधारे हृदये शीर्षे वह्नौ
सूर्ये निशाकरे. ध्यायेत्त्रिसंध्यं ऋजयेत्सर्वगं व्यंजनेश्वरं. मेरुसंचमातृकास्थाने यथास्थाने हृल्लेखाद्यैरिति. विशेषस्त
त्रिपुरार्णवे. संध्या चतुर्विधा ज्ञेया बाला कौमारयौवना: प्रौढा च निःकला चेति संध्या देवि प्रकीर्तिता. प्रातः का।
ले महादेवी विद्यावागीश्वरी मता. कामेश्वरी च मध्याह्ने सायाह्ने भैरवी मध्यरात्रे महादेवी ज्ञेया त्रिपुरसुंदरी. त
तः स्वपुरतो येन शुद्धया जलममृतीकृत्य मूलेनाष्टवारमभिमंत्र्य तेन जलेन कुशैरकारादिलकारान्तैः सबिंदुमात
कावर्णैः प्रमदं स्वशिरः प्रोक्ष्य मूलविद्यया त्रिः प्रोक्ष्य प्रथमखण्डेन देवी यथोक्तरूपां ध्यात्वा दक्षहस्ते जलमादाय ले।

वं रं यं दं इति मेदैः समस्तं कारं ममेमं अमूलेन च विदारं ममेमे अनन्तं जलविंदुभिर्नीसं गुष्ठानामिकाभ्यां मूलविद्यया स्वशिरः
प्रोक्षणं वशिष्टजलं वामहस्ते निधायेन जौं इपेन जलमिडयाकृष्य सुदेहान्तः स्थितं सकलं षट्प्रत्याल्पनजलं कृत्वा पिङ्गल
या गतं मत्वा तं जलं पुनर्दक्षिणहस्ते कृत्वा स्व वा सभ्योज्वलं हृज्जशिलाध्यानात् श्रीं श्रीं वज्रं हूं फट् इति पाशुपतास्त्रेण नस्यासि ।
ला यामास्फाल्य हस्तेन श्वासमूलविद्यया जलमादाय एवं हृत्पद्मे आसह स्वदल कमलगतपरमात्मने नैकीभूतं विभाव्य मृजे ।
दक्षिणविवरान्तेन मार्गेण निर्गमय्य तं जलं वामकरे निधाय तेन जलेन नामंतमालिनिस्वाहेति मन्त्रेण स्वशिरसि ॥ प्रोक्ष्य ह्रीं श्रीं प्रथ
मकूटे आत्मतत्त्वं शोधयामि स्वाहा ॥ १ द्वितीयकूटे विद्यातत्त्वं शोधयामि स्वाहा ॥ २ तृतीयकूटे शिवतत्त्वं शोधयामि स्वाहा ॥ सम
स्तविद्यास्वात्मसर्वतत्त्वं शोधयामि स्वाहा ॥ एवमाचम्याञ्जलिना जलं गृहीत्वा ध्यायेत् १ प्रथमकूटे ॥ वागीश्वरीविग्रहे हित्वा ।
यकूटे कामेश्वरी धीमहि तृतीयकूटेन नः शक्तिः प्रचोदयात् ॥ इति त्रिरर्घं दत्वा ह्रां ह्रीं सः सूर्याय प्रथते ऽर्घः स्वाहेति सूर्यायार्घं
यं दत्वा मूलविद्यया देवीं त्रिः संतर्प्य ह्रां ह्रीं सः सूर्यं तर्पयामि नमः इति त्रिः संतर्प्य मूलाद्वा ऽथ प्रथमकूटेन उद्यत्कोटिसमप्रभम् ।
लादि श्वलरं ध्यानं संचिन्त्य नमेजः स्वशमागावक्तेनाद्वलरं धेनी तावद्ब्रह्माकाशाधनाम्ना काशस्थवह्निमण्डले समासनन्ना ।
जसो हूं तां वागीश्वरीं ध्यायेत् ॥ पीतां पीतांबरां पीतस्रग्विभूषानुलेपनां ॥ तडित्कोटिसमाभासां बालामलसमुज्ज्वलां ॥ पुस्तकाक्ष
कराम्भोजां वह्निपीठनिषेदुषीं ॥ वाग्भवीं वाग्भवोद्भूतां जीवं गणसस्मितां स्मरेत् ॥ इमाकाशस्थवह्निमण्डलोध्याना १ प्रथमकूटे त्रिपुरा
वागीश्वरीपादुकां पूजयामि ॥ इति गंधादिभिः संपूज्य वाग्भवगायत्रीमुच्चार्य त्रिपुरवागीश्वर्यै अर्घं कल्पयामि स्वाहेति त्रिरर्घं दत्वा
त्रिपुरवागीश्वरीपादुकां तर्पयामीति त्रिः संतर्प्य श्रीगुरुं प्रणम्य एवं वल्कलं रखंडं गमासनविधाय समार
कामासमस्थानेषु प्रणवं चिन्तार मूलविद्यां तदिनि त्रिसाविद्याद्य १ एनमस्याद्दिमानकांविमस्थ एवं क गायत्रीयया शक्तिं जोप

तो वाग्भवगायत्रीं जपेत्. ऐं त्रिपुरादेवि विद्महे वागीश्वरि धीमहि तन्नः शक्तिः प्रचोदयात्. इति जपित्वा मूलविद्यां शतमित्यंज
पेत्. एवं प्रातर्मूलाधारगते कमले वह्निमण्डले वाग्बीजरूपां नित्यां तां विद्युत्स्फटिकाभासुरां. पुष्पबाणेक्षुकोदण्डपाशांकुशल
सत्करां. स्वेच्छागृहीतवपुषीं पुरानित्यात्मरूपात्मिकां. चंद्रिकावरणोपेतां परितः शांतलीनस्थ. ज्ञानमुद्रावरकरां वाग्भवोपालि
नमरान्. नवनाथान्स्मरेन्मूलं पंकजे योनिमण्डले. इत्युत्संध्यावन्दने ऐं ह्रीं श्रीं मूलेन तद्धि त्रिनित्याविद्यां हंसः अं आं इं ईं उं ऊं ऋं ॠं श्रीप्र
काशानंदरूपिणी श्रीमहात्रिपुरसुंदरीया. परापरानन्दहंसः इत्यनन्तमुद्राध्यं. लृं ॡं एं ऐं ओं औं अं अः ह्रीं श्रीं विमर्शानंदरूप. पुनर्हंसः इत्यनन्त
मुद्राध्ये कं खं गं घं ङं. ह्रीं श्रीं ज्ञानेशानंदरूप. पुनस्तथैवोद्वाध्ये चं छं जं झं ञं ह्रीं श्रीं सत्यानानंदरूप. पुनस्तथैवोद्वाध्ये टं ठं डं ढं णं
ह्रीं श्रीं श्री सत्यानंदरूप. पुनस्तथैव तं थं दं धं नं ह्रीं श्रीं पूर्णानंदरूप. पुनस्तथैव पं फं बं भं मं ह्रीं श्रीं स्वभावानंदरूप. पुनस्त-
थैवोद्वाध्ये यं रं लं वं शं ह्रीं श्रीं प्रतिभानंदनाथ ३. पुनस्तथैव षं सं हं ळं क्षं सुभगानंदनाथ ३. इति नवनाथात्मकत्वेन मूलविद्यां ज
पेत्. ततस्तद्धि त्रिनित्याविद्यां यथाशक्ति जपेत्. इति कालनित्याजपः. ततो मूलादिब्रह्मरन्ध्रान्तं मूलविद्यां उद्यत्सूर्यसहस्रस-
मप्रभां ध्यायन्मूलविद्यामष्टोत्तरशतेन ब्रह्मावद्हिरकाशस्थानि मण्डले पूर्वोक्तरूपां वाग्भवेश्वरीं ध्यायन् प्रातर्वाग्भवकूटमष्टो-
त्तरशतं जपेत्. ततः प्राणायामादि पूर्ववत्कृत्वा जपं देव्यै निवेद्य प्रणम्य स्वनासापुटे मण्डलाद्वह्निमण्डलाच्च मूलदेवीं वाग्भवेश्वरीं
च हृदये मूलाधारे च विसृज्य श्रीगुरुं प्रणमेदिति प्रातःसंध्याविधिः. अत्र कर्मकाले गुरुध्यानमुक्तं. रुद्रयामले. दीक्षाकालेय
था रूपं स्वस्यानुग्रहकर्मणि. दृष्टं तेनैव भावेन ध्यायन्नाह्निकमाचरेदिति गुरोरिति शेषः. एतद्गुरुध्यानं प्रातःस्मरणेति क्रमः.
ले गुरुध्येय. प्रातःसंध्येयमीशानि सर्वकर्मसु सर्वदा. कर्मणामेव त्रिगुणानिर्मलं त्रासिद्धिसमृद्धये. प्रातःसंध्यापरित्यज्य कर्म कुर्वन्न
त्रस्यथः प्रातःसंध्यापरित्यज्य देवतापूजने चरेत्. स शूद्रः सदराचारः सर्वकर्मबहिःकृतः प्रातःसंध्यापरित्यज्य देवपूजादिकं १

चरेत्. होमात्कृत्वा मद्देशानि नारकी जायते नरः प्रातःसंध्यां परित्यज्य होमं च्चा तर्पणं शिवे. कुर्वन्नकारणं विप्रस्त्यजन्स्याव
भवेद्ध्रुवं. पिशाचो जायते देवि यद्यपि वेदांगपारगः संध्या नाम पि सर्वासां प्रातःसंध्या गरीयसी. तस्मात्तां मम मन्त्रे हि प्रस्त्यजन्नरक
माप्नुयात्. इति त्रिपुरार्णववचनादियमवश्यं कर्त्तव्येति शिववचनं. अथ घटिकापारायणत्वेन षष्टिजपं कुर्यात् स च पंचभि
र्दिवसैर्मातृकायाः षडाकृतिरूपः तथा तंत्रराजे. आरभ्य भानोरुदयमेकशो घटिकाक्रमात्. एकैकं मातृकावर्णाः पंचाशत्स
रिकीर्तिताः दिवसैः पंचभिस्तस्याः षडाकृतिरुदीरितेति. तस्या मातृकायाः प्रथमर्थः चतुर्युगेष्वपि तत्र तु प्रथमदिने सूर्यो
दयकाले अकार उदेति. ततो द्वितीयघटिकादिपंचाशद्घटिकापर्यंतास्तु घटिकास्वाकारादिक्षकारांता वर्णा विसर्गस्वरूपदिताः
स्वस्वघटिकोदयकाले समुद्यंति. तत एकपंचाशत्तमघटिकामारभ्य षष्टिदशघटिकास्वकारादिलृकारांता दश वर्णाः स्व
घटिकोदयकाले समुद्यंति. इत्थं द्वितीयदिवसे सूर्योदयकाले एकार उदेति. ततः स्वघटिकोदयकाले एकाराद्या एकोनचत्वा
रिंशद्वर्णाश्चकाराद्या विंशतिवर्णाः स्वसमुद्यंति. तृतीयदिवसे सूर्योदये चकार उदेति. ततः स्वस्वघटिकोदयकाले छकारादित.
कारांता एकोनषष्टिवर्णाः समुद्यंति. चतुर्थदिवसे सूर्योदये तकार उदेति. ततः स्वघटिकोदयकाले थकारादितकारांता अ
कारादितकारांतास्त्वेकोनषष्टिवर्णाः समुद्यंति. पंचमदिवसे सूर्योदयकाले यकार उदेति. ततः स्वस्वघटिकोदयकाले
यादितकारांताश्चैकोनषष्टिवर्णाः समुद्यंति. एवं पंचभिर्दिवसैर्मातृकायाः षडावृत्तिर्भवति. एवं क्रमेणैभिर्वर्णैर्घटिका
पारायणरूपः षष्टिजपः कार्यः तत्प्रकारः प्रदर्श्यते. तत्र अकारादिक्षांताः पंचाशद्वर्णा विसर्गरहिता दश दश भूत्वा एव
वर्णा अत एव तन्नामानो भवंति. तैः षष्टिजपः कार्यः तत्प्रकारस्तु मूलं तदिति निमावियादृसः अं मूलं तदिति निमावि।
यादृसः संपत्तस्तथा जप्ताः एवं तासां च तत्तद्वर्णानां वर्ण्यत्र यद्द्वितीयवर्णादावर्णयेत्. एवं षष्टिराहत्तयः [illegible]तीयदिते२

मूलेन दिननित्याविद्यादेशः चेपवं दत्तां तों स्त्री नवमीनावर्तयेत् ॥ पवं ९ ॥ पंचमदिने २ मूलेन दिननित्याविद्यादेसः यपवं दत्तां नवर्गं
जपित्वा पुनः रकारादि तकारां तानां स्वचाश दुर्गानावर्तयेत् ॥ पंवषष्टिजपः ततः षष्टे षष्टे दिने पुनरकारादिन आरभ्योक्तरीत्या चा
टिकापारायणजपमनवरतं कुर्यात् ॥ अत्राधुनावर्तमानसमये सार्थकं ज्योतिःशास्त्रोक्तप्रकारेण दृग्गणेन कलियुगस्य गतदि
नानि ज्ञात्वा स्वकर्मारंभदिनपर्यंतं गणयित्वा पंचभिराहृत्यावशिष्टदिनेनादयात्तं ज्ञात्वा यस्मिन् दिने अकाराद्युदयात्तं भवति तस्मि
न्दिने आरभ्य चटिकापारायणं शेोक्तक्रमेण कार्यमिति चटिकापारायणजपः प्रातरेव कार्यः अथ मध्यंदिनसंध्या ॥ तत्र प्रा
णायामादि मूलमंत्रपूर्णपर्यंतं प्रातःसंध्यावेदवविधाय बीजसंध्यां कुर्यात् ॥ तद्यथा ॥ तत्र मध्याह्ने नादहृतचक्रे मूलविद्यायाः
कामराजकूटरक्तवर्णं ध्यायेत् तत्तेजः सुषुम्णामार्गेणावहन्नासाग्रस्थनानिःसार्य सूर्यमण्डले समावाह्य तद्रूपां कामे
श्वरीं ध्यायेत् ॥ तद्यथा ॥ रक्तांबररक्तांवरभूषणाढ्यां पाशांकुशाभीतिवरं दधानां ॥ शुचिस्मितां मन्दट्यौवनाढ्यां कामेश्वरीं सम
रतत्रिनेत्रां ॥ इति ध्यात्वा २ कामराजकूटं श्रीत्रिपुरकामेश्वरीयां ॥ इति त्रिःसंजप ॥ पुनः कामराजकूटगायत्रीमुच्चार्य श्रीत्रिपु
रकामेश्वर्यै अर्घ्यं कल्पयामि स्वाहेति त्रिरर्घ्यांजलिमुल्लिप्य पुनः कामराजकूटमुच्चार्य श्रीत्रिपुरकामेश्वरीपादुकां तर्पयामी
ति त्रिःसंतर्प्य प्राणायामादि पूर्ववत् स्मरेत् पूर्ववन्मात्रकां विमर्शस्याग्वतुर्दशी यथाविद्यागायत्री जपित्वा कामकूटगायत्रीं जपेत् ॥ सा
यथा ॥ क्लींत्रिपुरेदेवि विद्महे कामिनीश्वरी धीमहि ॥ तन्नः क्लिन्ने प्रचोदयात् ॥ इति यथाशक्ति जपित्वा ॥ षट्षट्त्रिंशत्तत्वात्मक
त्वेन मूलविद्यां जपेत् तद्यथा ॥ तत्र मध्याह्ने हृदयांभोजकर्णिके सूर्यमण्डले ॥ कामराजात्मिकां देवीमलक्तकसमात्रुणां ॥ प्र
सूनबाणेक्षुचापपाशांकुशान्वितां ॥ परितस्वात्ममुख्याभिः षट्त्रिंशत्तत्वशक्तिभिः रक्तमाल्याम्बरालेपभूषाभिः परिवा
रितां ॥ घटनित्यात्तरमयीं चेटिकावर्णा स्मरेत् ॥ पुष्पवाणेक्षुकोदण्डधराः शोणवपुर्धराः हंसकं जेचनाः कामराजेत्यापात्रिप

रायणाः इति देवीध्या । २ मूलविद्यादिननित्याविद्याहंसः ॐ शिवतत्वरूपिणी श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीपादु २ मूल. दि. हंसः कें क्लि
तत्वरू २ मू. दि. हंसः खें सदाशिवतत्वरू. गं ईश्वरतत्वरू. घं शुद्धतत्वरूप. ङं मायातत्वरू. चं कलातत्वरू. छं विद्यातत्वरू. जं रागत.
झं कालत. ञं नियतित. टं पुरुषत. ठं प्रकृतित. डं अहंकारत. ढं बुद्धित. णं मनस्तत्वत. तं श्रोत्रतत्व. थं त्वक्तत्व. दं चक्षुस्तत्व. धं
जिह्वातत्व. नं घ्राणत. पं वाक्तत्व. फं पाणितत्व. बं पादत. भं पायुत. मं उपस्थत. यं शब्दत. रं स्पर्शत. लं रूपत. वं रसत. शं ग
न्धत. षं आकाशत. सं वायुत. हं तेजस्त. ळं जलत. २ मू. दि. हंसः क्षं पृथिवीतत्वरू. इति षट्त्रिंशत्तत्वयोगेन मूलविद्यां ज
पित्वा ततः कालनित्याविद्यामष्टोत्तरशतं जपित्वा हृदयकमले कामराजकूटं बालार्ककोटिप्रभं हृदयादिमूलाधारान्तं चा
ग्निरश्मिकं दक्षिणे च ध्यायन् कामराजकूटमष्टोत्तरशतवारं जपित्वा प्राणायामादि पूर्ववत् कृत्वा जपं समर्प्य कृत्वा प्रणम्य मूलदे।
वीं कामेश्वरीं च हृदये विसर्जयेदिति नित्याह्नसंध्याविधिः अथ सायंसंध्याविधिः तत्र प्राणायामादि सूर्यास्तं प्रणते प्राग्वद्ध्याय
बीजं संध्यां कुर्यात्. सायमात्मा च केंद्रात् लेखे चैन्दुमण्डले मूलविद्यायास्तृतीयकूटं शुभ्राब्धिं त्रिपुरामृतेश्वरीपा. इति गंधादिभि
स्त्रिसहस्र्यवह्यमानात्रैयकूटगायत्रीं शुभ्राख्ये श्रीत्रिपुरामृतेश्वर्यै अर्घ्यं कल्पयामि स्वाहेति त्रिः चैतद्दत्वा पुनस्तामेव कूटं शु
भ्राख्यं श्रीत्रिपुरामृतेश्वरीं तर्पयामीति त्रिः संतर्प्य प्राणायामादि पूर्ववत् कामेश्वरीगायत्रीं प्राग्वज्जप्त्वा शक्तिकूटगायत्रीं ज
पेत्. यथा २ सौः त्रिपुरादेवि विद्महे शक्तिकामेश्वरि धीमहि. तन्नोऽमृता प्रचोदयात्. इति शक्तिगायत्रीमष्टाविंशतिवारं जपित्वा
मायाह्ने षोडशनित्यात्मकत्वेन मूलविद्यां जपेत्. तद्यथा. सायमात्मा सरोजस्थवेदे चेंदुसमद्युति. शक्तिबीजात्मिका चापबा
णपाशांकुशान्विता. पुरानित्याहरं देवी चैटिकावरणं परा. चिन्तयित्वा भगवतीं नित्याभिः परिवारिता. शुक्लकं चान्तस्त्रै
चटधानाः स्मरवक्रका. नित्याः षोडश वा तस्यां सायंकाले तु संस्मरेत्. इति देवीध्यानात् २ मूल. दिननित्याविद्याहंसः ॐ कामेश्व

रीनित्यारूपिणीश्रीमहात्रिपुरसुंदरीपादुकां पूजयामि॰ १२ मू॰ दि॰ हंसः ऐं भगमालिनीविद्याशुद्धाचार्य्यै ऐं भगमालिनीनित्यारूपि-
णीश्रीम २ मू॰ दि॰ हंसः ईं नित्यक्लिन्नानित्याविद्याशुद्धाचार्य्यै ईं नित्यक्लिन्नानित्यारूपिणीश्री २ मू॰ दि॰ हंसः भेरुण्डविद्याशुद्धाचार्य्यै ईं भेरु-
ण्डानित्यारूपिणीश्री ४ २ मू॰ दि॰ हंसः ऊं वह्निवासिनीनित्याविद्याशुद्धाचार्य्यै॰ ऊं वह्निवासिनीनित्यारूपिणीश्रीः ५२ मू॰ दि॰ हंसः ॠं त्व-
रिताविद्याशुद्धाचार्य्यै ॠं त्वरितानित्यारूपिणीश्री॰ ८२ मू॰ दि॰ हंसः लृं कुलसुंदरीनित्याविद्याशुद्धाचार्य्यै॰ लृं कुलसुंदरीनित्यारूपिणी-
श्री॰ ११ २ मू॰ दि॰ हंसः ऐं विजयानित्याविद्याशुद्धाचार्य्यै ऐं विजयानित्यारूपिणीश्री॰ १२ २ मू॰ दि॰ हंसः ओं सर्वमंगलानित्याविद्याशु-
द्धाचार्य्यै॰ ओं सर्वमंगलानित्यारूपिणीश्री॰ १३ २ मू॰ दि॰ हंसः औं ज्वालामालिनीनित्याविद्याशुद्धाचार्य्यैः औं ज्वालामालिनीनित्यारू-
पिणीश्री॰ १४ मू॰ दि॰ हंसः अं विचित्राविद्याशुद्धाचार्य्यै॰ अं विचित्रानित्यारूपिणीश्री॰ १५ २ मू॰ दि॰ हंसः अः पंचदशीविद्याशुद्धाचार्य्यै॰
अः श्रीमहात्रिपुरसुंदरीनित्यारूपिणीश्री॰ १६ इतिषोडशनित्यात्मकेनेन जपित्वा शरवत्कालनित्याविद्यां च जपित्वा श्रमप्यादि।
ब्रह्मरंध्रांतेरत्नीयकूटं शरच्चंद्रकोटिनिभं ध्यायन्नष्टोत्तरशतं तत्तीयकूटं जपेत्॰ ततः प्राणायामपूर्वकं जपं समर्प्य त्वत्तो देवी
प्राणस्य सूक्ष्ममण्डलस्थमूलदेवीं समस्तेस्वरी हृदि सुमध्ये च विसर्जेदिति मार्यसंध्याविधिः ततो हृत्त्वरीयसंध्यामुपासीत
सायंप्रथा॰ अर्कमण्डले देवीध्याने विना प्राणायामाघाचमनपर्थं ते पूर्ववद्विधाय सहस्रारकमले तुरीयकूटं मूलविद्यात्रये
दशाक्षररूपं पद्मरागसमप्रभं ध्यात्वा वहन्नासापुटेन तारकमण्डलाहद्भिः परमाकाशसमावायनन्तड्वंतो भगवंतीयथोक्तरूपा
ध्यायंस्तुरीयकूटमर्घ्यं श्रीमहात्रिपुरसुंदरीपादुकायै दद्यैकल्पयामि स्वाहेति त्रिर्दद्यात्वा पुनस्तुरीयकूटमर्घाचार्य्यै श्रीम-
हात्रिपुरसुंदरीपादुकां समर्पयामीति त्रिः संसर्प्य प्राणायामादि पूर्वकं प्राणकांतरीयगायत्रीं यथाशक्ति जपित्वा कालनित्यावि-
द्यां मूलविद्यामष्टोत्तरशतवारं जपित्वा प्राणायामादि पूर्वकं जपं समर्प्य देवीं स्तुत्वा परमाकाशात्सहस्रदलकमलकर्णिकायां।

सुहास्यकामकलारूपमात्मानं ध्यायेदिति तुरीयसंध्याविधिः एतत्संध्याचतुष्टयोपासनमेतद्विद्योपासकानामावश्यकं यथाश
क्त्यानुरूपमर्घ्यदानसंध्योपासने कार्य्यमिति अकृते द्वितीयदिने ''षष्ठित्रार्थमष्टोत्तरशतं मूलविद्यां जपित्वा पुनः कर्मकर्तुम
धिकारी भवति इति शिवशासने स्नानसंध्याचेनालोपजपेदष्टोत्तरशतमिति तन्त्रराजवचनात् जपेन्मूलविद्यामिति शेषः अत्र
संध्यालोपेन कर्मभ्रंशः शंभोः शासने वमेव द्विदीक्षितः संध्याहीनो नरो ह्याफलमश्नुत इति वचनात्संध्याचतुष्टयं साधकैरवश्यं कर्त
व्यमिति अत्र यमाद्यदि संध्यालोपो भवति तदा तत्संध्यासमये प्रोक्तप्रायश्चित्तपूर्वकं पूर्वसंध्याक्रियां विधाय तत्कालसंध्या
कुर्य्यात् उक्तं च त्रिपुरार्णवे संध्याहीनो ह्यसंध्यायां पूर्वसंध्याक्रियामथ विधायोत्तरसंध्यायाः क्रियां कुर्य्यात्समाहित इति इत्थं
संध्यावंदनानन्तरं पित्रादितर्पणं कुर्य्यात् तत्र प्राणायामत्रयं ऋष्यादिन्यासपूर्वकं स्वगुरोस्तज्जले पूर्ववत्तीर्थमावाह्य वमिति धेनु
मुद्रयामृतीकृत्य मूलेनाष्टवारमभिमंत्र्य तत्र श्रीचक्रं विभाव्य तन्मध्ये वक्ष्यमाणप्रकारेण पीठपूजापुरःसरं देवीमावाह्य षोड
शोपचारैस्तज्जले देवीं संपूज्य वक्ष्यमाणविधिनावरणदेवताः संपूज्य मूलविद्यामुच्चार्य श्रीमहात्रिपुरसुंदरीपादुकां तर्प
यामीत्यष्टोत्तरशतेन वा ''मष्टाविंशतिवारं वा यथाशक्ति तत्तीर्थजलैः परदेवतामुखकमले परमामृतबुद्ध्या संतर्प्यावरणदेव
ता यथाक्रमं संपूज्योक्तमंत्रैः पूजयामीतिस्थाने तर्पयामीत्यन्तैरेकैकांजलिना तर्पयेत् तदशक्तौ वटुकादिचतुष्टयं षडंगयुवती
गुरुपंक्तित्रयसमष्टिनामभिः सहितां चतुरस्रवृत्तोपेतत्रिकोणमण्डलमध्यस्थां साधित्रिकोणावरणशक्तियुतां मूलदेवीं त
र्पयेत् तदप्यशक्तौ संस्कृते जले देवीं ध्यात्वा संपूज्य देवीं संतर्पयेदिति तर्पणविधिः अथ रक्तांगणांबरस्रग्वी रक्तभूषाविभू
षितः प्रसन्नचेताः कर्पूरवासितस्वागरागवान् पद्मासनः प्रसन्नवदनः प्राणानायम्य संयुतः एतादृशो देशिकवरः प्रागवस्थोऽ
शरणमन्त्रेण विघ्नशांतये सर्वभूतबलिं दत्वा मूर्द्धि नाथानां पुष्पपदीपैर्नैवेद्यतांबूलार्चनानायखान्मनिरूपणमिति तन्वो

वि॰ य॰ १५

२३२

937

पंचोपचारैरभ्यर्च्य स्वनाथं तन्मयीभूतेनात्मानं तदात्मकं ध्यात्वा पश्चात् तत्र याम्यां सत्रयं शिष्यदेहे विधाय ध्यानमानसपूजां तेन मध्यस्थ
कलशाधारे दशकलात्मके वह्निमण्डले ध्यात्वा तन्मयं कलाध्याने पूर्वोक्तप्रकारेण षोडश त्रिंशत्कलाः महाषोढाक्रमं संपत्ति
शत्कलात्मभावं विचिन्त्य सर्वासामैक्यं भावयन् कलशपात्रे शक्राष्टोत्तरे सलिलपूरं च सद्गुणं तत्र ज्ञायते तद्द्वयपरिफलं पंचपल्लवादि
कं निक्षिप्य पुष्पमालाभिः संवेष्ट्य तदुपरिष्टाच्चक्रं भावयन् नाभ्यर्थ्यान्नाष्टादरमंत्रेणाभ्यर्च्य पूजां विधाय पीठपूजां समारभेत्। तत्रता
वत् पश्चिममित्तरस्य गुरुं प्राप्य तदंतरे पश्चिमकोणे नीरपालिकां पंचमां प्राग्युक्तप्रकारेणाधारशोधप्रचारेण राधनं दत्त्वा यामसागरो
त्तरपश्चिमकोणे रत्नपोतं प्राप्य "ह्रीं" रत्नपोताय नमः इत्यादिक्रमेण फलपूजां विधाय तदा तस्य रत्नद्वीपं पश्चात् विलोमेन परीय
माने पश्चिमे ह्रीं श्रीं इक्षुरससागराय नमः दक्षिणे रसासागराय नमः २ एवं घृतसागराय नमः उत्तरे २ दुग्धसागराय नमः इति
संपूज्य। रत्नद्वीपस्य पश्चिमे पुष्पंदलाय पुष्पदलमासाद्य तदा तत्र यावत् नरेत्। ततः कोटियोजनविमीतिसमायाममद्भुतं नवरत्न
मयं द्वीपं तन्नानाविभिराहते। सहस्रादित्यसंकाशं ध्यात्वा ह्रीं श्रीं यं ५। नवावरणविराजिताय नवरत्नमयद्वीपाय नमः तत्रैव
कल्पवृक्षोद्यानाय नमः तत्रैव रेमवेतूणां तत्र षट्तुल्यानां वसंतादिषड्ऋतुभ्यो नमः पश्चिमे देवस्य मित्रवतो निन्द्रियाश्वान्यानां २
इंद्रियाश्वेभ्यो नमः पूर्वे देवस्य मित्रवतो निन्द्रियार्थगजान्याना २ इन्द्रियार्थगजेभ्यो नमः तथा पश्चिमादि मध्यांतं विलोमेन नववरा
त्नानि पूजयेत् २ पुष्परत्नाय नमः नैऋत्ये नीलरत्नाय नमः दक्षिणे वैडूर्यरत्नाय नमः आग्नेये विद्रुमरत्नाय नमः पूर्वे मौक्तिक
रत्नाय नमः ईशाने मरकतरत्नाय नमः उत्तरे वज्ररत्नाय नमः वायव्ये गोमेदरत्नाय नमः मध्ये ह्रीं श्रीं पद्मरागरत्नाय नमः तत
स्तेष्ववनेन वक्रमेण देवदेवतानां नवचक्रेश्वरी शक्तिपादुकां पूजयामि। एवं २ कालभद्रा मातृकारत्न देश गुरु तत्त्व ग्रहमूर्ति
स्य रूपि शक्तिपादुकां पूजयामि। ततः २ करुणातोयपरिधये नमः तत्र सम्मध्ये रत्नद्वीपस्य रत्नीयाशकोद्याधिसमन्विंशमा

णिकमण्डलं ध्यात्वा मण्डपाद्बहिः पश्चिमादिविलोमेन २ कालचक्रेश्वरीया· मुद्राचक्रेश्वरी· मातृकाचक्रेश्वरीया· नैरृत्यादि
कोणेषु विलोमेन देव्यावेष्टनीः शक्तीर्ध्यात्वा २ देशस्वरूपिणीशक्तिया· कालस्वरूपिणीशक्तिया· आकारस्वरूपिणीशक्तिया·
शक्तिरूपिणीशक्तिया· ततो मण्डपान्तः देव्यावेष्टनीः पार्श्वयोः पञ्चपविष्टाः संगीतयोगिनीर्ध्यात्वा २ संगीतयोगिनीशक्ति
या· ततः सिंहासनपरिसरे देव्यावेष्टनीः शक्तिर्ध्यात्वा २ समस्तशकटयमसिद्धयोगिनीचक्रश्रीपा· इतिपरिषत्पूजा अथचक्रस्थाप
ने· तत्र त्रिलोहकाचस्फटिकाद्यन्यतमं संपाद्य स्वपुरतः साधारं संस्थाप्य तदुभिन्नाधारपात्रोत्तु षट्त्रिंशत्तत्त्वात्मकं संविन्म
षडंगत्रयात्मकमष्टत्रिंशत्कलात्मकं वस्त्रान्तापिहितोऽथवा चन्दनकाश्मीरलघुकस्तूरिकाः क्रमेण पृथिव्यादिभूतात्मका मत्वादि
स्थानानीयेन लेखन्या मुद्रां योनिमुद्रां च पटेश्येन चक्री चक्रं ध्यात्वाऽस्य समीरनिरृतीशानवह्निकोणेषु मध्ये पश्चिमाद्यनुलो
मेन चतुर्दिक्षु षडंगमंत्रैर्दशदशवारमभ्यर्च्य षोडशनित्याविद्याभिरेकैकवारं तन्मन्त्रीयेन दशवारं दिननित्यां यथाचारं चाष्टवारं जपि
त्वाभ्यर्च्य तेनाचैवारिणा विद्यया स्वात्मकं जपकरणं सशेषमल्पवेदित्सर्वं विधाय मासान्तं कुर्यात्· ततो मूलमंत्रमाप्राणानायस्वं
श्रीं सौः इति विद्यया वामदक्षिणकरपृष्ठयोः समसमाजेनालंकरणं हृदि कृत्वा पादयोः २ ह्रीं श्रीं सौः देव्यात्मासनाय नमः जंघयोः हैं ह
क्लीं हसौः चक्रासनाय नमः जान्वोः हसैं हसक्लीं हसौः सर्वमन्त्रासनाय नमः लिंगे क्लीं ब्लें साध्यसिद्धासनाय नमः इति चतुरासना
न्यासं कृत्वा कुलसुन्दरीविद्याद्विरावृत्त्या करषडंगन्यासं कृत्वा प्राग्वद्दशिन्यादिपञ्चवाग्देवतान्यासं कुर्यात्· ततो मूलाद्यषडंगा
न्यस्य ह्रींआदिहृदन्तं मूलापरेण हृदादिब्रह्मरंध्रान्तं मूलान्तेन ब्रह्मरंध्रादिहृदन्तं त्रिरञ्जलिना व्यापकं कुर्यात्· इति न्यासाः ततः कलशोपा
रि स्वतेजोरूपश्रीचक्रे विभाव्य वेदवेदे ह्रीं श्रीं सौः इति शक्त्युत्थापनमुद्रया मूर्तिं परिकल्प्य हसैं हसक्लीं हसौः नमः इति पुष्पगर्भे
त्रिखण्डमुद्रां बध्वा तत्र मूलहृन्मध्ये समस्तवह्निसर्वतत्त्वात्मकतत्त्वसंधानरूपया त्रिपुरमुद्रया तेजस्त्रयरूपिणीं देवीं वद

न्नासाष्टेनस्नानादानीयकल्पितमूर्त्तीर्वावाद्यस्वावरणंध्यायेत लोहितांललितांवाणचापवाणस्रणीकैः दधानांकामस
ङ्कोकेयंत्रितांमुदितांसस्मेरांत· हारग्रैवेयरत्नादिमुद्रिकानूपुरान्वितां· नवरत्नमयैश्चित्रैःस्तवकैश्चोपशोभितां· कलधौरंवेदे
रत्नमयैरंगुलीयकैः विराजमानांनानादिव्यहारांशुकविधारिणीं सुविस्मितांशक्तिवृंदगीतानाकर्णनंदितां· सहजास्व
वसंभोगैःसंजातानंदविग्रहां· श्यामदान्वापांगपरिपालितसाधकां· परितोभूषणैश्चित्रैर्कसेवाचामरकादिभिः विराज
मानान्हिरदानश्रुत्वानर्पितयावविधानां· शक्तिभिर्दर्शितानानेत्रपशंसनीनभितोन्सचाम· स्वसमानाभितोदारनित्याभिःसेवितां
परां· मध्यप्रधानदेवात्मसमुल्लासात्मकत्वतः नवावरणशक्तीनांध्यानंदेव्यासमंभवेत· वामांकपंज्ञादस्यत्रभूषावरणेषु
धादिकं· तत्तत्स्वंपरमेशानिचक्रस्थानामशेषतः इति· ततःस्थापनीसन्निरोधिनीअवगुंठनीसंनिधीपनीमुद्राचतुष्केना
मीयेनप्रवर्ष्यसर्वसंतोभिएयादिमुद्रानवकेरेतिमुद्राचतुष्कतान्नीयादिनिमाभापाद्यार्घाचमनस्नानवसनाभरणानिच
गंधपुष्पधूपदीपानैवेद्याचमनंपुनः तांबूलसर्वनात्सेत्रतर्पणनमस्क्रियाः इतिषोडशोपचारैःश्रीमहात्रिपुरसुंदरीपादुका
येपाद्यंपरिकल्पयामीतिक्रमेणकुर्यात होद्रुम्पनारिकेलाद्यफलादिभिःकुर्यात· विशेषस्तत्रर्धंस्वाहा· आचमनीयं
स्वधाःसमादिषुषाणिवोषडिति· ततोयत्रोलचुपरिवारार्चनंकुर्यात· तत्रदेवीदक्षभागेत्रिकोणहृदंतरालेदेवीवाम
भागादिदक्षभागांतंपंक्तुपविष्टास्त्रीदेव्यवेदाणीदेवीरूपाश्चित्तिसिद्धमानवाख्योद्भवनाथान्पूजयेत· यथा· ह्रींश्रींप्रकाशानंद
शक्तिपादुकांपूजयामीत्यादिक्रमेणपूजयेत· ततोदेवीमूर्त्तौतन्मयीलरूपाःपंचदशानित्यानित्याःपूजयेत· ह्रींश्रींकामेश्वरी
नित्यायाःविद्यामुद्धार्थकामेश्वरीनित्यापादुकांपूजयामीत्यादिक्रमेणनित्यानित्याःपूजयेत· अथावरणपूजा· तत्रचतुरस्रे·
पश्चिमद्वारशाखायां· २ अणिमासिद्धिपा· लघिमासिद्धिपाः महिमासिद्धिपा२ ईशित्वसिद्धिपा· २ वशित्वसिद्धिपा·२ प्राकाम्य

सिद्धिपा॰२ भुक्तिसिद्धिपा॰२ इच्छासिद्धिपा॰२ रससिद्धिपा॰२ सर्वकामसिद्धिपा॰२ ब्राह्मीपा॰२ माहेश्वरीपा॰२ कौमारीपा॰२ वैष्ण
वीपा॰ वाराहीपा॰ इन्द्राणीपा॰२ चामुण्डापा॰ महालक्ष्मीपा॰ इतिसंपूज्य॰ अणिमासिद्ध्याद्येमू॰ त्रिपुराचक्रेश्वरीनित्यापा॰ इतिसंपू
ज्य एताः प्रकटयोगिन्यः त्रैलोक्यमोहनेचक्रे सजांगगृहणान् इतित्रिस्त्वावामहस्ते पुष्पांजलिं निवेद्य द्रामिति सर्वसंक्षोभिणीमुद्रांप्रदर्श।
येदिति प्रथमावरणं॰१ ततः षोडशदले देव्यग्रदलमारभ्य वामावर्तेन॰२ अंकामाकर्षिणीनित्याकलापा आं बुद्ध्याकर्षिणीनित्या
कलापा॰२ इं अहंकाराकर्षिणीनित्याकलापाः२ ईं शब्दाकर्षिणीनित्याकलापा॰२ उं स्पर्शाकर्षिणीनित्याकलापा॰ ऊं रूपाकर्षि।
णीनित्याकलापा॰ ऋं रसाकर्षिणीनित्याकलापा॰ ॠं गन्धाकर्षिणीनित्याकलापा॰ लृं चित्ताकर्षिणीनित्याकलापा॰ लॄं धैर्याक
र्षिणीनित्याकलापा॰२ एं स्मृत्याकर्षिणीनित्याकलापाः ऐं नामाकर्षिणीनित्याकलापा॰२ ओं आत्माकर्षिणीनित्याकलापा॰२
औं अमृताकर्षिणीनित्याकलापा॰२ अः शरीराकर्षिणीनित्याकलापा॰२ इतिसंपूज्य॰ मू॰ त्रिपुरेश्वरीचक्रेश्वरीनित्यापा॰ इति।
कामाकर्षिण्याद्येसंपूज्य॰ एतागुप्तयोगिन्यः सर्वाशापरिपूरके चक्रे सजांगगृहणान् इतित्रिस्त्वावामहस्ते निवेद्यः२ द्रीमिति सर्व
विद्राविणीमुद्रां प्रदर्शयेदिति द्वितीयावरणपूजा॰२ ततोऽष्टदले प्रागादिदिक्षु॰२ अनङ्गकुसुमापा॰२ अनङ्गमेखलापा॰२
अनङ्गमदनापा॰२ अनङ्गमदनातुरापा॰ अनङ्गरेखापा॰ अनङ्गवेगिनीपा॰२ अनङ्गाङ्कुशापा॰ अनङ्गमालिनीपा॰ इतिसंपूज्य॰
अनङ्गकुसुमाद्ये॰२ मू॰ त्रिपुरसुन्दरीचक्रेश्वरीनित्यापा॰ इतिचक्रेश्वरीसंपूज्य॰ एतागुप्ततरयोगिन्यः सर्वसंक्षोभणेचक्रेसजांगृ
हणान् इतित्रिस्त्वावामहस्ते निवेद्य २ क्लीं इति सर्वाकर्षिणीमुद्रां प्रदर्शयेदिति तृतीयावरणपूजा॰१ ततश्चतुर्दशारे देव्यग्रादि।
वामावर्तेन॰२ सर्वसंक्षोभिणीशक्तिपा॰२ सर्वाकर्षिणीशक्तिपा॰२ सर्वाह्लादिनीशक्तिपा॰ सर्वसम्मोहिनीशक्तिपा॰ सर्वस्त
म्भिनीशक्तिपा॰ सर्वजृम्भिणीशक्तिपा॰ सर्ववशंकरीशक्तिपा॰ सर्वरंजनीशक्तिपा॰ सर्वोन्मादिनीशक्तिपा॰ सर्वार्थसाधिनीश

क्तिपा॰ सर्वमंत्रमयीशक्तिपा॰ सर्वसंपत्तिपूरणीशक्तिपा॰ सर्वद्वंद्वक्षयंकरीशक्तिपा॰ इति संपूज्य॰ सर्वद्राविण्यग्रे २ मूले त्रि
पुरवक्रेश्वरीनिसापा॰ इति चक्रेश्वरीं संपूज्य॰ २ एताः संप्रदाययोगिन्यः सर्वसौभाग्यप्रदायके चक्रे पूजां गृह्णन्त्विति तस्या वा
महस्ते निवेद्य॰ ह्रूमिति सर्ववशंकरणीमुद्रां प्रदर्शयेदिति चतुर्थावरणपूजा॰ ५ ततो बहिर्दशारे देव्यग्रादिवामावर्त्तेन॰ २ सर्व
सिद्धिप्रदादेवीपा॰ सर्वसंपत्प्रदादेवीपा॰ सर्वप्रियंकरीदेवीपा॰ सर्वमंगलकारिणीदेवीपा॰ सर्वकामप्रदादेवीपा॰ सर्वदुःख
विमोचनीदेवीपा॰ सर्वमृत्युप्रशमनीदेवीपा॰ सर्वविघ्ननिवारिणीदेवीपा॰ सर्वांगसुंदरीदेवीपा॰ सर्वसौभाग्यदायिनीदेवी
पा॰ इति संपूज्य॰ सर्वसिद्धिप्रदाग्रे॰ २ मू॰ त्रिपुराश्रीचक्रेश्वरीनिसापा॰ इति चक्रेश्वरीं संपूज्य॰ २ एताः कुलकौलयोगिन्यः
सर्वार्थसाधके चक्रे पूजां गृह्णन्त्विति तस्या वामहस्ते निवेद्य २ सः इति सर्वोन्मादिनीमुद्रां प्रदर्शयेदिति पंचमावरणपूजा॰
ततोंतर्दशारे देव्यग्रादिवामावर्त्तेन॰ २ सर्वज्ञाशक्तिपा॰ सर्वशक्तिशक्तिपा॰ सर्वैश्वर्यप्रदादेवीपा॰ सर्वज्ञानमयीशक्तिपा॰ स
र्वव्याधिविनाशिनीशक्तिपा॰ सर्वाधारस्वरूपाशक्तिपा॰ सर्वपापहराशक्तिपा॰ सर्वानंदमयीशक्तिपा॰ सर्वरक्षास्वरूपिणी
शक्तिपा॰ सर्वेप्सितफलप्रदाशक्तिपा॰ इति संपूज्य सर्वज्ञाग्रे॰ २ मू॰ त्रिपुरमालिनीचक्रेश्वरीनिसापा॰ इति चक्रेश्वरीं संपूज्य॰ २
एता निगर्भयोगिन्यः सर्वरक्षाकरे चक्रे पूजां गृह्णन्त्विति तस्या वामहस्ते निवेद्य॰ क्रों इति महांकुशमुद्रां प्रदर्शयेदिति षष्ठावर
णपूजा॰ ततोष्टारे देव्यग्रादिवामावर्त्तेन २ ग्रं १८ ह्लूं वशिनीवाग्देवतापादुकां पूजयामि नमो नमः २ क्लह्रीं कामेश्वरीवाग्देव
पू॰ नमो॰ २ ह्लूं विमलावाग्देवतापादु॰ २ ज्म्रीं अरुणावाग्देवतापा॰ २ हसलवयूं जयिनीवाग्देवतापा॰ झ्मूं सर्वेश्वरीवाग्देवतापा॰ २
ह्सौं कौलिनीवाग्देवतापा॰ पू॰ नमो॰ इति संपूज्य वशिन्यग्रे २ मूले त्रिपुरसिद्धाचक्रेश्वरीनिसापा॰ इति चक्रेश्वरीं संपूज्य॰ २ एता रह
स्ययोगिन्यः सर्वरोगहरे चक्रे पूजां गृह्णन्त्विति तस्या वामहस्ते निवेद्य २ ह्स्रैं इति सर्वखेचरीमुद्रां प्रदर्शयेदिति सप्तमावर

णपूजा॰ ७ ततोन्तराले देवीमध्यत्रिकोणे समीरराद्यस्याग्नेशकोणे ॥ ह्रीं श्रीं यं रं लं वं सां द्रां द्रीं क्लीं ब्लूं सः सर्वजृम्भनेभ्यः कामेश्वर॰
कामेश्वरीबाणेभ्यो नमः ह्रीं श्रीं धं थं सर्वसंमोहनकामेश्वरकामेश्वरीधनुर्भ्यां नमः ह्रीं श्रीं ह्रीं आं सर्ववशंकरकामेश्वरकामेश्वरीपा।
शाभ्यां नमः ह्रीं श्रीं क्रों क्रों सर्वस्तम्भनकामेश्वरकामेश्वर्यंकुशाभ्यां नमः ततस्त्रिकोणे देव्या आदिवामावर्तेन २ वाग्भवकूटे।
कामरूपपीठे कामेश्वरीदेवीपा॰ कामराजकूटे पूर्णगिरिपीठे वज्रेश्वरीदेवीपा॰ शक्तिकूटे जालंधरपीठे भगमालिनीदेवीपा॰
इति संपूज्य कामेश्वर्यग्रे २ मू॰ त्रिपुराम्बाचक्रेश्वरीनित्यापा॰ २ एताः परापररहस्ययोगिन्यः सर्वसिद्धिप्रदे चक्रे पूजां गृह्णन्तु॰ इ।
ति स्ववामहस्ते निवेद्य ह्स्रैं इति बीजमुद्रां प्रदर्शयेदित्यष्टमावरणपूजा ८ ततो बिन्दुस्थाने २ मूले उड्याणपीठे श्रीमहात्रिपुर
सुन्दरीदेवीपा॰ इति संपूज्य॰ २ महात्रिपुरसुन्दरीचक्रेश्वरीनित्यापा॰ इति चक्रेश्वरीं संपूज्य॰ २ एषा अतिरहस्ययोगिनी सर्वानन्द।
मये चक्रे पूजां गृह्णातु इति स्ववामहस्ते निवेद्य॰ ऐं इति सर्वमहायोनिमुद्रां प्रदर्शयेदिति नवमावरणपूजा ९ ततः पुनरपि
प्रसन्नपूजां विनैव षोडशोपचारैः पुनराराध्य मत्स्यादिमुद्राः प्रदर्श्य देवतागुरुस्वात्मनामैक्यसिद्धिकरणयोगभावनापूर्व
कं मूलं दशधा जपेत्॰ तद्भावना॰ मूलविद्यात्रयमपि तत्स्वरावसाने क्रमात् स्वरस्य च बिन्दुत्रयं मन्वानः हृद्बिन्दुनादेष्वावर्त
नेन भावयन् तदध्युपस्य बिन्दुहृदयेन तद्देव्याः ऊर्ध्वहृदयं भावयन् तत्त्वैः षाड्मात्रया शेषाणां तिदेव्या भावयन् देवताया मन्त्रात्मकत्वं गु
रोरपि मन्त्रात्मकत्वं च भावयन् आत्मनश्च सर्वात्मकत्वं पतेन त्रयाणां मन्त्रात्मकत्वं चिन्तयात्मकत्वं भावनाफलितं सर्वं भावना
रूपा ततः स्वात्मानं देवतारूपं स्मरन् स्वात्मनि ताः पञ्चदश नित्याः ललिताद्याभिरभ्यर्च्य एवंभूतं मन्त्रात्मानमभ्यर्चयेत्॰ यथा॰ २
अआपकचटतपयषशाणाशक्तिपादुकां पूजयामि॰ इईखछठथफरलक्षाग्निशक्तिपा॰ उऊगजडदबलल रलांशक्ति
पा॰ २ ऋॠघझढधभवसंक्षुशक्तिपादुकां पूजयामि॰ २ ऌॡङञणनमशहारविशक्तिपादुकां पूजयामि॰ ततः ऐं ह्रीं।

विघा।५

२५०

240

हंसः सोहं स्वाहा। इमान्मामाग्राहुरसंमेत्रेण मातनमभ्यर्च्य आत्मनि शृंपंचेनयाग भावनां कृत्वा स्वतंत्रोक्तमाद्योपांतेयो निशुद्धावंथनेकृ
त्वा मंत्रवीर्य्ये योजनं कृत्वा च श्वेतां क्रमभावना पूर्वं स्वतंत्रोक्तं स्वतंत्रोक्तं मंत्रार्थं चिंतनेक कृत्वा स्वतंत्रोक्तमालया सहस्रं शतं वा तद्दिनजल
मसंख्यं वा मूलमंत्रं जपेत्। ततः किंचित्कालं शक्त्युत्थापनमुद्रां वद्धा मूलेन पुष्पांजलिं कृत्वा अभ्यंतर्निसृष्टेन संकुर्यात्। ततश्चाचार्य्य
कुण्डे तत्र्यंशेवुनानां नीयदिननिम्नाभ्यां कुशैरेखास्थनस्तः प्रागग्रा उदगग्राश्च संलिखेत्। तन्मध्ये कोष्ठे नाभ्यां वह्निमाधाय कृत्वादे
भ्यातस्सरसंगारशाकलं दक्षिणदिक्पास्तनाभ्यां प्रादक्षिण्येन सतोर्थ्यं शुनापरिषिंच्य नाभ्यां वत्तिर्दिक्त्वप्रागग्रैरुदगग्रैश्च कुशैः प
रिस्तीर्य्य वह्निं प्रज्वाल्य ज्वालिनीमुद्रां प्रदर्श्य पंचदेवीं रूपं विभाव्य ह्रीं श्रीं अग्नये नमः इत्यभ्यर्च्य। ह्रीं श्रीं हिरण्याये नमः इत्यादिभिः सप्त
जिह्वामंत्रैरभ्यर्च्य। हिरण्यकनकारक्ता कृष्णा सुप्रभाति रक्ता वहुरूपा इति नव तच्चक्रस्य जिह्वानां सप्रभातिरक्ता वहुरूपा इति तद्धामचक्रस्य जिह्वानां च
स्मरणपूर्वकं प्रत्येकं नामस्क्रमेण नवनवच्छूताहुतीर्हुत्वा तां नीयदिननिम्नाभ्यां हुत्वा वहुरूपाजिह्वास्मरणपूर्वकं तस्याम् गो
सीस्रुकरीयमतमयाम्रुहुयात्रपायसतिलतंडुलहव्यस्नमतमइव्येण रज्जाक्रमेणैव हुत्वा तद्दिननिसयास्मास्मारेण मूलमंत्रे
ण जुहुयात्। ततो मूलेन सहस्राहुतीर्हुत्वा हुतसंख्यं मूलं जपेत्। ततस्त्रविजः स्वस्वकुंडेषु आचार्यकुण्डादग्निं गृहीत्वा संस्कृ
तेषु स्वस्वाग्निं प्रज्वाल्य प्राग्वत् क्रमं मंत्रैर्जुहुयुर्हुतसंख्याकं जपं च कुर्युः। शांतिपाठकाद्वारपालकाश्च निसाकवचं पठेयुः। मण्डपं प्रज्ञा
त्वा शोरेवाका। ततो गुरुर्मध्यत्रिकोणस्य षोडशकलशेषु सर्वमध्यस्य कलशे तल्लिखितां पंचदशकलशेषु पंचदशनित्याः एवं षोड
शी कृतस्थानस्थितषोडशकलशेषु रज्जाक्रमाद् आवाहयेः तानि स्थानानि चतस्र रेखा मध्यंतरालगतवीथ्या द्वे सिद्धिदशकस्था
नेषु आद्याष्टकस्थानेषु षोडशकलशेषु आद्याष्टक रज्जास्थानेषु चतुर्दशदिक्शाहार चक्र चतुष्पथगतं द्विचत्वारिंशत्त्रिकोण
षु पंचनवतिसंख्येषु श्रीचक्रगतामहारदेवतापूजास्थान त्रिकोणेषु प्रतित्रिकोणं रेखात्रये पि प्रतिरेखं समं तरालानि त्रीणि त्री

णि विद्धानि कृत्वा तेषु विद्धाविद्धमिति क्रमेण नवतिर्थाग्रे वामिः षोडशीकृत्य त्रिकोणेषु बस्य वति त्रिकोणगर्भगतेषु पंचत्रिंशा
दधिकसार्धसहस्रसंख्याकेषु त्रिकोणेषु स्थापितत्वात् संख्याककलशेषु जलपूर्णेषु वस्त्रयुग्मवेष्टितेषु पंचरत्नपंचपल्लवसम
मृत्तिकाचंदनपुष्पयुतेषु देवताग्र्यावाहनसर्वोपचारैः संपूज्य मध्यकुंभे स्थापनं वक्ष्यमाणषट्त्रिंशत्तत्त्वरसमशताधिकविंशतिस
हस्रसंख्याकाः कालनिर्णयविधाः पूजयेत्· तत्स्थितं तत्राज्ञे· अथ षोडशनिर्माणां षट्त्रिंशत्तत्त्वविग्रहैः वर्णैस्तन्त्रनिर्णेतं मंत्रीयं त्रि
कालात्मता क्रमात्· कथयामि प्रयोगं तं नानाभीष्टप्रसिद्धिकारकान्· यज्ञानोपासितभेदाभ्यां मंत्राः सिद्धान्तवादिनः स्वराः षोडशनि
र्माः स्युः कादिक्षान्तान्वर्णानि च· तेन तत्त्वानि षट्त्रिंशत् गुणानान्यानवात्मकाः अत्र षोडशस्वरात्मकत्वेन अकारेण ककारे व्यंजने· कका
रादिपंचत्रिंशद्व्यंजनानि संभूय षट्त्रिंशद्व्यंजनानि षट्त्रिंशत्तत्त्वरूपाणीत्यर्थः अथैकपंचाशद्वर्णानां वर्गविभागमाह· अष्टा
वष्टौ स्वरे वर्गः पर्वतः पंच पंच चमान्तानां स्वरैरेको वर्गः एवं वर्गाः· अत्र स्वराणां अष्टावष्टौ क्रमेण वर्गद्वयं· ककारादिपंचत्रिं
शद्वर्णानां पंचपंचविभागेन सप्त वर्गाः एतेन वर्गा नव नामधानामित्यर्थः आद्यास्यष्टमान्तानां वर्गः षोडशस्वराणामेको वर्गः उन्म
रेषु एवं वन्· कादीनां सप्त वर्गाः एते अष्टौ वर्गा अष्टमान्तानामित्यर्थः पूर्णीमहत्त्ववर्णक्रमसमादि निर्माणां तत्त्वसंयोगवर्णसंख्यास
मीरिता· षट्सप्तत्यपंचशतेनावदेष्टस्त्र पूर्णता· इति· निर्माणां षोडशस्वराणां तत्त्वसंयोगात्षट्त्रिंशद्व्यंजनसंयोगात्· ५०८
अत्र व्यंजनात्मकस्य अकारस्य षोडशस्वरसंयोगेन· अ आ इ ई उ ऊ ऋ ॠ ऌ ॡ ए ऐ ओ औ अं अः इति षोडश जाताः एवं ककारस्य षोड
शस्वरयोगेन· क का कि की कु कू कृ कॄ कॢ कॣ के कै को कौ कं कः एवमन्येषामक्षराणां खकारादीनां सकारान्तानां षोडशस्वर
योगः कर्तव्यः तेन षट्सप्तत्यधिकपंचशतवर्णाः पूर्णमाणत्वात्मा भवति· तथा पूर्णकालसमासमतिप्रयागपद्योऽयनामभाक्त्रिस
हस्रसमाहमाप्तोक्तः कृतयुगावधिः नस्यतत्पाशतवर्षाशहामात्रेनादिसंभवः मायाथरत्निवामायाधरात्रिवातस्थः कृतादृष्टिः

समीरिताः नादिनादरसंयुक्तान्मध्ययोनौ समालिखेत् । दिक्कोणेषु स्वरान्न्यसेद्विन्दुरूपाननुक्रमात् । वामोर्ध्वदक्षपार्श्वेषु पंच पंच
समीरिताः तत्रयुगार्णोल्लन्यासस्तद्रूपेणाऽवस्थिताः । व्यंजनेषु तत्सर्वत्र सम्मिश्रत्वेन संयुताः । सर्वत्र यंत्रविन्यास प्रतिष्ठा चोदया
दुग्रहे । निग्रहे वाऽत्र विन्यासे गर्भन्यासे ह्यसिद्धिकृत् । आरभ्यमाने हृदयमेकशो घटिकाः क्रमात् । एकैकमात्रकावर्णं पंचाशन्मी
तुमिनः दिवसैः पंचभिर्लग्नाः षड्विंशन्निरुदीरिता । एवं युगादिमारभ्य कालोऽयं तन्मात्र प्रवर्तते । योनौ त्रिकोणमालिख्य तस्मिंल्लो
निं समालिखेत् । तेषु पद्मायतिन्यास एव वर्णानालिख्य वाऽयतः । युगार्णान्घटिकार्णान्मध्ये विन्यसेत्तत्रैव । निसाः षोडशदेवशिष्
जयेन्निमस्त्वेकः उत्तमानि मन्निमित्तं दिमध्यमापवेपवेणि । प्रथमामासमात्रेण मासाहूहूमयोजनाः श्रीमण्डलवर्णाः सुः प्रय
मेनादिनः क्रमात् । षड्विंशत्तत्र वर्णास्तु द्वितीयामाकृतनक्रमात् । तृतीया सर्वतोवह्निपूर्वविद्यास्तु यत्नतः । चेष्टाः सर्वसिद्धीनाम् ।
कारः कथिताः क्रमात् । एताः पुलकमारोप्य पीठे संस्थाप्य पूजयेत् । यत्र यत्र गदालक्ष्मी ग्रहदुर्भिक्षशत्रवः भूतायुमस्तु क्रमाया
नभंवतिपुरंदेके । अभीप्सितानि सिध्यन्ति तस्य योचेति निमशः सषट्त्रिंशात्समशतं सहस्राणि च विंशति । तासां संख्या समाख्या
तानदाहूनिस्तदासिकृत् । लभतायेषु तद्दूणि स्वरूपादेतिवादनैः एतद्यथितं जापेन मंत्राः सिद्ध्यन्ति वर्णिनः नाथाहूतिमंत्राणां
हि सहस्रं शतत्रयं । चत्वारि चेति विज्ञेयास्तन्नाहूतिरुदीरिता । एणे मण्डलसंख्येव निस्याहूति सहस्रशः । द्विशतं षलवमग्नानिः शे
षसमुदीरिताः इति । एतदग्रेऽपंचयिष्यामः प्रकृते प्रख्यानचटस्य सषट्त्रिंशत्समशतानात्रविंशति संख्याक कालनित्याविद्याभि
रभिमंत्रणमुक्तं । ताः कालनित्याविद्याः कुचिवृत्ताणिवाहिर्येषु पोक्ता स्वास्तश्रीतंत्रराजेऽपि सविता स्वियराजे ज्ञास्व ध्रुवडिंडिमेः य
था । अचधकारादिलकारान्ताः षट्त्रिंशत्तत्र वर्णाः षोडशनित्यासु विभिः षोडशास्त्रैः प्रत्येकं संयोजिताः षट्सममन्त्रपंचशतसंख्या
काः सप्तमण्डलाख्या भवति । कालनित्याविद्यानां प्रागुक्तसंख्यानामेकैको वर्णः षट्त्रिंशद्विद्यानामादिवर्णः इति सर्ववर्णावामध्या ।

ख्या भवंति। शाक्तक्रमषट्त्रिंशत्तत्ववर्णास्तु सर्वासां विद्यानामाकारेण कृतसंधिकाः पुनः पुनः क्रमेण कामराजाद्या द्वितीयवर्णा भ
वंति। ईकारस्तु सर्वासां विद्यानां शक्तिकूटाख्यस्तनीयवर्णो भवति। श्रेष्ठत्वाविद्याक्रमेण पारायणजपपरिपाट्येव शदृश्यंते। तत्र सा
धको मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा। अद्येह मासादि। करिष्यमाणपूर्णाभिषेकाख्यकर्मणि षट्त्रिंशदुत्तरसमशत्याधिकविंशतिसंख्या
ककालनित्याविद्याभिः पूर्णकलशाभिमंत्रणं करिष्ये। इति संकल्प्य मस्तकटलवाहुमूलादिषट्त्रिंशत्स्थानेषु प्रतिस्थाने षोडशद
लपद्मं विभाव्य तेषु अकारादिक्षकारांतान् षट्त्रिंशत्तत्ववर्णान् प्रथमं केषोडशस्वरसंपुटान् विभाव्य मध्ये तत्समयमातृकां विन्यस्य पूर्वो।
द्दिष्टेषु तत्र दलस्वविकृतषोडशवर्णान् नदादिकान् विन्यसेदिति। एवं पूर्णामपुटलवर्णान्विन्यस्य पुनः षट्त्रिंशन्नित्याविद्याः षट्त्रिंशन्मू
लविद्याप्राणायामत्रयं कृत्वा। शिरसि दक्षिणामूर्तये ऋषये नमः। मुखे पंक्तिछंदसे नमः। हृदये कालनित्यारूपिण्यै श्रीमहात्रिपु।
रसुंदर्यै देवतायै नमः। इति ऋष्यादिकं विन्यस्य पूर्णकलशाभिमंत्रणे विनियोगः। इति कृतांजलिः क्रमात् तत्तद्दिननित्याविद्यादैरवि
भिर्हिताह्रुमाययाविधिकरषडंगन्यासं प्राक्प्रोक्तक्रमवत्त्वासनन्यासं वा देवता एकन्यासं च विधाय। रक्तरक्तांबरां रक्तस्रग्विभूषांतु।
लेपनाः पाशांकुशेक्षुकोदंडशरपंचविशिखाः स्मरेदिति कालनित्यां हृदये ध्यात्वा वक्ष्यमाणविधिना हृदये श्रीचक्रे कालचक्र
मध्यगते विभाव्य तत्र देवीं स्ववर्णां कालनित्याभिः परिवृतां ध्यात्वा मानसैरुपचारैः संपूज्य कालनित्याजपमारभेत। तत्राव
गविद्यास्त्रिपुरार्णवोक्ताः प्रोच्यंते। तत्र ओं मू। अह्सौः हंसः मू दि। आह्सौः हंसः मू दि। इह्सौः हंसः मू दि। ईह्सौः हंसः मूले दि। उह्सौः हंसः
मू दि। ऊह्सौः हंसः मू दि। ऋह्सौः हंसः मू दि। ॠह्सौः हंसः मू दि। लृह्सौः हंसः मू दि। लॄह्सौः हंसः मू दि। एह्सौः हंसः मू दि। ऐह
सौः हंसः मू दि। ओह्सौः हंसः मू दि। औह्सौः हंसः मू दि। अंह्सौः हंसः मू दि। अःह्सौः हंसः। एवं कादिक्षांतेषु एकपंचाशद्विद्याभिः स
मूलविद्यां जपित्वा केवलमूलविद्यां त्रिर्जपित्वा। एवं दवदवाग्वादितिथिपंक्तौ क्रिकेक्रेदिनिक्षेद्दय २ महालोभकृकृकीसोः मातृकाः २

सौः ह्सौः इति दीपिनी विद्यामेकवारं जपित्वा ॥ ३० ॥ श्रीगुरुपादुका विद्यामेकवारं जपित्वा ॥ ३१ ॥ अनन्तरं चत्वारिंशद्विद्याभिः सह मूलविद्यां ज
पेत्॰ यथा॰ मू॰ आलां ह्सां ईं ह्सः॰ मू॰ ईलां ह्लां ईं ह्सः॰ मू॰ ऊह्रां ह्लां॰ ईं ह्सः॰ मू॰ ऋसां ह्सां॰ ईं ह्सः॰ मू॰ लृषां ह्सां ईं ह्सः॰ मू॰ ऐशां ह्सां
ईं ह्सः॰ मू॰ औवां ह्सां ईं ह्सः॰ मू॰ अः लां ह्सां ईं ह्सः॰ इत्यष्टधा जपित्वा॰ ॥ ३२ ॥ मू॰ आलां ईं ह्सः॰ मू॰ अह्रां ईं ह्सः॰ मू॰ ईलां ईं ह्सः॰ मू॰ उलां ईं
ह्सः॰ मू॰ ऊह्रां ईं ह्सः॰ मू॰ उह्रां ईं ह्सः॰ मू॰ ऋषां ईं ह्सः॰ मू॰ ॠसां ईं ह्सः॰ मू॰ लृं ईं ह्सः॰ मू॰ लॄषां ईं ह्सः॰ मू॰ ऐशां ईं ह्सः॰ मू॰ ओषां ईं ह्सः॰ मू॰
औवां ईं ह्सः॰ मू॰ अं॰ वां॰ ईं ह्सः॰ मू॰ अलां ईं ह्सः॰ मू॰ अःलां ईं ह्सः॰ इति षोडशधा जपित्वा॰ मू॰ अकां ईं ह्सः॰ एवं ङ्खां ईं॰ उङ्गां ईं ह्सः॰ ऋला
ईं ह्सः॰ लृषां ईं ह्सः॰ षषां ईं ह्सः॰ ऐशां ईं ह्सः॰ अलां ईं ह्सः॰ इत्यष्टधा जपित्वा॰ ॥ ३३ ॥ मू॰ अलां ईं ह्सः॰ मू॰ ईलां ईं ह्सः॰ मू॰ ऊह्रां ईं ह्सः॰
ऋसां ईं ह्सः॰ मू॰ लृषां ईं ह्सः॰ ऐशां ईं ह्सः॰ औवां ईं ह्सः॰ अः लां ईं ह्सः॰ इत्यष्टधा जपित्वा पश्चात्कालनित्याविद्याभिः सह मूलविद्या
जपेत्॰ अथ संगविद्याजपो वर्गाद्यपश्चात्पादे प्रत्यहं कार्यः॰ अथ कालनित्याजपः ॥ १ ॥ मू॰ अआं ईं ह्सः॰ ॥ २ ॥ मू॰ अकां ईं ह्सः॰ मू॰ अलां ईं
ह्सः॰ ॥ ३ ॥ मू॰ अगां ईं ह्सः॰ एवं बीजद्वयमूलविद्यासर्वत्र॰ अघां ईं ह्सः॰ अङां ईं ह्सः॰ अचां ईं ह्सः॰ अछां ईं ह्सः॰ अजां ईं ह्सः॰ अझां ईं ह्सः॰
अञां ईं ह्सः॰ अटां ईं ह्सः॰ अठां ईं ह्सः॰ अडां ईं ह्सः॰ अढां ईं ह्सः॰ अणां ईं ह्सः॰ अतां ईं ह्सः॰ अथां ईं ह्सः॰ अदां ईं ह्सः॰ अधां ईं ह्सः॰ अ
नां ईं ह्सः॰ अपां ईं ह्सः॰ अफां ईं ह्सः॰ अबां ईं ह्सः॰ अभां ईं ह्सः॰ अमां ईं ह्सः॰ अयां ईं ह्सः॰ अरां ईं ह्सः॰ अलां ईं ह्सः॰ अवां ईं ह्सः॰
अशां ईं ह्सः॰ अषां ईं ह्सः॰ असां ईं ह्सः॰ अहां ईं ह्सः॰ अळां ईं॰ अक्षां ईं इति जपित्वा॰ ॥ ३ ॥ मू॰ आआं ईं ह्सः॰ एवं आकां ईं ह्सः॰
आखां ईं॰ आगां ईं॰ आघां ईं॰ आङां ईं॰ आचां ईं आछां ईं आजां ईं॰ आझां ईं॰ आञां ईं॰ आटां ईं॰ आठां ईं॰ आडां ईं॰ आढां ईं॰ आणां ईं॰ आतां
ईं॰ आथां ईं॰ आदां ईं॰ आधां ईं॰ आनां ईं॰ आपां ईं॰ आफां ईं॰ आबां ईं॰ आभां ईं॰ आमां ईं॰ आयां ईं॰ आरां ईं॰ आलां ईं॰ आवां ईं॰ आशां ईं॰ आषां ईं॰ आ
सां ईं॰ आहां ईं॰ आळां ईं॰ आक्षां ईं॰ इति जपित्वा॰ ॥ ३ ॥ मू॰ इआं ईं॰ इकां ईं॰ इखां ईं॰ इगां ईं॰ इघां ईं॰ इङां ईं॰ इचां ईं॰ इछां ईं॰ इजां ईं॰ इझां ईं॰

आञाई आटाई आठाई [illegible] आडाई आढाई आणाई · आताई आथाई आदाई आधाई · आनाई · आपाई · आफाई · आबाई · आ-
भाई · आमाई · आयाई · आराई · आलाई · आवाई · आशाई · आषाई · आसाई · आलाई आत्लाई · इतिजपित्वा · पुनः २ मू · इआंई · इकाई
इखाई · इगाई · इघाई · इङाई · इचाई · इछाई · इजाई · इझाई · इञाई · इटाई · इठाई · इडाई · इढाई · इणाई · इताई · इथाई · इदाई · इधाई ·
इनाई · इपाई · इफाई · इबाई · इभाई · इमाई · इयाई · इराई · इलाई · इवाई · इशाई · इषाई · इसाई · इह्लाई · इलाई · इत्लाई · इतिजपित्वा · ई
आईं ह्सः एवं ईकाई · ईखाई · ईगाई · ईघाई · ईङाई · ईचाई · ईछाई · ईजाई · ईझाई · ईञाई · ईटाई · ईठाई · ईडाई ईढाई · ईणाई · ईताई ·
ईथाई · ईदाई · ईधाई · ईनाई · ईपाई · ईफाई · ईबाई · ईभाई · ईमाई · ईयाई · ईराई · ईलाई · ईवाई · ईशाई · ईषाई · ईसाई · ईह्लाई · ईलाई ·
ईत्लाई · एवंजपित्वा · उआंई · उकाई · उखाई · उगाई · उघाई · उङाई · उचाई · उछाई · उजाई · उझाई · उञाई · उटाई · उठाई · उडाई ·
उढाई · उणाई · उताई · उथाई · उदाई · उधाई · उनाई · उपाई · उफाई · उबाई · उभाई · उमाई · उयाई उराई · उलाई · उवाई · उशाई · उषाई
उसाई · उह्लाई · उलाई · उत्लाई · इत्येवंजपित्वा · पुनः मू · ऊआंई ह्सः एवं ऊकाई · ऊखाई · ऊगाई · ऊघाई · ऊङाई · ऊचाई · ऊछाई · ·
ऊजाई · ऊझाई · ऊञाई · ऊटाई · ऊठाई · ऊडाई · ऊढाई · ऊणाई · ऊताई · ऊथाई · ऊदाई · ऊधाई · ऊनाई · ऊपाई · ऊफाई · ऊबाई ·
ऊभाई · ऊमाई · ऊयाई · ऊराई · ऊलाई · ऊवाई · ऊशाई · ऊषाई · ऊसाई · ऊह्लाई · ऊलाई · ऊत्लाई · इतिजपित्वा · पुनः २ मू · ह्रि · ऋ
आईं ह्सः एवं ऋकाई · ऋकाई · ऋखाई · ऋगाई · ऋघाई · ऋङाई · ऋचाई · ऋछाई · ऋजाई · ऋझाई · ऋञाई · ऋटाई · ऋठाई ·
ऋडाई · ऋढाई · ऋणाई · ऋताई · ऋथाई · ऋदाई ऋधाई · ऋनाई · ऋपाई · ऋफाई · ऋबाई · ऋभाई · ऋमाई · ऋयाई · ऋराई ·
ऋलाई · ऋवाई ऋशाई · ऋषाई · ऋसाई · ऋह्लाई · ऋलाई · ऋत्लाई · इतिजपित्वा · पुनः ॠआंई · ॠकाई · ॠखाई · ॠगाई ·
ॠघाई · ॠङाई · ॠचाई · ॠछाई · ॠजाई · ॠझाई · ॠञाई · ॠटाई · ॠठाई · ॠडाई · ॠढाई · ॠणाई · ॠताई · ॠथाई · ॠदाई ·

विद्या १४

२४३

२४४

243

244

ॠथाई· ॠनाई· ॠपाई· ॠफाई· ॠबाई· ॠभाई· ॠमाई· ॠयाई· ॠराई· ॠलाई· ॠवाई· ॠशाई· ॠषाई· ॠसाई· ॠसाई· ॠहाई·
ॠळाई· ॠक्षाई· इति जपित्वा· पुनः ऌआई· ऌकाई· ऌखाई· ऌगाई· ऌघाई· ऌङाई· ऌचाई· ऌछाई· ऌजाई· ऌझाई· ऌञाई·
ऌटाई· ऌठाई· ऌडाई· ऌढाई· ऌणाई· ऌताई· ऌथाई· ऌदाई· ऌधाई· ऌनाई· ऌपाई· ऌफाई· ऌबाई· ऌभाई· ऌमाई· ऌयाई· ऌ
राई· ऌलाई· ऌवाई· ऌशाई· ऌषाई· ऌसाई· ऌहाई· ऌळाई· ऌक्षाई· इति जपित्वा· पुनः ॡआई· ॡकाई· ॡखाई· ॡगाई· ॡघा
ई· ॡङाई· ॡचाई· ॡछाई· ॡजाई ॡझाई· ॡञाई· ॡटाई· ॡठाई· ॡडाई ॡढाई ॡणाई· ॡताई ॡथाई· ॡदाई· ॡधाई· ॡनाई·
ॡपाई· ॡफाई· ॡबाई ॡभाई· ॡमाई· ॡयाई· ॡराई· ॡलाई· ॡवाई· ॡशाई· ॡषाई· ॡसाई· ॡहाई· ॡळाई· ॡक्षाई· एवं जपि
त्वा· एआई· एकाई· एखाई· एगाई· एघाई· एङाई· एचाई· एछाई· एजाई· एझाई· एञाई· एटाई· एठाई· एडाई· एढाई· एणाई· एता
ई· एथाई· एदाई· एधाई· एनाई· एपाई· एफाई· एबाई· एभाई· एमाई· एयाई· एराई· एलाई· एवाई· एशाई· एषाई· एसाई· एहाई· ए
ळाई· एक्षाई· इति जपित्वा· पुनः ऐआई· ऐकाई· ऐखाई· ऐगाई· ऐघाई· ऐङाई· ऐचाई· ऐछाई· ऐजाई· ऐझाई· ऐञाई· ऐटाई· ऐठाई·
ऐडाई· ऐढाई· ऐणाई· ऐताई· ऐथाई· ऐदाई· ऐधाई· ऐनाई· ऐपाई· ऐफाई· ऐबाई· ऐभाई· ऐमाई· ऐयाई· ऐराई· ऐलाई· ऐवाई· ऐशाई
ऐषाई· ऐसाई· ऐहाई· ऐळाई· ऐक्षाई· इति जपित्वा· ओआई· ओकाई· ओखाई· ओगाई· ओघाई· ओङाई· ओचाई· ओछाई· ओजाई· ओ
झाई· ओञाई· ओटाई· ओठाई· ओडाई· ओढाई· ओणाई· ओताई· ओथाई· ओदाई· ओधाई· ओनाई· ओपाई· ओफाई· ओबाई· ओभाई·
ओमाई· ओयाई· ओराई· ओलाई· ओवाई· ओशाई· ओषाई· ओसाई· ओहाई· ओळाई· ओक्षाई· इति जपित्वा· पुनः औआई· औकाई·
औखाई· औगाई· औघाई· औङाई· औचाई· औछाई· औजाई· औझाई· औञाई· औटाई· औठाई· औडाई· औढाई· औणाई· औताई· औथा
ई· औदाई· औधाई· औनाई· औपाई· औफाई· औबाई· औभाई· औमाई· औयाई· औराई· औलाई· औवाई· औशाई· औषाई· औसाई· औहाई

ग्लौं लां ई। ग्लौं लां ई। एवं जपित्वा पुनः ग्लौं ग्लां ई ह्रूं सः इत्यादि। ग्लौं लां ई ह्रूं सः इत्यन्तं जपित्वा। पुनः ग्लौः ग्लां इत्यारभ्य ग्लौः लां ई। इत्यन्तं जपित्वा। प
वं षट्सप्तसहस्रपंचशतसंख्याको जपो भवति। मूलविद्यायाः अत्र पारायणे प्रथमं तद्दिने पुनात्तरात्तषोडशस्वराभिन्नाङप्तत्र षट्स
प्तसहस्रपंचशतविद्याभिः सह मूलविद्यां जपित्वा यस्माद्दिनात्प्रवर्तितविद्याभिस्तावत्संख्याभिः सह प्रोक्तक्रमेण मूलविद्यां ज
पेत्। पुनात्तरदिनात्तेन तद्दिननिर्मितविद्यायाः प्रथमान्तं द्वितीयान्तं च बोद्धव्यं। पुनात्तरोऽन्यविद्यां जपेद्विशेषस्तु यस्मिन्नुगेय
स्वरयुतं पुनात्तरं भवति। तत्स्वरमारभ्य प्रतिस्वरं षट्त्रिंशत्क्रमेण तद्दिनसंख्यानिमविद्यापर्यन्तं जपित्वा पुनस्तत्तत्स्वरस्य प्रथमस्वर
मारभ्यान्त्यस्वरस्य एवं स्वरान्तिमविद्यावधि जपेत्। तदा मूलविद्यायाः षट्सप्तसहस्रपंचशतसंख्याको जपो भवति। अत्र पुनात्त
षट्त्रिंशद्दिनात्मको जपो भवति प्रागुक्तं सर्वं मण्डलवर्णे षट्सप्तसहस्रपंचशतसंख्याके कैकस्यानन्तरस्यैकैकपुनात्प्रतिपु
नात्तरत्वं भवति। एतत्सर्वं गुरुतः श्रुत्वा तत्समस्तविज्ञाय पारायणं जपः कार्यः। एवं द्विपंचाशदुत्तरैकादशशतसंख्याको जपो भव-
ति। मूलविद्यायाः अङ्गविद्याजपस्त्वेकैकवर्णादावेकनवतिसंख्याकस्तेन नवगेहयादौ जपाद्यशीतिउत्तरशतसंख्याको भवति
केवलमूलविद्याजपो विचारवतः षट्त्रिंशदाहुर्महाद्वादशधा भवति सम्भूय षट्चत्वारिंशदुत्तरत्रिशताधिकसहस्रसंख्याको ज-
पो भवति मूलविद्यायाः एवमुक्तसंख्याकं जपमुक्तविधिना कृत्वा पुनः केवलां मूलविद्यां त्रिर्जपित्वा प्रागुक्तदीपनीविद्यां गुरुपा
दुकाविद्यां च सकृत्सकृज्जपित्वा। ऐं ग्लौं कमहेहू ह्सकलह्रीं सहकलह्रीं नमः इत्यग्नीणविद्यां सकृज्जपित्वा मम सकलमनोरथा
न्साधय २ नमो नमः इति प्रार्थनीविद्यां सकृत्सकृत्तानाञ्जलिर्जपेत्। इतिवर्णाहुत्यस्याप्यन्ते बोद्धव्यं। एवमङ्गविद्याजपमूलमन्त्रजपा
दिकं पारायणे प्रशस्तं। कुंभाभिमन्त्रणादौ तु केवलकालनिसापवावर्जनीयाः दिनतोवारतः पक्षादिमासादितैश्चवोक्तत्वात्। व
हुदिनसाध्यपक्षेऽपि प्रशस्तं। दिनत्रयदिनचतुष्टयसमाप्येत्केवलाघेवत्तत्सप्रदायः तत्तावर्णान्तेवर्णान्ते इद्दसोद्यं पठित्वा प्राध्य

द्वितीयवर्गस्यारंभोविधेयः यथात्रिपुरार्णवे· हंसांबु गी शुणावाहैँ ङ्यह प्राय युगस्वरैः मातृभेदवगां वंदे देवीं त्रिपुरभैरवीं· १ का
दिवर्णाष्टकाकारसमस्ताष्टकविग्रहां· ग्रहणामग्रहतां वंदे देवीं त्रिपुरभैरवीं· २ खाद्योरशकानांतषट्त्रिंशद्भिः परापरैः षट्
त्रिंशत्तत्वगां वंदे देवीं त्रिपुरभैरवीं ३ षट्त्रिंशत्तत्त्वसंख्याणां शिवचंद्रकलास्वपि· कादितत्त्वांतगां वंदे देवीं त्रिपुरभैरवीं ४ आर्द्र
मायाहृद्योपाधिविचित्रकुलावनीं· सर्वात्मिकापरां वंदे देवीं त्रिपुरभैरवीं ५ षडध्वपीठयोनिस्थामणिलवयुक्ताणिली· लिंगत्र
यातिगां वंदे देवीं त्रिपुरभैरवीं ६ स्वयंभूहृदयावाणाभ्रकामांतःस्थितेतरां· प्राणप्रसक्तिकितिं वंदे देवीं त्रिपुरभैरवीं ७ सर्वरोतनगां
नाशेषनामरूपक्रियापरां· शक्तिं विश्वचरीं वंदे देवीं त्रिपुरभैरवीं ८ वर्णानेपठितं स्तोत्रमेतत्समाहितैः इति स्तुत्वा· प्रा
ग्वत्प्राणायामत्रयं कृत्वा· गुह्यातिगुह्यगोप्त्रीत्वं गृहाणास्मत्कृतं जपं· सिद्धिर्भवतु मे देवि त्वत्प्रसादात्वयि स्थिते· देव्यै जपं सम
र्प्य· द्वितीयवर्गजपस्यारंभोविधेयः यथा· मू· दि· कआई· हंसः एवं सर्वत्र· ककाई· कखाई· कगाई· कघाई· कङाई· कचाई· क
छाई· कजाई· कझाई· कञाई· कटाई· कठाई· कडाई· कढाई· कणाई· कताई· कथाई· कदाई· कधाई· कनाई· कपाई· कफाई·
कबाई· कभाई· कमाई· कयाई· कराई· कलाई· कवाई कशाई· कषाई· कसाई· कहाई· कलाई· कक्षाई· इति जपित्वा· पुनः
कआई हंसः इत्यादि· कालाई हंसः इत्यंतं जपित्वा· ततः किआई हंसः कीकाई हंसः इत्यादि· कीलाई इत्यंतं जपित्वाः कुआई· इत्यादि· कु
लाई इत्यंतं जपित्वा· पुनः कृआई· कृकाई इत्यादि· कृलाई· इत्यंतं जपित्वा· कॄआई इत्यादि· कॄलाई इत्यंतं जपित्वा· पुनः कॢआई· कॢ
काई· इत्यादि· कॢलाई इत्यंतं जपित्वा· कॣआई· इत्यादि· कॣलाई इत्यंतं जपित्वा· पुनः कूआई इत्यादि· कूलाई· इत्यंतं जपित्वा· ततः
केआई इत्यादि· केलाई इत्यंतं जपित्वा· कैआई इत्यादि· कैलाई· इत्यंतं जपित्वा· कोआई· इत्यादि· कोलाई इत्यंतं जपित्वा· कौआ
ई· इत्यादि कौलाई· इत्यंतं जपित्वा· कंआई· इत्यादि· कंलाई इत्यंतं जपित्वा· कःआई इत्यादि· कःलाई इत्यंतं जपेत· पुनः खआई इत्या

दिः खः लाईंरमंते । १०८ गआईंरमादि गलाईंरमंते १०८ घआईं रमादि घलाईंरमंते १०८ ङआईंरमादि । १ ङलाईंरमंते १०८
चआईंरमादि चलाईंरमंते । १०८ छआईं रमादि छलाईंरमंते १०८ जआईं रमादि जलाईं रमंते १०८ झआईंरमादि झला
ईंरमंते । १०८ ञआईं रमादि ञलाईंरमंते । १०८ टआईं रमादि टलाईं रमंते । ठआईंरमादि ठलाईंरमंते । १०८ डआईंरमादि ।
डलाईंरमंते । १०८ ढआईंरमादि ढलाईंरमंते १०८ णआईंरमादि णलाईंरमंते १०८ तआईंरमादि तलाईंरमंते १०८ थ
आईंरमादि थलाईंरमंते । १०८ दआईंरमादि दलाईंरमंते १०८ धआईंरमादि धलाईंरमंते १०८ नआईंरमादि नलाईंरमंते १०८
पआईंरमादि पलाईंरमंते १०८ फआईंरमादि फलाईंरमंते १०८ बआईंरमादि बलाईंरमंते १०८ भआईंरमादि भलाईंरमंते
१०८ मआईंरमादि मलाईंरमंते । १०८ यआईंरमादि यलाईंरमंते १०८ रआईंरमादि रलाईंरमंते १०८ लआईंरमादि लला
ईंरमंते । १०८ वआईंरमादि वलाईंरमंते । १०८ शआईंरमादि शलाईंरमंते । १०८ षआईंरमादि षलाईंरमंते । १०८ सआईंरमा
दि सलाईंरमंते । १०८ हआईंरमादि हलाईंरमंते । १०८ ळआईंरमादि ळलाईंरमंते १०८ क्षःआईंरमादि क्षःलाईंरमंते १०८
अथ पारायणपर्यायभेदः एवं भवति । तत्रादौ दिनेनैकवारेण एवं मासमासान्तषड्विंशतादिनैः अप्येकवारमेकं तु विद्या
नित्यात्मिका स्मृता । आयुरारोग्यमैश्वर्यं विजयं वाञ्छितं क्रमात् । लभते ललितानाम्भिः संप्रदायवती भवेत् । एकस्मिन्दिव
से नैकवारावृत्तिर्विधिस्त्वयं । मध्याह्नेन समारभ्य मध्यरात्रे समापयेत् । वारेषु चैकदाऽऽप्य प्रथमे रविवारके । वैशाख्याः प्रथ
मवर्गकामैश्वर्यो द्वितीयके । जन्मावर्गाद्यं मैत्री सोमवारादिषट्स्वपि । दिनेषु मादिनी वर्गादेकैकं प्रजपेत्सुधीः एवमपि
चैकदाऽऽप्य प्रथमादितिथिष्वपि पंक्तिद्वयेऽस्या विद्यायास्तु प्रजपेत्प्रतिवासरे । पंचमीदशमीपंचदशीषु तिथिषु क्रमात् । शुक्ले
तु प्रजपेद्विद्यास्वेताः पंक्तिभवाः स्वयोः मासे प्रतिदिने विद्वान्नैव पूर्णा भवेन्निताः । नेत्राभिः सदृशी कापि विद्या लोके न विद्यते ।

तस्मादभिरूपाद्यैर्मन्त्रैः साधयेत्सर्वमीप्सितं । यद्यत्रिनेत्रस्मितेन तज्जः करं स्वकरं भवेत् । जपतर्पणहोमार्चाभिषेकैः संतर्पयेत् स्थिरः
पञ्चाशद्वारमावर्त्य विद्याभक्तिसमन्वितः । अयुतेनेति गतेः कृत्स्नैर्वैरिरोधैः सहस्रकैः शतवारं समावर्त्य विद्याविभववैभवाः ल
भन्ते तेन यावत्साध्या अपि सर्वगुणान्विताः । अष्टार्धशतवारं तु विद्यामावर्त्य भक्तितः गणभूपादिसंपद्भाग्भाग्यैर्विदग्धपण्डितः
तावदावर्त्य कमलापतिः सर्वगुणान्वितः । लभते पुत्रपौत्राद्यैर्धनैः संपदान्विताः हि शतेनाः समावर्त्य दारिद्र्यान्मुच्यते ध्रुवं ।
त्रिशतैर्भूमिशस्याध्यक्षस्तन्निभिः शतैर्दुनी । पञ्चभिस्तु शतैर्भूपो भवेत्षड्भिः शतैर्नृपः सप्तभिस्तु शतैर्लक्ष्मीनंशुच समन्वयः सा ।
अष्टभिस्तु शतैर्लाभः तान्नृपाः सर्वे पक्किंकराः नवभिस्तु शतैरेवं कंदर्पोपमवनिताजने । एवं तु वशान्ते जसा सर्वान्कामानवाप्नुया
त् समस्तभजनेनास्य शुभं सर्वार्थसिद्धिदमिति । तत्प्रतिमानेषां श्लोकानां विषमयद्व्याख्या । दिनेनहतिसार्धद्वय श्लोकः स्पष्टा
र्थः एकवारादेवैश्वदर्शिशद्भरसमशताधिकविंशतिसहस्रसंख्याभिः कालानित्याविद्याभिः समूलविद्यायास्तावत्संख्या
जपयोगविधिना संपद्यमानस्य क्रियमाणस्य फलं । वारेणुविवादादिशानिवारणे उसमस्य । वशिमादीनां वर्गाः प्राक्याक्काः वर्गाः पं
क्तियोनिरिति पर्यायः सेकः अभिषेकः स्थिरः निश्चलभक्तिमान् । पञ्चाशदित्यादिभिः श्लोकैः प्रपञ्चितः काम्यजपः केवा
लकालकालनित्याविद्यानामेव अयं क्रमस्तु गुरुतः शास्त्रतश्चावोद्धव्यः कालचक्रस्य तत्प्रकारस्तु अग्रे वक्ष्यते । प्रकृते उभा
भिमन्त्रेण तत्र सर्वेश्वरीघोडशीकृत्वेकलशेषु प्रतिषोडशकं मध्ये ललितां पञ्चदश स्वपञ्चदशनित्याश्चावाह्य षोडशोपचारैराराध्य
पुनर्मध्ये प्रधानकुम्भसमीपमागम्य अमत्र सज्जा विधायाराशिकं निवेदय गुरुक्रमगुरुस्तुति नमस्ते नाथ भगवन्नित्यादि पठित्वा
द्वादश श्लोकपठनं । तद्यथा । गणेशग्रहनक्षत्रयोगिनीराशिरूपिणीं । देवीं मन्त्रमयीं नौमि मातृकापीठरूपिणीं प्रणमामि म
हादेवीं मातृकां परमेश्वरीं कालहल्लोहल्लोल्लोलकलनाशनकारिणीं । २ यदक्षरैकमात्रेपि संसिद्धे स्पर्द्धते नरः रविताक्ष्य

ड्केदर्पशंकरानलविस्मृभिः ३ यदक्षरशशिज्योत्स्नामण्डितंभुवनत्रयं वंदेसर्वेश्वरींदेवींमहाश्रीसिद्धमातृकां। यदक्षरमहा

सूत्रप्रोतमेतज्जगत्रयं ब्रह्माण्डादिकटाहान्तंतांवंदेसिद्धिमातृकां। ५ यदेकादशमाधारंवीजंकोणत्रयोद्भवं। ब्रह्माण्डादिक

टाहान्तंजगदद्यापिदृश्यते। ६ अकचादिटतोन्नद्धपयशाक्षरवर्गिणी ज्येष्ठांगबाहुहृत्पृष्ठकटिपादनिवासिनी ७ तामीकारा

क्षरोद्धारांसारात्सारांपरात्परां। प्रणमामिमहादेवींपरमानंदरूपिणीं। ८ अद्यापियस्याजानंतिनमनागपिदेवताः केयंकस्मा

त्क्वकेनेतिसरूपारूपभावनां ९ वंदेतामहमक्षय्यांतकाराक्षररूपिणीं। देवीकुलकलोल्लोलप्रोल्लसंतींपरांशिवां १० वर्गानु

क्रमयोगेनयस्यावर्गाष्टकंस्थितं। वंदेतामष्टवर्गोत्थमहासिद्ध्यष्टकेश्वरीं ११ कामपूर्णजकाराद्यश्रीपीठान्तर्निवासिनीं च

तुराक्षांकोशभूतांतांनौमिश्रीत्रिपुरामहं १२ इतिद्वादशभिःश्लोकैस्तवनंसर्वसिद्धिकृत्। देव्यास्त्वखण्डरूपायाःस्तवनंतवतद्य

तः १३ इतिस्तवः निमाकवचंपठेत्। सममस्तापदिशमन्यर्थसर्वसंपत्प्रदायकं। भूतप्रेतपिशाचादिपीडाशमनसुखाश्रये। सम

स्तरोगनाशायसमरेविजयायच। चौरसिंहद्वीपिगजगवलादिभयांतके। अरण्येशैलगहनेमार्गेज्वभित्कोतथा। सलिला

ग्निमरुत्पीडास्वनौपोतादिसंकटे। यत्पठेन्निमाकवचंसद्भक्त्यासर्वेनरस्यसौ। स्वाविजीवतिनिर्द्वंद्वोनिःसपत्नोजितेन्द्रियः स्फुर

त्कवचंदेविवक्ष्येनवरत्नात्मकं येनाहमपिपुत्रदेहेदेवासुरजयीसदा सर्वतःसर्वदात्मानंललितापातुसर्वदा। कामेशीपु

रतःपातुभगमालात्वनंतरं दिशंपातुतथादक्षपार्श्वेमेपातुसर्वदा। [illegible]थभेरुण्डादिशंपातुसदामम। तथैवपश्चि

मभागेरक्षेत्सावह्निवासिनी। महावज्रेश्वरीरक्षेदनंतरंदिशंसदा। वामपार्श्वंसदापातुइतीमेवरितानतः पातुयेग्यांदिशंवा

माराक्षेन्माकुलसुंदरी। निमामामूर्ध्वतःपातुत्वावामेपातुसर्वदा। कामक्रोधादलोभाख्यमोहात्मानंदपि। पापात्मनंस्वर

नःक्रोधान्सर्वपापान्संवनःसदा। सोमिनमात्रसमुद्योगादभ्रमेपुनर्कमसु। प्रमस्याक्रूरचिंतानोहिंसानस्थोरतस्तथाः रक्षेतुमां

विद्या १५

२५७

सर्वदाताः कुर्वे नित्यं शुभं भव निमाः षोडशमां पान्तु गजान्नृत्याः स्वशक्तिभिः तथा द्वयसमानृत्याः पान्तु मां सर्वतः सदा ॥ सिद्धा
नृत्यालया पान्तु पान्तु मामनारतम् ॥ रथ्यानृत्यास्तु मां पान्तु तथा व्योमगतास्तथा ॥ भूतगाः सर्वगाः पान्तु मां सर्वत्र च सर्वदा ॥ भू
तप्रेतपिशाचाद्यस्मात् क्रूरादिकान्नाशात ॥ द्रावयन्तु शक्तीनां भूषणा रागुर्ये मम ॥ गुह्यास्पृहीपिपञ्चास्यतासौ नृत्याखिलायु
धाः ॥ शुभं सर्वोदशक्तयो देव्याः पान्तु मां सर्वतः सदा ॥ सायंप्रातर्जपेन्नित्यं कवचं सर्वरक्षकं ॥ करा विन्यासशुभं पश्येन्न श्मशानेऽपि च तन्न
मः ॥ इति निमाकवचं परिवारसम्यक् कार्या वट्कयोगिनी क्षेत्रपालगणपतिभ्यः सर्वभूतेभ्यः ॐ हः ॐ ‥ येवा रात्रे च तन्मण्डले शुतन्न
मे चैत्र बन्धजनादिभिर्वलीतु नस्सम्भते चैवगुरुः सशिष्यान्निकृ साम्यिकः महोत्सवैः सहतो रात्रिं नयेद्दिनाधिवासनविधिः अथा
नुक्रमणिकात्र प्रथमदिने प्रोक्तमण्डपादूर्ध्वं कविधीमयोपलिप्तशुभस्थाने स्नात्वा मनोपवर्गपविशप गोणाश शुज्ञामानरस्नात्वा ॥
द्विधा हृद्गणपा द्वाचनाचार्यो रक्षाविधारणानन्तकर्मसागुरुर्विधिना विधाय मण्डपे भूताप सारणं विधाय मध्ये श्रीचक्रं विपुलं सुन्दरं
विरच्य पञ्चवा द्यघोषपूर्वः सर्वं स्वविकृ साम्यिके साङ्गमध्ये वेदिकापरितो गृहमण्डलादिप्रोक्तमण्डलानि तन्मध्ये विकास्य विधा
यमण्डपप्रतिष्ठां विधाय प्रथमतो वास्तुमण्डले बलिपूजां विधाय गृहमण्डलसर्वतोभद्रमण्डलादिमण्डलेषु देवताः संस्थाप्य
तत्पिवा श्रीचक्रे प्रोक्तस्थाने शुभोक्तकलशानां स्थापकलशालंकरणान्यपि विधाय कुण्डे षष्ठाग्निस्थापनान्तं कर्म समापयेदिति
प्रथमदिनकृत्यम् ॥ द्वितीयदिने प्रातःस्नानादि योगपीठन्यासान्ते विधायनित्यकर्मनिवेद्य पुनरपि तन्मण्डलस्थदेवताः संपूज्य
श्रीचक्रस्थमध्यकलशे देवीं सपरिवारां समावाह्य षोडशोपचारैराराध्य मकलशे श्रीपितलिता द्विषोडशनित्याः समावाह्य संपू
ज्य नित्यहोमं यजनीराजनान्तं कर्म प्रहरद्वयमध्ये समाप्य प्रहरद्वये यामरमाराध्य मध्याह्ने पि षड्विंशद्भिरसमशताधिकविंश
ति सहस्रकालानित्याभिर्मूलविद्याद्वितीयाभिः ॐ भाभिर्मन्त्रणे विधाय प्रोक्तविधिना धिवेसादितिद्वितीयदिनकृत्यम् ॥ तृतीयदिने

प्रागवत्रिंसकर्म निर्वर्त्य शिष्यस्य तन्मनस्तत्त्वैकुंभे देवीं सांगावरणां संपूज्य मूलविद्यामष्टोत्तरसहस्रं शतं जपित्वा कुंभे श्रीनिसद्धो मो
क्तविधिनाहुत्वा पूर्णाशेषं समाप्य शृंगकाहलादिनानावादित्रैश्चाघघुरः संख्याशंखोत्पन्नपौरीर्व्वादैः सह गुरुः प्राशु मित्रैर्दैवतान्मभिः
शक्तिसाधकैः सार्द्धं स्वयं प्रधानकुंभं संस्थाप्य प्रागुक्तविधिना अभिषिंचेत् ततः शक्तयः सामयिकाः स्वकलशान्नत्याप्याभिषेकं
कुर्युः शिष्याय स्नालंकृताय दिनानि सप्त पर्यायनिसोदस्याम्बरादिकं स्वकर्म सर्वं कथयेत् शिष्यो पितृदास्याविच्छिन्नपर्यायं यथा
भवति तथा गुरुक्रमभजनेन कुर्यात् पर्यायेगुर्वाज्ञामतो विच्छिन्ने शिष्यः सोभिषेकं मूलमष्टोत्तरसहस्रं जपेत् प्रायश्चित्तार्थमि
ति विच्छिन्ने दिनानां प्रमेकं संध्याचतुष्टयशिजपवाटिकाजपं शतानां हुत्वा जपेत् प्रायश्चित्तं कृत्वा नंदिनादिक्रमभजनं कुर्यादिति ततो
गुरवे सर्वस्ववातं देहं वा तदालंयस्यादि प्राग्भक्त्या इमादिकं दत्वा सर्वविद्या सामयिकेभ्यः स्वदीनानाथेभ्यश्च दक्षिणादानैः संतोष
संभाव्य चतुर्थे दिने स्वगृहे श्रीगुरुः सामयिकैः सार्द्धं महापूजां विधाय ब्राह्मणादीनां पंक्तिपण्यभोगाविनाटेदक्षिणादानेन तोषये
दिति पूर्णाभिषेकविधिः अथ पूर्णाभिषेके प्रागुक्तषोडशत्रिकोणकरणादिविस्तारशक्तो विपुले श्रीचक्रमण्डले प्राप्नुयुक्तघस
वनि त्रिकोणे भ्रमध्ये त्रिकोणे वृद्धकुंभमध्ये कलशान्यागवत्संस्थाप्यावरणपूजां विधायाभिषिंचेत् अथवा मध्ये त्रिकोणे
स्थविंदुस्थानपद्मवोरितोयपूरितं कुंभं संस्थाप्य संपूज्याभिषिंचेत् अत्र षष्ठावनिकलशस्थापनपदे तावरणशक्तीनां प्रतिकल
शमेकैकदेवतापूजनं कुंभे मूलदेव्याः पूजनमिति अत्रोक्ताः पलस्वशक्तविषयः इति पूर्णाभिषेकविधिः खारीलक्षणमभवि
षयेणोक्ते पलद्वयं तत्प्रसृतं द्विगुणं कुडवेमतं चतुर्भिः कुडवैः प्रस्थः प्रस्थाश्चत्वार आढकः आढकैर्षोडशभिर्द्रोणस्तुकथि
तो बुधैः कुंभ द्रोणद्वयं शूर्पः खारी द्रोणस्तुषोडशेति अथ कालचक्ररचनाप्रकारः तत्र प्रथमतः कौविहिंदे कृत्वा तत्पारितः षडे
गुलमानेन वृत्तं कृत्वा तद्वहिरेकैकांगुलमानतः षोडशवृत्तानि निष्पाद्य तद्दशमेन सहसमष्टदशवृत्तानि निष्पाद्यतान्निषड्श

वि॰ या॰ ।५
२४८

रेखाभिर्विभज्य षोडश षोडश कोष्ठकाः षट्त्रिंशद्वीथीर्लिख्य तत्र प्रथमवीथ्यां सर्वे वा ह्रस्वकोष्ठमारभ्य प्रवेशगतान् षो-
डश स्वरान् विलिखेत् । ततः प्रादक्षिण्यक्रमेण द्वितीयवीथ्यां तथैव वा ह्रस्वकोष्ठमारभ्य ककाकिकी इत्यादि षोडश स्वरसंयुक्तं क-
कारं विलिखेत् तृतीयवीथ्यां खखाखिखी षोडश स्वरसंयुक्तं खकारं विलिखेत् । प्रादक्षिण्यक्रमेण [illegible]वीथ्यां तथैव वा ह्रस्वको-
ष्ठमा । चतुर्थवीथ्यां गगागिगी इत्यादि षोडश विलिखेत् पंचमवीथ्यां घघाघिघी इत्यादि षोडश विलिखेत् । षष्ठवीथ्यां ङङाङिङी इत्यादि
षोडश विलिखेत् । सप्तमवीथ्यां चचाचिची इत्यादि प्राग्वत् । अष्टमवीथ्यां छछाछिछी इत्यादि प्राग्वत् । नवमवीथ्यां जजाजिजी इत्यादि ।
दशमवीथ्यां झझाझिझी इत्यादि । एकादशवीथ्यां ञञाञिञी इत्यादि । द्वादशवीथ्यां टटाटिटी इत्यादि । त्रयोदशवीथ्यां ठठाठिठी इत्यादि ।
चतुर्दशवीथ्यां डडाडिडी इत्यादि । पंचदशवीथ्यां ढढाढिढी इत्यादि । षोडशवीथ्यां णणाणिणी इत्यादि । सप्तदशवीथ्यां ततातिती
इत्या । अष्टादशवीथ्यां थथाथिथी इत्यादि । ऊनविंशतितमवीथ्यां फफाफिफी इत्यादि । चतुर्विंशतितमवीथ्यां ववर्गः २५ वीथ्यां
भवर्गः २६ मवर्गः २७ यवर्गः २८ वीथ्यां रवर्गः २९ वीथ्यां लवर्गः ३० वीथ्यां ववर्गः ३१ वीथ्यां शवर्गः ३२ वीथ्यां षवर्गः ३३ वीथ्यां स-
वर्गः ३४ वीथ्यां हवर्गः ३५ वीथ्यां ळवर्गः ३६ वीथ्यां क्षवर्गः । एवं षट्त्रिंशत्वीथिषु षट्सप्तत्युत्तरपंचशतसंख्याकान् पूर्णमण्डल
वर्णान् आलिख्य कर्णिकायां ओंकारं हंसः इति वर्णचतुष्टयं विलिखेत् सर्वे वा तत्र्यादिदिङ्मन्त्रयन्त्रनिष्पादनसमेकस्मिन् षट्दलकमले विर-
चय्य तद्दिक्ष्वन्तरस्वचक्रमपि ज्ञात अत्र वर्णविन्यासेन मध्यस्थदेवताभिमुखाः सर्वे वर्णा ग्राह्या भवन्ति तत्स्थाने वाः । इति कालचक्ररच-
नाप्रकारः । एतच्चक्रस्य षट्सप्तत्युत्तरपंचशतभेदाः सन्ति । तथा नक्षत्राणे । अथ पंचाशद्वर्णसंख्यया ... क्रमात् । तत्र षट्-
त्रिंशद्वीथीचतुर्दश द्वादशाकं । द्वादशाक्षरं नवा सेव स्वरे स्वरसंयुक्तं चतुर्दशमध्यमसप्ततिभेदानन्तक्रमात् । एतानि वर्णानि वि-
मासमेदाश्च एकमष्टधा । तेन द्वासप्ततिभेदा लभ्यन्ते निर्माणभेदतः । प्रत्येकमष्टधा सेव स्वक्रमसंख्या समीरिता । एते षाघस्पृष्टसवि

मासेनाङ्गं वर्धयेत्. षडंगुलपरिणामा वृत्तमेकं तु वर्धयेत्. एवं पुनः पुनः कुर्यादेकैकांगुलतो बहिः यदा सप्तदशाभूर्वं स्यात्तदा हि भ-
मेदैः षोडशाङ्गुलतनोलेख्यमसेहर्णान्तथादितः अनुलोमविलोमेन च बाह्याभ्यन्तरसंपुटैः बाह्याभ्यन्तरपरावृत्तैस्तथाकीर्णमिश्र।
पि. अनुलोमः विलोमः बाह्यसंपुटः अभ्यन्तरसंपुटः बाह्यपरावृत्तिः अभ्यन्तरपरावृत्तिः बाह्याकीर्णः अभ्यन्तराकीर्णः एवमष्टौ
भेदा वर्णविन्यासेन. यन्त्राणि स्वेच्छयाकानि तु. कर्णिकायां महद्बीजं नाम्ना संलिख्य सर्वतः योजयेद्धा एकोऽष्टौ षट्सुः यथोक्तविधिना क्र-
मात्. अमेषामर्विमासः षट्त्रिंशत्सम्प्रदीरितः अष्टाशीतिशताः स्युः षट्त्रिंशद्भूमसम्भवत्. एतत्सम्पूर्णमालिख्य बहिरष्टदलं
त्वजे. कृत्वाष्टलेषु क्रमशो वागेदष्टकमालिखेत्. षोडशपत्रनसप्रतिहामस्मरीरितां. विधाय भूर्जये यन्त्रसमलमभोक्तसिद्ध
ये. उभयतः प्रकृतेनसंवेशाग्निस्थिरात्मा. नकदाचिद्विद्यो हानि भ्रविष्यतिवत्तकुले. वर्णाष्टपिकाः यत्नैलैराष्ट्रकलशं स्मरेत्.
तद्देवी समावाह्य संपूज्य विधिवन्निशि. निमान्तेन तु विद्यां स्वजपित्वा स्वगुणास्मने. सहस्रशिक्षासंख्यमाभ्यासन्तमभिषेचयेत्. अ-
येनतन्निम्नास्तु षट्सप्तसप्तपंचशतसंख्याकाः तन्नावृत्तिरुदीरिताः शर्णीमण्डलसंलिखेति तन्त्रे वोक्तमात्. एवं जप्तान्तमन्त्रमादि
पौर्णमासीषु साधकः कुर्यात्कष्टमवर्णासप्तदिकागोपष्टलिंगः. एवं निरंतरं वर्षे योऽभिषिक्तः समाधकः पार्थिवस्तस्य वश्यो।
कामविघ्नानि न संशयः वर्षद्वयाभिषेकेण तद्देहे स्यात्स्थिरात्मा. वर्षत्रयाभिषेकेण सिद्धा विद्याधरो भवेत्. चतुर्वर्षाभिषेकेण।
खेचरीमिलनं भवेत्. पंचवर्षाभिषेकेण पंचत्वं नाधिगच्छति. षड्वर्षमभिषेकेण लोकपालसमो भवेत्. सप्तवर्षाभिषेकेण दिवा
करसमो भवेत्. अष्टवर्षाभिषेकेण चंद्रमाः सदृशो भवेत्. नववर्षाभिषेकेण देवीसायुज्यमाप्नुयात्. जपाद्यविधाः षट्सप्तत्रिंश
देकपंचाशद्देवताः प्रादक्षिण्येन होमार्चातर्पणैः साधसाधयेत्. तेन जिनातिरिक्सर्वा तेन धनेन तपनीयथा. तथा स्यात्तेषु सर्वेषु तु।
स्याद्योगाष्टपदेष. तथा वांछितसिद्ध्यर्थं तथाकृत्यानिवारणे. तथा कुर्यात्सम्यक् सर्वकार्यसिद्धये. एतच्चक्रमाख्याय अर-

वि या । ५

२४९

249

सोऽदिप्रवर्त्तिते। एतत्त्वक्रारविमानसत्रुणाभूमिसुष्टरणे। तस्मादेतत्क्रमं सर्वमेमसम्भजनेन च। सर्वैमनोरथाः सिद्धा भजनैः संप्रदाय
तः कालशमककमान्पूर्वमावर्ष्यामन्त्रकमभजेत्। नपनर्पणाहोमार्चानध्यानलाप्यंयक्रमः अमुन्नात्वा विधानत्वप्रस्थानर्थमाव।
देनः कृत्वेषामाशगुभंगेनिग्रहदेशतिलामकं। कालेन शामसन्स्व सर्वत्र समुद्दारिते। वशीकरणारलाम्नसंपुटहितयक्रमात्। रा
जशत्रून्जयेद्योगीकं परार्द्धमोक्रमेणवै। गोमूत्रहिरण्यवाहादितिलामेषु च समीरितः उच्चाटनेषु संकीर्णतेषु शान्त्युक्तमभजेत्। एतद्वि
धानेन सात्ते प्रणमंति स्वरास्वराः तस्मिन्नरिकृताः पीडाः खलायानेवु संभवाः प्रसुनेव पराङ्मुखाः कर्तारं नाशयंति वै। यत्रा
सौ निवसेत्सम्पूतल्वेत्तेन तन्नपावने। श्मशाने पर्वते शून्ये विपिने वा दुपीठने। प्रतिष्ठिते यत्र राजेनतत्साह्न नपदेमहतः। सर्वशाको
णाचक्रेण स्थापितेनामरावती। उच्चाटनेषु तदेविमणापिचनरस्सेत। शिलाधान्ना म्लपट्टे वा राजतेनै हेमनिर्मिते। विलिख्य भूमौ
निखनेद्दुमरारूपुरादिषु। कृत्वादेवालयंतत्र चक्रं संस्थापयेत्सुधीः। कार्त्तिकामथ गंवे रूक्षांन्सात्त्विकसिद्धये। ग्रामादिर
क्षणे तत्र मध्येवाष्टहस्तदिक्ष्वपि। खातापटपुतत्स्नेषु पाषाणेर्वेष्टयेद्दृढं। समावासाभिषिक्तेनातः स्थापयेन्मूलविद्यया। पाषाणेन
न दृढ्वा यपीठं कृत्वा परिस्थिते। निसूशः पूजयेद्देवं पुष्पधूपादिभिः समं। त्रिसंध्यमेवं कुर्वीत नानाभ्यासिद्धिदायकं। नकालोक्त
निर्कृतानि नवहोमेषु सर्वतः होतुःणा दत्तिणावस्त्रभूभूषादासगोधनैः यथा विलतेक्षितेन तमेडरक्षकंठस्कं भवेद्दिमादि। अत्र पुनानि
त्यासंवरणमण्डलसंख्याकाः तत्र निमानन्नपितथैव। एतत्परित्वानेन तद्धिननिमावियायाः प्रथमात्त्ररं पुनात्तरं भवति। द्वितीया
त्तरं तनात्तरं भवति। तद्दिननिमा विद्याया अपि परिसानेन तेसाति शास्त्रोक्तनिमागनकत्सायद्दर्गाणं विद्यायः शर्णं मण्डलसंख्य
याभावे कृतेऽर्वाचीनात्तरं तद्दिननिस्या विद्यायाः प्रथमात्तरं भवति। एवं वामभेवकामराजमिसवर्हरहपंजातं शक्तिकूटस्थानेऽका
रः सर्वो हि विद्यात्वेन योजनीयः एवं तद्दिननित्या विद्यायाः परिस्मनेनान्तेन तद्दिननित्याविद्यायाः प्रथमात्तरं यत्स्वरयुक्तं भवति

नक्षत्रादि त । एवमस्तत्वत्वरपंथेतेप्राग्वत्प्रस्तरत्वेन संयोजिताः ५०९ संख्याकायुगनित्याविधाज्ञायंते । एवं तद्दिननित्याविद्यायाः द्विती
यास्तरेयप्रवत्तिनद्वितीयाप्राग्वत्प्रस्तरत्वेन योजिताः ५०९ संख्याकास्तत्वनित्याविधाज्ञायंते । तत्वनित्यादिननित्याः तिपर्णायः अत्र ५०९
वर्णवाख्याः १९ वर्णाः कामराजाख्याः षोडशाः पर्णायनित्याक्रमस्तत्वयस्मिन्दिने प्राचार्यवर्णानांदीक्षाज्ञानातद्दिनमारभ्याहर्गणा
स्पूर्णमण्डलंसंख्याभागेकृते प्रथमास्तरंलभ्यते तथैवा १९ हर्गणस्य षट्त्रिंशताभागेकृते द्वितीयास्तरंलभ्यते । तृतीयबीजमी
कारः एवमस्तरत्रयात्मिकापर्णायनित्याविद्याभवति । एतस्याश्चापि प्राग्वत्प्रथमास्तरंयुगास्तरंभवति । तद्वितीयास्तरं तत्वास्तरंभ
वति । एतेन युगनित्यादिननित्येलभ्यते । अत्रकालनित्याविद्यास्तु २।१२।२९ युगनित्यास्तु ५०९ तत्वनित्यास्तु ५०९ तद्दिननित्या
विद्यास्तु ५०९ पर्णायनित्याविद्यास्तु ५०९ कालनित्यानां जपेतु नाथावृत्तिः प्रतिदिनेसंख्यास्त्यानया । नित्यावृत्तिस्तु प्रतिदिने ११९९
संख्याएवं चेत्तनाथावृत्ते नवदिनानि । नित्यावृत्ते १९ दिनानीतिबोध्यं । इतिकादिमतेपूर्णाभिषेकप्रयोगः अथ नैमित्तिक पूजा त
त्रदीक्षितः प्राप्तपूर्णाभिषेकः कृतपुरश्चरणो नित्यार्चनानिरतो नैमित्तिकार्चनं कुर्यात । पुरश्चरणविधिस्त्वग्रेवक्ष्यते । श्रीतंत्रराजे ।
नित्यं नैमित्तिकं काम्यं साधेस्यं पूर्वपूर्वतः अन्यथा भजनं यत्तु करोम्यापतनं परां । नित्यार्चनरतेः सिद्धेः कार्यं नैमित्तिकार्चनं ।
तद्विधानमतो वक्ष्ये चैत्रादि फाल्गुनावधीति । विशेषदिवसे भक्तिप्रमाणमहापूजा विशेषपूजेत्युच्यते । चैत्रादिफाल्गुनावधि ।
वक्ष्यमाणयापूजा सा तु नैमित्तिकपूजा । केचित्तु विशेषपूजा या नैमित्तिकं तन्माचरंति वदंति । इमां नैमित्तिकपूजां रात्रावेव कुर्या
त् । तदुक्तं कुलार्णवे । नित्यार्चनं दिवा कुर्यात् रात्रौ नैमित्तिकार्चनं । उभयोः काम्यकर्माणि चेति शास्त्रस्यनिर्णयः इति । विशेषादिव
सास्तु । तंत्रराजादिग्रंथेषूक्तानि दिनानि तानि तु गुरुपरमगुरुपरमेष्ठिगुरूणां जन्मवारतिथिनक्षत्राणि स्वजन्मवारतिथिनक्षत्रा
णि विद्याप्राप्तिदिनं गुरोः लयदिनं अष्टमचतुर्दशी पूर्णिमामासमासारंभसंक्रमणयुगादिदिनानि पष्ठनक्षत्ररविवारपीठोपपीठ

वि या।५

२५

250

गमनेदैशिकागमनवीरमहायोगिदर्शनतीर्थगमनव्रतदीक्षागुरुत्सवदिनानि विशेषदेवगमनदेवतादर्शनान्तरत्रयसंपातदि-
नानि च ग्रहत्रयसंपातदिनमिश्रेकस्मात्तरसदिनान्तरेष्वेतोद्यान्तरेष्वनपुगान्तरेष्वेनचदर्शने यानि स्निनेतहिने विशेषपर्व. प्र
तेषु दिनेषु निमन्त्रणानन्तरं यथाबलं यथाश्रद्धं यथाकालं यथादेशं यथाविभवविस्तरं विमर्शापरहितो यथोक्तदेवार्य यथागुरूपदेशं
शक्तिसामयिकैः सार्धं विशेषपूजां कृत्वा यथाशास्त्रं गुरुसामयिकांश्च तोषयेत्. एवं गुरुपर्वदिनेषु गुरुपंक्तिपूजां क्रमानैवाचगुरु
संख्याकान्साधकान्मन्त्रान्सर्वोपचारैः समभ्यर्च्य यथाशक्ति दक्षिणादानादिभिः परितोषयेत्. तेषु पर्वसु गुरुमण्डलपूजा वि
विधेया. श्रीतन्त्रसद्भावे. चैत्रे दमनकं कृष्णान्तसमूलं वा यथाकालं वैः पूर्वपक्षचतुर्दश्यां निशि संस्थाप्य विधिना. परेद्युर्निमन्त्रणान्ते
कृष्णाद्यैस्तैः सत्पूजनं. अस्मिन्नास्तेव पूर्णायां वसन्तोत्सवपूजनं. कृष्णान्तकालसंभूतैः प्रसूनैश्च दवदनैः सौगन्धिकैः सकाश्मीरैः
पूजां पूर्वं चरेज्ज्वलामिति. तत्र विधिस्तु चैत्रमासि पूर्णायां दमनैः संपूजयेत्. तद्यथा. तत्र चैत्रशुक्लत्रयोदश्यां साधकः कृतनित्य
क्रियः साधकैः सार्धं दमनसमीपं गत्वा मूलमन्त्रेण दमनमामन्त्र्य कालीमतेन शर्वाश्चनतः कल्पलताविधाभिर्दमनमभिमन्त्र्य.
ओं शिवप्रसादसंभूत अत्र सन्निहितो भव. शिवकार्यं समुद्दिश्य नेतव्योसि शिवाज्ञया. इति दमनमामन्त्र्य. तत्र कामदेवं रतिं
वक्ष्यमाणतन्मन्त्रक्रमेण दमनमूले ध्यात्वा संपूज्य गृहमागच्छेत्. ततस्त्रयोदश्यां कृतनित्यक्रियः साधकः साधकैः सार्धं पुन.
दमनसमीपं गत्वा मूलमन्त्रेण दमनं समूलमुत्पाट्य [illegible] गृहमानीय अघोरेभ्योऽथ घोरेभ्यो घोरघोरतरेभ्यः सर्वतः सर्वश
र्वेभ्यो नमस्ते रुद्ररूपेभ्यः ह्रीं श्रीमिति मन्त्रेण दमनमभ्युक्ष्य पूजास्थाने किंचिन्मात्रं दमनं नवधा विभज्य मध्ये पूर्वादिदिक्षु च संस्थाप्य हृन्म
न्त्रेण चन्दनागुरुकर्पूरकुङ्कुमादिपङ्कैः संलिख्य ह्रूं नमः सं नमः लं नमः मं नमः लं नमः वं नमः रं नमः यं नमः हूं नमः इति नवधा वि
भक्तं दमनं मध्यादि दिशा दक्षिणेन संपूज्य स्वेष्टेनासनेन स्वकरहृदयेन त्रिशूलमुद्रया वधाकवचमन्त्रेण दमनोपरि भ्रामयेत्. ततो नूतनव

देशेन ज्ञाघ्राहुसिद्धमनं स्थापयेत् । इत्यधिवासनं । चतुर्दश्यां प्रातः कुर्यात् । ततः पौर्णमास्यां प्रातः स्नानादि नित्यपूजादिकं निर्वर्त्य सा
मयिकैः सांकल्पस्वस्तिवाचनपूर्वः संदमने पूजास्थानमानीय पूर्ववद्गुर्वधिवासनाकरणे चतुर्दश्यां सायंतने प्रोक्तविधिना दमनसामं
मर्पणमायां दमनमानीय । यद्वा । पूर्णिमायामेव दमनमामंत्र्यानीय प्रोक्तविधिना सद्योऽधिवासनं वा विधाय पुरतः सिंदूरेण चतु
रस्रं कृत्वा हृद्ये... तेन नवयोनिचक्रं विधाय तस्य नवयोनिषु स्वर्णादिरचितान् नवकलशान् यवपुंजोपरि दीतान् प्रकारेण वस्त्रमाणविधि
नामध्ये नावैकं वा कुंभं संस्थाप्य स्वमस्तपूजादिपीठपूजांते विधाय विस्तरतः संक्षेपतो वा कृत्वा पंचायतनीये गणेशादीन् दमनैः
संपूज्य स्वदक्षिणभागे सर्वतोभद्रमण्डले प्रागुक्तं कृत्वा तत्र दशपत्रकाविष्टदलकमले वा सिंदूरादिना कृत्वा तन्मध्ये शोकतरुं पंचवर्णं ।
रजोभिरालिख्य तस्याधस्त्रिकोणमण्डले कामदेवं तरुणं मरुणवर्णं रक्तवस्त्राभरणमाल्यानुलेपनं नाम दक्षिणपार्श्वे रतिप्रीति
भ्यां शोभितं पुष्पबाणेक्षुधनुर्धरं वसंतसहितं ध्यात्वा ॥ क्लीं कामाय नमः इति मंत्रेण गंधादिपंचोपचारैः कामदेवं संपूज्य तद्वा
मभागे रतिं गौरवर्णां सर्वालंकारभूषितां रक्तवस्त्रपरीधानां पद्मकरां ध्यात्वा श्रीं श्रीं क्लीं रत्यै नमः इति मंत्रेण रतिं पंचोपचारैः संपूज्य
कामस्य दक्षिणभागे प्रीतिं श्यामवर्णाभरणभूषितां रक्तवस्त्रपरीधानां ताम्बूलकरां ध्यात्वा ॥ श्रीं श्रीं श्रीं ह्रीं प्रीत्यै नमः इति प्रीतिं पंचो
पचारैः संपूज्य ततः कामदेवस्याग्रे कंदर्पवनमध्ये वसंतं गौरवर्णं वामहस्तेन सुधा । कुंभं दक्षिणहस्तेन नानापुष्पसमुच्चयं दधानं
रक्तवस्त्राभरणभूषितं रक्तमाल्यानुलेपनं ध्यात्वा । वं वसंताय नमः इति मंत्रेण पंचोपचारैर्वसंतं संपूज्य पुनर्मध्ये कामदेवं पुष्पांज
लिना संपूज्य अष्टदलकेसरेषु अग्नीशासुरवायव्यचतुर्दिक्षु च । क्लां हृदयाय नमः इत्यादि षडंगानि संपूज्य अष्टदलेषु । अग्न्यादिप्रादक्षि
ण्येन क्लीं कामाय नमः ॐ भस्मशरीराय नमः ॐ अनंगाय नमः ॐ मन्मथाय नमः ॐ वसंतसखाय नमः ॐ स्मराय नमः ॐ धनुर्धरा
य नमः ॐ पुष्पबाणाय नमः इत्यष्टौ कामान् संपूज्य वहिश्चतुरस्रे लोकपालांस्तदायुधानि च पूजयेत् पुनः कामदेवं तन्मंत्रेण संपू

धूपदीपादिकं कृत्वा। प्रणम्य। ॐ कामदेवाय विद्महे पुष्पबाणाय धीमहि। तन्नोऽनङ्गः प्रचोदयात्। इति कामगायत्रीं यथाशक्ति जपि त्वा समर्प्य नमोऽस्तु पुष्पबाणाय जगदाह्लादकारिणे। मन्मथाय जगन्नेत्रे रतिप्रीतिप्रियाय च। इति कामदेवं प्रणम्य। मूलविद्यया ऋष्यादिकरषडङ्गन्यासान्विधाय। मध्ये कुम्भे प्राग्देवीमावाह्य षोडशोपचारैः संपूज्य प्राग्वन्निधिनिमादिलोकपालांस्तान्क्रमेण दमनेन संपूज्य। आवाहितासि देवेशि सद्यः कालेन यासि वै। कृतं मया यथाकालं पूर्णं सर्वं तदास्तु या। इति विज्ञाप्य देवीं गन्धपुष्पादिभिः पुनः संपूज्य प्राग्वद्रूपनैवेद्यानि समर्प्य नैमित्तिकहोमं नित्यहोमोक्तविधिना कृत्वा राजोपचारान्समर्प्य दानान्तिकं कुमारीः सुवासिनीर्वटुकादीन् पूजां विधाय सर्वान्भोजनवस्त्रालंकारदक्षिणाताम्बूलादिभिः परितोष्य स्वगुरुमपि तेनैवापरितोष्य मद्भावेन कुलीनसंप्रदायपरितोष्य मूलविद्यां निमन्त्र गुणां जपित्वा देव्यै जपं समर्प्य स्तुत्वा प्रणम्य। षोडशार्घं जगन्मातर्वैच्छिन्नार्थफलप्रदे। कामान्पूरय मे देवि कामे कामेश्वरीश्वरि इति देवीं प्रार्थ्य। पुनः कामदेवं तन्मन्त्रेण दमनेन संपूज्य। रतिप्रीतिवसन्तांश्च दमनेन संपूज्य धूपदीपादिकं निवेद्य कामदेवं वसन्तं विसृज्य। पुष्पाञ्जलिमादाय समस्तचक्रचक्रेशि सर्वविद्याशरीरिणि। देवमातर्नमस्तेऽस्तु भवविघ्नवदास्त येति पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा। विसृज्य श्रीपात्रहस्तमनादि सर्वं समाप्य शक्तिसहितः कानमाल्यान्नपिभूरिदक्षिणाभोजनादिभिः परितोष्य दिनदमनारोपणविधिः। इदं दमनपूजापदि चैत्रपूर्णिमायां न संपद्यते तदापत्तद्वयेष्टमी चतुर्दश्यन्तमतिथ्यो कार्यश्चैत्रे मासि चेत्र भवेत्। तदा वैशाखे ज्येष्ठे वा मासि प्रोक्ततिथिषु नतमतिथ्यां कुर्यात्। अथ चैत्रमासि पूर्णायामेव न कालसंभवेः सवेदनकर्णेरकं कुमकज्ञैर्दंसं तेनास्तव पूजां कुर्यात्। अत्रापि नैमित्तिकपूजायां पूजाद्रव्याणि तिथिपूर्वेद्युः कृत्वा विसात्रे निधाय। मूलविद्यया ऋष्य मूलसंहितेन निस्माभ्यां गन्धाद्युपचारैरभ्यर्च्याधिवासनं विधाय परेद्युर्नित्यकर्मानन्तरं सविशेषपूजनं कृत्वा स्वगुरुपूजनं च कुर्यात्। दिनेऽधिवासनं पूजनं च वोढव्ये। तत्र सञ्जे। वैशाखे मासि पूर्णायां पूजयेद्धिमपुष्पकैः। अपि वा चन्दककस्तूरीचेदनैः

शिशिरोदकैः । पूतस्यार्थः । वैशाखे मासि पूर्णिमायां हिमज्वलैः कर्पूरकस्तूरीचंदनोन्मिश्रैः शीतलोदकैर्वा श्रावणद्विवामनपूर्वकं ।
विशेषपूजां कुर्यादित्यर्थः । तत्रराजे । ज्येष्ठमासि च पूर्णिमायां कदलीपनसाम्रैः फलैस्तु पूजयेद्देवीं पूर्ववत्सर्वसिद्धये इति । तत्र
ज्येष्ठमासि पूर्णिमायां विशेषपूजां विधाय कदलीपनसाम्रफलैर्महानैवेद्यैर्देवीं परितोष्य गुर्वादिपूजनं कुर्यात् । इति । तथाः आ
षाढे मासि पूर्णिमायां चंदनैः कुंकुमान्वितैः एलाकंकोलजातीभिः कर्पूरैः पूजयेच्छिवं वा । एतत्पूर्ववत्स्यार्थः । तथा । श्रावणे मासि पूर्णि
मायां पवित्रैः पूजयेच्छिवं वा । तद्विधानमिदं महेश्वरेण सौभाग्यदायकैः सौवर्णै राजतैर्वापि सूत्रैः पट्टसमुद्भवैः कार्पाससंभवैर्वाक्तैर्ने ।
नवधागुणितैः शुभैः कुर्यात्पवित्रकं शक्तितो नासंवत्सरांते गुणैः नवांगुलैर्वा तत्संख्यसहस्राद्यादि संयुतं अथवा बहुशक्तितो नातत
संख्यांगुलादिकं । कृत्वाधिवासपूर्वं तत् पूजयेत्तैर्यथाक्रमात् । होमे तु कमसंग्रंथिं तस्मात्तेनास्यां पवित्रकं । अष्टोत्तरशतैः सूत्रैः कुर्याच्छ
ष्मावतारकं पूजाविष्टरमानेन वितानानाश्ववर्षवेष्टयेत् । वाणादीकुरुकुल्लादिशक्तीनां मूलशक्तिवित् । स्वमानेनात्मनः कुर्यात्पवित्रं
तत्संख्यया । क्रमाराराम्ब्रशिखाणामात्मवत्समुद्दीरितं । अन्यद्वायोगशक्तीनामेकग्रंथिसराणव । परिधानप्रमाणेन मणिपुष्प
कम्बत्रनः सग्रंथ्यांगुलैर्युक्तं षष्ठसवमात्संख्यया । कृत्वा पवित्रत्रितयं तानि देवे समर्पयेत् । उक्तमानत्रयेष्वेकं ग्राह्यं भवति सर्वे
नः तत्कुर्यान्मानसाकल्पं यदि कर्तुं हि न शक्नोतीति । अस्यार्थः तत्र श्रावणमासि पूर्णिमायां पवित्रारोपणकर्म कुर्यात् । अत्र श्रावणे ।
मासीत्युपलक्षणं । मिथुनसंक्रमणसारभ्य तुलासंक्रमणपर्यंतं पवित्रारोपणस्य कालः तिथयस्तूपलक्षणत्वे पि चतुर्दश्यष्टमीनवमी
चतुर्दशीपूर्णिमा चेति । अत्रोक्तं तत्रैवः कालः पवित्राणि तत्सर्वणं कृष्णताम्रपट्टसूत्रत्रसरीपमसूत्रदर्भसूत्रजशणसूत्रं वल्कलका
र्पासस्त्रेषु मनतमेन सूत्रेण कुर्यात् । कार्पाससूत्रैस्तु वासितैर्भिः कृतैर्विरागिणीकृत्य नवसूत्रैः एकसूत्रेण कल्पितेऽहमासंख्यैः
सूत्रैः पवित्राणि कुर्यात् । तत्र घोरशांगुले दैर्घ्याणि घोरशसूत्रैः घोडशग्रंथियुक्तानि नवांगुलदैर्घ्याणि नवसूत्रग्रंथियुक्तानि वाऊ

र्यात्. यस्मिन्नावरणे यावन्तः शक्तयस्तत्संख्यांगुलसरग्रंथियुक्तानि वा पवित्राणि कुर्यात्. तत्रावरणशक्तिसंख्यांगुलादिपदे मूल
देव्याः षोडशांगुलायामादि पंचदशनिम्नान्तो पंचदशांगुलादिकं वा राशीकृत्य कुलयोश्च मूलदेव्याः स्वपवित्राणि कुर्यात्. आयुधाना
मष्टांगुलदैर्घ्यं सरग्रंथियुक्तानि गुरुपंक्तित्रयस्य तत्र हेतोर्गुरुसंख्यांगुलादिकं नवांगुलादिकं वा पवित्राणि कुर्यात्. इत्येषो च।
केषुचिद्देवतानां हृत्समसंख्यातानि पवित्राणि. उक्तपवित्रेषु कपतानुसारीणि कृत्वा षोडशतन्तुसरग्रंथियुक्तमेकं विनानान्यमुना विष्टरा।
सने देवेश्वरहृद्रूपवित्रमात्मनः क्रमागमत्तशिष्याणां च स्कंधादिनाभिपर्यन्तं देहं मंगीकृत्य पतानुसारी सरग्रंथिमर्यंथां सामान्ययोग्य
शक्तीनां पंकग्रंथिनवसरयुक्तानि मणयस्येक सूत्रेण वेष्टनप्रमाणं ग्रंथिरहितं पवित्रं कुर्यात्. प्रत्यावरणशक्तिसमसंख्यांगुलादि
पदे आत्मनः क्रमागमत्तशिष्याणां च मूलदेवीवत्पवित्रेषु ग्रंथयो मालामंत्रेणैकवचमंत्रेण वा कार्याः ग्रंथिषु सूत्रवेष्टनसंख्याय
थेष्टमेवेति. इत्थं पवित्राणि विधाय. पवित्रारोपणादिनात्पूर्वदिने साधकः कृतनित्यक्रियो रात्रौ सामयिकैः सार्द्धं पवित्राणि पूजास्था
नमानीय पवित्रस्थाने तु सिंदूरादिना चतुरस्रं वृत्तं वेष्टितं नवयोनिचक्रं कृत्वा कुचिन्मात्रेतस्मिन्मण्डले पवित्राणि गोरोचनाकुंकुम
रक्तचंदनकस्तूरीकर्पूरपंकैर्लिप्तानि लाक्षारंजिकाद्यैः ग्रंथिस्थानेषु विचित्रितानि संस्थाप्य कार्यास्मसूत्ररचितपवित्राणि चैतेषां तु।
सूत्रेषु. ॐ कारायनमः ॐ चंद्रमसे नमः ॐ वह्नये नमः ॐ नागायनमः ॐ ब्रह्मणे नमः ॐ ब्रह्मणे नमः ॐ रवये नमः ॐ गुरवे नमः ॐ स
दाशिवायनमः ॐ सर्वदेवेभ्यो नमः इति प्रतिसूत्रमेकां देवतां संपूज्य शिरोमंत्रेणाभिमंत्र्य हृन्मंत्रेणाभ्युक्ष्यास्त्रमंत्रेणावकुंठ्य पवित्रं मू
लविद्यया षडंगैः संपूज्य षोडशनिम्नाश्च पूजयित्वा तेषु साधकः समानि तिलदीप पंचरत्नानि सर्वौषधिसिद्धिनिःक्षिपेत्. रत्नानि तु हीरक
मुक्ताफलनीलपद्मरागमरकताख्यानि शर्ठौषधयश्च कुष्ठहरिद्राद्वयमुराशैलेयचंदनाग्रुमशीरप्रियंगुस्तराजटामांसीशिलीराख्याः सर्वौषधय।
यः तैतानव वस्त्रयुगेनाच्छाद्य दैवेदिव्यधिवासनं विधाय. परेद्युः साधकः कृतनित्यक्रियः सामयिभिः सार्द्धं पूजास्थानं प्रविश्य प्रजापण

पवित्राणादिभिरलंकृत्य पूजां विधाय हृद्दिवित्राणान्पूजां विधाय पर्यन्ते शतपवित्राणामपि। महापवित्रमालेव पवित्रा आसनपूजादिन्यास
न्यासं विधाय प्राग्वत्कुंभस्थापनं विधाय घटस्थापनाद्यान्यपूजां तेषां पीठपूजां विधाय पंचामृतनीचेमं चाद्यतने देवताः संपूज्य पवित्रैः सं
भाव्य तस्मिन्कुंभे देवीमावाह्य सर्वोपचारैरभ्यर्च्य नित्यपूजाक्रमेणैव रश्मिपूजां दत्त्वा पवित्रैः संभाव्य तद्गृहवत् नैमित्तिकं चक्रं कृत्वा गुरुं सं।
तोष्य तस्मै पवित्रं समर्प्य शेषाणि इत्थं कृत्वा गृहे पवित्रार्पणं विधाय गुर्वेतत्त्वयास्त्वयमपि पवित्रधारणं कृत्वा अष्टमनपूजावज्जुहोति सा।
मपि कामवित्रदानादिभिर्भोजनतांबूलदक्षिणादानादिभिश्च परितोष्य जपं नैमित्तिकेन विधाय देवीविसर्ज्य ब्राह्मणादीन्मो।
जनभूरिदक्षिणादिभिश्च परितोष्य देवतावत्कलेमशक्रस्य स्वसवंस्य गलायामशारंग्रथिपुष्पाणि पवित्राणि त्रीणि कृत्वा प्राग्वत्कुंभ
स्थापनादि सर्वकं तानि देवैः समर्प्य शेषं समापयेत्। इति पवित्रारोपणविधिः। कालीमतेन दक्षिणामूर्तिसंहितायां। आषाढे उत्त
मो मासः श्रावणो मध्यमः प्रिये। हीनो भाद्रपदो मासः पदोऽसितासितेतरो। प्रथमं शुक्लपदस्तत्र दलाभे सितेतरः चतुर्दश्यष्टमी।
पूर्णिमासीन्तिथिष्वेवं यजेदिति। तंत्रराजे। अथ भाद्रपदे मासि पूर्णिमायां केतकोद्भवैः प्रसूनैरर्चयेद्देवीं गंधपुष्पोपहारकैः अस्यार्थः
भाद्रे मासि पूर्णिमायां केतकपुष्पैः साधिवासं विशेषपूजां कुर्यादित्यर्थः तथा। आश्वयुजे मासि विशेषस्तु दर्शान्तप्रतिपत्तिथौ। आरभ्य।
पूजयेद्देवीं गंधपुष्पोपहारकैः होमेश्शतादित हृद्ध्या पूर्णिमायां वदेशताधिके। सहस्रं जुहुयात्रिस्ते जपं चैव समाचरेत्। कन्यकाया
समावाह्य देवीं संपूज्य भक्तितः हृत्वा भूषणवस्त्रादि दक्षिणां च समुद्दिसेत्। एवमेकादितहृद्ध्या पूर्णान्तपूजयेत्प्रिये। तेन विद्या।
भवेत्सिद्धा नस्पतिक्रस्ते चैक मिति। अत्राश्वयुजे मासि शुक्लप्रतिपदमारभ्य पूर्णिमापर्यन्तं पंचदशतिथिषु प्रत्यहं नित्यपूजानं
तरं नैमित्तिकत्वेन चक्रक्रमं संपूज्य प्रतिपत्तिथिमारभ्यैकादिवृद्ध्या प्रतिपदि दिशतं द्वितीयायां त्रिशतं तृतीयायां चतुःशतमित्या
दि जपहोमौ विधाय पूर्णिमायां षोडशशतानि जपित्वा षोडशशतानि होमं कुर्यात्। प्रतिपदादितिथिष्वेकादिवृद्ध्या पूर्णिमायां।

षोडशकन्या यथा भवंति तथा कन्यापूजनं च कुर्यात्. ततः प्रत्यहं प्रातः कन्यकानिमंत्रणं कृत्वा पूजाजपहोमांते तांस्तान्स्नातां समलंकृ
तां पूजास्थाने महासने सम्युपवेशयेत् स्वांगशास्त्रोक्तविधानाद्देवीमावाह्य संपूज्य वस्त्रालंकरणभोजनतांबूलदक्षिणादानादिभिः परितोष्य
प्रणम्य विसर्जयेत्. एवं बहुकन्यापूजनेपि प्रत्येकं पूजनं कुर्यात्. अस्मिन्नेव मासि प्रतिपत्तिथिमारभ्य नवम्यंतासु नवरात्रिषु विशेषपू
जां कृत्वा एकादिवृद्ध्या जपादिकं च विधाय कुमारीपूजनं चैकादिवृद्ध्या कुर्यात्. तत्र नवरात्रे पूजने विशेषः प्रतिपद्येकवर्षा. द्वितीया
यां द्विवर्षा. एवं नवम्यां नववर्षा कन्या पूज्या. तत्रापि तिथौ कुमारी पूर्वदिनपूजिता च नवम्यामेकवर्षादिनववर्षांता नव कुमार्यो य
था भवंति तथा पूजयेत्. तासां नामानि तु. प्रतिपदि शुद्धा. द्वितीयायां वाला. तृतीयायां ललिता. चतुर्थ्यां मालिनी. पंचम्यां वसुं
धरा. षष्ठ्यां सरस्वती. सप्तम्यां रमा. अष्टम्यां गौरी. नवम्यां दुर्गा. मंत्रास्तु. ऐं ह्रीं श्रीं शुद्धायै नमः ॐ वालायै नमः इ ॐ ललितायै नमः
इत्यादिनाममंत्रैः पूजयेत्. अत्रैकवर्षा तया कन्या पूजार्थं तां विवर्जयेत्. गंधपुष्पफलादीनां प्रीतिस्तस्या न विद्यते. द्विवर्षक
न्यामारभ्य दशवर्षांत कन्यकाः पूजयेत्कुमारीगणतस्तात्साधकसत्तमः इति स्कंदपुराणवचनात्. द्विवर्षकन्यामारभ्य दशव
र्षांतकन्यकाः पूजयेत्. अथवा. नवयौवनसंपन्नाद्येष्वाकुलतरुणाः स्ववासिनीर्वा नवरात्रिषु पूजयेत्. तासां नामानि तु. हेले
खा गंगा नारंगा महोच्छुष्मा करालिका. इच्छा ज्ञाना क्रिया दुर्गा चेति. अत्रापि मंत्रास्तिनाराते हेलेखायै नमः इत्यादयः अथ पूजा
पूज्यकुमारीणां लक्षणानि. तत्र प्रथमं पूज्यानां लक्षणानि. श्रीकुलार्णवे. अरोगिणी सुपुष्टांगी सुरूपा व्रणवर्जिता. एकवं
शसमुद्भूतां कन्यां सम्यक् प्रपूजयेत्. अथापूज्यकुमारीलक्षणानि. तत्रैव. हीनाधिकांगी कुष्ठा च विशालकुलसंभवा. ग्रंथिस्फु
टितशीर्णांगी रक्तपूयव्रणांकिता. जात्यंधा केकराकाणी कुरूपा तनुलोमशा. संत्यजेद्रोगिणीं कन्यां दासीगर्भसमुद्भवां. अथ
फलविशेषः पूज्यकुमारीविशेषः. तत्र स्कांदे. ब्राह्मणीं सर्वकार्येषु जयार्थे नृपवंशजां. लाभार्थे वैश्यवंशोत्थां सेनार्थे

वैश्यवंशजो। दाम्भिकोचांभज्ञानीनोपूजयेद्विपिनानरः अथ पूज्यसुवासिनीलक्षणानि। श्रीकुलार्णवे। स्वरूपातरुणीशांतातु
कुलाभ्युदिताशुचिः। शंकाहीनाभक्तियुक्तागूढशास्त्रोपयोगिनी अलोलुपास्वशीलाचस्मितास्याप्रियवादिनी। गुरुदैवतसङ्ग
ताशुचिताकौलिकप्रिया। विस्मयाविशेषयज्ञादेवताराधनोत्सुका। मंत्रतंत्रसमायुक्तासमयाचारपालिका। मनोहरासदा
चाराशक्तिरेखासुलक्षणा। अथापूज्यसुवासिनीलक्षणानि। तत्रैव। दुष्टेयाककर्कशालज्जाकुत्सिताकलहप्रिया। दुराचाराप
राधीनाभावहीनाऽन्तलसा। निद्रासक्तातिदुर्मेधाहीनांगीव्याधिपीडिता। दुर्गंधाङ्गःस्रविताम्रम्लोद्वेहोन्मनारूक्षभिन्न। कृतघ्ना
कुत्सितालापानिर्लज्जाकलहप्रिया। विरूपोन्मार्गगाकृष्णांपंचयाविकृतानना। ईदृशीमंत्रयुक्तांचशक्तियोगेविवर्जयेत्। इयंत
वरात्रपूजाचैत्रादिफाल्गुनांतेषुद्वादशमासेषुचैत्राषाढाश्विनपौषाख्यमासचतुष्टयेचैत्राश्विनमासयोर्वात्रिनेवाशुक्लपक्षेषु
यथाविभवविस्तरंकार्या। तत्रापिनवरात्रकरणाशक्तौतृतीयादिनवम्यंतसप्तरात्रंपंचम्यादिपंचरात्रंसप्तम्यादित्रिरात्रंवोक्तति
थिकुमारीपूजनादिभिर्नवरात्रोत्सवंकुर्यात्। एवमष्टमेपिनैमित्तिकपूजाविशेषावहवःसंति। तेषुगुरुतःशास्त्रतस्वज्ञातव्याः
प्रीतेनरात्रे। कार्तिकेमासिपूर्णायांक्रमेणसमर्चयेत्। रात्रौप्रदीपकैर्होमंकुर्याद्घृतसमर्पितैः देव्याग्रेस्थापयेद्दीपान्विधा
याथोऽशक्तमान्। शक्तौनामैकमेकंतुस्थापयेत्सुतदग्रतः अथवाभोजनेमध्येमेकंतमभितोनव। कृत्वानिवेदयेत्सुलविघ्या
सप्तस्तके। अयमर्थः तत्रकार्तिकेमासिपूर्णायांक्रमेणदेवींसपूज्यरात्रौकुण्डेस्थंडिलादौअग्निस्थापनंकृत्वापिष्टमयैर्घृतपूरि।
तैःकर्पूरवर्तिदीपितैःप्रदीपैर्निमहोमक्रमेणवहूनासांगायैसावरणायैदेव्यैदीपदानंचकुर्यात्। तत्रसप्तमेभूतलेसिंहरादि
ताविपुलेश्रीचक्रंविरच्यतत्रदेवीमावाह्यसंपूज्यमध्येविंदुचक्रेषोडशदीपान्शक्रोणडगयामिश्रयवगोधूमादिपिष्टरचितान्क
र्पूरगर्भवर्तिकान्घृतपूरितान्प्रज्वलितान्स्थलविघ्नपात्रेदेव्यग्रेस्थापयित्वातन्मन्त्रानिमादिश्रीचक्रपूज्यसमस्तदेवताभ्यस्तत्ता।

विद्या १५

२५४

254

नजाख्याने तन्मंत्रेणानन्तरं श्रीपञ्चकमेकं स्थापयित्वा तत्सृजेत्। एतावता कारणेन शक्तोऽपि एकस्मिन् स्वर्णादिपात्रे नवयोनिचक्रमष्टदले।
कमले वा कुंकुमादिना निर्माय तस्मिन्नयोनकं रूपान्नवदीपान् षडेकस्य योनिषु दलेषु वा संस्थाप्य देवीमभ्यर्च्य तत्समर्पयेदिति
थः। मार्गशीर्षे पूर्णिमायां नारिकेलाम्बु चंदनयुक्तं निवेद्याभ्यर्च्य येत् माषपिष्टपूपैर्यथाविधि। मार्गशीर्षमासि पूर्णिमायां कर्पूरयुक्तं।
नारिकेलजलैरर्घ्यस्थापनं विधाय सुगंधपुष्पादिभिः संपूज्य माषपिष्टनिर्मितान् पूपैर्नैवेद्यं च कुर्यात्। तथा। पौषमासि च पूर्णिमायां
तिलाः शुद्धे स्त्वर्घ्यसैवैः पूजयेद्गुग्गुलं नैवेद्यैः सितापूपादिभिः सुरा। तत्र। माघे मासि पूर्णिमायां शुद्धकैः कुसुमैर्वा तिलैर्देवी साचरणीयेस
पूज्य शर्करामिश्रपूपादिनैवेद्यं वा निवेदयेत्। फाल्गुने मासि पूर्णिमायां पंकजैः स्वर्णराजतैः। चूतसौगंधिमधुकैः पूजयेदीप्सि
तान्नये। तत्र फाल्गुने मासि पूर्णिमायां पंकजैः स्वर्णरजतनपुष्पैः कल्हारैर्मधूकपुष्पैः श्वदेवीं संपूजयेत्। विष्णु वा पुनर्दर्शे
युगादिषु समर्चनं। कृष्णा ह्येषोऽधिकं पुण्यं स्वागमो मा क्षेप्त तदपीति। अथ कालीमते पूर्णाभिषेकविधानं तत्राम्बिकारामण्डपं वा दि
कादिकं वा कुर्यात्। अत्र विशेषस्तु सप्तविंशति हस्तपरिमितं मण्डपं विधाय अष्टदिक्षु कुण्डानि मध्ये नवहस्तपरिमितां वेदीं
विधाय वेद्यां श्रीचक्रं निर्माय कलशस्थापनादिकं सर्वं प्राग्वद्विधाय गुरुः प्रातः कृत्या घमठ्यास्नातकर्म विधाय महाश
क्तिन्यासं कुर्यात्। तत्र प्रथमं जगच्छून्यमाकारं निरालंबं ध्यात्वा हृत्पृथिव्यै नमः इति स्वासनाधः पृथिवीं संपूज्य स्वासने वामहस्ते
नस्पृशन् भुवनेश्वरीबीजं सप्तवारं जपित्वा ४ ओं जयायै नमः ओं विजयायै नमः ओं जयंत्यै नमः ४ ओं अजितायै नमः ४ ओं अपराजि
तायै नमः ४ ओं संगमायै नमः ओं रंभायै नमः इति स्वासने समस्तशक्तीः संपूजयेत्। मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा ओं अस्य श्रीमहाश
क्तिन्यासस्य परशिव ऋषिः अतिजगती छंदः श्रीपराशक्तिर्देवता ऐं बीजं श्रीं शक्तिः सौः कीलकं श्रीविद्यांगत्वेन महाशक्तिन्या
से विनियोगः इति हिरण्यमात्रयस्य करषडंगन्यासं विधाय न्यासं कुर्यात्। तत्र योनौ। ओं ऐं ह्रीं श्रीं नमः नाभौ २ ह्रां ह्रीं ह्रूं नमः

करायये: ॐ क्लां क्लीं क्लूं नमः हृदये। १ फ्रां फ्रीं फ्रूं नमः ललाटे। ४ सां सीं सूं नमः कर्णयोः ४ हां हीं हूं नमः ध्वजमूले। ४ ड्रां ड्रीं ड्रूं नमः
विन्दुकाग्रे। ४ सौः श्रीं ह्रौं नमः ब्रह्मरन्ध्रे। ४ ऐं श्रों सौः ऐं नमः ३ लिविन्यासः। अकारादिक्षकारान्तानां सर्वेषां वर्णानां मूलभूतमकारं।
सर्वेषु तत्त्वेषु सर्वं वस्तुस्वरूपेणावस्थितं विभावयन्। तन्मयान्सर्ववर्णान्स्वस्मात्सुस्थानेषु विन्यसेत्। तत्रवनाकुले। ४ ऐं ईं सौः
श्रीं नमः नासाग्रे। ४ ईं नमः पश्चिमलिंगे सौवर्मां मूलाधारगतमोतिर्लिंगे वाः ४ ईं नमः गुदे। उं नमः पृष्ठे। ऊं नमः कटिसंधौ। ॐ ऋं
वृषणान्ते। ॐ ११ ॠं नमः पृष्ठमध्ये। ॐ ११ लृं नमः लिविकास्थाने। लॄं नमः सर्वांगे। ॐ ११ एं नमः पुनर्विन्दुपरिगतत्रिरेखायोयोनौ
मासभावनया सर्वांगे। ॐ ऐं ३ त्रिविन्यासः। योनिरित्यत्र शक्तिरेखात्रयात्मभेदिनी। लेपविनीलये सर्वदेहे रेनो विन्दुरीति स्मृतः
३ टसमति। सहस्रे षु नाडीभेदे षु पञ्जरं आप्यमानामहाशक्तिः कामिनीनामकन्नकमे। नाडीचक्रगतेरक्षयो निमार्गे निपातये तः
पुष्पीभूते भगे पुष्पं मासपक्षादिषु क्रमात्। एकारोपि स्वयं योनिर्नी त्रकार्णं विचारणा। मल्लचाण्डवे देवेश त्रैलोक्यं सचराचरं।
३ म्नेनक्षोकसमुदाय स्पार्थे चिन्तयन्महाकामकलाधाब्रह्मरन्ध्रस्थायालये भावयिता ब्रह्मरन्ध्रे ॐ ११ श्रीं नमः नादमध्ये ॐ ऽ।१।१।
ॐ नमः नादान्ते। ॐ ११।१ श्रीं नमः कण्ठे। ॐ ११।१ अं नमः हृदि। ॐ ११।१ कं नमः पञ्चमस्तकेषु। जंघयोः ॐ १।१।ॐ नमः स्तनयोः खं नमः
नासिकान्ते। ॐ नमः आज्ञायां। चं नमः वामकक्षौ। छं नमः दक्षिणकक्षौ। जं नमः ऊरुमूलाग्रे। झं नमः दन्तपंक्त्याः ञं नमः जिह्वा
ग्रे। टं नमः चुबुके। ठं नमः कण्ठयोः डं नमः अस्थिसंधिषु। ढं नमः चित्ते। णं नमः नाभौ। तं नमः ललाटे। थं नमः कर्णरन्ध्रयोः दं नमः
कपोलयोः धं नमः नयनयो नं नमः श्वेतसहस्रदलकमले पं नमः हृन्मध्ये। फं नमः स्कन्धयो बं नमः भ्रूमध्ये भं नमः दन्तमूले मं न
मः लिंगगुदयोर्मध्ये। यं नमः जिह्वाग्रे लं नमः सर्वांगे। वं नमः वामादिदक्षिणशिरःपर्यन्तं। आपादतलवेष्टनेन शं नमः नाल
मूले षं नमः सर्वांगे सं नमः ब्रह्मरन्ध्रे। हं नमः हृत्पादयोः सर्वांगुलीषु ळं नमः पादकमूलाधारस्थितकुण्डलिन्यां ॐ १।३।१। इति

विमस्य ॐ ३।२।३।२। समस्तमातृकामुद्राललितांकुशलिनी लघुमणावर्त्मितां षट्चक्रभेदक्रमेणब्रह्मरंध्रनीलानतत्रस्थाकुलसहस्र
दलकमलेकमलेकर्णिकामध्यस्थितपरमात्मनि शिवेविलीनांविभाव्य। ॐ ३।२।३।२। रक्तारक्तमूलिनि त्रैलोक्यानंददायिनि रक्तमां
त्रिपुरेश्वरि। रक्तारक्तमहादेविश्रीमहीयमिंदवपुः ऐं ह्रीं श्रीं हसफें श्रीं ह्रीं ऐं समयिनि महिरानंदसुंदरि समस्तसुरासुरवंदितेभुजं
गभूपालमालालंकृतवराणकमलेविकटदंतलूहरोपनिवासिनि महीयशरीरंरक्त२ परमेश्वरि हुंफट् स्वाहा। ॐ भूः स्वाहा।
ॐ भुवः स्वाहा। ॐ स्वः स्वाहा। ॐ भूर्भुवःस्वःस्वाहा। नेत्रमालाभरणभूषिते महाकौलिनि महाब्रह्मवादिनि महाधनोन्मादनका
रिणि महाभोगप्रदेश्रीमहीयशरीरंवश्यमयकुरु२ दुर्जनानून२ दुष्टमहीपालान्मतय२ परचक्रंभंजय२ जयकरिणगनगा।
मिनि त्रैलोक्यस्वामिनि घमलवरयूं भमलवरयूं वभमलवरयूं शमलवरयूं श्रीभैरविपंचमादयस्वाहा। कुलांगनाकुलेसर्वमही
यंत्रिपुरेश्वरि। देवीरक्तताद्दिगंगीदिव्यात्माभोगदायिनी। रक्तारक्तमहादेविशरीरं परमेश्वरि। महेदंमदिरानंदश्रीपादतलम
लके। इमात्मरक्तालंकृतात्रिपुरायामहादेवी भुक्तिमुक्तिफलप्रदा। नगरोः सहस्रशवसत्रनदेवः शंकरोयमः नवकोलासरोग्यो
गेन विद्यात्रिपुरीसमा। नचशांतेः परंज्ञानं नचतांतेःपरंस्तवं। नवशक्तिसमोन्यासोनविद्यात्रैपुरीसमा। दर्शनेषुसमस्तेषु।
पात्वगेणुविशेषतः। दिव्यरूपामहादेवीसर्वत्रपरमेश्वरी। इतिमंत्रविद्योमंदिरानंदस्ततापीठोपपीठशिरस्थागगनविहरिभु।
वनगिरिभुवनगोकुलनिवासिनी जयंतिकुलशक्तिमहीनलपातालनिवासिनी कुलकौलविभेदिनी सकलजननमनश्रानंद
कारिणी करोतुममचिंतितं कार्यं भैरवीशतमेकंपूनातपरमेश्वरीमदनमण्डलालंविनी समकोटिसहस्राणांमंत्राणांपरमे
श्वरी। इतिमंत्रसकृज्जपिता। ऐंनमोभगवतित्रिकोणविद्यावैमहालिंगालंकृते त्रैलोक्योत्पत्तिस्थितिप्रलयकारिणि सहल
ह्रींकंदर्पानंददायिनि सहह्रींब्रह्मदंडरौरविमहहूं चित्स्वरूपेणपाशांकुशालंकृतेनवदवदवाग्वादिनि श्रीमुद्रष्टमहीपालना।

अघटेपेवंवरदाशिवहलेसमलजनानंदकारिणि क्लीं क्लीं कामराजवीजाख्ये ग्लौं ह्रीं क्लीं ह्लूंसः ह्सौः भय २ ह्सौः मिणि ह्सौः ह्सः ह्सौः
मथमथ भ्रमय प्रदायिनी चतुर्भुजे त्रिनेत्रे प्रेतासने त्र्यक्षरिणि महाकपालमालालंकृते चंद्रशेखरे त्रिपुरे भुक्तिमुक्तिफलप्रदे ॐ ऐं
ह्रीं नमः सिद्धं ॥ ५१ ॥ तामिमां हि विलोमेन प्रकारान्तं ॥ ५१ ॥ हूं सिमः नक्लौं ऐं ॐ सर्ववीजमातः श्रीसमर्थिनि मम मनोरथं देहि २ स्वा
हा । एवं जपित्वा । ऐं ई सौः श्रीमेवराजाय नमः इति त्रैपुरं मन्त्रमष्टत्रिंशद्विद्याय त्रिपुराया महानाम्नानवयोदशमहाविद्याः पूजयेत् ।
ॐ ऐं सहौः सहलह्रीं सहह्रौः ऐं सहह्रीं सहहूं कामत्रिपुरायै नमः ॐ ऐं ह्रीं क्लीं ह्सौः त्रिपुरभैरव्यै नमः ॐ २ ऐं ह्रीं सः वाक्त्रिपुरायै
नमः ४ ॐ ऐं ह्रीं श्रीं सौः महालक्ष्म्यै त्रिपुरायै नमः ॐ ऐं क्लीं मोहिन्यै त्रिपुरायै नमः ॐ ऐं क्लीं ह्रूं ह्रीं भ्रामरीत्रिपुरायै नमः ॐ २
ऐं ह्रीं श्रीं द्रें ह्सौः त्रैलोक्यस्वामिन्यै त्रिपुरायै नमः ॐ ऐं ॐ ई ह्रूं ३ ॐ ३ः ह्सः त्रिपुरायै नमः ऐं ऐं ऐं सौः कौलिकायै त्रिपुरा । ऐं ऐं सौः
घण्टिकायै त्रि । ऐं ऐं सौः नालमध्यमायै त्रि । ऐं ऐं सौः कपालांकुरवासिन्यै त्रिपुरायै । ठः ठः ठः यथाशक्ति जपित्वा । रक्तपुष्पैः शि
रसि ऐं ई सौः आत्मदेव्यै नमः इति गंधाक्षतैश्च समभ्यर्च्य धूपदीपौ निवेद्य तस्मिन् त्रैपुरे देहे ऐं ई सौः इति वनिताको भकरी
महाकामकलां ध्यायेत् । ततः श्लोकषट्कं मातृसंधानेन पठेत् । तत्र शक्तिरुद्रमयं देहं मदीयं त्रिपुरे कुरु । देहि मे देवदेवे
शि त्वमभीप्सितं । मस्तके मंगला देवी ललाटे कुलसुंदरी । नेत्रयुग्मं महाकाली कर्णौ रक्तकुण्डली । कपाली कर्णगर्भं तु क
पोलौ कमलावती । दन्तान् रक्षतु चामुण्डा चिबुके मेरुवासिनी । भ्रूमध्यं कंठदेशं च रक्षेन्मे भुवनेश्वरी । जिह्वां सरस्वती रक्षे
लकं नालवासिनी । स्थानमे कपिलास्कंधे ऐंस्कंधासे कुलमालिनी । ऊर्ध्वं विनायकी स्थाने जयानन्दा स्तनद्वये । कंठरूपे महा
लक्ष्मी हृदये चण्डभैरवी । ब्रह्माणी नाभिदेशे तु स्थाने ज्वालावती गुदे । लिंगे लिंगप्रभा देवी वशुण्डिनी मेढ्रमण्डले । नाडीचक्रे म
हायोगा ऊरुद्वये द्विलोकरे । वामहस्ते महामाया विद्याहस्तांगुलीषु च । वैष्णवी वामपादे च स्थाने चक्रायुधाम्बिका । तथा हि

विद्या १७

२५६

256

णपादान्ते पकपादा महेश्वरी। पादांगुलीषु कौवेरी रोमकूपे महोद्भवा। माणलीन शपमूले न वाराही मेढ्रमण्डले। जले धरीजा।
लस्थाने कामाख्ये कामरूपगा। उड्डियानाभिलिंगान्ते नासाग्रे पूर्णपीठगा। हृच्चैवेशे जयादेवी अग्निसंधिषु चर्चिका। चर्मधारी च
चांगानस्थाने निमे महायशाः। रक्तमध्ये मनोने च स्थाने मे हिंसिनी शुभा। माहेश्वरी च कौमारी हे चैते स्थानेचांगयोः। वामदक्षि।
णयोश्चैव वीराली करिसेंधिषु। देवी रक्ते मे गात्रे मलके ऊलकामिनी। पृथिव्यापस्तथा तेजो वायुराकाशमेव च। पंचभूतेषु
भूतेशी महारक्ते मे ऊले। रामेन्द्रान्ते मे चैन्द्री प्रजा चैव प्रजावती। मायादेहान्ते मे निमिषं ने धाम्येषशाल्मया। रणराजकुले।
चैव शत्रुमध्ये महावने। रक्ष नेत्रा महादेवी करोतु मम चिंतितं। समया समये देहि या विद्या कुलागमे। साधकानां जगा-
म्राया भुक्तिमुक्तिफलप्रदा। प्राणान् करोतु मे सिद्धि त्रैलोक्य विजया महावि-। वेतालीया महाविद्या सा मे यच्छतु मंगलं। समकोटि
महस्राणां मत्राणां नायिका तया। सा मे महेश्वरी देवी महासिद्धिं प्रयच्छतु। उन्कामुखं च मद्धि स्थाने मार्जारी देहसंधिषु। मदका
लीनया विद्या सा मे स्थाने शिवा मथे। त्रिकोणं च त्रिपावर्तं चैष पंचकं सममे। मस्तके स्थाने मे निमेतस्थाने वहुरूपिणी। पूर्वीका
त्रैपुरी शक्तिस्थाने मे मम योत्थिता। लोभवन्तो जगत्सर्वं महिरानेद विह्वला। १८ निवासे ऊरुमे देहे सा प्रतेदिव्ययोगिनी। पा-
ह्येद्दलं महादेवि सिद्धयोगिनि मे ऊले। शत्रूणां घातनार्थाय जेतृणां भोगदायिनी। महायोगिनि देहेस्मिन् सर्वदानिलंघकुरु। २०
माहेन्द्री च शिवा स्थाने योनिमध्ये गणेश्वरी। प्रेताशीनाम विख्याता करोतु कुशलं मम। २१ डाकिनी पूर्वभागे च मम सा विप्रय
च्छतु। शाकिनी पश्चिमांगेषु दक्षिणे चापि राक्षसी। वाममध्ये महामाया करोतु कुशलं मम। सा सहस्रशिरः स्थाने महानिष्टनु
भैरवी। २२ या विश्वला विशालाक्षी निर्मला मलवर्जिता। सा योगिनी महामाया स्थाने श्रीमस्तके मम। या कालकर्णिका काली
कालरात्री च कथ्यते। सा योगिनी महामाया स्थाने श्रीमस्तके मम। २४ या निशाचरराजस्य पूजिता च निशाचरी। सा योगिनी। २५ या चोर्द्ध

केशिकानामाशुष्कंकेशीमहाभया। सायो। २७ यावीरेतिसमाख्यातावीराणांजयदायिनी। सायो। २८ यामालिनीसमाख्यातानासा
ग्रेविदमालिनी। सायो। गिनीमहामायापानश्रीमस्तकेमम। २९ याकेकालकरालांगीचाएकंकालकुण्डला। सायोगि। ३०। प्रचण्डा
चविरूपाक्षीविरूपाविश्वरूपिणी। सायो। ३१ खेट्वांगीकथ्यतेयाचरौद्रीहृदयपूजिता। सायो। ३२ कलियोगिनीप्रसिद्धायालोके।
श्रूयतेकलौ। सायो। ३३ प्रेतालीकथ्यतेयाचफेत्कारीकंटवर्जिता। सायो। ३४ धूम्रालीयासमाख्याताशास्त्रेसिद्धयोगिनीमते। सायो। २५
घोररूपामहादेवीकथ्यतेयाकुलागमे। सायो। ३५ विश्वरूपाविशेषेणकरोतिचजगत्त्रयं। सायो। ३६ भयंकरीसमादिष्टायावोक्ताव
कुलागमे। सायो। ३७ कपालमालिकाप्रोक्तायादेवीमुण्डधारिणी। सायो। ३८ भीषणाभैरवीनामयादेवीभीमविक्रमा। सायो। ३९ म
ग्रेथवासिनीयाचकथ्यतेचसुरार्चिता। सायो। ४० भैरवीभीषणीयाचभैरवाष्टकवंदिता। सायो। ४१ प्रोच्यतेदीर्घलंबोष्ठीमहामायाम
हाबला। सायो। ४२ खेट्वांगीयामहाशक्तिःसंसारार्णवतारिणी। सायो। ४३ यासमस्तेषुमंत्रेषुप्रोच्यतेमंत्रवादिनी। सा। ४४ कालज्ञीकथ्य
तेयाचयुगांतेपरमेश्वरी सा। ४५ ग्राहिणीतिसमाख्यातासुरासुरमहोरगैः सा। ४६ चक्रिणीगद्यतेयाचप्रकपादात्रिलोचना। सा। ४७
याविश्ववाहकादेवीविश्वनाथप्रियासदा। सा। ४८ दर्शनेषुसमस्तेषुविदितापरमेश्वरी। सा। ४९ कंटकोद्भेदनार्थायशास्त्रेयाकंटकी
स्मृता। सा। ५० कीलकीकथ्यतेयाचसमस्तामहाबला। सा। ५१ संयामेयामहादेवीमहामारीतिकथ्यते। सा। ५२ यमदूतीतिविख्या
तायासुरासुरपूजिता। सा। ५३ करालिनीतियादेवीमहाविद्यामहाबला। सा। ५४ ललितावामहाराज्ञीसर्वचक्रैकनासिका। सा। ५५
नासाग्रेकौलिकीस्यातमदनस्यातथाभुवि। वामजंघेचकपोलेचगलकेचापहारिणी। सा। ५६ द्राविणीद्राविणीचैवलंबिनीमो
हिनीतथा। रौद्रकर्मामहाचंद्राभ्रमरीतारिनामतिः ५७ रौद्रीचकुलमाताचकाकदृष्टिरधोमुखी। कपालकुण्डलीदीर्घाकपालीकुल
गामिनी। ५८ देवीरक्ततमेगात्रेमस्तकेकुलमालिनी। भूमिरापस्तथातेजोवायुराकाशमेवच। ५९ पंचभूतेषुभूतेशीसदारक्षतुमे

विद्या। १४

२५८

257

कुले तस्मिन्स्थाने मे चैन्द्री शक्तिश्चैव प्रजावती: २१ मायास्थाने मे निसिध्यं न पालयन्त्य शास्त्रया रोगे राजकुले चैव शत्रुमध्ये महावने २२ एकानेका
महादेवी करोतु मम चिंतितं सम्यग्यासमये रेहि हिं विद्याकुलागमे २३ साधकानां जगन्नाथा भुक्तिमुक्तिफलप्रदा द्विजटी त्रिजटी प्रोक्ता
कंटलीलतिनाखिला गायत्री वाविकानारापार्वती कमलप्रभा मादिनी मदनोन्मादा मदारी मदनातुरा २५ भीषणा भीषणी नाम प्रेतसिद्धा
विभीषणा दयान्सानयानि द्राकां निदहिस्तब्धायुतिः संध्याधृतीरतिः ह्रांतिर्ह्रीनिशंपरिपठ्यते. स्वनाथेति विख्याता नगरे तव देवता ग्रा
मे देवी स्थितिदात्री पीठे पीठे स्थिरी विदुः कावेरी नर्मदा चैव गंगा नित्यमुनोच्यते २८ गोदावरी महापुण्या प्रोच्यते चाप्यरुंधती त्रैलोक्यापि महा
देवी ह्रीनाम्नी या प्रकाशिता सा देवी रूपले देहस्थाने श्रीहृदये मम सर्वाणि रविनीयोक्ता विद्यामा प्रोच्यते किल निर्मूलिनी भुजंगा।
नं मा करोतु सर्वे मम कुरुकुलेति विख्याता पदिराज्ञमुखोद्भवा या विद्या सा महारूपा जिह्वाग्रे स्थाने मे सदा ओंकारिणीति विख्याता
देहस्थाने सदा मम विद्यापहारिणी नाम कलिरूपविदारिणी भेरुंग स्थाने मे कंठे तोरला स्थाने मस्तके तथा स्तवलेश्वापि मूले स्था
ने सदा मम जांगली विषनाशाय वाचासिद्धिं करोतु मे सर्वसिद्धिकरी विद्या भुक्तिमुक्तिफलप्रदा ब्रह्मा च ब्रह्मा ब्रह्मविष्णुरुद्रो देवो महेश्वरः
सर्वभूतनिवासो हृल्लोके श्रीशक्तिचिंतकः शक्तिर्मासेन शनेन शरीरेण सदा सदा: षट्कोटिदेश मात्रेण प्राणान्रक्षतु मे सदा. शक्तिं विद्या
गिनी रूपं त्रैलोक्ये चाभिशंकर. तत्सर्वं तिष्ठते देहे शक्तिर्मा से उपासिते. कामिनी कुरुते चापि यान्या सभक्तिनिर्मिते तां देवीं दिव्यरूपा
स्यां स्मरेत्त्रिपुरां विदुः नमोस्तु ते जगन्मातर्नमोस्तु भुवनेश्वरी नमो भोगप्रदे देवि महेश्वरि. प्रकटा गोपिता सर्वा निर्वाणा भैरवी शि.
वा. स्वयं मा विजयादेः साशुभा सानल देवता यक्षिणी चूडकम्या चतथा चाकाशगामिनी भूचरी चारिता कुंभी सर्वांगमनिवासिनी
वतः पश्चान्नया देवी योगिभि मार्येन चिंतिता: अघोरेली यमाना स्व सयोगी योगविद्भवेत् ललाटे मण्डल स्थाने विरजा स्थाणु मस्तके.
प्रकाशी दक्षिणस्कंध वामे चैव त्रिलोचना जयंती स्थाने मे कुक्षौ कटाक्ष दर्पे कुंडली मालिनी लिंगमध्ये च हृदि स्थाने समाधिनी. १

ग्रंविकाशस्त्वंशेचपार्श्वयोः स्यात्तुमेदिनी हिंगाजांगी करग्रेचनासाग्रे ह्रीनाक्षसंस्थिता ब्राह्मीचक्रीचवजेचाग्यं स्यात्पादतलेमही प्रस्तताशंखि
नीरंध्रेलोचनेचविलासिनी कालिंदीमूलजिह्वाचारुकेरत्नत्तारुकिनी लांगलीजंगलीरेहेदक्षिणीचाक्षिसंस्थिता मजिनीदेहमज्ञानश्रुके
श्रुकेस्वरीतथा नवेरत्नवेतालीममरोगप्रणाशिनी रुद्रदाकरुनेशंगतिंसदैवममविग्रहे पादापादतलेस्यात्तुपृथिरत्नपंथिनी चोराग्नि
राजसर्पेभ्योभयादत्तुभैरवी दुष्टानांदृष्टिवंधंतमहाकरोतुवंधिनी चापेटीनामयाविद्यामामेकरोतुमंगले मर्कटीचेटकंगीवहत्तुमेनी
चराचरणी गुह्येगर्की मिं विद्यानांवेदेविद्याचतुष्टये चेटकानांनदाविद्याकौमारीचरणावली विघ्नराजेस्तनानामतहासंतानतुरूपिणी सु
लाकाराष्ट्रिताहृसीपानकोटलेनाहूना दृष्टिनामंत्रविद्यास्तुतिष्ठंतुममलके शुभामेचायतः स्यात्तलोहितास्यात्तदक्षिणे वामांग
रनिकालेचपश्चिमेस्यात्तुरेवता सिद्धांगंशांविनीरेक्षेत्वसत्ववतीशुभा कवचेकवचांगीचनेत्रेनेत्रकृतोस्तवा निष्ठंतियोगिनीरूपा
हैलोकेसचराचरे योगिनीयास्तुतनाः सर्वाः देहंकुर्वंतुमेवपुः शुभाणाचयुतदात्स्ये भक्तानांतुविशेषतः शक्तिमासमिदंदेयंतदेयंयस्या
कस्यचित् मंत्रध्याणेणमही लोकेचिंतितार्थफलप्रदे यःकरोतिमहात्मांसंबोध्यमासादिकेविभो संजीवनशक्तिरूपेणैवत्रैलोक्येयात्स्य
लनतमः शक्तिमासेकृतेजीवेयःकश्चिच्छेटकोभवेत् कर्मणामनसावाचानस्यधातोभविष्यति १७ इतिशक्तिमासः एवंमहाशु
क्तिमासेस्वयेहृताशिक्षस्यकारयिवान्तर्यागंकुर्यात नयथा मूलेनप्राणायामंत्रयंकृत्वासासामाचौटकेनस्वपुरान्तरवतरसंकृत्वा श्रों
ह्रींहंसःसोहंस्वाहा इमामममंत्रनामा [illegible] कलशोटकमात्मपात्रसंस्थाप्यस्वदेहेशिखेदंचश्रीचक्ररूपंविचिंतयेत्तंके १८ शिवशक्तिसदा
शिवेश्वरशुद्धविद्यारागकालनियतिविद्याप्रकृतिपुरुषमहंकारश्रोत्रत्वक्नेत्रजिह्वाघ्राणमनोवाक्पाणिपादपायूपस्थशब्दस्पर्शरूपरसगं
धाकाशवायुवह्निसलिलभूमिजीवसर्वात्मनेषट्त्रिंशत्तत्त्वात्मकाय श्रीमहात्रिपुरसुंदरीयोगपीठायनमः इतिपीठसमष्टिविद्ययाहृदिपुष्पां
जलिंप्रक्षिप्यगंधमाल्यादिभिर्भूषयित्वादेवीसंमुखीहृदिध्यानावाहनादिमुद्राःप्रदर्श्यासनाद्युपचारान्समर्प्यध्यानपूर्वकंहृदिसागाग्निमादि
नाडिःसमूहसंतर्प्यमूलेनगंधादिनांपूलाना उपचारान्समर्प्यतदावचतुष्ययशोधनंकुर्यात यथा-प्रे १९ ॐ भूमिर्जीवसर्वात्मनेश्चाग्रोप्र्यदे

विद्या 14

२५८

258

विसृज्य विचक्रमेहृदं नापात्रसंभृतं मदना परमामृतं परां हंता मध्येव ह्रीं जुहोमि शिवरूपतः मूलेनात्मतत्वात्मने स्थूलदेहं शोधयामि स्वाहा इत्यात्म
पात्रांतरेण किंचिन्नीकृत्य ह्सौं क्लीं विद्यादि ॥ शिवशक्ति सदाशिवेश्वरशुद्धविद्यारागकालनियति विद्यापुरुषप्रकृत्यहंकारश्रोत्रत्वक्नेत्र।
जिह्वाघ्राणमनोबुद्धिवाक्पाण्यात्मने कं ॥ ह्सौं महावन्तिवर्द्धितघटाग्रे स्वदीं रघसंग्रहे निमदिदानमोभिः इत्यन्तासोमं दिविदेवतास्वमदेमे
इत्यजमानाः स्वर्क्कताः येन निरंधनमेधमाने मोहाय काश्यपीर्यं थितिसंविद्ग्नौ कस्मिंश्चिद्दृतमरीचिविकाश भूमौ विश्वं जुहोमि वस्तुधा।
इति शिवावसाने मूलेन विद्यातत्वात्मने सूक्ष्मदेहं शोधयामि स्वाहा इति पूर्ववत् किंचिन्नीकृत्य सौः यं ॥ पादपायूपस्थशब्दस्पर्शरूपरसगंधा
काशवाय्वग्निसलिलात्मने यं ॥ सौः वामपाघसविन्नर्वा सम्पन्नाद् देवं देवं वाममसमप्ययावीः वामसप्रदिवयस्टेव भूमेरपाधिधावामभा।
नः स्वाम रूपेंतमातरः सर्वा भैरवाः सविनायकाः देवपालाश्च योगिन्यो मम देहे व्यवस्थिताः मूलेन शिवतत्वात्मने कारणदेहं शोधयामि स्वाहा
इति पूर्ववत् किंचिन्नीकृत्य ऐं क्लीं सौः यं ॥ भूमिजीवसर्वात्म शिवशक्तिसदाशिवेश्वरशुद्धविद्यारागकालनियतिविद्यापुरुषप्रकृत्यहंकार।
श्रोत्रत्वक्नेत्रजिह्वामनोबुद्धिवाक्पाणिपादपायूपस्थशब्दस्पर्शाकाशवाय्वग्निसलिलात्मने यं ॥ ऐं क्लीं सौः धर्माधर्मेद्धविदीमत्यात्माग्नौ मन
सा स्त्रुवा सुषुम्णावर्त्मना नित्यमक्षवृत्तीर्जुहोम्यहं मूलेन सर्वतत्वात्मने स्थूलसूक्ष्मकारणमहाकारणदेहं शोधयामि स्वाहा इति पूर्ववत् किंचि
न्नीकृत्य पुरा धारयन्नाहिवासनेंधनज्वालिते आत्माग्नौ तत्क्रुष्टे समथितनेचिदग्निध्यानात् मूलं ह्सः विदग्निमण्डलाय नमः इति मनसा।
संपूज्य मनसैव पूर्णां जुहोमि स्वाहा पंचपापंकृत्यं प्रकृत्य संकल्पविकल्पं धर्माधर्मौ चेति हुत्वा आत्मपात्रे स्थितं गृह्य मूलेन ह्सः इतः पूर्वं प्राण
बुद्धिमनोऽहंकारदेहधर्माधिकारतो जाग्रत्स्वप्नसुषुप्त्यवस्थासु मनसा वाचा कर्मणा हस्ताभ्यां पद्भ्यामुदरेण शिश्ना यत्स्मृतं यदुक्तं यत्कृतं तत्सर्वं
वेशहृदेवतायै समर्पितं ममस्तु स्वाहा इति सर्वं समर्प्य पात्रमाधारे संस्थाप्य आधारादिब्रह्मरंध्रगां विततां तनीयसीं विद्युत्कोटिप्रभां प्रशोध्य ज
गद्रक्षित्रिस्थितिसंहारकारिणीं कुण्डलिनीं देवीं स्वात्मनात्मा यथाशक्ति मूलमन्त्रमालया सजपं निवेद्य मायाजालमतं च विदहं शिवोऽहं शक्त्यन्ते
विदहं शिवोऽहं शिवानन्दस्वरूपः शिवोऽहं मनः परं शक्त्यंतर्गतो हं देशिकवाग्गुपदेशविनष्टपटप्रकृन्मायाभ्रमविकल्पः अहमयं बोधविमर्श

स्तवः सर्वत्र शिवोऽस्मि शिवोऽस्मि इत्यनुसंधाय एतस्य शिष्यस्यापि बाला बीजत्रयस्थाने कूटत्रयं संयोज्य संशोध्य तथैव षोडशार्णायाः स्वर्णत्रयं विवि
धाय संशोध्य श्रीपूर्णाभिषेकदीक्षितः प्रधानकलशं स्वयमस्याग्रे निष्कामपि केवलं शान्त्यायतनं तन्त्रोच्चारणपूर्वकं शिरस्यभिषिंचेत्
श्रमेण अभिषेकं कुर्युः । ततो वस्त्रमाल्यादिना अलंकृत्य श्रीचक्रे समुपवेश्य परां प्रासादं श्रीषोडशार्णा विद्याभेदं वदेत् एवं क्रमेण विद्याम्नायस
म्यक् पंचसिंहासनषट्दर्शनपंचपंचिकाम्नायपंचायतनविद्या श्रीविद्यादिभेदादिदशमहाविद्याः शैववैष्णवगाणपत्यसौरशाक्तविद्यागु
रुपादुकाविद्याः षोडशनित्याविद्या महाषोढा कादिविद्या गुह्यविद्याः क्रमेण संपूर्णमुपदिशेत् स्वक्रममप्युपदिशेत् शिष्योपि गोभूहिरण्यवस्त्रगजा
श्वमहिषीदासीदासगृहाद्यैः श्रीगुरुं तोषयित्वा भूरिदक्षिणादानादिभिः निष्कामयिकान्संतोष्य श्रीमहाराजो विद्यायपरे ... तोष
कृपणे सद्भावलक्ष्म्योज्जयिता दक्षिणादानेन तोषयित्वा श्रीगुरोराज्ञया अन्यत्र यदादिकं न दापयेत् निकुर्यात् इति कालीमतरीत्या पूर्णाभिषेक
विधिः इति श्रीविद्यार्णवे पंचदशः श्वासः ॥ अथ कालीमतरीत्या पुरश्चरणविधिः तत्र पुरश्चरणसंपन्नो मंत्रो हि फलदायकः किं होमैः किं जपै
श्च किं मंत्रन्यासविस्तरैः रहस्यानां हि मंत्राणां यदि न स्यात्पुरस्क्रिया पुरस्क्रिया हि मंत्राणां प्रधानं बीजमुच्यते वीर्यहीनो यथा देही सर्वकर्म
सु न क्षमः पुरश्चरणहीनोपि तथा मंत्रः प्रकीर्तितः इति वैशंपायनेन पुरश्चरणस्यावश्यकत्वाभिधानात् तत्र स्वतंत्रनिबंधेष्वपि विविधविधिप्रदीनानाफलद
नित्यकर्मणामिति विधिहीनानुष्ठाने निदानश्रवणात् तदनुष्ठानविधिर्विविच्य लिख्यते अत्र पुरश्चरणशब्दनिरुक्तिर्वायवीयसंहितायां साधने।
मूलमंत्रस्य पुरश्चरणमुच्यते पुरतश्चरणीयत्वाद्धि नियोगात्मककर्मणः पुरतो विनियोगस्य चरणाद्यान्तथोदितं विनियोगलक्षणमुक्तं मंत्रतंत्र
प्रकाशे धर्मार्थकाममोक्षाणां शास्त्रमार्गेण योजनं सिद्धमंत्रस्य संप्रोक्तो विनियोगो विनिश्चितः फलाय मंत्रसेवा वा राजसेवा यथा तथा चर
णात्सर्वमेवास्य पुरश्चरणमुच्यते इति एतेन विनियोगात्मककर्मसामर्थ्यजनकक्रियापदे कामुष्मिकमंत्राभ्युदिष्टक्रियावा पुरश्चरणमिस
त्रे अत्र केचित् शार्ङ्गेण जपविधिरादरेण कार्यो विद्वद्भिः सरहस्यविधिर्निजेष्टसिद्ध्यै इति दीक्षाप्रकरणाभिधाय मध्ये मध्ये पितृकरणप्रज्ञाजपदे
मोनेव विधायमंत्रे स्वेष्टदेवताभिष्टुतिभिः पिंजपध्यानेदमार्चनादिभिः स्मपसहायैः पंचसारकोरैः श्रीशंकराचार्यचरणैरभिधानात् शारदा

वि या । ६

२५९

259

तिलककृतापि सर्वत्र प्रजाजपहोमानेवं विधायप्रयोगाभिधानात् जपात्सिद्धौ तेमंत्रोनाकृतात्वफलप्रदः अनर्चितोहरेकामाशस्याद्विनयमाचरे ।
दितित्रिलप्रकाशतंत्रवचनाच्चांगत्रयात्मकंपुरश्चरणंभवेदिति · अमेतुसंसारेऽः लभूपिष्टपदीक्षेकुक्रपग्रात्मनः पंचांगोपासनेनैवपुरश्चरणीस्व ।
व्रजेत् · पंचांगानि महादेवि जपहोमस्तर्पणं तथाभिषेकः स्वविप्राणामाराधनमपीष्यते · पूर्वपूर्वदशांशेन पुरश्चरणमुच्यत इति कुलमूलावतारव
चनाच्चपंचांगं भवेदिति · वैसंवतंत्रे जपोहोमस्तर्पणं चसेकोब्राह्मणभोजनं पंचांगोपासनं लोके पुरश्चरणमुच्यते · अपरेतुमूलमंत्राद्दशांशशस्तं हंगा ।
मंत्रजपादिकमिति कपिलवचनाज्जपोपांगानां दशांशेन क्रमेणसिद्धिर्भवतीति वायवीयसंहितावचनाच्चत्रंगं भवेदिति · इतरेतु जपहोमतर्पणा
भिषेकाप्रमर्दनं · मूर्धाभिजलपानेचशणमेदेवपूजने · ब्राह्मणानांभोजनेचपूर्वपूर्वदशांशतः दशांशेनोपासने भक्त्यापुरश्चरणमुच्यत
इतितंत्रांतरवचनात् दशांगं भवेदिति · कश्चित् जपसमसंख्याहोमः होमसममपितर्पणं · कश्चित् सर्वाणि समानमेव · शतांशेनापि कश्चित् होमपे
जपसंख्येयेति प्रयोगांतरेषु · तर्पणादिभावे तेषां मंत्राणां तत्संख्येयेति नैकेणापालीविधये · याचन्ते संख्यात्मजपानावेहोमादिकं चरेत् इति
ग्रहणकालीनपुरश्चरणेतोन कश्चिद्दकः तत्रजपसंख्यायाअनीयस्त्वात् · अथ तत्तज्जपमंत्रेण तत्सदसृतिलैः शुभैः इति मंत्रेष्वविदित्वा वि
धये · तत्रजपस्य भूयस्त्वात् · यद्वाजपचतुर्थांशं स्याद्धातंमंत्रपुत्रास्तत्रनिवेशोपायनसंहितावचनात् · वृणीतदेज्जपमंत्रेणतत्सदस्रवतृतेसृतैः
पायसान्नैः मधुप्लुतैहतितिशारदातिलकवचनात् · होतात्रजपस्याष्टभागेनसिद्धौनिति दक्षिणामूर्तिकल्पवचनात् जुहुयाद्दशांशतो
नसद्धृतैस्तिलैर्वदुर्लैरितिसारसंग्रहवचनाच्च · होमस्यानियतत्वात् · तर्पणे तदशांशेनसघृतेन पयोंभसा · कुर्यात् दशांशतोहोमं
ततःसिद्धोभवेन्मनुरिति सनत्कुमारवचनात् · तर्पणादेराषवद्भ्येषांमनूनां तत्संख्यया · तर्पणं विदितेतिनस्यामिति शैवागमवचनात् ।
चनाच्चतर्पणस्याप्यनियतत्वाच्चतंत्रकल्पानुक्रमेव पुरश्चरणप्रक्रमिष्यस्तितस्मात् स्वकृते श्रीविद्याजपसंख्याच · दक्षिणामूर्तिसं
हितायां · नेमलदेकमात्रेणदैवीनोविघ्नकारिका · तासामपियदानोसौ होमंपानितिमनाग्रपि · तदाललक्षत्रयंजप्यं नियमेन ·
सुविशुद्धः वामनेश्वरे · लक्षलदेकमात्रेण दृष्टे भ्यंते भ्रनलेगणाः यदितत्त्वमनीसंपृतिसाधकस्तमनोमनाक् · सदृप्यंतेततः
सर्वाः पातालेनागकन्यकाः तासामपियदानोसौ होमंयाति मनागपि · ततःस्वर्गनिवासिन्योविद्यनंतिसुरांगनाः ॥ ॥

एवं लक्षत्रयं जप्त्वा व्रतस्थः साधकोत्तमः संक्षोभयति देवेशि त्रैलोक्यं सचराचरं जगत्क्षोभकृतं फलं श्वेतरायरूपत्वात् ज्ञानार्णवे
श्रीविद्यायाः पुरश्चरणमुक्तं यत्र वा कुत्रचिल्लिङ्गे लिंगमत्र पश्चिमाभिमुखं स्वयंभूर्वा बाणलिंगं वा हृष्टमनस्तल स्थिते पश्चिमायतने
वापि स्थिरे चापि स्ववृते शक्तिक्षेत्रे पुण्यगंगायानद्याः पर्वतमस्तके पवित्रे स्थले देवि जपेत् सिद्धि प्रसन्नधीः तत्र स्थित्वा जपेल्लक्षं साक्षा
द्देवीस्वरूपवान् ततो भवति विद्येयं त्रैलोक्यवशकारिणी एवं जप्यं यथाशक्ति कृत्वा होमं साधकोत्तमः किंशुकैर्देवतं कुर्यात् हृ
शैशान वरानने कुसुंभकुसुमैर्वापि मधुरत्रयमिश्रितैः विधिनोक्तप्रकारेण विघ्नौघं नाशयेद्ध्यानात् सर्वकामप्रदं राज्यभुक्ति
मुक्तिफलप्रदेति इत्थं पर्वतलिंगादिषु लक्षजपः श्रीविद्यायाः पुरश्चरणं दशांशहोमस्तत्तद्द्रव्यकामदत्वादिफलसाध्याधि
धानादन्तस्थपर्वतप्रदेशानितिन्यायात् तत्त्वतो विद्यायाः प्रयोगविधौ विधानतः पुरस्कानां प्रयोगानां कथं सिद्धिरित्याकांक्षायां पुरश्चरणं सर्वमेवा
विनियोगविधिरिति इतिवचनान्नदभिधानस्यैव योग्यत्वाच्च तथा श्रीक्रमसंहितायामपि लोपामुद्राविद्यामुद्दिश्योक्तं लक्षमेव
मिदं जप्त्वा सर्वपापहरो भवेदिति लक्षजपमात्रमेवोक्तमिति वामकेश्वरतंत्रे प्येवमेवोक्तमिति वदन्ति वस्तुतस्तु विचार्यमाणा
दक्षिणामूर्तिसंहितैकवाक्यतया ज्ञानार्णवे श्रीचक्रसाधनप्रकारेणोक्तं त्रिलक्षजपएव पुरश्चरणमिति भाति यथा ज्ञानार्णवे श्र
णु सर्वागमप्रभो श्रीचक्रविधिमुत्तमं यस्य विज्ञानमात्रेण कर्त्ता सदाशिवः अनेन विधिना यत्र श्रीचक्रं क्रमसंयुतं पूज्यते तत्र सक
लं वशीकुर्यान्न संशयः नगरं वशमायाति देशमाण्डलमद्रिजे योषितः सकला वश्याः त्वलत्कामाग्निपीडिताः विद्याविभू
त्वदृष्ट्या साधकस्य स्मरमानसाः तद्दर्शनेन देवेशि तायं येन सर्वयोषितः अक्षमाला समाश्रित्य मातृकावर्णरूपिणी अथ मुक्ता
फलमयी वाञ्छितफलदायिनी सर्वसिद्धिप्रदा नित्या सर्वराजवशंकरी यथा मुक्ताफलमयी तथा स्फाटिकनिर्मिता रुद्राक्षमालि
का माहेश भवेत्सर्वसमृद्धिदा प्रवालमाला वश्यत्व सर्वकार्यार्थ माणिक्यमाला फलदा साम्राज्यफलदायिनी पुत्रजीवकमाला

११

२६

२८०

तवशपदाभोगदाभवेत् अक्षमालाप्रदर्श्यार्थं वंदनेन प्रपूजितं समाश्रित्य जपेद्विद्यां लक्षमात्रं यदा शुचिः योषितो भ्रामयेत्येतं मन
स्तुस्यस्तनिश्चलं तदा द्वितीयलक्षं तत्र जपेत्साधकोत्तमः पातालतलनागेन्द्रकन्यकाः क्षोभयंतितं नाम्नाकपत्तनालेस्तुनमोदंयाति
पकः तदा लक्षत्रयं कुर्यात्साधकः स्थिरमानसः तृतीयलक्षे संप्राप्ते द्रावयंति सुरांगनाः अभिमानेन सौंदर्यसौभाग्यमदकारि
णः साधकं द्रावयंत्येव तन्नमस्यात्सोमृतस्थिरः तदा लक्षत्रयं साधुः सर्वपापातिकं ततं एवं लक्षत्रयं समाप्तं तस्य रक्ष्यमानसः
संक्षोभयति भूर्लोकपातालतलवासिनः पुरुषान्योषितो वश्यानाचरमपि प्रिये इति त्रिलक्षजपमुक्त्वा श्रीचक्रसाधनस्याकृत्वा
त् श्रीचक्रसाधनस्य काम्यप्रयोगत्वात्काम्यप्रयोगस्य विद्यासिद्धेरपेक्षितत्वाद्विद्यासिद्धेः पुरश्चरणमूलकत्वात्पुरश्चरणमनुक्त्वा
काम्यप्रयोगकथनानौचित्यादक्षमालाभेदनिरूपणादक्षमालायाः पुरश्चरणप्रकरणएव वक्तव्यत्वाद्विघ्नबाहुल्यकथनादेवं वि
धानां विघ्नानां सिद्धिप्रतिबंधकत्वात्पुरश्चरणकालएव निषिद्धत्वात्काम्यजपेष्वपि तत्तद्विघ्नानामेकफलत्वेनाभिधानाद्वतस्य :
रक्ष्यमानसः इति नियममनःस्थैर्ययोः पुरश्चरणकालएवात्यंतमावश्यकत्वेन तत्कथनस्यौचित्यात् दक्षिणामूर्तिसंहितायाम
पि शृणु देवि प्रवक्ष्यामि श्रीविद्यामंत्रसाधनं शमीदूर्वांकुराश्वत्थपल्लवैरक्षसंभवैः श्रीचक्रं पूजयेद्देवि मासमात्रं समाहितः
सहस्रजन्मजं पापं हंति मासेन दीक्षितः इत्यारभ्य प्रायश्चित्तपूर्वकं तंत्रार्णवोक्तप्रकारेणावश्यानादक्षमालायां प्रादिजपलक्ष
णप्रागुक्तप्रकारेण विघ्नत्रयकथनपूर्वकं च लक्षत्रयजपमुक्त्वा तद्दशांशेन होमः स्यात्कस्तमेव लक्षहुतेन कुंभमुद्धेन हु
यात्मयुरत्रयमेलालितैरिति तद्दशांशहोमकथनादेव लक्षत्रयजपएव पुरश्चरणमिति तंत्रे यत्तत्तंत्रार्णवे यत्रवाकुत्रचिद्भाग
लिंगं समाश्रित्येत्यारभ्य जपध्यानकथनपूर्वकं तत्र स्थित्वा जपेल्लक्षं मातृभ्यो हविः स्वरूपवानिति अक्षसूत्रलक्षशब्दः पूर्वोक्तलक्षत्र
यस्मारकः दक्षिणामूर्तिसंहितैकवाक्यात् अत एव श्रीचक्रसाधनप्रकरणानुक्तस्यानद्दोमावश्यकोक्तिक्रमप्राप्त्या वलक्षमालादी

नाममप्येवं कृतं भवति नवात् नवलक्षजपस्यापि पुरश्चरणं केचिदिहऽऽहुरिति मार्गेऽस्मिन्नवलक्षमत्रयफलप्राप्त्यै ततोऽलक्षत्रयेऽपि दि
तिकं चापि फलाधिकार्थं तथा च वामकेश्वरे प्रत्येकं लक्षफलस्मरणं तथा लक्षमेकं जपेद्देवि महापापैः प्रमुच्यते ल
क्षद्वयेन पापानि सप्तजन्मकृतान्यपि नाशयेत् त्रिपुरादेवी साधकस्य न संशयः त्रयो लक्षत्रयं मन्त्री यस्त्रितो मन्त्रविग्रहः पा
तकं नाशयेदाशु यदि जन्मसहस्रकं चतुर्भिर्विद्यया चतुर्लक्षं महावागीश्वरो भवेत् पंचलक्षात् दरिद्रोऽपि साक्षाद्वैश्रवणो
भवेत् तथा षट्लक्षमेतस्या महाविद्याधरेश्वरः तेनैव सप्तलक्षाणि खेचरीमेलनं भवेत् अष्टलक्षप्रमाणं च ज
प्त्वा विद्यां महेश्वरि अणिमाद्यष्टसिद्धीशो जायते देवपूजितः नवलक्षप्रमाणं च जप्त्वा त्रिपुरसुन्दरीं विधिवज्जायते म
न्त्री हरमूर्त्तिरिवापरः कर्त्ता हर्त्ता स्वयं गौरि लोके चाप्रहतप्रभुः प्रसन्नात्मा मदितोऽथीरः स्वच्छन्दगतिरीश्वरः अन्यत्रापि अ
थवा नवलक्षं तु जपेद्विद्यामनन्यधीः जपेल्लक्षं तु मन्त्रमिममपि क्वचित् तदसामर्थ्ये पदत्रयमध्ये गुरुः संप्रदायान्मू
लं दक्षिणामूर्त्तिसंहितायामपि अथवा नवलक्षं तु जपेद्विद्यां समाहितः तद्दशांशेन होमं तु पूर्वोक्तविधिना चरेत् सा
धयेत्स्वर्गभूलोकपातालतलवासिनः इति ज्ञानार्णवे तु नवलक्षजपो नोक्तः किं त्वेकलक्षमारभ्यैकलक्षस्य दफलर
याद्दिनवलक्षपर्यन्तमष्टपृथग्वरप्रथक् फलमुक्तं तत्र द्वितीयलक्षमतृतीयलक्षे पातितस्मात्तत्रैव संभूय पंचचत्वारिंशल्ल
क्षजपो जायते तेन तत्र पुरश्चरणलक्षणं कार्यं चिन्त्यमस्ति तत् कामस्य जप एवेति निश्चितम् अन्यच्च सिद्धमन्त्रतया तान्त्रिक संख्या
परिश्रमः अथ जपनिर्णयः यस्मिन् प्रतिरोधे नैव मन्त्रसंख्या विधीयते तत्र सर्वमन्त्राणां संख्या ह्यष्टोत्तरशतक्रमात् कल्पा
न्ते कृतेन संख्यात्रेतायां द्विगुणा भवेत् द्वापरे त्रिगुणा प्रोक्ता कलौ संख्या चतुर्गुणा इति रुद्रयामले प्रजपेदुक्तसंख्याया
चतुर्गुणं जपं कलाविति अत्र केचित् पंचयागपारदातिलकाद्युक्तजपस्यापि चतुर्गुणादिनाकलौ पुरश्चरणमिति वदं

१६ त्ति तत्र नारदपंचरात्रादिदर्शनात् प्रपंचसारायुक्तजपस्त्वतुर्गुण एव तथा नारदपंचरात्रे मार्गशीर्षस्य मासस्य त्रीण्यहान्ये
कमेव वा उपोष्य शुक्लद्वादश्यां मारभ्याष्टावर्तं जपेत् अष्टलक्षमविच्छिन्नं पुरश्चरणकृद्द्विजः शुक्लांबरः शुचिः स्नातो वाग्य
तो विजितेंद्रियः मंत्रसिद्धिरहर्षोर्थाल्लक्षद्वयजपाद्भवेत् ततो द्विद्विगुणाभ्यासाद्दैहिकामुष्मिकाचसा एवमेषात्मशुद्धिः स्याद
तावान्प्रथमे युगे त्रेतायां द्विगुणः प्रोक्तो द्वापरे त्रिगुणस्तथा कलौ चतुर्गुणः प्रोक्तो द्वात्रिंशल्लक्षलक्षणा अष्टधा मंत्रमा पु
२६१ न्यकरी ऐहिकी इहलोकस्तु वेदा आमुष्मिकी स्वर्गादिलोकदा आत्मशुद्धिस्तत्त्वज्ञानसाधनभूतशुद्धिरिति एवं द्वा
त्रिंशल्लक्षजपे अतएव द्वात्रिंशल्लक्षमानेन मत्तमंत्रं जपेत्सुनरित्याचार्यचरणैरप्युक्तं तारार्णवे बालाप्रकरणे बालालक्षं जपे
मंत्रं तद्दशांशं हुनेत्प्रिये इति बालायामभिधाय न्यासपूजादिकं सर्वमस्याः पूर्ववदाचरेदिति भैरव्यामंत्रे प्रदिष्टं लक्षत्रयं जपे
च्चतुर्गुणीकृत्य दीक्षां प्राप्य जपेन्मंत्रं तत्त्वलक्षं जितेंद्रियः इति भैरव्यामभिधाय बालायां तावदेषा बालेति विज्ञाता त्रैलोक्यव
शकारिणी न्यासपूजादिकं सर्वमस्याः पूर्ववदाचरेदिति शारदातिलककृतापि प्रदिष्टं तत्त्वलक्षं द्वादशलक्षं अतो द्वादशमंत्रा
तिवर्दत्येके विपश्चित इति प्रयोगसारवचनादिति प्रपंचसारे भैरवीप्रकरणे दीक्षां प्राप्य विशिष्टलक्षणायुतः संप्रदायाद्गुरो
र्लब्ध्वा मंत्रमसं जपेत्स्तुतियतं तत्त्वाख्यलक्षं वशी इति द्वादशलक्षमुक्तं तथा लक्षत्रयं जपेन्मंत्रमिति दक्षिणामूर्तिसंहितायां
उक्तमस्य त्रिपुरामंत्रस्य जपेच्च मंत्रमादित्यलक्षमिति भानुलक्षं जपेदेनमिति प्रपंचसारशारदातिलकयोश्चतुर्गुणजप एवाभि
हितः तेनैकत्र निर्णीत इति न्यायेन सर्वत्र चतुर्गुण एवाभिहित इति निर्णीतं न च तद्द्वैसंख्यमेकं वापि विरोधाभावादिति प्रपं
चसारे अर्हज्जपाभिधानविरोध इति वाच्यं उक्तनारदवचनेनैवास्यैहिकसिद्धिपरत्वादामुष्मिकपरत्वाद्वापि विरोधाभावा
दिति प्रपंचसारे अर्हज्जपाभिधानविरोध इति वाच्य समुद्रगानां सरितां च नीरे जपेद्धि विक्रेनिजपवेगेहि विसर्गे देवाग्रे

षामनस्वी समद्गामात्तदेव अन्यथा सर्वासामपि परं परयानयाद्यान्विशेषणा वैयर्थ्यादिति मनस्वी श्रद्धावान् सनत्कुमारः
नद्याः समुद्रगामिन्यास्तीरे गोष्ठे वा वने । अश्वत्थविल्वमूले वा सिंधुतीरे जलाशये पश्चिमाभिमुखे देवगृहे वा शैलमस्तके देवः शि
वः प्रत्यक्षो विशेषेण स्थाने पुष्पभोगविवर्जिते इति कुंभसंभववचनाच्च नारदपंचरात्रे गिरिगोष्ठप्रविष्टं तनयगणापासमस्तदाः दे
शाः पुण्या जपयज्ञेन यत्र वा जायते रुचिः प्रविष्टदः प्रसवणं नदी पुण्यपनदीतीरं अरण्यपुण्यपर्वतं पुष्करार्बुदादिः पावनेवन
मिति शारदातिलके त्रैलोक्यसंमोहनतंत्रे विल्वच्छायां समाश्रित्य मूले स्थलस्य वा प्रिये गुरोर्वा सन्निधौ गोष्ठे वृषभस्यापि शिवा
ये नदीतीरे द्विरंगेवा तुलसीकानने पि वा अभीष्टदेवसान्निध्ये जपेन्मंत्रं समाहितः नदीतीरे पुण्यनदीतीरे अन्यनदीतीर
स्यनिषिद्धत्वात् कपिलपंचरात्रे तत्र तीर्थवनग्रामदेवालयनदीहृदाः करीविविक्तरूप्यतेदेशाः सुमेत्रासिद्धिदाः वाय
वीयसंहितायां सूर्यस्याग्नेर्गुरोरिंदोर्दीपस्य च जलस्य वा विप्राणां च गवां चैव सन्निधौ शस्यते जपः अथवा निवसेत्
त्र यत्र चित्तं प्रसीदति गृहे जपः समः प्रोक्तो गोष्ठे दशगुणस्तु सः आरामे च तथारण्ये सहस्रगुण उच्यते अयुतं पर्वते पुण्ये
नद्यां लक्षगुणस्तु सः कोटिर्देवालये प्राहुरनंतं मम सन्निधौ । मम शिवस्य तथा शैवः अनंतं विष्णुसन्निधौ यामले म्लेच्छ
दुष्टमृगव्यालशंकातंकविवर्जिते एकांते पावने निंदारहिते भक्तिसंयुते सुदेशे धार्मिके राष्ट्रे सुभिक्षे निरुपद्रवे रम्ये
भक्तजनस्थाने निवसेत्तपराश्रये राजानः सचिवा राजपुरुषाः प्रभवो जनाः चरंति येन मार्गेण न वसेत्तत्र तत्त्ववित्
जीर्णदेवालयोद्यानगृहवृक्षतलेषु च नदीकूलाद्रिकूलेषु भूछिद्रादिषु नो वसेत् पुण्यक्षेत्रादिकं गत्वा कुर्याद्भूमिपरि
ग्रहं ब्रूयादमुकमंत्रस्य पुरश्चरणसिद्धये मध्यं गृहस्व ते भूमिमंत्रो मे सिध्यतामिति भूमेः परिग्रहं कृत्वा परिमाणं च सर्व
तः नदीपर्वततीर्थादौ परिमाणं न विद्यते ग्रामे क्रोशमितं स्थानं नगरे तदर्धमस्तं तोरष्टकमयात्कीलान् अस्त्रमंत्रा

१६

२६२

262

भिमं चिनान् तिथेन हृपादिषु भोगेन स्वस्तं च मण्डलं जपेत् तेन शाकोलितामंत्रेण नविघ्नैः परिभूयते क्षेत्रपालादिकांस्तत्र पूजयेद्धि पि
विघ्नमः दिक्पतिभ्यो बलिं दत्वा ततः तेन समासाद्येत् कूर्मचक्रमविज्ञाय यः कुर्याज्जपयज्ञकं तज्जपस्य फलं नास्ति सर्वा नथा
यकल्प्यते तेनान्तरे कूर्मचक्रं परिज्ञाय यो जपादि विधौ स्थितः प्राप्नोति सकलान्कामान्मन्त्राणां प्राप्नोति च तस्मात्कूर्मं विभा
गं तु विज्ञायाविलमाचरेत् स च तु ह्री स्थितो लोके तत्प्रकारस्तथोच्यते प्रथमस्तु परः कूर्मस्ततो देशगतस्तथा ग्रामगोष्ठ
द्रगश्चेति चतुर्द्धा सम्यगवस्थितः देशग्रामगृहं वाथ तद्यथा विभजेन्नतः प्रागादि पश्चिमान्तं कादिमातादि विन्यसेत् अन्तरा
णाघ्यकादीनि तु व्योमपदयोर्लिखेत् रेफो ह्यं यमयोर्मध्ये स्वगन्धादि विन्यसेत् ईशानान्तं दिशः पश्चान्नामायतरेतो भवे
त तन्मध्ये च पार्श्वयोः पाणी कुक्षिः पादौ ततस्ततः पुच्छमेकं मयोर्मध्ये पृष्ठमेकं षडङ्गवत् मुखे सर्वार्थसिद्धिः स्यात्करयोः
सर्वसिद्धयः कुक्षौ तु निःस्वते फल्यं पादयोर्नैव सिद्धयः पुच्छे मरणमुक्तं तु नियतः पृष्ठे सर्वाः सिद्धयः तस्मात्तन्त्रायुविज्ञाय
कुर्यात्सर्वं जपादिकं कादिमतरीत्या श्रीविद्यामधिकृत्य कुलमूलावतारे ब्रह्मनाडीगतानादिहान्तवर्णान्विभाव्य च
आर्णाविन्दुयुतं कृत्वा स्वेष्टमंत्रं जपेत्सुधीः अकारादिषु मेयोन्यतन्या कादिषु चक्रमात् हार्णामिह मध्ये तत्र कल्पयेज्जगदी
श्वरि तदा लिपिर्भवेत्तमाहृपानसंख्यया अनया सर्वमंत्राणां जपः सर्वार्थसाधकः लकारभेदसंस्थाने लकारादिवि
लोमतः एकैकान्तरितं मंत्रं जपेदेवं फलप्रदमिति अत्राष्टोत्तरसहस्रं वाष्टोत्तरशतं वा यद्वा जपः कार्यः स्यात्तदा वर्गाष्टक
विभेदेन भवेदष्टोत्तरं शतमिति अत्र वर्गाष्टकजपस्तु द्विष्टशतादिसाध्यावसान एव कल्प्यः पक्षक्रमेण जपः कलावे
तच्चतुर्गुणं जपादिकं कार्यमिति श्रीतन्त्रराजे विद्यायाः साधनं सिद्धिन्तद्गतं वस्तुमेव च तदाभिसंख्याचिह्नानि विद्यानि
प्राप्तकालायतः स्वक्रमेणादेवेशि सर्वदा प्रीतिकारकं येन मर्त्योपि सिद्धः स्यात्तजीवन्मुक्तो भवत्ययः स्नानः स्वगंधस्थलि

लैः प्राक्स्नात्प्राक्तरूपवान् यदुहं विनेतसंनेतोप्यरक्तागारेकमंभजेत् संध्यात्रयेपि जपवान्सहस्त्रं मौनसंयुतः मोचयेद्दसमोयेतं
पयः पायसमर्प्पयेत् नीराजनेचकर्प्पूरैः कृष्णात्संध्यासनात्स्वपि होमं दशांशतः कृष्णान्तं ध्याणि चेंडमज्जलैः स्वनित्यादृष्टेनो
नायत्रिसहस्रं दिनं प्रति कृष्णानेनभवेत्सर्वाणि लक्षणानि ममीसुरि एवं लक्षत्रयं प्रोक्तं प्रथमेत्तत्कृतेयुगे त्रेतायां द्विगुणं तद्द्वाप
रेत्रिगुणं स्मृतं कलौ चतुर्गुणं प्रोक्तं मन्त्राणां च संख्यया तान्त्रीयं समसमं संख्यास्तातेनस्मादेकविंशतिरिति तान्त्रीयकृतस्मस्वर
मंत्रनविहूनं स्थकृते समाप्तराणि भवति तेषां समानां वर्णानां प्रतिवर्णं त्रिलक्षमिति [illegible] एकविंशतिलक्षजपः पुरश्चरणांकृतस्य
गेकलावेन चतुर्गुणं जपश्चतिपुरणाणुक्तं पुरश्चरणांते तत्तर्पणं होमं ब्राह्मणभोजनात्मकं पंचांगरूपं भवति अत्रैवं तर्पणं चकं
एवंपूर्वं दशांशतः कार्यमिति विशेषः तथा तेनामिषु गुणेषु सान्मात्वावद्विकृशीविता वतितातोभत्तोभोगात्र विघ्नं यदि जायते
तास्तु संख्या सर्वाणि समस्तं प्रार्थ्यं श्रेयस्कमं वर्ज्ञातिस्पर्शादेवेशितहितेन सर्वदापि च नास्तिकैः सह संलापो मैथुनं परिवर्जितं चि
ताश्चाकोनथालायं देशान्तरपरिश्रमं तद्वास्तेषु वर्ज्याणि प्रोक्तान्यन्यानि शाकादि स्पर्शादर्वत्र सर्वदा सर्वदानाशकानि च परवे
त्रमहस्तीषु वांछान्त्रिदन्तानि च स्त्रीषु दोषप्रहारं च दुष्टात्स्थापिनयोजयेत् सिद्धिविघ्नानि चोक्तानि वा सन्ताकथनेमया अत्रानुकू
लस्य चिह्नानि स्पर्शादिसाधयनस्तदा पुरश्चरणानि विष्टस्य तदा पुरश्चरणाकाले स्वप्ने पाने शुभवतिनाहृदेः संमेलनं निशि गजाद्रिसा
यं स्वर्गे शुभविहारो राजदर्शनं गजानां मंगलानां च दर्शनं नृत्यगीतयोः उत्सवं समत्वं सामदर्शने स्पर्शने तथा तिथ्यादिस्पर्शादे
वेशिविघ्नानर्थकस्वर्णाभिदैः स्वप्नप्रहारं तैललेपनं मैथुनं परनारीभिरिंद्रियच्यवनं तथा राष्ट्रक्षोभावह्निवायू जननीवंधु
नाशनं गुरुबंधुपदासंपत्तिर्वधूनां व्याधिवापनं अन्यमंत्रार्चने अद्धाविघ्नानि नित्यार्चनेऽतिशः तराणां बहुभिः पुण्यैः कृतैर्वद्रुष्टतत्म
स अद्धास्थैर्यसंप्रदायशुद्धिर्नित्यार्चनेभवेत् अथ कूर्मचक्रं कूर्मस्थितिमविज्ञायये जपादिविधिस्थितः समाप्नोति फलान्तु

धौ ना

मेति

१६ क्रान्यन्यथा नाशङ्कानि च तस्मात्कूर्मविभागं तु विज्ञाय ाः खिलमाचरेत् स च तत्त्वज्ञो स्थितो लोके तत्प्रकारं शृणु प्रिये प्रथमस्तु परः
कूर्मस्ततो देशगतस्तथा ग्रामगो गृहगश्चेति चतुर्धा तद्व्यवस्थितिः देशं ग्रामं गृहं वापि तु नवधा विभजेत्ततः प्रागादि पश्चिमान्तेषु का
दिमातानि विन्यसेत् अवर्गाणि समाख्यवचना विपर्ययान्न्यसेत् ईशोद्वयमथो मध्ये स्वरान् प्रागादि विन्यसेत् ईशान्तासु दिक्षुः पश्चान्ता
२६२ मायाणि यतो भवेत् तन्मध्ये पार्श्वयोः पाणिकुक्षि पादेतन् ततः पुच्छमेकं ततो मध्ये हृत्पृष्ठमेकं षडङ्गवान् सोऽव सर्वार्थसिद्धिः स्या
त्करयोरल्पसिद्धिकृत् कुक्षौ तु निःस्वतेष्वल्पं पादयोः सर्वहानिकृत् पुच्छे मृतिस्तु नियतं हृत्पृष्ठे सर्वार्थदायकं तस्मात्तस्या पुवि
263 ज्ञाय कुर्यात्सर्वं समाहितः मन्त्रं देशकूर्मस्या हृत्कूर्मस्वरात्तथा ग्रामादि कूर्मद्विनयं परकूर्मे न तद्द्वयं नित्यं पूर्वं तु वायस्मा
त्तेन तत्सिद्धिरीरिता एवं कूर्मविभागो यमीरितस्तु चतुर्विधः मन्त्राणां येन सिद्धिः स्यात्सर्वेषां सर्वतस्तथा संवर्ग्याया मवि
स्तारं हृत्वा हृष्टाभिस्तु पेषतः विज्ञाय वर्गान्तेष्वेकमाधनानि प्रकल्पयेत् ततस्तु स्थानेषु नियतमनर्थस्तु अन्यथा यतः वात्कपृष्ठा
न तूपेक्षु प्रसिद्धिर्नाम ततो भवेत् अत्रैव तत्र पुक्तोऽपि देशनाम न लिख्यतेन प्राधान्ये देशकूर्मे तु यत्नतः ग्रामकूर्मेऽपि स्वरसति के
वलस्वरयुक्ते तु सर्वत्र स्वरस्मृतिकोष्ठस्वाक्षरं देवीयामले कुरुक्षेत्रे प्रयागे च गङ्गासागरसंगमे महाकाले च काश्यां च दीपस्था
तं न चिन्तयेत् तत्र प्रयोगस्तु तेत्र समुद्रतीरे नदीपर्वतसंगम समुद्रगामिनीनदीतीरे विल्वगह्वरविविक्तनिर्जरदेशो गोष्ठमध्य
विल्वमूलं जलाशयपश्चिमाम्रवृक्षमूलं शिवालयगुरुसन्निधि तुलसीवनस्वेष्टदेवतासन्निधि पुण्यदेशे तीर्थवने पवन
नदीहृद स्वाभिमतस्थानं म्लेच्छदुष्टमृगव्यालशङ्कावर्जिते कानने निर्जरहितया मिकस्वेष्टदेवनामकतनाश्रयस्तमितानि
रुपद्रवराजन्यस्य चिवादिगमनागमनरहितस्थानान्येषामन्यतमं स्थानं ग्रामेऽस्मिन् ग्रामान्ते नगरे क्रोशद्वयं नदीपर्वततीर्था
रूपद्रवराजमन्त्रस्थानसिद्धये समये गृहस्थस्य भूमिर्मित्रोभिसिद्धयतामिति मन्त्रेणाभूमिपरिग्रहं वि
दीपविमानादि ते अथ षट्कर्मसु हृमन्त्रसमयुग्मग्रामसिद्धये

याप्ती रुद्रतत्त्वभवान्वितन्त्रिमितान्दशकौलान्कुर्यात् स्वमंत्रेणाष्टयगणाभिमंत्र्य पूर्वाद्यष्टसु दिक्षु रुद्रेशानयोर्मध्ये तिस्रोतिवरु
णायोर्मध्ये च निवेशयेत् तेषु स्वं च संपूज्य तेषु स्थानेष्विन्द्रादि दशदिक्पालेभ्यो माषभक्तबलिं दद्यात् ततः क्षेत्रपालगणेशवा
स्कबटुकसंपूज्य प्राकारत्रयगायत्र्यादितोरणान्तरायतनाष्टके स्वरान्विलिख्य नव कोष्ठानि कृत्वा तेषु पूर्वादिक्रमेण कचटत
पयशान्वान्वान्त्यसवर्णान्स्वष्टकोष्ठेषु विलिख्येशानकोष्ठे लक्षौ विलिख्य मध्यकोष्ठं तच्छेषं नवधा विभज्य पूर्वादिक्रमेण
द्विशः द्विशः षोडश स्वरान्मध्यकोष्ठेषु विलिखेदिति कूर्मचक्रे निर्मायतत्र मध्यनवके मध्ये पूर्वादिक्रमेणाष्टसु दिक्षु चाष्ट
नवृषभशैलराजवास्तुकार्यकृच्छ्रियपयोनिमहाशविख्यापाडत्रगणान् नव क्षेत्रपालान् प्रणवादिचतुर्थ्यन्तनमोन्ततन्त्र
त्रान्त्रामसंपूज्य ग्रामनामाद्यक्षरयुक्तकोष्ठदिशि कूर्ममुखं वितन्वन्तदलाभे मध्ये कूर्मपृष्ठे वा मठवाटस्थः कोष्ठद्वयान्यतमे [illegible]न मो कू
मेहस्तिवाटद्वंद्वपार्श्वे शीतवातातपनिवारणार्थं मंडपं कुर्यात् । कालिकाहृदये स्थानमाथकयामीश्वरोविग्रहविधेन नरदत्त
शास्त्रेताताताततत्र सम्यक्कारिन्यजेत् अस्य प्रामे अरित्वमहृदयस्यांके गकारेणापरस्पर अहृदयस्य ठकारेण ठकारस्थापितेनच १
ल्टहृदयस्य पकारेण पकारस्थापिल्लहृदयं आहृदयस्य घकारेण घकारस्थापृगेनच २ जकारस्य टकारेण अकारस्य खकारतः
डुकारस्य नकारेण फकारस्य थकारतः ३ भकारस्य तरेफेणायकारस्य सकारतः । अरित्वमेषां वर्णानामन्येषामित्र भावना कु
मिचक्रे विप्रस्थानं साधकायत्नतस्त्यजेत् यथा गर्गस्य वैरिस्यादहं हामं महस्तुं [illegible]यामेरेखुरे स्मिवमाकाराद्येषु यातनेयत्
अरक्षस्य ठक्कारामिल्लनकस्यारिपक्षके उद्दिश्याणां वेमसौ द्वंद्व कुणकस्य च तयतो टकुथारस्यां सास
च डाकदेवस्य नारायणमथमामिफडिभहतः । भद्रस्य रमकं चैव यत्तटत्न स्यमोमकः एवं क्रमेण मेषाद्यवैरिस्थानं त्यजेद्
पः ॥ अथमाला सा तद्विविधा मातृकाक्षरमयी रुद्राक्षादिमणिमयी चेति तत्र प्रथमामाहुर्ज्ञानरत्ने अकारादिक्षका

शोधितामयेमेश्लो का: पुलकामरदं वादेन

जुभद्द=

१ ञ=

ञंञ

१९

२६४

264

गतैर्विद्रुवन्मातृकाक्षरैः अनुलोमविलोमस्थैः क्षिप्तया वर्णमालया प्रत्येकं वर्णपुटकं मंत्रं जप्तमाः स्युः सर्वसिद्धिदाः वैरिमंत्रा
अपि नूनं गोमृसिद्धाः स्यात्तत्क्षिप्रतः शारदातिलके आदिक्षान्तार्णयोगिन्यादक्षमालेति कीर्तिता तत्राण्येव अकारं प्रथमं मेरु
विद्यकारांत्यस्ततः परं अक्षमालेति विख्याता मातृकावर्णरूपिणी अत्र वर्णाष्टकं तयस्तु दिक्षु संख्यावसानकार्यं तद् क्लेमा
तृकार्णैव आरभ्याकारमादौ मनस्तिपरिजपेन्मातृकां तावसानौ पूर्वान्तश्चावसानं पुनरपि च पठेदंतमेवादि वेदि लंतान्तेष्वेव
वर्णैस्तदनुपरिजपेद्वृयवावसाने तांतेसंहारमुक्तं पशुपतिगदितायामलेमालिकेयं ख्याता मेकस्याते अवसानं दकारं ला
ताकचटपयशलाख्यानं तन्त्रुउद्दिष्टसंख्यासमाप्रस्तं तत्रं अवसाने उद्दिष्टशतायवसाने एवावधारणं द्वितीयात्तदुत्तरतंत्रे
अष्टवर्गैरक्षमालाया वियान्तं मंत्रिकाम्यया पंचविंशतिभिः प्रोक्ता मणिभिर्मुक्तिदायिनी त्रिंशद्भिर्धनदा सप्तविंशत्या देवकस
धदा अभिचारकरी पंचदशभिः परिकल्पिता चतुःपंचाशदवेः सकाम्यकर्मसिद्धिदा अष्टोत्तरशतैः क्षिप्ता सर्वाभीष्टप्रदा
मता मण्यः शंखसंभूताः प्रोक्ता लक्ष्मीप्रदा मता मुक्तिप्रदा स्फाटिकजा पद्मास्तापुष्टिवर्द्धना भुक्तिमुक्तिप्रदाः प्रोक्ता रुद्रा
क्षाः सर्वसिद्धिदाः पुत्रजीवभवाः पुत्रपशुधान्यसमृद्धिदाः विद्रुमाख्या तत्स्वर्णयोपतसौभाग्यवश्यदाः मौक्तिकास्तु कि
दाः सर्वसिद्धिदाः प्रोक्ताः सर्वसंपत्समृद्धिदाः पापापहाः कुशमयाः कामदाः स्वर्णरूपजाः तथा शारदातिलके रुद्राक्षमालिका सूतेज
पेन्नाप्यमनोरथान् पद्माक्षैर्विहिता माला शत्रूणां नाशिनी मता कुशग्रन्थिमयी माला सद्यः पापप्रणाशिनी पुत्रजीव
फले क्षैः प्राकुरुते पुत्रसंपदं निर्मिता रूप्यमणिभिर्जपमालेप्सितप्रदा हिरण्मयैर्विरचिता माला मान्यफलं ति प्रवालैर्वि
रचिता माला प्रयच्छेत्पुष्कलं धनं सौभाग्यं स्फाटिकी माला मौक्तिकैर्विहिता श्रियं निर्मिता शंखमणिभिः कुरुते कीर्तिमक्ष
या सर्वैरेतैर्विरचिता माला साम्राज्यं तां मिश्रेणेत्तनिषेधमाह उत्तरतंत्रे इंद्राक्षैर्यो रिजप्यन्तरुद्राक्षैः स्फटिकैस्तथा मा

न्यक्म्यैव प्रयोक्तव्यं पुत्रजीवादिकं वचनात् यद्यन्यत्र प्रयुञ्जीत मालायां जपकर्म्मणि तस्य काम्यं वमोदं वन्नरद्दाति प्रियंकरि जन्मा
न्तरे जायते सोऽपि वेदवेदांगपारगः भिस्त्रीभावं ततो याति वाणालैः पापकर्मभिरिति ब्रह्मयामले रुद्राक्षस्य या माला पितृणां
मोक्षदायिनी निशादार्वाक्कृता वैरिफलादयाज्ञानकर्म्मणि अर्कस्योच्चाटने कार्य्या श्रीफलैर्ज्ञानसाधने गजदन्तस्य मणिभिः
कृय्या सर्वार्थदायिनी राजती सर्व्ववश्येषु मोहने तांत्रजा स्मृता मारणे चायसी प्रोक्तेति श्रीफलैर्बिल्वकाष्ठजैः सा पुनस्त्रि
विधा प्रोक्ता सात्त्विकी राजसी तथा तामसी चेति तास्त्वाधाः शान्तेरष्टान्तरैः शुभैः मणिभिः शंखसंभूतैस्त्वनेपद्मसमुद्भवैः मणिभि
स्तामसी चाष्टजीवैर्वतसंभवैः श्वेतचंदनसंभूतैरन्यैः श्वेतनद्भवैः कुशग्रन्थिभवैः ल्कमा राजसी च तत्र हस्त्रैः पंचाषाढी
रक्तपद्मवीजैर्वा रक्तचंदनैः सौवर्णैः स्फाटिकैः जैपीततारसमुद्भवैः पद्मकाष्ठसमुद्भूतैः रजनीकाष्ठसंभवैः देवदारुसमुद्भूतैः
कुलकाष्ठसमुद्भवैः मणिभिस्तामसी चाष्टविंशद्भिर्मणिभिः कृता सा शमीनिंबाविंबाम्लतुंडुभद्रसमुद्भवैः कपिपार्द्दूलक्ष
लानां जंतूनामस्थिसंभवैः नराश्वरासभमानां लस्तुभिर्ग्रथितैरपि ततत्कार्य्यविभेदेन सा सा कार्य्या विपश्चितेति कुशग्रन्थि
मालां तु ब्राह्मणानामेव कुशग्रन्थ्या जपेद्विप्रः सुवर्णमणिभिर्नृप पुत्रजीवैर्जपेद्वैश्यः पद्माद्यैः सर्व एव चेति नारदवच
नात् गोपालस्य पद्ममतीव प्रशस्तं गौतमेन तन्मात्रविधानात् यथा समाहितमना भूत्वा पद्मवीजाद्यमालया जपेदिति
नारदपंचरात्रेऽपि जयस्य गणनो प्राहुः पद्माद्यैर्भक्तिवर्द्धनैरिति वैष्णवानामपि रुद्राक्षमाऽतीव प्रशस्ता यत्तु भावचन्द्रे
विष्णुपकस्य रुद्राक्षैर्जपो नमापीति वराहवचनात् अथ जपमालासंस्कारः कालः तत्र योगिनीतंत्रे द्वादश्यां वैष्णवी मालाक
र्त्तव्या साधकोत्तमैः मंत्रसंस्कृतैर्विष्णुमंत्रेण दिव्यभोगप्रयत्नतः दिव्यभोगस्पर्वीद्धे शक्तीनामपि कन्त्रमाभुक्त्वा रात्रेय यथाविधिः
भोजनं तद्दिवस एव अष्टम्यां च नवम्यां च चतुर्दश्यां तथैव च चतुर्दश्यां तथा कुर्य्यात् क्रिव स्यापि सरेश्वरि चतुर्थ्यां गणनाथ

१९ पस्मसपञ्चाङ्गैर्भास्करस्य तु पूर्वाह्णे देवि कर्तव्या समसम्पाजगदीश्वरीति । अथ सूत्राणि ॥ तत्रैव पट्टसूत्रकृता माला देव्याः प्रीतिकरी म
दा । कार्पाससूत्रैस्तु वीमाला पञ्चसूत्रैरथापि वा । ऊर्णाभिर्वाथ तैलैर्वापि शेवी माला प्रकीर्तिता ॥ कार्पाससूत्रैरन्येषां विद्यात्
२६५ मालिका । कार्पाससूत्रविशेषस्तत्रैव ततो द्विजेन्द्रप्रपत्नीनिर्मितं ग्रथितवर्तितं त्रिगुणं त्रिगुणीकृत्य सूत्रं प्रक्षाल्य यत्नतः
कालान्तरे रुद्र उवाच देवदेव महादेव सिद्धिस्थितिलयेश्वर रुद्राक्षैर्जपमाला तु कथं कार्या महेश्वर संस्कारश्च कथं नाथ कर्त
मः कीदृशं फलं ईश्वर उवाच शृणु षण्मुख वक्ष्यामि रुद्राक्षैः क्रियते यथा जपमालाविधानेन येन साक्षाच्छिवो हि सा एकवक्त्रैर्हि
चक्रैश्च चतुर्वक्त्रैश्च पञ्चभिः षट्वक्त्रैर्वाथ कर्तव्या मिश्रास्तु वर्जयेत् सविभक्तांस्तु कर्तव्यमुखान् सूलान्तु वर्जयेत् रुद्राक्षमात्र
मेकं मुखं विशिष्टं तु निस्तरं धात्रीफलप्रमाणेन श्रेष्ठमेतदुदाहृतं बदराकृतिप्रमाणेन चणकाख्यमधमं मतम् । ॐ ह्रं चक्रं तु मे
वाच्यं कर्तव्यं तन्न लंघयेत् नवनीतं तु नाच्छेद्यं तद्ध्यानीयं सम स्पृशन् अस्पृशंस्तन्यमन्यस्य उत्तरतन्त्रे एकोमुखस्तु देवः स
र्वेभ्यः स्थूलसंभवः श्राद्धस्थूलं ततस्तस्मान्न्यूनं न्यूनतरं तथा विन्यसेत्क्रमतस्तस्मात्सर्पाकारं च सापतः ब्रह्मग्रन्थियुतं क
ष्यात् प्रतिबीजं यथाविधि अथवा ग्रन्थिरहितं दृढं रज्जुसमन्वितं त्रिरावृत्त्याथ मध्ये तु नैवार्थं हन्यात्तदेशतः ग्रन्थिप्रदक्षि
णावर्तः सब्रह्मग्रन्थिसंततिः तथा कालान्तरे एकभक्तं विधायाथ समाप्य कार्पण्यं येन त्वयं एकभक्तं तु पूर्वदिने तत्तदहि
ने अन्यथा पूर्वोक्तक्रियमाणायाः प्रतिष्ठायाः सर्वस्मैजननासंभवाद् युक्तत्वाच्च कृतनित्यक्रियः शुद्धे उक्ते स्वदेशे मन्त्रचित्त
यथाकामं यथालाभं महताप्यानीय यत्नतः वक्त्रसंख्याकार्याकरणाय यत्त उक्तः अन्यान्यसमरूपाणि नातिस्थूलकृशानि च
कीटादिभिरदुष्टानि विस्तीर्णानि तान्यपि च गव्यैस्तु पञ्चभिस्तानि प्रक्षाल्य च पृथक्पृथक् आदौ पूर्वदिने अन्वानरुद्राला
न् यथाकामं वक्त्रभेदफलभेदश्रवणात् शक्त्यतिरिक्तमेकभक्तं ज्ञेयं पञ्चगव्यं तु नष्टसिद्धस्मरणात् ऽगन्धकाञ्चनवर्णायाः

श्वेतायाश्च वर्णमये गोमूत्रं ताम्रवर्णायाः नीलायाश्च भवेद्दधि घृतं वै कृष्णवर्णाया इत्येतत्पंचगव्यकं गवां वर्णास्त्वस
लभाः संनिदेशेषयत्र च तत्र वर्णविभागेन पंचगव्या निवादयेत् वर्णालाभे न दोषोस्ति मात्राहीनं तु वर्जयेत् गोशकृद्द्विगु
णं मूत्रं सर्पिर्दद्याच्चतुर्गुणं क्षीरमष्टगुणं प्रोक्तं पंचगव्ये तथा दधि गायत्र्यादाय गोमूत्रं गंधद्वारेति गोमयं आप्यायस्वेति च क्षी
रं दधिक्राव्णेति च दधि तेजोसि शुक्रमित्याज्यं देवस्य त्वा कुशोदकं प्रतालप्स्यकैकथितं विष्टरेणानिखयं सद्योजातेति मंत्रेण
तालयेत्पंचगव्यकैः पंचगव्यं जलेनैव तालयेत्पंचगव्येन सद्योजातेन मंत्रेलेरितिनत्वमारवचनादिभिः स्वादिपदेन कर्पूरक
स्तूरीकुंकुमादीनि गंधेन मंत्रयेत्पंचमेनैव प्रत्येकं तु शतेन शतं मेरुवं पंचमेनैव तथाघोरेण मंत्रवित् शैवागमे अघस्य यत्र न
वकैः पद्माकारेण कल्पयेत् सूत्रं मणिं च गंधाद्भिः तालितां तत्र वर्तितां येत् तारं शक्तिं मात्रकां च सूत्रे रुद्राक्षकैः पृथक् वि
न्यस्य सज्जयेदाज्येन जुहुयाद्देवमालिकां तः मणिमेकैकमादाय सूत्रे तत्र तु योजयेत् गोपुच्छसदृशीं कार्या एकाग्रा वा समेद
का मुद्राष्टकं दर्शयित्वा प्रत्येकं पूजयेत् क्रमात् ग्रथितं पंचभिर्मंत्रैः पूर्ववचसा शिवः मंत्रैः सद्योजातादिभिः पंचभिर्हो
मोप्यभिरेवं मंत्रैः एतां होममपि एकमंत्रस्यावश्यकत्वात् मुद्राष्टकं त्वावाहनादि अनंतरं पूजाविधानात् अन्यमणिस्त्व
पयं संस्कार इति वदंति तत्र तान्विजृंभितं रुद्राक्षाणामयं प्रोक्तः संस्कारः स्कंदनिदेशतः इति रुद्राक्षतंत्रोक्तः कर्तव्यो गुरुमाय
के वितिकालात्तरवचनादेव अथ रुद्राक्षमाहात्म्यं तद्भूतिस्तत्प्रभेदास्तत्फलानि च तत्र स्कंदपुराणे त्रिपुरो नाम दै
त्यस्तु पुरासीदतिदुर्जयः जिता येन सुराः सर्वे ब्रह्मविष्ण्वादिदेवताः त्रिपुरस्य वधार्थाय देवानामाणाय च लोकानाम
यनाशाय कर्तुं धर्मप्रवृत्तये सर्वदेवमयं दिव्यं ज्वलितं घोररूपकं चिंतितं स्यात्मया पुत्र अघोराख्यमनुत्तमं निश्चयात्तस्य
भार्यायास्त्वाब्यावरयन् दिव्यवर्षसहस्राणि चक्षुरुन्मीलितं मया पुटाभ्यामाकुलाभ्यां पतिता जलबिंदवः ते चाश्रु

१८

२६६

266

विद्वेषोज्ञाता महारुद्राक्षवृन्दकाः स्थावरत्वमनुप्राप्ता मर्त्यानुग्रहकारणात् फलंति सर्वकाले हि स्वविच्छिन्नफलप्रदाः बा
सिष्टलैंगे ब्रह्मेन्द्रमध्ये सकलामरवृन्दार्थसंशोभाः पुरासुरविमर्द्दनकल्पकाले तत्रैव पुरे तावन्निरोधमवाप्य दिवारिरुद्राक्षवृ
क्षनिकराणि नदीव बभूवुः रुद्राक्षान्कण्ठदेशे दशनपरिमितान्मस्तके विंशतिद्वे षट्षट्कर्णप्रदेशे करयुगलगतान्द्वादश
द्वादशैव बाह्वोरिन्दोः कलाभिः पृथगिति गदितं चैकमेवं शिखायां वक्षस्यष्टाधिकं यः कलयति च शतं स स्वयं नी
लकण्ठः रुद्राक्षबीजमिति ये भुवि धारयन्ति देहे च मूर्द्धनि तथा वसति भूमिभागे तेषां वसन्ति महदाशयमप्यत्र नेत्रपद्मा
सनेन्द्रसुरकिन्नरपट्टराशि शिरोमाला च षट्त्रिंशन्नहारदेशे कण्ठमालिका कूर्परे षोडश प्रोक्ता द्वादश मणिबंध
योः अष्टोत्तरशतैर्युक्तमुपवीतं विधीयते नरर्द्दे मुररमो माला शिखायामेकमुच्यते कर्णयोश्चापि षट्संख्या धारणाक्र
मईरितः संख्याहीनेन न कर्त्तव्यमधिकेनैव दुष्यति संख्याभेदं प्रवक्ष्यामि जपमालासु या भवेत् मातार्थं पंचविंशत्या

रुद्राक्षजाति म देवतादि

सप्तविंशति पौष्टिके त्रिंशच्च यतनं संपन्ने पंचदश्याभिचारके ब्राह्मणः क्षत्रियो वैश्यः शूद्रश्चेति चतुर्विधः श्वेतारक्तः स
वर्णाभः कृष्णवर्णः क्रमात्स्मृतः पीतशुक्ला ब्राह्मणाः श्रेष्ठा जपमाला कृतेस्थश स्फला भेत्तु द्विजानां नामपि वा स्वस्वजातयः
स्नितिस्थूलानि सूक्ष्मस्वस्फुरितानि भग्नानि लघुः छिन्नः पुरायूतान्जीर्णान्कृष्टानि तानवरः स्मृतः मौर्ण्यकृमिनस्थानं मूलए
दृष्टनिम्नकं घटयेदेकादि यवलम्मणानि सद्वेत्पंक्तिवत् अन्योन्यसंघर्षणादेव जपद्वादिमवेद्ध्रुवं श्रेष्ठं तत्क्ष्वनानेन वर्त्ति
नत्रयनूपतः अन्योन्यमध्यदेशात्तु कर्त्तव्या ग्रंथयः शुभाः चतुर्दशान्तवक्त्राणि रुद्राक्षाणां क्रमाद्भवेत् धारणस्य फलं ते
षां वक्ष्यते विधिवात्क्रमात् एकवक्त्रः शिवः साक्षाद्ब्रह्महत्यां व्यपोहति द्विवक्त्रो देवदेवेशो गोवधं नाशयेद्ध्रुवं त्रिवक्त्र
मनलः साक्षात्स्त्रीहत्यां दहति तत्क्षणात् चतुर्वक्त्रः स्वयं ब्रह्मा गुरुहत्यां व्यपोहति पंचवक्त्रः शिवः साक्षात्सर्वपापैः प्र

न

द्वि प्रं न-४

मुच्यते षड्वक्त्रः कार्तिकेयस्तु धारयेद्दक्षिणे करे ब्रह्महत्यादिभिः पापैर्मुच्यते नात्र संशयः सप्तवक्त्रो महानागो ह्यनंतो नाम नाम
तः गोवधस्वर्णचौर्याभ्यां मुच्यते सर्वदा नरः अष्टवक्त्रो महासेनः साक्षाद्देवो गणाधिपः विघ्नानामस्य प्रणश्यंति सोंते याति परां
गतिं नववक्त्रो भैरवः स्याद्धारयेद्वामहस्तके भुक्तिदं मुक्तिदं प्रोक्तं मम तुल्यो बली भवेत् दशवक्त्रं भवेद्यस्य साक्षाद्देवो
जनार्दनः पिशाचग्रहवेतालब्रह्मराक्षसपन्नगैः संभवानि च दोषाणि किं प्रणश्यंति धारणात् वक्त्रैकादशरुद्राक्षं रु
द्राएकादश स्मृताः शिखायां धारयेन्नित्यं तस्य पुण्यफलं शृणु अश्वमेधसहस्राणि वाजपेयशतस्य च गवां शतसहस्रस्य
सम्यग्दत्तस्य यत्फलं तत्फलं समवाप्नोति वक्त्रैकादशधारणात् वक्त्रद्वादशरुद्राक्षं भास्करं द्वादशात्मकं बहुस्वर्णाश्वमे
धफलं प्राप्नोति धारणात् वक्त्रत्रयोदशं वक्त्रं रुद्राक्षं यदि धारयेत् पूज्यते सततं देवैः प्राप्यते पुण्यमुत्तमं चतुर्दश
वक्त्रं वै रुद्राक्षं धारयेद्यदि मूर्ध्नि स्थितेन तद्वै नित्यं तस्मिन्मोक्षं म्रियते नरः पवित्रमयवक्त्रं तु शशिखायां शिरः स्वयं वे यते
सततं देवैः सत्यं च षण्मुखस्तु च बहुलं प्राप्यते पुण्यं भाग्यवानुज्जायते नरः स्नाने दाने जपे होमे वैश्वदेवे सुरार्चने प्रा
यश्चित्ते तथा श्राद्धे दीक्षाकाले विशेषतः रुद्राक्षधारी भूत्वा च यत्किंचित्कर्म वैदिकं यो विप्रः सततं कुर्यात्तत्कर्म सफलं
भवेत् पद्मपुराणे कंठे शिरसि हस्ते च कर्णयोरुपवीतके रुद्राक्षधारणाद्देव रुद्रो भवति मानवः शैवपुराणे रुद्रा
क्षान्धारयेद्विप्रः संध्यादिषु च कर्मसु तत्सर्वं सफलं प्रोक्तं लक्षकोटिगुणं ध्रुवं लिंगदर्शनवत्पुण्यं भवेद्रुद्राक्षदर्शनात् नव
कोटिशतं पुण्यं लभते धारणान्नरः शिरसा धारणात्कोटिः कर्णयोर्दशकोटयः गले बद्धा कोटिशतं मूर्तिकोटिसह
स्रकं अयुतं चोपवीतं च लक्षकोटिर्भुजद्वये अप्रमेयफलं हस्ते सरुद्राक्षपरो भवेत् लैंगवाशिष्ठे त्वादत्वासंपिव

स्नस
स्वगो =

१६ त्वयं समगच्छंत्वजातिभिः संयो भवति एतान्मा रुद्राक्षे त्रिपुरसिद्धये स्कंदे रुद्राक्षं कंठमाश्रित्य पुत्रो म्रियते यदि सोपि रुद्रत्वमाप्नो
ति किं पुनर्मानुषादयः उच्छिष्टो वा विकर्मस्थो युक्तो वा सर्वपातकैः मुच्यते सर्वपापेभ्यो नरो रुद्राक्षधारणात् रुद्राक्षमालिकां कंठे
२६७ धारयन्भक्तिवर्जितः पापकर्मापि यो नित्यं रुद्रलोके महीयते वाशिष्ठलैंगे रुद्राक्षधारणे लज्जा येषां नास्ति महामुने संकीर्णा
सा भवेद्ब्रह्मं तेषां वेषपरंपरा अथात्र षामत विशेषाणां च योगिनीतंत्रे उक्तं रुद्राक्षस्त्रैर्ग्रथितां साधको नरः मालां विधा
य वै पात्रे कृत्वा विन्यस्य आदि चर्चितां भूतशुद्ध्यादिकं कृत्वा समाप्य तत्र पूजयेत् गोमूत्रं गोशकृद्दूर्वा विल्वीशार्ङ्गीष्वावाह्य पूजयेत् मंत्रवित्
वर्गास्तु ततो लिख्याद्ध्रीं मंत्रेण च मंत्रवित् तस्मात्तेनोल्पितां मालां स्वर्णपात्रे निधाय च पयो दधि घृतं दोद्घ शर्करा गोमयं क्रमात्
तोयपूर्णानि कैः कृत्वा पंचामृतविधिं बुधः क्रमात्तत्र वसंस्थाप्य स्नापयेच्छीतले जले ततश्चंदनसौगंधिकस्तूरीकुंकुमादिभिः
तां संलिप्य ह्रीं बीजमष्टोत्तरशतं जपेत् तस्मात्तत्र यथाक्रमात् पिटिकालामस्य प्रपूजयेत् ततः संपूज्य च गुरुं गृह्णीयान्मालिकां
शुभां भैरवीतंत्रे श्रीदां गणपतिं देवं सूर्यं विष्णुमुमापतिं दुर्गां च पूजयेद्विद्वान्मालायास्तु समाहितः पंचगव्यैर्लिप्त मालां
प्रासादेनाभिमंत्रितां अत्र प्रासादपराम्पुत्रक प्रासादपरामंत्रैः ततस्तेनोल्पितां मालां स्थापयेद्धेमपात्रके पंचामृतेन संस्था
प्य शीतलेन जलेन च चंदनेन सुगंधेन कस्तूरीकुंकुमादिभिः अभिषेकं ततः कृत्वा मंत्रेणानेन मंत्रवित् प्राणाज्जीवसमा
युक्तैमकारस्वरभूषितैः विंदुनादसमायुक्तं मंत्रराजं प्रविन्यसेत् नवग्रहान्पूजयित्वा ततो दिक्पालपूजनं तिलेन घृतसु
के न प्राक्तिलैर्होमयेत्ततः सर्वालंकृतां दक्षिणां दद्यादशाहे प्राप्तुं परितोषयेत् दत्त्वा गां चाचार्याय प्रासादेन विन्यसेदष्टोत्तरशतं
जपेदित्यर्थः प्राणो हकारः जीवः सकारः स्वर्णपात्राभावे सस्वपत्रे ग्राह्ये उक्तं योगिनीतंत्रवचनात् प्रकारांतरमक्षकुब्जिकातंत्रे

267

शिल्पिनं पूजयेद्दा देवस्तु गंधानुलेपनैः सहेदः कारयेन्मालां विशुद्धां स्वर्णादिरूपिणीं यथायोगं वैयवतीं मालां कुर्य्यादिविचक्षणः वर्णमा
नेन सा कार्य्या पंचगव्येश्च संप्लावयेत् वर्णमानेन मातृकावर्णमानेनेत्यर्थः एतेन शतसंख्यैव देहे मालाकार्य्येति प्राप्यते सूत्रे चा
पि च तद्दैर्घ्यं कल्पयेदस्त्रमंत्रकैः समानवर्णसूत्रेण मापयेद्दृढया गुणा स्वर्णादिगुणैर्वापि ग्रथयेत्साधकोत्तमः ब्रह्मग्रंथिं ततो
दद्यान्नागपाशमथापि वा कवचेनाथवध्नीयान्मालां ध्यानपरायणः सर्वशेषं ततो मेरुं सूत्रद्वयसमन्वितं ग्रथयेत्तारयोगेन वध्नी
यात्साधकोत्तमः एवं निष्पाद्य देवेशि प्रतिष्ठां च समाचरेत् पिप्पलीपत्रमंडलैकनायकाभोगविधिक्रमात् मंडले विष्टदेवताप्र
त्यवक्त्रे प्रतापयित्वा यथात्मा यजेदिष्टदेवमनुक्रमात् न्यासपूर्वं जपेन्मंत्रमष्टोत्तरसहस्रकं जुहुयाच्च दशांशेन पश्चदेवस्य चापि वं
पत्त्रियमित्यर्थः अनेन पुरश्चरणांगहोमे यद्द्रव्यं यद्देवस्योक्तं तेन होमयेदित्युक्तं ततो मंडलमध्येन तां मालां स्थापयेद्गु
थः अस्त्रमंत्रेण ततो न्यस्य मूलमंत्रं ततो न्यसेत् अंगानि तानि विन्यस्य देववत्परिचिंतयेत् अभेदरूपमासाद्य मालां कुर्य्यात्त
दात्मिकां ततो बलिं यथान्यायं दद्यात्तैः साधकोत्तमः एवं प्रतिष्ठामासाद्य मालायामिष्टदेवतां आचार्य्यं पूजयेत्पश्चाच्छिल्पि
नं च यथा श्री नाम्ना मंत्रं जपेत्तत्र यदीच्छेत्सिद्धिमात्मनः अस्त्रादिजिमन्त्रमंत्रस्य ग्राह्यः बलिमालायाः ते हामद्रवैः तथा उत्तव
तंत्रे हृदयेत्तंत्रे नियुंजीत जपेत्प्रीतिततो यथा तीर्णसूत्रे पुनः सूत्रं ग्रथयित्वा शतं जपेत् शैवागमे यथा संग्रथितेन माला ग्रथ
यित्वा तु पूर्ववत् प्रतिष्ठिता यान्तस्यात् मंत्रं जप्यात् नत्यधीः अंगुलिभिरेवापि केचित्कर्मसु निकेचित् नत्र प्रमाणं विंत्य
वक्तुं तत्त्वपुरश्चरणेऽपि जपमालाभावे करेणैव जपगणना कार्य्या उक्तं च नारदपंचरात्रे अथांगुलिभिरेवापि जपकर्म समार
भेत् प्रपंचसारेऽपि पद्मासनः प्राग्वदनोऽप्यलापीनमानसः संज्ञाविवर्जिताभिः अवक्रसंगताभिरंगुलिभिर्यजेत नातिद्रुतं ना
तिविलंबितं चेति मंत्रतंत्रप्रकाशे जपस्य गणनां कुर्य्यादंगुलिपर्वभिः तत्प्रकारमाह श्रीभैरवीतंत्रे अनामामध्य

१९

२६८

268

मारभ्य कनिष्ठान्तु क्रमेण तु मध्यमामूलमापर्य्यन्ता करमाला प्रकीर्त्तितेति गौतमीयेप्याह कनिष्ठानामिकांगुष्ठमध्यमाभिर्जपे
त्सदेति तत्रानामामध्यमूलतनामामध्यमूलकनिष्ठामूलमध्याग्रानामाग्रमध्यमाग्रमध्यमूलपर्य्यन्तमिति नवसु पर्वसु गणना
नांघाहतनायां नववारं जपो भवति एवं द्वादशवारं पुनः पुनरावर्त्तयेत् अष्टोत्तरशतं जपो भवति द्वादशाष्टरशताहत्याऽष्टो
त्तरसहस्रं जपो भवति इत्यामयुतादिष्वप्यूहनीयं वस्तुतस्तु तंत्रान्तरदर्शनात्तर्ज्जनीसहितांगुलिभिरेव जपः कार्य्यः यु
क्तं कुलमूलावतारे अथ वक्ष्ये महेशानि जपसंगणनाफलं अंगुलीजपसंख्याजं फलमेकगुणं स्मृतं रेखयाष्टगुणं वि
द्यात्पुत्रजीवैर्दशाधिकं शतं स्याच्छंखमणिभिः प्रवालैस्तु सहस्रकं स्फाटिकैर्दशसाहस्रं मौक्तिकैर्लक्षमुच्यते पद्माक्षैर्दशल
क्षंतु सौवर्णैः कोटिरुच्यते कुशग्रन्थ्या च रुद्राक्षैरनन्तगुणितं भवेत् एतत्पद्मार्त्तमालाभिर्जपेत्स्वादिसिद्धफले अंगुलीभिर्जपं
कुर्वन्साङ्गुष्ठांगुलिभिर्जपेत् अंगुष्ठेन विना जप्तं विफलं भवति प्रिये पर्वभिर्वांगुलीनां तु जपेदन्तु दिने प्रिये मध्यमानामिकाम
ध्यपर्वद्वयमिह प्रिये मेरुप्रकल्पनं कुर्वं प्रदक्षिणमनुक्रमात् अनामामूलपर्वादि कनिष्ठान्तु क्रमेण तु तर्जन्यग्रादितो दे
वि मध्यमूलावसानकं गणायेच्च क्रमेणैवं किंचित्संकोचयेत्तलं अंगुल्यो न वियुंजीत जपकाले महेश्वरि अंगुलीनां वियोगे
च छिद्रे च स्रवते जपः उल्लंघ्य गणनां देवि मंत्रं प्रजपेत् क्वचित् यत्तत्तज्जपमीशानि वलाद्रक्षन्ति राक्षसाः अथ वामध्य
मामध्यमूलपर्वद्वयं प्रिये मेरुं कृत्वा जपेद्देवि तर्ज्जनीमूलकावधि अनामामध्यपर्वादि प्रादक्षिण्यक्रमेण वै इति अत्रांगुली
जपो रेखाजपः पर्वजपस्तु प्राक्कलन्तया पर्वेति मातृकाणां वै विष्णुमंत्रस्य पर्वणः स्वरव्यञ्जनभेदतः एषक्कृतान्तैः कुर्वीत व
र्णमालां विशेषतः मेरुं च प्रणवं कुर्य्यात् जपेन्मालया ख्यः शीघ्रसिद्धिर्भवत्येव सत्यं सत्यं न संशयः अष्टाधिकान्तु विज्ञाय
प्रत्याहारक्रमभेदतः तत्तद्वर्णाष्टकेव्यंजनानां स्वरेष्वपि तत्तद्वर्णस्वरैर्युक्तं कृत्वा यो जपस्वरत्रयं तत्तद्वर्णप्रयानानां मेरुं कृत्वा

ब्रह्मचर्यं अष्टविधमैथुन = ८

विवर्जनः तन्मंत्रम्प्रजपेन्नतमालायोगं याति सिद्ध्यति ध्रुवं मंत्राणौषधिचूर्णस्य गुटिकाकृतमालया जपेत्सर्वार्थसिद्धिः स्यान्न
त्र कार्या विचारणा अथ पुरश्चरणकाले विहितानि तत्र नारदः मतः महर्षिणा चैमौनं मंत्रार्थचिंतनं अव्यग्रत्वमनिर्वेदो
जपसंपत्तिहेतवः त्रैलोक्यसंमोहनतंत्रे लोभमात्सर्यरहितः कामक्रोधविवर्जितः सर्वथा लभते सिद्धिमन्यथा तिःफलं भ
वेत् कुंभसंभवः नित्यं नैमित्तिकं यद्यत्कुर्वते काम्यमेवादितं तदेवकर्म कुर्वीत तन्मनास्तत्परायणः दोनात्रिषवणस्नायी मौनी
सम्मानितोत्तरः यत्नेन वै सर्वं कर्म स्थिरधीर्नियतेंद्रियः गौतम स्वकर्मनिरतिर्यस्य तस्य सिद्धिरदूरतः दूरतोपि न सिद्धिः स्यादि
तरस्य हि जोत्तमः कुरस्यापि न सिद्धिः स्यादिति सत्यं न संशयः इतरस्य स्वधर्मनिरतस्य दूरतो चिरकालेनापि मंत्राणि वै मृषाय्या
ब्रह्मचारित्वं मौनं चाध्यानसूयता नित्यं त्रिषवणं स्नानं तुच्छकर्मविवर्जितम् नित्यपूजा नित्यदानं देवतास्तुतिकीर्त्तनं नैमि
त्तिकार्चनं चैव विश्वासो गुरुदेवयोः जपनिष्ठा द्वादशैता धर्मास्तु मंत्रसिद्धिदाः निवृत्तिः तदुक्तं दक्षेण स्मरणं कीर्त्तनं केलिः
प्रेक्षणं गुह्यभाषणं संकल्पोध्यवसायश्च क्रियानिष्पत्तिरेव च एतन्मैथुनमष्टांगं प्रवदंति मनीषिणः इति विपरीतं ब्रह्मच
र्यमेतदेवाष्टलक्षणं अभिलाषपूर्वकस्मरणकीर्त्तनप्रेक्षणानि निषिद्धानि केलिः परिहासादिवाक्चेष्टा गुह्यभाषणं संभो
गार्थरहोमंत्रणं संकल्पो मानसं कर्म अध्यवसायः संभोगनिश्चयः त्रिषवणस्नानं तेषां कपरं स्नानं त्रिषवणं प्रातःमध्याह्ना
ह्नः सायं चरेदिति वैशंपायनवचनात् तुच्छकर्म तु दंभद्वेषौ तथालस्यादुच्चाटोभ्रममारणं व्याधिरिति स्मृत्यंतरे मिलितानारा तंतुद्र = ४ब्रि
धनीयोक्ते नित्यपूजात्वेनेत्पूर्वकमेव जपविधानात् नैमित्तिकार्चनं अपूर्वादि विशेषपूजा तदुक्तं मंत्रतंत्रप्रकाशे अधेत
रमहस्वंतक्रमात्प्रामादरात् जपेन्नातिदिनेयत्त नित्यपूजपः स्मृतः अयने विषुवे चैव ग्रहणे चंद्रसूर्ययोः द्वादश्यामे
रिमायांतु तेषु नैमित्तिको जपः नित्याविगुणितः साध्यपूजा चैव द्विरेतेषु नि कपिलपंचरात्रे मंत्रस्य देवतानाराधतिष्ठिवा

१८ देशुत्तयप्यतामिति तथा गौतमः ततो गुरोः पादपद्मं पुष्पाञ्जलिभिरर्च्चयेत् तस्मादाप्तीं सदा ग्राह्यां ततः संतोषमाचरेत् संतुष्टे तु
गुरौ देवः संतुष्टो नान्यथा भवेत् तथा श्रीभगवद्वाक्यं संतुष्टे हि गुरौ यस्मात् संतुष्टं जगत्त्रयं नास्ति साध्यं जगत्यत्र सुप्रसन्ने गुरौ
२६९ मते गुरोर्नित्यमेव गुरोर्वाक्यं न कदाचिद्विलंघयेत् कुंभसंभवः स्नायाच्च पंचगव्येन केवलामलकेन वा ततः स्मृतिपुराणोक्तमंत्रैः
स्नायाद्व्रती ततः अस्तुतिष्टस्तुष्टेयं शुचिर्व्रतनमो निशि प्रपंचसारे अष्टत्र्यहं विष्याशीनकाशीवाजपेयं त्रमिति वाशव्हः स
269 सुचये फेत्कारिणीतंत्रे भैत्यादिनियमाहारः सकृद्रात्रौ विधीयते कंदमूलफलैर्वापि कुर्य्याद्दर्शनमन्वहमिति त्रैलोक्यसं
मोहनतंत्रे गुरुगोविप्रबालवृद्धानां यत्नपोषणं च भवेदाप्यमतिर्मैत्रीं न चद्रोहं समाचरेत् पश्चाद्वाह्यं समभ्यर्च्य ग्रासं दद्या
त्स्वेच्छाभक्तं गौतमः गोषु भक्तिः सदा कार्य्या गोषु शुश्रूषणं तथा नित्यं गोग्रासदानात्सगोपालो विप्रसीदति अथ निषिद्धानि
त्रैलोक्यसंमोहनतंत्रे नाप्रियं कस्यचिद्ब्रूयान्नानृतं वा कदाचन न च्छायामाक्रमेद्विद्वान्विभीतकरंगयोः न कुर्य्यात्कस्य
चित्किंचिन्नरहस्यं भ्रूयाज्ञ्वयंत्रे तैलाभ्यंगं न कुर्वीत मधुमांसं च वर्ज्जयेत् स्त्रीशूद्रसंभाषणं नैव कुर्य्याद्देवि विमोहितः न न
ग्नानस्त्रगंधाद्यं गीतवाद्यं विवर्ज्जयेत् नरहस्त्यादिनिसंभवे असंभवेत्तद्धिनभक्तमात्रं ग्राह्यमिति भवेन्मागपुरके विमा
हितः कामपरवशः प्रयोगसारे विभीतकार्कककारंजस्नुहीच्छायां न संश्रयेत् कुंभसंभवः वाङ्मनः कर्मभिर्नित्यं निस्पृहो व्रति
नादिषु स्त्रीशूद्रपतितव्रात्यनास्तिकोच्छिष्टभाषणं असत्याश्लीलयोर्नित्यं भाषणापरिवर्ज्जयेत् सभ्यैरपि न भाषेत जपहोमा
र्चनादिषु वर्ज्जयेद्गीतवाद्यादिश्रवणं नृत्यदर्शनं ताम्बूलं गंधलेपं च पुष्पधारणमेव च मैथुनं तत्कथालापं तद्गोष्ठीं च विव
र्ज्जयेत् असद्भाषणमत्युग्रं वर्ज्जयेदन्यपूजनं कौटिल्यं चौरमभ्यंगमनिवेदितभोजनं अस्कालिप्तत्कृत्यं च वर्ज्जयेत् मर्दनादि
कं त्यजेद्वैसोदकस्नानं सुगंधामलकादिकं सर्व्वेर्विनिः प्रायश्चित्तमाहनारदः सकृद्भुक्वितिशाद्प्राणवंलसुदीरयेत् प्रोक्तेयाम

नत्रे

रुशोदृपिप्राणायामंसमाचरेतइति बहुप्रलापेवावश्यंत्यसंगानिनितोञ्जपेत् दृष्टेचैवतथास्पृष्ट्वास्पृश्यानांस्पर्शनेतथा योगी
यीज्ञवल्क्यः यदिवाग्यमलोपः स्याज्जपादिषुकथंचन व्याहरेद्वैष्णवंमंत्रंस्मरेद्वाविष्णुमव्ययं वायवीसंहितायां पतितानामन्त्यजानांद
र्शनेभाषितेक्षुते दोतेयोवायुगमनेजृंभणोजपमुत्सृजेत् प्राप्याचमनमेतेषांप्राणायामंषडंगकं कृत्वासम्यग्जपेच्छेषंयद्वासूर्यादि
दर्शनं मार्जारकुक्कुटंक्रौंचंश्वानंगर्दभंवरंकपिं दृष्ट्वाचमनंचरेत्कर्मस्थएवात्मानंविधीयते एवमदोक्तनियमान्सर्वत्राणाकचरे
त् इति तथाश्रीशिववचनं कोपंत्यक्त्वामदंत्रीणिनिष्ठीवनविजृंभणं दर्शनंश्वपतीचानांवर्जयेज्जपकर्मणि आचांतःसंभवेते
षांस्मरेद्वामांत्वयासह ज्योतींषिचप्रपश्येद्वाकुर्याद्वाप्राणसंयमं मामहेश्वरं त्वयासहपार्वत्यासह लिंगपुराणे सूर्यमग्निंचंद्र
माश्चग्रहनक्षत्रतारकाः एतेज्योतींषिचोक्तानिविद्वद्भिर्बालेणस्तथेति तथाकोपोमदः तृषानिद्रानिष्ठीवनंविजृंभणो श्वनी
चदर्शनंनिद्राप्रलापास्तेजपद्विषः तथाविस्मयमोक्तंरे उपविष्टोजपेत्स्नातः तूत्तनप्रस्खलितादिषु सूजायानामकस्मस्पस
मवारंप्रकीर्तयेत् फेत्कारिणीतंत्रे जपकालेयदापश्येदशुचिंमंत्रवित्तमः प्राणायामंततःकृत्वाततःशेषंसमापयेत् य
दाचैवंभवेन्मंत्रीस्वयमप्यशुचिःपुनः स्नात्वाचम्ययथान्यायंसंकल्प्यापुनर्जपेत् न्यासमप्यधिकारंसपाद्यकं एतेनमूत्रादावशुचि त्व
संभवेस्नात्वात्र अन्यथाप्राणायामषडंगन्यासान्कृत्वाशेषंसमापयेदितिप्रतीयते वैशंपायनः अस्नातस्यफलंनास्तितथात
पयतःपितृन् नाप्यतर्प्ययेत्तोदेवान्नाद्यस्यमभिजल्पतः नैकवासाजपेन्मंत्रंवहुवासाकुलोपिवा योगिनीतंत्रे अनास्था
जपमंत्रेतमश्रद्धाजपकर्मणि आलस्यभावनाशक्तिःसिद्धिनाशायनिश्चितं त्यजेद्दुष्टप्रवादेचपरीवादेचवर्जयेत् त्यजेद
ज्ञानसंस्पर्शंमशकादिभवंत्यजेत् वायवीसंहितायां उष्णीषीकंचुकीनग्नोमुक्तकेशोगलावृतः अपवित्रकरोशुद्धःप्रलप
न्जपेत्क्वचित् असंहतोकरोकृत्वाशिरसिप्रावृतोपिवा चिंताव्याकुलचित्तोवाक्रुद्धोभ्रांतःक्षुधान्वितः अनासनःशयानो

पूर्वं

१६ वा गच्छन्नुत्थित एव वा । रथ्यायामशिवस्थाने जपेन्नतिमिरालये । उपानद्गूढपादो वा न च शय्यागतस्तथा । प्रसार्य्य न जपेत्पादौ
उत्कटासन एव वा । कपिलपंचरात्रे । विलोपादथवालस्याज्जपहोमार्चनादिषु । उत्तिष्ठति तदात्मा सन्ध्याङ्गविस्मृतेस्तु तः । अपवित्रकरः
२७० पवित्रं कुशः । अत्री कुशा कुशात् दर्भपवित्रमिति हि कौशः । विना दर्भेण यत्कर्म विना सूत्रेण वा पुनः । राक्षसं तद्भवेत्सर्वं नामुत्र फलप्रदमि
ति कूर्मपुराणवचनेन तस्यावश्यकत्वाभिधानात् सूत्रं यज्ञोपवीतं विस्मृतमपि स्पष्टालितपाणिपादः । शुचिर्वर्हिःशिखो दर्भपा
णिराचान्तः प्राङ्मुख उदङ्मुखो वा पवित्रमानी ध्यातदेवताः स्मृत्येयदिति तत्र वामेव बहुकुशाः दक्षिणे पाणिविभाषिकं पवित्रं तथा
संध्योपक्रमे कात्यायनः सव्ये पाणौ कुशान्कृत्वा कुर्य्यादाचमनक्रियां ह्रस्वाः प्रचरणीयाः स्युः कुशा दीर्घास्तु बर्हिषः दर्भाः पवि
त्रमित्युक्तमतः संध्यादिकर्मसु सव्यः सोपग्रहः कार्य्यो दक्षिणः सपवित्रकः सव्ये वामे ननु कीदृशाः धार्य्या दक्षिणे धार्य्या न वेत्यत
आह ह्रस्वाः प्रादेशाः पंचयज्ञादिप्रचारार्थाः दीर्घाः बर्हिः संज्ञकाः प्रस्तादेः परिस्तरणार्थाः प्रचारादन्ये प्रसंध्यादि शुद्धेर्भावद्रव्य एव यथा
धाः विशेषरहिताः कर्मसु शुद्धिसाधनं नतेक कुशोपग्रह इति कुशहस्तः समाहित इति अप्सुनंतकं रं कुर्य्यात्सुवर्णरजतैः
कुशैर्वेति पारस्करगोभिलादिभिरुक्तं अतो विशेषाभावात्संध्यादिषु सव्यः सकुशान्तु छिदक्षिणः अनंतगर्भिणं साग्रं कौशं हि
दलमेव च प्रादेशमात्रं विज्ञेयं पवित्रं यत्र कुत्रचित् सा कलता पवित्रयुक्तः अंतर्गर्भं भिन्नं गर्भगर्भिहितोयं अंतर्गर्भिन् इति
यच विद्वाय चतुर्थं ग्राह्यं लघुहारीतः जपे होमे तथा दाने स्वाध्याये पितृतर्पणे अशून्यं तु करं कुर्य्यात्सुवर्णरजतैः कुशैरि
ति स्वर्णधारणं तु दक्षिणानामिकायां अनामिकायां तद्धार्य्यं दक्षिणे स्य करस्य तु हेमधारणं प्रकरणे स्यादेवीपुराणवचनात्
रजतं तु तर्ज्जन्यां धार्य्यं यत्राप्युदिष्यते कर्मकर्तुरंगं न तदुच्यते दक्षिणे तत्र विज्ञेयः कर्मणां संपरः करः इति कात्यायनवचना
त्तर्ज्जनी मूलस्य पितृतीर्थत्वेन दैवतरजतधारणं तत्रैव न्यायमित्यनल्पमहाजनाचारेणानि वीनप्रमाणात् तर्ज्जन्यां रजतं तथा

वृ

द्यं

ध्यमिति स्मृतिसमुच्चयलिखितवचनाच्च सव्यापसव्यपलितं ब्रह्मग्रंथिसमन्वितं लंघयेत्सर्वमात्रेण द्वितीयेनैव लंघयेन् इति शि
ष्टवचनाच्च सव्यावाजनेतेति बह्वृचवचने बह्वृच्यायागात्मककर्मांगत्वेन नत्ति न चैतद्विनवस्थावर्णान[illegible]उंकादा
भ्यंज्ञेति रेकथारोणपपपदानत्रेति वामनपुराणे उदकेन विनापूजा विना दर्भेण या क्रिया आज्येन च विना होमः फलं दास्य
ति नैव ते स्मृत्यर्थसारे कुशाः काशा यवा दूर्वा उशीराश्च सकुंदकाः गोधूमा ब्रीहयो मुंजा दश दर्भाः सबल्वजाः तथा मासस्मर
णे तु चिर्दर्भो त्समाहरेत् अयातयामास्ते दर्भा विनियोज्याः पुनः पुनः विरंचिना सहोत्पन्नः परमेष्ठिनिसर्गजः नुद सर्वा
णि पापानि दर्भ स्वस्तिकरो भव इति मंत्रस्मृत्यर्थान्ततः पूर्वोत्तरामुखः हुं फट्का॰ गणमेत्रा सकृच्छित्वा समुद्धरेत् अ
च्छिन्नाः अशुष्काग्राः पित्र्यास्तु हरिताः शुभाः अमूला देवकार्येषु प्रयोज्याश्च जपादिषु समपत्राः कुशाः शस्ता दैवे पि
त्र्ये च कर्मणि अनंतर्गर्भिणं साग्रं प्रादेशं तु पवित्रकं चतुर्भिर्दर्भपिंजूलैर्ब्राह्मणस्य पवित्रकं एकैकं पूर्णमुत्सृज्य वर्णा
नां यथाक्रमं सर्वेषां भवति ह्याभ्यां पवित्रं ग्रथितं तथा त्रिभिस्तु शांतिके कार्यं पौष्टिके पंचभिस्तथा चतुर्भिश्चाभिचा
रे स्याद्द्वाभ्यां निष्कामे एकेन च सपवित्रः सदर्भो वा कर्मांगाचमनं चरेत् नोच्छिष्टं तद्भवेत्स भुक्तोच्छिष्टं तु वर्जयेत् ये कृताः पि
ण्डनिर्वापः श्राद्धं वा पितृतर्पणं विण्मूत्रादिषु ये दर्भास्तेषां त्यागो विधीयते नीवीमध्यस्थितात्त्याज्या यज्ञभस्मास्थितास्त
था वामहस्तस्थितेदर्भेन पिबेद्धस्तेन नतु वस्त्रादिना पुष्टो न दोषः पिबतो भवेत् न ब्रह्मग्रंथिनाचामेत् दूर्वाभिः करा
चन स्नाने होमे जपे दाने स्वाध्याये पितृतर्पणे सपवित्रो सदर्भो वा कुर्वीत तन्नान्यथा कुशाभावे तु काशाः स्युः काशाः
कुशसमाः स्मृताः काशाभावे गृहीतव्या अन्ये दर्भा यथोदिताः नार्द्रा लुनीयाद्रात्रौ वा लुनीयाद्वा न संध्ययोः दर्भाभावे
णीगोप्यतास्वरीष्मः प्रियास्वेरदित्यासंता विस्तरः नारदपंचरात्रे अपवित्रकरो नग्नः शिरसि प्रावृतोऽपि वा प्रलपन्वा जपे

१६ यावत्तावन्निष्फलमुच्यते नग्नमाहात्रिः नग्नो मलिनवस्त्रः स्यान्नग्नश्चार्द्रपटः स्मृतः नग्नो द्विगुणवस्त्रः स्यान्नग्नः स्निग्धप
टः स्मृतः द्विकच्छोनुत्तरीयश्च नग्नश्चावस्त्र एव च भविष्यपुराणे द्विकच्छः कच्छशेषश्च वहिःकच्छस्तथैव च एककच्छः कच्छश्रेया
२७१ नग्नः पंचविधः स्मृतः देवलः वहुवासा भवेन्नग्नो नग्नः कौपीनवाससेति कात्यायनः स्नानमाचमनं होमं भोजनं देवता
र्चनं प्रौढपादो न कुर्वीत स्वाध्यायं चैव तर्पणं आसनारूढपादस्तु जानुनोर्जंघयोस्तथा कृतावसक्थिको यस्तु प्रौढपा
दः स उच्यते मंत्रतंत्रप्रकाशे तु उक्तनियमानभिधाय एवं सर्वमेतद् अशक्तः शक्तितो जपेदित्युक्तं अथ जपस्तत्र
कुंभसंभवः गुरोर्लब्धस्य मंत्रस्य प्रशस्यावर्तनं तद्वियत् अन्तरंगान्तराणां चन्यासपूर्वो जपः स्मृतः अंगोतिस्तलीलात्मा
मं वोपनं अक्षराणां मतनावर्तनं जपइतिनिर्वचः नद्वेदानाद्वापवीयसंहितायां जपस्यादक्षराहृतिः स उच्चोपांशुमान
सः यउच्चनीचस्वरितैः शब्दैः स्पष्टपदाक्षरैः मंत्रमुच्चारयेद्वाचा वाचकः स जपः स्मृतः शनैरुच्चारयेन्मंत्रमीषदोष्ठौ च
चालयेत् किंचिच्छ्रवणयोग्यः स्यादुपांशुः स जपः स्मृतः जिह्वाजपः स विज्ञेयः केवलो जिह्वया जपः धियायदक्षर
श्रेणीपदवर्णस्वरात्मकं उच्चवेदार्थं संस्मृत्य मनसा उक्तो मानसो जपः उच्चैर्जपो विशिष्टः स्याच्छतादर्दशभिर्गुणैः उपांशुः
स्याच्छतगुणः सहस्रो मानसः स्मृतः नारदपंचरात्रे वाचिकं सर्वकार्येषु उपांशुः सर्वसिद्धिषु मानसं मोक्षकार्येषु
ध्यायेद्देवं च सर्वतः महाभारते सर्वेषामेव यज्ञानां जपयज्ञः प्रशस्यते अहिंसया हि भूतानां जायते वा महाफलं जप
निष्ठो द्विजश्रेष्ठः सर्वयज्ञफलं लभेत् श्रीभगवद्वचनं च यज्ञानां जपयज्ञोस्मीति पद्मनाभीये यावतः कर्मयज्ञाः स्युः
प्रदीप्तानि तपांसि च ते सर्वे जपयज्ञस्य कलां नार्हन्ति षोडशीं जपेन देवता नित्यं स्तूयमाना प्रसीदति प्रसन्ना विपुलान्भो
गान्दद्यान्मुक्तिं च शाश्वतीं ऋग्संहितायां ये पाकयज्ञाश्चत्वारो विधियज्ञसमन्विताः ते सर्वे जपयज्ञस्य कलां नार्हन्ति षोडशी

रस्तं

इ॥श्री॥ अथासनानि तत्र नारदः कृष्णाजिनो वैरे मुक्ते च तत्र वै मूलमहितः च तद्देशमहिहस्तं च मृदङ्गसंस्तुतिमले आसने कल्प
यित्वा तत्र पकर्मसमारभेतः वैशंपायनः सर्वसिद्ध्यै व्याघ्रचर्मेज्ञानसिद्धिर्मृगाजिनं वस्त्रासने रोगहरे वेत्रजं श्रीविवर्द्धने कौ
शेयं पौष्टिके तैयं केवलं दुःखमोचने वस्त्रमाविके वक्ष्यमाणब्रह्मयामलवचनेन केवलवस्त्रासने दोषश्रवणात् वस्त्रयुक्त
वल्कलमासने देवतुष्टये इत्युत्तरतन्त्रवचनात् भृगुः काम्यार्थं केवलं चैवाभीष्टदं रक्तकम्बलं धर्मार्थकाममोक्षाणां सिद्धैला
जिनकुशासने ब्रह्मयामले केवलं स्वेनरक्तोऽच विचित्रो नीलपीतकौ व्याघ्राजिनं च कौरंगमन्यानी नानाविधासनैः संग्रहे श्र
यानि निषिद्धानि वंशाश्मधरणीदारुतृणपल्लवनिर्मितं वर्जयेदासनं मंत्री दारिद्र्यव्याधिदुःखदं नादीदितो विशेज्ज्ञातु कृ
ष्णाजिनं गृही विशेषतो निवृत्तस्य ब्रह्मचारी च स्नातकः ब्रह्मयामले तृणपल्लवकाष्ठानि पाषाणान्मृन्मयं तथा वंशा
सनं च वस्त्रं च केवलं त्वतिमासने एवमष्टविधं देवि चासनं परिवर्जयेत् तृणासने भवेद्रोगः पल्लवे चित्तविभ्रमः पाषाणा
च तेषां वाटोज्वरः स्यान्मृण्मयासने दिव्यासने भवेन्मीडा पापविस्फोटदुःखदं वंशासने दरिद्रः स्यात् वस्त्रे स्यात्तविनाश
ने चिंता च प्रबला हानिस्त्राटोविविधो ज्वरः शोकशूलादिको रोगान् स्नसुः स्याद्दारुकासने अष्टा चाष्टासने देवि वर्जयेत् सर्व
कर्मसु अथ जपपूर्वदिनकृत्यं तत्र त्रैलोक्यसंमोहनतन्त्रे शुभे मुहूर्ते नक्षत्रे तिथौ स्नात्वा यथाविधिः भोजनाच्छादनाद्यैस्तु
विप्रान्संतर्प्य यत्नतः भूवित्तवस्त्रभूषाद्यैर्गुरुं संतोष्य चात्मनः आरभेत जपं पश्चात्तद्गुर्वाज्ञापुरःसरं प्रथमं तत्र क्षेत्रपाला
य संपूज्य बलिं दद्याद्यथाविधि बलिमंत्रस्तु सर्वविघ्नहिस्वपश्चाद्विडःखः स्यात्सुरदुर्भं भंजयहितं पंभूयान्नं यहितयेत
था पुनः तेनाविघ्नपदंहंसमहाभैरवतत्परे क्षेत्रपालबलिं दद्यात् पापकसंतदी बलिमंत्रायमाख्यातः सर्वकामफ
लप्रदः तथैव परिवाराय बलिमनेन चाहरेदिति मंत्रः प्रयोगे वक्ष्यते ततश्चोपवासः कर्तव्यः अथ जपारंभः तत्र महाकपि

सारसंग्रहे

१६ लपंचरात्रे एतत्तन्त्रतिथ्यादिकं यागयोगवासरे मंत्रोपदेशाद्गुरुणा साधनं यत्प्रभावहमितिप्रोक्तत्वात् तदुक्तं दक्षिणामूर्तिकल्पे
साधयेत्सर्वयो विद्वान् पूर्वेद्युः समाश्रितः । उपमुहूर्ते तत्र तिथ्यास्नात्वा यथाविधि ततो गुरुं गणेशं च तत्वाङ्गेशं च सात्वरः
२७२ तथा कुंभसंभवः ततः संकल्पं कुर्वीत पुरश्चरणमादरात् नारदीये संकल्पतद्बुधः कुर्यात्स्वस्तिवाचनपूर्वकं तथा देवलः
अभुक्त्वा प्रातराहारं स्नात्वाचम्य समाहितः सूर्यादिदेवताभ्यश्च निवेद्य व्रतमाचरेत प्रातर्व्रतमाचरेदिति संबंधः व्रतस्वक
तत्र विषयो नियमसंकल्प तदुक्तं कुंभसंभवेन कर्तव्यस्य समस्तस्य नियमग्रहणं व्रतं नियमव्यतिरेकाणां सर्वं भवतीति । फ
ले अभुक्त्वा प्रातराहारमित्येकवचनसामर्थ्यात्पूर्वदिने एकभक्तं कार्यं अतएवोपवासाशक्तस्यैकभक्तं तेन सूर्यादिदे
वताभ्य इति सूर्यः सोमः इत्यादिनामनस्य पुराणोक्तपर्यायेति विघ्नेत्यर्थः तेषां कात्तु प्रयोगे वक्ष्यते महाभारते गृहीत्वा
उदंबरं पात्रं वारिपूर्णमुदङ्मुखः उपवासं तु गृह्णीयात् यद्वा संकल्पयेद्बुधः उदस्त्वा इति नियमग्रहणार्थं संकल्पयेत्सत
सा नियमेदिति तथा गौतमः अंतर्जानुकरं कृत्वा सलिलं सकुशाक्षतं फलं समभिसंधायेति तथा कुंभसंभवः निष्का
मानां मनैवं स्नानाकारो भवेदिति स्नानाकारः स्वेष्टदेवतादर्शनं अनेन पुरश्चरणेनेति अत्र यद्यपि मनसा संकल्प
यति वाचाभिलपति कर्मणा चोपपादयति इति हारीतवचनात् तस्माद्यत्पुरुषो मनसाभिगच्छति तद्वाचा वदति तत्क
र्मणा करोतीति श्रुतेश्च मनसाधिगतस्य वाचाभिलापक्रियमाणेन रूपेण मनसाधिगच्छति तेनैव वाचाप्यभिलाषः
कर्तव्य इति प्राप्यते अतोमुककामनयाइदं कर्तव्यमिति फलक्रियाद्युल्लेखवदेव प्रतीयते तथापि मासादीनाम् उल्लेखः क
र्तव्यः तथा च ब्रह्माण्डपुराणे मासपक्षतिथीनां च निमित्तानां च सर्वशः उल्लेखनमकुर्वाणो न तस्य फलभाग्भवेत् इति
मासपक्षतिथीनां च सर्वशः सर्वप्रकारेण सामान्यविशेषभावेन तत्र सामान्येन भारतवर्षे इत्येतत्तस्य सर्वकर्मफलहेतुत्वात्

तदुक्तं विष्णुपुराणे इतः संप्राप्यते स्वर्गो मुक्तिमस्मात्प्रयाति हि तिर्यक्त्वं नारकत्वं च यात्यस्मात्पुरुषो मुने नान्यत्र मर्त्यानां क
र्मभूमिर्विधीयत इति विशेषेण काश्यपादिपदेन कालस्यापि मासाद्यतः अद्येत्यनेन विशेषतः सूर्योपरागादिपदेन नचैवं
मासादीनां निमित्ततायामुल्लेखप्रसङ्गः संयोगपृथक्त्वन्यायेन सकृदुल्लेखविधेरेवोभयार्थत्वात् उल्लेखवचनप्रयोगमकुर्व
तः फलाभावश्चाभिहितः अत एव गरुडपुराणे श्राद्धप्रकरणे ॐ अद्यास्मिन्देशे अमुकमासे अमुकपक्षे अमुकतिथावमु
कराशिगते सवितरि इत्याद्यभिलाप अग्निपुराणे अद्येमामार्क्कग्रहणसंक्रान्त्यादौ स्तुतीर्थक इति तथा मकरस्थे रवौ
माघे प्रातःकाले तथामले गोपदेपि जले स्नाने स्वर्गादं पापिनामपीति पद्मपुराणे विधिवाक्ये मकरस्थे रवौ माघ इत्युक्ते
एवमन्येष्वपि विधिवाक्येषु श्रूयते फलं चात्र मन्त्रसिद्धिः सकामानामुक्तवचनात न चैहिकं मन्त्रसिद्धिरेव फलं प्रतीयते उ
क्तनारदवचनेनोभयसिद्धेः पुरश्चरणफलत्वाभिधानादिति तथा पूजा त्रैकालिकी नित्यं जपस्तर्पणमेव च होमो ब्रा
ह्मणभुक्तिश्च पुरश्चरणमुच्यत इति कुंभसंभवेन जपादीनामेव पुरश्चरणशब्दाभिधानाच्च पुरश्चरणमहं करिष्य इ
त्यभिलपनीयं न च पुरश्चरणस्य चिरतमसमयसाध्यत्वेनाद्यारभ्यामुकतिथिपर्यन्तं पुरश्चरणं करिष्य इत्युपपद्यते स्यादिति साम्प्रतं करि
ष्य इति कृञ्धातोः कृतिमात्रार्थत्वात् क्रियायाः कृतिसामान्यावच्छिन्नत्वेन वर्तमानतिथौ यथा कथापि कृत्यासंपादितेयातनन्ति
ष्योक्तेनिर्वाहोपपत्तेरिति शिवजपः अद्यारभ्य करिष्य इति अतः परमाशौचेपि न जपबाधः तदुक्तं विष्णुना
प्रवृत्तव्रतविवाहेषु श्राद्धहोमार्चने जपे प्रारब्धे सूतकं न स्यादनारब्धे च सूतकं प्रारंभो वरणं यज्ञे संकल्पो व्रतजापयोः
नान्दीमुखं विवाहादौ श्राद्धे होमपरिष्क्रियेति वस्तुतस्तु तान्त्रिकदीक्षावतामाशौचादिसंभवेपि नित्यार्चनबाधोपि
नास्ति तथा चोदर्वाचेन विधिः कौलादीनां विततेनैः नास्ति पापं यतस्तेषां सूतकं वा यतात्मनामिति देवीयामलवचना

त्रा

१६

२२३

172

न् जातकेमृतकेचैवधूमोद्गारादिकेतथा जप्यंचान्येनवाकुर्य्यान्मंत्रन्यासपुरःसरमितिमहानीलतंत्रवचनात् शिव
विसर्जनेदीक्षितस्यचाग्निपरिग्रहः ब्रह्मचारियमीनाचशरीरेनास्तिसूतकमिति विष्णुयामलवचनात् सूतकेमृतके
चैवनित्यविसर्जनस्यच मानुष्ठानस्यविप्रेंद्र सद्यःशुद्धिःप्रजायते इतिनारदपंचरात्रवचनात् उपासनेतुविप्राणामंगशु
द्धिःप्रजायतइतिपराशरवचनाच्च नत्रविप्राणामित्युक्तेःक्षत्रियादीनामधिकारोनास्तीतिप्रतीयते ब्राह्मणस्यवह्
ज्यादेहशुचेरप्यशुचेरपि स्त्रीशूद्रस्यापिसंस्पर्शोवस्त्रपातःस्वइःसद्इतिविश्ववचनात् विप्रस्यतुसदैवाक्षेत्सेचेर
प्यशुचेरपि एतांमहाविद्यां शूद्रस्यपुनःस्वाचारवर्जितइति शिववचनात् नैवेवाप्नुयात्जीतशिवलिंगंमहेश्वरि
सूतकेमृतकेचापितत्यांशुपशिवपूजनमिति लिंगपुराणवचनाच्चेति स्त्रीशूद्रस्यतुपलक्षणं विप्रस्यसूतकस्यादिति प
ततांत्रिकपूजायामेव पंचयज्ञादौतुनाधिकारः तकेमृतकेचापितत्यांशुपशिवपूजनमिति तात्कालिकीयावतात
त्कर्मसिद्ध्यति नैमित्तिककाम्यपूजायांतुतांत्रिकत्वामपिनाधिकारः सूतकेमृतकेचापिवर्त्तमानेतुनारद काम
नःपूजितेमंत्रेशांतिकादौचकुत्रचित् जपंत्यचशतंमंत्रीसिद्धमंत्रस्यभक्तितः शतत्रयमकामाच्चप्रायश्चित्तविधौ
जपेदिति नारदपंचरात्रवचनात् अकामात्तुनैमित्तिकार्चनेवायवीसंहितायां एकभक्तविधानेनविलंबनविते
विना उक्तसंख्याजपंकुर्य्यात्गुरवःशूराणामिहैव देवतागुरुमंत्राणामैक्यंसंभावयन्धिया जपेदेकमनाःप्रातःकालात्त
यंदिनावधि यत्संख्यायामसमाप्तंतत्कर्मवदिनेदिने यदिन्यूनाधिकंकुर्य्यात्तद्भ्रष्टोभवेन्नरः अत्रदिवापदेवजपंकु
र्य्यान्नरात्रौ अविहितोविधिरिति फेत्कारिणीतंत्रेपि दिवापदाभिधानात् जपंरात्रौचवर्जयेदितिकेचित् असंभवेनरात्र
नौजपनिषेधाद्देशकालाद्युपद्रवसंभावनायांचतत्प्रथममुहूर्त्तंत्यक्त्वातमपित्यक्त्वा पंचममुहूर्त्तमप रात्रसीतानाममावेला

गर्हितां सर्वकर्मसु स्थितिमत्स्य प्रणाशिनीं दिनत्रयादिति अत्र मुहूर्तशब्देन भाग उच्यते दिवसस्य पंचमभागे निषिद्ध इत्यर्थः पिंगलाम
ते नाध्यातेनार्चितो मंत्रः सुसिद्धोपि प्रसीदति नोत्तम सिद्धिदो नैव कुर्वन्न फलदो भवेत् एतद्ध्यानं जपे होमे नित्ये कर्म
चतुष्टये प्रत्यहं साधकः कुर्यात्स्वयं चोत्सिद्धिमिच्छति जपश्रान्तः शिवं ध्यायेत् ध्यानश्रान्तः पुनर्जपेत् जपध्यानसमायुक्तः
शीघ्रं सिध्यति मंत्रवित् नारदः संध्याप्रैमैनि तिजैर्दूर्जपसंख्योरप्राशनः पथ्याककोटज्जकदुयाघ्राविधिसमादितः अथ
वा प्रत्यहं तत्संख्या एवं विस्मिस्तावहेव हि वैशंपायन नैगत्य विधिः प्रोक्तान दिने व्यतिलंघयेत् दिवसातिक्रमात्सुमेऽमंत्रसिद्धि
भवेन्न हि यावत्संख्ये जपेत्प्रक्ष एवं विस्मिस्तावहेव तु दिनांतरेपि प्रजपेत्स्वयं सिद्धिरोयह्मुत गौतमः ध्यानार्चनजपानांच
प्राणायामस्त्रयस्त्रयः आद्यंतयोर्विधीयंते नमस्तिकाप्रसंचारिणः उत्तरतंत्रे जपादौ पूजयेन्मालांतोयैरभ्युक्षयत्ततः निधाय
मंडलस्थानेः सम्यग्हृदस्वगतेर्वयेत् इष्टमंत्रेण मालायाः प्रोक्तं णापरिकीर्तितं ओं मां माले महामाये सर्वशक्तिस्वरूपिणि चतुर्व
र्गस्त्वयि न्यस्तस्तस्मान्मे सिद्धिदा भव एवं ध्यात्वा ततो मालां गृह्णीयाद्दक्षिणे करे बीजं गणपतेरेवं मुखाभ्यन्तरे ततः अविघ्नं कुरु
मे माले त्वं गृह्णीयादित्यनेन च मण्डलस्थानतः प्राप्य वा स्वहस्तेनाभ्युक्षयेदिति संबंधः तथा जपसमारंभेत्स्वात्मानं
वध्यात्मा स्थितः हृत्तत्वज्ञमानसाय चिंतयेत्मनसा शिवा चिंतयित्वा गुरुं मूर्ध्नि पश्चाद्वर्णादिकं भवेत् मंत्रवर्कं ठतो ध्यात्वा पी
तवर्णादिरागमयं महामायां च हृदये आत्मानं गुरुपादयोः आज्ञाचक्रे ततः पश्चाद्गुरोर्मंत्रस्य चात्मनः देव्याश्चैवैक्यता नीत्वा सु स्था
षुम्णावर्त्मना ततः तत्स्वरूपामेकं तथचक्रप्रतिलंघयेत् षट्चक्रेपि महामायां तासाध्यानासपत्नत लंबयेन्मूलमंत्रेणावा
दिषोडशचक्रके आदिषोडशचक्रस्था साधकानंददायिनी चिंतयन् साधको देवि जपकर्म समारभेत् भुवोर्द्ध्वपरितो गुरु त्रयाणां
यंतउच्यते तंस्थानत्रिपथस्थानेषट्कोणं च तरंगुले रक्तं चकुलयोगस्तेस्ता तावच्चक्रमितीष्यते कंठे च पाणां नाडीनावेष्टनं विधते

ठ नां

१९ रांणां सुषुम्णोडापिंगलानां षट्कोणांतत्वंगुलं तत्स्वहृत्कमिति प्रोक्तं शुकं कंठस्य मध्यगं त्रयाणामपि नाडीनां हृदये चैकता भवेत् त

२७४ स्यानेषोडशांगस्यात्सांगुलप्रमाणतः तत्रैतस्मुक्ते योगज्ञैरादिक्षोडशचक्रकं ध्येयानामपि मंत्राणां चिंतनं स्याज्जपस्य च यस्मादाद्यं

274 [■]नहृदयेतस्मादादौ तिगद्यते तस्मात्प्राणवाच्चारणात् तदुक्तं तंत्रेव निःसेतु च यथा नो यदा नाच्छिन्नं प्रसर्प्यति मंत्रस्तथैव

निःसेतुः त्राणात् तरतिप्रवनो तस्मात्सर्वत्र तंत्रेषु वर्णैर्विहितान् पः पार्श्वयोः सेतुमादाय जपकर्म समाचरेत् समार

मे पुरित्यर्थः छांदसत्वादेकवचनं मंत्राणां प्रणवः सेतुस्तत्सेतुः प्रणवः स्मृतः चतुर्दश स्वरो यो सौ शोधश्चौकारः सेतुकः

सवाक्स्वरं च दांतस्य शूद्राणां सेतुरुच्यते अत्र शिवाभित्युपलक्षणायेन स्वेष्टदेवतानामित्यर्थः सर्वमुक्तास्त्वसंगतमिति स्वयमभि

धानात् तथा पूजयित्वा तां मालां गृहीत्वा दक्षिणे करे मध्यमायामध्यभागे वर्जापयित्वा तर्जनी अनामिकाकनिष्ठाभ्यां अं

नायानप्रभावतः स्थापयित्वा तत्र मालां अंगुष्ठाग्रेण चालयेत् प्रत्येकं बीजमादाय अकारादिहकारांतं भैरव प्रतिवारं पठे[■] मंत्रपूर्वे नोष्ठेन

स्ट चालयेत् मालाबीजं तु जपांते क्षेपणं न हि परस्परं पूर्वं जपप्रयुक्तेन चांगुष्ठाग्रेण भैरव पूर्वबीजं जपन्नेव परबीजं तु संस्पृशेत्

अंगुष्ठेन भवेत्तस्य निःफलः स जपः सदा मालां स्वहृदयासन्ने धृत्वा दक्षिणपाणिना देवीं विचिंतयन् जप्यं कुर्याद्वामेन संस्पृ

शेत् अंगुष्ठेन भवेत्तस्य निःफलः स जपः सदा मालां स्वहृदयासन्ने धृत्वा दक्षिणपाणिना देवीं विचिंतयन् जप्यं कुर्याद्वामेन

संस्पृशेत् अकारादिहकारांतं अंगुष्ठाग्रेणेत्यर्थः मालाबीजं न तु क्षेपयं मणिः शैवागमे तर्जन्या न स्पृशेन्मंत्रं कंपयेन्न विधूनयेत्

न स्पृशेद्वामहस्तेन करभ्रष्टां न कारयेत् अन्तर्गाणां चालनं गुष्ठेनान्यमध्येन न संस्पृशेत् जपकाले सदा विद्वान् नेमं हेनैव विलं

घयेत् परिवर्तनकाले च मेरुं मैनैव कारयेत् कलिघटघटाशब्दो लमानेचलमातिः पतितेदैवा विद्वेषः स्फटिते व्याधि

संभवः हस्तच्युते महाविघ्नः सूत्रच्छेदे विनश्यति चलिते मध्यमायां च अंगुल्यंतरगते स्फटिते मौनं सूत्रच्छेदे ग्रंथिच्छेदे पीत्यर्थः

वे

तथा कामे तंत्रे चक्रं भ्रामयामि कमावर्तनेनैव त्यजेत् प्रमादात् तर्ज्जनीस्पर्शो भवेदावर्तनं त्यजेत् आवर्तनं मंत्रस्य जपोऽतिच्छिद्रं संस्पर्शे हा
लयित्वा पुनर्जपेत् योगिनीतंत्रे सर्वत्र यजिमालासु मेरुः पार्श्वविधीयते नस्पृशेत्तं कदाचित्तु स्पृष्टे प्रावन्तेन पुनः नस्पृशे
त् तर्ज्जन्येति सर्वत्र तर्ज्जनीस्पर्शमेवतिषेधात् अन्याङ्गुलीनां स्पर्शासंभवान्वेति तथा महाकपिलपंचरात्रे एकचित्तः प्र
शान्तात्मा प्यस्तहस्तकरः शुचिः मुक्तग्रीवान्नतः शान्तः काउन्मीलनवर्ज्जितः सविसर्गे समात्रं च सबिंदु स्यात्तु संस्फुटं तद्
तेनापि विश्रान्ते कमाने जपेत्सुधीः नारदपंचरात्रे अतरादत्तं यावत्सर्वदोषविवर्ज्जितं विलंबितं चलातीवत्तथास्प
ष्टपदाक्षरं चिन्ते पर्वहितास्त्रस्तु कष्टयिपात्विनं एकं कृत्वा जपं विप्रविनिवेशम् अथागवत् योगिनीतंत्रे अष्टोत्तरशतं वा
पि जप्यान्ते शिरसि स्थापयेत् त्वं माले सर्वदेवानां प्रीतिदा शुभदा मम शिवं कुरुष्व मे भद्रे यशो वीर्यं च सर्वदा पुष्करं शिखि बीज
स्य स्मृत्वा स्मृत्वान्वितं भवेत् आकाश शशि संयुक्तं सिद्धं हृदय संयुतं एष पंचाक्षरो मंत्रो मालायाः परिकीर्तितः ग्रहणोत्था
पने चैव पूजने विनियोजयेत् पुष्करं हकारः शिखि रेफः स्मृत ईकारः आकाशशशिभ्यां विंदु चंद्राभ्यां युतं सिद्धं स्वरूपं
हृदयं नमः फेत्कारिणीतंत्रे यथाशक्ति जपं कृत्वा प्राणायामत्रयं चरेत् नारदपंचरात्रे जपं तत् कुर्वीत यथा शक्त्या सुता
दिकं निवेदयेद् हि भोस्त्वां वाक् मम समन्वितं ॐ श्रीगौरीकान्त विश्वात्मन् मंत्रमूर्ते जनार्दन गृहाण मे जपं नाथ मम दीनस्य शा
श्वत इत्युक्त्वार्घ्यादिकं पुष्पं कृत्वा दक्षिणपाणिना अग्रतो निक्षिपेद्धिला मूलमंत्रेण नारद मंत्रात्मा भगवान् विष्णुश्चि शक्ति
दिदो भवेत शिवादावाहेमाम शुभं मानसो यां शुचा याम्याक्षुव्यादिकं तु जपं मूलस्याष्टशतं जप्त्वा तत्ततं विलंबितं
गुह्यातिगुह्यगोप्ता त्वं गृहाणास्मत्कृतं जपं सिद्धिर्भवतु मे देव त्वत्प्रसादात् त्वयि स्थिते भोगीश्लोकं पठित्वा तु दद्यात् तत्तेन शंभ
वे मूलमंत्रार्घ्यतोयेन वरहस्तेन निवेदयेत् नारदपंचरात्रे संपूज्याथ जपं कुर्यात् याचेदिष्टप्रहरद्वयं तदूर्ध्वं पूर्ववत् स्नात्वा वि
शेषेणा विधानवित् मासावसानमा विलंबकम् कुर्यात् द्वरोदितं कृत्वाग्निहोमसर्पय्यं ततस्तु जपमारभेत् यावद्दिनावसानं

पु

मुं

१६ तद्भूयः स्नात्वा ततो द्विजः उपास्य पूर्ववत्सन्ध्यां देवं संपूजयेत्पुनः विसृज्य भोजनं कुर्यात्ततस्तेनार्ककोदये संध्यामुपास्य देवेशं पूर्व
वत्पूजयेदिति संक्षेपः अथातो वर्ज्यावर्ज्यानि त्रैलोक्यसंमोहनतंत्रे भिक्षाशी वा हविष्याशी शाकमूलफलाशनः पयोव्रती
वा नियतो जपेदेकाग्रमानसः भिक्षान्नरूपमाह कुंभसंभवः वैदिकाचारयुक्तानां शुचीनां श्रीमतां सतां सत्कुलस्थानजातानां
भिक्षाशी वा यजमानामिति नारदः चरुमूलफलक्षीरदधिभिक्षान्नसक्तवः एतत्सप्तविधं प्रोक्तं पवित्रं व्रतभोजनं कपिलः
यावी यवान्नशाकं च पयो भैक्ष्यं हविष्यकं पूर्वं पूर्वं प्रशस्तं स्यादशनं मंत्रसाधने हविरुक्तं कुंभसंभवेन सितैकविय हैमन्तमुम्म
न्नं पयः संस्कृतं अपक्वान्नं वद्धं तत्पक्वान्नमपि नाल्पहतं तच्च पयः दधिक्षीरघृतं गव्यमेतत्वं गुडवर्जितं तिलाश्चैवातिमुद्गाः कंदः वोसु
कवर्जितः नालिकेरफलं चैव कदली लवली तथा आम्रमामलकं चैव पनसं च हरीतकी व्रतान्तरप्रशस्तं च हविष्यमन्य
तेवुधैः अवैस्नवमलभ्यं वाप्यप्रशस्तं व्रतान्तरे मन्यन्ते तीव्रावुः शातातपः हैमंतिकं सिता स्विन्नं शालिमुद्गास्तिलायवाः
कलायकंगुनीवारा वास्तुकं हिलमोचिके षष्टिका कालशाकं च मूलकं केमुकेतरत् कंदं सैंधवसामुद्रे गव्ये च दधिसर्पिषी
पयो ऽनुद्धृतसारं च पनसाम्रहरीतकी पिप्पली जीरकं चैव नागरंगतिंतिली कदली लवली धात्रीफलान्यगुडमैक्ष
वं अतैलपक्वं मुनयो हविष्यान्नं प्रचक्षते मूलकं हविरपि वस्त्रवान्नानिषिद्धं तदुक्तं विश्वयामले यत्र मांसं तथा मधु तां
प्यां वृंताकमूलके निवेदयेन्नैव तत्र हरेरैकांतिकी रतिरिति अथ वर्ज्यानि तत्र कुंभसंभवः लवणं च पलं चैव क्षारं सौद्र
सांतरं माषमसूरमसूरराजान्कोद्रवाञ्छाकानपि तांबूलं वामिति संक्षेपः मुद्गाः सिताः उत्तरतंत्रे स्विन्नं च लवणं मांसं कटं
ष्टनं कांस्यभोजनं माषाढकीमसूरांश्च कोद्रवाञ्छाकानपि तांबूलं च द्विर्भुक्तं चन्द्रः स्त्रीसंगं ततो ब्रह्मयामले निश्चेया
त्साहधैर्यं च तत्त्वज्ञानस्य दर्शनात् अल्पाशनादसंगाच्च षड्भिर्मंत्रः प्रसिध्यति प्रयासाद्बहुभक्ष्याच्च प्रजल्पान्नियमाग्रहात्
नीचसंगाच्च लौल्याच्च षड्भिर्मंत्रो न सिध्यति अशक्तिनमनाश्चैव पाशितः शक्तिमयत्वतः देवीमंत्रमयं साक्षाद्ध्यायेदात्मानमा

वर्जयेदिति

—२७५

२७५

शाला अग्निपुराणे उक्ताः तिलमुद्गा इतेशै म्यं सर्षपगोधूमकोद्रवौ। धान्यकं देवधान्यञ्च शमीधान्यन्तथैव च। स्विन्नधान्यं तथा परंच मूलं क्षारगणाः स्मृताः गोधूमानां तु तत्रैव प्रतिप्रसवः व्रीहिषष्टिकमुद्गाश्च कलायः सतिलं यवः श्यामाकाश्चैव नीवाराः गोधूमाद्या व्रते हिताः शमीधान्यं माषादि

आरनालं काञ्जिकं नद्युक्तं आरनालन्तु गोधूमैरामैः स्याल्लिल
षीकृतैः ॥ पक्वैर्वा हृतन्यैनैलन्तु सौवीरस्सधृशं गुरौः

हरा

त्वमि मेनान्यत्र शिवोन्यत्र शक्तिरन्यत्र माहृतः । न सिद्ध्यन्ति वरारोहे कल्पकोटिशतैरपि ॥ पर्युषं चारनालं च कोद्रवान्नं मसूरि
कं कांस्यपात्रे चैतैलं च मंत्रवीर्य्यक्षयणोषट् । वीर्य्यविज्ञानयोर्हन्ता ज्ञानहन्ता च पर्युषः । तस्मात्सर्वप्रयत्नेन मंत्री पर्युषितं त्य
जेत् । आरनालं चान्यमग्नं मंत्री दृष्ट्वा परित्यजेत् । फललोपो भवेन्नूनं मंत्रवीर्य्यं हरेद्ध्रुवं ॥ तेन कारणभावेन मंत्री तत्तान्स
वर्ज्जयेत् । पिन्नलं मसूरदं न्यूतं तद्रूपान्यं च कोद्रवं ॥ कोद्रवान्नं परित्याज्यं सर्वदा जपकर्मणि । मसूरीमान हंत्री च परित्या
ज्या च सर्वथा । कांस्यपात्रमशुद्धं च न च्छेमं विस्मृता पुरा । मंत्रवीर्य्यं हरन्त्याशु पद्मापि स्यान्महेश्वरः ॥ तस्मात्सर्वप्रयत्नेन कां
स्यं त्याज्यं तु साधकैः । तिलतैलं मंत्रपूतं पावनं देवदुर्ल्लभं ॥ मर्द्दयित्वा प्रयत्नेन स्नानं कार्य्यं हि सर्वदा । वर्ज्जयेज्जपवेलायां
भोज्यं चैव सदा बुधैः । न भोक्तव्यं न भोक्तव्यं मंत्रिणा तत्कदाचनेति ॥ अथ भोजनपर्य्यायः । तत्र कुंभसंभवः । उपस्तीर्य्याभि
घार्य्यैतत्संस्कृत्य प्राणणादिभिः । पावयेद्वैदिकैर्मंत्रैः पुनर्मूलेन मंत्रवित् ॥ वैदिकैः प्राणणादिभिः पावयेदिति संबंधः
मूलेन मंत्रयेदिति शेषः ॥ अथ सोमशम्भुः । हृदा संभोजयेन्मंत्री मूलेनाचमयेज्जलैः । हृदा हृदयमंत्रेण जलं चाभिमंत्रितं पिबेदिति
पलाशपत्रेण मध्यवर्ज्जितेन तु कृतपात्रावल्यामेव भुंजीतेति वदंति कांस्यभाजननिषेधार्थं नियमः इति तत्त्वे ॥ अथ शयनं विजय
मालिनीतंत्रे । अथः शयानः शुद्धात्मा जितक्रोधो जितेंद्रियः । नारदपंचरात्रे । भुक्त्वा पायीत शयने सुशुद्धे च स्वपीनले । अर्द्ध
रात्रे समुत्थाय यथा दोषो न भवेद्द्विजः । आचम्य देवं संस्मृत्य शीघ्रं संस्मृत्य पूर्ववत् । जपं कुर्याद्यथाशक्ति अर्प्पयेत्तत्तथैश्वरीति
न यावै शंपायनः । शयनं कुशशय्यायां विन्यसेत्सुचिकस्तु पृथक् । न द्वासः तालयेन्नित्यमन्यथा विघ्नमावहेदिति वायवीसंहि
तायां । अहन्तामखराणां स्त्रीणां सदर्भशायने शुचिः । मंत्रिते च शिवं ध्यायन् मा विशरस्का निशि स्वपेत् । शिवमिश्रुपलताणां मंत्रि
ते स्वप्नमंत्रेण । कपिलपंचरात्रे । गुरुपादार्चनं कृत्वा उपवासी जितेंद्रियः । दर्भशय्यागतो रात्रौ दृष्ट्वा स्वप्नं निवेदयेत् । योगिनी

१६ तंत्रे यज्ञाग्रेनोहृदमन्दृष्टे निदेवमावृन्यमंत्रान्प्रयतस्त्रिरेतान ल॰॰ कमकरदितागपार्श्वशायी स्वमं पदीक्षितयेष्यापदेशे मंत्रानिति
बहुवचनेन सकलसूत्रं गृह्यते तथा भगवन्देवदेवमा स्फलमरूपवादन उग्रानिष्टं समाचक्ष्व मम सत्त्वमस्य शासत एवं स्वमक्त
२७६ प्रास्त्रीणोति नमः प्रयतमानसः निशाते पशुपतिः स्वमं शुभं वायविवाशुभ पिंगलामते नारोहिंदिपदंयमूलयाणयेक्षिठर्दशिनः
स्वप्नमानयमंत्रोयं शंभुनापाविकीर्तितः नमो नृमयत्रिनेत्राय पिंगलाय महात्मने वामाय विश्वरूपाय स्वप्नाधिपतये नमः
स्वप्ने कथय मे तथ्यं सर्वकार्येषु सर्वतः क्रियासिद्धिं विधास्यामि त्वत्प्रसादान्महेश्वरः मंत्रं तंत्रप्रकाशे ॐ हर सकललोकावि
स्वप्नेप्रभव विश्ववे विश्वाय विश्वरूपाय स्वप्नाधिपतये नमः स्वप्नमानवमंत्रोयं कथितो नारदादिभिः अथ शुभसूचकस्वप्नाः मत्रेया
गिनीतंत्रे: त्रिविधं दर्शनं तत्र यथार्थमयथार्थकं अप्रावकं यत्र स्वप्नांतास्वप्नानां दिर्शनं यथार्थं तद्याथार्थ्यं स्वप्नानां वि
कारजं अयावकं मानसं च यथार्थफलमुच्यते एषां स्वरूपमाहये दितिदर्शनं देवादीनां विकारजं पित्रादीनां मानसं मनोविका
रजं आगमसिद्धये आद्ये वर्षे वत्सरार्द्धे द्वितीये यामे पाके वर्षपादात्तृतीये मासे पाकः शर्वरी तुर्य्ययामे सद्यः पाको या विसर्गेषु
दृष्टः आद्ये यामे दृष्टस्वप्नस्य वर्षमात्रे पाकः फलं एवमग्रेपि विसर्गे निशांते तथा ज्वरयमामध्यमास्यादृष्टे तु तमोनविघ्नेत उ
तमो यस्मात्सा सिद्धिकृत्तमे स्वमे उत्पथ नानेवादृतत्रैव स्वमे पशुपति वेदे अविशिष्टं सर्वेनामुत्र गुरुं प्रमादस्तु स्वनिर्मलं चंद्रम
एडलं गंगां गां भारतीं भानुं लिंगिनिलिंगमेश्वरं प्रसन्नं तत्र जानीयात्सिद्धिं स्वप्नदर्शने प्रसन्नं निजेष्टदेवं अत एवसिद्धिम
पि नारदपंचरात्रे दितिलाभः तत्र जाह्नितरंगं चाग्निं पूजनं होमं प्रज्वलितं वह्निं संग्रामविजयमत्तया हंसकोकमयूराणांग
व्याघ्रोहृत्तामेवच कोकस्पृक्रवाकः कपिलपंचरात्रे कन्यां छत्रं रथं दीपं प्रासादं कमलं नदीं कुंजरं वृषभं मालां समुद्रं फलितं द्रुमं
पर्वतं च हृदयमेष्यमा मांसं सुरामन्नं एवमादीनि सर्वाणि दृष्ट्वा सिद्धिमवाप्नुयात् श्रुतिरपि यदाकर्मसुकाम्येषु स्त्रियं स्वप्ने

नि जे

द्व र्म

चि

द्रुतरो

ऋपश्यति समृद्धिं तत्र जानीयात्तस्मिन्स्वप्नदर्शने भैरवीतन्त्रे नदीसमुद्रतरणमाकाशगमनं तथा भास्करोदयनं चैव प्रज्वलनं हुता
शनं ग्रहनक्षत्रताराणां चन्द्रमण्डलदर्शने नक्षत्राणपश्चिन्यारोहेति तारास्त्वन्यानीति हर्म्यस्यारोहणं चैव प्रासादशिखरस्यापि वा नागा
श्वद्वृषभेन्द्राणां नरकशैलाग्ररोहणं विमानगमनं चैव सिद्धमन्त्रस्पर्शनं लाभः सिद्धेतरैश्वर्यदेवीनां चैव दर्शनं एवमादीनि स्व
दृष्ट्वा नरः सिद्धिमवाप्नुयात् स्वप्ने तु मदिरापानमाममांसस्य भक्षणं क्रिमिविष्ठानुलेपं च रुधिरेणाभिषेचनं भोजनं दधि
भक्तसम्मिश्रं तु वस्त्रानुलेपनं सिंहासनं रथयानं ध्वजं राज्याभिषेचनं रत्नान्याभरणादीनि स्वप्ने दृष्ट्वा प्रसीदति नारदपंचरा
त्रे गरुडे वो द्विजः कन्या गोगजाश्वाश्च केसरी दृष्ट्वांगशोभामैश्वर्यं वन्तंत्री वाद्यं वीणावादनं ताम्बूलभक्षणं चैव तत्त्वादर्श्यमभिवंदनं
सिद्धान्नमाममांसं च मद्यस्त्रीमदिरासवाः छत्रं यानं सितं वस्त्रं तथान्यश्वेतचंदनं माल्यमुक्ताफलेहारः पूर्णाः समुद्रितः
शशी प्रवालकिरणाः स्वेष्यानिश्रगाथमहोदधिः प्रफुल्लपादपाः शाली गोरोचना कुंकुमं मधुः लाजाः सिद्धार्थका वीजनवभां ङं
णां च पायसं उपपन्नाप्यथा चाश्वागजयश्चीवरसंगता मनःप्रीतिकराश्चान्ये लोके शास्त्रे पदं गताः सर्वे स्वप्नाः शुभाः प्रोक्ताः सि
द्धिमोतफलप्रदाः अथाशुभसूचकाः नारदः अतोन्यविपरीतास्तु मनसः खेददाश्च ये गर्हिता लोकविद्विष्टाः स्वप्नास्ते ह्यशु
भावहाः अतउक्तं शुभसूचकात् कपिलपंचरात्रे चाण्डालं कलभकाकं गर्तं स्वप्नममंगलं तैलाभ्यक्तं नरं तत्र शुष्कवृक्षं स
कंटकं प्रासादमतलं दृष्ट्वा नरो रोगमवाप्नुयात् कलभं वा लगजं तत्र प्रायश्चित्तमाह कपिलः दृष्ट्वाङः समकं चैव द्विहो
मात्सिद्धिमवाप्नुयात् तथा पिंगलामते शुभेऽशुभे भवेत्स्वप्नं कुर्यादशुभशान्तं अस्येणानि क्रमाद्विद्यानिति तथा नारदपंच
रात्रे दुःस्वप्ने समाचरेद्धोमं दंतकाष्ठादितं मुने केवलेनाथवाज्येन सिद्धमंत्रेणाशान्तये दंतकाष्ठप्रकरणे तावदाह स्वयमेव शा
नेसदृशं सम्यक्षवा यथाशत्काथवा द्विजः अत्र संघटितेनैस्वानाम्नासाहस्त्रिते नव दोषान्तक्षिन्त्स्वीपवपदेनामावसानं गं स्र

६८

शंखा चरां गनोः

दोषनिदानानां

१६ नसिद्धमंत्रयोर्विकल्पः एवं दोषनिर्दोषा अथ स्वप्ननिवेदनं तत्रैव शिष्यस्तु चिरार्चनात् स्वप्ने दृष्ट्वा गुरुं नमेत् प्रणम्य शिरसा दृष्टस्व
प्नं स्वप्नं निवेदयेत् स्वप्नमेवापि समस्तं वा स्वात्मसाम्यमिति स्थितिः अकस्माद्यदि जायेत नाम्यातं मंत्रगुरोर्विना मंत्रप्रसादजनितं लिंगं च न
२७७ गुरोर्विना प्रकाशनीयं विप्रेंद्र कस्यचित्सिद्धिमिच्छता प्रकाशयति यो मोहाद्दोषास्तस्य भवन्ति ते निकटस्था प्रलापात्समसिद्धयो
यान्ति दूरतः आविर्भवंति दुःखानि शोकाश्च विविधा अपि वक्तव्यं एकल्प्य चित्तप्रसादो मनसस्तुष्टिरल्पाशिता स्वप्नदर्शनं गुरुदेवतं न
था भैरवीतंत्रे ज्योतिः यथा तिसर्वत्र शरीरे वा प्रकाशप्रकृ निजं शरीरं समग्रमा देवतामयमेव हि नारदपंचरात्रे मंत्राराधनस
मस्य प्रथमं वत्सरत्रयं जायते बहुविघ्नानि नियतं तस्य नारद नोद्वेगं साधको याति कर्मणा मनसा यदि तृतीयवत्सरादूर्ध्वं
ज्ञानरूपं महीमतः प्रार्थयंतेन्तरायेण नार्थिता अपि मानिनः प्रसादः क्रियते तेन तस्य मोहरणाकारणं प्रज्वलंतं च पश्यंति तेजसा
विभवेन च प्रतन्स्मरतिशार्दूलनिर्घोषं वक्त्रमतमाः नवमाद्वत्सरादूर्ध्वं स्वयं पश्यंति मंत्रराट् नानारूपाणि हृदये मंत्र
सिद्धिमयानिवै अन्यानंदप्रदामासेषु प्रत्यहं पिबति तथा जउधीमत्तानां विप्रेंद्राणामसि प्रहर्षितः दत्तानुक्रोशितिर्यग्
घ्राणेनेत्रं च नरिल्लतः तानावमधुरं वाद्यं नानागीतसमन्वितं आजिघ्रति तदा गंधान्नूकर्णस्य रमद्गनाभिजानन् उत्पन्नं तेन च
णा वापि पश्यत्यात्मानमात्मना चंद्रार्कं किरणाकीर्णं तदामालोकयेन्नभः राजतो बहुबन्धनाशो पश्यत्युपाच तदा द्विजः
निर्भरं स्वदंशो दोषेभ तरामाकर्षयत्यपि तारकाणि विचित्राणि योगिनो नभसि ध्यतान् पश्यंतु स्थानं तदा मंत्रप्र
तीसदा तदा किलिकिलारावं हर्षवर्धनं तथा तदा मेघारवं पश्चात्पणाद्रेतिनीदिने राज्ञौ चा दिवमालोकसद्रूप्य
तारामीतति वलनपरिक्रमा चेतनज्जस्तामा भास्करोपमः पूर्णेंदुसदृशः कोन्या गगने विहगोपमः रमेनयुक्तः आच्छन्न
गांभीर्याणास्त्वेवनच सत्यापाशने नाक्रमाणां बहुनापि न बाधीयते विष्णुत्वं तथाल्पत्वं भवेन्निद्राजयस्तथा तपध्यानगतो

मंत्रीनैवेदमधिगच्छति विनाभोजनयानाभ्यां पतमामामादिकं मनुते इत्येवमादिभिः श्रीहर्षमहाविस्मयकारिभिः प्रवृत्तेः संप्रवेवाहवं
प्रसन्नो मंत्रराडिति तथा वोपायन सिद्धेस्तत्रीणि विज्ञानि दाताभोक्ता प्रयाचकः दाताभोक्ताथ याचक इत्यर्थः प्रपंचसारे तनो
स्यप्रत्ययसेवं ज्ञायते जपको मंत्रं अपि सिद्धिं न लिप्सदीप्तं निलमिमं ग्रहं भवेत अर्कक्षाभस्तित्रमासेनैव तिनलितज्ञासंनतनं किं करी
स्याद्योगात स्वयं तिरस्मात्तु तमथ पनयान्याकुलनन्समीपं देवानित्यं नमो मैथ विरूपनिफाणिनोनेव हृत्स्थे तिष्ठत्राः पेत्राये त्राणि
मित्राणि त्वदात व विपदि परं यामविलाः सम्भूयात एवंकृतेपि तसिद्धतिचेत् तदा दहयंत्रपेवाश्वरस्वरंगाकृष्यात् तदुक्तं फेत्कारि
णीतंत्रे कर्मणा प्रबलेनैव प्रतिबंधो विरोधिना यदि सिद्धिं न लभते हि सिद्धिं वा पुनराचरेदिति अथ होमपर्याया विचार्यते तत्र वाय
वीयसंहितायां अथाग्निकार्यं च स्यामि कुंडे वा स्थंडिले पि वा वेद्यां वा प्रयोजसे पात्रे मृन्मये वा नवे शुभे तानाणिवितिंत्यं नैमित्ति
कं होमं स्थंडिले वा समाचरेत गोमयेनोपलिप्तायां भूमौ चस्थलं रूपकं हस्तमात्रं तत्तकेद्यद्वालुकाभिः सुशोभनं अंगुला
त्युपयं संयुक्तं चतुरस्रं समंततः क्रियासारे सर्वेषु दिक्षु प्राक्प्रच्छः प्रागुदक्प्रवणो पि वा उदक्प्रच्छः प्रदेशो वा स्थंडिलस्य स्थ
लेसतेन प्रवः प्रवणः तथा कपिलः स्थंडिले वालुकाभिर्वा रक्तमृद्भूतजेनापि वा तथा वशिष्ठः हस्तमात्रं स्थंडिलं वासं ति मे दो
हकर्मणि अत्र संहितेमे इत्यभिधानात सहस्रादि संख्यो होमः स्थंडिले न कर्तव्य इति केचित् तत्र होमं समारभेत्कुंडे स्थंडि
ले वा प्रयत्नितं अग्निप्राणायनं कृत्वा या चार्यः सर्ववेदवित् तिलहोमं व्याहृतिभिरष्टोत्तरसहस्रकं अमितिवायुपुराणवचनात्
कुंडे वा स्थंडिले वा तत्र होमो विधीयते अथ तेहोमसंख्या च तत्र गुणानजपः काम्यैः तत्रियैः षड्गुणः वैश्यैरष्टगुणः होमकर्म
णि शक्तानां त्रयाणां जपसाम्यता होमकर्मण्यशक्तानां समस्मिन्निति अत्रैव वचनात् तदावेदशक्तो विप्राणां द्विगुणः
क्षत्रियाणां त्रिगुणः वैश्यानां चतुर्गुणः होमकर्मण्यशक्तानां विप्राणां द्विगुणो जपः इतरेषां तु वर्णानां त्रिगुणादि विधीयते इ

२२८

278

१६ तिगौतमवचनात् तत्राप्यशक्तो होमसंख्याचतुर्गुणो जपः कार्यः होमाशक्तो जपं कुर्यात् होमसंख्याचतुर्गुणं इति वशिष्ठवचनात् ए
तदपि विप्रमात्रपरं क्षत्रियवैश्ययोः भागवत् षड्गुणाष्टगुणो जपो भवति प्रागुक्तवचनात् तत्राप्यशक्तो होमसंख्याद्विगुणो जपो वा
कार्यः यद्यदंगं विहीयेत तत्तत्संख्याद्विगुणो जपः कर्तव्यः संगसिद्ध्यर्थं तदशक्तेन भक्तितः इति कुंभसंभववचनात् तदशक्तेन पुर
श्चरणसंख्याचतुर्गुणो दिक्पालांशकेन एतदपि विप्रमात्रपरं क्षत्रियवैश्ययोस्त्रिगुणचतुर्गुणो जपो भवति प्रागुक्तगौतमव
चनादेव द्विजभक्तेन तत्स्वस्त्रीणां तु चतुर्गुणो पदेदशगुणो जपो भवति द्विगुणपदे तत्पंचगुणो जप इति द्विजभक्तस्वस्त्रीणां तु पंचवर्णा
माश्रितायः स्वकुलस्मार्तदृष्टिविहितजपपरवेति तदुक्तम् तंत्रे द्विजानां होमविधिं हृदयः प्रोक्तः स्त्रीभिर्जपः तथाश्रितामय
वोक्तः एवं पंचवर्णाश्रितः तत्स्त्रीणां विहितं जपं कुर्याद्भक्तिपरायण इति गौतमीयात् होमाभावे द्विजातीनां तु जपः प्रोक्तः
पुरातनः तत्स्वस्त्रीवाचतत्स्त्रीस्वस्त्रीणां च जप एव हीति अतः स्त्रीशूद्रैर्होमानधिकारात् जप एव कार्यः उत्तरतंत्रे ततो होमदशा
शेन जले संपूज्य देवतां तर्पयामीति मंत्रेण तेनाकांक्षिसिद्धिं तर्पयेत् वैशंपायनः तर्पणास्य दशांशेन तन्मांतमंत्रमुच्चरन् अभि
षिंचेत्स्वमूर्द्धानं जले कुंभादिमुद्रया उत्तरतंत्रे तद्दशांशेन भोजयेद्विप्रान् सदाचारान् दशांशतः नानाविधैर्भक्ष्यभोज्यैर्लेह्यचोष्यैस्त
थैव च लक्ष्येतरैः सर्वथा भोजयेद्विप्रान् कृतसांगत्वसिद्धये विप्राराधनमात्रेण व्यंगं सांगतमाप्नुयात् एकमंगं विहीयेत तेन
नेष्टमवाप्नुयात् अंगहीनं भवेद्यद्यत् कर्म नेष्टार्थसाधकं न्यूनातिरिक्तकर्माणि न फलंति मनोरथान् तपश्चरणानां यानि सम्मता
नि भवंति च तत् अतो यत्नेन विद्वद्भ्यो भोजनं चाल्वकर्मसु यानि यान्यपि कर्माणि दीयते द्विजभोजने निष्फलानि तानि सर्वाणि जा
न्यधरणानि च तत् गुरुं संतोषयेत्सम्यग्हिरण्यवस्त्रादिभिः गुरौ तुष्टे हि मंत्रसिद्धिर्नि मंत्रिणः इत्यपुरश्चरणानंतरं प्रसन्नो देवता
भवेत् श्रीकुलार्णवे यद्वाच्छ्याम्यहं मंत्रं जप्तुं नापि फलेन वा परैर्हितं वा मात्या वा सज्जपेद्यथ तर्पिकृत प्रसन्न केलि वितानं

त्रानालिकाश्र्जपंनिये ब्रह्महत्यासमं मंतेषां पातकं परिकीर्तितं अनेककोटिमंत्राणां चित्तव्याकुलकारणं मंत्रं गुरुमुखाल्लब्ध्वा समेवं
स्यात्सर्वसिद्धिदं अथ प्रयोगस्तत्र जपमाला मातृ द्विविधा मातृकाक्षरमयी मणिमयी चेति तत्र मणयः स्फाटिकपुत्रजीवशंखविद्रुमर
त्नमुक्ताफलपद्मबीजस्वर्णरजतकुशग्रंथिरुद्राक्षादयस्तत्र विशेषाः अक्षसंख्या तु मातृकाराजसतामसभेदेनाष्टोत्तरशतं वा
पंचाशत्सप्तविंशतिश्चेति अस्तमालायाः संस्कारकालः तत्र विष्णोर्द्वादशी पूर्वाह्णः शक्तेरष्टमी नवमी चतुर्दशी रात्रिः गणेशस्य
चतुर्थी मध्याह्नः शिवस्य त्रयोदशी दिवा सूर्यस्य सप्तमी पूर्वाह्णः इति अथ मालायाः सूत्राणि विष्णोः पट्टसूत्रं कार्पाससूत्रं चेन्द्रा
लगुणीकृतं सप्तसमानवर्णायोषित्कृतं त्रिगुणीकृतं कुर्यात् अन्येषु सूत्रेषु यथायोग्यमेव कार्यमिति अथ संस्कारः तत्र प्रमाणात्क
माणिक्यमात्रयोगात् सूत्रे गोमयत्र ग्रपदचिह्नं कुशजलालकं पंचगव्यं संपाद्य शक्तिं स्थितिविके पूर्वदिने कृतैकभक्तः साधकः प्रातः स्ना
तनित्यकृतः सूत्रमणीन् पुष्पगंधवर्जितचगव्येन जलेन च प्रक्षाल्य नवसु पिप्पलदलेषु पद्माकारं चितेषु सूत्रं मणींश्च संस्थाप्य तेषु
प्रणवं भुवनेश्वरीबीजं मातृकाक्षराणि च सूत्रे प्रतिबीजं बीजेषु च विन्यस्य मणीन् सूत्रं च गंधादिभिः संपूज्य प्रणवादिना नित्यहोम
विधिनाग्निं संस्थाप्य यथाशक्ति सघृततिलैः केवलघृतैर्वा सद्यादिपंचमंत्रैर्हुत्वा होमावशेषं पंचगव्याद्विधाय तत्र रुद्राक्षपुत्र
जीवपद्माक्षान्यान्वितन्मालां संयोज्य तत्र पंचगव्ये संमन्त्र्य मणीनामित्यारोप्य एकैकमणिमध्ये गुरूक्तविधिना ब्रह्मग्रंथिं विधाय
गोपुच्छाकारेण ग्रथयित्वा ॐ सद्योजातं प्रपद्यामि सद्योजाताय वै नमः भवे भवे नातिभवे भवस्व मां भवोद्भवाय नमः इति मंत्रेण
पंचगव्येन शीतलजलेन च प्रक्षाल्य ॐ वामदेवाय नमो ज्येष्ठाय नमः श्रेष्ठाय नमो रुद्राय नमः कालाय नमः कलविकरणा
य नमो बलविकरणाय नमो बलाय नमो बलप्रमथनाय नमः सर्वभूतदमनाय नमो मनोन्मनाय नमः इति मंत्रेणाष्टगंधेन कुंकु
मरक्तकुंकुमैर्विलिप्य ॐ अघोरेभ्योऽथ घोरेभ्यो घोरघोरतरेभ्यः सर्वेभ्यः सर्वशर्वेभ्यो नमस्ते अस्तु रुद्ररूपेभ्यः अनेनागुरुकर्पूर

तत्र स्मारानुसारेणार्यं मुद्राक्रमः ज्ञानार्णवे गौतमीतन्त्रा
कौलवन्त्यः क्रमः

दे

१६ घार्क्षेत्रागुरुमूलमधुचंदनचूर्णैर्हैपयित्वा ॐ तत्पुरुषाय विद्महे महादेवाय धीमहि तन्नो रुद्रः प्रचोदयात् इति गंधचंदनकस्तूरीकुंकु
मकर्पूरैर्लेपयेत् ततः ॐ ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणोऽधिपतिर्ब्रह्मा शिवो मे अस्तु सदाशिवोम् इति
२२५ इति बीजं ध्यात्वा शतमभिमंत्रयेत् ततस्तत्र पूर्वोक्तवक्त्रभेदेन पञ्चरुद्रांस्तस्यां तावतानामावाहनस्थापनसन्निधापनसन्निरो
धनसम्मुखीकरणसकलीकरणावगुण्ठनामृतीकरणपरमीकरणानि तत्तन्मुद्रया विधाय पञ्चगुणैः पंचभिर्मंत्रैः प्रतिबीजं पंचो
279 पचारैः संपूज्य देवतां इष्टदेवतां वक्त्रजपयित्वा संस्कृतमालया जपं कुर्यादिति जपमालासंस्कारविधिः इयं प्रतिष्ठितमालया ज
पं कुर्वीत यदा तत्सूत्रं जीर्णमिति ज्ञात्वा तदेव दृढसूत्रं ग्रथयित्वा तत्पापविष्टमंत्रमष्टोत्तरशतं प्रायश्चित्तार्थं जपित्वा पश्चात्तया
मालया यथापूर्वं जपं कुर्यात् अथ प्रतिष्ठाप्रकारस्तु रुद्राक्षस्यैव नान्येषां अथैषां पद्माक्षादीनां तु प्रतिष्ठाविधिः प्रदर्श्यते
तत्र ग्रथितां मालां कुत्रचित्पात्रे संस्थाप्य तस्यां गोमूत्रगोमयविस्तुशिवडुगाः पृथक् पृथक् गावाद्यं संपूज्य ह्रौं मंत्रेण पंचगव्येन
तिः क्षिप्य पुनः स्नानमाड हृन्मन्त्रेणाथ त्रेध्य पिप्पलपत्रेष्वधूपवासिते पंचामृतेनेति क्षिप्य पुनस्तां मन्त्रहृन्मन्त्रेण शीतलजलेन
क्षिप्य प्रक्षाल्य चंदनागरुकस्तूरीकर्पूरकुंकुमसौगंधिकैर्विलिप्य तन्मालां ह्रौमिति मंत्रमष्टोत्तरशतं जपित्वा नवग्रहात्मकशादि
कालां च संपूज्य सद्भूतैस्तिलैर्यथाशक्ति इष्टमंत्रेणाहुत्वा गुरवे यथाशक्ति कांचनं दत्वा दक्षिणां दत्वा ब्राह्मणांश्च मिष्टान्नादिभिस्तोष
येदिति अथवा सूत्रे मणींश्च पंचगव्यादिना त्रयं संस्थाप्य चतुर्थदिने सप्त हृन्मन्त्रेण प्रक्षाल्य हृन्मंत्रेण ग्रथयित्वा स्थापयेत् ले
इष्टदेवतापूजामण्डलं विधाय तत्रेष्टदेवतां संपूज्य मूलमंत्रमष्टोत्तरशतं जप्त्वा इष्टदेवताकल्पोक्तपुरश्चरणविधानमद्व्येण हुते
न वा यथाशक्ति हुत्वा मण्डलमध्ये मालां संस्थाप्य तस्यामस्त्रमंत्रषडंगमंत्रैः स्वविन्यस्येष्टदेवतारूपां तां विचिन्त्य वक्ष्यमाणवि
धिना सर्वभूतबलिं दत्वा तस्यामिष्टदेवतां संपूज्याचार्याय दक्षिणादिभिः परितोष्य ब्राह्मणांश्च भोजनादिभिस्तोषयेदिति इयं प्रति

ष्टितमालयानावामंत्रंजपेत् अथप्रारंभणकालेविहितानि तत्रमनःसंहरणशौचमनमंत्रार्थचिंतनाव्यग्रतानिर्वेदश्राद्ध
तपोत्साहक्रोधत्यागस्ववर्णाश्रमधर्मानुष्ठानपरितुष्टनैंद्रियंतिग्रहब्रह्मचर्यगुरुनतिकेवलामलकस्नानमंत्राभिमंत्रित
लेगाभिषेकत्रिषवणाद्विसवनमथ्थकौमसकृद्धास्नानदेवर्षिपितृविष्णुदेवतातर्पणमधुपत्ररहितपलाशपत्रवैचित्रपत्राव
ल्यारात्रौमितभोजनंगोविप्रबालादिषुकृपाचेति अथतत्कालनिषिद्धानि अप्रियापस्वभाषणकरंजविभीतकार्कस्नुहिरक्ष्मा
क्रमणप्रतिग्रहस्त्रीशूद्रपतितनास्तिकोच्छिष्टसंभाषणस्नानतर्पणाद्यननुष्ठानबहुवस्त्रैकवस्त्रमलिनधारणकाम्यकर्मा
संकल्पितस्ववर्णाश्रमाविहितकर्मावरणकांस्यभोजनासत्यभाषणात्मपूजनकौटिल्यतैलाभ्यंगमधुसमागमोष्णजलस्नानोन्म
र्दनगीतवाद्यादिश्रवणान्तदर्शनाष्टविधमैथुनतत्कथालापनदुष्कर्माख्यानस्पर्शप्राणिहिंसाकंचुकोष्णीषधारणकरा
प्रावरणकेशमोक्षणशिरःप्रावरणचिताक्रोधमत्सरगमनेनारंभशयनेनास्यानामनंथकारामंगलस्नानपादुकाधारणा
पानशय्यादिरोहणपादप्रसारणोत्कटासनदंतजृंभादिक्काविकल्पमनस्काशनप्रौढपादनग्नकृशयाहित्यादीनि अथा
सनानि तत्रव्याघ्रचर्ममृगाजिनवेत्रनिर्मितकंबलकुशकटरक्तपट्टवस्त्रात्मकानि विहितानि अथनिषिद्धासनानि वंशार
चितदारुमयपाषाणतृणवस्त्रपल्लवेष्टिकानिर्मितानिकेवलभूतलंचेति अथप्रारंभणारंभएवदिनकृत्यं तत्रप्रातः
स्नात्वानित्यक्रियांनिर्वर्त्यब्राह्मणान्भोजनादिभिस्तोषयित्वास्वगुरुमपिवस्त्राभरणवनयान्यादिभिःसंतोष्यतपस्यानेत्रि
कोणंत्रिचक्ररसमणालेदंक्षेत्रपालायनमःक्षेत्रपालइहागच्छागच्छेति क्षेत्रपालमावाह्याक्रमंत्रेणक्षेत्रपालंगंधादिभिःसंप
ज्यतन्मध्येत्रिकोणमण्डलमाधारस्यांत्रमंजनोदकपूर्णंवलिपात्रंनिधायपंचोपचारैर्विडौषधप्रचुरुभंजयभंजयनर्त्तय २ वि
द्रव २ महाभैरवक्षेत्रपालवलिंगृह्ण२ गृह्ण स्वाहा इतिमंत्रेणवलिंदत्वाप्रवसेत् अथजपारंभदिनकृत्यं तत्रशुभमासि

१९

२८.

वेदतारागनुक्षत्रे तिथिवारनक्षत्रादिशोधिते सद्दिवसे प्रातः स्नात्वा गुरुर्विप्राज्ञामादाय ब्राह्मणैः स्वस्तिवाचनं कारयित्वा कुशहस्तः ॐ
सूर्यः सोमो यमः कालः सन्ध्ये भूतान्यहः क्षपा पवनो दिक्पतिर्भूमिराकाशं खेचरामराः ब्राह्मं शासनमास्थाय कल्पध्वमिह सन्
निधिं इति पठित्वा ताम्रपात्रे कुशांस्तिलाक्षतजलान्यादायोदङ्मुखः ॐ अद्यामुके मासि अमुकराशिगते सवितरि अमुकपक्षे अ
मुकतिथौ भरतवर्षाख्ये भूप्रदेशे विशेषतोऽत्रामुकशर्मा क्षत्रियश्चेदमुकवर्मा वैश्यश्चेदमुकगुप्तः शूद्रश्चेदमुकदासः अमुक
मन्त्रसिद्धिकामोऽमुकमन्त्रस्यायुतसंख्याजपात्मकं पुरश्चरणं करिष्ये अथारभ्यैतावद्भिर्दिनैः करिष्ये इति वा संकल्पं विधाय गुरु
गणपतिदुर्गामातॄर्नत्वा पूजां समाप्य जपमारभेत तत्र मूलमन्त्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा मूलमन्त्रस्य ऋष्यादिकरषडङ्गन्यासा
न्विन्यस्य हृदि देवं ध्यायन् जपमालां वामहस्तके च चिन्त्यात्र वा संस्थाप्यार्घोदकेन मूलमन्त्रेण संप्रोक्ष्य ॐ मां माले महामाये
सर्वशक्तिस्वरूपिणि चतुर्वर्गस्त्वयि न्यस्तस्तस्मान्मे सिद्धिदा भव इति गंधपुष्पाक्षतैर्मालां संपूज्य ॐ अविघ्नं कुरु मे माले त्व
मिति मन्त्रेण दक्षिणहस्तेन मालामादाय स्वशिरसि श्रीगुरुं कण्ठेऽपानवर्णं मूलमन्त्रं हृदये स्वेष्टदेवतां गुरुपादयोः स्वात्मानं
ध्यात्वा स्वमनः स्वाज्ञाचक्रे गुरुदेवतामन्त्रात्मनामैक्यं विभाव्य कण्ठस्थविशुद्धिचक्रे चतुष्पमेकीभूतं सुषुम्णामार्गेणानीय त
त्र देवं ध्यात्वा मूलमन्त्रेण हृदयस्थानादनवक्रमानीय तत्रापि देवतां ध्यायन् हृदयसमीपे मालामानीय दक्षहस्तस्य मध्य
मांगुलिमध्यपर्वणि संस्थाप्यैकचित्तोऽभ्युन्नतग्रीवोन्नतगात्रः कायकम्पमीलनरहितः घटघटादिशब्दमकुर्वन् मन्त्रार्थगतचित्तोऽभ्यु
ग्रीवोन्नतगात्रः मालायाः प्रतिबीजं मन्त्रमुच्चरन् पूर्वबीजजपसमयेऽपरबीजमस्पृशन् प्रणवोच्चारणपूर्वकं मन्त्रमारभ्य प्रातः
कालान्मध्यंदिनावधि देशाद्युपद्रवसंभावनायां त्रियामसमापनीयं वा सार्धप्रहरत्रयावधि जपित्वा सर्वशेषाहुत्यन्ते पुनः प्रण
वमुच्चार्य जपं समाप्यैतं माले सर्वदेवानां प्रीतिदा शुभदा मम शिवं कुरुष्व मे भद्रे यशो वीर्यं च सर्वदा इति मन्त्रेण मालां स्वशि

इति निधाय पुनः प्राणायामत्रयमृष्यादिकरषडंगन्यासान्विधायार्घोदकेन प्रागुक्तमंत्रेण जपं समर्प्य प्रागुक्तमालापूजनमंत्रेण मालां
संपूज्य पदृहस्थिराप्येत् अत्र प्रणवोच्चारणं त्रैवर्णिकानामेव शूद्रादीनां तु ओंकारस्थाने नमः प्रणवेन न ग्राह्य इति ततो मध्या
ह्नस्नानादिकं विधाय पुनः पूजां विस्तरतः कृत्वा प्रतिदिनहोमपक्षे तत्पदशांशं कल्पोक्तद्रव्यैर्विधिना संस्कृतेऽग्नौ हुत्वा होमद
शांशतर्पणं तद्दशांशमार्जनं मार्जनदशांशं ब्राह्मणभोजनं प्रत्यहं कुर्यात् प्रतिलक्षहोमपक्षे पक्षकल्पोक्तसंख्याकज
पसमाप्तौ तद्दशांशहोमादिकं कृत्वाग्निमलन्तपमारभेत् कल्पोक्तसंख्याजपसमाप्तौ तद्धोमपक्षे कल्पोक्तसंख्यजपसमा
प्तौ पश्चात्तद्दशांशहोमादिकं कुर्यादिति एतत्त्रयेऽप्यशक्तः पुनः कार्यं होमपर्याप्त्याय प्रागेव दीनाप्रकरे प्रोक्तः होमाशक्तौ
जपश्च कार्यः तत्र ब्राह्मणः पुरश्चरणसंख्याचतुर्गुणः कार्यः क्षत्रियैः षड्गुणो वैश्यैरष्टगुणः अशक्तौ ब्राह्मणैः पुरश्चरणसं
ख्याद्विगुणो जपः कार्यः क्षत्रियैस्त्रिगुणो वैश्यैश्चतुर्गुणः इति तत्राप्यशक्तौ होमसंख्याचतुर्गुणो जपः कार्यः एतद्विप्रपरं
क्षत्रियवैश्ययोः प्रागवत् षड्गुणोऽष्टगुणो जपो भवति तत्राप्यशक्तौ होमसंख्याद्विगुणो जपो वा कार्य इति एतदपि विप्रमात्रप
रं क्षत्रियवैश्ययोस्तु त्रिगुणश्चतुर्गुणो जपो भवति द्विजभक्तेन शूद्राणां दशगुणो जपो भवति चतुर्गुणद्विगुणपक्षे तु पंच
गुणो जप इति द्विजभक्तशूद्राणां तु एवं त्रैवर्णिकाश्रितायः शूद्रः तद्गुणविहितजप एव द्विजस्त्रीणामपि तथैवेति स्त्रीशूद्राणां
होमानधिकाराज्जप एव विहित इति इत्थं होमं विधाय पंचरत्नागरुकर्पूरवासितैर्जलैर्होमसंख्यादशांशतः प्रागुक्तविधिना
जले देवं ध्यात्वा संपूज्य संतर्प्य स्वात्मानं देवरूपं ध्यायन् कुंभमुद्रया मूलमंत्रेणात्मानमभिषिंचामि नम इति तर्पणसंख्या
दशांशतः स्वमूर्द्धन्यभिषिंचेत् अभिषेकसंख्यादशांशसंख्याकानिष्टदेवताभक्तान्ब्राह्मणान्स्वानंतर्निमंत्र्य आहूय पाद्यार्घ्यादिना सं
पयित्वा वस्त्रगंधादिभिरलंकृत्य षड्रसैर्नानारसैर्भक्ष्यैर्भोज्यैः इष्टदेवताबुद्ध्या भोजयित्वा तांबूलदक्षिणाभिः परितोष्य वि

१६ स्नेते दितिमत्पदंलं तांतेवासमलसंख्यासमनोवाभक्तिरेवंकुर्यादिति ततस्तत्रकृतेमध्याह्नस्नानांतरं वैश्वदेवादिकमाह्नि

कं विधाय विष्णुदेवमंत्र मध्यान्हकीर्तनश्रवणादिना दिनशेषं नीत्वा सायंतनस्नानं विधाय देवं संपूज्य भुंजीत तत्रभो

२८१ ज्यानि भैक्ष्यगुल्कैकविधाखिन्नहैमंतिकनीवारषष्टिकाकंगुणीयवाः मुद्गास्त्रवहूशी: पादाभ्यामतलोल्पावहतागुडवर्तितनैमे

तवंकृस्नानि लमस्तकलाधाके सकवर्जितकदविशेषनाविकेलकदलीफलनवलीयनसाम्रामलकार्द्रकहरीतकीवास्तूकका

लशाकविल्लमोचकार्सेंधवसामुद्रेलवणोगहूत सारगोगव्यानि पिप्पलीजीरकनारिंगतिंतिणीमूलकानि अथवर्ज्यानि

गुडकृत्रिमलवणसारलवणाखिन्नपर्युषितनिम्नहूकीटादिदूषितकांजिककटनन विल्वकरंजलशुनमृणालकोद्रवम

द्रकतैलपकमाषमसूरचणकगोधूमदेवधान्यादीनि अतिभोजनं दिवाभोजनंच अथभोजनपर्यायः तत्र विष्णुदेवनाम

स्मरन्तन्नमध्यपत्ररहितपलाशपत्रैः कल्पितपत्रावल्यांसंस्थाप्यवैदिकमंत्रैः संस्कृत्य मूलमंत्रेणप्रोक्षितंद्वयं मूलमंत्रे

णसप्तवारमभिमंत्र्य हितमितं द्वमंत्रेणाश्नीयात् मूलमंत्रेण द्वात्रिंशद्वारमभिमंत्रितंजलंच पिबेत् अथशयनं तत्रकु

दि प्तानिर्मितायांशय्यायां प्रक्षालितांघ्रिः प्रक्षालितवस्त्रमात्रीयशय्यां मूलमंत्रेण सप्तवारमभिमंत्र्य यज्जाग्रद

तिसूक्तस्य शिवसंकल्प ऋषिस्त्रिष्टुप्छंदः मनोदेवता सूक्तजपे विनियोगः ॐ यज्जाग्रतोदूरमुदैति दैवं तदु सुप्तस्य त

दैवेति दूरंगमं ज्योतिषां ज्योतिरेकं तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु १ येनकर्माण्यपसो मनीषिणो यज्ञे कृण्वन्ति विदथे

षुधीराः यदपूर्वं यक्षमन्तः प्रजानां तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु २ यत्प्रज्ञानमुतचेतोधृतिश्च यज्ज्योतिरन्तरमृतं प्रजा

सु यस्मान्न ऋते किंचन कर्म क्रियते तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु ३ येनेदंभूतंभुवनंभविष्यत्परिगृहीतममृतेन सर्व

म् येनयज्ञस्तायते सप्तहोता तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु ४ यस्मिन्नृचः साम यजूंषि यस्मिन्प्रतिष्ठिता रथनाभावि

वारा यस्मिंश्चित्तं सर्वमोतं प्रजानां तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु ५ सुषारथिरश्वानिव यन्मनुष्यान्नेनीयतेभीशुभिर्वाजिन इव
हृत्प्रतिष्ठं यदजिरं जविष्ठं तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु ६ इति मंत्रान्स्तुतिः पठित्वा भगवन्देवदेवेश शूलभृद्वृषवाहन इष्टानिष्टे समाच
क्ष्व मम सुप्तस्य शाश्वत ॐ हिलि हिलि शूलपाणये स्वाहा नमोजाय त्रिनेत्राय पिंगलाय महात्मने वामाय विश्वरूपाय स्वप्नाधिपतये
नमः स्वप्ने कथय मे तत्त्वं सर्वकार्येष्वशेषतः क्रियासिद्धिं विधास्यामि त्वत्प्रसादान्महेश्वर ॐ नमः सकललोकाय विस्लवे प्रभविल्ल
वे विश्वाय विश्वरूपाय स्वप्नाधिपतये नमः इति मंत्राश्च सकृत्पठित्वा प्राक्शिरा दक्षिणपार्श्वशायी स्वप्नं परीक्षेत तत्र स्वप्नान्तःप्र
थमे प्रहरे दृष्टस्य स्वप्नस्य वर्षेण फलं द्वितीये षण्मासिकं तृतीये मासत्रयेण चतुर्थे मासेन तन्निश्चितं सद्यः फलं ज्ञेयमिति अथासि
द्धिसूचकस्वप्नाः प्रसादस्वभावे विष्णुदेवतागुरुहृतिर्मलचंद्रसूर्यगोकुलगंगागोमतीसरस्वतीसमुद्राः शिवलिंगानां दर्शनं भूमिलाभः
कै समुद्र नरणाग्रह जपहोमवह्निपूजनं हंसचक्रवाकमयूरसारसदर्शनं रथारोहणं कन्याछत्ररथदीपप्रासादगजवृषभमा
ल्यसमुद्रसर्पकुलहृदपर्वतपवित्रामंमांसतरंगसुरासवस्त्रीदर्शनं नदीतरणं काशागमनं ग्रहनक्षत्रदर्शनं हर्म्यप्रासादशि
खरगजाश्ववृषभतरुपर्वतशिखरारोहणं विमानगमनलाभः देवीदर्शनानि मदिरापानं मांसभक्षणं पुरीषानुलेपनं रक्ता
भिषेकरत्नाभरणादिदर्शनानि अथाशुभसूचकानि चाण्डालकलभकाकसर्पगर्दभमंगलद्रव्यतैलाभ्यक्तनरनग्नमुण्डकुब
दर्कटकनरुतलरहितप्रासाददर्शने रोगदं तत्र प्रायश्चित्तं नृसिंहमंत्रं पठित्वा दुःस्वप्नदोषान्निहितं पुनर्नृसिंहमंत्रं पठि
अष्टोत्तरसहस्रवारः त्वा स्वाहा इत्यष्टोत्तरशतं हुतैर्जुहुयात् अथवा पंचमे वा स्वमंत्रेणाव होमः कार्यः नृसिंहमंत्रश्चैकादशः स च श्रौं इति
अस्वप्नमंत्रस्तु खोपास्व मूलविद्यायाः अथ स्वप्ननिवेदनं तत्र गुरुचरणारविंदयुगलं प्रणम्य पुष्पदत्तः स्वप्नं तस्मै निवेद
येत गुरोरप्यत्र न प्रकाशयेत अथ सिद्धिचिह्नानि चित्तप्रसादोगमनात्तु खोप्यास्यमूलविद्यायाः अथ स्वप्ननिवेदनं त

रक्तसमुद्रः
रुधिरसमुद्रः

दत्रौं

त्रगुरुचरणारविंदयुगलं प्रणम्य पुष्पहस्तः स्वमंत्रं तस्मै निवेदयेत् गुरोरन्यत्र न प्रकाशयेत् अथ सिद्धिविज्ञानं चित्तप्रसादो
मनस्तुष्टिः स्वल्पाशनं निद्राजयः जपे प्रीतिः दर्शनाकस्मात् इति हर्षोत्तरितेषु अंतर्देहमिश्राहूमध्ये वाद्यनानागीतश्रवणं कर्पूरादिसुगंधिपरि
मलाघ्राणं चंद्रार्ककिरणाकाशालोकनानि एवं कृते यदि न सिद्ध्यति चेत् द्वित्रिर्वा पुनः पुनः कुर्यात् अथ मंत्रसिद्धेरन्यः पर्यायः तत्र
कुलप्रकाशतंत्रे अथवान्यप्रकारेण पुरश्चरणमुच्यते ग्रहणेऽर्कस्य चेंदोर्वा शुचिः पूर्वमुपोषितः नद्यां समुद्रगामिन्यां नाभिमात्रे
स्थितः स्पर्शादिमुक्तिपर्यंतं जपेन्मंत्रं समाहितः तावत्कालं जपित्वा ततो होमादिकं चरेत् अयमर्थः तत्र सूर्यग्रहणे
पूर्वदिनमुपोषितः चंद्रग्रहणे तद्दिन एवोपोषितो ग्रहणं दृष्ट्वा स्नानं विधायाद्यामुके मासि अमुकराशिगते सूर्ये अमुकपक्षे अ
मुकतिथौ अमुकतीर्थे सूर्यग्रहणे चंद्रग्रहणे वा अमुकगोत्रो मुकशर्मेत्यादि अमुकमंत्रसिद्धिकामः मुकग्रहणस्पर्शसमय
मारभ्य विमुक्तिपर्यंतममुकमंत्रजपमहं करिष्ये इति संकल्प्य कृत्वा विमुक्तिपर्यंतं जपेत् ग्रहणकालीनजपदशांशहोम
करिष्ये इति होमसंकल्पं होमाद्यं प्रागुक्तवज्जपः कार्यः अपरस्तु मंत्रसिद्धिपर्यायः तत्रैव कुंभसंभवः कृष्णाष्टमीसमा
रभ्य यावत्कृष्णचतुर्दशि देवस्यालये जपेन्मंत्रमयुतानां चतुष्टयं दशांशं होमयेत्तस्य स्वार्थमभिषेचयेत् ततः सिद्धो भ
वेन्मंत्र इति अयमर्थः तत्राद्येत्यादि अमुकमंत्रसिद्धिकामः कृष्णाष्टमीमारभ्य तच्चतुर्दशीपर्यंतं तन्ममुकमंत्रस्यायुतच
तुष्टयजपं तद्दशांशहोमादिसहितं पुरश्चरणं जपमहं करिष्यामि इति संकल्प्य विधायायुतचतुष्टयजपं समाप्य विभज्य चतुर्द
शांतरसमसंख्याधिकसहस्रपंचकं जपित्वा तद्दशांशहोमादिकं कुर्यात् इति अथ प्रकारांतु कालांतरे मंत्री [illegible] जपेन्मंत्रं
मातृकाक्षरसंपुटं अनुलोमविलोमेन मंत्रसिद्धिः प्रजायते त्रिपञ्चाशदक्षरसंयुक्तमातृकाक्षरसंपुटं क्रमोत्क्रमामा
तृकाख्यामासान्सिद्धो भवेन्मनुः मातृकाजपमात्रेण मंत्राणां कोटिकोटयः सिद्धास्युर्नवसंदेहो यस्मात्सर्वं तदुद्भवमिति

अयमर्थः क्रमोत्क्रमा मातृकापुटितं मूलमंत्रं प्रतिदिनं ध्यानेन मासमात्रं जपेदिति अत्राद्येत्यादि क्रमोत्क्रममातृकापुटितमंत्रस्य
मासमात्रं प्रतिदिनं ध्यानसहितं जपमहं करिष्ये इति संकल्पं विधाय प्रतिदिनं जपेत् मातृकासंपुटप्रकारस्तु अं आं इं ईं उं ऊं ऋं ॠं लृं
ॡं एं ऐं ओं औं अं अः कं खं गं घं ङं चं छं जं झं ञं टं ठं डं ढं णं तं थं दं धं नं पं फं बं भं मं यं रं लं वं शं षं सं हं ळं क्षं मूलं ळं क्षं हं सं षं शं वं लं रं यं
मं भं बं फं पं नं धं दं थं तं णं ढं डं ठं टं ञं झं जं छं चं ङं घं गं खं कं अः अं औं ओं ऐं एं ॡं लृं ॠं ऋं ऊं उं ईं इं आं अं इति ध्यानवान् मूलमंत्रं
जपेदिति त्रिषष्ट्या मातृकान्तर्वर्तिवर्णानामिति शास्त्रे त्रिषष्टिश्चतुःषष्टिर्वा वर्णाः संभवतो मता इति प्रोक्तवान् एवं त्रिषष्ट्या
मातृकया प्रत्येकं बिंदुयुक्तया प्राग्वत्त्विष्टमंत्रं संपुटीकृत्य मासमात्रं प्रतिदिनमष्टोत्तरशतं जपेत् संकल्पोऽपि प्राग्वदेव
अपरस्त्रकुलार्णवे मासमात्रं जपेन्मंत्रं भूतलिप्या पुटीकृतं क्रमोत्क्रमात्सहस्रं मासात्सिद्धो भवेन्नर इति अयमर्थः
तत्र क्रमोत्क्रमभूतलिप्या पुटीकृत्य मूलमंत्रमष्टोत्तरसहस्रं मासमात्रं प्रतिदिनं जपेत् संकल्पस्तु पूर्ववदेव भूतलि
पयस्तु प्रागेवोक्ताः अष्टोत्तरशतमितिपाठे गुरुजपमंत्रं परं जपेत् प्रकारान्तरं तु वायवीयसंहितायां त्रिकालं गंधपु
ष्पाद्यैर्योऽर्चयेद्देवं नानिशि पुरश्चरणं कृत्स्नमनेनैव प्रसीदति अस्यार्थः अद्येत्यादि अमुकमंत्रसिद्धिकामो रात्रौ
त्रिकालपूजनं करिष्ये इति संकल्पं कृत्वा वत्सरमात्रं रात्रौ प्रतिदिनं त्रिकालं सर्वोपचारैर्देवं सांगावरणं पूजयेत् ए
वं षाण्मासं वा त्रिमासं वा मासमात्रं वा पूजयेत् पुरश्चरणं मंत्राणामपि मंत्रसिद्धिर्भवतीति अन्यत्तु कादिमते यो मंत्र
स्तस्य वर्णौषधिविनिर्मिताः तत्र द्रोणक संख्याभिर्गुटिका मंत्रसिद्धिदा तथाभिषेकस्तद्धारणं तत्वात् स्तद्विलेपनं
तत्पूजा च तथा सिद्धिदायकास्तेन संशय इति अयमर्थः तत्र मंत्रवर्णौषधिविनिर्मितमंत्रवर्णसंख्यानां गुटिकानां
धारणेन दन्तानां विलेपनं तत्पूजा च तथा सिद्धिदायकास्तेन संशय इति अयमर्थः तत्र मंत्रवर्णौषधिविनिर्मितमंत्र

भा श्च   रोहिणी वट: = ४   मुंमु: मि = ३   रोग: कुष्ठं। जलं ह्रीवेरं।   स्थिरा ब्र = ३   द्विकोभकुजः = ४   ग्रंथिपर्ण्यपि परणी

१६ वर्णसमस्तानां गुटिकानां धारणं तन्न तथा विलेपनं ताभिः स्नातस्य जले स्नातं तत्र समस्तधारणं कुर्यात् तेन मंत्रसिद्धि
र्भवति वर्णौषधयस्तत्र पंच सारे चंदन कुचंदनागरु कर्पूरो शीरोरोग जलं सुस्तृणाः कंकोलजाती मांसी मुरग्रंथि रोचना
पत्रं पिप्पल विल्व गुडुहारुणा कस्तूरी लवंगा कुंकु वंदिन्यः सोडुंबरका श्मरिका त्रसंगदेष्यपुष्पिका मयूरशिखा ज्ञता ग्निमंथ
सिंही कुशाद्ध देवी पिक्षिकदर पुष्पी रोहिणी उंडुकवहती पाटलचित्रा तुलस्यपामार्ग भृंगराज मतवल्लना हिरेफो विष्णु ३ मसल्प
यांजलिनी दूर्वा श्रीदेवि सहेत थेवलक्ष्मीनंद्या भद्रे आदीनामिति कथितावर्णानां क्रमवशादिहौषधयः गुटिकाकषायमसि
तप्रभेदतानि तीविलसिद्धिदायिन्य: अथैतासां नामानि यथा चंदनं रक्तचंदनं अगरु कर्पूर उशीर कुष्ठवाल कुंकुम कंको
ल जातीफल जटामांसी मुरग्रंथिः गोरोचना पत्र पिप्पल विल्व पृष्ठपर्णी चित्रक लवंग कस्तूरी कटफल वंदिनी
उडुंबर पाषाणभेद पद्म शाखपुष्पी मयूरशिखो ज्वल अग्निमंथ सिंही कुश कलशपुष्पी रोहिणी शेफालिक वृह
ती पाटल मूषकपर्णी तुलसी अपामार्ग इंद्रवल्ली भृंगराज जिला नीलमूली कृतांजलि दूर्वा श्रीदेवी कुमारी भा
रंगी भद्रमुस्तेत्येकपंचाशदौषधयः क्रमात्ककारादि तकारांते कपंचाशद्वर्णानामिति अपरप्रकारस्तु मंत्रतंत्रप्रकाशे।
संस्कृतं पूजितं मंत्रं दत्वा शिकः कुर्यात् स्थतयौ वैकं शास्त्र दृष्टेन वर्त्मना मंत्रविदर्भयित्वा तु नाम वर्णान्यथा क्रमं आद्यंते
सकलेन मततः प्राणवमालिखेत स्वराः पत्रेषु संलेख्या ध्यायेद्ध्यानमस्तात्मकान् भूर्जे रोचनया पायेः पञ्चमथ्येषु शोभ
ने सदा पवित्रमा वेष्ट्य तन्तुनः सिक्थकेन तु निक्षिप्य मधुवेत्तत्तं ताम्रे पलसुभाजने दीर्घणि नवकुंभेत त्रिपल्लवभा
जनं धारयेद्देशिकः कुंभमग्निकुण्डसमीपतः मंत्रसाधकयो रैक्यात् सिद्ध्यर्थं जुहुयात्ततः मूलमंत्रेण मंत्रज्ञः सहस्रं शत
मेवच कुंभे संपातयेच्चैव मध्यराणांत्रयं शुभं होमं समाप्य तं कुंभं विनि क्षिप्य जननाय ये सगुरुं ब्राह्मणानां स्वैर्त्तोषयेद्दत्ति॥

पत्रं तमालपत्र

हिंही कंटकारिका

चोर
शिक्षायादै
तेजना गोरोचना
क्रान्ता
बालं ह्री बेर वर्हिष्ठोदीच्यं केशगन्धं नाम चेत्यमरः
श्रा

न्द्वि=३ गुलिकंत वि=३ विदर्भविन्नगांशारदायां त्रयोविंशे पटले ४० श्लोके द्रष्टव्यम्

दिभिः एतद्ध्यानविज्ञानान्निनासौ साधक उच्यते रहस्यं कथितं चैतत्सर्वदेयं साधकस्य वित् उत्तमायतशिष्याय पुत्राय च वदेदिति मि
ति अयमर्थः भूर्जपत्रे गोरोचनागंधादिभिरष्टदलपद्मं विरच्य तत्कर्णिकायां साधकनाम वर्णाविदर्भितं मंत्रमाये तत्सकलं नाम
मवर्णां वर्चविलिख्य पत्रेषु द्वंद्वशः क्रमेणाखवर्णान् विलिख्य गुटिकां कृत्वा पत्रमष्टदलं संवेष्ट्य तदपि सिक्थकेन संवेष्ट्य मधुरत्रये वि
ने स्वल्पमन्त्यात्रेति निक्षिप्य क्षौं रक्षणीमस्तत्कं भसंयंत्र गुलीकमन्त्यात्रेति निक्षिप्य प्राग्रक्तविधिनाऽग्निं कृण्डे होमं कृत्य तत्समीपे
तत्कुंभं संस्थाप्य ॐ अघेन्यादिस्मृतकमंत्रसिद्धिकामो विद्यासाधकयोर्देवत्वसिद्ध्यर्थमष्टोत्तरमहस्रं वशतेवा मधुरत्रयेण होमं
कुर्यात् इति संकल्पेप्यस्य मंत्रेण संकल्पितसंख्यं प्रत्याहुतिं कुंभे संपातं स्रुवलग्नं हुतशेषं निक्षिप्य तदनु कृत्वा तत्कुंभजलाश
ये निक्षिप्य गुरुब्राह्मणादीन् स्वर्णादिभिस्तोषयेदिति एवं कृते न पिपदिनासिद्धाति नदा मंत्रस्य द्रावणादिकं कुर्यात् ॥ तदु
क्तं महाहारकतंत्रे द्रावणं वापनं वश्यं पीडनं पोषशोषणे दहनं चतुर्थः कुर्यात्ततः सिद्धो भवेन्मनुः द्रावणं वा रुहोणी दी
नैर्ग्रथनक्रमयोगतः तन्मंत्रं यंत्रमालिख्य शिलाकर्ण्यं कुंकुमैः उशीररोचनाभ्यां च मंत्रं संग्रथितं लिखेत् दीरव्यमधु
नो यातां मध्ये तं लिखितं क्षिपेत् पूजनाज्जपनाद्धोमाद्द्रावितः फलदो भवेत् द्रावितोपि न सिद्धश्चेद्दीपनं तत्प्रकारयेत् सार
स्वतेन बीजेन संपुटीकृत्य तं जपेत् एवं दीप्तो भवेत् सिद्धः नो चेत्तस्य वशीकृतं कुंचंदनतगणादारुहरिद्रामदनैः शिला पत्रे तु लि
खितो मंत्रो भूर्जपत्रे सुशोभने कंठे धृतो भवेत्सिद्धो नो चेत्कुर्यात्प्रपीडनं अधरोत्तररूपेण पदानि परिजप्य वै ध्यायेतद्दे
वतां न हृदयेनोत्तररूपिणी विद्यामादित्यदृग्येन लिखित्वा क्रम्य चाक्रमणं तथाभूतेन मंत्रेण होमः कार्यो दिने दिने पीडि
तो लज्जया विष्टः सिद्धः स्यान्नहि पोषयेत् बालात्तृतीयबीजेन पुटितं मधुदुग्धतः धारयेल्लिखितं मंत्रमथवा शोषणं चरेत्
हाभ्यां च वायुबीजाभ्यां लिखितं मंत्रं विदर्भितं भस्मना धारयेत्कंठे नो चेद्दाहयेदग्निबीजतः मंत्राणां वह्निबीजेन वर्तुदिशि

तु

१६ समाहृतान् लिखित्वा लाक्षातैलेन धारयेत्कंठदेशात: सिद्ध: स्यान्नात्र संदेहो मंत्रशक्त्या हरशंकर इति अथैतेषां प्रयोगा: तत्रा
दौ द्रावणं वामिनि वरुणा बीजग्रथितं मूलमंत्रं कर्पूरगोरोचनामृत: शिलाक्षीरै: भूर्जादिरूपपत्रमध्ये विलिख्यैकाक्षि स्त्रि
न्या त्रेऽथ [illegible] घृतमधुजलमेकीकृत्य तत्र पत्रं निधाय पूजा जपहोमान्कुर्यादिति अथ वोपनं त[illegible]गमवबीजसंपुटि
तबीजं मंत्रजपरूपं अथ वशीकरणं तत्र भूर्जपत्रे रक्तचंदनदारुहरिद्राकस्तूरीमन: शिलाभिर्मूलमंत्रमालिख्य कंठे धा
रयेदिति अथ [illegible] तत्र पदेरन्तरभावेन मंत्रपदानि प्रजप्य देवतामथ येन तरभावेन ध्यात्वा कृपत्रे: कुंकुमगन्धेन मंत्रमालिख्य
तत्पादेनाक्रम्य पश्चात्तत्क्रमपठितमंत्रेण होमं च कुर्यादिति अथ पातनं तत्र बालात्रितीयबीजपुटितं मंत्रं गोडुगयम
पुरुषास्य भूर्जादौ विलिख्य धारयेदिति अथ पोषणं तत्र पञ्चमस्वराद्यबीजविदर्भितं मंत्रं विलिख्य कंठे धारयेदिति अथ
दाहनं पालाशबीजतैलेन वह्निबीजसंपुटितमंत्रस्यैकैकमक्षरं विलिख्य प्रतिवर्णमध्ये पश्चाद्दं च वह्निबीजमालिख्य कं
ठे धारयेदिति विदर्भलक्षणं तु तंत्रांतरे एकांतरं तु ग्रथनं विदर्भो ह्यंतरीकृत इति एकवीराकल्पे कर्माण्येतानि कुर्वीत
प्रत्येकं मण्डलावधि जपहोमादिकांगानां तान्यावाञ्छितं एवं पठितसिद्ध: स्यात्तदा मंत्रं जपन्मधी: अथ बस्यपत्रन
वकेमंत्रं यंत्रं च मालिकां विधानं पद्धतिं चैव संस्थाप्य संप्रपूज्य च जले निक्षिप्य दीक्षार्थं शीघ्रं गुरुमथाश्रयेत् एतावत्स
र्वं महाविद्याव्यतिरिक्तविषयं महाविद्यासु समस्तमोहैकफलप्राधान्यत्वाद्गाणानामनुपादेयत्वात् स्वार्थसमाज इति न्या
यात् भवंति वेङ्गागास्त्रदाभवंत नानामनोवेत्माभूवन्महाविद्यानाक्रमयोग्यत्वात् अथ प्रसंगात् सिद्धिलक्षणम् तंत्रांतरे मनो
रथानामक्लेश: सिद्धिरुत्तमलक्षणं मृत्यूनां हरणं तद्वद्देवताया दर्शनं तथा प्रयोगानां तथाक्लेशासिद्धि: सिद्धेस्तु लक्षणं परकायप्रवेश
पुरप्रवेशनं तथा ऊर्ध्वोत्क्रमणमेवं हि चराचरप्रेरणे गति: खेचरीमेलनं चैव तत्कथाश्रवणादिकं भूच्छिद्राणि च संपश्येत्पातालादिषु

२८४

पीडनं

संगमः आकर्षणं स्त्रीणां नागस्त्रीणां तथैव च पादुका गुटिका तद्वदंजनं विवरं तथा अणिमादीश्वर्यं साध्यं केवलं मोक्षमाप्नुया
त् इत्येवं कथितं ब्रह्मन् प्रधानं सिद्धिलक्षणं आतिवाहनसम्भूषादिलाभः सुचिरजीवनं नृपाणां संगलानां च वशीकरणमुत्तमं स
र्वत्र सर्वलोकेषु च सत्कारकरः सदा रोगापहरणं दृष्ट्या विषापहरणं तथा पाणित्यं च कवित्वं च वेत्तृविषयस्य तनः वैराग्यलम्
तत्वं त्यागितां सर्ववश्यता अष्टांगयोगाभ्यसने भोगेच्छापरिवर्जितं सर्वभूते चाचके पा सर्वज्ञादिगुणोदयः इत्यादिगुणसम्पत्तिम
ध्यसिद्धेस्तु लक्षणं आतिवाहनसम्भूषादिलाभः सुचिरजीवनं नृपाणां संगलानां च वात्सल्यं लोकवश्यता महैश्वर्यं धनतित्वं
च पुत्रदारादिसंपदः अधमाः सिद्धयः प्रोक्ता मंत्रिणः प्रथमभूमिका तीर्थमंत्रोपदेशस्य श्रद्धा च जपकर्मणि फलित्वमिति
विश्वासस्तल्लक्षिद्धेस्तु लक्षणं निर्बीजा मनवो ये च ते सबीजानि यो जपेत् कामं वा विस बीजं वा जपतो सिद्धिदो भवेत्तुः ध्यानस्था
वरदा मंत्रा ध्यानस्थाश्च फलप्रदाः ध्यानध्यानविहीनानां कोटिजापात्फलं न हि मातृकापुटितं कृत्वा मूलमंत्रं जपेत्सुधीः
क्रमोत्क्रमाल्लक्षं ताहृत्पानंदं तं केवलं सर्वं पवं तु प्रत्यहं जपान् पावज्ज्यासं समाप्यते निश्चितं मंत्रसिद्धिः स्यादित्युक्तं तंत्रवेदि
भिः गुरुं संतोषयेद्यत्नात्सम्यग्गुणोच्चारितादिभिः गुरोः संतोषमात्रेण मंत्रसिद्धिर्भवेद्ध्रुवं गुरुमूलमिदं सर्वमित्याहुस्तंत्रवेदि
नः गुरुं विलंघ्य शास्त्रेभ्यस्त्विच्छ्या धिकुर्वीत ये घपि पतेषां मंत्रतंत्राणां प्रयोगं क्रियते यदि गुरोमन्ला विना देवि सिद्धिहानिः प्रजा
यते शिवे तेष्ठे गुरुसत्तानां गुरोरन्तेषेनकस्यन मम संदेवचमंत्रे च गुरौ च त्रिषु निश्चला लक्ष्यवल्छिद्यते भक्तिस्तस्य सिद्धिरदूरतः
भावान्तरहितानां च तत्तद्द्राणं तद्भवेन्नस्ता चतुर्गुणो जपः प्रोक्तः सिद्धये नान्यथा भवेत् इत्येकवीराकल्पवचनात् पशुभा
वानां पुरश्चरणं चतुष्टयान्मंत्रसिद्धिः अत एव चतुर्दोनुष्ठितो मंत्र इति सर्वमुक्तं तद्द्राणां पश्चतामित्यर्थः भावानां दिव्यवीर
भावानां अथ दिव्यपुरश्चरणं तंत्रान्तरे यदि दिव्यकुलश्रेष्ठोकुलद्रव्यपरायणः तदा तेन विधानेन कर्तव्यं कुलसाधनं म

२८५

285

१६ ग्रं मांसं च मत्स्यं च मुद्रां मैथुनमेव च अन्यान्यनियतान्येव कुलद्रव्याः प्रपूजने कुलश्रेष्ठादिकामा वा वीरो वा । अनेन विधानेन कल्पमाना
न विधानेन विप्राणां पात्रावमेवाज्जकल्पादिविधानमिति विप्रपदेन निरस्तं कुलार्णवे कुलक्रममनुपक्रम्य ब्राह्मणैस्तु सदा कार्यं
दक्षियैस्तु रणागमे वैश्यैर्धनप्रयोगे च स्पष्टैर्देवस्तु न कदाचन अन्तु कल्पस्तु विप्राणामित्यादिवचनानि पशुविप्रपराणि वाक्य ।
ल्पेन विप्राः पशव एव भवन्तीति यदधिकार कुलचूडामणौ पुरश्चरणकाले च कुलशक्तिं प्रपूजयेत् दीप्तितां गंधपुष्पाद्यैर्भक्ष्यैः
पायससंभवैः आरंभकाले वनितां अथवा यमन्त्रान्तितमनैः स्वस्योगेहे समानीय चार्घ्यादिकं विशोधयेत् अप्सरीकरणं कुलशक्तिं
चाभिसावीभवेत् आसनं प्रथमं दद्यात्स्वागतं च वदेत्ततः पाद्यमर्घ्यं च पानीयं मधुपर्कं जलं तथा स्नापयेद्धूपपुष्पाद्यैः केशसं
स्कारमारभेत् धूपयित्वा ततः केशान् कौशेयं च निवेदयेत् ततः स्थानान्तरे पीठमास्तीर्य पादुकायुगं दत्वा तत्र समासीनां ना
लंकारभूषणैः भूषयित्वानुलेपं च गंधमाल्यं निवेदयेत् दद्यात्सालसमध्ये तु स्वर्णपात्रे सुशोभने चर्व्यं चोष्यं लेह्यपेयं भोज्यं
च पंच भक्ष्यकं नानाविधं पिष्टं च नानारससमन्वितं दुग्धं दधि घृतं तक्रं नवनीतं सशर्करं उत्पलारवाउष्णं च नानाविधरसा
यनं नालिकेरं कपित्थं च नागरंगं सुदर्शनं लिपाकं वीजपूरं च दाडिमीफलमुत्तमं नानावन्यफलं चैव नानागंधविलेपनं च
दनं मृगनाभिं च श्रीखण्डं नववल्लवं टंकणं लाधकं चैव जलजं वनजं तथा नानाशैलसमुद्भूतं नानालंकारभूषणं आदावेते
च मध्ये च जपपूर्णे विशेषतः न्यूजयन्ति च लंका तानतदा विघ्नैर्विलिप्यते सर्वार्ल्लिनफलं नास्ति काकवध्यापरजन्मनि तस्मात्स
र्वप्रयत्नेन पटीच्छेदात्मनो हितं ममापि केशापसंतापशमनं विघ्ननाशनं यत्नतः पूजनीयाः स्युः कुलाः कुलजनाङ्गनाः आ
दिमध्यावसानाविधिस्तु अलाभेत्वथवेयः अन्यतालाभेपि आधिनयारावधूपकविधिः आरंभकाले चेति जपपूर्णे विशेषत
इति चोक्तेः इति श्रीविद्यार्णवे षोडश श्वासः १६ अथ रहस्यपुरश्चरणं तदुक्तं स्वतंत्रतंत्रे अथवान्यप्रकारेण पुरश्चरणं

मिष्यते कुजेवाशनिवारेवानरसुराणांसमाहृतं चैवगव्येनमिलितंचंदनाद्यैर्विशेषतः निक्षिप्यमृन्मयेहस्तार्द्धमानतः कानेनवेन न
त्रनदिवसरात्रौसहस्रपटिमानतः एकाकीप्रजपेन्मंत्रंसमभवेत्कल्पपादपः अथवान्यप्रकारेणपुरश्चरणमिष्यते शरत्कालेच
तुर्थ्यादिनवम्यंतंविशेषतः भक्तितःपूजयित्वातुरात्रौतावत्सहस्रकं जपेदेकोपिविजनेकेवलंतिमिरालये अष्टम्यादिनव
म्यांतमुपवासपरोभवेत् कृष्णाष्टमींसमारभ्ययावत्कृष्णाष्टमीभवेत् सहस्रसंख्यजमेतत्पुरश्चरणमिष्यते कृष्णाचतुर्दशी
प्राप्यनवम्यंतंमहोत्सवे अष्टमीनवमीरात्रौपूजांकुर्याद्विशेषतः दशांशपारणंकुर्यात्तस्यमासादिभिर्युतं षट्सहस्रंजपे
न्मंत्रंनित्यंभक्तिपरायणः चतुर्दशींसमारभ्ययावदन्याचतुर्दशी तावज्जपेन्महेशानिपुरश्चरणमिष्यते केवलंजपमात्रेण
मंत्राःसिद्धाभवंतिहि स्वतंत्रतंत्रे रात्रौमांसंरसंदेवींपूजयित्वाविधानतः नैतानग्नःस्त्रियंनग्नांगच्छन्नेकेद्युतोपिच जपेल्लक्षं
ततोदेवीहोमयेज्ज्वलदानले योनिकुंडेष्विरः सर्पिर्मांससमन्त्यापुनस्तद्दशांशतः पयस्मैर्मांसमिश्रैस्तुसाधकः तर्प
णंस्मद्दशांशेनचाभिषेकंजगन्मयी दशांशेभोजयेत्साधकंदेवताप्रियं आर्यमांसंचमत्स्यचर्वणंचनिवेदयेत् ततस्तुतोषये
ज्जत्यागुरुंस्वर्णादिभिःप्रिये दिव्यमतस्यश्रेष्ठत्वाल्लक्षत्वपवजपः सहस्रमात्रमेवप्रोत्यादिकं अतएवजपेल्लक्षमितिपूर्वदर्शित
वचनैकवाक्यत्वात् होमादौचप्रथमादिपदार्थसमर्पणं कुण्डस्ययोनिरूपतायांनियमः कुलसंभवे रात्रौनग्नामुक्तके
शीमैथुनेचापितत्वत् प्रजपन्मंत्रंप्रयतेनसर्वकामार्थसिद्धये तेचान्तरेच तावत्कालंजपेन्मंत्रंयावद्धुक्तेनमुंचति मुक्तेषु
केवटेवेश्यापुनर्मंत्रंजपेत्सुधीः रात्रौतांबूलपूर्णास्यःशय्यायांललनान्तरेनिच शवासनादिकफलंलिंगेदप्रवेशनं इतिच
यात्वभिमंत्रणादिवहूतीयागवत् अत्रचसाधनानिविक्तसमयेनग्रस्तोदर्शनंनिषिद्धमितिपूर्वोक्तं यदिभाग्यवशाद्देविकल
दृष्टिःप्रजायते तदेवमानसीपूजांप्रकल्पयेदितिक्वचिदभिनंदितमपि एवंविरोधेव्यवस्था बलात्कारेणविडंबनानक

१२

२८६

286

नेत्याद्युक्तिनिषेधः भावपूर्वकस्तु विधिः तथा च तंत्रांतरे नासां प्रहारं निंदां च कौटिल्यमप्रियं तथा सर्वथा नैव कर्त्तव्यमन्यथा सिद्धिरोधकम्
स्त्रियो देवाः स्त्रियः प्राणाः स्त्रिय एव हि जीवितं स्त्रीगुणोऽभ्यसदाभाव्यमभावस्वस्त्रियामपि तद्हस्ताप्यर्चितं ग्राह्यं तद्हस्तापचितं जलं तद्
हस्तापचितं भोज्यं नैवत्ताभ्यां निवेदयेत् दिव्यो वाप्यथ वीरो वा रात्रौ लतां जपेच्चैत दिव्युक्ते दिव्यवीरयोः समानमेव विधानं दिव्यकुलद्र
व्यापनमावश्यके गंधर्वाणां कर्मणां वा पंचमी सुविडुल्लमेति वचनात् श्रीविद्याविषये दिव्य एव क्रमः अन्यथा भयोत्तल्पत्वात् अथ
वीरपरम्परायां कुलद्रव्यं भावचूडामणौ वीरस्यापनकार्यं च वक्तनेमेवीरपुरुषैः दिव्यैरपि च कर्तव्यं पशुभिर्न च पामरैः वीरैर्दिव्यैश्च य
त्कर्म तत्पशोर्नैति निषिद्धं अत्र दिव्यैरपीत्यनेन दिव्यानुष्ठापनाच्च प्रतिपाद्यते एवं सति दिव्यवीरकर्म गुप्तं वीरैर्दिव्यकर्म गुप्तं तद्
पिकाद्यविलोकादिव्यवीरवैधोत्प्रकटैः वस्तुतस्तु सर्वमेव गुप्तमेव यापनीयं प्रयत्नेन स्वयोनिरिव पार्वति प्रकाशनात् सिद्धिहानिर्ना
त्र कार्या विचारणा इत्यादितंत्रान्तरवचनात् गोपयेन्मातृजारवदिति चोक्तेः वीराणां परम्परायां परकीयनारीं दीक्षितां यथा
शक्ति पूजयेत् तदुक्तं कुलचूडामणौ पुरश्चरणकालेतु परयोषां प्रपूजयेत् दीक्षितां वस्त्रभूषाद्यैर्भोज्यैः पापसम्भवैः आरंभका
ले नियतं लवंगपकान्नं लमनं द्रांगपरर्धितृतंतन्नतं नवनीतं सशर्करं उपलाखण्डमात्रां च नानाविधान् सायनं नारिकेलकपि
त्थचनागरंग सुदर्शनं लिपाकुवीजपुरं चदाडिमीफलमुत्तमं नानावन्यफलं चैव नानागंधविलेपनं चंदनं मृगनाभिं च श्री
खण्डं नवपल्लवं टंकणं लोध्रकं चैव जलजं वनजं तथा नानाशैलसमुद्भूतं नानालंकारभूषितं एवं गेहे समानीय वाद्यैर्नाटक
विशेषितं अत्र मतीकरणं कन्यां शक्तिं वाभिमृश्यानयेत् बालिकां वा त्रियौवैश्यपान्यजाचकुलभूषणां वेश्यानापितकन्या चर्म
नकीं नर्तकीं तथा विशेषवैदग्ध्ययुता सर्वा एव कुलांगनाः दीक्षिता मष्टशक्तीः क्रमेणासंस्थाप्यार्घ्यपात्रमाद्याय पिबाद्या
दके नताः प्रात च मितिये त्रुमुद्रयाऽमतीकन्या अष्टशक्ती रूपभेदं कृत्वा बाल्याद्यष्टशक्तीनां नामभिः कृतसंज्ञकाः आसनं प्रथमं

दत्त्वा स्वागतं च पुनः पुनः अर्घ्यं पाद्यं च पानीयं मधुपर्कं जलं ततः स्नापयेद् गंधपुष्पादिके शसंस्कारमेव च धूपयित्वा ततः
केशान् कौशेयं च निवेदयेत् ततः स्थानांतरे पीठमास्तीर्य पादुकाद्वयं दत्त्वा तत्र समानीय नानालंकारभूषणैः धूपयि
त्वा तु लेपनं गंधमाल्यं निवेदयेत् ततस्ताः शक्तीर्यथाक्रमेण प्राणापानव्यानादिरूपाः समावाह्य जीवन्यासादिकं कुर्यात् यथा
पूर्वोक्तप्राणप्रतिष्ठामंत्रैः मूलमंत्रस्थाने ब्राह्म्याः प्राणा इह प्राणा इत्यादिक्रमेण प्राणप्रतिष्ठां कुर्यादिति नियमः एवं मातृदेवस्व
ध्याद्यादिकमूहनीयं ततो गंधपुष्पदीपान्नमंजनं दत्त्वा तासां सत्कारक्रमेण स्तोत्रं पठेत् तदुक्तं तत्रैव तास्ताः शक्तिः
समावाह्य मूर्तिं तासां समानयेत् भोज्यं महाउलमध्ये तत् स्वर्णपात्रे सुशोभने चर्व्यं चोष्यं लेह्यं पेयं भक्ष्यं भोज्यं निवेदयेत्
अदीतितिलमधुपात्रं ततस्ताम्बूलं निवेदयेत् तासां मध्ये पूर्वकमिति ततः स्तोत्रं समाचरेत् मातर्देवि नमस्ते ब्रह्मरूपधरेऽन
घे कृपया हर मे विघ्नं मम सिद्धिं प्रयच्छ मे १ माहेश्वरि वरदे देवि परमानंदरूपिणि कृपया धुनु मे विघ्नं मम सिद्धिं प्रयच्छ
मे २ कौमारि सर्वविघ्नेशि कुमारक्रीडनेऽपरे कृपया० ३ विष्णुरूपधरे देवि विनतासुतवाहिनि कृपया हर मे विघ्नं म
म सिद्धिं प्रयच्छ मे ४ वाराहि वरदे देवि दंष्ट्रोद्धृतवसुंधरे कृपया० शक्ररूपधरे देवि शक्रादिसुरपूजिते कृपया० चामुण्डे मुण्ड
मालासृक्चर्चिते विघ्ननाशिनि कृपया० ७ महालक्ष्मि महोत्साहे क्षोभसंतापनाशिनि कृपया० ८ सिद्धिमातृमये देवि सिद्धि
मातृवहिःकृते एकबहुविधे देवि विश्वरूप नमोस्तु ते ९ एतत्स्तोत्रं पठेद्यस्तु कर्मारंभे सुसंयतः विदग्धो वा समालोक्य
तस्य विघ्नं न जायते कुलीनस्य गृहे देवाः तस्य पूजाफलं वक्ष्मीयते यत्नैस्तदा तैः पंक्तिभेदप्रसादाद् भोजनेन तु तदा हृदि
स्थिताः सर्वेप्येते तत्रैव तृप्तिः प्रजायते आचमनं च वासादिना तांबूलं च निवेदयेत् ततो दद्यात्पुनर्माल्यं गंधं चंदनं च
किलं विसृज्य प्रदक्षिणीकृत्य वंदं प्रार्थ्य मानवो भवेत् अन्याय दिनं गच्छेत्तु निजकन्यां निजां तु जा अग्रजां मातुलानां वा मात

१८ ंतत्सयलिंका पूर्वाभावे परापूज्यामदंशाघोषितोवक्ता: सर्वाभावे एकतरापूजनीया: प्रयत्नत: एकैवेत्युक्तं शास्त्रत: ए
ज्ञाहृत्तत्रभैरव सर्वा एव स्त्रियः पूज्याः संत्यज्य निंदितास्वयं एकाद्वे युवतीतत्र पूजितावारलौकिनाः सर्वा एवपरीदेव्यः पू
२८१ जिताः कुलभैरवेति वीरतंत्रे यः कश्चित्कुरुते वीरसाधनं स्वसमाहितः प्राप्नोति परमां सिद्धिं नात्र कार्या विचारणा तस्मा
त्सर्वप्रयत्नेन कर्तव्या वीरसाधना निर्भयो गतवस्त्रो विनाभूत्वा सर्वार्थसिद्धिदाः नास्याः परतरं किंचिद्विद्यते शीघ्रसिद्धिदं भै
रवेण पुरा प्रोक्तं सर्वकामार्थसिद्धिदं यद्दीवं येन वस्त्रैवे मूलेन परिधापयेत् तद्दाल्पव पुनर्वस्त्रमूलेनाग्नि विलेपने भूनो
लीपत्रमूलेन सिंदूरेणाङ्कितपाटके इष्टदेवं गृहेन्तवाया ज्ञाप्रहृष्टमध्यत: कार्या च साधकैः सार्द्धं हृदिमंत्रपरामर्शन
मत्स्यमांसभुक्तभोज्यं तु भुक्त्वा साधनमाचरेत् अष्टम्यां च चतुर्दश्यां पक्षयोरुभयोरपि भौमवारे तमिस्रायां साधयेत्सि
द्धिमुत्तमां उपचारसमादायकुलाम्नतः स्यादिके निशायामत्र देवे च उन्मनानंद भैरव दिवा सा विमलीभक्षमूषणा
मुक्तकेशकः इति दिग्वस्त्रं च चक्रं चापि विहितं अन्यच्च भूमिपुत्रसमायुक्ता सा माघास्याशुभोदया भद्रपक्षे करे योग
तस्यावीरवरोत्तमः रुद्रयामले सम्यक्रमवतुर्वर्णाः तोयात्समधूनिके के: चत्ता याः पूजये देवीं तेन तेन सर्वजातिभिः
मधुभिः सर्ववर्णैश्च पूजयेद्द्वापरेयुगे: पूजनीया कलौ देवी केवलैरासवैस्तथा इति युगानरोषत्कल्पविधिः सर्वव
र्णिसाधारणः कलौ प्रधानकल्पापिता इत्येव गुडार्द्रकरसेनैव सुरा तत्र ब्राह्मणास्तथैव गौडीतयात्रियेण माध्वीवैश्येन
तत्रैव कदलीमधुसम्मिश्रशालितन्दुलकेवलैः सुराः सर्वासु दूस्य संप्राकाय तत्र वा तदुविभावनत् इति क्वचित् एवं देवा स्यव्या
ख्यातं वस्तुतस्तु कल्पः प्रधानालाभे संभवतितनदयुगवर्णापरतया गौडीमाध्वीति विशेषः कामनापरत्वेन अथवा स्त
गोत्रेतिभवतीत्याघाह्यारः तेन सुरानभवतीत्यर्थः गौडीमाध्वीन गुडमधुवेति स्वार्थे अण प्रत्ययः सुद्राणामपिप्रयाना

लाभे कल्प्यादीत्येवं सत्यानुकल्पः यद्वा तन्त्रे त्रिपदं चिन्तायामित्यर्थे बोधयति वीरसाधनप्रकरणत्वात् पत्र चिन्तागमनत् शवस्पर्शादि
कमनचयनत्रप्रधानमनवद्यमिति कानुपपत्तिः तत्र तद्योनिरक्षालने प्रधानानुकल्पाभयविधानात् गुडार्द्रकरसेन तेनिकद
लीत्यादि च नालिकेरोदकं कांस्ये ताम्रे दद्यात्तथा मधु दधि दुग्धं तथा ताम्रे गुडमिश्रितं तथा दधि गुडार्द्रकमथो वापि पिष्टं जनार्थं प्र
कल्पयेत् इति यत्तद्यपि तात्पर्यशंपात्राद्विसंयोगेन प्रधानतुल्यत्वं नैव भवतीति निषेधात् तदवस्थमेव तस्मात्प्रधानलाभे पिष्टानु
कल्पपरत्वाण्येतानि वचनानि अन्यच्च कुलागमक्रमेणावस्थितं येन परमेश्वरीमिति सकलतन्त्रसारसात् कुलागमस्य कुलार्णव य
था शैवे वैष्णवे ब्राह्मे सौरे सुगतदर्शने बौद्धे पाशुपते सांख्ये सौत्रे कालामुखे तथा दक्षिणे वामसिद्धान्ते वैदिकादिषु पा
र्वति विना लिपिशिलाभ्यां च पूजनं निःफलं भवेत् कलद्रव्यैर्विना कुर्याल्लिपं पूजां च यत्नतः निःफलं तद्भवेद्देवि भस्मनीव
वपुष्यान्हुतं यथा कृतयुगे विप्राणां सोमपानं महर्षितं अलिपानं तथा देवि सौमं वर्जागमोत्तमं इत्यादि मद्यस्य शावचर्येनुग्या
ति सोमादियागेषु विहितवदश्चापि यस्त्यत्ममित वेदइव तत्रानमिन वेदविदितत्वात्राय मसाधनं तिपिष्टं तत्र ज्ञायत एवा
पमः लघुत्तवे विशदोणाभिज्ञो विशदत्वादिति रेत्तीयस्य महात्सर्वेतिग्रानार्णवे वर्णानुक्रमभेदेन वर्णभेदाभ्यां वर्णत्वि
अपि च द्रव्याणां सात्विकेनैव ब्राह्मणाः पूजयेच्छिवां तथा एवं दद्यात्त्रिया पिष्टेनपि हि कीनकदाचन नालिकेरोदकं कांस्ये
ताम्रे दद्यात्तथा मधुः राजन्यवैश्यापोर्हान्नहितं स्यकदाचन एवं प्रदानमात्रेणादीनां पुब्राह्मणा भवेदिति भैरवीतन्त्रे
पशवश्च विनिर्दिष्टं मदिरादानपूजनं ब्राह्मणानां ताम्रपात्रे तु मधुमद्यं प्रकल्पयेत् ब्राह्मणो मदिरां दत्वा ब्राह्मण्यादेव हीय
ते स्वगात्रकृषिरं दत्वा स्वात्मदत्यामवाप्नुयात् इति नानाशास्त्रविचारेण विप्राणामनुकल्पप्रकारेणायपनं तथा सात्विके
नैव भावेन ब्राह्मणास्तर्पयेच्छिवांइति श्रीक्रमसंहितायामपि अवाभ्यां पिशितं रक्तं सुरां वापि सरेश्वरि वर्णाश्रमं चितथ

१२ मेसविचार्य्याप्प्रयंतियि भूतप्रेतपिशाचाश्च भवंति ब्राह्मणादयः । वस्तुतस्तु गुडार्द्रकरसेनैव सुरा न ब्राह्मणस्य चेति वचनात् वामागमे
पि विधेस्तदधिकारः तथा च श्रुतिः नित्यमद्यं ब्राह्मणो वर्जयेत् नित्यपदे कामतः यत्रकुत्रचिदिति वचनं तथाऽस्य कामतश्चापि नि
२८८ त्यनिषेधवचनं तन्निर्णायनिश्चितार्थवेदेनैवोक्तत्वात् ब्राह्मणस्य वामागमेपि निषेधपरत्वं बोध्यं तथा वचनेनैव प्रकारप्रश्नेष्वा
288 दिना पर्यायो वाच्यते ब्राह्मणस्य सदा पेयात्त्रिपस्य दागमे वैश्यस्य तस्य योगे शूद्रस्य न कदाचनेति महाकालसंहितायां
तीरेण ब्राह्मणो मद्यपायी तेनतत्पंवशते मांतिके वैश्यपर्वाणस्तु प्रासवैः शूद्रजातिर्भिरिति इति सा रामा विचारस्तु अपेति तै
व तत्र विधिस्तु निःशंको निर्भयो धीरो निर्लज्जो निःकुतूहलः निश्चितवेदशास्त्रार्थो वरदो वारुणीं पिवेत् तत्कर्म कुर्वतो
पुंसां कर्मलोपो भवेद्यदि तत्कथं तत्कुर्वंति सनकादिमुनीश्वराः निषिद्धं निंद्यं च आवृत्तिगुरुपंक्तिं च वटुकादीन सज्जपव
वीरोप्यत्र वृथापाने देवतापापमाप्नुयात् अयमाभेरवं देवमहत्वामंत्रतर्पणं पणपानविधौ पीतावीतपि नरकं व्रजेत् अज्ञा
त्वा कौलिकाचारमयस्त्वा गुरुपादुकां अस्मिन्शास्त्रे प्रवर्तेत तत्पीडयेत्ध्रुवं कौलज्ञानेत प्रसिद्धो यद्रव्यं भोक्तुमिच्छति स
• महापातकी देवि सर्वधर्मबहिःकृतः समयाचारहीनस्य विरवृत्तेर्दुरात्मनः नसिद्धयः कुलभ्रंशस्तत्सर्वं नरकाय च यः
शास्त्रविधिमुत्सृज्य वर्तते कामचारतः नसिद्धिमिहवाप्नोति परत्वं परां गतिं स्वेच्छयाचरते मानी योगादीनां संस्कारवर्जितः न
तस्य मद्गतिः क्वापि तपस्तीर्थव्रतादिषु असंस्कृतं पिवेद्द्रव्यं बलात्कारेण मैथुनं स्वप्रियेणाहृतं मांसं रौरवं नरकं व्रजेत् इत्या
दिवचनानि शतशः अविधिनिषेधपराणि प्रतिप्रसवस्तु क्वचिद्यदृच्छया प्राप्तमलिद्रव्यं तु भक्तितः रहीत्वा मूलमंत्रेण गुरुं
स्तवाच पादुकां तत्त्वत्रयेण संपृक्तं गृह्णीयान्मूलमुच्चरन् इत्यपि संस्कृतनस्नुजावशेषद्रव्यपरं फलश्रुतिरपि सर्वसिद्धिकरी ये
ष्टी गोष्ठी भोगप्रदायिनी मोक्षमुक्तिकरी तयास्तु रम्या त्रिविधा प्रिये विधाप्रदेत्तया प्राकाद्राता राज्यप्रदायिनी तालजातमेन

शम्भावोर्ल्लिरीरिपुनाशिनी नाविकेकलभवाश्रीदापानमाभ्रमरा सामुकाख्यात्तानकरीदारिद्र्यरिपुहारिणी भैरवाख्या
कृतेष्णानिसर्वपापप्रणाशिनी तीरस्तुतसमुद्भूतमघवल्कलसंभवं यस्मानदेनिविशेषस्तोमोदेवमनोहरं स्वयंतद्भूतमदेविदे
वनाभीतिकारकं सरासंदर्शनाद्देवतीर्थकोटिफलंलभेत तद्भूयप्राणमात्रेणशतक्रतुफलंलभेत देवितस्मानतः साता
स्त्रभेन्मकिंचतुर्विधा मांससंदर्शनादेवतस्मादर्शनवत्फलं तस्मात्कुलार्णवोक्तवचनात्स्ववारुणीयानीतिसंगतंप्रतिभाति
उत्पलंजास्येतेन नीलतंत्रे देव्युवाच महानीलक्रमंदेवसूचितंनप्रकाशितं कथयस्वमहादेवसर्वसिद्धिप्रदंमहत् । भैर
वउवाच शृणुदेविवरारोहेवीरसाधनमुत्तमं सर्वसिद्धिप्रदंसाक्षात्सर्वदेवनमस्कृतं सर्वपापहरंदेविसर्वरोगविनाशनं ब्र
ह्मविष्णुशिवादीनांदिक्पालानांचभामिनि १ भैरवाणांचसर्वेषांगंधर्वाणांचयोगिनां स्वतः सिद्धिप्रदंदेविसर्वधामालयं
महत् नान्यसिद्धिप्रदंदेविवीरसाधनवर्ज्जितं महाबलोमहाबुद्धिर्महासाहसिकः शुचिः महाशक्तोदयावांश्चसर्वभू
तहितेरतः तेषांकृतेमहादेविकथितंनीलसाधनं सामिषान्नगुडंछागंसुरापिष्टकमेवच नानाफलंचनैवेद्यंस्वस
ल्पाकृसाधनं विनाश्यानंसमानीयस्तहद्भिः शस्त्रपाणिभिः समानगुणसंपन्नैः साधकैर्वीतभीः स्वयं नवीतेनवत्
हित्तुदेवताध्यानतत्परः भीतश्चेत्साधकस्तत्रचतर्दिक्षुचसाधकाः नोचेत्स्वयंकेवलोसौभैरवः परिकीर्तितः प्रक्षा
लितांभूमिंगत्वासाधकसत्तमः प्रक्षालितायदिप्रायःकारयेदस्थिसंचयं अस्त्रेणमूलमंत्रेणप्रोक्षितांयागभूमिषु
गुरुपादरजोध्यात्वागणेशंवटुकंतथा योगिनीमातृकांचैववामपादपुरःसरे येचात्रसंस्थितादेवाराक्षसाश्चभयानकाः
पिशाचाःसिद्धयक्षाश्चगंधर्वाप्सरसांगणाः योगिन्योमातरोभूताः सर्वाश्चविचरस्त्रियः सिद्धिदाःसाभवंत्वयतथाचमत
रतकाः प्रणम्यमनुनानेनपुष्पांजलित्रयंक्षिपेत् श्मशानाधिपतिंपश्चाद्भैरवंकालभैरवं महाकालंयजेयत्नात्सर्वादि

१२ दिक्कृतमध्ये याद्यादिभिस्तु मंत्रैस्तो बलिं प्रयत्नान्निवेदयेत् शववीजं पुनः पश्चात् श्मशानाधिपतिस्त्वयं इमं मंते सामिषान्नं बलिं गृह्ण २ ततः परं
पूर्ववद्बलिमुद्धृत्य दक्षिणे बलिमाहरेत् हूं मंते व महाकालाय प्रणवाद्यं पूर्ववदुद्धरेत् पश्चिमे कालदेवाय प्रणवाद्यं नकल्पयेत् शाहृते का
लराहृते भैरवेति पदं ततः श्मशानाधिपदं तस्मै पूर्ववदुत्तरे हरेत् चितामध्ये ततो दद्यात् बलित्रयमनुत्तमं कालरात्रि महाकालिका
लिके घोर निःस्वने रटद्दाणं बलिमानन्दं हसि हिमनुत्तमा कालिकायै बलिं दत्वा भूतनाथाय दापयेत् शाहृते भूतनाथाय ते श्मशा
नाधिपतयेऽपि प्रणवाद्यं तमं त्रान्तरापयेद्बलिमुत्तमां हूं सर्वगणनाथाय ते पिपचेव तथा पुनः श्मशाननमस्तके दत्वा पूर्ववद्बलमुच्चरेत् ना
राध्येन बलिं दत्वा पंचगव्येन संयुतं स्थिरं प्रोक्षणं कृत्वा पीठमंत्रं समेत ततः भूर्जे वा वटपत्रे वा तत्र पीठमनुं न्यसेत् पीठमातृकाध्यान
मिन्वेव हवीरासनमत्तदा वीरार्द्देनन देवेशि लोष्टादितत्पदे लिखेत् कूर्चवीजं पदे देवि मायायुग्मं ततः परं कालिके घोरहृष्टे च प्रचो
चण्डिनायिके दानवान्दारयेत् मुक्ताहृते निहितं ततः हिंगोनाचमेषशस्त्रानोवीरादेतनमन्तुमेतः श्वेतेन मंत्रितान् लोष्टान् दशदिक्ष
विनिक्षिपेत् तन्मध्ये भैरवादेवा न विघ्नैः परिभूयते यदि प्रमादाद्देवेशि साधकाभयविह्वलः तदा तेन स्तुहृदयं रक्षितो नाभिभूय
पते श्वर्कं तु सितवाघालमूलनिर्मितवर्तिकं प्रदीपं तत्र संस्थाप्य यंत्रे तत्र प्रयत्नतः पूजयेत् देतेनास्मिन्महादीपं विघ्नैः परिभूयते
दृष्ट्वा स्वासनं मंत्रानिच्छेत् कुलदीपिका ततः क्रमविधानेन भूतस्थापनादिकं चरेत् षोढा वा तारकं वापि विन्यस्य प्रजपेत्ततः
तेत्रान्तरे जयान्ते जपमध्ये च देहि देहीति भाषते बलिं दद्यात्तदा देवि नाचदेतभवेद्बलिः बलिस्तु छागादि सामिषान्नादि त्व
लिपात्रगणमेव च चितापश्चिमभागे च उपविश्य जपं चरेत् इति चक्रापि गुरुश्चापि सतीर्थो वा शिष्यो वा साधकोऽपि वा स्थाप्या
दक्षिणादिग्भागभवे वा त्वरः साधकः कारुणप्रेतपभूभागे किंचिद्दूरे विचक्षणः इति रुद्रयामले ततः पंचोपचारेणापूरतो दे
वतां यजेत् निमील्य चक्षुषी पश्चाद्देवीं ध्यायेज्जपेत् ध्यात्वा मनुं जपेत् प्रकाशेऽदिक्तहस्तं च तरोमयतं जपेत् ततः परं तत्र मंत्रज्ञो

२९८

२८९

३०

गर्जितकमहस्रकं निशायं वा समारभ्य उदयांतं समाचरेत् मयमस्य भयं कर्णेनेत्र वक्त्राणि वेपयेत् तेनाहं रात्र पर्यंतं यदि किं
चित्तं तस्येन जयत्तुर्गास्यमनुनाचाष्टकेतेन च शत्रुयान तिलोमिसामदेवस्यागामवादेवीतिलिनिमारकः पितृणांस्वर्गदा
ताञ्च मर्त्यानामभयत्तमः भूतप्रेतपिशाचानां विघ्नेषु शांतिकारकः इतितिह्मातिलान्देविचत्वभोगशवाहितः पुनः
समपदंगाचाद्वन्तस्त्रवमंविशेत् देवंतत्रापिसंप्रजप्य प्रजपेन्मनुमुत्तमं निर्भयः प्रजपेत्तावद्यावत्सिद्धिः प्रजायते भ
येतिस्वमवस्त्रेयं परेरुक्षिशेषमाचरेत शेषं व्रास्ताभोजनादिकं तिलोकीपूर्वदृष्ट्यागुल्यायचमंत्रंजपेत् इतिभयति
वारणादत्तातिलकं चकुर्वचित कुंकुमागुरुकस्तूरीरोचनारक्तचंदनं कर्पूरपद्मरागंचकेसरं हाविचंदनं प्रत्येकं सा
यितं कृत्वा पकत्रसाधयेत्सुधः जिह्वाग्रहपिरंचीरश्मशाने च समाहितः तेनैव गुटिकां कृत्वा भद्रकालीमंत्रं जपेत् नी
लांनीलपताकां बलमज्जिह्वां करालिकां ललाटे तिलकं कृत्वा साधको वीतभीः स्वयं विपदस्तान्वितंदेविवामाक्षि
चंद्रभूषितं वीजं प्रत्येकवक्तूनां पञ्चाशुनासो च पार्वति मूलमंत्रं तु मंत्रज्ञो जपेत्साहस्र शतत्रयं जिह्वाग्रहपिरंगटक
चामुण्डेचोरतिःस्वने वलिभुक्कावदेदेहि हपिरंगहहनेवने कालिकालिप्रचोग्राग्रेतनेतास्वकवचं पुनः कालिकेति
समाख्याता जीवानां हितकाम्यया कूर्चयुग्मं महादेवि नीलायाः कथितं तव विपदस्त्वपुनदेवि वलमिदंसमा
युतं चंद्रावाणसमायुक्तं नीलपदं पुनः ततःपताके कूं फट् स्यात्सर्वकूठमनुर्मतः जयश्रीपराणिदेवि पताकेवर
णास्वले इति नीलपताकेयं प्रोक्ता वा नीलसाधने यास्ति विद्यामहाराम्रा कालीतिप्रकीर्तिता पद्मरागकेसरेवगंध
ह्यंविशेषत विपदत्हकारः स्वस्तान्वितंरेफान्वितं वामाक्षिईकारः चंद्रोनुस्वारः तेनह्रीं इतिबीजं स्वस्वकवचमि
तिक्रमेणान्यूर्ध्वं कितत्स्वस्वकवचमितिक्रमः तेनहूं फट् कूर्चयुग्मं ह्रूं ह्रूं वलसंहुपेरह ईकारः तेनद्रवली

१२ इति कूटे त्रपोनकारः श्रीं ईकारः पद्माणीलकारः तेन नीलइति वर्णाकमवं तेनङ्कसवलेम्बस्त्रं तेन फट् अञ्जनां वितर्लोचनद्

तिच क्षीपि अन्यच्च स्वपं वेत त्र भगवान् भैरवो लकुलीकिनः भ्रमतीन स्त्रतोवीरस्तं विलोकयत्रपेन्मत्रं यदि भाग्यवशाद्देवि

लगुडस्तत्र लभ्यते तदा स्वयंभैरवो भैरवस्वयं विश्वभैरवो भवेत् तत्र तत्वामहादेवं महाकालेचभामिति तद्रस्मतिलकं कृत्वा स

र्ववीरेश्वरो भवेत् तद्रस्म श्मशानभस्मतिलकं विभूतिधारणमित्यर्थः प्रयोगस्तु तत्र प्रथमं विहिन भौमावास्यादि पर्व

संलब्ध्यरात्रौ प्रहरार्द्धगते अमुकं मुकं भोज्यावाम्नूलमंत्रेणायटीवं येन वस्त्रपरिधाय पुरुषस्त्रिवीव्वादकवस्त्रातेरणाच्छा

द्य भूतेना सीघ्रामृतकेणादिगंवरो वाम्नूलेन पूर्वस्थापिततिलकं कृत्वा ऽञ्जनां चितनेत्रो रक्तचंदनादिनांगं विलिप्य मूलेनैव

सिंदूरेणांहृद्गुणएंदूं कृत्वा हृदि देवीं मूर्द्धि गुरुं ध्यात्वानत्वा कुलाष्टतरसत्तामिषान्नमिष्टकमत्स्यवटकादि पूजावलिपात्रसा

मग्रीयथालाभसमादाय वल्यर्थं छागादिर्गंधपुष्पात्तनयं चगत्र्यं पंचामृतादि चरहीनाव ङ्गपाणिभिः स्तु हृदेवतैः ।

कृतरक्षो अघोरास्त्रादिना कदृशिखो मूलविद्यां हृदिस्मरन् अप्रक्षालितांसयष्टिनां प्रक्षालिताम्प्राचीनचित्तो वाग्गच्छेत् प

वाल्लनयदे त्वच्छिम संचयं कुर्यात् ततः काण्डप्रक्षेपमात्रं भूम्यन्तराणि चतुर्दिक्षु अवेक्ष्यकान्तं हृद्गुतरसाधकानं वङ्कपा

णीं किंचिद्दूरतपक श्मश्हृदिताणास्य तरसाधकं काण्डदानराख्यतापश्चिमतः स्वयं सामान्यार्घं कृत्वा मूलमंत्रेण अस्त्रमंत्रे

णपंचगव्येन योगभूमिं संप्रोक्ष्य गुरुगणेशवटुकयोगिनी ब्राह्म्याद्यष्टमातृकाः अस्त्रमन्त्रपवामघोरमये कृत्वा पेयावसं

स्थितादेवागतस्वाश्रमयानकाः पिशाचायत्तसिद्धाश्च गंधर्वाअप्सरसांगणाः योगिन्योमातरोभूताः सर्वाश्चैव चरस्त्रियः

सिद्धिदास्ता भवंत्वध्यतयाचममरत्नकाः इति मंत्रेणानमस्कृत्य पुष्पाञ्जलित्रयं कवलत्रयं च वितामश्यात्तिपेत् ततो

वलिपात्राणि समकृत्वा चतुर्दिक्षु चतुः पात्राणि त्रीणि पात्राणि चितायां पश्चिममध्यपूर्वभागेषु त्रिकोणाकारकतया

२५० 290

३[illegible]

वा संस्थापयेत् पूर्वदिशि त्रिकोणाय विश्मशानाधिपतिं स्मशानस्तंभं पाद्यादिभिरभ्यर्च्य ओं ह्रूं स्मशानाधिप श्मशानस्तंभ इमं सा
मिषान्नं सामृतं बलिं गृह्ण गृह्ण गृह्णापय विघ्ननिवारणं कुरु कुरु सिद्धिं मे प्रयच्छ स्वाहा इति बलिमर्पयेत् उग्रयेत् पंचगव्ये
न वा सर्वत्र संकल्पः एवं दक्षिणदिशि भैरवं संपूज्य ओं ह्रीं श्मशानाधिप भैरव भयानक इमं बलिमित्यादि पश्चिमदिशि महाकालं सं
पूज्य ओं ह्रैं श्मशानाधिप महाकाल इमं बलिमित्यादि उत्तरदिशि कालभैरवं संपूज्य ओं ह्रूं श्मशानाधिप कालभैरव इमं बलिमित्यादि एवं
विनायकं प्रथमं श्मशानकालिकां संपूज्य ओं ह्रैं श्मशानवासिनि महाभीमकालरात्रि महाकालिके कालिके घोरनिस्वने गृह्ण २
गृह्णापय मे बलिं मातर्देहि सिद्धिं मे तु नमः ओं ह्रीं कालिकायै स्वाहा एवं भूतनाथं संपूज्य ओं ह्रूं श्मशानाधिप भूतनाथ इमं बलिमित्या
दि श्मशानमस्तके गणनाथं संपूज्य ओं ह्रूं श्मशानाधिप सर्वगणनाथ इमं बलिमित्यादि ततस्त्रितापश्चिमभागे र्यत्नाभागे वा कि
ञ्चित्स्थलीं निष्पकं कृत्वा ओं ह्रीं आधारशक्तये नमः इति पंचगव्येन प्रोक्षयेत् भूर्ज्जं वा वटपत्रं वा पद्मपत्रं पीठासनमंत्रा
न रक्तचंदनादिना विलिख्य संस्थाप्य पविनिधापयेत् उपरि केवलाजिनाद्यन्यतममासनमास्तीर्य संपूज्य वीरासनेन न ओं एवे
एए ह्रैं ह्रूं ह्रौं ह्रीं कालिके घोरदंष्ट्रे प्रचण्डचण्डनायिके दानवान्दारय दारय हन हन परवीरं मम हा विघ्नं छेदय छेदय स्वाहा हूं फ
ट् इति वीरार्दनमंत्रेण दशलोष्ठानि अभिमंत्र्य दशदिक्षु क्षिपेत् सर्वं कुन्तूलकर्पूरं स्वेन वा घृतालमत्तैलेन मिनवर्तिकां चूनते
लादिकं चाघोरास्त्रमंत्राभिमंत्रितं कृत्वार्थदीपं मूलेन प्रज्वालयेत् नत्रयं त्रं प्रपूजयेत् तथा यथेनन भावं पद्याज्जपसमानि
वेद्यतं कल्पनि ततस्तत्कल्याक विधिना भूतशुद्ध्यादि पीठादिन्यासजालं यथोचितं विन्यस्यार्घ्यादिकं संस्कृत्य चिन्तामध्ये
महाचक्रं परिचिन्त्य पीठपूजां तेन देवतां संस्थाप्य यथासंभवोपचारैः संपूज्य आवरणपूजादि विधाय यथोक्तं संख्यया विहितमा
लया देवतां ध्यानपूर्वकं जपेत् एवं जप्ये यदि किंचिन्न लक्षते तदा ओं उग्रे उग्रे रह्वाणि स्वाहा इति उग्रामंत्रेणादेवमर्घ्यं दत्वा

१२

ॐ तिलोसि सोमदेवत्यो गोसवत्स्यसिकारकः पितॄणां स्वर्गदाता त्वं मर्त्यानामभयं तमः भूतप्रेतपिशाचानां विघ्नौघशान्ति
कारकः इति सर्वत्र तिलान्विकिरेत् जपेद्गीं मंत्रेणाशोध्य पात्रिकीर्य उभ्यायमनयदानि गत्वा पुनस्तत्रोपविश्य देवीं संसज्य
निर्भयाजयेत् छागादिबलिविधानं यथाक्रममेयकं तत्कं जयमन्मामीवरप्रार्थनं कृत्वा विसर्ज्जनादि कृत्वा ममस्मग्नीज्वलेति
त्रिप्रस्तानागरहमागच्छेत् भगिपतलगउडलाभश्चनवानमादायागच्छेत् इति चिन्तासाधनं अथ श्मशानसाधनं नीलतंत्रेष्ट
वीक्रमपद्मादि समादायतत्साधकः साधयेच्चततथासिद्धिसाधनस्थानमाश्रयेत् गुरुध्यानादिकं सर्वं पूर्वोक्तमतमा
चरेत् वीरार्द्धनाकृतेनसेमामायाम्सामायामोहानविधते येवात्रस्यदिमंत्रेणापुष्पाञ्जलित्रयं दिपेत् श्मशानाधिपतीन्
तत्पूर्ववद्बलिमाहरेत् अघोरास्त्रेण मंत्रेणा शिखाबंधनमाचरेत् सुदर्शनेनवारत्वामुभाभ्यां वाप्रकल्पयेत् मायास्फुर
द्वयं भूयः प्रस्फुरद्वितयं पुनः घोरघोरतरस्थानेनतनुरूपपदे ततः चटप्रयमनदनेचप्रचटद्वितयं ततः कहद्वंद्वमद
द्वतनोबंधयुगं पुनः घातयद्वितयं चर्म फडन्तः समुदाहृतः एकपंचाशदक्षरोयमघोरास्त्रमयो मनुः ह्रां लाद्वलेस
महृत्यमहस्रारस्वरूपकं षष्ठी स्वात्मनामहामंत्रः सुदर्शनः प्रकीर्तितः भूतशुद्धि ततः कृत्वान्यासजालं प्रविन्यसेत्
जपेद्गीं मंत्रेणा शोधयान्दित्वसिद्धिपेत् तिलोसीति च मंत्रेणा तिलान्दिक्षु विनिक्षिपेत् यष्टिं विद्ध्यमूलविद्यावर्ग वि
द्वेपयामदन रक्षवद्वसर्पदंष्ट्रचाण्डालं चाभिमन्त्र्य तत्कनरुणास्वरं एरंवालनदुष्टमनुज्वलं पलायनविपन्तस्मात्
रणावर्तिनं खेचलाम्सतं हिवर्षषष्ठं च वृद्धरोगादिर्जितं तथा अन्ताभावमुन्नतं क्लिष्ठं समाद्वैवर्णिकं तथा एवं चाष्टविधं त्यक्त्वा
पूर्वोक्तान्यतमं शवं गृहीत्वा मूलमंत्रेणा एजात्मस्थानं समानयेत् चाण्डालं चातिभूतं तुशीघ्रसिद्धिफलप्रदं प्रणवाद्यस्त्र
मंत्रेणा शवस्य प्रोक्षणं चरेत् प्रणवं कूर्च्चबीजं च मन्तकायनमस्तु फट् पुष्पाञ्जलित्रयं दत्वा प्रणामेत् स्पर्शपूर्वकं देवीवपरमा

२९१

291

नंदसदानंदकुलेश्वर आनंदभैरवाकारदेवीपर्यंकशंकर वीरोऽहं त्वां प्रपद्यामि उत्तिष्ठ चंडिकार्चिते प्रणम्यानेन मं
त्रेण तालत्रयेण तदनंतरं तारं शक्तिं ततः कामं नमोंतेन मंत्रमुच्चरेत् शवस्नपनमंत्रोऽयं सर्वतंत्रेषु देशितः धूपेन धूपि
तं कृत्वा गंधादिना भिषिंच्य च रक्तोत्पलादि देवेशि भक्त्या कुलसाधकः गंगाशवस्य स्नानं विधाय यत्नकटि देशतः य
थुपदयावयेदस्य दद्यात्त्रिष्टि वर्तशवे पुनः प्रक्षाल्य नवकृत्वा जपस्य स्नानं समानयेत् कुशशय्यायां विन्यसेत् तत्र संस्थाप
येच्छवं पलालं वा गकपीरजाती खदिरसारकैः ताम्बूलेन मुखे दत्वा शवं कृष्णादयो मसवे स्थापयित्वा तस्य पृष्ठे चंद
नेन विलेपयेत् बाहुमूलादिकं संते चतुरस्रं विभाव्य च मध्ये पद्मं च तत्र द्वारं दत्वा अष्टकं समन्वितं ततः श्रीपम्
जिनकंबलानि वितन्य संस्थाप्य द्वादशांगुलमानानि यज्ञकाष्ठानि रचितव संस्थाप्य जपेत् तत्र इंद्रादि दिक्षु देवताः विधामि
व्यायसलिलमस्तरापि पितयेत ततः इदं बलिं गृह्ण २ इदं गृह्णापय स्वाहेति ततः विघ्ननिवारणकस्मात्सिद्धिं मे प्रयच्छ ठ
द्वयं अनेन मंत्रेण नाष्टवबलिं दद्यात् तस्माभिष स्वनामादिक्रत्वा पूर्वं वह्निलिमाहरेत् सर्वं बालोकपालानां ततः
साधकसत्तमः शवाधिष्ठात्देवेभ्यो बलिं दद्यात्तु भेद्याः सयासद्रवत् षष्टियोगिनीभ्यो बलिं दिशेत् सुजा
द्व्यसत्रिये च च द्वे चांतरं साधकं संस्थाप्यासनमस्य अर्घ्यं विमंत्रांते त्रयं पानतः पुष्टिस्वनेन मंत्रेण तत्र अश्वारोहणं वि
धात् कुशान्यादाय तले दत्वा शवकेशान्प्रसार्य च हृदि निवपन्जटिकां कृत्वा संकल्प्य साधकः शवोपरि समारुह्य प्राणा
याम विधायच वीरार्दनेन संमंत्र अदितलोष्ठामिनिधियेत् ततो देवीं च संपूज्य उपचारैः सविस्तरैः शवास्याविविधि
हेविदेवताप्याय नं चरेत् उत्थाय समसुविष्विनाज्जयेद्भक्तिपरायणः ॐ वशो मे भव देवेश मम अमुकपदे ततः सिद्धिं देहि
महाभाग कृताश्रमपदावर मूलं समुच्चरन्मंत्री शवपादद्वयं पुनः पट्टसूत्रेण वध्नीयात् तेन शवं कुर्यात् ॐ भीमभीम

१२ महाभावमर्भ्यजीवनभावक चाद्दिमां देव देवेश शवनाम यि याथिय इति पादतलेन स्वात्रिकोणं च चक्रमुल्लिखेत् ततोत्यांते
न शक्नोति शवोपि निश्चलो भवेत् उपविश्य पुनस्तस्य बाहू विस्तार्य पार्श्वयोः हस्तयोः कुशमालीं अर्पयेत् ततो तिथाय
येत् ॐ तद्दोतत्संपुटीकृतं नाम्नि राजिनः स्थिरेन्द्रियः महादेवी हृदि ध्यात्वा मौनी जपं यथा चरेत् श्मशाने प्राक् संख्या

भिक्षायं कुर्यात् कुलस्वरि अथवारंभकालात् यावदुदयते रविः यद्यर्द्धरात्रं पर्यंतं जपेत् किंचित् लक्ष्यते ततः पूर्ववदुष्ण

दिसममपादगतानि च कृत्वा प्रविश्य तत्रैव जपं कुर्यात् अनन्यधीः चलाचलाद्यं नास्ति भयं ज्ञात्वैव देव्युनः यत्प्राथ्य प्रसिद्दे
वेशान्तरं वा कुंजरादिकं दिनान्तेत्तरहास्याभिर्वितामकथ्य परवेम इत्युक्ते संस्कृत्वैव तिभयत्तु पुनर्जपेत् पुनश्चेत्कार्य
रंवक्तिवक्रं ममयुरंततः ततो मस्य वशाकार्य्यवरं च प्रार्थयेत्ततः यदि सत्यं न कुर्याच्चैव वरं वा प्रयत्नेन च ततो पुनर्जपे
द्धीमान् एकाग्रमानसं स्मरन् तद्रूपं विनातत्र देवी पिनो प्रसीदति त्यक्त्वा न रोगो वा हंमेन रोवा देव्यानयः मानावानन्तुता
वापि मातुलानि नष्टेवच आगात्य विघ्नं चरेत मायया रम्यविग्रहाः उत्तिष्ठ वत्स तेकार्य्यं सर्वं ज्ञातं न संशयः प्रभातसमये
ज्ञातस्तत्स्थितां को शतेरदे पायश्चा मन्त्रालोकाराजनोदा उप्यारिणः कादाचित्केन चिन्ता तत्रतदा किं न कदाचिति
इत्यादि विविधैर्वाक्यै र्नचजापं परित्यजेत् स्तंपितृगणास्तत्र परेत्य निवासिनः वायवास्तत्र प्रयाति स्वद्रूपधरास्ततः
स्तोपवत्रं सवकाश्वग्रहीत्वानीयते परैः हसंतिप्रचकाः सर्वभान्तरोक्तजारिषिष्यकाः नितंकात्तागसंस्पर्शवस्त्रमाभरणा
दिकं गृहीत्वानीयते यत्नपालके सत्सं पत्यजेत् यदि न तद्भयेन तत्र नदा किं वा न लभ्यते स्त्रीरूपधारिणी देवी हि तन्न
पयरः प्रमात् रुदन्त्यटहं तिशह्वं वैचित्रवारं तेस्वरं लभेत् सा पुनः सा पुनस्त्वापि याचिते वरदायिनी ततो वीरपतेस्तस्य किं
भूतेन न सिध्यति निःपापप्रकृष्टेवैव कलेवै वरस्मेकृत्वाः असंसकृतन्तनरादेवि पापयुक्तेन संशयः सम्यग्विसर्ग

विवापि मंसर्क्तं न वा लिङ्गवापरं । सैव देवीन संदेहः स देवो भैरवः स्वयं । न वेद देवं भैरवैव मायाप्रतिना विग्रहाः । न वक्रं वक्रयेत्र त्र नौकि
चित्रवदे नतः संसक्तं न च समं माख्याति वक्तुमीदृशः । न चैतत्त्वपैलौकिकैः क्यावरं ग्रामनिराकुलं । अथवा उत्कटेकिं विलम्बे
नाप्याक्रोनाहितं शौचावाज्ञायते सम्यक् कर्म न चापि न लभ्यते । सर्वं विचार्य ज्ञातव्यमेवं विप्राः प्रकीर्तिताः । देवताकृतया दे
वि भैरवाकृत वृहयः । अथवश पतत्र भैरवं न तत्र प्रत्ययः क्वचित् । भैरवो वाटुकाद्याश्च कुलशास्त्रपरायणाः । पतक्वात्स प्र
संगेन कृत्वा कुटिलविग्रहाः । पुत्रा भूत्वा हरेद्विघ्नान् नारीभूत्वा विमोहयेत् । तस्मात्तत्र परो वीरो विचारे यत्नमाचरेत् । म
त्यकृते वरं लज्जा सत्ये संवृतपातकं । फलं ज्ञातिमिति ज्ञात्वा ज्ञप्तिकां मावयेत् ततः । शौचं प्रस्ताल्य संस्थाप्य मावयेद्दृथं न प
दे । पदचक्रं मार्जयित्वा पूजाद्रव्यं जले क्षिपेत् । शौचं जले वा गर्ते वा निक्षिप्य स्नानमाचरेत् । ततस्तु स्वगृहे गत्वा बलिं दत्वा
दिनान्तरे । अग्निमद्दिवसे रात्रौ येषां देवानां यजमानो हे । तेनगृहस्तु समपादं त्र बलिं मेत्रायमीरितः । अथ यैर्याचित प्राश्चित
स्कंजरस्पकवान् । दत्वापि ष्टमयान्नेन कर्तव्यं समनुपोषणां । पंचदोषाद्भयापि शालिदोषाद्भयं चवा । चेद्दृष्टा मनविधिवत्तस्य
चेगाच घातयेत् । परेऽह्नि नित्यमावाप्य पंचगव्यं पिबेत्ततः । ब्राह्मणान्भोजयेत्तत्र पंचविंशतिसंख्यया । पंचपंचदिहोता
नाक्रमाद्वै वदशावधि । ततस्नात्वा च भुक्त्वा च निवसेत् तत्र मेष्ठले । यदि नस्याद्द्विप्रभोजनं तदाति दिनं संव्रजेत् । तेनैव त्रि
दिनं वस्यान्नदा देवः प्रकुप्यति । त्रिरात्रं वा थ षड्रात्रं गोपयेत् कुलसाधनं । संध्यायां यदि गच्छेत्तदा मायिं विनिर्दिशेत्
गीतं श्रुत्वा च वधिरो नित्यमस्तु न स्पर्शनात् । यदिवा किं चित्तवाकं तदा सम्यक् कृत्वा व्रजेत् । पंचदशादिनानां हि देहे दृश्यं संस्थि
तिः । गोब्राह्मणदेवानां निन्दां कुर्यान्न च क्वचित् । देवगोब्राह्मणादीन्यन्यहिंसा स्पृशेच्छुचिः । मान्यैर्नित्यक्रियानं तु पंच
गव्योदकं पिबेत् । ततः स्नायात्तु तीर्थादौ ग्रामे षोडशवासरे । स्वाहान्तं मूलमुच्चार्य तर्पयामि नमः परं । पवेशतत्रया

१२ हृदि देवानां तन्मध्ये यत्र लेलिहानः स्नानतर्पणाभ्यन्यस्मनस्पादेवस्य तर्पणं। अनेनैव विधानेन सिद्धिं प्राप्नोति निश्चितं भुक्तैर्देवदेवर
भोगानन्ते याति हरेः पदं अप्रसंगमागमेवापि निष्फलं सफलं च वा कुर्यात् साधनमेवैतत् कलौ प्रियतरो भवेत् शवाभावे श्म
शाने वा कुर्याद्वीरस्य साधनं। येभावाय स्पर्शे प्रोक्तास्ते भावैर्विदितार्चयेत् दशाहक्रमयोगेन मन्त्रेण भवति साधकः नेयदि
शीघ्रे रभावेन तपूजां तस्मादिशेत् कुलार्णवे तंत्रराजे मातुयावत्सिद्धिः प्रजायते तंत्रांतरे सर्वेषां जीवहीनानां जहन्तावीर
साधने वालगोगामध्यत्यक्तासाध्यघेदीरसाधनं स्नातमन्ते विनायत्तु हजेयस्माद्वनी शिवा तावत्कालं वसेद्धीरे पावदा
हूतमेमव महाशिवाः प्रशस्तास्मृद्वेवतावीरसाधने द्वन्द्वाः प्रयोगकर्त्तारः प्रशस्ताः सर्वसिद्धिदाः एवं नीलक्रमो देवि
कथितस्त्रतवानघे नकस्यचित्प्रवक्तव्यं मया प्रीत्या तवोदितं प्रयोगस्तत्र पूर्वोक्त पर्वसु लक्ष्य यथोक्त समयेषु पूर्वोक्त
लक्षणास्तथा सामग्रीसमायायोत्तरसाधकसहितो विदितस्थानमासाद्य मासार्द्धं विधाय स्थानशोधनं कृत्वा गु
रुगणेशादीन्नमस्कृत्य वीरादीन्नमं त्रस्मृतो लिखेत् येचात्रेत्यादिना पुष्पांजलित्रयारि विधिपूर्वोक्तसमवलिं पा
त्राणि श्मशानाधिपतिभ्यो निवेद्य ॐ ह्रीं स्फुर स्फुर घोर घोर तर तनु रूप चट चट प्रचट प्रचट कह कह वम वम बंध
बंध घातय घातय हूं फट् इति मन्त्रेणास्त्राणि शिखाबंधः ॐ महमतावहूं फट् इति स्वदर्शनास्त्राणि रक्षां कृत्वा स्वस्व
कल्पोक्त भूतशुद्ध्यादिन्यासजालं विधाय कुण्डपदं गोलमंत्रेण शरीरे याज्ञतिलाक्षीरितिलान विकिरेत् विदितशव
निकटे गत्वा मूलं तवीदेवं प्रस्तमंत्रेण शवं संप्रोक्ष्य ॐ ह्रीं मृतकाय नमः इति पुष्पांजलित्रयं शवोपरि निक्षिपेत्
ॐ ह्रीं देवीर परमानंद शवानंद कुलेश्वर आनंद भैरवाकार देवी पर्यंकशंकर वीरोहं त्वां प्रपद्यामि उत्तिष्ठ चण्डिका
र्चने इति स्पर्शपूर्वकं प्रणाम्य ॐ ह्रीं मृतकाय नमः इति पंचब्रह्ममंत्रेण पंचामृतेन स्नापयित्वा जलेन च स्नापयेत् धूपेन

२९३

293

२९

भूमिं तेन हस्तानां यादिना विलिप्य कटिदेशे भूत्वा मूलमंत्रं जपेत् तमश्यानमानयेत् आनीय वा संस्कारमाचरेत् भूमौ कुश
शय्यामास्तीर्य तत्रोपरि संस्थाप्य पलालं वा कर्पूरजातीखदिरसहितं तांबूलं तस्मै दत्वा शवमधोमुखं कुर्यात् त
स्य पृष्ठे चंदनेन बाहुमूलादिकं यंत्रं चतुरस्राकारं तया विलिप्य तन्मध्ये चतुर्द्वारात्मकं भूपुरं सहितं अष्टदलं विलिख्य
तत्र कंबलासनमास्तीर्य हस्तद्वादशांगुलप्रमाणेन यज्ञकाष्ठेन दशकीलान् दशदिक्षु निवार्य तेषु इंद्रा
दिदशदिक्पालान् संपूज्य पूर्वोक्तमंत्रैः सामिषान्नबलीन् दद्यात् ओं ह्रूं शवाधिष्ठातृदेवताभ्यो नमः ओं डां डाकिनी
भ्यो नमः ओं ह्रीं चतुष्षष्टियोगिनीभ्यो नमः इति बलित्रयं कियद्दूरे दद्यात् पूजोपहारसामग्रीं समीपे उत्तरस्या
पंकं हृदि स्थापयित्वा मूलमंत्रेण ह्रीं फट् शवासनाय नमः इति आसनमभ्यर्च्य मूलमंत्रं स्मरन् आरोहेत् क्रमेण
शवोपरि पूर्वमुखं विश्य स्वपादतले कुशान् दत्वा शवकेशान् समाकृष्य जटिकां बध्वा स्ववासु अर्घ्यादिकं संस्कृत्य
कृतसंकल्पः प्राणानायम्य वीरार्दनमंत्रेणात्मादिक्षु लोष्ठानि निक्षिपेत् पूर्वोक्तवस्तादीपं दत्वा संस्थाप्य
वह्नजटिकायां निजदेवतायाः स्वरूपं परिचिंत्य पीठपूजां तत्र देवीमावाह्य आवाहनादि सर्वोपचारैः संपूज्य वटुकादिब
लिविधिं च कृत्वा उत्थाय मंत्रं विस्थिता ओं वशो मे भव देवेश मम अमुकसिद्धिं देहि महाभाग कृतालस्ममपदावर
इति भक्तियुक्तः पठेत् मूलमंत्रेण पट्टसूत्रेण शवपादद्वयं बध्नीयात् ओं भीम भीमभयाभाव भवमोचन भाव
क त्राहि मां देवदेवेश शवानामधिपाधिप इति शवपादतले त्रिकोणचक्रं लिखेत् पुनस्तथैव शवोपरि उपवि
श्य पार्श्वद्वये शवबाहू विस्तार्य तद्धस्तयोः कुशानास्तीर्य तत्र पादद्वयं न्यस्य पुनः प्राणायामादिविधि
यतिर्भयः त्वं नदेवताध्यानपूर्वकं श्मशानोक्तसंख्यया मौनी स्थिरकायवाङ्मनाः हस्ममालया जपेत् आरंभादि

८

—२९४

294

दयपर्य्यन्तेन वा जपेत् कृत्वा विध्यवस्थानान्ततः सूपतेनद्विहृदयेपायविश्रान्तं शवासे देवतापूजाजपमध्यस्त्रर्थ्यादिकं
पूर्ववत् स्रतिभयेचेज्ज्वलति तदा छागादिबलिस्तु स्रादौ मध्ये समाप्तौ वा एवमुक्तभयादिकं परिहृत्य स्नावयानन्तया
तस्मात्सत्यवचनेन वरं मे प्रार्थ्यतां पूजायाः फलं ज्ञानमिति अथ यथाप्रदेवतां विसर्जयित्वा शवज्जूटिकां मोचयित्वा श
वं प्रक्षाल्य पदद्वयं विमुच्य पद्मचक्रमाज्ज्यपित्वा पूजाद्रव्याणि जले निक्षिप्य जले वा गर्त्ते वा शवं निक्षिप्य स्नात्वा गृहं गत्वा
ब्वेन दिनान्ते पूर्वसंकल्पितबलिं दत्वा बलिं पिण्डमयं दत्वा पित्वा ॐ अद्य मे दिवसे रात्रौ ये षोदवा नाप जमानेनो हा रसं
ल्पमयाद्दत्तं नरकं जरस्पृकं रं इति वदन् पिण्डं पुत्रलीयात ये न दिनानि वेतिनिष्क्रम्य पञ्चगव्यं पीत्वा पञ्चविंशतिविं
शति पञ्चदश वा यथाशक्ति ब्राह्मणान्भोजयेत् स्वयमपि स्नात्वा भुक्त्वा उत्तमे स्थले निवसेत् एवं कुलसाधनं
त्रिरात्रं गृहं न गच्छेत् एवं दशदिवसपर्यन्तं पञ्चगव्यप्राशनं दिवा मानं स्त्रीसंस्पर्शानि वा दिव्यं बहिर्गमनं
दिवस्त्रेन सत्यभाषणं संयमेन हविष्यान्नं च गोब्राह्मणदेवताभक्तिविशेषात् षोडशदिनेन तीर्थादौ स्नात्वा मासाद्दशन
त्रयं मासंपादेवताग्नियेन इति शवसाधनं पापाउग्रतान्द्रव्यं मासं पापतिमन: श्रुतिवचनात् उग्रदेवताविष
यमेतत् अन्यथा दिव्यवीरकमेयाद्दस्यमित्वा पिता मातरं अथ सते पपुरश्चरणे न योन्तरे गृह्णाति स्वे वेदो
वा शुचि पूर्ववत् पापिन: तथा समुद्रगामिन्यां नाभिमात्रे भक्तिस्थित: स्पर्शादि मुक्तिपर्यन्तं तत्र पर्मं त्वमनन्य
धी: होमं पत्र दशांशेन तद्दशांशेन तर्पणं अभिषेकं दशांशेन दशांशशिष्यभोजनं उपासित: अथ भुक्त:
समुद्रगामिन्यां मातांसर्पर्पयावा अमं भवन्तडागादौ जलस्थितस्तनाभ्यां तीर्थेष्वस्थितोपि स्पर्शान्न्यासान्या
मन्त्रच्छादिकरषडंगन्यासं विलविना समर्प्य अंगवेगुणापयपि ग्रहणा पुरश्चरणांकनेव्यमेवमेवमहाफलं तान्

२५

अथवान्यप्रकारेण पुरश्चरणमिष्यते अष्टम्यां च चतुर्दश्यां पक्षयोरुभयोरपि सूर्योदयात्समारभ्य यावत्सूर्या
स्तमनं तावज्जप्त्वा नियतः सर्वसिद्धीश्वरो भवेत् अथ तिथिभेदेन पुरश्चरणभेदः होमादिकं तु पूर्ववत्
नियतः शंकारहितः अथवान्यप्रकारेण पुरश्चरणमिष्यते शरत्काले चतुर्थ्यादिनवम्यन्तं विशेषतः भक्तितः
पूजयित्वा तु रात्रौ तावत्सहस्रकं एकाकी विजने जप्त्वा केवलं वा शिवालये अष्टम्यां वा नवम्यां तु उपवासपरो भवे
त् चतुर्थ्यादिकं मतभेदेन कृष्णपक्ष नवम्यादि प्रतिपदादि षष्ठ्यादि यत्तान्यपि कुत्रचिदुक्ताः वस्तुतः प्रतिपदा
दिपक्षः सांप्रदायिकः रात्राविस्तु उपलक्षणं तावत्सहस्रकं तिथिसहस्रकं सहस्रं प्रत्यहमित्येव वा अल्पाक्ष
रमंत्रेषु संख्यावृद्धिक्रमः अन्यत्र सहस्रमेव तदा तावदिति पाठस्मरणे होमादिकं पूर्वोक्तमेव पशुमतानुक
ल्पमेतत् सहस्रमत्यहमित्येव वा अल्पाक्षरमंत्रेषु संख्यावृद्धिक्रमः अन्यत्र सहस्रमेव तदा तावदिति
पाठस्मरणे होमादिकं पूर्वोक्तमेव पशुमतानुकल्पमेतत् अथवान्यप्रकारेण पुरश्चरणमिष्यते अष्टमीसं
धिवेलायां मध्ये तरलतागृहं प्रविश्य मंत्री यत्नेन ताः समभ्यर्च्य यत्नतः पूर्वोक्तकल्पमासाद्य सर्वं पूजा
दिकं चरेत् केवलं कामदेवीमासाद्य पंचदशांतरं शतं तावत्तु पत्रमूले तु उग्रां संपूज्य कालिके मंत्रसिद्धिर्भवेत्स्त्रीयालतात्
शिनपूजनात् संधिवेलां च शारदीयेव पूर्वक्रमात् अष्टोत्तरशतमित्यर्थः अष्टाद्वताउत्तरेनराष्टशतमित्यर्थः लता
गृहमिति लतासंकेतः प्रविश्य संगती भूय वेष्टितो वा पूर्वोक्तकल्प शक्तिपूजाकल्प पत्रमूले मूलाग्रमूले उग्रां देवी
कालिके सदा यामित्रये अष्टाक्षराया कुलागारे भावेन मंत्रमुत्तमं कालिकोष्ठ लतागात्रे लिखित्वा मंत्रमेव च विधाय
तत्र संस्कारं कृत्वा तत्प्राणान्निवेद्य च किंचिज्जप्त्वा समंत्रेण देवताभावनत्पर तो विसृज्य तन्मन्त्रेकाण्यस्वयन्त्रमाश्रयेत्

१०

प्रातः स्त्रीभ्यो बलिं दत्वा मंत्रसिद्धिर्नसंशयः आकृष्टायाउपभुक्तायाः कुलागारे मुद्रायां संस्पर्शाविद्याभावना कर्णात्रयेलि
खितं भागत्रयस्य संस्कारे शाकिसंस्कारे निवेद्य स्तनर्थं किंचिद्दृष्टोत्तरशतं जपः स्पर्शपूर्वकः स्वयं जप्त्वाष्टोत्तरसहस्रमित्य
र्थः अथवा विजने रमेत्स्त्रियं त्वा शय्यासने रतः उत्थाय तद्दिवा जप्त्वा सर्वसिद्धीश्वरो भवेत् शय्यासने शक्तिसहिते इति शेषः दि
व्यमतानुकल्पमेतत् अथवान्यप्रकारेण पुरश्चरणमभिधत्ते कुजे वा शनिवारे वा नरमुण्डं समादाय पंचगव्येनामिलितं चं
दनाद्यैर्विशेषतः नित्यमंत्रं शववन्मुण्डेऽपि विहितं निषिद्धं तादृशं ईमानतो द्वादशांगुलमानतः स्कान्तेनैव तेन लिंगाद
तेऽप्यर्थः अथवान्यप्रकारेण पुरश्चरणमभिधत्ते शवमानीय तद्द्वारे तेनैव परिवेष्टयेच्च तद्दिनान्नदिने यावत्तावद्दृष्टोत्तरशतं स
भवेत्सर्वसिद्धीशो नात्र कार्या विचारणा तद्द्वारे मंगलादिवारे तेनैव मानेनेत्यर्थः तद्दिनादारभ्य दिनान्तं अष्टोत्तरशतं प्रति
दिनं जपेत् इति शेषः अथवान्यप्रकारेण पुरश्चरणमभिधत्ते निशायां स्तनहृदे च उन्मत्तानंदभैरवः दिग्वासा विमली
भस्मभूषणो मुक्तकेशकः कपालखट्वांगहस्तश्च जपेन्मातृकया यदि तदा तस्य महादेवि सर्वसिद्धिः प्रजायते निशाया
मर्द्धरात्रे स्तनहृद्देश्मशाने उन्मत्तानंदभैरवः प्रौढोल्लासमहितः दिग्वासा विगंवरः मातृकया मातृकामालया ज
पेदष्टोत्तरशतमित्यर्थः वीरमतानुकल्पमेतत् अथवान्यप्रकारेण पुरश्चरणमभिधत्ते गुरुमानीय संस्थाप्य देववत्पू
जनं गुरोः वस्त्रालंकारहेमाद्यैः संतोष्य गुरुमेव च तत्सुतं तत्सुतां चैव तत्पत्नीं तथैव च पूजयित्वा मंत्रं जप्त्वा सर्वसि
द्धीश्वरो भवेत् प्रजप्य स्वमंत्रोक्तसंख्ययेति शेषः इदं चान्ते गुरोरसौ नित्यं सर्वमतानुकल्पमेतत् पूर्वे ह्येमादिति
यमाभावः इति संक्षेपपुरश्चरणानि नानातंत्रविचारेण नानाभावानुमोदनात् पुरश्चरणरूपेण संक्षिप्य तत्तानाः अ
थ प्रयोगविशेषाः वैलवतंत्रे एवं नित्यक्रमं कृत्वा नैमित्तिकमथाचरेत् कृते नैमित्तिके विप्र नित्यस्य सफलता भवेत्

लक्षं कृत्वा जपेन्मन्त्रमणिमादिगुणाल्लभेत् मधुदुग्धोदकाहारो जपेल्लक्षं समाहितः जन्मर्क्षे भास्करे पर्वण्येवं मयेद्दशास
हस्रकं कोटिजन्मार्जितं पापं नाशमायाति निश्चितं नाशयेत्सर्वपापानि वाक्सिद्धिं वापि विन्दति पर्वताग्रे जपेद्देवं शाक
मूलफलाशनः पुण्डरीकवदेवं मासमेकं समर्चयेत् धर्मार्थकाममोक्षाणां करस्थाश्च भवन्ति हि लक्ष्मीः स्थिरा भवेन्न
त्यपुत्रपौत्रानुपायिनी श्रीपुष्पैर्जुहुयात्तद्वद्दशांशं विमास्थिरं पयः सर्वाशुद्धिं तपकरः सर्वसिद्धिविवर्द्धकः देवाः सर्वे
नमस्यन्ति भक्त्यानं ब्रह्मपूर्वे श्रीजलैर्लक्षमेवं मन्त्राणि चेद्वंदतः अष्टोत्तरशतं कृत्वा जातो भक्तितत्परः माणि
लाल्लभेत्सिद्धिं डिकं करेत्तु वा यद्यत्काममपेक्षेत् मन्त्री अन्नायामेन लाभते तुष्टये जले निम्नमष्टोत्तरशतं श
तं तर्पयेन्नित्यं विलम्बं कामाल्लभेन्मासेन च विन्दति कुशाग्रैः समभ्यर्च्य मासमात्रं निरामयः यशस्तेजो मत्वा च ब्रह्म
चारीव्रतस्थितः दूर्वाविकुसुमैः शुभैः माणिक्यलाभान्नवान्भवेत् तथा रक्ताश्वमारेणामवलां भक्तिमाप्नुयात् तथा
द्राभ्यां समभ्यर्च्य भक्तिं मुक्तिं च विन्दति ब्राह्मणानां क्षत्रियाणां वैश्यानां शूद्रजन्मनां स्त्रीणां चैव विशेषेण नैमित्तिकमि
ष्टं भवेत् एतेषां चैव मासं तु कृत्वा कामान्तिमाधयेत् एवं प्रणवपुटितं मन्त्रमयुतसंख्यया त्रिरात्रं जपेन्नरः सम्मतिस
मः सर्वशास्त्रव्याख्याता भवति रविवारे अश्वत्थपत्रैः पूजयाश्रितलक्ष्मीपतिः विद्रुमपत्रपात्रैर्लोकावशीकारः
माणिक्यपूजया सार्वभौमत्वं पद्मरागेण पूजया राज्यं गारुत्मतैः पूजयातानं हीरकेन पूजया सर्वसिद्धिः सर्वाणुत्वे
पूजयाकुवेरसमसंपत्तिर्द्वाभ्यां निर्वाणपदं मासमात्रेति सर्वत्र योजनीयं तन्त्रान्तरे एवमिदं मन्त्रं मन्त्री प्रयोगान्नाध्य
सापयेत् शारदातिलके अस्याभिधास्यन्ते विमलमस्य कर्म षट्कमेलहर्णा सर्वतन्त्रानुसारेण प्रयोगफलसिद्धिः शां
ति वश्य स्तम्भनानि विद्वेषोच्चाटने ततः मारणान्तानि शंसन्ति षट्कर्माणि मनीषिणः रोगकृत्याग्रहादीनां निरासः
शान्तिरीरिता .... जनानां सर्वेषां विधेयत्वं तदीरितं प्रवृत्तिरोधः सर्वेषां स्तम्भनं समुदीरितं स्वदेवतादि कलहे

१२ नत्वा तान्कर्माणि साधयेत् रतिर्वाणी रमा लक्ष्मीर्दुर्गा कालीयथाक्रमं षट्कर्मदेवताः प्रोक्ताः कर्मादौ ताः प्रपूजयेत् ईशचं
द्रेंद्रनिरृतिवाय्वग्नीनां दिशो मताः सूर्योदयात्समारभ्य घटिकादशकं क्रमात् ऋतवः स्युर्वसंताद्याः अहोरात्रं दिने दि
२९६ ने वसंतग्रीष्मवर्षाख्यशरद्धेमंतशैशिराः हेमंतः शांतिके प्रोक्तो वसंतो वश्यकर्मणि शिशिरः स्तंभने ज्ञेयो विद्वेषे ग्री
ष्म ईरितः प्रावृडुच्चाटने ज्ञेया शरन्मारणकर्मणि पद्मासनं स्वस्तिकं च विकटं कुक्कुटं पुनः वज्रं भद्रकमित्याहुरा
296 सनानि मनीषिणः षण्मुद्राः क्रमतो ज्ञेयाः पद्मपाशगदाह्वयाः मुसलाशनिखड्गाख्याः शांतिकादिषु कर्मसु ज
लं शांतिविधौ शस्तं वश्ये वह्निः समीरितः स्तंभने पृथिवी शस्ता विद्वेषे व्योम कीर्तितं उच्चाटने स्मृतो वायुर्मृत्यावग्निर्मारणे म
तः तत्तद्भूतोदये सम्यक् तत्तन्मंडलसंयुते तत्तत्कर्मविधानं स्यान्मंत्रिणां निश्चितात्मनां भूतौजःसलिलक्षोणीव्योम
वायुरुद्विभेदजं वर्णान्मंत्रं च बीजानि षट्कर्मसु यथाक्रमं ग्रथनं च विदर्भश्च संपुटो रोधनं तथा योगः पल्लव इत्येते वि
न्यासाः षट्कर्मसु मंत्राणि नियतं कुर्यात् विकाम्य वर्णान्यथाविधि ग्रथनं तद्धि जानीयात्पादपाद्ये शांतिकर्मणि मंत्रा
णि द्वे द्वे मध्ये स्युः साध्यनाम्नस्तु लिखेत् विदर्भः स विज्ञेयो मंत्रिभिर्वश्यकर्मणि आदावंते च मंत्रः स्यात्तन्मध्ये साध्य
ठमंतं एवं संपुटमेतेन शांतिरुक्तो मंत्रवेदिभिः नाम्नः स्यादंतरे मध्ये मंत्रः स्याद्रोधनं मतं विद्वेषणविधानेन प्रशस्तमि
दमुत्तमं मंत्रस्यांते भवेन्नाम पल्लवो मारणे यतः अंते नाम्नो भवेन्मंत्रो योगः प्रोच्चाटने मतः सितरक्तपीतमिश्रकृष्ण
धूम्राः प्रकीर्तिताः वर्णतो मंत्रतत्त्वज्ञैर्देवताः षट्कर्मसु यंत्राणां लेखने द्रव्यं चंदनं रोचना निशा गृहधूमश्चितांगा
रोमारोगविषाणि च पुष्पेणाग्निलेखण्यानि यन्त्रकरसनादनः गृहधूमसक्तकटुकं विषाष्टकमुदाहृतं देवताका
लमुद्रादीन्सम्यग्ज्ञात्वा विचक्षणः षट्कर्माणि प्रयुंजीत यथोक्तफलसिद्धये एवं प्राणप्रतिष्ठामंत्रस्वरूपकस्य इति संस्था
पितो मंत्रः षट्कर्मफलदो भवेत् स्थापयेन्मनुनानेन प्राणान्सर्वत्र देशिकः बीजांतेम खिप्पान्नामादौ हृती प्रयोजये

ष्प

त् स्तनावैव स्थितौ भ्रूयोर्जीवहा प्राणहा ततः । आकृष्याग्रस्तनापश्चात्समारोहित्स्फुलिंगिनी तेन तत्प्रतिगृह्णीत्वितान्नाग्रागमह्
त्यां नवसंख्यानाः पाशेन हृद्वेष्टयित्वा स्वीकृतचेतसः । अंकुशेन हृतन्यसेत् निशीथसमये साध्यं स्मरेत् सम्यक् हृदंबुजे द
·लेषु वायुवह्नींद्रवरुणानामनन्यरं ईशानान्तसंयोनीमुद्रयमानीकर्णिकान्तरे पादीन्नमसमायुक्तान् स्मरेत्तं आकारानन्तरं स्मरेत्
शिरोवस्त्रसमायुक्तं तत्तत्संवद्धविग्रहान् एवमात्महृदंभोजे स्मृत्वा गीतनुपाशियाम्येव तत् आत्महृत्पद्मगाभृगोः प्रभ्यापम
स्थामसर्वल्लेन एकैकां साध्यहृत्पद्माद्भृगोनैकैकमानयेत् पुनरुत्पाप्याप्ययेन्मंत्री स्वचित्ते वा विधानवित् ततश्चे
द्यमंकुबीजवह्निबीजेन संयुतः साकृष्टान्साध्यहृत्पद्मगान्ततः संतंभयेद्ध्रुवा । एवमेकादशावृत्तीः कुर्यान्मंत्रवशक
मस्तु वश्याकर्षणयोर्वाहीनहाणांसंस्मरेद्बुधः मोहविद्वेषयोर्धूम्रान्कुसुमान्मारणाकर्मणि पीतान्संस्तंभने ध्याये
न्नाणाकर्षणाकर्मवित् आकृष्य साध्यहृत्प्राणान्स्थापयेदात्मनोहृदि क्रूरकर्मसु धूम्रतल्पोरं तेषां स्थापनमीरितं
प्राणान्साध्यस्य मार्गेकानात्मनस्तु भुजंगमान् संस्मरेत्तत्र निपुणाः सदाक्रूरेषु कर्मसु वायग्निशक्रवरुणाश्च रा
त सेन्द्रनेणापत्रलिविनैरथयादिवर्णैः विहीतिकैः तगतन्दृसमसमेतनमध्यप्राणान्संयत्रमथवाहृतं परास्य ३
यप्रयोगाकुशलोमनुनानेनमंत्रवित् वशयेत्सकलान्देवान् किं पुनः पार्थिवानपि तत्रान्तरे साध्यनामार्णाम्येकै
कं मंत्राणि संप्रयोजितं ग्रथितेतन्समाख्यातं वश्याकृष्टिकरं वरं मंत्रमाद्यवदेत्सर्वं साध्यसंज्ञामनंतरं विपरीतं
पुनश्चांते मंत्रं तन्संपुटं भवेत् शांतिपुष्टिकरं ह्येतत्त्रैलोक्यसर्वसिद्धिदायकं अर्द्धमर्द्धं तथा येन मंत्रकुर्यादिचक्षणाः
मध्ये वा साध्यमवेत्सा ध्ययग्रस्तमित्यभिधीयते आभिचारेषु सर्वेषु योजयेत्यारणोऽपि वा अभिधानं भवेत्पूर्वं पाश्चात्यं चेत
थावदेत् यत्तत्समस्तमित्युक्तं शत्रूच्चाटनकारकं द्वौ द्वौ मंत्राक्षरौ यत्र एकैकं साध्यवर्णकं विदर्भितं तदुक्तं क्तं ड

२९०

297

१२ षुट्कं व पुष्पलतानां मेन्द्राणीं नरितं साध्यं समेनाभिषृते यदि आक्रान्तं नहि जानीयात्तस्य घः सर्वार्थसाधनं लोमसं नमस्मावे
शावृषेणोच्चाटनकर्मसु सकृत्पूर्ववदेनं मंत्रमंते चैव तथा पुनः मध्ये चाप्यभवेत्साध्यमाद्यंतमिति नहि दुः अन्यान्यप्रीतिषु
कानां विद्वेषणाकरं परं आदौ चांते तथा मंत्रं द्विवारं संप्रयोजयेत् साध्यनाम सकृन्मध्ये गर्भं घं संप्रचक्षते मारणोच्चाट
नवश्यं प्रयुक्तं कारयेत्स्तंभनं हितिनो सैन्यथी गर्भं तं भनवगतेस्तथा त्रिधा मंत्रं वदेत्पूर्वं तथैवांते पुनस्त्रिधा सकृत्साध्यं भवे
न्मध्ये तद्विधा सर्वतो वृते सर्वोपसर्गशमनं सर्पमृत्युनिवारणं सर्वसौभाग्यजननं मत्तानां मत्तप्रदं आदौ मंत्रं त
तो नाम पुनर्मंत्रं समुज्जरेत् एवमेव त्रिधा कुर्यात्सर्वेषु क्तिविदर्भितं सर्वव्याधिहरं प्रोक्तं मृत्युापस्मारमर्दनं एकैकं साध्य
वर्णान्तु कृत्वा मंत्रं विदर्भितं एवं वा कथितं चान्यं न तु साध्यं ते प्रकल्पयेत विदर्भग्रथितं नाम मंत्रलक्षणमुत्तमं सर्वकर्मकरं
प्रोक्तं सर्वं सर्वार्थफलप्रदं एवमेते प्रयोगाः स्युः सिद्धिमंत्रस्य सिद्धिदाः एतत्कुर्थितानां तत्कर्मसु यंत्रलेखनादिविषये
वोद्धव्यं तंत्रांतरे सर्वेषां मंत्रजातानां प्रणवः शिर उच्यते हुं फट् स्वाहा वषट् वौषट् नमः पल्लवं सिद्धिविधायकाः विति
योगकर्मस्थाने कृत्वा सिंदूररजसा चक्रं तत्र विचिंतयेत् साध्यप्रतिकृतिं नाम लिखित्वा चिंतयेत्ततः ज्वलंतीं तत्क्षणादे
विमोहितां नपवर्जितां स्वकालं लज्जा समायाति अग्राह्या वश्यते प्रिये तन्मध्ये संस्थितां मंत्री चिंतयेत्तत्क्षणं प्रिये आत्मानं
च तथा साध्येन दासीभावं परं स्वरः अहंणोरूपचारेस्तु पूजयेत्तु द्वयात्ततः यस्य नाम्ना पुनः सम्यक्सभवेद्दासयवाहि
अहं ष्टस्त्रीनामवर्णाश्च चक्रमध्ये विलिखेत् यानि मद्यायरोमस्थावेगादाकर्षणं भवेत् देवकन्या राजकन्या नागकन्या
मथापि वा गोरोचनाकुंकुमाभ्यां समभागं च चंदनं अष्टोत्तरशतावृत्त्या तिलकं सर्वमोहनं पुष्पफलजलं वान्नगंधं
वस्त्रं च भूषणं तांबूलं सर्वजनं च यस्मै संप्रेषयेत्सतु अगमावातणादेवदासी वा स भवेत्प्रिये करवीरै रक्तवर्णैस्त्रि

मथनैः प्रपूजयेत् चिंतयन्मासमात्रं हि साध्याख्यां ललनां ततः इति कुर्वन्मदेशानि पूजयेदरुणप्रभां सिंदूरवर्तितव
के राज्ञा नेमा ह्यपतेणनात् त्रैलोक्यमोहनं वापि रमामाकर्षयेद्ध्रुवं चिंतागोरोचनाक्ते तु लिखेद्रक्तद्रवेणादि वधवा दीप्य
वाकूपित्त्वं नाशयति हाणात् अर्कक्षीरे निर्द्रवाभ्यां ततो लिखेन्नाकेसमं संलिखेत् हयोर्नामसमध्यवाह्यदेशे च क्रमसंलिवि
त् गोमूत्रे स्थापयेत्तत्र भवेदिविद्वेषणं हणात् अयं पेच्चदनं रात्रौ वस्त्रे वा धारयेत्ततः अशेषनरणां नाहन्त्यामोहयेद्भुवन
त्रयं लिखेगोमयभूमौ तु लिखेद्रोचनया ततः स्वरूपां प्रतिमां रम्यां भूषाढ्यां वा विचिंतयेत् तद्भालगलहृन्नाभिजन्म
मण्डलयोजितां तन्नाम महाविद्यामंकुशांतर्विदर्भितां सर्वांगसंधिसंलीनं कामकूटं समालिखेत् साध्याशाभिमु
खो भूत्वा श्रीविद्यान्यस्तविग्रहः तोभणीबीजमुद्रायां विद्यां सहस्रशो जपेत् याजपेन्नाकाममगेहे चंद्रसूर्यकलात्मके
मानसांगिनि विकलाकामसायकपीडिता त्रैलोक्यसुंदरी नाम तारुण्यादायानिमोहिता अथवा मातृकाचक्रवासेसंवे
ष्टमंत्रवित् चक्रं प्रपूजयेत्सम्यक् विद्यार्णवधारयेत् अवश्यः सर्वदुष्टानां व्याघ्रादीनां न संशयः श्रीखण्डगुरुक
स्तूरीकर्पूरैः सकुंकुमैः स्वनामकमतो लेख्यं पूर्ववन्मातृकां लिखेत् तेनाञ्जनामरं त्वंतु साधकस्य न संशयः अने
नैव प्रकारेण रोचनागुरुकुंकुमैः चक्रं विलिख्य साध्याणां साधकाणि विदर्भितं त्रैलोक्यमोहनो मंत्री भवत्येव न
संशयः कामकूटेन देवेशि संदर्भ्य पृथगक्षरं साध्यनाम्नस्त्रिकोणांतर्मातृकां वेष्टयेद्बहिः स्वर्णमध्यगतं धार्यं शि
खायां यत्र कुत्रचित् लोकपाला महाराजानो दुष्टास्त्रैलोक्यसंस्थिताः ते सर्वे वशमायांति सत्रियानात्त्योज्वराः अने
न विधिना नाम पूर्वं संदर्भ्य संतिपेत् चतुष्पथमध्यदेशे दिशु पूर्वादितः क्रमात् तस्यैव भाग्यमायाति राजानः
किंकराः सदा स्फुरत्तेजोमयीं पुष्पैर्ज्वलंतीं व चराचरं चक्रांतस्थितायन्त्रिस्यैमामासवर्द्धनतेनानरः तेन कंदर्पसम

१२ गोलोके भवति निश्चयात् इष्टाकर्षयते लोकान् विघ्ननाशयति ज्वरान् तथा विषं च दद्रानि हत्याऽवेशं करोति च गोरोचनासिंदूर
लिखितं पूजयेदेकचित्ततः करोत्याकर्षणं हन्याद्यो जनानां शतानपि अथवाऽष्टदिक्कोणेषु क्रमेणापि प्रपूजयेत् यत्नात् देव
लोकायं वश्यो भवति नान्यथा भूर्जपत्रे लिखेच्चक्रं रोचनागुरुकुंकुमैः स्वनाम दर्भितं कुर्यात् द्वेषणाख्यं भेदनं मारणं विष
मस्थानं भूमौ चक्रं निधापयेत् धारयेद्वा ततो मंत्री पुर्वं लोभयतीतरान् उन्मत्तरसलाक्षाकुंकुमरोचनाः कस्तू
रीमलकं मदनं हिंगुलापकार्कीकृत्य संलिखेत् पत्रं न्यस्तात तस्य देवेशि चोरं तव्याघ्रजं भयं ग्रहजं व्याधिजं चैव विषजं सिंहजं तथा
अग्निजं वारिजं नास्ति सर्वमस्मात् दयते द्वयात् रोचनाकुंकुमाभ्यां तु मध्ये गां संलिखेद्बुधः त्रिकोणं भयगां चैव साध्यनामे
ध्यतानां किं नाम षः तच्चक्रं धारयेत्तस्मात्तस्मादष्टादिक्षु वैरं भवेत् पीतवस्त्रेण चक्रं तत् लिखेद्वि यामयस्तु ततः साध्यनाम वि
लिख्य तत्पूर्वं वस्त्रादि शिरसि क्षिपेत् तस्माद्बहुलाधिर्जो वापि सर्वज्ञो मूकतां व्रजेत् अनेन विधिना नीलीरसेन विलिखेत्
ततः दक्षिणाभिमुखो मंत्री वह्नौ दग्धा विषमद्वेन मध्ये च षट्कोणाग्रमध्ये च संलिखेत् अथ रक्तालक्तकेन कुर्याद
वेदिकं षण्णां तथा नां साध्यनाम लिखेन्मध्ये काकपत्रेण संचयेत् संलिख्य रोचनाद्रव्येण काकशिखागयष्टा शत्रुमु
च्चाटयेदाशु द्वेषोच्चाटयमीरितः मद्गानीलीरसाद्भिन्नो रोचनाद्रव्यमिश्रितैः लाक्षारसैर्लिखेच्चक्रं चतुर्विंशति नामत य
त् अनेन विधिना नीरे स्थापयेत् जलेन तु सौभाग्यमहदप्राप्तिनिस्त्रानपानान्न संशयः पीतचक्रं पूजयेन्नित्यं वश्यं भवेत् सर्व
वादिनः सिंदूरैर्लिखितं चक्रमुत्तरे लोकवश्यकृत् पश्चिमे पूजितं चक्रं गैरिकालिखितं ततः मंत्रिणां देवतावश्या
किं पुनर्योषितः प्रिये तथैव दक्षिणाम्स्तत्र कमलं च चक्रं समर्चयेत् साध्यस्य मंत्रदानि स्तन्मारणं च विशेषतः क्रमा
दिगंतरास्यः स्तनवह्निकोणादिषु क्रमात् स्तंभविद्वेषणोच्चाटिमारणोकृतेन उग्यवश्यकरं तत् प्रोचनालि

२१८

२९८

२१

ग्विनंहरतात् दायात ह्रक्लिमध्यस्थं सर्वशत्रून्विनाशयेत् गोमूत्रमध्यगं चैतज्जवेत्तुच्चाटनं प्रिये विद्वेषणं भवेच्चक्रे
तेनैव परमेश्वरि सिंदूरेणालिखेच्चक्रं निर्जनेनवत्क्षणे सर्ववाधसमारभ्य मध्ये नमात्रकां लिखेत् कुलाचारक्र
मेणैवगात्रैः संपूजयेत्क्रमे साधकः शिवरीटदेविज्ञायतेनात्रसंशयः चतुर्दश्यां निशि वक्ष्याहत्टम्यां संपूजयेत् षण्मा
स संख्यया तेन साक्षाद्रुद्रश्वापरः अंजनं विवरं सिद्धं गुलिकं पादुकाजय खेडूवेताल सौभाग्यं पदिनी चेटकादिकं
सकलं सिद्धि जननं मंत्री प्राप्नोति नान्यथा चतुर्दश्यां चतुर्दश्यां प्रत्यष्टम्यां समाहितः एकविंशतिरात्रं तु निशि प्रेत
शिलातले श्रीचक्रं पूजयेत् ब्रह्मत्वं लभ्यते साधकः पाशांकुशचापवाणोपेतां हस्तैः परमेश्वरि कामो भूत्वा स्वर्गभूम्य
पाताल तलयोषितां दृष्ट्वाकर्णां स्वयं चैव महद्धाकर्षणं भवेत् तदा कामेश्वरीशैश्चैर्व्याप्ता भुवनत्रये पुरुषाकर्ष
णं चैतद्राज्ञानः किं करप्रिये एतत्कामकलाख्यानं कथितं वीजभेदतः वाग्भवाराधने देविज्ञानसारस्वतं भवेत् श्वे
ताभांश्चेतवस्त्रांश्चेतपुष्पैः समर्चयेत् अनेन विधिना देवि वाग्भवाराधनं भवे अथ कामकलानाम सामर्थ्यं शृ
णु पार्वति कामो मन्मथ कंदर्पो मकरध्वज एव हि महाकामश्च सर्वोक्ताः पंचकामाः क्रमेणतु कामं मन्मथमध्यस्थ
देविकंदर्पश्चैव पश्चगं तत्पुटस्थं मीनकेतुं महाकामेश मस्तकं अनेन कामतत्वेन मोहयेज्जगतीमिमां मूलाविष्ट
सिंहासनविसंनेतु स्वरूपिणी तस्मात्कुण्डलिनी शक्तिः शक्तिकूटे महेश्वरि त्रिकूटा त्रिपुरा देवी सर्वसिद्धिप्रदा भ
वेत् चतुःषष्टि यन्तः कोटियोगिनीनां महोजसां चक्रमेतत्समाश्रित्य सततां सिद्धिप्रदाः सदा वामकेश्वरतंत्रेच शृणु
देवि प्रवक्ष्यामि मंत्रयोगं यथाविधि यत्रानेन विधानेन दूरादायान्ति योषितः मंत्रसंमूढहृदयाः स्फुरज्जघनमण्ड
लाः तद्धानाम महादेविज्ञायते सर्वयोषितः लिखित्वा विपुलं चक्रं तन्मध्ये प्रतिमां यदा नाम्ना लिखेत्संयुक्तां

वि
या 16

१९९

299

ज्वलंतीं चिंतयेन्मनः तत्क्षणाज्जननमात्रस्या तद्दृष्टापि च यामवेत् भयलज्जाविनिर्मुक्ता सायात्याति विमोहिता तन्मध्यगोऽथवा भूत्वा मंत्री
चिंतयेत्सदा सर्वमात्मानमरुणां साध्यसमारुणीकृतं ततः संजायते देवि सर्वसौभाग्यसुंदरः वल्लभः सर्वलोकस्य साधकाय परमेश्वरि स
र्वरक्षोपचारैर्लक्ष्मनयेन्मद्यावृतः यस्तुनाम्नैव संयुक्तं समभवेद्दासवद्वशी अदृष्टश्रांतसंयोग्यनामवक्त्रस्समध्यगं विरंच्ययोनिमुद्रां च ताम्रा
कर्षयति तत्क्षणात् यक्षिणी वा च गंधर्वी किन्नरी वा सुरेश्वरी सिद्धकन्या नागकन्यां राजकन्यां च खेचरी विद्याधरीमप्सरसं च ऋषिकन्यामथवा
वेश्यां भदनार्द्रवविह्वलां भस्फुरज्जघनमण्डलां सदा कामकलाध्यानात्तो भयेत्सर्वयोषितः रोचनाकुंकुमाभ्यां च समभागं च चंदनं स्त्री
ष्ठानरशनं जप्त्वा तिलकं धारयेन्नरः ततो यमी तत्नेव किं स्पृशते चिंतयत्फलं अर्थेन वशरीरेण सपर्यं याति दासवत् तथा प्रयुक्तलंग
यं यानेव स्त्रीमरेश्वरि अष्टोत्तरशतं तन्नाम यस्यासे प्रेष्यते स्त्रियः सद्य आकृष्यते सा तु विमूढहृदया सती हृताकृष्टा स्वयं भद्रेन कविता
तिष्ठते लिखिद्दो च तयैकांते शक्तिमामवनीपते स्वरूपं चारुसंगारवेशाभरणभूषितां तद्वालगलहस्ताभिजन्मं मंडलयोजितां
जन्मनाममहाविद्यामंकुशान्तर्विदर्भितां सर्वांगसंधिसंलीनमालिख्यमवनीपते स्वरूपं चारुसंगारवेशाभरणभूषितां तद्वा
लगलहस्ताभिजन्ममंडलयोजितां जन्मनाममहाविद्यामंकुशान्तर्विदर्भितां सर्वांगसंधिसंलीनमालिख्य मदनातुरे तदाशा
भिमुखीभूत्वा त्रिपुरीकृतविग्रहः वधात्तोभणीमुद्रां विद्यामष्टशतं जपेत् निर्योजरदस्नागारे चंद्रसूर्यप्रभाकुले ततो विचलितां
यांगामनंगशरपीडितां प्रोज्ज्वलत्मदनोल्लोलप्रवलज्जघनस्थलां शक्तिचक्रोज्ज्वलद्दिव्यकलनाकवलीकृतां उरीकृतसचारिविभय
लज्जानयांकुशां आकृष्टहृदयानष्टधैर्यां सद्यीनजीवितां वशग्रामास्मरनिगरनदीयं ग्रस्तस्तितां नवानुरागसंधानवेपमानहृदंबु
जां मनोधिकमहामंत्रपवनापहृतांशुकां विसृष्टामिव विद्धामिव भ्रांतामिव दुतां लिखितामिव निःसंज्ञामिव प्रमथितामिव
विह्वलामिव संकीर्णामिवाकुलितमानसां लीनामिव निश्चेष्टामिवाभ्यंगतामिव भ्रममंदानिलोद्धूतपंचाकोशांतमस्तले ।

ध्रमंतीमानयेन्नारीं योजनानां शतैरपि स्वयंवा स्मरतिकांसंवीलिखित्वावक्रवाग्रतः धारयेद्बाहुमूलेयः सोवश्यःसर्वजंतुषु न
शैवहिमदेहानिस्ससंस्नाक्रमयोगतः चेटनागुरुवर्ण्यैरत्नरामरतांव्रनेन एवंदेविविधानेन रोचनागुरुकुंकुमैः लिखित्वा
वक्रयोगेन यस्मिन्कस्मिन्नपिस्थिते साध्यनाम्नाम्नानाम्नान्तवक्रस्यान्तर्विदर्भितं करोतिसकलान्लोकानविरामादवर्जित
मध्यंगतेनवीजेन महाकामकलात्मना एकमेवमवष्टभ्यनामा तरपियेवहिरण्यलिखेरेववेष्टयेन्मातृकावर्णैः देवमध्य
गतंकृत्वाधारयेद्वामकेभुजे शिखायांमूर्ध्नि वा वक्रधारयेद्यंत्रनवा करोतिदासभूतंहित्रैलोक्यंसचराचरं संमोहयतिरा।
ज्ञानेवाणितेडुकुंकुनेरं चोरकेसरिणांसर्पपरतंत्रेमहावले शत्रून्नाशनेशाम्वेतालेरात्रसंनया भूतप्रेतपिशाचांन्वथा
रिनांचक्ररूपिणी नेनमेत्रेणसंदर्भपूराणांनामसंदरि मध्येचक्रघयेवापिचतर्दिक्षु निधापयेत महाकोलाहलसंत्रनतो।
लोकस्यजायते योषितांचविशेषेणविदिक्स्थानामयोन्वरी एतन्मध्यागतोऽष्टवीमहोलवनकाननं वनसमुद्रपर्यंतांश्च।
लेतीचिंतयेत्प्रिये घाणामसध्यानयोगेनजायतेतिमनोहरः इष्टोवाकर्षयेल्लोकान्दृष्टेवक्रहृनेवशं दृष्टासंहोभयन्नारी
दृष्टेवापहरेद्दिषं दृष्टाकरोतिवाणीशंदृष्टासर्वंविमोहयेत दृष्टावानर्षिकादीन्नाशयेद्विषमज्वरान् एतस्यष्ट्रनिनेता
गोचक्रेसिंधूरेजितः करोतिमहदाकर्षमहदादपियोषितां सदादिक्षुविदिक्षुतेवेष्टदादेविमहज्वरे दिगन्तुक्रमयोगेनतत।
दासर्वंजगद्दशी भूर्जपत्रेविलिख्येवंनरोनिर्विवरादरे रोचनागुरुकाश्मीरैर्मध्येसंदर्भयेन्नरं विषुलेदेशमध्यवाविषय
मंडलंतथा स्वनामसहितेदेविपदिक्षुमौलिधापयेत धारयेद्दक्षवाहुमूलेकंठेवावाहुमूलतः शिखायांमस्तकेवापियत्र
नरस्थितेववा चक्रमेतन्महाभागेपुरक्षोभणमुत्तमं शर्कलीरंकुंकुमंषधत्तूरकरसतथा रोचनान्मृकंकेलालाबसंगृह
महोत्करं एकीकृत्वावक्रमेतन्नलिख्यतेयस्यसंतपा नस्यैवारग्रहव्याधिपिशिपसिंद्वाहिवाग्निजे यत्तरादसवेनालभूतयेनपि

वि॰ १६
या॰
३००

शाचकान् लूतावृश्चिककीटादीन्कमलाशीलिकोद्भवं भयंनविद्यतेनस्यपरमेशाभिचारजं निग्रंसंधारणाद्देविकालमस्य
प्रसादयः नशङ्कादिंसिन्तंसमग्रीमेकमपिसर्वथा भयासमध्यगांदेवीत्रिकोणोदरगांनथा प्रथलान्नामसंयुक्तांरोचना
कुङ्कुमांकितां निधापयेचसम्याहादासवर्त्तिकरोभवेत् पीतद्रव्येणसंलिख्याथारयेदुग्निचूहनं नाम्नासवेष्टनभूतोपिम्।
कोभवतितत्वणात् महानीलीरसेनापितामसंयोज्यपूर्ववत् दक्षिणाभिमुखोवक्रोदरधासारपेत्वणात् पकंनीलपटेस
म्यक्तलिसूत्रेणावेष्टयेत् लेवमानेनदाकाशेउच्चाटयतितत्वणात् महिषाम्बुपरीधाभ्यांगोमूत्रेणांकितंलिखेत् हिमा
रनालमध्यस्थंविद्विष्टःसर्वतंतःष्ठ युक्तारोचनयानामकाकपत्रेणसंलिखेत् नीलीकर्पटकेसम्यङ्नीलसूत्रेणावेष्टयेत् ले
वमानेनदाकाशेपरमुच्चाटनेभवेत् दुग्धलाक्षासेचनाभिमहानीलीरसेनव लिखित्वाथारयेचक्रंवातवेगंपवशंनयेत् ए
तेनैवविधानेनजलमध्येविनिक्षिपेत् सौभाग्यमतुलंतस्यस्नानपानादिभिर्भवेत् एतन्मध्यगतांदेविनागरीवावरानतां स
माह्लादतोभयेत्समंन्वलमानांविचिंत्यतां महापातकयुक्तान्माघदिदेवीप्रपूजयेत् शमीदूर्वासहास्रत्थपल्लवैरघवार्कजैः।
मासेनदंतिकलत्रंवसमजन्मकृतेनरः लिखित्वापीतवर्णेनतुचक्रमेतघटादियेत् सर्वाशाभिमुखोभूत्वास्तंभयत्सर्ववादिनः
सिंदूररेणलिखितेनप्रजयेद्गुनरामुखो यदानदास्यवशगोलोकोभवतिसर्वथा गैरिकेणेनदालिख्यप्रजयमभिमामुखेः
यःससर्वाङ्गनाकर्षवश्यदोभकरोभवेत् दक्षिणाभिमुखोभूत्वाकृलेचक्रंसमर्चयेत् यस्यनाम्नाप्रयस्तनिसंमेढ़हानिलजायते न
हृदेगतरालेलपूत्तिनंपरमेश्वरि नंमविद्वेषणंव्याधिशत्रूच्चाटनकारकं रोचनालिखितंदेविदुग्धमध्येवशंकरं त्रिशूलोग्र
त्रमध्येतुशत्रूच्चाटनकारकं तैलमध्यगतंचक्रंविद्वेषणकरंपरं ज्वलज्वलनमध्यस्थंसर्वशत्रुविनाशनं अथवादेवदेवे।
शायध्येकांनेवनष्ठाये नत्समीपेलिखेच्चक्रंसिंदूरेणमहाप्रभं सर्ववाद्यन्तस्थारभ्ययावन्मध्यमदेश्वरि अकारादितका।

रांतामात्रकांतस्य विन्यसेत् पूजयेद्वा त्रिसमये कुलाचारक्रमेण यः तत्क्षणान्महादेवि साधकः शिवरो भवेत् पूजयित्वा
महेशानि निशीथे कनरो गिरौ अजरामरतां सम्यग्लभते नात्र संशयः मद्यमांसादिभिर्वापि श्मशाने यदि पूजयेत् सर्वसिद्धि।
साधकाग्र्यस्मानसः पादुकाखड्गवेतालसिद्धद्रव्यमहौषधान् अंजनं विवरं वेगं यक्षीं दूरगतिं तथा यत्किंचित्सिद्धिसंता।
नेविधे भुवनत्रये तत्सर्वमेव सहसा साधयेत्साधकोत्तमः अत्र सर्वत्र मण्डलावश्यकर्तव्यता· जपे वा पूजने सन्ध्याने या· अत्र
कुलत्रयसाधनेनैव फलस्याः शृणु देवेशि बीजत्रितयसाधनं यद्बलाद्वरसंदीनो यद्बलाद्वा समस्यगाः पूजयेद्वलैः शुष्कैर्वा
रूपेरतोनरः यद्बलैरेव तेनैव यैर्दपितारोद्रनादिभिः संकल्पायबलैर्वापि यथाकामफलप्रदा सम्पूज्य परमेशानि ध्यायेद्वागीश्वरी।
रोषवं बीजरूपां कुलसंलीनतोनेगपरावापिः ब्रह्मग्रन्थिविनिर्भिद्य निर्गूढबीजरूपिणी विनयेन हृदयाग्रात्मो मूर्ध्नि निर्याति।
कौ शालोपियः पटेस्स्पृष्ट्वतं वक्रमवमा जडो मूकोऽपि दुर्मेधा गतप्रज्ञो विनष्टधीः सोऽपि संजायते वाग्मी वाचस्पतिरिवापरः
सत्याशिशूनचराचरं पर्जन्यावानिवृत्तः प्रभः सत्कापदवाक्यार्थशालंकारसारवित् नानादर्शनसद्वैरोधिमानन्वास्वरूपयसेत्
तकमारसरसमारदिकालंकारहर्षवैके षट्शैर्मार्हाकाव्यकृत्ता देवेशजायते वेदवेदांगवेदान्तसिद्धान्तसागरः ज्योतिः।
शास्त्रेतिहासादिमीमांसास्मृतिवाक्यवित् पुराणस्मृत्याचारादिगदहानेकसंचवित् पातालशास्त्रविज्ञानमन्त्रतन्त्रार्थतत्त्ववि
त् विचित्रचित्रकर्माणि शिल्पानेकविचक्षणः महाव्याकरणोदारशब्दसंतृप्तसर्वगी सर्वभाषानुवक्ता च समस्तलिपिक
मेहज्ञ नानाशास्त्रार्थशिक्षादिवेत्ता भुवनविश्रुतः सर्वदाश्च यवेताचसर्ववेत्ता देवजायते एवमेषा महादेवि वाग्भवस्य तु साधना
नतत्क्षणादेवेशि कामराजस्य साधनं तथाकामकलारूपामदनाकुरगोचरः उदयादित्यविम्बाभा समस्तलवशुधिये स्मरदी
पशिखाकाराविंडधारा प्रवर्षिणी समस्तभुवनाभोगकवलीकृतजीविनः महामन्मथमाक्रान्तलक्ष्या ह्लादकृतिभूमिका कु

वि· यो· १६

३०१

मेणात्तननोभंगपर्य्यंतेमोलसंस्थापि शरीरानेगपर्य्यंतमेकैकमुभयात्मिका ततोभवतिदेवेशिसर्वशृंगारमानिनी रागिणं
साधकोदेविवाधकोमदनाधिकः नदृष्टिपथगानारीदेवीवाप्यथवासुरी विद्याधरीकिन्नरीवायत्तनागांगनाथवा प्रच
एङतरभूपालकन्यकासिद्धकन्यका ज्वलन्मदनदुःप्रेक्षदहनोत्तमसमानसाः स्फिनाग्रचलितापांगाविसृष्ठामदविह्वलाः
निवेदितात्मसर्वस्वावशगादेविजायते चलज्जलेंदुसदृशाबालार्क्काकिरणारुणा चिंतितायोषितांयोनौसंदेशोभयतितत
त्क्षणात् सेवांसिंदूरवर्णाभाहृदयेचिंतितासती संमोहोन्मादनाविष्टविनाकर्षकरीस्मृता नियोजितायथावामस्त्रींद्रवघेनी
रक्तबिंदुभिः धारणासंप्रयोगेणकरोतिवशगंजगत् सर्व्वासामेवसर्व्वासामिमंयोगंभुविदुर्लभं येनविज्ञानमात्रेणसाधको।
मदनायतेः कामस्यकाममध्यस्थंकामोदरपुटीकृतं कामेनकाममेवत्कामंकामंकामेषुनिक्षिपेत् कामेनकामितंकृत्वा
कामस्थंक्षोभयेद्ध्रुवं प्रवक्ष्यामिसमासेनशक्तिबीजस्यसाधनं शक्तिबीजस्वरूपात्तस्रष्टांसंहरतेयदा सृष्टिसंहारपर्य्यंते
शरीरेपरिचिंतयेत् ततोभवतिदेवेशिवेततेपरितापकः नागानांदर्शनादेविजडीकरणकारका दीप्तिनामन्तामारयत्
धारायतेोपमः स्थिरक्तनिमर्शकान्नविषोपविषताशनः दुष्टव्याधिग्रहानीकडाकिनीरूपिकागणैः भूतप्रेतपिशाचा।
येष्टितेजश्चवदृश्यते अथवाकेनविधिनापरिपूर्णाविचिंत्यते तन्मंडलहृमध्यगुलमंडलमध्यगः केवलेवमदेशानिप।
प्रागासमप्रभा नसाहगुणमेस्पर्शमविरात्संप्रवर्त्तते मनसासंस्मरन्साधकस्तूर्णंयोगिनीनांभवेत्प्रियः दिनामापिसा
धकः नदेवमात्रचक्रस्यविदितोभवतिप्रिये यदेवत्तायनेविद्यामहात्रिपुरसुंदरी नदेवमात्रचक्रान्तासकामतत्त्वविग्रहे स
र्वासांसर्वसंस्थानांयोगिनीनांभवेत्प्रियः श्रवत्यपरमेशानिध्यानादेवहिसाधकः यदात्मपरमेशानिपरिहर्षणेशपूजयेत् प्र
यत्नेतितदेवास्यविचरोसिद्धिमूलमो चक्रपदिर्यतःकोयोगिनीनांमदोत्तमा चक्रमेतन्समाश्रित्यसंस्थितादेवीदिते।

आदौ संवेष्टिनि षट्कोणे वीजाष्टकं बहिः ऊर्ध्वं गगनाम्भोजगं गेनायतेनेगवक्त्रिये कामस्थानादि विद्यानामेकैकं परमेश्वरि हृद्
नामलनैत्रैगुकर्मेभ्योऽर्कं मयाशुरा नद्यानेर्मदेनाम्भूलापा शांकुशपद्मःशरैः लोभयेन्त्रैलोकस्यापातालतलयोषितः नैव
वशाकैर्दैवैर्विभिर्विशेषीकृतविग्रहः साधयेत्स्वयं नरवीदेवविद्याधरानपि नवशाकामहावृन्दं पूर्णसारजलिनाःशराः सा
दनाम्बादिपरतः सर्वाधस्तान्नियोजितः आधनगोमहापाशः पोहरवेयः प्रकीर्तितः हृद्शक्तिः ऊर्ध्वलाक्कामायास्तीया।
शाऽख्याते नरीयमहराणावर्गहितीयमपिपार्वतिः पुंस्त्रीकोटंडयुगले कामाग्निस्थापकोंऽकुशः तेनापींवे गोरोचनादि।
भिर्दैवीस्थकराङ्गेनसमालिखेत् अनीवस्त्रेंदरीरम्यानम्ध्येप्रतिमांशुभां ज्वलंतीनामसदिंलोकामवीजविदर्भितां चिंतयेत
ततोदेवि योजनाया सदृशः अरत्नपूर्वाद्देवेशि ख्यातमाद्यापि दुर्लभा रानकन्यापरस्परावभयल्लज्जाविवर्जिताः आयातिसा
धकं सम्यक् मंत्रगृह्णस्तनीप्रिया वक्रमध्यगतोभूत्वा साधकश्चिंतयेद्यदा उपान्मूर्ध्नि सहस्राभमात्मानमहरणं तथा सा।
ध्यमध्यहरणीभूतं चिंतयेत्परमेश्वरि अनेनक्रमयोगेन स्वयं कंदर्पविग्रहः सर्वसौंदर्यसंभगः सर्वलोकवशंकरः सर्वा
क्षेपवार्षिकसहस्राधिष्ठितविग्रहः चक्रंप्रजपेद्यस्तु नामसत्पविदर्भितं सभवेदासवदेवि यनात्स्त्रीवापिभूपते वक्रमध्यग
तं ऊर्ध्वनामं यस्यास्तयोषितः अदृष्टवामदेशानियोनिगुह्यापरोत्रयः रक्तहासनयने शीघ्रं यद्विण्णीराजकन्यको नाम।
कन्यामपरामंविचरीवास्यगगना विद्याधरीरिक्षसृपासर्षिकन्यारिपुस्त्रियं मदनोद्भवसंतापोत्करज्ञचनमेउला काम
कामवाण — विमोन्तःकहरणीलोलचक्षुषां महाकामकलाध्यान [illegible] सरांवदिते लोभयेत्स्वर्गभूलोकपातालतलं।
योषितः रोचनाभागमेकंतत्पकंभागं तक्रंकुमं अयमागहस्वेदविवेदनंमदनेसमं एकत्रतिलकं कुर्यात् त्रैलोक्यवशीकरं
अनेनरशनावृत्यामंत्रयित्वावशंनयेत् शारदश्यो भागद्वयंमलयजंभागं कुंकुमकेसरं भागमेकं रोचनैतानि त्रीणि रस्यादि.

वि
या 16

३०२

302

माभमाविद्ध्यानिलकंभालेयामस्र्थैघैविलोकातेयानन्स्थोन्स्थपनेयेर्वावश्याःस्त्र— स्वतेविंरान् कर्णैरकपिचोरानिमम
भागानिकारयेत् चन्दभांगंजरामांसीनावनीरोचनामनाः कुङ्कुमंसमभागंस्याद्धिभागंस्यादिभागंचंदनंसतं मृगकर्न्नैवभागः।
स्यादितिभागक्रमेणच हिमाद्रिःकन्ययापिष्टंतन्संवेष्टसाधितं आदायतिलकंभालेकुर्याद्भूमिपतीन्वशान् वनितांसर्वगर्वा
ध्यांमरोन्मत्तान्मतेगजान् सिंहव्याघ्रान्महासर्पान्भूतवेतालराक्षसान् दर्शनादेववशयेत्तिलकंधारयन्नरः अमन्त्व समस्तमे
वकलौकैर्ध्यानहोमजपादिभिः येप्रयोगाःस्वकथिताःसिद्धामेवनसंशयः इतिवचनान्मंत्रांतरेस्वकप्रयोगा अपिश्रीवि।
द्याविषयेविज्ञेयाः अपिच नावद्ध्यानहोमजपतत्रतन्त्रचोदितंयथा यावदात्मामहान्वक्रोमनः स्पर्णाङ्कुलिहृनेन स्वयंहिविप्रादे।
वीलौहितमाहिमदर्शनं पाशांकुशौनदीपेनरागद्वेषात्मकौस्मृतौ शरस्पर्शादयोबाणामनस्तुभवद्रुः व्यस्यप्रतीतिजनका
शक्रयस्यक्रमेणायः पूर्वपश्चिमकौद्वारोपाणेयामात्मकौस्मृतौ कालोदामाभिभूतानिनवचक्राण्यनुक्रमात् करोतिहिचक्र।
स्यादेवींसविन्मरूपिणी विश्वासहस्रगुणंस्वम्रन्नपेत्सर्वसिद्धये इत्यादिवचनेरंतरेपासनेष्टमितिबोध्यते होमस्तुपलत
णां जपादीनामध्यानरतमुक्तमेव नेयांतरेतुप्रयोगाणामांतेमांकुश्चवाकुलेममसमानेनदिश्याश्रमेतन्मदर्शितं प्रतारश्यानि
कर्मणिमिपःकृर्यात्स्वपकोनमः आत्मसंरक्षणार्थायमन्त्रंजपंजपेच्चरेत इतिप्रायश्चित्तश्रवणात्प्रयोगानामनिष्टोमादकत
मवधार्यते नमहिहृद्विंकर्मोपासनाकर्त्तव्येतिसिद्धं अथाधिकारिणः कुलार्णवे निरस्तदेहयमोक्षोमानवाःश्रुणुपक।
मिणः समस्तकुलतानभजंतेमांदृष्टव्रना पूर्णाभिषेकसहितावेदशाश्त्रार्थतत्त्वगाः देवतागुरुभक्ताश्चनियताश्चार्च्चनेकि।
याः कुलागमरहस्यज्ञादेवताराधनोन्मुखाः गुरूपदेशसंयुक्ताःपुनर्यसःकुलेश्वरी शुद्धात्मावातिसंहृष्टःक्रोधलोलविवर्जि
तः पशुव्रतादिविभ्रष्टःसम्यक्तत्त्वार्थवेदकः केनासंख्यास्मृतायावत्तावत्तिष्ठति।

५५

रोरवे अस्त्रं लिंगत्रयविशेषतः षडर्धसारविभेदकः पीठस्थानानि बाह्यागममहापञ्चवनं त्रनेन श्रीमत्सप्ताधारसमागमत्रयसारं
पुनः पुनः विच्छेदकुण्डलीशक्तिसामरस्यसर्वोदयः व्योमपंकजनिषेदसहपापानस्नोनरः मध्योमंत्रसंभोक्तानिवरेमध्यपा
पिनः पुण्यापुण्यापसंहरत्वाज्ञानत्वमुक्तेर्योगवित् परेशिवे लयचिन्तेपलाशीनिनिगघने मनसाचेष्टियागुणोनियस्यामनियोन
येन मन्त्राशीतिभवेदेविशेषास्त्रपाणास्वादनकाः अद्वैतावबोधासन्तंपञ्चप्रकृतेत्थमेवच अत्रैतानाविधंचैतन्त्वानान्तर्नानिरोधनियः
कुलीनशेषभोक्तासनादेतत्पभोजिनः परशाक्तात्मसिद्धसंयोगानन्दनिर्भरः यथासत्रानैमेषुनेन नन्दस्वादयाश्रीनिषेवकः आ
प्रवृत्ता परा शक्तिः प्रवृत्ता कौलिकस्यया शक्तिंतांसेवयेदस्तु सम्भवेच्छक्तिसेवकः इत्यादिपंचमुद्राणां वामनोकुलनायिके
ज्ञानागुरुस्वरूपादेविसेवनेनयः सञ्चये अपिवसध्यानंतो सर्वस्वरूपादिकलानाम्परिकल्पनं ध्यानंशक्तिसमावेशः सामरस्यामास्
ता इत्यादिववैनेरेनरोपासनानि स्थानसेववामसूत्रादिस्त्वधिकारो योमते नाम्नस्य अयमधिकारश्चाष्टवर्णपरापारयेनेति
निवचनान्निर्दिष्टदर्शितानि इतिप्रमृतिर्निसंहितायां दीक्षितस्याधिकारो ज्ञानानस्य परमेश्वरि भक्तकेलिखितं दृष्टास्वयंचा
ल्वाकरोनियः ब्रह्महत्यासुरापानस्वर्णस्तेयादिपातकैः लिप्यतेनात्रसंदेहो नरकेनिवसत्यसौ अतस्तस्यापिगुरुंविलक्ष्यतात्।
सिद्धाधिकारः सरेश्वपि अथवास्तुहोमविधि तत्रादौतत्त्वोकपरिपाथाग्निवर्कविचार्य सोमसूर्यग्रहस्वर्णवेश्मादिनी प्रवेशंवि
लायशुभग्रहस्वत्वप्रवेशादिनेशुभमहोमशुभग्रहस्वत्वप्रवेशादिनेवाशुभमहोमारंभंकुर्यात् तत्रवितानप्रकारस्तत्स्थापि
ततद्वयमारभ्यवेद्दस्थितनतत्रपर्ष्ठेनगणपितामहनियद्दंश्रीगणेनत्वाणिसर्घ्यदिनवग्रहयोविभक्तदद्यात् तत्रादौतस्थेस्त।
तोव्यः शुक्लः शनैश्चरस्तनिसंहस्तनोभौमस्तनोगुरुस्तनोराहुस्तनः केतुरितिग्रहाणांक्रमोत्तेयः अत्रपश्चिकेहोमा
रंभस्तत्राहवेनदारुइतिप्रवेशः इत्यग्निचक्रपरिज्ञानप्रकारः अत्रसोमहोमसर्प्यशोकः बुधेधनागमः शुक्रेभीष्टफललाभः

वि
घा
१८
३२
303

शान्तो पीडा वेदे सौख्यं श्रीमेवं धनं गृहे धनप्राप्तिः दाहो रोगः केतौ मस्तुः इति ग्रहाणां फलानि गृध्रस्वर्गमत्स्यपानालेषु वक्रेः स्थितिं।
विज्ञाय तत्फलानि वक्तव्यानि काम्यहोमारंभं कुर्यात् तत्र तिथिवारनक्षत्रप्रतिपदादि होमतिथिपर्यन्तं गणयित्वा तद्यावत्संख्या।
दिहोमारंभवारपर्यन्तं च गणयित्वा भयप्रलयं संख्याकानेकानेको नवत्रिंशाके मेलयित्वा ज्ञानाकसमुदायं त्रिभिर्हत्वावशिष्टं
कपकस्थे दृष्टिः स्वर्गे वसति द्वयं वेमानालेषु तस्थे मर्त्यलोके स्थितेन सकलं लोकप्राप्तिः इत्येवं वह्निचक्रं विज्ञाय प्रागुक्तेमणये
प्रागुक्तहोतृरादिस्थानगतेषु नव सहजं एवं प्रागुक्तमंगलामंगलरूपेषु प्रागुक्तविधिना अग्निस्थापनं कृत्वा प्रागुक्ततिलहोमे
दानिता पयसा कटुतैलं यथाविधि जुहुयात् नवसौम्यहोमं व्याख्यास्यामि ज्ञानार्णवे मालतीजातकामल्लीकुसुमैर्मधुमिश्रितैः हु
नेत्स्त्रीं हुनेद्दिव्यां गौरीं नेत्र जापते मृकल्पा पिहितं पूरशिलात्रपस्थिता नरपथा जपापुष्पैस्तत्पृष्ठकैः करवीरैर्लक्षाविधेः हुत्वा।
नाम्नो दूपेतमेवलोककरणनिवासिनः कर्पूरं कुंकुमं देवि मिश्रं मृगमदेन हि हुत्वा नन्दनो देवि मेत्रिणां विजितो भवेत् सौभा
ग्येन विलासेन सामर्थ्येनापि सर्वदा ते चंपकैः पाटलैर्हुत्वा स्त्रियं प्रोल्लसितां वशी प्राप्नोति मंत्री मद्धुनी संभवे जगतीमिमां श्रीवृ
क्षरसगुग्गुलं वेद्मगन्धं होमयेत्ततः राजनागेंद्रदेवानां श्रीवशमानयेत् सर्वलोकं वशं तस्य भवेत्सेवनसंशयः लाक्षाहो
मा भवेद्धाक्ष्यं दारिद्र्यभरपीडितः दुर्गोपसर्गोपशमनं पलाशमधुहोमतः हुत्वा स्थितानां देवेशि गुग्गुलं प्राक्र्माग्नेः मरापलनेदे
वेशि रिपोः सैन्यं विनाशयेत् विल्वरोजायते राज्ञो कृत्वा होमं च तत्पथेः होमं मधुदधिक्षीरं पथ्यकलं नावराजने श्रावृत्तिनमहा
रोगं समृद्धिर्जायते नराणां कमला कालनेत्रीर्मधुमान्समुत्पादने दीपमालिकहोमेन सौभाग्यं धनमाप्नुयात् सितपाकेव
ले होमो वैरिलंभनकारकः कमलैरह्नणो होमः सम्पत्तिपतिदायकः रक्तोत्पलैर्जगद्वश्यं राजानो वशगा भवन्ति नीलोत्प
लैर्मद्राजकुष्ठा वशमायान्ति नान्यथा श्वेतोत्पलैः श्रियं वा वेलभते हुत्वा नाग्निये श्वेतेत्पलैर्होमात्कमलैर्लेली सौभाग्यमाप्नुयात्

५४

न् कल्हारस्रवनान्मैत्री सौभाग्यं च यनेन लभेत् स्रग्गाविंदेरहोमेन वशीकुर्यान्महीश्वरान् मातुलिंगफलोद्भूतहोमेन तत्र।
यावशे नारंगफलहोमेन वैश्या वश्या भवंति हि कूष्मांडफलहोमेन शूद्रा वश्या लक्ष्मीप्रिये ज्ञातफलैः सिद्धयोष्टौ लभते हो
मान्न संशयः कदलीफलहोमेन लक्षमात्रेण भूभृता वश्याः स्युर्दशसंख्याका भवंत्येव न संशयः खर्जूरीफलहोमेन लक्षमा
त्रेण स्युर्हरिः भूभृतः वश्या विंशतिसंख्याकाः समास्तापारमेश्वरि नारिकेलफलैर्होमात्सम्राड्विजीयते प्रिये लक्षमात्रेण मंत्र
ज्ञो राजापारश्वप्रिये पक्वाम्रफलहोमेन लक्षमात्रेण सुंदरी चक्रसमुद्रपर्यंतां मेदिनीं वशमानयेत् पनसस्य फलैर्होमाल्ल
क्षेण शतभूभुजः वश्या भवंति देवेशि नात्र कार्या विचारणा तिलाज्यहोमाद्देवेशि कार्यसिद्धिर्भवेत्प्रिये राजकालवण
मोनं तु षट्शेलोकान्वशमानयेत् ॐ कर्मेण कृते देवि त्रैलोक्यं वशमानयेत् गुग्गुलस्य च होमेन सर्वदुःखानि नाशयेत् वैरिणो वश्य
गाः शीघ्रं चंदनस्यापि होमतः रक्तचंदनहोमेन वश्या दिग्गजहस्तिपा कर्पूरस्य च होमेन वाग्वश्यं जायते नृणां कस्तूरीहो।
मतो देवि राजानो राजमंत्रिणः वश्या भवंति सकलाः पौरा वारांगनाः प्रिये तिलतंडुलहोमेन शांतिर्भवति सुंदरि शर्करागुड।
होमेन सितालुक्षेन मंत्रिणः त्रैलोक्यं वश्यमायाति निधानसिद्धिमवाप्नुयात् नानाविधानहोमेन धान्यसिद्धिर्भवेन्नृणां एवं सो
पक्वैरिक्षुवरैः केहपसर्गान् विनाशयेत् बंधूककुसुमैर्होमात्सर्वमन्नान्वशं नयेत् जपापुष्पैर्नराहूतं पंचबाणपुष्पैश्च मोहनं व
कुलस्य कुलेन पुष्पैः सौभाग्यं जायते मदन दमनकस्य होमेन सौभाग्यमतुलं लभेत् कुलमूलावृतानि मांशी हस्ति नकीवाको
शिकसत्रेम मज्जामांगाः सममृतरुजः कमाहंसी लेपगुग्गुलाकरंजं च कुंकुमं सर्वार्थसिद्धिदः कपित्थेनोदकं ग्रह तथा जंबूफलैः प्रियो
वश्याः कूष्मांडैर्नायकमसकौ श्रीफलैरन्नलालद्भीमपरैर्वा सर्वार्थदे रक्षाद्वैः खर्वावाभिलक्ष्मा शालकन्यकाः वश्या
भवंति देवेशि नारिकेलजलेन वा केवलं चंदनहोमेन वरदा सर्ववश्यकृत्पः तथा तेजोन्ते ग्रंथहोमं प्रवक्ष्यामि ललितानाविध·

वि
धा
२०४
16
304

पार्श्वे येन मत्स्यो पि भुवने प्रख्यातो देवतासमः तद्दिवाने पुण्यमाप्नोति दुःखकालादिभिर्दलैः प्रोक्तेषु नवरात्रेषु नक्तकर्मसु चोदितैः ज्ञ ।
त्वापाद्गुलमार्गेण नक्तकर्मानुपूर्वकः शुक्लप्रतिपदारंभात् पूर्णान्तं कमलैर्हुनेत् मधुरत्रयसंसिक्तैः पुष्पैरप्पद्मलोः शुभैः स्रुवेण
तैरष्टमासान्तरेणैव प्रतिमासं नमः तेषु वदिवसेषु तैर्वं सितैः साद्धनवान्हुतैः कल्हारैर्हवनात्तेषु दिनेषु श्रियमाप्नुयात् तथैवोत्प
लैर्होमेन श्रियमाप्नोति पुष्कलां शुक्लपद्मोत्पलैर्होमात्कल्पकोसमवाप्नुयात् कैतवैर्हवनात्तेषु दिनेषु श्रियमाप्नुयात् सौभाग्य
कीर्तिमारोग्यकौलिन्यमायुषं समवाप्नुयात् वकुलैर्हवनादपि तैः षड्ढिकुङ्कुमलाक्षाद्भिस्तैस्तिले दिनहोमतः श्रवलाच श्रियं याप्यसहस्त्रीजीवनिभ
तैले तैः स्वदलाक्तैर्हवनात्तद्दिनेषु पयपाविधिः पुत्रदासीदासयुतस्थिरं जीवति मानवः तैरेवं कुङ्कुमाक्तैः स्वदेहमाक्रं दर्पस्मतिभः व
नितान्तैः मल्हनरोदीर्घायुर्वेदुजीवति कुसुमप्रतिपदारंभादृशांतं जुहुयाच्चुतैः श्रुतासैरेवमासेचनिःसृपन्तालमेक्षिपे तेष
वदिवसेषु ग्रोग्रैर्होमान्ते हुनेत् कान्तिलक्ष्मीनयारोग्यपुत्रोजीवतिमतले शालाभिर्द्द्यसिक्ताभिस्मदिने हवनान्नरः दीर्घाऽ
स्थिरंभूमौ जीवत्सबलेन षष्ठप्रायः [illegible]
लकैर्होमेन तन्यानदिवसेषु च पुण्यकान्तिरूपमामानो जीवेद्दीर्घशतं समाः नारिकेलफलत्वोरैः सितासोत्समन्वितैः हवनात्तद्दि
नेष्टिसमन्वितं समवाप्नुयात् तैरिक्षुवारिसंसिक्तैर्हवनात्तद्दिनेषु वै वासांसि नानावर्णानि महार्हाणि लभेन्नरः सदैव स्वैनेमिम
धक्तैर्हवनात् श्रियमाप्नुयात् तैस्तैवत्ससितागव्ययप्युक्तैर्हवनादपि मरिषी दौरसंसिक्तैर्होमादिष्टमवाप्नुयात् श्वेताद्वो
रलैनैस्तैः सनयावितीरसंस्तुतैः नारिकेलफलतोरदीरामैरपि नैर्हुनेत् तथाहृदस्थमिर्हैश्वरैः कैः संहतैस्तवा नियशो ।
हवनाद्रूपदोषसर्पिसमन्वितैः गोभूहिरण्यवासोभिः समृद्धोजीवति चिरं रविवारे सितान्तैस्तैः सीतामैर्हवनात्तथा स्वहार ।
तेमत्तृङ्गिः स्याच्छुतामैर्वामयुक्तैः सोमवारेसितोपपैर्नारिकेलफलेर्हुनेत् संपत्प्रपर्णासंप्राप्यैरोमवाप्नोति निश्चितं स्वेगा

रवौ रवेर्वाशङ्के रत्नैर्होमाच्छ्रियं लभेत् नैरिश्यमृत्तिलिनैर्देवतानां तामर्हीं लभेत् बुधवारे घृताक्तैस्तु होमेन तिलतण्डुलैः श्रियं सकल
कल्याणि लभते नृतः गुरुवारे तु पयसि क्षीरे घनसास्थिपराग्रहैः जुहुयादर्कमात्रेण लभते गोदसन्ततिं सितवारे नालिकेरहीदैः
सितसमन्वितैः गुडान्वितैर्वा जुहुयाच्छ्रियायास्तु धिरमेधते शनिवारे तैलसिक्तैस्तिलैः शुद्धैस्तु योगिवरे द्रव्यनालभते लक्ष्मी महाद्भुतम्।
नोद्वरां तैः समस्तैः समस्ताकैर्जुहुयात्समस्तक्रमात् तद्दिनेशं दिशापत्यः सादिष्या द्रव्यनैर्वैभवात् तत्तद्दिने तु नक्ष्मांह्लो ह्वो ह्नो ह्नो ।
स्तभोजयेत् घृतक्षीरसितान्नो गुडाद्यसमन्वितं ग्रुषिमादिषु स्ववेषु नवसपिष्टतेक्रमात् शालीभिक्तं डलेर्यकैर्मोदकैर्गोवैः ।
स्थितैस्तल्पथा तथावियैः सर्वैर्यक्रमकोद्रवैर्गीदिरान्नैः तोद्रसर्पिलैलड्डुकेरोदोन्तरसान्नैः मरिच्यतो विकारैररस्तुतैस्तै
नैवस्क्रमात् मघादिषु तथा होमेन वभिःस्थानवसपि चणकेसचणकान्नेस्तु मुद्गान्नैर्नकुलेस्तथा माषान्नेस्तु द्रव्यिशे में गुडान्नैःपा
यसैरपि स्व सिद्धान्नेस्तु मधकैःकीलितैस्तीतथाम्भे तथा मूलादिनवकेप्तवभिर्जुहुयात्तथा इक्षुकैः सक्तभिलीलाजैः स्विन्नकाण्डैः
पयःस्नतैः शालीचणकमुद्गान्नैर्मांषपिष्टतिलोद्भवैः अश्वपैर्मधुराभक्तैर्विजयं कीर्तिमिन्दिरां आरोग्यमायुष्यादाज्यमान्नं तांच
लभेद्ध्रुवं सिद्धयोगेषु पञ्चम्यैर्जुहुयात्समृद्धिमान् तथामृताख्ययोगेषु जुहुयाद्रोगपीडने पञ्च वीतिलद्वीभिस्तिमधान्नाभि।
रन्तात् उत्पयोगेषु जुहुयादहर्गेहत्र लेरपि उक्तोभवति सर्वेषांसकलानां सुनिश्चितं पर्वतावेकृते योगेयदध्येहि द्विपर्वतं भवे
दस्य विशेषेण वकालेन परमेश्वरि अथान्यमहं तेद्योममाकर्णयवदामि ते स्नते अयो त्वं गेवान्जुहुयाद्रहदन्मेय पायसैर्घृतसिक्तै
स्तु सितमिश्रैस्तु विधया सर्वदायोहृतविधिमेनं जुर्यात् ययाविधि हृवीमृतानिलैर्निन्यं यावज्जीवं सुखं भवेत् तद्दिनेषु जपादि
यासहस्रं दिवालिपया ततसकृच्चितकश्चिन्कदाचिल्लोपासंभवः तर्पणं कारयेच्चैव दक्षासिते मधुरैर्जलैः सौरभाद्यैःप्रसन्नैस्तु।
पूजयेद्वापितद्दिने सर्वंयजन्मान्तरेन यत्पाल्कदाचनाशिकः यदि स्यात्स्य सयोगादिपीडा भवति निश्चितं उक्तमेवास्य शास्त्रं वा स्थितेवं

वि
या
३०५

ईदिवाकरे विधानं जपेत्सहस्रं वा शतं वाष्टजयेच्छितं यत्नस्परोगतो वाथा कदाचिन्न भवेद्ध्रुवं तस्मात्कृष्णकाले तु तथाऊर्ध्व
न्माखीभवेत् शुद्धरोगादिदारिद्र्यक्लेशपुंजसमन्विताः सांधिकत्वं भवेल्लोके लोकहासास्पदं भवेत् पलाशपुष्पैश्च फलैः पत्रैः
काष्ठैश्च मूलकैः हवनादष्टमात्रेण वा गमीसपाकं वा गापि अर्कपुष्पैस्त्रिमधुरैर्होमादिष्टमवाप्नुयात् मंडलात्सपत्रैश्च समि।
द्भिरपि मूलतः बिल्वपुष्पैस्तु फलैः पत्रैः काष्ठैस्तथा हुनेत् मूलैश्च लक्ष्मीसंसिद्ध्यै यत्नरत्नमयी भवेत् पद्मानि तैर्मधुरान्यक्तैर्होमात्मा।
वटिनैर्नरः ईदिरालभते रम्यां सर्वलोकचमत्कृतां पंचकैर्मधुसंमिश्रैर्जुहुयात्तद्दिनावधि आढ्यः स्यादप्रजः पुत्रान् वामो निपुणा
न्विनान् तैरेवाश्वैस्तु तैर्होमान्मंगलेतद्वसंस्थिते लभते सर्वशस्त्राणां भुवं मोक्षावजायते तैलीरात्रैर्होतैर्ख्यान्वितिरुगतदिनैर्भवे
त् शतगुः साधकैस्तद्वन्निमधुरैर्होमाल्लक्ष्मीमवाप्नुयात् केसरैश्च कदंबैश्च जुहुयात्कालेरपि मल्लिकामालतीपुन्नागैश्चनमेरुभिः
जुहुयात्पद्ममारभे पंचमं तन्मयुक्तैः पकैः कशाः समस्तैश्च महालक्ष्मीमवाप्नुयात् तैरेव हीरमिलितैर्होमात्स्वर्गमवाप्नुयात् त
यात्यातैश्च हुतवाल भते भूषणोश्रियं प्रसूनैः कर्णिकारोत्थैः लोध्राक्तैर्हवनाद्दिनैः उदितैरेवलीलल्क्ष्मीमवाप्नोति निश्चितं
कल्हारैरक्तऊसमैरुत्पलैः कमलहृयैः प्रागवत्सदिशर्णेन मेकैकेर्वीर्यपंचभि हवनाल्लभते लक्ष्मीसभूषणा सवादनं त्रिमधु
रैस्तथैकैकैः सर्ववीसाधको नमः केतकीऊसमैर्होत्र्युतैर्होमाद्वदिशिदिनैः वासांसि लभते चित्राणि पत्रोर्णा वहूस्यपि सि।
तैः प्रसूतैः वीरात्तैर्होमादामोति तद्दिनैः सितानि वासांसि तथा मुक्तादाम स्वलं कं हुतेनम्रहवकैः लोहस्तुतैर्वीच्छिन्नसिद्धये त।
याद्मन्नैः मैहवनात्क्षिपमक्षते यद्वर्णानि प्रसूतानि तज्जुहुयाद्धियया प्रिये तद्वर्णान्येव वासांसि लभते साधकोऽक्षतं मरिचैः स
र्षपैस्तैलसिक्तैर्होमाल्लिपामवे लज्जामानऊल्लव्यागलोलामिष्टासमानयेत् नेराज्यलक्ष्मीं लभते हुताक्तैर्हवनान्निश्चि समस्तं
जीवभुवनं वशयेत्तैः समन्वितैः मैमेर्हुतास्तुतैर्निमोहवनात् तद्वा न भवेत् तथा पुष्पैर्हुतानायातैकेऊर्तैः स्वर्वशगान्नृपाः सा ज्येष्ठ।

केवलाद्धोमाद्दिने हैमं पर्णी भवेत् नियमो हुतनहोमेन श्रीमान्भोगी च जायते स्नातो नुलिप्तः स्रग्वी च सितगंधस्रगंवरः संपूज्य
देवीं तथा नामसंस्कृते हव्यवाहने सवत्सायाः सितायागोः पयसि सिद्धिं गुणपचेत् गृहीत्वा पाणिना विद्याज पित्वा शतवारकं स्त्रियं
मेदेव वदेदीनि मोक्ता काशोन्वलेनले हुत्वा समाप्य पूजां तत्त नयाप्यकामानतदिनं मौनी लग्नमये दृष्ट्वा श्रियं प्रामोति उग्रम्भुलां नितं ।
दनित्य शस्यन्न जुहुयाच्चेतदत्वयं नकदापि रमाठ्वेव न्यद्भुतामंत्र शक्तयाः पापैर्नजुहुयात्प्राणी सर्कवारेषु साधकः निवेदयेत्स
मुक्तायां महादायत नमो भवेत् सवत्सा कृष्णवर्णायाः गोस्तीरान्नवनीतकं तद्भितात कल्हारप्रसूने निक्षिपेत् ततः तदहुत्वाद्भूते ।
दुष्टो मोमवृषे तत्त्वके कालेनावदिने लक्ष्मीभूभाग्यालभेतध्रुवं तथापवलरूपायात नवनीतं सितोद्भवे नियायादायमौनेन
हुत्वाद्रौ मोश्रुगार्दिने समवारप्रयोगेण मदतीमामुयाज्जियं ततममामासर्वेहयान्नानाभोगान्विनोऽस्तु तथा कृष्णसमुद्भूतनव ।
नीतेरवैर्दिने नियायपिकैवैः पंपैः कर्णिकायां ततल्लतत जुहुयाद् दृष्टिभिर्वीरो राप्त्वः स्यान्नायकशिवे कर्णिकारस्य पुष्पा
णि तथा चंपकजान्यपि जुहुयान्नवनीताक्तान्मुखेन दृगतेशरौ निरातंकामहार्याचराजचौरायहूरकैः प्राप्नोति महतीं लक्ष्मी
यातदत्तयशामिनी केवलेन नवनीतेन सितोपेतेन होमतः कीर्तिलक्ष्मीधनारोग्यविजयैरापुरामुयात् वंधूकैः किंशुकैः स्वैतैः
स्त्रिमधुकैर्हुतक्रिया सौभाग्यलक्ष्मीविजयकांतिमत्तावहाभवेत् दृष्टान्नहोमाद्रजाप्त्वः साधकः स्याद्विमासतः श्वेतेषुना ।
लपत्रस्य खंडेषु निजवांछितं विलिख्य नवनीतेन समेतं जुहुयान्निशि मंडलान्मासतो वा राज्यमामोत्सेवलवांछितं तथा पलाश
पर्णेषु विलिख्य दरदैहुनेन कुंकुमैः सलत पत्रेषु लिखित्वा वाहुनेन निशि चंदनेन पानसैः पत्रैः विलिख्य न जुहुयात्तथा यत्तलौट्टैविलिख्य
हेनागवल्लीदलेषु तैः हुतैरवाप्नोति निजवांछितं शोककालतः कल्हारीलिखितं वैचंपकैर्वंपकभरुद्भः तैर्हुतैस्तरवाप्नोति तद्दिने ।
लद्धिया ततः पलाशलवंगककोलजातीफलसमन्वितैः सितेरालिख्य चरवैश्चंपकैः पद्मसमुद्भवे जुहुयात्तस्य संसिद्धो वशीकर्म

चोदितैः नामाध्यमखिलभुवने विद्याहोमे हरीरितैः ॥ अथ क्रूरहोमः तंत्रराजे सूक्ष्मं परं च होमं तेक थितं परमेश्वरि ॥ इदानीं स्थूल
होमं तत्कथयाम्यरिमर्दनं ॥ तत्कर्मादिते कुर्यात्ऐरं कुर्याद्धोमसद्यरीरितैः ॥ विधानैर्द्विविधं तोयानि ग्रहचारतं ॥ आयुर्दायं रिपोस्तात्वा
लग्नोत्कर्षानुकूलतः ॥ तदात्मकग्रहाणां च स्थितिमष्टकवर्गकं ॥ ज्ञात्वाणसानुकूलेन कुर्यात्तदभिचारकं ॥ अमयाक्रूरकर्माणि
कुर्वीयां नाशंयति हि ॥ नान्येव कर्माणि तत्र ॥ ज्ञेयः स्यानि कूल्यतः ॥ कुर्यात्तद्देवताभक्तिमांस्तिकां व्रतनं गुरुं ॥ तयाम्बर्वतिमंत्र
ज्ञातान्लोच्यरिपुनिग्रहं ॥ विद्याधन्यथा शक्तिर्नै फलं स्वात्मनाशनं ॥ रिपोरष्टमलग्ने च काले तत्राष्टमराशिगे ॥ स्थाने कुर्यादनिष्टानि
तद्दिनाद्यप्रसाधकः ॥ प्राच्यां मेषवृषवृश्चिको मिथुनं दक्षिणे तथा ॥ कुलीरसिंहमिथुनं निऋत्यां कन्यकां तथा ॥ तुलाकीटौ पश्चिमतो
धनुर्वायौ तत्र संस्थितः ॥ नक्रकुंभौ तु मरुतो मीनमीशानसंस्थितं ॥ एवं राशिक्रमं ज्ञात्वा कुर्यात्कर्माणि देशकः ॥ कालं तत्र पंचपंच ॥
सूर्यादिकाक्रमयोगतः ॥ चैत्रादिषु मासेषु द्वादशस्वपि भास्करैः ॥ मेषादिराशयोगाज्जानीतयानैर्ग्रहमण्डलैः ॥ देहेषु प्राणिनां तद्द
ष्टांगुलिविभेदतः ॥ मूर्द्धादि चरणांते तत्तान्द्वादशस्थलदाये तत् ॥ ज्ञात्वाणमानुगुणेनैव कुर्यात्कर्माणि नान्यथा ॥ शुभाशुभानि
कर्माणि फलंत्येवं कृते ध्रुवं ॥ तथा हि तिविषस्थानानामस्थानानि कानिचित् ॥ ज्ञात्वा विद्यानुग्र साधयोगसर्वत्र लप्स्यसि तैः ॥
हृदि स्तनगले नासातालीणि तथाक्षतौ ॥ भ्रूमध्ये च मूर्द्धमध्ये पुनः तथांसं स्थमुपधानः ॥ कर्णनेत्रनासिकाय्यां वर्तते षड्विषस्य तु सव्यकर्णे
स्तनतटे हृदि नाभौ च गुह्यके ॥ जानुसंध्यं त्रिपार्श्वं पुनस्तथा गुल्फे नदक्षिणे ॥ अंगुष्ठे संयोनाभिगुह्ये नाभौ चेतसि नेत्रे ॥ लिंगेति द्विषकलाः पुं
सि स्त्रियां वामादिवर्तते ॥ विषनाशं विषस्थाने वर्धयेत्कटकेनतः ॥ संकोचाल्पेनत स्थालीत्रुणस्थीमय्येनवेः ॥ कर्बुलादि समत्येवं ॥
तमायः सारसूचिभिः ॥ उत्तलायवनद्धिहतं दशांतमदेहजे ॥ व्याधिनापीडितं कालादविधेयं भवेद्ध्रुवं ॥ तज्जैतन्नास्ति नाक्लिष्टानी विलेश
प्रपंचनेन ॥ पुत्तलीकरणं वक्ष्ये शत्रूणां निग्रहसिद्धये ॥ सोमसूर्यकृतुथा ... सोमभार्गवौ ॥ मंगलो गुरुमंदाहीशरवेंशकाराशि ॥

पाः नेत्रवाणि चन्द्रश्चाद्यान्येवमष्टौ मर्म्मस्थाने पत्नावन्नश्रुतमल्पस्वेन शाककर्मयोगतः प्रथमेनवके चंद्रभास्करांशकयोः क्रमात्
षोडशद्वादशनयामानमंगुलिसंख्यया यत्संख्याशाके श्रुतसर्वाश्च वत्तर्दशसमीरिताः द्वितीये नवके त्वेषां ग्रहयोश्च स्वयोदशः
तृतीये नवके त्वेषां त्रयोदशसमीरितं चंद्रार्कयोरेकवियः श्लोकः संख्याक्रमस्तथा पुत्तलीकरणे द्रव्यं चक्रदलमहान्वितं वि।
तामृद्धस्मलवणं शुंठीपिप्पलिकायुतं मरिचं गृहधूमं च वल्मीकं हिंगुसैंधवे गैरिकं चैतिकथितं पुत्तलीद्रव्यमीरितं साध्यदेहे
तैः पिष्टैश्च माषचूर्णेश्च सिक्थकैः वैरिदेहजरोमादिरूपेतैः पुत्तलीं क्रिया पुत्तलीदेहमानं तत्कृताङ्गुष्ठमध्यकतः शीर्षत्र।
पात्कटेर्हृदयात्पादद्वयं तथाः करिमद्ययोरेकमंशमेवं त्रपुत्तली विधायतन्त्रे सर्वत्र प्रयोगानाचरेत्ततः पातालयोगे नीचा।
त्ये विषयोगे च मृत्युजे नाशयोगे च दिनत्रमसोक्तवच योगके चाण्डीशचाण्डपुत्रके महाखेले च काणके रक्तस्खलेवरकाष्ठे
स्तूणपंचादिसंज्ञके कुर्यात् संयोगोत्पन्नर्थिभंगाय निधनाय च निग्रहाय निरीक्ष्येवं कुर्यात् सिद्धिमवाप्नुयात् वश्याकर्षणविद्वे
षस्तंभनोच्चाटमारणे विदध्यात्तत्त्वलोसम्यक्वनस्तःश्लोकयोगतः पिष्टेन सक्तेन तथा च कदलमृदापि च साध्यनक्षत्रवृक्षे
ण पुत्तलं कृत्वा संयुताः ग्रासने पादयोः स्थाने कृत्वा मध्ये तु साधकः पिष्टं मनस्तजः खाता स्थापयेत्सिद्धमंदिरे कुंडमध्या।
द्युपदुंदंपदान्तकशीर्षकामपि एवं साधारणं कृत्वा कुर्यात् कर्मसमीरितं ग्रंथे तेषां विषमपद्व्याख्यानं त्रिग्रहदशाद्योगु।
ह्यादिषु पराजयविषयः सागुद्दीपमित्यादिना शतमिसंतानां वर्णश्लोकानां मयमर्थः रिपोरभिचारकाले स्थितिः शास्त्रे
राख्येयोक्तप्रकारेण तस्मात्काली - पुर्वीयं गोचराष्टकवर्गे शुभग्रहाणां स्थितिं च विचार्य्यैव त्रयात्तु कृत्येसति तस्याभिचारकर्म
कुर्यात् न त्वनिष्टफलेन न कुर्यात् न त्वनिष्टस्येन न कुर्यात् न मवेत्स्वकिममाणां निष्क्रूरकर्माणि यतः कुर्वाणमेव नाशयंति।
अतः सर्वथा निरीक्ष्य एवं कुर्यादिति अथ वशीकरणे देवतां भक्तिमात्रिकमाचारं ग्रहनमार्षवर्तिनोमांत्रिकान पितामातेषामा।

वि 16
घा
२७
307

नुभावादिकं तद्विरालेपसनितटभिवाराटिकं न कुर्यादिति । रिपोरित्यादि श्लोकस्यायमर्थः तत्र शत्रोर्जन्मराशेश्चंद्रलग्नाद्वाष्ट
मे लग्ने तदुदयकाले वर्तमाने द्वादशराशिस्थानेषु रिपोरष्टमराशिजन्मने लग्ने विनाशाय कर्म कुर्यादिति प्राच्यमित्यादिश्लोकस्य
स्यायस्यायमेवार्थः तत्राभिचारादिकर्मकरणार्थं रविनेमं उपादौ चतुरस्रीभूते नवधाविभक्ते पूर्वादिदिग्गतखंडेषु नरदक्षिणक्रमे ।
ण मेषवृषयोः स्थानं द्वयं आग्नेय्यां मिथुनस्य दक्षिणे पूर्वं पश्चिमक्रमेण कर्कसिंहयोः नैरृत्यां कन्यायाः पश्चिमे दक्षिणोत्तरक्र
मेण कुंभयोः ईशान्ये मीनस्येति सह स्थितमिलनेन कालचक्रस्थराशिचक्रवत् भ्रमतीत्यर्थः एवमित्यादिश्लोकस्यायमर्थः उ
क्रक्रमेण देशेषु राशिस्थितक्रमं ज्ञात्वा कालेपि सूर्याधिष्ठितराश्यादितः प्रतिराशि पंचपंचघटिकाप्रमाणयोगेन द्वादशराशि-
उदयकालोपि ज्ञात्वा क्रूरकर्म न कुर्यादिति राशीनां न्यूनाधिकभावं स्वस्वदेशयोर्वैषम्यगणितशास्त्रे स्फुटः तदस्याप्रयोजनक
मिति चैत्रादिष्वित्यस्य श्लोकस्यायमर्थः चैत्रादिषु सौरमासेषु मेषाद्येकैकराशिभुक्तिक्रमेण ज्योतिःशास्त्रेण मनूद्रपरिह
ति श्लोककाविशेषेषु द्वादिग्रहमण्डलैः सह सूर्यो यातीति निर्देशः वित्यादिश्लोकस्यायमर्थः समस्तप्राणिनां देहमेषादिसी
नांतक्रमेण द्वादशस्थानेषु द्वादशराशीन् लक्षयेदिति त्रयाणामित्यादस्यायमर्थः देशकालदेहात्मकानामानुकूल्येन व ।
द्रव्यमाणकर्मणां कृतानि फलदानि भवंतीत्यन्यथा न भवंतीति तथेत्यादिश्लोकस्यायमर्थः तत्रादृष्टनिष्प्रयोगादिवसेनर्धे
त्यमष्टस्थानकानीत्यत्रान्वयः तानि तु पादांगुष्ठपदगुल्फजानुलिंगनाभिहृत्कंठगलनासादिकर्णाक्षिभ्रूशंखमूर्द्धस्थानानि एतेषु
स्थानेषु शुक्लापक्षे पूर्वं दक्षिणपादांगुष्ठमारभ्य मूर्द्धांतं तत्रास्थितेषु पंचदशसु प्रोक्तेषु स्थानेषु तत्प्रथमादिष्टहणांतं पंचद
शसु तिथिषु प्रतितिथि एकस्मिन्स्थाने एककाले तिथियथाक्रमशः क्रमाद्रमतकलायाः स्थितिर्भवति कृष्णपक्षे तु शिरो
वामभागादि वामपादांगुष्ठांतेषु प्रोक्तेषु पंचदशसु स्थानेषु पूर्णिमातः प्रतिपदमारभ्यामावास्यांतं पंचदशसु तिथिषु प्रति

तिथिर्यथाक्रमम् अवरोहणक्रमेणामृतकलास्थितिर्भवति कृष्णपक्षे तु शिरोवामभागादिवामपादांगुष्ठांतं पंचदशसु स्थाने
षु हृत्प्रांतं तत्र प्रतिपदमारभ्य पूर्णिमांतं पंचदशसु तिथिषु प्रतितिथि यथाक्रमम् आरोहक्रमेणामृतकलास्थितिर्भवति कृष्णपक्षे।
तु शिरोवामभागादिवामपादांगु(ष्ठ) विषस्यानिवर्तमानानि सितेतरादिमार्द्धेत्यस्य श्लोकस्यार्थः तत्र शुक्लपक्षप्रथमादिदशां
तास्त्रिंशत्तिथिषु पुरुषस्य दक्षिणभागे हृदयादिमूर्द्धांतेषु नवसु स्थानेषु च स्त्रीयस्त्रिंशत्स्थानेषु दक्षिणेषु पुनः स्त्रीवामपार्श्वे मू
र्द्धादिपादांगुष्ठांतं पंचदशसु स्थानेषु दक्षिणवामपार्श्वव्यत्ययक्रमेण विषपरिस्थितिर्भवतीति विषस्यानिवर्तमानानि सिते
मादिमार्द्धेत्यस्य श्लोकस्यार्थः तत्र शुक्लपक्षप्रथमादिदशांतास्त्रिंशत्तिथिषु पुरुषस्य दक्षिणभागे हृदयादिमूर्द्धांतेषु नवसु स्थाने
षु च स्त्रीयस्त्रिंशत्स्थानेषु दक्षिणे पुनः स्त्रीवामपार्श्वे मूर्द्धादिपादांगुष्ठांतं पंचदशसु स्थानेषु दक्षिणवामपार्श्वव्यत्ययक्रमेण वि
षपरिस्थितिर्भवतीति विषनाशाय इमादिमार्द्धेत्यस्य श्लोकस्यार्थः तत्र सप्तविंशतिनक्षत्रेषु प्रतिनक्षत्रं स्थितिः शास्त्रे प्रोक्ता विषान्त
कृतो हि वनस्पतिकाले शत्रुपक्षे निरूप्य- तस्य देहे प्रोक्तविषस्थाने संकोचकाख्यमन्त्रविशेषस्य देहात्प्रतीक्षा स्थिता वटुरादि
कं टंकैर्वेधयात् शरीरस्तनत्रणव्यापिपीडितः प्रयाणस्य गोरवला यवादिना शीघ्रं विलेवेन तत्रास्तस्य भवतीति मेत्यादि श्लोकस्य
यमर्थः तत्र श्रुतिः प्रणेत्स्वरः भौमादयो ग्रहा मेषादि द्वादशराशीनामश्विन्यादि द्विविंशतिनक्षत्रोद्भवद्वादशकानां च मेणाधिपतयः
स्यार्थः तत्राणीत्यस्य श्लोकस्यार्थः अश्विन्यादिसप्तविंशतिनक्षत्राणि प्रतिनक्षत्रं चतुष्पदाश क्रमेणाष्टोत्तरशतनवांशे नवांशा
तोशकाः भवंति तेषामष्टोत्तरशतपुत्तलिका भवंति प्रथमोन्यादि श्लोकद्वयस्यायमर्थः तत्राश्विन्यादिश्लेषांतनवनक्षत्रांश
केषु स्त्रीपुंसोमध्ये स्त्रीकपुत्तलीनां क्रमेण द्वादशांगुल षोडशांगुलप्रमाणं भवति भौमादीनां चतुर्दशांगुलमानं मघादिज्येष्ठा
तद्वितीयनवकांशकानि सोमसूर्ययोः शुक्रसोमादीनां सार्द्धद्वादशांगुलमानं मूलादिरेवत्यंततृतीयनवकांशकानां भौमा

वि १०
धा
३०८
308

दीनांत्रयोदशांगुलमानेन स्वर्णसोममयोः प्रागवत्तः पुत्तलीकरणे त्यादिश्लोकत्रयस्यार्थः तत्र च क्रिहलस्मृत्कुलालहलमार्त्तिकाभ
स्मस्वेश्मश्यादिचूर्णैर्नेलपुत्तलसरससाध्यतेन तत्साधनं तत्र चरुतः सिक्थकंसपुष्पिष्टंशत्रुदेहजरोमादि आदिशब्देन तत्रत्व
पादपांशुवस्त्रादेः ग्रहणं निर्गलितार्थः शत्रुनक्षत्रवृक्षेण काष्ठपुत्तलीकार्या कुलालहलस्मृत्तिकया मधुपिष्टेन पापाणमयी क्विष्टेव
मेलयित्वा पञ्चाननतत्र पुत्तलिका कार्येति पुत्तलीदीर्घमानमित्यादिश्लोकद्वयस्यार्थः तत्र तत्र देशकोक्तपुत्तलीदैर्घ्यं त्रिमानम
इत्याविभज्य तेषु कांशेन कंठाद्यूर्ध्वं मस्तकं त्रयेण कटेरूर्ध्वं मध्यांशेन कटिंत्रिदेशमंशत्रयेण पादौ विभागाद्यूर्ध्वं मध्यांशेन सप्तदशांशित्रिषां
गे च कुर्यादिति सर्षपतैलेनाहोमं कुर्यादशुभकर्मसु वैरिपोसस्ताकृत्वा वृत्तत्त्वज्ञत्वानयाः त्रिकोणकुण्डे पमदिक्मुखो वाभू
त्वाद्धोरात्रकेः पमशाने निर्जने रे शिविदक्षाद्यभिचारकं पश्चाभिचारहोमं त करोति धुत्तिसाधकः तत्राभिमतोन्दपार्हे होकार्यपेदा।
त्वसिद्धये न वेदेशाति न्दपति श्मारेत्तीत्वा निर्दस्तं स्वाशुसेयो कुर्वीत कुर्पीन स्वमण्डले यदि कुर्यात्समादेवमोनित्रिकोणस्तानमोदि
ता नद्वाशूपीडयं मेवश्यानके वैरिभूप्तः प्रत्कुमससमिद्वेश्रीतत्स्कालेश्च करोम्नेने हेमीटलस्माकेस्कहोमात्कृत्वविनाशये
त् रक्तमालसमिद्वेश्रीतत्स्कलेवीमयाहूनेन रिपुहरयोपिरोगार्तेः प्रयाति यमशासनं उन्मत्तकाष्ठैः प्रत्नालवद्विनहीजकेकुत्ते
त् नम्बांपुसत्तैर्मोसादशति मृतिमाप्नुयात् आरग्वधसमिद्वेश्रीतत्समिद्विश्चतत्काले विनतिमाचैस्तेलाक्तैर्द्वनोहरि
णोस्नतिः आरुष्करसमिद्वेश्रीतत्सहीनेस्तत्तरेताल्लुते होमाद्रातततीव्रणस्यान्यत्निर्पूर्व सोवीराक्तेश्चकायोसवीतेहोमा।
त्मप्रणलात् धारातीनामधामोस्नकलहनिधनंभवेत् सार्षपान्मालुतैः पुष्टैमार्गधीमरिचैर्हुनेत् वैरिनमर्त्तवृत्ताशोमस्तुत्वा
मन्यतिर्व्वरात् शत्रुकरहूतानाम्य सार्षकैः उत्तलीकृत्वाहूयैरुककविधानतः सर्षपाह — रव्हनेमसिकेनहृपाग्निरौ । शागवद्गु।
त्वानरेंगैस्त्वकुडेविनोरणावरः रक्तसगांध पुष्पाकेहोमात्कृत्वविनाशेयत् प्रपु — रकृतामक्षैस्तहीनेः सर्षशोर्षकैः हु।

वनाहैतिलोरारहवस्यामित्रिभिर्दिनै वैरिनवृद्योम्नस्यमांसैस्लरकसंलने हवनानवरहस्तैस्समिधांह्वनादपि दिनैः केचि
द्वि९ः क्षिशोनाशमेतिस्वतिष्ठिते डुमरूयानिपानेननिर्वाने नापिरविद्रूनः सलिलेघावकेसर्पदंशान्मन्त्रहिपानगदान् य।
त्वरादसमंधर्वविशाचैर्बलरातसैः अमेवीकारणोविधेनाशमेनिरिपुर्धवे निंबपत्रैस्सकार्पासवीजैस्सत्काष्टकारणैनैः
हवनासर्षपस्नेहसिक्तैर्विद्वेषणंभवेत् नीचयोगेडेनेहक्षोरिपुहत्समेपिने नहूतावैदैसैलालाक्ते निशामध्येरिपुदिनैः
उच्चाटिनः प्रयामेवमंत्रशान्त्याभिताडिता मस्तुपत्रैस्तनत्काष्टैस्लद्वीनेस्स वृक्षेचोहवेत् अरातेर्दंतितोवाद्यायोगेर्नश्यंतिनिश्चित
गैरिकैपुत्तलीकृत्वारिपोरष्टमराशिके इनिपाठोतर प्रागुक्तपुत्तलींकृत्वारिपोरष्टमराशिके प्रागुक्तकंटकाद्येस्तु यद्गंगेवध
येच्छनैः विषनाशंविषस्थानेनथेवयमकंटकं ग्रहेप्रहरकेसार्हप्रहरेद्वाशनैःशनैः अरातेनहंगेस्याग्नियतनेघहरादिना
ग्रेथिभिर्वाकरंकादितनवृहिविदारणैः नवलद्योक्तहृतोन्यपुत्तलीस्थापितेरकौ गर्दभीमेहसलिलैस्थाप्यकाद्यथेच्छेन
रिपुर्दाहज्वरग्रस्तः शनैर्यातियमालयं मध्वच्छिष्टेननाकृत्वानापथेनिशितांशनैः तेनोष्माद्ज्वरग्रस्तः प्रयातिनिधनंशनैः
तोनकंटकविद्धांगीवनेस्थितरहेनिशि व्रणानिपिशाचाविष्टस्तरिपुर्यातियमालयं प्रागुक्तेरेवतद्रूष्यैरशेषैः पुत्तलीनया
निर्मायकुंडमध्येनोत्वानारानिमहीतले सप्तिहेमोनस्सिक्तिस्सेलाक्तैर्नुह्रूपानिशि समिपानलज्वालस्पचक्रजिह्वोतिमृछ
याः मलपक्षानकैर्दैहंस्यनजातियमालयं नक्षाविधानांप्रतिमांनिखनेत्कलपत्तके नवमांमातदिवसेमानस्गेहेग्रपीठ।
के समाहृतनिधनेवैरीप्रयातिनिशितातिनः भूतादेःशिरसिस्तीचेत्रियानवदलविते सर्षपंसासचूर्णचतिलशालिजतेंडुले
पिष्टासाध्यसंवृतस्सशाकलेरपिसंयुते पेतंडवीजेमिलितेकृत्वापुत्तलिकांततः तहृदेतेनिधायारिनामनालसपत्रगं संज
पतोस्युक्तान्विधानान्मौयमतिलोमतः सहस्रवारसाध्यस्यवधतैष्टमरातिभुः निवध्यतांपाटयोत्स्यभान्नुहत्वामनेततः

वि १६
घा
३९
309

गृहीताजीवहस्तेन तां नयत्रिविपेक्षुवे। हताग्रौतेः सहस्रैवताम्नूर्द्धो श्रीमवाम्नुवंशी नहितेनापत्प्रादिविद्धलेन ज्वरेणासः
ग्रस्तदेहोलहभूमौ विसंज्ञः प्रलपन्मुहुः यथानिनिधनेनूर्णं प्रयोगवलतः शिवे साध्यदेहत्वसंभूतां पुत्तलीमर्कदुग्धतः
वन्नीतीरेणचालिमां वह्नौ पाग्वदेणोदितो साध्यनामादिसंयुक्तः कृत्वा हृदये प्रलेवयेत् तद्वयानन्तमिष्टिलनन्तराके निः।
शानया त्वरा निःसादयानेस्मृ विभिरेव दिनैस्ततः यद्यस्तिनसा वै त्वालास्तु गोगो देशेखनेनन् नेवालमध्ये तेनसा तसो त्वन
सप्तनेशतेः तयायदितऊर्द्धीत चिरंरोगात्मको भवेत् तथामामभांरेत निवेशपांगारवासरे वेदिकायतनेनखातनानघा।
लिंपुरलो वलिं निहन्यादत्तानानिताविहमाङ्गुपसर्गकैः स्वगोहे तुलयःखातानतुपर्णोग्निवर्द्धनात् अविच्छिन्नमरानेःस्या।
त्वरादिगदसंभवः तानयात्र्यमरपां नहन्नवास्थि संयुतां निवध्यसर्वतत्रेणहिपफ्फेदेखनेन्निशिः रोगेतदष्टमेमासात्व
यान्तवरितोप्नतः तथाविधं पुत्तलिकापूर्वोक्तेनाक्रमागतेः विशालमूर्त्विकावर्मतहेसाध्यात्वायापुतां निखनेन्नीरयो।
नैद्याः पितृगेहेप्यवाततः मात्गेहेनदीमूर्णाहिदेवस्याद्वयोःसदा तानवग्राग्वडमायसाध्यात्वादिसमन्वितः नहिदाज्ञ।
पसिद्धात्स्तुः तेनदरिगृहेपुनः स्वयेहस्वयेहदित्वतनयानक्कलोत्साधनंभवेत् एवंनिकरवर्तीनामभिचारदरीरिनः
दूरस्थितानाद्विपनेकथंस्यादभिचारकं वदामितेस्रणान्नयातेस्रहरस्यसंवैरिणः विनाशनेप्रयोगंतत्तिसमप्यभिचारकं
येनारिनिकटस्थस्त्तत्यागेवनिपनंत्रजेत् साध्यदेहेदेहेपुत्तलिकाविधायाशेषशातेकमात् तासाग्वदीरितहोरहृयासिक्ताःस
संजकाः तद्रुदेशाकवेलायांवातास्तामध्यरावतः प्रकामकोङ्कनेद्दैदिदिस्रखस्यानुशोषतः तत्रदेशककालेवासहरस
योपिनाशभाक् कथंवामात्रकवलीनिर्हन्तेशपतोपनेन तच्चूर्णंवैशिवेवाक्षिमकारंतसन्निग्रहे नैमतिविकेतसंस्पृहंवि
देहकारयेनततः नहिदृष्टनिधनंतस्मिन्हरावंस्यादनाप्रयात् भाग्यादिकंमहाराताकरमात्रकसंगतां राज्ञानेराजपत्रेवाक

स्नानार्णवे

यंत्रस्यान्ययोगतः तन्मे कथय देवेश यद्युपायस्तु विद्यते वदामि ते शृणु प्राज्ञे तन्मोचं चौरविग्रहं अभिचारमरातीनामाशु
नाशकरं परं सिद्धमंत्रान्निस्त्रियाम्बोरशान्ति स्थिराशयान् तैरवच्छिन्नरं पंत्र होमयेद्यामतः क्रमात् तेन तन्त्रितयं तं भूधा
हूतिनस्याप्यन्नतः अथातितिथं नेऽर्पां देवमुक्तविधानतः अथ कामस्य होमद्रव्याणि मानं अथादेवं प्रवक्ष्यामि वक्ष्यामि मा
ते हवनसिद्धिदं पद्मं समग्रं तत्पाकमलं वापि पुष्पकं कुसुमं वा बाणपुष्पाणि यथेष्टानि हुतेन सिध्ये शतसंख्या राजिकाः स
तिलाश्च शतसंख्यया लाजा मुष्टिप्रमाणमस्य हुतं गंधारामात्रकं रंभाफलं वनं खंडं लघु चैत्तं वृद्धितं तद्धि नालिकेरस्य खंडं।
हिस्थले कुर्यात्मनःप्रियं पञ्चस्थाने चैलादंरं मनसंतोषकारकं हालाफलं समग्रं स्यात्ताम्बुलं तथा गुग्गुलः कर्षकार्द्धतं कुंकुमं
चनथाभवेत् गंजा समंसकर्पूरं कस्तूरी गुञ्जरणं तथा चंदनं चागरुं दिविक्रमकेन संभवेत् मनः प्रियाद्वनो कृत्वा होमं कुर्यात्स
होचत्वे पनतारान्तिमानं तत्कथितं सर्वसिद्धिदं यद्येवं पावका रोहे श्रीविशेषं परितोषयेत् शारदातिलके कंबमात्रं हुतं तेहोमं शा
किमात्रं पयस्तने दधिप्रसृतिमात्रं स्याल्लाजा मुष्टिसम्मिताः पृथुका स्तन्मात्राः स्युः सक्तवो पिनथोदिताः गुडपलार्द्धमा
नः स्याच्छर्करापि तथा मता ग्रासार्द्धं चरुमानं स्यात्कन्दाः पर्वमिताः स्मृताः एकैकं पत्रपुष्पाणि तथाष्टस्थानि कल्पयेत् कदलीना
गरंगाणां फलान्येकैकशो विदुः मातुलिंगं चतुःखंडं पनसं दशधा कृतं अष्टधा नारिकेलाणि खण्डितानि विदुर्बुधाः तथा
कृतं बिल्वफलं कपित्थं खंडितं द्विधा उर्वारुकफलं होमे कथितं खंडितं त्रिधा फलान्यन्यावरणानि समिधः स्युर्दशांगु
लाः हवींत्रयं समादिष्टं गुडूचीः चतुरंगुला वीरद्यो मुष्टिमात्रा स्युर्दूर्वामात्रा यवाश्च पि तंडुलाश्च स्तद्दोषाः कोद्रवा मुष्टिस
म्मिताः गोधूमा राजकलसा विहिता मुष्टिमानतः तिलाश्चुलुकमात्राः स्युः सर्षपास्तन्प्रमाणकाः शुक्लिप्रमाणं लवणं म
रिचान्यपि विंशतिः षट्चंद्रमा रसमाज्यामष्टेन स्मसंस्मृतं चंदनागुरुकर्पूरकस्तूरी कुंकुमानि च निंबिणी बीजमानानि सप्त

गं खा

वि
घा
३१०

16

310

दिष्टानि देशिकेशिति कर्षलक्षणमुक्तं सारसंग्रहे माषो न दश गुंजास्यात् षोडश माषो निगद्यते कर्ष इति तैलस्याप्येतदेव परि
माणं श्रुक्तिः कर्षद्वयं प्रसृति मात्रं पलद्वयमात्रमुष्टि पलं पलाद्वं सुशीतिरक्तिकामिते नद्रुकं पिंगलामते गुंजाभिर्दशभिर्मा
षः शाणो माषचतुष्टयं द्रोणाणो वटकः कोलो बदरं द्वलणं स्मृतः तौ द्वौ पाणितले कर्षः सुवर्णकवलग्रहः पिचुर्बिडालपदे कं
तिंदुको हेम्यनद्वयं श्रुक्तिरष्टामिकाते द्वे पले बिल्वं चतुर्थिका मुष्टिराष्ट्रमगुंजाषद्वे पले प्रस्तिलस्थेति मानलिंगबीजप्र
रे उर्वी हकं ककुंटी तद्द्वौ शाः श्रुक्तिमिताः तुलकमाताः पाणितलमाणाः कर्षमात्राः स्मृताः पुरुहः ग्गुल्गुलः बदरमानेन श
श्रीनिर्गुंजामिते शागठे हिंग तथा नारदपंचरात्रे तृतीयं त्वण्डमूलानां ह्रस्वानि स्वप्रमाणतः पौवाग मेपि खाणु त्र्यंगस्मात् कंदा
नामष्टमं भागं लतानां गुलद्वयमिति अथ समिधः नारदपंचरात्रे समिन्मादेशमात्रणां समच्छेदान्वितानतथा विशीर्णा द्विदली
ह्रस्वा वक्रा स्थूला कृशा द्विधा कृमिदष्टा च दीर्घा च त्वनिलच परिवर्जिताः विशीर्णा व्रः क्षयं कुर्य्यात् द्विदला व्याधिसंभवः
ह्रस्वायां मरणं मा मो नि वक्रा विघ्नकरी तथा स्थूलाभिर्द्वरते लक्ष्मी कृशायां जायते तयः द्विधायां नेत्रदोषाः स्युः कीटदष्टायां
नाशिनी दैर्घ्य मृत्युर्भवेदीर्घाः प्राणघ्नो निस्त्वचः स्मृताः सतीरालाधिकान्तनाः समिधः सर्वकामदाः आर्द्रत्वंच मरच्छेदां तेज सं
गुलवर्तुलं ईदृशी होमयेन्मात्रः प्रोक्तानि विपुलाप्रियं श्रौते स्मार्ते च तेषां केसमिधः परिकीर्तिताः तथा वायवीयसंहिता
यां त्वः पालाश परा वापि यत्नीयाहादर्शांगुलाः अवक्रा स्वृकृशाः श्लक्ष्णा सत्वचो निर्व्रणाः समाः दशांगुला वा विहिताः क
निष्ठांगुलिसमिताः प्रादेशमात्रा सलाभे ह्रोनखाः सकलाश्च पि अथ कामनप विधिः तत्रत्तानार्णवे चक्रे समुद्विपे देविस
कलं नियतव्रतः वाय मध्य गतं वापि मध्ये वा चक्रमध्ये येन उपचारैः समाराध्य सहस्रे प्रजपेच्छुचि तस्यैवं स्थितो मंत्री तेनो
नेन फलं लभेत ध्यानायवाचकरातेमनः पूजासमविंते जपारंभस्तथी कुर्य्यान्महापातकहा भवेत् निगदे तो पोषणताता ।

६

मानसेनाथवाजपेत् निगदः परमेशानि स्पष्टं वाचा निगद्यते अव्यक्तस्वरस्फारहृत्कृ उपांशुः परिकीर्तितः मानसं तु वरारोहे।
चिंतनीनतरूपवान् निगदेनैव यज्ञं मे लक्षमात्रं वरानने उपांशुस्मरणेनैव तत्तत्भवति शैलजे उपांशुलक्षमात्रेन यज्ञमेकमते
त्वणे मानसोच्चारणात्तल्पमेकेन परमेश्वरि सुरासव्ययोगाः सन्तः पूर्वोक्तध्यानयोगतः लक्षमात्रं जपेद्यस्तु महापापैः प्रमु।
च्यते लक्षद्वयेन पापानि सप्तजन्मभवान्यपि महापातकसंख्यानि नाशयत्यत्र संशयः ततोनंतत्रयं जप्त्वा यंत्रमंत्रकलेवर
महापातककोटीस्तु नाशयेन्नात्र संशया चतुर्लक्षजपोदेवी महावाग्मीश्वरो भवेत् ऊर्वेरश्ववरेवैशीपंचलक्षान संशयः
षट्लक्षजपमात्रेण महाविद्याधरो भवेत् सप्तलक्षजपान्मंत्री खेचरीमेलको भवेत् अष्टलक्षजपान्मंत्री देवश्यो भवेन्नरः
अणिमाद्यष्टसिद्धीनां नायको भवति प्रिये वशगास्तस्य राजानो योषितस्तु विशेषतः नवलक्षप्रमाणेन हि जप्त्वा त्रिपुरसुंदरी
हृदिस्थितिस्थपंकजे दृष्टा साक्षान्न संशयः सर्वैश्वर्यः सदा स्वस्थः सर्वसौभाग्यवान्भवेत् अथकूटत्रयप्रयोगसाधनविधिः
तत्वज्ञानार्णवे एषा विद्या वरारोहे पारंपर्यक्रमागतः भवबंधनाशयंती संस्मृता पापहारिणी जपान्नसंजयेद्यशानिध्या
नासर्वार्थसाधनी एष्यबीजत्रयस्यास्य साधनं कथयामिते शुक्लांबरधरे देवी रोगं धकस्तूरिमर्दिताः मुक्ताफलस्फुरद्भू
षणाशुभमाल्यधृक् शुभ्रमंदिरसंविष्टो शुक्लवर्णसमन्वितः स्वनपेशुभ ऊसहमैनैवेद्यमपिसज्वलः पायसं दुग्धसंपू
र्णनथामृतफलोदनैः शुक्लगोलकसंपन्न नानासुधान्नपूरितैः नैवेद्यं दर्शयेद्देव्यै वागीश्वर्यै महेश्वरि मनः संकल्पशुभ्रो
वासाध्यपेक्षोत्तवाश्रयं मुक्ताफलामलमणिजपमालसत्करां पुस्तकंवरदानं च दधतीमभयप्रदां एवं ध्यायेत्महेशानिम
देविद्याधरोजपेत् मलारित्रलाक्षांतंस्तवनीयं षवर्षिणी तस्याज्ञोनिर्मंत्रीध्यायेजिह्वाग्रेनररूपिणी याषाणेनसमोवा
ग्मिसर्वीनिवसमोभवेत् अथकामकलासकः साधकः परमेश्वरि रक्तालंकारसंभोगी रक्तगंधानुलेपनः रक्तवस्त्रावृत

वि १०
द्या
३११

३११

सम्यग्व्रध्यकामकलात्मनाः रक्तपुष्पैश्च विविधैः कुंकुमादिभिरर्चयेत् मूलादिब्रह्मरंध्रान्तं स्फुरदीपस्य रूपिणीं वंधूकक
सुमारक्तकांतिभूषणभूषितां रक्तकोदंडपुष्पेषुवरदाभयसत्करां तदीयकांतिसिंधूरभरि--भुवनत्रयं चिंतयस्वरमेश्वा
नित्रैलोक्यं मोहयेत्क्षणात् राजानोवशमायांति पुत्रा गारस्सामराः केरर्प्पिरवदेवेशि योषितां मानहारकः मानस्थितिनि
योषिता दासीवद्वशगा भवेत् वलन्नेत्रुसदसंकाशां तरुणारुणविग्रहां चिंतयेद्योषितां योनौ शोभयेत्स्मरसुंदरी किंपुनर्म
त्र्यं सौदेवीं त्रैलोक्यमपि मोहयेत् एवं वर्णितां देवि सिंदूराभां हरिदितक्षणात् आकर्षयेत्तदा शीघ्रं रंभां वापि तिलोत्तमां रक्त
वर्णां स्त्रियं ध्यात्वा तदीयसहस्रानतः तस्या मूर्द्धिसरेहीनं स्रवंतीं पुष्पवर्षिणीं ध्यायेत्संमोहयेद्देवि मदनोन्मत्तमानसे त्व
णमात्रेण देवेशि त्रैलोक्यं च समानयेत् एतत्कामकलाध्यानात्संचकामाचरानने मोहयंति जगत्सर्वं प्रयोगं शृणु पार्व
ती पूर्वोक्तकामादेवेशि स्तानयाः पंचसंख्यकाः विषमोघेन कामेन मन्मथांतर्गतं कुरु कंदर्पसंपुटं कृत्वा कोणगा।
भगनेततः मकरध्वजसंज्ञेन सर्वमेतद्वरानने मीनकेतनगं कुर्यान्मोहयेज्जगतीमिमां त्रैलोक्यमोहनी नाम प्रयोगं प्रय
कीर्तिताः अथ विदर्भमादिकुर्यादितं नस्यपादोनश्लोकद्वयस्यायमर्थः प्रथमं मन्मथकूटं क्लींकारमालिख्य तस्य।
ककारस्यादेः कामराजकूटं क्लींकारमालिख्य तस्य हकारादेः समरेफायः अमुकं तयोर्मध्ये वशमानयेति साध्यनाम
ह्रींकारं विदर्भितं विलिख्य बीजद्वयाद्दहिस्तलीयकंदर्पकूटरूपेण पंकारद्वयेन त्रिकोणकारेण संवेष्ट्य वांछितार्थं
विनिपुज्यादिति अथ पंचमकूटात्तरलेखनेन दत्तविक्रिस्थानं गमकलं यंत्रं यथा भवति तथा गद्गक्रमतः समालेख्य।
मितिरहस्यार्थः तथा शृण्वेदेवि प्रवक्ष्यामि शक्तिबीजस्य साधनं सृष्टिसंहारपर्यंतं शरीरं चिंतयेत्परं स्रवंतीं पुष्पधारा
भिर्वर्षंतीं च विहारिणीं हेमप्रभाभासमानां विद्युन्निकरसुप्रभां स्फुरत्वेदु कलाशांतकलशं वरदाभये ज्ञानमुद्रां च दधतीं

साक्षात्स्मरस्वरूपिणी ध्यायनषंडदेवेन्मंत्रीनानाकारमवस्थितं तस्यसंस्मरणादेविनीलकंठत्वमागतं अघोरत्वं गतोयोग्।
नाविचरामित्तलेस्थले देवतेनपरमेमंत्री विषहारत्वमहत्त्ववत् भक्तप्रेतपिशाचोपघ्ननाशयेद्रोगसंचयं वातपैत्तिकज्वर
सर्वीनयस्मारोगघ्ननाशयेत् अथवित्कूलासेस्त्रणांमहात्रिपुरसुंदरी विनितासाधकस्यास्य त्रैलोक्यवशकारिणी क्रमेण।
नाभिहृद्वक्त्रमण्डलस्यारुणप्रभाः पद्मरागमणिसदृशी विनितासर्वदिने तस्याष्टगुणमैश्वर्यंसौभाग्यंचप्रजायते तत्रामसं
स्मरन्मंत्रीयोगिनीनांभवेत्प्रियः मातृचक्रंतस्यकायेतेनसार्द्धं सुखीभवेत् एवंवान्देवदेवेशि मंत्रीध्यानात्नसंशयः यदा।
चक्रस्थितापूर्णा खेचरीसिद्धिदायिनी चतुःषष्टीर्यतःकोटीयोगिनीनांमहौजसां चक्रमेतत्समाश्रित्यसंस्थितावीरवं
दिते अदिसंवेपिनीयदेमध्येवीजाष्टकंबहिः कलाध्यानांगणसंगेकामराजस्वरूपरा पाशांकुशधनुर्वाणैर्मोहनेमोहये
त्प्रिये त्रैलोक्यसुंदरीदेविकिंपुनर्मर्त्ययोषितः तथैववशाकित्वेषुअप्सरोस्मन्मथविग्रहः सिद्धगंधर्वदेवीश्चवशीकुर्यान्नसंशयः
एतामाराध्यदेवेशिकामसौभाग्यसुंदर दृशश्चपरमेशानित्रिपुराराधनात्प्रिये त्रैलोक्यमोहनोभूत्वा स्थितिकर्त्ताभवत्सदा प
तत्समाराधनात्ब्रह्मासृष्टिकरोभवेत् देहरूपोवरारोहेसृष्टिमंदारकारकोः अथश्रीचक्रसाधनविधिः तत्रज्ञानार्णवे श्रीश
सर्वांगसुभगेश्रीचक्रविधिमुत्तमं यस्यविज्ञानमात्रेणकलादेवोसदाशिवः अनेनविधिनायत्रश्रीचक्रंसमस्मृतं पूज्यतेतत
त्रसकलेवशीकुर्यान्नसंशयः नगरंवशमायांतिदेशमंडलमध्यजे योषितःसकलावध्यपाज्वलन्कामाग्निपीडिताः विधा।
विभूछहृदयासाधकेस्यतमानसः तद्दर्शनेनदेवेशिजायंतेसर्वयोषिता गोरोचनादिभिःद्रव्यैश्चक्रराजंसमालिखेत् अ।
तीवसुंदरंरम्यंतन्मध्येपलिमांवरी ज्वलंतींनामसहितांमहावीजविदर्भितं महावीजेमूलविद्यायाकामराजेकूटेविदर्भल
तरणेपागेवोक्तं चिंतयेत्तत्रदादेवियोजनानोसहस्रशः अरस्पर्शदेवेशिश्रुतमात्रापिदुर्लभा राजकन्याथवाबाल्याभय

वि
द्या
३१२

लज्जाविवर्जिता ध्यायेत्साधकं सम्यक् मंत्रमूर्त्तिं सतीं प्रिये चक्रमध्यगतो मन्त्री साधको चिंतयेद्यदा उद्यत्सूर्यसहस्राभा
मात्मानमरुणं तथा साध्यमप्यरुणीभूतं चिंतयेत्परमेश्वरि एवं नक्रमयोगेन स्वयंकंदर्परूपवान् सर्वसौंदर्यसुभगः
सर्वलोकवशंकरः सर्वरक्षोपचारैश्च मुद्रासहितविग्रहः चक्रे प्रपूजयेद्यस्तु यस्य यस्य नाम विदर्भितं सम्यवेदासवदेविधना
स्त्रीवापिभूपतिः चक्रमध्यगतं कुर्य्यान्नामयस्याश्च योषितः अदृष्टायामदेशानियोनिमुद्रयथेतद्बुधः इष्टादानयनेशीघ्रंय
त्रिणींराजकन्यकां नागकन्यामप्सरसं विद्याधरीं वासुरांगना विद्याधरीं दिव्यरूपामन्यकान्तामर्पितस्थितां मदनोद्भवसंताप।
स्मरज्वलनमेखला कामवाणप्रभाभिन्नान्तःकरणांलीलचलत्सु महाकामकलाध्यानयोगात्मसद्वेदिने लोभयेत्स्वर्ग
भूलोकपालनतयोषितः लोभयेत्स्वर्गभूलोकपालानतयोषितः अथ तिलकादिवश्यप्रयोगाः रोचनाभागमेकं तु भा
गमेकं तु कुंकुमे अर्धभागं हयदेवि वेदस्तु मर्दयेत्समं एकत्र तिलकं कुर्य्यात्त्रैलोक्यवशकारिणं अष्टोत्तरशतनाहत्या मंत्रयि।
त्वा वशं नयेत् राजानं नगरं ग्राममेयेन यद्यत्यद्दर्शयेत् मंत्रिणां परमेशानि तन्सर्वं तस्य वश्यगं तांबूलं भूप्रमदकेपत्रपुष्पं फ।
लं दधि दुग्धं चूतचूर्णपत्रं वस्त्रं कर्पूरमेव च कस्तूरीघुसृणं चैला लवंगं जातिपत्रकं फलं वा वस्त्रं यद्यत्सकलं परमेश्व
रि पानमष्टोत्तरं जप्त्वा यस्मै यस्मै प्रयच्छति स वश्यं जायते देवि नात्र कार्य्या विचारणा त्रिपत्तसकलावश्यदासीभूताभ
वंति हि इदाकर्षणमेतत्तु कथितं नास्त्यामवेत् अथाकर्षणप्रयोगः रहस्यस्थानके मंत्री लिखेद्रोचनया भुवि चाहम्मूगार
वेषाढ्यां सर्वाभरणभूषितां प्रतिमां सुंदरीगीतां विलिख्य मनोहरं तद्भालकंठहृन्नाभितन्तन्मंडलयोजितां जन्मनाममहा
विद्यां मंकुशं तन्निविदर्भितां सर्वसंधिषु देहस्य मदनास्त्रिमालिखेत् लीनं दाडिमपुष्पाभं चिंतयेद्देहसंधिषु तदाशाभिमुखो
भूत्वा स्वयं देवीस्वरूपकः मुद्रां तत्र भगिनी वसामंत्रमष्टशतं जपेत् निजोऽस्य दहनागारे वंकुस्तूर्णकलात्मके ततो विकलसर्वा।

णीकामबाणैः प्रपीडिता भ्रम्यमाना संप्रेमभ्रममाणां महालयां एवमाकर्षयेन्नारीं योजनानां शतादपि तथा मातृकां वि।
लिख्य च कुंकुमाद्यैः सकलाश्रये भूर्जपत्रे स्वर्णपत्रे यत्नाल्लिखेत् सोऽथ सर्वतन्त्रनामाद्याद्यादीनां विशेषतः तथैव मातृकाद्य
क्षरसंस्तानां स्त्राः(?) स्वपिमसंडिता कर्पूरकुंकुमाद्यैस्तु अजरामरतां लभेत् अनेनैव विधानेन रोचनागुरुकुंकुमैः लिखितं।
चक्रं योगेन साध्यनामस्वराननेन विदर्भितं तु नाम्ना तत्र यस्मिन् कस्मिंश्चिदपि स्थिते स्थावरं जंगमं वापि सकलं जनमण्डलं वशीकृत्य तत्
देशानिपाताकांतेन संशयः महाविष्णुरहं देवि कामकूटेन भाषितः एकमेव मया दृष्टं साध्यनामाक्षराणि हि बहिः स्थलि
खेद्वर्णैर्मातृकायाः प्रवेष्टयेत् हेममध्यगतं कृत्वा क्षिप्त्वा वामके भुजे धारयेच्च कुशापि त्रैलोक्यं वशकारकं राजेंद्रमपि दे
वेशि दासभूतं करोति हि राजानो वानिनः सर्वे महाडष्ट्रामदोत्कटाः व्याघ्रोकसरिणामत्तावश्या तस्य भवन्ति हि पूर्वक्रमेणान
गरनामसंदर्भशीलजे मध्ये चतुः पत्रे चापि चतुर्दलनिधापयेत् महालोभी यो योषितां तु जनानां मदनामपि तथैव सर्वदुष्टा
नां पुरस्थानां च जायते एतन्मध्यगतो पृथ्वी सशैलवनकाननां ज्वलंति सर्वे राजेन्द्र महिलाः सागरांबरां मासखण्डं चिंतयेद्युः स
संक्षोभकरो भवेत् कटाक्षलेपमात्रेण नार्य्यलस्ववशाः प्रिये राजानो ब्राह्मणा वैश्याः शूद्राश्च यशवो जगत् दृष्ट्वाकर्षयते दे
वि त्रैलोक्यं सचराचरं दृष्ट्वा विषं नाश— तेनात्र कार्या विचारणाः भूतप्रेतपिशाचाश्च ज्वरंश्चातुर्थिकादिकान् शूलगुल्मा
दिरोगांश्च दृष्ट्वा नाशयति क्षणात् एतस्मिन् हरसंभगे रात्रौ संपूजितं प्रिये योजनानां शतादेवि सम्यगाकर्षयेत्स्त्रियं एवादि
त्व विदित्वैव सम्यग्देवि पूज्यते तत्र दिव्यस्थिता लोकान्विदिक्यान पिबंदरी वशमानयते शीघ्रं सत्यं सत्यं वा पवान् भर्तेप
त्रे समालिख्य रोचनागुरुकुंकुमैः तन्मध्ये नगरं देशं मंडलं वाक्षरैर्यवेष्टयेत् नाम्ना विदर्भितं तत्र सम्यक् स्थितायथाविधि भूमिमध्ये गतो
कृत्वा त्रैलोक्यं वशमानयेत् अथवा धारयेत् कंठे शिखायां वा उरूमूलके एतच्चक्रं स्थितं भद्रे क्षोभयेन्नगरं महत् अर्कक्षीरेण संयु

कंथत्त्राकरसंतथा रोचनाकुंकुमंचैवलाक्षालक्तकसंयुतं कस्तूरीद्रवसंयुक्तमेकीकृत्यततःपरं चक्रमेतत्समालिख्य।
स्तनन्ध्यामदेश्पाः तस्याग्रहयपाधिरिःसर्वगन्धादिकं चोरग्रहजलाग्निशाकिनीडाकिनीभयं भयंनविद्यतेदेविपरमंत्रा
भिचारकं नित्यंसमर्चयेद्देविकलामृत्युविनाशयेत् अथवासाध्यगोदेवित्रिकोणेमध्यमध्यगं अपलानामसंयुक्तंरोचना
कुंकुमान्विते निधापयेद्यसमाहाराःसर्वरक्तिकरोभवेत् पीतद्रव्यैःसमालिख्यपीतपुष्पैःसमर्चयेत् सर्वाशाभिमुखोभूत्वा
तालंभयेत्सर्ववादिनः सहस्रवदनोदेविमूकोभवतितत्क्षणात् नाम्नापस्यस्यवाग्मीदिपाषाणेत्वनिश्चलः जायतेदेवदेवे
शिमहानीलारसेनतु नामसंयोज्यविधिवद्दक्षिणाशामुखोबुधः वह्नौरग्यामदेशानिमारयेद्वैरिणंप्रिये महिषास्थिरीषा।
भ्यांसारमाकृष्यशैलजे गोमूत्रेणचसंलिख्यनामसंदर्भपूर्ववत् लवमानेतदाकाशेशत्रूच्चाटनकारकं महानीलीरोच
नाभ्यांतुरुपलाक्षारसादिभिः विलिख्यधारयेन्मंत्रीसर्ववर्णान्वशंनयेत् अनेनैवविधानेनस्थापयेन्मंत्रीरमध्यगं तेनोदकेन
संस्नातंपीतेनतत्सर्ववश्यकृत् सौभाग्यंजायतेतेनपानीयेननसंशयः एतन्मध्यगतार्थ्वीनगारवामलोचने समाहात्लो
भयेत्सत्यंज्वलमानेविचिंतयेत् अथवतेमदेशानिमहापातकनाशनः शिवांसंपूजयेद्देविसुगंधैःकुसुमैःप्रिये महापात
कयुक्तात्मानंतत्क्षणात्मानताभवेत् शमीदूर्वाकुशाश्वत्थपल्लवैरथवाकृते मासेनहंतिकलुषंसप्तजन्मकृतंनरः सर्वाशाभि
मुखोभूत्वापीतद्रव्यैःसमर्चयेत् पीतस्थानेसमालिख्यलंभयेत्सर्ववादिना उत्तराभिमुखोभूत्वाचक्रंकुसुमपदार्चयेत् यस्या
नामांकितंतत्रसंचहानिःप्रजायते अग्निगतसदायस्यशंभुकोणेप्रपूजितं सर्ववश्यरमेशानिकर्मणापरियोषितो लंभवि
द्वेषणाव्याधिशत्रूच्चाटकारंपरं रोचनालिखितेचक्रेसंचहानिःप्रजायते अग्निमाचसुलीरमध्येक्षिपेद्बुधः सर्ववश्यकरंदेविभ।
वत्येवनसंशयः गोमूत्रमध्यगंसम्यकशत्रूच्चाटकारंपरं तैलस्थंचक्रागंतेनहिद्वेषणकारंभवेत् ज्वलज्ज्वलनमध्यस्थंशत्रुना

शाकं भवेत् यद्देवानेवक्त्रमार्गेःसिंहरराजसालिखेत् सर्ववायसनश्चाभ्यावन्मध्यमदेषरि अकारादिक्षकारान्तं मातृकां
नवविमर्शेन सज्जेयज्ञायसमयेक्रलाचारक्रमेण साधकाविचरेद्देवि जायते नात्र संशयः गिरावेकनरो नहदवंयेत्कल।
मार्गेनः अजरामरतां लब्धा सखीभवति मानिकः श्मशाने शून्ये चैकमरश्मभूतदिनेत्रयः एवं क्रमेण विधिवत्साधकः स्थिर
मानसः खड्गसिद्धिं च वेतालसिद्धिं गुटिकां लभेत् पादुकाञ्जनसिद्धिं च मनःसिद्धिं च यानदं समहावीजसिद्धिंनयतिणी।
वेटकोद्भवा सर्वं तल्लभते मंत्री नात्र कार्या विचारणा इति श्रीविद्यार्णवे समदशश्वासः ७ अथ समयाचारः प्रयोगसारे दे
वस्थाने गृहस्थाने श्मशाने वा चतुष्पथे पादुकासनविएम्चमेपुनानि विवर्जयेत् समसामंत्रजनोकन्यावृषिनो पतितस
नी विरूपाश्चक्रे शीवकामानोवसनिंदयेत् धाम्यगोगृहदेवाग्निविद्यानाति नरायति विद्यापुस्तकं मौनेवप्रसारयेत्।
दौनैनानपिचलेश्वयेत् आलस्यमदहंमोहशाठ्यपैशुन्यविग्रहान् अनुयामात्मसमानेपरनिंदां विवर्जयेत् आलस्यं मद
ना मदः विद्याधनाभिजात्यासंपत्प्रज्ञिमनसउद्भासः मोहो मिथ्याभिनिवेशः शाठ्यशक्तिगूहने पैशुन्यंपरोहे।
परदोषप्रकाशने असूयागुणेषु दोषारोपः आत्मसन्माने आत्मनिसमयकृत्यनवहः लिंगबुद्धीन विप्रेवेदवेदान्तसं।
हिताः पुराणागमशास्त्राणि कल्याकापिनदूषयेत् वेदांगानिप्रसिद्धानि संहितामन्वादिप्रणीतस्मृतिशास्त्राणि आगम
मशास्त्राणि शिवायुक्तयामलादीनि आगतेशिववक्त्रेभ्यो गतंच गिरिजासुवे मतं च वासुदेवस्य तस्मादागम उच्यते ३।
नागमशास्त्रनिरुक्तिः कल्पाःनवचकल्पो विधानकल्पो ऽभिचारकल्पः शांतिकल्पश्चेतत्सर्ववेदविभागाः स्पानप्राह
कल्पादिकानमाश्च पुंगवशलमश्मानेदामचिह्नंप्लवे ले सर्वं संमार्जनी देहधनेन वेदधर्माणुयं कलशं चामरं छत्रं
दर्पणं भूषणानि तथा भोगयोग्यानि चाम्यानियागरुद्याणि यानि च महास्थानेषु च वल्लनियानि वै देवालये दिव्यो कानि प.

नादृशीरयिनानिंदेद्वैत्यर्थः

धाकोशनरा

शि

ह्री

व

वि
घा १८
३४
~~२१६~~
३५

दार्थानिभ्रान्तविश्वानि यानि विलंघयेज्ज्ञात्वैनानि यद्यानवपदास्पृशेत् योगोष्ठी लोकविद्विष्टा पापाचरैरविसर्पिणी· धार।
येदार्जवं सम्प्रशोसोलं समतां धृतिं तोनिंदयामन संख्याचरद्विशक्तिं च सर्वदा आर्जवमवक्रता· समंघयात् इत्यर्थं भाषणं स्वशी
लेसत्त्वभावश्च समता रागद्वेषादिराहित्यं धृतिर्दुःखादिभिरवसीदतो विश्वस्य स्थिरीकरणं तोनिः समाधिकारिष्टमुख।
मानक्रोधप्रतिबंधनापापाद्दुःखासहने मैत्रं तेजप्रकाशो विभिन्नकाव्यक्तोकारं जनस्तु दिव्यापानसंज्ञयेत संभद्दीपमत्र।
ध्यानोमन्येषांप्राणिनां तथा नवाय केशान्निहृतं न स्नानवस्त्रघटोदकं पतनस्पर्शो न जहेत्खेरंवा नरलया
लिंगद्वारणे ग्रजस्थानवेरोष्णो मार्जनीभावरेणकां संस्पर्शोपदिमूढानाशिपंहतिर्द्धोरपि सोमशंभुः न निर्देशकार।
णं देवं न शास्त्रेते न निर्मिते न गृहं साधकं चैव लिंगच्छायान लंघयेत् नाद्यालंघेद्गुनिर्माल्यं न दद्याच्छिद्रवदीक्षिते नद्भिवा।
निर्माल्यं नारदपंचरात्रे साधनस्य स्वभावेन केशश्मश्रुविलंबिनः संभवेन वर्वस्त्वं च मलपङ्काविवर्जितः सुविनीतः
सदापंचमंत्रमाराधयेत्परं साधनस्य स्वभावेनेत्यनेन ब्रह्मचारिणमध्येन वपने कार्यमित्युक्तं अपनीतकेशश्मश्रुः मस्करि
त्यर्थः अत्र गंगायां भास्करादेरपि च स्वमरणं विना इत्याच्छिन्नतियः केशश्मश्रुः ब्रह्मचारिणं कं प्रयागतीर्थयात्रायां
पितृमातृवियोगतः कचानां वपनं कुर्यात् वृथा न विकचो भवेत् इति कालिकापुराणाद्विशिष्टेणापहेन निषिध्यते नारदी
लिनपरेन टिलाम्नुणितात्मेवशुक्लापवीतोपवी ननित ब्रह्मचर्यरतानां नाशेदां न स्नानमवराः इति कूर्मपुराणे शैवानां च।
लितलोकेः तथा सामान्यसिद्धो वार्थ्ये वेषां न कदाचन प्रयोक्तव्यः स्वमेवं ब्रह्माद्यापि च नावरेत् गारुडे भूतवादं भया
न्त्रार्थेन वा श्रुति कृपया पापपाकुर्वीदना वेश्रसंसदि सोमस्यानरस्थ च गवां चाम्यादिमध्यमे भावयेदेवतां विस्तृ
हविस्मरारीरगं मन्येन मातापितरौ विस्मृतेरदृष्टियानिदिं नैवो वीक्षाश्रयो विश्वरात्माहृत्यम विसृजेत् यत्रयत्रपरीवारो

मात्सर्य्यो ऽश्रयनोग्रो नवनवनवकमंभयायात्संसारन्दरिं येः कृतावरणेनिंदाविभोःशास्त्रमनादरः नापितेसदेवकर्मवेव
कर्मवाकटावन कर्मणामनवावाग्वानहिंसामरटाग्कान नतिंग्राह्यलणादेवाविलुयैतस्तथैववः रुद्राग्न्यादिरग्न
ग्निश्चलोकपालास्तथाग्रहाः गुरुर्वावेलवस्त्रापिप्रहृष्टः स्वर्वेदीतितः नेनेनऊर्ध्वविकार्येशापानुग्रहकर्मणि नतेनमं
त्रीवक्तव्योमन्त्रावासमयाश्चापि स्नानस्थानेपियत्कर्मसर्वंसर्वस्यलोपयेत मंत्रगुप्तिश्चकर्तव्यासनंनमंत्रसिद्धये तेनसाधके
न तेयानरे सर्वभूतेष्वनुकंपादानेचानिषिद्धनं पंचेमानीर्थमेवाश्रमाध्यायोगुरुसेवनं सामान्यंसर्वलोकानामिषधर्मः
सनातनः ब्रह्मचारीहितिनश्चोद्धिमंसंदेवमर्चयेत स्नानेषिषवर्णान्सवेदाध्ययनमेवच भैक्ष्यंसमार्थयेत्साताचार्यायेदेवेतिं
तं गृहस्थोपीवयासिकः सर्वैश्चैववदाचरेत नतथैवतावनैवेवध्यानेनापिविधिक्रमः केवलंसततंश्रौचंरणभोजनमामिनो
सम्मासिनां भूमलणोमानसः कश्चितःक्रमः परिमाज्ञैरैककश्चविरक्तश्चगृहीतया उभौतौनरकेघोरेपच्येतांभूतसंस्लवं गृ
हस्थोयधर्मेपत्न्याचसृजयेदेवमनवं दयादानेमहाहैवयेनदेवःप्रसीदति सम्मासिनांस्वदानेनाधिकारोऽस्तिसर्वतः वर्णि।
नांचवनस्थानांकोवेदनत्रयेतित अनयापि अयाचारमेवस्वामियन्तस्तामननमश्नुते सर्वभूतहितेयुक्तः समयाचार
पालकः अममकर्मसंन्यागीनिम्यानुष्ठानतत्परः मंत्राणांसाधनद्वारेशिवभावनतत्परः परस्माद्देवतायांनसर्वकर्मनि
वेदकः अनन्यमंत्राचैनश्चहा अनन्यमंत्रपूजने ऊलस्त्रीवेदनिंदावनरुद्रमस्यापहारणं स्त्रीपुरोषप्रहारंचवर्जयेन्मतिमान्स
दा स्त्रीमयंचजगत्सर्वंस्त्रीवैवनयाभवेत स्त्रीपुंदोषानकर्तव्योविशेषात्पूजनेप्रिये भक्तांतोघलमसच्चमत्स्याद्यम्यथा
भवेत स्त्रीमुखेषोरुचि येयंचर्व्वनयोचोघ्नमसंलेइनयासहव सर्वंवपुर्वत्रीत्रयंभावयेद्यनमानसः कुलजांपुवतींवी
दानमत्कर्ष्यानुसमाहिता वालांवायौवनप्रौढांवृद्धांवासुंदरींनथा कुत्सितांवामहादुष्टांनमस्कृत्यविभावयेत कुमा।

वि
या १८

315

रीपूजनं कुर्यात्सर्वकार्येषु सर्वदा॥ कुमारीपूजनाद्देवि सर्वसिद्धिः प्रजायते॥ कुमारीपूजनं सम्यग्वक्ष्यामः अन्यच्च यस्मिन्संवेय।
आचारतत्त्वधर्मस्य यावत्स्यात्ः कृतार्थस्तेन जायेत स्वर्गो वा मोक्ष एव वा नाधर्मो जायते तेन किंचिद्धर्मो महात्म्येन विस्मितो विलयं।
यान्ति पशवः शास्त्रमोहिताः श्रीनिलयकृतं न्यासिद्धिर्दानिलं जायते विशुद्धचित्तसिद्धिं लभेत वापवर्गिणां निर्विकल्प
रूपं तत्त्वेन समाचारसंशयः भैरवो यदि संन्यासी सिद्धिलयं न संशयः रागोऽपूजा विशेषेण कृतेऽपि सिद्धिमिच्छता देवै
निवेदितं यत्नेन मांसं भक्षयेत्प्रभुः यस्माद्देवताय स्मनदन्नः गुरुर्योगी नमः नैवेद्यं निष्टकेन स्थानं न तेन योगिनीगणाः रूपा।
लोयताः सर्वा मांसास्थि चर्वणोद्यताः कुलार्णवे प्रसंस्कृतेन यथा पानं बलात्कारेण मैथुनं स्वप्रयेण हतं मांसं रौरवं नरकं
व्रजेत् आत्मार्थं प्राणिनां हिंसा न कदाचित्मयोदिता बलियते विना देव्याः हिंसां सर्वत्र वर्जयेत् अनिमित्तं तर्पणं वा पिबेद्यदि
न कदाचन मामनाहत्य पूर्णं च पापं स्यान्नरो वा यतः अनिमित्तं कृते पापे पूर्णं भवति शांभवि येन वेद न तद्दृष्टेः सिद्धिर्भवेत्।
वोदिताः कुटिकेषु कपालाभिमधुपूर्णानि विभ्रतः किमत्र पश्यति लोको यं ब्रह्मा विस्मयमेष्यति श्रीगुरोः कुलशास्त्रेभ्यः स
म्यग्विज्ञाय वासनां पंचमुद्रा निषेवेन वामपथान रकं व्रजेत् कुलद्रव्याणि सेवेत येन मत्दर्शनमाश्रिताः नंदगरोगसंस्थान
तेर्ज्ञायते मृतयोनिषु मद्यादि तेन नाचारं नं त्रैतेर्देवतैः दूषकैः समयभ्रष्टैर्न कुर्यात्द्रव्यसंगतिं वेदवाक्यप्रमाणज्ञाः कु
तिस्मृत्यर्थवेदिनः कुलधर्मान भिज्ञा ये तान्सर्वान्वर्जयेत्प्रिये स्वकुलेऽपि प्रसक्ता ये शूद्राचारप्रवर्तिनः तत्पूजाविस्तारास्त्व
त्संगं वर्जयेत्प्रिये स्त्रीभिः पुत्रैः बंधुकोऽस्ति स्थानामपि पार्वति कुलाचारानभिज्ञानां संगं निवर्तयेत्प्रिये अदृष्टपुरुषाणां
च देशान्तरनिवासिनां विना संकेतयोगेन न कुर्याद्द्रव्यसंगतिं कुलीनेनाव समेत पूजयेत्ते विचक्षणः कुलीनेषु प्रसन्नादे
वताभवेत् स्वपात्रस्थित पूर्वं च न दद्याद्भवाय च यदि दद्यात्कुलेशानि देवताशापमाप्नुयात् आसने भोजने पात्रे उपानत्थ्य

नास्ति च अनभिज्ञैरन्यैर्दीक्षासंस्कारैनैव कारयेत् कुलशास्त्रं न गायेत तपः करोति हि दुर्मति सद्यानिनरकं घोरं एकविंशतिभिर्कुलैः
तस्मात्सर्वप्रयत्नेन कुलशास्त्ररतो भवेत् लभते सर्वसिद्धिं च नात्र कार्या विचारणा आराधना समर्थश्च देवपादत्वेन साधनं योदान्तं ।
नैव शक्नोति कर्त्तुं दर्शनं दर्शने सम्यक् शानक न कृत्वा यत्फलं समवाप्नुयात् तत्फलं समवाप्नोति सकृत्कृत्वा समस्तं च ने कुला ।
घोरशतानां नियमफलं लभते नरः तत्फलं समवाप्नोति कृत्वा श्रीचक्रसाधनं सार्द्धत्रिकोटितीर्थेषु स्नात्वा यत्फलमाप्नुयात्
तत्फलं लभते भक्त्या कृत्वा श्रीचक्रदर्शनं बहुनोक्तेन किं देवि यथाशक्त्या ददाति यः कुलाचार्याय सन्तुष्टे कुलद्रव्यं स सर्ववि
त् यद्येवानः स्वगात्राणि प्रियास्तनैव हि स्वराः तयोर्न योगनिष्ठायै प्रियामेटे विनापरे समर्प्पयेन्निनेभ क्त्वा त्वा वाभ्यां पिपिशिता
सर्वं उन्मादयति चानेदंमतप्रियाः कौलिकाः प्रिये अनधीतोप्यशास्त्रो गुरुभक्तो दृढव्रतः कुलशास्त्रार्थतो यस्तु समेषप्रियतमो भ
वेत् तं चांतरे कुलसंगुवती वीरा नमस्कृत्य समाहितः यदि भाग्यवशात् देवि कुलिदृष्टेः प्रजायते· तदेवमानसीपूजां न यना
सोपकल्पयेत् तासां भगादिदेवीनां तथा भगिनीभगानि द्वौ च भगासां भगसारिणी भगदमा भगलीव भगकर्णां भगतवां
भगनासां भगस्तनी भगसंख्या भगसर्प्पिणी संप्रत्य ता योगे धाम्नि तैसंग्रहमेव च तमस्कृत्य विधानेन सप्रमत्तो भिनाप्नुयी:
वानं वा ये वनो अस मांस्त्रहा वा स्वदीनया कुलसिनां वा मरा उष्णां नमस्कृत्वा विभावयेत् तासां प्रहारं निंदां च कौटिल्यमप्रियं तथा
सर्वथा न च कर्त्तव्यं मम प्रियासिद्धिरोधकृत् स्त्रियो देवाः स्त्रियः प्राणाः स्त्रियश्चैव विभूषणं स्त्रीसंगिना सदा भाव्यमन्यथा स्वस्त्रि
यामपि जपस्थाने महाशंखनिवेश्य हृदि जपं चरेत् स्त्रियाश्चन्नरपशातपश्यन्त्रिपोषा कुलजाम्भे भक्ते लोम्हत्म तानि भक्षर
आप्यया हुविः भक्तास्य शेष भक्ष्याणि भक्ता शेषं जपं चरेत् वीरनैवेद्य कालनियमो नात्रस्थिमादिषु नो च जपनकालनिय
मो नार्चादिष्व बलिष्वपि स्वेच्छा नियम उक्तस्य महामंत्रस्य साधने महामंत्रास्तत्रैव कालीतारा महाविद्या षोडशी भुवनेश्वरी ·

वि ८
द्या
२१५

316

भैरवी छिन्नमस्ता च विद्या धूमावती तथा बगला सिद्धविद्या च मातंगी कमलात्मिका ॥ एता एव महाविद्या दशविद्याः प्रकीर्तिताः
नात्र शुद्ध्याद्यपेक्षास्ति नारिमित्रादिदूषणं न चाप्यवामवाङ्गत्वं समयादिकमेति अत्र काली दक्षिणाकालिकादिभेदैः नाना
नानाभेदाः महाविद्या षोडशी श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्याः षोडशी पंचदशीभेदसहिताः भुवनेश्वरी तद्भेदसहिता भैरवी बालादि
भेदैः सहिताः छिन्नमस्ता तद्भेदसहिता विद्या धूमावती तद्भेद धर्मरीमर्कोटी आईपरी सहिताः बगला तद्भेद वाराह्यष्टविध
सहितः सिद्धविद्या च मातंगी सुमुखी श्यामला लघुमातंगी राजमातंगी भेदसहिता कमलात्मिका महालक्ष्मी भेदसहिता
तथा ब्रह्मासनस्थानगेहदेहस्पर्शादिवारिणः शुद्धिं न चाचरेद्यत्र निर्विकल्पं मनश्चरेत् कुलार्णवे कुलाचारगृहं गत्वा भक्त्या
पाद्यं विशोधयेत् यावद्देवस्य ते कौलं तावत् भावे कुलं भवेत् कुलाचारेण यत्कुर्याद्देवपात्रं तु भक्तितः नमस्कृत्य च गुरुं श्रीपादस्म
यानत्रकं व्रजेत् अत्रापि कृष्णागमे यत्कालं घृतकौशादिना स्तथी गमयेद्देवता स्नानजपपूजागलत्वादिनाः वीराणां जपपूत
त्रसर्वकाले प्रशस्यते सर्वदेशे सर्वपीठे कर्तव्यो नात्र संशयः शक्तिः शिवः शिवः शक्तिः शक्तिर्ब्रह्मा जनार्दनः शक्तिरिन्द्रो
रविः शक्तिः शक्तिश्चन्द्रो ग्रहा ध्रुवः शक्तिरूपं जगत्सर्वं यो न जानाति नारकी वीरतन्त्रे स्नानादि मानसं शौचं मानसः प्रवरो जपः
पूजनं मानसं दिव्यं मानसं तर्पणादिकं सर्वं एव शुभः कालो नाशुभो विद्यते क्वचित् न विशेषो दिवारात्रौ न संध्यायां महानिशि
सर्वदा पूजयेद्देवीमस्नातः कृतभोजनः महानिशि शुचौ देशे बलिमन्त्रेणादापयेत् राजाविव महापूजा कर्तव्या वीरवंदिते नदि
तेसर्वथा काम्यासनानामस्तुवने महानिशान्ते चैव अर्धरात्रौ चैकस्मिन्नद्वयमेव च सामरात्रिर्हरिद्रान्त्रं तावत् यो
भवेत् गंधर्वतन्त्रे पृथ्वी रिंगमतीवीत्स सहस्रं यदि नित्यशः न दावारी सिद्धो नदतः दिवितत्वं व्रजेत् निमेषार्धं निषोदशदि
नेयावत् पर्वते हस्तमारोप्य निर्भयो यतमानसः कवितां लभते सोपि अमृतत्वं च गच्छति अत्रापि सहस्रमिति सम्बन्धः पृथ्वीकु

तेषवैतेस्तनः नीलतंत्रे पद्मरक्ताय यथा बिंबं स्तनं नं शिखरं तथा वामांगं रविबिंबं च निलपुष्पं सरोरुहं त्रिशूले वीरस्तनमावशनशः
सुहभावतः मुखं प्रसादं सुखं सलोचनं सहासकं सकेशं सगन्धिवं सगंधिं सुखमेव च लभते च यथा संख्ये स्त्रैणपार्वतिमा
दरं पद्मपुष्पं बिंबरागदरं स्तनं च स्तनः शिखरं स्तनं वामरं केशं रविबिंबं सिंदूरं निलपुष्पं नासिको सरोरुहं नाभिः त्रिवली
मिति भावयन् श्मशाने एकाकी निर्जने देशे श्मशाने विजने वने शून्यागारे नदीतीरे निःशंको विहरेत्सदा महाचीनक्रमे देवी
ध्यानात्तत्र प्रपूजयेत् नक्तं भोजनवपुष्पेण पूजयेद्भक्तिभावतः सर्वं च कुलदेवस्य कुलक्रमगतः शुचि चलनरोमहापद्मे देवी
ध्यात्वा यथाविधि तन्त्रधारसमारेण तर्पयेन्मातृकानने महाचीनक्रमलतो वेष्टितः साधकोत्तमः रात्रौ यदि जपेन्मंत्रं सैव
कलत्रनाम भवेत् निश्चिक्रमेण संख्यामिलेनाभिर्वेष्टितो यदि तदा मासेन सिद्धिः स्यात्साधकस्य तु मानवः श्मशाने च चरते देवि।
श्मशाने हि गुणं यदि हि स्थले तत्रैव महती सिद्धिर्देवानामपि दुर्लभा कुलवृक्षसमीपे इत्यत्र रहस्यं मे समया यावारसंभवं येन देवी
नानसिद्ध्यै तेन मन्त्रकोटिसहस्रशः मानवाः कुलशास्त्राणां कुलचर्यानुचारिणां नदावेत्ततसर्वं त्रैवेस्तवावारतमरः परति
दासहितः स्याद्र पकारततः सदा पर्वतो विपिने चापि निर्जने मृत्युसंस्थे वनस्थे जनहन्येय यदि देवाङ्गनिर्भवेत् वर्णं।
ध्यात्वा मंत्रं जप्त्वा गच्छेन्नागच्छेद्यथासुखं प्रथंबीतस्महाकालीनमस्कृत्यारलतितं देमं कीतयावी स्तनं त्र्यंकीयमह
निकाः कुररं श्येन भूकाको कुलमार्जारमेव च कृशोदरि महाचंडे मुक्तकेशि बलिप्रिये कुलाचारप्रसन्नास्ये नमः शंकर
प्रिये श्मशानं च शवं दृष्ट्वा प्रदक्षिणमनुव्रजेत् प्रणम्यानेन मंत्रेण मंत्री सुखमवाप्नुयात् घोरदंष्ट्रे करालास्ये पिशाच
प्रणादिनि घोरघोररवास्फारे नमस्ते चितिवासिनि भाग्योदयसमुत्पन्ने नमस्ते वरवर्णिनि कुलवस्त्रं तथा पुष्पं जानेता
नपुत्रकं हलमयरयशास्त्राणि फलकाम्बीरमहषान् महिषं कुलदेवं च दृष्ट्वा मरिषमर्दिनी प्रणम्य जपडंगीवासचविक्षेप्तं

वि
धा १९

२८

317

लिप्यते जयदे विजगद्धात्रि त्रिपुराद्ये त्रिदैवते भक्तेभ्यो वरदे देवि महिषघ्नि नमोस्तु ते मद्यभांडं समालोक्य मत्स्यमांसे।
वराश्रियं दृष्ट्वा वै भैरवीं देवीं प्रणमेद्धि रस्पृशान्मन्त्र घोरविघ्नविनाशाय कुलाचारसमृद्धये नमामि वरदे देवि मुंडमालावि
भूषिते रक्तधारासमाकीर्णे वरदे त्वां नमाम्यहं सर्वविघ्नहरे देवि नमस्ते हरवल्लभे एतेषां दर्शने नैव यदि नैवं प्रकुर्वते
शक्तिमंत्रं पुरस्कृत्य तस्य सिद्धिर्न जायते कुलाचारे कुलाष्टम्यां च तद्दर्शनविशेषतः योगिनीपूजनं तत्र प्रधानं कुलपू
जने यथा विष्णुतिथौ विष्णुः पूजितो वांछितप्रदः तथा कुलतिथौ दुर्गा पूजिता वरदायिनी कुलाचारनियमस्तु यामले
रविवेदेशरुद्रैः सोरीश्वताररसाः कुलाह्वये भौमशुक्रौ कुलाख्यौ तु बुधवाराः कुलाकुला द्वितीया दशमी षष्ठी कुलाकुल।
सुदाहृते कुलानि सप्तदशानि शेषभान्यकुलानि च तिथौ वारे च नक्षत्रे सकुले व्याप्तिनो जयः कुलाख्ये नायतो निशं
माश्चैव कुलाकुले एवं कुलाचारादि कं ज्ञात्वा साधकः कर्म कुर्यात् अथ शिवाबलिः कुलचूडामणौ बिल्वमूले श्मशा
ने वा श्मशाने वापि साधकः मांसप्रधानं नैवेद्यं संध्याकाले निवेदयेत् कालिकालीति वक्तव्यं तेजसा शिवरूपिणी प
शुरूपधरा याति परिवारगणैः सह भक्षार्थे निवेदितं यत् शाम्भवि शुभमोक्षसमं तद्देवमंगलं तस्य नास्त्यत्र कुलभूषणे।
अवश्यमन्नदानेन नियतं तोषयेच्छिवां नित्यश्राद्धं यथा संध्यावंदनं पितृतर्पणं तथैव कुलसेव्यानां नित्यता कुलपूजने
पशुरूपा शिवा देवी योनावद्य यति निर्जने शिवा गोरक्षणं तस्याः शुभ सर्वं न संशयः नित्यश्च जपपूजाविधानानि यत्किंचित्कुलकु।
लानि च गृहीत्वा शापमादाय शिवा रोदिति निर्जने एकयापूजिते यत्र शिवया देवि भैरव तत्रैव सर्वशक्तीनां प्रीतिः परमदुर्लभा।
पशुशक्तिः पक्षशक्तिर्न वशक्तिर्यया यस्मात् पूजनादिगुणं कर्म सगुणं साधयेत्ततः तेन सर्वप्रयत्नेन कुर्याच्छिवापूजनं सदा
राज्यादिभयमापन्ने दशानां भयादिके शुभाशुभानि कर्माणि विविधानि बलसाधनेन शृणु देवि महाभागे शिवकालाग्निरूपिणि

शुभाशुभफलं वाञ्छन् कुर्यादिह गृह्णाति बलिं नव एवमुच्चार्य दानं यो बलिं कुलमनसि न प्रियैः यदि न भुङ्क्ते नैव तस्मिन् दाने वस्तु भं भवे
त्, शुभं यदि भवेत्तत्र भुक्तेनैव तु दोषतः एवं ज्ञात्वा महादेव शान्तेश्वरमुपेत्य नवरेत् कुलवर्त्म सर्वं गोपनीयं तं प्रान्तरे निर्जने वै
कर्तव्यं नैव जनसन्निधौ किंवा पुष्पिपतंगादिदर्शनेनैव कारयेत् पातालमठे वा पि गह्वरेषु निर्यन्त्रिते निश्छिद्रमठे च ।
वापि कर्तव्यं न च सन्निधौ कुलवृक्षं कुलद्रव्यं कुलस्त्रीं कुलजनं कुलं कुलपतिं चैव कुलमालां कुलाकुलं कुलचक्रं कुलशा
ने सर्वं यान प्रकाशयेत् प्रकाशनात्कार्यहानिः स्यान्नप्रकाशानि पतनादिकं प्रकाशात्मज्ञानाशात्म प्रकाशात् कुलहिंसने प्रका।
शान्नसलाभास्यान्नप्रकाश्यं कदाचन एकाकाले च देवेशि यदि कोप्यत्र गच्छति दर्शयेत् सर्वी मुद्रां विस्मयासनयाऽसर्वं प्रका
शयेदिति स्मितास्यानन्यकाशात्सदूषणं गोपनादिद्धिः सिद्धिः स्यात्तज्जुमित्सामिधीयते कदाचिद्देहहानिस्तत्र च वाक्सिकदाचन
वंशस्नानकर्तव्यादिसिद्धिर्नैव कदाचन वीरतंत्रे शिवाबलिमधिकृत्य नृपलं वै विनाशाय समरे विजयाय च छागलं परसै
न्यस्य लेभनाविशेषतः सर्वरोगोपशमने सर्वापद्विनिवारणे परचक्रादिमुविसेभे माहिषं शस्यते परं सगजं सर्वशत्रूणाम्
च्चाटनकरं परं शशकोन्यं वशकर्मादिवा विजे ह्यष्टिकारकं प्रभुत्वमोहने शस्तं विद्वेषणे त्वणोष्ट्रवं उच्चाटे चोष्ट्रजं शस्तं लवो
न्यप्रीतिनाशने महामांसाष्टकस्येह फलं स्यात् क्रमेण च आयुःकीर्तिर्धनारोग्यपुत्रश्रीजयकान्तिदं महामांसाष्टकेनैव
गोनैर्भाग्यमद्दिषवाराद्धा ज्ञम्भोऽश्वं महामांसाष्टकमिदं देवताप्रीतिकारकं खेचराणां विशेषेण खेचरीसिद्धिदं फले स
र्वमांसेस्वाष्टकं दद्याद्देवि विशेषतः मत्स्यान्यमत्र सिद्धौ चैकोऽकुटं कामेणापरमिति प्रयेन सप्रयोगः बिल्वमूलेऽथ वा तीरवा
ऽस्याद्विजनस्थले संध्याकाले तु गत्वा बलिं दद्यात् विना सप्त्याथ स्वध्मासनेऽस्मिन् उपविश्य प्रेतः पाषाणादो समायेतमथ
वा त्रिकोणाष्टकोणवृत्तचतुरस्रात्मकं वामे मण्डलं वरेन्नादिना दिना विरच्य गुरुगणपतिदेवीशान्कार्णप्रमाणेन आणाया मत्र्य ।

वि
या १९

३१८

318

ष्टोदिकरषडंगन्यासध्याननिषिध्यायाघेन्यादिग्रुभकादेवशर्माः मुककामः श्रीपरदेवताप्रीत्यर्थं शिवाबलिविधिं करिष्ये इति
संकल्पः बलिमंत्रस्तायनमः इति गंधादिनामंत्रेण संप्रपूज्य तत्र बलिद्रव्यं निक्षिप्य बलिद्रव्यायनमः इति बलिद्रव्यं संप्रपूज्य मूलविद्या
मुद्रार्घ्यं कालिकायुग्मेशिवरूपिणि पशुरुधिरपूरे प्रियेवारगणैः सहायाताया हि धूपदीपादिसहितं बलिं गृह्ण गृह्ण स्वाहा पुन
मूलं ग्रुभकदेवतायै सांगायै सपरिवारायै सायुधायै सशक्तिकायै पशुरुधिरायै एषबलिर्नमः इमं मन्त्रमुच्चार्य गृहाण देवि महाभा
गे शिवे कालाग्निरूपिणि शुभाशुभफलं व्यक्तं ब्रूहि गृह्ण बलिं तव इति प्रार्थ्य क्वचिद्रोगनाशकांते स्वासेनापर्युषितविस्मया
णायामादिपूर्वकं मूलमंत्रं जपेत् यावदागमशिवाबलिस्वीकुर्यादिति तावत्कालं जपित्वा जपं समर्प्य नयादौ प्रतालाचम्य।
देवीं ध्यायन् मौनी पंचोपचारपूजां स्वगृहमागच्छेदिति ग्रुभ तृतीयाग यामले श्रीमहादेव उवाच तृतीयागविधिं वक्ष्ये कौलधर्मा
मोत्तमं तस्मात्तु ज्ञानमात्रेण स्वयं ब्रह्मत्वमाप्नुयात् संति नानाविधा धर्मा ऐहिकामुष्मिकप्रदा तस्मात्त्वं तमालोकानां यामन्न
न्नसंचयः तन्मध्ये सारभूतं च सद्यः प्रत्ययकारकं न कस्यापि वरारोहे प्रोक्तं वा स्विद्देशेष्वपि तृतीयागे कृते मंत्री सर्वज्ञो जायते ध्रु
वं तस्य पुनरावृत्तिः कल्पकोटिशतैरपि देवायतनास्य गंधर्वा ऋषयश्च मुनीश्वराः ब्रह्मविष्णुमहेशाद्या यास्त्वया चपिन्टदेवता तृ
तीयागविधिं कृत्वा तत्र सद्भवा प्रभुः विधिवत्स कृती कृत्वा तृतीयागं तु पार्वति कृतकृत्यो न संदेहः संदेही स प्रसीदति ये
षां वंशे प्रजायेत तृतीयागो महेश्वरि तेषां माध्वं समं ह्यार्थौ लोकेवं यांः सहस्रसदा कायेन मनसा वाचा सर्वयानप्रकायो येन
ते पतितीर्थिरोदयात्म देयमिदं प्रमं कर्त्तव्यं यत्नतः श्रेष्ठः तिकायजनं प्रिये येः कृते स्वजनं दे स्मा सेरिष्टः कनवोः गिला सर्व
तीर्थमयः प्रोक्तः सर्वदेवमयो भवेत् पुरश्चर्यादिसकलं कृतं तेन न संशयः अश्वमेधसहस्राणि वाजपेयशतानि च आसमु
द्रावधरणी दत्ता तेन महत्तिरा मेरुमंदरतुल्यानि स्ववर्णानि पितानिवै गोकोटिदाना यस्तु एवं तस्य एवं जायते प्रिये तस्मात्सर्वं

प्रयत्नेन तृतीयांगं समाचरेत् पूजासंपूर्णदं भद्रे सर्वारिष्टप्रशामकं यस्य स्थानमात्रेण सर्वं साचरितं भवेत् शक्तिपूजा
प्रकर्तव्या विविधैर्भक्तिसंयुतैः अथ तृतीयप्रवक्ष्यामि लक्षणानि वरसुंदरि अचंचला सलज्जा च कुलगा मृदुभाषिणी यद्वी
सुशीला प्रियवाक् गुरुशुश्रूषणे रता दयाधर्मरता शान्ता हितदा सुस्वरूपिणी रूपयौवनसंपन्ना निष्कला मंत्रतत्परा स
दा तत्र स्त्री सुभगा गौरी सुंदरी मानिनी शुचि कामा तृतीयतत्त्वे निविष्टमिति नातिकृष्णा च दीर्घा च चारुसर्वांगसंयुता दीर्घ
केशी विशालाक्षी सुसमसूक्ष्मनासिका सुपीनांगी कपोला च रक्तोष्ठी च सुदंतिका बद्धेला नखगौरा च सुरूपकंबुकंठिनी
सुबाहुवल्लीयुक्ता च सुहृत्पीनपयोधरा कृशमध्या सुनाभिः स्याद्‌हृद्यलंबनितंबा सलः सरसांगुलिकायुक्ता सर्वलक्षण
संयुता कायेन मनसा वाचा चापल्यलौल्यविवर्जिताः पूजनीया प्रयत्नेन पंचविंशतिवार्षिका अथ सुता विशेषेण श्यामा चे
वोत्तमा मता श्यामा लक्षणकामस्याद्वै स्निग्धनखेन घनदशना निरंतु श्यामा मानिनी स्थिरस्तना सुस्पर्शा स्थिरमांस
लेवरांगविवर्णगना श्यामेति अतऊर्ध्वं न पूजास्यादिमा ता परमेश्वरि पूजिता श्वेतरोगारोहेतष्पर्णा निष्फलं भवेत् सर्वे
तेषु प्रयोक्तव्याः कामिनो भक्तिचेतसा तत्र दारा जराश्युक्ता ततः पूजा महाफला आत्मीयाश्च पराश्चैव प्रयत्नेन प्रपूज
येत् तत्र दोषपरो न स्यात् दारिद्र्यं समवाप्नुयात् उत्तरे तु यामनमात्रगते रात्रौ कलगे हंतनः शुमान् तांबूलपूरितमुखो।
धूपामोदितसुगंधितः रक्तचंदनदिग्धांगः रक्तमाल्यानुलेपनः रक्तवस्त्रपरीधानो लाक्षारसगृहं ततः रक्तमाल्येन संवीतो र
त्नभूषणविभूषितः पंचोकारणसंकेते पूजयेत् कुलनायिकां कुलनायिका यथा तत्रैव नटी कपालिनी वेश्या युक्ता सीनापि
तांगना रजकी रंजकी चैव सैरंध्री वस्त्रवासिनी चर्टिका चटिका चैव तथा गोपालकन्यका विशेषवैदग्ध्ययुताः सर्वा एव
कुलांगनाः गुरुभक्ता देवभक्ता घृणालज्जाविवर्जिताः संगोपनरताः प्रायः सलक्षणाः सर्वसिद्धिदाः अथ तत्राचारसंपन्नो।

वि
या १८

२१५

319

शीलसौभाग्यशालिनी सदा पंडितगृहीतांवाग्यहासंकेतमागतं अथवानन्दरूपमातां मदनानलतापितां विलिप्तां स्वक्गंधेन रक्तांब
रविभूषितां स्रग्गंधिरक्तकुसुमां सर्वाभरणभूषितां सदानुष्ठाननिरतां सात्त्विकीं भक्तिसंयुतां कालभ्रष्टेरहितां कुर्यात्स्वमार्याभक्तिवत्स
लां चातुर्यौदार्यशालिनीं एकरूपगुणादिगुणान्वितां रूपयौवनसंपन्नां शीलसौभाग्यशालिनीं संपूज्य पूजयितां नवीहूती।
कर्मस्वयोनयेन कुमारीं तत्र नटीकपालिनी वेश्या रजकी नापितांगना ब्राह्मणी शूद्रकन्या च तथा गोपालकन्यका माला
कारस्यकन्या पितवकन्याप्रकीर्तिता देवीयामले अथ शक्तिफलं वक्ष्ये ऽनयोनरनोतरं स्वशक्त्या अयुतं पुण्यं परशक्तिप्रपूज
ने ततो वेश्याधिका तैरयारजकी च ततोधिका ततो मातंगिनी श्रेष्ठा मातंग्याः शुल्कसी तस्याः शुल्कस्या अनंतातः श्रेष्ठाता।
तो निरूढ़ती स्वस्थना सुंदरी परतः प्रोक्ता प्रीतिविवर्धनकारिणी तस्मात्परमेशानि उन्मतां तु भलक्षणा स्वमयाचारसंपन्ना
मंत्रज्ञा भयवर्जिताः विदग्धा नवपल्लवा च धैर्यशालिनी अस्मै युताः एवं गुणसमायुक्तां पूजयेत्सर्वयोषितः आत्मीयां च परा
श्चैव शक्तिमात्रेमदेश्वरि मंत्रादि देवतातुल्याः पूज्याः सर्वोपचारकैः विविधैः फलतांबूलवस्त्रालंकारहेमभिः संपूज्य वि
धिवत्सम्यक् वक्ष्ये तत्प्रदापयेत् संभोगवासनां त्यक्त्वा यः कुर्याच्छक्तिपूजनं सदा हि स्वमदाप्रोतिनारकीव भवेद्ध्रुवं पर
मानंदरूपेण देहभावविवर्जिता शक्तया यत्कृतं देवेशि तत्सर्वं शांभवीस्वयं तदा ज्ञात्वा प्रकर्तव्यान तदान्यथाः प्रवर्तते शक्ता
लं कोमत्रीतपस्वि पेनिरर्थकं कृतेनतत्रो मदास्या दिकृष्टीभवतितां तथा तस्मात्सर्वप्रयत्नेन तदाको तत्समाचरेत् अंगं
गोविकृतां गीवकाणातीवपिराततथा स्मृतिरिनी विधवा मूका प्रलापिन्स्वनभाषिणी श्रद्धाविना भक्तिहीना गुरुसेवा।
विवर्जिता दूषकी समयभ्रष्टा चोरा किनवचारिणी दुष्टान्तराव कस्मत्वी को पदुर्गधकश्मलाः सदा निष्ठुरवाणी च मुग्ना चा
राव्काकवाक दीर्घदंताचलं वोष्टीपृथक्स्तनतितंविनी कृसवर्णातिमलिनाकृशा विकलवेतना सदा स्खलानिरोगार्ता

प्रलंबितपयोधरा ईषन्नासिकनेत्रा च स्थूलकाङ्गी वाईकेशिनी कनिष्ठा क्रोडदंष्ट्रा च महाहार्दसमन्विता ऊर्ध्वदृष्टिनां गिनी चैव पं
गं वधा वा तु एलसा म्वेतां गिनी सैद्द्विविवाच्या गयोनिपिशाचिका मतिभ्रष्टा निविकला प्रतिदीर्घा निकुंजिकाः पतलक्षणसं
युक्ताः शक्तिर्यत्नेन वर्जयेत् विशेषतः प्रयत्नेन स्त्रियवाः परिवर्जयेत् शाक्तिपात्रे न दातव्यं विधवायै कदाचन अज्ञानाल्लोभतो।
मोहाद्दत्ते पूजाह्न निष्फला तस्माद् हन्ती प्रकर्तव्या लक्षणैः कालयावति ब्रह्मयामले नारद उवाच सर्वतज्जगतां नाथ शाक्तवेष्णु
निवेदिते मातंगीपूजनं तन्त्रं कथं मुक्तिप्रदायकं यर्वेनेम्रषिता वेश्या वेश्यासाल्लरजस्वला रजस्वला च मातंगी साहन्ती सर्वमंग
ला इति प्रोक्तं त्वया पूर्वमिदानीं नहि पर्ययः नववाक्यमभ्युद्धन्ने नलदट पितामहः ब्रह्मोवाच माऊरुवाच संदेहं वेदाक्तं शाक्त।
मन्त्रमं श्रुत्वा सर्वतत्कल्पो सोमतंगो मुनिपुङ्गवः वर्षाणामयुतं वन्ने तपश्चचार ह तेन प्रीता महादेवी देवानां हितकारिणी
वरं वृणीष्व भगवन् दास्यामि तव वाञ्छितं मतङ्ग उवाच द्विजवर्गस्याय यावे धर्मसाधनं हे देवि जगतां मातः प्रीता चेद्यदि सांप्रतं त्र
पन्नां समासाद्य मतङ्कुलाल्लेवनेऽरुह इत्यभ्यर्थ्य मुनिश्रेष्ठो जनमा सनतो सतां ग्रणामलोवारुवदनां वीणापुस्तकसमन्वितां श्यामि
कां नानसंपन्नां जपमालां करांबुजैः धारयन्तीं विशालाक्षीं शंखताटंकशोभिनीं स्तावन्ववमहादेवीं मातंगकुलनन्दिनीं मातंगि
नीन्दरादेवी विद्यानां वरदायिनी नां विलोक्य तदा शम्भुर्हन्तीचक्रे स लक्षणः त्रिपुरं जेतुकामेन योनिश्च ज्ञानदाकृता मत्स्यालीढ
परादेवी सज्ज्ञानस्त्रीकृत निष्फला यदा हरज्ञो भूत्वा तां वशेशकरः प्रियो मदाप्रधूनि संज्ञानो हन्ती यागो मनोहरः प्रणवेन तु।
दाशंभु स्वपासार्द्धं तरं भवेत् प्रणवान्तर्गतं मंत्रं मातंग्या ख्येव निर्गतं सर्वसौभाग्यजननं मालामन्त्रमभूत्तदा रसनायामिपदं
दिव्यमनिंद्यलोकरंजनं मातंगीमंत्रमसमर्थं मन्मथप्रतिपादकं श्रायंतमूर्त्या सा देवी तस्मात्ख्याता जगन्मता। मातंगी चांमव
र्णीस्यात दासा श्रेयस्त्वा भवेत् अंत्यजानां द्विजानां च वचकेपेकां प्रशापने सा देवी सर्ववर्णानां वरं दत्त्वा निरन्तरं कृत्वा संकेतं समम।

वि
षा १९
२२०

यंचक्रे मातंगसत्तमं न दोषः सर्ववर्णानामिति दृष्ट्वा वरं नदा नदोषं तत्र विज्ञेयं सर्वं तेनानुमतिचोदितं देवीसद्विप्रमोत्तार्थं कृतं यदोष।
वर्जितः एतदृस्तमिदं दिव्यं नवाक्यं श्रुतिचोदितं अन्तर्यागमिदं ह्येतद्बहिर्यागं च वैदिकं मंत्रतंत्रसमायुक्तं नहृद्यंत्रसबोधकं व
क्रसंकेतसमयं सर्वतत्त्वप्रकाशितं गोपनीयं प्रयत्नेन नवाक्यं पशुसन्निधौ मन्त्रशक्तिमहाभागसत्यमेतन्मयोदितं मातंगीपूज
नं श्रेष्ठं हृतीयागमहेश्वरे योनिपूजाविनापूजाकृतमप्यकृतं भवेत् कृत्वा केनापि सर्वत्र सम्भवेद्धितामयः आयुरारोग्यविभवा
नभिनालभतेनरः अनेनैव विधानेन वशीकृतौ निधिर्विधाभवेत पुत्रार्थी लभते पुत्रं धनार्थी लभते धनं मातंगीशक्तिसम्पर्चनया।
साकं समर्चयेत् मातंगीमन्त्रथोपेता सर्वकामार्थसिद्धये शक्त्या साकं महापूजा मातंगीमंत्रदेवता साध्वी शक्तिहीना तु नद
दातिमनोदं निःशंका निर्मला तत्वीं स्वमाचारपथोपरं कौलिकान्वयसम्भूतो दीक्षितोऽप्यवर्जितो दीक्षितो कौलकेयागेषु।
शीलाचरछन्ना विंशत्संवत्सरा यस्यां षोडशा हृधिकामपि पूजयेत्परया भक्त्या तस्या योनिसु निर्मला योनिमध्यगतां देवीं।
कालरात्रिमनुस्मरेत् नवभोगसमासाद्य देवीं संतर्पयेत्सदा सकलं येन संसिद्धिर्दिविर्वाना च संपद्यः पशुस्त्रीसंगमे प्रामेषु।
द्वेषमस्तुवंधनं अथवा शूद्रणीरजास्नाता पुष्पवती यदि अर्चनेकन्यका श्रेष्ठा प्रमदाश्च विशेषतः नासां भोमम प्रकर्तव्यमिति
शास्त्रस्य निर्णयः शास्त्रोल्लासकरं मोगमाने द्रमोचत्र्यते हृस्वस्यभगिनी पुत्री पौत्री नप्त्री स्नुषानया रजकी चर्मकारी च मातंगी
शूद्रिणी वा अर्चनेप्यधिनावेश्या मंत्रयुक्तामनोहरा मातंगीयदि वेदेश्या वेश्या सापि रजस्वला रजस्वलायदा वासीत्सर्वोल्लासहार
निस्तता वार्तवर्णीकमप्येसामामपि विप्राणां तु विकल्पा स्मृतिः न दुःखं हरक्लीक्रमसंहितायां वामागमेपि विप्रस्त्रक्रमर्थमासं
नामत्यजेत् स्वकीयां परकीयां वाताकुष्यमालणीयजेत् अगस्त्यसंहितायामपि आवाभ्यांपिपिशितेरक्तं स्वराचापि सुरेश्वरि
वर्णाश्रमोचितं धर्ममविचार्यार्प्य यंति ये भूतप्रेतपिशाचास्ते भवंति ब्रह्मराक्षसाः इति हृतीयागावश्यकं सक्जटीवादिविप्रपरं

38

तथा च तन्त्रवर्तकानि वचनानि तत्प्रामाण्यपूर्वकनिषेधपराणि। भृगुसंहितायां न मांसभक्षणे दोषो न मद्ये न च मैथुने प्रवृत्तिरे
षा भूतानां निवृत्तिस्तु महाफला इति। पञ्चयामलादिषु तन्त्रेषु ब्राह्मणस्याधिकारपरत्वानि कृत्य विहितवचनानि तान्यपि प्रवृत्ति
पूर्वकनिषेधपरत्वकानि। कूर्मपुराणोक्तशिववाक्यं यामलादीनि शास्त्राणि मोहनार्थानि तानि च। तथा पद्मपुराणे शिवप्रति
भगवद्वाक्यं स्वागमैः कल्पितैस्त्वं च जनान्मद्विमुखान्कुरु इति तेषां नामसादिधर्मेषु प्रवृत्तिः ब्राह्मणस्य तु सात्विकरीत्यैव देवता
यजनेऽधिकार इति सात्विकेनैव भावेन ब्राह्मणस्य पूर्ण यद्विवादमिति सिद्धं पूर्वोक्तत्वात् ब्राह्मणस्य न राजसतामसभावेनार्चने अ।
धिकारी परत्वेन लक्षणमेतत्। अपि च न च वेदादृते किंचिद् ब्रह्मन्धर्माभिधायकं योऽन्यत्र रमते सोऽसौ न संभाष्यो द्विजातिभिः श्रु
तिस्मृतिविरुद्धानि निषिद्धानि यानि हि तामसीति निषिद्धोऽपि विषयः परमिति इत्यादि तथा कुलचूडामणौ तद्गुणोल्लासं प्रवक्ष्यामि यथार्थके
तन्निवेशयेत् भयलज्जादि सर्वाणि परित्यज्याथ दृष्टिकां कंचुकं तत्परित्यज्य तथा वहेच्च पार्वति आचार्यान्तु वरीरक्तामनसा स्व
दायिनी देहमावेष्य रमन्त्य संसक्तभुजकौ प्रिये चुंबनालिंगनेचैव नखदंतक्षतानि च बहूनां च किमुक्तेन प्राणमेकं समाचरेत्
तृतीयस्य समस्तानां तासफलेतस्य जीवितं वेशाह्यं समस्तं लभते शाश्वतं वदे सर्वदा महत्वमायाति सर्वैश्वर्यं च लभते ननस्तु
रितं किंचिद्विचमारीभयं भवेत् चुंबने परमैश्वर्यं नखदंतान्नतासुखः संभोगे च स्वयं यत्न हि सोऽः परमं पदं तद्यथा चुंबनं यस्तु दरि
द्रो जायते ध्रुवं आलिंगने विना देवि कृष्टी भवति पार्वती विना दंतक्षतं देवि लोको भवति निंदितः पंचमीत्र सकृद्दत्त्वा सावित्री।
जायते सती द्वितीये न तु लक्ष्मीः स्यात् तृतीये पार्वती भवेत् ततो दद्यात्त्वावाधिकं तस्याः शुभं पंक्तिगण्यते आलिंगने हरे शोगात्यथ
तथा स्यादिचुंबने नखदंतक्षतानाये स्वनदामोक्तः प्रजायते साधुसंसंगमे न स्यात्तमसमेव न संशयः इति पंचमयागप्रशंसा भैरव।
यामले ऊर्ध्वं तु स्वामने देवमारणे मोहने तथा स्वरूपेण सवेषां च तरुणी सुंदरीतथा प्रमत्तस्वरखेश्वो भाष्यां तथा सौभाग्यगर्वितां

वि
या १९

३२१

321

उत्तरवेशसंभूतो पूजाग्रहणाहर्षितो स्ववासिनीमीहशीं च पूजयित्वा विधानतः तत्काले कार्यसिद्धिः स्यान्नात्र कार्या विचारणा
विशेषतो योनिपूजां कुर्यादीप्सितसिद्धये स्वरूपां तरुणीं वेश्यां योनिपूजां समाचरेत् सर्वजनमोहनं स्यान्नात्र कार्या विचारणा:
स्वरूपां तरुणीं दासीं योनिपूजां समाचरेत् सर्वलोकस्य वश्यार्थे नात्र संदेह ईक्ष्यते मातंगिन्याः स्वरूपायाः सुगुणायाः सखैव च ।
तरुण्या योनिपूजां च लाभनार्थं समाचरेत् यस्या अंगे देवतास्ति तस्या योनिं प्रपूजयेत् आकर्षणार्थं मंत्रज्ञो नात्र संदेहसंभवः
स्वरूपायास्तरुण्याश्च योगिन्या योनिपूजने उच्चाटनादिकर्माणि जायंते नात्र संशयः मदघूर्णितनेत्रायाः स्तरुण्या योनिपूजने
रजस्वलाया विद्वेषो भवत्येव न संशयः विधवायाः स्वरूपायास्तरुण्या योनिपूजने मारणं जायते शीघ्रं नात्र संदेहसंभवः परं
तन्निर्भयो भूत्वा सर्वमेतत्समाचरेत् रजस्वलाया भवेत्सर्वं यानि समुद्भवा तस्यास्तत्प्रजनेन सर्वकार्यसिद्धिर्भवेद्ध्रुवं सर्वका-
र्यं स्ववासिन्याः पूजनं न्यासपूर्वकं भगमालिनिमंत्रेण कुर्यात्प्रार्थनपूर्वकं सर्वकार्येषु निष्पत्तिर्भवत्येव न संशयः घोर
शैरूपवारैल्लपूजा सर्वत्र शस्यते यस्या अंगे देवतास्ति तस्याः पूजां समाचरेत् वश्याकर्षणकर्माणि मनसा यद्यदीप्सितं त
त्सर्वं भवति नात्र संदेह ईक्ष्यते अस्पृश्यायाः स्वकान्तया पूजा द्वेषार्थमीरिता गुरुतः शास्त्रतो ज्ञात्वा सर्वकार्याणि साधयेत्
तोल्लात्प्रयोगात्कुर्वीत कार्यसिद्धिर्भवेत्ततः परवक्रस्तंभने च तत्तत्स्तंभनपदं च मेघावर्षे स्तना वा मेघो सर्वशत्रुनिवर्हणा इति
अथैतत्प्रयोगः तत्र साधकः प्रोक्तलक्षणक्रमः स्वशिरसि श्रीगुरुपादुकां ध्यात्वा संपूज्य प्रणम्य प्रोक्तक्रमेण श्रीगुरोराज्ञा ।
मादाय सर्वलक्षणसंपन्नां स्वविद्यादीक्षितां दूतीं शान्तनिर्मितां स्मरे रंस्वयं गत्वा प्रणम्य समाहूयानीय पूजास्थाने समुपवे
शयेत् तस्याः पादाब्जक्षालनलेन प्रक्षाल्य स्वासनोपविष्टां तां प्रणम्य कृतांजलिः सन् भगवति श्रीपरदेवताया जननार्थं तं मे दूती भूत्वा मा
ह्वानार्थं कुर्वित्ति प्रार्थ्य देव्याग्रतः स्वासने समुपविश्य कृतांजलिर्यथेत्यादि श्रीपरदेवताप्रीत्यर्थं दूतीयजनं करिष्ये इति संक

स्वमूलविद्यया प्राणायामत्रयं कृत्वा ऋष्यादिकरषडंगन्यासान्विमस्य वामभागे दूतीं समुपवेश्य मूलविद्यया स्रग्गंधैर्नैले।
नाभिं गं कृत्वा स्रग्गंधामलकाद्युद्वर्तनं विधाय योनिं लोहितकेन लेपयित्वा नीराजनं कृत्वा स्नानं वस्त्रेण गात्रप्रोञ्छनं विधाय पट्टवस्त्रयु
ग्मारक्तकंचुकं च परिधाप्य नानाविधाभरणैरलंकृत्य केशान्विजटीकृत्य धूपयित्वा संघसिंदूरकज्जलालक्तकादिभिः
सीमंतानयनवर्णादि रंजयित्वा रत्नेश्वरीविद्यया सकृदूर्मवेदलत्रिशंदूषकेन भालतले सिंदूरतिलकं कृत्वा स्रग्गंधकुसुममाल
भिः स्रग्गंधानुलेपनैश्चालंकृत्य स्ववामभागे मृदासने उपवेश्य एतस्यं स्वासने समुपविष्टः प्राणायामत्रयं ऋष्यादिन्यासांश्च विधाय
दूतीं देवीरूपां ध्यायन् प्राक्स्थापितशक्तिपात्रवत् समुद्रतः पात्रांतरं कलशस्य दृढेन सर्वं संस्कृत्य दृढेन शरणपात्रेण दृ
स्वभोगपात्रे कृत्वा सहिनीयं भोगपात्रं तस्यै च पुनः पुनर्निवेदयन् हर्षोल्लाससमक्षं ज्ञात्वा च कक्षो तरभागे सवर्णरूपविद्रुमगन
रेखादिनिर्मितं हृद्यं नवं पट्टसूत्रविनारक्तपट्टिकाभिर्गुंफितं पर्यंकमास्तीर्य तदुपरि पट्टवस्त्रविनां वद्धं नरत्नलभारम।
रितां तूलिकामास्तीर्य तदुपर्युच्छीर्षकोपबर्हणादिकं निवेश्य तत्र स्रग्गंधपुष्पाणि कर्पूररजांसि च विकीर्य तत्र प्राग्वत्
विधिना योगपीठं संपूज्य तदुपरि श्रीचक्रं विभाव्य तत्रैव संपूज्य संचक्रसमध्ये योगिनीबलिं पूर्वं देवं क्षेत्रपालबलिं पूर्वं देवं दत्वा
गणेशबलिं पुनरेव वटुकबलिं चेति बलिचतुष्टयं दत्वा पर्यंकोपरि दूतीं पश्चिमाभिमुखीं समुपवेश्य स्वयं पूर्वाभिमुखं उपवि।
श्य मूलेन प्राणायामत्रयं ऋष्यादिकरषडंगन्यासांश्च कृत्वा दूतीदेहे केवलां मातृकां विन्यस्य वशिन्याद्यष्टकं विन्यस्य शिर।
सि ॥ द्रां द्रावणबाणाय नमः पादयोः ॥ द्रीं क्षोभणबाणाय नमः मुखे ॥ क्लीं वशीकरणबाणाय नमः गुह्ये ॥ ब्लूं।
आकर्षणबाणाय नमः हृदि ॥ सः संमोहनबाणाय नमः इति पंचबाणान्विन्यस्य ललाटे ॥ क्लीं कामाय नमः गले ॥।
ह्रीं मन्मथाय नमः हृदि ॥ ऐं कंदर्पाय नमः नाभौ ॥ ब्लूं मकरध्वजाय नमः मूलाधारे ॥ स्त्रीं मीनकेतनाय नमः इति विन्यस

वि १८
द्या

२२२

तस्या देहे पूर्वोक्तां कामकलां सोमलकाञ्च विन्यस्य तस्याः शिरसि श्रीभगाय ऋषये नमः मुखे गायत्रीछन्दसे नमः हृदये श्रीभग
मालिन्यै देवतायै नमः गुह्ये ह्रूं ह्रीं बीजाय नमः पादयोः ह्सौं शक्तये नमः नाभौ ह्रीं कीलकाय नमः इति ऋष्यादिन्यासं विन्यस्य त
स्याः शरीरे भगमालिनी विद्यया मूर्द्धादिपादपर्यन्तं त्रिर्व्यापकं विन्यस्य तस्याः शिरसि त्रिकोणं विभाव्य शिरसि त्रिकोणमध्ये वक्ष्य
माण विधिना बालां ध्यात्वा नन्दियावद्वाह्यार्घ्य श्रीपादुकां पूजयामि नमः अग्रकोणे क्लीं कामेश्वरी श्री वामकोणे ऐं वागेश्वरी
श्री दक्षकोणे सौः कुलगणपति श्री इति प्राक् दक्षिणेन संपूज्य तस्याः दक्षिणदले क्लीं कामदेव श्री वामे वसन्त श्री योनौ श्री
रतिदेव श्री नाभौ श्री प्रीतिदेवी श्री पुनः शिरसि त्रिकोणाद्बहिः गं गणनाथ श्री १ सिंहपाद श्री ४ विजयपाद श्री ४ अनंगपा
द श्री ४ भुजंगपाद श्री ४ विचित्रपाद श्री ४ कनकपाद श्री ४ कनकाध्यक्षपाद श्री ४ इति त्रिकोणाद्बहिः परितः स्वाग्रादि प्राद
क्षिण्येन संपूज्य शिरसि त्रिकोणस्य वामकोणे ४ सोममहानलमै दक्षे ४ संसारबलमै तस्याग्रे महानित्रु ४ नेत्रस्नोधानाय इति
संपूज्य तस्याः शिरसि त्रिकोणमध्ये नवयोन्याख्यकर्णिके सकेसराष्टदलकमले दलाग्रेषु त्रिशूलयुक्तेन बहिः स्थितहरियुक्ते चतुर
स्रस्वरूपवेष्टितं बालाचक्रं विभाव्य तत्र मंत्रकादि परतंत्रां तेषो गपीठं संवेशिरस्येव संपूज्याष्टदलकेसरेषु ४ वामायै ४ ज्ये
ष्ठायै ४ रौद्र्यै ४ अंबिकायै इच्छायै ४ ज्ञानायै ४ क्रियायै ४ कुब्जिकायै ४ विरक्त्यै ४ विषघ्न्यै ४ दूतर्यै ४ आनन्दायै ४
नमः इति संपूज्य मध्ये ४ ह्सौः सदाशिवमहाप्रेतपद्मासनाय नमः इति नवयोनिस्थत्रिकोणमध्ये संपूज्य तत्र बालाविद्यामु
च्चार्य श्रीबालामूर्तिं परिकल्पयामि त्रिपुष्पांजलिना मूर्तिं परिकल्प्य तत्र बालामुच्चार्य श्रीबालामूर्तये नमः इति मूर्तिं संपूज्य
कराभ्यां पुष्पांजलिमादाय हृदयकमले वस्मारणरूपां देवीं ध्यात्वा पुनर्नेत्रेनोरूपनामापाघनतेजः सुषुम्णामार्गेण ब्रह्म
रंध्रं नीत्वा वरदनासापुटात् नावहिर्निःसार्य करस्थपुष्पांजलौ संयोज्य ४ ऐं क्लीं सौः श्रीभगवती हाग गच्छ गच्छेति हृत्वा तस्याः शिर

सिप्रध्यानलिंनिः ह्रिपद्माबाह्याबाहनीमुद्रां प्रदर्श्य स्थापनादि परलीकरणांतं तन्मन्त्रद्या विधाय प्राणप्रतिष्ठां कृत्वा।
वरदाभयपुस्तकाक्षमालापाशांकुशधनुर्वीणाकपालकमलाख्या दशमुद्राः प्रदर्श्य भ्रमद्भ्रमरनीलाभधम्मिल्लामलशुभ्रि
णीं ब्रह्मरंध्रस्फुरद्द्विनमुक्तालेखाविराजितां मुक्तालेखांशरत्नतिलकां मुकुटोज्ज्वलां विभ्रदृश्मुक्तां वन्नाब्धचंद्रलेखाकि
रीटिनीं भ्रमद्भ्रमरनीलाभनेत्रयविराजितां सूर्यभास्वन्महारत्नकुंडलालंकृतां परां मुक्ताकारस्फुरन्नक्काहारभूषणभू
षितां ग्रैवेयांगदपद्माणिस्फुरत्कांतिविराजितां गंगानरंगकर्पूरमृगांबरविभूषितां स्त्रीवेश्वलीसदृशबाहुवल्लीविराजि।
तां कंकणादिलसद्भूषां मणिबंधलसत्प्रभां ग्रैवेयांगदपद्मालिस्फुरत्कांतिवि प्रवाललतिकाकारपाणिपल्लवशोभितां
नक्षत्रमालासंकाशमुक्तामंजीरमंडितां वामेनपाणिनैकेनपुस्तकं चापरेण च दधतीं चिंतयेद्देवीं वश्यसौभाग्यवाक्प्रदां
ह्रींरकृदैंदुधवलां प्रसन्नां संस्मरेत्प्रिये इति ध्यात्वा बालां विधास्यचार्घ्यं भगवति प्रत्नत्रेआसनं नमः प्रवेशागतं पाद्यं अर्घ्यं
आचमनीयं मधुपर्कं पुनराचमनीयं स्नानं वस्त्रं आभरणानि समर्प्य पद्मनेगंधो नमः इमानि नेपुष्पाणि वौषट् इति पुष्पां
जेरूपचारैः संपूज्य प्राग्योनिमध्ये मोरंतराले ४ ऐं परमगुरुभ्यो नमः ४ ऐं अपरगुरुभ्यो नमः ४ ऐं परांपरगुरुभ्यो नमः
इति गुरुपंक्तित्रयं विभाव्य संपूज्य योनिमुद्रां बध्वा हृदि मुखे भ्रूमध्ये ललाटे ब्रह्मरंध्रे च संस्थाप्य प्रदर्शयेत् ततः त्रिकोणाग्रवा
मको ४ ऐं रत्यै नमः दक्षिणे ४ क्लीं प्रीत्यै अग्रे ४ सौः मनोभवायै इति संपूज्याष्टदलेकेसरेषु आग्नीशानिर्ऋतिवायुकोणेषु।
गचन्तश्यं देवाग्रेनेत्रं तदग्रादिचतुर्दिक्षु मध्यमिति प्रादक्षिण्येन षडंगानि संपूज्य अष्टकोणत्रिकोणांतरालेषु देव्यग्रमारभ्य च
तुर्दिक्षु प्रादक्षिण्येन ४ ह्रां द्राविण्यै ४ ह्रीं क्षोभिण्यै ४ क्लीं वशीकरिण्यै ४ ब्लूं आकर्षिण्यै अग्रे ४ सः सम्मोहिन्यै पश्चात् च।
वस्याने पुष्ट्रीं कामाय नमः क्लीं मन्मथाय नमः ऐं कंदर्पाय नमः ब्लूं मकरध्वजाय नमः स्त्रीं मीनकेतवे नमः इति संपूज्य पूर्वादि·

व

वि
या १८

१२३

323

ष्टस्य योनिषु ऐं क्लीं ह्रूं ह्रीं सः सुभगायै ५ भगसर्पिण्यै ५ अनंगायै ५ अनंगकुसुमायै ५ अनंगमेखलायै अनंगमदनायै इति
संपूज्याष्टदलेषु देव्याग्रादि प्रादक्षिण्येन अं असितांगभैरवाय आं ब्राह्म्यै इं रुरुभैरवाय ईं माहेश्वर्यै उं चंडभैरवाय ऊं कौमार्यै
ऋं क्रोधभैरवाय ॠं वैष्णव्यै लृं उन्मत्तभैरवाय लॄं वाराह्यै एं कपालिभैरवाय ऐं इंद्राण्यै ओं भीषणभैरवाय औं वायु ओं भीष
णभैरवाय औं चामुंडायै अं संहारभैरवाय अः महालक्ष्म्यै इति संपूज्याष्टदलांतरालेषु कामरूपाय मलयाय कोलगिरये कु
लांतकाय चौहाराय जालंधराय ओड्डियाणाय देवीकोटाय इत्यग्रादि प्रादक्षिण्येन संपूज्य वहिर्वृत्ते देव्यग्रादि प्रादक्षिण्येना
ष्टदिक्षु हेतुकाय त्रिपुरांतकाय वेतालाय अग्निजिह्वाय कालांतकाय कपालिने एकपादाय भीमरूपाय ईशानयोर्मध्ये हा
टकेश्वराय निर्ऋतिवरुणयोर्मध्ये मलयाय इति संपूज्य तद्बहिः पूर्वादिदशदिक्षु इंद्रादिलोकपालांश्च सर्वचक्राद्बहिः सं
पूज्य धूपदीपनैवेद्यादि समर्प्य नत्वा भैरवस्तु प्राह मेदं तं समर्प्य सुदेहे प्राप्नुवन् श्रीकंठादिमातृकां विन्यस्य स्वशिवे ओं ह्रीं कु
हू ९ स ५ शिवाय नम इति दशगणपाविद्यया संपूज्य शिवाग्रे ओं ईशानाय नमः तत्पूर्वभागे सेतत्पुरुषाय नमः दक्षिणेषु।
अघोराय नमः वामे सिंवामदेवाय नमः तत्पृष्ठे संसद्योजाताय नमः इति संपूज्य नेत्रवस्थाने युनिवृत्त्यैः प्रतिष्ठायै शांत्यै·
प्रतिष्ठायै विद्यायै शांत्यै शांत्यतीतायै· इति संपूज्य क्रों क्लीं मिसादिना षडंगं विन्यस्य स्वकयोर्मध्ये मूलविद्यामुच्चार्यैवं
दिकेश्वराय इति संपूज्य नमस्कारशांतं दत्वा नत्वशेषास्मात् तेन स्वपंचमहणोल्लासपूजाः तस्मात् तन्नयोर्मध्ये स्वशक्त्युपेतं क्लीं चप
लचित्ते रेतो मुंच २ ह्रूं क्लीं ह्रीं ह्रूं ह्रैं इति द्राविणीविद्यां वा रत्नं जपित्वा तस्या हृदयकमले प्रागुक्तानंगकुसुमाद्यष्टशक्तिभिः प
रिवृतां कामेश्वरीं रक्तवर्णां रक्तमाल्याभरणानुलेपनवसनालंकृतां मिलितकोदंडपुष्पबाणां ध्यायन् क्लीं कामकलान्निके
रेतो मुंच २ स्वाहा इति कामेश्वरीमंत्रं तस्या हृदि विन्यस्य संमोहने देवि स्वभक्तानंददायिनि विद्रुतरूपे परानंदे रेतः सीह्रूं नमो

पूर्व

५

वय इति हृदयं संस्मरणान्नाडि त्वा ऐं सौं क्लीं ह्लीं ह्रूं लः इति योनिमुद्राबीजस्मरणात्तदीयमूलाधारदेशे शक्तितो भवितं यिनां पुनस्तां शक्ति
मूलाधारात्कुलकमलेन नीत्वा ऐं क्लीं ह्लीं इति तो भिणी विद्यां स्मरेत् हृदये शक्तितो भविविनम पुनस्तां शक्तिं भ्रूमध्यं नीत्वा ततः ऐं भूयै
ह्रौं इति त्रिविणी विद्यां स्मरन् तया स्वात्मचक्राभ्रमणात् ऊर्ध्वतया सकलकमलकाननं विहृत्य लीभूते चिंतयन् ब्रह्मरंध्रं नीत्वा परामृ
तकलास्रावशेषेण सहसैव मूलाधारमानीय ऐं ग्र्यैरह्लीं लः ऐं ह्रीं श्रीं क्लीं ह्लीं ह्रूं इति सर्वांगं सृष्टीविद्यां तत्र स्मरन् स्वयं परमानं
दनिर्भरः सन्नात्मस्तल्लयो भवताक्रियतत्त्वगणं न किंचिदपि चिंतयेत् इत्यंचितालंबमुद्रा ततस्तत्स्मरके तत्ते पिचिंतनीया ततस्तस्याः शि
रसि वदने हृदये गुह्ये पादयोश्च स्रं स्लं स्रं स्लं ह्रं इति पंचरत्नबीजानि विन्यस्य तदूर्ध्वं गां ऊं रं दक्षिणकराग्रेण गृहीत्वा वामकराग्रे।
णमूलविद्यया वाग्भवकूटमुच्चरन् तयोनिपंकजं स्पृष्ट्वा तत्पंकजं ऊर्ध्वद्वारात् सहस्रकोटिमहत्तेजः शीतांशुवह्नितपनं आकोश
हणाय द्रागहृचिरं हस्रावसंगं नमः कस्तूरीकुंकुमरागेण चंदनस्नं गोरोचनालेपितं ध्यात्वा तन्नत्र परांपरकलां तन्मध्यगां चिंतये।
दिति ततः स्वंकजं तन्मध्ये परकलां च ध्यात्वा तत्र वाग्भवकूटमवलोपरि स्रवदाभं तेरकामराजकूटं च विलिख्यांगे या हल्लरकं कर
वीरघुष्टैः स्रिः संघत्मवर्णांगस्य वामभागे गुह्यं किंचयमध्ये ध्यंतस्य वामपादांगुष्ठे शांभवेन नमः दक्षपादांगुष्ठे शांभवेन नमः त्रिम्
लविधायां संहृत्य नाभिदेशे वलितायेभ्यो नमः इति देवतास्य संशुद्धतां प्रणाम्य तदा तयालवयमत्तत्त्वबः सन्नानाविधासनपरि।
ष्वंगकरनरस्वधानादिविविधविचित्रलीलाविशेषैस्तां सम्यक्परितोषयन् नटंगन मदनमथनं कृत्वा तदंगेनिः पीयूषं तत्रि
गीतं तन्नाम्नैव स्वगंधकुसुमेनेतो हृत्कलशाविशेषार्घ्यं श्रीपात्रे मूलविद्यया संयोज्य तदेवं रहैतेनापस्त्वास्वतदंगे कलशेनि।
तृप्यतं प्रणाम्य भोजनतांबूलवसनाभरणदक्षिणादानैः परितोष्य स्वात्मानं कृतकृत्यं मत्वा श्रीगुरुं प्रणमेत् तत्र तत्स्य उत्तमम
मध्यमत्वादिविशेषो देवीयामले ॐ उत्तमं तंत्रे वि उत्तमोत्तमेव च उत्तमं नवबीजानि मध्यमं केवलं रजः अधमं पौरुषं वीर्यं

वि
घा ९

२२४

तथा त्वज्ञात्वस्वाधमं इति अथ संक्षेपतः शक्तिशोधनं स्वतन्त्रे अंगन्यासकरन्यासौ प्राणायाममतः परं विधाय मातृकान्या
सं कुलांगे पि प्रविन्यसेत् भावचूडामणौ अदीक्षितकुलासंगात्सिद्धिहानिः प्रजायते बलाद्वा यत्नतो वापि अभिकं समाच
रेत् आरोवालां स्वयज्ञार्थं त्रिगुणायै स्वयञ्चरेत् नमः शक्तिस्वज्ञार्थ्यं इमां शक्तिं ततो वदेत् पवित्रं कुरु शक्तिं तेन मम शक्तिं कुरु प्रि।
ये वक्लिन्नायां स्वयज्ञार्थ्यं शुद्धिमंत्रः स्वाहेश्वरिः इति मंत्रेणाभिषिञ्चनस्याः कर्णे मेदं त्र्यात्मायानीवं स्वयमुच्चरेदिति शक्तिशोध
नं ततो घटस्थापनानन्तरं पर्यंकमध्ये मंकादिपरं तंत्रो तयोः ष्टपूजां विधाय गंधपुष्पधूपदीपादिकं दत्वासनेन ततो धूपामोदं
कृत्वा तल्लिकोपरि कुलं संस्थाप्य तदुपरि स्त्रीं दिदित्वा मध्ये च ह्रीं कामाय नमः ऐं क्लीं मन्मथाय नमः ऐं कंदर्पाय नमः ब्लूं मकर
ध्वजाय नमः स्त्रीं मीनकेतवे नमः इति संपूज्य तस्या ललाटे सिंदूरेण त्रिकोणं विलिख्य ऐं क्लीं स्त्रीं ह्रीं ब्लूं आधारशक्तिश्रीपादु।
कां पूजयामीति ह्रौं मदायैतन्पद्मासनाय इति संपूज्य वा सो कामेशीं च पूजयेत् कुलार्णवे गणेशं च कुलाध्यक्षं दुर्गां लक्ष्मीं सर।
स्वतीं त्रिकोणेषु संपूज्य वसंतं मदनं प्रिये स्तनयोः पूजयेत्पश्चान्मध्ये तस्याः स्वधाकरं उत्तरतन्त्रे सोऽलो गणेशं केशाग्रे कुलाध्य
क्षं ललाटके दुर्गां भ्रुवोस्तथा लक्ष्मीं स्तनायां सरस्वतीं अधस्थाने वैपरीत्ये मैथुके ज्ञानार्णवे दक्षपादादिमूर्द्धान्ते वाममूर्द्धादि
स्वदरी पांतं ते पूजयेत्सर्वाः कलाश्चैव कामशोभयोः श्रद्धा प्रीती रतिश्चैव धृति कान्ति मनोरमा मनोहरा मनोरमा मदनोन्मा
दिनी तथा मोहिनी दीपनी चैव शोषणी च वशंकरी रंजनी चैव देवेश सुभगा प्रियदर्शिनाः स्वरषोडशसंयुक्ताः पूजनाः कामक।
लायजेत् ततः सोमकलाः पूज्याः शिवायाश्चरणावधि सुधा रमा च सुभगा रतिर्धीनिल्लस्याष्टति लघुहिः सोम्यामरी विश्व
शैलजे अक्षमालिनी अंगिरावषिनी चैव छायासंपूर्णमंडला तथा त्वमृते चैव कलासोमस्य षोडश एवं स्वरादिकाः संपूज्य।
तद्भगे ऐं वां ह्रौं नमः ऐं सौं दर्ष्यै नमः ऐं आग्नेय्यै नमः इति तिस्रो नाडीः संपूज्य भगमालामंत्रेण पूजयेत् ऐं ह्रीं श्रीं ऐं जे ब्लूं क्लिन्ने म।

वोमिभगानिवश्यमानयमे ह्रीं ह्रीं क्लीं ह्लूं भगमालिन्यै नमः ऐं ह्रीं श्रीं इतिमंत्रेणप्रजपेत् तेजोंतरे इहाप्यावाहनं नालिनीवन्या।
सोमहेश्वरि अथैवं च विधानेन षोडशोपचारकैः इष्टदेवीं शरण्याय सर्वसिद्धीश्वरो भवेत् इति अर्चयेद्धं पञ्चवक्त्रैः सशिवं नर
नेनतरं मूलमंत्रेण ततः ॐ नमः शिवाय ततःपरं यजेत्तत्पुरुषाघोरसद्योवामेशसंज्ञकैः उत्तरं तंत्रे अवधूतेश्वरी ॐ अंबा कामाख्या सम
यामपि वज्रेश्वरीं कालिकां च तथा दिकरं कलिन्नी महाचण्डेश्वरीं तां प्रजपेत्तु साधकः तत्तत्त्वं ततो लब्ध्वा दत्त्वा तां मूलमेव च
शिवं च नत्वा निक्षिप्य गजनत्वएरा त्वमुद्रयाः धर्माधर्महविर्दीप्ते आत्माग्नौ मनसा स्रुचा सुषुम्णावर्त्मना नित्यमक्षवृत्तिं जुहोम्यहं
स्वाहान्तोयं महान्तोयं महामंत्र आरंभे परिकीर्तितः ततो जपेत् स्त्रियं गच्छन् विद्यां त्रिभुवनेश्वरी जपेदिति अशेषान्तरसहस्रशतं वा
अष्ट— जपेत् प्रकाशाकाशहस्ताभ्यां मवलेख्यात्मनीमवं धर्माधर्मकलास्नेहपूर्णामग्नौ जुहोम्यहं स्वाहान्तोयं महामंत्रः प्रकृत्या
गेप्रकीर्तितः यामले संयोगा यागतेसौ प्रयमानेदलतत्त्वं कुलामृतं प्रयत्नेन गृह्णीयाद्दुर्लभं नरः तेनामृतेन दिव्येन सर्वेत
छाभवे निहि यत्कार्यं कृतेनमे त्रीनन्तरणादेव सिद्ध्यति कुलद्रव्यं वसंशोध्य शिवशक्तिमयं प्रिये वीजामृतं परं ब्रह्मरूपं रेनिवि।
पमृतटरि अर्घ्यपात्राम्रतेयत्वानिर्विकल्पसदानच श्रीविद्याक्रममभ्यर्च्य परब्रह्ममयो भवेत् श्रीविधेस्तपलतत्त्वं कुला।
मृतशापनमंत्रस्य ॐ अमृते अमृतोद्भवे अमृतवर्षिणि देवि शुक्रशापं प्रमोचय अमृतं कुरु कुरु स्वाहेति सप्तवारं जपेदिति
इति कुलयागः अथ प्रकारस्तु तारशयाविस्थापितो शुद्धस्याप्प्राणायामादिकं कृत्वा तद्रूपं कुमारीकल्पे ततः षोडशा
वार्षीयो नारीमानीयमंत्रवित् प्रवतीं वामदोस्मतां सुवेषां चारुहासिनीं मदारतेः साभिलाषां सिद्धतो कितभालकां साधके
श्रेयसल्लवीवामे संस्थाप्य येद्बुधः तस्मात्स्पर्शनप्रभृतिं कृत्वा वैमानस्कोत्सवेन प्राणायामेन ततः कृत्वाकारपितायथाविधी
ति अत्रकुलयागोत्तरमेतर्यजनं प्रशस्तः तद्रूपं तेजोंतरे कुलयोगततः कृत्वाद्येतर्यजनमाचरेत् अथांतर्यजनं वक्ष्ये हृष्टा

वि
द्या ९

३२५

325

इष्टफलप्रदे गुरोर्ध्यानं प्रकुर्वीत यथापूर्वं विशालधीः स्नायाच्च विमले तीर्थे पुष्करे हृदयाश्रिते विन्दुतीर्थैः श्रवास्नायात्स्वतन्त्रं
न्मविद्यते अथवा इडासुषुम्णाशिवतीर्थके स्मिन् ज्ञानाम्बु सम्पूर्णे वहतः शरीरे ब्रह्माम्बुभिः स्नातिनयोः सदायः किं न स्वर्गोऽपि
रपि पुष्करैर्वा इति स्नानं शिवशक्त्योः समावेशो यस्मिन्काले प्रजायते सा संध्या कुलनिष्ठानां समाधिस्था प्रतीयते इति संध्या वं
शार्कानलसंवेध्यात् गलितं यत्परामृतं तेनामृतेन दिव्येन तर्पयेत्परदेवतां इति तर्पणं ब्रह्मरन्ध्राद्धोभागे यच्चाष्टदलाम्बु
जमे कलासारेण संपूर्णं तस्य येन खेचरी इत्यर्घदानं आधारे लिङ्गनाभौ विन्यासेन मन्त्रकामाप्यासः इत्यमानहृदयो हृदये
स्यविदात्मकः क्रियते न सदेवेन हृन्मन्त्रेणाततः परं सर्वाङ्गादिशरणौ नाङ्गे संविद्रूपे परात्मनि क्रियते तेन सर्वेन शिरोमन्त्रेण देशिकैः
हृच्छिरोतेव विद्यामस्तनसाभावताहच्छा क्रियते निजदेहस्य शिखामन्त्रेण देशिकैः मन्त्रात्मकस्य देहस्य मन्त्रेणातेन तेजसा सर्वतो
वर्ममन्त्रेण क्रियते देहसंहृतिः वौषडिति मन्त्रेण साक्रियते देहनेत्रकं ततोऽस्त्रेण च मन्त्रेणः कारोम्यस्त्रं च तद्दिशः इति षडङ्गं
विधाय ध्यानं कुर्यात् यदद्वातिपरं ज्ञानं संविद्रूपे परात्मनि हृदयादिमयं तेजः स्यादेतन्मन्त्रसंज्ञितं आध्यात्मिकादिरूपस
साध्यस्य विनाशयेत् अविद्यायाः स्वतन्त्रं यत्परं धाम सती विन्ते इति वा षडङ्गं विधाय ध्यानं कुर्यात् शक्तिद्वयपुटान्तस्थं कमल
द्वयशोभितं सोऽतिस्वतनयं येन कुलनियोजनात् अथवा मूलाद्द्वयमध्यस्थशक्तिद्वयपुटीकृतं सदासमरसं ध्येयं
ध्यानं तत्कुलयोगिनां इति ध्यानं अर्चयन्विषयैः पुष्पैस्तत्तन्मनन्मयो भवेत् ध्यासस्तन्मयतावुद्धिः सोऽहंभावेन चिन्तयेत् अ
साधमनहंकारस्तरागमसंदंतथा अमोहकमदकर्मतमहेषाद्वो भक्तोततः अमात्सर्यमलोभं च दशपुष्पं विदुर्बुधाः अहिंसा
परमं पुष्पं पुष्पमिन्द्रियनिग्रहं दयापुष्पं ज्ञानपुष्पं क्षमापुष्पं च पञ्चमं इत्यष्टसप्तभिः पुष्पैः पूजयेत्परदेवतां इति पूजनं मा
लापञ्चाशिकाप्रोक्ता सर्वेशानिशिवात्मकिं ग्रथिता कुण्डलीशक्तिः कलानामेरुसंस्थितिः जपस्थानं परेधास्त्रिते तो जपे।

निवेदयेत् इति जपः अमूलमपरिछिन्नं विभाव्यात्मानमात्मकं परमात्मस्वरूपं चतया सानात्मरूपकं चतत्संवविन्ना
एतमामंदमेखलायुधं नाभौ विभाव्य तन्मध्ये तद्रूपात्माथको नमः मूलाग्नौ नाभिवेतनमहाविद्यामनसासहचा स्रुवमावनम्।
नानित्यमलहृज्जीर्णे होमयेत् स्वाहा इति द्वितीयाहुतिः मूलान्ते प्रकाशाकाशहस्ताभ्यां मवलेख्योन्मनीस्रुचं धर्माधर्मकलास्नेहं
पूर्णमग्नौ नहोमयेत् स्वाहा इति तृतीयाहुतिः ततो मूलान्ते अंतर्निरंतरनिरिंधनमेधमेधसाने मोहांधकारपरिपंथिनि संविदग्नौ·
कस्मिंश्चिद्भुतमरीचिविकाशभूमौ विश्वं जुहोमि वसुधादिशिवावसानं इति चतुर्थाहुतिः इत्यंतर्यजनं कृत्वा सात्वाहुता।
मयो भवेत् ततस्स पुण्यपापानि जीवन्मुक्तो भवेद्ध्रुवं इत्यंतर्यागः अथ मधुपर्कोगन्धादिभिर्बलिविधाने पशुं स्नवलिवि।
धाने पशुं स्नपयित्वा पशवे पाद्यं नमः एवमर्घ्याचमनगन्धादत्वा अंगयोर्मध्ये सिंदूरादिना तिलकं लापयित्वा पशुशिरसि पु
ष्पादत्वा पठन् स्थापयेत् ये ॥ अद्येतमम इति पशुपृष्ठे पुष्पं दत्वा मूलेन पठन् तत्संप्रदानरूपायै सांगोपांगायै श्रीमहात्रिपुरसुंदर्यै नम इति
देव्यै पुष्पांजलिं दत्वा वामहस्तेन पशुस्कंधं धृत्वा पाशुपतास्त्रेण त्रिधा संप्रोक्ष्य वाङ्मनः श्रोत्रत्वक्चक्षूरसनाघ्राणप्राणहस्तापा।
दपायुमेदोस्थिमज्जाशुक्रनाडीचक्ररोमत्वक्शृंगसर्वांगानि ते आप्यायंतां एवं सर्वांगानि ते शुध्यामि
ॐ अग्निः पशुरासीत् तेनायजंत स एतं लोकमजयद्यस्मिन्नग्निः स ते लोको भविष्यति तं जेष्यसि पिबैता अपः एवं वायुः पशुरासीत् ॐ
सूर्यः पशुरासीत् ॐ विष्णुः पशुरासीत् ॐ रुद्रः पशुरासीत् ॐ हंसः शुचिषद्वसुः ॐ आपो हि ष्ठा मयोभुवः ॐ ब्रह्मणसोऽमनमसि
एवं ब्रह्ममंत्रैर्गायत्र्या मूलमंत्रेण च पशुं भावयेत् ततो गन्धादिना क्रमेण श्रोत्रत्वक्चक्षुर्जिह्वाघ्राणवाक्हस्तपादपायूपस्थशिरःस्कं।
धपृष्ठस्तनकंठहृदयोदरचर्मरोमरुधिरमांसमेदोघ्राणास्थिनाडीचक्रसर्वांगेषु दिग्वातसूर्यप्रचेतोश्विनीवह्नीन्द्रोपेंद्रमित्रप्रजापतिवा
रुणाग्निब्रह्मभद्रकालीगंधर्वीरभद्रेशसरस्वतीमहालक्ष्मीभैरवीसमुद्रवाराहीओषधिवनस्पतिब्रह्मविष्णुरुद्रपरमात्मसदाशिवगणाये।

सनाजीवात्मवोहस्तृणोभ्यो नमः इति हृत्वा ये दिति पद्मखड्गं ततः पशुकर्णे पशुपाशाय विद्महे पशुरूपाय धीमहि तन्नः पशुः प्रचो
दयात् ॐ हिलि २ किलि २ पशुरूपधरायै क्रीं दुर्गायै वौषट् मूलविद्यां च जपेत् ततः यज्ञार्थे पशवः सृष्टाः यज्ञार्थे पशुस्तानपि ।
छामितसाधकेव योवधः १ शिवाहूतमिदं पिण्डं मत्तस्त्वं शिवतां गतः उद्बुध्यस्व पशो त्वं हि नाशिवः संशिवो ह्यसि २ यशो त्वं व
लिरूपेण मम भाग्यादुपस्थितः चण्डिकाप्रीतिदानेन दातुरापद्विनाशय ३ पशुरूपं परित्यज्य त्वं गन्धर्वस्वरूपधृक् गौरीहृदयसमा
साद्य मम कल्याणदो भव ४ पशुपाशविमोक्षाय देहमर्त्यस्थिताय च पशवे च नमस्तुभ्यं नमस्ते बलिरूपिणे ५ छेद्योसि बलिरू
पत्वमात्तपापरयाग्रये छेदभेदोद्भवं दुःखं हर मम सर्वरूपधृक् ६ इति संप्रार्थ्य संकल्पं कुर्यात् ॐ अद्यामुके मासि अमुकपक्षे अ
मुकतिथौ अमुकगोत्रः अमुकदेवशर्माहं सर्वविधदेवीप्रीतिकामो मधुपर्कीगत्वेने संकल्पगंधवन्हिदैवसंदत्तयत्नविशिष्टमहाचोरायै ।
योगिनीकोटिपरिवृतायै ह्रीं दुर्गायै भद्रकाल्यै श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्यै सांगायै सायुधायै सपरिवारायै सांगोपांगायै सशक्तिका
यै तम्भ्यमहं घातयिष्ये इति पशुशिरसि अक्षतान् पुष्पं जलं दद्यात् अथ खड्गस्पर्शनात् खड्गमानीय पशुरतः स्थितं पश्चिमास्य पतानास्त्रेण ।
प्रोक्ष्य च क्रमद्वयासं रक्ष्यं पशुं निश्शेषं दर्शयित्वा सिंहरेणास्त्रेण स्वमंत्रेण खड्गो विलिख्य मूलेनास्त्रेण वाभिमंत्र्य प्रार्थयेत् असिर्वा
कृष्णमहातेजः श्यामस्त्वारक्तलोचनः भीमदंष्ट्रः करालास्यो लोलजिह्वो भयानकः इति ध्यात्वा वाच्य प्राणप्रतिष्ठां विधाय पाद्या
दिभिः संपूज्य ॐ खड्गतीक्ष्ण छिंद छिंद कटकट २ इति निवेदयित्वा असिर्विशसनः खड्गतीक्ष्णधारो दुरासदः श्रीगर्भो विजयश्चैव
धर्मपालनमोस्तुते करवालकृपाणं च निस्त्रिंशकायाः करेस्थितः पशुरक्तप्रदानेन नावा शुगणप्रीतिमावदेति संप्रार्थ्य ॐ कालि ।
कालि करालि कालिके कालरात्रिके छिंधि छिंधि फट् फट् दह दह धिरं पिव पिव मांसं भक्षय भक्षय स्वाहेति च वं वषट् स्वाहेति पशु ।
स्कंधे खड्गं स्पर्शयेत् ततश्छेदयित्वा किंचिद्रक्तमामं मांसखण्डं दद्यात् खण्डं दक्षिणभागे स्थापयित्वा ऐं रक्तदंतिकायै स्वाहेति समर्प्य

तेन रुधिरेण देवीं निस्तर्पयेत् ततः सदीपं शिरो देव्या वामतस्त्रिकोणमंडले स्थापयित्वा तं गृहीत्वा ॐ महिषघ्नि महामाये ।
चामुंडे मालिनि आयुरारोग्यं मे स्वर्गं देहि देहि नमोस्तु ते ॐ चामुण्डायै स्वाहा इति समर्पयेदिति पशुबलिविधिः अथ कुमारी
पूजनविधिः नवरात्रे होमादिकं तु सकलं कुमारीपूजनं विना परिपूर्णफलं नैव सफलं पूजनाद्भवेत् पुष्पं कुमार्यै यद्दत्तं
तन्मेरुसदृशं भवेत् कुमारी भोजिता येन त्रैलोक्यं तेन भोजितं कुमार्यै यज्जलं दत्तं तज्जलं सागरोपमं अत्र त्वमीननयने कुला।
चलसमं भवेत् एकाब्दाद्या दशाब्दान्ताः कन्यकाः पूजने शुभाः विवाहरहिताः सुभ्रु पुत्ररोगविवर्जिताः विवाहिता नास्ति देवि शिवा।
लापवक्रमारिकः सर्वाणि मे महापापानि संशयं तत्पापि नश्यन्ते त्रैलोक्यं सामरं तेन सर्वं यत्नेन भूप कुमारीपूजनं शुभम् कृतेय
स्मिन्महालक्ष्मीरचिरेण प्रसीदति आमंत्रयेद्दिने पूर्वे कुमारीं मंत्रपूर्वकः स्नानादिके समाहूय कुमारीमाद्यदेवतां मंडले वर्णेन
स्याः क्षालयेत्तु स्ववाणिनी अर्चयेद्धेमपात्रेण वारिणा चादितैः समं स्ववितानेन शुभे स्थाने पंकजोपरि पीठके उपवेश्य कुमारीं तां
स्यांगे न्यासं समाचरेत् तन्मंत्रोक्तन्यासादिन्यासं आत्मानं विधिवन्न्यस्य क्रोधदर्पविवर्जितः अथ ध्यायेत्कुमारीं तां महाल
क्ष्मीस्वरूपिणीं नवाक्षरेण मंत्रेण सुसिद्धेन समर्चयेत् महालक्ष्मीस्वरूपिणीमिति वा नवाक्षरेणेति च तत्सकारणात् तेन स्वेष्ट
देवतास्वरूपिणीं स्वेष्टमंत्रेण यजेदित्यर्थः यथाचारमनेनास्यै दद्यात्तु सकंचुकं सकंकणांगुलीयानि कर्णालंकरणं शुभे ग्रैवेयं
केयूरत्वाचर्चंदनेन विलेपयेत् पूजयेत्पुष्पमालाभिर्धूपैर्दीपैः सुधूपयेत् कर्पूरादारार्तिकं दानं न्तूइदं यावाम्नो सुदृ भोजयेद्भक्ति
भावेन पायसं शर्करान्वितं स्वपक्वान्नानि चान्यानि सर्वदोषविवर्जितः फलेन सा तु चान्यस्वरूप्याल स्वे पुनः पुनः यावत्साभो।
तनं कुर्यात्तावन्मौनी जपेत्सुधीः दद्याद्याचमनं तस्यै तांबूलं च समर्पयेत् अतश्चौरणादानेन कुमारीं प्रणतो सकृत् प्रदक्षिणानमस्का
रान्कृत्वांजलिं कुमारीं तां विसर्जयेत् स्वगृहं भक्तिनिर्भरः अनेन विधिना भक्त्या कुमारीपूजयान्नृप यात् यं यं प्रार्थयते कामं देवाना

वि
या ९
१२७

३८

मपि तुले भे कुमारीपूजनं कृत्वा नरो नाप्नोति संशयः बलविस्मरदेशानां कुमारीपरमा कला तत्पूजनेन राजेन्द्र त्रैलोक्यं स्यात्स्ववशनितं
सम्यक्कृतफलेन स्यः कुमारीं प्रपूजयेत् तस्मात्सुतनय भूपाल कुमारीं यत्नमानसः स्वराज्यं प्राप्स्यसे नित्यं विप्रमेव न संशयः
अथ प्रयोगः तत्र साधकः कृतनित्यक्रियः पूजादिनात्पूर्वदिने कुमार्या गृहं गत्वा मूलविद्यां स्मरन् कुमारि के भगवति श्वः पूजा
र्थं त्वं मया निमंत्रितासि मां कृतार्थं कुर्विति नारिकेलक्रमुकफलादिना निमंत्र्य पूजादिनात्पूर्वदिने नित्यपूजानंतरं कुमारीं सुगंधि
तैलादिना स्नात्वा नामाहूय पूजागृहाद्बहिः कचिन्मंडलेन स्वाभ्यं चरणौ तु सजलेन स्वयं सम्यक्प्रक्षाल्य स्ववस्त्रेण प्रोक्ष्य पूजास्थाने
नीत्वा भूतले सिंहासनादिरचिते शुभे पीठे शुभासने रत्नोपपश्चिमाभिमुखीं समुपवेश्य स्वयं तत्संमुखः स्वासने समुपविश्य पाद्यादि
अमुककामः कुमारीपूजनं करिष्ये इति संकल्प्य गुर्वादिवंदनपूर्वकं मूलविद्यया प्राणायामत्रयं कृत्वा ऋष्यादि समस्तन्यासमुद्रा।
ते कृत्वा ध्यात्वा पूजां विद्यापपाठपूजापूर्वकं तस्यां देवीमावाह्य ध्यात्वा मूलविद्यया चमनं दत्वा वस्त्रालंकारगंधपुष्पधूपदीपान्ना
नुपचारान् समर्प्य पायसादिनानाविधान्नपानैर्भोजयेत् यावत्सा भोजनं करोति तावत्कालं मौनी मूलविद्यां जपेत् ततो भुक्त
वत्यां तस्यां करतालनगंडूषाचमनानि दत्वा सकर्पूरं ताम्बूलं दत्वा आरार्तिकं कृत्वा छत्रचामरादिराजोपचारैरभ्यर्च्य यथाशक्ति द
क्षिणां दत्वा प्रणम्य विसर्जयेदिति अथात्र पूज्यकुमारीलक्षणानि स्कांदे अरोगिणीं सुपुष्टांगीं सुरूपां व्रणवर्जितां एकवंशसमुद्
भूतां कन्यां सम्यक्प्रपूजयेत् अथाप्रशस्तालक्षणानि तत्रैव हीनाधिकांगीं कुष्ठीं च विशीलकुलसंभवां ग्रंथिस्फुटितशीर्णांगीं रक्त।
पूयव्रणांकितां जात्यंधां केकरां काणीं कुरूपां तनुलोमशां संत्यजेद्रोगिणीं कन्यां दासीगर्भसमुद्भवामिति अथ फलविशेषपूज
विशेषाच तत्रैव ब्राह्मणीं सर्वकार्येषु जयार्थे नृपवंशजां लाभार्थे वैश्यसंभूतां सुतार्थे शूद्रसंभवां दारुणे चांत्यजातीनां पूजयेद्
विधिना नरः अथ वटुकादिबलिपंचकप्रयोगः तत्र पूजाचक्रस्येशानादिकोणचतुष्टये त्रिकोणवृत्तचतुरस्रात्मकानि बलिमण्ड

लानि विरच्य नैऋत्ये शानमण्डले वा वटुकाभैरवाय नमः इति वटुकं गंधादिभिः संपूज्य तत्रासनं यजनतो यथुख्यादिभरितं साधारं त्वाश्वा
दिपात्रं संस्थाप्य वटुकबलिं द्रव्याप्यन्नमः इति वटुकाबलिं दत्वा संपूज्य ४ पद्ये हि देवीपुत्र वटुकनाथ कपिल जटाभारभास्वर त्रिनेत्रज्वा
लामुख सर्वविघ्नान्नाशय नाशय सर्वोपचारसहितं बलिं गृह्ण गृह्ण स्वाहेति सर्वस्थापिता स्याघात्राया ज्ञां तनेरणे दत्तनलेन वामांगुष्ठा
नामिकाभ्यां बलिमुत्सृजेत् एवमाग्नेयमण्डले योगिनीभ्यो नमः इति योगिनीः संपूज्य ऊर्ध्वं ब्रह्माण्डतो वा दिवि गगनतले मन
ले निष्कले वा पाताले वा पवनसलिलयो वा यत्र कुत्र स्थिता वा क्षेत्रपीठोपपीठादिषु च कृतपदा धूपदीपादिकेन प्रीता देव्यः सदा।
नः शुभबलिविधिं पान्तु वीरेन्द्रवन्द्या यां योगिनीभ्यः स्वाहा सर्वयोगिनीभ्यो हुं फट् स्वाहेति वामांगुष्ठानामामध्यमाभिरुत्सृजेत्
लाधारस्या बलिमुत्सृजेत् ततो नैर्ऋतिकोणगतमण्डले क्षां क्षेत्रपालाय नमः इति क्षेत्रपालं संपूज्य प्राग्वद्बलिपात्रं निधाय क्षां क्षीं
क्षूं क्षैं क्षौं क्षः स्थानक्षेत्रपाल धूपदीपादिसहितं बलिं गृह्ण गृह्ण स्वाहेति वामांगुष्ठतर्जनीभ्यां तर्जनीमध्यमाभ्यां प्राग्वद्बलिपात्रे ततः
जलधारस्थापात् ततो वायव्यमण्डले गां गणपतये नमः इति गणपतिं संपूज्य प्राग्वद्बलिपात्रं विधाय गां गीं गूं गणपतये
वरवरद सर्वजनं मे वशमानय बलिं गृह्ण गृह्ण स्वाहेति वामांगुष्ठमध्यमाभ्यां प्राग्वद्बलिमुत्सृजेत् इति वटुकादिबलिं चरेत्।
इति विधिः तृतीया गोदेशेन सर्वकर्मसाधारणा उल्काविधिरुच्यते अथोल्कादिलक्षणं तत्र श्रीरुद्रयामले ईश्वर उवाच
उल्लिकां मूर्ध्नि संजप्य हृदि सन्निविष्टं तत्र महासेन विशुद्धेन सद्यःसारेण वा हृदेन मणिपुरेण निर्वाणमहाकुण्डलिनीमयः
स्वाधिष्ठाने कामराजं शाकिनीं मूर्ध्नि संस्थितां विधिमविधिवद्देवि मूलाधारादिकं शिवः विशुद्धान्ते स्मरेद्देवि विसर्गेन तत्त्वीयसी
वैरिस्थाने हि निद्राने मूलमंत्रं शतेन कुः स्वाध्यायक्रियात्वमनिशं अष्टदेवी सत्रपिणी ज्ञानमापरमे शान्ति जपमंत्रमन्त्रमं।
प्रीदेवताव उल्कका कीटशी नाथ सेन वीदेवकीटशः कीटशो वा महासेन वी वाणं नया कीटशे अमहाकथितेनमेकीट

वि
या १८

३२८

शंतरुद्रयमो ईश्वरउवाच गुह्याद्गुह्यतमं देवि तव स्नेहेन कथ्यते विनायेन महेशानि निष्फलं परमेश्वरि नामयाः कुलिका देविम
द्यानीलसरस्वती पंचाक्षरी कालिकायाः कुलिकापरिकथ्यते कालीकूर्चं च भूमौ याफणीं परमेश्वरि विनाया त्वं महेशानि ।
कुलकाक्षाक्षरी भवेत् वज्रवैरोचनस्यैव श्रुतेन्द्रेफट्प्रकीर्तिता संपत्प्रदायाः प्रथमं भैरव्याः कुलिका मतः श्रीमत्त्रिपुरसुन्दर्याः कु
लिकाहाटक्षाक्षरी वाग्भवं प्रथमं बीजं कामराजं ततः परं लज्जाबीजं ततः पश्चात्त्रिपुरेशी ततः परं भगवतीनिपदं दद्यात् दंतेठद
यमुद्धरेत् कालिकायाः स्वबीजं तु कूर्चं वधूनियोजयेत् लज्जास्त्वमंतके दद्यात् तारानीलसरस्वती अन्येषां तु महेशानि स्वतरी
कुलिका भवेत् तारं कूर्चं समुद्धृत्य पश्चाद्दंकुशमुद्धरेत् इति ते कथितं मातः देवि संक्षेपात्कुलिका मया अज्ञात्वा कुलिकामेतां जपते ।
योधमः प्रिये पंचत्वमाशु लभते सिद्धिहानिस्तु जायते वृथा च तज्जपं सर्वं निष्फलं नात्र संशयः तस्मात्सर्वप्रयत्नेन प्रजपेत्तु ।
धिकुलकां अथातः संप्रवक्ष्यामि तच्छृणुष्व प्रियंवदे यस्यास्ताने न विफलं तपो होमादिकं भवेत् विप्राणां प्रणवः प्रोक्तः हरि ।
याणां तथैव च वैश्यजातेः फट्कारं तस्मान्मायाप्रसद्वयं कथ्यते तस्मात्त्विदं तु देवेशि सुंदर्याः भुवनेश्वरी कालिकायाः स्वबीजं तु तारा
याः कूर्चबीजकं अन्येषां तु वाग्भवबीजं महासेतुर्वरानने आदौ तु ब्रह्मसेतुं जपेन्मंत्रमनन्यधी धनेधनेशवत्सो सो वा विवागी
श्वरो यमः पुरो हुतांतं ससहस्रशो नारीणां मदनोयमः जयकारं भवेत्तस्य सर्वकालेन संशयः अथ वक्ष्यामि निर्वाणं शृणु देववरा
नने प्रणवं पूर्वमुद्धृत्य मातृकाय समुच्चरेत् ततो मूलं महेशानि ततो वाग्भवमुच्चरेत् एवं पुटितमूलेन प्रजपेत्सर्णाश्ररके एवं
निर्वाणमीशानि योन जानाति यामरः वर्षकोटिशतेनापि सिद्धिस्तस्य कदापि न तस्मात्सर्वप्रयत्नेन यथा युक्तं महेश्वरि तत्ता
दावर्ण्य विधिवत् जपेन्मंत्रमनुत्तमं ऋषिच्छंदो देवता च तद्बीजं शक्तिकीलके भावयेद्यत्नतो देवि ततः सेत्वादिकं जपेत् एवं य ।
दि जपेन्मंत्रीमंत्रराजमनुत्तमं यामासात्सिद्धिमाप्नोति नात्र कार्या विचारणा सा तान्स एव जगतामधीशो नात्र संशयः सस

शरण्यं मेवेत्तानीमपद्मं मंत्रं तत्त्ववित् सपद्मनस्तेभ्यो विवरे च यथामन्त्रं नमस्दर्शनमात्रेण पलायंते वैरिणः एवं कृत्वा।
सकलदुरितं योनयेन्मंत्रराजं न त्रिवर्णं भवनं हृयितं कुलकानाने नमा तेषां न हि नित्रिविलभवने सिद्धयोष्टौ च हस्ते तेषां नतं
वद्धसिद्धवनं पद्मपर्वानेः अत्र तहीं स्त्रीं हूं इति तारायाः सभेदायाः कालिका भवति क्रीं हूं स्त्रीं ह्रीं फट् इति पंचाक्षरी दक्षिणकालिका
या सभेदायाः सभेदायाः संपत्प्रदायाः भैरव्याः सभेदायाश्च कुलका भवति ॐ ह्रूं क्रौं इति अक्षरी अन्येषां मंत्राणां विद्यानां च सर्वत्र
कुलका भवति मध्ये ब्राह्मणानां प्रणवः सेतुर्भवति क्षत्रियाणामपि स एव वैश्यानां फट् इति सेतुर्भवति शूद्राणां तमाया
बीजं सेतुर्भवति क्रीं इति कालिकाभेदानां महासेतुर्भवति हूं इति तारायाः महासेतुर्भवति अन्येषां तस्त्रीं इति महासेतुर्भव।
ति ॐ अं मूलं पं अं ॐ ॐ ओं मूलं पं ओं ओं ओं इत्याद्याः मतत्रं संपुटितं मूलं निर्वाणमिति स्मृतमेके विदुः ॐ अं मूलं पं अं सम
स्तमातृकाद्यंते ॐ इति मणिपूरके सम्यगवर्जं पेदिति वदंति अत्र यथा गुरूपदेशं कार्यमिति अर्थेन समप्रयोगः मूलेन प्राणा
यामं च षडंगं कृत्वा अस्याः श्रीमहात्रिपुरसुंदरीविद्यायाः शिरसि अमुकाय ऋषये नमः मुखे अमुकछंदसे नमः हृदये महात्रि
पुरसुंदर्यै देवतायै नमः गुह्ये अमुकबीजाय नमः पादयोः अमुकशक्तये नमः नाभौ अमुककीलकाय नमः इति विन्यस्य एं
क्लीं ह्रीं एं क्लीं सौः भगवति स्वाहा इति कुल्लुकां मूर्ध्नि सप्तधा विद्याविजपेत् ॐ इति सेतुं हृदि तथैव स्मृत्वा ह्रीं इति महासेतुं कंठे
तथैव स्मृत्वा ह्रीं इति महासेतुं सहस्रारे तथैव स्मृत्वा ॐ अं मूलं पं अं ५। ओं इति निर्वाणं मणिपूरे तथैव स्मरेत् लिंगे क्लीं इति त
थैव स्मरेत् जिह्वायां मूलविद्यां तथैव स्मरेत् मूर्ध्नि सहस्रारे ॐ ऐं ह्रीं श्रीं गीं ह्रीं ऐं ऐं सौः इमलपरशंकि निमाररतरत्नसर्वसव
वशंकरि देवागमागमवाक् ऐं मों शृणु शृणु पंडोरे देवि ह्रीं सः परमवीरहृदयोरस्थेपद्मे दिनमध्याह्न उरलकमहे श्रीमहा
त्रिपुरसुंदरि देवि वरदे विच्चे इति शाकिनीं मूर्ध्नि स्मरेदिति इति कुल्लुकादिविधिः अथ हस्तीयागे प्राणप्रतिष्ठाविधानं कुला।

वि
या १८

३२५

णीवे तारंनारायणंसेंदुंमायामंऊपाम्नहरेत् यादीन्स्वविंहत्समार्णान्नुहृमविपदोयुतं विंदुयुक्तंवाजपाख्यंपरमात्ममंत्रं
वदेत् अस्यअशरहंसहृत्मप्राणाश्हृदनीरयेत् प्राणापानादिकान्वर्णानितिथिसंख्यामुनवदेत् अस्यजीवरस्वस्थित
श्नुहरेनतः पुनःपंचदशार्णाते अस्यैतिपदंवदेत् सर्वेन्द्रियाणिचततःपुनःपंचदशार्णकान् अस्यवाङ्मनश्चक्षु
श्रोत्रघ्राणपदाद्यः प्राणाश्हागमस्त्वंविंनिष्टंतवहिठः इत्यंप्राणप्रतिष्ठायामनःप्रोक्तामनीषिभिः वक्तदेशोस्य
शानवर्णैः सर्वार्थसिद्धिदानारः प्रणवानारायणाआकारः सेंदुंसानुस्वारः मायाभुवनेश्वरीबीजं अंऊणःक्रोंबीजं वि
यत्हकारः आत्मस्वरूपं विंदुरनुस्वारः तेनहोंइति अनपार्द्हंसइति परमात्मनुः सोहमितिः द्विठःस्वाहाकारः अस्यप
दस्थानेसाध्यस्वेन्नमेतियोज्यं अत्रकेचित्प्राणबीजादिपंचदशवर्णानामादौवेवोच्चारणं तस्यानांतरेषुकाम्यप्रयोगकाले
तेषांस्थानस्थानेसाध्यपदंषष्ठ्यंतेयोज्यं स्वपंसाध्यस्वेन्नमेतियोज्ये अत्रकेचित्प्राणबीजादिपंचदशवर्णानामादावेवो।
च्चारणं तस्यानांतरेषुकाम्यप्रयोगकालेतेषांस्थानस्थानेषुच्चारः तपप्रजादिषुनास्तीत्याहुः प्रत्यगुत्वपदंसर्वोपाशाद्या
निप्रयोजयेदिति शारदातिलकवचनात् तत्रस्वगुरुमतेप्रमाणंतथा अस्यपोत्रस्त्रविश्लीशामंत्रस्यास्यसमीरिताः छं
दांसिजगत्यत्रः सामान्याहृताग्निप्राणाः प्राणशक्तिर्देवतास्यान्त्सर्वप्राणिहृदिस्थिता पृथ्वीबीजंशक्तिरेवंशक्तिकीलक।
मंयुक्तं विनियोगस्तुविज्ञेयःप्राणस्थापनकर्मणि श्रीकंठंविंदुसंयुक्तंकवर्गविंदुसंयुत आकाशवाय्वग्निजलपृथिव्या
त्मवतेवदेत् सविंदुनेनोहक्लेदः स्वहंविंदुयुतंवदेत् विंदुयुक्तंचवर्गातेशब्दस्पर्शौचरूपच रसगंधात्मनेसंतेत्रिमूर्तीशंस
विंदुकं वदेदयशिरोमंत्रस्यमरेशंसविंदुकं टवर्गचततोहृत्स्पश्रोत्रवाक्त्वदृशित्यय जिह्वाघ्राणात्मनेर्चौशोविंदुयुक्तःशिखा
मत्र त्रिदीशंविंदुसंयुक्तंतवर्गनादहपंवदेत् वाक्पाणिपादपायूपस्थात्मनेविंदुमांतिके वर्माणंविंदुयुक्तसद्यःपवर्गविं।

ङ्गुसंपुटः वचनादानविसर्गगमनानंदचात्मने अनुग्रहो विंदुयुक्तो नेत्रमंत्र उदाहृतः तिथिस्वरांतेयायस्यांतं दशविंदुविभू।
षितान् उक्तामनोबुद्ध्यहंकारांतेचितात्मनेपदं विसर्गयुक्तसंयुक्तोमंत्ररस्त्राभिधानकः एवं षडंगमनवस्त्रांश्चीनत्रयादिकः
नस्तव्यानानियुक्तान्स्वमंत्रैभिः सकारांतयो नाभितः पादयुग्मांतेकंठादानाभिमस्तकात् कंठांत मितिवीजानि पाशादीनि।
प्रविन्यसेत् ततो हृत्पद्ममध्ये तु ध्यात्वा वसदलांबुजे नस्यवायुग्निरुद्रैर्वै युग्मपश्चिमेशानयोरपि नैऋतेनरयाम्येषु कर्णिकायां
तेषु च यादिहांतानामष्टानां सविंदुयुक्तानि विन्यसेत् एकैकशोलवर्णानि ततो देवीं हृदि स्मरेत् अस्य श्रीप्रयोगस्य अस्य प्राणप्र
तिष्ठामंत्रस्य शिवब्रह्मविष्णुशिवेभ्यः ऋषिभ्यो नमः मुखे ऋग्यजुःसामाथर्वछंदोभ्यो नमः हृदये पराप्राणशक्त्यै देवतायै नमः
हृदये पराप्राणशक्तिदेवतायै नमः गुह्ये आंवीजाय नमः पादयोः ह्रीं शक्तये नमः नाभौ क्रौं कीलकाय नमः इति विन्यस्य आत्मप्र
णप्रतिष्ठार्थे विनियोगः इति कृतांजलिर्वदेत् ततः ॐ आं ह्रीं क्रौं यं कं ५ आं काशवायुग्निसलिलपृथिव्यात्मने आं हृदया
य नमः ॐ आं ह्रीं क्रौं इं चं ५ इं शब्दस्पर्शरूपरसगंधात्मने ईं शिरसे स्वाहा ॐ आं ह्रीं क्रौं उं टं ५ ॐ श्रोत्रत्वक्चक्षुर्जिह्वाघ्राणात्म
ने ऊं शिखायै वषट् ॐ आं ह्रीं क्रौं एं तं थं दं धं नं वाक्पाणिपादपायूपस्थात्मने ऐं कवचाय हुं ॐ आं ह्रीं क्रौं ओं पं ५ वचनादान।
विसर्गगमनानंदात्मने औं नेत्रत्रयाय वौषट् ॐ आं ह्रीं क्रौं अं यं ९ मनोबुद्ध्यहंकारचित्तात्मने अः अस्त्राय फट् इति षडंगमं
त्रान् गुह्यादिकरतलांतेकरयोर्विन्यस्य हृदयादिषडंगेषु विन्यसेत् ततो नाभ्यादिपादहृदयांते यं नमः कंठादिनाभ्यंतं ह्रीं नमः
मूर्द्धादिकंठांतं क्रौं नमः ततो हृदयकमले वायव्यदले यं नमः आग्नेये रं नमः पूर्वे लं नमः पश्चिमे वं नमः ईशाने शं नमः नैऋते
षं नमः उत्तरे सं नमः दक्षिणे हं नमः कर्णिकायां लं नमः इति विन्यस्य ॐ आं ह्रीं क्रौं यं रं लं वं शं षं हौं हंसः सोहं अमुष्य प्राणाः ५ अ
मुष्य जीव इह स्थितः ५ अमुष्य सर्वेन्द्रियाणि ५ अमुष्य वाङ्मनश्चक्षुःश्रोत्रजिह्वाघ्राणप्राणा इहागत्य सुखं चिरं तिष्ठंतु स्वाहा।

सं इह प्राणाः

वि
द्या १८
२३
330

ॐ इति मंत्रेण सर्वांगे व्यापकं त्रिधा विमर्शध्यायेत् रक्तां त्रिणेत्रां हरणप्रसंस्थां पाशांकुशाविलसत्करां सबाणान् शूलं कपाले
दधतीं कराग्रैः रक्तां त्रिनेत्रां प्रणमामि देवीं एवं ध्यात्वा नग्नहाङ्गी ललक्षमेकं जपेन्मंत्रं तद्दशांशं च वह्नौ हुत्वा संयुते षट्
कोणे शक्तिपीठविधिनानेन पूजयेत् अर्चयेत् षट्सु कोणेषु ब्रह्माणीं विष्णुमीश्वरं काली लक्ष्मी रमां पश्चात् षडंगानि प्रपूजये
त् दलेषु मातरः पश्चात् लहाद्ये लोकनायकाः एवं संपूजयेद्देवीं गंधपुष्पसमादिभिः इति संसाधितो मंत्रः षट्कर्मफलदो भ ।
वेत् स्थापयेन्मंत्रनामेन प्राणान् मंत्रदेशिकः अथ तदुपासनाविधिः प्रातः स्नानं कृत्वादि योगपीठन्यासान्ते कृत्वा मूलेन ।
प्राणायामत्रयं ऋष्यादिकरषडंगन्यासान्विधाय ध्यानं तर्पणं च कृत्वा ततः सिंदूरादिना षट्कोणत्रिदलअष्टदलभूपुरात्मकं यंत्रं विलि
ख्य ततः संस्थाप्य अर्घ्यादिस्थापनान्तं पूजांते मंत्रकादिपरतत्त्वान्तं योगपीठं संपूज्य केसरेषु ॐ जयायै नमः विज
यायै नमः अजितायै नमः अपराजितायै नमः नित्यायै नमः विलासिन्यै नमः दोग्ध्र्यै नमः अघोरायै नमः मंगलायै नमः
इति संपूज्य ह्रीं सर्वशक्तिकमलासनाय नमः इति समस्तं पीठं संपूज्य मूलमंत्रेण मूर्तिं परिकल्प्य आवाहनादि पुष्पांजलिपर्यंतं
न् षट्कोणेषु देव्यग्रे देवीपृष्ठे दक्षिणवामकोणेषु ॐ ब्रह्मणे नमः विष्णवे नमः ॐ हराय नमः दक्षिणाग्रे देवीपृष्ठे वामा ।
ग्रेषु सरस्वत्यै नमः लक्ष्म्यै नमः गौर्यै नमः षट्कोणसंधिषु प्राग्वदंगानि संपूज्य अष्टपत्रेषु देव्याद्यादिलिख्येन प्राग्वद्ब्रा
ह्म्याद्याः संपूज्य वज्रादिलोकपालान् तदस्त्राणि च संपूज्य धूपदीपादिकं सर्वं प्राग्वत् समापयेदिति तथा लक्षमेकं जपेन्मंत्रं ।
तद्दशांशतः साज्येन वह्नौ पायसान्नेन तर्पणादिकं समाचरेत् शारदायां बीजमंत्रः सुप्रसिद्धा नामादौ हृल्लेखायुग्मं जपेत् स
ताविवत्सलताभूयोऽग्नीवह्निमायारात्रिः आकृष्टाग्रस्तनापश्चाद्भ्रमराविस्फुलिंगिनी देवप्रतिरसो वेदाः प्राणाद्वैतानवस्मृताः
पाशेन बद्ध्वा हस्तशत्रुमात्री कृत्वा ते नमः अंकुशेन हृन्नस्तापिसाच्यस्यास्त्यन्मारयेत् द्वादशांगुलमानेन कृत्वा साध्यस्य पुत्तल ।

ली नम्रः प्राणान्मकं यं ते सकीटं हृदये न्यसेत् निशास्थि समये साध्ये साधकेन सा हृदं वुने देलेषु वा षु व ह्रीं द्वणानां मनः परं
ईशानाल मशीनां गुप्य मालां कर्णिकां तरे पादीन्द्र समसमा पुत्रकां संगां कायानन्तस्मरेत् पिशो विंदु सपुद्र तेनन संवद्द विग्रहा
न् एवमात्मस्हृदं मोने भूम्यीं दृप्यान्नि पायास्मरेत् प्रात्महृत्मगगाधं गीः प्रस्थाप्यस्वासवक्त्रेनाः एकैकं साध्यस्हृत्सप्राद्दगात्ते
कैकमानयेत् पुत्तसाध्याप्ये मंत्री स्वविते वा विधानवित् तं तच्छे देपक्रवीनवह्निवीतेन संयुतः प्राकृष्टान्साध्यहृद्दंगा
न्मध्वासे स्तंभयेननः एवमेकादशावृत्तिकुर्यात्सर्वेषु कर्मसु वश्याकर्षणयोधादीन् रुणान्संस्मरेत्तथा मोहविद्वेष
यार्थं प्राप्तंकृष्णान्मारणाकर्मणि पीतान्संस्तंभने ध्याये न्माराणाकर्षणकर्मवित् प्राकृष्टान्साध्यहृत्प्राणान्स्थापयेदात्मनो
हृदि क्रूरकर्मसु पुत्रन्स्तानेषां स्थापनमीरितं प्राणान्साध्यस्य मारणकान् प्रान्मनन्त्कभुजंगमात् संस्मरेन्मन्त्रनिपुणः सदा।
क्रूरेषु कर्मसु वाघ्रिश्रिशक्रवरुणेश्वरात्संपुटे तेश पत्र लिखितेरथ यादिवर्णैः विदंमगैः लगनदेलसमेतमध्ये प्राणा
न्यंत्रमपवर्गेद्दतं धरास्थं इत्यप्रयोगकुशलो मनुनानेन मंत्रवित् वशपयेत्सवलान्देवान्देवान्किं पुनः पार्थिवान्नरान् इ
ति मन्त्रप्रयोगविधिमन्त्राविशेषो ब्रह्मयामले मन्त्रनिर्मंत्रतेमंत्रीज पाकिंशुकसंभवैः पुष्पैरको मलेर्वापि मूलेनवनवा
हुलीः हत्वाबीनत्रयेणाय हुतेदेकैकशः क्रमात् यादि हंसानवर्णान्स्याप्राणहृसोनवमत्वनाः प्रभृता चैव सनावजी वहाया
णहातथा आकर्षिणी वयसनामा मराविस्फुलिंगिनी तेजः दारिणी चेति संप्रोक्ता वायथाक्रमं नवहृणाद्दिनानान्नानासो
वैवहुते त्क्रमात् ओं ह्रीं क्रों यं ग्रमलापे साहा इत्यादिप्रयोगः ध्यानं वदे प्रयोगेषु यथाध्येयमदेश्वरीः गत्वा साध्येदहं वधा
पाशवीजेन संहरीं शक्तिवीजेननतां किं नृहद्दोनां क्रूयबीजतः प्राणमाकृष्य साध्यस्य चानयंती सदास्मरेत् निशीथसमये सा
ध्येसप्रेनस्य हृदं वुने दलेषु वा षु व ह्रां स्व रुणानां स्मरेद्घादि ईशानातस सौम्य पुदहिणां कर्णिकान्तरे यादीन्द्र समा पुत्रकांस्मरेगा

वि
षा १८

३३१

331

कारानन्तुस्मरेत् शिरोबिंदुसमुद्भूतेनानंगसंवहविग्रहात् एवमात्महृद्भोजेभृंगीरूपाणि ध्यायास्मरेत् आत्महृत्पद्मगाभृंगीः प्र
स्थाप्यसाध्यसवत्मना एकैकान्साध्यहृत्पद्मभृंगानेकैकमानयेत् पुनस्तान्स्थापयेत्क्रोडेस्वचित्तेनरकर्मसु तेनतुक्षेदंमकुर्वीत
वह्निबीजेनपार्वति आकृष्टान्साध्यहृद्भृंगीनस्तंभयेद्भूमिबीजतः एवमेकादशाहृतिं कुर्यात्सर्वेषुकर्मसु वश्याकर्षणयोर्या
दीनक्रमेणान्तस्मरेत्प्रिये मोहविद्वेषयोर्धूम्रान्कृष्णान्मारणकर्मणि पीतान्स्तंभनेदेवि प्राणाकर्षणकर्मवित् आकृष्टा
न्साध्यहृत्पद्मान्स्थापयेदात्मनोहृदि क्रूरकर्मसुपुनस्तांनेषांस्थापनमीरितं प्राणान्साध्यस्यमेदूकानामनस्कभुजंगमा
न् संस्मरेद्देवदेवेशिमदाक्रूरेषुकर्मसु इत्यप्रयोगकुशलोमन्त्रनानेनसुंदरि वशयेत्सकलान्देवान्किंपुनः पार्थिवान्जना।
नान् वास्वग्निशक्रवरुणाश्विवरान्तसमसामगान् दक्षिणांनाल्लिखेद्घादीन्द्रांतानष्टसुपार्वति दलेषुबिंदुसंयुक्तान्तकारेक।
र्णिकांतरे विलिख्यानस्यमध्येतुहृत्सद्मनरहर्यं साध्यनामसमायुक्तंविलिखेत्कृतिसंभवे वेष्टयेच्चत्तुरस्त्रेणयंत्रं प्राणमनोरि
दं क्रूरकर्मसुसंप्रोक्तंदुःखमरष्टविषादिभिः कृत्वापुत्तलिकांसाध्यनरकेशसमन्वितां हाटकांगुलमानेनसुष्ठांगीमनिमेज्ज
लां तस्यास्तुहृदयेदेविप्राणयंत्रंविनिःक्षिपेत् लिखितंशववस्त्रेचसकीटंवरवर्णिनि प्राणांस्तंस्थापयेत्तस्यांसाध्यस्यप्रो
क्तरूपतः छित्वातांतत्प्रयाशस्त्रैःसाध्यंस्मरन्वाचिताऽनले समरात्रप्रयोगेनमारयेद्रिपुमात्मनः सकीटंसजीवंसंस्थापितसा
ध्यप्राणमितियावत् अष्टविषाणितुरूपेतानिलोणपिंडानिपनुक्तकरस्तथा गृहस्थमक्षिकदंष्टंकंविषाष्टकमुदाहृतं इत्यका
नि रूपेनःश्वेतविश्वाः अग्निःविश्वकं लोणपिंडंक्षितिमलवणं अनन्तगमं तथा कलाआवाहयेत्तत्र भप्रतिमादिषुमंत्रवि
त् शैवेचगाणपत्येचषष्ठस्वयसः कलाःस्मृताः पंचाशीतिकलाः सौरेवैनवतिर्वैष्णवे शाक्तेतुसप्ततिप्रोक्ताः शैवाश्चेतिचा।
केवल शैवाःषष्टवतिकलाःशैवावदास्यत्रशिवशक्तिसदाशिवाः ईश्वरःसर्वविद्याचमायाविद्याकलातथा रागःकालश्च

नियतिः पुरुषः प्रकृतिस्ततः अहंकारश्च बुद्धिश्च मनः श्रोत्रस्त्वचस्ततः जिह्वा घ्राणं च वाक् पाणी पादौ पायुस्ततः परं उ
पस्थश्शब्दस्पर्शश्च रसो गंधो वियन्मरुत् वह्निसलिलपृथ्वी च अष्टात्रिंशतीरिताः निर्वृत्तिः कांतिर्मनोरमा चैव ततस्त्रैव मनोहरा मनोर
गा च मदनोन्मादिनी मोहनी तथा दीपिनी शोषणी चैव वशंकारी च शिंजिनी सुभगा सप्तस्थैव षोडशात्र समीरिताः पूषा चैव
सुमनसा रतिः प्रीतिर्धृतिस्तथा ऋद्धिः सौम्या मरीचिश्च ततश्चांशुमालिनी शशिनी चांगिरा छाया ततः संपूर्णमंडला तुष्टा
मृताख्या कथिताः कलास्तुः सत्त्वगा विधोः अमृताद्याः षोडश प्राणयादयो नव वर्णिकाः षट्सप्ततिः कलाः प्रोक्ताः शैवे शाक्ते च गा
णपे अथ वक्ष्ये वैष्णवाख्याः कलाः शृणु वरानने जीवः प्राणो बुद्धिर्मनः श्रोत्राद्या विंशतिस्तथा इत्यंशसोमसप्तत्रिंशोस्तदेवा
सुदेवास्ततः संकर्षणश्च प्रद्युम्नश्चानिरुद्धस्ततः परं अष्टादशात्र विज्ञेयाः सौराः शृणु वरानने आकाशो वायुरग्निर्जलं पृथिवी त
रूपं च स्पर्शो रूपं रसो गंधः श्रोत्रं त्वक् चक्षुरेव च जिह्वा घ्राणं च वाक् पाणिः पादपायू तथैव च उपस्थं च मनो गर्वं बुद्धिधीः प्रकृ
तिस्ततः अष्टादशात्र विज्ञेयाः शाक्ताः शृणु वरानने आत्मविद्याशिवाख्यैस्तैः प्रतिलोमक्रमात्ततः अनुलोमेन ते भूयः सर्वे तत्त्वं
तथैव च अष्टादशाततः प्रोक्ताः कलाः सर्वाः समीरिताः अस्यार्थः सौम्यकर्मसु प्रतिमादिष्वावाहनेन साधकः कृतनित्यक्रि
यः यथोक्तलक्षणप्रतिमाग्रे स्वासने समुपविश्य दिवा रात्रौ वाग्निसमस्तकला पूर्ण पूर्णोऽहं भगवान्नात्मप्रतिमायां मध्ये साधा
रं संस्थाप्य प्राणानायम्याघेन्वादि निष्कुले खलतो नेः प्रकाकृति प्रतिमायां मम तुक देवता सान्निध्यकारिणीं अमृतकं संख्याक कला
आवाहयिष्येति संकल्प्य प्राणपंचप्राणप्रतिष्ठामंत्रेण प्रतिष्ठितं प्रतिमायां गले बद्ध्वा आवाहयेत् प्राणपंचरचनाप्रकारस्तु भू
र्जीरे अष्टगंधेनाष्टदलकमलं विलिख्य कर्णिकायां समासाध्यं तत्काररं विलिख्य वहिर्भूपुरं विलिख्य मातृकाक्षरैर्वेष्टयित्वा तत्ता
नेषु दिक्पालबीजानि विलिखेदिति प्राणपंचं विलिख्य होमसंपातं कर्पूरादिभिः तत आवाहनीयदेवतामंत्रेण प्राणापानमर्पादिक

षडंगन्यासध्यानादि विधाय प्रतिमायामन्तश्छिद्रमात्रकान्यासान्तं विधाय प्रतिमाहृदये स्पृशन् प्राणप्रतिष्ठामंत्रेणामुष्य परस्या
नेनावाहनीयदेवतानां मध्ये उक्ते संस्थाप्य प्राणप्रतिष्ठामंत्रमष्टोत्तरशतवारं जपित्वा कलामावाहयेत् यथा सगंधजलपुष्प
भरितमणिकुंभमुखे पिधानवस्त्रं निक्षिप्य तन्मध्यस्थमुखमेकमस्तु नमः ओं आं ह्रीं क्रों हंसः सोहं यरलवशषसहों अमुकदेवतायाः
शिवतत्त्वरूपसर्वेन्द्रियकलाः शिवतत्त्वरूपा प्राणकला इह अमुकदेवतायाः इह अमुकदेवतायाः शिवतत्त्वरूपजीवकला इह ।
स्थिता इह अमुकदेवतायाः शिवतत्त्वरूपसर्वेन्द्रियकलाः इह अमुकदेवतायाः शिवतत्त्वरूपवाङ्मनश्चक्षुःश्रोत्रजिह्वाघ्राणप्रा
णकला इहैवागत्य सुखं चिरं तिष्ठन्तु स्वाहा इत्युक्त्वार्घ्यं प्रतिमाशिरसि निःक्षिपेत् एवं शक्तितत्त्वरूप ईश्वरतत्त्वरूप इत्यादिकं ।
मंत्रः अत्र सम्प्रदायक्रमः प्रथमकलामेकवारमुक्त्वार्घ्यमावाहयेत् द्वितीयां वारद्वयं तृतीयां त्रिवारं चतुर्थीं चतुर्थवारं ।
एवं क्रमेण कोटिहोमादौ उच्चारणमिति न्यासान्तरे शुक्लप्रतिपदारंभ्या यावत्पूर्णतिथिर्भवेत् कुर्यादावाहनं मंत्री प्रतिमादौ शु
भे तथा आकर्षणं कलानां च क्रमेण च प्रतिमादिनः कलानां ह्रासवृद्धी दोः कृष्णशुक्लप्रभेदतः तिथिक्रमेणन्यायेन तथैवा
त्रिलिंक्रमात् गुरुतः शास्त्रतः सम्यक् ज्ञात्वा कुर्वीत देशिकः मंत्रानाकुर्वते यस्तु म्रियते मृत्युपीडया इति अथ लिंगसद्रोमैः शि
स्थापनविधिः पूजास्थाने ईशानभागे कुण्डस्थण्डिलादयमुत्तमे गोमयेनोपलिप्य मूलेन वीक्ष्यास्त्रेण संप्रोक्ष्यास्त्रेणैव कुशैः
संताड्य कवचमंत्रेणाभ्युक्ष्य हृन्मंत्रेणाविष्कृत्य देवताकारं लिखित्वा रेखाः प्रागग्राश्च लयमन्त्रदेवताकाउत्तराग्रा लिखेद्रेखाः कुश
मूलेन विलिख्य कुशान् त्रुटानस्त्रमंत्रेणास्मिन्प्रोक्ष्य ह्रीं सर्वशक्तिकमलासनाय नमः इति तन्मध्ये योगपीठं संपूज्य तत्र भुवनेशीमूलम
तीमंत्रं विन्यस्य तद्योनाववस्थाने शिवबीजं तथा सूर्यकांतादिमवमग्निप्रभावेन संस्थाप्य ओं चित्पिंगल हन दह पच सर्वज्ञाज्ञा
तापय स्वाहेति मंत्रेण उशीरमुखेन कृत्वाग्निं प्रज्वाल्य काष्ठैः पटुक्रम ओं अग्निं प्रज्वलितं वंदे जातवेदं हुताशनं सुवर्णवर्णम् ।

मलं समिद्धं सर्वतो मुखं सिनिपद्मकलां जलिरूपस्यायोपविश्य लिंगे स्त्रुं हिरण्यायै नमः गुदे घ्रुं कनकायै नमः शिरसि घ्रुं रक्तायै न
मुते शृं कृष्णायै नमः नासिकायां स्त्रुं सुप्रभायै नमः नेत्रयोः स्त्रुं अतिरक्तायै नमः सर्वांगे ष्रुं बहुरूपायै नमः इति सप्त जिह्वा विन्यस्य
ॐ सहस्रार्चिषे हृदयाय नमः ॐ स्वस्तिपूर्णाय शिरसे स्वाहा ॐ उत्तिष्ठ पुरुषाय शिखायै वषट् ॐ धूमव्यापिने कवचाय हुं ॐ सप्त
जिह्वाय नेत्रत्रयाय वौषट् धनुर्धराय स्वाहाय फट् इति षडंगानि विन्यस्य शिरसि अग्नये जातवेदसे नमः वामांसे अग्नये सप्तजि
ह्वाय नमः वामपार्श्वे अग्नये हव्यवाहनाय नमः वामकट्यां अग्नये अश्वोदरजाय नमः लिंगे अग्नये वैश्वानराय नमः दक्षिणक
ट्यां अग्नये कौमारतेजसे नमः दक्षिणपार्श्वे अग्नये विश्वमुखाय नमः दक्षिणांसे अग्नये देवमुखाय नमः इत्येवं न्यस्य गर्भे र
हितैर्दर्भैरग्निप्रागादिक्रमेणोत्तराग्रैः सर्वांगेष्वपरिस्तीर्य वह्नेर्विषट्कोणं विभाव्य तत्र प्रागुक्तषडंगानि संपूज्य तन्मध्ये दिग्दलेषु
प्रागाद्यष्टमूर्तीः संपूज्य तद्दिक्षु तद्वाहनादिकान् लोकपालानायुधानि च संपूज्य मध्ये ॐ वैश्वानर जातवेद इहावह लोहिताक्ष सर्वकर्माणि
साधय स्वाहा इत्यग्निं गंधादिभिः संपूज्यास्त्रमंत्रेण नालिकया आज्यस्थालीमाज्ये निक्षिप्य मूलेन अथाभिमंत्र्य अवगुंठ्य मूर्ती।
हृदा कवचेन प्रदीप्तदर्भं येन नीराजनं दर्भं हृदयमंत्रेणाग्नौ निक्षिप्य पुनर्दर्भं अस्त्रेण ज्वालयित्वास्त्रमंत्रेण हृते मदर्भाग्रौ निक्षिप्य सुक्स्रुवौ तदधा
वे पलाशस्य मध्यपत्रद्वयमश्वत्थस्य पत्रद्वयं वा गृहीत्वा अग्नौ प्रताप्य कवचेन दर्भैः संमार्ज्य पुनः प्रताप्य स्त्रुवं प्रोक्ष्य दर्भं पुनिधाय
मार्जनदर्भानद्भिः संप्रोक्ष्याग्नौ निक्षिप्य स्रुवेणाज्यमादायाग्नेर्दक्षिणनेत्रे अग्नये स्वाहा इति हुत्वा अग्नय इदं न मम उत्तरदेशभागे हुत्वा
पुनराज्यमादायाग्नेर्वामनेत्रे सोमाय स्वाहेति हुत्वा सोमायेदं न मम पुनरग्नेर्भालनेत्रे अग्नीषोमाभ्यां स्वाहा वह्नेर्वक्त्रे अग्नये स्विष्टकृ
ते स्वाहा ततः ॐ भूः स्वाहा अग्नय इदं न मम भुवः स्वाहा वायव इदं न मम स्वः स्वाहा सूर्यायेदं न मम ॐ भूर्भुवः स्वः स्वाहा प्रजापतय
इदं न मम इत्याहुतित्रयं हुत्वा ॐ वैश्वानर जातवेद इति मंत्रेणाहुतित्रयं हुत्वा अग्नेर्गर्भाधानं संपादयामि स्वाहेति गर्भाधान

वि॰
पा॰ १८
३३३

333

पुंसवनसीमन्तोन्नयनजातकर्मान्नप्राशनचूडाकरणोपनयनसमावर्तनविवाहाख्यान्यष्टकर्मसु गणेशावाहनपूर्वं तु तीर्थं त्वा प्रा
ग्रहाणिन्द्वादिमूर्तेन देवतानां स्मृं हिरण्याय स्वाहेत्यादि नवाममभिघार्य स्वाहान्तेरेकैकामाहुतिं हुत्वा ॐ स्वाहा ॐ श्री
स्वाहा ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं स्वाहा ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं स्वाहा ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं स्वाहा ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं गणपतये स्वाहा ॐ श्रीं ह्रीं।
क्लीं ग्लौं गं गणपतये वरवरद स्वाहा ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं गणपतये वरवरद सर्वजनं मे स्वाहा ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं गणपतये वर
वरद सर्वजनं मे वशमानय स्वाहा इति गणपतिमन्त्रं दशधा विभज्य हुत्वा पुनः समस्तेन मन्त्रेण गणपतिमन्त्रेण पञ्चविंशत्या
हुतीर्हुत्वा मूलमन्त्रस्य षडङ्गमन्त्रैः षडाहुतीर्हुत्वा मूलमन्त्रेण पञ्चविंशत्याहुतीर्हुत्वा आवरणदेवतानामेकैकामाहुतिं हुत्वा ॐ
भूरग्नये च पृथिव्यै च महते च स्वाहा ॐ भुवो वायवे चान्तरिक्षाय च महते च स्वाहा ॐ स्वरादित्याय च दिवे च महते च स्वाहा ॐ भू
र्भुवः स्वश्चन्द्रमसे च नक्षत्रेभ्यश्च दिग्भ्यश्च महते च स्वाहा इति व्याहृतीर्हुत्वा ॐ इतः पूर्वं प्राणबुद्धिदेहधर्माधिकारतो जा
ग्रत्स्वप्नसुषुप्त्यवस्थासु मनसा वाचा कर्मणा हस्ताभ्यां पद्भ्यामुदरेण शिश्ना यत्स्मृतं यदुक्तं यत्कृतं तत्सर्वं ब्रह्मार्पणं भवतु स्वाहा
इत्याहावेकां वाज्याहुतिं हुत्वा वह्निं संपूज्य न्यूनातिरिक्तसिद्ध्यर्थं दशाभिः सवृत्तं तिले ॐ हंसां गं क्रुं ह स्वाहेति हुत्वा ॐ सहस्रा।
र्चिर्महातेजा नस्तेव ङ्गरपधकुमस्तवोपि नेमत्वंग तन पावकाय नमोऽस्तुते ॐ गौरहर्णो रकर्माचर्चार रत्नं नमोऽस्तुते विसृज्यस्ततो।
कपालो मिश्रां निमत्रयप्रयच्छमे इत्यग्निं प्रार्थ्य चुनेनस्रुवमाहृत्यं नहुपाद्वेभ्युद्धृत्य: योऽग्निस्थाने नस्रवेण तन्त्रसंविधाय मूल
मन्त्रेणाचोदयेन्नाहुतिं चयं हुत्वा पीतणीयजलेन वह्निं विशिष्य विसृज्य देवतान्तरेषु तस्य संहारमुद्रया स्वहृद्गुहायामग्निं संस्थ।
न भो भो वह्ने महाशक्त सर्वकर्मप्रसाधक कर्मान्तरेपि संप्राप्ते सान्निध्यं कुरु सादरं इत्यग्निं प्रार्थ्य संहारमुद्रया स्वहृद्गुहायां संये
दिति नित्यहोमेऽग्निस्थापनविधिः अथ नित्यस्नानादिविधिस्तत्र श्रीविद्यायाः प्रागेव निरूपितः सामान्यतः सर्वेषां मन्त्राणां

निमस्नानविधिप्रदर्श्यते पूजा द्विविधा अनिर्माल्या सनिर्माल्या चेति अनिर्माल्या मानसपूजा सनिर्माल्या वाह्यपूजा तदुक्तं तन्त्र
सारे अनिर्माल्यं सनिर्माल्यमर्चनं द्विविधं मतं द्विविधैर्मनोभवैर्द्रव्यैर्गंधपुष्पैः स्रगादिभिः यदर्चनमनिर्माल्यं द्विविधभोगापवर्गदं
ग्राम्यारण्यादिसंभूतैर्यागद्रव्यैर्मनोरमैः भक्त्यैर्यत्क्रियते सम्यक् सनिर्माल्यं तदर्चनं ज्ञानमात्रातिगुप्तानि ज्ञानात्मेव निसर्गत
ः पंचभिस्तु महाभूतैर्भोग्यत्वनाशशीलानि तथा प्राणाभिस्पृष्टद्रिकायैस्तोयैरेवन संशयः अतोनिर्माल्यमित्युक्तमिति अत्र चारोप
तो नामधिकारः यदाहाराल्पः द्विविधः स्यात्तत्त्वमनोवीर्यानतस्तु पापसन्न्यासिना मां नरं प्रोक्तमिति यत्र मनसा पूजयेद्योगी
पुष्पैर्वा रणसंभवैः शिवार्च्यपुष्पहिंसायां नभवेत्सतु हिंसकः तदजितेन्द्रियपतिपरं पवित्रं स्नानमात्रेण होमदानादिभि ।
र्विना सर्वदुःखपिशाचेभ्यो मुक्तो भवति नान्यथा पुण्यस्थितियोगरहस्याश्च मंगलैर्मंगलार्थिनः पूजोपकरणाः कुर्यादीपुरटीना
नि वाद्दणाः वानप्रस्थाश्च यतयो यद्येवं कुर्युरन्वहं संस्कारान्न निवर्तन्ते विध्यतिक्रमदोषतः आरब्धपतिनायेते भवेयुर्ईरवा ।
भाजनमितिक्कं भसंभवोक्तेः देवयजी नाम संयतेन्द्रियते दोषायते अतस्तेषां मानसपूजनमेव विहितमिति यदा सर्वेषामेवा
धिकारः यदुक्तं पद्मपुराणे स्मरणं पूजनं विलोकनं यामानसपूजने सदाधिकारः सर्वेषां महापातकिनामपीति अन्यत्र गृह
स्थानामेवाधिकारः यदुक्तमनलेन अन्येषामुभयं तत्स्यादिति अन्येषां गृहस्थानां उभयमामन्तरं वाह्यं च अर्चानर्पणं तं वा स्यार्चना
त्मकमेवागतेनोक्तं न केवलं मानसार्चनं निषेधदर्शनात् यदाह स्वयमेव नरहीनस्नानमात्रेण परेषु स्वमंगलं प्राप्नोति चेदत्र
दैवदानहोमादिभिर्विना गृहस्थो यदि स्नानादि ध्यानं तु कुर्यादपि पूजयेद्धि पिनाकेन कः कुर्यादेनदन्वहं न ब्रह्मचारिणो दान
मधिकारोऽस्ति भामिति नारणवासिनां शक्तिनेतसंनिकलोगुणे गृहस्थोपि च सर्वेभ्यः कोमारात्मपीवतत इति अत्र ध्यानतु ।
ध्यानफलं सिद्धं स्वतो मानसायध्यानं स्यादपि रिहार्य नाऽस्य याचानुपायतः अस्तु हितनोत्कृष्टां वाह्यपुष्पैर्भवेद्दिधेयेति य

वि
या १८
२३४
334

ततस्तावच्चैतन्नद्देशाम् तस्याध्येतारं यजेत तस्यासंतमावश्यकत्वं पूर्वस्यानामुपपादयतीति तस्मात् हृदस्थानां गायत्र्युं जेव निमासा।
चपंचविधा उक्तं च मंत्रतंत्रप्रकाशे पूजा पंचविधा प्रोक्ता पौर्वाह्णादि तत्र के ताभ्यामिगमनं चोपादानं स्याध्याययोगकाः तत्राभि
मतानाम मंत्रिभिः परिकीर्तितं सम्मार्जनोपलेपादि संस्कारो देवमंदिरे उपादानं भवेद्देवपूजासाधनमेलनं ततस्याविभवेदिज्या।
गंधपुष्पादिभिः पुनः पीठपूजापि देवस्य सांगावरणपूजनं मंत्रार्थभावनापूर्वं जपो मंत्रस्य कीर्तनं तत्त्वशास्त्राध्यायनं सम्यक् स्वा
ध्यायो मंत्रिभिः स्मृतः गुरुदेवात्मनामैक्यं भावनायोग उच्यते सालोक्यमपि सारूप्यं सामीप्यं सायुज्यं सार्ष्टिनामकं साधुम
मपि पंचानां फलान्येवं विदुः क्रमात् इति. तत्रादौ विस्तानिरूपणेन सर्वासामपि निरूपणं स्यादिमतः प्रधानभूतेज्यानिरूप्यते
तत्र श्रीनारदपंचरात्रे निशावसाने शयनात् स्मरन्नारायणं प्रभुं उत्थाय दक्षिणांगेन वामपादं महीतले निशावसाने पश्चिमे
यामे कश्चिद्ब्राह्ममध्ये रात्रेस्तस्माद् विशेषतः संचिंतयेत् नियमोद्यो याममुत्थाय पश्चिम इति भारते चोक्तं दक्षिणांगेनोत्थायना
रायणस्मरणेति संबंधः नारायणमित्युपलक्षणं तेन स्वेष्टदेवतास्मरणमर्थः उक्तं तंत्रे रात्रिशेषे समुत्थाय कृत्वावश्यकमादौ
ततः रात्रिवासः परित्यज्य वाससी परिधाय च आचम्य शुद्धदेहः सन् देवतायागमंदिरं मार्जयित्वोपलिप्याथ भक्तियुक्तः स्वश
क्तितः उपविश्य शुभे देशे प्राङ्मुखः शोभनासने प्राणायामत्रयं कृत्वा कृत्वा न्यासं विधानतः न्यासं कराद्यादिन्यासं निर्मील
मपकृत्सायदयात्मभ्यांजलिस्तया अर्घ्यं पाद्यं निवेद्याथ दद्यादेवं तथाचमनं शुद्धप्रक्षालनं दत्वा दद्यादाचमनीयकं करास्यप्रोक्ष
णायाथ दद्यात् हासोमलं शुभं दक्षिणामूर्तिसंहितायां प्रातरुत्थाय देवेशि संस्मरेन्मम पुण्यले कर्पूराभं स्मरेन्नत्र श्रीगुरुं देवरू
पिणं सुप्रसन्नं लसद्भाभरणैर्गणांतिभूषितं भैरवीतंत्रे व्योमांबुजे कर्णिकमध्यसंस्थे सिंहासने संस्थितदिव्यमूर्तिः ध्याये
द्गुरुं चंद्रशिलाप्रकाशं चित्पुस्तकाभीतिवरान्दधानं श्वेतांबरं श्वेतविलेपपुष्पं मुक्ताविभूषं मुदितं त्रिनेत्रं वामांकपीठस्थितरक्त

यत्किं मे दर्शितं त्स्मात्स्कन्दपानि विधानं रक्तांगरागमसृणां वराब्जां स्मेराननां पीनकुचां प्रियांके वामे निषण्णामतिरक्तकान्तिं वामेन ।
लीलाकमलं करेण ध्यायेत्तथा नाममपरेणनाथमाश्लिष्य गाढं विधुनां त्रिनेत्रो पद्मं शिरसि गुरुपादांबुजद्वंद्वं संस्मरेत् त्रिजगद्वंदनी
यत्नरत्नत्रयवचनात् ब्रह्मरंध्रे इंद्रपद्म ध्यायेद्देवीं हंसमौन सिक्तवा नामभिलस्य संकेतसंसिद्धेर्गुरुकीर्तितै तरत्नात्नैगुरुध्योयनमौनैवेम
मर्चयेत् स्कवीनस्कनिभिः पीनस्त्नावाच्छंसर्वसिद्धये प्रातःस्मरणानिविक्तकाले स्मगुरुध्यानमाद्र शैवागमे दीक्षाकाले यथा
स्पंसरहस्यात्रयरूकमेणि इष्टं नेनैन भावेन ध्यायन्नाह्निकमाचरेत् वैखानसपंचरात्रे मयैवरात्रिशेषं तत्कालं सूर्योदयावधि
ग्रहणोदयावधीमर्थः नसैवत्तानकालत्वात् कर्तव्यस्तत्पध्याने नित्यमाराधकेनवै कपिलपंचरात्रे विभज्य पंचधारात्रिशेषे
देवार्चनादिकं जपं होमं तथा ध्यानं संकुर्वीत साधकः उत्तरतंत्रे इतिस्कन्नाहृदि येसे ध्यायेदिष्टां च देवतां गुरुदेवतयोरैक्यं भावये
त्तनिराकुलः इष्टार्थप्रार्थनां दत्वा स्वात्तां संप्रार्थयेत्ततः इष्टदेवस्य मूलेस्मिन् स्वाध्यासात्स्मरेत्ततः विमलापादस्त्र्यायकुर्यादावश्य
कीं क्रियां प्रार्थ्यलोकस्यमेवस्ताने इत्यमुत्राधिलज्ञांतो देशिकः शौचमाचरेत् नारदपंचरात्रे पदे पदे स्मरेद्देवं हरे पापापहारिणा
त् ततउत्तरासमये देवान्मंत्रेणानेन देशिकः स्मरणो इत्यतिपेणरत्ना नालबंधपुनः उत्तिष्ठन्तु सर्पा देवा गंधर्वा यक्षराक्षसा पति
लप्स्यन्तो स्थानं विप्रम्भोन्त्र ज्ञेना घमे कृतामलक्षुतितत्रावामसमाकं प्रवेक्ष्यव कंमले खेदिशस्यमवी स्वेननतो यात्र लाशयः शौ
चं कृत्वा यथाशास्त्रविधिनाचमनं ततः दंतकाष्ठं ततो भुक्त्वा स्नायानदत्तनारद हिजे तिनारदसंबोधने आलयान्नदूरे इषुक्षेपमहा
मतीत्य निर्ऋत्याम्भिशुविलेपमतीत्याम्भधिकां भुविमिति विश्ववचनात् शौचमाह नारदपंचरात्रे लिंग्यालिंगेमृदादेयापके का
• तस्य ऋतिकाः पंचवामकरे देयालिस्नापाणौ विशुद्धये मृत्तोनार्गविशुद्धिस्यान्मरीषस्वाध्वंतरं पंचापाने मृत्तिका दश वामक
रेदेयाः समनन्तयस्त्वयोः पादयोगिरसंमिः शुद्धिर्जेत्रोशुद्धिस्कपंचभिः नियोज्ययेत्ततो विप्रकर्योर्वेसमपत्तिकाः स्वदेहेत्वे

वि
या ९

२३५

335

दृष्टो षट्प्रग्रासलः कर्मसिद्धये भक्तानां तद्विधाणं च वर्षास्वेवं निशि पिबेत् प्रावृण्णक्रावधेन तस्मादेकस्थानं वनोदनं शरद्ग्रीष्मवसंते
भुक्तिसंकार्यक्रियापरे एतस्मादपि वै केकां मृत्तिकां परिलोपयेत् हेमंते शिशिरे चैव वर्षो विप्रः संयतः स्थितः परिशौचं विधात्।
व्यं देशकालानुरोधतः गंधलेपमपास्यैव मनःशुद्धाविशुद्धानीति एकैकां तत्र मृत्तिकां इति अथ मर्षः प्रथमम् एकवारं मृत्तले
लिंगे पश्चात्तन्नो वामकरं मृत्तले पश्चात् पुनर्लिंगमिति क्रमेणेति कपिलपंचरात्रे परिचाविहिते शौचे तदर्द्धं निशि कीर्तितं
तदर्द्धमातुरे प्रोक्तमातुरस्यार्द्धमध्वनीति दंतकाष्ठमंत्रमाह दक्षिणामूर्तिः क्लीं मंत्रेण कामदेवाय सर्वजनप्रियाय नम इति लिखित् चि
धायेनि हृदं तो येन समन्तर्दे विशुद्धये पंचमी स्मरणे च प्रथमं दंतकाष्ठं तत्र मलकाष्ठं तत्र मारणे मोहने खादिरं प्रोक्तं स्तंभने चूतप
लवं वश्ये चाम्रस्य काष्ठं तत्र स्यार्थं वंशनम्पदि अयं क्रमो महादेवि त्रिलोकेषु न विद्यते उत्तरतंत्रे वल्कमूलाग्रनाभिस्थं तालेय।
न्सिद्धिदं नवं अथ स्नानं तच्च विविधं श्रोतकमंत्रध्यानभेदात् तत्रोदकस्नाने नारदपंचरात्रे अथाधिकारसिद्ध्यर्थं स्नानं च।
त्यामि सर्वतः येन भक्तो भिषिक्तस्तु यागादीन् सर्वानर्हति तो चनेन शंकरनाथासमिनं मनेन स्वविद्यानाम्नमृत्तिका गृहीत्वा तेन संवि
भ्रप्याथानलत्रिकेतने नवा तो जलकूलेन तालये दशावारिणा मृत्कृत्वा विधानत्रय एकभागोपयोगेन ततः निधाय गोमयं देशो
स्निलां स्नाप्य भिमंत्रितान् लौकिकं गोणमथो वभागैतैकेनपत्नतः मलस्नानं पुरा कृत्वा विधिस्नानं समाचरेत् अमिमं
त्रितोनहे ण विधिस्नानं वैदिकस्नानं स्मृतिसमुच्चये नग्नानमृत्तिकास्नानं कर्यात्रिशिनगोमये वशिष्ठसंहितायां कृत्वा दौवे
दिकस्नानं ततस्तांत्रिकमाचरेत् विन्यस्याग्रेषडंगानि प्राणायामपूर्वकः सरं श्रीसूर्यमंडलात् तीर्थमाकृष्यांकुशमुद्रया आत्मार
तो ततः ऊर्ध्वाहारित्वेपणवास्त्रतः निमज्जनत्रयं देवं ध्यायन् पूर्वं नाम जपेत् जन्ममृत्युभयं श्रीवत्सं वध्वासिंवेत्स्नामृदेन तीर्थं
वाहनमंत्रास्त्रयोगेवक्तने एतत्तीर्थे पिचकलानिशया थैसावादनं स्नानमभिधायावद्भिश्राणि येनेन विधिनास्नायाद्धक

नलेद्विजः सतीर्थफलमाप्नोति तीर्थे देशगुणं फलमिति सिंचेत्स्वमथाविधावा समस्कृतोभिषिच्याथ मन्त्रनामं त्रितैर्जलैरिति
कपिलवचनात् त्रिधाभिषिच्य मूलेनेति उक्तरतंत्रात् तथा ततः संतर्प्य ततो देवान्मनुष्यान्सर्प्पयेदिति तत्र स्नाने विशेषमाह त्रिपुरा
र्णवे विधाय वैदिकं स्नानं ततस्तांत्रिकमाचरेत् मृदमस्त्रेणवादाय तेन नाम अभिमन्त्र्य च शिखामंत्रेण संशोध्य मंत्रयेन्मूलमंत्रतः
न्हृदि पादपर्यन्तं विलिप्य च तथा वपुः सम्मुखीकरणीमुद्रां बद्ध्वा प्राणान्निरुध्य च निमज्ज्य तत्सीमुत्थाय नाभिमात्रे जले स्थित
प्राणायामं ततः कृत्वा मूलमंत्रेण मंत्रवित् विमस्य वषडंगानि कल्पयेत्तीर्थमग्रतः ततः संप्रार्थयेत्तीर्थं सूर्यान्तमंडलेन ततः सृ
णिमंत्रेण मंत्रतो भित्त्वा चांकुशमुद्रया तीर्थावाहनमंत्रेण मंत्रतोभित्त्वा चांकुशमुद्रया तीर्थावाहनमंत्रेण तीर्थमावाहयेत्स्व
ये मूलमंत्रेण संयोज्य कल्पिते तीर्थमंडले तीर्थशक्तिं तथैव समावाह्यार्कमंडलात् ध्यात्वा तन्मनुनाभ्यर्च्य गंगामंत्रेण मंत्रये
त समस्कृत्वा ~~...~~) शिवे वह्निभूरणमंत्रहृदयप्रिये जलस्थं व्योमषट्दीर्घस्वरभिन्नसबिंदुकं सर्वान्तमेषतोथेशा।
क्लिं वै रिपुगं हृदिठः तलेवकारः व्योमहकारः तेनरूपतन षट्दीर्घस्वरभिन्नं ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रैं ह्रौं ह्रः इति हृदिठः स्वाहाकारः तथा ए
कविंशाक्षरः प्रोक्तः तीर्थशक्तिमनुः प्रिये: अशक्तीतिसंबोधनपदं दीव्यतात् वकारोपि मेधिद्योतकः एकविंशत्यक्षरस्तु केः
तारं नमो भगवति द्व्यपादेवतनौविके श्रीवालिके महामतिमत्स्येरिभगवस्य अशेषतीर्थालवाले मायाश्रीबीजयोरथ शिव
जटाधिरूढे च गंगे गंगांबिके हृदि गंगा विधेयमाख्याता त्रिपंचाशाहिरत्वैः तारः प्रणवः माया ह्रीं हृदिठः स्वाहाकारः अंबेरति
दिव्यतात् स्मृतमयत् तथा भवनेश्वपासमालेग्रामरनीकृतसमस्तपापेन कवचेनावगुंठ्याथ संरक्षेदस्त्रेण मंत्रयेत् मूलेदेवतां
नरसांगां सवर्णांप्रिये समावाह्य तले ध्यात्वा तं मदहृदयनिर्गतं ध्यात्वा तीर्थं स्मरन्मूलमंत्रं मंत्रेण तर्पयेत् विप्रा देवीसमुत्तीर्य
जलाद्दैवे शुभांबिके परिधाप्य तिलकं कृत्वा संध्यां समाचरेत् तीर्थशक्तिध्यानं प्रयोगे वसन्ते अथैनदाहणस्नानाशक्तानां

वि
घा १८

२२६

380

मंत्रस्नानविधिमाह नारदपंचरात्रे प्रथमोक्तेष्वशक्तस्तु तोयाभावे तथा कार्ये दुर्गकाले तु शीतले गमनेति प्रसिद्ध्यर्थमाह।
काशैर्ललनेहितः प्राणायामं यथाविधि कृत्वा भागेन ध्यात्वा तु प्रत्यालवादाबावसप्रोक्ष्य तेन तज्जवारिणा स्थाने दशदिशः प्रा
गवन्मंशोध्योपविश्य ततः अहोह स्नानलेमप्यकमात्मासं स्नातस्कैः मूलमंत्रादिभिः कुर्यात्सर्वमंत्रगणेन वै केवलादुदका
स्नानान्ते स्काररचितवर्जितात् प्रभासादिषु तीर्थेषु यत्फलं स्नानकस्य तु तेषां दशगुणं स्नानात् मंत्रस्नानस्य नारदः ध्यानस्ना
नमथो वक्ष्ये ह्याम्यामपि पंचयत् स्वच्छिन्नं पुंडरीकाले मंत्रमूर्तिं प्रभुं स्मरेत् तस्मादोदकजां धारां निपतंतीं समूर्द्धनि विन
येत्सूक्ष्मरंध्रेण प्रविशंतीं स्वकां तनुं तयामेदालयं सर्वं मनोदेहगतं मलं तत्क्षणाद्विरजा मंत्री जायते स्फटिकोपमः इदं।
स्नानवरमाद्यान्स्नानेभ्यः नगुणोत्तमं तस्मादेकतमं स्नानं कार्यमप्युदयेन स्नानस्थो वि क्रियाः सर्वोपनः सम्यास्नानारदः त
स्नात्वा तेन प्रातःकुर्याद्यदीक्षे क्षैरमीप्सतः शैवागमे मनसा मूलमंत्रेण प्राणायामपुरःसरं कुर्वीत मानसं स्नानं स।
वेदविहितं चयत् इति। पुंडरीकाक्षमितुयलक्षणे तेनस्लेहेदेवनामस्मरेदिति मंत्रस्नानेषु शैवेन ततः शिवात्मकैर्मंत्रैः
कृत्वा तीर्थं शिवात्मकं मार्जनं संहितामंत्रैस्ततो येन समाचरेत् इति शैवागमात् संहितानः व्योमव्यापी च यो मंत्रः पंच
ब्रह्माणियानि च ये मंत्राः शिवगायत्र्या हृदे वेतिषयाकमं सर्वपापहराः प्रोक्ताः विधेयं शिवसंहितेति व्योमव्यापीन प्रा
मीमुसायतो व्योमव्यापी वैवयकीर्तयेत् प्रणवाद्येन हृदाद्यं व्योमव्यापी प्रकीर्तितः इति नारदपंचरात्रे सुधौतेन परिधायाप्यव।
त्रिपुण्ड्रमथवोद्दरं तदभावाद्यथःप्रातीयोगरकसंपुनं नवैकवासस्नायस्माद्ववितमोकदाचन नृसिंहपुराणे जलान्तिके।
समासाद्य शुक्ले धौते च वाससी परिधाय यथानरो धर्यवतं कुर्यात्केशधूननं स्नातिमगुचाये बहिःस्नानस्य तथाहोस्नानवस्त्रयथ
स्पृतेन कुर्वीत स्नानवस्त्रं शुद्धस्नातो यदा भवेत् कुरुकरो मृदाभिः प्रक्षालयेत् द्वितीयेन वै निचोयाः स्नानवस्त्रेन मानः

संध्यासमाचरेत् मध्याह्नेतर्पणान्ते हृद्देवस्थानिष्ठीरनंभवेत् यामले विमृष्याह्यासीत्पुंड्रे तिलकं वर्णभेदेन वशि-
ष्ठः ऊर्ध्वपुंड्रं त्रिपुंड्रं वा कृत्वा संध्यां समाचरेत् अत्र वा शब्दः ऊर्ध्वपुंड्रत्रिपुंड्रयोर्वैकल्पिकत्वोपस्थापकः अत एव नारदपंचरात्रे
ब्राह्मणस्योर्ध्वपुंड्रं स्यात्क्षत्रियस्य त्रिपुंड्रकं वैश्यस्यार्धचंद्रं च शूद्राणां वर्तुलाकृतीति ऊर्ध्वपुंड्रलक्षणं तु कूर्मपुराणे य-
त्नेनारायणं देवं प्रसन्नापरमेपदं धारयेत्सर्वदा मूले ललाटे गंधवारिभिः यन्त्रस्थापनविशेषणं ब्रह्मविष्णुशिवात्मके पुंड्रे
नच्छूलधारणाद्भवतेवनसंशयः शैवशाक्तानां तु वर्णिकानामपि त्रिपुंड्रधारणमावश्यकं विना भस्मत्रिपुंड्रेण भव-
णान्नैव पापानां भस्मेतिपरिकीर्तितं अष्टकायसहस्राणि कृत्वा यः स्नाति भस्मना तत्सर्वं भवते भस्म यथाग्निस्तेजसाव-
तमिति लिंगपुराणवचनात् भस्मत्रिपुंड्रधारणविधिस्तु वायवीयसंहितायां शिवाग्नेर्भस्मसंग्राह्यं मग्निहोत्रोद्भवं तथा वै-
वाह्याग्न्युद्भवं वापि पक्वं शुचि सुगंधि च कपिलायाः शकृच्छस्तं गृहीतं गगने पतत् न क्लिन्नं नातिकठिनं न दुर्गंधि न चोषि-
तं उपर्यधः परित्यज्य गृह्णीयान्मतिमान् यदि खण्डीकृत्य शिवाग्नौ तन्निक्षिपेन्मूलमंत्रतः अपक्वमतिपक्वं च संत्यज्य तु समि-
तं सितं आदाय वाससा लोह्य भस्माधारे विनिःक्षिपेत् भस्मसंग्रहणे ऊर्ध्वाद्धमन्त्रुवासि उद्वासनेकृत्वा तेपस्माद्धेउ भस्मप्रजा-
यते गोमयापहरणादौ विशेषमाह तत्रैव सद्यापामसंस्पृष्टं सद्येनानीय गोमयं वामेन पात्रे संशोध्य अघोरेण विनि-
र्दहेत् तत्पुरुषेण समुद्धृत्य ईशानेन विशोधयेत् इत्थं तु संस्कृते भस्म अग्निरिमादिमंत्रतः तस्मादुद्धूलनं पश्चात्संध्येपुंड्रसं-
ख्यया प्रणवाद्यैश्चतुर्थ्यंतैर्नामभिरीशके पंचवर्णा पदनाद्यैर्भालेऽसोदरहृत्स्वथ त्रिपुंड्रधारणे ऊर्ध्वा मूर्ध्नि पंचवा हरे-
णव त्रिपुंड्रं धारयेत्तं शीर्ष्णा सा नाभ्यिवशवापरः नामभिस्तद्योजाताद्यभिः सेशानैः अघोरः सद्वपवाचकः नामपंचकवाचात् अत्र त्रिपुं-
ड्रधारणे गुणानि पमोजातावालोपनिषद्भ्रासाणि त्रिपुंड्रधारणस्याकृत्वा विषु शिवात्मकं मध्याग्रलि मिरादाय निरसभिमं-

वि
या १८
२२८
337

लेमैविते शताशामध्यमांगुष्ठैरयवास्यात्रिपुंड्रकं स्कंदपुराणे सनत्कुमारंप्रतिश्रीशिववचनं सायादिमिश्रेणमयैमहासैवे
स्वपंचमि परिगृह्याग्निरित्यादिमंत्रैर्भस्माभिमंत्रयेत् मानस्तोकेनमंत्रेणशिरोलिप्येत्ततःपंचकं तिस्रोरेखाभवेत्सुस्थानेषुषु
निपुंगव ध्रुवोर्मध्येसमारभ्ययावदंतौभवेद्ध्रुवो मध्यमानामिकांगुष्ठैर्मध्येन प्रतिलोमतः अंगुष्ठेनकृतारेखात्रिपुंड्रस्याभि
धीयते तिसृणामपिरेखाणां प्रत्येकंनवदेवता अकारोगार्हपत्योग्निर्भूरात्माचरजोगुणः ऋग्वेदश्चक्रियाशक्तिः प्रातःस
वनमेवच महादेवश्चरेखायाःप्रथमायाःप्रकीर्तिताः उकारोदक्षिणाग्निश्चनभःसत्वंरजस्तथा मध्यंदिनंचसवनं इच्छाशक्त्या
तरात्मकैः महेश्वरश्चरेखायाद्वितीयायाश्चदेवताः मकाराहवनीयौवपरमात्मातमोदिवौ ज्ञानशक्तिःसमावेदस्तृतीयं
वसवनंतथा शिवश्चैवतृतीयायारेखायास्त्वधिदेवताः एतान्नित्यंनमस्कृत्यत्रिपुंड्रंधारयेच्छुचिः महेश्वरव्रतमिदंसर्ववेदे
षुकीर्तितं मुक्तिकामैर्नित्यैः सेव्यंपुनर्भवसंभवः त्रिपुंड्रंधारयेद्यस्तुभस्मनाविधिपूर्वकं ब्रह्मचारीगृहस्थोवावन
स्थोपतिरेववा महापातकसंघातैर्मुच्यतेचोपपातकैः तथान्यैःक्षत्रविट्शूद्रस्त्रीगोहत्यादिपातकैः वीरहत्याश्वहत्याभ्यां
मुच्यतेनात्रसंशयः इत्यादि अथप्रकारांतरेणतिलकप्रकारस्तु इत्यंतसंस्कृतंभस्मअग्निरित्यादिमंत्रतः विमृज्यागानि
संस्पृश्यपुनरानयमंत्रतः तस्मात्पुत्रेतियज्ञथामंत्रयेतुद्रसंख्यया ललाटेब्रह्मविज्ञेयं हृदयेहव्यवाहनः नाभौस्कंदोग
लेशेषाह्वदक्षिणबाहुके आदित्योबाहुमध्येचशशीचमणिबंधके वामदेवोवामबाहौबाहुमध्येप्रभंजनः मणिबंधे
चवसवःपृष्ठेशोहरःस्मृतः शंभुःककुदिसंप्रोक्तःपरमात्माशिरःस्मृतः अंगेत्रकंवायवीसंहितायां पुनर्भस्मकरोमेत्री
त्रिपुंड्रंभस्मनालिखेत् इति एतच्छूद्रादिविषयंज्ञेयं अत्रभस्मधारणेयेविशेषास्तेवक्ष्यंते शाक्तानांवामकेश्वरतंत्रेषट्त्रिं
शो श्रीविद्यायनतत्रकरणे त्रिपुंड्रकविधारीचेति एतत्त्रिपुण्ड्रधारणंचंदनादिविषयंज्ञेयं अत्रभस्मधारणेयेविशेषास्ते

स्नानं यदर्घेण कार्यं रक्षेत्रिपुंड्रं द्रस्यथह्यालेनंदनःचं रुद्रेन जननि ध्यायामि ते मांगलमिति भगवता श्रीदुर्वाससोक्तत्वात् अथ सं।
ध्या तत्र महाकपिलपंचरात्रे उपविश्य प्राङ्मुखो देशे प्राणायामत्रयं क्रमात् मूलमंत्रेण कृत्वा तद्देहे ऊर्ध्वं तु मार्जनं शैवागमे प्रा
णायामं ततः कृत्वा मूलमंत्रेण मंत्रवित् अंगानि विन्यसेद्देहे करन्यासपुरःसरं अग्नीतीक्ष्णपुरतो जलं वै पेयमुद्रया अभिमंत्र
च मूलेन सप्तवारं च साधकः अकारादिहकारान्तैर्मातृकार्णैः सविंदुभिः प्रणवेन प्रोक्षयेन्मूर्ध्नि ऊर्ध्वं मूलेन च शिखादेवं ध्यात्वाथ म
त्रवित् भानुमंडलसंस्थितं आराधनीयमात्मानं वीतैर्भूमात्मकैस्तथा लेवरंयं द्रुमिति चतस्रः कान्निसराचिंते सप्तकृत्वस्ततो मू
लमंत्रेणाभिःप्रनष्टतत् वामहस्ते निधायाथ गलितैर्जलविंदुभिः संप्रोक्ष्य मूलमंत्रेण दक्षहस्तेन मूर्द्धनि नासयाभिघ्राय शिष्टेन ततो
रूपेणानेन ततः प्रविश्यान्तर्गतं सर्वं मलं संशोध्य निर्गतं इत्तनासापुटेनैन तत्कृष्णवर्णं दक्षिणहस्तगं वामभागे वज्रशिलां ध्या
त्वा तेन च ततः क्षिपेत् प्रक्षाल्य हस्तौ वा वाचम्य मूलमंत्रेण मंत्रवित् गायत्र्या वाथ मूलेन दद्यादर्घत्रयं सुधः शिवाय मंडलस्था
यरवेर्मूलेन तर्पयेत् विधानस्वाचगायत्रीमष्टाविंशतिवारकं जपित्वा मूलमंत्रं च शतमष्टोत्तरं ततः समर्प्य तज्जपं मंत्री देवस्य हा
स्य मंडलात् निधाय स्वीयहृदये ततस्तर्पणमाचरेत् इति मूलेनार्घदानं तु गायत्री इदि तमंत्रपरं तेयं तथा शैवागमे संध्यालो
पोऽनकर्तव्यः शंभोराज्ञैवमेवहि दीक्षितः संध्यया हीनो नदीक्षाफलमश्नुते संध्याहीनो न संध्यायां एवं संध्याक्रियामथ
धायोऽतरं संध्यायाः क्रियाः ऊर्ध्वाः इते द्विजः अत्र प्रायश्चित्तमपि कार्यं तदुक्तं तंत्रराजे स्नानसंध्यार्चनाले पिजपेदिद्यां शतं शिवे वि।
इति तथा ध्यात्वा देवं जले सम्यक् प्रजपित्वाथ मूलतः अष्टोत्तरशतात् स्नानं तर्पयेन्मूलमंत्रतः तदर्द्धेन तदर्द्धेन दशधा वाथ तर्प
येत् ततस्तदंगावरणादेवतास्तर्पयेत् क्रमात् एकैकांजलिना तत्तन्नाममंत्रेण मंत्रवित् पुनः संपूज्य देवं सांगावरणकं ततः स
महास्मरुदितीयेस्वात्मानं तन्मयं स्मरेत् इति नारदपंचरात्रे ततस्तोदकसंपूर्णभाण्डमादाय याशिनाः एकांते निर्जने यायात्सनी

वि १८
या

२३८

338

तंदोषवर्जितं हृन्मध्यस्थं स्मरन्नित्यं प्रबुद्धानंदविग्रहं दिगंतरं नवीतेन मौनी संरोधिलोचनः महाकपिलपंचरात्रे मूलमंत्रं
जपनाच्छेयावत्प्राप्नोति वैग्रहं प्राप्य हस्तौ च पादौ च प्रक्षाल्याचम्य यत्नतः यागमण्डपमासाद्य विशेत्कृत्वा प्रदक्षिणं उत्तरतं
त्रे प्राचांतः शुचिर्नाम प्रामः स्नात्वा तो देवपूजने पूजावैयावद्विधिं त्वा चतुर्दशैर्जानते पिया शुद्धे चैवार्हदेशस्थः प्रणम्य मनसा गुरुं
प्रणामेदिष्टदेवं स्वदिकालानुविधेतमा यत्सर्वं समर्जितं पापं तद्दिने स्वदिने पिवा प्रायश्चित्तैर्नीयज्ञुदेवतापापं समरेद्धिया तत्स्या
यस्यापनोदार्थं मंत्रद्वयमुदीरयेत् मंत्रद्वयं तत्प्रयोगं वक्ष्यते तथा पर्कं कृतेन प्रथमतः पापोत्सारणकर्मणि यस्माद्दुष्टतस्यापं
तद्दूरे चावतिष्ठते अतीतेषु जनेष्वानं संप्रयाति पुनस्ततः यस्मात्स्वतरं पापं नाशमभ्युपगच्छति पूजयेमकृपाय स्वकाममिष्टं
तृणाङ्कवेत् तंकांतरे ततः प्रक्षाल्य पादौ च हस्तावाचम्य यत्नतः दद्यादर्घ्यं दिनेशाय तनस्कारमिहोच्यते गोमयेनोपलिप्तायां भू।
मौकृत्वा तत्मंडले सिंदूरेण ततः पश्चादुपविश्य निजासने प्राङ्मुखः प्रणमेदिष्टदेवता भक्तितत्परः प्राणायामत्रयं कृत्वा सूर्यमं।
त्रेण मंत्रवित् विन्यस्य च तदूर्ध्वादीन्न्यासान्सूर्यमनन्यधीः ततः स्वोक्तविधानेन पूजयेदुपचारकैः ततो मंडलेन प्राजलेन
चतुरस्रकं निधाय ततः साधारं सजलं ताम्रपात्रकं गंधपुष्पाक्षतान्नान्दभान्दूर्वाशर्षपसंयुतान् सतिलारक्तपुष्पाणि दूर्वाश्चापि।
प्रविन्यसेत् सूर्यमंत्रेण तन्मात्रं स्पृशेन्न्यष्टोत्तरशतं अभिमंत्र्य च तन्मात्रं समुत्थाप्य करद्वयात् मूर्ध्नान्ते सूर्यमंत्रेण दद्यादर्घ्यं वि
चतुराणः जपेत्ततो यथाशक्ति सूर्यमंत्रमनन्यधीः ततः स्तोत्रैस्तु स्तुने सूर्यं ध्यायन्देशिकसत्तमः स्मृत्वा प्रणम्य विसृजेन्मण्डलो
तेदिवाकरं सूर्यमंत्रमनुत्तरं ततस्तत्करणोद्दिष्टं यावन्नदीयते चार्घ्यं भास्कराय दिने दिने तावन्न पूजयेद्विस्पशंकरं वासु
रेश्वरीमिति अर्घ्यदानमिदं पुंसामायुरारोग्यवर्द्धनं धनधान्यपशुक्षेत्रपुत्रमित्रकलत्रदं तेजोवीर्यं यशः शक्तिविद्याविभव।
भाग्यदं ततऽन्यायविधिवद्द्वारपूजां समाचरेत् द्वारमर्चांतु नामोत्थविघ्नमूर्द्धिं समर्चयेत् तद्दक्षिणे महालक्ष्मीं वामे चैव सरस्व

नी द्वारश्रियं चतन्मध्ये शाखयोर्दक्षिणान्ययोः गणपं देवपालं च शंखपद्मनिधी क्रमात् नंदी चैव महाकालो गणेशो वृ
षभस्तथा नमो भृंगिरिटिका तु मा चण्डेश्वरो नतः एते वाष्टौ महेशस्य द्वारपालाः प्रकीर्तिताः नंदः सुनंदश्चण्डश्च प्रचण्ड
बलसंज्ञको प्रबलो भद्रनामा च सुभद्रश्चाष्टमः स्मृतः क्रमादमी समभ्यर्च्या वैष्णवद्वारपालकाः वक्रतुंडैकदंष्ट्रौ च महोद
रगजाननौ लंबोदरश्च विकटो विघ्नराजस्ततः परं धूम्रवर्णश्च संप्रोक्ता विघ्नेशद्वारपालकाः ब्राह्मी माहेश्वरी चैव कौमारी
वैष्णवी तथा वाराही च तथैन्द्राणी चामुण्डा श्रिया सह एता देव्याः क्रमादष्टौ शक्तियो द्वारपालिकाः एता एव सौरद्वारपाल।
काश्चापि तेयाः सौरे शक्तिमहो विजयं ते सौरध्ये सीमास्वदमिति वामदेवतंत्रवचनात् शार्ङ्गमाश्वशिशिरं विश्वे स्थिकायाव
पुः इति नेत्रान्तरवचनात् अत्र द्वारदेवतानां ध्यानानि प्रागेवोक्तानि। तथा पश्चिमद्वारमासाद्य नालत्रितयपूर्वकं द्वारमुद्घा
टयेदस्त्रेण संमितान्वा विघ्नपतनात् पुष्पमुक्तौलकाविकिरेदस्त्रेऽस्माभ्यंतरे तु यः नाराचमुद्रया सम्यगस्त्रमंत्रेण देशिकः तर्ण्याया
गे सिद्धार्थांश्च तत्पुष्पाणि नाराचास्त्रविधयात्रुयः अस्त्रमंत्रं समुच्चार्य मण्डपांतर्विनिक्षिपेत् नारायणीये अपक्रामंतु भूता
नीमंत्रेण चक्रयेत्पुनः पश्चिमावतनसिद्धार्थपुष्पाणि विकिरेत्ततः अस्त्रमंत्रेण मंत्रज्ञो मंडपाभ्यंतरे तु यः मंत्रद्वयं प्रयोगे च द्व्य।
ते अस्त्रेण सोपास्य मंत्रो गभूतेन यदुक्तं पारिजाते हकारो रेफो च विसर्गं तेनाच वह्नाय फट्कारस्य च वसंदंते उल्कांतरेशशेषम
ततोऽस्त्रपुष्पाणि मुंचेदिति तर्ण्यापहृतो निर्गच्छंतोऽत्र विघ्नानां वस्मेदर्घास्त्रवामतः सोमशंभुः मंडपाभ्यंतरे विघ्नान् वामपाद
पुरःसरं प्रविश्य विघ्नांस्त्रिविधान् मानालान् वेनरिवगान् उत्सार्य्यास्त्रं समुच्चार्य पार्ष्णिघातान् त्रिभिस्त्रिभिः विघ्नानुत्सारयेदि।
नि तर्ण्यायांगे पार्ष्णिघातैस्त्रिभि--- नैसालैस्तानेन रिक्तगान् विघ्नानुत्सारयेद्धीमान् त्रीन् नाशबलोकगान् पार्ष्णिघा
तैर्वामपादस्य वामपार्ष्णित्रिभिर्घातैर्भूमिष्ठानिति सोमशंभुवचनात् उत्तरतंत्रे विघ्नानुत्सार्य विधिवद्द्वारमाश्रयवासमः

पंचगव्यार्द्धैस्तोयाभ्यां प्रोक्षयेन्मंडपान्तरं श्रीकुलार्णवे सम्मार्ज्जनोपलेपाद्यैर्दर्पणोदरवत्कृतं वितानधूपदीपादिपुष्पदामादि
शोभितं पंचवर्णरजश्चित्रं स्थानमुद्विग्नमना नैर्ऋत्यामर्चयेद्वास्तुपुरुषं वंदिनादिभिः ईशाने दीपनाथं च क्षेत्रपालान्यथानतः
संविशेदासने मंत्रीति क्षेत्रपालप्रार्थनामंत्रः प्रयोगे वक्ष्यते उत्तरतंत्रे अः फडिति च मंत्रेण पूजावेदीं ततो विशेत् संस्कुर्यादास
नस्थानं चक्षुर्भिर्वीक्षणादिभिः संस्कारैरस्त्रसंप्रोक्षवेधनापीठदेवताः आधारशक्तिमारभ्य ह्यासनांतं च विन्यसेत् आपदे
वः पूजासनमध्यात्मीयचेलाजिनमकुशोत्तरं ततोपविश्य विधिवत्स्मरेद्धि स्वगुरुं सदा योगिनीतंत्रे पृथ्विमंत्रेणासनं समभि
विष्टा इति मंत्रः प्रयोगे वक्ष्यते भैरवीतंत्रे मेरुपृष्ठ ऋषिः प्रोक्तः सुतलं छंद ईरितं पृथ्वी देवता प्रोक्ता विनियोगो निजास
ने उत्तरतंत्रे आसनेन च तत्कोणगणेशं च सरस्वती दुर्गां क्षेत्रपतिं चापि वास्वादिषु समर्चयेत् गौतमीतंत्रे प्राङ्मुखोपि स्व
स्तिकासनमास्थितः उत्तरतंत्रे उदङ्मुखो वा प्राङ्मुखो भूत्वा प्रयतमानसः स्वस्तिकासनमासीनः पद्मासनमथापि वा तंत्रांतरे स्व
स्तिकासनमथापि वा तंत्रांतरे स्वस्तिकादिक्रमेणैव स्वरूपकायो विशेद्बुधः स्थापयेद्दक्षिणे भागे पूजाद्रव्याणि चात्मनः सु
वासितोदकसंपूर्णं सकुंभस्य शोभनं प्रक्षालनाय करयोः पार्श्वे पृष्ठे निधापयेत् हुतादिनलिनान्दीपान् स्थापयेत्परितः शुभा
न् दर्पणं चामरं छत्रं तालवृंतं च पादुके यथायथं तत्संस्थाप्य संस्कुर्याद्द्रव्याणि चात्मवान् उत्तरतंत्रे पुष्पनैवेद्यगंधादिद्रव्यं फडि
ति मंत्रकैः नाराचमुद्रया दृष्ट्या समयाच विलोकयेत् यदात्मनाप्यविज्ञातं समस्तद्रव्यादिभूषणं अस्पृश्यस्पर्शनेनापि यद्वान्याया
जितं च वा तथा निर्माल्यसंस्पृष्टं कीटाद्यैर्दूषितं च यत् तत्सर्वं नाशमायाति नैवेद्याद्यवलोकनात् ततो रमिति मंत्रेण शिखं।
डीयस्य संस्पृशेत् मलमूत्रभक्षोवापि निष्क्रमात्सर्वदः पतंगकेशकीटादिद्रव्यास्थ्याद्यसंहते वसामज्जादिसंभूते
यत्ताद्दग्ध्रपयोजने अज्ञानतः पतत्सर्वे दोषः स्पर्शादि न दृश्यति नारसिंहेन मंत्रेण देवतीर्थेन संस्पृशेत् पानीयं चदरस्याद्यौ

स्वगृह्ये च यानकः वामेन पाणिना धृत्वा वामपार्श्वस्थितेन तदा पात्रमाधारमंत्रेण संस्कुर्वन्संस्पृशेज्जले यदस्नानादयेयादिसंस
श्रिरिहसंगता यद्यस्मद्रूषणं यायेनैघेवास्नानतो भवेत् जलाशयपावस्पर्शाज्जनस्नाना च संगते दूषणानि विविनश्यंति तानि वैदे
वपूजने नृसिंहमंत्रपका वरः सततम्पुकरणो हेयः आधारमंत्रकस संज्ञायतरं विद्वेंद्वे हाईपरियोजितमितिस्वयमुक्तः संज्ञायत।
रेनामायत्नारंमिमर्घ्यः उत्तरेवे कृतांजलिपुटो भूत्वा वामदक्षिणपार्श्वयोः नरस्यागुरुं गणेशानं गुरून् इष्टदेवतां स्तगंधपुष्पा
णिपादाय चंदना कोलिमंत्रवित् मर्दयित्वा करौ सम्यक् कस्तरभीकुमसाधकः वामहस्ते समादाय निर्वृन्ध्याय यतनस्मनः वस्त्र
मारोनमंत्रेण वैशाम्याहरनस्पजेत् सजेमाराचमुद्रया हिपेत्तुतनः पृष्ठमंत्रीनाराचमुद्रयेति नैयानरवचनात् कालिकापुराणे
ऊस्रमंविस्रमंत्रेण स्वांगुलग्रेण साधकः विमर्दनार्घ्यं गृह्णीयात्करणोधनकर्मणि निर्मुंछ्यारोमवीजेन निजप्राणेन नक्तनः या।
साटेनपरिमार्गो दिशिणे शम्या विशेषतः एवं कृते न करयोर्विशुद्धिरतुला भवेत् अंगुल्याणि शुद्धानि पुष्पाणां ग्रहणाद्दे
त् तलहस्तं समर्दनान्विशुद्धमनिजायते निर्मुञ्छनात्माणि [illegible] ग्राणनासाग्रमनमे नीर्याभिः समायांति नासिकाग्रं करेस्पृक्ति
उपांत्यासाग्निवंदेरणा रंजितः स्वमसंयुतः रुद्रांतोपरि संस्पृष्टो मंत्रोयं वैस्रवः स्मृतः ज्ञातादिर्वी सदेवांतवर्णेना पिवसंदृतः पंचभु
तृशिखा विंदुयुक्त पासादउथते उपांत्यो हकारः ध्यदकारस्योपांत्यत्वेन मातृकायाः पंचाशदक्षरत्वेन द्वितीयसकारस्याग्रह।
णात्वात् अग्नी रेफः वेदः सकारः स्वनोविंदुः समुद्रान्तपेकारः एतेनैभेरबाबागभवबीजमुक्तं यांतारिर्हकारः वासुदेव औकारः
पंचभृशिखा ईवेदः विंदुरनुस्वारः एतेन पासादवीजं सिद्धं रोमबीजे रोमग्रमीति मंत्रः प्रयोगे वहृपते नृसिंहकल्पे कररुद्धिं स।
मासाच ऊर्ध्वं नालस्यंतनः ऊं ह्रौं हूं फूल मंत्रेण दिग्बंधमपि [illegible] तेन संजनितेनतेजो रक्षां कुर्यात्समंततः अस्त्रमंत्रेणेति
करशुध्यादिषुविषु संबंधः पाणिविशोधयेदस्त्रमंत्रेण मंत्रवित्तमः इति दक्षिणामूर्तिकल्पवचनात् अस्त्रमेव स्फुटनन्त्रे [illegible] मनःत

वि
धा १८
३४०
340

तके वलं फट्कारः अस्त्रापफट्प्रोक्ताभ्रामयेद्दक्षिणांकरमिति ॐ भंसंभववचनात् अत्र पञ्चपञ्चमास्त्रादिपदेनाभिख्यातेन यत्नतदेग
भूतास्त्रादिमंत्राकृत्याः तत्र फट्कारमंत्रेऽकवचनात् नचैवं पार्श्वपार्श्वतु तेदशादेवसहृदयाणनोपादानप्रसंगमेवदानप्रसंगः
निराकांक्षत्वात् नचमंत्रोद्धारेऽतिप्रसंगः अंगमंत्रयाहृकाभावात् मंत्रोद्धारानन्तरमेवांगमंत्रोद्धारात् क्वचिदस्त्रपदेनकवित्फ
षडेनोद्धाराचेतिदिग्बंधस्वरूपमुक्तं प्रयोगसारे आच्छाद्यदिक्ततर्जन्याज्येष्ठाग्रसवलितायदिति उत्तरतंत्रे प्राकारचिंतयेवके
कुन्तालेनसमुद्रयः स्वमुद्रयाग्निप्राकारमुद्रया सालमेवस्थाने सनत्कुमारेगोपालकल्पे स्वात्मासनेनोपविश्यप्राणायामं
विधायैवे भूतशुद्धिंततः कृत्वान्यासंकुर्यादनेनरे न्यासेमातृकायाः उत्तरतंत्रे भूतशुद्धिंततः कुर्यात्प्राणायामपुरःसरं
पादतोजानुपर्यन्तंचतुरस्रंसवज्रकं लंयुतंपीतवर्णंचभुवः स्थानंप्रचिंतयेत् जान्वोरानाभिवृत्ताईनिभंपद्मेनलांछितं।
शुक्लवीजंस्ववीजेनयुक्तंध्यायेदयोस्थले नाभितः कंठपर्यन्तं त्रिकोणंरक्तवर्णकं स्वस्तिकाभंस्ववीजेनयुक्तंवन्हेस्तुमंडलं
षट्कोणंविंदुभिः षड्भिर्युक्तंवीजेनचिंतयेत् भ्रूमध्यात् ब्रह्मरंध्रांतंवर्तुलंध्वजलांछितं धूम्रवर्णंस्ववीजेनयुक्तंध्यायेन्नभस्य
लं इतिध्यात्वातुभूतानिस्वकीयेदेशकोत्तमः धर्मकंदसमुद्भूतं ज्ञाननालंसुशोभनं ऐश्वर्याष्टदलंचैवपरंवैराग्यकर्णिकं
स्त्रीयहृत्कमलंध्यायेत्प्राणेनप्रकाशितं क्लिन्नानलकर्णिकासंस्थंप्रदीपकलिकानिभं सुषुम्नावर्त्मनात्मानंपरमात्मनियो
जयेत् योगयुक्तेनविधिनासोहंमंत्रेणसाधकः तेनैवसर्वतत्वानिविलीनानिविचिंतयेत् ततः शुष्कंतिभयप्रेमिसादिग्रागेवो
क्तं ततः संशोषयेद्देहं पूरकादिक्रमेणवै विधायप्राणसंरोधंवायुवीजेनवायुना वह्निवीजेनतेनैवसंदहेत्सकलांतनुं भ।
स्मतद्वामनमार्गेणनिर्गतंचिंतयेत्सुधीः ततोवमितिवीजेनप्लावयेत्सकलांतनुं संजातंसकलेदेहेदेवतोपासनक्षमे आ।
त्मलीनानितत्वानिस्वस्थानेप्रापयेत्ततः आत्मानंहृदयांभोजमानयेत्परमात्मनः हंसमंत्रेणविधिवत्तेजोरूपंकलेवरं देव

नारायणेऽयोऽहमस्मि इति भावयेत् इति अत्र केचित्संयोज्य जीवमथ सुषुम्णामध्यनाडीमार्गेण पुष्कराणि विभिद्य शिवे सम्मेल्ये
हंसेन देहमसौ रुद्धयोगमेवेति योगिनीतंत्रवचनात् सोऽहंमंत्रेणात्मानमायांतं नादांते सिद्धिभाविता ध्यात्वैवं ब्रह्मरंध्राच्च हृदि जी
वकलां न्यसेदिति वशिष्ठसंहितावचनाच्च हंसमंत्रेणात्मनो वस्थापनं सोऽहंमंत्रेण पुनरानयनं वदेति यथागुरूपदेशमत्रैवैवेय
मिति अत्र वायुवीजादिनेत्यंतः षष्ठ्यादिसंख्यामाहुः तत्र प्रमाणं चिंत्यं वस्तुतस्तु तत्तत्क्रमे भावनावधि रेचनयो वायुवी
जादीनां षट्तुकं कामायनीसंहितायां ततोऽमृतात्मकं देहं वायुवीजेन वायुना वायुमतोत्सं शोषयित्वा नाशं दहनयान्येन दि
ति तथा योगिनीतंत्रे दहेत्रेवह्निवीजेन पापदेहमिति भावयेत् ऊँभसंभवः भूतशुद्धिविहीनेन कृतास्तज्जाभिचारवत् वि
परीतफलदाः सर्वे तस्मात्तत्पूर्वं यथेति अतएवेयमावश्यकीति केचित्तु श्रीमच्छंकराचार्यचरणैर्योगप्रकरणे योऽकल्पिता।
शिपरमिति वदेति तत्र प्रमवायश्रवणात् श्रीकुलार्णवे आत्मस्थानमत्रेण स्वदेहशुद्धिपंचमी यावन्न कुरुते देवतावदे।
वाच्चैनेनहि सत्तानभूतसंशुद्धिप्राणायामादिभिः प्रिये षडंगादिविन्यासैर्देहशुद्धिरितीरितेति उत्तरतंत्रे भूतशुद्धिवि।
धायेत्तनीवेस्थाप्य परमं तु प्राणप्रतिष्ठाविधानेन भागेवोक्ते त्रैलोक्यमोहनतंत्रे प्राणायामेन ततः कृत्वा मातृकान्यासमा
चरेदिति प्राणायामलक्षणं तु आगेवाभिहितं अतः परं सोपानमंत्रस्य ऋष्यादिकरषडंगन्यासान्कृत्वा योगपीठन्यासं कुर्यात्।
तु तत्र ऋष्यादिपदार्थानां न्यासासंभवात् तावत्कपदानामेव कार्यः तथा दक्षिणामूर्तिसंहितायां ऋषिस्तु दक्षिणामूर्तिरद्रे।
शिरस्मिन्न्यसेत् पंक्तिश्छंदस्तु विज्ञेयं मुखे विन्यसेत्पार्वतीति देवता हृदये बाला विन्यसेत्परमेश्वरीति न्यासप्रकारस्तु योगिनीतंत्रे
ऋष्यादीन्विन्यसेद्देवि चतुर्थीहृदयान्वितानिति ऋषये नमः छंदसे नमः इत्यादि प्रपंचसारे ऋषिश्छन्दो देवतादिः स्वरसोवर्णाध्यक्षे।
दोनरन्वा इत्सना यत्न स्यात् क्रियावर्गेन व्याप्तयामसदैव हृदि प्रतिष्ठामंत्रदेवताद्याः ऋष्यादिपदार्थास्तु उत्तरतंत्रे ऋषिवर्णादिलक्षणं।

वि
या १९

२४१

न्यर्थो यातः सा सार्थकलया सिवर्णादिक्लविन्नानमनन्तस्याप्यकं वसः अनयोरूपसंपन्नो स्वविर्गुरूमितीरितः व्हेदीनिधानं
दिक्षार्थं ब्रादिधानन्थर्थको भवेत् क्लेदोवक्ति मनोवर्णान् हृद्योनिखाप्रदानतः श्रीरार्थकारदादीनि संपन्नेदेवतापदे साधका
यनमेभावेयदानीनिजगर्धेन इति तन्त्रार्णवे षडंगन्यासमाचरेत् हृदयं च शिरो देविशिखा च कवचं ततः नेत्रमस्त्रं न्यसेत्तु उ
तेन मः स्वाहा क्रमेणतु वषट्हूंवौषट्नेत्रफडेभिः सदृशिन्यसेत् प्रपंचसारे हृदयशिरसोः शिखायां कवचाख्याहेषुसद्व
तयोमि नन्याच वषट्हूंवौषट्फरेभिरंगविधिः नमानमः पदेन आहृत्यास्वाहाकारेण शमस्याया हृदयायनमः प्रोक्तं शि
रसे वक्ति वलभा शिखायै वडिन्नकं वचायहूमीरितं नेत्रायवौषडित्युक्तं अस्त्रायफडितीरितं अयं षडंगन्यासः करन्यासश्चैवका
कार्यः आदौ कृत्वा करन्यासं षडंगेषु ततो न्यसेत् इति नेत्रोक्तवचनात् अत्र केचित्करन्यासेऽङ्गुष्ठाभ्यां नमः तर्जनीभ्यां नमः।
त्यादिन्यासान्वदंति न च प्रमाणं चिंत्यं वस्तुतः तन्त्रार्णवादिनानाजंत्रदर्शनात्मन्त्रान्न्यसेदिति मितिभाति यथाशारदातिल
के अंगुष्ठादिस्वंगुलीषु न्यसेदंगैः सजातिभिः अंगुलितलयोर्न्यसेति सजातिभिर्नमः स्वाहेत्यादिसहितैः अंगैस्तन्मन्त्रोक्तैः ते
न हृदयाय नमः शिरसे स्वाहेत्यादिभिः इत्यर्थः जातिलक्षणं तु कारणागमे नमः स्वाहा वषट्हूं च वौषट्फट्कारपंचक जातिष
ड्मिदं प्रोक्तं हृदयाद्यंगसंगतमिति नारदपंचरात्रेपि अंगुष्ठाग्रादीनि योजयेत् कनिष्ठाद्यासु चततो हृदयादिक्रमेणन्विति ह
दयादिक्रमेण हृदयायनमः शिरसे स्वाहेत्यादिक्रमेणेत्यर्थः योगिनीतंत्रे उच्चरेन्मन्त्रं सर्वसारं विदुसमन्वितं स्वद्यायहृदयाये
ति नमोप्युक्तं कनीयसि ईकारं प्रणवादेवि विंदुविंबसमायुतं स्वद्यायनतोवाक्यं शिरसे नदनेतरे स्वाहाप्युक्तं प्रविन्यसेत्तर्जन्या
नामिकांगुलौ ऊकारं प्रणवादेविन्नर्जन्यानामिकांगुलौ ऊकारं प्रणवादेवि विंदुलांछितमस्तकं श्रीवत्सायततो वाक्यं शिखायै
वततः परं वषडंतं प्रविन्यसेन्मध्यमांगुलौ मात्राद्वादशकानां तु षष्ठं द्रुपाशाघसंयुताः कवचाय हुमित्येनं तन्मध्यमे न्यसेन्मध्यनाम।

विमसेनल।
याः अकारादिविसर्गान्तेयोजयेन्मूलवाक्यं अथवा चैषांमध्ये चोपलक्षणान्तरंतरं फट्कारसमायुक्तं ॥
योरिति मर्वरुकः १८ इति श्रीविद्यार्णवे अष्टादशश्वासः १८ नारदपंचरात्रे मंत्राभिमृष्टयोः पाण्योः पल्लवेगानि विन्यसेत् सू
लादिषु अथषडंगन्यासे व्यापकत्वेन नारद ग्रंथेत्राचारेन्यासं मन्त्रांगुलिसमाश्रयं अंगुष्ठविषयन्यासं तर्जन्या शिरसे वहिः षडंगमंत्राणां वा
सनानु प्रथमंतेचतुर्हिगंमंचहृन्मंते नत्वा प्रणम्य उक्तो हि हृदाशोक्रियते पुना नमस्क्रियाचतुर्हिगमाशु चैवंस्यः शिरोमंते स्वा
हयावनतः स्वस्वविषयाहरणंमंते ततः शिरेणनाशम्यक्तौक्तौचैव विषयाहति शिखामध्ये वषट् चैवं शिरोयामंतन्मंतः प्रोक्त
कवचस्याद्वहृदोनमुनेकवचंपदं हुंमंत्रः कवचेनास्यमहस्यान्यस्येतेततः शरीरंमंत्रिणासंवृतंहि हि स्वदर्शने वौषट्वाच्येनचक्र
शिरेनस्यान्नमहः स्मरते नेत्रयस्यहेपवावांनन्मंत्रस्यखेनार्थकः फट्कारेण लेनचानिष्टमाशिष्यपरिपालयेत गोनमीये इत्यभा
नोहृदयान्मानेहृदयेस्याविदात्मनः क्रियतेनमस्कारेनतत्मंत्रेणततः परं सर्वत्ताद्विगुणोपेतंसंविद्रूपेचिदात्मनि क्रियतेविषया
ः शिरोमंत्रेणधीमतः हविरोपविद्यामनयनाभावनाहठः क्रियतेनिजदेहस्य शिखामंत्रेणसादरं मंत्रात्मकस्यदेहस्यमंत्र
वाच्येनतेजसा सर्वतोवर्ममंत्रेणक्रियतेनमसंवृति पदत्वानिपरेत्वानेसंविद्रूपेपरात्मनि हृदयादिमयंतेनः स्यादेननेत्रसंज्ञकं
अध्यात्मिकादिरूपंयत्साधकस्यविनाशयेत् अविद्यामस्त्रजातंनतंपरंधामसमीरितं इति अत्रकेचित्षडंगन्यासेननेत्रत्रयायवौ
षडिति प्रयोगंवदन्ति तत्रप्रमाणंचिंत्यं वस्तुतस्तुहृदयशिरःशिखाकवचास्त्रैःसहवक्तुंषड्भिः इतिमंत्रंचसारवचनात्
हृदयंचशिरोदेविशिखाचाकवचंततः नेत्रमंत्रंमन्सेनतुजभितित्वानांविवचनाच्चमध्येकवचंन्यसेत्दर्शनात् नेत्रायेतिनवं अ
त्रएवंपवित्रमन्त्रलाद्वकमलंगोपनंकिमर्थं केवलःशंकरंध्यानेनमन्त्रकंपश्चिमामार्गे अजितंवामृतानाथारसंस्थितप्रोद्धरेततः
धेयोकेवलंदत्वानेत्रायअस्त्रंपटः अत्रपवपवित्रमन्त्रलाछकमले) नदर्नेवौषडिमकंनेत्रमंत्रोप्ययंस्मरतः इतिनारदपंचरात्रेस्य

ऽप्युक्तः अथवा द्विनेत्रदेवतापक्षे नेत्राभ्यामित्यादि पठेत् तत्प्रदेशे पार्वति । प्रपंचसारे संदीप्तितो मत्तमिमं प्रतिजन्मसिध्वन्नुष्ठ्योति
जेनवपुषैव स्वयोगपीठं अंसोरुयुग्मपदमाननाभिमूलपार्श्वहृदये विहितगात्रसमस्तचलेच मध्येनंतादयोऽपि संज्ञानान्ते ।
तिकैर्यजेन्मंत्री पीठात्मं मंत्रपश्चिममिति आननवामपार्श्वनाभिमूलदक्षपार्श्वेरिति पद्मपादाचार्यः ईशानशिवः
आधाराद्यानायजेच्छक्तिः हृदयेंसे च दक्षिणे धर्मज्ञानं च सव्यांसे ऊरौ वामांसयोरपि वैराग्यसंगमैश्वर्यमिति अनंतादये रि
त्यादिपदेन पद्मसूर्यसोमवह्निसत्वरजस्तमआत्मांतरात्मपरमात्मज्ञानात्मज्ञानतत्वमायातत्वकलातत्वविद्यातत्वपरतत्वा ।
त्संग्रहणं उत्तरतंत्रे मूलाधारे तु मंडूकं हृदि कालाग्निसंज्ञकं स्वाधिष्ठाने यजाम्भोजे प्रकृतिं मूलपूर्विकां आधारशक्तिं हृदये ।
विन्यस्य साधको नमः कूर्मानंतौ वराहं च धरणीं च सुधार्णवौ रत्नद्वीपं च विन्यस्य तत्र स्वर्णमहीधरः तत्रैव नंदनोद्यानं तन्मध्ये
मणिमण्डपं कोटिसूर्यप्रभं हेमप्राकारपरिवेष्टितं रत्नमण्डपमध्यस्थां वेदिकां हेमनिर्मितां विन्यस्य तस्य मध्यस्थं रत्नसिंहा ।
सनं शुभं शरीरे स्वस्य धर्माद्यैः पीठकल्पमाचरेत् दक्षिणांसे न्यसेद्धर्मज्ञानं वामांसके न्यसेत् वामोरुमूले वैराग्यमैश्वर्यं द
क्षिणे न्यसेत् अवैवमेव वामपार्श्वे च ज्ञानं नाभिमंडले अवैराग्यं दक्षपार्श्वे चानैश्वर्यं न्यसेत्क्रमात् धर्मादीन्पीठपादांश्च ।
गात्राण्यन्यानि कल्पयेत् हृदयेनंतं न्यसेत्तस्मिन्मध्ये तत्कर्णिकोपरि अर्कं च केसरे सोमं पत्रे वह्निं ततो न्यसेत् तेषां कलास्तु
तत्तन्मण्डले तत्र तत्रैव तत्तत्तन्मण्डलन्यासमथ पवेत्सर्वः वैष्णवे रुद्रे वकारार्थवाचकः न्यसेद्गुणत्रयं पश्चात्सत्वादिकमतः
परं आत्मांतरात्मपरमात्मविज्ञानात्मकान्न्यसेत् ज्ञानमायाकलाविद्यापरतत्वानि च क्रमात् पीठमंत्रं प्रविन्यस्येत्ततो देशिकः ।
सतमः देहात्मके ततः पीठे ध्यायेदिष्टां च देवतां अत्र पीठात्मपश्चिममिति पीठमंत्रमनंतरमिति पीठमंत्रं प्रविन्यसेदिति च प्रपं
चसारशारदातिलकादिग्रंथवचनैः पीठशक्तिन्यासो नास्तीति प्रतीयते अथ मूलमंत्रन्यासः तत्र श्रीरुद्रयामले प्राणायाममंत्र ।

यं कृत्वा मूलमन्त्रेण साधकः विन्यसेन्नरशिखं हे देवतानि यथाविधिः करांगन्यासमुख्योक्तन्याससान्मात्समाचरेत् ततश्च ।
स्योदितान्मन्त्रीतततो मुद्राः प्रदर्शयेत् नारदपंचरात्रे एवं न्यासं पुरा कृत्वा करयोर्विरहेततः मूलमन्त्रादि सर्वस्य न्यस्य मन्त्रगणं ।
स्पच यस्य मन्त्रस्य ये न्यासः कर्त्तव्या सिद्धिमिच्छता: ततो मन्त्र ३ष्टैर्वैः प्रोक्तं मातृकायाः सबिन्दुभिः विन्यसेन्मन्त्रवित्सम्यकृण्वात्वहं ।
हेनवर्त्मना षडङ्गयोगं करे न्यासोक्ततो मुद्राः प्रदर्शयेत् श्रीकुलार्णवे आगमोक्तेन मार्गेण न्यासान्विन्यकर्णोनयः देवताभा
वमाप्नोति मन्त्रसिद्धिः प्रजायते योन्यासकवचच्छन्नो मन्त्रं जपति तं प्रिये दृष्ट्वा विघ्नाः पलायंते सिंहं दृष्ट्वा यथा गजाः अकृत्वा
न्यासयानं यो मूढात्मा जपतेनयं विघ्नैः सबाध्यते नूनं व्याघ्रैर्मृगशिशुर्यथाः कालिकापुराणे न्यसानां प्रचुरत्वे हि फलानाम् ।
विभूतिना उक्तन्यासो न हित्वा स्वधिकं न समाचरेत् उत्तरतन्त्रे वाग्भवसहितीयेन कामराजेन भैरव मुद्राया बंधनं कार्यं मूल
मन्त्रेण दक्षिणे परित्यागतः मुद्राया स्वात्मबीजेन वाचरेत् प्रोतादिं च रविन्दुभ्यां षष्ठस्वरसमन्वितं नारा बीजमिति प्रोक्तमिति
प्रातादि र्हकारः अन्यत्रागमे तथा ध्यानं ऊर्ध्वान्ततो मन्त्रीतत्रत्कलोक्तवर्णना ध्यानयात्मेष्टदेवस्य वेदनं मनसामतं तदेव
द्विविधं प्रोक्तं सगुणं निर्गुणं तथा आत्मनो हृदयाम्भोजे कर्णिकाकेसरोज्वले प्रफुल्ले सोमसूर्याग्निमण्डलेन विराजिते ह्री
येष्टदेवताध्याये दागमावोधिता एवं यद्वेधनं तद्धि सगुणं ध्यानमुच्यते यज्जीवब्रह्मणोरैक्यं सोऽहंस्यादिति वेदनं तदेव नि
र्गुणं ध्यानमिति ब्रह्मविदो विदुः ध्यानेन तत्वालोक्य भवद्यते योगिनीतन्त्रे अथान्तर्यजनं वक्ष्ये यथावदवधारयः वामनाडी
समाकृष्य किंचिदाकुंचयेद्ध्रुवं अन्तर्यागमिदं देवि कथितं गुरुभाषितं फेत्कारिणीतन्त्रे आराध्य मनसा भक्त्या वाह्यपूजामथा
चरेत् गौतमीये पूजां च मानसीं कृत्वा ततो र्घस्थापनं चरेत् उत्तरतन्त्रे ध्यानात्मान्तर्यजेत्पीठन्यासमार्गेण मन्त्रवित् तस्मिन्पी ।
ठे स्थितामिष्टदेवतां मुक्तिविग्रहं ध्यानात्यजेत्संदर्भोक्तैर्मानसैर्भोजनादिभिः भोजनावसरे वान्तर्वैश्वदेवं समाचरेत् मूलाधारा

वि
या ९९

२४२

343

स्मरेत्क्षणं कुण्डल्यग्निसमुद्भवे आत्मानं तात्त्वपरमात्मानात्मकं तत्त्वरूपकं धर्माधर्महविर्ज्वलिते तत्र मूलमंत्रपुरःसरं अमुं जुहोमि
स्वाहेति प्रमेके जुहुयात्ततः अहंताः सत्त्वपैशून्यकामक्रोधादिकं हवि मनएव स्रुवः प्रोक्तः सुषुम्णा स्रुगुदीरिता
तदं तेन तन्मयो भूत्वा यथाशक्ति जपेन्मंत्रं तज्जपं सर्वं संपन्नं देवतायै समर्पयेत् जपनिवेदनमंत्रस्तु गुह्यातीति प्रागेवो
क्तः लक्षसागरे स्वयं जपं यथाशक्ति कृत्वा देव्यै समर्पयेत् गुरुं प्रणम्य विधिवत्पूजां च क्रमं समुपहरेत् सिद्धेश्वरीतंत्रे प्र।
णम्य श्रीगुरुं भक्त्या साधकः कुंकुमादिभिः स्वर्णादिरचिते पीठे पूजां च क्रमं समुपहरेत् संस्थाप्य पुरतो देव्या मेपीठे सुरेश्व
रि दद्यात्पुष्पांजलिं तत्र मूलमंत्रेण साधकः अत्र पूजा च क्रमविधिस्तु प्रागेव प्रदर्शितः अथ कादिमतारीत्या पूजायंत्रप्र।
तिष्ठाविधिः तत्र श्रीतंत्रराजे चक्रे देवां तथा शिष्ये प्रतिष्ठा त्रिविधोच्यते सा च तत्त्वविदा कार्या संप्रदायानुरोधिना चक्रे
पूजा चक्रे देवानां देवीमूर्तौ देवीस्वपलक्षणे तत्त्वविदा चेद्गृहस्थं धनाढ्यं महाष्टम्यादिपि च तत्त्वोदयकालतत्कुलविदा
अथवा आत्मज्ञानविदाः संप्रदायानुरोधिना गुरुपारंपर्यक्रमवेत्तत्त्वगुरुमण्डलपूजकत्वनित्यनिमित्तकोपासिति
रतत्वविशिष्टेनेत्यर्थः तथा स्थिरे शुभग्रहोपेतेनुकूले गुणशालिनि मुहूर्ते कारयेद्दिवा तत्पूर्णिमायां वा शुभे दिने स्थिरे।
स्थिरलग्ने दुष्टग्रहाक्रांतस्य निषेधत्वादाह शुभग्रहोपेते इति तथाप्येतादृशगुणविशिष्टस्याष्टमचतुर्थद्वादशस्थत्वे प्रतिकू।
लतादोषदुष्टत्वादाह अनुकूलेति तथापि निर्दुष्टमुहूर्तस्य आप्यवाह गुणशालिनीति तथा च स्व लग्ने केपि कगुणेत्यर्थः
मुहूर्ते कारयेद्दिवेति तथा तोयाद्यैर्दुग्धैः प्रथमं नालिकेराम्भसा ततः अभिषिच्याथ तत्तोयेन क्षालितं नातिशोषये आवाहयेच्च
तल्लग्ने चक्रे संस्थाप्य पूजयेत् निःश्वासं त्यक्त्वा कालोत्पवि यथाश्रय्यंताः क्रमात् स्पृशन्नुपेक्ष्य राग्रेण श्रीचक्रं पूजयेदपि एवं दि
नत्रयं कृत्वा ततो नित्यक्रमं भजेत् गंधपुष्पैर्नैवेद्यैः धूपैर्दीपैर्नैवेद्यतर्पणैः विराजं पूजयेद्देवी योगिनीयोगिभिः समं एवं देवी प्रति

ष्टार्थक्रमः सात्त्विकप्रकारस्करति लक्ष्मसागरे श्रीदीक्षेवेदादितैर्मन्त्रैः पुनारणमाचरेत् यावन्निर्मितवक्त्राणां मूर्त्तीनां च विशेष।
नः अस्यनारणप्रयोगस्तत्प्रयोगे वक्ष्यते अथ पात्रासादनं नमस्कारस्तत्प्रागेव प्रदर्शितः शारदातिलके आत्मानं यागवस्तु ति
मंडलं मोक्षयेद्गुरुः प्रोक्षणीपात्रतोयेन मन्त्रं नात्मानं पि क्रमात् श्रीकुलार्णवे पूजाद्रव्याणि संप्रोक्ष्य मूलास्त्राभ्यां विधानवित् द
र्शयेद्धेनुमुद्रां च वस्त्रशुद्धिः प्रकीर्तिताः रुद्रयामले अप्रोक्षितैर्नैवद्याद्याः प्रोक्षितैः समर्चयेत् शारदातिलके न्यासक्रमेणादे
हे स्वधर्मान्न्यसेत्ततः पुष्पाद्यैः पीठमन्त्रेण तस्मिन्नर्चेत् देवताः पंचकृत्वः पुनः कुर्यात् पुष्पाञ्जलिमन्त्रधीः उत्तमांगे हृदाधारे पादे
सर्वांगके क्रमात् विन्यसेद् गंधाद्यैरुपचारैः समर्चयेत् गुरूपदिष्टविधिना शोधयेच्चाप्ययेत् सर्वमेतन्मयूनीतः प्रोक्षण
द्भिः समाहिता धर्मादीनां स्वपलक्षणं तेन मण्डूकादिपीठमन्त्रेण योगपीठदेवता योगपीठन्यासस्थाने पूजयेत्। स्वयं शे
षं जपादिकं उत्तरतंत्रे मूलाधारगते कुण्डे पूर्वीके चतुरस्रके सर्वतत्त्वरूपा मंत्री धर्माधर्मादिकं हविः प्रकाशोदये अग्नौ वास्य
तेरेकाग्नौ मन्त्रिकार्येब्रवीमि निति विद्याग्निमंडले दण्डमूले कुंडलिरूपिणि ब्रह्मकुंडे कुंडे तु घण्टासूर्यमण्डलवर्त्तिनि अग्नौ स्वस्व
तरूपो विकल्पः वासनेधनसंदीप्ते पवमानसमीरणैः संधुक्षिते मन्त्रकुण्डे पादतलगते निरञ्जने तरे मूलविद्यां समुच्चार्य कुर्यात्तेन
मातृतो लतः मंत्ररूपं पठन् श्लोकं परं ग्रहण तरेद् यात् धर्माधर्म हवि दीप्ते आत्मा अग्नौ मनसा स्रुचा सुषुम्णावर्त्मना नित्यमक्ष
वृत्तीर्जुहोम्यहं स्वाहान्तेनाहुतिं दद्यात् ततो मूलेन विंशतिः मूलविद्यां समुच्चार्य श्लोकमन्त्रं पठन् प्रकाशामर्शहस्ताभ्यां मव
लेयोन्मनीस्रुचं धर्माधर्मकलास्नेहं पूर्णं वह्नौ जुहोम्यहं स्वाहान्तेनाहुतिं दत्वा प्राणायामनिरोधनः निरस्तनिखिलोपाधिमात्मानं।
चिन्मयं स्मरेत् ज्ञानार्णवे पुण्यपापे हविर्दिवि कृत्वा स्वेहविः प्रिये संकल्पविकल्पधर्माधर्मा द्वविः प्रिये हवनप्रकार
स्तत्प्रयोगे वक्ष्यते मंत्रतंत्रप्रकाशे अष्टोत्तरसहस्रं तत् कृत्वा न्यायागमादरात् जपेत् प्रतिदिनं मंत्रीति अन्तःदेहे यागः पूजाः उत्तर

वि
या ५५
२४४

344

तंत्रे आत्मरक्षां विधायेत्थं यथाशक्ति जपं चरेत् स्वेष्टदेवतयात्मानं भावयन् मनसा मानसः एतेनाष्टोत्तरसहस्रं तत्पाठक्रमं
तथा अर्घोदकेन संप्रोक्ष्य मूलमंत्रेण मंत्रवित् पूजाचक्रं ततस्तत्र पीठ पूजाचक्रं ततस्तत् समाचरेत् देवस्याग्रतः पू
जागृहं पंक्तेस्ततः पुरं महागणपतिः सव्योद्दक्षिणे चंदनादिभिः उत्तरतः उत्तरदिशि तेन देवस्य दक्षिणे ध्वजसमीपस्थमा
पतेः उत्तरत्र तथा वटुकेन । रुद्रयामले सर्वाधो मण्डूकाधारो रुद्रः कालानलो विधुः रक्तां करोतु या नित्यं मे मूलप्रकृति
स्तया ततश्चाधारशक्तिर्या मम रक्तां करोतु सा कूर्मस्तु सततं पायात् अनन्तो रक्षयेत्सदा तस्य मूर्ध्नि स्थितश्चैको वराहः
परिरक्षतु दंतेनस्य स्थिता पृथ्वी पातु नित्यं वसुंधरा समुद्रः सर्वदा पातु सुरत्नैरमृतैर्जलैः रत्नद्वीपश्च मे रक्तां करोतु ।
स्वर्णपर्वतः पातु मां नंदनोद्यानं रक्षतु कल्पपादपः अथ तले यासदा पातु विचित्रा रत्नभूमिका श्रीरत्नमंदिरं पातु सत
तं पातु वेदिका भैरवयामले रक्तवर्णं महाकायं मंडूकं प्रथमं यजेत् तत्कालाग्निरुद्रं च दशबाहुसमन्वितं पंचवक्त्रं
रक्तकृष्णवर्णं दत्तापराङ्गकं ततः हैं मूलप्रकृतिं वंध्रकाभां वराभयां उत्तरतंत्रे अथः पीठस्य रक्ताभामाशांकुश वराभया
न्वहस्तां ते देयं नीलसम्पकयनेद्ादाधारशक्तिकां तस्या उपरि संस्थस्य कूर्मः स्वर्णरुचिरर्द्धः सहस्रशिरसं तत्र शुक्लवर्णं
मलंकृतं नीलवस्त्रं महाकायमनंतं समर्चयेत् पीतांबरधरं तत्र नीलवर्णं सुभूषणं शंखचक्रगदापद्मधारिणं पोत्रि
णं यजेत् श्रीसप्रशुकदहस्तां वराभयवरांशुभां तद्द्वीपरि नीलाभां पातुपीताः समर्चयेत् रत्नद्वीपः नवरत्नमयद्वीपः
उक्तं श्रीतंत्रराजे नवरत्नमयं द्वीपं नवखंडविराजितं पृथ्वीं नीलं च वैडूर्यं विलोमेन नवरत्नमयानि खंडानि मार्ग्गितानि ।
शेषानीमर्थः तंत्रे कुरुकुलपटले पश्चिमं तु प्रागंतं संप्राप्य वर्तते नैनंदनस्तत्कल्पतान् रत्नमंदिरं नवरत्नमयं माणिक्यम
यं च स्वर्णप्राकारवेष्टितं विचित्रमंडपमिति उत्तरतंत्रवचनात् अमृताब्धौ मणिद्वीपे कल्पवृक्षवनोज्ज्वले स्वर्णप्राकारमं ।

वीजं स्मरेन्मातृकामण्डपमिति देवीयामलवचनाच्च वेदिका स्वर्णमयी विचित्रमेरुपं तत्र पूजयेत् स्वर्णवर्णकमित्युत्तर
तंत्रात् उत्तरतंत्रे रत्नसिंहासनं तत्र पूजयेन्मण्डलान्वितं मण्डलान्वितं तत्सूत्राचक्ररूपमण्डलसमन्वितमित्यर्थः तस्मा
द्वेषु यजेत्सम्यग्गणेशादिदिशां तानकं धर्मं वृषतनुं रक्तवर्णमादौ समर्चयेत् सिंहाकारं ततो ज्ञानं श्यामवर्णं समादिनः भूता
कारं च वैराग्यं पीतवर्णं जयेत्ततः कृष्णवर्णं गजाकारमैश्वर्यं संसाधु पूजयेत् अग्न्यादेशं समारभ्य चतुर्दिक्षु समर्चयेत् अध
र्मादींश्च पीठस्य विचित्रगात्रधियाद्युतः वामकेश्वरतंत्रे मध्ये मायां तथा विद्यां पूजयेन्नायकोत्तमः उत्तरतंत्रे तत्त्वाकारं ततो नं
तं पीठमध्ये समर्चयेत् तस्य मूर्ध्नि यजेन्मध्ये सर्वलक्षणसंयुतं आनंदमध्यं संविन्नालमनंतरं प्रकृत्यात्मकपत्राणि वि
कारात्मकं केसरान् तत्वरूपां कर्णिकां च मातृकावर्णविग्रहं लिंगपुराणे तस्य पूर्वदले साक्षादणिमामयमत्तरं लघि
मा दक्षिणे चैव महिमा पश्चिमे तथा प्राप्तिश्चैवोत्तरे पत्रे प्राकाम्यं पावकस्य तु ईशित्वं नैरृते पत्रे वशित्वं वायुगोचरे स
र्वत्रत्वं तथैशाने कर्णिका सोम उच्यते सोमस्याधस्तथा सूर्यस्तस्याधः पावकः स्वयं उत्तरतंत्रे पत्रकोशेषु पद्मस्य सत्वादी
न्क्रमतो यजेत् सत्वं सर्वात्मगुणात्मकाद्ये ह्यग्नीनां मण्डलानि च ब्रह्मविष्णुमहेशानांस्तथा द्वारीशान्यथाक्रमं सम्मोहनतंत्रे वि
धिरूपः सत्वगुणो रजः प्रकृतिरूपकं तमोगुणो मोहरूपः प्रोक्तास्त्रिगुणास्त्रयः वामकेश्वरतंत्रे ज्ञानतत्वात्मकं यजेत् का
लतत्वात्मकं चैव विद्यातत्वात्मकं तथा परतत्वात्मकं चैव क्रमेण परिपूजयेत् चतुर्दिक्षु च मध्ये चेति प्रपंचसारे मध्ये नं तप
ममस्मिंश्च सूर्यसोमवह्नीनां रवेर्कैर्विभक्तैः सत्वादींश्च त्रीन्गुणानात्मपुष्काल्याकिः किंजल्केषु मध्ये यजेच्च उत्तरतंत्रे केस
रेषु ततो मध्ये पूर्वादिषु यथाक्रमं ततस्तं शक्तिपीठस्य नवशक्तीः प्रपूजयेत् पीठमंत्रेण गंधाद्यैः पीठमध्ये ततो यजेत् सनत्कुमा
रः प्राणायष्टस्य पत्रेषु कर्णिकायां यजेन्मने चतुर्थ्या नमस्वाद्यैः स्वैः स्वैः वचनामभिः मध्ये पूर्ववजलिंगस्यामाद मंत्रेण मंत्रवित्

वि
या ११

२४५

यजेत्स्मात् दक्षिणेन पतनाः प्रदक्षिणेन पतनाः प्रदक्षिणं पूज्या इति मंत्रतंत्रप्रकाशवचनात् सर्वादिक्षु पश्चिमस्यैव श्रेष्ठत्वं
स्वराः षोडश दैवे षिङ्गमयुगमभेदतः दलाष्टकेषु संलेख्याप्य पश्चिमादि प्रदक्षिणमिति ज्ञानार्णवे यंत्रे वर्णविन्यासदर्शना
त् आवरणावीधां देवाग्रे प्राच्यमित्यात्मा ज्ञानमपि तत्प्रकल्पनात् दक्षिणे च नयागुरुम् इति संकर्षणवचनाच्च नारदपंचरा
त्रे गुरुवर्चायां मण्डले देवदेवस्य दक्षिणो मंडलोपरि गुरुं समर्चयेदिति अतएव देवस्य देवस्यानर इति पूर्वोक्तस्यापि प्रजा
त्वेया धर्मादिपूजायामप्येवमेव देवाग्रे कल्पितप्राच्यनुसारेणैवाग्नेयादि कल्पयेत् अतः भाविनि भक्तवदुपचारः आवाह
मंत्रेण सुनेदमनंतरं मावाहनोक्तेः मूलाकारमिति मूलादेव योनिः मूलोमीदेव योनयः इति कोशात् तत्स्वरूपं तत्र क्रुवे स्वय
राकुसान् खदंष्ट्रा सदंष्ट्रिकाः कंद्रीवेङ्गांगहस्ता सुराधसौ योररूपिणः मूलास्तथैव दीनास्या इति भक्तडामरोक्तस्व।
रूपा पीठशक्तयः पीठसंज्ञान् नमकल्पे व दृश्यते उक्तरंतं पीठशक्तीर्वाभ्यर्च्य केसरेषु च मध्यतः वरदाभयपाणिपः पीठं
पीठाणना यजेत् मूलमंत्रं समुच्चार्य षष्ठ्यंते देवनाम च मूर्तीं च कल्पयामीति मूर्तिमध्ये विनिक्षिपेत् पुनर्मूलं समुच्चार्य दे
वनाम च पूर्ववत् मूर्तिं च इज्जयामीति तो पुष्पेण समर्चयेत् पूजा मूर्तेः शिरः कुर्यात् कुसुमोपरि तेसदा पूजाकाले विना
तस्या नोपरि भ्रामयेत्करं अथेष्ट देवताप्रीत्यै यजेदायतनान्यपि आयतनानि भागेवोक्तानि भार्गवशिवलिंगप्रमाण
विधिरपि प्रदर्शितः अथाभीष्टदेवतायाः पूजांगत्वेन पार्थिवविधाने नारद उवाच धर्मार्थकाममोक्षाणां साधनं परमं हितं न
त्सर्वैकपशस्तनमसूयाः श्रोसितेनविभो सर्वपापक्षयकरं सर्वारिष्टनिवारणं सर्ववश्यकरं चैव वक्तोसर्वत्र सिद्धिदं ईश्वर उ।
वाच शृणु नारद वक्ष्यामि शिवपूजाविधानकं यस्यानुष्ठानमात्रेण कृतकृत्यो भवेन्नरः अकृत्वा पार्थिवं लिंगं योऽर्चयेद्देवं
प्रपूजयेत् वृथा भवति सा पूजा स्नानदानादिकं वृथा गृहीत्वा मृदं समीचीनां यत्नतः शोधयेद् विशेषतः लिंगाकारं ततः कुर्या

यथोक्तविधिनाप्रमान् पूजयेत्तु विधानेन पार्थिवं लिंगमुत्तमं अष्टाविंशं कारयेद्यत्नात् हस्तमात्रेण नामभिः स्वदादर
णसंयमनिष्ठाह्वानमेव च स्नपनं पूजनं चैव क्षमस्वेति विसर्जनं हरो महेश्वरश्चैव शूलपाणिः पिनाकधृक् पशुपतिः
शिवश्चैव महादेव इति क्रमात् द्विवर्णं मेवं नस्पृजापिनिः फला पक्वजंबूफलाकारं सर्वकामप्रदं शिवं विवर्धयः।
करोत्येव दुःखनिपीडाकरं भवेत् ऊर्ध्वान्मालात्त्ववीजेन मूलमंत्रेण पूजनं चतुर्दशाक्षरोपेतो हकारो विंदुसंयुतः शि
वप्रसादजनकः शिव[illegible]प्रणवसंज्ञकः शर्वो भवश्च रुद्रश्चोग्रो भीम ईशानसंज्ञकः महादेवः पशुपतिर्मूर्तिभिश्चैवमष्ट।
जयेत् क्षितिरापोनलो वायुराकाशः सोमसूर्यकौ यजमानश्चेत्यष्टौ मूर्तयः परिकीर्तिताः नारदउवाच देवकेन
विधानेन कृतं ह्यं सर्वकामदः यस्मात्स्नानमात्रेण कृतेन कृत्यो भवेन्नरः ईश्वरउवाच मुने सर्वप्रयत्नेन पार्थिवं लिंगमुत्त
मं कर्तव्यं हितमभिनित्यकाममुद्दिश्य यत्नतः अष्टाविंशं पार्थिवं लिंगं हि विंशं स्थावरं मतं सर्वोक्तेन विधानेन पूज्यं लिंग
तपार्थिव संख्या पार्थिवलिंगानां यथाकामं निगद्यते विद्यार्थी लिंगसाहस्रं धनार्थी शतपंचकं पुत्रार्थी सार्द्धसाहस्रं।
कंतार्थी शतपंचकं मोक्षार्थी कोटिगुणितं भूकामस्य सहस्रकं दयार्थी त्रिसहस्रं वस्त्रार्थी द्विसहस्रकं सहस्रकामी।
त्रिसाहस्रं वस्त्रार्थी शतमष्टकं मारणार्थी सप्तशतं मारणार्थी शतार्धकं उच्चाटने पटश्चैव सहस्रं च यथोक्तितः स्तंभने।
तसहस्रेण जारणं शतपंचकं निगडान्मुक्तिकामस्तु सहस्रं सार्धमीरितं महाराजभये पंचशतं चोरादिसंकटे शत।
हयं तदा किन्या भयं पंचशतं तु वा दारिद्र्ये पंचसाहस्रमयुतं सर्वकामदं एकं पापहरं प्रोक्तं हि लिंगं चार्थसिद्धिदं त्रिलिं
सर्वकामानां कारणं परमेश्वरः उत्तरोत्तरमेवं स्यात्संख्याक्रमगणनावधिः येषां तेर लिंगानाममुतेन तु नाम महाराजभय
हरेत् सहस्राणि तथा पंच निगडान्मुक्तये ध्रुवं कारागृहादिमुक्त्यर्थमयुतं कारयेत्तु यः डाकिन्यादिभये सम्यक् सहस्रैका

य:करे

वि
या ११

२४९

346

येत ततः सहस्रं पंचपंचाशदष्टोत्तरं प्रकारयेत् लिंगानाम युतेनैव कन्यकां सततं लभेत् एवं लिंगार्चनेनैव मनसोप्रियमाप्नु-
यात् लक्षमेकं तु लिंगानां यः करोति नरो भुवि शिव एव भवेत्सोपि नात्र कार्या विचारणा अर्चा पार्थिवलिंगानां कोटियज्ञफ-
लप्रदा भुक्तिदा मुक्तिदा नित्यं तत्र कामार्थदा नृणां ब्रह्महत्यापरिहारार्थं सौवर्णं लिंगमर्चयेत् लवणेन च सौभाग्यं पार्थिवं
सार्वकामिकं अनेकगुणसंभूतं रौप्यं परिकीर्तितं ग्रामदं तिलपिष्टोत्थं तशोत्थं मारणे स्मृतं अन्नोत्थमन्नदं प्रोक्तं गुडोत्थं
प्रीतिवर्धनं गंधोत्थं भोगदं चैव शर्करोत्थं महासुखप्रदं यवपिष्टोद्भवं लिंगं वंशकामोर्चयेत्सुमान् तंदुलानां च पिष्टेन पुत्रवा-
त्सल्यमाप्नुयात् सर्वरोगविनाशाय गोमयोत्थं प्रपूजयेत् केशास्थिसंभवं लिंगं सर्वशत्रुविनाशनं आसुरं लवणोत्थं च स-
र्वलोकवशंकरं स्तंभने रजनीपिष्टसंभवं लिंगमुत्तमं तण्डुलोद्भवपिष्टानां लिंगं विद्याप्रदं स्मृतं दधिदुग्धोद्भवं लिंगं की[illegible]
लक्ष्मीसुखप्रदं धान्यदं धान्यजं लिंगं फलोत्थं फलदं भवेत् पुष्पार्च्यं सर्वभोगाय सुकाथारीफलोद्भवं नवनीतोद्भवं लिंगं।
कीर्तिसौभाग्यदायकं दूर्वागुडूचीसंभूतमपमृत्युनिवारणं इक्षुदंडोद्भवं लिंगं स्फुटमुच्चाटयेन्नरं इंद्रनीलमयं लिंगं वंशरूपो
षणकामकृत् स्फाटिकं वज्रसाम्मिलफलदं मुनिभिः स्मृतं पितॄणां मुक्तये पूज्ये लिंगं रजतसन्निभं हेमजं सप्तलोकसुप्रा-
प्तये पूजयेत्सुमान् पूजयेत्ताम्रजं लिंगं पुष्टिकामो हि मानवः कृषिकामस्तु सततं लिंगं पित्तलसंभवं कीर्तिकामोर्चये।
ल्लिंगं लैंगं लोहमयं सदा धारणार्थमेवं तन्नजमर्चयेद्विधिवत्सदा कर्पूरसंभूतं लिंगं शांतिकामोर्चयेत्सदा कस्तूरीसंभवं लिं-
गं गंधकामो हि पूजयेत् लिंगं गोरोचनीयं च रूपकामस्तु पूजयेत् कांतिकामस्तु सततं लिंगं कुंकुमकेसरं स्वेतागुरु।
समुद्भूतं महाबुद्धिविवर्द्धनं धारणीयं शक्तिदं लिंगं कृष्णागुरुसमुद्भवं घृतकर्दमसंभूतं लिंगं प्रीतिविवर्द्धनं गोधूमपिष्ट-
जं लिंगं गोकामो हि प्रपूजयेत् मुद्गपिष्टमयं लिंगं पूजयेत्कांतिमाप्नुयात् माषपिष्टमयं लिंगं नित्यमिष्टान्नसिद्धिदं चणा

कोमवपिष्टेन लिंगं प्रीतिविवर्द्धनं लिंगं व्रीहिमयं पूज्यं धान्यकामेन नित्यशः यवधान्यमयं लिंगं सर्वारिष्टनिवारणं यः करो
ति तिलैस्तैस्तैः स्तद्वीपे च महीयते यः कुर्सेष्व तिलैः सम्यक् लिंगं कृत्वार्चयेन्नरः कामेशस्य प्रियो नित्यं भवेत् स्त्रीणां हि मानवः
श्रीखंडेन मल्लिकापुष्पसंभवं लिंगमुत्तमं पूजयित्वा नरो भक्त्या प्राप्नोति महतीं कृषिं वर्षासु पूजयेद्भक्त्या लिंगं कनकपुष्पजं
ईप्सुवांछितं कलौ के सार्वभौमो भवति चात्मनः नीलोत्पलमयं लिंगं कृत्वा शारदमानवः पूजयेत् परमां सिद्धिं भक्त्या प्राप्नोति नित्यशः
हेमंते नीलेषु कुसुमे लिंगं कृत्वा मनोरमं भक्त्या चाभ्यर्च्य मतिमान् शिवेन सह मोदते शिशिरे सर्वपुष्पोत्थं लिंगमभ्यर्च्य मानवः
सर्वपापं विहायाथ याप्युब्रह्मणा सह मोदते येन केन प्रकारेण यस्य कस्यापि वस्तुना कृत्वा लिंगं समभ्यर्च्य राजायमसवाप्नुयात्
विना लिंगार्चनं यस्य कालो गच्छति नित्यशः महाहानिर्भवेत्तस्य सर्वस्मात् दुरात्मनः कृतसर्वाणि दानानि व्रतानि विविधानि च ।
तीर्थानि नियमा यज्ञा लिंगार्चनः कृतास्ततः कलौ लिंगार्चनं श्रेष्ठं यथा लोके प्रदृश्यते ततो ऽन्यन्नास्ति नास्तीति शास्त्राणामेव निश्चि
तं भुक्तिमुक्तिप्रदं लिंगं विविधापन्निवारणं पूजयित्वा नरो नित्यं शिवसायुज्यमाप्नुयात् लिंगानामपि सर्वेषां पार्थिवं लिंगमुत्त
मं कृत्वा संपूजयेद्विधिवत् सर्वान्कामानवाप्नुयात् पाषाणसंभवे लिंगं पूज्यं परया मुदा इहकामानवाप्नोति सदा चात्र न संश
यः पाषाणात्स्फाटिकं श्रेष्ठं स्फाटिकात्पद्मरागजं पद्मरागस्य कास्मीरं काश्मीरात्पुष्परागजं पुष्परागादिंद्रनीलं इंद्रनीलाच्च ।
गोमेदं ततो गारुत्मतं श्रेष्ठं तस्मान्माणिक्यसंभवं माणिक्याद्विद्रुमं श्रेष्ठं विद्रुमान्मौक्तिकं परं मौक्तिकाद्राजतं श्रेष्ठं सौवर्णं राज
तात्परं सौवर्णाद्धीरकं श्रेष्ठं हीरकात्पारदं परं पारदाद्बाणजं श्रेष्ठं तस्माच्छ्रेष्ठं न विद्यते नर्मदाजन्ममध्यस्थं बाणलिंगमिति स्मृतं स
र्वतीर्थानि यज्ञाश्च सांगदानव्रतानि च, संध्यायोगसिद्धादि बाणलिंगे च संस्थितं बाणासुरार्चितं लिंगं बाणलिंगं तदुच्यते प्रथ
मं विधिवद्भक्त्या शिवलोके महीयते बाणलिंगे नित्यमेकेन नवनिर्माल्यकल्पना सर्वबाणार्चनेनायं शक्त्या भक्त्या नवा मया

वि
घा ५५
२४८
347

बाणलिंगमयंभक्तेचेरकांतेहृदिस्थिते चांद्रायणशतंतेषां शंभुर्नैवेद्यभक्षणं ग्राह्याग्राह्यविभागोयं बाणलिंगेविधीयते नदर्षि
नतिलेविंदूग्रासेग्रामासादसंज्ञया: बाणेग्रारजनेरत्नेस्फाटिकेदेहेमनिर्मिते काश्मीरेवंद्रकांतेचलिंगस्यायंभुवेनदा सदासनि
हितोदेवः सन्यस्यमनसंशय: शिवनाभिसर्यलिंगनिर्माल्यपूजनमहात्मनि एतचसर्वलिंगेभ्याशाल्हेपूजाविधानके उक्तमेमया
मेनीवंत्रिविधंलिंगमीरितं चतुरंगुलमुत्कृष्टयरमंवैदिकयादिवं उक्तमेलिंगमाख्यातंमम निर्मितंचकोविधेः नदर्हमयामं।
प्रोक्तंतस्माईवायमस्सृते एवंलिंगंसमासाद्यश्रद्धाभक्तिसमन्वितः पूजयित्वालभेत्कामान्मनसावांछितान् शा।
स्त्राण्यालोड्यसर्वाणिनदृष्टीनरिभाषच पुरुषार्थप्रदंनत्वेनिश्चितंलिंगपूजनं सर्वेषांनिपातस्यकर्मजालेविशेषतः भ
क्त्यापरमयाविद्वान्लिंगमेवंप्रपूजयेत् लिंगार्चनेनार्चितंसर्वंजगत्स्थावरजंगमं संसारार्णवमग्नानांनान्यत्तारणसाधनं
मृत्ताननिमग्नाधानांविषयासक्तचेतसां स्त्रवानामप्यस्तिजगतोलिंगाराधनमंतरा ब्रह्मादयःसुराःसर्वेमुनयोयतयोतस्मा:
गंधर्वाप्सरसःसिद्धादैत्यारामवस्तथा पूजयित्वामहाभक्त्यालिंगंसर्वार्थसिद्धिदं अविरलेभिरेनूनंसर्वान्कामानस।
मीहितान् ब्राह्मणःक्षत्रियोवैश्यःशूद्रोवाप्यनुलोमजः स्वतमाराधनंविलोनैकवर्त्मना वैदिकानांचसर्वेषांपूजावैदि।
कमार्गतः कर्तव्यानन्यमार्गेणचेत्याहभगवाञ्छिवः दधीचिगौतमादीनांशापसंवदग्धचेतसां ननायतेःस्ववर्त्मापिशावैदि.
कवर्त्मना वैदिकानांचसर्वेषांपूजावैदिकमार्गतः कर्तव्यानन्यमार्गेणचेत्याहभगवाञ्छिवः दधीचिगौतमादीनांशापतसं
दग्धचेतसां ननायतेःस्ववर्त्मापिशावैदिकवर्त्मनि योवैदिकमनादृत्यकर्मस्मार्तमथापि वा अन्यत्समाचरन्मर्त्योनसक
र्मफलंलभेत् नश्यापिपार्थिवेलिंगेहिप्रसिद्धिप्रदंभवेत् पार्थिवेनहिलिंगेनवहुसिद्धिमवाप्नुयात् कृतेरत्नमयंलिंगंत्रेता
यांहेमसंभवं द्वापरेपारदंश्रेष्ठं पार्थिवंतुकलौयुगे अष्टमूर्तिषुसर्वासुमूर्तिर्वैपार्थिवीपरा एवंपार्थिवलिंगेतुनिस्स

सन्निहितः शिवः यथा सर्वेषु देवेषु ज्येष्ठः श्रेष्ठो महेश्वरः तथा सर्वेषु लिङ्गेषु पार्थिवं श्रेष्ठमुच्यते यथा सर्वेषु वेदेषु प्र
णवश्च महान्स्मृतः तथैव पार्थिवं श्रेष्ठं मासाध्यं पूज्यमेव हि पार्थिवाराधने पुण्यं आयुर्धनविवर्धनं प्रमन्तं नष्टिदं स्त्रीदं
कार्यसाधनसिद्धिदं यथा सर्वोपचारेषु भक्तिश्रद्धासमन्वितः पूजयेत्पार्थिवं लिङ्गं शास्त्रोक्तविधिना नरः पञ्चसूत्रविभा
गं च पार्थिवे न विचारयेत् आकारमात्रं रचयेत्सर्वसिद्धिप्रदायकं द्विखण्डमत्र कुर्वीत तेनैव पूजाफलं लभेत् रत्नजं हेमजं
लिङ्गं पारदं स्फाटिकं तथा पार्थिवं पिष्टजं पौष्पं माषजं तु प्रकारयेत् अखण्डं तच्चरं लिङ्गं द्विखण्डमचरं स्मृतं खण्डाखण्ड।
विभागोयं चराचरतया स्मृतः वेदिका तु महाविष्णुर्लिङ्गं देवो महेश्वरः अतोपि स्थावरं लिङ्गं स्मृतं पूर्वे द्विखण्डता वेदि
का तु महादेवी गिरिजा शिववल्लभा पिण्डिका तु महेशानो ह्यनयोर्योगो द्विखण्डता द्विखण्डं स्थावरं लिङ्गं द्विखण्डं चरमेव च
ये कुर्वन्ति नरा मोहाच्छिन्नपूजाफलमाप्नुयुः तस्माच्छास्त्रोक्तविधिना अखण्डं चरसंज्ञकं द्विखण्डं स्थावरं लिङ्गं कर्तव्यं परया मु
दा अखण्डे तु चरे पूजा संपूर्णफलदा स्मृता द्विखण्डे स्थावरे पूजा संपूर्णफलदायिनी अथ वैदिकभावानां पार्थिवार्चा निग
द्यते वेदोक्तविधिना सम्यक् पूर्णफलसिद्धये सर्वोक्तविधिना स्नात्वा संध्यां कृत्वा यथाविधि ब्रह्मयज्ञं विधायादौ ततस्तर्प
णमेव च नैमित्तिकं सकलं कर्म विधायानन्तरं शुभमान् पूजयेत्सर्वथा भक्त्या पार्थिवं लिङ्गमुत्तमं नदीतीरे तडागे वा पर्वते कानने।
नेऽपि वा शिवालये शुचौ देशे पार्थिवार्चा विधीयते शुद्धप्रदेशसंभूतां मृदमाहृत्य यत्नतः विप्रे गौरा स्मृता शोणा बाहुजे वै
श्यजा तु पीता शूद्रे तु कृष्णा स्याद्यथा यथा भवेत् संग्राह्या मृत्तिका लिङ्गनिर्माणार्थं प्रयत्नतः अतीव सुविशोधितां
संस्थाप्य मृदं शुभेन मां संशोध्य वर्तनैः शुद्धैः पिण्डीकृत्य शनैः शनैः पश्चाल्लिङ्गं विधायाशु क्रमेणानेन भक्तिमान् प्रणवा
दिचतुर्थ्यन्तैः सर्वांके नामभिः क्रमात् कर्तव्या मन्त्रियाशनाभक्त्या परमया मुदा प्राणायामत्रयं कुर्यान्मूलमन्त्रेण देशि

विद्यार्तिव॰१९

२४८

348

कः मूलतश्चहिं विद्याया एवैवविन्यसेन्मातृकामयम् एवन्नस्तमयं न्यासमष्टत्रिंशत्कलात्मकं अन्ये दशविधमातृकान्यासं करत्राशक्तौ।
अन्तर्मातृकां बहिः साक्षीकं गादिमातृका। अष्टत्रिंशत्कलान्यासं स्तिन्यासचतुष्टयमावश्यकं तथा अर्घ्यादिपात्राराणां सा
यन्त्रं वपीठ शिवं यत्नेन। उपचारैः प्रयत्नेनशैवमुद्राः प्रदर्शयेत्। पुष्पाञ्जलित्रयं दत्वा प्राणायामत्रयं चरेत्। अस्यावेष्टविप्र
हृत्सस्राप्रासादमन्त्रं हरेत्। चिन्तारत्नेसमुद्भूतमध्ये वनेषी मन्त्रं तरे पंचाक्षरो महेशस्य मूलमन्त्रो न वाहरः औं ह्रौं ·· ह्रौं नमः
शिवाय इति न वाहरः वामदेवो ऋषिश्छन्दो गायत्रं वै निरुद्दिष्टे पार्थिवेश्वरनामादि चिन्तामणि रितीरिता। देवताकथिता बी
जं महाप्रासादसंज्ञकं। शक्तिस्तु भुवनेशानी नतिः कीलकमुच्यते विनियोगः समाख्यातः पुरुषार्थ चतुष्टये। चत्वारि बीजानु
न्याधिमविज्ञाय हृदिहृतं नैयवनिन्यस्तमायश्चिरमेव कि वल्लभा। त्रैदेरनादिवो न्यायशिवो ये वषडिन्यथ। स्वतन्त्रशक्तये प्रो।
क्ता कवचायहुमीरितं। अस्तुमशक्तये नेत्रत्रयाय वौषडुच्चरेत् अनन्तशक्तये प्रोक्ता अस्त्राय फडिति क्रमात् एवं षडङ्गं विन्य
स्य ध्यायेद्देवमतन्द्रितः कर्पूरगौरं करुणावतारं संसारसारं भुजगेन्द्रहारं सदा रमन्तं हृदयारविन्दे भवं भवानीसहितं नमामि
वन्दे महेशं सुरसिद्धसेवितं भक्तैः सदा पूजितपादपद्मं ब्रह्मेन्द्रविष्णुप्रमुखैश्च वन्दितं ध्यायेत्सदा कामदुघं प्रसन्नं ध्यायेन्नित्यं महेशं
रजतगिरिनिभं चारुचन्द्रावतंसं रत्नाकल्पोज्ज्वलाङ्गं परशुमृगवराभीतिहस्तं प्रसन्नं पद्मासीनं समन्तात् स्तुतममरगणैर्व्याघ्रकृ
त्तिं वसानं विश्वाद्यं विश्ववीजं निखिलभयहरं पञ्चवक्त्रं त्रिनेत्रं एवं ध्यात्वा सदा मन्त्रं जपेन्नियतमानसः यथाशक्ति ततः कृत्वा प्राणा
यामषडङ्गकं। गुह्यातिगुह्यगोप्ता त्वं गृहाणास्मत्कृतं जपं सिद्धिर्भवतु मे देव त्वत्प्रसादान्महेश्वर इत्युच्चार्य जपं हस्ते दद्याद्देवस्य
चार्पयेत्। प्रदक्षिणनमस्कारैः परितोष्य मृडं प्रभुं प्रार्थयेत्सप्रयाभक्त्या देवदेवं जगद्गुरुं जय देव जगन्नाथ जय शाश्वत शंक

सा

गं

वंघं

र जय सर्वसुरा ध्यक्षजय सर्व सुरार्चित. जय सर्वगुणातीतजय सर्ववरप्रद। जय नित्य निराधारजय विश्वंभराव्यय. जय। विश्वैकवंद्येशजय नागेंद्रभूषण। जय गौरीपते शंभोजय चंद्रार्द्धशेखर। जय कोट्यर्कसंकाशजयानंतगुणालय. जय रुद्रविरूपाक्षजयाचिंत्यनिरंजन. जय नाथ कृपासिंधोजय भक्तार्त्तिभंजन. जय दुस्तरसंसारसागरोत्तारणप्रभो. प्रसीद मे महादेव संसारार्त्तस्य खिद्यतः सर्वपापक्षयं कृत्वा रक्ष मां परमेश्वर महादारिद्र्यमग्नस्य महापापहतोजसः महाशोकनि विष्टस्य महारोगातुरस्य च ऋणभारपरीतस्य दह्यमानस्य कर्मभिः ग्रहैः प्रपीड्यमानस्य प्रसीद मम शंकर दीर्घमायुः सदा रोग्यं कोशवृद्धिर्बलोन्नतिः ममास्तु नित्यमानंदः प्रसादात्तव शंकर शत्रवः संक्षयं यांतु प्रसीदंतु च ग्रहाः नश्यंतु दस्यवो राष्ट्राज्जनाः संतु निरापदः दुर्भिक्षमारिसंतापाः शमं यांतु महीतले. सर्वशस्यसमृद्धिं च समानंदं सदा दिश। प्रदोषे वा पि रं जातेत्प्रार्थयेद्भक्तितन्मयः प्रसन्नो भीप्सितं देवो ददातिगिरिजापतिः एवं संप्रार्थयेत्तेजो वह्नेमासाष्टकाङ्कना समानीयस्वहृद येमहाप्राणं महारमहदृया. शिवलिंगं तु तन्यादौ संस्थाप्य विहरेत्सदा। अन्नमातृकाया पार्थिवेश्वरचिंतामणिमंत्रोवाजमध्यः काम दुघामंत्रोवा. कामदुघामंत्र. षड्वर्ग समुच्चार्य प्रसन्नेति पदं तथा। पारिजाताय चोच्चार्य वह्निजायां समुद्धरेत. षोडशार्णो महेशस्य मंत्रः कामदुघाह्वयः ॐ नमः शिवाय प्रसन्न पारिजाताय स्वाहा। एतस्यासध्यानादिकं मागवत. अथ वैदिकमार्गे णार्चनं वक्ष्ये शिवस्य वै. सद्योजातेति मंत्रेण मृत्तिकाग्रहणं भवेत. वामदेवेति मंत्रेण जलैः संप्रोक्ष्य यत्नतः अघोरेण तु मं त्रेण लिंगीकरणमुत्तमं तत्पुरुषायेति वाणं कुर्याद्विचक्षणः ईशानः इति मंत्रेण वेदीवाणं समाचरेत. पंचाक्षरेणमंत्रे ण उपचारैः समर्चयेत. भवाय भवनाशाय महादेवाय धीमहि. उग्राय चोग्रनाशाय शर्वाय शशिमौलिने एभिर्मंत्रैः स्नवाः स्नाकर्तव्या शुभमिच्छता. यः कृत्वा पार्थिवं लिंगं स्नजयेच्छुभवेदिकं रुद्रैर्वाब्वां ब्रीमात्रेनोरुद्रमाप्नुयात त्रिसं।

विद्याणि· १९

२४५

349

यं योऽर्चयेल्लिंगं कृत्वा भित्त्वा पार्थिवं · दशैकादशकं यावत्तस्य पुण्यफलं शृणु · अनेनैव स्वदेहेन रुद्रलोके भवेन्नरः · अथ
पारदलिंगस्य विधानं वक्ष्मि नारद · निराधारं च धनाशक्तौ प्रकारान्तरमुच्यते · विष्कत्रयं हेमपत्रं रसेन्द्रं नवनिष्ककं · अम्लेन
मर्दयेद्यामं तेन लिंगं तु कारयेत् · शोलायंत्रे मारनाले त्वीरं दिने पचेत् · तल्लिंगं पूजयेन्नित्यं सम्यग्भैरूपचारकैः · लिंग
कोटिसहस्रस्य यत्फलं सम्यगर्चनात् · तत्फलं कोटिगुणितं रसलिंगार्चनाद्भवेत् · ब्रह्महत्यासहस्राणि गोहत्यादिशतानि च ·
तत्क्षणाद्धि लयं यांति रसलिंगस्य दर्शनात् · स्पर्शनात्प्राप्यते मुक्तिरिति सत्यं शिवोदितं · वाग्भवं श्री अघोरेण मंत्रराजेन वार्चयेत्
अष्टादशभुजं भव्यं पंचवक्त्रं त्रिलोचनं · प्रेतारूढं नीलकंठं रसलिंगं विचिंतयेत् · तस्योत्संगे महादेवीमेकवक्त्रां चतुर्भुजां · अक्ष
मालांकुशौ दक्षे वामा पाशाभये शुभे · दधतीं तरुणे हेमाभां पीतवस्त्रां विभावयेत् · पाशाद्या श्रीकामराजशक्तिबीजरसांकुशाः
ये नमो हाटकेशानी वा जया विद्या रसांकुशी · अनया पूजयेद्देवीं गंधपुष्पाक्षतादिभिः · नैरिमंगिमहाकालान्कुमारान्सर्वदिक्षु सातः
पूजयेन्नाममंत्रैः · प्रणवादिनमोन्तकैः · सर्वान्कामानवाप्नोति पुत्रवान्धनवान्भवेत् · पराप्रासाददीक्षा च पारदेश्वरपूजनं · महि
म्नस्तु तिपाठश्च नाल्पस्य तपसः फलं · पराप्रासादमंत्रेण रसलिंगं समर्चयेत् · षण्मासाभ्यंतरे सौ वै सर्वसिद्धीश्वरो भवेदिति ह
यशीर्षपंचरात्रे आदिमूर्तिर्वासुदेवः संकर्षणमथासृजत् · प्रद्युम्नं चानिरुद्धं च स्वयमेवासृजत्प्रभुरिति · चतुर्मूर्तिः परः प्रो
क्तः पंके कोलियन्ते विधाः केशवादिप्रभेदेन मूर्तिर्द्वादशकं स्मृतं · पंकजं दक्षिणे दद्यात् शंखं तस्योपरि · वामोपरि गदा यस्य च
क्रं चाधो व्यवस्थितं · आदिमूर्तेः भेदोऽयं केशवेति प्रकीर्तितः · अथ तेनाम्भावेन कृते मेतन्नयत्रवैः · नारायणाख्या सा मूर्तिः
स्थापिता भुक्तिमुक्तिदा · सव्याधः पंकजं यस्य पाञ्चजन्यं तथोपरि · दक्षिणोर्ध्वे गदा यस्य चक्रं वाधो व्यवस्थितं · आदिमूर्तेः · भेदो
यं माधवेति प्रकीर्तितः · दक्षिणोर्ध्वस्थितं चक्रं गदा यस्योपरि स्थिता · वामोर्ध्वे संस्थितं पद्मं शंखं वाधो व्यवस्थितं · संकर्षणस्य भे

दोयं गोविंदेति प्रकीर्त्तितः दक्षिणोपरि पद्मं तु गदा वाधो व्यवस्थिते संकर्षणस्य भेदोयं विष्णुरित्यभिधीयते दक्षिणोपरि शंखं
च चक्रं चाधः प्रदर्शिते वामोर्द्ध्वे पंकजं यस्य गदा चाधो व्यवस्थिता मधुसूदननामायं भेदः संकर्षणस्य च दक्षिणोर्द्ध्वे गदा य-
स्य पंकजं चाप्यधः स्थिते वामोर्द्ध्वे संस्थितं चक्रमधः शंखं प्रदर्शिते ब्रह्मणो वामपादे दक्षिणे शेषपृष्ठके बलिबंधनसंसक्तं वा-
मनं चाप्यधः स्थिते वामोर्द्ध्वे कौमुदी यस्य पांचजन्यमधः स्थितं पद्मा पद्मकरा वामपार्श्वे यस्य व्यवस्थिता स्थितो वाप्युपविष्टो
वा सानुरागो विलासवान् प्रद्युम्नस्य तु भेदोयं श्रीधरेति प्रकीर्त्तितं दक्षिणोर्द्ध्वे महावक्रं कौमुदी तदधः स्थिता वामोर्द्ध्वे नलिनं य-
स्य तदधः शंखो विराजते हृषीकेश इति ज्ञेयः स्थापितः सर्वकामदः दक्षिणोर्द्ध्वे तु पुण्डरीकं पांचजन्यमधस्तथा वामोर्द्ध्वे संस्थितं च-
क्रं कौमोदी तदधः स्थिता पद्मनाभेति सा मूर्त्तिः स्थापिता मोक्षदायिनी दक्षिणोर्द्ध्वे पांचजन्यमधस्याद्वकुशेशयं सव्योर्द्ध्वे कौमु-
दी यस्य हेतिराजमधः स्थितं अनिरुद्धस्य भेदोयं दामोदर इति स्थितः एतेषां तु स्त्रियः कार्याः पद्मवीणाधराः शुभाः सिद्धार्थे सहि-
ता पांतु चतुर्विंशतिमूर्त्तयः उक्ताः वासुदेवो गदा शंखं चक्र पद्मं परो मतः पद्मं शंखं तथा चक्रं गदां वहति केशवः शंखं च चक्रं गदां
पद्मं धत्ते नारायणः सदा गदां चक्रं तथा शंखं पद्मं वदति माधवः चक्रं पद्मं तथा शंखं गदां च पुरुषोत्तमः पद्मं कौमोदकीं शंखं च-
क्रं धत्ते प्यधोक्षजः संकर्षणो गदा शंखं गदा चक्र धरः स्मृतः चक्रं गदां पद्मं शंखं गोविंदो धरते भुजैः गदां पद्मं तथा शंखं चक्रं
विष्णुर्बिभर्त्ति यः चक्रं शंखं तथा पद्मं गदां च मधुसूदनः गदां सरोजं चक्रं च शंखं धत्तेच्युतः सदा शंखं कौमोदकीं चक्रमुपेन्द्रः प-
द्मसंहृदेत् चक्रं शंखं गदां पद्मं परः प्रद्युम्न उच्यते पद्मं कौमोदकीं चक्रं शंखं धत्ते त्रिविक्रमः शंखं चक्रं गदां पद्मं वामनो वदे।
हते सदा पद्मं चक्रं गदां शंखं श्रीधरो वहते भुजैः चक्रं पद्मं गदां शंखं नरसिंहो बिभर्त्ति यः पद्मं सुदर्शनं शंखं गदां धत्ते जना-
र्दनः अनिरुद्धश्चक्रगदा शंखं पद्मं लसत्करः हृषीकेशो गदां चक्रं पद्मं शंखं च धारयेत् पद्मनाभो वहेच्छंखं पद्मं चक्रं गदां।

तथा पद्मं च चक्रं गदां शंखं वै धृतिदामोदरः स्मृताः शंखं च चक्रं च पद्मं च गदां च वदति यो हरिः शंखं कौमोदकीं पद्मं चक्रं क्रमेण विभर्त्ति यः
पद्माक्षमूर्त्तियोज्ञेयादक्षिणायः क्रमादिति एवमेता विष्णुमूर्त्तयः शिवलिंगं वा शूद्रैः पूजिताः ब्राह्मणादिभिर्नैव स्प्रष्टव्या न नमस्या
श्चपाङ्कः बृहन्नारदीये धर्मभगीरथसंवादे धर्मवाक्यानि प्रायश्चित्तविहीनानि पापानि शृणु भूपते सर्वपापानि यान्यत्र ता
नि तं सर्वभूपतेः समस्तपापतुल्यानि महानरकदानि च यः शूद्रेणार्च्चितं लिंगं नत्वा पापावेणउतां व्रजेत् सर्ववेदविदो वापि स
र्वशास्त्रविदोऽपि वा आभीरपूजितं लिंगं नत्वा नरकमश्नुते योषिद्भिः पूजितं लिंगं विष्णुं वापि नमेन्नृपः सकोटिकुलसंयुक्त
कल्पं रौरवं व्रजेत् यदा प्रतिष्ठितं लिंगं मंत्रविद्भिर्यथाविधि तदाप्रभृति शूद्रश्च योषितो वा न संस्पृशेत् स्त्रीणामनुपनीतानां
शूद्राणां च नरेश्वर स्थापने नाधिकारोऽस्ति विष्णोर्वा शंकरस्य च अर्च्चितं राजशार्दूल समेवापि न पूजयेत् यः शूद्रसंस्कृतं लिंगं
विष्णुं वापि नमेद्द्विजः इहैवास्ति तद्दुःखानि परत्रामुष्मिके किम् शूद्रो वानुपनीतो वा स्त्रियो वा पतितोऽपि वा केशवं शंकरं
वापि स्पृष्ट्वा नरकमश्नुते बौद्धालयं विशेद्यस्तु महापद्यपि वै द्विजः न तस्य निष्कृतिर्दृष्टा प्रायश्चित्तशतैरपि बौद्धाः पाष
ण्डिनः प्रोक्ताः यतो वेदनिंदकाः तस्माद्द्विज नेक्षेत यदि देवेषु भक्तिमान् यस्तु संतप्तशंखारिलिंगांकिततनुर्नरः संभाष्य
रौरवं याति यावदिंद्राश्चतुर्दश चक्रांकिततनुर्यत्र न तत्र दिवसं वसेत् यदि तिष्ठेन्महापापी सहस्रब्रह्महा भवेत् गंगास्ना
नरतो वापि ग्रस्तमेधरतोऽपि वा चक्रांकिततनुं दृष्ट्वा पश्येत्सूर्यं जपन्नरः जपेत्तपोरुषं सूक्तमन्यथा रौरवं व्रजेत् लिंगांकित
तनुं दृष्ट्वा पश्येत्सूर्यं नरेश्वरः जपेच्च शतरुद्रियमन्यथा रौरवं व्रजेत् ब्राह्मणास्तनुत्तैर्यास्ववदेवसमाश्रयाः सा चेत्स्यात्ता
पिता राजन्न किं वक्ष्यामि तदेव सः चक्रांकिततनुर्वापि राजन्लिंगांकितोऽपि वा नाधिकारी परिज्ञेयः श्रौतस्मार्त्तेषु कर्मसु
इति अथ शालग्रामलक्षणानि स्कांदे स्निग्धा कृष्णा पाण्डुरा च पीता नीला तथैव च रक्ता रूक्षा च वक्रा च महा...

लावलांछिता॰ कपिला कर्बुराभग्ना वक्रचक्रैकचक्रिका: बृहन्मुखी बृहच्चक्रा लग्नचक्राथवा पुनः बद्धचक्राथवा काचिद्भग्नचक्राप्य-
धोमुखी अथैतासां वर्णादिभेदेन गुणदोषौ तथैव च॰ स्निग्धा सिद्धिकरी मंत्रे कृष्णा कीर्तिं ददाति च॰ पाण्डुरा पापदमनी पीता पुत्रफ-
लप्रदा॰ नीला संदिशते लक्ष्मीं रक्ता रोगप्रदायिनी रू चोद्वेगदा नित्यं वक्रा दारिद्र्यदायिनी॰ स्थूला निहंति चैवायुर्निः फलात
थ्रलांछिताः कपिला कर्बुराभग्ना वक्रचक्रैकल॰ किका॰ बृहन्मुखी बृहच्चक्रा लग्नचक्राथवा पुनः संलग्नचक्राथवा पाषाणाग्रचक्रा-
प्यधोमुखी॰ पूजयेद्यः प्रमादेन दुःखमेव लभेत सः अग्निदग्धा तथा व्यालमुखी भग्ना विषमा बद्धचक्रिका॰ विकारा वर्णनाभिश्च
नारसिंही तथैव च॰ कपिला चप्रभावर्त्ती रेखावर्त्ती च या शिला: दुःखदा सा तु विज्ञेया सुखदा न कदाचन॰ स्निग्धा शुभा सा तथा शुक्ला
पीता वा समचक्रिका योगीमर्गीरनंताख्यो गंभीरा संपुटा तथा: सूक्ष्मा मूर्तिश्च समुखी पूजिता सिद्धिदायका: पाश्चीफलप्रमाणाया
करेणाभयसंपुटा पूजनीया प्रयत्नेन भक्त्या तां तां प्रपूजयेत्॰ पूजितफलमाप्नोति इहलोके परत्र च॰ दोषाश्चैते सकामानां विन विषयाः
अन्तकं श्रीभगवता स्कांदे॰ खंडितस्फुटिते भग्ने शालग्रामे न दोषभाक् इत्यादि यस्य या मूर्तिः स तां यत्नेन पूजयेत्॰ चक्रं वा केव-
लं तत्र पद्मेन सह संयुतः केवला वनमाला वा हरिलिंगास सहस्थितः मुख्या स्निग्धादयस्तत्र मुख्यो रक्तादयो मताः मुख्याभावे त-
न मुख्योऽपि पूज्यस्त्च्यते परैरिति अथैतासामेव लक्षणविशेषेण संज्ञाविशेषः ब्राह्मे श्रीभगवद्ब्रह्मसंवादे॰ निवसामि सदा ब्र-
ह्मन् शालग्रामाख्यवेश्मनि तत्र मूर्तिश्च चक्रांकभेदेन नामानि मे शृणु॰ द्वारदेशे समे चक्रे दृश्यते नांतरायके॰ वासुदेवः स विज्ञे-
यः शुक्लाभश्चातिशोभनः प्रद्युम्नः सूक्ष्मचक्रस्तु पीतदीप्तिस्तथैव च सुषिरं छिद्रबहुलं दीर्घाकारं तनर्भवेत् अनिरुद्धस्तु नी-
लाभो वर्तुलश्चातिशोभनः रेखा हृद्यं तु तद्द्वारि पृष्ठं पद्मेन लांछितं॰ सौभाग्यं केशवो दद्यात चक्रः कोणप्रवेशयः स्यामनाराय

विद्याप्रीव· १८
६
२५१
351

गोविंद्याम्नाभिचक्रंतथोन्नमं दीर्घरेखासमोपेतंदक्षिणेसुषिरंशुभः ऊर्ध्वंमुखंविजानीयाद्द्वारेचहरिरूपिणं कामदंमोक्षदंचैवच।
धीरैश्चविशेषतः (कपिलोनारसिंहस्तुशुभचक्रः सुशोभनः ब्रह्मचर्य्येधिकारोस्याइजनेतान्यथाभवेत् ब्रह्मचर्य्यगताश्चयोमा
वन्यथाविघ्नदोभवेत् कपिलः कपि) परमेष्ठीचशुक्लाभः पद्मचक्रसमन्वितः बिल्वाकृतिस्तथापृष्ठे सुषिरंचापिपुष्कले कृष्णवर्ण
स्तथाबिन्दुः स्थूलेचक्रेसुशोभने हारोपरित रेखाहयपतेमध्यदेशतः कपिलोनारसिंहस्तुशुभचक्रः सुशोभनः ब्रह्मचर्य्ये
धिकारोस्याइजनेतान्यथाभवेत् ब्रह्मचर्य्यगताश्चयोमाअन्यथाविघ्नदोभवेत् कपिलः कपिलोथः स्त्रिबिंदुः स्यात्कपिलः पंच।
बिंदुकः ब्रह्मचर्येणशस्यः स्यादन्यथासर्वविघ्नदः स्थूलेचक्रेहृदयंमध्येकुण्डलाकारमवर्त्तकं द्वारोपरितथारेखाश्यामाकाप्यासु।
शोभनाः स्फुटितेविषमेचक्रेनारसिंहंतुकापिलः सेव्यमुक्तिमाप्नोतिसंग्रामेविजयीभवेत् पाद्मे कार्त्तिकमाहात्म्ये यस्यदी
र्घस्तुवेशुभ्रेकपिलेलिंगतोऽर्चितः केसराकारिकारेखानारसिंहोमतः सम्यक् ब्राह्मे वाराहंशक्तिलिंगेचचक्रेचविषमेस्मृते ॥
इन्द्रनीलनिभंस्थूलंत्रिरेखालाञ्छितंस्थले पाद्मेच वराहाकृतिरूपंयन्मध्यचक्रेरेखासलक्षणः वाराहइतिसंप्रोक्त इति ब्राह्मे
दीर्घाकांचनवर्णाभाबिंदुत्रयविभूषिता मत्स्याख्यासाशिलाज्ञेयाभुक्तिमुक्तिफलप्रदा कूर्म्मस्तथोन्नतः श्रेष्ठवर्तुलः पशिरि
तः हरितवर्णमापन्नेकौस्तुभेनचचिह्नितः कूर्म्माकारचचक्रोकापिलाकूर्म्मः प्रकीर्त्तितः ब्राह्मे हयग्रीवांकुशाकाराश्रेखाः प
चभवंतिहि वंकुबिंदुसमाकीर्णाहयपतेनीलरूपकः पाद्मे हयग्रीवाययालेवारेखावायाशिलाभवेत् तथासोस्याहयग्री
वः इजितोज्ञानदोभवेत् अश्वाकृतिर्भवेद्यस्यसात्त्वमालः शिरस्तथा पद्माकृतिर्भवेद्वापिहयशीर्ष सौमतः वैकुंठंनीलव
र्णाभंचक्रमेकंतथाद्भुतं हारोपरितथारेखाइजाकाप्पीसुशोभना श्रीधरस्ततथादेवश्चिह्नितोवनमालया कदंबकुसु
माकारोरेखापंचकभूषितः वर्तुलस्यातिह्रस्वश्चवामनः परिकीर्त्तितः अतसीकुसुमप्रख्योबिंदुनापरिशोभितः अनंतः का

मातास्योभवेद्देवोऽङ्कुशोयः सात्वत्सद्युतिः वामपार्श्वेगदाचक्रेरेखैचैवतुदक्षिणे पार्श्वे चक्राकारोत्तोपंक्तिः सायज्ञेरेखोमयीभवेत् सस्तु।
दर्शितस्मेवंख्यातः पूजाफलप्रदः दामोदरस्तथास्थूलोमध्येचक्रंप्रतिष्ठितं दूर्वाभद्वारिसंकीर्णपीतोरेखोतथैवच उपेंद्रश्चवक्रेहृ
नातिदीर्घस्तुबिले · मध्येचरेखोलंचैकामासाचदामोदरः स्मृतः अमतत्रच · स्थूलोदामोदरोज्ञेयः सूक्ष्मरंध्रोभवेत्तुयः चक्रेचम
ध्यदेशस्थेपूजितः सन्मुखः सदा नानावर्णोऽप्यनंताख्योनागभोगेनचिह्नितः अनेकचक्रसंभिन्नः सर्वकामफलप्रदः अनंतश्च।
क्रोधवक्रमिश्रिकैरूपलक्षितः अनंतः सततंचिंत्येपोसर्वपूजाफलप्रदः विदितश्चद्विसर्वासुयस्योर्ध्वंहृश्यतेमुखं पुरुषोत्तमः
सविज्ञेयोभुक्तिमुक्तिफलप्रदः हृश्यतेपिवरेलिंगेशालग्रामसमुद्भवे · तस्ययोगेश्वरोनामब्रह्महत्यांव्यपोहति आर्द्धपद्म।
नाभार्द्धपंकजच्छत्रसंयुतं · तुलस्यापूजयेयन्नित्यंदारिद्र्यस्याश्वरोभवेत् · चंद्राकृतिर्हिरण्याख्योरश्मिजालेविनिर्दिशेत् सवर्ण
रेखावकूलस्फटिकद्युतिशोभितं पार्श्वे · वज्रकीटाङ्कवीरेखाः पद्मभूताश्चयत्नवैः शालग्रामशिलायासाविष्णुपंजरसंज्ञिताः।
नागवत्कुण्डलीभूतरेखापंक्तिःसघोषकः पद्माकारेणपंक्तीहेममध्येलेखावरेखिका · गरुडः सततंचिंत्येयस्यतत्राङ्कोजनार्दनः चतु।।
स्थूलसूक्ष्महारिवनमालांकितोदरः लक्ष्मीनारायणः श्रीमान्भुक्तिमुक्तिफलप्रदः महिचंद्राकृतिर्देवोहृषीकेशउदाहृतः नम
भ्रच्चीलभेनवगिविधयंश्वसमीहितान् वामपार्श्वेसमेचक्रेकृष्णवर्णःसबिंदुकः लक्ष्मीनृसिंहोविख्यातोभुक्तिमुक्तिफलप्रदः त्रि
विक्रमस्तथादेवःश्यामवर्णोमहाद्युतिः वामपार्श्वेतथाचक्रेरेखोचैवतुदक्षिणे प्रदक्षिणावर्तकृतवनमालाविभूषितः यासि
लाकृष्णसंज्ञासापनयात्सन्मुखेप्रदाः चतस्रोयस्यहृश्यंतेरेखापार्श्वेसमीपगाः हेचक्रेमध्यदेशेतुसाशिलातुचतुर्भुजेति एत
लक्षणोपेतास्तुशालग्रामशिलाःशुभाः याश्चतास्वपिसकलाः सस्ताः प्रशस्ततराः स्मृताः तथाचश्रीभगवद्ब्रह्मसंवादेतत्रैव
यथाययथाशिलासत्यामसत्यंतपंनयातितथा तस्मात्तांपूजयेन्नित्यंधर्मकामार्थसिद्धये · तत्राप्यामलकीतस्याःसत्याचातीवया।

विचारवि॰११९

३५२

352

भवेत् तस्मामेवसदाव्र· यासदवसाम्परे अथशालग्रामशिलायांहरिश्जनामाहात्म्यं पाद्मेमाघमाहात्म्ये· पूजयेद्धरिंचक्रे शालग्रा
मशिलोद्भवे· राजसूयसहस्रेणतेनेष्टंप्रतिवासरे· यदामनंतिवेदांताब्रह्मनिर्गुणमच्युतं तत्प्रसादोभवेन्नृणांशालग्रामशिलार्च
नात् बद्धेमिथ्यमानःप्रकाशते अपिपापसमाचाराः कर्मण्यनधिकारिणः शालग्रामार्चकावैश्यानैवयांतियमालये नतथाराज।
तेलक्ष्म्यांनतथास्वपुरेहरिः शालग्रामशिलाचक्रेयथासरमतेसदा· अग्निहोत्रेहुतंतेनदत्तापृथ्वीससागरा· येनार्चितोहरिश्चक्रे
शालग्रामशिलोद्भवे कामक्रोधप्रमदैर्लोभव्याप्तोयोत्रनराधमः सोपियातिहरेर्लोकंशालग्रामशिलार्चनात्· यःपूजयतिगोविं
दंशालग्रामेसदानरः आभूतसंप्लवंयावन्नसप्रच्यवतेभुवः विनातीर्थैर्विनादानैर्विनायज्ञैर्विनामतिः मुक्तिंयांतिनरावैश्यशा।
लग्रामशिलार्चनात् नरकंगर्भवासंचततीर्य्यक्कृमयोनिकं· नयातिवैश्यपापोपिशालग्रामेश्चुतार्चकः दीक्षाविधानमंत्रज्ञःचक्रे
योबलिमाहरेत्· सयातिवैष्णवंधामसत्यंसत्यंमयोदितं नैवेद्यैर्विविधैःपुष्पैर्धूपदीपविलेपनैः गीतवादित्रस्तोत्राद्यैःशालग्रा
मशिलार्चनं कुरुतेमानवोयस्तुकलौभक्तिपरायणः कल्पकोटिसहस्राणिरमतेसन्निधौहरेः लिंगैस्तुकोटिभिर्दृष्टैर्यत्फलंपू
जितैस्तुतैः शालग्रामशिलायास्तुएकेनापीदृतत्फलं· शालग्रामशिलारूपेयत्रतिष्ठतिकेशवः तत्रदेवासुरायक्षाभुवनानि।
चतुर्दशः शालग्रामशिलायांतुयःश्राद्धंकुरुतेनरः पितरस्तत्रतिष्ठंतितृप्ताःकल्पशतंदिवि· शालग्रामसमीपेतुक्रोशमा
त्रसमंततः कीटकोपिमृतोयातिवैकुंठभवनंतरः शालग्रामशिलाचक्रंयोदद्याद्दानमुत्तमं भूचक्रंतेनदत्तंस्यात्सशैलवन
कानन स्कांदेशिवस्कंदसंवादे शालग्रामशिलायांतुत्रैलोक्यंसचराचरं मयासहमहासेनलीनंतिष्ठतिसर्वदा दृष्टाप्र
णमितायेनस्नापिताप्रूजितातथाः यज्ञकोटिसमंपुण्यंगवांकोटिफलंलभेत् कामासक्तोपियोनित्यंभक्तिभावविवर्जि
तः शालग्रामशिलांपूत्रमंदृश्येवाच्युतोभवेत् शालग्रामशिलाबिंबेहत्याकोटिविनाशनं· स्मृतंसंकीर्तितंध्यातंपूजितंवनम।

१४

कृते शालग्रामशिलां दृष्ट्वा यांति पापान्यनेकशः सिंहं दृष्ट्वा यथा यांति वने मृगगणा भयात् मतः करोति मनुजः शालग्रा।
मशिलार्चने पापानि विलयं यांति तमः सूर्योदये यथा कामासक्तोऽथवा क्रुद्धः शालग्रामशिलार्चनैः भक्त्या वा यदि वा भक्त्या क-
लौ मुक्तिमवाप्नुयात् वैवस्वतभयं नास्ति तथा मरणजन्मनोः यः कथां कुरुते विष्णोः शालग्रामशिलाग्रतः गीतैर्वाद्यैः स्तवैः स्तोत्रैः
शालग्रामशिलार्चनं कुरुते मानवो यस्तु कलौ भक्तिपरायणः कल्पकोटिसहस्राणि रमते विष्णुसद्मनि शालग्रामे नमस्कारो।
भावेनापि नरैः कृतः भयं नैव करिष्यंति तद्भक्तायेनराभुवि मद्भक्तिबलदर्पिष्ठाः मत्प्रभुं न नमंति ये वासुदेवं न ते ज्ञेया मद्भ-
क्ताः पापिनो हि ते शालग्रामशिलायां तु सदात्र वसाम्यहं दत्तं देवेन तुष्टेन सख्यानेनाम भक्तितः पद्मकोटिसहस्रैस्तु पूजि-
तो मयि यत्फलं तत्फलं कोटिगुणितं शालग्रामशिलार्चिते पूजितो हि न तैर्मंत्रैर्न मित्रो हि न तैर्नरैः न कृतं समशिलाकेयैः शा।।
लग्रामशिलार्चनं शालग्रामशिलाग्रे तु यः करोति समर्चनं तेनार्चितो हि सततं युगानामेकसप्ततिः किमर्चितैर्लिंगशतैर्वि।।
ष्णुभक्तिविवर्जितैः शालग्रामशिलाबिंबं नार्चितं यदि पुत्रक अन्नं हि मम नैवेद्यं पत्रं पुष्पं फलं जलं शालग्रामशिलालग्नं सर्वं
याति पवित्रतां यो हि माहेश्वरो भूत्वा वैष्णवं लिंगमुत्तमं द्वेष्टि वै याति नरकं यावदिंद्राश्चतुर्दश सकृदभ्यर्चिते विष्णो शालग्रा।
मसमुद्भवे मुक्तिं प्रयांति मनुजा नूनं सांख्येन वर्जिता मल्लिंगैः कोटिभिर्दृष्टैर्यत्फलं पूजितैः स्तुतैः शालग्रामशिलायां तु एकेना
पि हि तद्भवेत् तस्माद्भक्ताश्च मद्भक्तैः प्रीत्यर्थं मम पुत्रक कर्तव्यं सततं पुत्र शालग्रामशिलार्चनं शालग्रामशिलारूपे यत्र तिष्ठ
ति केशवः तत्र देवाः सुरा यज्ञाः भुवनानि चतुर्दश शालग्रामशिलाग्रे तु सकृत्पिंडेन तर्पिताः वसंति पितरस्तस्य न सं।।
ख्या तत्र विद्यते प्रमाणमस्ति सर्वस्य सुकृतस्य हि पुत्रक फलं प्रमाणहीनं तु शालग्रामशिलार्चने यो ददाति शिलां विष्णोः
शालग्रामसमुद्भवां वि .. विष्णुभक्ताय तेनेष्टं बहुभिर्मखैः मानुष्ये दुर्लभे लोके शालग्रामशिला नरैः प्राप्यते न विना पुण्यैः

या॰ति॰ ५५

२५२

353

कलिकालेविशेषतः सपन्नः पुरुषोलोकेसफलंतस्यजीवितं शालग्रामशिलाशुद्धागृहेयस्यचपूजिताः सत्रियसेंद्रियग्रामेशा
लग्रामशिलार्चने यः कुर्य्यात्मानंवोभक्त्यासयातिपरमंपदं भक्त्यावायदिवाभक्त्यायः करोतिसपुण्यभाक् द्वेषेणापिचलोभेन
दंभेनकपटेनवा शालग्रामोद्भवंदेवंदृष्ट्वापापात्प्रमुच्यते अशुचिर्वादुराचारः सत्यशौचविवर्जितः शालग्रामशिलांस्पृ
ष्ट्वासद्यःपवशुचिर्भवेत् तिलप्रस्थशतंभक्त्यायोदद्यातिदिनेदिने तत्फलंसमवाप्नोतिशालग्रामशिलार्चने पत्रंपुष्पंफलंमूलं।
तोयंदूर्वाक्षताः सत जायतेमेरुणातुल्यंशालग्रामशिलार्पितं। विधिहीनोपियःकुर्य्यात्क्रियामंत्रविवर्जितः चक्रस्नानमवा
प्नोतिसम्यक्शास्त्रोदितंफलं नैवेवामत्र स्कंधेकृत्वातुयोज्ञानेवहतेशैलनायकं तेनोद्धृतंभवेत्सर्वंत्रैलोक्यंसचराचरं ब्रह्मह।
त्यादिकंपापंयत्किंचित्कुरुतेनरः तत्सर्वंनिर्दहत्याशुशालग्रामशिलार्चनं नष्टनंतंनमंत्राश्चनजपोनतवभावना नस्तुतिर्नोप।
स्कराश्चशालग्रामशिलार्चने शालग्रामशिलायत्रतत्तीर्थंयोजनत्रयं तत्रदानंचहोमश्चसर्वंकोटिगुणंभवेत् शालग्राम।
शिलायांतुयःश्राद्धंकुरुतेनरः पितरस्तस्यतिष्ठंतितृप्ताःकल्पशतंदिवि शालग्रामसमीपेतुक्रोशमात्रंसमंततः कीटकोपि
मृतोयातिवैकुंठभवनेनरः शालग्रामशिलाचक्रंयोदद्याद्दानमुत्तमं भूचक्रंतेनदत्तंस्यात्सशैलवनकाननं गरुडपुराणे
तिष्ठंतिनित्यंपितरोमनुष्यास्तीर्थानिगंगागयपुष्कराणि यत्राश्रमेधात्रपिपुण्यशैलाश्चक्रांकितायस्यवसंतिगेहे पाद्मे शा
लग्रामशिलायांतुयेनैरःपूजितोहरिः संशोध्यतेषांपापानिमुक्तयेवहितोभवेत् कार्तिकेमथुरायांतुसारूप्यंहरयतेहरिः शा
लग्रामशिलायांवैपितृवद्विप्रपूजितः कृष्णः समुद्धरेत्तस्यपितृंस्तेनात्मलोकतां बृहन्नारदीये शालग्रामशिलारूपीयत्र।
तिष्ठतिकेशवः नबाधंतेसुरास्तत्रभूतवेतालकादयः शालग्रामशिलायत्रतत्तीर्थंतत्तपोवनं शतेवापूजितेभक्त्यातदास्याद
धिकंफलं श्रूयतांसांवाद्भुतस्यफलविशेषः पाद्मे शालग्रामयुगाःपूज्याःयुगोपहितयंनहि अयुग्मानेवपूज्यंतेत्रयुग्मे।

५८

कपवहि शिलाद्वादश भो वैश्य शालग्रामसमुद्भवाः विधिवत्पूजिता येन तस्य पुण्यं वदामि ते कोटिद्वादशलिंगैस्तु पूजितैः स
र्णपंकजैः यत्स्याद्द्वादशकल्पैस्तु दिनेनैकेन तद्भवेत् यः पुनः पूजयेद्भक्त्या शालग्रामशिलाशतं तत्फलं नैव शक्नोमि वक्तुं कल्प
शतैरपि इत्याद्यास्तोवि॰ रः अत्र शालग्रामे विष्णोर्नावाहनं कार्यमिति वदंति तत्र प्रमाणं चिंत्यं वस्तुतस्तु स्कंदपुराणादिद
र्शितादावाहनमवश्यं कार्यमिति प्रतीयते यथा स्कंदपुराणे विप्रः पूर्वं निजे देहे स्वस्वमंत्रेण न्यस्य तु यः ततस्तु प्रतिमायां च शा।
लग्रामे विशेषतः क्रमेण च ततः पश्चात्कुर्यादावाहनादिकं आवाहयेच्च पुरतो ध्यानेनैव हि जोत्तम इति अत एवावाहनादुद्वास
नांतमभिधायोक्तं बौधायनेन शालग्रामे प्रतिमासु स्वयं वाप्यावाहनादि विसर्जनमिति त्रैलोक्यसंमोहनतंत्रे शालग्रामे॥
त्स्यपक्रम्य विसर्जनांता पूजोक्ता अत्र शालग्रामशिलायां तु प्रतिष्ठां नैव कारयेदिति प्रतिष्ठामात्रनिषेधादावाहनमावश्यकं विष्णो
रन्यदेवतानां वा विहितमिति आवाहनाद्यदि पुष्पांजलिमस्त्रोगमांश पूजयेदिति भागवते पि भगवता स्वयमभिधानात् आदि
पदेन मंत्रादयो गृह्यंते तथा मेरुतंत्रे पि शालग्रामशिलालक्ष्मौ विष्णोर्भेदाद्द्रसे प्रोक्ता अत्रैवावाहयेद्धरिं विसर्जयेत्तु पूजां
ते प्रतिष्ठां नात्र कारयेदिति आवाहनस्वरूपमुक्तं सिद्धांतशेखरे स्वतएव प्रशस्तास्मत्तस्य वाचनादिषु सादरं सम्मुखीभा
वस्तदावाहनमिष्यत इति तत्पर्यायमाह शारदातिलके मूलमंत्रं समुच्चार्य स्वसुषुम्णावर्त्मना सुधीः आनीयते जः स
स्यातात्मासिकारे निर्गते करस्थमातृकांभोजे चैतन्यपुष्पसंचये संयोज्य ब्रह्मरंध्रेण मंत्री वावाहयेत्सुधीः सुषुम्णा।
वर्त्मना रंध्रस्य प्रेरणाद्दक्षिणनासारंध्रनिर्गतमिति गरुडपुराणे आगच्छेति प्रयोगेण मूलमंत्रेण शंकर आवाहनं प्रकर्तव्यमिति
नृसिंहपुराणे आगच्छ नरसिंहेति तंत्रांतरे आवाहनं स्थापनं सन्निधापनमेव च सन्निरोधनमित्युक्तं संमुखीकरणं ततः अथा
वगुंठनं प्रोक्तं सकलीकरणं ततः अमृतीकरणं चैव परमीकरणं तथा विधाय स्वस्वमुद्राभिः प्राणस्थापनमाचरेत् स

कलीकरणस्वरूपं च सिद्धान्तशेखरे अविभिन्नस्वभावानां यदभिन्नप्रयोजनं अंगानामंगिनासार्द्धं सकलीकरणं विदं श्रीक्र
मार्णवे· पीठे देवं प्रतिष्ठाप्य सकलीकृत्य मंत्रवित्· मूलमंत्रेण दीपिन्यामालिन्याद्यौदकेन च· त्रिवारं प्रोक्षयेद्विद्वान्देवशुद्धि।
रियं प्रिये पंचशुद्धिं विधायेत्थं पश्चाद्यजनमारभेत्· साधकस्तत्फलादेविद्यामप्याति फलं भवेत् तथा· वाग्भवं वदयुग्मांते
वाग्वादिनि च वाग्भवं कामराजं ततः क्लिन्ने क्लेदिनि क्लेदयेति च महाक्षोभं कुरुयुगं कामराजमतः परं तार्तीयं मोक्षशब्दां
ते कुरुयुग्मं च देन्न ततः स्वात्मसादयमध्यांतेसमविंशाक्षिरक्षरैः दीपिनीमनुरित्युक्तः सर्वसिद्धिकरः प्रिये· चकारान्कुरुयुग्मांते
तार्तीयं तदनु परामासादबीजमित्यथः समविंशदक्षरः इत्युक्तेः वाग्भवकामराजतार्तीया बालाविद्यायाएव· सा तथैव ज्ञाते·
परामासादबीजं तदुपर· प्रयोगे स्वस्वैव मंत्रस्याने दृष्टव्ये तथा· सकलीकृत्य तत्प्राणास्तदीयानीन्द्रियाणि च· प्रतिष्ठाप्याञ्ज
येद्देवमस्य याति फलं भवेत् अत्र केचिदस्मिन्प्राणप्रतिष्ठां तु प्रतिमासृजनादृते· न कश्चिद्बुधः कुर्यात्क्रतान्मदमवाप्नुयात् इ
ति उक्तरतंत्रवचनात् प्राणप्रतिष्ठानकार्यमाहुः तन्न· तस्य वचनस्यावाहनादिरहितस्य स्थण्डिलादेः सृजनविषयत्वात् अत
एवोक्तं तत्रैव प्रतिमासृजनादृत इति· प्रतिमासृष्टिः तस्यां मंत्रमप्यापि तथा तात्· अन्यथा कथं सकलीकरणमिति ·उक्तं तं।
त्रे· मुद्राः प्रदर्शयेद्विधिवदुपचारात्मकल्पयेत मुद्रास्तत्र कल्पोक्ता स्तास्तथैव ज्ञेते कुलमूलावतारे· मुद्रं स्वरूपलाभाभ्यां।
देहद्वारेणात्मनः मासपर्यं प्रयत्नेन मुद्रास्ताः परिकीर्तिताः मोचयंति ग्रहादिभ्यो पापौघं द्रावयंति च· मोचनं द्रावणं यस्मा
न्मुद्रास्मात्सुवर्णितेति· मुद्राशब्दनिरुक्तिः· प्रपंचसारे आसनस्वागते चार्घ्याचमनीयके· मधुपर्कासनस्नानवस्त्रा।
त्राभरणानपि सुगंधसुमनोधूपदीपनैवेद्यचंदनं· प्रयोजयेदर्चनायामुपचारांस्तु षोडश· अर्घ्यपाद्याचमनेन मधुप
र्कावमानमपि गंधादयो निवेद्यांता इज्यापंचोपचारिका· सपर्यास्त्रिविधाप्रोक्तानासामेकतमाश्रयेत् अत्र पंचोपचारः।

जापहोमस्यार्घ्यादिस्थापनेनास्तिप्रयोजनाभावात् भैरवीतंत्रे एकैकस्यांततोमंत्रीप्रत्यामृतनिवेदयेत् तन्निवेदनप्रकारमाहरवा
रदपंचरात्रे प्राणांतेतेविपाकृतानाप्राणेयोमविभूषिते इदममिदमिदंपश्चात्पदंदद्यात्तदुच्चरेत् गृहाणचततः स्वाहामंत्रः पंचद
शार्णईरितः ... दीपचारेश्वपाद्यादिषु सदैवहि प्राणांतेतेविपाकृतानाप्राणेयोमविभूषिते इदममिदमिदंपश्चात्पदंदद्यात्त
दुच्चरेत् गृहाणचततः स्वाहामंत्रः पंचदशार्णईरितः हकारः व्योमबिंदुः अग्न्यंतस्तोयहकारोपरिस्थितनविंदोरिकारेणासदसंधिः क्रां
क्षः तदात्रभवति उच्चरेत्तत्र मूलेनैवासनंदद्यात्तेनस्वागतमीरयेत् ततोर्घ्यंमूर्ध्नि दद्याच्चस्वाहामंत्रेणमंत्रवित् पादांतेदे
वतायास्तुहृदापाद्यंप्रकल्पयेत् दद्यादाचमनंवक्त्रेदेवतायाःस्वधायुता स्वधामंत्रेणदद्याच्चमधुपर्कंमुखांबुजे अत्रार्घ्या
चमनीयमधुपर्कमुख्येषुषिमुद्रैर्नमः पदमेवस्वाहादिस्थानेप्रयोक्तव्यं प्रागुक्तयुक्तेः दद्याच्चस्वाहामंत्रेणमंत्रवित् पादाग्रेदेव
तायास्तुहृदापाद्यंप्रकल्पयेत् दद्यादाचमनंवक्त्रेदेवतायाःस्वधायुता स्वधामंत्रेण अत्र वैदिकामिश्रितोवापिविभाटी
तोविधीयते तांत्रिकोविप्रभक्तस्यशूद्रस्यापिप्रकीर्तितः इतिपद्मपुराणवचनाद्ब्राह्मणानांत्रियवैश्यानांशादिपंचदेवतानां
तत्रवैदिकमंत्रेणप्रथमंपूजाकृतानंतरंतांत्रिकमंत्रेणपूजाकार्या केवलतांत्रिकयजनंशूद्रविषयमादुक्तवचनात् कदा
चिदपितत्याज्योवेदमार्गोद्विजैःसदा वेदमुक्तानांविप्राणांदेवतंचापिदुर्लभं वेदःकंदंमुनीशाःस्कंधाणितुशाखाः कस्मि
श्चिंस्मभवेद्विप्रैर्यत्राम्नाकीर्तितानितः कलिनाश्रेविनाविप्रास्तंत्रयपथगामिनः कामलोभादिभिर्ग्रस्ताब्राह्मणत्वेनविद्रोरिताः ॥
म्लेच्छाम्नेवभविष्यंतिक्षीणाशुपशुरौरवे पतिष्यंतीतिविज्ञाय नैवैदिकमतत्यजेदिति तत्रवैदिकमंत्रास्तुगणानांत्वेतिगणप
तेः गौरीर्मिमायेतिभुवनेश्वर्यादिगौरीभेदानां यद्दागिरित्रिपुरारत्याः श्रीसूक्तंलक्ष्म्याः जातवेदसेसुनवामसोमितिदुर्गायाः विष्णोःपु
रुषसूक्तं रवेराकृष्णेनेति शिवस्यनमःशंभवेइति एवंकंयजामहेइतिवा गणानांत्वेतिगणस्यसदोगणपतिर्जगती गौरीमि।

वियालीव.१५

२५५

355

मायेतिजगतीदीपितमः आकुलेनेतिहिरण्यस्तपः सविताविहितः अथोपचाराः देवस्य वामभागे तद्यान्मूलेनवासनं योऽष्टदोह
मये वासं चाग्निकोणे यतेजनं षट्त्रिंशं वासनं प्रोक्तमिति उत्तरतंत्रे योऽष्टं पुष्पादिरचितं कुशास्तरादिसंयुतं प्रतिप्रीतिकरं देव्याः।
मसाध्यं तस्य भैरव यत्तदारु समुद्भूतमासनं वा व्रतेऽशुभे अन्यद्दारुमयं वापि दद्यादासनमुत्तमं सकीटकर्त्रीरयुतं दारुमा
रविवर्जितं चैत्यश्मशानसंभूतं वर्जयित्वा विभीतकं चैत्यः ग्रामप्रसिद्धिहेतुभूतो महान्वृक्षः दारुमयासने विशेषमाह हृद्याः।
मले शाण्डिल्यभद्रसारस्य चासनं हस्तमात्रकं समात्तलोच्छ्रितं दद्याद्धित्वा वा विचक्षणाः शाण्डिल्यो बिल्वः बिल्वे शाण्डिल्यशै।
लूषौ मालूरश्रीफलावपीत्यमरः भद्रसारश्चन्दनः भद्रश्रीर्मलयजो भद्रश्रीश्चन्दनोऽस्त्रियामित्यमरः विष्टरो दर्भमुष्टिः सप्तविं।
शतिदर्भाणां वेणप्रग्रन्थिविभूषितं विष्टरं सर्वयज्ञेषु लक्षणं परिकीर्तितमित्यमरात् यद्वा विष्टरमाह सप्तशब्दमात्रवाचि वि
ष्टरो दर्भमुष्टिः सप्तविंशतिदर्भाणां वेणप्रग्रन्थिविभूषितं विष्टरं सर्वयज्ञेषु लक्षणं परिकीर्तितमित्यमरात् पीठाद्यमासनमिति हि
कोशः उत्तरतंत्रे कौशजं वाल्कलं शारावमेतद्दुर्यं स्मृतं रोमजं कंबलं चैव वादरं च चतुष्टयं वस्त्रं कंबलं श्रेष्ठमासनं देव।
तुष्टये वाल्कमासं मासनं चतुष्टयमित्यर्थः वादरं कार्पासं वादरं चेदिति विश्वप्रकाशकोशात् तथा सिंहव्याघ्रतरक्षूणां।
छागस्य महिषस्य च गजानां च तुरंगाणां कृष्णसारस्य च मिताः रांकवं रोमजं श्रेष्ठं दानैव चेदनोद्भवं रांकवं रंकुनामा मृगः।
काश्मीरदेशे प्रसिद्धः तद्रोमजं पामरीति लोके प्रसिद्धाः कंबलविशेषः तथा यच्चासनं कुशमयं तदासनमनुत्तमं योग।
पीठस्य सहशामासनं कौशमुच्यते तथा सर्वेषां तैजसानां चाप्यासनं श्रेष्ठमुच्यते वर्जयित्वा लोहमयं कांस्यं सीसकमेव च ति
अतः पामर्घ्यदानं नचद्देवस्य शिरोहीनायैव शिरसि देयं नैवं पित्र्यं ग्रहणाद्व्याप्तिः विप्रकरे दानादिवाच्य तस्य पितॄणां।
शिरोहीनायैव नत्वदानादिति सोमशंभुः आगताय तथाचीयांस्तान्मासनगायच इज्जितागतकामाय दद्याद्दंषविच

(3

त्तणः आगते स्नानकाले च नैवेद्योपक्रमे तथा पाद्यस्यापि समुद्दिष्टं समयास्त्रिविधो बुधैः पाद्ये च मधुपर्के च स्नाने वस्त्रोपवीत।
योः भोजने चाचमं दद्यादिति । त्रूणयागे । सुगंधतैलैरभ्यङ्गं सुगंधामलकादिभिः उद्वर्त्तनं विधायाथ स्नपयित्वाथ वारिणा
गंधोदकैश्च मलेन यथाशक्त्याभिषेचयेत् । महाभिषेकं सर्वत्र शंखेनैव प्रकल्पयेत् । सर्वे मंत्रे प्रशस्तो ज्ञः शिवस्यापि च मर्मविना ।
अज्ञः शंखः अगस्त्यः स्नानं कुर्याद्यस्त्रकेन सुहृच्छंखोदकेन च । क्षीरदध्याज्यमधुभिः खण्डेन च तथा क्रमात् । नारिकेलोदकेना
पि तथा तालफलाम्बुना । गंधद्रव्यैश्च मधुभिस्तथा गंधोदकेन च । पेत्तवेत्तोदकेनापि सकर्पूरादिगंधिना । कदलीपनसाम्रा
म्यजलेनापि सुगंधिना । शतं सहस्रमयुतं शक्त्या वाप्यभिषेचयेत् । शंखे संपूज्यते नैव सक्कृष्णोणारघृतमं सकृष्णागुरुधूपे।
न धूपयेत्तदनंतरं ततः शुद्धजलेनैव स्नापयेत्तमनन्यधीः । अत्र शिवस्य शंखेन स्नपनं निषिद्धं । आणापबद्धशंखेन स्नपनं प्र।
शस्तं स्मृयते । स्कांदे । सुप्रतिष्ठितशंखस्य तीर्थैः पंचामृतैरपि । अभिषिच्य महादेवं रुद्रसूक्तैः समाहित इति । यामले । पीतं।
कौशेयवसनं विष्णोः प्रीतिप्रकीर्तितं रक्तं शाक्तस्य विघ्नांतो शिवस्य च सितं प्रियं मलहीनं तथाच्छिद्रहीनं कार्पासमेव च । म
त्रांतरे प्रकाशे । तैलादिदूषिताद्रोगः सच्छिद्राद्दारिद्यता भवेत् जीर्णाद्दारिद्रताकर्म मलिनात्कांतिहीनता कालिकापुराणे । नि
र्दिष्टं मलिनं जीर्णं छिन्नं गात्रावलंबितं । परकीयं चाखुदष्टं सूचीविद्धं तथा सितं उपकेशं सधौतं च श्लेष्मसृङ्गादिदूषितं प्र
दाने देवताभ्यश्च देवे पित्र्ये च कर्मणि । वर्जयेत्त्वोपयोग्यं च यत्नाद्वात्वप्रयोजने उत्तरतंत्रे यज्ञोपवीतं देवाय भूषणानि स
मर्पयेत् । तानि नानाविधानि स्युर्मुक्ताविद्रुमभेदतः हीरकप्रभेदतस्त्वापि विज्ञेयानि विचक्षणैः योगिनीतंत्रे । गंधपुष्पेत
पाद्यार्घ्यादीनि नैवेद्यसेवनं । यस्य यद्दीयते वस्त्रमलंकारादिकांचनं । तेषां देवतमुद्दिश्य कृत्वा प्रोक्षणाद्यनं । इतस्नम
लमंत्रेण प्रतिमां स्मातिवेदयेत् वरुणस्य च बीजेन तेषां प्रोक्षणमाचरेत् अत्रस्य देवता लक्ष्मीर्दयवापि प्रजापतिः स्व

विद्यार्णव॰ १५

॰ ३५६

356

णी वाग्निर्देवतं रजतं चंद्रदैवतं हीरकं वारुणं ज्ञेयं रसानां पृथिवी तथा जलस्य वरुणो देवः पेयानां वरुणस्तथा कुसुमस्य
रमा देवी परमान्नस्य चैव हि घृतप्रदीपके विष्णुस्तैलयोगे वनस्पतिः गंधद्रव्ये तथा धूपो धूपाज्यस्य चैवाग्निर्देवतं मधु वैवा।
रुणं ज्ञेयं दधि दुग्धे च वैश्वदेवं वानस्पत्यं तथा पुष्पं वैश्वदेवो गंधद्रव्यः स्मृतः मालायाश्च तथा पुष्पैः सर्वं वा विष्णुदैवतं स्रग्रज।
नपवद्देवतोच्चारः तेषां दैवतमुच्चार्य पूजयेच्च विचक्षणः इति स्वयमभिधानात् उक्तागस्त्यमूलमंत्रेण तथोत्सर्गो निवेदने।
इति स्वयमभिधानात् कालिकापुराणे चूर्णीकृतो वा घृष्टो वा दाहकर्षित एव च रसः संमर्दजो वापि प्राण्यंगोद्भव एव च
गंधः पंचविधः प्रोक्तो देवानां प्रीतिकारकः गंधचूर्णं गंधपत्रचूर्णं सुमनसस्तथा प्रशस्तं गंधयुक्तानां पत्रचूर्णानि यानि
च तानि गंधाढ्यानि स्युश्चूर्णोऽतः प्रथमः स्मृतः घृष्टो मलयजो गंधः सकलश्चनमेरुणा अगरुप्रभृतिश्चैव यस्य पंकः
प्रतीयते घृष्टेन घृष्टो गंधो यो द्वितीयः परिकीर्तितः शारदातिलके गंधश्चंदनकर्पूरकालागरुभिरीरितः देवदीर्घ।
गुरुब्रह्ममारसारान्नु चंदनात् श्रियादीनां च योद्गंधाग्दह्यते दारुजो रजः स दाहकर्षिभागंधस्तृतीयः परिकीर्तितः
सुगंधकरवीराद्यं सुगंधललितातथा सुगंधानां रसो यो सौ निष्पीड्य परिगृह्यते स संमर्दोद्भवो गंधः संमर्दजाद्वितीय
ते मृगनाभिसमुद्भूतस्वक्कोशोद्भव एव च गंधः प्राण्यंगजो ज्ञेयः सोददः स्वर्गोपमितो मंत्रतंत्रप्रकाशे पुष्पं पंचवि।
धं प्रोक्तं मुनिभिर्नारदादिभिः परापरोत्तरं चैव मध्यमं च तथाधमं सौवर्णं परमित्युक्तमपरं चित्रवस्तुजं वृक्षात्युत्तमं।
लतापुष्पमुत्तमं परिकीर्तितं अधमं पत्रतोयादि मध्यमं तु फलात्मकं उत्कृष्टं न क्रियायोग्यं सदा योग्यं परापरे पश्चय।
उत्कृष्टं देवेभ्यो दत्तं तारकं। तत्तु नः क्रियायोग्यं न भवतीत्यर्थः परापरे इति परं सौवर्णं अपरं रौप्यं ते च अनुत्कृष्टे सदा।
योग्ये भवतः देवता परिसदा यार्थीत्यर्थः तयोरेकतरमप्युत्कृष्टं यदि भवति तदा तत्तु नः क्रियायोग्यं देवपूजायोग्यं न भ।

९८

वतीमर्थः जानातीवे। पुष्पैः पर्युषितैर्देवि नार्चयेत्तण्डुलैरपि। निर्माल्यभूतैः कुसुमैर्महाकष्टैः परमेश्वरीति। निर्माल्यभूतैर्महाकष्टैरि-
तियावत्। अल्पकष्टैः पुण्यावशिष्टैः उत्तमपुष्पाण्युत्तरतन्त्रे। पुन्नागकुसुमाचलक्ष्मीपुष्पं रक्तचंपकं जः केतकीपुगलं जातीहृद्यं हृदया-
रिजं। पुष्पाणां दशकं श्रेष्ठं तन्त्रशास्त्रे परिकीर्तितं। रक्तनीलोत्पले शास्त्रे मल्लिकाकुन्ददंतथा। कुंदकल्हारकं चैव मन्दारं तगरं पुनः।
अन्यत्तु नैव किंशुकं रक्तं मंदारं नागचंपकं। अशोकं बिल्वपुष्पाणि पाटलानवमल्लिका। चंपकं कर्णिकारं च पारिजाततरुद्भवं। श-
तवर्गोद्भवं पुष्पं कोरंटकुसुमानि च। इत्यादीनि सुपुष्पाणि गंधवंति लसंति च। तन्त्रमन्त्रविधाने तु विहितानि समर्चयेत्। स्नाना-
निचाम्बुगानीव शीर्णानि तिस्नागतानि च। यानि पर्युषितानि स्युः क्रिमिभिर्भक्षितानि च। कोरकाणि च दुष्टानि समाघ्रातानि नार्चयेत्।
मेवं तन्त्रप्रकारो पत्रे तुलसी श्रेष्ठं बिल्वं रामनकं शुभं। मरुवो देवकल्हारिविष्णुक्रान्ता तथैव च। अपामार्गो यगांधारी पद्मी-
संतिका। नागवल्लीदलं हरीकुशापत्रं तथा मतं। पत्राणि वासितं ... धात्रीफलं तथा। ज्ञानमालायां। नाद्यं तेन रक्तं विष्णोर्दि-
स्येनतुलस्यागणेशे क्षिपं नहरेर्यायजेद्दुर्गां बिल्वपत्रैर्दिवाकरं। देवीनामर्कमंदारावादित्ये तगरं तथा। गणेशाय च स्पर्शाया रक्त-
पुष्पमतिप्रियं। शिवे कुंदं मदंती च पृथ्वि बेतकं केतके। जपारक्तोविसंप्येहे सिंहरे कुटकानि च। मालतीं पुष्पराक्ष हयारिर्विवर्-
जेत्। उग्रगंधमगंधं च केशकिम्यादिदूषितं। प्रपुष्पपात्रपाण्यंगवासोभिः कुत्सितात्मभिः। आनीतेनापि यत्कर्म भोः प्रमादाद्-
विदोषकृत्। कालिकालिस्तयातेनं विनापंकजचंपके। पुमैनेपश्येयत्ते भंपत्रैः पुष्पैः फलैरपि स्नानानीतैः पर्युषितै याचि-
तैः कुसुमवणिकैः स्वयंविकाशितैः पुष्पैः स्वयं च पतितैर्भुवि वर्जयेद्बह्वतीपुष्पं काचनारे कुरंटके। सर्वपुष्पैः सदाप्यविहिता।
विहितैरपि। कर्तव्या सर्वदेवानां भक्तिरेवात्र कारणं। अत्र स्नानानीतैः मध्याह्नस्नानोत्तरमाहृतैस्तैरित्यर्थः। प्रातरुत्थाना-
दिप्रातः कालीनकृत्यं तत्र प्रथमप्रहरकृत्यं प्रहरमुक्तानतः पुष्पफलादीनां भ्रस्यायार्चनमाचरेदिति द्वितीयप्रहरकृत्यं तेन नारद-

वि॰ यागीव
१९
३५८
357

पंचरात्रेऽप्याहरेणास्तोकनात् तथा पत्रैर्वा यदि वा पुष्पैः फलैर्नेष्टमधोमुखैः दुःखं तत्समवाप्नोति यथोन्मत्तं तथा प्रिये । चित्रपूजा
स्तम्बमेवास्तं न विदाहस्याहवर्णं । अधोमुखोत्पलैर्नेष्टं पुष्पाणि न निवेदयेत् लग्नपूजासु पुष्पमेकैकमर्पयेत् समुदायेन च ।
पूजा लक्षपूजायां न तत् । तथा पर्युषितदोषोऽस्ति जलजोत्पलचंपके । न तु स्यात् बकुले बिल्वे गंगाजले तथा । अत्र केचित्
उत्पलपदं दर्शनात् जलजपदेन कमलमात्रग्राह्यमिति वदंति । तत्र उत्पलस्य बिल्वपत्रे च जलजे च सर्वेषां पर्युषितदोषा
स्ति मालाकारगृहे च चेति । भविष्यपुराणवचनादिति । उत्तरतंत्रे । पारोपितं पुष्पं अविज्ञापचने यस्तु निष्फलं तस्य पू
जनं स्नानमालायां । फलेष्वामलकं श्रेष्ठं वादरं तिंतिडीफलं । दाडिमं मातुलिंगं च जंबीरं पनसोद्भवं । कदलीचूतसंभूतं श्रेष्ठं
जंबूफलं तथा । यजेदेतैः सदा विष्णुं पत्रैः पुष्पैः फलैरपि । बिल्वमिश्रपल्लवाणां दिवसे दिवसोत्फुल्लैः पुष्पैः पूजा तथा निशि ।
पुष्पाभावे प्रवालैर्वा कारयेच्च नकोरकैः । अतः परमावरणपूजा । तत्र पुष्पोपचारांते । उत्तरतंत्रे । मंत्रसंपुटितैर्वर्णैर्मातृकायाः
सबिंदुकैः क्रमेणांगषडुपाद्यैर्देवस्यांगे समर्चयेत् लयांगमर्चयेद्देहे देवस्य मनुवित्तमः ज्ञानार्णवेऽपि । लयांगमर्चयेद्देहे तस्मा
त्सद्यानेष्वमंत्रवित् शारदातिलके । इंद्रादिलोकपालांस्तु यजेदावरणमपि । केसरे अग्निकोणादिहृदयादीनि पूजयेत् नेत्रं ।
मध्ये दिक्ष्वस्त्रमुख्यास्तथा अंगदेवताः तुषारस्फटिकश्यामनीलकृष्णारुणत्विषः वरदाभयहारिण्यः प्रधानतनवस्त्रियः अं
गादीति विशेषानाभिधानात् लोकपालशब्देन तदस्त्राणामप्यादानं तत्राग्निकोणाद्धोमादिपदस्य क्रमयादिना दग्निराक्षसवा
युईशानकोणेष्वंगचतुष्टयं अर्चयेदिति वदंति । तत्र अग्नीशासुरवायव्यमध्ये दिक्ष्वंगपूजनमिति ज्ञानार्णवदक्षिणामूर्तिसं ।
हितावचनात् । हृदयं चाग्निदिग्भागे ईशाने च शिरो यजेत् । शिखां नैरृतिदिग्भागे वायव्ये कवचं तथा । अस्त्रं मंत्रं तथा दिक्षु
नेत्रं मध्ये प्रपूजयेदिति दक्षिणामूर्तिकल्पवचनात् वह्नौ हृदयमीशाने शिरो राक्षिचे शिखां । वायौ वर्म पुरो नेत्रं अस्त्रं दिक्षु च ।

नु ‥ यीतिकपिलपंचरात्रवचनात्· चव · पीतिदिव्यनात्· वनस्ति · मध्यैः इष्टाहृदयमाग्नेय्यामीशान्यां चशिरो यजेत्· नै
ऋत्यां चशिखां वायव्यां कवचं यजेत्· अग्न्यद्यैः पुरतो नेत्रमस्त्रं दिक्षु समर्चयेत्· इति सोमशंभुवचनात्· पूर्वयाम्यांतरेवि
स्रोहृदयं विनिवेशयेत्· शिरः पूर्वोत्तरे दयाच्छिखां पश्चिमदक्षिणे· पश्चिमोत्तरदिक्संस्थे कवचं विन्यसेद्गुरुः· अग्रतः केस
रोद्देशे नेत्रं विन्यस्य राट्तथैति भारद्वपंचरात्रवचनस्येति· अत्र· अथावरणशक्तीनां यास्तु· प्राचीं प्रकल्पयेत्· तदादिपरिवार
णां प्रादक्षिण्येन पूजनमिति नृसिंहकल्पवचनात्· यत्तु उभिमुखो देवो देवाभिमुखतो दश· प्राच्यादिहरितो सेया शक्त्या होमा
दिकर्मसिम्नत्तु नेत्रनात्· यत्रैव भास्वानुदयं प्रयाति प्राचीमिमां वेदविदो वदंति· मध्ये तु साधनेकश्च्येया प्राग्समदागमस्थैः सत
तविविंसतिभैरवीतंत्रवचनात्· देवाग्रं प्राचीं परिकल्प्य तदनुसारेणाग्नेयादिकं कल्पयित्वांगानि पूजयेत्· आवरणदेवता
श्चैवमेव प्रपूजयेदिति· महाकपिलपंचरात्रे· शिरः प्रभृतिमंत्रेषु पूज्यायां च नमो नमः· शिरोभिन्नेषु मंत्रेषु होमे स्वाहांततो भ।
वेदिति· आवरणदेवतानामन्यत्रेषु दृष्टयाः· मालिनीतंत्रे· स्वे स्वे स्थाने चाभिमुखान् पूजयेत्सोन्नत्याणादिभिः· अभिमुखान्दे
वस्य श्रीविद्यावरणशक्तीनां दक्षिणामूर्तिसंहितायां श्रीविद्यासमस्तुवीः स्वरेदितप्रभैः· तथा सिद्धेश्वरीतंत्रे· अथ चाप्यसम।
यश्चमान्वरणुः समरीचिभिः तत्र दुर्गोन्निजैर्द्व्योधातयाः समरीचिभिः· त्रराणियाणो देवीं ध्यानातनच्छ्रीरामएवतिकरेव।
हिः विनिःस्वस्थिरीभूते परिवारं विचिंतयेत्· अथावरणंग्रा यमूलमुच्चार्य मंत्रवित्· संपूज्य देवीं संबोध्य वदेन्मंत्रमिमं
ततः· अभीष्टसिद्धिं मे देहि शरणागतवत्सले· भक्त्या समर्पयेत्तुभ्यं प्रथमावरणार्चनं· इति पुष्पांजलिं दत्वा शरणमेदितिभक्तितः
प्रथमावरणमेवं तत्र तत्रावर्तासमर्पयेत्· इत्यमावरणसम्यगभ्यर्च्य मन्त्रवित्तमः· अंते यजेल्लोकपालांस्तेषामस्त्राणि।
वक्रमात्· इंद्रं सुराधिपं पीतं वज्रहस्तं सवाहनं· अग्निं तेजोधिपं रक्तं शक्तिहस्तं सभूषणं· यमं प्रेताधिपं कृष्णं दंडहस्तं

विद्यार्णव· १९

३५८

358

समर्चयेत् रक्षोधिपं निर्ऋतिं च खड्गहस्तं सधूम्रकं पाशं सुधूम्रांगं वरुणं यादसांपतिं । वायुं मारुताधिपं धूम्रं अंकुशाढ्यकरं यजे-
त् यक्षाधिपं कुबेरं च गदाहस्तं सितं यजेत् । विद्याधिपं शूलहस्तं स्फाटिकाभं शिवं यजेत् । नागाधिपमनन्तं च गौरं चक्रायुधं य-
जेत् । लोकाधिपं विधातारं रक्तं पद्मकरं यजेत् । सप्तवंतं तथा मेषमहिषं नरमृषभम् । मकरं मृगं हंसं च वृषं च विधिहंसकौ ।
इंद्रादिलोकपालानां वाहनानि विदुर्बुधाः । वज्रं पीतं सितां शक्तिं दण्डं कृष्णं समर्चयेत् । खड्गं श्यामं सकाशं पाशं विद्युतिभं
यजेत् अंकुशं रक्तवर्णं च शुक्लवर्णां गदां यजेत् । त्रिशूलं नीलवर्णं च यजेत्सम्यक् ततः परं । रथांगं कुन्दविद्राभं पद्मं रक्तं समर्चयेत् ।
लोकपालायुधान्येवं क्रमेण परिपूजयेत् । अत्र केचित् । स्वतेयजेल्लोकपालान् भूतपार्षदान्वितान् । हेतिजामायुधोपेता-
न् दिक्षु पूर्वादितः क्रमात् । इति शारदातिलकवचनात् यथास्थितपूर्वादिक्षु इंद्रादिपूजनमिति वदंति । तत्र । चतुरायतनदेवता-
स्थापनप्रकारेणोक्तमयुक्तः सर्वेषामावरणानां देवायतनस्यान्तर्भावात् लोकपालावरणस्याप्यावरणत्वाच्च । कल्पितप्राच्यनुसा-
रेणैव पूजनं युक्तमिति भाति विचारतः इति । एवं मूलमनुना व्यासांगायैः समर्पितिच । वाणायेनामदेव्या अस्त्रचन्द्यमुदीक्ष्य
च । नमस्कृत्य यजेद्रूपपुष्पाद्यैः सोपचारैः । ततो यजेद्धूपदीपनैवेद्यैः सुमनोहरैः । मधुपंचसारैः सगुग्गुल्वगरुश्रीरसैः ।
तान्यमधुचन्दनैः सारांगारविनिःसृतैर्मैमैरीनीचैः धूपयेत् । कुलम्लानतोरे मालेयमलयोद्भव जतुलाक्षाः नादेय ।।
ज्ञं च क्रुष्टं समं मिश्रं व्याप्रगुरुपूजनदाहिगुणितामरैकसंचूर्णिता षट्भागावरमाक्षिकं सद्भूषिताचाष्टभागावतिता धूपो ।
यं भुविश्रुतो करेणाकथितः श्रीसुंदरीवल्लभः । शैवागमे । धूपमाज्ञानमसेणमोक्षाम्भश्शुद्धहृदाणुता । अस्त्रेणेति जितायंदवा-
दयगुग्गुलं दहेत् । नारदपंचरात्रे । आवाहने धूपदीपनैवेद्ययोजने । निसमेवं प्रयुंजीत ततस्त्रामंत्रितामपि । चक्रारादि-
येपि । तथा पूजाकालं विना सत्रहितं तारस्या मचालमः । तानयाच विना पूजां कारयेत् सिद्धिलालसः । दयायात्रावसाने च ज ।

लै

सि

यद्यन्निपदं ततः मंत्रमातः पंचैव स्वादान्नरसमन्वितं । एकादशान्नतो मंत्रो यं दत्वा सर्वसिद्धिदः उद्धारः सुगमः कालिकापु
राणे । वामतस्तु तथा धूपमग्रे वा न तु दक्षिणे । न धूपं वितरेज्जूमौ नासने न घटे तथा । यथा तथा धारयन्तं कुर्वन्तं विनिवेद।
येत् । मद्यो मत्स्यासमायुक्तान्धूपान्विनिवेदयेत् । न यक्षधूपं वितरेत्साधकाय कदाचन । यक्षधूपस्तु रालेति लोके प्रसिद्धः
विस्तुः धूपार्थे न जीवनातामिति । प्रपंचसारे । गोसर्पिषा वा तैलेन वर्माचलक्षुगर्भया । दीपितं स्वरभिस्त्रग्र्यं दीपमुच्चैः प्रदर्शी।
येत् । वाशाद्धेनोभयोरभिश्रणात्युक्तं न मिश्रीकुर्यात् स्याच्च दीपस्नेहान्तरादिकान् । कृत्वा मिश्रीकृते स्नेहे तामिस्नं नरके व्रजेत् इ
ति कालिकापुराणवचनात् । ज्ञानार्णवे । पारावतभ्रमाकारं दीपं नेत्रादि दर्शयेत् । दक्षिणे सर्पिषा दीपं तिलतैलेन वामतः सि
ता वर्त्तिं दक्षिणेतो रक्तावर्त्तिस्तु वामतः कालिकापुराणे वृक्षेषु दीपो दातव्यो न तु भूमौ कदाचन कुर्वन्तं पृथिवीतापं यो दी
पमुत्सृजेन्नरः सतामृतापं नरकं प्राप्नोत्येव न संशयः शतं समाः रुद्रयामले । नैव निर्वापयेद्दीपं साधकस्तु कदाचन यस्तु
निर्वापयेद्दीपं तस्य लक्ष्मीर्विनश्यति । कूष्माण्डेष्टदिकानारीदीपनिर्वापकः पुमान् । विधवा च दरिद्रश्च भवेत्सप्तसु जन्मसु ।
मंत्रतंत्रप्रकाशे । पायसं चामृतीयं च दत्वा नैवेद्यमर्पयेत् । सनत्कुमारकल्पे । हस्ते कृत्वा समभ्यर्च्य आपवावरणासंयुतं कद।
लीफलसंयुक्तं पायसं विनिवेदयेत् ज्ञानार्णवे शुद्धस्फटिकसंकाशं चन्द्ररश्मिसमप्रभं लसत्स्वर्णे पात्रे चारुम
हादेवि प्रिये । हिंगुजीरमरीचाढ्यैः .. रचितः शुभः वटकः कुंकुमाकारः पायसादिसमन्वितं दुग्धमावर्तितं सम्यक् कृशा।
करासारपूरितं । कपिलाघृतसंयुक्तं भृष्टं वड्वोमिमण्डकाः शर्कराफाणितानाश्चैव सर्पमुद्गोद्भवं तथा । नानाविधानि पेयानि
व्यंजनानि बहूनि च । उत्तरतन्त्रे । निधाय स्वर्णजे पात्रे साधारं तत्र मण्डले । संस्थाप्य चतुरस्रे च सेक्तुं पीढ्वा समागतः अस्त्रमं
त्रेण संप्रोक्ष्य च कवचेनावगुण्ठितं वायुबीजेन संशोष्य वह्निबीजेन संदहेत् स्प्लावनं करायेण सुधाबीजेन मंत्रवित् । अस्त्रतो

ततस्सर्वं मूलमंत्रेण तत्त्वतः स्वशास्त्रक्रमाभ्यां विधिवद्दत्वा चाभिमंत्रयेत् धेनुमुद्रां प्रदर्श्याथ गंधपुष्पैः समर्चयेत् देवमभ्यर्च्य कु
म्भीव पुष्पांजलिसितमथो हेमपात्रस्थितं दिव्यं परमान्नं सुसंस्कृतं पंचधा षड्रसोपेतं गृहाण मम सिद्धये त् मूलमंत्रं समुच्चा
र्य स्वाहान्तं जलमर्पयेत् कराभ्यां तत्समुद्धृत्य शुचिनी च सुधात्मकं निवेदयामि भवते सानुमाय जुषाण तत् सर्वं शुद्धा सुत
त्रा श्रौ नैवेद्यममृतस्तये प्राणा से तत्स्य थायानो व्यानोदान मथ ततः समानो ऽ प्युक्ताः सर्वे प्राणवायवाः हिंताः तकाः पंचमंत्राभ
वेतीहक्रमेण परिकीर्तिताः प्राणादीनां मुद्राः स्युर्ग्रहस्थाने नैवेद्यसंस्कार निवेदनप्रकारश्च प्रयोगे वक्ष्यते स्मृतिसमुच्चये
विष्णुर्वर्णिश्रुदानतं विष्णैवेद्याकभोजनं ब्रह्मादिकृतं पापं तत्क्षणाच्छुद्धजन्मनः श्राद्धकल्पे शुद्धे सामान्ने नैवेद्यं शाहा विष्णं
पिण्डं देयमितस्तुकं तेन देवतानैवेद्यमपि त्रैनैचद्देयतत्स्मात्पायादिति ज्ञानार्णवे संकल्प परमेशानस्य तिल होमविधिं चरे
त् संकल्प नैवेद्य उक्तं रत्नेच इत्यं तु संस्कृते वह्नौ देवमावाह्य मंत्रवित् सहस्रमूलमंत्रेणापंचविंशतिमाहुतीः हुत्वेदास्ये
नह विषाति स्वैर्वी पायसैः शुभैः तण्डुलैस्तिलमिश्रैर्वा मधुपुष्पकैः अंगावरणदेवानामेकैकमाहुतिं हुनेत् उद्वास्य वह्निं दे
वे च मज्जास्थानं वज्रे नः उपविश्यासने मंत्री दद्याच्च तत्र बलिं ततः ईशाने मण्डलं कृत्वा साधारं तत्र निक्षिपेत् अन्न व्यंजन
तोयाद्यं पात्रे पुष्पादि पूजिते धाताभूतानि संपूज्य ततस्तेभ्यो बलिं हरेत् भूतानां ध्यानं पीठपूजा प्रकारेण प्रोक्तं बलिमंत्रो
व स्तु सर्गप्रकारश्च प्रागेवोक्तः उद्वास्य पूजा च क्रमे देवं सात्मनि च निवेशयेति अग्निसंस्कार प्रागेवाभिहितः संक्षेपप्रकारोपि व
शिष्टः अग्न्याधानादिकं कर्म नित्य होमे न विद्यते रति नारदीये पुनराचमनं दद्यात् करोद्वर्तनमेव च पुनराचमनीयं स्वत
रापोशानं चुलुकासनं दूषदंतधावनादीन्युक्तानि प्रपंचसारे पुनर्निवेद्यमुद्धृत्य गोवत्सविश्वक्सेनाय च मुखवासादिकं दद्या॥
ति नारायणीये सकर्पूरं च तंबूलं दद्यान्मुखवासनं तथा समर्प्य मुकुटादीनि भूषणानि विचक्षणः आदर्शयेत्तथा दर्शक

सपेक्षुचचामरे' अगन्यः कर्पूरखण्डकलोत्मिश्रं नागवल्लीदलैर्युतं सुधाबिन्दुसमायुक्तं क्रमुकीफलमनोहरं' ताम्बूलं रसुना
थाय दत्त्वा कामानवाप्नुयात्' सुधाबिन्दुस्मृतिनीराजनमाह सोमशम्भुः' शिरस्यारोप्य देवस्य हवीज्ञनपवित्रकमिति' नीरा।
जनशब्देनारात्रिकमुच्यते' तन्त्रज्ञानार्णवे' आरात्रिकं ततः कुर्यात्सर्वकामार्थसिद्धये' सौवर्णे राजते कांस्ये लोकनेत्रम।
नोरमे कुङ्कुमेन लिखेन्मन्त्रं वसुपत्रं वरानने' दीपमेकं कर्णिकायां वसुपत्रेष्टदीपकान्' यवगोधूमरचितान् शक्तिराद्रु।
ग्धसंयुतान्' वलयावित शोभाभिः शोभितान्कृतशर्करान्' अभिमन्त्र्य ततो मन्त्री रत्नेश्वर्यास्ततः परं' मूलमन्त्रेण वा प्रच्छि।
ततश्चारात्रिकं चरेत्' तस्मात्रेन्तसमहत्त्वमस्तकान्ते पुनः पुनः नववारं महादेव्यास्ततो नीराजनं चरेत्' आरात्रिकं महादे।
व्याश्चक्रमुद्रां प्रदर्शयेत्' रत्नेश्वरीमन्त्रः मागेवोहृतः' कामायनीतन्त्रे' इत्थमारात्रिकं कृत्वा प्रणम्य परदेवतां' प्राणायामत्रयं
कृत्वा मूलमन्त्रेण साधकः न्यासं कृत्वा यथापूर्वं देवीं ध्यात्वा हृदम्बुजे' मूलमन्त्रं यथाशक्ति जपेत्तद्गतमानसः' श्रीकुलार्णवे'
ऋष्यादिमातृकावर्णैर्मूलमन्त्राक्षराणि च' क्रमोत्क्रमात्त्रिशः कृत्वा मन्त्रसिद्धिरितीरित' शारदातिलके' सहस्रं कुर्वतः सम्य।
ङ्मूलमन्त्रमनन्यधीः तज्जपं सर्वमप्येव देवतायै समर्पयेत्' नित्यहोमे कालान्तरमाह' दक्षिणामूर्तिः यथाशक्ति जपं।
कृत्वा नित्यहोमं समाचरेदिति शैवागमे' अष्टोत्तरसहस्रं तु तदर्द्धं विंशतिं तु वा' अष्टोत्तरशतं वापि जपं नित्यं समाहितः' ज
पो जपसमर्पणप्रकारस्तु प्रयोगे वक्ष्यते' इत्थं जपं समर्प्याथ पञ्चाङ्गानावनस्पर्वकं स्तुवीत स्तुतिभिः सम्यक्साधको मन्त्रि।
संयुतः' उत्तरतन्त्रे' पौराणिकैर्वैदिकैश्च मूलमन्त्रेण वै वरम्' प्रदक्षिणप्रणामश्च कुर्यात्तु सर्वसाधनं' ततः क्षमापयेन्मन्त्रैर्वेद्दि
मा लोमिहे ह्यपि' क्षमापनमन्त्राः प्रयोगे वक्ष्यन्ते' अत्र पौराणिकैर्वैदिकैरिति' त्रैवर्णिकपरं' मूलमन्त्रेणेति' शूद्रप' रस्तेय'
शूद्राणां पौराणिकस्तवपाठविधिं विधात्' यदुक्तं कालिकापुराणे योहाहाकामतः शूद्रः पुराणं संहितां स्मृतिं' पठन्न।

विद्यार्णव ८९

२५०

360

कमाप्नोति पितृभिः सह पापकृदिति । पंचरात्रागमोक्तत्रुष्ठवर्णोपि नाधिकारः यदुक्तं नारदपंचरात्रे । ब्राह्मणक्षत्रियविशां पंचरात्रं विधी।
यते । शूद्रादीनां न तच्छ्रोत्रपदवीमधिरोहतीति । तदुक्तं मत्स्यतन्त्रे । ब्राह्मणो वेदमन्त्राद्यैः क्षत्रियः संहितादिभिः पौराणिकाद्यैर्वैश्यस्तु
शूद्रस्तु प्राकृतादिभिः । मोहाल्लोभात्कामतः शूद्रः पुराणं संहितां स्मृतिं । पठन्नरकमाप्नोति पितृभिः सह पापकृत् । यः शूद्रो बुद्धिपूर्वं तु श्रु
णुयाच्छ्रावयेद्द्विजः वदेतौ हौडुः स्थितौ लोकःस्मिन्नवृन्ते च तारकौ । अधिकारसदाचारस्तु पनस्समदत्तोपि वा । शूद्रस्तु शृणुयाद्देस
निर्वंशाश्च निर्द्विनः अत्तानात्सेवकुतो वेदः श्राविते वा हि जन्मना । माज्ञापनमत्र यत्कृतानौ हौ शूद्रौ भविष्यत इति । शैवागमे । अधिपा
त्रे समुद्रमस्मलमुत्ताय्यमेत्रवित् । साधुवासाधुवा कर्म यद्यदाचरितं मया । तत्सर्वं भगवन् शंभो गृहाणाराधनं परं । इत्यर्घोदकमु
त्सृज्य । किंचिद्देवस्य दक्षिणकरे समर्प्य ये विहाय कृतमाराधनं शिवं । श्रीकुलार्णवे । कृतार्चनादिकं सर्वं समंचोदः पुरः स्मरेः इत:
रवीदिमनुना देवतायै समर्पयेत् इतः पूर्वमितिमंत्रः प्रागेव दर्शितः समलकुमारः उद्वासयेत्ततो देवं परिवारगणैः सह । अपंच
सारे । स्कंवेति चण्डपरिवेष्टितमौलिसेवं सहासयेत्तन्नरस्य हृदयांबुजेस्व - - - रश्मिरूपा महेशस्य शक्तितायाश्चदेवताः
श्रीशिवांगे विलीनास्ताः संतत्सर्वाः शुभावहाः इति पुष्पांजलिं दत्वा प्रणम्य परिभावयेत् । देवस्यांगे विलीनं तत् हीपमहृद्दमशो।
षतः तेजोरूपं शिवं ध्यात्वा वाहमस्वेति पुनः पुनः त्वमाध्यारोपयेत्स्वीयहृद्दंभोजमहेश्वरं । गच्छ गच्छ परं स्थानं स्वस्थानं परमेश्वर । य
त्र ब्रह्मादयो देवा न विदुः परमं पदं । विसर्जनेन मंत्रेण ततः पुरक - - - ना । ध्यायंस्तु मंत्रेणानेन नमाज्यं स्थापयेद्धृदि । तिष्ठति
पूर्वस्थाने स्वस्थाने परमेश्वर । यत्र ब्रह्मादयः सर्वे सुरास्तिष्ठंति मद्धृदि । संहारमुद्रां बद्ध्वा च तेजोरूपां महेश्वरीं । विभाव्य पुष्पेणोद्धृत्य
वहन्नासाहृता शिवे । प्रवेशपहाद्दर्शातस्य सहस्रारसरोरुहे । विश्राम्यमध्यनाडया तामानीय हृदयांबुजे । संस्थाप्य सम्यक्संपू।
ज्यस्वात्मानं तन्मयं स्मरेत् । इति ईशपारमेश्वरवचनात् । कुलकल्लावतारे । पश्चात्मां मण्डले ऊर्ध्वीहृत्य पद्मविवर्जिते । विस

ज्ञेनार्घनिर्माल्यधारणाः पूजनायवै। निःक्षिप्य तस्मिन्निर्माल्यं। मंत्रविसर्ज्जनार्थं निर्माल्यं मंत्रेणोत समर्च्चयेत्। चाण्डेश्वरि महा
देवि निर्माल्यै स्नुदनादिभिः। लेह्यचोष्यान्नपानादिनिर्माल्यं हव्यविलेपनं। निर्माल्यभोजिने तुभ्यं ददामि श्रीशिवाज्ञया। इति नैवे
द्यशेषं मदन्नानन्नाविसर्ज्जयेत्। गणेश्वरपरामर्षिर्म्माल्यं वोदशायनिर्माल्यमीशानां मण्डलेनसत्। सम्मोहनं पञ्चरात्रे। विष्व
क्सेनाय निर्माल्यं नैवेद्यं च निवेदयेत्। शैवागमे। पूर्वोत्तरदिग्भागे तस्मात्चण्डेशं मण्डले चयेत्। देवदेवस्य निर्माल्यं पूजयेत चण्ड
शैवे। वामदेवतन्त्रे तेजश्चण्डांशस्तु निर्माल्यभोक्ता देवि शिवात्मकः। तस्मै समर्प्पयेन्नित्यं नानिषेधाक्रमेण तत्। उत्तरतन्त्रे। त
तो भास्करबीजेन सहितो नामनाममंततः। मन्त्रेण भास्करायार्घ्यमच्छिद्रार्थं निवेदयेत्। ॐ नमो विवस्वते ब्रह्मन् भास्वते विष्णुतेजसे।
जगत्सवित्रे शुचये सवित्रे कर्मदायिने। ततः कृताञ्जलिर्भूत्वा पवित्रामंत्रमीरितं पठंश्च मनसा वाग्भिरच्छिद्रमवधारयेत्। ॐ यच्छ
छिद्रं तपच्छिद्रं यच्छिद्रं पूजने मम। सर्वं तदच्छिद्रमस्तु भास्करस्य प्रसादतः। भास्करबीजं प्रणवरमन्त्रः समंत्रस्तत्र करणो वा तु यः
विजयमालिनीतन्त्रे। प्रथितो येन देवेशि गंधशक्तावशोषितं आलोड्य किंचिन्मूलेन मंत्रयेत् हृद्यथा शिवे। मोक्षयेत्तेन तोयेन स्ना
नं मूलमंत्रतः। निर्माल्यं मस्तके धार्य्यं मूलमंत्रेण मंत्रिणा। माध्यपादोदकं देवि नैवेद्यं विभजेत्प्रिये। तत्र केभ्यः स्वयं भुक्त्वात
न्मयो विहरेत्सदावै। ननु शिवादिप्रसादस्वीकारनिषेधवचनविरोधः। तस्याशुचिपरत्वात्। स्कंदपुराणे। तन्निर्माल्यस्वीकारस्योक्त
त्वात्। यथा। ब्रह्महापि शुचिर्भूत्वा निर्माल्यं यस्तु धारयेत्। तस्य पापं महच्छीघ्रं नाशयिष्ये महाव्रते। स्नापयित्वा विधानेन यो
लिंगस्नपनोदकं त्रिः पिबेत्त्रिविधं पापं तस्येहापि प्रणश्यति। लिंगस्नपनवारिभिर्यः कुर्य्यान्मूर्ध्नि सेचनं गंगास्नानफलं तस्य।
जायते त्र विपाप्मतः। तथा। निर्माल्यं देवि यो भक्त्या शिरसा धारयिष्यति। अशुचिर्भिन्नमर्यादो नरः पापसमन्वितः नरके पतते
घोरे तिर्यग्योनौ प्रजायते इति। इति कपिलपुराणे। फलं पुष्पं च ताम्बूलं अन्नपानादिकं च यत्। अदत्त्वा तन्महादेवे समीक्ष

धार्मिक ॥१९

२६१

361

एकदा च न पश्येद्वा पर्वताग्रे वा सभायां सपिशाचकः तथा तस्यै निवेद्यैव समर्थ्यमुपकल्पयेत् भविष्यपुराणे· विस्नुरुद्रान्तरं।
यथा स्त्रीगौर्य्योरंतरं तथा· गंगागौर्य्योरंतरं च यो ब्रूते मूढधीः क्रमः रौरवादिषु घोरेषु नरकेष्वपतत्यधः भविष्यपुराणे यथा
शिवस्तथा विस्नुर्यथा विस्नुस्तथा ह्युमा उमा यथा तथा गंगा चैव न रूपेन भिद्यते· विस्नुरुद्रान्तरे यत्क· भविष्योत्तरे यो ब्रह्मा स
हरिः प्रोक्तो यो हरिः स महेश्वरः महेश्वरः स्मृतः सूर्यः सूर्यः पावक उच्यते· पावकः कार्त्तिकेयोसौ कार्त्तिकेयो विनायकः गौरी·
लक्ष्मीस्तु सावित्री शक्तिभेदाः प्रकीर्त्तिताः देवदेवीं समुद्दिश्य यः करोति व्रतं नरः न भेदस्तत्र मंतव्यः शिवशक्तिमयं जगत् प
द्मपुराणे· सौराश्च शैवगाणेशा वैष्णवाः शक्तियाजकाः मामेव ते प्रपद्यन्ते वर्षापः सागरं यथा· एकोहं पंचधा जातः क्रीडया
नामभिः किल देवदत्तो यथा कश्चित् पुत्राद्याह्वाननामभिरिति विस्नुवचनं गीतासु अहं हि सर्वयज्ञानां भोक्ता च प्रभुरेव च· प्रभुः
फलदाता· विस्नुपुराणे यजन्मज्ञान्यजत्येनं जपत्येनं जपल्पयः ब्रूस्तथान्यं दिन· तं सर्वभूतो यतो हरिः इत्यं सर्वत्र सर्वा
रूपेण श्रीविष्णोरेव क्रीडितत्वात्केष्टदेवताप्रसादस्वीकारे न दोषश्च हरेरिति भाति· विचारकारणमिति· अत्र दत्तानादित्यनेन न।
नैवेद्येवन्यनेन च किंचिदेयं किंचिद्भोक्तव्यमिति वा यदेयं तदभोक्तव्यमिति वा विधीयते तत्र केचिद्धि निर्णयं विनियोगा।
दोषादत्तापहारप्रसंगाच्च इत्येवं पत्रः प्रायीय इति वदंति वस्तुतः· किंचिदग्रेभागादिवस्तुभावात्कर्मान्तराणुक्तेर्निवेदन।
भोजनयोरेककर्मकत्वाच्छ्रुतिसंवादात्तत्रदेशितत्वाद्योत्तरपत्रपवत्रेयानितिष्कृतिः तस्माद्धिंहांसो विस्नुयद्दत्तं भवत्यं तु रि।
ति· नारदपंचरात्रे· यत्किंचित्तीयमश्नीयात्सुरो विसृत्तिं नेदितं· वि· वीत्कायमनसा मूत्रसाष्टशतं जपेत् इति· प्रायश्चित्त।
मधुक्तमिति· विप्रेति नारदसंबोधनं नित्यस्नानपासंतेपप्रकारः प्रयोगे वक्ष्यते· अथ नित्यस्नानायामपि या वत्या वश्यकी
क्रियास्तामाह· प्रपंचसारे· अथ पुनराचम्य गुरुः भागवद्धो विश्रोपविष्टः सन्· प्राणायामं सलिपिन्यासं कृत्वा म्य सेत्रह ष्या

१६

दीनिति। अत एव प्राणायाममात्रकाभ्याससङ्ख्यादिकं गन्धासानभिध्यायोक्तं तेनैव जपारम्भे मन्त्रं नो तु प्राणायामं प्रकल्पने।
ति। इयं प्राणायामादिक्रिया प्रकर्षेण प्रकल्प्यते। समर्थ्यते। अधिकार्यते। प्रकल्पना। अधिकारमेयाहतासामान्यासर्वेषु
'णी अससाधारणा। तेनैतैरेव सर्वेषां ह्रस्वाधिकारः अत एवैतेषामकरणे निंदा श्रूयते। यथा अगस्त्यसंहितायां प्राणाया
मैर्विना यत्कृतं कर्म निरर्थकं अतो यत्नेन कर्तव्याः प्राणायामाः शुभार्थिभिरिति दक्षिणामूर्त्तिकल्पे। जपाद्यं सर्वमन्त्रा
णां विन्यासेन लिपिर्विना। कृतं तन्निःफलं विद्यात्तस्मादादौ लिपिं न्यसेदिति। कपिलपञ्चरात्रे। ऋषिच्छन्दोदेवतानां विन्या
सेन विना यदा। जप्यते साधितोऽप्येष मन्त्रस्तुच्छफलं भवेत्। गौतमीये। ध्यानं जपार्चना होमाः सिद्धमन्त्रकृता अपि। अन्
विन्यासविध्युरात्तदास्यन्ति फलं न हि। अत एव विहितानुष्ठाने दोषमाह। याज्ञवल्क्यः। विधिहीनं तु यत्कर्म करोत्यविधिना नरः।
फलान्न किंचिदाप्नोति क्लेशमात्रं हि तस्य तत्। उत्तरतन्त्रे। प्रवासे पथि दुर्गे वा व्याध्याताऽशौचे जलेऽपि वा। कारागारनिबद्धो वा
मायावेशगतोऽपि वा। मनोभये समुत्पन्ने सिंहव्याघ्रभयाकुले। परचक्रागमे चैव कुर्यान्मानसपूजनं। मनसा हृदयस्थं।
न्ध्यानाद्यो यागस्वरूपकं तेनैव पृथिवीमध्ये पूजां तत्र समाचरेत्। मैवं प्रसाधनं स्नानादं तथा वन्दकमेव। अमन्त्रं सर्वमनसा।
ध्यानात्कुर्यात्पूजनं। यथा पुष्पादिभिः पूजा वहिर्देशे विधीयते। तथा हृद्यपि कर्तव्याः सर्वा अपि तत्परैः। जलं च वहु।
णादौ। मायावेशगतः गृहीतान्नपानव्रतः। अमन्त्रं सर्वमिति मैवं प्रसाधने तथा वन्द्यतिरिक्तमित्यर्थः। मन्त्रासीनो म
नसा संभवात्। मैत्रे। यः शौचनिरतो विप्रः सर्वमेवं तदाहतः। इति भागुरिकृतमन्त्रयलिखितग्रासात्पूजाणावचनात्। ना
रदपञ्चरात्रे। वाक्यान्मुह्यन्नीदारम्भप्रागंशोविप्रवासरान्। जपध्यानार्चनास्तोत्रैः कायवाङ्मनसा युतैः। अभिगच्छेज्जगद्यो
नितत्त्वाभिगमनं स्मृतं। ततः पुष्पफलादीनां अन्यायार्चनमाचरेत्। भगवद्यागनिष्पत्तिकारणं सहसंपदं। ततो योगेनया

ल:

यार्णव॰ ९५

३६२

362

गेन पूजयेत्परमेश्वरं साधकः प्रहरे विप्र इज्याकालो हि सम्मतः अर्धरात्रे चिंतनं व्याख्यातं ततः पादसमन्विताः स्वाध्यायकाले
न हि ह्विकालो न प्रनिसत्तम· दिनावसाने संप्राप्ते पूजां कृत्वा समभ्यसेत्· योगो निशावसाने च विश्रामे रतं कृते· विप्रेति
नारदसंबोधनं· आदिपदेन समिदाद्याहरणं· समित्पुष्पकुशादीनां स काल समुदाहृत इति वचनात्· अंगेन यागेने।
ति स्वयमेव विवृणोति· मध्याह्ने नदभाव पूजा वपश्च नावया· चिंतयेत्तत्र यागांगं तत्प्रसमस्ये च पूजनं मध्याह्नेत्यने।
नमध्यप·· उक्तः पशुसंदेशं विस्मुधर्मान्तरे· सायुधार्मिकपशूंश्चैव तेषां मांसं निवेदयेत् महिषाद्यं बीजपात्रं द्वि।
तो न सदैवतः पशुः कलौ न कर्तव्यः इत्याह भगवान् भृगुः इति दक्षिणापथ मध्याह्न पूजानंतरं सति संभवे कार्यं।
तथा नत्र सारसंहितायां· आतरी सोति कौचैव वज्रा सीरो च्छकी तथा· साधनाभाविनी चैति पंच याभियतेषुनः यदि लैयन यस्य
तो व्याधिरात्मनि दृश्यते तदा पूजां न कर्तुं व्याप्यमर्हे ले प्रति माहुश्च· तस्मात् तेदंतकाष्ठवाकुष्यादि होमसमप्यापिवा· इविमपद्मल
मा लोकात् प्रति मामथवा पुनः मूलमंत्र सकृज्जप्त्वा पुष्पं साङ्गं तत्र दुलिपेत ग्रंथेव्याधिभिरत्युग्रैः क्रांतश्चैवापरा सकैः तदेवाहि
ति संप्राप्य पुनः पूर्ववदाचरेत्· संप्राप्य जपहोमादिकं कार्यं यस्त्रकोगवशात्मोहवशाद्दोषमुपागतः जयेन क्षालनीय।
स्यादाने न हूतनेन च· ध्यानेनापि मुनिश्रेष्ठ तत्ताराकमिव लाब लमिति· नारदपंचरात्रवचनात्· तथा· अथ स्तनकिनः ए
जां वदास्यागमबोधिना· स्नाता नित्यं च निर्वत्यमानस्याक्रिपयातवे· बाह्यपूजाक्रमेणो वध्यानयोगेन पूजयेत्· यदि का।
मी नवक्त्रामीति संपूर्ववदाचरेत्· ज्ञासितो वसते पूजां षष्टो वागमबोधिता लब्धवा यदि वालब्धमर्घ्यपात्रादि साधनं· पूजोद
के न कर्तव्या तत्र दोषो न विद्यते· तदा संपूजयेद्देवं भावनाकुसुमादिभिः दीपीधकोऽपवल्लासिपूजामागमबोधिता· मृविको
वालवृद्धाशुद्धवीयाश्यइतिभाविता· रत्नमाद्युपप्रथमीदिचत्रक्षमुरगोत्तुजं मूलमूर्तिः षडंगानि तेषां पूजाविधीयते· अमेषा

११८

मपि सर्वेषां प्रोक्ता संक्षेपकर्मणि । सर्वेषामेव वर्णानां अत्र लाभे भावनैव हि । निर्मलेनोदकेनाथ पूरितेयाद्दूनारदः तथा पुन।
स्त्रियाः पूजा उत्तमा मध्यमाधमा । पञ्चधा वृत्तिरध्याया पूजा चाधमसंज्ञिका । विदिताखिलवेदार्थैर्ब्रह्मविद्भिरकल्मषैः क्रि
यमाणा तु या पूजा सात्विकी सा विमुक्तिदा । राजर्षिभिस्तपोनिष्ठैर्भगवन्नवेदिभिः । या पूजा क्रियते सम्यग्राजसी सा त्रिवर्गदा
स्त्रीबालवृद्धमूर्खाद्यैर्भक्तैरस्तु दमानसैः । या पूजा क्रियते नित्यं तामसी सा प्रकीर्तिता । इतरत्र तन्त्रे । आराधनासमर्थश्चेद्दद्याद्
द्रव्यं न साधनं । योऽदानं नैव शक्नोति कुर्याद्दीक्षान्दर्शनं । नैकं तु यस्य वित्तं तत्सोऽयोग्यो भवेन्नान्यथा । यस्तु भक्त्याश्रयेत्तन्नम
यं संपाद्य चाखिलं । साधनं चान्तिये हि ह्यात्समग्रफलं लभेत् । कुम्भसंभवः । स्वस्थः समर्थः कुर्वीत चोत्तमैरेव साधनैः । मध्य
मो मध्यमेनैव न्यूनैर्न्यूनैस्तपोधनः । आपन्नश्चेत्समर्थोऽपि न्यूनैरेव समाचरेत् । पूजाकर्मविशेषं स्वदेशकालानुसारतः । तथा
मेरुतन्त्रे । अग्रयस्तु तकितोऽनिर्संवेदिकं न तु स्मरतीति तं । कृतान्तोऽग्निकपूजादि संनसेवसमाचरेत् । इति । भविष्यपुराणे । विभ
वे सति यो मोहान्न कुर्याद्विधिविस्तरं । न तत्फलमवाप्नोति प्रलोभाक्रान्तमानसः । शिवयामले । विचापित्तवनमेकलिंग।
वृक्षोद्भवजलं मंगमचनरोपदेशो । अपिपिशाचगादिते विमुच्य शास्त्रं निजं गृहस्थवत्पूजनं मुमुक्षोः । अरण्ये स्वस्य कामान्तो।
सिद्ध्यर्थं पूजनं हितं निष्कामाणां मुमुक्षूणां गृहे शास्त्रसदाश्रितं मी । ॥ इति श्रीविद्यार्णवे प्रकोनविंशतितमः श्वासः ॥
अथ नित्यपूजाप्रयोगः । तत्र श्रीमान् साधको रजनीतुर्ययामे ध्यानात् हृन्नि लोगेन समुत्थाय स्वेष्टदेवतां स्मृत्वा वामपादे भु
वि विन्यस्योत्थाय गृहाद्बहिर्निर्गत्वा वयपके कृत्वा हस्तौ पादौ प्रक्षाल्य परिव्यवासः परित्यज्य धौतेवाससी परिधाय याचमदेव।
तायागमंदिरं समार्ज्य गोमयेनोपलिप्य वितानादिभिरलंकृत्य तत्र स्वासने उपविश्य पूजामन्त्रं निर्माल्यमपकृष्य मद्रास्त्रमे।
स्यात् प्राणायामादि त्रयषडादि मासं पूर्वकं पूर्वदिनपूजावशिष्टपत्रादिना । मूर्तिं विरभ्यर्च्य पायाचमनीयदत्वा देवायक १

विद्यार्णव·१५

३६३

363 नि:

रत्नकलशैर्दत्तथावनेकारयित्वास्र गंधजलैर्गंगादुग्धमधुरस्वच्छान्नादिदत्वा पुनराचमनीयं निवेद्य करस्पर्शोंकृत्वा यज्ञसूत्रमिति।
मलवस्त्रं दत्वा शिरसि स्थितसहस्रदलकमलकर्णिकायां श्रीगुरुं हंसेन नवरत्नाभरणभूषितं वराभयज्ञानमुद्राङ्कितकरकरं चंद्र।
कोटिनिभं सम्यक्समभ्येतं गंधानुलेपनं स्वेतमाल्यविभूषितं वामांगकृतया रक्तवस्त्रिया रक्तवस्त्राभरणगंधमाल्यविभूषित
या वामकरधृतलीलाकमलया देव्या दक्षिणभुजेनालिंगितं विनेत्रं शान्तमंतश्चित्तं विशिवरूपिणं ध्यात्वा तच्चरणारविंदयुग।
लं हृत्पीठस्थाय्यास्वदेहमभिषिक्तं संचिंत्य श्रीअमृतकानंदनाथश्रीपादुकां पूजयामीति तद्गुरुणा तत्कुलसंकेतनाम्ना
तदत्तेन श्रीगुरुभ्यो नमः इति मंत्रेण वा गंधाद्युपचारैर्मनसा वा संपूज्य आनंदमानंदकरं प्रसन्नं ज्ञानस्वरूपं निजभाववृक्तं
योगींद्रमीड्यं भवरोगवैद्यं श्रीमद्गुरुं नित्यमहं नमामि इति प्रणम्य स्वहृदि लयं भावयेत् ततो मूलाधारादि ब्रह्मरंध्रांतर्द्य।
तत्सूर्यसहस्रप्रभं स्वशुभांतःतेजोदर्शनिभं मूलमंत्रं ध्यात्वा तत्तेजसा व्याप्तं स्वशरीरं संचिंत्य वज्रमाला विधिनामूलमंत्रे
ण प्राणायामत्रयं कृत्वा वक्ष्यमाणऋष्यादिकरषडंगन्यासान्विन्यस्य हृदयकमले वक्ष्यमाणरूपं देवं ध्यात्वा मानसैरुपचारैः
संपूज्य मूलमंत्रं यथाशक्ति जपित्वा जपं समर्प्य स्तुत्वा प्रणम्यैवं लोकं चैनममयादिदेवश्रीशंकर तच्चरणात्यैव प्रातः स
मुत्थाय तव प्रियार्थं संसारयात्रामनुवर्तयिष्ये संसारयात्रामनुवर्तमानेनदास्तथा शंकरादेवदेव स्पर्धातिरस्कारकलिप्रमा।
दभयानि मां माभिभवंतु नाथ जानामि धर्मं न च मे प्रवृत्तिर्जानाम्यधर्मं न च मे निवृत्तिः त्वयेंद्रियाणामधिदेवतेन यथा नियुक्तो
स्मि तथा करोमि एतेषामर्थं न श्लोकाः गणेशाद्युपास्यके यथायोग्य सूक्ताः इति प्रार्थ्य समुद्रमेखले देवि पर्वतस्तनमंडले।
विष्णुपत्नि नमस्तुभ्यं पादस्पर्शं क्षमस्व मे इति भूमिं प्रार्थ्य वामसावसारेण तस्यां पादं निधाय येष्टदेवतानामादीन्यात्यायप
देपदे स्वमंत्रं स्मरन्ग्रामाद्बहिर्याम्यां नैरृत्यां वा दिशि शरक्षेपमतीत्य अहरंगनामसमार्गोक्तप्रकारेण ध्यात्वा दिनादीनुद्दा

स्का

१

ग्निरश्विंयमि॰ उरुस्वंदंतरयिर्नमेधंमजयाहजनसे॰ अग्निर्दात्राविराणोवीरेपेशान्न्राग्निरृषिंयः सहस्रान्नोति अग्निर्द्दिविहव्यमान
ज्ञानाग्नेर्थीमानिविभृताषुरुत्रा॰ अग्निस्तक्ष्येरुरवपोविहूयतेग्निंनरोयामः। निवाधितासः अग्निर्वयोंतरिक्षेपतंतोग्निः सहस्रा
परियातिगोनो॰ अग्निर्विशाईलतेहनुषियो॰ अग्निंमनुषोविज्ञाताः अग्निर्गांयवींपथ्यामृतस्याग्नेगीमतिश्रृतयानिषंतः अ
ग्नयेब्रह्मऋभवस्ततक्षुरग्निंमहामवोचामासुवृक्तिः अग्नेप्रावजरितारंयविष्ठाग्नेमहीद्रविणमाजयस्व॰ अथैतस्यप्रयोगः
ततः पश्चिमैः अथमंत्रप्रतिष्ठितयंत्रचक्रादिकमग्निशाहुरहितैः शाता कृत्वास्तुहुजलेरभिषिंच्यानेनैरग्निशाहुसहितैः शाता।
याहृत्वाभिषिंचेदिसम्यङ्मारणविधिः ततः [illegible]रिभिः शुद्धजलेनप्रक्षालनेयात मयचक्रस्यस्फटिकस्यजले
नैवक्षालनंकार्यमिति॰ अथकालीमतेचक्रप्रतिष्ठाविधिस्कंवामकेश्वरतंत्रे॰ भैरवउवाच॰ चक्रभेदंमहादेवतत्वसारात्म।
याकृते॰ इदानींश्रोतुमिच्छामिप्रतिष्ठाक्रमनि[..]यं॰ शंकरउवाच शृणुदेविमहाभोगजगत्कारिणिकौलिनि॰ तस्यो
द्यापनकर्मोणसर्वकार्याणिविनिर्णिये॰ स्नात्वासंकल्पयेन्मंत्रीगुरोरर्चनमारभेत् पंचगव्यंततः कृत्वाशिवमंत्रेणमंत्रितं तत्र
चक्रंक्षिपेन्मंत्रीप्रणवेनसमाकुलं तदुद्धृत्यततश्चक्रंस्थापयेत्ताम्रपात्रके॰ पंचामृतेनदुग्धेनशीतलेनजलेनच॰ चंदने।
नसुगंधेनकस्तूरीकुंकुमेनच॰ पयोदधिघृतक्षौद्रशर्करायैरनुक्रमात्॰ तोयपूर्पोतैरेः कुर्यात्पंचामृतविधिंबुधः हाट।
कैः कलशैर्देवीमष्टभिर्वारिपूरितैः कषायजलसंपन्नैः कारयेत्स्नानमुत्तमं॰ स्नानंसमाप्यतांदेवींस्थापयेत्स्वर्णपात्रके॰ पंच
राज्ञायविद्महेमहायंत्रायधीमहि॰ तन्नोयंत्रःप्रचोदयात्॰ स्पृष्ट्वायंत्रंकुशाग्रेणगायत्र्याचाभिमंत्रयेत्॰ अथैनरक्षांतदे।
विदेवताभावसिद्धये॰ आत्मशुद्धिंततः कृत्वाषडंगैर्देवतांयजेत्॰ तत्राचार्यमहादेवींजीवन्यासंचकारयेत्॰ उपचारैःषोडश
भिर्महामुद्रादिभिःसदा॰ फलतांबूलनैवेद्यैर्देवींतत्रसमर्चयेत्॰ पट्टसूत्रादिकंदद्यात्सालंकारमेवच॰ शुक्लांरचामरंघंटां

देवि

यथायोग्यं मेरुस्थाः सर्वमेतत्प्रयत्नेन दद्याद्दात्महितेरतः ततो जपेत्सहस्रं च सकलेप्सितसिद्धये बलिदानं ततः कृत्वा प्रणमे
च्चक्रराजकं अष्टोत्तरशतेनैव संपातान्यं विनिःक्षिपेत् होमकर्मण्यशक्तश्चेद् द्विगुणं जपमाचरेत् यंत्रमेवं समानीय।
स्वर्णाभूषणाद्यलंकृतं गुरवे दक्षिणां दद्यात्ततो देव्या विसर्जनं अथ प्रयोगः तत्र साधकः कृतनित्यक्रियः स्वस्तिवाचन
पूर्वसंकल्पं कुर्यात् अद्येहेत्यादि अमुकगोत्रोऽमुकदेवशर्मा अमुकदेवतायाः श्रुत्यादिमसुकयंत्रसंस्कारमहं करि॥
ष्ये इति संकल्प्य पंचगव्यमानीय होमिन्पष्टोत्तरशतमभिमंत्र्य इमिति यंत्रं तत्र निक्षिपेत् तस्मादुद्धृत्य पात्रांतरे स्थापयेत्
ततः शीतलजलचंदनकस्तूरिकुंकुमैः स्नापयित्वा पंचामृतेनाग्रे नद्धौं इति शोधयित्वा स्नापयेत् तत्र क्रमस्तु क्षीरेण स्नाप्य।
पुनः शुद्धजलैः स्नाप्य पूजयेत् एवं दधिघृतमधुशर्कराभिः ततोऽष्टभिः कलशैः कुंकुमरोचनाचंदनमिश्रितैः स्नापये
न्मूलमंत्रेण सर्वत्र ततो यंत्रं गृहीत्वा स्वकुशाग्रेण स्पृशन् यंत्रराजाय विद्महे महायंत्राय धीमहि तन्नो यंत्रः प्रचोदयात् इत्य।
ष्टोत्तरशतवारमभिमंत्र्य प्राणप्रतिष्ठां कुर्यात् ततस्तत्रेष्टदेवतामावाह्य षोडशोपचारैः संपूज्य षडंगेन पूजयेत् तत्र पह।
स्त्रादिकं दत्वा अष्टोत्तरसहस्रं जपेत् शक्त्या च बलिं दद्यात् ततोऽष्टोत्तरशतहोमं कृत्वा प्रत्याहुति संपातं कुर्यात् होमासा।
मर्थ्ये द्विगुणो जपः कार्यः ततो गुरवे स्वर्णालंकृतां गां दक्षिणां च दत्वा छिद्रावधारणं कुर्यात् इति इत्थं प्रतिष्ठितं यन्त्रं।
लिखितं चंदनादिमण्डिते पुरतः मोक्षपीठे संस्थाप्य तत्र मूलमंत्रेण पुष्पांजलिं दत्वा आवाहनादि पाद्यार्घ्याचमनं किंचि।
न्मात्रं तोयेन गृहीत्वा तेन जलेन स्वात्मानं ध्यायन् मूलमंत्रेण मूर्ध्नि हृदये गुह्ये पादयोः सर्वांगे च पंचपुष्पांजलीन् दत्वा धू
पदीपनैवेद्यान् शाम्भवं त्रिलाधारे चतुरस्रं कुण्डं संचिंतयेत् कुण्डस्थामात्मकं परमात्मवह्निं संचिंत्य मूलमंत्रमुच्चार्य विषमीथम।
हविर्दीप्ते आत्मात्मीयमनसा स्रुचा षड्गुणावर्त्तमातितमसा वृत्तीर्जुहोम्यहं पुण्यं जुहोमि स्वाहा इति मूलमात्रकं स्तोक . . . .

देवदत्त इत्यर्थः   देवतायाचामे

पापं जुहोमि स्वाहा। एवं पुण्यपापे हुत्वा कृत्स्नं संकल्पविकल्पौ धर्मं च ष्टयकं कृत्वा पुनर्मूलं प्रकाशाकाशहस्ताभ्यामवलंब्योन्मनी ॥
नीसुचं धर्माधर्मकलास्नेहपूर्णं वह्नौ जुहोम्यहं स्वाहा। इति धर्माधर्मात्मकं सकलप्रपंचकं हुत्वा कृत्वा तेन कृत्वा निरस्तनिखिलो
पाधितया निरतिशयस्वानंदघनचिद्विलासात्मकं स्वात्मानं ध्यायन्प्राणायामसौ दिकरषडंगन्यासपूर्वकं मूलमंत्रमष्टोत्तर।
शतवारं जपित्वा जपं समर्प्य श्रीदेवीजलेन रत्नचक्रमध्यस्थचक्रस्योत्तरभागे गुरुभ्यो नमः। दक्षिणे गणपतये नमः। इति सं।
पूज्य रत्नचक्रस्याधस्तादतलादि सप्तपातालभावनया। ॐ मण्डूकाय नमः। पवकालाग्निरुद्राय नमः। मूलप्रकृत्यै आधार।
शक्त्यै नमः। अनंताय नमः। वाराहाय नमः। इति संपूज्य वराहदंष्ट्रोपरिस्थितायै नमः। तस्यास्सुधार्णवाय नमः। तस्मिन्नव
रत्नमयद्वीपाय नमः। तन्मध्ये स्वर्णपर्वताय नमः। तदुपरि नंदनोद्यानाय नमः। तदुपरि कल्पवृक्षेभ्यो नमः। तेषां मध्ये विचि।
त्ररत्नभूम्यै नमः। तन्मध्ये स्वर्णप्राकाराय नमः। तन्मध्ये रत्नमण्डपाय नमः। तस्यांतः स्वर्णवेदिकायै नमः। तदुपरि रत्नसिं।
हासनाय नमः। इति तत्तद्भावनया संपूज्य रत्नचक्राधारपीठे सिंहासनत्वेन परिकल्प्य तस्य चाग्नेयादिकोणचतुष्टये पाद।
चतुष्टये धर्माय नमः। ज्ञानाय नमः। वैराग्याय नमः। ऐश्वर्याय नमः। इति प्रादक्षिण्येन संपूज्य स्वाग्रादिपीठगात्रचतुष्टये
अधर्माय नमः। अज्ञानाय नमः। अवैराग्याय नमः। अनैश्वर्याय नमः। इति प्रादक्षिण्येन पूजयेत्। ततः सिंहासनस्य मध्ये मा
यायै नमः। विद्यायै नमः। इति मायाविद्ये पट्टसूत्रमयपट्टिकारूपेण लौकिकमंचवद्दीर्घमान रूपेण ग्रथिते स्थिते ध्यात्वा संपूज्य
तदुपरि अनंताय नमः। इति तल्पाकारमनंतं संपूज्य तस्य मूर्ध्नि पद्माय नमः। आनंदकंदाय नमः। संविन्नालाय नमः। तद्दलेषु।
प्रकृतिमयपत्रेभ्यो नमः। तत्केसरेषु विकृतिमयकेसरेभ्यो नमः। तत्कर्णिकायां पञ्चाशद्वर्णबीजाढ्यतत्त्वरूपायै कर्णिकायै।
नमः। केसरेषु अर्कमण्डलाय नमः। कर्णिकायां सोममण्डलाय नमः। पत्रेषु वह्निमण्डलाय नमः। तथैव ब्रह्मणा विसर्वे

मायातत्वात्मने

विद्यार्णव· २०

३६०

३२०

रुद्राय· नं ईश्वरसंप्रबोधात्मने मन्त्राय· रं प्रकृत्यात्मने हंसे· नं सोहमात्मने नमः· अं आत्मने· अं अंतरात्मने· पं परमात्मने· ह्रीं
ज्ञानात्मने· सिंहासनस्य स्वाग्रादि चतुर्दिक्षु क्रमशो चचानतत्वात्मने· कलातत्वात्मने· विद्यातत्वात्मने नमः परतत्वात्मने न
मः इति संपूज्य तत्केसरेषु ग्रावि प्रादक्षिण्यक्रमेण वामादि नवपीठशक्तीः पीठमंत्रेण समस्तं पीठं च संपूज्य तत्र मूल
मंत्रमुच्चार्य श्रीशिवादिमूर्तिं परिकल्प्य आमीति पीठमध्ये शिवलिंगादि तदभावे पुष्पादिकं वा निधाय ध्यानोक्तां मूर्तिं वि
भावयन् नमः इति कल्पितां मूर्तिं पूजयेत्· अथ पंचावरणतो चेत्सध्ये शिवपूजायां देवस्याग्नेयादिकोणचतुष्टये सृष्ट्यंगाणां प्र
दुर्गाविघ्नेशं स्थाप्य गणेशादिक्रमेणानंतकसूक्ष्मविधिनात्तत्रयं चैव नव्यसीवपूजापुरःसरं पुष्पचयं कृत्वा गंधाक्षतादीप
चारैः संपूज्य तत्र मंत्रं जपस्तोत्रपाठप्रणाममन्त्रमौपचारादिभिः परितोषयेत्· एवं बिल्वादिपूजायां प्रमाणोक्तप्रकारेण कोणेषु
देवता। संख्याप्रमाणोक्तप्रकारेणाग्नेयाद्यग्नि देवताः पूजयेत्· अथ पंचायतनपूजायामपि शम्भुपूजकया मध्ये प्राचीं दिशं।
परिकल्प्य तदनुसारेणाग्नेयादिकं कल्पयेदिति· ततः पुनर्मूलमंत्रेण प्राणायामत्रयं मूलमंत्रस्य षडंगादिकोष्ठं कृत्वा करांभ्यां पु।
ष्पांजलिमादाय पद्मासने बद्धा पूर्वोक्तमात्रकां भोजनेन ध्यानात्पद्मासनेनोपविष्टो ऋजुकायोऽन्तर्मुखो गुदमेढ्रयोरन्तरालस्थ
मूलाधारस्य मध्यस्य चतुर्दलपंकजदलेषु वियोनत्रिकोणस्थिताविषमष्टये सकेसरपीतवर्णां मूलाधारे विंदुस्तन्मध्ये
सोमसूर्याग्निमयाकर्षादि त्रिरेखात्रिकोणं विभाव्य तन्मध्ये सूर्यकोटिप्रतीकाशं चंद्रकोटिसुशीतलं जपाकुसुमप्रभं ज्योतिर्लि
गं ध्यात्वा तत्तु यदि चित्रूपां तदिन्नेकोटिप्रभां दीप्तां विसतंतुतनीयसीं प्रसुप्तभुजगीवसार्धत्रिवलयेन सर्वात्मयामितया स्थितां पर।
ब्रह्मविनाभूतां कुण्डलिनीं शक्तिं चिरं विभाव्य गुरूपदिष्टविधिना गुदाकुंचनपूर्वकं हंकारेण तां कुण्डलिनीं मुत्थाप्य सुषुम्णामार्गेव।
मेना मूलाधारस्वाधिष्ठानमणिपूरकानाहतविशुद्धाज्ञाषट्चक्रभेदेन ब्रह्मरंध्रे नीत्वा तत्रस्थपरमात्मना बुद्ध्या परमात्मनि संयोज्य

शिवशक्त्यात्मकं तत्तेजो वहन्नासाधनातिः साध्यकरस्य पुष्पांजलौ संयोज्य मूलमंत्रमुच्चार्य श्रीशिवेहागच्छ गच्छेति चक्रमध्य।
स्थितमूर्त्तौ· शिवस्थितपुष्पांजलिमध्ये पेणतत्तेज आवाहनीमुद्रया समावाह्य तन्तद्धृदयं प्रेणोऽप्रविष्टं संचिंत्य श्रीशिवादिरूपेणोपवि।
णितिध्यानोक्तरूपं तद्ध्यायन् मूलमंत्रमुच्चार्य श्रीशिवेह तिष्ठेति स्थापनीमुद्रां प्रदर्श्य देवेश भक्तिसुलभ सर्वाभरणसंयुत· या
वत्त्वां पूजयिष्यामि तावदत्र स्थिरो भव· इति प्रार्थ्य पुनर्मूलमंत्रमुच्चार्य· श्रीशिवेह सन्निधेहीह सन्निधेहीति सन्निधापनमुद्रया।
सन्निधाप्य मूलमुच्चार्य श्रीशिवेह सन्निरुद्धो भवेह सन्निरुद्धो भव पुनर्मूलं श्रीशिवेह सन्मुखो भव· नितत्तन्मुद्रया विधा।
य पुनर्मूलं श्रीशिवेहावगुंठितो भवेहावगुंठितो भवेत्यवगुंठ्य देवस्य हृदयादिषडंगन्यासं स्थाने षडंगमंत्रानित्यस्य मूलमु
च्चार्य श्रीशिव सकलीकृतो भवेति सकलीकृत्य धेनुमुद्रां बध्वा देवस्य मूर्द्धन्यमृतवृष्टिं धारयन् मूलमुच्चार्य श्रीशिवामृतीकृतो।
भवामृतीकृतो भवेत्यमृतीकृत्य महामुद्रां बध्वा मूलमुच्चार्य श्रीशिव परमीकृतो भव परमीकृतो भवेति देवस्य मूर्द्धि परमामृतं वृ।
ष्टिं ध्यात्वा मूलमंत्रं ततः ऐं देव देवा वाग्वादिनि ऐं क्लीं क्लिन्ने क्लेदिनि क्लेदय महाक्षोभं कुरु कुरु क्लीं सौः मोक्षं कुरु कुरु सौः ह्सौः
इति त्रीयनीमकारादिक्षकारांतां मातृकां चोच्चार्य पीठ्योदकेनेदं वित्रिः प्रोक्ष्य देवस्य हृदयं स्पृष्ट्वा न्यस्वीकृत प्राणप्रतिष्ठामंत्रे मम पद।
स्थाने श्रीशिवस्येति पदं प्रक्षिप्य प्राणप्रतिष्ठामंत्रं जपन्देवस्य प्राणप्रतिष्ठां विधाय मूलमंत्रमुच्चार्य श्रीशिवायनम इति त्रिः पु
ष्पांजलिं दत्वा लिंगयोनित्रिशूलाक्षमालावराभयमृगखट्वांगकपालडमरुकाख्या दशमुद्राः प्रत्येकं कामबीजेन विरच्य मूलमं
त्रेण प्रदर्श्य ॐ इति मुंच रिति प्रोक्त दशमुद्राः· प्रदर्श्य मूलमुच्चार्य श्रीशिव एतत्ते आसनं नमः इति वाह्ने चामे वाह्ये यो पुष्पैतेन सवा।
यथ्यासं मम वसासने देवस्य वामभागे विमर्शहृं हे हंस दमिदं गृहाण वोदेतिनिवेद्य मूलेन पद्ममुद्रां प्रदर्श्य पुनर्मूलमुच्चार्य श्रीशि।
वाय नम इति पुष्पांजलिं दत्वा पुनर्मूलमुच्चार्य श्रीशिव कुशलं तव स्वागतमिति कुशल स्वागतं कृत्वा कुशल स्वागत मम मुद्रां प्रदर्श्य।

पुनर्मूलमुच्चार्य श्रीशिवपर्षदेभ्यः स्वाहा इति पूर्ववत्स्थापितार्घ्यपात्रात्पुष्पाक्षतयवकुशाग्रतिलशालिपद्मदूर्वान्वितं जलं पात्रान्तरे।
गृहीत्वा देवस्य शिरसि दत्वा ॐ ह्रं ह्रं ह्रं ह्रं इदमर्घ्यं स्वाहा स्वाहेति निवेद्यार्घ्यमुद्रां प्रदर्श्य मूलमुच्चार्य श्रीशिवाय नमः इति पुष्पाञ्जलिं।
दत्वा पुनर्मूलमुच्चार्य श्रीशिवैतत्ते पाद्यं नमः इति पाद्यपात्रात् श्यामाकदूर्वाब्जविष्णुक्रान्तान्वितं जलं पात्रान्तरे गृहीत्वा देवस्य पादयो।
र्दत्वा ॐ ह्रं ह्रं ह्रं ह्रं इति मन्त्रेण भगवन्निवेद्य मुद्रां प्रदर्श्य मूलेन भगवत्पुष्पाञ्जलिं दद्यात् अत्र सर्वोपचारेषु प्रोक्तमन्त्रेण निवेदनं मूलमन्त्रेण
पुष्पाञ्जलिं च सर्वोपचारे कुर्यात् ततश्चाचमनीयपात्राज्जातीफललवङ्गकङ्कोलचूर्णयुतजलं पात्रान्तरे गृहीत्वा मूलमुच्चार्य
श्रीशिवैतत्ते आचमनीयं स्वधेति देवस्य मुखकमले दत्वा भगवन्निवेद्याचमनीयमुद्रां प्रदर्श्य पुष्पाञ्जलिं कृत्वा मधुपर्कपात्रं गृहीत्वा।
मूलमुच्चार्य श्रीशिवैष ते मधुपर्कः स्वधेति देवस्य मुखकमले दत्वा भगवन्निवेद्य मधुपर्कमुद्रां प्रदर्श्य पुष्पाञ्जलिं कृत्वा पुनराचमनी
यपात्रात्पात्रान्तरे जलं गृहीत्वा मूलमुच्चार्य श्रीशिवैतत्ते पुनराचमनीयं स्वधेति पुनराचमनीयं दत्वा भगवन्निवेद्याचमनीयमुद्रां
प्रदर्श्य पुष्पाञ्जलिं दत्वा रत्नपादुके उपनीय पादुकायुगमारुह्य भगवन् रत्ननिर्मिते स्नानमण्डपमायाहि स्नानार्थं शङ्कि दिग्गत।
मिति प्रार्थ्य पूर्वस्यां दिशि विरचितं स्नानमण्डपं नीत्वा भगवदासनं दत्वार्घ्यपाद्याचमनीयानि भगवन्निवेद्य सुगन्धतैलादिकमुपनी।
य श्रीशिवैतत्ते सुगन्धतैलाभ्यङ्गं सुगन्धामलकाद्युद्वर्तनादिकं च नमः इति सुगन्धतैलाभ्यङ्गं निधाय महाराजोपचारस्नानविधिना जलैरभि
षिञ्चेद्गङ्गादितीर्थोदाहृतजलपूरितकलशहस्ताभिर्देवकन्याभिरभिषिक्तं मत्वा भगवन्निवेद्य स्नानमुद्रां प्रदर्श्य मूलेन पुष्पाञ्जलिं द।
त्वा भगवदाचमनीयं दत्वा जलापकर्षणार्थं वस्त्रं दत्वाङ्गमोञ्छनं परिकल्प्य श्वेतदुकूलयुग्ममानीय वस्त्रमिति वरुणबीजेनाभिमन्त्र्य ज
लेनाभ्युक्ष्य मन्त्रेण बृहस्पतिर्देवताभ्यां वासोभ्यां नमः इति संपूज्य मूलमुच्चार्य श्रीशिवैतत्ते वाससी नमः इति वाससी परिधाप्य श्वेतत्रि
वेष्टवस्त्रमुद्रां प्रदर्श्य पुष्पाञ्जलिं दत्वा यज्ञोपवीतमुद्रां प्रदर्श्य भगवदाचमनीयं निवेद्य रत्नपादुके उपनीय पादुकायुगमारुह्य भ।

गवन्रत्ननिर्मितं॰ आगच्छ निर्मितं यावन्ममलंकारस्य मणितं इति दक्षिणादिशि तमलंकारमणिडं नीत्वा ततः सिंहासने उपवेशयना
नाविधालंकरणानि समुपनीय भगवन्नोस्मि नानादेवतेभ्यो मुकुटाद्याभरणेभ्यो नमः इति संश्रन्य मूलमन्त्राद्यैः श्रीशिवतन्त्रे मुकुटं न
मः पत्रे कुण्डले नमः इति नानाभरणानि तत्तन्नाम्ना समर्प्य निवेद्याभरणमुद्रां प्रदर्श्य पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा पादुके उपानीय पादु।
के परिधाय शेषं पंचवायवः सरे॰ यागमण्डपमायाहि परिवारगणैः सह॰ इति मार्ग्य यानमण्डपं नीत्वा ततः आकुलित।
योगपीठे देवं समुपवेश्य छत्रचामरादिनानाविधोपकरणाग्रहस्तं सपरिवारदेवतागणं स्फुल्लिकिरणसमूहमिव देवशरी
राद्धिनिर्गत्य स्वस्वस्थाने समुपविष्टं विशेषाद्वुक्तौ प्रधानदेवता सहस्राकाराभरणाद्यादिशोभितं स्थिरीभूतं तत्परीत समुक्रमध्ये।
ध्यात्वा चंदनागुरुकर्पूरादिनानागंधमानीय भगवन्नाद्यगंधं देवसायगंधाय नमः इति संश्रन्य मूलमन्त्राद्यैः श्रीशिवेषतेगं
धो नमः इति दिव्यायगंधं समर्प्य शरीरे तेन नानाभिषेच्छीते वचनेवच॰ मयानिवेदितानां धाम्रतिमत्संविलिप्यतां॰ इति प्रश्रन्य मू।
लमन्त्राद्यैः श्रीशिवे मानिते पुष्पाणि वौषट्ः इति नानाविधानि सुगंधपुष्पाणि समर्प्य भगवन्निवेद्य पुष्पमुद्रां प्रदर्श्य देवं।
संश्रन्य देवहृदयादिषु षडंगन्यासस्थानेषु षडंगानि लयांगत्वेन संश्रन्य श्रीशिवपरिवारदेवतार्चनार्थमनुज्ञां देहीति देवं।
आप्य तन्त्रलोकावरणदेवताः पूजयेदिति॰ अस्य मे गणावरणदेवताः संश्रन्य तद्बाह्ये देवाग्राय पूर्वदिक्क्रमेण लोकेन्द्राय स्व
राधिपतये पीतवर्णाय वज्रहस्ताय ऐरावतवाहनाय नमः॰ रे अग्नये तेजोधिपतये रक्तवर्णाय शक्तिहस्ताय मेषवाहनाय नमः।
रे यमाय प्रेताधिपतये कृष्णवर्णाय दण्डहस्ताय महिषवाहनाय नमः॰ रे निर्ऋतये रक्षोधिपतये धूम्रवर्णाय खड्गहस्ताय प्रेत।
वाहनाय नमः॰ रे वरुणाय जलाधिपतये शुक्लवर्णाय पाशहस्ताय मकरवाहनाय नमः॰ रे वायवे प्राणाधिपतये कृष्णवर्णायांकु
शहस्ताय मृगवाहनाय नमः॰ रे कुबेराय यक्षाधिपतये मौक्तिकवर्णाय गदाहस्ताय नरवाहनाय नमः॰ रे ईशानाय विद्याधिपतये।

यात्रीव॰२० ३७२

स्फटिकवर्णाय शूलहस्ताय वृषभवाहनाय नमः इति संपूज्य ऐशान्यां मध्ये ब्रह्मणे लोकाधिपतये रक्तवर्णाय पद्महस्ताय हंसवाहनाय नमः निर्ऋतिवरुणयोर्मध्ये ह्रीं अनन्ताय नागाधिपतये गौरवर्णाय चक्रहस्ताय गरुडवाहनाय नमः इति पूजयेत् एवं विस्तारश क्रौं लं इंद्राय नमः रं अग्नये नमः यं यमाय नमः क्षं निर्ऋतये नमः वं वरुणाय नमः यं वायवे नमः सं कुबेराय नमः हं ईशानाय नमः ओं ब्रह्मणे नमः ह्रीं अनन्ताय नमः इति प्राग्वत् पूज्य इंद्रादीनां समीपे उं वज्राय नमः प वे शक्तये दं दण्डाय खं खड्गाय पं पाशाय क्रौं अंकुशाय गं गदायै त्रीं शूलाय पं पद्माय चं चक्राय नमः इति लोकपालानामायुधानि च पूजयेत् अत्र सर्वत्रावरणपूजायां प्रथमावरणपूजान्ते मूलमन्त्रेण देवं संपूज्य संवोध्य मूलमुद्रां प्रदर्श्य अभीष्टसिद्धिं मे देहि शरणागतवत्सल भक्त्या समर्पये तुभ्यं प्रथमावरणार्चनं इति देवस्य चरणयोरर्घ्योदकं पुष्पादिकं दद्यात् एवं द्वितीयावरणादिषु पूजनीये ततो मूलमुद्रां प्रदर्श्य सांगाय सावरणाय शिवाय नमः इति त्रिः पुष्पांजलिना संपूज्य मूलमन्त्रेण धूपभाजने संप्रोक्ष्य हृदयमन्त्रेण धूपभाजने गंधादिभिः संपूज्य सांगं गारात्रियाप्रवमिति पठन् मुद्रया अर्चयेत् तीक्ष्ण क्लीं स्वरमिति जप्ये स्वाहेति मन्त्रेण गुग्गुल्वादि धूपं निक्षिप्य नं एवं देवतायै धूपाय नमः इति धूपं संपूज्य मूलमुद्रां प्रदर्श्य वनस्पतिरसो त्पन्नो गंधाढ्यो धूप उत्तमः आघ्रेयः सर्वदेवानां धूपोयं प्रतिगृह्यतां इति धूपमुत्सृज्य सव्यहस्तेन वामभागे घंटां तिर्यक् पाताल मन्त्रेण संपूज्य तेनैव मन्त्रेण घंटायै नमः इति विसृज्य उं जयध्वनिमन्त्रमातः स्वाहेति घंटामन्त्रेण तां त्रिः शिरसि भ्रामयित्वा वामकरेण तां घंटां वादयन् ओं हं हं हं हं इदमिदं गृहाण स्वाहेति मन्त्रेण तानी चैहिपं निवेदय धूपभाजने देवस्य वामभागे निवेश्य धूपमुद्रां प्रदर्श्य देवं संपूज्य दीपपात्रे हिरण्यं गोघृतं तिलतैलं वा निक्षिप्य तत्र कर्पूरगर्भितां वर्तिं निधाय ज्वालयित्वा अस्त्रेण विसृज्य देवताय घृतदीपाय नमः वनस्पतिदेवत्याय तैलदीपाय नमः इति तैलदीपं संपूज्य वमिति पठन् मुद्रया अर्चयेत् तीक्ष्णमूलमुद्रां प्रदर्श्य

२४

प्रकाशो महादीपः सर्वैश्च तिमिरापहः सबाह्याभ्यन्तरज्योतिर्दीपोऽयं प्रतिगृह्यतां ॥ श्रूं सूर्याय ह्रीं श्रीं शिवे एष ते दीपो नमः इति दीपमु
द्रां प्रागवत्संदर्श्य वादयेत देवस्य पादादिमूर्द्धान्तं दीपमुद्रैः ॥ प्रदर्श्य घृतस्य दक्षभागे तैलदीपं देवस्य वामभागे दीपं निवेश्य
दीपमुद्रां प्रदर्श्य देवं संस्मरन् प्राग्वद्देवस्याप्याचमनीयं दत्वा स्वर्णादिपात्रे भक्ष्यभोज्यलेह्यचोष्यपेयात्मकं पंचविधमन्नं कृ
हस्तलवणतिक्तकषायमधुरात्मकं षड्रसोपेतं नानाविधव्यंजनसमेतं नैवेद्यमानीय विसृज्य देवायार्पयेन्नैवेद्याय नमः इ
ति संस्मरन् देवं प्रोक्षयेत् ततः चतुरस्रं मण्डलं साधारं तत्पात्रं निधाय मूलेन वीक्ष्यास्त्रेण प्रोक्षणीजलेन प्रोक्ष्य तन्नैवेद्यं मन्त्रेण कु
शैः स्पृशेत्(?) संतायक(?) कवचमन्त्रेणाभ्युक्ष्याधोमुखेन वामहस्तेनाच्छादयन् रमिति वह्निबीजमष्टवारं जपन् तज्जन्तदोषान्दग्ध्वा द
क्षिणहस्तोपरि तं वामहस्तं निधाय यमिति वायुबीजेनाष्टवारमभिमंत्र्य नैवेद्यगतस्य शोषादिदोषान् शोषयित्वा ।
न वामहस्तोपरि दक्षिणकरं प्राग्वन्निधायाधोमुखेन वामहस्तेनाच्छादयन् रमिति वह्निबीजमष्टवारं जपन् तज्जन्तदोषान्दग्ध्वा
धेनुमुद्रां प्रदर्श्य अमृतमिति सकारबीजमष्टधा जपन्नैवेद्यममृतीकृत्याष्टमन्त्रेण नैवेद्यस्योपरि चक्रमुद्रां दर्शयन् तत्स्वर ।
स्यमूलमंत्रेणाष्टवारमभिमंत्र्य दक्षिणहस्तेन जलं गृहीत्वा हेमपात्रगतं नैवेद्यं परमान्नं सक्षास्मै कृते ॥ पंचधाषड्रसोपेतं ग
ह्राण परमेश्वर इति नैवेद्यस्योपरि पुष्पकोदकं निक्षिप्य मूलमन्त्राद्यन्ते ह्रीं श्रीं शिवे एतन्नैवेद्यं नमः इत्युक्त्वा कराभ्यां तत्पात्रं स्पृ
शन्नमृतीकृत्य मन्त्रेण निवेद्य पात्रान्तरे पुनर्मुद्रया प्रसृतीकृत्य देवस्य दक्षिणहस्ते तज्जलं किंचिद्दत्वाऽमृतोपस्तरणमसि स्वा ।
हेति देवमाचामयित्वा वामकरेण विकचोत्पलसन्निभां ग्रासमुद्रां दर्शयन् दक्षिणकरस्य कनिष्ठानामिकाङ्गुष्ठयोगेन प्रा
णाय स्वाहा एवं तर्जनीमध्यमानामिकाङ्गुष्ठयोगेन उदानाय स्वाहा एवं प्रागुक्तं पंचमुद्राभिः पंचग्रासान्ग्राह ।

पूयागवि॰ २०

३७३

यित्वा स्वर्णादिपात्रे जलं क्षिपेत्तत्र गुह्यं पाद्यं प्रकृति कृत्वा नमस्ते देवदेवेश सर्वतत्त्वमिकरं परं अस्मान्निवेदितं गृह्ण प्रकृतिस्थं सुशीतलं ।।
परमानंदसंदर्शिन् गृहाणाजलमुत्तमं इति देवस्य वामभागे जलपात्रं निवेश्य निवेद्य पुष्पांजलिं दत्वा स्वमंत्रेणादिवं धनं कुर्व
न्देवं परितो जलवनिकां विभाव्य स्वर्णात्मकनैवेद्यं नमस्त्वं गुह्यानामिकयोगरूपां कराहृदयेन नैवेद्यमुद्रां प्रदर्श्य देवं भुंजानं ध्या
येत्। यथा। ब्रह्मेशाद्यैः सरसमभितः सूपविष्टैः समेतो देव्यासिंजन्हलल्यकरव्यासारं वीज्यमानः नर्मक्रीडाप्रहसनपरो हा
सयत्नं क्रिमयो भुंक्ते पात्रे कनकघटिते षड्रसान्देवदेवः इति ध्यायन्मूलमंत्रं दशधा ध्यानं विना जपं समर्प्य नित्यहोमं कुर्यात्।
अत्र नित्यहोमविधानं मार्गेवदर्शितं अत्रैवं विस्तारेणाशक्तो अग्न्याधानादिकं कर्म नित्यहोमे न विद्यत इत्यभिशिष्टसंहिताव
चनाल्लौकिकाग्नावेव देवदेवं ध्यात्वा संपूज्य मूलमंत्रेण पंचविंशत्याहुतीः षडंगमंत्रैश्च षडाहुतीरावरणदेवतानामेकैका।
माहुतिं च जुहुयात्। आवाससहोमाशक्तो मूलमंत्रेण षडंगमंत्रैश्चोक्तसंख्यया जुहुयादिति नित्यहोमं विधाय पुनःस्थानं
गत्वासनमुपविश्य मूलमंत्रेणाचमनीयं मत्वं कृत्वा अर्घ्यादिकं षडंगन्यासपूर्वकं मूलमंत्रेण पुष्पांजलिं च दत्वा द।
ज्ञा च कृसोशानकोणे चतुरस्रं वृत्तं त्रिकोणमंडलं कृत्वा साधारसव्यंजनान्नोदकपूरितं तत्पात्रं निधाय सर्वभूतानां प्राण
छ नरहृति शन रस्वाहा सर्वभूतेभ्यो नमः इति पुष्पादिभिः संपूज्य। ये रौद्रा रौद्रकर्माणो रौद्रस्थाननिवासिनः। योगिन्यो ह्युग्र
॥ रूपाश्च गणानामधिपाश्च ये। भूचराः खेचराश्चैव तथा वैतालिकागणाः सर्वे ते प्रीतिमनसो भूता गृह्णंतु मे बलिं। इति वामक
रांगुलिभिरर्घ्यपात्रात् मांत्रांतरतो गृहीतजलधारां बलिपात्रे निक्षिपन् बलिमुत्सृज्य पुष्पांजलिमादाय भूतानि यानीह वसंति भू
तले बलिं गृहीत्वा विधिवत्प्रयुक्तं। संतोषमासाद्य व्रजंतु सर्वे स्वमत्रं नमोस्तु तेभ्य इति पुष्पांजलिं दत्वा गणाम्यर्यथासु।
ं विहरंतु भूतानीति नाराचमुद्रया विसृज्यास्त्रमंत्रेण गृहजलैः खेवामाने मोक्षदे वं ध्यात्वा पात्रांतरे वामितिपेन्मुद्रया ज

२५

लमस्तीकृत्यापिधानमसि स्वादेति देवायोत्तरापोशानं दत्वा नैवेद्यं गतमात्मसूक्ष्मनैवेद्यं नैवेद्यपात्रे निधाय गोमयाद्भिरस्त्रमं ।
त्रेणोतत्स्थानं शोधयित्वा तस्मात्किंचिदुद्धृत्यादाय तिम्नांसु भोजिने नमः इत्यैशान्यां निक्षिप्य हस्तं मन्त्रात्म्यदेवाय करशोधनार्थं स्रग
पि चूर्णादिकं करक्षालनाय च दत्वा करे क्षालयित्वा हस्तशोधनार्थं कर्पूरशकलादि दत्वा उ नंगिरू धजलं दत्वा पादेयमद्वात्मनाग्वा।
राचमनीयं दत्वा समस्तवस्त्रेणोद्धृत्य हस्तौ पादौ प्रोक्ष्य स्रगंधिचूर्णादिभिः करौ संमितीकृत्वा ततो मूलमादाय मूलमुच्चार्य श्रीशिवतमाल
दलकर्पूरस्थ ताम्बूलगतमर्पितं· संशोधितं स्रगंधं च ततो मूलं प्रतिगृह्यतामेतत्ततो मूलं समर्थ्यमात्गुक्तं निवेदनं मंत्रेणानिवेद्य मूलमं
त्रमुच्चार्य समस्तसम्नाय श्रीशिवाय नमः इति त्रिः पुष्पांजलिनासंपूज्य पुनर्मूलमुच्चार्य समस्तसम्नाय श्रीशिवायेति त्रिः पुष्पांजलि
नासंपूज्य पुनर्मूलमुच्चार्य समस्तसम्नाय श्रीशिवाय षडंगेभ्यो नमः· एवं गंधपुष्पधूपदीपैराराधयेदिति प्रस्तं स्तोत्रं कृत्वा मुकुटे
परिधायादर्शं दर्शयित्वा छत्रचामरव्यजनादिना नानाविधराजोपचारान्संकल्प्य हर्षात्मुत्तजलमादाय मूलमुच्चार्य श्रीशि
वेतत्ते नीराजनेन नमः इति देवस्य मुकुटोपरि हस्तवादिकं निक्षिपेत् ततः कांस्यादिपात्रस्थमालिचंदनादिना अष्टदलकमलं कृत्वा त
त्रमध्ये अष्टसु दलेषु च पिष्टनयान्नवदीपान्नन्वतश्रुंगात्कपूरगर्भवर्तिसहितान्निक्षिप्य ह्रीं इति मन्त्रात्म्यकविन्यस्तं तासु मण्डले।
निधाय वंमिति धेनुमुद्रयामृतीकृत्य स्वमंत्रेण चक्रमुद्रया संरक्ष्य श्रीं ह्रीं नृं मृं स्रं स्नं क्लृं रीं श्रीं इति रत्नेश्वरीविद्यया मूलमं
त्रेण च पुष्पकरयुगमध्ये तत्पात्रं कराभ्यामादाय मूलमुच्चरन् देवस्य चरणान्मस्तकांतं मूर्द्धादिचरणान्तं पुनः पुनः भ्रामयन् नवकृ
त्वो नीराजयेदिति नीराजनविधिः ततः प्राणायाममूलमंत्रस्य प्राणायामं च पंचकृत्वा ऋष्यादिकरषडंगन्यासपूर्वकं मालोक्त्वा क्तविधि
ना प्रतिष्ठितामक्षमालां प्रागुक्तविधिना संपूज्य देवं भावयन् मूलमंत्रं प्रणवोच्चारपूर्वकं स्वशक्त्या सहस्रं वा तदर्द्धं वा शतमष्टोत्त
रशतं वा जपित्वा· ओं इति संपूज्य ततः प्राणायामं ऋष्यादिन्यासपूर्वकं जपमालां प्राक्प्रोक्तविधिना शिरसि निधायार्घोदकमा।

दाय॰ ॐ गुह्यातिगुह्यगोप्ता त्वं गृहाणास्मत्कृतं जपं सिद्धिर्भवतु मे देव त्वत्प्रसादान्मयि स्थिता इति देवस्य दक्षिणहस्ते गृहीतोदक
दानेन जपं समर्प्य माक्षोक्तविधानेन जपमालां सहस्रारे इति निधापयेत्॰ अथ जपमालाभावे तु लिपिबीजगणनाक्रा।
र्ध्यो॰ इत्थं जपं विधाय घंटावादनपूर्वकं शिवसहस्रनामशतनामस्तोत्रादिभिर्देवं स्तुत्वा मदक्षिणनमस्कारैः परितोष्य॰ य
दत्तं भक्तिमात्रेण पत्रं पुष्पं फलं जलं निवेदितं च नैवेद्यं तद्गृहाणानुकम्पया॰ आवाहनं न जानामि न जानामि विसर्जनं॰ पूजां
चैव न जानामि त्वं गतिः परमेश्वर॰ कर्मणा मनसा वाचा त्वत्तो नान्या गतिर्मम॰ अन्तश्चरेण भूतानां द्रष्टा त्वं परमेश्वर॰ नाथयो
निःसहस्रेषु येषु व्रजाम्यहं॰ तेषु तेष्वचला भक्तिरच्युतास्तु सदा त्वयि॰ देवो दाता च भोक्ता च देवः सर्वमिदं जगत्॰ देवो जयति
सर्वत्र यो देवः सोऽहमेव हि॰ इति कृताञ्जलिः मार्ष्व पुनः पुनः प्रणम्य स्वेष्टार्थं प्रार्थितो कृत्वा॰ यत्पात्र मुहुस्साधु वासाधु वा
कर्म यद्यदाचरितं मया॰ तत्सर्वं भगवन् विष्णो गृहाणाराधनं परमिति कृत्वाराधनं किंचिदर्घोदकदानेन समर्प्य पुनः प्रा
गवदर्घ्यदानानन्तरं स्वस्थाने निवेश्य पुष्पाञ्जलिमादाय ॐ तः इदं मित्तिमन्त्रेण देवस्य पार्श्वे देवतागणेभ्यः पुष्पाञ्जलिमादा
य मूलमुच्चार्य परश्मिरूपा मदेशास्य पूजिता पार्श्वदेवताः श्रीशिवाङ्गे विलीनास्ताः संतु सर्वे स्वावहाः इति पुष्पाञ्जलिं तिः
क्षिप्य हा देवता स्वस्वगामनन्तदेवता अथ देवस्याङ्गे विलीना इति विभाव्य देवतां तेजोरूपां विभाव्य श्रीशिवक्षमस्वेति तालत्रयं
दत्त्वा संहारमुद्रां बध्वा तत्तेजो ब्रह्मरन्ध्रं नीत्वा सुषुम्नामार्गेण हृदयकमलमानीय॰ ॐ तिष्ठ तिष्ठ परे स्थाने स्वस्थाने परमेश्वर॰
यत्र ब्रह्मादयः सर्वे सुरास्तिष्ठन्ति मे हृदि॰ इति स्वहृदि संस्थाप्य तत्र यथोक्तरूपं देवं ध्यात्वा मानसैरुपचारैः संपूज्य स्वाभेदेन पा
यन्नमाणपामन पश्चादिकरखडंगमासान्तिधाय ईशानकोणे चतुरस्रवेष्टितं त्रिकोणमण्डलं कृत्वा पंचापतनीचेदीशाना
दिकोणे चतु[illegible]मादक्षिणे नैलवोट्राय चण्डेश्वराय विष्वक्सेनाय तेजश्चण्डाय नमः इति गणेशादि निर्माल्यं सम्पुष्य मध्ये च

प्रालिव॰ २

२७४

374

११

२६

क्ष

चण्डेश्वराय नमः इति देवस्य निर्माल्यं पुष्पादिकं निक्षिप्य नैवेद्यशेषं किंचिद्दानीयं लेह्यचोष्यान्नपानानि तांबूलं सविलेपनं । नि
र्माल्यभोगिने चण्ड दद्यामि श्रीशिवाज्ञया । इति तन्नैवेद्यं निःक्षिप्य स्वकरं प्रक्षालयेत् । अथ सूर्यदेवतोपासकैरपि स्वेष्टदेवतांगत्वेन स्वै
र्कस्थापनं क्रमेण गणेशादीनां निर्माल्यदेवताः पूज्याः । ततस्ताम्रादिपात्रे गंधपुष्पान्विते जलमादाय सूर्याभिमुखः स्थि
त्वा । ॐ नमो विवस्वते ब्रह्मन् भास्वते विष्णुतेजसे । नमः सवित्रे शुचये सवित्रे कर्मदायिने । इति पठित्वा ॐ ह्रां ह्रीं सः श्रीसूर्यपतये
ऽर्घ्यः स्वाहा इति सूर्यायार्घ्यं दत्वा कृतांजलिः । यच्छिद्रं तपश्छिद्रं यच्छिद्रं इत्यनेन नमः । सर्वं तदच्छिद्रमस्तु भास्कर त्वत्प्रसा
दतः । इमच्छिद्रमर्घ्यं पूजास्थाने गत्वा इत्यनावशिष्टं गंधं किंचित् स्ववामकरे निधाय तत्रार्घ्यपात्रोदकं किंचिन्निक्षिप्यालो
ड्य मूलमंत्रेणांगुष्ठचारमभिमन्त्र्य तेन जनस्वात्मानं मोक्ष्य मूलमंत्रेण निर्माल्यं पुष्पं शिरसि निधाय मूलेन दुर्वाणां ह्रंकं प्राश्य वै
वेद्यं शिवभक्तेभ्यो विभज्य दत्वा स्वयमपि भुक्त्वा श्रीशिवरूपः सुखं विहरेत् । इति नित्यपूजाविधिः । अत्र केचिद्गुरवो शिवनिर्मा
ल्यधारणं तन्निवेदितभक्षणं च तत्कर्मैः कर्तव्यमित्युक्तवादव्यपंकाव्यमिति । यत्तु शिवनिर्माल्यधारणेन वेद्यभक्षणेनोरोनि
षेधवचनं तदशुचिपरं । अत्राशुचिरनधिकारी अदीक्षितः इति यावत् । अथैवं विस्तरतो नित्यपूजां कर्तुमशक्तः स्वतन्त्र
कृत्याय श्रीगुरुं स्मृत्वा आत्मशौचादिकं विधाय पूर्वविधिना स्नानं स्नानेऽपि विस्ताराशक्तौ निर्मलादिस्नानानन्तरं कुंभमु
द्रास्वशिरसि त्रिभिरभिषिंचेत् उक्तविधिना । त्रिपुण्ड्रं विधाय तत्रापि विस्ताराशक्तौ मूलमंत्रेण स्नात्वा विंशति वारं देवं संतर्प्य सूर्या
र्घ्यदाने विस्ताराशक्तौ केवलं सूर्यमंत्रेणैवार्घ्यं दत्वा गृहं गत्वा मार्गेतन्भूतोत्सादनं कृत्वा मार्गोक्तविधिना पश्चिमद्वारमेव सं
पूज्य मार्गवत् विश्वपासनं कल्पयित्वा । आसनेऽपि विस्ताराशक्तौ ॐ ह्रीं आधारशक्तिकमलासनाय नमः इत्यासनं संपूज्योप
विश्य मार्गवद्भूतशुद्धिं विधाय तत्रापि विस्ताराशक्तौ मार्गवद्धृदये जीवात्मानं ध्यात्वा तत्पद्मे व्योमसंधिसुषुम्णया
॥

एवस्मा पञ्चरूपं ध्यात्वा तथैव यं बीजेन संशोष्य रं बीजेन संदह्य वं बीजेनाप्लाव्य उत्पन्नदिव्यशरीरं ध्यात्वा जीवात्मानं हृदयमानीय प्राणवत्प्राणा
प्रतिष्ठां मातृकान्यासांश्च कृत्वा समस्तमातृकान्यासं करणशक्तौ केवलमातृकान्यासं श्रीकण्ठादिन्यासं च तत्राप्यशक्तौ के।
वलमातृकान्यासमेव कृत्वा प्राणायामयोगपीठन्यासं मूलमन्त्रन्यासांश्च कृत्वा ध्यानाध्यानार्घ्यस्थापनादि सर्वं प्राग्वत्समा
पयेत्. पाद्यादिपात्रस्थापनाशक्तौ अर्घ्यपात्रं प्रोक्षणीपात्रं च संस्थाप्य प्रोक्षणीजलेनैव पाद्यादीनि कल्पयेत्. इतोपि संक्षेपप्र
कारः शास्त्रान्तरेषु स्वोदितश्च गन्तव्यः. इयं संक्षेपपद्धतिर्विस्तरतः कर्तुमशक्तानामेव शक्तौ चेदालस्यादिना विस्तारं त्यक्त्वा संक्षेपे
ण क्रियते तदा दोषाय भवतीति. उक्तं तन्त्रे. स्वरूपं मन्त्रयन्त्राणां देवतानां विशेषतः अज्ञात्वा भजते मूढो न सिद्धिं प्राप्नुयात्क्वचि
त्. मन्त्रविद्यात्मिका ये स्युः खेजनभेदतः एषां कुर्यात्त्रिभङ्ग्यैव पार्थिवाद्या अष्टषड्विधाः रश्मयोपि समालेख्यास्तेषु पार्थिव।
सं च यं. तथैव वापां तैजसं च वायव्यं नाभसं क्रमात्. मानसं रश्मिवृन्दं च षोडशांसयोन्मसे लिखेत् षड्विधेषु च भूयस्त्वं यस्तत्र
स्वरूपकमिति. अस्यार्थः मन्त्रेयान्ते तो वर्णास्तास्त्वखेजनरूपेण एषा करपदि लिखितमाक मन्त्रबीजप्रकरणे प्रोक्तेषु च व
र्गेषु रश्मिषमन्त्रमेषु रश्मिकमं गृहीतामत्स्वरस्य षड्विधरश्मीन् एषा करपदि लिख्येततः इयन्तः पार्थिवाः इयन्त आप्याः
इयन्तस्तैजसाः इयन्तो वायव्याः इयन्तो नाभसाः इयन्तो मानसाः एवं षड्विधानि कृत्वा तेषु यस्याधिक्यं दृश्यते तत्स्वरूपं मन्त्रयं
त्रदेवतानां ज्ञातव्यमिति. कालीमते प्रकाशितं रश्मिवृन्दं. एतस्यापि विवेको विविधो वक्ष्यते. कादिमते मातृकार्णवे. ऊ
र्ध्वाम्नाया इति ख्याता ऊर्ध्ववक्त्राद्विनिर्गताः. पूर्वाम्नायात्मकः प्रोक्ता मन्त्राः पूर्वमुखोद्भवाः. दक्षिणास्यात्समुद्भूता दक्षिणाम्नाय
संज्ञकाः पश्चिमाननसंभूताः पश्चिमाम्नायसंज्ञकाः उत्तरास्यात्तु संजाता उत्तराम्नायसंज्ञकाः. ऊर्ध्ववक्त्राच्च संभूता ऊर्ध्वाम्ना।
यामिधाः स्मृताः पृथिवीजलतेजांसि वायुराकाशमेव च. क्रमेणोत्तरविज्ञेयं षषराद्यं भूतपञ्चकं. मानसा रश्मयो. रेखाभूतया

मेतत्सर्वतः ऊर्द्ध्वं न्यायक्रमेण वह्निरश्मिवृन्दं तु षड्विधं । आकाशान्तेषु दशस्वपार्थिवायास्तु रश्मयः । एकादिवह्निपर्यन्तं क्रमा-
त्पार्थिवरश्मयः । एकसप्ततितोऽशीतिपर्यन्तं जलरश्मयः । एकादशोत्तरशतादिविंशोत्तरशतावधि तैजसाश्चैकपञ्चाशदुत्त-
राच्छततः क्रमात् । षष्ठ्युत्तरशतं यावद्वायव्याः परिकीर्तिताः । नाभसा रश्मयः सैकचत्वारिंशाच्छतद्वयात् । पञ्चाशदुत्तरश-
तद्वयं यावत्प्रकीर्तितं । सप्तद्वारं द्वात्रिंशद्द्वात्रिंशन्मानसो रश्मयः । दशानां वायुवर्णानां वक्ष्ये रश्मिक्रमं शृणु । रुद्राद्विंशति
पर्यन्तं पार्थिवा रश्मयः स्मृताः । एकषष्टिमितास्सप्तत्यन्तमाप्याः प्रकीर्तिताः । एकोत्तरशताच्चैव दशोत्तरशतावधि तैजसाः
सैकनवतिशतात्यावच्छतद्वयं । वायव्या रश्मयो ज्ञेयाः सैकविंशाच्छतद्वयात् चत्वारिंशोत्तरशतद्वयं नाभसरश्मयः । मा-
नसा रश्मयः साग्रा द्विशतसम्मिताः श्रुते । तैजसेषु दशान्तेषु पार्थिवायास्तु रश्मयः । एकविंशाः क्रमात्त्रिंशद्यावत्पार्थिव-
रश्मयः । एकपञ्चाशतः षष्टिर्यावदाप्यास्तु रश्मयः । सैकचत्वारिंशशतात्यावत्सार्धशतं तथा । तैजसा रश्मयः सैकाशीत्यु-
त्तरशतात्क्रमात् । सनवत्युत्तरशतं वायव्याः संप्रकीर्तिताः । शतद्वयात्सैकविंशे चैते यावच्छतमाप्याः प्रकीर्तिताः । सैकत्रिं-
शाच्छ(शात्) शतात्सत्रिंशादि शतं क्रमात् । नाभसा रश्मयो ज्ञेयाः मानवन्मानसरश्मयः । आप्येषु दशावर्तेषु क्रमाद्रश्मिक्रमं विदुः
सैकत्रिंशात्तत्त्वचत्वारिंशद्यावच्च पार्थिवाः । तथैकनिचते यावच्छतमाप्याः संप्रकीर्तिताः । सैकत्रिंशाच्छताद्यावच्चत्वारिं-
शच्छतं ततः । तैजसा रश्मयश्चैकसप्तत्युत्तरशतात्क्रमात् । साशीतिशतकं यावद्वायव्याः परिकीर्तिताः । एकादशोत्तरश-
तद्वयाद्विंशाच्छतद्वयं । नाभसा रश्मयो ज्ञेयाः मानवन्मानसरश्मयः । पार्थिवाग्नेषु दशसु क्रमाद्रश्मिक्रमं शृणु । एकच-
त्वारिंशादेकाद्यावत्पञ्चाशता भवेत् । पार्थिवा रश्मयो ज्ञेयास्तथैकाशीतितः परं । यावन्नवतिराप्यास्तु सैकविंशाच्छतात्पु-
रः सत्रिंशाच्छतकं यावत्तैजसाः संप्रकीर्तिताः । सैकषष्ट्युत्तरशतात्सप्तत्युत्तरशतं तथा । वायव्या रश्मयो ज्ञेया एकोत्तरश-

वियालीव॰२

३७६

तद्यथा । दश्योन्नरंहि शतकंनाभसाः पूर्ववत्सेरःपरेमानसाः पूर्ववाद्द्वात्रिंशत्समस्तंगणितेयाइत्यर्थः जयद्रथयामले ऊर्ध्वाम्ना
येनभोवायुतेजोजलपार्थिवाः पूर्वाम्नायेपृथिव्यंबुतेजोनिलनभःक्रमः दक्षिणेनिलतेजोंबुपृथिवीनभसांक्रमः पश्चि।
मेंबुपृथिवीभूपचनानलरश्मयः उत्तरेऽनलवाः पृथ्वीनभोवायुःक्रमःस्मृतः मालकादि । षट्पंचाशल्लकारस्यवायो
रपार्थिवांशकाः स्वाधिष्ठानेतुद्वाषष्टिस्तेजसोयांतरश्मयः मणिपूरेहिपंचाशल्लीनसाम्प्रतसंज्ञकाः अनाहतेयकारस्यच
तुःपंचाशदानिलाः द्वासप्ततिर्विशुद्धेतुहकारस्यनाभसाः आज्ञायांतुचतुःषष्टिशांतेमानसरश्मयः विसर्गस्यविसर्गी
स्वकलाशतकमानसाः अस्यार्थः ऊर्ध्वाम्नायेआकाशात्मकेषगनमुखोद्भूतेदेवतामंत्रयंत्राणांस्वरूपज्ञानार्थंषट्चिपर।
रश्मयः प्रदर्श्यंते तत्रादाकाशवर्णानांल्स्वल्प्ल्रंड़ ञणनमशहानांक्रमेण १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० एवंक्रमेणपार्थिव
रश्मयोज्ञेयाः अथाप्परश्मयः ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० अथतैजसरश्मयः १११ ११२ ११३ ११४ ११५ ११६
११७ ११८ ११९ १२० अथवायवरश्मयः १५१ १५२ १५३ १५४ १५५ १५६ १५७ १५८ १५९ १६० अथाकाशरश्मयः २४१
२४२ २४३ २४४ २४५ २४६ २४७ २४८ २४९ २५० अथमानसरश्मयः ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १० अ
थतैजसरश्मयः १०१ १०२ १०३ १०४ १०५ १०६ १०७ १०८ १०९ ११० अथवायव्यरश्मयः १८१ १८२ १८३ १८४ १८५
१८६ १८७ १८८ १८९ २०० अथाकाशरश्मयः २३१ २३२ २३३ २३४ २३५ २३६ २३७ २३८ २३९ २४०
अथमानसरश्मयःप्राग्वत्स्मस्तरद्वात्रिंशतद्वात्रिंशत्क्रमेणज्ञेया । अथतैजसवर्णानांदशानांमईशैत्वर्ध्वेवयफरज्ञा
णांपार्थिवादिरश्मयः तत्रादौपार्थिवाः २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० अथाप्परश्मयः ५१ ५२ ५३ ५४ ५५
५६ ५७ ५८ ५९ ६० अथतैजसरश्मयः १४१ १४२ १४३ १४४ १४५ १४६ १४७ १४८ १४९ ५० अथवायव्यरश्मयः १६१

१२८

१९२ १९३ १९४ १९५ १९६ १९७ १९८ १९९ २०० अथाकाशरश्मयः क्रमेणास्वरूपस्तानांप्रेषड्तिपरश्मयः प्रदर्शयिते। त
त्राद्यावाकाशवर्णानां ल्ल ल्लृ ॠ ऊ ञणनङमहानां क्रमेण १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० एवं क्रमेण पार्थिवरश्मयो ज्ञेयाः ९ २२१
२२२ २२३ २२४ २२५ २२६ २२७ २२८ २२९ २३० अथाप्यवर्णानां दशानां ... ओखफढधभवसानां दशानां क्रमेण पा
र्थिवादिरश्मयः तत्रादौ पार्थिवाः ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० अथाप्याः ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६
९७ ९८ ९९ १०० अथ तैजसाः १३१ १३२ १३३ १३४ १३५ १३६ १३७ १३८ १३९ १४० अथ वायव्याः १७१ १७२
१७३ १७४ १७५ १७६ १७७ १७८ १७९ १८० अथ नाभसाः २११ २१२ २१३ २१४ २१५ २१६ २१७ २१८ २१९ २१९ २२०
मानसाः प्राग्वत्। अथ पार्थिववर्णानां दशानां उ ऊ ओ ग ज ड द ब ल ळानां क्रमेण पार्थिवरश्मयः तत्रादौ पार्थिवाः
४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० अथाप्याः ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १०० अथ तै
जसाः १२१ १२२ १२३ १२४ १२५ १२६ १२७ १२८ १२९ १३० अथ वायव्याः १६१ १६२ १६३ १६४ १६५ १६६ १६७ १६८ १६९
१७० अथ नाभसाः २०१ २०२ २०३ २०४ २०५ २०६ २०७ २०८ २०९ २१० मानसाः प्राग्वज्ज्ञेयाः। इत्यष्टौ स्वापक्रमे रश्मिक्रमः
अथ शर्वाम्नायेरश्मिक्रमः तत्रादौ पार्थिवाणादिवर्णानां क्रमेण पार्थिवादिरश्मयः तत्रादौ पार्थिवाः २४१ २४२ २४३ २४४
२४५ २४६ २४७ २४८ २४९ २५० अथाप्याः १५१ १५२ १५३ १५४ १५५ १५६ १५७ १५८ १५९ १६० अथ तैजसाः १११ ११२ ११३
११४ ११५ ११६ ११७ ११८ ११९ १२० अथ वायव्याः ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० अथ नाभसाः १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८
९ १० अथाप्यानां वर्णानां पार्थिवादिरश्मयः तत्रादौ पार्थिवाः २३१ २३२ २३३ २३४ २३५ २३६ २३७ २३८ २३९ २४० अ
थाप्याः १९१ १९२ १९३ १९४ १९५ १९६ १९७ १९८ १९९ २०० अथ तैजसाः १०१ १०२ १०३ १०४ १०५ १०६ १०७ १०८ १०९ ११०

वियासीव २
३७८
377

अथवायव्याः ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १०० अथनाभसाः ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० अथमानसाः प्रागवत्
अथतैजसानां दशानां नीनां क्रमेण पार्थिवादि- मयः तत्र पार्थिवाः २२१ २२२ २२३ २२४ २२५ २२६ २२७ २२८ २२९ २३० अथा-
प्याः १९१ १९२ १९३ १९४ १९५ १९६ १९७ १९८ १९९ २०० अथतैजसाः १४१ १४२ १४३ १४४ १४५ १४६ १४७ १४८ १४९ १५०
अथवायव्याः ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० अथनाभसाः २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० अत्रमानसाः
प्रागवत् अथवायव्यानां दशानां नीनां पार्थिवादिरश्मयः तत्रादौ पार्थिवाः २११ २१२ २१३ २१४ २१५ २१६ २१७ २१८ २१९ २२० अ-
प्याः १७१ १७२ १७३ १७४ १७५ १७६ १७७ १७८ १७९ १८० अथतैजसाः १३१ १३२ १३३ १३४ १३५ १३६ १३७ १३८ १३९ १४०
अथवायव्याः ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० अथनाभसाः ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० अत्र
मानसाः प्रागवत् अथनाभसानां दशानां नीनां पार्थिवादिरश्मयः तत्रादौ पार्थिवाः २०१ २०२ २०३ २०४ २०५ २०६ २०७ २०८
२०९ २१० अथाप्याः १६१ १६२ १६३ १६४ १६५ १६६ १६७ १६८ १६९ १७० अथतैजसाः १२१ १२२ १२३ १२४ १२५ १२६ १२७ १२८
१२९ १३० अथवायव्याः ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० अथनाभसाः ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५०
अत्रापि मानसाः प्रागवत् इति श्रीआम्नाये रश्मिक्रमः अथ दक्षिणाम्नाये रश्मिक्रमः दक्षिणेऽनिलतेजोम्बुपृथ्वीनभसां।
क्रमः अत्रापमर्षिः श्रीआम्नाये पार्थिवादिरश्मयः पार्थिवदशानां नामभिहितास्ते दक्षिणाम्नाये वायव्यदशानां नीनां पार्थि-
वादिरश्मयो ज्ञेयाः अथ च श्रीआम्नाये आप्यदशानां नीनां पार्थिवादिरश्मयः प्रोक्तास्ते दक्षिणाम्नाये तैजसानां दशानां नीनां पार्थि-
वादिरश्मयो ज्ञेयाः अथ च श्रीआम्नाये तैजसानां दशानां नीनां ये पार्थिवादिरश्मयः प्रोक्तास्ते अत्र दक्षिणाम्नाये आप्यानां दशानां
नीनां पार्थिवादिरश्मयो ज्ञेयाः अथ च श्रीआम्नाये वायव्यदशानां नीनां ये पार्थिवादि- मयः प्रोक्तास्ते अत्र दक्षिणाम्नाये पार्थिवद

शान्तौ नोपार्थिवादिरश्मयोज्ञेयाः तामसाऽभयत्रसमानाश्चार्थीः एवं क्रमेण पश्चिमे तु श्थिव्यभूपवनानलाश्मयः उत्तरे-
नलवाः श्थिवीनभोवायुक्रमः स्वतः एतद्दीक्षापश्चिमास्नायऽत्तराम्नाययोरपिक्रमरूशः अत्र पंचाम्नायेषु क्रमप्राप्तरश्मि
भ्यो व्यधिकरश्मियोलरवयहृदानोवर्णानोषसोश्थिव्यमेन्नोवायुराकाशमानसामातृकार्णवोकरीत्याज्ञेयाः यथामू-
लाधारेचतुर्दलकमलकर्णिकामध्यस्थवकारसहितंचमादाप्यरश्मयोज्ञेयाः अनाहतेद्वादशदलकमलकर्णिकामध्य
स्थपकारस्यचतुः पंचाशद्वायव्यरश्मयोज्ञेयाः विशुद्धेषोडशदलकमलकर्णिकामध्यस्थहकारस्यद्वासप्ततिनाभसरश्म
योज्ञेयाः आज्ञायांद्विदलकमलकर्णिकामध्यस्थयकारचतुः पंचाशद्वायव्यरकर्णिकामध्यस्थवकारसचतुःषष्टिमा
नसरश्मयोज्ञेयाः ततोब्रह्मरंध्रेसहस्रदलकर्णिकोपरिष्टाद्विसर्गस्थानस्थितम्अः कारस्यषोडशशतमानसरश्मयोज्ञेयाः
श्रीतंत्रराजे। अथषोडशानिमानोध्यानानिविविधानिते। कथयामिशृणुष्वाज्ञेवांछितार्थसुरद्रुमान्। एकैकमंगंनिगदेन।
तासंतच्छक्तिभिस्तथा। प्रयोगेषुसमस्तेषुवाह्याभ्यंतरतः क्रमात्। श्रियैक्लीमैजयावाप्त्यैवश्याकर्षणसिद्धये। ध्यायेद्दे।
वीसमस्ताश्चलोहितांकारमण्डताः विद्याश्चेशांतिकेमुक्ताविंदुकर्पूरसन्निभाः विद्वेषोच्चाटनिषधनिग्रहेस्वसिताः स्म।
रेत्। त्रिंशादिभूतैः सत्त्वादिगुणैरेकैक॰॰तैः एकद्व्यादिसमारब्धैर्वर्णाकारैक्रशक्रयः अत्रत्रितिवर्णातोदशानांसत्त्वादि।
योजनप्रकारस्तुसात्त्विकवर्णाः राजसवर्णाः तामसवर्णाः सात्त्विकसात्त्विकाः राजसराजसाः तामसतामसाः सात्त्विकरा।
जसाः राजससात्त्विकाः सात्त्विकतामसाः तामससात्त्विकाः राजसतामसाः तामसराजसाः एवंद्वादशधात्रितिवर्णाः १२०
एवमाप्यवर्णाः १२० तैजसाः १२० वायव्याः १२० नाभसाः १२० एवंमानसाश्चापिज्ञेयाः तथा एताभिः स्थितेपत्रवैः मोक्षा
द्यपादिसिद्धये। सर्वत्रसस्समाकारवर्णाशक्तिभिरावृताः असंख्यातामसंप्रासौसाकान्हूत्यानेनकोवदेनः कोवाशरणो॰॰ सा

यागेव•२०

२७८

378

कस्मान्नतपकिंचिद्धस्मिते: सौम्याकाराः पीतवर्णाः सर्वास्तंभनकारकाः आप्याः सत्वगुणाः सर्वाः सिताकाराः समीरिताः ताः सर्वाः ता
नशांतिश्रीकीर्तिसौभाग्यमुक्तिदाः आग्नेय्याः राजसाः सर्वा लोहिताकाराः संयुताः वश्याकर्षणशांतिश्रीसौभाग्यविजयप्रदाः वा
युरूपाधूम्रवर्णाः सर्वा द्वेषादिकारकाः तामसानीलवर्णाः स्तामभमारणोच्चाटयोरताः आसांवृवेभुजा द्वेह्रविधाने [illegible] पावति
पकवक्त्रा अष्टवक्त्रा नववक्त्रास्तथापराः षोडशास्याः पंचविंशद्दशास्याश्चपिकाश्च नः षड्विंशवदनाः कापि च तथा त्रिंशन्नवा।
नताः चतुःचत्वारिंशद्विंशमुखोस्त्वहं दकाशीतिशतानना: वह्नमा किं भुवेभुज संख्यो साधकवांछया तथापि दर्शितकिंचिद्
द्भ्रुवक्त्रेभुजद्वयं नामरूपाणि गोपनते तथा नवविग्रहाः तत्सर्वतानारूपाश्रमवेद्युभंङ्कवांछया एवापालिताया
त्याः पंचदेवगणाः ललिताशिवरूपेण सर्वासां महात्म्यविग्रहः तेन ता याति सर्वासां स्वतोमाः परिचारिकाः तन्नद्वृणामथा।
• काराबाहवेभ्रस्तसंयुताः तथाविधैः स्वस्वशक्तिवृंदैश्चावेष्टिता अपि इति तासां ध्यानभेदाः मोक्ताः स्थूला महद्र्सारिः सूक्ष्मरू
पाणि च तथा कथयामि तवानघे येन ते साधकाः सर्वं वांछितं आशुसुलक्षणेन योऽर्के स्वाधारपद्मे लोहितास्मे विग्रहं
विभाव्यते जोति च येत यत्सिद्धं चिंतयेत् तेन सर्वमभीष्टं तस्य मवाप्नोत्ययत्नतः इत्थां तथ्याणाहीमाविरहितंभावनेन तैः प
रं तद्ध्यानमुदितमवरोहात्मनि मर्शितः निवातदीपसंकाशसात्मनात्मसमीक्षणेन स्थूलेन साधयेत्तद्विधिष्टसंवेद्युभाग्भं। ॥
मोक्रमेणादेवि सम्यत्ते साध्यसाधकैः सिद्धस्वसूक्ष्मरूपेण ध्यानेन सकलेप्सितं साधयेत्परं रूपेणतु साध्यसाधंतसिद्धये सू
हिदेव महेशानस्थूलसूक्ष्मस्वरूपयोः ध्यानयोः क्रमणसिद्धिं विविधा फलयोगतः तासां तत्तत्करैष्टकस्वायुधास्य पशांगतः
शृणुवक्ष्ये महेशानि क्रमेणातवसांप्रतं वामदक्षिणयोः स्थानोहिभुजे तववराभये पाशांकुशौ चतुर्बाहो षड्भुजे चापसायकौ
चर्मखड्गौ चाष्टभुजे गदाशूले दरशोदिते अवयाण्ण्या [illegible] नांतुरूपसंख्योदितं वांछया यस्मिन्कर्मणिता देवि यथ्याभस्मरति साधकः

(२

तथा तस्मात्ततो भक्त्या पालयेत्तिममादरात् । सर्वत्र स्मेरवदननयनाः क्रूरकर्मसु । शुभेषु कर्मस्वासीनाः स्थिता वा हनगा अपि ।
शुभेतरेषु ताः सर्वाः प्रयोगेषु तु सर्वदा । हारग्रैवेयमुक्तादिमुद्रिकानूपुरान्विताः नवरत्नमयैः सर्वास्तवकैस्त्वोपशोभिताः
वलयैरंगदै रत्नमयैरप्यंगुलीयकैः विराजमाना ह्यलाः सर्वा दिव्यांशुकधरा अपि । एवं सामान्यमुदितं ध्यानं तासां महेश्वरि ।
विशेषं शृणु वक्ष्यामि तन्त्रकर्मसु सिद्धिदं । गजवाजिरथारूढा विमानस्था स्वसिंहगाः याप्युक्ताश्च समारूढाश्चोपारत्नाश्च सर्वदा ।
समरेषु जयावाप्त्यै तस्य राष्ट्रादिरक्षणे । पिशाचचोरव्यालादिदुर्गमे रणपर्वते । ध्यायेन्मोदवताः सर्वाः सर्वशक्तिभिरावृताः
एकैकशः समस्ता वा सर्वा भवति निश्चितं । ऋक्षवानरभल्लूकखरसैरिभवाहनाः उच्चाटनेषु सर्वास्ता भीमा ध्येयाः सदारुणाः
कंकश्येनवककौंचकाककौशिकावाहनाः विद्वेषणेषु सर्वास्ता घोरप्रहरणाकुलाः वृकगोमायुगवयव्याललीहरिणाश्वगाः
चिंतयेत्सकलाः सर्वक्षुद्रकर्मसु साधकः पिशाचवेतालगता ध्येयाः सर्वत्र मारणे । इति वाहनभेदेन फलभेदाः समीरिताः
सर्वास्तास्त्रिणता वह्निवाडुहस्तद्वयान्विताः छिन्नपालैकवदना दंष्ट्राभीमविग्रहाः दहन्त्यो वह्निनिवहं ध्येयाः साकारशक्तिभिः
भीमाबोभिरभितो वेष्टिता रणमूर्द्धनि । विजयो भवति क्षिप्रं वैरिसैन्यविनाशतः पलायनात्तु ग्रहणात्पादयोः पतनेन वा । च
तुर्भुजोग्रष्टभुजा गरुडस्थोतो महतीं चमूं । विभाव्य विजयं युद्धे मासमात्रक्रमेण वै । नवाननास्तद्द्विगुणभुजा वा भीमविग्रहाः वा
मैः कोदण्डनिवहमसेवीणां स्तुविभ्रतीः ध्याताः रिसैन्यतो सकलो शत्रुभिन्नकलेवरा वमत्युपरि याणांच विजयं मोक्षमाप्नुयात् । अ
ष्यवानवभिः खेटमसैः खेट्टं च विभ्रती । चतुरंगारियोः सेनाच्छिंदती स्वरवारिभिः चिंतयित्वारिपुञ्जेद्दभीमाकारस्त्वडुंभिये । स
मस्तु भरतारोपवायनिः सोणसकुले । मासमयत्नतः क्षिप्रं प्रागुक्तक्रमयोगतः अथवानवभिर्हस्तैर्गदावामसव्येतरैः नव
रामाणाभिर्भीमार्दयतीः समरेस्मरन् । तद्भिन्नचतुरंगांचसेनां विजयमाप्नुयात् । तस्याः शूलकुठारास्त्रैः पातयंतीहि षोवले ।

यामीव॰र॰

विजयी भवति प्रोक्तः क्रमाद्धीरोरणांगणे । तथैव चमेरुनु रिका नित्यैर्हि निग्नतीर्बलं । ध्यानाद्वा विजयी भूयात्समरे रोमहर्षिणे । नि
द्रा नि मिरहस्ता वामो हृदयं तीदृग्बिभाव बलं । ध्यानाद्विजयमाप्नोतीति नियतः समरे स्वयं । पिशाचस्य पदस्था वा तैः सेनां मुद्गतीः स्मरन् । वि
जयं समरे शास्त्रदृक्तेतरां करोपमं । पाशाङ्कुशरिकामिश्री लिम्नतीः एतनां रणे । स्मृत्वा विजयमाप्नोति स्वयं प्रोक्तः क्रमाद्गुरुः । शु
कुशः क्रकचाभ्यां वादारयंती शत्रून्रणात् । चिंतयन्समरे भीमे विजयी स्यान्तु निश्चितं । हलेश्च मुशलेनित्यम्प्रहरंती हि वाबलं । स्मर
न्विजयं युद्धे प्राप्नोति ध्यानवैभवात् । तथा षोडशवक्त्रा स्याद्द्वात्रिंशद्बाहुभिर्युता । प्राग्वत्समधिता रातिरुत्तमाश्चिंतयन्नयेत ।
पंचविंशतिवक्त्रा वा पंचाशद्भुजसंयुता । तथैकादशभिर्भेदैराद्यैर्निघ्नतीर्बलं । विचिंत्य जयमाप्नोति समरे सर्वदा स्वयं । तथा ।
स्मरणात्सद्भक्तैः एतज्जप्यं सदा गृहे । षट्त्रिंशद्वदना देवी द्विसप्ततिकराः स्मरन् । तथैकादशरूपैस्तैर्वीरैः प्रहरतोर्युता । एको
न पंचाशद्वक्त्रा हस्तैस्तद्विगुणैर्युता । प्रहरंतीस्वप्याराती स्मृत्वा वा जयमाप्नुयात् । चतुःषष्टिमुखो देवी द्विसप्ततिकराः स्मरन् । त
थैकादशरूपैस्तैः करैस्तद्विगुणैर्युता । प्रहरंतीस्मरन्युद्धे जयी भवति निश्चितं । एकाशीतिमुखा देवी तद्द्विगुणपद्मवेष्टिता । तथा
विधैः प्रहरतीः स्मरन्युद्धे जयी भवेत् । शतवक्त्रा स्यात् द्विगुणाकरास्तद्वत्तिभिर्युता । स्मृत्वा विजयमाप्नोति समरे तां च षोडश । ए
वं वक्त्रकरैर्युक्ता सा नैकैरिष्टरूपतः । तथा तैर्हेतिभिर्विविधैर्यौ कुलक्रमहस्तकैः । प्रसन्नो तो भवद्युक्ताः साधकाभीष्टसिद्धिदाः । ए
वं युद्धं समसमरे संकटादिषु चिंतयेत् । देवी सा स्मरति त्रिसमा परो मनुजो यथा । देवो वा सत्त्वसा यक्षः किन्नरो वा भुजंगमः । पि
शाचो वायसः को वा सिंहो वा दानवो यथा । न कदाचित्स्मरन्नि संभंगमाप्नोति निश्चितं । चौरादि संकटे राज्ये गिरिदुर्गमवस्थिते । द्वि
दिये वैरिभिर्जीतैः कृच्छ्रेराजभये तथा । ज्वरदपीडासु भूताय स्मारराज्ञसंकरे । पिशाचडाकिनीवृंदब्रह्मराक्षसपीडने । अ
नेष्वपि च कृच्छ्रेषु विस्तरेषु महत्स्वपि । स्मरचित्तं जयन्त्वा वीविपदो ध्यानवैभवात् । एकवक्त्रादि नयना हि ...नाभीष्टधारिका ।

१३।

सपादुकासमागम्यसर्वाभरणभूषिताः स्वसमानाभिरमितः शक्तिभिः परिवारिताः गायंतीभिश्च नृत्यंतीभिः भुवनमालाभिरन्विताः
ध्यायन्नभिमतं सर्वमाप्नुयात्षोडशतापिताः नासाग्रमखिलभुवने ध्यानादासां महेश्वरि अलंकृतहृद्यारूढाः शक्तिभिश्च मयावृताः
स्मेराननाश्च गायंतीः स्मृत्वा विश्वं भयं नयेत् तथाविधागजारूढास्तथा शक्तिभिरावृताः संगीतशक्तिमहिलावृंदसंकुलमध्य।
गाः स्मृत्वा लक्ष्मीमवाप्नोति राज्यमाप्नोति सुस्थिरं नानाभोगसमोपेतं प्रख्यातानि जनैर्भवान् तथाविधरथारूढास्तथा शक्तिभि।
रावृताः तथा संगीतसंसक्तशक्तिवृंदसमन्विताः स्मृत्वाभिमवाप्नोति राज्ञां चैव हि मण्डलात् एवं तत्त्रिविधध्यानात्सौभाग्यं चाप्नु।
लयशः कदलीकानने रम्ये निर्जने तां तथा स्मरेत् पादुकासक्तचरणाश्चागच्छंतीश्च शक्तिभिः मण्डलं मासमेकं तु वा जपन्वियांततो व।
सेत् नि.. संप्राप्य भवते भोगी स्याच्चावदा ध्रुवं एणारामे तथा स्मृत्वा निधिमाप्नोत्ययत्नतः एवं पंचक पुन्नागनमेरुवकुलेष्वपि
तथा पर्वतकुंजेषु स्मृत्वैताः विन्मामाप्नुयात् राजतो धनिनो मस्ता येनाक्षोभ्यास्त्वचिरं समुद्रतीरे त्वेभूतथानि संस्मरन्प्रिया
माप्नोत्यनर्घ्यरत्नानि बहूनि ध्यानेन वै भवात् समुद्रगासरिन्मध्यतरुवाटीभूतास्तथा स्मरन्कनकमाप्नोति वर्णी ... मसं।
त्येकं निर्जने विपिने स्मृत्वाप्नोति महिलाः शुभाः रूपयौवनशीलाढ्याः प्रेमनिघ्नास्त्वनन्यगाः अंके धृतेभस्यानेन हृद्यारूढाः
स्मरन्नरः त्वधिपतिं कुरुते नपं मनोवाक्कायकर्मभिः तेषु केषु गजारूढाः स्मृत्वा नारीनराधिपान् वशीकरोति भुवने प्राणिनश्च वि।
शेषतः तथा तुरंगमारूढाः स्मृत्वा देवीस्तथोदिताः वाञ्छितं समवाप्नोति मुक्तः स्यान्निगडादिना शतवक्त्रास्तहिङ्गुलाभुजास्तेषा
मात्मनि वाञ्छितानि लिखितानाना: पटेषु नवरसस्थिते पठितानामप्यपर्यंतहृदये संस्थापयेत्तथा रथदंतिहयानीतानिरस्कृतानि काव्
तान् प्रतिसेनाभिमुखे तु तास्मसम्यक्प्रदर्शयन् वज्रालिखितानिः साणाभेरीपणापमर्दलान् ब्राह्ममवादयन्शृंगशंखकाहल
कादिकं व्रजेदभिमुखं वैरी यावन्नाशुपराजितः तत्सेनासमुदायोपद्रावमनाति भवति ध्रुवं इति ध्यानानि शेषाणि कथितानि ते।

घाणीव॰ १

वानुद्ये॰ सूक्ष्मध्यानेन सिद्धानां साधकानां फलोदयः अत एव क्षुण्णैव ज्ञामिसदाभीष्टाणिमादिकारकं दाडिमीकेसराभ्यस्ते जोरूपाः स्म

रश्मियाः तन्मध्ये साध्यरूपं च निजवांछान्तरूपकं समस्ताभीष्टमाप्नोति शुभानन्दशुभानन्दि॰ तथा सद्गुरुमार्गात्स्वहृदि चिंतयेद्धाग

मागमं॰ तेनाखिलं निजेष्टं प्राप्नोति ध्यानवैभवात्॰ साधकस्तु तथा सिद्धस्तयोरेवाशु सिद्धिकृत्॰ अत्र मूलमंत्रे वर्णाः स्वराद्या।

स्तत्र रूपेऽष्टपञ्चकृताः तत्र रश्मिमन्तं दससहितास्त तद्रूपेणाध्यातव्याः मातृकावर्णाश्च तथैव ध्यातव्यास्तन्मध्ये षोडशनित्यास्तु ललि

तायाश्चांगत्वेन पंचदशनित्याः पंचदशति॰ सुपरस्परमंगांगितेन तत्त्वमंत्रवर्णात्मस्वरूपेण तन्तुरूपेणाष्टपञ्चकृष्टपञ्चाविभज्य स्थिता

दिमूतव

३८०

३८१

380

381

१३

विद्या टीक २

इति कादिमतेरश्मिक्रमः अथ कादिमतेरश्मिक्रममाह । उत्तरतन्त्रे । सम्भूतो मस्तते योग्य रश्मयो वर्णसंहतेः देवतामंत्रयंत्राणां
ज्ञायतेयैः स्वरूपकं । रश्मिक्रमस्य विज्ञानाच्छिवो मन्त्रान्न संशयः अकारस्य तु विज्ञेयाः पार्थिवाश्च दश आप्याः पंचमम
वाः स्मृतास्तेजसा दश चैव हि । वायव्यास्तस्य संप्रोक्ताः षष्ठुत्तरशतानां शव । चत्वारो नाभसाश्च शताः १ तथाऽऽकारके स्मृताः २
चतुर्दश ततः पंच ततः षट्षष्टिकं शतं । ३ चत्वारः श्चैव चत्वारः इकारस्य ह्येष्टयके । ४ शतं सप्तसप्तत्युत्तरं च ततः पंचततो दश
५ चत्वारश्चैव चत्वार ऋवर्णो ह्येष्टयके ६ अवर्णस्य वसुप्रोक्ताः पकारस्य च रश्मयः ११ इवर्णस्य यथा प्रोक्ताः एकारस्य तथा स्मृ-
ताः १२ उवर्णस्यैव प्रोक्ता ओकारस्यैव प्रोलिपिः १४ लृवर्णस्यैव विज्ञेया अंकारस्य च रश्मयः १५ पार्थिवा रश्मयो ज्ञेयाः कवर्ण-
स्य चतुर्दश आप्या पंचदश प्रोक्तास्तैजसा अष्ट ततः परे वायव्या रश्मयः प्रोक्ताः चत्वारो वेदसंख्यकाः वायव्या नाभसा प्रोक्ताश्चत्वा-
रो वेदसंख्यकाः गवर्णे पार्थिवाः पंचचत्वारिंशच्छतद्वयं पंचाप्या दश चाग्नेया वायव्या वेदसंख्यकाः नाभसाश्चैव चत्वारो घवर्णे
मनुपार्थिवाः आप्याः शतद्वयं चैव प्रोक्ताः षट्त्रिंशदुत्तरं तैजसा दश आप्या चत्वारो नाभसास्तथा । ङ वर्णे मनुसंख्या स्युः पार्थिवाः
पंचतीरजाः तैजसा दश वायव्याश्चत्वारो नाभसाः स्मृताः पंचविंशच्छतद्वे चकारस्यैव वर्णके । छवर्णस्यैव काणस्य गवर्ण-
स्यैव जातीके । पवर्णस्यैव । णस्य उवर्णस्यैव जातीके । चवर्णस्यैव टार्णस्य ढवर्णस्यैव बारीके । शतद्वयं पंचनवत्युत्तरं ड ।
स्य पार्थिवाः षट्सप्ततिः संप्रोक्ताः ज्ञार्णस्यैव वर्णके । टस्यैव तत्संप्रोक्ता मनवस्तस्य पार्थिवाः । पंचाप्या एकनवतिर्द्विशते
चानुवाष्टताः चत्वारो नाभसाश्चैव डस्यैव च दवर्णके । ढस्यैव षट्संप्रोक्ता णार्णस्यैव च नार्णके । पार्णस्य पार्थिवाः प्रोक्ता अष्ट
दश जतीयकाः पंचैव तैजसाः प्रोक्ता दशैकनवतिस्तथा शतद्वयं तु वायव्याश्चत्वारो नाभसाः स्मृताः षट्सप्तति संप्रोक्तास्तस्म-
यः क्रमशो बुधैः बार्णस्य पार्थिवाः पंचचत्वारिंशच्छतेष्वः आप्याः पंचदशाग्नेयाः वायव्या नाभसाः स्मृताः चत्वारश्च तथा प्रोक्ता

३८१

भार्णस्य मनुसंख्यकाः पार्थिवाश्च समषट्त्रिंशत्पंचसंख्योशतानि च । तेजसा दशवायव्याश्चत्वारो नाभसास्तथा । चतुर्दश म
कारेऽत्र समयः पार्थिवास्स्मृताः आप्याः पंचदशाग्नेयाश्चत्वारो नाभ‥ स्मृताः रेफस्य मनुसंख्या वायव्या वेदसंख्यकाः पंचविंश॥
त्पंचशतं नाभसाः संप्रकीर्तिताः पार्णश्चतुर्दशप्रोक्ताः पार्थिवाः पंचनीरजाः तेजसा रश्मयः प्रोक्ता वायव्याश्च ततः परं पंचत्रिं
शत्पंचशतं चत्वारो नाभसास्स्मृताः रेफस्य मनुसंख्याकाः पार्थिवाः पंचनीरजाः सैकचत्वारिंशदन्नशतपंचकं तैजसाः वाय
व्याश्चैव चत्वारश्चत्वारो नाभसास्स्मृताः वार्णस्यैव लवर्णस्य पार्थिवाश्चचतुर्दशः सषड्विंशदष्टसमाप्याश्चैव दशतैजसाः वायव्या
श्चैव चत्वारश्चत्वारो नाभसाः स्मृताः मनुसंख्याशकारस्य पार्थिवाः पंचनीरजाः तेजसा दशवायव्याश्चत्वारो नाभसाः स्मृताः
पंचत्रिंशच्छताष्टशतं षकारे मनुसंख्यकाः पार्थिवाः पंचवाप्यास्तै तेजसा दशकीर्तिताः पंचविंशच्छताष्टशतं वायव्याश्चैव नाभसाः
वार्णस्यैव सकारस्य रकारस्य चतुर्दशः पार्थिवाः पंचवाप्यास्तै तेजसा दशकीर्तिताः वायव्याश्चैव चत्वारः सपंचविंशदुत्तरं स
तप्रति सहस्रं च नाभसाः परिकीर्तिताः लकारस्यैव लस्यैव त्रकारस्य चतुर्दश । पार्थिवाः पायसाः पंचरश्मयः परिकीर्ति
ताः सैकचत्वारिंशत्तु सप्तसप्ततिसहस्रकं तेजसा वे । दवायव्या नाभसाश्च तथास्स्मृताः मूलाधारस्य पद्मस्य कर्णिकायां शिवात्म
कः षट्पंचाशद्भिरैश्च शरद्भिर्दलोद्यके आप्रभतः पृथिवी वर्णस्वाधिष्ठाना हृद्यान्तुने कर्णिकायां द्विषष्टिश्च मयूखैः परिवा
रितः तेजोभिर्व्याप्तपद्मे स्वावृतो मारुतवर्णकः विशुद्धाख्ये महाचक्रे कर्णिकायां समावृतः स्वाष्टसप्ततिमयूखैश्च नाभसैः शिव॥
एवं हि आज्ञायाः कर्णिकामध्ये मनोवर्णः शिवात्मकः चतुःषष्टिमयूखैश्चावृतो मतमयः सदा सहस्रारे महापद्मे कर्णिकायां
समावृतः षट्शतानाधिकास्याः सहस्रमयूखैर्विमानैः सदा दलैः सहस्रसंख्याकैः सहस्रकिरणात्मके षट्शतैः स्वाग्नसूर्यैश्च विस
र्गात्मा शिवात्मकः विसर्गस्यामहंशब्दोऽयं षट्चक्रस्याश्च मयः सोमसूर्याग्निमयषट्त्रिंशत्संख्याकलात्मभिः पंचब्रह्मात्मके

ग्राणां मरुविंशात्कलात्मभिः तेजोभिर्मिश्रिताः संतः परस्परं वाच्यवाचकरूपेण जगत्स्थावरजंगमं आप्यतिष्ठंति वै सर्वं स
शिस्थितं तत्कारिणः षोडशात्मा महाविद्या चंद्रमंडलरूपिणी षट्त्रिंशत्तत्त्वसंपूर्णा सा या वृष्टिमयी परा सूर्यमंडलरूपा च
सर्वतेजोमयी परा अत्र या च भौतिकरश्मीनां च परस्परप्रतिफलनेन पंचाशद्भूतवर्णानां पादौ तत्तो रश्मयः संभूय तेनाऽवंतः प्रति
वर्णरश्मयो द्वात्रिंशद्द्वात्रिंशन्मानरश्मयः प्रतिवर्णप्रतिफलितौ तन्मये ईशानवक्त्रसंभूतकलानां पंचकस्य तु एकैकस्याः क
लायाः षड्विंशतिविंशद्गुणे मानमात्मकरश्मीनां क्रमोद्देयो मनीषिभिः मंत्रस्य वाच्यविद्यायाः षट्षष्टिमितानि काः द्वात्रिंशद्वि
मीनसंख्ये वर्गाणां रश्मिमानेषु हृतास्तेन च यद्ब्र तत्कंदस्तन्मनोः स्फुटं शेषांकरूपेण महाविद्या भवत्यसौ मन्नैर्मूर्ना
क्रमसे वर्तमानास्थाः सिद्धिमिद्धता अत्र यस्या विद्याया मंत्रस्य वा स्वव्यंजनरूपेण ह्रस्वीकृता यावत्तो जायंते तावतो द्वात्रिंशदंके।
न गुणनीयाः मत्स्यार्णो द्वात्रिंशन्मानरश्मिकमतात् अथ च रश्मिमानेषु षट्शतोत्तरसहस्रसंख्याके भाग दशानपल्लवं त
त्र मंत्रस्य कंदो ज्ञेयः तत्रापि षट्त्रिंशतो यदि कंचेल्लब्धं प्राप्यते न दृश्यपि षट्त्रिंशता भागहरणे न पत्रवर्वर्तितं तत्कंद इति ज्ञेयः। त
था रश्मिमानेषु भागहरणे यद्वृवर्तितं तत्षट्समसप्तनरपंचशतसंख्यांक अत्र सा विद्या महाविद्येति ज्ञेया तत्राङ्गुणकेन च ह
तेन मानेष्वापि निविजदृ नावर्तितं यदि लब्धं षट्त्रिंशतो वै वृहेरल्लं भवेच्च ततः तत्कंदः अस्यार्थः मंत्रस्य वा विद्याया वा वर्णाः स्व
स्वव्यंजनरूपेण ह्रस्वीकृताः द्वात्रिंशता गुणिताः रश्मिमानेषु हृताः शेषांके नो वर्तितं लब्धमेव षट्त्रिंशता हरेत् कंदः प्राप्यते
एवं क्रमः स वेदितव्यः मंत्रविद्यार्णरूपेत द्वात्रिंशद्गुणितं यदि रश्मितां न लभेत् यत्र दशगुणीकृत्य वाहरेत् अस्यार्थः मंत्रविद्या
त्रार्णान् स्वव्यंजनरूपेण ह्रस्वीकृतानि द्वात्रिंशता गुणयेत् तदा रश्मितां षोडशशतानि न जायंते चेत् दशगुणितं कृत्वा उ
शशतेभ्यो भागमाहरेत् अनंतसंदेहमाप्नुयात् श्रीविद्यायाः षोडशार्णाः सहस्राणि च विंशतिः षट्त्रिंशद्वै चशतेन सहस्रं वा त्रिशरश्मयः॥

अष्टादशोत्तरं पंचशतं चैव सहस्रकं महत्त्वोद्भवस्तन्मात्रामोक्षे संकीर्तितः रश्मिकं विंशतं च चत्वः षष्टिश्च यद्गुणाः पार्थिवाः ष
ष्टुत्तरशतं चाप्याताश्चैतत्तेजसः स्मृताः शतं च चत्वारिंशच्च वायव्याः संप्रकीर्तिताः चतुस्त्रिंशच्छैद्देशतं पार्थिवाश्चनलेषु च । श
तं च पंच पंचाशदाप्याश्च शतमेव च । चतुर्विंशति संख्याका वायव्याः संप्रकीर्तिताः तावंतो नाभसाः प्रोक्तास्तत्वाभूवर्णाश्च ये ।
त्रिंशदाप्याश्च चाग्नेय्या अशीतिश्चतुरुत्तरा । वायव्याश्चतुर्विंशत्तावंतो नाभसाः स्मृताः समस्तास्ताः समुद्दिष्टाः वाग्वर्णाणुपार्थि
वाः पंचविंशतिश्चाप्यास्तु पंचाशत्तैजसाः स्मृताः नाभसा विंशतिः प्रोक्ता अप्यवर्णाणु पार्थिवाः अष्टविंशत्युत्तरं च शतं तमर्णाः समे ॥
वच । तैजसाः सप्ततिस्तेषामष्टाविंशतिवायुजाः तावंतो नाभसास्तेषां संकीर्णाः रश्मय ‥मे अनंतवर्णसप्तत्रह्नता शावो
तिताः अन्यभूताशावः संकीर्णाः मानसास्ताः पितयेवतेषाः ऊर्ध्वान्यायक्रमेमानसाः सहजाः अमेसंकीर्णा इति केचित् । तत्र यथा गुरू
पदेशं बोद्धव्य । परप्रासादमेत्रस्य पंचोत्तरसहस्रकं । आप्यास्तत्र पंचनवत्युत्तरं च शताष्टकं । सहस्रं नाभसाः प्रोक्ताः संकीर्णाः पार्थि
वाः स्मृताः षट्चाशत्समाख्याता चत्वारिंशच्च तैजसाः वायव्याः षोडश प्रोक्ताः नाभसाः षोडशैव हि । आप्यादयास्समाख्याता मान ।
साः मागदेवहि । मसंज्ञाहाविंशत्क्रमेणाष्टाविंशत्युत्तर शतं रश्मयस्तस्य परप्रासादवर्णापंचाण्णान्नमानसाश्चुल्लिः षट्त्रिंशता
हरेत्षेपलब्धांकेन उत्तहरेत् । तल्लब्धंतस्समंत्रस्यकं दोत्तेयमतीयितिः परप्रासादमेत्रस्य वर्णाः देवरथ्येजननरूपलकृताः द्वाविं
शद्विगुणिताः षट्त्रिंशताहृताः शेषपलब्धांकेन हृतं चेन्नतद्धेषं तल्लब्धांके नहरेत्तल्लब्धंतत्कंदरस्मथः । तथा । कालिकायामहा
विद्यावर्णा द्वात्रिंशता हृताः हृतास्त्रमानसैः शेषः शेषं षट्त्रिंशता हरेत् । शेषलब्धं समेयोजयेत्पुनः षट्त्रिंशता हरेत् शेषं छेदस्तु वि
ज्ञेयं सम्यक्कल्पविशारदैः । असाध्यः । विद्यायाः वर्णाः स्वरव्यंजनरूपाणा अपकृताः द्वात्रिंशद्द्विगुणिताः शर्णामानसाश्चसिद्धिताः ।
शेषं षट्त्रिंशता हरेत् । तच्छेषं तत्फलं संयोजयेत्पुनः षट्त्रिंशता हरेत् । तच्छेषमंकं दोत्तेयमिति । रमसंख्याः त्रितेभागाहोभागाचर

१२६

तस्य च द्वाविंशत्यग्निभागास्तु वायुभागास्तु तद्दृशाः पंचविंशतिभागास्तु व्योम्नस्तु परिकीर्तिताः अष्टोत्तरं च द्विशतं सहस्रहृदयमेव च।
मानसास्तस्य योन्येषा भूतभावोद्भवो शिवः मातृकाक्रमतो न्येयाः रश्मिक्रमश्च दाहृतः अथ कादिमते कामेश्वर्यादि तिथ्यानां अ।
योगविधिर्लिख्यते ऐं क्लीं ह्रूं ह्रीं इति पंचकामा भवंति तेत्रराज्ञे एषां पंचाणां सवीणां त्रैलोक्यक्षोभणानि च नानिक्रमेणैक
घयाम्नायसमाहिताः तेषु पंचस्वबीजेषु उत्क्रमविवर्जितैः योजयेद्दश भिस्तैस्तैः स्वरा षोडश मायया अष्टाविंशति
संयुक्तं शतं तेन भवंति वै तंत्रराजे त्रिपाद्यानि पंचानां क्रमतः शिवे इति अस्यार्थः प्रोक्तपंचस्वबीजेषु द्वितीयबीजस्यजवरेप्र।
थमबीजे १ तृतीयबीजजवरे द्वितीयबीजे २ चतुर्थबीजजवरे तृतीयबीजे ३ पंचमबीजजवरे द्वितीयबीजे ४ चतुर्थबीज।
जवरे पंचमबीजे ५ तृतीयबीजजवरे चतुर्थबीजे ६ द्वितीयबीजजवरे तृतीयबीजे ७ प्रथमबीजजवरे द्वितीयबीजे एवमष्टौ।
बीजानि उत्क्रमवर्जितानि भवंति एतानि प्रत्येकं षोडशस्वरयुक्तानि कर्तव्यानि तदा संख्यया १२८ बीजानि भवंति ए।
तैर्यंत्राणि विधेयानीत्यर्थः यंत्ररचनाप्रकारमाह वृत्तत्रयस्य षट्कोणकृतासप्रेषमध्ये लिखेत्साध्याख्यया एतत्षट्को
णेषु ततः विभज्य बिंदुमायाभ्यामथ ऊर्ध्व लिखेत्क्रमात् वृत्तांतरालयोर्वाह्ये चतुः षष्ट्यादि लिखेत् एवं यंत्राणि पंच।
स्युः पंचानां क्रमतः शिवे अस्यार्थः प्रथमतः षट्कोणकृता तद्द्विर्वृत्तत्रयं विधाय मध्ये साध्यनामसहितं प्रकृतिस्थ्यपर्व
कामेषु प्रथमबीजं विलिख्य षट्सु कोणेषु तदेव बीजं विलिख्य षट्सु कोणेषु तदेव बीजं विलिख्य षोडशाष्टाविंशान्तरपा
नि बीजानि चतुः पृष्ठाद्विधा विभज्य वृत्तत्रयांतरालद्वये भ्यंतरं तत्तराले बिंदुयुक्तानि प्रथमचतुः षष्टिबीजानि पद्माकारे॥
णा विलिख्य तद्वाह्यांतराले द्वितीयचतुः षष्टिबीजानि विसर्गयुक्तानि लिखेत् इदं प्रथमयंत्रं द्वितीयबीजं मध्ये साध्यसहि
तं विलिख्य षट्कोणेषु द्वितीयमेव बीजं विलिख्य बहिरंतरालद्वये प्राग्वद्विलिखेदिति द्वितीययंत्रं एवं तृतीयबीजेन तृतीययंत्र

दिक्चक्रमणाञ्चनरुक्षवर्जिताः स्त्रीवाप्तिः षष्ठे स्त्रीवश्यमीरितं सप्तमे भवनावाप्तिरष्टमे पेनुसंगमः नवमे वशायेन्दूपं दशमेक
णोहयं एकादशेन विजयी नरः समरसीमनि द्वादशे व्यवहारेषु च्युतेः कुटबट्टवर्णीलेखनीयाः अन्यत्समानं एवं यंत्राणि
श्रुत्वा पंतेतेषां फलान्याह प्रथमे कनकावाप्तिर्द्वितीये भूषणोदयः तृतीये केश्मकाप्तिश्चतुर्थे भूपतिग्रहः पंचमे वाह
ष्टहि विधेष्वपि द्वादशे वेष्टितावाप्तिः पैरणारिविनाशनं गजवाजिखरोष्ट्राणां नरगोमहिषपक्षिणां भुजंगमेषमहिषैरज्जाना
माशुनाशनं ततस्त्रिचत्वारिंशत्कलिलिखितेन तत्रच स्थापितेन मराडलाभासोऽस्मराज्ञादयापिता चतुर्दशेन तदृष्टिः स्यात्परे
णास्तंभनेरियो क्रोधवैरिसर्वयोगगमनोदरापिफलं षोडशेन धृतेनासोभूतायैर्नेववाप्यते ततः परेणयंत्रेणाप्यानेनपर
णीतले रक्षाभवतिसर्वत्रमाणिनांजगतिफलं अनेनतरानेतराभ्यां खननात्कलकहृये शस्त्रानांवह्निभिः क्लेशेनोषः स्या
द्रूरुहामपि देशानामपिवामोऽन्यकलहान्यीडनेभवेत् अनेनतरेणयंत्रेणविरोधोभूभर्जोभवेत् राजसंधिजलेनस्तवनेना
स्यकालतः एकविंशेनयंत्रेणारोगाञ्जीवैरिणाफलं द्वाविंशेनगवांरोगंत्रयोविंशेनदंतिनां चतुर्विंशेनवाहानांपंचविं
शेनभूभुजां षड्विंशेनप्रधानानांरोगावाप्तिर्ध्रुवंभवेत् सप्तविंशेनतेषांचप्रेक्षकानांक्लेशनाशनं अष्टाविंशेनयंत्रेणाकुत्स्ना
मतिनिवर्तन्ते पारणाद्भुवनेनाहृत्क्षाप्रादिशुवंधनात् तडागकूपवाप्यादिसर्पिणास्यातिनाफलं ततः परेणयंत्रेणवा
स्मीमूकोपिजायते ततऊर्ध्वंनयंत्रेणवैरिवाकस्तंभनंभवेत् एकत्रिंशेनयंत्रेणवाह्यानांदृतिनामपि रक्षाभवतितद्भुवन
नाहारणावपि द्वात्रिंशेनांबुधोपोतानक्षिस्पंतिकराचन पारंप्रयांतिवाक्लेशाद्विविधायेत्रशक्रयः षोडशानांचतिस्रानां
प्रत्येकंतिथिषुक्रमात् ततस्त्रियोतद्भजनेनपहोमादिनाचरेत् धृतंचशर्कराकुंभमश्वपेकदलीफलं कोईद्गुडंनालिकेरफ
लंलाजातिलेरपि शुभ्रकंचनकंभक्तंपायसंचनिवेदयेत् प्रतिपत्तिथिमारभ्यक्रमात्सचदशस्वपि कामेश्वर्यादिशक्तीनांस ॥

यात्रीव॰२॰

२८४

वीसामपिंचोदितं आद्यायै ललितायास्तु सर्वाणेनातिसंवेदा॰ निवेदयेच्च गुरुः काह्नौदयानमामति॰ विद्याभक्तिमतानि।
मम भीष्टावाप्तये नित्यं तन्नहियात्रयोक्तुमौषधं तस्मात्तः सेपिष्टगुलिकीकृत्तनानिः सर्वं च साधयेत्॰ अथ मंत्रप्रयोगे
नित्यस्नानपानाचयोजनं यतीसंयुतं भालेपात्रणां सर्वसिद्धिकृत्॰ राज्ञां विशेषतो रक्षां कुर्यादैनं स्तु नित्यशः स्नानेपानेपार
णेच गुलिकायाजनेनवै रोगापस्मारकुष्ठादिदोषग्रहसमुद्भवाः नवायते ततो नित्यमद्भुयत्नरद्रेहे क्वचित्॰ इतिकामेश्व
र्याः प्रयोगविधिः अथ भगमालिनीनित्याप्रयोगविधिः प्रीतं वक्ष्ये॰ काम्यहोमप्रयोगं वक्ष्ये नानाभीष्टसिद्धिदायकं विमधकैः
पुराडीकैर्होमाद्विद्याग्वशं नयेत्॰ आरग्वधे॰ राजानं करवीरैस्तु वैश्यकं उत्पलैर्वशयेच्छूद्रं वनिताजयपाकुसुमैः विल्वले।
क्ष्मीभवेद्धोमे मधुमाध्वीकमल्लिकैस्तत्॰ कैरवैर्वा हुतात्वामिंद्रवश्यमेष्यति॰ सौभाग्यं वयचंपकैः सिद्धोरक्तसौगंधिकैर्हुनेत्।
नगरैर्वश्यं संसिद्ध्येत् त्रागैर्भुवनाधिपत्यमेवये॰ मधुकैः कनकाप्तिर्हेमपलाशैः स्वर्णसिद्धये॰ किंशुकैर्गुण्डकाबाल्यपाटलैः पशुसि।
द्धये॰ रक्तोत्पलैः सर्वसिद्धौ होमयेत् परमेश्वरि अथ यंत्राणि वक्ष्यामि वांछितार्थप्रदानि च॰ चंदनागुरुकर्पूरकस्तूरीकुंकुमैः
लिखेत्॰ सर्वाणि सर्वतो यंत्राण्यभीष्टावाप्तिकामुकः सर्वाणि तेनापि मुकेभूर्जपत्रके॰ धारणाद्धि वाहुवीकंठे केशयोः।
कोष्ठके॰ निधाय कापि शज्जां वा कुर्याद्यंत्राण्येवं ततः षट्कोणवृत्तयोर्मध्ये कृत्वा तन्मध्ये तत्सख्या॰ योनिविलिख्येत् तन्मध्ये मायां।
साध्यसमन्वितां विलिख्य कोणशिवितयेवद्ध्रिः त्वद्गुपिसंलिखेत्॰ एकैकं वृत्तयोर्मध्ये वर्णान् निसमालिखेत्॰ वहिर्मत्रकयाचेष्ट
वृत्तान्तविंदुयुक्तया॰ एवं यंत्राणि मन्त्राणि देशाभिदेशाभिभवेत् वामेष्टत्वष्टसेवशोवसं द्रयपिच्छिवे॰ अस्याध्या॰ अथमतत्रि
कोणं विलिख्य तद्वहिः॰ षट्कोणं कृत्वा तद्वहिर्वृत्तं वलनष्टयं विलिख्य मध्ये साध्यनाम गर्भे ह्रींकारं विलिख्य विकोणोष्टप्रयमा॥
हरमारभ्यमन्त्रमं त्रास्ताह्नेरत्रयं विलिख्य ततः षट्सुकोणेषुषडक्षराणि विलिख्य तद्वहिर्वृत्तं वलनष्टयं विलिखेत् तत्वाले॰ भ्यतरं

१२

चतुर्थबीजेन चतुर्थं यंत्रं । पंचमबीजेन पंचमं यंत्रं । एवं पंच यंत्राणि भवंतीत्यर्थः । अथ पंचबीजैरेकमेव यंत्रं लिखनीयमित्याह ।
पंचभिस्त्वेकम् ॥ अथ यंत्रस्वरूपमाह ॥ तं द्वितीयजठरे वायोस्तनामाभिलिखेत्तयोः बहिस्तृतीयरूपेण षट्कोणेन प्रवेष्टयेत् । च
तुर्थं विलिखेत्कोणे ॥ षट्स्वपि पार्वति । वेष्टयेत्पंचमेनैव तद्यंत्रं सर्वमोहनमिति । अस्यार्थः द्वितीयबीजस्य ह्रींकारस्य ज
ठरे मध्ये प्रथमबीजं ह्रीमिति बीजं साध्यनामगर्भस्थं विलिख्य तद्बहिस्तृतीयबीजेन ऐंकारेण अथोन्नयोगेन षट्कोणं कुर्यात् । अत्र ऐं
कारस्य त्रिकोणरूपता ह्रीमहयरूपत्रिकोणद्वयेन षट्कोणं तावेष्ट्य षट्कोणेषु चतुर्थबीजं ह्रूंकारं विलिख्य पंचमबीजेन स्त्रींका
रेण षट्कोणं बहिर्वेष्टयेत् । यथा स्त्रींकारगर्भसंवेष्टितं तथा कुर्यादित्यर्थः । एवं षट् ॥ णिज्ञानानि । अथ समस्तमयंत्रयोरु
द्धारक्रममाह । तस्यापि परतो वायौ तैरावेष्ट्य पुरोदितैः । यंत्राणां तेन जनयेद् हरिमात्रकयापि चेति । मोक्षयंत्रे च षट्स्य बहिर्भूतत्रयं
विधाय मायया तत् ॥ २८ बीजैस्त्रुतः षष्ठाहिरालिखेत्स समं यंत्रं भवति । एतेष्वेव षट्यंत्रस्य बहिर्भूतत्रयांतरालहृये मायया बहिर्मातृ
केयुक्तं विसविसर्गशुक्लाचलिखेदिति अष्टमयंत्रं भवतीति । यंत्राण्यष्टौ भवंत्येवं पंचकामात्मकानि वै । तैरसाध्यं जगत्येव न किं ।
चित्तकदाचन । मनुजे मनुजे शां वा महिलो वा मदाविलो । अष्टस्वेकेषु मध्यस्थं भावयेत्स्वेन तेजसा । एकीभूतं जपेद्देवताणपि
पंचवै । तेन ते वशगाः त्रिसंख्यावज्जीवेन संशयः । तेष्वष्टमस्य मध्यस्थमात्मसाध्यं जपाद्रुणां । तन्मंत्राणि मकारैस्तु तथा द्रुणा
तैर्भृते । भावयन्नात्मना ग्रस्तं जपेन्नाम द्रुणाणपि च । तेन ते वशगाः त्रिसंद्युः प्राणात्ययानि च । तस्य षष्ठस्य मध्यस्थबीजमंत्रेण
वेष्टयेत् । मायवतिवत्सशुभ्राणां तभी वयेयोनि मद्दया । एतदष्टकमध्यस्थं कुंभं कृत्वाय पश्चिविधिः । तेनाभिषिंचेद्दोषाभिरोगदारिद्र्य
मुक्तये । कुर्वंदनेवीसिंहृदैगैरिकैर्हरिद्रैस्त्रकवा । कृत्वा च काष्ठके भूमौ फलके वा च शिलापवच । मध्ये वियाबनं कृत्वा तत्रावाहाभिषून
तौ । कामिन्यरितद्ग्रस्यां जपेल्लक्षं पयोव्रतः । तेनास्यष्टविजन्मांतर्दुःकृतानपि यांति वै । अस्मिन्जन्मनि सल्लक्ष्मीमवाप्य सर्वमे ।

विद्यार्णव·२०

३८४

384

पते· नरेन्नारीत्यं चाप्सनगरं वा अपवनं· देशं जनपदं विशं तन्मध्ये प्रविलिख्य ततः पूजयेदारुणैः शुभैर्गन्धैः काश्मीरसंभवैः
नैवेद्यैः कदलीगुल्मखार्जूरपायसादिभिः मण्डले वा तदर्हैर्वा सप्तवासरमेव वा· कंदर्पसमसौभाग्यो जायते नियतं नरः सर्व
णि द्विभुसंलिख्याहारणा हरणानि तन्मे· लक्ष्मीकीर्तिधरारोग्यैरायुः श्रीमवाप्नुयात्· अनाहृतैस्तु विद्यार्णैः षोडशस्वरयोजना।
त्· द्वानवत्या प्रातं वर्णा जायते मंत्रसंभवाः अस्यार्थः कामं स्वर्या मैत्रस्यैकादशाक्षरस्या नाहृताक्षराणि असकलहरनंतयमर
वक्ष्वितिद्वादशाक्षराणि भवंति· तेषां षोडशस्वरयोगेनाकतः ... वर्णा भवंतीति स्वराणां सर्वतैत्रयोजनं केन हेतुना· क्रियते पर
मेशान तन्मे कथय सांप्रतं· स्वराः षोडश देवेशि बीजं ज्ञानेन व्यापृतः पंचविंशत्समाख्यातं तयोरन्योन्यसंगतेः भारन्मादेहमुते
स्तेबीजैः स्वरयोजनैः तस्माण्योजनं विहितं हंसपरमेश्वरि· भासृमावर्णस्वरूपाय हंसो नेत्रे समीरिते· प्राणाः स्वराः समाख्या
ता विंदुसर्गौ च चेतना अस्मात्सर्वपवानि स्वरस्थानि परमेश्वरि तेन तद्युक्तितो वर्णाः प्रसीदंतीति चान्यथा· विंदुसर्गौ हंसो तु यस्य स
स्पृतिचपंचमं· भारत्या मातृकोद्दिष्टं विहितं चेतनाः पंचमं भवति· तेन नीतैर्दीनरूपास्तु मंत्रविद्यास्तथापरे· निः प्राणा देहवत्कार्यक
रणोत्सुक्ष्माः स्मृताः तेन सर्वत्र तु मया स्वरयोगः प्रदर्शितः· ये ये मंत्राः प्रोक्तवर्णविहीनास्तेषु योजयेत्· तेन ते बलवंतः स्युः
कार्येषु च फलान्विताः तस्मात्सर्वत्र संयोगात्स्वरैः सर्वार्थसिद्धिदाः एवं तैरेव जायते यंत्राणि सवलानिवै· द्वाविंशाहितियोगतः।
सुवर्द्धैतेषामनुक्रमात्· वृत्तहयांतः षट्कोणं कृत्वा मध्ये निवेशितं· मायागर्भं समालिख्य वेष्टये मातृकाक्षरैरिति· अयमर्थः
प्रथमतः षट्कोणं विलिख्य तद्बहिर्वृत्तिद्वयं विधाय मध्ये साध्य नाम गर्भं ह्रींकारं विलिख्य षट्सु कोणेषु हनचतसृरारेखातवर्णे
षु प्रथमतः षडक्षराणि विलिख्य बहिर्वृत्तद्वयांतराले मातृकाक्षरैर्वेष्टयेदिति प्रथमयंत्रं भवति· द्वितीयं यंत्रं षट्सु कोणे।
षु प्रोक्तवर्णसमुदायस्य प्रथमतः षट्वर्णान्विहाय ततः समादाय ततः षट्वर्णान्विलिखेदिति द्वितीयं यंत्रं भवति· एवं तृतीयमंत्रा

तराले - - - ख्येतेन प्रकारेण शाल्मारभ्य तदंतरालेषु पंचशतानि भवंति तथा पंचविंशत्युत्तरशतं मूलमंत्राणि । संवे ।
ष्टतद्बहिरंतराले विसर्गयुक्तमातृकाक्षरैः संवेष्टेत । पंचदशभिः षोडशभिर्मूलमंत्राणि । कृत्वा त्रयोदश यंत्राणि विलिख्य वशि
श्य मूलमंत्राक्षरैः पंचभिः सहाष्टतपंचकं संयोज्य दशभिरक्षरैः मायाबीजं विलिख्य अष्टतपंचकं षोडशहीनं द्वादशस्वरसंयोगे ।
न षष्टिबीजानि कृत्वा तानि बिंदुयुक्तानि विसर्गयुक्तानि च विंशत्युत्तरशतं वर्णाः । प्रथमांतराले संवेष्टतद्बहिरंतराले हृदये वि
दुसर्गमातृकाभ्यां वेष्टयेदिति चतुर्दश यंत्राणि विलिखेत । अष्टतपंचकास्योद्धारमाह । ज्याकं द्वाविंशत्युहल्लेखेन मायया अष्टतपं
चकं । तस्य चकं स्वरैर्भेदादशीतिमितं यथा तथा । तथा अशीति । तैः षडंगहीनैः षष्टिः सा तु मायया च तथा भवेत । षष्टाश
तं समुद्दिष्टं वर्णा अष्टतविग्रहं । तेषां सर्वत्रतत्रेस्मिन्विनियोगविधीयते । ज्याजकारः कृद्रकारः हावकारः अंबुवकारः
हल्सकारः जकुवबसइति । खेन बिंदुना युक्तं च मायया विसर्गेणापि चेत्यर्थः । षडंगहीन स्वरयुक्तं न षष्टिः । बिंदुविसर्गाभ्यां १२०
अष्टतपंचकं षोडशस्वरसंयोगेन ९ बिंदुना विसर्गेण च । १९० अक्षराणि इत्यर्थः । तथा । चतुर्दशानां यंत्राणां विनियोगं ।
शृणु प्रिये । वश्यमाकर्षणोत्तंभमारणे च विजयं प्रिये । रक्षां गजाश्वगोमेषमहिषाणामनुक्रमात । नरनारीदर्पणां च प्रोक्तं ।
योगेन साधयेत । इति । ५ फलानि चषणानि प्रिये इति । अष्टतानि षष्ठ्युत्तरशतं वर्णाः । १९० मूलमंत्रे पंचत्रिंशदुत्तरवर्णाः (३५
ललिता रहितं चतुर्दशलिंगानां मंत्राणि पकं षष्ठ्युत्तरशतं वर्णाः । १९१ सर्वे षट्त्रिंशच्छत उत्तरचतुः शतवर्णा भवंति ५ ५९ तथा ।
त्रिकोणपत्रमष्टाब्जं बहिर्वृत्तत्रयं तथा । विधाय मध्यमायाश्च कृत्वा नामत्रिकोणांत अंतरालत्रये चतुर्दिक्षु पत्राष्टकमिति च
तुर्दशाणीमालिख्य वृत्तमध्ये तु मातृकां । विलिख्य बीडं तत्र जपेत्सकलसिद्धानि योजयेत । त्रयस्त्रिंशत्तमं यंत्रे स्वशक्त्यष्टतपंचके ।
अक्षराणि प्रथमं तत्रिकोणं विलिख्येत् तदुपरि वृत्तं कृत्वा तल्लग्नाग्रमष्टदलानि विरचय्य तद्बहिर्वृत्तत्रयं ऊर्ध्वीतं इति यंत्रनिर्माणं ।

ग्रा॰ वि॰ १२

३८५

मध्ये साध्यनाम मर्म भित्रीं कारं विलिख्य त्रिकोणेषु तदंतरालेषु षड्वीजानि विलिख्याष्टदलेषु षड्वीजानि विलिखेदिति मातृका।
वर्णसमुदायात्मकमतस्तदर्द्दशाष्टगणाविलिख्य च बहिर्वृत्तद्वयान्तराले मातृकाक्षरैर्वेष्टयित्वात्र षष्टिंशतमपंत्रस्मावर्णा।
षष्ठस्वरणेष्टके मायावीजयुक्तास्तत्पंचकं संयोज्य चतुर्द्दशाष्टगणाविष्यायास्त्रागवत्स्येदितमर्त्यः फलानि ३३ यं
त्रातांक्रमेणाहं ज्वरे रोगे रशीतिकायां तथा चातुर्थिके गदे स्फोटे मसूरिकायां च नेत्राभ्यां कुक्षिसंभवे यत्तृतादम।
गंधर्वपिशाचोरगपीडने बालग्रहामीदोमीगेष्वेवं प्यातिवैरिपीडने वादे चोन्मादके राजकोपे चोरमये भये तथा डाकि
न्यादिगणोः षड्विंशकोमायव्रमाणादेसे अमेहक्षामलाब्द्दिष्टपजेषु विषुक्रमात् योजयेद्रक्त विधिनात्र षष्टिंशादितीश्वरि
कामेश्वर्यादिनित्यानां साधारणमथ वर्णने शृणु देवि प्रवक्ष्यामि सर्वांगेण यथागतः तासां पंचदशानां तु मंत्रवर्णाः समीरि।
ताः शतहयंषस्त्रवति ५९ तेषु षट्के तत्र पूजनं माक्ष्यमदक्षिणादस्वरेवा विंशतिमालिखेत् तेन कोष्ठानि जायंते चतुरस्रा
णिपादैति शतत्रयं तेभष्पमाते छेशादिष्वदक्षिणां प्रवेशगणमाविलिखेद्यावत्संख्येयथांतरा पंचषष्टिस्तेषु दिक्षु या।
गादिषु चतुष्टयं अवशिष्टं भवेदेषु दिक्ष्वेषा। कृतेषु च मायाचतुष्टयांतस्य मालिखेद्वांछितं क्रमात् एकोनपञ्चाशत्कोष्ठ
षकोभूतेषु तत्रैव पद्मं चतुर्द्दशदलं बहिर्वृत्तद्वयं तथा लिखित्वा कर्णिकामध्ये योनिं मायोदरां लिखेत् दलेषु पितथाश
क्किं चतुर्द्दशस्तु संलिखेत् भूगमालामध्यगाक्षामावाराम्बखेयेहहि पश्चिमादिनु वा गंतममाब्राह्म्याश्रजेयत् यथा
क्रमं चतुर्द्दशस्तु सं... मध्ये मध्यतया शत्नाशेषाणस्त्रहृल्लाश्रिताः यथाक्रमेण विज्ञेया ताश्चनये तत्र विग्रहाः च
क्रममिदं चक्रमासां साधारणं भवेत् मध्ये मध्यतया ... हारणांपार्श्वयोः कोणेष्वक्षेयस्त्रोदशक्रमात् ब्राह्मीमाहेश्वरीहारपश्चिमसव्यदक्षि।
णरत्नहयं वाराहेकुन्नाहाराणादिरूच हारणां पार्श्वयोः कोणेषु ... ब्राह्मीमाहेश्वरी ...
णा कौमारी वैष्णवी साम्यवाराही हीचएवके चामुण्डासमहालक्ष्मीयाम्यवायादिकोणगाः दशकालेतथाकारशो

१३८

मोक्षक्रमेणैव । अथैतद्यन्त्रार्चनाप्रकारः तत्र प्राक्प्रत्यगायता विंशतिरेखाः दक्षिणोत्तरायता विंशतिकोष्ठानि कृत्वा तेषु कोष्ठे
ष्वीशान्यानकोष्ठमारभ्य प्रवेशगत्या प्रादक्षिण्येन पंचदशनित्यामंत्राक्षराणि प्रोक्तानि षट्सप्तत्युत्तरशतद्वयसंख्यकानि ।
विलिख्यावशिष्टपंचषष्टिकोष्ठेष्वाग्नेयादिदिक्कोष्ठचतुष्टयक्रमेण षोडशकोष्ठानि मार्जयित्वा तेषु साध्यनामगर्भं ह्री
कारं प्रतिदिशं विलिख्य मध्यावशिष्टाष्टकोनपंचाशत्कोष्ठान्येकीकृत्य सकर्णिकं चतुर्दशदलकमलं कृत्वा तद्बहिर्वृत्तद्
वयं विधाय कर्णिकामध्ये त्रिकोणं विलिख्य तन्मध्ये ह्रीमिति बीजं विलिख्य दलेषु पिमापा बीजं विलिख्य बहिश्चतुरस्रद्वय
चतुर्द्वारयुक्तं कुर्यादिति यंत्रं विलिख्य मध्ये भगमालां मालामावास्य चतुर्दशदलेषु वह्निमादिवासंतेनित्यक्लिन्नादिवि ॥
चित्रान्ताश्चतुर्दशनित्याश्चावास्य पूजयेत् । अत्र मध्ये या नित्या पूज्यते तस्य रतोनित्यामारभ्य चतुर्दशनित्याः पूजयेत् । त
द्दिः यन्त्रद्वारपार्श्वेषु ब्राह्म्यादिशक्तीः संपूज्याग्नेयादिकोणेषु देशकालाकर्षणशक्तीः संपूजयेत् । तथा रयेत्प्रोक्तरूपे
क्तप्रोक्तरूपास्सुतायजेत् । उपचारैस्सर्वैस्समत्स्यमांसैः सल्कृतैः अपूपैः पायसैर्गुडैः सर्पिषैः सितसंयुतैः कदलीपन
साद्यैश्च फलैर्मधुभिरेव च । नैवेद्यः गीताद्यैर्देवीं नृत्यगीतादिभिस्तथा । एकरात्रं त्रिरात्रं च पंचरात्रं तु सप्तमं वा । नवरात्रं तथा
पक्षं मासं शर्षादिकं तु वा । वर्षं वा फाल्गुनान्ते वा सात्र समस्तार्तिनाशनं । महापापातिकृत्स्नेषु दीर्घरोगेषु वेकृते । देवतानां
मध्यान्माने त्रिविधे त्वभिचारके । दारिद्र्ये विजयप्राप्त्यां दुर्भिक्षे शत्रुपीडने । कुष्ठे क्षमे च वीरे च पूजयेद्या सर्वकामदा । पीठे वा स
समेकृत्वा वेदिकामण्डपे तु वा । कृत्वैतद्यन्त्रं प्रोक्तरूपं पंचमोक्त दक्ष्ये तत्यां तु स्थापयेत् । नमेरुचंपकाशोकपुन्नागवकुलोत्पलैः मल्लिकामा
लतीजातीशतपत्रोत्पलादिभिः सुगंधिभिस्तथा पैश्च पूजयेत्सर्वमानसः । एतद्विद्याभक्त्यापाल्लिखतानवत्यां सुपूजयेत् अथा
यदपि देवशिचक्रमद्य तद्दर्शनं योन्यर्णावाख्ये दर्शितानां दीपदीपितवज्रकं । षष्ठिंशांगुलमानेन कृत्वा योनिं समे तले । तत्रहं

याणीव·२

२८६

386

गुलमानेषु सत्राणि एकादशार्चयेत्· तेनात्रयोगोजायते त्रिकोणानिशान्तास्यं चत्वारिंशच्च चत्वारि तेषु मंत्राह्वराणि तु·
मादङ्क्षिणप्रवेशेन विलिखेत्तन्निरंतरं मध्ये वशिष्टनवकेन ववर्गसमन्वितं· तथा नवलिखेत्स्वरान्साध्याख्यो कमिसंश्रुतौ
सर्वेत्र विलिखेद्दूसोऽभ्रयन्त्रावर्तनेन तत्· अहिराचेतुतोसाध्यं स्मरन्मदनवह्निना· दह्यमानोऽहतस्वातोमस्तककम्पापितान
लिं· विकीर्णकेशीमालोललोचनामहृत्ताणहृत्ता· वातुप्रेंवेत्यता काद्यपटोपमकलेवरां· विवेकमधुरोमत्रोमानलज्ञा
भयातिगं· चिंतयन्नर्चयेद्यन्त्रं मध्ये देवीं दिगंवरां· जपादाडिमसंवंधुकर्किंशुककार्यैः समर्चयेत्· अथैः स्रगंधिशोफालिक
सुमाद्यैः स्रगंधिभिः त्रिसप्तरात्रादायाति शोकरूपामदाकुला· पादवक्रारिपाते साक्षापि वानयगामिनी· प्रयोगः सप्तः ३
तिभगमालिनीप्रयोगः· अथ नित्यक्लिन्नानित्याः प्रयोगविधिः श्रीतंत्रराजे· विद्यायाः साधनं सम्यक् समीहितफलप्रदं·
श्रृणु देवि प्रवक्ष्यामि प्रयोगार्हो यतो भवेत्· जितेन्द्रियो हविष्याशी त्रिसंध्याचरितो जपेत्· प्राग्वल्लक्षं तद्दशांशं कुर्याद्धोमं च
तर्पणं· मधुकपुष्पैर्गंधक्लैः कुलोत्थैरथवापि वा· चंद्रचंदनकस्तूरीवासितैस्तर्पयेज्जलैः। ततो विद्याप्रयोगार्हो निमावी
निरतस्तथा· सहस्रतापीतस्तूक्तः कुर्यात्तु क्तेनचान्यथा· पयोरक्ते [illegible] मधक्तेहीमाल्लक्ष्मीमवाप्नुयात्· तथैव केरवैरक्ते
रागताः स्ववशं नयेत्· समानरूपयन्त्रायाः शुक्लायाः गोपयःस्रुतैः मल्लिकामालतीजातीशतपत्रैर्द्रुतैर्भवेत्· कीर्तिर्वि
द्यायनारोग्यसौभाग्यविजयादिकं· आपवप्रसूनैस्तु तोष्टाक्तैर्हविनाढ्यैन्· स्वगौमिसंस्तभनेशाज्ञोर्द्रपादीनां क्रयोपि च।
आम्राक्तैः करवीरोत्थैः प्रसूनैरक्तगौर्द्रतैः रक्तांवराणि वनितामूपामान्यवशं नयेत्· भूपावाहनवाणिज्यसिद्धमश्चासु।
वांछिताः लवणैः पार्थिवैर्मिश्रितैर्द्रवीस्यहोमतः· नते लोकैर्निशामध्ये नानेयहां छितांवशं· तैलाक्तैश्चंडुपालकुसुमदर्शु।
कैर्निशांतराः मासादारात्तन्त्रीराज्ञि लिर्श्वरेणभवतिध्रुवं· आरक्तकारद्रत्नाम्यक्तैः स्लहीजैर्निशिहोमतः आह· रयूते· भक्ला

५ ॥

१२

तकृतैलं । तद्बीजैः भल्लातकबीजैः शाखोटद्वहे व्रणानि सृष्टुः साध्यानि चित्रकैः तैरेव दलितांगस्फोटि कुर्यादिति यमालयं । तथा तैलै
लसंसिक्तैर्बीजैरंकोलकैरपि । मरिचैः शाखियाम्याकैर्निशि होमात् मासतः वांछितां वनितां कामज्वरात्तां सानयेद्ध्रुवं । मरिचैः
शाखिपोपेतैः सप्तरात्रंहुतैर्निशि । पैष्ट्यमानकुलैर्नितं वः साध्यमानयेद्ध्रुवं । अन्नाज्यमिश्रं जुहुयात् त्रिसप्तशतमष्टोत्तरं तदा । तेनात्र ह
तो भवनेभोक्ता च भवति श्रिये । शालीमिराज्यसुक्ताभिर्होमात् लोमवाप्नुयात् । मुद्गैर्मुद्ग घृतैराज्यमिश्रैरिष्टं हुतैर्भवेत् । सा
ध्यद्वेष्टृत्वसंभूता पिष्टया चरतः कृता राजीमरिचलोणोत्थां पुत्तलीं जुहुयान्निशि । अपदाभ्यां च जंघाभ्यां जानुभ्यां मुहुः युग्मतः
नाभेरधस्तात् हृदयाद्ग्रीवेनाकं हमस्तया । शिरसा च हुतैर्होमान् नष्टिनाशा खराद्वे क्रमात् सर्वेष्टां दशाया होमात् नरनारीनराधिपाः व
शगा भवंति समासात् सर्वशास्त्रोक्ता सर्ववांछया । प्रयाति निधनं चाप्य वांछया नात्र संशयः । अन्न साध्यजन्मसंभूतपिष्टसाध्यपाद र
जः [illegible] मरिचलवणैः एभिः पंचद्रव्यैः रेकैकपुत्तलिका साकायोक्तप्रकारेण कृत्वा साध्यप्रतिष्ठा अपदाभ्यां १ जंघाभ्यां २
जानुभ्यां ३ ऊरुयुग्मतः ४ नाभेरधस्तात् ५ हृदयात् नाभिपर्यंतं ६ कंठतो हृत्पर्यंतं ७ शिरः ८ एवमष्टकं । तथा पिष्टेन
पुत्तलिका नमरिचैर्जीरकैर्युतं । कृत्वा पुत्तलिकां साध्यनामयुक्तां मध्ये हृदि । सनामहोमसंपातघृते संपाच्य तां पुनः सर्वांगिक
मग्रात् सहस्रं प्रजपेन्मंत्रं । अभ्यर्चितघृताभ्यक्तं भक्षयेद्द्विधा तद्घनं । नरनारीनृपाः सर्वे वशगाः स्युर्मरणावधि । अस्यार्थः माष
चूर्णपुत्तलिका [illegible] मरिचजीरकैः पुत्तलिकां कृत्वा तस्या हृदि साध्यनाम विलिख्य [illegible] विदर्भितं [illegible] मूलमंत्रे
ण घृतेनैव सहस्रं हुत्वा [illegible] कृत्वा तत्संपातान् [illegible] पुत्तलिकां [illegible] संपात्य पुनः निजकराग्रेण
तां स्पृशन् मूलमंत्रेण घृतेनैव सहस्रं हुत्वा [illegible] कृत्वा तत्संपातान्) साध्यविदर्भितं सहस्रं जपित्वा तत् सांदेवताभावाद्दी ।
[illegible] सहस्रं मध्ये [illegible] दीपा । दीपादिकं [illegible]

यातीव॰२॰

३८७

387

प्राक्प्रोक्तसंख्यानां मन्त्रसहितां तां मूलेन जपन् तद्दिव्याभङ्ग्ये तु कफलं भवति तथा· नैवेद्यविशेषैस्तेन कृतान्नमध्यतस्तस्याः साधना।
मस्कटंकृत्वा प्राग्वत्तस्याः पाद्यमङ्गलात्· वस्त्रादेवत्सरं भस्मस्नानामात्रिन्विते तस्याः· कृत्वा विपाच्य वालां दत्त्वा वषायेत्रां तदर्हकं स
यमर्थ्यः· प्राग्वत्तविशेषैस्तैलाकारं संस्कृत्य कृत्वा प्राग्वज्जुहुयात्वत्सरमात्रं तथा भवेत्: अथ साध्यनाम विदर्भितमूलं जपन्नेतोक्तविधि
विनापि यामासमध्ये वश्या भवेत्: नद्युत्तरं चन्द्रं कृष्णादिमध्ये तथा· नालिकेरफलाम्भोभिस्तर्पिताग्नि वनिता वशाः कर्पूरवासिते
स्तोयैर्मिश्रध्याः सर्वे शोभिताः तर्पिणाल्लवणाम्भोभिर्जलैः सर्वेषां किंकराः तथा लवणाम्बुकेन तोयेन वनिता वशाः श्रेहेन वारिणा
सांसेत दर्हेसमरात्रकं तर्पयेद्यस्य नाम्नैव सतस्य स्याद्वशे निशे· केतकीवासितैरिक्षुकैः केलफलोदकैः तर्पिताद्वनिता वश्याः
· दृशुः साम्राज्यं तत्पदं· नमेरुवासिते तोये तर्पिताद्भूमिपा वशाः चंपकैर्वासितजलैस्तर्पितां सर्वरंजने पाटलीशतपत्राम्भोवा
सिते तर्पितां जलैः सर्वलोकचमत्कारीकारी भवति त्रिशः कस्तूरीवासितैर्भोभिस्तर्पितां सर्वसिद्धिकृत: इंदुचंदनसोरभ्यवा
सितांभः सतर्पितां वांछितार्थसुसंसिद्धिं मालालाकुरुतेऽध्रुवं सक्तमिश्रजलैरस्थापनधान्यादिसिद्धिरं गुडमिश्रजलैराज्ञोत
र्पितां विघ्ननाशने विंबाफलरसोपेतैर्जलैर्हेवायतर्पयेत्· इक्षोदकैः समरिचैस्तर्पयेद्धोरमत्यवे· कवलोष्णोदकैस्तस्मा।
ज्ज्वरसमुद्भवः निंबपत्ररसोपेतैरंबुभिस्तर्पितां द्विषां· जायते मोम्यवैरस्यं येन तेन नाशमाप्नुयुः तथैवोष्णोष्मसलिलैस्तर्पि
तां हूरिलोभवरा· भूतिसारादिभिर्दोषैरोगदैर्नैःक्लेशमाप्नुयुः स्पष्टार्थः· अथ यन्त्राणि देवि शिश्रणु वांछा· दानिदे· यैः कृतैः सिद्धयाद्
स्तभवति निभजनादपि· षट्कोणत्रयोमध्ये कृत्वा वृत्ते सनामकं बिया यवर्णं विलिखेद्विनोयादीनकक्रमात्· षट्कोणेषु विलि
खेद्विद्वि· तत्र चतुष्टयं· वृत्तयोरन्तरा दिक्षु लिखेत्कोणान्तरालतः भूताक्षराणि क्रमशोऽदशाहिविक्रमेणतु· एवमेकादशविध
मध्ये तेषां निवेशनात्· भूताक्षराणि प्रत्येकयोगात्संयोजितानि ते· पंचकं परमेशानि शृणु तानि यथाक्रमं पश्चसर्वेत्र तदाद्य।

अवशिष्टानां च तत्र षट्कोणे हृदि हृन्मध्ये तदा लेखवर्गदितं विलिख्येत हृदि रंतराले तत्र कार्णि उष्टाणभृत्तानि रशकं दिशि दिशि क्रमेण च तत्र दिव
विलिख्येत

वृत्ते कृत्वा त्रमात्रकां । विलिखेदाभितः पश्चाद्धि विनियोगः प्रयोज्यते । उच्यते यस्तथा कर्षेहृदयं यंत्रं तथा । मध्ये नामाक्षरस्या
समेदस्तं ज्ञेदकसंव एवं तस्य फलदं समविंशति या भवेत् । शेषाणां विलिक्रमेण विनियोगतः स्तंभने मोहने पश्चाद्धि द्वे
षोच्चाटनं तथा । मारणं व्याधिभिः क्षेशक्तु लोत्सादकं तथा । रंजनाख्ये हृदवेशानां च राज्ञां महिषमेष्ययोः गवां नराणां नारीणां वि।
जयः समे रहितं हेहडहेत यावादे व्यवहारेषु सर्वतः । श्रुते च राज्ञा नगरग्राममण्डलनाशनं तथा । अस्यार्थः प्रथमतो वृत्तं वि ॥
धाय तत्र हृदि षट्कोणं विलिख्येत हृदि वृत्तं त्रयं विधाय मध्ये नित्यक्लिन्ना विद्याक्षरं षट्कादशाक्षरं प्रथमबीजं साध्यनामयुक्तं विलि
ख्येत् षट्कोणेषु हृदि तीयबीजादि षड्बीजानि विलिख्येत हृदि वृत्तत्रये कृत्वा तद्रंतराले मातृकावर्णैर्वेष्टयेदिति प्रथमयंत्रं ।
द्वितीययंत्रे मध्ये मूलमंत्रस्य द्वितीयाक्षरं विलिख्य शेषं प्राग्वल्लिखेदिति द्वितीयं यंत्रं भवति । एवं तृतीयादि बीजानां तृतीया ॥
दीनि यंत्राणि भवंति । एवमेकादश यंत्राणि जायंते । एवमेकादशयंत्राणां सप्तविंशतिप्रयोगा भवंति । यथा त्रिविध वश्यम प्र
थमे यंत्रे । द्विविध विद्वेषणं तृतीययंत्रे । द्विविध शांतं तृतीययंत्रे । अन्येषामष्टयंत्राणां प्रतियंत्रं स्तंभनादि प्रयोगत्रयं प्रयोग
त्रयं शेषं । मध्ये साध्याक्षरस्य लि । एवं भेदेन प्रयोगभेदस्तत्काम्यानुसारि भूतानि दशाकलिवनभेदश्रुत्वा तत्र यरसार्थः । अथ यंत्रां
तरोद्धारमाह । विद्यायांतु नकक्ता निहितानि वर्णानि तानपि । एकादशाक्षरैः प्राग्वत्स्वरयोगान्महेश्वरि । षट्सप्तसा शतैमोक्ते
वर्णानां मंत्रगामिनां मोक्षं यंत्रेषु विलिखेदेकादशविभागतः । मातृकाविद्यया वेष्टकु ध्यानतन्नामयोजनं षोडशानां च यंत्राणां
विनियोगः प्रयोज्यते । अस्यार्थः मूलविद्यायाः उनकक्तवन्हिनाम नाहूतानाक्षराणि एकादश भवंति । द्वन्नतपक लमदवसर
तिपते षोडशस्वर योगेन षट्सप्तसप्तशतं ७८ वर्णा भवंति । प्राग्वदेषु वर्णेष्वेकादशैकादशैकादश वर्णानां एकं यंत्रं विलि ॥
खेदेवं षोडश यंत्राणि जायंते । तेषां फलमाह । प्रथमेन तु यंत्रेण कामकाम्यवशं नयेत् । तेनैव तासां सामान्ति च शमयेत्सकथा रोगैः

स्वच्छावेशं तु तेनैव कुर्यान्मंत्रं जपन् प्रिया । तन्मध्ये भावयेत्कन्यां धूपं सञ्जीरसैर्दहेत् । आविशते समभ्यर्च्य गोक्षैस्तैरुपचारकैः । इच्छेता
न्वांछितानर्थान्नावेशस्यामनन्तरं । ततोभ्यर्च्यात्मनाधोम्यतां तदा मामा भवेन्नत्वयं । नाशमावेशमेमेसुशामयेत स्वधाररात । द्वि
तीयेन तु मंत्रेण कर्पटे गैरिकद्रवैः । लिखितेन जपेद्धादेसमतिवादिनमेतरा । स्थापनात्तस्य नियतमतिस्रोहोपितत्वकात । स्तब्ध
जिह्वो निरुद्योगः शुष्कास्यो लोललोचनः । विलोकयन्नथादिशं लक्ष्मलज्जः पलायते । यतेद्वा पादयोः श्लिष्टजितास्मीतिवयावद
नं । तृतीयेन निशापिष्टतोयेन लिखितेन तत् । कर्पटे खर्परे वापि स्थापितेनाश्च भूतले । तुस्य यो वादि वैर्हि द्वैः स्तंभयेत्स हृदति
पोः शोषं गतिस्मृतिं जिह्वां समरं सर्वमेव च । आयांतमग्रतो राज्ञो मार्गमध्ये विनेदिदं । बलिंद्यात्तु तयोमां तन्मंत्रेणाक्रियातुरः
तेन तन्मन्त्रनाभ्रष्टारुग्णा गतसमुद्यमाः । भीमातन्त्रबाजानुघटते येन वै भवात । चतुर्थेनारिनाम चर्चितं त्वन्यफलकातले ।
लिखितेन श्मशाने च स्थापितेन पुरे रिपोः । नाशमेति रिपुः कृच्छ्रैर्वैरिरोगादिसंभवैः । तेषु तेषु प्रयोगेषु कुर्यादन्नामयामतः । क्रमे
णानेन मंत्रमध्ये स्थापयेत् दुष्टयोगतः । स्वरा पंचमेनाथ षष्ठेन सप्तसेनाष्टमेन च । नवमेन च कुर्वीत रक्षां गृहद्वारालये । प्रागा
दिषु चतुर्दिक्षु वज्रादि — सदिक्ष्वपि । मध्ये च स्थापयेन्मंत्रेनामुं पद्मकस्थितं । क्रमेणानेन मंत्रमध्ये स्थापयेद् दुष्टयोगतः । स्वरा
ष्टेन गोरोचनाकुंकुमादिना प्रोक्तक्रमात्वनेन तत् । तेन वैरिकृता कृत्याः प्रयोगाः क्रूरविग्रहाः । वेष्टमंत्राश्च शक्तास्ते नाशं यांति प्रयोजकं । द
शमेन तत्तत्पटे विलिख्य कवचेद्धरेत । रणे वीरः प्रविश्याशु तान् घातयेद् द्रावयेच्च तत । एकादशेन निशातोयपिष्टगैरिकलेखनात
कर्पटे स्थापिते शीघ्रं शामयेद् भूतनाशकान् । द्वादशेन तु काश्मीरलिखितेन धृतेन तत् । भूर्जपत्रे पटे सम्यक् कुमारी रक्षा भवेन्नृणां । त्र
योदशेन मंत्रेण तालपत्रकृतेन तु । तालि मीनकुंडेन स्थापितेन च खिलेन च । गृहरक्षा भवेत्तापि चोरग्रह भुजंगमात । रा
जनो वैरिनो वाथादमन्तु शाबितत्क्षया । चतुर्दशेन मंत्रेण भूर्जपत्रस्थितेन वै । एतेन कामिनी नाम लुप्तेरमप मनुं लभेत । त

या पंचदशेनापि स्वर्णपट्टे धृतेन च । वंध्यानां लभते पुत्रं गुणाढ्यं दीर्घजीविनं । षोडशेनोक्तरूपेण तामाभिषेकं कृतेन वै । स्वपत्नी
स्वाधिका तेन मन्त्ररत्नेन वल्लभा । भूर्जस्थेन धृतेनेव सर्वेषामपि सर्वदा । रक्षा भवति मर्त्यानां राजचौरग्रहादितः । इति नित्य
क्लिन्नाप्रयोगः । अथ भेरुण्डानित्याप्रयोगविधिः । वच्चस्थीतेन राज्ञे । स्नातो मौनी पयोभक्षः सतपेन्नवलक्षकं । मधूकाशोक
नेदग्नौ त्रिमधुक्तैः कुशाशयेः । तावद्व्रतस्थयेन्नित्यां परिवृंहचंदनवासितैः । मूर्द्धियेन्निखशोर्दशीं सहस्रं प्रजपेदपि । ततः सगुरुणा
दिष्टप्रयोगान् विधिनाचरेत् । अन्यथा निःफलं भूयात् प्रयुक्ते नीतिरेतिच । द्वितीयायैस्त्रिभिर्बीजैः वेष्टनं च समीरितं । निग्रहाख्ये
मध्या मेलकत्रिभिर्नरसहैयनेव । षट्कोणं हृत्त्रयुग्मं च कृत्वा तन्मध्यतो लिखेत् । द्वितीयां तोमाध्यपुते कोणेष्वन्यत्त्रयं लिखेत् । अथैर
भूसमायातितानि लेख्यानि सर्वदा । वृत्तयोरंतरा साध्यसमेतैः पवनाणिकैः । संवेष्टनानि संजप्यारिपोरष्टमराशिगे । स्मशानेष्वा
पयेन्नत्रलग्ने विद्वेषणं भवेत् । अस्यार्थः षट्कोणं विलिख्य तद्धृदि हृदये विधाय भेरुण्डायामूलं नवाणं स्यां द्वितीयाक्षरं सा
ध्यनामगर्भमसुकामुकयोर्विद्वेषणं कुरु कुरु विनिषाम्य मध्ये विलिखेत् तृतीयं च तन्मध्ये यष्टं बीजत्रयं बिंदुयुक्तं षट्कोणाग्रे ।
परितनकोणत्रये विलिखेत् तामेव त्रीणि बीजानि षट्कोणस्य पश्चिमनकोणत्रये विसर्गयुक्तानि विलिख्य तद्धृदि हृदये यारेत ।
तालेवाथ वर्णादशाकेन साध्यनामगर्भेनावेष्टयेद् कृत फलं दं भवेदिति । तथा निंबपत्ररसैः पिष्टश्मशानांगारैर्लिखेन्नातः । ए
चदाभूतविवतस्सहस्रहयज्जापतः । ष्टषम्नानीर । अथ बुभूक्षकः हीपिवक्रतविलिखेतयंत्रं गोमुखेतविसमालिख्येच्चसत्तं ते
इ चेस्मिन्नुभैरिपोः अन्यापरमायायशिलायः संपयोजयेत् । रिपोरुन्नरदिशि अन्यवीश्वदिशि वा । अन्यापरं । उपविष्टादध ।
स्तात् शिलाहृयमिन्नध्ये संपयोः शनैः साधं जपिन्नाप्रोक्तसंख्यं च पतेन्मतिवादिनं । मोक्तसंख्येसहस्रं । एतन्मुखो च लोकेनप्रति
वादिहृतोयमः निरुत्तरः पलायेत जितास्मि न वदेत्तु वा । हरितालेन पृष्टेन निशारससुतेन च । विलिखेद्द्वारविजयेयंत्रमुक्तकं ।

शिव॰ २

२८९

389

मणौ वै । रुरुचर्मणि तद्रक्तमिलितं तद्द्विषो रिष्टे । प्रोक्तकाले विनिखेद्रक्तक्रमशः ज्ञात्वा जपाद्विनं उच्चाटयेद्रिपुं मासान्म्रियते यन्त्रेणैव भवात्
नरचर्मणि च तद्रक्तमिलितं ततः श्मशानके । ज्ञात्वा यत्क्रमोपेतं निखनेद्रक्तकालतः मासेन याति वैरी तु दाहज्वरयुतो यमं रुती ॥
यमध्यतः कृत्वा तिरात्रं रिपोर्नाम लिखेत् । रुतीयं मोक्षवीजं चतुष्टयमध्ये रतीये वीजं निम्बपत्रे साध्यं तृतीये तस्य चितभस्म कृष्णेन
मिलितं श्मशानभस्ममिलितं निखनेत्तत् पकेः प्रोक्तकालसमीपे गात्रायसलिले रिपुं नदेव वह्निमूलेन पिष्टेन मनुजा ।
स्त्रा । लिखितं गोमयदिग्धं तुल्यामुपरि वह्निना ज्वलितेन मासाद्विना म्रियते रिपुः रुतीयेन तु मध्ये तस्य तीयवीजे
नेव षष्ठितैः रितिरेखेषि । उलूककाकपक्षाभ्यां मासे मांके न संलिखेत् । गर्दभवचितत्वात् ... मध्ये न हरेत् साध्यं वृत्तं यत्नेन वह्नौ वी
जे हन्यात् संभवेः वह्नेन लक्ष्मतेहोमात् म्रियते ध्रुवं । साध्यं वृत्तं कीलं प्रोक्तयन्त्रं समन्वितं । स्वरस्थाप्य मिलितं वहन्वोते
वैरिपुत्रे निशि । राशौ तत्र हृष्टे मासान्नर्तं पितृकानने । काकोलूकवकपत्रकं कृतिद्विरथापदयोः विलिख्य यन्त्राण्यक्षरानि
न वीरे निवध्नतत् । एवं मंगलवारे प्रोक्तकाले च तस्य । त्रिसमाहात्स्वेद्वेरी स्यात्तु मनोदिशोदश । नाम वतनं मध्ये तद
लयमध्यविद्ध्यितं शामयेत्तु नमस्मीस्थगोविरोहान्मसे रिमान् । समाहान्तरद्या मासा म्रियते यन्त्रेणैव भवात् । तत्कोति सुराउदेवेषि
यन्त्रस्थानाभिषेकतः तन्मन्त्रवर्णौ यन्त्रस्थो स्थिरामन्त्राणैव भवाः पद्ममष्टदलं कृत्वा मध्ये नाम्नं समानके । लिखित्वाष्टदले यन्त्रे भूच
तुष्कं तद्बहिर्लिखेत् । वहिः शून्यं नवरात्रं मन्त्राक्षरकारवेष्टनं साध्यकैरवन्तहृयैः संपुटन्यविनियोगतः तन्मन्त्रे पाविनाशाः सा
ध्याः मन्त्रानुभावतः स्तम्भनिग्रहयन्त्रोक्तान्यक्षरचतुष्टये विहायोर्ध्वरितान्यक्षरे पञ्चकमध्यस्थममसाध्यनाममगमेकृत्तिकापामती
चतुष्टयं बहिरावृत्याष्टदलेषु लिखेदिसध्यः विन यं समरेः रात्रोशूण्वेविविनाशने । मन्त्राक्षराणि प्रत्येकं योजयेत्षोडशस्वरैः
तेन मन्त्राक्षराणि स्युः संख्यया च शतं तु नः चत्वारि शाच्चचत्वारि तैयन्त्र रचनेस्मृताः स्तम्भमन्त्रे स्मानाहतान्यक्षराणि कारभक्

कृतमष्टह इति नवाक्षराणि षोडशस्वरयुक्तानि चतुश्चत्वारिंशद्यन्त्रशतं ।५५ भवति । तथा । तेन सर्वत्र समरे विजयो भवति ॥
वै माक्ष्यसदृशीं त्रिकोणं कुर्यात् बाह्ये षोडश । तेन तावन्ति कोष्ठानि संभवन्ति समन्ततः । कृत्वाष्टासु ततो वायव्यकोणगं ततो लि
खेत् । अक्षराणि शिवाद्यन्तानि क्रमेण तु क्रमात् । तेन मन्त्राणि कोष्ठेषु नवस्वाद्योऽस्मान्लिखेत् । यस्मिन्यस्मिन्कोष्ठे नाकुलान्तरं
पतितेन तस्मिंस्तस्मिन्कोष्ठे साध्यनाम लिखेदित्यर्थः । बहिरष्टसु कोणेषु द्वितीयाणि विसर्गान्लिखेत् । मूलमन्त्रविज्ञानीत्यर्थः । अन्तरा
लेषु विलिखेद्रायं वृत्तद्वयान्तरा । नाम स्वमातृकाद्योऽपि विदर्भितमध्ये लिखेत् । बहिरष्टकोणान्तरालेषु अष्टयन्त्रं प्रणवमव
लिखेत् । तद्बहिर्वृत्तद्वयान्तराले मूलमन्त्राक्षरविदर्भितमातृकाक्षरैर्वेष्टयेत् । इत्यर्थः । एतत्पटे समालिख्य धनीकृत्य राज्ञो यमे
दर्शयेत्तेन रिपवः पलायन्ते दिशो दश । प्रणामपूर्वकं तोलं सौम्यावृत्तीकृत्य तत्क्षणात् । तदेवं वैरिशिविरे निखनेत्तु दद्येशाने । स
यस्त सौम्यकलहानाशमेति सविस्मिते । यदेवं सरेमध्ये स्थापयेद्द्विषतोदये । पराभिचारकृत्यादिदुरितानि न तत्रैव । सेस्व
शांतिपुरतः स्थापयेत्रशक्त्यनुभावतः । तं यन्त्रं ताम्रपट्टे तु विलिख्याभ्यर्च्य यत्नतः । स्थापयेत्साध्यभूमध्ये रेकादशसंपुटे यमे । ग
नदाजिगरहे स्वस्वभाण्डागारे स्वमण्डपे । अन्तःपुरे नगर्यां वा दिक्मध्ये च तत्त्वनेत् । यत्र संस्थापितं यन्त्रं न तत्रार्चा निरस्यतोऽलयः ॥
कारयेत्तेन तत्सर्वं शाश्वतं वृद्धये भवेत् । बीजानि तानि मध्ये कमष्टपत्रसरोरुहे । मध्ये दलेषु परितो लिखेदेकैकशः क्रमात् ।
बहिर्मातृकया वेष्टयेत्संजप्याभ्यर्च्य नित्यशः । स्वजन्मर्क्षादिनवके कुर्याच्छान्तिमनुक्रमात् । यत्र तु भवेदस्य ग्रहतो राजतोऽपि वा ।
रोगतो वैरितो वापि तस्मिंस्तत्र न शामयेत् । अत्र यन्त्रान्तरमाह । बीजानीति । अष्टदलकमलं विलिख्य मध्ये प्रथमबीजं साध्यना
मगर्भं विलिख्याष्टसु दलेषु द्वितीयाद्यष्टबीजानि विलिखेद्बहिर्वृत्तद्वयान्तराले मातृकाक्षरैर्वेष्टयेत् । एवं द्वितीयाक्षरमध्ये च ।
तद्वितीयं यन्त्रं भवति एवं नव यन्त्राणि भवन्तीत्यर्थः । तथा मेत्राणि विधमध्यसंयत्रं कृत्वा तेन तु । एकोऽकुर्वीत सर्वेषां सर्वोपद्रव

णापदैः नन्त्रयंत्रैस्तद्दिव्यैः स्नानपानाशनादिना। ग्रहजैर्वैरिजैर्दुःखैः शाम्यत्येव न संशयः। क्रमेणानेन यंत्राणि नवग्रहमयानि तु।
तस्मान्मन्त्रहृत्स्के शीतत्र यंत्रेणाशामयेत्। सेकाशनविभूत्यादिप्रयोगैर्हृदितैः क्रमात्। विविधानि विषाण्येव निर्यंत्रैर्जलनिवे।
शनैः। नाशयेन्मानसेकाभ्यो धारणान्नाद्वेनेनच। पतिस्कनवमिर्यंत्रैर्यत्र साध्यं न कुत्रचित्। देशे वा नगरे ग्रामे मण्डले खेटके वा।
दिके। मध्यमं मध्यतः खोनामानोदि भूततोशुभः। द्वितीयादीनि नवके नवलक्ष्मीरतिप्रियाः। धर्मार्थौ चातिसंगृहीभूवेताभुक्ते।
योगतः। द्वितीयमध्यतः खोनाबिनरागेपमितः खेनेन्। धार्मिकास्तिनतत्रस्थाः प्रसीदंतिचदेवताः। नतनवमेभुवतयाकान्तारोगय
शोवलैः। उत्तमानधनैयायाः प्रभवंतिचनित्यशः। दुष्टेष्वयोगैः फलानिमिनिवरंभुगैः। ध्यानैर्मंत्रोपिमाहात्म्यात्मंत्रस्यान्निश्चलिषं
वं अग्निसादिभूतसेभूतनवानिनवसक्रमात्। विलिखेद्देवीं नत्रस्थानेनवाकारानवखपि। पूजयेदुपचारैस्तानिनित्यशो भक्तिसंयु
तः मातृकापरिवारादिरहितैर्जपयन्नपि। सिद्धिमेतिनरोमन्त्रापरयाचेतमवितः। स्त्रीबालवृद्धशक्तानां गतिरेषा च सिद्धये मे
रुणाकलयोजेयाविषाणिस्पतेदेवस। त्रिविधोजायतेविघ्नामंत्राणांशाक्रयः शिवे। त्रैलोक्यमोहिनीविद्यासर्वतोभवतांकृता।
नकदाचिन्नसामोक्ता तामेवृद्धिसदेश्वर। सर्वेषामेवमंत्राणांविद्यानांचपशासिनि। आत्मरूपं प्रवक्ष्यामि शृणुतन्निदमद्भुते।
येननारीनरस्यदेवताः सर्वतंत्रतः मनंत्येनेयथायांत्याताततयोगवला वं अकारादिक्षकारांतैर्मातृकार्णैः सबिंदुभिः प्रत्ये
कं पुटिताः कृतामंत्राविद्याप्रयापिवा। विद्ययामातृकावर्णान्मुटयेन्मंत्रतोपिवा। मोक्षेतमंत्रनवकेऽमसंख्याप्यचेतया। जपत
धोमहोमान्वीसिद्धयासेकईरितः। कुचंदनैर्गौरकैर्वादरदैःसुंदनैस्तथा। सिंदूरैस्तंदुलैर्मुद्गैस्तिलैः कुसुमैः सितैरपि। नवानां
नवभिः कुर्यादेभिर्यंत्रप्रकल्पनं। चैत्रादिविधिवद्देहेतस्येवायतयोदृयाः। दशोनत्राख्ययोजेमत्रितयपदविरोक्रमात्। राजावा
राजमहिषीसेनापत्यपिपोथवा। अमोघाभक्तिशालाद्यैः कारयेदभिषेचनं। दक्षिणामभिषेकेचदद्याद्गुरवेस्वशक्तितः। वित्तशा

यं न कुर्वीत यदि कुर्वीत लोभतः। स देहान्ते याचकत्वं लभेल्लोकान्तरे कैः। तस्मात्सर्वव्रतेष्वस्मिन्विशेषात्संन चिंतयेत्। अभिषेक
फलं देवि शृणुष्वेह यथाविधि। सोमसूर्याग्निरूपाणां जलेनेश्वितमंत्रतः। जपहोमादिना सिद्धैर्भवेदनाभिषेकतः। दुष्टग्रहास्समु
त्पातितयातुः कर्मजानि जः। नष्टदुष्टानि तानि नामान्यानि दुरितानि च। नाशयेन्नात्र संदेहः सलिलैरिव पावकः। अष्टौ विघ्न
विद्यागुरारोग्यादिसमन्वितः। लभते च बहून्पुत्रान्पौत्रांश्च विरमेधते। केमद्रुमादियोगेषु जन्मनामांकनायतः। योभवति नि
दारिद्र्यान्नक्लिष्टः सोपि श्रियैधते। माज्जन्मसंचितैः पापैरपस्मारादिनिषक्तोः। अनिमावैरिविहितैरभिचाराद्यादिभिस्तु वा। येषां भाः की
दुर्येते नैतेन नश्यन्त्यशेषतः। कांतिलक्ष्मीधनारोग्यविद्याविनयकीर्तिभिः। सुचिरं जीवति ख्यातः पुत्रपौत्रादिभिर्वृतः। न वाभिषे
केन वस्त्रमोक्षेषु विधिनाचरेत्। अपमृत्युविनिर्मास्वप्नः सुहृतमानसः। जीवन्मुक्तश्चिरं योगी भुक्त्वा जीवति मन्मयः। इति भद्रा
निर्याश्रयो यविधिः। अथ यच्छ्रियवासिनीनिमासयोगः। श्रीतेव्रराजे। विद्यायाः साधनेन हतं वेश्मिन्नरमेश्वरि। अस्मंतेत्रानपदि
तादुच्यते त्रैवसाधने। द्रव्यानुक्तो होमविधौ घृतमन्नाम्यमेव च। संख्यानुक्तौ सहस्रं स्यात्कृते वानेत्रचोदिते। विद्याद्युक्तरूपेण
इत्यतिवसनात्त्वतं। काम्यहोमविधिं वक्ष्ये शृणुष्व वांछितदायकं। शालितण्डुलमादाय मध्ये भाण्डे विनिक्षिपेत्। समानवालेव
गायान्नाक्षाः गोपयसा तथा। हिरण्यरत्ननिक्षिप्य अपरं संस्कृतेनले। घृतेन सिक्तं सिध्यन्तं कुर्यात्तत्सामितं करैः। निद्यायविद्या
मष्टोत्तुशतेन सांगेनेमतः। एवं होमे महालक्ष्मीर्भवेत्संप्रतिपद्यतः। सिक्तं पिष्टं समसितं सितपायसं कं। तथा शुक्रवारे द्वपितथा
वर्षान्नूपसमो भवेत्। पंचम्यां तु विशेषेण प्रोग्वहोमं समाचरेत्। एतस्यां तिथ्यां त्रिमधुक्तैर्मल्लिकाद्यैः सितैर्द्रुतैः। अन्नान्नाभ्यां
च निर्यतं हुत्वा मोक्षो भवेन्नरः। यद्यद्विवांछितं वस्तु तानि सर्वाणि सर्वदा। घृतहोमाद्वाप्नोति तथैव तिलतण्डुलैः। पंचमीषु वि
शेषेण श्रञ्जाकुर्यान्महुतीर्भवेत्। प्रतिपत्तिथिमारभ्य पंचदश्यंतमेव के। कामेष्वर्धादिविन्नांतां देव्यास्ये केक विग्रहः। एतस्तेन स

स्वतियोनाम्ना: श्रध्याकुलादिभिः प्रीणयेद्गुरुं संकल्प: समेतो भक्तिसंयुतः तेनायुः श्रीयशारोग्यविद्याकीर्तिसमन्वितः जीवेद्वर्षश।
नेभ्यो स्वकुलाम्नायतवितः यन्तियोषासमाख्याताः तास्तनाः स्वमवाप्नुयात् विद्याविधिवद्देवताः प्रोक्ताः पंचदशापि च संप्राप्य
तयहोमार्च्चायोगतर्प्पणसेकतः विद्यादेवतात्मानं संप्राप्याखिलमाचरेत् विद्याप्राप्तिविधिं देववक्त्रादिसम्प्रदायसाधुना प्राप्तो।
पंचदशानां च विनेताः साधकोन्मुखो श्रृणु वक्ष्यामि ते देवि विद्याप्राप्तिविधिं शुभं येन विद्यादेवताभ्यामेकं योगेन सिद्ध्यति तद्भाव
मावयोरेका रूपमानेदविग्रहं यदेवासंपन्ने तेयाप्यनेके सुनयो विके कुर्वरनैः कुंकुमैर्वा सिंदूरैर्गैरिकैः शुभैः विदध्याद्धि शुभं
चक्रं चक्रं रेखे विस्पष्टशोभनं यस्यायच्च क्रमाख्यातं निमस्रजाविधिक्रमं तत्र कुंभं निधायान्तं तन्नले संपूज्य देवताः सोऽक्रमसमाये।
ते श्रीवत्सुर्गीतनरमकैः कृतोत्सवमथ्यामेष्ट्युः मागवदंपदपितानया नन्नियोमाभुवेशिष्यमुक्तलक्षणसंयुतं तथा विद्यागुरुः।
कुंभजेन स्वमभिषेचयेत् तत्र संशग्दस्यप्रदिशत्रं सर्वसिद्धिदं स्वमासक्रमतानिशामवाप्नोति सन्निधिं वह्निदाहं स्वतितो
गदारिष्टदेशमोचनं क्रमाहुत्यादिवाञ्छितं फलानि सर्वाणि मानवे ततो सोपतिर्याशुभेद्गुरुदेवताः स्वसौ स्वमाचरस्वनिजेवि
नैः समस्तैर्वा पुरोदितैः श्रम्याध्यपाद्यातानाद्ययंच श्लोकैः स्तुवैस्त्रिशः प्रणम्यात्मानं पुरतो बद्धांजलिकरो भवेत् ततो गुरुः स्वमा
रूप्यचक्रमध्ये निवेशयेच्च मनसाभावयन्नैकां तामात्मानं देवतात्मना सोऽक्रमेणतां देवीं विद्यारूपां महाद्युतिं समावाह्य स्वम
हृदि विश्वस्यानेत्रत्रक्रमात् संस्थाप्य प्रोक्तरूपां तां ध्यानाभ्यर्च्य वदेन्मन्त्रं जीवकलांविशः शक्तिदेवतात्मा समाहितः ततस्तेच वतांवि
द्याशतेजप्याप्रदात्मवान् पुनस्तदान योन्याय पञ्चोपचारैरभ्यर्च्य ते स्तुवन् प्रणम्य त्रिरूपासीन मूर्ध्नि बद्धांजलिः स्तुवन् प्राहूय क्रम
माचारानेप्रोक्तांसम्प्रभजेतिमं प्रादिशोद्दैशिकस्तस्मादिनादाभ्यन्तोपितं नित्यसोजपपूजायेरूपासीनशिवंगुरुं एवं पञ्चदशा
नां च नित्यानां क्रमशोरितः विद्याप्राप्तिविधोदेवि संक्षेपस्सम्पक्वमीरितं तासौनेमित्तिकं काम्यं ललिताक्रविधानतः कुर्यादिति

छायं चैवं यन्तपनात्कतम्या: आसाममोममंगांगिशूजात्कपरमेश्वरि · एकांगिरेस्थितामात्तस्तरिवाराल्लयाविधा: अम
दाभोक्रूरूपा ·· स्तवतवाद्येनेमता: नासोकाम्यफलायाभिध्यानेनमटलोदिते · एवं संवेसमाख्यातं साधारणविधानकं · वि
धामंत्राइलिषोक्तायनेद्रदेवदश्मो · श्रृणुदेवि विशेषेण संदर्भितसमेपिच · बहूनि नाडेवताभेदात्महि पास्यत्नेन शेषतः तदे
वताः स्वतावित्मामदेवतात्कमेवकाः पुनरस्ता ·· येवाणानितत्कलानिश्चएडिमिथे · विघाहृदेषतत्त्वभूतात्पहृदयात्पष्ठेवत्त ।
याःस्वगणांमेगमातृष्टाविंशत्याशतमीरिते · स्ववानाटूनाहृद्यानि · स्वचनमयमुद्भूति · यादेश्मकारः लिलिखा षावद्गुदानि
षोडशकाकृतिसेन प्रष्टाविंशात्मप्रदशाने · १२८ वृन्तिभवतीमध्ये: विधायहृन्नयामध्येतषट्कोणंततोहृदयं · कृत्वातेषुम ।
सेहृगीनषट्स्वष्टौतमध्यतः माबांतामांकितांकृ तानांतानोगप्रवेशयेत् · अंतहृन्नांतगालेतान्लिवेहृणोन्त्राक्रमात् · क्रमोत ।
रूपात्ममेवाशालिविंडाक्रमेलवे · वृरिहृत्नांततमामवहादितानाहृदयानिच · एवं षोडशायं त्राणिजायतेतत्तद्यथाक्रमं · इति अथ
नयेत्ररवतामकार: । मधमतोमध्यमाध्यतामगर्भे ह्रीं कारं विलिख्येत् त्वगावेनवह्निरावेष्टनं ह्रीं हृन्नहृयं कृत्वातहृहि ष्ट ।
कोणांतवन्तस्तहृयेन विरच्यतेहृहिहृन्नहृयं विधाया मंतवहृन्नहृया तरालेकमोत्रसारिणी भूता हृदयानि दशाद्दि विहि विक्रमे ।
(ऐविलिख्याषट्कोणेषु अष्टाविंशत्सु मध्यानवर्णेषु मध्यमतो वीजानि विलिख्येत हृहिहृन्नहृयांतरालेमातृकाद्वैरः संवेष्ट ।
येत् · द्वितीयं यंत्रमष्टकोणेषु मातृकावर्णेषु मध्यमाष्टकोविद्यापद्मितोयाष्टकेलिखेत् समस्तमाने · एवं षोडशायं त्राणि भवं
तीत्यर्थः तथा: तेयंत्रै: साधयेत्रिसमतोषितमशेषतः मध्यमेदवपरकवह्निमलेनसंयुतं · सिंहूरंतद्रसेपिष्ट्वापत्ररसमं
युतं · लिखितावदिशांगोरतापयेत्त्रिशिखापवान् · नारीनरोऽस्यात्मवाममायातिचतत्क्षणात् · तेदेवमेनतात्मेवाकांक्षमाणासु
दालिखेत् · तन्नाम्ना पनादभिभवेत् सर्वाकं फलमीश्वरि · द्वितीयं स्वपरेतेन विलिख्यं निक्षितापयेत् · नारीवश्यसमायातिजन्माचार

वियार्तिव॰२

३९२

392

विलेपिनी· दत्तीयं तेन तत्रैव लिखित्वा निशितापयेत्· श्मशानाग्नौ प्रभुक्त केवलं चूर्णो दृष्टिज्वरातुरः तेरवदं पत्नी दग्धवज्रागारेन
लिखेत्· रसो पिष्ट्वा लिखित्वा मेला नामेन लिखेन्नतः स्पृष्टा नैवौश्चार्को काले कृष्णयोज्जपत्· मन्त्रं तेरेव संध्यातः पिष्टावा
नौरिभ भवेत्· चतुर्थं विलिखेत् कृष्णपट वीरसितो वरः श्वेतवस्त्रं लिखेत् इग्ग्रा वृक्षके मलात्· दाहज्वरोत्तमसमाहृदि शुष्यति यमा
लयं· पंचमे पष्टवा वाप्त हृदयो नाम लिखेत् योः काकोलूकजपक्षो स्याद्लिखित्वा वेष्टयेत् हृदि· श्मशाने निखेन्माघवज्रदीप्तिरे हृदये
हृदये तयोर्वा वारि शस्तो यां विद्वेषः स्यान्नयो मिथः सप्तमे नाम संलिख्य सोमपदे हृदयं यथाविधिः शिरः कपाले निक्षिप्य स्मशाने तालिखे
नेत्रिशि· रिपोः शुक्लकाले तु पिशाचैर्गृह्यते रिपुः अष्टमे वेष्टो कृत्वा रिपुहृद्रोखेनत्रिशि· समाहात कृत्वा हेलीमप्रपात्वार्धरितो
मतः नवमे लिखेत् कृत्वा तद्गर्भिका यां विद्दिते· सिद्धयोगे शुभे लग्ने विषरोद्रपपववा· कुष्ठापस्मार रोगादि दुःखेभ्यो मुच्यते नरः
दशमे राज्ञे तपटे कृत्वा तो वषमनि कृत्वा चितं· निधाय पश्चात्पेहृ स्मशानयात्ना दिशांतये· तथाभूत ग्रहा तो प्रदेते स्वधारणा
त् एकादशो लिखेद्भूमौ पदीरं तु शुभे स्वतात· उक्तकमसमोपेतं गुलिकी कृत्य तत्पुनः सितसिक्थमेलिंगो संस्थाप्याभ्यर्चयेत्
सुनः युग्मसिक्थमध्यस्थं· स्थापयेन्नीलेमध्यस्थं पश्चात् निशापाद्स्वतत्· संध्या हृदि स्थितः शत्रुः सोरसाक्षोभि विधानतः मासा
न्नरहीनस्य माध्वहृदयोस्य: शवबीजं भवे· भवेत्स्वीयपिनास्ति तो हृन्ने मारोगमायुषुः ज्वराग्नीलक्ष्मि विशेषेणा महितेलाः स्थापयत्नेनः अा
म्लसौ गौरमध्यस्थं विद्विषयति वैरिणो· तत्रैव कथ्यवादी रोगे हृष्टो हन्तादयेदपि· शुंठी मरिच पिप्पल्यः समसपरिचूर्णिताः लक्त
चस्मरसोपेतास्ताम्रमध्ये तदाहितिः क्षिपेत्· तापयेत् त्रिषु संध्यासु ग्रासातिसक्ततमृतेः शोककाले ज्वरे रात्रिं तापः स्मासमवितः हा
दशोक ध्वटे राजिसेना लिख्येत्तत्स्वनः· हृष्टिकापुत्रम मध्यस्थं कृत्वा तत्के पयेहृदः· स्थापयेच्चलिरकागेहे शास्तु रायत्नेपिवा· सव
तोहृमिलिमध्यवाशायनस्थानतोपिवा· स्वगृहमिलिमध्यवाशायनस्थानतोपिवा· स्तंभयेद्देहिणोरोगेषु योगवंधचिंतने अव

१९

हारेरतांवामदस्याभिमतमात्मनः इयोर्दशेनमूर्ध्निस्थेनाष्टद्रोधीरतांगता। देव्यापिलभतेयुद्धेविजिगीषुपराक्रमः चतुर्दिशागते।
नामकृत्वामूर्ध्निचततथा। सिक्थमध्यगतेकृतातेनिशीथेभिमायये। समाहारदशमायांतित्रिपोदायहृषान्तपः गतागृह्याम।
गास्तेमयेतीवामतत्वाग्रपाः पेषणतामन्त्राष्टकेनफलकालिखितेनवैः षटप्रसूतिःस्यात्मीणांतत्रत्वात्रेत्युतोदिना षोडशेनाम
मेतिव्येपायेत्माणितांतथा। रक्षामवतिसर्वत्रग्रहरोगभयादिषु तदेववस्त्रापिपरस्यैविधायविधिनायुतं ऊर्मिकांगदसूषादौ।
मूर्ध्निवाविभूयात्ततः श्रापिस्मापिविनिर्मुक्तोतिःसपत्नोजितेन्द्रियः भोक्ताकर्ताचयुण्यानांजीवेद्वर्षशतंभुवि इतिवह्निविलासि
तोनित्याप्रयोगविधिः अथमहावचेश्वरीनित्यामयोगविधिः श्रीनेत्रराजे वसन्तकालेग्रीष्मेवाशरदामारभ्यसाधयेत् हविष्या
शीपयोभक्षः फलमूलाशनोथवास्नानः सर्गंधिसलिलैःफलांशुकवानशुचिः चंदनेनकाश्मीररचर्चालोहितविग्रहः श्वेतमा
ल्याद्दिगुणलसत्तांतूसाहसावतकृवान् सुवेष्टितेरक्तलोहपृष्टवेतालितेन्द्रियः मौनीत्रिकालस्नानादिकृतसंकल्पसाधनः नक्ता
शीकृतशिरःस्नानपेद्वियांसमाधितो विम्बोभोगपरिग्रामभक्ताम्भस्तनकौतुकात् अयादिहीनाम्बुरपायसंसभोज्यभक्तिमान्
मणाम्माम्यश्वविस्तिन्नितंसमदिमेयुत गत्वीवनमासायग्राम्यामकृताम्भवान् पतयासांवायोग्यसंतोष्यतदनुत्तया कृ
तांभोनितमणामुहस्तयंत्रंचभक्तितः स्त्रैवविनेत्रात्रैरम्भर्तसंतोषकृतीभवेत् विभ्रमाख्यंचदंभंचमोहंचासम्यमेववः नक
राविस्म्रकुर्वीतविशेषाद्गुरुसन्निधौ पवनहृदयजसमातदंशांशकूनेहुतैः आरग्वधप्रसूनैर्वाप्रसूनैर्वकुलोद्भवैः सूक्ष्मकंजोपुष्प
केर्वाविमधुलिङ्गुतिलमयाः चन्दनचन्दनकर्पूरकाश्मीरास्त्ररभीकृतैः तर्पयेत्सलिलैस्तावद्दिनशोभक्तिमान्नृदः एवंससिद्धमंत्र।
स्फुरत्कर्णिकाम्यादिसाधकः गृहभक्तोनितमकृतसंकल्पसंयुतः सहस्त्राणिपिस्थिरधीमंत्रवीर्यविशारदवान् यःसोपिकाम्यान्कु
र्वीतप्रयोगानामयाशिवे यथस्त्रानेनमोहेनचापलेनापिवापरेत् अनर्थक्षेपरागादिपीडः प्राप्नोतिनिश्चितं अग्रहणैःपंकजे।

वि॰ प्या॰ ण॰ व॰ २॰

२९३

393

होमं कुर्यात्त्रिमधुराक्तैस्तैः मरुबकाद्भवेल्लक्ष्मीं महतीं भाग्यविग्रहां कल्हारैः क्षौद्रसंसिक्तैः हुतैरयं तद्दिनावधि जुहुयात्तिलमाशो
भक्ताः सहस्रं विकचैः शुभैः तद्दिने भवत्येवा स्त्रीकाम्यो जायेदक्षरूपतः तावत्तु जप्त्वा होमान्ते पावकं संस्थं कुर्वन्ते कृते चंपकैः क्षौद्रसंसिक्तैः
सहस्रं च समाहुर्वन् लभते स्वर्णनिष्कानां शतं मासेन एवं वत् पाटलैः शतसंसिक्तैः त्रिमधुरैः सहस्रं जुहुयात्तथा दशनिष्कान्मासाल्लभते चित्रा
णि वसनानि च कर्पूरचंदनाद्याति स्रग्गंधानि च मासतः वस्त्रं निलभते हृद्यं रम्भो गो पयो गोभिः शालीभिः क्षीरसिक्ताभिः समा
भिः शतं हुते नित्यं तेन शालीसमृद्धिः स्यान्मासैः षड्भिः सिद्धयः तिलैर्हुते सहस्रं हि सर्वैर्विषादारोग्यमाप्नुयात् स्वजनैः सविभवं तथा दूर्वाभि
र्जुहुयात्तथा निरातंको महाभोगः शतं वर्षाणि जीवति गुडूची तिलदूर्वाभि - - - - तेनायुः श्रीयशोभाग्यमुत्पत्ति निध्या
दिवा भवेत् घृतपायससंदुग्धैः कृते तेन भवेत् विशेषमान् आयुरारोग्यविभवैः स्यान्मासेन भवेत्तथा सप्तम्यां कदलीहोमात् सौभाग्य
लभते हुतः हविर्निक्षेकः प्रादेशमात्रैः त्रिमधुराक्तैः संयुतैः जुहुयाद्दिनशो यो रसत्रिपाते ज्वरे गदे महारोगेषु दूर्वाभिः स्त्रैश्छित्तौ ज
वेल्कवा त्रिशिवी निरशो होमं कुर्यात्त्रिमधुरसंयुतैः षण्मासादुत्तनावापि रोगान्मुक्तः सुखी भवेत् तद्दिने भजनं पेद्दर्भीतिलाशाः
सलिलैस्नपनं सहस्रवारं तन्त्रोयैः स्नानपानं समाचरेत् पाकाद्यमपि तैरेव कुर्यात् रोगाद्विमुच्यते साध्यदेहसंभृतिश्लघणां च
षपंतिलं पिष्टं च सावधयादीत्याज साचसमन्वितं कृत्वा पुत्तलिकां तैलं हृदये नाम संयुतो प्राणवद्धिनायैः सस्त्रो होमस्त्रि
पुत्तलिकां हुनेत् एवं दिनैः सप्तभिर्वा त्रिभिरेकदिनेन वा साध्यो वशो भवेत् स्त्री षमपि हास्थितो हृदं तथा विधां पुत्तलिकां कृत्वा म
ध्ये खलेनं कृवि उपविष्टितियायात्र विधियादिन सोहुनेत् त्रिसहस्रं विद्यामायां शर्षपैः सप्तैः विद्यामंत्रीनिशीधे तेरसाव
तैः शर्षपैतेलाक्तैः शतयोजनदूरादप्यानयेदहर्निशं तावलात् तां तु पुत्तलिकां मध्यमहृच्छिदं समन्विताः कृतप्राणप्रतिष्ठां च पम
शानेवैवेत्रिषि साध्यायांनिचतवबद्धिनादनाबलिततः कृत्वा निषेकस्तां विद्यां संजपेच्च शतत्रयं गृह्णाति स्वसमे रात्रौ मासा

ध्यानाद्विधैरपि रोगेभ्यो नादिमं क्लेशेनाशमेति सनिश्चितं । पद्मं तत्र समुद्भूतं सलिले तां खे निशि । क्लेशैस्तैः सविनिर्मुक्तः स बीजी
वनिभूतले । साध्यं वृत्तेन कुम्भान्तां राधपाङ्गे निवेशितां । तोयमध्ये निपायेत् तत्काष्ठमध्ये तु रुक्मवासरैः । वैरिनाशं त्र्यरैर्नाग्निः कृते मारव
न्त्रिणो भवेत् । नाम वच लिखेत् कागेहेन व्यावलियुक्तां खनेत् । साध्यानरश्मिनाग्नि चेत शान्तरूपयुतेन खनेत् । तद्दियानेन सहितं शत्रुरु
मारवा वेत् । महावज्रे च वज्रं च यन्त्रालेपेनाप्यनुक्रमात् । प्रयोगानपि वक्ष्यामि समाहितधिया शृणु । मांसत्रयं गरुड्रिणां दक्षवि
शन्तु त्राणि पातयेत् । तेन कोष्ठानि जायन्ते नवकषट्षष्टिशतत्रयं । तेषु कोणे चतुष्के पिमाङ्गेषु मध्ये चकेनव । चत्वारि पत्रत्रयं शेषं वज्रा
कारं यथा भवेत् । दिक्षु चत्वारि चत्वारि मान्तेपि वा त्रिकोणस्थ । कुर्याच्छूलानि कोष्ठानि पञ्चषष्टिशतं भवेत् । तेषु रश्वादि परितो
लिखेद्धियाहृशिनात् । मागन्त्वं च विभिन्नानि मायुक्तविधिना तथा । चत्वारि चत्वारि शक्तुमानेनेषां तु मध्यतः । एकविंशति कोष्ठानि
शिष्टानि पूर्णं विके । तेषु पर्यायनिर्माणे वैरोषड् समन्विते । घटिकाग्रवर्णोचलि लिखेन्मायुक्तयोगतः । शिष्टुविद्यावर्णा
ग्नलिखेद्द्वादशशेषयोः साध्याख्यां मालिखेद्रुक्मे मणातु दक्षोर्हयोः । चतुर्दिक्षु लिखेत्कोणेषु भितोभौतिका कान् हिविक ।
मणामा वाक्यमक्षोणयोस्तु रूपतः । महावज्रमिति ख्यातं सर्वैश्चैवापराजितं । विजयस्तेभवित्तेषु वश्योच्चाटनकर्मसु । रक्तांशुकि
वशान्तिं चतष्टवरिशुविग्रहे । देशराष्ट्रपुरग्रामनिवेशादिविशेषतः । घोरे श्मशाने जातेषु भूमौ संलिख्य गैरिके । मध्ये देवीं समा
वाह्य श्रे यत्रिमशः शिवां । संध्यास्तुति रक्षोक्तक्रमान्नीराजनेन या । कुर्यात्त्रिराष्ट्रंहितु गणान्विगुणकांस्तु रूपतः । राज्ञो वैरिनिरो
धेनतु रोमात्रा वशेषिते विसर्जयेत्समप्रोक्तवज्रं लिखेन्महन् । दद्देनाच्चयेत्समध्ये देवीं शुचिस्मितां रक्तगीतादि
भिः सार्द्धं संध्यासु च विशेषतः । एवमाग्वदिने रुक्मे विजयी नृपतिर्भवेत् । वैरिनाशनवानसभङ्गाद्यनर्मोपिवा नतल्लम्मा
न्नैयविज्ञातन्नाले कृमाधुरीवलैः परीयाद्देशिकं तत्र गजनीवत्सिरं सवीः । निःसपत्नो निरातंकः षडङ्गं मासेव भवः । एवमतस्

पारिव॰२॰

३९४

394

वत्रस्यैवमेवं कोणवर्णायेत्। अथैतद्यंत्ररचनाप्रकारः। तत्र प्रागग्रमायतनाद्द्विलोपेन त्र्यायतामपि विंशतिविंशतिरेखाः कृता
समांतरालानि एकषष्ट्युत्तरत्रिशतकोष्ठानि विलिख्य कोणचतुष्टये प्रतिकोणं पंचचत्वारिंशत्संचचत्वारिंशादिति। अथ शीमु।
मरणे नवकोष्ठानि त्रिकूटकपुष्पमामार्जयित्वा वज्राकारं यथा भवति तथा कृत्वा चतुर्दिक्षु चत्वारि चत्वारि कोष्ठानि मार्जयित्वा ते।
षुष्ट्वले षष्ठचत्वारिंशि कोणानि विधाय। सिद्धषष्ठपंचषष्ट्युत्तरशतकोष्ठमंडलं विद्यात्। राणपनाद्द्वानिषोडशस्वरयुक्तानि।
चतुश्चत्वारिंशद्वर्णशताद्वाराणि लिखेद्वीदिग्मादक्षिणेन प्रवेशगम्यानि विलिख्यावशिष्टैकविंशतिकोष्ठेषु तद्दिनतिथ्यायाषु
त्र्यंयपर्णीपनिमायावर्णाञ्चयंघरकोष्ठेषु विलिख्य यटिकाद्वारसहिते युगांतरे एकस्मिन्कोष्ठे विलिख्यावशिष्टचतुर्दशको।
ष्ठेषु प्रतिकोष्ठमेकमेकं ऋतिमूलमेषाद्यारागणि विलिख्यावशिष्टकोष्ठद्वये साध्याख्यो कर्मचविलिखेदिकत्रिष्टपस्यकोणा
चतुष्टयेन तत्कर्मानुसारिभूतवर्णान्दिशिक्रमेणाविलिखेदेतद्यंत्रशुभफलदं भवति। तथा। अथ यात्रवत्रतिर्माणवि
पानंचशृणुस्मिये। येनदृष्टगतेनस्युः सिद्धयोपिसदृष्टगाः। प्राक्प्रागद्विलोद्धकदशसूत्रनिपातनात्। तेनेकाशी
तिकोष्ठानिजायंतेतत्रपूर्ववत्। मार्जयेद्दशकोणेषु शिष्टेषु विलिखेत्तथा। त्रिकोणानि चतुर्दिक्षु तेषु तास्मवर्ष्टवत्।
विलिखेदवशिष्टेषु मेषाद्याणि त्वष्टिशास्तथा। एकस्मिन्नप्यमेशक्तिजवरेसाध्यमालिखेत्। एतत्सूर्वशोके विलिखेत्॥
मात्रिजेच्छया। तत्रेदस्वनयोरस्मिन्प्रयोगे भवेत्सर्वतः। एतद्धृतस्य मध्यस्थनामकृत्वा महीभुजः। देशाविहृदये शीर्षसंस्था
प्यसमरे कृते। निहतवादिनीं शत्रोः स्वतंरगोमहीभुजः। अन्तनाशोथसर्वांगोपशोलक्ष्मीयुतान्वितः। निवर्त्स्यसविरंजीव।
त्रमैभागानिजेच्छया। एतत्राप्रदलेकृत्वा ध्यायेद्दभिहृदये। अथैतद्रचनाप्रकारः। तत्र। प्राक्प्रागायतना द्विलो।
त्रयायतामदशवरेखाः कृतासमांतरालानि एकाशीति कोष्ठानि विधाय चतुर्दिक्षु दशदश कोष्ठानि मार्जयित्वाप

(५७)

कचत्वारिंशत्कोष्ठात्मकं वज्राकारं निधाय दिक्षु चत्वारिंशत्कोष्ठानि मार्जयित्वा त्रिकोणानि विधाय तेषु क्रमात् साहीधाय।
इन्द्राणीं लिखेत् मध्यकोष्ठे मायाबीजं साध्यनामगर्भं विलिख्य अवशिष्टकोष्ठेषु मूलमंत्रस्य द्वादशाक्षराणि दिक्षु विलिखेदेतन्
यंत्रमुक्तफलदं भवति। तथा। विधाय वृत्तयामध्ये षट्कोणं तस्य मध्यतः बाह्ये च कृत्वा विधाय बीजं माया मध्ये तिकं। षट्
सुकोणेषु नवचतुरस्रपश्चिमयोर्लिखेत्। एकैकं पाशं कोणेषु द्वेद्वे वृत्तांतराले पुनः मारकं विलिखेदादिकैतांशिंडसमन्वितं म
ध्यबीजस्य मध्यस्थं लिखेत्तन्निजवांछितं। अनेन दिशितमीतानांक्रमाणां सिद्धये। केवलं धारयेत्सर्वो वल्लभात सज्जायते। अ
येत यंत्ररचनाप्रकारः मध्यमतः षट्कोणं विधाय तद्बहिर्वृत्तद्वयं कृत्वा मध्ये साध्यनामगर्भं ह्रींकारं विलिखेदेतद्यंत्रमुक्तफल
दं भवति। तथा। स्वरस्पर्शैर्मंत्रवर्णैः पद्मानि कारयेत्। वृत्ताष्टपत्रयुक्तानि षोडशानानि मेनाहरं। कर्णिकास्वपत्रेषु लिखे
देकैकमक्षरं। कर्णिकायाः मध्यस्थं कुर्यान्नाम निजेप्सितं। यरिकाक्षरसंयुक्तं विनियुञ्ज्यात्स्वनिलयः। अहोरात्रं षोडशधा कृत्वा
तातेषु योजयेत्। समस्तं वांछितं तत्र तन्मध्ये विलिखेत्सदा। धारयेद्दक्षिणे भुजे परिरक्षार्थसिद्धये। अथैतद्यंत्ररचनाप्रकारः
मध्यमतो वृत्तं कृत्वा तद्बाह्ये अष्टदलानि विधाय मध्ये कोष्ठे षोडशस्वरसंयुक्तमूलं विधाय तद्बाह्ये षट्चतुस्त्रिंशदक्षरशातव
र्णेषु मध्यमायां तु साध्यनामगर्भे कर्णिकायां विलिख्य तद्वयटिकाक्षरं संयोज्य अष्टदले षट्हिताया यथा शेषवर्णानि लिखेदेवं नव।
नववर्णानामेकैकं यंत्रं भवति एवं षोडश यंत्राणि भवंति समर्थः। तथा। शाकद्वयं वह्निकोणं दक्षपंचमस्वराणि पातयेत्। कोष्ठानि
षोडश स्वरेषु पद्मानि कारयेत्। षाडकं विधाय एवं मंत्रं येषां मतः क्रमात्। देवीतन्त्रस्यापि पद्मासवेसंपद्वामये। स्वाहा।
यमर्थः इति महावज्रेश्वरी नित्या प्रयोगविधिः। अथ शिवादूतीनित्याप्रयोगविधिर्लिख्यते। तत्र श्रीतंत्रराजे। साधकेशाक्रमागिणि।
कुर्यान्नित्यमनंदितः काम्यहोमविधिं देवि शृणु सम्यक्समासिद्धिदं। येनासौ वांछितं ह्यत्र सर्वा मासि तन्निश्चितं। वदायद्दमिताहोमा

ङ्गुलैर्मधुमिश्रितैः नारिकेलफलोपेतैर्गुडैर्लक्ष्मीमवाप्नुयात् तथाम्रमिश्रितैः कस्तूरैः क्षीराक्तैः कुसुमैः त्रिमधुकैः कुसुमैश्च
मल्लैर्नैवेद्यकल्पोद्भवैः मधुकैर्जैः मसूरैः कृष्णैः कन्यामवाप्नुयात् भूमिगैर्जैर्नैवेद्यापोत्थैरिष्टमवाप्नुयात् माहिषमेहिषी
गोमांसान्नाज्यमिश्रगास्त्रया अश्वानाभिर्हुतैः सर्वैर्नात्रेत्रसाधकः शालिपिष्टमयीं कृत्वा पललोचितसंयुता हृदेशमस्तनाम
रांस्पवेतेलाम्ययात्रिशिखा तामनश्वन्दिवारात्रौ विद्यानताम्नुभक्षयेत् समानाश्चयोगेणानवनाणिरपोयवा दासवद्बहुशस्तया
निविन्नप्राणादिममयेत् हयारिपुष्पैर्हुतैः सितैर्वा जुहुयान्नया त्रिः समयाञ्जलिहुतीमवाप्नोति श्रियं नरः छागमांसैर्हवि
र्धक्कैर्होमान्नवणीमवाप्नुयात् क्षीराक्तैः धान्यसंपन्नो भुवमाप्नोतिमण्डलात् पद्मानैर्हुतैर्लक्ष्मीमवाप्नोति त्रिभिर्हुतैः अथ यंत्रा
णां वक्ष्यामि नानाभीष्टप्रदानितैः शृणुतेष्टविधानानि समाहितमनाः शिवे हस्तोनिम्नान्नेरेखासनाङ्गुलानि विदग्धा हस्मावः
दलयनमः तैः षोडशस्वरयुतैः पञ्चाशतमुदीरितं ९ चतुरस्रहृदयं कृत्वा नन्दंतर्गतस्त्वसुगमकं नंदनस्थकोणं चनदंतर्गतसुगमकं
कृत्वा तत्र लिखेल्लक्ष्मीविद्यायं नाम संयुतं विद्यायं ह्रींकारं वृत्तयोरंतरा शेषं बहिः कोणेषु चाष्टसु लिखेद्धृद्धद्धेरेतेषु वायहृ
न्नद्धयांतरा क्रमानुरूपाणि तानि नृपाश्रमयतः मातृकाविलिखेदिकु हादशहादशक्रमात् अस्त्रं च त्रिषु कोणेषु शेषा
णां च विलिख्येत् सर्वविंदुंसमायोग्यं योजयेद्धंजनेपरा एवं यन्त्राणि जायंते दग्धासिद्धासदानिवे अथ पश्चमनोवृत्तहृदयं कृत्वा
नद्धहिरष्टकोणान्तर्हद्धिर्द्वंनदयं तदृदिश्च तरस्वहृदयं कुलामध्ये साध्यनाममगर्भं मायाबीजं विलिख्येत् तर्हहिर्द्वं नदयांतरालेमध्य
मबीजरहितैर्मूलविद्याक्षरैर्वेष्टयित्वा तद्बहिरष्टकोणेषु षोडशस्वरासंयुक्तानाद्यन्ताक्षरेषु षष्ठुनरशतनसंख्योकेषु मध्यमतः
षोडशान्नराणि मतिकोणं द्विद्विक्रमेण विलिख्येत् तद्बहिर्द्वं नदयांतरे क्रमानुसारिभूतान्नरदशकं प्राग्वद्धिलिख्येत् तद्बहिश्च
तुरस्रहृद्यांतरालेदिक्षु हादशहादशक्रमेण अकारादिक्षकारान्तमातृकावर्णानि लिखेत् ऐन्द्रादिकोणेषु त्रिषु हल्ल्ज्ञानि

लिखेत्पाणिना कोणे हृल्लेखं कृत्वा विलिखेद्देवं दश यन्त्राणि भवन्तीत्यर्थः · तथा प्रथमं गैरिकैः कृत्वा तत्रावाह्य शिवां जपेत् · समभ्यां
त्रिसन्ध्यासु सिताब्जपुष्पसमन्वितं · कृत्वा नैवेद्यं पयसा मध्याह्ने दिने तथा · दधिभक्तं वसापयेल्लड्डूमोचाफलं तथा · परेद्युः
त्वमहं वा कुर्यात्सुजाः समाहितः · वाञ्छितं प्राप्नुयाद्देव्याः प्रसादेनाल्पकालतः · द्वितीयं चन्दनैः कृत्वा तत्रावाह्य पतद्दिने · सपक्व।
छागमांसेन नैवेद्यं मन्त्रं निवेदयेत् · तावल्लक्ष्मीर्महीपालं वशीकर्तुमयत्नतः · वशयेद्वनितां वियां वशयेद्यावदायुषं · तृतीय
मणिसिन्दूरैर्विधाय वाह्य तत्र तो · तावद्दिनं तथा वाह्य वशयेद्विद्ययान्विशत् · चतुर्थं कुङ्कुमकैः कृत्वा तत्र मध्ये च पूजयेत्तथा · समाहृता
दायदः सर्वाः सर्पात्मसाः प्रसादतः · पञ्चमं चन्दनैः कृत्वा तत्र पूजयेच्छिवां · केवलं पायसं मोचां सितामृतसमन्वितं निवेद
येत्त्रिसन्ध्यासु मासाद्रोगान्नशेषतः · जित्वा सर्वे विजीवेच्छ समा पूर्तिरामयः · अभिषिञ्चेच्च यन्त्रं वै कुम्भे संस्थाप्य तज्जलैः · कृत्वा।
तस्य दक्षिणां चरयात्सुखि शक्तितः · मामण्डप्रदावेत्तस्मै तु दद्यात्सर्वस्वमेव वा · येनासौ तोषमायाति तत्तद्वस्त्रं समर्पयेत् · ष
ष्टं कस्तूरिकासंयुक्तं पटीरे परिलिखेत्ततः · महाशिला शिलापट्टे पीठे वा सौधभूतले · सुगन्धपुष्पमाल्यपञ्चनानातिनिवेदयेत् · स
तयेत्त्रिसन्ध्यासु जपन्नियतात्मा वशी · त्रिसप्तरात्रमात्रेणाल्पमहीमानिचासाजानं · मुखे तेमाणिनो वितमः शक्रयोमन्त्रयन्त्रयोः
सप्तमं ताम्रपट्टे तु कृत्वा वाह्याभिषच्य च · स्थापयेन्मन्दिरे तस्मिन्लक्ष्मीर्यातीति सुस्थिरा · अष्टमं राजते कृत्वा विभयात्सर्वसंपदे
नवमं हेममयं कृत्वा भूषाद्यैर्धारयेच्छिवे · दशमं सर्वकामीनि साधयेदृचे येच्छिवा · यद्यद्वाञ्छितं कामं तत्तत्प्राप्नुयात्तथा ·
कृत्वा ताः पूजयेन्मन्त्रं तत्कार्ये हृदये स्मरन् · तद्दिने सर्वदा प्राप्नोति नात्र कार्या विचारणा · दशैव तानि यन्त्राणि भूर्जे कृत्वाभिमन्त्र
च · सिक्थनिर्मितपात्रे तक्रोदमध्ये निवेशयेत् · त्रिसन्ध्यमर्चयेद्रक्तगन्धपुष्पैः समाहितः · साध्यस्याभिमुखो विद्याज्जपेत्त्रिस
प्तरात्रं स्मरन् · पाशेन कर्मबद्धपातितं निजपादयोः · मस्तकाञ्जलिकरं शीर्षे दासोऽहमिति वादिनं · त्रिसप्तरात्राद्वश्याः स्युर्नरा

विद्यार्णव॰ २॰

३९६

396

गोल्पादयः तेदेवकोसंकुर्यान्नि संध्यासु त्रिषु नित्यशः कामाद्रीवनिताः कामज्वरग्रस्ताशयाः शनैः कुलं लज्जां विवेकं च परित्य
ज्यास्य किंकराः भवेयुरिति पंचबाणानां प्रयोगोस्त्र समीरिताः प्राणादिशक्तिशब्दविन्यासेन वक्ष्ये हं यथोपावृति वेतालनभोवराक्षस्पर्शेनोद्या
मेनसंयुतः जवीदाहमरुयुक्तोग्योमापि मरुतायुतं अग्निर्हं शुक्लवीतोऽप्यार्दादि त्र्येनया ज्वावह्नियुक्तातेनु स्यात्स्वष्ठ।
सप्तमकौयुतः दक्षिणत्रिग्यामायावातादिविनयंयुतः हृद्दाहायुचैः स्वनगोत्रादाहाग्निभिः परं व्यामं मरुत्समोपेतं व्योमा
ग्निगमनेनतं शुनरायत्रयंचांबुमरुत्फनभसायुतं सृष्टमायायुतं पश्चाद्वह्निवीर्यं च मंततः अग्निर्हं सोमरुत्युक्तो व्याप्तं च मरु
तायुक्तं स्वसाद्यसमायुक्तं हरं तु महदन्वितं हंसयुग्मरुतायुक्त सुवासि शाल्मिपिमित्तः अमुष्यमालोरहमालामुष्य
जीवरूहस्थितः अमुष्य सर्वेंद्रियाणि अमुष्य वाङ्मनःप्राणाःहायांतु स्वाहा यादिसमाप्तैः कुर्यात्सर्वांगानि हि योगतः तानाद्यु
वतामेवमसेकृष्टिक्तियुटस्थितं ध्यायेद्देवीं प्राणशक्तिं महारुणामहारुणावरे अरुणाकल्पयुक्तां पमरुणां परपल्लवां अरुणा।
यतनेत्राब्जयुगां चारुस्मितानना प्रहूनपिंडं पाशं च दधानां पाणियुग्मतः स्वसमानाभिरन्विता वेष्टितां दशशक्तिभिः अन्ते
नशक्तियुक्ताभिः पूजयेत्सुसमाप्यतः प्राणापानसमानाख्या नोदानाच शक्तयः नागाकूर्मसकृकरा देवदत्ता धनंजया चतुर
स्वहृदयं कृत्वा नदं तत्पूजयुग्मकं तदेन दशपत्राब्जं तदंतस्तहृदयेनया कृत्वा मध्ये समावाह्य कृत्वार्घ्यैः पूजयेत्ततः लक्षं जपेन्मया
मन्त्रस्तद्दशांशं हुनेत्मया तिलैः पुष्पैः शर्करायैश्च सितैर्मधुरसंयुतैः तर्पयेत्सौरभाद्येन जलेनेमं समासाधयेत् तेत्रिस्मिन्माल्क
युक्तो मंत्रारूढकानिसर्वतः अन्नपानविषयासाध्यप्राणान्मंत्रं नियोजयेत् यंत्रमस्याः शृणु प्राज्ञे मयः अन्य यकारकं येन युक्ति
कालीवसांदशकामनार्वेलान् मातृकासकृदुद्गिरणैर्दक्षत्राणपुष्टिं नियातयेत् कोष्ठामकेवनपत्राशल्लयतेन पुष्पविमसेत् प्रा
युतैस्समारभ्य परितोपि प्रवेशनात् शिष्टं भमध्यनवषट्लिखेदं गोदिताक्रमात् ततः शिष्टहृयेसाध्यनामालिख्याथ साधकः स

जप्यविद्यां हस्तेन सजीवेन स्पृशन् शतं · मेनपुञ्जलिकां कुर्यात् सिद्धयेनाम यथा भवेत् साध्यजीवाद्यानयनं शृणुवक्ष्यामि तेऽद्भुतं।
मंत्रवीर्यस्थितिं कुर्वन् तथा ते दृढार्थतः ज्ञानकर्मेंद्रियाण्येव मनोजीवं तत्तु तथा · तस्मात्साध्यशरीरे तान्नुन्नस्यानामलिख्यथा
रक्तरसा शक्तिमध्यानानानीयापणियेद्विया · विद्याया स्वाहान्ते तु साध्यनामनियोजयेत् एवंनियोजितां विद्यां सहस्रं प्रजपेत्स्मश
न् जीवहस्तेन नवछिन्नो निशामध्ये तु साधकः एवंसंस्थापितमाला पुत्तलीसंदृते तु नः साध्यसजन्मनक्षत्राण्येकणीयवदामि
ते· तत्रमलन्नसंज्ञातनवांशांशप्रधानकं · अमानिचनवह्निणिनवग्रहसमन्वयात् · तेभुतेभप्रयोगांस्तु वक्ष्याम्युपरिहो
मके · रिपोर्निर्बिचकेशं च चरणोत्यं जलस्था · अमानि वा गतमाणि तु जनस्यां योजयेत्ततो · पश्यामि तेभ सर्वत्र तु जनस्याप्रोक्तया।
तथा · एवं सर्वसमायोतमारणकर्षणकर्मणि · अनया विद्यया कृत्वा मारणकर्षणमुक्तया · ततो निर्दिष्टतु जनस्यांतच्चतेभ्रोक्तमा
चरेत् · सर्वत्र मारणप्रोक्ते साध्यद्वे गृहसंस्थितिं उक्तानां तत्र रक्षाणां न येवाष्टकवर्गकं दशांस्थितिं च संवीक्ष्य कुर्यान्मारण
मात्मवान् अनेवंस्य कृते कर्मस्वात्मानं हंति तत्क्षणात् · ब्राह्मणं धार्मिकं भूपं वनितां मातृकं नरं वदाम्यसहयमिसमनिचारेन
योजयेत् · योजयेद्यदि वैरेण मत्यगेनेनिहंतितं · अभिचारस्य विषयानाकर्णयवदामि ते · पापिष्ठान्मांत्रिका वा वाराद्देवता।
स्थानिदकान् · मत्नानांयानकान्सर्वे क्लेशकर्मसंस्थितान् · द्वेषवृत्तिधनस्त्रीणां माहात्मीरे कुलांतकं · निंदकं समयानां च पशू
जांशजयानकं · विद्याग्रिस्तु रशस्त्राद्यैर्हिंसकं प्राणिनां सदा · नियोजयेन्मारणेतु कर्मस्वेतेनेयानकोः कृत्वा तु मारणं कर्म तद्दते
स्वपनार्हतः पादलोतहविर्मांसान्नानाप्यसरनिमयाः अभिषिंच्य ततो विद्यां जपेल्लक्षं हविष्यभुक् · तत्त्वत्रयेण्यपूर्णात्रमा।
त्रिषेकं समाचरेत् · सहस्रहोममह्नात्रुतत्त्वापैरवमुच्यते · एतत्ते कथितं सर्वं हन्तानि त्या विधानकं इति श्रीविद्यार्णवे विंशति
तमाश्वासः २·

२५७

397

१७०

अथ नवितातिथायाः प्रयोगविधिः श्रीतंत्रराजे ततः साधितविद्यस्तु प्रयोगानाचरेन्नरः वेल्ल्वैर्दशांशं जुहुयात्पत्रैः पैः साधने जये एवं संसि
द्धमंत्रस्तु मंत्रिणे मूलकोदके फणिदष्टमृतानां तु मृत्युसंजाप्य जीवयेत् तत्कर्णयोर्जपन्विद्यां जह्याद्वाजयसिद्धया संताप्रशीर्षसहस्रा
मृतममृत्याप्ययेद्विजः काम्यहोमविधिं देवि शृणु वक्ष्ये यथाविधि कृत्वा योनिकुण्डमध्ये तत्र्यास्रो विधिवद्धुनेत् तिलसार्षपगोधूमशालि
यान्ययवैर्हुनेत् त्रिमधक्तैर्होमविधिं समेतैर्वा समृद्धये बकुलैश्चंपकैरब्जैः कह्लारैः रक्तोत्पलैः केरवैर्मल्लिकाकुंदमधूकैर्दिरामये
अशोकैः पाटलैर्बिल्वैर्जातीविचकिलैः सितैः नवैर्नीलोत्पलैरश्वारिपजैः कर्णिकारजैः होमाल्लक्ष्मीं च सौभाग्यमायुर्नित्ययशोनिधिं
यद्यद्धि वांछितं सर्वमवाप्नोति सुनिश्चितं दूर्वागुडूचीमृत्युंजयं वटमारग्वधं तथा सिताक्षमद्रकं हुत्वा रोगान्मुक्तो नरो चिरात् रक्तंज
हुनालिकेरस्तुमोचागुडसिते हुते अब्लालभते लक्ष्मीं भोक्ता च भवति ध्रुवं एतैर्हर्दारितैः राज्यमधुक्षीरपरिप्लुतैः एकैकैर्वनितावद्
श्यायावज्जीवं धनादिभिः तैस्तु राज्यस्तनैर्भूपं वश्याः स्युर्वनिताः प्रिये हीरानं तैर्लई तैर्मर्त्यान्वशं तिहुत्यशोषतः शार्षपाजैर्हुते मृत्यु
काष्ठाग्नौ वैरिमृत्यवे तडजैर्वैरियोनस्त्रमांसैरपि वन्तस्तुते अंतेधना योनस्यतज्जोत्पादितं चरुं आरुष्करहुते पेतफणिशी
र्षस्वचाहुनेत् कृष्णाज्ञकशिरोवेष्टः खड्गपाणिस्वरोस्तवान् निशामध्ये हुनेत्मृत्यो निहंतुं वैरिणां हृतान् मृत्युकाष्ठानलेन्स्यफलैः
पत्रैश्चहोमतः सप्तरात्राद्दशनेस्तु गजाश्वारोग्यमामयः चतुरंगुलजैर्होमाच्चतुरंगबलं रियोः समाद्धाद्रोगडः स्वांर्जभवत्येव
न संशयः एवमस्यास्तु विद्यायां वैभवं को नु वर्णयेत् तथापि तद्दिङ्मात्रं किंचिदुच्यते तत्त्वशृणु प्रिये अथ यंत्राणि वक्ष्यामि समस्ताभी
ष्टसिद्धये तानि सर्वाणि देवेशि कुरुचिन्नेक्रमेण वै भावपूर्वमदक्षिणे दक्षसंस्थानि द्वादशार्घ्ययेत् तदग्राप्रभितः ज्यर्षी त्रिशिखा
नि महेश्वरि अस्य पत्रस्य मध्यस्थं नाम कृतनाशिवादिभ प्रागदक्षिण्यप्रवेशेन द्वादशाहर्निमायया विद्यामालिख्य संजप्य विभूषया
सर्वसिद्धये श्रियै कीर्त्यै च वश्याय सौभाग्याय विलासये विषग्रहगदोन्मादशांत्यै पुत्रजयामये नरनारीनृपादीनां वश्याय

विद्यार्ण २१

३९८

398

विस्फयाच्चततः अस्यार्थः प्राक्प्रत्यगायता दक्षिणोत्तरायता अष्टादशरेखा विलिख्यैकविंशाधुत्तरशतकोष्ठानि कृत्वा रेखाग्रेषु सर्वे
षु त्रिशूलानि विलिख्य तन्मध्यकोष्ठे समारभ्य प्रणवं विलिख्य ईशानकोष्ठमारभ्य प्रादक्षिण्येन प्रवेशगत्या त्वरिताविद्यां प्रणव
द्वितीयहृल्लेखाविधुरां द्वादशावृत्तिं विलिखेदनेन यंत्रमुक्तफलदं भवति तथा प्राक्प्रत्यग्दक्षिणोदक् नवसूत्राणि पातयेत्
जायंते च चतुःषष्टिकोष्ठानि परमेश्वरि॰ तेषु सर्वं निर्ऋत्यादि विलक्ष्मीमंत्रक्रमात् वह्निकोणान्तरे रेतेनैव षट्दृश्येके लक्ष्मवेष्ट
येत् अत्र ग्रहे महाचक्रे विद्यां शृणु महेश्वरि सर्वतोभद्रवित्याख्यानुष्टुभे सर्वसिद्धिदं वाह्नवह्निपुनर्वायवियहूं मरुतो नतः नभश्च
मरुतोयैर्वियामंत्रेन समन्वितं एतान्येव विलोमानि प्रथमं चरणं भवेत् तृतीयतुर्यौ परमेश्वलावह्न्यावृतलिला॰ मरुद्युताश्च
खवेदेतत्प्रतिलोमं तृतीयकं चतुर्थं द्वादशं विवंतदाद्यंते विलोमगाः एतच्चतुर्थचरणं श्रीविद्यायां महेश्वरि॰ सर्वतोभद्रविधे
षाडूपा सर्वार्थसाधका॰ यत्रस्थिता सौवक स्थानंतवा अस्तु भसकथा॰ श्रीमामायायामासाश्रीमानोयाज्ञेयानोसामायाली।
लालोलीयामायाज्ञेलालीलीलीलाज्ञेया॰ अथैतद्यंत्ररचनाप्रकारः तत्र प्राक्प्रत्यगायता नवरेखा दक्षिणोत्तरायता नवरेखा
अस्त्र कृत्वा च तः चतुःषष्टिकोष्ठयुक्तं चतुरस्रं श्रीचक्रं परिकल्प्य तत्र सर्वाः परिगतपंक्तेः प्रथमकोष्ठमारभ्य सव्यामादि दक्षिणांतकोष्ठे
एपंक्तिचतुष्टययुगतेषु द्वात्रिंशत्कोष्ठेषु प्रोक्त सर्वतोभद्राख्यलक्ष्मीमंत्रस्य द्वात्रिंशदक्षराणि विलिख्य पुनरयोगेन पंक्तिचतुष्ट
येपि सर्वाधः पंक्तेः प्रथमकोष्ठं दक्षिणस्थमारभ्य वामांतं पर्युपरि पंक्तिचतुष्टयेन स्यैव मंत्रस्य द्वात्रिंशदक्षराणि वि
लिखेत् इति प्रागादिषु चतसृषु दिक्षु ईशानादीशांतं चतसृवृत्तितडासरेखास्त्र्यपत्वरितां विद्यां मंत्रगतवषट्कारमालि
खेत् इति वर्णमित्यस्त्रबीजेन वेष्टयेत् एतद्यंत्रमुक्तफलदं भवति तथा॰ दशसूत्रनिपातेन कृतेकाशीतिकं पदं तन्मध्येको
ष्ठदावस्य कृतानां नामासर्वीथिषु लिखेद्गणीचतुष्कं गणेश्वरी यथाविधि॰ ज्याक्षरासेमीययाहत्वनीतो उसपर्णगात्रिला॰ ततः

श्रियो लिखेद्द्वियं शिवरत्नोदिगादिकं शागवन्नूर्णामृतार्णैर्लेर्वैष्टये फद्वियोजितैः ततोंऽुसयुतंतेन मालाकलितनूपिणा हृतहृयेन निःपायकुं
भेयमाथरोग्नरं कृत्वा स्वर्णादिहृसंसज्याभ्यर्च्य तन्मन्त्रनः स्थापयेत्तपसंसिद्धंतेषु पूर्वोदितेषु वै· तत्र लक्ष्मीरिति स्फीताती रोगाश्च प्रज्ञा सं
या· गजाश्वयशवस्त्रनेमाणिनः सुखिनो नित्यं· भूतप्रेतपिशाचादिपीडा सविभूयादिदं अलक्ष्मीघातपेवश्यसिद्धये सर्वसंपदे
अथैतद्यंत्ररचनाप्रकारः तत्र प्राक्प्रत्यग्दक्षिणोदक् समानरेखा निदशादश सूत्राणि पास्फाल्यैकाशीतिपदानि विधाय तत्र म
ध्यकोष्ठेसविंडुकठकारोदरे साध्यनामालिखेत्तत्कोष्ठपार्श्वस्थ पूर्वापरायतपंक्तिद्वये दक्षिणोत्तरायतपंक्तिद्वये च संभूय
चतुस्पृष्पंक्तिषु चतुष्कृतः कोष्ठात्मिका स्वसाधादिप्रादक्षिण्यक्रमेणाज्रूँसः वषट् इति च प्रतिकोष्ठमेकैकमक्षरं न्यसेत् निर्गमग
त्या विलिखेत्तत ईशादिकतिऋत्यादिकं च प्राग्जर्कं श्रीविद्यानुष्टुभं मध्यवीथीचतुष्पवर्ज्यं मालिख्य सर्ववास्ये· भिनः ईशादीशा
नंतं वर्णामृतान्तरालि चतुराष्ट्र्या शागवत्स मालिख्य सर्वमध्यकोष्ठमेष्वस्थ चतुःकोणसंतूर्णाक्षरमानेन तत्क्रमेणाष्टाषु निध्यायत द्वासेंगु
लमानेन थाहृत्तांतरं कृत्वाऽधडपरिभागे च मध्यतश्चतुरंगुलांतरालहृत्तं यं माज्यीयित्वा तदग्र वतुष्टयमानमवक्रं समंमरालसुपरिवत
रंगलकुंभमुखाकारं यथा भवति तथा सुमन्त्रं भव्यकुंभमध्ये तिर्यग्ये रवाहृयप्रसार्य तन्कुंभवीथीमध्यमन्योन्यस्पृष्टवकारमालया मुखला
नूपयंतं सर्वया समाप्य सवज्ञोपरि विद्रुं समालिख्य कुंभमाधस्तात्पमतं कर्णिकास्य कुंभं यथा भवति तथा समालिख्य शोकक्रमेण मनो
षितेषु विनियोजयोक्तफलानि भवंति इत्यनुग्रहयंत्राणि अथ निग्रहयंत्राणि· निग्रहं स्मशाने देवेशि शावायस्य शक्तितः सूत्रेणैव तत्
कालेन भवंत्येव परासवः प्राग्वदेकाशीतिपदं कृत्वा तन्मध्यकोष्ठके· दाहगर्भं नाम कृत्वा तथादिग्वीथिषु क्रमात् लिखेद्बीजं चतु
ष्कं तु वह्निमाहत विग्रहं ये: सद्यो वैरिणः स्वैरं विसृंचति कलेवरं रसादाहन्मासयुतो यामो दाहः स्वेयास्वराः प्रमादाहन्मासयुताहृ
सोदाहादिसंयुतः ईशारत्नोदिगारंभान्पंक्तिशो विलिखेत्तः काल्यायमस्तक्रमात्तो विद्यामंत्रं च संक्रमे सर्वतोभद्ररूपां तु काल्या

विद्या०र०

३९९

३९९

नुष्टुभमीश्वरि॰ स्मृणावदामिपरंतोयमानुष्टुभमी प्राणेणमरुत्समोपेतश्लावज्ज्ञासमन्विता॰ नभोमरुयुतंदाहचतुर्णांप्रतिलोम
तः प्रथमेचरणंतस्यद्वितीयंस्मृत्यमेवच॰ नभोभुवाग्नासपुततप्रतिलोमाद्वितीयकं तृतीयमेकादशमंननोगेणावरान्विताः
वयस्तेषांविलोमेचतृतीयचरणेमतं चतुर्थद्वादशाविशरयोवाधोविलोमकं चतुर्थचरणप्रोक्तंविधेयासर्वनाशिनी॰ व्योम
कालीतृतीयवमरुताद्वसमन्वितं नादयुषांविलोमंचप्रथमंचरणंयमे एतद्वितीयतुर्यंतनभसाभ्रूश्रनादकं एतेषांप्रतिलो
मंचद्वितीयचरणमतोः प्रकयुक्तोमरुवास्मिन्नेकादशाकमेवच॰ रसःक्ष्मयावन्निदाहोप्रतिलोमंतृतीयकं नादोनादोदाह
वह्निरयोकान्तदनेतरः प्रतिलोमंतत्तेषांस्याच्चतुर्थचरणंशिवे एवंमन्त्रहृदयंकोष्ठेवालिख्यवहिरप्यथ॰ वेष्टयेद्धामदाहामभगमुक्र
क्रमसमन्वितं मर्कटीदणगरलेरालिमस्थापितेरकं जयन्त्विनिक्षिपेदत्तविवरेवतरेथवा वल्मीकेमान्त्मभवेनशाक्तरायतनेथवा
स्मशानेप्रोक्तसमयेप्रोक्तक्रमसमन्वितं कालीमारटमाकालीलीनमोदन्नमोनली॰ मामोदततदेमामारतननतनतर॰ इतिकाल्य
नुष्टुभं यमावाटटवामायमाटमोटटमोटमा॰ वामोभूतिरिभूमोवाटटरीततरीटट इतियमानुष्टुभंभूतुंफुंहूं इतिनिग्रहवीज
चतुष्टयं प्रपेतन्निग्रहयंत्ररचनाप्रकारः तत्रप्राग्वदेकाशीतिपदोपेतंचक्रंविरच्यतन्मध्यकोष्ठेसविंदुकंरेफोदरेसाध्यनामालि
ख्यप्राग्वत्तत्पार्श्वपंक्तिषुचतुःकोष्ठेषुप्रागुक्तक्रमेणभूंतुंफुंहूंइत्यचत्वारचतुष्टमाभ्यंतरान्निर्गमिनगत्याःभितःसमालिख्यप्रा
भिचार्यः पुरुषश्चेदंतः कालन्नुष्टुभंवहिर्यममंत्रंवनितांचेदंतर्यममंत्रंवहिःकालीविद्यांचसमालिखेत् लेखनेतुईशा
दिकंचकालीविद्याश्चत्यदातपायमेमंत्रविलिख्य॰ श्रुत्यनंतरंवहिरीशानादितिर्ऋत्यंतंतिर्ऋत्यादीशांतंचनिरंतरंवहिरालि
ख्यतद्वहिर्लइद्दितिवितंविंदुयुक्तंयकाररेफचेशादीशांतंयथाक्रममंतवेहिर्यममंत्रंवनितानसमालिख्यमतीषितेषु
वितिपुंजपातः एतन्निक्षिपेदाभिचार्यः पुरुषश्चेत्कालाद्दिशाकेरायतनेप्रेतीवेश्माक्तरायतनेपवायभागेःश्मशानेखनेद

दिति संप्रदायः प्रपंचसारे सीसकेनैव पट्टे शावभवे कर्पटके वा । प्रस्तरके वा विषमसूपणा मंत्रं लिख्य काककर्पटे च चत्वरके वा कालिदान्वेस्था
पितमेतद् द्वेषिणां हि । मृत्युकरं व्याधिकरं स्यात्पुत्रस्त्रीविपत्करं च श्रीतंत्रराजे । यत्र देशादिके यंत्रं तत्रालक्ष्मीर्गदैः समं मारी सुदुस्तराः ।
साध्यास्सर्वे देवासुरैरपि । प्रागुक्तैर्नवभिः सूत्रै रेखाष्टकपदं शिवे । कृत्वा तेषां शरस्तौ दिगारं भाकालिकामंत्रं विलिख्य यममंत्रेणापि
कवीजद्वयेन च । वेष्टयित्वा वह्निश्चक्रं स्थापयेन्न दक्षोमस्व पतत्तु पूर्ववत्कोक्तफलहात्परमेश्वरि । प्रत्यक्षे पिनामानि योजयेत्को
ष्ठमध्यतः लवणाम्बुमहाम्बुपूरं स्मानि संभृतं श्मशानागारे निवेश्य निर्यामो विषमीरितं ऊषणं ऊषरः इति मनोरमाको
रे व्याख्यातं महाम्बु भस्म वः प्रागुक्ते यंत्ररचनाक्रमो यथा । प्रागुक्तैर्नवभिः सूत्रैः प्राग्वत् षष्ठि कोष्ठकानि कृत्वा तेषां
दिकं तिर्यगित्यादिकं वाभिचार्य्यः पुरुषश्चेदन्तः कालीविद्यां विदिक्षु मंत्रं च स्त्री चेदन्तर्यममंत्रं वह्निः कालीविद्यां च प्राग्वत्तु विदुय
कारकेफाभ्यां संवेष्ट्य पूर्वोक्तक्रमेण प्रोक्तस्थानेषु स्थापनात् प्रोक्तफलसिद्धिर्भवतीति । तथा । विद्यायवर्णजठरे साध्यमालिख्य तद्बहिः
अष्टच्छदेषु फट्वर्ज्यं मालिख्य दक्षवर्णकं कर्णिकास्थं ततो कं च वेष्टयेन्मायया ततः वह्निः क्रंभं विदध्याद्बोधोभान्तरविधानतः एवम
एवमन्यैश्च तद्भिर्विद्यावर्णैर्यथाक्रमे विदध्यान्नव यंत्राणि दशानां च फलं [illegible] । तत्राष्टदशकमलं सकर्णिकं विलिख्य तद्बहिर्हेन
दुयं विद्याय कर्णिकायां विद्यायवर्णं साध्यनामगर्भे विलिख्य तद्बहिर्मायावीजेन संवेष्ट्य अष्टदलेषु फट्वर्ज्यं द्वितीयाद्यष्टौ वीजानि वि
लिख्य तद्बहिर्मायया वेष्टयेत् एवं द्वितीयवीजं कर्णिकायां विलिख्य द्वितीयं यंत्रं भवति एवं तृतीयवीजादिकं ज्ञेयमेवं दशयंत्राणि भ
वंति फलान्याह । सर्वरक्षाजयं वश्यं नरनारीनृपादिना स्तंभं लक्ष्मीर्यशो हेमवासांसि च समाप्नुयात् अनाहतान्यक्षराणि मंत्रे
कादशाध्यतेः प्रहरखवक्षत्समनफट् इति । स्वरभिन्नैर्भवेत्संख्या षट्समन्याशान्तस्त्रंतं १७६ नैर्यंत्रकरणे तेषां फलानि च यथाक्रम
मेणावस्थामि देवेशि साधकाभीष्टसिद्धये द्वितीयोर्मध्यगं कृत्वा यसंघोडशफत्रकं तन्मध्यकर्णिकामध्ये शक्ति साध्यसमन्वितां परे

षोडशार्णानि वेष्टयेत् त्रिमायया । हृत्रयोरन्तरा वाऽस्य कुम्भे प्रोक्तं समालिखेत् एवमेकादशोक्तानि यन्त्राणि प्रथमानि वै अन्तःसक
र्णिकं षोडशदलपद्मं विलिख्य बहिर्हृत्रयं विधाय कर्णिकायां साध्यनामगर्भं क्लींकारं विलिख्य तन्मायया संवेष्ट्य षोडश
दलेषु षोडशबीजानि विलिख्य हृत्रयान्तराले मायाबीजैः संवेष्ट्य प्राक्प्रोक्तप्रकारेण हृद्भिः कुम्भे विलिखेत् एवमेकादश यन्त्रा
णि भवन्ति तथा । विनियोगात्तु येषां क्रमेण शृणु पार्वति प्रथमं गजरक्षाकृत् द्वितीयं हेमरत्नकं तृतीयं नृपरक्षायां चतुर्थ
ं दुःहरत्नकं पञ्चमं कुक्कुटे राजवश्यकरं ज्ञानं सर्वतः षष्ठं सविवरक्षाकृत् सप्तमं पुररक्षकं अष्टमे गृहरक्षा स्यात् सर्वेषामपि सर्वदा ।
फणिचोरग्रहादिभ्यो भयेभ्यः शान्तिस्तथा । नवमं सर्वरोगघ्नं सर्वेषामपि सर्वदा । उक्तास्त्वेकं स्यादेवेशि प्राक्प्रोक्तविधिना
पुनः दशमं भूर्जगं कृत्वा प्राग्वत् सिक्थेनाथ लिंगकं स्थापयेत् क्षीरतले तोये यदादेसविषयेषु तत् सज्जयेत्तानि वर्जयेत्सर्वशत्रून्
जीवकेरणं घोराभिचारकृत्यादिजातोदाहज्वरः तत्क्षणात् विमुच्यते प्रयोक्तारं नाशयेत्तत्क्षणात् प्रिये । एवमेतानि यन्त्रा
णि नामतः सर्वकार्यकृत् सर्वासामपि नित्यानां प्रातर्देवसमर्चये स्नानादौ च बलिं दद्यात् षोडशार्णेन पार्वति । इति नवनित्याति
त्याप्रयोगविधिः अथ कुलसुन्दरीनित्याप्रयोगविधिः तत्र श्रीतन्त्रराजे । एवं नित्यार्चनं कुर्यान्नित्यहोमं हुतेन वै । प्रातः सलि
लया मग्नः कुर्याद्धि यात्मशुद्धये । चन्दनोशीरकर्पूरकस्तूरीरोचनान्वितैः काश्मीरकालागरुभिर्मृगस्वेदमयैरपि आ
लिप्तगात्रो हृष्टात्मा प्रातर्मातृकया समं त्रिजमाभिः पिबेत्तोयं तथा वाक्सिद्धये शिवे । अन्यैरपि च मन्त्रैस्तैर्विद्याभिमन्त्रितं
प्यति श्रागवल्लत्त्रयं जमानद्भाशाचतर्पणेन । सुगन्धिसलिलैर्हीमन्तावत्त्रिमधुरप्लुतैः यलाशपुष्पैर्विकचैरड्हैरविव।
रिडजैः सिद्धविघ्नः पुनः कुर्यात्काम्यकर्माणि साधकः देव्यावर्णविभेदेन फलभेदाः समीरिताः विद्यास्वरूपभेदात्स्वरूपेणैव से
यथाविधि । त्रयीमयत्वं विद्याया तथा व्यंजनसंगमात् वाच्यवाचकरूपस्य प्रपंचस्यात्मिनात्मनः कारणं परमात्मत्वमयेयत्वं च वै

क्रमात् कथयामि शृणु प्राज्ञे विचित्रास्तव वैभवाः अकारादिः सामवेदो ऋग्वेदस्तु तदादिकः यजुर्वेद उकारादिस्तेषां संयोगतः श्रुतिः तत्रि
ष्वपि त्रिशृणु प्राज्ञे प्रोक्ताः पूर्वापरक्रमात् विलिखेद्योजयेत्सर्वे शब्दशास्त्राणि सावतः गुणसंख्याक्रमस्वजपात्ततः स्तेनापरेण तथा हृदि संस्था
समायुक्ता आदित्यमत्यन्त श्रुवे वपुः तेन त्रयी मायी विद्या कार्यकारणयोगतः आद्युत्तरप्रसूतानि सर्वाण्येतानि येन वै मध्यमार्गगता
त्वाणन्यूजनादेस्तु मातृका शब्दकारणकार्यत्वयोगाद्वाचकरूपतः तदर्थागारसायोगाद्दुतादित्वेन वाच्यता इति वाचकवाच्य
त्वरूपा विश्वात्मनो दिव्यापरारूपेत्तृतीयेन त्रिशकोऽर्क त्रिकात्मकं एवमेषा विश्वमयी विद्यारूपमिदं शृणु श्रुविराद्या वाक्त्वरूपा द्वितीया
वह्निरीरिता विद्युत्सर्गात्मनो तो रेफरूपा सा तावद्यावद्वपुः तेन बीजेन विश्वात्मरूपा सा समस्पर्गेरिता वनेत्तृतीयमत्यानं माययाहि
नवाप्यता एषा त्रिपुरकंदा स्यात् सकेन निगद्यते ऐं ह्रीं श्रीं इति सकेन विद्या त्रैपुरकंदा त्रिपुरामंत्राणां मूलमित्यर्थः वनेत्तृतीयं श्री
कारः वाच्यवाचकरूपात्मप्रपंचस्य हि कारणं तृतीये हंसमायोगात्त्रिकविश्वात्मनो वितरहं सहयोगतस्तेषु जंगमस्थावरात्म
ना ऐं क्लीं श्रीं ऐं क्लीं सौः स्तेंदसक्लीं ह्सौः एतासु विद्यासु कादि पंचविंशद्व्यंजनामापकह्यादि समायोगाद्व्यंजनानां तथा त्रि
षु त्रिबीजेषु सातेन शक्यते संख्या विद्यानां परमेश्वरि एवं सानंतविभवा तानिः शेषं वदेत्कथं तथापि भक्तसंत्राणहेतोः
कांचनवच्मि ते आयुर्लक्ष्मीकीर्तिभोगसौंदर्यारोगदायिका ऐहिकामुष्मिकज्ञानमयासंकल्पसिद्धिदा विद्यायाः कुलसं
दर्या हंसयोगे त्रिषु क्रमात् विजयाख्या महाविद्या विश्वसंत्राणतत्परा ऐं ह्रीं क्लीं ह्सौः इति विजया १ हंसमायोगतस्तेषु
बीजाख्या विश्वचिन्मयी ह्योर्नियोजनात्तेषु जायते सा वयोर्वपुः केवलसकारयोगाद्बीजाख्या ह्योर्हकारसकारयोर्योग
ह्रिश्वचिन्मयी हृदादिस्वलमयी विद्या हंसादिर्मन्त्रयोमनुः अत्र मंत्र इति विद्या भवति भेदद्वयं तेषु दाहसमायोगाद्धिरवाख्या विश्वचि
सविग्रहा दाहो रेफः प्रत्येकं शक्तिपुटिता विद्या विश्वविमोहिनी मायाबीजपुटिता प्रत्येकं संचरांडुरसोपेतं मायाभ्यां पुटि

विद्यार्ण॰ १८

४०१

401

तानसा· त्रिपुरामृतसंज्ञा सा सर्वाप्यायना विग्रहा क्लीं ब्लें ब्लीं इति· मायाया मोहिनी प्रोक्ता तन्मध्याद्यो भिरणीमहा· तर्दना क्लेदिनी ख्याता
वातादिः स्यान्महोदया त्रयोदशेति कथिता त्रिपुरानित्ययुः स्मृताः श्रा सांक्रमं विपूर्य्या सजाता विद्या ष्टसम्प्रति तासां विद्यानतेप्रोक्त
मशेषं लक्ष्म सागरे· संयक्करीतिकाप्यत्रि विद्याया चित्यवे भवा तावदस्य पृष्णद देवशि साधकाभीष्टसिद्धये· प्राणेन रसामरुद्भक्त्रिस्व
योगादायमीरितं वातेन वचरत्नाभ्यां हितीयमपि पार्वतिहं सहृहन मायाभिस्तत्तेनीयं परमेश्वरि· कलशार्ईं श्रप्रैस्तोः एवंत्रिवर्णीसा
विद्याविधानं वाथ कथ्यते· तृतीयवीजेनांगानि दीर्घस्वरयुजा क्रमात् कुर्य्यात्कुरेगयोः प्राग्वचित्यंध्यायेत्ततः पुनः दाडिमी
केसरप्रख्यदेहवासो विभूषणा चतुर्भुजा त्रिनयना प्रसन्नस्मेरवक्त्रका रत्नाभिषेकसंभिन्ना मध्ये यंत्राज्ञमध्यगे· त्रिकोण
स्वस्तिकासीनां करुणानंदमंदिरां प्रवालाद्यसजं रचषकं रत्नपूरितं पुस्तकं च वरं हस्तैर्दधानां सर्वमंगलां अकारादिहसं
यंत्राज्ञमध्यगे त्रिकोणस्वस्तिकासीनां करुणानंदमंदिरां प्रवालात्तस्रजं रचषकं रत्नपूरितं पुस्तकं च वरं कारांतं षोडशान्त्ययुक्
लिसतं कलासेन हलद्वार्णमध्ये नतद्विषया त्विते सेमावासा सार्ध्य संकेल्पएवं नामूर्ध्वेयेत् क्रमात् मध्यत्रिकोणकोणेषु रतिप्री
तिमनोभवां अमादि सर्वगात ह्रदम यत्रेष मातरः चतुरस्रे लोकपालान्सायुधान्वज्रकोः समर्चयेत् विधानमष्टसहस्र्यां इति सम्प
क्तमीरितं बलिद्वयं च होमं च प्राग्वदत्यन्तसन्नयेत् चतुर्गुणा चतुर्णां शास्त्र समानानि योजितोः ब्राह्मीरसवचाङ्गेषेः॥
स्थतं सर्पिस्त्रिभि र्दिनैः सद्यन्त्रमातृकाविद्याजपेत्तत्युतमादरात् दिनशो विलिहत्प्रातरहान्त्रको भवेत्कविः शिवोविकाक्षु
मारस्त्र विधिर्विसुस्तथा रमा· कुबेरो रविचन्द्रारजायुरुः सितसौरयः वारयोक्लेवरेभुतातेहिनत विद्याया· नामसमा
नीयुक्ता ह्रज यन्त्र्यं चेह्वनेत् वर्णावधि समस्यन भस्मना मेवितेनतु· मातृकात्यास सहितंस्पृशेद्दात्वाकृतेन तन्नविशे
षतो महीपाता मार्गानां च विधिं चरेत् तेमनेस्तगविनाभूपः सान्वयायावदापुषं कुरेषच्याधिषु प्रामेषषभ्यर्च्यैवत्रमणाले·

नवकोष्ठेनवप्रोक्तानराहृकेतुसमन्वितान् मध्येंद्रयमपाशीडवह्निरक्षोनिलेशिवे कोष्ठगांनैर्जयेत्तयोमन्त्रीरोगः सुखीभवेत्
ग्रहार्तिषु विप्रुक्तेशोडुर्मितेत्रिविधेनथा· अन्यत्रेतमरेयोगेकुर्यादिक्कार्वनादिकं सज्ज्युतद्धियासम्पुटदयाङ्गौस्वर्णमिवर
नेनसर्वायडन्मन्त्रः सुखीजीवतिभूतले वूहिमेमातृकान्यासंनयंत्रंपरमेश्वर· कथयामिहयंतेयवदेनन्याटलीविलरस
नेनसर्वायडन्मन्त्रः सुखीजीवतिभूतले
दीर्घस्वरडइप्रुटितेः स्वणवर्जितेः कुर्यादंगानिषड्गीः पंचपंचदशान्तरैः स्वरेषुमध्यतः प्रोक्ताश्चत्वारः स्वणउविग्रहाःकरा
गयोर्विधायेन्यंश्चादित्तांतान्तरागिवे· भालवक्राहतोतेत्रश्रोत्रनासाकयोलन्तः ओष्ठदंतशिरोजिह्वास्वकशोविन्यसेत्तस्व
रान् करयोः पादयोर्म्हूलमध्यसंधिस्वथाग्रतः विन्यसेच्चचतवर्गंपंचमंपार्श्वपृष्ठतः नाभौहृदिचविन्यस्यव्यापकान्दश
यात्तवृत्नगसंस्थासमेदोस्थिमज्जाशुक्रांतगासिषु· प्राणशक्त्यात्मनतथान्यसेद्देहंसमाहितः हृदयस्पर्शितांतेषांमनन्या
थविन्यसेत् अथवाङ्गहृयेस्कंधयुगेचत्रिककजयोः हृदयाद्दूस्तपादाग्रजठरेन्यसेत् वतइयाहतेवोष्ठयत्रमंत्रमहीपुर
विधायविलिखेत्मध्येद्सहहडनशक्तिकं कूटेस्वरान्कसरेषुवर्णान्यत्तेपुचालिखेत् पूर्वापवान्तरोपेतानदावांहृदिग्विदिस्त्व
स्वरेषुषप्तनरूक्तानिपंचान्यानितपंचवे· सर्वंजनाव्यंजनतमेदत्तोभूहिरन्वयः सर्वानामिथरास्तेनाशक्तिस्त्युपंचकेभवेत् अस्या
न्येकादशशिवेसंधिमात्राद्विसंभवाः एतयंत्रस्यमध्यस्थनामैकेत्याप्रयोजयेत् प्राणहीह्निस्सरोहिडविवस्यंसर्वंसंपदे·
अभिषेकाद्धारणाच्चपूजनाद्धोहृकल्पिते स्थापनाद्गृहदेशादौयंत्रंसर्वार्थसिद्धिदं एतयंत्रस्यमध्यस्यादेवताःसकलाअपि
सन्निधिफलदानंचसार्थकानांविनत्वने· विद्यानांतुनरोमूर्खोजडोमूकोतियानकौ· नित्यशोजुपसंजाघेःकालमन्त्रमन्तांब
जेत् जिह्वायामक्षराण्येतान्यसहाग्रावयन्धियाः प्रविशपविहगोष्ठीषुसंज्यतेवाग्मिभिर्जनेः मह्लीडविवमध्यस्थस्तधावर्धाप
धायिने· विभावयन्तितिमर्नजपेदेकाग्रमानसः मण्डलात्कविनासिद्धिः सर्वभाषामयीभवेत् वादादिषुतुसर्वत्रदेवता

विद्यार्णव

४०२

402

विजयी भवेत् यंत्राणि नित्याविद्यायाः समान्येकाम्यमयोगतः जेनात्र नोक्तानि शिवे सर्वसिद्धिकराणि वै षोडशस्वरविद्यास्वयंत्रा
दन्यत्समीरितं प्रयोगं जानमनोन्यं विद्यादैक्ययोगतः हृन्मध्यगं षडस्त्रं चक्रं तन्मध्ये समध्यसेत् नामालिख्य बहिः षड्ख
ग्रंथं स्वेन मायया विलिख्य मातृकाहन्नेकोणान्तरगणान्मुखे जिह्वायां भावनात्सर्वगोष्ठीर्ष्वयं विगाहते शनिकुलसुंदरी
नित्याप्रयोगविधिः श्रीतंत्रराजे विद्यात्साधने प्राग्वहुर्णलत्यपयोब्रन् त्रिसाहस्रिके रुणे रवुजे देवननथा जप
तर्पणहोमार्चाभिकसिद्धमन्त्रनरः कृत्वाद्युक्तान्प्रयोगोस्त्र न वेतद्वात्रदेवताः प्राणान्तस्य गुरसंत्युवक्रापितासत्वाणि
शिवे अनयाविद्ययालोके पत्नत्साध्यं तननकोचितः विद्यानत्राणिसमामाम्याले प्रागवत्सरसंयुतेः शातेः शाने द्वादशसंयु
क्तैर्यंत्राणि वदामि ते हृन्हृद्यांतः षट्कोणं तदंतर्हृदत्रयमकं विद्यायमध्यमायास्थमेकमन्तरमाख्यया वहिः षडा
लिखेत्पदमहृन्नयो भूतमातृके कृत्वैनवहिरेवं सुः कमायंत्राणि षोडशेति अस्यार्थः अस्यात्र तावहताननाणि स
त्पमकलरेऽस्य इति तेषोडशस्वरयुक्ताद्वादशेगान्नरेषानवर्णाभवंति १२ प्रथमतावहनाड्यकात्वानहृदिः षट्कोणानहृदि
हृन्हृदयविद्यायमध्येमाय्यनामाभिमाया वीजेपकमत्तरेविलिख्यनहृद्हिर्हनाड्यानरालेकर्मानुसारीणिनमहूनानराणि बा
ग्वहिलिख्यनहृदिः षट्कोणेषु षडक्षराणि विलिख्यनहृदिर्हनहृद्यान्तरालेमातृकानेरेवं स्थयेत् एवं षोडशयंत्राणि भवंति
फलान्याह प्रथमेन यंत्रेन स्यादोदरव्याधिसंहृतिः द्वितीयेन शिरोरोगान् प्रपतित [illegible] स्पर्धि तृतीयेनाक्षिरुक्शांतिः श्रो
त्रनाना परेणतः पंचमेन भुजारोगाः प्रयांत्यष्टेन पादजाः सप्तमेनांतराधिस्यादष्टमेन विधिमाश्रयाः नवमेनाष्टमयंत्रेण।
ज्ञानेंद्रियगतागदाः परेणकर्मेंद्रियगादशमेनानिलाद्भवाः एकादशेन पित्तान्याद्वादशेन कफोद्भवाः त्रयोदशेनदो
षाणां सन्निपातसमुद्भवाः प्रयांति विलयं सद्यो यंत्राणां शक्तिवैभवात् चतुर्दशेन यंत्रेण भूतप्रेतपिशाचकाः प्रयांति

भीताः त्वरणेन सर्वैर्विघ्नग्रहाः शिवे । तत्परेण ग्रहा रोगाः एतेनैवाशैतेन वाधकाः ॥ षोडशेन एतेन स्यादारोग्यमीश्वरि यंत्राणि षोडशैना
निधारयेद्व्याधिशांतये । सर्वेषां प्राणिनां सम्यगनुकेषु गदेष्वपि सर्वत्रयंत्रधारणं स्नाभिषेकसदिनं सचंदनं सर्वविद्यासफलं प्र
वान्यथान्यथा कूटहीनां तु सा विद्या पंचकूटाभिधा शिवे । वाक्सिद्धिसन्यसकलं कुरुते नविभिदान्वयो । नहि याकूटभेदाः स्यु
र्विंशत्याशतसमेकं । नैवं त्र्यंत्रनिर्माणं फलानि च स्फुरणप्रिये प्राक्प्रत्यक् दक्षिणोदक्सूत्राणि षोडश दापयेत् नैर्ऋत्कोष्ठा
नि जायंते नवाशीतिशतद्वयं प्राग्वज्रकोणकोष्ठनिबद्धिशन्मार्ज्जयेत्क्रमात् मध्ये वज्रं यथा भूयात्तथा कुर्यात्समंततः स
पंचचत्वारिंशच्च शतं तेषु वज्रके अस्त्राणि चत्वार्यग्राणि च ततः कोष्ठेषु पदवत् विधाय तत्सम्मुखाथः कोष्ठमारभ्य संलि
खेत् प्रादक्षिण्यप्रवेशेन कूटान् स्पार्घवर्णतान् मध्ये वशिष्टनवके वामदक्षत्रयद्वये । प्रातिलोमानुलोमात्स्य विद्या
द्वयमथालिखेत् शिष्टेषु त्रिषु कोणेषु साधकाख्यानहं स्वंग कर्मसमध्यरे साध्यमालिखेद्यसवतः चतस्त्रिकोण
मध्यस्थहिरेखाभिनेर्वीक्षितं मध्ये वह्निलिखेन्नेष वज्रयंत्रमितीरितं एवमन्ये: पंचभिस्तु खंडैः पंचप्रकल्पयेत्
इति षट्वज्रपंचाणि प्रोक्तानि क्रमतः शिवे अथैतद्यंत्ररचनाप्रकारः तत्र प्रागग्रसूत्रगायतान् दक्षिणोत्तरायतान् अष्टादशा
ष्टादशरेखा विलिख्य समांतरालालालितवाशीत्युत्तरशतद्वय २८९ कोष्ठानि कुर्यात्तावत् दिक्षु षट्त्रिंशत् षट्त्रिंशत्कोष्ठा।
निगद्य त्रयमार्ज्ययित्वा पंचचत्वारिंशदुत्तरशत । १४५ कोष्ठात्मकं वज्राकारं निष्पाद्य चतुर्दिक्षु कोष्ठचतुष्टयं मार्ज्य।
यित्वा त्रिकोणानि विधायावशिष्टेषु एकोनत्रिंशदुत्तरशतकोष्ठेषु १२९ मध्याधः अधः कोष्ठमारभ्याथ कूटद्वयं ज्ञा।
विंशत्युत्तरशत २२० भेदान् विलिख्य मध्येऽवशिष्टनवकोष्ठेषु वामपार्श्वस्थत्रिकोष्ठेषु प्रतिलोमविद्यात्रयो विलिख्य द
त्पार्श्वस्थकोष्ठत्रये तथैवानुलोमविद्यां विलिख्य मध्या शिष्टनवकोष्ठद्वये — कोष्ठसंधिकेनामतद्यः कोष्ठ

विद्यार्णः
४०३
403

कर्मतदथः कोष्ठे साध्यनामविलिख्य तद्दिक्षु तत्स्थिकोणेषु हिहिं रेखायोगेन नवनवत्रिकोणानि विलिख्य तेषु तेषु मध्यत
व कोष्ठवह्निलिखेत् एवं षट्कूटं रवणीजं भूटवज्रयंत्राणि भवंतीत्यर्थः तथा लोहत्रय कृते पट्टे शिलायां वा चतुर्भुवाः पट्टे
वा फलकायां वा षड्भूषडंकप्रकल्पयेत् चतुर्भुवे तिलोहत्रये शिलावत् फलकायहयोः प्रजांकुर्यान्नित्यशः प्रवतः इतराणित
संस्थाप्य पूजयेन्नैव तानीशिवा तत्स्थापनप्रदेशन्तु विदध्यात्सर्णपुष्पभे नवहस्तायामपतनेपताकातोरणान्वितं फलपुष्प।
वितानाद्यैः स्वरूपैः परिकल्पयेत् उत्सेधायामविस्तारहस्ता वेदी च मध्यतः एवं चेत्षट्कमथ चेत् कुर्यात् हि कं तथा ईशमा।
स्वक्तिरेखोद्धवा घृतादिषुयथाक्रमं प्रथमं राजसेत्रन्यान्यामेष्ठ कुकर्मेणा वै निवेद्यगंधपुष्पाद्यैर्नृत्यगीतादिभिस्त.
था समाराध्येवमेवं तु प्रतिदिनं प्रोक्तशक्तिभिः कृत्वा जयित्वा जित्वा वा चुभानूच्चेवा स्थिरोदये स्ववामगेभ्यूदय संस्था।
प्यपरमेश्वरि देवात्मानविक्लिलाभिस्फुरद्धुमावयतत्रवे देवी षाड्विंहीतो नाभिर्डाकिन्यादिभिरंविके मूर्तिसमकस
न्याय प्रतिष्ठाप्य समर्चयेत् नित्यशस्तत्परो विद्या भजनेवापि कारयेत् यत्र तत्र गदालक्ष्मीरिपुग्रहपिशाचिकाः
दुर्भिक्षदुष्कर्माद्यापीडाः कृत्यापरे रिताः न कदाचित्संभवन्ति विद्यायं त्रानुभावतः मंगलान्येव जायंते सर्वेषां वनः सदा
धार्मिकाश्चैव राजानः पूर्णसमागमसंयुताः फलकापट्टयोः स्फुरसद्योजातोनिजमंदिरे वांछितं समवाप्नोति निमलला
त्वा सतेपि वा श्रामं देहे स्थितिं वृद्धेप्युपा सर्वायदायिनी सप्तमाणामध्यमस्य षड्विडाक्षाराजुजेष्वता: निष्टजिव्हाणि
नं देव्याः सिद्धातिज्ञात्तपूजिताः वह्निस्थमण्डलेपूजां नियद्दानयहाग्निकोविष्णुड्रांप्रकेदेशषोडशस्वरपत्रके: पू
मवर्णो बुजे देवीं डाकिनीं तत्समाकृतिं शक्तिभिः स्वरहपाभिदाहनात्रसृजयेत् तथा सर्वजगत्सिद्धिर्भवत्येव न संश
यः अनाहतात्विहदेशसिद्धाराहणपंकजे राकिनी द्वादशदलेका दिठांतात्तरात्मभिः शक्तिभिः पूजयेन्नित्यं कीर्ति

उः श्रीधनामये· मणिपूरकसंज्ञे च नाभिस्थे दशपत्रके इन्द्रनीलनिभे डादिदशवर्णात्मशक्तिके· लाकिनीं पूजयेद्देवि विजयश्री
समृद्धये स्वाधिष्ठानाह्वये पद्मे बालार्कतिविषट्दले· वादिषट्वर्णशक्तीभिरावृते काकिनीं यजेत् वज्रमूले ससत्यायत्रा
रण्यायाष्टसिद्धये· आधाराख्यचक्रे तु: पञ्चस्वर्णाभे सरोरुहे· वादिसान्तार्णशक्तीभिरावृते साकिनीं यजेत् पापध्वान्त
राज्यसमध्येतेजः समिद्धिं अनाख्ये भ्रुवोर्मध्ये द्विदले शुद्धविग्रहे· सवितादन्तशक्तिभ्यां हाकिनीं पूजयेत्तथा त्रि
कालज्ञानतः सर्वचित्ताकर्षणकारिणी विश्वसृष्टिस्थितिध्वंसशक्तिदामप्यथ ततः उत्क्रमविपर्यासो नियहोन्तर्विहि
तया· पूजनं सर्वदुःखाग्निशमनं संपदास्पदं भूमौ विधाय षट्कोणसमकं प्रोक्तरिक्क्रमात् मध्ये च तत्र नित्यातिथ्या
गन्धादिभिर्यजेत् अभिनक्षये षण्मुखं तन्त्रमायजेत् वामे षपिचन्ताः आवस्योक्तवर्णाः समर्चयेत् तासां च स्वामपि त
या षट्सु कोणेषु शक्तयः षट्त्रिंशता: समा देव्याः सर्वान्त्र पाद्यधादिभिः आवन्नवरणायच स्वरपूर्वीः कादिमान्तकाः परेषु च
बलद्वाणि रहितैस्तैस्तथार्चयेत् तेषामपि च चक्राणां शक्तीनां च विलोमतः पूजानिग्रहसंज्ञा स्यात्साशत्रूणां विपत्तये षट्चक्रे
षु च षड्दन्तिधायारिमहीरुहां काष्ठैर्तोयाभिसंपूर्णान् कलशान्वरसमन्वितान् अर्धरात्रे यजेत्तान्स्तु तयोनिवलिदानतः स्त्रिग्र
स्वर्गादिभिस्तैस्सः पूर्णाः शवोकलेवरात् निवेद्य योनिरक्तेन संपूर्णं च कपाणिर्योः होमं च कुर्य्यात्तैनैव फणिशीर्षं स्रुवा रुवा
ध्यायेद्देवीं स्वकुपितानादंष्ट्रा हावाहुभिर्निजैः प्रहरन्तिपिशाचेभ्यो विकिरन्ती स्वतन्त्रं तु जपाद्युलक्षविक सत्कण्ठाभीमा
नैति: स्वना: ध्यात्वैवं निग्रहं कुर्य्याद्विद्विषाणिमारणायवै· चक्रं च निग्रहे प्रोक्तं वज्रपूपं भयंकरं कांस्यसीसेपि वाहुतास्या
पयेद्देवभूमिषु· शाकमत्स्यकृद्दक्षिणादकादश सूत्रनिपातनात् एकाशीतिपदानि स्युस्तेषु कोणचन्द्रवृष्टये अत्येकदशकोष्ठा
निमार्जयेच्छिववज्रके· चन्द्रदिक्तत्त्विकोणानि चन्द्रः कोष्ठैः प्रकल्पयेत् तेषु मध्यस्य कोष्ठ च साध्यं कर्म समालिखेत् शिष्ट

विद्यार्णे २१

४०४

404

षुमध्यायुः कोष्टमारभ्य प्रतिलोमजान् विद्यार्णकूटांस्तु षट्त्रिंशदालिखेद्मदक्षिणं साध्यं योनस्तु जापि षष्ठं तद्वृत्तः देवदलेपि
नं स्थापयेन्नोक्तसमये रिपुदेवगृहादिके स्मशाने वगोष्टकागेहे कुलोत्सादकरं भवेत् इति निग्रहमाख्याता समस्तरिपु
मर्दने अनुग्रहं प्रवक्ष्यामि पूजाचक्रविधानतः देवी स्ता: प्रोक्तरूपा स्तु ध्यात्वा च केशव पूजयेत् नैवेद्यं मासा सं[illegible]यदा सा
श्रीनिदायकं पायसमात्रं गुडान्नं च मुद्गाभिन्नान्नकेन तथा हरिद्रान्नं तिलान्नं तिलान्नं च मुद्गान्नं षट्कमेव च चक्रे संघट
कसंज्ञे तथा तद्वर्णाक्षरा हृविग्रहाः युवती समकं स्थाप्य प्रागवदभ्यर्चिता: क्रमात् भूषणांबरगंधाद्यैर्भोजनाद्यैस्तु तोषयेत्
तुष्टास्ता वै तुष्टा: सुः शक्तयस्ताः समास्तदा: प्रागुक्तवज्रे साध्याख्यां तथालिख्यानुलोमजान् कूटानुक्तसमारभ्यात्साद
क्षिण्येन संलिखेत् प्रोक्तेषु प्रोक्तरूपेण स्थापयेत्प्रोक्त भूमिषु प्रोक्तान्येव फलानि स्युर्योगायं लक्षविग्रहः आदिष्टांशः त
दैः प्रागवद्रूपिणी शक्तिसंयुते: वीजद्वयाद्यैः समावृत्यन्ते: पंचदशावृतैः पंचाशद्वर्णकाय: पूज्याः पंचाशदन्ते त्रपालकैः
समावृत्याथ संयुक्ता मंत्रा: पंचदशान्तरः चतः षोडशपदे मध्यचेतके दिनं विधया: दिने च घटिकायोगात्पंचाशन्मिथु
नात्मपि: तेषां वीजद्वयं वर्णरूपं तैरेश संयुता: मन्त्रीषितं समालेख्य तेषु तन्मिथुनानि वै: घटिकाक्रमयोगेन हन्मायाम
ध्यगे जयेत् एवं मण्डलमासाद्धीप्राप्नोत्येवाभिवांछितं नित्यशास्ता समावाप्तत स्मिंश्चक्रे समार्चनात् समस्तवांछि
तप्राप्तिः सदा भवति सर्वतः इति नित्याप्रयोगविधिः अथ तीलपताका नित्याप्रयोगविधिः श्रीतंत्रराजे सर्वत्र नित्य
होमं तु कुर्याद्दन्ना ज्यतोपि वा तिलतण्डुलकैर्वापि प्रोक्तद्रव्यान्तदीरिते विद्यावर्णानां सर्वेषां स्वस्वव्यंजनविंदुकान्
पृथक्कृत्वाथ गणितेस्मिन् पंचाशद्भवतिहि तेनतत्स्वदनसंख्यं तज्जपे हि द्विगुणापयोव्रतः तद्दशांशं शक्रेनेदनो सर्वत्राद्वरल
तकेः प्राप्नुयान्नित्यपूजासु साधने च साधकः नित्यानामपि सर्वासां वामनायामदीरितं ततः सिद्धामन्त्रमैत्री।

कुर्यात्सिद्धिषु कौलिकं तद्विधानं शृणु प्रिये वदे विद्याविभेदतः दशानामपि सिद्धीनां विद्यास्ताः संभिदागताः संख्या चैताश्च सं
प्रोक्ताः क्रमेणासां फलानि च। विद्यादिकूटे तत्त्वाद्येन तु योजयेद्दश तत्क्रमात् ताभ्यां सेवितु विलोमाभ्यां पुटयेदुपरीरिताः मंत्रवर्णा
दशानां चैव तन्त्रसंख्याश्च ताः शृणु। परस्तात्तत्प्रभेदानां मंत्रान्वक्ष्ये यथाविधि। चतुर्विधः स्यादिह तु योगिनी हे संवत्तरंगके। हृदय
हेतुर्गन्ते चैतेषां मंत्राश्चतुर्विधाः कामरूपात्समुद्दिष्टं स्वेच्छयाभीष्टविग्रहं विद्यात्तु मात्मनः शक्तिसंपको मंत्रश्चेरिताः पादु
कायुगलं विद्याद्वैभवास्तत्पादयोः कृत्वा संसेव्यं वांछितं तद्देशांतरं न दास्थितिः तन्मंत्रः स्यादेकविधस्तथैषां जननमीरितं
येनाक्रान्ता निधिं पश्येद्देवाद्यां श्रीअन्तरिक्षगात् खड्गश्चतादृशः प्रोक्ताः करस्थिता हिताः रणे तु पलायिताः पादयोः प्रणमे
युर्वशंगताः वेतालाः स्युरसंख्याताः सिद्धास्ते वैकविद्यया। निधाय साधकं स्कंधे वरेयुर्वांछयासते विक्रान्तागमस्ताः केचित्को
विनिर्यद्भूतगणाः केचिद्भीषणनादागा वेतालावक्त्रविग्रहाः सर्वे पि वशगा वाक्यादस्य शत्रून्नसंतिच। किंकराः प्रोक्तकर
णाद्वेषुर्यविदायुषं पिशाचास्तादृशाः प्रोक्ताः काश्यपा वेदव्यविग्रहाः क्रुद्धास्तद्वाशयाप्रोक्तकारिणः स्युरसंख्यकाः तेषां मे
काभवेद्विद्यानथाते किंकराः सदा। तेष्वेव प्रहरेबह्व्यमत्तानमनिशं रणे षट्त्रिंशद्रूपसंयुक्ता यत्तिरोपा वांछितप्रदाः स्वद
पाद्विभुजाश्चित्रवसनाभरणान्विताः समस्तहायायौवनाढ्याः अगालेपनसौरभेः समेत्य सर्वाभीष्टानि दद्युस्ताः साधका
यवै। तासां विद्यास्तु षट्त्रिंशद्भेदेनाश्च शृणु प्रिये। याभिः सिद्धाभिरनिशं साधकाः सर्वसंमताः चेटकाश्च चतुःषष्टि
तेषां मंत्राश्च तत्समाः तेपि नानाविधाकाराः सिद्धा लेदद्युरीप्सितं मायासंख्याश्चित्ररूपाश्चित्राण्याश्वेच्छयानिशं वस्तून्यप्र
देयुस्ताविधिकानन्यसाधने। विद्या यानवमार्णादिवर्णैः षड्भिरुदीरिते दशविद्याः प्रजायंते शृणु वक्ष्ये वताः क्रमात् नित्य
तो विजयं देहीत्युक्त्वा संपुटयेत्ततः विद्या सा विजयश्या चैकादशतराः अत्र नित्याविजयं देहि मद्द्वे। पत्येकादशतरोमूल

विद्यार्ण ३१

४०५

405

भूतश्चतुर्दशी यथा। नित्यहृद्दपृष्ठे विजयं देहि मद्द्रवे १ नित्यचतुरंगपृष्ठे विजयं देहि मद्द्रवे २ नित्यकूटपृष्ठे विजयं देहि मद्द्रवे ३
नित्यदुर्गपृष्ठे विजयं देहि मद्द्रवे ४ इति तथा। मदेति कामहृंपमेदेहीति पुटयेत्तथा। त्रयोदशाक्षरी विद्या कामहृंपमदे विता।
मदकामहृंपमेदेहि द्रवे नित्य नित्यदेपादुकादेहीत्यस्मात्कृत्याच्च संपुटयं द्वादशार्णा भवेद्दिव्यो सिद्धा दद्याच्च पादुके। नि
त्यदे पादुकादेहि मद्द्रवे। तथा नित्यमदेत्यस्मादसंजनतमिन्नीरयेत् पुटयेत्तद्ध्येनाथ द्वादशार्णा समीरिता। द्रवेति नित्यमद
देसंजनं द्रवे। द्रवनित्ये देहि खड्गमित्यस्मात्पुटयेत्तथा द्वादशार्णा भवेत्सिद्धा खड्गं दद्यात्सशोभनं द्रवनित्ये देहि खड्गं द्रवनित्ये।
नित्यद्रवेति वेतालान्देहीति पुटयेत्तथा त्रयोदशाक्षरी विद्या सिद्धान्तान्दर्शयेत्तथा। नित्यद्रवे वेतालान्देहि नित्यद्रवे। पिशाचा
न्मेप्रयच्छेति पूर्वं नित्यमदद्रवे। पुटयेत्सर्वदा ह्येषा विद्यासमदशाक्षरी। नित्यद्रवे पिशाचान्मेप्रयच्छ नित्यद्रवे षट्त्रिंशत्पुष्काय
त्ति एष: सर्वाश्चाखिलसिद्धिदा: तासां नामानि विद्याश्च शृणु वक्ष्ये यथाविधि: विचित्रा विभ्रमा हंसी भीषणी जनरंजिका। विशाला
लासदनानुष्ठा कालाकेशी महाभया। माहेन्द्री शंखिनी चान्द्री मंगलावटवासिनी। मेखला सकला लक्ष्मी मालिनी विश्वना
यिका। सुलोचना सुशोभा च कामदा सविलासिनी। कामेश्वरी नंदिनी च स्वर्णरेखा मनोहरा। प्रमोदा रागिणी सिद्धाप
द्मिनी सरितप्रिया। कल्याणदा कलादक्षा ततश्च सुरसुन्दरी इति षट्त्रिंशा ह्याख्याता: सिद्धादश्यसिते तासां विद्या
र्णसंख्यास्ताः शृणु वक्ष्ये यथाक्रमं पंचमी पंचदशमी विंशतिश्च तथा तिमा। चतस्र: पंचदशकास्तृतीया साष्टमीत
था। त्रयोदशी साष्टदशा द्वाविंशा द्वादशाक्षणा: सैकविंशा विंशचतुर्हस्रस्वत्तर्दशसमन्विता। नवमी दशमी चैकविंशा
तद्दनन्तरे चतुर्विंशा पंचविंशा समविंशास्तदृशा। त्रयस्त्रिंशादिकास्तिस्त्रयोदशार्णा: परा: चेटकानां चतु:षष्टि
नत्वत्राश्च वगमिते। शृणु सिद्धास्वनेन नित्यं साधयेत्पुर: समीहितं विभ्रमो वाहकोवीरो विकर्ष: कोरक: कवि: सिंहनादो।

महोमहानादः सुग्रीवो मर्कटः शठः बिडालाक्षो विशालास्यः कुमारः खेचरो भवः मङ्गलो मङ्गलो भीमो ह्रीपिवक्त्रः खराननः मा
तंगश्च निशाचीरी विषग्राही वृकोदरः सैंहिभास्यो गजमुखः पशुवक्त्रो मृगाननः क्षोभको मणिभद्रश्च क्रीडकः सिंहवक्त्रकः शेफा
नास्यः कङ्कवदनः काकास्यो हयवक्त्रकः महोदरः स्थूलशिरः विकृतास्यो वराननः चपलः कुक्कुटास्यश्च मायावी मदनाल
सः मनोहरो दीर्घजंघः स्खलदन्तो दशाननः समुखः पिण्डितः कुहो वराहास्यः सदामुखः कपटः कौतुकी कालः किंकरः कि
तवः खलः भक्तको भयदः सिद्धः सर्वगः श्रुतिकीर्तिताः वीजहृदययुतान्येषां मदनित्यद्रवे युते: नामभिः सेऽर्चितो यान्ते देहीति प
दं संयुतैः एवं मन्त्राश्चतुःषष्टिक्रमाद् ज्ञाम हेश्वरि तेषां संख्याम यितथा प्रणवस्य यथाविधि चतुर्दशाक्षराश्चैषु नवमन्त्राः
समीरिताः तथा पंचदशार्णाश्च षड्विंशति रुदाहृताः षोडशार्णाश्च मनवः पंचविंशतिरीरिताः तथा सप्तदशार्णाश्च वना
रोणाकुलक्रमान् १ क्लीं श्रीं नित्यद्रवे मदविविदे श्रीं क्लीं १।२ क्लीं श्रीं नित्यद्रवे मदविभ्रमे क्लीं श्रीं १३ क्लीं श्रीं नित्यद्रवे मदहंसि श्रीं क्लीं
१२४ क्लीं श्रीं नित्यद्रवे मदमीषणि श्रीं क्लीं १५ क्लीं श्रीं नित्यद्रवे मदजनरंजिके श्रीं क्लीं १६ क्लीं श्रीं नित्यद्रवे मदविशाले श्रीं क्लीं
१।१० क्लीं श्रीं नित्यद्रवे मदमले क्लीं श्रीं १।८ क्लीं श्रीं नित्यद्रवे मदतुष्टे श्रीं क्लीं १२९ क्लीं श्रीं नित्यद्रवे घटकालके दि श्रीं क्लीं १।१०
क्लीं श्रीं नित्यद्रवे मदमहामये श्रीं क्लीं १।१२ क्लीं श्रीं नित्यद्रवे मदमोहद्रि श्रीं क्लीं १।१२ क्लीं श्रीं नित्यद्रवे मदमोहद्रि श्रीं क्लीं १।१२
क्लीं श्रीं नित्यद्रवे मदशोविनि क्लीं श्रीं १।३।१३। क्लीं श्रीं नित्यद्रवे मदचांद्रि श्रीं क्लीं १२।।१४। क्लीं श्रीं नित्यद्रवे मदमंगले श्रीं क्लीं १।३।१५।।
क्लीं श्रीं नित्यद्रवे मदवटवासि श्रीं क्लीं १५।।१६ क्लीं श्रीं नित्यद्रवे मदमखले श्रीं क्लीं १।१७ क्लीं श्रीं नित्यद्रवे मदसकले श्रीं क्लीं १
२८ क्लीं श्रीं नित्यद्रवे मदलक्ष्मि श्रीं क्लीं १२।२९। क्लीं श्रीं नित्यद्रवे मदमालिनि श्रीं क्लीं १।२० क्लीं श्रीं नित्यद्रवे मदविस्फनापि
के श्रीं क्लीं १५२१ क्लीं श्रीं नित्यद्रवे मदसुलोचने श्रीं क्लीं १।२२ क्लीं श्रीं नित्यद्रवे मदशोभे श्रीं क्लीं १।२३ क्लीं श्रीं नित्यद्रवे मदकाप

देश्रींक्रीं १४२४ क्रींश्रींनित्यद्रवेमदविलासिनिश्रींक्रीं १५२१ क्रींश्रींनित्यद्रवेमदकामेश्वरिश्रींक्रीं १५।।२६ क्रींश्रींनित्यद्रवेमद
नंदिनिश्रींक्रीं १४२७ क्रींश्रींनित्यद्रवेमदस्वर्णरेखेश्रींक्रीं १५२८ क्रींश्रींनित्यद्रवेमदमनोहरेश्रींक्रीं १५।२५।। क्रींश्रींनित्य
द्रवेमदप्रमोदेश्रींक्रीं १४३० क्रींश्रींनित्यद्रवेमदरागिणिश्रींक्रीं १४३१ क्रींश्रींनित्यद्रवेमदसिद्धेश्रींक्रीं १४३२ क्रींश्रींनित्यद्रवेमद
पद्मिनिश्रींक्रीं १४३३ क्रींश्रींनित्यद्रवेमदरतिप्रियेश्रींक्रीं १५२४ क्रींश्रींनित्यद्रवेमदकल्याणिश्रींक्रीं १५३५ क्रींश्रींनित्यद्रवेम
दकल्पवृक्षेश्रींक्रीं १५३६ क्रींश्रींनित्यद्रवेमदसुरसुंदरिश्रींक्रीं १५ इतिषट्पत्रिणीमंत्राः अथचतुःषष्टिवेटकाः यथा: क्रींश्रींम
नित्यद्रवेविकर्षदेहिश्रींक्रीं १५५। क्रींश्रींमदनित्यद्रवेकोरकंदेहिश्रींक्रीं १५६ क्रींश्रींमदनित्यद्रवेकुविंदेहिश्रींक्रीं १५७
क्रींश्रींमदनित्यद्रवेसिंहनादंदेहिश्रींक्रीं १५८ क्रींश्रींमदनित्यद्रवेमहानादंदेहिश्रींक्रीं १५९ क्रींश्रींमदनित्यद्रवेसुग्री
वंदेहिश्रींक्रीं १५१० क्रींश्रींमदनित्यद्रवेमर्कटंदेहिश्रींक्रीं १५११ क्रींश्रींमदनित्यद्रवेविशालाक्षंदेहिश्री १५।।१२ क्रींश्री
मदनित्यद्रवेविशालास्यंदेहिश्रींक्रीं १५।१३ क्रींश्रींमदनित्यद्रवेकमारंदेहिश्रींक्रीं १५।१४ क्रींश्रींमदनित्यद्रवेविचरंदेहिश्रींक्रीं
१५।। एवंभवे।। मसरं मंगले भीमं हीपिवक्त्रं खराननं मार्जारनिशाचारिणंविषग्राहिणं· वृकोदरं भैरिभास्यं गजमुखं पशुवक्त्रम
गाननं तोमकं माणिभद्रं कोकं पेपनामं कंकवक्त्रकं महोदरं स्थूलशिरसं विकृताननंवराननं चपलं कुक्कुटास्यं मायावि
नं· मदनालसंमनोहरं· दीर्घजंघं· स्थूलदंतं· दशाननंमसुखं पिपीडनं कोडं· वराहास्यसटामुखं कपटं कोनकिंनंकाल
किंनरं किंनवं खलं भृतकंभमदं· सिद्धंसर्वगं।। इतिचतुःषष्टिवेटकाः तथा· वियान्तरेषनाहृत्यएषतराशिचतुर्दश· सख
रैरैभैवेनसप्याचतुर्विंशवृत्तहयं अतहरफसकथलवननपमदवइति· नैर्पंचाशीवसमस्तलेभश्रीमकमाद्यजेन् देवत्रा
समवारेभभास्कराद्विभक्तिनः वारांख्यांसममीप्रक्रामिष्टेदहीतिचालिखेत् यंत्रेसमथ्यमायास्यंकवासिदीक्षप्रजयेत्

हस्तयोर्नवयोनिंतहस्ताबासेष्टकोणकं वहिः कलाङ्गंभूसमष्टुगंकुर्य्याद्यथाविधि· विलिख्यतेषुक्रमतोवर्णान्द्वात्रिंशदालिखेत् दलेषुको
णेषुत्तथाहृत्तमध्येद्वयेपुनः मातृकामकथायांवैविलिखेदांतरक्रमात् तस्यकोणांतरालेषुहलवर्णान्समालिखेत् अथान्मुदहितेण
नेवंसमयंत्राणिनेभवेत् सिद्धीनांचेटकानांचयक्षिणीनांतथैकशः चेटकानांविशेषार्थमध्येष्टच्छदसंयुजं· तेषामनुक्रमेणैव।
साधनानिफलानिवै प्रयोगान्शृणुदेवेशि पेः सिद्धोमन्त्रमोप्नुवि· स्नुप्यतेसर्वलोकैश्च सर्वतः सर्वदायिवा सिंधुतीरेवनेचैत्यायक्ष
णीसाधयेत्त्रिशः एकैकस्मिन्वणिलिंदंजपेदनुविधानतः अरण्येवटमूलेवापर्वतगुहासुवाउद्यानमध्येकांतारेमातृपादप
मूलतः तद्दशांशानर्प्यांणांचहोमंकुर्य्यान्मधुत्रितैः कदंवबक्षकजपाह्वयमारेश्चलोहितैः ततः प्रीताः समागत्यप्रत्यक्षावांछितप्रदाः
सुवर्णानिचवासांसिभूषणानिफलानिच· आस्वाद्यानिचलेह्यानिभोज्यानिविविधानिच· आलेपनानिमाल्यानिदद्युराजीविका
वधि: आयातासर्वदामंत्रप्रत्यक्षादेहिवांछितं· एतत्कानित्यशास्त्रोक्तसंजयेच्चजपेत्तथा अशेषान्तरसहस्रंतत्तानांविधायेमनन्यधीः
एवंताः सर्वपक्षिण्यः फलंदद्युर्यथेप्सितं चेटकानांतुसर्वेषांतेषुतेषुक्रमेणवै· एकस्मित्ययवपवस्यः सिद्धाः सिध्यंतटेनवा· तेषांवृ
तर्णिलदंतजपमनुविधानतः मोनंदिनेषु सततंकुर्य्यात्सिद्धान्नवालयेत् मध्यरात्रेसदाहोमंतर्प्पणंचसमीहितं जपेद्दिवानिशं
प्रोक्तंसर्वेषामपिसाधने· चेटकास्तेसमागत्यमध्यरात्रेतिभीषणाः ह्रांभयेपुरमंदाभूत्वेदत्याथतन्मुरः प्रत्यक्षाः किंतवेष्ट
तत्करोमीतिवदेन्निशि· तत्प्रत्येकंतथैतस्त्वांतेमामञ्चान्तरस्यपि नित्यशास्त्रान्यपार्वाभिरूपासीनाचरेन्नतः स्यन्तेतमेयम
दिष्टंसाधयेयुः समीहितं शत्रूणांसमरेभंगप्रहारान्हितेजते· कुर्वंतिप्रार्थितांप्रदातनेदिवानिशं आनयेयुश्चवनिता
वांछितास्तत्क्षणात्तथैव निश्चलीकुर्वतेमंतदतिनंवाहयंतरे नित्याषोडशकेसिद्धादेवर्षिपितृराक्षसैः पिशाचैरुरगैः सि
द्धैः किन्नरैरमरोगणैः मरुद्भिर्वसुभिः सप्तऋषिभिर्यक्षदानवैः रुद्रैरेकादशाविधैः साध्यैश्चान्यैरभिर्ग्रहैः द्वादशार्कैरलं॥

विया॰ण॰श॰

४०६

407

कपालेस्तथान्यैरपिदैवतैः राजभिर्वनिताभिश्च नरैरन्यैर्मृगैस्तथा सृज्यते सर्वदा सिद्धः समीहितमुखास्पदः दृष्टा शायो वदान्यश्च
दयावान्सुखः क्षमी पूर्णायुः सदानंदो निरपेक्षः कलान्वितः धनी भोक्ता परद्वेषी प्रेमभूरावयोर्भवेत् इति नीलपताकानि
त्याप्रयोगविधिः अथ विजयानित्याप्रयोगविधिः तत्र श्रीतत्त्वराजे सर्वाङ्गः कमनो विद्यां वर्णालेस्तु जपेत्सुधीः वश्यो होमः स्यात्
जैः ज्ञानासिद्धमंत्रो दयान्वितः प्रयोगानाचरेन्मंत्री होमयंत्रविधानतः जपेनतर्पणेनापि पूजनेन यथाविधिः कमलैः कैरवै
रक्तैः सितैः सौगंधिकोत्पलैः सुगंधिशेफालितयात्रिमधुक्तैर्यथाविधिः होमात्समस्तवारेषु कुर्यान्मोक्षैर्नलसमभिः प्रोक्तं
वारेशायोगाचीतनमण्डलतपव्वे विजयं समवाप्नोति समरे द्वन्द्वयुद्धके मल्लयुद्धे शास्त्रयुद्धे वादे द्यूतहृदयेपि च व्यवहारेषु सर्वत्र
जयमाप्नोति निश्चितं चन्द्रवारे लजैः पुष्पैर्होमात्स्तंभमयेद्रिपुन् तथैव कर्णिकाराख्यैः पुन्नागोत्थैर्नमेरुजैः चंपकैः केतकैः
राजवृक्षजैर्मधिवाह्नवैः प्रागवहारेषु जुहुयात्क्रमोत्सुखैर्लाससमाभिः प्रोक्तेषु लभते शत्रोर्भंगोपायो भवति ध्रुवं शान्तोन्नत
नवहतो नीतस्समिद्भिस्तु होमतः शर्षिपाज्यसताभिस्तैः प्रणमंत्यैव पादयोः मन्वकाष्ठानलैस्तत्र पुत्रपुष्पफलैरपि
समिद्भिर्जुहुयात्सम्यग्वारेशार्चनपूर्वकं अरातेर्व्रातरंगतवलरोगादिर्नभवेत् तेनास्य विजयो भूयात्निधनेनापि वा पुनः
अर्कवारे अर्कजैर्विभ्मैः समिद्धियोनिर्ज्जुह्नवैः पत्रैः पुष्पैः फलैः कारण्डमूलैश्चापि हुतैस्ततः मात सुवर्णाक्षणवत्सापाहैनाः
सिन्ध्यैस्तु मण्डलान् अरातिदिक्प्रवोभूताङ्कर्णम्से विधानतः पलायते वा रोगार्त्तैः प्रणामे द्वाभयान्वितः वैरीवल
समस्तोपि यमानान्वितोपि च पलाशोत्थान्तलैस्तस्य पंचांगैस्तत्कृताः स्वतैः होमेन सोमवारेषु भवेन्नागवन्नसंशयः
वाद्धिरेष्यान्तलैस्तस्य पंचांगैस्तत्कृताः स्वतैः वारैभौमस्य दवनान्तदाप्नोति सह निश्चितं अपामार्गोत्थजैव ज्ञानतस्समिद्भिः
नेत्रया बुधवारेषु आयाः सवत्सायाहृतान्वितैः सर्वाङ्गफलसंसिद्धिर्भवत्येव च तद्दिनैः नमद्वारेषु भजनान्सर्वमेव

हुतक्रिया॰ सर्वत्र प्रोक्तमेवाचीजयंयंत्रादिकर्मसु॰ तन्नान्ते कार्यं नंतताहोरेशाहय्यपूजनं विधायपश्चात्कर्माणि गीता निकर्षान्समादितः शीघ्रं
तत्फलसंसिद्धो भवत्येवान्यथान्यथा॰ पिप्पलाश्रोगुरोर्वासरे तद्धते स्नहन सुतेः हुतेन यातत्फलामि मदितेः स्यादसंशयः उडुंबरा
ग्रोभृगुजेवारे होमं तद्धवैः तत्सिक्तैर्विदधीतत्पत्तदिने स्तत्रसिध्यति शमीवक्षोत तद्धते ल्लत्तहृयात्कलमगेहूते तद्दिनात्
त्फलानिस्युरितिवादे सुसमस्तु॰ विजयो विहितः सम्यक्दवनान्निपियिंसृत्तयोः विजयं स्पृष्टादेवशिकथयामिक्रमेणते॰ प्र
तिपन्निथिमारभ्य पंचमं तेक्रमेणवै॰ शालीचणकमुद्गेश्रयचमाषैश्च होमतः मदिषाज्यसुतेस्ताभिस्तिथिभिः समवा
प्नुयात् षष्ठ्यादिचदशम्यंतमजाभवस्तुतेस्तदा॰ प्रशुक्कैर्निक्तपैर्होमान्माशुक्तं फलमाप्नुयात् तद्दपंचदशांतेसमस्नेष्वति
लहयोः सिताक्तैः पायसैः सिक्तैरविकैस्तहुतैस्तथा॰ दवनात्तद्वामोतिपदादौफलमीरितं एवं नत्त्रवहतोत्यवेज्ञोते स्तैमधुप्लुतैः
दवनाद्यितस्त्राभिर्भवत्येवनसंशयः विद्यायां प्राग्वद्दर्णानि पंचयुज्यान्स्वरैस्तथा अशीत्यणावतीविद्यातेयंत्राणिस्पृशुप्रिये॰
प्राक्प्रत्यग्दक्षिणोदक्कदशसूत्राणि यानयेन एकाशीतिपदानिस्युलेखनानि लिखेत्क्रमात् मध्यकोष्टे भिषा हृतायाः प्रयुक्त
विधिनायुत स्थलीकार्यचरे खायाःएतत्रावाज्ञामिपज्यतं उपासीत पुरोविधांजयान्नित्यं समर्चयेत् विद्याक्रमेनत्रयं तेयुजेय।
जेतत्फलमाप्नुयात् अत्र यंत्रलिखनक्रमः सुगमः तथा प्राक्प्रत्यग्दक्षिणोदकचतुः सूत्रनियानतानि नवानि संभवंत्यत्रकोष्ठा
नि परमेश्वरि॰ तेषु प्रत्येकमत्रानि साष्टपत्राणिसंलिखेत् तेषु मध्यस्थपद्मस्य कर्णिकायां समालिखेत् नामगर्भतां विद्यात्
हृद्धिसाष्टपत्रके॰ तेषादितोष्टौ संलिख्य विडूनातहृहिस्तथा॰ कर्णिकायांतुनामेकं वहिरष्टौ तथाष्टसु॰ एवमष्टस्वसंलिख्य
वेष्टयेन्मातृकाक्षरैः विलोमेवानुलोमेश्च मायाविद्रामन्वितैः वेतरसत्रयवा सलत्वात्रुसमालिखेत् एवंकृत्वा हृत्तयुग्ममा
नेकुंभेनिधायते विद्याहरोपधीकाष्ठजलैरापूर्यपूर्ववत् अभ्यर्च्य विद्यामग्रुतंजयिनात्तेविधानतः अभिषिंचेत्ततः क्रोशैर्विम्

कोजायतेस्त्रीविजयं सर्वतो भूपात्प्रोक्तेष्वपि च समस्तु· नवग्रहार्त्तौ रिपुभिः सर्वतः क्लेशसंभवे· समरस्याय मेकीर्त्तिसमस्तैरण
वामये· पुत्र्या स्येवाञ्छितमाप्नोति त्रिपुजन्मसु कारयेत् एतद्यंत्रं गैरिकेण पीठे संलिख्य तत्तुतो· देवीमासंसंपूज्य जपेद्विद्यां तथा पु
ते पवित्रैः समभिः संप्रराज्ञादिस्ववशं नयेत् राजानं वनितां मर्त्यान् तथा श्वपाणिनो विलाने हरिद्राख्यपट्टेकत्तनाकलशे वा
शरावयोः निधाय भित्ति मध्ये वा शायनस्थान केनिजे· अभ्यर्च्य विद्यया जापं कुर्यान्नित्यमात्मनित्यशः सहस्रसंख्यकं कल
नासं भयेदविलंबं· शत्रोरुच्चाटने राज्याभ्याम तिष्ठकरणं तथा· व्यवहारे रणे द्यूते गद्याद्देवार्चु मति कष्टे· एतत्प्राशुफ
लं सम्भिद्र्य्ये रालिख्य तत्र तां संध्यासु सम्पूज्यैनित्यं सहस्रं संपूज्य जपेत्तथा मोक्षकाल प्रयोगेण श्रियमाप्नोति पुष्कलां अथैतद्यंत्र
रचनाप्रकारः तत्र प्राक्प्रत्यग्दक्षिणोदक्चतस्रः सूत्रनिपातनात्समानराशिनवकोष्ठानि कृत्वा तेषु नवसु कोष्ठेषु अ
ष्टदलपद्मानि सकर्णिकानि नव कृत्वा मध्याष्टदले कर्णिकायां साध्यनाम युक्तां विजयां विद्यां विलिख्य बहिरष्टसु द
लेषु प्रागुक्ताशीत्यक्षरेषु प्रथमतो दशाक्षराणि विलिख्य पूर्वदिग्गताष्टदले कर्णिकायां नवमात्रसाध्यनाम गर्भं विलिख्या
ष्टदलेषु दशाक्षराणि विलिख्य तथैवाग्नेयदिक्स्थाष्टदलपद्मेषु विलिख्य बहिः अन्तरस्तत्र यत्कृत्वाभ्यन्तरान्तराले विसर्गयुक्तां वि
लोममातृकां विलिख्य तद्बहिरन्तराले विन्दुयुक्तामनुलोममातृकां विलिख्य तद्बहिर्लेखाभ्यां वेष्टयेदेतद्यंत्रं मुक्तिफलदं भव
ति तथा अन्यद्यंत्रं रूपं तद्यंत्रं वक्ष्यति वैभव प्राग्वत् दिक्षु समसूत्राणां पातेनोत्पातयेत्तथा· कोष्ठानि नव षष्ट्यावृतं शान्तमतिस्फुटं
तच्चतुःकोणकोष्ठानि मार्जयेत्तैक विंशतिः मध्ये वज्रं भवेत्तच्चाशीतिकोष्ठं यथाविधि· तच्चतुर्दिक्षु विलिखेत्त्रिकोण
न्येककोष्ठतः सर्वमध्यस्थकोष्ठे च चतुर्दिक्षु न्यसेत्तथा विद्यां नामोदरीकृत्वा प्राग्वद्वर्णान्संलिखेत् एतद्यच्चतुष्कस
स्यात्पीत्रिचतुरस्रकं॥ विद्याद्यंत्रं विलिखेन्मातृकां प्राग्विधानतः एतेन वज्रयंत्रेण विजया विजयाप्रदा· एतन्मोक्तेषु संलिख्य

११

स्थापयेद्योऽक्षद्रुपतः विजयं समवाप्नोति प्रोक्तेष्वपि वसमसु· विलिख्यास्वत्थफलकानलेप्यं वै कुवंदने: जपाराधनसंसिद्धं स्थापयेद्भू
न्यवेश्मपम· देशे वा नत्रदिनशोवर्द्धते श्रीखंचला पिशाचा राक्षसः कृत्यावेतालाः स्तुनेनत्रवे· पालाशफलकायांत्र विलिख्येनघ
याविधि· स्थापयेद्यत्र कुत्रापि नन्देत्तेत्र ब्राह्मणम्पदं सर्वेषां स्थापनाद्ग्राधानी भवति सुस्थिरा· वटे विलिख्य वस्तुनानामपत्रेन भवति
अवं उड्वैरविधायेत्स्थं स्थापतादविरणेवे· आहिताग्राश्रयं स्थानेभवत्येव नसंशयः वज्रस्य विक्रु त्रिकोणांतरालाङ्कुर्या
त्रिशूलकात् दाहव्यामेस्व संयुक्तोलिखेनवंङ्गगमध्ययोः तत्र संस्थाप्य गदिनं विद्याजपविभूतिना· भालस्थेनाभिजमेततमा
विश्यगदोवदेत् स्वावेशकारणां कर्मस्थापयेन क्रमनया· ग्रहभूतपिशाचाद्याश्च स्वाविशेषापयांतिवे यंत्रमेतद्धि लिख्या
प्रमन्यध्वजे स्थापयेत्क्वचित् राज्ञो गेहेत स्यराज्ञः हमांसं चतितान्वयं· स्थाने गजानां वाहानां तानवद्दानानवस्त्रापि· स्थाने
ष्वस्थापितान्येतान्यं जयेदिनशस्तथा· दिव्यमध्येवनत्रैव रोगाः कृत्यापवेरिताः वीक्षितं भवनेनैव शक्ताः स्पृशत्व भावुनः चंद्र
चंदनकाश्मीरैरालिख्याभिनवेपटे· अभ्यर्च्य विद्याजप्तं तं पटमालीय प्रशाययेत् दाहज्वराद्यं मचिरान्मुच्यते ज्वरेणसः
अन्यैष्वपि गदेष्वेवं कारयेन्नहि संशये· समरेषुमहीपानां मंत्रमेतडदीरितं निःसाणपटहेष्वेषुवाद्येषु चं समालिखेत् व
रदेनाथतन्मध्ये नामावाद्यसमर्चयेत् विजयांविजयावाशेषुयुगपत्ताडयेद्बुधः मन्यर्थीनेननव्वक्षशाकर्णेनेनपलायने·
दिशोदशभयोद्विग्नाभियानि कदाचन· मृत्जीवहूनकालेषुयंत्रमेतद्धि निर्मितं गुलिकीकृत्य तत्केषु ऊर्ध्वोपश्चात्नुयाजयेत्
पतन्दर्शनमात्रेणपलायंते दिशोदश· निर्जितेषु वे तद्यंत्रं जपमाप्नोति सर्वतः तासाम्यं विधनेतेन वज्रयंत्रेणपावृतिः ध्यायेद्
क्रैरियोयं त्रिविद्यावालोहिताकृति तदेवदासवज्रस्यवशोभवति नहुलात् इतितेविजयातित्याविभवाः सुः समीरिताः एतद्
त्रयंत्रस्य सहगमन्या न्वविसारितः इति विजयाप्रयोगविधिः अथ सर्वमंगलाप्रयोगविधिः तत्र श्रीतंत्रराजे· जपेन्नित्यशः कु

विद्यार्णव॰

४०५

409

य्यीदशेत्तस्याः सहस्रकं प्रागवन्नां साधयेद्दिवां द्वात्रिंशल्लक्षमानतः होमं दशांशतः कुर्याद्दत्ताज्याभ्यां हुतेनवै एवं संसिद्धमन्त्र
कुर्यात्प्रोक्तानशेषतः प्रयोगानतस्य थान्तःसनेष्यल्पमपुष्पोमृति विद्ध्यात्तेनतां प्रोक्तक्रमेणाराध्यभक्तितः संसाध्य पश्चात्क
वीन्मंगलामंगलोदितान् प्रयोगार्थ्यान्पृथग्शक्तो विद्विष्टे विश्रुणु प्रिये सोमसूर्याग्नि रूपाश्च ताश्चाष्टत्रिंशद्देवताः अमृ
तामानदा पूषा तुष्टिः पुष्टी रतिर्धृतिः शशिनी चंद्रिका कांतिर्ज्योत्स्ना श्रीः प्रीतिरंगदा पूर्णा पूर्णामृता कामदायिन्यः स्वर
जाः कलाः एताः षोडश चंद्रस्य कलाः तपिन्यङ्गोपमाः तपिनी तापिनी धूम्रा मरीचिर्ज्वालिनी रुचिः सुषुम्णा भोगदा विश्वा
वोधिनी धारिणी क्षमा एताः सूर्यस्य शक्तयः प्रोक्ताः क्रमाद्द्वादशभानुजाः भकारादिडकारान्तवर्णोच्चारो विलोमतः धातार्यमा च
मित्रश्च वरुणोंऽशो भगस्तथा विवस्वानिन्द्रपूषाख्यौ पर्जन्यः सप्तमस्ततः त्वष्टा विष्णुरिति प्रोक्ता द्वादशार्काः क्रमेण वै कादिठान्त
नार्णतनवः सर्वगाः सर्वसिद्धिदाः धूम्रार्चिरूष्मा ज्वलिनी ज्वालिनी विस्फुलिंगिनी सुश्रीः सुरूपा कपिला हव्यकव्य
वहे अपि यादिक्षान्ताः दशमयाः शक्तयो दश कीर्तिताः तेषां दशानां नामानि वामने प्रोक्तानि ते प्रिये कादिक्षान्ताक्षराणि
तद्द्वाविंशन्मिथुनानि वै प्रोक्तक्रमेण संपूज्य विनियुंज्यात्तु सर्वतः स्वराणां तत्स्वतत्त्वानां तेजाः शक्तयस्तथा नासंनाथा
क्षाद्दशनामरूपाः समीरिताः मिथुनान्येवमुक्तानि त्रिंशद्द्वक्रमेण वै तानि संपूज्य तत्तेजः स्वयात्मनि जले शिवे प्रो
क्तानि देवतारूपान्यावाह्याभ्यर्चितैर्जलैः अभिषेकात्तत्तेजः स्वयं देव्यात्मना भवेत् अष्टस्वरान्विता द्वात्रिंशन्मिथुना
नि सूर्यस्याग्नेश्च कला द्वाविंशतिर्वात् स्वरैर्मिलित्वा अष्टत्रिंशन्मिथुनानीत्यर्थः तथा वाताये ग्रीसमायांते सु
ष्टसमन्वितयुतेः शनैः पंचभिर्योजयेन्नित्या विद्यानां सर्वमंगलां ततस्तत्स्या वतत्स्थाने स्वरान्षोडश योजयेत् ॥ ततः सहस्रै
नैवभिर्द्विशानेनच षोडश रूपाणि नित्या विद्याया जायंते परमेश्वरि तेषां जानि प्रयोगांश्च फलानि च वदामि ते अस्यार्थः

१२

वानाद्यैः अकाराद्यैः आसमाद्यन्तैः आसेनाक्षकारः मायाविसर्गः तत्सहितक्षकारान्तैः षट्सप्तत्यग्रपंचशतवर्णैः पूर्णमण्डलत्व
पेदित्यर्थः ततः सर्वमंगलाविद्यायाः वनस्थाने औकारस्थाने षोडशस्वरान्योजयेत् तद्बीजमेव षोडशस्वरयुक्तं कुर्यादित्यर्थः
एवं षोडशस्वरयुक्तसर्वमंगलाबीजेन न्यासयुक्तं पूर्णमण्डलवर्णान्योजयेत् यथा स्वअं· स्वआं स्वइं· स्वईं इत्यादि स्वक्षः इत्यन्ते ५७६
एवं स्वांअं स्वांआं इत्यादि स्वांक्षः इत्यन्ते ५७६ स्विंअं स्विंआं इत्यादि स्विंक्षः इत्यन्ते ५७६ एवं नवसहस्राणि षोडशोत्तरद्विशतवर्णा जायं
त इत्यर्थः ९२१६ तथा वृत्तद्वयविधायाः स्ववह्निः षट्कोणमालिखेत् तद्बहिः श्रीष्टयन्त्राज्ञं तद्बहिः सन्न्यं ततः पा· कृत्वा तेषु न्यसे।
द्धिया कूटात्मकक्रमेणादौ तेषां मध्यतः साध्यसमेतं विलिखेद्बहिः षट्कोणेषु वचनादि प्रत्येकं विलिखेत्ततः अष्टद
लेषु प्रत्येकं पंच पंच समालिखेत् बहिर्हृतान्तरेण मातृकामायया निन्ता· विलोमामनुलोमामनुलोमां च वेष्टनं सम्यक् समालिखे
त् अंतः षडंतरालेषु पर्यायदिनसंभवं नित्याः लिखेद्यत्नकपादलिप्तेन सर्वतः एवं यन्त्राणि जायन्ते तेषु कूटैकक्रमभेदतः शतं चत्वारि
शच्च त्वारिस्वततः क्रमात् एवमन्यानि कूटानि प्रोक्तानि विलिखेत्क्रमात् मध्ये नामसमेतानि तदन्योन्यविभिन्नौ लिखेत् त्रयोदश
भिन्नैर्लक्षैः सप्तविंशतिसंयुतैः सहस्रैश्च शतेनापि चतुर्भिस्तानि संख्यया· यन्त्राणि तेन जायन्ते तेषु श्रीसर्वमंगला एवमासां तु
नित्यानां यन्त्राणि स्युः पृथक् पृथक्· तस्मादाभिः साध्यानि न कदाचिच्च कश्चिवित् विद्यते तेषु यत्किंचिद्दद्वेको शोषनो वदेत् नाथा
त्मकानि येन स्युः तानि नवकैः भिन्नाः षोडशधा वैविदध्यात् हि नियोग के विशालं साध्य विन्यासं विधाय नवकोष्ठकं
प्राग्दिमध्यपर्यन्तं पादलिप्तकमालिखेत् नवानि मवस्तप्रस्तेनेषु स्त्राणि वा लिखेत् समस्तासाध्ययुक्तं नाथात्वेवी
श्वरात्क्रमात् यद्यद्वांछितं कर्म तत्तत्तेषु विलिखेत्· पीठे वा भूतले वापि पूजयेन्मोक्षवासरे· ततः प्राप्त वांछितार्थो
स्वात्मन्युद्वासयेद्देवताः चक्रं प्रक्षाल्य तन्नित्यं केदारादिषु निक्षिपेत् एवमन्यानि यन्त्राणि प्रोक्तानि क्रमतः शिवे· विनियु

विद्यार्ण० ११

४१०

410

ज्यादभीष्टेषु कार्येषु क्रमतः शिवे। परसंख्यासमेतानि तेषु तेष्वप्ययं विधिः सर्वतः सौम्यकर्माणि सिद्ध्यन्त्येवान्यथा ध्रुवं वश्ये
षु तांतं स प्राप्नोति सर्वसम्पत्समृद्धिषु लक्ष्मीं प्राप्नोति तथारोग्यसिद्धौ रोगार्तिशान्तिषु विजयाय समुल्लापमारणाय भिहृद्ये
पुत्राप्त्यै सर्वरक्षायै पूजयेत्तेषु तत्क्रमात् गजाश्वगोखरोष्ट्राजमहिषीणां विवृद्धये तेषां रोगादिपीडासु वक्ष्यन्त्येव यथा
क्रमात् निर्माय नव यन्त्राणि तत्र तत्रार्चयेत् प्रिये वा तेषु तेषु कार्येषु तत्तत्स प्राप्नोति हेतवे। नवशाकारयुक्तानि षोडशपात्रपृथ
मादिषु तिथिषु प्रोक्तरूपाणि तत्र तां सर्वमंगलां पूजयेद्वाविना वा पि संपूर्णे मे सर्वदा यजेत् एवमेषा महासिद्धिकरी प
जाजपादिना। लघुमंत्रक्रियामासां पूजां सर्वार्थसिद्धिदां पूर्णामनविविस्तारां मंगलाद्रि हि मे शिवे देवर्षिसिद्धगंधर्व
यक्षादेवांगनाश्रया पूजा वक्ष्यामि देवेशि गुह्यास्पूर्णमनोहरां विद्यपाक्कलसद्व्याकरांगन्यासपूर्वकं अर्घ्यं नेयावि
धापार्थं पीठचक्रे विधायतत् चंदनागुरुकर्पूररोचनादरादादिषु एकैकेन नवेनोः सम्यग्रूपमथार्चयेत् रत्नादिहू
तैर्बालिरवप्रतिष्ठाप्यात्र पूजयेत् हृत्सायामे विस्तारद्वयं त्वेकान्तरीयतः हृत्सु विधाय चिह्नानि तेषु सूत्राणि पातये
त् त्र्यमन्तरे तेषु जातेतद्द्वादशकोणकं तेषां सम्मेसमध्येषु विदध्यात् नयनुषूके मध्यहत्समध्ये तयोनिकुर्यात्समा
स्वकं प्राग्वन्निस्तार्चयेन्नित्याः स्वकोणेषु प्रदक्षिणं अत्यास्त्वन्येषु कोणेषु पूजयेद्द्वादशक्रमात् अग्रान्त्यदक्षिणप
हलिदयायथाविधिः समान्तर्प्यकेवलया केवलालललितां यजेत् नित्यानां ललितायास्तां षोडशानां च नामभिः नि
त्यास्त्यान्तरीभिस्तु विद्याः पूजा स सर्वदा नाभिः षोडशविद्याभिर्नित्यानाः षोडशार्चयेत् तद्विद्यान्तर संख्याक्षरूपणा
वदेयथाक्रमं प्रथमायाश्च समस्या विद्यास्यात्षोडशान्तरी द्वितीयायाश्चतुर्थ्याश्च चतुर्दशभिरक्षरैः तृतीयाया
श्चषष्ठ्याश्च दशस्यादशपंचकं द्वादशणाः सचतुर्दशणाः पंचदशणाः क्रमेणावैः पंचम्याश्च नवम्याश्च त्रयोदशणास्त्रयोद

श॰ एकादशपाल्कसाष्टम्याः षोडशपाद्वादशोदिनाः अस्मिन्नेवार्थे येत्वके चतुर्विंशतिभिस्तथा सविंशतिशतानि विघाजपेत्स्याश्रसि
द्धये॰ अस्याविंशत्समशतेन यंत्रेष्वेव पूजने आसां पूजा जपाद्येषु पंत्रेषु च समीरिते एतल्लघुप्रकारं तु यंत्रं सर्वार्थदायकं तेनतत्रो
क्रमीविलसाधयेद्वाग्गुरूपिणा अत्रहृन्मेहेदं विधायेत्यादि श्लोकषट्कस्यायमर्थः प्रथमतो हृन्मेह इदं विधायतद्वहिः षट्कोणं कृत्वा
तद्वहिरष्टदलपद्मं विरचय्य तद्वहिर्हेमह इदं कृत्वा मध्ये साध्यगर्भमायाकूटं विलिख्य षट्कोणे प्रतिकोणं चत्वारि चत्वारि कूटानि वि
लिख्याष्टपत्रेषु प्रतिपत्रं पंच पंच कूटानि विलिख्य वहिर्हेमान्तरान्ह्येयस्याभ्यंतरांतेरालेविसर्गसहितान् प्रतिलोममोहृत्कावि
लिख्य वाह्यान्तराले विंदुयुक्तामनुलोमसमीतृकां विलिख्यान्तः षट्कोणान्तराले षडपर्य्यायतित्यान्तदिननित्याः षडुत्तराणि सा
ध्यान्नादत्तियेन विलिखेदित्येवं मध्यकूटंतत्थेवु स्थापयित्वा द्वितीयस्थ यंत्रे अष्टिमकूटानि विलिखेदेवं तृतीयेन दशिमकूटानि
विलिखेत् एवमेकैकस्य कूटस्य चतुश्चत्वारिंशदुत्तरशतं यंत्राणि जायंते एवं क्रमेण सर्वाणि यंत्राणि त्रयोदशलक्षाणि
सप्तविंशति सहस्राणि चतुरुत्तरशतसंख्यानि भवंति १३२७१०४ एवमन्यासां नित्यानां यंत्राणि भवंतीत्यर्थः यंत्राणां वि
नियोगानाह तथात्मकानीति॰ अस्यायमर्थः विशालायां मनवकोष्ठात्मकं चक्रं विलिखेदेकस्मिन्कोष्ठे सूत्रत्रयेनिया
तनान्योऽशांकोष्ठानि विलिखेदेकस्मिन्कोष्ठे एकमेकं यंत्रं विलिखेदेवं चतुश्चत्वारिंशदुत्तरशतं यंत्राणि भवंति नवकोष्ठ
ष्विराहत्यासप्तविंशति नक्षत्राणि विलिख्य नवनाथान्विलिख्य सम्यक्तसाध्यनाम वांछितकर्मयेहीति च विलिख्य
प्रोक्तक्रमेण पूजादिकं कुर्यान्नोक्तफलानि भवंतीत्यर्थः एवमन्येषां यंत्राणामपि प्रोक्त एव क्रमो ज्ञेयः लघुमंत्रक्रिया
मित्यादि श्लोकैः लघुपूजोक्तान्त्र चतुर्द्दशारं विलिख्य मध्ये असौ विधाय तन्मध्ये ललिताद्यसुतिसृः चतुर्द्दशस्वरेषु
चतुर्द्दशनित्याः पूज्या इत्यर्थः तद्विद्याया उद्धारणाशक्तो नाममंत्रैः पूजा कार्येत्याह प्रथमायाश्चेत्यादि श्लोकैः नेमंत्रा॥

त्कतनत्संख्याताबोधाः अस्मिन्नेवार्चयेच्चक्रे इत्यादिश्लोकेन चतुश्चत्वारिंशदुत्तरशतकूटानि प्रागुक्तान्यपि अस्मिन्नेव चक्रे जपे
दित्यर्थः अन्यानि नित्याप्रकरणोक्तानि विंशत्युत्तरसप्तशतकूटानि तत्रोक्तयंत्रेष्वेव प्रजपेदित्यर्थः तथा तद्यंत्रे विविधं
प्रोक्तं कोष्टकोणान्तभेदतः कोणात्मवज्रनिर्माणप्रयोगाः परतः शिवे॰ तथोक्तकोष्ठरूपे तु वज्रे वक्ष्ये यथाविधि पत्ता
धके सिता वा स्पि सराधिप समो भवेत् प्रागन्त्यकदक्षिणादक्षचतुर्विंशतिसूत्रतः नवविंशतिभिः पंचशतं कोष्टानि
तेषु च॰ कोणभूमार्जयेत्व ङ्गिः वहिःकोष्ठानि सर्वतः षोडशत्वजकोष्ठानि पंचषष्टाशतद्वयं तेषु प्राग्वत् त्रिकोणानि च
तुर्दिक्षु चतुष्टयैः कोष्ठैर्विधायाथो मध्ये वा प्रागारभ्य दक्षिणप्रवेशगत्या विलिखेत् त्रिंशदिलालिपितानुकं मध्ये च शिष्टे
ष्वन्यार्णचतुर्विंशतिमालिखेत् ललिताणीचतुर्भेदजनितं तां नामशक्तियुक् ललिता साध्यगर्भं तु विलिखेत्तमध्य
कोणतः एवं यंत्रं समालिख्य शिलालोहपट्टादिषु॰ संस्थाप्य कुड्ये वित्स्थाने प्रजयेद्वाञ्छितार्थदं यस्मिन्देशे वज्रयंत्र
स्थापितं योजनावधिः मंगल्यान्येव जायेते नामंगलकथा भवेत् प्रजापचक्रे तु तान्सांतु नामानि प्रतिकोणकं विलिख
मध्ये ललिता साध्यगर्भां समालिखेत् वहिर्द्वैमातृकावतचक्रं स्थापयेद्भुवि तेनापि सर्ववस्त्रोक्तदेशानस्यादभयं क्व तु
स्मिन्सर्वत्र संलिख्य तां विद्यां सर्वमंगलां मध्ये साध्यान्तरोपेतां स्थापयेत्तत्फलाप्तये प्रागुक्ते वृत्तयंत्रे वा द्वादशारेऽपि वा शिवे॰
संस्थाप्य कुंभं तद्दर्भभूरुहकाष्ठस्थरितं विधायाथ विधिवज्ज्ञैस्त्रिभिषिंचेज्जलैः शुभैः जन्मदोषविशेषेण सुमहत्तामयशां
तये सर्वसंपत्समृद्धे च ग्रहरोगादिशान्तये तथान्यमपि दैविप्रयोगसर्व सर्वपावनं दारिद्र्य वनदावाग्निपापाब्धिवडवानल
संकोचधांतमार्तंड संतोषाब्धिविभूतये प्रागुक्तान्तरसंभिन्नो विद्यानित्यसमाहितः कोटिजपेत्स तु ने प्रसजयेत्ता रमा
त्विनैः तण्यंयत्सलिलं सिंधुगामिनीसंभवैः शिवे॰ सौरभाद्यैः सलिलैः शुभैस्तत्पुले विधिवद्युतेन संस्थाप्यकुंभं प्रोक्तां तु

अन्तरौषधिक्काथंसमन्त्रितन्त्वमादेकवारं तैरभिषेकतः योराभिचारकृत्यादिङः खेभ्योमुच्यतेतत्क्षणात् भूतप्रेतपिशाचस्मारराक्षसपूतनाः
कुमाराग्रहसंकावीराः सर्वेकित्यक्त्वानिदारुणाः विमुच्यन्तेतत्क्षणाद्दीनाः प्रयान्त्येवान्यतः क्षणात् समुद्रगासरितोयेनाः समावर्तयितुंस्थितः
कंठमात्रेमण्डलान्तप्राग्जन्माघैर्विमुच्यते· तथैवहुतहोमेनतर्पणाद्वाह्मिरिभिः एवंसंकल्पकल्याणसंयोक्तासर्वमंगला नामा
नुरूपंभजतांकृपयाफलदानतः द्विप्रप्रसादजोनित्यहर्षोत्पादनतोपिच इतिसर्वमंगलायाः प्रयोगविधिः अथज्वालामा
लिनीद्वितीयायाः प्रयोगविधिः तत्रश्रीतंत्रराजे· अष्टलक्षंहविष्याशीजपेद्विद्यांजितेन्द्रियः तद्दशांशेनतर्पणंचहोमंकुर्याद्विगो
र्हृतैः एवंसंसिद्धमंत्रस्तुकुर्याद्यंत्राण्यनुक्रमात् इज्यावंकेवहिर्भूतचतुरस्रेचतुष्कोणके· विधायतत्रविलिखेदक्षराणियथावि
धिः सर्वमध्येतारगर्भेशक्तिमात्राभिसमन्विता त्र्यंचत्रिषुकोणेषुषट्सुषट्कमथाष्टसु अष्टमंवहिरप्येवंवाग्भेदितनवक्रमात्
एवंमूलान्तरैःकृतायंत्रंतेनैवसाधयेत् सममंत्रंवाञ्छितंप्रजापारणस्थापनेपिवं अथैतयंत्ररचनाप्रकारः तत्रमध्येत्रिकोणं।
तद्वहिःषट्कोणंतद्वहिरष्टास्रंतद्वहिरष्टदलकमलंतद्वहिर्द्वाररहितंचतुरस्रमितिचक्रंनिर्माय मध्येसाध्याख्यागर्भे
मायाबीजंप्रणवोदरेविलिख्यत्रिषुकोणेषुत्रीण्यक्षराणिषट्कोणेषुषडक्षराणिचाष्टकोणेचत्वार्यक्षराणिअष्टदलेषुषष्ठा
क्षराणिचतुरस्रेभगादिविलिख्यवृत्ताणिमूलमंत्रस्यलिखेद्दले तंत्रमुक्तफलदंभवति· तथा· ऋकारादिलृकारान्तवर्णेषुस
रयोगिषु· चतुर्थंप्रोक्तयंत्रंवर्णान्स्थानततोलिखेत् शिष्टमेकंलिखेन्मध्येसाध्याक्षरसमन्वितं एवंयंत्राणिजायन्तेदश
तेषामनुक्रमात् विनियोगात्फलावाप्तिंप्रवक्ष्यामिशृणुप्रिये येरिष्टमखिलंप्राप्नोत्ययत्नात्साधकोध्रुवं द्वितीयादीनि
यंत्राणिमातृकाण्युक्तानिदैवे· क्रमान्नवग्रहाणांस्यात्तेनद्वारेषुनिर्दिशेत् तेषुदेव्यर्चनात्तास्तेनिष्टंनतुकुर्वन्ति· ग्रहके
तूस्थितोयत्रतद्राष्ट्रपाधिपवारको· षट्सहस्रान्तरालेषुग्रहनामद्वितीयया· विभक्त्याभजनेसम्यककीणयामीतिसंलिखेत्

विद्यार्णःश१

४१२

412

आपेतयंत्रेसंलिख्यपीठक्रममथार्चयेत् सर्वेष्वपिचाचारेषु सर्वेषांप्रीतिसिद्धये अनिष्टशांत्यैनियतमर्चयेत्तानुपहास्त्रिये एवंयं
त्रेषुदशसुपूजितानित्ययामहः प्रीताः क्रूराअपितथाक्रूरस्याअपिसर्वदा· सौम्यासौम्यगतानानातुफलायैवविनत्यते दश
स्वपिचयंत्रेषुद्वारदेशोरिकेलकवा· लिलिखितेषुचिनेषुपूर्वक्रमात्कन्यकान्वा सम्पुभावयपंवासुगंधस्नानगंधोत्ताचरंस्तुभो
तथाविधकुमारवासंस्थाप्याभ्यर्च्यविधया· स्तहृशीर्षाजंपेद्दिग्याशतवारंतथार्चयेत् प्रसूनैररुणैः शुभ्रैः सौरभाढ्यैरथा
पिवा दृग्याहुग्गुलधूपंचयावकान्यविमानके ततोदिव्यासमाविष्टेतस्मिन्सस्पष्टभक्तितः ततस्तास्वपचारैस्तैः प्राग्रुक्तैर्विषु
यावृशी स्तजपप्रांततः पृष्टव्दभीष्टंकथयेच्चसा· भूतंभवद्भविष्यंचयदन्यन्मनसिस्थितं· जन्मांतराण्यपतीतानिसर्वंसपूजि
तावदेत् ततस्तांप्रागवदभ्यर्च्यसात्मगुह्यासप्तांजपेत् सुहृस्सवारंस्थिरधीः पूर्णोत्माविचरेत्सखी· तथाषट्कोणको
णेषुमध्येचालिप्यदारुके तत्रसंस्थाप्यगादितंप्रभ्यर्च्यदीरितक्रमात् आवेशप्रयोगिणां रोगोपद्रवेभूतकारणाशमं·
प्रोक्तानन्तकलेनस्यनिर्देशादपयातिव प्रथमंलोकपालसमभ्यस्यतापयेन्निशि जपन्विद्यांस्मरन्नाथ्यांसयप्रोक्ष्यते
थसा· भीतिलज्जाभिमानादिरहितावेपितांगका· निरस्तनरसद्भावामत्यथार्ताभिपातिसा· तथैवत्रपुकपालस्थस्थाप
येन्मूजपेत्तथा राजानोराजपुत्रावानथान्येवापिकेचन· विवेकविशरानृशास्तकुजातिकलंकमाः वश्यागादासवद्भमौलि
क्षन्यामरणाद्भुवं सर्वासामपिनित्यानामुपदेशेषुतेगुरुः तत्रचक्रस्यमध्यस्थेदेवीविद्याजपात्वितं वन्हिज्वालापरीतांगं
भावयन्निन्द्रियाण्यपि मतः षष्ठानिवाकर्षेन्मतसाप्रागवदातमति· पवक्तनैवणदेवंविसंज्ञोनियतेध्रुवि ततस्तसु
मन्त्याप्यमृतविप्रतिसावुवदेततः पश्चवेधस्त्रिधाप्रोक्तः सद्यः प्रत्ययकारकः प्राक्पूर्णाभवेयाभ्याडयोरात्मेकृपामलान्
शिष्यस्यमूलाधारादिस्थानेषुब्रह्मरंध्रके· स्मरन्दाहाणीकान्तमेतत्क्राप्राग्वडुदीरितान् विदध्याच्चक्रवेधंतुदेशिकः

सिद्धविद्ययाशोभवंतस्थाएउशाज्ञेवेधमंङ्गतविग्रहं·तत्सीमंस्थापितंशिष्यंतत्रचक्रेणदात्मना·स्वयंप्रविश्यतद्देहमेकीभूताश्च
नः स्वके·समागत्यात्मरूपेणनदात्माननंविभाव्यवै·कृत्वान्यासजमर्चेत्कृतन्नेवक्षिनादहेत स्यादेषशोभवोवेधः प्रोक्तः शागव
यामलः इतिवेधत्रयंप्रोक्तंभावनासिद्धिसूचकं यामलेतुविशेषोयंविहेः पश्चाद्गुरोः कृते स्नानमन्यच्चसकालंसंक्रमेणेनतत्स
मं रक्तचंदनपंकेनलिखित्वाप्रथमंशिवे लोहेर्विरचितेपट्टेफलकायांशिलातले भूमौवास्वसमेशुद्धेलोष्टागारविवर्जिते·दे
वीमावाह्यततेवहूजयेच्छक्तिभिर्हितां दिनंदिनत्रयंसप्तमवासरंपक्षमेववा·मासंमण्डलमित्येवंक्रमादिष्टमवाप्नुयात् वक्ष्यमाक्
ष्टिएांसंभनियद्दलाभमीप्सितं श्रन्यच्चसफलंतिष्टमवाप्नोत्यर्चितानाडगं तदाप्नोत्मनादात्मसर्वाजेपदन्यानतथाखिलान् साधयेत्प्रथमं
नैवयंत्रेणायन्मनः शिवे द्वितीयंदरहेः कृत्वाप्रोक्तेषु संगतेरवौ·पूजयेत्प्रोक्तकालेनफलान्युक्तान्यवाप्नुयात् विलिख्यराजते
पट्टेनपित्तादिनशाः स्मशाने सहस्रवारंनातित्याविद्यानद्दासितांडुभिः स्नानुपानपाकजातंकुर्यादिक्कादिनंततः प्रमेह
स्त्रिविधेर्वारेर्मूत्रकृच्छ्रैः सुदारुणैः अश्मरीमूत्रघातादिरोगेर्मुक्तः सुखीभवेत् जीवेच्चशरदांभूमौनीरोगः स्वस्थमान
सः तृतीयंगैरिकैः कृत्वाचैरिनरत्नवृन्दकैः तलेभूमौततः खातानत्राग्निज्वालयेत्सदा·प्रोक्तैस्तैर्वीसरैर्वैरीदाहज्वरगदादिभिः।
ततउद्धृत्यसलिलेप्रक्षिपेच्चेद्दिनशपति·चतुर्थंरोचनायंत्रेतालिख्योक्तप्रपूजनात् प्राप्नोतिविजयंप्रोक्तेषाखिलिख्यनिश्चितं
वादेवाविविधेषूत्तेयद्देषोशुसर्वतः सर्वदाजयितः सर्वभवंत्येतंसर्वभवात् पंचमंकुंकुमेः कृत्वातत्रतत्पूजनादिनेः वशे
भवंतिमनुजाद्द्देतिनोवाजिनस्त्रियः षष्टंहरिद्रयालिख्यकर्पटेनामसंयुतं मंजेचस्थापयेत्कापिसवहंतिषिष्ठिकापुटे·
शत्रोर्गतिक्रागतिदोषंदिव्यराज्ञासमयमे·पादेक्रामकलंवात्पदनिष्ठंस्तंभयेद्ध्रुवं सप्तमंवद्दनेर्विद्धमिलितेतालिख्यतथा
तत्राच्चयेन्नित्यशस्त्रासंख्यास्वभवनेतिजे·नदिनेतैर्दिशनस्यसर्वलोकानिशायिनी भवन्त्येवमहेशानिविद्धिशयेत्समा

विद्यार्ण॰श॰

४१२

413

क्रयः श्रुष्टमंत्रगुरुदोषो देशलिखितफलकापटे· पीठे वा तत्र तां देवीं गुरावुच्चगते दिने· तद्वच्च कालेस्वरभिप्रस्तूने रर्च्चयेत्तथा· वामां
सिवविचित्राणि भूषणान्यप्यवामयान् मृगस्वदेहे नवममालिख्याभ्यर्च्चयेत्ततः· तदा लिमो बजेयत्र कुत्रापि पूजेन संसदि सर्वत्र गुरु
वद्दुधाव वशोस्य वर्त्तितापदि· तदिह साधिकायावज्जीवमस्यात्तु भावतः विलिखेद्दशा मशोभ्(?) द्रव्यैः सर्वैस्तस्यैकशः सप्तमे रविन
सर्वकार्यमेतत्समाचरेत् प्रोक्तेषु दशसु प्रोक्तद्रव्यैरालिख्य तेषु च· संस्थाप्य कुंभविधिनानपितोच्चगृहेस्तदा· अभिषिंचेत्तद्गृह
स्य दोषस्यात्तगतेः फलं नभवत्कुंभसेवस्यादेवं यंत्रमशेषतः तथा तद्वच्चतन्त्रजां होममन्त्रां(?) पापसः निवेयच पूर्णमस्या
ध्रुवस्तदयाब्धिवात्मवान् तत्र क्रुद्धात्रिभुदिप्रेत ग्रहास्तत्र भावतः एकादशस्थाः फलदा नित्यशोयज तादपि· सवसौरजतेवा
तयंत्रेषु न्यस्तमेषिवे· विलिख्याभ्यर्च्च तद्विया विदेद्द यात्सुष्टजितं· षोडशद्वादशानवषट्त्रि निक्रप्रकल्पितं निन्यार्वकस्यनि।
त्यानामेकं पूजायितुल्कवा· दद्यात्कृशादिनार्च्चनं प्राणस्पयग्रहावियहं पश्चिमामुखमासीनं तत्रैस्य प्रोक्तविधानतः विद्याजमा
वृपानेन वर्द्धते कुतिगोनलः भुक्तो चजठरस्पर्शजपादेपित्तनिश्चितं मेषादि राशिगे भानौ मासेषु द्वादशस्वपि· प्रोक्तेषु दश
यंत्रेषु प्रत्येकं त्रित्रिवासरं पूजयेदेवमेतेन धनधान्यगृहादिभिः समृद्धोजीवतिचिरमरोगः सुमनाभुवि यद्राशोयोग्रहात्लिष्ट
त्येकोद्वौ वहवो थवा· तद्दिनेषु तद्वचेषु कालेषु चतदर्चनात् तत्तद्ग्रहाः सुसंप्रीता पालयन्त्यनिशं चतं· तथात र्पणहोमाभ्यां
जपदानादिनापि वा· नवस्वपि भयंत्रेषु तु नवग्रहमयं ततः तद्दोषेस विलिख्यातः पूजयेद्धरिमर्द्दने त्रिपुनामपुनात्स्मृत्वान्याल
द्युवरविचंद्रयोः उपरागे समे भूमो दिनशोजयमास्यतुः विद्यात्तरो यथानां तत्प्रत्येकं कर्षमर्पितं मोऽण्डनवपंचगव्येस्वारिमा
नेपवेच्च ततः त्रियया संस्कृते वल्मीतत ततस्तडद्द दरोस्थितं हूतेनाविधयाकृत्वा तद्भस्मादाय तत्र वै· यंत्राणि दशनि क्षिप्यायनं चदेवीयजे।
त्तया· ततस्तद्भस्म संपृष्टं विद्यादिनशोर्च्चयेत् तद्भस्म सर्वदाकाम्यं वाऽपि दीपमसाधयेत् गदचौरग्रहाविहत्लोशानस

अन्तःहे: निम्बशोधारणे देहे श्रीकण्ठौघैर्विलेपितं भक्षणं सर्वकन्यादि डाकिनीनां विभंजकं वज्रपुत्रेषु दशस्ववंजनैः सप्तभिः पृथक्
स्वरत्रयक्रमाद्युञ्ज्यात्तेन तान्येकविंशति· त्रिकोणद्वयमालिख्य बाह्याभ्यन्तरयोगतः तदन्तर्हितमध्यस्थषट्स्वन्तु विधायतन्नामा
ग्रं विलिखेन्मध्ये षट्कोणेषु च षट्क्रमात् विलिखेद्यमारभ्य प्रादक्षिण्येन यावति त्रिकोणान्तरतो लिख्याच्चतुर्दश तथा क्रमात्
शिष्टसाध्यान्तरस्थेषु लिखेत्यचदश स्वपि· क्रमेण मध्येन तेषां तिवे शादेकविंशति भवंति पत्राणि तथा तैः कुसुमैः प्रवर्द्धते त्रि
कोणाकारके पूर्वे तान्मन्त्रानि विलिख्य वै· स्पृशान्विधाजये स्वदन्ते [illegible] सम्पुटं नमोऽयं भाण्डे दिनशोऽति द्विपञ्चपुष्पजितं त
न्नोये: पाकयातान्निषेकतो भवतिध्रुवं पदीमिर्जेठराग्रे रुक्षशाजन्माधुरुपेन वै· जायते परमेशानि नित्यानां वै भवादिति अथैतद्य
न्त्ररचनाप्रकारः प्रथमतः षट्कोणं विरच्य तद्बहिर्हृद्बहिरन्तर्वहि विभागेन त्रिकोणद्वयं विधाय वह्नेर्दशान्तरेषु सप्तव्यंजना
निस्वरत्रययोगेनैकविंशतिर्भवन्ति तेषां यसाध्यनाम गर्भमध्ये विलिख्य द्वितीयादि षडक्षराणि षट्सु कोणेषु विलिख्यावशि
ष्टचतुर्दशाक्षराणि त्रिकोणद्वयान्तरालेऽग्न्यादि प्रादक्षिण्यक्रमेणावशिष्टे वज्राक्षरे साध्यनामगर्भकोणाग्रेषु विलिखेदेवमप्या
क्षरभेदेनैकविंशतिर्भवन्ति प्रोक्तफलेषु योज्यानि प्रोक्तफलानि भवन्ति इति ज्वालामालिनीनित्याप्रयोगः अथ विचित्रानित्याप्रयोग
विधिः तत्र श्रीतन्त्रराजे· काम्यहोमविधिं वक्ष्ये सर्वार्थदायकं· येनाति मन्दभाग्योऽपि श्रीमान्भोक्ता सुखी भवेत् मधुरत्रा
यसंसिक्तैरुत्पलैर्हुते: श्रियं प्राप्नोति मण्डलाद्धोमान्मल्लिनेस्ते श्रमहद्यशः द्रोद्राक्तैरुत्पलैरक्तैर्हवनात्प्रोक्तकालतः सर्वाणि स
मवाप्नोति निधिं यावत्सुधान्तु वा· दीराक्तैः कैरवैर्होमान्प्रोक्तकालमवाप्नुयात् धान्यानि विविधान्यास्य सभगस्य भवन्त्वरः
आज्याक्तैरुत्पलैर्होमाद्राक्षितं समवाप्नुयात् तदक्तैरपि कल्हारैर्हवनाद्राजवल्लभः पलाशपुष्पैस्त्रिस्वाद्वक्तैस्तत्कालहो
मतः चतुर्विधस्तु पाण्डित्यं भवत्येव न संशयः लाजैस्त्रिमधुरोपेतैस्तत्कालं दवनेन वा· कन्यकालभते यत्नात्तमसत्गुणासंयुता

विर्ष्णी॰ ११

४१४

414

नारिकेलफलक्षोदसमितं सगुडं तथा · द्रोद्राक्षं जुहुयात्तु हरयत्नाद्घनहोयमः तथैवाज्यहोमेन लतरुणैलतिलैरपि प्रहूतेन
रुहणैस्तद्वत्तथा बहुकसंभवैः सितैः प्रहूतैर्वा कुसिद्धिं द्रवनात्समवाप्नुयात् सितरक्तैः समिलितैः राधूरारोग्यमाप्नुयात् हवीजि
कैस्त्रिमधक्तैर्द्रवनात्तु जपहृदान् तथा गुडव्याहोमेन पायसेन तिलेन वा श्रीवणउपक कर्पूरमिलितैः शतपत्रकैः द्रवनाक्रि
यमाप्नोति यात्तदन्वयगामिनी कुंकुमैर्हिमतोयेन पिष्टाकर्पूरसंयुतैः तन्पकमर्दितैर्होमात्कुष्ठारैर्विकचे · शुभैः राजकन्या
प्रियाभूमात्वेवेहर्षदानं भुवि · नि:सपत्नानिरातंको निर्द्वन्द्वो निर्मलाशयः रक्तकाण्डसशाकलैर्द्रवनाद्धसमाप्नुयात् तथैव करवी
वीरोत्थैः प्रहूतैरहणैः सितैः द्रोद्राक्षैः पाटलीपुष्पैर्द्रवनाद्धशयेद्धक्षुः तथैव चंपकैर्होमाद्व्याजीवावशंनयेत् सरूपवत्सासित
गोक्षीराक्तसितहोमतः लभेतनुयमाल्लक्ष्मीमप्रियापिवेजनः सौवीरामैः कार्यासवीजैस्तकालहोमतः श्वेतकुण्डनि
यत्ते विद्विष्टारिपवे विकेः अरिष्टपत्रैस्तद्बीजैस्तैलाक्तैस्तथाहुतैः मृत्युवीजैर्निवतैलसिक्तैर्होमाद्वदंतिनः रोगार्तोस्तु
रगालहनन्यचारोहनैरक्तं भद्रवीजैस्ततैलाक्तैर्होमः सर्वविनाशनः करंजवीजैस्तत्सिक्तैर्होमाद्वेगिपशाचावान् तथै
वाह्वानतद्रूजपंचांगद्रवनादपि निवतैलाप्लतेरक्तडमवीजैस्तहोमतः तद्दिनैः स्यादयस्मारी वैरी भवति निश्चितं अपरान्तेजैत
नत्वेहृदहेधनगतेनले · तथा निपिशितैस्तैश्च द्रवनमृत्युहक्रियोः यद्धोह्नवीजैः शार्षपतैलाक्तैर्द्रवनात्तथा जापतेवैरिणः कुष्ट
रोगादेहविलोपकाः मरिचैः शार्षपैर्होमात्तैलाक्तैर्मध्यरात्रकेः दाहज्वरेणग्रस्तस्यादरातिस्तदिनैर्ध्रुवं एवं नियतहोमेषु
स्वरक्षायै न तथान्वह स्निग्धैः संग्राममंत्रैस्तुजपहोमादि कारयेत् मृत्युंजयेन वातत्प्रयोगस्तामिरेवच विद्याभिरन्यथा
सिद्धमंत्रमाशुविनाशयेत् प्राग्युक्तानात्तुकवीनतिनिग्रहस्वस्वरोघतः विनाशयावानकदाय्याचरेद्भूमिकामुकः नित्य
क्लिन्नाविधौ प्रोक्तैस्त्यर्थ्यशौस्तानि साधयेत् अनयाविद्ययाकर्मण्यशेषाणि महेश्वरि · अथ यंत्राणि वक्ष्यामि नाना

भीष्टप्रदानि वैयैः सर्वैः सर्वदा सर्वसमीहितमवाप्नुयुः स्वरयुक्तलिपिप्राह्गर्भविद्यां समालिखेत् सर्वतोजेषु विधिवत्स्थानेषु
परमेश्वरि त्रिकोणे हृत्तयुग्मं च षट्कोणे तद्बहिस्तथा तद्बहिः षट्दलपद्मं तत्रैव च समालिखेत् कूटान्यन्यानि चोक्तानि तत्र यंत्रवद
शान्यपि अंतर्हृत्तांतरद्वंद्वे भूतानामपि श्रीक्रियोचितान् समाप्यकर्मैव णेश्च बहिर्हृत्तांतरद्वये मातृकां विलिखेन्मायां विंदुयुक्तां।
क्रमोत्क्रमात् एवं षोडशनितिविधयंत्रं कुर्याद्विचक्षणः पुनस्तान्तशतेनापि पद्मस्याकूटे लिखेत्सुधीः अथैतमयंत्ररचनाप्रकारः
मध्ये त्रिकोणं तद्बहिर्हृत्तद्वयं तद्बहिः षट्कोणं तद्बहिः पुनर्हृत्तद्वयं तद्बहिः षट्दलपद्मं तद्बहिर्हृत्तत्रयमिति यंत्रे विलिख्य
तन्मध्ये षोडशस्वरयुक्तमूलविद्यायाः प्रथमं कूटं साध्यगर्भं विलिख्य त्रिकोणेषु कूटत्रयं षट्कोणेषु षट्कूटानि षट्दलेषु
षट्कूटानीति षोडशकूटानि विलिख्याभ्यंतरहृत्तान्तराले साध्यनामयुक्तं तत्क्रमेणानुसारितन्तद्भूताक्षराणि द्वित्रिद्वित्रिक्र
मेणा विलिख्य षट्कोणाद्बहिर्हृत्तांतराले तान्येव भूताक्षराणि तथैव क्रमयुक्तानि विलिख्य बहिर्हृत्तांतरालद्वयेऽभ्यंतरांतराले
विसर्गयुक्तमातृकामनुलोमां विलिख्य तद्बहिरंतराले विंदुयुक्तां प्रतिलोममातृकां विलिखेत् एवं द्वितीययंत्रे मध्ये साध्यगर्भ
द्वितीयकूटं विलिख्य प्रागुक्तक्रमेणान्यानि पूर्ववद्दशकूटानि विलिखेत् एवं तृतीयकूटादीनि तृतीयादिषु यंत्रेषु विलिखेदिति
षोडशयंत्राणि निष्पाद्य प्रागुक्तामूलबीजपंचकं षोडशस्वरसंयुक्तं कृत्वा नानापंचाशीतिबीजानि विंदुयुक्तानि चषष्ठ्युत्तरशतबी
जानि कुर्यात् तन्मध्ये प्रथमं मूलविद्यामहितं मध्ये विलिख्य पूर्ववद्दशबीजानि त्रिकोणादिषु विलिखेत् एवं षोडशाषो
डशबीजैर्दशयंत्राणि विलिखेत् एवं प्रागुक्तैः षोडशयंत्रैः सह षड्विंशतियंत्राणि भवंतीत्यर्थः अथ सप्तविंशतितमवज्रप्र
यंत्रमाह प्राक्प्रत्यगुदग्दक्षसूत्राण्यष्टादश पातयेत् तेन कोष्ठानि जायंते नवाशीतिशतद्वयं तत्र कोणेषु कोष्ठा
नि द्वात्रिंशन्मार्जयेत्तथा ततो वज्रं भवेन्मध्ये नवकपंचाशत्तानामके अस्मिन्देत्रिकोणानि विदध्यादेककोष्ठतः मध्ये कोष्ठे लिखेद्धि

यांसाध्यान्वांकर्मसंयुतां त्रिकोणेषुनन्तकूटान्यालिखेत्साध्यावंतिचशास्त्रवदारभ्यविलिखेत्प्रादक्षिण्यप्रवेशनतः एतदुच्चंमहायंत्रंस
मस्तापन्निवारणं अथैतद्यंत्ररचनाप्रकारः प्राक्प्रत्यग्दक्षिणोदक्चाष्टादश शाष्टादश सूत्रपातनेन नवाष्टीत्युत्तरशतकोष्ठा
नि विरच्य चतुर्दिक्षु द्वाविंशतद्वाविंशत्कोष्ठानि मार्जयित्वा एकचत्वारिंशत्कोष्ठात्मकं वज्ररूपं विधाय चतुर्दिक्षु एकैककोष्ठं मार्ज्ज
यित्वा त्रिकोणानि विधाय मध्ये साध्यनामगर्भं मूलविद्यां विलिख्य चतुर्दिक्षु चतुस्त्रिकोणेषु प्रागुक्तान्यन्तबीजानां आदित
श्चतुर्बीजानि साध्यनामयुक्तानि विलिख्य पंचमबीजमारभ्य वामतः प्रवेशागत्या प्रादक्षिण्येन सर्वाणि कोष्ठानि पूरयेदिति
तथा सप्तसप्ताभीष्टदं सर्वविजयश्रीप्रदं शुभं सप्तविंशतिकन्यानि यंत्राण्येवमहेश्वरि· सप्तविंशतिनक्षत्रमयान्येतानि यत
वै· तेन तान्येव सप्तसप्ताविभक्त्या साध्यमालिखेत् तानितत्तद्दिनेष्वेवं विलिखेत्स्यात्पर्ययेदपि फलानि तेषां क्रमशो वदाम्य
हंक्रमेणावै· विनियोगक्रमं चैव शृणु स्फुटं परमेश्वरि प्रथमे नाश्विनेनस्याद्राणनशं पत्युः शावतः स्वदेशपंनिविधायैतत्
पीठे भूमितले पिवा प्रोक्तद्रव्याणि संपिष्य तत्यकेनाथ सस्फुटं त्रिरात्रं सप्तरात्रं वा सप्तविंशतिरात्रकं संपूज्य तत्रकुंभतो
विशेषौषधिजलान्वितं निधायाभ्यर्च्य सुदिनमभिषिंचेत्ततः सुधीः· एवमन्यानि यंत्राणि प्रोक्तेषु विनियोजयेत् तेषां विलि
खनद्रव्याण्याकर्णय वदामि ते। कुंकुमं चंदनं चैव चंदनं च सिंदूरं मंडूरोचनं काश्मीरमृगनाभिः कमलपलाककक्कोलजातिभिः सत्तहैते
र्द्वादशभिर्द्रव्यैर्मांग्वपरिपेषितैः जलैर्नक्षत्रहृतोयैरसैवौषधीनां पेषितैः द्वितीयं विजयं प्राप्य विद्याप्राप्तिस्त्वं तथा पुनः वादे विवा
वादे समरे दूते च जयी भवेत् तृतीयायां तेषु नवग्रहानवसमर्चयेत् देवानां ग्रहपातेनास्मै तेवीधानं भवत्येव लभेय द्वादशी।
नाशं प्रोक्तं कर्मविधानं ततः संयास्तं नमनं वर्षमयोगं वाचमायहं त्रयोदशानां नैवेद्यानां तैर्यत्रे स्तितिथिमये रपि· तत्र तिथिष्वपितेषा ग्रहवद्वा
हितान्त्रोमय याहुवः तेषु तेषु त्रयं त्रे तत्र तिथिदिनाधिपान् वारे प्रान्तपि सपूज्यततत्फलमवाप्नुयात् कार्याणि योगेषु वांछिते

ष्विनरेष्वपि॰ वारर्क्षतिथिसंप्रोक्तयंत्रेणांतेष्टदेवतैः आहृती मर्त्त्यपेदग्निरक्तो वा खीशादिगतैः रोगशांतिसमृद्धयोगफलाभीष्टा
न्यवाप्नुयात् वाराणामधिपाः प्रोक्तास्तिथिनक्षत्रदेवताः ऋक्षहस्तांस्तथा योनीर्वेदमेपरमेश्वर॰ वह्निदस्राश्च माविघ्नाभुजंगाः
षण्मुखो रविः मातरश्च तथा दुर्गा दिशोधनदकेशवौ यमोहरश्शशी चेति तिथीशाः परिकीर्तिताः नक्षत्रदेवताश्चापि श्रृणु
वक्ष्येयथाविधि॰ अश्विनौ च यमो वह्निः धाता चंद्रः शिवो दितिः गुरुः सर्पाश्च पितरस्तथ्र्यमा भगएव च दिनकृच्च तथा त्वष्टा मरुदिंद्रा
ग्निमित्रकाः ईंद्रो निर्ऋतिस्तोया विश्वेदेवा हरिस्तथा वसवो वरुणः पश्चादजएकपदस्तथा अहिर्बुध्न्यस्तथा पूषा प्रोक्ता नक्षत्र
देवताः कारस्करश्चामलकोडुंबरो जंबुकस्तथा खदिरः कृसवंशौ च पिप्पलो नागरोहिणौ॰ पलाशस्तकाम्बष्ठविल्वार्जु
नविकंकताः वकुलः सरलः सर्जो वंजुलः पनसस्तथा अर्कः शमीकदंवश्च हूनेतानिवस्तथांतिमः मधूकश्चेति संप्रोक्ता
हूनाभानो क्रमादमी अश्वगजमजसर्पसर्पिणीश्चविशालिका॰ अजामार्जारमूषाश्च मूषिकाव्हषमाहिषी॰ व्याघ्रश्चमहिषी
व्याघ्री मृगीमृगश्शुनीकपि॰ गोखएश्वानराना रीहरमृगगोगजाः यदारोगादिदुःखानि भुवेनस्तु वैगेदिनैः मुहूर्त्तैः स
स्वाध्यायाहोमैः शांतिः स्याद्द्विगुणेन वा॰ आधारेपंचयंत्राणि स्वाधिष्ठाने चतुष्टयं प्रोक्तेषु भावयेत्रीनि नाबौ निमणिपूरके अना
हतेतेनतः पंचयंत्राणि परिभावयेत् विशुद्धाख्येच चत्वारि पंचाज्ञायामिति क्रमात् तन्तिथिदिनेष्वेवं भावयेत्साऽऽशी शिवा ततः
चक्रगताः सर्वा भावयेत्सर्वसंपदे॰ आधारादिषु चक्राणि भावयेदुक्तयोगतः तन्त्र सर्वत्र सर्वाणि भावयेन्न कदाचनः भावना
यामशक्तानां तन्त्रयंत्राद्दिस्तथा प्रोक्तास्ता याथारपूज्यातिकृत्वानत्रावयेच्छिवा एवं दिनेषु वारेषु तिथिषु त्रिषु चक्रमात्
संपूज्य देवीमिष्टानि प्राप्नुयान्मोक्षवासरैः वलिवर्दया मेषेवा वासरेषु यथाविधि॰ पंचाशन्मिथुनानां च प्रोक्तं चक्रेर्द्ध
रात्रके॰ मध्याह्ने संध्ययोश्चापि चक्रस्थानामयोस्थिति॰ मिथुनोक्तक्रमाशक्तिमंत्र वचक्रगामिनी कुलानामंत्र।

विद्यार्ण° २१

४१६

416

द्रुपाणि प्रोक्तानि स्कंदमी स्मृति॥ तैलेषां तेषु कालेषु बलिं दद्यान्नयोषितैः देव्याश्चानुग्रहः प्रोक्तं निवेद्यैः शिष्यकं महत् विधायै
तस्य मध्ये तु हृत्कानादी पद्मे तले तं विधाय तन्त्र मंत्रैः स्वविद्ध्यान्नान्यन्तु क्रमात् प्रत्येकं देवतानां वा मिथुनानां तथापि वा
ऽन्यकार्य्यस्य गुरुता लाघवापेक्षया दिनैः साधयेत्सममभिः पक्वान्नामा सान्नमण्डलतोपि वा दद्याद्दप्पपनसमोचाग्रहकानि
त कल्माषापायसान्नं च व्यंजनं व्याघ्रमांसयुक् मिथुनानां बलिं दद्यात्प्रतिमासं गृहेर्चयेत् प्रत्यहं वा गृहे मंत्री जीवेद्दा
या महोदयः पर्वकालात्मं मिथुनं बलिदानेन पूजनात् स्मरणात्कीर्तनात्सर्वं कं छिन्नानामयुर्नरः मिथुनानां बलिं
वगण्याकर्णय महेश्वरि॥ येषु वाष्पिप्राप्यन्तात्यां स्वयं पूपिवा छिन्नं दशानां पायसं दद्याद्दशानां तु गुडोदनं पंचानां तु
ऽभिन्नानि पंचानां दधि भक्तकं दद्यादन्यपंचानां त्वीक्षुशर्करे॥ पंचानां नारिकेरस्य फलं दोदं ये ग्रन्थिनं पंचानां सितभक्ता
न्यामोचाफलमुदीरितं॥ मिथुनानां विरेतो नित्यं यो मोस्यान्मांत्रिकाग्रणीः अथ कल्पायाः प्रयोगविधिः तत्रादौ तु
राजे॥ प्राग्वद्द्युतो विधाय पंचविंशति लक्षकं जपित्वा पूजयेत्संध्यास्वथ तर्पणहोमतः कुर्यान्नित्यादिनं घृतमनदव
नक्रिया पदं संसिद्धविद्यस्तु नित्यार्चनिरतस्तथा॥ प्रयोगानाचरेद्वक्ष्याकास्यान्योक्तक्रमेणवै॥ होमेन पूजयायंत्रैर्भक्तेन नव
तां स्मरणात् हृनाक्तैः सार्षपैर्होमान्नाजनं सार्षयस्नेहसंसिद्धैर्मरिचैराजयेच्चताः तैलाक्तैस्तिलैर्होमान्मृत्युर्राजयथाविधिः
नारीनरनृपानन्यान्वाशयेद्यावदायुषं अजाहृताक्तैर्बकुलकुसुमैर्मध्यराजके॥ दद्वताडनिताः सर्वाभोदयेन्मुसकोत्तुकेः
त्तीराक्तैर्मल्लिकापुष्पैर्देवताब्राह्मणान्नृपान् वशायेत्कृतपत्रे — तथ्याविचकिलैः शुभैः सवत्सासितगोदुग्धसमेतैर्नीलि
केरजैः फलदोदैः सितयुतैर्देवनान्स्वर्णमामयान् नालिकेलफलदौर्देगुड दोहद्मनस्तैः प्रायजतकालतोवित्तनिचयं समा
वाप्नुयात् कदलीफलहोमेनस्यादाढ्यो द्विजहोमतः कह्लारहोमतो भीष्टंलभते कामदहयेः उत्पलैः पूजयेद्देवी समस्तापद्

मल्लिकाये· पद्मैः सितैर्लोहितैश्च प्रपूजयेद्दिंदिरामये कामदाभ्यां यजेद्दित्तलाभाय यशसे तथा जपाबंधूककुसुमैस्तथा दाडिमजैरपि
मोगंधिकैर्विचकिलैः कुटजैः शतपत्रकैः पुन्नागजैः पाटलैश्च चंपकोत्थैर्यजेद्विवे सप्तभिः सप्तवारेषु भास्करादिषु पूजयेत् मो
क्षकालेषु चिन्नाख्यौ सुराधान्यां मुकुंदिमान् चंदनैरर्चयेन्नित्यं समस्तमपि वांछितं लभते मोक्षकालेन तथा कालागुरुद्रवैः कुसु
मैर्नित्यशः पूजां कुर्यात्सौभाग्यसिद्धये· कर्पूरैरायुषः सिद्ध्यै वश्यश्रीधनसिद्धये· मृगस्वेदमदनाभ्यां च पूजयेन्मासमात्रकं
कंदर्पसमसौभाग्यो वनितानां नरो भवेत् पलाशवर्गककोलजातीभिर्नित्यशो यजेत् अब्दमात्रं नरो लोके विख्यातः स्यान्सुवे
भवैः कर्पूरशकलैः पूजा सर्वाभीष्टप्रदा भवेत् पूजितैस्तैः क्रमजग्येः स्यान्नरो जात्यादिवलः प्रिये· हन्त्रयं तथा क्षारमज्ञं तन्मध्या
न्तस्तथा नवयोनिविधायात्र मध्ये मायां समाप्यकां आलिख्याष्टसु कोणेषु मंत्रार्णान्ष्टकमालिखेत् वहिर्दले षपि तथा लिख
द्विद्विक्रमेणवै· वह्निर्मान्तृकया मायास्वगया प्रतिलोमया· क्रमेणवाभिसंवेष्ट्य तेन यंत्रेण साधयेत् समस्तवांछितं पूजा
धारणस्थापनादिना· यंत्रं रोचनया लिख्य भूर्जे वा हेमखण्डके· गुलिकीकृत्य सिक्थेन समभ्यर्च्य गले हृदि धारयेत्तु नायया
द्वात्रिंशद्दिनैः प्राणेशस्त्रियमानयेत् दर्वदेनाविलिख्य जतुपटेवा फलकोदरे· नवदेवीसमावासं पूजयेत्तद्दिने भवेत् वशेति
भुवनं सर्वं नरनारीनृपादिकं· गजवाजिनरव्याघ्रादितिर्यग्जातिरपि ध्रुवं नयंत्रं सिंधुतीरे वा नदीतीरे यथवा लिखेत् गैरिके
णसमावासदेवीस्तत्रैव पूजयेत् समस्तरोगदुःखार्त्तिभिः स्याद्द्वितीये दिने· लाभश्च पूजनात्तत्र यश्च दासीधनादिकाः नयं
त्रे चंदनैः कृत्वा पीठे तद्दिन पूजनात् पुत्रपौत्रकलत्राद्यन धनधान्यादिमान्भवेत् नयंत्रे हेमनिटप्पे वा भूर्जे वा लिख्य धार
णात् समस्तरोगदुःखार्त्तिरहितो वर्द्धनमत्सवी अथैतद्यंत्ररचनाप्रकारः प्रथमं तावन्नवयोनिचक्रं विलिख्य तद्वहिरष्टस
दलकमलं तद्वहिश्चाष्टारं तद्वहिर्द्वत्रयं च विलिख्य मध्ये समाप्य क्लीं शनिबीजं विलिख्य तद्वहि रष्टस्वकोणेषु मूलपंचवर्ण

शान्तरमंत्रस्याष्टौ वर्णान्विलिख्येत्। इहिरष्टदले त्वष्टाद्वर्णान इहिरष्टौ त्वपि षष्ठात्पत्र्वर्णानि विलिख्येत इहिरंतराले विसर्ग
युक्तया तु लाममातृकयात इहिरंतराले विद्दुयुक्तया विलोममातृकया चवेष्टये देतद्यंत्रं युक्तफलनैदं भवति तथा॰ शाक्यत्यादि।
त्रिणदक्षसूत्रषट्कनिपातनात् कोष्ठषट्चविंशत्तत्रीणि कोष्ठमार्जयेत् कोष्ठैर्वत्रं ततः शेषेस्त्रयोदशभिरीरीतैं तृणराजदले
ज्ञात्वायंत्रं शेषपदिग्भिः तृणराजदले तालपत्रे॰ षड्ःश्रीमागधिकामरिचार्कपयोयुतं। निशामनसिवचयागंदीपवकैः संतापपेज्ज
यत् विद्यात्रयोदशार्णानितद्विवस्त्रादिते स्त्रियं आकर्षयेन्नावागच्छतत्रकामज्वराकुलैः अवस्थाभिस्त्वदशभिर्म्रियते निश्चितं
भूर्जे वा तालपत्रे नदालिख्य स्पष्टविग्रह मध्ये प्रतिकृते हृद नेन तापयेन्नया नरं नारीन्तृ पंचात्मप्राणिनं सहविह्वलं॰ करोति याव
देहान्ते प्रतीया भवति। च कज्जलेर्यंत्रमालिख्य भूर्जे दोमोऽसितेथवा जपित्वा धारयेत्सर्वरोगइःस्वाग्निनाशनं गैरिके श्रंदतो
येनैरालिख्य विमलांवरे तदा स्त्रीर्यशया नस्यवेति गोदास सन्निभाः हन्नहुयात राक्षसाघ्र कोणात स्पमथ्यतः प्रसगर्भगाते
नाम विलिख्याशिषषड्स्वपि षडक्षराणि विलिख्य स्मात्तर्व्यो क्रमेणवै॰ यंत्रमेनत्तालपत्रे भूर्जेत्नोमर्क्कपत्रके॰ सजप्त्वा विद्या
मधुनेव वल्मीके निक्षिपेत्ततः तत्रस्थितायस्मजगाः पलायंतेथ तद्दिने॰ तद्भूमिकोद्यैः संलिख्य संजप्याभ्यर्च्य कुत्रचित निधा
यनित्यशः स्त्रजामसमेतवंदत्ततो गृहे॰ भूतप्रेतपिशाचापस्मारवेतालराक्षसाः यक्षगंधर्वभुजगाः ब्रह्मराक्षकायानतत्र वे॰ तत्तिमाकु
भसलिले जपित्वा विद्ययानवा॰ सहस्रवारं सलिले रासेकः ह्यदुःखनाशनकः तत्पीता वृत्वरे॰ शाम्भमशेष नाशयेदिदं देहगं परमे
शानि त्रिविधं भीषणात्मकं॰ तद्विलिख्यतस्वाग्रेणनारिकेलदले स्मरन् तद्रूपकाणि तानि विद्याजपस्तंवन खादिना॰ पीडनात्याद
नाद्यो रोगी पीडितपादितो भवेत् एवं सर्वं त्रिप्रकारं रोगवलं नाशयेदिदं वालकामसंलिख्य यंत्रमभ्यर्च्य देवता तद्वैनैवेद्ययेत्स
सम्भोगितं तद्बजेद्धदिहि ः अथ त्रयोदशाक्षरमंत्रस्य यंत्ररचनाप्रकारः तत्र प्राक्प्रत्यगदक्षिणदक्षिणषट्सूत्रनिपातनात् पंचविंश

त्रिकोणात्मकं यंत्रं विरच्य तन्त्रःकोणेषु ह्रीं ह्रीं ह्रीं कोणाति मार्ज्जयित्वा त्रयोदशकोणात्मकं वज्ररूपं निधाय तन्मध्यकोणे ह्रीं इति माया
वीजं साध्यगर्भं विलिख्यावशिष्टानि विद्यायाम् अक्षराणि प्रवेशगत्या विलिखेत् तेन यंत्रमुक्तफलदं भवति । अथ समानवर्णयंत्ररचना
प्रकारः तत्र हृदयमध्यस्थं षट्कोणं विलिख्य मध्ये प्रणवगर्भं साध्यनामालिख्य षट्सु कोणेषु षडक्षराणि विलिखेत् तेन
यंत्रमुक्तफलदं भवति । तथानेनाहतानि विद्यायामक्षराणि त्रयोदश । तैः षोडशस्वरोपेतैः संख्याष्टौ च शतद्वयं वहिः प्राग्वत्
तस्तैः स्याद्यंत्राणि पिष्टोमहेश्वरि । तेषां यं सर्ववारेषु विनियुंज्यादुदीरिते । द्वितीयादीनि यंत्राणि सप्तभान्वादिवारके । विनियुंज्या
त्सोक्तकर्मस्वाग्यालेखनपूर्वकं वाराद्यासप्तमी पूर्वोक्तामालिखित्वार्चयेन्नित्यं क्षपणाकर्षणशान्त्याप्यै विदध्यादाद्ययंत्र
तः प्रोक्तक्रमेण विधिना शांतिसर्वतनन्तथा । सप्तकं ह्यजितं क्वापि स्थापितं योनगर्भकैः ननाशयंति तत्त्यात मंत्रवीर्यं सर्वथा
शिवे । तथा वारेषु तेषु क्रान्त्यालिखित्वाभ्यर्च्य येष्ठिवा वांछितेषु समस्तेषु तेषु दिने स्नान्यवाप्नुयात् रोगाणां तिजयं लाभं तां ना
भीष्टार्थविग्रह शत्रुभंगवशं नारीनृपमसीदिजन्मनां प्राक्प्रत्यग्दक्षिणोदक्सूत्राण्यास्फालयेत् क्रमात् द्वाविंशतिमितः
सैकचत्वारिंशच्चतःशातं तेषु कोणेषु परितो मार्जयेत् सर्वतः क्रमात् पंचपंचाशदत्याति कोष्ठवज्रे महेश्वरि । शतद्वयं सैकविंश
तेषु दिक्षु त्रिकोणकं कुर्यादाग्नेयतः कोष्ठे तथा प्राग्मध्यतः शिव प्रदक्षिणतो विलिखेत् प्रवेशक्रमयोगतः मध्ये वशिष्टनवक
मध्ये मायो द्वादशं लिखेत् मायान्तर्भित्तो मंत्रवर्णैस्त्रिक्रमेण वै त्रिकोणेषु च सा[illegible]नु लिखेद्धनमितीरितं तदिदं यंत्रं तनुपटे तो
मेवा सप्तितेषु भे । विलिख्याभ्यर्च्य तु तद्यंत्रं पोतं रदनथा दष्टानागरुडस्कंधे सखीसीताविवितयेत् नित्यसजास्त त्वरक्तो सत्स
मानाः स्मरेष्ठिवे प्रयोगेषु सरेदेवीसिंहस्थो व्याघ्रगामपि गजारूढां गजारूढानां दीदृढां वृशाकिभिः प्रपामामप्यरुणांपी
तासुसितां धूम्रविग्रहा तत्तत्प्रयोगेषु तथा ध्यायेत्तत्तदवाप्तये । अरुणामरुणकल्पामरुणाभिल्कशाक्तिभिः आवृतां पंचमीं ध्या

यत्नजपेद्दशपातयेत्रिशः पीतां पीतांबरां पीतभूषणां स्रग्विलेपनां पीतशक्त्यावृतां ध्यायेज्जंभनेषु तु सर्वदा यणासांचद्वर्गमेमा
गौसिंहस्थां भीमविग्रहां शक्तिभिः स्वसमानाभिरंतताभिः समावृतां चिंतयेत्स्तत्पत्निद्योग्रतेनक्तिमथ्यगां स्वात्मानं भावये
त्सत्रीप्रयात्यक्तिष्टवैभवः सिंहर्दृष्टीपिशरभवृङ्कमैत्रिभल्लूकरैः गवयैर्भुजगैर्भीमैर्दंतिभिर्मृदसंथरैः चौरैः कृतप्रहरणैः
क्रूरैरन्यैर्भयावहैः भूतप्रेतपिशाचाद्यैरकुलैरणसंकटे अहत्वमार्गविपिते गिरिशृंगे तथाविधे स्मरेन्द्देवीमुक्तरूपां निरा
तंकोद्वेजन्मत्वी समरेष्वपि मीमेषुपत्यस्वरथदंतिभिः संकटेषु इतरेषु स्मरेद्वितयं विजयी भवेत् नवरत्नविकां खड्गं बाणं शूलं
गदां सृणिं चक्रं च दक्षिणैर्विभ्रतवाहुभिर्भीमविग्रहां तर्जनीं खेटकं चर्म चापं डमरुकं हलं पाशं शंखं च दधतीमन्यै।
नीलांस्वशक्तिभिः गजाधिरूढां हृदये शक्त्याहृदयां समावृतां वैरिसेनासमस्तां च निपात्य परिये भुवि तद्दृ पर्यंभितः
मेस्ककदलीकेतसंकुले चरंती शक्तिवृंदेश्च भीमारावे मंदीद्वजेः भानुमण्डलमध्यस्थां मूलप्रोताग्निविग्रहां तदेहा।
निर्यद्दृक्ताकस्थलो देवीं विचिंतयेत् कंठमात्रे जले स्थित्वा जपेद्दिग्यामतन्मधीः समस्तरात्रप्रयोगेण वैरिणां मारयेज्ज्वरात् दे
व्याः सपरिवारायाद्देतिभिः शाकलीकृतां रिपुदेहं स्मरन्फेरकंककव्यादकाक्करैः भक्ष्यमाणं जपेद्दियोत्रिदिनं सलिले स्थि
तः यावत्तावद्दिनैर्वा विद्विषं तु भ्रूणं नाससमुज्ज्वरेत् द्विभुजां भुस्ववर्णां च साध्यजिह्वाहृद्वज्रे उत्पादयंती संचिंत्य जयन्न शत्रुं यमंत
येत् तथाविधां पीतवर्णां स्मृत्वा संजप्य वैरिणः क्रोधं संशमयेद्वादे विवादे समरेपि च ताम्र्यीरूपां वतांतां दिग्गणस्था
भिश्च शक्तिभिः वृतां तार्क्ष्यगणोद्दामपत्तमारुतमूर्ध्नि स्थितां स्मृत्वा जपेद्धियोः सेनाहृतोद्राववयेन्क्षणात् तथैवाष्टभुजैः
त्वङ्गानदयातां शक्तिभिर्वृतां तथैवारातिहननतां समरे शामयेत्क्षणात् विकीर्णकेशान्करुणा वा णावायधरोहयेः
नरदृक्केसरिकांपकोलर्वगरुडस्थिते शक्तिवृन्दैरिन्स्थलाग्रशोतपत्रस्वाहणोः क्रीडाविनोदाशक्तिक्यमण्डपेसिं

हविष्मरे ध्यायन्नरातेः पत्तनं नाशयेत्स्वैर्बलैर्नृपः पीतप्रसूनैः पीताभामर्चयेत्स्तंभनाय वै · शाल्मलेर्मण्डलायैस्तु वासरैः
परमेश्वरि श्मशानीनां गतिसेनां मतिं जिह्वां समयं यमं [illegible] सकलं स्तंभयेत्साधकः क्षणात् अरुणमरुणैः पुष्पैरर्च्ये
येत्सप्तरात्रतः निहंतुकाम मय्याशु रिपुं कुर्य्याद्दशाथवै विषनाशाद्दुग्धयोगे मृतियोगे सनाशकें · यमकंटककालेवा
ह्मसैः पुष्पैस्तथा विधां पूजयेत्तद्दिनैः शत्रुञ्जीवितशापरेत् तयेत् एणामाचरेसोर्भायैस्तैः पुष्पैरभ्यर्च्य वासरैः तद्दिनैरिदि
रात्रः स्याद्रोगः समन्तावशी · हवीजीवति भूमौ सप्तशानवर्षाणि विश्रुतः होमं कुर्य्यान्नयाराज्ञौ वन्नरसैः यथ्ने कण्टके ·
हरिद्रामिलितैरन्नैस्तिलैर्माषैः सतण्डुलैः पीतैः पुष्पैस्तथा पीतैः फलैस्तालुदलैरपि · शाकलीकृत्य लिखितैः साध्य
वर्णसमन्वितैः निशाहतसमापितैः स्तंभयेत्साधुदीरितान् निशाहूर्णिहूर्तिनाकैस्तु होमात्संस्तंभयेत्तथा अर्द्धरात्रौ रहितो
न्यवज्ञोत गोनि देहजैः मासैस्तद्देहसंभूतस्तैर्हाकैर्देवनादिनैः मारयेद्वैरिणं रोगगणाह्नम्लगाफणीजलेः दहनैर्वा रुणैरन्यैः
प्रमादैः कंटकादिभिः निर्घातनरुजाद्यादि पानताहि विभवक्षणात् शत्रुभिर्वा प्रयोगा मीनभवंत्येव भंगुराः श्मशानकसमा
हृत्य नरवरादायुर्वैर्दुनाम ध्यायन्नियोरष्टमेनुराज्ञोज्गहुताशनैः मरीचैः शार्षपैर्हीमान्नरदिनैर्मारयेद्विषम् · तीव्रदाह
ज्वरैर्युक्तं विसंज्ञं विह्वलं तां गतं बालार्काभां स्मरन्नाथदेतिभिः संयुक्तां भावां सद्रूपवत्साहृतां गोघृताक्तैररुणैः शुभैः
प्रसूनैः किंशुकोद्भूतैस्तथा वंधूकसंभवैः जयाप्रसूनैः पालाशैः करवीरसमुद्भवैः वज्रारैस्तत्पलैरक्तैः कमलैः पाट
लोद्भवैः अशोकजैः कुसुंभोत्थैरन्यैः पुष्पैश्च लोहितैः हवनान्नपतत्यः स्यादैश्वर्येणाज्ञयाक्षतेः अन्यैरपि च तत्सम्प
कैरवैः गौः स्वतिश्रिनं अरुणानखराघैश्च पूजनैर्ध्यायन्समाहितः मध्यरात्रे हुनेत्साध्यदिग्मुखो मरिचैस्तथा शोकैर्दिनैर्न्द
पोतारीन रत्नलोकोपि वावशो भवेत्कीर्तिडराजकश्चिरं जीवति भूतले · विलिख्य भूर्जपत्रे मध्ये निजसाध्यं समालिखेत् ओमा

विद्यार्णश्रि

४२९

419

तराणि तद्बहिः षोडशाग्रादभितो लिखेत् वहिरष्टछदं पद्मं कृत्वा तत्र लिखेत्क्रमात् मंत्राक्षराणि ऽष्टशस्तद्बहिर्हंसयुग्मकं तत्रापि पार्थि
वान्वर्णान्बहिः षट्कोणमालिखेत् तत्कोणेषु तदन्तरालेषु मंत्रार्णान्भूदशान्वितान् विलिखेत्प्राग्वदभितो वहिर्हंसद्वयं लिखेत्
विलोमां मातृकां तत्र न्यस्य भूमिपुरं वहिः कृत्वानुलोमामालिख्य मातृकामूलविद्यया· सृजयन्नुविलेलोकं स्तंभयेद्दरि
वाहिनी अथैतद्यंत्ररचनाप्रकारः तत्र मध्ये भूपुरं विलिख्य तन्मध्ये साध्यनाम विलिख्य तद्बहिः पार्थिववर्णैर्दशभिरावेष्ट्य
तद्बहिरष्टदलपद्मं निर्माय दलेषु मूलमंत्राक्षराणि प्रतिदलं षट्षट्क्रमेण विलिख्य तद्बहिर्हंसद्वयं विधाय तदन्तराले पा
र्थिववर्णैर्दशभिः परिवेष्ट्य तद्बहिः षट्कोणं विलिख्य तत्कोणेषु मंत्रवर्णान्पार्थिववर्णसहितान्षट्षट्क्रमेण विलि।
ख्य तद्बहिर्हंसद्वयं विधाय तदन्तराले विलोममातृकादेवैः संवेष्ट्य तद्बहिर्भूपुरं विलिख्य तत्र मूलविद्यासहितानुलोममा
तृकादेवैर्वेष्टयेदेतद्यंत्रं मुक्तिफलदं भवति तथा नवास्रं हंसयुग्मं च वचस्वस्तं तद्द्वयं वहिः चतुरस्रं च संलिख्य मंत्राणि षट्षड्
लिखेत् अष्टान्तरालेषु केकैकवासु हंसेन मातृका चतुरस्रे च विलिखेत्प्रतिलोमानुलोमकां साध्याख्यां सर्वतो लिख्यानेध्या
येदृष्टमंत्रां शिवां स्तंभः स्यात्सर्वमुक्तानां विधानात्परमेश्वरि· अथैतद्यंत्ररचनाप्रकारः तत्र प्रथमतो नवास्रं विलिख्य त।
द्बहिर्हंसद्वयं तद्बहिर्वसुकोणं तद्बहिर्हंसद्वयं तद्बहिश्चतुरस्रं विलिख्य मध्ये साध्यनाम कर्मसहितं विलिख्य नवकोणेषु प्र।
तिकोणं षट्षट्क्रमेण मूलमंत्राक्षराणि विलिख्याष्टकोणाग्रपि तथैव विलिख्याष्टकोणान्तरालेषु एकैकमेकं मूलमं
त्राक्षरं विलिख्य मध्यहंसान्तरालद्वयोपि पार्थिववर्णान्प्रागुक्तविधिना साध्यसहितान्विलिख्य वाह्यहंसान्तरालेषु मातृ।
कानुलोमसवेष्ट्य तद्बहिश्चतुरस्रे प्राग्वत्प्रतिलोमानुलोममातृकां विलिखेदेतद्यंत्रं मुक्तिफलदं भवति तथा हंसद्वयं संपु
टं हंसद्वयं षडस्रं हंसद्वयं युग्मकं अष्टास्रं तद्बहिर्हंसमिति कृत्वा तत्र विन्यसेत् एकं मध्ये बहिः कोणान्तरालेषु च क्रमात् त्रयं त्रयं स

मालिख्यबहिः शिष्टंतपार्थिवैः विलिख्यसाध्यनामप्रपि जयित्वाभ्यर्च्यसाधकः स्थापयेत्काथितत्रैवनित्यशश्चबलिंक्षिपेत्
कृत्वाषड्दष्टकोणानि षट्कोणानिपृथक्पृथक् क्रमात्त्रिकोणहस्तांतरालान्षट्कोणसंयुतान् वासान्क्रमेणमध्यानंतनतत्र
तिथिवारयुक् विलिखेच्चिपिशः सर्वोमातृकांशक्तिसंयुतां साध्यसमम्रमेयथे विलिखेच्चप्रदक्षिणं मायामध्यागतं
देवीधारयेत्सर्वसिद्धये भूतप्रेतपिशाचादिशान्त्येसर्वानिशांतये एतेषन्तष्टथकार्यकारणेसगमनान्नविस्तारितः तथा
प्राक्प्रत्यग्दक्षिणोदक्कुर्वीतरेखाद्वादशसंलिखेत् रेखाग्राः सर्वतः शूलांतन्मध्याग्रेचपार्श्वयोः त्रभ्येतिसमालिख्यमध्य
कोष्ठेतनामच· पार्श्वेतुविलिखेन्मंत्रवर्णान्सोमसमन्वितान् गैरिकेणाथतिशायानालुनविलिखेत्क्षुभे स्थापयेद्विनिम
ध्येचभूमौवक्रमतःशिवे· भूर्जेवाकर्पटेलोहेशिलायांवासमालिखेत् गृहपत्तनयोर्लीहटघदोरिष्टंसिद्धिदं नित्यशः।
पूजयेत्तद्ध्येयैःसगंधैःपूजयेत्तथा यावत्फलासिद्धवीतनियतंसंध्ययोर्द्वयोः इदमपियंत्रंसगमे प्राक्प्रत्यग्दक्षिणो
दक्कुर्यात्सूत्राणिषोडश तेनकोष्ठानिजायंतेपंचविंशेःशतद्वयं तेषुकोणेषुपतितोमार्जयेन्मार्गवदीश्वरि अष्टाविंशति
कोष्ठानितत्रःशिष्टेषुदिक्षपि मार्गवद्द्वैकैकतःकुर्यात्त्रिकोणानियथाविधिः मध्येत्रिषुतकोष्ठेषुसाध्यसाधककर्मच उपा
र्ध्वधोमध्यतश्चशेषेषुमार्गवदालिखेत् मंत्रार्णान्यमारभ्यविलिखेद्भितःशिवे· एतद्यंत्रंमहायंत्रंसमस्ताभीष्टदायकं
यत्रैतत्स्थापितंलोहशिलादिलिखितंशिवे तत्रचोरग्रहव्याधिरिपुसर्पसमुद्भवाः भूतप्रेतपिशाचादिकोपजाश्चाप्युपद्रवाः
नभवंतिकदाप्यत्रसंभवंतिवसंपदः वान्तमस्मीदिडुःस्वादिशमयेद्देहगेचयत् यस्मिन्गृहेस्थापितंतंयंत्रंतद्गृहवर्तिनां कृ
त्याभिचारदुष्टादिपीडानभवतिध्रुवं वागवग्निनेत्रतेशावकुर्याद्द्वादशसूत्रकं तेर्वज्रद्रूपकोष्ठानिसैकविंशशतंभवेत् ते
षुमध्येसमालिख्यसाध्यनामततोबहिः अग्राद्यभिनयवान्यान्यक्षराणिसमालिखेत् निर्गमेनमहीवर्णाश्चैवाणिक्रमतः

विद्या०शि॰

४२०

420

शिवे॰ यद्वेनाप्यस्यापि नंत्सोहि शिलादि लिखितं शिवे॰ रोगभूतग्रहोन्मादपिशाचापस्मृतीर्भिद्यते॰ अन्यानि क्लेशकारीणि याति
विनाशयेत् सोऽके त्वाग्निसूपितथानद्यं गेरिकैर्भवि विलिख्य मध्ये कुंभं तद्वीरङ्काष्ठसुदितं निधाय देवीं सलिलसमा
वाह्य मिमज्जच स्पृशन्नलं जपेद्विधासहस्रं त्रयमात्मवान् तेर्जलैरभिषिंचेन्नगादितं प्राङ्मुखं ततः तैः क्लेशैर्नक्लेदेह।
स्नात्वा स्त्रीजीवनिष्ठतले विद्यामाप्स्यभिषेकं नवजे सिन्कोष्ठवज्रके॰ सेकं विशहातवापि कुंभं संस्थाप्य सेचयेत् वेदांगुलप
रिभ्रान्त्या हुतं हत्वा तेनोवहिः द्व्यंगुलेह्यंगुले कण्ठीदेकादशान्ततः क्रमात् तेषु द्व्यंगुलमानेषु तिर्यक्सूत्राणि यानयेत् एका
दशान्त तस्तेषु शासुधानुप्रदक्षिणं भूदशाणीस्त्वनां विद्यामालिखेन्निर्गमः क्रमात् रेखाग्राणि च शूलानि कृत्वा साध्यं वमध्य
तः तद्यंत्रं प्रागवद्विलिखितियोगे भयो जितं नासाध्यमस्ति भुवने विद्यया सिद्धयानया॥ इति चाराही विद्याप्रयोगः॥ अथ कौ
तकप्रकरणं श्रीतंत्रराजे॰ अथ षोडशनित्यानां विद्याकौतुकिनामिह॰ चमत्कारकरीं विद्यां वदामि शृणु सुंदरि॰ सिद्धसार
स्वतं मृत्युंजयेति पटगारुडे॰ अश्वारूढास नक्षणीन वात्मानं नवात्मिका॰ ततश्च देवी हृदये गौरीविद्यां च लाक्षणं निक्षय
प्रवामि ष्टवादिनी च मतंगिनी राज्यलक्ष्मीमहालक्ष्मी सिद्धिमनंतरं गोपालभेदानो षष्ठ्यान्वदास्म्यक्रमेणवै॰ शुचिः स्नात
ततो मायावियदाहस्वबिन्दुयुक्॰ हंसहतेजसौ योगात् सुनिदाहचरस्तकेः पुनश्च हंसहद्रमहयदाहवनेरपि समायेहृदिताविद्यापंचाणीमूलविग्रहाः ऐं क्लीं श्रीं हसखफ्रें हसहक्रौः पटलोस्मिन्नतु क्तानां मंगानि निजविद्यया॰ मापपावाविद्द्याच
ध्यानेयाउदीरिते पयोव्रतः पंचलक्षं जपित्वा कुलसुंदरीं ध्यात्वा सिद्धमत्रः पश्चाहिदध्याहि नियोगकं अनया मंत्रितेर्वद्भिः
शोधयित्वा तु कन्यकां पाययित्वा च तां तु याज्ञाकयेत्समाहितः गंगाप्रवाहवत्स्याभारतीनिःसरेन्मुखात् ग्राचष्टेचवि
कालस्यानर्थान्स्पष्टामहाद्भुतं॰ १ भूः स्वेनज्याहराग्नेज्याहञ्चमायासमन्वितं पालयेतिदिक्त्वा नतप्रतिलोमसमुदीरयेत्

विषामृतंजयाख्योसौदीर्घस्वरभुजन्महृदा विषायांगानिनियुंजेत्तात्मानंचिंतयेदिति ॐजुंसः पालयपालयसःजुंॐ· सोसी
मित्यादिनाषडंगन्यासः आद्यमध्यतृतीयार्णानालपद्मककर्णिके· समासीनंसुधार्द्रांगंसोलाविंदुकलायुतं सुसितंहरिण
त्वसञ्कुचिंनापाशकरेरहरं· सेकेनभावयन्नित्यंजपन्दीर्घायुरेषते· तृतीयमसृतात्ख्यायाद्वितीयंतदनंतरं रसावह्निसु।
सहितः प्राणोसौत्रिपुटोदिता· श्रींक्रींक्लौं· त्रिभिर्द्विरुक्तैरंगानिकृत्वातिन्यानुनित्यशः जपेदक्षोमुखेसेकंभावयोसि
सहस्रकं नेनविद्याप्रियंकांतिंकवितांगानकौशलं नरनारीनृपाणांवपल्लभ्यंलभतेनरः अरुणमरुणाब्जस्थाप्रस
न्नवदनांबुजां पुष्पेषुंकुशपपाशानिपमपाशोत्पवापकान् दधानांबाहुभिः षड्भिर्माणिक्यमकुटोज्वलां भृंगारभूषापिट·
कचामरादर्शपादुकाः दधानाः परितस्तस्या गायंत्यश्चापि शक्तयः परिवार्यस्थितास्ताभिर्हंतांतांसेवयतः स्मरेत्
सेवनहंसदाहाभ्यामुरुद्विक्तिः क्रमयाश्रुतेः वैरिमोहिन्यनुराणांवतबंगरुडेतिच·जंवीसवक्रियोसश्चहंसोदिंसदयंतथा स्वाहा
तोगादिनोमंत्रस्ताह्यस्याखिलरक्षितः त्रयोविंशार्णकोमंत्रउपरागेषुसाधितः ज्रांक्रौंकुवैरिमोहिनिगरुडपतीहंसहंसोहंसहि
स्वाहा· फणिदष्टान्पिशाचाद्यैः क्लिष्टान्सर्वरोगिणः विषार्त्तांसिद्धविधेत्यैर्गृहीतांश्चग्रजामुकात् पाययेच्छतजसंत
तोयेनाभ्युक्षणात् कुर्वतस्ताडवंशंभोरत्येमेरुसमंविषं आहिनातिचवादंतंस्मरेत्तात्तमंत्रजपेत् यद्वादीवीजतैलेनाप्या
युतसेचनतात्राशयेत् गरलंभुजगानांवसमस्तानामयत्नतः प्रणवंचवरहास्याग्निर्जंवीदाद्येनभस्वरः वियदग्नियुतादोहाह
देवमरुदन्वितं हंसश्चमरुतायुक्तः प्रोक्ताविद्यादशार्णरी षडंगमाययाकृत्वाजपेद्देवकं ॐपक्षिपरमेश्वरिस्वाहा नतोय।
गुल्हिकेपत्तयंनिशिकुर्यादयुततः समानयेन्नवरोहेनमानाशास्रोक्तकारिणां वश्यमाकर्षणंलक्ष्मीस्वर्णवांछितानितु
प्राप्नोत्ययत्नादनयाविद्ययासिद्धयानिशं लोहितांलोहितास्वस्यालोहितांवरभूषणां चतुर्भुजांत्रिनयनांप्रसन्नवदनांबुजां

दारत

विद्यार्ण॰ ४२१

४२१

421

भल्लं दन्तेन वामेन चर्मयहिं सम उज्ज्वलं सत्याभयं मोहमपाशेन कुंठवधासमाथ्यकं देममेवेश्वाहनं वह करयुग्म कृतांजलिं दासो हमि
ति भावयेत्पतितं निजपादयोः स्मरन् विद्यां जपेन्मंत्री वशीकुर्यात् द्यत्ततः समस्तं जीवभुवनमस्याहूपाच्य विद्यया · प्रणवं नमसा
युक्तं तथा भगवतीति च माहेश्वरी मोक्षान्नपूर्णे स्वाहेति मन्त्रमनुः विधाय मायया गा निजये पहिया महर्मुखे · ॐ नमो भगव
ति माहेश्वरि अन्नपूर्णे स्वाहा · सहस्रवारं ति यस्तस्य स्याद्दरिद्रता · भुंजीत ग्रामकरणान्नमस्मकावलेलीकिनी सरनचक्रोदि
मपात्रात्याय सद्यतती स्मरेत् भवानी सर्वदा विद्याजपवान्न कदाचन · क्षुभृदितो भवेदेनो न कदाचिच्च कश्चित् तथा
नत्यपिस्यिते मानातदालोकुनकौतुका साभ्यां भजन्नित्यपायोयो मंत्रास्यां यावतेनवं नस्यावयोः प्रसादेन सिद्धात्येवा शुविनि
ने निष्टेन्द्वोपरि सर्वेषां सर्वथा सर्वतः सदा · हंसहंस्त्रासनभसारसमाइव्यामदाहकैः हमास्ययोगगलामनश्चनवासानवभिश्च
नेः हसक्षमलवयहं नसावत्मातरंहिम्नावक्तिनन्प्रयोजयेत् नवाक्षिकांतुतेविषये ह्रावेतो सर्वसिद्धये हसक्षमलवयरीम्प्रण
वंत्रिपुटान्याएनिभसाचतरनरी · देवी हृदयसंज्ञा सो विद्या सर्वार्थसिद्धिदा : ॐ क्लीं नमः ध्यानमुक्तासमभ्यास्कसततं सर्वमं
गलंसितकृष्ट स्वर्णपुष्पी मूलं तत्पुत्रवारिणा · पिष्ट्वा शुद्धः पायमासी विद्याजापी जितेन्द्रियः भूमौ शायी नतो रात्रिं विजने शु
शुभे गृहे · तज्जिमातृकांठह्कसन्चाल्लिखिन मायकः स्वपन्निशीथिनी विद्याजपन्नाशास्थितानयथा · प्रतिलोहितरूपांत्तां विद्यां
तां देवतामपि स्वप्ने सानंसमासाद्य वेदेदस्याभिवांछितं देवी हृदयविद्येयं स्त्रीणां सद्यः फलप्रदा · सौभाग्यलक्ष्मीकीर्तिप्रदारो
ग्यविजयावहा · प्रणवं हृद्दयितेन तथा योगेश्वरेति च स्वाहान्तिकां तु विद्येयं कथिता ह्रादशाक्षरा ॐ हृद्दयितेयोगेश्वरि स्वा
हा · गौरी विद्येत्यसौ शोक्ता लक्षजपान् सावन्नः ध्याता प्राग्वहयाद्रूपं देवी साधयती प्सितं निशामध्ये तु निशायां निज वामा
हृदे प्रातः साध्यनाम समोयेता मालिख्ये नांतु नन्मताः ध्यायनन तथा जपे द्विद्यां तथैवाकर्षयेत्स्त्रियो नानया सहशी विद्या

विधेयं वनितावशे· राजवश्ये तथा लोकवश्ये स्त्रीवश्यकर्मणि न विद्याः संति भुवने ह्यगौरीमन्त्रयानः श्रीनादमनयुक्र
स्त्रावेवाथनमोधरे प्रतद्वितीयं सोस्यात्ताकाकदेन्तिततः परं मणिउस्वाहेति विद्येयमक्का पंचदशाक्षरी रुटिरुटिमहुटिमहुटि
काकुटेमणिउस्वाहा· क्रतांगेमायया ध्यातानोदेवी सर्वमंगला जयोद्धयामोनपुनः कदलीहगमध्यनः त्रिसंध्यार्चा
समोपेनं साप्रीनालतदादिनैः प्रणवं नवकेशीवकनकवनिसंयुतं स्वाहांतं द्वादशार्णीयं विद्यानिकाम्यप्रदा· ॐनवकेशी
कनकवनिस्वाहा· नित्यशोगिरिशृंगस्था वटमूलेत्रिलक्षकं जपित्वा वर्णशो विद्यां फलमक्कमवाप्नुयात् चरःप्राणोम
मरुयुक्तो व्यामं प्राणोथ राज्वितः व्योमहृद्यं मरुयुक्तं रेपश्चथ रथायुतः चरः प्राण इति प्रोक्ता विद्याभीष्टवदे स्थितः एकायक्तसा
नयकः जीती पुष्टैर्निशामध्ये प्रजिनामंगलाकृतिः सिद्धसारस्वतस्पादो ग्रह्मराणितततः परं मांगिन्येत तथा स्वाहा पुनस्त्री
णिनितन्मवः ऐंक्लींश्रीं मातंगिन्यै स्वाहा ऐंक्लींश्रीं द्वादशार्णीयमचिरात् सौभाग्यंकविता श्रियं गानाभियोगं त्रिषु
धीसाम्पतां वश्यबछति मायाकृतांगीनित्यशस्तां प्रजपेहृदये रवेः सहस्रवारं तेनासौ सिद्धा सर्वं प्रयच्छति इंद्रनीलति
भारक्तावसनाभरणोज्वला प्रलंबवेणी सन्नद्ध सौगंधिकसमुज्वला नतल्कामन्मएरमालाव मुक्तास्तवकशोभिता क्षमि
काविरकटकनूपुरेर्मणिउज्ज्वलाञ्चिता वादयंती सदा वीणां स्वसमानांगताजनैः स्तूयमानां वयरितो ध्यायेद्देवीं सुविस्मितां
मातंगिन्याद्वितीयं च वाटनीयं तदनंतरं रसाचरसैरं तु स्वाहांता नीतदनंतरं राज्यदे राज्यलक्ष्मीतिहृत्पायो स्युक्तमात्रयं
विद्या सौराज्यलक्ष्म्याख्यषोडशार्णा समीरिताः क्लींश्रीं ह्रीं श्रयिराज्यदे राज्यलक्ष्मिस्तः ह्लीं श्रीं ह्रीं ध्यातानां विजयावि
धां जपेन्नित्यं चमहृजयेत् राज्यप्रयच्छति शीनासाधकायाविलंवितं प्रणवं श्रीपदं मायां कमलेतदनंतरं कमलालेल

विद्यार्ण॰ १२

४२२

422

येपश्चात्प्रसीदहितयं पुनः आद्यत्रयं महालक्ष्म्यै नमः ओं नमो महेश्वरि। विधानेन सर्वविशारणि समस्ताभीष्टदायिनि शं ओं श्रीं ह्रीं श्रीं कमले
कमलालये प्रसीद श्रीं ह्रीं श्रीं महालक्ष्म्यै नमः बीजत्रयेण षडंगानि हि रुक्मैर्विहितानि वै। ध्यानं च विजयारूपं प्रजपेद्दिनशस्तथा
कीर्तिलक्ष्मीश्वरारोग्यविजयाद्याविलेष्टदा। तुलास्थे भास्करे स्नाप्यार्णायां सकलेष्टदा। ज्यासकं दाहवर्जितानमो हंसो महद्यु
तः चंद्रतेजः श्रसंकर्षवर्णः स्मृदनंतरं श्रीमाया कालिमं यातेवर्णा हंसश्रमायया। सिद्धलक्ष्म्याश्चविधियं प्रोक्तासमदशाद
रा क्रों महाचण्डतेजः संकर्षिणि कालिमं यामेहः आद्येनक्रमतो वागतिजपेद्धियान्नित्यशः प्रातः सहस्रवारं तु जप्त्वयेन्ना
दशांशकं प्रसन्नावर्षतो नित्यपूजां यां साधकस्य सा प्रयच्छति जयं युद्धे श्रियं सर्वार्तिशायिनी भूतप्रेतपिशाचोपस्मार
हत्यादिवारणं करोति मार्गे कांतारगिरिहिंस्रकेभिरक्षति ध्यानं तु तस्या देवेशि मंगले मंगला समा युद्धमार्गादिरक्षासु
शृणु वक्ष्ये यथाविधि। शांतशीर्षा त्रिनयनांप्रतिचक्रं भयानकां हस्तद्वि शातसंयुक्तांस्वसमाकारशक्तिभिः हतामनंतेर्द्व
लैश्च साधकाभीष्टहेतिकां ध्यात्वैवमर्चयेन्नित्यं मवाप्नोत्यखिलं फलं शवप्रत्यग्रदक्षिणे दक्षवक्षनाभूत्राष्टकं ततः मार्ज्ज
येद्धास सवीथिषु पंच पंचततः येकशः। तदंतरपिकोणेषु त्रयं चकीलकेतततः मध्यादिविलिखेन्मंत्रवर्णान्षोडशमेवच [illegible]
त्रयान्मध्ये प्रजपेत्तत्रतां सदा समस्ताभीष्टसंसिद्ध्यै सिद्धलक्ष्मीं तु नित्यशः कदाचिद्दायाललिता [illegible] मध्ये स्वा
दनारंभादकरोद्धि वशं जगत्। ततः समोपी संत्ताभिराहूता भूत्स्व शक्तिभिः तदा तेन विनोदाय स्वेषा प्रकल्पयेद्युः तेषां
षट्संख्याच षण्मंत्राः समस्ताभीष्टदायकाः स्थिरावस्थाव्याप्तवं नेत्रेण ह्रीं भूम्महामनः प्रणवद्वय मध्यस्थः सिद्धगोपालकामि
षः ओं ग्लौं ओं १ ओं क्लीं ह्रीं [illegible] पंचभिः काममंत्रैरेकैकतः क्रमात् प्रठनाद्यमतस्तस्माद्धाणौ क्लीं प्रठनाद्भवेत् सस्मोहनाद्य

२

क्लेवंचसमधाभून्मस्त्रामनुः क्लींश्रैंसौं क्लीं २ क्लींस्रौं क्लीं ३ ऐंस्रौंऐं ४ ह्सूंस्रौंह्सूं ५ ह्सींस्रौंह्सीं ६ द्रांद्रींक्लींब्लूंसः स्रौंमः ब्लूंक्लींद्रीं
द्रां ७ आद्यंपंचांगकोमंत्रस्तितरेस्युः षडंगकाः तत्रह्रीजातादिकेनस्यात्षडंगानि यथाविधि · अष्टयत्राज्ञमध्यस्य पूजयेत्समता
क्रमात् यंत्राणितानितत्त्वत्रयुतमथ्यात्पत्तक्रमात् वारेषुभास्करादेषुतेषांपूजाक्रमेणवै · सकलेष्टप्रदानिस्युःड्रथह्रीदृष्टना
न्नकैः पायसैर्नालिकेरैश्चसमितैः कदलीफलैः क्रमाद्वारेषुनैवेद्यंदद्यादिष्टार्थसिद्धये · इतीरितैः समभिरेतैः सर्वाभिष्टम
वाप्नुयात् अरुणंषड्भुजंवंशावादिनंपाशमंकुशं पुंड्रेक्षुचापंपुष्पेषुदधानांशक्तिभिःस्मरेत् सुवर्णपुष्पीमूलेनयष्टेनति
जवारिणाः हस्तंगतालेपनतोदेवतादर्शनंभवेत् उग्रगंधावचानीलीवचान्तकीफलसंयुतां आरग्वधंमुंडिनीचशारिवोटजंच
मूलकं कर्णिकारंहंसपदीवावाराहीभृंगराजकं कोरंटंपर्यटंमूलंत्रिफलाहरणीयेत्समां मितेनाज्येनमथनुनाजगंधात
त्रिमतत्रयः भावयस्तन्मयोभूयादिवसैःकैश्चिदात्मवान् अथवासना · तत्रप्रीतेनबीजे अष्टषोडशनित्यानांस्वात्मत्वेवासना
स्मरण ययातन्मयतासिद्धिः प्रत्यक्षाभवतिध्रुवं गुरुराद्याभवेच्छक्तिः साविमर्शमयीमता नवत्वेनस्यदेहस्यंश्चैवनावभासते·
वलिदेव्यः स्वमायाः स्युः पंचमीजनकात्मिका · कुरुकुल्लाभवेन्मातापुरुषार्थास्तुसागराः संकल्पाः कल्पतरवः स्वाधाराश्च
तवः स्मृताः ग्रहर्क्षराशिचक्रेणकालात्मापश्चिमासुवः तेनपूर्वाभिमुखंस्यादन्यनेकथितंमिथः ज्ञातास्वात्माभवेज्ज्ञानं
मध्येतेयंवहिः स्थितं श्रीचक्रंपूजनंतेषामेकीकरणमीरितं · श्रीचक्रेसिद्धयःप्रोक्ताअष्टमानियतिसंयुताः कर्मयः पुण्यपापे
चक्राद्याः मातरः स्मृताः भूतेन्द्रियमनांस्येवंक्रमान्नित्यकलाः पुनः कर्मेन्द्रियार्थदोषाश्चतेयाः स्युः शक्तयोह्यष्टवै · ना
मस्थ्वतुदशप्रोक्तादशाभिणाद्यास्तुशक्तयः वायवोदशसंप्रोक्तासर्वसिद्ध्यादिशक्तयः वह्नयोदशसंप्रोक्ताः सर्वज्ञाद्यास्तु
शक्तयः श्रोत्राद्याः स्युः स्वदंतेस्वागणाः प्रोक्ताः क्रमेणवै · वशिन्याद्याः शक्तयः स्युः तन्मात्राः पंचसायकाः मनोभवेदिक्षु

विद्यार्ण॰ २१

४२२

423

धनुः पाशो राग इतीरितः द्वेषः स्यादंकुशः प्रोक्तः क्रमेणैव स्ववाणिति · अव्यक्तादहंकृतिमहदाकाशः प्रतिलोमतः कामेश्वर्यादिदेव्यः स्युः
संविकामेश्वरः स्मरतः स्वात्मैव देवता प्रोक्ता ललिता विश्वविग्रहाः लौहित्यं तद्विमर्शः स्यादुपास्तिरिति भावना · सिद्धिस्तनन्यचिंतनं
मुद्रावैभवभावना · उपचाराश्च तत्तेषि तन्मयत्वप्रसन्नता · प्रयोगास्तु विकल्पानां देहेनोः स्वात्मनिताशनं यंत्राणि मंत्राः सर्वत्र सा।
त्मनैश्वर्यसाधनं संध्यास्त भजनं देव्याश्चादिमध्यांतवर्जनं अन्यात्कशक्रयश्चक सामिन्यायाः समंततः तास्तु विश्वविकल्पानां देहे
नवः स्मृदीरिताः न्यासस्तु देवतात्वेन स्वात्मनो देहकल्पनं जपस्तन्मयताद्रूपभावनं सम्यगीरितं होमो विश्वविकल्पानामात्मन्य
स्तमयो मतः पश्चामन्योन्यसंभेदभावनं तर्पणं स्मृतं मोहान्तानां विदुः स्वानामात्मन्यस्तमयो दधः · अभिषेकस्तु विद्यास्यादात्मा
सर्वास्वयो महान् उपाधीनां तु राहित्यमपदेश इतीरितः दक्षिणाभेदशून्यत्वं स्वस्वभावस्थैर्य्यमुच्यते तिथिरूपेण कालेन परि।
णामावलोकनं नित्याः पंचदशान्याः स्युरिति प्रोक्ता स्तु वासनाः पृथिव्यादीनि भूतानि कनिष्ठायाः क्रमात्मनाः तेषामन्यो
न्यसंभेदप्रकारैस्ता स्तु पंचना · ललितायास्त्रिभिर्वर्णैः सकलार्थाभिधीयते · शोषणादेवीरूपं तत्तेन स्यादिदमीरितं अशोष
तो जगन्त्कान्त हृल्लेखात्मकमीरितं तस्माचार्य्यैस्तु कथितः सर्वतंत्रेषु गोपितः व्योमप्रकाशमानत्वं ग्रसमानत्व सम्मिताः त
योर्विमर्श ईकारो बिंदुनानात्रिपालनं अथ प्रणवस्वरूपनिरूपणं तत्रोपनिषद्वाक्यं ॐ ब्रह्मविद्यां प्रवक्ष्यामि सर्वज्ञानमनु
त्तमं यत्रोत्पत्तिं लयं चैव ब्रह्मविष्णुमहेश्वरात् प्रसादात्तरमृत्यस्य विलोपस्तत कर्मणः रहस्यं ब्रह्मविद्याया अग्निः संप्रच
क्षते ॐमित्येकाक्षरं ब्रह्म यदुक्तं ब्रह्मवादिभिः शरीरं तस्य वक्ष्यामि स्थानं कालं लयं तथा · तत्र देवास्त्रयः प्रोक्ता लोका वेदाश्च
योमयः तिस्रो मात्रार्द्धमात्रा च त्र्यक्षरस्य शिवस्य च ऋग्वेदो गार्हपत्यः पृथिवी ब्रह्म एव च अकारस्य शरीरं तु व्याख्यातं ब्र
ह्मवादिभिः यजुर्वेदोन्तरिक्षं च दक्षिणाग्निस्तथैव च ईश्वरः परमो देवो मकारः परिकीर्तितः सूर्य्यमण्डलमाभाति कारः

शांवमध्यगः उकारश्चंद्रसंकाशस्तस्य मध्ये व्यवस्थितः मकारश्चाग्निसंकाशो विधूमो विद्युतोपमः तिस्रो मात्रास्तथा ज्ञेयाः सो
मसूर्याग्नितेजसः शिखा च दीपसंकाशा यस्मिंस्तु परिवर्तते अर्धमात्रा तमात्रेया प्रणवस्योपरि स्थिता पद्मसूत्रनिभा सू
त्रनिभा सूक्ष्मा शिखाभा दृश्यते परा सा नाडी सूर्यसंकाशा सूर्यं भित्वा तथा परं द्वासप्ततिसहस्राणि सूर्यं भित्वा तम
ईति वरदः सर्वभूतानां सर्वं व्याप्यैव तिष्ठति कांस्यघंटानिनादस्तु यथा लीयति शांतये ओंकारस्तु तथा योज्यः शांतये
सर्वमिच्छता यस्मिन्संलीयते शब्दस्तत्परं ब्रह्म गीयते ध्रुवं हि विंनमेद्ब्रह्म सोऽमृतत्वाय कल्पते अस्यार्थं ब्रह्मविद्या प्रवक्ष्या
मीति श्लोकः क्वचिदेवादौ पठ्यते ब्रह्म प्रणवः तत्सर्वविद्याज्ञाने नांकिभूतां सर्वं यो ज्ञाने ज्ञानोपायभूतां प्रणवेन ब्रह्मणा ज्ञाने
सर्वस्य विज्ञानात् तथा यत्र विद्यायां देव त्रयं दृत्यन्निलयं बकारान्यालनं च वक्ष्यामीति सर्वेणान्वयः श्रुतेः प्रतिज्ञेयं प्रसा
देति विस्रो ब्रह्मविद्या रहस्यमथर्वाग्निः प्रणवमेज इति संप्रवदंते बुधा इत्यन्वयः विस्तरेयं विद्या प्रकीर्तितेत्यर्थः कीदृश
स्य प्रसादेन भक्तानुकंपया सांतराल लोभमध्याद् इत्यस्य नृसिंहरूपेण प्रकटीभूतस्य यज्ञप्रसादादेव मूर्तज इति कोशः
ह्रीरोदारणी विवेकोट्वलि गृहद्वारादेः प्रमादस्यांतरावरणस्येत्यर्थः पृथोक्तंब्दोरपः सप एवं संप्रमादो स्याद्दूरी रास
मस्यापपरं ज्योतिरूपं संपद्य स्वेन रूपेणाभिसंपद्यते सऽन्नमयपुरुष इति प्रकृतेकर्मणो मत्स्यादिरूपेण ओंकारोऽथवो
न्नर निर्घंटादुक्तः तथाहि ओंकारो वर्तुलस्तारो विंदुः शक्तिस्त्रिदैवतः प्रणवो मंत्रराट्पंचब्रह्मयं च ध्रुवः शिवमंत्राद्यः परमेवी
जेमूलमाद्यश्च तारकः वादिव्यापको व्यक्तः परे स्पातिश्च संविद इति स्थानं कालं लयं तथेति कालशब्दो मेचकवाचको वर्णल
त्वयतीति तेन वर्णं वक्ष्यामीत्यर्थः वर्णमित्येव वक्तव्ये कालग्रहणं मात्रारूपकालस्यापि संग्रहार्थमिति द्रष्टव्यं अवयवशः
शरीरं तावदाह तत्रदेवा इति आदेरस्य शिवस्यैवेति शिवोऽर्धमात्रार्थः तिस्रो मात्रा अधरस्य अर्धमात्रा शिवस्येत्यर्थः प्र

विद्यार्ण २१

४२४

424

णवस्य देवाद्यस्त्रयस्त्रयो ऽनपदमेव चर्वतेति तिस्रो मात्रा अर्द्धमात्रा चेति वक्तव्ये छान्दसः संधिः तदुक्तं हृदयप्रदीपिकायां अकारश्चाप्युकार
श्च मकारो बिन्दुसंज्ञकः त्रिधा मात्रास्थिता यत्र तत्परं ज्योतिरोमिति त्रयस्त्रय इत्युक्तं तदेव विभजते ऋग्वेद इत्यादिना ब्रह्म एव वेत्य
त्र छान्दसो ह्रस्वः प्रकृतिभावश्च ब्रह्मादेव इत्यर्थः स्वगृह्योनैव ग्रंथेन शरीरमित्युक्तं संप्रति स्थानवर्णसहितमाह सूर्यो
ति सूर्य्यमण्डलमिवाभात्यकारः शंखो ललाटस्थितस्तन्मध्ये त्रस्थानं तत्र वर्तमान येयं दक्षिणा सुषुम्णा इति श्रुतेः शंखो
निम्नतरे केवलललाटस्थितस्त्वीषु चेति विश्वः तत्समध्ये ऽर्द्धाङ्गामूने त्रस्थितः अत एव याज्ञवल्क्येनोक्तं इडायां पिंगलायां वव
रनश्चन्द्रभास्करौ इडायां चन्द्रमा ज्ञेयः पिंगलायां रविः स्मृतः इति दिवर्ण्याच जिह्वामूलस्थितो देवि सर्वतेजोमयोऽनलः उद
ग्रे भास्करश्चन्द्रस्तालुमध्ये प्रतिष्ठितः एवं यो वेत्ति तत्त्वेन तस्य सिद्धिः प्रजायत इति तिस्रो मात्रा अकारादयः अतेन कालरु
क्तः सोमसूर्याग्नितेजः सद्गत्यनेन वर्णा उक्ताः यस्मिन्नवणेऽध्युपरि तृतीयतेजा उपरि अनेनार्द्धमात्रास्थानमुक्तं पद्मसूत्रनि
भेति तस्या वर्ण उक्तः शिखा भाज्वाला भा ऊर्द्धतो वेशयापार्थेन तथा मूले स्थाला ड्डपर्युपरितन्वी च शिखा शिखायां ज्वा
लायां हठायामग्रमात्र के लांगल्या चापि शोभायां हठायां च शिखाविष्टिन इति विश्वः सा नाडी सुषुम्णा तस्या एव वाह
र्णाणि विशेषणानि सूर्य्यचन्द्राधिष्ठाने अथवा सूर्याग्निचन्द्ररश्मित्वान्मतो ऽधिष्ठानत्रयं द्वः सूर्यमित्ति भित्वा तथा परमथः
कंदे ह्रासमन्ततः सहस्राणि नाडीभिर्भिन्ना ऊर्द्धगता तदुक्तं ऊर्द्धं मेढ्रादधो नाभेः कंदयोनिः खगाण्डवत् तत्र नाड्यः
समुत्पन्नाः सहस्राणि द्विसप्ततिरिति प्रतरार्थे देवत्वेन सूर्य्यमित्वा मूर्द्धनि ब्रह्मलोके द्वादशान्ते वटरूपन इत्यन्य त्रषेगः
तदुक्तं याज्ञवल्क्येन तासां मध्ये स्थिता मासि सत्त्वसेष्वे कोत्तमोत्तमा मुक्तिमार्गेति सा प्रोक्ता सुषुम्णा विश्वधारिणी
कंदस्यामध्यमे मार्गे सुषुम्णा सा प्रतिष्ठिता पृष्ठमध्यस्थिता नाडी सा हि सूक्ष्मा व्यवस्थिता मुक्तिमार्गे सुषुम्णा सा

ब्रह्मरंध्रे प्रतिष्ठिता अव्यक्ता सैव विज्ञेया सूक्ष्मा सा वैष्णवी स्मृतेति प्रणवो नादरूपेण सर्वव्याप्येवेत्याह नादरू इत्यंते तेनो ब्रह्मभावमि
च्छतां यस्मिन्संलीयते इति यद्वत्तनुभृद्यग्राह्यो विषयो नोपलभ्यते विलीयते तेन त्यरे ब्रह्मनाडके प्रदीपिकायां काष्ठप्रवर्तितो वह्निः
काष्ठेन सह शाम्यति नादे प्रवर्तितं चित्तं नादेन सह लीयते विसृज्य सकलं वाह्यं नदे दुग्धाम्बुवन्मनः एकीभूयाथ मनसा चिदा
काशे विलीयते इति लयलक्षणं तल्लयो लय इति प्राहुः कीदृशं लयलक्षणं अपुनर्वासनोत्थानाल्लयो विषयविस्मृतिरिति
यद्धायते वा वो निवर्त्तेत इत्यर्थः उपसंहरति अथ चमिति एवमोंकारे दिव्ये ब्रह्म चिंतयेत् एवमेकरूपं वा एकाग्रतया वा ब्रह्म चिंतयेदि
त्यर्थः अथ प्रसंगतो योगलक्षणमाह क्षुरिकायां क्षुरिकायां प्रवक्ष्यामि धारणां योगसिद्धये यां प्राप्य न पुनर्जन्म योगयुक्तः
स जायते वेदतत्त्वार्थविहितं यथोक्तं हि स्वयंभुवा निःशब्दं देशमास्थाय तत्रासनमवस्थितः कूर्मोऽङ्गानीव संहृत्य मनो हृ
दि निरुध्य च मात्राद्वादशयोगेन प्रणवेन शनैः शनैः पूरयेत्सर्वमात्मानं सर्वद्वाराणि निरुध्य च उरोमुखकटिग्रीवं
किंचिद्धृदयमुन्नतं प्राणान्संचारयेत्तस्मिन्नासाभ्यंतरचारिणः भूत्वा तत्र गतः प्राणान् शनैरथ समुन्नयेत् नरजेत स्थिर
मात्रां दृढं कृत्वा अंगुलीन समाहितः द्वे गुल्फे च प्रवीत जंघे चैव त्रयस्त्रयः द्वे जानुनी तथोरुभ्यां गुदे शिश्ने त्रयस्त्रयः वा
योरायतनं चात्र नाभिदेशे समाश्रयेत् तत्र नाडी सुषुम्णा तु नाडीभिर्बहुभिर्वृता अणुरक्ताश्च पीताश्च कृष्णास्ताम्रा विलोहिताः
अतिसूक्ष्मां च तन्वीं च शुक्लां नाडीं समाश्रयेत् ततः संचारयेत्प्राणानूर्णनाभीव तंतुना तत्र रक्तोत्पलाभासं पुरुषा
यतनं महत् दहरं पुण्डरीकं तद्वेदान्तेषु निगद्यते तद्भित्वा कंठमायाति तां नाडीं पूरयन्यतः मनसस्तु क्षुरं गृह्य सुतीक्ष्णं बु
द्धिनिर्मलं पादस्योपरि यन्मर्म तद्रूपं नाम कृंतयेत् मनोद्वारेण तीक्ष्णेन योगमाश्रित्य नित्यशः इंद्रवज्र इति प्रोक्तं मर्म
जंघानुकीर्त्तनं तद्ध्यानबलयोगेन धारणाभिर्निकृंतयेत् ऊर्वोर्मध्ये तु संस्थाप्य मर्मप्राणविमोचनं चतुरभ्यासयोगेन

छिंदेदन्नत्रसंशयितः ततः कंठांतरे योगी समूहं नाडिसंचयं एकोत्तरं नाडिशतं तासां मध्ये वराः स्मृताः इडावक्ष्यतवामेतः पिंग
लादक्षिणेन तु तयोर्मध्ये वरं स्थानं यस्तं वेद स वेदवित् · सुषुम्णा तु परे लीना विरजा ब्रह्मरूपिणी हासमति सहस्राणि
प्रतिनाडीषु तैतिलं छिद्यते ध्यानयोगेन सुषुम्णेन सुषुम्णैकान्न छिद्यते योगनिर्मलधारेण क्षुरेण मूलवर्चमा छि
देन्नाडीशतं धीरः प्रभावादिह जन्मनि जातीपुष्पसमायोगैर्यथा वास्यति तैतिलं एवं शुभाशुभैर्भावैः सा नाडीति
विभावयेत् तद्भाविताः प्रपद्यंते पुनर्जन्मविवर्जिताः ततो विदितचित्तस्तु निःशब्दं देशमास्थितः निःसंगस्तत्त्वयोग
ज्ञो निरपेक्षः शनैः शनैः पाशं छित्वा यथा हंसो निर्विशंकः खमुत्क्रमेत् छिन्नपाशस्तथा जीवः संसारं तरते तदा ·
यदा निर्वाणकाले तु दीपो दग्ध्वा लयं व्रजेत् तथा कर्माणि सर्वाणि योगी दग्ध्वा लयं व्रजेत् प्राणायामसुतीक्ष्णेन
तु मात्राधारेण योगवित् वैराग्योपलघृष्टेन छित्वा तं तु न बध्यते इति · अस्यार्थः छुरिका शस्त्रिका प्रोक्ता तत्तुल्यो धार
णापतः तद्वाचकः शिखण्डाय छुरिकाग्रंथ उच्यते · गुरुतः श्रामविघ्नसततपवलवज्ञानशरणवर्मत्र स्वषडंगयोगेऽधिका
रेति तदर्थमन्नरो ग्रंथः छुरिकामित्यादि छुरिकां छुरिकामिव मंसाराच्छिनत्ति येशस्त्रिकामितु एकधारणाम्ना आत्मनि चि
त्तावस्थानलक्षणं उक्तं च योगयाज्ञवल्क्ये · शमादिगुणयुक्तस्य मनसः स्थितिरात्मनि · धारणा प्रोच्यते सद्भिः शास्त्र
तात्पर्यधारिभिरिति न पुनर्जन्म भवतीति शेषः साधारणावाक्तु तच्छिद्र पराख्याय दियोगभ्रष्टो भवति · न हि जन्मांतरे
योगभ्रष्टो जायते इत्यर्थः योगश्चित्तवृत्तिनिरोधः नत्रं तं वृद्धिसंयोगं लक्ष्यते योऽवदैहिकमिति स्मृते · वेदेति इदं योगतत्त्वं य
वेदेन ततार्थं तत्परमार्थत्वेन विधिविषयीकृतं विधिविषयीकृतं स्वयंभवा ब्रह्मणा यथोक्तं यथावर्णितं तथोक्तं नविसंवा
दीत्यर्थः तदुक्तं योगयाज्ञवल्क्ये वक्ष्यामि योगसर्वस्वं ब्रह्मणा कीर्तितं पुरेति · याज्ञोक्तं परमेष्ठिने निचयोगसर्वस्वं साधयि

तेषड्ंगान्याह॰ तिः शाह्वामितियदुक्तं॰ कांतारे विजने देशे फलमूलादकान्विते नपस्वन्वेसेव्निन्यमित्यादि षडंगलक्षणानि प्रागुक्तानि
यमा यथा अहिंसा सत्यमस्तेयं ब्रह्मचर्यं दयार्जवं क्षमा धृतिर्मिताहारः शौचं चेति यमा दश॰ नियमा यथा॰ तपः संतोष आ
स्तिक्यं दानमीश्वरपूजनं सिद्धांतश्रवणं चैव ह्रीर्मतिश्च जपो हुतमिति॰ अवस्थित आस्थित आरूढः तदुक्तं गीतासु शुचौ देशे प्र
तिष्ठाप्य स्थिरमासनमात्मनः नात्युच्छ्रितं नातिनीचं चेलाजिनकुशोत्तरमिति तथा तेनैवासने पश्वायास्थितमित्यपि बोद्धव्यं त
दुक्तं हठप्रदीपिकायां हठस्य प्रथमांगत्वादासनं पूर्वमुच्यते॰ तत्कुर्यादासनं स्थैर्यमारोग्यं चांगलाघवमिति कूर्मांगानीवेति।
प्रत्याहार उक्तः॰ अवरेंद्रियाणीति शेषः तदुक्तं इंद्रियाणां विचरतां विषयेषु स्वभावतः बलादाहरणं तेषां प्रत्याहारः स उच्यते॰
श्रोत्रं प्रत्याहारं सिद्धये मन इति हृत्पुंडरीके मनो निरोधे दोषस्मरणात् तदुक्तं कर्मेंद्रियाणि संयम्य य आस्ते मनसा स्मरन् इं
द्रियार्थान्विमूढात्मा मिथ्याचारः स उच्यत इति मात्रेति द्वादशमात्रा॰ योषित्पृष्ठमात्रेत्यादि॰ प्रणवेन शनैरुच्चारितेवायुं पूरयेत्
कीदृशेन मात्रा॰ अकारोकारमकाराः ईमात्रा व्याख्यातस्तस्मात्सांप्रत्येकेति स्वल्पेसो मात्रायोषिद्ध्यादयो मोपत्यादिफलाद्वादशता
सायोगश्चिनं तयास्मिस्तेन प्रलवेन पूरयेत् यदा द्वादशभिः प्रणवैः पूरणं तदाष्टचत्वारिंशद्भिः कुंभनं॰ चतुर्विंशद्भिश्च रेचनं य
दा तु षोडशभिः पूरणं तदा चतुःषष्टिभिः कुंभनं द्वात्रिंशद्भी रेचनं अष्टाभिर्यदा पूरणं तदा द्वात्रिंशद्भिः कुंभनं षोडशभी रेचन
मिति विवेकः सर्वमात्मानं तनुकीलपर्यायाविरोधेन॰ उरोमुखकादि ग्रीवं उन्नतं तत्र धारयेत् अनेन जालंधरबंधः सूचितः स यथा
कंठमाकुंच्य हृदये स्थापयेच्चिबुकं दृढं बंधो जालंधराख्योयं हृत्नामयकारक इति॰ संचारयेत्पूरकमात्राभिस्तस्मिन्हृदये नासे।
तितेन मुखेन स्वकरेण चकोनिषिद्धो॰ मुखेनैव स्वकरेण सिरोनेमौल्यासिद्धः॰ भूत्येति प्राणस्तत्र सर्वशरीरे गतः प्रविष्टो भूत्वा तिष्ठ
तीति शेषः एतेन कुंभक उक्तः स च पूरकमात्रापेक्षया चतुर्गुणाभिः कार्यः अथ रेचनमाह॰ शनैरिति॰ समुत्सर्जनं च पूर

वियार्ण ४१

४२६

426

णापेतणाहिगुणाभिर्मात्राभिः षोडशोत्सर्जनेविमार्गेणवायुर्गच्छेत् स्थिरेतिस्थिराभिरेकरूपाभिर्मात्राभिर्इदं स्थिरं प्राणं कृत्वा केव
लकुंभकेसिद्धइत्यर्थः ततोधारणाभिः प्रत्याहारं समभ्यसेदित्यादावंगुष्ठइत्यादिना अंगुष्ठइत्यादौजातावेकवचनं अंगुष्ठयोर्गुल्फ
योर्जंघयोरित्यादिवोह्यं अंगुष्ठयोर्धारणांकुर्वीतेत्यन्वयः देहधारणांकुर्यादित्यर्थः जंघस्थयइतिजंघेप्राप्यआयतनमध्येभृति
रोधाःकर्तव्याइतिशेषः जानुनिआयंतयोः ऊरुभ्यामाधतोभ्यांऊर्वोरपितथाइत्यर्थः गुदइतिमूलाधारेस्वाधिष्ठानेवायं
तमध्येभृतिरोधः वायोरितिः अत्रताभिदेशवायोरायतनमध्येस्थानमस्तिनद्धधारणयासमाश्रयेदित्यर्थः तत्रनाभौसुषु
म्णामध्यनाडीबहुभिर्नाडीभिःसहसंहतामूलं तत्तस्याः कंदमध्यकंदस्कंगुदधाजानरेकदमनेसेधाद्यंगुलविद्धीरत्युक्तेः गुदमेढ्रांत
रेयद्वैवणकंदतइच्यतइतिचवेणसुषुम्णा· साचषट्चक्रवती मूलाधारदण्डांतरगताः मूर्द्धांतंभित्वाब्रह्मलोकांतंनिर्गता· य
स्मादोगेपशानवुकाचहृदयस्तनाप्रत्नासोमूर्द्धानमेभिनिसृतेकेति· नाभ्यांहृदंतचक्रांतकेमेरणधारणामूर्द्धांतंदृष्टव्या उक्तं
चयोगयाज्ञवल्क्येः मर्मस्थानानिसिद्धार्थंशरीरेयोगदेहयोः तानिसर्वाणिवक्ष्यामियथावच्छृणुसुव्रते मर्मस्थानसंख्या
पादांगुष्ठौचगुल्फौचजंघमध्येतथैवच चितिमूलंचजान्वोश्चमध्येचोरुद्वयस्यच पायुमूलंततःपश्चात्मध्यदेहस्यमेढ्रकंना
भिश्चहृदयंगार्गिकंठकूपस्तथैवच तालुमूलंचनासायामूलंचाक्ष्णोश्चमण्डले भ्रुवोर्मध्येललाटंचमूर्द्धाचमुनिसत्तमे सर्वस्था
नानिचैतानीतिपंचभूचत्तद्वधारणाक्ताः स्थानेषुस्वेतेषुमनसावायुमारोप्यधारयेत् स्थानसमन्तात्कृष्यप्रत्याहारंप्रकुर्वतः सर्वेरो
गाश्चनश्यंतियोगाःसिद्ध्यन्तितस्यवेति प्रपंचसारेपि· अंगुष्ठगुल्फजानुद्वययोनिगुदेवसीवनीमेढ्र नाभिहृदयग्रीवासलंविकाग्र
नथैवनासाच भ्रूमध्यललाटसुषुम्णाग्रंद्वादशांतमिमेष्वेव उत्क्रांतोपरकायप्रवेशनेचागजोपनुः सुमेस्थानानिधारणायाःप्रो
क्तानिमहत्स्वयोगविधिःनसर्वोरितिः अंगुष्ठाद्यंहृदंमारोहेत्फलमिदमुक्तं मूर्द्धोंगुष्ठपर्यंतमवरोहेपिचधारणाताफलमुक्तं॥

स्थानात्स्थानात्समाकृष्य पले बंधारयेत्सुधीः सर्वपापविशुद्धात्मा जीवेदाचंद्रतारकमिति अणुरंध्रेत्यादि नाडीनां विशेषणं
तदुक्तं छांदोग्ये· अथ या एता हृदयस्य नाड्यस्ताः पिंगलस्याणिम्नस्तिष्ठंति शुक्लस्य नीलस्य पीतस्य लोहितस्येति अ
एवमणुतारंध्रा इति समासः एवं केवलकुंभकसिद्धेः प्राणमनसोः स्थानविशेषेषु प्रत्याहारमभ्यस्य धारणासिद्धये सुषु
म्णायां प्राणमनसोः प्रवेशः कर्तव्यः तत्रोपायो मूलोड्याणजालंधरबंधैः शक्तिचालनेन तत्त्वपानं मूर्ध्नि साकुंच्य तेन देहमध्ये:
ग्निं प्रज्वाल्य तज्ज्वालया कुंडलिनीं प्रताप्योद्बोध्य ब्रह्मनाडीद्वारमध्यस्थितं तन्मुखप्रसारणेन तत्र वायुमनोवह्नीन्प्रवेश
येदित्याशयेनाहातिसूक्ष्मामिति तत्र जालंधरबंध उक्तः उड्याणं यथा उदरे पश्चिमं ताणं नाभेरूर्ध्वं च कारयेत् उड्डियाणो ह्ययं बंधो
मृत्युमातंगकेसरीति· मूलबंधो यथा पार्ष्णिभागेन संपीड्य योनिमाकुंचयेद्दृढं अपानमूर्ध्वमाकृष्य सूक्ष्मा तन्वी वालाग्र
शतभागोपमा नाडी सुषुम्णा समाश्रयेदन्या नाडीरुत्सृज्य तत्रैव मनो दध्यादित्यर्थः तत्र लययेत्यर्थः तनीपार्थितसिः तेन तेने
प्रतियोगिति तन्नीयाश्रवणात्· सुषुम्णायां प्राणान्संचारयेद्दृढं नयेत् ऊर्णनाभी कीटविशेषो लूताख्यः तेन तन्तुर्यथोर्ध्वं संचरति
तथा संचारयेदित्यर्थः ततः संचारानंतरं तद्भित्वेत्यग्रेतनेनान्वयात् पुंडरीकं कीटदंशरक्तोत्पलवद्रक्तवर्णं नानावर्णं ना
डीयोगात् रक्तता पुंडरीकं सितं व्रजेदिति कोशात् सितत्वेप्युपाधिकी रक्तता ज्ञेया· पुरुषायतनं जीवनीडः महत्सर्वावभासक
त्वात् दहरं दभ्रं सूक्ष्मं स्वरूपेण पुंडरीके हृत्पद्मे दहराख्यमाकाशं वेदांतेषु छांदोग्यादिषु पठितं यथा· अथ यदिदमस्मिन्ब्रह्मपु
रे दहरं पुंडरीकं वेश्म दहरोस्मिन्नंतराकाशस्तस्मिन्यदंतस्तदन्वेष्टव्यं तद्वाव विजिज्ञासितव्यमिति तत्पुंडरीक
मनाहताख्यं कुंडली मनः प्राणाभिर्भित्वा कंठविशुद्धिचक्रस्थानमर्गलं भेत्तुं मूर्ध्नि मायाति जीवंतः सुषुम्णा
सुरयन्त्वा स्वेवनपतः प्रयत्नः सावधानः स्मरयन् दिवीतितिमित्त समसमीफलमपि चानिमित्तं भवतीति दिवः प्राप्य मूर्ध्नि मोरो

हेदित्यर्थः मनसस्तूत्तरं मनः प्रकृतिकं तत्तदंशस्वनिवोत्तं मनएवेत्यर्थः सनीलांगतर्केणगघर्षणोपलेन॰ निशानस्थानीयटङ्कशासी
यत्तुध्यानिर्मलं पादस्येतिब्रह्मणः पादस्यप्रकाश्यंतरोक्तसप्तस्यादस्थानीयस्मोयरितडयोसनतयासमृज्यनिर्मलीकृत्यमज्जेयंडता
तत्कोल्यसब्राद्सः ब्रह्मणः पादेयथातदेतच्चतत्स्यादब्रह्मवाक्यादः प्राणःपादः चक्षुः श्रोत्रंपादस्त्यध्यात्ममथाधिदेवतमग्निःपा
देवायुःपादश्चादित्यःपादस्त्भयमेवादिष्टंभवमध्यात्मंचैवाधिदेवतंचेति॰ अथवाप्रणवस्यचत्वार्यक्षराणिवजाग्रदादिरूपा
णिपादाः ओमित्येतदक्षरस्यपादाश्चत्वारइतिअथर्वशिखोक्तेः तत्प्रसिद्धंरूपंभूतादिस्वरूपनामतद्वाचकःशब्दः तद्द्वयंब्रह्मणे
लोमस्थानीयंसद्रूपाद्वाद्यंमनयेन्निर्वर्येनद्विषंयाहतिभूतस्थूडिमार्गेणत्यजेदित्यर्थः इदमेवतत्स्पतिकृततनेयदविषयीक
रणंमनोमयत्वात्संसारस्यमनःसामर्थ्यात्स्वरूपाभावात् देवपदेऽत्तरमार्गेणधकेसंयंथिवाडीचक्रेछिंद्यात् तदुक्तं नासादक्षिण
मार्गवाहिपवनःप्राणोतिदीर्घीकृतःश्चन्द्राभःपरिपूरितामृततनुःप्राकृच्छटिकायांतदा॰ छिंद्यात्कालविशालवह्निवशगाभूतंस्थ
नाडीगणंतत्कार्यंकुरुतेपुनर्नवतनुंछिन्नद्रुमस्कंधवदिति किंकृत्वानिकृन्तयेदत्याह मनइति॰ मनसोयायेनातित्यशाभीक्ष्णं
योगंजीवात्मपरमात्मनोरैक्यप्रज्ञानरेयोगस्थयोगमाश्रित्यकीदृशंयोगंरदस्यवज्ञरवेतितयाप्रोक्तंयथैंद्रोवज्रेणाभेद्यमित्यत्येवम
यंयोगोऽच्छेद्यवासनाजालेइंद्रवज्रोविद्युततत्वल्ययाकृष्णाल्पानाडीजालेचछिनत्ति॰ पुनःकीदृशोममर्मणोजंयायाप्रजुकीर्तन
यस्मिन्सतंजयाद्रूपंमर्मध्यानस्थानेयत्रकथ्यतेजंयाग्रहणमंगुष्ठादेरप्युपलक्षणंतत्स्थानत्वात् अंगुष्ठादिमूर्द्धांतानांमर्म
णासनुकीर्तनात् मर्मजंयानुकीर्तनमितिपादे॰ यथानाषितेनतत्तुरस्पनेत्रापनानायजंयानुकर्षितेमृगरंभेते तथानेनांगुष्ठा
दिमर्मस्थानानिनाडीमलापनयनेननिर्मलीक्रियतइत्यर्थः तदिनितच्छेदेनयोग्यतावप्रात्समर्मजयादिपुणीभूतमपिपरा
न्हेपतेतत्सतामकमर्मादिधारणाभिश्छिंद्यात् अथवाव्यवहेतमपिद्रूपंनामतच्छेदेनपरमप्रयेनस्पवार्थः इमसिं

द्वज्रयोगेन जिह्वायाः कपालमूले प्रवेशार्थं जिह्वामूलसूत्रछेदनं तद्रूपं हठयोगिनो वर्णयंति तदुक्तं खेचर्यां तालुमूलं समुद्धृत्य सप्तवा
सरमात्मवित् स्वगुरूक्तप्रकारेण मलं सर्वं विशोधयेत् स्नुहीपत्रनिभं शस्त्रं सुतीक्ष्णं स्निग्धनिर्मलं समादाय ततस्तेन रो
ममात्रं समुच्छिदेत् छित्वा सैंधवपथ्याभ्यां चूर्णिताभ्यां प्रघर्षयेत् पुनः सप्तदिने प्राप्ते रोममात्रं समुच्छिदेत् एवं क्रमेण षण्मा
सं नित्ययुक्तः समाचरेत् षण्मासाद्रसनामूले शिराबंधः प्रणश्यतीति ततो दोहनमुक्तं अथवागीश्वरीधाम शिरो वस्त्रेण वेष्टयेत्
शनैरुत्कर्षयेद्योगी कालवेलाविधानवित् इति प्रवेशः प्रोक्तः यदा त्वबाह्यमार्गेण जिह्वा ब्रह्मबिलं विशेत् ब्रजेत् तदा ब्रह्मार्ग
लं देवि दुर्भेद्यं त्रिदशैरपि अंगुल्यग्रेण संघृष्य जिह्वां तत्र प्रवेशयेदिति ततो जिह्वाया मथनाभ्यासफलमप्युक्तं एवं द्वादशव
र्षैति संसिद्धिः परमेश्वरि शरीरे सकलं विश्वं पश्यत्यादि सदेह इति सहदत्तरः यंथाः उपरीति जह्वग्रहणमुत्तरोत्तरस्यातोपलक्षणं उ
रोर्मध्ये समानस्कंधाणां संस्थाप्य मर्मणः प्रणश्य च विमोचनं कर्तव्यं अस्मिन्मर्मणि एवं स्थितेरत्यभिमानत्यज्ञानि निरालंबस्थितिर्हृदित्य
र्थः एवं स्थानांतरेष्वप्यूह्यं अथवा सर्वत्रात्र छेदनं व्यवधायकं नाड्यादि विदार्य स्थानांतरे गमनं च तत्त्वरीतिज्ञैः रोकृतैरेषु चतत्वेषु शुद्धि
अतामिह दयेषु स्थानेष्वभ्यासयोगेन तासद्रूपमर्मग्रंथीणां छिंदेत अथवा चतुर्वारं चतुरावृत्त्या प्रातर्मध्याह्नसायंनिशीथे च सर्वेषु स्था
नेष्वभ्यासयोगेन ननु एवं छेदने देहाभिमानत्यागे च देहपातः स्यादत आह तानभिशांकित इति अयं भावः न ह्यभिमानत्यागेन देहत्या
गो भवति सुषुप्त्यादिषु तथा दर्शनात् ध्यानितां चिरकालं ह्यवस्थानस्यात्तस्य श्वनवाद्यकादिभेदेनत्यपि माशंकेति ततश्तिंतदनंतरं योगी
कंठमूध्येनाड्डीसंचयं समूहं संथीकुर्वन् छिंदेदित्यनुषंगः कियन्यो नाग्रः संख्यामपेक्षायां मध्यमसंख्यामोहेके निवर्शात्रमाः इत्यव
मितनपिंगलादक्षिणत्येवचेवक्रवेदरदांतशाद्वप्रयोगः शिष्याणामाशिक्षे वियासंप्रदायोच्छेदो मा भूदिति वरस्थाने सखुमणास्यन्त
तदधिष्ठानतारं पुंल्लिंगनिर्देशात् किं तत्स्थाने केप्रनदधिष्ठानेत्यपेक्षायामाह सखुमणान्विति परेषु केषु ब्रह्माणी नाविरजानिसे

विद्यार्ण॰ २१

४२८

428

लाब्रह्मरूपिणी ब्रह्मस्थानत्वात् सुषुम्नौ चक्रं स्थानं परपकतदधिष्ठानेत्यर्थः कथंभूता सुषुम्णा नाडी सुमध्यहास समनि सहस्राणि नाडीः
प्रतिलमन्त्री षंगडकं मध्यागडकमध्यागडकाधारेऽन्नसोगति सूत्रे वंसुषुम्णाधारे सर्वतास्सः स्थिताइत्यर्थः नैतिलेगडके प्रोक्तं तैतिलं।
कारणान् इति विस्पः छिद्यन्तइति ध्यानयोगेन ताच्छिद्यंते नासांछिन्नडच्चावचदेशोऽष्टको नैजीवस्यागमनं भवतीत्यर्थः यउक्त
नयोधर्मापन्नमृतत्वमेति विषड्न्याउत्क्रमणेभवतीति एकासुषुम्णा नच्छिद्यते तस्याः परमसूक्ष्मत्वेन मनोविषयत्वयोगात्वा।
नमनो विषयत्वैवयोगेन च्छेद्यत्वात् अन्नत्याप्रतिहतत्वाच्च योगेति योगएव निर्मलाधारायस्येनेन त्वरेण मनसाप्रकामल
वर्चसापादसेपतिस्पृष्ठत्वानिर्मलतेजसानाडीशतं छिदेत् नासांछेदेतत्वभूतस्यहृासमभिसहस्रस्यापिच्छेदः सिद्धः धीरो।
धीमान् प्रभावायोगसामर्थ्यात् इहजन्मनि मनुष्यशरीरे २ नैतिलन सुषुम्णायाः साहस्रपात्रमाहजानीतिजातीमा।
लनीतस्यापुष्पाणांसमायोगैः संयोगैः कृतायथा प्रसाधकाः नैतिलंगडकं वास्यंतिवासेन परिमलेन पुष्पकेऽत्रवर्तिएवं
सानाडीसुभाशुभैर्भावैर्वास्यन्तइति विपरिणामः पुष्पादिवासाश्रयोयथागडकं भवतितथैयंनाडीवासनाश्रयइत्यर्थः न
हिकिंकार्य्यमतआह नाभिमिति चिंतत फलमाहतदितिप्रपद्यंते संपद्यंते विदितैश्चिन्तयेत्तसमविदिदितविन्नुः मात्राधारेण
मात्राद्वादशादिसंख्याः प्रणवमात्रास्ताएव धारायस्य मनः त्वरस्यतथाते नतेनवासनारूपनाडीरूपचेट्टिरुक्तिरितिप्रपार्थासमा
सर्थइतिभावः अपमारोहमकारउक्तानि समयेखेचरीपटलउक्ताः तथया यदानयोगिनोऽबुद्धिस्थान्देहमिमंभवेत् तदास्थि
रासनोभूत्वामूलाच्चक्रसमज्वलां सूर्यकोटिप्रतीकाशां भावयेच्चिरमात्मनः आपादतलपर्यन्तं प्रसृतं जीवमात्मनः सं
हृत्यक्रमयोगेन मूलाधारपदं नयेत् तत्रकुण्डलिनी शक्तिं संवर्त्तितलसन्निभां जीवंनिजंचेन्द्रियाणि ग्रसंतीं चिंतयेद्वि
या संप्राप्यकुंभकावस्थातडिज्वलनभासरं मूलादिनायतिर्दे विसाधिष्ठानपदंलभेत् तत्रस्थं वीजमखिलं ग्रसंतीं चिंतये

३०

इती॰ तडित्कोटिप्रतीकाशं तस्याइन्तीवसत्वरं मणिपूरपदं प्राप्य तत्र पूर्ववदाचरेत् तत्र छित्वा तदग्रं देवि पूर्ववद्योगमार्गवित् अनाहतं
नयेद्योगी तत्र पूर्ववदाचरेत् ततो विशुद्धावानीय कुण्डलीं पूर्ववच्चरेत् उन्नीय तस्माद्भ्रूमध्ये नीरन्ध्रीं रसेन सुनः यत्तत्तीरं महाशक्त्या
कोटिसूर्यसमप्रभं मनसा सह वागीशपाभित्वा ब्रह्मार्गलं क्षणात् परामृतमहाबोधो विश्रान्तिं तत्र कारयेत् तत्रस्थं परमं देवं
शिवं परमकारणं शक्त्या सह समायोज्य तयोरैक्यं विभावयेद्दिने॰ तानि सन्क्रान्तिकालं वंचयित्वा यदि जीवितुमिच्छेत्तदा वरारोहे
तथ्यादिन्यपि तत्रोक्तं तद्यथा यदि देवि तनुत्यक्तः कालं कालविभागवित् कालस्य यावद्बहुजन्मादिवस्तत्रस्थं वसेत् ब्रह्मद्वारार्ग
लस्याधो देहे काल प्रयोजनं तस्मान्मूर्ध्नि पदं देयं नहि काल प्रयोजनं यदा देव्यात्मनः कालमतिक्रान्तं प्रपश्यति यदा ब्रह्मार्गलं भि
त्वा शक्तिमूलपदं नयेत् शक्तिदेहप्रसूतं तत्स्वजीवेन्द्रियैः सह॰ तत्तत्कर्मणि संयोज्य स्वस्य देहः स्वयं व्रजेत् अनेन देवि योगे
न वंचयेत्कालमागतमिति॰ अत्रारोहावरोहाभ्यासयेव सर्वयोगगणस्तु सुषुम्नाख्यो योगस्त्विद्वह्व्यं संचात्र प्रकाशिनः अ
त्र पंचादलगामिनि चिन्ते पंचाशद्वर्णयोजायने तदुक्तमथ स्वविवेके॰ गुदलिंगान्तरे चक्रमाधारं तु चतुर्दलं परमः सहजस्त
द्वदानन्दो वीरपूर्वकः योगानंदश्च तस्यादीशानादिदले फलं स्वाधिष्ठानं लिंगमूले षट्पत्रं चक्रमस्य तु॰ पूर्वादिषुदलेष्वाहुः फ
लान्येतान्यनुक्रमात् प्रश्रयः क्रूरतावर्गनाशो मूर्छा ततः परं अवज्ञानं स्वविश्वासो जीवस्य चरतो ध्रुवं नाभौ दशदलं पद्मं मणिपूरक
संज्ञकं सुषुप्तिरत्र तस्यादौ तृष्णा पिशुनता पुनः लज्जा भयं घृणा मोहः कषायोऽथ विषादिता॰ हृदये नाहतं चक्रं दले द्वादशभिर्युतं
लौल्यं प्रणाशः कपटं वितर्कोऽप्यनुतापिता॰ आशाप्रकाशश्चिन्ता च समीहा समता ततः क्रमेण दंभो वैकल्यं विवेको
ऽहंकृतिस्तथा॰ फलान्येतानि पूर्वादिदलस्थस्यात्मनो विदुः कंठे स्थितं भारती स्थानं विशुद्धिः षोडशच्छदं तत्र प्रणव उद्गी
थो हुं फट् वषड्यथा स्वाहा नमोऽमृतं सप्तस्वराः षड्जादयो मताः इति पूर्वादिपत्रस्थफलान्या त्मनि षोडशानि॰ षोडशच्छ

विद्यार्ण॰ २१

४२९

429

देवत्यत्रविशेषउक्तः कृपानुमार्ज्जवंधैर्य्यंवैराग्यंपवर्धतेस्तथा· हास्यंरोमांचनित्योध्यानेनस्थिरतातथा· गांभीर्यमुद्यमंसत्वंचौदार्यं
कायनातथा· एतेसर्वाग्रपश्चेषुगुणाइति ततंपदार्थोपासोदृष्टव्योहिदलेषुतः अत्रवायोहृत्यापनेतुआधारस्वाधिष्ठानयोरंतरेस्थितकु
एडुतन्मूलेमनोदद्ध्यात् यत्रमनस्तत्रप्राणआयातिप्राणवायुयोगेनाग्निर्दीप्यते सचोर्ध्वज्वलनस्वभावः तस्मिंश्चज्वालितेवायुरू
र्ध्वंगच्छति· ततः षट्चक्रभेदोभवति स्वाधिष्ठानेलिंगचक्रेत्रिः प्रदक्षिणीकृत्यत्रिरावृत्यातत्रकुण्डलीति· अतएवचनादउन्मी
यते· तदुक्तंदीक्षापटले· तत्रवेधमयींदीक्षांवक्ष्येसंसारमोचनीं· ध्यायेच्छिष्यतनोमध्येमूलाधारेचतुर्द्दले त्रिकोणमध्येविम
लेतेजस्वरूपविच्छिन्ने· वलयत्रयसंयुक्तांतडित्कोटिसमप्रभां शिवशक्तिमयींदेवींचेतनामात्रविग्रहां सूक्ष्मात्सूक्ष्मतरांशक्तिं
भित्वाषट्चक्रमंजसा· गच्छंतींमध्यमार्गेणद्विव्यापरशिवावधि· वादिसांतदलस्याग्नेस्तद्रूपैकमेलासने इत्यादिकुण्ड
ल्यनुसारेणवायोरपिचोर्ध्वंगच्छतः त्रिः परिवृत्तिः मणिपूरकेनाभिचक्रेगत्वाप्राप्यनाहतेहृच्चक्रेतदप्यतिक्रम्यविशुद्धेकंठप्र
देशेप्राणंगत्वामूर्ध्निरुध्याआज्ञाचक्रेभ्रूमध्यवर्त्यनुध्यायतस्तथानादंध्यायतःकोटिशमाधारमारभ्यब्रह्मरंध्रपर्यंतंप्रतीयमानंतत
थोज्वलंसर्वोनादः ब्रह्मप्राणात्मापरमात्मैवेतितेप्राणाः षट्शताधिकैकविंशतिसहस्रसंख्याकाः प्रायेणोक्ताः ग्रंथांतरेषुतुषट्त्रि
रषट्शताधिकैकविंशतिसहस्रसंख्याकाः अत्रषट्सप्ताधिकाः २१६०४ इत्यंकतः अन्यत्रग्रंथेषु अशीतिः षट्शतंचैवसहस्रा
णित्रयोदशः लक्षंचैकंचनिश्वासाअहोरात्रप्रमाणतइतिसंख्याभेदउक्तः अंकतः ११३६८० भवंतितंशंतरेत्· उच्छ्वासेचैवनिश्वासे
हंसइत्यक्षरद्वयं तस्मात्प्राणःस्फुहंसाख्यआत्माकारेणसंस्थितः नाभेरुच्छ्वासनिःश्वासाहृदयाग्रेव्यवस्थिताइति· गुदेचायुमवष्टभ्यरुद्ध्वाआधारा
न्मूलाधारचक्राद्वायुप्राणात्मकमुत्थाप्यउर्ध्वमवष्टभ्यावष्टभतोपायोगयाज्ञवल्क्येनउक्तः दक्षिणेजरगुल्फेनसीवनींपीडयेदृढं अथवाद्वेणयोःसू
त्वासव्योपरिचदक्षिणः जंघोर्वोरंतरेयोगीनिक्षिप्यदृढंवधयेदृढं समग्रीवशिरःस्कंधःसमपृष्ठःसमोदरइत्यादिः॥ अथकादिमतोक्तस्यासकमोपेवसौते २१

२१

अथ कूर्मपुराणे ॥ श्रियं ददाति विपुलां पुष्टिं मेधां यशो बलं ॥ अर्चिता भगवत्पत्नी तस्माल्लक्ष्मीं समर्चयेत् ॥ सारसंग्रहे ॥ अथो वक्ष्ये रमामंत्राल
क्ष्मीसौभाग्यदाभृशं ॥ दुर्गायुद्धारणे शक्तास्त्रिवर्गफलदायकाः ॥ संवर्त्तो वामतः षष्ठं व्योमसप्तमसंयुतं ॥ तुरीयस्वरचंद्रार्द्धकलानामप्यधि
ष्ठितं ॥ एकाक्षरो रमामंत्रो मनोरथसुरद्रुमः ॥ संवर्त्तो लकारो वामतः षष्ठं एकारः व्योमसप्तमोपि तथैव तेन रेफः तद्युक्त तुरीयस्व
रः चंद्रार्द्धकला अर्द्धचंद्रः नादो बिंदुः तेन श्रीं बीजमुद्धृतं ॥ तथा भृगुरस्य मुनिः प्रोक्तः ॥ छंदश्चास्य निवृन्मतं ॥ देवता गदिता लक्ष्मीः श्री ।
गसोत्तफलप्रदाः ॥ हिमवन्नेत्रकर्णेन मनंतस्वरसंयुता ॥ मंत्रेणैव षडंगानि जातियुक्तानि कल्पयेत् ॥ सव्यनेत्रं ईकारः कर्णः ऊ कर्णिस्था
पि सव्यं तु समासात् एकादशस्वरः मनुस्वरएकादशस्वरः अंत्यो विसर्गः एतेन श्रां श्रीं श्रूं श्रैं श्रौं श्रः इति षडंगमंत्रा उक्ताः ॥ पद्मारूढा न
वकनककलशपद्मयुग्माभयेष्टप्रोद्यद्धस्ता हिमगिरिनिभैर्वेष्टिदंसंवेष्टिरिभेंद्रैः ॥ हस्तोत्क्षिप्तामृतभृतघटैः सिच्यमानांगयष्टिर्भूयाद्धृतो
रुचिरमुकुटसद्मौमवस्त्रा त्रिनेत्रा ॥ दत्तायुष्टुर्योरायेतरायायः स्पयोरस्ये इत्यायुधध्यानं ॥ चतुर्भुजां स्वर्णाभां समपद्मेष्टकरद्वयं ॥ दक्षि
णाभयहस्तां तां वामहस्ते वरप्रदामिति नारायणीयवचनात् हिमगिरिनिभैरिभैश्रीत्यष्टकं मुख्याश्राश्रोभइति ॥ दक्षिणामूर्तिवच
नात् ॥ दक्षिणामूर्तिसंहितायां ॥ अष्टपत्रं लिखेत्पद्मं वह्निभूविंवमालिखेत् ॥ मध्ये बीजं विनिर्दिश्य नवशक्तीः समर्चयेत् ॥ सारसंग्रहे ॥
अष्टपत्रांबुजं हृद्यं कर्णिकाकेसरोज्वलं ॥ चतुर्द्वारसमायुक्तं चतुरस्रत्रयावृतमिति पूजाचक्रमुद्धृतं ॥ सारसंग्रहे ॥ धर्मादिकल्पिते पीठे
नवशक्तिसमन्विते ॥ स्नानाद्यावरणं यावत्पूजयेत्साधकोत्तमः ॥ दक्षिणामूर्तिसंहितायां ॥ विभूतिरुन्नति कांतिर्हृष्टिः कीर्तिश्च सन्नतिः ॥ व्युष्टि
रुत्कृष्टिर् ऋद्धिश्च नव शक्तीः प्रपूजयेत् ॥ वसेत्सिंहासनं पूज्यसर्वशक्तिमयं प्रिये ॥ शारदातिलके ॥ बीजाद्यमासनं दद्यान्मूर्तिं मूलेन क
ल्पयेत् ॥ तेन बीजानंतरं सर्वशक्तिकमलासनाय नमः इति पाठमंत्रो ज्ञेयः ॥ तदुक्तं ॥ सर्वशक्तिपदं प्रोक्ता ङेंतं च कमलासनं ॥ नमः स्यादासनं

वि॰ २२
ण॰ व॰
४३०
930

पूज्यान्तज्ञहीजादिकं शिवे इति पद्मपादाचार्योक्तं श्रीं श्रीदेव्यासनाय नमः श्रीं श्रीदेवीमूर्तये नमः इत्यादि सनत्कुमारः संकल्प्यांभोरुहं पु
ष्पं कर्णिकायां यजेल्लिख्य सारसंग्रहे तस्मिन्पीठे समावाह्य देवीं गंधादिभिर्यजेत् पुरोगाभिः समाभ्यो वासुदेवादिमूर्तिभिः द्वे द्वे विधियुगेना
न्यावलाकायाभिनीरितः लोके ये स्मरमालिका पंकजद्वयहस्तास्ता मुक्ताहारसमाप्रभा अनेन विधिना मंत्रमेतं भजेत यः वसु
वसुं कुलीलक्ष्मी समासीत्यचिराद्ध्रुवं अत्र वासुदेवादिपद्मनिध्यंते द्वितीयावरणं मूर्तिभिर्भवन्ति कर्णिकायुगेरपरे त्वाचार्योक्ताः मन्त्रः आ
ग्नेयादिपत्रेषु गुग्गुलमस्तु कुरंटकं दमकं सलिलमित्येति नारायणीयवचनं तन्त्रान्तरे हि कर अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्या
सांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि भृगुऋषये नमः मुखे निवृच्छन्दसे नमः हृदि श्रियै देवतायै नमः गुह्ये शं बीजाय नमः पादयो
शक्तये नाभौ कीलकाय नमः इति विन्यस्य प्राग्वद्विनियोगमुक्त्वा श्रां हृदयाय नमः श्रीं शिरसे स्वाहा श्रूं शिखायै वषट् श्रैं कव
चाय हुं श्रौं नेत्रत्रयाय वौषट् श्रः अस्त्राय फट् इति षडंगमन्त्रानङ्गुष्ठादितलांतकरयोर्हृदयादिषडंगेष्वपि विन्यस्य ध्यानमानस
पूजां च कृत्वा हीरयुक्तवर्तुलत्रयावृताष्टदलद्वय—श्रीपीठं निर्माय प्राग्वत् स्वरतो निधायार्घ्यस्थापनादि परतत्वार्चांते ॐ विभूत्यै नमः
ॐ उन्नत्यै नमः कान्त्यै नमः सृष्ट्यै नमः कीर्त्यै संनत्यै व्युष्ट्यै उत्कृष्ट्यै मध्ये ऋद्ध्यै नमः इति वामादि प्रादक्षिण्येन पीठशक्तीः संपू
ज्य श्रीं सर्वशक्तिकमलासनाय नमः इति समग्रपीठं संपूज्यावाहनाद्यंगपूजांते तराष्टदलेष्वग्न्यादिचतुर्दलेषु ॐ वासुदेवाय संकर्ष
णाय प्रद्युम्नाय अनिरुद्धाय इति संपूज्याग्नेयादिविदिक्षु दमकाय सलिलाय गुग्गुलवे कुरंटकाय इति संपूज्य देवीदक्षिणदलाग्रे ॐ
शंखनिधये वामदलाग्रे पद्मनिधये इति संपूज्य द्वितीयाष्टदले ॐ बलाकायै विमलायै कमलायै वनमालायै विभीषिकायै मालि
कायै शंकर्यै वसुमालिकायै इति संपूज्य लोकपालाद्यादि सर्वं समापयेदिति तथा जपेद्भास्करलक्षं च तत्सहस्रं हुनेत्ततः पद्मैर्हि।

स्वादुसंयुक्तैस्तिलैर्वा श्रीफलैरथ त्रिभिर्वा मधुराक्तैश्च जुहुयाद्धि जितेन्द्रियः तर्पणादि ततः कुर्याद्विजाद्यान्तं समन्त्रधीः भास्करलक्षं
द्वादशलक्षं तत्सहस्रमितं ऋक्षैः दशांशो होमः बिल्वैः समिद्भिरित्याचार्यचरणाः त्रिभिरिति एकैकेन सहस्रचतुष्टयं न तु
मिलितैः तेषां तु द्रव्यान्तरत्वेन त्रिभिर्होमासंभवादिति तदुक्तं भट्टचरणैः नैवं व्रीह्यादिभिरिष्टस्य वैतन्वयथाश्रुतैः मिश्रै
रिष्येत चेदिति मिश्रणं विध्यदर्शनादिति चेन्नहि त्रिमधुराक्तं विरुद्धमिति चेत न सर्वं त्रिमधुरोपेतं होमद्रव्यमुदाहृतम् इ
ति वचनात्तद्योगस्य पुरोडाशावदानानामुपस्तरणाभिघारणयोगवद् विरुद्धत्वादिति ततः सिद्धिमन्त्रमेत्री साधयेत्त्रि
जवाञ्छितं वत्सोऽजदद्मेयपयस्मितिहृतनक्षत्रगतेष्ठिधं सम्यक्त्वमतुमेनं च जपेल्लक्षत्रयावधि सो विरेणो वकालेन दासिद्धामु
च्यते नरः मधुसूदनगेहस्य बिल्वाधउपविश्य च त्रिलक्षं जपेन्मन्त्री वा मे यान्वाञ्छितं पदं अधिकं वत्सरसंख्यातं लभते ना
त्र संशयः अशोके धाचिते वृक्षे सहस्रैस्तण्डुलैरुत्तैत् मन्त्री त्रिभुवनं सर्वं वशयत्येव नान्यथा खादिरैः शाकलैः सम्यगधि
ते गैरोयथाविधि तण्डुलैः त्रिस्वादुयुक्तैः जुहुयान्मन्त्रवित्तमः तेन राजकुलं वश्यं यनदादर्थी वान्नवेत् अर्कावृक्षे कृतेन्मन्त्रा
न्सम्बद्धैः शालितण्डुलैः निभृतं राजलक्ष्मीं वाज्जयुद्धोलभेद्ध्रुवं त्रिस्वादुयुक्तैर्नलिनैर्लक्षमेकं हुनेत्सुधीः अलक्ष्मी सहितो म
हालक्ष्मीमाप्नोति निश्चितां धनधान्यादिसंपन्नो तोषयेत्त्रीचसाधकं करुणार्द्रमना यास्य कुलेन स्यन्न संचति व्राह्मणः स्वगृ
हे बिल्वं समारोप्य च वर्जयेत् श्रीसूक्तं वत्सयत्नेष सहस्रैर्जुहुयात्ततः त्रिःस्वादुयुक्तैः कुसुमैः फलैः प्राप्य समिद्भिः स्कन्धभेदे
त्सस्नरस्त्वमूले स्वापिसंकुलेत् बिल्वमिश्रदविषाशीसाएलानाक्कयंरमा प्रमत्ता च भवेत्तस्य कथमस्त्रीः कुले भवेत्
श्रीयन्त्रमाद्यं कर्णिकायां साध्यनामगर्भतारं विलिख्य च एवापि तत्र तच्चः पादं चतस्रं चापि तद्दले अष्टपत्रे रूपमिति दिक्ष

वि० २२
शिव०
४३१

431

वेंद्रादिचाष्टिषु पादालेख्याविनोवाह्यादलषोडशकेक्रमात् आलिख्येत्सोऽपादलेतंसोमाद्यस्यवाहुच त्रीण्युत्तराणिमर्थेमेद्वि
तीयेसप्तसप्तच तृतीयेचचतुर्वर्णास्तुरीयेपंचपंचमे षष्ठेषट्चतस्रोवर्णान्सप्तमेष्टमे प्रजापतेनचोवर्णाश्चतस्रोनवमेदले दश
मेचदलेवर्णान्पंचचैकादशेपिच द्वादशेचतस्रोवर्णान्दलेचापित्रयोदशे षोडशेचापिषट्वर्णान्विलिख्येचदलेवहिः आवे
ष्ट्यलिप्याश्रीवीजंविलिखेद्वपराशिषु पुत्रंकांचकस्मैतत्धनधान्यधरासुतैः गोगजाश्वादिमहिषसस्यभूषादिसंकुले
लक्ष्मीसम्भावदेहस्यांशुत्रयोत्रादिगामिनां अस्यार्थः तत्रचतुर्दलकर्णिकामध्येससाध्यंप्रणवंविलिख्यतद्दलेषुएवापित्रेतत्वपा
दचतुष्टयंस्वाग्नादिपादलिप्येनप्रतिदलमेकंपादंविलिख्यतद्वहिः षोडशदलंकमलंकृत्वातद्दलेषुतत्सोमादिऋग्द्वयस्यप्रथमद
लेत्रीण्युत्तराणिद्वितीयेसप्ततृतीयेसप्तचतुर्थेचत्वारिपंचमेपंचषष्ठेषट्सप्तमेचत्वारिअष्टमेप्रजापतेनत्वादृतच नवमे
चत्वारिदशमेपंचएकादशेषट्द्वादशेचत्वारित्रयोदशेपिचत्वारिचतुर्दशेपंचपंचदशेचत्वारिषोडशेषट्दलेरेवंतिविभज्य।
विलिख्येतद्वहिर्दलमष्टविधायतयोरंतरालवीथ्यामकारादिककारांतान्मातृकार्णान्सविंदुकान्वेष्टनरूपेणलिख्येतद्वहि
श्चतुरस्त्रंकृत्वातत्कोणेषुश्रीवीजंलिखेत् एतद्यंत्रमुक्तफलदं ऋक्कांचमंत्रऋग्वेदे एवेपित्रेविश्वेदेवायवृष्णेयज्ञैर्विधेम
नसाहविर्भिः वृहस्पतेसुप्रजावीरवंतोवयंस्यामपतयोरयीणाम् पवेंद्राग्नीआम्यः इंद्राग्नीत्रिष्टुप्· पवेंद्रानापपिवंसोमस्य
नस्यविश्वस्यसंभ्यंसंजयतंधनानि तन्नोमित्रोवरुणोमामहंतामदितिःसिंधुःपृथिवीउतद्यौः त्वंसोमप्रचिकितोमनीषात्वंर
जिष्ठमनुनेषिपंथा तवप्रणीतीपितरोनइंदो देवेषुरत्नमभजंतधीराः ४ प्रजापतेनत्वदेतान्यन्योविश्वाजातानिपरि
तावभूव यत्कामास्तेजुहुमस्तन्नोअस्तुवयंस्यामपतयोरयीणाम् ५ इतिप्रजापतये इतिहिरण्यगर्भऋषिकोदेवतात्रिष्टु

पक्षेदः श्रीयंत्रसारे मध्येतासारं माश्रयुक्तं श्रियं कोणेषु षट्स्वपि अष्टपत्रेकेसरेष्वक्षरद्वंद्वक्रमेण च यालक्ष्मीनृतश्चैव वर्णांश्च स्वर
स्वराग्रेवहिः अथकाईचहृल्लिख्यसंवेष्ट्याक्रुगरह्नाश्रिषु श्रियं समालिखेद्यंत्रस्याधितं पत्रसंमादिरे धनैर्धान्यैश्च विभवैरन्यैश्चाप्यगवा
दिभिः आप्स्यंति सततं नत्रैवसमते रमा अस्यार्थः अष्टदलपद्मोदरे षट्कोणं कृत्वा तन्मध्ये मसाध्यं प्रणवं विलिख्य षट्कोणे
षु श्रीवीजं विलिख्याष्टदलकेसरेषु द्वंद्वशः स्वरान्नालिख्याष्टदलेषु यालक्ष्मीरित्थं च वर्णांश्चक्षुरे विलिख्य वहिर्दिक्त्रयांतरालद्वये
तर्गतांतराले श्रीसूक्तेन वतमाणाश्चद्वायेगोद्वायैकं वामं संवेष्ट्य तद्वहिर्गतांतराले कादि तांत वर्णैरावेष्ट्य तद्वहिश्चतुरस्रं कृत्वा तत्
कोणेषु श्रीं वीजं लिखेदेतद्यंत्रमुक्तफलदं यालक्ष्मीसिंधुसंभवा भूतिर्धेनुपुत्रवस्तः पद्माविष्णावमर्दैवीसदानोजुषतां एव
इति ऋक तथा· संप्रायं विंदुसहितं द्वितीयं भुवनेश्वरी तृतीयं चरमावीजं चतुर्थकामराजकं समुद्रवर्णो धर्मार्थकाममोक्षफ
लोमतः सप्राय्यप्विंदुयुतं तेनपंश्चमयतप्रसिद्धं तथा ऋषिर्भृगुनिवृत्सर्वं मनुष्टपछंदईरितं देवताकमलाप्रोक्ता सर्वसंप
त्करीशुभा एवं मंत्रवदेवाप्यषडंगानि प्रकल्पयेत् माणिक्याभा हरिणीविनिभैः कुंजरेंद्रैश्चतुर्भिर्न्यस्ताग्रेयघन्यमणिमय
घटांभोभिसिच्यमाना अंभोजस्थावरसितवित्र्यहेद्वकाभोनिहस्ता लक्ष्मीपापादमरनिकरैः सेवितांगश्रव्युजासा आयुर्ध्या घ्य
नेप्रमवत् एवं दिनेश्माघाठयजेहवीचएवंवत् अर्कलतंजपेन्मंत्रीनियताघीवसंद्रनेत् ततःसहस्रसरोजैस्थरत्नैः
त्रिस्वाद्रुसंयुतैः एवं तु कृश्चयोगां श्चकुर्यान्मंत्रीयथाविधिः साधकोमंत्रवर्यस्य निधिभिः सेव्यते स्वयं प्रयोगः सुगमः त
थाकामिकार्यं चमकालाप्तंतः स्वरविभूषितः वर्गादि स्वेऽमवृत्नावरुणोहीथंयुक्भृगुः अत्रिपकध्यांतपवनसप्ताद्य
द्विष्ठावधिः दशाक्षरोनिगादितो मंत्र प्रोक्तफलप्रदः कामिकायचमंनेकालेमः अन्महरोविसर्गः नेनमः वर्णादिः कःतेडं

वि॰ ण॰ ११
व॰
४३२
432

माऽवला· लवरुणो· वदीर्घयुक् वा भृगुः स· अस्त्रयुक् फि मांतेन पवन· य मध्याद्य पे तेनन्ते· द्विठः स्वाहा तथा·
ऋष्याद्याः दृल्समविराट् कमलाः समुदीरिताः देवीचपद्मिनी विष्णुपत्नीचवरदामता· वृषांता कमलावाभिडे· नमोंताभि
रूक्तवत् पंचांगानि मनोरस्य यातिषु क्रान्ति कल्पयेत् कारदाया· नमोंताप्रणवादिकाः श्यंगमंत्रा उदिताः तडित्सुजा
माकमलयुगदानाभयकराशरीरोद्यद्रामा भुवनविवरं भासयति या· मरोनस्याकांचीमणिमुकुटमंजीररुचिराश्रि
ये भूयाल्लक्ष्मीः कुचकलशभाराननतनुः आयुधध्यानप्रागवत् रमापीठे पुराप्रोक्ते पुजेल्लक्ष्मीं यथाविधि आदावंगानि त
तद्वाह्येवलाकाद्यष्टशक्तयः तद्वाह्येलोकपाला स्युनदस्त्राणिततोवहिः एवमभ्यर्चयेल्लक्ष्मीं भवेन्मातातङ्नाधिपः अथ
प्रयोगः प्रागवरसेग पीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि दला यऋषये नमः मुखे विराट्छंदसे हृदि श्रीक
मलाग्रै देवतायै इति विन्यस्य प्रागवद्विनियोग मुक्त्वा मूलमंत्रे करयोर्व्यापय्य ॐ रैत्यै हृदयाय· ॐ पद्मिन्यै विष्णुपत्न्यै· व
रदायै कमलरूपायै इति पंचांगमंत्रान् गुष्ठादिकनिष्ठांतकरयोर्विन्यस्य नेत्रवर्ज श्रीहृदयादि पंचांगेष्वपि विन्यस्य ध्यानाद्यगम
जांते प्रागवदष्टदले वलाकाद्यष्टशक्तिः संपूज्यैद्राद्यचींहि सर्वं प्रागवत्समापयेदिति तथा पंकिलतंजपेन्मंत्रेद्रवि—पीनिते
द्रियः तदर्णशः मरक्षित्रे त्रिस्वायुक्ते ईनेत्रधाः नद्यांसमुद्रगामिन्यां कंठदघ्ने जले स्थितः लक्षत्रयंजपेन्मंत्री भवेदर्थाधिपो
नरः तंद्यावर्त्तप्रसूनैस्तुजुहुयाङ्कुनराकये रमासंपूज्य साहस्त्रं तावद्धैल्वैर्मधुप्लुतैः फलैर्ऽनेत्योर्णमासां पंचम्यां चसितावु
जैः स्वक्रवारेष्वनवृध्वैर्मासं योजयान्महधीः संवत्सराद्धनं पूर्णं लभतेनात्रसंशयः किंवहूक्तेन भजते मनुमेनं जितेंद्रियः स
वांछितार्थान्लभते वसुधात्मसमृद्धियुक् तथा वाक्शक्तिः श्रीकामतः ऐमाश्रिमध्यांतसर्गयुक् पंचतीयचवगादितृतीयके

२

ना

वलप्लुतः लोहितोग्नियुतो वामश्रुतियुक् भृगुरीरितः तुर्यवर्णादि पवनसद्याद्या हृदयावधि द्वादशार्णो महालक्ष्मीमंत्रः प्रोक्त(ः)
स्तु सूरिभिः प्रणवाद्योयमेतस्मात्सर्वसिद्धिकरो मनुः वाक् वाग्बीजं शक्तिः भुवनेश्वरीबीजं कामास्तद्बीजं ल· ह· स· स्वरूपं· अग्नि
रेफः सद्यांत· औ· सर्गो· विसर्गो· एभिः पिण्डितं ह्सौः चतुर्थीयं· वर्गादि· तृतीयं· ग· केवल· प्लुतः तकारस्वररहितः लो
हितः प· अग्नियुक्· तेन प्र· वामश्रुतियुक् भृगुः तेनस्तु तुर्यवर्णादि· त पवनं· य सद्याद्य· ऐं· तेनत्ये· हृदयं· नमः प्रणवा
द्य· स्तु त्रयोदशाक्षरः अथ्या· अष्टाद्या ब्रह्मगायत्री महालक्ष्म्याः प्रकीर्तिताः संयोज्य मंत्रपाणीन प्रणवाद्यं हृदंतकं अंगुलीषु
क्रमान्मंत्री विन्यसेद्बीजपंचकं मंत्रपो विन्यसेन्मंत्री विन्यसेद् हृदिधात्वषु· पंचबीजैः पंचमंत्र शिष्टैः षडंगकल्पयेत्· चतुर्थ्यंते लीन
मुवैर्युक्तं वापि षडंगकं· तानेष्वैर्यशक्तिबलेवीर्यतेजस्सु षट्क्रमात् एवं न्यस्तमनुर्मंत्री चिंतयेदिष्टदेवतां आदौ स्मरेत्समुद्रा
नसर्वत्र प्रतिशोभितं· वंजुलैर्नागरंगैश्च खर्जूरसालैः श्रीद्रुमैरपि तालैस्तमालैर्हिंतालैः शालैश्च बकुलैरपि कर्कंधुबंधुजीवैश्च पं
चकैरुपशोभितं मंदारोलितकर्पूरकदलीदलमण्डितं अशोकपाटलानागकोविदारमनोरमं मल्लिकायूथिकाकुंदयतीस्वगंधिकं
द्राक्षावलीनागवल्लीमाधवीदेवदारुभिः नमेरुभिर्लवंगैश्च बकुलैस्तिलकैस्तथा शोभितं कर्णिकारैश्च चंदनै रक्तचंदनैः वंजुलैर्मा
तुलुंगैश्च दाडिमीलकुचैः शुभैः नालिकेरैश्च खर्जूरैः पूगैः कुरबकैर्वृतं मालतीकेतकीजातीवासंतीमल्लिकावृतं नंद्यावर्तैर्हिमंतकैः
सर्वर्तुकुसुमोज्वलं अमंदैः पिचुमंदैश्च मंदारैरुपशोभितं विशिष्टैः पनसैरुच्चैः शाखोटैः कुटजैर्गणैः अवेगपवनस्पृष्टसुमनोगंधमे
जले महासरस्तस्य मध्ये स्मरेन्मंत्री मनोरमं भ्रमद्भ्रमरमालाभिरलंकृतचतुर्दिशं केकिकेकारवाकीर्णं लिलसणमारससमावृतं वरटाहंस
संचारचक्रवाकाण्डकोज्वलं फुल्लैः सरसिजैरम्यैः कल्हारैः कैरवैरपि नीलेंदीवरसंदोहैश्च सुगंधिकुसुमैर्वृतं सर्वर्तुशोभिकल्पद्रुवन
मण्डितमत्युज्वलं फलितं तत्र तन्मध्ये मण्डपं रत्नकुट्टिमं सम्यग्दर्कमंदोहकिरणद्युतिभास्वरं हिमरश्मिकरव्रातसिक्तामृतसशीतलं

433

प्रोल्लसज्ज्वालितस्वर्णप्राकारसमन्वितोदरं नानारत्नोपरचितं चतुर्द्वारसमन्वितं नवरत्नमयप्रोद्यद्धाटकशोभितं अररं कपाटं नूत
नोद्यन्महारत्नैरचितोत्तुंगगोपुरं तप्तज्वालितहेमोद्यद्ध्वजसमूहकं वैडूर्यादिमहारत्नरचितस्तंभराजितं सप्तप्रस्वर्णरचितैः शुभे
विचित्रवसनोद्भूतैर्हतैर्वितानैरपि कांचनोर्वीमणिव्रातकुट्टिमालंकृतं शुभं घनसारागुरुस्वर्णकस्तूरीकुंकुमैरपि तमालैर्व्यजना
तैश्च सुगंधिभिर्धूपैतैरैः आमोदितं चतुर्द्वारिमण्डपं परिचिंतयेत् बालभास्करसंकांतिं पाशिणीवरमण्डितं मुक्ताहारोज्ज्वलोरस्मार
द्वाकल्पविभूषितां रत्नांभोजेषु विधाणांनूतनां पालिमंजरीं पद्महृद्यकौस्तुभेवरसज्जितां समरेरुहा विकसोत्पलसंरोविलोचनत्रय
संयुतां कर्णचूर्णपूरसंफलरत्नोत्पलपदद्वयां नितंबविचविलसद्वर्णनादाममंजुलां वलित्रयलसद्धेतुविमध्यदेशसुशोभितां गंभी
रारहृतस्वाभिह्नदमण्डलमण्डितां यत्तकर्दमसंलिप्तपीनोन्नतघनस्तनीं कुंभिकुंभोद्भवप्रोद्यन्मुक्तादामविराजितां दोमांतरा
संगवीतां पुष्पदामसुभूषितां ज्वालितस्वर्णावचितवैडूर्याप्यंगारोज्ज्वल कांचनोद्यत्प्रवरागमणिसंबद्धकंकणां नानाविधलसद्र
त्नमुद्रिकालंकृतांगुलीं कंबुकंठकलारावां स्वर्णग्रैवेयराजितां विचित्रतानालंकारालंकृतांगीं सुचिस्मितां उद्यदर्कप्रभास्वद्र
त्नताटंकशोभितां कर्णीकृतस्वर्णावद्धरत्नांकुशांशुभां प्रवालविलसत्कांतिरुचिराधरपल्लवां शोणरप्रोल्लसद्दन्तदशनावलि
शोभितां तिलांछनशरच्चंद्रकानाधिपसुभाननां पंचसायककोदण्डविलासादिकभ्रूयुगां विश्राणांनासिकाप्रोद्यत्तिलपुष्पोज्ज्वलो
द्यतां शोतांसुककलाकारस्फुविरालकराजितां घनसौगंध्यसंपन्नमृगनाभिविशेषकां मनाकुकुंचितसुस्निग्धनीलमंजुलमूर्ध
जां पारिजातादिकुसुमगंधवाहिसमूर्द्धजां तप्तहाटकसंवद्धनानारत्नोपशोभितां सौंदर्यभूमेरवधितेजसांजन्मभूमिका विलासल
क्ष्मीभवनमद्रालक्ष्मीविचिंतयेत् वामाधःकरमारभ्य दक्षाधःकरपर्यंतमायुधध्यानं पुरोमोक्तरमापीठे देवीसम्यक् प्रपूजयेत् द
शाहोतिनासतं च त्राणनामूर्तिकल्पनां दत्तभागेयजेदेव्याग्गणं पंचान्यतः स्नपया सुमनोजलिहस्तं च पुष्पधूपध्यानमर्थयेत् अंगानि

पूजयेदादौ यथास्थाने शुभं मंत्रवित् अष्टपत्रे त्विमाः पूज्याः उमा श्रीश्च सरस्वती दुर्गा धरणि गायत्री देव्युषा चेति शक्तयः नानालं
कारणा धारिण्यो भोजहस्तपाणयः अंकुशं मत्तालंकारार्थं च प्रोद्यतेज कुसुमार्यजे पूजनीये प्रयत्नेन कराभ्यां धृतचामरी निधी पूज्यौ
च वरुणे पश्चिमे छत्रधारिणौ परितश्च यजेद् द्वारणीय ग्रहानन्तवततोऽर्चयेत् वक्रदंतान् दिग्गजांश्च यजेद् दाणानसमंत्रवित् लोकपाला
लदस्त्राणि तन्नद्वाह्ये यजेत् सुधीः ऐरावतः पुण्डरीको वामनः कुमुदोंऽजनः पुष्पदंतः सार्वभौमः सुप्रतीकश्च तेक्रमात् अथ
प्रयोगः तत्र प्रातः स्नातः कृतादि योगपाठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः मुखे गायत्री छंदसे न
मः हृदि श्रीमहालक्ष्मी देवतायै नमः इति विन्यस्य प्राव द्विती योगमुक्ती स्वर्गेज्ञानाय हृदयाय नमः क्रीं ऐश्वर्याय शिरः श्रीं शक्त
ये नमः शिखायै क्लीं बलाय श्रौं वीर्याय नमः जगत्प्रसूत्यै नमः तेजसे अस्त्राय फट् इति षडंगमंत्रान् गुष्टादितलांत मूल
मंत्राभिमृष्टयोः करयोर्विन्यस्य हृदयादि षडंगेष्वपि न्यसेत् ततः सकेसरमष्टदलकमलं तद्बहिर्द्वादशदलकमलं तद्बहिर्नव
दलं कमलं तद्बहिश्चतुर्द्वारयुतं चतुरस्रं च यंत्रं इति पूजाचक्रं निर्माय प्रागवत्पुरतः संस्थाप्य ध्यानादि पुष्पोपचारांते कर्णिका
यां देव्याः दक्षिणे गणपतये वामे कामदेवाय इति संपूज्याष्टदले उमायै· श्रियै· सरस्वत्यै दुर्गायै· धरिण्यै· गायत्र्यै· देव्यै· उषा
यै· इति स्वाग्रादि प्रादक्षिण्येन संपूज्य देव्या दक्षिणे चरणसमीपे वामे वामसमीपे यमुनायै देवी दक्षिणे शंखनिधये वामे पद्म
निधये इति संपूज्य द्वादशदले मेषाय मिथुनाय कर्काय सिंहाय कन्यायै तुलायै वृश्चिकाय धनुषे मकराय· कुंभाय मीनाय
तद्बहिर्नवदले रवये सोमाय मंगलाय बुधाय बृहस्पतये शुक्राय शनैश्चराय राहवे केतुभ्यो नमः तद्बहिश्चतुरस्रकमलयो
रंतराले देव्यग्राद्यष्टदिक्षु ऐरावताय· पुण्डरीकाय वामनाय कुमुदाय अंजनाय पुष्पदंताय सार्वभौमाय सुप्रतीकाय· इति प्रा
दक्षिण्येन संपूज्य प्रागवद्वीथीद्वये दिगीशान् तदस्त्राणि च समभ्यर्च्य चतुष्पदीपादि दिशो संप्रागवत्सापये द्विति तथा नपद्मास्करेरलदं

वि॰ २२
र्णव॰
४३४
434

चैनियतात्मा पीयतव्रतः । तद्दशांशं प्रजुहुयाद्घृतैः क्षिप्ताज्यसंयुतैः पद्मैरमातुलफलैः प्रत्येकमयुतं जुहुनेन् वासितैः मधुविमिश्रैस्तोयैः त-
त्रेचूतैर्द्दशांशहोमं विधाय तद्दशांशेन तर्पणादिति निर्वर्त्य पश्चादयुतद्वयहोममयुतद्वयं तर्पणं च विदध्यात् इत्यन्यमेत्रेभ्यो विषं-
तथा॰ एवं सिद्धमनुर्मंत्री गुरुभक्तो दृढव्रतः कुर्यात्काम्यानि कर्माणि स्वाभीष्टानि च मंत्रवित् आत्माच्युताभिर्दूर्वाभिर्नायुःका-
मो हुतेन्नरः सहस्रं दशरात्रं च समिद्भिर्हव्यवाहने शताह्वाभिर्गुडूचीभिर्यायेऽल्लरसहस्रकं शताह्वाभिः दूर्वाभिः समाहृत्य यास्त्री-
वेवत्सराणां शतं सुधीः दीर्घायुश्च भवेत्ताभ्यः केसितिलैः प्रजुहुयाद्बुधः आरोग्यकामो जुहुयाद्दारम्भाकीं दिन सुधीः दशांशं प्रत्य-
हं सपिर्क्ताम समिद्धवान् समिद्धवानर्क्कोजान् कंठदघ्नेजलेस्थित्वा महालक्ष्मीमिति स्मरन् अष्टाधिकसहस्रं च प्रोद्दवाञ्जपेन्मनुं
सर्वांछितार्थं लभेत आरोग्यमपि साधकः अन्वहं जुहुयादष्टसहस्रं शालिभिर्ध्रुवं अष्टाधिकसहस्रमित्यर्थः सोऽविरात्लभते ल-
क्ष्मीमहतीं साधकोत्तमः रसालतापसूनैर्वा नवनीतसमुद्भवैः धेनत्राथि पक्वैराज्यस्रुतैर्वा जुहुयाद्बुधः प्रथमे दशाहमासो-
त्यविरात्साधके ध्रुवं मान्यते चैतया सर्वैर्जनैराभिर्नीलवाजैच नालिकेरजलोद्भुतैर्मरीचैर्जीरिकान्वितैः गुडयुक्तैर्घृतैः पक्वैः र-
पेर्जुहुयात्सुधीः संयतः प्रयतं चाष्टशतं पायसमंत्रद्विजः स एलाद्युक्फलं समाहान्येवेद्देवताम्स्था गुडमिश्रहविष्यमहो-
मादन्नसमृद्धिमान् अष्टोत्तरसहस्रं च जपात्स्नानादि संकुलेन संप्रलात्रक्रमेण मंत्री राजानं च वशमानयेत् जुहुयाद्दक्षिणाभोजनैर्वै-
प्रपास्वस्तेनैव धृपणः तीलोत्पलानां होमेन वशगाञ्छरणं भवाः वशयेत्प्रमदा विद्वान् मधुकतुलमैर्घृतैः नवकोष्ठात्मकसम-
कुमलालंकृवेत्सुधीः मध्यपत्रं बहिर्विकल्पयेच्च यथावज्ञानं वासितैस्तोयपुष्पकैः कर्षस्वर्णेन रचितं नवरत्नसमन्वितं क-
र्णिकामध्यविलसद्यंत्रपद्मं तु कारयेत् मध्यस्थकलशो रम्यं यथावत्प्रतिष्ठित्रिक्षिपेत् पंचरत्नानि सर्वेषु कलशेषु विनिःक्षिपेत्
पंचरत्नानि तु वज्रं मुक्ताफलं नीलं पद्मरागं तथैव च मरकतेन समायुक्तमिदं विद्धि रत्नादिरत्नपञ्चकं नाति तथा पद्मोशीर

काश्मीरचंद्रागुरुतमालकं जातीकंकोलसंयुक्तं संपिष्टेतानि भागशः कलशेषु च सर्वेषु यथाविधि विलोडयेत् सदाभद्रा च हर्वी च दे
वी श्रीचंद्रमधुव्रता अपामार्गस्य पर्णानि मुद्गाली वज्रवल्लीं च कु प्रियंगुर्ब्रीहिश्च सुकगोधूमतण्डुलात् शालि माषाश्च सलिलय
वान्यासि हिष्यानि निक्षिपेत् कदलीनारिकेलाम्राश्चाम्लीलकुचभूरुहा फलानि पञ्चवर्णकुलजातिसौगंधिकानि च पद्मिकाश्च पकाशो
कपुत्रागोत्थानि निक्षिपेत् पुष्पाणि केतकीनद्यावलक्ष्मीपल्लवानि च न्यग्रोधोदुम्बरप्लक्षवेत्यानि व्रलहू कं प्रतिष्ठवट
वक्त्राणि छादयेत्पल्लवैः शुभैः सात्तैः सफलैस्ताश्च वेष्टयेत्तौमवाससा तेषु मध्यस्थकलशे समावाह्य महेश्वरीं महाल
क्ष्मीं च दत्ताद्यैरुपचारैश्च संयजेत् शिष्टेषु परसुकुंभेषु सुमायाः क्रमतो यजेत् सुगंधैश्चंदनैः पुष्पैर्मनोज्ञैर्धूपदीपकैः भक्तभोज्य
निवेद्यैश्च यथाविधि यजेत्सुधीः सम्पूज्यैतान् घटान्मंत्री त्रिसहस्रं मनुं जपेत् ततः साध्यं समानीय संयतं स्थण्डिले शुभे सुपीठे
तं निवेश्यासनं तस्मिं साध्येन योजयेत् मनोहरैरलंकारैर्विविधैर्वसनैरपि आदरात्तमलंकृत्य हारकैः सुमनोहरैः सुवासिनीभि
र्योषाभिश्चरितानां द्विजन्मनां सहस्रैर्वचनैः सर्ववाद्यानां निनदैः सह वेदघोषेण च महलैश्चैव सुशोभने तेषु मध्यस्थितं कुंभे
समुद्धृत्य गुरुः स्वयं मूलमंत्रं जपन्सिंचेत् साध्यशीर्षे ततोपरैः कलशैः एवं वासिक्ता हस्तेन्यस्त शिरोशिरः संस्पृशं वेदगदितं
आशिषं च प्रयछति कल्याणमस्तु च सदा संपदश्च निराकुलाः प्रसीदतु महालक्ष्मीः सला रेवता श्रपि रतं त्वां सर्वदेवविजयोस्तु
सुखी भव इत्युक्ताशिषः पश्चाद्दासमीपस्थाप्य च आचांतः प्रणमेत्स साधकः यथाविधि गुरुं शिष्यः नानाविधैश्च वसनैः नाना
लंकरणैरपि धनैर्धान्यैरत्नैर्गोभिर्महिषीभिश्च दासकैः दासीभिर्हैव ताभुध्या गुरुं संतोषयेत्सुधीः नानाविधैर्भक्ष्यभोज्यैर्लेह्य
चोष्यैस्तथेतरैः दीनांधकृपणैः सार्धं भोजयेच्च द्विजन्मनः ततः स्वमंदिरे कुर्यात् उत्सवं बंधुभिः सह मदत्रिकोकरस्यं च ततः स्नानं च रस

वि० २२
णि व०
४२५
435

यं कृतार्थं मन्यते सम्यगात्मानं तान्यथात्रापि राजा शत्रून्विजयते भिषिक्तस्त्वयथाविधिः राजपुत्रश्च राजेन्द्र विरादाप्नुयात्पदं वंध्याभिषिक्ता रमणी च चिराद्वांछितं पदं महामतिं च लभते नेनात्र कार्याविचारणा महाभयेषु भूतादिनिमित्तोत्थभयेषु च कृत्याद्रोहादिदोषे च प्रकुर्यादभिषेचनं अभिषेकेण सुता च नृणां भवति निश्चितं सर्वसंपच्च सौभाग्यं सर्वाश्च यशामस्त्र ष्या सर्वोपद्रवहारणं चैव सर्वसौख्यानि निश्चितं पटीरः चंदनः उशीरः बालकं काश्मीरं कुंकुमकेसरं चंद्रः कर्पूर तमालके पत्रकं जातीफल कोलः इति प्रसिद्धं भागशः समभागेन सहाभद्रा मुस्ता देवी सहदेवी श्रीअपराजिता मधुव्रता भृंगराजः मुशली तालमूली वज्री वल्लरी इंद्रवारुणी प्रियंगुनी श्री बिल्व धात्री आमलकी लकुच बडहरः इति प्रसिद्धः वकुलः बेलसरीति प्रसिद्धः प्लक्षः पाकडिति प्रसिद्धः चैत्यो ग्रामप्रसिद्धिहेतुभूतो महावृक्षः अश्वत्थः पंचगव्यं मधुपर्कैः आह्वा तृणपात्रैः तथा श्रीमायाकामयुक्तं प्रणवगतमथो साध्यमालिख्य मध्ये किंजल्के स्मरबीजत्रितयमपि लिखेद्गसशाख्या क्तौ पत्रे मंत्रार्णान्षोडशारं स्वरलसिततले कादियुक्तं यत्रमूलं हल्लोयत्कोणभूमीगृहयुगलवषट्प्रांतमूर्णावृतं स्यात् यत्रमेतन्मलललत्माः प्रोक्तं सपत्नैरपरं सर्वसौभाग्यदं चापि सर्वदुःखविमोचनं आपत्त्रिवारणं प्रोक्तं किं बहूक्तेन सर्वदं अस्यार्थः द्वादशदलं पद्मं विरच्य तत्कर्णिकायां प्रणवं विलिख्य तस्योदरे श्रीमायाकामबीजानि प्रतिकेसरमेकैकमिति बीजत्रयुस्या हृत्स्याच्च सर्वांशतिकेसरेष्वपि विलिख्य द्वादशपत्रेषु मूलमंत्रस्य वर्णानेकैकेन विलिख्य तद्बहिः षोडशदलं पद्मं कृत्वा तत्केसरकैकामिथुकारादिमकारांतान् वर्णान्द्वात्रिंशतः द्वंद्वशो विलिख्य तद्यंत्रेषु षोडशस्वरान्विलिख्य तद्बहिः स्वरस्वद्वयेन अष्टकोणं कृत्वा तत्कोणेषु प्रतिकोणं कृत्वा तत्कोणे हल्लो विलिख्य वषडंत यात्ववितानाविद्य यावेष्टयेत् अत्र तवितानाविद्यावेष्टनेन अष्ट

कोणे हृदि दितत्रयं कृत्वा तयोरंतरालवीथ्यां यथोक्तयातरितविद्ययावेष्टयेदिति संप्रदायः एतद्यंत्रमुक्तफलदं तथा· तारश्रीशक्तिलक्ष्मी
कसूर्ष्माः शिवयुताधराः चतुराननसूर्यौ च दीर्घयुक्तः पुरंदरः उपांतः शिवयुक् वायुर्लोहितोग्नियुतो भृगुः चतुर्थस्वरयुक् पांतः पुनरेत
त्त्रयं वदेत् वीजत्रयं महालक्ष्मी हृदंतो गदितो मनुः सर्वदोषमहालक्ष्म्या मंत्रराजः प्रकीर्तितः तारः प्रणवः श्रीवीजं शक्तिर्भुवनेशीः
लक्ष्मीश्रीवीजं कसूरूप सूर्ष्मामकारः धरा ल· शिव एतेन लं चतुराननः क सूर्यो मं· दीर्घयुक्तः पुरंदरः तेन ला· उपांत्यो ल शिव ए
वायुय· तेन ये लोहितयः अग्नियुतः रेफयुतः तेन प्र भृगुः स· चतुर्थस्वरः ई तेन सी पांतः द· पुनरेतत्त्रयं प्रसीदेति वीजत्रयं श्रीशक्ति
लक्ष्मीवाग्निमहालक्ष्मीस्वरूपं हृदंतो नमोंतः अत्र कोवित् लक्ष्मी पाद्य स चतुर्थ्यंतत्वेनेच्छेति महालक्ष्मीरस्तेवी इ इति तथा च प्रपंचसारे·
महालक्ष्मी हृदिं दिरामंत्र इति दक्षिणामूर्तिसंहितायां दक्षप्रजापतिश्चास्य ऋषिश्छंदश्च पंक्तिरेव च गायत्री देवता लक्ष्मीरिति सारसंग्रहे त्रि
त्रिवीजयुक्तिर्मंत्रवर्णैः षडंगानीरितं त्रिषष्टिनवशक्तिवैदेश्च तत्वो देवी विचिंतयेत् ११ पंच अग्नि ३ वेद ४ सिंदूरारुणकांतिः सरसिजव
सतिश्चारुहलावण्यभूमिर्हेमाभैरत्नपात्रं सरसिजयुगले दधाना प्रसवंती तामभिश्चाभिवीतामणिमयमुक्ताहारसत्कुंडलाद्याकांवी
प्रोद्यत्त्रितं गदक्षितभुजा श्रेयसे वोस्तु लक्ष्मीः वामाधः करभ्यदक्षिणाद्यः करपर्यंत मायुधध्याने दत्ताधस्तदारभ्य वा पूर्वोदिते
यजेत्पीठे चतस्मा ऐनवर्त्मिना ५ शंगानि यजेत्पश्चात्पृथ्वीधरादीन् ततः सुधीः श्रीधरश्च हृषीकेशो वैकुंठो विश्वरूपकः वासुदेवाद
यश्चान्ये चत्वारः समुदीरिताः भारत्यादिनत्वसा भारती पार्वती तथा चांद्री शची वसंमोक्तादमकाद्यांजयेत् ज्ञान् यजेद्वाणान्महाल
क्ष्मी अनुरागादिकान्बहिः अनुरागो विसंवादो विजयो वल्लभो मदः हर्षो वलश्च तेजश्च यजेल्लोके शानबहिः तदा युधानि तद्बाह्ये
पूजयेच्छंदनादिभिः एवं संपूजयेल्लक्ष्मीं योमंत्री विधिनामुना तत्र नित्यं महालक्ष्मीर्वर्द्धते न जहाति तं अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्वा
दियोगपाठन्यासांते मूलमंत्रेण प्राणायाम त्रयं कृत्वा शिरसि दक्षप्रजापतये ऋषये नमः मुखे गायत्रीछंदसे· हृदये श्री महालक्ष्मी दे

वनायै: इति विन्यस्य प्राग्वद्विनियोगमुक्त्वा यों तों मों तं भयेनमः हृदयाय नमः यों तों मों भये स्वाहा शिरसे । यों तों मों तं भये वषट् शिखायै ।
यों तों मों भये हुं कवचाय श्रियै नेत्रत्रयाय वषट् श्रीं नमः अस्त्राय फट् इति षडंगमंत्रान्प्राग्वत्कृत्वा हृदयादिषु च विन्यस्य शेषं महालक्ष्मी
वत्सर्वं कुर्यात् तथा नित्यं द्वादशसाहस्रं सप्रणवं मंत्रं जपेत् तेन सिद्धो भवेन्मंत्रः साधकस्य न संशयः अत्र होमो नोक्तः तथापि पूर्वोक्त
मंत्रहोम दशांशेन जपदशांशतो होमः कार्य इति संप्रदायिकाः तथा लक्ष्मीसुवर्णाब्जकरां ध्यात्वा मंत्रमिमं जपेत् अष्टोत्तरसहस्रं च कमला
भैर्वाह्निता श्रियं जपेन्नष्टाणं तव पूर्वेतिलकावशयेद्भव मासत्रयं तथा जप्त्वा ग्रामे मंत्री समाप्नुयात् तथा पद्मप्रभे पदं पद्मसुंदरी तिपदं
वदेत् पद्मेषु तिनबद्धं चतुर्दशाभिवेदनैः मंत्रो द्वात्रिंशगमः पदैस्तु त्रिभिः सर्वाणि पंचांगादि तन्मत्रैः जपपूजादिकं सर्वमस्य पूर्ववं
दाचरेत् पूर्ववदेकाक्षरो पूर्ववत् इयं सिद्धा महाविद्या भक्तानां कल्पवल्लिका एतेन पुरश्चरणमपि तत्रोक्तमेव अथ पंचमीलक्ष्मीमंत्रः
सर्ववत्समाणांत्रिपुरामंत्रपवयजनविधिश्च तत्रोक्तमेव तेयं श्रीदत्तिणामूर्त्तिसंहितायां अथ वक्ष्ये महादेवि सर्वसाम्राज्यदेवतां
यस्या आराधनाद्विष्णुः शंभुर्लक्ष्मीपतिः स्वयं चंद्रः समदनं त्वेशोवह्निवीर्यान्त्रिमाश्रितः बिंदुकूटेश्वरीयुक्तो विद्येयं वेदवाविप्रिये श्रीवी
जं संपुटं कुर्यात्सर्वसाम्राज्यदायिनी चंद्रः सममदनं ककारस्तालकाराद् ईशो हकारः वह्निरेफः दीर्घातीईकारः बिंदुशब्देन नादो
गृह्यते जनकजन्ययोस्तयोरभेदात् नारविंदोर्भेन कजन्यत्वं तन्त्रराजतिलके व्यासी छक्ति स्थाना दोनादा द्विड समुद्भवमिति अकू
रेश्वरी बिंदु एतेन मायो हृता तथा ऋषिर्ह्रीमित्यस्याः छंदो गायत्री वास्य संमता देवता मोहिनी लक्ष्मी सर्वसाम्राज्यदायिनी कूटं समालि
ख्यातं शक्तिः श्रीबीजमुच्यते षड्भिः कूटस्वरैर्भित्वा षडंगानि प्रविन्यसेत् अतसीपुष्पसंकाशं रत्नभूषणभूषितां शंखचक्रगदापद्मशा
र्ङ्गबाणधरी करैः षड्भिः कराभ्यां देवेशि वरदाभयशोभितां ध्यायेदितिशेषः वामाधूर्द्धयो शाखेतराद्यधस्य योरपे इतराद्यधस्य योर्मि
तरेइत्यापुरश्चध्यानं तथा यंत्रोद्धारमथ वक्ष्ये प्रिये त्रिकोणं चाष्टपत्रं च भूबिंबं च तथा लिखेत् चतुर्द्वारोपशोभाढ्यं यंत्रमेतत्समालिखेत्

अस्मिन्समावाप्य देवीं पूजयेदुपचारकैः पूर्ववत्परमेशानि षडंगावरणं यजेत् गायत्रीं चैव सावित्रीं सरस्वत्यग्रकागतः क्रमेण पूजये
न्मंत्री ब्राह्म्याद्याश्च स्वरैः पृथक् अष्टपत्रेषु भूबिंबे चैकोन्वारेण पूजयेत् अष्टादशमहाकोटियोगिनीभ्यो नमो लिखेत् अनेन मनुना
पश्चाद्दिग्द्वारी पूजयेत्ततः पुनर्देवीं समभ्यर्च्य गंधपुष्पाक्षतादिभिः वटुकक्षेत्रपालेभ्यो योगिनीभ्यो बलिं हरेत् अत्र वटुकक्षेत्र
पालेभ्य इति वक्ष्यवचनं गणेशपूजापि ग्रहणार्थं तेन वटुकक्षेत्रपालगणेशेभ्य इत्यर्थः अथ प्रयोगः तत्र प्रातःकृत्यादि योगपी
ठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि हरये ऋषये नमः मुखे गायत्रीछंदसे नमः हृदये श्रीसर्वसाम्राज्यलक्ष्म्यै देवतायै नमः
गुह्ये सकलक्लींबीजाय नमः पादयोः श्रीशक्तये नमः इति विन्यस्य मम इत्यादि प्राग्वद्विनियोगमुक्त्वा श्लां हृदयाय नमः श्लीं शिर
से स्वाहा श्लूं शिखायै वषट् श्लैं कवचाय हुं श्लौं नेत्रत्रयाय वौषट् श्लः अस्त्राय फट् इति षडंगमंत्रैः प्राग्वत्करषडंगन्यासं
कृत्वा ध्यात्वा यावत्पूजांतं प्राग्वल्लक्ष्मीपीठमभ्यर्च्यावाहनादि षोडशोपचारांते प्राग्वदंगानि संपूज्य त्रिकोणाग्रादि प्रादक्षि
णेन ॐ गायत्र्यै नमः ॐ सावित्र्यै नमः ॐ सरस्वत्यै नमः इति संपूज्य अष्टदलेषु प्राग्वत् ब्राह्म्याद्याः संपूज्य चतुरस्रे अष्टादशको
टिमहायोगिनीभ्यो नमः इति देवीं परितः संपूज्य लोकेशार्चादि प्राग्वत्समापयेदिति तथा एवमष्टभुजां ध्यात्वा त्रिपलेस्वप्रज
येत्तद्धीः तद्दशांशेन पद्मैर्लक्ष्मीनेत्राभ्यां जुहुयाज्जितेंद्रियः सविधिवदिति विधिवदित्यनेन तर्पणादिब्राह्मणभोजनांतं क
र्तव्यमित्युक्तं तथा सारसंग्रहे हृदयं पद्मतनयायास्तु ध्यंतोरमासुतुः समार्गणादित साध्यषडंगान्यमुनेव हि नमः हृत्पद्मत
नये शिरः नमः शिखा पद्मतनये कवचं नमो नेत्रं पद्मतनये अस्त्रं ध्यानपूजाकृतार्चादि पूर्ववत्प्रोक्तकीर्तितं पूर्ववद्देकात
रोगवत् तथा इमा मंत्रेषु योऽभक्तः श्रीसूक्तं सज्जपेत्सुधीः विधानं चत्वेतस्य सम्यक् पंचदशाकस्पृहि हिरण्यवर्णामित्यस्या ऋ
षो लक्ष्मीके निमितः छंदांसि पूर्वसमाख्यातमन्याः स्तुतयः क्रमात् आनंदः कर्दम श्रीश्चिक्लीतश्रीपुत्राः प्रसीमताः तां म आवह

विद्या २२
ए॰
४३७
437

जाताश्वपूर्वामित्यत्र योर्मतः छंदोनुष्टुप्चक्रकां सोस्मितामस्या बृहतीमतं चंद्रां प्रभासादित्यवर्णे अनयो त्रिष्टुब्वीरितं उपैतुमां क्षुत्पिपा
सां गंधद्वारां इत्येतिच मनसः कर्दमेनाद्यः सृजंत्याद्रीं च सप्तमी आर्द्रां पुष्करिणीमासामष्टमीं च प्रकीर्तितं छंदोनुष्टुप्तथा तामम आ
वहाध्मस्याः प्रकीर्तितं प्रस्तारपंक्तिं सर्वासां देवते श्रीविभावसू मूर्हात्तिकर्णिनामसा च गलदो हस्तनाभिषु गुह्यपादमूरुयुग्जानुजं
घायत्स्वन्यसेद्बुधः हिरण्मयी च चंद्रा च तृतीया रजतस्रजा हिरण्याख्यास्वजात्यन्या हिरण्या च तथापरा हिरण्यवर्णा चैताभिः कुर्याद्ंगा
निषट्क्रमात् एताभिस्तु तर्थीनमोंताभिः एताभिर्ई॰ नमोंताभिरंगकल्पनमीरितमिति मंत्रतंत्रप्रकाशवचनात् संकोचेरजं पुंज
वर्णकेरक्तैविशिष्टाभीतीकमलयुगलं धारयंतीमनोज्ञा सम्यक्शोणाम्बरनलिनेसंस्थिता चारुभूषाभूषाढ्या त्रिभुवनजननी श्रीरियं
रत्नमौलिः एकान्तरोक्तवदायुधध्यानं यजेद्देवीं पुराप्रोक्तो पाठे आदाय मंत्रवित् यजेदंगानि पद्माद्यालोकपालाः सहेतयः आग
हनस्नादर्घ्यपाद्याचमानि च मधुपर्काभिषेकौ च वस्त्रालंकारचंदनं पुष्पधूपं दीपभोज्ये प्रोद्वासनमथापि च एतानि मंत्रविक्र
र्याहृक्कां च दशकेन हि पद्माद्यापद्मवर्णान्यापद्मस्थाद्रात्रीयकां तर्पयंतीसत्नमामान्यलंतो सप्तमीमता स्वर्णप्रकारसंस्तेय
मष्टमीसमुदाहृता अथ प्रयोगः प्राग्वद्योगपीठन्यासांते मण्डवेन श्रीबीजेन वा प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि आनंदकर्दम चिक्ली
तश्रीपुत्रेभ्यो ऋषिभ्यो नमः मुखे अनुष्टुब्बृहती त्रिष्टुप् अनुष्टुप् प्रस्तारपंक्तिभ्यो छंदोभ्यो नमः हृदि श्रीविभावसुभ्यां देवताभ्यां
नमः इति विन्यस्य प्राग्वद्विनियोगमुक्त्वा हिरण्मय्यै नमः हृदयाय नमः चंद्रायै नमः शिरसे स्वाहा रजतस्रजायै नमः शिखायै वषट्
हिरण्यस्रजायै कवचाय॰ हिरण्यायै नमः नेत्रत्रयाय वौषट् हिरण्यवर्णायै अस्त्राय फट् इति षडंगमंत्रानंगुष्ठादितलांतेकर
योर्हृदादिषडंगेष्वपि विन्यस्य शिरसि हिरण्यवर्णामित्यादि नमः नेत्रयोः तां म आवहेति कर्णयोः अश्वपूर्वामिति नासायां कांसो
स्मितामिति मुखे॰ चंद्रामिति गले आदित्यवर्णे इति बाह्वोः उपैतु मामिति हृदि क्षुत्पिपासेति नाभौ गंधद्वारामिति गुह्ये मनसः इति गुदे कर्द

घन्तरक्षि

मेनेति ऋग्भिः आपइतिजाम्बो आर्द्रामितिजंपयोः आर्द्रामिति पादयोः तामम इत्यादि एवमेताऋचः प्रणमादिनमोन्ता विन्यस्य ध्यान
मासनपूजां तंचतुर्द्वारयुतचतुरस्रत्रयावृत्तं अष्टदलकमलपूजाचक्रं निर्माय प्राग्वत्पुरतो निधाय यथास्थापनादिपीठार्चनान्ते
ॐ हिरण्यवर्णां हरिणीं सुवर्णरजतस्रजां चन्द्रां हिरण्मयीं लक्ष्मीं जातवेदो मम आवह इत्यृचा प्राग्वदावाहनीमुद्रया वा साप्रावाहना
दि परमीकारणं तत्तन्मुद्रया विधाय तां म आवह जातवेदो लक्ष्मीमनपगामिनीं यस्यां हिरण्यं विन्देयं गामश्वं पुरुषानहं २
श्रीरेतत्ते आसनं नमः अश्वपूर्वां रथमध्यां हस्तिनादप्रमोदिनीं श्रियं देवीमुपह्वये श्रीर्मा देवी जुषतां ३ श्रीरेवतेर्घ्यः
स्वाहा कांसोस्मितां हिरण्यप्राकारामार्द्रां ज्वलन्तीं तृप्तां तर्पयन्तीं पद्मेस्थितां पद्मवर्णां तामिहोपह्वये श्रियं ४ श्रीरेतत्पाद्यं न
मः चन्द्रां प्रभासां यशसा ज्वलन्तीं श्रियं लोके देवजुष्टामुदाराम् तां पद्मनेमिं शरणं प्रपद्ये अलक्ष्मीर्मे नश्यतां त्वां वृणोमि ५ श्री
रेषते आचमनीयं स्वधा ॐ आदित्यवर्णे तपसोऽधिजातो वनस्पतिस्तव वृक्षोऽथ बिल्वः तस्य फलानि तपसा नुदन्तु मायान्तरा
याश्च बाह्या अलक्ष्मीः श्रीरेषते मधुपर्कः स्वधा ततः पुनराचमनीयं ॐ उपैतु मां देवसखः कीर्तिश्च मणिना सह प्रादुर्भूतोस्मि राष्ट्रे
स्मिन् कीर्तिमृद्धिं ददातु मे श्रीरेतत्ते स्नानं नमः ॐ क्षुत्पिपासामलां ज्येष्ठामलक्ष्मीं नाशयाम्यहं अभूतिमसमृद्धिं च सर्वां निर्णुद
मे गृहात् ८ श्रीरेते ते वाससी नमः ततः पुनराचमनीयं ॐ गन्धद्वारां दुराधर्षां नित्यपुष्टां करीषिणीं ईश्वरीं सर्वभूतानां
तामिहोपह्वये श्रियम् ९ श्रीरेतानि ते भूषणानि नमः ॐ मनसः काममाकूतिं वाचः सत्यमशीमहि पशूनां रूपमन्नस्य मयि श्री
श्रयतां यशः १० श्रीरेषते गन्धो नमः ॐ कर्दमेन प्रजा भूता मयि सम्भव कर्दम श्रियं वासय मे कुले मातरं पद्ममालिनीं ११ श्री
रेतानि ते पुष्पाणि वौषट् इति पुष्पाणि तानुपचाराननुपचर्य पूर्ववदङ्गानि संपूज्य अष्टदलेष्वाग्नेयादिप्रादक्षिण्येन ॐ पद्मासनायै नमः ॐ पद्म
वर्णायै नमः ॐ पद्मस्थायै नमः ॐ आर्द्रायै नमः ॐ तर्पयन्त्यै ॐ तृप्तायै ॐ ज्वलन्त्यै ॐ स्वर्णप्राकारायै इति संपूज्य प्राग्वल्लोकपा

विद्या २२
लिप्ति

४२८

438

लाञ्छनताय्यथानित्यंसंपूज्यः ॐआपःसृजन्तुस्निग्धानिचिक्लीतवसमेगृहे निचदेवींमातरंश्रियंवासयमेकुले १२ श्रीरेषतेधूपोनमः ॐ
आर्द्रांपुष्करिणींयष्टिंसुवर्णांहेममालिनीं चंद्रांहिरण्मयींलक्ष्मींजातवेदोममावह १३ श्रीरेषतेदीपोयंनमः ॐआर्द्रांपुष्करिणींपु
ष्टिंपिंगलांपद्ममालिनीं चंद्रांहिरण्मयींलक्ष्मींजातवेदोममावह १४ श्रीरेतन्नैवेद्यंनमः ततःपुनराचमनादिकंदत्वातांबूलादि
सर्वंप्राक्तनप्रकारेणक्रमप्रकारेणकृत्वा तांमआवहजातवेदोलक्ष्मीमनपगामिनीं यस्यांहिरण्यंप्रभूतंगावोदास्योश्वान्विंदेयंपुरु
षानहं १५ श्रीःक्षमस्वेतिविसृज्यशेषंभगवत्कृत्वासमापयेदिति अत्रसर्वेषूपचारेषुभगवत्सूक्तप्रकारेणक्रमप्रकारेणयत्रयत्र
त्कर्तव्यंतत्रतत्रतत्सर्वंकुर्यात् तथा प्रारभ्यशुक्लप्रतिपदंयावदेकादशीभवेत् तावद्द्वादशसाहस्रंजपेत्त्रिस्थलमानसः ब्रह्मच
र्यरतःशुद्धवस्त्रहृतादिकःहविषी पद्मैस्त्रिमधुरोपेतैर्घृताक्तैर्नयपयोभसा श्रीःसमिद्भिः सर्पिषाचप्रत्येकंत्रिशतंहुनेत् द्वादशं
द्वादशेचाथविप्रांस्तेनचभोजयेत् तेनसिद्धोभवेन्मंत्रोनात्रकार्याविचारणा अथद्वादशसाहस्रजपानंतरंसूक्तेनसंप्रदायः एकाद
शभिर्दिनैः सूक्तस्यद्वादशसाहस्रावृत्तेरसंभवात्प्राकाल्याच्च तदानेकादशभिर्दिनैरष्टशतावृत्तिः सूक्तस्यकार्या तत्राष्टदिनपर्य
न्तंप्रत्यहंत्रिसहस्रावृत्तिः सूक्तस्यकार्याअनंतरंदिनत्रयेद्वासप्तत्यावृत्तिः प्रत्यहंकार्यातेनद्वादशसाहस्रंजपोभवतीति
श्रीःसमिद्भिःबिल्वसमिद्भिः तथा कर्दमंदारकुमुदमालतीपद्मकेतने नंद्यावर्तोद्भवजाती कह्लारंचंपकंतथा रक्तोत्पलादिपुष्पा
णिलक्ष्म्याःप्रीतिप्रियाणिहि स्नानकालेचैतैःसूक्तैरभिषिंचेत्त्रिभिःसुधीः अभ्यर्च्याष्टोत्तरशतंजपेत्पद्मभृगुवासरे चत्वारिंशद्दिनस्य
स्मिन्महालक्ष्मीरचंचला तरीयपश्चाद्वन्ध्यायाहृतेनैकादशाहुतिः एवंकुर्वतएवास्यषण्मासात्स्यान्महेंदिरा प्रयातनर्थ्याणंते
चसंतर्प्याशनंक्रयस्त्रियः प्रणवाद्याःसुदंताश्चश्रीर्लक्ष्मीवरदायकाः विष्णुपत्नीचवसुदाहिरण्यापतःस्वर्णमालिन्यपि
पराचेतस्त्रजाःसुवर्णप्रकारापद्मवासिनी पद्महस्ताप्रियेशस्यालंकारासूर्यिकापरा चंद्राबिल्वप्रियेस्वर्य्यासुक्तिश्चापिप्रभुक्तिपुक्

विभूतिर्वृद्धिः समृद्धिस्तु तुष्टिः पुष्टिर्धनाध्यक्षा धनेश्वरीच श्रद्धास्यात् योगिनी भोगदा मता धात्री विधात्री द्वात्रिंशल्लक्ष्मयः समुदीरिताः द्वा
त्रिंशद्भिस्तु पूजांते मंत्री मंत्रैर्वलिं हरेत् मंत्रैर्नाममंत्रैः श्रीरेषा ते वलिर्नमः इत्यादिभिः श्रीमंत्रजापिनां केचिदुच्यते नियमाविह नैला
भ्यंतस्तु नाश्नीयात्र मन्त्री नायेन संविशेत् अभ्युचिर्नस्वपेत्क्वापि ह्यभ्यासादशुचिर्भवेत् लवणं तिलसंभूतं नाश्नीयात्केवलं सुधीः
लिपेद्रात्रौ वक्रेणो नानृतं प्रवदेत्क्वचित् कदाचित्कालिनो न स्यान्नैव देवने कालिविहस्था श्रीफलोद्भवसस्येण न मूर्ध्नि च धारयेत्
नथा च निर्मलाचारः शुक्लः शुद्धमना भवेत् शुद्धमाल्यानुलेपश्च शुद्धाभरणभूषितः श्वेतवस्त्रपरीधानः शुद्धदेहस्वलंकृत उ
त्कृष्टगंधानुलेपः शुद्धदंतश्च सत्त्ववान् विल्वभक्तश्च विमलरम्यशय्यो भवेत्सुधीः निंदितान्वयसंभूतां दुष्टां च कुलदूषितां दुष्टयोनि
मतिदुष्टां च रोगग्रस्तां निषेवितां अन्यासक्तामपण्यां च कृशांगीं स्तहृमंत्रु अतिह्रस्वां सदीर्घां च विरूपां भोगलोलुपां अन्यपूरुष
लोलां च काकाकलीणजयोषितां रजस्वलामेकवारां योषितं न स्पृशेदपि ध्यानस्तु विस्मितो वाक्षी मधुरालापवान्भवेत् दयार्द्रचित्तश्चा
चार्यदेवातिथ्यचनारतः गुरुविप्रपूजाभिरतः पुण्यशीलो दृढव्रतः नित्यस्नायी पश्चिमामुखोपीपीठवान्भवेत् वर्णाश्र
मतरः स्वीयदारतश्चोभ्यभाषणे एतादृशोऽस्तु नियमैर्युक्तो लक्ष्मीं लभेत सः नारायणीये नाज्ञिर्वैष्णक्रमेणाब्धं तद्वीजं न च भक्ष
येत् तस्मात्कालिष्टो न छिंद्याद्विल्वं भूमौ पायीनस्पृशः लवणामलके वर्ज्ये नागादित्यतिथौ क्रमात् नागादित्यतिथिः पंचमी सप्तम्यां
पंचम्यां च स्वपेत्स्त्रीचर्यां प्रत्यङ्मुखोपाने वितस्तैर्नमार्जयेद्दंतान्नद्विसंख्यप्रणामेत्सतान् प्रातर्भस्मा तिलास्तैच धार्या लक्ष्मीं च भ
तयेत् धारयेन्मूर्ध्नि नभुष्पमुत्तरे मधुपात्रभुक् पायसं विल्ववीजं च भक्षयेच्छुक्लपर्वणि शुक्लपर्वणिमायां पारदातिलके प्राया
तमुहूर्तेण्याया [illegible] तरुण्या सह नान्यथा मलिनो न भवेज्जातु कान्तिता न्त्रेन भक्षयेत् द्रोणपंकजविल्वानि पद्मा
जातं न लंघयेत् सहदेवी सिद्धवल्ली श्रीदेवी विल्ववल्लभां कमलां महूत्पवालं च धारयेन्मूर्ध्नि सर्वदा श्रीदेवी श्रीलता विल्ववल्ले

विद्या ५२
वि०
४३९
439

अथ राजिता कन्याकुमारी प्रयोगसारे धान्यगोगुरुहन्ता ज्ञानरागांननस्यैवेदुपतिनाथवृत्तवंशां नोनतारापरशिरानवनग्रोनार्द्रपाणि
शरणः श्रियमिच्छेत् यंत्रसारे श्रीबीजसाध्यसंयुक्तं कर्णिकायां विलिख्य च वस्वादिपत्रसंख्यापत्रेष्वपि यथाक्रमं श्रीसूक्तस्या
र्धर्द्धमृचामालिख्य तद्बहिः यः शुचिः प्रयतो भूत्वेत्यृचा मातृकयापि च संवेष्ट्य च धराविवृकोणेषु श्रियमालिखेत् श्रीसूक्तयंत्रमेत
द्धारयेद्यो यथाविधिः पुत्रारोग्यवराधान्यधनगोशस्यशालिनी लक्ष्मीनिवकुलालक्ष्मीर्नीवेत्स शरदां शतं इदमेवतास्य यदेविलि
ख्य तस्य चलितसंपातं संस्थाप्यांगणभूमौ लक्ष्मीमावाह्य साधु संपूज्य भूयः परिवारयुतां बलिं हरेत् भूतबलिसमीकृतं यस्मिन्नेव
क्रियते वर्द्धते तत्र संपदे नित्यपुत्रैर्दीर्घैर्विभवैर्भूमे सुधान्येषु नागेशेषेस्तरंगैर्वृषभैर्गोभिः सुसंख्याहीनैः रमयंती गेहे स्थितिरीहरत्याभूत
संप्लववलक्ष्मीः अस्मार्थः अष्टदलकमलं कृत्वा तत्कर्णिकायां श्रीबीजसाध्यसहितं विलिख्याष्टदलेषु हिरण्यवर्णामित्यारभ्य तामि
त्यारभ्य तामिहोपह्वये श्रियमित्यंतमृचामर्द्धमर्द्धमालिख्य तद्बहिर्दशकमलं कृत्वा तद्दलेषु स्वाहादि प्रादक्षिण्येन चंद्राभासामि
त्यारभ्य मयि श्रीः श्रीयतां यश ३ त्यंतमृचामर्द्धमर्द्धमालिख्य तद्बहिर्हृत्त्रयं कृत्वाभ्यंतरवीथ्यायः शुचिः प्रयतो भूत्वाजुहुयादाज्यम
न्वहं श्रियः पंचदशर्चं च श्रीकामः सततं जपेत् इत्यृचा संवेष्ट्य वहिर्वायव्यां मातृकया संवेष्ट्य तद्बहिश्चतुरस्रे विलिख्य तत्कोणेषु श्री
बीजमालिखेत् एतद्यंत्रस्य फलं भवति अथाश्विननवरात्रे वेदोक्तप्रकारेण महालक्ष्मीपूजनं वर्तते तत्र ब्राह्मे मुहूर्ते उत्थाय
श्रीगुरुस्मरणं कुण्डलिनीध्यानाजपासंकल्पशौचदंतधावनस्नानमंत्रस्नानतिलकधारणवैदिकसंध्यामंत्रसंध्यासूर्यार्घ्यं च दं
त्वा देवर्षिपितृतर्पणं निर्विधाय स्वासने समुपविश्य भूतशुद्धिदीपनाथवंदनविघ्नोत्सारणशुद्धिदिग्बंधनाग्निप्राकारत्रयं शांति
पाठं भूतशुद्धिं प्राणप्रतिष्ठां मातृकान्यासादि योगपीठन्यासांतं विधाय मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा गणपतिकुलदेवताब्राह्मणा
दीन्नमस्कृत्य ॐ सुमुखश्चैकदंतश्च कपिलो गजकर्णकः लंबोदरश्च विकटो विघ्ननाशो विनायकः धूम्रकेतुर्गणाध्यक्षो भालचंद्रो ग

जानना द्वादशैतानि नामानि यः पठेच्छृणुयादपि विद्यारम्भे विवाहे च प्रवेशे निर्गमे तथा संग्रामे संकटे चैव विघ्नस्तस्य न जायते
शुक्लांबरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजं प्रसन्नवदनं ध्यायेत्सर्वविघ्नोपशान्तये अभीप्सितार्थसिद्ध्यर्थं पूजितो यः सुरैरपि सर्वविघ्न
छिदे तस्मै गणाधिपतये नमः यत्र योगेश्वरः कृष्णो यत्र पार्थो धनुर्धरः तत्र श्रीर्विजयो भूतिर्ध्रुवा नीतिर्मतिर्मम अनन्याश्चिन्तयन्
तो मां ये जनाः पर्युपासते तेषां नित्याभियुक्तानां योगक्षेमं वहाम्यहं स्मृते सकलकल्याणभाजनं यत्र जायते पुरुषस्तमजं नित्यं व
जामि शरणं हरिं सर्वदारंभकार्येषु नास्ति तेषाममंगलं येषां हृदिस्थो भगवान् मंगलायतनो हरिः तदेव लग्नं सुदिनं तदेव ता
राबलं तदेव विद्याबलं दैवबलं तदेव लक्ष्मीपते तेऽङ्घ्रियुगं स्मरामि इति मंगलं कृत्वाऽद्य आश्विने मासि चैत्रे वा अमुकगोत्रोत्पन्नोऽमुक
देवशर्मा श्रीमहाकालीमहालक्ष्मीमहासरस्वतीप्रीतिपूर्वकं दुरितनिवारणक्षेमस्थैर्यायुरारोग्यैश्वर्याभिवृद्धिकामः प्रति
पदारभ्य नवमीपर्यन्तं इष्टदेवतास्वरूपिण्याः श्रीमहालक्ष्म्याः षोडशोपचारैः पूजनं करिष्ये श्रीसूक्तचण्डीपाठं तदङ्गशान्तिहोमा
श्च करिष्ये इति संकल्प्य निर्विघ्नार्थं गणपतिपूजनं करिष्ये ततः रक्ताक्षतादिभिरष्टदलं पीठे विरच्य तत्र ॐ भूर्भुवः स्वः महागण
पतये सिद्धिसहित सवाहन सायुध सपरिवार इहागच्छ हे हेरंब त्वमेह्येहि अंबिकात्र्यंबकात्मज सिद्धिबुद्धिपते त्र्यक्ष लक्षलाभपि
तः नागास्य नागहार त्वं गणराज चतुर्भुज भूषितः स्वायुधैर्दिव्यैः पाशांकुशपरश्वधैः आवाहये त्वां पूजार्थं रक्षार्थं च मम क्र
तोः इहागत्य गृहाण त्वं पूजा कर्मं चरस्व मे आवाहितं गणेशानं पूजाद्रव्यैः प्रपूजयेत् ॐ गणानां त्वा गणपतिं हवामहे
प्रियाणां त्वा प्रियपतिं हवामहे निधीनां त्वा निधिपतिं हवामहे वसो मम आहमजानि गर्भधमा त्वमजासि गर्भधम् ॐ
गणानां त्वा गणपतिं हवामहे कविं कवीनामुपमश्रवस्तमम् ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पत आ नः शृण्वन्नूतिभिः सीद साद
इति मंत्रेण आसनं स्वागतं पाद्यमर्घ्यमाचमनीयं मधुपर्कं पुनराचमनीयं स्नानं वसनं आभरणानि गंधं पुष्पं धूपं दीपं नैवेद्य

विद्या॰ २२
जैव॰
४४०
440

तांबूलप्रदक्षिणानमस्कारान्समर्प्य हस्तद्वयेन नारिकेलादिकं अर्घ्यपात्रस्थं सपुष्पं गृहीत्वोत्थाय प्रार्थयेत् रक्तरक्तगणाध्यक्षरक्त
त्रैलोक्यरक्षकभक्तानामभयंकर्त्ता त्राता भवार्णवात् द्वैमातुर कृपासिंधो षाण्मातुराग्रज प्रभो वरद त्वं वरं देहि वांछिता
र्थद अनेन फलदानेन फलदोस्तु सदा मम इति फलं दत्त्वा प्रार्थयेत् विघ्नेश्वराय वरदाय सुरप्रियाय लंबोदराय सकलाय ज
द्धिताय नागाननाय श्रुतियज्ञविभूषिताय गौरीसुताय गणनाथाय नमो नमस्ते भक्तार्त्तिनाशनपराय गणेश्वराय सर्वेश्वरा
य शुभदाय सुरेश्वराय विद्याधराय विकटाय च वामनाय भक्तप्रसन्नवरदाय नमो नमस्ते नमस्ते ब्रह्मरूपाय विष्णुरूपाय ते
नमः विश्वरूपस्वरूपाय नमस्ते ब्रह्मचारिणे भक्तिप्रियाय देवाय नमस्तुभ्यं विनायक इति नमस्कृत्य त्वं विघ्नशत्रुदलनेति
च सुंदरेति भक्तप्रियेति सुखदेति फलप्रदेति विद्याप्रदेत्यघहरेति च ये स्तुवंति तेभ्यो गणेश वरदो भव नित्यमेव इति सम्यक्
प्रार्थ्य ऋत्विक्वरणं कृत्वा यवान्यापयित्वा तन्मध्ये कलशस्थापनं कुर्यात् तद्यथा ॐ महीद्यौः पृथिवी च न इमं यज्ञं मिमिक्षता
म् पिपृतान्नो भरीमभिः इति भूमिं स्पृष्ट्वा ॐ स्योना पृथिवि नो भवानृक्षरा निवेशिनी यच्छा नः शर्म सप्रथाः इति भूमिं प्रार्थ्य मृत्तिकां ह
रमेयां इति मृत्तिकां क्षिप्त्वा ॐ ओषधयः समवदंत सोमेन सह राज्ञा यस्मै कृणोति ब्राह्मणस्तं राजन्पारयामसि यवान्क्षिप्त्वा ॐ
आजिघ्र कलशं मह्या त्वा विशन्त्विंदवः पुनरूर्जा निवर्तस्व सा नः सहस्रं धुक्ष्वोरुधारा पयस्वती पुनर्मा विशताद्रयिः इति तत्र कलशं
निधाय ॐ वरुणस्योत्तंभनमसि वरुणस्य स्कंभसर्जनी स्थो वरुणस्य ऋतसदन्यसि वरुणस्य ऋतसदनमसि वरुणस्य ऋत
सदन्यसि वरुणस्य ऋतसदनमसि वरुणस्य ऋतसदनमासीद इति जलेन पूरयित्वा ॐ स्योना पृथिवि नो भवानृक्षरा निवेशिनी
यच्छा नः शर्म सप्रथाः इति पंचमृत्तिकान्क्षिप्य ॐ ओषधयः समवदन् इति यवान्क्षिप्य ॐ काण्डात्काण्डात्प्ररोहंती परुषः परुष
स्परि एवा नो दूर्वे प्रतनु सहस्रेण शतेन च इति दूर्वान्निक्षिप्य ॐ अश्वत्थे वो निषदनं पर्णे वो वसतिः कृता गोभाज इत्किला

सध्यं यक्ष्मनवद्यपूरुषम् इति पंचपल्लवान्विनिधाय ॐ याः फलिनीर्या अफला अपुष्पा याश्च पुष्पिणीः बृहस्पतिप्रसूतास्तानो मुंच
न्त्वंहसः इति फलं ॐ यतिर्वाजपतिः कविरग्निर्हव्यान्यक्रमीत् दधद्रत्नानि दाशुषे इति पंचरत्नानि ॐ हिरण्यगर्भः समव
र्त्ततान्ने भूतस्य जातः पतिरेक आसीत् सदाधार पृथिवीं द्यामुतेमां कस्मै देवाय हविषा विधेम इति हिरण्यं ॐ युवा सुवासाः
परिवीत आगात् स उश्रेयान्भवति जायमानः तं धीरासः कवय उन्नयन्ति स्वाध्यो मनसा देवयन्तः इति रक्तवस्त्रेण सूत्रेण वा वे
ष्ट्य ॐ गंधद्वारां दुराधर्षां नित्यपुष्टां करीषिणीं ईश्वरीं सर्वभूतानां तामिहोपह्वये श्रियं इति गंधं ॐ पूर्णादर्वि परापत सु
पूर्णा पुनरापत वस्नेव विक्रीणावहा इषमूर्जं शतक्रतो इति उपरिधान्यपूर्णपात्रं वितनु पश्चिनारिकेलफलं संस्था
प्य ॐ तत्वायामि ब्रह्मणा वंदमानस्तदाशास्ते यजमानो हविर्भिः अहेडमानो वरुणेह बोध्युरुशंस मान आयुः प्रमोषीः
इति मंत्रेण वरुणावाहनं कृत्वानेनैव मंत्रेण षोडशोपचारैः पूजयेत् ततः ब्रह्माण्डोदरतीर्थानि करैः स्पृष्टानि ते रवे तेन स
त्येन मे देव तीर्थं देहि दिवाकर इति क्रोमित्यंकुशमुद्रया रविमण्डलात्तीर्थान्यावाह्य गंगे च यमुने चैव गोदावरि सरस्वती नर्म
दे सिंधु कावेरी जलेऽस्मिन्संनिधिं कुरु ॐ सर्वे समुद्राः सरितस्तीर्थानि जलदा नदाः आयांतु लक्ष्मीपूजार्थं दुरितक्षयकारकाः
इत्यावाह्य चंदनाक्षतपुष्पमाल्यादिभिः कलशमलंकृत्य ॐ कलशस्य मुखे विष्णुः कंठे रुद्रः समाश्रितः मूले तत्र स्थितो ब्र
ह्मा मध्ये मातृगणाः स्थिताः कुक्षौ तु सागराः सप्त सप्तद्वीपा वसुंधरा ऋग्वेदो यजुर्वेदः सामवेदो ह्यथर्वणः अंगैश्च सहिताः स
र्वे कलशं तु समाश्रिताः इति कलशमभिमंत्र्य देवदानवसंवादे मथ्यमाने महोदधौ उत्पन्नोसि तदा कुंभ विधृतो विष्णुना स्वयं त्व
त्तोये सर्वतीर्थानि देवाः सर्वे त्वयि स्थिताः त्वयि तिष्ठंति भूतानि त्वयि प्राणाः प्रतिष्ठिताः शिवः स्वयं त्वमेवासि विष्णुस्त्वं च प्रजापतिः
आदित्या वसवो रुद्रा विश्वेदेवाः सपैतृकाः त्वयि तिष्ठंति सर्वेपि यतः कामफलप्रदाः त्वत्प्रसादादिमं यज्ञं कर्तुमीहे जलोद्भव सान्नि

ध्यं कुरु मे देव प्रसन्नो भव सर्वदा इति प्रार्थ्य इत्थं कलशस्थापनं विधाय मूलमंत्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा ॐ अस्य श्री श्रीसूक्तस्यर्षि
रसि आनंदकर्दमचिक्लीतश्रीपुत्रेभ्यो ऋषिभ्यो नमः हृदि श्रीविभावसुरग्निर्देवताभ्यां नमः मुखे अनुष्टुब्बृहती त्रिष्टुबनु
ष्टुप्प्रस्तारपंक्तिभ्यो छंदोभ्यो नमः इति विन्यस्य मम सकुटुंबस्य तेजस्वैश्वर्यायुरारोग्यैश्वर्याभिवृद्धये विनियोगः इति कृतांजलि
रुक्त्वा ॐ हिरण्यायै नमः हृदयाय नमः ॐ चंद्रायै नमः शिरसे स्वाहा ॐ रजतस्रजायै नमः शिखायै वषट् ॐ हिरण्यस्रजायै
नमः कवचाय हुं ॐ हिरण्यायै नमः नेत्रत्रयाय वौषट् ॐ हिरण्यवर्णायै नमः अस्त्राय फट् इति षडंगमंत्रान् गुष्ठादितलां.
तं करयोः हृदयादिषडंगेषु विन्यसेत् शिरसि हिरण्यवर्णां नेत्रयोः तामआवह कर्णयोः स्रग्रूपिणीं नासिकायां कांसोस्मितां
मुखे चंद्रां गले आदित्यवर्णां बाह्वोः उपैतु मां हृदि क्षुत्पिपासां नाभौ गंधद्वारां गुह्ये मनसः कामं गुदे कर्दमेन ऊर्वोः आ
पस्रजंतु जान्वोः आर्द्रां॰ जंघयोः आर्द्रां पादयोः तामआवह इति विन्यस्य श्रां श्रीं श्रूं श्रैं श्रौं श्रः इत्यपि षडंगानि विन्यस्य प्राङ्मुखो
रीत्या स्वहृत्कमले देवीं ध्यायेत् अरुणकमलसंस्थानद्रजःपुंजवर्णां करकमलधृतेष्टाभीतियुग्मांबुजा च मणिमुकुटविचि
त्रालंकृताकल्पजालैर्भवतु भुवनमाता संततं श्रीयै नमः इति ध्यात्वा मानसोपचारेण—ध्यार्घ्यादिस्थापनांते ॐ क्लीं हंसः सोहं स्वा
हा मंत्रेणात्मपूजां विधाय पीठपूजामारभेत् ॐ मण्डूकाय नमः एवं कालाग्निरुद्राय नमः मूलप्रकृत्यै आधारशक्त्यै कूर्माय
अनंताय वाराहाय पृथिव्यै॰ सुधासमुद्राय श्वेतद्वीपाय स्वर्णपर्वताय नंदनोद्यानाय कल्पवृक्षवनाय स्वर्णप्राकाराय क
रुणातोयपरिखाय स्वर्णमण्डपाय पूर्वद्वारे श्रियै इंद्राय ब्रह्मणे॰ सत्त्वाय ऋग्वेदाय आत्मने कलातत्त्वाय अंबिकायै इंद्रा
ण्यै वेदमात्रे शैलपुत्र्यै॰ ब्रह्मचारिण्यै चण्डाय स्कंदमात्रे कात्यायन्यै॰ कालरात्र्यै॰ गौर्यै॰ ततो दक्षिणद्वारे द्वारश्रियै॰ यमाय
पूर्णतायै सिद्धायै तमायै विष्णवे यजुर्वेदाय रजसे विद्यातत्त्वाय जगन्मात्रे मायायै शिवायै शांत्यै प्रभायै॰ क्लींकारायै क्लींकार

ये मायाशक्त्यै बीजायै अंतरात्मने दण्डधाराय ततः पश्चिमद्वारे द्वारश्रियै वरुणाय रुद्राय सामवेदायनमस्ते आदित्या
वाहन्यै· पंगवाधुधायै हंसवाहिन्यै जगज्जीवायै जगद्धीशायै षोडशकलायै एणांकनयनाय चित्रिण्यै चित्रमालायै वि
त्रायै चामुण्डायै ततउत्तरद्वारश्रियै कपालधारिण्यै भक्तवत्सलायै हूंकारायै ह्रांकारायै विमलरूपायै ईशानाय पार्व
त्यै ब्रह्मणे अथर्वणवेदायै धात्रे ज्योत्स्नायै कल्याण्यै शर्वाण्यै चन्द्रकलायै चंद्रवदनायै विभूत्यै परमविभूत्यै भस्मधारिण्यै
पावनायै· गंगायै भागीरथ्यै गोदावर्य्यै प्रवरायै· प्रवणायै क्रांकारायै क्रौंकारायै· क्रौंकारायै सर्वबीजात्मने बीजप्रवाहिन्यै म
ध्ये रत्नवेदिकायै रत्नसिंहासनाय धर्माय ज्ञानाय· वैराग्याय· ऐश्वर्याय· अधर्माय· अज्ञानाय· अवैराग्याय· अनैश्वर्याय·
श्वेतछत्राय विद्युत्यै मायाशक्त्यै· आनंदकंदाय· संविन्नालाय प्रकृतिमायपत्रेभ्यो विकारमयकेसरेभ्यो पंचाशद्वर्णबीजा
ढ्यसर्वतत्वरूपायै कर्णिकायै अं अर्कमण्डलाय मं वह्निमण्डलाय सं सोममण्डलाय रंरजसे तंतमसे श्रीआत्मने· अं
अंतरात्मने· पंपरमात्मने क्रौंज्ञानात्मने आत्मतत्वाय मायातत्वाय विद्यातत्वाय कलातत्वाय· परतत्वायनमः इतिसं
पूज्यकेसरेषु पूर्वादिष्टदिक्षु मध्येच ओंविभूत्यै· कांत्यै हृष्ट्यै कीर्त्यै सन्नत्यै· पुष्ट्यै उत्कृष्ट्यै मत्यै· ऋद्ध्यै· इतिसंपूज्य ओं
श्रींसर्वशक्तिकमलासनायनमः इतिसमः इतिसमस्तपीठंसंपूज्यमूलमंत्रमुच्चार्य श्रीलक्ष्मीमूर्तिं परिकल्प्य यामिनमः इतिक
ल्पेन परिमूर्तिं परिकल्प्य चतुर्मुखक्रांल्लौडुगांदेवीव्यवस्थिता स्यायामि महादेवी सर्वतोभयप्रदायिनी इतिसंस्था
प्य· स्वहृत्कमले मार्गवध्यात्वा देव्यास्तेजोदीपादीयांतरमिव वहन्नासापुटाधना पुष्पांजलावानीय पद्मे हृदिदेवदेवेशि परिवा
रसमन्विते यावत्त्वांपूजयिष्यामितावत्त्वंचेहस्थावह महाप्रयत्नेनतस्यैकारणानंदविग्रहे सर्वभूतहितेमातरेह्येहिपरमेश्वरि
इत्यावाह्यावाहनादिदशमुद्राः प्रदर्श्य ध्यायेत् लक्ष्मीं क्षीरसमुद्रराजतनयां श्रीरंगधामेश्वरीं दासीभूतसमस्तदेवनिकरांलोकैक।

वि॰ या॰ २२
व॰
४४२
442

दीपांकुरां श्रीमन्नंदकदातनत्रविभवश्रेलिहगंगाथर्वात्रैलोक्यकाङ्क्षिविनोसत्यग्निजां वंदे सुकुंदप्रियां इति ध्यात्वा मूलमंत्रे
णादीपिन्यामालिन्यार्घ्येकेनच त्रिवारं प्रोक्षयित्वा प्राणप्रतिष्ठां जलिं गृहीत्वा ॐ ड्गौ कात्यायनी देवि शांभवी शंकरप्रिये
मयाभक्त्याकृतां पूजां गृहाण त्वं सुरेश्वरि हिरण्यवर्णां जातवेदसे नमो देव्यै श्रीमहालक्ष्म्यै नमः आवाहनं समर्पयामि॰
इति दद्यात् तप्तकांचनवर्णाभां मुक्तामणिविराजितां अमलंकमलं दिव्यमासनं प्रतिगृह्यतां तां म आवह जातवेदसे
नमो देव्यै महापरस्वत्यै नमः श्रीरेतत्ते स्वागतं नमः ॐ गंगादितीर्थसंभूतं गंधपुष्पाक्षतैर्युतं पाद्यं ददाम्यहं त्वम्भं नमस्ते कमला
लये अश्वपूर्वां जातवेदसे नमो देव्यै॰ श्रीरेतत्ते पाद्यं नमः अष्टगंधसमायुक्तं स्वर्णपात्रे प्रपूरितं अर्घ्यं ददाम्यहं तुभ्यं प्रसीद
त्वं सुरेश्वरि कांसोस्मितां जातवेदसे नमो देव्यै लोकमात्रे नमः श्रीरेषते॰ र्घ्यः स्वाहा सर्वलोकस्य यामातानायामातालोकपाविनि
ददाम्याचमनं तस्यै महालक्ष्म्यै प्रयत्नतः चंद्रप्रभासां जातवेदसे॰ नमो देव्यै॰ वरदायै नमः श्रीरिमते आचमनीयं स्वधा॰ कपि
लादधिकुंदेंदुधवलं मधुसंयुतं स्वर्णपात्रस्थितं देवि मधुपर्कं गृहाण मे॰ आदित्यवर्णे॰ जातवेदसे नमो देव्यै भक्तप्रियायै न
मः श्रीरेषते मधुपर्कः स्वधा कर्पूरवासितं वारिनिर्मलं शुद्धहेतवे गृहाण परमेश्वरि पुनराचमनीकं॰ आदित्यवर्णे॰ जात
वेदसे नमो देव्यै भक्तप्रियायै नमः श्रीरेतत्ते आचमनीयं नमः पद्मपादुकमादेवि स्नानार्थं त्वां नमाम्यहं॰ स्नानशाटीगृही
त्वा तु स्नानाय समागता सुगंधितैलगव्यादि पंचामृतजलादिकं सुगंधिस्नात्वा चूर्णाश्चनयोद्वर्तनकादिकं नानातीर्था
द्भवं तोयं स्नानीयं च गृहाण मे आदित्यवर्णे जातवेदसे॰ नमो देव्यै भक्ताभिप्रियायै नमः श्रीरेतत्ते स्नानीयं नमः आपो हि ष्ठे
तिमलापकर्मणे नमः पयोदधिघृतं चैव शर्करामधुसंयुतं पंचामृतं मया नीतं गृहाण परमेश्वरि आदित्यवर्णे जातवेदसे
भद्रायै नमः श्रीरेतत्ते पंचामृतस्नानं पुरुषसूक्तेन शुद्धोदकेन स्नानं जातवेदसे इति पुनराचमनीयं दिव्यांबरनवं श्वेतं तोमे

वान्तिमनोहरं त्रैलोक्यजननी देवि द्वितीयमानं गृहाण मे उपेतम् जातवेदसे नमो देव्यै श्रीलक्ष्म्यै नमः एतत्ते वस्त्रयुग्मं नमः एहि दे
विविभूषार्थं नेपथ्यागारमुत्तमं विभूषासनमास्थाय तथादर्शं विलोकय च केशप्रसाधनं कृत्वा भूषणान्यंगमाकुरु रत्नकंक
ण वैडूर्यमुक्ताहारादिकानि च सुप्रसन्ने सदा लक्ष्मी भूषणानि गृहाण मे त्वयि यथा जातवेदसे नमो देव्यै हिरण्यायै नमः
श्रीरेतानि ते भूषणानि नमः एहि देवि विचित्रं स्थानं सिंहासनमनुत्तमं पूजावक्रं समास्थाय गंधं देव्यङ्गमाकुरु चंदनागरुकर्पूरकुं
कुमाद्यैः समन्वितं कस्तूरीरोचनायुतं गंधं देवि गृहाण मे गंधद्वारां जातवेदसे नमो देव्यै महादेव्यै श्रीरेष ते गंधो नमः मुक्त
मुक्ताफलाभिरलैरक्षतैः शशिसन्निभैः सर्वाधिपे महालक्ष्मीर्योतयामि सहभक्तितः जातवेदसे नमो देव्यै देव्यै नमः श्रीरेतास्ते
अक्षताः हरिद्रां च सदा नीलां देवि कल्याणदायिनि सौभाग्यवर्द्धनार्थं त्वं गृहाण हरिवल्लभे जातवेदसे नमो देव्यै हरिप्रियायै नमः
श्रीरेतत्ते हरिद्रां नमः कुंकुमं शोभनं दिव्यं सर्वदा मंगलप्रदं मयानीतं महादेवि तुभ्यं दास्यामि सुन्दरि जातवेदसे नमो देव्यै मंगला
यै नमः श्रीरेतत्ते कुंकुमं नमः सिंदूरं शुभदं नित्यं महाशक्तिप्रदं सदा प्रयच्छामि महादेवि सर्वसौभाग्यदायिनि जातवेदसे नमो दे
व्यै महादेव्यै नमः श्रीरेतत्ते सिंदूरं नमः मालतीमल्लिकादीनि नवानि कुसुमानि च पक्वान्यथ प्रयच्छामि पुष्पाणि प्रतिगृह्यतां म
नसः कामममाकूतिं जातवेदसे नमो देव्यै पद्मनाभायै नमः श्रीरेतानि पुष्पाणि वै सिंदूरं नमः रक्तैः श्वेतैस्तु पीतैः पुष्पैर्मल्लिकादि
विचित्रितैः पुष्पमालां प्रयच्छामि प्रसीद त्वं सुरेश्वरि जातवेदसे नमो देव्यै श्रीरेषा ते पुष्पमाला नमः सुगंधशीतलं शुभ्रं नाना
गंधसमन्वितं प्रीत्यर्थं तव देवेशि सचूर्णं प्रतिगृह्यतां जातवेदसे नमो देव्यै सुभगायै नमः एतत्ते परिमलं नमः अथाङ्गपूजा ॐ
चंचलायै नमः पादौ पूजयामि एवं चंचलायै गुल्फौ कान्त्यै जानुनी मंगलायै जंघे भद्रकाल्यै ऊरू कमलिन्यै कटिं शिवायै नाभि
तमायै उदरं गौर्यै हृदयं सिंहवाहिन्यै स्तनद्वयं स्कंदमात्रे भुजद्वयं कंबुकंठायै कंठं सरस्वत्यै मुखं वेदवासिन्यै नासिकां स्वर्णक

विद्या॰ ११
व॰
४४२

443

एडलायै· कर्णद्वयं· चण्डिकायै नेत्रद्वयं· ललाटं· कुमार्यै शिरः सर्वरूपायै· सर्वांगं पूजयामि इति संपूज्याष्टोत्तरशतनामभिः
पूजयेत् ॐ अस्य श्रीमहालक्ष्म्या अष्टोत्तरशतनाममंत्रस्य ब्रह्मा ऋषिरनुष्टुप्छंदः श्रीमहालक्ष्मी देवता श्रीमहालक्ष्मी प्रीत्यर्थं श्री
महालक्ष्म्या अष्टोत्तरशतनामभिः पूजयिष्ये ततः श्रीबीजषट्केन षडंगन्यासं कृत्वा लक्ष्मीतीरसमुद्भूतेत्यावाह्य ध्यात्वा इमैर्नामभिः पू
जयेत् तद्यथा ॐ महालक्ष्म्यै नमः महाकाल्यै नमः महासरस्वत्यै नमः महाकन्यायै नमः महागौर्यै नमः महादेव्यै नमः भ
क्तानुग्रहकारिण्यै नमः स्वप्रकाशात्मरूपिण्यै नमः महामायायै नमः माहेश्वर्यै नमः वागीश्वर्यै नमः जगद्धात्र्यै नमः कालरा
त्र्यै नमः त्रिलोचनायै नमः भद्रकाल्यै नमः कपालिन्यै नमः महाघोर्यै नमः त्रिलोकात्मिकायै सिद्धलक्ष्म्यै क्रियालक्ष्म्यै २·
लोकसर्गप्रदायिन्यै· अरूपायै स्वरूपायै विश्वरूपिण्यै· पंचभूतात्मिकायैः देवमात्रे सुरेश्वर्यै दारिद्र्यध्वंसिन्यै वीणापुस्तक वेण्यै·
धारिण्यै सर्वधात्र्यै· ३· ब्रह्मात्मिकायै अष्टांगरूपिण्यै· नवदुर्गाकायै· अष्टभैरव्यै· गंगायै शारदायै· सर्वशास्त्रधारिण्यै·
समुद्रवसनायै· ब्रह्माण्डमणिमेखलायै ४· अवस्थात्रयनिर्मुक्तायै· गुणत्रयविवर्जितायै· योगध्यानैकसंन्यासिन्यै· योगध्यानैकप
कपरायणायै· देवत्रयविशोभकायै· वेदांतज्ञानरूपिण्यै पद्मावत्यै· विशालाक्ष्यै नागयज्ञोपवीतिन्यै· सूर्यचंद्राग्निभासायै ५· अ
हनतत्त्वरूपिण्यै· वेदिकायै· वेदरूपिण्यै· गिरिसंभवायै कैवल्यदायै· विष्णुवलायै सूर्यमंडलसंस्थितायै· सोममण्डलम
ध्यस्थायै· वायुमण्डलसंस्थितायै ६· वह्निमण्डलसंस्थितायै शक्तिमण्डलसंस्थितायै चक्रिकायै चक्रमध्यस्थितायै चक्रमा
र्गप्रदायिन्यै सर्वसिद्धांतमार्गप्रदायिन्यै षड्वर्गवर्जितायै· सत्यतादिप्रमाहृतायै विद्यामूर्त्यै· त्रैलोक्यमोहिन्यै ७· विद्यायै चर्म ८
दायै रक्तायै ब्रह्मस्थापितरूपायै· कैवल्यज्ञानगोचरायै· करुणायै· वरुणायै मधुकैटभमर्दिन्यै अचिन्त्यलक्षणायै· गोप्र
सदाभक्तायनाशिन्यै महारमायै· परमेश्वर्यै· स्वसिद्धलक्ष्म्यै महाकालिंद्यै· सद्योजातायै· वामदेव्यै· अघोरायै तत्पुरुषायै·

ईशानक्रूपिण्यै ९। पकालरुद्दैव्यै। योगिन्यै। योगध्यानपराक्रमायै श्रीसिद्धलक्ष्म्यैश्रियै। कमलायायै। पद्मायै नलिनपुत्रमक
(?)पुत्राये शैलपुत्र्यै १०। ब्रह्मचारिण्यै। चान्द्रघंटायै। कूष्माण्डायै स्कंदमात्रे कात्यायन्यै कालरात्र्यै महागौर्य्यै। सिद्धिदा
ॐ सर्वात्मिकायैनमः १८ अष्टोत्तरशतनामभिः संपूज्य। ततो कार्णिकायां श्रां हृदयायनमः श्रीं शिरसे स्वाहा सूं शिखायै
वौषट् श्रैं कवचायनमः श्रौं नेत्रत्रयायनमः श्रः अस्त्रायफट् ततो ष्टदलेषु पूर्वादि ॐ पद्मासनायैनमः ॐ पद्मवर्णायैनमः
पद्मस्थायै ॐ आर्द्रायै ॐ तर्पयंत्यै ॐ तर्पयंत्यैः ॐ तमायै ॐ ज्वलिन्यै ॐ स्वर्णप्राकारायै ततो दलाग्रेषु ब्रह्म्यै माहेश्वरी
कौमार्य्यै विष्णव्यै वाराह्यै इंद्राण्यै चामुण्डायै महालक्ष्म्यै ततो भूपुरे लं इंद्रायसायुधायसवाहनायसपरिचारायसशक्ति
कायनमः एवं रंअग्नयेनमः रं यमाय षं निर्ऋतये वं वरुणाय यं वायवे सं कुवेराय हौं ईशानाय आं ब्रह्मणे ह्रीं अनंताय।
तद्वद्दिग्वज्राय शं शक्तये दं दण्डाय खं खड्गाय पं पाशाय। कौं अंकुशाय गं गदायै शूं शूलाय पं पद्माय चं चक्रायनमः इति
संपूज्य। देव्यै पुष्पांजलिं दत्वा धूपं दशांगंगुलधूपं चंदनागरसंयुतं भक्तयादत्तमयादेवि प्रसीदत्वं महेश्वरि कर्दमेन प्रजाभू
ता जातवेदसे नमोदेव्यै भद्रकाल्यै श्रीरेषतेधूपोनमः दीपं। कर्पूरवर्तिसंयुक्तं गोघृतेन समन्वितं दीपं गृहाण देवेशि महाल
क्ष्मि नमोस्तुते आपस्रजंत। जातवेदसे नमो देव्यै श्रीमहालक्ष्मैनमः श्रीरेषतेदीपोनमः नैवेद्य नैवेद्यं गृहतां देवि भक्ष्यभोज्यस
मन्वितं षड्रसैरन्वितं दिव्यं घृतेन परिपूरितं आर्द्रां जातवेदसे नमोदेव्यै पूर्णमालिन्यै श्रीरेतत्ते नैवेद्यं स्वधा। मध्ये पानीयं उत्तरापो
शनं पुनराचमनीयं कर्पूरचंदनोन्मिश्रं दिव्यगंधसमन्वितं करोद्वर्तनकं नित्यं गृहाण परमेश्वरि जातवेदसे नमोदेव्यै महा
लक्ष्म्यै श्रीरेतत्ते करोद्वर्तनंनमः तांबूलं पूगीफलैः सकर्पूरैर्नागवलीदलैर्युतं कर्पूरचूर्णसंयुक्तं ताम्बूलं प्रतिगृह्यतां आर्द्रां।
जातवेदसे नमोदेव्यै। पिंगलायै। श्रीरेतत्ते तांबूलंनमः जातवेदसे। नमोदेव्यै। देव्यैनमः श्रीरेतत्ते सुवर्णपुष्पं फलं इदं फलंम

विया॰ २२
व॰
४४४

444

याहेविश्वस्यापितेपुरुतरजस्तव तेनमेमफलावाप्तिर्भवेजन्मनि जातवेदसे नमो देव्यै ह्रीं हां ऐं श्रीरेतत्तेफलं नीराजनं तव सूर्याग्नितारा
निविद्युदग्निर्ममैव हि नीराजनं मया दत्तं गृहाण परमेश्वरि तामम आवह जातवेदसे नमो देव्यै पद्मनाभिवासिन्यै श्रीरेतत्तेनी
राजनं गौरिस्मिमाय जातवेदसे प्राणोदेवी समस्त श्रीसूक्तं पठित्वा नमो देव्यै महाकाल्यै नमः महालक्ष्म्यै नमः महास
रस्वत्यै नमः श्रीरेतत्तेमंत्रपुष्पं सर्वस्वरूपे जातवेदसे नमो देव्यै महाकाल्यै नम श्रीरेतानि ते प्रदक्षिणानि सर्वतः पाणि
पादंते· यः शुचिः प्रयतः इत्यादि समस्तं नमस्ते त्वं सदा देव्यै नमस्ते त्वं हरिप्रिये नमस्ते त्वं जगद्धात्रि नमस्ते शिववल्ल
भे जातवेदसे नमो देव्यै· महामायायै नमः श्रीरेतानि वंदनानि नमः पद्मप्रिये या सा पद्मासनस्था· या मा या मधुकैट
भप्रणाशनी या माहिषोन्मूलिनी या धूम्राक्षि चण्डमुण्डमथनी या रक्तबीजाशनी शक्तिः शुंभनिशुंभदैत्यदमनी या सि
द्धलक्ष्मीपरा सा देवी नवकोटिशक्तिसहिता मां पातु विश्वेश्वरी जातवेदसे नमो देव्यै· श्रीरेषा ते प्रार्थना ततः श्रीसूक्तं च पुनः
पाठ लक्ष्मीहृदयादिकं पठित्वा ग्रहस्थादि नाम जपं समर्पयेदिति लक्ष्मीहृदयादिकं पठित्वा हिनापं समर्पयेदिति पूजा अथ लक्ष्मी
हृदयं अस्य श्रीलक्ष्मीहृदयस्तोत्रस्य श्रीभार्गव ऋषये नमः मुखे त्रिष्टुबादिछंदोभ्यो नमः हृदये श्रीमहालक्ष्मीदेवता
यै नमः इति विन्यस्य मम अलक्ष्मीपरिहारपूर्वक दीर्घायुष्यैश्वर्यमहदैश्वर्य फलकाम्यर्थे लक्ष्मीहृदयपाठे विनियोगः
इति कृतांजलिर्वदेत् ततः श्रां श्रीं श्रूं श्रैं श्रौं श्रः इति मंत्रैः षडंगन्यासं विधाय ध्यायेत् ध्यानं हस्तद्वयेन कमले धारयंतीत
लीलया· हारनूपुरसंयुक्तां लक्ष्मीं देवीं तु चिंतयेत् वंदे लक्ष्मीं परशिवमयीं शुद्धजांबूनदाभां तेजोरूपां कनकवसनां सर्वभू
षोज्वलांगीं बीजापूरं कनककलशं हेमपद्मे दधानामाद्यां शक्तिं सकलजननीं विष्णुवामांकसंस्था २ श्रीमत्सौभाग्यजननीं
स्तौमि लक्ष्मीं सनातनीं सर्वकामफलावाप्तिसाधनैकसुखावहां ३ नमामि नित्यं देवेशि त्वया प्रेरितमानसः त्वदाज्ञां शिरसा।

धृत्वा भजामि परमेश्वरीं ४ समस्तसंपत्सुखदां महाश्रियं समस्तकल्याणकरीं महाश्रियं समस्तसौभाग्यकरीं महाश्रियं भजाम्यहं ज्ञा
नकरीं महाश्रियं ५ विज्ञानसंपत्सुखदां सनातनीं विचित्रा वाग्भूतिकरीं मनोहरां अनंतसंभोगसुखप्रदायिनीं नमाम्यहं भूतिक
रीं हरिप्रियां ६ समस्तभूतांतरसंस्थिता त्वं समस्तभूतेश्वरि विश्वरूपे तन्नास्ति यत्त्वद्व्यतिरिक्तवस्तु त्वत्पादपद्मं प्रणमाम्यहं
श्रियं ७ दारिद्र्यदुःखौघतमोपहंत्री त्वत्पादपद्मं मयि सन्निधत्स्व दीनार्तिविच्छेदनहेतुभूतैः कृपाकटाक्षैरभिषिंच मां श्रिये ८
अंब प्रसीद करुणासुधयार्द्रदृष्ट्या मां त्वत्कृपाद्रविणगेहमिमं कुरुष्व· आलोकय प्रणतहृद्गतशोकहंत्री त्वत्पादपद्मयुगलं
प्रणमाम्यहं श्रिय ९ श्रां त्वै नमोस्तु शरणागतरक्षणायै कां त्वै नमोस्तु कमनीयगुणाश्रयायै ह्रीं त्वै नमोस्तु कमनीयगु
णाश्रयायै धां त्वै नमोस्तु धनधान्यसमृद्धिकायै १० शां त्वै नमोस्तु शशिशेखरसंस्थितायै रं त्वै नमोस्तु रजनीकरसोदरायै
भं त्वै नमोस्तु भवसागरतारकायै मं त्वै नमोस्तु भवसूदनवल्लभायै ११ लं त्वै नमोस्तु शुभलक्षणलक्षितायै सिं त्वै नमोस्तु शि
वसंयुतपूजितायै धृं त्वै नमोस्त्वमितदुर्गतिभंजनायै गं त्वै नमोस्तु वरसद्गतिदायिकायै १२ दें त्वै नमोस्तु दिविदेवगणार्चितायै
भूं त्वै नमोस्तु भुवनार्तिविनाशनायै दां त्वै नमोस्तु धरणीधरवल्लभायै पुं त्वै नमोस्तु पुरुषोत्तमवल्लभायै १३ सतीव्रतादिच्छ
विद्रुः सर्वदे त्वै नमोस्तु ते सर्वभयापहंत्र्यै· श्रीविष्णुवक्षःस्थलसंस्थितायै नमो नमः सर्वविभूतिकायै १४ जयतु जयतु जयतु लक्ष्मी
लक्षणालंकृतांगी जयतु जयतु पद्मा पद्मसद्माभिवंद्या जयतु जयतु विद्या विष्णुवामांकसंस्था जयतु जयतु सम्यक् सर्वसंपत्करि
श्रि १५ जयतु जयतु रम्या रत्नगर्भांतरस्था जयतु जयतु शुद्धा शुद्धजांबूनदाभा जयतु जयतु कांतिः कांतिमद्भासितांगी ज
यतु जयतु शांता शीघ्रमायाहि सौम्ये १७ यस्याः कलायाः कमलोद्भवाद्या रुद्राश्च शक्रप्रमुखाश्च देवाः जीवंति सर्वेपि सश

विद्या॰ २२
व॰
४४५
445

८=४

कृपयत्नेप्रभुत्वमापुः परमायुषस्ते १८ लिलेखविनिर्दिलेविधिर्ममलिपिंविसृज्यांतरंत्वयाविलिखितव्यमेतदितितत्फलमापये
तंदंततरहस्फुटंकमलावासिनिश्रीरिमांममर्पयसमुद्रिकांसकलभाग्यसमूचिकां १९ तदिदंतिमिरंभालेस्फुटंकमलवासि
नि श्रियंसमुद्रजांदेहिसर्वभाग्यसमूचिकां २० कलयातेयथादेविजीवंतिसचराचराः तथामेपतकेरेखालक्ष्मिसर्वदासंप्रसीद
मे २१ यथाविष्णुर्ध्रुवेनित्यंस्वकलांसंन्यवेशयत् तथैवस्वकलांलक्ष्मीमयिसम्यक्समर्पय २२ यथाश्रीव्यप्रदेदेविभक्ता
नामभयप्रदे अवलोकुकृपयत्नेनकमलासन्यवेशयता २३ मुद्रासांमज्ञालेपरमंपलक्ष्मीःस्फुटकलासहवैकुंठश्रीनिवसत
कलभेनयोः वसेत्सत्येलोकेममवच्चंसिलक्ष्मीवेदकलाश्रियं श्वेतद्वीपेनिवसतकलामेस्वकरयोः २४ तावत्तिष्ठंममांगेषुती
राब्धौश्रीकलावसेत् सूर्यचंद्रमसौयावद्यावल्लक्ष्मीपतिःश्रिया २५ सर्वमंगलसंपूर्णासर्वैश्वर्यसमन्विता आद्यादिश्री
र्महालक्ष्मीत्वत्कलामयितिष्ठतु २६ अज्ञानतिमिरंहंतुंशुद्धज्ञानप्रकाशिका सर्वैश्वर्यप्रदामेस्तुत्वत्कलामयिसंस्थिता २७
अलक्ष्मीहरतुक्षिप्रंतमःसूर्यप्रभायथा वितनोतुममश्रेयस्त्वत्कलामयिसंस्थिता २८ ऐश्वर्यमंगलोत्पत्तिस्त्वत्कलायां
निधीयते अहंतस्मात्कृतार्थोस्मिपात्रमस्मिस्थितेस्तव २९ भवदावेशभाग्यार्होभाग्यवानस्मिभार्गवि त्वत्प्रसादात्पवित्रो
हंलोकमातर्नमोस्तुते ३० पुनासिमांत्वत्कलयैवयस्माद्दतःसमागच्छममाग्रतस्त्वं परंपदंश्रीर्भवसुप्रसन्नामय्यच्युतेन
प्रविशादिलक्ष्मि ३१ श्रीवैकुंठस्थितेलक्ष्मिसमागच्छममाग्रतः नारायणेनसहमांकृपादृष्ट्यावलोकय ३२ सत्यलोकस्थिते
लक्ष्मित्वंममागच्छसन्निधिं वासुदेवेनसहिताप्रसीदवरदाभव ३३ श्वेतद्वीपस्थितेलक्ष्मिशीघ्रमागच्छसुव्रते विष्णुनासहिते
देविजगन्मातःप्रसीदमे ३४ क्षीरांबुधिस्थितेलक्ष्मिसमागच्छसमाधवे त्वत्कृपादृष्टिसुधयासततंमांविलोकय ३५ रत्नग

र्भे स्थिते लक्ष्मि परिपूर्णे हिरण्मयि समागच्छ समागच्छ स्थित्वा सु पुरतो मम ३६ स्थिरा भव महालक्ष्मि निश्चला भव निर्मले प्रसन्न
कमले देवि प्रसन्नहृदया भव ३७ श्रीधरे श्रीमहाभूते त्वदन्तःस्थं महानिधिं श्रीघ्रमुद्धृत्य पुरतः प्रदर्शय समर्पय ३८ वसुंधरे
श्रीवसुधे वसुदोग्ध्रि कृपामयि त्वत्कुक्षिगतसर्वस्वं शीघ्रं मे सम्प्रदर्शय ३९ विष्णुप्रिये रत्नगर्भे समस्तफलदे शिवे त्वद्गर्भगत
तद्धेमादीन् सम्प्रदर्शय दर्शय ४० रसातलगते लक्ष्मि शीघ्रमागच्छ मे पुरः न जाने परमं रूपं मातर्मे सम्प्रदर्शय ४१ आविर्भव
मनोवेगाच्छीघ्रमागच्छ मे पुरः मा वत्स भैरिहेत्युक्त्वा कामं गौरिव रक्ष माम् ४२ देवि शीघ्रं समागच्छ धरणीगर्भसंस्थिते मात
स्त्वद्भृत्यभृत्योऽहं मृगये त्वां कुतूहलात् ४३ उत्तिष्ठ जागृहि त्वं मे समुत्तिष्ठ सुजागृहि अक्षयान् हेमकलशान् सुवर्णेन सुपूरितान्
निक्षेपान्मे समाकृष्य समुद्धृत्य ममाग्रतः समुन्नतानना भूत्वा समुद्धेहि धरान्तरात् ४५ मत्सन्निधिं समागच्छ मदाहितकृपा
रसा प्रसीद श्रेयसां दोग्ध्रि लक्ष्मि मे नयनायत ४६ अत्रोपविश पद्मे लक्ष्मि त्वं स्थिरा भव हिरण्मयि सुस्थिरा भव सम्प्रीत्या प्रसन्ना वर
दा भव ४७ आनीतांस्तु त्वया देवि निधीन्मे सम्प्रदर्शय अद्य क्षणेन सहसा दत्त्वा संरक्ष मां सदा ४८ मयि तिष्ठ तथा नित्यं यथे
न्द्रादिषु तिष्ठसि अभयं कुरु मे देवि महालक्ष्मि नमोऽस्तु ते ४९ समागच्छ महालक्ष्मि धौतपादाम्बुजे स्थिते प्रसीद पुरतः स्थि
त्वा प्रणतं मां विलोकय ५० लक्ष्मीर्भगवती भासि यत्र यत्र हिरण्मयि तत्र तत्र स्थिता त्वं मे तव रूपं प्रदर्शय ५१ क्रीडसि त्
वं वसुधापरिपूर्णे कृपामयि मम मूर्ध्नि ते हस्तमवलम्बितमर्पय ५२ फलद्भाग्योदये लक्ष्मि समस्तपुरवासिनि प्रसीद मे
महालक्ष्मि परिपूर्णमनोरथे ५३ अयोध्यादिषु सर्वेषु नगरेषु समास्थिते वैभवैर्विविधैर्युक्ता समागच्छ बलान्विता ५४
समागच्छ समागच्छ ममाग्रे भव सुस्थिरा करुणारसनिष्यन्दनेत्रद्वयविलासिनि ५५ सन्निधत्स्व महालक्ष्मि त्वत्पाणिं म
म मस्तके करुणासुधया मां त्वमभिषिच्यास्थिरं कुरु ५६ सर्वराजगृहे लक्ष्मि समागच्छ बलान्विता स्थित्वा तु पुरतो

मेत्वत्प्रसादेनाभयंकुरु ५७ सादरं मस्तके हस्तं मम त्वं कृपयार्पय सदा सर्वगृहे लक्ष्मि त्वत्कृतास्मयि तिष्ठतु ५८ आद्यादि श्रीमहा
लक्ष्मि विष्णुवामाङ्कसंस्थिते प्रत्यक्षं कुरु मे रूपं रक्ष मां शरणागतं ५९ प्रसीद मे महालक्ष्मि सुप्रसीद महाशिवे अचला भव सम्प्री
त्या सुस्थिरा भव मद्गृहे ६० यावत्तिष्ठन्ति देवाश्च यावत्त्वन्नाम तिष्ठति यावद्विष्णुश्च यावत्त्वं तावत्कुरु कृपां मयि ६१ चान्द्री कला यथा
शुक्ले वर्द्धते सा दिने दिने तथा दया ते मय्येव वर्द्धतामभिवर्द्धतात् ६२ यथा वैकुण्ठनगरे यथा वै क्षीरसागरे तथा मद्भवने नित्यं स्थिरं
श्रीविष्णुना सह ६३ योगिनां हृदये नित्यं यथा तिष्ठति विष्णुना तथा मद्भवने तिष्ठ स्थिरं श्रीविष्णुना सह ६४ नारायणस्य हृदये भ
वती यथास्ते नारायणोपि तव हृत्कमले यथास्ते नारायणस्त्वमपि नित्यमुभौ तथैव तौ तिष्ठतां हृदि ममापि दयावती श्री ६५
विज्ञानवृद्धिं हृदये कुरु श्रीः सौभाग्यवृद्धिं कुरु मे गृहे श्रीः दयासुवृष्टिं कुरुतां मयि श्रीः सुवर्णवृद्धिं कुरु मे करे श्रीः ६६ न मां त्यजेथाः
श्रितकल्पवल्लि सद्भक्तिचिन्तामणिकामधेनो विश्वस्य मातर्भव सुप्रसन्ना गृहे कलत्रेषु च पुत्रवर्गे ६७ आद्यादिमाये त्वमजा
ण्डबीजं त्वमेव साकारनिराकृतिस्त्वं त्वया धृताश्चाब्जभवाण्डसङ्घाश्चित्रं चरित्रं तव देवि विष्णोः ६८ ब्रह्मरुद्रादयो देवा वेदाश्चा
पि न शक्नुयुः महिमानं तव स्तोतुं मन्दोऽहं शक्नुयां कथं ६९ अम्ब त्वद्वत्सवाक्यानि सूक्तासूक्तानि यानि च तानि स्वीकुरु सर्वज्ञे दया
लुत्वेन सादरं ७० भवन्तीं शरणं गत्वा कृतार्थाः स्युः पुरातनाः इति संचिन्त्य मनसा त्वामहं शरणं व्रजे ७१ अनन्ता नित्यसुखिन
स्त्वद्भक्तास्त्वत्परायणाः इति वेदप्रमाणाद्धि देवि त्वां शरणं व्रजे नव प्रतिज्ञा मद्भक्ता न नश्यन्तीत्यपि क्वचित् इत्यतः संचिन्त्य सं
चिन्त्य प्राणान्संधारयाम्यहं ७३ त्वदधीनस्त्वहं मातस्त्वत्कृपा मयि विद्यते यावत्संपूर्णकामः स्यां तावद्देहि दयानिधे ७४ क्षण
मात्रं न शक्नोमि जीवितुं त्वत्कृपां विना न जीवन्तीह जलजा जलं त्यक्त्वा जलग्रहाः ७५ हिता हि पुत्रवात्सल्याज्जननी प्रस्नुत
स्तनी वत्सं त्वरितमागत्य संप्रीणयति वत्सला ७६ यदि स्यां तव पुत्रोऽहं मातस्त्वं यदि मामकी दयापयोधरस्तन्यसुधाभिरभिषि

षिं च मां ७७ मृगयेन गुणलेशोपि मयि दोषैकमंदिरे पांसूनां वृष्टिबिंदूनां दोषाणां च न मे मितिः ७८ पापिनामहमेकोग्रो
दयालूनां त्वमग्रणीः दयनीयो मदन्योस्ति तव कोत्र जगत्त्रये ७९ विधिनाहं न सृष्टश्चेन्न स्यात्तव दयालुता आमयो वा न सृष्टश्चे
दौषधस्य वृथोदयः ८० कृपा मदग्रजा किं तेऽहं किं वा तदग्रजः विचार्य देहि मे वित्तं तव वित्त दयार्थिने ८१ माता पिता त्वं गुरुः सं
हृतिः सौख्यमेव संजीवनहेतुभूता अन्यं न मन्ये जगदेकनाथे त्वमेव सर्वं मम देवि सत्यं ८२ आद्यादिलक्ष्मीर्भव सुप्रसन्ना विशुद्धवि
ज्ञानसुखैकदोग्ध्रि अज्ञानहंत्री त्रिगुणातिरिक्ता प्रज्ञाननेत्री भव सुप्रसन्नाः ८३ अशेषवाग्जाड्यमलापहारिणि नवंस्प
ष्टवाक्यदायिनि ममैहि जिह्वाग्रसुरंगनर्तकी भव प्रसन्ना वदने च मे श्री ८४ समस्तसंपत्सु विराजमाना समस्ततेजः
सु विराजमानाः विष्णुप्रिये त्वं भव दीप्यमाना वाग्देवता मे नयने प्रसन्ना ८५ भक्तानतानां सकलार्थदे त्वं प्रभव स्वलावण्य
दयास्वदोग्ध्रि स्ववर्णदे त्वं सुमुखी भव श्रीर्हिरण्मयी मे नयने प्रसन्ना ८६ सर्वार्थदा सर्वजगत्प्रसूतिः सर्वेश्वरी सर्वभयाप
हन्त्री सर्वोन्नतां त्वं सुमुखी भव श्रीर्हिरण्मयी मे नयने प्रसन्ना ८७ समस्तविघ्नौघविनाशकारिणि समस्तविघ्नौघहर
रणे विचक्षणा अनंतसौभाग्यसुखप्रदायिनी हिरण्मयी मे नयने प्रसन्ना ८८ देवि प्रसीद दयनीयतमाय मह्यं देवाधि
नाथभवदेवगणाधिवंद्ये मातस्तथैव भव सन्निहिता दृशोर्मे पत्या समं मम मुखे भव सुप्रसन्ना ८९ मा वत्स भैरभयदानक
रोपितस्ते मौलौ ममेति मयि दीनदयानुकंपे मातः समर्पय मुदा करुणाकटाक्षं मांगल्यबीजमिह मातरुतेममांतं ९० क
दात्रहृत्कामधुक् तव मनस्तु चिंतामणिः करः सुरतरुः सदा नवनिधिस्त्वमेवेंदिरे भवेत्तव दयारसो रसरसायनं त्वन्वहं मु
खं तव कलानिधिर्विविधवांछितार्थप्रदं ९१ यथा रसस्पर्शनतोयसोपि सुवर्णता स्यात्कमले तथैव कटाक्षसंस्पर्शनतो
जनानाममंगलानामपि मंगलत्वं ९२ देहीति नास्तीति वचः प्रवेशाद्भीतो रमे त्वां शरणं प्रपन्नः अतः सदास्मिन्नभयप्रदा त्वं

विद्या॰ २२
व॰
४५७
447

सदैव पत्न्या मम सन्निधेहि ९३ कल्पद्रुमेण मणिना सहिता सुरम्या श्रीस्ते कलामयि रसेन रसायनेन । आस्तां यतो मम च हृत्क-
करपाणिपादस्पृष्टाः सुवर्णवपुषः स्थिरजंगमाः स्युः ९४ आद्यादिविष्णोः स्थिरधर्मपत्नी त्वमेव पत्न्या मम सन्निधेहि
आद्यादिलक्ष्मी त्वदनुग्रहेण पदे पदे मे निधिदर्शनं स्यात् आद्यादिलक्ष्मीहृदयं पठेद्यः स राज्यलक्ष्मीमचलां तनोति महाद-
रिद्रोपि भवेद्धनाढ्यस्तदन्वये श्रीः स्थिरतां प्रयाति ९६ यस्य स्मरणमात्रेण तुष्टा स्याद्विष्णुवल्लभा तस्याभीष्टं ददात्याशु तं
पालयति पुत्रवत् ९७ इदं रहस्यं हृदयं सर्वकामफलप्रदं जपः पंचसहस्रं तु पुरश्चरणमुच्यते ९८ त्रिकालमेककालं वा न-
रो भक्तिसमन्वितः । यः पठेच्छृणुयाद्वापि स याति परमां श्रियं ९९ महालक्ष्मीं समुद्दिश्य निशि भार्गववासरे इदं श्री-
हृदयं जप्त्वा पंचवारं धनी भवेत् १०० अनेन हृदयेनान्नं गर्भिण्या अभिमंत्रितं ददाति तत्कुले पुत्रो जायते श्रीपतिः स्वयं १०१
नरेणाप्यथवा नार्या लक्ष्मीहृदयमंत्रिते जले पीते च तद्वंशे मंदभाग्यो न जायते १०२ य आश्विने मासि च शुक्लपक्षे रमो-
त्सवे सन्निहिते च भक्त्या पठेत्तथैकोत्तरवारवृद्ध्या लभेत्स सौवर्णमयीं च वृष्टिं १०३ य एकभक्त्योन्वहमेकवर्षं विशुद्धधीः सप्त-
तिवारजापी स मंदभाग्योपि रमाकटाक्षाद्भवेत्सहस्राक्षशताधिकश्रीः १०४ श्रीशांघ्रिभक्तिं हरिदासदास्यं प्रसन्नमं-
त्रार्थदृढैकनिष्ठां गुरोः स्मृतिं निर्मलबोधबुद्धिं प्रदेहि मे देहि परं पदं श्रि १०५ पृथ्वीपतित्वं पुरुषोत्तमत्वं विभूतिवासं वि-
विधार्थसिद्धिं संपूर्णसिद्धिं बहुवर्षभोगं प्रदेहि मे देहि पुनः पुनस्त्वं १०६ वादार्थसिद्धिं बहुलोकवश्यं वयः स्थिरत्वं लल-
नासुभोगं पौत्रादिलब्धिं सकलार्थसिद्धिं प्रदेहि मे भार्गवि जन्मजन्मनि १०७ सुवर्णवृद्धिं कुरु मे गृहे श्रि सुधान्यवृद्धिं कुरु
मे गृहे श्रि कल्याणवृद्धिं कुरु मे गृहे श्रि विभूतिवृद्धिं कुरु मे गृहे श्रि १०८ ध्यायेल्लक्ष्मीं प्रहसितमुखीं कोटिबालार्कभा-
सां विद्युद्वर्णां वरवरधरां भूषणाढ्यां सुशोभां बीजापूरं सरसिजयुगं बिभ्रतीं स्वर्णपात्रं भर्त्रा युक्तां मुहुरभयदां मह्यमप्यच्युत

रुडी

तेनयो रूपदुर्गानकारः तन्द्रामकारः
अनन्तो विसर्गः

पञ्चुतमश्री ९९ इति श्रीअथर्वणरहस्ये ललीहृदयस्तोत्रं संपूर्णं अथ मन्त्रसंग्रहे अथोच्यन्ते महामन्त्राः दुर्गायाः वांछिता
र्थदाः त्रिवर्गफलमोक्षाभिदायका विजयप्रदाः १ सद्यः सदर्णो ह्रल्लेखा सप्रति कृत्यादिनोद्युक् अत्रीधिकाविसर्गस्थिति
प्रतिष्ठस्त्रियासह २ धूम्रार्चिः स्यात्पं काण्ठस्तद्वानेतेष्ठवर्णिका दुर्गामन्त्रः समाख्यातो भजतां सर्वकामदः २ सद्यः ॐ
दण्डीमनुस्वारसंयुक्तः तेन प्रणवः ह्रल्लेखा भुवनेश्वरीबीजं धृतिरुकारः क्रादिनी दकारः रेफ उ अनुस्वारः तेन दुं अत्रिरीका
रः ईश्विका ऊकारः विसर्गयुक्तः तेन दुः स्मृतिर्गकारः प्रतिष्ठा आ तेन गा श्री ऐकारः धूम्रार्चिर्यकारः तस्य समज्ञ्यो नाहरिति रे
फः तेन वर्णसंश्लेषः समाधिः तेन दुर्गायै इति मंत्रो बोद्धव्यः ११ तथा मुनिः प्रोक्तो नारदाख्यो गायत्रं छन्द ईरितं दुर्गा च देव
ता प्रोक्ता दृष्टादृष्टफलप्रदा षट्दीर्घयुक्तपा[illegible]नैमंत्रपूर्वैर्गुणकैः जातियुक्तैः षडङ्गानि मनोरस्य प्रकल्पयेत् तेन ॐ ह्रीं
दुं दुर्गायै ह्रां हृदयाय नमः इत्यादि षडङ्गमन्त्रा ऊह्याः तदुक्तमाचार्यचरणैः तारो माया च दुर्गायै क्रमाद्यां तां गकल्पने
तिचकारः ऊँसमुस्थितो नीतिपर्यश्वार्यः तथा सिंहासनो मरकतद्युति सिंडचूडां शंखचक्रशरिकान्नले दधती पाशासे वाणा
त्रिनेत्रलसितां भवतुः त्वहं त्रीउर्मीनमामि मालिभूषणभूषितां गमे वा मायुधं यो साध्येन तायथस्ययोरस्ये इत्यायुधध्यानं तथा
अष्टपत्रां बुजनहं हं च तत्र स्वत्रयान्वृतं चतुर्द्वारसमायुक्तं कुंकुमादिभिरुद्धरेत् कुर्याच्च पीठपूजायां नवशक्ति समर्चनं ताश्च
प्रभासमाया [illegible] सजया ह्स्ना विशुद्धाप्यात् नंदिनी सप्रभा [illegible] या विजया सर्वसिद्धि स्थितिश्चनमी पकवह्निपारक्लीव हीनैर
[illegible] प्रपूजयेत् एकेति अ इ उ ऋ ऌ ऌॄ इति समस्वरशादी तैर्भिः आ ई ऊ ऐ ए ओ औ अं अः इति नवभिः स्वरैः सहितां नवशक्तयः
पूज्याः स्यरयर्थः तारो वज्रनखदंष्ट्रायुधाय च महापदं सिंहाय वर्मास्त्रनतिः प्रांतः सिंहासनं रीति तं आसनमंत्रेना नेनदद्यान्मूले
नकल्पयेत् वर्मकं अस्त्रं फट् नतिर्नमः मूर्त्तिमावाह्य तस्यां तां पूजयेच्चंदनादिभिः प्रथमावृत्तिरंगैः स्यात् जयादिभिः परापरा पाता

उ
दुर्गायाः स्य
पादा
भिः

जू
द्वा

दुं=५ ह्रीं

विद्या २२
व
४४८
448

दिकैरायुधैः स्वाचतुर्थीन्तादिभिः परा तदायुधैस्तु दुर्गायाः पूजनं समुदीरितं सजयाविजयाकीर्त्तिः प्रीतिः प्रभयासमीरिता
स्मृद्वा [stain] मेधाश्रुतिः स्वनामाद्यतत्पूर्वाः समभ्यर्च्याः अरिदरगदासिपाशांकुशशरधनूंष्यायुधानि गदितानि
इत्थं दुर्गामंत्रं यो भजते स नरः ईप्सितं लभते अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादि योगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वाशि
रसि नारदाय ऋषये नमः [stain] मुखे गायत्रीछंदसे नमः [stain] हृदये [stain] श्रीदुर्गायै देवतायै नमः इति विन्यस्य कृतांजलिर्ममस
र्वाभीष्टसिद्धये विनियोगः इत्युक्त्वा ॐ ह्रीं दुं दुर्गायै ह्रां हृदयाय नमः ॐ दुं दुर्गायै ह्रीं शिरसे स्वाहा इत्यादि षडंगमंत्रा
नंगुष्ठादितलांतं हृदयादि षडंगेषु विन्यस्य ध्यानादि मानसपूजांते स्वर्णादिपट्टे चंदनादिभिः त्रिवह्निविभागेनाष्टदल
कमलं कृत्वा तद्बहिस्त्रिवृत्तं भूपुरयुक्तचतुरस्रत्रयं कुर्यात् इति पूजाचक्रं निर्माय प्राग्वत्तत्पुरतः संस्थाप्य पाद्यस्थापनादि प
रतत्वान्तं विधाय अष्टदलकेसरेषु स्वाग्रादि [stain] प्रादक्षिण्येन ॐ प्रभायै नमः ईं मायायै नमः ऊं जयायै नमः ऐं सूक्ष्मायै
नमः ऐं विशुद्धायै नमः ॐ नंदिन्यै नमः ॐ सुप्रभायै नमः ॐ विजयायै नमः मध्ये च ॐ सर्वसिद्धयै इति संपूज्य ॐ वज्रनखद
दंष्ट्रायुधाय महासिंहाय हुं फट् नमः इति पीठमध्ये समभ्यर्च्यावाहनादि पुष्पोपचारांते प्राग्वदंगानि संपूज्याष्टदले
षु स्वाग्रादि प्रादक्षिण्येन ॐ जं जयायै नमः विं विजयायै नमः ॐ कीं कीर्त्यै प्रीं प्रीत्यै · प्रं प्रभायै श्रं श्रद्धायै · मेंमेधायै
स्रं स्रुतये · इति संपूज्य बाह्याष्टदलेषु ॐ शंखाय ॐ चक्राय ॐ गदायै खड्गाय पाशाय अंकुशाय · शरेभ्यो धनुषे ·
इति प्रादक्षिण्येन संपूज्य प्राग्वद्धोमादि बलिकपालादीनि समापयेदिति तथा जितेंद्रियो हविष्याशी वशी मूलं तं जपे
न्मन्त्रं तत्सहस्रं तिलैः स्वाद्वक्तोलोलितैः कीर्णैः पयोंबुसा · जुहुयाद्देधितेवक्तो तत्पदशांशादितनस्त्वेवेत् वसुलक्षं अष्टलक्षं स्या
त्तुमिमथः · एवं सिद्धमंत्री प्रयोगानाचरेत्सुधीः यथोक्तेन विधानेन नवकुंभान्मनोरमान् पंचरत्नसमायुक्तान्नववस्त्राने

ए

दुर्ग्याधयुतैर्भक्तैः

नं=३

भते

भुविम्प्रसेत् मंत्रीदुर्गायै यजेन्मध्येत्वन्यत्र चजयादिकाः । चंडनाद्यैः समभ्यर्च्य धूपदीपैस्तु मंत्रवित् अभिषिंचेत्प्रियं साध्यं राजा
नेवाशिशुं बुधः विजयश्रीसमायुक्तो राजा भवति नान्यथा । भूतापस्मारवेतालपिशाचाद्यैर्वियुज्यते वंध्यावलनं नात्र वि
नीतं प्राप्नुयात्सुमं अ्रामयान्मच्युतमर्त्यो दीर्घायुष्यसंशयः अनेनैव विधानेन तज्जनानामसंरंजनं एवं दुर्गामनुमर्त्यो योभ
जेद्विधिनामुना सदीर्घायुश्रुडरितानुजयेन्मविजितामयः पद्मेनारगतां शक्तिं समाध्यां तद्दलेषु च मंत्रवर्णान्विलिखेदष्टौ वि
ष्टुप मंत्रेण वेष्टयेत् मातृकार्णैर्वहिर्वीतं चतुरस्रेण वेष्टयेत् हौमांयंत्रमिदं प्रोक्तं सर्वसिद्धिकरं परं अपस्मारमहाभूतत्व
ड्ज्वरनिवारणं नृणां विजयदं स्त्रीणां पुत्रदं नात्र संशयः अस्याध्यं अष्टदलपद्मं कृत्वा तन्मध्ये तारेत स्वोदरेण क्लिवीजं तदु
दरे साध्यनाम च विलिख्य तद्दलेषु मंत्रवर्णानेकैकशो विलिख्य वहिर्दृत्तत्रयं कृत्वा तन्वीथ्यां जातवेदसे सुनवाम इति त्रिष्टुप
मंत्रेण संवेष्ट्य तद्बहिश्चतुरस्रं कुर्यात् एतद्यंत्रमुक्तफलदं भवति एवीक्त नवकुंभस्थापनमभिमंत्रेवयं त्रेस्तेयं नारायणीये ।
विंधहिमज्जाकालेग्निरत्रिनिष्ठो निठद्वयं मंत्रो महिषमर्दिन्याः प्रोक्तो वसुलतात्मकः विषमस्त्रिष्टुप् मज्जा । ष । कालाय । अग्नि । र । अ
त्रिनिष्ठो दकारस्य तेन दं तिस्वरूप । ठद्वयं स्वाहा मार्कण्डेयो मुनिश्छंदो गायत्री देवतास्य नोः सुरासुरनता देवी प्रोक्ता महिषम
र्दिनी [illegible]तिलके । महिषमर्दिनी हुंफट् । हृदयं परिकीर्तितं महिषशत्रो साधि हुंफट् शिरोंगं समुदीरितं महिषं द्वेषय हें ठ
हुंफट् इंतं शिखामत्रं महिषं हन युग्मं तेदेवी हुंफट् नवेत्रयं महिषांतसूदनि हुंफट् तेनशस्त्रमीरितं मंत्रैरेतैर्जातियुक्तैः पंचा
गानि प्रकल्पयेत् गारुडोपलसंनिभां मणिमौलिकुंडलमंडितां नौमि भालविलोचनां महिषोत्तमांगनिषेडुषीं शंखचक्र
णखेटवाणकार्मुकमूलकान् तर्जनीमपि विभ्रतीं निजबाहुभिः शशिशेखरां दक्षपार्श्वेयेन राघयथस्पायौ [illegible] नदाय्यधः

विद्या· २२
व·
४४९

449

मद्योरितरे रत्नायुधध्यानं ईशानन्शिवेनन्त ध्यायेत् श्यामांगीं महादुर्गां सर्वाभरणभूषितां जटामुकुटशोभाढ्यां स्फुरच्चंद्रकलान्वितां
पीतांवरधरां देवीं पीनोन्नतकुचद्वयां शंखचक्रकलमट्टहस्तां तस्याः खड्गखेटकौ बाणचापौ च तदधः सम्मूलात तर्ज्जनामधः तर्ज्जनीं तर्ज्ज
नीमुद्रां सामुद्रात्· तर्ज्जन्येकाकिनीन्दुह्रीशेषाः सत्रिमिता त्वधः शुद्धेयं तर्ज्जनी प्रोक्ता वक्त्रं श्रेष्ठा स्मृताभीतिदेति सारसंग्रहे प्रोक्ता
ततः पूर्वादिकेते पीठयजेन्महिषमर्द्दिनीं प्रथमावृत्तिर्लोकेशाद्दुर्गाद्याभिपराधरा ध्यानोक्तैरायुधैर्या चेलैकपालैः परेश्वता तदायुधैः
पंचमी स्यादेवं पूजा समीरिता दुर्गादवरवर्णिन्याद्या चार्ध्यकनकप्रभा कृतिकाद्युभयायाच महाकन्या सत्रूपिका दीर्घस्वराद्याः
क्रमतः पूजयेन्मंत्रविन्नमः दीर्घाद्याक्षौ वान्यरहितदीर्घस्वराद्याः नरायणाय पूर्वपटले प्रनन्तप्रचियोन्यादौ स्तत्कोन्यपटले प्राद्यैः
स्वरैः क्रमादिस्तुतं प्राईरूपपे ॐ प्रोप्रमितिस्वरैरितिटीकाया चैषा दिभिः होतेविति अथ प्रयोगः तत्र प्रागवद्योग पीठन्यासांते
मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि मार्कंडेयाय ऋषये नमः मुखे गायत्री छंदसे नमः हृदये श्रीमहिषमर्द्दिन्यै देवतायै नमः इति विन्य
स्य विनियोगः सत्कीर्त्यम महिषमर्द्दिनी हूं फट् हृदयाय नमः महिषशत्रौ पाथिनि हूं फट् शिरसे स्वाहा महिषं हेषय २ हूं फट् शिखायै महि
षहन्न २ देवि हूं फट् कवचाय· महिषसूदनि हूं फट् अस्त्राय इति पंचांगमंत्रान् मूलमंत्राभिमन्त्रय योः पाणियोरंगुष्ठादि कनिष्ठांतांगुलि
षु विन्यसेत् नेत्ररहितेषु हृदयादिपंचांगेषु विन्यस्य ध्यानमानसपूजां ते एवं मंत्रोक्त पूजा चक्रं निर्माय श्रीस्थापनाद्येग पूजांते मदष्ट
दलेषु स्वाग्रादिप्रादक्षिण्येन श्रीं दुर्गायै नमः ईं वरवर्णिन्यै नमः यं शंखाय रं चक्राय· लं खड्गाय वं खेटकाय शं वाणाय षं चा
णासनाय सं शूलाय हं तर्ज्जन्यै नमः इति संपूज्य दिशी प्राचीदिशोघं प्राग्वत्समापयेदिति तथा प्रजपेद्दुस्सलक्षं चतत्सहस्रं तिलैर्हुते
त् एवं सिद्धमनुर्मंत्री प्रयोगानाचरेत्ततः तिलहोमाद्वशीकारो नृणां स्त्रीणां भवेद्ध्रुवं ग्रामयान्त्यतेमत्स्यैः सद्यः सर्षपहोमतः पयसो
माज्ञयाराज्ञः संग्रामे विजयो भवेत् हविर्होमेन मर्त्यानां भोगप्राप्तिर्भवेद्ध्रुवं ब्रह्मवृक्षोत्थकुसुमैर्लभते पुष्टिमुत्तमां धान्यहोमेन धान्या

भिः काकदालक्षतेनच विद्वेषोजायतेलोकेप्रत्यंतेसक्षदोऽपिशत्रुर्गेच्छतिपंचत्वंससंममरिचहोमतः एवंयोभजतेवेवीदुर्गामर्दिनां स
नाशयेनसङ्ख्यभूतवेतालादीन्दर्शनादपि सारसंग्रहे वेदादिदुर्गासंबुद्धिर्द्वितीयंवह्निरेतगः टयंचमः सनयनः कृशानुगरुहिणीततः
पंचाक्षरोमन्त्रःप्रोक्तोभजतांसर्वसिद्धिदः वेदादिः प्रणवः दुर्गासंबुद्धिद्वितयंदुर्गेदुर्गेइतिवह्निरेफः अत्यगः तकारः टयंच
मः णकारः सनयनः ईकारःतेनणीकृशानुगरुहिणी स्वाहाकारः शारदातिलके तु तारोदुर्गायुगंरक्षमंत्यंठांतसलोचन
मित्युद्धृतं तत्रसलोचनमित्युद्धृतं तत्रसलोचनमितिपदमंत्यस्यठांतस्यचविशेषणमितिद्वयोरपीकारयोगोक्तः तट्टीका
कृता पतितार्थ्योननिकाकारेणतेनतणी केचिद्वदंतितत्रारम्भ तारंदुर्गेद्वयंवह्निरेतत्यंठांतमष्टकंशिव इतिनारायणी
यवचनात् वह्निभार्यास्वरः षष्ठःठान्तः प्रोक्तोग्निरेवच दुर्गेद्वितिमोंकारं दुर्गेतत्रेसहितमिति कालिकापुराणाच्च अत्रषष्ठ
स्वरःऋकारः समस्वरांगीकारात् कस्वदीर्घयोरेकत्वाभ्युपगमेनऋकारस्यषष्ठत्वात्तस्यविधिस्यपरंठतेनेवास्याचयेज्ञातकेव
लप्रातप्रतीतेरुक्तशारदातिलकस्यापिलाघवादेकस्यैवसलोचनेइति पदंविशेषणमित्यर्थः अत्रक्रमेणमंत्रोद्धारो
वोद्धव्यः तथा नारदोमुनिराख्यातोविराट्छंदउदाहृतं जयदुर्गादेवतास्याद्भुक्तिमुक्तिफलप्रदा नाराय्यैपंचभिमंत्रपदैःसर्वे
णांसमता जातियुक्तैरंगक्लृप्तिरितिनारायणीयशारदातिलकयोस्तु दुर्गेचहृदयंप्रोक्तं दुर्गेशिरइतीरितं दुर्गायैस्वाहाछिया
वशिभूतरक्षाणिकीर्तिते नारादिदुर्गेद्वितयं रक्षणिशिखाकीर्तितं दुर्गाशिर- कवचमैः इत्यतीनयनत्रययुक्तांसिंहगतांप्रणमेज्ज
यदुर्गांशक्तित्रिशूलंवामोर्द्धेदिवामाधःकरांतमास्यध्यानं इत्याधादितद्ध्यानंवा तथा दौर्गेपीठेयजेद्देवीमुक्तमार्गेणमंत्रवि
त् उक्तमार्गेणप्रथमाष्टांतरोक्तमार्गेण तथा प्रतपत्यंचलक्षंचतद्दर्शांशेनहोतैः तर्पणादिततः कुर्यात्ततः सिद्धोभवेन्मनुः त
तः सिद्धमन्त्रमंत्रीप्रयोगानाचरेत्सुधी इमंमनुंजपन्मूर्ध्नप्रविशेच्छत्रुसंगरे शत्रोश्चाणिभिहन्यात्रात्रकार्याविचारणा विवादेष्व

२२

विद्या० व० ४५०

450

वदाग्रे जप्ते विजयदो भवेत् अनया ह्याणि विद्यानि शस्त्राणि बहून्यपि स्तंभनानि च संग्रामे समुपस्थिते यदातिव सारसंग्रहे०
नारोद्धृत्यं ततो दुर्गाहृदयं रत्नानि चाहि ठः द्वादशार्णो मनुः प्रोक्तो मुन्याद्यं पूर्ववद्भवेत् व्यस्तेन मंत्रेणांगानि षट्क्रमात् ध्याने
पूजादिकं सर्वमस्य पूर्ववदाचरेत् ह्रिं ठः स्वाहा एवं वै दुर्गा शास्त्रवत् तथा प्रणवो हूं ह्रूं वतीज्वालामालिनि गच्छगगः शालो
हितो विहृत्तेच हि ठांतः परिकीर्तितः द्वाविंशत्यर्णको मंत्रः सर्वकामफलप्रदः ह्रूं त्रम लोहित० पः ह्रिं ठं स्वाहा अन्यानि
पदानि स्वरूपाणि त्रिचतुः पंचषड्वद्विमिलितैर्मंत्राणकैः क्रमात् पंचभागानि मंत्रास्य जातियुक्तानि कल्पयेत् अन्यच्छूलि
नि दुर्गा वत्सर्वमस्य प्रकीर्तितं शूलिनी दुर्गाविधिर्वक्ष्ये सारसंग्रहे अथ शूलिनी दुर्गायाः मंत्रं वक्ष्ये यथाविधि चतुर्तीयं स्वधायुक्तं धरा
सेनहृद्यं पुनः मरुत्पंचम वामकर्णेन्दु भूमिरन्तियुक् दीर्घो तृतीयस्वरयुक् तत्तृतीयश्च कर्णयुक् षष्ठयोमच वर्मास्त्र वह्निजायाव
सानकः अयं शूलिनि दुर्गायाः तिथिवर्णो मनुर्मतः चतुर्तीयं जस् धावत युक्तं तेन ज्व धरा० ल एतद्द्वयं ज्वलज्वल इति द्वयं म
रुत्पंचमण वामकर्णेन्दु० ऊतेन शू० भूमि ल अन्तिः ई तेन लि दीर्घोन० तृतीयस्वर० इ तेन नि तत्तृतीयः दकार्णः उ तेन दु ष्टग्र स्व
रूपं व्योम ह० वर्मं हुं अस्त्रं फट् वह्नियोषा स्वाहा तथा मुनिर्दीर्घतमाश्छंदः ककुबुक्तं च देवता शूलिन्याख्या महादुर्गा तद्ग्रह
ष्टविनाशिनी दुर्गास्याहृदयं शीर्षं वरदे विंध्यवासिनी शिखा वर्माऽसुरांते च महेंद्रमते ततो वदेत् युद्धप्रिये च दं पश्चात् त्रासय हयसा
मीरिता पंचांगमंत्राउद्दिष्टा एवं न्यस्ते च मंत्रिणः रक्ताक्षकुद्धदोर्दंडदोष्ट्रदोषघ्नमंगकर्मभवेद्ध्रुवं एवं न्यस्तशरीरो सौ ध्यायेद्दुर्गांसु
रैज्ञेता पंचांगमंत्रानाह० दुर्गास्याहृदयमित्यादि तेन शूलिनी दुर्गाश्रयः देवदत्रेववसिद्ध्यत्यादि तडुक्तं नारायणीये एवमादौ शू
लिनीति पंरतारादिकं वदेत् अवसानेन सर्वेषां देवसिद्धस्य पूजिते० नंदिनी रक्तपुष्पं च महायोगेश्वरीमपि वर्मास्त्रबीजे चाशूलिग्रह
रत्नाकराणि दिं पंचाणदाहृत्य न्यासान् ज्वरसंतीन्नविनश्यति तारादितं ज्वरप्रयोगे तथा नीलांभोधरकांति सिंहस्कंधास्थिता हाधिरूढा

दु

करै मूलं बाणमसिं सुरिं दरगदा चापमपाशान् सुभैः विभ्राणमसिखेटयुक्चनसहभिः कन्याभिराराहूतां नानाभूषणभूषितां
त्रिनयनां दुर्गां भजे मूलिनीं इति ध्यात्वा करमारभ्य वामाधः करपर्यंतं आयुधध्यानं दुर्गापीठपरशक्तिं ध्यात्वा देवीमपूजये
त् वक्ष्यमाणेन विधिना षडंगानि समपूजयेत् दुर्गास्याभिहितीयास्यापात्रपदेभ्यो परामताः चक्रदराभिगदापाशशरासनत्रिशि
खपाशकानि विदुः अथ प्रयोगः तत्र प्राग्वत्पीठन्यासांते मूलमंत्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि दीर्घतमसे ऋषये न
मः मुखे ककुप्छंदसे नमः हृदि शूलिनीदुर्गायै नमः शूलिनि चर दुष्टदेव सिद्धखनपूजितेत्यादि शिरसे मूलिनी विंध्यवासिनी देवसिद्धेत्यादि
शिखायै वषट् मूलिन्यसुरमर्दिनी वसिद्धेत्यादि कवचाय हुं मूलिनी युद्धप्रिये त्रासय त्रदेव सिद्धे अस्त्र इति पंचांगमंत्रान् मूलम
त्राभिमृष्टयोः पाण्योरंगुष्ठादिकनिष्ठांतास्वंगुलीषु विन्यस्य हृदयादिषु नेत्ररहितेषु पंचांगेषु च विन्यस्य ध्यानादि पंचांग
पूजांते रष्टदलेषु स्थाग्रादि प्रादक्षिण्येन ॐ दुं दुर्गायै नमः पूर्ववरदायै नमः विंध्यवासिन्यै नमः असुरमर्दिन्यै नमः युद्ध
प्रियायै नमः देवसिद्धपूजितायै नमः नंदिन्यै महायोगेश्वर्यै इति संपूज्य द्वितीयाष्टदले शंखाद्यग्रादि प्रादक्षिण्येन ॐ चक्रा
य शंखाय खड्गाय गदायै बाणाय चापाय शूलाय पाशाय इति संपूज्य दिग्गी प्राच्यादिदिक्षु वज्राद्यस्त्रमायायेदिति तथा
वर्णलक्षजपेन्मंत्रं जप्त्वा तद्दशांशतः आज्येन आज्यद्रव्यविधानपूर्णाहुति स्रुवेतु आराध्य विप्रान्विधिवद्भक्त्याभ्यर्चयेत्ततः
पंचसिद्धमंत्रमंत्री प्रयोगान्निजवीन्वितान् विदधीत विधानेन पूर्वोक्तान्सर्वे मूलाद्याश्च पृथक् संयुक्ताश्च क्रमाद्यग्राः स्युः मूलि
नी तथा विचिंत्य प्रजपेन्मंत्रं यस्तत्पुष्पविधानतः तत्राविषयतत्पूर्वं वदेत्यश्राहिनपपति मंत्रावृत्त्यानदानीच भूतसं
घः पलायते स्वल्परोगिणोमध्ये मूलिनी स्वायुधैर्युतं जपतो विद्रवं त्यामपुग्रहाश्च वणाविग्रहा सर्पाश्च वृश्चिकाश्चस्य वज्र
पात्कक्करोद्रवं लूतिकादिककीटोत्थं विषं नाशयति क्षणात् निशितेमायकेहैं विमावाहेवच मूलिनी हीमंकरी पूजयित्वा

शु

वि॰या॰ २२
व॰
४५१

451

मन्त्रमेनं जपेत्सुधीः पत्राण्युत्थानि रक्तानि सेनानि सिद्ध्येत्कामभवेत् तिलयुक्तैः पञ्चविंशैर्वै विंशत्यामसुसंयुतैः । लतां प्रजप्य जुहुयाच्छत्रुनामया
विहितविग्रहः यमातिष्ठित्वमायातिनात्रकार्याविचारणा त्रिसप्ताहं कृतैस्तिलैरष्टसहस्रं प्रत्यहं हुनेत् पाकिरस्या प्रतिहता वत्सरा
त्यागभवेद्दले अष्टसहस्रसंख्यातेनस्तसहस्रमितयर्थं हुतेनाष्टपातं मंत्रीजप्यजुहुयाद्घृताप्लुतं लभेत् वत्सरात्प्राग्गृहं वेधाचमधुरत्रयसु
क्तयाः समग्राष्टोत्तरं जप्त्वाजुहुयाद्दीप्तितान्लभेत् छुरिकाखड्गनाराचसंजप्तामन्त्रनामुना संपातघृतचूतसिक्ताश्च संग्रामे हतुश
त्रयः अष्टोत्तरशतं मंत्री गुलिकां गोमयस्य च जप्त्वायात्सम दिच सैरिष्टोद्दृष्टोस्त आदरात् अस्पृष्टभूम्यन्तरिते गृहीत्वा गोमयं ।
शुभे त्रिसहस्रमितं जप्त्वं यस्या सौहृदा रिसंभवेत् तस्मसंस्तंभवेन्मद्भवेन्नैवा प्रसंशयः सेनामुखे निखातं च सेनास्तम्भंकरो
ऽलं ग्रामं वा नगरं गच्छन्संस्मरेद्दविकां सुधीः पानीयात्रकरीवैवप्रक्षेत्रां प्रजपेन्मनुं तत्पिबेत्वा प्रविष्टस्तं प्राप्नुयामिष्टभोजनं
सहस्राशु भूत्यवेर्गणसाधकोनात्रसंशयः अर्कोष्टलसमिद्भिस्तुत्रिमधक्तमभिरक्तवत् जुहुयाद्द्विसाहस्रया ~ रुहिप्यसाधकः
भवंत्येवहितेव पपात तथाप्यत्यसमिद्धैः प्रसन्नचेतास्तु तिलैः पूर्वकर्मणिवाहुवेत् दुर्गाकल्पेऽदितान्सर्वा प्रयोगान्साधयेत्सुधीः
यंत्रव्यतिरिक्तानिति तथा सारसंग्रहे अथातो वनदुर्गायाः प्रोच्यते मन्त्र उत्तमः धृतिस्तुकामिकाद्वंद्वंत्रिष्टियुक् षष्टांतकेः रमे
शुस्वरसंयुक्ता परा विसर्गयुता तियुक् प्रज्ञा जयान्तष्टि विंदुयुक्ताहंसस्तु वानयुक् लोहितो नेत्रसहितो मंत्रः षष्टाक्षरं वदेत् लिं
गास्य दर्णीच सप्तधाविषः पंक्तिस्तरीयसुयुक् प्रभाकालः श्रोत्रयुक्तः शूरः स्याद्द्वंद्वयुग्मपाशिः मरुत्सत्याहितणीसंध्यावामसंध्यास्यावि
दुमत् सूलाकातियुता मूर्धिहीर्दाकालेश्वरान्विताः विश्वमूर्तिप्रभावालः कार्तिकेयकहषव्यः वैकुंठाव स्तथासाकाक्षकांतीम
त्रुरयं मतः प्रवरो वनदुर्गायास्सप्तत्रिंशद्वर्णकः धृतिस्फकारः कामिकाहंद्वं तंकारश्चद्वंद्वं तन्त्रस्पियुक् रकारयुक्तं तेन त्रिवृष ष
ष्ठांतं ठकारः तेन ष इति माय रश्चस्वरयुक्ता तेन शूपरारेफः विसर्गयुता उकारयुक्ता तेन त्र अतियुक् प्रज्ञा रकारयुक्तः ष

कारः तेन षितया॰ काः तद्विः रिकारः विंदुरन्तुः स्वाः तेन किं हंसः स वाले व ते[illegible]स्व लोहित यनेत्रं॰ इ तेन॰ पि॰ मंत्र षष्ठात्तरं
षि क्लित्वाः भसेदंडीवस्त्रथा विंदुयुक्तो॰ यकारस्पिषं॰ म॰ पङ्क्ति विरोत्य॰ एतेनमे॰ प्रभास कालो मंस्रोत्र उ तेनः सुसूरायः स्वि
स्वेरूपं स्रहेंदुयुक् हरिः तेन ते मरुतः यः सुलक्ष्मिता दि संध्या प्राकाम स्वरूपं संध्या एका विंदुमत् तेन कां सूक्ष्मा कां
तियुक्ततेन पापरहिं स्तेः॰ दीर्घकाले॰ स्वरन्विता सकारएकायुक्तो नकारः तेन नो विश्वमूर्तिः नो प्रभाग॰ वालो॰ व कामि
मिकेयुक् लकामिकेयुक् लकार रकारयुक्तं तेनति हृषभः पाः वेकुंठो॰ म वसुधां यस्रूपं स्वकांती॰ हकाराकारी तेनह स्र
त्रवात मेवत्पत्राणिकीलकानि ईशानसंहिताया शुणवीजस्तमुह्रत्य उत्तिष्ठेति पदं तपः इत्यादि॰ एवमेषामहाविद्यानिः कीला
सर्वसिद्धिदा॰ शुणंतेशुवनेश्यानीडुर्गा वीजं नियोजयेत् वर्मणोते लकं वीजं सुक्तिा चांते विलोमतः एवं लकवीजततपयोजयेत्क्रोध
दारुणाः वीजत्रयं प्रणवमायाडुर्गा वीजानि विलोमतः डुर्गामायाप्रणवक्रमेण एता तावत्ताः आद्येवीजपंचकं॰ अनंतरं मंत्रः ते
दन्तु विलोमाति वीजमिति मंत्रसिद्धिः तथा आरण्यको मुनिः प्रोक्तम्यनुष्टुप् छंदः ईरितं वनडुर्गावतास्य सर्वशत्रुविद्याविनी अस्त
स्याष्टाष्टत्तवाणामिति मंत्राणां के पृथक् जातियुक्ताः षडंगानि मनोरस्यप्रकल्पयेत्॰ यादष्टसंख्यष्टके गुह्ये लिंगाधारोदरे सुव
पार्श्वयुग्मे हृदि कुच द्वंद्वे कंठोष्ठमधिसु करयो वेदनो नासा गण्डयुक्के णियुग्मके भ्रूमध्ये मूर्ध्नि मत्रो वर्णान्न्यसेद्यथाविधि
विद्युदामप्रभाभां कनकसरस्सिद्धेसंस्थितां मत्रिनेत्रां हस्ताभोजैर्वहन्तीमनिदरवरदाभीति संज्ञां क्रमेण स्वर्गांगायत्का तिचहस्ताश्रसि
कलितलसद्दलचूडां प्रसन्नां पार्श्वेणीयुतां मृगेंद्री हृदि वनवसतिं साधु दुर्गां स्मरेहं दत्ताद्वहं योराघे तराद्येय स्यथा योरस्ये इत्यापुथा
ध्यान इति ध्यात्वा महादेवी पूजयेद्भक्तितत्परः एवं दिते स्त्रुभेदोर्गे पठित्वा डुर्गा प्रपूजयेत् एवं मंगानि वृज्यानि तत्र आचार्या दिकायजेत्
चक्राद्यस्त्राणि मातृस्त्र लोके पातावुधानि वा आर्याडुर्गाभद्रा समभद्रकाल्यविकालेस्था वेदायागभास्यान्तेमंकर्षष्टमीमोका चक्रे

विद्या ३२
व॰
४५२
452

शंखासिखेटेषुधनूरुड् नृकारोटिका नदायुधा नीरितानि दुर्गा पूजयमीरिता कृत्क त्रिशूलं नृकरोटिः नृकपालं अथ प्रयोगः न त्वप्राग्वद्योगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि नारदाय ऋषये नमः मुखे अनुष्टुप् छंदसे नमः हृदि श्रीवनदुर्गायै देवतायै नमः इति विन्यस्य प्राग्वद्विनियोगमुत्कीर्त्य उत्तिष्ठ पुरुषि हृदयाय नमः किं स्वपिषि शिरसे स्वाहा भयं मे समुपस्थितं शि यदि शक्यमशक्यं वा कवचाय तन्मे भगवति ने- शमय स्वाहा अस्त्राय फट् इति षडंगमंत्रानंगुष्ठादि तलांत करयोर्हृदयादि षडंगेषु विन्यस्य दक्षपादांगुलिमूले ॐ नमः गुल्फे त्तिं नमः जानुनि ष्ठ ऊरुमूलेषु वामपादांगुलिमूले रु गुल्फे षिं नम जानुनि किं ऊरुमूले स्वं गुदे पिं नमः लिंगे षि मूलाधारे मं नमः उदरे यं दक्षपार्श्वे मे वामे स हृदि युं दक्षस्तने पं वामे स्थि कंठे तं दक्षकरांगुलिमूले यं मणिबंधे दिं कूर्परे शं वाहुमूले कं मुखे वं नं दक्षनासापुटे मे वामे मां दक्षगंडे ग वामे भ दक्षनेत्रे ति वामे पां दक्षकर्णे मं वामे यं भ्रूमध्ये स्वा शिरसि हां नमः इति विन्यस्य प्राग्वद्ध्यानमानसं स्वहृज्जांते अष्टदलत्रयात्मकं प्राग्वत्सूजाचक्रं निर्माय प्राग्वत्सूजाचक्रं निर्माय प्राग्वद्दुर्गां संपूज्यांते प्रथमे अष्टदले ॐ आर्यायै नमः एवं दुर्गायै नमः भद्रायै अंबिकायै क्षेमायै वेदगर्भायै क्षेमंकर्यै द्वितीयाष्टदले चक्राय शंखाय असये खेटकाय बाणाय चापाय शूलाय कपालाय तृतीयेष्टदले प्राग्वद्ब्राह्म्याद्याः संपूज्यादिंगीशान्दिक्षु सर्वं पूर्ववत्समापयेदिति नारायणीये वेदलक्षजपेन्मंत्रं तत्दशांशहोमेन तिलैः आज्याक्तैस्तिलतंडुलैर्वा दुर्गा संचिंत्य चानले तर्पणं मार्जनं कृत्वा ब्राह्मणाराधनं तथा धनधान्यादिभिः सम्यक् तोषयित्वा निजं गुरुं एवं सिद्धमनुं मंत्री वांछितार्थान्प्रसाधयेत् दुर्गाप्रयोगभेदेन विंध्यनिवासिनी प्रियेच दुर्गा महिषोत्तमांगीस्थिता च हेमाभतनुं वहंती सचक्रशंखासिसखेटबाणचापान्भुजैर्जित्निकां वहंती चक्रशंखकृपाणखेटकबाणधनुस्त्रिशूलवन् एकपाल सदृश सुशलकुंभकदेवकान् सत्कैरवलयसांमदांवरभि अिंडपालकणक्किकान् बिभ्रतीज्जलदद्युति महिषोत्तमांगनिषेदुषी पावकोल्लसि

नद्युतिंभीमसिंहंस्मिमागतां ध्यामलांकमलस्थितांनयनत्रयोल्लसितांशुभां व्याघ्रचर्मसदंष्ट्रकामहिवद्धकुंडलशोभितां चंद्र
शोभितप्रोषयंस्मरदाभवाभयनीतिदां प्रजपेत्मन्त्रमहंमंत्रीस्वरतायेशतंस्वच सहस्रंवाततःतेचप्रयोगात्कर्मसिद्धिः यथयडहि
एवमनुसहस्रंवायुतंजपेत् अविरालभतेतत्तदसाध्यमपिसाधकः प्रातःस्नायीन्यासपूर्वंस्मरन्देवीमनन्यधीः नित्यंसहस्रंप्रज
पेन्मंत्रंसाधकसत्तमः ब्रह्मचर्यग्रहोपंचदोषान्प्रणमयेत्सुधीः कृत्वेदारण्यकतिलैराजिकाभिश्चवाहनेन् अपामार्गसमिद्भि
र्वीनाशयेत्सकलामयान् अयस्कारादिकान्मंत्रीनाशकार्याविचारणा न्यग्रोधोत्थसमिद्भिश्चसमधुगाभिर्हुनेत्सुधीः अयुतं
सर्वसंपत्त्यैसर्वापन्मुक्तयेपिच ग्रहादिपीडांत्यैचतथाह्यभिचारादिपीडांतये अर्कवृत्तसमुत्थैस्तैर्जुहुयाच्चसमिद्वरैः अरण्यरविवा
चतद्वयप्रत्यहंसुधीः दशाहतोवांछितार्थसिद्धिर्भवतिनान्यथा अहंवासमरात्रंवाचेधैः शरसमुद्भवैः एकैकशाकलंमंत्रीहुतेवां
छितसिद्धये त्रिंशच्छरनसिताग्रोष्मनिधायजुहुयाद्बुधः कटुतैलैःसहस्रंवाप्यथुतंतदनंतरं संपातितैलेनशरा— न्समाप्य
यथाविधिः एवंवत्सजयेन्मंत्रंतच्छरान्यथभूपतिः मुद्राचारस्थुथीरस्थयन्वीसंयतमानसः गृहीतापरसेनायांमध्येगच्छेदभिः
क्षिपेत् सायावतिदिशःसर्वाःसंभ्रांताविकलातदा सद्यःगत्यपुनर्भूयोगुरुंध्यान्धैधनैरपि वस्त्रालंकारगोभिश्चवतोषयेज्जयदायिनं अष्टा
धिकशतेनाथसंजप्तंशवभस्मच निक्षिपेद्यस्यशिरसिसविद्विष्टोभवेज्जनैः देशाद्वपणंत्रंचैवकाकवद्भ्रमतेसदा कारस्करद्रुमो
त्थैस्सुपत्रैर्वीयुनिपातितैः सहस्रंजुहुयान्पादरजोभिसहवैरिणः उच्चाटोथभवेत्तस्यविषवृत्तसमुद्भवैः पुष्पैर्हुनेत्सचसेनासत्त
भयेद्बुधः तावद्भिस्तस्यपत्रैश्चमंत्रीसेतांनिवर्त्तयेत् विषवृत्तसमुद्भूताणकेः प्रतिकृतिंशुभां कृत्वाप्रतिष्ठितप्राणांखंडखंडकु
तैर्निशि कृष्णपक्षचतुर्दश्यांकाकोलूकवसायुतैः तद्धात्रैर्विपिनेहोमःकर्तव्योष्टसहस्रकं चतुर्दशीत्रयोदेवंनाशमेतिरिपुर्ध्रुवं
हकवायसयपक्षस्वसारक्तसंयुतैः होमाद्विपुत्तोपशमेतिह्यनतत्समिधस्तथा होमात्मतोरिपु— र्नेभवत्येवसहस्रतः वैरिणः प्रति।

विया॰
व
४५२
453
एदु॰

मंकृत्वा सम्यक्तस्या पितानिलं विषत्रिकटुकालिमाषसमयुग्मे जले दिये न प्रजपेच्छमनुं सयोज्वराक्रांतो भवेद्रिपुः इंगयाभिषे
कतः शांतिर्भवत्यस्य न संशयः प्रतिमा विषहृदोत्थानि निक्षिपेदुग्धवारिणा उन्मादस्मारियोगःज्यपूर्ववच्छांतिरीरितः सूर्यवि
वीतस्यक्रामूले मंत्रं निकाकुरां ध्यात्वायं तं प्रजप्याथ मारयेद्रिपुसंचयं असिखेटकरां कृष्णां कुर्द्धां सा वनवासिनी संस्मृता
मंत्रजापेन रूपामयेच्छत्रुसंचयं शरधन्वकरां सिंहस्थितां पावकसन्निभां कारस्करतलं समिध्यामयुतं ज्रुहुयात्सुधीः रोगिणः
करिणः सर्वजायंते ह्यचिरात्सदा विषहृतोत्थितैः पत्रैर्यो पानाप्रशांति च नहृतस्य मनोभिः स्नावुद्यात्ः कारिणां ध्रुवं राज्ञ
वृत्तिसमद्धिर्वा रोगान एवपतिदः तिनां विषहृत्प्रसूतेश्च त्रिमाधुक्तैस्तु मानवः वशीभवेत्तथा शीघ्रं पत्रैरानित्यशोभितैः त्रि
स्वादुयुक्तैः करिणो ह्यनिन्नाभवंति च अभ्यंगं पंचगव्येन लोकरत्नाकरः परः करिणां मनुजमोस्य प्रोक्तो मंत्रविद्रुत्तमैः सर्पि
स्तिलानित्यकृणराजिका पंचगव्यकैः हविस्तैलकेप्त्रेव प्रत्येकं च सहस्रतः जुहुयादिभसंघानां वृद्धिर्भवति नान्यथा म
ह्यांते विषवृतचाहित्वा निर्मिया पंचधा धिक्क्रमेणैव पंचाग्न्यायुधानि प्रकल्पयेत् सम्यक् शिल्पविदा शंखोनंदकसूत्र
शार्ङ्गकौ कौमोदकीति क्रमेण प्रोक्तमायुधपंचकं निक्षिप्य पंचगव्येन जपेन्मंत्रसहस्रकं तावच्चाज्येन जुहुयात्संपातेत
त्रपातयेत् भूयश्च पूर्वसंख्याकं जपं कुर्यात्ततश्च ततः विद्ध्याद्वदतान्यच्च पंचगव्यमपूरितान् मध्यायुधेश्च युधानि निक्षिपे
न्नत्रवर्द्धते धनधान्यसमृद्धिस्यात् रिपुचोरभवं नवा पशौ रूपवशीकुर्यान्नात्यत्रौ नात्यलेरपि ब्राह्मणान्कमुदे कृत्वा कृष्णौ रेवि
णमेवच भूद्रान्लवणहोमेन ग्रामजातिप्रसूतकैः चक्रशंखगदांभोजहस्तं संचिंतयेच्छुभं रविबिंबे मुकुंदं च मनुद्वयमस्त्रलि
गकं प्रजपेच्चाप्ययुक्तं श्रीभगवत्पदयोरथ सर्वसिद्धिकरः प्रोक्तः प्रकारो यस्तु मंत्रिभिः साध्यनामान्तरैः सम्यक् विदर्भितमंत्र
लिखेत् यत्रे तत्कुलालस्य करलग्नं मृगरसमृत् तयाकृतायां प्रतिमायां तस्यां च हृदि संन्यसेत् संस्थाप्य तामभिसुखितां समाहंस

जपेमन्त्रं संध्यात्रयेशरंचाष्टाधिकं वशगोभवेन्नृपः ॥ व्रीहीन्हुनेदष्टशतं प्रत्यहं हानस्त्राद्भवेत् व्राह्मिमानोपयोभिस्तृपयुमान्भवति ध्रुवं
घृतहोमान्मंत्रिणः स्यात्कांचनाभिमहीयसी दभाचस्तविलिह्निस्यादन्नैरन्नसमृद्धियुक् मधुहोमेनरत्नानांनिधिर्भवतिनान्यथा दू
र्वाहोमेनदीर्घायुर्मंत्रीभवतिनिश्चितं स्वेनगुंजासमानीयकुडवः प्रतिमासुभाः एतन्मंत्रस्रजमाविकरेष्ठहृत्तसैन्यकैस्वयं मंत्रीस
ग्रमः सन्नतेनासौवैरिणस्रमूः ज्वरादिकैर्महारोगैः पीडितानामानृणांचिरात् सेनाधिपतिस्तुत्वानांयरस्परविरोधतः एतत्सुपत्र
वैर्नानाविधैर्नाशं घर्यांतिच नारेषाक्रिसमाध्यांतिखित्वाभविदलेमध्यत पत्रमूलेमहीत्यारणीपुग्मदनमनुविलिखेद्दू क्रिणोमू
लवर्णेन अन्यप्रत्येववीतेवहिरष्टलिपिभिर्भूपुरेह्रदंसंस्थंदुर्गायायंत्रमेतद्युवतितनयदंसर्वरक्षाकरंस्यात् सर्ववश्यकरंन्नृणांस
वसौभाग्यपुष्टिदं राज्यलक्ष्मीविहीनानांभूयतोनांचराज्यदं आमयग्रस्तवृणांचरोगशांतिकरंपरं जपहोमाज्यसंपातसाधितं
यंत्रमुत्तमं प्रोक्तंचनवदुर्गायाः सर्वदुःनात्रसंशयः ॥ अस्याथ ॥ द्वादशदलपद्मंविरच्यतन्मध्येतारंतस्योदरेशक्तिंतदंतः साध्यनाम
वविलिख्यतत्केसरेषुसहिषमद्दिस्यष्ठात्तरमंत्रस्यत्रिशाहृत्तामतिकेसरंवर्णद्वयंवर्णद्वयमालिख्यमूलमंत्रस्यवर्णान्प्रतिदलंत्रिं
शच्छालिख्यंतिमात्तरं ॥ अंतिमदलेविलिख्यमायाद्वहिर्हृत्तद्वयंविरच्यतयोरंजरालवीथ्यांप्रत्यक्षरसविंदुकांविलिख्यतद्दहिस्तुतरस्य
हयंसंपुटरूपेणाष्टकोणेनवकोणेतवेष्टयेत् एतद्यंत्रमुक्तफलदंभवेत् नारायणीये अत्रिरत्रसमाख्यानतद्बीजंणिवसर्गवान्
अत्रिः द ॥ णिव ३ ॥ सर्गो विसर्गः तेन ॥ दुः तद्बीजं तस्यादुर्गायाः वीजं कश्यपऋषिर्गायत्रीछंदः श्रीदुर्गादेवताषट्दीर्घयुक्त
वीजेनषडंगानिवीजेनसविसर्गेणसर्वत्रअष्टकमलदलेहृदीश्वरामांत्रिनेत्रांम्मूलवाणचक्रशंखखेटधनुःकपालानिदक्षिणाधः
करक्रमेणधारयतींध्यायेत् लक्षंजपेद्दशांशंहोमः पूजादिकंवनदुर्गावज्ज्ञेयं अयंलक्षजयंहृतयुगपरः यत्कर्मधर्मनिलयंप्रव
दंतितत्त्वायत्तदिष्टमखिलंसकलंतथैव त्वंचेन्नार्यंइतिशर्मविचार्यचित्तेनित्यंत्वदीयचरणौशरणंमपद्ये १ पाथोधिनायत

त

जेभवत्या ४ यो धूम्रलोचन इति प्रार्थितः पृथिव्यां भस्मीबभूव स
रणे नवहुङ्कृतेन॥ सर्वासुरक्षयकरे गिरि=४

विया २२
व०
४५४
454

नयापतिरेषशेषशय्यैकलालितवपुः पुरुषः पुराणः त्वन्मोहपाशविवशो जगदं विकापिव्याघूर्णमाननयनं शयनं चकार २ त
त्कौतुकं जननियम्यजना दिन स्वकर्णप्रसूतमलजैर्मधुकैटभाख्यौ तस्यापि येन भवतः स्तनयोनिहन्तुं तन्माययाकवलि
तौ विलयं गतौ तौ ३ यन्माहिषं वपुरपूर्वबलोपपन्नं यच्चाकनायक पराक्रमजित्वरं च यल्लोक कण्टकजनन व्रनवद्धहार्दं
तल्लीलयैव दलितं गिरि ५ राजकन्ये मन्येस्मसमनुदहते कृत रोषहोमः ५ केषामपि त्रिदशनायकपूर्वकाणां दृ
ष्टं न ज्ञातमसुर भावं पि चण्डमुण्डौ तौ दुर्मदौ समपरिवारबलसमृद्धौ मानुष्यवापि कलि पात्य निती विपाणौ ६ दोष्णेन तेषाव
इति प्रार्थित प्रभावो देवो पिपतेः सदनं जगाम भूयोपि तस्य चरितान्प्रार्थयां चकार स्मात्वं प्रसीद शिवदूति वि जृम्भितेन ७ पित्र
नदे नदमवैरपिये नजेयः भिद्यातपत्ति ताडुधिरादपुणं भूमौ बभूवुरमिताः प्रति रक्तवीजास्ते पि त्वयैव गगने गालिताः समस्ताः
८ आश्चर्यमेतदतुलं यदभूमरारि त्रैलोक्यवैभवविलुठनहृष्टपाणि पारे निहत्य भुवि शुम्भनिशुम्भसंज्ञौ नीतौ त्वया जगति तावपि
नाकलोकं ९ त्वत्तेजसि प्रलयकालकृतानने स्मिन्सि प्रयान्तिभुवनानि ---- सद्यः तस्मिन्निपत्य शलभाइव राववह्नौ भस्मी
भवन्ति भवाति किमत्र १० तत्किं यमभ वती भवती नापसंवर्द्धनप्रणयिनी प्रणमज्जने ९ तत्किं गणभवतीभवतो वृता
यनिर्दायाम प्रणयिनी विनाशयितेषु ११ वप्मेकरेतदितरे च तत्थोपरिष्टाष्मात्रं स धारसयुतं वरमातुलिंगं खेटं गदां च दधती
भवतीभवानिध्यायं तियेरुणा निभां कृतिनस्तपव १२ यद्वारुणाज्यरमिदं परिमान वस्ते वीजं स्मरेद्वरदिनं दहनाधिरूढं मायांकि
तति लाकितं तरुणेन्दुविन्दुनादैरमन्दमिहराज्य मसौ भुनक्ति १३ आवाहनं जपनवर्णनमग्निहोत्रकर्माणि तवविसर्जनमन्त्रदे
वि मोहात्वमया कृतमिदं सकलापराधं मातः क्षमस्व वदेव हिरंतरस्य १४ अंतास्थिता खिलजंतषु मूलरूपविद्यात्मसेव दिसिवा
खिलविश्वरूपा काभूरिशाहरचनावचना कासारीनजनं जनन विमानवनिष्प्रपंचं १५ पतत्यदेवदनुदिनं दनुजांतकारि चण्डीचरि

दानव=
शस्त्रा=
हि
संवर्द्धन
न
न
निर्वापिता=६

रागा=६ धि=१ विलयं=७ जंतु=२

त्रमतलं भुवियस्त्रिकालं श्रीमान्सुखी सविजयी सुभगः कृती स्यान्मानी चिरं तनवपुः कविचक्रवर्ती ॥ ९ ॥ अथ नवार्णविधानोक्तम
हालक्ष्मीपूजा लिख्यते तत्र प्रातः कृत्वादिमातृकान्यासं तं विधाय मूलमंत्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि ब्रह्मविष्णुरुद्रेभ्यो नमः
मुखे गायत्र्युष्णिगनुष्टुप्छन्दोभ्यो नमः हृदि श्रीमहाकालीमहालक्ष्मीमहासरस्वतीभ्यो देवताभ्यो नमः गुह्ये परमशिवलिंगाय बीजाय नमः
पादयोः कालीशिवहूतीमज्जायन्तीभ्यः शक्तिभ्यो नमः नाभौ क्लीं कीलकाय नमः इति विन्यस्य मम सर्वाभीष्टसिद्धये जपे विनि-
योगः इति कृतांजलिरुक्त्वा ॐ ऐं ह्रीं क्लीं हृदयाय नमः इत्यादि षडंगन्यासं विदध्यात् अत्रैकादशन्यासेषु मातृकान्यासः प्रथ
मः षडंगन्यासो द्वितीयः ततः ॐ ह्रीं ब्रह्माणी मे पूर्वे पातु २ महालक्ष्मी मे ऐशान्यां पातु २ व्योमेश्वरी मे ऊर्ध्वं पातु २ सप्तद्वी
पेश्वरी मे मध्ये पातु २ नागेश्वरी मे अधः पातु २ तत्तत्तृतीयो न्यासः ततः ॐ ह्रीं मम सर्वांगं नंदजा पातु नमः पूर्वे दक्षिणांगं र
क्तदंतिका २ पश्चिमांगं शाकंभरी २ वामांगं दुर्गा २ मूर्ध्नीह्यादांतं भीमा २ पादांतिमूर्ध्नांतं भ्रामरी २ इति चतुर्थो न्यासः पा
दादिनाभिपर्यंतं २ ब्रह्मा पातु नमः नाभेः कंठपर्यंतं २ विष्णुः पातु नमः कंठाद्ब्रह्मरंध्रांतं २ रुद्रः पातु नमः पादद्वये हं
सः पातु नमः २ नेत्रयोर्वृषभः पातु नमः सर्वांगे गजाननः पातु २ नमः ब्रह्मरंध्रे २ हरिः पातु नमः मध्यदेहे २ महालक्ष्म्यै
नमः मध्यदेहे २ मस्तके २ सरस्वत्यै नमः पादयोः २ महालक्ष्म्यै नमः करयोः २ सिंहाय नमः नेत्रयोः २ परमहंसाय नमः पा
दयोः २ महिषसहितप्रेताय नमः सर्वांगे २ महेशाय नमः पुनः सर्वांगे २ चण्डिकायै नमः इति षष्ठो न्यासः ब्रह्मरंध्रे ॐ ऐं नमः दक्षि
णकर्णे ॐ ह्रीं नमः ॐ वामकर्णे क्लीं नमः दक्षनेत्रे ॐ चां नमः वामनेत्रे ॐ मुं नमः दक्षनासायां ॐ डां नमः वामनासायां ॐ यें नमः
मुखे ॐ विं नमः लिंगे ॐ च्चें नमः इति सप्तमो न्यासः गुदे ऐं नमः लिंगे ॐ ह्रीं नमः मुखे ॐ क्लीं नमः वामनासायां ॐ चां नमः दक्षनासा
यां ॐ मुं नमः वामने ॐ नमः दक्षनेत्रे ॐ यें नमः वामकर्णे ॐ विं नमः दक्षकर्णे ॐ च्चें नमः इत्यष्टमो न्यासः सः सर्वांगे मूर्धादिपा

ह्रीं नं मूलमंत्रमुच्चार्य नमः एवं दक्षिणपार्श्वे पृष्ठभागे पुनर्वामपृष्ठे दक्षभागे पूर्वादिषु व्यापकत्वेन न्यसेत् इति नवमो न्यासः ततो मूल
मंत्रमुच्चार्य हृदयाय नमः इत्येवं षडंगन्यासं कुर्यात् इति दशमो न्यासः खड्गिनी शूलिनी घोरेत्येकं श्लोकं सकलवर्णान् ध्यात्वा सर्वा
गे व्यापकं शूलेन पाहि नो देवीत्यादि रक्तसर्वेन इत्यन्तं श्लोकचतुष्टयं बालार्कवर्णान् ध्यात्वा व्यापकं सर्वस्वरूपे सर्वेशे इत्यादि चाण्डि
के त्वां नता वयमित्यन्तं श्लोकपंचकं शुद्धस्फटिकसंकाशं ध्यायन् सर्वांगे व्यापकं न्यसेदिति इति एकादशो न्यासः अथ स्वहृदये वक्ष्यमा
णं पूजापीठं विभाव्य तन्मध्ये मूलमंत्रस्य बीजत्रयं ध्यात्वा मध्यबीजे श्रीमहालक्ष्मीं सर्वदेवशरीरेभ्यो याविर्भूतामितप्रभा विचित्रजव
नाविचित्रमाल्याम्बरविभूषणा चित्रानुलेपना कान्तिरूपसौभाग्यशालिनी अष्टादशभुजा पूज्या सा सहस्रभुजा सती आयुधान्यत्र वक्ष्यं
ते दक्षिणाधः करक्रमात् अक्षमाला च कमलं बाणोऽसिः कुलिशं गदा चक्रं त्रिशूलं परशुः शंखो घण्टा च पाशकः शक्तिर्दण्डश्चर्म चा
पः पानपात्रं कमण्डलुः अलंकृतभुजामेभिरायुधैः कमलासनां सर्वदेवमयीमीशां महालक्ष्मीमिमां नृप पूजयेत्सर्वदेवानां च प्रभु
र्भवेत् इति महालक्ष्मीं ध्यात्वा प्रथमबीजेन महाकालीं ध्यायेत् दशवक्त्रा दशभुजा दशपादाञ्जनप्रभा विशालया राजमाना त्रिंशल्लो
चनमालया स्फुरद्दशनदंष्ट्रा सा भीमरूपापि भूमिप रूपसौभाग्यकान्तीनां सा प्रतिष्ठा महाश्रिया खड्गबाणगदाशूलचक्रपाशभुशुण्डि
भृत् परिघं कार्मुकं शीर्षं निश्च्योतद्रुधिरं दधौ एषा सा वैष्णवी माया कालरात्रिर्दुरत्यया आराधिता वशीकुर्यात्पूजाकर्तुश्चराचरं इति
महाकालीं ध्यात्वा महालक्ष्म्या वामभागे सरस्वतीं तृतीयबीजे ध्यायेत् गौरीदेहात्समुद्भूता या सत्त्वैकगुणाश्रिता साक्षात्सरस्वती प्रोक्ता
शुम्भासुरनिबर्हिणी दधौ चाष्टभुजा बाणमुसले चक्रशूलभृत् शंखं च लाङ्गलं घण्टां कार्मुकं वसुधाधिप एषा संपूजिता भक्त्या सर्वज्ञ
त्वं प्रयच्छति इति महासरस्वतीं च ध्यात्वा वक्ष्यमाणपीठपूजापुरःसरं महालक्ष्म्यंगावरणानां मानसैरुपचारैः स्वमूलाधारे आत्मा
रिचतुष्टयरूपं चतुरस्रकुण्डे स्वाग्निसमुज्ज्वले ध्यात्वा मूलमंत्रमुच्चार्य अहंतां जुहोमि स्वाहा पुनर्मूलं असत्यं जुहोमि स्वाहा इत्येवं महत्तायै शू

न्यकामक्रोधलोभमोहमदमात्सर्याणि स्तभ्रुणा गन्धगृह्णन्मनः स्रुवेण पृथक्पृथक्जुहुत्वा निर्दग्धानिलवैरिणस्थिरचित्तो मूलमं
त्रं यथाशक्ति जपित्वा जपं समर्प्य वाह्यपूजामारभेत् तत्र स्वर्णादिपीठे कुमादिना षट्कोणं तद्बहिर्वृत्तं तल्लग्नं सकेसरमष्टदलं तद्ब
हिर्वृत्तं तद्बहिश्चतुरस्रं चतुर्द्वारयुक्तं चतुरस्रत्रयं रेखात्रयेति पूजाचक्रं निर्माय षट्कोणमध्ये वाग्भवमायाकामराजबीजत्रयं पंक्त्याका
रेण विलिख्य तदग्रादिषट्कोणेषु प्रादक्षिण्येन वचाकारादिबीजष विलिखेत् ततोऽर्घ्यादिपात्राण्यासाद्य पूजोपकरणानि संप्रो
क्ष्य ॐ ह्रीं हंसः सोऽहं स्वाहा इति मंत्रेण स्वशरीरं गंधादिभिरलंकृत्य स्वात्मानं देवीरूपं विभाव्य प्राग्वन्मूलाधारे चतुरस्रं कुण्डलिरू
पं अग्निं संचिन्त्य मूलं धर्माधर्महविर्दीप्ते आत्माग्नौ द विधास्रुवा सुषुम्णावर्त्मना नित्यमक्षवृत्तिर्जुहोम्यहं स्वाहा एवं पापं
जुहोमि स्वाहा एवं पुण्यपापं कृत्याकृत्यं संकल्पविकल्पं धर्मा कृत्वा पुनर्मूलमंत्रं प्रकाशामर्शहस्ताभ्यामवलंब्योन्मनी
स्रुचं धर्माधर्मकलास्नेहपूर्णं वह्नौ जुहोम्यहं अथ मंत्रहोमि स्वाहा इति पूर्णाहुतिं जुहुत्वा देवीरूपमात्मानं ध्यात्वा मूलमंत्र
यथाशक्ति जपित्वा समर्प्य पूजापीठमर्घ्योदकेनाभ्युक्ष्य षट्कोणे ॐ कारपीठाय नमः चतुरस्रे ॐ कामपीठाय नमः इ
ति संपूज्य पीठाद्बहिश्चतुर्दिक्षु ॐ गं गणेशाय नमः क्षं क्षेत्रपालाय नमः ॐ दुं दुर्गायै नमः ॐ वं वटुकाय नमः इति संपूज्या
ग्नेयादिकोणेषु ॐ जं जयायै नमः ॐ विं विजयायै नमः ॐ जं जयन्त्यै नमः ॐ अं अपराजितायै नमः पद्मनालमूले आं
आधारशक्त्यै नमः कुं कूर्माय नमः शं शेषाय नमः पृं पृथिव्यै नमः नां नालाय नमः पं पद्माय नमः ॐ इ
एणद्दहि तिं संपूज्याष्टदलकर्णिकायामष्टको ॐ वं विलमायायै नमः एं चेतनायै नमः बुं बुध्यै नमः ॐ निं निद्रायै नमः तं तन्द्रायै नमः इति
पंच शक्तीः संपूज्य दक्षिणदिक्षु ॐ छां छायायै नमः ॐ पां शान्त्यै नमः ॐ तं तन्मायायै नमः ॐ तां तारायै नमः ॐ जां जात्यै नमः इति शा
क्तिषट्कं संपूज्य पश्चिमदिक्षु ॐ शां शान्त्यै नमः ॐ अं अग्रहायै नमः कां कान्त्यै नमः लं लक्ष्म्यै नमः एं एष्टै नमः इति शक्तिषट्कं संपूज्य

विद्या· ११
व
४५६
456

इति शिरसि ॐ स्तनये ॐ दं दं पायै ॐ तं तं हृदये मां मात्रे भ्रूं भ्रूमध्ये इति शक्तिषडङ्गं संपूजयेदिति प्राक्तिलपञ्चत्रयोविंशतिदेवताः संपूज्य मध्य
बीजे मूलं श्रीमहालक्ष्म्यै मूर्त्तये नमः इति मूर्त्तिं संपूज्य कराभ्यां पुष्पाञ्जलिमादाय हृदयकमले यथोक्तनुपां श्रीगणवरां महा
लक्ष्मीं ध्यात्वा तन्मयो भूत्वा मायया मूलमंत्रेण वह्निजाग्निस्थं नीत्वा प्रवहन्नासारन्ध्रेण पुष्पाञ्जलौ संयोज्य मूलेन तत्तेजः समानीय
मध्ये ध्यायन्ती विमलसादुर्गां नाभिमध्ये व्यवस्थितां आवाहयेत्ततो दुर्गां संसारभयतारिणीं कल्याणजननीं सत्यां कामदां करुणाक
रां अनंतशक्तिसंपन्नां दुर्गां मायावाहयाम्यहं महापद्मवनान्तस्थे कारणानंदविग्रहे सर्वभूतहिते मातरेह्येहि परमेश्वरि इति पु
ष्पांजलिमुद्देपेणावाह्यावाहनादि नवमुद्राः प्रदर्श्य देवेशि भक्तिसुलभे सर्वावरणसंयुते यावत्त्वां पूजयिष्यामि तावत्त्वं सु
स्थिरा भव इति प्रार्थ्य ॐ दुर्गे देवि सुरेशानि ज्ञानमार्गप्रदायिके आसनं मम भूत्यर्थं गृहाण त्वं सुरेश्वरि आसनं स्वागतं कु
शलं पृच्छे महादेवि महेश्वरि सुस्वागतं त्वया भद्रे कृपया भक्तवत्सले स्वागतं जगज्जन्मे त्रिलोकेशि देवदानवभाजिते अ
र्घ्यं गृहाण त्वं देवि विश्वार्त्तिहारिणि अर्घ्यं कात्यायनि महादुर्गे चामुण्डे शंकरप्रिये पाद्यं गृहाण देवेशि भद्रकालि नमो
स्तु ते इति पाद्यं सर्वलोकस्य या माता या माता लोकपावनि दद्यामाचमनं तस्यै महालक्ष्म्यै प्रयत्नतः इत्याचमनीयं कपिला
दधिकुंदेंदुधवलं मधुसंयुतं स्वर्णपात्रास्थितं देवि मधुपर्कं गृहाण मे इति मधुपर्कं कर्पूरवासितं वारि निर्मलं शुद्धहेतुकं ग
हाण परमेशानि पुनराचमनीयकं इति पुनराचमनीयं स्नानं मूर्त्ति भद्रकालि दिव्यमूर्त्ते सुरेश्वरि स्नानं गृहाण देवेशि तीर्थोद
कविभूषितं इति स्नानं वस्त्रयुग्मं महादेवि यत्नसूत्रविनिर्मितं गृहाण सुभगे देवि पट्टकूलं सुरार्च्चितं इति वस्त्रं सुरासुरशि
रोरत्ननिघृष्टचरणांबुजे अलंकारान्गृहाण त्वं नानारत्नविभूषणान् इत्यलंकारः श्रीखण्डागरुकर्पूररोचनानाभिसंयुतं गृ
हाण गंधं देवि त्वं सर्वकामफलप्रदं इति गंधः नानापुष्पविचित्राढ्यं पुष्पमालासुशोभितां प्रयच्छामि महादेवि गृहाण त्वं सुरेश्वरि

इतिपुष्पाणि इतिपुष्पांतानुपचारानुपचर्य श्रीभगवति परिष्ठार्थं अत्र त्वं देहि इति प्रार्थ्य मध्ये प्रथमबीजे ॐ महासरस्वत्यै नमः
महालक्ष्म्या वामाग्रे ॐ महिषासुराय नमः दक्षाग्रे सिंहाय नमः इति संपूज्य षट्कोणाद्बहिः कर्णिकायामेव षडंगानि सं
पूज्य षट्कोणेषु पूर्वादि ॐ नंदजायै नमः ॐ रक्तदंतिकायै नमः ॐ शाकंभर्यै नमः ॐ दुर्गायै नमः ॐ भीमायै नमः ॐ भ्रामर्यै नमः
इति संपूज्य षट्कोणाद्बहिः कर्णिकायामेव षडंगानि संपूज्य अष्टदलेषु ब्राह्म्याद्यष्टमातृकाः संपूज्य चतुरस्रे प्रथमको(
ष्वादिवज्रादीन् संपूज्य मूले सांगायै सपरिवारायै श्रीमहालक्ष्म्यै नमः इति पुष्पांजलिं दद्यात् धूपं गुग्गुलघृतसंयुक्तमगर्वादिस
माहितं दशांगं गृहाण त्वं धूपं त्वं भद्रकालि नमोस्तु ते दीपं रक्तसूत्रलसद्वर्त्तिगोघृतेन च पूरितं दीपं गृहाण देवेशि नमस्ते लोक
सुंदरि नैवेद्यं दिव्यान्नं रससंयुक्तं नानाभक्ष्यैः सुसंस्कृतं चोष्यपेयसमायुक्तं मया दत्तं देवि गृहाण मे इति समर्प्य देवीं भुंजानां भावयन् मू
लं दशधा जपित्वा शुद्धोदकं देव्यै निवेद्य समाप्ते मूलेन पंचविंशत्याकृत्वा षडंगमंत्रैः षडाकृत्वो वरणदेवतानां प्रत्येकमेका
कृत्वा पूजास्थानमागत्य स्ववामाग्रे त्रिकोणमंडले तत्र जलपूरितं साधारं बलिपात्रं निधाय ॐ क्लीं सर्वविघ्नकृद्भ्यः सर्व
भूतेभ्यो हुं फट् सर्वभूतेभ्यः एष बलिर्नमः इति मंत्रेण बलिमुत्सृज्य देव्यै उत्तरापोशनादिकं दत्वा ततो गृहाण देवि तांबूलं कर्पूरेण
सुवासितं पूगीफलसमायुक्तं सचूर्णं मुखमंडनं तांबूलं नीराजनं मंगले कालिके दुर्गे महिषासुरसूदनि नीराजनं मया द
त्तं गृहाण सुरसुंदरि पुष्पांजलिं सर्वमंगलमांगल्ये शिवे सर्वार्थसाधके शरण्ये त्र्यंबके दुर्गे कात्यायनि नमोस्तु ते नमस्कारं मया
जन्मसहस्रेषु अर्जितं पापसंचयं तत्सर्वं नाशयत्विष्टं मदत्तिपदे पदे इति प्रदक्षिणा हिरण्यं सुपूजायाः संपूर्णार्थं तु दक्षिणा
दीयते मया तां गृहाण महेशानि पूजां मे सफलां कुरु प्रार्थना मां दह यत्रिमहामाये चामुंडे मुंडमालिनि यशो देहि धनं देहि तव म
किंचिद्देहि मीनेता मूलमंत्रं यथाशक्ति जपित्वा जपं समर्प्य सप्तशतीपाठं कुर्यात् तत्र अद्येत्यादि संकल्पं कुर्यात् मध्यमचरित्रस्य

विया॰ २२
व॰
४५८

457

ब्रह्मा ऋषिर्गायत्री छंदः महाकाली देवता रक्तदंतिका बीजं नंदा शक्तिः अग्निस्तत्वं प्रथमचरित्रजपे विनियोगः मध्यमचरित्रस्य वि
ष्णुरृषिः पंक्तिछंदः महालक्ष्मी देवता दुर्गा बीजं शाकंभरी शक्तिः वायुस्तत्वं मध्यमचरित्रजपे विनियोगः उत्तमचरित्रस्य रुद्र
रृषिरनुष्टुप्छंदः महासरस्वती देवता भ्रामरी बीजं भीमा शक्तिः सूर्यस्तत्वं उत्तमचरित्रजपे विनियोगः इति विन्यस्य पठेत्
पूजायंत्रस्य चतुरस्त्राद्बहिः प्राच्यां २ उड्याणपीठाय उड्डेश्वरनाथाय उड्डांबापादुकां पूजयामि आग्नेये मातृकापीठाय
मातृकाचक्रेश्वरनाथाय मातृकांबापादुकां दक्षिणे २ जालंधरपीठाय ज्वालामुखनाथाय वालांबापादुकां नैरृत्ये २
कोलापुरपीठाय कोलापुरेश्वरनाथाय कोलांबापादुकां पश्चिमे पूर्णगिरिपीठाय पूर्णेश्वरनाथाय पूर्णांबापादुकां वा
यव्ये २ चौहारपीठाय चौहारनाथाय चौहारांबापादुकां उत्तरे कोलगिरिपीठाय कोलागिरिपीठाय कोलागिरीश्वरनाथा
य कोलांबापादुकां ईशान्ये २ कामरूपपीठाय कामेश्वरनाथाय कामेश्वरीपादुकां मध्ये योगिनीपीठाय आग्नेयादिको
णेष्वर्चयेत् अग्निमुखाय नमः प्रेतवाहनाय नमः ज्वालामुखाय नमः धूम्राक्षाय नमः ततो मध्ये षट्कोणेषु गुरुभ्यो नमः
परमेष्ठीगुरुभ्यो नमः गणेशाय नमः हरये नमः ततो मध्ये देवीपृष्ठभागे महालक्ष्मीहृषीकेशाभ्यां नमः सरस्वतीविरंचि
भ्यां नमः दक्षिणे कालाय रुद्राय महासिंहाय व्यामेमृत्यवे मध्ये विजयाय गणाधाय महिषाय चण्डिकायै उत्तरे कालाय
दक्षिणे यमाय नमः इति संपूज्य योनिमुद्रां प्रदर्शयेत् अथ जातवेदसादिमंत्रा ब्राह्मे मुहूर्ते उ॒त्थाय पूर्वोक्तवक्तव्यानाज
पास्नानं संध्याभूतशुद्ध्यादिमातृकान्यासांतं विधाय मूलमंत्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा मंत्रन्यासान्कुर्यात् ॐ अस्य श्रीजातवे
दमहामंत्रस्य मरीचिः कश्यपो ऋषये नमः शिरसि त्रिष्टुप्छंदसे नमः मुखे जातवेदाग्निरूपिणी दुर्गा देवतायै नमः हृदि मम विनि
योगः जातवेदसे हृदयाय नमः सोमरातीयते शिरसे स्वाहा निदहाति वेदः शिखायै वषट् स नः पर्षदति कवचाय हुं दुर्गाणि विश्वा नावेव नेत्र

४५८

त्रयायवौषट् सिंधुं दुरितात्यग्निः अस्त्रायफट् एवमंगुलीन्यासः ॐ जांनमः दक्षांगुष्ठे ॐ तंनमः वामांगुष्ठे ॐ वेंनमः दक्षगुल्फे दंनमः
वामगुल्फे ॐ सेंनमः दक्षजंघायां ॐ सुंनमः वामजंघायां ॐ नेनमः दक्षजानुनि वांनमः वामजानुनि ॐ मंनमः दक्षोरौ ॐ नमः वामो
रौ ॐ नमः दक्षकट्यां ॐ रांनमः वामकट्यां तिंनमः ॐ गुनि यंनमः नाभौ ॐ तोंनमः हृदि निंनमः दक्षस्तने ॐ दंनमः वामस्त
ने ॐ तांनमः दक्षपार्श्वे ॐ तीनमः वामपार्श्वे ॐ नमः दक्षस्कंधे ॐ सेनमः वामस्कंधे ॐ नमः मध्ये ॐ येनमः दक्षबाहुमूले ॐ दं
नमः वामबाहुमूले ॐ षंनमः दक्षोपबाहौ ॐ दंनमः वामोपबाहौ ॐ तिंनमः दक्षप्रकूर्परे ॐ दुन्नमः वामप्रकूर्परे ॐ गांनमः द
क्षप्रकोष्ठे ॐ णींनमः वामप्रकोष्ठे ॐ विंनमः मेणिबंधे ॐ श्वांनमः वाममणिबंधादितलांते ॐ नांनमः मुखे ॐ वेंनमः दक्षना
सिकायां ॐ वेंनमः वामनासिकायां ॐ सिंनमः दक्षनेत्रे ॐ धुंनमः वामनेत्रे ॐ दुंनमः दक्षकर्णे ॐ रिंनमः वामकर्णे ॐ तांनमः
सहृयोः ॐ त्यंनमः मस्तके ॐ ग्निंनमः मूर्ध्नि इत्यक्षरन्यासः ततः शिखायां वेदसे ललाटे सुनवामकर्णयोः सोमंनासिकायांम
रातीयतः चक्षुषोः दृष्ट्योः निदंतेषु दहातिताल्वो वेदो जिह्वायां सोष्ठौवाचां नोवाह्वोः पुरुषस्तनयोः अतिहृदये दुर्गाणि
नाभौ विश्वाष्टष्ठे नावाअपाने इवहृषणयोः सिंधुं शिश्ने दुःकट्योः इतोर्वोः अतिजंघयोः अग्निः पादयोः अग्नीरत्नत इतिपदन्या
सेसृष्टिः ततः समग्रमंत्रेणव्यापकं विन्यस्य जातवेदसे पादयोः सुनवामअंगुलीषु सोमंजान्वोः अरातीयतः ऊर्वोः नियुषे दक्ष
तिकट्योः वेदोनाभौ संहृदयेनः पृष्ठे पर्षद्बाह्वोः अतिकंठे दुर्गाणिवक्त्रे विश्वाचक्षुषोः नावेवनासिकयोः सिंधुंकर्णयोः
दुरिताललाटे अतिमुकुटे अग्निः मूर्द्धनि पादयोः विलवेनमः हृदिब्रह्मणेनमः मूर्द्धनिपरमात्मनेनमः शिखायांसप्तर्षिभ्योनमः
नासिकायांसमवायुभ्योनमः चक्षुषोः शशिभास्कराभ्यांनमः श्रोत्रयोरश्विनीवेभ्योनमः जिह्वायांसरस्वत्येनमः वाच्यग्नयेनमः कं
ठेदेवेभ्योनमः हृदिवरुणायनमः उदरे हव्यवाहनायनमः कटौपृथिव्यैनमः कक्षांनवग्रहेभ्योनमः नाभौरत्नायनमः अहेजातवे

विद्या. २२
व.
४५८

458

दसेनमः शिखायामाज्यस्थाल्यैनमः शिरसि आज्यायनमः नेत्रयोः ज्योतिषेनमः कवचे वह्निषेनमः ३ यंतः शक्तिः ज्वलंतः प्रहर
ण वह्निगोधांगुलित्राणं यस्याः सिंहारथे युक्ताय स्याः व्याघ्रानुगामिनः तामिमां रुद्रसंयुक्तां दुर्गामावाहयाम्यहं आयातु दुर्गा
तूणः अभयं मे ददाना तो दुर्गा कुमारी ऋषिभिः सुपूजिता शरणमहं प्रपद्ये ॐ दुर्गायै नमः ॐ याम्यै नमः ॐ रौद्र्यै नमः ॐ आदि
त्यायै नमः ॐ कात्यायिन्यै नमः ॐ गौर्यै नमः ॐ धात्र्यै नमः ॐ शक्त्यै नमः ॐ सरस्वत्यै नमः इति नवशक्तियुक्तां शंखं खेटं
तथा बाणान् वामे चाभयदायिनी धनुश्चक्रं तथा पत्रं दक्षिणे सुवरप्रदं चक्रं खड्गं शरान् शूलं लोहहस्तेषु चतोमरं वलय
भिंदिपालं च दधाना चोत्तरे भुजे परिघं चांकुशं चैव धारयंती त्रिलोचना सिद्धं तिसर्वकार्याणि निश्चितं हि द्विजोत्तम आज्ये
दसं स्तुता देवी काश्यपेन प्रकीर्तिता जातवेदप्रभा देवी भुक्तिमुक्तिप्रदायिनी मेरुपर्वतकुंभा ---- व्याघ्रानुसारिणी सिं
हं चतमुखवाहिनी॰ अष्टादशभुजा शुक्लास्त्रा शुक्लवासिनी सर्वाभरणभूषितां जातवेदसे देवीं ध्यात्वा नानैरुपचारैः संपूज्य
तदेवदेवी स्वरूपं स्वात्मानि मित्वभेदसावना कृत्वा त्रातापडंगं कुर्यात् ॐ हर हर शिणि मालिनि मूलिनि दुष्टग्रहनिवारिणि भ्यां स्वा
हा हृदयाय नमः अग्नितेजोज्वालामालिनि शिरसे स्वाहा चंद्रतेजोज्वालामालिनि शिखायै वषट् ब्रह्मतेजोज्वालामालिनि कवचा
यहुं आदित्यतेजोज्वालामालिनि नेत्रत्रयाय वौषट् विष्णुतेजोज्वालामालिनि सर्वतेजोज्वालामालिनि ज्वलज्ज्वालामालिनि शूलि
निदुष्टग्रहनिवारिणि देवि दह जातवेदसं संभूति स्वाहा अस्त्राय फट् इति रक्षा षडंगं कृत्वा ॐ जातवेदसे सुनवाम सोमं सहराहैरे हिं
जगणैः पिशाचोरगराक्षसैः राज्ञो भये समुत्पन्ने अरातीयतो निदहाति वेदः राजद्वारे महाघोरे संग्रामे शत्रुसंकटे सर्वं रक्षति दुरितं
सनः सपर्षदति दुर्गाणि विश्वा मदृक्षमुभये समुत्पन्ने स्मरंति च सर्वं रक्षति दुर्गा नामेव सिंधुं दुरितात्यग्निः इति पठन् स्वात्मानं सम्प्रका
शचिदानंदतनुं देवतामयं ध्यात्वा मूलषडंगं कुर्यात् ॐ जातवेदसे सुनवाम हलाहलिनि ज्वलज्ज्वालामालिनि वह्निगोधांगुलीत्राणि नि

शिखायै वषट् मनः पर्षदति हलाहलिनि ज्वलज्ज्वालामालिनि वहद्गोधांगुलीत्राणिनि कवचाय हुं दुर्गाणि विश्वानावेव हलिनि
ज्वलज्ज्वालामालिनि वहद्गोधांगुलीत्राणि नेत्रत्रयाय वौषट् सिंधुं दुरितात्यग्निः हलिहलिनि ज्वलज्ज्वालामालिनि वहद्गोधांगु
लित्राणिनि अस्त्राय फट् इति षडंगं कृत्वा मंत्रेण सर्वांगं व्याप्य स्ववामभागे कलशस्थापनं कृत्वा स्वदक्षिणभागेण संस्थाप्य म
धेनु अर्घ्यादि पंचपात्राणि संस्थाप्य देवीसूक्तेन देवीमभिषेकं कृत्वा पीठपूजां कुर्यात् कालाग्निरुद्राय नमः मण्डूकाय नमः आ
धारशक्त्यै नमः कूर्माय नमः अनंताय नमः वराहाय नमः पृथिव्यै नमः पयमुपर्युपरि संपूज्य क्षीरसमुद्राय श्वेतद्वीपाय
नमः कल्पवृक्षाय नमः रत्नमण्डपाय नमः रत्नवेदिकायै नमः रत्नसिंहासनाय नमः आग्नेयादि धर्माय नमः ज्ञानाय नमः
वैराग्याय नमः ऐश्वर्याय नमः एते पादरूपिणः अधर्माय नमः अज्ञानाय नमः अवैराग्याय नमः अनैश्वर्याय नमः एते सिं
हासनगात्ररूपिणः इति धर्माय नमः ज्ञानाय नम वैराग्याय नमः ऐश्वर्याय नमः एते पादरूपिणः अधर्माय नमः संपूज्य त
दुपरि ह्रीं आदिमायायै नमः चिच्छक्त्यै नमः तदुपरि आनंदकंदाय नमः संविन्नालाय नमः प्रकृतिमयपत्रेभ्यो नमः विकारमय
केसरेभ्यो नमः पंचाशद्वर्णबीजाढ्यसर्वतत्त्वरूपायै कर्णिकायै नमः तस्यां अं अर्कमण्डलाय नमः सं सोममण्डलाय नमः रं व
ह्निमण्डलाय नमः सं सत्त्वाय नमः रं रजसे नमः तं तमसे नमः आं आत्मने नमः अं अंतरात्मने नमः पं परमात्मने नमः ह्रीं ज्ञाना
त्मने नमः आत्मतत्त्वाय नमः मायातत्त्वाय नमः विद्यातत्त्वाय नमः कलातत्त्वाय नमः इति संपूज्य केसरेषु पूर्वाद्यष्टदिक्षु मध्ये
नवपीठशक्तीः प्रपूजयेत् ह्रीं जं जयायै नमः ह्रीं विं विजयायै नमः ह्रीं भद्रायै नमः ह्रीं भद्रकाल्यै नमः ह्रीं सुमुख्यै नमः ह्रीं सुसु
ख्यै नमः ह्रीं डुं डुर्गमुख्यै नमः ह्रीं व्यां व्याघ्रमुख्यै नमः ह्रीं सिं सिंहमुख्यै नमः मध्ये ह्रीं दुं दुर्गायै नमः इति संपूज्य ॐ वज्रनखदंष्ट्रा
युधाय महासिंहाय हुं फट् नमः इति पीठं संपूज्य तदुपरि मूलमंत्रेणोच्चरन् देवि यंत्रे संस्थाप्य आवाहनं कुर्यात् यस्याः सिंहार

विद्या॰ २२
व॰
४५९
459

ये युक्ताव्याघ्रायस्यानुगामिनः तामिमां हृदयसंपुटकां दुर्गामावाहयाम्यहं इत्यावाहनावाहिताभव आस्थापिताभव सन्निरोधि
ताभवा सन्निधापिताभव सन्निधायिताभव सम्मुखीकृताभव सकलीकृताभव परमीकृताभव अमृतीकृताभव इत्युच्चर
न्‌ तत्तन्मुद्राः प्रदर्शयेत्‌ ध्यानं सिंहस्थां शशिशेखरां मृगपतिस्कंधस्थितां भीषणां कन्याभिः करवालखेटविलसद्धस्ताभिरासे
वितां हस्तैश्चक्रगदासिखेटविशिखांश्चापं गुणं तर्जनीं बिभ्राणामनलात्मिकां शशिधरां दुर्गां त्रिनेत्रां स्मरेत्‌ इति ध्यात्वा मू
लमंत्रेणार्घ्यपाद्याचमनमधुपर्कादिषोडशोपचारपूजां कृत्वावरणमारभेत्‌ यथा आग्नेयकोणे जातवेदसे सुनवाम हृदया
यनमः ईशाने सोमममरातियतः शिरसे स्वाहा नैरृते निदहाति वेदः शिखायै वषट्‌ वायव्ये सनः पर्षदति दुर्गाणि इति कवचाय
हुं मध्ये दुर्गाणि विश्वानावेव नेत्रत्रयाय वौषट्‌ पूर्वादिचतुर्दिक्षु सिंधुं दुरितात्यग्निः अस्त्राय फट्‌ इति षडंगपूजा प्रथमावरणं
ततः अष्टदलेषु पूर्वादिप्रादक्षिण्येन जातवेदसे नमः सप्तजिह्वाय नमः हव्यवाहनाय नमः अश्वोदरजाय नमः वैश्वानराय
नमः कौमारतेजसे नमः विश्वमुखाय नमः देवमुखाय नमः इति द्वितीयावरणं ततः पत्राग्रेषु पूर्वादिचतुर्दिक्षु ॐ पृथिव्यात्म
नेनमः सलिलात्मने नमः अग्न्यात्मने नमः वाय्वात्मने नमः आग्नेयादिकोणेषु निवृत्त्यै नमः सुप्रतिष्ठायै नमः विद्यायै नमः
शांत्यै नमः इति तृतीयावरणं ततः पूर्वादिकोष्ठेषु प्रादक्षिण्येन देवतात्मिकाभिमुखीभ्यो स्त्रीदेवताभ्यो नमः ॐ जां जागरा
यै नमः ॐ तं तपन्यै नमः ॐ वें वेदगर्भायै नमः ॐ दें दहनरूपिण्यै नमः ॐ सें सेंदुखण्डायै नमः शब्दस्पर्शरूपरसगंधात्मिकाभि
मुखीभ्यस्तिर्यङ्मुखीभ्यः स्त्रीदेवताभ्यो नमः हं [illegible] नमः नं नमस्कारिण्यै नमः वां वागीश्वर्यै नमः मं मंदवाहिन्यै नमः सों सो
गरूपायै नमः षाड्गौशिकमयात्मिकाभिमुखीभ्यस्तिर्यङ्मुखीभ्यः क्लीबदेवताभ्यो नमः हं हंसमनोजवायै नमः मं मरुद्वेगायै नमः
रां राज्ञ्यै नमः नीं नीलप्रकोपायै नमः यं यशोवत्यै नमः तों तोयात्मिकायै नमः षड्‌मि— त्मिकाभिमुखीभ्यः कंठमुखीभ्यः क्लीवदेवता

भ्योनमः निं नित्यायैनमः दं दयावत्यैनमः हां हारिण्यैनमः तिं तिरस्क्रियायैनमः वं वेदमात्रेनमः दं दमनप्रियायैनमः सं सध्यात्वा
त्मिकाभिः शुवीभ्यस्तिर्यङ्गुवीभ्यः क्लीबदेवताभ्योनमः सं समाराध्यायैनमः नं नं रिन्यैनमः पं पराकौयैनमः रिं रिपुमर्दिन्यैनमः धं ध
न्यैनमः दं दाक्षिण्यैनमः तिं तिग्मायैनमः पंचभूतात्मिकाभिः शुवीभ्यस्तिर्यङ्गुवीभ्यः क्लीबदेवताभ्योनमः डुं डुर्गायैनमः गां गा
यत्र्यैनमः णिं णिश्वस्यायैनमः विं विपाल्यालैनमः ग्रां ग्रासैकहस्तायैनम कर्मेंद्रियात्मकऊर्ध्वस्थवीभ्योभिः शुवीभ्यस्त्रीदेवता
भ्योनमः नां नादिन्यैनमः वैं वैदनायैनमः वं वह्निगर्भायैनमः सिं सिंहवाहनक्ष्मायैनमः धुं धुर्यायैनमः ज्ञानेंद्रियात्मिकाभिः शु
वीभ्य ऊर्ध्वस्थवीभ्यस्त्रीदेवताभ्योनमः डं डिविषायैनमः रां रीं रक्षायैनमः तां तापहारिण्यैनमः नं न्यक्कदोषायैनमः निं निःसप
त्नायैनमः यताः प्रज्वलत्केशावदनाभीमदंष्ट्राभयापहाः ध्येया इति चतुर्थावरणं तद्बहिः पूर्वादि लं इंद्रायनमः रं अग्नयेनमः
मं यमायनमः क्षं निर्ऋतयेनमः वं वरुणायनमः यं वायवेनमः सं कुबेरायनमः हौं ईशानायनमः इति पंचमावरणं तद्बहिः वं
वज्रायुधायनमः शं शक्त्यायुधायनमः दं दण्डायुधायनमः खं खड्गायुधायनमः पं पाशायुधायनमः क्रों अंकुशायुधायन
मः गं गदायुधायनमः शूं शूलायुधायनमः इति षष्ठमावरणं एवंसंपूज्य नैवेद्यादिकं निवेद्य आरात्रिकं पुष्पांजलिं तं समर्प्य मू
लमंत्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा यथाशक्ति जपित्वा गुह्यातिमंत्रेण जपफलं समर्प्य पूर्वोक्तमंत्रैर्दिक्पालेभ्यः बलिं हरेत् एवंगा
यत्रीजपद्विगुणसहितचतुर्लक्षत्वारिंशत्सहस्राणि जपित्वा तिलपणषमचित्रमूलसमिद्भिर्हुडं वरद्लता म्यस्यसमिद्भिराज्याक्तैर्हवि
षान्नेन दशांशतः होतव्यं कृतपुरश्चरणोभवति ततोस्याग्नेयास्त्राधिकारी भवति तदुक्तं आग्नेयमभिधास्यामि मंत्रं सर्वार्थसा
धनं मरीचः कश्यपः प्रोक्तो मुनिरस्य महात्मनो त्रिष्टुपछंदो देवतात्रजातवेदाग्निरीरितः नवभिः सप्तभिः षड्भिः सप्तभिर्मुनिरष्टभिः
सप्ताभिर्मूलमंत्रार्णैः षडंगविधिरीरितः अंगुष्ठगुल्फजंघाजानुन्नोरुस्तम्भकेकंठयंधुनाभिहृदिस्तनयोः पार्श्वयोः पृष्ठतः स्कं।

विद्या॰ २२
व॰
४६०
460

धयोमध्येवाङ्गम्‌ लोपवाकुषु मकूर्ध्वरमकोष्ठेषु मणिबंधनलेष्वपि भुवनात्मातिकोष्ठेषु मस्तमन्तिष्कमूर्द्धसु क्रमेणाविन्यसेद्वर्णा
नेत्रीमंत्रसमुद्भवान्‌ शिरोललाटनयनकंठोष्ठरदनाकुधा स्कंधवाक्‌हृत्कुक्षिकटिगुह्योरुजानुषु॰ जंघयोः पादयोर्न्यसेत्त
दान्यसमनोःसुधीः विद्युद्दामसमप्रभांमृगपतिस्कंधस्थितांभीषणां कन्याभिः करवालखेटविलसद्धस्ताभिरासेवितां हस्तैश्च
क्रगदासिखेटविशिखांश्चापंगुणांतर्जनीं बिभ्राणामनलात्मिकांशशिधरांदुर्गांत्रिनेत्रांस्मरेत्‌ मंत्रवर्णसहस्राणि जपेन्मंत्रविशाल
धीः तदंतेतिलसिद्धार्थविद्रमूलैः समिद्वरैः क्षीरद्रुमाणामाज्येन हविषाचैवहूयमस्तुतैः चतुस्त्रिंशद्दाश्चचतुःशतसमन्विते चतुः
सहस्रंजुहुयाद्वर्तितेद्रव्यवाहने मंडलेसर्वतोभद्रेषट्कोणांकितकर्णिके विधिनावक्ष्यमाणेनपीठेदेवींप्रपूजयेत्‌ षडंगानि
यथापूर्वंकेसरेष्वर्चयेत्सुधीः ज्वालादिपादाष्टकोणत्रामूर्तेयोर्चीवह्निः पुनः जातवेदाः सप्तजिह्वाहव्यवाहनसंज्ञकाः अश्वोदरज
संज्ञोन्यः पुनर्वैश्वानराह्वयः कौमारतेजःस्याद्विश्वमुखोदेवमुखस्ततः ततोभूसलिलाग्नीनात्मज्ञात्मनमोवितान्‌ चतुर्दिक्षु समभ्य
र्च्यत्कोणेष्वनत्कलापुनः पूर्वादिदिक्षुसंपूज्याजातिर्णाजाणिजशक्तयः नागरानपनावेदगर्भादहनरूपिणी सेडाखण्डाकुभद्रत्रीन
भस्त्राविण्यनंतरं वागीश्वरामंदवाह्वासोमरूपामनोजवा सहृद्भगारात्रिसंज्ञातीव्रकोपापयशोवतो तोयात्मिकापुनर्नित्यादयावत्पापि
हारिणी तिरस्क्रियावेदमातातत्पराद्मनाप्रिया समाराध्यानंदिनीचपराकीरिपुमर्द्दिनी षष्ठीचरणिडनीतिस्माद्दुर्गागायत्र्यनंतरं णि
रवध्याविशालाक्षीभ्यासोहाहाचनादिनी वेदनावह्निगर्भाख्यासिंदवाहाख्ययातया धर्म्यांडविषयापश्चाद्धीरंसातापहारिणी त्यक्त
दोषानिःसपत्नाचत्वारिंशच्चतुर्युताः लोकपालास्ततोभ्यर्च्येद्वज्राद्यायुधसंयुतान्‌ इत्थंजपादिभिःसिद्धेमंत्रेस्मिन्साधकोत्तमः आ
ग्नेयास्त्राधिकारीस्यात्तद्विधानमिहोच्यते। अस्याग्नेयास्त्रमंत्रस्यमरीचिऋषिः कश्यपऋषिः त्रिष्टुप्छंदः उग्रकृत्यादेवतापापात्रत
पार्थेजपेविनियोगः प्रतिलोममंत्रेणकरशुद्धिंकृत्वाग्निस्यताविंडुंसिअस्त्रायफट्‌ ववेनाभ्यां विशिणांगाडुनेत्रत्रयायवौषट्‌ निदषरिपनः

कवचाय हुं दोर्वेति ह्रां दनि शिखायै वषट् नोपतिरामम स्रो फिर स्रे स्वाहा मवान स्वमेद वेतजा हृदयाय नमः इति षडङ्गं कृत्वा अ
तरन्यास पदन्यासान् प्रतिलोमेन कृत्वा गुरूपदिष्टमार्गेण ध्यात्वा प्रज्वलाग्निद्विगुणजपसहितं प्रतिलोममंत्रं चतुस्त्रात्वारिंशत्सहस्रं
त्र्यांकं जप्त्वा पंचगव्येन पक्वचरुणा दशांशहोमः कार्यः अस्त्राग्निद्विर्भवती तदुक्तं आग्नेयास्त्रमिति प्रोक्तं विलोमपरितो मन्त्रः पु
वौक्ता प्रवत्तुम्नायां मंत्रस्यास्य प्रकीर्तितः प्रतिलोमक्रमादस्य षडङ्गानि प्रकल्पयेत् वर्णान्यासपदन्यासान्विदध्यात्प्रतिलोमतः ध्या
नभेदात्त्रिजानाति गुर्वादेशात्तथान्यथा पूर्ववज्जपलक्षैः स्याज्जपः पास्त्वमालया पंचगव्यस्य पक्वेन चरुणा तत्स्याद्दिवसे अर्द्धं तद्दि
वं वाक्यर्थ्या वुद्धिकौलप्रतिलोमतः सर्वत्र देशिकः कुर्याज्ज्ञाय स्त्राद्विगुणं जयं क्रूरकर्माणि कुर्वीत प्रतिलोमविधानतः प्रयो
गकाले प्रजपेद्दृष्टपादान्विलोमतः एभिर्धितोजायते पश्चान्मन्त्रोयं विधिनामुना न्यादिपञ्चवादरः पादोत्रोयोत्र नेन्द्रियात्मकः धु
माद्योनः पंचवर्णाः स्मृतः पञ्चेन्द्रियात्मकः स्वाधस्तृतीयः पंचार्णाः पंचभूतमयः स्मृतः त्याद्यः समान्तरः पादस्तुतन्वर्थोधातुरू
पकः दः पूर्वः पंचमः पादः ऊर्मित्रूपः षडन्तरः नोवर्णादिः षडर्णोन्यः षट्कोणिकमयीमतः स्रोवर्णपंचवर्णोन्यः शाद्यादिषु पद
रितः सेवर्णाद्यष्टमोन्त्यः पंचार्णादवनादिकः एवं तत्वसमायोगात्पादलक्ष्मिरुदीरिताः तत्तत्पादादितो गोत्यच्चात्तावत्यो वर्णदेवताः
प्रधानमूर्तिप्रतिभा स्वस्ववर्णोदितप्रभाः प्रज्वलत्केशवदनाभीमदंष्ट्रभयापहाः देवताः इन्द्रियोत्पन्नाऊर्द्ध्वदृष्टय ईरिताः देवताभूत
पादोत्थास्तिर्यक्वक्त्राप्रकीर्तिताः धातुरूपान्तरोद्भूताऊभयाननशोभिताः ऊर्मिजाऊर्द्ध्ववदनाः कोशोत्थास्तिर्य्यगाननाः एताः
सर्वाः स्मृताः क्रोधाः इन्द्रियार्थोद्भवाः स्त्रियः अथस्तिर्यक्त्रकत्वोपेताः ईरिता वर्णदेवताः आभिस्तुल्याः स्मृताः सोमपराक्रमाग्नेनक
मणि आख्याः संख्याः समुत्पन्नाः देवताज्वलिताननाः याभिर्मन्त्रोदहेद्वैरान्पातित गिरिकाननं अस्त्रमनुष्यमतत्रेज्ञारभेतविच
तार्णः अस्त्रैस्त्रप्रमुञ्जीत देवतास्वरूपसंहरेत् एवं तत्रयंपश्चादरणपाडीडरोहिणी इमानि मातृकान्याङ्ने तन्त्राणीमनीषिणः ज्ञे।

विया·२२

४६१

461

ज्येष्ठाशतभिषामूलधनिष्ठाश्लेषकृत्तिकाः चित्रामघाविशाखाश्चस्ताराराक्षसदेवताः अश्विनीरेवतीपुष्यस्वातीहस्तः पुनर्वसुः अनु-
राधामृगशिरःश्रवणादेवतारकाः उपक्रमेत नन्दायां रिक्तासु च विसर्जयेत् भद्रायां संहरणं कुर्यात् जयायां स्तंभनमुत्तमं उपक्रमे भौमवा-
रे शनिवारे विसर्जनं प्रतिसंहरणं वारे शुक्रस्य शुक्रस्य वा भवेत् भानुना मोहनं संहारे कुर्यात् तत्तद्ग्रहे समुद्धः स्थिरेषु राशीष्वारम्भश्चरेषु
स्याद्विसर्जनं अस्त्रसंहरणं कुर्यात् उभयेषु विचक्षणः कृष्णपक्षे नलेवास्त्रं विसृजेच्च शिवात्मनः शुक्लपक्षे क्रमादस्त्रं पुनरात्मनि संह-
रेत् पश्चिमाभिमुखो भूत्वा कर्म सर्वत्र कारयेत् नक्षत्रतिथिवारलग्नकलान्याध्यात्वा कर्मसंयुतान् ततो मंत्रान् हरेयेतान् मंत्री मंत्राणि संख्ये-
या जुहुयाद्दधिनवक्षौमारये द्विषमात्मनः कृष्णाष्टमीसमारभ्य यावत्कृष्णचतुर्दशी धत्तूरविषवृक्षाख्यभूरुहोत्थान् समिद्वरान् रा-
जितैलेन संयुक्तान् एष्यकृष्णसहस्रकं जुहुयात् संयतो भूत्वा रिपुधर्मपुरं व्रजेत् समराजे प्रजुहुयात् सिद्धार्थस्नेहलोलितैः आर्द्र-
वस्त्रो वृष्टिकाले मरीचैर्मन्त्रनाम्ना निगृह्णीत ज्वरेणारिः प्रलयाग्निसमे मन्त्रः तालपत्रे समालिख्य तु मामयथाविधि आग्नेया-
स्त्रेण संवेष्ट्य कुण्डमध्ये निखातयेत् जुहुयान्मरिचैः कुण्डे ज्वराक्रान्तः सञ्जायते तदासयति पित्तोयेणातलेन शोभवेत् विषापा-
मार्गबीजानि मरीचीमथसंयुतं अश्मेन लवणे तोये निक्षिप्य वाधयेन्नतः ज्वरतप्तप्रतिकृतेर्हृदये वदने नासि किंचित्किंचित्क्षिपे-
तोयं दद्यात्कारस्करोत्थया आग्नेयपुच्छरं मंत्री सो विराजयतो भवेत् कथितेऽभ्युक्षिते शीतादम्भसा छत्रमयात्ततः नीलामेर्हे नसं-
लिप्ता शत्रोः प्रतिकृतिं निशि तापयेद्दधिते वक्षोमतिलोमं मन्त्रं जपेत् ज्वरेण वाध्यते सद्यो मासादस्य यातिर्भवेन्मः सामुद्रेसलिले
हिंगुविषं जीरकलोडितं क्वाथितेपु तलीसाध्यन तत्र नरु निर्मितां अधोवक्त्रां विनिक्षिप्य पश्चाद्विषतनूत्थया तानि विरलेदनं कुर्या-
जयेदस्त्रं विलोमतः सम्माहात्म्यरणं याति शत्रुर्ज्वरविमोहितः आदित्यरथनागेंद्रग्रस्तां चित्रतद्विषाहतं नग्नैतैलेन लिप्तांगं दग्ध-
सायुमरीचिभिः अधोमुखं निजरिपुं ध्यात्वा कथितवारिणा नष्येन्द्रानुमालोकाय शत्रुहृत्तस्त्रप्रियो भवेत् बिभ्रती सप्तपालं मूलं ध्यात्वा

दुर्गां प्रियंकरी कार्पासबीजे निंबस्य पत्रैर्महिषीघृतप्लुतैः हुत्वा विद्वेषयेच्छत्रून् अनेनाणेन देशिकः विश्वाणेन तर्जनीमूलं ध्यात्वा दु
र्गां प्रियंकरी महिषीघृतसंप्लुतैः पलवैर्विषवृक्षजैः हुत्वा रिपोः त्वणात्तेनामुत्पाटयति मंत्रवित् ध्यात्वा देवीं पुराप्रोक्तां चतुर्भि
र्मरिचान्वितैः ------- अजारुधिरसंयुक्तैश्च जुहुयाद्दिवसत्रयं रिपोरुच्चाटनं कुर्यात्तेनायमनात्र संशयः अग्निमूलकरां दुर्गां ज्व
लंतीं प्रलयाग्निवत् ध्यात्वा पाषंपतैलाक्तैर्बीजैर्धत्तूरसंभवैः हुत्वा विमोहयेच्छत्रून् नारीश्चैव विशेषतः कालांजननिभां दुर्गां मूलव
द्धरां स्मरेत् नलत्रवृत्तसंभूतैर्व्राणहस्तेह लोलितैः सुसिद्धैः मज्जहुयाद्ध्यात्वा मासेन वैरिणः सिंहारूढां प्रधावंतीं धावमानारिपुं प्रति पा
शांकुशकनिर्मुक्तां वह्निज्वाला समाकुलान् मुंचंतीं संस्मरेद्दुर्गां तर्पयेद्दुग्धवारिणा भानुबिंबं समालोक्य रिपोरुच्चाटनं भवेत् अति
दुर्गां मयीं मुष्टिगदाहस्तां विचिंतयेत् विषवृक्षसमायातां महिषीघृतसंप्लुतैः जुहुयान्निशि यो मंत्री तस्य विश्ववशं नयेत् शरच्च
न्द्रनिभां देवीं विगलत्परमामृतां पाशांकुशधरां ध्यात्वा सिंधुं दुर्गां समिद्वरैः चेतसैर्मधुरासिक्तैर्जुहुयाद्ध्रिसिद्धये कपालं त्रिशिखं बिभ्र
तीं करैः जपाकुसुमसंकाशामग्निदुर्गां विचिंतयेत् हुत्वा लवणपुत्तल्यां मधुरत्रययुक्तया आकर्षयेद्वांछितार्थान् मंत्रवित्रात्रसंश
यः अतिदुर्गेयमित्याद्याफडंता त्रिष्टुब्वीरिता ऋवर्णाग्ना चगणपाद्याणाणिदुर्गा समीरिता विषाद्याणपत्तरांता साविषदुर्गा समीरि
ता सिंधुध्यासावकारांता सिंधुदुर्गाभिधाजने [illegible] अग्न्यादिकामेनाम अग्निदुर्गां विदुर्बुधाः अंगणोस्युष्टिलं कृत्वा ह गंधिकु
सुमादिभिः देवीमभ्यर्चयेन्नित्यं प्रागुक्तेनैव वर्त्मना आहरेद्द्वात्रिंशद्बलं चरणान्यसिद्धये कुष्ठारोगग्रहद्रोहभूतादीन्नाशयेद्ध्रुवं
यथावदग्निमाराध्य गंधपुष्पैर्मनोहरैः स्थित्वा तस्याग्रतो मंत्री जपेन्मंत्रमनन्यधीः जपोयं सर्वसिद्धिस्यान्नात्र कार्या विचारणा ले
वणैर्मधुरासिक्तैर्जुहुयात्पश्चिमामुखः मंत्राणि सप्तयामंत्री रिपुमात्मवशं नयेत् पानीयतात्मसंयोधमद्रान्कुर्वीत तण्डुला
न् जपित्वा पंचगव्येषु संस्कृते हव्यवाहने चरुं पचेज्जापमंत्री मवतार्य पुनः सुधीः अर्चयित्वा विधानवधीर्देवीमग्नौ यथा पुरा जुहु

वि॰या॰ २२
व॰
४६२

462

याज्यरूपेणानेन साज्येनाष्टसहस्रकं पात्रे संपातितं कुर्यात् साध्यस्तत्र्या प्रायेत्नरः शिष्टं तन्निखनेद्द्वारि संपातं प्रांगणे नरे कृत्वा रोमा
विनश्यंति सहभूतग्रहासुरैः पैरुद्भ्यादिना कृत्वा पुनस्तानेव भक्षयेत् व्रीहिभिर्हविषा तीरैः पयोहुतसमिद्वरैः आज्येन मधुत्रयोये
तैरेतैरेकशतं पृथक् जुहुयात् संपदां भूमिसाधको भवति ध्रुवं भास्करे मेषराशिस्थे मंत्रज्ञे कृष्णे दिने नद्याः समुद्रगामिन्याः स्ना
त्वा मंत्री यथाविधि उद्धृत्याद्यां सिकतां संशोध्य परिशोधयेत् न्यस्येताः पंचगव्येषु संस्नाते हव्यवाहने भक्षयेत्तनुनासिद्धेद्र
व्याव्यस्त तत्कृत्या सिंहमेषधनुस्थे वै हस्तपत्ते समीतथा विशाखाकृत्तिकामूलहस्तोत्तरमघेष्वथ रोहिण्यां श्रवणे वारे संदेवा
कृतिदेवता विहायान्येषु कुर्वीत सिकतास्थापनं सुधीः गृहग्रामादिराष्ट्राणां रक्षार्थं सिकताः शुभाः मत्स्यादिकच्छपोन्माना
मध्यादिषु पदेष्विमा नवसु प्रक्षिपेज्जाले शुभं संयोजयेत् क्रमात् मध्यादिदेवीमस्त्राणि कपालांतानि देशिकः चक्रं शंखमसिं खे
टं वाणं चापं त्रिशूलकं कपालं सर्वमंत्रेण संपूज्यांते वलिं हरेत् नतत्र ग्रहराक्षसोनांलोकेशानां वलिं हरेत् विहिताग्रहरले
वर्द्धंते तत्र संपदः न तत्र ग्रहसंचारश्चौरभूतसरीसृपाः अशुनाविलयंयांति विधिनानात्र संशयः सिकतानां विमुह्यानां विकार
कुड्वं सुधीः पंचगव्यप्लुते पात्रे वल्कलेनाणनिर्मिते निक्षिप्य विधिना पत्रस्थापयेत्तत्र संपदः दिने दिने प्रवर्द्धंते कालवृष्ट्या
दिभिः सह महोत्पाता विनश्यंति कृत्वा द्रोदसमायहाः चर्म हृद्व्यात्मनो कुर्यात् स्थापनं विधिना पुनः गोमूत्रं प्रस्थमानं स्यात् गो
मयं भस्तदर्द्धकं आज्यात्तमष्टांशं क्षीरं गोमूत्रात्त्रिगुणं दधि गोमूत्रेण समं सर्पिः सर्वं वा सर्वमुच्यते गावः स्युः कपिला श्वेत
श्यामधूम्रारुणप्रभाः अभावे गद्दिताः सर्वाः सर्वं वा कपिलोद्भवं एकोनपंचाशत्कोष्ठे फलके व्रतशाखिनः विहाय कोणको
ष्ठानि षट्कनाव्ये जातवेदसं लिखित्वा मध्यकोष्ठादिष्वर्जयेत्तत्र देवता हुत्वा होमं ससंपातं निखनेत्तद्यथा पुरा दद्याद्वलिं यथापूर्व
मस्मद्वौक्षितं फलं मध्ये मायामष्टकोष्ठेषु पादान् होतॄन् कृत्वा मातृकार्णैः प्रवीतं भूविवस्यं सर्वभूतानामपनेरत्नायुः श्रीकीर्तिदं य

त्रमेतत् अग्नेयास्त्रस्य ज्ञानातिविसर्गादानकर्मणि दानकर्मणि · यः पुमान् ग्रहणाशिष्यस्तस्याधीनं जगत्त्रयं इति श्रीविद्यार्णवे द्वाविं
शतितमः श्वासः ॥ २२॥ अथ दीनास्त्रकृत्यास्त्रं वक्ष्ये शत्रुविमर्दनं अतिदुर्गमं तु प्राज्ञ दीनास्त्रमंत्रवित्तमः प्रतिलोममिमं मंत्रं कृत्वा ।
स्वं च प्रचक्षते दीनास्त्रस्य षडंगादीन् प्रतिलोमेन दिनाविदुः भानुबिम्बगतं शत्रुं मयोवक्त्रो विषाहतं मूलाङ्कहृतया ग्रस्तं कृशं ज्वालाभा
वयन्बुधीः मूलाधारेति पेत्स्यधः प्रस्फुरत्कालपावके दितत्रयाज्वराक्रान्तो रिपुर्यमपुरं प्रजेत् दीनास्त्र प्रति विद्धांगं स्वाधिष्ठानग
तं रिपुं पंचवायुसमिद्धे सौवह्निनादग्धविग्रहं ध्यायेन्मंत्रं जपेत्स्यधः समवेद्यमवल्लभः मणिपूरगतं शत्रुं मग्निनादीप्तविग्रहं दीनास्त्रं
जपेत्स्यधः सप्तसु ग्रस्तं तां व्रजेत् अनाहताहितः शत्रुर्निर्दग्धो मंत्रवह्निना · पाशेन बध्वा शीघ्रेणानीयते यमकिंकरैः विशुद्धस्था
नगो वैरी दीनबाणेन पीडितः अधोमुखं स्मरंती तीणि पराशः स्याद्धि मंत्रयात् आज्ञायां निहतं शत्रुं दद्दे दीनाग्निनाधिया पुत्रमित्रकलत्रादी
न्हित्वा मृत्युमुपाश्रयेत् नाभिमात्रोदके स्थित्वा ध्यायन्विवेदिने शिव वैरिणं दग्धसर्वांगं मंत्रमष्टोत्तरं शतं जपेत्सप्तदिनादर्वाग्यमलोकं स ग
च्छति आदित्यवारं समारभ्य सप्ताहं प्रजपेन्मनुं · सूर्योदयं समारभ्य यावदस्तमयो भवेत् सन्निपातज्वराविष्टो यमग्रस्तो भवेदरिः स्थित्वा ड
गान्तये मंत्री त्रिरात्रं वर्जिताशनः दीनबाणेन विद्धांगं वैरिणं प्रतिचिंतयेत् जपेन्मंत्रमिमं शत्रुर्ज्वरितो मरणं व्रजेत् स्पृष्ट्वा दुर्गां जपेन्मंत्रम
नन्यधीर्दिनं स्मरन् मूलप्रोतं निजरिपुं दीनास्त्रेणाभिदीपितं ज्वरेण महताविष्टो जायते सो यमातिथिः रविमण्डलगं शत्रुं दग्धं तीव्र विप
त्रयोः विषाग्निदग्धसर्वांगं ध्यायन्नुत्तस्त्रिवारिणा नर्ध्ये येहीनबाणेन स्यादसौ यमवल्लभः रवि बिम्बादागतया ज्वालया ग्रस्तविग्रहं
रिपुं ध्यात्वा जपेन्मंत्रं समंत्रीडत्रियमांतिके यद्ययुक्तार्कविंबस्थं विद्धं परमयेषु पारैः प्रतिपद्य निगंशात्रं तज्ज्ञेन्याभीमरूपया दंष्ट्राभ्या ।
सुवज्ञालेन अश्नेत यन्ती दिगंतरं शूलेन वैरिणां वक्षो दारयन्ती भयंकरी जपेद्दिनत्रयं मंत्री मारयेद्रिपुमात्मनः अस्त्रमंत्रकृतं न्यासः प्र
तयाग्निसमप्रभां रक्तवस्त्रधरां क्रुद्धां रक्तनेत्रत्रयान्वितां सिंहाधिरूढां धावंतीं रिपुं प्रति विकृताननां छिन्नशिरच्छित्वा तरणहोमस्थलंगतां ध्याना

विद्या० प
व०
४६२

463

दुर्गां जपेन्मंत्री दिनैर्वर्जिताशनः अनेनैव विधानेन रिपुर्मृत्युवशो भवेत् कर्माण्येतानि कुर्वीत दिवसेन न रात्रिषु ते त्रिकोणं न्यसाध्य
नामसाध्यतामसमन्वितान् अङ्गारकेन संलिख्य नृकारस्करसमिद्वरान् सहस्रं जुहुयाद्देवीं ध्यात्वा सवितृमण्डले प्रलयाग्नि
समां घोरां द्वात्रिंशद्भुजशोभितां उग्रदंष्ट्रां धवलदीप्तां नृत्यन्तीं शिवहस्तके महादंष्ट्रां महारौद्रां महाभीमां ज्वलत्केशीं नदन्मुखीं र
क्तां त्रिमांसवदनां घूर्णितोर्ध्वत्रिलोचनां अनेन विधिना शत्रुर्महाज्वरनिपीडितः विमुञ्चति निजं देहं पुत्रमित्रादिभिः सह ऊर्द्धमुखा
महोमंत्री लेखयित्वा भुजंगमे भानुविंवरातं दुर्गां सहस्रादित्यसन्निभां सहस्रपाणिचरणां सहस्राक्षिशिरोमुखीं सहस्रनागसिंहां ।
गीत्रासयन्तीं जगत्त्रयं ध्यायन्ननेन सर्पास्ये पूर्णयेद्दुस्तवारिणा संयतः कालपाशेन वैरी मुञ्चेत्स्वजीवितं मध्याह्ने कं पुत्तमसत्वा(?)
नेत्रंतीं नरसिंहवत् घोरसिंहसमासीनां महाभीषणदर्शनां मूलमंत्रेणाहितां ध्यायन् जपेन्मंत्रमनन्यधीः तर्पयेद्दुग्धतोयेन सर्वथैव
क्रोदिनत्रयं यमस्य भवने गच्छेदरातिर्नात्र संशयः कार्द्दमं प्रतिकृतिं प्रतिष्ठितसमीरणां उलूकोरके विनिक्षिप्य विषाग्नौ विधिना
ततः अर्केन्द्वनिलसंकाशं खड्गखेटकधारिणीं नयनत्रयनिर्गच्छद्विस्फुलिंगगणाकुलां सिंहस्थां सर्वभूषाढ्यां त्रैलोक्यभयकारि
णीं खड्गकृत्ताहितां ध्यायन्नजपेदयुतं मनुं विधानेन शत्रुर्नष्टो भवति मृत्युना प्रकल्प्य दुर्गायतने त्रिकोणं कुण्डमुत्तमं अत्र संज
निनैव कौमहिषीणकलाकृतां पुत्तलीमजरक्तां प्रतिष्ठितसमीरणां छित्वा छित्वा प्रजुहुयादजरक्ताविलानि ध्यात्वा दुर्गां प्र
नृत्यन्तीं महिषोरस्थलान्तरे मूलेन महिषस्यांगं भिंदन्तीं घोरदर्शनां अट्टहासैर्जनस्तोभ्यां भीषितां सुरसेवितां प्रलयानलसंकाशां
भ्रमन्नेत्रत्रयान्वितां संदष्टाधरसंभिन्नां रौद्रां भीषणाङ्कां तजां खड्गखेटकयुक्ताभिः कन्यकाभिः समावृतां अनेन विधिना शत्रुः प्रया
ति यममन्दिरं दिनानामेवं विधितं शत्रुनिग्रहकारणं कृत्याविचोदितां कुर्यात्प्रयोगान् मंत्रवित्तमः आपाण्डुकृत्तां देवीं कुण्डलीस
क्तिरूपिणीं सुषुम्णारंध्रमार्गेण यान्तीं व्योमस्थलेततः सुखेन शत्रुमादाय निहन्तुंस्मरेद्ग्रसति जलकालानले दीप्तां विचिंत्य प्रजपेन्म

त्तुं समाभिकीसरैः शत्रुर्मृत्युमाप्नोति मोहितः अंगारवारे चिताग्नौ शार्धपत्रे हलोद्धृतं सिद्धार्थं कुडवेन मंत्रं जुहुयात् तन्मात्रतः कृत्वा
स्वज्वालया दग्धो रिपुर्यमपुरं व्रजेत् चतुर्दश्यामर्द्धरात्रौ चितास्थीन्यष्ट साधकः श्मशानतैलविलिप्तानि चिताग्नौ जुहुयात्ततः अनेन वि
विधिना शत्रुर्मृत्युमेष्यति कालतः तथास्थिनिर्मितां शत्रोर्वणातैलपरिप्लुतां प्रतिमां स्थापयित्वा प्राणान् जुहुयात्त्रिशिखि साधकः छित्वा
छित्वा ज्वरकेन समाहान्म्रियते रिपुः श्मशानदारुकाष्ठैश्च ज्ञात्वा ज्ञानपुत्रं जपेत् विकिरेत्तास्तगंगादौ कृत्वा स्नात्वा काष्ठितं जले
न दीयपीतम चिरात्रिहंति सकलान् जनान् कृष्णांगारचतुर्दश्यां प्रजप्तैः प्रेतभस्मभिः मद्दिग्धाज्येन ललितैस्तलं पादरसाद्ये
या निर्माय पुत्तलिकां मेनोमयज्जनमसमीरणं चितिकाष्ठैर्थिते वह्नौ जुहुयाद्दह्यमानमसः चतुर्दश्यां त्र्यादर्वाक् शत्रुर्मृत्युप्रियो
भवेत् श्मशानभस्मसिद्धार्थं पंचगव्यैर्विलिप्य लिपेत् महिषं मस्मारन्द्रे वीकालाग्निसदृशप्रभां सा सेनावकस्थाभित्रो ज्वररोगविमो
हिताः आयुधानि परित्यज्य युद्धकाले पलायते गेहग्रामादिपुत्तलिं संकुर्यादुच्चाटनं ततः ततः समारवारे पुत्तलिकाउगावे श्मशानस्य पार्श्वकेराः
समसमादंष्ट्रदिग्वर्त्मगृहीत्वा प्रजपेत् स्वयं माहिषीपंचगव्येषु भर्जयेत्तां यथापुरा भूयो जप्त्वा विकिरेत्तस्य नामपुरेष्विमाः सदेशान् च्युति
तिप्रद्वेगयो मंत्रभवाग्निना ज्वलदंगां मर्कटिकां करकोशनिकात्रयं भौमवारस्य पुत्तलिके गृहीत्वा प्रजपेन्मंत्रं सार्धपुत्रकलत्राद्यैरुच्चा
टो जायते रिपोः एकैकं वा जपेन्मंत्री भ्रमणलालात्फलं लभेत् षड्विंशद्व्रणपुत्तल्यानि व्रणेदोदनायुतं स्वच्छान्तो प्रजपेद्रसं कृष्णाष्ट
म्यां निशार्द्धतः शत्रुनामसमायुक्तं श्मशाने निखनेदिमाः प्रणश्यति रिपुः पौत्रसकुटुंबः सबांधवः कपालपाकलात्मंत्री कृत्वा
स्वात्तरसंख्यकान् संस्थाप्य जपेन्मंत्रं प्राणस्थापनपूर्वकं कृष्णांगारचतुर्दश्यां श्मशाने विषवृक्षजे ज्वालयापादजरकाकाकृत्वा स्व
ज्वालयाहृतः रिपुर्यमपुरं गच्छेन्महाज्वरविमोहितः अजारक्तेन संपूर्णां कलशो निहितां पेतर्दं कपालेन पिधायैतं छादयेद्रक्तवाससा
पूजयेद्रक्तपुष्पाद्यैः सप्तवारमयुतं जपेत् भौमवारे निशामध्ये कारसमेधिते श्मशानवह्नौ जुहुयाद्गच्छेद्यमपुरं रिपुः साधन

विद्या० २२
व०
४६४

464

तत्रवृत्तेऽग्नौ कृत्वा कुंभं प्रपूरयेत् माहिषैः पंचगव्यैस्तं विशालं तत्र निक्षिपेत् जपपूजादिकं सर्वं यथापूर्वं समाचरेत् कारस्करभवे
वह्नौ कृत्वा खाण्डप्रपूरिते अमृतं व्रणतैलेन कृत्वा तेन च पुनः आमलकं समुद्धृत्य जपन्मंत्रमनन्यधीः जुहुयाद्विधितानेन त्रिदि
नैर्म्रियते रिपुः मांसं महिषीवत्समेकरात्रमुपोषितं पाययेन्महिषीमर्ध्यैः प्रस्थं मंत्रेणामंत्रितं कुशैर्वीमिद्ध सर्वांगं स्थापितं प्राण
मंजसा कारस्करैधिते वह्नौ व्रणतैलेन मंत्रवित् होमं कृत्वा घृतं वत्सं जुहुयाद्यतमानसः एकेन दिवसेनारिर्गच्छेद्यमपुरं स्फुवि त्रि
कोणकुण्डसहिते वह्नौ मंत्रेण दीपिते अर्चिते गंधपुष्पाद्यैर्युतं जुहुयात्क्रमात् राजभल्लातकतिलतैलसमन्वितं ततः प्रसूतिस
मयं प्रासां मां महिषीं स्थापितानलां पूजितां गंधपुष्पाद्यैः स्पर्शान्कृत्वैनतां जपेत् मस्तकाद्योनिपर्यंतं धियावत्समनुस्मरन् आकृ
च्छ्य हस्ते पतितं जुहुयादेधितेनले एवं कृते समुत्पन्नाकृत्यादीमाकृतापानात् भक्षयेच्च विराच्छत्रुमोक्षेणाग्निरहितं पुनरग्नौ
विशन्त्येषा कर्त्तारमथ कात्तिणी एवंविधानि कर्माणि यः कुर्यान्मंत्रवित्तमः स जपेदात्मरतार्थं मंत्रान्संस्तुं जपादिकन् अथ
लवणदुर्गामंत्राः एषां श्रीलवणदुर्गामंत्राणां अंगिरस ऋषये नमः शिरसि अनुष्टुप्छंदसे नमः मुखे श्रीराद्रिदुर्गाभद्रकाली
देवताभ्यो नमः हृदये क्रीं बीजाय नमो गुह्ये क्रौं शक्तये नमो जान्वोः ॐ कीलकाय नमः पादयोः मम सकलजनवश्यार्थं जपे विनि
योगः ॐ चिरिचिरिदिहवयाय नमः चण्डालिशिरसे स्वाहा महाचण्डालिशिखायै वषट् अमुकमेववशायफट् वशमानय नेत्रत्रया
यवौषट् स्वाहा अस्त्राय फट् एवमंगुलीन्यासः ॐ ॐ नमो मूर्ध्नि ॐ चिं नमो भाले ॐ टं नमो दक्षनेत्रे ॐ चिं नमो वामनेत्रे ठिं नमो
दक्षकर्णे ॐ चं नमो वामकर्णे ॐ डं नमो ॐ दक्षनासिकायां लिं नमो वामनासिकायां ॐ नमो मुखे ॐ ह्रां नमश्चिबुके ॐ नमः कंठे ॐ ड़ं
नमो हृदि ॐ लिं नमो दक्षस्तने ॐ अं नमो वामस्तने ॐ ग्रं नमः कुक्षौ ॐ कं नमो नाभौ ॐ सें नमो दक्षकट्यां ॐ वं नमो वामकट्यां ॐ
षं नमो मेढ्रे ॐ मां नमः पार्श्वयोः ॐ नं नमः ऊरुद्वये ॐ यं नमो जानुयुगे ॐ स्वां नमो जंघायुगे ॐ हां नमः पादद्वये इत्यक्षरन्यासः

ध्यानं नवकुंकुमसन्निभं त्रिनेत्रं हविराकल्पशातनमामि वह्निं स्रुचपाणिं वराभयानि वोभिर्दधतं रक्तसरोरुहे निषण्णे १ कलांबु
वाहद्युतिमिंदुवक्त्रां हारावलीपीनमियपयोधराढ्यां कपालपाशांकुशमूलहस्तां नीलांशुकां यामवतीं नमामि २ नीलांजनाभा
सरिशिखिमूलखड्गाग्रहस्तानरुणीं डचोडां भीमां त्रिनेत्रां जितशत्रुवर्गां दुर्गां भजे दुर्गतिभंगदात्रीं ३ टंकं कपालं डमरुं त्रिशूलं सं
बिभ्रती चंद्रकलावतंसा पिंगोर्ध्वकेशी जितभीमदंष्ट्रा भूयाद्विभूत्यै मम भद्रकाली ४ इतिध्यात्वाग्निकोणे चक्रे जपं सप्तलक्षमाज्ययुतं तत
द्दशांशतः हविषाज्यसिक्तेन जुहुयाद्विहितेनले एवं कृतपुरश्चर्यः प्रयोगेक्षमो भवेत् अग्निर्यामवती ध्येये वश्याकर्षणकर्म
णि स्मरेद्दुर्गां भद्रकालीं मंत्री मारणकर्मणि बालेंदुमूर्त्तिर्वो न्यायगुरुनमस्कार स्थान संध्या मातृकान्यासः पात्रासादनांतकर्मस
माप्य पीठमंडूकादिकमलांतं संपूज्य केसरेषु पूर्वादिषु दिक्षु मध्ये च पीठशक्तीः पूजयेत् भीषणी वक्त्रा रूपावती तारा दंष्ट्रा महो
त्कटा सारणी मोहनी कांता कमंडलुधरा परा इतिक्रमेण भीमे ऐं नमः एवं क्रमेण संपूज्य तत्कर्णिकायां ॐ ह्रीं आधारशक्ति
कमलासनाय नमः इति पीठमंत्रं विन्यस्य तदुपरि षट्कोणाष्टदलकमलभूपुरद्वयं यंत्रं विभाव्य मध्ये इष्टदेवतामावाह्य षोडशोप
चारैः पूजां कृत्वा षट्कोणेषु पूर्वादि ॐ विटि विटि हृदयाय नमः इति रीत्या षडंगानि संपूज्य अष्टदलेषु पूर्वादि मूलहस्ता विकेशी व
दारुणा लवणप्रिया परा कराला न्यस्तु शांता मसी चाष्टशक्तयः ॐ स्रुं मूलहस्तायै नमः इतिरीत्या संपूज्य केसरेषु पूर्वादि ॐ उक्त
द्रो विकटा तस्य मूलहस्तो महाबलः अग्निजिह्वश्चपरः कपाली तारणप्रियः ॐ उं उक्तटाय नमः इति रीत्या संपूज्य पत्राग्रेषु पूर्वादि
ॐ आं अं असितांगभैरवसहितब्राह्म्यै नमः ॐ इं ईं रुरुभैरवसहितमाहेश्वर्यै नमः ॐ उं ऊं चंडभैरवसहितकौमार्यै नमः ॐ ऋं ॠं क्रोधभैरवसहि
तवैष्णव्यै नमः ॐ लृं लॄं उन्मत्तभैरवसहितवाराह्यै नमः ॐ एं ऐं कपालभैरवसहितेंद्राण्यै नमः ॐ ओं औं भीषणभैरवसहितचामु
ण्डायै नमः ॐ अं अः संहारभैरवसहितमहालक्ष्म्यै नमः इति संपूज्य भूपुरे लोकपालान्संपूज्य वह्निवज्राद्यायुधानि संपूज्य इति ष
डावरणसहितमिष्टदेवतां संपूज्याष्टोत्तरसहस्रं जपित्वा गुह्याति मंत्रेणानेनो हृत्पंकले देव्या हस्ते समर्पयेत् दशसहस्रजपपुरश्चरणं

विद्या॰ ५२
व॰
४६५
465

ज्ञा

साज्येन हविषा दशांशेन होमः अथ लवणमंत्रस्य विधानमभिधीयते॰ अथर्वणाः कथिता पूर्वं लवणो भद्रकालिका लवणादि द्वि
तीयास्मा इह ह्याथर्वपरिकीर्तिताः संदग्धाथ्याचतर्थ्यास्याद्याते पूर्वादिपंचमी अंगिराख्यान ऋषिर्होत्र ह्रदुदाहृतः अंगिरोत्रिपुनर्दुर्गा
भद्रकाली च देवताः विदितमंत्रास्तैः कुर्यात्सडंगानि समाहितः पंचभिर्हृदयं प्रोक्तं त्रिभिर्वर्णैः शिरः स्मृतं पंचवर्णैः शिखा प्रोक्ता
कवचं करणान्तरैः पंचभिर्नेत्रमुदितं षड्गलेनास्त्रमीरितं तारश्चिदिहृद्यं यच्च अणालीनदनेनतरे मद्रत्यद्यायानां शूयादस्यकमेतत्ततः परं
वर्णामानयष्ठद्वंद्वं चितिमंत्र उदाहृतः चतुर्विंशात्यत्तरात्मा सर्वकामफलप्रदः नवकुंकुमसन्निभं त्रिनेत्रं हविराकल्पशान्तं नमामि वह्नि
सवर्णांक्षि वराभयातंकानि दोर्भिर्दधतं रक्तसरोरुहे निषण्णं १ कालांबुवाहद्युतिमिंडवक्त्रां हारावलीर्णोभिपयोधराढ्यां कपालपाशां
कुशशूलहस्तां नीलांशुकां यामवतीं नमामि २ नीलांजनाभामरिशंखशूलखट्वांगहस्तां नरशीर्णडित्तूडां भीमां त्रिनेत्रां जितशत्रुवर्गां
दुर्गां भजे दुर्गतिभंगदक्षां ३ टंककपालडमरुत्रिशूलं लसंबिभ्रती चंद्रकलावतंसा पिंगोर्ध्वकेशी जितभीमदंष्ट्रा भूयाद्विभूत्यै मम भ
द्रकाली ४ अर्कं चक्रं जपेत्सम्यगयुतं तत्दशांशतः हविषा हुत मिश्रेण च्चऋयाद्दीप्तेनले पेवं कृतपुरश्चर्याः प्रयोगे कुशलो भवे
त् अग्नियामवनीपेपेवश्याकर्षणाकर्मणोः स्मरेद्दुर्गां भद्रकालीं मंत्री मारणकर्मणि नाभिमात्रे सलिले स्थित्वा निशि जपे
न्मनुं अनेन वांछितः साध्यः किंकरो जायते चिरात् नाभिमात्रोदके स्थित्वा जपेन्मंत्रमिमं सुधीः अष्टोत्तरसहस्रं यस्तस्य सा
ध्यो वशो भवेत् अर्कं चक्रं जपेन्मंत्री कंठमात्रोदके स्थितः सप्तभिर्दिवसैर्भूपा द्वशायेद्विधिनामुना॰ विलिख्य तालपत्रे तं
साध्यनामविदर्भितं निक्षिप्य क्षीरसंमिश्रे जले तत्क्वाथयेन्निशि वश्यो भवति साध्योऽस्मिन्नात्र कार्या विचारणा तालपत्रे लि
खित्वैवं भद्रकालीगृहे खनेत् वश्याय सर्वजंतूनां प्रयोगोयमुदाहृतः ताम्रपत्रे समालिख्य मंत्रं साध्यविदर्भितं संतापनत्वादि
रेव क्षोमासाहृष्णे भवेन्नरः त्रिकोणकुण्डमावाह्य समाकर्णाक्षोक्तलवणं तस्मिन्होमं प्रकुर्वीत संस्कृते हव्यवाहने मध्यस्य
गव्यहृदयेन संशोध्य लवणान्सुधीः सहस्राणि ततस्त्रयास्समाहाहृशायेज्जनात् दधिमध्वाज्यसंमिश्रैः सैंधवैर्जुहुयात्ततः वश्ये

स्सकलान्वेशानविराजितमुपार्थिवान् विशुद्धलवणंप्रस्थं विभज्य पंचधा पृथक् एकैकया प्रजङ्घया हवाद्स्मादयात् यस्यनाम्ना
सवर्णेनोत्पादनेनैव तत्संप्रायः शुद्धं लवणमादाय जङ्घया मधुरान्वितं ऊनपंचाशदाकृत्या वर्णं नयति वांछितं नित्यशुद्धेन लोणेन कृ
त्वाषानूनवर्णं नयेत् मधुरत्रयसंयुक्तैर्लवणोत्साद्य चूर्णितैः जङ्घया द्वशयेच्चारीन राजरमणीनपि मंत्रकृत्सत्ततीपादिमजयेद्यावदष्टमी
पुत्तलीः पंच कुर्वीत सांगोपांगाः समाः शुभाः एकाशाध्यष्टुमेणास्मादन्यापिष्टमयीधुरा चक्रिदस्तमृदान्यास्मादस्यासिष्टमयीस्त्र
ता लवणंपीतसंभूतं चूर्णितं परघृणोधितं कुङ्कुंचपीतयेत्क्षीरदध्याज्यमधुभिः क्रमात् गुडाज्यमधिभिः सम्यक् मिश्रितेनामुनात
तः कुर्वीत पुत्तलीं सौम्यां सर्वावयवशोभितां प्राणमंत्रकृतं यंत्रमासां हृदि विनिक्षिपेत् आम्युप्राणान्प्रतिष्ठाप्य पूजयेत्कुसु
मादिभिः पश्चात्कृष्णाष्टमीरात्रौ याममात्रगते सति विधाय मातृकान्यासं मंत्रन्यासमनंतरं चिटिमंत्रसमुद्भूतान् चतुर्विंशतिसं
ख्यकान् तारायान्विन्यसेद्वर्णान् स्थानेषु समाहितः मूर्ध्नि भाले दृशोः श्रुत्योर्नासास्यचिबुकेषु च कंठे हृत्स्तनयुग्मेषु कुक्षौ ना
भौ कटिद्वये मेढ्रपायोः प्रविन्यस्य शिष्टवर्णांश्च तत्पुरः ऊरुद्वये जानुयुगे जंघायुग्मे पदद्वये एवं विन्यस्तसर्वांगो रक्तमाल्यानुलेप
नः रक्तवस्त्रधरः शुद्धः पुत्तलीं दारुणाकृतिं अधोमुखीं विनेत्कुण्डिवृतजामीसनादधः मन्मयीं प्रतिनापादेशे न्यसेत्तदात्मनः
मध्यछिद्रमयं योनिकुण्डसो हुं प्रलंबयेत् लवणेनकृतां पश्चात्पुत्तलीं संस्पृशन् जपेत् अष्टकं वकं यथान्यायमष्टोत्तरसहस्रकं से
हृत्यचिटिमंत्राणान्युतन्यस्तास्थाने न्यसेत् अंगुष्ठसंधिमदंजे चाजानूरुपायुषु लिंगदेशे तु नाभौ जठरे हृदयांबुजे स्तनद्वये कंठको
यांचिबुके वदने पुनः प्राणयोः कर्णयोर्युग्मे ललाटे मूर्ध्नि निक्रमात् तत्प्रतिमाप्रमाणं आयामः पादयोस्तस्याश्चाक साद्धतरंगुलं पा
दोनहृद्युगलाकुतिलवदेवांगुलोदरं अयुलद्वयमावक्राकंठदेशप्रमानकं शिरसो वर्तमाणं स्यात्सार्द्धहृदयमिहांगुलं इति द्वादशांगुल
प्रमाणप्रतिमेत्यर्थः आग्निमादाय संदीप्य साधन तत्र दारुभिः अभिमंत्र्यार्च्य मंत्रोक्तां देवतां रूप्यपात्रके कुर्यान्न राजपुष्पार्घ्यं दत्वार्चं

विद्या.२२
व.
४६६

466

प्रणमेत्सुधीः मंत्रैरेतैः प्रयोगादावंते संपूजनमानसः त्वमनेनाप्यमित्रघ्न निर्वाणायां हव्यवाहने हविषा मंत्रजप्तेन तृप्तो भव तथा सदः जा
तवेदाः सहदेवेन मात्तां नूनदभ्रम स्वाहायते विश्वमहत्पलवर्णादहशात्रुवत् २ ईशो पार्वतीं गिरिणा वीणीं ग्रस्त सुक्तं त्वया जगत् महादेवि
नमस्तुभ्यं वरदे कामराभव नमो मयि महादेवि महादेवसहव्रते त्रियामे पुरुषं दत्वा च प्रमानयेद्दवि मे ४ दुर्गे सर्गादिशुद्धिते दुर्गसं
रोधनाकुले चक्रशंखधरे देवि द्रुह शत्रुभयंकरि ५ नमस्ते दहशत्रूंमे वशमानय च गौरिके शाकंभरि महादेवि शरणागमे भवानये ६
भद्रकालि भवाभीष्टे भद्रसिद्धिप्रदायिनि मयत्वासे दहन दहन दहशोषय ताप्यय ७ मूलासि शक्ति वज्राद्ये रक्तास्योत्कृत्य मास्य
महादेवि महाकालि रक्तास्मान् त्राहि मालिके ८ साध्यं संस्थाप्य निर्मितपुत्तलीं समधानतः ऊकां च कंसमुद्धार्य जकूयादेधितेनले प्र
थमो दक्षिणः पादस्तकरस्तदनंतरं शिरस्तृतीयमाख्यातं वामहस्ततः परं ९ मध्यादहं पंचमं स्यादयोगः षष्ठ ईरितः सप्तमो वाम
भागस्थादेवभागक्रमस्ततः ११ मम समूहविभोगो वा प्रोक्तो बुधैर्यथाविधि ऊ विवमर्दयित्वा त्रिप्रणामेद्धाएड चतुर्नमः १२ यजमा
नो धनैर्धान्यैः प्रीणयेद्गुरुमात्मनः अनेन विधिना मंत्री वशयेद्धस्तयोः स्मरन् १३ किंपुनर्मनुजान्भूयान्मर्त्यान्वा रयोषितः
मारेण पूर्वसंप्रोक्तपुत्तलीकां च तद्वपुः निवेशयेद्यथापूर्वं साधकेंद्रो विधानवत् अपरां वत्समाणेन विधानेन प्रकल्पयेत् १५ का
हयारावनविट् तिलपूर्षणारामठैः व्रणकृत्रिवृसिद्धार्थ साध्यवामांघ्रिरेणभिः १६ माहिषामूत्रसंपिष्टैः पूर्वोक्तलवणान्वितैः वि
धायपुत्तलीं सम्यक्प्राणस्थापनमाचरेत् १७ जपपूजादिकं सर्वं कुर्यात्प्रागुक्तवर्त्मना ततः पूर्वोदितेकुण्डे रात्रौ प्रज्वलितेनले
दुर्गां वा भद्रकालीं वा समाराध्य यथाविधि धारयेन्निशितं शस्त्रं सम्यग्युक्तेन साधकः १९ वामपादं समारभ्य दक्षिणाप्रवसानकं
छित्वा छित्वा प्रजुहुयान्निराहारो जितेंद्रियः कृष्णाष्टमीं समारभ्य यावत्कृष्णचतुर्दशी अनेनैव विधानेन होमं कुर्याद्दिचतणः २१
त्रिसप्ताहप्रयोगेण मारयेद्रिपुमात्मनः अथ मंत्राः लवणं भसितीतोणस्त्वग्रोमिहृदयेतव लवणस्य पृथिवी माता तालवणस्य वरुणं

//

पिता॥ लवणो हूयमाने त्वकुतो निद्रा कुतो रतिः लवणं यच्चति पाच्चति लवणं छिंदति भिंदति अमुष्य दहगात्राणि दहमांसं दहत्व
चं दहत्वगास्थिमज्जानि अस्थिभ्यो मज्जिकां वह यदि वसति योजनशतेन दीनां वा शतांतरे ३ तं दग्ध्वानय मे शीघ्रमग्रे लवणतेज
सा नगरे लोहप्राकारे कुलसप्त्यकृतार्गले वशमायाति लवणमंत्रशक्तिपुरस्कृतः ४ यातेरात्रिः शल्यविद्धस्य मूलाग्रारोपि
तस्य च यातेरात्रिर्महारात्रिः मातेरात्रिर्महानिशा ५ एतेषु ऋगादिषु प्रणवान्तेयोज्य प्रणवपाशादि अहारादि चिटिमंत्रस्य समेत
ऋकं च चकं जपेत् अथवा सर्वेषु ऋगादिषु चिटिमंत्रादौ च आवरणदेवतादिषु च प्रणवपाशादि अहारादि चिटिमंत्र समेत ऋकं
चकं जपेत् अथवा सर्वेषु ऋगादि चिटिमंत्रादौ च आवरणदेवतादिषु च प्रणवपाशादि आहारे योजयेत् पिप्पलादमंत्रः अथ लव
णमंत्राः लवणाभक्षितिक्रोसि उग्रोसि हृदयं तव लवणस्य पृथिवीमाता लवणस्य जलं पिता लवणं दहति यच्चति लवणं छिंधि भिंद
ति लवणो हूयमाने त्वकुतो निद्रा कुतो रतिः अमुकस्य दहगात्राणि दहमांसं दहनलं दहत्वगास्थिमज्जानि अस्थिभ्यो मज्जिकां दहः
यदि वसति योजनशतेन दीनां च शतांतरे संदग्ध्वा च समे शीघ्रमग्रे लवणतेजसा यातेरात्रिर्महारात्रिर्महानिशा यारात्रिः शल्यविद्धस्य
मूलाग्रारोपितस्य च फौचिटि २ चण्डालि महाचण्डालि अमुकमेव षण्मानय स्वाहा इति लवणमंत्रः अस्यांगिरस ऋषिरनुष्टुप्छंदः अ
ग्निरात्रिर्दुर्गा भद्रकाली देवता मंत्रस्य हलो बीजानि स्वराः एकत्र यः लवणमसि लवणो हूयमाने दह त्वगस्थि संदग्ध्वा यातेरात्रिरित्येतैः
पंचमंत्रैः पंचांगानि अथवा चिटिमंत्रस्तैः पंचत्रिपंच चतुष्पंचद्विसोवाकैः क्रमात् षडंगानि ध्यानं अरुणोरुणपंकजसन्निहितः स
च शक्तिवराभयसत्करः अमितार्चिरजानगति विलसन्नयनत्रितयो वतनोदहनः १ नीलनतराभ्रककेशकलापा नीलनत्रनिवि
उत्तनभारा सांकुशपाशसशूलकपालाघासवतीभवतो वत्वनित्यं २ करकमलविराजच्चक्रपंखासिमूलापरिलसितकिरीटा
सातितानेकदेत्या त्रिनयनलसितांगी तिमिररश्मिप्रकाशा पवनसखविभांगी पातकात्यायनीनः ३ स्वरौद्रिस्मितदंष्ट्रिकात्रिन

यनोर्द्धकेशोल्वणाकपर्द्दमूलसद्रुमरुकाश्चिम्मूलोज्वला घनाघननिभाहणरुचिरकिंकिणीमालिकाभवद्धिभवसिद्धयेभवतु भद्रकाली
चिरं ४ अथतज्जपपुरश्चरणं अनेननियतस्त्रिसहस्रजपः पुरश्चरणं आज्यचरुणादशांशहोमः अष्टमीमारभ्य चतुर्दशीप
र्य्यंतंरात्रिषु प्रतिदिनंकुडुवपरिमितलवणचूर्णंमधुरत्रयोपेतेनरक्तोन्नतं ह्रिणंतंजुहुयात् एवंसप्तरात्रिहोमेनसाध्योदासवद्वश्ये
भवति प्रयोगकालेमंत्रस्यामुकपदस्थानेसाध्यनामनिहितम् जुहुयात्मजपेच्च साध्यनतत्रहृतास्तु कारस्करोयथा त्रीसाण्डडेवर
नरुः पुनः जंबूत्वादिरक्तसाख्योवंशपिप्पलसंज्ञकाः नागरोहिणीनामानौपलाशाललसंज्ञिकौ अंवष्टविल्वजंनाख्यविशाकत
महीरुहाः वकुलः शावरः संख्यावंजलः पनसार्क्ककौ शमीकदंवाम्रनिंबमधूकाश्चमाविन्नं अथान्नपूर्णेश्वरीमंत्राः सा ना
णीवे तारंचभुवनेशानिश्रीवीजंकामराजकं हृदंतेभगवत्यर्णान्माहेश्वरिपदंददेत् अन्नपूर्णेग्निजायांचविद्येयंविंशदक्षरीता
रे॰ प्रणव॰ भुवनेशानि॰ मायावीजं॰ हृन्नमः अग्निजाया स्वाहाकारः भगवत्यादिपदंस्वरूपं अत्रमाहेश्वर्यन्नपूर्णेतिपदयोः नसे
षिः विंशत्यक्षरात्मुक्तः तथा ऋषिर्ब्रह्मास्यमंत्रस्यानुष्टुप्छंदोभिधीयते अन्नपूर्णेश्वरीदेवीदेवतापरिकीर्तिता वीजंतुभुवने
शानि श्रीवीजंशक्तिरुच्यते कीलकंकामवीजंस्यात्षडंगानि ततःपरं दक्षिणामूर्तिः षट्दीर्घस्वरसंभिन्नाहृल्लेखाङ्करूपा
पार्वति एभिरंगानिविन्यस्य वर्णन्यासमथाचरेत् ब्रह्मरंध्रेचसीमंतेभालभ्रूमध्ययोर्नसि वक्त्रेकंठेचहृदयेकुक्षिनाभिषुलिंगके आधार
स्फिक्द्वयेचोरुद्वयेजानुद्वयेतथा पादयोर्देवदेवेशिनवद्वारेषुविन्यसेत् मूर्द्धादिगुदपर्यंतं पुनस्तेषुवरानने॰ गुदादिब्रह्मरंध्रांतं पुन
स्तेषुवरानने गुदादिब्रह्मरंध्रांतंपदानांनवकंन्यसेत् गुदः पर्यंतोदशमोयेषांब्रह्मरंध्रादिलिंगपर्यंतंनवपदानिविन्यस्य पुनर्गुदादिद
त्तेनजातानितान्येवपदानिन्यस्यमानीयानीतिब्रह्मरंध्राद्यहृदयमूलाधारेषुव्युत्क्रमात् चतुर्वीजानिविन्यस्यस्वरेषुन्यास्यविन्यसेत् गोलकंचत
तोदेवीविन्यसेद्विधिवत्प्रिये॰ गोलकंमूलेनव्यापकंन्यापकंन्यासंकुर्यात् देहस्यासिद्धयइति दक्षिणामूर्तिएकवाक्यात् स्वरेषुस्वरन्या

स्थाने षु· तप्तकांचनसंकाशां बालेंदुकृतशेखरां नवरत्नप्रभादीप्तमुकुटां कुंकुमारुणां चित्रवस्त्रपरीधानां शफरांतीं त्रिलोचनां स्तव
र्णकलशाकारपीनोन्नतघनस्तनीं नृत्यंतमीशानमनिशं हृष्टानंदमयीं परं सानंदमुखलोलाक्षीं मेखलाढ्यघनस्तनीं अन्नदानरतां नि
त्यं भूमिश्रीध्यानमस्तकां अन्नदानरतां नित्यं तेन वामहस्ते पात्रं दक्षिणहस्ते दर्वीधृतवतीति ज्ञेयं अथवा दक्षिणहस्ते देवीं ध्यायेत्स
वर्णजां दुग्धान्नभरितं पात्रं दिव्यरत्नविभूषितं वामहस्ते महेशानीति संहितोक्तेः ज्ञानार्णवे त्रिकोणं च वसुःपत्रं वसुपत्रं ततः
परं कलायत्रं च भूबिंबं सचतुर्द्वारमालिखेत् भूबिंबचतुरस्रत्रयात्मकं चतुरस्रत्रयं चक्रं कुर्यात् चतुर्द्वारोपशोभितमिति सम्मोहनपं
चराचरात् एतत्सर्वं देवतापरं ज्ञेयं सर्वेषामेवं विधातव्यं पूजाचक्रे षड्भूगृहमिति तत्त्वयमभिधानात् सिंहासनस्योपरितः पीठदेवीस
मर्चयेत् सिंहासने दक्षिणे तु कथिताः पीठनायकाः ताश्च पूजिताः पीठे वामाद्याः परमेश्वरि वामाद्याः शैवपीठप्रक्रमः अथ
वाः समभ्यर्च्य जयाद्यास्तु पीठशक्तीर्नवक्रमात् पीठं च पीठमंत्रेण हृल्लेखाद्याः प्रपूजयेत् इति सम्मोहनतंत्रवचनात् जयादि
नवशक्तीश्च पूजयेत् तदनंतरं इति सारसंग्रहवचनात् एवं क्रमभुवनेश्वरीपीठस्य जयादिनवप्रक्रमः तत्पीठमंत्रस्तु वाग्भाला
तथा एवं ध्यात्वा यजेद्देवीं षडंगावरणां यजेत् तारप्रासादबीजं च सदाशिवायततः परं सर्वतोदरीमहाविद्यासनपादे विपूजयेत्
गोक्षीरधामधवलं पंचवक्त्रं त्रिलोचनं प्रसन्नवदनं शांतं नीलकंठविराजितं कपर्दिनं स्फुरद्रत्नभूषणाभालसन्निभं नृत्यंतमी
स्थिरं देवं त्रिकालाग्रेश्वरेश्वरः ॐ नमः पदमाभाष्य ततो भगवते पदं ततो वराहरूपाय भूर्भुवःस्वः पतिस्तथा ॐ तत्स्वभूपतित्वं च
मे देहीति ददापय· वाक्शिवायांततो मंत्रो वराहस्य वरानने अनया विद्यया देवि वामकोणे प्रपूजयेत् ॐ नमः पदमाभाष्य ॐ तत्नाराय
णां लिखेत् नारायणं दत्तकोणे क्रमेणापरिपूजयेत् वामदक्षिणयोः पूज्ये भूश्रियौ परमेश्वरि एकेन मनुना देवी कथ्यामितवानघे· अ
नमोहृदयं चाप्यमे देसज्ञाधिपांतिके तयेमामात्रं संलिख्य प्रदापयेततः परं वाक्शिवायांतितो मंत्रः संपुटीकृत पूजयेत् लोमात्मकेनर

विया॰ १२
व॰
४६८
468

मयावामवामदक्षिणयोः क्रमात् ततश्चाष्टदले पूज्या पश्चिमेन तु नारेण परविद्यां च भुवनेशीं तदात्मना कमलां रमयाभद्रे कामेनसुभ
गां यजेत् वस्वयत्रे मदेशानिवाल्माद्याः पतिमादितः षोडशारे महेशानि चंद्रमण्डलरूपिणी कलाः षोडशसंपूज्याः पश्चिमादिक्र
मेण हि अमृतामानदापूषा तुष्टिस्तुष्टिः रतिस्तुष्टिः प्रीतिर्या क्रौंश्रश्रीश्चरूपधारा त्रिजेखो स्वादे मवती तथा छायाच पूर्णिमा नित्याअमा
वास्यात्तु षोडशी षोषवर्णाः संपूज्याश्च अत्र पूर्णा तु शक्तिका चतुरस्रे लोकपालान् क्रमेण परिपूजयेत् इति अथ प्रयोगः तत्र प्रातः
कृत्वा दियोगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः मुखे अनुष्टुप्छंदसे नमः हृदये श्रीअन्नपूर्णा
यै देवतायै नमः गुह्ये क्रौं बीजाय पादयोः श्रीं शक्तये नाभौ क्लीं कीलकाय इति विन्यस्य ममात्र समस्तह्वये जपे विनियोगः इति कृतांज
लिः कृत्वा क्रौं हृदयाय नमः क्रौं शिरसे स्वाहा हूं शिखायै वषट् क्रैं कवचाय हुं क्रौं नेत्रत्रयाय वौषट् क्रः अस्त्राय इति षडंगमंत्रान् अंगुष्ठादि
तलांतं करयोर्विन्यस्य हृदयादिषडंगेषु विन्यस्य शिरसि ॐ नमः सीमंते क्रौं नमः भाले श्रीं भ्रूमध्ये क्लीं नासाग्रे नः मुखे मो कंठे भ॰
हृदि गं उदरे वं दक्षपादे स्वा वामे हा॰ इति वर्णन्यासः ततो ब्रह्मरंध्रे ॐ नमः दक्षनेत्रे क्रौं वामनेत्रे श्रीं दक्षश्रोत्रे क्लीं॰ वश्रिति मो॰ द
क्षनासापुटे भगवती वामे माहेश्वरी मुखे अन्नपूर्णे लिंगे स्वाहा इति विन्यसेत् न्निवपदानि गुदलिंगमुखवामदक्षनासापुटे वामद
क्षिणश्रोत्रवामदक्षनेत्रेषु इति पदन्यासः ततो ब्रह्मरंध्रे ॐ नमः दक्षनेत्रे क्रौं वामे श्रीं दक्षश्रोत्रे क्लीं वामे नमो दक्षनासापुटे भग
वती वामे माहेश्वरी मुखे अन्नपूर्णे लिंगे स्वाहा इति विन्यसेत् तान्येव पदानि गुदलिंगमुखवामदक्षनासापुटे वामदक्षिणश्रोत्रवामदक्ष
नेत्रेषु इति पदन्यासः ततो ब्रह्मरंध्रे ॐ नमः मुखे क्रौं हृदये श्रीं मूलाधारे क्लीं इति विन्यस्य शिष्टषोडशाक्षरन्यासस्थानेषु न्यसेत् ततो
मूलेन व्यापकं कृत्वा ध्यानाद्यात्मपूजांते ह्यायुक्त भुवनेश्वरीपीठे समभ्यर्च्यावाहनादिपुष्पोपचारांते प्राग्वदंगानि संपूज्य त्रिकोणाग्रे
ॐ ह्रीं नमः शिवाय श्रीं शिवायनमः इति मंत्रेण नर्त्यंतं शिवं संपूज्य वामकोणे ॐ नमो भगवते वाराहरूपाय भूर्भुवः स्वपतये भूपतित्वं मे

देहि देहि दापय दापय स्वाहा वाराहाय नमः इति वराहं संपूज्य दक्षकोणे ॐ नमो नारायणाय नमः इति नारायणं संपूज्य त्रिकोणाभ्यन्तरे देव्या वामभा
गे ग्लौं अन्नमयं अन्नं मे देहि अन्नाधिपतये ममान्नं प्रदापय स्वाहा ग्लौं भूपये नमः दक्षिणे श्रीं अन्नमयं अन्नं मे देहि अन्नाधिपतये ममान्नं प्रदापय स्वा
हा श्रीं श्रियै नमः इति संपूज्य वसुदलेषु देव्या अग्रादि ॐ परविद्यायै ॐ ह्रीं भुवनेश्वर्यै नमः श्रीं कमलायै नमः क्लीं सुभगायै नमः त
तो ष्टदलेषु ब्राह्म्याद्याः संपूज्य षोडशदलेषु देव्यग्रात्प्रादक्षिण्येन अं अमृतायै अं पूर्णायै सोमानन्दायै अं भं पुष्ट्यै अं तुष्ट्यै अं प्रीत्यै अं · निर
त्यै अं मां क्रियै अं · हैं श्रियै · अं · स्वस्वधायै अं रिं रात्र्यै · अं ज्योत्स्नायै अं · नं हैमवत्यै अं · छं छायायै अं · णैं पूर्णिमायै अं स्नां नित्यायै अं ·
हां अमावास्यायै अं तद्बहिर्दिक्षु अस्त्रं प्राग्वदैन्द्रादीन् संपूज्य शेषं समापयेदिति · इति णमूर्त्तिः ततो जपेन्नियमोदयेन होम
येत् एवमुपायसमापन्ने भ्यां सिद्धिर्दा भवति श्रीवंसारसंग्रहे तथ्यणादितः कुर्यात्पूर्वोक्तविधिना सुधीः अन्नपूर्णेश्वरी देवी पूजि
तात्र स्वर्णादा अनया विधया जातः कुबेरो धननायकः अन्नपूर्णेश्वरी नाम सर्वसंपत्समृद्धिदा तथा वीजहीनेयमेव सा त्वोडश्या
णितथापरे मायादास्याद्यवारादयामत्ता समदया तदा मायानामादितो दद्यादशार्णिका मुन्याद्याः पूर्ववद्दिता माया याग क्रि
यामतः अर्चनां गन्धवस्त्राद्यैः साधयेत्सर्वनवस्ततः भगवति भवरोगात्पीडितं दुःखयोगात्सुतदुहितकलत्रोपद्रवेणानुयातं
विलसदमलदृष्ट्या वीक्ष्य विश्रान्तचित्तं सकलभुवनमातस्त्राहि मामों नमस्ते १ माहेश्वरी मामश्रितकल्पवल्ली महं भवो छेदकरी
भवानी क्षुधार्तदारात्तनयाद्युपेतस्त्वामन्नपूर्णे शरणं प्रपद्ये २ दारिद्र्यदावानलदह्यमानं पाह्यन्नपूर्णे गिरिराजकन्ये कृपांबु
धौ मज्जय मां त्वदीये [illegible] त्वत्पादपद्मार्पितचित्तवृत्तिं ३ इत्यन्नपूर्णास्तुतिवद्धमेतच्छ्लोकत्रयं यः पठतीह भक्त्या तस्मै ददात्यन्न
समृद्धिमंवा श्रियं च विद्यां च यशः सुमुक्तिं ४ अन्नप्रदात्वमंत्रस्य पूर्वोक्तस्योच्यते विधिः ऋषिर्ब्रह्मा समाख्यातं छंदस्त्वतिकृतिर्मतं
देवता भूश्रियेत्के धनधान्यप्रदेम्य भे वेदेषु षाणु निंद्ध द्वमितैर्मंत्राणां केण्यक पंचांगानि मनोः कल्प्या जातियुक्तानि मंत्रवित् तीराद्धो

२२

विद्या॰ व॰

४६९

469

रजतोद्भवप्रकानकह्रीपेसराच्छे सुभेकल्पद्रुमजशोभितेमणिमयेमाह्निनपस्थायतः आसीनेवसुधाश्रियेयोधनसमूहात्तंसृतांघो
ऊर्भकायमतिचिंतयेद्दिनमुखेधान्यात्रसंपत्तये॰ आवाह्यवेलवपीठेदेवींगंधादिभिर्यजेत् सुगंगानियजेद्वाह्येदिक्षुभूतानिसंय
जेत् आद्यानिवत्वारिपुनर्विदिक्षुपूजयेदिमा नियुज्यासुतस्तवलाकायाम्नतः परं इंद्रायस्तदस्त्राणिचैवंपूजासमीरिता
अथप्रयोगः तत्रप्रातःकृत्यादियोगपीठन्यासांते मूलविद्ययाप्राणायामत्रयंकृत्वाशिरसिब्रह्मणेऋषयेनमः मुखेपंक्तिछं
दसेनमः हृदयेभूश्रीभ्यांदेवताभ्यां इतिविन्यस्यममधनधान्यसमृद्धयेविनियोगः इतिकृतांजलिःकृत्वामूलमंत्रेणाभिमृष्टशोः पा
णयोरंगुष्ठयोः अन्नमहिह्यनयायनमः अन्नंमेदेहिशिरसेस्वाहा अन्नाधिपतयेशिखायैवषट् ममान्नंप्रदापयकवचायहुंस्वाहा अ
न्नायफट् इतिविन्यस्यहृदयादिषुयिनेत्रहीनेषुपंचांगेषुन्यसेत् ततोध्यानादिमानसपूजांतेचतुर्द्वारयुक्तचतुरस्रत्रयवेष्टित
मष्टदलकमलद्वयंपूजाचक्रंकृत्वाप्रागवत्संस्थाप्यसंपूज्यतत्रवक्ष्यमाणावैलवपीठंसंपूज्यतत्रवक्ष्यमाणावैलवपीठंसंपूज्यतत्र
भूश्रियैसमावाह्यामतादिषडध्योयवाराग्नेप्रागवदग्नानिसंपूज्यप्रथमाष्टदलस्यदिग्दले ॐ आकाशाय पवंवायवेनमः अग्नयेनमः ॐ
जयायैनमः इतिसंपूज्यविदिग्दलेषु ॐ निवृत्यै प्रतिष्ठायैः विद्यायै॰ शान्त्यै॰ इतिसंपूज्य॰ द्वितीयाष्टदलेष्वेकारलक्ष्मीप्रकरणोक्तवला
काद्याष्टशक्तीः संपूज्यप्रागवदिंद्रादिपूतामारामणोषसमापयेदिति तथा नियुतंप्रजपेत्तंत्रंतद्दशांशंचमंत्रवित् जुहुयादाज्यसंपृ
क्तेनान्नेनचयथाक्रम तर्पणादिततः कृत्वाविप्रान्संभोज्ययत्नतः गुरुंसंतोष्ययत्नेनमंत्रसिद्धिमवाप्नुयात् दिनादौप्रजपेन्मंत्रमष्टो
त्तरशतंसुधीः तेनयथान्यात्ररत्नौघसमृद्धोभवतिध्रुवं अथाम्नायरूपमंत्राः मारसंग्रहे योनिर्वियत्तनेत्रंचपरमेपदसुन्दरेत् अ
स्थिगंमेदउक्ताचरक्तस्पंदकद्विठावपि प्रणवायोदशार्णोयमस्याग्नरूपामनुर्मतः योनिः एकारः वियत् हकारः सनेत्रं इकारयु
क्तं तेन हि इति परमेस्वरूपं अस्थिशाकारः मेदोवकारः तेनस्वा इति रक्तः रेफः इदक ईकार॰ तेनः रि॰ इति द्विठः स्वाहाकारं तथा

स

ऋषिर्ब्रह्मा विराट् छंदो देवता परिकीर्त्तिता अश्वारूढा त्रिभिः पदैः प्रणवाद्यैर्ह्रीं रीरितैः षडंगानि मनोरस्य जातियुक्तानि कल्पयेत् अश्वा
रूढां नवशोणितयुतां भालनेत्रां चलद्दोःपाशपाणावह्निं मदनविवशां साध्यमाप्नानयंती दलेणेयत्कनकरचितां वेत्रयष्टिं दधानां वक्षू
काभ्यां मनसि कलये पीनवक्षोजनम्रां तेनराजेन्तः लोहितां स्रस्यां लोहितांवरभूषणां चतुर्भुजां त्रिनयनां प्रबद्धेन्दुवदनां वुजां
मलंददेन वामेन वर्मयष्टीसमुज्ज्वलां अश्वाभ्यां हेमपाशेन कंठे बध्यास्वसाध्यकं हेमवेत्राहतं बद्धकरयुग्मकृतांजलिं दासो
हमिति भाषंतं पातितं निजपादयोः स्मरनितिवत्तुभुजध्यानमुक्तं शक्तिपीठे यजेद्देवीं पुरोंगानि प्रपूजयेत् मातरिंद्रादि
कान्वाहैनदस्त्राणि ततो बहिः एजेयमस्याहृढायाः प्रोक्तासवीसमृद्धिदा अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्वादियोगपीठन्यासं
तेमूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः मुखे विराजे छंदसे नमः हृदये अश्वारूढायै देवतायै इति विन्यस्य
वश्यार्थे विनियोगः इति कृतांजलिस्तत्का ॐ पद्दिहृदयाय नमः परमेश्वरि शिरसे स्वाहा शिवाये पद्दिकवचाय परमेश्व
रिनेत्रत्रयाय स्वाहा अस्त्राय इति करषडंगन्यासं कृत्वा ध्यानादि पुष्पोपचारांते प्राग्वदंगानि संमत्तु चतुरस्रे लोकपालान्सं
पूज्यधूपादिशेषं समापयेदिति तथा जपेदयुतसंख्याकं तरश्यं प्रांकृते हुतैः तर्प्पणादि ततः कुर्यात् पूर्वोक्तविधिना सुधीः
रश्यं ध्यात्वैव सकलविश्वं वशायते चिरात् आज्यात्वेजह्नयान्मंत्री लभते वांछितं फलं त्रिमधक्तैस्तथा लोणैर्जुतैर्वश्यान्नृपाः
किल प्रोक्तेनैव विधानेन वश्याः स्युर्वनिता अपि अनया विद्यया सिद्धिहोमः कांचनदो मतः त्रिःस्वादुभिः सहस्रं च जुह्ननेत्त्री वश्य
सिद्धये पूर्वोक्तेनैव होमेन नारीमाकर्षयेद्ध्रुवं प्रणवादय्यमायाविरयमेकादशार्णकः षट्दीर्घमायये वास्य षडंगविधिरीरितः
तथा प्रणवं पाशहल्लेखांकुशाद्यो यमोरितः त्रयोदशार्णको द्वाभ्यामेकैकेन युग्मतः पंचभिस्तु तथा द्वाभ्यां षडंगविधिरीरि
तः पाशं आं हल्लेखा ह्रीं अंकुशः क्रों अयं दशार्णाः पुरश्चरणमस्याणोः पंचलक्षप्रकीर्त्तितं पूजादिकं स्यादनयोः पूर्वमंत्रात्र

विद्या॰
व॰
४७०

470

२ सारतः कोष्ठानां षोडशं कृत्वा मध्यस्थ्या वेदमितं कोष्ठे॰ प्रणवं साध्यसमेतं लिखेत् द्वादशार्णं मंत्रार्णान् अशेषनाशीनरपनरवस्य
प्रदं सतं अस्यानूपा यंत्रमेतन्मजितं सर्वकामदं कोरलीयं यंत्रसारे मध्ये शक्तिं समालिख्य ज्वलनपुरयुगाग्रिष्वष्टपाशशक्तिको
मे क्लीं सौः क्रमेण प्रविलिखेत् च हिमं त्रवर्णान्न्लेख्य एकैकं भानुसंख्येष्वपि मदनशरैर्नित्ययामान्तकार्णैः स्वावीतं यंत्रमेतद्
रणिपुरांते श्रीपुरं वश्यगामी अस्यार्थः षट्कोणमध्ये समालिख्य शक्तिबीजं विलिख्य वहिर्हिरचतुष्टयं कृत्वा प्रथम वीथ्यां षु
वीं क्लें बाणबीजेष्वहिं तीयवीथ्यां वलमाणनित्याक्लिन्नानित्यादियमान्ततीयवीथ्यां मातृकार्णैः स्वनिरंतरं संवेष्टनं हहिस्वरस्व
कुर्यादेतदुक्तफलदं भवति तथा॰ प्रणवो भुवनाधीशानमो भगवदंवति माहेश्वर्यै हि परमेश्वरि स्वाहा इति कोमवः एकविंशा।
र्णकः प्रोक्तः पूजायं चास्य पूर्ववत् भुवनाधीशक्लीं अत्यन्तागमं॰ अत्र माहेश्वर्यै हि पदयोर्न संधिः॰ एकविंशार्णस्तूक्तो अथ गौ
रीमंत्राः सारसंग्रहे मायां वदेद्गौरि रुद्रदयिते योगेपदं वदेत् ऐश्वर्यै ते च वर्मास्त्रठद्वयान्तः षोडशार्णः मायाक्लीं अस्त्रं फटः स्वा
दा अत्र अजोस्य ऋषिराख्यातं त्रिष्टुप्छन्दः स्याद्देवता॰ गौरी मे भाग्यसहृद्यसर्वसंपत्प्रदायका षड्दीर्घमायया कुर्यात्षडंगा
निमनोरथ हेमाभां विभ्रती दोर्भिर्दर्पणांजनसाधने॰ पाशांकुशौ सर्वभूषां तां गौरीं सर्वदा स्मरेत् वामाप्रदेहे योरायेतदा यथ
धस्य योरस्थे रत्नपुष्पध्यानं प्राक्प्रोक्ते पीठे यजेद्गौरीं चंदनाद्यैर्मनोहरैः अंगानि पूर्वं मध्ये च सुभगाद्यास्ततो यजेत् सुभगा ललि
ता वास्या कामिनी कामसमालिनी पाशांकुशे दर्पणांजनशलाका पूर्वमिमता प्राक्रादयस्तदस्त्राणि गौरी पूजा समीरिता अथ
चसारेत् धर्मादिकल्पिते पीठे पीठशक्तिरिमा यजेत् प्रभा मायाचवाक् वागीश्वरी स्वाज्वालिनी परा॰ वामा ज्येष्ठा च रौद्री च ग्र
एषा शक्तिश्चतानव फस्वत्रयक्लीवक्र्पस्वराघभृगुणान्विता फस्वत्रयं॰ अरउक्लीवाः ऋऋॄलॢॣ भृगुः सकारः गौं गो रिमूर्ति
येह स्वपीठमंत्रश्चकल्पिते एवं पीठे यजेद्देवीं चंदनाद्यैर्मनोहरैः सुभगायै च विग्रांते स्वात्कामसमालिच॰ नेमस्का ह्रीमादित्रो चगो

री स्तन्नः प्रचोदयात् गायत्र्यानेन सर्वानुपचारान्प्रकल्पयेत् अंगानि पूर्ववमभ्यर्च्य सुभगाया लतो यजेत् भृगुः सांद्रः सद्विर्यषष्ठार्केंदु
स्वरादिकाः सुभगा ललिता चान्या कामिनी काममालिनी दिव्यमंत्राय्याशुचानिलैस्तदायुधैः भृगुः सकारः अंबुवकारं ह्रि मा न्त
ष्ठ १ षष्ठ ३ अर्का एतेन तेन सांसैं ह्रूं सै आयुधानि दर्पणांगजनसाधनपाशांकुशाः अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादि
योगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि अज ऋषये नमः मुखे अनुष्टुप्छंदसे हृदये श्री गौर्याख्यै देवतायै नमः इति
विन्यस्य ममाभीष्टार्थसिद्धये योगः इति कृतांजलिः स्त्रां स्त्रीं इत्यादि करषडंगन्यासं विधाय ध्यात्वा पूजां नेमएकादि परत्नत्वा॥
ते पीठमभ्यर्च्याष्टदलकेसरेषु स्नायादि प्रादक्षिण्येन स्रां प्रभायै नमः सौं सानायै नमः स्हूं वागीश्वर्यै नमः सैं ज्वलितायै नमः सोंवा
मायै सैरीद्रौ सः सुप्रकाशिकायै इति संपूज्य गौं गौरीमूर्तये नमः इति समस्तं पीठं संपूज्यावाहनादि मुद्रा दर्शनांते सुभगायै विद्महे
काममालिन्यै धीमहि तन्नो गौरी प्रचोदयात् इति गायत्र्यासनादि सर्वानुपचारान्दद्यात् ततः पुष्पोपचारांते पूर्ववदंगानि संपू
ज्याष्टदलेषु दिग्दलेषु ओंस्त्रां सुभगायै स्हूं कामिन्यै सैं काममालिन्यै विदिक्षु पाशाय दर्पणाय अंजनशलाकायै इति त
दग्रादि प्रादक्षिण्येन संपूज्य तद्बहिः पुनरस्ते लोकपालान् कपालां स्तदस्त्राणि च संपूज्य धूपादि शेषं प्राग्वत्समापयेदिति तथा
एकालतं जपेन्मंत्रं तद्दशांशं हुनेद्धुतैः वामाक्षी नाम निर्याया वामे रौ विलिखेन्निशि तर्पणादि ततः कुर्यात्कृत्रं संतोष्ययत्नतः सि
द्धमंत्री प्रकुर्वीत मंत्रेकाम्यानि नान्यथा १२ आच्छादयन्वामदोष्णा तन्मनाः प्रजयेन्मनुं प्रातं सहस्रं लीलातो मानयेत्काममोहिती
म् एतन्मंत्रेण संजप्तं गंधपुष्पफलादिकं दत्तं संसेवितं सर्वजनमावश्यकारकं तथा कांतिनस्त्रीवशंशतं ---- करिस्त
इयं चेदयं वा हृयं स्त्री स्याद्धे इति मंत्रोयमीरितः एकोनविंशत्यर्णाख्यो मंत्रः स्त्री च षण्पदः परः अस्य पूजादिकं सर्वं मंत्री पूर्ववदाचरे
त् अस्यैकोवर्णितस्त्वकसाध्यनाम प्रयोजयेत् जयेन्मंत्रं शतं वापि स वश्यो भवति ध्रुवं अथ पंचार्णवतीमंत्राः सारसंग्रहे माया॥

विद्या
व
४७१

471

मलोहितायावतिस्वाहासप्तवर्णकः यद्मावत्यामनुः प्रोक्तः सर्ववश्यप्रदायकः माया भुवनेश्वरीवीजं लोहितः पद्मावती स्वरूपं स्वा
हास्वरूपं तथा ऋषिर्ब्रह्मासमुद्दिष्टोगायत्रीछंद उच्यते पद्मावतीदेवतास्यत्क्लींवीजंशक्तिरस्मृतं स्वाहास्मात्माययांगानिषट्दी
र्घस्विरभिन्नया ह्रींत्वादेवींततोध्यानेत्साधकः स्थिरमानसः रक्तोत्पलकरद्वन्द्वामधुरस्या कमलानना वेद्भूकभांत्रिनयनानाकल्पो
ज्वलांस्मरेत् पाक्तिपीठेयजेद्देवींपूर्वांगानिचमातरः लोकपालास्तदस्त्राणिपद्मावत्यर्चनामता प्रयोगःस्वगमः तथा पुर
श्चरणलक्षैकमस्यप्रोक्तंचमंत्रिणः तद्दशांशेनचरुतैर्जुहुयान्मंत्रवित्तमः यनेमंत्रोयोभजनेत्समगः सर्वयोषितां षट्कोणवि
लिखिच्छक्तिषट्कोणेषुवसंलिखेत् मंत्रार्णांश्चिततोवाह्येलिपिवीतामिमंसत् रंभपद्मावतीयंत्रंवश्यदंनात्रसंशयः लिपिवी
तेमातृकायाः अन्यत्सुगमं तथा वाग्भवंप्रथमंवीजंद्वितीयंभुवनेश्वरी तृतीयंचरमावीजंआद्यलक्ष्मीपदंततः स्वयंभुवेपदां
तेचप्रवदेद्भुवनेश्वरी ज्येष्ठायैहृदयंचैवमंत्रः सप्तादशाक्षरः वाग्भवं पेहृदयं नमः अन्यत्सुगमं ऋषिरस्यसमतोव्रह्माछंदो
ऽस्यसमुदाहृतं देवताज्येष्ठलक्ष्मीश्चश्रियामेशक्तिवीजके प्रमत्प्रत्रिःकरौविहानंगन्यासमथाचरेत् त्रिवेदाश्चीदशिनियुग्म
वर्णैरंगानिषट्क्रमात् शिरोभ्रूमध्यवक्त्रेषुवीजानांत्रितयंन्यसेत् हृन्नाभ्याधारजालंघ्रेपदानांचपकंन्यसेत् पद्मासनस्था
मरुणामरुणांवरधारिणीं कुंकुमक्षोदलिप्तांगीप्रोत्फुल्लकमलेक्षणां मंदस्मितमुखीज्येष्ठांकलशंवस्त्रपात्रकं दधानांमू
र्द्धवाहुभ्यांपाशमप्यंकुशंतथा चिंतयेत्परयाभक्त्यादेवीमित्थंप्रपूजयेत् वामाग्रेद्वयोरायेतदाद्यस्ययोरन्ये इत्यापृथध्या
नं कलशंस्वधाप्यंसम्यक्धमादिभिः पीठेसंत्रवित्यविकल्पयेत् लोहितातीविद्रूपाक्षीकमलानीललोहिता समदावारुणीशु
ष्टिरमोचाविमोहिनी पूर्वादिदलमूलेषुमध्येवार्च्याः क्रमादिमाः वदेवरक्तज्येष्ठायैविद्महेतीक्ष्णशृतः ज्येष्ठायैधीमहिप्रोक्ता
तन्नोलक्ष्मीप्रचोदयात् अनयावाह्यतांज्येष्ठांपूजयेच्चंदनादिभिः अंगानिमातृकालोकेशांस्तदस्त्राणिपूजयेत् अथप्रयोगः

तत्र प्रातः कृत्वाह्निं योगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः मुखेग्राष्टिछंदसे नमः हृदये ज्येष्ठा
यै लक्ष्म्यै देवतायै गुह्ये श्रीं बीजाय पादयोः क्लीं शक्तये इति विन्यस्य मूलविद्यया करौ प्रमृज्य ॐ ऐं क्लीं श्रीं हृदयाय नमः आद्य
लक्ष्मी शिरसे स्वयंभुवे शिखा क्लीं कवचाय ज्येष्ठायै नेत्रे नमः अस्त्राय इत्यंगमंत्रैः करषडंगन्यासं कृत्वा नेत्रमण्डकादि परतत्त्वापी
ठं संपूज्याष्टदलकेसरेषु स्वाग्रादिमध्ये नीलोहितायै नमः विरूपाक्ष्यै नमः कमलायै नमः नीललोहितायै नमः महायै वारुण्यै पु
ष्ट्यै अमोघायै विश्वमोहिन्यै इति प्रादक्षिण्येन संपूज्य ऐं क्लीं श्रीं कमलासनाय नमः इति समस्तं पीठं संपूज्य रक्तज्येष्ठायै विद्महे नील
ज्येष्ठायै धीमहि तन्नो लक्ष्मीः प्रचोदयात् इत्यनया गायत्र्या वाह्य मूलविद्ययासनादि पुष्पोपचारांते कृत्वा प्राग्वदंगानि संपूज्याष्ट
दले ब्राह्म्याद्याः चतुरस्रे लोकपालान् तदस्त्राणि च संपूज्य धूपदीपादि शेषं समापयेदिति तथा लक्ष्मीत्रैपंमंत्रे तज्जपात् दशांश
तः पायसेन मधुप्लुतेन सर्पिषा सिक्तेन साधकः तर्पणं मार्जनं कृत्वा कुर्याद्ब्राह्मणभोजनं ज्येष्ठामंत्रं यो भजते मनुष्यः स व्या
सपूजाजपतर्पणेभ्यः भोगानिह प्राप्य बहून्समर्त्यः परत्र विष्णोः पदमेति नित्यं सारसंग्रहे अथ वक्ष्ये मंत्रवरं त्रिपुटाख्यं शुभं लो
कांजनकं श्रेष्ठं चतुर्वर्गफलप्रदं यशस्करं पुत्रपौत्रफलदं कवितारकं कमलाभुवनेशानी तृतीयस्तु मनोभवः वर्णत्रयात्मा त्रि
पुटानामको मंत्र ईरितः कमला श्रीं भुवनेशानी ह्रीं मनोभवः क्लीं दक्षिणामूर्तिसंहितायां ऋषिर्ब्रह्मास्य मंत्रस्य गायत्रं छंद ई
रितं शारदातिलके ऋषिः संमोहनस्तु स्यात् आचार्यचरणैः किमपि नोक्तं सारसंग्रहे भृगुः संमोहनो वा ऋषिः छंदो गायत्रमुच्यते दे
वता त्रिपुटाख्यास्या हृल्लेखानामकं अथवा भुवनेशानि प्रविशाम्याषडंगानि प्रविन्यसेत् हेमाभं पारिजाततरुमरुचिरवने म
ण्डपे स्वर्णभूमौ रत्नोद्यत्कुट्टिमे धौ लसदमरतरोस्थारु सिंहासनेऽज्ञैः षट्कोणस्थोस्फुरे हृत्कमलयुग
गणानं कृपावायवाणौ विभ्राणां हस्तपद्मैर्मणिमयमकुटां चारुघांत्रिनेत्रां इति भिक्षामवाद्यैः समुद्रककंकुकान् तांबूलं च वहंतीभि

गावृतां परितः सुभ्रां द्वतीभिः चूर्णितान्याद्विभिः नारायणीये । सौम्यादि चूर्णिनी सूर्या आदित्याच प्रभावतीमिति तथा पीठस्य
दक्षः पश्यंतो साथकं च मनोहरं दतिणामूर्तिः षट्कोणं एवं मालिख मध्ये विद्यां लिखेन्सुधीः वीप्सयातां च षट्कोणकोण
मुक्रमतो लिखेत् वाह्ये वसुदलं कुर्यात् द्वीचीवरविभूषितं चतुरस्रं चतुर्द्वारं भूषितं मण्डलं लिखेत् चतुरस्रं चतुरस्त्रयं ग्रहं सं
माप्नोति वदेकवचनं सुहित्पण्णते संख्यापरं मध्ये षट्कोणांतस्य चतुःपत्रमध्ये । यतदेनां चतुः पत्रे षट्कोणस्थाः यजेद्बुधः इति ना
रायणीयवचनात् सारसंग्रहे । शाक्ते पीठे यजेद्देवीं नवशक्ति समन्वितां अंगानि प्रजयेदादौ लक्ष्म्याद्याः कोणषट्कगाः षट्कोण
पार्श्वे च निधी यजेन्मातृस्पत्तद्बहिः लोकपालं सुरमणी नृपनारायये त्क्रमात् कांचनाभं णांल तां सवराञ्च दयाभयां स्वर्णाभ
मरिशांखगदाञ्जमुकरां हरिं गुणामृणभयो कस्वाकृणमरुणांशिवं शिवं स्वर्णाभं मेणाफटिकाभी नीलवारिणि स्वर्णाभो
नीलकमलकरां सौम्यां रतिस्मरं पाशांकुशौ च भवाणौ धारयंतं च चारुणं त्रिपुटाक्रमहाविद्या पूजा प्रोक्ता समासतः अथम
योगः तत्र प्रातः कृत्वादि योगपीठन्यासांते मूलविद्यया प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि सम्मोहनभगवते ऋषयेनमः मुखिगायत्री
छंदसे । हृदये श्रीपुराये देवतायै इति विन्यस्य श्रीं हृदयाय क्रीं शिरसे स्वाहा क्लीं शिखायै श्रीं कवचाय क्रीं नेत्रत्रयाय क्लीं अस्त्रा
य इति मंत्रैः करषडंगन्यासं विधाय ध्यानादि पुष्पोपचारांतं पूर्वीक्त भुवनेश्वरी पीठे कृत्वा प्राग्वदंगानि संपूज्य चतुर्दले देव्या वामद
लमारभ्य प्रादतिणेन चूर्णिन्यै । सूर्यायै आदित्यायै प्रभावत्यै । षट्कोणे पुरे देव्याग्रकोणमारभ्य लक्ष्म्यै दयायै गिरिजायै शिवाय
इति संपूज्य षट्कोणपार्श्वयोः देवीदतिणे शंखनिधयेनमः वामे पद्मनिधये । इति संपूज्य वसुदले ब्राह्म्याद्याः संपूज्य दि
ग्दी प्राच्यादि सर्वं मावत्समापयेदिति । तथा । इति ध्यात्वा मंत्रमिमं जपेत् आदित्यलतकं तस्य दशांशं ऋग्यमम पुराक्तेः समिद्वरैः
श्रीराजवृत्तसंभूतैः सजपाकुसुमैः सुभैः तर्पणं मार्जनं कृत्वा ब्राह्मणाराधनं ततः श्री हृत्तो विल्वः तथा लक्ष्मीगौरीस्तकंदम्बवी

ज्ञानिकमतः सुधीः कृत्वाकलायांतांवादीनंवाकालेस्मरेत्वनत् सिंहरवर्णामखिलंत्रैलोक्यंतन्मयंततः स्मृत्वातदाखिला
न्देवान्वशायेत्किंपुनर्नरान् एवंमंत्रंयोभजतेसलभेत्कवितावरं दिव्यंलक्ष्मींचसौभाग्यंमनुतेलभतेचिरात् बहुकालंचवि
विहृत्यान्तेस्थितंभुविमानवः प्रपंचसारे अथशाक्तिभैरवी शाक्तींदिगंकुशाख्य अयमेकाक्षरइति यामाः आंस्मरः मन्मथ
श्चक्लींक्लीं इंदिराश्रीबीजं अंकुशाः क्रौं तथा ऋष्याद्याश्चतगायत्रीशाक्तयः समुदीरिताः स्त्रीवश्याकर्षणादौतुविनियो
गउदाहृतः षड्दीर्घमाययांगानिसर्वैरष्टांगमिष्यते त्रिशिरश्चशिखाचर्मितेत्राम्नोदूरएष्टके अष्टांगंविन्यसेन्मंत्रीमूलेनव्याप
कंन्यसेत् आनंदरूपिणींदेवींपाशांकुशधनुःशरान् बिभ्रतींदोर्भिररुणांकुचार्त्तांहृदिभावयेत् वामाद्यूर्ध्वंयोगाद्येत्तदाद्य
पंचयोरन्येरत्याद्युपध्यानं शाक्तेपीठेयजेद्देवींदलेवाद्याभिरंगकैः मातृभिर्लोकपालैश्चवज्राद्यैः पंचमावृति अथप्रयो
गः प्रातःकृत्यादियोगपीठन्यासान्तंमूलविद्ययाप्राणायामत्रयंकृत्वा शिरसिअजऋषयेनमः मुखेगायत्रीछंदसे हृदये
शाक्त्यैदेवतायै इतिविन्यस्यस्त्रीवश्याकर्षणेविनियोगः इतिकृतांजलिरुक्त्वाक्रांक्रींक्रौंमित्यादिना करषडंगन्यासंकृत्वाहृद
येआंनमः शिरसिक्रों शिखायांक्लीं कवचस्थानेक्लौं अस्त्रस्थानेक्लौंउदरेक्लीं ओंनमःपृष्ठेकोनमः इतिविन्यस्यध्यानादिपुष्पोप
चारांतेमध्येहृल्लेखायै अग्रेगगनायै दक्षेरक्तायै उत्तरेकरालिकायै पश्चिमेमहोच्छुष्मायै इतिसंपूज्य प्राग्वदेरक्लौं ओंनमःपृ
~~ष्ठेकोनमः~~ इत्यादिसंपूज्याष्टदलेषुब्राह्म्याद्याः संपूज्य चतुरस्रेलोकेशान्वज्रादिमायुधंतमावाह्येदिति तथा अष्टलक्षंजपेत्साज्यैर्दुग्धा
ब्जहृयात्त्रिलैः तर्पणादिततः कुर्याद्देवंसिद्धाभवेन्मनुः अथनित्याक्लिन्नाप्रयोगाः सारसंग्रहे भुजंगेशसमानृत्पालदमोलो।
लातिसंयुता श्रीमुखेविलसत्शीर्षमिषोनयनसंयुतः एतन्नावालिदकायमहाकालोसमाधवी हृल्लेखासहितामेधद्वयंषि
टीशसंयुता जयाचयोगिनीचैवतीक्ष्णाक्लिन्नावारुणी सोऽहंकेशीचमदनावज्रीशं तिरजाच्चिता सानेतोनकुलीशश्चनित्याक्लिन्ना॥

२३ विद्या व ४७२

473

मनुर्मतः एकादशाक्षरः सर्वसौभाग्यैश्वर्य्यदायकः भुजंगेशो रेफः लक्ष्मीर्हकारः लोलाक्षीईकारः श्रीमुखो विंदुः एतैः क्लीं इ
ति मेषो नकारः नयनं इकारः तेन न्नि इति मेषद्वयं नकारद्वयं जिटीशः एकारः तेन न्ने जया मकारः योगिनी दकारः
रेवती रेफः चक्रमास्थनर्दकारः सवरेफयुक्तः इत्यर्थः तेन द्र वारुणी वकारः ऊर्द्ध्वकेशी एकारः तेन वे सहजा सकारः ख
ड्गीशः वकारः विरजा आकारः तेन स्वा नकुलीशो हकारः अनन्त आकारः तेन हा तथा ऋषिर्ब्रह्मा त्रिष्टुप्छंदो मंत्र
स्य देवता नित्यक्लिन्ना चतुर्वर्गफलप्रदा इति णामूर्तिसंहिता यो बीजमाद्यं वह्निजाया शक्तिर्ऐं कीलकमि
ति विराट्छंद इति च आद्येन मंत्रवर्णेन हृदयं समुदीरितं ततो द्वाभ्यां पुनर्द्वाभ्यां द्वाभ्यां द्वाभ्यां द्वयेन तु कुर्यात् शिष्टानि चांगानि
करयोस्तु न्यसेत्क्रमात् हृदि दिक्श्रोत्रनेत्रे द्वे चिबुके लिंगे च गुह्यके पादयोश्चैव मंत्रार्णान् विन्यसेन्मंत्रवित्तमः अरुणाकल्प
महणांशुकधारिणी अरुणास्राग्विलेपां तां चारुस्मेरमुखांबुजां नेत्रत्रयोल्लसद्वक्त्रां भाले घर्माम्बुमौक्तिकैः विराजमानां सु
कुटलसदर्द्धेंदुशेखरां चतुर्भिर्बाहुभिः पाशमंकुशं पानपात्रकं अभयं दधतीं पद्ममासीनां मदालसां ध्यात्वैवं पूजयेन्नित्याम
क्लीं क्लि शक्तिपीठयेत् पद्ममष्टदलं मध्ये वह्निगेहसमन्वितं चतुरस्रं द्वयं बाह्ये प्राक्प्रत्यग्द्वारसंयुतं तत्र मध्ये यजेद्देवीं चंदनादि
भिरुत्तमैः कर्णिकायां निमध्यस्य दिशो वा पीठवह्निषु नेत्रस्यांगरत्नादि त्वयजेदंगानि षट्क्रमात् क्षोभिणी मोहिनी लीला
लास्त्रिषु कोणेषु पूजयेत् नित्या निरंजना क्लिन्ना क्लेदिनी मदनातुरा मदद्रवा द्राविणी च द्राविणी वा षट्पत्रगा मदाविलामंग
ला च मन्मथार्त्ता मनस्विनी मोहा मोहा मानमयी मायामंदा मितावती द्वारपार्श्वेषु कोणेषु दिक्ष्वनाहतश्च पूजयेत् लोकेशान
पि हत्वा हेतद्रस्त्राणि ततो बहिः अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादि योगपीठन्यासांते मूलविद्यया प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि
ब्रह्मणे ऋषये नमः मुखे त्रिष्टुप्छंदसे हृदये श्रीनित्याक्लिन्नानित्यायै देवतायै इति विन्यस्य मम चतुर्विधपुरुषार्थसिद्ध्यर्थे जपे वि

नियोगः इति कृतांजलिरुक्त्वा ॐ ह्रीं हृदयाय नित्यक्लिन्ने शिरसे स्वाहा क्लिं त्रैपुरायै शिखायै मदद्रवे कवचाय द्रवे नेत्रत्रयाय स्वाहा अस्त्राय इति क
र षडंगन्यासं विधाय ऐं हृदि क्लीं नमः दक्षनेत्रे ऐं वामे ऐं दक्षश्रोत्रे क्लीं वामे ... दक्षनासायां ... वामे दं सर्वांगे द्रं लिंगे वें गुदे स्वां पा
दयोः ह्रीं इति विन्यस्य मूलविद्यया व्यापकं कृत्वा ध्यानादि षडंगपूजांते त्रिकोणे ॐ क्षोभिण्यै एवं मोहिन्यै इति देव्यग्रादि कोणत्रये सं
पूज्याष्टदलेषु देव्यग्रदलमारभ्य प्रादक्षिण्येन ॐ नित्यायै निरंजनायै क्लिन्नायै मदनातुरायै द्राविण्यै इति संपूज्य चतुरस्रे दे
व्यग्रद्वारस्य वामपार्श्वमारभ्य मदाविलायै मंगलायै मन्मथार्त्यै मनस्विन्यै मोहायै अमोदायै मानमय्यै मायायै मंदायै मित्या
वत्यै इति द्वारपार्श्वद्वये आग्नेय दक्षिण नैर्ऋति पश्चिमद्वारपार्श्वद्वय वायव्योत्तरेशान्ये पुरंदरादिस्तत्र संपूज्य मध्यरेखायामिंद्रादीन् सर्वद्वा
रे रेखायां चत्वारिंशत् संपूज्य धूपदीपादि सर्वं प्राग्वत् समापयेदिति ध्यात्वैवं प्रजपेल्लक्षं मन्त्रमेतं दशांशतः मधूककुसुमैः स्वादुकैः
जुहुयाद्विधियाऽर्च्य वा तद्दशांशं तर्पयित्वा जलैः कर्पूरवासितैः ब्राह्मणान् सुभिषिच्याथ ब्राह्मणान् भोजयेत्ततः वित्तभूषांबराद्यैश्च सं
तोष्य गुरुमात्मनः सिद्धमंत्रमकुर्वीत प्रयोगान्मंत्रवित्तमः ततो विद्याप्रयोगार्हो नित्यानामितरस्तथा सहस्रजापी न द्रुतकं कुर्या
द्युक्तं च नान्यथा यथेरकैः क्षिप्रमथ कैः ह्री मालतीमवाप्नुयात् तथैव केरवैरक्तैः राजकुस्त्रीं वशं नयेत् समानरूपवल्याः पु
ल्लायाः गोपसम्भूतैः मल्लिकामालतीजातिशतपत्रैर्हुतैर्भवेत् स्वर्णं ... भवं पात्रे ह्री मालक्ष्मीमवाप्नुयात् आज्याक्तैः
करवीरोत्थप्रसूनैररुणोद्भवैः रक्तां वशगां ज्यभूतमर्घ्यवशं नयेत् भूषावाहनवाणिज्यसिद्ध्यै यः स्वः स्वकांक्षितैः लवणैः
... इति रेवाधिमोहितः ब्राह्मणः ... साध्यास्य चिकित्सकैः तैरेव दलितांगस्तारि ... मालये त
याजु तैलसंसिक्तैः चौरैरेकोलजैरपि मरिचैः ... पाज्याक्ते निशि होमान्नमासतः वांछितां वरस्त्रीकामज्वरार्तामानये
द्ध्रुवं शाल्योभिराज्ययुक्ताभिर्होमात् ... लीनमाप्नुयात् साध्यत्वं तत्संभूतामिष्टपादरजः कृतं राज्ञीमपि वशोणात्यप्र

विद्या·
व·
४७४

474

२३

लीजङ्घयान्तिपि प्रष्ठवाभ्यां च जंघाभ्यां जानुभ्यां उरुयुग्मतः नाभेरथ स्याहृदयागलेनाकंठतस्तथा शिरस्समस्तनीत्वानाडि
त्वाषणामोणावैक्रमात् एवं द्वादशधा होमात्सर्वनारीनराधिताः वश्याभवंति सस्नाहात्सुवराती मारवांछया प्रयाति निधि
नं वास्य वांछया नन्ययोगतः पिष्टेन गुडयुक्तेन मारीचैर्जीरकैर्युतां कृत्वा पुत्तलिकां साध्यनामयुक्तां मनोहृदि स नाम हो
मसंपातघृते संपाच्य तां पुनः स्पृष्टां निजकराग्रेण सहसा प्रमयेन्मनु अभ्यर्च्य तत घृताभ्यक्तां भक्षयेत् स्त्रियाजयन् नरना
रीनृपामस्य वश्या स्युर्मरणावधि· तैरेव पिष्टैर्दृतं वृक्षं कृत्वा तन्मध्यतस्तथा साध्यनामस्फुटं कृत्वा प्राग्वत्संपाच्य भक्षणात्
वश्यास्ते वसरंभूयां स्वनामार्णान्वितैस्तथा कृत्वा विपाच्य खादंस्तु वशयेन्मांसदर्द्धकं नारिकेलफलांभोभिस्तर्पणाद्
तिता वशाः कर्पूरवासितैस्तोयैर्मत्रव्याख्य वशोऽर्पिताः तर्पणात्लवणांभोधिजलैः सर्वेस्य किंकराः तथा लवणयुक्ते
न तोयेन वनिता वशाः स्युर्द्वेन वैरिणामासं तदर्द्धसम वारकं तर्पयेयस्य नाम्नैव तस्य वश्याद्दशो निपः केतकैर्वासितं स्वैःवुध
नैः केरफलोदकैः तर्पणाद्धनिता वश्यादयुः प्राणान्त्रिजं धनं नमेरुवासितैस्तोयैस्तर्पणाद्भूमिपा वशाः चंपकैर्वासि
तजलैः स्तर्पणात्सर्वरंजनं पाटलीपातपत्राभ्यां वासितैः स्तर्पणाज्जलैः सर्वलोकचमत्कारकारं भवति नित्यशः कस्तूरीवा
सितांभोभिः स्तर्पणात्सर्वसिद्धिकृत् इंदुचंदनसौरभ्य वासितांभः प्रतर्पणात् वांछितार्थस्य संसिद्धं मण्डलान्तु कुरुते ध्रुवं उस्लो
दकैः समरिचैः स्तर्पयेद्वैरिमृत्यवे· केवलोष्णोदकेनस्यती व्रज्वरसमुद्भवः निंबपत्रसमोपेतैरंबुभिस्तर्पणाद्द्विषां जायते
न्योन्यवैरस्यं येन तेनाशमाप्नुयुः तथैतान्मलसलिलैः स्तर्पणाद्वैरिणो भृशं अतिसाराद्भिर्दीर्घैरोदरैः क्लेशमाप्नुयुः वनिता
नवनीतस्यद्रावकोग्निर्भवादिना· जायते साधको नित्यं कंदर्पाधिकसुंदरः तथा प्रणवं चाथ हृल्लेखा वाग्बीजं नित्यपार्वतः
क्लिन्नेमदद्रवे वाचं मायामग्निवधूं वदेत् नित्यक्लिन्नामिदं मंत्रः प्रोक्तः पंचदशाक्षरः हृल्लेखा·

क्लीं वाचं वाग्बीजं पैंरति अग्निवधूः स्वाहाकारं तथा। ऋषिः संमोहनः प्रोक्तो विराडुक्तं च देवता। नित्यक्लिन्नाभिधा देवी च
त्रिवर्गफलप्रदा विना वाग्भवबीजं तु द्विद्विग्रमसुवाणकैः समस्तैर्नागषट्कं स्यान्नित्यक्लिन्नां स्मरेत्ततः सरोग्निमध्ये पृथुलं सुका
रु ह्रीं पं स्मरेत्कलमूनपूपशोभि पिकालिभृंगावलिमेजनादं मंदेन संसेवितमीरणेन मनो—वीरुत्कुसुमावकीर्णां सुधयाघूर्णं कप्र
तिमस्वरार्षिमं माणिक्यसंचामलमंडपं च सिंहासनं रत्नमयं च तत्र त्रिकोणमष्यालल्लिताष्टपत्रं संचिंत्य पद्मं स्मरतत्र देवीं शीतां
चूडामरुणोत्पलाभां करैः सपाशं कुपाकल्पवल्ली कपालमन्येन च धारयंती द्वाभ्यां कराभ्यां कलनादवीणां त्रैलोक्यसंमोहन
कारिणीं तां नित्यां भजे चारुरुचीं त्रिनेत्रां वामापूर्वयोरायेनदादिमध्ययोरन्ये तदधस्तनाभ्यां वीणामित्यायुधध्यानं इतिध्यात्वा
यजेत्पीठं चतुः शक्तिसुसंस्थाः पीठं तु सयोनिकर्णिकं पद्ममष्टपत्रविराजितं वह्निः पंचदलं पद्मं तद्बहिर्दशपत्रकं चतुरस्र
त्रयं बाह्ये चतुर्द्वारविराजितमिति पूर्वस्या दक्षिणे वामा ज्येष्ठा माह्लादकारिणी अपरा तो भिणी री ह्रीं गुरुस्य शक्तिचतुर्थिका मायाद्य
मानसं देयं मूर्तिं मंत्रेण कल्पयेत् द्राविण्याद्याश्च स्ववामायातां निरूपणीं विशेषणभूताः कोणेषु शादिमध्ये च तत्र पाक्लिन्न
सेदिमां तु नारायणी पवनस्य कोणेषु मध्यारत्यर्थः नित्यक्लिन्ना तत्र यन्त्रे वक्ष्यमाणेन वर्त्मना केसरे—गपूज्याः स्यात्मत्रेषे ताः प्रपू
जयेत् सदलाद्यंतयुक्तवर्गवर्जमष्टस्वरादिकाः सर्वाणीति सदलाद्यंतयुक्तस्वरवर्ज्यमित्यर्थः अ ऋ लृ लृ सहितौ कारविसर्गा
अ आ इत्यष्टस्वररहिताः स्वरादिका इत्यर्थः नित्यादिमासु भद्रा संमंगला चनचारिणी सुभगा दुर्भगा स्यान्मनोन्मनी रुद्ररूपिणी
वलकी वा वनपराहुत्योरक्तासमनोहराः सदर्शाप्यरणाक्षिन्यः सवेषाश्चारुभूषणाः आरुणश्चार्वलंकारा तं च कामान् प्रपूजयेत्
सुविंदुविंदौ स्पर्वज्यं स्वरवर्गादिमा त्रिकोः रवात्मसराद्यकं पबीजाद्यं स्मानंगकाः स्मरमन्मथकामाश्च माराः पंचमईरिताः पंच
पुष्पेषु पाशांकुशांकुरोद्धधनुर्भूतः इष्टभागे तु णपुत्ताः पाक्लीरत्तत्वाधिसंस्थितः भूषायुक्तास्सेरवक्त्रकमलाः साधु पूजये

विद्या॰ २२
वि॰
४७५
478

नु सर्विंदुर्वेदौष्मवर्ज्यस्वरवर्गादिमात्रिकाः नारातिविभूतिप्रीतिर्विप्रीतिर्मतिदुर्मती । धृतिस्त्वाष्टिधृतिस्तुष्टिर्वित्तुष्टिर्दया
सम्मताः अरुणाभ्रणभूषाढ्यावीणाहस्तास्मिताननाः लोकपालास्ततो वह्नेस्तद्वत्तोऽस्त्रततो बहिः । अथ प्रयोगः तत्र प्रा
तः कृत्यादि योगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि संमोहनाय ऋषये नमः मुखे विराट्छंदसे नमः हृदये
श्रीनित्यायै देवतायै नमः इति विन्यस्य॰ क्रौं हृदयाय नमः नित्यशिरसे स्वाहा क्लिन्ने शिखा॰ मदद्रवे क्रौं कवचाय॰ स्वाहा नेत्रा
य ऊँ क्रौं ऐं नित्यक्लिन्ने मदद्रवे क्रौं स्वाहा अस्त्राय फट् इति षडंगमंत्रानंगुष्ठादितलांतं करयोर्विन्यस्य हृदयादिपरतत्त्वावीतं
पंचदलकेसरेषीशानकोणादि आं ज्ञानिन्यै वामायै ईं क्रियादिकायै ज्येष्ठायै॰ ऊँ क्षोभिण्यै रौद्र्यै॰ ऐं गुह्यशक्त्यै॰ इति पीठ
शक्तीः संपूज्य क्रौं सर्वशक्तिकमलासनाय नमः इति समस्तं पीठं संपूज्य मूलविद्यया मूर्तिं कल्पयित्वा आवाहनादि षडंगपू
जांते अष्टदलेषु ईं नित्यायै॰ ईं सुभद्रायै॰ ऊं मंगलायै॰ ऊं वनचारिण्यै॰ ऐं सुभगायै॰ ऐं दुर्गायै॰ ओं मनोन्मन्यै॰ अं हृद्द्रूपिण्यै
इति संपूज्य॰ तद्बहिर्द्वादशदलेषु देव्यग्रादि प्रादक्षिण्येन॰ कं रत्यै नमः किं प्रीत्यै कौं विप्रीत्यै॰ क्रं मत्यै॰ क्रूं दुर्मत्यै कें धृत्यै॰ कैं
विधृत्यै कों तुष्ट्यै॰ कौं वितुष्ट्यै॰ इति संपूज्य लोकेशान् प्राच्यादि सर्वं समापयेदिति तथा॰ वह्निलक्षं जपेन्मंत्रं तद्दशांशाज्येन ततः
हुतेन तर्पणाद्यं च कृत्वा संतोष्य देशिकं धनधान्यादिभिः सम्यक्प्रयोगानाचरेत्ततः पूर्वमंत्रोदितान्सम्यक्कुर्वीत नित्यावि
धिना सुधीः एवं यः पूजयेद्भक्त्या नित्याक्लिन्नां नरोऽन्वहं प्राप्नोति महतीं लक्ष्मीं प्रष्यते प्रमहाजनैः तथा वाल्पांतहीनानित्यां
तेक्रस्वबिंदुविवर्जितं कामबीजं तद्द्वयं च शिवयुक्च मदो वदेत् द्रांते वृ शिवयुक्स्वादि जलानां तासकोतिएं अथ वागवा
दिनीक्लिन्नामंत्रोद्धारप्रावर्णिकः बालाविद्या एवांधृतास्या अंत्यहीनात्तनी यवीजरहिता॰ तेन ऐं क्लीं इति॰ बीजद्वयमुद्धृतं नि
त्यस्वरूपं कामबीजं क्रस्वं क्रस्वे कास्तुगं बिंदुविवर्जितं तेनाक्लि इति तद्द्वयेन कारद्वयं शिवयुक् यकारद्वयं शिवयुक्

पकारयुक्तं तेनन्नेइति । मदौ मकारदकारौ इत्स्वरूपं ओंवुवकारः शिवपकारः तद्युक्तं तेनवेइति ह्रादि । सकारः जलंवकारः
अनंतः आकारः तैः स्वाइति सकांति । एवं आकारयुक्तो हकारः तेनह्रा इति । समोदननिवृ नित्यक्लिन्नामुन्मादिकामतः वामवे
नषडंगानिकृत्वानित्यांविचिंतयेत् । रक्तांम्बरक्तवसनांअरुणांगरागांहस्तांबुजैः कमलपाशसृणीन्कपालं संविभ्रतींत्रिनयनांश
शिशेखरांतांनित्यांस्मरेद्हृदिमदाकुलितांगयष्टिं दत्ताधःकरमारभ्यवामाधःकरपर्यंतमायुधध्यानं शाक्तेपीठेयजेद्देवींप्रोक्तेंगा
निपुरायजेत् एवंक्लाअनंतोहस्टशक्तिर्नित्यादिकायजेत् अरुणातीलकमलकपालाष्टकरांवुजाः शतक्रत्वादिकान्वाह्येवज्रा
दीनिततोवदि अथप्रयोगः तत्रप्रातः कृत्वादियोगपीठन्यासांतेमूलेनप्राणायामत्रयंकृत्वाशिरसिसम्मोहनायऋषयेनमः मुखे
निवृच्छंदसे । हृदयेनित्यक्लिन्नानित्यायैदेवतायैः इतिविन्यस्येत्हृक्लिद्येविनियोगइत्युक्त्वा पंहृदयाय पंशिरसे इत्यादिकरषडंग
न्यासंकृत्वाध्यानंगापूजांतेःष्टदलेषुएवंक्लेकादशांतरोक्तनित्याद्याष्टशक्तीः संपूज्यलोकेशार्वादिसर्वंसमापयेदिति तथासं
वुध्यंतामतानित्यक्लिन्नानद्दन्मदद्रवा । कामिकापंचमःकालःसविसर्गोदशान्तरः नित्यक्लिन्नामनुःप्रोक्तोभजतांसर्वसिद्धिदः
संवुध्यतानित्यक्लिन्ने । इति । तद्दलंवुध्यंतामदद्रवे । इतिकामिकायंचम् नकारः कारोसकारःसविसर्गसृक्तःतेनमःइति ऋषि
रत्रिस्त्रिष्टुवुक्तंछंदोनित्याचदेवता । नित्यायैहृदयंस्वाहा मांतायैशिरइतिं क्लिन्नेस्वाहाशिखानित्यंनित्यक्लिन्नेनकवचंमतंनि
त्यक्लिन्नेनमस्त्रास्त्रध्यानंपूर्ववदाचरेत् पूजादिकंचास्यमंत्रीपूर्ववत्परिकल्पयेत् अथप्रयोग मूलेनप्राणायामत्रयंकृत्वाशि
शिरसिअत्रयेऋषयेनमः मुखेत्रिष्टुप्छंदसेनमः हृदयेश्रीनित्यक्लिन्नायैदेवता इतिविन्यस्यसंबीसीत्स्वमिहिक्लिन्नेविनियोगः
इतिप्राग्वडक्कामूलेनकरयोर्व्यापकंकृत्वा नित्यायैहृदयाय नित्यायैशिर क्लिन्नेस्वाहाशिखायै नित्यक्लिन्नेअस्त्रायफट् इ
त्यंगुष्ठादिकरयोर्विन्यस्यहृदयादिष्वाधिनेत्रहीनेषुन्यसेत् ततोध्यानपूजादिकंसर्वंपूर्ववत्संत्रविस्कुर्यात् तथा एकलत्वंजये

२३
विद्या०
र०
४७६
476

संत्रंतदृष्णांकंक्रनेविलैः तर्पणादिततः कर्यात्सर्वोक्तविधिनासुधीः नित्यामंत्रंजपेद्यः सकृत्तविधिजपैः सार्धेनातर्पणेऽश्वसस्याद
विक्रमसुख्यामयगणाविपतोवृत्सराणांश्चतेच जीवेद्विंशांसमप्रांवशयतिमज्ञविन्मोहयन्माप्सुलोकंदेहांतेमुक्तिमिष्टांपरमतिवि
मलांप्राप्नुयान्नान्यथात्र सारसंग्रहे प्रणवंभुवनेशानिजलवश्चवृंनतयुक् ॐ तंसमनीपदंहृन्नवर्णासमीरिताः विद्येयंवह्नि
वासिन्यासर्वसौख्यफलप्रदा यस्याःस्मरणतोवश्यंजायतेभुवनत्रयं ललिताममूर्तिसंहिताया ऋषिर्वशिष्ठः छंदःस्याज्ञाय
त्रोदेवतान्वितं इयंवह्निवासिनी आद्यंतेबीजशक्तीत्र कीलकंमध्यमेवचेति तथा सारसंग्रहे विद्याद्वितीयबीजेनदीर्घस्वरयु
जास्वथीमायांतेनषडंगानिकुर्यान्मंत्रीकरांगयोः नवतत्त्वाणिविद्यायानवरंध्रेषुविन्यसेत् व्यापकंचसमस्तेनकुर्याद्देव्यास्त
स्तुध्ये तप्तकांचनसंकाशांनवयौवनयशंदति चारुस्मेरमुखांभोजंविलसन्नयनत्रयां अष्टनिर्वीज्ञमिथुनोंमाणिक्याभरणो
ज्ज्वलां रत्नाक्षकंशुपत्रैश्चचापपुष्पेंडुसमन्वितां दधानांबाहुभिर्वामैः कल्हारहेममृंगकं पुष्पेषुमातलुंगंचदधानांदक्षि
णैःकरैः स्वसमानाभिरभितःशक्तिभिःपरिवारितं नवयोनिकर्णिकायांकृत्वान्तहितरंबुजं द्वादशाष्टदसंयुक्तंविदध्या
न्मनोरमं तद्बहिश्चतुरश्रेस्तुद्वारवृषसमन्वितेः पूर्वपश्चिमयोस्तास्मिंश्चक्रेदेवीसमर्चयेत् मध्येसमावाह्यवह्निवासिनी
विद्याविग्रहं गंधपुष्पैर्निवेद्यांतैः उपचारैर्यथाक्रमात् अंगानिपूर्वमभ्यर्च्यैवतमाणाक्ष्मशक्तयः अष्टकोणेषुसंपूज्या
स्तदग्रावप्रदक्षिणा ज्वालिनीस्फुलिंगिन्योमंगलासुमनोहरा कनकाकविताविश्वाविविधाचेतिशक्तयः दलेषुद्वादश
स्वेताराशिशक्तिसमर्चयेत् मेषवृषाशक्तिमिथुनाकर्कटामपि सिंहांकन्यांतुलाकीटांचापांचमकरामपि कुंभांमीनां
स्नागवदलाग्रारभ्यमंत्रवित् चतुरस्रद्वारयुग्मःपार्श्वयोःकोणगेदूव मेषविहंतमाणाष्टदशशक्तीःसम यस्मरासर्वमत्नास्वविद्याशा चेयेत्
विद्योद्भवा चित्ररूपानिःसपत्नानिरातंकाचपाविनी अचिंत्यवैभवारक्तादशमीपरिकीर्तिताः लोकपालांस्ततोबाह्येतदस्त्राणीत

ततो वह्निः पूजेयं वह्निवासिन्याः प्रोक्ताः सर्वसमृद्धिदाः अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासांते मूलविद्यया प्रा
णायामत्रयं कृत्वा शिरसि वसिष्ठाय ऋषये नमः मुखे गायत्री छंदसे नमः हृदये श्रीवह्निवासिनी देवतायै गुह्ये ॐ वी
जाय पादयोः नमः शक्तये नाभौ वह्निवासिन्यै कीलकाय इति विन्यस्य ह्रां ह्रीं इत्यादिना करषडंगन्यासं विधाय दक्षने
त्रे ॐ नमः वामे ह्रीं नमः दक्षकर्णे वं वामे ह्रीं न० दक्षनासिकं वा वामे सिं मुखे न्यै० लिंगे नं गुदे मः इति विन्यस्य मूलविद्यया मू
र्द्धादिपादांतं व्यापकं कृत्वा ध्यानादिमानसपूजांते प्रमाणोक्तचक्रमुद्धृत्यार्घ्यस्थापनादिस्वात्मपूजांते भुवनेश्वरीपीठे संपूज्या
वाहनादिपुष्पोपचारांते गानिसंपूज्याष्टयोनिषु देव्यग्रमारभ्य प्रादक्षिण्येन ज्वालिन्यै नमः विस्फुलिंगिन्यै नमः मंगला
यै नमः मनोहरायै० कनकायै० चापायै० मकरायै० कुंभायै० मीनायै० इति संपूज्य चतुरस्रे देव्यग्रद्वारस्य दक्षिणमारभ्य प्रादक्षि
ण्येन यक्षरायै० सर्वभद्रायै० विश्वायै० विविधोद्भवायै० चित्ररूपायै० इति देव्यग्रद्वारस्यापि दक्षिणाग्नेयदक्षिणनिर्ऋतिकोण
पु संपूज्य देव्याः पृष्ठभागद्वारस्यापि दक्षिणे ईशानकोणावधि इति तथा एकलक्षं जपेन्मंत्रं तद्दशांशं च हुते तर्प्यणं मार्ज
नं कृत्वा ब्राह्मणाराधनं तथा सिद्धमंत्रः प्रकुर्वीत प्रयोगान्निजवांछितान् काम्यहोमविधिं वक्ष्ये सम्यग्वांछितदायकं शालि
तण्डुलमादाय प्रस्थं भागेन वेल्लिपेत् समानवर्णा वत्सयारक्ता या गोः पयस्तथा द्विगुणं तत्र निःक्षिप्य श्रपयेत्संस्कृते नले
हुतेन सिक्तं सम्यक्कं कृत्वा चरुं कृतं करे निधाय विद्यामष्टोर्ह्रुणं तं जपाकृत्नेन ततः एकद्रोणमहालक्ष्मीमावहेत्प्रतिपत्कृतं
स्रुकवारे स्थापितथा वर्षान्नृपसमो भवेत पंचम्यां च विशेषेण प्रभवहोमं समाचरेत् तस्यां तिथौ त्रिमधुराक्तैः मल्लिकाद्यैः सितैर्द्रु
नेत् अत्रायाम्यां च नियतं रुद्रात्ता योभवेन्नरः यद्यद्वांछितं वस्तु तानि सर्वाणि सर्वदा हूतहोमादवाप्नोति तथैव तिलतण्डुलैः

पंचमी तु विशेषेण पूजां कुर्याद्ध्रुवतो भवेत् सारसंग्रहे अथ वक्ष्ये सुरीप्रयोगाः वक्ष्य प्रस्तारिणी विद्या मंदिरामंदिरं शुभं वच्मि
लोकहितार्थाय यथावत्तु समासतः सर्वनारीनरपतीन स्तंभमोहकारिणी कांतारसागरक्रूरदुःखसंघाततारिणी अरुणाक्रो
धिनी शांतियुक्ता सृष्टिक्रियातियुक् नयं महद्वयं रुद्रयुक्तं सानाम्नेंदुयुक् जपेद्भस्मपाणी सुकृदीर्घाविद्येव कामिकाः तथा
वनी विषयांते पुनस्तद्वह्निसंयुतं उत्कारीशिवयुक्ताक्रा बीजमाद्यं पुनर्भवेत् द्वादशार्णामहाविद्या प्रोक्ता सर्वसमृद्धिदा अ
णादकारः अस्वरूप क्रोधिनी रेफः शांतिः ईकारः पञ्चिसीयाबीजं क्रौसुक्ष्म सृष्टिः ककारः क्रिया नकारः अदि ईकारः पभि
क्ति इति पंचमहार्णं नकारद्वयं रुद्र एकारः नयुक्तं तेनत्रे इति सानाम्नता येकारः इंदुरनुस्वारः तेन ये इति जेया ककारः इं
दुरनुस्वारः आ त्रिरेफः आप्याययिति विद्या यकारः तेन यः इति विषं मकारः शांतं दकारः ततथांतं दकारः वह्निसंयुक्तं तेन
द्र इति उत्कारी विकारः शिव एकारः तेन वे इति आद्यबीजं मायाबीजं श्रीरति णाम्मूर्तिर्द्वैलाचगीयंते गायत्री छंद आवाहनं
देवता परमेश्वरी परमेश्वरी सारसंग्रहे आद्यं ते बीजं शक्तिं त्वाग्भवं कीलकं भवेत् क्लिं त्रैहृदयमे प्रोक्तं शिरश्चैवांकुशाशिखा
नित्यवर्ममदो नेत्रं द्वेस्त्रं समुदीरितं मायया पुटिताने तानंगा त्वङ्गे प्रकल्पयेत् प्रत्येकं शक्तिपुटितान् मंत्रार्णान्वशाविन्यसेत्
श्रोत्रनासाकपोलादि नाभिगुह्येषु चक्रमात् ततः संचिंतयेद्देवीं सर्वसौख्यप्रदायिनीं रक्तांरक्तांबरांरक्तागंधमाल्यविभूषणां
चतुर्भुजां त्रिनयनां माणिक्यमुकुटोज्वलां पाशं कृपाणिवित्तचापं दाडिमीसायकं तथा दधानांवक्र भिर्नेत्रैर्दयामदरसशीत
लैः पश्यंतीसाधकं त्रसत्वषट्कोणान्नमहीपुरे चक्रमध्ये सुखासीनां स्मेरवक्त्रां सरोरुहां शक्तिभिः स्वस्वरूपाभिः प्रवृतांपीत
मध्यगां सिंहासनेस्थितां प्रेंखद्रत्नस्याभिः शक्तिभिः वृतांताभिर्विनोदाश्रयांतायातादिभिः सदा कुर्वाणाम्मरुणांभोधौचिं
तयेन्मंत्रनायिकां ध्यानोदिते मण्डलेच शक्तिपीठस्थशक्तिके शोणाब्जे हेमयोतं चसिंहासन मनंतरं ततचक्रांततोदेवी सम्य

गावास्पूजयेत् अष्टौ गंधकुसुमैर्धूपदीपनिवेद्यकैः अंगानि पूजयेद्देवि त्रिकोणस्यास्तु पूजयेत् इच्छाज्ञानक्रियासंज्ञासं
ज्ञा षट्कोणमर्चयेत्ततः डाकिनी राकिनी चैव लाकिनी काकिनी ततः शाकिनी हाकिनी चैव पद्मद्वादशपत्रकः हस्तेवा
क्लेदिनी क्लिन्नाक्षोभिणी मदनातुरा निरंजना रागवती तथैव मदनावती मेखला द्राविणी वेगवती द्वादशशक्तयः ततः
षोडशपत्रेषु वक्ष्यमाणाः प्रपूजयेत् कमला कामिनी कल्याकलाकलितकौतुके किराता कालकदने कौशिकी कंबु
वादिनी कातरा कंकटा कीर्ति कुमारी कुंकुमामपि चतुरस्रगतान्याशापि शक्तिर्वह्नेर्यथाक्रमात् भागिनी वेगिनी ना
गा चपला पेशलासती रतिः श्रद्धा भोगलोलामदोन्मत्ते मनस्विनी दिक्षु द्वारप्रयासेषु कोणादिषु च संस्थिताः द्वाद
शैता महादेव्यः अष्टवस्त्रेऽभितो यजेत् यजेदष्टाधिपान्बाह्ये तरस्त्राणि ततो बहिः एवं संपूज्य नाम्नो दारिद्र्यान्मुच्यते चिरा
त् रोगाय मृत्युदौर्भाग्यजरादोषैर्विवर्जितः देहांते भवभाते मुमुक्तेनात्र संशयः अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्या
न्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि त्रिलणो ऋषये नमः मुखे गायत्री छंदसे हृदये श्रीवज्रेश्वरी नित्यायै देवतायै
पादयोः क्लीं शक्तये नाभौ ऐं कीलकाय इति विन्यस्य मम एवं सिद्ध्यर्थे विनियोगः इति कृतांजलिरुक्त्वा क्लीं ऌं नेत्रे क्लीं हृ
दयाय क्लीं ऐं शिरसे क्लीं शिखायै क्लीं नित्य क्लीं कवचाय क्लीं मद क्लीं नेत्राय क्लीं द्रवे क्लीं अस्त्राय फट् इति करषडंगन्यासं कृ
त्वा दक्षश्रोत्रे क्लीं क्लीं ह्रीं नमः वामे क्लीं नेत्रे ह्रीं नमः दक्षनासि क्लीं ऐं क्लीं नमः वामे क्लीं क्लें क्लीं दक्षकपोले क्लीं नि क्लीं वामे क्लीं त्यं
क्लीं मुखे क्लीं दं क्लीं नाभौ क्लीं द्रं क्लीं गुह्ये क्लीं वे क्लीं इति विन्यस्य मूलविद्यया व्यापकं कृत्वा ध्यात्वा दिक्षु संपूज्यांते द्वादशदलं कृ
त्वा तत्कर्णिकायां षट्कोणं तन्मध्ये त्रिकोणं द्वादशदलाद्बहिः षोडशदलं तद्बहिश्चतुरस्रत्रयं चतुर्द्वारयुक्तं कुर्यात् इति पूजाच
क्रं निर्माय पुरतः प्रागवत्संस्थाप्य शंखार्घ्यस्थापनादिकमात्मपूजांतं कृत्वा पीठपूजायां मण्डूकादिपृथिव्यंतेषु शोणादिदे

मध्ये तत्समध्ये रत्नसिंहासनं च संपूज्याथ मध्यादि षडंगं पूजां ते त्रिकोणम् अग्रमारभ्य ॐ इच्छाशक्त्यै नमः ज्ञानशक्त्यै नमः क्रिया
शक्त्यै नमः इति संपूज्य षट्कोणेषु देव्या वामकोणे डाकिन्यै नमः राकिन्यै॰ पृष्ठकोणे॰ लाकिन्यै॰ पृष्ठवामकोणे॰ काकि
न्यै नमः पृष्ठदक्षिणकोणे साकिन्यै नमः देव्यग्रकोणे हाकिन्यै नमः इति संपूज्य दलेषु देव्यग्रमारभ्य प्रादक्षिण्येन हृल्लेखा
यै॰ क्लेदिन्यै॰ क्लिन्नायै॰ क्षोभिण्यै॰ मदनातुरायै॰ निरंजनायै॰ रागवत्यै॰ मदनावत्यै॰ मेखलायै॰ द्राविण्यै॰ वेगवत्यै॰ इति सं
पूज्य॰ षोडशदलेषु कमलायै॰ कामिन्यै॰ कमल्पयै कलायै॰ कलितायै॰ कौतुकायै॰ किरातायै॰ कसायै॰ करनायै॰ को
शिकायै॰ कंबुनादिन्यै॰ कातरायै कपटायै॰ कीर्त्यै॰ कुंकुमायै इति संपूज्य चतुरस्रे देव्यग्रद्वारदक्षिणपार्श्वमारभ्य द्वारपा
र्श्वेषु कोणेषु च प्रादक्षिण्यक्रमेण ॐ भगिन्यै॰ वेगिन्यै नमः नागायै॰ चपलायै॰ पेशलायै॰ सत्यायै॰ रत्यै॰ श्रद्धायै॰ भोगलो
लायै॰ मदायै॰ उन्मत्तायै॰ मनस्विन्यै इति संपूज्य लोकेशान् वज्रादि सर्वं समापयेदिति॰ तथा मंत्री लक्षत्रयं जप्त्वा तद्दशांशं कृते
हुते आरग्वधप्रसूनैर्वा प्रसूनैर्वा कुलोद्भवैः मधूकजैः सुगंधैर्वा त्रिमधुक्तैः स मंत्रवित् चंद्रचंदनकस्तूरीकाश्मीरसंभ
भीकृतैः सध्येयेद्दिनशस्तं हत्वा तिलैर्भोज्यैर्मासमात्रधीः आत्मानमभिषिंच्याथ तर्पयेद्ब्राह्मणानपि एवं संसिद्धमंत्रस्तु नि
त्यार्चानिरतस्तथा गुरुभक्तिं प्रकुर्वीत प्रयोगान् विजने वांछितान् सहस्रजापी स्थिरधीः मंत्रवीर्यविदात्मवान् यः साधका
स्यात्कुर्वीत प्रयोगान्नान्यथा क्वचित् यदा ज्ञानेन मोहेन चापलेनाथवा चरेत् अनर्थं स क्षणाद्राजादिपीडां प्राप्नोति निश्चितां अरु
णैः पंकजैर्होमं कुर्यात्त्रिमधुराप्लुतैः मण्डलाल्लभते लक्ष्मीं समहाश्राप्य विग्रहं कल्हारैः होमसंयुक्तैः एवं यंत्राद्दिनावधि
जुहुयान्नित्यशो भक्त्या सहस्रं विकचैः शुभैः तद्दिने ब्राह्मणान् भोजयेद्दक्ष नृपतः तावज्जपाद्धोमान्तयावत्तस्य कृतं
कृतं चंपकैः होमसंसिक्तैः सहस्रहवनाद्ध्रुवं लभते स्वर्णनिष्काणां शतं मासेन पूर्ववत् पाटलैर्हुतसंसिक्तैः त्रिसहस्रहुते तथा।

था दर्शादिमासाल्लभते विजयाणि वसनानि च कर्पूरचंदनाद्यानि स्रग्गंधानि च मासतः वस्तूनि लभते स्वच्छेनन्त्येर्भोगो यथो
मिभिः शालीभिः क्षीरसिक्ताभिर्मंत्रविद्धुणान्तं कृतेन तेन पालीसमृद्धिः स्यान्मासैकस्त्रिसंध्यायं तिलैः कृतेनैव वसंवत्सरादारोग्य
माप्नुयात् सजन्मसु त्रिषु तथा पूर्वाभिर्जायात्सुधीः निशांतकोमहाभोगं शतवर्षाणि जीविता गुडूचीतिलदूर्वाभिः त्रिषु जन्म
ससंकृतेन विराग्यघोर्येशोधान्यभोगपुण्यादिभाग्भवेत् घृतपायसदुग्धेषु कृतेषु त्रिषु क्रमात् आयुरारोग्यविभवः नृप
मान्यो भवेत्तथा संमभ्यां कदलीहोमात्सौभाग्यं लभते ध्रुवं दूर्वात्रिकैः स्त्रप्रादेशमात्रैस्त्रिस्वादुसंयुतैः षण्मासात् दृष्टतो वापि
गान्मुक्तः स्वस्थो भवेत् तद्दिने भोजयेद्विप्रान्नित्यशः सलिलस्मरणं सहस्रवारं तन्नोद्यैः स्नानं पानं समाचरेत् पाकाद्यमपि ते
नैव कुर्याद्रोगविमुक्तये साध्यसाध्याह्वत्तसंचूर्णितं स्वर्णपाषाणपाषाणतिलाः पिष्टं च साध्यपादोत्थरजसा च समन्वितं कृत्वा पुत्
लिकां तैस्तु हृदये नामसंयुतं प्राणवद्विन्त्वाध्यसैस्तीक्ष्णोग्रहैः पुत्तलिकोऽर्चनेन एवं दिनैः सप्तकैर्वा त्रिभिर्वैकदिनेन वा सा
ध्यो वश्यो भवत्युद्धतमातिहरास्थितोऽपि च यथाविधि पुत्तलिकाकुण्डमध्ये खनेत्क्वचि उपर्यग्निं निधायात्र विदध्याद्दिनशो
कृतेन त्रिसहस्रत्रियामायां पार्थिवैस्तद्दुस्त्रासाग्नैः शतयोजनदूरादप्यानयेद्वनितां च ततः जातपुत्रनिकाम ईमपृष्ठे समन्विता
कृतप्राणप्रतिष्ठां च श्मशाने निखनेन्निशि क्लेशैस्तैः स विनिर्मुक्तः सुखी जीवति भूतले साध्यदन्तेन कृत्वा लंशार्थपाठ्यनि वेष्टितं तोयम
ध्ये निधायेत नकाष्ठयेद्धक्रवासरः वैरियोरजरेणाक्तः कृतो प्राभवत्स्वस्थी भवेत् तामेव चर्णादिकामे हेतद्यथाविधि पुत्तां खनेत् साध्यो वश्यो सा
नृपतिः भास्करायतने खनेत् तद्विधानेन सततं शत्रुरुन्मादवान्भवेत् तथा अथ वाग्वादिनी त्विन्द्राह्विनी यार्णौ बुधो जपेत् मायाशेषा
द्वादशार्णा वृत्त्वं प्रस्तारिणी मता वाग्वादिनी त्वि ना एवीकाः तस्याद्वितीयार्णद्वितीयार्णः स्यानि मायाप्रभवते सारा वीजं जपेत् निदि
पेत् तत्र स्थितकामवीजमयस्यैत्यर्थः तथा मुनिस्याद्दमीरत्रिष्टुप्छंदो प्राक्तोऽस्य देवता वज्रप्रस्तारिणी प्रोक्ता सर्वराज्यवशंकरी वी

२३

विद्या व

४७९

479

ज्ञेनाद्येन वांगानि कल्पयेत्षट् क्रमात्सुधीः ध्यानपूजादिकं सर्वमस्याः पूर्ववदाचरेत् पूर्ववद्जपस्तारिणीवत् क्रां क्रौं मित्यादि
षडंगन्यासः अन्यत्सुगमं सारसंग्रहे अथ शिवदूतीः भुवनेशीवत्तुर्य्यं तथा शिवदूतीपदं सहृत् सप्तार्णो मनुः प्रोक्तो शिवदूत्यास्त्रि
वर्गदः भुवनेशी क्रौं चतुर्थ्यन्त शिवदूती शिवदूत्यै स्वाहा नमः इति आप्तमूर्तिः ऋषिरुद्रोस्य गायत्री छंदस्स्याद्देवता शिवा शिवदूती प्रा
र्थ्यते बीजशक्ति च मध्यकीलकमच्युतः तथा षड्दीर्घस्वरयुक्तेन बीजेनाद्येन कल्पयेत् षडंगानि मनोरस्य जातियुक्तानि मन्त्रवि
त् तेनैव पुष्टितेरस्मैमंत्राणि विन्यसेत्ततो श्रोत्रनासाकपोलादिताभिषु क्रमतः सुधीः षट् समस्तं सविन्यस्य व्यापकं विद्यया न्यसेत्
निदाघकालमध्याह्नदिवाकरसमप्रभां नवरत्नकिरीटां च शीतांशुमहाभुजां नानाभरणसंभिन्नदेहकांतिविराजितां सुवि
स्मितामष्टभुजां स्तूयमानां महर्षिभिः पाशं खेटं मलं रत्नचषकं वामबाहुभिः दधतीं अंकुशं खड्गं कुठारं कमलं तथा दधानां सा
धकं भीष्टदानाद्यमसमच्चिता ध्यात्वैवं पूजयेद्देवीं दूतीं दुरितनाशिनीं वृत्तद्वयं बहिः स्यादंतर्वृत्ते षट्दलाम्बुजं तथा षट्स्नमध्य
स्थितद्व्यष्टदलांबुजं भूपुरं च क्रियावासिन्याः कृत्वात्मध्यगाशिव आवाह्य संपूजयेद्देवीं दूतीं क्रौं त्रिचारिणीं प्रागेक्षे पीठे गंधपुष्पे
रुपचारैः समाहितः षट्कमध्ये द्वितीये च वृत्ते चांगानि पूजयेत् रक्षां ज्ञानक्रियाशक्तिः त्रिषु कोणेषु पूजयेत् शिवां वामां हंसिद्धांतेऽवि
विग्रहवर्तनीमपि नादां मनोन्मनी षट्पत्रे पूजयेत् डाकिन्याद्याः षड्स्त्रेषु सर्वाः स्वग्रासदादिनी मूलदेवी समाकारवर्णायु
धसमन्विताः सुमुखी सुंदरी सात्वा सुमना च सरस्वती समया सर्वगा सिद्धेत्युक्ताः तष्टास्ततः शक्तयः वागीशी वरदा विश्वा विनदा विद्रा
काविणी वीरा विघ्नदराद्याः पूज्याः पत्राष्टकोचिताः वज्रलाकर्षिणी लोला नित्या मदनमालिनी प्रमोदा कौतुका पुण्या पुरा
णा च तत्र स्वगाः पूज्या बाह्ये लोकपालास्तदस्त्राणि च तद्बहिः एवं पूजामयाप्रोक्ता शिवदूत्या यथाविधिः अथ प्रयोगः त
त्र प्रातः कृत्यादि पीठन्यासांते मूलविद्यया प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि रुद्राय ऋषये नमः मुखे गायत्री छंदसे नमः हृद

ये श्रीशिवदूतीनित्यायै देवता गुह्ये कीं बीजाय पादयोर्नमः एं शक्तये नाभौ शिवदूत्यै कीलकायै कीलकायै नमः इति विन्यस्य सर्वभी
ष्टसिद्धये विनियोगः इति मावडङ्गन्यासध्यानादि मानसंपूजान्ते स्वर्णादिपट्टे चंदनादिना हृन्तं यंत्रं कृत्वा मद्बहिः साभिमुखाग्रत्रिकोणं
तद्बहिर्वृत्तद्वयं तद्बहिः षट्कोणं तद्बहिरष्टकोणं तद्बहिरष्टदलं कमलं तद्बहिः पूर्वपश्चिमयोर्द्वारद्वययुक्तं चतुरस्रत्रयमिति पूजाच
क्रं निर्माय सम्स्थाप्य अर्घ्यस्थापनादि पुष्पोपचारान्ते हृन्मांतराले षडंगानि प्रागवत्संपूज्य त्रिकोणाग्रकोणादिप्रादक्षिण्येन ॐ
इच्छाशक्त्यै नमः ज्ञानशक्त्यै क्रियाशक्त्यै इति संपूज्य षट्दलेषु शितायै· वाण्यै हरसिद्धायै· त्वेविग्रहवत्यै· नादायै· मनोन्मन्यै इति
संपूज्य षट्कोणेषु देव्यग्रकोणप्रादक्षिण्येन· हाकिन्यै नमः राकिन्यै नमः शाकिन्यै· लाकिन्यै· काकिन्यै· डाकिन्यै· इति संपू
ज्याष्टकोणेषु· स्मृत्यै सुंदरायै· सारायै· समनायै· सरस्वत्यै समयायै· सर्वगायै सिद्धायै इति संपूज्य चतुरस्रे देव्यग्रद्वारमार
भ्य दक्षिणभागमारभ्य प्रादक्षिण्येन विष्कलायै· आकर्षिण्यै· लोलायै नित्यायै मदनायै· मालिन्यै प्रमोदायै· कौतुकायै पु
ण्यायै भराण्यायै· इति संपूज्य लोकपालान्वीदिमावतस्मापयोदिति· तथा एकलतं जपेन्मंत्रं जन्यात्माथकोत्तमः तद्दशांशं
पयोनेन सर्पिरक्तेन मंत्रवित् तर्पयेत्तद्दशांशेन सुगंधिसलिलैः शुभैः आत्मानमभिषिंच्याथ ब्राह्मणांस्तोषयेद्गुरुं एवं संसिद्ध
मंत्रस्तु प्रयोगान्कर्तुमर्हति काम्यहोमविधिं वक्ष्ये सम्यक्काकल्पसिद्धिदं योनासौ वांछितं तत्तत्प्रमवाप्नोति सुनिश्चितं वशयेद्वनिता
होमाद्गुग्गुलैर्मधुमिश्रितैः नारिकेलसमोपेतैः गुडैर्लक्ष्मीमवाप्नुयात् तथान्यक्षीरैः कह्लारैः तोयजैरुत्पलैः त्रिमधुक्तैः सु
पक्वैः सुमसूनैर्वकुलोद्भवैः मधूकजप्रसूनैः सुगन्धैः कन्यामवाप्नुयात् पुन्नागजैः प्रसूनैर्वा स्त्रीगणाज्यैरिहमवाप्नुयात् माहिषैर्म
हिषीराज्यैरज्ञागजैश्चागास्तथा अवाप्नोति क्रतैराज्यैरत्तैरत्ना निसाधकः शालिपिष्टमयीं कृत्वा पुत्तलीं सितसंयुतां सदेहोत्थ
रक्तमाध्याय्यां पंचतैलाज्यायोनिशि तन्मंत्री वादिवाराणैर्विष्यातमांतमभतयेत् सप्तरात्रप्रयोगेण नरो नारीन्नृपोथवा दासवत्स्या

२१
विद्या·
व·
४८०
4 80

यातिविनप्राणादिचार्ययेत् हयारिपुष्पैरक्तैः सितैर्वाज्यहुत्यात्रया त्रिसमशताग्नमहतीमवाप्नोतिश्रियंनरः छागमांसैस्त्रिम
धान्यैः होमात्स्वर्णमवाप्नुयात् तीराज्यैः शम्बसंपन्नांभुवंप्राप्नोतिमण्डलात् पद्मादेर्वा जुहुयाल्लक्ष्मीमवाप्नोतित्रिभिर्दिनैः
समस्तापत्तारणीयंमोहिनीविश्वरंजिनी श्रीकण्ठीशिवहस्तायाप्रोक्तासर्वसमृद्धिदा अथसारसंग्रहे· अथत्वरिता· त्वरि
तामंत्रश्चवक्ष्येतेसर्वसिद्धिदं सर्वापन्नाशकंसर्वसम्पत्तिदातातिसिद्धिदं· मूर्द्धयुक्दंतपंक्तिश्चहूं हे खेकवचांतिका· दक्षदोः
कूर्परोहोक्षोवामदोर्मूलकं ततः ततस्त्वोष्ठावंतिमंचभृगुर्णांतिमरेफयुक् सर्णांतिः खवामकर्णविंदुयुक्सेस्वरोतिमः
शक्तिरस्त्रांतकामंत्रा द्वादशार्णाप्रकीर्तिता दंतपंक्तिः ॐकारः मूर्द्धयुक् विंदुयुक्तः तेन ॐ हूं हे खेः भुवनेश्वरीबीजं
क्षींकवचं फ्रंदक्षोहूंपमः· खकारः ॐष्ठ पकारः तेनखे वामदोर्मूलंचकारः दंतोष्ठोहूकाररेकारो ताभ्यां छेइति· अंतिमः
लकारः भृगुः सकारः सः र्णातेन लकाररेफेणचयुक्तः सर्णांतिः ईकारः तेनस्त्री इति· खे हकारः वामकर्णऊकारः विंदुः
अनुस्वारः एतैःफं अंतिमः लकारः सपकारयुक्तः ताभ्यां क्षे· शक्तिः मायावीजं अस्त्रं फट्कारः ऋष्याद्यार्जुनविराट्
त्वरिताः समीरितः कूर्माद्यैः सप्तभिः पूर्वपूर्वहीनैः षडंगकः द्वाभ्यांविनामायांकृत्वा मन्त्रवर्णकांन्यसेत् कूर्मः चकारः द्वाभ्यां
मित्यनेनचछेस्त्रछेक्षेहः शिरइत्यादिप्रयोगेवर्तते नारायणीयत्· नवमादित्तृतीयांतंयदस्यावर्णमस्तके पतंगाणविद्धिवर्णा
निकर्णव्यानुपदेशतः उपदेशइत्यतेनपूर्वत्यागं सूचितः तेनखेच· हृत् वछे· शिरः इत्यादि यथागुरूपदेशंकार्यं कंभालकेष
विनाभिगुह्योरुयुग्मजानुषु· जंघयोः पादयोर्मित्री सर्वेणव्यापकंन्यसेत् लसन्नवयामतनुं रक्तपंकजोद्यत्पदांबुजां ताटंकांगनि
विद्योति रसानान्नूपुरान्मकैः विप्रक्षत्रियविट्शूद्रजातीर्भिर्भीमविग्रहैः हिङ्गीक्रमादष्टनागैः कल्पितोद्यत्तनुभूषणां शेषस्था
वासुकिविरोत तक्षककर्कोटकौचपौ· वैषुणेयग्मदापमौनद्यौकुलिकशीर्षयो यांखयः शांखपालः पत्रवांसुकसंवीतांशीवि

पिञ्छकृतैः स्तुभैः वलयैर्भूषितभुजां माणिक्यमुकुटोज्वलां वर्हिवर्हकृतापीडांतच्छायासंततत्यताकिंनीगुंजापललसद्धारविल
सत्कुचमण्डलां त्रिनेत्रां चारुवदनां मंदास्मितमुखांबुजां वराभयकरां गण्डहयांसुकुटशोभितां तनुमध्यलतामुचपृथुल
स्तनयुग्मके अरुणायतसन्नेत्रां सुशोणाधरपल्लवां विलासमंदिरे देवीं तरुणीं संस्मरेत्सुधीः आसने हेमरचितेत्वष्टसिद्धद्व
तेभितः सरोजमष्टपत्रंस्याहृत्तद्युग्मंततोभवेत् तद्बहिर्भूपुरंद्वंद्वंपश्चिमद्वारसंयुते मायापीठोदिता अत्र नवशक्तीः प्र
पूजयेत् त्वरितां वक्ष्यमाणेन विधिना त्र संयजेत् अत्यंसदाण्डीवर्मोथ्यंवसदाण्डीस्वधाहृदे वियद्वांत्यः सकर्णाग्निरखे
तद्वंद्वकंयुतः अन्येसवेत्रार्द्धचंद्रोगुरुर्गजद्वयंवदेत् उपांत्यस्वरयुग्व्योमवर्मान्त्योदीर्घविंदुयुक् ३· तं पंचाननेस्वचपी
ठमंत्रउदाहृतं अंत्यं लकारः सदाशिव· सानुस्वार तेन लं· वर्मकं एवं हकारः सदाशिव· सानुस्वार तेन हं सुधा· वकारः ज्वदे
स्वरूपं वियत् हकारः भांत्यः मकारः कर्णा उकार· तेन· मु· अग्निरेफः अपि पाद्यात्कारः तेन रू· पुनरेतद्द्वंद्व· ३ रू इति· अ
त्यं लकारः त्रिनेत्रं इकारः अर्द्धचंद्रो विंदुः तेन लिं इति· गुरुद्वयं गजद्वयं· चेत्सर्वं· उपांत्यस्वरो विंदुः तद्युग्व्योम· हकार
तेनहं वर्मकं· अंत्या· लकारः दीर्घ आकारः विंदुः अनुस्वारः तेन· लां इति ॐ· तं पंचाननं· पंचाननाय हुं नमः अनेन मनु
नादयाद्वासनं मूर्तिकल्पना· मूलमंत्रेण कर्मव्यात्वरितां पूजयेत्ततः यथावत्केसरेष्वंगपूजाकार्या विपश्चिता· प्रणीतां चे
वगायत्रीं यजेत्तत्रैवमत्रावित् तत्रैवसप्तमाष्टकेसरे भूषडंगानि संपूज्यावशिष्टकेसरयोः विपश्चितेत्यनेन षडंगपूजायां वि
शेषउक्तः यथा· अत्र देव्यग्रकेसरमारभ्य मादक्षिणेन षट्सुकेसरेषु षडंगानि संपूज्यावशिष्टकेसरद्वये शक्तिद्वयं पूजयेदि
ति उक्तं च मण्डलानीतंत्रे· अष्टसिंहासने पूजा दले पूर्वादिके क्रमात् अंगं प्रणीतां गायत्रीं इति तो तुला मतापि· यजेत्तत्राष्टपत्रेपिष
डंगानि संपूज्यासरे प्राणयोः उभयं पूजयेद्दिति मण्यंवसारे ऊँकार्यो वेचरौ च शीवं पुनः छेदनीतयातेपाणिभूयः स्त्रियाकथाहुका

२२

विद्या०
व०
४८१
481

गीहेमंकर्यश्च संपूज्याः सुग्रीवीन्नालोके सायुधभूषणा चिंतादलाग्रेषु लोकेश वाहनमपि ज्ञेयं इंद्रादिलोकपालानां वर्णा वा
हायुधैः समा इति तोनलामतांत् तथा फट्कारी वाय्यग्रे स चापशरधारिणी तद्वाह्ये सहस्राणि व-त्र्यपह्यो द्वाः स्य पूज्ये पुनर्ज्ञे
याविजये० कृष्णोवर्वरिके पोलकुडधरः किंकरश्च नन्तुरतः वर्चरः उद्दिष्टितः भूसरइति यावतः लकुडः गदाकृष्णवर्णा गदा
पाणिरिति माभसंग्रहवचनात् सारसग्रहे किंकरायरत पुगं त्वरिता स्थिरो भव० कवचांते फट् चवदेद नेनमन्त्रनानतः श्यामैकै
वसनं भूतैर्मनो सै श्च स्रगंधिभिः धूपदीपादिभिर्नैव्यगीतैः संपूजयेच्छिवां एवं पूजां विधायाग्रे जपेच्छियो सहस्रकं एतं
वा कृत होमस्त्त पूजां भागवत्समापयेदिति अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्वादि योगपीठन्यासांते मूलविद्यया प्राणायामत्र
यं कृत्वा शिरसि अर्ज्जुनाय ऋषये नमः मुखे विराजे छंदसे० हृदये श्री त्वरितानित्यायै० ॐ बीजाय नमः पादयोः क्रीं शक्तये०
इति विन्यस्य मम सकलपुरुषार्थसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिरुक्त्वाच हेम्र हृदयाय० हेछ्रः शिरसे तः स्त्रीं शिखा
ह्लीं हुं कवचा हुं हूं नेत्रेत्राय० हे फट् अस्त्राय० इतिकरषडंगन्यासं विधाय ध्यानाद्यात्म पूजांते भुवनेश्वरी पीठमभ्यर्च्यावा
हनादिपुष्पोपचारांते एव लकेसरेषु षडंगन्यासे पूजांति मकेसरयोः ॐ प्रणीतायै० इति संपूज्याष्टदलेषु० ॐ क्रों का
यै० एवं खेचर्यै० चंडेदन्यै० छेपाण्यै हुंकार्यै हेमंकर्यै इति संपूज्य देव्यग्रे ॐ फट्कार्यै० देव्यग्र द्वारे दत्त वाम पार्श्वे
योः ॐ जयायै० विजयायै० इति संपूज्य द्वाराग्र एव किंकराय रत्तत्वरिताज्ञा स्थिरो भव हुं फट् किंकराय नमः इति संपूज्य०
लोकेशाचीदभागवत्समापयेदिति० अत्र हुंकार्यादिशक्तीनां लोकेशात्म कत्वालोकपालार्चा नास्तीति केचित् मुडानांतंत्रे
त्वरितादेविणहांते विद्महे तूर्णिं गृह्णेन विद्यायै धीमहि तन्नो देवी प्रचोदयात् गायत्र्यात्वरितायास्तु जपात्मा त्रिविधकारि
णी० इति गायत्र्युक्ता प्रपंचसारे० द्वीसोमाग्न्यग्रेरथ्यल तं जप्या हृदंशाणकैस्तु कुर्यात् विल्वमाभिद्रिक्षिमधुरसिक्ताभिः साध

कम्बुयमिति सारसंग्रहे एवं संस्मृत्य लक्ष्मीकं प्रजपेन्मन्त्रवित्तमः मधुक्ता बिल्वसमिधो जुयात् दशांशतः स्नातंधिमसलिलैश्चैव तर्पयेत्त
रितोपरां आत्मानमाभिषिंच्याथ कुर्याद्ब्राह्मणभोजनं एवंसिद्धे मनौ तस्मै नरनारीनराधिपः नमस्कियं प्रकुर्वीत ननात्र कार्या
विचारणा देवदानवगंधर्वयक्षचारणयोषितः सिद्धविद्याधराणां च योषास्सप्सरसस्तथा विस्रस्तजघनोरस्काः स्रस्तदोर्मूल
मेखलाः प्रस्खलत्पदविन्यासाः प्रस्पृतिदशनांशुकाः रम्यमीषद्उन्मिलितनयनेन्दीवराञ्चिताः श्वयमानांगवसनाः स्मराक्रान्तचि
तमूर्द्धजाः मंदस्खलितभाषिण्य प्रसादाकांतयास्रुक्ः सम्यक्किमारोचिरवितनतयंजलपउत्कटं पश्यपवाचं प्रयच्छन्तस्वगात्रेषस्
खमेधिनः पहिरसंस्थरोधानं रम्यामोत्र निजेच्छया निशांतं कंसदेव्यादि वाक्षिनीभिरद्रवन्नितिशं प्रलोभ्यमानो मंत्रज्ञो यदा विक्री
यतेन सः तदेप्सवांछितं तस्मै स्द्दाति न संशयः तारिताखिलं संजप्यकर्णयोर्विद्यां यस्याचाजयसिद्धया संताडयणीयैः सहसा मृत मथ्या
पयेदसौ सर्वाणि दिष्टमिति शेषः काम्यहोमविधिं वक्ष्ये यथाविधि विधानवित् कृत्वायोनिं कुण्डमध्ये समाधाया ग्निमंत्रतः
योनिस्वाभिमुखाग्रत्रिकोणे संपूर्वविधिना देवता एवं वक्ष्यथीः तिलपायसगोधूमशालिधान्ययवैर्जुहुयात् त्रिमधक्तैरेकशो
वासमेतैर्वा समृद्धये बकुलैश्चम्पकैरक्तकह्लारैररुणोत्पलैः कैरवैर्मल्लिकाकुंदसहस्रकैः शिक्षियामये च्यणोकैः पाटलैर्बिल्वैः
जातीभिर्विकसैः सितैः नवैर्नीलोत्पलैरम्बुरिपुजैः कर्णिकारजैः होमाल्लक्ष्मी च सौभाग्यमायुर्नित्यं प्रणोनिधिं यद्यद्विवांछितं
सर्वं तत्तदाप्नोति निश्चितं दुर्वागुडूचीमत्स्याक्षं वटमारगवधंतथा सितानुशतकं हुत्वा राज्यानुक्तो नरोचिरात् रत्तजंतूनारिकेल
मोचागुडसिताज्जुहुत्वा अवलोलभते लक्ष्मी भोक्ता च भवति ध्रुव एतैस्तदीरितैराज्यमधुक्षीरप्लुतैर्जुनेत् एकैकैर्वनितावश्या
यावज्जीवं धनावधिः तैस्तैराज्यप्लुतैर्भूयावश्यास्तुहूवनात्तथा तीराक्तैस्तैर्जुतैर्मत्यविशेषेति इत्यशेषतः शर्षपाज्यैर्जुनेन्मंत्र
का हुतात्रौ वैरिमृत्यवे तरक्तवैरिपोऽन्यत्स्य मासैरपि वनाल्हते यत्तैधनाग्नेयोऽनुत्यतततयोत्पादितं शाक्रं मार्गतः — हुतेप्रेतं फलम् ।

विद्या॰
व॰
४८२

482

२२ शार्ङ्गस्त्वग्ध्रुवाहुनेत् कृष्णांशुकशिरोवेष्टः खड्गपाणिश्च रोषवान् निशामध्ये हुनेत्स्वयोनिं हन्तं वैरिणं हुतात्॰ मृत्युकालेन
लेतस्य फलैः पत्रैश्च होमतः समस्तराष्ट्रादरातेस्तु गजाश्वा रोगमाप्नुयुः चतुरंगबलं जैर्होमचतुरंगबले नृपे समाहाद्दोगदुःखा
द्विर्भवनसंशयः मंत्रजप्तोदकैः सेकात्क्ष्वेडशान्तिर्भविष्यति॰ तज्जन्मयष्टिचाताश्चतज्जप्तमृत्कोदकात् होमसंख्यायावतीस्या
ज्जाप्यसंख्या च तावती मृत्युकालस्करः नक्षत्रिंयपाश्वसद्योनरिपुविषग्रहात् तद्यंत्रस्थापनेचैव विषभूतादिनाशनं एव
मस्यास्तु विद्यायाश्चैभवं को नु वर्णयेत् तथाप्यनुग्रहार्थं लेशं किं चित्कं यमाविदं वैरियोन्यस्यामासैव रिनदत्र योनिमासे
नित्यर्थः नत्र योनयस्तु तोतलामते अश्वहस्तमजसर्पाश्च सर्पिणी च विडालिकाः मेषो विडालकश्चाखुमूषको गोवृष
स्तथा महिषोव्याघ्रमहिषीव्याघ्रिणीहरिणाः शुनीः वानरो नकुलश्चैव नकुलीवानरीतथा सिंहोहयवधूः सिंहीछागीहस्ती
न्यपिक्रमात् भानांतु येन योदेवी कथितामतेव सत्कृते अत्र हस्तीयनकुलशब्दोभिजिदभिप्रायेणोक्तः अतएवाष्टाविंशतिरिति
सारसंग्रहे अथान्तु ग्रहयंत्राणि वक्ष्यंते त्र समासतः कोष्ठचतुःषष्टिचलिखित्वानेषुचर्णवीयं कुंकुणादि श्रीमसुमालिख्येणिखा
शोविमूलमंत्रं वाह्येऽमत्तवीत कांचनपट्टे छेवसनेवासंलिखितं वस्थापिनमेतत् समस्तदारिन्द्यं समये स्तु तत्र हृष्टार्थः फ
लदाश्च यंत्रमिदं वाग्रहसंज्ञं यंत्र निखातमंगलावार्ता तत्र भवेत्सत्येन काचित् श्रीमन्नुमेनेसंप्रतिवक्ष्यते विविंदुकारमाध्यस्वि
पंचदीर्घसमायुतं मरुस्त्वदीर्घसंयुतो विलोमगानिमान्वदेत् भृगुश्चकांतिसंयुतस्तु पंचमस्त्वस्य युक् ह्यनन्तसंमरुद्धवेनत्तमेयुतं
पुनर्वदेत् इमांविलोमगांस्ततः स्वमाममरुत्वदीर्घयुक् धराचवामनेत्रयुक् इमान्विलोम— पठेत् ततश्चयान्तमेयुतं वदेत्वलापदंच
लीस्त्वेवैपरीत्यगानिमां वदेदिमामममंत्रमंततः स सर्वकार्यसाधकः विविंदुकाः इनाग्नीः इतितत्पंचम नकारास्मयः ॐकारः तेन नो इति
अनंत आकारः तद्युक्तोमरुत् यकारः तेन या इति॰ स्वरूपं॰ वैपरीत्यगान् लीलाक्षेयाः तत् पयुतं तेन॰ इति इमां विलोमगा

त ज्ञेयानोमा इति · सास्वरूपं महत् यकारः दीर्घ आकारस्तेन या इति धारा लकारवामनेत्रईकारः तेनः ली इति वसुंधरा · लकारः
अनंतः आकारः तेनला इति इमाद्विलोमगान् लालीयामा इति यास्वरूपं तु प्रभुतं · पकारश्युक्तं तेनरे इति लास्वरूपं लीस्वरूपंचे
परीत्यगान् लीलाज्ञेया इति अथैतद्यंत्ररचनाप्रकारः तत्रप्राक्प्रत्यगायतानवरेखा दक्षिणोत्तरायतानवरेखाश्च कृत्वा चतुःषष्टिको
ष्ठयुतं चतुरस्रं श्रीचक्रं परिकल्पयेत् तत्र सर्वपरिगतपंक्तेः प्रथमकोष्ठमारभ्य स्ववामे दक्षिणांतक्रमेण पंक्तिचतुष्टयगतेषु द्वात्रिंशत्को
ष्ठेषु प्रोक्तसर्वतोभद्राख्यलक्ष्मीमंत्रस्य द्वात्रिंशदक्षराणि विलिख्य पुनरधोगतपंक्तिचतुष्टयेपि सर्वाधः पंक्तेः प्रथमकोष्ठस्व
दक्षिणस्यमारभ्य वामांतस्तु पर्युपरि पंक्तिचतुष्टयेतस्यैव मंत्रस्य द्वात्रिंशदक्षराणि विलिख्य तद्बहिः प्रागादिषु चतसृषु दिक्षु
ईशानादिषु कोणेषु चतसृष्वष्टत्रिंशद्वाद्वारिंशस्वष्टोत्तरितावियामंत्रगतवषट्कारमालिख्य तद्बहिर्वह्निस्थमंत्रबीजेन वेष्टयेत् प
तद्यंत्रमुक्तफलदं भवति इतः परं प्रवक्ष्यते मनोज्ञे यंत्रमुत्तमं प्राक्प्रत्यगायतैः सूत्रैस्तावद्दक्षिणोत्तरायतैः दशभिः कुर्यादे
काशीतिपदानिवे समांतरालकान्यत्रमध्यकोष्ठे समालिखेत् सहाध्यंत्वपरंमंत्री विंडयुक्तं चतद्बहिः चतसृष्वपि वीथीषु
चत्वकोष्ठात्मिकासु च क्षितिदिग्गतास्वक्रमाद्वर्णावक्ष्यमाणो समालिखेत् चतुर्थीयंवासकर्णामुक्तं विंडविभूषितं विस
गोष्ठोभृगुस्तोयंस्थेतेषाः खेचरीततः केवलाचततः प्राग्वल्लक्ष्मीविद्यांसमालिखेत् उक्तवर्णविहीनेषु मध्यवितमः तत
स्तूर्णवेष्टयेद्विद्विरुक्तवत् मूलविद्याक्षराण्येववषट्युक्तानिमंत्रिभिः फट्कारारहितानि प्रोक्तानिवागमे वह्निकुंभंविद
दध्याद्वयमंतराधरोत्तर अथैतद्यंत्ररचनाप्रकारः प्राक्प्रत्यग्दक्षिणोत्तरक्रमसमांतरालानि दश दशसूत्राण्यास्फाल्यैका
शीतिपदानिविधायतत्रमध्यकोष्ठे सविंडकहकारोदरेसाध्यनामालिख्यतत्कोष्ठयास्वस्यपूर्वापरायतपंक्तिद्वये दक्षिणो

वि॰या॰ २३
व॰
४८३
483

न्तरायतनपंक्तिद्वये च संभूय चतस्रष्पंक्तिश्चतस्रस्ततः कोष्ठालिकास्वाग्रादिप्रादक्षिण्यक्रमेण जूंसः वषट् इति च प्रतिको
ष्ठप्रतिकोष्ठमेकैकमभ्यंतरान्निर्गमगत्या विलिख्य तत ईशानादिनिर्ऋत्यादिकं च प्रागुक्तश्रीविद्यानुष्टुभं मध्यवीथ्यां च अन्त
ष्ठयवर्जमालिख्य सर्वेवाप्येवमपि नः ईशानतस्तूर्णामृतास्वराणि चतस्रा सृत्वा प्राग्वत्समालिख्य सर्वमध्यकोष्ठमध्यमवष्ट
भ्य चतः कोणस्थतूर्णामृतास्वरमानेन षट्त्रिंशत्यायतद्व्यंगुलमानेन तथा षट्त्रिंशदंतरं कृत्वाऽधउपरिभागे च मध्यतस्त्वंतरं
गुलांतरालं वृत्तद्वयं मार्जयित्वा तदग्रे चतुष्टयमानमवक्रं समं तदालस्य परिचतुरंगुलं कुंभस्त्वाकारं यथा भवति तथा स
मुन्नतमप्यकुंभस्त्वितीर्थ्यग्रे वा द्वयं प्रसार्य मत्कुंभवीथी मध्यमन्योन्यस्पृष्टवकारमालया सृत्वा तूर्णं यांतस्तु त्वयासमा
पूर्ण्य सर्वत्रोपरि विंडसमालिख्य कुंभाधस्तान्मध्यं तत्कर्णिकास्थं कुंभं यथा भवति घ्यासमालिख्य प्रोक्तक्रमेण मतीष्टितेषु वि
नियोगात्प्रोक्तफलानि भवंति तथा कुंकुमलाक्षया वापि लिखितं स्वर्णपट्टके धवले वसने वापि लेखन्या स्वर्णजातया संपूज्य ज
पसंसिद्धं स्थापयेद्यत्र तत्रैव भवेल्लक्ष्मीरतिस्फीता नीरोगाश्च प्रजास्तथा राजा सपशवस्तस्य प्राणिनः सात्विनो भृशं भूतप्रेतपि
शाचादि पीडास्व विभूयादिदं अलक्ष्मीशांतये वश्ये सिद्धये सर्वसंपदे कृत्यामृत्युग्रहद्वेषदुरितेभ्यो विमुक्तये पुत्रपौत्रैश्वर्यदी
र्घायुष्यसंसिद्धये पि च तथा पद्मोदशदलयुक्तो मायामाध्याकृष्य समं दिताच तारायणर्णालिखिद्रूपापत्रे षट्कोणसंस्थिति शुसंस्थ्यै कृ
त्याद्रोहग्रहाविनाशमनंतचोरव्यालादिकमयदर्शी जनं दौस्थ्याविधूतमशेषराज्ञां युद्धे विजयरमक्रं एतद्यंत्रं रचनामकृषः । त
त्र दशदलपद्मं कृत्वा तत्कर्णिकायां मायावीजे साद्ये साध्यनामालिख्य तद्दलेषु मूविधया प्रणवादि दशवर्णान्मायावीजं रहि
तान्विलिख्य तद्बहिः षट्कोणं कृत्वा तद्बहिरनुस्वरेव कुर्यात् एतद्यंत्रं फलदं भवति तथा विप्राद्यवर्णतद्रे साध्यनामालिख्य त।
द्बहिः अष्टच्छदेषु फट्वर्जमालिखेद् छवर्णाक कर्णिकास्थं तन्मोञ्चमायया वेष्टितं ततः बहिः कुंभविद्यासुप्रोक्तलक्षणसंयुते पव

मस्मै श्रुवक्त्रैर्विधाक्रमं । विदध्यान्नवयंत्राणि दशानां वफलं त्विदं सर्वरक्षाजयं वश्यं क्ष्वेडस्फुद्रहृतनाशनं स्तंभलक्ष्मीयशोधा न्यावासां
सिच्च मवाप्नुयात् एतद्रचनाप्रकारः तत्राष्टदलं विधाय तत्कर्णिकामध्ये विद्या प्रथमं हृल्लेखान्तर्दरे विद्यायद्भूतप्रणवं तन्मध्ये
साध्यनामं वा विलिख्य एषा एव ह्रीं मंत्रान्तराणि हृल्लेखाद्वय फट्कारविधुराणि क्रमेण प्रोद्दिष्टादलिष्वनाष्टस्वदले षु समालिख्य
तत्संहितीयहृल्लेखावृत्तमंत्रेणावेष्टनद्वहिः मायवत्सविडकंमृष्टवं नंलत्विमवकारान्तरमालोपेतं चक्रमभकुर्यात् एतत्प्रथमयंत्रं
एवमस्यैव यंत्रस्य कर्णिकामध्ये हृल्लेखोदरे विद्या यास्तती पातराहीनि ये घातयातिक्रमेणैकमेकं नामगर्भं विन्यस्य तदनंतराद्दिक्षु वं
तेद्रष्वदेभिरक्षरैः हलस्येः सुर्वीक्ते नस्मा इनवपत्राणि हृल्लेखामध्ये स्वनामकं फट्कारं समालिख्य प्रणवविधुरे हतौ याविभिः श्रो
त्रात्तरैः मायवद्रक्षस्ये दशमं चेत्से वं दशाणि कुर्यादिति साध्यप्रुतं तारक स्थिहमध्ये कोटणाते विंशतिसहितेत्र द्वादशधामूल
मिहार्णिवाग्घं संलिख्य विंशाप्नुगावसमूलं जमें यंत्रवद्धयैत्रवद्धयैसेपातास्सर्वसंयुतं क्ष्वेडग्रहानिहरतिजयलक्ष्माय शः प्रदं अस्मा
र्थं प्रायवत्सम्यगायतादति णात्तरायताश्चद्वादशरेखा विलिख्यैक विंशत्यक्षरपाते कोष्ठानि कृत्वा रेखाग्रेषु सर्वेषु त्रिशूलानि
विरच्य तन्मध्यकोष्ठे साध्यं प्रणवं विलिख्ये शानकोष्ठमारभ्य मादक्षिणेन प्रवेशं गत्वाक्षरिता विद्या प्रणवहितौ यहृल्लेखावि
धुरं द्वादशाष्टत्रिलिखेत् एतद्यंत्रमुक्तफलदं भवति तथा । एकार्थी तिपदं च क्रोष्टान्तरन्मध्यकोष्ठके रेफोदरे समालिख्य सा
ध्यनामयथाविधि लिखेद्वीजचत्तुष्कं तद्दीर्घोषु चयचा पुरा वत्समारणततः प्रायवत्कोलो विद्यां समालिखेत् चत्तुष्पापिपदेवी
शादि भुवकुशाधिष यममंत्रामृतं वाद्ये वह्निवायुसमावृतं निग्रहाख्यमिदं यंत्रं सर्वशत्रुनिवर्हणं वह्निस्य च तुरीयं स्या ।
द्वाकर्णेंडुभूषितं प्रथमं बीजमुदितं संवर्तोग्रासनेंडुयुक् सर्वामकर्णसपरं कृमति मीडुवह्नियुक् तृतीयं व्योमवह्न्यर्धविंडुभिः
परमीरितं एतद्वीजचतुष्कं वशत्रुसंहारकारकं एतद्रीयं मकारः वह्निस्य । रेफोपरिस्थितं वामकर्णः ऊकारः इंदुः अनुस्वारः

वह्निः रेफः षष्ठेः ह्रूं इति व्योमहकारः वह्निः रेफः अर्घीशऊकारः विंदुः अनुस्वारः षष्ठेः हूं इति॰ तथा क्रोधीशः कांतिमान् षा
क्रोमेषोभौत शुभसद्यमुकः सवर्णः पुनरेवेतान्विपरीतान्समुद्धरेत् कालोनंतयुतः सोथ सद्ययुक्तस्तृतीयकः किंटीयुतापूतना
चविपरीतानिमान्वरेत् वह्निरेव्यः पूतनाचसाजलस्थावरेदिमान् विपरीतानितिप्रोक्ताकालीविद्यारिद्यातिनी क्रोधीशः ककारं
कांति खकारः तेनकाशृक्तः लकारः वामनेत्रं॰ ईकार तेन लीं॰ कालोमकार॰ तेन॰ मावह्निः रेफः विपरीतान् रमालीका॰ इति
षाक्तः लसले॰ लान्सा॰ ईकारयुक्तः तेन लीं॰ मेषोनकारः भौतोमकारः भौतोमकार॰ सद्यः ॐकार सद्ययुक्तः ॐकारयुक्तः ते
नमो॰ तन्तृतीय॰ दकारः किंटी॰ पकारः तेन॰ रे॰ पूतनानकारः विपरीतान् तदेमोमइति॰ वह्निः रेफः अंस॰ लकारः पूतनाकारः
विपरीतान् तदेमोमइति॰ वह्निः रेफः अंस॰ लकारः पूतना॰ तकारः जलेस्थितः वकारोपरिस्थितः तेनत्व॰ विपरीतान् त्वत॰ दर॰
इति॰ तथा वायुः कालः कांतियुतः खेचरीसद्ययुग्विषं सोमेशः खेचराकालः सद्ययुक्त खेचरीविषं कांतिमज्जलकांतीचकाल॰
सद्ययुतः पुनः षत्वरीयोवामकर्णयुतोग्निनेत्रवान्पुनः सवनाद्दष्योभूयः षत्वरीयमुपूर्ववत् कालःसद्ययुतस्तोयंकांतियुक्
खेचरीद्वयं वह्निः समाकनेत्रयुतनस्तोयाद्यपूतना तथाविधापुनः सैववह्निर्वामाक्षिसंयुतः सोमेशः खेचरीचेति यममंत्रउदाहृतः
सर्वशत्रुक्षयकारोयंत्रविन्यासतः सदाः वायुः वह्निः समावनेत्रयुतनस्तोयाद्यपूतना तथाविधापुनः सैववह्निर्वामाक्षिसंयु
नः सोमेशः खेचरीचेतियममंत्रउदाहृतः सर्वशत्रुक्षयकरोयंत्रविन्यासतः सदाः वायुः यकारः कालःमकारः अनेत आका
रः तद्युक्तः तेन मा इति जले चकारः कांतिः आकारः तेनवामोमट खेचरीट॰ सद्यऔतेन॰ वा कालममावदा आतेन मा
वायुः यकालः म कांतिः आतेन॰ मावेचारो विषं म कांतिः आतेनमातोयं वकांतिः आतेनवा कालम सद्य॰ ओंतेन
मो॰ षत्वरीयः वामकर्ण॰ ऊतेन॰ भूः अग्नि॰ अग्निरनेत्रः इतेन॰ रिसमग्नि ताहशः नेत्रयुत॰ ईकारयुक्तइत्यर्थः तेनरी॰ य

तृतीयः भूस्वंवत् उकारयुक्तः तेन भूः कालः स्मस्य ॐ तेन मोतोयं वकोतिः अतिनखेचरीद्वयं पृथक् टट इति कालिः
र· वामनेत्रं ईनेन रीतोयं वपूतमातेन· तमेवपूजना· तथा विधानकारपूर्व वकारयुतरसयुक्तः तेन व· इतिवाक्रिः र
वामाक्षी ईतेन री सोमेनाः द खेचरी द इति अनेन त्रिग्रह रचनाप्रकार तत्रप्रागवद्देहिकाशीतिपदोयेतं चक्रं विरच्य
तन्मध्यकोष्ठेस विंदु करेफोदरे साध्यनामालिख्य प्राग्वत्याद्धयंक्ति षट्चक्रं कोष्ठे षट्प्राग्युक्तक्रमेण भूं हं हूं इत्यक्षरचतुष्ट
यं आग्नेयं तरक्तिगमनात्याभितः समालिख्य अभिचार्यपुरुषस्योदंतः काल्यत्रुष्टभेवहिर्यमसमंत्रंचवहिः कालीविद्यां च समा
लिखेत् लेखितेतं ईशान्यादिकं च काली विद्या अन्यदातथा यसमंत्रंच वहिः स्त्रद्वित्रिरेत दे विंदुयुक्तं यकारे रेफं च ईशानादीशानांतय
था क्रमंतवहिर्विभागेन समालिख्यमनीषितेषु विनियुंज्यात् एतं निक्षिपेच्चाभिचार्यः पुरुषस्य काल्यादि यांके रायत नेप्रेस्त्रीचे
छामरायनपवाग्रभागे यन्त्रान्विखेनेत् इतिसंप्रदायः तथा· सीसकृते नवपट्टे शाव शावभवेकर्पटके वा· प्रस्तरके वा विषम
रूपमंलिखेकाकस्यपत्रेषु चत्वरके वा कलिहृते स्थापितमेतदरीणां हि भूस्त्रकरं व्याधिकरं स्यात् त्रस्तो विसुक्त कृ रंच· तथा
प्राकृत्यकदालेशोदकनवस्त्रगाणिपातयेत् जायंते च चत्वः षष्टिः कोष्ठानि समानि च मंत्री तेषीशनैऋत्यादिगायकालिका
मंत्रं विलिख्य ममंत्रेणप्रोक्तवीहृयेनच वेष्टयित्वाचहिः सुकंविषेणेव चलेपयेत् त्वलदाज्याचमर्क्कोयालिसंतमध्येसुखं हित्वं
देशादिके यत्रत्राल त्मौगिते: सम मारीत् सस्थिराप्राप्ता भवेरे वामररेपि यंत्रविरचनाक्रमो यथा तत्रप्राग्वत्रवभिर्नवभिः
सूत्रैश्चतुष्षष्टिकोष्टकानि कृत्वा तेषीशादिके निर्ऋतिकं चाभिचार्य्यः पुरुषस्येदंतः कालीविद्रिर्यममंत्रं च सखीचेदंत येममंत्रं वहिः
कालीविद्यां च प्राग्वत्समालिख्य प्राग्वत्समालिख्य प्राग्वत्स विंदु यकाररेफाभ्यां संवेष्ट्य प्रोक्तक्रमेण प्रोक्ते षट्स्थाने षट्स्थापनात्प्रोक्तफल
सिद्धिर्भवति· तथा अउके षट्पिनामानि योजपेत्कोष्ठमध्यतः लवणेगषण्मेहांवुगदहूमा ग्निसंयुतं एमप्तानांगारलिंवोस्थनिर्यासो

विद्या व. २२

४८५

4.85

विषमीरितं ऊषणं ऊषरइतिमनोरमाकारैर्व्याख्यातं मेहांबुप्रस्रवः अग्निश्चित्रकमिति सारसंग्रहे खां खोंत्येत्यलकायु
क्तौ स्त्रिवर्णीयं त्रिकंटको खेदकारः उरूपं अंतः हकारः अंत्यकालाविसर्गः तेन तद्इति तथा ऋष्यादिप्रागुक्तं हि
क्तौ णः षडंगके नाभेर्नीलनिभामधोरुणारुचिं कंठा स्फितामनंतं दालं विभिरामनैर्युगमितैर्दृष्टोत्कटैर्भेवि णं दीयद्दं
दशादिदलकमलं चक्रे लसत्षो खराम्रुपद्मालविलोचनाभयप्रदां देवीं सदा वयेत् युगमितैश्चतभिदरः णं विंशा विंः स्फकेवा
मारुत्द्वयोः णं खचक्रे अन्ययोस्यात् ततः पूर्वोदितेन पथ्यवर्त्मना सुभजेत्सुधी वर्णालं तं जयेदं ते दर्शा पीन चूतं इनेत् आत्मानं
देवतारूपं ध्यात्वा रूपकरहृदये मूलस्य यां यदयस्त स्पष्टैव प्रजपेन्नवु आमुः यहान्यमुच्येत नरो मंत्रप्रभावतः तथा ईश
पुरूर्वमंत्रात्यो मध्यो योविद्वद्वेदियं वज्रपत्रिकंटकौ द्विधात्रमणामंत्रीभिरीरिताः पूर्वमंत्रात्योरवेतः इतिवर्णे किं पाषुतोपका
रयुक्तौ पतद्वयोर्मध्ययोर्विन्यस्तौ इत्यतरं यदित्यर्थः पूर्वोक्तवत्सर्वमस्य कुर्यान्मंत्री यथाविधिः सर्वव्यवरितावत् पतन्मंत्रह
यस्याधिलयं उत्तरतंत्रे अथ महामायावैस्रवीं हांतः पूर्वोमांतस्त्रु नातो णांतलषैव च केकादशा आदिषष्ठः हांतो विसृः पु
रासरः पश्चिरष्टान्तैरेमिं त्र्येणाणपमसममप्रभः ॐकारं पूर्वतः कृत्वा जप्यः सर्वेष्टसाधकैः हांतं पूर्वं णकारः मांतः यकारः नां
तः पकारः णांतः तकारः केकादशटकारः मांतः यकारः नांतः पकारः णांतः तकारः केकादशटकारः आदिषष्ठः चकारः
विसृः आकारः विसृः पुरः सरइत्यनेनाकारादिणकारांतो मंत्रउक्तं तथा नारदोस्य ऋषिः प्रोक्तो छंदोनुष्टुप्वैस्रवी देवता।
स्तुतिभिः प्रोक्ता सर्वसिद्धिप्रदा तथा मूलमंत्रात्तरैः कुर्यात् त्रिभिः त्रिभिरत्रक्रमात् पकैकं वर्जयेत्पश्चादंगानि षडनुक्रमात्
अकचस्तकचटाशिरइत्यादिप्रणवपूर्वं कुर्यात् अकचैतेसप्रणवाइतिहृयशीर्षवचनात् ततस्तं मूलमंत्रस्य वक्रे एषैतथो
दरे वाहोर्गुह्ये पादयोस्तुजंघयोर्जचनेक्रमात् विन्यसेदक्षराणष्टौ ॐकारं च तथा स्मरेत् शोणपद्मप्रतीकाशां मुक्तमूर्द्धजां।

लेविनीं चलत्कांचनसंभूतंकुण्डलोज्ज्वलशालिनीं स्वर्णरत्नसमुन्नद्धकिरीटसूत्रधारिणीं मुक्ताकृस्माहणोर्नैत्रैस्त्रिभिश्च
रुविभूषितां वेधूकदंतवसनां शिरीषप्रभनासिकां कंबुग्रीवां विशालीं सूर्य्यकोटिसमप्रभां चतुर्भुजां विवसनां पीतोन्न
तपयोधरां दक्षिणोर्द्धेन निस्त्रिंशं परेणाक्षिद्धसूत्रकं गात्रेण रत्नस्तबकं समम्यगालंब संस्थितं किमच्छसीति वचनं व्याहरंती
मुहुर्मुहुः पंचाननं पुरःसंस्थं निरीक्षंती स्ववाहनं ईदृशीमंबिकां ध्यात्वा ॐ नमः फडिति मस्तके स्वकीये सुमनो दद्यात्स्वाहमेवं
विचिंत्य च पंचाननं मण्डपस्य मध्ये वपुषं प्रपूजयेत् आवाहनं ततः कुर्य्यात् ज्ञायव्यापिरस्मासह महामायायै विद्महे चण्डिकायै स
धीमहि एवमुक्त्वा ततः पश्चात् तन्नो देवी प्रचोदयात् ततस्तु मूलमंत्रेण गंधपुष्पं सधूपकं दीपादिकं च दद्यान्नमोदकं पापसंत।
था पुष्पांजलित्रयं दद्यान्मूलमंत्रेण शोभनं एवं संपूज्य मध्ये तु मंत्रेणांगानि पूजयेत् क्षिद्धसूत्रं चावर्द्धं च मंत्रेणानेन पूजयेत् शै
लपुत्रीं च चण्डघंटां स्कंदमातरमेव च कालरात्रीं चरिकं त्रैश्वर्यं चेच्चंदनाभिः चण्डिकामध्यपूज्या पाण्डोतथा कात्यायनी शुभां महागौ
रीं चाग्निकोणे नैर्ऋत्यादिषु पूजयेत् ततः संपूज्य लोकेशान्स्तदस्त्राणि च मंत्रवित् महामायां नमामीति मूलमंत्रेण चाष्टधा पू
पूजयेत् पुष्पमध्ये तु समनोंजलिभिस्तथा सर्वमंगलमांगल्ये शिवे सर्वार्थसाधिके शरण्ये त्र्यंबके गौरि नारायणि नमोस्तु ते सम
थावर्त्तनं कृत्वास्तु तिमेतां तु साधकः पंच प्रणामान्कुर्वीत ॐ क्रौं श्रीमिति मन्त्रकैः योनिमुद्रां ततः पश्चाद्दर्शयित्वा विसर्जयेत् अथ
प्रयोगः ततः प्रातः कृत्वा दियोगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि नारदाय ऋषये नमः कवटपिरसेस्वा· ॐ चटत
शिखा· ॐ टतपकवचाय· ॐ तपयनेत्राय· ॐ पयमस्त्राय· इति मंत्रैः करषडंगन्यासं कृत्वा ध्यानानंतरं· ॐ नमः फडिति स्वशिरसि पु
ष्पंदत्वा मानसपूजादि परतत्वपू- ते ॐ पंचाननाय· इत्यंत श्रीवैसवीरहागच्छागच्छेत्यावाह्य मूलेन स्थापनादि परमीकरणांतं कृत्वा प्रा
णस्थापनादि पुष्पोपचारांते मूलमंत्रेण पुष्पांजलित्रयं दत्वा· प्राग्वदंगानि संपूज्य ॐ क्षिद्धसूत्रायनमः क्रीं खड्गायनमः इति देवादक्षि

विया॰
व
४८६
486

२२ णयोर्हृत्करयोः संपूज्याष्टदलेषु देव्यग्रादिचतुर्दलेषु॰ ॐ शैलपुत्र्यै नमः ॐ चण्डघण्टायै नमः ॐ स्कंदमात्रे॰ ॐ कालरात्र्यै॰ आग्ने
यादिदलेषु॰ ॐ चण्डिकायै॰ ॐ कूष्माण्डायै॰ ॐ कात्यायन्यै॰ ॐ महागौर्यै॰ इति प्रादक्षिण्येन संपूज्येंद्रादिपूजानंतरं मूलांते महा
मायां नमामीति पुष्पांजल्येकं देव्यै समर्प्य धूपादि सर्वं प्राग्वत्समापयेदिति लक्षद्वयं भवेदस्य पुरश्चरणकर्म वै॰ दशांशं होमस्त्वा
ज्येन कर्तव्यस्तर्पणादिकं तथा॰ ॐ नमोंते महामायायै मनुर्दशवर्णकः॰ नमोंते चैव सर्वेभ्यो मंत्रः प्रोक्तः षडक्षरः॰ एतन्मंत्रद्वयस्यापि स
र्वं पूर्वोक्तमाचरेत् कालिकापुराणे॰ अशुचिर्न महामायां पूजयेन्न कदाचन॰ अवश्यं तु स्मरेन्मंत्रयोनिं भक्तियुतो नरः॰ दंतरक्ते स
मुत्पन्ने स्मरणं च निषिध्यते॰ सर्वं वा सेवमंत्राणां स्मरणान्नरकं व्रजेत् जानूर्ध्वं क्षतजे जाते नित्यकर्माणि संत्यजेत् नैमित्तिकं तत
दधः स्ववस्त्रेण न चाचरेत् लोहिते तु समुत्पन्ने स्वरकर्माणि मैथुने॰ धर्मं हारे तथा चांते नित्यकर्माणि संत्यजेत् तदधः द्रव्य
भुक्ते त्वजीर्णे चैव भुक्त्वा च किंचन॰ कर्म कुर्यान्नरो नित्यं सूतके मृतके तथा॰ जलस्थापितरश्मेष्टभोजनाद्वेषजादने नित्य
क्रियानिवर्तेत समस्तनैमित्तिकैः सदा जलौकागण्डपादं वृश्चिकगण्डूपदादिकं कामाद्दृष्ट्वा न संस्पृश्य नित्यकर्माणि संत्यजेत्
विशेषतः शिवापूजा प्रमीनपि नको नरः॰ यावद्दलस्य पर्यंतं मनसापि न चाचरेत् महागुरुनिपाते च काम्यं किंचिन्न चाचरेत् आ
र्त्विज्यं व्रतयज्ञं च श्राद्धे देवक्रियां तथा॰ गुरुमातृपितृविप्रं च प्रहस्यैव वचनं न कुर्यान्नित्यकर्माणि रेतः पाते च भैरवं
स्मरेत् ध्यायेन्मनसा जपेदित्यर्थः॰ अतिभक्तिमतः सततेष्टदेवतागतचित्तः नित्यमपि नाचरेदित्यर्थः॰ स्ववदितिवर्तिमानमवि
वक्षितं॰ नाभेरूर्ध्वमधो वापि यस्य तु रक्तशोणितं अशुचिस्तद्दहः कर्म कुर्वन्नरकमाप्नुयात् इति भविष्यपुराणवचनात् मेढ्रा
दधः जान्वाधः नित्यं कुर्यादित्यर्थः॰ गण्डपादः सर्पः गण्डपदाः सर्पगात्र किंचुलिकाः आर्त्विज्यं परार्त्विज्यं आतिथ्यतिरस्क
ल्पपाणिने सुपलक्षणं योगाणि च वांते द्रावे च क्षते मेलोनके च समुद्भवे॰ गण्डपादस्पर्शने च उपस्थस्पर्शने तथा रेतः पाते

तथा हौरे प्रमीत पितृके तथा नित्यं नैमित्तिकं काम्यं मनसापि न वाचरेत् उद्गारे धूमोद्गारे लोतके क्रंदनाद् वा क्रंदनाद्दृष्टा
पाते तु नित्यनैमित्तिकं त्यजेत् तदेव हर्षात्संजातं कर्म कुर्वन्न दुष्यतीति मत्स्यपुराणवचनात् उपस्पर्शकामतः शो
चे गृहीतशिखा स्पृष्ट्वा त्यायेति तस्य पूर्णे त्तेः प्रमीतपितृकस्य तु पलक्षणं तेन मातर्यपि प्रमीतायां प्रमेतौ पितरौ यस्य देहस्तस्या
शुचिर्भवेत् नापि दैवं न वा पैत्रं यावत्पूर्णोथ वत्सर इति देवीपुराणवचनात् एतत्सर्वं महामायोपासक परं प्रकरणादिति ·
अप्यवासकाम परं अथ सूतकिनः पूजां वदाम्यागमबोधितामित्यादि प्राक्पूजाप्रकरणे कालनसारसंहितावचनात् इति
अन्यथा पुरश्चरणवचने लिखितवचनानां वैयर्थ्यापत्तेः अथ बगलामुखीविद्या तत्र श्रीभैरवयामले श्रीदेव्युवाच प्रभो त्वं भैर
व श्रेष्ठ सर्वतंत्रार्थजीवक · नानारहस्यसारं च त्वत्प्रसादाच्छृणोम्यहं दिव्यतंत्रे महातंत्रे पूर्वपश्चिमसंज्ञकं दक्षिणोत्तरमूर्ढं
च स्रुपायाः कथिताः प्रभोः वश्याकर्षणादिध्यानि मारणोच्चाटनादिकं विद्वेषं मोहनं चान्यद्विविधं कामनादिकं विस्तारः
र्वं कथितं ज्ञानं न्यासेन तत्त्वया इदानीं स्तंभनं देव कथयस्व प्रसादतः कथयस्व सुरश्रेष्ठ यद्यहं तव वल्लभा · श्रीभैरव उवाच
साधु साधु महाप्राज्ञे सर्वतंत्रार्थसाधिके न कस्यचिन्मया ख्यातं दृष्टेवानपि केनचित् गुह्याद्गुह्यतरं देवि तत्त्वतेन हास्यकटीक
ते अथातः संप्रवक्ष्यामि शृणु चैकाग्रमानसः विद्यावापरमा या सा महास्तंभनकारिणी आरंभ प्रणवं मनुज्ञाप्य स्थिरमायाम्
मप्युच्चरेत् संबोधनपदं देवि वदेद्बगलामुखि तदग्रे सर्वदुष्टानां ततो वाचं मुखं पदं · स्तंभयेति पदं जिह्वां कीलयेति ततः परं
बुद्धिं विनाशयेत्यस्मात् स्थिरमायां पुनर्लिखेत् संबोधनपदं देवि वदेद्बगलामुखि तदग्रे सर्वदुष्टानां ततो वाचं मुखं पदं स्तंभ
येति पदं जिह्वां लिखित्वा प्रणवं कारे स्वाहेति पदमंततः षट्त्रिंशदक्षरा विद्या महास्तंभनकारिणी जयद्रथयामले प्रवौक्तं मायावी
जेन व्योमरेफानलके · भूवीजं योजयेद्देवि स्थिरमायामकीर्तिता · मायावीजे भूवीजे लकारे सगमं मम्यत् भुवनेश्वरी वीजस्य व

ऽपुरुषलेषु हृतत्वात् सर्वोत्कर्षत्वशक्तिः राजानां चरथानां चतुर्जेनाच्छ्रीच्चकारिणः स्तंभये च महावाचं बृहस्पतिमुखोद्गतां महा
पर्वतद्रुमाणां सरितां सागराश्च जा चतुष्पदां पक्षिणां च सर्पाग्निवायुविद्युतां स्तंभयेत्त्वं चरित्रं चरित्र्यानि मानुषेषु च का कथा॰
त्रैलोक्यस्तंभिनी विद्या देवी श्रीवगलामुखी तारं प्रणवं स्थिरमाया ह्लीं इति बीजं संबोधनपदं वगलामुखीति सर्वदुष्टानां स्व
रूपं मुखं स्वरूपं पदं स्वरूपं॰ पदं मुखस्वरूपं स्तंभयस्वरूपं जिह्वाकीलनयस्वरूपं बुद्धिविनाशयस्वरूपं स्थिरमायां प्राग्बीजं ॐका
रं प्रणवं स्वाहास्वरूपं तथा नारायणऋषिस्त्रिष्टुप् छंदः श्रीवगलामुखी देवता देवि त्रैलोक्यस्तंभकारिणी स्थिरमाया भवेद्बीजं
शक्तिः स्वाहासमीरिता विनियोगस्तु विद्यानां पुरुषार्थचतुष्टये स्थिरमाया च हृदयं शिरश्च वगलामुखी सर्वदुष्टशिखायां
स्य कवचं स्तंभयांतिकं जिह्वाकीलयनेत्रे च बुद्धिविनाशयास्त्रकं सर्वदुष्ट इति समस्तपदस्य ग्रहणं तेन सर्वदुष्टानां शिखायैर
तिस्तंभयांतिकमित्यनेन वाचं मुखं पदं स्तंभय इति पदचतुष्टयं कवचे प्रोक्तं मुखमग्नमन्यत् मूर्द्धि भाले भ्रुवोर्मध्ये नेत्रयोः श्रोत्रयो
र्नसोः गंडयोरोष्ठयोर्वक्त्रे चिबुके च गले प्रिये दोःपत्संधिषु साग्रेषु सर्वत्र वर्णान्न्यसेत्क्रमात् एवं न्यासविधिः प्रोक्तस्तयोर्ध्यानं शृ
णु प्रिये यस्य स्मरणमात्रेण त्रैलोक्यं स्तंभयेत्क्षणात् गंभीरां च मदोन्मत्तां तप्तकांचनसप्रभां चतुर्भुजां त्रिनयनां कमलासन
संस्थितां मुद्गरं दक्षिणे पाशं वामे जिह्वां च वज्रकं पीतांबरधरां सांद्रदृढपीनपयोधरां हेमकुंडलभूषां च पीतचंद्रार्द्ध
शेखरां पीतभूषणभूषां च स्वर्णसिंहासनस्थितां॰ एवं ध्यात्वा च देवेशि शत्रुस्तंभनकारिणीं महाविद्यां महामायां साध
केष्टफलप्रदां दक्षिणाधोत्तरयोर्मुद्गरपाशौ वामाधोत्तरयोर्जिह्वावज्रे जिह्वां साधकविपक्षजनस्येति॰ हृतमुद्गरवैरिजि
ह्वामिति वचनात् श्रीदेव्युवाच ध्यानं तु कथितं देव महासौख्यप्रदायकं इदानीं कथयेश पूजनं विधिपूर्वकं श्रीभैरव उवाच
पूजनं शृणु देवेशि साधके सिद्धिदायकं नित्यं नैमित्तिकं काम्यं पूजनं त्रिविधं प्रिये भूप्रदेशे मनोरम्ये पुष्पामोदसुधूपिते गोमये

पसंलिखेत्षट्प्रकारशोभिते मण्डपे विधिवत्तत्रासनं न्यस्य समर्चयेत् सौवर्णे वा पट्टे रौप्ये वा येन तले वाथ भूर्जके कर्पूरागरुकस्तूरी
श्रीखण्डकुंकुमैरपि लिखेद्यंत्रं प्रयत्नेन लेखिन्या हेमतारयोः मध्ये योनिसमालेख्य तत्र ह्रीं हेतु षडस्रकं तद्वाह्ये ष्टदलं तद्वा
ह्ये षोडशच्छदं चतुरस्रत्रयं वाह्ये चतुर्द्वारोपशोभितं अत्र तु यंत्रे नोक्तं महादेवि पीठं वा पीठशक्तयः तत्र मायादितं पीठं त्रे
ये ताः पूर्वशक्तयः ह्रींबीजेन पीठं च यजेन्मायार्णेनाथ वेति श्रीशिवयामलवचनाद्भुवनेश्वरीपीठमभ्यर्च्य तत्र श्रीवगलामु
खीमन्या वा देवीमुक्तपीठं यजेत् मायार्णेनाभुवनेशीबीजेन तथा तत्रावाह्य यजेद्देवीं सपीते रुपचारकैः अंगानि पूर्व
मभ्यर्च्य पश्चान्मध्ये महेश्वरि सर्वद्वारे गणेशं पांचदलिशे गणवटुकं यजेत् पश्चिमे योगिनी पूज्या ह्येत्र पालं तथोत्तरे ईशानादिति
क्रमं तं गुरुपंक्तिं समर्चयेत् ईशानादीति तंत्रेषु षडंगपूजाक्रमे अग्नीशासुरवायव्येष्वनुक्तक्रमस्य कल्पितप्राच्यनुसारा
दीशानस्यादिभूतमासेग्नेयं तदाश्रित्यैनैऋतिरिक्तपर्यन्तं गुरुपंक्तिं पूजयेदित्यर्थः तदा तु यथाश्रितत्वयादीशानांतं गुरुपंक्तिं
पूजा कार्येत्यायाहि तथा वगला पूर्वपत्रे तु स्तंभिनी च ततः परं जंभिनी मोहिनी वश्या अचला वचला तथा डुर्द्राकस्माभा
धीराकल्पना कालकर्षिणी भ्रामिका मंदगमना भोगा तथा चैव योगका पत्रः षोडशपत्रेषु गंधपुष्पादिभिर्यजेत् षोडशास्व
रसंयुक्ताः संप्रदायात्कुलागमे उक्तिह्रांमाः षडस्रेषु पूजाः षड्धातुमातृका लोकेशांश्च तदस्त्राणि पूजयेद्धास्यतः प्रिये यो
निमध्ये मूलदेवीं त्रिरंजलिभिरर्चयेत् धूपदीपस्तुनैवेद्यैर्गंधतांबूलदीपकैः नीराज्य विधिवत्पश्चाज्जपसंख्यां निवेदयेत् प
विज्ञारोपणं देवि दमनेन च पूजयेत् बलित्रयं ततो दद्यात्मीनाज्ञादीनि साधकः नलित्रयमिति पलतालं बलिपंचकं दद्यादि
त्यर्थः अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादि योगपीठन्यासांते मूलमंत्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि नारायणाय ऋषये नमः

विद्या· २२
वि·
४८८
488

मुखेत्रिष्टुप्छंदसेनमः वगलामुखिशिरसेस्वाहा सर्वदुष्टानांशिखायैवषट् वाचंमुखंपदंस्तंभयकवचायहुं जीकांकीलकायनेत्रत्रायवौषट् बुद्धिंविनाशयास्त्रफट् इतिकरषडंगन्यासं कृत्वा शिरसि ओंनमः ललाटे ह्लींनमः भ्रूमध्येवं· दक्षनेत्रेगं वामेलां दक्षश्रोत्रेमुं वामेखिं दक्षनसिसं वामेर्वं· दक्षिणगण्डेदुं वामेष्टानमः ओष्ठेनां अधरेवां मुखेचं चिबुकेमुं· गलेखं· दक्षवाहुमूलेपं· मध्येदं· मणिबंधेस्तं अंगुलिमूलेभं अग्रेयं· वामदोर्मूलेजिं मध्येह्वां मणिबंधेकीं अंगुलिमूलेलं अग्रेयं· दक्षोरुमूलेवं· जानुनिबुद्धिं गुल्फेविं अंगुलिमूलेनां· अग्रेशं वामोरुमूलेयं· जानुनिह्लीं गुल्फे ओं अंगुलेस्वानमः अग्रेहांनमः इतिविन्यस्यध्यात्वामानसपूजांतेपृथ्वीकमभुवनेश्वरी पीठंसंपूज्यतत्रवशक्तिकमलासनायनमः इतिसमस्तपीठंसंपूज्यावाहनादिषडंगपूजांतेदेव्यग्रहारमारभ्यप्रादक्षिण्येनचतद्वारेषुगणेशायनमः वटुकायनमः योगिनीभ्योनमः क्षेत्रपालायनमः इतिसंपूज्यतत्वामभागेकल्पितप्राच्यनुसारेणाग्नेयादीशानांतंगुरुभ्योनमः परमगुरुभ्योनमः परमेष्ठि[illegible]भ्योनमः परापरगुरुभ्योनमः अस्मद्गुरुभ्योनमः इतिगुरुपंक्तिंसंपूज्यषोडशदलेषुदेव्यग्राविप्रादक्षिण्येनमं ओंअंबगलायै आंस्तंभिन्यै· इंजंभिन्यै ईमोहिन्यै· उंवश्यायै ऊंअचलायै· ऋंचलायै ॠंदुर्धरायै लृंकल्मषायै· लॄंधरायै एंकल्पनायै· ऐंवालकर्षिण्यै· ओंभ्रामिकायै· औंमंदगमनायै अंभोगायै· अः योगायै इतिसंपूज्याष्टदलेषुप्रादक्षिण्येन अंडाकिन्यैनमः रांराकिन्यैनमः लांलाकिन्यैनमः कांकाकिन्यैनमः सांसाकिन्यैनमः हांहाकिन्यैनमः इतिसंपूज्यमध्येदेवीं पुनस्त्रिर्मूलेनविद्ययासंपूज्यलोकेशपूजादिसर्वंनित्यहोमांतंकृत्वा वालामकारशाकवहलिं चतस्थ्यंदत्वाशेषंप्राग्वत्समापयेदिति तथा साधनंसंप्रवक्ष्यामिसाधकानांहितायवै· सर्वपीतोपचारेणपीतांवरधरोनरः जपमालां च

देवेशि हरिद्राग्रंथिसंभवां पीतमासनमारूढः पीतध्यानपरायणः पीतपुष्पार्च्चनं नित्यमयुतं जपमाचरेत् दशांशे
न कृतो होमः पीतद्रव्यैः स्तंभयेभिनेः तत्क्षणादितः क्रुध्यन्मंत्रः सिद्धातिमंत्रिणः साध्यमंत्रासमुच्चार्य्य स्तंभवे नितनः
परं गतिस्तंभकरी विद्याप्रतिस्तंभनकारिणी मेघांमंत्रोचराश्चादीन्देवमानवपन्नगान् स्तंभयेत्तु महाविद्यासत्यंसत्यं वरा
नने श्रीदेव्युवाच अधुनासाधनं देवशीघ्रं प्रत्ययकारकं मंत्रयंत्रौषधजपक्रताद्यैः कथयस्व मे श्रीभैरव उवाच शृणु प्रा
णे महाश्चर्यं प्रकटीक्रियतेधुना एकान्ते निर्जने रम्ये शुचौ देशे गृहे परे कुण्डं सलक्षणं कृत्वा मेखलात्रयशोभितं योनिवित
स्तिमात्रां तु षट्कर्माणि प्रसाधयेत् नानाविधप्रसनादेविक्रमो हि हुतं समाचरेत् मधुरत्रितिलाज्येन वश्यलाभानि साधये
त् तथाकर्षणकामस्तु लोणं त्रिमधुरान्वितं लिंबपत्रैस्तैलयुक्तैर्विद्वेषणकरं परं हरितालहरिद्राचलवणेनैवसंयुतं स्तं
भने होमयेद्देवि प्रज्ञां चैव गतिं मतिं स्तंभयेदिति शेषः राजिकाश्मशानारेणमाहिष्यरुधिरेण च राजिकाक्षारः आसुरी
लोहः रिपूणां मारणे देवि श्मशानाग्नौ हुनेत्त्रिशिः गरुआणामपि काकानां गृध्रसमयुतेन वै पक्षाणां ज्ञक्रयार्द्देवि ब्रह्मचारी
दृढव्रतः पर्वताग्रे महारण्ये निशायामपि साधयेत् श्वेतबलतरोर्मूलपादुकाचैव कारयेत् अलक्तेन तु राणेणारंजितां च
हरिद्रया षट्त्रिंशद्दलवीविद्यालक्तेकेन तु मंत्रिता श्रीनयोजनमात्रं तु मनाश्चिंतितमात्रतः गच्छेदिति शेषः रसंमनः शिक्तोता
लमाक्षिकेन संमन्वितः पिष्ट्वाभिमंत्र्य लक्तेक सर्वांगे लेपनं ह्रुतं अदृश्यकारकं देवि लोके च महदद्भुतं सरैमेपकवर्णा
यां धारो स्तेवीरसा हरेत् पार्क्षि रामधुसंयुक्ते त्रिवारं तेन मंत्रितं पापयित्वा तु हरते विषस्थावरजंगमं दारिद्र्यमोचनं दे
वि लक्षमेकं जपेन्नरः दशांशेन कृतो होमः पीतद्रव्यैः पृथक्पृथक् लक्ष्मीयुक्तो भवेद्देवि दारिद्र्यनाशयेद्ध्रुवं अथातः सं
प्रवक्ष्यामि कामनामंत्रतः परं पटे वा प्यथ पाषाणे साध्यसंतानकारयेत् आचांते स्थिरमायां च हरिद्रातालकैर्लिखेत्

उन्मत्तरससंयुक्तैर्गोष्ठं त्रिवलयं लिखेत् साध्यसंज्ञां विद्यया वेष्टयेदित्यर्थः साध्यसंज्ञां ततो देवि पीतसूत्रेण वेष्टयेत् चक्रं भ्राम्य
कुलालस्य विपरीतेन तु मृत्तिका वृषभं कारयेत्तस्या विलिमां तालके नव तन्मध्ये निलिपेद्यन्त्रमारूढं वृषभोपरि नासायां निलि
पेद्यन्त्रं पीतवस्त्रेण वेष्टयेत् वा सोपचारसुजाभिः स्वगृहेतु प्रपूजयेत् अर्चयेन्नेचनः कालसाध्यनामान्तसाधकः डमनो
स्तंभयेद्वक्रसाहाहाचस्तेरपि अथोमुखं स्मशानसंपृष्ठं विपर्यस्तानयेत् गृहेत्वा वामहस्तेन स्मशानागारके लिखेत् दा
तृहस्तेन देवेशि लिखेन्नाममयत्नतः समयातत्त्वकारेण एरके णाभिमंत्रयेत् तन्मध्ये विलिखेद्धीं त्रिवलीरतः प्रिये षष्ठा
नसाध्यनामान्तेन मां वस्तंभय चालिखेत् वा तेन्यत्तं महीवीजं च ततः संलिख्य समालिखेत् साध्यनामाक्षरे देवि चाभिमंत्र्य स्ववि
द्यया षष्ठ्यन्तं साधकं चोक्त्वा साध्यं संबोधनं वदेत् मा भुंक्षेति पदं पश्चाद्वदेदाम्रेडितान्वितं पीतोपचारैः संपूज्य सुखस्तंभ
नमुत्तमे पत्तं यंत्रं वरारोहे स्मशानवसनेलिखेत् भेषस्य वदनेति स्वा पीतसूत्रेण वेष्टयेत् भूमिष्ठे मण्डलं कृत्वा पीतपुष्पैः
समर्चयेत् उत्सारोत्सर्गमंचे पदमुच्चारयेत्स्फुटं वामपादेन संस्पृश्य कुलालोद्भवमृत्तिका एरकस्य प्रयोगेण प्रयोगः प्रस
यावहः आलिखेच्चतुरः पादान् कुञ्जत्वा कुञ्जतां गतान् अन्योन्यामिलितत्वेन कृत्वा हीधः समं ततः वामदक्षिणसंवेधान् द्वौ
द्वौ पादौ प्रकल्पयेत् नामसाध्यषष्ठ्यन्तं गतिं च स्तंभयेति च एवं वन्मायया नामालिख्य भूवीजमालिखेत् पादपार्श्वास्तदग्रेषु
तन्मध्ये वीजमालिखेत् एवं कैर्वस्त्वामिर्लिख्य पाषाणेन्वाथ पट्टके एवं कैः संपुटीकृत्वा वेष्टयेत्पीततन्तुभिः प्राप्यायास्थलसं
स्थं चखनेत्तत्वा तं प्रयत्नतः वामहस्तेन्मसेयंत्रे पीतपुष्पैस्तु पूजयेत् महदाश्चर्यं दंभद्रे रेतस्तंभनमुत्तमं स्मशानखर्परेणा
दंष्ट्रं स्मशानांगारमाहरेत् मायावीजं त्रिधालिख्य साध्यसंज्ञां च मध्यतः अपसव्येन वलनारे कांत्रिवलयानया वामहस्तेन
निखनेत्खर्परं तदधोमुखं छादयेद्वामपादेन मलोत्सर्गं ततोपरे स्तंभनं चैव देवेशि शिरहरणंमुखकंचनं तारकपत्रमादाय

लिखेत्साध्यंतन्नामतः आद्यंतेविलिखेद्बीजंत्रिविधोन्नरकंलिखेत् वामहस्तपुटंकृत्वाकरपिण्डेयकंटकात् समस्तसंख्ये
कंटकानिभित्वाचैवपुटीकृतं पृथग्विद्यांचचोच्चार्य्यनामसाध्यस्यसाधकः भाण्डमध्येतिपेतंचसोवीरेणाचपूरयेत् स्व
गर्देवाह्यदेशेनचापक्येसैककोणके वामहस्तेखनेत्वातंवामपादेनपूरयेत् गतिमतिस्तंभकरः प्रयोगः प्रजया
वहः दिव्यस्तंभकरंदेविनान्यग्रंथेषुयोदितं तन्मीत्याकथयाम्यद्यशृणुत्वंप्रियसुतमं यत्रस्थानेभवेद्दिव्यंदेवालयगृ
हेपिवा तत्रस्थानेलिखेद्दिव्यंसाधकात्साध्यनामतः आठदूषस्यपत्राणिपरिमृज्यततोपरि तंभयेत्समदिव्यानिकृत
दोषोपिशुध्यति अथवादीपमार्गेणरात्रौकृत्वाततमण्डलं भूर्जपत्रेसमालिख्यपूर्वोक्तद्रव्यकेनच दीपंप्रज्वालयेद्य
त्नात्कपिलाज्येनपूरितं तावत्तदीपंयावद्दिव्यंप्रणश्यति एवंतेकथिताभद्रेकामनासत्यपावहा इयंतुपरमाविद्याकि
मन्यत्परिपृच्छसि श्रीमेरुपृष्ठजामले॰ पीतांबरधरोभूत्वापूर्वाशाभिमुखस्ततः लक्षमेकंजपेन्मंत्रंहरिद्राग्रंथिमा
लया॰ ब्रह्मचर्यरतोनित्यंजपंतोध्यानतत्परः प्रियंगुपायसैर्वापिपीतपुष्पैश्चहोमयेत् कृतेहोमेदशांशेनसिध्यते
वगलामुखी कृस्तैर्वागतिस्तंभंदुष्टानांबुद्धिनाशनं जपहोमप्रयोगेषुमंत्रंचाप्ययुतंजपेत् एतेनपूर्वपुरश्चरणत्वे
नोक्तापुतज्जयस्तुप्रयोगसिद्ध्यर्थंप्रयोगारंभकालेकर्त्तव्यः तेनोक्तंरतिप्रतीयतेनतत्पुरश्चरणत्वेन अतएवात्रोभयप्रका
देयुक्तः इति तन्नैवलक्षजपएवपुरश्चरणं अयंलक्षजपः कृतयुगपरः हरिद्राहरितालाभ्यांजयाष्टवर्णलिपिः स्तंभये
त्यंचदिव्यानिनात्रकार्याविचारणा स्तंभनेषुचसर्वेषुप्रयोगंप्रत्ययावहः अथवापीतपुष्पैर्वात्रिमधुक्तैश्चहोमयेत्
ॐकाराद्योःसंमुखयोरुद्धौथःशिरसोलिखेत् मध्यगंनामसाध्यस्यतद्दासेचातरद्वये वीजंद्वितीयवर्गस्यतृतीयंविंदुभू

२३

विद्या॰
व॰
४९०

490

षितं चतुर्दशस्वरोपेतंम्स लिखेत्पृथिवीगतं टकारेणसमावेष्टयेत्ततः कोणपुटं बहिः तत्कोणरेखासंसक्तं मूलवज्राष्टकं
लिखेत् त्रिसूलमध्यरेखासप्तष्टीबीजानि पार्श्वयोः अष्टस्वपि चकोणेषु तदेकैकं समालिखेत् पृथिव्यंतरपार्श्वे च मातृको
परिमण्डलं आवेष्ट्य च ततः यष्ठान्तह्रासेस्थिरमायया निरोधं कुशवीजेन नादसंमलितां त्रिशरण लिखेत्सबीजमावेष्ट
टकारं वगलाम्मुखी वगलामुखीति द्विधा॰ पाषाणपट्टे वाथपटे हरिद्रोन्मत्ततालके गर्भस्तंभं गतिस्तंभं लिखित्वा गाढमा
क्रमेत् विवादव्यतिरिक्तेषु स्तंभनकृत्येषु प्रोक्तं यंत्रं परेषु वा पाषाणे वा विलिख्य अधऊर्द्धं च पाषाणेन निरुध्य स्थापयि
त्वात्तत्रदेवीं प्रजयेत् विवादेत्त्ववमाणविधिं कुर्य्यात् विवादे यंत्रमालिख्य भूर्जेतैरेव वस्तुभिः कुंभकारस्य चक्रस्याधमंतो
विपरीतगं॰ मृत्तिकास्तु पाशयवृषभं कारयेत्ततः यंत्रं तडुदरेन्यस्य तालकेनाविलिख्य च तन्नामसाध्यं विनिक्षिप्य पीतरज्जु
निजे गृहे अर्चयित्वा चतुःकोणे नित्यपातोपचारकैः इष्टस्य तंभयत्येव मुखं वाचस्पतेर्यति अथैतद्यंत्रभवनाप्रकारः तत्र
ऊर्द्धाधोमस्तकमोंकारद्वयमालिख्य तत्पार्श्वगतमन्योन्यसम्मुखमोंकारचतुष्टयं विलिख्य तन्मध्ये साध्यनामालिख्योंका
रयोरन्योन्यसम्मुखयोः ह्लीं इति धरावीजं विलिख्य तत्सर्वं वृत्तेन संवेष्टयेत् बहिः पुनर्वृत्तं कृत्वा वृत्तयोरंतराले मूलं विलिखेत
बहिरष्टकोणं कृत्वा तेष्वाग्नेयादि विदिक्स्थकोणचतुष्टयगतरेखाष्टके प्रतिरेखाद्वयमेकं वज्रमिति वज्राष्टकं विधाय दिग्गत
कोणचतुष्टके त्रिशूलाष्टकं कृत्वा त्रिकोणोदरे त्रिशूलमध्यरेखासु त्रिशूलपार्श्वेषु च प्रागुक्तं धरावीलिख्य वज्रयुक्तचतुरस्र
स्यकोणपार्श्वेषु चतदेववीजं विलिख्याष्टकोणाद्बहिर्वृत्तं चतुष्टयं कृत्वा तदंतरालवीथीत्रये सर्वाभ्यंतरवीथ्यां मातृकया संवे
ष्टतद्बाह्यवीथ्यां स्थिरमायावीजेन क्रोंकारात्मकेन तद्बाह्यवीथ्यां क्रोमित्यंकुशवीजेन वचसंवेष्टयेदिति प्रोक्तविधिना प्रोक्तद्र

ध्येयं विलिख्य विनियोगः प्रोक्तफलसिद्धिर्भवति तथा दृष्टं खध्येरमादाय श्मशानस्य मध्ये सुखं वा महद्गले समावेष्टयत देवगा
रेन दक्षिणे अंगारं कापिलानलाग्निः अभिमं अउकारेणसमाधाकृतपूरकः तस्योदरगतं भीजं वलयाकारमालिखे
त् साध्यं मध्ये च षष्ठ्यंतं स्तन्नु स्तंभयेति च एषांबीजानि चत्वारि व्यस्तशीर्षाणि संलिखेत् ततः परं प्रकुर्वीत यंत्रं दे
विशि एवं तत् भेकस्य वदने तिस्थ्वा कीलयेत्पीततंतुभिः तिस्थ्वा तोयं परं यजेत्सुधीः पीतवर्णोक्तमण्डले अनुच्चारो मंत्र
स्य स्फुटमुच्चारेत् पूरकस्य प्रयोगेण प्रयोगः प्रत्ययावहः चत्वारः पादानालिख्य मन्त्रात्क्रकुतानि गतान् भयत्रा तुरिति
त्वा चतस्त्रो विभक्ता त्वादित्यर्थः अन्योन्यमिति नितत्वेन ते वेष्ठ्याधः समंततः वामदक्षिणसंवद्धौ पादौ तस्य कल्पयेत् आलि
खेन्नाम षष्ठ्यंतं तानि च स्तंभयेति च मध्ये लिखित्वा संलिख्य एषां बीजानि चाग्रतः पादाग्रेष्वित्यर्थः अग्रेषु प्राणास्वाहेति
व अग्रतः पादप्राणान्ते परं मध्ये च संलिखेत् पादाभ्यां चतस्रः संप्राप्यते इति संप्रदायिकाः पटे पाषाणे पट्टे वा प्रोक्ते स्वैव त्रिभि
स्त्रिभिः प्रागवत्स प्रटयोगेन वधापीतगुणैर्दृढैः गतिस्तंभो भवत्येवं यंत्रस्यास्य प्रभावतः शिलातलहरिद्राभिर्मेषमूत्रसम
न्वितैः कोकिलाख्यस्थले विन्यानिज्जरक्तपटे लिखेत् साध्यस्य नाम षष्ठ्यंतं कुंभकेन च वायुना स्तंभनं नात्र संदेहः समाहृत्याय
ते ध्रुवं शिलातलहरिद्राभिः करपत्रयुगे लिखेत् कोकिलस्य चले विन्यासस्तंभने रिपुनाम वा त्रिष्टकारैः समावेष्टयत द्वाक्षेपा
यिवं पुरं वज्राष्टकैः समोपेतं रेफषोडशसंयुतं मायाबीजेन संवेष्ट्य अंकुशेन निरोधितं तद्योगं योगयोगाय पातालं तकुंदके वेल
यत्ततः क्षिप्त्वा वल्मीकमध्ये तु पाषाणैस्तत्र पूजयेत् पश्चात्समारभेद्युद्धं विवादं वापि कारयेत् गतिस्तंभो मनस्तंभो वाचां स्तंभस्त
थैव च जिह्वास्तंभो विवादे च सर्वस्यो जायते ध्रुवं कुंकुमपटके यंत्रं विषरसेन संलिखेत् विद्याविदर्भितं नाम जनतु मध्ये विनिलिपे
त् सिक्थकेन भूपृष्ठे वेष्टयित्वा स्तंभनं परं स्तंभयेत्सर्वविद्यानि नात्र कार्या विचारणा अभिमंत्रितमेवं तत्र अनेन विधिना भवेत् त्रि

विद्या॰ २२
व॰
४९८
491

भूस्थाने षट्कर्णव्यं त्रिकोणं मायसेलिखेत् शिवविधिद्वैनतन्मध्ये नामविद्या विदर्भितं तद्बाह्ये वाग्निबीजेन भावयाद्वोपि यो नरं
विषरक्तेन संलिख्य कर्पटे तु स्मशानके विदर्भितं यस्य नाम स्मशाने भस्मसात्क्रिया गृहीत्वा वा कृतिं कृत्वा यंत्रं तद्हृदि संक्षिपे
त् कंटकैर्वेधयेत्प्राज्ञः स्मृत्वा विद्यां पुनः पुनः वेधिते यस्य भवत्तस्य दुःख स्यादतिवेदना सर्वांगेष्वपि यत्नेवि दुः मूले शीघ्रं वश
दारुणैः ब्राह्मणं त्रिभुवनलोके पुद्गलं भं त्रिदशैरपि गोपनीयं प्रयत्नेन न देयं यस्य कस्यचित् गुरुभक्ताय दातव्यं वंशस्य शुद्धो
चिताय च इष्ठमित्यादिभिरुत्तममिश्चैतैः पंचभिश्लोकैर्यंत्रांतरमाह । तत्र स्मशानस्य मध्ये भूखंडमारभ्य रमादाय तद्द्वास्महस्ते
निधाय दक्षिणहस्तेन स्मशानांगारं गृहीत्वा तद्भूयवकारेण समधाक्षिमं तस्मिन् वर्धिरेनांगारेण भूतं कृत्वा तन्मध्ये स्थिर
मायाबीजं विलिख्य तद्बहिः षट्कोणादिसर्वं पूर्वोक्तं यंत्रं कृत्वा कुचित्तस्याग्य मूलविद्यायाः सर्वेडूह पदस्थाने अमुकं अमुकस्य
मांसं त्वमाभुंतेति पदं दत्वा पीतोपचारैस्तस्मिन् यंत्रे देवीमावाह्य पूजयेत् सर्वसंक्षोभो भवति । इदमेव यंत्रं पूर्वोक्तह विद्यादिद्रव्ये स्म
शानवस्त्रे विलिख्य गुलीकृत्य मण्डूकस्य मनीवस्य मुखे विन्यस्य पीतसूत्रेण तन्मुखं बद्ध्वा तं मंडूकं भूमौ खात्वा तदुपरि पी
तवर्णैः पूजामण्डपं कृत्वा तत्र देवीं पीतपुष्पादिभिः पूजयेत् उक्तफलसिद्धिर्भवति चत्वारोन्यादि सभ्यावतः इत्यंतैर्यंत्रांतरमाह
तत्र चत्वारीति दिव्यत्वात् अयं यंत्ररचनाप्रकारः तत्र चतुर्द्वारयुक्तं चतुरस्रं कृत्वा तन्मध्ये अमुकस्य गतिं मतिं मुखं स्तंभय स्तंभ
येति विलिख्य मूलविद्यां चतुर्धा विभज्य प्रथमं पादं पूर्वद्वारमारभ्य पूर्वद्वारांते द्वितीयपादं मध्ये गत्वा पश्चिमद्वारांते तत्र तृतीयपादं द
क्षिणगत्योत्तरद्वारांते चतुर्थं त्र्यग्रात्यादि एषां द्वारांतानि मध्यलिखितात् रस्य चतुर्दिक्षु विलिख्य चतुःपादाग्रेषु
वज्राष्टकं चतुःकोणेषु च पूर्वोक्तं भूबीजं विलिखेदिति पूर्वोक्तद्रव्यैः पत्रपाषाणे वा पटे वा विलिख्य पीतरजोभिर्वेष्टयित्वा पश्चि
यः पाषाणानि निरुध्य स्यापनात्पूजनाद्धोक्तफलसिद्धिर्भवति शिलेत्यादिश्लोकार्धं पूर्वोक्तैरेव यंत्रस्थले खनन्द्रव्य विशेषं वले

खनीं लिखित्वा समये कर्तव्यं चोक्तं। पुनः शिलेत्यादिभिरूर्ध्वमित्यन्तैः पंचभिः श्लोकैः पूर्वोक्तयंत्रे लिखनविशेषणप्रयोगमभि
धानमाह। अथ मर्थः। तत्र पूर्वोक्तैरेव द्रव्यैः पूर्वोक्तमेव यंत्रं करपत्रद्वये विलिख्य तत यंत्रद्वयं तत्र येणाभ्वेष्टन हृदि स्वतन्त्रसं
कृत्वा तद्बहिः वाचत्वाष्टकोष्ठकेवज्राष्टकं कृत्वा प्रतिवज्रपार्श्वे घोरे फट्द्वयमिति संभूयरेफषोडशकं सविंदुकं विलिख्य तद्बहि
र्हृतपंचकं कृत्वा तदंतरालवत्त्वद्वये अभ्यंतरे विलिख्यांतराले स्थिरमायाबीजेन संवेष्ट्य बहिरंतराल त्रये च्छंकुशबीजैर्वेष्टयित्वा
तन्मध्ये मूलविद्यया विदर्भितं साध्यनाम विलिख्य वल्मीकमध्ये निक्षिप्य पाषाणैः पूरयित्वा मन्त्रं हृद्बध्यकारयेत् राजास्य
कटकैः शत्रुसैन्यं संवेष्ट्य युद्धमारभेत् विवादकर्त्ता च विवादं कुर्य्यात् एतद्यंत्रमुक्तफलदं भवति कुलेत्यादि श्लोकाभ्या
मेतदुक्तं भवति तत्र एतदेव यंत्रं कुलवर्ले विषरक्तमिलितैः पूर्वोक्तद्रव्यैर्विलिख्य मधूच्छिष्टेन वेष्टितं संवेष्ट्य जलमध्ये निक्षि
प्य तत्र हिर्व्यं कारयेत् कृतदोषोपि विमुक्तो भवति विषरक्तेनेत्यादिभिः श्लोकैः पूर्वोक्तस्यैव यंत्रस्य प्रयोगविशेषतः भस्ममृद्धा
एतल्लोनिर्मायतस्याहृदये यंत्रं निक्षिप्याविष्टांस्मरन् कंटकैस्तां सर्वाङ्गे प्रवेधयेत् ततः शत्रु शीघ्रं म्रियते। अथ श्रीबगलामु
खीस्तोत्रमंत्रस्य भगवान्नारद ऋषिः बाह्ण्छंदो श्रीबगलामुखी देवता ह्लीं स्थिरमायाबीजं स्वाहा शक्तिः कीलय कीलकं मम सन्नि
हितानां दुष्टानां विरोधिनां पदं जिह्वां मुखं वुद्धिं स्तंभनार्थे श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थे च जपमहं करिष्ये। मध्ये सुधाब्धिमणिमण्डपरत्नवे
द्यां सिंहासनोपरिगतां परिपीतवर्णां पीताम्बराभरणमाल्यविभूषितांगीं देवीं भजामि धृतमुद्गरवैरिजिह्वां जिह्वाग्रमादाय करेण
देवीं वामेन शत्रून्परिपीडयन्तीं गदाभिघातेन च दक्षिणेन पीताम्बराढ्यां द्विभुजां नमामि त्रिशूलधारिणी मं वा सर्वसौभाग्यदायिनीं
सर्वाभरणशोभाढ्यां देवीं ध्यात्वा प्रपूजयेत् पीताम्बरां त्रिनेत्रां च द्विभुजां हाटकोज्ज्वलां शिलापर्वतहस्तां गीं रिपुध्वंसे महोत्कटां वै
रिनिर्दलनार्थाय स्मरेत्तां बगलामुखीं गंभीरां च मदोन्मत्तां स्वर्णकान्तिसमप्रभां चतुर्भुजां त्रिनयनां कमलासनसंस्थितां हेम

कुण्डलभूषांचपीतवंद्रार्द्धशेखरां पीतभूषणभूषांचस्वर्णसिंहासनेस्थितां आनंदमपिदेवेशिश्चारिस्तंभनकारिणि॰ मद
नस्यरतेश्चैवप्रीतिस्तंभकरीपरा महाविद्यामहामायासाधकस्यवलप्रदा यस्याःस्मरणमात्रेणलोकंस्तंभयोत्क्षणात
वामेपाणौवकुशंचतस्याधस्ताद्धंस्मुभं तस्यैवायकरेचादक्षहस्तेत्र्वपद्मसुत्तम एवंदक्षिणपाणिक्रमतःपाणाभयात्तसूत्र
पद्मानि केयूरांगदकुण्डलभूषांवालांहिमद्युतिसंस्फुतमुकुटां तरुणादित्यद्युतिमांकौशेयांशुकलग्ननितंवांतत्रौ
कल्पद्रुमाद्धेमशिलायामभ्युदितचिंतोलसत्कांति एवमेतसमाकृष्टाभक्तजनविविधकामलीलां एवंविधांतांवगला
ध्यायेन्मनसिमृद्वेंदीवरनीलां चंचत्कुण्डलोल्लसितचारुगण्डोस्वलोलसत्कनकचंपकद्युतिविशज्जिचद्राननां गदाहत
विपक्षकाकलिललोलजिह्वाचलांस्मरामिवगलामुखींविमुखिंतांमुखस्तंभिनी पीतूरवोदाधिमंध्यचारुविलसद्रत्नोज्वलेम
ण्डपेयःसिंहासनमौलिपातितरिपुंप्रेतासनाध्यासिनी स्वर्णाभाकरपीडितारिरसनांभ्राम्यद्गदाविभ्रमां नित्यंध्यायतियांतित
स्याविलयंसद्योवसर्वापदः मंत्रस्तावदयंविपक्षदलनेस्तोत्रंपवित्रंचतेयंत्रंवादिनिमंत्रणंत्रिजगतांजैत्रंनचित्रंचतत् मातःश्री
वगलेतिनामललितंयस्यास्तितंतोर्मुखेत्वन्नामग्रहणेतिसंसदिमुखस्तंभोभवेद्वादिनां दैविमच्चरणाभुजार्द्धेनविधेयःपीतपु
ष्पांजलींमुद्रांवामकरेनिधायचपुनर्मंत्रीनमोज्ञातरं पीतध्यानपरोयकुंभकवशाद्बीजंस्मरेत्पार्थिवंतस्यामित्रमुखस्यवाग्रह
नदयस्तंभोभवेद्वादिनां वोदीमूकतिरंकतिक्षितिपतिर्वैश्वानरःशीतति क्रोधीशाम्यति दुर्जनःसुजनतिक्षिप्रानुगःखंजति॰
गर्वीखर्वतिसर्वविच्चजडतित्वय्यत्रिणयंत्रितः श्रीनित्येवगलामुखिप्रतिदिनंकल्याणितुभ्यंनमः दुष्टस्तंभनमुग्रवीर्यगगम
नेद्रारिस्वविद्रावणांगर्वस्तंभकरंपरंमगतदर्पांचेतःसमाकर्षणं सौभाग्यैकनिकेतनंममदृशोः कारुण्यपूर्णाम्रतोम्रत्योर्मारण
णमाविरस्त्वपुरतोभानत्हृदीयंबपुः मातर्भजयमद्विपक्षवदनजिह्वांवलात्कीलय ब्राह्मीमुद्रयमुद्रयाम्सुधिषणामंदोगतिस्तंभय

३

शत्रून् ग्रासीय चूर्णीयाशु गदया गौरी गिरि पीतांबरे विघ्नौघं बगले हर प्रतिदिनं कारुण्यपूर्णेक्षणे संकष्टे घोर सृष्टे प्रदरमासम
ये वंधने वा रिमध्ये विद्यावादे विवादे प्रकुपितनृपतौ दिव्यकाले निशायां वश्ये वा स्तंभने वा रिपुवधसमये दीर्घसूत्रे रणे वाग
छेत्तिष्टे त्रिकालेन वपठन मिदं कारयेद्वा स्तुवे मातर्भैरवि भद्रकालि विजये वाराहि विश्वाश्रये श्रीनित्ये बगले महेशि सम
ये कामे शिवा मेरमे मातंगि त्रिपुरे परात्परतरे स्वर्गापवर्गप्रदे दासोहं शरणागतो करुणया विश्वेश्वरत्राहि मां त्वं विद्या परा
मातमेक जननी विद्या च संछेदिनी यो षाकर्षणकारिणी च सम मद हृद्विघ्नौघसंछेदिनी उच्चाटन मनः संमोहसंधायिनी
जिह्वाकीलन वैभवा पि जयते ब्रह्मास्त्र विद्या परा नित्यं यस्तु मनोहरं स्तवमिदं देवाः पठेत्सादरं ध्यात्वा यंत्रमिदं तवैव समरे वा
हो करे वा गले नाज्ञाते परयो पि तेनो घ्नकरिणः सर्पा मृगेंद्राः खगा स्ते वश्या ति हि मोदिता रिपुगणा लक्ष्मीः स्थिता सिद्धयः अ
नुदिनमभिरामं साधको यस्त्रिकालं पठति भुवनमातः पूज्यते देववर्गैः भवति परमकृत्संतमध्ये च सेवन्लोके भवति परमसिद्धो लो
कमाता रिपुगणलक्ष्मी स्थिता सिद्धयः अनुदिनमभिरामं साधको स्त्रिकालं पठति भुवनमातः पूज्यते देववर्गैः भवति परमकृ
त्संतमध्ये च सेवन्लोके भवति परमसिद्धो लोकमाता च विद्या लक्ष्मी सर्वसौभाग्यदा च पुत्रैः संपद्राज्यसिद्धार्थसिद्धिं मातः श्र
यः सर्ववश्यत्वसिद्धिं प्राप्ना भूतले यस्मा नित्यं पूज्यते यस्मात् स्यात्ते चिंतनेन परमेश्वरि शत्रूणां संभवा त्वा यंत्रं गृह्णा नमोस्तु
ते ब्रह्मास्त्रमिति विख्यातं त्रिषु लोकेषु दुर्लभं गुरुभक्ताय दातव्यं न देयं यस्य कस्य चित् इति बगलास्तोत्रं संपूर्णम् इति श्रीवि
द्यार्णवे त्रयोविंशतितमाश्वासः रुद्र भैरवीतंत्रे अथ वक्ष्ये महाविद्याः कालिकाद्याः सुदुर्लभाः यासां विज्ञानमात्रेण जीवन्मु
क्तो भवेन्नरः नात्र चिंता विशुद्धिः स्यान्नारिमित्रादिलक्षणं न वा मया स वा कूलस्य समया समयादिकं न वित्तव्ययबाहुल्यस्य कायक्ले
शकरं न च यत्पनो चिंतये मंत्री सर्वकार्याण्यसमृद्धिदं तस्माहं स्तोमदेवानां सर्वसिद्धि नेसंशयः गद्यपद्यमयी वाणी समया तस्य

१४

विद्या० व०

४९३

493

जायते तस्य दर्शनमात्रेण विच्छिन्नो निःप्रभां गताः राजानोपि च दासत्वं भजंते किं परे जनाः दिवारात्रिव्यत्ययं च वशी
कर्तुं क्षमो भवेत् अंते च भजते देव्या गणत्वं दुर्लभं नरः अथ श्यामा संज्ञाः तत्र कालीतंत्रे० कामत्रयं वह्निसंस्थं रतिविंदुसम
न्वितं कूर्चयुग्मं तथा लज्जायुगलं तदनंतरं दक्षिणे कालिके चेति पूर्वबीजानि चोद्धरेत् अंते वह्निवधूं दद्यात् ह्रियाराज्ञी प्रकी
र्तिता मन्वर्थमाह रुद्रयामले ककारं ज्वलद्रूपत्वात् केवलं मोक्षदायिनी बीजत्रयाणां युक्ता सा केवलं ज्ञानवित्फला प
द्वीजद्वयेनैव सृष्टिस्थित्यंतकारिणी संबोधनपदेनैव सदा सन्निधिकारिणी स्वाहया तपलोमाता पापदग्धिनी एवं वी
रतंत्रे० अथातः संप्रवक्ष्यामि दक्षिणकालिकां शुभां कामात्रयं वह्निसंस्थं वामनेत्रविभूषितं विंदुनादसमायुक्तं बीज
मेतत्त्रयं लिखेत् कूर्चयुग्मं ततो देवि लज्जायुग्ममनंतरं दक्षिणे कालिके चेति संबोधनपरान्वितं सप्तबीजं पुनः प्रोच्य स्वा
हांतं मंत्रमुद्धरेत् अस्य पूजाप्रयोगः तत्रादौ चमनं भैरवतंत्रे कालिकाभिः त्रिभिः पीत्वा कास्यादिभिरुपस्पृशेत् द्वाभ्यां
मोष्ठौ द्विरुन्मृज्य एकेन तालयेत्करं मुखं चक्षोणि श्रोत्रं नाभिमुरस्कं भुजौ क्रमात् आचमेदेवं भवेत्कालीं च त्वरातो प्रपश्य
ति आद्यबीजत्रयेण द्विराचमेत् ॐ काल्यै नमः ॐ कपालिन्यै नमः इति द्विरुन्मृजेत् ॐ कुल्लायै नमः इति करं तालयेत्
ॐ कुरुकुल्लायै नमः इति मुखे विरोधिन्यै नमः इति दक्षिणनासायां ॐ विप्रचित्तायै नमः इति वामनासायां ॐ उग्रायै नमः सि
तायै नमः अंसयोः इत्याचमनं ततः मातृकान्यासादि योगपीठन्यासांते भूतशुद्ध्यंतं कर्म विधाय मायाबीजेन यथाविधि प्रा
णायामत्रयं कृत्वा ऋष्यादिन्यासं कुर्यात् तद्यथा अस्य मंत्रस्य भैरव ऋषिरुष्णिक्छंदो दक्षिणकालिका देवता क्रीं बीजं हूं श
क्तिः क्रीं कीलकं पुरुषार्थजपे विनियोगः यथा० शिरसि भैरवऋषये नमः मुखे उष्णिक्छंदसे नमः हृदि दक्षिणकालिकादेवता
यै नमः गुह्ये क्रीं बीजाय नमः पादयोः हूं शक्तये नमः सर्वांगे क्रीं कीलकाय नमः तथा च कालीतंत्रे भैरवोस्य ऋषिः प्रोक्त उष्णिक्छं

दक्षदाक्षिणं देवताकालिकामंत्रो क्रांलज्जावीजं तद्वीजकं शक्तिस्तु कूर्चं वीजं स्मादनिरुद्धसरस्वती कवित्वार्थे विनियोगः स्यादेवं ऋषि
कल्पना कालीक्रमे कीलकं चाद्यवर्णं स्याच्चतुर्वर्गार्थसिद्धये॰ कवित्वार्थे इत्युपलक्षणं तंत्रांतरे फलांतरश्रवणाच्च कुलचूडाम
णौ॰ भैरवोस्य ऋषिः प्रोक्त उष्णिक्छंदः उदाहृतं दक्षिणाकालिका देवी चतुर्वर्गफलप्रदा अथ करांगन्यासो यथाकालीतंत्रे अं
गन्यासकरन्यासौ यथावदभिधीयते षट्दीर्घभाजा वीजेन प्रणवाद्येन कल्पयेत् वीरतंत्रेपि दीर्घषट्कयुतेनाद्येन प्रणवाद्येन का
ल्पयेत् तद्यथा ॐ क्रां अंगुष्ठाभ्यां नमः क्रीं तर्जनीभ्यां स्वाहा इत्यादि एवं क्रां हृदयाय नम इत्यादि ॐ अं क्रां अंगुष्ठाभ्यां नमः इत्यादि
नावा॰ ततो वर्णन्यासः अं आं इं ईं उं ऊं ऋं ॠं लृं ॡं नमः इत्यादि हृदये एं ऐं ओं औं अं अः कं खं गं घं ङं नमः इति दक्षवाहौ ॐ चं छं जं झं ञं टं ठं डं ढं
नम इति वामवाहौ॰ णं तं थं दं धं नं पं फं वं भं नम इति दक्षपादे मं यं रं लं वं शं षं सं हं लं क्षं नम इति वामपादे॰ विरूपाक्षमतेन्यस्य विंदुरेवन्या
सः तंत्रे पुनर्निर्विंदुः यथा वीरतंत्रे अं आं इं ईं उं ऊं ऋं ॠं लृं ॡं वे हृदयेन्यसेदित्यादि कालीतंत्रेपि अ आ इ ई उ ऊ ऋ ॠ लृ ॡ वे हृदये न्य
सेत् इत्यादि अथ षोढान्यासः तदुक्तं वीरतंत्रे कवलीं मातृकां कृत्वा मातृकांतां रसं पुटां मातृकापुटितां तां च न्यसेत्साधकस
त्तमः श्रीवीजं पुटितां तां तु मातृकापुटितं तु तत् कामेन पुटितां देवीं शक्तिं वा तत्पुटां न्यसेत् क्रीं हृद्धं च पुनर्न्यसेत्स्वा ऋ ॠ लृ
ॡ च पूर्ववत् मूलेन पुटितां देवीं तत्पुटं मंत्रमेव च अनुलोमविलोमेन न्यस्त्वा मंत्रं यथाविधि मूलेनाष्टधा तु कुर्याद्व्यापकं त
दनंतरं अं क्रं आं क्रं ईं क्रीं उं क्रूं ऊं क्रूं एवं तथैव मातृकापुटितं एवं कामपुटितां तां तत्पुटितं कामं एवं शक्तिपुटितां तां तत्पुटि
तां शक्तिं निन्यसेत् तथा क्रीं हृद्धं पुटितां मातृकापुटितं हृदयं तथा॰ ऋं ॠं लृं ॡं च पूर्ववत् एवं मंत्रपुटितां मातृकां मातृकापुटि
तं मंत्रं॰ पुनरनुलोमेन विलोमेन मंत्रमातृकास्थाने न्यस्य मूलेनाष्टोत्तरशतेन व्यापकं कुर्यात् एतन्न्यासस्तारायामपि वोद्धव्यः
इति गुरुलेन कुर्यात् अंगषोढाप्रकीर्तिताः तथा यः कालिकायाश्चतन्त्रा श्चतथापरा एतस्मिन्न्यासवर्ग्येचसर्वपापप्रणश्यति

ततस्तन्न्यासः मंत्रं त्रिखंडं विधाय प्रथमखंडांते ॐ आत्मतत्त्वाय स्वाहा पादादिनाभिपर्यंतं द्वितीयांते ॐ विद्यातत्त्वाय स्वा
हा इति नाभ्यादिहृदयांतं तृतीयखंडांते शिवतत्त्वाय स्वाहा इति हृदयाद्यशिरः पर्यंतं तदुक्तं स्वतंत्रे मूलविद्यां त्रिखंडां
तेषु प्रणवाद्यैर्यथाविधि आत्मविद्याशिवैस्तत्त्वैर्न्यासं तत्र समाचरेत् अथ बीजन्यासः तदुक्तं कुमारीकल्पे ब्रह्मरंध्रे भ्रुवोर्म
ध्ये ललाटे नाभिदेशके गुह्ये वक्त्रे च सर्वांगे सप्तबीजं क्रमान्न्यसेत् आद्यबीजं ब्रह्मरंध्रे द्वितीयं बीजं भ्रूमध्ये तृतीयं बीजं ललाटे
तुर्यं बीजं नाभौ पंचमबीजं गुह्ये· षष्ठबीजं वक्त्रे सप्तमबीजं सर्वांगे एतत्त्रयं काम्यं मूलेन सप्तधा व्यापकं कृत्वा यथाविधि मुद्राः
प्रदर्शयेत् तदुक्तं भैरवीतंत्रे पंचधा नवधा वापि मूलेन सप्तधाथ तथा स्वतंत्रेपि मूलेन व्यापकं न्यासं नवधा कारयेद् बुधः ततो देवीं ध्या
येत् तद्यथा कालीतंत्रे करालवदनां घोरां मुक्तकेशीं चतुर्भुजां कालिकां दक्षिणां दिव्यां मुंडमालाविभूषितां सद्यश्छिन्नशिरः
खड्गवामाधोर्ध्वकरांबुजां अभयं वरदं चैव दक्षिणाधोर्ध्वपाणिकां महामेघप्रभां श्यामां तथा चैव दिगंबरां कंठावसक्तमुंडालीग
लद्रुधिरचर्चितां कर्णावतंसतानीतशवयुग्मभयानकां घोरदंष्ट्रां करालास्यां पीनोन्नतपयोधरां शवानां करसंघातैः कृतकांचीं हस
न्मुखीं सृक्कद्वयगलद्रक्तधाराविस्फारिताननां घोररावां महारौद्रीं श्मशानालयवासिनीं दंतुरां दक्षिणव्यापिमुक्तालंबिकचोच्च
यां शवरूपमहादेवहृदयोपरि संस्थितां शिवाभिर्घोररावाभिश्चतुर्दिक्षु समन्वितां सुखप्रसन्नवदनां स्मेराननसरोरुहां एवं संचिंत
येत्कालीं श्मशानालयवासिनीं शवयुग्मेति घोररावाणचनं सेति· प्रेतकर्णाहसेति च षाकुंतपदसंयुक्तवाणकर्णविभूषणा इ
ति विगतास्वाकिशोराभ्यां कृतकर्णावतंसिती च पठनाद् भयमेव पाठः ध्यानांतरं स्वतंत्रे· अंजनाद्रिप्रभां देवीं करालवदनां शिवां मुं
डमालावलीकीर्णां मुक्तकेशीं स्मिताननां महाकालहृदंभोजस्थितां पीनपयोधरां विपरीतरतासक्तां घोरदंष्ट्रां शिवैः सह नाग
यज्ञोपवीताढ्यां चंद्रार्द्धकृतशेखरां सर्वालंकारसंयुक्तां मुंडमालाविभूषितां मृतहस्तसहस्रैस्तु बद्धकांचीं दिगंशुभां शिवाकोटि

सहस्रैस्तु योगिनीभिर्विराजितां रक्तपूर्णमुखांभोजां मद्यपानप्रमत्तिकां वह्न्यर्कशशिनेत्रांतरक्तविस्फुरिताननां विगतासुकिशो
राभ्यां कृतकर्णावतंसिनीं कंठावसक्तमुण्डालीगलद्रुधिरचर्च्चितां श्मशानवह्निमध्यस्थां ब्रह्मकेशववंदितां सद्यः छिन्नशिरः खड्ग
वराभीतिकरांबुजां इति ध्यात्वा मानसोपचारैः संपूज्य अर्घस्थापनं कुर्यात् स्ववामे भूमौ हुं अर्घस्थापनीयं गर्भत्रिकोणं विलि
ख्य तत्रार्घ्यपात्रं संस्थाप्य मूलेन शुद्धजलादिना पूर्णं वादिमात्रमापूर्य ॐ क्रां हृदयाय नमः इत्यादि षडंगमंत्रैरग्नीशासुरवायुषु अ
ग्रे ॐ क्रौं नेत्रत्रयाय वौषट् चतुर्दिक्षु अस्त्राय फट् तदुपरि मत्स्यमुद्रया छादयेत् तदुपरि मूलमंत्रं दशधा जप्त्वा धेनुमुद्रया अमृतीकृ
त्य अस्त्रेण संरक्ष्य भूतिनी योनिमुद्रे प्रदर्श्य तज्जलं सोत्तराणि पात्रे किंचिन्निःक्षिप्य तेनोदकेनात्मानं स्वपूजोपकरणं चाभ्युक्ष्य पीठ
मारभेत् अस्याः पूजायंत्रं आदौ बिंदु स्वबीजं भुवनेश्वरीं च विलिख्य ततस्त्रिकोणं तद्बाह्ये त्रिकोणचतुष्टयं वृत्तमष्टदलं पुनर्वृत्तं
चतुरस्रात्मकं भूपुरं यंत्रमालिखेत् ततः पीठपूजा कुमारीकल्पे पीठपूजनं तत्र च प्रागादायाधारशक्तिपूर्वकं प्रकृतिकमठौ चैव शेषं
पृथ्वीमेव च सुधांबुधिं मणिद्वीपं चिंतामणिगृहं तथा श्मशानं पारिजातं च तन्मूले रत्नवेदिकां तस्योपरि मणेः पीठं न्यसेत्साध
कसत्तमः चतुर्दिक्षु मुनीन्देवान् शिवाश्च शवमुण्डकान् धर्मादींश्चेत्यादि ततः पीठन्यासोक्ताधारशक्त्यादि क्रौं ज्ञानात्मने नमः
इत्यंतं संपूज्य केसरेषु पूर्वादितः इच्छा ज्ञान क्रिया चैव कामिनी कामदायिनी रती रतिप्रिया नंदा मध्ये चैव मनोन्मनी सर्वत्र प्र
णवादिनमोंतेन पूजयेत् तदुपरि हसौः सदाशिवमहाप्रेतपद्मासनाय नमः पुनर्ध्यात्वा पुष्पांजलावानीय मूलमंत्रकल्पि
तमूर्तौ चावाहयेत् देवेशि भक्तिसुलभे परिवारसमन्विते यावत्त्वां पूजयिष्यामि तावत्त्वं सुस्थिरा भव ततो मूलमुच्चार्य अमुकि
देवि इहावह २ इह तिष्ठ २ इह सन्निरुध्यस्व ततो हुमित्यवगुंठ्य अंगमंत्रैः सकलीकृत्य धेनुमुद्रया अमृतीकृत्य परमीकरणमुद्रया
परमीकृत्य भूतिनी योनिमुद्राः प्रदर्श्य प्राणप्रतिष्ठां विधाय मूलेन पाद्यादिभिः पूजयेत् मूलमुच्चार्य अमुकदेवतायै एतत्पाद्यं न।

विद्या॰
र॰
२५
४९५
495

मः इदमर्घ्यं स्वाहा इदं आचमनीयं तथा एषगंधो नमः एतानि पुष्पाणि वौषट् ततो मूलेन पुष्पांजलिं दत्वा मूलमुच्चार्य्य एषदीपो
नमः ततोचंडांसं पूजयेत् ॐ जयध्वनिमंत्रमातः स्वाहा इति चंडांसं पूज्य वादयन्धूपं दत्वा दीपं दृष्टिपर्य्यंतं दद्यात् ततो मूलेन पुष्पा
जलित्रयं दत्वा यथोपपन्नैर्नैवेद्यं दद्यात् ततः आवरण पूजामारभेत् ततो मुक्तिदे विद्या आवरणानि ते पूजयामि २ इति आज्ञां गृहीत्वा
केसरेषु अग्निकोणेषु ॐ क्रीं हृदयाय नमः ईशाने ॐ क्रीं शिरसे स्वाहा नैरृत्ये ॐ क्रूं शिखायै वषट् वायौ ॐ क्रैं कवचाय हुं अग्रे
ॐ नेत्रत्रयाय वौषट् चतुर्दिक्षु ॐ फः अस्त्राय फट् ततो वहिः षट्कोणे ॐ काल्यै नमः एवं कपालिन्यै॰ कुल्लायै॰ कुरुकुल्लायै॰
विरोधिन्यै विप्रचित्तायै उग्रायै उग्रप्रभायै॰ दीप्तायै॰ ॐ मितायै॰ नमः इति तृतीयअस्रे॰ सर्व्वाः श्यामा असिकराः मुंडमालावि
भूषणाः तर्जनीं वामहस्तेन धारयंत्यः शुचिस्मिताः दिगंबरा हसन्मुख्यः स्वस्वभर्त्तृसमन्विताः इतिध्यात्वा र्च्चयेत् ततो अष्ट
त्रेषु पूर्व्वादिक्रमेण ॐ ब्राह्म्यै नमः एवं नारायण्यै माहेश्वर्य्यै॰ चामुंडायै कौमार्य्यै॰ अपराजितायै वाराह्यै नारसिंह्यै नमः पुनः
गंधादिभिः संपूज्य पत्राग्रे भैरवान्पूजयेत् कुमारीकल्पे॰ देव्या दक्षिणभागे महाकालं प्रपूजयेत् हूं स्फ्रों यां रां लां वां क्रों म
हाकालभैरव सर्व्वविघ्नान्नाशय ह्रीं श्रीं फट् स्वाहा अनेन पाद्यादिभिराराध्य विसर्ज्जयित्वा मूलेन देवीं पंचोपचारैः पूजयेत् तथा
चकालीतंत्रे॰ महाकालं यजेद्यत्नात् पश्चाद्देवीं प्रपूजयेत् ततो देवीं ध्यायन् यथाशक्ति जपित्वा गुह्यादिना जपं देव्या वामहस्ते
समर्प्पयेत् ततस्तां प्रदक्षिणीकृत्याष्टांग प्रणामं कुर्य्यात् श्रीजगन्मंगलं नाम कवचं तु पठेत् ततः ततस्तत्तेजः पुष्पेण स्वहृ
दयारोपयेत् नैवेद्यं किंचिदुच्छिष्टं चाण्डालिन्यै नमः इत्यैशान्यां दिशि दत्वा शेषं शिष्टेभ्यो दद्यात् किंचित्स्वीकृत्य पादोदकं चित्या
त्वा निर्म्माल्यं धृत्वा यथेच्छं विहरेदिति ततो मूलेनाष्टोत्तरशताभिमंत्रितं पुष्पं चंदनं धृत्वा त्रैलोक्यं वशमानयेत् सर्व्वसिद्धियुतो
भूत्वा भैरवो ब्रह्मराड्भवेत् अस्य पुरश्चरणं लक्षद्वयजपं तत्क्रमः तथाच कालीतंत्रे लक्षमेकं जपेत् दिवा हविष्याशी दिवा।

शुचिः रात्रौ ताम्बूलपूरास्यः शय्यायां लब्धमानतः । अवस्थामाह स्वतंत्रतंत्रे । दिवा लक्षं शुचिर्भूत्वा हविष्याशी जपेन्नरः ततस्त
द्दशांशेन हविषा होमयेत् अन्यांगस्य कलान्तरमाह नीलसारस्वततंत्रे लक्षमेकं जपेन्मंत्री हविष्याशी दिवा शुचिः अशुचिस्तत
था रात्रौ लक्षमेकं तथैव च दशांशं होमयेन्मंत्री दशांशमभिषेचयेत् इति सांप्रदायिकाः । वस्तुतस्तु कुमारीकल्पे लक्षमेकं
जपेन्मंत्री हविष्याशी दिवा शुचिः रात्रौ ताम्बूलपूरास्यः शय्यायां लब्धमानतः एवं लक्षद्वयं जप्त्वा तद्दशांशेन मंत्रवित् अयुतं
होमयेद्दिवा रात्रिप्रभेदतः इति दर्शनात् दिवा लक्षं जप्त्वा तद्दशांशेन होमं कुर्यात् रात्रौ लक्षं जपित्वा तावदेव तद्दशांशेन होमं कु
र्यादिति रहस्यार्थः । अथ मंत्रभेदाः वर्गाद्यं वह्निसंयुक्तं रतिविंदुसमन्वितं एकाक्षरो महामंत्रः सर्वकामफलप्रदः त्रिगुणि
तविद्यो येन सर्वशास्त्रप्रबोधिकः पूजादिकं तु प्रातः कृत्यादि प्राणायामान्तं कर्म विधाय पूर्वोक्तान् ऋषिच्छन्दोदेवता विन्यस्य
वर्णन्यासं कृत्वा करांगन्यासं कुर्यात् तद्यथा ॐ क्रीं अंगुष्ठाभ्यामित्यादि कल्पयेत् एवं षडंगानि मनोरस्य जातियुक्तेन देशि
कः अन्यत्सर्वं पूर्ववत् अनयोः पुरश्चरणं लक्षजपः तथा च सिद्धेश्वरीतंत्रे एवं ध्यात्वा जपेन्मंत्रं लक्षमेकं विधानतः तद्दशां
शं विधानेन होमयेत्साधकोत्तमः मायाद्वयं कूर्चयुग्मं पुंहानं मादनत्रयं मायाविंदीश्वरयुतं दक्षिणे कालिके पदं संहारक्रम
योगेन वीजसप्तकमुद्धरेत् एकविंशत्यक्षरो मंत्रस्तारायः कालिकामनुः ऐन्द्रस्य समीपे पंडं रेफमित्यर्थः तेन प्रणवं मायाद्व
यं कूर्चयुग्मं निजवीजद्वयं दक्षिणे कालिके निजवीजत्रयं कूर्चद्वयं मायाद्वयमित्येकाविंशत्यक्षरः कामदो मनुः विंशत्यर्णो महा
विद्या स्वाहाप्रणववर्जिता ध्यानपूजादिकं सर्वं दक्षिणावद्यथाचरेत् तंत्रे । प्रणवं पुरुहूतस्य हले खावीजं समुद्धरेत् रतिवीजं समु
द्धृत्य पंचमभागान्वितं ठद्वयेन समायुक्ता विद्या राज्ञी प्रकीर्तिता । रतिवीजं निजवीजं —— लज्जाशक्तिर्वर्णन्यासं करांगन्यासौ
च दक्षिणावत् ध्यानं तु खड्गोद्भिन्नेन्दुविंबस्रवदमृतरसाप्लाविताङ्गी त्रिनेत्रा सव्ये पाणौ कपालं गलदसृग्जमयोद्युक्तकेशी

२५ विद्या॰ व॰ ४९६

496

पिबंती दिग्वस्त्रा वहुकांचीसत्रिमयसत्कूटाद्यैर्युनादीमत्रिका पायात्त्रौलोत्पलाभा रविशशिविलसत्कुण्डलाली प्रपादा एवं
ध्यात्वा सृजादिकं दत्त्वा एवं कुर्यात् पुरश्चरणं तत्र पंचविंशतिसहस्रजपः तदुक्तं कालीतंत्रे जपेद्विंशतिसाहस्रं सहस्रैके
नसंयुतं होमयेत्तद्दशांशेन मधुपुष्पेण मंत्रवित् प्रकारांतरं विद्यासारे मूलवीजं ततो माया लज्जावीजं ततः परं महाविद्याम
हाकालेन भाविता वर्णाद्यं वह्निसंयुक्तं रतिविंदुसमन्वितं पुनस्त्रयं क्रमेणैव तदंते वह्निवल्लभा निजवीजं कूर्चवीजं लज्जा पुनस्त
देव कालिकायै वह्निवल्लभा अस्य पूजाप्रयोगः प्रातः कृत्यादि प्राणायामांतं विधाय ऋष्यादिन्यासं कुर्यात् अस्यैकादशाक्षर
स्य दक्षिणामूर्त्तिऋषिः पंक्तिश्छंदः कालिकादेवता शिरोमुखहृदयेषु ऋषिछंदोदेवता विन्यस्य ध्यायेत् तद्यथा चतुर्भुजां
कृष्णवर्णां मुण्डमालाविभूषितां खड्गं च दक्षिणे पाणौ विभ्रतींदीवरद्वयं कर्त्रीं च खर्परं चैव क्रमाद्वामे च विभ्रतीं द्यां लिखंतीं जटामे
कां विभ्रतीं शिरसा द्वयीं मुण्डमालाधरां शीर्षे ग्रीवायामपि चापरां वक्षसा नागहारं च विभ्रतीं रक्तलोचनां कृष्णवस्त्रधरां कट्यां व्या
घ्राजिनसमन्वितां वामपादं शवहृदि संस्थाप्य दक्षिणं पदं विलाप्य सिंहपृष्ठे तु लोलिहानां शवं द्वयं साट्टहासां महाघोररा
युक्तां सुभीषणां एवं ध्याने अन्यत्सर्वं दक्षिणावत् पूर्वोक्तानां मंत्राणां च सर्वं दक्षिणावद्बोध्यं अस्य पुरश्चरणं लक्षद्वयज
पः अन्यासां मंत्रवर्णसंख्यजपः तदुक्तं तंत्रे एव लक्षद्वयं जपेद्विद्यां पुरश्चरणकर्मणि अन्यासां वर्णलक्षं तु कथितं पद्मयोनिना
निजवीजं कूर्चं माया दक्षिणे कालिके वह्निवल्लभा निजवीजं कूर्चं लज्जा दक्षिणामूर्त्तिऋषिः पंक्तिश्छंदो दक्षिणाकालीदेवता अ
न्यत्सर्वं दक्षिणावद्बोध्यं निजवीजं वह्निवल्लभा निजवीजद्वयं कूर्चं वह्निवल्लभा मूलवीजं कूर्चं लज्जा वह्निसुंदरी मूलवीजं दक्षिणे
कालिके वह्निवल्लभा मूलत्रयं कूर्चद्वयं पुनस्तान्येव वह्निवल्लभा मूलत्रयं कूर्चद्वयं लज्जाद्वयं पुनस्तान्येव वह्निवह्निव
ल्लभा हृदयं वाग्भवं मूलद्वयं कालिकायै द्वयं हृदयं प्रणवद्वयं अंकुशद्वयं वाग्भवं वह्निजाया कालिका कालिके सर्वतंत्रछंगम

५

वनेश्वरी कूर्चमस्त्रांतास्सर्वं दक्षिणावत् अस्याश्चास्त्र पुरश्चरणं लक्षजपः एतासां पूजायंत्रं कालीतंत्रे आदौ त्रिकोणं विन्य
स्य त्रिकोणांतद्बहिर्न्यसेत् ततो वै विलिखेन्मंत्री त्रिकोणत्रयमुत्तमं ततो वृत्तं समालिख्य लिखेदष्टपत्रं ततः वृत्तं विलिख्य
विधिवल्लिखेद्भूपुरमेककं कुमारीकल्पे मध्ये तु वैंदवं चक्रं वीजमायाविभूषितमिति यंत्रनिर्माणपात्रं मुण्डमालातंत्रे ताम्रपात्रे क
पाले वा स्मशानकाष्ठनिर्मिते शनिभौमदिने वापि शरीरे मम संभवे स्वर्णरूप्यमथवा लौहे चक्रं कार्यं विधानतः एतासां प्रमाणं वि
श्वसारतंत्रे अथ पंचाक्षरी विद्या सृणु पंकजलोचने प्रजापतिं समुद्धृत्य वह्न्यारूढं प्रजापतिं चतुर्थस्वरसंयुक्तं नादविंदुविभूषि
तं द्विगुणं च ततः कृत्वा ङेंतं च कालिकापदं स्वाहांत कथिता विद्या विद्याप्रियैकादशाक्षरी ऋषिः स्याद्दक्षिणामूर्तिः पंक्तिश्छंद
उदाहृतं परात्परतरा शक्तिः कालिका देवता स्मृता एकादशाक्षरी विद्या कालिकायाः सुदुर्लभा लक्षद्वयं जपेद्विद्यां पुरश्चरणकर्म
णि अन्यासां वर्णलक्षं स्यात्कथितं पद्मयोनिना अन्यासां पंचाक्षरीप्रभृतीनां अस्याध्यानं चतुर्भुजां कृष्णवर्णां इत्यादि मूलवी
जं ततो माया लज्जावीजं ततः परं दक्षिणे कालिके चेति अस्त्रांता समुदीरिता अथापरं प्रवक्ष्यामि विद्यां विंशतिवर्णिकां यस्याः
प्रसादमात्रेण भवेद्भूमिपुरंदरः मूलवीजद्वयं स्पष्टात् ततः कूर्चद्वयं वदेत् लज्जायुग्मं समुद्धृत्य संबुद्ध्यंतं पदद्वयं पूर्ववत् षट्तथा
वीजान्यंते च वह्निसुंदरी ऋषिः स्याद्दक्षिणामूर्तिः पंक्तिश्छंद उदाहृतं देवता कथिता सद्भिः काली दक्षिणपूर्विका अथापरं
प्रवक्ष्यामि विद्यां त्रिभुवनेश्वरी निजवीजं समुद्धृत्य तदंते वह्निसुंदरी भैरवोस्य ऋषिः प्रोक्तो नानातंत्रसमन्वितः अष्टाक्षरी तया
प्रोक्ता सर्वतंत्रे सुगोपिता निजवीजद्वयं कूर्चद्वयं ततः स्वाहांताः कथिता विद्या सर्वैश्वर्यकरी मता अथापरं प्रवक्ष्यामि विद्यां
तां च नवाक्षरी मूलवीजं समुद्धृत्य संबुद्ध्यंतं पदद्वयं स्वाहांता कथिता विद्या सर्वशत्रुक्षयंकरी अथ वा षष्ठाक्षरी विद्यां सृणुष्व

कमलानने निजवीजं ततः कूर्चं ततो मायां समुद्धरेत् पुनस्तान्येव उच्चार्य स्वाहांता मोक्षदायिनी अथापरां प्रवक्ष्यामि दशतत्त्वसमन्वि
तां मूलद्वयं कूर्चयुगं तथा लज्जाद्वयं ततः पुनस्तान्येव वीजानि तदंते वह्निसुंदरी चतुर्दशाक्षरी विद्या चतुर्वर्गफलप्रदा ब्रह्मास्त्रं च स
मुद्धृत्य रति वह्निसमन्वितं नादविंदुसमायुक्तं लज्जा कूर्चद्वयं ततः षोडशी पंचमाख्याता विद्या कल्पद्रुमोपमा मायातंत्रे हृदयं वा
ग्भवं देवि निजवीजयुगं ततः कालिकायै पदं चान्ते कान्तदंते वह्निसुंदरी तंत्रान्तरे नमः पाशांकुशौ हूं या फट् स्वाहा कालिकालिके
दीर्घं चैतद्वयं दं मन्त्रः पंचदशाक्षरं अस्याः पुरश्चरणं लक्षजपः तथा च लक्षं च व्यंजपंक्त्या तस्य रश्चरणसिद्धये एना सा हूजनं
चैव दक्षिणावत्स देशतः मत्स्यसूक्ते लज्जावीजं ततः क्रोधं फडंता अष्टाक्षरी भवेत् इति कालीमंत्राः अथ विद्याकालीरहस्ये
अथ वक्ष्ये महेशानि विद्यां सर्वफलप्रदां चतुर्वर्गप्रदां साक्षान्महापातकनाशिनी सर्वसिद्धिप्रदां विद्यां भुक्तिमुक्तिप्रदायि
नीं गुह्यकालीमहाविद्यां त्रैलोक्ये वाति दुर्लभां रुद्रादि दूषं वर्गाद्यं इति विंदुसमन्वितं त्रिगुणं च तथा कृत्वा ईशानेन च संयुद
ते षष्ठस्वरसमायुक्तं विंदुनादकलात्मिकां द्विगुणं च ततः कृत्वा ईशाद्वयं समुद्धरेत् वामाक्षि वह्निसंयुक्तं नादविंदुविभूषि
तं तद्गुह्ये कालिके प्रोक्ता अथवा दक्षिणे वदेत् सप्तवीजं पुनः एवं क्रमेण योजयेत् ततः वह्निजायावधि प्रोक्तो विद्या त्रै
लोक्यमोहिनी अथवातिगुह्ये कालिके दक्षिणे कालिके वा मंत्राः कामवीजं तथा कूर्चं तदंते भुवनेश्वरी गुह्ये च कालिके वा
पि तथा वीजद्वयं भवेत् स्वाहांता कथिता विद्या सर्वतंत्रेषु गोपिता एषा तु षोडशी विद्या चतुर्वर्गफलप्रदा अस्यार्थः आदौ नि
जवीजं कूर्चं मायां ततः संवोधनपदद्वयं ततो निजवीजद्वयं कूर्चद्वयं वह्निवल्लभाः कामवीजद्वयं भवेद्विद्या चतुर्दशी अस्य संत्रस्येति से
षः सप्तवीजं पुरा प्रोक्तं गुह्ये च कालिके पुनः स्वाहांता कथिता विद्या सर्वतंत्रेषु गोपिता एषापि चतुर्दशाक्षरी अथास्या नामादिपदं वे।

क्लादशिरोपदं चेत्तदा पंचदशाक्षरी इति शिरोपदमाभाष्य भवेत्पंचदशाक्षरी इति शिरोपदमाभाष्य भवेत्पंचदशाक्षरी कामबीजं
समुद्धृत्य संपुटस्यांते पदद्वयं पुनः कामं ततः रंते च दद्याद्ध क्रें स्त्रीं सुंदरी एवा नवाक्षरी विद्या गुह्यकाल्याः समर्पिताः इति शिरोपदमाभाष्य
भवेद्विद्या दशाक्षरी तथा कामबीजं परित्यज्य प्रथवा षोडशाक्षरी तेन षोडशाक्षरविद्यायाः कामबीजाभावे पंचदशी भवति
एतासां पूजनं तत्र पूर्ववन्न्यासवर्गकः पूर्ववत्संजयेच्छिवां पूर्ववच्च जपेद्विद्यां सर्वं पूर्ववदेव हि बलिदानं तथा यंत्रं पूर्ववत्परिक
ल्पयेत् बलिमंत्रस्तु ऐं क्रीं एह्येहि परमेश्वानि जगन्मातर्जगतां जननि निगृह्ण २ मम बलिसिद्धिं देहि देहि पात्रं तत्त्वं कुरु कुरु क्रों हूं
क्रीं फट् ॐ कालिकायै नमः फट् स्वाहा यद्वा गुह्यकाल्याश्च एवं बलिमंत्रः हूं नमो एहि २ गुह्यकाल्यै गृह्ण मम पात्रं त्राशय
खादय २ हर २ छिंदि २ सिद्धिं देहि २ कुरु २ स्वाहा तथा पंचासनमंत्रः ॐ हूं सदाशिवमहाप्रेताय गुह्यकाल्यासनाय नमः गुह्यका
ल्यै हूं नमः भद्रकाल्यादयो विद्या कथिते सुरसुंदरि कामबीजादिकं बीजं सर्वं पूर्वापरेयुमेत् भद्रकाली तथा डे·तां बीजमथोनि
योजयेत् स्वाहांता कथिता विद्या विंशद्वर्णात्मिका परा चतुर्वर्गप्रदा विद्या भद्रकाली शुभानने समबीजं समुद्धृत्य पश्चान्नका
लिकेन तथा पुनर्बीजं क्रमेणैव स्वाहांता सर्वसिद्धिदा विंशत्येकाक्षरश्मशानकालिका मता बीजानि चोद्धरेत्पूर्वं महाकालिपदं ततः
नदंते सप्तबीजानि स्वाहांता सर्वसिद्धिदा विंशत्यर्णा महाविद्याः महाकाल्याः प्रकीर्तिता एतासां जपपूजनं दक्षिणावत् विशे
षस्तु भूपुरे द्वारदिक्चारी संपूजयेत् भूगृहस्य पूर्वादिद्वारे विघ्नं शिवं सूर्यं गणेशं पूजयेत् तत्रैव भूपुरे लोकपालास्तु सदस्त्राणि
चतुर्दिक्षु भूपुरे चतुष्कोणे पूजयेत्क्रमतः सुधीः विघ्नं शिवं तथा सूर्यं गणेशं पूजयेत्ततः अष्टास्त्राः पूजा यंत्र त्रिकोणे वै
वषट्कोणं नवकोणं मनोहरं त्रिवृत्तं चाष्टपत्रं च सकिंजल्कसमन्वितं भूपुरत्रितयावृत्तं योनिमण्डलमण्डितं त्रिपंचारमिदं चक्रं
सर्वतंत्रसमन्वितं त्रिकोणं त्रिकोणाकारमित्यर्थः ध्यानं तु महामेघप्रभां देवीं कृष्णवस्त्रापिधायिनीं ललज्जिह्वां घोरदंष्ट्रां घोरनादां हस

२५

विद्या
वि
४९८
498

सुरंतीं नागहारलतोयेतां चंद्रार्द्धकृतशेखरां यांलिखेन्नीलदामेकां नागशय्यानिषेदुषीं पंचाशन्मुण्डसंयुक्तां नरमालां महोदरीं
सहस्रफणासंयुक्तमनंतं शिरसोपरि चतुर्दिक्षु नागफणावेष्टितां गुह्यकालिकां तक्षकसर्पराजेन वामकंकणभूषितां अनं
तनागराजेन कृतदक्षिणकंकणां नागेन वसनाहारकल्पितां रत्ननूपुरां द्विभुजां चिंतयेद्देवीं नागयज्ञोपवीतिनीं नरदेहसमार
ब्धमाण्डलस्फूर्तिमण्डलां प्रसन्नवदनां सौम्यां नवरत्नविभूषितां नारदाद्यैर्मुनिगणैः सेवितां शिवगेहिनीं अट्टहासां महाभीमां
साधकाभीष्टदायिनीं जटामेकां धारयंतीमिति शेषः अनंतं शिरसोपरि दधतीमिति शेषः गुह्येत्युपलक्षणं एकजादिकं तद्दक्षि
वत्काद्यं इति कालीमंत्राः अथ भेदान्प्रवक्ष्यामि ताराण्याः सर्वसिद्धिदान् येषां विज्ञानमात्रेण जीवन्मुक्तस्तु साधकः कविता
लभते सुद्धां अनर्गलविजृंभणीं पाण्डित्यं सर्वशास्त्रेषु धनधान्यपतिर्भवेत् राजद्वारे सभायां च विवाहे व्यवहारके सर्वत्र ज
यमाप्नोति बृहस्पतिरिवापरः अथ मारीप्रकरणं तथा च मत्स्यसूक्ते मायाबीजं समुद्धृत्य नकारं वह्निसंयुतं मायाविंद्वीश्वर
युतं द्वितीयं बीजमुद्धृतं कूर्चबीजं तृतीयं च फलट्कारं तदनंतरं संपूर्णसिद्धिमंत्रस्तु रश्मिपंचकसंयुतं रश्मिपंचकं वर्णपंचक
मित्यर्थः लीलया वाक्प्रदा चेति तेन नीलसरस्वती तारकत्वात्सदा तारा सुखमोक्षप्रदायिनी उग्रापत्तारिणी यस्मादुग्रतारा प्रकी
र्तिता ताराणीवे वसिष्ठाराधिता विद्या नत्वं शीघ्रफला यतः अतस्तेतापि मुनिना पापोदग्रः सुदारुणः ततः प्रभृति विद्येयं फ
लदात्रीन कस्यचित् पापोद्धारमाह चंद्रबीजं त्रयं तस्य बीजोपरि नियोजितं ततः प्रभृति विद्येयं वधूरिव यशस्विनी फलिनी
सर्वविद्यानां जयनी जयकारिणी विषहृत्यकरी विद्या अमृतत्वप्रदायिनी मंत्रस्य स्मरणमात्रेण विजयी भुवि जायते एकवीर
कल्पेपि लज्जाबीजं वधूबीजं कूर्चबीजं तथादि फट् पंचाक्षरी विद्या पंचभूतप्रकाशिनी तथा षोडशार्णव्यंजनं वह्निवामा
क्षिविंदुसंयुतं चंद्रबीजं समाहृत्य वधूबीजमिदं स्मृतं वधूबीजं स्त्रीकारं तथा च विश्वसारे त्रवीजं च महेशानि वधूबीजं प्रकीर्तितं ती

लतंत्रे· ताराद्याः पंचवर्णोयंश्रीमन्नीलसरस्वती सर्वभाषामयीशुद्धासर्वाप्रार्थ्येनमस्कृता तारार्णवेपि अनुत्तरंसमुद्धृत्यमायो
त्तरमतःपरं पंपंचमसमायुक्तंपंचरश्मिप्रकीर्त्तितं जीवनीमध्यगायस्थादेकातीतदनंतरं उग्रदर्पंततोदद्यादस्त्रदेविप्रका
शितं एकात्तीतेनसर्वत्रंणाह्मोद्दारः पंचाक्षरीमधिकृत्य· तंत्रे· श्रीविद्यायायथाविद्यातथाश्रीः सर्वतोमुखी एषैवाहिमा
हाविद्यामायायास्सकलेष्टदा वाग्भवाख्यायथाविद्यावागीशत्वप्रदायिनी विनारैकजटावैषामहामुक्तिकरीमता तारास्त्र
श्टितास्थ्यणमहानीलसरस्वती कुल्लुकेयंसमाख्याता सर्वतंत्रेषुगोपिता एषाक्रमगतानामामतभेदादनेकधा एषाय
चाक्षरीतदेवाह पंचाक्षरीएकजटा ताराख्याश्रीमन्नीलसरस्वती· · · · · · · · महानीलसरस्वती कुल्लुकाच अस्यास्सा
विद्यानांएकजटैवदेवताप्रकृतित्वात् एतासांसाधनस्थानं नीलतंत्रे एकलिंगेश्मशानेवाशून्यागारेचतत्पथे नत्रस्थः
साधयेद्योगीविद्यांत्रिभुवनेश्वरीं तत्रैव पंचक्रोशाभ्यंतरेयत्रनलिंगांतरमीक्षते तदेकलिंगमाख्यातंतत्रसिद्धिरनुत्तमा अन्य
त्रापि उज्जटेपर्वतेवापिनिर्जनेवाचतुष्पथे देवागारेचशून्येचनिर्जनेवैकांतवेश्मनि· वीरतंत्रेपि शून्यागारेश्मशानेयद्विजप
ति तत्रस्थेकलिंगेतडागेगंगागर्भेगिरौमुविविरलमतिः सर्वदाभक्तियुक्तः विद्यांश्रीनीलवाणींभुवनजनपतिः सर्वशा
स्त्रार्थवेत्तादेहांतेयोगिमुख्यैः परमसुखपदंब्रह्मनिर्वाणमेतिताराचमनं भैरवतंत्रे ताराभेदैः त्रिभिः पीत्वामायया हाल
येत्करं स्त्रीं ह्रूं ॐ ह्रौं ह्रिं हुन्क्ज्ञ फट्कारैः हालयेत्करौ अस्यनासेत्तणौश्रोत्रनाभिवक्षःशिरोभुजान् वैरोचनादिभिःस्त्र
एवासर्ववर्णैः समुच्यते आचम्यभैरवोभूत्वावसेद्रात्रौप्रपद्यति ताराभेदैरिति उग्रताराएकजटानीलसरस्वती वैरोचनादि
विद्याएतुरफेरव्यंचपद्मनाभसामकनाकुलारकपाण्डुरसिताभयमांतकयमांतकविघ्नांतकनरांतकाः अस्यएतामानः कल्पादि
स्नानांतरंकर्मविधाययागस्थानंगत्वा ॐवज्रोदकेहूंफट्स्वाहा इतितालत्रयेणजलमधिष्ठायपतज्जलेएजायोविधायतत्रकि

२५
विया॰
व॰
४५९
499

चिदम्बजलेनिलिप्यतेनैववारिणा ॐ ह्रीं विष्णुहृत्सर्वपापानिशमयप्रशेषविकल्पमपनयहूं फट् स्वाहा इतिहस्तपादौप्रक्षा
ल्यकुलेईशानसवर्णरंजततूणान्पथ्यासनं ध्येनहृल्लेदत्वा ॐ ह्रौं स्वाहेति आचम्यपीठं विचिंतयेत् कुलकुण्डनस्त्र॰ सवर्णरंजतं
चैवतत्पट्टजादिकं मतं कुशाकार्थ्यकरं प्रोक्तं नतत्ववन्याः कुशाः ततः जलशंखकरेकृत्वा ह्रीं ह्रीं महेश्वरि हालयेद्धस्तपादौ
चवस्त्रमाणेनवर्त्मना हूं कैं तारंवज्रोदकेहूं फट् स्वाहा जलमधिष्ठितेनयावः विलज्जाविमुह्यंते सर्वपापानिचैवहि: सम
यांतेनत्वशेषेणविकल्पपरमुच्चरेत् अपनयातेब्रलफट् स्वाहा पदविमुह्यये ॐ मायावह्निजायाचतयाचाचमनेमनुः तथ
था एमशानंतत्रसंचिंत्यतत्रकल्पद्रुमंस्मरेत् तन्मूलेमणिपीठं चनानामणिविभूषितं नानालंकारभूषाढ्यंमुनिदेवैश्च
भूषितं शिवाभिर्वहुमांसास्थिमोदमानाभिरंततः चतुर्दिक्षुशवामुण्डचितांगारास्थिभूषितं तन्मध्येभावयेद्देवीं
योक्तध्यानयोगतः इति ध्यात्वा ॐ मणिधरिवज्रिणिमहाप्रतिसरेहूं फट् स्वाहेति शिखावंधनंकुर्यात् सामान्यार्घ्यंविधाय
फडितित्रिवारंसंप्रोक्ष्य गंगणेशाय नमः एवंवांवटुकाय॰ क्षांक्षेत्रपालाय नमः यांयोगिनीभ्य इतिद्वारेसंपूज्यवास्तुपुरु
षपूजयेत् शिखावंधनानंतरंमस्यसूक्ते सामान्यार्घ्यमाह फडित्युक्त्वा हृदा पूर्ण्यतोरणादशमंत्रयेत् फटाह्वारंप्रोत्स्येच्च
वीजेनाभ्यर्चयेत्पुरान् गंवंक्षंयांचवीजानितान्युक्तानिमहेश्वरि गणेशंवटुकंक्षेत्रपालंचयोगिनीयजेत् ॐ तडं ज्रां
ध्रुमवीतेह्यत्मंत्रेविलिखितततः पूजयित्वाततो गेहंप्रविशेद्धृदमध्यतः ब्रह्माणंवास्तुदेवंचतारादिह्णस्यांतकं ॐ रक्षरक्षहूं
फट् स्वाहा इति जलसेकाद्भूमिंशोधयेत् सर्वविघ्नानुत्सारयहूं फट् स्वाहेतिनाराचमुद्रयाअस्त्रतत्प्रक्षेपेणपार्ष्णिघातत्रयेण
त्रिविधविघ्नान् दिव्यांतरिक्षभौमान्उत्सारयेत् ॐ पवित्रवज्रभूमेहूं फट् स्वाहा इति भूमिमंत्र्यतत्रकंवलकोमलविष्टराद्यास
नानिपद्मासाधनानिआस्तीर्य ॐ आं सरेखिवज्रेरेखेहूं फट् स्वाहा इति गंधपुष्पादिनातमभ्यर्च्य स्वस्तिकादिक्रमेणतत्रो

प्रविशेत् तदङ्कं मत्स्यसूक्ते मृदुकामलमामानो अन्येषु कं वलेषु च विष्टंवास्समासीनः साधयो ऽस्ति हि मृतमं कोमला
विलक्षणमाह श्रीक्रमे पंचवर्षान्तरं यावन्मृतं बालमचूडकं षाण्मासाभ्यन्तरं द्वणमासाच्च पूर्वकं गर्भच्युतं मृतं वा
लेगर्भाष्टमपुरःसरं पतत्कोमलमित्याहुर्विशेषेषु कुणपेषु वा तथा च तंत्रे अदृष्टचूडको बालो हीनोपनयनः पुमा
न् यो मृतः पंचमे वर्षे तमेव केवलं विदुः पंचमे वर्षे पंचमवर्षपूर्णे एकहस्ते द्विहस्ते वा चतुरस्रे समं ततः विस्मृहे आ
सने कुर्यात्संस्कारं पूजनं बुधः कृष्णसारव्याघ्रचर्मोद्यपि आसनं कृष्णसारही पि चर्म अहं इमित्यादि विशेषेषित्यादि कुण
पत्रपातकेन वटुकं निर्माय तत्र शवप्राणप्रतिष्ठां कुर्यात् तत्रैव ॐकारं आः स्रे खेच वज्रे खे ततः परं ॐ फट् स्वाहा त्वकु
र्यान्नु मण्डलं च पावासने वीरासनेनोपविष्टः संपूज्यासनमेवचः ॐ मणिधारिणि महापेत संसेर त्वरत्वसां ॐ फट् स्वाहा र
ति वस्त्रांचले रत्नाग्रंथिं बंधयेत् ओं आं ॐ फट् स्वाहेति व्यापकं तया कायवाक्चित्तं शोधयेत् ॐ पुष्पकेतु आज्ञाहते शता
यस्मत्पक् संबंधाय ॐ पुष्पे पुष्पे महापुष्पे सुपुष्पे पुष्पसंभवे पुष्पचयावकीर्णे ॐ फट् स्वाहेति पुष्पयेत् ततः स्वर्णादि पी
ठे गोरोचनाकुंकुमादि लिपेः ॐ आः स्रे खेवज्रे खे ॐ फट् नमः इति मंत्रेण अधोमुखत्रिकोणाष्टदलपद्मं चतुरस्रं च
तद्वारयुक्तं यंत्रमुद्धरेत् पद्मस्य पूर्वादिदले मंत्राक्षराणि लिखेत् तथा च ततः कुलकुष्ठेनैव पीठं निर्माय यत्नतः आः
स्रे खेवज्रे खे ॐ फट् स्वाहा समन्वितः मंत्रेणानेन संलिख्य वसुपत्रं मनोहरं वर्णलिखनप्रकारमाह फेत्कारीये स
या निचंदनेनाष्टपत्रं हृत्तं लिखेत् ततः महासनं समासाद्य मायां पूर्वदले लिखेत् मध्यबीजं द्वितीये च फट्कारे पश्चिमे यं
मध्ये बीजं लिखेन्नारंभूत सुद्धिमथाचरेत् तदङ्कं षट्कोणान्तर्गतं पद्मसंभूविवेवद्विजं पंगुनः चतुरस्रं च तैर्द्वारमेवं वायंत्र

मालिखेत् बीजलिखनं तत्पूर्ववत् व्योमेंदोरसनार्णकर्णिकनवांहदैः स्फुरत्केसरं वर्णोल्लासि च सच्छदं वसुमती
देनसंवेष्टितं ताराधीश्वरवारिवर्णविलसत्रिकोणसंयोगभिन्नं यंत्रं नीलतनोः परं निगदितं सर्वार्थसिद्धिप्रदं पीठस्य
पूर्वद्वारे ॐ ह्रीं गं गणपतये नमः पीठस्य दक्षिणे ॐ ह्रीं वं वटुकाय नमः पीठस्य द्वारे ॐ ह्रीं गं गणपतये नमः पी
ठस्य दक्षिणपश्चिमे ॐ ह्रीं क्षां क्षेत्रपालाय पीठस्योत्तरे ॐ ह्रीं योगिनीभ्यो नमः ततो मध्ये पमप्रणवाय नमः कल्प
वृक्षाय नमः तन्मूले मणिपीठाय नमः नानालंकारेभ्यो नमः मुनिभ्यः देवेभ्यः वकुमांसास्थिमोदमान शिवाभ्यो न
मः चतुर्दिक्षु शवमुण्डचितांगाराऽस्थिभ्यो नमः सर्वत्र नमोन्तेन पूजयेत् अष्टदले पूर्वाद्यादिसोंलक्ष्म्यै नमः ॐ सरस्व
त्यै नमः ॐ प्रीत्यै नमः ॐ कीर्त्यै नमः ॐ शान्त्यै नमः ॐ तुष्ट्यै नमः ॐ पुष्ट्यै नमः तस्य हसौः सदाशिवमहाप्रेतासनाय नमः
तदुक्तं सिद्धिसारस्वते लक्ष्मीसरस्वतीचैव रतिः प्रीतिस्तथैव च कीर्तिकान्तिस्तुष्टिपुष्टिस्तुष्टिपुष्टिरित्यष्टशक्तयः
देव्या नीलसरस्वत्याः पीठशक्तय ईरिताः वीरतन्त्रे तन्मध्ये पूजयेद्देव्यावाहनं पावमेव च ततो भूतशुद्धिं कुर्यात् प्र
थ्यासांके न्यस्तौ करौ कृत्वा हंसः इति मंत्रेण कुण्डलिनीं जीवात्मानं वै लोम्येन चतुर्विंशतितत्त्वानि सुषुम्णावर्त्मना परम
तेन सह संयोज्य कुंभकेन ह्रींकारं रक्तवर्णं नाभौ ध्यात्वा तत् भूजातेनाग्निना लिंगशरीरं संदह्य स्त्रींकारं श्वेतवर्णं हृदि विचि
त्य तदुद्भूतेन वायुना तत्स्थितज्ञाविनं समस्तमपगतकल्मषं विशदशरीरमाप्लावयेत् तथा च श्रुतिः षट्त्रिंशत्तत्वानि शरीरमिति
तत आत्मानमपगतकल्मषं निर्मलं देवताधिया ध्यायेत् तस्मिन् विमलव्यापके वारिणि अग्राः कारादूक्तपंकजं तदुपरि टंका
रात् स्थितपंकजं तदुपरि नीलसत्रिभुं कुंकारं ध्यात्वा तज्जातवह्निना स्थूलदेहं कर्मार्थकं देहं दग्धं संचिंतयेत् ततः स्त्रींकारं हृदि पीताभं
तदुद्भूतेन वायुना भस्मोत्सारितं कृत्वा ललाटे चिंतयेत् ततः हूं चंद्रकारवर्णाभं तदुद्भूतामृतेन च तदस्थिज्ञाविनं कृत्वा ततः

त्मानं विचिंतयेत् भूतशुद्धिं विधायेत्थं मूर्त्तं विश्वं विचिंतयेत् निर्लेपं निर्गुणं शुद्धं आत्मानं देवतामयं अंतरिक्षे ततो ध्यायेद्धृदि का
राद्यक्षपंचकं भूयस्तस्योपरि ध्यायेत् आत्मानं तारिणीमयमिति ततो ध्यानं प्रत्यालीढपदां घोरां मुंडमालाविभूषितां खर्वां
लंबोदरीं भीमां व्याघ्रचर्मावृतां कटौ नवयौवनसंपन्नां चंद्रमुद्राविभूषितां चतुर्भुजां ललज्जिह्वां महाभीमां वरप्रदां खड्गकर्त्रि
समायुक्तसव्येतरभुजद्वयां कपालोत्पलसंयुक्तसव्यपाणियुगान्वितां पिंगोग्रैकजटां ध्यायेन्मौलावक्षोभ्यभूषणां पंचमु
द्राविभूषितामिति ललाटे श्वेतास्थिपट्टिका चतुष्टयान्वितकपालपंचकान्वितामित्यर्थः श्रीशंकराचार्येणाप्युक्तं विचित्रा
स्थिमालां कपालपंचकान्वितां धारयंतीमित्यर्थः ततः प्राणायामः वामनासापुटे मूलं चतुर्वारं जप्त्वा वायुं पूरयेत् तदनु
नासापुटौ धृत्वा षोडशवारं जपेन वायुं कुंभयेत् तदनु दक्षिणनासापुटेन वाराष्टकावर्त्तनेन रेचयेत् पुनर्दक्षिणेनापूर्य वामेन
रेचयेत् पुनर्वामेनापूर्य दक्षिणेन रेचयेत् इति प्राणायामत्रयं भवति ततः ऋष्यादिन्यासः तद्यथा शिरसि अक्षोभ्यऋष
ये नमः मुखे बृहतीछंदसे नमः हृदि श्रीमदेकजटादिदेवताभ्यो नमः मूलाधारे ह्रूं बीजाय नमः पादयोः फट् शक्तये नमः
शेषाणि तत्राणि पुर्वार्थे सर्वांगे कीलकाय नमः तदुक्तं वीरतंत्रे अक्षोभ्यऋषिरेतस्या बृहतीछंद ईरितं नीलासरस्वती देवी त्रिषु
लोकेषु गोपिता हूं बीजमस्त्रं शक्तिः स्याच्चतुर्वर्गफलप्रदा ततः कालीतंत्रोक्तमातृकान्यासः तथा चोक्तं यथा काली तथा
नीला तत्क्रमान्मातृकान्यसेत् तद्यथा अं आं इं ईं उं ऊं ऋं ॠं लृं ॡं नमो हृदि एं ऐं ओं औं अं अः कं खं गं घं ङं नमो दक्षभुजे ङं चं छं जं
झं ञं टं ठं डं ढं नमो वामभुजे णं तं थं दं धं नं पं फं बं भं मं नमो दक्षिणजंघायां यं रं वं शं षं सं हं क्षं नमो वामजंघायां ततः करांगन्या
सौ ह्रां अखिलवाग्रूपिण्यै अंगुष्ठाभ्यां नमः ह्रीं अवर्गवाग्रूपिण्यै तर्जनीभ्यां नमः ह्रूं चवर्गवाग्रूपिण्यै मध्यमाभ्यां वौषट् ह्रैं वि
सुवाग्रूपिण्यै अनामिकाभ्यां ह्रौं रुद्रवाग्रूपिण्यै कनिष्ठिकाभ्यां ह्रः सर्ववाग्रूपिण्यै करतलकरपृष्ठाभ्यां ह्रां अखिलवाग्रूपि

विद्या॰
व॰
५०१

501

ऐं हृदयाय नमः ह्रीं आवइवाग्रूपिण्यै शिरसे स्वाहा क्लूं व्रसवाग्रूपिण्यै शिखायै वषट् क्लैं विस्ववाग्रूपिण्यै कवचाय हुं क्लौं रु
द्रवाग्रूपिण्यै नेत्रत्रयाय वौषट् क्लः सर्ववाग्रूपिण्यै अस्त्राय फट् अंगुलिनिर्णय उक्तः अर्थं तन्नीलसरस्वतीपटले तथा तत्रैव
तारामधिकृत्य सिद्धिसारस्वते आविलवाग्रूपिण्यै प्रोच्य हृदयाय नमो भवेत् आवइस्वाग्रूपिणीमपि शिरसे वह्निवल्लभा च
स्रवाग्रूपिणीं स्रुक्ता अस्त्राय फडिति स्मरेत् षड्दीर्घयामया याच वीजान्ते नाम योजयेत् सर्वत्र ह्रां एकजटायै अंगुष्ठाभ्यां नमः
ह्रीं तारिण्यै तर्जनीभ्यां स्वाहा ह्रूं वज्रोदके मध्यमाभ्यां वौषट्· ह्रैं उग्रजटे अनामिकाभ्यां हुं ह्रौं महाप्रतिप्रतिसरे कनिष्ठिकाभ्यां वौष
ट् ह्रः पिंगोग्रैकजटे करपृष्ठाभ्यां फट् एवं हृदयादिषु न्यसेत् तथा च एकजटामधिकृत्य नीलतन्त्रे· वीजान्ते एकजटायै हृद
ये परिकीर्तितं तारिण्यै शिरसे तद्वद्वज्रोदके शिखा तथा उग्रजटे च कवचं महाप्रतिप्रतिसरे तथा पिंगोग्रैकजटे तद्वन्नेत्रं परि
कीर्तयेत् षड्दीर्घयामा यया च वीजान्ते नाम चार्दयेत् अत्र वर्णान्यासपीठन्यासो न लिखितो· अनुक्तत्वात् तथा च फेत्कारीये
अत्रोक्तमाचारवत् कालीषोढा वा कर्मच्चा ततो मूलस्य द्वाभ्यां शिर आदि पर्यन्तं पादादि शिरोन्तं हृदयादिषु खमिति व्यापकत्र
न्यसेत् ततो र्घस्थापनं तत्र यथा स्ववामे त्रिकोणं तत्र चतुरस्रमण्डलं कृत्वा तत्र साधारं पात्रं निधाय मूलविद्यया जलादिना आपू
र्य रक्तचन्दनविल्वपत्राणि अक्षतादीनि निक्षिप्य अर्घ्यस्याग्रे ह्रीं शास्त्रवासुमध्ये दिव्यवक्त्रां आविलवाग्रूपिण्यै हृदयाय नमः इ
त्यादि एकजटायै हृदयाय नमः इत्यादि षडंगानि वा विन्यस्य अर्घ्यपात्रं मत्स्यमुद्रयाच्छाद्य मूलमन्त्रं दशधा जपेत् तथा च दश
कृत्वो जपेद्विद्यां देवताभावनाभावसिद्धये तेजोमयं तज्जलं किंचित्स्यात्ताणी यपात्रेति निक्षिप्यते नोदकेनात्मानं पूजोपकरणं
चाभ्युक्ष्य पूजामारभेत् भूतशुद्ध्यनन्तरं वा तथा च फेत्कारीये· भूतशुद्धिं विधायैवं प्राणादिस्थापनं चरेत् प्राणायामं ततः कृत्वा
ऋष्यादिन्यासमाचरेत् ततः पुष्पांजलिं विरच्य आत्माभेदेन देवीं ध्यायेत् तद्यथा प्रत्यालीढपदार्पितांघ्रिशवहृद्घोराट्टहासा

मरावेन्दीवरकर्त्रिखर्परखड्गहुंकारबीजोद्भवा खर्वा नीलविशालपिंगलजटाजूटैकनागैर्युता जाड्यं न्यस्य कपालके त्रिजगतां हन्त्यु
ग्रतारा स्वयं एवं वा विभाव्य करकलितहवी तत रक्तचंदनमिलितदिनकरकिरणारुणकुसुमांजलौ मान्दकार्यं त्रं ध्यात्वा हृ।
दयात् मूलमंत्रतेजोमयीं सुषुम्नामयीं षट्चक्रभेदेन शिरःस्थितसहस्रदलकमलकर्णिकांतर्गतपरमशिवं प्राप्य
क्रियासमभिव्याहारेणानन्दामृतांबुधौ विश्राम्य तदमृतलोलीभूतां चैतन्यानन्दमयीं तां प्रवहन्नासापुटाद्दानीय मूलेनक
स्थितमूर्तावाहयेत् तंत्रांतरे देवीं सुषुम्नामार्गेणानीय ब्रह्मरंध्रकं वहन्नासापुटे ध्यायेत्तानि र्यांत्री स्वांजलिस्थितां पुष्प
आरोप्य तत्पुष्पं प्रतिमोदे निधापयेत् देवेशि भक्तिसुलभे परिवारसमन्विते यावत्त्वां पूजयिष्यामि तावत्त्वं सुस्थिरा भव त
तः पूर्वोक्तक्रमेणावाहनादिकं कृत्वा योन्यादिपंचमुद्राः प्रदर्शयेत् आवाहनादिमुद्राभिः प्रदर्शयेदिति भैरवीयात् ता
मुद्राप्रकरणोक्तं तत्संधेयाः आं ह्रीं क्रों स्वाहेति प्राणप्रतिष्ठां कुर्यात् ततः ओं श्रीमदेकजटे वज्रपुष्पं प्रतीच्छ हुं फट् स्वाहा इत्य
नेन षोडशोपचारेण पंचोपचारेण वा पूजयेत् अज्ञायां तस्मादीक्षियजनं चरेत् तारः कूर्चं तदादि हुं फडित्यर्घः सचवक्तिजायांत
इति महाप्रतिसरे पदमर्घं स्वाहा फ्रें कपालिनि मधुपर्कं स्वधा श्रीमदेकजटे इदमाचमनीयं सुगंधिजलं नमः गंधपुष्पयो
विशेषं विदं परमानंदसौरभ्यपरिपूर्णदिगंतरं गृहाण परमं गंधं कृपया परमेश्वरि श्रीमदेकजटे एष गंधो नमः तुरीयवन
संभूतं नानागुणमहोत्सवं आनंदसौरभं पुष्पं गृह्यतां परमेश्वरि इयं वचोरवनाविद्या श्रीधाराचार्यसम्मता महातंत्रेता
रिणीनिर्णये मणिवाह्नगवत्येकजटे मायाततः परं मणिधारिणि वज्रिणि प्रतिसरे मंत्रः मायाकपाललिके मंत्रेमधुपर्के सु
रेखरे ततो योनिमुद्रां प्रदर्श्य देवि आज्ञापय भवत्या परिवारान् पूजयामि ततः परं मणिधरिणि वज्रिणि प्रतिसरे मंत्रः माया
कपालिके मंत्रे मधुपर्के सुरे तथा केसरेषु अग्नीशासुरवायुमध्ये दिक्षु च षडंगानि पूजयेत् आग्नेय्यां ह्रीं एकजटायै हृदयाय

नमः पश्चान्यां क्लीं नासिके ये शिरसे स्वाहा नेत्रे च्छत्यां हूं वज्रोदके शिखायै वषट् वायव्ये क्रैं एकजटायै कवचाय हुं क्लौं महाप्रतिसरे ने
त्रत्रयाय वौषट् चतुर्दिक्षु क्रः पिंगोग्रैकजटे अस्त्राय फट् नीलसरस्वती यत्ते त्रक्लोमविल वाग्रूपिणि ऐं मे हृदयाय नमः इत्यादि
नाषडंगानि पूजयेत् ततो देव्या मौलौ अक्षोभ्य वज्रपुष्पं प्रतीच्छ हूं फट् स्वाहा हाहा इति संपूजयेत् तद्रक्तं भैरवीये वज्रपु
ष्पं प्रतीच्छेति हूं फट् स्वाहेति मंत्रितः एतन्मंत्रेनाम मंत्रं भिन्नं चैव न संशयः अनेन मनुना सर्वान्परिवारान्समर्चयेत् सर्वत्र
प्रणवः तद्रक्तं नैत्रैव प्रणवं विकृजायांतं वज्रपुष्पं विनिक्षिपेत् ततः पीठस्यो नैरवायव्यादीशपर्यंतं गुरुपंक्तिं पूजये
त् इतिमानवौघाः तथा च तारचूडामणौ अथ ताराकुलस्य दृष्टादृष्टफलप्रदान् उग्रकेशो व्योमकेशो नीलकंठो
वृषध्वजः सिद्धौघाः सिद्धिदावत्सा सिद्धौघान् पूजयेत्ततः वसिष्ठः कूर्मनाथश्च मीननाथो महेश्वरः हरिनाथो मानवौघा
न् अथ वक्ष्यामि तत्क्रमं नागावती भानुमती जाया विद्या महोदरी सुखानंदः परानंदः परानंदः पारिजातः कुलेश्वरः वि
रूपाक्षः फेरवी च काष्ठितं तारिणीकुलं प्रपाक्तरेवंदतेभ्य मात्र पूजयेत् ततः पूर्वादिदलमूले महाकालश्च रुद्राणी भया
भीमा तथैव च घोरा च भ्रामरी चैव महारात्री च सप्तमी अष्टमी भैरवी प्रोक्ता योगिनीस्ताः प्रपूजयेत् ततः पूर्वादिचतुर्दलेवामाव
र्तेनवकी वैरोचनशंखपद्मनाभान्पूजयेत् ततः पूर्वदिक्षु चतुर्दलेवामावर्तेन यमांतक यमांतकवज्रेत्यादि पूजयेत् तथा चामिह

सारस्वते तथा वैरोचनं शंखपाण्डरं पद्मनाभकं अस्मिताग्रे पूजने मंत्री दिक्षु विद्वादि चतुर्दले नामकं मामकं चैव मंत्रैः स्वैः स्वैः
क्रमात्यजेत द्वारपूर्वादितस्तद्वत्प्रांतकयमांतकं विघ्नांतकं समभ्यर्च्य पूजयेन्नरकांतकं नीलतंत्रे वामावर्तक्रमेणैव पूज
येदंगदेवताः ततो बलिं दद्यात् पूजांते भोजनादौ च बलिं मंत्रेण दापयेत् तत्रक्रमः स्ववामे चतुरस्रकोणवृत्तमंडलं कृत्वा
पुष्पैस्तमभ्यर्च्य तत्र विहितद्रव्यभरितम्साधारपात्रं निधाय एतद्वामां गुह्येन नामभ्यां पूजया ॐ क्लीं एकजटे महापद्माधिपतये मयोपनी

नवलिंगृह्णापय २ मम शान्तिं कुरु २ परविद्यामाकृष्य २ त्रुट छिंधि २ सर्वजगद्वशमानय क्रीं स्वाहेति त्रिः पठित्वा वलिं दद्यात् त
था च सिद्धसारस्वते प्रणवं पूर्वमुच्चार्य्य ह्लेषां च ततः परं एकजटे पदान्ते च महाशब्दमुदीरयेत् । घंटाधिपदमाभाष्य प
तये पदं ततो नमः उपनीतपदं चोक्त्वा वलिं गृह्णेति च द्विधा । गृह्णापय द्विधा प्रोक्त्वा मम सर्वपदं तथा शान्तिं कुरु पदं चैव पर
विद्यामनंतरं द्विधाकृष्येति च ब्रूयात् त्रुट छिंधीति च द्विधा सर्वजगत्पदं चोक्त्वा वशमानयत्यन्ते मायास्वाहेति मंत्रोयं वल्या
दौ विहितः स्मृतः नमो मालस्य मालया निगदेन उपांशुना मानसेन वा सोऽष्टसहस्रं शतं वा जपेत् तथा च अष्टोत्तरशतं जाप्यं
यावज्जीवति संख्यया सहस्रं वा जपेद्देवि नित्यपूजाविधौ पुनः अष्टाक्षे हि शतमनूनं जपेत् तथा च नीलतंत्रे सहस्रं शतं विं
शतिस्त्वा जपेद्रुद्रस्य मालया तत्र जपरहस्यं तथा मूलाधारस्वाधिष्ठानमणिपूरकेषु यथा यथासंख्यं बीजत्रयं ध्यात्वासित
डित्कोटिभास्वरं परस्परनिरस्पृहं तं विभाव्य सर्वतोज्योमयीं फट्कारं विभ्रांति रूपं ध्यात्वा उच्चारयेत् तथा च नीलतंत्रे मंत्रध्यान
प्रवक्ष्यामि जपान्सर्वतत्त्वदायकं मंत्रध्यानात्महृदेण निष्पुष्पानेव लहायतः मूलवज्रे षड्दलेषां सूर्यकोटिसमप्रभं स्वाधिष्ठाने
पीतवर्णं द्वितीयं तु विभावयेत् नाभौ जीमूतसंकाशं कूर्चबीजं महाप्रभं अस्त्रबीजं हृदि ध्यायेत् कालाग्निसदृशप्रभं
मूलादिब्रह्मरंध्रेषु सर्वां विद्यां विभावयेत् सूर्यकोटिप्रतीकाशां योगिभिर्दृष्टपूर्विकां इत्येवं यथाशक्ति जप्त्वा समर्प्य
नित्यहोमादिकं चरेत् तदुक्तं सोमसिद्धांते नाजप्तः सिद्ध्यते मंत्रो नाहुतश्च फलप्रदः नानिष्टो यच्छते कामान् तस्मात्रितय
माचरेत् पूजया लभते पूजां जपात्सिद्धिर्न संशयः विभूतिं चाग्निकार्येण सर्वसिद्धिं च विंदति नीलतंत्रेपि विद्यां होमं प्रव
दामि सर्वकामसिद्धिं च विंदति सपर्यां सर्वमापाद्य वलिं एवं चरेद्विधिं ततो जपं तर्पणं च चरेत्साधकसत्तमः वलिवर्पणादिकं चे
वव्रलणाः समुपाचरेत् विधिवदग्निमानीय क्रव्यादेभ्यो नमस्तदा मूलमंत्रं समुच्चार्य्य कुण्डे वा स्थण्डिलेपि वा भूमौ वा संस्तरे ।

ह्रींव्याहृतिस्थितयेनतु स्वाहांतेनत्रिधाकृत्वाषगांत्रितयंततः ततोदेवींसमावाह्यमूलेनषोडशाकृतिंकृत्वास्तुत्वानमस्कृत्वा
विसृजेद्धिंडमण्डले ततोविसर्जनांतेकर्मसमापयेत् अस्यपुरश्चरणेलक्षजपः तद्दशांशाद्धोमं तथाच एवंकृत्वाहविष्याशी
जपेल्लक्षमनन्यधीः तथा रहस्यमालामादायलक्षमेकंसदाजपेत् रहस्यमालायथा अकस्मात्रिहृतासिद्धिर्महाशंखात्
मालया पंचाशन्मणिभिर्मालानिर्मितासर्वसिद्धिदा महाशंखाभावेपिस्फाटिकमालाकर्तव्या तथाचमहाशंखविप्यश
क्तश्चेत्स्फाटिकीमालयाजपेत् तारामंत्रेनकुलकायास्थानमावश्यके तथाचमत्स्यसूक्ते कुब्जकोवनजानातिमहामं
त्रेजपेन्नरः पंचत्वंजायतेतस्य अथवावातुलोभवेत् मायामंत्रे कुलुकायाश्चेच्छेद्धेषलिखित्वामूर्जपत्रके राजद्वारेस
भायांचविजयंभवतिध्रुवं एवमुक्तेनजप्यात्तु तद्दशांशस्यहोमतः तद्दशांशेनतर्पणंतद्दशांशंवाब्राह्मणभो तर्पयेच्चपरांदे
वींतत्प्रकारमिहोच्यते ततोगुरुदक्षिणामाचरेत् तदुक्तंसिद्धसारस्वते एवंजपंतथाकृत्वादशांशममितोजले ततैवए
वंजपंपुराकृत्वादशांशममितोजलेः आज्याक्तैर्जुहुयान्मंत्रीतद्दशांशेनतर्पणं कालागुरुद्रवोपेतैर्निर्मितैर्गं
धवारिभिः तर्पयेच्चपरांदेवींतत्प्रकारमिहोच्यते जलेचावाह्यविधिवत्पाद्याद्यैरुपचारकैः संतर्प्यविधिवद्देवींपरिवारा
न्सकृत्सकृत् अभिषेकंयथा देवींतुध्यात्वनात्मानंसंपूज्यसाधकोत्तमः नादिशक्तींसिंचयामीतिजलंमूर्ध्निविनिक्षिपेत्
अथमंत्रभेदा एकवीराकल्पे लिखेच्चकूर्चसंयुक्तंरौद्रंत्रैगुण्यमेवच विधिस्तुमहेशानास्वपात्याक्रमयोगतः एषामता
महाविद्यासर्वसिद्धिप्रदासदा अस्यार्थः स्वंस्वहूंपरौद्रंप्रासादंत्रैगुण्यं प्रणवंविसृष्टाक्रोंरमाबीजंमहेशाणाक्तिभुवनेश्व
रीबीजंध्यानार्चनप्रयोगाश्चपूर्ववद्भवेत् प्रणवंभुवनेश्वरीहूंकूर्चबीजंनमस्तारायैसकलडसांतंभयतारयप्रणवयुग्मंव
क्रिमाया तथाचनीलतंत्रे प्रणवंपूर्वमुद्धृत्यसलेखाबीजमुद्धरेत गगनंशेषसंयुक्तंबिंदुनादविभूषितं कूर्चबीजंचहृदयंता

जंत्र

राधेवसमुद्धरेत् सकलं दुस्तरं तारयतारयेभितयापुनः तारयुग्मं वह्निजायामंत्रोयं स्वरपादयः ध्यानपूजादिकं सर्वं पूर्ववत्स
मुपाचरेत् अस्याः पुरश्चरणं चतुर्लक्षजपः तदुक्तं तत्रैव चतुर्लक्षजपेनास्याः सिद्धयष्टौ भवंति हि मायातंत्रे॰ श्रीभगवानु
वाच तारा चोग्रा महोग्रा च वज्र नील सरस्वती कामेश्वरी भद्रकाली इत्यष्टौ तारिणी स्मृता उष्मवर्णो वर्णगतो जीवोग्निगम स्वर
संयुतः नादविंदुसमाक्रांतस्तत्वरश्मिसमन्वितः कपिलेवामकर्णस्थनादाद्यो विंदुपरो रवं पार्श्वात्यं च तथाजं त्वं गवांत्यं परि
कीर्तितं मध्यादिमायाकवचं द्वितीयं मंत्रमुद्धृतं विपरीतं तथास्ते यं कूर्चाद्यं चतुरीयकं मायादिकवचांते च पंचमं परिकी
र्तितं मायामध्यगतं षष्ठं द्वितीयांत्यं च सप्तमं अष्टमं कवचमध्ये स्यात् एवं भेदाष्टकं भवेत् उष्मवर्णो रेफः जीवो द्वारणीकः नि
गमस्वर ईकारः तत्वरश्मिवं धूवीजं कपिलाद्दकारः एवांतं फडंतं तेन पंचाक्षर फडंतं शेषे विद्यानेन पंचाक्षरस्य प्रकृतिः म
ध्यादीति॰ तेन वधू माया फट् अष्टमामिति वधू कूर्च माया फट् ऋषिः स्यादष्टकच्छंदो॰ उग्रदेवता तथा शंभुपत्नि महे
शानि चतुर्वर्गे प्रयोजयेत् अतस्य भेदभेदोयं फटांत चनतद्वैः जाप्येत अतरं हैयं न्यासे सर्वं प्रतिष्ठितं काललक्षं जपेन्मंत्रं प
वसुक्तेन वर्त्मना ध्यानपूजादिकं सर्वं पूर्ववत् प्रणवं तारेतत्राद्वि बलभा तदुक्तं गांधर्वे प्रणवं पूर्वमुद्धृत्य तारेतन रितुतथा
तन्त्रात्स्वाहेति मंत्रोयं दशाक्षर उदाहृतः तन्त्रास्वाहेति मंत्रोयं दशाक्षर उदाहृतः अस्या ध्यानं रवितंत्रतंत्रे॰ एणामवर्णा त्रिनय
नां द्विभुजां रक्तपंकजे दधानां वकुवर्णाभिराहृतां पाकिभिः स्मेरवदनां [illegible]मौक्तिकभूषणां रत्नपादुकयोर्न्यस्तपादयु
जयुगां स्मरेत् अस्याः पूजादिकं सर्वं पूर्ववत् पुरश्चरणं तद्दशलक्षजपः तदुक्तं तत्रैव वर्णलक्षं जपेद्धीमान् नियमेन यथावि
धिः दशांशं जुहुयान्मंत्री घृताक्तैरक्तपुष्पकैः वाग्भवं भुवनेश्वरी प्रणवं वाग्भवनेश्वरी फट् स्वाहा तदुक्तं मातृकार्णवे॰ वाग्भ

२५

विद्या· व· ५०४

504

वंकुलदेवीवत्ततारकंवाग्भवंतथा ह्स्लोंवाग्भवंमंत्रान्तेवह्निजायावधिर्भवेत् अष्टाक्षरोमनुः प्रोक्तोवेदमातुरनुत्तमः पंचांगन्या
समन्त्रस्यपंचवीजैः प्रकल्पयेत् अन्यशेषाद्वैर्न्यासकृतकृत्योभवेन्नरः ध्यानपूजादिकंसर्वंपूर्ववच्चसमाचरेत् मलमूत्रे·
प्राणंवपूर्वेषुह्रुत्पपंसेषुगतंतथैवच महापद्मीपदंच्चूपापमावतिपदंततः मायेस्वाहेतिमंत्रोयंप्रोक्तः सर्वदशाक्षरः पूजापूर्वं
वडहिणामुहरात्रेचलक्षषट्के जपमस्यानुरेयस्वक्षमस्वाङ्गनकविलया· हंसमणवंमायावधूवीजकूर्चहंसः अष्टाक्षरीमहा
विद्याहंसाद्यन्तामहोदया तडक्रूस्वहुदसंग्रहे शिववीजंमदेशानिशक्तिवीजंततःपरं विन्दुसर्गसमायुक्तंवेदाद्यंतदथः
क्रमात् मायास्त्रीवमवीजांतंहसवीजंसुदाहृतं पंचालक्षाक्षरीविद्याकथितासुविडर्लभा पंचाक्षरीचयाविद्याहंसाद्यंता
महोदया· केवलंत्वन्ययत्नेनतवस्नेहात्प्रकीर्तिता· अनयोर्जपपूजादीन्पंचाक्षरीवदाचरेत् अथपरहंसपुरश्चरणं यथा अथ
वान्यप्रकारेणपुरश्चरणमिष्यते कुजेवाशनिवारेवानरसुण्डसमाहृतं पंचगव्येनमिलितंचरनाद्यैर्विशोषतः निक्षिप्यभूमौद
त्ताईमानतः कामनेवने तत्रतद्दिवसेत्रौसद्रसंपरिमानतः एकाकीप्रजपेन्मंत्रंसभवेत्कल्पपादपः अथवान्यप्रकारेणपुर
श्चरणमिष्यते अष्टम्यांवचतुर्दश्यांपक्षयोरुभयोरपि सूर्योदयंसमारभ्ययावत्सूर्योदयान्तरं तावज्जस्वानिरातंकः सर्वसिद्धी
श्वरीभवेत् शुण्डमालातंत्रे अथवान्यप्रकारेणपुरश्चरणमिष्यते शरत्कालेचतुर्थ्यादिनवम्यंतंविशेषतः भक्तितःपूजयित्वा
तुशात्रौतावत्सहस्रकं जपेदेकाकीविजनेकेवलंतिमिरालये अष्टम्यादिनवम्यंतंसुपवासपरोभवेत् कुलाष्टमीसमारभ्ययावत्कु
लाष्टमेभवेत् सहस्रसंख्यजप्तेनपुरश्चरणमिष्यते कृष्णांचतुर्दशीमाघ्नेनवम्यंतंमहोत्सवे अष्टमीनवमीरात्रौपूजांकुर्याद्विशेषतः
दशम्यांपारणंकुर्यान्मत्स्यमांसादिभिर्युतं षट्सहस्रंजपेन्मंत्रंनित्यंभक्तिपरायणः चतुर्दशींसमारभ्ययावदन्याचतुर्दशी ता
वज्जप्त्वामहेशानिपुरश्चरणमिष्यते केवलंजपमात्रेणमंत्राः सिद्ध्यन्तिनान्यथा इत्यादिकेचवीरसाधनसमयाचाराद्विचारणमवोद्धव्यं

अत्रप्रमातारायोर्मे शाणां लघूह्वारकस्तत्रान्तरे ताराभेदान ब्रुवे ते शीघ्रसिद्धिप्रदायिनः वह्निवामाक्षिविन्द्वाढ्या कामिका भु
वनेश्वरी भुवनेशीवर्मरुद्धा फडन्ता प्रणवादिका सम्माहरीमहाविद्याविरंचिसमुपासिता ओं ह्रीं क्रों हूं फट् इति स्वरूपं तथा वाक्
शक्तिः कमला कामो हंसोऽनुग्रहसर्गवान् वर्मास्त्रतारे वर्मास्त्रे विलक्ष्योद्घाटना तरी ऐं क्रीं श्रीं क्लीं सौः हूं उग्रतारे हूं फट् इति स्वरू
पं तथा तारवर्मशिवाकामो मनुसर्गयुतो भृगुः वर्मास्त्रमेषा समाराणां सिद्धिदा विश्वसेविता ओं हूं ह्रीं क्लीं सौः हूं फट् इति स्वरूपं प्रत
योः पंचमे बीजं सकारो हादिसंतिमः तदा विद्याद्वयं प्रोक्तं चतुर्वर्गसमर्पितं ओं हूं ह्रौं क्लीं सौः हूं फट् इति स्वरूपद्वयं तारो मा
यावर्ममाया वर्मास्त्र चरसा तरी ओं ह्रीं हूं ह्रौं हूं फट् इति स्वरूपं हरिरग्निस्त्रिमूर्तीन्दुयुग्वर्म भूटितो दिता अस्त्रान्ता पंचवर्णी
ये प्रोक्ता एकजटाह्वयः स्त्रीं हूं ह्रीं हूं फट् इति स्वरूपं तथा रेफस्थान्तीन्दुयुग्गान्तो वर्मास्त्रकामवाग्भवे नारायणोपासिते यं पं
चाणां सर्वसिद्धिदा स्त्रीं हूं फट् क्लीं ऐं अमूषाम ष्टविद्यानां ऋषिः शक्तिर्वशिष्ठगः गायत्री तारकेच्छंदो देवता परिकीर्तिते ध्यायं
न पूर्ववत्कृत्वा ध्यायेत्तारां हृदंबुजे श्वेतां वरां शारदां च कांतिसद्भूषणां वेन्दुकलावतंसां कर्त्रीकपालांचितपाणिपद्मां तारां
त्रिनेत्रां प्रभजेऽखिलर्द्ध्यै जपपूजादिकं सर्वमासां पूर्ववदाचरेत् सायुज्यकारमात्रेण होमाद्विद्यानिधिर्भवेत् रक्तां वश्ये स्व
र्णवर्णां स्तंभने मारणेऽसितां उच्चाटने धूम्रवर्णां शान्तौ श्वेतां स्मरेदिमां भूरिणा किमिहोक्तेन विद्याप्तताः प्रसाधिताः इयं
त्वखिलं नृणां मनोरथमिह ध्रुवं मायाहृद्भगवत्येकजटे मम जलेस्थिता वक्त्रासनगता पुष्पं प्रतीक्ष्यानलवल्लभा ह्यविंशत्य
क्षरो मंत्रसाराद्यैः सर्वसिद्धिदः ओं ह्रीं नमो भगवत्येकजटे मम वक्त्र पुष्पं प्रतीच्छ स्वाहा इति स्वरूपं ऋषिः यतं जलिछंदो गाय
त्र्येकजटा पुनः देवता दीर्घषट्काद्यमायया स्यात्षडंगकं ध्यानार्चनप्रयोगांस्तु कुर्यात्पूर्वैकमंत्रवित् तथा रमा माया हंसौ

२५
विद्या·
वा·
५०५

505

व्यापिन्या नूपुरो सर्गसंयुतो · वर्णोद्धारो नीलभृगुसरस्वत्यै ठद्वयसमीरितः प्रणवाद्यो मनुः सर्वसिद्धिदो मनुवर्णकः ॐ श्रीं ह्रीं ह्सौ
ॐ फट् नीलसरस्वत्यै स्वाहा इति स्वरूपं ऋष्याद्याद्ब्रह्मगायत्री तथा नीलसरस्वती नीजं च देंद्रनेत्रार्णैरंगकल्पना मंत्रो स्मितेर
घोध्यायेद्देवीं सर्वेष्टसिद्धिदां चंद्रांशुशिरः मूलमसिं कराग्रैः संविभ्रतीं चंद्रकलावतंसां प्रमच्चातीं पादतले पशुं तां भजे सदा
नीलसरस्वतीं तां जपहोमादिकं सर्वेमस्याः पूर्ववदीरितं विशेषाज्जयदा वादे विप्ये संसाधितान्नृणां तथा मायासेवानंतस्थ
ता वर्मेद्वन्द्वे · पुत्रपुनः तारा महापदाद्यासा भृगुवह्निलानलोतिमः इति तारांतारयद्वंद्वं नरयुग्मं च ठद्वयं द्वात्रिंशद्वर्णा तारा या
पूर्ववन्मतेति ॐ ह्रीं क्रां हं नमस्ताराये महातारायै सकलदुःखतारिण्यै तारय २ तरय स्वाहा इति स्वरूपं तथा विद्याराज्ञी मयोवह्नी
स्तैरेंद्रस्वापि दुर्लभा तद्वाद्यामानवाः स्वेष्टसाधयन्त्यचिरेण ताः वाग्भवाद्यो श्रीमनोजन्मा हंसो द्रग्रह विंदुयुक् कामतः शक्ति
श्च वाग्बीजं फांतोत्ता चीरा विंदुयुक् स्त्रीबीजं नीलतारेस्या संबुध्यंतामसम श्री सरेफो क्रमतः पोषवामादिसंयुतो सानु
स्वारो कामबीजं फांतो मोमस्याग्निविंदुकाः सगीभृग्वीक द्वले षारमाकामोघ्यसोहयं · सगीतेभुवनेशानी स्वाहा द्वात्रिं
शाक्षरः महाविद्यासमाख्याता मे विताभोगमोक्षदा ऐं क्लीं श्रीं क्रौं सौः क्लीं ह्रीं ऐं ब्लूं नीलतारे सरस्वती द्रां क्लीं ब्लूं सः ऐं क्लीं
श्रीं क्लीं सौः क्लीं स्वाहा इति स्वरूपं तथा ब्रह्मानुष्टुप् सरस्वत्यो मुन्याद्या अंगकल्पना पंचपंचाष्टपंचेषु युगार्णैर्मंत्रसंभवैः तावा सनीं
सर्पविभूषणाद्यां कर्त्रीकपालंचषकं त्रिशूलं करैर्दधानां नरमुण्डमालां भजे नीलसरस्वतीं तां चतुर्लक्षं जपेद्विद्यां किंशु
केर्मधुराचितैः दशांशेन जुहुयाद्द — अष्टाष्टलक्षमतं द्विजः एवं कृते पूजयेत्तो दैवतमागमवर्त्मना आदौ त्रिकोणं षट्कोणमष्ट
षोडशपत्रके द्वात्रिंशत्पत्रमतस्याश्चतुःषष्टिदलं ततः त्रिरेखाप्याधरागेहं चतुरस्रमतः परं एवं यंत्रं समालिख्य वासनः स्था

जनं चरेत् चतुरस्राग्निकोणेषु विघ्नेशं परिपूजयेत् वायुकोणे क्षेत्रपालमीशाने भैरवं तथा नैर्ऋते योगिनीस्तस्मिन्नाम भागेषु
संयजेत् भूपूरद्वयास्य रेखायामणिमा लघिमा तथा महिमा चेशिता पूज्या वशिता कामरूपिणी गरिमा प्राप्तिरित्येताः पूज्याः
पूर्वादिदिक्क्रमात् धरागृहस्य रेखायां द्वितीयायां तु भैरवान् असितांगो रुरुश्चण्डः क्रोधोन्मत्तकपालिनः भीषणश्चापसं
हारश्चैते ह्यष्टौ भैरवाः स्मृताः भूमिगेहतृतीयायां रेखायां मातरः पुनः ब्राह्मी माहेश्वरी चाथ कौमारी वैष्णवी तथा वाराहीन्द्राणि
का चैव चामुण्डा सप्तमी तथा महालक्ष्मी तथाख्याताः पूर्वादिषु यथाक्रमं इत्यामायाहृत्तिं वेज्या योनिमुद्रां प्रदर्शयेत् चतुःष
ष्टिदले पद्मे पङ्क्तिरष्टसु तावतीः कुलेशी कुलनंदा च वागीशी भैरवी तथा उमा श्रीः शान्ता तथा चण्डा धूम्रा काली कपालिनी
महालक्ष्मी स्वकं काली रुद्रकाली सरस्वती वाग्वादिनी च नकुली भद्रकाली शशिप्रभा प्रत्यंगिरा सिद्धलक्ष्मी रमृतेशी च चण्डिका
खेचरी भूचरी सिद्धा कामाख्या हिंगुला च सा जया च विजया चाथ जिता नित्या पराजिता विलासिनी तथा घोरा चित्रा सुगन्धा धनेश्व
री सोमेश्वरी महाचक्रा विद्या हंसी विनायका वेदगर्भा तथा भीमा उग्रा वैद्या च सम्मतिः उग्रेश्वरी चंद्रगर्भा ज्योत्स्ना सत्या यशो
वती कुलिका कामिनी काम्या ज्ञानवत्यथ डाकिनी राकिनी लाकिनी चाथ काकिनी शाकिनी तथापि हाकिनीति चतुष्षष्टि
शक्तयः सिद्धिदायिकाः दर्शयेत्खेचरीमुद्रां द्वितीयावरणार्चिते द्वात्रिंशत्पत्रमध्ये तु पूज्या एतास्तु शक्तयः किराता योगिनी
वीरा वेताला पादुका गोहरा ऊर्द्धकेशी च मातंगी मोहिनी वेषवर्द्धिनी मालिनी ललिता हूती मनोज्ञा यक्षिणी तथा बर्बरी छत्रद
ण्डा च रत्ना नेत्री विचर्चिका मातृका हरदर्शी च तैत्रेणी रंगिणी नटा शान्ति दीप्ता वज्रहस्ता धूम्रा श्वेता सुमंगला इत्थं तृतीया
वरणे बीजमुद्रां प्रदर्शयेत् ततः षोडशपत्रेषु पूज्याः षोडश शक्तयः श्रद्धा प्रीती रुरुकला चाविशरातोतलाक्रिया रतिः प्रीति
स्वधा वाला सुखी श्यामला विलापि पिशाची च विदारी च शीतला वज्रयोगिनी सर्वेश्वरीति संपूज्य शरणिमुद्रां प्रदर्शयेत् अष्ट

२५

विद्या॰
वं॰
५०६

506

पत्रे स्वस्वमंत्रैर्यजेदष्टसरस्वतीः तारो हृल्लेखोदितसत्योर्वेकंठान्तेन संयुता भृगुर्नेत्रात्मरूपे वाक् माया कामो वद द्वयं वाग्वादिन्यग्निकां
तांतो मंत्रो वेदार्तिवर्णवान् अनेन मनुना पूर्वं पत्रे वागीश्वरीं यजेत् ओं नमः पद्मासने शब्दरूपे ऐं ह्रीं क्लीं वद वद वाग्वादिनि स्वाहा
इति वागीश्वरीमंत्रः वाग्भवं हंसचक्री हसंयुता भुवनेश्वरी वदयुग्मं च चित्रेश्वरि वाग्बीजानलप्रिये द्वादशार्णेन मनुना व्रीडे चि
त्रेश्वरीं यजेत् ह्सकलह्रीं वद वद चित्रेश्वरि ऐं स्वाहा इति चित्रेश्वरीमंत्रः वाग्बीजं कुलजे वाक् च सरस्वत्यनलांगना एका
दशार्णमनुना कुलजां दक्षिणे यजेत् ऐं कुलजे ऐं सरस्वती स्वाहा इति कुलजामंत्रः वाग्बीजमायाम्नौ वद द्वंद्वं कीर्तीश्वरि वह्निप्रि
या त्रयोदशार्णेन यजेन्नैरृत्ये कीर्तिनायिकां ऐं ह्रीं श्रीं वद वद कीर्तीश्वरि स्वाहा इत्यंतरिक्षसरस्वतीमंत्रः वराद्यं हंसचार्णेपम
नार्ह्णं कृशानुयुक् सिंदूरो निश्चलकलिभृगुर्व क्रोंड भृगुयुग्मनुः अरुणा भृगुः शिरस्याग्निसंयुता शांतिरिंदुयुक् वाग्बीजमायाम्निषु
वीजानि ह्रीं चटान्ते सरस्वति घटे वद तर द्वंद्वं रुद्रान्तादायुता मम अभिलाषं कुरु द्वंद्वं प्रेयसी कामवल्लिनः गुणवेदार्णेन यजेत्
वायौ घटसरस्वतीं ह्सचफ्रें ह्सौं ह्स क्रौं ऐं क्रौं श्रीं ह्रां ह्रीं क्लीं हूं ह्रीं घट सरस्वति घटे वद तर वद तर रुद्रामयाम मम अभिलाषं कुरु
कुरु स्वाहा इति घटसरस्वतीमंत्रः भूधरेंद्रयुतो दीर्घो विद्यान्यो वे वद द्वयं त्रीं हूं फट् नवार्णेन नीलां मध्ये चिंडं हि दिशा ब्लूं ऐं व
द त्रीं हूं फट् इति नीलामंत्रः वाग्बीजं मधुरा क्रों तो लकुली विंदुमान्मनुः शांतिचंद्राढ्यमाकाशं किणि द्वंद्वं सह द्वंद्वं जले
कूर्मे द्वंद्वं भगाक्रांतं नवार्णेन मनुना यजेत् मंत्रेणैशानदिग्भागे किणिसंज्ञां सरस्वतीं ऐं हैं ह्रीं किणि किणि विच्चे इति किणि किणि
सरस्वतीमंत्रः पंचमावृत्तिमावृत्तिमाराध्य तोभ मुद्रां प्रदर्शयेत् डाकिन्याद्याः पूर्वमुक्ताः षट्कोणे षट् प्रपूजयेत् दशाये
द्राविण्यौ मुद्रां षष्ठावरणपूजने परावाला भैरवीति पूजनीया त्रिकोणके सप्तमावृत्तिपूजायां मुद्रां कुर्याच्च कीर्तये इ
ष्टं मंत्रपूज्यंतां श्रीमन्नो भीष्टमवाप्नुयात् गणेशाद्यष्टेत्रपालयोगिन्यो भैरवायच तारोये वापि वितरद्वलिं नित्यं च नश्यथे

मांसमाषान्नशाकान्यपायसापूपकादिकान् वलिद्रव्यं समाख्यातं तेनेनेष्टं समाप्रयच्छति तस्या ध्याने त्रिधा वच्मि सत्वादि
गुणभेदतः श्वेतांवराढ्यां हंसस्थां मुक्ताभरणभूषितां चतुर्वक्त्रामष्टभुजैर्दधाद्दधानां कुण्डिकां वजे वराभये पाश
पाङ्की अक्षस्रक्कुसुममालिके पाशपाशौ निधौ ध्यायेत्स्त्रियां वसुदीरितं रक्तांवरां रक्तासिंहासनस्थां हेमभूषितां एक
वक्त्रां वेदसंख्यैर्भुजैस्संविभ्रतीं क्रमात् अक्षमालां पानपात्रमभयं वरमुत्तमं श्वेतद्वीपस्थितां ध्यायेत् स्थिति ध्यानमुदीरि
तं कृष्णांवराढ्यां नीलसंस्थां मस्थाभरणसंयुतां नववक्त्रां भुजैरष्टादशभिर्दधतीं वरं अभयं परशुं दर्वीं खङ्गं पाशपत्तं
हलं डिंडिमं शूलं चमुशलकर्त्रीं कं त्रिशीर्षक संहाराहे वज्रपाशौ खट्वाङ्गं गदयासह रक्ताम्भोधौस्थितां ध्यायेत्संहार
ध्यानमीदृशं कर्मसत्कूरसौम्येषु ध्यायेन्मंत्री तथा तथा एवं सिद्धे मनौ मंत्री गिरा वाचस्पतिर्भवेत् हवींष्यपाने लेखिन्या
रोचनारससंयुक्तया वालस्याह्निस्वनालस्य जिह्वायां विलिखेन्मनुं संप्राप्ते चाष्टमे वर्षे सर्वशास्त्रज्ञतामियात् अयुतं म
त्रसंजप्तं वचावालककंठतः वभ्रीयम्पूर्वं संप्रोक्तं वलिं दद्याद्विधानतः द्वादशे वत्सरे प्राप्ते भवितासौ कवित्वकृत् ज्यो
तिष्मतीभवं तैलं कर्षमात्रं तु मंत्रितं उपरागे जंस्योयोज्ञगस्या वाचस्पतिर्भवेत् चतुष्पथे श्मशाने वा हित्वा लज्जां भयं तथा
जपेल्लुवस्मारुह्य विद्यातत्परमानसः सृणोत्यसावमुं शाहूनि शौच्ये जपतत्परः पारगो भवविद्यानां सर्वेहि सुवाग्मुहि
विदक्कुलस्मरुद्रनमस्त्वर्षाणि सुहृद्दयं उपवेश्य तयोर्मूर्ध्नि कं रौद्रं याजपेन्मनुं वेदान्तन्यायसंयुक्ता विवदेते उभावपि यः
कौलकी समाश्रयेद्विद्यायाः प्रयत्नतः अथ वक्ष्ये विधायवेदिकां रम्यां विजने कदलीवने तत्रासीनो जपेद्विद्यामर्कतूलविधानतः
दासीवालिंगितो लीलया मानुष्यां स्मितानना प्रवालगर्वप्रकाशो कथरे विपिनसंस्थितां एवं ध्यायेद्भगवतीं वलिं दद्याज्जपां
न्ततः एवं कृते नरः सर्वमभीष्टं लभते चिरात् निर्वासा विशिखः प्रेतभूमिस्थो यो जपेन्मनुं अयुतं कुसुमभृता हे सवा क्षिप्ति

हि

२४
वि॰ या॰
व॰
५०६
507

मवाप्नुयात् विद्यांसौख्यंधनंपुष्टिमायुःकीर्तिवलंश्रियं रूपंकामयमानेनताराम्येव्यानिरंतरं एकवीराकल्पे निशिलव कूर्च
संयुक्तंरौद्रंत्रैगुणमेवच विधिविष्णुमदेणानांस्वर्णमूर्त्याक्रमयोगतः एषामतामहाविद्यासर्वसिद्धिप्रदासदा ऐंह्रींश्रींएंश्री
क्रोंध्यानार्चनप्रयोगस्तु पूर्ववद्भवेत् प्रणवंभुवनेश्वरीहा कूर्चंवीजंनमस्ताराये सकलदुस्तरं तारयतारयप्रणवयुग्मंवह्नि
जाया तथाचनीलतंत्रे॰ प्रणवंपूर्वमुद्धृत्यहल्लेखावीजमुद्धरेत् गगनंशेषसंयुक्तंविंदुनादविभूषितं कूर्चवीजंचहृदयंतारा
येचसमुद्धरेत् सकलदुस्तरंतारयतारयेतितथापुनः तारयुग्मंवह्निजायामंत्रोयंसर्वपादपः ओंह्रींहांहूंनमस्ताराये सक
लदुस्तरंतारंतारयतारय ओंओंस्वाहा॰ ध्यानपूजादिकंसर्वंपूर्ववत्समुपाचरेत् अस्यपुरश्चरणेचतुर्लक्षजपः तदुक्तं
तंत्रे॰ चतुर्लक्षजपेनास्याः सिद्धयोष्टौभवंतिहि मायातंत्रे श्रीभगवानुवाच ताराचोग्रामहोग्राचवज्रानीलसरस्वती का
मेश्वरीभद्रकालीइत्यष्टौतारिणीस्मृता उग्रवर्णगतोजीवोनिगमस्वरसंयुतः नादविंदुसमाक्रांतस्तत्वरश्मिसमन्वि
तः कपिलंवामकर्णस्थनादाक्रांतविंदुशेखरं पार्श्वांतंचतथाज्ञातंशवांतंपरिकीर्तितं ओंक्रींस्त्रींहूंफट् इतिस्वरूप
मध्यादिमायाकवचंद्वितीयामंत्रमुद्धृतं स्त्रींक्रींहूंफट् इतिस्वरूपं विपरीतंतृतीयाज्ञेयंकूर्चाद्यंचतुरीयकं हूंस्त्रींक्रीं
फट् ४ हूंक्रींस्त्रींफट् ५ क्रांस्त्रींफट्हूं ६ स्त्रींहूंफट्क्रीं ७ क्रींहूंस्त्रींफट् तदुक्तं मध्यादिकवचांतंचपंचमपरिकी
र्तितं मायामध्यगतंषष्ठंद्वितीयांतंचसप्तमं अष्टमंकवचमध्यंस्यादेवंभेदाष्टकंभवेत् उग्रवर्णोरेफः जीवाद्धकारः
तत्वरश्मिवधूवीजकपिलाद्धकारः शवांतंफडंतं तेनपंचाक्षर उद्धृतः फडंतमेकाविद्या तेनपंचाक्षरस्वप्रकीर्तितः मध्या
दीति तेनवधूमायाकूर्चंफट् विपरीतं॰ तेनकूर्चंवधूमायाफट् कूर्चाद्येति कूर्चमायावधूफट् तेनमायावधूफटकूर्च
तेनवधूमायाफट् अष्टमिति वधूकूर्चमायाफट् ऋषिःस्यादक्षकछंदोनुष्टुप्चदेवतातथा शंभुपत्नीमहेशानिचतुर्व

गं श्रुयोजयेत् अत्रास्यैव भेदोयं फडोयत्र न तत्र वै ज्ञाप्येन स्वतंत्रे पंन्यासे सर्वं प्रतिष्ठितं कालंलतं जपेन्मंत्रमेवं श्रुक्लेन वर्त्मना
ध्यानपूजादिकं सर्वं पूर्ववत्समुपाचरेत् प्रणवं तारेन तारेन तारेत वांतेवह्निवल्लभा तदुक्तं गंधर्वतंत्रे प्रणवं पूर्वमुद्धृत्य तत्ता
रेत्तनारेतथा तत्तास्वाहेति मंत्रोयं पंचदशाक्षरउदाहृत अस्याध्यानं स्वतंत्रतंत्रे एणामवर्णां त्रिनयनां द्विभुजां रक्तपंकजे दधानां
वरकृपाणाभिर्वद्धवर्णाभिराहृतां मुक्ताफलैः स्मेरवदनां स्मेरमौक्तिकभूषणां रत्नपादुकयोर्न्यस्तपादांबुजयुगां स्मरेत् अस्याः
पूजादिकं सर्वं पूर्ववत्पुरश्चरणं तद्दशलक्षजपः तदुक्तं तत्रैव वर्णलक्षं जपेद्धीमान्नित्यं यथाविधि दशांशं जुहुयान्मंत्री हुता
शेरक्तपुष्पाद्यैः वाग्भवं भुवनेश्वरी प्रणवं वाग्भवभुवनेश्वरी फट् स्वाहा तदुक्तं मातृकार्णवे वाग्भवं कुलदेवीं च तार
कं वाग्भवं तथा हूं लेखा चास्त्रमंत्रांते वह्निजायावधिर्मनुः अष्टाक्षरो मनुः प्रोक्तो वेदमातरुत्तमः पंचांगान्यस्य मंत्रस्य
पंचबीजैः प्रकल्पयेत् अस्य ऐषा तैर्वस्यकृतकृत्यो भवेन्नरः ध्यानपूजादिकं सर्वं पूर्ववत्समाचरेत् मतांतरे तु प्रण
वं पूर्वमुद्धृत्य परमेश्वरमंतत्वेवच महापद्मे पदं सूर्यात्पद्मावति पदं ततः मायेहा देति मंत्रोयं प्रोक्तः सर्वदशाक्षरः पूजापूर्वव
दुद्दिष्टा अष्टरात्रे चतुष्पथे जपमस्याचरेद्यस्तु समाप्नुयात्कवित्वं तथा हंसः प्रणवं मायावधूबीजं कूर्चं हंसः अष्टाक्षरीमहावि
द्या हंसाद्यं तामहोदया तदुक्तं स्वच्छंदसंग्रहे शिवबीजं महेशानि शक्तिबीजं ततः परं बिंदुसर्गसमायुक्तं वेदाद्यं तदधः क्रमा
त् मायावधूबीजं तत् हंसबीजमुदाहृतं पश्चादष्टाक्षरीविद्या कथिता भुवि दुर्लभा पंचाक्षरी च या विद्या हंसाद्यं तामहो
दया केवलं तत्प्रयत्नेन तत्व हात्मकीर्तिता अनयोर्जपपूजादी पंचात्र वदाचरेत् अथ एणामातार योश्चपूजाक्रमणि
कासिद्धमंत्राणां पुरश्चरणक्रमः प्रदर्श्यते तत्रादौ एणामायाः उत्तरतंत्रे वर्गाद्यायं वह्नियुतं रतिबिंदुसमन्वितं त्रिगुणं च ततः
कूर्चयुगं लज्जायुगं ततः दक्षिणे कालिके चेति पूर्ववच्च ततः पुनः उद्धयेन समायुक्तं मंत्रमेनं विदुर्बुधाः इति क्रीं क्रीं क्रीं हूं हूं ह्रीं

विद्या
व॰ २४

५०८

508

क्रीं दक्षिणे कालिके क्रीं क्रीं क्रीं हूं हूं क्रीं स्वाहा अयं मंत्रराजः ॐ कालिकायै विद्महे श्मशानवासिन्यै धीमहि तन्नो घोरा प्रचोदयात्
इति काली गायत्री क्रीं हूं ह्रीं क्रीं फट् इति कालिकायाः कुल्लुकः ऐं क्लीं श्रीं ऐं परायै अपरायै परापरायै त्रिरूपायै ह्सौः सदाशिवमहाप्रे
तपद्मासनाय नमः इति कालिकायाः पीठमंत्रः सिंहव्याघ्रमुखी मृगमेषमुखी गजवाजिमुखी क्रोष्टुमुखी॰ हस्वदीर्घमुखी लं
बोदरमहोदरी ह्रस्वजंघा॰ कालजंघा लंबोष्ठी प्रलंबोष्ठी एताः कालिकायाः द्वारपालकाः ॐ हूं महाकाल प्रसीद क्रीं स्वाहा
इति महाकालमंत्रः ॐ वटुकाय फें फट् स्वाहा॰ इति जलयंत्रमंत्रः ॐ क्रीं सर्वविघ्नहृत् धर्मगात्रि सर्वपापानि शमय शमय विकल्पा
न् घातय हूं स्वाहा इति मंत्रहृदयं पादप्रक्षालने ॐ गणाधिपति वज्रिणि शिखरिणि महाप्रतिसरे क्रौं फट् स्वाहा इति पुष्पाधिष्ठानमं
त्रः पुष्पकेतुराजार्हते शताय सम्यक् मम सहाय पुष्पे महापुष्पे पुष्पसंभवे पुष्पचयावकीर्णे क्रौं फट् स्वाहा इति पुष्पाभिमंत्र
णमंत्रः ॐ श्रीं हूं फट् स्वाहा इति कायवाक्शोधनमंत्रः रक्त रक्त हूं फट् स्वाहा इत्यात्मरक्षामंत्रः प्रह्लादानंदनाथाख्यः सं
तानानंद एव च कुमारानंदनाथश्च वशिष्ठानंद एव च क्रोधनंदः सुकानंदो ध्यानानंदस्ततः परं बोधानंदस्ततश्चैव कुला
ख्या गुरवः स्मृताः इति कुलगुरवः श्रीगुरुः परमगुरुः परमेष्ठिगुरुः एते सामान्यगुरवः महादेवी महादेवस्त्रिपुरभैर
वः इति दिव्यौघः ब्रह्मानंदः पूर्णदेवश्चलचित्तश्चलाचलः कुमारः क्रोधनश्चैव वरदो धनः मायामायावती चैव सिद्धौघाः सं
प्रकीर्तिताः एते संप्रदायगुरवः इच्छा ज्ञाना क्रिया चैव कामिनी कामदायिनी रती रतिप्रिया नंदा मध्ये चैव मनोन्मनी इति कालिका
याः पीठशक्तयः अथ मंत्रभेदाः क्रीं इत्येकाक्षरः क्रीं क्रीं क्रीं इति त्र्यक्षरमंत्रः क्रीं क्रीं क्रीं क्रीं स्वाहा काली हृदयं क्रीं क्रीं हूं हूं क्रीं
षडक्षरः ऐं हूं क्रीं हूं हूं फट् स्वाहा अष्टाक्षरः क्रीं दक्षिणे कालिके क्रीं स्वाहा दशाक्षरः हूं क्रीं क्रीं दक्षिणे हूं क्रीं स्वाहा अन्योदशाक्षरः
श्रीं क्रीं क्रीं स्वाहा॰ काली हृदयं क्रीं हूं क्रीं दक्षिणे कालिके क्रीं हूं क्रीं स्वाहा चतुर्दशाक्षरी ॐ क्रीं क्रीं हूं हूं क्रीं क्रीं दक्षिणे कालिके

क्रीं क्रीं हूं हूं ह्रीं एकविंशाक्षरी ॐ क्रीं क्रीं हूं हूं क्रीं क्रीं दक्षिणे कालिके क्रीं क्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं स्वाहा त्रयोविंशाक्षरः क्रीं क्रीं हूं हूं
क्रीं क्रीं क्रीं दक्षिणे कालिके क्रीं क्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं विंशाक्षरी ओं क्रीं क्रीं मे स्वाहा षडक्षरी क्रीं क्रीं क्रीं त्र्यक्षरी क्रीं क्रीं क्रीं स्वाहा
पंचाक्षरी क्रीं हूं ह्रीं क्रीं हूं ह्रीं स्वाहा अष्टाक्षरी ऐं नमः क्रीं क्रीं कालिकायै स्वाहा ११ क्रीं हूं ह्रीं दक्षिणे कालिके स्वाहा ११ क्रीं
हूं ह्रीं दक्षिणे कालिकायै फट् स्वाहा १९ क्रीं हूं क्रीं हूं हूं ह्रीं दक्षिणे कालिके क्रीं क्रीं हूं हूं ह्रीं स्वाहा २ क्रीं स्वाहा ३ क्रीं क्रीं
कालिकायै फट् स्वाहा ८ क्रीं हूं ह्रीं स्वाहा ५ क्रीं दक्षिणे कालिके स्वाहा ४ क्रीं क्रीं क्रीं हूं हूं क्रीं क्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं स्वाहा ९ क्रीं दक्षि
दक्षिणे कालिके क्रीं क्रीं हूं हूं ८ नमः ऐं क्रीं क्रीं क्रीं कालिकायै स्वाहा ११ नमः आं आं क्रों क्रों फट् स्वाहा ९ कालि कालिके
हूं ह्रीं हूं फट् क्रीं क्रीं फट् स्वाहा ६ क्रीं क्रीं क्रीं क्रीं क्रीं क्रीं स्वाहा ८ ऐं नमः क्रीं क्रीं कालिकायै स्वाहा ११ नमः आं आं क्रों क्रों
फट् स्वाहा ९ कालि कालिके हूं ह्रीं हूं फट् ९ क्रीं क्रीं क्रीं फट् स्वाहा ६ क्रीं क्रीं क्रीं क्रीं क्रीं क्रीं स्वाहा ८ ऐं नमः क्रीं क्रीं का
लिकायै स्वाहा ११ क्रीं हूं ह्रीं दक्षिणे कालिके फट् क्रीं क्रीं क्रीं हूं ह्रीं क्रीं दक्षिणे कालिके क्रीं क्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं स्वाहा २ क्रीं स्वाहा ३
क्रीं हूं ह्रीं क्रीं हूं ह्रीं स्वाहा ८ क्रीं क्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं क्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं क्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं स्वाहा २ क्रीं क्रीं क्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं क्रीं क्रीं क्रीं हूं हूं
ह्रीं ह्रीं स्वाहा १९ नमः आं क्रों आं क्रों फट् स्वाहा कालि कालिके हूं १५ क्रीं हूं फट् ३ अथ वक्ष्ये प्रागुक्ताविंशाद्वर्णान्ते हूं क्रीं
क्रीं क्रीं क्रीं इति पंचबीजानि संयोजयेत् २२ अथाकर्षे हूं ह्रीं क्रीं मू ह्रीं ह्रीं २८ हूं ह्रीं क्रीं दक्षिणे कालिके स्वाहा हूं ह्रीं क्रीं इत्या
कर्षे के [illegible] १४ क्रीं क्रीं क्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं गुह्ये कालिके क्रीं क्रीं क्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं स्वाहा इति गुह्यकाली २२ वर्णा क्रीं हूं ह्रीं
गुह्ये कालिके क्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं स्वाहा १९ क्रीं हूं ह्रीं गुह्ये कालिके हूं हूं ह्रीं ह्रीं स्वाहा १४ क्रीं क्रीं क्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं गुह्ये कालिके स्वाहा
१४ क्रीं क्रीं क्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं क्रीं दक्षिणे कालिके स्वाहा १५ क्रीं गुह्ये कालिके क्रीं स्वाहा ९ क्रीं दक्षिणे कालिके क्रीं स्वाहा हूं हूं ह्रीं ।

क्रीं दक्षिणे कालिके हूं हूं क्रीं क्रीं स्वाहा इति गुह्यकाली ॥९॥ वलिमंत्रक्रमः ऐं क्रौं एह्येहि परमेशानि जगन्मातर्जगत्त्रां जननि गृह्ण २
मम वलिं सिद्धिं देहि दक्षिणे च लय कुरु २ ओं हूं क्रीं फट् ओं कालिकायै नमः फट् स्वाहा अयं दक्षिणाकालिकाया वलिमंत्रः हूं नमः
एह्येहि गुह्यकाल्यै गृह्ण २ मम शत्रून् नाशय खादय २ त्रुट २ छिंधि २ सिद्धिं देहि २ हूं हूं स्वाहा अयं गुह्यकाल्या वलिमंत्रः ओं हूं स
दाशिव महाप्रेतासनाय गुह्यकाल्यासनाय नमः गुह्यकाल्यै हूं नमः इति गुह्यकाल्यासनमंत्रः ह्रौं कालि महाकालि किलि किलि फट् स्वाहा
॥१०॥ इयं भद्रकाली क्रीं क्रीं क्रीं भद्रकाल्यै क्रीं क्रीं क्रीं हूं हूं क्रीं क्रीं स्वाहा २ इयमपि क्रीं क्रीं क्रीं हूं हूं क्रीं क्रीं श्मशानकालिके क्रीं क्रीं
क्रीं हूं हूं क्रीं क्रीं स्वाहा इयं श्मशानकालिका क्रीं क्रीं क्रीं हूं हूं क्रीं क्रीं महाकालि क्रीं क्रीं क्रीं महाकालि क्रीं क्रीं क्रीं हूं हूं क्रीं
क्रीं स्वाहा इति महाकालीमंत्रः ओं क्रें हें कें क्रें पशून् गृहाण हूं फट् स्वाहा इति महाकालीमंत्रः गृध्रकर्णि २ विरूपाक्षि २ लंबस्त
नि महोदरि २ उत्पाटय २ हूं फट् स्वाहा अयमपि महाकालीमंत्रः ऐं क्रौं श्रीं क्लीं कालिके क्लीं श्रीं क्रौं ऐं इति श्मशानकालीमंत्रः अ
थ तासां मंत्राः ओं क्रीं स्त्रीं हूं फट् ५ पीठमंत्र प्राग्वत् द्वारपालाः प्राग्वत् पीठशक्तयस्तु लक्ष्मीः सरस्वती चैव रतिः प्रीतिस्तथै
व च कीर्तिः शांतिस्तुष्टिः पुष्टिरित्यष्टशक्तयः सारस्वत्यहे रतिः प्रीतिः प्रियाकांतिः कामिनी काममालिनी कंदर्पदलनी ड
ंभाविनी नवशक्तयः अन्यत्र मेधा प्रज्ञा प्रभा विद्या धीर्धृतिः स्मृतिर्बुद्धयः विश्वेश्वरीति संप्रोक्ता पीठस्य नवशक्तयः तंत्रांतरे
महाकाली च रुद्राणी उग्रा भीमा तथैव च घोरा च भ्रामरी चैव महारात्रिस्तथैव च भैरवी च तथा प्रोक्ता पीठस्य वसुपाक्तियः इ
ति प्राग्वज्ञा एव दश मंत्राः कुलगुरवस्तु संप्रदायगुरवस्तु ऊर्ध्वकेशो व्योमकेशो नीलकंठो वृषध्वजः आनंदनाथ शब्दांता
दिव्यौघाः कथिताः प्रिये वशिष्ठः कूर्मनाथश्च भीमनाथो महेश्वरः हरिनाथश्च सिद्धौघाः कथिता वीरवंदिते तारावतीभानुस
तीज्ञाया विद्यामहोदरी सवः परः पारिजातस्तत्सेवकुलेश्वरः विरूपाक्षः फेरवीच मानवौघाः प्रकीर्तिताः अथ मंत्रभेदाः ओं

त्रीं क्लीं ऊं क्रीं हूं फट् ७ ऐं क्लीं श्रीं ह्रीं सौः ऊं उग्रतारे ऊं फट् १२ ॐ क्रूं क्रीं ह्रीं सौः ऊं फट् ७ श्रीं ऊं क्रीं ह्रीं ह्सौः ऊं फट् ७ श्रीं ह्रीं क्रीं ऊं
क्रीं ऊं फट् ९ त्रीं ऊं क्रीं ऊं फट् ५ त्रीं हूं फट् ह्रीं ऐं ५ ऐं क्लीं श्रां ह्रीं सौः ह्रीं क्रीं ऐं ह्रूं स्त्रीं नीलतारे सरस्वति द्रां द्रीं क्लीं ब्लूं सः ऐं क्लीं श्रीं
ह्रीं सौः सौः क्लीं स्वाहा २२ ॐ नमः पद्मासने शब्दरूपे ऐं क्लीं ह्रीं वद वद वाग्वादिनि स्वाहा इति वागीश्वरीमंत्रः ह्सकल ह्रीं वद वद चित्रे
श्वरि ऐं स्वाहा इति चित्रेश्वरी ऐं कुलजे ऐं सरस्वती स्वाहा इति कुलजा ॐ ऐं क्लीं श्रीं वद कीर्तीश्वरि स्वाहा इत्यंतरितसरस्वती
ह्स्क्रें ह्सौः ह्स्क्रीं ऐं क्लीं द्रीं द्रां क्लीं ब्लूं सः द्रौं वट सरस्वति घटे वद तरहद्रात्तया मम अभिलाषं कुरु कुरु स्वाहा इति घटसरस्वती — वे
वदत्रीं हूं फट् इति नीलामंत्रः ऐं हैं ह्रौं कि णि चि त्रे· इति किणिसरस्वती ऐं — श्रीं ऐं श्रीं क्लीं इति महाविद्या ॐ क्रीं हूं ह्रौं नमस्का
रायै सकलदुस्तरं तारय तारय ॐ श्रों स्वाहा तारा वे याम हो या व वज्रा नीलसरस्वती कामेश्वरी भद्रकाली इत्य ऐ तारिणी स्व
ता तारा प्राग्नुक्ता दै ह्रीं क्लीं हूं फट् इत्युग्रा ऊं स्त्रीं क्रीं फट् इति महोग्रा हूं क्रीं स्त्रीं फट् इति वज्रा क्लीं स्त्रीं फट् हूं इति नीला स्त्रीं क्लीं
फट् हूं इति सरस्वती स्त्रीं हूं फट् क्लीं इति कामेश्वरी क्लीं हूं स्त्रीं फट् इति भद्रकालीतारा श्रीं तारे तुत्तारे तत्रास्वाहा १० ऐं क्लीं श्रों ऐं
क्लीं फट् स्वाहा ८ ॐ पद्मे पद्मो महापद्मे पद्मावति क्लीं क्लीं स्वाहा ९ हंसः ॐ क्लीं स्त्रीं हूं नालसरस्वती हंसः ४ ॐ क्लीं पंकजटे सदा
यत्सर्वाधिपतये मम मोपनीतं वलिं गृह्ण २ क्लीं स्वाहा अयम पिवलिमंत्रः ऐं ह्रीं श्रीं ऐं श्रीं क्लीं ६ अथ महाश्रीविद्याषोडशी तत्रा
दौ पंचदशी कएईल ह्रीं हसकहल ह्रीं सकल ह्रीं इति कामराजविद्या हसकल ह्रीं हकहल ह्रीं इति लोपामुद्रायाम्सिता कहए
ईल ह्रीं हकएईल ह्रीं हकएईल ह्रीं इयं मनूपासिता सहकएईल ह्रीं सहकहएईल ह्रीं हसकईलयं चंद्रोपासिता हसकए
ईल ह्रीं सहकएईल ह्रीं इयं कुवेरोपासिता कएईल ह्रीं हसकह ह्रीं सहसकल ह्रीं इयमगस्त्योपासिता सएईल ह्रीं सह
कल ह्रीं इयं नंद्युपासिता हसकल ह्रीं सहकल ह्रीं सकहल ह्रीं इयं सूर्योपासिता हसकल ह्रीं हसकल ह्रीं सकल ह्रीं ह

स॰ कलक्रौं ह्यंमगस्त्योपासिता सपईलक्रौं सहकलक्रौं सकलक्रौं ह्यंनग्नुपासिता हसकलक्रौं सहकलक्रौं सकहलक्रौं
ह्यंसूर्योपासिता हसकलक्रौं हसकलक्रौं सकलक्रौं हसकल हसकक्रौं ह्यंशिवोपासिता हसकलक्रौं सपईलक्रौं
सकलक्रौं सकलक्रौं ह्यंविष्णूपासिता हसकलक्रौं सक हसकलक्रौं सहकलक्रौं सहकलक्रौं ह्यंस्कंदोपासिता कप
ईलक्रौं हसकहलक्रौं सकलक्रौं ह्यंमित्रोपासिता कपईलह्रौं हसकहलह्रौं ह्रौं ह्यंडवसउपासिता कपईलक्रौं
हकहलक्रौं हसकलह्रौं ह्यंमन्मना कपईलक्रौं हकहलक्रौं सहकलक्रौं धर्मराजोपासिता कसकलक्रौं हसलकल
ह्रौं सकलरलक्रौं ह्यंवरुणोपासिता हसकलक्रौं हसकहलक्रौं सकालरलक्रौं ह्यंनागराजोपासिता कसपलरक्रौं हक
लरहलरक्रौं सरकलरक्रौं ह्यंवायूपासिता कपईल हकहलरक्रौं सहकलरह्रौं ह्यंबुधोपासिता कहलक्रौं दकहललर
क्रौं॰ सकलक्रौं ह्यंसीताजोपासिता कपईलक्रौं हसकहलक्रौं सलकक्रौं ह्यंरत्नुपासिता कपईलक्रौं हसकहलक्रौं
सकलक्रौं सकलक्रौं हसकहलह्रौं कपलिक्रौं नारायणोपासितेयं कपईलक्रौं हकहसरक्रौं हसकलक्रौं ब्रह्मोपासितेयं ह
सकलक्रौं हकहकहसरक्रौं हसकलसक्रौं जीवोपासितेयं एतेषु द्वात्रिंशत्प्रमुद्राः २५ मुद्रामुद्रा २५ प्रावला २५ एतेषा
नेभेदा अथ पंचमीभेदा कपईलक्रौं हसकलक्रौं हकहलक्रौं कहयलक्रौं हकलसक्रौं १ कपईलक्रौं हसकलक्रौं हक
हलक्रौं हकहलक्रौं सहकलक्रौं २ सकहलक्रौं कपईलक्रौं हसकहलक्रौं सकलक्रौं हकलसक्रौं ३ सकहलक्रौं कपईल
क्रौं हसकहलक्रौं सकलक्रौं ४ ईपकलक्रौं कपकलक्रौं कपईलक्रौं हसकलक्रौं सकलक्रौं सहकलह्रौं ५ ईपकलक्रौं क
पईलक्रौं हसकहलक्रौं सकल हकलसक्रौं ६ पईकलक्रौं कपईलक्रौं हसकलनक्रौं सकलक्रौं सहकलक्रौं ७ पईक
लक्रौं कपईलक्रौं हसकहलक्रौं हकलसक्रौं ८ कपईलक्रौं हसकलक्रौं हसकहलक्रौं हकहलक्रौं सकलक्रौं ९ कपईल

क्रीं हसकलह्रीं हसकलह्रीं हसकलह्रीं सकलह्रीं १० कएईलह्रीं हसकलह्रीं हसकहलह्रीं सहकलह्रीं सकल
ह्रीं ११ कएईलह्रीं हसकलह्रीं हसकहलह्रीं सकलह्रीं १२ कहहलह्रीं कएईलह्रीं हसकहलह्रीं हसकलह्रीं
हकलह्रीं १ एषाप्राग्वदष्टधाम्नायाचतुर्ह्रीं १२ कहसलह्रीं कएईलह्रीं हसकहलह्रीं हसकलह्रीं हकलसह्रीं १ एषा
एवं वदष्टधाम्नायाचतुर्ह्रीं १२ एवं षड्विंशद्भेदाः पंचम्याः २६ एतासां पंचमीविद्यानां श्रीक्रोंहं इतिबीजत्रयं संपुटत्वे
नायं तयोः संयोज्यमथ स्वकामराजकूटत्रयादौ कामराजबीजं संयोज्य जयो विधेयः अथ सुन्दरीभेदा १ एकलह्रीं ह
सकहह्रीं इति प्रथमसुंदरी एईकलह्रीं हसकलह्रीं सकलह्रीं इति ब्रह्मसुंदरी २ कईएलह्रीं हसकहलह्रीं सकलह्रीं
इत्यनन्तसुंदरी ३ सहकलह्रीं हसकलह्रीं सकलह्रीं इति पश्चिमाम्नायसुंदरी ४ हससकलह्रीं हसकहलह्रीं सकलह्रीं
इत्युत्तराम्नायसुंदरी ५ हसह्रीं कहह्रीं सहह्रीं इयं रुद्रयोगिनी पूर्वाम्नायसुंदरी ६ कलह्रीं कहलह्रीं सकलह्रीं इ
ति दक्षिणाम्नायसुंदरी ७ कहलमलह्रीं हसकहलह्रीं सकलह्रीं इत्यूर्ध्वाम्नाये शिवसुंदरी सहलमलह्रीं हसकलह्रीं
सकलह्रीं इत्यूर्ध्वाम्नाये शक्तिसुंदरी ९ हलमलह्रीं सकलह्रीं इति सर्वसुंदरी १० सहकलह्रीं हकहलह्रीं कहकल
ह्रीं इति सौभाग्या हकलसह्रीं कहलसह्रीं कलसहह्रीं इयं भाषा १२ हसकलह्रीं हलकहसह्रीं सकलह्रीं इयं भूतिः
१३ हलकसह्रीं कसहलह्रीं कहकलह्रीं इति स्थिति १४ हलकसह्रीं हसकलह्रीं हहकलह्रीं संहृति १५ लकसह्रीं
सहकलह्रीं हससहह्रीं निराल १६ कहकलह्रीं कहलह्रीं हसकलह्रीं समावती १७ कहलसह्रीं कहयलह्रीं कसस
लह्रीं इयं मधुमती १८ कएईलह्रीं हसकहलह्रीं सकलह्रीं हकहलह्रीं कहकलह्रीं ततः पंचकूट इयमेकादश
कूटा एवं षट्त्रिंशत्पंचमीनां पंचपंचकूटयोजनेनैकादशकूटाः २६ एवं मुद्रामुद्रादिभेदैः सहत्रिचषट्समाष्टनवकू

विद्या
व॰
५१२

511

टयोजनेन सुंदरीभेदाः बहवः संति जपेत्सर्वा सुंदरीविद्यानामाद्यं तेषु प्रागक्षवीजत्रयसंपुटीकरणमावश्यकं अथ दश
विद्यांतर्गतत्वेन संक्षेपतः श्रीविद्यायाः पद्धति तद्यथा तत्र प्रातः कृत्यादि प्राणायामं तु विधाय ऋष्यादिन्यासं कुर्यात् अस्य
त्रिपुरसुंदरीमंत्रस्य दक्षिणामूर्ति ऋषिः पंक्ति छंदः त्रिपुरसुंदरी देवता वाग्भवं बीजं कामराजं कीलकं तार्तीयं शक्तिः पुरु
षार्थचतुष्टये विनियोगः शिरसि दक्षिणामूर्तये ऋषये नमः मुखे पंक्ति छंदसे नमः हृदि त्रिपुरसुंदर्यै देवतायै नमः गुह्ये वाग्भव
बीजाय नमः पादयोस्तार्तीय शक्तये नमः सर्वांगे कामाय कीलकाय नमः तथा च समयाके त्रिपुरसुंदरी मंत्रस्य दक्षिणा
मूर्तये तथा ऋषये नमः शिरसि पंक्तये छंदसे नमः मुखे त्रिपुरसुंदर्यै देवतायै नमो हृदि तथा च वाग्भवादि स्वरूपं दक्षि
णामूर्तौ मुनिः स्वरं तिमहामंत्रमाद्ये स्वस्फुलिंगवत् तथैव मातृकावर्णाभिः हृता वाग्भवाख्ये अतएव तद्देवास्या वाग्भ
वं बीजमुच्यते योषित्पुरुषरूपेण स्फुरंती विश्वमातृका महामोहेन देवेशि कीलयंती जगत्त्रयं अतस्तत्कीलकं देवि तेन सौ
भाग्यगर्विता पालयंती जगत्सर्वं तेनेयं शक्तिरुच्यते स्थानाणवे बीजं त्र्यवाग्भवं शक्तिस्तार्तीयं कीलकं ततः कामबीजं
महेशानि वीजन्यासस्ततः परं अथ ऋष्यादिन्यासः यथा ऐं १ हस्लूं वशिनीवाग्देवतायै नमः ब्रह्मरंध्रे क ५ कलह्रीं कामे
श्वरीवाग्देवतायै नमः ललाटे चं ५ नवमी मोदिनीवाग्देवतायै नमः भ्रूमध्ये टं ५ विमलावाग्देवतायै नमो कण्ठयोः तं
५ यं लूं अरुणायै वाग्देवतायै नमः हृदये पं ५ हूसलवयूं जयिनावायै नमः नाभौ यः ५ सरयूं सर्वेश्वरीवाग्देवतायै नमः आ
धारे शं ५ क्षें मं करीकौलिनीवाग्देवतायै नमः सर्वांगे तथा च तन्त्रार्णवे अवर्णांते लिखेद्वीजं रेफान्ते च तमाविनं वामकर्ण
विशोभाढ्यं विंदुनादांतिकं प्रिये वशिनी एजयेद्रागीं देवतां देवि सुव्रते कवर्गांते महेशानि कामिनी बीजमुत्तमं सेरुह
तं समुच्चार्य वाग्देवी एजयेन्नतः चवर्गांते यमतां तं वामकर्णविभूषितं विंदुनादांकितं बीजं वाग्देवी मरुणां जपेत् पर्वतो

तेषाम चंद्रस्मातोयानि च संयुतं उकारस्वरसंयुक्तं विंदुनादकलाचितं जपिनीं पूजयेद्धाचादेवतां वीरवंदिते यवर्गांते यांतका लरेफत्वामुसमन्वितं वामकर्णेंदुशोभाढ्यं सर्वशीर्षोपरि पूजयेत् त्वमवह्निगतं सूर्य्यबीजेन परिवेष्टितं विंदुनाकलाक्रांतं कौलिनीवाचमर्च्चयेत् शवर्गांते महेशानि म्यसेत्सर्वार्थसिद्धये शिरोललाटभ्रूमध्यकर्णाद्दक्षाभिगोचरे आधारे च हृदके पादद्वये हे विपरांप्रिये अथ करन्यासः ऐं मध्यमाभ्यां नमः क्लीं अनामिकाभ्यां नमः सौः कनिष्ठिकाभ्यां नमः ऐं अंगुष्ठाभ्यां नमः क्लीं तर्जनीभ्यां नमः सौः करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः अथांगन्यासः ऐं हृदयाय नमः क्लीं शिरसे स्वाहा सौः शिखायै वषट् ऐं कवचाय हुं क्लीं नेत्रत्रयाय वौषट् सौः अस्त्राय फट् ततो मूलेन व्यापकं कृत्वा ध्यायेत् यथा बालार्कमण्डला भासां चतुर्बाहुं त्रिलोचनां पाशांकुशवराभीस्तां धारयंतीं शिवां श्रये इति ध्यात्वा मानसोपचारैः संपूज्य आनंदोहमिति विभाव्य शंखस्थापनं कुर्य्यात् यथा श्रीचक्रपुरतः स्ववामे षट्कोणमध्ये त्रिकोणं विलिख्य तत्र त्रिपादिकां संस्थाप्य मूले लेन षट्कोणं पूजयेत् फडिति पंचोपचारैः अलाल्पतत्र गंधादिकं निक्षिप्य मूलेनार्घ्यमण्डलादिकं पूजयेत् मं वह्निमण्डला य दशकलात्मने नमः इति त्रिपादिकायां अं सूर्य्यमण्डलाय द्वादशकलात्मने नमः इति शंखे उं सोममण्डलाय षोडशक लात्मने नमः इति जलेन ततः ॐ गंगे च यमुने चेत्यादिना तीर्थमावाह्य मित्यवगुं षट् गेजसंपूज्य तद्दक्षिणे पाद्यादि पात्रं संस्थाप्य स्वदक्षिणामारभेत् ततः उपर्युपरि यंत्रस्य ॐ आधारशक्तये नमः एवं कूर्माय पृथिव्यै अनंताय रसांबुध ये रत्नद्वीपाय नंदनोद्यानाय रत्नमण्डपाय कल्पवृक्षाय रत्नवेदिकायै रत्नसिंहासनाय पीठोपरि वैं हृच्चक्रे सौः सदाशि वमहाप्रेतपद्मासनाय नमः वैं दवैं ह्सवैं ह्स्ह्रकलवीं ह्सवौः इति मंत्रेण मूर्त्तिं संकल्प्य त्रिखण्डामुद्रां बद्ध्वा त्वां प्रवहन्त्या साष्टे नतेजोमयं पुष्पांजलावानीय ॐ महापद्मवनांतस्थे कारणानंदविग्रहे सर्वभूतहिते मातरेह्येहि परमेश्वरि इति

विद्या·
व·
५१२

512

तैर्निं स्थाप्यावाहनादियथोपचारेण पूजांविधायषडंगानि पूजयेत् अग्नीशासुरवायुमध्ये दिक्षु कामभवकूटमुच्चा
र्य हृदयाय नमः कामराजमुच्चार्य शिरसे स्वाहा शक्तिकूटमुच्चार्य शिखायै वषट् पुनर्वाग्भवकूटमुच्चार्य कवचाय हुं
कामराजमुच्चार्य नेत्रत्रयाय वौषट् शक्तिकूटमुच्चार्य शिखायै अस्त्राय फट् ततो मध्य प्राक् अस्त्र मध्ये गुरुपंक्तिं पूज
येत् ऐं क्लीं श्रीं गुरुपंक्तिभ्यो नमः १ गुरुपादुकाभ्यो नमः एवं परमगुरुं तत्पादुकां परापरगुरुं तत्पादुकां च आचार्यं तत्पा
दुकां च पूजयेत् अथावरणपूजा तत्र चतुरस्र प्रथमरेखायां पश्चिमे देवी श्रीपादुकां पूजयामि नमः एवं मध्यरेखायां २
ब्रह्माण्यादीन्यष्टदेवी श्रीपादुकां पूजयामि नमः अन्तरेखायां द्वस्सर्वसंक्षोभिण्यादिमुद्रा श्रीपादुकां पूजयामि नमः स
र्वत्रावरणपूजायां श्रीपादुकापदप्रयोगः तथावृतं त्रांतरे श्रीपदपूर्वमुच्चार्य पादुकापदमुद्धरेत् पूजयामि नमः प
श्चात्पूजयेदंगदेवताः चक्राग्रे त्रिपुराचक्रनायिकाधिष्ठिते एताः अणिमाद्याः प्रकटयोगिन्यः समुद्राः सायुधाश्च परि
वाराः सवाहनाः पूजितास्तर्पिताः संतु इत्युक्त्वा जलेन मूलदेव्यै समर्पयेत् त्रिपुराभ्युत्थानिस्त्ववाराही ये ब्रह्मादिस्समहे
पणद्ये स्थितदैवैरस्थिता पुरा त्रिपुरेति तदा नाम कथितं देवतैस्तव तस्मिणंतवामहस्तेन स्वतंत्रतंत्रे अंगुष्ठानामिकायो
गात् वामहस्तस्य पार्वतिं तद्ध्येत्त्वां दर्शी दिव्यांमुद्रां च सवाहनां ततः षोडशारदले अ १६ ऐं क्लीं श्रीं कामाकर्षिण्यादि
षोडशषोडशानित्या श्रीपादुकां पूजयामि चक्राग्रे त्रिपुरेशी चक्रनायिका श्रीपाः पू· अत्र सर्वाशापरिपूरके चक्रे षोडशद
लचक्रे त्रिपुरेशी चक्रनायिकाधिष्ठिते एताः कामाकर्षिण्याद्याः गुप्ततरयोगिन्यः समुद्राः इत्यादि मूलदेव्यै समर्पयेत् अष्टद
ले २ अनंगकुसुमादिदेवी श्रीपा· पू· चक्राग्रे ३ त्रिपुरसुंदरी चक्रनायिका श्रीपा पू· अत्र सर्वसंक्षोभकारके अष्टदले चक्रे त्रि
पुरसुंदरी चक्रनायिकाधिष्ठिते एताः सर्वसंक्षोभिण्यादयः गुप्ततरयोगिन्यः समुद्रा इत्यादि मूलदेव्यै समर्पयेत् वहिर्दशारचक्रे २

सर्वसिद्धिप्रदादेवी श्रीपादु० चक्राग्रे २ त्रिपुराश्रीचक्रनायिका श्रीपादु० अत्र सर्वार्थसाधके बहिर्दशार चक्रे त्रिपुराचक्रनायि
काधिष्ठिते पत्राः सर्वसिद्धिप्रदादेव्यः कुलकौलिन्यादियोगिन्यः समुद्रा इत्यादि मूलदेव्यै समर्पयेत् अन्तर्दशारचक्रे २ स
र्वज्ञादिदशदेवी श्रीपादु० चक्राग्रे २ सर्वज्ञादिदशदेवी श्रीपादु० चक्राग्रे २ त्रिपुरमालिनी चक्रनायिका श्रीपादु० अत्र सर्व
रक्षाकरे चक्रे त्रिपुरमालिनी चक्रनायिकाधिष्ठिते पत्राः सर्वज्ञाद्यादिदेव्यो निगर्भयोगिन्यः समुद्रा इत्यादि मूलदेव्यै स
मर्पयेत् अष्टारचक्रे २ वशिन्यादि अष्टदेवता श्रीपादु० चक्राग्रे २ त्रिपुरसिद्धा श्रीपादु० अत्र सर्वरोगहराष्टारचक्रे त्रिपु
रसिद्धा चक्रनायिकाधिष्ठिते पत्रा वशिन्याद्या रहस्ययोगिन्यः समुद्रा इति मूलदेव्यै समर्पयेत् अथान्तराल अस्त्रे मूल
विद्यया षडंगानि पूजयेत् ततो अग्निकोणे २ कामेश्वरी नित्या श्रीपादु० दक्षिणकोणे २ चक्रेश्वरी नित्या श्रीपादु० दक्षिण
कोणे २ चक्रेश्वरी नित्या श्रीपादु० वामकोणे २ भगमालिनी नित्या श्रीपादु० चक्राग्रे २ त्रिपुराम्बिका चक्रनायिका
श्रीपादु० अत्र सर्वसिद्धिप्रदे अस्त्र चक्रे बाणचापपाशांकुशविभूषिते अन्तराले त्रिपुराम्बिका चक्रनायिकाधिष्ठिते पत्राः कामेश्वर्याद्या
याय रहस्यातिरहस्ययोगिन्यः समुद्रा इत्यादि मूलदेव्यै समर्पयेत् ततो बिन्दुबीजत्रयसमुच्चार्य श्रीमहात्रिपुरसुन्दरी नित्या
श्रीपादु० इत्यादि वारत्रयं पूजयेत् वामे २ योनिमुद्रा श्रीपादु० चक्राग्रे २ त्रिपुरभैरवी श्रीपादु० अत्र सर्वानन्दमये परब्रह्म
स्वरूपिपिणि बैदव चक्रे त्रिपुरभैरवी चक्रनायिकाधिष्ठिते सर्वचक्रेश्वरी योगिन्यः समुद्राः सवाहनाः सपरिवाराः सायु
धाः पूजितास्तर्पिताः सन्त्विति मूलदेव्यै समर्पयेत् ततो धूपादि विसर्जनान्तं कर्म समापयेत् अस्याः पुरश्चरणं लक्षजपः
तथा च वामकेश्वरतन्त्रे० तत्रस्थितो जपेल्लक्षं साक्षाद्देवीस्वरूपधृक् किं पुनर्देवनकुर्य्याद्दर्शनं च वरानने कुष्ठभक्तु
समेवापि मधुरत्रयमिश्रितैः अथ श्रीविद्याविशेषपद्धतिः बालेमहर्जैरुत्था पराविवासः परिमज्य गुरुं स्वयथोक्तरूपं।

ध्यात्वा ऐं क्लीं श्रीं ह्स्ख्फ्रें ह्सक्षमलवरयूं ह्सक्षमलवरयीं ह्सौः स्हौः अमुकानंदनाथश्रीपादुकां पूजयामि नमः अमुकाना
न्दं वा श्रीपादुकां पूजयामीति स्मृत्वा मानसैर्गंधादिभिः पूजयेत् यथा ऐं क्लीं श्रीं लं पृथिव्यात्मकं गंधं कं समर्पयामि नमः क
निष्ठाभ्यां ऐं क्लीं श्रीं हं आकाशात्मकं पुष्पं समर्पयामि नमोंगुष्ठाभ्यां यं वाय्वात्मकं धूपं समर्पयामि नमस्तर्जनीभ्यां रं
वह्न्यात्मकं दीपं समर्पयामि नमो मध्यमाभ्यां २ वं अमृतात्मकं नैवेद्यं समर्पयामि नमोनामिकाभ्यां ऐं तांबूलं समर्प
यामि नमोञ्जलिना तांबूलं तथा विसृष्टेश्वर एवं ध्यात्वा पुनश्चैवं संचभूतात्मकैर्यजेत् गंधं तत्त्वं पार्थिवं तत्कनिष्ठांगुलि
योगतः वायवात्मकं सह्याधूपं तर्जनीभ्यां समर्पयेत् तेजोमयं महादीपं मध्यमाद्युपयोगतः नमस्कारेणांजलिना तांबू
लं वाम्रतं स्वस्ववीजांतेसर्वं तन्नमस्कारात् ततो योन्यंजलियुक्ति प्रदर्शनं नमस्कृत्य स्तुतिं कुर्यात् [illegible] सर्वं सामा
पद्धत्युक्तक्रमेण कुर्यात् अथ श्रीविद्यायाः विशेषस्नानं वैदिकस्नानं कृत्वा षडंगानि विधाय क्रोमित्यंकुशमुद्रया स
वितृमण्डलात्तीर्थमावाह्य मूलविद्यायाः प्राक्तिसृभार्ध्य योनिमुद्रां तज्जले निः क्षिप्य धेनुमुद्रां प्रदर्श्य मूलवाग्भववीजेन द
शवारमभिमंत्र्य तत्स्मरारविंदविनिर्गतामृतधारया त्रिवारं निमज्ज्योत्थाय पुनर्योनिमुद्रया सप्तवारं त्रिवारं वा शिरस्यभि
षेकं विधाय तत्रैवाचामेत् जामलेतु बालाबीजत्रयैः पीत्वा हाभ्यामोष्ठौ विमर्जयेत् ङगाभ्यां च त्रिकं मृज्य मायया तालव्ये
त्करे श्रीमायया वाक्करणकामत्रिपुटया योनिवह्निलैः कामकालांकुशाभ्यां च मुखनासाक्षिकर्णकान् नाभ्युरस्कं ध्रुतो स्पृष्ट्वा
व्यापिकार्यो जपार्चने आचमेवं भवेदुर्गा जीवन्मुक्तो भवेन्नरः तर्पणाद्व्रतः यथा ऐं क्लीं सौः इति पिबेत् क्लीं श्रीं ओष्ठौ ह्रिं
प्रमार्जयेत् ङगौडगैरवाणीस्वाहेति क्लीं करतालनं श्रीं मुखे ह्रीं करतालनं ओं मुखे क्लीं ऐं नमोः सौः तौ च वक्षसि क्लीं श्रीं
क्लीं कर्णहृदये ऐं नाभौ वक्षसि हंदतायै क्रौं वामंशे तोरमागात्य अनुपद्धते वासमीपपरिधाय मुद्रयसमस्तनात्रिपुंड्रं त्रिरेखात्मकं

मर्द्धचंद्राकृतिविधायाघमर्षणं तं कृत्वा तर्पणं कुर्यात् तथाच षडंगान्यपि विन्यस्य तीर्थमेकं प्राग्वद्दृष्ट्या क्रोंमन्त्रेण समाकृष्य
ततः सवितृमण्डलात् शक्तिबीजं समुच्चार्य क्लिं ह्रीं क्षिपेद्योनिमुद्रया धेनुमुद्रायोनिमुद्रे ततस्तत्र प्रदर्शयेत् मूलवाग्भवबी
जेन संमंत्रयित्वायदेवताः आनंदामृतवारिरूपां मध्यस्थां परिचिंतयेत् देवीं मुखारविंदाच्च निर्गतामृतधारया सम्यक्कृत्वोज
पेद्विद्यामभिषिंचेत्स्वकां ततः एकविंशतिवाराणि जपेद्विद्यामनंतरं देवीपादाधो निमज्ज्यो तीर्थं साधकः उचिते वास
सी परिधायात्परिदध्यादनंतरं आचम्य प्राङ्मुखो मौनी मूलमंत्राभिमंत्रितं धृत्वा भालतले भस्म एवं वक्त्रीशरूपं स्मरेत् सूर्य
मण्डलवासिन्यै देवतायै ततः परं अर्घमंजलिमादाय गायत्र्या च त्रिरुत्क्षिपेत् यथाशक्ति जपेद्देवीगायत्रीं तदनंतरं
तर्पणार्थं समाचाम्य प्राणानायम्य साधकः वसून् रुद्रांस्तथादित्यांस्तथैवांगिरसं ततः देवा नागावस्ततो ब्रह्मविष्णुरुद्रा
ग्रहानपि लोपामुद्रामहल्यां चानसूयामृषितीर्थकैः नक्षत्रराशियोगांश्च करणानि यथाक्रमं चतुर्थ्यैव क्रियायां
तं देवतीर्थेन तर्पयेत् मरीचिमत्रिपुलहं पुलस्त्यं क्रतुमेव च वशिष्ठं च भरद्वाजं गौतमागस्त्यनायकौ अग्निष्वात्ताव र्हिष
दः पितॄन् स्वपितृक्रमं त्रिधाडें तेईदं तं च पितृतीर्थेन तर्पयेत् दक्षिणामूर्तिसंहितामपि तर्पणं च ततः कुर्याद्देवर्षिपि
पितृपूर्वकं ततस्तस्मिन् जले त्रिकोणवृत्तचतुरस्रं विधायाग्रणे षट्कोणं च क्रवामदक्षिणतः संतर्प्य त्रिकोणवृत्तचतु
रस्रान्तराले ईशानादिवायव्यांतं वक्ष्यमाणगुरून् संतर्प्य त्रिकोणमध्ये साध्य सिंहासनमंत्रैर्वक्ष्यमाणैः [illegible] ले भगव
तीमावाह्य परामृतधारया एवं क्रमेण संतर्प्य त्रिकोणेषु कामेश्वर्यादिदेवीत्रयं समयविद्यया संतर्प्य चतुरस्रकोणेष्व
गदेवताः संतर्पयेत् तत आवरणदेवतानां तर्पणं चैव दत्वा हंसः सोहमित्युपस्थाय सवितृमण्डले तीर्थे नियतवचनो यागस्था
नमागच्छेत् यागस्थानं तत्र कालीकुलसंभवे अशेषपञ्चकामानां सिद्ध्यर्थं पूजनोदितं निष्कामानां मुमुक्षूणां गृहे प्रशस्तं स

२४
विद्या॰
व॰
५१४
514

वार्चनं ऋषीणां मुनिमुनिमुख्यानां दीक्षितानां द्विजन्मनां गृहेपि यजनं प्राशस्तं रसैर्वा बहुसंभवे उद्यानेवेपि एकान्ते निर्जने रम्ये
देशे बाधाविवर्जिते स्वासने समासीनः प्राङ्मुखो वाप्युदङ्मुखः तत्रादौ सूर्यपूजा तदुक्तं रुद्रयामले आदित्यं पूजयेदादौ
प्रत्यक्षं लोकसाक्षिणं अन्यथा नैव सिद्धिः स्यात्कल्पकोटिशतैरपि बृहत्स्तवराजे मूलेन विधिवत्संध्यां तर्पणं सूर्य्यपू
जनं पूजालये चात्र पंचमो पूजयाम्यहं ततः पूजामण्डपमागत्य ॐ आत्मतत्त्वाय स्वाहा ॐ विद्यातत्त्वाय स्वाहा ॐ शिवतत्त्वा
य स्वाहा इत्यनेनाचम्य सामान्यार्घ्यं विधाय द्वारपूजां कुर्य्यात् तद्यथा बालया द्वारयुगल दक्षिणपार्श्वयोरुपर्य्यधः ऐं क्लीं
– गं गणपतये नमः २ दुं दुर्गायै नमः २ वं वटुकाय नमः क्षां क्षेत्रपालाय नमः मध्ये २ रत्नमण्डपाय नमः दिक्षु २ का
मदेवाय रत्यै नमः वसंताय प्रीत्यै नमः प्रीत्यै नमः २ गां गणपतये नमः २ सां सरस्वत्यै नमः २ श्रीं श्रियै नमः सोमभुज
गावल्या सरस्वती श्रियं माया दुर्गा च वनदं नन्तरं भद्रकाली ततः स्वस्तिं स्वाहां चैव शुभंकरी गौरीं च लोकधात्री च तथा
वागीश्वरीमपि एताः पूजयेत् ततः ऐं क्लीं सौः रक्तद्वादशशक्तिसहिताय पद्मदीपनाथाय नमः इति पुष्पांजलिं मुंचेत् वि
श्वसारे समुद्रमेखले देवि पर्वतस्तनमण्डले विष्णुपत्नि नमस्तुभ्यं पादस्पर्शं क्षमस्व मे इति प्रसाद्य ॐ पृथ्वि त्वयेत्यादि
इति निवेद्य ततो स्वेन वामपार्ष्णिघातेन भौमान् विघ्नानुत्सार्य अवलोकनेनान्तरिक्षगान् श्रीबालान्यस्तागमदृष्ट्यावलोक
नेन दिव्यान् विघ्नानुत्सार्य सिद्धार्थांस्तत्कुसुमान्यादाय २ अपसर्पन्तु ते इत्यादिना विघ्नानुत्सार्य सिद्धार्थांस्तत्कुसुमा
न्यादाय रसेत् ततो नैर्ऋत्यां ब्रह्मसूत्रे यद्यपि वायव्ये सतिलात्मकं प्राणायामः षोडशान्तहृदब्जावनरूपी भूतशुद्धिं वि
धाय त्रिः प्राणानायम्य मातृकान्यासं कुर्य्यात् तद्यथापि मातृकान्यासानन्तरं प्राणायामो विहितः तथा च तन्त्रान्तरे
भूतशुद्धिं विधायैत्थं मातृकान्यासमाचरेत् यथा शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः मुखे पंक्तिश्छन्दसे नमः स

रित्रिपुरसुंदर्य्यै वक्त्राये नमः गुह्ये वाग्भवबीजाय नमः पादयोः शक्तिकूटाय नमः सर्वांगे कामराजाय कीलकाय नमः
तथा च तंत्रांतरे ऋषिन्यासो मूर्ध्निदेशे छंदस्तु मुखपंकजे देवता हृदये चैव बीजं तु गुह्यदेशके शक्तिं च पादयो
श्चैव सर्वांगे कीलकं न्यसेत् ततः करन्यासः यथा ऐं मध्यमाभ्यां नमः ऐं अनामिकाभ्यां नमः ऐं ऐं अंगुष्ठाभ्यां
नमः ऐं तर्जनीभ्यां नमः सौः करतलपृष्ठाभ्यां नमः तथा च नवरत्नेश्वरे एतद्बीजद्विरावृत्त्या मध्यमाद्यंगुलीषु
ष्वहि करस्य कुर्वीत तलयोः पृष्ठयोरपि चतुर्थीरतिसंयुक्तानाममंत्रैः पृथक्पृथक् बालाबीजत्रयं पूर्वं त
था त्रिपुरसुंदरी आत्मानं रक्ष रक्षेति कुर्यात्तालाद्दिशस्पर्शान् तथैवास्त्रेण मुद्रया कुर्यात् दिग्बंधनं ततः ततो बालां
ते अमृतासनार्णवाय नमः पादयोः बालांते त्रिपुरे भैरवि पोतांबुजासनाय नमः इति जानुद्वये तथा च यामले अ
मृतार्णवशाहूपूर्वमासनाय नमो नमः पादयोर्विन्यसेत्पश्चात् बालांते त्रिपुरे भैरवि पोतांबुजासनायां ते नमो जानु
नि विन्यसेत् ह्रीं क्लीं सौः त्रिपुरसुंदरीदेव्यासनाय नमः इति ऊरुद्वये तथा च ह्रीं क्लीं सौः त्रिपुरेसुक्कासुंदरीति पदं
ततः ङेंतं देव्यासनं चांते नमः ऊरुद्वये न्यसेत् ह्रैं ह्क्लीं सौः त्रिपुरवासिनी चक्रासनाय नमः स्फिक्द्वये ह्सैं ह्सक्लीं ह
सौः त्रिपुराश्री सर्वमंत्रासनाय नमः इति गुल्फे ह्रीं क्लीं ब्लें त्रिपुरमालिनी साध्यसिद्धासनाय नमो नाभिदेशे ह्सरैं ह्स
कलह्रीं ह्सरौः त्रिपुरांबापर्यंकशक्तिपीठासनाय नमो वक्षसि तथा च यामले ह्रैं ह्क्लीं ह्सौः ते त्रिपुरवासिनी
ति च चक्रासनाये त्वमुना स्फिक्द्वये परिविन्यसेत् ह्सैं ह्सक्लीं ह्सौः इति त्रिपुराश्रीपदं ततः पर्यंकशक्तिपीठा
सनाय नमो वक्षसि विन्यसेत् ततो मूलविद्यांते त्रिकूटाविद्यानां बीजाने महात्रिपुरभैरवि सदाशिवमहाप्रेतपद्मास
नाय च नमः इत्यमुना ब्रह्मरंध्रस्थाने प्रविन्यसेत् अथ षडंगन्यासः ऐं सर्वज्ञाशक्तिश्रीमहात्रिपुरसुंदरीहृदयाय नमः ॥

क्लीं नित्यतृप्तिशक्तिश्रीमहात्रिपुरसुंदरीनेत्रत्रयाय वौषट् सौः अनंतशक्तिश्रीमहात्रिपुरसुंदरी अस्त्राय फट् तथा चन-
वरत्नेश्वरे सर्वज्ञता नित्यतृप्तता च अनादिबोधस्वतंत्रता च अनंतशक्तित्वमेनं नता च षडङ्गंरंगाः शिवयोः
शिवायाः तथा बीजं तेनामसंयोज्य जातियुक्तं षडंगकं ततो वशिन्यादिन्यासः संक्षेपप्रयोग उक्तः ततो नवयोन्या-
त्मकन्यासः तथा च बालया त्रिपुरेशान्या नवयोन्यात्मकं न्यसेत् प्रयोगस्तु भैरवीप्रकरणे उक्तः पुनर्बालां समुच्चा-
र्य आग्नेयचक्रे कामगिरिपीठे आलये मित्रीशनाथात्मिके रुद्रात्मशक्ति कामेश्वरीदेवी श्रीपादुकायै नमः आधारे द्विती-
यकूटमुच्चार्य सूर्यचक्रे पूर्णगिरिपीठे षष्ठीशनाथात्मके विष्ण्वात्मशक्ति वज्रेश्वरी देवी श्रीपादुकायै नमो हृदि तृती-
यकूटमुच्चार्य सोमचक्रे जालंधरपीठे उड्डियाणपीठे श्रीचर्यानाथात्मिके पादुकायै नमो ललाटे तुरीयबीजं परं
ब्रह्मात्मशक्तिश्रीमन्महात्रिपुरसुंदरीचक्रे सर्वैः नमो ब्रह्मरंध्रे तत्वन्यासः वाग्भवमुच्चार्य आत्मतत्वव्यापिकायै
श्रीमहात्रिपुरसुंदर्यै नमो हृदये तृतीयतृतीयमुच्चार्य शिवतत्वव्यापिकायै श्रीमहात्रिपुरसुंदर्यै नमो ब्रह्मरंध्रे
ततः पंचदशान्यासः यथा मूले हृदि चतुर्षोः कर्णयोः नमो भ्रुवोर्भुजनाभिषु प्रत्येकं नमोन्तमूलवर्णान्न्यसेत् अथ षो-
ढाशीन्यासः ब्रह्मरंध्रे च संपूर्णां विद्यां मूर्ध्नि विचिंतयेत् सौभाग्यदंडिनीमुद्रां वामांसे भावयेत्सुधीः रिपुजिह्वाग्रहां
मुद्रां वामपादतले न्यसेत् ततो व्यापकान्ते योनिमुद्रां मुखे तिस्रा [illegible] ब्रह्मरंध्रे मणिबंधे ललाटे मालिकां षो-
डशार्णां न्यसेत् ततः पादयोर्जंघयोः जान्वोः कट्यां [illegible] नाभौ पार्श्वे हृदये [illegible] नयोः अंशयोः शायोस्तथा करयोः ब्र-
ह्मरंध्रे च वदने भ्रुवि पार्वति कर्णप्रदेशे करवेष्टनयोः क्रमादिति संहारन्यासः ततः स्थितिक्रमः करयोरंगुलीषु
पंचे ब्रह्मरंध्रमुखे हृदि त्रयं नाभ्यादिपादांतपर्यंतमेकं कंठान्नाभिपर्यंतमपरं ब्रह्मरंध्रात्कंठपर्यंतमेकं पादयोः पं-

चांगुलीषु अथ सृष्टिन्यासः ब्रह्मरंध्रे ललाटे नेत्रे श्रवणे ऊं हेदंत ऊर्ध्व जिह्वायां चिबुके एष्ठे सर्वांगे हृदि स्तने कुक्षौ लिंगे
च षोढाप्राणान्विन्यसेत् अथ षोढान्यासः ऐं क्लीं ग्लौं ग्रं विघ्नेश्वरश्रीभ्यां नमः शिरसि एवं २ आं विघ्नराजह्रीभ्यां सु
विवृत्ते २ ईं विनायकतुष्टिभ्यां नमो दक्षाक्षि २ ईं शिवोत्तमशांतिभ्यां नमो वामचक्षुषि· ऊं विघ्नकृत्पुष्टिभ्यां नमो दक्षक
र्णे २ ऊं विघ्नकर्त्रे सरस्वतीभ्यां नमो वामकर्णे २ ऋं विघ्नराजपतिभ्यां नमो वदनासि २ ॠं गणनायकमेधाभ्यां
नमो वामनासि २ लृं द्विदंतकामिनीभ्यां वामगंडे नागंडे एं गजवक्त्रामोहिनीभ्यां नमः ऊं हे २ ऐं निरंजनजटाभ्यां
अधरे ऊं कपर्दभृज्जीभ्यां ऊर्ध्वदंते २ औं दीर्घमुखज्वालामुखीभ्यां अधोदंते २ अं कुशकवर्णानंदाभ्यां ब्रह्मरंध्रे
२ अः वृषध्वजसुरसाभ्यां मुखे २ कं गणनाथकामरूपिणीभ्यां दक्षस्कंधे २ खं गजेंद्रसुभ्राभ्यां दक्षकूर्परे २ गं सू
र्पकर्णजयिनीभ्यां नमो मणिबंधे घं त्रिनेत्रसत्याभ्यां अंगुलिमूले ङं लंबोदरविघ्नेशीभ्यां अंगुल्यग्रे २ चं महामो
दसुरूपिणीभ्यां वामस्कंधे २ छं चतुर्मुखकामदाभ्यां नमो दभूमिभ्यां नमो कूर्परे २ जं सदाशिवद्विकलाभ्यां
वामजानुनि २ झं आमोदविकटाभ्यां वामांगुलिमूले: २ ञं दुर्मुखपूर्णाभ्यां वामांगुल्यग्रे टं सुमुखभूतिभ्यां द
दक्षिणकट्याधः २ ठं प्रमोदभूमिभ्यां नमो जानुनि २ डं एकपादसतीभ्यां गुल्फे २ ढं द्विजिह्वरमाभ्यां अंगुल्यग्रं
२ णं शूरमातृषीभ्यां अंगुल्यग्रे २ तं वीरमकरध्वजाभ्यां वामकट्यधः २ थं षण्मुखविकर्णीभ्यां मणिबंधे २ दं व
रदभृकुटीभ्यां गुल्फे २ धं वामदेवलज्जाभ्यां अंगुल्यधः २ नं वक्रतुण्डदीर्घघोणाभ्यां अंगुल्यग्रे २ पं द्विरण्ड[illegible]
[illegible] सेनानीजानुनीभ्यां वामपार्श्वे २ बं ग्रामिणीरात्रिभ्यां हृदये भं मत्तचण्डिकाभ्यां नाभौ २ मं वि
मलप्रभाभ्यां उदरे २ यं मत्तवाहनलोलाक्षीभ्यां हृदि २ रं जटिचपलाक्षीभ्यां दक्षस्कंधे २ लं मुण्डिक्रोहिभ्यां कक्षु

दि॰ २ वं रव क्रिदुर्भगाभ्यां वामस्कंधे॰ २ शं वरेण्यमहाभगाभ्यां हृदयादिदक्षहस्ते २ षं हृषकेतनणीभ्यां हृदयादिवाम
हस्ते २ सं भद्रप्रियदुर्गाभ्यां हृदयादिदक्षपादे॰ २ हं गणपाशदद्भ्रियाभ्यां विघ्नहारिणीभ्यां २ लं मेघानादकां
मिनीभ्यां हृदयाद्युदरे २ क्षं गणेशस्मरकालजिह्वाभ्यां हृदादिमुखे एतान्वर्णान्विन्यसेत् अथ षडङ्गन्यासः अं एं अं
आदित्यरुचिभ्यां नमो हृदये॰ २ यं ४ सोमसोममेधाभ्यां नमो भ्रूमध्ये २ कं ५ अंअंगारेकाभ्यां नमो नेत्रत्रये २
चं ५ बुद्धधनाननूपाभ्यां नमो हृदयोपरि २ टं ५ हहस्पतिय पाशिनीभ्यां नमः कंठे २ तं ५ शुक्रकादिनीभ्यां नमो
हृदये २ पं ५ शनैश्चरशाकिभ्यां नमो नाभौ॰ २ यं ४ राहुकलाभ्यां नमो वक्षसि॰ २ लं क्षं केतुदावीभ्यां
नमो गुह्ये तथा चन्द्रमानारणीवे रविरेकं हृदि न्यसेत् यवर्गोणपापनितः भूगुगेत्यादि अथ नक्षत्रन्यासः अं आं अ
श्विन्यै नमो ललाटे २ इं भरिण्यै नमो दक्षनेत्रे २ ईं कृत्तिकायै नमो वामनेत्रे २ ऋं ऋं लृं रोहिण्यै नमो दक्षकर्णे २ ाथ
यं मृगशीर्षायै नमो वामकर्णे २ एं आर्द्रायै नमो दक्षनासिकायां ॐ औ पुनर्वसवे नमो वामनासायां २ कं पुष्यायै न
मो दक्षकरे २ खं गं अश्लेषायै नमो दक्षस्कंधे २ घं ङं मघायै नमो वामस्कंधे २ चं पूर्वफल्गुन्यै नमो दक्षकूर्परे २
छं जं उत्तरफल्गुन्यै नमो वामकूर्परे २ झं हस्तायै नमो दक्षमणिबंधे २ टं ठं चित्रायै नमो वाममणिबंधे॰ २ डं स्वात्यै
नमो दक्षस्तने २ ढं णं विशाखायै नमो वामस्तने २ तं थं दं अनुराधायै नमो नमो वामजानुनि २ लं ज्येष्ठायै
नमो दक्षगुल्फे २ वं णं पूर्वभद्रायै नमो गुल्फे २ षं सं हं उत्तरभाद्रपदायै नमो दक्षपादतले अथ योगिनीन्यासः २
अं इं ईं उं ऊं डमलवरयं डाकिन्यै मां रक्षरक्षत्वगात्मने नमः कंठे कं ५ चं ५ ठं॰ चं रां रीं रुं वमलवरयुं राकिन्यै मां रक्षमेदा
त्मने नमो हृदये॰ डं ढं णं तं ५ पं फं लां लीं लं लमवरयुं लाकिन्यै मां रक्षरक्षमांसात्मने नमो नभौ २ वं भं मं यं रं लं वं कां

कीं कमलवरयुं काकिन्यै मांरत्तरत्नमेदात्मने नमः स्वाधिष्ठाने ॥ २ वं शं षं सं लं सां सीं समलवरयुं साकिन्यै मांरत्तमज्जात्मनेन
मो मूलाधारे २ हं तं हां हीं हमलवरयुं हाकिन्यै मांरहारतत्वगात्मने एवं अमुकं मामज्ञाप्यिनीराकिण्यादिषु योज्यानि ।
अथ राशिन्यासः २ अं आं इं ईं मेषराशये नमो दक्षपादे २ उं ऊं ऋं वृषराशये नमो दक्षहृदये ॥ ऋं ॠं मिथुनराशये न
मः ------- लृं ॡं कर्कटराशये नमः ------- ओं औं सिंहराशये नमो दक्षवाहुमूले ॥ २ अं अः शं षं सं हं लं
क्षं कन्याराशये नमो मस्तके २ कं ५ तुलाराशये नमो वाममस्तके २ चं ५ वृश्चिकाराशये नमो वामवाहुमूले २ टं ५ ध
नुराशये नमो वामहृदये २ तं ५ वामकरराशये वामपादये २ पं ५ कुम्भराशये नमः पृष्ठे २ यं मं मीनराशये नमः
उदरे अथ पीठन्यासः यथा ॥ अं वाराणसीपीठाय २ इं नेपालपीठाय ॥ ईं पौण्ड्रवर्द्धनपीठाय ॐ पुरस्थिरपीठाय ॥ ऊं
कान्यकुब्जपीठाय ॥ २ ऋं अर्बुदपीठाय ॥ २ लृं आम्रातकेश्वरपीठाय ॥ ॡं एकाम्रपीठाय ॥ २ एं त्रिस्रोतःपीठायः २ ऐं का
मकोटपीठायः २ ओं भृगुनगरपीठाय औं दारपीठाय ॥ अं चंद्रपुरपीठाय अः श्रीपीठेत्यादि ॥ २ कं ओंकारपीठाय ॥ २ खं
जालंजालंधरपीठायः २ गं मालवपीठाय २ घं भद्रपीठाय २ ङं देवीकोटपीठाय ॥ २ चं गोकर्णपीठाय २ छं मारुते
श्वरपीठाय २ जं अट्टहासपीठाय ॥ झं वीरजपीठाय २ टं राजगृहपीठाय २ ठं महापथपीठाय ॥ २ डं कोलगिरिपीठा
ढं येलापुरीपीठाय २ णं वाणेश्वरपीठाय २ तं जयंतीपीठाय ॥ २ थं उज्जयनीपीठाय ॥ २ दं चरित्रापीठाय ॥ २ धं क्षीरि
रीकापीठाय २ नं हस्तिनापुरपीठाय २ पं उड्डीशपीठाय ॥ २ फं प्रयागपीठाय २ बं षष्ठीपुरपीठाय २ भं मायापुरपीठा
य २ मं मलेश्वरपीठाय २ यं मलयपीठाय ॥ २ रं श्रीशैलमहामेरुपीठाय ॥ २ लं गिरिपीठाय २ वं महेंद्रपीठाय २ षं वा
मनपीठाय २ सं हिरण्यपुरपीठाय ॥ २ हं महालक्ष्मीपुरपीठाय ॥ २ लं उड्डीयानपुरपीठायः २ क्षं छायाछत्रपीठायः २ एत

निनमोंतानिमातृकास्थानेकर्तव्यानीतिषोढान्यासः अथषोढान्यासोमातृकान्यासानंतरंकर्तव्यइति अथत्रिपुरान्यासं
तथाचतंत्रांतरे त्रिपुरान्यासंततःकुर्यात्सर्वकामार्थसिद्धये आस्तांन्यासमात्रेणसदाशिवोभवेन्नरः र अंकामिनीत्रिपुरा
येनमः एवं र आंमालिनीत्रिपुरायैनमः र इंमदनात्रिपुरायैनमः र ईंमदनात्रिपुरायै· र उंद्राविणीत्रिपुरायै· र ऊंखेच
रीत्रिपुरायै र ऋंकिटिकात्रिपुरायै र ॠंकुलावतित्रिपुरायै र लृंक्लेदिनीत्रिपुरायै र ॡंशिवदूतीत्रिपुरायै र एंक्षोभ
णात्रिपुरायै· र ऐं·कालिकात्रिपुरायै र वंपिंगलात्रिपुरायै र हुंभगसर्पिणीत्रिपुरायै· र जंसुंदरीत्रिपुरायै र फंनीलपा
ताकायैत्रिपुरायै र टंमहाभिद्रेश्वरीयै र ठंभ्रामोवात्रिपुरायै र डंरत्नमालात्रिपुरायै र ढंमंगलात्रिपुरायै र णंभग
मालिनीत्रिपुरायै र तंरौद्रीत्रिपुरायै र थंयोगीश्वरीत्रिपुरायै र दंभ्राविकात्रिपुरायै· र धंअट्टहासत्रिपुरायै र नंव्योमव्या
पिनीत्रिपुरायै र पंवज्रेश्वरीत्रिपुरायै र फंलोभिणीत्रिपुरायै· र वंशांभवीत्रिपुरायै र भंअनंगात्रिपुरायै· र मंलोके
श्वरीत्रिपुरायै· र यंरक्तात्रिपुरायै र वंसस्यात्रिपुरायै· र लंशुक्लात्रिपुरायै र एतानमोंतेनमातृकास्थानेप्रविन्यसेत्
अथकामरतिन्यासः यथा ऐंक्लींश्रींह्रींअंकामरतिभ्यांनमः एवं ध आंकामप्रीतिभ्यां ध इंकांतकामिनीभ्यां ध ईंभ्रांत
मोहिनीभ्यां ध उंकाममधुकरकलाभ्यां ऊंकारविलासिनीभ्यां ध ऋंकणीकल्पलताभ्यां ध ॠंकोमलपुष्पमलाभ्यां ध
लृंकामवर्द्धकसुचिस्मिताभ्यां ध ॡंचाञ्चविभ्रमाभ्यां ध एवंमनविपलालतीभ्यां ध ऐंभ्रमणैलालिहानाभ्यां ध ओंरतिनाथ
दिगंवरीभ्यां ध औंरतिप्रियरसाभ्यां ध अंरात्रिनाथकुञ्जिकाभ्यां ध अःस्मरसेनकांताभ्यां ध कंवमनसत्वाभ्यां ध खंनिशाव
रकाल्याणीभ्यां ध गंनंनमोहिनीभ्यां ध घंनरनकामदाभ्यां ध चंदंतपित्तस्खलावण्यभ्यां ध छंनिशाचरमर्दिनीभ्यां ध जंरति
हंसकलहप्रियाभ्यां ध झंपुष्पधन्वेकांतीभ्यां ध ञंमहाधनुःसमुत्थीभ्यां ध टंभ्रामणोनतलिनीभ्यां ध ठंभ्रमाजदिनीभ्यां ध डं

भ्रमणायालिनीभ्यां च ढं भ्रमणाभिलाषिणीभ्यां च णं पूर्णामृतरसाभ्यां च तं रमणीरमाभ्यां च थं भृगुभ्रमाभ्यां दं भ्रांतवामर
लोचनाभ्यां च धं भ्रमावर्त्तचलाभ्यां च नं मोहनदीर्घजिह्वाभ्यां च पं मेचकमदिराभ्यां च फं मधुमत्तलोलाक्षीभ्यां च बं मो
हवर्द्धनभृंगिराभ्यां च भं मोदकवचपेटाभ्यां च मं मन्मथमाथाभ्यां च यं मतंगमालिनीभ्यां च रं भृंगनायकहंसिनीभ्यां च लं गाय
कविस्मितोत्सुकाभ्यां च वं गीतगजनंदिनीभ्यां च शं नर्तकरंजिनीभ्यां च षं लोलकांतिभ्यां च सं अन्नजकलकंठीभ्यां च हं सवल
कहकोदरीभ्यां च लं मेचपूर्णामाभ्यां च क्षं कामवर्द्धनमोन्मत्ताभ्यां च एतान्मंत्रान्स्थानेषु विन्यसेत् । अथ षोडशनित्यान्यासः षोड
नित्या यथा ज्ञानार्णवे प्रथमा सुन्दरी नित्या महात्रिपुरसुंदरी कामेश्वरी समाख्याता तथैव भगमालिनी नित्यक्लिन्ना च भेरु
ण्डा तथैव वह्निवासिनी वज्रेश्वरी च दूती च त्वरिता कुलसुंदरी नित्या नीलपताका च विजया सर्वमंगला ज्वालामालिनी वि
चित्रांताः पंचदश प्रकीर्तिताः एतासां मंत्राः तथा ज्ञानार्णवे शृणु देवि प्रवक्ष्यामि नित्यामण्डलमुत्तमं बालांतरे च ह्सां
ते कामेश्वरिपदं वदेत् इच्छाकामफलप्रांते प्रदे सर्वपदं ततः ततः सत्वरसंभूयात्कहि सर्वजगत्पदं लोभनांते कान्विद्र
यां ड्रु कारत्रयमालिखेत् पंचबाणान्समालिख्य संहारेण क्रमादिका एषा कामेश्वरी नित्या प्रसंगात्कथिता प्रिये वाग्भवं
भगपूर्णं ते भुजे भगिनि मालिखेत् भगोदरि भगांते च तथा माले भगावहे भगगुह्ये भगप्रांते तथा योनि भगांतिके नित्या
तिनि च सर्वांते ततो भगावशंकरी भगरूपे ततो लेख्यं नीरजायतलोचने नित्यक्लिन्ने त्रयप्रांते स्वरूपे सर्वमालिखेत् भगाति
मेखालयांते वरदे च समालिखेत् रेते स्वरेते भगक्लिन्ने क्लिन्नद्रवे ततः क्लेदय द्रावय च अमोघसर्वसत्त्वान्भगेश्वरि अमोघे भगविच्चे
क्षुभ क्षोभय सर्वच सत्वान्भगेश्वरि ब्रूयाद्वाग्भवं ब्लूं जमादिकं मे ब्लुं मो ब्लूं ब्लं देव्यद्रव क्लिन्ने ततः परं सर्वाणि च भगान्यंते मे वशं
चानयेति च स्त्रीबीजं च हरप्रांते वलेमात्मकमक्षरं चवर्गमंत्यहीनं च विलिखेद्द्विकसंस्थितं चन्द्रदशस्वरोपेतं बिंदुनादांकितं

पृथक् वह्निजायान्विता विद्या भेरुण्डा देवता भवेत् भुवनेशीं समालिख्य विद्येयं भगमालिनी परावीजं समुद्धृत्य नित्यक्लिन्ने म
दद्रवे अग्निजायान्वितो मंत्रो नित्यक्लिन्नेयमीरिता प्रणवं पूर्वमुद्धार्य तथा कुशयुगं वदेत् तन्मध्ये विलिखेद्देवि हल्लेखां तेफ
रेमाते चंद्रवीजं विसर्गवत् चतुर्दशाक्षरी विद्या देवी वज्रेश्वरी भवेत् परावीजं समुद्धार्य शिवदूती चतुःस्मृता छन्दं तोयं मनु
र्द्वैविहृती सर्वसम्पद्दिदा ॐकारं वीजमुद्धार्य परां कवचमालिखेत् खेचाख्यं वसमालिख्य स्त्रीं वीजं च समालिखेत् ऊंकारं तेप
राद्यास्वं विद्येयं त्वरिता भवेत् सर्वसिंहासनमयी वाले वकुलसुन्दरी ९ वालया पुटितं कुर्यात् तथा वै नित्यभैरवी पंचवाणांश्च
देवेशि नित्या एकाक्षरी भवेत् अथवा पंचात्मवाणवीजे नित्ये यमपरा भवेत् प्रणवं च भुवनेशीं तेफ रेमात्मकमक्षरं क्रमा
त्मकं द्वितीयं तु भुवनेशं ततः नित्य एतं समुद्धृत्य संबोध्याच मदोद्रवा कवचं चांकुशं माया नित्या नीलपताकिनी ११ वी
तं कालसमायुक्तं रेफं श क स्वरान्वितं विंदुनादात्मिको देवि विद्येयं विजया भवेत् यद्वा वांतं काग्निवायुस्थं ततः शक्तिविभू
षितः नादविंदुकलायुक्तो विद्येयं विजया भवेत् वेदवाह एम्सयुक्तं तारवीजं समालिखेत् चतुर्थ्यां तां ततो देवि विलिखेत्सर्व
मंगला हरंतोयं मनुर्द्वैविविद्येयं सर्वमंगला १३ तारं हंसं भगवत्यै ज्वालामालिनि देवि च हृद्धार्णा च सर्वांते भूतसंहार
कारिके जातवेदसि संलिख्य ज्वलेति यद् युग्मकं ज्वलेति प्रज्वलं हुं हुं ऊंकारत्रयं रं रं स्वाहान्वितो मनुः ज्वालानित्या महादे
वि ज्वालामालिनिका परा १४ कवर्गांतं स्वरांतं च श क स्वर विभूषितं विंदुनादकलाक्रांतं विचित्रा भुवनेश्वरी १५ अकारादि तु
सर्वेषु स्वरेषु क्रमशो यजेत् अः स्वरे परमेशानि श्रीविद्या विश्वमातृका स्वरवह्निमसेह्रियांनी रज्जायत लोचने पतेन ताः षोड
श स्वरस्थानेषु विन्यसेत् यथा अं ऐं क्लीं श्रीं पें क्लीं सौ ॐ नमः कामेश्वरि इच्छाकाम फलप्रदे सर्वसत्ववशंकरि सर्वजगत्क्षोभ
करि हुं हुं द्रां द्रीं क्लीं ब्लूं सः सौः क्लीं ऐं कामेश्वरीनित्याकलायै नमः १ आं ऐं क्लीं श्रीं ऐं भगभुगे भगभुगे भगिनि भगोदरि भगमा

लिभगावहे भगगुह्ये भगयोनि भगनिपातिनि सर्वभगवशंकरि भगरूपे सर्वभगानि मे ह्यानय वरदे रेते सुरेते भगक्लिन्ने क्लिन्नद्रवे
क्लेदय द्रावय अमोघे सर्वसत्वान् भगेश्वरि अमोघे भगविच्चे क्षुभ क्षोभय सर्वसत्वान् भगेश्वरि ऐं ब्लूं जं ब्लूं भें ब्लूं मों ब्लूं हें ब्लूं हें क्लिन्ने सर्वाणि
भगानि मे वशमानय स्त्रीं हर ब्लें भगमालिनी नित्याकलायै नमः ३ ईं २ ॐ ह्रीं क्रों श्रों ज्रों ज्रौं क्रों जों स्वाहा भेरुण्डा नित्याकला
यै नमः ४ ह्रीं २ ॐ ह्रीं शिवदूत्यै नमः शिवदूती नित्याकलायै नमः ५ ॐ २ ह्रीं म्रीं क्रें सः नित्यक्लिन्ने मदद्रवे स्वाहा वह्नि
वासिनी नित्याकलायै नमः ६ ह्रीं २ फ्रें शिवदूत्यै नमः शिवदूती नित्याकलायै नमः ह्रीं २ ॐ ह्रीं हुं खेचछे क्षः स्त्रीं हुं क्षें
ह्रीं फट् त्वरिता नित्याकलायै नमः ५ ॐ २ ह्रों म्रीं क्रें सः नित्यक्लिन्ने मदद्रवे स्वाहा वज्रेश्वरी नित्याकलायै नमः ८
ह्लें २ ऐं क्लीं हसः कलरीं हसकलरीं ह्रीं क्लीं ब्लूं स्त्रः सौं क्लीं ऐं विमलाकलायै नमः १० ऐं २ म्रीं फ्रों फ्रें क्रीं क्रौं नि
त्यमदद्रवे हुं क्रौं क्रौं नीलपताकिनी नित्याकलायै नमः ११ ऐं २ भमेरीं नित्याकलायै नमः १२ श्रीं २ स्वौं सर्वमंग
लायै नित्याकलायै नमः १३ ॐ २ श्रीं भगवति ज्वालामालिनि देवि सर्वभूतसंहारकारिके जातवेदसि ज्वलन्ति २ ज्वल २ प्र
ज्वल २ हुं २ फट् स्वाहा ज्वालामालिनी नित्याकलायै नमः १४ च्रं २ क्रौं विचित्रा नित्याकलायै नमः १५ श्रीं मूलविद्यामुच्चार्य
महात्रिपुरसुन्दरी नित्याकलायै नमः १६ यद्वा श्रीकामेश्वरी नित्याकलायै नमः इत्यादि अथ प्रकटयोगिनीन्यासः मूलाधा
रे ऐं क्लीं श्रीं प्रकटयोगिनीभ्यो नमः स्वाधिष्ठाने २ गुप्तयोगिनीभ्यो नमः नाभौ गुप्ततरयोगिनीभ्यो नमः हृदि २ संप्रदाय
रहस्ययोगिनीभ्यो नमः कंठे २ कुलकौलिनी योगिनीभ्यो नमः भ्रूमध्ये २ निगर्भयोगिनीभ्यो नमः भाले २ रहस्य
योगिनीभ्यो नमः नासान्ते २ अतिरहस्ययोगिनीभ्यो नमः ब्रह्मरंध्रे २ परमातिरहस्ययोगिनीभ्यो नमः अथायुधन्यासः
द्रां द्रीं क्लीं ब्लूं सः यमांलां वां शां षां सां मोहनाय कामेश्वराय धनुषे नमः एतद्धं पंचमाध्यहस्ते द्रां प यां जंजनस्तनेभ्यः कामेश्व

वि॰या॰ २४

५१९

519

रवाणेभ्यो नमो दक्षिणाधःकरे यां ५ द्रां ५ कामेश्वरीबाणेभ्यो नमो दक्षिणाधःकरे॰ द्रां ५ यां ५ ग्लौं वशीकरणाय कामेश्वरपाशा
यनमः ऊर्द्धे यां ५ द्रां ५ ग्लौं ह्रीं वशीकरणाय कामेश्वरीपाशायनमो वामोर्द्धे द्रां ५ यां ५ क्रों सर्वक्लें भनकवचाय कामेश्वरांकुशायनमः
मोदक्षिणोर्द्धे॰ यां ५ द्रां ५ क्रों सर्वक्लें भनकराय कामेश्वरीअंकुशायनमो दक्षिणोर्द्धे॰ ततो वक्ष्यमाणक्रमेण कामकलाध्याना
भ्यसेत्ः एवं कामकलारूपं देवतामग्रमात्मनः वपुर्विचिन्त्याशिवयोरपृथग्ध्यानमाचरेत्॰ ह्रीं श्रीं क्लीं ब्लें सः इत्येते कामबा
णाः प्रकीर्तिताः यां रां लां वां शां इमिदं कामेश्वरीबाणपंचकं॰ द्रां द्रीं ति॰ ५ पञ्चाग्रा ५ द्राविति यंमेमोहनशोषणतः ई॰ ता २ कामेश्व
रीधनुरुं नमो नमस्कृत्येत॰ अनेन वसयावामाधोहस्तेसंधारयेद्धनुः यादिद्राद्रीतिधेइं॰ नमश्चाहनपदं पारि॰ कामेश्वरीधनुरुं॰
तेन मोनमिस्यपः करे॰ वामेदेव्यास्तथामेवीधारयेदेतद्वधनुः द्रादियादीनिजेनतत्सतेभ्यः कामेश्वरीपदं ततः बाणेभ्यो नमस्त्ये
केदक्षिणाधः करे निजे देव्याप्रविन्यसेद्बाणान्योष्याणिवकामाधकः द्रादियादीनि भूयोपिन्नविभूनेत्सविडके॰ स्याद्वशीकरा
णायेति कामेश्वरपदं ततः पाशायनमस्तेतु वामोर्द्धे विन्यसेत्करे॰ यादिद्रादीनि गगनेवह्निवामाक्षिबिंडमत् स्याद्वशीकरणा
येति पदं कामेश्वरीतिच॰ पाशायनमहत्यसेवबामोर्द्धे विन्यसेत्करे द्रादियादीनि क्रों सर्वक्ले भनाय पदं ततः कामेश्वरपदात्परम्॥
दंकुशायनमो लिखेत॰ दक्षिणोर्द्धकरे शैवे विन्यसेदंकुशं ततः द्रादियादीति क्रों सर्वक्ले भनायततः परं कामेश्वरपदाहर्द्धे विन्य
सेदंकुशं ततः ततो मूलेन त्र्यायके कृत्वा नवमुद्राः प्रदर्शयेत्॰ यथा द्रां सर्वसंक्षोभिणी द्रीं सर्वविद्राविणी क्लीं आकर्षिणी ब्लूं
सर्ववशिनी सः सर्वोन्मादिनी क्रों महांकुशा हस्खफ्रें खेचरी ह्सौः बीजमुद्रां ऐं योनिमुद्रां न्यासकालेस्तथा गिर्वी हृदये॰ प्रातःका
लेयथा पूजा समस्तपरेशमकर्मणि॰ जपकाले वापि तेषां विनियोगः पृथक्पृथक्ः पूजाकाले समस्तवाङ्मयी तत्तायकमन्नमः
ततोध्यानं॰ यथा॰ ततः पद्मयोनिदेवा बालार्ककिरणोज्वला जपाकुसुमसंकाशा दाडिमीकुसुमोपमाः पद्मरागप्रतीका

शोणां कुंकुमारुणसन्निभां । स्फुरत्कूटमाणिक्यकिंकिणीजालमण्डितां । कालालिकुलसंकाशकुटिलालकपल्लवां । प्रत्यग्रारुणसंव-
काशवदनांभोजमण्डलां । विश्वकर्मविनिर्माणसूत्रसस्पष्टनासिकां । ताम्रविद्रुमबिंबाभरक्तोष्ठीममृतोपमां । कर्णांबुजनवज्योतिर्विता-
नितनमध्यनां । मुक्ताहारलतोपेतसमुन्नतपयोधरां । त्रिवलीवलयायुक्तमध्यदेशसुशोभनां । अनर्घ्यरत्नघटितकांचीयुतनितंबिनीं ।
नितंबबिंबद्विरदरोमराजिवरांकुशां । कदलीललितस्तंभसुकुमारोरुमीश्वरीं । लावण्यकुसुमाकारजानुमण्डलबंधुरां । लावण्यक-
दलीतुल्यजंघायुगलमण्डितां । गूढगुल्फपदद्वंद्वप्रपदाजितकच्छपां । नखदीर्घांगुलीसंछन्ननवराजिविराजितां । ब्रह्मविष्णुशिरोर-
त्ननिघृष्टचरणांबुजां । शीतांशुशतसंकाशकांतिसंतानहासिनीं । लौहित्यजितसिंदूरजपादाडिमरागिणीं । सर्वलक्ष्मीमयीं नित्यां सम-
वेशक्तिमयीं शिवां । एवंरूपमात्मानं ध्यात्वा पूजयेत् । तद्यथा । हृत्पद्ममध्ये देवीं विभाव्य कुण्डलीपात्रस्थेन पार्श्वदेव्यास्मरणे दद्यात् ।
ततो मनस्पाद्यं दत्वा सहस्रदलपद्मसंगलितपरमामृतजलेनाचमनीयं मूत्वविपंचविंशतितत्वेन गंधं च अहिंसां विज्ञानं हृन्माद-
यो मनोभवं अमोहं । अमात्सर्यं । अमायां अनहं । अरागं अद्वेषं । इन्द्रियाणि दशैतानि पुष्पाणि च समर्पयेत् । वायुं च धूपं तेजो हृत्पु-
दीपं श्वेतचामरं नृत्यं दर्पणं । वेदछत्रं । पद्मवमेवलाग्रानेदरावृत्तुले । अनाहतध्वनिमयीं घंटां निवेदयेत् । ततः सहस्रारसाद्भुपि-
मीसपर्वते च दत्वा मनोन्मेकसौलिशृंगारादिरसोद्भवैः नृत्यगीतैश्च वाद्यैश्च तोषयेत्परमेश्वरीं । एवं संपूज्य भेदेन जपः कार्यः
ततो वहिः पूजामारभेत् । तत्रादौ स्थापनं । प्रथमं सामान्यार्घ्यं तत्क्रमः । प्रादौ जलेन चतुरस्रं विधाय तदंतर्हेममालिखेत् । ओं मण्डा-
लाय नमः इति पुष्पैरभ्यर्च्य तत्राधारं पात्रं स्थापयित्वा वालयानतमभ्यर्च्य शुद्धजलेन तमापूर्य पंचरत्नं सर्वंतांशक्तिश्रीमदादिपुर-
सुंदरीहृदयाय नमः इत्यादिषडंगानि संपूज्य तद्रूपरिमलमष्टधा जपेत् । ततो विशेषार्घ्यस्थापनं । तस्याश्चेतत्तदंतरे । पात्रकाः
चनताम्रकृष्णजनितकुकाकलायोद्भवं विश्वामित्रमयं च कामदमिदं देमरिप्रस्फाटिकं ताम्रशीतिरमदसिद्धिजनकं पु

विद्या॰ २८

५२०

520

क्लिश्चरं सौकिकं नवरत्नेश्वरे॰ इत्यादिपात्रलक्षणमागमस्थोक्तं॰ ततश्चात्मश्रीचक्रयोर्मध्ये त्रिकोणवृत्तषट्कोणचतुरस्रमण्डलं कृत्वा
त्रिकोणमध्ये मूलविद्यामध्ये संपूज्य त्रिकोणे प्रत्येकं कूटत्रयं पूजयेत्॰ अग्न्यादिक्रमेण ततः षट्कोणे मूलविद्यया द्विरावृत्तया षडंगानि पूजये
त् ततः ऐं ह्रीं श्रीं रं अग्निमण्डलाय दशकलात्मने ऽर्घ्यपात्राधाराय नमः इत्याधारं संपूज्य ततः वह्नेराकारेण वह्नेर्दशकलाः पूजयेत्॰
यथा॰ ऐं ह्रीं श्रीं यं धूम्रार्चिषे नमः एवं रं नीलवर्णायै नमः २ लं कपिलायै॰ २ वं विस्फुलिंगिन्यै॰ २ शं ज्वालिन्यै॰ २ षं हेमवत्यै २ सं हव्यवाह
नायै॰ २ लं राज्यै॰ २ क्षं संकर्षिण्यै॰ २ इति संपूज्य तदुपरि पात्रं संस्थाप्य पूर्ववत् त्रयं त्रमालिख्य संपूज्य ऐं ह्रीं श्रीं क्लीं सूर्यमण्ड यद्वा
दशकलात्मने ऽर्घ्यपात्राय नमः इति संपूज्य सूर्याकारेण सूर्यस्य द्वादशकलाः पूजयेत् यथा॰ ऐं ह्रीं श्रीं कं तपिन्यै नमः एवं २ खं
तापिन्यै नमः २ गं फं धूम्रायै नमः घं पं विश्वप्रायै नमः २ ङं नं बोधिन्यै॰ चं धं कालिन्यै॰ २ छं दं शोषिण्यै २ जं थं वरेण्यायै २ झं तं आ
कर्षिण्यै॰ २ ञं णं मायायै॰ २ टं ढं विवस्वत्यै॰ २ ठं डं हेमप्रभायै नमः इति संपूज्य ऐं ह्रीं श्रीं सौः सोममण्डलाय षोडशकलात्मने नमः
त्यनेन मूलेन च जलादिना पूर्ववत् पूर्वं वन्मत्रमालिख्य अकथादित्रिरेखां हंसं च मध्ये चिंतयेत्॰ ततः पूर्ववत् संपूज्य सौः सोममण्ड
लाय षोडशकलात्मने ऽमृतायनमः इति सोमाकारेण सोमकलाः पूजयेत्॰ यथा ऐं ह्रीं श्रीं अं अमृतायै नमः एवं २ आं
मदनायै नमः इं तुष्ट्यै ईं पुष्ट्यै॰ २ उं प्रीत्यै॰ २ ऊं रत्यै॰ २ ऋं श्रियै॰ २ ॠं क्रियायै॰ ऌं सुधायै॰ २ ॡं रात्र्यै॰ एं ज्योत्स्नायै॰ ऐं हैमवत्यै॰ २ ओं
छायायै॰ औं पूर्णायै॰ २ अं विद्यायै॰ २ अः अमावास्यायै इति संपूज्य मध्ये हंसः आत्मने नमः ततो हसक्षमलवरयूं आनंदभैर
वाय वषट् सहक्षमलवरयीं सुधादेव्यै वषट् इति संपूज्य मत्स्यमुद्रया तज्जलमाच्छाद्य मूलविद्यामष्टधा जपेत् ततो धूपादीन्
निवेद्य नवमुद्राः प्रदर्श्य तत्सम्पतेत्ज्जले किंचित्पात्रान्तरे निःक्षिप्य मूलेन तज्जलेनात्मानं पूजोपकरणं वाभ्युक्ष्य सर्वं तन्मय
यं कुर्यात्॰ पूजासमाप्तिं यावत्तत्पात्रं न चालयेत्॰ तन्मध्ये केसरी विद्यया अंगदेवताः पूजान्तमर्च्यस्थापनानन्तरं॰ ता

८६

थाच आत्मानं यागवस्तूनि शोधयित्वा यथाक्रमं । चिन्मये यत्स्वमं स्थापितं येन्मंत्रवित्तमः तस्मात्स्वकचतुर्दशिकमवशान्निर्माय च
क्रोंशुभं स्वर्णहासित्रुवेपं रसमरहंगोपानमेवं तथा । ध्यात्वा बाह्यवत्तान्ततो बद्धविधैः पुष्पैस्सुपाद्यादिभिर्नानादेव्यसुगंधिमोदकफ
लैरुद्दामयेत्स्वेहृदि । ततो महाचक्रे श्रीअनन्तभोगिभूयेनमः एवं रत्नद्वीपाय । नानावृक्षमहोद्यानाय । कल्पवृक्षवाटिकायै । हरिचंद
नवाटिकायै । मंदारवाटिकायै । पारिजातवाटिकायै । पुष्परागप्राकाराय । पद्मरागरत्नप्राकाराय । गोमेदरत्नप्राकाराय । इंद्रनील
रत्नप्राकाराय । वज्ररत्नप्राकाराय । वैडूर्यरत्नप्राकाराय । वेदिकोद्धाराय महाशृंगारपरिखायै । महापद्माटव्यै । चिंतामणिगृ
हराजाय । पूर्वाम्नाय । पूर्वद्वाराय । दक्षिणाम्नाय । पश्चिमाम्नाय । पश्चिमद्वाराय । उत्तराम्नाय उत्तरद्वाराय । रत्नद्वीपवलयाय ।
महासिंहासनाय । ब्रह्ममयैकमंचपादाय । विष्णुमयैकमंचपादाय । रुद्रमयैकमंचपादाय । ईश्वरमयैकमंचपादाय ।
रुद्रमयैकमंचपादाय । ईश्वरमयैकमंचपादाय । सदाशिवमयमंचफलकाय । हंसतूलमहोपधानाय । कौसुंभास्तरणा
य । महावितानिकायै । महापवनिकायै । तदुपरि हंसौः सदाशिवमहाप्रेतपद्मासनाय नमः ततः पुनर्ध्यात्वा शिवेण मुद्रा
शिवेरमातृकायंत्रे समानीय ह्रीं श्रीं सौः त्रिपुरसुंदरीमूर्तिं कल्पयामीति विद्यां कल्पितमूर्तौ आवाहयेत् । हस्रैं हसकलरीं हसौः
इत्यावाह्य महापद्मवनान्तस्थे कारणानंदविग्रहे । सर्वभूतहिते मातरेह्येहि परमेश्वरि । इति वैदवचके परिचितिमावाह्यावाहना
दिमुद्राः प्रतिष्ठान्त कर्मसमाप्य बाणकोदण्डपाशांकुशान्मुद्राः प्रदर्शयेत् । ततो यथोपचारैः संपूज्य विद्यया संतर्पयेत् । तत्राये
क्रमः सप्तदशांगुष्ठानामानरोवायेण पतश्रीपादाद्विंदुनाग्रमध्यस्थानामिकापुष्पावृताग्रेपैः श्रीमहात्रिपुरसुंदरीं तर्पया
मीति त्रिः संतर्पयेत् । तदुक्तं तन्त्रे । अंगुष्ठानामिकायोगाद्वामहस्तस्य पार्वति तर्पयेत्सुंदरीं देवीं समुद्रां च सवादतः । तर्पणा
न्मुदे देव्याः शिवा रमूलविद्यया । अंगुष्ठानामिकाभ्यां तु नवैनिर्दिष्टमुद्रतं । आपात्र सोदकं बिंदुं तर्पयेत्कुलनायिकां अंगुष्ठा

वि·या·२८

५२१

521

भैरवके देवि ग्रनामाचं हिकाप्रिये· मत्येन हस्तयोगेन तर्पयेद्वाक्कुलेश्वरी विशेषस्त्र· यथाष्टानामिकाभ्यां तु शांतिकर्मणि तर्पयेत्·
तर्जन्यंगुष्ठयोगेन तर्पयेदभिचारके कनिष्ठांगुष्ठयोगेन सर्व मनेन तर्पयेत्प्रिये· ततो देव्या अंगेषडंगानि पूजयेत्· यथा ऐं सर्वदेव्या
शक्ति श्रीमहात्रिपुरसुंदरी हृदयाय नमः क्लीं नित्यतृप्तिशक्ति श्रीमहात्रिपुरसुंदरी शिरसे---रा सौः अनादिबोधशक्ति श्रीमहा
त्रिपुरसुंदरी शिखायै वषट्· ऐं सर्वतेजशक्ति श्रीमहात्रिपुरसुंदरी हृदयाय नमः क्लीं नित्यतृप्तिशक्ति श्रीमहात्रिपुरसुंदरी शिर
से स्वाहा· सौः अनादिबोधशक्ति श्रीमहात्रिपुरसुंदरी अस्त्राय फट् ततस्सर्वशरीरे कामकलां भावयेत्ततः तथा च बिंदुसंकल्पं वा·
कृत्वा तत्र चक्रं विभावयेत्· तद्यथा सर्वपापहरं चिंतयेत्तद्योगवित् ततो त्रिकोणे नित्याम श्वेत महाप्रस्रवामावर्तेन अकारादि पंचकं
कारादि पंच पकारादि पंचविभाव्य समध्ये बिंदुगते शुवामावर्तेन ककारादि काले कामेश्वर्यादि विविशेते ह्रस्वपक्षे विविधादि काम
श्वर्यंतं पूजयेत् तद्यथा प्रतिपद्युक्ताकारे ऐं ह्रीं श्रीं ततत्वेन बाह्यकामेश्वरी नित्याकलाश्रीपादुकां पूजयामि नमः एवमा
कारे द्वितीयायां भगमालिनी· इकारे तृतीयायां नित्यक्लिन्ना· ईकारे चतुर्थ्यां भेरुण्डा उकारे पंचम्यां वह्निवासिनी ऊकारे षष्ठ्यां
कृष्णा तिथ्या· एकारे एकादश्यां नीलपताका ऐकारे द्वादश्यां विजया ओकारे त्रयोदश्यां सर्वमंगला· औकारे चतुर्दश्यां ज्वाला
मालिनी अंकारे पौर्णमास्यां विचित्रा विमर्शे त्रिपुरसुंदरी पूजयेत्· ह्रस्वपक्षे विविधादि कामेश्वर्यंतं पूजयेत् पूजामंत्रक्र
मेणोत्तरे श्रीपदस्वर्वमन्त्राद्यं पादुकां पदं समुद्धरेत्· पूजयामि नमः एवमभ्यर्च्य देवदेवताः ततो मध्यशाक्तमस्तु मध्ये गुरु
रूपां तिं पूजयेत् ततो ज्ञानदशाङ्गा ताविज्ञेयाः परमेश्वरि त्रयं वा तान्गुरवः शोमाः शालिमावी रवदिने तद्यथा ऐं ह्रीं श्रीं प· त्रका
काशानंदनाथ श्रीपादुकां पूजयामि नमः एवं परशिवे· परशांभवी· एवं कौलेश्वरी अस्तु देवी परमेशानी कालगेश्वर्यां·
ततो गुरुं परमगुरुं परापरगुरुं परमेष्ठिगुरुं केवलं गुरुं वापते कामराज विद्यायास्तु ष्ठितायास्त्र गुरवः लोपापाद्धति

तायास्तु पश्चिमे वेकामेश्वरीं विकोणादिमौ चंद्रदौ यं सर्वानंदं प्रत्नादेवी प्रकाशं पते दिव्यौघाः दिव्यविन्दुकेवल्लोदिव्यंवो महोदय
ते सिद्धौघाः विद्धिसिद्धिशाक्तिरिंद्र स्वरकमलपस्मात् दमहोदरयाम्नानेदप्रतिमायपतेन वौघः ततः पूर्ववद्गुरुत्रयमेकेवाप्
जयेत् अथ सामान्यगुरुपंक्तिं पूजयेत् ऐं ह्रीं श्रीं गुरुभ्यो नमः पूर्वगुरुपादुकाभ्यो नमः परमगुरुभ्यो नमः परमगुरुपादुकाभ्
यो नमः परापरगुरुपादुकाभ्यो नमः परमेष्ठिगुरुभ्यो नमः परमेष्ठिगुरुपादुकाभ्यो नमः आचार्येभ्यः आचार्यपादुकाभ्यः
सर्वत्र त्रिताराद्वितारी वा योगतः तथा च तत्त्वार्णवे मायालक्ष्मीमयं बीजयुग्मं पूर्वं क्रमेण तु वादि० कथितं येन नपे हृदि तत्र पंवापरे
स्मृति० कल्पसूत्रे० सर्वेषामेव गुरूणामादौ त्रितारी योगः द्वितारी वा आम्नायाकमलाचेति ततस्त्रैलोक्यमोहनादिसर्वचक्रे १ हसरीं म
ह्रीं श्रीं कलंह्रीं पूर्वाम्नायरत्नमनीदेवी श्रीपा० पू० स्थितिचक्रे २ पंक्तिमेक्रीं मदद्दैवकुले हसौः दक्षिणाम्नायभोगिनीदेवी श्री
पा० पू० ततः सोमाग्न्यादि संदारात्मकचिच्चक्रे २ दसर्वचक्रे वसौः भगावसंवदसक्षकुब्जिके दहौं हसौः अघोरघोरश्रीविद्येश्वरोक्ति
लिकिलिविलोमतः पूर्वोक्तानि बीजानि च पश्चिमाम्नाय श्रीपा० पू० २ सर्वचक्रे २ ह्सौः ह्सौः महावर्णयोगेश्वरी उत्तराम्नाय
कालिका श्रीपा० पू० ततो वेदवेशेवदर्शनाय नमः ततः परितः शाक्तिदर्शनाय नमः सूर्यविंदर्शनाय शैवदर्शनाय वामतो वै
ष्णवदर्शनाय सृष्टिचक्रे सूर्यदर्शनाय स्थितिचक्रे बौद्धदर्शनाय नमः ततो गौरीप्रासादवायव्ये मध्ये मूलषडंगानि पूजयेत्
तथा च तत्त्वार्णवे ग्रहांगानि वर्णानि कुर्यात् श्रीविद्याभवसंभवे अग्नीशासुरवायव्ये मध्ये दिक्षु गपूजनं ततो वाथ्वत्
रत्ने पश्चिमादि चतुष्टये अणिमादि सिद्धीः पूजयेत् पश्चिमादि दिक्षु यमत्तत्त्वार्णवे यदा प्राभि सुरवोमंत्री त्रिपुरा परि
पूजयेत् देवीपश्चात् ततः प्राचीप्रतीचीदिशयतः २ अणिमासिद्धि श्रीपा० पू० २ प्राकाम्यासिद्धि श्रीपा० पू० भुक्तिसि
द्धि श्रीपा० पू० ईशित्वादिसिद्धि श्रीपा० पू० वाय्वादिकोणचतुष्टये २ वशित्वादिसिद्धि श्रीपा० पू० प्राकाम्यासिद्धि श्रीपा० पू०

विद्या· २८

५२२

522

भुक्तिसिद्धि श्रीपादु· इच्छासिद्धि श्रीपादु· ३ अग्र्यः प्राप्तिसिद्धि श्रीपादु· ३ ऊर्ध्वे सर्वकामसिद्धि श्रीपादु· मध्यचतुरस्रस्य पश्चिमादिद्वारचतुष्टये अं ब्राह्मणी
श्रीपादु· ईं माहेश्वरी श्रीपा· ऊं कौमारी श्रीपा· ॠं वैष्णवी श्रीपा· लॄं वाराही श्रीपा· ऐं इन्द्राणी श्रीपा· औं चामुण्डा श्रीपा· अः महालक्ष्मी श्रीपा·
अभ्यन्तरचतुरस्रस्य पश्चिमादिद्वारचतुष्टये द्रां सर्वसंक्षोभिणीमुद्रा श्रीपा· द्रीं सर्वविद्राविणीमुद्रा श्रीपादु· क्लीं सर्वाकर्षिणीमुद्रा श्रीपा
दु· ३ ब्लूं सर्ववशंकरीकर्षिणीमुद्रा श्रीपादु· वाय्वादिकोणचतुष्टये ३ सः सर्वोन्मादिनीमुद्रा श्रीपादु· ३ क्रों सर्वांकुशामुद्रा श्रीपादु· ३
हसखफ्रें खेचरीमुद्रा श्रीपादु· ३ ह्सौः सर्वबीजमुद्रा श्रीपा· अग्र्यः ३ ऐं योनिमुद्रा श्रीपादु· ऊर्ध्वे ३ ऐं क्लीं सौः त्रिखण्डामुद्रा श्रीपादु·
चक्राग्रे सहर्णीचक्रे ३ त्रैलोक्यमोहनचतुरस्रचक्राय नमः ३ अं आं सौः त्रिपुरा श्रीपादु· ३ वां वीं कदर्शनाय नमः अत्र त्रैलोक्यमो
हनचतुरस्रचक्रे त्रिपुराचक्रनायिका· अधिष्ठिते अणिमाद्याः प्रकटयोगिन्यः समुद्राः ससिद्धयः सायुधाः सवाहनाः सपरिवाराः स
र्वोपचारैः पूजितास्तर्पिताः संतरसर्वजनेन मूलदेव्यै समर्पयेत्· द्रां इति सर्वसंक्षोभिणीमुद्रां प्रदर्शयेत्· ऐं आत्मतत्त्वाय स्वाहा·
क्लीं विद्यातत्त्वाय स्वाहा· सौः शिवतत्त्वाय स्वाहा इति त्रिवारं सर्वोदकेन तर्पयेत् ततः षोडशदले पश्चिमदलादारभ्य वामावर्ते
न ३ ऐं कामाकर्षिणी नित्याकला श्रीपादु· एवं सर्वत्र कलापदप्रयोगः तथा च तन्त्रान्तरे· विलोमेन यजेदेताः क्रमान्नित्याक
लाः पुनः ३ आं बुद्ध्याकर्षिणी नित्या श्रीपा· ३ अं अहंकाराकर्षिणी नित्या श्रीपा· ३ ईं शब्दाकर्षिणी नित्या श्रीपा· ३ ऊं रूपाकर्षिणी नि
त्या श्रीपा· ३ ॠं रसाकर्षिणी नित्या श्रीपा ३ ॠं गंधाकर्षिणी नित्या श्रीपादु· ३ लृं चित्ताकर्षिणी नित्या श्रीपा· ३ लॄं धैर्याकर्षि
णी नित्या श्रीपा· ३ एं स्मृत्याकर्षिणी नित्या श्रीपा· ३ ऐं नामाकर्षिणी नित्या श्री· ३ ओं बीजाकर्षिणी नित्या श्रीपा· ३ औं आत्मा
कर्षिणी नित्या श्रीपा· ३ अं अमृताकर्षिणी नित्या श्रीपा· अः शरीराकर्षिणी नित्या श्रीपा· चक्राग्रे ३ सर्वाशापरिपूरकषोड
शकलाचक्राय नमः ऐं क्लीं सौः त्रिपुरेश्वरी चक्रनायिका श्रीपादु· एतस्या दक्षिणे· ३ द्रां सर्वविद्राविणीमुद्रा श्रीपादु· वामे

लघिमासिद्धिश्रीपा० २ वौद्धदर्शनाय नमः अत्र सर्वाशापरिपूरकषोडशदलचक्रे त्रिपुरेशाचक्रनायिकाधिष्ठिता एताः कामा
कर्षिण्यादिगुप्तयोगिन्यः समुद्राः इत्यादि मूलदेव्यै समर्पयेत्‌ द्रीमिति सर्वविद्राविणीमुद्रां प्रदर्शयेत् आत्मनवायस्वाहेत्यादि पूर्व
वत्‌ अष्टदलचक्रे दलेषु वामावर्तेन २ कं ५ अनंगकुसुमादेवीश्रीपा० २ खं ५ अनंगमेखलादेवीश्रीपा० २ गं ५ अनंगमदनादेवीश्रीपा
आग्नेयादिदलेषु च पं ५ अनंगरेखादेवीश्रीपा २ यं ५ अनंगवेगिनीदेवीश्रीपा० २ शं ५ अनंगांकुशादेवीश्रीपा० २ लं ५ अनंगमा
लिनीदेवीश्रीपा० चक्राग्रे २ सर्वसंक्षोभणाष्टदलचक्राय नमः २ ऐं क्लीं सौः त्रिपुरसुन्दरीचक्रनायिकाश्रीपा० एतस्माद्दक्षिणे
क्लीं सर्वाकर्षिणीमुद्राश्रीपा० वामे २ महिमासिद्धिश्रीपा० जिनेन्द्रदर्शनाय नमः अत्र सर्वसंक्षोभणाष्टदलचक्रे त्रिपुरसुन्दरीचक्र
नायिकाधिष्ठिता एता अनंगकुसुमाद्या गुप्ततरयोगिन्यः समुद्रा इत्यादि मूलदेव्यै समर्पयेत्‌ क्लीमिति सर्वाकर्षिणीमुद्रां प्रदर्श
येत्‌ आत्मनवायस्वाहेति समाने चतुर्दशारचक्राग्रं समारभ्य पश्चिमादि दक्षिणावर्तं २ सर्वसंक्षोभिणीशक्तिश्रीपा० २ एवं
सर्वविद्राविणी २ सर्वाकर्षिणी० २ सर्वाह्लादिनी २ सर्वसंमोहिनी० २ सर्वस्तम्भकारिणी० २ सर्वजृम्भिणी० २ सर्ववशंक
री० २ सर्वरंजनी० २ सर्वोन्मादिनी० २ सर्वार्थसाधिनी० २ सर्वसम्पत्तिपूरणी २ सर्वमन्त्रमयी० २ सर्वद्वन्द्वक्षयंकरीशक्तिश्रीपा०
इति सर्वत्र० चक्राग्रे० सर्वसौभाग्यदायकचतुर्दशारचक्राय नमः २ हैं ह्क्लीं ह्सौः त्रिपुरवासिनीचक्रनायिकाश्रीपा० एतस्मा
द्दक्षिणे ब्लूं सर्ववशंकरीमुद्राश्रीपा० वामे २ ईशित्वासिद्धिश्रीपा० २ मीमांसकन्यायदर्शनेभ्यो नमः अत्र सौभाग्यदायके
चतुर्दशारचक्रे त्रिपुरवासिनीचक्रनायिकाधिष्ठिता एताः सर्वसंक्षोभिण्याद्याः सम्प्रदाययोगिन्यः समुद्रा इत्यादि मूल
देव्यै समर्पयेत्‌ ब्लूं सर्ववशंकरीमुद्रां प्रदर्शयेत् आत्मनवायस्वाहेति समाने० बहिर्दशारचक्राग्रं समारभ्य पश्चिमाद्दक्षिणात
२ सर्वसिद्धिप्रदाश्रीपा० २ सर्वसम्पत्प्रदा २ सर्वप्रियंकरी २ सर्वमंगलकारिणी २ सर्वकामप्रदा २ सर्वदुःखविमोचनी० २ सर्वमृत्यु

विद्या· १८

५२३

523

प्रशमनी २ सर्वविघ्ननिवारिणी २ सर्वांगसुंदरी २ सर्वसौभाग्यदायिनी देवी श्रीपा सर्वत्रचक्राग्रे सर्वार्थसाधकबहिर्दशारच
क्राय नमः २ ह्सैं ह्स्क्लीं ह्सौः त्रिपुराश्री चक्रनायिका श्रीपा· एतस्माद्दक्षिणे सः सर्वोन्मादिनी मुद्रा श्रीपा· वामे २ वसितावासि
द्धि २ ब्राह्मवैष्णवकदर्शनाभ्यां नमः अत्र सर्वार्थसाधकबहिर्दशारचक्रे त्रिपुराश्रीचक्रनायिका कुलकौलिनी योगिन्यः समुद्राः
साद्दिमूलदेव्यै समर्पयेत् सः सर्वोन्मादिनी मुद्रां प्रदर्शयेत् पंचात्मतत्त्वायेति समाने अंतर्दशारचक्राच्च पश्चिमादि दक्षिणांते २ सर्व
ज्ञा २ सर्वशक्तिमयी २ सर्वैश्वर्यप्रदायिनी २ सर्वज्ञानमयी २ सर्वव्याधिविनाशिनी २ सर्वाधारस्वरूपिणी २ सर्वपापहरा २ सर्वान
न्दमयी २ सर्वरक्षास्वरूपिणी २ सर्वेप्सितप्रदा देवी श्रीपा सर्वचक्राग्रे २ सर्वरक्षाकरांतर्दशारचक्राय नमः ह्रीं क्लीं ब्लें त्रिपु
रसुंदरनायिका श्रीपा· एतस्माद्दक्षिणे क्रों महांकुशा मुद्रा वामे २ मा कामसिद्धि श्रीपा· २ सौरदर्शनाय नमः अत्र सर्वरक्षाक
रे अंतर्दशारचक्रे त्रिपुरमालिनी चक्रनायिकाधिष्ठिते एताः सर्वज्ञाद्या देव्यो निगर्भयोगिन्यः समुद्राः इत्यादि मूलदेव्यै समर्पयेत्। ।
क्रों महांकुशां मुद्रां प्रदर्शयेत् आत्मतत्त्वात्साहेति समान ततोष्टारचक्राच्च समारभ्य पश्चिमादि दक्षिणांते यावत् २ अं १६ वरल्रूं व
शिनी वाग्देवता श्रीपा· कं ५ कलरीं कामेश्वरी श्रीपा २ चं ५ लवलीं मोदिनी वाग्देवता श्रीपा· २ टं ५ मभ्रूं लें वाग्देवता श्रीपा २ तं ५
यमरीं अरुणा वाग्देवता श्रीपा २ पं ५ ह्सलवर्यूं जयिनी वाग्देवता श्रीपा· २ यं ४ झमरयूं सर्वेश्वरी वाग्देवता श्रीपा २ शं ५
क्ष्मरीं कौलिनी वाग्देवता श्रीपा· चक्राग्रे २ सर्वरोगहराष्टारचक्राय नमः ह्रीं श्रीं सौः त्रिपुरासिद्धा नित्या श्रीपा· एतस्माद्दक्षि
णे ह्सखफ्रें खेचरी मुद्रा श्रीपा· वामे २ भुक्तिसिद्धि श्रीपा वैसवदर्शनाय नमः अत्र सर्वरोगहराष्टारचक्रे त्रिपुरासिद्धि श्रीचक्र
नायिकाधिष्ठिते एता वशिन्याद्या योगिन्यः समुद्राः इत्यादि मूलदेव्यै समर्पयेत् ह्सखफ्रें खेचरी मुद्रां प्रदर्शयेत् आत्म
तत्त्वायेति समाने त्रिकोणबाह्ये अग्नौ वामावर्तेन पश्चिमादि दक्षिणांते यावत् अं आं ऐं क्लीं ब्लें सः कामेश्वर कामेश्वरी जंभनबाणेभ्यो

नमः द्रां ५ यं पं सर्वसंमोहनबाणाय कामेश्वरकामेश्वरीयन्त्रेषु नमः ५ ग्रां ह्रीं क्रों वशीकरणाय कामेश्वरकामेश्वरीपाशाय नमः ५ क्रों स
र्वसंमोहनाय कामेश्वरकामेश्वर्यंकुशाय नमः ततस्त्रिकोणाग्रदक्षिणोत्तरकोणेषु मूलवाग्भवमुच्चार्य अग्निचक्रे कामगिरिपीठालये
मित्रीशनाथात्मिके रुद्रात्मशक्ति कामेश्वरीश्री कामराजमुच्चार्य चक्रे पूर्णगिरिपीठे षष्ठीशनाथात्मिके विष्णात्मशक्ति वज्रेश्वरीदेवी
श्रीपा· शक्तिकूटमुच्चार्य सोमचक्रे जालंधरपीठे उड्डीशनाथात्मिके ब्रह्मात्मशक्ति भगमालिनी देवी श्रीपा· चक्राग्रे सर्वसिद्धिप्रद
यचक्राय नमः ह्स्रैं ह्सक्लरीं ह्सक्लरौं त्रिपुरांबा नित्या श्रीपा· एतस्याद् दक्षिणे ह्सौः बीजमुद्रा श्रीपा· वामे इच्छाशक्ति श्रीपा·
शाक्तदर्शनाय नमः अत्र सर्वसिद्धिप्रदायचक्रे बाणाद्यायुधान्तं त्रिपुरांबा श्रीचक्रनायिकाधिष्ठिते एताः कामेश्वर्याद्या
तिरहस्ययोगिन्यः सम्पूज्य इत्यादि मूलदेव्ये समर्पयेत् ह्सौः बीजमुद्रां प्रदर्शय पंग्रात्मनन्ताय स्वाहेति समानेन ततो वैन्दवचक्रे मूल
मुच्चार्य श्रीमहात्रिपुरसुंदरीनित्या श्री इति त्रिः संपूज्य चक्राग्रे ३ सर्वानंदमयवैंदवचक्राय नमः मूलमुच्चार्य श्रीमहात्रिपुरसुंदरी
नित्या श्रीपा इति त्रिः संपूज्य चक्राग्रे ३ सर्वानंदमयवैंद चक्राय नमः मूलमुच्चार्य श्रीमहात्रिपुरनायिका श्रीपा· एतस्य दक्षिणे
पंचयोनिमुद्रा श्रीपा· वामे प्राप्तिसिद्धिमोक्षसिद्धि श्रीपा ३ शैववर्शनाय नमः पश्चात् नवचक्रेश्वरैवैन्द्रबालितथा सोरंशैवभेदवा
मन्त्रसमोरमुच्यते· वैन्दवं हि दशारं तन्मध्ये शाक्तं समीरितं इत्युक्तस्थानेन त्र्यदर्शनपूजा· अत्र सर्वानंदमये चक्रे वैंदवदे परब्रह्म
स्वरूपिणि· परापरशक्ति महात्रिपुरसुंदरी समस्तचक्रनायिकासंविन्निरूपा चक्रनायिकाधिष्ठिते त्रैलोक्यमोहन सर्वाशापरि
पूरक सर्वसंक्षोभकारक सर्वसौभाग्यप्रदायक सर्वार्थसाधक सर्वरक्षाकर सर्वरोगहर सर्वसिद्धिप्रीत्समुन्मीलित समस्तप्रकटगु
प्ततरसंप्रदायकुलकौलिनीनिगर्भरहस्यातिरहस्य समस्तयोगिनी परिवृत त्रिपुरा त्रिपुरेशी त्रिपुरसुंदरी नित्या देवी सर्वचक्रेश्व
री सर्वमंत्रेश्वरी सर्वपीठेश्वरी सर्वकामेश्वरी सर्ववीरेश्वरी त्रैलोक्यमोहिनी जगदुत्पत्तिमातृका सर्वचक्रमयी तच्चक्रनायिका स

हिताः सशुद्धासिद्धयः सवाहनाः सपरिवाराः सर्वोपचारैर्महात्रिपुरसुन्दरीपरापरधामसपर्य्ययाऽस्मिन् नित्यायां पूजिताः सन्तर्प्पिताः सन्तु इति विशेषा-
र्घोदकात् ततः कुसुमैः प्रधानदेव्या वामहस्ते समर्पयेत् ततो नवपुष्पाः पदपुष्पं आत्मतत्त्वाय स्वाहा ऐं ह्रीं विद्यातत्त्वाय स्वाहा · सौः शिवत-
त्त्वाय स्वाहा इति त्रिर्विशेषार्घोदकेन तर्पयेत् ततो गन्धपुष्पधूपमाल्यादीनि दत्वा पंचहवेदीवादनपूर्वकमार्घ्यं · ऐं वनस्पतिरसोत्पन्नो गन्धाढ्यो गन्ध
उत्तमः आघ्रेयः सर्वदेवानां धूपोऽयं प्रतिगृह्यतां इति धूपं दद्यात् ततो मूलमुच्चार्य ऐं सुप्रकाशो महादीपः सर्वत्र तिमिरापहः सबा
ह्याभ्यन्तरज्योतिर्दीपोऽयं प्रतिगृह्यतां इति दीपं दद्यात् ततो मूलमुच्चार्य त्रिपुरसुन्दर्यै नैवेद्यं कल्पयामि नमः इति दद्यात् ततो नित्य
होमं कुर्यात् तद्यथा परिषिच्य भूमौ मूलं प्राणाय स्वाहा अपानाय स्वाहा समानाय स्वाहा · उदानाय स्वाहा · व्यानाय स्वाहा षडंगेनाहु
तिषट्कं ततः स्ववामे त्रिकोणं वृत्तं चतुरस्रं कृत्वा ऐं ह्रीं श्रीं व्यापकमण्डलाय नमः श्रीं ह्रीं ऐं इति सलिलेन प्लावयेत् तत्र भोजनं त्रिधा पट
त्कलावरणं सन्दद्याद्बलिं ततः ऐं ह्रीं सर्वविघ्नकृद्भ्यः सर्वभूतेभ्यो हुं स्वाहेति सामान्यार्घोदकेन दत्वा तन्मुद्रां प्रदर्शयेत् ततो वटुका-
दिभ्यो बलिं दद्यात् ईशानवायुनिर्ऋतिवह्निकोणेषु त्रिकोणवृत्तमण्डलानि कृत्वा तेषु वां वटुकाय नमः यां योगिनीभ्यो नमः गां
गणपतये नमः क्षां क्षेत्रपालाय नमः गां गणपतये नमः इति संपूज्य तेषु दध्यन्नमिति पात्राणि निक्षिप्य बलिं दद्यात् एह्येहि देवीपुत्र ब
टुकनाथ कपिलजटाभारभासुर त्रिनेत्रज्वालामुख विघ्ननाशन नाशय सर्वोपचारसहितं बलिं गृह्ण गृह्ण स्वाहा इत्येतेन मन्त्रेण
वटुकाय बलिं दत्वा वामाङ्गुष्ठानामिकायोगेन मुद्रां प्रदर्शयेत् ऊर्द्ध्वं ब्रह्माण्डतो वा दिवि गगनतले भूतले निकले वा पाताले
वा पवनसलिलयोर्यत्र कुत्र स्थिता वा क्षेत्रे पीठोपपीठादिषु च कृतपदा धूपदीपादिमांसैः प्रीता देव्यः सदा नः शुभबलिवि-
धिना पान्तु वीरेन्द्रवंद्याः यां योगिनीभ्यः फट् हुं स्वाहा इत्यनेन बलिं दद्यात् वामहस्तांगुष्ठतर्जनीमध्यमानामाभिर्योन्याकारे
ण मुद्रां प्रदर्शयेत् क्षां क्षीं क्षूं क्षैं क्षौं क्षः स्थानक्षेत्रपाल धूपादिसहितं बलिं गृह्ण गृह्ण स्वाहा इत्यनेन क्षेत्रपालबलिं हरेत्

वामस्तुष्टेर्मध्यमोंगुलिंदत्वाकृत्वामुद्रांप्रदर्शयेत् भैरवीविद्यायास्त्वेतत्कलिचतुष्टयंकर्तव्यं सर्वांतेभूतबलिर्बीतेदेवलिम
यिकृत्य प्रदद्याद्वटुकादीनांयः पूजयतिचाणिका पूजाचविफलातस्यदेवीशापश्चजायते ततोमूलदेव्यैश्राचमनीयादिकंसुवा
सितंतोयंदद्यात् ततःआरार्तिकंदद्यात् तद्यथा सुवर्णकेस्यादिभाजनेकुंकुमादिनावालायाश्चक्रंविलिख्यतत्रकर्पूरस्व
र्णाघृतपूरितांसृष्ट्योनिष्वषट्प्रदीयान्नियायमध्येपिष्टकादिरचितंमस्तकोपरिमहादीपंस्थापयेत् ह्रीं श्रीं क्लीं स्त्रं स्त्रुं स्त्रं ऐं ह्रीं श्रीः
तिमंत्रेणमूलमंत्रेण अभ्यर्च्यतस्याचमहत्कोतेसमुद्धृत्यनववारंनीराजयेत् तथाचतन्त्रान्तरेपि आरार्तिकमतः कुर्यात्सर्वकामा
र्थसिद्धये सौवर्णेराजतेकांस्येस्थालकेपरमेश्वरि कुंकुमेनलिखेद्यंत्रंतत्रकोणमनोहरं चेद्रूपंचरुंकृत्वातन्मध्येमस्तके
शिवे दीपमेकंविनिःक्षिप्यवसुकोणेषुदीपकान् यवगोधूममुद्गादिरचितान्शा[illegible]पुनानाभूवर्णकादिलशोभाभिः
शोभितान्घृतपूरितान् सुभिमध्यमहेशानिरक्तंसुर्ध्यास्ततःपरं ततोमूलमंत्रमस्तकचक्रेणचकोणेषुतेदेविनवार्त्तिकं आरार्ति
कमिदंभद्रेसर्वेषांसमसिद्धये इत्यादिशागवत्तेषु इतिश्रीविद्यार्णवेचतुर्विंशतितमःश्वासः २४ अथभुवनेश्वरीमंत्राः तत्र
दक्षिणामूर्त्तिसंहितायां शृणुदेविप्रवक्ष्यामिभुवनानंदमंदिरं यस्यविज्ञानमात्रेणपलायंतेमहापदः शिववह्निसमारूढं
वामाक्षिपरिभूषितं विंदुनादकलाक्रांतंविज्ञेयाभुवनेश्वरी शिवहवह्निर्वामाक्षिईकारः विंदुरनुस्वारः नादकलाचंद्रबिंदुः
अस्यबीजस्यमाहात्म्यंभुवनेश्वरीयाविजानते नतस्यःपुरुषोनास्तितत्समानास्तिवागना मायाबीज— ममंत्रेनभूतोनभवि
ष्यति प्रपंचसारे पृथ्वबस्यजगद्धात्रीमयुनाभुवनेश्वरी ब्रह्मादयोपियोन्तानालेभिरेसिद्धिमूर्जितां नकुलीशोग्निमारूढो
वामनेत्राद्धेंदुवान् नकुलीशोहकारः अग्निरेफः वामनेत्रईकारः अर्द्धेंदुः बिंदुः अनुस्वारः भुवनेश्वरीयदप्युक्तमिमाह दक्षिणा
मूर्त्तिसंहितायां व्योमबीजीमहेशानिकैलासादिप्रतिष्ठितं वह्निबीजान्तवर्णादिनिश्चिंतेचन्द्रयाप्रियं तेनायंवर्तितेला

कोभूमिमण्डलसंस्थितः तर्ज्यस्वरेणपाताले शेषरूपेणधार्य्यते महाम्बुमण्डलेतस्मात्पातालस्थापिनायिका: अतएवमहेशानिभुव
नाधीश्वरीप्रिये हकारोव्योमतत्त्वेणस्वरेणानिलसंभवः विकारेमतिरेफेणसाक्षाद्वह्निस्वरूपिणीति तथा ऋषिः शक्तिर्वशिष्ठस्यम
तस्छन्दोस्यकथ्यते गायत्रं देवतावोधवाचीसंविल्कलापरा· शिवतत्त्वंवीजशक्तीकीलकंरेफउच्यते ददातिभुवनेशानीपुरुषार्थंचा
तुष्टयं मारमेशहे शुभाधिष्ठस्मर्त्यमनुविकृतिसंख्यवह्निभिः विद्यानादयुताख्योग्राषडंगानिमनानिभिः मंत्रार्णमातृकास्थष्टिमारको
विन्यसेत्ततः देव्यैकृतापादतायमनुन्यासंसमाचरेत् त्रयोदशोकादशोशुवह्निसोमस्वरादिका हस्ल्रेंक्लोधाभूतनिभान्यस्तव्या
संविरामतनौ त्रयोदशाख्रौ एकादशाप रशुड वह्निर सोमश्च इतिपंचस्वराद्याः शक्तयोन्यस्तव्याःस्वकं केचित्त्सयोगेध्रुवनिते
त्राघेर्विधासंमेघमंत्रविन् हस्ल्रेंवोघाः प्रविन्यस्येयथास्थानेविचक्षणः इतिदशपटलीवचनात् हौं ॐ ह्रुं क्लिं ॐ इतिपंचवी
जाद्विकास्ताःशक्तयेरत्याद्यः तत्रयथोपदेशंकार्य्यमिति हृद्हि वक्त्रेहृदि ह्रिशदेपादयोस्थयथाक्रमं ॐ हृदसोमयामाधाश्र
मग्रुकेशुचन्यसेत् हस्ल्रेंवोगगनारक्ताचतर्णीचकरालिका पंचमीचमहोच्छुष्मापुनरंगानिविन्यसेत् कंठेन्यसेत्तुगायत्री
सावित्रीवामगेशुच सरस्वतींदन्तकुचेवल्लाणवामगेशके हृदिविन्यमहेशांचदक्षिणेस्तनेप्रविन्यसेत् वामेधनपतिंशुक्रोप्रि
याञ्चोत्रायकेन्यसेत् स्मरंदक्षोगुतंवक्त्रेगणेशुश्वाशुतेन्यसेत् दक्षश्रोत्रायकेमंत्रीनिधीपाक्षिपुतोन्यसेत् ब्रह्माणंविन्यसेद्भा
लेगायत्र्यासहितंसुधीः विष्णुंकपोलेसावित्र्याशुतंदक्षेप्रविन्यसेत् महेशंवामगंडेचवागीश्वर्यांशुतंयजेत् ध्रुवः कपोला
न्तरयोर्मूलंवक्त्रेन्यसेत्ततः गलमूलेकुचद्वगेवामांसेहृदिदक्षिणे ग्रसेपार्श्वद्वुगेवेतान्तन्यसेन्मंत्रीसमाहितः अष्टमाःसंन्यसे
द्भालेअंसेपार्श्वेतथोदरे पार्श्वेवांसेचमंत्रज्ञस्तथापरगलेहृदि ध्यायेत्पद्ममूलमध्यनात्तंदेवितनःस्मरेत् उद्यदादित्यरुचिरां
शीतांशुकृतशेखरां पद्मासनांत्रिनेत्रांचपाशांकुशवरा–येः प्रलेकृतेचतवींद्रमेदास्मितलसन्मुखीं कुचभारविनम्रांगीं

लसंतीं देवीं हृदि स्मरेत् वामोर्द्धकरादिवामाधःकरपर्यंतमायुधध्यानं दशापटस्योक्त दक्षेंकुशाभये प्रोक्ते वामे पाशोम— ष्टदमि
स्मके षड्चयथोपदेशं यथेष्टं वा ध्यानं तथा आदौ कृत्वा तत्र षट्कोणं तद्बाह्येष्टदलांबुजे तद्बाह्ये षोडशदले चतुरस्रत्रयेवहिः चतुर्द्वा
रसमोपेते मण्डले शोभने मम नवपीठे यजेत्सर्वं नवशक्तिसमन्विते जयाच विजया चैवाजिता चापराजिता नित्या विला-
सिनी दोग्ध्री अघोरा मंगला ततः पंचाक्षशक्तिपूज्या केसरेषु च मध्यके दद्यान्मूलेनासनं तत्र मूर्तिं तेनैव कल्पयेत देवीमावा-
हयेत्तत्र श्यामांगावरणैर्युता पाशांकुशवराभीतिकराभृततनिभास्वराः हल्लेखाद्याः समभ्यर्च्य त्रिविधाभरणोज्ज्वलाः मध्ये ग्न्या
मोदकाद्यलंकृष्यानेषु क्रमतस्ततः अग्नीशानसुरवायव्यकोणे— षेहृद्यादिकान् यजेदंसं तथा शान्तकोणाग्रे मिथुनानि च गाय
त्रीमहणाभासामरूणाकल्पभूषितां चतुर्भिर्वा करैर्दंडं कुण्डिकाक्षमालिकां अभीतिं विभ्रतीं तद्वद्दुल्लाणेषु रतां यजेत
सावित्रीं हस्तकमलैः राशिशोभांगदांबुजैः विभ्राणां पीतवसनां केयूरांगदभूषणां किरीटहाररशनानूपुरैरूपशोभितां
तां हृद्रूपमहाविष्णुं ततः कोणाग्रके यजेत् सुधांचिते वामसंस्त शुभ्रवस्त्रविराजिता शंकाब्जसुधाभयदवरमुद्राचतुर्भुजा स
रस्वतीं यजेद्वायोकोणे देशवृत्ताद्दक्षा लक्ष्मीप्रियाद्दृक्संस्थां च दर्देनालिंग्य वाड्ना यतिवामेन कमलं यन दंवसुरथकदंपी
तरत्नघटं रत्नकरंडं विभ्रतीं यजेत् याग्नेयरमणां कृष्णां रतिमेवेन पाणिना। आलिंग्य रमणां पद्ममन्येनद— नीं स्मरेत् वेध
कामं बाणगुणस्पृष्टचापपंकजलेजलेपश्चिमे पृष्ठाग्नेयजयेत्सम्यक् विघ्नराजं प्रियान्वितं सृणिपाशधरं कांतावराग्र
करांगुलिं मार्द्रीपाणिकपालाढ्यां विघ्नराजे दिगंबरं पुष्करे विगलद्रत्नस्फुरच्चषककं यामिणी सिंहरसदृशाकारमद्धा
मेमदविभ्रमां भूतरक्षोसलामन्यपाणिना तर्ज्जमुष्टि आश्लिष्टकांतामहणां पुष्टिमर्चेद्दिगंबरां कर्णिकायां निधीपू
जौ षट्कोणस्याथ पार्श्वयोः आद्यावनंगकुसुमा अनंगकुसुमातुरा पश्चादनंगमदना अनंगमदनातुरा भुवनाद्यापा

लिनी स्यान्नभश्चाथ गगनादिका वेगाख्या तु शिवे वाम्या रेखा गगमहूर्विकारस्त्वष्टशक्तयः पूज्याः पत्रेषु परितः स्थिताः पाशांकु
शा वराभीतिकरा रक्तान्तभूषिताः ततः षोडशपत्रेषु करालीविकरालमा सरस्वती श्रीर्दुर्गा च बालक्ष्मी श्रुतिस्मृतिर्धृतिः श्र
द्धा मेधा मतिः कान्तिरार्या चेति षोडश शक्तयः खड्गखेटकधारिण्यः श्यामाः पूज्याः प्रदक्षिणं ब्राह्म्याद्या अष्ट बहिः पूज्याः पत्रसंधि
षु दिक्क्रमात् पद्माद्बहिस्समभ्यर्च्याः शक्तयः परिचारिकाः प्रथमा स्यादनंगरूपा स्यादनंगमदना ततः मदनातुरा भुवनवेगा भुवन
पालिका स्यात्सर्वशिशिरानंगमदनानंदमेखला चषकं तालवृन्तं च ताम्बूलं छत्रमुज्ज्वलं चामरे चांशुकं पुष्पं बिभ्राणाः कर
पंचकैः पत्राद्बहिर्भुजा वामेन रक्तोत्पले दक्षिणेनैकैकशश्चषकादिकं च दधाना ध्येयाः तथा सर्वाभरणसंदीप्ता लोकपा
लांश्च बहिर्यजेत् वज्रादिस्वायुधान्बाह्ये देवीमित्थं प्रपूजयेत् पूजनेनास्य सकलैर्देवैः किं पुनर्मानवो नमेः अथ प्रयोगः पीठन्यासा
न्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि शक्तिऋषये नमः मुखे गायत्रीछन्दसे हृदि श्रीभुवनेश्वरीदेवतायै गुह्ये हं बीजाय पा
दयोः ईं शक्तये नाभौ रं कीलकाय इति विन्यस्य चतुर्विधपुरुषार्थसिद्धये विनियोगः इति कृताञ्जलिः ह्क्रां फां ह्रीं इत्यादि
ना षडंगन्यासं विधाय हृदयादिषडंगन्यासं विधाय हृदयादिषडंगे विन्यसेत् सौं ह्रीं हं ह्स्रौं वायै नमः पं वक्त्रे पं गगनायै
नमः हृदि कं रक्तायै गुह्ये दं करालिकायै पादयोः ग्रं महोच्छुष्मायै कंठे गायत्र्यै वामकुचे सावित्र्यै दक्षकुचे सरस्वत्यै वामांसे वरु
णा हृदि विष्णवे दक्षांसे महेशाय भाले गायत्र्यै ब्रह्मणे दक्षकर्णकपोलयोर्मध्ये वसुमत्यै सावित्र्यै विष्णवे वामे वागीश्वर्यै
रुद्राय वामश्रोत्रे श्रियै धनपतये मुखे रत्यै कामाय दक्षकर्णे पुष्ट्यै गणपतये दक्षकर्णकपोलयोर्मध्ये वसुधारायै शंख
निधये वामे वसुमत्यै पद्मनिधये मुखे ह्रीं नमः इति विन्यस्य गलमूले वा दक्षकुचयोर्वामांसहृदयदक्षांसेषु दक्षवामपार्श्व
योश्च श्रीशक्तिमिथुनाष्टकं विन्यसेत् ललाटे ब्रां ब्राह्म्यै वामांसे ईं माहेश्वर्यै इत्यादिक्रमेण वामपार्श्वोदरदक्षपार्श्वदक्षा

सकंकुष्टत्म्ककौमार्यादिमहालक्ष्म्यान्तं न्यसमूलमंत्रेण व्यापकं कृत्वा ध्यानमानसपूजां नेत्रवर्णादिपटे कुंकुमादिनाष्टदल
कमलं कृत्वा तत्कर्णिकायां षट्कोणं विधाय पश्चाद्बहिः षोडशदलं पद्मं विरच्य तद्बहिश्चतुर्द्वारं शुभ्रं चतुरस्रं यंत्रं कुर्यात् इति नि
ज्ञाचक्रं निर्माय पुनः संस्थाप्य चक्रोद्धारोक्तप्रजां तेन मण्डूकादि नाम्ना नेपीठं सम्पूज्य केसरेषु पूर्वाद्यादिप्रादक्षिण्येन जयायै।
विजयायै अपराजितायै नित्यायै विलासिन्यै दोग्ध्र्यै अघोरायै मंगलायै इति सम्पूज्य मध्ये ह्रीं सर्वशक्तिकमलासनाय न
मः इति समस्तपीठं सम्पूज्य मूर्तिं कल्पयित्वा दिग्धेनुं पश्चात् तत्र आवाह्य अभ्यर्च्य षट्कोणाभ्यंतरे मध्ये देव्यग्रे देव्या दक्षिणोत्तरपृष्ठेषु
हृल्लेखायाः पंचशक्तीः संपूज्य अग्न्यादिकोणेषु अंगानि प्रपूज्य षट्कोणे देव्यग्रकोणे गायत्रीपुत्राय ब्रह्मणे इति कोणे सावित्री
पुत्राय विष्णवे वायव्ये सरस्वतीपुत्राय रुद्राय वह्निकोणे लक्ष्मीपुत्राय धनदाय पश्चिमे रतिपुत्राय कंदर्पाय ईशाने पुष्टि
पुत्राय गणपतये नमः इति मिथुनषट्कं संपूज्य षट्कोणस्य दक्षवामपार्श्वयोः शंखनिधिवसुधाभ्यां पद्मनिधिवसु
मतिभ्यां इति संपूज्य अष्टदलेषु देव्यग्रदलमारभ्य प्रादक्षिण्येन अनंगकु- मायै अनंगकुसुमातुरायै अनंगमदनायै अनंग
मदनातुरायै भुवनपालिन्यै गगनवेगायै शशिरेखायै गगनरेखायै नमः इति संपूज्य षोडशदलेषु करालायै विकरालायै।
विकरालायै उमायै सरस्वत्यै श्रियै दुर्गायै उषायै लक्ष्म्यै श्रुत्यै स्मृत्यै श्रद्धायै मेधायै मत्यै कान्त्यै आर्यायै इति प्रदक्षिणेना।
भ्यर्च्य तद्बहिर्दलसंधिषु पूर्वादिक्रमात् पश्चिमे संपूज्य षोडशदलचतुरस्रान्तराले पूर्वदिक्षु देव्यग्रमारभ्य अनंगरूपायै अनंगम
दनायै अनंगमदनातुरायै भुवनवेगायै भुवनपालिकायै सर्वशिशिरायै अनंगमदनायै अनंगमेखलायै इति संपूज्य
ग्वल्लोकपालार्चादि सर्वं समापयेदिति अत्रैव विस्तारस्तु नाशकोसंक्षेपमाह महासंमोहनतंत्रे चतुर्भिर्वा त्रिभिर्वापि द्वये
नैकेन वा पुनः स्वेच्छावर्णे रेवभोगार्थी विस्तरं त्यजेत् चतुर्भिः हृल्लेखादिषडंगलोकपालनदायुधैः त्रिभिरनंगकेशान्तदलैः

विद्या·
१५
५२६
527

द्वयेन ग्रंगलोकपालाभ्यां एकेन ग्रंगद्केनैव इति संक्षेपप्रकारस्त्वतारः तथा द्वात्रिंशल्लक्षभेदेन जपेन्मंत्रं समाहितः तद्दशां-
शेऽङ्गेनेदष्टं द्वयैस्त्रिसाङ्गसंयुतैः तर्पणादि ततः कुर्यान्मंत्री धीमान्मोक्षवर्त्मना ग्रहस्योद्देवरक्तत्वन्यग्रोधसमिधस्तथा तिला-
शर्षपद्वगयाज्यद्रव्यान्यष्टौ मतानि च पृथक्द्रव्येणाष्टयागयुतवतष्टयेद्धोनस्यं अथवान्यप्रकारेण पुरश्चरणमुच्यते एकलिंगे
शिवागारे दक्षिणामूर्त्तिमाश्रितः वद्धपद्मासनो भस्मस्नायी चकुलविग्रहः कृत्वाष्टमीं समारभ्य यावत्कृष्णचतुर्दशी नित्यवि-
स्माशिवंशक्तिं जपेन्मंत्रं सहस्रकं दधिक्षौद्रघृताभ्यक्ताव्याघ्रातसमिधोऽङ्गेनेत् ततः साग्रसहस्रं च ध्यायेत्सर्वेश्वरीमिमां ततः सि-
द्धो भवेन्मंत्री नात्र कार्या विचारणा आघ्रातमात्राव यः एवं सिद्धमनुर्मंत्री सर्वान्कामान्प्रसाधयेत् नित्यं सौभाग्यदे पंचविंशा-
जप्ताभिषेचने मेधावी च भवेद्वाग्मी तावज्जप्तांबुपानतः त्रिकालं न्यसनं जप्तवाक्सिद्धिकविताकरे तज्जप्तमज्जने वपुष-
कर्पूरागरुहृग्निश्रितं साल्क्तभस्मारुणालेपैर्वश्यतापुतिलकक्रिया जानमात्रेण लोकानां त्रिलोकीमिलिने क्षणात् जपेत्स-
हस्रं तद्दिवा विष्टामाकर्षयेत्स्त्रियं लाजैः कन्यामवाप्नोति तिलैरारोग्यमश्नुते पुष्टिमान्दधिहोमेन तन्दुलैस्तत्थाभवेत् श्रा-
लीरसप्लुतान्लाजान्वव्याचसमान्वितान् त्रिसहस्रेणाभिमंत्र्य मासमेकमभक्षयेत् वृहस्पतिसमो मंत्री सर्वविद्याधिपो भ-
वेत् ग्रहस्य समिधं यस्त्वाङ्गप्रकारस्ताद्धिजान्नसौ वशायेस्य ग्रहोमेन गतस्तन्मत्रिणस्तथा कुम्भदेराजपत्नी चश्रलटक्तमगृ-
तकैः तण्डुलानां प्रहृकृताप्रतिमां स्वाङ्गसंयुतां कृतप्राणप्रतिष्ठांतां सजमामनुनामुना भक्षयेन्नाममर्द्धं वा तत्त् कुर्याद्ध
चांतरे राजानो प्रमदो वा पियेन वाञ्छत्यनन्तस्य फलकेभूतिनाग्राक्किसमाप्याविलिवित्सधीः यद्विणे पेदर्शयेदाषुशात्रव
प्रसवा भवेत् अभिषेकविधानेन तु वस्तते वाञ्छितार्थदे मातृपेमाण्डलं कुर्याद्वेपीपीठानि तेशुभे यथावत्पीठमभ्यर्च्यका-
लषान्विन्यसेत्सुधीः कर्णिकायां दलाग्रेषु स्वर्णगोप्यहताम्रजात् सार्त्तिकान्वान्यसेत्सवैकं वापिमेत्रवित् मद्गनावाया-

घोषेणामधुनापूरयेद्घटं कलशं वा सपवित्रो वस्त्राभ्यां वेष्टयीत ततः सर्पिषा पूर्वे दिक्कलशं दध्ना दक्षिणदिग्गतो क्षीरेण
पश्चिमाशास्थं विलिखेद्वा वारुणाश्रितं पुष्पक्षीरमहीरुहत्वक् दशमूलोद्भवैः शुभैः दशमूलानि वैद्यकशास्त्रोक्तकथ्यानि क्वा
थैर्विदिक्स्थितान्कुंभान्पूरयेन्मंत्रविन्नमः यदि पंचाशत्कलशास्तदा तान्पूरयेत्क्रमात् गोमूत्रेण वह्निपूर्वस्थं गोमूत्रेणापि या
म्यं गोमयेन गोमयोदकेन गोमूत्रगोमयोदकपयोदधीन्यावाय्व्ये वारुणौकः ईशे तथा हेमकुंभे दध्या वा मध्ये दिक्स्थिते
नाज्येन कलशं मध्यं पूरयेत्क्रमशः सुधीः इति गर्भस्थापनं वो मंत्राभिः पंचगव्यानि योजयेत् प्रणवस्यापि वर्णस्य वः प्रागेवदी
क्षाप्रकरणे वोक्ताः आत्माष्टाक्षरमंत्रैर्वा पंचमिलितानि योजयेत् एकाद्येन संचितयज्ञमितानि समानि वा एकाद्येन स्था
दि पंचभागकथनेतन्मंत्रैकैककलशापत्ते पंचगव्यपूरणे तेषां पंचाशद्दोषबैकार्थे यथैकः कलशस्तदा पृथग्वा पंचगव्येन सम्मं
त्रितं पूरयेत् प्रत्नोन्नस्त्यात्माशापोस्थापयेत् एकजे घटं सहस्राणी यो वृहादुकां तोभोमिरथुन्नमः प्रत्नोत्तरस्यामिति स्थाकुं
नयोपघटद्रक्षः सत्रमण्डलाद्बहिर्वष्टदलकमले स्थाप्य स्वर्णावस्त्रादिभूतः शुद्धः सकलशोभतः द्वारेषु मणिदर्पणानुकुंभा
द्भोजलपूर्णको संस्थाप्योत्तमवस्त्राद्यैः वेष्टयित्वाभिपूजयेत् पूर्ववद्देवतां तत्रसमावाह्य पूजयेत् पूर्वोक्तैरुपचारैस्तत्रा
निजेष्टाभिषवमंत्रवित् पूर्ववद्देवतामिष्टमंत्रेण मध्यस्थापितकुंभे देवतावाहनादिकमुक्तमितितेषु घटे— मंगेषु सहस्राणि मस्तको
दिक्रमाद्बुधैः यदि स्युः पंचकलशो मध्यादिभूजपेत्क्रमात् हल्लेखाद्याः पंचस्नाने यैरभिषिंचेत्ततो नरं प्रथमं घृतकुंभेन क
षायेन ततः परे दध्ना पश्चात्पयसकषायेन ततः परे दध्ना चेति च काष्ठकषायेनाभिषिंच्य पश्चात्संपूजयेत् तैलेन च कषाये
न मधुना च ततः परे हिजहृद्व व वः क्वाथैरभिषिच्य ततः सुधीः द्वारकुंभजले पश्चाद्दनरोषमाचरेत् वज्रहस्तपदाला
लाचमान्यपि च मंत्रवित् वज्रहस्तेत्यादि अभिषेकमनयेऽपि के कलशाभिषेकानन्तरं द्वारकुंभजलैः शुभकरचरणा

विद्या·२५

५२८

528

लकुमाचमनंच कार्य्यं मिश्रकं कारयेत्तेन नीरोगत्वं मित्रो न रोगिमः ब्राह्मणान्भोजयेन्नानाविधैर्मिष्टैश्च भोजयेत् ग्रा
मांतिमृहेत्तो लक्ष्मीसर्वदा विजयी भवेत् वेत्रवल्लडुविल्वान्तो पलशालं पलाह्वेके वैश्रुडरक्षमध्यः वल्लदः पलाशः श्रग्निम
थमल्लमेव्यु माभ्नाकर्षविड्डल्लव प्रमाविणीकृष्मारिकाराहिणीनांतदङ्केक श्रग्निमथः श्रगस्थइतिमध्यदेशभाषयाश्र
सिद्धः प्रमाविणीगंधप्रमाविणीतिप्रसिद्धाः रोहिणीवृत्तविशेषः विख्यपार्श्वप्रसिद्धः काश्मीरी किंभारीतिप्रसिद्धाः डडुव
रीपाटलीटेंटक भागाः समीरितः हेडुकवृत्तविशेषः पतत्काथोदकेनाभ्रौ हरयेत्कलशेततः प्रसूनाप्रतिवर्षंच सघोदी
वीगुरुत्नमः हेदिरावानामयेश्चरहितुस्तेजसारविः कमलाकिंकरीत स्यतेहस्ताविविधामया नृपपतिवर्णतेयत्तुध
नाधान्यादिकं [illegible] ल भवेदेवानमस्तस्मैकुर्वंतिफाणिनस्मतं तदग्नातेचतन्मयाः सपन्नाः। सपन्नाः पौत्रसंयुताः देहान्ते
परमां मुक्तिमेश्री याति नमेशायः शाकुंतः स्थितस्याध्यकर्म भवेनेवस्तूहेन शाकिंभिवाह्निकोणगते पुत हरिहरे वर्णा
पोलार्पितैः पञ्चामृतैः पुनरीयुते लिपिभिरप्यावीतमिदृशार्थं दृयंचं भूरमध्यगविगुणीतेमो मागण सपल्लवदे दोवी श्र
ध्यपदंच स्पकरमवार्थं मिहिद कोणगते पुतमिति कोणगतेन हकारेण पुतमित्यर्थः सविंडनाइतिसंप्रदायः श्रा
स्यार्थः इंद्ररलवायुदिग्गतकोणत्रयं सलमाग्निमएरलं विधायतन्मध्ये भुवनेश्वरीबीजं विलिख्य तस्य रेफस्याते सा
धकनाम तयोर्मध्ये कर्मच विलिख्य तद्भुवनेश्वरीबीजेनावेष्टयेत् त्रिकोणस्याग्निकोणत्रयाभ्यंतरे सविंडकर्मीकारंवि
लिख्य त्रिकोणाग्रेषु भुवनेश्वरीबीजं प्रतिकोणं विलिख्य तेषां त्रयाणामेकैकस्य बीजस्य रेफेण तद्बीजं प्रदक्षिणं
कृत्वस्यान्यस्यैकाराग्रं परस्परं वध्नीयात् ततः कोणत्रयपार्श्वयोः हरिहरवर्णाञ्च तत्पार्श्वयोर्विलिख्य वहि मत्रयक्त्वा
तन्मध्ये गतवीथीद्वयं प्रथमवीथ्यां स्वायादिस्यादक्षिणेन वेष्टयित्वा सर्ववास्येव तत्रसंकृत्वापनयंत्रमुक्तफलदं भव

ति तथा यत्रापि संपदेदे विसृजयेत्साधको यदि तद्वायव्योपरि प्राप्तो विदध्यादष्टपत्रके तस्योपरि वरस्यादि विकृतं वा
तिमण्डले तत्रावाहयेद्देवीं यथाविधि समाहितः हृल्लेखायाः समभाग्ये पूर्ववत्साधकः स्वयं शृङ्गाणि सृजयेत्सम्यग्वाय
व्यायाः सृजयेत् प्राग्यत्रबीजे गायत्रीं सावित्रीं दक्षिणाग्रे सरस्वतीं मारुतस्य ब्रह्माणं वह्निके तथा वारुणे विष्णुमी
शे च यजेद्देवीं शान्ततो बहिः ब्रह्माण्याद्या लोकपालास्तद्बाह्ये कुलिशादयः एवं विशुण्णे तद्देवीं सृजयेत्साधकोत्तमः तथा ।
यत्रापि संपदेदे विसृजयेत्साधको यदि बीजोत्तरस्थितं साध्यनाम शरत्सोमायाःरमामन्त्रस्थैं बीजं वह्निपुरद्वये समपुटे -- लि
ख्य बीजत्रये समानाम कर्म्मोशिविदर्हविदर्भे रावव्रुणाद्बहिः षड्बीजे रचवद्रुस्पेपि लिपिभिर्वीतग्रहाष्टाद्भुधः चिन्तामणि
नृसिंहाभ्यां लसत्कोणमिदं लिखेत् बहिः षोडशपत्रलाकमलीवचमतोरमे एतत्सद्गुणितं यन्त्रं सर्वसिद्धिकरं परं यस्या
र्थः तत्र स्त्रेष्टमानकर्मेण ह्नंत कृत्वा तत्र शाकास्तक ब्रूलल्ल चमास्फाल्यत्तदग्रयोः मृषिमवष्टम्भ्य ह्नन्नार्द्धपरिमाणेन सूत्रे
णाह्नत्संदष्टमत्स्यद्वयं दक्षिणोत्तरयोः कुर्यात् एवं कृते मत्स्यवत्‌ -- संपन्नं भवति ततः पूर्वमत्स्यद्वयपश्चिममत्स्यद्वयं
वदक्षिणोत्तरौ कृत्वा चमास्फाल्य ब्रूलल्लच स्वमागाग्रे निधाय पश्चिममत्स्यद्वयोदरयोस्तिर्य्यक्सूत्रद्वयमास्फालयेत्
ब्रूलल्लच यश्चिमाग्रे निधाय पूर्वदिग्मत्स्योदरयोः सूत्रद्वयमास्फालयेत् एवं कृते वह्निमण्डलद्वयं जायते तद्वदेशावी
तं चमार्जये दिग्स्वेशाभिमतं विलिखेत्तस्य रेफभागे साध्यनाम लिखेत्तस्य कारसद्भागे साधकनामानि लिखेत्रेफ
कारयोरन्तराले साधकाशोकमे लिखेत् स्वेशाभिमतं विलिखेन्मध्यस्थ्य बीज परितो वेष्टनप्रकारेण एवं पाशाङ्कुशी
ने विलिखेत्तद्बहिः श्रीं बीजे पुनस्तद्बहिः पंचधा कामबीजं परितो वेष्टनप्रकारेण पंचधा शक्तिबीजं विलिखेत् षट्कोण
स्याद्बहिर्गतान्तर्हि कोणत्रयेतान्येव बीजानि विसर्गयुक्तानि सत्साध्यनामानि दक्षिणक्रमेण विलिखेत् षट्स्वपि रकोण

विद्या २५

५२५

529

दरेषु प्रतित्रिकोणाग्रमेकमेकं शाक्तिबीजं विलिख्य सर्ववदेकैकान्तरितं वध्नीयात् उक्तं चाचार्यचरणैः एकैकान्तरितात्मात्मक्तमेषु
ह्रितरेतमिति ततो वहिर्हृल्लत्रयं कृत्वा वीथ्यां हृये निध्यायतन्त्राभ्यन्तरवीथ्यां स्वाग्रादिपादत्रितयेन लिखेत् उक्तं चाचार्यचरणैः ।
मध्ये रेखामेनरास्त्ववर्णाः क्रमगताः शुभाः तद्वहिः प्रतिलोमास्युस्तेस्युर्लेखेकपावादिति ततो वहिरष्टकोणं विधाय तस्य दिग्गत
कोणाग्रे रेखाष्टकं प्रोतषोडशाके षोडशत्रिशूलानि कुर्यात् उक्तं चाचार्यचरणैः वहिः षोडशशूलाकं षोडशभनेव्यक्तवर्णं वहि ।
ति एतत्स्वरूपाणि तथैवत्रयं यन्त्रमुक्तफलदं भवति तथा एवं देवीं यजेन्मन्त्री यथ यस्योपरि शोभनं पद्मं द्वादशपत्रं च षट्त्रिंशाके सगानि
ते वहिरग्निरामपणादिकेन युक्तं कुर्यान्मनोहरं नवशाक्तियुते पीठे संपूज्यावाह्य देवतां संपूज्य येच्चैदनार्थोरुपचारैस्तत्पूर्ववत् प्रा ।
क्कवच्चषडङ्गानि मिथुनानि च संयजेत् वहिर्द्वादशशाक्तिस्तुरक्ताद्याः संयजेत्क्रमात् रक्ताचानेगकुसुमानित्याचक्रमसमातुरा
मनंगमदना तद्वद्वेच्च मदनातुरा गौरीववदना तद्वद्रेखान्ते गगने पदे पद्माभया प्रमाथिनी द्वादशी शशिरेखरा वाह्येमा ।
त स्वलोके शान्तकुलिशादिनि तद्वहिः तद्वद्वेच्च मदनातवरतिस्त्वनंगमदनातरे समर्थः रेखान्ते गगने पदे गगनरेखेति सर्थ अने ।
नविधिनामन्त्री योऽर्चयेद्रवनेश्वरीं सलक्ष्मीनिलयो भूत्वा चिदेशो स्वाभिवन्दितः देहान्ते शिवसायुज्यं संप्राप्नोति विनिश्चितं तथा
वीजं व्याहृतिभिर्हृन्तेरहस्वगाद्वेवस्मोः कोणगंगेगैवीजमनन्तरंभिपिपुगैरा वद्धगेडलिखेत् गायत्र्यारभि शाक्तिवद्धविवरे ।
विष्टह्रतेतन्ततो वीजं मातृकयाष्टाणुरपुगे मन्त्रिंहृदूडमग्निं यन्त्रे दिने शागुणान्तेप्रोक्तं रक्षाप्रसिद्धिदं सर्वसौभाग्यजननेस
वंशात्रुनिवारकं अस्यार्थः तत्र प्राग्वत्षट्कोणमालिख्य तस्य संवेधि षट्के त्रिकोणषट्कं यथाव्यक्तं भवति तथा गुरु
कृपुक्त्वा षट्कोणान्तरं विलिख्य तन्मध्ये प्राग्वत्साध्यमायककर्मयुक्तं शाक्तिवीजमालिख्य तत्प्रतिलोमेन व्याहृतिभि
वैष्टयेत् तदुक्तमाचार्यैः शाक्तिं प्रवेष्टयेच्च प्रतिलोमव्याहृतिभिरंतरस्यामितिततो द्वादशत्रिकोणोदरेषु डं इति डगंवी

जं विलिखेत् ... वमानुस्वारं च तदर्थस्वरं लिखेत् उक्तं चाचार्यचरणैः गायत्री प्रतिलोमतः प्रतिलिखेदग्रे कपोलमि-
ति ततः पूर्वं द्वादशारिकोणाग्रेषु शक्तिबीजानि विलिखेत् तानि तानि परस्परं पूर्वदेकान्तरं वधीयात् तद्बहिर्वृत्तद्वयं विधाय
तयोरन्तरालगतवीथ्यां जातवेदसे सुनवाम सोममरातीयतो निदहाति वेदः स नः पर्षदति दुर्गाणि विश्वा नावेव सिन्धुं दुरितात्य-
ग्निरिति त्रिष्टुभमन्त्रस्य सविन्दुभिर्वर्णैः प्रतिलोमेन वेष्टयेत् तदुक्तमाचार्यचरणैः बहिस्त्र्यक्षरयुग्मस्तथा त्रिष्टुभमिति तत्र श्री
पद्मपादाचार्यव्याख्या तथा त्रिष्टुभमिति प्रतिलोमेतेत्यर्थः ततः प्राग्वदनुलोममातृकया विलोममातृकया च संवेष्टन तद्बहि-
रष्टकोणं कृत्वा प्राग्वदन्तःकोणेषु न्यसेद्बीजं चिन्तामणिबीजं च विलिखेत् तथैव षोडशाष्टदलपद्मं कुर्यात् एतद्यन्त्रं पूजकफलदं भ-
वति तथा भुवनेशीमन्त्रयजेयत्र साधकसत्तमः तदास्य विलिखेद्धीमान् पद्मं षोडशपत्रकं बहिस्त्रीणि वीथ्यादिषु तेनैव मनो-
हरं तत्र मध्ये यजेद्देवीमङ्गानि तदनन्तरं हृल्लेखाद्याश्च तत्रापि ब्राह्म्याद्याश्च ततो यजेत् कराल्याद्याः षोडशाष्टौ पूजयेच्च ततो
बहिः द्वात्रिंशच्चैव विद्याश्च वसुसंख्या हि ततो बहिः पिङ्गलाद्यास्तारिका वाह्ये लोकपालास्तथायुधैः एवं यः पूजयेद्भक्त्या सर्वाके
द्विगुणं फलं लभते साधकः पीठं देवानामपि दुर्लभं विद्याह्रीपुष्टयः प्रज्ञा सिनीवाली कुहूस्तथा रुद्रवीर्या प्रभानन्दा पो-
षिणी ऋद्धिदा शुभा कालरात्रिर्महाकाली महारात्रिः कपालिनी विकृतिर्दण्डिनी मुण्डा सेन्दुखण्डा शिखण्डिनी निशुम्भ-
शुम्भमथिनी महिषासुरमर्दिनी इन्द्राणी चैव रुद्राणी शाङ्करार्धशरीरिणी नारी नारायणी चैव त्रिशूलिन्यपि पालिनी अ-
म्बिकाह्लादिनी चैव द्वात्रिंशच्छक्तयो मताः पिङ्गलाक्षी विशालाक्षी समृद्धिर्वृद्धिरेव च श्रद्धा स्वाहा स्वधाख्या च मायाभिख्या
च मायाभिख्या वसुन्धरा त्रिलोकधात्री गायत्री सावित्री त्रिदशेश्वरी सुरूपा बहुरूपा च स्कन्दमाताच्युतप्रिया विमला सामला चैव
वज्रतारीश्वरूपिणी तथा प्रकृतिर्विकृतिः सृष्टिः स्थितिसंहृतिरेव च सन्ध्या माता सती हंसी मर्दिका वज्रिका परा देवमाता भ

विया० ७५

५२०

530

गवतीदेवकीकमलासना त्रिपुटीसमपुत्राख्योचतत्राप्तरविमर्दिनी संलेवोप्योद्रकेपोवक्रपिसाहकोटरी रथरेखाङ्क
याचैवशाखिरेखातथापरा पुनर्गगनवेगाख्यावेगाचपवनादिका भूयोभवनपालाख्यातथैवमदनातुरा अनंगानंदम
दनाभूयस्थानेममेखना अनंगकुसुमाविसद्रूपासुरभयंकरी अतोप्यासत्यवादिन्याचचन्द्ररूपीशुचिव्रता वरदाचैववागीशी।
वतःषष्टिप्रकीर्तिताः तथा लिखित्वाग्नेजेरमपत्रपुटकेमध्येदलेस्तथाभिलाषमायांसगहनेयंत्रमिदंवधूनांपुत्रप्रदंभूमिपुत्रांतर
से शुस्तार्थः भूर्जादौषट्दलकमलंविधायतन्मध्येसमाध्येशक्तिवीजमालिख्यषट्सुदलेष्वपिशक्तिबीजमेवालिखेत्तद्वहिर्द्वा
दशदलंविधायतयोरंतरालेसविंदुभिः षोडशस्वरैरावेष्ट्य तद्वहिस्तत्तरसंकुर्य्यादेतद्यंत्रमुक्तफलदं तथाचसारसंग्रहे त्रानाम्रतां
दशाणपुटकाद्याष्टमोवह्निपुकच्छि सविंदुर्मर्तसुद्रूपाम्पुकर्णान्तिविंदुविभूषिता अत्रतान्नामनुःप्रोक्तसर्ववर्गफलप्रदः त्राना
मृता पेदशी अनुस्वारः तथुक्तः तेन पैं इति वाष्टमः हवाह्निपुटिपुकारफतर्ध्यस्वरपभिः श्रीं इति तथा षर्वादितास्त्रमुखाद्याः
मंत्रिभिःसंप्रकीर्तिताः आद्याद्यनवमध्येनदीर्घभाजांगकल्पनं तेनपैंह्रींहृदयाय पैंह्रींशिरसे इत्यादिषडंगमंत्रउक्ताः तथा पु
रोक्तमंत्रवत्न्यासानत्रापिपरिकल्पयेत् वंधूकाभांत्रिनयनेमुक्ताद्याभिर्विभ्राद्धैमौलिंदोर्भ्यांप्रणांविविधमणिभीरत्नपात्रंवहन्ती।
पद्मसोम्याम्पुरुकुचयुगांस्मेरवक्त्रेंदुविंवांध्यायेद्देवीहृतिमणिघटप्रोल्लसत्सव्यपाटा वामेरत्नपात्रंदक्षिणेपद्मंइत्याद्युध्याने
पीठपूजांविनिदेवीयजेत्सूर्वोक्तवर्त्मना अथप्रयोगः तत्रप्राग्वद्योगपीठन्यासांतेपकातुरोक्तवत्सर्वंकुर्यादिति तथा तपेद्वाद
शलक्षंवजुहुयात्दशांशतः त्रिस्वादुयुक्तहविषातर्पणादिततश्चरेत् ततःप्रयोगान्कुर्वीतमंत्रीस्वेष्टफलाप्तये बल्लहरि
प्रसूनैश्चहोमोलक्ष्मीप्रदोमतः वत्सराज्जल[illegible]र्घ्यैः पातालकविनमाकृ गौरवाषपयुस्नाहरणहोमात्तुवश्यकृत्
येनानानरपतिवाञ्छानपायेत्रात्रसेशयः आपवयोसैः कुसुमैः सुसिक्तैश्चंदनांभसा त्रैलोक्यंचवशीकर्त्तुंहोमायंमंत्रिणाम

८८

तः त्रिसप्ताहयुक्तैः रक्ताब्जैः राज्यलक्ष्मीं च विंदति तैलेस्नाप्य लमेमि श्रेहेंमान्त्र्यादिते फले पुरोदितान्प्रयोगांश्च कुर्यादश
पिसाधकः तथा पूर्वोक्तवादिकमाद्यंतेमध्यं मध्यमीरितं अन्तरोयंमन्त्रः प्रोक्तः सर्वसिद्धिःप्रदायकः पूर्वोक्तवादिकेवाग्भ
वेनदाद्यंतयोर्मध्ये भुवनेश्वरीवीजं पंह्रीं पं इति तथाऽष्टयानस्य मेचस्य पूर्वोक्ता एव मेमताः आद्यंतपुटितेनैव दोर्यंयुग्मध्यमे
नव जातिमाजिषडंगानि विदध्यान्मंत्रवित्तमः एकान्तरोदिकान्यासान्कुर्यान्मंत्रसमाहितः ध्येभोदयो त्रिमूर्तिं त्रिनयनललि
तोपीनवक्षोजनम्रां हस्ताभोजैर्वहंतीं वरदसरसिजे रत्नपात्राभये च नित्यांस्तोतुजस्पाशपाशाकललमेच्छोपरां हारभूषांविभ्रा
ण्यां धीर्घावितांश्चीनि जहृदिकलयेभास्वरामेविकांतो इत्यायः करमारमारभ्य वामाधःकरपर्यंतमायुधध्यानं तथा एका
न्तरोदिजेपीठे पूजयेद्भुवनेश्वरीं पूर्वोक्ताः पूर्ववत्पूज्याहृल्लेखाद्याश्च मेविणा संपूजयेत्कोणषट्के पूर्ववन्मिथुनानिव किंजल्के
पुषडंगानि पूजयेच्च दलेषु ताः ब्राह्म्याद्यानिजनाथांकस्थितास्मरतनालसः असितांगो रुरुश्चैव क्रोधोन्मत्तो कपालस्तथा ।
भीषणश्चैव संहारश्चाष्टौ कीर्तितास्तयः क्षिमे शूलकपालेप्रेतवद्धदंडभिरेवव विभ्राणाःपाणिभिर्हस्तानवस्वाभिमवग्र
हाः स्मर्तव्या वक्रकेशाश्च पूजाकालेद्धमंत्रिणा दीर्घायमानरः पूज्याकृत्याघाभैरवस्तथा तद्वाह्येसंरपत्रे पुकरालाद्यैः
पुरोदिताः अथ प्रयोगः तत्रप्रथमस्नातः कृत्वादियोगपीठन्यासांते मूलमंत्रेणप्राणायामत्रयं कृत्वैकान्तरोक्तान्ऋष्यादीनि
न्यस्य पंह्रीं पं इत्यन्तं ह्रीं पंशिरः पं हूं पंशिखेत्याकरषडंगन्यासानिधाय एकान्तरोक्तन्यासान्विधाय यः एकान्तरोक्तान्न्यासान्स्या
मान्कृत्वा योक्तरूपां भगवतीं ध्यात्वा मानसपूजादि पुष्पोपचारांते एकान्तरोक्तवत् हृल्लेखाद्यामिथुनानि संपूज्याष्टदलेषु आ
ब्राह्म्यै असितांगभैरवाय ईं माहेश्वर्यै ईं रुरुभैरवाय ऊं कौमार्यै ऊं चण्डभैरवाय ऋं वैष्णव्यै ऋं क्रोधभैरवाय लृं वारा
ह्यै लृं उन्मत्तभैरवाय ऐं इन्द्राण्यै ऐं कपालीभैरवाय औं चामुण्डायै औं भीषणभैरवाय अः महालक्ष्म्यै अः संहारभैरवाय ॥

८

विद्या॰
२५
५३१
531

तिभैरवींकस्याब्राह्म्याद्याः प्रादक्षिण्येन संपूज्य तद्बहिः षोडशपत्रेषु प्रागुक्ताः करालाद्याः संपूज्य प्राग्वदनंगरूपाद्याः तद्बहि-
र्विंशादीन्वज्रादींश्च पूर्वं प्राग्वत्समापयेदिति तथा मन्त्रजपेन नवलक्षं ब्रह्मविल्वप्रसूनकैः त्रिमधुरैराजहव्यैः पुष्पैर्वा तद्दशांश-
तः जुहुयात्तर्पणादीनि कुर्यान्मन्त्रस्य सिद्धये एवं सकृद्विधानेन यो भजेद्भुवनेश्वरीं मदविह्वलयोषाश्च तास्तद्वशाय तत्सुधी-
प्रकाहतो दिनान्सर्वान्प्रयोगानव वाचरेत् तेन सिद्ध्यन्ति कर्माणि तत्रोक्तान्यखिलान्यपि सारसंग्रहे सद्गणा शुभवेहस्या
द्वितीयभुवनेश्वरी दक्षदोर्मूलकं स्याग्निसद्याहेंदु तमनुः स्मृतः प्रोक्तमस्य पाशादिस्त्रैलोक्यवशदायकः सद्गणा शुभवेहस्रे।
द्यांभुवनेश्वरी ह्रीं दक्षिणदोर्मूलक कसाग्निः सरफः स्या वहेंडुः मनुसारः तेन श्रोणशकृतोक्तमष्टादिसाधयन्नगानि कल्पये-
त् प्रकुशवरगणाभयैकरैर्बिभ्रतीं कमलसंस्थितां परां प्रोद्यदर्कगणकान्तिमनुसंस्मरेच्च भुवनेश्वरीं हृदि दन्तोर्ध्वा-
धः करयोरायेन तथा वामनयोरस्य रत्नायुधध्याने इति ध्यात्वा यजेत्पीठे सर्वांक भुवनेश्वरीं वक्ष्यमाणेन मार्गेण हृल्लेखाद्या
यथाश्रुत किंजल्केषु षडंगानि ब्राह्म्याद्या दलमध्यतः ततः शक्रादयो वाह्ये हेतिः पूज्यास्तद्बहिः एवं यः पूजयेद्भक्त्या
समवत्वकुवेरवत् प्रभुरस्याः सर्वलोकाः भवेयुस्तस्य सर्वेवशिणः अथ प्रयोगः ततः श्रान्तरुस्नानादियोगपीठन्यासान्ते।
प्रकान्तरोक्तमष्टादिकविन्यस्य षट्दीर्घयुक्तेमायावीजेन षडंगानि विन्यस्य ध्यानादि पूर्वोपचारान्ते षट्दलकर्णिकाया
प्राग्वद्धृल्लेखाद्या तत्केसरेषु षडंगानि तद्दलेषु ब्राह्म्यादि तद्बहिश्चतुरस्रे लोकपालास्तदायुधानि च संपूज्य शेषं प्राग्वत्समा।
पयेदिति तथा मन्त्रजपेन नवलक्षं तज्जुहुयान्मन्त्रसहस्रकं तिलाज्यपृथुकत्रयहृन्नसामिश्चिशोक्तसंख्यया स्वहस्तिलैः पयोयुक्तैस्त
र्पणादि तत्स्मरेत् नवलक्षं चतुर्विंशतिलक्षं तन्महस्र चतुर्विंशतिसहस्रकं द्रुमयत्पूर्वाः श्रुश्चषत्योडशवरसतत्ववृद्याः एकैकेन ष
द्रुमहस्रं प्रोक्तसंख्यया हूयस्मानि तिलैरिमन्त्रसंवेधः तेननावतिलैरपि तद्धुयादित्यर्थः तिलैस्तताज्जुहुयान्मयोकेरिति प्रपञ्च।

सहस्रसामर्थ्यं सहस्रांशुतेनाधिष्ठितमंदिरं रत्नज्योतिः प्रदीपैश्च प्रदीपशतसंकुलं विलोकयते सर्वजनैरेतन्मंत्रप्रसादतः लव
णेनान्मिश्रसिद्धार्थैरजन्यां श्रद्धूतस्तैः जुहुयात्सैव राजानं राजपत्नीं वशं नयेत् घृतहोमेन मंत्रज्ञः समृद्धात्तु गृही भवेत् विकचस
महोमेन लक्ष्मीरेनं न संत्यजेत् चतुरंगुलपुष्पैश्च होमस्यात्कविताप्रदः तिलहोमेन नामयानां नाशो मेषिणापवहि ग्रासः कामो हुते
नैवद्धृत्यान्मंत्रवित्तमः पूर्वोदितान्प्रयोगांस्तु कुर्याद्दशांशमंत्रवित् अथ पंचमारे प्रज्ञाशांतनर्गलो विहेलपवनपुत्रान्सर्वपापघ्नः
स्य षट्कोणोपेतस्यागमातरयुगयुगलात्मराख्यैवहिश्च मायोपेतात्मयुगमस्वरमिलितलसत्केसरे साष्टपत्रे पद्मे तन्मध्यपंक्तिवि
न्यपदिलसत्पाशशक्त्यंकुशाणि पाशांकुशाहतमंत्रप्रतिलोमगैश्च वर्णैः सरोजपुटितेन चटेन चापि प्राग्वीतमिष्टफलमष्ट
हुतं तदेतदंत्ययंत्रमेविदितं त्वदर्गलनामधेयं शाकृत्यमर्गलहृल्लमथ पुनरामेयमामृतेवरूपे दलोत्तपदवर्णैनेत्स्वनशोवे
दरंहिपंक्तिशो विलिखेत् विलिख्यैव कर्णिकायां पाशांकुशमाध्यसंपुटांशक्तिं प्रभृत्यनराष्टकोष्ठे गात्वत्रशोधितेषु वाष्ट
र्णं कोष्ठेषु षोडशस्वरषोडशवर्णमन्तयामंत्री पद्मस्य केसरेषु चषुगस्वरान्माविलोतथामायो पकेकेषु दलेषु विद्याः वि
द्याः कर्णिकागतान मंत्रान् पाशांकुशाबीजाभ्यां प्रवेष्टयेद्बाह्यतत्प्रतलीनस्य अनुलोमविलोमगैः प्रवेष्टयेद्दलं
श्चतद्बहिः तदनु चटेन सरोजास्थितेन तद्वच्च केसरे विलिखेत् सावसेयहे चटार्गलाभिधं पत्रे सर्वं सुपत्रकेषु परं अथोत
यंत्रवरस्याप्रकारः तत्र समवृत्तरसहृयसंपुटितमष्टकोणं विधाय तस्य कोणाष्टकगतरेखाग्रकाणि कृत्वा कारणि
स्वाभिमतमानेन प्रसार्य तद्रेखाग्रषोडशाकरं हृष्टवृत्तं कृत्वा पद्माद्बहिः रक्षे कोणगलांतरालेन तद्बहिः स्वर्गलांतरालेन
तद्वयं कृत्वाभ्यंतरवीथ्यां समांतरालाभिः षोडशरेखाभिः केसराणि परिकल्प्य बहिर्वीथ्यामपि सामान्यष्टदलानि कृ
त्वा पद्माद्बहिः तत्र चयं कृत्वा तद्वालेखचटमालिख्य चटस्य पृष्ठे ऊर्ध्वमुखं चटस्य मुखे धोमुखं चेति पद्मद्वयं विरच्य वत

विद्या.
२५
१३२
532

रसहृदयगततरेखाष्टकसंधिस्थानभेदितं वातयोर्भ्यंतरतद्रूपेणाहन्तहृदयं कुर्यात् इति यन्त्रशरीरं निधाय ततस्तन्मध्ये पाशादिय
तरमंत्रमालिख्य तन्मध्ये शागवत्साध्यसाधकर्माणपालिख्याष्टकोणेषु प्रथमसंधिभेदिहन्तस्याभ्यंतरकोष्ठाष्टकेषु अग्नीशासु
रवायव्यस्याग्रगतकोष्ठचतुष्केषु मंत्रप्रतिकोष्ठमालिखेदिति षडंगमंत्रानालिख्य प्रथमहन्तवायतनतरसहृदयस्याष्टसु
कोणेषु स्वाग्रादिमार्गहितरूपेण ओं श्रीं ह्रीं ह्स्लीं क्लीं फ्रों श्रीं क्रों इत्यष्टाक्षराणि प्रतिकोणमेकमेकं विलिख्य तद्बहिर्गतषोडश
कोष्ठेषु क्रौं गौरीं फ इत्यैते योगेश्वरि हुं फट् स्वाहेति षोडशाक्षरमंत्रस्यैकैकमक्षरं विलिख्यार्गलासप्तस्तारितरेखाद्वय
पार्श्वयोः पूर्वार्गलायां वहिर्हन्तमारभ्यान्तरेखापार्श्वे ह्रूं ह्रां क्लीं इति विलिख्यान्यरेखापार्श्वेः अभ्यंतरहन्तमारभ्य क्लीं क्लें ह्रः इ
तिविलिख्य पश्चिमार्गलायां तथैव वहिर्हन्तमारभ्य रेखापार्श्वयोः क्रूं ह्लौं क्रौं इति रेकपार्श्वे द्वितीये ह्रीं ह्रें ह्रः इति वहिर्वे
नपश्चात्प्रवेशागमनरीत्या विलिख्यार्गलायां तथैव वहिः ह्सां ह्सीं ह्सूं ह्सः इति प्राग्दक्षिणेन प्रवेशनिर्गमरीत्या विलिख्य माक्र
तार्गलायां ह्सैं ह्सौं ह्सां ह्सीं ह्सूं ह्सः इति षट्कं विलिख्य ततः दक्षिणोत्तरार्गलयोः प्राग्वत्क्रमात् क्रां क्रिं क्रूं क्रैं क्रौं क्रः इति
वल्लि ईशाननैर्ऋतार्गलयोः फ्रं फ्रां फ्रिं फ्रीं फ्रुं फ्रूं फ्रें फ्रैं फ्रों फ्रौं फ्रः इति पूर्वोक्तयुक्त्या विलिख्य तद्बहिरष्टदलमूलस्य केसरेषु प्रथ
मे अंहंसः आं द्वितीये इंहंसः ईं तृतीये उंहंसः ऊं चतुर्थे ऋंहंसः ॠं पंचमे लृंहंसः ॡं षष्ठे एंहंसः ऐं
सप्तमे ओंहंसः औं अष्टमे अंहंसः अः इति लिखेत् अत्र केचित् पृथ्यातः सर्ववर्णानामिवहिः स्वेवेष्टने हंसः पदं वामतश्च विदिक्षु उपरि
भूषिते मः पदं चैव सर्ववर्णमनुमालिखेत् इति दक्षिणामूर्तिसंहितावचनात् अंहंसः इंहंसः आमित्यादि प्रतिकेसरं समातृकाणि
ख्योनीति वदंति अन्ये तु मायोपेतात्मयुग्मस्वरमिलितलसत्केसरमिति श्रीशंकराचार्यवचनस्य श्रीपद्मपादाचार्यव्याख्या
ख्योमायाईकारः आत्माहंसः मायोपेतेनात्मनायुग्मस्वरेणास्यार्थः इति यदव्याख्याने कृत्वा तद्युग्मस्वरादलमूलसंधिषु ले

खिनीयाग्रेश्चोर्मध्येहकारयोर्मध्येमायालेख्येतिलेखनप्रकारइतिलिखितात् पंचाक्षराण्येवइतिवदति सूत्रयथोपदे
शलेख्यं ततोष्टदलोदरेषुतीर्थ्यकूपंमाकारेणवाह्याभ्यंतरक्रमेणपाशादिमंत्रवर्णैर्विशखिशः प्रतिदलंविलिख्यपश्चाद्बाह्यग
तवीथ्यांप्रकारादिहकारांतैः सबिंदुभिर्मातृकाक्षरैः प्रदक्षिणंसंवेष्ट्यतद्बहिर्वीथ्यांक्षकारादयकारांतैः सबिंदुभिर्वेष्टयेत्
एतद्यंत्रंशुक्लफलदंभवति सारसंग्रहे विदोनेततोरमामायातारोचैवमशक्तिको रामाकुशाष्टवर्णोयंहितोयोस्थाणोव्य
ते कामिन्येतेरतिनिस्माहक्लिनायाविधिर्मनुः मायांवदेत्स्रोरिहदपितेयोपदवदेत् गेस्वयंतचेवमीमृहितातःषोडशा
णोकः एतेमंत्राः प्रागेवव्यक्तीकृतत्वान्नव्याख्यायंते यथा इदंयंत्रंभूर्जदलेलिखितेरोचनादिभिः दक्षमुरोजेतवेकंठेमस्त
र्षिवापिधारयेत् तस्यभूपतयःसर्वेवशजामनुजाअपि रोचनेभः मदःशीकः काश्मीरमगमदः अलक्तकरसाकेस्या
लिखेद्यंत्राणिमंत्रवित् अनिष्टविधानेन यंत्रमालिख्यतन्मनः गुलिकीकृत्यसाध्यप्रतिमांतिन्यस्यसर्वां कृत्वावत्
सितिन्यस्यपात्रेसंस्थापयेत्सुधीः त्रिसाडपरिपूर्णोचषड्जययेत्तद्विधानवत् गंधपुष्पादिकैः सम्यग्वलिरानिवेदयेत्
तस्यैवाग्रतस्तद्देमंत्रीशतमष्टाधिकंजपेत् ततोमंत्रीसमुद्दिष्टायोषाप्रसकर्षयेत् पुनरेतल्लिखेद्भूर्जेगुलिकीकृत्यसक्तव
त् जानुनाश्रुक्लनाम्रेणरजतेनापिमंत्रवित् वेष्टयेत्तत्त्ववर्णेनकलशेतंविन्यसेत् मवनेशीतेत्रयसेवेदनादिभिःकृत्वत
सहस्रमादशमितेतस्याग्रतोवाप्रजपेत्स्वयं तेनादकेनाशीखेवापियंसाध्यमथोस्नने राजानंवापिषिंचयतंत्रलेयंत्रमुं
त्रमे श्रावधीयान्त्वयंमंत्रीचेद्राशीर्वचनैः सह गतामयश्चमारोग्यपतंकांतियशांसिच पुष्टिंबलमतेसद्योनात्रकार्या
विचारणा यंत्रेकृत्यासमालिख्यतद्यंत्रपुरोकृचवत् तेउष्टेनेवपाकाःसूतप्रेतपिशाचकाः समालिख्यवतपंत्रसम
कृत्यादिसाधितं एतेभेदनमुक्ताटेवृहन्नेरिपुसंकटे विपन्महामयारान्हवाजयलक्ष्मीयुतोभवेत् तथा शिविराग्रतमे

विद्या०
२५
५३३
533

मध्यवज्रविक्लिंतेमहसाध्यकेनविलिखेन्मूलमंत्रेण मंत्रंतदेवविलिखेन्नदक्षिणप्रवेष्टनेनैववहिश्चंहतेके भूर्ज्जादिषुक्रमशः।
स्तणोङ्करेवनालिखितेमवषपेविजयाद्यागेगदे अस्यार्थः षट्कोणं विलिखेत्तत्कोणेषु वज्राणि कृत्वा तन्मध्ये मसाध्यं मूल
मंत्रंविलिखेत्षट्सुकोणे— पिनदेवविलिखेद्वहिर्हंतत्रयेकृत्वातदंतर्गतवीप्सद्वयेमंत्रेणवेवेष्टयेद्धेतंवंत्रेउत्कफलदं स्वकेस
देव— दलदलेदलवर्गाष्टकेशोभितयशणिगेहगते शुणाग्रपाशालसदंकुशावर्कांविलिखेत्सशक्तिमथसाध्यमग्रुक्तो ग्रलि।
खोलमेवतिवांछितंस्याद्रणसंकटेविजयदंतंत् सकलामयात्मकंयदिनाशयतीदंसभगवद्द्यविरतेखेलनंरणं अस्या
र्थः अष्टदलपद्मंविलिखेत्तन्मध्ये पाशांकुशाभ्यां वज्राशक्तित्रिशूलाविलिखेत्तत्केसरेषुस्वरान्विलिखेत्पत्रे— अष्टवर्णान्लि।
खेद्वहिश्चतरसेकुर्य्याद्धेतंयंत्रंशुभफलदंदशापदल्लोमवंति मोहितोऽडेनाविभ्रहेतदनेनं विषशांत्वंजनजेचधीमहीति
ततोवदेत तत्रः शक्तिपद्माहंतेचोदयादितिचोद्धरेत गायत्र्येषासमाख्याता भुवनेश्यपाः इति प्रपंचसारे पंचभिर्विधाने भुवनेश
रीतांसमर्चयित्वाथजपेद्भुवनेश्वरीं तल्यानयाभिस्तुवतांसमयत्रप्रमारम्येसमस्तान्निविभर्तिकाया प्रसीदपंचस्वरूपेविधानेप्रकृ
त्यात्मिकेप्राणिनांप्राणिसंस्ते प्राणोत्तप्रभोपारंभमोजलिस्ताप्रकृत्यामतक्रैप्रकामप्रहूतेः स्तुतिर्वीकाचब्रह्मापदातेववा
कापदंवतंतात्माहारंवमहेशि कवंतवमेवातरंतत्तम्पेत्ताष्यमितंत्रमयीवाक्यहूतिर्यतःस्यात् प्रजायोत्तनजहीतणा
श्चापिरूपंपरंनाभिजानेतिमापामयेते स्तुवद्भीषितानामतिस्थूलरूपांतदेतावदेवेहयुक्तंममापि नमस्तेसमस्तेशिवे।
ड्स्वरूपेनमस्तेरविन्तततत्वाभिधाने नमस्तेमहत्वप्रपंत्रेप्रधानेनमस्ते हंकारतत्वस्वरूपे नमःशब्दरूपेनमोव्योमरूपेन
मःस्पर्शरूपेनमोवायुरूपे नमोरूपतेजोरसांभस्वरूपेनमस्ते स्तुगंधात्मिकेभूस्वरूपे नमःश्रोत्रचर्मादिजिह्वाख्यनासा।
वाक्पाणिपायूपस्थस्वरूपे मनोबुद्ध्यहंकारचित्तस्वरूपेनमस्तेविभोविश्वरूपे नमस्तेविवेभूतानतांत्मादयासिप्रजाश्चे

न ह्रीं

डमनेनपुण्यासिभूयः दहस्यग्निमूर्त्तिंदधत्याहुतिंवामहादेवितेजस्मयंतेतवएव चतुर्वक्त्रपुंकालमहंसवाहा। रजःसंधिताब्रह्मसंज्ञो
दधाना जगत्सृष्टिकार्यंजगन्मातःभूतेवयंतत्तदेध्यायसीहत्वमेव विराजत्किरीटोल्लसच्चक्रशोभावहंतीचनारायणाख्योजगत्स्व
गुणैःसत्वमास्थायविश्वस्थितेयः करोतीहसौसोपिदेवित्वमेव वदावद्भवेशाहिगंगात्रिनेत्रोजगात्संहरंतीचकल्पावसाने नमःसांध्य
तारूद्रसंज्ञोदधानावहंतीपरस्यात्वमालेविभासि सवितात्वमालामयाकुंभलेखाधराचीत्वणाखंडराजत्कपर्दीसमस्त्रोभ्रुका
कल्पदेहामरस्त्वमपितन्मघोवेशिवाचा मधीशालसच्चक्रशोभावलत्वंभीमानदात्सिंहवाहा ज्वलत्तुंगमौलिः इवदैत्यव
गौस्त्वंवाग्निहवर्गीतमेवोपिडगौरीतेपुराणातिदेहार्द्धभागाभवानीगिरींद्रात्मजत्वेनयोगाविभासि महायोगिवेद्यामहेशास्त्वना
थामहेशंविकानतत्वत्त्वयेवलसत्कौस्तुभोद्भासितेयोमरालेवमेनीववत्स्थलेकैटभारेःजगद्वल्लभोसर्वलोकैकनाथा
श्रियेतामहादेव्यहंत्वामवैमि प्रजाद्रीहृदात्वात्तयोनेदिकाणामहामेरवस्यापिचिह्नंवहेत्मः विभोमातरःसमस्तद्रूपरूपास्फुरे
त्य…देशामहादेवितास्य समस्याहिवाक्तल्तरहस्याभभासासदासंततोषोषविषावकाशे लसत्मौलिवह्नेंडरेविसपाशांकुशाभी
त्यभीष्टात्यहस्तेनमस्ते प्रभाकीर्त्तिकांतीदिवारात्रिसंध्याक्रियाशांतिमिश्याल्लधाबुद्धिमेधा धृतिर्वामतिःसंनतिः श्रीस्तुभ
क्तिस्तमेवेशियेस्येवशाक्तिप्रभेदाः हरेर्विडनादैःसशक्याख्येशौनैतेमस्तभेदैःप्रभित्रैरभित्रे तदासप्तपातालोकावला
पिग्रहद्वीपधात्स्वादिस्वरूपे नमस्तेनमस्तेसमस्तस्वरूपेसमस्तेषुवस्तुष्वनुःस्तशाक्तेः प्रतिस्थूलसूक्ष्मस्वरूपेमहेशि
स्तेवाधरूपेध्ववाधस्वरूपे मनोबुद्धिनिरस्तस्यस्तितेसमस्तातथावाक्प्रवृत्तिः स्तुतिःस्यात्महेशि शरीरप्रवृत्तिः प्रणामः
क्रियास्यात्स्तमीरणस्मसप्रभोसंततेमे ह्रल्लेखाजपाविधिसदेनाविशेषानेनास्तोकृतिमपितिस्पमादरेण योस्यपस्तं
वलपराश्रियेचगणाशुद्धेतवजनतिपरस्परस्पृयायाप्रः प्रथमभैरवीप्रकरण प्रथवदेसमहाविद्यादिश्रुणमाभिगोभिना यो

विद्या॰
५५
५२४
534

ज्ञानात्मसिद्धिसंज्ञानामपि योज्ञायते नरः विघ्नदुर्गं नाशयत्यो भौति कोविंदुशेखरः विघ्नराट् दिक्के द्वाग्निस्थिते वामाक्षि विंदुमत् आद्यक
पञ्चगुरुवह्निस्थो मनुः सर्गेद्ध्वावणवान पंचकूटात्मकी विद्या वेद्या त्रिपुरभैरवी प्रथमं वाग्भवं बीजं द्वितीयं कामबीजकं तृतीयं शाक्तिको
बीजाख्यैस्त्रिभिर्बीजैः कूटाख्यं ते प्रयोगार्थः शिवचंद्रवह्नि वाग्भवं शिवचंद्रकामकलाक्षितीः वह्निचतुर्थस्वर विंदुमत् शिवचंद्ररेफशुक्रचतुर्द्दः।
बीजा त्रिभिर्बीजैः कूटाख्यं ते प्रयोगार्थः ... शाक्तरविंदुविसर्गैः प्रयोगार्थः प्रातः कृत्यादि प्राणायामान्ते कर्मविद्यायपीठन्यासं कुर्य्यात् पूर्वोक्तक्रमेण प्राणायामादिकं ज्ञानात्मने
शक्तरविंदुविसर्गः प्रयोगार्थः प्रातः कृत्यादि प्राणायामान्ते कर्मविद्यायपीठन्यासं कुर्य्यात् पूर्वोक्तक्रमेण आधारशक्त्यादि ज्ञानात्मने
नमः इत्यन्तं विन्यस्य हृत्पद्मस्य पूर्वादिकेसरेषु ओं इच्छायै नमः एवं ज्ञानायै क्रियायै कामिन्यै रत्यै रतिप्रियायै नंदायै मध्ये मनोन्मन्यै
तदुपरि परायै अपरायै परापरायै हसौः सदाशिवमहाप्रेतपद्मासनाय नमः इति विन्यस्य ऋष्यादिन्यासं कुर्य्यात् यथा शिरसि
दक्षिणामूर्तिऋषये नमः मुखे पंक्तिछंदसे नमः हृदि त्रिपुरभैरव्यै देवतायै नमः गुह्ये वाग्भवबीजाय नमः पादयोस्तार्तीयाय शाक्
तये नमः सर्वांगे कामबीजाय कीलकाय नमः दक्षिणामूर्तिर्महिताया ऋषिश्च दक्षिणामूर्तिः इहेशिरसि विन्यसेत् छंदः पंक्तिर्मुखे वि
न्यस्य मुखे विन्यस्य देवता हृदये त्रिपुरभैरवी वाग्भवं बीजमुच्यते शाक्तिबीजं शक्तिरेव कीलकं कामराजकं नाभ्यादि चरणपर्यंत।
हसौं नमः हृदयान्नाभिपर्यन्तं हसकलरीं नमः शिरसे हृदयान्तं हसौं नमः एवमाद्यबीजं दक्षिणकरे द्वितीयबीजं वामकरे तृतीयबी
जमुभयकरे ततो मूर्द्धि मूलाधारे हृदि यथासंख्येन त्रीणि बीजानि विन्यसेत् तथा वनितिवेधे नाभेश्चरणान्तमस्य न्यसेत् वाग्भवमंत्र विन्यसः
हृदयान्नाभिपर्य्यन्तं कामबीजं प्रविन्यसेत् शिरसो हृदयदेशान्तं तार्तीयं विन्यसेत् ततः आद्यं द्वितीयं करयोस्तार्तीयमुभयोर्न्यसेत् आ
ह्लीं यागोऽहृदि न्यसेद्धयोवीजं हृदयक्रमात् ततो नवयोनिन्यासः आद्यबीजं दक्षकर्णे द्वितीयबीजं वामकर्णे तृतीयबीजं चिबुके एवं
शंखयोर्वदने नेत्रयोर्नासि प्रयोजयेद्धरे कूर्प्परयोः कृत्वा तान् नोर्लिंगे पादयोर्गुह्ये पार्श्वयोर्हृदि स्तनयोः कंठे तथा निवेश्य नवयो
न्यासात्मकं न्यासं कुर्य्याद्धस्ताभिः क्रमात् कर्णयोश्चिबुके भ्रूयोः शंखयोर्वदने पुनः नेत्रयोर्नासि विन्यसेत् प्रयोजयेद्धरे पुनः ततः

कूर्परयोः कुक्षौ जान्वोर्ह्रीं जन्मूर्द्धनि पादयोर्गुह्यदेशे च पार्श्वयोर्हृदये भुजे स्तनयोः कंठदेशे च रत्यादिमथ विन्यसेत् अथ रत्यादिन्यासः
मूलाधारे ऐं रत्यै नमः हृदि क्लीं प्रीत्यै नमः हृदि क्लीं प्रीत्यै नमः भ्रूमध्ये सौः मनोभवायै नमः पुनर्भ्रूमध्ये सौः अमृतेश्यै नमः हृदि क्लीं योगेश्वर्यै न।
मः मूलाधारे ऐं विश्वयोन्यै नमः तथा च निबंधे मूले रतिं हृदि प्रीतिं भ्रुवोर्मध्ये मनोभवां बालाबीजैस्त्रिभिर्न्यसेत्तथान्येषु विलोमतः अ
मृतेशीं च योगेशीं विश्वयोनिं क्रमादिमाः विलोमबीजैर्विन्यस्य मूर्त्तिन्यासमथाचरेत् अथ मूर्त्तिन्यासः मूर्द्ध्नि ऐं ईशानाय मनोभवा
य नमः वक्त्रे क्लीं तत्पुरुषमकरध्वजाय नमः हृदि क्लूं अघोरकंदर्पकुसुमाय नमः गुह्ये स्त्रीं वामदेवायन्मन्मथाय नमः पादयोः स्त्रूं स
द्योजाताय वामदेवाय नमः पंचऊर्ध्वप्राग्दक्षिणोत्तरपश्चिमेषु मुखेषु ईशानमनोभवादिपंचमूर्तीस्तन्महीजादिसह विकाविन्यसेत्
तथा च निबंधे प्रविन्यसेद्यथापूर्वं मूर्ध्नि गुह्ये मार्गस्थितः सत्यादि पंचकस्वाद्यं बीजमासीत्प्रकीर्त्तितं ततो बाणन्यासः यथा
मूर्द्ध्नि द्राविण्यै नमः अंगुष्ठयोः क्लीं क्षोभिण्यै नमस्तर्जन्योः क्लीं वशीकारिण्यै नमो मध्यमयोः ब्लूं आकर्षिण्यै नमोऽनामिकयोः सः उ
न्मादिन्यै नमः कनिष्ठयोः ह्रीं कामाय नमः क्लीं मन्मथाय नमः ऐं कंदर्पाय नमः ब्लूं मकरध्वजाय नमः स्त्रीं मीनकेनमः तथा।
वृत्तार्णवे पंचबाणान्क्रमेणैव कराङ्गुलिषु विन्यसेत् अंगुष्ठादिकनिष्ठान्तं क्रमेण परमेश्वरि ध्यानद्वयं समालिख्य वा।
क्रिमं क्रमेणाह सर्वदुह्लेन नेत्रेण वामेन परिमर्दिता बाणद्वयमिदं प्रोक्तं मानदं भूमिसंस्थिते चतुर्थं सरविंदाद्यं नादरूप
वदने फान्त शुक्रेण सयुक्तं वामकर्णविभूषितं बिंदुनादसमायुक्तं सर्गवान्सरदं माः प्रिये पंचबाणान्मोहपाशनिनामानि शृणु।
पावकेति शेवणान्तो भणो वश्याकर्षणमोहकः उन्मादश्च क्रमेणैव नामानि परमेश्वरि न्यासं तत्र सर्वत्र स्त्रीलिंगेन प्रयोगः तथा।
यानिबंधे द्रामाद्या द्राविणी मूर्द्ध्नि ह्रीमाद्या क्षोभिणी पदे क्लीं वशीकरिणी वक्त्रे गुह्ये ब्लूं बीजपूर्वकं आकर्षिणी हृदि पुनः सर्गान्त
मूर्धसंयुक्ता संमोहिनी क्रमाद्देवाणान्यासोयमीरितः अथोन्मादनसम्मोहनयोरेकपर्यायत्वे कामास्तत्रैव विततेयास्तेषां बीजानि स्त्र

त्वं

विद्या·
२५
५२५
535

ण पराबीजेमध्यवाणवाग्भवंपरमेश्वरि तूर्य्यवाणंततस्तैवसौबीजेवक्रमात्प्रिये पंचकामाःस्मृतादेविनमामिस्मृणवल्लभे काममन्म

थकंदर्प्पमकरध्वजमजकाः मीनकेतुमेहेषानिपंचमःपरिकीर्तितः ततःकरांगन्यासौ ह्स्रांअंगुष्ठाभ्यांनमः ह्स्रींतर्जनीभ्यांस्वा

हा ह्स्रूंमध्यमाभ्यांवषट् ह्स्रैंअनामिकाभ्यांहुं ह्स्रौंकनिष्ठिकाभ्यांवौषट् ह्स्रः करतलकरपृष्ठाभ्यांफट् एवंहृदयादिषु तथाव

निबंधे षट्दीर्घयुक्तेनाद्येनबीजेनांगक्रियामता ततोवाणन्यास मूर्द्ध्निद्रांद्राविण्यैनमः पादेद्रींक्षोभिण्यैनमः वक्त्रेक्लींवशीकर

ण्यैनमः गुह्येब्लूंआकर्षिण्यैनमः हृदिसःसम्मोहिन्यैनमः तथाचनिबंधे द्रांमायाद्राविणीमूर्द्ध्निद्रींमायाक्षोभिणीपदेक्लींवशीकरि·

णीवक्त्रेगुह्येब्लूंबीजपूर्विका आकर्षिणीहृदिपुनःसर्गांतभृगुसंयुता संमोहिनीक्रमादेवंवाणन्यासोयमीरितः एतेनउन्मादसम्मोहन

योपकपर्य्यायता पंचस्थानेषुकामान्विन्यसेत् तथाचश्रीक्रमे ललाटेवदनेदेविहृदिनाभौचगुह्यके पंचकामास्तुविन्यस्यतत्ता·

याः शुभगादिकाः इतिन्यसेद्दिनिशेवः तथासुभगादिन्यासः भालेऐंक्लींब्लूंस्त्रींसःसुभगायैनमः भ्रूमध्येऐं५ भगायैनमः व

दने·ऐं५ भगसर्पिण्यैनमः लंबिकायां ऐं५ भगमालिन्यैनमः लंबिकायां ऐं५ भगमालिन्यैनमः कंठेऐं·अनंगायैनमः हृ

दि·ऐं५ अनंगकुसुमायैनमः नाभौऐंअनंगमेखलायैनमः लिंगमूले·ऐं५अनंगमदनायैनमः तथाचनिबंधे भालभ्रूमध्यवद

नलंबिकाकंठहृत्सुच नाभ्यांधिष्ठानयोः पंचताराद्याः सुभगानंगकुसुमाश्चपश्चादनंगमेखला अनंगमदनासर्वामदविह्वलमनसा·

वाक्कामबीजेक्लींह्रींमस्ताराःपंचोदिताक्रमी ऋष्यादिभूषणन्यासः शिरसिअंनमः भालेआंनमः भ्रुवोःइंनमः ईंनमः एवंउंऊंकर्णयोः ऋं·

स्कंधेत्रयोः नसि·लृंनमः गंडयोः लॄंनमः एंनमः ओष्ठयोः ऐंनमः ओंनमः दंतपंक्त्योः औंनमः अंनमः मुखेअः नमः चिबुकेकगलेख·

कटेगपार्श्वयोः घोङ·स्तनद्वये चेछेरोममूलयोः जेझेऊर्ध्वयोः ञेटेपाण्योः ठेडेकरपृष्ठयोः ढेणेनाभौ तथुहे थेदंष्ट्रौः देधनावनोः

नेपंजंघयोःफेवंगेगुल्फस्थानयोः भेपनलयोः मेवरणाग्रपृष्ठयोः यंरंकाख्यावंशीवायोले·कटकेलहृदिशे गुह्येवं कर्णयोः वेगाङ्घ्र्योः

समेरोर्लोहितं सर्वं ध्रुवमंतं स्मरेत् तथा च निबंधे मसेकिरंति भ्रूकर्णौ द्विपुरलेनासिकांतयोरोष्ठयोर्दंतपंक्त्योरास्येयम सेत छ तान्
चिबुके गले कंठे पार्श्वयोः स्तनयुग्मके हृत्कमलयोः कुक्ष्योर्द्वयोः पाण्योः स्तनपृष्ठदेशानः नाभौ गुह्ये चरुमुष्कौ वैज्ञानतो जंघयोः
नः स्फिचोः पादतलयोः पश्चाद्वरणांगुष्ठयोर्द्वयोः कादिरंत्यामसेद्वर्णान् स्थानेष्वेषु समाहितः कांचाग्रे वेपके पश्चात् कंटके
हृदि सुषके कर्णयोर्मौलौ च लवान् शब्दकान् हसौ अथ पीठविमातृप्रविन्यसेद्देवं दिशाकमतमः ततः सिंदूरस्वर्णाभां ध्यायेत् उद्य
द्भानुसहस्रकांतिमरुणक्षौमां शिरोमालिकां रक्तालिप्तपयोधरां जपवटीं विद्यामभीतिं वरां हस्ताब्जैर्दधतीं त्रिनेत्रविलस
द्वक्त्रारविंदश्रियं देवीं बद्धहिमांशुरत्नमुकुटां वंदे समंदस्मितां एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापनं कृत्वा श्रीपादुका
ह्रीं ज्ञानात्मने नमः इत्यंतं संपूज्य सर्वादिके सर्वेषु मध्ये च पश्चाद्यथा ज्ञानक्रियापश्चात् कामिनीकामदायिनी रती
रतिप्रियानंदनवमेवमतोमती एताः पूजावाहितमौतेन पूजयेत् ततः ऐं परायै अपरायै हसौः सदाशिवमहाप्रेत
पद्मासनाय नमः पाद्यो निमग्रमयोरंतरालेऽपि विद्यां कमरूपं किं पूजयेत् तथा च निबंधे वाग्भवं लोहितं वायुहृकं
हि लोहितं विलं लः दीर्घं वायौ परापश्चात्परापे हसौः पुनः सदाशिवमहाप्रेतपद्मासनं नमः अनेन समस्तादयादासनं
श्रीगुरुक्रमं ऊर्ध्वमध्ययोरंतराले पूजयेत् कल्पयेत्पुनः तद्यथा ऐं श्रीगुरुभ्यो नमः श्रीगुरुपादुकाभ्यो नमः एवं परमगु
रुभ्यो नमः परमगुरुपादुकाभ्यः परापरगुरुभ्यः परापरगुरुपादुकाभ्यः परमेष्ठिगुरुभ्यः परमेष्ठिगुरुपादुकाभ्यः
आचार्येभ्यः आचार्यपादुकाभ्यः अथ पूजा यंत्रे निबंधे पद्मवसुदलेऽपि तत्र वयोन्याकारं कर्णिकं चतुर्द्वारसमायुक्तं
भूपुरं विलिखेत् ततः ऐं ह्रीं श्रीं हसकलरहसौः इति मंत्रेण विरचय्य मूर्तिं संकल्प्य त्रिखंडमुद्रया एवं देवीं ध्यात्वावाहयेत् दे
वेशि भक्तिसुलभे परिवारसमन्विते यावत्त्वां पूजयिष्यामि तावत्त्वं सुस्थिरा भव इत्यादिनावाहयेत् तथा च निबंधे पंच

भिः शक्तिवैरमैस्तैर्नस्यामावाहयेद्देवतां तारावाक्यात्मिकमलाहृत्समावेशं हंसोऽगतः ततश्चावाहनादिपंचपुष्पांजलिदानपर्यं
तं विधायावरणपूजामारभेत् यथा देव्या वामकोणे श्रीं रत्यै नमः एवं दक्षिणकोणे क्लीं प्रीत्यै अग्निकोणे सौः मनोभ
वाय ततः केसरेषु अग्नीशासुरवायुमध्ये दिक्षु पूर्वादिक्रमेणांगमंत्रैः पूजयेत् तथा च ज्ञानार्णवे अग्नीशासुरवायव्यमध्ये दि
क्ष्वंगपूजनं ततः उत्तरे द्रां द्राविण्यै ह्रीं क्षोभिण्यै दक्षिणे क्लीं वशीकरिण्यै ब्लूं आकर्षिण्यै अग्रे सः संमोहिन्यै एवमन्तरे क्लीं
कामायै ब्लूं मन्मथाय दक्षिणे ऐं कंदर्पाय द्रां मकरध्वजाय अग्रे स्त्रीं मीनकेतवे नमः इति तथा च ज्ञानार्णवे उत्तरस्यां हृदय
देवि दक्षिणस्यां हृदयं दिशि अग्रे चैवं क्रमेणैव पंचबाणान् समर्चयेत् पंचकामांस्तथा देवि बाणावस्थान् प्रपूजयेत् ततोऽष्ट
योनिषु पूर्वादि ऐं क्लीं ब्लूं स्त्रीं सः सुभगायै एवं क्लीं भगायै एवं ऐं ५ भगसर्पिण्यै ऐं ५ भगमालिन्यै ऐं ५ अ
नंगायै ऐं ५ अनंगकुसुमायै ऐं ५ अनंगमेखलायै ऐं ५ अनंगमदनायै ततोऽष्टपत्रेषु पूर्वादि ॐ असितांगब्राह्मीभ्यां नमः एवं
रुरुमाहेश्वरीभ्यां चंडकौमारीभ्यां क्रोधवैष्णवीभ्यां उन्मत्तवाराहीभ्यां कपालींद्राणीभ्यां भीषणचामुंडाभ्यां संहारमहालक्ष्मी
भ्यां तथा च निबंधे अष्टयोनिषु पूर्वादि शक्तीः पूजयेत् सुभगादिकाः मातृभिर्भैरवांगास्त्वा मदविभ्रमविह्वलाः अष्टपत्रेषु संपूज्य
यथावत्कुसुमादिभिः तद्बहिः पूर्ववद् गणपत्यादीन् संपूज्य धूपादिविसर्जनांतं कर्म समापयेत् किं चानेनैव यंत्रेण स्त्री
वियोगकवलितकुलपमंत्रदेव्यामिति अमुं श्रीचक्रराजं दशलक्षं जपः होमस्तु दशांशतः तथा च निबंधे दीक्षां प्राप्य जपेन्मं
त्रं तत्त्वलक्षं जितेन्द्रियः पुष्पैर्भानुसहस्राणि जुहुयाद् ब्रह्मवृक्षके अथ संपत्प्रदाभैरवी ज्ञानार्णवे यथा सौः त्रिपुराबाला
तथा त्रिपुरभैरवी संपत्प्रदाननामेतस्याः प्रकारं निर्मलमानसे शिववह्नि वाङ्गसंस्थो वाग्भवं तदनंतरं कामराजं तथा देवि
शिववह्निशक्तिसंयुतं पृथ्वीबीजं तव ज्ञाप्यं मातीं पंचप्राणवल्लभे शक्तिबीजे महेशानि शिववह्नीन् नियोजयेत् कुमार्याः

परमेशानि हित्वा सर्गं वैवैटवं त्रिपुराभैरवी देवी महासंपत्प्रदायिये ॥ अस्यार्थः त्रिपुराभैरवी विसर्गरहिता चेत् संपत्प्रदा भव-
ति ॥ अस्य ध्यानं ॥ बालार्कसहस्राभां स्फुरच्चन्द्रकलाजटां किरीटरत्नविलसच्चित्रविचित्रमौलिकां स्रवद्रुधिरपंकाढ्य-
मुण्डमालाविराजितां नयनत्रयशोभाढ्यां पूर्णेन्दुवदनान्वितां मुक्ताहारलताराजत्पीनोन्नतघनस्तनीं रक्ताम्बरपरीधा-
नां पीनयौवनोन्मत्तरूपिणीं पुस्तकं चाभयं वामे दक्षिणे चाक्षमालिकां वरदानं तथा नित्यां महासंपत्प्रदां स्मरेत् ॥ मानस-
पूजादिकं च सर्वं चेत् ॥ अंगमंत्रं तु विशेषः ह्सकैः क्षत्रभिर्बीजैः वर्गगतासकलता ॥ अस्याः पुरश्चरणं त्रिलक्षजपः ज्ञा-
नार्णवे बालावदस्याः पूजादिकमिष्टफलात् तथा चस्याः पूजादिकं सर्वं कुमार्याश्च रक्षते एकलक्षपुरश्चरणमि-
ति केचित् सिद्धविद्यत्वात् ॥ अथ कौलेशभैरवी ज्ञानार्णवे संपत्प्रदाभैरवीवत् विहिता कौलेशभैरवी ह्साक्षमेव देवे-
शि त्रिबीजेषु पार्वती इयं तु सहसा यासां ध्यानपूजादिकं तथा ॥ अस्यार्थः त्रिकूटे सकारादिभ्रमरा कौलीशभैरवी भ-
वति तथा दर्शनात् पूजादिकं तु संपत्प्रदाभैरवीवत् बोद्धव्यं संपत्प्रदाभैरवी आद्यं ते रेफवर्जिता चेत् भयविध्वंसिनी
भवति दक्षिणामूर्तौ तथा दर्शनात् पूजादिकं तु संपत्प्रदा ॥ अथ सकलसिद्धिदाभैरवी ज्ञानार्णवे एतस्या एव वि-
द्याया आद्यं ते रेफवर्जिते तदेयं परमेशानि नाम्ना सकलसिद्धिदा ध्यानपूजादिकं तु संपत्प्रदावत् ॥ अथ चैतन्यभैरवी
ज्ञानार्णवे वाग्भवबीजमुद्धार्य पावकप्राणसंयुतं सकलाभुवनेशानि द्वितीयं बीजमुद्धरेत् जीवप्राणवह्निसंस्थ-
शक्रस्वरविभूषितं विसर्गाढ्यं महेशानि विद्या त्रैलोक्यमातृका ॥ अस्यार्थः वं ह्रिं शिवं द्वादशस्वरयुक्तं बिन्दुनादकलासंवं
इयं कामप्रदा पृथ्वी माया शिवं चन्द्रं वाक् बीजं चतुर्दशस्वरसर्गाढ्यं च ॥ अस्याः पूजायंत्रं तु चैव त्रिकोणाद्वेष्ट्य षट्कोणा वसु-
पत्रं वरानने चतुरस्रं च वह्नीं पद्मं मंडलं समालिखेत् ॥ अस्याः पूजामात्रः ह्रस्वादि ह्रीं ज्ञानार्णवे मनेन मंत्रं तं विन्यसेत् के स

वि॰ २५

५३७

537

रेषु पूर्वादिक्रमेण ग्रों वायै नमः एवं स्नेहायै रौद्रै अम्बिकायै रक्तायै सान्तायै क्रियायै ऊर्ध्विकायै विद्यायै विषघ्निका
यै भूतेश्वर्यै आनन्दायै मध्ये ह्सौः सदाशिवमहाप्रेतपद्मासनाय नमः संपूज्य महाबालाकोलेशीमकलेहृदा विद्या
नां पताकापीठशक्त्योस्तन्त्राणि वेदकत्वात् नवनवाद्यादिन्यासः श्रीरमितेदं लिङ्गमूर्तये मूलपनमः मुखे पंक्तिकुंदेसन
मः हृदि चैतन्यभैरवाय देवतायै नमः ततः करांगन्यासौ ऐं बीजमुच्चार्य अंगुष्ठाभ्यां नमः द्वितीयबीजमुच्चार्य त
र्जनीभ्यां स्वाहा तृतीयबीजमुच्चार्य करतलपृष्ठाभ्यां फट् एवं हृदयादिषु ततो ध्यानं उद्यद्भानुसहस्राभां नानालंका
रभूषितां मुकुटोज्वलमत्वं द्वे रत्नहारावलिता पाशांकुशधरां नित्यां वामहस्तकपालिनीं वरदाभयशोभाढ्यां पीनो
न्नतपयस्तनीं एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापनं कृत्वा पीठपूजां कुर्यात् आधारशक्त्यादिका माज्ञेशादि पीठस्याके
शीठमन्त्रं यजेत् ततो भैरवीकामकलापंक्तिं संपूज्य पुनर्ध्यात्वावाहनादि पंचपुष्पांजलिपर्यन्तं विधायावरणपूजाया
मारभेत् यथा प्रथमं षडंगपूजा आग्नेयकोणे प्रथमबीजमुच्चार्य हृदयाय नमः ईशाने द्वितीयबीजमुच्चार्य शिरसे स्वाहा
नैर्ऋते तृतीयबीजमुच्चार्य कवचाय हुं मध्ये द्वितीयबीजमुच्चार्य नेत्रत्रयाय वौषट् चतुर्दिक्षु तृतीयबीजमुच्चार्य
स्त्राय फट् ततः पूर्वादिदिक्षु संपूज्य अग्रे ग्रों वसन्ताय नमः वामे ग्रों कामदेवाय नमः दक्षिणे ग्रों वायाय नमः ततः
पूर्वदलातन्तं संपूज्य षट्कोणे पूर्वादि ग्रों डाकिन्यै नमः एवं शाकिन्यै लाकिन्यै काकिन्यै हाकिन्यै अष्टदलेषु पूर्वादि
पूर्वोक्तानंगकुसुमाद्याः पूज्याः पत्राग्रेषु पूर्वादि ग्रों परभृते नमः एवं सारसाय शुकाय मेघछायाय मेघायेति वा अग्रे
णाय भूविलासाय हासाय भावाय ततः इन्द्राद्यान् वज्रादीन् संपूज्य धूपादि विसर्जनान्तं कर्म समापयेत् अस्य पुरश्चरणं
लक्षजपः तथा च तन्त्रार्णवे लक्षमेकं जपेन्मन्त्रमित्यादिवचनात् अथ कामेश्वरीभैरवी तन्त्रार्णवे कामेश्वरीवरुद्धा

णीपूर्वे सिंहासनेऽस्थिता एतस्याएव विद्याया बीजद्वयमुदाहृतं नवंतेपरमेशानि नित्याक्लिन्ने मदद्रवे एतस्याएव तार्तीं
यरूद्धार्णी परमेश्वरी ध्यात्वा पूजादिकं देवि वैतन्मत्रैवपूर्ववत् त्रिकोणान्तविशेषोस्ति कथयामि वरानने अग्रकोणक्रमे
णैव नित्याक्लिन्ना मदद्रवा षडंगावरणान्यत्र पूजयेत्सर्वसिद्धये अथ षट्कूटाभैरवी ज्ञानार्णवे शाकिनीहाकिनीवी
जे लाकिनीकाकिनीयुगे शाकिनीहाकिनीबीजे आदिमस्वरसुंदरी आद्यमेकारसंयुक्तं अम्सीकारसंयुतं शक्रस्व-
रान्वितं देवि तार्तीयं बीजमालिखेत् विंदुनादकलाक्रांतं द्वितीयं बीलसंभवे तृतीयबीजं सविसर्गमिति तंत्रांतरे तुरीयस्या
मादनं बीजं शिवमंत्र त्रिधालिखेत् अर्केलाशक्रकलया क्रमात्तं मंडितं कुरु विंदुनादान्वितं चाद्यमुग्रममसंविसर्गव
त् ध्यानमस्याः प्रवक्ष्यामि सर्वभूतनिकृंतनं बालसूर्यप्रभादेवी जपाकुसुमसन्निभा मुंडमालावलीरम्या बालसूर्यसम
मांशुका स्ववर्णकलशाकारपीनोन्नतपयोधरा पाशांकुशौपुस्तकं च तथा वज्रपमालिका दधतीमिति शेषः द्विराहृत्या
षडंगानि विधाय परमेश्वरि पंचमस्वरवाग्देहे त्रिकोणांतस्तुटं लिखेत् बहिरष्टदलं पद्मं रविपत्रं ततो लिखेत् चतुरस्रं
चतुर्द्वारमेवं मंडलमालिखेत् षडंगावरणं देवि पूर्ववत्पूजयेच्छिवे इमादिचिंतयेद्देवि त्रिकोणे परिपूजयेत् शाकिन्याद्या
न्षट्कोणे वसुपत्रे ततः परं ब्राह्म्यादिपूजनं पश्चादर्कपत्रे ततः परं बालायाः पीठशक्तीश्च बामायाः पूजयेत्क्रमात्
चतुरस्रे लोकपालान् साधुधात्परमेश्वरि अनेन विधिना तेन नित्याख्याभैरवी यजेत् अथ भोगमोक्षदाभैरवी ज्ञानार्णवे
एतस्याएव विद्यायाः षट्वर्णान्क्रमशःस्थितान् विपरीतान्वदस्योष्ठे विधेयं भोगमोक्षदा नित्याख्याभैरवीदेवी त्रिभुभा
रतिकृंतनी मासमर्चादिकं सर्वं अस्याः पूर्ववदाचरेत् अथ रुद्रभैरवी ज्ञानार्णवे शिवचंद्रोन्मादनांतेपानवह्निसमन्वि
ते शक्तिभिन्नं विंदुनादकलाढ्यं वाग्भवं प्रिये संपत्प्रदायाभैरव्याः कामराजं तथैव हि महाशिवस्यबीजं तन्महासि

वि॰ २५

५३८

538

हासतस्यैव पञ्चविद्यामदेशानि वर्णितं तेनैव शक्यते अस्यार्थः शिवं वह्निकान्तं वह्निपुनर्मेकारशक्रसविशिष्टं बिन्दुक
लाक्रान्तं वाग्भवबीजं शिवं वह्निकान्तं हृत्स्थितो वह्निचतुर्थस्वरविशिष्टं नादबिन्दुकलाक्रान्तं कामबीजं येन बीजेन शक्तिर्
रन्ततोयं अस्याः पूजायंत्रं त्रिकोणं चेव वृत्तं च हत्वा षड्दलं तोरणं वृत्तभूमण्डलं चेत्यादि अस्याः पूजा प्रातः कृत्यादि प्राणाया
मान्तं विधाय पीठन्यासं कुर्यात् यथा आधारशक्त्यादि ह्रों ज्ञानात्मने नमः इत्यन्तं विन्यस्य पूर्वादिक्रमेण ॐ वामायै नमः प
वं ज्येष्ठायै रौद्र्यै कालि [illegible] वलप्रमथिन्यै सर्वभूतदमन्यै मध्ये मनोन्मन्यै इति पीठशक्तीर्विन्यस्य मध्ये पीठमनुमसेत् अस्य
पीठमंत्रस्तु अघोरेभ्योथ घोरे ह्रीं सर्वतः सर्वसर्वेभ्यो घोरघोरतरेभ्यः सर्वेभ्यो नमस्तेस्तु रुद्ररूपेभ्यः पें पें क्रीं ह्रीं ततः करन्यासादिन्यासः
शिरसि दक्षिणामूर्तये ऋषये नमः मुखे पंक्तिछन्दसे नमः हृदि रुद्रभैरव्यै देवतायै नमः प्रथमबीजमङ्गुष्ठाभ्यां अङ्गुष्ठा
भ्यां नमः द्वितीयबीजमङ्गुष्ठाभ्यां तर्जनीभ्यां स्वाहा तृतीयबीजमङ्गुष्ठाभ्यां मध्यमाभ्यां वषट् एवं हृदयादिषु ततो ध्यानम् उ
द्यद्भानुसहस्राभां चन्द्रचूडां त्रिलोचनां मालालंकारसुभगां सर्वैर्वैरिनिकृन्तनीं वमद्रुधिरमुण्डालिकलितां रक्तवाससां
त्रिशूलं स्रुक् खड्गं खेटकमेव च कपालं च शवान्देवि पाशाङ्कुशधरां क्रमात् पुस्तकं चाक्षमालां च शिवासिंहासनां
स्थितां एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शङ्खस्थापनं कृत्वा पीठन्यासक्रमेण पीठपूजां विधाय पतन्मंत्रो पीठमंत्रेण पीठं स
पूज्य पूर्ववज्ज्ञानावाहनादि पंचपुष्पाञ्जलिदानपर्यन्तं विधाय आवरणपूजामारभेत् यथा अग्निकोणे प्रथमबीजमङ्गुष्ठा
भ्यां हृदयाय नमः ईशाने द्वितीयबीजमङ्गुष्ठाभ्यां नेत्रं तेन तृतीयबीजमङ्गुष्ठाभ्यां शिखायै वषट् वायव्ये पुनः प्रथमबीजमङ्गु
ष्ठाभ्यां हृदयाय फट् ततस्त्रिकोणे रक्ताद्यै मभ्यर्च्य पत्रमूले अनंतादिकां पूजयेत् पत्रेषु पूर्वादि असितांगब्राह्म्यादीन्
पूजयेत् भूपुरे इन्द्रादीन् वज्रादींश्च संपूज्य धूपदीपादि विसर्जनान्तं कर्म समापयेत् अस्याः पुरश्चरणं लक्षजपः तत्समाज्ञे जपे

हंसाख्योदस्य सकारक्षनानवमाष्यंक्तिस्वरसंविभिन्ना आद्यौसविंदुपरितो विसर्गी मध्ये विरंचीं इ हराग्नियुक्तं अथास्यार्थः
शिवचंद्रवामभवशक्तिमध्यमबीजं शिवचंद्रकामहरिविरिंचिमहामायाशक्ति द्वितीयबीजं शिवचंद्रचतुर्दशस्वरविसर्गरूपं तृतीयबी
जं एवं स्याबीजत्रयेण नवभैरवीबीजोद्धारः अस्य प्रत्याणाः कृत्वा दिग्बन्धनप्राणायामांतं कृत्वा चैतन्नवभैरवमुक्तपीठन्यासं कृत्वा ऋष्या
दिन्यासं कुर्यात् यथा शिरसि दक्षिणामूर्तिऋषये नमः मुखे पंक्तिच्छंदसे नमः हृदि भुवनेश्वरीभैरव्यै देवतायै नम
ततः करांगन्यासौ मध्यबीजेन देवेशि षट्दीर्घस्वरभेदिना षडंगानि विविन्यसेदित्यादि मध्यबीजे षट्दीर्घयुक्तेनांग
न्यासः यथा हसकलह्रीं अंगुष्ठाभ्यां नमः हसकलह्रीं तर्जनीभ्यां स्वाहा इत्यादि एवं हृदयादिषु ततो ध्यानं जपाकु
सुमसंकाशां स्फुरद्विधौक्रमकोपमां चन्द्ररेखाजटायुक्तां चैव त्रिनेत्रां रक्तवाससीं नानालंकारसुभगां पीनोन्नतघनस्तनीं पा
शांकुशवराभीतिधारयन्तीं शिवाश्रये अनन्यत्वं चैतन्नभैरवीचक्रे तेषु भुवनेशीभैरव्याः प्रभेदान्तरमथोच्यते म
हामायैव देवेशि तदासा कसकलेश्वरी ध्यानपूजादिकं सर्वमेतस्याः पूर्ववदेवेति इयं सहामायावेत्तत्कले ध्यानपूजादि
कं तत्पूर्ववत् अथ बालात्रिपुरामंत्राः तत्र शास्त्रदायां अथ योविंदुमानाद्यश्चैवेद्रस्यास्यशशीयुता द्वितीयं भृगुसर्गाढ्यो
मनुस्तार्तीयकोविदितं एषा बालेति विख्याता त्रैलोक्यवशकारिणी अस्यार्थः वाग्भवं कामबीजं च इन्द्रबीजं सविसर्गकच
तुर्दशस्वरसंयुक्तं अस्याः पूजादिकं तु त्रिपुरभैरवीचक्रोद्धारक्रमत्वात् ज्ञातव्यं विशेषः न्यासादिकं त्वेतद्बीजेन कु
र्यात् करांगन्यासस्तावदित्तथा षडंगमाचरेद्देवि द्विरावृत्त्या क्रमेण तु इति वचनात् अस्या पुरश्चरणं त्रिलक्षजपः तथा
वक्तान्तराणि वेह विशेषः न्यासादिकं त्वेतद्बीजेन कुर्यात् करांगन्यासस्तावद्दित्तथा षडंगमाचरेद्देवि द्विरावृत्त्या क्रमेण तु
वाग्लक्षजपं मंत्रं दशांशं हवनं भवेत् तर्पणं च तथा कुर्यात् तद्दशांशं भागभागं भवेत् इतरेषां लक्षजपः श्रीविद्यायाः

२५
वि या

५३५

939

उक्तवान् मेरुरोलनेत्रश्रीक्रमे स्वरूपमस्य समुच्चार्य बिंदुनादकलान्वितं स्वरांतस्थितबीजसंस्थं ह्रृपरसमन्विते बिंदुनादकला
क्रांतं सर्गवान् भृगुरस्य यः शक्तस्वरसमोपेता विद्येयं प्रस्तरे मता शुद्धयो बिंदुः इति तामूर्त्तिसहिता पापमध्ये तथा विसर्गी
बिंदुनसमाप्ता विद्या मृत्युंजयसारसमुद्भवा दोषाः प्रबोधनात् तदुक्तं विद्यामूलोत्पत्तिरेषा मयोक्ता विज्ञातं ध्येयं सर्वसिद्धि
कामैः विद्यासमापन विद्येयमायाः एवं तेन प्राणहीनाभवेत्तामि मुंडमालातंत्रे कुमारेर्याय विद्येयं सपाससमापतिवेश्मा न
यायेन तत्समासाम पमेन तत्कीलिता श्रुतिमेन तत्संभिज्ञानेन विद्यानसिद्ध्यति नवैव पारदादौ उक्तविद्याविसमास्यादि
निवाचं तस्माज्ज्ञानार्णवोक्तविद्यादिनवान् शापोद्धारमाह मुंडमालातंत्रे केवलं शिवरूपेण केवलं मायया निश्चित
विद्या इति हकारसकारौ वाग्भवे कामराजे च तत्तो पबीजे तु हकारः वक्ष्यमाणाकारसमन्वयेन तथा दर्शनात् हृदयामले
वाग्भवं प्रणमेद्देवि कामबीजं द्वितीयकं तृतीयं शक्तिबीजं तु शिवयुक्तं सदा भवेत् एषा बालासमाख्याता सर्वदोषविः
वर्जिता तथा श्रीक्रमे वाग्भवाद्यं द्वितीयबीजं मौकारांतं ततः पठेत् शक्तिमौकारसंयुक्तं विसर्गांतं त्रयः पठेत् बिंदुनाद
कलाक्रांतं बीजं परमदुर्लभं एतद्बीजत्रयं देवि हसौः क्लीं च ततः परं इयं पंचाक्षरी विद्या कथिता भवि दुर्लभः बालाबीज
त्रयं देवि हंसा पंचा जपेत्सुधीः हंसान्तं वामभागे सर्वसादिदोषप्रांतये पाशबीजं महेशानि शक्तिः शिवं सवाह्निकं द्वादश
स्वरसंयुक्तं नादबिंदुविभूषितं कामराजं प्रवक्ष्यामि क्लींकारं शक्तिपंचकं वह्निबीजं मनोयुक्तं नादबिंदुसमर्गिकं चतुर्द
शाक्षरी विद्या कथिता भवि दुर्लभा हंसबीजं ततः पश्चात् घोरश्रीकं कथिता मया श्रृणुतव कूटं बालबीजत्रयं देवि कूटत्रयं
नवाक्षरी विद्या तत्कूटत्रयं देवि भैरवख्यातव कूटकं शिवः शक्तिस्मरबीजं नादबिंदुसमन्वितं वाग्भवं कथितं देवि कामराज
जं प्रगाप्रिये शिवशक्तिमीदनं द्वविह्निमायासमन्वितं नादबिंदुकलाक्रांतं कूटं परमदुर्लभं शिवपंचदशाक्षरं सर्वतः सर्ववि

रसमन्वितः एषा नवाक्षरी बाला सर्वदोषविवर्जिता अथार्थः शिवचंद्रवामभं शिवचंद्रकामभृवह्नितत्त्वं रविंदुयुक्तं
द्वितीयं शिवचंद्रवत् ईशाम्बरविसर्गयुक्तं तृतीयं अथ सकारादिरुक्ता तथा च त्रिपुरार्णवे शिवशक्तीबीजमतः एवं शंभुनावि-
हितं तयोरुपविष्टं बीजयोः अकुलं कुलोपरि विमर्शमायापरं दहनं ततः ततः प्रभृति सोऽर्जितावरवत् भैरवीयमुदिता
कुलपूर्वादेशिकैर्यदि भवेत् कुलपूर्वा सैव शीघ्रफलदा भवति विघ्नेन्द्रजाले पशुजनेस्तुति गोप्या शिवाख्यं केवलमा-
दिबीजं भगस्थपूर्वीयकं बीजमन्यत् परं शिवौ तेनादिनाग्निवर्णाभं केन विद्याक्षरं चक्रगम्या श्रीक्रमे शक्तिः शिवो वह्नि-
बीजं द्वादशस्वरविंदुकं शक्तिर्महेशाकाशसंपुर्ईशोवक्रौं क्रमाययां शक्तिः शिवश्च वह्निश्च मनुस्वरविसर्गकः नादवि-
न्दुकलायुक्तं बीजमेतन्न मूर्कीतितं एतासां पूजां येन ध्यानं पूजादिकं च भैरवीवत् पुरश्चरणं लक्षजपः श्रीक्रमोक्तवा-
त् एतासां दीपिनी विद्या श्रीक्रमे वदपुंसर्वमहेशानि वाच्या दिक्तिनः परं एतासां षोडशी विद्या वाग्भवाद्यो नियोजये-
त् क्लिं क्लीं इति देवेशि महामोहं ततः कुरु कामराजसमुद्धार्य प्रणवं तदनन्तरं महामोहं कुरु पश्चात् क्लिं हूं दं
तथोक्तं जपेदादौ जपेत् पश्चात् मनवारमनुक्रमात् अथान्यतमापरा भैरवी अन्नपूर्णेशयुगलं विद्ययं विशाक्षरी त-
थाकल्पे कामबीजं विनादेवि त्रैबीजपूर्विका तथा ऊनविंशाक्षरी देवि यन्त्रान्यस्मरत्स्वरित्था अस्याः पूजाप्रमाणकृत्या दिमा
मान्योक्तपीठन्यासं विधाय केसरेषु पूर्वादि ओं वामायै नमः एवं ज्येष्ठायै रौद्र्यै काल्यै कलविकरण्यै कलविकरण्यै बल-
प्रमथन्यै सर्वभूतदमिन्यै ततः समेषु जयायै विजयायै अजितायै अपराजितायै नित्यायै विलासिन्यै दोग्ध्र्यै अ-
घोरायै मध्ये मंगलायै ततो मध्ये ह्सौः सदाशिवमहाप्रेतपद्मासनाय नमः ततः ऋष्यादिन्यासः शिरसि ब्रह्मणे ऋ-
षये नमः मुखे पंक्तिछंदसे नमः हृदि त्रैलोक्याभैरव्यै देवतायै नमः गुह्ये क्लीं बीजाय नमः पादयोः श्रीं शक्तये नमः स

वि॰ या २५

५४०

540

ॐ गें ह्रीं कीलकाय नमः ततः करांगन्यासौ ह्रां अंगुष्ठाभ्यां नमः इत्यादि ह्रां हृदयाय नमः इत्यादि च तथा चतुर्णामपि वै भुवनेशा
महेशानि षट्दीर्घस्वरभिन्नया षडंगानीति ततः पदन्यासः मूर्ध्नि श्रीं नमः वक्त्रे ह्रीं नमः श्रीं नमः कर्णयोः ह्रीं नमः नमो
नमः नमो भगवति नमः माहेश्वरि नमः सर्वेश्वरि प्राणि नमः मुखे स्वाहा नमः पुनरेकादिसूत्रांतं न्यसेत् तत्रैव एकमेकं
ततश्चैकं पुनरेकं द्वयं ततः वक्त्रचतुर्णां हस्ताभ्यां पदान्येतानि पार्वति पदानि देवदेवेशि नवहस्तेषु विन्यसेत् मूर्धादिगुह्य
पर्यंतं पदानां नवकं न्यसेत् ततो ब्रह्मरंध्रमालेहृदयमूलाधारेषु चतुर्बीजानि विन्यसेत् ततः शोषं भ्रूमध्यनासिकाकुंडला
भिलिंगेषु पंचसु सर्ववक्त्रमतो देवि नमः प्रभृति क्रमं न्यसेत् ततो मूलेन व्यापकं कृत्वा ध्यायेत् नमस्कोचनवर्णाभां बालेंदु
कृतशेखरां नवरत्नप्रभायुक्तमुकुटां कुंकुमारुणां चित्रवस्त्रपरीधानां स्मेरवक्त्रां त्रिलोचनां स्वर्णकलशाकारपीनोन्न
तपयोधरां गोक्षीरधामधवलं पंचवक्त्रं त्रिलोचनं प्रसन्नवदनं शांतं नीलकंठविराजितं कपर्दिनं स्फुरन्मणिभूषणांकं
दशत्रिभं त्रिनेत्रं मनिशं षोडशवर्षानंदमयीं पीनां सानंदमरण्यलोलाक्षीं मेखलाकलापिनीं नितंबिनीं प्रसन्नदानरतां नित्यांभू
षितां भूषामलंकृतां एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापनं कुर्यात् प्रस्यां पूजायंत्रं त्रिकोणांवृतः पत्रवसुपत्रं ततः पद्मं कल
पत्रं च भूविंबं च तद्दीक्षं समालिखेत् ततः पीठपूजां विधाय पुनर्ध्यात्वा वाहनादि पंच पुष्पांजलिदानपर्यंतं विधाय आवरणा
र्चनमारभेत् कर्णिकायां अग्न्यादिमध्ये दिक्षु वक्त्रेषु हृदयाय नमः इत्यादिना षडंगानि पूजयेत् त्रिकोणाग्रे श्रीं ह्रीं नमः शिवायै
ति शिवं पूजयेत् वामकोणे श्रीं नमो भगवते वराहाय रूपाय भूर्भुवः स्वपतये भूमिपतित्वं देहि मे ददापय स्वाहेति वराहं पूज
येत् दक्षिणकोणे ॐ नमो नारायणायेति नारायणं पूजयेत् ततो वामे दक्षिणे च श्रीं श्रीं ब्रह्मदेहि नाथिपतये ममातं प्रपय स्वाहा
श्रीं ह्रीं इत्यनेन भूमिश्रियौ पूजयेत् ततश्च तद्दलेषु पूर्वत आरभ्य ओं पर विद्यायै नमः एवं ह्रीं भुवनेशान्यै श्रीं कमलायै ह्रीं म

भगाये तथाच ज्ञानार्णवे तारेणापरविद्यां च भुवनेशीं तदात्मना कमलां च मयाभद्रे कामेन सुभगां यजेत् अष्टपत्रेषु प
श्चिमादितः आद्याद्दिक्रमात् पूजयेत् षोडशपत्रेषु तं अनङ्गनायै अनङ्गरूपायै नमः सर्वशं मदनायै नमः भं तु षे रं गं पुषे रं शी
लै तिरस्यै सां कृत्यायै हैं श्रियै पं सृष्ट्यायै विरा श्रै अं श्रोत्रायै हं हेमवत्यै पं प्रज्ञायै क्षें सूर्याभायै स्वां नित्यायै ह्रां अमावस्या
यै एताश्च नवशक्तीः पूजयेत् तथा च ज्ञानार्णवे षोडशैर्वर्णैः संपूज्याः स्युश्च नवशक्तीः तथा षोडशिका ततश्चतुरस्रे लोकपालान् प्रपूजयेत्
तत्रैव ततो भूपादिविसर्जनान्तं कर्म समापयेत् अस्य पुरश्चरणं लक्षजपः तथा च कल्पे एवं ध्यात्वा जपेन्मन्त्रं लक्षं साध्य
मनस्वधीः साङ्गेनानेन जुहुयात् दशांशं मनस्वधीः इति भैरवीप्रकरणम् अथ भवादि षोडशिका मन्त्राः एवं षोडशिकां देवीं स
र्वकामफलप्रदां अस्याः प्रसादमात्रेण महाशिवो भवेन्नरः अपुत्रो लभते पुत्रं दरिद्रो धनमाप्नुयात् कवित्वं च सपाण्डित्यं लभते
नात्र संशयः विषमावे यामले च लक्ष्मीलज्जा ततो मायामात्रा द्वादशाक्षरमपि वज्रवैरोचनीयेच मायेफट् स्वाहयायुतं
लक्ष्मीवीजं प्रदद्याद्धनदात्री सर्वतोमुखी लक्ष्मीवीजेन चाद्येन वश्यतां यान्ति योषितः मायावीजेन वाद्येन महापातकनाशनं
मात्रा द्वादशिका वीजमाद्यं स्यान्मुक्तिदायकं अत्र लज्जापदं कामवीजपरं तथा च अत्र लज्जापदे देवि कामवीजं विनिर्मते महा
कालमते प्रोक्तं मन्त्रो द्वादशशुभावहः पूर्वं मायापदे देवीति पाठे मायायाः पूर्वं लज्जावीजं तस्मिन्निर्णयः अस्यद्यानापिस्यादि
विरोधः स्यात् तथा च कामाद्यां वा रमाद्यां वा मायाद्यां वा जपेत्सुधीः लक्ष्म्याद्यां वा जपेद्विद्यां चतुर्वर्गफलप्रदां अमेषां च मुने
नां च मते सर्वत्र मायापरं हृल्लेखापदं तत्रैव वीतं वह्निसमायुक्तं रतिविन्दुविभूषितं शिववीजं महेशानि लज्जावीजमुदाहृतं
ईशानमध्यस्थपरा तिवीजं सविन्दुकं नादविभूषितं च वाग्भववीजमित्युक्तं सर्ववाक्यविशुद्धये इति मन्त्रवर्णवीजव्याख्या
नात्सर्वत्र मायापदं हृल्लेखापरं अयं तत्र पक्षः समीचीनः अस्य पूजाप्रकाराः कल्पादिकं हृल्लेखामन्त्रावमनं कुर्यात् यथा लक्ष्मीमायाद्यं

ह्रींबीजैस्त्रिभिः प्रोक्तां वृसाधकाः वाग्भवेतो ह्रौं संहस्त्रमायाभूपांचहिकन्तस्तनेन हूं कूर्चे महाकालयेत्प्रणीयभिर्मैत्रे स्त्रविन्यसेत् श्री
मायाहृल्लेवाकूमत्रिपुराभागवतीकैः कामकलांकृशाङ्गां ववङ्कनामाति श्रोत्रयोः नासिकात्मथमवाणोस्त्र स्त्री भ्रुभवेत्
त्राणात् स्रावस्यैवाङ्कितमस्तावहृवातीमपश्यति ततः प्राणायामं तं कम्भकृता शोध्यन्यासं कुर्यात् मंत्रयोरंततः कृपांते
लोकावशाकारिणि श्रीबालात्रिपुरायोनिमस्मादप्राणावेल्लया कालीवधूं कृशोकामकलाङ्कुशीस्वकैः क्रमात् षोडशीमनुव
र्णैस्त्रवुथगाद्यादशान्तरैः एभिर्बीजैर्मौलिकाणीन् स्वबध्यानेषु विन्यसेत् पञ्चात्र स्तस्वरूपा हि जीवन्मोक्षप्रकीर्तिता स्र
मांस्रुन्मनतान्सर्वैवज्रदेहाभवंतिहि सर्वेषयोगुप्तासोहि जीवन्मताद्याहृतः ततः ऋष्यादिन्यासः यथा शिरसि क्रोध
भूपतिभैरवऋषये नमः हृदि प्रचंडचंडिकायै देवतायै नमः गुह्ये ह्रीं बीजाय नमः पादयोः स्वाहाशक्तये नमः तथा च।
स्रासांहृषिभैरवानैर्दूनाम्नावक्रोधभूपतिः सम्राट्कंदोदेवता चाङ्कितमस्ता प्रकीर्तिताः मायाबीजं स्वात्मशक्तिः काष्ठि
ताब्रह्मयोनिता ततः करांगन्यासो ओं खड्गाय हृदयायशीर्षे ईं हूं खड्गाय शिरसे स्वाहा पविच्रांघल्योः ङं श्रीं वज्राय शिखायै
स्वाहामध्यमयो वैं पाशाय कवचाय स्वाहा नेत्रनामयोः ओं श्रीं क्रूं शायनेत्रत्रयाय स्वाहा अङ्गुष्ठयो ओं सं स्वतमस्ताय अस्त्राय फट्
स्वाहा करतलपृष्ठयोः एवं हृदयादि तदुक्तं भैरवतंत्रे उत्तरेत पूर्वमाकारं वैङ्कलांछितमस्तकं खड्गाय हृदयायेति स्वाहा।
पुंतंकतीयसि ईकारं च ततो देवि चंद्रकोटिसमप्रभं हूं खड्गाय ततो वाच्यं पविच्रांघलिसंयुतं उकारं च ततो वामं बिन्दुलाञ्छितम
लकं श्रीवज्राय ततो वाच्यं शिखायै च ततः परं स्वाहान्तं मयमायां च विन्यसेत्तदनन्तरं श्रौंकारं च ततो देवि श्रं क्रूं शं तदनन्तरम्
नेत्रत्रयाय स्वाहान्तं मंत्रमुष्ट्रेवरयोर्द्वयोः अकारं च विसर्गान्तं स्वरत्रालसंयुतं अस्त्राय संयुक्तमस्त्रायेति ततः परं षट्प्रकारवर्मं
पुंकं विन्यसेत् करयोर्द्वयोः हृदि मूर्ध्नि शिखायां तु कवचे नेत्रमंडले यावदस्त्रं चतुर्दिक्षु विदिक्षु च यथाक्रमं ततो मूलेन मस्त

कादिपादपर्यंतेपादादिमस्तकांतेवारत्रयं व्यापकं कृत्वा ध्यायेत् यथा स्वनाभौ नीरजं ध्यायेद् द्वैविकसितं सितं ततोऽष्टकोणम
ध्येचमंडलं चंडरोचिषः जपाकुसुमसंकाशं रक्तवंधूकसन्निभं रजःसत्वतमोलेखायोनिमंडलमंडितं मध्ये तत्तां महादे
वीं सूर्यकोटिसमप्रभां स्फुरन्मस्तकेशाभे धारयंतीं स्वमस्तकं प्रसारितमुखां भीमां लेलिहानोग्रजिह्विकां पिबंतीं रौधिरीं धा
रां निजकंठविनिर्गतां विकीर्णकेशपाशां च नानापुष्पसमन्वितां दक्षिणे च करे कर्त्रीं मुंडमालाविभूषितां दिगंबरां महाघोरां
प्रत्यालीढपदस्थितां अस्थिमालाधरां देवीं नागयज्ञोपवीतिनीं रतिकामोपविष्टां च सदा ध्यायंति मंत्रिणः सदा षोडशवर्षीयां
पीनोन्नतपयोधरां विपरीतरतस्थां च ध्यायेद्रतिमनोभवौ डाकिनीवर्णिनीयुक्तां वामदक्षिणयोगतः देवीगलोच्छलद्रक्तधाराप
नं प्रकुर्वती वर्णिनीं लोहितां सौम्यां मुक्तकेशीं दिगंबरां कपालकर्त्रिकाहस्तां वामदक्षिणयोगतः नागयज्ञोपवीताढ्यां ज्वलत्तेजो
मयीमिव प्रत्यालीढपदां दिव्यां मुक्तकेशीं दिगंबरां सदा द्वादशवर्षीयां अस्थिमालाविभूषितां डाकिनीं वामपार्श्वे तु कल्पवृ
ष्टीनलोपमां विद्युज्जटां त्रिनयनां दंतपंक्तिवलाकिनीं दंष्ट्राकरालवदनां पीनोन्नतपयोधरां महोदरीं महाघोरां मुक्तके
शीं दिगंबरां लेलिहानां महाजिह्वां मुंडमालाविभूषितां कपालकर्त्रिकाहस्तां वामदक्षिणयोगतः देवीगलोच्छलद्रक्तधाराषा
नं प्रकुर्वतीं करस्थितकपालेन भीषणेनातिभीषणां आभ्यां निषेव्यमानां तां ध्यायेद्देवीं विचक्षणः पिबंतीमिति तेन स्वेनेति
शेषः तथा च स्वमस्तकस्रवद्रक्तधाराभिः पूरितं ललज्जिह्वां महाभीमां धृतवामभुजे तया इति भैरवतंत्रात् एवं ध्या
त्वा मानसैः संपूज्य नानाविधिचतुरशोपचारार्पणं कुर्यात् अथास्याः पूजायंत्रं त्रिकोणं विन्यसेदादौ तन्मध्ये मंडलत्रयं तन्मध्ये विल
खेद्योनिं द्वारत्रयसमन्वितं वहिरष्टदलं पद्मं भूविंवं विलिखेत्ततः हूं वीजं लिखेन्मध्ये त्रिकोणकद्वसमन्वितं यद्वापत्तया
नोक्तयंत्रं वा ततः पीठपूजा ओं आधारशक्तये नमः एवं कूर्माय अनंताय पृथिव्यै क्षीरसमुद्राय रत्नद्वीपाय कल्पवृक्षाय नमः

वि॰ या॰ २५

५४२

542

स्फाटिसिंहासनाय ग्रां मेदवकंदाय सं विमलाय सर्वतत्त्वात्मकपद्माय सं सत्त्वाय रं रजसे तं तमसे ग्रां आत्मने ग्रुं अंतरात्मने पं पर॰
मात्मने ह्रीं ज्ञानात्मने पद्ममध्ये रतिकामाभ्यां रतिकामोपरि वज्रवैरोचनीये एहि एहि २ गृह्ण २ मम सिद्धिं देहि २ मम शत्रून्नाश॰
य २ करालिके हुं फट् स्वाहा इति पीठमंत्रः ततः पूर्ववद्ध्यात्वावाहयेत् यथा सर्वसिद्धिवर्णिनीये सर्वसिद्धिडाकिनीये वज्रवैरोचनी॰
ये इहावह २ पुनस्तन्मंत्रमुच्चार्य इह तिष्ठ २ इह सन्निधेहि २ इह सन्निरुध्यस्व इत्यनेनावाह्य ग्रां ग्रैं ग्रौं हंसः इत्यनेन प्राणप्रतिष्ठां॰
कृत्वा ग्रां वज्राय स्वाहा हृदयाय नमः इत्यादिना षडंगानि विन्यस्य यथाशक्ति पूजां कृत्वा बलिं दद्यात् यथा वज्रवैरोचनीये एहि २
एहि २ गृह्ण २ इमं बलिं गृह्ण २ मम सिद्धिं देहि २ मम शत्रून्नाशय २ करालिके हुं फट् स्वाहेति मंत्रेण ततो देव्या दक्षिणे ग्रां वर्॰
णिन्यै नमः वामे ॐ डाकिन्यै नमः ततो देव्याः षडंगानि संपूज्य दक्षिणे ॐ ग्रां शंखनिधये नमः वामे ग्रां पद्मनिधये नमः पूर्वादिदिक्षु ल॰
क्ष्मीं लज्जां मायां वार्त्तीं च पूजयेत् विदिक्षु ब्रह्मविष्णुरुद्रेश्वरान् मध्ये सदाशिवमहाप्रेतपद्मासनाय नमः इति प्रणवादि न॰
मोंतेन पूजयेत् अष्टपत्रेषु पूर्वादिक्रमेण ॐ काल्यै स्वाहा ॐ वर्णिन्यै डाकिन्यै महाभैरव्यै इंद्राण्यै पिंगलायै संहारिण्यै सर्वेप्र॰
णवादिस्वाहांतेन पूजयेत् यथा एकां नामभिधां कालीं योगिनीं डाकिनीं तथा भैरवीं च महापूर्वां भैरवीं तदनंतरं इंद्राणीं
वसितालीं च ततः संहारकारिणीं पूर्वादिकेदले पूज्याः शक्तयः पद्मयथाक्रमं प्रणवादिस्वाहांतेन लज्जाबीजं समुद्धरेत् पद्ममध्ये
हूं हुं फट् नमः देव्या दक्षिणे ॐ सर्वबुद्धिदसे नमः देव्या उत्तरे ॐ सर्ववर्णेभ्यो नमः पुनर्दक्षिणे ॐ बीजशक्तिभ्यां नमः पत्राग्रेषु पू॰
र्वादिक्रमेण ब्राह्मी माहेश्वरी कौमारी वैष्णवी वाराही इंद्राणी चामुंडा महालक्ष्मीः प्रणवादिनमोंतेन पूजयेत् ततश्चतुर्दिक्षु हूं
करालाय नमः हूं विकरालाय नमः हूं अतिकरालाय नमः हूं महाकालाय नमः यथा पूर्वद्वारे करालं च विकरालं च दक्षिणे
पश्चिमे अतिकरालं च महाकालमुत्तरे ततो धूपादि विसर्जनांतं कर्म समापयेत् विसर्जने विशेषः संहारमुद्राप्रदर्शनं

नलावासेप्यवामनासाप्युदेनयोनिमहादीपकलिकाकारं ह्रूंसमप्रति यथ्यं इकलामिवक्रमेणामृतानां गतांमर्वं इरचमौति
वेदयेत् मंत्रस्तउतरेशिवरे देथिभूम्यां पर्वतवासिनि ग्रसलाचसमन्त्रेगकूरे विसमांतरं भैरवीयेयोनिमहांसमातृ
मेमहीपकलिकोज्वलां ह्रूंसपदेविधुमिवक्रमेणालीणांतांगतां इमंमनुंसमुच्चार्यवेद्दरथमौतिवेदयेत् उत्तरेशिव
रइति अस्यपुरश्चरणंलक्षजपः सिद्धविहितान् मंत्रांतरं भवनीशीकामबीजंहूंचवीजंववाग्भवं भवनेशीहूंचवीजं
वाग्भवंतदनंतरं अंगन्यासपूजादिकंसर्वंषोडशीवद्धोद्वयं एतेव्वामदनंहूंचवाग्भवंहूंचमेवच अस्तांताक्षिमा
ह्लायामहाविद्यामकीर्तिता अस्यापिसहस्रीविद्यांजगतापिनविद्यते षट्वर्णीयमंत्रःसाक्षात्मोक्षदानात्रसंशयः एस्या
ध्यानमहं वक्ष्ये स्फाणाष्टकमलानने प्रत्यालीढपदांदेवदधतींकिंनिशिरःकर्तृकांदिरवस्त्रासकंवयशोणितमथपात्रींपिवं
तींमुदा नागावद्धशिरोमणिंत्रिनयनांसयफास्त्रलालंकृतां इत्याशक्रमनोभवोपरिदृढंध्यायेद्युवांसन्निभां दद्देवातिसितां
विस्तकविजराकर्त्रीं तथाखर्परं हस्ताभ्यांदधतींनजोरगणाभवानास्नापिसावर्णिनीदेव्याक्षिमकवंधतः पतदसृग्धारां
पिवतींमुदानागावद्धशिरोमणिंमनुविद्याध्येयासदासामुरैवमेहूंसमंतंनतथैवदधतींखड्गंतथाखर्परं प्रत्यालीढपदा
कबंधविगलद्रक्तंपिवंतींमुदा सेषाप्रोक्तायेसमस्तभुवनंभोक्तुंसमासीप्राक्किःसापिसदापराभगवतीनाम्नापरापरा
किनी इतिध्यानं अस्यापूजादिकंसर्वंषोडशीवत् नारलज्ञाहपंच ज्ञरोचनेपड्फट्स्वाहा ध्यानंपूजादिकंसर्वंषोडशी
वदुपाचरेत् विद्यातमन्त्रपूतंवंधुनास्पूर्णकंततःशिवेपकालरीमहाविद्यात्रैलोक्यक्षोभकारिणी मंत्रंदीर्घोडूकारः दर्दोते
थामहाविद्यात्रैलोक्यमोहकारिणी नारायणंभवतेषावतुर्वर्गफलप्रदा वज्रवैरोचनेयेवहूंचेपुमममफट्वटः नारणये
षामहाविद्यासर्वतेजोपहारिणी वाग्भवायायदाविद्यावागीशावमदायिनी त्रैलोक्याकर्षणीविद्याचतुर्वर्गफलप्रदा इदा

वि·घा·२५

५४३

543

नीलघोररूपाविद्यामयासासमाहृ तथा सर्वमयन्तेन संवीपास्या च घोररूपी, लक्ष्मीवीजादिकाश्चैव सर्वैश्वर्यप्रदायिनी लज्जाद्यास
र्वभूतानां योषिदाकर्षिणी परा हूंवीजं सर्वजंतूनां महापातकनाशिनी वाग्भवाद्या परा देवी वागीशत्वप्रदायिनी एषा तु घो
ररूपी विद्या विद्यास्वमदयान्तरी श्रीवीजपुटिता सा च लक्ष्मीहृद्धिकरी मता लज्जया पुटिता विद्या त्रैलोक्याकर्षिणी परा हूंवीजेन पु
टिता सर्वपापानां पापहारिणी वाग्वीजपुटिता चैषा कवित्वादिप्रदायिनी चतुर्विधैस्तु विद्येषा भियेसमन्दयान्तरी नारायणो
रूपी वा ध्याभवेत्सर्वदयान्तरी एषा विद्या महाविद्या भुक्तिमुक्तिप्रदायिनी कमलाभवनेशाने हूंवीजं सरस्वती वज्रवैरो
चनेयेच हूंवीजादि चोच्चरेत् षट्स्वाहा च महाविद्या च सर्वेशान्तरी परा नारायणे कोणविंशार्णा ब्रह्मविद्या सरस्वती एतेवि
द्योत्तमे देवि भुक्तिमुक्तिप्रदे शुभे लज्जादिपुटिता पूर्वा सर्वेशान्तरी भवेत् वज्रं च महाविद्या चतुर्वर्गफलप्रदा प्रणवाद्य
दा चैषा भोगमोक्षकरी सदा विद्यान्तरं प्रवक्ष्यामि सावधानावधारय स्याल्लोकाकूर्चवीजेन वज्रवैरोचनीये हूं फट् स्वाहा मा
हाविद्या चतुर्दशाक्षरी मता सर्वैश्वर्यप्रदा चैषा सर्वमोहनकारिणी भुवनेशीत्रितयं च वाग्वीजं प्रणवं ततः वज्रवैरोचना
येच फट् स्वाहा च ततः परा वर्णदशाक्षरी चैषा चतुर्वर्गफलप्रदा एषा विद्या महादेवि जन्ममृत्युविनाशिनी रमाकामस्तथा
लज्जावाग्भवं वज्रवैपदं रोचनीये जाहं फट्स्वाहान्तसमन्वितं इयं सा घोररूपीप्रोक्ता सर्वकामफलप्रदा कथिताः सकला विद्याः
सुमन्त्रसारतरापराः अस्याः ऋषिर्भैरवो हं नाम्ना वृत्तो पशुपतिः स्मृताः छंदो देवता चाछिन्नमस्ता प्रकीर्तिताः षड्दीर्घभास्करेण
व प्रणवाद्येन संदृशि खड्गेतेच षडंगानि प्रकल्पयेत् नाभिदेशादिकं चास्तां नाम सिद्धस्य ताहरैः सकलेषु च वर्णेषु स
कलेष्वष्टसेव च प्रतिमेषु च वर्णेषु भुक्तिमुक्तिप्रदायिनी प्रणवाद्यां च या विद्या शूद्राणां न समीरिता अस्यां चैव विशेषोऽयं यो
षित् वेत्ति सुयोषयेत् डाकिनीसम्भवं स्वैव डाकिनीभिः प्रजायते पतिहीना पुत्रहीना यथा स्यात् किं डियोगिनी इतिते कथितं

नत्वं इदस्यमगविलंमिये इति खेदतरंगेणाभक्तादासो स्मिन्नेयिये पत्तास्तंध्यामसृज्जादिकं सर्वे घोरश्रीवद्धोयं इति छिन्नमस्ताप्र
करणं अथ धूमावतीप्रकरणं तत्रादौ तत्कारणोतंत्रे धूमावतीप्रयोगो पमधुनाकथ्यते मया दांतावघोशीविरूतौष्ठाज्ञे धूमा
वतीदिवः धूमावतीमन्त्रःधोकाराश्रुनिग्रहकारकः दांतोंपकार्य्येरुपं अघोशाविरूतौष्ठयद्धाकाररसंयुक्तो विंदयुतोगधा धूमा
वतीसदृपं वहृदयं स्वाहाकारः तथा पिप्पलादो मुनिर्ज्ञेयो निवृत्छन्दो धूमावदेवता वन्नधोनवर्णोन विंदनादयुतेन च षड्दीर्घ
जातियुक्तेन कुर्यादंगानि मंत्रवित् धांहृदयायनमः धींशिरसे स्वाहा इत्यादिकरषडंगन्यासः तथा विवर्णा चंचला दुष्टा
दीर्घा च मलिनांबरा विमुक्तकुंतला रूक्षा विधवा विरलद्विजाः काकध्वजरथारूढा विलंबितपयोधरा सूर्पहस्ता विरूपाद्रे
धूतहस्ता वरान्विताः प्रवृद्धलोमा तु भृशं कुटिला कुटिलेक्षणा क्षुत्पिपासार्दिता नित्यं सदा कलहतत्परा एवंविधां सदा ध्या
येत् ततः कर्म्मसमाचरेत् हूंवौकेषु जपेत् पीठे जयादि नवशक्तिके केसरेषु षडंगानि सूज्यपेत्यौकवर्त्मना अष्टपत्रेषु संपूज्या
शक्रयो शीक्रमेणादि तथास्त्रारति निंद्रानिक्रेति निरंगतीतृषा प्राक्रमेतिवभूविवेश्यायादेतयोवदि अथ प्रयोगः तत्र प्रातः
कृत्यादि योगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि पिप्पलादायऋषये नमः मुखे निवृच्छंदसे नमः हृदये धूमा
वत्यै देवतायै नमः इति विन्यस्य पश्चाद्विधिविनियोगमुक्ता धांहृदयायनमः धींशिरसे स्वाहा धूं शिखायै वषट् धैं कवचाय हुं धौं
नेत्रत्रयाय वौषट् धः अस्त्राय फट् इति विन्यस्य दानादिमानसपूजांते कुंकुमादिना अष्टदलकमलं विरच्य तद्बहिश्चतुरस्रं च तद्बहिः
रयुक्तं लिखेत् इति पूजायंत्रं निर्माय पुरतः संस्थाप्य आवाह्य ध्यात्वा दिस्थापनादि पूजांते मंडूकादि परतत्वांतं भूमिपीठे सम
भ्यर्च्य सत्वादि पूजोपचारांते केसरेषु ग्नीशासुरवायव्यमध्ये दिक्षु षडंगानि संपूज्य अष्टदलेषु देव्यग्रादि प्रादक्षिण्येन तत्पाये
नमः एवं तृष्णायै शुरत्यै निद्रायै निर्ऋत्यै दुर्गत्यै रुषायै अक्षमायै इति संपूज्य तद्बहिर्लोकपालान् तद्बहिर्वज्राद्यायुधानि च

वि॰ धा॰ २५

५४४

544

संहृत्य धूपदीपादिकं सर्वं प्राग्वत्समापयेदिति तथा जपेन्न हुतं सवनदिशं पुरश्चरणमिहये उपवासपरो मंत्रेण श्मशानगारे दिवानि
शि धूपं जपः पूर्वमेवार्थं लक्षजपः पुरश्चरणं श्मशाने विहिते वेवजपेल्लक्षं तदायतः सोऽसौ धामाईवासाश्च पुरश्चरणाकमेणि
ग्रव्होमोपि हुतेनैव तर्पणादिकं च प्राग्वत्स्मृतिः ग्रामाप्येतन्मालिख्य नाम्निं तस्याध्याशिवं जपेत् ग्रवस्थ्याशिवं शत्रुनाम्ना
वहूज्जपेन्मन्त्रं सहस्राहं हेताशत्रुर्भेरोगापरिग्रहते पंचगव्ये न शांतिः स्यान्नरस्य च पञ्चापिवा मंत्राय तत्र स्मालिख्य शत्रुनामत
नःपरं द्वितीयांते मनोशत्रोर्नाम एवं मध्यतालिखेत् रणेषु तज्जपात्कमृतिं विनिर्तो मृत्युभवेत् हुत्वा यंत्रे रिपोराख्यां मत्रापेया
मनोदेले उन्मादो जायते शत्रोर्मनो रघुतज्जापतः दग्धाकाकं श्मशानाग्नेन इमशानं पलेपयंत्रं विरोधिनाम्ना ह्यशाखमयउवा
दलं विपोः श्मशानभस्मना कृत्वा शिवं तस्योपरि न्यसेत् विरोधिनाम सकद्दुहृलपत्रे समवेपेत् महिषीदीस्वपं वदयाकु
गुविपत्करे महिषीमूत्रेणारात्य स्वेशाशत्रुं निपातयेत् मंत्रेणानेन लिखेनेन तद्भस्म रिपुमंदिरे शत्रुमुच्चाटयेत्सूर्णोनात्र कार्यादे
वाशिला न्यस्य पाणितले शत्रोर्नामानं चितिभस्मना वज्राक्रमेण विलिह्य स्थापयेद् घृतं जपेत् धूमावतीमन्त्रं मंत्रो शत्रुं पमगुरे
नयेत् प्राग्वत्करतले नाम्नाशि हृद्योर्द्वेरिपोर्न्यसेत् जलस्थः शत्रवेन्मोची स्वकाराजाश प्रदीत श्मशानभस्मना लिंगं कृत्वा पु
च्छादिना वेष्टयेत् भगवतीति संभाष्य मनसा कर्मविनियेत् निंबकाककृतानकी कृत्वा वाहृशानं जपेत् दध्याद्रूपं साध्यनाम्ना
मध्यो विद्वेषयेदरीन् वराहवालधूपेन हन्यान्नक्षत्ररूपिणी धूमस्य पत्रधूपेन शांतिर्भवति नान्यथा शांतिः सर्वाभिचारस्य पंचगव्ये
नजायते तीव्रेणाचापि देवीमभुपविश्य मया कोलेषु उनतो देवि शत्रोर्नाम समालिखेत् विदर्भस्थलमंत्रेण साध्यनाम तराणि वे
मध्याय रहृयमंत्री लेखेजुह्वाद तं निरिपोः तत्पादहृपथलिकोणीह विधादत्वारिजेभ्योवालिंतजप्त्वा चितिभस्मकीर्णांतमरेगेहेव
नहृद्भवेत् वायव्यां विलिखेन्न दर्शासाहस्रं वायमध्ये वा शोषितावानयेत्त्वया विमानवर्गेशः भूमेवतत्रागमं हृष्टांतः स्वतपत्रवेविनिद्र

नेजमासमहसादरेकांतेपुत्रग्रहेषुतत्क्षिरसिवातेषांजलोद्घाटनं मेषुण्यागारेश्मशानेवानिमीलेपादगोवरे गर्दभावासभूमौवा ।
मेनस्थानेवतत्पाये कृष्णेसमेहतोजसौपुष्पितावामसेपयोः स्त्रीपशार्करामंत्रीदिग्वासादक्षिणामुखः श्मशानलोहेतिस्तेयावि
नाग्नौभर्जयेत्तथा हुत्वातत्तज्जपेन्मंत्रंनिर्दिपेक्षश्चवेश्मनि सतामध्येवसवैषांलतांद्ध्याटनंभवेत् गर्तेपिपीलिकानांतुमारश्च
लिषतान्वनात् मेषतास्मवारंतन्तुऽयामंत्रविधिस्थिः भ्रमतेकाकवत्सर्वांमहीमावरणादिशः कृत्वाप्रतिकृतिंशत्रोर्जनमहले
णामंत्रवित् कृत्वाप्रतिकृतिंप्राणान्विधायमैर्ककंटकैः श्रायसैर्मैस्त्रमावर्भवत्प्राणैःप्रवेशयेत् दूर्वाकर्कोटकैराभिस्नजपाति
संमतापयेत् समरात्रेणतस्याशुवेरुच्चाटनंभवेत् मविशाशालद्वयोर्लेख्यो[illegible]मयववाहयोः मंत्रेणदभिन्नेतैसाध्योभोमवारे
दयादिवा यत्ररसमसंयुक्ताविंतामारेणमंत्रिणा मन्यसहहूत्तोवधाकेशपाशोनतंपयेत् श्मशानेशत्रुमार्गेवानन्दहेनिरव
नेत्रिशि विद्वेषणंभवेत्सद्योगौरीशंकरयोरपि अश्वत्थनविमत्रांगोदभिन्नेसाध्यमालिखेत् श्मद्विषतरोस्तदज्ञमाउहूयपाम
सेत् दूर्वाकर्कंटकैर्विधाजपेनसाध्याशांतेशांते हिंहेहोभवत्सोतोनाम्नामपिवतनलणात् वर्णास्नाग्विलिखेद्विलेख्यमभि
नःकोणेषुमंत्रातरेःसंरुद्वान्यविताप्रभंजनयहेमध्येवसाध्यंहयक श्मशानेः कनकोत्तेरपिपदेमंत्रंजपतताडयनकाणस
नवनेऽजार्काद्दिवसेभूलोकविद्वेषताश्रापायचसुर्वैमृत्तिशत्रोरालेखशोषयेत् श्मशानेपित्रिपितानमावक्त्रिद्रूपेवलिंपयेत्
एवंसमादिनेरात्रौवाजप्याल्लिप्यशोषयेत् श्मशानेलशुनोन्मत्तहिंगुसिद्धार्थसूत्रशोः पिशाचेलेवाणासंभूतेरुन्मत्तदक्षसुतः ।
पषपिवातेनसम्यकालिखेत्मंत्रीमनंजपेत् वलिमध्येविनेन्कालेस्मकरूपंततोपरि वर्क्षिमज्जालतततकाष्ठैर्व्यपुकेरूनेजपेत्
निलिप्यप्रतिमांतद्वमारेनिमंजपेन्मंत्रं समरात्रेततःकुंडेरपणावेनवाडनेत् त्रिकोणस्थूलदीमाग्रमेरकायनतालिखेतं नत्रापि
निखनेत्कीलंवज्रिमज्जासर्वंवत् ततःप्रतिकृतंमंत्रीवकेरुपरिलंवयेत् उत्कटध्यानसलिमाऽधपादामधोमावों श्लंद

वि॰ या॰ २५

५४५

545

क्लीं: समाराध्य मन्त्रात्यविघहत्तये। ईं पनैः मतिमां याव न्नामिसुंज्ञानिभां कुर्नेत् अनिलादिभिराम स्तम्भे वशं पाति न संशयः फेत्का
रिणीतंत्रे मासाद्वोज्ञमहूर्तं कालीतिपद ब्रुवेत् महाकालोपदं वोक्ता किंणिधुग्ममतः परं अहमग्निप्रियांतो पं भद्रकाली मह्रा
मनुः अस्त्रंफट् अग्निप्रियम्स्वाहाकारः पदैः षड्भिः षडंगानि न्यासपुक्तानि कल्पयेत् ह्रौं फट् कालि शिरः महाकालि शिखा किंणि
किंणिकवचं फट् नेत्रं स्वाहा अस्त्रं ध्यानं ध्येयं सदा देवी भद्रकाली भयापहा लतत्लामाकोटराक्षीमाषिमलिनमुखी मुक्तकेशी
रुदंती ताहं तृप्ता वदंती जगदखिलमिदं ग्रासमेकं करोमि हस्ताभ्यां धारयंती ज्वलदनलशिखासन्निभं पाशमुग्रं दंतैर्जंबूफलाभैः
परिहरतु भयं पातु मां भद्रकाली आराध्यमन्त्रपेमंत्रं नित्यमप्यतंशांतं विषमालाविधानं प्राप्नोति तत्त्वेनैव प्रयोगश्चात्र क
तव्यः सामान्यपटलोदितः अघोरकालिकातंत्रं कथितं कार्यसिद्धये कालिकातंत्रं कथितं श्मशानकालिकातंत्रं कथितं ३१
पं देवी महादेवी शत्रुनिग्रहकारिणी यथैषदेवपाविंत्यार्थमेकामार्थसिद्धिदा सामान्यपटलोदितः सामान्यं फेत्कारिणीतंत्रे सा
मान्यपटले प्रोक्तः फेत्कारिणीतंत्रे अथातः संप्रवक्ष्यामि महाकाली महामनुं यस्य विज्ञानमात्रेण नाना साध्यं विपते भवि प्रलया
ग्नीरक्षगतान्वूर्ध्वकेशा समन्विता नादबिंदुसमायुक्तावेवं क्रोधीहृदयं पुनः पञ्चग्रहाणपदतो वर्मास्रानलवत्प्रभा बत्तुर्दशान्त्ररीयो
का महाकालीथवाथिका प्रलयाग्नीत्कारहृदयं रक्तो रेफः ऊर्ध्वकेशीयकारः नादबिंदुभगवत्तेन ह्रैं ह्रैं इति बीजहृदयं क्रोधीक
कारः त्तहृदयं एवमित्यनेन रेफरातं प्रकारं नादबिंदुयुक्तं चेप्सवर्णां तवं क्रैं क्रैं वर्म हूं अस्त्रं फट् अनलवत्प्रभा स्वाहा तथा न्याः
सम्पुटेन रक्षणादिनात्र किंचिद्विचारणा कुलतोपेनं सष्टां गं भेवेवाथ कालिकां ब्राह्मणादिभिश्च हतीभिर्युक्तां संस्तृत्य पंक्तितः पं
चवक्त्रां महातेजां प्रतिवक्त्रं त्रिलोचनां प्रत्यक्षिफलधनुर्बाणान्वेदाद्वहृवराभयान् दत्ता स्तभ[illegible] विभ्राणां भोगिभूषणां ध्यात्वेवं सि
द्धं साधकः पश्चात्पूजयेत्स्थिते ब्राह्मी माहेश्वरी चैव कौमारी वैष्णवी तथा वाराही चैव माहे[illegible]चामुण्डा चण्डिकाष्टमी ॥

सर्वादीक्षानपर्यंतं ॐ भ्रां ॐ स्वाहेत्यनेनाश्माः कलिकायां ततो देवीं महाकालभयापहां नमो ब्रह्मणेऽनन्तरं चैव जातमालितेपुरे चतुःपादे शिरं
कृत्वो देवीमंत्रं जपमय्या सामिषः पिंडं मंदस्त्रविभीतवृत्तिका एकाः हरं विषंराजिकां च कंटजालरसान्विताः ग्रहभूमशमशानास्थि
विभीतं तामारहोमतः समाहाद्दे शिरांकृतिकालिकामंत्रयोगतः उच्चाटनपराङ्क्षेव संध्यायामारणं तथा दक्षिणास्यां दिशि स्थिता
यामादेवं त्रिनामग्रवः फेत्कारिणीतंत्रे ग्रथकर्णीपदं प्रोक्ताविरूपाक्षपदं ततः उच्चाटनपराङ्क्षेव लेवस्त्रानिपदं पश्चान्महो
दरिपदं वदेत् उत्पादयपदं भूयस्तथेवामरिवेति च परामेतानिवीष्याथ वदेद्दमीमेवं च वह्निजायापदं वाक्येति बीजमा
दिहिहुं स्वार्थं वर्मैडं अस्त्रं फट् वह्निजायास्वाहाकारः तथा पिप्पलादोषिः श्रोक्तो निवृच्छंद उदाहृतं भद्रकालीदेवतास्यास्यवा
गस्वपमेवव स्वपमेवमूलमंत्रं पवमूलमंत्रेणैव वेष्टयेत् यथा वीप्सितेनापदद्वयेन स्वाहान्तं हृदयं पदद्वयेन शिरः महहृदयपदद्वयेन शि
खा वर्मास्त्रु भांकवचं स्वाहायास्त्रमिति तथा अतिभीषणमहावक्त्रां भस्मांगीं वीहकाशोभितां सहस्रनयनां क्रूरां दीर्घजिह्वां महाभ्वरां हि
मगंभीरनेत्रीषा नीलजीमूतसन्निभः मकुल्लदृष्टसंदीप्तामहावदनभीषणा दंष्ट्रोग्रकोपतामान्वालोरक्ता दीप्तशिरोरुहा त्रिशूल
खड्गदोर्दंडनरकीटपलाशिनी अतिरक्तां वरां देवीं रक्तमांसासृगासवप्रियां शिरोमालाविचित्रांगी पिबन्ती शोणितासवं त्वसंनीवद
संतेव पिशाचगणसेविता पिशाचस्कंदमारूढा भ्रमंती वसुधातले शंकरस्य मनोत्पन्ना योगिनीयोगवल्लभा ध्यायेत् भद्र
कालीं मातृभिः परिवारिताः ध्यानात्मस्वकसमाराध ततो मंत्रं जपेद्बुधः अयुतं जपासिद्धार्थं मातृकान्यासतत्परः ततो होमादिक
मपिकार्यं होमस्तु हुतेनैव प्रागुक्तवचनादिति तथा धूमावसांचयाशोकमननयापितराचरेत् उच्चाटनप्रयोगान्वानविशेषवि
धिरुच्यते अरजापतन्तृतिदोषमर्कमूलवतातरात् विषहस्तंसमादायततो होमं समाचरेत् श्मशानगतेस्तथाकंडकृष्णात्रयिके
णकं विषवृक्षंतपनेनाग्निप्रज्वाल्याथापतत्क्षधीः ततो दंष्ट्रंजपमंत्री विषहस्तसमाधकाः श्मशानरशानंवक्रोतदुःखेनिविपेद्बुधः स

विनीतं द्विजं वीरं कृत्वा चोत्तरसाधकं दिक्षु सर्वासु संस्थाप्य स्वभटान्वह्निहस्तकान् कृत्वा रक्षां समारभ्य वह्निकोप समन्वितः श्मशान
वशानं जप्त्वा दंष्ट्रायं ज्ञातवेदसि दत्वा सिद्धार्थकं मंत्री जप्त्वा अस्त्रवनद्वयं प्रथमग्रासविनिवेश्य पश्चात् सिद्धार्थकैस्तैलसम्मिश्रैस्तेष्व
हुतैर्महाहृदयमन्त्रेण मानविस्मृत्य वह्निबलिदानपूर्वं ध्यायेद्देव्याः स्वरूपं प्रलयपवनतिमिरवर्णाग्रजैश्च शूलाग्रप्रोतसिंहनख
गणवशिरःस्रग्यवंतीश्वरादेहं उल्काव्याघ्रोर्ध्वहस्तं रुधिरमधुमदभ्रांतचित्तं स्वबोधं शत्रूणां ध्वंसवेः करविधुतशिलादंडनिर्घाततर्जो
रं भावयित्वाकरणाक्रांदलिताननिरुद्धवर्णं गत्वा हृद्रेणाविस्रजेत्तत्र हुत्वा ब्राह्मणभक्षिता समस्ता व्यजनानि स्वांगमध्ये तस्मात्तद्वाप्यतः
स्नात्वा वपुष्यस्थितश्च विभेत्ताकंटमाश्रोदकेस्थिता जपेन्महदर्शनं दुर्गां सावित्रीं समस्माहितः अथोत्तरसहस्रं च जपेदक्षतेषाम्
नावज्ञया वहीसदिरभिषिंचेत्तकं वपुः दक्षिणां विधिवद्दत्वा शान्तिहोमं च कारयेत् यद्वा दुर्गां जपेन्नित्यं सावित्रीं च तथैव च हुत्वा
भिषेकं ताभ्यां तथा शक्तितो भोजयेद्द्विजान् दक्षिणां शक्तितो दत्वा सिद्धो भवति साधकः रुद्रदेवप्रयोगोयं दारुणो हरणं स्मृतः पुरादे
वासुरे युद्धे देवानां किल निर्मितः तत्प्रयोगसमं चैव स्नेनशक्त्यामितयापि वेत्त प्रयोगमात्रेत दसे विहेषोच्चाटनादिके विभीतकफलके
प्राग्वोल्लिखेत्तन्नाम दर्भितं मंत्रं जप्त्वा समरोषं तत्त्वनेत्रैरिटवतेषु यः उच्चाटनं भवेत्तस्य प्रसबलस्यापि किं पुनः मानवानां द्विजश्रेष्ठाः
नकतेयमनोखिलैः तथैव किल तस्यैव त्रिकोणाथो मण्डलेव वेतत यन्त्रबीजं तु गौतिनं जप्त्वा वा लिप्यनतपजेत्त् स्वनैश्च उच्चाटयेत्कुर्यात्वा
ताहृत्तरंजो यथा अथ श्मशानकाली वाणीं मायां ततो लक्ष्मीं कामराजमतः परं कालिके संपुटस्तेन वन्हिषष्ठं बीजमालिखेत् एकार
शाणीदेवाशिवतत्वेगप्रदायिनी अस्याः पूजायंत्रं पद्ममष्टदलं वृत्तं तद्बाह्ये पद्मिनीतलं वन्हिरेखा समायुक्तं मध्ये मूलं समालिखेत् दले
ष्वष्टसु विलिखेत्क्रमात् यष्टवर्गाकं पत्राण्याविलिखेद्यं चतुष्कं पूर्वादिवत्तद्देनेन मध्ये देवीं प्रपूजयेत् अस्याः पूजाप्रयोगः प्रातःकृ
त्यादि प्राणायामांतकर्म समीप्य न्यस्य दिन्यासं कुर्यात् शिरसि भैरवऋषये नमः मुखे निवृच्छंदसे नमः श्मशानकालिकायै देव

ताये नमः गुह्ये वाग्बीजाय नमः पादयोर्मायाशक्तये नमः सर्वांगे कामराजकीलकाय नमः इति विन्यस्य ऐं हृदयाय क्रीं शिरसे श्रीं शि-
खायै क्लीं कवचं कालिके नेत्रं ऐं ह्रीं श्रीं क्लीं अस्त्रं अथ ध्यानं अंजनाद्रिप्रभां देवीं श्मशानालयवासिनीं रक्तनेत्रां मुक्तकेशीं शुष्कमांसा-
तिभीषणां पिंगाक्षीं वामहस्तेन मद्यपूर्णां समांसकं सद्यःकृत्तशिरो दक्षहस्तेन दधतीं शिवां स्मितवक्त्रां सदा चाममांसचर्वणत-
त्परां नानालंकारभूषांगीं नग्नां मत्तां सदासवे एवं ध्यात्वा तु ये देवीं श्मशाने तु विशेषतः गृहे वापि सदक्षं च मत्स्यमांसैः सुभोज-
नैः नग्नीभूत्वा महापूजां कुर्याद्वा बीजमाहितः सुजनं तद्ध्यात्वा मानसैः सहस्राण्यस्य पानं कृत्वा पुनर्ध्यात्वा पंचोपचारैः संपूज्य
येद्ब्रह्मास्त्रादिकाय जेत् तद्वहिरसितांगादिकान् अस्य पुरश्चरणमेकादशलक्षजपः तथा च बलिर्लवंजपे मंत्रं तद्दशांशेन
होमयेत् मंत्रांतरं तत्रैव कामबीजं समालिख्य कालिकायै समालिखेत् नमोंते न च देवेशि समाराधितमद्भुतमा षडंगं कालि-
कादेव्या अस्य समं तदैव वत् अथार्धपदी प्रणवो हृदयं ततो भगवति वाराहीरक्तवाससी अपति हतद्रूपपराक्रमैः मुकवथा
यवि वेतसे वाक्कि वल्लभा अर्धपदेनालकपदीनाहूता समस्तगामिनी नदीतीरे कुशरम्भमोवा दादितगाभिमुख रुद्रं वाऽर्जये-
त् यावत्पराश्रुणोति तावत्प्रागाच्छंति शत्रोः अथ धर्मेटिका सर्वे धर्मेटिके पुरं ततो मर्कटिके पुरं घोरे विद्वेषकारिणि वि-
द्वेषो द्वेषकारिणि अथ वेरावेरयोः स्यादमकामकयोः स्वतः विद्वेषय द्वयं हुं फट् विद्या धर्मेटिके विना अत्रापि प्रयोगमात्रवत्
परं तु फलं न विद्वेषणं अथ श्मशानभैरवी श्मशानभैरवि नरकधिरास्थिवसाभक्षिणि सिद्धिं मे देहि मम मनोरथान् पूरय
हुं फट् स्वाहा अथ महाकाली ग्रीं ग्रें क्रें क्रों क्रौं पशून् गृहाण हुं फट् स्वाहा अथ ज्वालामालिनी ॐ नमो भगवति ज्वालामालिनी
गृध्रगणपरिवृते हुं फट् स्वाहा एते मंत्रैः यदि वैतिक्कुस्ककर्माणि तावत् तिकुर्यात् महाकालीमंत्रप्रयोगस्य तत्र न्यासादिकं वनकर्त-
व्यं तथा च न्यासपूजादिकं किं विनात्र कार्याणि विभणात्प्रयोगः प्रागेवोक्तः ज्वालामालिनीप्रयोगस्य ॐ नमो हृदयं पश्चात् भगवती

वि॰ पा॰ २५

५६७

४८७

547

तिशिखः स्मरेत् ज्वालामालिनीं चशिखाग्रगणपरिवृतेन ततः वर्मसाहांतमिमुकं ज्वातिपुकंचसेततो ॐ हृदयाय नमः इत्यादि
अमुकस्यातिपंतं चैव जपेन्मंत्रजपाज्जपो स्मरतिमात्रेण वै मंत्री रिपुकृत्यां विनाशयेत् तथा येन कारीये ॐ हं हां हिं हीं हुं हूं हें हैं हों हौं हं हः
अमुकं हूं हूं ठं ठः इति मंत्रेण स्मशानास्थिमयं कीलकं पंचांगुलं सहस्रेणाभिमंत्रितं यस्य गृहे निखनेत्तस्य नाशः स्मशाने वा निख
नेत्स उच्चाटनो भवति ॐ अं आं इं ईं उं ऊं एं ऐं ओं औं अं अः अमुकं ग्लं ह्लूं ह्लूं ठं ठः अनेन मंत्रेण मनुष्यास्थिमयं कीलकं वितस्तिप्रमाणं
सहस्राभिमंत्रितं यस्य गृहे स्मशाने वा निखनेत्स सकलपरिवारेण नश्यति उद्धृते खलु शांतिः यथा ॐ मः सं मं हः अमुकस्य
शांतिर्भवतु स्वाहा अनेन मंत्रेण हुतमभ्युक्षितं वीरं उद्धृतेन शांतिर्भवति तथा ॐ हं हां हिं हीं हुं हूं हें हैं हों हौं हं हः अमुकं मारय
मारय हूं ठः ठः अनेन मंत्रेण गर्दभास्थिमयं कीलकं त्रयोदशांगुलं सहस्रेणाभिमंत्रितं चितामध्ये निखनेत्तस्य सर्वनाशाय
ति अथातिगरवंधमोक्षणं ॐ नमो निकृते निम्नते ज्ञो यन्मयं विधेत्वा बंधमेतं मयेन दत्तं तस्यासं विदानो ज्ञमेताके अघोरे हवे
रं अस्यानिगडभंजनमंत्रस्य प्रजापतिऋषिर्निऋतिर्देवता त्रिष्टुप्छंदो बंधादिमसनपरिहारे विनियोगः एवमृष्यादि
कं विन्यस्याष्टुतं जपेत्सुधीः ततो बंधमोक्षणको भवति नान्यथा अथ विद्विमंत्रः तारं विदिद्वयं पश्चाद्धुंशलितदंततरं मह
दायं ततो ब्रूयादमुकं मेततः परं वशमानय ठं ठं विदिमंत्र उदाहृतः समभिवेष्टयेद्भूर्जपत्रं दिवसे विधिना सता विधिमाह
विलिख्य तालपत्रेणं साध्यनाम विदर्भितं निक्षिपेत्तीरसंमिश्रे जले वश्याय पेन्निशि वश्यो भवति साध्योसिनात्र कार्या वि
चारणा तालपत्रे लिखितं भद्रकालीगृहे खनेत् वश्याय सर्वजंतूनां प्रयोगो यमुदाहृतः अथाकर्षविधानादि कथयामि
समासतः पदद्वंद्वेपुरेतेश्च पदद्वंभूतज्ञामरे श्रीबीजं मान्मथं बीजं लज्जाबीजं समुद्धरेत् प्रणमं प्रणवं दवाश्रिपुरादेविपदं ततः
अमुकीं निपदद्वंद्वमाकर्षय हि पापदं स्वाहांतमंत्रमुद्धृत्य जपेद्रसहस्रकं षट्कोणां च समालिख्य रक्तचंदनकर्दमैः षडं

गंकारयेन्मंत्री लज्जाबीजसमन्वितैः षड्दीर्घभाक्स्वरैर्णाववनादविंदुविंदुविभूषितैः रक्तपुष्पाक्षतैर्धूपदीपैर्नैवेद्यैः परिपूज्य तां भाव।
यं श्रुत्वा देवीं त्रिनेत्रां चंद्रशेखरां बालार्ककिरणप्रख्यां सिंहासनविग्रहां पद्मावदातिनीं पाशोत्पलमालां च वामके मंत्रस्यास्य प्रभा
वेणारंभामपि तथा वशी आकर्षति क्षणं देहं किं पुनर्मीनकेतोमिद भूर्जपत्रे समालिख्य कुंकुमालक्तवारिणा काश्मीरागरुकस्तू
रीचंद्रमिश्रितेन च ग्रुतमारकमिश्रेण कामलाक्षीं मनुं जपेत् ग्रीं कामलालिख्य मध्ये कींमाकर्षयाकर्षय ॐ फट् क्षंमंत्रेनपेदाले
सहस्रैकं ततः पुरः तद्रूपं पद्ममालाय गुलिकाकारयेत्सुधीः तेनैव साध्यपादोत्थमृत्तिकापंकवेष्टितं शोषितं तेजसा भानो
र्वैष्णवे त्रिकटुकैः पुनः प्रतिमां स्त्रीनिभां कृत्वा तस्यास्तु योदरे क्षिपेत् गुलिकां पानये पात्रे प्रतिमां साध्यरूपिणीं तादृशा
शाखोभूत्वा निर्जने निशि साधकः यावत्स्फुलितिचिंतं च तावद्रूपं जपेन्मनुं यावद्यातिसंत्रस्ता मदनास्त्रसविग्रहः श्मशानवि
देषु श्मशाने समरे संभावो पिंतो समरेस्थितो तदीयपदस्वरो दीनधूलिमादाय साधकः प्रलिप्ता तेन विद्वेषः स्यादरमादृशिनापते पर
स्परं रिपो वैरं स समिश्रं सहचरितं महिषाश्वपुरीषाभ्यां गोमूत्रेणाप्समहालिखेत् तयोर्नाम तयोः पीठं विद्वेषं च परस्परं एकेन म
हिषाश्वेतश्मशानवस्त्रके लिखेत् यस्य नाम भवेत्तस्य विद्वेषं च परस्परं षट्कोणचक्रमध्ये तु रिपोर्नामसमन्वितं मंत्रं च संभ
वस्यामि महाभैरवमंत्रकं ॐ नमो महाभैरवाय श्मशानवासिने श्मशानकामकयोर्विद्वेषं कुरु कुरु हन हन हन हूं फट् श्मशाना
मंत्रराजेन साधयेत्क्षिप्रतां सुधीः वह्निकुंडे निवेद्य त्रिकटुतैलान्वितेन च प्रज्वाल्य वालिद्विंवाग्निं स्थापानोस्पं ततः पुनः दशांशा
हवनं पुष्कं तिलयवाक्षतान्वितं भावयन्नत्रपिता देवीं सिंदुनीलमणिप्रभां श्योमनीलां महाचंडां खड्गखर्परविमर्दिनीं त्रिलो
चनां महाभीरीं सर्वाभरणभूषितां कपालकर्तिकाहस्तां मर्दपीठविराजितां प्रेतजालगतां चैव प्रेतभैरववाहिनीं वसंतीं पि
तृकानारे सर्वसिद्धिप्रदायिकां होमयेद्विविधैः पुष्पैर्विल्वाग्रोपलकैः पूजयित्वा महेशानीं भक्तियुक्तेन चेतसा तद्रूस

वि·या·२५

५४८

548

चमस्माशयथारयेदपिमंत्रितं भस्मनानेनयं हन्याद्विद्वेषंतद्भवेद्ध्रुवं वह्निःशीतलतांयातिपनेद्रूमौनयाभविः पथ्यास्युध्यति
पाथोपिस्तंडमाः पतितोयदि नदामिथ्याभवेदेवियोरावाज्ञास्तुरलभः षट्कोणचक्रमाजंतशत्रूणांनामटंकितं पूर्वद्रव्येण
विद्वेषंकारयेदथसाधका ॐ ह्रांविद्वेषिणिअमुकामुकयोर्विद्वेषंकुरुस्वाहा चक्रवाहेलिखेत्मंत्रमिमंपूर्वोक्तवस्तुभि पर
स्परंभवेद्वेषोयोगोपंक्तिकामते अथोच्चाटविधिंवक्ष्येयोगोकंशीमनोनरे लिखेपटेलिखेद्ग्रामसमादिष्टाश्वरुधिरकैः काकपत्राल
लेखिन्यालेखनीयमनंतरं ॐ नमःकाकतुंडायवलमाविश्रमकमुच्चाटयोच्चाटयहूंफट् एतन्मंत्रमसमभ्यर्चालिलिखिमासर्वव
स्तुभि निवहत्वास्थितंमवैकाकालयंपहनेदथ श्मशानवह्निमारायपनरकाष्ठदीपितंवह्निंकृत्वामहातैलेरथ्याकटुवस्तुभिः
पूर्वोक्तमनुनातस्यपत्रंराजेकटुस्ततं संपूज्यधवलांमर्त्यीपंचोपचारपूजया नडस्तुप्रतिपक्षेवोमेदिशेपरितंत्रवित् ध्यानयु
क्तेनमनसाशत्रोरुच्चाटनंभवेत् धूमवर्णांमहादेवींत्रिनेत्रांशशिशेखरां जटाजूटसमायुक्तांव्याघ्रचर्मपरिच्छदां हृष्टांगीमा
स्थिमालांतकर्त्रिकांवकरांबुजां कोटराक्षीमदंष्ट्रांचपातालसन्निभोदरां एवंविधायसंभाव्यकार्यमुच्चाटनेप्रियेः एषयो
गविधिर्मोक्तोवीरतंत्रेमहेश्वरः गोपनीयंप्रयत्नेननमकाश्यंकदाचन तथा सौवादयोदिनेयाष्ठेनराक्षिवव्रोगलं निपा
रसेनसंलिप्यमथानभवनेक्षिपेत् समाहात्मंतत्र्येणोवाक्हुच्चाटनकरंभवेत् मंत्रस्तुहुंअमुकस्यउच्चाटनंकुरुकुरुस्वाहा ददाह
नदहनस्वाहा अथस्तंभनमंत्रः ॐ मन्मथमन्मथवाहिवाहिलंबोदरमंचमंचस्वाहा ॐ मुकापाशाविपाशावमुकस्यस्थं
गास्तंभयः मकासर्वंभयाहभंपत्तोहिंस्वाविरस्वाहा एतन्मनतेरणएवारंजलमभिमंत्र्यदेयंततः स्तंभनसद्योभवति अथ
दर्शनमयोगः अर्कशाल्मलिकार्पासपट्टपंकजततेतभिः पंचभिर्वर्तिकाभिस्तुनरकपालेषुपंचसु नरतैलेनदीपाःस्युःकज्ज
लंनरकपालकैः ग्राहयेत्पंचभिर्यत्ननात्तएवंवधिीवालयेत् ।। पंचस्थालीयज्ञानतस्यपकीकृष्णीस्वतंभुतः ।।

लापयित्वांजनं नेत्रे देवैरपि न दृश्यते मंत्रस्तु ॐ फट् कालि २ महाकालि मांसशोणितं खादय देवि मा पश्यतु मानुषेति हूं फट् स्वाहा
इति मंत्रेणाभिषेक्तेनरसहस्रजपेन मंत्रयेत् अष्टमूलमष्टोत्तरसहस्राभिमंत्रितं कृत्वा ततः कज्जलं नेत्रे दत्वा त्रैलोक्यादृश्यो भवति अथ
योगिनीसाधनं नष्टकंभूतराम्भे अथातः संप्रवक्ष्यामि योगिनीसाधनोत्तमं सर्वार्थसाधनं नाम देहिनां सर्वसिद्धिदं अतिगुह्यम
हाविद्या देवानामपि दुर्लभा यासामभ्यर्चनं कृत्वा यदेशो भूद्धनाधिपः तासां मायां प्रवक्ष्यामि योगिनीसाधनोत्तमं सर्वार्थसा
धनं नाम देहिनां सर्वसिद्धिदं अतिगुह्यं महाविद्या देवानामपि दुर्लभा यासामभ्यर्चनं कृत्वा यदेशो भूद्धनाधिपः तासां मायां
प्रवक्ष्यामि सुराणां सुंदरीप्रिये अस्यास्त्वभ्यर्चनेनैव राजत्वं लभते नरः अथ प्रातः समुत्थाय कृत्वा स्नानादिकं शुभं मासाद्वक्ष
मासाद्य कुर्यादाचमनं ततः प्राणायामं तेन हूं स्वाहा रूं फट् इति दिग्बंधनं चरेत् प्राणायामं ततः कुर्यान्मूलमंत्रेण मंत्रवित् षडंगं समाप
या कुर्यात्पद्ममष्टदलं लिखेत् तस्मिन्पद्मे तथा मंत्री न्यासं समाचरेत् पीठे देवीं समभ्यर्च्य ध्यायेद्देवीं जगत्प्रियां पूर्णचंद्रा
ननां गौरीं विचित्रांबरधारिणीं पीनोत्तुंगकुचां वामां सर्वज्ञामभयप्रदां इति ध्यात्वा च मूलेन दद्यात्पाद्यादिकं शुभं पुनर्मूल
निवेद्यैव नैवेद्यं मूलमंत्रतः गंधं चंदनतांबूलं सकर्पूरं सशोभनं प्रणवांते भुवनेशी आगच्छ सुरसुंदरी वह्निजायां जपेन्मं
त्रं त्रिसंध्यं च दिने दिने सहस्रैकप्रमाणेन ध्यात्वा देवीं सदा बुधः मासांते त्वपि दिवसे बलिं दत्वा सुशोभनां कृत्वा तु प्रजपेन्मंत्रं
निशीथे याति सुंदरी सुदृढं साधकं दृष्ट्वा याति सा साधकालये सुप्रसन्ना साधकाग्रे सदा स्मेरमुखी ततः दृष्ट्वा देवीं साधकेंद्रो
दद्यात्पाद्यादिकं शुभं सचंदनं सुमनसो दत्वाभिलषितं वदेत् मातरं भगिनीं वाथ भार्यां वा भक्तिभावतः यदि माता तदा वि
त्तं द्रव्यं च सुमनोहरं भूपतित्वं प्रार्थितं यत्तद्ददाति दिने दिने पुत्रवत्पालितं लोके सततं सुखनिश्चितं स्वसा ददाति द्रव्यं च दिव्य
वस्त्रं तथैव च दिव्यकन्यां समानीय नागकन्यां दिने दिने यद्यत्प्रार्थयते सर्वं ददाति सा दिने दिने भ्रातृवत्पालितं लोके कामनाभिम

गोपीतैः भार्य्यास्यात्तयदादेवीसाधकस्यमनोहरा: राजेंद्रसर्वराज्ञानांसंसारेसाधकोत्तमः सर्गीमर्यैवयात्तालेरातिःसर्वत्रनिष्ठि
तं परिददातिसादेवीकथितंनैवशक्यते तयासार्द्धंचसंभोगंकरोतिसाधकोत्तमः अमासौगमनंतस्याश्रमयानश्यतिध्रुवं ।। त
तोस्यसाधनंवक्ष्यामिनिर्मितंप्रसन्नमाधुरा नदीतीरेसमासाद्यकृत्वास्नानादिकंततः पूर्ववत्सकलंकार्यंचंदनेमंडलेलिखेत् स्व
मंत्रेणतत्रसंलिख्यवाह्येध्यायेन्मनोहरां कुरंगनेत्रांशारदिंदुवक्त्रां बिंबाधरांचंदनगंधलिप्तां चीनांशुकांपीनकुचांमनोज्ञांश्यामां
सदाकामदुघांविचित्रां एवंध्यात्वाप्रपूजयेच्च देवीमगरुधूपकैः गंधपुष्पादिसंवेदनंतांबूलादींश्चमध्यतः ताराद्यागाकमनो
हरिप्रियावकवल्लभा कृत्वापूजांप्रतिदिनंजपेन्मंत्रंसमाहितधीः मासांतेव्याप्यदिवसंकृत्वापूजांजपन्नहं प्रातःशीघ्रंजपेन्मंत्रंतावा
वसाधकंदृष्ट्वा गत्वाचसाधकाभ्याशेस्वयमेवमनोहरा वरंवरयशीघ्रंवंप्रतेमनसिवर्त्तते साधकेंद्रोपितांभक्त्यापाद्याद्यैरर्च्चये
त्सदा चंदनोदकपुष्पाणांदलेनचमनोहरी ततोहिताप्रसन्नासाप्रुक्तातिप्रार्थितंचयत् सर्वांपूर्णंतंसाधकायप्रददातिसादिनेदिने
सावशेषंव्ययंकुर्यात्तावित्तेतत्तनश्यति अमस्त्रीगमनंतस्यनभवेत्तत्पुमीरितं अन्यादृशगतस्तस्यभवतीतिनसंशयः ३
पंनेकाथितावियाभ्योप्यावसरात्मदैः तवस्नेहेनभक्त्याचवहोहंपरमेश्वरि ४ ततोवक्ष्येमहाविद्यांप्रत्येकमनाःप्रिये गत्वाव
टतटींदेवींपूजयेत्साधकोत्तमः मायामायांसंभवेगांचमायायायाश्चसमाचरेत् मद्योमांसंवलिंदत्वापूजयेत्तांसमाहितः अष्टम्यांकिरू
केतन्तस्यदयाद्दिनेदिने एवंरवदनांगौरींपद्मपत्रायतेक्षणां एकाविंबाधरांबालांसर्वकामप्रदांशुभां एवंध्यात्वाजपेन्मंत्रंसपुतंसा
धकोत्तमः समदिनेसमभ्यर्च्यचाष्टमेविधिवच्चरेत् कायेनमनसावाचापूजयेच्चदिनेदिने एवंरचंदनागौरीरक्तकर्माणितद्वहिः
प्रागाह्नकनकांतेचवतिस्वाहामहामदः अनिशीथेजपेन्मंत्रंवलिंदद्यात्मनोहरे साधकेंद्रंदृष्ट्वाज्ञात्वाप्रयातिसाधकालये सा
धकोपिचतांदृष्ट्वापाद्यार्घ्यादिकंततः ततःसापरितोषेणभार्यास्यात्कामभोजनैः वस्त्रभूषादिकंपश्चाद्यातिसातिजमंदिरम्

एवं भार्यां भवेन्नित्यं साधकात्तान्नृपतः आत्मभार्यां परित्यज्य भजेत्तां च विचक्षणः ततः कामेश्वरीं वक्ष्ये सर्वकामफलप्रदां प
णवं भुवनेशानी वाग्भवं कामेश्वरी ततः वह्निभार्या महामंत्रः साधकानां सुखावहः पूर्ववत्सकलं न्यस्य कामं जपेत्त्रे सुशोभने ।
गोरोचनाभिः प्रतिमां निर्माय चर्मलेखनं शय्यामारुह्य प्रजपेन्मंत्रमेकमना ततः सहस्रैकप्रमाणेन मासमेकं जपेद्बुधः ह्य
तेन मधुना दीपं दद्याच्च समाहितः कामेश्वरीं शशांकास्यां खेलत्खंजनलोचनां मदालोलगतिं कांतां कुसुमास्त्रशिलीमुखां
एवं ध्यात्वा जपेन्मंत्रं निशीथे याति सा सदा गत्वा च साधको ब्रूहि सा तं देहीति तां वदेत् स्त्रीभावेन प्रदातस्मै दद्यात्पाद्यादिकं ततः
सुप्रसन्ना यदा देवी साधकं तोषयेत्सदा अन्नाद्यै रतिभोगेन पतिवत्पालयेत्सदा नीत्वा रात्रौ सुखं विश्वर्यं दत्वा च विपुलं धनं वस्त्रा
लंकारद्रव्याणि प्रभाते याति निश्चितं एवं प्रतिदिनं तस्य सिद्धिः स्यात्कामनृपतः ततः पटे विनिर्माय पुत्तलीं ध्यानतृपतः सुव
र्णवर्णां गौरांगीं सर्वालंकारभूषितां नूपुरांगदहाराद्यां रम्यां च पुष्करेक्षणां एवं ध्यात्वा जपेन्मंत्रं दद्यात्पाद्यमनुत्तमं श्रीचं
दनेन पुष्पाणि जातिपुष्पाणि पात्रे ततः गुग्गुलं धूपदीपं च दद्यान्मूलेन साधकः तावत्सा याति या गच्छति सुंदरि पदं ततः वह्निजा
या सहस्रं जपेन्मंत्रं दिने दिने मासांते दिवसं प्राप्य कुर्यात्पूजादिकं शुभं घृतदीपं तथा गंधं पुष्पाणि मूलमेव च तावन्मं
त्रं जपेद्विद्वान्यावदायाति सुंदरी तां दृष्ट्वा साधकेंद्रं निशीथे याति निश्चितं ततस्तामर्चयेद्भक्त्या जातीकुसुममालया सुसंतु
ष्टा साधकेंद्रं तोषयेत्सा निभोजनैः भूत्वा भार्या वसात्तस्मै ददाति वांछितं वरं भूषादिकं परित्यज्य प्रभाते याति सा ध्रुवं साथ
कान्ता नृपेण सयाति सा दिने दिने निर्जने यत्नतश्चापि सिद्धिः स्यान्नात्र संशयः स्वकां भार्यां भजेत्तां च स्वप्नं ध्यानस्य पतिः ध्रुवं प
ततोऽस्य साधनं वक्ष्ये स्वगृहे शिवसन्निधौ वेणीं च भुवनेशीं वाग्भवं पदमानि वल्लभा पावकस्य महामंत्रं पूर्ववत्सकलं ततः मंडलं
वंदनैः कृत्वा मूलमंत्रं लिखेत्ततः पद्माननां श्यामवर्णां पीनोत्तुंगपयोधरां कोमलांगीं स्मेरमुखीं रक्तोत्पलदलेक्षणां एवं ध्यात्वा

जपेन्मंत्रमष्टसहस्रंवदिनेदिने मासांतेपूर्णिमांप्राप्यविधिवत्पूजयेद्बुधः आमिषौघंअन्नपंकृत्वान्नदभ्यासेनसाधकः सर्वत्रकुश
लंदद्यात्तमासाधकालकां भूत्वाभार्य्यासाधकंदिव्यंतोषयेद्दिविधैरपि भोगद्रव्यैर्धनधान्यैः पञ्चमितीमासादिनेदिने पतिवत्पा
लितंलोकेनित्यंसर्वांचसर्वदा त्यक्त्वाभार्य्याभजेत्तांचसाधकेंद्रःसदाप्रिये ९ ततोवक्ष्येमहाविद्यांविद्यामित्रांगतोमता स्नात्वा
यांसाधितांविद्यावलावातिखलाप्रिये प्राप्नोतिमहामायांनदिनोपावकमिया महाविद्येपकत्पितागोपनीयाप्रयत्नतः अशो
कस्यतरुंगत्वास्नात्वानंपूर्ववदाचरेत् मूलमंत्रेणसकलंकृत्वाब्रह्मसमाहितः त्रैलोक्यमोहिनींगौरींविचित्रांवरधारिणीं वि
चित्रालंकृतांतस्यांनतेकीवेपथाविधि एवंध्यात्वाजपेन्मंत्रंसहस्रंवदिनेदिने मांसोपहारैःसंपूज्यधूपदीपाननिवेदयेत् गंध
चंदनतांबूलंदद्यात्तस्येमहावुधः मासमेकंततोभक्त्यापूजयेत्साधकोत्तमः मासांतेदिवसंप्राप्यकृत्वापूजनंमहत् अर्द्धरात्रौ
भयंदत्वाकिंचित्साधकसत्तमः स्तुत्वासाधकंमत्वा यातिसाधकालयं विद्याभिःसकलाभिश्चकिंचित्सेरम्यतांततः वदंव
यशीभूत्वायतेमनसिवर्तते तत्कृत्वासाधकश्रेष्ठोभावयेन्मनसाधिया मातरंभगिनींवापिभार्य्यांवाप्रीतिभावतः कृत्वासंतोष
येद्रत्यानदिनोततःकरोत्पलं मातास्यापदिसादेवीददातिविपुलंधनं अन्नाद्यैरुपहारैश्चददातिकालभोजनं स्वीशुनंसदातस्मै
ददातिसाधकंप्रिये यद्यद्वांछतिनत्सर्वंददातिनात्रसंशयः महाविद्यांप्रवक्ष्यामिसावधानावधारय कुंकुमेनसमालिख्यभूर्जे
पत्रेस्त्रियंशुभा ततोष्टदलमालिख्यकृत्वान्यासादिकंप्रिये जीवन्यासंततःकृत्वाध्यायेत्तत्र्यमसत्तमधीः शुद्धस्फटिकसंकाशांनाना
रत्नविभूषितां मंजीरहारकेयूररत्नकुंडलमंडितां एवंध्यात्वाजपेन्मंत्रंसहस्रंवदिनेदिने प्रतिपदिसमारभ्यपूजयेत्कुसुमादि
भिः धूपदीपविधानेश्चत्रिसंध्यंपूजयेत्सदापूर्णिमांप्राप्यसंध्यायैःपूजयेत्साधकोत्तमः घृतदीपंततोदीपंदेवपंचमनोहरं रात्रौ
वादेवसेनापंकृत्वाब्रह्मसमाहितः प्रभातसमयेयातिसाधकस्यांतिकंप्रभावं प्रसन्नवदनाभक्त्यातोषयेद्रतिभोजनैः ॥

देवदानवगंधर्वविद्याधरयक्षरक्षसां कन्याभिरलंकृताभिः साधकेंद्रं महत्सुखैः वस्त्रचोष्यादिकं सर्वं द्रव्यं ददाति साधकं एवं स्वर्गे मर्त्ये च
पाताले यद्द्रव्यं विद्यते प्रिये स्त्रीपदीयते साधि साधकानां तद्रूपतः सा गोप्यं तं सदा नमे ददाति सा दिने दिने साधकाय परं द्रव्याया-
ति सा नित्यं दिने दिने तस्याः वरप्रसादेन चिरंजीवी निरामयः सर्वसुंदरः श्रीमान् सर्वयोगी भवति ध्रुवं सदा साऽर्हंत पादे विसाधकेशो दिने
दिने तारं माया तत उदागच्छानुराग्निणि मे यन्त्रं प्रिये वह्निभार्यामन्तः प्रोक्तः सर्वसिद्धिप्रदायकः एषा मधुमती नाम्ना सर्वसिद्धिप्रदा
प्रिये गुह्याद्गुह्यतरा विद्यानवस्त्रेहाग्नकीर्तिता श्रीदेव्युवाच श्रुतं च साधनं पुण्यं यक्षिणीनां महेश्वर कस्मिन् काले प्रकर्तव्यं
विधिना केन वा प्रभो अत्राधिकारिणः के वा श्रमभेनवदस्व मे ईश्वर उवाच वसंते साधयेद्धीमान् हविष्याशी जितेन्द्रियः सदा
ध्यानपरो भूत्वा तद्दर्शनमहोत्सुकाः उक्तेष्वेतेष्वपि कामरूपे विशेषतः स्थानेष्वेकतमे प्राप्य साधयेत्सुसमाहितः अनेन वि-
धिना सत्यात् ध्रुवं निर्दिष्टं संशयः देव्याश्च सेवकाः सर्वे परं चात्राधिकारिणः अथान्यत्र त्रिपुरां ध्वजगं हंसपंडित्यस्यास्य पंकजा-
न् कटकिन्याश्च तन्त्रेऽस्मिन् सिद्धप्रावरतं त्वके निर्गतं तत्प्रसंगेन किंचिदुद्दिश्यते मया विचित्रा विभ्रमा हंसी भीषणी जनरंजिते
विशाला मदना घंटा कालकर्णी महाभया माहेन्द्री शंखिनी चान्द्री श्मशानी वटयक्षिणी सिंचला विकला लक्ष्मी मानिनी शतप-
त्रिका सुलोचना सुशोभा ऽसा कपाली वरवासिनी नटी कामेश्वरी स्वर्णरेखा च सुरसुंदरी मनोहरा प्रमोदा त्वनुरागिणी नखके-
शिका भामिनी पयस्विनी च मुदती वरतिप्रिया इति षट्त्रिंशदाख्याता यक्षिण्यो वरसिद्धिदा करंकिन्याश्च तन्त्रेषु शंभुदेवेन
भाषिताः विचित्रे पदमाभाष्य विचित्रेति पदं ततः रूपसिद्धिं कुरु कुरु स्वाहान्तोऽयं महामन्त्रः लक्षद्वयं जपेन्मन्त्रं मधाज्यैः तीरमि-
श्रितैः जुहुयाद्दशांशेन तत्रूद्यानस्थितायायुते ततः सिद्धा भवेद्देवी विचित्राख्याऽखिलप्रदा नाम्नो माया विभ्रमान्ते रूपं च विभ्रमं पदं
कुरु कुरु मंत्रयेत् ऽहि भगवत्याग्निवल्लभा विभ्रमा मायामहामंत्रा सर्वमंत्रोत्तमोत्तमः लक्षद्वयं जपेन्मंत्रं श्मशाने निर्भयो नरः हु-

तांकयुगलोहोमेदशांशेनकृतेसति विभ्रमानोयमायाति पंचशान्मान्यैः समं ददातिभोसतंदेवेश पदं परितोषतः प्रणवोहंसि
हंसांते नान्ते कामोग्निवल्लभा हंसाख्यं परमं दामं त्रासर्वमंत्रोत्तमोत्तमः प्रवेशेन शरस्याणोर्लक्षं संख्यं जपेत्सुधीः पद्मपत्रैर्हुतात्सौ स्रुक्
तेहोमे दशांशके प्रयतः कृतं जनं तं हंसीये च पश्यंतिभ्रमतिथिं स्रावेनतंच प्रज्वातिनि विंद्रे परिभूयते प्रणवं वमहावादेभीषणि त्रांततः
परं ह्रीं स्वाहा भीषिणी तिद्रामंत्रः सर्वमंत्रोत्तमोत्तमः त्रिपतस्योजपेन्मंत्रं लक्षसंख्यं दशांशकः हुताकं गुग्गुलोहोमा ह्रीं षिणी चिंतितम
दा प्रणावं रंजनं तंतेच रंजिके ग्निवल्लभस्तथा मंत्रोयं जनरंजिन्या सर्वसौभाग्यदायकः कदंबादोजपेन्मंत्रं लक्षत्रयमनन्यधीः हुताकं
गुग्गुलो होमादेषा सौभाग्यदायिनी एषा जनरंजिका तारं समविंदु विंद्रिंदीशो विशाले इत्यतः परं ह्रीं क्लीं स्वाहेति मंत्रोयं विशा
लायः समसिद्धिकृत् विंबाहुतं तलेलक्षं मंत्रमावर्तयेत्सुधीः पानपत्रभवैः पुष्पैः संहुते होममाचरेत् ततः सिद्धा भवेद्देवी विशा
लाकामगामिनी ददाति मंत्रिणो नष्टमसंदिग्धं रसायनं प्रणवं मदने चैव मदनांते विंद्रं विति मूलीयसंगमं देहि देहि श्रीमा
ग्निवल्लभा लक्षसंख्यं जपेन्मंत्रं राजसार्वेषु वासितः ससिद्धे मोलतो पुष्पैः हुते होमे दशांशतः मदनायतिनी सिद्धा गुटिकां संप
यच्छति तया मुखस्थया दृष्टो विरस्याये तरो भवेत् प्रणावं वाग्भवं चैव जगदंतोमनावित्ति लोभयेतिपदं चैव ततो भगवती
तिच गंभीरं तेत्वरेवं स्वाहांतो यमहामनुः चंदनंबवादपन्मंत्री जपेन्मंत्रायुतद्वयं ततः लोभयते लोकान् गुटिकावशसिद्धिदा
निर्गरीतरुमूले तु स्थितो मंत्रं जपेत्सुधीः ततोहादशसाहस्रं पूर्वोक्तफलदो भवेत् तारं समविंदुत्रिंदीशः कालकं हि च द्वयं स्वा
हांतो यं महामंत्रो जपेल्लक्षं जितेंद्रियः मधुराक्तैर्हुते होमे कालकंटीमसीददाति सेनस्थारा सवर्णा भोगं तिस्तं भकरी भवेत् प्रणवं
तान्मरकं त्री विविधा स्त्रं स्पं कारिणीं प्रणावं मदने चैव मेखले च हि रुद्वरेत् महाभयेच स्वाहांतो मंत्र आजन्करुरमः राशिमुखस्य
गोलक्षं प्रमाणेन जपेन्मंत्रं ततो महाभया सिद्धा यक्षमस्य रशायते वाकमाहेंद्र कुरुगुंभकुरु ममततःपरं हंसाखस्वाहेतिमंत्रो

यंमाहैंस्वाहासर्वसिद्धिदः शालपत्रवनांतस्थो मंत्री लक्षं जपेत्कान्तं ततो महाभयात्सिद्धायक्षस्य रसायनं तीराज्यहोमतो यक्षेट्सं
सिद्धिं च भूनिधिं तथा च भुवनेशानीं शांतिस्थिते हृदयं एवं वाग्भः समृद्धिप्रसाधनं एवं भाषिते श्रों ह्रीं शांतिविनिपातिनि हिस्वाहा श्रों ह्रीं
वांछितप्रदे हि स्वाहा एवं भाषिते माहेन्द्राः शोकं पुरश्चरणं फलं च मंत्रद्वयस्य तात्तत्त्वमित्यर्थः तथा सांद्रीं देवसमृद्धार्थं श्मशानांते
चवासिनि स्वाहा श्मशानवासिन्या मंत्रः प्रणवदाहृतः न्यग्रोधमूले श्मशानस्थो लक्षमावर्तयेत्कान्तं श्मशानवासिनी तस्मै प्रदत्ते
खड्गं दास्यति तेन साधकेन गात्रस्य रक्षणं भवति तत्क्षणात् देववत्पश्यति दिव्यैस्त्रैलोक्यं सचराचरं निधिं पश्यति अज्ञाति नवि
घ्नैः परिभूयतः प्रणवं वरदे ते विलासिनि सरहृदयं प्रियामे भवशाह्रांते क्रियामेव च वद हृदयं मंत्रो वैवरदयाति एषः सर्वसिद्धि
प्रदायकः सरस्वतीं च जपेद्दहृं लक्षमंत्रं तु साधकः कृताकप्रथमलोहोमा देवी सौभाग्यदा भवेत् १५ तारं ह्रीं मदनांते च मेखले ठद्वयं
ततः स्वाहांतो मेखला या मंत्रः सर्वार्थसाधकः मधुवृक्षतले मंत्रं च त्वदेशादिना विधिः मन्त्रं पेन्मेखला तत्प्रददात्येत्र लक्षमुत
मे १६ प्रणवं विकले वाणी मायां श्रीं कामराजकं स्वाहांतो विकलाया मंत्रः समुद्धिरुदीरिता गुह्यांतस्थायरेमासत्रयमेत्रं जपेन्नरः
ततः सिद्धो भवेद्देवि विकला वांछितप्रदा यरेपर्वते १७ प्रणवं वाग्भवं लक्ष्मि कमलांते च धारिणि ह्रूंमः स्वाहेति मंत्रोयं ल
क्ष्मीयक्षाः स सिद्धिदः स्वयं हस्यो द्वे पदकक्कुरवीरमप्तनकैः लक्षमावर्तयेत्मंत्रं पूर्वाम्नायोंदशांशतः होमे कृते भवेत्सिद्धा लक्ष्मी
कामस्वयदानिणी रसेस्वायनं दिव्यं निधानं संप्रयच्छति १८ तारं वाक्कमातिनि ह्रीं च पादिमुग्धं च स्वदति हसद्वयसमेदं मे संगमां
नेपदो विनः स्वाहांतो यं महामंत्रो मातिन्याः सर्वसिद्धिदः लक्षमावर्तयेत्मंत्रं त्रिपथस्योजितेंद्रियः होमे बिल्वसमृत्तेस्पृ सिताराव्या
त्वितेः कृते मातिनेत्नायते तस्याः दिव्यखड्गं प्रयच्छति तत्प्रभावेन लोके स्मिन्नखंडे राज्यमाप्नुयात् १९ प्रणवं ह्रीं श्मशानांते च पुत्रि
काह्रीं ततः परं ह्रीं श्रीं स्वाहेति मंत्रोयं सर्वसिद्धिप्रदायकः महाव्रतपरो मंत्री कपालोयनभोजनः लक्षद्वयं जपस्यांते कपालल

भवेन्मुक्तिः प्राकाशाममन्तं हरप्रवालं हरवर्तिने हरदर्शनमित्यादि साधकाय प्रयच्छति २॰ प्रणवं क्लीं स्मरलोचनां ते ते नमः सिद्धिं देहि देहि हृदयं
स्मरलोचनायामंत्रोऽयं साधितः सिद्धिदो ध्रुवम् नदीतीरस्थितो लक्षत्रयं मंत्री जपेन्मनुं हुत्वा होमं दशांशेन कृते देवी प्रसीदति ददाति पा
दुकासुगमं पदाद्गच्छेभुवस्तले मतः पवनवेगेन याति वायातियोगवित् २१ प्रणवं चाशोकपदं पल्लवाकारके ततः कुरु मे शोभनं लीं स्व
स्वाहा मंत्रउदाहृतः अशोकपाशोकतरुतलं गत्वा चंदनेन मण्डलं कृत्वा देवीं समभ्यर्च्य लक्षं पंचदशासहस्रकं मंत्रमावर्तयेन्मासं नक्तभोजी नर
स्ततः रात्रौ पूजां सुशुभां कृत्वा जपेन्मंत्री निशाईतः नदीतीरेऽथवा मंत्री चतुर्दशदिनं जपेत् ततः सिद्धो भवेद्देवी शोभना शुभदायिनी २२ प्र
णवं वाग्भवं चैव ततः स्त्रैणं कपालिनि पंचबाणानलं [illegible] शाकिनि हृदयं [illegible] स्वाहेति मंत्रोऽयं कपालिन्याः समीरितः कुंकु
मेन समालिख्य भूर्जे देवीं सलक्षणाः प्रतिपत्तिथिमारभ्य पुष्पदीपादिकार्चनां कृत्वा समाहितो मंत्री त्रिसंध्यं परिवर्तयेत् मासमेकं त
तः पूजां कृत्वा मंत्रं प्रजपेत् अर्धरात्रे तया देवी वांछितार्थं प्रयच्छति २३ सुवासिनी नदीकामेश्वरी [illegible] प्रायो वोक्ताः २० तथा
प्रणवं भुवनेशीं च कुरु युग्मं ततः परं प्राभाकयुगलं चैव ततो वैश्वानरं ददेत् स्वाहान्तो यं महामंत्रः सर्वसिद्धिप्रदायकः चतुष्पथे
स्थितो लक्षं प्रणादं प्रजपेन्मनुं लाजादिकुसुमैर्होमं कृते देवी प्रसीदति २॰ प्रणवं भुवनेशीं च सर्वां ते कामदे पदं मनोहरे ततः स्वा
हा मंत्रराजो नमो नमः नदीतीरे शुभे देशे चंदनेन तु मण्डलं विधाय पूजयेद्देवीं साधकोऽथ मनोहरे मंत्रं प्रयुतं जपेन्मंत्री प्रत्यहं दिनम
मकं प्रारात्रम [illegible] शतं ततः ददाति [illegible] दिने दिने [illegible] देवी [illegible] २४
प्रणवं भुवनेशीं च कामसंज्ञं च ततः परं वद वद [illegible] वाग्वादिनी [illegible] हृदयं [illegible] महामंत्रः सर्वसिद्धिप्रदायकः अर्धरात्रे सम
स्थाय सहस्रं प्रजपेन्मनुं मासमेकं ततो देवी निधिं दर्शयति ध्रुवं १॰ प्रणवं भुवनेशीं च कामसंज्ञं ततः परं वद वद [illegible] वाग्वाक्पु
[illegible] हृदयं मंत्रोऽयमनुरागिण्याः प्रोक्तः सर्वार्थसाधकः वटमूले [illegible] समाहितः मंडलं [illegible]

भितं पश्चात्प्रपूजयेद्देवीं गंधपुष्पाक्षतादिभिः बलिं वदापयेत्पश्चाद्दिव्यदिक्षु प्रयत्नतः अर्द्धरात्रे पुरः प्राप्तिः सिद्धिर्भवति त
त्क्षणात् वरं दद्यामि वरय किं कार्यं साधकोत्तमः साधकेन तु वक्तव्यमस्माकं चेटिके भवि रक्षस्व साधयं तु दिव्यं स्वर्गगामरतां दिश
श्च्याहनगने देवि भुवनेषु सदैवाहि रक्षसिद्धिं च मे देहि जीवतां ब्रह्मणा सह साधकाय तथा दत्वा सा गच्छेन्निजमंदिरे २१ प्रण
वं भुवनेशी चाग्निजाते नाविके शिके स्वाहांतो यं महामंत्रः सर्वमंत्रोत्तमोत्तमः अस्मिन्नेव महामंत्री भामिनीति प्रयक्षिति सुद
नी सेवनं सेवोथ्यमंत्र प्रमदा स्मृते एतासां साधनं सत्यं यामिनी वत्समाचरेत् रत्यरंति प्रियाया वदामि साधनं भविद्रलेभ
यस्या विज्ञानमात्रेण दारिद्र्यं नैव भूयते करंकिणी तंत्रे प्रणम्य शिरसा देवी वभाषे समैव वक्त्रभो येन कल्पेन दारिद्र्यं विनश्य
ति वै दद फ्कता गौरीव चाशंभुः स्मितवान् सुभगी तदा स्मरणं देवदेवेश दारिद्र्यस्य विनाशनी पुरा विश्वस्रजा प्रोक्ता कुबेरा
यमहात्मने विद्यादारिद्र्यसंहर्त्री यतीणीपापवंदिनो येनतां वममाराधमासमभाधिनाक्षरी तस्मात्रिविधवरणा नायको
निश्चितोभवत् निहैनेन महीयेन विद्यासाम्राज्यलक्ष्मीर्ब्बलात् फ्कताकुबेरवक्रेण सोभवत्परमेश्वरः तस्मात्वामगिरिजादेवी
पुनः प्राह वृषाकरः क्रियाते विद्यते चित्तेन दारु समा प्रबोधमे फ्कत्वापुनश्च पार्वत्या वाक्यमेकं प्रदस्य व शंभुः प्राह नगात्मजां भ
वन्यामृतिरेव सा यां स्मृत्वायाति रंकोपि भूपालत्वं न संशयः विद्यापरत्वमाप्नोति किं पुनर्वह भाषितैः यातिलक्ष्मीं स्वरूपवक्त्र
कोदेवि सर्वज्ञा नहि प्राराधको लोके यस्मिन्नपि प्रभाषते भवत्वं विनवान्तेंच सोपि लक्ष्मीश्वरो भवेत् वदेणा विहितो मंत्रे स्मरे द
ऽयनेश्वरः नोपसर्पंति दारिद्र्यं तास्तां झोगिकुलं यथा अस्य मंत्रस्य चोद्धारं प्रवक्ष्ये शृणु पार्वति यस्यैव ज्ञानमात्रेण महादारिद्र
नाशनं भवतीयं विद्युतं लज्जाबीजमनंतरं लक्ष्मीबीजं ततः प्रोक्तं संवृध्य वरतिप्रियं वह्निजायान्वितो मंत्रः सर्वमंत्रोत्तमोत्तमः
लज्जाबीजं ह्रीं लक्ष्मीबीजं श्रीं संबोध्यं वरतिप्रियां रतिप्रिये वह्निजाया स्वाहाकारः तथा तांगन्यासः करन्यासः करन्यासांतके तो

विं॰ पा॰ २५

५५२

553

नास्येश्वराः ध्यानमस्याः प्रवक्ष्यामि ध्यात्वा तं शैलसंभवे हेमप्राकारमध्ये तु रत्नपीठे पितले हेमपीठोपरि सूक्ष्मपद्मे वालाविस
ध्विमरिमलवद्भलोद्भासिपीं समुन्नाभाराश्वेतो भेराक्ताक्षाक्षवलां [illegible] नयनारक्तवर्णाकांशो श्रीमत्कोमलाभानुवर विवस
नाम्बुजं भूषांगरागाः इति ध्यानं विधातव्यं देवे नैनावलेपिते नाममुखे विधातव्यं मंडलं समनोहरं तत्र संस्थाप्य कलशं ध्यात्वा देव्या
एवमनीषिणा कुर्वे स्वमतेनास्याः पूजैव क्रियते सदा अथास्य प्रयोगः तत्रादौ वक्ष्यामि विधाय मण्डलेन प्राणानायम्य देवीं ध्यात्वा सा
नमस्कृत्यां विदाय मानवद [illegible] स्थापनायामास्तृतां तेषां दत्वा तु लिखेत्ता मात्रा हृदि पात्रे च तत्र स्वं वे [illegible] मंडलं कृत्वा तत्र देवीं सावा
ह्यावाहनादि पञ्चभिः करणान्तं तत्र [illegible] विधाय आवाहनादि षोडशोपचारैः संपूज्य [illegible] दधि पायसं पाकं तानि वेद्यं दत्वा तांबूलं
समर्प्य मूलमंत्रं यथाशक्ति जपित्वा जपं देव्या हस्ते समर्प्य प्रदक्षिणा नमस्कारैः [illegible] विसर्जयेत् तथा सहस्रसंख्ये तावत्पु
स्मरणाम्मिष्यते तथा हुते तेन [illegible] दशांशक होमोपि च विधातव्यः [illegible] राज्ञो वश्यते वा [illegible]
प्रवासरे भुक्ते वाप्यथवा भुक्ते पायसान्नं प्रदापयेत् एतेनापि च सिद्धिः स्यात् [illegible] भवेत् वद किं कथ्यते देवि निशाम्या
जप्यते सदा [illegible] किं पुनः न भवेत्तस्य दारिद्र्यमभिजानीहि पार्वतीति [illegible] हेवापि तु सदा सि
[illegible] विंतरस्यापलोकस्य जपेदष्टशतं मनं [illegible] विधाय च [illegible] शतसहस्रतः त
द्विपायदरिद्रायेति यावत् [illegible] जपेत् दरिद्रापसंपदे [illegible] मंत्रा सर
भक्तिपुरस्सराः तस्य पुत्राश्च पौत्राश्च प्रपौत्राश्चापि [illegible] ततः दारिद्र्याभिभवं यान्ति न कदाचिन्न संशयः सर्वं माहेशि [illegible]
रतीतित्यशः तस्य दारिद्र्यशमनं दासीव नृकरवर्णापहम् ॥ ॥ सिद्धशावरमंत्रे ॥ [illegible] लक्ष्मी [illegible]
वव मायाबीजं [illegible] लक्ष्मी [illegible] मंत्रः

अथ स्त्रानप्रयोगः तत्र प्रातःकृत्यादि योगपीठन्यासांतं मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि सिद्धवेदाय ऋषये नमः मुखे पंक्तिछंदसे नमः
हृदि यत्तदीपे देवतायै नमः इति विन्यस्य समाभीष्टार्थं विनियोगपति कृतांजलिः कामाक्लां हृदयाय नमः इत्यादिना करषडंगं न्या-
सं विधाय ध्यायेत् कुंकुमोद्वर्तनाभाभां किंचिद्यौवनशालिनीं मृणालकोमलभुजां केयूरादिभूषितां कराभ्यां स्वामृतकलां
रक्तवस्त्रां गजगामिनीं हेमप्राकारमध्यस्थां रत्नसिंहासनोपरि ध्यायेत् कल्पतरोर्मूले देवीं तां धनदायिकां एवं ध्यात्वा मानसैः
संपूजयेत् अथ यंत्रं नवयोन्यात्मकं चक्रं विलिखेत् कर्णिकोपरि दिग्दलपद्ममालिख्य चतुरस्रं ततो बहिः कोणेषु वज्रांकालि-
ख्य मध्ये बीजं समुद्धरेत् ततोर्घ्यस्थापनं फं इति पाद्यमस्त्राय नमः इत्याद्यैः ततः प्रणवेन रायपुष्पं ते तिलपत्रोयीनावास्ये
नमः इदं मदर्पितेनोदकेनात्मानं पूजोपकरणानि चाभ्युक्ष्याधारशक्त्यादीनां नाम्नां पीठं संपूज्य पद्मायै नमः इति समस्तपीठं
संपूज्य पुनर्ध्यात्वावाह्य पंचोपचारैः पूजयेत् ततो योनिमुद्रां प्रदर्श्यांगानि केसरेषु मध्ये दिक्षु च क्लां हृदयाय नमः इत्यादि षडंगा-
नि पूजयेत् ततो दलेषु श्रीं श्रियै पंचलक्ष्म्यै पद्मायै पद्मनेत्रायै पद्मालयायै रमायै हरिप्रियायै तारायै कमलायै श्रद्धायै नम
इति संपूज्य पुनर्मध्ये देवीं संपूज्य धूपदीपादिकं सर्वं प्रभवत्समर्प्य यथाशक्ति जपित्वा जपं समर्प्य नमस्कृत्य विसर्जयेत् अस्य
पुरश्चरणं लक्षजपः प्रजपेद्दशसहस्राणि रक्तादिकृतकेन तु लक्षं जपेत् च सिद्धिः पुरश्चर्यां समाचरेत् विनियोगान्यथा कुर्यात्
साधकः स्वमनोरथान् रात्रौ च जप्यते साहस्रं सहस्रमवासरात् एतेनैव हि सिद्धिः स्यात् पुरश्चर्याधिको विधिः किमिहासलभं दे-
वि साधयेद्यदि मानवा भक्त्या वाप्यथवाभक्त्या पापसाम्यं प्रसादयेत् दशाहं तोयवाप्यां वा मज्जन्कृत्वा केवलं तां यः स्मरेद्देवि विधातां
दारिद्र्येनाभिभूयते कामदेवं यजेत्पार्श्वे देव्याः प्रसन्नमादरात् तेन प्रीता महादेवी वांछितार्थं प्रयच्छति पूजांते च समायाति राज्ञे
देवी धनेश्वरी सर्वालंकारसंयुक्ता दत्वाप्याति निजालयं यतश्चतुर्विधं लंदत्वा साधकस्य मनोरथान् पूजयित्वा प्रदोषान्ति वशगा जा

पतेश्शुभा पद्माभक्त्या महादेवि चंदनेनानुलेपमं दातव्यं सर्वदा तस्यै नित्यं दारिद्र्यशांतये नैवेद्यं च प्रदातव्यं गुडः सदा दारिद्र्यशांतये
पद्मिनी स्वयमाहेति यो मां स्मरति मानवः तस्य दारिद्र्यनिर्माशं दासी वल्कवं त्वाम्यहं सहस्रमन्त्रितैर्यावद् गुडैस्त्रगन्धमिश्रितैः हुते
न च देवेन तथा मधुना च दशांशतः होमोपि च विधातव्यो व्रणादारिद्र्यशांतये पद्मिनी स्वयमाहेति यो मां स्मरति मानवा पूजा
कार्या महादेव्याः श्रीखण्डेनानुलेपिते नाम्नापात्रे तथा कार्यं मंडलं सुमनोहरं तत्र पूजाविधानं ध्याने देव्याः एवं मनीषिणा कृत्वा दारि
द्र्यकोपनाशाय सहस्रैः कोटिदीपैर्नरैः नागन्या मकरन्या सौ नांगं चैवास्य देवता कुबेरस्य मतेनास्याः पूजाविधिः कृपतेनथा इति पद्मदः
पविक्केदः श्रृष्यपादिग्गीभेदः तत्राद्ये मधुमते पार्श्वे मायाम धुमती कामराजं च हृद्बीजं तारमग्निप्रियां तो पंच सुवर्णाः प्रको
र्तिते श्रां ह्रीं ॐ क्लीं हूं श्रीं स्वाहा मधुकंदो ऋषिस्त्रिष्टुप्छंदो मधुमतीति च मन्त्रादिपंचभिर्बीजैः पंचांगानि प्रकल्पयेत् ॐ स्वा
हेत्यस्य मन्त्रस्याद्देवीं ध्यायेत्समाहितः मणिकांचनपीठस्थां सुपर्वगणसेवितां रोभ्रांतीलां दरत्नां विशद प्रभां वाहनमितभु
जां भोजां देवीं मधुमतीं स्मरेत् श्रुष्टलक्षं जपित्वा ते तदंत्यातद्दशांशतः बिल्वपत्रैर्हुताश्च श्चततो विधानं समर्चयेत् पजेज्जपा
द्विकेपीठे नवशक्तिसमन्विते केसरेष्वष्टस्थानि च दलपत्रेष्वशक्तयः निद्राक्षापास्तमारस्माकांतिरायी धृतिः स्मृतिः भद्रे
लोकपालांश्च तद्बाह्ये वनतद्बहिः एवं देवी पूजयित्वा तस्य श्रीः सर्वतो भवेत् भूपतीनरनकमलेस्तां हलेयो षितोऽद्भुतैः वश्या
येत्रायसे भोगान्प्राप्नोति विपुलान्नरः मधुमत्याः प्रयोगेत्रा भौतिको विंकताभुतः ध्यायेत्कुमारिकां देवीं पूर्वं पद्मनिनादिकं विं
कृताभौतिकः प्रेइति अर्द्धकोटि जपाद्देवता नानाविधाविधिर्भवेत् मायाममोदे स्वाहेति षड्र्णो मनुरीरितः ब्रह्मर्षिः पंक्तिः स्मृतं छं
दो गायत्र्यमलादयः देवता षट्दीर्घयुक्त लज्जावीजेनांगक्रियामता सुवर्णाभरणोपेतां करांभं चवराभये दधानां मधवाये स्त्री
सेवितां सिद्धकिन्नरैः सुवर्णवर्णां प्रमदां भावयेत्स्वापकोत्तमः रसलक्षं जपेन्मंत्रं तद्दशांशो हुतेऽनेन श्रृंगादिकालवस्नायेत्वेभि

गवणोर्यजेत् ततो वने विविक्ते तु प्रसुप्तां निसुप्तो जपेत् पायसान्नेन जुहुयात् दशांशं ततः स्वयं एकविंशति दिनं यावदेवं समाचरतो
निशि आगमदेवी साभीष्टं ददात्येव न संशयः प्रमदेति पदं दत्वा प्रमोदे पदमुद्धरेत् प्रमोदाया महामंत्रो वांछितार्थप्रदायकः
मायाहृल्लादिष्टज्ञा स्यात् पूर्ववस्सवाचपूर्ववत् कृत्वा सविनदेवि यान्त्रमंडलं चैव तेन च जपो होमस्सकलं तस्या प्रमोदायस्यास्तिथ्रुं व
तारो ह्रीं लि हृदयं वदेत् देव्या वांछि व वर्णिकं भैरवोस्य ऋषिः प्रोक्तः त्रिष्टुप् छंदश्च देवता वंदी देवी समुद्दिष्टा ह्रीं केन लघु दीर्घितं त
तो हि नः षडंगानि कृत्वा ध्यायेत् परां शिवां नीलजीमूतसंकाशां रत्नसिंहासनस्थितां वराभयैकलभां च दधतीं पात्र पात्रकं
सेवितां स्वरकन्याभिर्भजेवं देवभजां छिदे लक्षद्वयं जपित्वा ते पायसेन संतर्पिता तद्दशांशहुते प्रीते प्रोक्ता तेषु जपेच्छ्रीं वां क
लींकाय षडंगानि शक्तीरपि वेष्टं संपूजयेत् कालीं नाम भगवतीं कुब्जां व्यापिनीं तलापि च त्रिपुरा मातृकाललीलाके पात्रा युधैः सद
एवमादि दिनाद्देवी साधकाय समाहिते दयाद्भिः सप्तदिवसं समपुते प्रसादं जपेत् गणेशं प्रजयित्वादौ तु प्रेमतः समाह्विनः
ततः कार्यग्रहान् सर्वानिमेवं कुर्याद्विचक्षणः अष्टपत्रं लिखेत् तत्र प्रेतकारे साध्यनामकं हुतेन विलिखेन्मायां दिक्षु संलिख्य वेष्टयेत्
मंत्रं अष्टदशार्णमंत्रेण च तत् संवेष्टयेत् तारत्रयं वं ध्यमल्वं यान्तोल्लकारहयं स्वाहांते ततो वध्यां स्थिता पतनमष्टकं द
र्याल्लभद्यायिन्यां वंदीवश्यो भवेन्नरः इति श्रीविद्यार्णवे पंचविंशतितमः श्वासः ॥ २५ ॥ सिद्धशाबरमंत्रे ॥
अथ वक्ष्ये महादेवि समस्ताभीष्टसिद्धिदं महाविद्यां महागोप्यां संप्रीत्या वदयास्तिणी पठेदिद्यलघुसंवमहापटलपरं ततः
१४ वटवृक्षनिवासेन निशीथे मेव सर्वं च सोहं कुरु पुंसां स्वाहा मंत्रो द्वात्रिंशदर्णकः ऋषिः स्यादिश्रवाकं छंदो नन्हुष्टुपा देवता न
था यक्षिणी वटवृक्षवासा स्यात् शिवमहात्मिके सत्यं श्रुष षडंगानि कुर्यात् कलान्नवर्णकैः महद्धिन्ने यद्धयेत् क्रमेनास्ताकर्णास
पुरतः कुवयोः पार्श्वयोश्च वह्निदिनाभौ तयोर्देवकपूतनामिति संगासज्जल्लोष्णमणिां वंधयोः कनयोर्मस्तके न्यसेन्मंत्रवर्णान्विशय

वि॰ या॰ २५

५५५

555

लपीः रक्तमाल्यांबरधरां रक्तगंधानुलेपनां रक्तभूषणभूषांगीं नीलतोयदसन्निभां नागवल्लीनवलसल्लतांकुरमुकुलमंजरीं द
धानां स्मरगनेत्रां च संस्मरेद्धृदयालिणीं लक्षयुग्मं वटाधस्ताज्जपेद्देवं स्वकसंभवैः कुसुमैस्तद्दशांशेन जुहुयान्मंत्रसंभवे शाके
पीठे यजेद्देवीं मोचां तेपीठशक्तयः कामदा मानदा नक्ता मधुरा मधुरानना नर्मदा भोगदा मदा प्राणदा पीठशक्तयः मनो
हराय पलिगणयोगपीठाय स्वात्मने नः कर्णिकायां षडंगानि पत्रेष्वष्टसुशक्तयः मनोदा चंद्रिका दामा सुलापा मदविह्वला
आमोदा च प्रमोदा च सुखदा शोभा च शक्तयः वज्रादींल्लोकपालान्वज्राद्युपसमंयुतान् विविक्ते विपिने गत्वा न्यग्रोधाधस्तले
जपेत् सहस्रमयुतं मंत्री समस्ने दिवसे तथा मंडलं चंदनैः कृत्वा हृतनदीपंकशायेत् तन्मंडले यजेद्देवीं नियतो वटयक्षिणीं
आनिशीथं ततोग्रे तु प्रजपेन्मंत्रवनायके मंजीरशब्दं गीतं च श्रुत्वा निर्भयतो जपेत् देवी प्रत्यक्षतां याति तदावेश्मन्यार्थितो य
त्कामसद्भावेनासौ ददाति वांछितं सुतं ततो रभ्य च भार्यावत्साधकस्यानुतिष्ठति रमा ह्वयं वटयक्षिणी द्वयं स्वाहा महामंत्र
श्रीं क्लीं वटयक्षिणि हूं हूं हूं स्वाहा दशार्णतरोमतिः आगवं स्तिकुंदरहस्यतः यक्षिणी देवता प्रोक्ता ऋष्यैकैकाविति पुरमतः सर्वेश
क्रियाप्रोक्ता ध्यायेद्धूपककानने सिंहासने समासीनां सर्वाभरणविभूषणां रक्तांबरधरां रक्तां सुस्मेरां गणसेवितां ध्यात्वैवं प्रजपे
ल्लक्षं जपादुच्छे दशांशतः हूनेतत्पूर्वोदिते पीठे यजेत्सर्वेष्टदा भवेत् मार्गवंकुक्षिपिपुष्कोंक्मन्त्र ग्रहसुदीरयेत् मदनान्ते मे
खले स्यान्नमः स्वाहांतको मनुः श्रीं क्लीं मदनमेखले नमः स्वाहा स्वचार्योर्ध्याः समचीदि प्रोक्तोक्तविधिमाचरेत् मधूकतरु
मूले च तत्रैव दशदिनावधि प्रपुतं प्रत्यहं जप्यात्सदृशं जुहुयान्मधौ मधुराके मधूकोत्थपुष्पैस्तत्तु काम्यदीपिके वक्ष्ये नु संप्रा
जनं यक्षो येन यक्षपतिर्भूनिधिं नाथवान् भवनाद्दुत्पविशालीभवतीश्वरी श्रीः कामः स्वाहा ख्यापकोमंत्रः प्रोक्तो दशार्णकः प्रा
ग्वत्संयमाद्यैः केतेयं पितृवा दूलतलेषु विः जपेल्लक्षं दशांशेन शतपत्रैर्हुनेत्ततः विशालापदृक्षिणी तुष्टा साधकाय प्रसादप्रयच्छे

येननीरोगतानूयान्साधकोत्तमः ॥ इति पत्लिणीप्रकरणं ॥ अथ मातंगीप्रकरणं ॥ उत्तरतंत्रे ॥ राजमातंगिनीमंत्रं प्रवक्ष्यामि यथावि
धि ॥ यस्मादहं हंससरसीरुहहंसस्मरतिनो नरः ॥ लभते मुक्तिमतुलां ॥ प्रायोसिद्धिं सर्वथेः ॥ येन वाकर्षणं साध्यं वशीकारो यतो भवे
त् ॥ येन वांछितमाप्नोति यशःश्रीः तिपतं भवेत् ॥ कवित्वं च प्रविधं साक्षौभाग्यानि प्रनिश्चितः ॥ सेवितं संततिकरं यस्यानिगदं वपु
वं समस्तेषु च शास्त्रेषु पांडित्यमधिकं भवेत् ॥ विशिष्टः शिष्टगंभीरपदविन्यासकोमले ॥ ललितैर्वक्रवित्ते सौ प्रगल्भः सतत
भवेत् ॥ संगीतसर्वविद्यासु चातुर्यनिपुणो भवेत् ॥ मंदिरे तस्य कमला सापनस्थिरविभ्रमः ॥ निरंतरं च वसति नात्र कार्या विचा
रणा ॥ किमत्र बहुनोक्तेन वच्मि यत्तिरवचः ॥ कांतिरतिप्रतिं लक्ष्मीकमलापतिरस्यसौ ॥ द्वादशादिपुरुषोमवद्भिदंशीनि मूर्ति
प्रकृ ॥ नाहृमहृयं भवेदस्य मयो विङ्गुगतो सहस्त ॥ मत्वीमेषेगवां गणाक्षो विविद्धंकमलाविषं ॥ कांतिपुष्कासिका विझपुनाका ब्रुह्मतो
यकं ॥ शिवपुकस्थ विशाहूंते भगुरश्मिप्रकेवलः ॥ अवुहितीयवर्गस्य मध्यस्य वर्षपंचमं ॥ विषंतो व्योमवर्द्धकसर्वीतेस च कामरे
राजसर्वेशं च प्रोक्ता सर्वविघ्नं च क्रिरीमितः ॥ अनेनैव वदेत्सर्वे वशीकर्तुं क्षमस्यतः ॥ राजस्त्रीपुरुषेङ्क्षमस्वर्गसत्वं च तत्र्येव स्थानेषु
सर्वलोकानि विषं तत्कारिणुस्पकं ॥ आदित्याशिवपुत्रीरंतदंतंकांतिपुष्पवि ॥ दीर्घमरुद्भ भर्गंबुव्योम कांतिपुतं मनुः ॥ अष्टाशी
त्यक्षरः प्रोक्ता सर्वकामसमृद्धिदः ॥ स्तार्थं सर्वलोकानां मा गुरारैः यवदतः ॥ शांतिके पौष्टिके चैव बृहद्सिद्धिकरः प्रिये ॥ अपस्मा
जयश्रीदो ह्यपस्मारत्नपंकरः ॥ सर्वस्वराभ्रवलानि शान्तो नाशयेत्क्षणात् ॥ राजद्वारे विशेषेण संग्रामे रिपुसंकटे ॥ अग्निचौरतिया
नेषु सर्वेग्रहनिवारणो ॥ रक्तसेवापिशाचेषु गंधर्वेष्वुरगेषु च ॥ नदीमत्तवराङ्गे संग्रामे मारणे भयाय ॥ असौ मंत्रः प्रयुक्तः स्यादेत
त्मंत्रनिवारणः ॥ स्त्रीणां सौभाग्यहीनानां मपुत्राणां विशेषतः ॥ अपुष्पायाश्च पश्यायाः सदा पुष्पावतीच या ॥ पतिद्वेष्याच या नारी
दुःखाश्च दुर्जनं मतिः ॥ पावं याम तनुत्रा वा निशालस्य महामये ॥ इत्येवमादि दोषाश्च दुष्टानां योषितामयं ॥ शांतकरो दोषदशोषकारणा

वि॰ पा॰ ५९

५५६

556

देवतिष्ठितं स्त्रीवषयतस्ववष्यादेसर्ववषयजयप्रदा सौभाग्यंसंमोहिनीशक्तोनराणांचविशेषतः ॥ मत्रंगमत्रेनतावर्षवैगीतस्तेनाप्यनु
ष्ठितः वसुदेवेनगीतोपायेनकृष्णराजोद्दिष्टैभिः नमः सदा महामंत्रोवशिष्ठाद्यैर्महर्षिभिः ह्रांरूपायेदंष्ट्रीअनुस्वारः नयुक्तस्तेनयेंओ
महः वह्नीरेफः दंष्ट्रीअनुस्वारः त्रिमूर्तिः ईनेनह्रीं अर्धेन्दुशाकारः नादरूपं वह्निबिंदुस्मृतिं युतं इत्यर्थः नेनश्रीं सयश्रोकारः ।
बिन्दुरनुस्वारः तेनश्रों स्वतनमः भगवामेध्योगवाणौ तेनभगवति विविष्टकमलाक्षी बिंदुमः कांतियुक्तः आकाशयुतः तेनमा का
मिकान विंदुयुतं तेननंकरुतीयंग शिवः तेनरोषुशिखरूपं भृगुः सअग्नीरेफः केवलः स्वरवर्जितः तेनर्वः द्वितीयवर्गस्यमध्यस्थं
ननपंचमं नविषमः तोसरूपं व्योमह वह्निरट कर्द्रे तेनरि सर्वसरूपं मसरूपं कामरंस राजिसरूपं सर्विद्रुवाक्तिः रंजितसरूपं
सर्ववशंकरूपौमध्येराजपदं स्त्रीपुरुषपदं दुष्टस्त्रगपदं मनपदं वशंकरिपदंचप्रत्येकंवदेत वनुर्थ्यानेषिसुकेः सर्वलोका
सरूपं विषमः पुनस्तत्रकाणिपुरुष तेनसकंसरूपं प्रादिसः म शिवयुक्तप्रकार युक्तंनेनमे नेभंव नदंतंश कांतियुग्रविः मा
दीर्घान मरुत्तय भृगुःसः प्रासरूपं तेनसा व्योमह कांतियुत आकाशयुतं तेनहाः येंह्रींश्रीं नमोभगवतिश्रीमातंगीश्वरि सर्वज
नमनोहारि सर्वमुखरंजि सर्वमुखरंजिनि सर्वराजवशंकरि सर्वस्त्रीपुरुषवशंकरि सर्वदुष्टमृगवशंकरि सर्वलोकमम
कंमेवशमानयस्वाहा ५८ अत्रमंत्रः तथा दक्षिणामूर्तिरस्यपादकष्टिबंदउदाहृत गायत्रंदेवतामोक्ताः मातंगीसर्वसिद्धिदा
एकविंशतिभिर्वर्णैर्हृदयंसमुदाहृतं त्रयोदशभिर्वर्णैः स्यात्शिखाद्वादशाणिकैः शिखातावर्णैः स्यात्कवचं दशभिस्त्रिभिः
नेत्रं द्वाभ्यामस्त्रं संस्थानंत्रवर्णैर्विभागशः वामायाकमलायायैर्मीमंकृष्टानकरांगयोः अर्थः प्रथमोकैरेकविंशतिभिर्वर्णैः
तेनचतुर्विंशतिवर्णात्मकोहृदयमंत्रः वर्णैस्त्रयोभिर्विंशत्यास्या हृद्विनिशावदानिलकवचनावचनात ॥ ॥ शि
शिरोललाटभ्रूमध्येतालुकंठगतोवसि अनाहतेभुजंहंसे जटरेनाभिमंडले स्वाधिष्ठानेगुह्यदेशेपादयोर्दक्षिणामयोः

मूलाधारे गुदे न्यसेत् सहान्महाद् धाक्रमात् कंठस्तनश्रोणिः गलस्कंदयः गुणीक हृदि वत्रः षाष्ठिवंसघष्टपवैत्ताष्टभिः दशांपंक्तिष्ठवे॰
दाग्निवेदश्रुमनगुणादिविभिः गणाख्ययाक्रमवोष्टा पर्वतास्सप्तपंक्तिदश वेदाश्चत्वारः अग्नयस्त्रयः वेदः एकः अतिहृदयं तथा पद॰
पंक्तिरियं प्रोक्ता मंत्रवर्णैर्यथाक्रमं शिरोवदनहृन्नाभिपादेषु विन्यसेत् ऋक्षेत्रवां गगनां रक्तां भूयो मंत्री करालिकां महोल्कुषां
स्तनानामादि वर्णाबीजपुरःसराः मातंग्यंतः प्रविन्यस्य वाणान्यासमथाचरेत् मूर्द्धि पादद्वयगुह्ये हृदंभोजे प्रविन्यसेत् द्राविणीं
शोषिणीं भूयो बंधिनीं मोहिनीं पुनः आकर्षिणीं स्तनानामादिबीजाद्याः स्वभलतणाः स्तनाद्यामादिवर्णाद्यबीजानि यासांतः
तदाद्याः श्रुपर्थः मातंग्यंतास्ततोऽन्यसेत् न्यासमथान्वदतां सपोः पार्श्वकपोलाभिदेशे कटिपार्श्वांसके पुनः बीजत्रयादिकान्मंत्री मन्मथं
मकरध्वजं मदनं पुष्पधन्वानं पंचमं कुसुमायुधं षष्ठं कंदर्पनामानं मतो भवश्चेतिप्रियो मातंग्यंतास्ततोऽन्यसेत् स्थानेष्वेतेषु मंत्र॰
वित् बीजत्रयं मूलमंत्राद्यं प्रथमान्याक्रुसुमाभूयोन्यानंगमेखला अनंगमदनातुरद्द्रनंगमदनातुरा अनंगमदनोद्वेगाभूय
स्तानंगसंभवा सप्तमानंगा भुवनपालिनी स्यादथाष्टमी अनंगशशिरेखाख्या मातंग्यंताः प्रकीर्तिताः विन्यस्य व्यापकतां मू॰
लेः धिष्ठाने मणिपूरके स्वात्कंठासये भ्रुवोर्मध्ये मस्तके मंत्रिणा ततः आद्ये लक्ष्मीसरस्वत्यौ रतिः प्रीतिश्च कीर्तिता शांतिः पुष्टिस्त
थाव्हिमीतंगी पदशोभा मूलमंत्रं प्रविन्यस्य तिज्ञमर्हति मंत्रवित् आधारदेशे यिष्ठाने नाभौ पद्मासना हृते कंठदेशे भ्रुवोर्मध्ये
विंदौ भ्रूयाकल्यापदे निरोधिकायाम हैंहौनादनादांतयो पुनः उन्मन्यां विषुवत् केवध्रवमंडलके शुभे भूमध्यादिशवानांतानि स्या
नात्मह्रदेशे न्यासे प्रथमां भामिनीं विद्युन्मालां चित्तशक्तिमप्यथ ततस्त्रमंदरानंदानागबुद्धिरिति क्रमात् शिरोभालस्हाया
रे स्वैनावीजशक्तियाधिकाः मातंग्याद्याः प्रविन्यसेत् यथावहृशिकोनमः मातंगीमहस्रायतामहालक्ष्मीपदादिकं सिद्धलक्ष्मी
पदाद्यांता मूलमाधारमंडले न्यसेन्नैव कुर्वीत व्यापकं देशिकोत्तमः एवं न्यस्तशरीरो सौ चिंतयेन्मंत्रदेवतां अस्तो दधिम

वि॰ या॰ ३९

१५०

557

ध्यायेद्रत्नद्वीपेमनोरमे सुवर्णप्राकारसंवीते मंडपे रत्नतोरणैःते कदंबविपिनकद्वारि कल्पद्रुमोपशोभिते वेदिमध्ये स्वासीनां श्या
मावर्णां शुचिस्मितां कदंबमालाभरणां हस्तिनीं चन्द्रशेखरैः मलंबालकसंयुक्तां चंद्ररेखावतंसितां ललाटे तिलकोपेतां ईषत्स्म
हसितानमां किंचित्स्वेदांबुमधुरललाटफलकोज्वलां वलीतरंगमध्यांतारोमराजीविराजितां सर्वाभरणसंयुक्तां मुक्ताहार
विभूषितां नानामणिगणोद्भटकटिसूत्रैरलंकृतां वलयैरत्नखचितैः केयूरैर्मणिभूषितैः भूषितां द्विभुजां बालां मधुघूर्णित
लोचनां आपीनमंडलाभोगसमुन्नतपयोधरां मलंबकर्णाभरणां कर्णोत्तंसविराजितां तमालनीलां तरुणीं मधुमत्तां मतंगि
नीं वनः बाहिकलातूणपार्श्वस्यांकुशान्वितां कोटिबालार्कसंकाशां जपाकुसुमसन्निभां एवं वापीनवर्णां च ध्यायेन्मातंगिनीं प
रां एवं ध्यात्वा समाराधयेन्मानसैरुपचारकैः अर्घ्यादिपात्राण्यामाय पूजयेत्परमेश्वरीं मातंगमंत्रकोशे मयादिः शक्तिस्तेजोरस
वह्निचतुरस्रमाधारमग्नेः पात्रं सूर्यस्य सोमस्य च विमलजलं मंडलं भावयित्वेति अर्घ्याधारमंडलमाह मध्यावित्रिति शक्ति
भुवनेश्वरीबीजेन वह्नि त्रिकोणमिति यावत् रमः षट्कोणं वह्निः अष्टकोणं मंडलमिति अग्रे नित्यादिषु त्रिषु स्थानेषु संवध्या
ति सारसंग्रहे धर्मादिकमेष्टवीके पीठशक्तीनेवार्चयेत् मातंग्यंता विभूत्यंते उन्नतिः कांतिरेव च सृष्टिः कीर्तिः सन्नतिस्तुष्टि
रुत्कृष्टिरेव च ऋद्धिश्च नवमेशे कामा मातंग्याः पीठशक्तयः वांमायाः कमलासर्ववशंकर्यै कमलापदे सनायतमइत्युक्त्वा मातं
ग्याः पीठमर्चयेत् देव्यामूर्तिं च मूलेन कल्पयित्वा यथाविधिः पुनर्मूलं परस्यै श्रीमातंगीमूर्तये नमः अर्चयेद्धूपपुष्पाद्यैस्तां
मूर्तिं साधकोत्तमः तस्यामावाहयेद्देवीमर्घ्यपाद्यविधानवित् इत्यादिः पूजयेन्मंत्री त्रिषट्कोणपूर्वक्रमात् पुरतोदक्षिणे सव्ये इति
प्रीतिस्सांजलिः कर्णांजलपाकरेष्वेतास्मिंते वा चक्रमांजलिः अरुणाभेत्वकोदंडेपुष्पबाणालसत्करा मध्यादिदत्तवसमष्टस्यापि देवः
लायायथाक्रमं मणसंमृणभ्रमेपद्मानि वदेत्यो मतसमभाः अग्नीशारक्षःपवनकोणेष्वग्रे दिशासु च यजेदंगानि मंत्रज्ञः पंचबाणा

स्ततो ध्यायेत् स्त्वग्रेक्रमतो मुक्ता सर्वाणि विद्रुमहीरकान् कमलाकृणाभा मुक्तान् थ सर्वाणापरांस्तथा दलेष्वष्टजपेद्यादनेगकु
स्मास्थिकाः गुणास्तणभयेहृतिपारयंस्मोहणप्रभाः अग्रेदलानां सहस्रावल्लापाश्चाकृष्टपणाः लक्ष्मीर्हेमप्रभा पद्मकराम्याश
त्वसंभवा विघ्नराजपुस्तककरा यन्त्वीणाकरे परे श्वेतासिते क्रंदसमाविघ्नराजन्नकरापरा विघ्नराजभयपुस्तकशांतिरूपणा येभ
येष्टदे द्वितीये ष्टदले स्मामन्मथायायामदोद्धताः पुरश्चाकृष्टचापस्याहृष्टतः सान्निधंगकाः यत्रसंस्थामातरः सुलदग्रेवाष्टभैरवाः
कपालशूलडमरुवेतालासक्तपाणयः दीर्घ्रस्वरायान्त्राद्यादिहसायाभैरवाश्चापि ततः षोडशपत्रस्थावामाद्याः श्यामविग्रहाः
श्वादशीनमरीपंचव्यजनं च ततः परं नागवल्लीदलं चैव वामं रंजनकोणकं वासो मात्यानपत्राणपाभरणांकुक ......
वामरंहणिवषकं तालं हंतेमरीपकं विश्वाणाश्वामहस्तेष्वदेवाश्चागात्रपाणयः स्कवर्णाश्च विमलाभावपत्रचैयेदिमाः वा
दयंतासदावीणां चतुःपत्रे ततो ध्यायेत् मातंग्यायाहृलास्त्रचापाः पाशांकुशवराभयैः दृधानाश्यामवर्णाश्च यातव्यामंत्रसनमैः
श्वग्रेनैर्ऋतवायव्यक्रमात्कोणेषु संयजेत् गणेशाद्यांश्च वटुकं तेज्ञपालं तदाहिं जयेत् ब्रतरन्ते लोकपालांस्तदस्त्राणि चततदृदि
रिति अथ प्रयोगाः तत्र प्रातः कृत्वा त्रिदियोगपीठन्यासां ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि श्रीदत्तिणामूर्तये ऋषये नमः मु
खे गायत्रेछंदसे नमः हृदि श्रीमातंगीश्वरीदेवतायै नमः इति विन्यस्य मम सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिस्का
यें ह्रीं श्रीं ॐ नमो भगवति श्रीमातंगीश्वरि सर्वजनमनोहारि हृदयाय नमः १ सर्वमुखरंजि सर्वमुखरंजिनि शिरसे स्वाहा सर्व
राजवशंकरि सर्वस्त्रीपुरुषवशंकरि शिखायै वषट् १ सर्वदुष्टमृगवशंकरि सर्वसत्त्ववशंकरि कवचाय हुं १ सर्वलोकम
मुकं मे वशमानय नेत्रत्रयाय वौषट् १ स्वाहा अस्त्राय फट् इति षोडा विभक्तैर्मन्त्रवर्णैः करषडंगन्यासौ विधाय शिरसि ऐं ह्रीं श्रीं
नमः ललाटे ॐ भ्रूमध्ये नमो नासिके भगवति कंठे श्रीमातंगीश्वरि गले सर्वजनमनोहारि उरसि सर्वमुखरंजि अनाहते स

वि·पा·२९

५५८

558

वेमखरं जिति दक्षभुजे सर्वराजवशंकरि वामे सर्वस्त्रीपुरुषवशंकरि जठरे सर्वजनपदवशंकरि नाभौ सर्वसत्ववशंकरि·
स्वाधिष्ठाने सर्वलोकं लिंगे ग्रसकं दक्षपादे मे वामे वशं मूलाधारे ध्यानय गुदे स्वाहा नमः मूले ऐं ह्रीं श्रीं रत्यै मातंग्यै नमः हृदि र
प्रीत्यै नमः भ्रूमध्ये २ मनोभवायै नमः शिरसि २ हंसलेखायै नमः पद्मवदने गगनायै हृदि रक्तायै गुह्ये कंकरालिकायै पादयोः मे
महोत्सुकायै शिरसि ईशाविन्यै पादयोः शोशोषिण्यै मुखे २ वेदधिन्यै नमः गुह्ये मोमोहिन्यै हृदये श्राकर्षिण्यै नमो मुखे २ मन
ध्यायै नमः वामांसे मकरध्वजायै नमः वामपार्श्वे मदनायै नमः वामकट्यां २ पुष्पधन्वने नमः पद्मनाभौ कुसुमायुधायै नमः दक्षकट्यां कंदर्पा
यै नमः दक्षपार्श्वे मनोभवायै नमः वामांसे मकरध्वजायै नमः वामपार्श्वे मदनायै नमः वामकट्यां २ पुष्पधन्वने नमः पद्मनाभौ कुसुमायुधाय
मा· दक्षकट्यां कंदर्पायै नमः दक्षपार्श्वे मनोभवायै नमः दक्षांसे रतिप्रियायै नमः मुखे अनंगकुसुमायै नमः वामांसे अनंगमेखलायै नमः·
वामपार्श्वे अनंगमदनायै नमः वामकट्यां अनंगमदनातुरायै नमः नाभौ अनंगमदनोद्वेगायै नमः दक्षकट्यां अनंगसंभवायै नमः दक्ष
कट्यां अनंगसंभवायै नमः दक्षपार्श्वे अनंगभुवनपालिन्यै नमः दक्षांसे अनंगशशिरेखायै नमः मूलाधारे लक्ष्म्यै नमः लिंगमूले स
रस्वत्यै नमः मणिपूरे रत्यै नमः हृदि प्रीत्यै नमः कंठे कीर्त्यै नमः मुखे कांत्यै नमः भ्रूमध्ये पुष्ट्यै नमः शिरसि तुष्ट्यै नमः मूर्ध्नि [illegible] मू
ले ब्राह्म्यै नमः स्वाधिष्ठाने माहेश्वर्यै नमः नाभौ कौमार्यै नमः हृदि वैष्णव्यै नमः कंठे वाराह्यै नमः मुखे इंद्राण्यै नमः भ्रूमध्ये चामुंडायै नमः शि
रसि महालक्ष्म्यै नमः मूले असितांगाय नमः स्वाधिष्ठाने रुरवे नमः नाभौ चंडाय नमः हृदि क्रोधाय नमः कंठे उन्मत्ताय नमः मुखे कपालिने
मा· भ्रूमध्ये भीषणाय नमः शिरसि संहाराय नमः आधारे वामायै नमः लिंगे ज्येष्ठायै नमः नाभौ रौद्र्यै नमः हृदि शांत्यै नमः कंठे श्रद्धायै नमः भ्रूम
ध्ये वागीश्वर्यै नमः बिंदौ क्रियाशक्त्यै नमः कलापदे लक्ष्म्यै नमः निरोधिकायां सूक्ष्मायै नमः अर्धेंदौ मोहिन्यै नमः नादमध्यमायै नमः नादा
न्ते भाविन्यै नमः उन्मन्यां विषुघ्नायै नमः विषुवके विकृत्यै नमः ध्रुवमंडले सुंदरे नंदायै नमः शिवे नागमवत्यै नमः शिरसि मातृका

शिरसि मातंगायै नमः। ललाटे मातंगेश्वर्यै नमः। हृदि महालक्ष्म्यै नमः। मूले सिद्धलक्ष्म्यै नमः। मूलाधारे मूलमंत्रेण विन्यस्य तेनैव व्यापकं कु-
र्यात्। ततो ध्यानादि मानसपूजान्ते प्रमाणोक्तं मंडलं कृत्वा संप्रदायात्कलशं मंत्रेण मंडलमध्ये मायाबीजत्रयेण त्रिराहुत्या षट्कोणं
श्रीयंत्रं प्रणवपुटैः हृत्कलैः स्वबीजैर्वह्निकोणाष्टदलेषु तत्र संप्रदायोक्तविधिनार्घ्यपात्रं संस्थाप्य पात्राणि च पात्राणि संस्थाप्य
स्थापितपीठे कुंकुमादिनाष्टकेसरमष्टदलकमलं कृत्वा तत्कर्णिकायां बाभिमखगोत्रं त्रिकोणं तन्मध्ये अष्टदलाद्बहिः पुनरष्टद-
लकमलं तद्बहिः षोडशदलकमलं तद्बहिश्चतुर्दलं तद्बहिर्भूपुरं तद्बहिरेवं चतुरस्रत्रयं कुर्यादिति पूजाचक्रं निर्माय समुरतः
पीठादौ संस्थाप्य मूलेनाभ्यर्च्य शोधादि स्थापनान्तं पूजां तेनैव ककारादि नामावलीं ते अष्टदलकेसरेषु ॐ ऐं ह्रीं श्रीं विभूत्यै नमः। एवमुन्न-
त्यै नमः। कान्त्यै नमः। पुष्ट्यै नमः। कीर्त्यै नमः। सन्नत्यै नमः। व्युष्ट्यै नमः। उत्कृष्ट्यै नमः। मध्ये ऋद्ध्यै नमः। इति संपूज्य ऐं ह्रीं श्रीं सर्वशक्तिकमलासनाय
नमः इति समस्तपीठं संपूज्य मूलं ब्राह्मं श्रीमातंगीश्वरी सर्वतः कल्पयामीति मूर्तिं परिकल्प्य पुनर्मूलमुच्चार्य परस्य श्रीमा-
तंगीश्वरीमूर्तये नमः इति मूर्तिमभ्यर्च्य ध्यात्वा तस्यां देवीमावाहनादि प्राणप्रतिष्ठान्ते पाद्यादिकं श्रावयावरणपूजं दत्वा मे पञ्चपुष्पाञ्जलिं
लिदो गिर्वाणा यो निर्वि तिस्रो दश मुद्राः प्रदर्श्य स्नानादि पुष्पोपचारैस्तैः प्रावरणं पंगतेन देवीं ध्यात्वा षडंगानि संपूज्य ऐं क्लीं श्रीं रत्यै
नमः। एवं प्रीत्यै नमः। मनोभवायै नमः। इति प्रादक्षिण्येनाभ्यर्च्य त्रिकोणाष्टदलयोरन्तराले मध्ये चतुर्दिक्षु वं ह्रं ब्लें द्राविण्यै नमः।
गं गणनाथाय नमः। कं कालिकायै नमः। मं महोक्षुभायै नमः। इति संपूज्याग्नीशासुरवायव्यमध्ये चतुर्दिक्षु क्रमेण षडंगानि सं-
पूज्य त्रिकोणाष्टदलयोरन्तराले यं द्रां द्राविण्यै नमः। शों शोषिण्यै नमः। वं वंधिन्यै नमः। मों मोहिन्यै नमः। आं आकर्षिण्यै नमः। इति देव्य-
ग्रादि चतुर्दिक्षु पुनर्देव्यग्रे च प्रादक्षिण्येनाभ्यर्च्याष्टदलेषु देव्यग्रदलमारभ्य प्रादक्षिण्येनानंगकुसुमायै अनंगमेखलायै
अनंगमदनायै नमः अनंगमदनातुरायै नमः अनंगमदनोद्वेगायै नमः अनंगसंभवायै अनंगभुवनपालिन्यै। अनंगशशिशेखरा

यै नमः इति संपूज्य तदग्रेषु लक्ष्म्यै नमः· सरस्वत्यै नमः· रत्यै नमः· प्रीत्यै नमः· कीर्त्यै नमः· कान्त्यै नमः· पुष्ट्यै नमः· तुष्ट्यै नमः· ततो द्वितीयाष्टदलमूले
षु देव्यादिभिमादिति एपेन ऐं क्लीं श्रीं मन्मथाय नमः· मकरध्वजाय नमः· मदनाय नमः· पुष्पधन्वने नमः· कुसुमायुधाय नमः· कंदर्पा
य नमः· मनोभवाय नमः· रतिप्रियाय नमः· पत्रमध्येषु अनङ्गरूपायै नमः· ईं माहेश्वर्यै नमः इत्यादि दलाग्रेषु· शंखसितनागभैरवाय नमः
इत्यादि भैरवाष्टकं संपूज्य षोडशदलेषु वामायै नमः· ज्येष्ठायै नमः· शान्त्यै नमः रौद्र्यै नमः· श्रद्धायै नमः· वागीश्वर्यै नमः क्रियाशक्त्यै नमः लक्ष्म्यै न
मः· हृष्ट्यै नमः· मोहिन्यै नमः· प्रथमायै नमः भाविन्यै नमः· विप्लुतायै नमः विक्लिन्नायै नमः· सदानन्दायै नमः· नागवत्यै नमः· ततस्तद्द
लेषु ३ मातंग्यै नमः ३ महालक्ष्म्यै नमः· सिद्धलक्ष्म्यै नमः· इति संपूज्य वत्तरस्याभ्यन्तरे आग्नेयादिचतुःकोणेषु पादलिप्तेन ग्रां गणा
धाय नमः ॐ दुर्गायै नमः ॐ दुर्गायै नमः श्रौं वटुकाय ॐ क्षेत्रपालाय नमः इत्यभ्यर्च्य ततो बहिः प्रागवल्लोकपालादीन् सर्वं समापयेदि
त्थं मन्त्रपदं पूर्वं मन्त्री मन्त्रं यथा ध्यायेत्: त्रिमध्वक्तैः पुष्पैः कैर्जुहुयात् बन्धूककुसुमैर्वशी तर्प्यं गां मातंगेन कुब्जा ब्राह्मणानामायतं ता
ष्ठा एवं सिद्धमन्त्रो मन्त्री साधयेदिष्टवाञ्छितं भाग्यार्थी जुहुयाज्जातीमल्लिकानागकेसरैः श्रीफलैः स्थापितं यत्र हीमा सम्प्रिय
लभेत् राजा राजपुत्रः पंकजैः साम्प्रियमाप्नोति नैवेद्यैः लक्ष्मी पुष्पोत्पलैः सर्ववश्यं एकलं जगत् जपाबन्धूकबकुलैर्ब्रह्म
त्वमवाप्नुयात् दैवैः समतोभिषिक्तैः हुत्वा यदि श्यामापुष्पैः सर्वं हि मन्त्रवित् मधुना वहुनेनं मन्त्री सर्वे सिद्धिर्भवत्यलं त्रिमध्वक्तैः पुष्पैः समस्तैर्वेत्तमो
लैः समिद्भिः जुहुयाद्दधिकामस्वाङ्गुडीभिर्भुक्त्वं हरेत् कदम्बकुसुमैर्ईशं वशयेत्समदाजनात् आयुःकामः प्रजुहुयाद् दूर्वाभि
स्तैः समिद्भिः जुहुयाह् क्षिका मस्त्राग्रइवी भिर्भुक्त्वं हवेत् कदम्बकुसुमैः ईशावशयेत्समदाजनात् आयुःकामः प्रजुहुयाद् दूर्वाभि
र्नीत्रमंसशायः ग्रन्थं प्रजुहुयान्मन्त्री ग्रन्थवान्भवती विरात् शालितण्डुलहोमेन धनाकुलगृहोभवेत् होमाद्रक्तं तु पद्मानां कंसाङ्कुपु
कं तत्र भवेत् नंद्यावर्तैः प्रसूनैः स्याद्धोमो वाक्सिद्धिरः परं लिंबप्रसूनहोमात्तु कमलां वाञ्छितां लभेत् ऽनेकिंशुकपुष्पैः
समभवेत्सर्वमातिनिपि: वेदनागगकर्पूररोचनाकुंकुमैरपि होमात्तु विश्वं सकलं वशयेत्रात्रमंसशयः ग्रहाभिजन्मैर्वैन्तस्त्तिलकं

जनमोहनं सिंधुवारस्य मूलानि होमयेद्रूपमुक्तये उग्रगंधस्य तैलेन संसिक्तैर्लवणैरिह नेतत् ग्रविराकृत्तु संपंसनाशायेन्नात्र संश
यः संचूर्णितनिशामिश्रैर्लवणैः स्तंभयेद्रिपून् परिपक्वैर्बदरिसैः फलैः पुष्पैः सुगंधिभिः होमाद्वाञ्छितमाप्नोति नात्र कार्या
विचारणा ॥ सारसंग्रहे बालात्रिबीजं वाग्बीजं मायां च कमलां वदेत् तारं स्वाहान्तकमीयं ति श्रीमान्तं पदं वदेत् ये पंचधा नेत्र सर्व
जनां तत्र दीर्घाकालो वचनो विपत् विसर्गं भूविरं ज्ञातां तिस्रो शक्ति विद्विषा मध्ये सर्ववशंकर्यः पंचमस्त्वाव्ययेकमात् राजस्त्री
पुरुषं इह स्वर्गं मनयं देवदेव लोकं स्वाइमकं मे वशमानय ह्रुं मकं वैपरीत्येन चाष्टकवीनष्टकोतिको मनुः वयं तत्र
हनवतिमिनै रुद्रिनयादयात् ग्रुपं मंत्रासि भवन वशीकारकरः परः प्राचाणां तयहान्याणो महा पुणपतमेरप इः मायाहे
नपुण्यानां मुनीनां यपसेविनः बालाविनरणेकल्पपादपः परिकीर्तितः बालात्रिबीजं वाग्बीजं माया श्रीं कमला
श्रीं तारं ॐ ह्वं नमः भगवत्स्वरूपे पालीयंवः निसद्रूपे श्रीमानरोपमृदि स्वरूपे सर्वजनस्वरूपे दीर्घानकालोम नोस्वरूपे विपत्
हरिस्वरूपे सर्वमनवं स्वरूपे चायंत्तः निसद्रूपे स्मरक्लीं शक्तिः श्रीं इदिराश्रीं सर्वस्त्रीपुरुषवशंकरि सर्वदुष्टमृगवशंकरि
सर्वसत्ववशंकरि सर्वलोकवशंकरि अमुकं स्वरूपं ग्रत्रनमपि सुहृत्वमपतरानुपपतेः मे वशमानय स्वरूपं दष्टुमकं
स्वाहा वैपरीत्येन श्रीं ह्रीं ऐं सौः क्लीं ऐं इति क्रमेण ऐं क्लीं सौः ऐं ह्रीं श्रीं ॐ नमो भगवति श्रीमातंगेश्वरि सर्वजनमनोहरि सर्वमुख
रंजिनि क्लीं ह्रीं श्रीं सर्वराजवशंकरि सर्वस्त्रीपुरुषवशंकरि सर्वदुष्टमृगवशंकरि सर्वसत्ववशंकरि सर्वलोकवशंकरि अमु
कं मे वशमानय स्वाहा श्रीं ह्रीं ऐं सौः क्लीं ये ८८ मंत्रराजमत्रकोशे सिद्धेस्मनवतिवर्णात्मके मंत्रे सर्वे पश्चपहितफलाः मंत्रा भ
वंति तस्मात् मंत्रमिमं सर्वदैवं जपेदिति तथा उच्छिष्टायाः शर्वमुदिताः मंत्रस्यास्य भवंतीह ततस्तमारकांत्यस्य देवता भाव
सिद्धये पंचबाणान् मलीलाविनयेस्तापकोतमाः मकरध्वजमंत्रं च तयाविनयेस्तापीः मकरध्वजे रेमायाह्लंदंतो भास्मवाहिकः

मकरध्वजमंत्रोयं सर्ववश्यकरः परः शिखाशिरोललाटेषु भ्रूमध्ये नेत्रयुग्मके श्रोत्रयोर्घ्राणयोर्वक्त्रे गंडयोः कण्ठदेशके क्रमात् अंसयो
र्हृदयोर्न्यसेत् स्तनयोर्हृदयांबुजे नाभिमंडलके लिंगे मूलाधारे पदाग्रयोः त्रयोविंशतिसंख्यानि त्रिरेकैकद्विचतुस्तथा षडष्टस
म[illegible]वेद्रामृदशपंक्तिभिः वसवश्चेदवह्निवेदाद्विद्विद्वित्रिक्रमान्न्यसेत् वेदः १ पंक्तिः १० वसु ८ वह्निः ३ श्रुतिः २ एको
नविंशतिपत्कामंत्रार्णादितः क्रमात् पदैः षड्भिः षडंगानि त्रितारायैः प्रकल्पयेत् मतंगमतकोपोक्तं अष्टाद्यन्यासानंतरं अं
गुलीषु तलयो रथ न्यसेत्तं च बाणान् मकरध्वजास्तथा अंगषट्कमथ मालिकावलिं मूलमंत्रमपि विंशतिः कृतमिति न्यासक्रमः उक्तः
यथोपदेशं कार्यमिति शारदायाः पुनः पंचकृत्तो पार्श्वयुगे हृदि मणिपूरकपयस्याद्यस्याधाविन्यसेन्नतः पदद्वंद्वसंधिषु
नतो हृष्टो लक्ष्म्यादिकान्न्यसेत् सव्यमारभ्य दोर्द्वंद्वसंधिषु क्रमशः स्थोः लक्ष्म्यायाः पूर्वमर्दिताक्षकोरक्षोपविन्यसेत् कांतेचैव
भ्रुवोर्मध्ये नेत्रश्रोत्रगंडेषु च नासापुटमुखे गंडद्वंद्वे निदाघ्रदेशके मूलाधिष्ठाननालौ च वामायाः षोडशान्न्यसेत् दंतांग्रि
मारभ्य पादद्वंद्वसंधिषु भेश्वान् मातंग्यादिं चनकं च हृदि नाभौ योनौ गुदे गणेशाद्यगोविंदकलेत्रपालास्ततो न्यसेत् कंधूम
ध्याष्टकेटेषु मूलेन व्यापकं न्यसेत् सरस्वती तथा लक्ष्मी निधियुग्मं च विन्यसेत् प्रान्तेनैव भ्रुवोर्मध्ये स्वराणां हृदयं पदं च एवं
न्यस्ततनुर्मंत्री ध्यायेद्देवीमनन्यधीः शुभ्रत्नमहोदधिमध्ये रत्नद्वीपे सकलकल्पद्रुमवने मणिमयमंडपमध्ये मणिमयसिंहा
सनस्थोर्ध्वं मातंगीमंबुजासनां मृदिताः माहेशीमानेत्वणां संस्थितां पदद्वंद्वां कदंबकुसुममालाशोभितां वीणां शोभितक
रां हृद्यकवलनामायुक्तविवोधरां कस्तूरीतिलकां स्फाणांकं च कुटिलमंकं भवमलकृतिः श्यामांगीं शोभितोज्ज्वलविभूषणां
शुकपुष्पमलोत्रेवपं मादयाहरहाभसनामं जीवसंशोभितामंभकोपं च रद्धामस्मितहर्षासननपंयंनीं मुदाध्यायेत्याः श्रीमातं
नश्चाखिलकलारूपं प्ररूपं कंशारिकां पूर्वोक्तेषु भेपीठ पंत्रमेतन्न्यकल्पयेत् त्रिकोणं पंचकोणं चाष्टदलपत्रकलाकृदं

अत्राभ्यर्च्य यजेद्देवीं मंत्री षडंगावरणं वाम् आदौ लयांगमभ्यर्च्य भोगांगं पूर्ववद्यजेत् पूर्वोक्तवत्सन्ध्यायां यजेन्मंत्री यथाविधि शक्तीर्विण्णा-
यः पंचकोणेष्वभ्यर्च्य मंत्रिणा सदा अष्टपत्रे यजेन्मातॄः लक्ष्म्याद्याश्च तदग्रतः वामाद्याः षोडशादलेन ह्रासोष्टदलेषु तः भैरवानष्ट
वाभ्यर्च्यैनद्वाह्ये चतुरस्रे मातंगाद्या यजेन्मंत्री नंदादीन् गणपादिकान् सरस्वत्यादिका मंत्री तथाभ्यजयेत् ततः लोकपालान्यजेद्बा-
ह्ये तदस्त्राणि ततो बहिः एवं संपूज्य मातंगीं यथाशक्ति समर्चयेत् पुनरभ्यर्च्य मातंगीं षट्कं सामिषान्नैश्च पानकैः संतर्प्य स्तुतिवे-
याथ देवीं नत्वा ततो बलिं दद्यादिक्षुकेन मंत्रस्तने घृतलसते विराट् नमो भगवतीमुत्कामातंगीश्वरि तत्परं इमं बलिं गृह्ण गृह्ण मं
स्वाहाशब्दमथोच्चरेत् बलिमंत्रोयमाख्यातः सर्वकामफलप्रदः अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादि योगपीठन्यासांते मूलेन प्राणा-
यामत्रयं कृत्वा शिरसि दक्षिणामूर्ति ऋषये नमः मुखे गायत्रीछंदसे नमः हृदि मातंगीश्वरीदेवतायै नमः इति विन्यस्य मम सर्वाभी-
ष्टसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिरुक्त्वा पापवन्यासं कराविन्यस अंगुष्ठयोः ह्रां ह्रां विति सौमातंगीश्वरीदेवतायै नमः तर्जन्योः श्रीं श्रीं शि-
रसे नमः मध्यमयोः वं वं शिखायै नमः अनामिकयोः मों मों हृदयै नमः कनिष्ठिकयोः श्रां श्रां कवचाय नमः करतलयोः ऐं मकरध्वजाय क्लीं नमः
इति विन्यस्य शिखायां ऐं क्लीं सौः नमः एवं शिरसि ऐं ह्रीं श्रीं ललाटे श्रीं भ्रूमध्ये नमो दक्षनेत्रे भगवति वामनेत्रे श्रीमातंगीश्वरि द-
क्षश्रोत्रे सर्वजनमनोहरि वामे सर्वमुखरंजनि दक्षनासापुटे क्लीं वामनासापुटे ह्रीं मुखवृत्ते श्रीं दक्षगण्डे सर्वराजवशंकरि वामे स-
र्वस्त्रीपुरुषवशंकरि कण्ठे सर्वदुष्टमृगवशंकरि दक्षांसे सर्वसत्ववशंकरि वामे सर्वलोकवशंकरि उदरे अमुकं दक्ष-
स्तने वामे वशंकरि हृदि आनयनाभौ स्वाहा लिंगे श्रीं ह्रीं ऐं मूलाधारे सौः क्लीं ऐं इति विन्यस्य क्लीं श्रीं सर्वजनमनोहरि हृ-
दयाय नमः २ सर्वमुखरंजिनि शिरसि २ क्लीं ह्रीं श्रीं सर्वराजवशंकरि शिखायै २ सर्वस्त्रीपुरुषवशंकरि कवचं २ सर्वदुष्टमृगवा-
शंकरि नेत्रं २ सर्वसत्ववशंकरि अस्त्रं २ इति करांगन्यासं विधाय कुचद्वितवामपार्श्वे हृदयनाभिष्वपि नवशक्तीर्विण्णायाः पंचविंश

वि·या·२९

५६१

561

स्य दक्षपादांगुलिमूले ग्रां ब्राह्म्यै मा· एवं सव्यासंधि दक्षजानु दक्षोरुमूल वामोरुमूलेन जानु गुल्फसंधि अंगुलीमूलेषु मा
हेश्वर्यादि महालक्ष्म्यंता विन्यस्य वामदोर्मूले लं लक्ष्म्यै मा· तन्मध्यसंधौ मं सरस्वत्यै मा· मणिबंधे रं रत्यै मा· अंगुलीमूले प्रीं प्रीत्यै मा·
दक्षकरांगुलीमूले कीं कीर्त्यै मा· मणिबंधे कां कान्त्यै मा· मध्यसंधौ पुं पुष्ट्यै मा· शिरसि वां वामायै मा· भ्रूमध्ये ज्येष्ठायै मा· दक्षनेत्रे रौ
द्र्यै मा· वामे क्षां क्षमायै मा· दक्षकर्णे पुं पुष्ट्यै मा· वामे वां गौर्ये मा· गुदे क्रियाशक्त्यै मा· दक्षनासिके लं लक्ष्म्यै वा· वामे लं लक्ष्म्यै मा· मुखे सौं दि
व्यै मा· दक्षगंडे मं मध्यमायै मा· वामे भां भाविन्यै मा· जिह्वाग्रे विं विपुलतायै मा· मूलाधारे विं विकृत्यै मा· स्वाधिष्ठाने सं दं दक्षायै मा
नालं लिनागवत्यै मा· इति विन्यस्य दक्षपादांगुलिमूले अं असितांगभैरवाय नमः गुल्फसंधौ रुं रुरुभैरवाय जानुनि चं
चण्डभैरवाय· दक्षोरुमूले क्रं क्रोधभै· वामोरुमूले उं उन्मत्तभै· जानुनि कं कपालिभैरवाय गुल्फसंधौ भीं भीषणभैरवाय अंगुलिमू
लेषु अं अनंगादिभैरवाय हृदि मानंदभैरवाय मा· नाभौ महामायायै मा· शिरसि सिद्धिलक्ष्म्यै मा· गुदे लं लक्ष्म्यै मा· शिरसि ग
णेशाय भ्रूमध्ये दुर्गायै सर्वविघ्नहराय कंठे क्षेत्रपालाय इति विन्यस्य मूलेन सर्वांगव्यापकं कृत्वा मां विसर्जयेत् मा· भ्रूम
ध्ये लक्ष्म्यै मा· दक्षचरणे श्रीं विनियोगाय मा· इति विन्यस्य ध्यानं मानसपूजां च कृत्वा गणेशादिपंचकं कुंकुमादिना त्रिकोणं विन्यस्य तद्बहिः
पंचकोणं तद्बहिरष्टदलं तद्बहिः षोडशदलं तद्बहिः पुनरष्टदलं तद्बहिश्चतुर्दलं तद्बहिश्चतुरस्रं तद्बहिरेपि तच्चतुरस्रत्रयं विमा
तिसृणां चक्रं निर्माय सपुष्पतः पीठावाहनसंस्थाप्य मूलेनाभ्यर्च्य योन्यादिस्थापनतायामनुसृजाते श्रीभैरवं मानं गुरुपीठमभ्यर्च्य न
त्रसावत्यादि कुलनादिपुष्पोपचारान्ते लययोगमभ्यर्च्य त्रिकोणाभ्यंतरे श्रीभैरवं तत्त्वं नामानि संपूज्य त्रिकोणे श्रीभैरवादीन्
यमभ्यर्च्य पंचकोणे ब्राह्म्यादिपंचकं दक्षिणादिसादात्म्येनाभ्यर्च्य अष्टदले ब्राह्म्यादिष्टकं तद्बहिः षोडशदले पोषकं षो
डशपत्रेषु कमादिशक्तिषोडशकं वायव्येष्टदले भैरवाष्टकं चतुर्दले मातृकादिचतुष्कं चतुरस्रस्याग्रे पादिकोणेषु गणे

महा

शादिवत्तक्षं देव्यादिद्वारवत्तत्षडंगन्यासो कं सरस्वत्यादिवत्तक्षं तद्बहिर्लोकपालांस्तद्वत्स्त्राण्यात्र संपूज्य मूलमंत्रं स्वष्यादिन्या
सपूर्वकं यथाशक्ति जपित्वा समर्पेक्षपदी पानिवेद्यनैवेद्यं शायवत्संस्कृत्य ॐ नमो भगवति मातंगीश्वरि इमं बलिं गृह्ण गृह्ण २
स्वाहेति नैवेद्यमत्र स्नदेव्या उत्तरभागे वा पश्चादीशानांतं पंक्तिक्रमेण २ गुरुभ्यो नमः पूर्वं परमगुरुभ्यो नमः परमाचार्येभ्यो गु
आदिसिद्धेभ्यो गुरु श्रमस्तद्गुरुभ्यो नम इति संपूज्य समापयेदिति तथा पूर्वमेव जपेल्लक्षं दशांशतस्त्रिमधुरे पलाशपुष्पैस्त्रिमा
त्रपुष्पैश्चैर्वा तेपुरं हुनेत् तर्पणं मार्जनं कुर्याद्ब्राह्मणानपि कुमारीभोजयेद्वापि वशं पायेत् लोभयेज्जगत् मातंगीविद्य
होमतः सर्वकर्माणि साधयेत् कुंडेवास्थंडिले वापि विदध्यात्काम्यकर्मैव रक्तवस्त्रपरीतांगो रक्तमाल्यानुलेपनः हुता
त्वैर्गुग्गुलैर्हुत्वा राजानं वशयेत्सुधीः मल्लिकाजातिपुष्पाणैर्हुत्वा प्राज्ञः पुमान्भवेत् राज्यार्थी बिल्वपत्रैश्च हुनेन्मधुविशेषतः
श्रीकामः श्वेतपद्मैश्च पीतैर्वापि वसं हुनेत् उत्पलैर्धनकामस्तु लक्ष्मीपुष्पैश्च होमयेत् वंधूकपुष्पैर्वागर्थे किंशुकैर्वकुलै
र्हुनेत् वशार्थी मधुसंयुक्तैर्मधूककुसुमैर्हुनेत् आकर्षणे तु लवणैस्तिलैर्मधुरसंयुतैः वंशलैर्हाहिमाप्नोति गुग्गुलैर्वाभिसं
वर्द्धनेत् अन्नार्थी जुहुयादन्नं धनार्थी शालितंडुलैः गंधद्रव्याणां होमस्तु सर्वसौभाग्यदो भवेत् कुंकुमैरोचनाभिर्वा होमो
वशार्थिनां मतः नंद्यावर्तैश्च वागर्थी श्रियार्थी बिल्वफलकैः पलाशपुष्पैस्तेजोऽर्थी कपिलाज्येन वा हुनेत् पात्रोरुक्मासहस्र
मतुल्यात्कुसुमैरपि विषहृत्तोयनिवारणाय श्लेष्मातकविभीतकैः विषहृत्तः कोविदारैः श्लेष्मातकः वशीकरणेऽपि
हः काम्यकुक्कुभाषया उलूककाकपक्षोत्थपक्षैस्तैलपरिप्लुतैः पिचुमंदकतैलसंसिक्तैर्वा लिभेत् कौशिकयक्षपक्षकैर्वैरि
मन्त्रकोशवाक्यात् होमयेद्विघ्ननाशाय गणेशाय वा किंशुके पायसैर्मधुसंमिश्रैः वृद्धिकरैस्तथा उन्मादनाशनो होमः पा
यसैर्हुतैः संस्कृतैः मरिचैस्तिलतैलाक्तैः कामस्यारुणवरापदः निर्गुंडीमूलहोमेन निगडस्य च मोचनं अथातः संप्रवक्ष्यामि जीव

स्याकर्षणं परं साध्यः प्रतिकृतीं कृत्वा च तत्रो मंत्रवित्तमः प्रकामसाध्यलेहृत्तोष्यामस्पृक्षिहेन वा पुनः स्रयालिखितसाध्याख्यः
कृतामृत्स्यापनाः स्पृभाः प्रनाः स्पृष्टाज्जपेन्मंत्रमष्टोत्तरशतं पृथक् मुलाधोऽङ्गलान्मृतिमुम्नानेत्तु रजां खनेत् स्नास्नायः पिष्ट
भवाम्बूद्वृत्यालिखेनेततः पादद्वयाम्रुच्लाधस्याङ्गोवयेहृदंमंत्रवे मध्यक्षिपृष्ठमपोमूर्ध्न पानतामपद्वांसुत्वा पोनलोणाहृतेपानु
पादपांशुंतथैव च गुरुमादिकसंयुक्तं मृत्तवं पेषयेत्ततः तेनप्रतिकृतिं कृत्वास्य प्राणान्प्रतिमन्त्रुला रक्तमाल्यानुलेपः कृतन्या
सविधिः सम्यं प्रतिमायोजसंहारवन्नीनानं प्रविन्यसेत् नामप्रतिष्ठितप्राणांमंत्री तदनु पूर्ववत् अग्निनासमपथाङ्क्षितांतासाध्य
ततनृत्वद्वे अग्नेलेन्तदूर्यात्साध्यं सम्पवंस्थितिशान्त्यावं प्रकोष्ठितकमलाद्वितीयोर्हप्रारीयत तनोयोवा कमलादिचनद्वैषम
तकेनच भागस्तपंचमोदोलिषष्ठोदेहाहैनः परः कमलादिनिमेवंप्रोणांवामादिकल्पयेत् पुंसांदत्तिणभागादिवेष्टवास
प्रथादृथक् अष्टवैकादशांशोवापल्पमानान्तरुत्वेदृतः पवंसमाहृतोनार्थः संतुष्टामदवान्तराः स्त्रियंदर्षयोवेपमानाः साधके
स्तत्तामसाः विक्षिपनदृष्णलोलेनानिनवं वसनाः स्पृभाः ज्ञाद्विज्ञाविनमकेतिपष्पुंसांनपविस्तजं इमां सर्वोवाहदेवंसः कुर
णायुक्तमानसाः यत्नेतिसाधकाप्याग्रमदवानलदीपिताः निःस्पृतिदासवत्तासमंत्रिणायोषितः सदा लवणानि लूनेलाङ्के
होमयेत्वनुनाप्राणं हरिद्राचूर्णसंयुक्तं लवणं स्तंभनेमतं नवत्रकूटलाल्सप्रायोगवाकाः सांस्पृदे मातंगीप्रीयते मंत्री भौमवारे
प्रपूजयेत् कन्यामेकांनयातिस्तस्यापंचसमंतथा पुनः स्वाङ्गभिभेदयभोज्ययेत्सप्तमन्नपानैर्मनोहरैः पुष्पैर्धूपैश्च दीपैश्च स्रक्स्नाश्ज्या
स्वदक्षिणैः वीणादृलागायकाम्रस्रग्भूज्याः सर्वपि पल्लवः सर्ववर्णाभिरमयेसप्तसन्नपानैर्मनोहरैः शुचनेपापप्रमंत्रैः सर्वभावे
नमवेदा सर्वेनार्थीभावनीयाश्यामापवात्रमंत्रिणः भौमवारेतथापि पूमयानरीयान्प्रकारयेत् प्रत्नलपेपूतेनेनामा
तंगीप्रीनयेद्बुधः मातंगीप्रीतये मंत्री योगिस्त्रीः पृष्ठकंपनेत् वाग्भवाद्याः अष्टस्यास्त्रष्टजांतेतायथाक्रमम् दिव्यापायोगि

मध्यपूर्वकं यजेत् । वाग्भवाद्याः प्रजप्यास्य पूजां तेनाथ यथाक्रमं । दिव्याद्या योगिनी सर्वा महदाद्यानथापरा । सिद्धादिका गणेशाख्या
मेताखिम्यपि कीर्तिता । शाकिनी च तथा काली कालरात्री निशाचरी । ऊर्ध्वकेशी विरूपाक्षी शुष्काङ्गी भोजिनी मता । तथा ईशानपित
यावीरभद्रस्य पीठिता । मुण्डमाली षोडशोपेता ईशानादि प्रपूजयेत् । कलहाद्याश्रियाद्यान्याः सम्प्रताम्रकीर्तिता । गदिनी घोरवकाली
विश्वरूपा भयंकरी । वाराही वज्रमारीस्या मृगास्या रणपीठिता । भयासुरा रुद्रकांकार्याणीयशोला च भीषणा त्रिपुरान्तकभैरव्या
ध्वंसिन्यपि च संमता । क्रोधिनी ज्वर्मदाग्नेया आग्नेयादि प्रपूजयेत् । हंसा च दिव्या वज्रागीदीर्घालंबोष्ठयाल्विता । तापिनी मंत्रयोगि
नी कालाग्निश्चाद्वितीयका । वह्निरूपा चक्रकाली भुवनेश्वर्यपीठिता । ङ्कारी स्याच्चकौमारी यमदूती कराललिनी । नैऋत्यादि
न्नेदेता योगिन्यः षोडशक्रमात् । क्रोधिनी मंदिरा पद्मा ज्ञानमंवानथापरा । ग्रयवाविणपिवरा क्षामरीकामुकी मता । लोमकाघो
रावीन हम्मनाकं सेग्रहपिणी । व्याघ्री सवैजटी चान्या विकटा घोरयासद । कपालिनी समुद्दिदा षोडश पुरतिविनाशिनी । वायव्यादि
यजेदेता योगिन्यः षोडशक्रमात् । लक्षार्धं प्रजपेन्मंत्रं लोभयेत्सर्वयोषितः । हृष्टीं चरां स्तरर्थेन वशायेत्राग्रसंशयः । तदर्द्धं न वसुमा
लिवशगा निभवन्ति हि । दूरस्या योषितः सर्वाश्चायांतापुनरागतः । नदीपर्नीस्तर्ये न समायांतिसव निश्चितं । सहस्रत्रयतः सर्वं वा ।
किंतामिर्भविद्भुवं मातंगीशीमहामंत्रसिद्धलोकेषु विश्रुतः । सकृज्जपमात्रेण सर्वलोकप्रियो भवेत् । गोपनीयः प्रयत्नेन भोगामो
क्षफलप्रदा । प्राग्देवक्षिपुरे लिखित्वन् प्रविलसहाकशक्तिमायालगास्तत्कोणेष्वमनोभवाद्यतन यालक्ष्मीमनुत्वाग्रतः षट्
कोणेषु च बीजषट्कमपरान्त्रेषु पंचशत्याथो वज्रांभोनिधिरष्टसप्तकमितान्मंत्रस्य वर्णान्बहिः । पत्रेष्वष्टसुरुद्र दिग्युगवसुद्वंद्व
ग्रहद्वतरान्तेनेतर्कमितान्स्तथा । स्वपवितेभं मंत्रेणासंवेष्टयेत् । वाह्ये मातृकया क्रमात्क्रमवशात्प्राप्यात्तैर्भं पुरे भूगेहाक्षि
साध्यनामसहितं कामं लिखेन्मंत्रवित् । स्वर्णाग्र चितेपटले खनी स्वर्णारोपयोः राजतेफलके वापि भूर्जे वापि मनोहरे स

वि· या· २९

५६३

563

रोचनां कुंकुमं गुलिकीकृत्य साधकः स्नाभिषेकः सर्पवाहो दलिताग्नदिशा रयेत् इति नित्ये चित्रदशा येष्वाकिं पुनर्मानुषोत्तमे:
ग्रायुरारोग्यमैश्वर्यमन्यद्यद्यत्काङ्क्षितं पुत्रपौत्रादिकं वापि लभते नात्र संशयः अस्यार्थः भूर्जादौ रोचनाकुङ्कुमकलेखिन्यात्रि
कोणमालिख्य तन्मध्ये नामसहितं वा स्त्रीजं शक्तिबीजं वालिख्य तत्कोणेषु कामबीजं शक्तिबीजं वालिख्य तद्बहिः षट्को
णं कृत्वा तत्कोणेषु साध्यादिमादलिपेन मंत्रादिगतबीजषट्कमालिख्य तद्बहिः पंचदलपद्मं विरच्य तत्प्रथमदले ओं नमो
द्वितीये भगवति· तृतीये माहेश्वरि चतुर्थे सर्वजनमनोहरि पंचमे सर्वमुखरंजिनि· इति साध्यादिमादलिपेन विलिख्य
तद्बहिः षड्दलपद्मं विरच्य तद्दलेषु साध्यादिमादलिपेन प्रथमदले कामशक्तिश्रीबीजानि सर्वराजवशंकरीति विलिख्य
द्वितीये सर्वस्त्रीपुरुषवशंकरीति तृतीये सर्वदुष्टमृगवशंकरीति चतुर्थे सर्वसत्त्ववशंकरि पंचमे सर्वलोकवशंकरि षष्ठे
मुकमेव वशमानय स्वाहा अनुमंत्रबीजषट्कं विलिख्य तद्बहिः तद्वृत्तं कृत्वा तत्र स्वरान्साध्यनामाक्षराणि विलोम
रीत्या विलिख्य लकारादिककारान्तान्विलिख्य लकारादिककारान्तान्मातृकावर्णान्माविलिख्य तद्बहिः चतुरस्रं कृत्वा तत्को
णेषु साध्यनामसहितं कामबीजं विलिखेत् यंत्रमुक्तफलदं भवति जीवत्स्याकर्षणक्रमस्तत्र साध्यस्य हस्तेनामपृष्ठे हस्तेनशा
लितं तंदुलपिष्टेन कुलालहस्तमृदा वैकं पुत्तलीं कृत्वा तां संपादयेत् अमुकमेव वशमानयेति साध्यनामालिख्य ताहसाध्यप्रा
णान् संस्थाप्य तां स्पृष्ट्वा प्रत्येकं प्रत्येकं मूलमंत्रमष्टोत्तरशतं जपेत् अत्र मूलमंत्रं जपेदमुकस्याने साध्यनामयोज्य जपेत्।
अमुकपदं यत्र दृश्यते तत्र साध्यनाम्नाभिधानं तद्रूपं तत्र स्थाने निवेशयेदिति नारायणीयवचनात् कुंडमध्ये वह्निं प्रज्वाल्याधःका
ष्टमयीं पुत्तलीं उत्तानरूपां निधाय स्थापनस्थापत्स्वा पिष्टमयीं सपादत्या मस्थाने ... दिपेत् अत्रलवणेन सहदेवेन
दिति संप्रदायः ततो मधुमिश्रेण पिष्टमयीं मधोमुखीं मधूपादात्मकं तल्लतं तत्पादयोर्वेष्टकं कुंडे धूमेन स्पृशमानां तां लवणपिता

कुरुवमात्रं लवणं नूतनमधुघृतसमाहितं प्रस्थं पेषयित्वा तेन पुत्तलीं कृत्वा स्वयं पश्चात्केवलया मासादि पुत्तलीं लवणमयीं पुत्र
त्तलीं मूलविद्यायाः प्राक्पदानि संहारवीर्याविद्यासामान्यविसदेहकृत्तमामानसंहारवीर्येव विन्यस्य तस्याः रुमूलात्पादद्वया
ग्रं तमेकैकभागं कं टेः कं तावद्विद्ये याणाद्विधाकृतभागद्वयं वा कृद्वयं कण्ठाद्दे भागमेकं मितिसमस्थानीतां ग्रामेण किंत्वा हु
नस्तत्तमेकमेकभागं संस्कृतैः ग्रासाध्यं तं हुतमभिहे साध्यं स्मरन् त्रिशाग्नौ वमूलमन्त्रेणाज्जुहुयात् साध्यः पुरुषश्चेत्तदा स्त्रि
णापादमारभ्य जुहुयात् स्त्री चेत्तदा मस्तकमारभ्येति अथवा एकमेकभागं समस्थासमस्तकृत्वोक्तविधिनाज्जुहुयात् साध्यः
पुरुषश्चेत्तदा पद्द्वयं लेपहृदयेऽज्ञानुहृदये ऽलेटेन कादर्शं था कृत्वाज्जुहुयादिति पुत्तलीमानं मत्स्येन्द्रसंहितायां आयामः पाद
योस्तस्याग्राकस्मात्स्रवरं वलं पादान्तं हृद्वलाकुतिस्त्राव देवामलः करः अंगुलद्वयमारभ्य वज्रान्तं कंटदेशास्यमानकं सशि
रोवक्रमान्नमस्मा हि दं गलमीयितं द्वादशांगुलिभिः सर्वाः सम्यक्पुत्तलिका शुभा इति मानंगमनुकोण आत्तमवेपदस्त्रा
तीं येराज्यलक्ष्मीव प्रदे इति पदेनैवं वनवत्यक्षरो मन्त्रः अथ मन्त्रः प्राग्हुताहाप्योत्पूर्वरीराजमातंगी मन्त्री स्मरवशंकरी
ति पदानन्तरं स्त्रीः राज्यलक्ष्मीप्रदे इति समानतराणि मंत्रयोज्यानन्तरं सर्वलोकमस्तकमित्यादि वदेदिति एवं पंचनवत्यक्ष
रो मन्त्रो भवति तथा कृष्णादिपूर्वं मन्त्रकं षट्दीर्घयुक्ता स्वरेणाङ्गविधिः विन्यस्यांगानि ततो विचिन्तयेन्मन्त्रदेवतामेवं दी।
र्घयुक्तास्वरेणानेन आं ईं ऊं इत्यादयः षडङ्गमन्त्राः एवं पूर्वोक्तप्रकारेणानेन राजमातंगीमीव ध्यानपूजादिकं तेषां तथा
मायाद्यरो वश्यानेत्र स्त्री राजिते सोकाः पदमथ राजपूजिते इति नमस्तोजये विजये गौरि गान्धारि ततो देवि त्रिभुवनव
शंकरीति पदं सर्वस्त्रीपुरुषवशंकरि सर्वदुष्टमृगवशंकरि इति ह्वां वामा या स्वाहान्तः स्मराद्यो यं मन्त्रः मायाक्लीं ह्वान्तनमः अथ त
सर्वसत्त्वं पंचाशदक्षरो यं मन्त्रः क्लीं नमो ब्रह्मश्रीराजिते राजपूजिते जये विजये गौरि गान्धारि त्रिभुवनवशंक

रिसर्वस्त्रीपुरुषवशंकरि सह रूं रूं ऐं ऐं वा वा ह्रीं स्वाहा अयं मंत्रः प्रणवादिः पंच सप्तपंचसारेण त्रिभुवनवशंकरिण्यैते सर्वलोकव
शंकरीतिपदं प्रोक्तं प्रणवो मोहनः नेत्रैकादिक षडुत्तरो मंत्रः तत्र गौरीदेवता लिं हृत्कंदः अत्र चतुः पंचाशदुत्तरेण ऋषिरस्य
जरत्कंदोतिह ह्रीमायत्रमी रितं प्रोक्तैः वांछितफलदा देवी प्रोक्ता श्रीरागमसंमतं गी गुणानि मायामयाह्वानं पूर्वोक्तमेव तत्तेय थाम्ना
भिसुपलक्षणा एतज्जपादिकमपि तथैव तत्त्वं गौरीदेवतापदेन सप्तपंचसारे सप्तवर्णदशभिर्दशभिस्तथाष्टभिस्तथा दशभिः
एकादशभिर्मंत्रवर्णैः अस्याङ्गन्यासविधिः ह्रीं नमो ब्रह्मश्रीराजिते राजपूजिते हृदयाय जये विजये गौरी गांधारि शिर
से त्रिभुवनवशंकरि शिखा सर्वलोकवशंकरि कवचाय सर्वस्त्रीपुरुषवशंकरि कवचाय सह रूं रूं ऐं ऐं वा वा ह्रीं स्वाहास्त्र
सं अमृतकलशांकितराजमौलिराबद्धपाशांकुशपुरालकराज्जोबंधुजीवारुणांगी भ्रमरतिकरवं द्यातीलाणामोमलेप्यांभुक
कुसुममुक्तास्यात्संपदे पार्वतीनः प्रार्थयेत्तदंगमीत्र्भिराशाधिपास्त्रैश्च मातृभिर्ब्राह्म्यादिभिः अत्र गौरीदेवतापदेन भुव
नेश्वरीपीठपूजनं तत्तेयं अमृतंमंत्रपेयं रूप्यास्याप्यसि हृतं स्तैरंशांशोनत हवनं तर्पणादि कुर्यादिष्टार्थसिद्धये मंत्रो मा
तंगमनुकोशे राजमुख्यपदाद्राज्ञामिमुख्यपूर्वं वश्यपूर्वं मुखिचपदं भुवनेशी श्रीकामाख्वदे मनोदेवदेवीपदं ततं ते
महादेविपदं पदमथ देवाधिदेवीति सर्वजनस्य मुखं मम वशं कुरु हि स्वांतः स्वाहा मायावाहिरयं मंत्रः प्रोक्तः श्रीवश्यमा
तंग्याः जपपूजायं सर्वं विज्ञेयं राजमातंगीवत् सप्तपंचसारे दशभिः सप्तभिस्त्रैवचतुर्भिः करणान्तरैः पंचभिः सप्तदशभिर्वर्णै
रंगक्रिया मनोः कर्णानि चत्वारि· तेन ऐं राजमुखि राजाधिमुखि हृदयाय वश्यमुखि ह्रीं श्रीं क्लीं शिरसे· देवि देवि शिखा· म
हादेवि कवचं देवाधिदेवि नेत्रं सर्वजनस्य मुखं मम वशं कुरु कुरु स्वाहास्त्रं मातंगमनुकोशे मायाहृदोरण्यान्ते हिलि
हिलिपदमथ चेन्नतः चरपदान्मातंगिनि वह्निजायेति मंत्रोयं पूजाजपादि सर्वं संप्रोक्तं राजमातंग्याः अथ तज्जपादि ब्रूत।

पायसहोमात्सिद्धो भवेन्मंत्रः तथा वाग्भवं हृद्यं चाथ श्रीमातंगिपदं वदेत् अमोघे सत्यवादिनि मम पदं ततः अवतर
पदं वीक्षस्व कथयपदं प्रयोहि पदाभ्यां परतः श्रीमातंगेयैनमस्तदनु पीठसंज्ञि रुद्राणं मंत्रोयं लक्षजाप्यात् दशांशहोमात्पायस
हुताद्यैः सिद्धः करोति कथयति शुभाशुभं स्वल्पमिति कस्याचित् तथा तस्मादपि प्रान्तगुणाफलदं देव्या मूलमंत्रमथ वाकि सिद्धेनये
नवद्वयो मंत्रः पटनेनास्तिद्धान्ति वा माया श्रीबीबी वालावीजं वालावीजत्रयं ततः कामः माया श्रीवीजमथो मातंगेश्वरीति पदं
सर्वे वशंकरि पदं ततः स्वाकोहाकारं ततः श्च वदेत् सप्तपः फलदोत्तेयः श्रीमातंग्या मूलमंत्रोयं तस्मादप्यनवद्यवरान् मंत्रोहा
रः स्मृतः तथा ऋषिरस्य दक्षिणामूर्तिः छंदो निवृद्गायत्रीवा गायत्री वांछितफलदात्री श्रीमातंगीश्वरी देवी वालावी
जैस्त्रिभिरथादिः प्रोक्तैः षडंगविधिः ध्यानमथास्य देवीं समग्रगण्यादिना वियदुक्ता मायवदक्षनवतपदवरमंत्रवत्स्वजनमपि
तत्रोक्तमेव तथा श्रीमातंगीदेव्याः सिद्धान्तिमंत्रत्रिलक्षजापात् पुष्पैर्मधुकैरथ मधुरत्रयलोलितैः हुतो होमः सद्भू
तेन पायसेन च सफलेष्वन्यथाकदल्याः फलदायी प्रपंचसारे कामिति रंजिनि लिट हृदयामित्यपरमिति हृदयं स्वाहाकारः अ
षिः संमोहनः प्रोक्तोतिवृद्धंदोस्यदेवताः सर्वसंमोहिनी वांगादिराहूतैः पदैर्भवेदिति प्रपंचमांगीवल्लकीं दोर्भ्यां वादयन्तीं सुभूषा
णां वेद्यावतंसां विविधे गानेमोहयन्तीं जगत् स्वजामातंगिनीपीठे रत्नाधारस्वत्रिकोणकैः गाः पंचवाणास्ततः स्वत्पाः केसरेषु
गहूजनं अनंगकुसुमाद्यास्त्वपत्रेष्वथ मातरः लोकपालैस्तु वज्राद्यैः समाहूतिरियं मतः मंजपेदयुतं हुत्वा दशांशो घृतेः
पायसः मधूकजैस्त्रिमधुकैः सर्वसंमोहयेज्जगत् प्रयोगः स्मृगमश इति मातंगस्मृतकोशे उक्तिः सशाहं पुरतो निधायवंशालि
मातंगिपदे च भूयः पदं ततः सर्ववशंकरीति नमोग्रिपायोन्यो मनुरेष मध्ये नमः पदादि स्वाहांतः एकोनविंशतितवोमंत्रः अ
ऋके विंत वोशलीति दीवैवकांवदंति तत्र एकोमेवांतनेत्रेष्टहृमैर्श्चवेदरवेद्वान् इति सारसंग्रहवचनात् मंत्रोहावेवका

रस्य हृस्वत्वदर्शनात् अस्य भेदानादत्तत्रैव तारत्रयादिमन्त्रेष्वस्य सर्वार्थसिद्धिविधायिनित्वं तारत्रयं वा मायाश्रीवीजा।
त्मकं तथा कामराजभुवनेश्वरीरमावीजचतुष्कस्य दिविधकृतं मंत्रपञ्चपादिवासरादिकः स्यादशेषजननं जनेत्वमः मथ्या।
मोक्तविनादादि मंत्रस्य मतंगमुनिर्ऋषिः इत्यस्य मतंगोऽस्य ऋषिः प्रोक्तं छंदो निचृल्लिता च गायत्री विश्वस्य वशादे
वमातंगी देवता प्रोक्ताः इत्वक्लिलोकानलषट् दिवर्णैरंगक्रियाप्यस्य मनोः प्रदिष्टान्यंगानि मंत्रवर्णैरेवं कृतान्यत्रदेवतांध्या
पेत् टक २ वह्निः ३ लोका ३ मातंगीनवयावकाईवरणामूर्त्तिसितकलांशका वीणां ज्ञामिकरांभसङ्गतक्रवांमृतकाशवाला
वलीरूपांगीं स्मितशोभवक्त्रां ललयंतीं विवाधरां स्मितामाकोमलकवेणीमन्नतपनाध्यायेच्छुकश्यामलां अस्तं वसुदलयुः
मं च चतुरस्रं पीठमेतस्याः अस्त्वावीरण्यायाः पत्रेषु ब्राह्म्याद्यास्ततोऽभ्यर्च्याः मातंग्यताः सर्वा अनंगकुसुमादिकाश्च पत्रेषु देवी
पादतलाग्रे पूज्यास्त्वावाणादेवताः सर्वाः अंगानि च तत्पार्श्वमध्ये देवीं च यजेद्वपुनः अथ प्रयोगः तत्रयावदायोगपीठन्यासं
मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा केवलां विद्यां यास्तारत्रयादि विद्यां वा समंतुरघेनारदायपऋषये नमः इत्यविद्यायोमिदत्ताय
ऋषये नमः निचृद्गायत्रीछंदसे नमः श्रीमातंगीश्वरीदेवतायै नमः इति यथास्थाने विन्यस्य ममस्त वीभीष्टसिद्धये विनियोगः
इत्युक्त्वा नमः हृदये ३ क्लिं शिर वैशालि शिखायै मातंगी कवचं सर्ववशंकरि नेत्रत्रयाय अस्त्रं इति करषडंगन्यासं विधाय यथा
नमान्त मस्तुत्तां नेप्राग्वत् हृणादि पहेंकं कुमारादिनाः षट्दलं द्वमंतवेद्दि विभागेन कृत्वां तत्र षट्दलकमलं कर्णिकायां त्राभिमुव
त्रिकोणं विधाय प्रमाद्वहिष्पत्रहोरपुरुषं च तस्य सर्वत्र पंचकुप्यादि तिपूजा च कं निर्माय स्वपुरतः संस्थाप्याभ्यर्च्य आत्मानं संस्थाप्य ता
यामस्तुत्तां ने प्राग्वन्मातंगीश्वरी पीठमभ्यर्च्य आवाहनादि पूर्वोपचारान्ते त्रिकोणकोणेषु प्राग्वत् हृल्याद्याः संपूज्य त्रिकोणाद्वहिः
पद्मकर्णिकायां प्राग्वत्पञ्चवाणान् षडंगानि च संपूज्य पद्मस्य षट्दले षड्ब्राह्म्याद्याः द्वितीयदलेऽनंगकुसुमाः संपूज्य च तत्र स्वे।

लोकपालांस्तदस्त्राणि च संपूज्य धूपदीपादि शेषं समापयेदिति तथा अथ मनुलोमविलोमितबालान्यस्तदाजमः बामि
नावकविलंबं देनेगानस्य यशाकिमपि अन्यन्मुखं प्रायवदर्धिरस्पदलिणामृतिः अंगाकियावन्यवोवदलावीजत्रयाभ्यासः अं
सेवेणीं कुसुमनिचयांचलिकानीलिहृदिम्बुकाभूषाध्यक्षकुचनतांचलंकीं वादयंती साध्वीमत्तां मधुरवचनांश्यामलां
कोमलांगीं मातंगीं तां सकलफलदां संततं भावयामि त्रिकं पंचकाष्टयुगलषोडशाष्टौ च तथैकं च पीठेस्मिन्संपूज्याश्च
देवभक्तिभावेन त्रिकं त्रिकोणं पंचकादि पंच दलादीनि यथाक्रमं अत्र श्रीरत्याद्याश्च नानाश्च याश्चाश्चपंचदलेषु ततोष्टौ
ब्राह्म्याद्या अष्टौ देवताः कलाः अष्टदलेषु श्यामाद्याः कन्यादीर्घस्वरैः कम्मानलसूज्याः षोडशदलेषु पूजयेदनंगकुसुमादिकाश्च
कन्यास्ताः पूज्याः षोडशारेषोडशाकन्यास्तंगयाधैः उर्वशीकनकांष्टवैमेनकांकन्यकांततः सनामपत्रांथर्वसिद्धाकिन्न
कन्यकाः विद्याधरकिंपुरुषयक्षाचानां च कन्यकाः पूजयेद्गंधपुष्पाद्यैः स्वनामाद्यातराल्विताः अथर्वयेत्ततो द्वारेस्थगणमासि
द्धिकन्यकाः परकायप्रवेशिन्याः पूजयेत्कन्यकांततः कन्यकां हरदर्शिन्याद्युलिकासिद्धिकन्यकां कन्यामंजननसिद्धेश्चपाड्
कासिद्धिकन्यकां ततश्चतुर्षु द्वारेषु पूजयेद्द्वारदेवताः मंतंच वितनंचाय्यमंतंवसाषिरंवद अग्निकोणाद्यवट्कगणेशं
नैर्ऋते यजेत् क्षेत्रपालं च वायव्ये पेशान्यां योगिनीरपि इन्द्रिस्थाहृद्गुरुनाथाऽकोहजयामथ स्वनामायलरंवीजं कृत्वा
गंधाद्यनावेयेत् पुनः सर्वोपचारेश्च मध्ये भगवतीं यजेत् सरोः सङ्कानिपुनाःवामभागे ततः परमिति अथ प्रयोगः तत्रादौ
योगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसिदक्षिणामूर्तये ऋषये नमः मुखेविहहाायत्रीछंदसेनमः हृदिश्री
मातंगेश्वर्यै देवतायै नमः इति विन्यस्य मम सर्वाभीष्टसिद्ध्यर्थे विनियोगः इति कृतांजलिः कृत्वा ऐं नमः हृदि क्लीं ऊं छेश्री
र सौः चंद्रालिखितां पंमातंगीकवचं क्लीं सर्वनेत्रवशंकरिनेत्रैं सौः स्वाहास्त्रं इति षडंगं विधायांसेवेणीमित्यादि ध्यात्वा

वि॰ या॰ २९

५६६

566

तातिमानससृज्यांते त्रिकोणगर्भे पंचदलकमलं तद्बहिः षोडशदलं तद्बहिरष्टदलं तद्बहिश्चतुर्द्वारोपेतं चतुरस्रत्रयमिति
शृङ्गाचक्रं निर्माय श्रारवदभ्यर्च्यां दिस्थापनान्तमसृज्यांते श्रारवत्मानं गोपीठमभ्यर्च्य वा हृनादिपुष्पोपचारैस्ते श्रारवलयांगे
मसृज्य त्रिकोणे मायाग्रादिमाद्रिदिशायेन तं रं स्त्रं क्लिं हपा ऽङ्कां सृजयामि भीं भीं स्त्रं क्लिं हपा ऽङ्कां सृजयामि मं मनोभवां क्लिं हपा॰
पुनस्त्रिकोणेषु इतियक्षाणां तं क्लिं हपा॰ हां हातशाक्लं क्लिं हपा॰ किं किं पाशातं क्लिं हपा॰ ततः पूर्वदलं गातिसंसृज्य पंचदले
षड्ढ्रां ढा विषाणीकन्यां क्लिं हपा॰ शां शोषिणीकन्यां क्लिं हपा॰ वं वंधिनीकन्यां क्लिं हपा॰ मों मोहिनीकन्यां क्लिं हपा॰ श्रां श्राकर्षिणी
कन्यां क्लिं हपा॰ ततोऽष्टदलेषु श्रासनाणीकन्यां क्लिं हपा॰ ईं माहेश्वरीकन्यां क्लिं हपा॰ इत्याद्यष्टशक्तीः संसृज्य द्वितीयाष्टदलेष्वष्ट
नेत्रां कुसुममाकन्यां क्लिं हपा इत्यादिपूर्वोक्ताः संसृज्य षोडशदलेषु कं अंबुशीक मैं मैं मतकाकं रं रंभाकं मं हं हृमताचीकं मं मं मकं
षीक कां कामपेक कं मं मंजस्थलीकं तां ताताराक पंचपत्रक गां गां पवेक सिं सिंहक किं किंनरक विं विद्याधरक किं किंपुरुषक
पिं पिशाचक इति संसृज्य तद्बहिरष्टदले षष्ठ्यं श्रणिमासिद्धिक मं मं महिमासिद्धिक लं लघिमासिद्धिक॰ पं पं प्राकाम्यवशित्वे
सिद्धिक॰ हं हं दर्शीनीसिद्धिकयं गुं गुटिकासिद्धिक यं यं जनसिद्धिक पां पादुकासिद्धिक ततश्चतुर्द्वारेषु नं नंगा क्लिं हपा॰ विं
वितना क्लिं हपा॰ यं यना क्लिं हपा सं सर्वोविरा क्लिं हपा॰ सं सवविरा क्लिं हपा॰ श्राग्नेयादिकोणेषु वं वटुका क्लिं हपा गं गणेशा क्लिं ह
पा॰ क्षें क्षेत्रपाले क्लिं हपा॰ यों योगिनी क्लिं हपा॰ इति संसृज्य दिशागीशा वीदिदीपांतमष्टनवलिमंत्रमकरणीकवलिमंत्रेणानेवय
मुत्तरमतं श्रीकां रूपं क्लिं देव्याः पुरतो भ्यर्च्या प्रमनसंस्थैव समापयेदिति श्रत्र यद्यपि मंत्रभेदेन सृजाभेद उक्तस्तथापि तं त्रांतरदर्शना
मंत्रभेदेव षडवृष्यमाणापि संक्षेपविस्तारकथना श्रेमेव हेविध्यं प्रतीयते न तु मंत्रभेदयरवैवेनेति मथावमांसंप्रदे वालांत्रिवीतष
वीवामाया योमदनादिकः त्रितारायोमारशक्तिकमलायोपिवाभवेत वाभवायोष्टवामंत्र इति मंत्रभेदानुक्तांनेविस्तारसृजनमेवानुनात

एवमेवमन्यद्संहितायामपीति मातंगमनुकोशे स्रग्वी स्रवकः सावित्र्यमनः सर्वांनविनोनियुतं समन्त्र उच्छिष्टभक्तेन
बलिं निवेद्य मंत्री निशि स्यादिति मंत्रसिद्धः बलिर्नैवेद्यं प्रथमर्थः सोमकेषु पुनः सोमकविधिना रात्रौ देवीं संपूज्योच्छिष्टभ
क्तादिना देव्यै नैवेद्यं निवेद्योच्छिष्टमात्मपवनिरूप जपं योरपरणाज्यं पंचामृतकाम्यादि वा सर्वं कुर्यादिति नियुतलक्षं एका
दशायुतं च सहस्रं वा पुतं वा नियुतं चेति स्मृतेः अत्र पुरश्चरणांगहोमद्रव्यं नोक्तं तत्र पूर्वोक्तमेव पालाशपुष्पं ग्राह्यं ।
पालाशकुसुमैः साज्यपुष्कैर्मंत्री यथाविधीति सारसंग्रहोक्तं सारसंग्रहेन बलिं लतं जपेन्मंत्रं मिन्तु कवली लतमेकोन
विंशतिलक्षं वा एकलक्षं जपस्वगुरुज्ञप्तमंत्र एव इति सोमदायकाः सारसंग्रहे कुमारीपूजनं सोकं कुर्यादशापि साध
कः योगिमहाष्टकस्यापि पूजा कार्या च मंत्रिणा उच्छिष्टभक्तशेषेण रात्रौ तस्यै बलिं हरेत् एवं दिनेन मनुना मंत्री येन तेन
सिध्यति एवं दिनेन ग्रहणवत्सरमकरणोक्तबलिमंत्रेण बलदेशाहुतिं जपेज्जोम्मनानेनरमनं रूपती नाष्टजनीये
नारीणां च विशेषतः अष्टोत्तरसहस्रेण तांबूलं समनुनामन्ता मज्जने भक्ष्ये पानीये यावितानेन गभोगिका मंत्रिणा पुवशाशिषे
यावदायुर्न संशयः सहदेवी तथा हवी म्रुप्राली मधुयष्टिका भद्रा च विल्वदरिपिमालक्ष्मी वृक्षीं स्ववल्यापि प्रजनलिप्यापि संयोक्ता
एषु एकेनाः स्मशानं जपेत् अष्टोत्तरशतं मंत्रं तनलं मूर्ध्नि धारयेत् नरनारीनृपतयो यान्ते वश्यमसद्वकं रसादि विषपुष्पमर्दनमव
एवमादिमिता एष्टरजमांशं नशानमेषांसंयोज्यपेष्येत् पुष्कास्तत्र दिका मंत्रं जप्त्वा वाथ सहस्रशः ललाटे च कृतास्सम्यक्
सर्वे स्त्रीजनरंजिकाः भवंति सर्वे लोकस्य दृष्टा रंजनकमेणि एतस्य गदिका रेणु योगेन सर्वविनमः तु लवणं चा वहुसान्न
पुकयाक जलेक्षन सहस्रमनुना जसमंजनमेत्रयोस्तुभ मम हव जनगदर्पनारी संलोभकारकं येनगृहगणादीस्वना
शयेद्विवादपि दूर्वाकेशराभिर्द्रव्यैः पंचगव्यैश्च कापिलैः पुकैर्मनसि नेतं संसहस्रं मनुना मना एतल्ललाटे वशातिभव

वि॰ पा॰ २९

५६७

567

नैवेद्यं तथा लोमेय हेमविन्यस्य वर्तिकारं वितानशुभं विल्वाम्रकृत्सदर्श्यामयग्रेणसागभिनः कृत्वागोः सर्पिषादीपा
नव्यमात्रावयामसौ मातंगीमन्त्रनाजमानेत्रकारं न्तनेनूत्र्णं यहानमस्कारिणीमानादिना त्रनमंशयः लक्ष्मीः सविस्तद्यि
नाम्र्नंगराजोद्भवं रन्तः धनज्ञाविनवृत्तिः साकपिलाज्ञेनदीपिना नज्ञानायामसौहवेफलदानात्रसंशयः कर्पूरचंदनं पद्म
कुंकुमंचकुलएचने त्रैलोक्यंवशायत्येषामसौनतत्संभवाभ्रृशं लिनर्पचेंद्रियाणां चमलंकृकवसंभवे फलेनिवेदयनीलैः
स्वतेनतभिवैद्येयेत्फलं भवःस्वनोर्दिनेभ्रमोस्याययेनत्फलंततः प्राभौमवार्जमंवकर्पूरेनत्समंनतं सदस्वजमंभलेष
मधुकंपानकेषुच यसैदनंनरेणायसवश्योनात्रसंशयः हुवैमश्रोदिनास्मंवीन्ययोगानत्रवाचरेत् राजमानंमीमकरणोहि
नात् मातंगीनीयोभजनेजयाये कृत्वाजगदश्यमशोषमत्र सस्माथकैशेतिविलांम्रभोमान्भृत्कापरत्रापिचमुक्तिमेतिः
श्रुत्वोक्तिःसमंत्राः फेत्कारिणीतंत्रे श्रीदेव्युवाच स्वविनामेश्रुताशंभोमंत्रानेकविधास्तथा इदानींश्रोतुमिच्छामिदेवीसुविष्ट
पूर्विकां ईश्वरउवाच शृणुदेविवरारोहे देवीनांकथयाम्यहं यया वितानतया देविलयंयांति चापदः स्थावरंजंगमंचैव कृ
तिमं वागनंतया विशुंजयाति देवीशो सर्वरोगसमाश्रिते इयंविधावनाविधासर्वपापप्रहारिणी सुगंदामोवदाचैवराजुसो
ख्येफलप्रदा इयं देविमयापूर्वं साधिताविधिनिजेय सकृज्जवितानाविधावसनदस्याविशोधिनी सर्वपापापहं श्रीपंवपरमौ
भाग्यदायिनी यद्विष्टमात्राभृताकेरैदेवीं कदाचन तदाचोतोभवेद्देवी विनैवाचमनेकृते दुर्भगासुभगानूनं दुःखिताः
सुखिनाभवेत् वंध्यापिलभतेपुत्रं शतवर्षाणजीवितं निद्वितोयनमामोति सर्वेविधाश्रवाम्नुयात् यांयांप्रार्थयतेसिद्धिं हृदानांनाम
वाम्नुयात् श्रीदेव्युवाच कोविधिः किंफलंवास्यामयि विधासम्हपनः कथ्यतां देवदेवेश रहस्येनांतिवेदितं ईश्वरउवाच विधानं
तेप्रवक्ष्यामि शृणुदेविमनोरमे भोजनानंतरंदेवि विनैवाचमनंकृते वलिंदत्वाप्रयमतो मूलमंत्रेणसाधकः ततोमंत्रंजपेद्यथा

नादेवींतामहमिहवे मंत्रम्ग्रामहादेविपथावत्कथयामिते दयाड्क्लिहशह्वंनतथावंशलिनीतिव ममवितनतोदेवी
कोनैपत्रटनंतरं महापिशाचिनीमकालज्ञाजीवमतः परं नादविंदुसमायुक्तंटकारत्रितयंततः सविसर्गमहादेविसर्वविमि
हिमरायकं अज्ञादिपदेवकारोद्रूमपव मारसंग्रहे लघुमानंगिनीमंत्रोद्धारेनयोहतनमात केविन वंशालिनीमादिपद
त्रयेरीविमिकावंवदंति नम नमसंयुगंनमेव अतएवमारसंग्रहे मकमोकेमंत्रेवंशालिपदादीनांसंयुक्तेन दर्शनादेत
मंत्रयोस्वल्पद्रूपमादशापि नथैवेति निर्णीतमस्माभि रितिलज्जावीजंभुवनेश्वरीवीजं ठकारत्रितयमितिठःठःठः ३
तिग्रंथांतरे अथवसेपरांविद्यामहमाहिमानिगोपिता पालह्वादेशीकोविह्वानशोवेतत्कृताकृते कर्णौयुतिःसनयनः
क्षेतेशःस्मज्ञरामनः लक्षीरीवैंइसंयुक्तानेदीरीधैः सटाक्रिया मेषःसमायवःकर्णौभज्ञसंज्ञीवसंयिका रविदीवीमायिपद्मे
वैपिशाचिनिहिमाद्रिजाः नेत्रत्रितयंसगींद्वाविशाल्पलानामवः कर्णाः३ युतिः क्ष सनयनः रकारसहितः तेन क्षि सेशः
ष· ज्ञरामनः टकारोपरिस्थितः नेवषःलक्षीसदीर्घानेवव ईदंसंयुक्ताविंदुयुक्तानेनवौ नेदीउरीर्धैः नेनज्ञ.सटकरकार
युक्तः क्रियालकार· तेन निमेषाः नसमायवः इकारसहितः तेन ति· कर्णौउकारयुक्तो भेषुः सकारः तेनसु· नेत्रीम मेपि
कोउकारयुक्तानेनमु· लिदेविमसयूपं विपन्न हकारःदीर्घेश्राकारयुक्तं नेनहा· पिशाचिनिसद्रूपं हिमाद्रिजाभुवनेश्वरीवी
जं नेत्रत्रितयंटटठ इतिसर्गीविसर्गयुक्तंतेनठः इतिउक्लिहशवान्तिसम्बविदेविमहापिशाचिनिक्लींठःठःठः इतिसप्त
नामेवमायवीमहमा(दि)मानिहविकाः मुनिरामदिहषट्वेदवज्रावैरंगकंमनोः विमस्यमहमा(वि)ध्यायेद्रुक्तविनांवुजासि
तां गुंजानिर्मितहारभूषितकुचांमद्योवनोन्मादिनी हस्ताभ्यांनृकपालखड्गलतिकेरम्यमुदाविभ्रतीभक्तालंकृतिवसले
पनलसदेहप्रभांध्यायतांनग्नांश्रीमहमा(वि)शावमतयतांसुःसर्वदासपदः लवमेकजपमंत्रेदशांशांकिंयुकोइवैः ७

छेः समिद्भिर्बीपिन्नरूयान्मंत्रसिद्धये कालीपीठे यजेद्देवीं पंचकोणात्मकर्णिके ग्रहपत्रेषोडशारहृत्मेभूपुरसंवृते मूलेनम्
त्रैसंकल्प्य पाद्यादीनि प्रकल्पयेत् वेदाद्यंवद्भतत्त्वोवाग्हस्त्रीं वामीकरप्रभां चतुरां पंचकोणाष्टकेलेषु वा देवताः ब्राह्म्याद्या
ग्रहपत्रेषुषोडशारेकलादिकाः कलाकलानिधि कालीकमलावक्रियाहृपा कुलाकुलीनाकल्याणीकुमारीकलभीषणी
करालाव्योकिशोरीचकोमलाकुलभूषणा कलदाभ्रूपुरेष्टज्यारक्षाद्याहेतयोपिच इत्यं जपादिभिः सिद्धेमनोकाम्यानि सा-
धयेत् भक्तैरत्नमताचमयत्नपेन्मंत्रमनन्यधीः उक्तिष्ठोगुतमेकंयः सभवेत्स्पदेपदे उक्तिष्टेनैवभक्तेनवलिंदद्यान्निरंतरं दद्या
भक्तैः मकुडयाप्रत्तेसिद्धार्थतंडुलैः राज्ञानोमेत्रिणाम्वत्सभवंतिवशगाःक्षणात् शाम्लाणिवशगानिस्युईताकाश्मीरमांसलः
पनाढ्ये क्षोगमांसेनविप्राप्तास्मिन्वयाधैः मधुपायसक्षेटकस्त्रीरज्ञोपुरुकवालसा होममाचरतः पुंसोजननताव्रशवर्तिनी मधु
सार्पिर्घृतैर्मीगवङ्गोपत्रैर्मदाश्रियः सद्योविहननमार्जारमांसेनमधुसार्पिषा पुरुकेतांसज्जकेशार्घ्ये हूतेनाकर्षयेत्स्त्रियः मधक
कृशुमांसेननस्फलविपयासह उन्मत्ततरुभिर्दीमेविनाग्रोहडुयात्कृतैः कोकिलाकालयोर्मत्रीमारयेद्विवादतीन् वा
पसोलूकयोः पत्रैर्होमाद्विद्वेषयेद्रतीन् गर्भपातासृगाभीणाखल्लककक्तदनेभवेत् ग्राम्यार्कविल्वपत्रैर्यीमासमेकंसहस्रकं प
यंहृच्छडुयात्तेनवंध्यापिलभतेसुतं सौभाग्यायीद्वभेगायावंधूककुसुमैर्नवैः मधुरात्तैःप्रजुहुयात्ताँगणामाकृष्णयापितैः
निजेनेत्तरनेत्रसोभेनावामेवतनुःपथ्येवलिंदत्वामजपतांसहस्रसंवाहसंयुतं उक्तिष्ठस्पर्शसादेवीप्रत्यक्षाजायते विराट् यत्रको
क्ताहोमसंख्यापुतेतत्रविनिर्दिशेत् वाममार्गाणसंप्रादीशीघ्रंकामविधायिनी भोजनांतेपवित्रोक्तिष्टेजपात्सासिद्धिमिद्वये न
शीघ्रफलदादेवीसम्बालीसरस्वती यस्यामंत्रजपादेवीप्रसिध्यंतिमनोरथाः साराग्रहे नतिथिर्नेवनलग्नेनवातामासमेवच
नास्तिदोषानवाविघ्नंनाशौचंनियमोनव यस्यातिष्ठतिमंत्रोयं नमविघ्नस्यवाध्यते ध्यानमस्याप्रवक्ष्यामियथावत्सावधानेश्वरि २

पिंशोपरिसमासेमांशकोदशपरीकृतं

रक्तालंकारसंयुक्तां गंजाहारविराजितां रक्तां घोरशवारूढां पीनोन्नतघनस्तनीं कपालकर्त्रिकाहस्तां परमज्योतिरूपिणीं
वामदक्षिणयोगेन ध्यायेन्मंत्रवित्तमः उच्छिष्टेन बलिं दद्यात् जपेत् हृतमानसः उच्छिष्टेनैव कर्तव्यो जपोऽस्याः सिद्धिमिच्छता उच्छि
ष्टजपमानस्य जायंते सर्वसिद्धयः अपरं च प्रवक्ष्यामि शृणु देवि फलप्रदं होमं संतर्पणं चास्याः सहस्राकार्यसिद्धये स्थंडिले मं
डलं कृत्वा वतनः सुसमाहितः पूजयेन्मंडले देवीं मूलमंत्रेण मंत्रवित् तत्र वाग्निं समाधाय वह्निरूपां च वा स्थितां देवीं ध्यात्वा
वै होमं दधिमिश्राद्यैस्तंडुलैः सहस्रैकविधानेन राजा भवति वश्यकः मार्जारस्य च मांसेन योऽदो होमं समाचरेत् संप्राप्नोति
परां विद्यां शत्रुशास्त्रवशीकृतं कृष्णछागस्य मांसेन होमं मधुसमन्वितं सहस्रैकविधानेन भवंति धनसिद्धयः विद्याका
मयरे होमं शार्कराज्यतपायसैः मासांतस्य भवेत्सैव सिद्धा विद्याश्चतुर्दश रक्तमलायावसेण मधुना पायसेन च होमं कृत्वा
महादेवि त्रैलोक्यं वशमानयेत् नागवल्याश्च वै होमं मधुना सह सर्पिषा अयुतैकविधानेन सिद्धिर्विद्या भवेद्ध्रुवं सर्पोमार्जार
मांसेन हुतेन मधुना सह वेतालकेशयुक्तेन भवेदाकर्षणं ध्रुवं शशकस्य च मांसेन मधुनालोडितेन च कृत्वा होमं अवाप्नोति
विद्यावित्तवशश्रियः धत्तूरार्कस्य होमेन विनाशं कुरुते मंत्रवित् कोकिलाकाकपक्षैश्च होमात् कुर्याद्विनाशनं उच्चाटनाय श
त्रूणां होमं कुर्यात्तु मंत्रवित् सर्वकेन विधानेन विनाकाष्ठं हुताशने उलूककाकपक्षाभ्यां कृत्वा होमं निरंतरं वंध्यापि ल
भते पुत्रं चिरंजीविनमुत्तमं वंधूककुसुमं रक्तं मधुसमन्वितं उभे गायत्रीहृदा हि विसौभाग्यसुखावहं घृतकृष्णाप
यः कपिलायाः कुर्यात् होमं दिने दिने जपपुष्पेण संयुक्तैरष्टोत्तरशतं प्रिये षण्मासस्य प्रयोगेन भवेदाकर्षणं ध्रुवं देवगंधर्वक
न्याश्च कन्यानागान्यनागाश्च हृदा हि कामातां वलाश्च लिपयं ... विधायै क्रियते होमं मल्लिकैः पायसमिश्रितैः समाप्नोति
महाविद्यांशश्चायपदशालिनीं मधुराहस्मांसेन होमं कुर्यान्महायत्नतः विद्यावान् धनवान् लिद्धिः शत्रुशास्त्रवशीकृतः रथे दे

वि·या·२९

५६९

569

वीमहादेवि विद्यामाचारफलप्रदा दक्षिणाचारयोगेन नभवेत्फलदायिनी भोजनानंतरं चासवलिं कृत्वा दिने दिने उच्छि-
ष्टेन जपेन्मंत्रं शतमष्टोत्तरं प्रिये उच्छिष्टे वा प्रमत्ते वाशुद्धा भवेच्च ततः पश्चात् बलिप्रदानतो देवी प्रसन्ना भवति ध्रुवं प्रमत्ते वाप्र-
मत्ते वा मे भैरवाकारमिकृता इत्येषा कथिता देवी सर्वपापापहारिणी मंत्रस्योच्चारणाद्देवि सर्वपापविवर्जिता उच्छिष्टचण्डा-
ह्रिन्नासपवित्रो भवेद्ध्रुवं इत्युच्छिष्टचण्डालिदेवी भुवनत्रयविश्रुता गोपयेद्यत्नेन कथनीया न कस्यचित् गुरुभक्तिप्रकल्पिते
काकायेन वचनेन च लोकापवादेन च देवि पापं नैवापरान्तिष्ठति मर्त्यलोके मोहेन कामाराधनदेकसाराविधेकसारीप्रणा
सिद्धविद्या फेत्कारिणीमंत्रे श्रृणुष्वानः सम्भवस्यामि मंत्रं परिमलात्मकं येन विज्ञानमात्रेण नाशाय भुवनत्रये रुद्रजायाम
हायोगिन्यं नेगोपयेद्देवतेन् भुवनभयंकरीति वर्मा नमस्त्रैलोक्यं रुद्रजायामायाबीजं महायोगिनिस्वरूपं गौरिस्वरूपं भव
नभयंकरिस्वरूपं वर्मह्रूंकारः तथा श्रीगिरास्त्रमस्तिविद्यैर्वीणायैः त्रैलोक्यं देशिनि सिंहवक्त्रा च भूतानां भयंकारिणि एतःपदं महा
कृत्यादेवतात्वेन कृत्यायासे समाचरेत् षड्दीर्घयुक्तबीजेन मंत्राद्देन्यासयोगिनी हृदयं च ततो दैवमंत्राद्दैवपिवः क्रमात्
शिखाकवचनेत्राणास्त्रमेवं न्यासक्रमस्ततः सिंहासनाकृत्यलमुण्डलीलंबमानपयोधरां दंष्ट्राकरालवदनां त्रिनेत्रां सर्वतोज्वलां
कृष्णकंचुकसंवीतां विद्युन्मालासमप्रभां त्रिशूलचक्रचषकखट्वांगकरपंकजां लेलिहानमहाजिह्वां विद्युत्प्रभाभीषणां
ध्यात्वा कृत्यां विधानेन प्रजपेन्मंत्रवित्तमः ध्यात्वा कृत्वाम हेयोनर्क्तैः पुष्पैश्च स्वद्रव्यके कृत्वा मारणकृत्वे घमासरकाभवेत्कृत्या
कृत्यां च सदनां सर्वकृत्यां महत्तां दिनीं तथा भीषणीं श्रीमतां चैवमन्तिकां च ततः परां विद्यामभ्यर्च्य पदं हपत्रेष्वक्रमशः कृत्यौः
सर्वोक्तशंकरीनामस्तु भवराणीवराल्पिनां द्विभुजां प्रसवदनां पाशांकुशधरां शिवां हाहाभीषिकानामलेवजिह्वामथो शुले
कृष्णवर्णां रक्तकेशीं वनमालावनलेपनां वनभीनां सिंहनादस्वलण्मूलकपालिनीं स्वेद्दस्मां गोरामालामद्भीभयणाभूषितां

पश्चिमे वारुणी नाम महाशिवर्णी हसन्मुखीं सव्ये मालिकां शुभ्रं दक्षे भयदां सदा उत्तरे भीषिका नाम वरदे ज्ञां भयंकरीं इ
त्यखिलात्मपेत्मंत्री नित्यमहोत्तरेशान्ते अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्वादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि श्री
गिरिसे ऋषये नमः मुखे गायत्र्यै छन्दसे नमः हृदये महाकृत्यायै देवतायै नमः इति विन्यस्य मम सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोग
इति कृत्वा ज्वालिकुब्जिका ज्रां ज्रीं महायोगिनीगौरीफट् हृदयाय ज्रौं ज्रीं भुवनवशंकरि हूं फट् शिरसे हूं ज्रीं महायोगिनीगौरीफ
ट् शिखायै हैं ज्रीं भुवनभयंकरि हूं फट् कवचं ज्रौं ज्रीं महायोगिनीगौरीफट् नेत्रत्रयाय ज्रः ज्रीं भुवनभयंकरि फट् अस्त्राय
इति षडंगानि न्यस्य करषडंगन्यासं कृत्वा ध्यानादयाभ्यां पूजां ततो भुवनेशीपीठे संपूज्य तत्रावाह्य पूजां ततो प्राग्वत्स्थिताय पूजां देव्याः
पुरो भागे श्रीं शांकर्यै नमः दक्षिणे भीषिकायै नमः पश्चिमे वारुण्यै उत्तरे भीषिकायै इति संपूज्याष्टदलेषु देव्याग्रादिमारभ्य
रुद्रकाल्यै पद्मदत्तायै सर्वकृत्यायै उन्मादिन्यै भीषणायै श्रीमत्यै मतिदायै विद्यायै इति संपूज्याथवा षडंगपूजानन्तरं अ
ष्टदलेषु मोक्षसंज्ञः संपूज्याभ्यन्तरे मोक्षशक्तिवत्पूजयेत् संपूज्य दिक्पालादीन् दिक्षु वंदनं कुर्यादिति तथा प्रयासस्यापि विनियो
गस्य कर्तव्यो मंत्रिणा सदा कालं विदित्वा प्रतिमांसमष्टम्यां हेनकापेन द्वादशांगुलिकां शस्त्रं निखिलां समालिख्य तां हृद
येनाम्ब्यपेयं च फट्कारान्तमंत्रके अमुष्य प्राणा इह प्राणा अमुष्य जीव इह स्थितः अमुष्य सर्वेन्द्रियाणि अमुष्य वाङ्मनश्चक्षुः श्रोत्र
जिह्वाघ्राणप्राणा इहागत्य सुखं चिरं तिष्ठन्तु स्वाहा इति प्राणान्प्रतिष्ठाप्य मरिचैर्लेपयेत्ततः स्तनद्वास्तनावंगलकुशाभ्यां पादयोः पृ
थक् वधाकारस्करमपेतो श्रोत्रं वा पद्ययो मरदीं तस्याधो मेखलेपुंके त्रिकोणं वह्निकुंडकं वेदयोरं विधायाग्रे परिस्तीर्य प्रशं वेकत्वा
विभीतककपरिध्यानवकलायेघस्य भाशतां जुहुयात्त्रिवतैलाक्तैः काकोलूकोत्थपिच्छकैः यावत्पंचशतं वेनं मासं सप्तभिया
पच अष्टोत्तरशतेनैव मनुना जुहुयात्सुधीः होमान्ते विधिवत्कृत्वा मारणं प्राग्वत्सप्तत्रिंशो यामेकं स्यादहो वातिहरस्यावांतिके

वि·या·२९

५६०

570

तेन यथावत्कृत्य नमस्कृत्य तस्यैव समकालं निवेदयेत् साधकस्त्वग्निविधानेन नववारं समापयेत् ग्रहान्ते पतिते तेनो शक्तावदस्य
रिपोः स्वेतिः अर्कक्षीरेण मरिचं पिष्टा सिद्धार्थमेव च जले संलोड्य मंत्रेण रिपुं ध्यात्वा तिलं छित्वा कुलालचक्रे वीयोग्रपादेनाक्रम्य
न दृश्यते वज्रमूलमिति ध्यात्वा आत्रान्निहस्तोपरि लिखेत् नववारं तेन शत्रुर्म्रियते नात्र संशयः इह सिद्धं विनाचक्रोतेल सिक्ते विभी
तकैः नन्दकेताम्रियते शत्रुः सम्मोहनमोहिते रिपोः शान्तिकर्तिं कृत्वा साध्यं फलकोमलैः अर्कक्षीरेण मरिचं पिष्टा तत्रैव ले
पयेत् फट्कारं स्वदये कृत्वा शीवं निर्मीय कृष्णपक्षे लिखेत्कृष्णवर्णदर्पणं तत्रामंत्रेण दक्षिणः सप्तवारान्हृन्तं कृत्वा तस्यमेवच
रक्तानां मंत्रज्ञः साविधानेन भेदयेत्तेन दृष्टया छायामात्रेण म्रियते शत्रुः संध्ययोरुभयोरपि वामाना मन्त्रहृतं यन्त्रं स्पृष्ट्वा भ्रान्तिके
ततः गृहे बलिविनिमन्त्रे कृष्णस्य सर्षपशोणितैः नाम ध्यात्वा रिपोर्वै तेवाभुवी तन्निवेदयेत् निवनेन स्वर्गे देवकाकुवदुमते
प्रवं यातो हतैः शुक्लपत्रैः काहेस्यानि पातितैः उच्चाटिनाशकां सावैः शत्रोरुच्चाटनं भवेत् हर्वा गडूची गव्यनसाधिषातिल
तैरुलैः श्रीत्रैः समिद्भिः पालाशैः शान्तिकर्माहि वल्लणः लक्ष्मी विल्वफलैः पत्रैर्नैवावर्तैः स्त्रियेतया रक्तपुष्पैरपामार्गैर्गाले
प्रसभद्रकैः मधुरत्रयसंसिक्तै रेभिः कुर्यान्नवपके उक्तसौशानसेतत्रेव्यवनस्थापिकसध्याते शान्तिकृत्वा विशतेन जपेत्स
हिमलात्मकं महाव्याधिप्रशमनं नित्यम स्थापिकेशांते जपेदेकाग्रचित्तस्तु लोकवश्यकरं परं मनसा चिंतयेत् कृत्स्नां ग
गज्ञात्रूरं विपद्गतां तस्य वश्या भवेन्नारी सर्वशा भृता यथा भवेत् चौरव्याघ्रमृगादीनां सलिलादिभयापहाम् सकृत्
श्रवणमात्रेण सर्वपापविनाशनम् सप्ताभिमंत्रितं तोयं पीत्वा मंत्री समाहितः मेधावी च भवेद्वाग्मी नावतन्न साभि
षेकतः सप्ताभिमंत्रितं कृत्वा विषमप्यमृतं भवेत् पठेन्मासं हि मासं वा षण्मासं वत्सरं तथा एवं यः कुरुते मर्त्यः
स पुण्यां गतिमाप्नुयात् अथ वक्ष्ये विशेषेण महाशांतिविधिक्रमम् सर्वसिद्धिकरं पुण्यं सर्वपापविनाशनम्

एवं यः कुरुते मर्त्यः स पुण्यां गतिमाप्नुयात् अथ वक्ष्ये विशेषेण महाशान्तिविधिक्रमं सर्वसिद्धिकरं पुण्यं सर्वपापविनाशनं स
र्वग्रहभयहरणं सर्वारिष्टविनाशनं अकालमृत्युमथनं सदा विजयवर्द्धनं आयुष्यं पावनं पुष्टिं लक्ष्मीसौभाग्यवर्द्धनं पशुपुत्र
·· · · ·· ·· · · · · धनदं पौत्रदं चैव अलक्ष्मीमलनाशनं महाव्याधिप्रशमनं अपस्मारविनाशनं योगिनीभूतवेतालाः प्रे
तकूष्माण्डपन्नगाः नश्यन्त्येव न सन्देहं निशाकिनाद्यविशेषतः कृत्वा सम्यक् च पद्मं यथाविधि गुरुः स्वयं षोडशारं लिखेत्पद्मं यानि पु
टं सविंशकं तन्मध्ये अष्टदलं लिख्य च ककारादीन्न्यसेत्क्रमात् तन्मध्ये षट्कोणं तु लिखेत् कमलं स्मरेत् चन्द्रबिंबं लिखेत्तन्मध्ये
तस्योर्द्ध्वे षट्कोणमालिखेत् तस्य मध्ये न्यसेत् ॐ भैरवं स्वस्तिभूषितं ॐ भं मध्ये न्यसेत्कृत्वा सर्वलक्षणसंयुतो अर्चयेत्तु यथान्या
यं मायमंत्रं निवेदयेत् परितो वटे न्यसेद्दासितानाग्रादिभैरवान् गंधपुष्पैश्च नामभक्ष्यैर्न तदा हो तेत्र पालकान् लोकेशांस्तथ
ते देवीं तदग्रे होममाचरेत् त्रुट्या दाश्यं समेतिकाः पामागतिलसर्पिषा दूर्वाग्रखदिराग्न्यैः सप्तकं तु शताष्टकं कुंडे वा स्थंडि
ले वापि होमकर्म समाचरेत् तस्य दक्षिणपार्श्वे तु लक्ष्मीं ध्यायेद्यथाविधि ॐ भं मध्ये न्यसेद्देवीं दक्षिणे त्वाग्निं समर्चयेत् वामपा
र्श्वे यजेद्देवीं ह्रीं त्रिपुरां परमेश्वरीं तस्यैव वामपार्श्वे तु पूजयेद्गणनायकं अयुतं मूलमंत्रं तु जपेत्सर्वविनाशनं त्रिपुटं भूगणाहः
यान्तं जपेत्पद्मे मलं विघ्नः महाव्याधिप्रशमनं तावज्जपाभिषेचतः एवं यः कुरुते मर्त्यः स पुण्यां गतिमाप्नुयात् येन तान्तं पी
मलं यस्य वक्त्रे स्थितं सदा तस्य साध्यं न विद्येत व्याप्यभिभयो भयं न हि इत्याद्यं विष्णुलेखं तेत्रे व्याख्यातृः परिमलामनुः महाशान्ति
करः ॐ मां ह्रः स्वदाभिद्रनाशनः तेजो जनेत्र म्रागं भवनेषौ वत्व भंवं कमलाकृतं ततस्तु भगवत्यात्रे ह्रीं श्रीं पदं मे वयेत् वश्या
लिष्वीपदं मातंगीश्वरीति पदं ततः सर्वांते जनसर्वाधिपवशंकर्यग्निवल्लभा द्वात्रिंशदक्षरो मंत्रः सर्वलोकवशंकरः श्रीं ह्रीं ऐं
श्रीं नमः भगवति उच्छिष्टचांडालि श्रीमातंगीश्वरि सर्वजनवशंकरि स्वाहा ३२ मतंगो मुनिराख्यातो नुष्टुप्छंदश्च देवता श्री

वि॰ या॰ २९

५७१

571

मातंगीश्वरीदेवीसर्वलोकवशंकरि वेदांगांगरसाह्वाप्तामितैर्मंत्रमनुद्वैवः वर्णैः कृत्वांगषट्कंगानिततोदेवीं विचिंतयेत् नी
लजीमूतसंकाशांरक्तासिंहासनास्थितां हस्तैर्न्यस्तांकुशमोढकवातीलापंचबाणवतीं रक्तवस्त्रांपरीतानांवेणामादनंततस्वरां
महोन्नतस्तनयुग्मामधुमत्तांमातंगीशीं एवंध्यात्वार्चयेत्पीठे राज्ञमातंगीकोदिते त्रिकोणमष्टपत्राष्ट्रपुरोषोडशपत्रकम्
वत्तसंविधायात्रपीठपूजांसमाचरेत् तारमायावाग्रमादिसर्वशक्तिपदंततः कमलासननमसुतार्ध्यदेनहत्योदमंत्रकः ग्र
नेनमनुनासम्यक्पीठेदेव्याःप्रपूजयेत् मूर्तिंमूलेनसंकल्प्यतस्यांमावाह्यपूजयेत् रत्यादीत्रिकोणाग्रकेसरेषुयादेवताः
ग्रहपत्रेष्वग्राद्याब्राह्म्याद्याहितीयोभैरवांस्तथा षोडशपत्रेषुवौदिक्षुत्याः षोडशशक्तयः वामाज्येष्ठारौद्रीवशंगानिष्ठाडामहेश्वरी
क्रियालक्ष्मीश्चसिद्धश्चमोहिनीप्रमथाम्बिका विघ्नन्ताचविकालीः सप्तपात्रेंद्राशासह षोडशीनंदबुद्धिस्तत्पूजनेयाविशेष
तः मातंगीपूजनीयोक्ताश्चनवरसेषु पूजयेत् लोकपालांतदस्त्राणिपूजयेद्भूपहेतवे ग्रंथमयोगः तत्रप्रातःकृत्यादियोगा
पीठन्यासांतेमूलेनप्राणायामत्रयंकृत्वा शिरसिमतंगऋषयेनमः मुखेअनुष्टुप्छंदसेनमः हृदयेश्रीमातंगीश्वरीदेवता
येनमः इतिविन्यस्यममसर्वाभीष्टसिद्धयेविनियोगइतिकरांजलिंसमर्प्य क्लों ह्रीं ऐं श्रीं हृदयायनमः नमोभगवतिशिरसे॰
उच्छिष्टचांडालिशिखायै श्रीमातंगीश्वरिकवचाय सर्वजनवशंकरिनेत्रत्रयाय स्वाहास्त्राय एवंकरषडंगन्यासंविधायध्यानमात
सपूजार्घ्यस्थापनान्तंपूजांतेस्वर्णादिपट्टेकुंकुमादिनात्रिकोणंतद्बहिरष्टदलकमलंतद्बहिःपुनरष्टदलंतद्बहिः
षोडशदलंतद्बहिश्चतुर्द्वारंचतुरस्रंकृत्वादिनिष्ठायंत्रंनिर्मायतत्रमातंगीपीठंसंपूज्य क्लों ह्रीं ऐं श्रीं सर्वशक्तिकमला
सनायनमः इतिमूलेनपीठंसंपूज्य मूर्तिंकल्पनादिपुष्पोपचारांतेत्रिकोणकोणेषुरत्यैनमः एवंप्रीत्यै मनोभवायै इतिसंपू
ज्य॰ केसरेषुप्रागादिषुइंगानिसंपूज्यपश्चात् अष्टदलेषुब्राह्म्यादिमातृकाः द्वितीयाष्टदलेऽसितांगादिभैरवान्संपूज्यषोडश

द्रले वामायै ज्येष्ठायै रौद्र्यै शान्त्यै श्रद्धायै माहेश्वर्यै क्रियायै लक्ष्म्यै सृष्ट्यै मोहिन्यै प्रमथायै आश्वासिन्यै विद्युल्लतायै चिद्ध
न्यै सुरपानरतायै नैऋत्यै इति संपूज्य वज्रसेमानंन्यादिशक्तिवज्रहस्तं कोणेषु विघ्नेशादिवज्रहस्तं ध्यायन् संपूज्य लोकेशा
दि समस्तं नादिग्रावत् समापयेदिति तथा अथ पुनः पञ्चपेकं चेत्तङ्यान् दृशांशानः मस्तकं पूर्णे स्त्रिसाद्रपुके मैत्रस्य सिद्धये राज्ञ
मातंगिनीमोक्षप्रयोगान्त्रवावेरेत् वाग्भवं क्लिंष पदं चैव वाङ्गलिपदं समुद्धरेत् कामराजं च मातंगिनातीयं सर्वं समुद्धरेत् व
शं कथयामि ज्ञायां नो लग्नमातंगिसंज्ञकः विंशद्वर्णो महामंत्रा सर्वलोकवशंकरः ऐं उक्लिंष वाङ्गलि क्लीं मातंगि मोः सर्व
वशंकरि स्वाहा २ मतंगो मुनिरादिष्टो मोक्षो नुष्टुप् छंदः एवमातः लग्नमातंगिनी देवी देवता परिकीर्तिता वाग्भवं बीजमित्यु
क्तं स्वाहा शक्तिरुदाहृता कीलकं कामराजं स्याद्विनियोगस्तु सर्वकम् वालावीज त्रिराहृत्य षडङ्गं न्यासमाचरेत् स्मरेत्तथ
श्यामपुष्पिणीं हृदि विन्द्रनीलांवरां ग्रहीतमधुपात्रिकां मरविघूर्णितेङ्गावलां हृतस्तनभरालसां गालितचूलिकां चालि
कां करस्फुरन्नववल्लकीं विमलशालवत्ताटंकिनीं एवं ध्यात्वा जपेल्लक्षं प्रयोगादिकं प्रावर्तनं कुर्यादिति वाणीश्रुककथिताइँ नावि
मक्रेकमस्तानकं कामेश्वरी योमहो तिलतालीं पंचमं स्मरेत् नमः श्यामायै स्फोष्ठाननतः श्यामा नाम प्रवोदयात् एषोश्यामा कामम
तेगीन्यासमनायत्रीसर्वसिद्धिदा अथ श्यामाहीपकवालां नत्वद्विशामृतिसंहितायां ईश्वरउवाच पंचमीं स्तनदेवेशीं कथमामि
च्छिरापिये यस्याः स्मरणमात्रेण पवमीपंशिरोभवेत् वाग्भवं बीजमुद्धार्य गलावग्रह विंदुभिः नादेनभाषितं बीजं पार्थि
वं चोवरेत्ततः पुनरायं नमों नेभगवतीति समालिखेत् वाताल्लिपुरसं वाराहीं पुनरेत्तार्द्धिं पत्नलिखेत् वाराही स्वाविवर्द्धं सवि
हीनं ततः परः श्रंधेवापिति समालीरुदंतेन भवेत्क्लिये हंयेहं यिपतालक्ष्वनेभेज भिनिरुत्तथा माहेमोहिनि स्वाहापि स्तंभे
स्तंभिनि ततः पनश्चमहेश्वानि सर्वदुष्टप्रदुष्टचमानं नरं च सर्वेषां सर्वेवाणीति चितव वशं कौवणाति मोकाजिह्वां स्तंभक

वि॰ या॰ ५

५७२

572

हृद्वयं श्रोत्रे वश्यं कुरु कुरु ऐं वाग्भवं पार्श्वे वपुनः तकारस्य च तत्कांते कवच स्वाग्निवत्प्रभा चतुर्दशोत्तरशतं मंत्रवर्णा भवंतिहि
ऐं क्लीं ऐं नमो भगवति वार्तालि वार्तालि वाराहि वाराहि वराहमुखि वाराहमुखि अंधे अंधिनि नमः रुंधे रुंधिनि नमः जंभे जं-
भिनि नमः मोहे मोहिनि नमः स्तंभे स्तंभिनि नमः सर्वदुष्टप्रदुष्टानां सर्वेषां सर्ववाक्चित्तचक्षुर्मुखगतिजिह्वास्तंभं कुरु कुरु शी-
घ्रं वश्यं कुरु कुरु ऐं क्लीं ठठठठ हुं फट् स्वाहा ॥४ चतुस्त्रिंशतिभिः वर्णैर्मासमक्ककोणितः मातृकावर्णमेदकैः पदैर्निदशाभ-
त्रवित् ते: पञ्चांधिपमाग्रेभत्यमेहिंशतिसंख्यकान् पदाणि तथा विन्यस्य पार्श्वयोरेकमूनयोः अनेनैव प्रकारेण मातृकावर्णा-
स्तत्थौः ततः षडंगानि विन्यसेत् कुर्यात् देहविशुद्धये वार्तालीस्वपदद्वंद्वं हृदये च ततः परं वाराहियुगलं देवि शिरो मंत्र उदाहृतः
वाराहि स्वाव युग्मं तु शिखा समाख्यातं ततः कवचं च ततः समभवतीं नेत्रमसेक्रमात् पंचोद्धारं भवस्वामिपेन त्रैलोक्यमुत्तमं
तात्प्रकारान्नेसर्वाणि मयेवाभूर्जपत्रके लिखेत् द्रावनयावापि कुंकुमागुरुचंदनैः हरिद्रया वा कर्णायालिखेच्चक्रं मनोरमं त्रि-
कोणं पंचकोणं च षट्कोणं च स्वपत्रकं शतपत्रं सहस्रारं ततो भूबिंबमालिखेत् चतुर्द्वारविशोभाढ्यं मध्ये सिंहासनं पञ्चेत्
वाणीभूवीमयुग्मेन संछन्नाः सर्वमात्रः स्फटिकावलमध्यस्थं पीठमेतद्धि विंसव देवीमावाहयेत्तत्र ध्यानं कुर्यादि वक्तुनः
प्रग्रगाहकाणं काशं पश्यान्तर्गतवासिनी पद्मान्तस्थां शिवस्थितां भीमनिपातोनवे इन्द्रनीलमहातेजः प्रकाशां विश्वमातरं हंडे
चंद्रमालाय नवरत्नविभूषितां ग्रनर्घ्यरत्नवादेन सज्जुष्टश्रीविराजितां काश्यपाधीक कावाहग्रवाणमतिभूषितें हलेन मुष-
लेनापि वरदेनाभयेन च विराजितचतुर्बाहुं कपिलालीसमध्यमांतितं विनीमममलाभां कगोरयूनस्वकवां लोलाय नायजेद्देवीं
मूपचारै समहेत्वभिः गंधपुष्पादिभिः सम्यक् सर्वकार्यार्थसिद्धये दशममन्त्र हस्ताणि पुश्वरणा सिद्धये नद्वपांशेन होमश्च तिले
र्वेश्वकपुष्पाकैः त्रिमधुतैकैः स्तत्सिद्धे सिद्धांवंदनैः देनानलालातक फुहृदयैः पिपिनैविविधैरपि सिद्धिर्भवति देवेशि मंत्रे णानात्र संशयः।

ग्रादावं गायत्रीं प्रत्यादग्रे शानस्य वायुषु मध्ये दिक्त्रिकोणं तत्सिद्धकोणं षट्संप्रदाय वामवामेन राग्रेषु क्रमेण त्रितयं यजेत् जं
भिनीं क्लेभिनीं चैव मोहिनीं सर्वसिद्धये अथ मायायास्तदेवेशि स्तंभिनं ततः प्रयजेत् पंचकोणमहादेवि पूर्वादिक्रमेण तु
मत्स्याप्यवन्तवाप्यन्तमोमाचर्यनेभवेत् षट्सरे पूर्वप्रमुखाद्दिक्षिणे प्रयजेत् ब्राह्मीं माहेश्वरीं चैव कौमारीं वैष्णवीं प्रिये मा
हेन्द्रीं चैव चामुंडां शाकिन्याद्यास्ततः प्रयजेत् शाकिनीं राकिणीं देवि लाकिनीं काकिनीं तथा शाकिनीं हाकिनीं चैव ततः षट्को
णके यजेत् षट्कोणपार्श्वयोः पूज्ये देवि सर्वार्थसिद्धये हलं कपालं दधतीं क्रोधिनीं वामतो यजेत् मुसलं खड्गकरां देवीं स्तंभि
नीं दक्षिणे यजेत् वंशं खड्गं राम देशानि षट्कोणपृष्ठतो यजेत् नागं कपालं डमरुं त्रिशूलं दधतीं प्रिये मध्ये नीलं जटाजूटं मस्तके
पंचमेषु तु ततोष्टदलपत्रेषु वार्तालीं पद्मकं यजेत् प्रणवमेवं तत्प्राग्रे पूजयेत्क्रमाद्दिशाष्टके प्रेतगायत्र्यां रक्ताविकृतिवक्रान्
कंतनं नीलजीमूतसंकाशं रिपुभूमान्तरे तमं शतपत्रं क्रमात् [illegible] त्रयस्त्रिंशद्दलान्ते [illegible] सिनः इष्ट
कं सर्वाणि षट्दले योगिनां स्तंभिनीं जृंभिनीं पूज्य शतारग्रेम देशानि महासिद्धं समर्चयेत् सहस्रपत्रे संपूज्यं वाराहीं गणं सह स
कं [illegible] देशानि वाराहीं नमः प्रालिखेत् अनेन मनुना देवि पूजयेत्समदक्षया भाविते वदके तत्र योगिनीगणपादमजे
तं [illegible] समाराधनं पशुचाधिनयोः श्रुतमालाहरिशयाः [illegible] कारिणी स्फाटिकी वाथ प्रमादहस्तातिरेखा
मुद्वा प्रयोगः तत्र मानस्कृत्यादि योगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि दक्षिणाम् ऋषये नमः मुखे गायत्र्ये
छंदसे नमः हृदये श्रीवाराहीदेवतायै नमः इति विन्यस्य ममाभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृत्वा जलिकृत्वा शिरसि प्रणवं हृदे
[illegible] नेत्रयोः [illegible] नमः नासिकयोः भगवति कर्णयोः वार्तालि ग्रीवयोः वार्तालिदक्षिणे [illegible] वार्तालि [illegible] वाराहि
[illegible] वाराहि दत्तदोर्मूले वाराहमुखि दक्षिणे [illegible] वार्तालि मूले [illegible] दत्तकराग्रे नमः वाममाहुमूले [illegible]

वामहृन्मध्ये कंधिपाति वामस्तनाग्रे ङं नमः वामकरांगुलिमूले नं भे वामकराग्रे नं भि नि दक्षोरुमूले नमः दक्षजानुनि मो हे द
क्षगुल्फे मो ह्रीति दक्षपादांगुलिमूले नमः दक्षपादाग्रे स्तं भे वामोरुमूले स्तं भि ति वामजानुनि नमः वामगुल्फे सर्वेङ्ग षुमुङ्
णानां वामपादांगुलिमूले सं वं षं वामपादाग्रे सं वं वाकुचिनतु वक्ष्मेषु क्षमातिनि ह्यास्तं भे पार्श्वयोः कुक्षौ पृष्ठे ककुन्नाभौ ऽवं
नरेश्वपुंपं स्तनयुवें ङ्कक दक्षांसे कक ग्रपगलेपें वामांसे ग्रौं· ऐं ह्रां दिदलक कराग्रांतेऽ· ऐं ह्रां दि वामकराग्रांतेऽ· ऐं ह्रां दि दक्ष
पादाग्रांतेऽ· ऐं ह्रां दि वामपादाग्रांते ऐं ह्रां दि वक्त्रांते फट् शिरसि स्वाहा इति विन्यस्य षडंगं कुर्यात् वाताली वाताली एं हृदया
य नमः वाराही वाराहि शिरसे वाराहमुखि वाराहमुखि शिखायै ॐ ऐं ॐ ग्लौं पिनि नमः कवचाय ॐ ऐं ग्लौं पिनि नमः नेत्र हूं ये
हुंधि नि नमः अस्त्राय इति विन्यस्य ध्यानमासनं पूजांते ततः स्वर्णादि पट्टे कुंकुमादिना त्रिकोणं तद्बहिः पंचकोणं तद्ब
हिः षट्कोणं तद्बहिः अष्टदलकमलं तद्बहिः शतपत्रकमलं तद्बहिः शतपत्रकमलं तद्बहिः सहस्रपत्रकमलं तद्बहि
श्चतुर्द्वारं कमलं पुष्करं वज्र संस्थानं विलिखेदिति इत्थं यंत्रं निर्माय पूजयेत् ततः संस्थाप्य अभ्यर्च्य आदिस्थापनात्मपूजांते भैरवने ष्वरीपी
ठमभ्यर्च्य आवाहनादि पुष्पोपचारांते त्रिकोणमध्ये ॐ श्री ... मध्ये दिक्षु पार्श्वयोः षडंगानि संपूज्य त्रिकोणाग्रेषु
भिन्यै· स्तंभिन्यै· मोहिन्यै नमः इति संपूज्य पंचकोणकोणेषु ॐ धिन्यै· हुंधिन्यै· जंभिन्यै· मोहिन्यै· स्तंभिन्यै· इति संपूज्य· षट्को
णकोणेषु डाकिन्यै· राकिन्यै· लाकिन्यै· काकिन्यै· साकिन्यै· हाकिन्यै· इति संपूज्य अष्टदलेषु ब्राह्म्यादिमातृकाः संपूज्य· षट्
कोणपार्श्वयोः हलकपालधारिणीक्रोधिन्यै कमलेषु करायै स्तंभिन्यै नमः इति संपूज्य षट्कोणपुरतः ... नमः त
तोऽष्टदलेषु वाताल्यै· वाताल्यै· वाराह्यै· वाराह्यै· वाराहमुख्यै· वाराहमुख्यै ॐ धिन्यै· हुंधिन्यै· इति संपूज्य अष्टदलाग्रेषु अष्टभैरवा
ष्टभोनमः इति संपूज्य शतपत्रेषु एकादश रुद्राः द्वादशादित्याः अष्टवसवः ... स्थितो ... कोषात् ... शाश्वतास्तथा

मेरुज्याकसिष्टदले स्तंभिनी जंभिनी पुंनायनमः इति संपूज्य पत्राग्रेषु महासिंहासनाय नमः इति संपूज्य सहस्रपत्रेषु क्रौं वाराहि
नमः इति मंत्रेण सहस्रधा वाराहीः संपूज्य भूपुरकोणेषु वटुकक्षेत्रपालयोगिनीगणपान् संपूज्य लोकेशादीन् सर्वं प्रापयत्स
मापयेदिति पुरश्चरणप्रयोगोक्तं स्तंभनादिकर्मसु प्रोक्तमालाविशेषो बोध्यः तथा अथातः संप्रवक्ष्यामि नर्ष्याणां भविद्भ्लेभं
तिलमैरयवं एक कुसुमैस्तर्पयेद्धिवा मनोहरे स्वर्णादिपात्रे संपूज्य पूर्ववत् अनेन विधिना देवि सिद्धो भवति निश्चयात्
पतस्यापवविधायाः कुंडे स्थिरमेखले विशेषाकर्षणे सोऽत्र सर्वे वैरिनिकृंतने एकहस्तमिते कुंडे मयो हस्तेन विस्तृते द
स्तखातं मनोरम्यं होमो यत्र विधीयते स्तंभने शिवदे रम्यो यो निग्रहे यमदिग्भवेत् अस्मिन् कुंडे महेशानि भैरवाग्निं प्रपूजयेत्
लौकिकं वा यजेन्नं चैव सम्मार्गेः परेशि दद्यं भवनेशानां भवनेशीं च संलिखेत् तस्य पवित्रकादे विवीजत्रयमिदं प्रिये
ह्रां ह्रीं ह्रूं इति उक्ता भैरवमूर्त्यायै वनत्र्यां तन मो लिखेत् भैरवाय नमः इति स्थाग्निं हृज्जने हुत्वा ततोऽग्रतः [illegible] पूजयेत् हृद्वीजत्र
यं भैरवाग्नये द्विठमालिखेत् ह्रां ह्रीं ह्रूं भैरवाग्नये स्वाहा इति अनेनैकाहुतिं दत्वा नीलोत्पलप्रवालेन नीलोत्पले भैरवाग्निं ता
पितं राषिवायत्नेन नाधिके स्तंभने होमो विजेयः सुव्रतः शांते देवदारुतिलैर्लाक्षाहविर्भिस्तथा भवेत् त्रिसमस्तमधुराक्तैश्च
योक्तं साहकंशांत हविर्णीमद्दपाहोमः कथितस्तव सुंदरि दत्त्वा होम कुंडे रसहस्रमात्रां तिलानां प्रिये मंत्रार्थभाविरस्वर्णादाहृते
वालोद्दसंभवे कुलशादी परितिमोत्पलतापि क्रुशाक्षिणीं तिलमिश्रं प्रभिस्तेष्टवयेन [illegible] तमः वाग्भवं परणी मुक्ताकं
णादि हलाय च नवाक्षरमिदं वोक्ता हस्तं नमं त्रमालिखेत् यं परणी कर्षणा हलायनमः [illegible] अंकुशं क्रोधितं देवि मसलायन
मो लिखेत् क्रौं इं मुसलायनमः इति सप्तविंशति कृतस्तदेवी मंत्रसमुच्चरेत् वटस्य शाखादि ध्यात्वा पंचमं परमेश्वरी तद्दुरस्या
दकैः शान्तमभिषिंचेद्धिवत्तमाः कफान्विबद्वयीवैरी वश्यो भवति निश्चयात् अथ निग्रहहोमस्य विधिं वक्ष्ये समासतः प्रिये त्वसमे

वि॰या॰४४

५७४

574

धांगरक्तेवल्लाजाचूर्णतिलैःसह मिश्रंपिंडंत्रपिंडेनमेलयेद्धृतनाभिये पिशितैर्वापप्रत्याद्येऽप्रदीपेष्वसाधकः तर्पयेद्योगिनी
पिंडंपरमानंदस्यंदं मपत्रवेष्टसकलस्वरावालीहकेनवा निवेश्यकुंडेवज्रेवाहुनेल्लाजाग्रग्नाकाणः अप्युतंसंजपन्वदे वि-
त्रिसमन्त्रणदाहुनेत् लगाश्मांसमेदोस्थिमज्जाशुक्रानि वैरिणः योगिनीनांस्वादेविपत्तेसाधकसंशयः अथातःसंप्रवक्ष्या
मिसाधकानंदकारकं मणवेमणवेवीवसंपुटीकृत्ययोजयेत् श्रींभ्रांश्रींभ्रांवसाध्याखांटकारेणवेष्टयेत् अष्टभिःकुलि
शैर्भित्वा स्लौंस्लौंमितिन्तदंतरे कुलिशाग्रेनावीजंपार्थिवमंडलंततः कुलिशांकेलिखेन्नामचांतेविघ्नसमालिखेत् वह्निवे
कुशसंरुद्धंसर्वमेतन्महत्तने हस्वस्वेसमारोप्यपीतपुष्पैःसमर्चयेत् पंचमीशाकटंयंत्रंत्रिषलोकेषुदुर्लभं सहस्रसंख्यया
नेनन्निशाभांरेत्रिपेद्रुधः खनेद्वाश्रीमत्तंपयेलिलिखित्वासमापयेद्रुधः प्रणामलोहितमंत्रंत्रतारकपुष्पैःसमर्चयेत् प्रेतभस्मान
लेलिखाजपेन्नरुविधानतः सौवर्णोराजतंतास्रंक्रमेणैतत्समर्चयेत् कटकापीठविन्यासैःपुष्पैरापयेपक्षिवा धान्यराशौवसा
याक्रोविनिःक्षिप्यवतंद्वेवेत् तूलेनेऽंभकाम्भस्यखर्परेयंत्रमालिखेत् ग्रंजनाभिःसमभागैःकुसुमैःपार्थिवेदशिकः उच्चाटयेन्नरा
श्रीघ्रंकोटाहृदयस्थिरंरिपुं नष्टांडेत्रमश्रीहत्वैःभिन्नभिन्नांजनसमैःसमहृत्सममपार्श्वैलोहकारपृहेविषेत् वध्यमानोरोग
नालैर्मर्वांगमातृयाद्रिपुः निःसाध्यपटहेवाद्येविलिखेत्मन्त्रवित्तमः पुंडेतहनिसाकार्पिप्पलापंतेमहाबलाः धूमविभीम
मालिख्यधूमावेश्वैयत्रिये नशुंपतिहटपलेषोडशग्रंणनान्यथाभवेत् हरिद्रयाशिलामध्येसमालिख्योद्वेयेत्सुधीः पी
तपुष्पैःशतनयंत्रमध्योवक्रंविदिक्षिपेत् वाकस्तंभोजायतेशीघ्रंवादिनापरमेश्वरि अष्टमीमसमालिख्यसीसाभेःकुलसर्पजे
व शिलाधस्ताद्विनिःक्षिप्यबावहास्येजयोभवेत् साईसोहमपेपात्रेसितपुष्पैःसमर्चयेत् तेनानाहोद्द्विर्भवेत्तत्सु वाक्यातिर्जीयते
मेत्रीयंत्रंसमायुष्यंमालिखेत् पंचवर्णैःअनतेनष्टशजपेत्सर्वकर्मकृत् अथातन्त्रमितरामित्रमौसमपुरमेलिखेद्रुधः ॥

अथातस्तिमिरामिश्रं सोमसुम्मेलि लिखेद्बुधः । अष्टपत्रे कुङ्कुमेन मेः सेन भूमौ प्रतापयेत् । तेनाक्रान्तो भवेद्दासः पुंसां वा योषितामपि
हृत्तगर्भे त्वसेव वक्रं सोमसपात्रे स्मरं जिते । वह्निमध्यामभागेभ्यः संप्रविष्टा भवंति हि । साध्यनस्तत्र हृत्स्थगर्भे वक्रं प्रविन्यसेत् । हृत
स्थपत्रमूलं तदेव हि साध्यस्य भवति स्फुटं । जले विमिश्रे [illegible] कौ [illegible] तिमं तत्तापयेत् । येनेदं भस्म [illegible] हि तदं भूमिमिं प्रिये । अत्र गा
कामिनीदर्यात [illegible] भेदलिमं [illegible] पूर्वस्यादिग्भागे [illegible] भयदं भवेत् । आग्नेयेयमदिग्भागे वैरिणां मृत्युदं भवेत् । तथा
नैरृते दिग्भागे शत्रूनां मादनकारणं । पश्चिमे रोगदं [illegible] वायुदिग्भागे पत्नयं चोत्तरे भागे साधकस्य न संशयः । ईशानगं [illegible]
वैरिणां परमेश्वरि । मध्यगं सर्वकार्याणि [illegible] शानं [illegible] । पत्रस्थापवविद्यायामप्यग्रे वैन भवेत् । अन्यथा देवताशापो जायते
तें [illegible] जीवजलं । अथैतद्यंत्रवत्नाप्रकारः । तत्र प्रोक्तं भूर्जे दोषोक्तदृश्यैः । अष्टकोणं विलिख्य कोणाग्रेषु कुलिशानि विधाय मध्ये
वसुदलपत्रं [illegible] प्रणवं विलिख्य [illegible] कारहृदयमध्यगं साध्यनाम विलिख्य तत्सर्वेदकारेण संवेष्टन हृदि
[illegible] तत्र कुलिशेषु [illegible] इति बीजं हृदयं प्रतिकोणं प्रतिकुलिशं विलिख्य कुलिशेषु साध्यनाम विलिख्य तत्स
वंमललं [illegible] कुलिशाग्रेषु प्रणवं विलिख्य तद्बहिः भूपुरं विलिख्य तत्सर्वं मंत्रकुणवीजेन संवेष्टं सर्वयंत्रं प्रकारमध्ये
यथा भवति तथा विलिखेत् । तद्यंत्रमत्र फलदं भवति । इति स्तंभनाय विलेख साधने वाराहीप्रकरणम् । अथ निग्रहवाराहे
[illegible] बीजं [illegible] यंत्रं यथा । विंदुयुक्तं [illegible] शिवत्नाभा । अष्टादशीमहाविद्या शत्रुनिग्रहकारि
णी [illegible] स्वाहा । कपिलोत्रमतिकं [illegible] कीर्तितं । वाराहीदेवताप्रोक्ता वातालीपदपूर्विका । हेकेकभूमि
वेत्र [illegible] क्रियामनोः । त्रिपुरा [illegible] शाक्तिकं [illegible] मुद्धरेत् । अंकुशं विभ्रतीं [illegible] पविराजितां । नानालंका
रभूषितां वाराहीं संस्मरेत्सदा । प्राक्प्रोक्तं [illegible] गदिवपाल [illegible] के । अथ प्रयोगः तत्र प्रातःकृत्यादियोगपीठन्यासान्तमूले

वि॰ या॰ ४४   नग्राणां पामस्त्रयं कृत्वा शिरसि कपिलसृक्षये नमः स्रवेन्नु पृष्ठकं दसे नमः हृदये श्री वातालीवाराही देवतायै नमः इति विन्यस्य

मम सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिः कराभ्यां ॐ ग्लौं हृदयाय नमः हं शिरसे हं शिखायै हं कवचाय हूं नेत्रत्रयाय स्वा

५७५   हा अस्त्राय इति करषडंगन्यासं विधाय ध्यानमानसपूजां तेन पूरतः सर्वाणि दिव्यहे कुंकुमादिना षट्कोणं हृत्तत्र पुरात्मकं

575   यंत्रं विलिख्य पूजयेत् संस्थाप्याभ्यर्च्य कोद्धारिद्राविध्यापनात् ध्यात्वा पूजां तेन भवती प्रीतिपीठं सभ्यर्च्य वाराहतादि पुष्पोपचारैस्तेन षट्

कोणेषु षडंगानि संपूज्य तद्बहिर्लोकपालादीन् सर्वेषां गंधाक्षतमालापयेदिति तथा वसुदलं तं जपेन्मंत्रं बिल्वपत्रे हृत्याविशेतः पा

श्रीफले भक्तेनानन्तपत्रे देवीं दशांशतः चरुपायसं सिद्धेत्ततः कर्माणि साधयेत् शत्रुकृत्येनाभिमारणाय हृत्स्वं वश्यागमेन च महा

रंकुवैरीं मूर्द्धि सहस्रेण सप्तरात्रं जपेत् अपुत्रेण च हृत्याकुंडे पुत्रकाननोत्सवैः वापीकूपतडागेषु प्रतिपेद्रक्षमनद्वं तत्र तज्जला

पानेन स्पृष्टेन शत्रुर्वाभस्मपां पलायंते च रिपवो दिशो दशस्तु नि क्षिप्यात् इति श्रीवाराही अथ धूम्रवाराही तत्र कालभैरवतंत्रे

देव्युवाच कालरुद्र नमस्तुभ्यं कलाधर नमो नमः अधुना धूम्रवाराह्या मंत्रयोगं वद प्रभो ईश्वर उवाच कालस्तस्य मयं प्रोक्तं यो

गिन्याणां पद्वहस्तकं मारणास्त्रसिद्धे विसर्वे तंत्रेष्वगोपितं मंत्रोद्धारं च स्वरूपमितिन्यास ध्यानादिकं तथा यंत्रं प्रयोगं मे सिद्धिज्ञस्व

वाराहिंगं प्रिये वेदादि विलिखित्स्वंबेधं कारद्वयमेव च स्वपुष्प मे तिप्रोक्ता ध्रुव न हूं कारमद्वेत धूंकारं कालरूपेव पुनर्हूंकारमे

व च धूंधूंवेधूम्रवाराहूं वाराहीति पदं वदेत् हुंफट्स्वाहा मंत्रमाधुम्ना धूम्रवाराहियोगमंत्रः ॐ धूं धूं धूम्रस्तुमे धूं धूं काल धूम्रे धूं धूं

म्रवाराहि हुंफट्स्वाहा पंचविंशाति वर्णो मंत्रः अस्य श्रीधूम्रवाराह्याः कालस्य ऋषिः ये कोहृदनीकं दयेच देवता धूम्रवाराही नियोगः

शत्रुमारणे धूं बीजं तथा शक्तिः कीलकं प्रणवं तथा न्याससंजालमप्र स्वामिनत वर्णेन नंदने समाभिषु पूनः षडिंगी भवेदेहि

कान्वित्रिभिः न्यासं चैवानुलोमेन विलोमेन पुनर्न्यसेत् एवं न्यासविधिं कृत्वा साक्षाद्देवीमयो भवेत् अथ ध्यानं प्रवक्ष्यामि सावधाना

वथारय वाराहीं स्मरवर्णाविभलपंतीं त्रिशूलस्था पशुरूपाक्ष्मलिसैवैर्वैदितां स्मरूपिणीं एवं ध्यात्वा मंत्रराजमयुतं जपमाचरे
त् तर्पणं मधुहृतेनायेन हुजयेत्सुंदनादिभिः होमं दशांशकं कुर्यात्तर्पणात्स्याप्ययं क्रमः जपदशांशहोमः जपदशांशतर्पणमित्य
र्थः ऽनेन जपदशांशेनात्रिमधुक्तगुडोदकैः अथवान्नरूपाद्विमधूकरकसमेन व तर्पणांतदशांशेन ब्राह्मणान्भोजयेदिति ये
एवं चानुष्ठितेनानेन मंत्रेण सिद्धिर्भवेत् पुनः प्रयोगमत्रलेकुकाशत्रुविदारयेत् पूर्वोक्तविधिना ध्यात्वा वाराहीं स्मरूर
पिणीं त्रिसहस्रं जपेन्मंत्रं नाभिनंतशत्रुनामभिः आमास्मरूपेणानकुनूनान्यत्पापि शत्रुर्प्रशत्रुमेनां वश्रममयेसमाकु
लो एवं ध्यात्वा त्रिसहस्रमयुतं जपमाचरेत् स्त्रसुनायस्वदेहास्मिंयेतेनात्रसंशयः ग्रहस्प्रस्मसमानीयवारतालेनसंयुतं म
त्रयेक्तनवारेन लोहपात्रमये ततः तदर्पां विंदमात्रेण खातेपातेनवैविणा दानवापयत्वतोदविसरिपुर्भूयते ध्रुवं अथवायां
रनालेनत्रिलिपेहोमयेत्स्त्रिये ताप स्वरेणामहृतानकुशुष्क्रियतेध्रुवं सहस्रत्रयमाजप्यप्याये देवीमनन्यधी शतयोजनगाशा
त्रुर्म्रियते एत्माच्चतः ग्रहस्मरं नरं वैवगोधारीस्वयोगतः सहैप स्वकल्कंतत्कुर्याद्दुलिकमादरात् हुजयेत्रूपवारेण वै
रिमाणात्रिवेदयेत् सहस्राहितयैनेवशत्रुत्पमवाप्नुयात् वाराहीस्मरूपेणाविंतयेत्सप्तमध्यगां रिपुसैव भिंतध्यायेत्रिसप्त
महोत्तरंजपेत् मंत्रलाहैरिवगीवभार्यांवंध्रमसम्भिंते क्लवणंतयेक्ष्मौत्रपशः मित्रादिभिः सह एतत्पूर्वंसमानीयः
मंत्रयेत्नलमंत्रतः शतमष्टोत्तरं वैव जपित्वा हृद्धिमेवच शनैः शनैः स्पृप्येद्रुजपमष्टोत्तरंशतं त्रिदिनैः पंचदिवसैर्वा
भिर्म्रियतेध्रुवं शत्रुमारणकार्येषुप्रोक्तंसंख्याजपादिये दशपनेस्मस्याधेनमाप्स्यकस्येवच तत्रातेमेवतत्कुर्यात्
नवानितिनिश्चितं एवंसिद्धमनर्देविदुर्लभोमविपर्थिति नवतत्वं नवतत्वं नवतत्वंकदाचन स्मस्मस्मरवान्देविरसमा
तमियेषीवे शत्रुमारणकार्येषध्यायेनक्रोडमुखींततः देव्युवाच नमःकमलनाथायकरुणाकरशंकर मधुनास्मरवा

तत्राद्यंत्रयोगं वद प्रभो ईश्वर उवाच बिंदुत्रिकोणंषट्कोणमष्टपत्रं कलेश्वरि वृत्तं च भूपुरं देवं मध्ये वह्निसमन्वितं बिंदुमध्ये
लिखेद्देवि ध्रुंकारं यत्नतः प्रिये श्रीकारेणास्य वेष्टयेत् पश्चाद्धुंकारं नमः प्रिये त्रिकोणेषु लिखेद्वर्णाञ्ज्ञाराहीति त्रिसंमिताम् षट्कोणे विलि
खेद्वर्णान्वाराहीति षडक्षरी कोणाग्रेषु लिखेद्धंकारं च यथाक्रमं अष्टपत्रे लिखेद्देवि वाराहमन्त्रं तथा केसरेषु च सर्वादि
द्वोरशाक्षरपुष्मकात् आद्ये पत्रे लिखेन्मंत्रं भूमवाराहिभाषितं द्वितीयपत्रे विलिखेद्धवाराहिंगमन्त्रं तृतीयपत्रे विलिखे
न्महाणस्थापनं मन्त्रं चतुर्थे पत्रे विलिखेत्कवचं पंचमे एवं क्रमात् एवं यंत्रवरं देवि लिखित्वा कार्यानुसारिणः सर्वां वाराहीं जनेनापि
शांतिवश्यपुष्टयसंलिखेत् पाषाणे संभवे पत्रे लिखेद्वाटकमेणि पत्रे विभीतपत्रे तान्त्रे विद्वेषकार्ये मारणे प्रेतवस्त्रके ए
वं यंत्रवरं सम्यक् लिखेद्दृष्टो क्रमार्गतः आम्यप्रयोगाः सकलाः संभवंति न संशयः सर्वेषु हे लिखेद्यंत्रं वश्यकार्ये विशेषतः
पूजयेद्दृतकवैश्च कृपस्मानैर्निवेदयेत् त्रिसहस्रं जपेन्मंत्रं पुविभूलानन्तिन्यशः मास्कांतरिंतसाध्यं वाराहीमतकर्मार्गतः
मंडले च वशी निजे भगवान्ध्यैवं समावेशेत् कुर्वीत सहस्राष्टौ मान् जपेतेनात्र संशयः पाषाणे देवि लिखेद्यंत्रं पत्रे स्वमर्यीप्रियेवा
राहीनाम सार्द्धवीरजपेत्रांयथाविधि विद्वेषणमथोच्चाटं यत्नतः सिद्धं तेन नरा मोत्ति पते सति न्यमहस्रं जपेत् शेतव
स्त्रे लिखेद्यंत्रं मेतंगारेण बुद्धिमान् यमकंटकयोगे तु लिखेद्यमदिशामुखः भौमवारे खनेद्यन्त्राद्धस्ते गर्तं समंतं द्विजः गोपये
न्नत्र यंत्रं च लिंदंशाद्दुशेदर्नैः जपेदष्टसहस्रं तं मंत्री निशि दिगंबरः अष्टशतं सहोत्तरं सहस्रमित्यर्थः शतयोजनतः शत्रुः
सत्कृद्येषम संदिरम् पूर्वोक्तविधिना देवि यंत्रमेतिप्रहे लिखेत् लिखित्वा प्रेतकुसुगेहेत् सशत्रुर्भवशीच्छाते काकोलूक
दले वेव सन्नापिचवेष्टयेत् त्रिसमसूलमंत्रेणावेष्टयेत्कात भौमके स्थापयेत्कुगेहे तु जपेदष्टसहस्रकम् काक
वदूमनेनशत्रुर्मिरम्काशेणसंयुतः पूर्वोक्तस्वप्नवाराहीमंत्रीक्षंसमासाधकः

षट्दयं तन्समायोज्य षडङ्गे हृपेचवसंलिखेत् ध्यात्वा तद्हृदयं हिताख्याचाहेतिविनियोजयेत् ओं नमो वाराहिमंत्रो पंचदलैर्वर्णातिवर्णकः
ऐं फट् फट् हुं हुं हृपे फट् हुं फट् हुं कालहृपे फट् फट् ओं नमो वाराहि हुं फट् स्वाहा ह्रीं क्षौं कामपवमनाय नमः सापंनं ह्रीं द्वैव वदेत् निग्र॰
होकमपर्याय विशेषणाद्य तेमता नमकं ओं नमो वाराहि वेविमायापहारिणि गोकं दमिवृषाहंलोगजकं दपथाहदविः प
ञ्चदपपदात्वहता ओं श्रसमांसंवभलय वाराहितांसदावंदेवंयेवास्तस्वरूपिणि इति ध्यानविशेषः अथितीपंचकोपेतापंच
मीतितिगद्यते अथितीपंचकोपेमावाराहीशासनेवुधैः पंचमीसंभनेशस्तावाराहीवश्यकर्मणि वाराहिपुगलेवेवदा
राहिमृाविपुरमकं हितावार्तालिंनस्यान्मारसविधायिनी वाराहीनिपुणंहितासाविध्यविजयाभिधा रणेरान्॰
लेधतेसर्वंजनपदाधिनी वाराहिस्मावपुरंवहितासा ददकौमदी संपन्ससासागहिता वियावेष्टवर्णाद्विता वार्तालया
दिकमेकंकं हितास्यात्सवेतोमबी आकर्षणेमोहनेच मयास्तावश्यकर्मणि ईश्वरउवाच वदेच्छ्रीसमवाराहीं शोब
मिहितविधायिनी मरणंभवनेशींचनमोवाराहिवेसुरेत् ओं ओं शेष विशष्वांतेसमेदहृयमदरेत् सार्हांतोयंमहामंत्रोश
दशाक्षरवर्णवान् ऐं क्लीं नमो वाराहि ओं ओं शेष विसमेद हृयमदरेत् सार्हांतो यंमहामंत्रोदशाक्षर १९ ईश्वरोऋषिराख्या
तोगायत्रंछंदईरितं देवीश्रीसमवाराही देवतापरिकीर्तिता वीजंनमश्रणांवैवसाहाशक्तिरुदाहृता मायावीजंकी॰
लकंस्याद्भ्यांद्भ्यां त्रिभिस्ततः पंचभिस्सम्भत्रुभिस्सद्भाभ्यामंगक्रियामतः पूजानकहिकंडेषगंडासिष्क निनामिके म
ल्लकेनप्रविन्यस्यहिपांपंचदशाक्षरी अत्रमणावंमायांचविनासंधिकृतापुनपंचदशाक्षरंमितंरथः नीलांजनगिरिशप्र
मोहमरकताविभूषितां अष्टाहृशंचवाराहीयाशांकुशाधरेशुभां भीमरूपांमहादेवींखड्गखेटकधारिणीं चतुर्भुजांनी॰
लांदंष्ट्रांदेष्ट्राग्रस्थवसुंधरां रक्तरंहाद्गणेपुष्कांमासायकस्थचरप्रभां ध्यायेदंजनभूधरोज्वलनिभामष्टापि त्रसंकुशैर्वेभ्याणां

दं

वि·या·२९

४६६

577

मणिहेमभूषितमनंतपाशांकुशाभैरवीं । वहंदेवेटकमयरंदृढविलसनच्छ्रीमविधेसितौदेवीनेनयपोथ्यांमनुदि

नंच्छ्रीसमवाराहिकां ॥ यएवंध्यात्वायजेद्देवींसाकंग्रौकौविपिनात्कथी ॥ साग्कलंभुवात्राहीघ्नजननमस्त्रापिकृष्णोदिनाथः न

प्रयुपप्रयोगः ॥ नन्यानःकृत्वादिकोणपीठन्यासंतेमूलेनप्राणायामत्रयंकृत्वाशिरसिईश्वरायऋषयेनमः मुखेगायत्रीछं

दसेनमः हृदयेश्रीसमवाराहीदेवतायैनमः गुह्ये ग्रांबीजायनमः पादयोःस्वाहाशक्तयेनमः नाभौ ह्रींकीलकायनमः

इतिविन्यस्यममाभीष्टसिद्धयेविनियोगः इतिकृत्वांजलिकृत्वा ग्रांह्रींहृदयायनमः नमोशिरसे वाराहिशिखा ग्रंवोरे

घोरिकवचा समंहननेत्रयाय स्वाहास्त्राय इतिकरषडंगन्यासंविधाय पदहृदयन्यासंहृदयकुटिकंटगात्रहृदयग्रलि

हृदयस्कातिहृ पनासिकाहृदयमस्तकेषुपंचादशाक्षराणि विन्यस्यप्राणायामंहितमूलेनसर्वांगेव्यापकंविन्यस्यध्यात

मानसपूजांतेभुवनीश्वरीपीठमभ्यर्च्यसंमेनवावाराहीकपूजांविदध्यात ॥ तथा ॥ जपेत्सुवर्णमाहस्रंपुरश्चरणसिद्धये

दशांशांजुहुयाद्देविनापिष्टैःकमलैःशुभैः ॥ नलेवीतपयेदेवीं दशांशेनाविकेलजैः ॥ मंतेभवांभविष्णोवरस्नमेकथयपाविष्णवे

इतिवाराहीप्रकरणम् ॥ वा[illegible]काक्षिणीविधानं श्रीलक्ष्मीसिद्धिविधायिनी ॥ [illegible]कोशोः मेनममुलक्तः विद्भाषितमत्तकः ग्र

शोषणस्त्राद्दशोक्तेयोप्राणप्राणावश्याकिकौ ॥ दृष्टोहरेतोमंत्रोयंनवार्णःपरिकीर्तितः श्रांदेशावर्ग्येशक्तयेनमः ८ ज्ञावाल्पस

ऋषिःप्रोक्तोनुष्टुप्छंदःप्रकीर्तितं ॥ श्रावणीदेवताप्रोक्ताश्रांवीजंदावशाक्तिकं ॥ आकर्षयाकर्षयेतिकीलकंपरिकीर्तितम् ॥ म

श्रांदेशाश्रींदीर्घभिन्नंन्यस्येत्षडंदीर्घस्वरयुक्तितः ॥ रक्तवर्णांविहसास्यांपाशेनान्वीयतीलताम् ॥ वरप्रदांमहाज्ञयोश्राभीश्रा

णांभजे ॥ युष्पलक्षंजपित्वांतेपलाशकुसुमैर्हुनेत् ॥ ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाद्दीनांधकृपणांस्तथा ॥ ततःसिद्धोभवेन्मंत्रःप्रयोग

सत्तमः ॥ मता स्फाटिकालसन्मात्राज्ञ्याप्तोयोगोप्यपुनेसधीः ॥ नवकांतनकेदयातमाकर्षयपुरमकं ॥ शतयोजनगेमांप्यशीघ्र

मारुषयेद्ध्रुवं कांमामिति समुच्चार्य शबरां तेवदेवतां ह्सौं नां विलिख्य शतैतन्मुच्चाटयपुर्गं ततः वह्निमायान्वितो मंत्र एकविं
शार्णकस्तथा कामांणवरदेवताप्रेशातैतन्मुच्चाटयोच्चाटयस्वाहा २१ तावालयमन्त्रऋषिः श्रोक्तो वृहतीछंदईरितं कादंबर्यादिदुर्गा
वदेवताप्रकीर्तितं कांबीजं मांतथाशक्तिः रुच्चाटयपुगंतथा कीलकं चतथाप्रोक्तोकामारिस्यादिनांगकं निष्कामोस्यमहाबा
तैः प्राग्रूदेशांतरेलिपेत् त्वरंतीं मुक्तकेशांतां श्रमवर्णां भजेत्कृशां मासद्वयं ललतषट्कं जपेत्तोतैः कुंदपुष्पकैः अष्टदशांशाद्
वाः हादशाम्भिफनामांभोजनेदेयं साध्यप्रतिकृतिं विलिख्य हृदयेककारं विलिख्य शिरः प्रादिपार्श्वं नेवायुबीजं साध्यनामस
हितमूलमंत्रात्तराणि विलिख्य ग्रपरहिताणि नेवेष्टयित्वा स्नुहीतीरेण विलिप्य वोष्णीयपांसुनास्नुहिदणतेनोद्ववधाद्दष्ट्वा
जपेत् ततस्तंदस्यातऽस्मड्नेनत्सिद्धिर्भवति अथकर्णपिशाचिनीमंत्रः तस्कंतंमांनेरे तारंचभवनेशानी ततः कर्णपिशा
चिनी कर्णेमेकथयस्वाहा मंत्रोयंषोडशाक्षरः ओं ह्रीं कर्णपिशाचिनि कर्णेमेकथयस्वाहा १९ पिप्पलादोऋषिश्छंदोनिवृद्
यत्रसतत्रके देवताकथितासद्भिर्देवीकर्णपिशाचिनी एकैकरसवक्त्राग्निनेत्रवर्णैः षडंगकं कुर्यात्तंत्रस्यवर्णौषध्यायेत्क
र्णपिशाचिनीं चितामस्मसमाकृत्तां मुंडमालाविभूषितां मोतानतरांज्ञासिमणीन्यारयंतीं कुवसकां एवंध्यात्वाश्मशानस्थः
शवस्थोवाजपेत्मनुं लक्षंमांत्यदशांशेनविभीतकसमद्वैः हुनेत्तश्वौदितेयोदेवांगादिकपालेहेतिभिः पत्रेत्रिहुमतो
कुर्याज्जपेल्लदंसमाहितः अथुविवेदरीहस्तायस्तानुष्टाणिपशाचिनी परविनस्यवार्तांचात्रिकालस्यावदेष्णुतो तंत्रांतरे
कर्णास्येतणलोवनायककानौनेमाक्षिकारोवदातीतानागतशब्दपुरुभवनेशीवाह्निजायान्विता तारायोमनुरीषलतज
यतोव्यामेनसमेसेवितः सार्वंतेलभतेः विरेणातियत्नपैशाचिकीभक्तितः ओंकर्णपिशाचिवदातीतानागतंह्रींस्वाहा १०
लक्षीरकविलोवनांपानतिभक्ष्यामांवलंभोहरींवक्काहमाजिहृयाकोंवरखराभीतिंकरीवन्कावीं भस्मावितिदिलांक

वि॰ या॰ २९

५६८

578

पालविलसम्पाणिद्ययां वंवलां सर्वं सां शावकृतहृत्ताधिवसतिपेशाविकीं तां नमः अथ पूजा निशायामेदेहीव्रतिहस्तस्य
विशाविकीं दृग्यमीतं वालिं दत्वा रात्रौ संपूज्य मंत्रजपेत् ॐ करालिपिशाचेदृग्यमीतं वलिं गृह्ण गृह्ण मम सिद्धिं कुरु कुरु स्वाहेति
दृग्यमीतं वलिं दद्यात् रक्तचंदनवंधूक जपापुष्पादिकं वयत अस्तं गत्कृत्यदेवे शिवा स्वाहेति प्रोक्तयेज्जले: पूर्वोक्ते किं विज्ञपेत्
तामध्याज्ज्ञेयकभक्तं निरामिषं कृत्वा शवावपिनलं खं जपेत् नयस्य दशांशं तर्पणं ॐ करालिपिशाचीन मे यामि हीं स्वाहा
एवं क्रमेणालक्षमेकं पुरश्चरणं कृत्वा दशांशं होमयेत् तदभावे दशांशं तर्पणं कृत्वा प्रार्थयेत् मूलरक्तचंदनेन वलिं दद्या
तायं त्रापरि दृष्ट देवतां चिंतयेत् सिद्धिलक्षणमच्यते गगनमंडले हुंकारादिश्रवणादौ योगिनीलावण्यदर्शनात्स्वादि
भविष्यतीति त्यासपूजाध्यानं तथा तारं कामवीजं जपादेवि स्वाहा अस्याधिन्यासादेवभावः एवं लक्षं जपाद्ग्रहणो यो
कांतिपात्वनजपरिजपादेवी पथ्याशाकिसंपूज्य तावज्जपेत् यावत्साक्षीवति ततः सिद्धाति सिद्धिलक्षमात्मसादेश प्रेक्षते
सास्त्रायाति तस्याः एवं समं भूतभविष्यादिकं पश्यति ॐ चारुचोडालि विरुचांडालि स्वाहा इति फलके वाभ्रं मैरवाचोडालिं
रूपमालिख्य षोडशोपचारैः संपूज्य मंत्र्यापत्रयेः होतरंशतं जपेत् अष्टदिनावधिस्त्राकर्षणं भवति १ ॐ चिरुचांडालि भाविवां
शालिस्वाहा इत्यभिलषितस्त्रीरूपं नामसहितं विलिख्योपचारैः संपूज्य एवं दृष्टोत्तरशतं जपेदाकर्षणं भवति २ ॐ नमो भग
वति लालितां गभूर्षिणी त्रिभुवनतिलकि सर्वजननवशंकरि स्त्रीं ज्ञां हूं स्वाहा इत्यष्टोत्तरशतं तं जपेत् स्त्रीवश्यं ३ ॐ नमो भगवति
प्रविवांडालि निष्प्रमशानवासिनि स्वाहा इति गणनमसमयेपाष्ट्रिमनुखेः होतरशतं जपेत् विदिनावधि स्त्राकर्षणं भवति सा
सीनागतावेतरे हे स्फोटकाभवंति ४ ॐ क्रांहं लींस्तरुसिरुपेहयेस्वाहा इति समदिनानि नित्यमष्टोत्तरशतं जपेत् नारीस्तना
याति ५ ॐ हिरहूनित्रीं ॐ नमो भगवति भूतेश्वरि मदलस्यमदलस्पहरेपुरुरुं पुरुकोलाभगवति रुद्राय स्वाहा इति नागकी

५२

दलेस्त्रीनामविलिख्य दीपशिखायां तापितं चेत् स्त्री आकर्षणं भवति ९ एतेनामरोत्तमं मंत्रविशेषः ९ भेदाः भूतरामरे प्रणवं
कमलाबीजं समेघ्वरिपदं ततः कार्यमेव दशाह्नांते वह्निजायांतिको मन्त्रः त्रयोदशाक्षरो मंत्रः सर्वेष्टफलप्रदः ॐ श्रीं
समेध्वरि कार्यमेव द स्वाहा १२ उपमन्त्रवरार्षिः प्रोक्तो बृहतीछंद ईरितं समेध्वरीदेवतास्याद् हलिपेदालिर्भगुरो नेत्राधिष्ठा
ईगानि मम्य ध्यायेच्छ्रेदेवतां वराभयेपद्मपुष्पं दधतीं भ्रवामसी कनकाभतमाहूं रांशुकं वहाज्जनप्रभां रत्नभूषणाभूषास
समेध्वरीं हरिभावयेत् ततः संपूज्य पितांते बिल्वपत्रैर्दशांशतः तर्पयाद्वनेष्वर्याः पीठदेवीं समर्चयेत् श्रुगास्त्रिकालव
नाघेरणहुतिवयमंपुतान् राजोदेवीं समभ्यर्च्य पुतंदेव्याग्रतो न्यसेत् ततः शयीत भूमौ नब्रह्मचर्येण मंत्रविन् दर्भास्तरणे
केदेवैव स्वकार्यं निवेदयेत् स्वमेवदतिमाः देवीशुभाशुभफलप्रदं तारं चभवनेशानी श्रीबीजं शीतलापदं येनमों तोमहा
मंत्रोनवर्णात्मकः शिवे ॐ ह्रीं श्रीं शीतलायै नमः ८ ऋषीकाश्यप मन्त्रस्याथा स्त्री वेषट्कपूर्वज्ञानस्था शाकिलस्मी हृदयेनेवषट्
गन्धामकलना दिगंबरांकराभ्यांवहगूपमार्जनिकांतथा दधानां रासभस्थां वनीलजीमूतसन्निभां रक्तांभारक्ताक्षवस्त्रांगत
माल्यविभूषितां एवं ध्यायेद्भीनलां वेगनाशाय सर्वदा जपेदयुतसंख्याकं कार्यमेव दशांशतः हुनेत्याभवपजेद् देवीं स्फोटा
नांनाशनायच नाभिमात्रे भासेस्थिताम सहस्रं जपेन्मन्त्रं तेन स्फोटभयापागमं विनश्यति निदारुणं अथ कालरात्रि मन्त्र
स्त्रां देव्युवाच देवदेवजगन्नाथभक्तानामिष्टदायक वक्ष्यमाणाः कामयासर्वं मंत्रं मे वद्मवक्रय इदानीं श्रोतुमिच्छामि काल
रात्रिविधानकं मंत्रं यंत्रं प्रयोगादि तत्सर्वं कृपयावद ईश्वर उवाच शृणु सुरवेतमंत्रं देवि नकस्यकथितं मया इदानीं कथयि
ष्यामि स्नेहेनैकाग्रमानसः प्रणवं वाग्भवं शक्तिः कामराजं तथा काली नयनमस्तोहकिंवसर्वव मारवकं भ
नीसर्वं तेराजेतिवदपांकारे सर्वदुष्टविद्वेषिणि सर्वजनमोहय कर्षिणि निनतानादेशं खलाः स्तोटय सर्वशत्रूनां

त्य

वि॰ पा॰ २९

५७९

579

सर्वं धु

नयदेवेषिनिर्दलय द्वयं सर्वस्तंभय युग्मं च मोहना स्तेणनत्रयं द्वेषिणः पदतः पञ्चार्णु ह्यापयुगं ततः सर्ववश्यं कुरु युगं स्वा
हांते देवि युग्मकं सर्वं च कालरात्रि च कामिनीं च गणेश्वरी नमोंते पंमहाविद्या वर्ण्यानि विंश वर्णिका ऐं ह्रीं श्रीं क्लीं क्रीं कामेश्व
रि सर्वजनमनोहरि सर्वमुखस्तंभिनि सर्वराजवशंकरि सर्वदुष्ट निर्दलिनि सर्वस्त्रीपुरुषाकर्षिणि बंदी शृंखला त्रोटय
सर्वशत्रून् जंभय जंभय द्वेषि निर्दलय निर्दलय स्तंभय स्तंभय मोहना स्त्रेण द्वेषिण उच्चाटयोच्चाटय सर्ववशं कुरु कुरु स्वाहा देवि
दि देहि सर्वं कालरात्रि कामिनि गणेश्वरि नमः ऋषिर्ब्रह्मा निगदितः छन्दोतिजगती स्मृतः देवता कालरात्रिः स्याद् लक्ष्मी बीजं
सिता मायाशक्तिरिति शक्तिः स्याद् मम कीलकमुच्यते पंचाशल्लीपि विन्यासो मायापंचबीजकं हृदयं वक्त्रविंशतीभिः पंचविंशा
तिभिः शिरः शिखा कविंशद्वर्णैश्च वर्माष्टादशवर्णिकैः नेत्रं षड्विंशद्वर्णैश्चास्त्रं विंशद्वर्णिके स्वतः श्रुते नाराचमालेव दन्तांते
स्वाहात्मिकं जगत्रयविमोहनं नेति वक्त्रं दशमी ध्येत भवन्नव्यापि नितनादृश्यादिणीतत्परं जगौतुरीतिदृश्येति नानासिद्धिविधा
यिनी सर्ववशं कुरु कुरु स्वाहेति पदमाधेत हृदयमेव विन्यस्य ध्यायेद्देवीं गणेश्वरीं आद्यकभानुमद्रश्मीं कामिनीं मदनाकृतां च
तुर्भुजां त्रिनयनां कबरीकृतकेशिकां मोहनं दक्षिणे हस्ते वरदं वततोपरि भवनं वामहस्ते च श्रयोदंडमशोभितं चूडाकला
पिकाशोभां मालकापरिवेष्टितां कुण्डलं वरयेद्देवीं कुलकं बुकभूषितां कण्ठितादंकसंयुक्तो नानाभरणसमोकिका विचित्रा
वंशवृक्षपाणिनहारसकुंतला सनासामोकिकं वाहनां भूलाश्रितानाना ग्रैवेयहारपदकलनाभरणभूषितां सपुष्पवा
हविन्यस्तनानाभूषणभूषितां ऋषिभिः सिद्धगंधर्वैस्तूयमानां मदालसां कनककाणगणं सेव्यां मायया ज्ञातीं गणेश्वरीं एवं ध्या
त्वाचये संयं च पूजयेत्सर्वसिद्धये विंशार्णा प्रमहातीतीतां महापूजां समाचरेत् पूजयेत्कालिकापीठे पूजायंत्रमतनमतः स्फुटं
(ततोमनासिद्देवेशीं समसंसर्वसिद्धये विंशार्णायोगदनातीतां महापूजां समाचरेत् पूजयेत्कालिकापीठे पूजायंत्रमतः स्फुटं)

त्रोटय

विंशत्रिकोणषट्कोणं वृत्ते वा षट्दले तथा वृत्ते षोडशपत्रं च विवृत्ते भूपुरत्रयं लिखेद्द्वैतीरहत्तफलके वा लिखेद्बुधः अष्टगंधेन
शांतैः स्वात्मविन्यासं पक्कस्य च शक्त्यष्टगंधाश्रावेत्ताः सिंदूरदरसाभ्यां च विलिखेद्वश्यकर्मणि रक्तालक्तकलाक्षिविन्यास्तंभने को
किलान्तरेः मारणोच्चाटहृयपत्रे च हरितालहरिद्रया निर्मलं कान्तकरसैर्विद्वेषणे महिषासृजा विलिखेद्यंत्रराजं तन्त्रदेवीं समर्च
येत् संमोहिनीमोहनी च तनस्पैव विमोहिनी वृत्ते त्रिकोणषट्कोणषडंगकं वृत्ते स्वरानष्टदले च स्वरा यामातृकाय
नेत् ये जनानि विप्रान्हंसे तेकला सोऽवंशो मत्वा उर्वशी मेनका रंभा घृताचेति दर्शनं तने मंजुघोषा वसदनाम्केशी चातिलोत्त
मः गंधर्वसिद्धकन्या च किन्नरी नागकन्यका विद्याधरी किंपुरुषी यक्षकन्या पिशाचिका पूर्वकृते पंचबीजानि या बीजादिना
वेयेत् पंचबाणादि देवां पूजनीयाम यत्नतः भूपुरद्वारे स सिद्धयः स्युश्चिरेखासृलवक्रमात् स्वात्तानाद्रियाप्तिश्च परे लागता
यजेत् द्वितीयायां शिवब्रह्मा विष्णुश्चाचीकर्मणाव गणाद्यं पत्त्रीयायां द्वारे च गणपादिकाः मध्ये देवांश्च दिक्पालिन्सम
देवताः मायाद्यकालरात्रिश्च वृद्धवासिन्यतः परं गणेश्वरी च कामेशी व्यापिकालकवासिनी मायाराजेव मदनप्रिया च रतिरेखा
लक्ष्मीकामेश्वरी चेति स्युमाहात्म्यशान्तयः अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्वा दियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि
दत्तात्रेयऋषये नमः मुखे श्रीजगती छंदसे नमः हृदये श्रीलक्ष्मीवासिन्यैकालरात्रिदेवतायै नमः गुह्ये ह्रीं बीजाय नमः पाद
योः मायाराज्ञीशक्तये नमः नाभौ नमः कीलकाय नमः इष्टविनमममाभीष्टसिद्धये विनियोग इति कृतांजलिः कर्णाश्रों
पंक्तौं क्लीं श्रीं कामेश्वरि सर्वजनमनोहारि सर्वमुखस्तंभिनि जगन्मोहिनि मोहिनि स्वरूपाय नमः श्रीं सर्वराजवशंकरि सर्व
दुष्टनिर्दलनि सर्वस्त्रीपुरुषाकर्षिणि बन्दिशृंखला त्रोटिनि शिरसे श्रीं हुं वैरीश्वलास्त्रोटयत्रोटय सर्वशत्रून्भंजय भ
जयदंष्ट्रायै शिखायै श्रीं दुष्टनिर्दलिनि सर्वस्तंभय दुर्गे शत्रुनिर्दाय त्रिशिखकवचाय श्रीं मोहनास्त्राय फट्

स्तंभयद्धुर्गे दुर्गे तिहन्नि

ठः स्वाहा यम् सर्वे वशं कुरु कुरु स्वाहा नानासिद्धिदायिनी नेत्रत्रयाय श्रीं ह्रूं देहि देहि सर्वं कालरात्रिकामिनि गणेश्वरि नमः सर्वव
शं कुरु कुरु स्वाहा ह्रूं स्वाहाय अथ मध्यमतो विद्यादि पंचबीजानि संपूज्य प्राक् नितान्तं विन्यस्य ततः षडंगन्यासं कृत्वा एवं करषडंग
न्यासं कृत्वा मूलेन व्यापकन्यासं विधाय ध्यानं समानं संपूज्य ततो संपूज्य रत्नप्रदानादि पीठे कंकमादि मातृका विद्यां गर्भे त्रिकोणं विलिख्य
तद्बहिः षट्कोणं तद्बहिर्वृत्तं तद्बहिरष्टदलं तद्बहिर्वृत्तं तद्बहिः षोडशदलं तद्बहिर्वृत्तत्रयं तद्बहिश्चतुर्द्वारं भूपुरं चतुरस्रत्रयं कु
र्यादिति यंत्रं विरचय्य पुरतः संस्थाप्य पंचबीजा [illegible] संस्थापनादि पीठपूजां कुर्यात् संपूज्य तेनैका
लीपीठं समभ्यर्च्य आवाहनादि पुष्पोपचारांते त्रिकोणेषु संमोहिन्यै मोहिन्यै विमोहिन्यै इति संपूज्य षट्कोणकोणेषु माम्बु
लीपीठं ... ततः षट्कोणेषु संपूज्य तद्बहिर्वृत्ते श्रां नमः श्रीं नमः इत्यादि षोडशस्वरान् संपूज्य अष्टदलेषु ब्राह्म्यादि मातृकाः संपूज्य तद्बहिर्वृत्ते
ते कं नमः खं नमः इत्यादि ते नमः इति व्यंजनानि संपूज्य षोडशदलेषु देव्याग्रादि प्रादक्षिण्येन उर्वश्यै मेनकायै रंभायै
मंजुघोषायै सहजन्यै सुकेश्यै तिलोत्तमायै गंधर्वकन्यायै किन्नरकन्यायै नागकन्यायै विद्याधरकन्यायै किंपुरुषकन्यायै
पातालकन्यायै पिशाचकन्यायै इति संपूज्य तद्बहिर्वृत्ते देव्याग्रादि प्रादक्षिण्येन गंधर्वविद्यायै पंचमस्वरायै ह्रीं भुवनेश्वर्यै क्लीं
मनोभवायै श्रीं लक्ष्म्यै पंचबाणबीजादि नवैव देवताः नवशक्तयः संपूज्य भूपुरे ब्राह्म्याद्यादि प्रादक्षिण्येन नाभिमादि
सिद्धीः संपूज्य मध्यमरेखायां इन्द्रादि लोकपालान् संपूज्य किंपाशाके इति संपूज्य द्वितीयरेखायां शिवब्रह्मादि आयुधान् संपूज्य तृतीयरे
खायां सर्ववर्णमंत्रमोगुणान् संपूज्य पूर्वादि चतुर्द्वारेषु गणेशक्षेत्रपालवटुकयोगिनीः संपूज्य तद्बहिर्लोकपालान् अस्त्रा
णि च संपूज्य मध्ये देव्याः पूर्वभागे मायायै कालरात्र्यै वटवासिन्यै दक्षभागे गणेश्वर्यै कामेश्वर्यै व्यापिकायै पश्चिमे ज्वल
कवासिन्यै मायाराज्यै मदनाभिघायै उ[illegible]तेश्वर्यै लक्ष्म्यै वाक्केश्वर्यै इति संपूज्य धूपदीपादि सर्वोपचारान् समर्पयेदिति तथा
यं

मन्त्रं पठेत्पुतं मंत्रं तद्दशांशेन हुनेत् तिलैः क्षीरद्रुमसमिद्भिर्वा तर्पणादिकं तथाचरेत् मार्जनं तद्दशांशेन ब्राह्मणान्भोजयेत्सुधीः ए
वं संसिद्धमंत्रस्य प्रयोगानाचरेद्बुधः संध्यायां शालिकावेष्टमध्यगः क्रमेण वै मंत्रेणानेन संजप्य हरिद्राक्तानु पुष्पकैः तावन्मो
नलोकायेद्दिशः सर्वे जनं वशं ऊं हूं हं ऊं मंत्रेणानेन मंत्रज्ञ स्त्रीं वा पुरुषं जपेत् गंधमोजनलोभकायेत्तलोकायसर्वे जनं मे वशं कुरु कुरु हूं
ततश्च ग्रहमागत्य देवीं ध्यायन्स्वविग्रहे पेत् मानसैस्तैर्वरगतान्वजलोकादिनयेत्ततः गृहीत्वा तत्तदागतं छायायां परिशोषयेत्
कुसुमकाष्ठं सतंदुलं तं चूर्णं सहितानि शिवे वर्तिद्वयं तथा कृत्वा कुंभकारस्य चक्रतः मृदमानीय पात्रेण तेन पात्रं तु कारयेत्
प्रमपंचामृतं तैलं ततः सिद्धार्थ बीजैश्च कोकिलाक्षे पवेरग्निमाहृत्य गृहे ऽग्निकार्यं त्रिकोणं हृदयमालिख्य तत्र हृदि भेषु वं
लिखेत् नैष्णारमेकरवितेलाजात्ततः समालिखेत मंडले दीपमज्वाल्य दीपाग्रे कालरात्रिं प्रजपेत् सर्वावश्यास्युकांकज्जला
हरणापूर्व सर्वेषां पात्रमूर्ध्वगं विन्यसेत्साधकोत्तमः जातेकज्जलमाहृत्य पाणिभ्यामभिमंत्रितो नरः वक्ष्यमाणेन मंत्रेण त्रिशतं मंत्र
येत्सुधीः श्रीं वाग्भवं कामराजं स्मो भूमिं ह्रीं हूं हसौः नमः कामेश्वरि पदं सर्वान्मोहय मोहय कुलेवकुलेवशीवकुलावरसमस्ते
ते सर्वानाकर्षयाकर्षय वशं कुरु हृदयं वंवाग्भवं शिवकाम वाक्यमानवा ग्रहपंचाशदर्णो यं कज्जलस्याभिमंत्रणे श्रीं
ऐं क्लीं ह्रीं श्रीं सौः हूं हसौः नमः कामेश्वरि सर्वान्मोहय मोहय कुलेकुलवर्णेकुलावरसमस्तान्वितेसर्वानाकर्षयाकर्षयशीघ्रं व
शं कुरु कुरु हूं ऐं क्लीं क्लीं श्रीं ५८ कपिलानवनीतेन मर्दयेत्कज्जलं शुभं अष्टोत्तरशतावृत्या मूलमंत्रेण मंत्रयेत् इत्येवमष्टोत्तर
शतं मंत्रकं कुसुमैः श्रिये स्वासिनीं कुमारीं च वस्त्रं भोजयेन्मुदा तेनांजनेनानिलकं कृत्वा साधकसत्तमः वश्ययेत्सकलां
लोकान्नरनारीनरेश्वरान् ईक्षते तदृशानाहीने नापिवशं नयेत् स्तंभनं मेघवृष्टेर्मे हारिके कर्पटेलिखेत् हरिद्रारस
नाकुशाग्रेणैव गोमयपेषितैः लिखेद्दष्टदलं पद्मं कर्णिकां केसरोज्ज्वले कर्णिकायां साध्यनाम दलेष्वष्टस्वावह्य भवीजयुग्मं

वि॰ पा॰ २९

५८१

581

द्विवर्णं पीतमग्रे गात्रैर्वेष्टितं समभिः कोकिलालयकटुकैः परिकीलयेत् अर्कपत्रैः कण्ठं वेष्टयेद्विपेद्वल्मीकरंध्रके मेषमत्रेणाम्
हर्षणपाशाणौ वेष्टयेद्दृढं सहस्रं प्रजपेन्मूलमंत्रमानसहितं ध्वजः हरिद्रामालिकाकुसमावदहसमाककरालितः मन्त्रवशेषफवाज्ञां क्रीं
कामादि ततः परं मायारूपिणि सर्वां तेमम लोहारिण्यतंततरं स्तंभयद्वेषयपद्वेमोहयाहितयंततः कामबीजं त्रिधा रोर्वं
कामाद्विवततः परं कामेश्वरि त्रिवर्णिणि पंचाणहर्णवातनं श्रीं क्लां ह्रीं ह्रूं कामालिमायारूपिणि सर्ववश्यतो हारिणि स्तंभ
यस्तंभय रोषय रोषय मोहय मोहय क्लीं क्लीं क्लीं कामालिकामेश्वरि हुं हुं हुं फट् ५० नयादेतत् समंत्रस्य शत्रुणां स्तंभनं भवेत् २
विवादे हरिद्रां वस्त्रीतनेत्रेनत्यपेषयेत् तत्कल्केनालिखेद्दुर्जे कामराजं मनोहरं तद्बहिर्वेष्टयेद्धर्तं कामराजं दशाग्नित् तद
हिर्वृत्तमालिख्य वेष्टयेद्विद्वि १२ मक्षरैः तद्बहिर्वेष्टयेद्वृत्तं घोडशारसमन्वितं षट्कोणं तद्बहिर्लिख्य कामं कोणेषु विन्यसेत्
तत्स्वैव कामवांतस्थं यंत्रं मोहनकारकं दशात्सममंत्रं जप्यात्मतं पर्वपूर्वविधाय च यद्वारेते काम पदं कामराजमतः परं
कामिन्ये कामराजं च द्वितीयं कामराजकं श्रीं क्लीं कामाय क्लीं कामिन्ये क्लीं ९ पंचाहं प्रजपेत्कन्यः सहस्रं नित्यमादरात् न
तो होमसमकृत्वीनततद्दशांशं तिलैः शुभैः ग्रामात्केसकाशमनाचतिलकं विषमोहनं आकर्षणविधानं तदम्मएणवयेयथाविधि
कृत्वा हमी दिने मूले भौमपुत्रकेनवाथ्वो उषःकाले नाभिदघ्ने जलेस्थित्वा सहस्रकं सशतं मूलमंत्रं तु जपेन्नाग्रहमागतः
ते स्त्राभ्यक्तः पीठिकादौ विलिखित्वा तिसांश्रियः नराकृतिं वा मायाभिः पत्रेश्च नालपत्रके तत्कालभैरवैः पोडशेन्द्रियपञ्चये
मत्र नवहृत्याणीं नवसेनारवहृदयं ततः कालिकायै पदं सर्वाकर्षिण्यै पश्रमक्लीं ततः आकर्षय हृदयं शीघ्रमानय हितमंत
तः पाशुमायां कुमाभद्रकाल्यै हृदयमंततः श्रीं नमः कालिकायै सर्वाकर्षिण्यै पश्चकीं आकर्षय कर्षय शीघ्रमानय आनय
श्रीं क्लीं श्रीं भद्रकाल्यै नमः ५० मन्त्र स्थानं जम्मालोहितेश्वरहयारिजेः पंचाणाद्वि पेजतत्रपूजतलीं ततस्माहितः पक्कं मात्रका

वशीनत्रामाकर्षयत्तुलं नमस्त्वभिसंजपत्पुष्यमेकैकमर्पयेत् ॐ अमुकमाकर्षय आकर्षय नमः इति करवीरपुष्पैः प्रज
पेदितरथैः धूपादिकं निवेद्यापि वा कैरा जमसंस्तैः नृपस्यामंत्र वश्यं आप्नोके नाकर्षणात्मना कुलकार्पासमन्त्रस्य कुमारी
निर्मितस्यच पाणनवरंग पत्रायामंसमुद्राविंशतिवितिलकं रक्तमाकर्षमनुना यं पश्यी नरो नरं शान्तं दृष्ट्वा तद्दृग्ये कंदलेक्षुनमाक-
र्षयेन्नित्यं पुरुषं वा स्त्रियं वा ग्रामस्य मानयेत् देशान्तरगतं वा द्रागायदरा कर्षयेध्रुवं अथोच्चाटविधिं वक्ष्ये मारणादि वि
समाहितः कृष्णाङ्गारवत्तद्देशं प्रयोगं भूममंदिरे यमदिग्वदनो कृत्यानकुक्कुटासनसंस्थितः नीलाम्बरो हतो मत्तकं ब्रह्म
त्रमिमं जपेत् मौंजीरज्जुकृतग्रंथिमालया मकंतलः ह्रूं ह्रूं क्लं क्लं कालरात्रि महाधोते ममुकं पदं ग्रामपुत्राट्य पुमं वा हि
धि भिंधि भिंधि पिशाचिनी या मामा स्वीजं कामादि प्रणपेतः मणावादिकः स्वच्छातरो मंत्रो ऽपि श्रीं ह्रीं ह्रांसनकारकः श्रों ह्रं क्लं ह्रों श्रों
कालरात्रि महाधोते अमुकमाकृष्टोच्चाटय उच्चाटय छिंधि भिंधि भिंधि स्वाहा ह्रों कामादिकौं ४९ अर्धरात्रे जपेन्नंत्रं मम हस्त्रं यमव
ततो होमं शोधयेत्तद्दशांशं चादि दिनेदिने बलिं दद्यात्प्रयत्नेन तैलोत्कपुत्तं ततः नथास्त्रपिप्पलिपाकशाकं पिंडंच मूलकं मुद्गया
सहतेनैवमन्त्रुनामंत्रवितमः एवं यः कुरुते नित्यं समाह्वानाट्ययेध्रुवं प्रतिमादेवतानां वकाकथा मानवादिषु अथ विद्वेषणादे
विम्हणगोप्यागमाकृयं तालहत्तस्य फलकद्वयं मानीयतां नरः विषैरष्टभिरालिख्य हस्ताहित्रयेन साधकः लिखेन्नाम तयोः
साध्यैः पत्रमध्ये तकारयेत् ततस्तफलके एत्रेप्यतत्रकुत्रमैस्तथा मोदयेत्तेन मारेणाग्रणाविंशतिसंख्यया ततस्तस्पृशन्ज
पेन्मंत्रं सहस्रमथियामिनि क्रौं ग्लौं ह्रौं ततो भ्रौं वभगवतंतदण्डच धाविणमुकममुकं पीत्रं विदेषयदयं रोपयादितयं वैवा
भंनयाद्दितमंरमा मायाराज्ञेतततस्ताराय्यणाशाः कवचं पठेत् पंचाणदत्तरोमंत्रस्ताराद्दि द्वेषकारकः श्रौं ह्रीं ग्लौं ह्रौं भ्रौं भग
वतिवंदयाविणी अमुकममुकंपीत्रं विद्वेषय विद्वेषय रोपय रोपय भंजय भंजय श्रीं मायाराज्ञे श्रीं द्रं द्रं द्रं ५८ नमाफलकद्व

गंतव्यं धारज्ञापरस्परं खरसैरिभगंधवैश्चहरोमसमन्वया वल्मीकरंध्रे निर्लिप्तनाव तां खिजपेत्मतं समाहृत्य जायते वैरं नामल
सगणयोरपि श्मशानभस्माकं कर्मकथ्यामि सविस्तरं नमयोगं प्रकुर्वीत नवाम्लणस्योपरि स्थिते ब्राह्मणेन विनाम वैतालसं रिपु
वज्जगत् वहुलां पीठ कोपकृत्सर्वोपद्रवकारकः तस्योपरि प्रकुर्वीत मारणं कुलधर्मवित् प्रजपेदात्मणश्च तत्र संहृत्य मूलमंत्रकं
मूलपत्रे च तद्दर्भ भौमवारे विशेषतः गोमूत्राश्व श्मशाना श्राशिवागारे च ततः प्रयात् सद्मानीय पत्रेन श्मशानादौ विनिः
क्षिपेत् विड्गावर्क जाम्बाति शुष्कपर्णानीय देशिकः श्मशाने निजं नागारे मृतकंकेपोहिंगवराः नीलां वच्यरोगादौ शूल लीः
विपरीतके नष्टिश्च स्यालि विनाम साध्य स्यन्तमयन्ततः प्रणायं त्रैहृदि न्यस्य प्राक्प्रोक्तविधिना सुधीः माणादिस्थापतं कृत्वा
दर्पेन रक्तवाससा खराश्वमहिषाणां तु रुधिरेस्थापये त्वृतां तैलाभ्यक्तां ततो रक्तचंदनेन समर्चयेत् यन्त्रं रक्तसमेवीपिमारणोका
णनाततः जपं होमं च पूजां च कुर्यान्मारणविधानतः ओं ह्रां ह्रीं ह्रूं स्तलिकेस्थ्यामुकं शीघ्रं मंततनतः मारणाद्दिन पंचेव सर्वमेवीतेजंबिरु
हवेत् यन्त्रे रक्तसमेवीपि अयोविंशतिनवेणहस्तां होमं च कारयेत् ओं ह्रां ह्रीं ह्रूं स्तलिके षष्ठिदेवयतं शीघ्रं मारय मारय क्रों क्रों क्रों २२
वचा सर्षप मल्लातकी नेरुमनवीजकैः अष्टोत्तरशतं दत्वा श्मशानादौ विधानवित् प्रतिमायाः शिरच्छिन्नात् प्राणेऽपि म मृयेत्
ततश्च प्रतिमां दग्धा मारणस्यानमात्सुधीः एवं कृते त्रिसमाहाद्रिपुर्याति यमालयं भैरवाय बलिं दद्यान्मारणहांविधिना सुधीः मा
रणाय बलं मद्याद्यैर्वक्ष्ये इह मज्जायते सदसंजपादस्मिंश्चान्यैः प्रजपेत्मंत्रहंततः श्रामस्तां भवेद्यो वेत्ता साधकस्य प्रस्तुतिर्भवेत् रविकाल
रात्रिप्रकरणं प्रणवो भुवनेशी च कामराजमतः परं स्वगुसर्गी व हृदयं ईतां भगवतीपदं शारदायै च वा वक्रैः प्रियासम सर्वाणिकाः
ओं ह्रीं क्लीं सः नमो भगवति शारदायै ह्रीं स्वाहा १७ नास्य विघ्नो न वा शौचं न वा मंत्रविपर्ययः न क्लेशो न च वैरेषु संभवं न होमो नाविरं
ततः स्नानाद स्तनरूपो पंचेत्रामर्वार्थसिद्धिदः वर्णलक्षं पुरश्चर्या तत्र दैवामहेश्वरि गृहीत्वा हे समाख्यातमतोऽमृतेनकारयेत् जी

वहीनोयथादेवीसर्वकर्मसुनतमः पुरश्चरणहीनोपितथामंत्रःप्रकीर्तितः गृहेवनेश्मशानेवाशून्यागारेचतत्क्षणे साधकः
सिद्धयेकुर्यात्पुरश्चरणकाक्रिया जपाद्दशांशतोहोमस्तद्दशांशेनतर्पणं मार्जनंतद्दशांशेनतद्दशांशेनभोजनं पुरश्क्रियांमनोहृ
नामतोत्कीलनमाचरेत् मंत्रंसंजीवयेत्पश्चात्सिद्धिमूलंततोजपेत् संपुटंचपुनर्दद्यात्ततोमंत्रोपिसिद्धति आद्यवर्णंमहादेविद्
घात्मंत्रोचलेशिवे मंत्रादौदीयतेतीरमिदमुत्कीलनंभवेत् नामदद्यात्तथाद्यादौतारंदद्यात्तथाचले एषसंजीवनोनाममंत्रोमंत्र
स्यभामिनि ततोजपेन्मंत्रंसिद्धंसाधकःसर्वसिद्धये नामाद्यौदीयतेतीरं . . . . नामदद्यात्तथाद्यादौमायांजपेत्त
तः श्रीणिमायशुभसिद्धीनामीश्वरःसाधकोभवेत् यंत्रोद्धारंप्रवक्ष्यामिसर्वतंत्रेषुगोपितं सर्वसंमोहनंयंत्रंसर्वाशापरिपूरकं
विंदुगर्भंत्रिकोणंचतद्वहीरसकोणकं अष्टपत्रंघोरशारंभूपुरंविलिखेत्प्रिये लयंभामथवक्ष्यामितत्रपीठावरानने यंस
मभ्यर्च्यविधिवत्साधकोमुक्तिमाप्नुयात् गणेशोथभैरवश्चवरुणश्चकुबेरकः यनेद्वास्थाःसमाख्याताःदत्वाबलैनपूजयेत्
जयाचविजयाजृंभाशंवरीरक्तदंतिका शाकंभरीचचामुंडाशिवाचशिवदूतिका पीतलाक्षप्रभाप्यांतारतिःप्रीतिःस्थितिर्मतिः
इतिषोडशपत्रेषुपूज्याःषोडशदेवताः कपालोविकरालश्चसंहारोरुरुभैरवः महाकालोपिकालाग्निरुन्मत्तःसप्तभैरवः पूज्या
अष्टदलेदेविसप्तमेत्रैरष्टभैरवः शालिकाचतथाराज्ञीदेवीज्वालामुखीतथा कालिकात्रिपुरादेविछिन्नाविपरमेश्वरि यतोःष
ट्कोणमध्यस्थाःपूज्याःसाधकसत्तमैः भवानीवगलातारा:पूजनीयास्त्रिकोणकाः मूलेनशारदादेवींविंदौविद्यांसरस्वती
पूजयेद्भक्तिभावेनगंधपुष्पाक्षतादिभिः मूलमासंतथायंत्रंपाशंकलशमेवच अहमित्यापृथग्विंदौपूजयेत्साधकोत्तमः व
वामेपूजयेद्देविगुरुपंचकमादरात् सव्येथभैरवाग्रंपूजयेत्क्षमपालतथा ऊर्ध्वेदेत्रेष्वरांश्चैवयथावद्दर्शितेमया क्रोष्टव
कंहृपवक्त्रंततोजवक्रकंशिवे सिंहवक्त्रंमहादेविपूजयेत्सततरसके शिवंरुद्रंमहेशंभीमंभैरवंपरमेश्वरि विंदौसंपूजयेन्मंत्रील

वि॰ पा॰ २९

५८३

583

यांगमिदमुच्यते मंत्रस्यास्य महादेवि भैरवो ऋषिरीरितः छंदस्तु पुष्पसमाख्यातो देवता शारदा स्मृता मायाबीजं शक्तिरुक्ता किः स्वं
भं कीलकमुच्यते धर्मार्थकाममोक्षार्थे विनियोग इतिस्मृतः तारमायारमाबीजैः स्वरैः षड्दीर्घभागिभिः करन्यासं समाख्या
तो हृदयादिषडंगकं प्रथमं बीजत्रयेण कुर्याद्दिग्बंधनं सुधीः प्रथमप्रयोगः तत्रप्रातः कृतनित्यशौचादिकं विधाय स्ना २
नि शक्तिबीजेन दंतान् विशोध्य प्रणवेन मुखं प्रक्षाल्य ऐं ह्रीं मणिधरिणि वज्रिणि ह्रं शिखायां परिसरेद्रदरलरलं ठः ठः ठः फट् स्वा
हा इति मंत्रेण शिखां बध्वा मलस्नानं विधाय मंत्रस्नानार्थं सद्गुरुं नत्वा तीर्थं मंडलं परिकल्प्य प्रणवेन तीर्थान्यावाहयेत् शारदीव
दे मातर्मीनकालस्थे भूषिते पवित्रे परिपूते देवि यंत्रेस्मिंस्त्वं संनिधिं कुरु इत्यावाहनं कृत्वा ततः स्नानं विधाय ॐ शारदायै विद्महे
समस्तशक्त्यै धीमहि तन्नः सरस्वती प्रचोदयात् इति गायत्र्या सूर्यावंदनादि तर्पणांतं कर्म समाप्य यागगृहमागत्य योग
पीठस्यांसांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि भैरवाय ऋषये नमः मुखे त्रिष्टुप्छंदसे नमः हृदये श्रीशारदायै देवता
यै नमः गुह्ये ह्रीं बीजाय नमः पादयोः सौः शक्तये नमः नाभौ नमः कीलकाय नमः इति विन्यस्य मम चतुर्वर्गफलसिद्धये वि
नियोगः इति कृतांजलिः क्रां ह्रां ह्रीं इत्यादि षड्दीर्घयुक्तेन करषडंगन्यासं कुर्यात् ततो ऐं ह्रीं श्रीं कामपीठाय नमः हृ
दयाय नमः एवं क्रमेण जालंधर पूर्णगिरि उड्डियाण वाराणसी मोक्षशारदापीठानां षडंगन्यासं कुर्यादिति षडंगपीठं विधाय प्रागुक्तरी
त्या शारदामातृकां विन्यस्य आत्मविद्यागुरुशिवशक्ति शिवशक्तितत्त्वानि षडंगेषु न्यसेदिति तत्त्वषडंगं विधाय ॐ नमः शिरसि
एवं ह्रीं मुखे क्लीं हृदये सः नाभौ नं गुह्ये मों मेढ्रे भं गुदे गं कट्यां वं जान्वोः ये जंघयोः धां गुल्फयोः र पादयोः दां पार्श्वयोः पादयो
नं ये पादादिमूर्धांतं ह्रीं मूर्ध्नि शारदायै ह्रां नमः सर्वांगे एवं न्यासं विधाय श्रीगुरुं ध्यात्वा देवीं ध्यायेत् उद्यद्बालार्कबिंबद्युतिमनल
शिखाकोटितेजस्विनीतां भासच्चंद्राग्निनेत्रां विविधमणिशिलारश्मिभास्वत्किरीटां नानालंकारदीप्तां मामामदनविलासितां शारदे

वीरीकरूपां वंदे सिंहासनस्थाम् अट्टहासिनवदनांशाखेटभुजाभ्यां अरुणार्कनिभां त्रिलोचनां कमलमालकमूलधारिणीं क
लशखेटकपाशधरभुजां ह्रादिदीवीमतिशं भजामहे इति ध्यात्वा मानसोपचारैराराध्य सम्पुटं तत्पंचदलादिपीठे कुंकुमादिना
विंदुगर्भं त्रिकोणं विलिख्य तद्बहिः षट्कोणं तद्बहिरष्टदलं तद्बहिः षोडशदलं तद्बहिश्चतुर्द्वारं भूपुरं च तत्र रक्तकुसुमादिभि
रञ्जयांत्रं विरच्य पुरतः संस्थाप्याभ्यर्च्य विद्यादिस्थापनाया त्मरूपां तेभवने श्वरीपीठमभ्यर्च्य मूलेन मूर्तिं परिकल्प्यावा
हनादिपुष्पोपचारांते विंदावग्नीशासुरवायव्यमध्ये दिक्षु च षडंगानि संपूज्य वज्ररक्षे वायव्यादीशांतं गुरुपंक्तित्रयं
संपूज्य गणेशक्षेत्रपालवटुकयोगिनीः पूर्वादिदिक्षु पूजयेदिति प्रथमावरणं षोडशदले देव्यग्रादिप्रादक्षिण्येन जया विजया अ
गीः शांबरी रक्तदंतिका शाकंभरी चामुंडा शिवा शिवदूती शीतला सुप्रभा शांता रति प्रीति स्थिति मति इति द्वितीया
वरणं ततोष्टदले देव्यग्रादिप्रादक्षिण्येन कराल विकराल संहाररुरु महाकालभैरव कालाग्नि उन्मत्त ससमै इ
ति तृतीयावरणं ततः षट्कोणे धारिका रात्री ज्वालामुखी कालिका कालरात्रि त्रिपुरा सुमुखी इति चतुर्थावरणं
त्रिकोणे भवानी बगला तारा इति पंचमं विंदौ श्रीआनंदभैरवसमेतां महितायै शारदायै नमः इति समवारमभ्यर्च्य पुन
स्त्रिकोणे भवानी बगला ताराः पूजयेदिति षष्ठं मूलमासमपमकलशामृतान्पूजयेदिति सप्तमं एवं संपूज्य दीपदीपादे
नैवेद्यांतं दत्वा जपं जपं समर्प्य प्राग्वद्देवीं काभिरावलीनत्वस्थापार्तिकं सर्वं समापयेदिति पुरश्चरणं तु प्रागेवोक्तं तथा

प्रयोगानेव वक्ष्यामि साधकानां हिताय वै स्तंभनं मोहनं चैव मारणाकर्षणे ततः उच्चाटनं वशीकारं शांतिकं पौष्टिकं तथा उपचा
रं तथैतेषां स्मरणं वक्ष्यामि यथाविधि स्वोम्भातवेलायां गत्वा प्रेतगृहे शिवे भस्मना स्थानकं रोषकृत्वा साधकसत्तमः मूलं जप्त्वा सु
तं मंत्री होमं कुर्याच्चितानले दशांशं हुत पश्चात् पवमाषान्नमेधकैः गतिस्तंभं भवेच्छीघ्रं दशवारान्न संशयः वादिनां वस्
त्रस्तंभं कामिनां रेतसस्तथा चंद्रे मध्याह्नवेलायां स्नात्वा शून्यस्थले व्रजेत् मूलमंत्रं महादेवि जपेदयुतसंख्यया होमः स
र्षपैर्मधुसेवनमालतीकनकादिभिः तद्भस्मना वरेह्यालेतिलकं साधकोत्तमः तस्य दर्शनमात्रेण त्रिजगन्मोहमेष्यति भो
मे देवि रात्रौ समये गत्वा श्मशाने मंडले पद्मे नैकान्ते जपेन्मंत्रं मूलेनां जं च साधकः तदग्रे च जपेन्मंत्रं मालया युतसंख्यया व
लिं निवेदयेत्तत्र मंत्रेण रूपाजस्य मेधकैः सार्षपैश्च महाहुत्वा मंत्रं यावद्दशांशतः शौचं संभोजयेत्क्रोधं यावत्क्षोभं विष्यति क
र्मणा मनसा वाचा सत्यं सत्यं कुलेश्वरि शत्रुः कालसमानोपि सद्यो मेष्यति नान्यथा बुधे सायं समागत्य नदीतीरे च साधकः
स्नात्वा रहो जपेन्मंत्रं अयुतं दिव्यमालया होमो हुतशुक्लह्यादिद्रव्यपुष्पादिभिर्विधिः तेनैव सहसा क्षोभं भवेदाकर्षणं ध्रुवं
गुरो निशीथकाले तु गत्वा तत्र शवसन्निधिः चिन्तयामास समेदत्वा जपेदयुतसंख्यया होमो हुतेन मीनेन कपोतांशा समन्वितैः
कटुतैलेन काकालं पदैः कार्यो विधानतः कर्मणा मनसा वाचा विद्वेषं कारयेद्ध्रुवं शुक्रे वा सोमवारे तैलं गत्वा वटतले जपेत् मू
लं चायुतसंख्याकं साधको मंत्रसाधकः होमं कुर्यान्नरास्थिभिर्मधुगोधूममहर्षिकैः रक्तशालां वरे रक्तैः पीतपुष्पैर्महेश्वरि साध

कस्य न दादेवि त्रैलोक्यं वशमेष्यति ध्यानैर्यात्रिमखे देवि ग्रहे वा वनभूमिषु जपेन्मंत्रमयुतं देवि होमयेत्तु पिधामितां नारि
केलं च पार्थं च मीनकं कण्टकसंयुतं वह्निग्रहादियोगेन नामतिह्यहिभयस्य च मारीदुर्भिक्षभीतानां सद्यः शांतिर्भविष्यति
सर्ववादेषु सर्वत्र योषित्कं साधकस्य वेत् प्रभेद्दिग्भनतत्रैग्रहे जप्त्वायुतं मंत्रं होमास्तर्पिर्दधिक्षीरैर्वा यस्मायेप्सुक्षीयफलैः
खगांशाद्विमुतैः कार्यः साधकैः सर्वसाधकैः देवीनां देवतानां च महाग्रहैः प्रजायते सार्पिर्धिपवादिगोधूमपाकदुग्धादिभिः
शिवे होमो दशांशतः कार्यः साधकैः सर्वसिद्धये इतीदं साधनं देवि शारदाया मया स्मृतं गुह्यं गोप्यं न दातव्यं भक्तिहीनाय
पार्वति कुलेनापवशांतायगुरुभक्तिरताय च दद्यात्तस्योभवेत्सिद्धिरस्मत्रसिद्धिर्हाव्यतः शारदासाधनं दत्वं गोपनीयं वि
शेषतः सर्वदा गोपयेद्यत्नादित्याज्ञा पारमेश्वरी शारदोपासको देवि दरिद्रो न भवेत् क्वचित् सर्वत्र न समाप्नोति स संश
येन संशयः इति श्रीविद्यार्णवे षट्विंशतितमः श्वासः ॥ ३६ ॥ अथ वैरम्भवमंत्राः रुद्रमंत्रे अथ वैरम्भवमंत्राणां विधानमभिधी
यते त्रिषु लोकेषु विख्यातं मुनेन्द्रैणा सेवितं यमार्थकाममोक्षाभिप्रिनिदानं सर्वसंमतं षट्कर्मकरणश्रेष्ठं गोपनी
यं सदा बुधैः अज्ञानतिमिरध्वान्तं ज्ञानदीप्रिप्रदायकं वागैश्वर्यप्रदं सर्वपापविध्वंसकारकं अपमृत्युहरं पुंसां रोगदारि
द्र्यनाशनं दुःस्वप्नहरं तेजोनाशनं श्रीजयप्रदं भीकान्तारमार्गादौ भयनाशनकं परं नदीनदसमुद्रादौ तविध्वंसिष्टकारणं
नराश्वरथगोहस्तिपुत्रमित्रकलत्रकं तेजो यामप्रदं देवी ऐश्वर्यधैर्यप्रभाकरं स्फूर्तिकांतिकविताक्षिकं सौभाग्यदायकं

वि॰ या॰ २१ अस्तां स्कोऽस्मिंस्तोऽभिसिद्धिं प्रवर्त्तमानं वस्तु वा किमिदं तेन सर्वनानेन संशयः तेषु यथाप्रात्तरो मंत्रो यथावदभिधीयते या
योऽयं लाभ्यनात्रो देवः भुक्तिमुक्तिप्रदायकः प्रणवो दीर्घो विषं प्रयो दीर्घो वा नमनं तत्र युक् अर्धमंतोऽसमीरस्य सदीर्घ स्तादि रीरयुक्
अस्तादरो मंत्रः सोऽयं नारायणास्य समाह्वयः प्रणवः प्रणवः दीर्घी नकारः विषमकारः मय ओकारः ताभ्यामो इति दीर्घी नकारः आ
नन हंते आकारः ताभ्यां मः अग्नी रेफः अनंत आकारः तेन राः संमीरः यकारः सदीर्घ स्मादिः आकारयुक्तो नकारः तेन णा॰
ईरो यकारः ओं नमो नारायणाय मंत्रनिरुक्तिप्रजन्त्रैव प्रणवः परमात्मा तस्य वाचको कथ्यते ततः नकारस्य निषेधार्थो प्रम
र्थो मोऽपदं मतं नाज्ञलेशवाक्तियुक्तो योवायुर्णा धरामता अंते प्रणवार्थ्यक मात्रा देवं व्याप्य यानमीरितं यादित्तोसुनिरस्याणोः
साध्य नारायणाह्वयः ओं नं कं देवसा देवादिगाय मंत्रे देवतामतोः परमात्मा स्वहृदि प्राप्यं वांगानि ततोऽभ्यसेत् क्रुद्धोल्कप्रमहो
ल्क प्रवीरोल्क युल्कसंज्ञकः सहस्रोल्कश्च तथ्यं तैरभिर्मंत्रे लिखन्यसेत् इत्कमंगुष्ठपूर्वासु तर्जन्याद्यासु केचन कनिष्ठांता
सु संयोगे तु मैत्रीयस्यात्ततोऽभ्यसेत् चतुर्थ्यन्तैः स्वाहान्तैश्च क्रुद्धोल्कादिपदैर्वह्निजायांतैर्नीति संभवे वै पुनः तेरितिश्च लोकयसंमा॰
हननं तंत्रवचनात् प्रणवं विभक्तियुक्तानां भवेदं तेऽग्निवल्लभे निमंत्रं तंत्रप्रकाशवचनात् नारायणीये कनिष्ठादि मदं तानां॰
मंगुलीनां त्रिपर्वसु ज्येष्ठाग्राक्रमातावत् अष्टानष्टान्तरेऽभ्यसेत् प्रपंचसारे अष्टाद्वशेणाभ्यस्तेन कुर्यादष्टांगकं सधी सप्ता॰
क्षिप्तानि वा व मेने यासोऽष्टहस्केः तथा मंत्राणि तेन षट्के घन द्रवे हृष्टकेतनः दिव्यं यमन हमंत्रेण विहुर्ग्याम मंत्रवितमः

४२४
585

हृदये· ॐ नमः इत्यादि उदरे णां नमः पृष्ठे पं नमः इति प्रयोगाः केचित्तु ॐ हृदयाय नमः नं शिरसे इत्यादि न्यासं वदंति तन्नः श्रुत्यवग
तेर्जीव्यभावात् अपरे णां उदराय पं पृष्ठाय इति न्यासं वदंति तन्न स्थानानामधिकरणत्वेनैव वर्णानामेवं न्यासः स्यात् अ
न्यथा अं शिरसे नमः आं मुखवृत्ताय नमः इत्यादि न्यासापत्तेः अष्टात्रेणविंशत्पुटकेन तथा चेशानशिवः वर्णाविंशसमायुता
इति प्रपंचसारे अस्य मंत्रेण बहवो मंत्रवर्णास्ततो न्यसेत् अस्य चक्रं वह्निदिक्चक्रमंत्रेणेति शारदातिलकात् चक्रमंत्रो
ग्रैवस्तेनेदमेवं यथानंतरं हयशीर्षपंचरात्रे मूर्द्धाक्षिमुखवसनाभिगुह्यजानुपदेष्वथ स्थितिन्यासोयमुद्दिष्टः संहारश्चरणात्क्रि:
मूर्द्धांतः स्थितिरप्युक्तो नाभ्यादिहृदयांतकः उत्तरतंत्रे स्थाणोर्ध्वसमारोपमनुवर्णान्न्यसेत्सुधीः विन्यस्तमात्रे यैर्देहे भवेन्ना
रायणात्मकं आधारहृदयाननभुजपदमूलकनाभिषु प्रथमः गलनाभिषु नकुचद्वयपृष्ठकेष्वपरः शीर्षाननश्रवणनयनद्वयघ
्राणद्वयनासिकापुटेष्वन्यः बाहुद्वयपादद्वयसंधित्रितयप्रसितांगुलिषु ऐदिक्षमथाथवयापुष्करस्य षड्दरसोरुजंघास्य।
पदयोश्च तथान्योगणांशोर्ध्वविन्निषु न्यसेत् चक्राद्रुपृष्ठांश्रावगदा पद्मस्थानेषु विन्यसेद्वर्णान् ॥ तत्तत्तन्मुद्राश्चपूर्वकमयमा।
एवं दशन्यासः ॥ प्रपंचसारे ॥ विन्यस्तैर्यैर्भवेत्तन्मंत्रात्मं मंत्रवर्णात्मको हरिः ॥ अत्र पद्मपादाचार्याः मं
त्रीमंत्रवर्णात्मक इत्यत्रेन न्यासे मंत्रवर्णानां प्राणावष्टंभितत्वं प्रतिपर्यायव्यापकन्यासस्योक्त इति मंत्रतंत्रप्रकाशे।

ऋ=२

वि॰ २० विन्यसेद्वर्णमेकैकं विंदुं तेभ्य वेष्टितमिति उक्तं तंत्रे क्षितिसलिलानलपवनव्योमाहंकृति महत्प्रकृत्याकेषु क्रमग
न्तदिनैवेते क्रगतमंत्रार्णसंयुतैर्मंत्री॰ चरणांशुगुह्यहृदयवक्त्रकद्वयव्यापकेषु च विन्यसेत् संहारोयं गदितो विपरीतास्य
स्थितिरस्य निर्दिष्टा विपरीता प्रकृत्यादि॰ अनेन्यासे स्थली नियमस्तत्रैव तत्रांगुलीभिन्यासः स्यात्स्थितिरस्यैकैकमध्यमा॰
तर्जनीमध्यमाभ्यां तु च वृत्तिषोर्यासउच्यते अंगुष्ठानामिकाभ्यां तु संहारन्यासः प्रकीर्तितः सर्वीयानो च यादेवं पंचापि पर्वि
कीर्तिताः तथा विंदुनादः शक्तिशांतं तत्रूपमात्मकवतु षट्‌यम् न्यासेत्सर्वतंत्रोमंत्री देवताभावसिद्धये नारदीये द्वादशार्
तरमंत्रायाः अक्षीविसर्गवीजका॰ केशवाद्याथावसूर्वसूर्यांन्यस्यांतमौक्तिकाः सारसंग्रहे मूर्तिपंजरनामानं कुर्यान्मा
संतरं शुभं अहल्लेरव्हरद्रोदंयपुः पुष्टिमेवावहं अष्टवर्णस्यास्य मनो पूरणापार्ष्णिवर्णिकः स्मरणीयो मनुः सम्यक्संत्र
शास्त्रविशारदैः अष्टप्रकृतिरूपोयमष्टवर्णोमनुर्मतः तासां सा मचतुष्कस्य मेलनाद्धिथिवबुधैः उहितो मनुवर्णोयम
... ... क्रमात् अतः सनैवतद्दशापि विलयेस्वरपूर्विकात् द्वादशार्कयुतान्यस्येत् प्रोक्तान्द्वादशकेशवान् प्रोकार
न्केशवादि मातृकान्यासे अकारादिद्वादशस्वरेशानेन भालोकृतोदेदिगलेपार्श्वेशकगलेषु च दक्षिणेषु च वामेषु पृष्ठे
ककुदिवक्त्र मात् उहिपदेन मात्रिधान्त्राविभागोनलसतेल लाटनाभि हृदयकंठपार्श्वेशकंधरे पार्श्वांतवंशग्रीवापांपृष्ठे ककु

५८५

व

५८५

दिवक्रमात् इत्यगस्त्यवचनात् स्वायंभवेनारसिंहेच केशवं विन्यसेन्नार्दैमूर्द्धदेशोथविस्नुना नाभौनारायणंदेवंविस्नुतेन
संमन्वितं माधवं हृदि विन्यसेन्मन्मथेनसमन्वितं मन्मथांतेनसंयुक्तं गले गोविंदसंज्ञकं विस्नुं भूतस्वरेणाथ दक्षपार्श्वे
प्रविन्यसेत् तदंगे मात्तृतीयेन हृदनेमधुसूदनं विंदुताशिवयुक्तेनदक्षकर्णे त्रिविक्रमं वामनं श्रीधरंचैव हृषीकेशं।
सतःपरं वामेलेकारमौकारमौकारंविंदुनासह· विंदुनापद्मनाभंचपृष्ठदेशेतदंतयुक् अंत्यककुदिदामेनद्वादशां
गमितिस्मृतं द्वादशेमानिवीजानिनादविंदुयुतानिच· आदित्याद्वादशतथाद्वादशोदारसंयुताः विस्नुः अविस्न
तः अमन्मथरमन्मथांतई मूतस्वरः उमालक्ष्मीतिनईकारः तत्तृतीयः ऊशिवः यतदंतओकारांतः अं अत्यग्रः इति· आ
दित्यास्तु· अर्य्यमाचमित्रश्चवरुणोंशुर्भगस्तथाः विवस्वदिंद्रौपूषाचपर्जन्योदशमःस्मृतः त्वष्टाचविस्नुरित्येतेइतिकुं
भसंभवोक्ताः अंशुः अंशुमत्त्वात् अंशुश्चमंशुधाशिवादिति· विस्नुधर्मोत्तरवचनात् प्रपंचसारेद्वादशाक्षरमंत्रंतंमंत्रविन्मूर्द्धि
वित्यसेत् मूर्द्धिस्थितोवासुदेवस्तुव्याप्नोतिसकलांतनुं मंत्रविन्मूर्द्धि इत्यष्टाक्षरेणसार्द्धमित्यर्थः इतिपद्मपादाचार्य्याः मंत्रतंत्र
प्रकाशे· अष्टाक्षरेणसहितंविन्यसेद्द्वादशाक्षरमितिन्यासप्रकारसादटकमसंभवः इतिराममंत्रवर्णाशतितंत्रकरणे· प्रपंचसा
रे पुनस्तत्प्रतिपत्त्यर्थंकिरीटादिमनुंन्यसेत् किरीटकेयूरहारपदान्याभाष्यमंत्रवित् मकरांतेकुंडलंचशंखचक्रगदादिकं अंत्र
हस्तपदंप्रोक्तापीतांवरधरेतिच श्रीवत्सांकितमाभाष्यवक्षःस्थलमथोवदेत् श्रीभूमिसहितंस्वात्मज्योतिर्द्वयपदंवदेत् दीप्ति
हस्ताकारयेतिसहस्रादित्यतेजसे· हृदंतःप्रणवादिःस्यात्किरीटादिमनुस्त्वयं जपेत्सर्वदेहेस्पर्शन्निति ततःकिरीटमंत्रेणसर्वां
गेव्यापकंन्यसेदितिसंकर्षणवचनात् मंत्रेसर्वाणिपदानिसंवध्यंतानिज्ञेयानि मंत्रविदित्यनेनमकरांतेकुंडलमित्यलंकृतेपदा

वि·
या·व २७
५८६
586

भ्यांपदाभ्यां रक्तवित्तः इति पद्मपादाचार्य्याः मंत्रतंत्रप्रकाशे तारः किरीटकेयूरहारांते मकरं पदं कुण्डलालंकृतेत्यंते शंखचक्र
गदापदमिति सारसंग्रहे· अतः पूर्वं षडक्षरामितत्तन्यासमनंतरमे यस्तत्तन्यासमात्रेणात्तत्वासंप्रजायते· अवांतेमादिकान्वा
रगान्कान्क्षाहृदंतकान् परायेतिपदंतत्तन्नामांते शह्तत्वतः आत्मनेनमसापुक्तात्तत्वमन्त्रान्समङ्गेरेत् जीवप्राणौ सर्वतत्त्वो
न्यस्य डांहिततः परं अहंकारमनश्चैव हृद्येतानि प्रविन्यसेत् मुखकाननहृद्गुह्यपाददेशेषु ततः परं शब्दस्पर्शौ रूपरसगंधा
न्क्रमतोन्यसेत्· श्रोत्रत्वङ्नासिकाजिह्वा घ्राणेषु श्रोत्रपूर्वकान् खवाक्स्थानेषु यागादिकर्मेंद्रियगणंन्यसेत् मूर्द्धिवक्त्रे
हृदि शिवपादयोर्वियदादिकान् हृत्पुण्डरीकसंज्ञं दिहृदयेमण्डलानि च अर्कषोडशदिक्संख्यकलायुक्तानि चक्रमात्
सोमसूर्यकृशानूनां श्वेताकारेंदुवह्निभिः अथाकाशादिभूतानां न्यासस्थानेषु विन्यसेत् परायमेष्ठिनं चैव पुमासं विश्व।
संज्ञकं· निवृत्तिं सर्वनामानः षोपराबलवर्णकैः नारायणांतकावासुदेवाद्यान्विति योजयेत्तः परमेष्ठ्याभिः पश्चान्नृसिंहजपपूर्वकं
कोपतत्त्वं च मूर्द्धादिपादांतं व्यापयेत्ततः एवं विन्यस्य विधिवत्साक्षान्नारायणो भवेत् ज्वररोगाभिचाराद्याः पलायंते जितान्यथा भू
तप्रेतापिशाचाश्च तथैव ब्रह्मराक्षसाः कूष्माण्डाश्चैव डाकिन्यो नैव द्रष्टुमपि क्षमाः एवं न्यस्तशरीरो सौ स्मरेद्धि स्वमतन्यधीः
हस्तैश्चक्रदरौ गदाम्बरसिजे विभ्राणमर्कोज्ज्वलं कान्त्या श्रीधरणीविभूषितलसत्पार्श्वं किरीटान्वितं श्रीवत्सांकसकौस्तुभो
रुपदकं केयूरहारोज्ज्वलं राजत्कुण्डलमण्डितं हृदि भजेत्मीतांवरं शार्ङ्गिणं· वामाद्याधःकरयोराद्येनदाम्पूर्ईयोरन्येनइत्याप्रथ
ध्यानं· पंकजं दक्षिणे यस्य पांचजन्यं तथोपरि· वामाधस्तु गदा यस्य चक्रं वोर्द्ध्वं व्यवस्थितमिति केशवलक्षणमुक्त्वा अथ यद्वान्तर
भावेन कृतमेतत्तु यंत्रवै· नारायणात्मसाक्षात्पास्थापिता भुक्तिमुक्तिदा· इति हयशीर्षपंचरात्रवचनात् सव्यान्यपाणौ प्रथमे

तपमेविश्राणमञ्जेनदनंतरेण· आपेगदावामकरेयवकं विराजयंतं भुवनानि भासेति मंत्रप्रकाशवचनात् सव्यान्यारेणोदक्षिणोग्र
जशेख नत्याकृतास्याणि लमस्मि विनिक्षिप्यतिनामहनि कांसमुपविश्य पीठादिकं निजांगे प्रपूज्य गंधादिभिः स्वस्थइमनाः स
द्वादशाक्षरां तंमष्टजपविधिवत्किरीटमंत्रेण· कुर्यात्पुष्पांजलिमपि निजदेहे पंचशो— वाविशः सारसंग्रहे· नवशक्तिसमा
युक्ते पीठे देवं यजेत्ततः विमलोत्कर्षिणी च ज्ञाना स्याच्च क्रियाभिता योगा प्रह्वी तथा सत्या त्वीशानानुग्रहा मता· ता
रोहृत्नेनभगवत्पदं विश्नुचडे·ऽन्त· सर्वभूतात्मने शार्ङ्गं वदेद्धामुपदं ततः ङें·नदेवं च सर्वात्मसंयोगपदमुच्चरेत् योगपद्मपदं
प्रोक्ता पीठात्माडे·ऽन्तो नमः अयमासनमंत्रः स्यात्स्वेदयादमुनासनं· तारः प्रणवः हृत्नमः ङें·नभगवत्पदं· भगवते·
विष्णडे·ऽन्तं विष्णवे· सर्वं त्यादिपदं स्वरूपं· ङें·न देवं देवाय· सर्वात्मसंयोगस्वरूपं· योगपद्मास्वरूपं· पीठात्माडे·ऽन्तः पीठात्म
नेनमः स्वरूपं मूलेन मनुना मूर्तिं कल्पयेद्देवं सर्वयेत नारदपंचरात्रे: पीठपूजां विनिष्पाद्य गंधपुष्पादिभिः क्रमात् पश्चादावा
हयेद्देवं मंत्रेणानेन केशवं एह्येहि भगवान्देव लोकानुग्रहकारक· यज्ञभागं गृहाणेमं वासुदेव नमोऽस्तु ते· सारसंग्रहे· आवा
ह्य तत्र विधिवदुपचारैर्यथोदितैः कर्णिकायां यथास्थानं यजेदंगानि पूर्ववत् केसरेषु यजेत्पश्चात् मंत्रवर्णान्समाहितः वा
सुदेवादिकामूर्तीश्चतस्रो विधिपूर्वकं दिक्पत्रेषु समभ्यर्च्य तासां नामान्यहं निहि· वासुदेवस्तथा प्रोक्तः संकर्षणसमाह्वयः प्र
द्युम्नश्चानिरुद्धश्च पीतवस्त्रैरलंकृताः गौरहारिद्रकृष्णाभ्यशाक्रनीलनिभाः क्रमात् दरचक्रगदापद्मधारिणश्च चतुर्भुजाः
कोणपत्रस्थिताः पत्नीः शान्तिश्रीश्च सरस्वती रतिसंज्ञा भवेदन्याः पूज्याश्चैव यथाक्रमं· शुक्लस्वर्णपयःश्यामसंकाशाश्चारुभू
षिताः दलाग्रेषु ततः पूज्या यथावद्धरिहेतयः शंखं रक्तं दरं सुदगदा पीतां च पंकजं· स्वर्णाभं कौस्तुभं श्यामं कृष्णाभं मुसलं हल
ससिं स्वर्णाभ वनमालां च शुभ्राभां च क्रमाद्यजेत्· दिग्गताश्च ततो वासे पूज्या पत्रे यथाक्रमं ध्वजः कृष्णो वैनतेयो रक्ताभः शंखसं।

वि २७
या· व

त्रिधिः स्मृतः पद्मनिधी रक्तो विघ्नो रक्तस्तथार्यकः श्यामनिभा रक्ता विश्वक्सेनो निशानिशः आग्नेयादिदले ते संपूज्या विधिवत्क्रमात्
लोकपालांस्ततो वाऽसेवज्रादीन्यायुधान्यपि विष्णोः पूजाविधानं तु पूजावरणमीरितं महाकपिलपंचरात्रे· नारायणाय विद्महे
वासुदेवाय धीमहि तन्नो विष्णुः पुनस्तद्वदंते चैव प्रचोदयात् गायत्री वैष्णवी प्रोक्ता सर्वपापप्रशान्तिदा अंगानि प्रथमं मूर्तिशक्ति
यः केशवादिकाः लोकेशास्त्वहं यश्च पूज्याः सर्वसिद्धये वासुदेवादिकानादौ चक्रशांखद्वजादिकान् केशवाद्यान्द्वादशाथ श
क्रवज्रादिकान्यसेत् वासुदेवाद्भुजादींश्च लोकपालांस्तदायुधैः प्रोक्तविधिवत्तत्र आवाहरिमेकेन संयजेत् अत्रापि तत्तीयचतुर्थ

५८७
487

प्रकारयोरंगानि पूज्यो न्यैव· अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादि योगपीठन्यासांतेन मूलमंत्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि मा।
ध्व नारायणाय ऋषये नमः मुखे दैव्यगायत्र्यै छंदसे नमः हृदये श्रीपरमात्मने देवतायै नमः इति विन्यस्य ममेष्टार्थे विनियोगः इति कृत्वां
जलिं कृत्वा मूलमंत्रेण करयोर्व्यापय्य ॐ उल्काय स्वाहा हृदयाय नमः महोल्काय शि· वीरोल्काय शि· द्युल्काय स्वा· कवचा· सह
स्रोल्काय स्वाहा· इति पंचांगमंत्रानंगुष्ठादि पंचांगुलीषु विन्यस्य दक्षकनिष्ठा मूलपर्वादितर्जन्यग्रपर्यंतेषु द्वादशस्थानेषु ॐ ॐ

ॐ नं ॐ नमः

ॐ नमः ॐ मों ॐ नमः ॐ नां ॐ नमः ॐ रां ॐ नमः ॐ णां ॐ नमः ॐ यं ॐ नमः पुनः ॐ ॐ ॐ नमः ॐ नं ॐ नमः ॐ मों
ॐ नमः ॐ रां ॐ नमः ॐ यं ॐ नमः ॐ णां ॐ नमः ॐ यं ॐ नमः इति विन्यस्य वामतर्जनीमूलादि पर्वारभ्य तत्कनिष्ठाग्रप
र्वांतेषु द्वादशस्थानेषु· ॐ रां ॐ· ॐ यं ॐ· ॐ णां ॐ· ॐ यं ॐ· पुनः ॐ ॐ ॐ नमः ॐ नं ॐ· ॐ मों ॐ ॐ नां ॐ· ॐ यं ॐ· ॐ
णां ॐ ॐ यं ॐ इति त्रिरावृत्त्या मूलमंत्रेणाष्टाक्षराणि विन्यस्य हृच्छिरः शिखाकवचास्त्रेषु प्रोक्तपंचांगानि विन्यस्य हृदये ॐ नमः
शिरसि नं नमः शिखायां मों नमः अस्त्रस्थाने रां नमः नेत्रयोः यं नमः कुक्षौ णां नमः पृष्ठे यं नमः इति विन्यस्य पंडीचक्रेणव भ्रामि
नमश्चक्राय स्वाहा· आग्नेयी चक्रेणव भ्रामिश्चक्राय स्वाहेत्यादि तत्तद्दिग्बंधनं दशदिग्बंधनं कृत्वा मूर्ध्नि ॐ ॐ नमः नेत्रयोः ॐ न

ओं मं ओं मुखे ओं सं ओं हृदि · ओं नां ओं नाभौ · ओं रां ओं गुह्ये ओं यं ओं जान्वोः ओं णं ओं मूर्द्धि ओं यं ओं इति महाशस्त्रं विन्यस्य नाभौः ओं ओं ओं नमः
गुह्ये · ओं नं ओं जान्वोः ओं मों ओं पादयोः ओं तां ओं पादयोः ओं नां ओं मूर्द्धि · ओं रां ओं नेत्रयोः ओं यं ओं मुखे · ओं णं ओं हृदि · ओं
यं ओं · इति स्थित्यादिन्यस्य मूलाधारे ओं ओं ओं नमः हृदि · ओं नं ओं मुखे · ओं मों ओं दक्षबाहुमूले · ओं नां ओं वामबाहुमूले ·
ओं यं ओं वामोरुमूले ओं णं ओं नाभौ · ओं नाभौ · ओं यं ओं ततो मूलेन व्यापकं कृत्वा कंठे ओं ओं नमः नाभौ ओं नं ओं हृदि · ॥
ओं मों ओं दक्षस्तने ओं नां ओं वामे ओं रां ओं दक्षपार्श्वे ओं यं ओं वामे ओं णं ओं पृष्ठे ओं यं ओं पुनर्व्यापकं एवमन्यान्यपि कुर्यात् मूर्द्धि
ओं ओं ओं नमः मुखे ओं नं ओं दक्षनेत्रे ओं मों ओं वामे · ओं नां ओं दक्षकर्णे · ओं रां ओं वामे · ओं णं ओं पृष्ठे · ओं यं ओं ओं णं ओं पृष्ठे · व्यापके ओं
यं ओं ततो व्यापकं दक्षबाहुमूले · ओं ओं ओं नमः बाहुमध्ये · ओं नं ओं मणिबंधे: ओं मों ओं मों ओं दक्षांगुष्ठांगुलीस्तवशिष्टान्यचतुर्ण्णां।
नेवं न्यसेत् वामबाहुमूले: ओं ओं ओं नमः बाहुमध्ये · ओं नं ओं मणिबंधे · ओं मों ओं वामांगुष्ठांगुली, दक्षिष्टान्यचतुर्ण्णां नेवं न्य
सेत् मूर्द्धि ओं ओं ओं नमः नेत्रयोः ओं नं ओं मुखे · ओं मों ओं हृदि · ओं सां ओं उदरे · ओं रां ओं ऊर्वोः ओं यं ओं जंघयोः ओं णं ओं पादयोः
ओं यं ओं गुल्फयोः ओं ओं ओं नमः अंसयोः ओं नं ओं ऊर्वोः ओं मों ओं जंघयोः ओं नां ओं पादयोः ओं रां ओं वामाधःकरे ओं यं ओं नमः वामो
र्ध्वकरे: ओं णं ओं दक्षोर्ध्वकरे · ओं यं ओं नमः इति विभूतिपंजरन्यासः ॥ १० पादयोः ओं नमः पराय पृथ्वीतत्त्वात्मने नमः लिंगे नं नमः पराय
जलतत्त्वात्मने नमः हृदि ओं मों नमः पराय तेजस्तत्त्वात्मने नमः मुखे पराय वायुप्रकृतितत्त्वात्मने नमः मूर्द्धि ओं रां नमः परायाका
शतत्त्वात्मने नमः हृदि यं नमः परायाहंकारतत्त्वात्मने नमः सर्वांगेषु णं नमः पराय महत्तत्त्वात्मने नमः यं नमः पराय प्रकृतितत्त्वात्मने न
मः इति संहृत्यान्यस्येयुः नमः पराय प्रकृतितत्त्वात्मने · णं नमः पराय महत्तत्त्वात्मने · हृदि यं नमः परायाहंकारतत्त्वात्मने · मूर्द्धि रां नमः
परायाकाशतत्त्वात्मने · मुखे नां नमः पराय वायुतत्त्वा · हृदि · मों नमः पराय तेजस्तत्त्वा · लिंगे नं नमः पराय जलतत्त्वा · पादयोः ओं नमः

नौ

परायपृथ्वीतत्वात्मने इति हृत्पादि न्यस्य· ततः सर्वांगे ओं आं विं इन्द्ररूपात्मने नमः ओं अं नादरूपायान्तरात्मने· ओं यं शक्तिरूपाय परमात्म
ने· ओं ह्रीं शान्तिरूपाय ज्ञानतत्त्वाय· इति विन्यस्य ललाटे ओं अं केशवाय धात्रे नमः उदरे ओं नारायणार्यम्णे· हृदि मों इं माधवाय मित्रा
य कंठे भं ईं गोविंदाय वरुणाय दक्षपार्श्वे गंडे विष्णवे अंशवे· असे ओं वं ? मधुसूदनाय भगाय· गलदक्षभागे तें ऐं त्रिविक्रमाय विव
स्वते· वामपार्श्वे वों ऐं वामनायेन्द्राय· वामांसे सं ओं श्रीधराय पूष्णे· गलवामभागे दें ओं हृषीकेशाय पर्जन्याय· पृष्ठे वां अं पद्मनाभाय त्व
ष्ट्रे· ककुदि यं अः दामोदराय विष्णवे· शिरसि ओं नमो नारायणाय ओं नमो भगवते वासुदेवाय नमः इति न्यसेदिति मूर्तिपञ्जरन्यासः
ततः किरीटकेयूरहारमकरकुण्डलजालालंकृतशंखचक्रगदा हस्तपीताम्बरधरश्रीवत्सालंकृतवक्षस्थलश्रीभूमिसहितात्मज्यो
तिर्दीप्यदीप्तिकराय सहस्रादित्यतेजसे नमः इति सर्वाभिव्यापकं न्यसेत् सर्वांगे ओं मं नमः परायजीवात्मने नमः ओं भं नमः पराय
प्राणतत्त्वात्मने नमः हृदि बं नमः परायबुद्धितत्त्वः ओं फं नमः परायाहंकारतत्त्व ओं पं नमः परायमनस्तत्त्व· मूर्ध्नि ओं नं नमः परायशब्दत·
मुखे धं नमः परायस्पर्शतत्त्वा· हृदि ओं दं नमः परायरूपत· गुह्ये· ओं थं नमः परायरसत· पादयोः ओं तं नमः परायगंधत· कर्णयोः ओं णं न
मः परायश्रोत्रत· मुखे ओं ञं सर्वांगे ओं टं नमः परायत्वक्त· पाणिपाः ओं ञं नमः चक्षुषोः ओं डं नमः परायनेत्रतत्त्वाय· जिह्वापां ढं नमः प
रायजिह्वातत्त्व घ्राणयोः ओं ठं नमः परायघ्राणतत्त्वाय मुखे ओं जं नमः परायवाक्त· पाणिपाः ओं झं नमः परायपाणिज· पादयोः ओं जं नमः
परायपादतत्त्वा· पायौ छं नमः परायपायुत· गुह्ये ओं चं नमः परायोपस्थत मूर्ध्नि ओं ङं नमः परायाकाशतत्त्वा· मुखे ओं घं नमः परायवायु
तत्त्वा· हृदि गं नमः परायतेजस्त· लिंगे खं नमः परायजलत· पादयोः कं नमः परायपृथिवीतं हृदि ओं षं नमः परायइन्दुमण्डरीकत· रात्रेव ओं हं न
मः परायसूर्यमण्डलतत्त्वा ओं सं नमः परायसोममण्डलत· ओं रं नमः परायवह्निमण्डलत मूर्ध्नि ओं षं नमः परायपरमेष्ठिने वासु
देवत· मुखे ओं यं नमः परायपुरुषायसंकर्षणात· हृदि· ओं वं नमः परायविश्वायप्रद्युम्नत· गुह्ये ओं वं नमः परायनिवृत्तये ऽनिरुद्धत·

पादयोः ॐ लं नमः पराय सर्वाय नारायणात् ॐ क्ष्रौं हुं नमः पराय कोपतत्वात्मने नृसिंहाय कोपतत्वात्मने नमः इति मूर्द्धादि पादान्तं व्या
पकत्वेन विन्यस्य श्रीनारायणात्मकं स्वात्मानं ध्यायेत् प्रागुक्तायुतकोटिदिवाकराभमित्यादि ध्यानविशेषस्तु वामे विचिन्त्या कम
लायताक्षीं हेमाब्जवर्णां कमलां च देवीं विभूतिकामेन नमः रत्नहाराम् प्रेमणा सृजन्तीं नयनेन हृष्टया तं च देवं स्वर्णाभं चिन्तयेद्रत्न।
भूषितं तेन यथान्यसवर्णानां प्रामयेयथरणीं स्मरेत् देवो हरिर्दलश्यामां दधानां शालिमंजरीं चिन्तयेद्भारतीं देवीं वीणापुस्तकधा
रिणीं दक्षिणे देवदेवस्य पूर्णचन्द्रनिभाननां क्षीराब्धिफेनपुंजाभे वसनाभ्यां वृतवामसौ भावयित्वा महितं विष्णुं ध्यायेद्देवं पराम
रं वेदवेदार्थसंवेदी जायते सर्ववित्तमः इति नारायणीयेत् प्रणवहृदयमध्यस्थो नमोन्तश्च सजीवकः विवीजो मोक्षकृन्मन्त्रो यथो
क्तप्रणवादिकः इति अथ ध्यानानन्तरं श्रीवत्सकौस्तुभवनमालामन्त्राः प्रदर्शयेत् ततो ध्यानायात्मपूजां कुर्यात् आत्मपूजा
यां विशेषस्तु स्वहृद्देवताहृपध्यानान्तोपि भूतिपंजरन्यासक्रमेण न्यासस्थानेषु न्यासमन्त्रेण गन्धपुष्पादिभिः संपूज्य किरीटमं
त्रेण पुष्पांजलिपंचकं त्रयं वा स्वदेहे दत्वा योगपीठदेवतापूजादि यथोक्तविधिना सर्वं कुर्यादिति ततो मण्डूकादि पृथिव्यन्ते
नीरसमुद्रश्वेतद्वीपं च संपूज्य तन्तोपानादि यत्नतत्पूजातः हृद्दलकेसरेषु सायादि मध्यान्तं मादन्तिएपन विमलायै उत्कर्षि
ण्यैः ज्ञानायै क्रियायै योगायै प्रह्व्यै सत्यायै ईशानायै अनुग्रहायै नमः इति संपूज्य ॐ नमो भगवते विष्णवे सर्वभूतात्मने वासुदे
वाय सर्वात्मसंयोगयोगपीठात्मने नमः इति मन्त्रेण समस्तं पीठं संपूज्य मूलमुच्चार्य श्रीविष्णुमूर्तिं परिकल्पयामीति मध्ये मू
र्तिं परिकल्प्य पुनर्मूलमुच्चार्य श्रीविष्णुमूर्तये नमः इति संपूज्य चतुरायतनदेवता गणेशादिकाः समभ्यर्च्य प्रमाणोक्तावाहनमं
त्रेणावाहस्थापनादि प्राणस्थापनान्ते वै सव मुद्राः प्रदर्श्यासनादि पुष्पोपचारान्तेकर्माणि कार्याणि भागवत्यं चांगानि संपूज्याष्टदलके
सरेष्वेव सायादि मादन्तिएपन ॐ नमः नं नमः मों नमः नां नमः रां नमः यं नमः इति संपूज्याष्टदलेषु सायादि दिक्षु च चतुष्टये ॐ वासु

रां नमः पं नमः

वि॰या २७
व॰
५८९
589

देवाय॰ संकर्षणाय॰ प्रद्युम्नाय॰ अनिरुद्धाय॰ विदिग्दलेषु॰ शांत्यै श्रियै॰ सरस्वत्यै॰ रत्यै॰ ततो दलाग्रेषु स्वायाद्दिशादक्षिणेन॰ चक्राय
गदायै॰ पद्माय॰ कौस्तुभाय॰ मुसलाय खड्गाय॰ वनमालायै॰ ततश्चतुरस्रप्रथमरेखायादेवाग्रादिशादक्षिणेन चतुर्द्दिक्षु ध्वजा
य॰ गरुडाय॰ शंखनिधये॰ पद्मनिधये॰ विदिक्षु विघ्नाय॰ आर्याय॰ दुर्गायै॰ विष्वक्सेनाय॰ इति संपूज्य द्वितीयरेखायामिन्द्रादी
न्संपूज्य भूपादिकं सर्वं पूर्ववत्समापयेदिति॥ सारसंग्रहे॰ द्वात्रिंशल्लक्षमानेन पादोनेनार्द्धतोऽपि वा॰ तदर्द्धमथवा मंत्रीज
पेन्मंत्रमनन्यधीः॰ जुहुयात्तद्दशांशेन मत्रिमधुरैः सरोरुहैः॰ तर्पयेच्चंद्रकाश्मीरमृगनाभिसुवासितैः सलिलैः स्वाभिषेकांते
तर्पयेद्ब्राह्मणानपि॰ सुकुलीनसदाचारान्विष्णुभक्तान्नतद्विजः॰ अत्रेयं जपसंख्या कलियुगादिकृतत्रेतापरान्तेयाः॰ अन्यत्र तु
विकारलक्षं प्रजपेन्मंत्रमेनं समाहितः॰ तद्दशांशेन सरसिजैर्जुहुयान्मधुराप्लुतैः॰ पीठे संपूजयेद्देवं विमलादिसमन्वितेइति तथा एवं
सिद्धे मनौ मंत्री प्रयोगान्साधयेत्सुधीः॰ मायुधाष्टभुजं सौम्यं सर्वांगंधबलियुतिं॰ निर्विषीकरणे ध्यायेद्धिस्रगरुडवाहनं॰ एवमेवं
हरिंध्यायेद्रोगसंहारकर्मणि॰ दधिमध्वाज्यसंयुक्ताश्चत्वरयुलसम्मिताः॰ गुडूचीदयुतं हुताम्ऋत्युरेव निवर्त्तते शतैश्चरदिनेश्वत्थसंस्पृ
श्यगालेवपाणिना॰ जपेदष्टशतं स्पृष्ट्वा मृत्युर्तेनापमृत्युतः॰ पंचविंशतिसंजप्तमामंत्री गुडूचीपिवेद्यः॰ त्रिरसपानको भूत्वा स रोगी सो
नवान्भवेत॰ जमापुतेन कुंभाद्भिः सेचनं सर्वरोगनुत् भुंजानः सप्तजप्तमन्नं श्रीवृद्ध्याऽरोग्यवान्भवेत् चंद्रसूर्योपरागेन त्रिदिनं दिनमेव वा॰
उपोष्याष्टसहस्रं तु स्पृष्ट्वा ब्राह्मीघृतं जपेत् यः पिबेल्लभते मेधां कवित्वं वादितां च सः॰ बिल्वैर्घृतहोमेन सद्यो धनपतिर्भवेत् बिल्वैः॥
स्तत्फलैः पत्रैर्वा॰ पद्मं तंतु समं सूत्रमयुतेनाभिमंत्रितं॰ धारयेद्दक्षिणे हस्ते सर्वं तस्यात्सुरक्षितः॰ मंत्रवर्णध्यानमुक्तं महाकपिलपं
चरात्रे॰ ॐकारं तु सदाध्येयं ज्योतिर्माला समाकुलं नकारं मेघवर्णाभं मोकारं चिंतयेत्ततः॰ भिन्नांजनसमाकारं तृतीयं बीजं।
मुत्तमं नाकारं श्यामवर्णाभं सौम्यरूपं सुशोभनं राकारं जलवर्णाभं समाकं सं दीमन्ने जसं धूम्रवर्णं सदाध्येयं यकारं परमुत्तमं॥

अतोयस्य शरणाकारं रणकारं च विचिंतयेत् । यकारं तत्र तो ध्येयं पद्मरागसमप्रभमिति अर्थेउदेशे श्रीवीजादिजामयः मडमे श्रीबीजेन तु
तं युक्तं तत्कामेस्तन्मनाजपेदिति । कामनायामपि विशेषः नारसिंहमिवात्मानं देवं ध्यात्वातिभैरवं मंत्रेणस्मर्पयेत्च्छस्तेनाविजि
त्य निवर्तते । नारसिंहेन वीजेन मंत्रयोज्यः सदा जपेत् शतमष्टोत्तरं जप्त्वा वा मस्मना भिमंत्रितः पुनः पुनश्च यः सिंचेत्सर्पदष्टोपि जी
वति । गारुडेन समायुक्तं पे वार्णान्सदा जपेत् निर्विषीकरणे ध्यायेद्धिस्तु गरुडवाहनं अशोकफलके पत्नीं इंद्रमालिख्याशोकसं
हतो । अशोकपुष्पैराराध्य भगवन्तं नदप्यतः जुहुयात्तानि पुष्पाणि त्रिसंध्यं समरात्रकं सत्पत्नी जायते पत्नी वरमिष्टं प्रयच्छति ।
गाणपत्यसमायुक्तं जपेल्लक्षं तर्पयेत्ततः महागणपतिं देवं प्रत्यक्षमिव पश्यति भारतीबीजसंयुक्तं षण्मासान्तज्जपार्चनात्
साक्षात्सरस्वतीं देवीं प्रत्यक्षमिह पश्यति । योजयेत्प्रणवं सर्वमंत्रेष्वेवर्णिकः क्रमात् योषितश्च तथा शूद्रा जपेयुः प्रणवं विना । आद
वष्टाक्षरः स्यात्प्रणवः सार्वकामिकः आदावंते पदासंपुटानेनद्दिस्तदा भवेत् आदितः संहितां कुर्यादंते तत्स्तनसंहितामिति । कल्पा
र्त्थ यंत्रमुच्यते । अष्टपत्रं च षट्कोणं रविसंख्यदलाब्जं । दंतपत्रं च तद्वत्स्यात् अष्टं भूमिपुरं शुभं । सुसाध्यकर्णिकायां तु लिखेद्दाय्यस्वर
संधीः अष्टपत्रेषु मूलार्णान्पंचशः प्रश्रीकर्णे लिखेत् षट्कोणेचक्रमंत्रार्णान् सूर्यारे द्वादशार्णकं दंतपत्रे मंत्रराजं वष्टान्ते नहरिबीजकं
प्राणागौरीरपि संयुक्तं साक्षाहि लोश्च संदिद्र आवासमंत्रैरारोप्य स्ट्टेर्वधारयेदेवं वदन् सर्वदानसवृहं तेषनारोग्यार्थसंपदः सायुज्यं
सार्ष्टि सालोक्यसालोक्यंवाथ वांछितं इति । मारसंग्रहेपि । षट्कोणे प्रणवांतस्थं प्रणवं गंसाध्य लिखेन्मध्यतः षट्कोणेषु लिखे
न्नरहरे रान्नुष्टुभार्णान्ततः तद्बीजेन च वेष्टयेद्धाहिरिदं यंत्रं हि विलासादिदष्ट जाहोमसंसाधितं करस्थं नभूतादिरक्षाकरं । लक्ष्मीकी
र्तिविवर्द्धनं परमिदं मोक्षार्थिनामन्तिकं अस्यार्थः षट्कोणे कृत्वा तन्मध्ये प्रणवोदरे प्रणवं विलिख्य तन्मध्ये साध्यनामालिख्य
षट्कोणेषु स्वाद्यादिषाद दिशोपेन सुदर्शन षडक्षर मंत्रस्य केकमक्षरं प्रतिकोणं विलिख्य तद्वहिरष्टदलपद्मं कृत्वा तद्दलेषु नारा

यमाणाष्टाक्षरवर्णान्नालिख्य तद्दलाग्रेषु वक्ष्यमाणान्नृसिंहमंत्रस्य द्वात्रिंशद्वर्णानेकैकशः समालिख्य तद्बहिर्वृत्तद्वयं कृत्वा वृत्तयो।
रन्तराले स्वोपादिमादक्षिणेन मध्यस्यान्तरसम्प्रदयकक्षा भवति तथा निरंतरं नृसिंहबीजेन वेष्टयेदित्येन यंत्रमुक्तफलदं भव
ति। श्रीयंत्रसारे। षट्कोणकर्णिकामध्ये तारं साध्यसमन्वितं सुदर्शनषडर्णं च षट्सु कोणेषु संधिषु षडंगानि चतुःपत्रके
सरेषु क्रमेण च गोपालकचतुर्वर्णमंत्रस्यैकैकमक्षरं दलेषु द्वादशार्णस्य त्रीणि त्रीणि पत्रशाणि वः अष्टपत्रे केसरे यदष्टा
ष्टैकैकवर्णके। नृसिंहानुष्टुभो वर्णाश्चत्वारश्चत्वारस्ततः सुदर्शनेऽष्टपत्रकेसरे षोडशच्छदे। ऋचां पुरुषसूक्तस्य क्रमा
च्छाके बहिः मातृकार्णैः सहृज्जं भूपुराश्रिस्य तारकं यंत्रं पुरुषसूक्तस्य प्रज्ञायुः कीर्तिकान्तिदं सर्वपापहरं श्रीदं धर्मार्थसुखमोक्षदं।
हैयंगवीने प्रविलिख्य यंत्रं त्रिवारमेतत्प्रविजप्य सूक्तं प्रातः समयाह्निना विप्रद्वापुत्रमस्तुते सकलागमज्ञं योरेविषयोरन्तरेऽभि
वारेयोरेज्वरेयोरन्तरे च स्थले हैयंगवीने प्रविलिख्य यंत्रं त्रिवारमेतत्प्रविजप्य सूक्तं। प्रभक्षयेत्तत्स्वशमाय जप्त्वा अस्यार्थः षट्।
कोणं कृत्वा तत्कर्णिकामध्ये ससाध्यं प्रणवं विलिख्य तत्कोणेषु सुदर्शनषडक्षरमंत्रस्यैकैकमक्षरं स्वाहादिमादक्षिणेन विलि
ख्य तत्संधिषु सुदर्शनषडक्षरस्य षडंगमंत्रानालिख्य तद्बहिश्चतुर्दलकमलं कृत्वा तत्केसरेषु गोपालचतुरक्षरमंत्रस्यैकमक्षरं वि
लिख्य तत्पत्रेषु वासुदेवद्वादशाक्षरमंत्रस्य वर्णत्रयं प्रतिदलं विलिख्य तद्बहिरष्टदलकमलं कृत्वा तत्केसरेषु वक्ष्यमाणषोडशाक्षर
सुदर्शनमंत्रस्यैकैकमक्षरं विलिख्य तद्दलेषु पुरुषसूक्तस्यैकैकामृचं विलिख्य तद्बहिर्वृत्तत्रयं कृत्वा तदन्तराले वीथ्यां मातृकावर्णै
विलिख्य तद्बहिश्चतुरस्रं कृत्वा दन्यभेदेषु पाठभेददर्शनात् सहस्रशीर्षेति षोडशर्चस्य सूक्तस्य नारायण ऋषिः पञ्चदशानुष्टु
भस्त्रिष्टुबेका नारायण ऋषिः सारसंग्रहे। अष्टवर्णस्य मंत्रस्य वर्णाष्टक ऋषिः पृथक् मूर्तिभेदविभिन्नोऽसौ प्रोच्यते साधो
केऽष्टदः गोतमोऽथ भरद्वाजो विश्वामित्रात्रयस्तथा। जमदग्निर्वसिष्ठश्च कश्यपश्चात्रिरेव च। अगस्त्य इति विज्ञेया ऋषयोऽष्टौ

यथाक्रमं। गायत्र्युष्णिगनुष्टुप्च बृहती पंक्तिरेव च। त्रिष्टुप्च जगती चैव विराट्छंदांस्यनुक्रमात् अग्निभूवायुराकाशआदित्या
द्योर्विधुश्चभं तत्त्वातिसप्तलोकाः सदेवोगणसपरात्मकाः शुक्लं हिरण्मयं हैमं रक्तं कुंकुमसन्निभं पद्मकिंजल्कनीलाभं रक्तं
वर्णाष्टकं स्मृतं षष्ठाद्ययोरुदात्तः स्यात्स्वरितोन्यद्द्वितीययोः उत्तराः सुः स्वकशंखगदापद्मकराः क्रमात् यामूर्तिः पूज्यते पूर्वं
तस्याश्चान्याः प्रगण्यथ अंगता सद्विशिष्टे शेषयं यान्त्यंगतां पुनः वक्ष्यमाणाच्च तारस्य विधिनाप्यधिकाहुतिः इयमेवेतरस्तवे
वर्तमानप्रकारवत् सर्वार्चायां पूर्वमंगमूर्त्यष्टकमतौ विदुः लोकपालादिकं चान्यत्समानं सर्वपूजने। नारायणो वासुदेवा
दिशक्रयोर्व्यायनादिकाः तृतीयन्ते चरत्यादिपूजाशेषं च पूर्ववत् पंचमावृते श्रीभूर्मायासाद्यु मनोन्मनी। ह्रीश्रीरतिः
पुष्टिमोहन्यो माया च मयादिकाः योगाविकान्तथा पूज्याः षष्ठान्तरमवेत्यरिः शंखो गदा हलं शार्ङ्गं मुसलोसिः सपूलकः सप्त
मार्णभवे मतं नोवासुकिसल्लकस्तथा। मत्स्यादिभिः पंचमी स्यात्स्वष्टानंतादिभिर्मताः अन्यसर्ववदेवस्यात्तत्वमिन्द्राश्चकूर्मकः वरा
हश्च नृसिंहश्च कृष्णो रामत्रयं तथा कल्पः कल्कीत्वनंतात्मा बुद्धपर्वे च नामतः पूजाविधौ च पूर्वोक्ते यत्रोक्तं वो समेव तत् अष्टारा
णमंत्राणां विधानमुपम्पगीरितं एतेन योजयेन्मंत्री भक्त्या परमया हरिं सर्वान्चिंतार्थान्लभतेन्यथात्वादेव साधकः अष्टादशस्या
ष्टवर्णस्त्वेतानामष्टमूर्त्तिता। विधानमादौ। अष्टवर्णस्येति। हरिः शरवः नमोर्णयोर्मूर्त्योः पूर्ववदायुधध्यानं अन्यासां तु दशाथः कर
मारभ्य प्रादक्षिण्येन दक्षोर्ध्वकरपर्यंतं चक्रशंखगदापद्मानि ध्येयानि। साम्मूर्तिरिति। यामूर्तिः प्राधान्येनार्च्ययितुरिष्टा सामयेप्य
ज्याः ईशानकोणे तु पुनः प्रधानमूर्तिरेव पूज्या। अवशिष्टे शस्यं यान्त्यंगतां पुनरित्युक्तेः अत्र द्वितीयमूर्तिपूजायां तत्र प्रथ
मागाहृतिर्द्वितीयाष्टमूर्तिभिः तृतीया सप्तशक्तिकेर्वासुदेवादिभिरात्मादिभिः शान्त्यादिभिश्चतुर्थी शक्रादिभिः पंचमी तद

वि· य २७
व·

५९१

591

रैत्रे: षष्ठी। नारणमूर्त्पर्वायांत्तृतीयावामदेवादिभि:सशांत्यादिभिर्ह्रजादिभिश्चतुर्थी· नाम्नारजेविधानेरत्यादिभिस्तृतीया: राणीविधौश्चा।
त्यादिभिस्तृतीया· तत्रमायामहामायायोगमायेतिशक्तित्रयनामत्रेयं· यार्णविधौत्तृतीयाशंखादिभि:णकारविधौत्तृतीया:
नंतादिभि:यकारमूर्तिपूजायांमुखमांगाहत्ति: द्वितीयावामदेवादिभि:शांत्यादिभिश्चतृतीया·केशवाद्यैस्तुरीया:ह्रजादिभि:पंच
मी·मत्स्यादिभिर्लोकेशै: षष्ठी·तरस्त्रै:सप्तमीति· रुद्रयामले· महादेवउवाच मंत्रोद्धारंप्रवक्ष्यामिलक्ष्मीनारायणस्यते·
श्रेष्ठसिद्धिप्रदंसद्य:साधकानांमुखावहं· तारंपरांवदहरिंतंपुरांलक्ष्मींततोभिधा: लक्ष्मीनारायणायेतिविश्वमंत्रेमनु:स्मृ
त: तारंप्रणव: परांह्रीं·हरितंस्तो: पराह्रींलक्ष्मी·श्रीं· लक्ष्मीनारायणायस्वरूपं ओंह्रींस्तोह्रींश्रींलक्ष्मीनारायणाय तथा·
नास्यविघ्नोनवादोषोनभीतिर्नविपर्यय: साक्षान्मोक्षप्रदोमंत्र:सर्वार्थफलदायक: वर्णलक्षंपुरश्चर्य्यांविनायुवाक्षिदोष
भाक् जीवहीनोयथादेहीसर्वकर्मसुनक्षम: पुरश्चरणहीनोपिनमंत्र:फलदायक: वटेरण्येश्मशानेचशून्यागारेचतु:पथे·
अर्द्धरात्रेचमध्याह्नेपुरश्चरणमाचरेत् वर्णलक्षंपुरश्चर्य्यांतदर्द्धवामहेश्वरि एकलक्षावधिंकुर्य्यान्न्यूनंनकदाचन· अथ
मंत्ररहस्येन साधकस्यकरेणवा· तत:स्वयंचरेद्भक्तिपुरश्चर्य्यांविधानत: जपाद्दशांशतोहोमस्तद्दशांशेनतर्पणं मार्ज्ज
नंतद्दशांशेनतद्दशांशेनभोजनं विनाद्दशांशहोमेनतत्फलमवाप्नुयात् पंचरत्नेश्वरीविद्यालक्ष्मीनारायणस्यहि·
जपेल्लक्षंपंचभि: सार्द्धपुरश्चर्य्याफलंलभेत् मंत्रस्यास्यमहादेविवर्णितोब्रह्मऋषि:शिव: त्रिष्टुप्छंद:समाख्यातंदेवतापि
समीरित: लक्ष्मीनारायणोदेविबीजंलक्ष्मीरुदाहृता· शक्ति:परातथातारंकीलकंसमुदाहृतं भोगापवर्गसिद्ध्यर्थेवि
नियोग: प्रकीर्त्तित: ध्यानमस्यप्रवक्ष्यामिलक्ष्मीनारायणस्यते· येनैवध्यानमात्रेणलक्ष्मीसिद्धिमवाप्स्यति· स्वर्णाद्रिव

दंनंपीताम्बरसंकमलासवंलक्ष्म्याश्रितंचतुर्वाहुंलक्ष्मीनारायणंभजे तारमाभूतिबीजेश्च षट्दीर्घैस्तैर्महेश्वरि॰ न्यासं
कुर्य्यात्षडंगादिकरन्यासादिपूर्वकं॰ यंत्रोद्धारंप्रवक्ष्यामिसर्वाशासिद्धिदंपरं सर्वसंमोहनंयंत्रंवांछितैकप्रदायकं विंदुत्रि
कोणवस्वस्त्रंवृत्ताष्टदलमंगणेन षोडशारंचवृत्तंचभूगेहेनोपशोभितं लक्ष्मीनारायणस्येतच्छ्रीचक्रंपरमार्थदं ल
यांगदेविवक्ष्यामिभोगमोक्षप्रदायकं वेदागमरहस्याद्यष्टगाकादिफलप्रदं वज्रशक्तिंदण्डखड्गपाशायष्टिध्वजास्ततः
शूलंसञ्ज्ञाःशिवेचैतेवासद्वारेषुसर्वदा इंद्राग्नियममासाद्वरुणानिलवित्तमाः सेश्वराःसाधकैःसज्ज्याब्रह्मानंता
दयस्तथा केशवंमाधवंकृष्णंगोविंदंमधुसूदनं गदाधरंशंखधरंचक्रपाणिंचतुर्भुजं पद्मायुधंकैटभारिंश्रीधरंदंहृज
नार्दनं वैकुंठंवामनंचैव जपेद्गरुडध्वजं षोडशारेषुदेवेशिवामावर्तेनसाधकः तत्राष्टयेन्महादेविमंत्रीगुरुचतुष्टयं श्र
मतांगेहस्तकेनंवंशषाणिंचपूजयेत् वृत्तत्रयेषुदेवेशिसाधकोगंधपुष्पकैः संहाररुरुकंचण्डभूतंशंकालभैरवं कपालं
भीषणंचैवतथाश्मशानभैरवं पूजयेत्साधकःसिद्धेवसुपत्रेमहेश्वरि विश्वंचवासुदेवंचदेवीदामोदरंतथा नरसिंहंचदेवे
शिदेविसंकर्षणंतथा त्रिविक्रमंचातिरुद्रंविष्वक्सेनंचसाधकः लक्ष्मीशक्तिंचकेदेविपूजयेद्हिडुमण्डले॰ गंधाक्षतप्र
सूनाद्यैर्गुरुमाल्यविभूषणैः अथप्रयोगः तत्रप्रातःकृत्यादिस्नानांतंकर्मसमाप्य ॐह्रींलक्ष्मीनारायणायविद्महेस्तोः
परब्रह्मणेधीमहि॰ ह्रींश्रींतन्नःपरमात्माप्रचोदयात् इतिगायत्र्यासंध्यावंधनंविधायततोयागगृहप्रवेशादियोगपीठन्या
सांतंकृत्वामूलेनप्राणायामत्रयंकृत्वाशिरसिसदाशिवायऋषयेनमः मुखेत्रिष्टुप्छंदसेनमः हृदयेश्रीलक्ष्मीनारायणदेव
तायैनमः गुह्येश्रींवीजायनमः पादयोः ह्रींशक्तयेनमःपादयोः ह्रींशक्तयेनमः सर्वांगेश्रींकीलकायनमः इतिऋष्या
दिकंयथास्थानममचतुर्वर्गफलसिद्धयेविनियोगः इतिकृतांजलिकृत्वा ॐह्रांहृदयायनमः श्रींह्रींशिरसेस्वाहा॰ ॥

वि॰य २७
व॰
५९२
592

—ह्रूं शिखायै वषट् ऐं ह्रैं कवचाय हुं ओं ह्रौं नेत्रत्रयाय वौषट् अः ह्रः अस्त्राय फट् इति षडंगमंत्रानंगुष्ठादिकरतलांतं करयोर्वि
न्यस्य हृदयादि षडंगे—पि न्यसेत् ततः करशुद्धिरूप षडंगं न्यसेत् यथा ओं कामरूपपीठाय नमः अंगुष्ठहृदयोः ह्रीं जालंधरपीठाय
नमः तर्जनीशिरसोः स्त्रौं पूर्णगिरिपीठाय नमः मध्यमाशिखयोः क्रीं वाराणसीपीठाय नमः अनामिकाकवचयोः॥
ह्रीं अवंतीपीठाय नमः करतलकरपृष्ठास्त्रयोः इति विन्यस्य अं आं र वामपादांगुल्यंगल्ह दक्षपादादिगुल्फांतं कं ५ गु
ल्फादिवामपादमूलांतं गुल्फादिदक्षपादमूलांतं टं ५ नाभ्यादिवामबाहुमूलांतं तं ५ नाभ्यादिदक्षबाहुमूलांतं पं ५ क
क्षास्कंधांतं स्कंधादिकर्णांतं यां ६ शिरसः पादपर्यंतं इति विर्व्यापकं ततो मातृकाषडंगं विन्यस्य मातृकास्थानेषु विंदुयुक्तां मा
तृकां विन्यस्य अं आं अं इत्यादि क्षांतं न्यसेत् अं ओं अं ओं इति वक्षांतं विन्यस्य अं ह्रीं अं इति क्षांतं ह्रीं अं ह्रीं इति वक्षांतं अं श्रीं अं ५
श्रीं अं श्रीं ५१ इति मातृकास्थानेषु षोढान्यासं विधाय मूलेन त्रिधाव्यापकन्यासं विधाय ध्यानादि मानसपूजांते अर्घ्या
दिस्थापनाद्यात्मपूजां विधाय मण्डूकादिपीठमसम्यर्च्य मूलेन मूर्तिं परिकल्प्यावाहनादि पुष्पांतोपचारैर्देवान्नामादाय।
परिवारदेवताः पूजयेत् मध्ये त्रिकोणकोणे—ह्रः महालक्ष्मीश्रीपादुकां पूजयामि॰ एवं म॰ महाराजलक्ष्मी॰ श्री॰
इति स्वाग्रादि प्रादक्षिण्येन पूजयेदिति प्रथमावरणं॰ ततस्त्रिकोणाग्रेषु ओं ह्रीं स्त्रौं गं गंगाश्रीपादुकां पूजयामि ३ यय
मुनाश्री ३ सं सरस्वतीश्री॰ इति द्वितीयावरणं ततोंतरालचक्रे ३ शंखश्री ३ चक्रश्री ३ गदाश्री ३ पद्मश्री ३ इति तृतीया॰
वरणं॰ ततोष्टकोणेषु ३ लक्ष्मीश्री ३ लक्ष्मीवासुदेवश्री ३ लक्ष्मीदामोदरश्री ३ लक्ष्मीनरसिंहश्री ३ लक्ष्मीसंकर्षणश्री ३
लक्ष्मीत्रिविक्रमश्री॰ ३ लक्ष्मीअनिरुद्धश्री॰ ३ लक्ष्मीविष्वक्सेनश्री ३ इति चतुर्थावरणं ततोष्टदलेषु ३ संहारभैरवश्री ३
चण्डभैरवश्री ३ भूतेशभैरवश्री॰ ३ कपालभैरवश्री ३ भीषणभैरवश्री॰ ३ स्मशानभैरवश्री ३ इति पंचमावरणं ततो

दलाग्रेषु ३ अनन्तनागश्री·३ हंसकेतुश्री ३ वशयागिणश्री·३ श्रीपतिश्री·श्रीगुरुश्री ३·परमगुरुश्री ३ परापरगुरुश्री ३ परमेष्ठिगुरु·
इति षष्ठावरणं ततः षोडशदलेषु ३ केशवश्री·३ माधवश्री·३ हंसश्री ३ एवं गोविंद ३ मधुसूदन·गदाधर·शंखधर·चक्रपाणि
चतुर्भुजः पद्मायुधः कैटभारि·घोरदंष्ट्र·जनार्दन·वैकुंठ·वामन·गरुडध्वज·इति सप्तमावरणं ततस्तु रसे लोकपालैरष्टमं तद्बहिस्त
दायुधैर्नवमं· इति नवमावरणं पूजां कृत्वा मूलेन सांगायं पादिना पुष्पांजलित्रयं दत्वा धूपदीपादिकं सर्वं भागवतमापयेदिति· अस्य पुरश्च
रणं प्रागेवोक्तं तथा प्रयोगान्तश पार्वति· वक्ष्येयेन भवेत्सिद्धिर्मंत्रस्याविशेषतः स्तंभने मोहने चैव मारणाकर्षणे तथा· वशीकारं तथो
च्चाटं शांतिकं पौष्टिकं तथा· एतेषां साधनं वक्ष्ये प्रयोगानां महेश्वरि एषां साधनमात्रेण मंत्रसिद्धिः प्रजायते· देवो स्नात्वा महादेवि ग
त्वाश्वत्थतरोस्तले· जपेदयुतमीशानि हुते तत्र दशांशतः घृतमत्स्याण्डयुक्तैः पुष्पैरानंदमिश्रितैः स्तंभनं जायते सद्यो वादिवाताक्रीमा
यसां चंद्रे द्रे रात्रवेलायां गत्वाश्मशानं गाढकं मथीः दिक्षेण बध्वा सनेशोध्यप्राणयाममं विधाय च· जपेन्मूलहंसं ध्यात्वा हृलादेवि दक्षिणावृतः
घृततारारपुन्नागकरंजकुसुमानि चाः तर्प्पयित्वा दशांशेन मार्जयित्वा महेश्वरि तद्भस्मना च रेखा ले तिलकं साधकोत्तमः त्रै
लोक्यं सहसा देवि मोहयेत्प्यनिततन्मुखे· भौमे गत्वा श्मशानं च जपेदयुतसंख्यया· हुते दशांशतो देवि सर्प्पिगोभुमुपाय
सैः दूर्वापत्रसमायुक्तैर्मृत्युश्चत्रियते तत्क्षणात् बुधे गत्वाटवीहरे अश्वत्थं तजते शिवे अयुतं मूलमंत्रं बहूनेत्सर्प्पिर्जयाक
णः दूर्वापूजासपमालपत्राणि कुसुमानि च· रंभायिपुरतत्लसमयः प्रादुर्भविष्यति गुरौ गत्वा नदीतीरे जपेत्तत्र दशांशतः
हुनेदाज्येन मधुना शाटीवृंदकरोटकां तद्भस्मना साधितेन त्रैलोक्यं वशमेष्यति· शुक्रे शोकतरुं गत्वा जपेदयुतसंख्यया· हुने
त्सर्प्पिषिनागपुष्पं शालिहुर्णंतु षाकुलिं तर्प्पयेदासवाज्येन तत्र सेर्भूत्वा दशांशतः राज्ञोः शंभुसमानस्य भवेदुच्चाटनं ध्रुवं शनौ
गत्वा नदीतीरं जपेदयुतसंख्यया· होमो दशांशतः कार्यो घृतपायसकुंकुमैः सारनारंजबुफलैः शांतिकं जायते त्व

वि॰ या॰ २७
व॰
५९३
593

ॐ

गात् स्वर्भर्देसुभवावेवागनेपवनम् एतं जपदेयुतमीशानिरुभेदाज्येनपंकजैः सोत्पलं सकणं सान्ना सहायुहि
प्रजापते॰ एतद्दस्वंपरमंतत्वभक्त्यामयोदितं॰ लक्ष्मीनारायणस्येदं सर्वस्वं परमार्थदं नदातथ्यमभक्तेभ्यो दुष्टेभ्यो वीरवं
दिते॰ महाचीनपदस्थेभ्यो भोगदं मोत्तदे शिवे कलेगोप्यं गुप्ततमं तत्वं गुह्याद्गुह्यतमं शिवे आनंदकरणं गोप्यं गोपती
यं स्वयोनिवत् सारसंग्रहे॰ अथवक्ष्ये द्वादशार्णमंत्रं सर्वार्थसिद्धिदं सर्वापन्निवारणं परं भुक्तिमुक्तिप्रदायकं ध्रुवं नमः
पदं ब्रूयात् तच्च भगवत्पदं वासुदेवपदं नद्द्वादशार्णमनुर्मतः ध्रुवः प्रणवः नमः स्वरूपं॰ ॐ॰ तं भगवत्पदं॰ भगवते तद्द्वा
सुदेवाय ॐ नमो भगवते वासुदेवाय॰ तथा॰ मुनिः प्रजापतिः प्रोक्तो गायत्री छंद ईरितं देवता स्याद्वासुदेवपक
ह्वांघ्रिशराणिकैः समलेन च पंचांगमिति अंत्रपश्चनारः शराः पंचतथा॰ द्वादशांगततोन्यसेत् हृदादिनेत्रजठरपृष्ठवा
हूरुजानुश॰ सपादेषु मनोर्णैर्नमोंतैः साधकोत्तमः अत्रासानंतरनेत्रन्यासः पंचपादाचार्योक्तः प्रकुर्वन्त्यात
वासुदेवसंकर्षणप्रद्युम्नानिरुद्धनारायणब्रह्मविष्णुनृसिंहवराहाणां द्वादशांगेयोगमाह॰ उक्तं च विलयामले॰
आदौ तु पुरुषः सत्यानंतौ पश्चात्सहेश्वरि॰ वासुदेवादयोनारायणो ब्रह्मा ततः परं नृसिंहवराहा द्वादशांगेक्र
मान्यसेत् तथा॰ मंत्रसंपुटलिप्यर्णैर्यथास्थानं न्यसेत्ततः त्रिंशत्तारप्रपुटितं मूलेन व्यापकं न्यसेत् मंत्रार्णैस्त्रि
विधन्यासं न्यसेन्मंत्री समाहितः भालदृक्कर्णदृक्कर्णहृज्जठरनाभिषु लिंगजानुत्रिषु न्यासस्त्वमं त्रिभिः हृत्नादिका
ताव्रधी संस्थितिन्यासप्रवर्तते पादादारभ्य शीर्षांतं न्यासं संहारमूचिरे एवंक्रमायत्तीतास्याद्विलोमेनोच्यतेस्य सो॰
सर्वाश्रमयुतानां च स्थित्यंतो गृहमेधिनां॰ संहाराद्यो निगदितो मंत्रशास्त्रविशारदैः संहृतेर्दोषसंहारः सृष्टेश्च
शुभसंश्रयः स्थिते श्च शांतिर्विन्यस्यतस्मात्कार्यस्त्रिधाबुधैः व्यापकत्वेन मंत्रार्णान्न्यसेन्नो सुधीः कभालदृग्वक्र

सत्याच्यु
विष्णु
च्यु
धिके
क = ४
प्रोक्तः हृद्धि = ४

ग्मे=१ दां दृ=

कंठदोर्युग्महृदयेषुच॰ कुक्षौलिंगेपादयुग्ममूलेनव्यापकंन्यसेत् ततन्यासंप्रविन्यस्यविन्यसेन्मूर्तिपंजरं॰ ततानिद्वादशारणि
नित्र॰ जीवभागाधिपश्चितेहृत्पमेसूर्यमण्डलंचन्द्रमण्डलमग्नेश्चमण्डलंसकलान्वितं॰ वासुदेवादयस्त्रेतितं।
तानिद्वादशावदन् इतिहयशीर्षपंचरात्रोक्तानि॰ अत्रतत्वानांन्यासस्थानानिप्राशुक्तानितन्न्यासप्रकरणेयस्य
तत्वस्ययत्स्थानमुक्तंतत्रतत्रेनतत्वंन्यसेत॰ एतेषांद्वादशतत्वानांमंत्रदंतगंतत्वादेवात्रपृथक्न्यान्यासस्थानानिनो
क्तानीति॥ सारसंग्रहेततःसमाहितोभूत्वावासुदेवंहृदिस्मरेत् मध्येदुग्धाब्धेर्द्वीपेदिव्यपोषानिषेविते॰ तत्रसंवित्य।
विपिनमतिविलक्षितेनिषेविते तन्मध्येकल्पवृक्षंचदिव्यमूर्तंदर्शनंतत्स्याधस्तात्तत्रमंचेकमलेविमलप्रभे शरत्पुण्ड
विलसत्प्रभापटलराजितं तत्रसंचिंतयेद्देवंवासुदेवंस्मितानने॰ कुंदेन्दाभंगदाचक्रपद्मशंखलसत्करे चंद्रायुतलस
त्कान्त्यामोहयंतंजगत्त्रयं केयूरांगदसंराजत्कुण्डलरत्नभूषणं श्रीवत्सांकलसद्वत्समकुटंकौस्तुभांवितं अरविंददलाताम
सुरम्या म्ररम्यायतलोचनं कुण्डलशोभसद्गण्डसंपीनवाससं ग्रैवेयहारसंशोभिकंबुकंठसुकंकणं॰ विशालवक्षसंराजत्स
फुल्लवनमालकं सनकादिमुनीन्द्रैश्चतत्वनिर्णयकांक्षया निषेवितंदित्युद्दितिजातर्कैर्धर्वसंवद्येः सिद्धविद्याधराद्यै। गं
श्चसेवितंचमनोरमैः वामोर्ध्वादितदधःकरान्तमायुधध्यानं वासुदेवंतुकुर्वीतवक्तर्वाहुसरेश्वरम दक्षिणोपरिचक्रंच
पद्मंचाधिःप्रकल्पयेत् वामोपरिगदाकार्याशंखंचाथःसुशोभन इतिहयशीर्षपंचरात्रवचनात् तथा एवंध्यात्वावासुदे
वंस्वभावेनजगत्प्रभुं सर्वादिनेयजेत्पीठेदेवमावाससंत्रवित् मूर्तिमूलेनसंकल्प्यगंधाद्यैस्तत्रपूजयेत् सर्वमंगानि
संपूज्यवासुदेवादिशक्तयः दिग्विदिक्षुचसंपूज्यास्ततोद्वादशमूर्तयः क्रियाद्याःसमभ्यर्च्यालोकेशाद्याः पृथक्

मण्डलं ति

वि॰ या॰ २७
व॰
५९४

594

सहेति॰ अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादियोगः पीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि प्रजापतये ऋषये नमः मु
खे गायत्रीछंदसे नमः हृदये श्रीवासुदेवदेवतायै नमः इति विन्यस्य मम सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलि
कृत्वा मूलेन करयोर्व्यापकं कृत्वा॰ ॐ हृदयाय नमः नमः शिरसे स्वाहा भगवते शिखा वासुदेवाय कवचं नमो भगव
ते वासुदेवाय अस्त्रं इति पंचांगमंत्रान् अंगुष्ठादिकनिष्ठांतं करयोर्विन्यस्य नेत्रवर्ज्यात् हृदाय सांतं च विन्यस्य हृदये ॐ पुरु
षाय नमः शिरसि नं सत्याय॰ शिखायां मों अच्युताय॰ कवचस्थाने भं वासुदेवाय॰ अस्त्रस्थाने गं संकर्षणाय॰ नेत्रयोः
वं प्रद्युम्नाय॰ उरसि तें अनिरुद्धाय॰ पृष्ठे वां नारायणाय॰ बाह्वोः सुं ब्रह्मणे॰ ऊरौ दें विष्णवे॰ जान्वोः वां नृसिंहाय॰ पादयोः
यं वराहाय॰ ततः शिरसि॰ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय पुनर्विलोमसमं नमः यं वं १२ आ॰ १ नमः इत्यादि मूलमंत्र पुटिता
मातृकान्यासस्थानेषु विन्यस्य प्रणवपुटितेन मूलमंत्रेण स्वदेहे त्रिर्व्यापकं कृत्वा पादयोः ॐ नमः जान्वोः नं नमः लि
गे मों नमः नाभौ भं॰ उदरे गं हृदये वं बाह्वोः तें कंठे वां मुखे सुं॰ दृशोः दें॰ भाले वा॰ शिरसि यं इति संहारेण विन्यस्य शिरसि
ॐ नमः भाले॰ नं नमः दृशोः मों नमः मुखे भं नमः कंठे गं नमः बाह्वोः वं नमः हृदये तें नमः उदरे वां नमः नाभौ सुं नमः
लिंगे दें नमः जान्वोः वा॰ पादयोः यं नमः इति सृष्टिन्यासः हृदि ॐ नमः उ मं नाभौ मों॰ लिंगे भं॰ जान्वोः गं॰ पाद
योः वं॰ बाह्वोः तें॰ कंठे वां॰ मुखे सुं॰ दृशोः दें भाले वा॰ शिरसि यं नमः इति स्थितिन्यासः सर्वगृहस्थैः कर्तव्यः यतिभि
स्तु सृष्टिस्थितिसंहारक्रमेण कार्यः वर्णिभिस्तु स्थितिसंहारक्रमेण न्यसेत् इति॰ एते वर्णाः प्रणवपूरिताः न्यसे
या इति केचित् ततः पुनर्मंत्रवर्णान् हृद्भालनेत्रवक्त्रकंठबाहुहृदयजठरलिंगपाददृये षु द्वादशस्थानेषु आम्बहि

न्यस्य पुनर्मूलमंत्रेण व्यापकं कृत्वा सर्वांगेषु ॐ नमः परायजीवनवात्मनेनमः हृदये ॐ नमः परायबुद्धितत्वात्मनेनमः
ॐ नमः सनत्कु॰ ॐ नमः इत्यनंतनमहाद्वादशकलात्मसूर्य्यमण्डलतत्वा॰ ॐ नमः षोडशकलान्वितचंद्रमण्डलतत्वा
त्मनेनमः दशकलान्वितवह्निमण्डलतत्व॰ शिरसिॐ नमः वासुदेवतत्वा॰ मूर्द्धिॐ नमः संकर्षणतत्वा॰ हृदि ॐ नमः
प्रद्युम्नत॰ गुह्येॐ नमः परायानिरुद्धतत्वायनमः इति द्वादशतत्वानि विन्यस्य भगवन्मूर्तियंत्रं त्यासं विधाय ध्याना
दिषु व्यापचारांतेंगानि संपूज्याष्टदलेषु भगवद्वासुदेवादिमूर्तिशक्तीः संपूज्य तद्बहिर्द्वादशदलेषु ॐ केशवायनमः
एवं नारायणाय॰ माधवाय॰ गोविंदाय॰ विष्णवे॰ मधुसूदनाय॰ त्रिविक्रमाय॰ वामनाय॰ श्रीधराय॰ हृषीकेशाय॰ प
द्मनाभाय॰ दामोदराय॰ देवाद्यादिशादतिरेपनसंपूज्यपद्धायावादिसर्वोभगवन्तमापयेदिति॰ तथा॰ एवं संपूज्य विधिवद्ध।
ग्निलक्ष्ममनुं जपेत् वर्णलक्षं द्वादशलक्षं तत्सहस्रं चैकलक्षं जुहुयान्मधुराप्लुतैः तिलैः शुद्धैरथ श्रुतिकेविदाज्यपरि।
प्लुतैः तर्पणादिततः कुर्य्याद्यथोक्तं विधिना सुधीः एवं सिद्धमनुर्मंत्री वांछितार्थान्प्रसाधयेत् स्वनेजद्रुमसंभूतसमि
द्भिः पापमुक्तये यथोक्ताभिः प्रजुहुयात्साधको र्कसहस्रकं सततं जुड्स्त्रीरहस्त्रः साज्यैतद्विधा चैव जुहुयात्वित्त शुद्धये
पायसेनतिलैः शुद्धैः समिदाज्यैः पुष्पैर्नैवेद्यः शालीभिस्रान्वहं संत्री सोभीष्टफलभाग्भवेत् अष्टोत्तलभतेमुक्तिः नियतात्मा
नुसंशयः द्वादशाक्षरमंत्रस्य विधानं परिकीर्तितं॰ अथेवतः साधकानांभुक्तिमुक्तिप्रदायकं मारसंग्रहे॰ मायाद्वयं रमाद्वं
द्वलक्ष्मीपदमथोवदेत् वासुदेवं चतुर्थ्यंतं वासुदेवायेति ध्रुवादिकः प्रणवाद्यः मनुसंख्यात्तरः चतुर्दशाक्षरः ॐ
ह्रौं ह्रीं श्रीं श्रीं वासुदेवायनमः तथा॰ ऋषिः प्रजापतिश्छंदो गायत्री देवता मनोः मनोर्लक्ष्मीवासुदेवो देवदानववंदितः

वि॰ घा॰२७
व॰
५९५
595

४

हृन्मेयानततोह्यभ्यां पंचभिर्हिं जयेनवा॰ पंचांगानि मनोर्वर्णैः प्रणवाद्यैः प्रकल्पयेत् उद्यन्मोदामिनीसकभासायरकचिरंभूषणैर्भूषिता
गंपकीभूतवपुः श्रीकमलनयनयोस्सम्भगाश्लेषलोभात् लक्ष्मीदिश्यपान्मुदावोलिलिविनम्मरसिजेंदर्पणं रत्नकुंभं सं
विभ्रद्धस्तपद्मैः सरसिरुहगदाशंखचक्राक्रयाति॰ वामभागस्थैः करैद्दृह्यादिभिर्लिखितादीनि॰ दक्षैस्मैः सरसिरुहादी
निचत्वारिध्येयादीनि॰ पुरोदितेयजेत्पीठे द्वादशार्णान्तरवर्त्मना॰ अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्तेमू
लेनप्राणायामत्रयं कृत्वा॰ शिरसि प्रजापतये ऋषये नमः मुखे गायत्री छंदसे नमः हृदि श्रीलक्ष्मीवासुदेवाय
देवतायैनमः इति विन्यस्य मम सर्वेष्टसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिकृत्वा॰ ॐ ह्रीं ह्रीं हृदयायनमः ॐ श्रीं श्रीं शि
रसे स्वाहा ॐ लक्ष्मी शिखायै वषट्॰ ॐ श्रीं वासुदेवाय कवचाय हुं॰ श्रीं नमः अस्त्राय फट् इति पंचांगमंत्रान्मूलाभि
मृष्टयोः पाण्योरंगुलीषु विन्यस्य नेत्ररहितेषु हृदादिषु च विन्यस्य यथोक्तरूपं ध्यात्वा मानसैः पूजादि सर्वं द्वादशार्णवत्
कुर्यात् इति सारसंग्रहे॰ वेदादिमायया युक्तो दौ वीजं शंकरं वदेत्॰ ङे॰ न्तं नारायणं प्रोक्त्वा दन्तदौ वदेत्ततः हृल्लेखा प्रणवान्तश्च
मंत्रोहरिहरात्मकः सर्वसंपत्प्रदो नित्यं षोडशार्णवराविनः वेदादि प्रणवो माया भुवनेश्वरी वीजं॰ हौं स्वरूपं॰ शंकरस्वरूपं ङे॰
न्तं नारायणं॰ नारायणाय हृदन्त नमः हृल्लेखा भुवनेश्वरी वीजं श्रीं ह्रीं हौं शंकरनारायणाय नमः हौं ह्रीं श्रीं॰ तथा ऋषि
नारायणश्छंदोऽनुष्टुबुदाहृतं देवतास्याद्धरिहरः सर्वाभीष्टप्रदायकः षट्दीर्घयुग्मायया चषडंगानि प्रकल्पयेत्
शूलं चक्रं पांचजन्यमभीतिं दधतं करैः स्वस्वरूपा[illegible] नीलार्द्धदेहं हरिहरं भजे॰ दक्षोर्द्धादितदर्द्धान्तमाप्रथध्यानं देवं
प्रपूजयेत्पीठे सर्वशक्तिके नवशक्तिके॰ सर्वसंगानि संपूज्यशक्तीरेताः प्रपूजयेत्॰ लक्ष्मीनारायणी भूश्च धरा सांदे

ध्वे

विकान्तथा चैयंच कान्तया गौरीगंगाधर्माऽष्टमीतथा लोकेशान्तहृदिस्थः ज्यावज्रादीन्यायुधान्यपि पूर्वं सम्यक्प्रकारेण पूजितेऽभी
ष्टमाप्नुयात् अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादि योगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि नारायणाय ऋषये नमः
मुखे अनुष्टुप् छंदसे नमः हृदये श्रीहरिहराय देवतायै नमः इति विन्यस्य मम सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिः कृत्वा
ओं ह्रां हृदयाय नमः ह्रीं शिरसे स्वाहा ह्रूं शिखायै वषट् ह्रैं कवचाय ह्रौं नेत्रत्रयाय ह्रः अस्त्राय इति षडंगमंत्रान् अंगुष्ठादितलांतं।
करयोर्विन्यस्य ध्यानान्तरं गन्धाष्टजातैः ष्टदलेषु लक्ष्म्यै नारायण्यै भूम्यै पुष्ट्यै ध्रुवकायै त्रियंबकायै गौर्यै गंगाधर्म्यै च
तिदेवतया दिक्षु प्रादक्षिण्येन समभ्यर्च्य पंचोपचारैर्वीदि सर्वभागवत्समायये दिति मार्कण्डेयः अथोच्यते मंत्रवरो दधिवामनसंज्ञकः
येन मंत्रसमात्रेण सिध्यंते वै मनोरथाः ओं नमो विष्णवे सुरपतये महा बलाय स्वाहा ऽयं मंत्रोऽष्टादशाक्षर ईरितः ओं
नमो विष्णवे सुरपतये महाबलाय स्वाहा हृदये प्रणवेन स्यान्नमो मंत्रेण वै शिरः विष्णवे च शिखा वर्म सुराय पतये नमः म
हाबलाय नेत्रं स्यात्स्वाहा स्त्रं षडंगकल्पना भ्रूमध्ये कंठहृदयनाभ्यधाधारकेषु च षट्पदानि मनोर्न्यस्य वर्णान्न्यसेत्ततः सुधीः
मूर्ध्नि दृक्श्रवणद्वंद्वे नासायां मुखमध्यतः कंठहृद्बाहुयुग्मे च नाभौ पृष्ठे च गुह्यके जान्वोश्च पादयोः लहस्त्यानेव यथाक्रमं
शारदातिलके तु मूर्ध्नि भाले दृशोर्द्वंद्वे कर्णनासेष्टतालुषु कंठबाहुहृदये पश्चाद्धृदयोदरनाभिगुह्योहस्तान्युग्मेषु जंघयोः
पादयोर्न्यसेत् पश्चात्पृष्ठे शतु अत्र यथोपदेशं न्यासः कार्यः राकेंदुभासः सिताब्जे सपदस्तत माणिक्यरत्ने तायोनिविष्टः श्रीभूम्या
श्लिष्टपार्श्वः स्फटिकमणिनिभो शुभवेषाविशेषः वामे दक्षे तनूश्रुः कनककृतकनकं पीयूषकुंभं दधि भक्ष्यं वामनाख्यः सततं
मवत्तु वो विष्णुरिष्टार्थदापी वामे त्र पात्रे मिष्टुकं दधिशसर्णकुंभंस्तेयं सजान्वेलबलवेपीठेकल्प्यासायकोजमेः आह्वानाद्यंगानि संपू
ज्य पश्चात्कोः प्रयजयेत् शुभ्रवर्णो सुभूष्यश्च वराभयकराः शुभाः पुष्पा समनसा प्रीतिस्त्वं क्षिप्रस्थलेषु वचः स्वहृदयेति प्रसोऽन्या

वि॰ या॰ २०
व॰
५९६
596

चमरी विर्न्यांशुमालिनी शशिनी दुर्गा मा चेव लक्ष्मीश्छायाः तथैव च मंडलमण्डलाश्चैवमन्त्रा षोडशीकला॰ सुशक्तिमान्वासुदे
वान्तनीयावरणार्चयेत् केशवाद्याश्चतुर्थ्यां स्वाप्यंच संकुस्वदादिभिः शुभ्रवर्णैः शंखचक्रगदापंकजपाणिभिः कुमुदः कुमु
दाक्षश्च पुण्डरीकोऽथ वामनः शंकुकर्णः सर्वनेत्रः सुमुखः सुप्रतिष्ठितः यजेत्पृष्ठे लोकपालांस्तथैव दिग्गजानपि॰ अपि शब्देन त
च्चादिष्वजानंतरं दिग्गजस्यजेत्युक्तेः वृत्रादीन्दिग्गजांस्तत्रैव समावरणा .... मीदिनमिति शारदातिलकवचनात् वैसवे
पीठे चंद्रमण्डलयाश्रिमे चंद्रांतकल्पिते पीठे प्रागुक्ते तं समर्चयेदिति॰ शारदातिलकात् सूर्यं वह्निमण्डलं समभ्यर्च्य पश्चात्सो
ममण्डलमर्चयेदित्यर्थः चंद्रासनत्वाद्विधानादेतदंतरे वासना चैति केचित्॰ धर्मज्ञानमये पीठे यजेच्चंद्रमण्डलं॰ विसवे
सहसोमाय त्रैलोक्याप्यायनाय च॰ स्वाहांतनाम्ना सर्वं मंत्रेणावाह्य पूजयेदिति मंत्रांतरप्रकाशवचनात् ततश्चंद्रमण्डलं॰ एतेन
पीठमंत्रांते योगपीठं संपूज्य तद्देवं चंद्रमण्डलमेन ह्यावाहनं मंत्रेणाभ्यर्च्य तत्र देवं यजेदिति पीठशब्देन यो पीठे योगपीठे योगपी
ठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शीर्षे सिंद्धवेश्वरषये नमः मुखे विराजछंदसे नमः हृदये श्रीदधिवामनाय देवता
यै नमः इति विन्यस्य प्रागवदिविनियोगमुक्त्वा श्रीं उदपाय नमः नमः शिरसे॰ विश्वेशिखायै सर्वपजपकवचाय॰ महाबला
य नेत्रत्रयाय॰ स्वाहास्त्राय॰ भ्रूमध्ये श्रीं नमः कंठे नमो नमः हृदये विश्वे॰ नाभौ सर्वपतये॰ लिंगे महाबलाय॰ मूलाधारे॥
स्वाहा॰ मूर्ध्नि श्रीं नमः दक्षनेत्रे नं वामे मो॰ दक्षश्रोत्रे वि वामे श्व नासायां वे मुखे स कंठे र हृदि य २ दक्षबाहौ न वामे ये भौमे॰
दक्षदृष्टौ॰ शुक्रे वं दक्षजानुनि ला॰ वामे य॰ दक्षपादे स्वा॰ नाभौ हा इति विन्यस्य ध्यानादि यावत्स्नजांते॰ योगपीठे संपूज्य श्रीं नमो वि
श्वदे सहसोमाय त्रैलोक्याप्यायनाय स्वाहा॰ चंद्रमण्डलाय नमः इति योगपीठमध्ये चंद्रमण्डलं समभ्यर्च्यावाहनादि चैतिषो
डशदले षु देवाद्यादिशादक्षिणेन॰ सुधायै॰ सुमनायै॰ प्रीत्यै॰ पुष्ट्यै॰ ऋद्ध्यै॰ तुष्ट्यै॰ सौम्यायै मरीचिन्यै॰ अंशुमालिन्यै॰ शशिन्यै॰ दुर्गे

गायै· लक्ष्म्यै: रमायायै· संपूर्णमण्डलायै· अमृतायै· इति संपूज्याष्टदलेषु दिग्विदिक्षु प्राग्वद्ब्रह्मदेवादिमूर्तीः शांत्यादिशक्तीश्च संपूज्य
तद्बहिः द्वादशदलेषु प्राग्वत्केशवादिद्वादशमूर्तीः संपूज्याष्टदलेषु कुमुदाय· कुमुदाक्षाय· पुण्डरीकाय· वामनाय शंकु
कर्णाय सर्वनेत्राय· सुमुखाय· सुप्रतिष्ठिताय· इति संपूज्य प्रथमावरणे इन्द्रादीन्द्वितीये वज्रादीन्तृतीये लक्ष्मीप्रकार
रेणक्ताष्टौ दिग्गजांश्च संपूज्य धूपादि सर्वं प्राग्वत्समापयेदिति· तथा दीक्षां प्राप्य गुरुर्विमृश्य जपेद्द्वादशलक्षकं तद्दशांशतो द
वा जपेन्मंत्रमनन्यधीः तदंते जुहुयाद्द्विजान्भोजयेत्तद्दशांशकं· तर्पणादि ततः कुर्यान्मंत्री मंत्रस्य सिद्धये· एवं सिद्धमनो मंत्री
वांछितार्थान्प्रसाधयेत् श्रीमंदिरे मण्डलमध्यभागे मायाबद्धं वामनमर्चयित्वा· दद्यात्ततो निर्मलशर्करान्नं निवेदयेत्तस्य सदा
विभूत्यै· अन्नकामो जुहुयान्नित्यमष्टाविंशतिसंख्यया· सितान्नहुतमिश्रं तु प्राप्नुयादन्नमक्षयं अष्टपत्रे सोमे पतद्धुतेन दृष्ट्वा।
सहस्रकं अलक्ष्मीनाशमायाति महतीं श्रियमाप्नुयात् अयुतं मंत्रविद्बिल्वादथ नंदशर्करान्वितं अन्नपर्वतमाप्नोति पत्रय
त्रिमार्गवृत्तिः· हुते बिल्वसमीपस्थः पद्माक्षैरयुतं नरः वसुधारां महालक्ष्मीं वसुवर्षति तन्न च· विद्यार्थी प्रजपेल्लक्षं ध्यायेद्देवं जना
र्दनं जुहुयात्पायसं मंत्री साक्षाद्वागीश्वरो भवेत्· पुत्रकामो जपेल्लक्षं पुत्रजीवफलैर्हुनेत्· तत्काष्ठदीपिते वह्नौ हुतं मंत्री पुत्रमाप्नुयात्
ध्यात्वा त्रिविक्रमं देवं रक्ताभं करवीरकैः हुनेद्दशशतं सोऽयं सर्वत्र विजयी भवेत् राज्यकामोऽपि पद्मानामयुतं जुहुयान्नरः ध्यात्वा च
हृदये राज्यं लभेत तामसकंटकं· अपामार्गदलैर्हुत्वा लवणेनामिश्रितैः अयुतं साध्यनाशाय सर्वशत्रुभवति ध्रुवं आरोग्यकामो
जुहुयादपामार्गैः शतशतं· समाहासमस्त्रैरोगेनावदेवजपेत्सुधीः आयुष्कामः समिधः सतिलहवीः कुरुतात्ततः आयुतं जुहुयान्न्या
व जपेदायुर्लभेच्चिरं स्मृत्वा त्रिविक्रमं द्रुपं जपेदष्टसहस्रकं मुक्तवंधो भवेत्तस्य नात्र कार्या विचारणा अष्टसहस्रमष्टोत्तरसहस्र
मित्यर्थः एवं सर्वत्रेयं· पद्मसमदशारेतु कर्णिकायां ध्रुवं लिखेत् स्वरैः संवेष्टितं तत्र केसरेषु चकारादिकान् तोतानिक्षोल वर्ज्यार्श्च।

वि॰ या॰ २३
व॰
५९७

597

मंत्रवर्णान्दले लिखेत् शिष्टान्तासेव संवेष्ट्य प्रणवाभ्यां ततो बहिः श्रीबीजाभ्यां वेष्टयेच्च यंत्रं श्रीपुत्रमित्रदं अस्यार्थः सप्तदशदलं पद्मं विरच्य
तन्मध्ये स्वरषोडशकवेष्टितं प्रणवं ससाध्यं विलिख्य तत्केसरेषु ककारादिक्षान्तान् द्वितीयलकारवर्जितान्वर्णान् विलिख्य दलेषु मंत्रवर्णा
नवशिष्टं सप्तदशप्रतिदलमेकैकक्रमेणाभिविलिख्य संपुटाकारेण प्रणवद्वयेन तन्मध्ये यंत्रं यथा भवति तथा संवेष्ट्य ततो बहिरपि तथैव श्री
बीजद्वयेन वेष्टयेत्: एतद्यंत्रमुक्तफलदं भवति तथा· ससाध्यनामप्रणवाख्यमष्टपत्रे रुक्मलपत्रमूले मंत्राननुराद्विपांश्चालिखे।
च्च पत्रेषु शिष्टाद्यमंत्रपर्वं बहिर्वृत्तं द्वादशवर्णकेन ततो बहिर्मातृकपादबीजसंवेष्टितं चंदनपुष्पवर्यैर्यंत्रं विदश्रीकृद
भीष्टदं वः अस्यार्थः अष्टदलपद्मं कृत्वा तन्मध्ये माध्ये साध्यसहितं प्रणवं विलिख्य तत्केसरेषु नारायणाष्टाक्षरं वर्णानेकै
कशः समालिख्य तत्पत्रेषु मूलमंत्रस्य वर्णाद्विशो विलिख्यावशिष्टवर्णद्वयं अन्यपत्रे विलिख्य पद्माद्बहिर्वृत्तद्वयं कृत्वा।
भ्यंतरवीथ्यां वासुदेव द्वादशाक्षरमंत्रवर्णान् लिखेत् तद्बहिरष्टयित्वा बाह्यवीथ्यां मातृकावर्णैस्तथैव वेष्टयेदेतद्यंत्रमुक्तफलदं भवति
तारकामरमाद्यो घे बीजैर्युक्तो मनुर्मतः सर्वमंत्रस्यादौ प्रणवकामबीजं श्रीबीजानि योजयेदित्यर्थः तथा· च्यवनो मुनिराख्यातो
गायत्री छंद ईरितं· देवता वासुदेवश्चोक्ता संयत्ते अस्य वामनः षड्दीर्घकामबीजेन षडंगानि प्रतिन्यसेत् कर्पूरधवलं देवं निवि
ष्टं सरसीरुहे· सुप्रसन्नं सुनेत्रं च चारुस्मितमनोहरं एवं वामतः कुंभं वशशांकसमप्रभं· दधिभक्तं सोपदंशं वसुपात्रं च विभ्रतं
कर्पूरधवलं देवं निविष्टं सरसीरुहे· सुप्रसन्नं सुनेत्रं च चारुस्मितमनोहरं दक्षिणे वामहस्ते कुंभं वशशांकसमप्रभ· दधिभक्तं सोपदेशं
वसुपात्रं च विभ्रतं· चिंतयेज्जगतामाद्यं जगदार्तिहरं परं· अस्य सृष्ट्यादिकं सर्वं दीक्षितेनैव वर्त्मना: अथ प्रयोगाः तत्र योगपीठन्या
सांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि च्यवनाय ऋषये नमः मुखे गायत्रीछंदसे नमः हृदये श्रीपतेश्वराय वामनाय देवताये नमः
इति विन्यस्य क्लां क्लीं इत्यादिना करषडंगन्यासं विधाय ध्यात्वा मानसपूजादि सर्वं पूर्ववत् कुर्यादिति· कुर्यात् ततो मंत्रसिद्धः काम्या

न्नाभीष्टदायकात् सहस्रंहविष्यहोमाल्लक्ष्मीधान्यमवाप्नुयात् धान्यहोमेनवीजैश्चशतपत्रसमुद्भवैः सहस्रहोमाद्दीनीनांनाशोभव
तितिश्चितं। दध्यक्तान्नेनजुहुयादारिद्र्यान्मुच्यतेनरः त्रैविक्रमंवामतस्तुहृदयंध्यायन्मनंजपेत् घोराद्भयान्मुच्यतेसोदेवेशंचपुरोलिखेत्
भिन्नोवालिखेत् भिन्नोवालिख्यगंधाद्यैर्महतीप्रियमाप्नुयात् ॐनमःपदमस्मात्ततोभगवतेपदे· विश्वेपदमारभ्यसर्वमंत्रसमु
च्चरेत् ऋषिः कपिलश्चाख्यातोयत्रंछंदउच्यते उदीरितःसर्वव्योदेवताभोगवासनः षड्भिर्मंत्रपदैरुक्तः षडंगाविधिरुत्तमः नीलव
र्णाश्चतुर्बाहुशंखचक्रगदाब्जभृत् सर्वान्भोगान्ददात्येषभक्तानांभोगवासवश्च सपूजादिकंसर्वमंत्रीपूर्ववदाचरेत् ॐनमोहृदया
यनमः भगवतेशिरः विश्वेशिखा सुरपतेकवचाय·महाबलायनेत्रंस्वाहा अस्त्रं· अन्यत्सर्ववत् तथा· तारोहृदयमायावालका
तेविश्वेपदं आरभ्योक्ताणरस्यार्षिर्ब्रह्मगायत्रमुच्यते· छंदश्चदेवताप्रोक्ता मायाबालकवामृतः पूजादिकंपूर्ववच्चकुर्यान्मंत्री।
यथाविधिः अनेनविद्याभूतिदोयंभक्तानामभयप्रदः· करकपमवीजंचभक्तपेन्नकदाचन· करकंवर्ज्जोपलं· पद्मपत्रेनभुंजीततथा
वार्कदलेष्वपि· नंतकार्य्यासवीजाःनिनस्पृशेच्चकदाचन· वल्मीकगोमयंविप्रछायामापिनलंघयेत्· देवाग्निगुरुपूजाचकु
र्य्याद्भक्तिसमन्वितः सारसंग्रहे· अथोच्यतेहयग्रीवमंत्रःसर्वसमृद्धिदः· चंद्रस्थंगगनंवामकर्णविंदुसमन्वितं एकाक्षरोमनुः
प्रोक्तोहयग्रीवस्यमंत्रिभिः चंद्रःसकारःगगनंहकारःवामकर्णऊकारः विंदुरनुस्वारः एतैःस्हूं इतिवीजमुद्धृतं· शंकरकल्पे· शून्य
शून्यंसमायुक्तंजीवस्योपरिसंस्थितं अनुग्रहयुतंह्यावावागीशःसर्वकामदः इति शून्यंहकारःशून्ययुक्तं· विंदुयुक्तं· जीवस्यसकारस्यो
परिस्थितं अनुग्रहेणौकारेणयुक्तं तेनस्हौंइतिवीजमुद्धृतं· केचिदस्मिन्नेवश्लोके अनुग्रहेणेत्यत्ररुद्रेणेतिवदंति· रुद्रएकारः
तेनस्हेंइतिवीजंवदंति· एवंत्रिविधमिदंवीजं सारसंग्रहे· ऋषिर्ब्रह्मासमुद्दिष्टोविष्टुप्छंदउदाहृतं देवताचहयग्रीवोभुक्तिमुक्तिप्रदाय
कः षड्दीर्घमूलयुक्तेनषडंगविधिरीरितः धवलनलिननिष्ठंक्षीरगौरंकराग्रैर्जपवलयसरोजेपुस्तकाभीतिदाने· दधतममु

कमलं

पुष्टि = ५ सर्वेष्टसिद्धये विनियोगः

प॰ ५९५ स्तु = ५ धी = २

वि॰ या॰ २१ व॰

५९८

598

लवस्ताकल्पज्ञालाभिरामं तुरगवदनविष्णोर्मिदेवाविजित्वं दत्तोक्षुदितदयोतमापुषध्यानं॰ पुरोक्ते प्रजे यत्पीठे गायत्र्यावाह
मन्त्रवित्॰ ङें॰ तं वागीश्वरपदं विद्महे पदमन्त्रवेन॰ हयग्रीवस्व ङें॰ तस्यौँ धीमहीति ततो वदेत् ततो वदे च मंत्रतत्त्वनो हंसः॥
प्रचोदयात् प्रथमाहृतिरंगैः स्याद्द्वितीया चाष्टभिर्हयैः प्रज्ञाहयस्तथा मेधाहयस्स्मृतिहयस्तथा॰ विद्याहयः श्रीहयश्च वागी
श्रीहयपदवत्॰ विद्याविलासहयतो हयानो नादमर्दनः लक्ष्म्यादिभिस्तृतीया स्यान्नाम्ना लक्ष्मीः सरस्वती रतिः प्रीतिः कीर्त्ति
कान्तिस्तुष्टिस्तथाष्टमी चतुर्थी कुमुदाद्यैः स्याल्लोकपालैस्तु पंचमी॰ तदायुधैस्तु षष्ठी स्यादेवं पूजा समीरिता॰ अथ प्रयोगः
तत्र प्रातः कृत्यादि योगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा॰ शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः मुखे त्रिष्टुप्छन्दसे नमः हृद
ये श्रीहयग्रीवाय देवतायै नमः इति विन्यस्य प्राग्वद्विनियोगमुक्त्वा॰ स्त्रां हृदयाय नमः स्त्रीं स्त्रूं स्त्रैं स्त्रौं स्त्रः इति करषडंगन्यास
कृत्वा ध्यानादि पीठपूजान्ते॰ ॐ वागीश्वराय विद्महे हयग्रीवाय धीमहि॰ तन्नो हंसः प्रचोदयात् इत्यनया गायत्र्यावाह्य मूलेन
स्थापनाद्यंगपूजान्ते अष्टदलेषु देवाग्रमारभ्य ॐ प्रज्ञाहयाय नमः एवं मेधाहयाय नमः स्मृतिहयाय नमः विद्याहयाय नमः
श्रीहयाय॰ वागीशीहयाय॰ विद्याविलासहयाय॰ नादमर्दनहयाय इति संपूज्य॰ दलाग्रेषु लक्ष्म्यै॰ सरस्वत्यै॰ रत्यै॰ प्रीत्यै
कीर्त्यै॰ कान्त्यै॰ पुष्ट्यै॰ तुष्ट्यै इति संपूज्य॰ द्वितीयाष्टदलेषु दधिवामनपूजोक्तकुमुदाद्यष्टमूर्तीः संपूज्येन्द्रादिपूजादिकं सर्व।
कुर्यादिति तथा वेदलक्षं जपित्वा तेन दशांशं हुनेद्यत्नैः तर्पयित्वाथ सलिलैः सुशुद्धैश्च सुगन्धिभिः अन्नाभिषेकं कृत्वा तावत्
र्पयेद्ब्राह्मणानपि॰ ततः सिद्धमनुर्मंत्री प्रयोगान्विदधीत वै॰ शशिमण्डलमध्यस्थं हिमकुंदेतिभं मनुं करस्थपात्रान्तःसोदकं
सभाप्य जप्यः संजायते॰ अथवा तेन करेऽकुम्भेन्यस्य तज्जलसेचनात्॰ प्रातरायुतिलत्वतादिवो भार्गवं पंचधाविधं योभक्षिः समं
जमंत्रप्रभाते प्रत्यहं पिबेत् संपूज्य जायते तस्य दिव्या वाणी मनोरमा॰ इन्दुमण्डलमध्यस्थलकारेन्यस्य मंत्रकं॰ पीतं वादि॥

प॰ त्रे ५९६

ट रमा षम

स्वेध्यात्वा=१
पुटे=२

पुर=२ फा=२ स्य द्र

मन्त्रेभूत्वा स्तंभयेत्तस्य भारती प्रणवद्वयमध्यस्थं स्वकारद्वयमध्यगं · वादिनामलिखेद्भूर्जे भूर्जपत्रे हरिद्रया · यंत्रं प्रतिष्ठितं प्राणाः श
णवद्वयसंपुटे: वेष्टितं पीनसूत्रेण मूकतं कुरुते चिरात् · शृंगाटपदमध्यस्थं रेफांतं तु वीजकं · ज्वालामालाकुलं ध्यायेत्तन्मंत्रमनेन पर
मंत्रं · शृंगाटं त्रिकोणं · वायुमण्डलमध्यस्थं वायुवीजसमन्वितं संहारकमिदं ध्यानं विषादीनां न संशयः जलमण्डलमा
ध्यस्थं ध्यात्वा चंद्राम्बु निर्मलं · आप्यायनकरं ह्येतत्सर्वरोगविनाशनं शून्यगर्भगतं यंत्रं हिमगोक्षीरसन्निभं ध्यायेद्वृत्तममध्य
स्थं निर्विषीकरणं परं · लिखेद्रोचनया भूर्जे मंत्रं वाहौ विधारयेत् महारक्षा भवेदेषा सर्वदोषविनाशिनी वीजं रेफसमा
युक्तं हकारद्वयमध्यगं · यस्य नाम्ना जपेन्मंत्रं मारयेत्तं न संशयः तथा · सर्ववेदेड्ढिरन्ध्रणवो ह्रीं छ्रद वदेत् सर्ववागी
शशान्तेन तो विसर्ग शब्दतः सर्ववेदपदं प्रोक्तो मया वित्पपदं वदेत् सर्वसाहोध्ययद्वंद्वं स्वाहान्तं केचनो विदे · स्ववीजप्रणवाभ्या
च संपुटे: परिकीर्तितः षड्त्रिंशदक्षरो मंत्रो हयग्रीवहरः शुभः स्ववीजं हयग्रीववीजं · सर्वोह्नतं · शून्यस्तर्वसगमं · षड्त्रिंशदक्षरः
स्वाहारहितपदे · तयोर्गेत्वष्टत्रिंशदक्षरः ऋषिर्ब्रह्मा नष्टुच्छंदो देवस्य कीर्तितः वागैश्वर्यप्रदो नित्यं दयग्रीवहृदिः स्वयं
पञ्चांगानि मनोस्तार मंत्रपादे र्भवन्ति हि हयग्रीवचतुर्वाहं शरदाभोह्यप्रभ · शंखारियागीसमस्वास्यजानन्त पुस्तकं रभुजे वाम
दक्षोर्द्धयोः शंखचक्रे पूर्वोदितेयन्तेत्यीठदेवमावासमंत्रवित् · पकान्तरेणमूर्तिं तु कल्पयित्वा विधानतः दिग्गजेश्वरो वेदा
न्सजेत्केसरगोस्ततः ऋग्वेदः श्वेतवर्णाश्च हिमजारासभानमः अक्षमालाभयं सौम्य पीनत्वाप्यायनोद्यतः यजुरास्यः पीतवर्णस्तु यज्ञ
वेदोत्तमूत्रकः वामः कुलिशपाणिः स्याद्धृतिदो मंगलप्रदः नीलोत्पलदलाभासः सामवेदोदयाननः अक्षमालाञ्चितो दक्षे वामे कुंभ
धरः स्मृतः अथर्वणाभिधोवेदो धूम्रलोमर्कटाननः अक्षमालान्वितो दक्षे वामे कुंभधरः स्मृतः तथा · कोणकेसरमातंगस्थति
न्यायांस्तथार्चयेत् · सर्वणास्त्रवपत्रेष्वष्टमातृसमर्चयेत् लोकपालान्यसेद्गासेन घामस्त्रायितष्ठहिः विधानेनास्त्रनादेवं भजा

यप

वि॰ या॰ २७
व॰
५९९
600
599

न्वाचस्पतिर्भवेत्॥ अथ प्रयोगः॥ तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः॥ मुखे अनुष्टु
प्छंदसे नमः॥ हृदये श्रीहयग्रीवाय देवतायै नमः॥ इति विन्यस्य आत्मविहितनियोगमुक्त्वा ॐ हृदयाय नमः॥ उद्गिरत्प्रणवोद्गीथ शिरसे
सर्ववागीश्वरेश्वर शिखा॥ सर्ववेदमयाचिंत्य कः॥ सर्वं बोधय बोधय अस्त्र॥ इति पंचांगमंत्रो न्यस्य करांगुलीषु न्यसनेत्रयं स्पृष्ट्वा हृ
दयादिषु च विन्यस्य ध्यानादियोगपीठपूजांते पक्वान्नरेणामूर्तिं परिकल्प्य आवाहनादि पुष्पोपचारांते॥ षट्दलकेसरेषु द्वाराग्नेयो
दिचतुर्दिक्षु ॐ ऋग्वेदाय नमः॥ यजुर्वेदाय नमः॥ सामवेदाय अथर्ववेदाय॥ अग्न्यादिकोणकेसरेषु षडंगेभ्यो नमः॥ स्मृ
तिभ्यो नमः॥ न्यायशास्त्राय॥ सर्वशास्त्रेभ्यो॥ इति संपूज्याष्टदलेषु आग्नेयादंगानि संपूज्य लोकेशान्त्रीदिसर्वं कुर्यादिति॥
तथा॥ षट्त्रिंशल्लक्षं जप्त्वा तदंते जुहुयात्सुधीः॥ कुंदैः सिद्धाङ्गसंयुक्तैस्तर्पणादि ततः स्वरेत् लक्ष्मीकामः प्रजुहुयाद्बिल
पत्रैः सुशोभनैः॥ वाक्कामो जुहुयान्नित्यं कुंदैः सिद्धिमधुरान्वितैः॥ आज्यं ब्राह्मीरसे पक्वं मंत्रेणानेन साधितं॥ सेवितं विधिना
प्रातरनर्गलकवित्वदः॥ साधितो मंत्रवर्येण वै वामनं दिने सुधीः॥ भक्षयेत्सर्वशास्त्राणां व्याख्याता भवति ध्रुवं॥ ऋग्य
जुःसामरूपं च वेदाभरणकर्मवं॥ प्रणवोद्गीथवपुषे महाश्वशिरसे पदं॥ ॐ तंपारद्वयं स्युर्वै नमोनमो नमोहस्रवं केमतं॥
हंसादिरश्ववक्त्रस्य प्रोक्तः षट्त्रिंशदक्षरः॥ ॐ नमः सर्वपदद्वयं ऋग्यजुः सामरूपाय वेदाभरणकर्मणे॥ अन्यत्सुगमम्॥ विश्वोत्ती
र्णपदं प्रोक्तं स्यात्स्वरूपाय चिन्मयः॥ मादाने हृपि णान्तेभ्यं पदं प्रोक्तान्नमो वदेत्॥ हयग्रीवपदं पश्चाद्धियाराजाय विद्महे॥ साहा
सो हं च हंसादिरष्टत्रिंशाक्षरो मनुः॥ ऋष्याद्यंगविधिध्यानपूजाकाम्यानि मंत्रवित् कुर्यादानुष्टुभोक्तेन विधानेन विधानवि
त्॥ पंचांगानि प्रणवमंत्रपादैः पुरश्चरणं वर्षत्रिंशल्लक्ष तथा॥ सबीजं सर्वमहत्पदॐ॥ तंहयशिरो वदेत्॥ इदं तोष्टाक्षरो मंत्रो ह
यग्रीवस्य चेरितः॥ ॐ तं हयशिरस्याय शिरसे हुं नमः॥ ऋष्याद्यंगविधिन्यासजपपूजा यथाविधि॥ पक्वान्नरेणमार्गेणछंदोऽनु

मुद्रुदाङ्गं पद्मात्तमालालिगिवितेष्टदानि दधानमंभोरुहसंपुटस्थं· कर्पूरभंगाधिकशुभ्रकांतिं ध्यायामि नित्यं सौम्यमहं स्मरामि· दक्षि
णाधः करमारभ्य वामाधः करपर्यंतमायुधध्यानं· कविनाश्रीप्रदोनित्यमस्माद्मोन्यकृतन्निति· सारसंग्रहे· प्रथोच्यते वीभि
धानं धानं वाराहस्य मनोः क्रमात् सांगहोमाभिषेकं च समप्रयोगासंज्ञापकं· भगवत्पदसाभाष्य ङे·न्तं स्याच्चवराहपदं· ङे·न्तं
हद्रूपमाभाष्याव्याहृतीश्च ततो वदेत्· ङे·न्तं पदि भूपतित्वं मे देहि दपदं वदेत्· दापय स पदं श्चोक्ताह्वानमारुहृदादिकः तन्न विश
हर्णेसंख्यो वराहमनुरीरितः भगवत्पदं ङे·न्तं भगवते· वराहस्वरूपं· ङे·न्तं रूपं· रूपाय· व्याहृतीः भूर्भुवःस्वः ङे·न्तं पतिपतये
भूपतित्वं मे देहि दस्वरूपं· दापय स्वाहा स्वरूपं· ह्रांतः तारः हृदादिकः तारः प्रणवः एतन्नमः मन्त्रसंधिः ॐ नमो इत्यादिकः
तथा ऋष्यादयो भार्गवानुष्टुब्वराहाः समीरिताः ङे·न्तो रुद्रैकेष्टगस्याद्यो सोत्कात्वाद्दशः शिखानेजोधिपतये विश्वरूप
यवुर्मवमहादंष्ट्रायवास्त्रस्यात्यवांगविधिरीरितः प्रपंचसारे· समभिश्चप्तः षड्भिः समभिश्चाद्यपूर्वभिः अष्टभिर्मूलमं
णीविद्ध्यादंगकल्पतमित्युक्तं· सारसंग्रहे· प्रथवामत्रवर्णोक्तसप्तषण्मृतिसायकैः वधभिस्तापिपंचांगविद्ध्यात्मनुवि
नमः मूर्तिः समसायकाः पंच॥ वसवोष्टौ· जान्वोः पादावधि सवर्णानिभं च नाभेराजानं चंद्रधवलं च गलाहृवेन॥ वह्निप्रभं
शशिनिभं शिरसो गलांतं मौलिस्थलाद्धियदसैंदनिभं च कांतं· संभृततं करतलेररिशंखवज्रान्नखेटगदान्तदंष्ट्रशक्तिवराम
यानि· सर्वमहायवरुणशोभिसदेकदंष्ट्रमाद्यवराहमनिशं प्रमजस्वचिते· दत्ताद्यूर्ध्वयोरायेतदायधः स्थयोरन्येतद्धःस्थ
योरपूरे· तदधः स्थयोरितरे· तथा· धराधरशरीरवानीलजीमूतसन्निभं उरयोः परिधं ध्यायेसितदंष्ट्राद्युतावलं· हेमा
भे पार्थिवे ध्यायेन्मण्डले हिमसन्निभं वारुणे मण्डलं वह्नेः कृशानुभयध्यातिले· कृष्णविद्युत्प्रभं स्याद्दे वध्यायेच्च सूकरं
दंष्ट्रायां वसुधां ध्यायेत्सशैलवनकाननं वागीशांङ्कगतो ध्यायेन्मवनं श्वसितेन तथा· वाक्ये वामाद्ययोश्चंद्रसूर्याद्रदर

वि॰ या॰
व॰
६००
600

गान्वसूत ब्रह्माणांपादयोर्ध्यायेहृदयेचहरिंतथा शंखचक्रधरंध्यायेदिति॰ तथा॰ पद्ममष्टदलोपेतमल्लमुक्ताकर्णिकंसु
भे॰ मण्डलेविरचय्यैवसूर्य्यकोटिसमप्रभं तत्रसंपूजयेत्कोलवीत्यमार्गविधानतः मूलेनमूर्तिंसंकल्प्यकोलमावा
ह्येत्ततः तथार्घ्यादिभिः सम्यक्देवंसंपूज्यसत्करं॰ कोलदंष्ट्राग्रगतंवसुधारींतुपूजयेत् विदिक्षुधर्मसंयुक्तापिसू
जयेरसुमन्तमं चक्रादीनिवनदासे चक्रशंखासिखेटकान् गदाशक्तीवराभीतीलोकपालानथोयजेत् तदस्त्राणि
चतुर्द्दासेकोलपूजासमीरितः अथप्रयोगः तत्रप्रातः कृत्वादियोगपीठन्यासान्तेमूलेनप्राणायामत्रयंकृत्वाशिरसिमा
गवायऋषयेनमः मुखेनुष्टुप्छंदसेनमः हृदयेश्रीवराहदेवतायेनमः इतिविन्यस्यममसर्वाभीष्टसिद्धयेविनियोगः
इतिकृतांजलिःकृत्वा॰ एकदंष्ट्रायहृदयायनमः व्योमोल्कायशिरसे॰ तेजोधिपतयेशिखा॰ विश्वरूपायकवच म
हादंष्ट्रायअस्त्रायफट्॰ इतिपंचांगमंत्रान्मूलमंत्रामिमहप्योः पाणिपार्श्वांगुष्ठादिकनिष्ठांतांगुलीषुविन्यसेत्
तदहितेपंचांगेषुविन्यस्यध्यानादिपूजोपचारान्तेदेवस्यदंष्ट्रायवसुधायेनमः अष्टदलकेसरेषुदेवाग्रादिचतुर्दिक्षु
हृदादिकवचांतसंपूज्याग्न्यादिकोणेषुअस्त्रंपश्चिमायांनेत्रंपुनरुणयोक्रमयेचास्त्रसंपूज्याष्टदलेषुदेवाग्रदलमारभ्यप्राद
क्षिण्येन॰ चक्राय॰ शंखाय॰ खड्गाय॰ खेटाय॰ गदायै॰ शक्त्यै॰ वराय॰ अभयाय॰ इतिसंपूज्यलोकपालाद्यींप्राग्वत्कुर्य्यादि
ति॰ तथा॰ एकलक्षंजपेन्मंत्रंनियमस्थोजितेंद्रियः दशांशंप्रजुहुयात्पुरश्चरणवान्भवेत् अथध्यानात्पादमिजेय
यज्ञाहुतैः क्रमात् धनधान्ययरालक्ष्म्याभवन्त्येवनसंशयः भूमण्डलमहाध्यानःमयकृतिभुवंस्थिमा वराहेणात्विचकेः
शांतिमामयेचभयवृत्ति वशंज्वरादिकसस्पर्शचारोवायुमण्डले॰ ग्रमण्डलेशत्रुभूतग्रहक्ष्वेडादिरक्षणं॰ सिंहस्येष्टलाप
देहिरिवोश्वेनशिलांस्थूमा पंचगव्यविनिक्षिप्तासज्जमामप्तेनच॰ उदम्भस्वाजपेन्मंत्रंदेशेसानिखनेत्ततः शत्रूणांसन्निरोधे

६८.

हित्वेत्रस्यास्य वित्तश्यक्ति अर्कोदयेंगारवारे जपेन्मंत्रं समाहितः वैरिहृद्गादपि देशान्मृदमानीय यत्नतः तं वृत्त्या विभज्यांशं
बुध्वामेकं विलिप्य च· पाकशाले पशंसं च पयस्तत्यांसमतोयकेः संस्नाने हव्यावाहे वनगुले अपवेच्चरुं तत्र देवं यथावच्च धूप
दीपादिभिर्यजेत् साज्येन तेन हविषा हनेदष्टाधिकशतं एवं भौमाष्टवारेषु कुर्यान्नियतधीः क्रमात् ततः शत्रुगृहीतं
चक्षेत्रं संप्राप्यते चिरात् अर्कोमृत्तवे भौमवारे हृदंसंतृषसहूर्ववत् एवं वज्रचरुं हुत्वा तत्र जुहुयात् ग्राममक्षवर्ममाः बलिं च दद्याता
ज्ञस्य विरोधो नश्यति ध्रुवं बलिदेवस्य हुतशेषणादेवस्य नैवेद्यं दद्यादित्यर्थः सप्तभिर्दिवसैश्चाथ डाकिनी विकृती हरे
त् तामेव मृत्तिकां दुग्धे विलोड्यात्पन संस्कृतेन अष्टाधिकं सहस्रं च मण्डलं हितं यातितः निःसपत्नां समुद्रां समहार्थां च
महीं भवेत्· आरभ्य समिद्भिश्च जुहुयाद् युक्तमधीः तस्य सर्वसमृद्धिः स्यात् लभेद्वस्त्रादिकं बहु· अष्टाधिकं शतं मंत्री शा
लीभिर्हिनशो जुहुनेत् सप्त सप्तसंवत्सरान्तस्य कब्रीहिस्वर्णपृष्ठो भवेत् अनेन जुहुयाद् आज्यं सहस्रं प्रत्यहं बुधः तेन स्वर्णं समृ
द्धिः स्याद्देजालिन्याः प्रहृतकोः सहस्रं स्वाङ्गसंपृष्टैर्वीसमाहरिष्यते लाजाहोमाच्च कन्याभिरुत्पले श्रीर्भवत्फलं
विवाद्देन्त्रसास्माद्यतस्यजन्मस्तभेदिने· तत्रासीनो जपेन्मंत्रं अष्टोत्तरसहस्रकं: एवं कृते तत्तत्फलस्य भूविवादो विनश्यति·
तस्य वादिनः जन्मदिने जन्मनक्षत्रे दिने स्वात्मानं मेरुसदृशं वराहं चिन्तयेद्बुधः अंगारवारे युक्ते च जपेन्मंत्रं प्रदक्षिणं· कृत्वा
मृदं तु गृह्णीयात् तस्य क्षेत्रं भविष्यति· नित्यं भूमिस्पर्शान्मंत्री जपेदष्टसहस्रकं विदंते महतीं भूमिं शमयेत्सर्वकंटकं भृगुवार
तथा प्रोक्ते भौमवारे विशेषतः जपेत्प्रतिष्ठाकामस्तु महतीं भूमिमाप्नुयात् नित्यमिष्टसहस्रं तु यो जपेद्धरिसन्निधौ येन महतीं श्रि
यमाप्नोति महाराजो भवत्फलं लक्षहोमं जपान्ते स्याद् हुत्वा श्रीवत्सपायसैः सप्तद्वीपानवाप्नोति नात्र कार्या विचारणा दधिमधा

वि॰ था॰ २७
व॰
६०१
601

जपीसक्ताश्चचतुरंगुलसम्मिताः गडवीरण्मामहसंज्ञते ग्राविर्वितथपति॰ श्रावपरोगृह्णीते निशंज्वरशांतिर्भविष्यति गृहीत्वाहल
योनीं विजपेदक्षरसंख्यया॰ मुखेम्रमः क्षिपेन्नित्यं मुखप्रीतस्सेवहते॰ प्रबुद्धसंख्यया मूलमंत्राक्षरसंख्यया॰ सुसाध्यषट्को॥
णामणवगतवीजंसुरिमंत्रषडक्षिवगानिप्रविलिखेत्सधिसुपथस्तुथीः द्विशोसशोणीएर्निगमदलमूलेदलगतान्
मनोर्वर्णान्क्ष्योममधिकमथान्येवहिरेष्यो वसुमितदलेकिंजल्केषुस्वरान्द्विशाशालिखेद्दलमनोर्वर्णान्वेदैर्मितान
धिकोतिमे॰ विहृतविवरेकिंजल्केथालिपेदलमत्रमनोर्वर्णानितिमवहिराहते॰ वेदादिद्विनितनलकोलकोलवीजमुनि
भिःसाध्याख्यासंपुटैमन्त्रदासमन्वचर्णैर्भिनलसाध्याख्यायावाहने भूविवाहनमस्यगर्भेविलुत्साध्याख्यभूवीजकंस
लेषुक्षितिकोलवीजलसितंयंत्रंवराहस्यतत् लाक्षाकर्प्पूरकुंकुमलयजसङ्कोचनाकुंकुमेमतंसंपिष्टेगोमयाद्रिः
शुभतरंदिवसेसंलिखेत्साकुहेम्ना॰ लेपितन्यास्तुरोपहेरजतजफलकेराज्यमायामलाभकामेस्तवरोनिजेष्टपिष्टतरज
लदेभूफलंदोमपदे॰ भूर्जेसंसाध्याज्ञाभवतिवनितुरंसाधुजम्भवयंत्रंसंपाताज्याभिषिक्तंनिजहितफलदंराशिवर्ष
धृतंतत्॰ स्वध्यानवाकोलरूपंतदपिवनिखनेत्साध्यदेशेवराहस्तावासांगानिदिष्टःप्रजयन्तुसभवेदुष्टरोगैर्विमुक्तः
अस्यार्थः आदौषट्कोणंकृत्वातन्मध्येप्रणवंविलिख्यतस्योदरेहमितिवराहवीजंमन्त्रसाध्यं। नामवालिख्यतस्यषट्को॥
णेषुस्वायादिप्रादेशिण्येनवदनमारणहृदर्शनषडक्षरमन्त्रस्यैकैकमक्षरंमालिखेत् षट्कोणसंधिषुसुदर्शनषड्वर्णा॥
स्यषडंगमंत्रमालिखेत्तद्वहिश्चाष्टदलकमलंकृत्वातत्केसरेषुद्विद्विशोनारायणसुदर्शनषडक्षरमन्त्रलिख्यवराहानुष्टु
भमंत्रस्यवर्णाश्चत्वारोविलिख्यान्त्यवर्णसंत्यदलेविलिख्यतद्वहिर्वृत्तचतुष्टयंकृत्वावीथीत्रयंविरच्यसर्वाभ्यंतरवीथ्यां

साध्यान्तरेण संपुटितं शक्तेण वेन संवेष्ट्य द्वितीयवीथ्यां ग्लौमिति पृथ्वीबीजेन तथैव संवेष्ट्य तृतीयवीथ्यां ह्रूमिति वराहबीजेन साध्य
संपुटितेन संवेष्ट्य तद्बहिरष्टपत्रं कृत्वा तद्वीथ्यां मूलमन्त्राणि विदर्भितं साध्याख्यया विलिख्य तद्बहिश्चतुरस्रं कृत्वा तत्कोणेषु
ग्लौमिति भूबीजं साध्याख्यया गर्भितं विलिख्य चतुरस्रस्य रेखाचतुष्ककोणेष्वष्टके षु त्रिशूलाष्टकं कृत्वा तेषु शूलेषु वराह
बीजं वसुधाबीजं च विलिखेदेतद्यन्त्रं मुक्तिफलदं भवति श्रीकेरलीये यन्त्रसारे । कर्णिकायां कोलगर्भं तारं साध्यसमन्वितं
चक्रमन्त्रं कोणषट्के षडङ्गानि च संधिषु । अष्टपत्रे केसरेष्वष्टवर्णाङ्कपत्रके । चतुरस्रान्तरे वर्णान् कोलमन्त्रस्य चाष्ट
मे पञ्चमालिख्य वाह्ये च पत्रे षोडशसंज्ञके । तेन स्वेत्यादि हुं फट् स्वाहान्तं ई मई मन्त्रं चालिखेत् धरामन्त्रेण संवेष्ट्य वाह्ये मातृ
कयापि च । भूपुरास्रेषु भूबीजं दिक्षु हं बीजमालिखेत् । तेन स्वेत्यादि हुं फट् स्वपत्रे गेहं बुभेदिने तान्त्रपदे समालिख्य
स्वर्णसूत्र्याय यथाविधि । स्थापितं भवने यद्वा नेत्रे वा नगरेऽथवा देशे वा तत्र वर्द्धन्ते दिनशः सर्वसंपदः । राजाश्रयेन महि
षीदधमेघ स्वराहादिभिः । धनधान्यधराद्यल्लवासोरत्नपिभूषणैः । आम्नादयति विभवैरन्यैस्त्रस्यास्सदा रमा । अस्यार्थः । आ
ह्वलकमूलं कृत्वा तत्कर्णिकायां षट्कोणमध्ये प्रणवादे वे ससाध्यं वराहबीजं विलिख्य षट्कोणेषु सुदर्शन षडङ्गानि तत्सं
धिषु सुदर्शनमन्त्रस्य षडङ्गमन्त्रान् हिस्सप्राड ष्टादलेषु तेन स्वपतिनेत्यादि मन्त्रस्य वामर्ह मर्ह वु हिर्हेत्तत्रयान्तरालयोरभ्यन्तरा
न्तराले वेष्टमन्येन धरासंज्ञं वा शान्तराले मातृकां चतुरस्रकोणे भूबीजं दिक्षु वराहबीजं विलिखेदेतद्यन्त्रं मुक्तिफलदं भवति ।
तेन स्वपतिना वपिहितेन वजयामसि । गामश्वं पोषयित्वा सन्नो मृडीतीदृशे । तेन स्वपते मधुमन्तमूर्मिं धेनुरिव पयो अस्मा
सु धुक्ष्व । मधुश्चुतं घृतमिव सुपूतमृतस्य नः पतयो मृडयन्तु मधुमतीरोषधीर्द्याव आपो मधुमन्नो भवत्वन्तरिक्षं । तेन स्वपतिर्म
धुमान्नो अस्त्वरिष्यन्तो अन्वेनं चरेम । शुनं वाहाः शुनं नरः शुनं कृषतु लाङ्गलं शुनं वरत्रा वध्यन्तां शुनमष्ट्रामुदिङ्गय । शुनासी

ण

नाविमांवाचंभवेपवत्तंसंशयः भूमण्डलंमदाध्मातः प्रयच्छतिभवेच्छुभां वारुणेनत्वचके॰ शांतिमाग्नेयेवप्रयच्छति वश्यं
ज्वरादिकंसम्यग्उच्चाटोवायुमण्डले॰ युमण्डलेशत्रुभूतगृहत्वेडादिरुत्तणे सिंहस्थेमृत्युलोकापुदेदिरेवाश्वेतशिशुभां पं
चाग्निविनिहिंसांसजमामभ्युतेनचाउदुम्बरोजपेन्मंत्रं तेचैतानिखनेत्ततः चातुर्णांसंतिराथेहिच्चत्रसाध्यंविनश्यति॰
अर्कोदयेगाखावेनपेन्मंत्रंसमाहितः वैरिकृत्द्वादपित्तेचान्तरदमानीयपुत्ततः तांचत्रिधाविभज्याशत्रुल्याभेकविलि
प्यच॰ पाकपात्रेपरांशवपयस्तुन्यासनोयके॰ संस्कृतेहव्यवाहेचततण्डुलेश्वपचेबरु तत्रदेवंयथावच्चक्षेपदीपादि
भिर्यजेत् साज्येनतेनहृद्विषाहुनेदष्टाधिकंशतं एवंभौमाष्टवारेषुकुर्यान्नियतधीःक्रमात् ततःशत्रुगृहीतंचदेत्रे
संप्राप्यनेविरात् अर्कोमूलेभौमवारेषुहृदंसंस्थसर्पवत् सर्ववज्जवत्कृत्वाजुहुयात्वोक्तवर्त्मनाः बलिंचदद्यात्केत्रस्य
विरोधेनप्रपतिक्षवेः बलिंदेवस्यहुतशेषेणदेवस्यनेवेद्यंदद्यादित्यर्थः सप्तभिर्दिवसै आषाढांकिनीविकृतीर्हरे
त् नामैवमुत्रिकोण्डुग्धविलोयाज्येनसंहुनेत् अष्टाधिकंसहस्रंचमण्डलेहितयात्ततः निःसपत्नासम्हृद्वासमुद्रा
घोचमहीभवेत् आरग्वधसमिद्भिश्चजुहुयादयुतंसुधीः तस्यसर्वसमृद्धिःस्यात्लभेन्क्षेत्रादिकंवसु॰ अष्टाधिकंश
तंमंत्रीशालीभिर्दिनशोहुनेत् सप्तसंवत्सरात्सम्यक् दिव्यमीगृहोभवेत् अनेनजुहुयादाज्यसहस्रंप्रत्यहंबुधः
तेनस्वर्गसमृद्धिःस्यादजैलिप्याःअसुनके॰ सहस्रंस्वाहसंयुक्तेवीमसाहृहिहिविष्यते॰ लाजाहोमाद्वकन्याभिकृत्यले
भेवन्पले॰ विवादेत्रेत्रमासायनुस्यजन्मदिनेशुभे॰ तत्रासीनोजपेन्मंत्रंअष्टोत्तरसहस्रकं॰ एवंकृतेवृतंतस्यभूविवा
दोविनश्यति॰ तस्यवोदिनःजन्मदिनेजन्मनतंत्रदिनेः स्वात्मानंमेरुसदृशंवाराहंचिंतयेद्बुधः अगारवारेपत्न्योतंजपेन्म
त्रमदक्षिणे॰ हत्वामदंतद्गृहीयात्तस्यतेत्रंभविष्यति॰ नित्यंभूमिस्थमान्मंत्रीजपेदष्टसहस्रकं विंदतेमहतीभूमिं॥

शमयेत्सर्वकंटकं· भृगुवारे तथा प्रोक्ते भौमवारे विशेषतः जपेत्त्रिसहस्रकामस्तु महतीं भूमिमाप्नुयात्· नित्यमष्टसहस्रं तु यो जपे
द्दिग्विजयेन् महतीं श्रियमाप्नोति महाराजो भवत्यलं लक्षहोमे जपांते स्याद्वैश्रवणसमुपायसैः समुद्रीपान्वाप्नोति नात्र कार्या वि
चारणा: दधिमध्वाज्यसिक्तान्नवतुर्गुलसंमिताः गुडूचीरहसाहस्रं हुनेद्व्याधिर्विनश्यति· आम्रपर्णैर्हुनेन्नित्यं ज्वरशांतिर्भविष्य
ति· गृहीत्वा हस्तयोर्नीरं जपेदुत्तरसंख्यया· मुखे ममः त्रिपेन्नित्यं समुद्वश्रीतस्य वर्द्धते· अष्टोत्तरसंख्यया मूलमंत्रादुत्तरसंख्यया: समा
ध्यं षट्कोणाग्रणवगतवीजं स्वरिसमेत षडक्षिवर्गान्तिम विलिखेत्तु संधिषु यत्र मर्थीः द्विशोडशार्णाणां निगमदलमूले दलग्रतान्
मनोर्वर्णान्वेष्टोष्ममधिकमर्थान्त्यवह्निस्थोः वसुमितदले किंजल्केषु स्वरान्हि शशाल्लिखेद्दलमनु मनोर्वर्णान्वेदेमितानधिकौ
तिमे· विकृतविवरे किंजल्के थो लिपेद्दलमनुमनोर्वर्णानेतंत्तिमवह्निराहृते तेदादिक्षितिकोलवीलमभिः साध्याख्याग्रसंपुटे
स्तुह्यासे मनुवर्णान्दर्भिलसत्साख्ययाचाहृत भूर्तिवाहृतमष्टिगर्भविलसत्साध्याख्यभूवीजकं शूलेषु क्षितिकोलवीजलसितं यंत्रं
वराहस्यतत्· लाक्षाकर्पूरबहुस्मागरुमलयजमद्दोवनाकुंकुमेलसंपिष्टैर्गोमयाद्भिः शुभनरदिवसे संलिखेद्यासहेस्याः लेखि
न्या स्वर्णपट्टे रजततजफलके राज्यमाप्नाम्ललाभस्ताम्रपर्णे निजेष्टं पिचुतरजलदे भूफलं नामपदेः भूर्जे संसारयात्राभवति वलित
रं साधुजन्मे च यंत्रं संपाद्याभिषिक्तं निजहितफलराशिवर्गभूततत्त्व: संध्यानात्कोलरूपं तदखिवत्तिखनेत्साध्यदेशे वराहं तावाद्याग
निदित्तप्रजपतसभवेतन्द्द्रोगोर्वमद्भ: ध्यसार्थः प्रादौ षट्कोणाहूतानन्मध्ये प्रणवं विलिखेत्स्याद रेफमितिवराहवीजं तत्र सा
ध्यनाम वा लिखेत्तस्य षट्कोणेषु स्वाद्यादिप्रादत्रिरोपुनवद्धमार्ग सुदर्शनमष्टद्वरं मंत्रसोके कमशा मालिख्य षट्कोणसंधिषु सु
दर्शनषडवर्णस्य षडंगमंत्रमालिख्य तद्विश्चतुर्दलकमलं कृत्वा तत्केसरेषु द्विदिशो नारायणाष्टार्ण मंत्रो नालिरव्यवराहानु
ष्टुभमंत्रस्य वर्णमष्टतरो विलिख्यातिमदलेत्यवर्णां विलिखेत्तद्बहिः षोडशदले यमं विलिखेत्तत्केसरेषु द्विशः कादिसांतान्वर्णा

वि॰घा॰२७
व॰
६०३

603

नालिख्यदलमध्येषु मूलमन्त्रान्हंद्दशाः संलिख्यान्यवर्णमंतःपदलेविलिख्येत्तद्बहिर्दन्तचतुष्टयं कृत्वावीथीत्रयंमध्ये विलिख्य सर्वाभ्यंत
रवीथ्यांसाध्यास्तरेणसंपुटितनग्रणवेतसंवेष्ट्य द्वितीयवीथ्यांग्रौमितिधराबीजेनतथैवसंवेष्ट्य तृतीयवीथ्यां ह्रमितिवराद
बीजेनसाध्यसंपुटितेनसंवेष्ट्य तद्बहिश्चपुनर्वृत्तं कृत्वातद्वीथ्यां मूलमन्त्रार्णैर्विदर्भितसाध्याख्ययावेष्ट्य तद्बहिश्चतुरस्रं कृ
त्वातत्कोणेषुग्लौमितिभूबीजंसाध्याख्ययारम्भितं विलिख्य चतुरस्रमध्ये रेखाचतुष्ककोणयष्टकेषु त्रिशूलाष्टकं कृत्वातेषु शूलेषु
वाराहबीजं वसुधाबीजं च लिखेदेतद्यन्त्रं मुक्तिफलं भवति श्रीकेरलीयेयन्त्रसारे॰ कर्णिकायां कालगर्भं तारं साध्यसमन्वितं
चक्रमन्त्रकोणषट्के षडङ्गानि च संधिषु॰ अष्टपत्रेकेसरेषु यत्स्वराण्डयवर्गकिं॰ चतुरस्रान्तरेवर्णान्कोत्रमन्त्रस्य वाष्टमे॰
पंचमालिख्य वा शेषं च पत्रे षोडशमत्तके॰ तेन सत्यादि न्यूनं स्यात्प्यई मर्ध्यं चालिखितं गंधदाम त्रैणसंवेष्ट्य वा समातृकया पिच
भूपुरस्याश्रिषु भूबीजे दिक्षु क्रंबीजमालिखेत् तेन सत्यादि न्यूनं स्यात् यन्त्रमेतच्छुभोदितं नाम्नापद्मसमालिख्य स्वर्णं ह्यायथा।
विधिः स्थापितं भवनेयद्वा देहे वा नरेरपि वा॰ दशावातेन बहिर्दिनशः सर्वसंपदः गजाश्वधेनुसहिषीहयमेषखरा
दिभिः धनधान्यपराष्ट्रवनवामोरत्यापि भूषणैः आक्रान्दयति विभवैरन्यैश्च स्यात्तदावसाः ग्रस्यार्थः अष्टदलकमले।
कृत्वातत्कर्णिकायां षट्कोणमध्ये प्रणवोदरेससाध्यं वराहबीजं विलिख्य षट्कोणेषु सुदर्शनषडङ्गानि तत्संधिषु सुदर्श
नमन्त्रस्य षडंगमन्त्रान् अष्टदलकेसरेषु नारायणाष्टाक्षरमाणवरोहाष्टौ तत्रस्य चैकैकमष्टदलेषु धरामन्त्रस्य वतारिं च नार्णं
र्णाःसर्वान्यदले पंचाशिरगीना तद्वहिः स्म षोडशदलेषु तेनसप्तति नेत्यादिसूक्तस्य ऋग्वा मर्ध्दवाहिर्वृत्तत्रयान्तरालयोरभ्यन्तरा
न्तरालेवेष्टनं तेन धरामन्त्रं वाह्यान्तराले मातृकां चतुरस्रकोणेषु भूबीजं दिक्षु वाराहबीजं च लिखेदेतद्यन्त्रं मुक्तिफलं भवति॰
क्षेत्रस्यपतिनावयं हितेनेवजयामसि गामश्वंपोषयित्वा सनोमृलीतीदृशे॰ क्षेत्रस्यपते मधुमन्तमूर्मिं धेनुरिवपयो अस्मासु

त्व· मधुश्रितं हत्वमिव स्वस्कृतमृतस्यन· पतयो मूलयंत· मधुमतीरोषधीर्याव ऽआपो मधुमन्नो भवत्वंतरिक्षं क्षेत्रस्पतिर्मधुमान्नो
अस्त्वरिष्यंतो अन्वेनं चरेम· शुनं वाहाः शुनं नरः शुनं कृषतु लांगलं· शुनं वरत्रा वध्यन्तां शुनमष्ट्रामुदिंगय· शुनासीराविमां वाचं ज
षेथां यद्दिवि चक्रथुः पयः तेनेमामुपसिंचतं· अर्वाची सुभगे भव सीते वंदामहे त्वा· यथा नः सुभगाससि यथा नः सुफलाससि इं
द्रः सीतां निगृह्णातु तां पूषानुयच्छतु· सा नः पयस्वती दुहामुत्तरामुत्तरां समां· शुनं नः फाला विकृषंतु भूमिं शुनं कीना।
शा अभियंतु वाहैः शुनं पर्जन्यो मधुना पयोभिः शुनासीरा शुनमस्मासु धत्तं· क्षेत्रस्पतिनेति सूक्तस्य वामदेव ऋषिः पुरु
ष्णिगनुष्टुप्छंदांसि क्षेत्रस्पतिर्देवता वैश्वानरसंप्रचारे· तिथिस्वरयुतव्योमवामकर्णविभूषितं· वराहबीजमुदितं सर्वसं
पत्प्रदायकं· तिथिस्वरो बिंदुः व्योम हकारः वामकर्ण ऊकारः मारसंग्रहे· हयग्रीव ऋषिः प्रोक्तः छंदोनुष्टुप् देवता· वराहो
दीर्घयुक्तेन बीजेनैवांगकल्पनं· ध्यानपूजादिकं सर्वं गमुपूर्ववदाचरेत् महासंमोहनतंत्रे· नाभिर्वामश्रवाः सकौणस्य बी
जमिहोच्यते· इति· नाभिः मकारः वामश्रवा ऊकारः मणिविसर्गः तेन भूः स्मृतं· अस्यापि प्राग्वदेवः न्यासादिकं षडंगपू
जादिकं देयं तथा· अष्टादशे महाभैरवे वेदादिः प्रथमात्तव· द्वितीयव्याहृतिस्त्वस्माइराहाय [illegible] ततः वेदादिः प्रणवः व्याहृतिः
भूः [illegible] नमः ऋषिर्ब्रह्मा च जगती छंदो वराहस्वयं च· देवतां निवदेत् समस्तेन च कल्पयेत् हेमाभां [illegible] तिलवक्त्रां [illegible]
तस्यांगकं तोणीशक्ति सदारवाङ्गभिरक्षा [illegible] गदामंबुजं चक्रं बिभ्रत्तमग्रकांति सनिषण्णे देवं वराहं भजे भूलक्ष्मीरति कांतिभिः
परिहृतं च मांसि संदीप्तिभिः वामोर्ध्व [illegible] आरभ्य दक्षिणाईपर्यंतमाद्यक्षध्यानं जपपूजादिकं सर्वं मसपवाराहवद्भवेत् अथ प्रयोगः
तत्र मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः मुखे जगतीछंदसे नमः हृदये श्रीवराहदेवतायै नमः इति वि
न्यस्य ओं हृदयाय नमः भूः शिरसे· वाराहाय शिखा· नमः कवच ओं भूः वराहाय नमः अस्त्रं· इति पंचांगं प्राग्वद्विन्यस्य ध्याना।

वि·धा·२७
व·
६०४
604

दिशेषं सर्वं प्राग्वक्तवराहान्तं शुभविधिना कुर्य्यात् इति · एवं मन्त्रं जपेन्मर्त्यो धरापतिः अन्ते विष्णोः परं तत्पदमाप्नोत्यसंशयः
सारसंग्रहे · ॐ नमः पदं भगवत्यै वदेत्ततः धरण्यै पदमुच्चार्य्य धरणि स्वाहेत्यथो · एकोनविंशत्यर्णात्मा स्वाहान्तो मनुरी
रितः · धराहृदयसंज्ञोऽयं भूपतित्वप्रदायकः · ॐ वः प्रणवः अन्यानि पदानि स्वरूपाणि · अत्र संधिः तेन ओं नमो भगवत्यै इति
तथा · ऋषिर्वराहस्त्वाख्यातो निवृच्छन्दश्च देवता · पृथिवी सर्वजननी इष्टादृष्टफलप्रदा · त्रिभिर्वर्णैस्त्रिभिर्भूतैर्द्वाभ्यां द्वाभ्यां
तथा भवेत् मूलमन्त्रभवैर्वर्णैः षडङ्गानि सजातिभिः इन्दीवरयुगं शालिमञ्जरीं दधती शुभां धरा पद्मासना ध्येया श्यामा
न्वीभूषिता: वामोर्ध्वादिनदध्याज्ञमाज्ञ्च ध्यानं · एजाते वैष्णवपीठे नहि ध्यानमुदीर्य्यते आदावङ्गानि संपूज्य दिग्दलेषु ·
ततो यजेत् भुवं वह्निं जलं वायुं तत्कलाः कोणपत्रगाः इन्द्रादीन्सजयेद्बाह्ये वज्रादीनि ततः परं अथ प्रयोगः तत्र प्रातः
कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि वराहऋषये नमः मुखे निवृच्छन्दसे नमः हृदये धर
ण्यै देवतायै नमः इति विन्यस्य मम सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृताञ्जलिः कृत्वा · ओं नमः हृदयाय · भगवत्यै शिरसे
धरण्यै शिखायै · धरणि कवचाय · धरायै नेत्रे · स्वाहा · अस्त्रं इति करषडङ्गन्यासं कृत्वा ध्यात्वादि योगपीठं नवशक्तिपीठा
न्ते वैष्णवपीठमन्त्रस्थाने ओं वसुन्धरायै योगपीठाय नमः इति पीठं संपूज्यावाहनाद्यङ्गार्चान्ते दिग्दलेषु भुवे नमः वह्नये
जलाय वायवे · विदिग्दलेषु निवृत्त्यै · विद्यायै · प्रतिष्ठायै · शान्त्यै · इति संपूज्येन्द्रादयं वज्रादिसाङ्गवक्र्यादिति · तथा दशायुतं ज
पेन्मन्त्रं जुहुयाच्च दशांशतः हविषाहुतसिक्तेन तत्पयोदेहमभिषेचयेत् ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्ततो मन्त्रस्य सिद्धये: विधि
नानेन संसिद्धमन्त्रो कास्यानि साधयेत् रक्तोत्पलानि जुहुयात् स्वाहाकाभिमतं स्वकं · भुवमिष्टमवाप्नोति नीलोत्प
लैर्हुतास्तथा · प्रियंगुपुष्पाहोमेन मन्त्रवित् वसुधान्यधराश्रीणां सत्यं भवति भाजनं मधुराक्तैर्गन्धा

मूतनां शालिमंजरी धरापतिर्भवेन्मंत्री मण्डलेनन संशयः प्रातर्भृगुदिने मंत्री साध्यस्त्रीनाम्नंजं हरेत् शुद्धतोये समालोड्यतांचतत्र
पचेच्चरुं अन्नाद्दुग्धहुताभ्यक्तेजज्झयात्रयथाविधिः मासमेकं भृगोर्वारे अवं कृत्वा लभेद्धरां वाराहे भजतिमनुमुत्तेक्षयप्रपमंत्रो
णाप्रजयझताचेनादिभियः तस्यवाक्सकलमहीपतित्वमन्ते चैश्वर्यं भवतिचयान्यवीर्य्यवृद्धिः श्रीयंत्रसारे मध्येताववं
मंगुरुमुणाश्रिमूष्ठोकालवीजंयन्ने वृष्ठस्वपिंडणसितात्मंत्रवर्णात्क्रमेण आवेष्ट्यार्णैः कटिमनभवैर्मातृकार्णैश्चयंत्रं
भूगेहस्थंविनरतिधरासुर्णधान्यादिकानि अस्यार्थः अष्टकोणगर्भमष्टदलंकृत्वाः षट्कोणमध्ये साध्यप्रणवं विलि
ख्याष्टकोणेषु वाराहवीजं विलिख्याष्टदलेषु यथा मंत्रस्य प्रणवविधुराणीवीणीवी एय हृदयाणि विलिख्य बहिर्हृत्तत्रयं कृत्वा
भूपान्तरवीथ्यां पूर्वोक्तवाराहमंत्रेणावेष्ट्य वासु वीथ्यां मातृकावर्णैः संवेष्ट्य बहिश्चतुरस्रं कुर्यादेतद्यंत्रं मुक्तं फलदं भवति
श्रीयंत्रसारे मंत्रविशेष उक्तः यथा रुद्रयं भगवान्सेचयधरापेचक्षराण्यथ भेद्वयं वह्निवक्षर्मंत्र प्रोक्तो खिलार्थदः नारमायाक्ष
रावीजैः पुटितस्तत्त्ववर्णकः मायाह्रीः धरास्तौः प्रणवानन्तरवीजद्वयं यस्मादुक्तो मंत्रः पुनर्वैपरीत्येन वीजद्वयं अन्ते प्रण
वः तत्ववर्णाश्चत्रिंशत्यर्णः सारसंग्रहे अथ सम्पक्ष्य वक्ष्यामि सद्दर्शनमनुत्तमं येन सिद्ध्यन्ति सकलाः साधकानां मनोरथाः
यान्तमसमनदन्त्यंच भृगुर्वयी दीर्घसंयुतो यान्त्यव्योमादत्तकर्णेड्रक् यान्त्यकेवलस्वरः वेदाद्यायाद्यक्षको मंत्रः सप्तवर्णोडदाहृतः
यान्तममसकारः तदन्त्यकारः भृगुः सकारः अग्निः रेफः दीर्घ आकारः तेनस्लाइति यान्त्यरेफः व्योमहकारः अनुस्वारः इत
कर्णेउकारः तेः ह्रुं पान्त्यफकारः केवलः दविसर्गः वेदाद्यः प्रणवाद्यः तथा ऋषिः प्रोक्तो महिर्बुध्न्योनुष्टुप्छंदश्चदेवता वदेहं
भ्रामिरुद्रयंउः नचक्रपदर्शिरः दिशामपिदशानां स्याहृधोनेनगणर्नवच त्रैलोक्यप्रणवाद्यं च रक्षणगमंतनत्रकं अस्त्रशीर्षयुतो
मंत्रो सप्तिमाकारसंज्ञकः अनेनमनुना स्वस्य परितो ग्निमयंवुधः प्राकारंपरिकल्प्याथ न्यासान्तान्समाचरेत् दिग्वंधादिमं

ज्ञाः प्रयोगएवंहि क्रियन्ते स्वभ्रारक्तासितान्मंत्रघणान्वे शिरसंन्यसेत् भ्रूमध्याननहृद्गुह्यजानुपदं हृदयं सन्धिषु इतरावह्नितुल्याभा
न्वर्णान्मंत्री प्रविन्यसेत् पदहृत्संधिगुल्फाः ज्ञानुगुह्येषु विन्यसेदिति कपिलवचनात्॰ रथांगदरसद्गदाकमलसंभवः।
पाशकौस्तुभगदधनुर्मकौसप्रभकरांभोरुहैः स्त्रदहरुविभिन्नंगन्तसिभासयंत्रेस्मरेद्धरिरथपराह्वयविकटभीमदं
ष्ट्रानन॰ रथांगं चक्र॰ दर॰ शाखः मार्गणांकुशः दन्तोद्धूर्धयोरायेतदायधस्थयोरभूत्तदायधस्थयोरपरे॰ तदायुधस्य
यौ रितु रेत्याद्युध्यानं॰ पूजयेद् सवेपीठे गन्धपुष्पादिभिस्ततः मूलेन मूर्तिं संकल्प्य तत्रावाह्य च सर्ववत् अंगानि च
घास्त्राणि लक्ष्म्याद्याँल्लोकपालकान् तदायुधानि चयजेत्क्रमाद्देशिकसत्तमः॰ रथांगं च दरं खड्गं गदाम्भसलं तथा॰ ध
नुः पाशाङ्कुशौ भौमा पीतरक्तसितासिताः ईशाः शक्तयस्त्वभ्यर्च्या विष्णुसान्निध्यकारकाः तद्दर्शये च गायत्र्या तेतो मुद्रां व
मंत्रवित्॰ मुद्रां चकारा चक्रमुद्रां॰ सुदर्शनाय विद्महे तन्नस्त्र विद्महे मह॰ ज्वालाय विद्महि तन्नो चक्रः प्रचोदयात्॰ तत्रप्रयो
गः तत्र प्रातः कृत्यादि योगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा॰ शिरसि अहिर्बुध्न्याय ऋषये नमः मुखे अनुष्टुप्छं
दसे नमः हृदये श्री सुदर्शनाय महाविष्णवे देवतायै नमः इति विन्यस्य समस्तेष्टार्थे जपे विनियोगः इति प्राग्वत्कृत्वा आधार
चक्राय स्वाहा हृदयाय॰ विचक्राय स्वाहा शिरः॰ सुचक्राय स्वाहा॰ धीचक्राय स्वाहा॰ सुचक्राय स्वाहा॰ ज्वालाचक्राय स्वाहा॰ इ
तिमंत्रैः करषडंगन्यासं कृत्वा पुनः ॐ चक्रेण वक्षाभिनमस्त्रकाय स्वाहा॰ आनेमचक्रेणवक्षाभिनमस्त्रकाय स्वाहेत्यादि यु
क्त्यादशादिग्बंधनं दत्त्वा करतलं नेत्रगुणशाखे न विधाय श्री आं नेलोक्यं रक्षरक्ष हुं फट् स्वाहेति मंत्रेण प्राग्वद् अग्निप्राकार कृत्वा शिर
सि श्रां नमः भ्रूमध्ये सं॰ मुखे ह॰ हृदि स्रा॰ गुह्ये रं जानुनो हूं॰ गुल्फयोः फट् नमः इति विन्यस्य ध्यानादि प्राणप्रतिष्ठान्तं वैसवत्र
द्राः सुदर्शनाय विद्महे महाज्वालाय धीमहि॰ तन्नश्चक्रः प्रचोदयात् इति गायत्र्या पुनः चक्रमुद्रां प्रदर्शयेत्सनाय

२०

गावंति॥ अष्टदलेषु॰ चक्राय शंखाय॰ गदायै पद्माय॰ मुसलाय॰ खड्गधेन्वाशाय॰ अंकुशाय॰ इति संपूज्य पदलाये वसुहयग्रीव पूजां कृत्वा
पुष्टशक्तीः संपूज्य लोकेशादीन् दिक्सर्वं प्रागुक्त्या यद्दिति तथा जपेद्द्वादशलक्षं तत्तत्सहस्रं हुनेत्तिलैः सार्षपैर्बिल्वैर्दोग्धान्नयुतैर्म
धुत्रययुक्तैर्यथाविधिः बिल्वैः बिल्वपत्रैः सार्षपैर्बिल्वपत्रैश्च इति प्रयोगसारवत् नात् एकैकद्रव्यैश्चतुः शताधिकसहस्रसंख्याको होमः
तिलादिद्रव्यवत् पुष्टये त्रिमधुयोगः कार्यः त्रिमधुसंयुक्तैरिति प्रयोगसारात् तथा॰ तर्पणादि ततः कृत्वा कुर्याद्ब्राह्मणतर्पणं
ततो विदध्याच्च प्रयोगान्निष्टदायकान्॰ चक्रयुग्मं लिखेत्तंत्री सौम्यगं तत्क्रमात् चक्रयुग्मे षट्कोणद्वयं शालि विस्तीर्णं मध्ये
षट्कोणस्य णवर्णकान् पीताभां कर्णिकां कुर्याद्वृत्ताकारं श्यामसमंततः सितां ते सिंशी विधि विपरीतं पार्थिवाहृते तत्र सौम्ये च
कलशं शोणाभः स्वर्णमंत्र च वक्रोद्भवं समावाप्य हरिं सम्पक् पूज्य च॰ याम्ये कुर्याद्धोमकर्म षट्त्रिंशत्कृत समिते: आज्यापामार्ग
र्गसमिद्दत्ता राजिकातिलैः हविषा पंचगव्यैश्च हुनेदाज्यप्लुतैः क्रमात्॰ प्रतिद्रव्यसंसंपाजां नकुंभतोये विनिः क्षिपेत् ततसामग्र्या
दिकमपि निक्षिपेत्तान्ह भागके॰ ततो बलिं हरेद्दिक्षु मानहृतशिष्यन्तकेचेत्॰ मंत्रेणानेन हृदयं वदेद्धि स्वगणेन ततः वदेद्यो नेस
र्वशांतिकरेभ्यो नेव बलिं वदेत् प्रतिगृह्णंतु शान्त्यै च हृदयं तदनंतरं॰ विप्रान् संभोज्य गुरवे दक्षिणां च प्रकल्पयेत्॰ ज्वरादिरोगसंघा
तान् प्रयोगोयं विनाशयेत्॰ अपस्मारसमं चैव पिशाचग्रहवैकृतं॰ रक्षोभूतादिपीडां च नाशयेन्मंत्रवित् विधिः अपसार्थः सुसमेत्या
नेगोमयोपलिप्ते दक्षिणोत्तरविभागेन हस्तांतराले षट्कोणद्वयं हस्तवेष्टितं वहिरष्टदल साहृतं वह्नेत्ता तन्मध्ये दीपेनाक पीतव
र्णस्या हर्ष्यकोणषट्कोणोदरं रक्तेनाधस्त्यतदंतरालं षट्कं श्यामरजसा हर्ष्यरेखाः सर्वाश्च तेनापूर्यनितमध्ये प्रणवं विलि
ख्य साध्यादि षट्कोणके मूलमंत्रस्य हृदिनीयार्णादिवर्णषट्कं विलिख्य नत्वोत्तरदिग्गत चक्रं कुंकुमादिभिश्च रक्तजलपूर्णकुंभं।

दीक्षाविधानोक्तप्रकारेण संस्थाप्य प्रोक्तद्रव्यैः प्रतिद्रव्यं हुतशेषं स्रुवलग्नं कुंभतोये संपातयन् जुहुयात् ततो होमे समाप्ते कुं-
भोपरि पूर्णपात्रस्याहीन्नं कृत्वा निधाय साध्यं स्वदक्षभागे समुपवेशयेत् कुंभमुद्धृत्य साध्यस्योपरि त्रिः परिभ्राम्य प्राक्तस्यानैर्ऋते घट
तित्रिप्य हुतशिष्टान्नेन नमो विघ्नगणेभ्यः सर्वशान्तिकेभ्यो वलिं प्रतिगृह्णन्तु शान्त्ये नमः इति बलिं दत्वा स्वगृहमागच्छेत् ततो
ततो यजमानो ब्राह्मणान् अन्नादिभिः परितोष्य लघुरुद्रप्रयोगः कार्तीरगोभूहिरण्यवस्त्रादिभिः सम्यक् आचार्यं तोषयेत् तथा · न्य
नजडुमसंभूतैः फलकैः पञ्जरं शुभं कृत्वा मन्त्री पञ्चगव्येन पूजयेत् साध्यं मन्त्रवित् · निवेशयेच्च हृद्वसंस्कृताङ्गानं स्पर्शनं जपेत् मन्त्रकृ
मागनुवक्ष्यादिदिक्षु संस्थाप्य मन्त्रवित् · विप्रवर्यैः कारयित्वा होमं पूर्वोदितैः क्रमात् द्रव्यैः सम्यक् साधयेद्धि यजमानो गुरुं तथा
धनधान्यादिकैर्नित्यं संतोष्य प्रीणयेत् तथा · एष योगः सर्वरोगान् यमपुत्रद्रोहनाशकाः गव्ये समं मेलनीबडु चर्मोत्थे वृषायकेः
एभिः संपूरितैः कुंभैर्जलैः संपातसंयुतैः साध्यं ग्रहादिविष्टमनेन निवेदयाभिचारात्तरमपि पीठ स्वस्थो भवेन्नेनन रातिमु
क्तभानादितेसाधु स्नानाधितत्वैः यो वयं संस्नापयेत्तेश्च स्वेवन प्रसवो भवेत् हुतपक्वं पंचगव्ये सतप्रमन्त्रना एना · गृहपी
डानिरुद्धानां गर्भिणीनां दिता वत्सा मन्त्रं जपेद्दशशतं पञ्चगव्यस्पर्शात्मयीः पद्मपत्रे ब्रह्महत्पत्रे विल्वफले पिवा · तत्तु।
स्मनस्त्रीयुगृहे निखनेच्च परस्यवाः रक्ता भवति तद्गृहे संपदृद्धिश्च जायते · पलाशम्लान जडत्वक्चंदनं गुग्गुलं तथा · हृद्रह्रण
वहरिद्राच रोचना विल्वराजिका · अपामार्ग तिलाद्दूर्वा विष्णुक्रान्ता तुलस्यपि · कुस्ताचतुलसीमोक्ताय वोर्कोड सप्तवच · महद्दे
वीतथा तत्सीकृष्णा गोमयसद्वाः कमलं रोचना पञ्चगव्ये सक्वाथये मृदः सिद्धौ मामस्रयावत्स्यादेतत् सर्वेष्टदायकं सिद्धसंक्ष्ते
ते संजपं मननातेन सम्यक्चशिरसाष्टते · सर्वभूतग्रहव्याधिकृत्याद्युःखादिवारणं · द्रोहोन्मादरिपुत्रास सर्वपापहरं सतं

आपन्नाशकमेतत्स्याद्वश्यदं शिवदं परं फलत्रयं युतैः कल्कैः पंचगव्ये पचेद्घृतं तत्स्थं च कल्कद्रव्याणि यतं शुंठी निशा तथा । यष्टिमु
स्ता । त्रिवकोलामथोशीरं दूर्वा पाठा हरिद्रा तथा । माद्रीका च विडंगं च सर्जि हिंगु दारु ऐन्द्रिणीः मन्त्रितानेन संजप्तमेवं व्याप्तपुप्रद
यकं भूतप्रेतपिशाचादिभयघ्नं नात्र संशयः पंचगव्याज्यमेतत्स्याद्ब्रह्मरक्ताकरं परं गुटिका च पुरोः कृत्वा सहस्राहुत्यैस्ततः
पुरोः गुग्गुलोः दिवसत्रितयं वापि चतुर्दिवसमेव च भवेत्सर्वोपद्रवाणां नाशो मंत्रगदस्य च अपामार्गसमिद्भिश्च हुत्वा ।
दध्युत्तरस्वधयाः भूतज्वरभयव्याधिक्रतापस्मारनाशनं हुताग्नेः कमलैर्हुत्वा श्रीर्हि हिंलमते नरः आज्याक्ताभिश्च हवी ।
भिर्हेमो दीर्घायुष्यो भवेत् पलाशभूरुहसमिद्भिर्मेधावृद्धिर्भवेत्किल वस्त्रार्थी खेतकुमदे राज्यार्थी जर्जरयान्तरः पद्मा
नां हुह्मिस्तत्र तसह्रने केवलं हुते उद्धृवेरसमिद्धो मान्तु तुला भो भवत्पले अष्टोत्तरसहस्रं च हुत्वे दत्यन्ते स्तथा । स
मिद्भैरेकवर्षमृक्तये यं विधिः स्मृतः चक्रमध्यस्थितं स्वं चिंतयन्नमनं जपेत् एकोपि दुर्जयो युद्धे मंत्री भवति मंत्रवित्
कल्यांनाग्निनिभं चक्रं वैरिणायस्य हृद्दीनि स्मरेत्समदिनान्तस्यज्वलनप्रतिमोज्ज्वलः भवेत्त्रिंशद्दिने आयशमोतिरमरण
ध्रुवं सकारं स्वरसंवीतं याह्नीतिपदवेष्टितं संस्मरेद्यस्य शीर्षे यत्तस्याच्चारोदशाहतः मण्डलान्मरणं याति शांतकाकनिभे रियोः
मूर्ह्नि स्मरेत्स समाहाद्ध्वाटो वा मृतिर्भवेत् शरच्चन्द्रशांकप्रतिमस्तु याथारामिवर्षिणं । सकारं संस्मरेन्मूर्ध्नि सजीवेच्चरदांशतः
वह्निगेहयुगे आयात्समध्ये षडश्रिषु । मंत्राणि तथा तेषु वलि खन्मंत्रमिदं शुभे । आपत्तिवारणं सम्यक् भूतप्रेताभयापहं
सर्वार्थः षट्कोणं विलिख्य तन्मध्ये षट्कोणेषु पिटकारमालिख्य तेषु टकारेषु मंत्राणि नेकेकशो लिखेत् मध्ये साध्यना
म चेति संप्रदायः एतद्गुरुफलदं । वह्नियुग्मसाध्यं लिखेन्नारगडायकं षट्सु कोणेषु मंत्राणि न्यस्ताधिष्ठगमेत्रकान । ततः
षोडशायत्रस्यात्षोडशार्णीशु संयुतान् वेष्टितं भूपुरेणाथ हतसपातमन्त्रेमं गर्भिणी गर्भरक्षार्थं दिततपरमदुर्लभं ।

वि॰या॰२३
व॰
६०७

607

उन्मादग्रहभूतादिमभिचाराश्च नाशयेत् अस्यार्थः षट्कोणमध्ये टकारं तन्मध्ये प्रणवं समाध्यमालिख्य षट्कोणेषु शिष्टार्णान्सं
धिस्थगमन्त्रांश्चालिखेदुक्तफलदं तथा॰ ईशानगृहे प्रेमकेलिखसमाध्यतारे लिखेत्षडश्रिषु मनुं च संधिविवरेन यथागानिज
स्वरद्वयमकेसरे वसुदले लिखेद्वहिर्णायुकुलिपिद्वयस्त्रकेसरे विकृतिवर्णयुग्मदले. हृदाभ्यां साध्यमथावीतं पाशांकुशाद्यैर्वि
द्या॰ चक्रयंत्रमिदं प्रोक्तं सर्वभयनिवारणं सर्वभीतिप्रशमनं तद्वच्चोरविनाशनं अस्यार्थः षट्कोणं विलिख्य तन्मध्ये
प्रणवं विलिख्य षट्कोणेषु मन्त्रार्णान्संधिषु गमन्त्रांश्चालिख्य तद्बहिरष्टदलकमलं कृत्वा तत्केसरेषु षोडशस्वरान्सवि
दुकान्तालिख्य तद्दलेषु नाराष्टाक्षरवर्णान्सबिन्दुकानालिख्य तद्दलेषु नारायणाष्टाक्षरवर्णान्सबिन्दुकानेकैकशो विलिख्य
तद्बहिः समवृत्तानि कृत्वा वीथीषट्कं परिकल्प्य तास्वष्टभूपतरगतास्वपि स्वेष्टहकारे सकारयोर्मध्ये साध्यनामाक्षराणि कृ
त्वा संवेष्ट्य वाह्यासु तिसृषु पाशांकुशबीजाभ्यां वेष्टयेदेतद्यन्त्रमुक्तफलदं तथा तारं भगवत्याख्याते महासुपदं चवेदेन दर्श
नायहुंमस्त्रान्तः षोडशार्णो मनूत्तमः यन्त्रे तु लिखितो ह्येषः सर्वाभीष्टफलप्रदः तारः प्रणवः ॐ नमः स्वहफट्॰ अन्या॥
नियदानिस्वच्छयाणाः अथ मन्त्रीः ॐ नमो भगवते इति॰ अष्टरेखा लिखनाश्च युगशः संप्रवर्द्धयेत् अष्टार्णान्तरितोन्यादारू
षीकेशमन्त्रो लिखेत्॰ चतुःकोष्ठमध्यकोष्ठत्रितये साध्यनामयुक्॰ चक्रमन्त्रं लिखेन्मन्त्री भवेत्तत्समकोष्ठके॰ यन्त्रं भूर्जे तो
मपट्टे कोमले कर्पटेऽपि वा॰ सम्यक् गुलिकीकृत्य लाक्षाभिः सम्यग्गाहते॰ कृतसंपातपातं च सर्वापन्नाशनं स्मृतं अस्यार्थः
प्राकृप्रत्यगायताश्चाष्टौ रेखाः कृत्वा रेखाचितयं चितयमतरित्वा सर्वरेखाग्राणि बध्नीयात्॰ एवं कृते कोष्ठसप्तकं जायते तत्रा
भ्यन्तरे कोष्ठत्रयं विहाय पार्श्वद्वयवर्तिकोष्ठचतुष्टये नारायणाष्टाक्षरमन्त्रवर्णद्वयमथ स्थस्थाने हृषीकेशेति श्लोकस्य
चरणचतुष्टयं स्ववामभागमारभ्य दक्षिणान्तमालिख्य मध्यकोष्ठत्रये साध्याख्याकर्मसहितां सुदर्शनमन्त्रवर्णद्वयात्

स्थितामालिखेत् यथासंदेवदत्तंयत्तदत्तस्ववशंकुरुकुरुहंस्वाहामध्येलिखेत्· एतद्यंत्रंमकफलदंभवति तथा· स्थानेहृषीकेशतव
प्रकीर्त्याथजन्प्रवः इष्यन्मनरक्षार्थांतेज्यतेचपदमुच्चरेत् रक्षांसिभीतानिदिशोद्रवंतिचपदंवदेत् सर्वेनमस्यंतिचसिद्ध
संघाः प्रकीर्तयेत्· हृषीकेशः·मंत्रःप्रोक्तः सर्वरत्नाकरःशुभः मंत्रोद्धारः संग्रामः श्रीयंत्रसारे षट्कोणकर्णिकाम।
ध्यंतार्वके कोणषट्स्वपिचक्रमंत्रेषडंगानितत्संधिषुदलेष्वथ· अत्रपंचतत्पंचतत्पंचषट्पंचसंख्यकान्· स्थानेहृषीकेश
मंत्रार्णान्मध्येकेसरे अष्टाक्षरमंत्रार्णानेकमेकंविलिख्यच· मातृकार्णैः समावेष्ट्यभूपुरेणचवेष्टयेत् गीतात्रिष्टु
प्यंत्रमिदंसर्वरत्नाकरपरं अस्यार्थः षट्कोणकृतानन्मध्येसमाध्यंतारं विलिख्यषट्कोणेषुसुदर्शनंषडंगानिषट्कोणेषु
णसंधिषुआचक्रादीन्षडंगमंत्रानंतद्बहिरष्टदलकेसरेषुनारायणाष्टाक्षरवर्णाष्टकंदलेषुस्थानेहृषीकेशेतिश्लोकमंत्र
स्यषट्पंचषट्पंचषट्पंचक्रमेणवर्णान्विभज्यविलिख्यबहिर्वृत्तयोरंतरालेमातृकावर्णैरावेष्ट्यबहिर्भूपुरंकुर्यादुक्तफलदं
भवति तथा· नोरेहृत्स्याद्भगवतेमहाप्रोक्ताचडेऽयुतं सुदर्शनपदंतद्वन्महाचक्रायवैमहा· ज्वालायोल्कामहादीप्तायैनिव
सर्वतः रक्षयुग्ममपदांतेचवनायच· स्वाहांतश्चक्रमंत्रोयंगदितःसर्वकर्मसु· स्वाहाकारःप्रसिद्धोयंक्रियमाणेषुकर्मसु·
अस्यार्चतादिकंसर्वंमंत्रीपूर्ववदाचरेत् प्रणवःऊन्नमः भगवतेश्चयेनेनसंधिः नमोभगवतेइतिडेंतयुतंसुदर्शनपदंस्वाहा·
चक्रायवैमहा· ज्वालामोल्कामहादीप्तायेतिचसर्वतः रक्षयुग्ममापदांतेचवनायच· स्वाहांतश्चक्रमंत्रोयंगदितःसर्वक
र्मसु· प्रसिद्धायंक्रियमाणेषुकर्मसु· अस्यार्चतादिकंसर्वंमंत्रीपूर्ववदाचरेत् प्रणवःऊन्नमः भगवतेश्चयेनेनसंधिः श्रीसारस
ग्रहे· अथप्रवक्ष्यामिमंत्रंश्रीकरंसार्थनामकं येनप्रजनमात्रेणशोलेभेत्रियपरा· धृतिःशुद्धियुगंतच्चियुतंप्रज्ञावयंनयुक्तं रे
माविंद्युवियुक्ताचतत्यानिभृशलांतको· सदीर्घोकांतिसद्योमत्यष्टार्णः श्रीकरोमनुः प्रणवाद्यरमाद्यवाकेचनेकेतिस्मरयः धृति

वि॰ या॰ २३
व॰
६०८
608

हकारः सुहिङ्गतकारद्वयं तद्भिन्नं रकारयुक्तः तेन तिः कान्तिमद्योम॰ आकारयुक्तो हंकारः तेन ह्राइति॰ तथा वामदेव ऋषिस्तं
त्रि छन्दो विसर्गश्च देवता॰ ह्रीं बीजयुग्मं हं चन्द्रमतेत्रासयद्वयं शिरः शिखा च वर्मास्त्र ममद्वयं युगमते वर्मसर्वमयद्गगवं
मोन्त्रित्रयद्वयं॰ इमं तमस्त्वसमोक्तः पंचाङ्गानि मन्त्रोः क्रमात् अङ्गाङ्गानि न्यसेत्सम्यग्वर्ग ऐंमित्रीयथाविधि पंचांगानि जदर
दष्टेष्वत्रैमतान्यसेत् विदध्यात्करयोर्न्यासमंत्राणौरष्टभिः सुधीः दत्ततर्जन्यादिकाञ्च यावत्स्याद्रामतर्जनी॰ मूर्ध्नि
तद्विपरीतं संहारो गदितः स्थितिः दत्तान्यतर्जनी सर्वांकुनिष्ठायुग्मकान्तिका॰ कामवाणान्तरुलीषु संगुष्ठादिषन्तं
गकान्॰ न्यसेद्धा एप एक्षु दिन मातृकां विन्यसेत्सुधीः अङ्गुष्ठान्तान्वाविन्यसेत्करी रैदेशिकोत्तमः प्रकृतिमहदहंकारपाकोशा
निलवह्निनीरभूमात्वेः मंत्रार्णयुतैः पदाकरद्दास्वकृहृदयसकलतत्त्व॰ न्यसेत्संहारयुक्तोऽयं सर्गस्त्विद्विपरीतकः तार
संपुटमूलेन त्रिशोन्यस्येत्तनो बुधः कादन्नास्प्रहन्नाभियुग्सुजानुपादेषु विन्यसेत् एवाक्षद्विश्रान्याभ्यायाइदंतास्थि।
तिरीरिता॰ सर्गव्युत्क्रमतश्चापि संहारोऽयं विभिर्मतः मूर्ध्नि मध्यात्तर्जनी स्यान्नेत्रे गुह्यस्वनामया॰ वृक्के गुष्ठात्तर्जनी
चहृदंगुष्ठकनिष्ठिके नाभावंवज्र्यां च गलयोरुग्सजानुषु॰ सांगुष्ठपादयुग्मे च न्यसेत्सं१ त्रार्णकां स्तुतैः॰ न्यासश्चायं च
गुलिनियमो वै स्तवमन्त्रेषु यत्रासिद्धिस्थितिसंहारन्यासऽतः स्वत्र सर्वत्र चत्रेयुः द्वादशवारसमाहृत्यादेशिकोयतमानसः मू
लाधारसहृद्धक्रकरयन्मूलनाभिषु॰ गलन्तुदरदिकचपार्श्वेद्वहसपृष्ठके आस्येनत्रश्रोत्रयोर्गहलाग्रमणिवयके॰ कूर्प
रांशेत्पतीयं स्याद्वत्रथी चतथा भवेत् पादाग्रके गुल्फजानुनितंबद्वयकेषु च॰ दोः पादसंधिशाखासु चतत्राहृतयः स्मृताः
करपादांगुलीषुग्ममध्ये न्यासद्वयं भवेत् मूर्द्धांक्षिकंठहृदयजठरोरुपदद्वये॰ इदिन्यसेत्तानिलेषु यात्वष्ठक्रमतोन्य
सेत॰ गणांमस्त्वलनपार्श्वेस्फिगुहजंघाग्रिषुद्वये मध्यमार्णापादलेपरपादाग्रजानुषु॰ गुदाण्डगुह्यकेदेन्यपार्श्वनाभौवत

२३

तुर्थकं वक्त्रः एण्ड्रदेसेन्यसेत्कंठवकुनासांतरं॰ श्रोत्रनेत्रयेवांतं ललाटे हसमीरितं शिरोनेत्रगदितं स्थाने प्राप्तपदं न्यसेत् ततस्त्र
नौम्मूलमंत्रं व्यापयेन्मूर्त्तिपंजरं॰ विसर्गादिकाश्च तुर्वर्णानास्य हस्तोरुपत्सु च॰ शारदातिलकेत्र॰ मुखेन्यसेद्ब्राह्मणोस्य
मुखमासीदिमंमंत्रं वाहूराजन्यः कृतोयंन्यसेद्बाहुयुग्मके॰ ऊरुतदस्य पृष्ठे श्यपद्भ्यां मम्मूरुहृदयं न्यसेत् पद्द्वये न्यसेत्।
मंत्रं पद्भ्यां शूद्रो अजायत॰ न्यसेदाभरणानीह तानायुधानि च देशिक॰ ततः संचिंतयेद्धि श्रीकरं हृदयाम्बुजे॰ लोलकल्लो
लेत्यादिहृद्ध्यानप्रागेवोक्तं एवंध्यात्वा मकुंदं तं पीठे पूर्वोदिते यजेत् मूर्त्तिं मूलेन संकल्प्य तस्यामावाह्य मंत्रवित् अंगा
निकर्णिकायां च स्रजयन्मंत्रविन्नमः द्विदले श्री रति धृतिः कांतिः स्यात् रक्तसितनीलाः मूर्त्तीः पजेद्धि दिक्पत्रे षिद्वादीमहहिः
क्रमात् वज्रादीश्च यजेत् पश्चात् श्रीकराचा समीरिता॰ अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं
कृत्वा शिरसि वामदेवाय ऋषये नमः मुखे पंक्तिछंदसे नमः हृदये श्रीकराय देवतायै नमः इति विन्यस्य समेष्टसिद्धये
विनियोगः इति प्राग्वदुक्त्वा भीष २ हुं हृदयाय॰ त्रासय २ हुं शिरसे॰ प्रमर्दय २ हुं शिखा॰ प्रध्वंसय २ हुं कवचाय॰ रक्षय॰ २ हुं अस्त्रं
इति पंचांगमंत्रान्स्वाग्रवह्नित्यसत् हृदये श्रों नमः शिरसिति नमः शिखायां नमः कवचस्थाने श्री अस्त्रस्थाने कं॰ नेत्रयोः ऋ दर्से स्वा॰
दृष्टे हा इत्यंगविन्यस्य॰ श्रों नमो मध्यमायामिति॰ अनामायां ह कनिष्ठायां श्रीदं तु कनिष्ठायां॰ कं अनामिकायां रं मध्यमायां॰
स्वांतर्जन्यां॰ हा इति संहारः दत्ततर्जन्यां ॐ॰ मध्यमायामिति॰ अनामायां ष॰ कनिष्ठायां श्री॰ वामतर्जन्यां के॰ मध्यमायां रं॰ अनामायां
स्वा॰ कनिष्ठायां हा इति स्थितिः अत्र प्रथमतः संहारन्यासं कृत्वा जनः सृष्टिस्थितिन्यासौ कार्यौ॥ अंगुष्ठयोः द्रां द्राविणे॰ तर्जन्योः
द्रीं क्षोभिणे॰ मध्यमयोः क्लीं वशीकरणे॰ अनामिकयोः ब्लूं आकर्षिणे॰ कनिष्ठयोः सः मोहिन्यै॰ अंगुष्ठयोः ह्रीं कामाय॰
तर्जन्योः क्लीं मन्मथाय मध्यमयोः ऐं कंदर्पाय॰ अनामिकयोः ब्लूं मकरध्वजाय कनिष्ठयोः स्त्रीं मीनकेतवे॰ द्रां द्रीं क्लीं ब्लूं सः

वि·या·२१
व·
६०९
609

अंसः अंलूंक्लींह्रींह्रांनमः एवंरीत्यामातृकांविन्यस्यपादयोः ह्रांपृथिवीतत्त्वात्मनेनमः लिंगेसांजलतत्त्वात्मनेनमः हृदिरंअ
ग्नितत्त्वात्मने मुखेकंवायुतत्त्वा· शिरसिश्रीं आकाशात· हृदिहुं अहंकारत· हृदितिं महत्तत्त्वा· सर्वांगेउं प्रकृतित· इतिसंहारन्यासः
तत्त्वः सर्वांगेउंप्रकृतितत्त्वात्मनेनमः हृदितिमहत्त· हृदिहुं· अहंकारतः शिरसिश्रीं आकाशात· मुखेकंवायुत· हृदिरंअग्नि
त· लिंगेसांजलत· पादयोः ह्रांपृथिवीतत्त्वा· इतिसृष्टिन्यासः अत्रापिउंनमः नमः पूरायइत्यादिवान्यासेप्राग्वयोजनी
यंततः प्रणवसंपुटितमूलमंत्रेणत्रिर्व्यापकन्यासंकृत्वाततः पादयोः उंनमः जानुनोः तिनमः गुह्येहुं· नाभौश्रीं· हृदिकं
मुखेरं· नेत्रयोः सं· शिरसिह्रा· शिरसिउं· नेत्रयोः तिः मुखेहुं· हृदिश्रीं· नाभौकं गुह्येरं· जानुनोः सा· पादयोः ह्रा· नाभौ
उंनमः गुह्येतिं जानुनोः हुः पादयोः श्रीं नेत्रयोरं· मुखेसा· हृदिह्रां· अत्रन्यासेप्रमाणेनांगुलयोयाथासाः मूलाधारेउंनमः हृ
दितिं· मुखेहुं· दक्षबाहुमूलेश्रीं वामेकं दक्षोरुमूलेरं· वामेसा· नाभौह्रागलेउंनमः उदरेतिं· हृदिहुं· दक्षस्तनेश्रीं· वामे
कं दक्षपार्श्वेरं· वामेसा· पृष्ठेह्रा २ मुखेउंनमः नेत्रयोःतिं· श्रोत्रयोः हुं· नासयोःश्रीं· हस्तयोःकं· मणिबन्धयोः रंकूर्प
रयोः सां· अंसयोः ह्रा ३ दक्षपादाग्रेउंनमः वामेतिं· दक्षगुल्फेहुं· वामेश्रीं· दक्षजानुनिकं· वामेरं· दक्षनितंबेसां· वामनि
तंबेसां· वामनितंबेह्रा ४ दक्षदोर्मूलेउं· मध्येतिं· मणिबन्धेहुं· अंगुष्ठादिपंचांगुलीषुएवंपंचवर्णान्न्यसेत् ५ एवंवामदो
र्मूलादिषुन्यसेत· ६ एवंदक्षोरुमूलजानुगुल्फपंचांगुलीषुन्यसेत् ७ एवंवामोरुमूलादिषु ८ दक्षकरांगुष्ठतर्जन्योर्म
ध्यमारभ्यवामांगुष्ठतर्जन्योर्मध्यावधिललाटमस्थानेषुन्यसेत् ९ एवंपादयोरंगुल्यांतरालेषु १० मूर्ध्निउं· नेत्रयोःतिं·क
ण्ठेहुं हृदिश्रीं· उदरेकं· ऊरुद्वयेरं· जानुनोः सां· पादयोः ह्रा ११ त्वचिवनाचिउं· रक्तेतिं· मांसेहुं· मांसेहुं· मेदसिश्रीं· अस्थिकं
मज्जायांरं· शुक्रेसां· पादमोह्रा· १२ दक्षगण्डेउं· दक्षांसेतिं· दक्षस्तनेहुं· दक्षपार्श्वेश्रीं· दक्षस्फिचिकं दक्षोरौरं· दक्षजंघा।

घांसं· दक्षपादे ह्रां १३ पवं वामगण्डादि १४ पादतलयोः उं· पादाग्रजानुगुल्फगदहृषणगुह्यमूलेषु हं· पार्श्वहृदयनाभिषु श्रीवत्सः ष्ह
हृदयेषु कं· कण्ठवक्त्रनासास्यरं· श्रोत्रनेत्रेषु स्वां· ललाटे ह्रां· १५॥ शिरसि ठं· नेत्रयोः त्रिं· मुखे वं हृदये श्रीं· नाभौ कं· गुह्ये रं· जा
नुभोः स्वां· पादयोः ह्रां १६ इति षोडशधा मूलमन्त्राक्षराणि विन्यस्य मूलेन व्यापकं कृत्वा प्राग्वत् मूर्तिपञ्जरन्यासं कृत्वा मु
खे ब्राह्मणोस्य मुखमासीन्नमः हस्तयोः बाहू राजन्यः कृतः नमः ऊर्वोः ऊरू तदस्य यद्वैश्यः नमः पादयोः पद्भ्यां शूद्रो अजा
यत नमः इति विन्यस्य शिरसि किरीटाय नमः कर्णयोः मकरकुण्डलाय नमः गले कौस्तुभाय पृष्ठे वैपाय वक्षसि श्रीवत्सा
य हृदराय बाहुषु शङ्खगदेभ्यो किष्टेभ्यो· कट्यां मणिमेखलायै· पीताम्बराय इति विन्यस्य· वामदक्षोर्ध्वहस्तयोः गदायै· पद्माय·
इति विन्यस्य ध्यात्वा भादि पुष्पोपचारान्तैः कृत्वा कायामेवागानि सम्पूज्य दिग्दलेषु· श्रियै· रत्यै· धृत्यै· कान्त्यै इति सम्पूज्य· विदि
ग्दलेषु पूर्वोक्त वासुदेवादि चतुर्मूर्तीः कपालावीदिमा गवत्कुर्यादिति· तथा· अष्टलक्षं जपेन्मन्त्रं नियतस्त्वो जितेन्द्रियः
जुहुयात्तद्दशांशेन विल्वदग्धडतर्पणेः समिद्भिस्त्रैर्जडगधान्तैस्सहाते सर्पणादितस्त्वरेत् गुरुं सन्तोष्य विप्राद्यैः सिद्धम
न्त्रो भवेद्ध्रुवं· ततः कुर्वीत मन्त्रज्ञः प्रयोगानिष्टसिद्धये· दुग्धालुनैः सरसिजे रयुतैर्जुहुयाच्छ्रियै· अयुते मयुजद्ध्य मधुरत्रयसंयु
तैः पलाशकुसुमैर्हुनेत्· मेधावी जायते शीघ्रं यशस्वी च तिलैर्हुनेत् कान्तिमञ्जुहुयाद्धीमान् केवलाज्येन मन्त्रवित् पयः
स्नतगुडूच्याः खण्डैः प्रजुहुमाद्बुधः दीर्घमायुरवाप्नोति सुरोगी मिप्रविनमः त्रिस्वाद्वयुक्तैः लवणैर्द्धनेन्निशि सहस्रकं अ
ष्टाधिकं च मासेन सोमरवीर्वशं नयेत्· काकथामस्तीयोषांस्सवाश्चात्रवशगास्सच· दशापुष्पदाहसस्ससंजायत्मनुना·
मुना· त्रिसहस्रं षट्तं मूर्छापापरोगदरं परं· जनतावशीकृद्ध्यस्त्वार्थितं सर्वकामदं हुताक्रूर्ध्वीचरुभ्याज्येनेदपुत्रसंख्यया भु

वि॰या॰
व॰
६१०

610

जीयाद्भुतशिष्टचवदंदयाचदत्तां॰ गुरवेनपर्य्यटेद्विप्रान्वस्त्रालंकरणैः शुभैः शापापमृत्युरोगादियास्तत्यायुश्चविंदति उत्ति
मबाहुपुरुषः प्रत्यहंहरीविविवके॰ त्यमृत्टहिस्त्राष्टशलंजपेत्स्तोत्पतं द्विजः महाभूतनाशमचिरायत्नाद्यपस्तकादिकं॰ ह्रुदय।
मध्येप्रातरमृतेमेशतपर्य्ययेहुयः अष्टाधिकसहस्रंतत्सलभेद्दविराहुनं॰ सम्मिष्टमन्त्रवमतेलभतेमृत्स्वर्गप्रक् वशाकर्ष
णसंमोहसंस्तंभोच्चाटमारणं॰ कुर्य्यादनेनमन्त्रनाययथाद्भवैः सशोभनैः किंबहूक्तेनमन्त्रनानितिविलंसाधयेत्सुधीः यप
वश्रीकरंविस्तंभजेद्भक्तिपूतोनरः मन्त्रोहसकलान्सोगान्याप्तिविस्तोःपरंपदं॰ तथा॰ श्रीमन्नारायणस्यानदनचरणौश
रणंसात्मपद्येहं॰ तश्रीमचरणामपिचनमस्तत्वर्णाय स्मृतः तत्ववर्णश्चत्वर्दिशतिवर्णः श्रीमन्नारायणसचरणौशर
णंप्रपद्येश्रीमच्चरणायतमः २४ तथा॰ ऋष्याद्याः पूर्वमुक्तासमशरमन्त्रापंचचांगानिकुर्य्यात्पूजाहोमादिसर्वसमदि
तविधिनामुक्तिदोमंत्रपद्यः असममशरमन्त्राकामबीजेनक्लांक्लींक्लूंक्लैंक्लः इत्याद्यैः श्रीसंमोहनमंत्रे॰ अथवक्ष्येमहा
देविमंत्रंश्रीपोरुषोत्तमं॰ यमर्थिनश्चमोक्षाप्तिफलदंयोषितान्नृणां॰ प्रवरंमंत्ररत्नंतेसर्वतंत्रेषुगोपितं॰ श्रुतिशस्तमदे।
विद्वोभगप्रव्याधिनाशनं॰ दारिद्र्यनाशकंदेविविलसिद्धिकरंपरं॰ शत्रुभिःपरिभूतेश्चसर्वविघ्नेरुपद्रुतैः स्तताद्यौःलि
ष्टसंहारवासिभिर्दुसिवतेजनैः भर्त्रिराज्ञाभिभूतेश्चविद्यार्तैःपुत्रकांक्षिभिः भक्त्यार्तिभिश्चसत्यामेवजयाकांक्षिभिर्जनैः
योषाभिश्चैवसंसेव्यंमंत्रश्रीमत्स्वमोदंदं स्टएसमस्पक्तमासेनसर्वलोकमरवप्रदं मायारमातारमारवीजानिद्ददं
यंवदेत लोहितंकर्मप्राक्तंचवेदवह्निस्सनातथा षोत्रमाप्रतिहतपंचलक्ष्मीपदमतःपरं॰ निवाससकलप्रोक्ताजग
न्मोभगामच्चरत सर्वस्त्रीदयानेविदारणाह्विभतावत मनोन्मादकरांतेचसर्वमनोहरंवदेत मन्त्रंतेसुंदरीचे।

वृजनमत्तामनांसिच नापयेतिद्विरुक्तार्थ्यवदेद्दीपयशोषयमारयसंभयद्रावयाकर्षयपदंद्दिशः आवेशयंचपरमंसुभगंस
र्वमुच्चरेत् सौभाग्यंतेकरपदंसर्वकामप्रदेतिच· अलक्ष्मींहनयुग्मंचचक्रेणगदयापुनः खड्गेनसर्ववाणैश्चभिंद
युग्मंततोवदेत् पाशेनवाधद्वितयमंकुशेनद्विताडय· तरुयुग्मंचकिंतिष्ठसितावद्यावदीरयेत् समीहितंचमेसिद्धंभा
वतिक्लींसर्वसंच· अस्त्रहृच्छक्तिमामारप्रणवोश्चसमुच्चरेत् पुरुषोत्तममंत्रोयंप्रोक्तःसर्वसमृद्धिदः सर्ववीजेनमाया
तनोत्यवीजानिचोचिरे· आचार्याःकेचनेत्युक्तासावेशयपदद्वयं· मोहयद्वितयंब्रूयः लंभयद्वितयःपरं· ह्रमा
दौक्लींचतेवक्तितत्थापरमपूर्वतः ममस्तशब्दंशोत्तुश्चालक्ष्मीस्यात्मकंपदमायाह्रीं· रमाश्रीं· तारःप्रणवःमारःक्लीं·
हृदयंनमःलोहितःयकारःकर्णाउतेनयुरवह्निरेफः उनाऽकारेण· तेनरु· षोत्तमापुतिद्रूपं· स्वरूपेमस्वरूपंलक्ष्मीस
रूपं· निवाससकलस्वरूपं· जगत्क्षोभणस्वरूपं· सर्वस्त्रीहृदयस्वरूपं सर्वस्त्रीहृदयस्वरूपं विदारणत्रिभुवनोन्मादकर
स्वरूपं· सस्वरूपं अग्निरेफः अनंतः आतेनरा· सुस्वरूपं· जनस्वरूपं मनांसिस्वरूपं तापयः दीपय। मारय· संभय· द्रावय·
कर्षय· दिशः तत्पदानिद्विद्विरुच्चरेदित्यर्थः आवेशयस्वरूपं· चकारान्तद्विः परमसुभगसर्वस्वरूपं· सौभाग्यस्वरूपं कर
स्वरूपं· सर्वकामप्रदस्वरूपं· अलक्ष्मीस्वरूपं· हनयुग्मं· हनहन· चक्रेणगदयास्वरूपं· खड्गेनसर्ववाणैश्चस्वरूपं· भिंदयु
ग्मं· भिंदभिंद· पाशेनस्वरूपं· वधद्वितयं· वधवध· अंकुशेनस्वरूपं· द्विस्ताडय· ताडयताडयतरुयुग्मंतरुतरु किंति
ष्ठसि· तावद्यावदितिस्वरूपं समीहितंस्वरूपं· मेसिद्धंभवतिस्वरूपं क्लींस्वरूपं वर्मांतं· अस्त्रफट्· हृन्नमः शक्तिः ह्रीं· रमा
श्रीं मारः क्लीं प्रणवः ओं· जैमिनिर्मुनिरस्योक्तश्छंदोमितिनिमतीवित त्रैलोक्यमोहनतनुर्देवतापुरुषोत्तमः षडंगानि

वि॰ या॰ २२
व॰

६११

611

मंतोर्द्वे वितेत्रांतानि प्रकल्पयेत्॰ हुंफडंतानि च शिवेनारमाराहिकानि च॰ वदेत्सर्वं च प्रकंपोन्नमंत्रि भुवनं वदेत्॰ मनोन्मदकरं ह
च समंकलातेजगत्यदंतोभएांश्च पदेस्वक्लीदीपतेत्तिशिरोमंत्रं॰ मन्मथोन्नं वदेन्मागायकामाने च दीपिनी॰ शिखामंत्रश्चप
रमेव श्च देत्सुभगाशन्नः सर्वसौभाग्यकरतो वदेदत्प्रतिहपकं केशवस्मरपुवीमंसुरासुरपदं वदेत् मनुजांने सुंदरी।
चहृदयांतो विदारिणी॰ सर्वग्रहरणांते च धरसर्वपदं वदेत् कामिकं हनयुग्मं चहृदयांते च बंधनाः न्याकर्षयाकर्षया
यवदेद्याथ महाबले॰ अस्त्रमंत्र त्रिभुवने श्वरसर्वजनं वदेत्॰ मनोसिहनयुग्मं चदारयद्वहनश्रमे यथामानयपु
गंसचनेत्रमंत्रउदाहृतः विन्यसेत् षडंगानि द्वादशांगानि विन्यसेत्॰ हृदाद्युदरपृष्ठेषु करपृष्ठोरुजानुषु॰ पादे च कुर्या
न्मंत्रस्यापदानि द्वादशैव तु॰ शक्तिश्रीमारवीजानि संबुद्ध्यंतान्यणोर्नव॰ तारादीनि इदायानि यात्येत्यस्य चो हुंवं
न्नेयो द्वादश तथा पुरुषायाः परे स्मृताः आत्मडेंतातमाताश्च पुरुषः समयकाच्युतो चत्वारो वासुदेवाद्यास्तइना
रायणः शिवे॰ ब्रह्मविष्णुनृसिंहाश्च वराहो द्वादशास्मृताः ततो व्यापकमंत्रेणाव्यापकं विन्यसेत्ततो॰ त्रैलोक्यमोह
नपदंहृषीकेशाप्रतीतिच॰ रूपमन्मथसर्वस्त्रीहृदयाकर्षणं वदेत् आगच्छहृदयं चैवव्यायकाणाः समीरितः आ
पञ्चाशतावमंत्रवाव्यंतेकमतः शिवे॰ वेदादिमारवीजाया: मोक्ताः सर्वमेहेम्बापि सुदर्शनमहाचक्रराजेनेमहन्धु
ग्मकं सर्वदुष्टपदं च स्याद्भयान्तरुं छिंदछिंदिभिंदयुक्॰ भूयो विदारयद्वंद्वं परमंत्रान्प्रसद्वयं भक्षयद्वयभूतानि त्रासय
छिद्भमस्त्रकं॰ स्वाहा चक्रायहृदयं चक्रमंत्रउदाहृतः अग्नेहुं फट्हृदयं नमः सुगममृतं॰ सुगमममत्यृत॰ वदेज्ज
लचरायेति हि द्विठः शंखमंत्रः प्रिये॰ हुंफडंतः खड्गतीक्ष्याभिंदयुग्मं वदेत्ततः खड्गमंत्रो महेशानि धनुर्मंत्रे स्मणप्रिये

२९

शार्ङ्गाय सशराय हुं फट् ङेंतो गदायन: कौमोदकी गदा शङ्खले सर्वासुरान्तकि प्रसीद हुं फट् स्वाहान्त: संवर्त्तकपदं वदेत् मुशले
पोथय युग्मं हुं हुं फट् स्वाहेति कोमनु: मुशलस्यांकुशे स्यादेवंकुशकयुग्मकं हुं फट् स्वाहेतिक: प्रोक्त: पाशं बं
धयुग्मं वदेत् आकर्षय षडं गं फट् स्वाहान्त: पाशमंत्रक: एवमायुधमन्त्राण्ये मायोप्रोक्ता महेश्वरि पक्षिराजा
यास्त्रि बद्ध: पक्षिराजमनुर्मत: त्रैलोक्यमोहनाय पार्थिवि मनोते स्मराय च धीमहि ------- विष्णु: प्रचोद
यात् प्रकर्षोत्तमगायत्री जप्या वा सर्वसिध्यते तत: करांगुलिषु तान्वाणा कामांश्च विन्यसेत् द्रां मायां द्राविणी दे।
विद्रीं मायां क्षोभिणी मपि: क्लीं वशीकारिणी भद्रे ब्लूं बीजाद्या महेश्वरी आकर्षिणी महेशानि सर्वाग्रं भृगुपूर्वकं संमो
हिनी क्रमाद्देवं वाणान्यामयमीरितं कामं मन्मथकंदर्पं मकरध्वजसंज्ञका: मीनकेतुर्महेशानि पंचम: परि।
कीर्तित: प्रवीजं मुख्यवाणं वाग्भवं परमेश्वरि तर्पणं वाणं ततश्चैव स्त्रीबीजं चक्रमात्प्रिये कामबीजप्रभृतिं तां मा
तृकां विन्यसेत् प्रिये: विन्यसेन्मारमालां तु वर्णांतानाभिमंत्रवित् चत्वारिंशन्मातृकां च तत: पंचन्यसेत् सुधी: जठरे हृद
ये कंठे दक्षे नासिकात: प्रिये। त्रिवर्णं व्यापयेद्देहे समस्ते सकलं तथा व्यापकं विन्यसेद्देहे कामांश्चैव सशक्तिकान् कंदर्प
मातृकां सर्वां मातृकावत्तु विन्यसेत् दाडिमीकुसुमाभांश्च वामांके शक्तिसंयुतान् सौम्यान्वक्त्रवरान्सर्वान्मुषचापो।
त्सुकार्मुकान् विभ्राणान्सर्वभूषाढ्यान् मैत्रीकामान्स्मरेत्प्रिये शक्तय: कुंकुमनिभा: सर्वाभरणभूषिता: नीलोत्पलकरा
श्चापा सेला काव्या कर्षणत्तमा: न्यसेत् कामरतीन्यश्चात् कामदेव सुरेश्वरी प्रीतिदकामिनी कांतो कांती कांतिमान्मोहिनीयुत:
कामग: कमलातद्दत्कामवाणो विलासिनी कामि कल्पलतेनद्दत्कामुका श्यामलेन तथा काममर्दनसंयुक्तो विज्ञेया चस्रु

वि॰या॰२७
व
६१२
612

विस्मिताः समश्च विस्मिताक्षी च विशालाक्षीयुतो रमाः रमणेनालेलिहानाच रतिनाथ दिगंबरे॰ रतिप्रियश्च समा च रात्रिनाथ
लङ्कांतिकाः रमाकांतयुता कांतार समाश्च रणश्च नित्यया: निशाचरश्च कल्याणी नंदको भोगिनीयुतः नंदनः कामश्च लो
लयाः वित्तश्चैव महादेवी रतिसर्वसंखः प्रिये: पुष्पधन्वा वरादी च सम्ब्राचमहाधनुः भ्रामणो नलिनीयुक्तो भ्रमणो
जयिनीयुतः भृंगोभ्रमातत: पश्चाज्ञांतवारश्च लोलया॰ भ्रमावहश्च चलाक्ष च मोहनो दीर्घजिह्वयाः रतिप्रियो मा
हकौ चलोलानामोहप्रवच मोहवर्द्धनमंगिगोपा मदनः पाटलायुताः मदनो मन्मथायुक्तो मातंगो मलयायुतः भृं
गंतापकह्रस्सिन्यो गायतो विस्पतो मखी जगदानंदिनी युक्तो गीतिजस्वदंनंन रं नर्तको रमणीयुक्तः खेलकः को
तिसंयुतः उन्मत्तः कलकंठी च मनकश्च हृकोदरी॰ विलासिमयष्यामेव मोन्नमोभुववर्द्धनः ततन्यास ततः कुर्य्या
त्पार्श्वद्वयपृष्ठेषु च॰ नाभिगुह्यगुदेषु स्यात्पादसंध्यंगुलीषु च॰ अर्काभमारवीजस्य न्यासः सर्वसमृद्धिदः द्वादशांत
रमुख्यन्यासत्रयमथोवुधः कुर्य्यात्संहारस्पृष्टी च स्थितिश्चैव प्रकीर्तिता॥ मूर्तिपंजरविन्यासं कुर्य्यात्मंत्री समाहितः
सर्वादिनाया गायत्र्या वर्णान्न्यसेत्ततो वुधः कं भालहृकठं हृदोः पत्संध्ययेषु ततो चमः षडंगद्वादशांगं च वाणानंगान्न्य
विन्यसेत॰ श्रीः स्वश्रिये नमस्त्वेषः श्रियोमंत्रउदाहृतः मवं सेविन्यसेदेनं मंत्रं देवशिमंत्रवित॰ लक्ष्म्याद्याः पुष्टिपर्य्यंता
ङे॰युताश्च इदंतिकाः हृस्वात्रयक्लीवविंदुवर्ज्यस्वरयुतो भृगुः लांतयुक्तैर्विंदुस्वरएउस्वबीजन्यासं महेश्वरि न्यस्त्वा
वीजस्वर्वान्ताः कास्यकंठेषु ग्रसके॰ ककुद्धन्नाभिस्तवंगि व्यापकाएं न्यसेत्प्रिये: कृष्णादिकं च विन्यस्य भूषणानि
न्यसेत्प्रिये॰ श्रागुयारान्यथास्थानं तत्तन्मुद्राभिरद्रिजे॰ विन्यसेन्मंत्रविद्वर्यो मौश्रीवत्सं कौस्तुभं तथा वनमालामा॥

रवीजैर्यथास्थानंन्यसेत्प्रिये॰ ॐह्रींगणेशोमिथःश्रीशोमहेशंमूर्द्धिनियोजयेत् त्रैलोक्यमोहनाख्यंमेदंनाम्नमूर्द्धिविन्यसेत् एवंन्यस्त।
शरीरोसौध्यायेत्कृष्णंपुरुषोत्तमं उद्यानंसंस्मरेद्दादौसर्वपुष्पोपशोभितं अतल्पकल्पविटपिमंजरीराजिराजितं॰ मंजरीमधुरःस्वरः
हरिताशामखप्रियं निरंतरपरिभ्रांतमधुव्रातकदंवकं आमोदपण्पस्थानाभासिद्धिमार्गाणामखप्रदं आत्मयोनिरिवप्रायोम
न्येतज्जननस्थलं॰ शृंगाररसपारावारमकोतिमधुसनोरमं रतेरतिसखस्यायुक्तं तूनांजन्मभूरिव॰ उपमानमनोज्ञानांनेत्रसाफल्य
कारकं आश्चर्यभूतंवभूनांदृष्टांतकेवलंप्रिये अस्मिन्कल्पद्रुमंदेवंमंत्रीसमाहितः लसन्महानीलमणिमयमूलमनोर
मं मत्तप्रवज्राशममयप्रकाण्डविलसत्तनुं॰ मोल्लासिजांबूनदवद्दीर्घशाखिमकृत्रिमं हरित्मणिप्रोद्दलसल्लसद्विद्रुमपल्लवं
अनर्घ्यमणिपुष्पंचमनोज्ञाहविरकेसरं निपीयपीयूषवनिभमधुपुष्पादरोज्झतं॰ रागाज्ज्वलमतीतैश्चैः षट्पदानामसूरकैः निज
योधितस्तद्धायैश्चगीयमामविलासिभिः शाखाभंजेपर्यसिंजनवजायाश्चषतस्वजं मयब्धतसर्वतोमीथारोपुष्परसोद्भवाः दाना
वधाराधियमदहंतीबद्धयस्मिता विवर्त्तमानरुचिरभ्रमरात्यद्भुतमालकं॰ मूर्द्धायोरसनमोद्धारसेवितंममनोजलैः स्नातांतथा
तपस्यंनतेतंप्रत्यहंतामिव॰ श्रीमंतमंबुजाज्ञंतंतस्यमूलेमनोहरे माणिक्यकुट्टिमोद्भूतभूतलेपीठमन्तमं अरुणोवुजा
मध्यस्थमसिन्नयोतनप्रभं गरुडपत्रिराजंतस्कंधारूढमपास्यतं॰ स्मेरप्रथ्यागपार्णिन्नसूर्यकोटिसमप्रभं लावण्यपरिपू
र्णाग्यमन्नवयोवमकोमलं अंगसौंदर्यशोभाभिश्चविक्तृतोगजदर्प्यकं मंदालोलितरत्नाढ्यकामवाणायविग्रहकं॰ मणिभूषण
दीप्तांगंदिव्यगंधांवराक्षतं प्रभयारुणयाविश्वंरंजयंतमहेश्वरि॰ यत्तगंधर्वदेवाद्यकामिनीशतसेवितं॰ नीलकुंचितकेशो
यविलसत्सप्रसूनकं माधीकलोललुपालीनासयत्नादमनोरमं॰ कंदर्पचापविलसद्भ्रूटलालिसटकभ्रुवं पद्मपत्रवि।
शालाक्षंलोकनैःकामिनीजनं मोहयंतमहारत्नमौलिद्युतिविराजितं उल्लसद्विद्रुमपिलाशकलाहरणिनाधरं पक्व।

वि॰ध्या २७
व॰
६१२
613

बिंबाधरं देवि नासावंशमनोहरकं आलोलकुण्डलरुचा समुद्योतितकपोलकं विलसत्कल्पपुष्पाद्यदामभूषितमौलं वा
कृष्टकं तथा ध्यायेत्कण्ठं कण्ठमणीन्वितं अशोकपल्लवाकारविलसद्विद्रुमोपमः करांगुलयो ध्येया नानारत्नाङ्गु
लीयकाः दक्षिणोर्ध्वः करे चक्रं चिन्तयेदर्कभास्वरं खड्गं तथा परितने मुसलं च तदूर्ध्वतः नदोर्ध्वे दक्षिणे हस्ते चिन्तयेद् चि
शंकुशं यामोर्ध्वे चिन्तयेत्पाशं तदधः शंखमेव च सशार्ङ्गं च धनुर्वामे गदां ध्यायेदधःकरे वक्षस्थले हरेर्ध्यायेल्लक्ष्मीं कव
चितं मर्दितं श्रीवत्सकौस्तुभोद्भासि विशालकमनीयकं मनोरमसमुद्योतिवनमालासमुलंकृतं गम्भीरदक्षिणावर्तनाभि
मण्डलमण्डितं हेमाभपीतवस्त्रेण संशोभि जघनं स्मरेत् आरक्तमाद्वरैत्रैस्वं गुलीये विराजिते रक्तोत्पलनिभौ पा
दौ चिह्नितौ ध्वजवारिजैः स्वर्णनूपुरौ हरेर्ध्यायेज्जाते स्वर्ग्यप्रदायकैः वामोरौ संस्थितां ध्यायेल्लक्ष्मीं स्वर्णसमप्रभां कण्ठनू
पुरपादाब्जां हृद्भूतलनितंबिनीं तनमध्यायतेन्द्रगावारूपीनपयोधरां रणत्कंकणवाहुल्यां नानारत्नाङ्गुलीयकां विद्रुमारु
णविंवोष्ठीं नीलोत्पलविलोचनां दीर्घादिकांलिमस्निग्धनीलकुञ्चितमूर्धजां मल्लमालोशिरोभागे दधानां लोलकुण्डलां
लां कण्ठात्तनयुगयावन्मुक्तादामविराजितां क्षीराब्धिफेनरुचिरवसनां श्रेतवाससीः इति एवाङ्गनादेवं माछमालिंग्य
संस्थितां प्रियांगसंगमाल्मत्तजातरोमांचकंचुकं देवस्यास्य समावीक्ष्य स्मरकन्दविमोहितं इति णदेवदेवस्य गयपुष्य
मयीं गिरां वदन्तीं भारतीं ध्यायेद्वीणापुस्तकधारिणीं सितचंदनलिप्तांगीं पीनोन्नतपयोधरां विशाललोचनां देवीमु
क्ताहारविभूषितां सजंतीं लोचनैर्भावान्विस्मोदे विमचिस्मितां विद्यासौभाग्यफलाभाय ध्यायेद्देवं परां पितां परितो वासु
देवाया ध्यातव्या मूर्तयो हरेः सर्वा मस्तुक्तारुणपीताः क्रमोशाः सर्वभूषणाः तथाष्टौ देवदेवस्य परितः सर्वभूषणाः
लक्ष्म्यायाः शाङ्कयो ध्येया रणत्कंकणवाहुकाः सितचामरधारिण्यो मुक्ताहारसमप्रभाः कणन्नूपुरपादाब्जाः पीनो

त्तुंगपयोधराः त्रैलोक्यमोहनंदेवंवीक्षमाणाःस्मरार्दिताः गौरीलक्ष्मीसरस्वत्योरतिप्रीतीतथारुणी· शशांकधवलेज्ञेयेकी
र्तिहरिप्रिये· तुष्टिपुष्टितथाश्यामेध्यातव्येहरिवल्लभे· नरेन्द्रदेवदैत्यानांप्रमादाःस्मरविह्वलाः गृहीत्वाचंदनादीनिहे
मरत्नःस्रजःशिवे· आयांत्यःपरितोध्येयादेवदर्शनलालसाः हेमप्रसूनमालाभिःश्रदनैर्विविधैःशुभैः त्रैलोक्यमोह
नंदेवंपूजयंत्योनिरंतरं ऋक्षयःसिद्धगंधर्वमनुजामनुजाधिपाः स्तुवंतःपरितोध्येयाहरिसर्वेप्रियैःप्रिये· इन्द्राद्यैर्लोकपाले
श्चसमंतात्परिवारितं आब्रह्मभवनांतस्थसर्वलोकैःप्रपूजितं कोटियोजनविस्तीर्णेहेमरत्नविनिर्मिते· मनःप्रीति
करेदेविसायकाभीष्टदायके· धर्माद्यैर्निर्मितेविमलविनयान्विते विमलादिमशक्तिस्थयोगपीठेमहाप्रभो·
आसीनंचिंतयेद्देवंसर्वसत्त्वविमोहनं भवनानिमहादेविभासयंतंनिजत्विषा· किन्नरोरगगंधर्वचारणैःखेचरै
जैःगीयमानगुणव्रातंसर्ववांछितसिद्धिदं सपर्यापद्धतिप्रोक्ताविमलेपरमेश्वरे त पक्षिराजायधीमहि महितेन्तोपद
वदेत्· गरुडःशब्दमुच्चार्यप्रवदेच्चप्रचोदयात् गायत्र्येषासमाख्यातासिद्धिदामूलमंत्रतः मूर्तिंप्रकल्प्यदेवेशंपू
जयेच्चंदनादिभिः सर्वादिकंचभूषांतमर्चयित्वाक्रमात्ततः जरोदक्षेतरेवैष्वास्संगानिपूजयेत्ततः वर्मान्तकानिवाशा
सुविदिक्षुसंपूरोदशा दलेषुलक्ष्म्यादिकाश्चपूर्वाद्याशासुसंपूजेत् दरचक्रगदाचाक्रमसलानिविदिक्ष्वथः शार्ङ्गखा
ङ्गांकुशोघोनिपाशानानाराधिपमुत्ततः वज्रादीनिततोवासेकुमुदायावहिर्यजेत् ततोदत्ताक्षपदीपोसजयेच्चमनोःपदैः
देविद्वादशभिःप्रष्टेः मारवीजसमेतोहंगं त्रैलोक्यमोहनायेतिपुनर्हृदयांतिकैः पंचभिश्चाथपुरुषोत्तमाद्यैःप्रज
येत्क्रमात् शक्तिश्रीमारवीजाद्यैर्ङेःप्रजेश्वनमोंतकैः पुरुषोत्तमसंज्ञेश्चहृषीकेशाह्वयःप्रियेः विश्वश्रीधरराभाश्च
जेयाःपंचापितेक्रमात् षडावरणसंयुक्तंपुरुषोत्तमसज्जनं यःकरोतिभवेत्सोथभाजनंसर्वसंपदां अथप्रयोगः॥

तत्रप्रातःकृत्यादियोगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा॰ शिरसिजैमिनृषये नमः मुखेत्रिमिजायछंदसेनमः
हृदये श्रीपुरुषोत्तमाय देवतायेनमः इतिविन्यस्य प्रागवद्विनियोगमुक्त्वा श्रीं क्लीं पुरुषोत्तम त्रिभुवनोन्मादकर हुं फट् नमः
हृदयायनमः २ सकलजगत्क्षोभणलक्ष्मीदयितः हुं फट् नमः शिरसे २ मन्मथोत्तमो भज कामदीपन हुं फट् नमः शि
खा २ परमसुभग सर्वसौभाग्यकराप्रतिरूपकेशव स्मर हुं फट् नमः कवचा २ स्मरास्मर मन्मथ सुंदरी हृदयविदा
रण सर्वग्रहहरण धर सर्वकामिक हृदयवंचन्याकर्षयाकर्षय महाबलास्त्राय फट् २ त्रिभुवनेश्वर सर्वजनमनांसि
हन हन दारय दारय मम वशमानय नेत्रत्रयाय वौषट्॰ इति नेत्रांत षडंगमंत्रान् अंगुष्ठादितलांतं करयोर्विन्यस्य नेत्र
मंत्रं कनिष्ठयोर्विन्यस्य हृदादयस्त्रांतं विन्यस्य पश्चान्नेत्रे मस्तके इति नेत्रांत षडंगानि विन्यस्य हृदये ओं नमः परायपुरुषो
त्मने नमः शिरसि॰ ओं श्रीपरायसत्यात्मने नमः शिखायां॰ ओं नमः क्लीं परायानंतात्मने नमः कवचस्थाने ओं नमः पुरुषो
त्तमाय परायवासुदेवात्मने नमः अस्त्रस्थाने ओं नमो प्रतिरूपपराय संकर्षणात्मने नमः नेत्रयोः ओं लक्ष्मीनिवा
सपराय प्रद्युम्नात्मने नमः उदरे ओं नमः सकलजगत्क्षोभणपराय ब्रह्मणे नमः ऊर्वोः ओं नमः परमसुभगपरा
य विश्वात्मने नमः जान्वोः ओं नमः सौभाग्यकरपराय नृसिंहात्मने नमः पादयोः ओं नमः सर्वकामप्रदपरायवराहा
त्मने नमः त्रैलोक्यमोहन हृषीकेशाप्रतिरूप मन्मथ सर्वस्त्रीहृदयविदारण आगच्छ नमः इति व्यापकं विन्यस्य श्रीक
रप्रकरणोक्त पंचकामाक्षं विन्यस्य क्लीं अं क्लीं नमः क्लीं आं क्लीं नमः इत्यादि मातृकां विन्यस्य अग्रे वक्ष्यमाणकां
ममालामंत्रस्य वर्णाः षट्चत्वारिंशद्वर्णान् आदितः शिरोवदनहृन्नेत्र्यादि मातृकावर्णन्यासस्थानेषु नाभिपर्यंतेषु विन्यस्या
वशिष्टान्स्वरेषु पंचवर्णान् उदरहृदयकंठमुखनासिकासु विन्यस्यात रत्रये पृथक् सर्वांगे व्यापकत्वेन विन्यस्य संपूर्णमालां

मंत्रेण सकलव्यापकं विन्यस्य क्लीं अं कामाय रत्यै नमः क्लीं आं कामदाय प्रीत्यै नमः पवं इं कांताय कामिन्यै नमः ईं कांतिमते मोहिन्यै नमः
उं कामगाय कमलायै नमः ऊं कामचाराय विलासिन्यै नमः ऋं कामिने कल्पलतायै · ॠं कामुकाय श्यामलायै · लृं काम
वर्द्धनाय शुचिस्मितायै · लॄं रामाय विस्मितायै · एं रमणाय लेलिहानायै · ऐं रतिनाथाय दिगंबरायै · ओं रतिनाथाय दिगं
बरायै · औं रतिप्रियाय रामायै · अं रात्रिनाथाय कुब्जिकायै · अः रमाकांताय कांतायै · कं रममाणाय नित्यायै · खं निशाच
राय कल्याण्यै · गं नंदकाय भोगिन्यै · घं नंदनाय कामदायै · ङं नंदिने सुलोचनायै · चं नंदयित्रे सुलायिन्यै · छं पंचबाणाय
मदिन्यै · जं रतिसखाय कलाप्रियायै · झं पुष्पधन्वने वरदायै · ञं महाधनुषे सुमुख्यै · टं भ्रामणाय नलिन्यै · ठं भ्रामकाय
गदिन्यै · डं भ्रममाणाय पालिन्यै · ढं भ्रामकाय गदिन्यै · णं भ्रमभ्रांताय मुग्धायै · तं भ्रामकाय रमायै · थं भृंगाय भ्रमायै · दं भ्रा
न्ताय लोलायै · धं भ्रमावर्ताय चंचलायै · नं महानादाय दीर्घजिह्वायै · पं मोहकाय रतिप्रियायै · फं मोहाय लोलाक्ष्यै · बं मो
हवर्द्धकाय शंखिन्यै · भं मदनाय पाटलायै · मं मन्मथाय मदनायै · यं मातंगाय मालत्यै · रं भृंगनाय कायहासिन्यै · लं गाय
काय विश्वतोमुख्यै · वं गीतिज्ञाय जगदानंदिन्यै · शं नर्तकाय रमण्यै · षं खलाय कांत्यै · सं उन्मत्तकाय कलकंठ्यै · हं मत्तकाय ह
कोदर्यै · लं विलासिने मेयश्यामायै · क्षं लोभवर्द्धनाय योनिमायै · इति मातृकास्थानेषु विन्यस्य ततः श्रीकरप्रकरणोक्तानि द्वा
दश तत्त्वानि संहारक्रमेण विन्यस्य पार्श्वद्वय नाभि गुह्य गुदोरुमूलद्वय जानुद्वय गुल्फद्वयांगुलीषु क्लीं नमः इति कामबीजं प्र
तिस्थाने विन्यस्य पूर्ववास्तदेव प्रकरणोक्तप्रकारं सूक्ष्ममंत्राज्ञारत्यासान्त्संहारसृष्टिस्थितिक्रमेण विन्यस्याष्टादशप्रकर
णोक्तमूर्तिपंजरन्यासं कृत्वा शिरसि चैत्रे नमः ललाटे लो नमः दक्षनेत्रे क्य · वामे सो · दक्षदोर्मूले हं नाभ्यूलाग्नौ · मणिबं
धे यं · अंगुलिमूले वि · अग्रे मं · वामदोर्मूले हं · [illegible] स · मणिबंधे यं · अंगुलिमूले यं · अग्रे धीं · दक्षोरुमूले मं · जानुनि हं

वि॰या॰२३
व॰
६२५
615

गुल्फेतं॰ अंगुलिमूलेतो अभेविं नाभेरूरुमूलेलं जानुनिभं॰ गुल्फेवों॰ अंगुलीमूलेदं अभेयातनमः ततः प्राग्युक्तषडंगं षडंगमहादशा
गवाणकामन्यासान्विधायवामेसे शिरसि श्रियेनमः इतिविन्यस्य शिरसि स्वांलक्ष्म्यै मे खिस्त्रीं सरस्वत्यै॰ गुह्ये स्वें प्रीत्यै॰ ककुदि स्वें।
त्यै॰ हृदि स्वां कीर्त्यै नाभौ स्वांतुष्ट्यै॰ सर्वांगेस्वः पुष्ट्यै ततः प्रागवद्व्यापकमंत्रेणव्यापकं विन्यस्य ततः पुनरपि हृदयादिन्यासं
विधाय वक्षसि क्लीं श्रीवत्सायनमः कंठे क्लीं कौस्तुभायनमः स्कन्धादिपादांतं क्लीं वनमालायैनमः दक्षिणायः करे क्लीं
सुदर्शनमहाचक्रराजदहदह सर्वदुष्टभयंकुरु छिंदछिंद२ विदारय२ परमंत्रान्ग्रस२ भक्षय२ भूतानित्रासय२
हुंफट्स्वाहाचक्रायनमः इतिविन्यस्य तदह हस्ते शंक चक्र चहुं फट्स्वाहा॰ अंकुशाय॰ वामे हुं॰ ओंबंधबंधय हुंफट्स्वाहा॰
पाशाय॰ तदव॰ तदधः क्लीं जलचराय स्वाहा शंखाय॰ तदधः ओं क्लीं शार्ङ्गायसशराय हुंफट् धनुषे॰ तदधः ओं क्लीं कौमोद
किमहाबले सर्वासुरांतकि प्रसीद हुंफट् गदायै॰ ततस्त्रैलोक्यमोहनीमुद्रां कामबीजमंत्रेणबध्नन्मूर्ध्नि विन्यसेत्तद्विधि
नाध्यात्वामानसपूजादियोगपीठांतेपीठमध्ये पक्षिराजायनमः इतिगरुडं संपूज्यावाहनादि पुष्पांजलिपर्यंतेदेव
स्यवामोरौश्रीश्रियेनमः इतिश्रीलक्ष्मीं संपूज्याष्टदलकेसरेषु देवायादिचतुर्दिक्षु दयायंगचतुष्टयं कोणेष्वस्त्रं पुरतो तेत्रमिति षं
डंगानि संपूज्याष्टदलेषु लक्ष्म्याद्यष्टशक्तीः प्राग्युक्ताः संपूज्य दिग्दलाग्रेषु शंखाय॰ चक्राय॰ गदायै मुसलाय॰ कोणदलाग्रेषु शार्ङ्गाय॰
खड्गाय॰ अंकुशाय॰ पाशाय॰ इतिसंपूज्य लोकपालान्वज्रादीनिवसंपूज्य बहिः पूर्वाद्याशासु दादीन्संपूज्य पदीपो समर्प्य क्लीं
त्रैलोक्यमोहनाय क्लीं पराय पुरुषात्मनेनमः क्लीं त्रैलोक्यमोहनायश्रीपरायसत्यात्मनेनमः क्लीं त्रैलोक्यमोहनाय पुरुषोत्तम
परायवासुदेवात्मनेनमः क्लीं त्रैलोक्यमोहनायाप्रतिरूपाय क्लीं परायसंकर्षणात्मनेनमः क्लीं त्रैलोक्यमोहनायलक्ष्मीतिवा
सपरायप्रद्युम्नात्मनेनमः क्लीं त्रैलोक्यमोहनासकलजगत्क्षोभणाय परायानिरुद्धात्मनेनमः क्लीं त्रैलोक्यमोहनायसर्वस्त्रीर

दयीविदारणपरायनारायणात्मनेनमः क्लींत्रैलोक्यमोहनायभुवनमहनोन्मादकरायब्रह्मात्मनेनमःक्लींत्रैलोक्यमोहनायपरम
स्तम्भनपरायविष्ण्वात्मनेनमः क्लींत्रैलोक्यमोहनायसर्वसौभाग्यकरपरायरुद्रमहात्मनेनमः क्लींत्रैलोक्यमोहनायसर्वकाम
प्रदायवराहात्मनेनमः ह्रींश्रींक्लींपुरुषोत्तमायनमः ह्रींश्रींक्लींहृषीकेशायनमः ह्रींश्रींक्लींविष्णवेनमः ह्रींश्रींक्लींश्रीध
रायनमः ह्रींश्रींक्लींरामायनमः इतिदेवंसंपूज्यनैवेद्यसमर्पणादिशेषंसमापयेत् तथा· एवंसंपूज्यविधिवल्लक्षसंख्यंज
पेन्मनुं· तद्दशांशेनहुनेद्वह्निचंद्रेराकेशसन्निभे· पलाशपुष्पैर्मन्त्रनातद्वायव्याथवाप्रिये· तर्प्पणमार्ज्जनंकृत्वाब्राह्मणान्भोज
येत्ततः एवंसिद्धमनुर्द्देविकाम्यकर्माणिसाधयेत्· अचलत्वजपः कृतयुगपरः एवंध्यानावतलेदजयेन्मन्त्रीसमाहितः इति
सारसंग्रहवचनात् सारसंग्रहे श्रीफलैःकमलैर्वापिहुनेदर्कसहस्रकं· अकिंचनोपिमनुजोधनाधिपसमोभवेत्· योजपे
द्युतप्रातर्म्मन्त्रस्याधिर्नाशमेतिच ज्योतिष्मतीतैलवर्ज्जहुयाद्व्याधिमुक्तये· अष्टाधिकसहस्रंवभवेद्वृद्धिकरंततः सौभाग्यमतुलं
चैवलभतेसमनोज्ञतां अष्टाधिकशतंजप्त्वासम्पगंजलितीशुभा समूलकाण्डाशिरसाधारयेन्मन्त्रचिंतमः सर्वलोकप्रिय
गमोभवेन्निपतमासुरः अस्यसाद्बप्रस्तनैश्चसंपूज्यपुरुषोत्तमं· अष्टाधिकसहस्रचक्रमुद्देर्ज्जहुयात्ततः राजानोवशगाः
सर्वेभवंत्येवःसुनिश्चितं दिवसैश्चत्रिदशभिःकिंकरायवनाध्यथाः मालतीपुष्पहोमेनवैश्यान्वशयतेचिरात्· पलाशकु
सुमैर्हुत्वाविप्रात्तशीघ्रंवशंनयेत्· अभिकांक्षतियांयोषांतस्यातामयुतंमनुं· जपेल्लक्षंप्रतिदिनंचाष्टाधिकसहस्रकं दिनादो
वशगाभूत्वातत्रायातिस्वप्नान्यथा· वीरपट्टतवित्तस्त्वाअष्टाधिकसहस्रकं अश्वत्थात्थसमिद्भिश्चनिशिनित्यंविपन्नकं अथ
वाकटुतैलेनत्रिपत्रांतहुनेत्क्रमात् अथवाणदशांतंप्रजपेत्मनुजोन्वहं वीरपत्यधनंदत्वाप्रणम्यप्रतिगच्छति सहस्रजप्तम
नुनामेनुनास्थिच· निखातंशत्रुसदनेशत्रुमुच्चाटयेद्ध्रुवं· राजिकाष्टशतंजप्त्वानिखाताशत्रुमंदिरे· हयारिकुसुमाचापियत्नयोगहम

वि·षा·२७
व·
६१६
616

योऽपि शुक्लाम्बरं केशवायुक्तोऽरिपुमुच्चाटयेद्ध्रुवं षण्मासं जुहुयाद्यो वै कतिद्रुमसमिद्वरैः रिपुर्निधनमायाति सप्ताधिकसहस्रतः
मासमष्टबाहुनेत्रोऽहेसमिद्भिश्च सहस्रकं मंत्रमेरणमाप्नोति सर्वोकमासचतुष्टयात् तेजोवत्याः ज्योतिष्मत्याः मंत्री विविक्ते
भूते शौजपहोमार्चनारतः अंकोलाज्यसहस्रं बहुनेन्मासत्रयं बुधः ततः कुर्यश्चमथ्याह्नेपावकाच्चन्द्रसन्निभाः षाड्डर्मेवेश्व
प्रदिकानां जन्मसम्पर्वं धारयेत् आननेवाप्याशीरसिसभुवेन वेचरस्तथा· अष्टसप्तः सिद्धसंघेश्च भवेत्साधकसत्तमः आज्याक्ताभि
श्च दूर्वाभिर्होमो रुजविनाशनः यस्तु नामयुतं मंत्रं प्रजपेत्सर्वसंपयाः शमयेदापदस्तस्य नात्र कार्य्या विचारणा· इमं मंत्रं
जपेद्रूपः समस्तैश्वर्यवान्भवेत् महासंमोहनं तेन दारिद्र्यशोकादिमनाभयरोगापमृत्युहृत्· दौर्भाग्यशापपरिभूतिहर
परिकीर्त्तितः श्रीकीर्त्तिकांतियनदोषधर्मकामार्थमोक्षदः किं बहुक्तेन मंत्रोऽयं कामधेनुरिवोत्तमः इत्थं स्तराग्वरभ्रातनरोरग
संचारणैः सिद्धगंधर्वयक्षैश्च सकलैश्च महर्षिभिः सेवितं मंत्रवर्य्यस्य संतेपाच्चविधानकं· पुरुषोत्तमादेवस्य गदितं च मम
पार्श्विये· गोपनीयं प्रयत्नेन भुक्तिमुक्तिफलप्रदं सारसंग्रहे· तारमाररमानांतः कर्णपुच्चवह्निकस्थितः ङे· पुरुषोत्तमशब्द
श्च वर्मास्त्राग्निवधूयुतः त्रयोदशाक्षरो मंत्रः कीर्तितः पौरुषोत्तमः तारः प्रणवः मारः क्लीं· रमा श्रीं· नांतः यः कर्णः ङ· तेन पु· वा
ह्निरेफः इत्यांतः उकारोपरिस्थितः तेन रु ङे· युक्तः· षोत्तमः षोत्तमाय· वर्म हुं· अस्त्रं फट् अग्निवधूः स्वाहा· तथा· ऋषिर्ब्रह्मा व
गायत्रीछंदः प्रोक्तं च देवता· पुरुषोत्तमसंज्ञश्च विश्वत्रैलोक्यमोहनः अंगन्यासं सर्ववीजैः षड्दीर्घाणोस्तथाक्रमं ओं हृदि· क्लीं
शिरः श्रीं शिखा· पुरुषोत्तमाय कवचं· स्वाहा· अस्त्रमिति· संस्मरेत्तमो विश्वरक्तवर्णं चतुर्भुजं शंखचक्रगदापद्मधारिणं पुरु
षोत्तमं· वामाङ्कस्थयोराधृतदाययं स्थयोरन्ये· पूर्वादितेमनः पीठे देवतावासमंत्रवित्· अंगानि संयजेदिक्षुवासुदेवादिकानय
जेत् शक्तयाकोणकाः स्वज्याः शंखादीनिततोयजेत् कुमुदायां लोकपालान्वज्रादीनिततो यजेत् प्रयोगः स्तगमः जपेन्म

नुवर्णलक्तं तन्महत्संडुनेन तथा · अष्टदलैः कमलैः पश्चात्तर्प्पणविसमाचरेत् एवं सिद्धमनुः कुर्यात्प्रयोगान्सर्वमंत्रवित् इति श्री
विद्यार्णवे सप्तविंशतितमः श्वासः ॥ २७ ॥ श्रीसारसंग्रहे · अथोच्यते हृषीकेशमनुः सर्वार्थसाधकः कामं तेताहृषीकेशावा
युर्नत्यं तरीरितः अष्टाक्षरो मनुः प्रोक्तो हृषीकेशस्य शोभनः कामं कामबीजं · हृषीकेशस्वरूपं · वायुः यकारः नत्यंतः
नमोंतः तथा · ऋषिर्ब्रह्मा समुद्दिष्टोनुष्टुप् छंदऽदाहृतं देवता च हृषीकेशः स्वरामृतनमस्कृतः षट्दीर्घयुक्तमारेणांगषडं
गानि प्रकल्पयेत् शंखचक्रगदापद्मधारिणं संस्मरेद्विभुं · गरुडोपरि संस्थं सर्ववर्णस्वभूषणं सर्ववेदायुधध्यानं · ततः
पूर्वोदिते पीठे मंत्री देवं समर्चयेत् कर्णिकायां समावास्य हृषीकेशं समाहितः अंगानि च ततः पश्चात्पूजयेदष्टमार्गतः व
क्षस्याले दक्षभागे श्रीवत्सायेति पूजयेत् वामे च कौस्तुभायेति ग्रीवायां पूजयेत्ततः नमोंत वनमालायै मुकुंदायेति संयजितः
मूर्द्धि च कर्णिकायां तु पक्षिराजाय वै नमः नमः पंकजनाभाय गरुडोपरि पूजयेत् ततोष्टदलपद्मेन तु वक्ष्यमाणान्प्रपूजयेत्
पुरुषोत्तमकौ लक्ष्मीनिवासस्तदनंतरं सकलायो जगन्नाथो जगत्क्षोभणकस्तथा सर्वस्त्रीहृदयपश्चान्मनोन्मादकपवकं · सम्य
क्त्रिभुवनाधुष्ट सर्वसौभाग्यकस्तथा सर्वकामप्रदः पश्चाच्चतुर्थ्यंतान्नमोन्तकान् ततस्त्वंगकादेवीं पूजयेत् श्रीप्रियै नमः
ततश्च परितो देवान्पूजयेन्मंत्रवित्तमः लोकेशांश्च ततो वासवज्राद्यांश्च ततो बहिः अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृतपादियोगपीठन्या
सांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि ब्रह्मणे ऋषये · मुखे अनुष्टुप्छंदसे · हृदये श्रीहृषीकेशाय देवतायै नमः इति विन्यस्य प्रागव
द्विनियोगमंत्रात्कोहृदयाय नमः इत्यादि षडंगन्यासं कृत्वा ध्यानाद्यंगपूजांते देवस्य वक्षसि दक्षभागे श्रीवत्साय · वामभागा
कौस्तुभाय · ग्रीवायां वनमालायै · देवमूर्द्धि मुकुंदाय · कर्णिकायां पक्षिराजाय · तदुपरि पंकजनाभाय · अष्टदलेषु पुरुषोत्तमाय
लक्ष्मीनिवासाय · सकलजगन्नाथाय · जगत्क्षोभणाय · सर्वस्त्रीहृदयोन्मादनाय · सर्वसौभाग्यदाय · सर्वकामप्रदाय · इति

देवाग्रादिमादर्शरोपनं हे सज्यदेवस्वामोत्संगे श्रीः श्रियै देवं पवित्रः सर्वदेवेभ्यो नमः इति संसृज्य लोकेशाचीदिसर्वं भगवत्समा
पयेदिति॰ तथा॰ वर्णाल त्रेजपेन्मंत्रं दशांशं हुनेद् घृतैः आज्याक्तैः कमलैः फुल्लैः शोभने मंत्रवित्तमः तर्पणं सामिषेकं
च कुर्याद्ब्राह्मणभोजनं एवं सिद्धमनेः सम्यक् साधयेदिष्टमात्मनः संमोहनी प्रसूनेश्च तर्पणात्सर्वकामदं संमोहनीवि
जयः तथाष्टवर्णमन्त्रः सोपि हृषीकेशस्य सिद्धिदः स्यानेहृषीकेशाइति॰ ऋषिरर्जुन इति॰ छन्दोनुष्टुब्देवता च हृषीकेशः समी
रितः अंगानि मारबीजेन ध्यानपूजादि पूर्ववत् मारसंग्रहे॰ रमारुद्र सारबीजं श्रीधरायततो वदेत् त्रैलोक्यमोहनाय
तितस्तंतः षोडशाक्षरः मारबीजं कामबीजं॰ तद्रमाबीजेन रुद्रं त्वामने न श्रीं क्लीं श्रीं इति॰ तत्पुनः नमोन्तः तथा॰ ऋषिर्ब्रह्मा
समुद्दिष्टो गायत्रं छन्द ईरितं देवता श्रीधरः प्रोक्तः सर्वदैवोपवेदितः श्रीबीजेन षडङ्गानि कुर्यादीर्घयुजा सुधीः ध्यायेच्चे
तकलनैर्से विजवने ह्रीपे च कल्पद्रुमं तस्याधः कमलोरुपीठविलसत्पद्मीन्द्र कृष्णासने॰ विभ्राणे करपंकजैररिदरोसंम्य
गादामंबुजं स्वर्णाभं स्तुकुटोज्ज्वलं मनमणिरुचादीमभजे श्रीधरं जपपूजादिकं सर्वमस्य पूर्ववदाचरेत् पूर्ववत्॰ हृषीकेशवत्
लक्षमेकं जपेन्मंत्रं तद्दशांशेन होमतः तर्पणादि ततः कुर्यात्सर्ववत्साधकोत्तमः ततः सिद्धमनो मंत्री काम्यकर्म समा
चरेत् सुगन्धैः श्वेतपुष्पैश्च होमो लक्ष्मीकरः शुभः श्रीकराद्युतिता न्योगाद्विदध्यात्तन्त्रसायुक्तः ध्यानपूजाजपाद्यैर्योभज
ते श्रीधरं नरः पुत्रपौत्रैश्च युक्तकीर्तिः प्राप्नोत्यखिलसंपदः अपत्रः परमं विष्णोर्धाम संविशते पुनः तथा अच्युतानन्दगोविं
दपदं ङे॰ तं समुच्चरेत् हृदन्तोयं मन्त्रः प्रोक्तो रुद्रसमाक्षरः ज्ञतः अथवैतेत्रयो मंत्राः प्रोच्यन्ते सर्वकामदाः अच्युताय नमो ह्येको
नंताय नमस्त्यपि॰ गोविंदाय नमः प्रोक्तस्तृतीयो देशिकोत्तमैः समुदायैकमंत्रस्य ऋषिः शौनक ईरितः विराट् छन्दो देव
ता च परमात्मा हरिः स्मृतः षडङ्गविधिरुक्तो हि हिरुक्तैर्मंत्रनामभिः मंत्रवित्तयपदैर्नेदेवता छन्द ऋस्तु मे॰ सर्वोक्तैव स्मृतिः॥

शौनकः सम्प्रपराशरस्तथा व्यासश्च नारदश्चैव मंत्रवर्णैः षडंगकं शंखचक्रधरं देवं चतुर्बाहुं किरीटिनं सर्वायुधैरुपेतं तं ग
रुडोपरि संस्थितं सनकादिमुनीन्द्रैश्च सर्वदेवैरुपासितं श्रीभूमिसहितं देवमुद्यदादित्यसन्निभं प्रातरुद्यत्सहस्रांशुम
ण्डलोपमकुण्डलं सर्वलोकस्य रक्षार्थमनंतं नित्यमेव हि अभयं वरदं देवं धारयंतं मदान्वितं एवं विदित्वा यजेत्पीठे वैस
वेतुकवर्मना देवमावाह्य मंत्रांगैः प्रथमावृत्तिरिष्यते चक्राद्यैश्च द्वितीया स्यात्तृतीया सनकादिभिः सनकः स्यात्सन
त्सनंदनसनातनौ सनत्कुमारश्च पराशरो व्यासश्च नारदः शौनकोऽष्टमः एवं स्याच्च चतुर्थी लोकपालकैः तदायुधैः पंचमी स्या
द्देवं पूज्य समीरिता अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादि योगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि शौनकाय ऋषये न
मः सद्विविराजे छंदसे नमः मुखे हरये परमात्मने देवतायै नमः इति विन्यस्य विनियोगमुक्त्वा ॐ अच्युताय हृदयाय नमः अ
नंताय शिरसे गोविंदाय शिखा अच्युताय कवचाय अनंताय नेत्रं गोविंदाय अस्त्रं इति करषडंगन्यासं कृत्वा ध्यानाद्यर्च्चितेः
ष्टदले अग्रा चक्राद्यां प्रथावृतकसंपूज्य द्वितीयाष्टदले सनकाय सनंदनाय सनातनाय सनत्कुमाराय पराशराय व्यासा
य नारदाय शौनकाय इति संपूज्य लोकेशा वीदिसर्वे भगवत्संसाधयेदिति तथा लक्षमेकं जपेन्मंत्रं तद्दशांशं हुतेर्हुतेः त
र्प्पणं स्नाभिषेकं च कुर्याद्ब्राह्मणभोजनं एवं कृते व्रतस्नसरोग नाशो भविष्यति कन्यार्थी लाजहोमेन लक्ष्म्यार्थी विल्वहोम
तः वस्त्रार्थी पुष्पहोमेन अरोगार्थी तिलेर्हुतेः तत्तत्फलमवाप्नोति मंत्रविन्नात्र संशयः रविवारे जले स्थित्वा नाभिमात्रे जपे
द्बुधः अष्टोत्तरसहस्रं तु ज्वरनाशो भविष्यति विवाहार्थी जपेन्मासं शशिमण्डलमध्यगं देवं ध्यायेत्त्वं भक्त्या शोभना च
कद्रुविनी जपहोमार्च्चनादिभिर्यो भजेन्मंत्रसमाहितः भुक्त्वेह सकलान्भोगान्याति विष्णोः परंपदं सारसंग्रहे अथवक्ष्ये
समासेन नरसिंहमनोः शुभं विधानं सजपध्यानं पूजाहोमादिभेदतः संसारार्त्तिप्रशमनं दुःस्वप्नादिविनाशनं सर्वरोगह

रंमस्तुनाशतेमोनुदायकं विसः शार्ङ्गी विंदुयुतोनीरं त्रिमूर्तियुक् वह्निविंदुयुतः कालोव्योमवीर्ययुतंजलं सनेत्रंदेशिकैः
प्रोक्तंतदंतेकर्णविंदुयुक् पीनोठांतनिविष्टस्तत्तीयो जलान्वितः मासविंदुयुतंप्रोक्तंतद्वत्तुर्णांतवृष्टजना सयुयुक्तासा।
कर्णीयकालः कांतिसविंदुयुक् त्रिविक्रमयुतादीर्घाभ्युनेत्रेंदुसंयुतः व्योमविंदुयुतंनाभित्रिमूर्तिस्वेनपवच घंतोविंदयु
तोनाभिस्तत्तीयंरविंदुयुक् कालक्रमयुतः सूर्यः सुहृः कर्णीयविंदुयुक् दीर्घाकालोनंतयुतोरविर्वायुमसन्वितः व्योम
विंदुयुतंप्रोक्तोमंत्रोद्वाविंशदक्षरः वेदादिमायापुठिनकेविदाङ्गमनीषिणः विसः उष्णांशी गवह्निः रविंदुः प्रतास्यायु
क्तः तेनयंइतितीयंचत्रिमूर्तिः ईनेनवीइतिवह्निः रविंदुः स्तेनरंकालः मदीर्घ स्रोतेनहा जलंवसनेत्रं स्युतंनेन विशांतः घः।
सः ठांतः णः कर्णः उविंदुः स्तेनैयुतः तेनसंइति चत्तीयो जजलंवनेत ज्वमासं लविंदुः स्रोतेन लंणांतं तद्वत विंदुमतः तेन
तःसर्वस्व रूपं एतनातकारः सद्यः ओतेनतोकालः सकर्णः अतेनहेनाभिः भ त्रिमूर्ति ईतेनभीस्वतः षठांतः णविंदुः स्रोतेन
णनाभिः भः तत्तीयंदरस्वरूपं विंदुः स्रोतेनङ्कालः मत्रिविक्रमः क्तेनेत स्त एतनातवा ली य कर्ण उतेन त्रिविक्रमः
क्षःसूर्यमतेनप्रसुहृः तः कर्णः उव्यस्वरूपंविंदुः स्रोतेनदीर्घोनकालः मः स्वनेतः स्रोतेन मारविः मवायुः यतेनमप व्योमह
व्योमहविंदुः स्रोतेनहंइति तथा ब्रह्मार्कऋषिः सम्नृदिष्टोनुष्टुप्छंदउदाहृतं देवतानरसिंहोत्यमृगाम्रुरसमर्चितः वेदैश्चतुर्भि
र्भिर्वस्त्रभिः षड्भिःषड्भिश्चवेदकैः षडंगमुक्तंमंत्राणां केचित्त्वहृदीर्घमायया सहितैरंगमिच्छंतिपरेपंचांगमूचिरे पादैः
सर्वेणमंत्रेणचर्णान्यासमथावदेत् पंचंगमस्तुतिसंमतं तथावेदचाथर्वणीयेन्नृसिंहतापनीये तस्यहिपंचांगानिभ
वंति चात्वारः पादाश्चत्वार्यंगानिभवंतिसमस्तएवंसर्वएवमेवभवतीति तथा श्रीवैलिकेनेत्रयुग्मेश्चास्यदोः पदसंधिषु
अग्रयुक्तौषकुंठेचहृदिनाभौचपार्श्वके एष्ठेककुदिविन्यसेत्क्रमान्मंत्राणांकान्सुधीः नृसिंहसान्निध्यकरोन्यासोद

शीविधिविद्‌ः संप्रोच्यतेतत्रपूर्वमंगुलीन्यासउच्यते· दशांगुलीतांप्रत्येकंपर्वणांत्रितयेषुच· त्रिंशद्वर्णान्क्रमान्न्यस्यपिष्ठेहो।
तलयोर्न्यसेत्‌ द्वितीयमक्षरन्यासंदेहेकुर्य्याद्विचक्षणः ब्रह्मरंध्रेचशिरसिभालेभ्रूयुगयुक्तेततः नयतेनयनाधश्चकपोलेक
र्णमस्तके· दंतपंक्त्योश्चचिबुके उत्तरोष्ठेधरोष्ठके· कंठेनाभौभुजेदक्षेवामेचहृदयेततो· अन्यदक्षेकरतलेवामेचापिक
ठौततः मेढ्रेवासेतथाजानोर्जंघायांगुल्फेषुमंत्रवित्‌ पादांगुलीषुचैततोवाङ्क्षौरंगुलिषुक्रमात्‌ पर्वसंधिषुसद्रोमकूपेषु
क्रमतोन्यसेत्‌ रक्तास्थिमज्जासुतथान्यसेद्वर्णान्क्रमात्सुधीः तृतीयोवर्णविन्यासः प्रोच्यतेसर्वकामदः पादेगुल्फेच
जंघायांजानुनोर्हृदयेतथाकटौ· नाभौहृदिन्यसेत्कक्षौ कंठेचचिबुकेततः दंतेचोष्ठेकपोलेचकर्णेद्वेतथानसि· नेत्रेचमू
र्द्धनितथामूर्द्धिवर्णान्समाहितः चतुर्थोयपदन्यासउच्यतेभुक्तिमुक्तिदः शिखायांमूर्द्धिनामायांनेत्रेश्रोत्रेतथामुखे· हृदिना
भौकटौजानुनोपादयोः क्रमतोन्यसेत्‌ चतुरक्षरसंज्ञोयंन्यासः पंचमउच्यते नासाग्रेनयनेश्रोत्रेनाभौहृदिचमूर्द्धनि· वाक्षौ
श्चरणयोर्न्यसेच्चतुर्वर्णान्क्रमाद्बुधः षष्ठःपादोश्चविन्यसेन्मंत्रविद्भिः प्रकीर्त्तितः मूर्द्धिवक्त्रसितांभौचसर्वांगेक्रमतोन्यसेत्‌·
मूर्द्धिशिरसिनासायांचक्षुषोः श्रोत्रयोस्तथा केशिवास्यान्तकेतद्धृदिनाभौततोन्यसेत्‌ कर्याद्‌पादपर्य्यंतंक्रमान्न्यसेद्ध
थाविधिवीराख्योनवमोन्यासः प्रोच्यतेसर्वकामदः वीरादिकानिपूर्वोक्तपदानिनवविन्यसेत्‌ नमाम्यहंपदांतानिपूर्वोक्तस्थ
नपवच्च नृसिंहाख्योदशमः प्रोच्यतेन्यासउत्तमः नृसिंहापदपूर्वाणिपदान्युग्रादिकानिच· स्थानेषूक्तेषुविन्यस्यतत्वंसक्रम
शास्सुधीः मूलाधारेषुडंगानिविन्यसेन्मंत्रवित्तमः मूलाधारात्तथानाभिंन्यसेद्वर्णत्रयंबुधः नाभेर्हृदयपर्य्यंतंन्यसेद्वर्णाच
तुष्टयं वर्णद्वयंपादयुगेशिष्टंवर्णद्वयंन्यसेत्‌ मूर्द्धादिपादपर्य्यंतंचतुर्थेनन्नहरिंविभुं नृसिंहंमंत्रविन्यस्यबाहुंत्रिनेत्रंभुजप्रा
लसच्चक्रशंखं हृशानूपज्योतिषाग्रस्तदैत्यंपीवरःशोभिदंष्ट्रमुदीप्तजिह्वः दक्षवामयोश्चक्रशंखौ· ततः पूर्वादितेपीठेवस्त

वि·या·२२
व·
६१९

619

वेदोक्तवर्त्मना· मूलेन मूर्त्तिं संकल्प्य देवमावाहयेन्मंत्रवित् तस्यां मूर्त्तौ विधानेन नृसिंहं पूजयेत्ततः वामांके नृहरेः पूज्या लक्ष्मी।
र्लक्षणभूषिता वामे पद्मधरा दक्षबाहुना तं तु हरिं विभुं आश्लिष्यंती शांतमूर्त्तिस्ततोंगानि प्रपूजयेत् पूजयेद्दिक्षु पत्रेषु तथाश
वैमनंतकं भवकमलं स्वं च विदिक्षु च यजेत्क्रियं क्रियंतु हिं च पुष्टिं च द्वितीयावृत्तिरीरिता· ततोष्टभिर्नृसिंहैश्च तृतीया
दीतिविश्रुतः शंखिनं चक्रिणं स्वर्णवर्णं श्यामलवाससं नृसिंहं लभनाख्यं तु दले प्राचीं प्रपूजयेत् धृताब्जं गदाशंखचक्रं च
मपक्रियाद्युत्तमं सिंहरारुणमाग्नेये पूजयेद्दक्षिणे ततः अत्र मालाधरं शंखचक्रे गदां खड्गं च बिभ्रत् भिन्नदैत्यहृदं कालं त्रिनेत्र
मारणोत्तमं विदिशोच्चाटनकरं नीलोत्पलसमप्रभं शंखचक्रगदा लोहदण्ड निर्ऋतेर्जे दले· प्रतीच्यां शंखचक्रासिपाशान्वित
करांबुजं· शक्तियुक्तं जपापुष्पाभमाकर्षणोत्तमं गदानिधी च बिभ्राणं लक्ष्म्यापुत्रं निधिप्रभं विद्यामूर्त्तिमुदक्पूर्वे तीराभ
पीतवाससं पाशांकुशाभयरोड्डाक्ष शंखचक्रधरं विभुं हस्तैरोरुहमप्यस्य चंद्रयुजमनिर्मलं· लक्ष्म्याघ्रकं नारसिंहं पूजयेत्साध
कः सदा चक्रं शंखं महापद्मं मुसलं देवदक्षिणे शंखं वेरं गदां शार्ङ्गं पूजयेद्देवमाम्रतः एभिः अत्र याँ हेतिः स्याल्लक्ष्म्यादि
भिरितिरितं लक्ष्मीं दक्षिणतः कृष्टिं वामतस्तैव कौस्तुभं· श्रीवत्सं दक्षिणे मध्ये वनमालां च वक्षे जयेत् पीतांबरं ब्रह्मसूत्रं नाभि।
किरीटकं भूषणानि च सर्वाणि पुरोभागे प्रपूजयेत् वशीप्रह्लादिभिः प्रोक्ताः अह्लामेयथा च कामिका भीमा मा चैव सभया
चकाद्री दीप्तिरष्टमी लोकेशैः सायमी प्रोक्ता वज्राद्यैरष्टमी मता· एवं संपूज्य विधिवत्साधको भीष्टमाप्नुयात् अथ प्रयोगः
तत्र प्रातः स्नात्वा दियोगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः मुखे अनुष्टुप्छंदसे नमः हृ
दये श्रीनृसिंहदेवतायै नमः इति विन्यस्य शाखाहिनियोगमुक्ता उग्रवीरं हृदयाय नमः महाविष्णुं शिरसे· ज्वलंतं सर्वतोमु
खं शिखा· नृसिंहं भीषणं कव· भद्रं मृत्युमृत्युं नेत्रत्रयाय· नमाम्यहं अस्त्राय· इतिकरषडंगन्यासं कृत्वा ॐ उं नमः शि

६४

रुमि पूर्वं यं ललाटे वीं दक्षनेत्रे वं वामनेत्रे सं मुखे हां दक्षदोर्मूले विं कूर्परे सं मणिबन्धे ज्वं अङ्गुलीमूले श्रं अग्रे तं वाम
दोर्मूले सं कूर्परे वं मणिबन्धे तों अङ्गुलीमूले श्रं अग्रे खं दक्षोरुमूले न्नं जानुनि सिं गुल्फे हं अङ्गुलीमूले भीं अग्रे षं
वामोरुमूले णां जानुनि भं गुल्फे द्रं अङ्गुलीमूले न्नं अग्रे स्तं कण्ठे म्हं हृदि सं नाभौ नं दक्षपार्श्वे मां वामे गं पृष्ठे रुं
ककुदि दक्षकराङ्गुष्ठमूलादि पर्वत्रये ॐ यं वीं तर्जनीपर्वत्रये रं मं हां मध्यमापर्वत्रये विं सं ज्वं अनामापर्वत्रये लं तं सं
कनिष्ठापर्वत्रये वीं तों मं वामकनिष्ठापर्वत्रये खं नं ह्रीं सिं तदनामापर्वत्रये हं भीं षं मध्यमापर्वत्रये णां भं द्रं तर्जनीपर्वत्रये
म्हं स्तं म्हं अङ्गुष्ठपर्वत्रये स्तं नं सां दक्षकरतले सं वामे हं १ ब्रह्मबन्धे ॐ शिरसि यं वीं भाले रं भ्रूमध्ये मं नेत्रयोः हां नेत्रयोरधः
विं कपोले सं कर्णमूलयोः ज्वं दन्तपङ्क्त्योः लं चिबुके तं उत्तरोष्ठे सं अधरे वीं कण्ठे तों नाभौ सं दक्षभुजे खं वामे न्नं हृदि
ये सिं सर्वाङ्गे हं दक्षकरतले भीं वामे षं करौ णां लिङ्गे भं ऊर्वोः द्रं जानुनोः म्हं जङ्घयोः स्तं गुल्फयोः मं पादाङ्गुलीषु
स्तं कराङ्गुली नखसर्वाङ्गरोमकूपेषु मां हृदि रक्ते सं अस्थिषु हं मज्जासु २ दक्षपादे ॐ नमः यं वामे वीं दक्षगुल्फे रं वामे
मं दक्षजङ्घायां हां वामायां विं दक्षजानुनि सं वामे ज्वं दक्षोरौ लं वामे तं दक्षकटौ सं नाभौ वीं हृदि तों दक्षकरे खं वामे
मे न्नं कण्ठे सिं चिबुके हं दन्ते भीं ओष्ठे षं अधरोष्ठे णां दक्षकपोले भं वामे द्रं दक्षकर्णे म्हं वामे स्तं मुखे स्तं दक्षनासि
नं वामे मां दक्षनेत्रे सं वामनेत्रे हं मूर्ध्नि ३ ॐ नमः शिखायां वीं मूर्ध्नि महाविष्णुनासायां ज्वलन्तनेत्रयोः सर्वतोमु
खं श्रोत्रयोः नृसिंहं मुखे भीषणं हृदि भद्रं नाभौ मृत्युमृत्युं कटौ नमामि जानुनोः अहं पादयोः ४ ॐ उग्रं वीरं नमः ना
साग्रे महाविष्णुं नेत्रयोः ज्वलन्तं श्रोत्रयोः सर्वतोमुखं नाभौ नृसिंहं भीं हृदि षणां भद्रं मूर्ध्नि मृत्युमृत्युं बाह्वोः नमा

वि·या·२८ व·

६२०

620

म्यहं पादयोः ५ ॐ उग्रं वीरं महाविष्णुं नमः मूर्ध्नि ज्वलंतं सर्वतोमुखं नमः वक्षसि नृसिंहं भीषणं भद्रं नमः नाभौ मृत्युमृत्युं नमाम्यहं
पादयोः ६ मूर्धादि हृदयांतं उग्रं वीरमित्यादि हृद्वीं नाभ्यंतं न्यसेत् वाम्यादि पादांतं मन्त्रवर्णान्न्यसेत् ७ उग्रमुग्रं नमाम्यहं नमः
मुखे वीरं वीरं नमाः शिरसि वीरं महाविष्णुं नमाम्यहं नमः नासायां उग्रं ज्वलंतं नमाः नमः चक्षुषोः उग्रं सर्वतोमुखं नमाम्य
हं नमः श्रोत्रयोः उग्रं नृसिंहं नमाः ब्रह्मरंध्रे उग्रं भीषणं नमाः हृदि उग्रं भद्रं नमाः नाभौ उग्रं मृत्युमृत्युं नमाः कट्यादिपादद्व
याग्रे ८ वीरं उग्रं नमाम्यहं नमः मुखे वीरं वीरं नमाः शिरसि वीरं महाविष्णुं नमाः नासायां वीरं ज्वलंतं नमाम्यहं नमः
चक्षुषोः वीरं सर्वतोमुखं नमाम्यहं श्रोत्रयोः वीरं नृसिंहं नमाम्यहं ब्रह्मरंध्रे वीरं भीषणं नमाः हृदये वीरं भद्रं नमाम्यहं ना
भौ वीरं मृत्युमृत्युं नमाम्यहं नमः कट्यादिपादांते नृसिंहमुग्रं नमाम्यहं नमो मुखे नृसिंहं वीरं नमाम्यहं नमो ब्रह्मरंध्रे नृ
सिंहं भीषणं नमाम्यहं नमः हृदि नृसिंहं भद्रं नमाम्यहं नाभौ नृसिंहं मृत्युमृत्युं नमाम्यहं नमः कट्यादिपादपर्यंतं ततो
मूलषडंगानि विन्यस्य ध्यानादि पुष्पोपचारांते देवस्य वामांके श्रीलक्ष्म्यै नमः रतिलक्ष्मीं संपूज्य ततः आवरणांगानि संपू
ज्य दिग्दलेषु देवस्याग्रादि पक्षीन्द्राय नमः सर्वाय अनंताय नमः कमलभावाय विदिग्दलेषु श्रियै ह्रियै तुष्ट्यै पुष्ट्यै द्वितीया
याष्टदले देवाग्रादिम्लंभताय नृसिंहाय नमः वषण्नृसिंहाय नमः मारणनृसिंहाय नमः आकर्षणनृसिंहायन
मः तुष्टिदनृसिंहाय नमः निधिप्रदनृसिंहाय नमः विद्यामूर्त्तिनृसिंहाय नमः इति संपूज्य दलाग्रे देवस्य दक्षिणहस्तेषु
चक्राय खड्गाय पद्माय मुसलाय वामहस्तेषु शंखाय खेटाय गदायै शार्ङ्गाय इत्यु पूर्णपरिभावेन संपूज्य पुनर्दे
वस्यैव दक्षिणे लक्ष्म्यै वामे तुष्ट्यै वामे कौस्तुभाय दक्षिणे श्रीवत्साय मध्ये वनमालायै देवाग्रे ब्रह्मसूत्राय पीतांबराय

नाभिपद्माय· किरीटाय सर्वभूषणेभ्यो: तर्जन्यै: मूलदे· प्रज्ञायै· मेधायै भीमायै मायै भैमपायै चकायै· दीप्त्यै· इति संपूज्य लोके
शार्वादि सर्वभागवत्समापूर्येदिति· वैखानसपंचरात्रे· अष्टलक्षं जपेन्मंत्रं दीक्षितो विजितेन्द्रियः तद्दशांशेन जुहुयाच्चूताक्तं हविषा
नघ एवं कृतयुगधरः द्वात्रिंशल्लक्षमानेन जपेन्मंत्रं जितेन्द्रियः तत्सहस्रं प्रजुहुयाद्घृताक्तं हविषा ततः इति सारसंग्रहात् अत्र श
ताशोक्ता मंडकाः एव विकल्पः बाहुल्याद् शक्तः परो वा· तथा· तर्पणमार्जनं कृत्वा ब्राह्मणाराधनं तथा· कुर्यात्सिद्धमंत्र
स्त्रप्रयोगानाचरेत् ततः काम्यप्रयोगसिद्ध्यर्थं ध्यानभेदोऽत्र कथ्यते उद्यत्सहस्रार्कभासं त्रिनेत्रं भीषणं वज्रतुल्यदंष्ट्रं कृशात्र
सनेकैर्भुजैर्भीषणैः गसहस्रारजोभिन्नदैत्यं भजेत् क्रूरकर्मादि विषये स्मरेद्देवं भयानकं विश्वरूपमयं ध्यानेन्नृहरेः प्रोच्यते बुधाः नृ
सिंहं तं महाभीमं कालानलसमप्रभं अंत्रमालाधरं रौद्रं कंठहारेण शोभितं नागयज्ञोपवीतं च पंचाननसुशोभितं चंद्रमौलिं नील
कंठं च प्रतिवक्त्रं त्रिलोचनं भुजैः परिघसंकाशैर्दशभिः परिशोभितं अक्षसूत्रं गदां पद्मं शंखं गोक्षीरसन्निभं अक्षसूत्रं गदां पद्मं शंखं गोक्षी
रसन्निभं धनुश्च मुसलं चैव बिभ्राणं चक्रमुत्तमं खड्गं च शूलं बाणं च नृहरिं रुद्ररूपिणं इंद्रगोपकनीलाभं स्वर्णाभं चंद्रसन्निभं पूर्वादि चो
त्तरयावद्वर्णं सर्ववर्णकं एवमुग्रं हरिं ध्यायेत्सर्वव्याधिनिवृत्तये सर्वमृत्युहरं दिव्यं स्मरणात्सर्वसिद्धये ध्येयोपदामहत्कर्मणि तदा षो
डशहस्तवान् नृसिंहः सर्वलोकेशः सर्वाभरणभूषितः द्वौ विदारणकर्मादौ द्वौ चान्त्रधारणे स्थितौ· चक्रशंखधरावन्यौ वन्यौ बाणधनु
र्धरौ खड्गखेटधरावन्यौ द्वौ गदापद्मधारिणौ· पाशांकुशधरावन्यौ द्वौ रिपोर्मुकुटार्पितौ इति षोडशदोर्दंडमंडितं नृहरिं विभुं ध्या
येद्दंडुदनीलाभमन्यकर्मण्यनन्यधीः ध्येयो महत्तमे कार्ये दशषट्विंशहस्तवान् नृहरिः सर्वभूषाढ्यः सर्वसिद्धिकरः प्रभुः दक्षिणे चक्र
खड्गौ च परशुं पाशमेव च हलं च मुसलाभीति संकुशं बाहुपंकजैः पट्टिशं भिंदिपालं च खेटतोमरमुद्गरान् वामभागैः करैः शार्ङ्गं खड्गं
पाशं च मूलकं अग्निं च वरदं शक्तिं कुण्डिकां दधतं परं कार्मुकं तर्जनीमुद्रां गदां डमरुं सर्पकान् करं हेहैः क्रमाच्चोर्जान्नमस्तक

वि॰ या २१

६२१

621

पत्नले करहीकृताभ्यां हस्ताभ्यां मंत्रमालाधरं हरिं अधःस्थिताभ्यां हस्ताभ्यां हिरण्यकविदारणं प्रियंकरं च भक्तानां दैत्यानां च भयंकरं नृसिंहं संस्म
रेद्दिव्यं महामृत्युभयापहं अथोच्यते ध्यानमन्यन्महारोगहरं परं विषरोगहरं मृत्युहरं शत्रुभयापहं स्वर्णाद्याभे स्वपर्णस्थितमिति स
मुद्यत्कोटिसूर्याग्निवर्णं विद्युन्मालासहस्रैरभिस्त्रिभिरीतं सुदंष्ट्रपीतवस्त्रं सुभूषं हस्तात्ययं चक्रशंखाभयवरमखिलद्वेषरोगापमृत्युक्षेहीनं।
हेमयंत्रस्मरन्नमनिशं संसेरक्षीन्नृसिंहं तथा॰ लक्ष्मीकामस्त्रिमधैरेः मगंधैः कुसुमैर्यजेत् अयुतं मधुनाज्येन दरिद्रो न भवेत्काले॰ उ
दुम्बरसमिद्धोमाद्धान्यसिद्धिर्भवेद्ध्रुवं अष्टपलहोमेन धनेन समो भवेत् कुहूसम्प्रदिने धोरेर्जपेदष्टोत्तरं शतं मध्योते मीत्समाप्नोति
प्रसादं वाप्यधिगच्छति॰ कुंदप्रसूनहोमेन शर्मोदयमवाप्नुतिः मध्वकपुष्पहोमेन वह्निसिद्धिर्भविष्यति॰ तुलसीपत्रहोमेन कीर्तिर्भवति
नान्यथा॰ सक्तुहोमेन शालीनां वशीकरणमुत्तमम् हरिद्राखण्डहोमेन स्तंभनं भवति ध्रुवं कदलीफलहोमेन सर्वविघ्नः प्रणश्यति दा
धिमध्वाज्यसिक्ताश्च गुडूचीवनुरंगुलाः जुहुयादयुतं यो सौ शतं जीवति वत्सरान् शनैश्चरदिने अश्वत्थं स्पृष्ट्वा चाष्टोत्तरशतं जपेन्नित्यं
सोपमृत्युशतं वर्षाणि जीवति॰ श्रीप्रसूनैः मज्जकुण्डे तत्काष्ठेज्वलितेनले महस्त्रमात्रेण ततो लक्ष्मीं प्राप्नोति निश्चितं दूर्वाहोमाद्रोगी
स्यात् लक्ष्मीवान् श्रीफलैस्तथा॰ अनेन मन्त्रराजेन वाप्यवहं च सिताक्वचा अभिषिक्ता मानकृत्याय वा किंचिद्धिंसा प्रयच्छति जलेन नृसिंहं संपूज्य।
चंदनेन च तत्र च अष्टोत्तरशतं तिलैः दूर्वाभिर्जुहुयात्सुधीः तस्य द्रष्टुं तं ज्वरास्तस्य नश्यन्त्येवोपसर्गजाः राजोत्कृष्टेन दुःस्वप्ने मंत्री स्नात्वा मन्त्रं
जपेत् स्वप्नोजायते तस्य यदि निद्रां न गच्छति कांतारे व्याघ्रचोरादिसंकुले च मन्त्रं जपेत् रक्षां करोति भूतेभ्यः इतरेभ्योपि मन्त्रिणः मन्त्र
नानेन सजलं स्नातस्य नाशयति क्षणात् क्ष्वेडं च महारोगान्घोरं वाप्यभिचारके गदोन्मादमहोत्पातं भयेषु संस्मरेन्मन्त्रं॰ नकुद्भवं म
हादुःखं नाशमेति समंत्रिणः क्रूरं नृसिंहं संस्मृत्य शत्रुं च मृगशावकं कण्ठरायां गृहीतं तं निःक्षिप्य दिक्षु विनयेत् सर्वा यवसक्तहरि
तिस्तवा सो भवति ध्रुवं॰ कृत्वा कारे प्रयुगपत्या तिं तं हरिणास्वयं नरवैर्दीर्घमाणं तं संस्मरेत्त्रिशिखे॰ चारेः अष्टाधिकशतं चामुं जप

न्मनमतन्मथीः मंएलेस्येषमध्येस्याद्द्विपूर्वैर्वस्त्रमातिथिः कलिङ्गमभवैः कोष्ठैः सम्यक्संदीपितेनले रिपुसंयन्त्रयकरं नृसिंहं
चंदनादिभिः समभ्यर्च्य प्रजङ्घयाच्छ रात्म्याग्रान्समूलकान् सहस्रमेकं च मनं भक्तयन् शत्रुमकठं जपन्तमारान्वितिनिलिप्यश
त्रुसेनां विनाशयेत् जुहुयात्समदिवसं ततो राजश्रमं नृपथीः स्वदिने च शुभे लग्ने शत्रुसैन्यजिगीषया· प्रस्थापयेनो सद्दकोरसितां
दलिभिर्वरैः नदेयेचिंतयेदेवं नृसिंहं शत्रुसंचयं भक्तयंतं जपन्मंत्री कुर्याद्दायाति सा चमूः याचत्तावद्दिसं जितानां सर्वराजश्रियामह
श्रागच्छेद्भूपतिः स्वरः पश्चान्मंत्रिणामादरात् तोषयेत्त्वेवं वसुभिर्वस्त्रालंकरणैः शुभैः मंत्रिणां पदि संतोषो न भवेद्भूपतिस्तदा·
श्वनर्थः समहानेव प्राप्नुयाद्दुःसहो भृशं तस्माद्गुरुं समभ्यर्च्य तोषयेन्न तु हर्षयेत् हृशानुगेहयुग्मके विलिख्य तारमध्यगं· नृसिं
हमस्यकोणके सुदर्शनमनुं तथा· सधाक्तिवेष्टितं वहिस्तु थाष्टपत्रपद्मके· वसूक्षितानि वर्णकान् समापयावहिर्लिखेत् ततः पत्रग
पत्रके च वासुदेवमन्मनुं लिखेत्सवेष्टमायया चषोडशारके स्वरान् वहिः शक्तिवेष्टितं ततो सवृत्तभापितं दलेन दर्णसंयुतं च श
क्तिवेष्टितं वहिः ततः पूर्वभागे लिखेत्कादिवर्गाष्टकं दत्तिणोनादिकान्रुद्रसंख्यान्लिखेत् पश्चिमे तादिकान्द्वादशार्णान् हयंपार्श्वदया
श्वसंलिखेयंत्रमेतद्दरं साधितं होमसंपातहृजाजयायैः शुभं सच्चतुर्वर्गवांछाफलोयप्रदं नारसिंहं महाचक्रमेतज्जनः श्रस्यार्थः आदौ
षट्कोणं कृत्वा तन्मध्ये प्रणवोदरे समाध्यं नृसिंहवीजमालिख्य षट्कोणेषु सुदर्शनषडत्तरस्यैकैकमक्षरं विलिख्य तद्बहिर्वृत्तद्वयं कृ
त्वा तयोरंतराले निरंतरं मायावीजेन संवेष्टयेत् तद्बहिरष्टपत्रेषु नारायणाष्टाक्षराणि विलिख्य तद्बहिः प्राग्वन्मायया संवेष्ट्य द्वादशदलेषु
वासुदेवद्वादशाक्षराणि लिख्य वहिर्मायया वेष्टयेद्बहिः षोडशदलेषु षोडशस्वरान्सविंदुकान्विलिख्य वहिः प्राग्वन्मायया वेष्टयेत् तद्बहि
र्द्वात्रिंशद्दलेषु मूलमंत्राक्षराणि विलिख्य प्राग्वच्छक्त्या संवेष्ट्य हिहि वृत्तं कृत्वा तदंतराले पूर्वभागे कखगघङ चछजझञ इत्यष्टौ वर्णाना लिख्य तद्द
क्षिणांतराले टठडढण तथदधन इत्येकादश वर्णान् लिख्य तत्पश्चिमांतराले नयपफबभमयरलवशषस इति विलिख्य तदुत्तरांतरा

वि॰ या॰ २८
व॰
६२२
622

लेसंदद्द्रितिविलिख्यनन्तासर्प्पयोर्दलेलंचामेदंद्रतिविलिखेदनेनयंत्रमुक्तफलदंभवति आकृतप्कनवरेखास्थपंवस्रर्ददिणोत्तरं द्वात्रिंशत्प्रसि
तान्यवंजायन्तेकोष्टकानिवै॰ तस्याग्रिमगतारेख्यफणाकाराश्चकारयेत् लिखेन्नृसिंहवीजंचद्वात्रिंशत्कोष्टकेषुच मंत्रराजंसमा
लेख्यसंधौरेखाश्चवर्द्धयेत् पुच्छाकाराश्चतास्तत्रसाध्यनाममालिखेत्सुधीः संपातयेद्धोमशिष्टैः सर्वरोगादिनाशने अस्यार्थः तत्र
प्राक्प्रत्यक्नवरेखादक्षिणोत्तरंपंचरेखाश्चताभिर्द्वात्रिंशत्कोष्टानिनिष्पाद्यतत्सप्तवीथ्यनवरेखाभिः पंचफणान्कृत्वातेषुफणा
स्वन्नृसिंहवीजंविलिख्यद्वात्रिंशत्कोष्टेषुपंक्त्याकारेणस्थानकोष्टादिक्रमेणमूलमंत्रस्यद्वात्रिंशदर्णान्विलिख्याधोगतनवरेखाः पुच्छ
च्छाकारेणवर्द्धयित्वातेषुसाध्यनाममालिखेदनेनयंत्रमुक्तफलदंभवति॰ तथा॰ अष्टपत्रेकर्णिकायांसाध्याख्याकर्मसंयुतं नृसिंहवीजं
विलिखेदष्टपत्रेषुसंलिखेत्॥ वर्णवर्णेनमंत्रराजस्यसाधितं यंत्रंतद्धामयस्त्रवसर्वरक्षाकरंपरं अस्यार्थः अष्टदलकमलंकृत्वातत्क
र्णिकायांससाध्यंनृसिंहावीजंविलिख्याष्टसुदलेषुमंत्राक्षराणिचत्वारिविलिख्यविनियुंज्यादुक्तफलदंससाध्यंनिजवीजयुग्मवस्त्र।
दलेमनोर्वर्णकान्चतुःपरिमितान्लिखेल्लिपिहृन्तंवहिः कारयेत् स्ववीजयुक्तकोणषट्कंलिखितपरहयेनाहतेरिपुग्रहविषव्रज
भयहरंचलक्ष्मीप्रदं अस्यार्थः अष्टदलकमलंकृत्वातत्कर्णिकायांससाध्यंनृसिंहवीजंविलिखेत्तद्दलेषुमूलमंत्राक्षराणिचतुरः
श्चतुरोविलिख्यवहिर्द्वित्र्यश्रद्वयंकृत्वातदन्तरालवीथ्यामविहन्मान्त्रकोणविलिख्यतद्वहिरष्टकोणंकृत्वातत्कोणेषुनृसिंहवीजंविलि
ख्यितदनेनयंत्रमुक्तफलदंभवति॥ तथा पत्रयंत्रयुतसम्यक्षण्मुलेलतरुणान्वितं रम्यतवपदंकृत्वाकलशान्स्थापयेत्सुधीः नवस
ंशोभनांस्तान्त्रकषायोदकपूरितान् वस्त्रयुग्मसमायुक्तानानावासनदर्द्विविधे संपूजयेच्चंदनाद्यैः शांतकामंमनोरमे एवादिषुकलम
नादीन्यजेन्मंत्रीसमाहितः अष्टाधिकंनतोमंत्रसहस्रंप्रजपेत्सुधीः एवंजलैःसाधितैस्तैर्नरंमंत्रत्रिरुच्चरन् अभिषिंचेन्नरस्तस्माद्रवाद
वंपसनिवर्त्ततेग्रहाभिचारभूतादिभयंनश्यतितत्क्षणात् भोजयेद्देवतावुद्ध्याभूदेवान्तोषयेदपि॰ आगम्प्रदातेगुरवेवित्तशाठ्य

क्विर्जितं स्वकीयार्थान्‌रूपेण प्रदद्याद्दक्षिणां नरः सोऽतेहि कीलभेत्सिद्धिं परत्रापि च मोदते · तथा · वर्णान्त्याग्नीसम्भवो नो विंदुनादोऽन्न ।
मागको नृसिंहबीजमाख्यातं सर्वसिद्धिप्रदायकं ह्रस्वषासम्पुटके चिन्त्यं गिरं तेमन्तेतिम वर्णान्त्यः ह्रकारः अग्निरेफः भवन मो
कारः विंदुरनुस्वारः नादोर्द्धचंद्रः एभिर्नृसिंहबीजं भवति · ह्रौं · इति · तथा ऋषिरत्रास्य गायत्री छन्दः श्रीनरहरिः प्रभुः देवतास्यदीर्घ
युग्बीजैर्नैवाङ्गं परिकल्पयेत् ध्यानाद्वीजं प्रहोमादि सर्वं पूर्ववदाचरेत् ह्रां ह्रीमित्यादि षडङ्गकं · एकलक्षजपं मन्त्रं हविष्या
शी जितेन्द्रियः तद्दशांशं हुनेत्सम्यक्‌हुताग्नेः पायसैः शुभैः तर्पयेच्छुद्धसलिलैः हुत्वा वा तमाभिषेचनं ब्राह्मणान्सम्प्रपूजा ।
राध्य सिद्धमन्त्रः समाचरेत् मन्त्रराजोऽहितान्सर्वान्प्रयोगानत्र साधकः अष्टाधिकसहस्रेण जप्तैस्तु कलशोदकैः विषार्त्तमभि
षिंचेत् मुच्यते हि विषेण सः मुच्यते प्रेसुसर्वार्थैर्लूतामूषकजैरपि । बहुपाद्वृश्चिकोत्थैश्च तिर्यग्भुंकोद्भवैरपि एवं अनेन मनुना ज
प्तभस्माष्टोत्तरकेशतं शिरोदिकर्णाक्षिकण्ठरोगान्विनाशयेत् विसर्पिणीं वमीं हिक्कां ज्वरं चैव विनाशयेत् मन्त्रौषधाभिचारा
दिसंभूतांश्च विकारान्‌ शामयेद्भस्म संजप्तमनात्र कार्याविचारणा मृत्स्नास्थाने लिखेन्मन्त्रं साध्यं च दद्दन्त्रिव · क्रूरेण चक्षुषा मंत्रज
पेत्सप्तदिनावधि · अष्टाधिकसहस्रं च श्रियते रिपुरसंशयं · वश्यमाकृष्टिविद्वेषमोहोच्चाटादिकानि च कुर्याद्युतजाप्येन तन्मंद
हेणकर्मणा · एवमेकाक्षरो मन्त्रः प्रोक्तः सर्वः समृद्धिदः सारसंग्रहे · षडक्षरस्य मन्त्रस्य विधानमभिधीयते पाशबीजं शक्ति
बीजं स्ववीजाङ्कुशबीजके कवचं सात्विकः प्रोक्तः षडर्णो नरहरेर्मनुः पाशः आं · शक्तिः ह्रीं स्वबीजं नृसिंहबीजं क्ष्रौं अंकुशः क्रोंक
वचाहुं अस्त्रं फट् अत्रपाद्याः ब्रह्मपङ्क्तिः श्रीनृसिंहाः समकीर्तिताः मन्त्रार्णैरङ्गषट्कं स्यात्ततो देवं विचिन्तयेत् पायात्कोपः प्रदीप्तः स
विकृतवदनः घोरवर्णाश्च नाभे मूर्द्धचंद्रोग्रदीप्तिः रविशशिशुक्रत्रयं क्रमे नत्रयोऽहदंष्ट्रः हस्ताब्जैश्चक्रपाशांकुशगदाहस्तपाशिकुलि
शान्सदृक्सदा दारणं कंपा विदारिणीमा भीमकायो विविधमणिगणैर्भूषितो वो नृसिंहः दत्त्वा सूर्द्धयोरायेतदायथस्ययोस्मे · तदाय

वि॰ घा॰ २८

६२२

623

स्ययोरपरे सवाधस्ताभ्यां दारणामुद्रा॰ तस्यालक्षणं तैर्देवोवानसपंचरात्रे॰ मिथः संश्लिष्टमन्त्रं त्वां शुलयोश्चजयोमुखाः स्वस्थानसरलांगुष्ठौ
मुद्रेषा दारणाभिधेति सर्वादितेशुभे पीठे मूर्त्तिं मूलेन कल्पयेत् तस्यां मूर्त्तौ समावास्य देवं सर्वोपचारकैः संपूज्यावरणं पश्चात्क्रमतः
परिपूजयेत् षडंगानि समभ्यर्च्य लोकपालान्बहिर्यजेत् वज्रादीनि ततो वा विसर्जयेद्धूपपुष्पैः अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृतादियोग
पीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः मुखे पंक्तिछंदसे नमः हृदये श्रीनृसिंहाय देवतायै नमः इति
विन्यस्य प्राग्वद्दिति योगमुद्रां मूलषडर्णैः षडंगानि विन्यस्य ध्यानाद्यं गार्चति हृदलेषु वक्राय॰ शंखाय॰ पाशाय॰ अंकुशाय॰ वज्रा
य॰ गदायै॰ खड्गाय॰ खेटाय इति संपूज्य लोकेशान्वादि सर्वं प्राग्वत्समापयेदिति॰ तथा॰ वर्णलक्षं जपेन्मंत्रं केवलेन घृतेन च जुहु॰
यात्तद्दशांशेन तर्प्पणादि ततः अरेत् एवं संसिद्धमंत्रः प्रयोगान्साधयेत्ततः तत्ताकस्योदितान्यर्थपरार्थं वा स्वविज्ञः अपामार्गसमि
द्भिश्च सतताभिः पंचगव्यकैः जुहुयाच्च सहस्रैकं समाहृत्य भूतशांतये गुडूचीसमिधा दुग्धलोडिता सितसहस्रकं चतुर्दिनं प्रजुहुयाज्ज्वर॰
शांतिर्भविष्यति॰ रक्तोत्पलैः मधुरत्रयलोलितैः सहस्राद्दोदशामितं लक्ष्मीर्वा जायते भुवि॰ सर्वलोकः प्रियः साध्यो
भवेन्नैवात्र संशयः प्रातस्त्रिमधुरोपेतलाजाभिः पद्ममात्रकं सहस्रं जुहुयात्कन्यार्थी लभते चिरात् चरार्थिनी लभते ताष्टवरं स
र्वमनोहरं तिलराजीरपामार्गीपायसान्येर्हुनेत्सुधीः सदीर्घापुरवाप्नोति यक्तः सकलैर्गदैः कलत्रपुत्रादि धनधान्यसमन्वि
तः क्षितिविगेदयुगोदरे लिखेद्वसुवनेशीमध्ये साध्यसंयुतं विलिखाश्रिषु मूलमंत्रकं वसुपत्रेष्वरकेसरे च तुः मनुराजसदर्णिकाज्ञिव
स्त्रिपिसंवीतमथोबहिः पुनः वसुधापुरसंहतं वहिस्थ चिंतामणिकोणमंडलं नृदेवेरथयंत्रमुत्तमं लिखितं भूर्जदले शिरोधृतं वि
षरोगादिपुग्रहादिकं भयभूतज्वरमाशुनाशयेत् अत्रार्थः तत्र षट्कोणमध्ये ह्रींस्वां साध्यनामालिख्य तत्कोणेषु मूलमंत्र
समवद्दर्णपालिख्य तद्बहिः अष्टदलं कृत्वा तत्कोणेषु वह्नमाणशीव चिंतामणिबीजं विलिखेदेतद्यंत्रफलदं॰ तथा॰ तारेन्तसि

हवीजंरक्षेतु·युतंभगवत्पदंङे·युतोनरसिंहस्यान्ज्वालामालीचङे·युतः ङे·युक्तदीर्घदंष्ट्रस्यादग्निनेत्रस्तथाङे·युतः सर्वरक्षोघ्नायपदंसर्वभूतविनाशनायसर्वज्व
रवप्रोक्तानाशनायदहद्वयंपचरक्षयुगंहूंफट्वह्निजायावधिर्मनुः सप्तषष्ठ्यक्षरः प्रोक्तोज्वालामालीतिविश्रुतः तारःप्रणवःनृसिंहवीजं दीर्घान्तमः
वह्निजायास्वाहा मृगममन्यतः ऋषिःप्रजापतिश्छन्दोगायत्रंदेवताहरिः नृसिंहरूपीमंत्रार्णैःषडंगानिप्रविन्यसेत् त्रयोदशद्वादशस्याएवष्टादशका
हिभिःक्रमात् षडंगानिमनोः कुर्याज्जातियुक्तानिमंत्रवित् स्याएवःपकादशः अर्काद्वादशः श्रवयःखतारः उग्रकालानलाभंप्रलयक्रनवक्त्रादी
सदंष्ट्रोत्कटास्यविद्युदाशाभिरामप्रचुरयतसटाटोपभीमंत्रिनेत्रंहस्ताब्जैःशंखचक्रेदधतमसिवरंखेटकंश्रीनृसिंहंवंदेदैत्यान्तकंतंमुनिसुरतिकरैः
मूयमानंसदैव·वामोहृद्दिनदधोनमायुधध्याने श्रीसिवरंखड्गश्रेष्ठ सर्वेदितेयजेत्पीठेनृहरिंसर्वकामदं·षडक्षरोक्तविधिनासर्वदैवायवंदितंश्रीं
त्रौंनमोभगवतेनरसिंहायहृदयाय·ज्वालामालिनेदीप्तदंष्ट्रायशिरः अग्निनेत्रायसर्वरक्षोघ्नायशिखा·सर्वभूतविनाशनायसर्वज्वरविनाशाय
कवचाय·दहदहपचपचरक्षरक्षनेत्रत्रयायवौषट्·हूंफट्स्वाहाअस्त्रायफट् इतिकरषडंगन्यासः प्रयोगःसुगमःतथा·लक्षमेकंजपेन्मंत्रंतद्दशांशं
हुनेत्ततः कपिलासर्पिषावह्नौतर्पणादिविधायच·मंत्रराजवदेवात्रप्रयोगान्साधयेत्ततः विशेषतः द्वन्द्वभूतज्वरनाशकरःपरः बहुदिनेनात्रव
किंजपेन्मन्त्रंमनुष्यवर्ण्यायंइहानभोगकः सन्तिग्रहाउग्रग्रहशक्तिमात्मभवेतपरत्रविष्णोःपदमेतिशाश्वतं·श्रीसारसंग्रहे अथलक्ष्मीनृसिंहस्य
विधानमभिधीयते सर्वापत्तारकंदिव्यंसर्वाभीष्टफलप्रदं प्रणवश्रीशक्तिलक्ष्मीबीजानिजयशब्दतः लक्ष्मीप्रियपदंङेन्तंनित्यप्रमुदितंवदेत्
तेजसेप्रवदेल्लक्ष्मीप्रितार्ईङेन्तदेहकं रमाशक्तिरमायुक्तः स्यात्त्रयस्त्रिंशदर्णकः लक्ष्मीनृसिंहमंत्रोयंजपतांसर्वकामदः प्रणवःश्रीं·तद्बीजंश्रीःश
क्तिःभुवनेशीबीजं जयस्वरूपं लक्ष्मीप्रियेङेन्त लक्ष्मीप्रियाय·नित्यप्रमुदितस्वरूपं· लक्ष्मीप्रितार्ईस्वरूपंङेन्तेदेहकंदेहायप्रणवरहितंबीज।
त्रयं·हृदनमः तथा ऋषिःप्रजापतिश्छंदोऽनुष्टुप्लक्ष्मीनृसिंहकाः देवतानिजबीजेनषडंगानिप्रकल्पयेत् निजबीजेननृसिंहबीजेनःपु
रस्तात्केशवःपातुचक्रीजाम्बूनदप्रभः पश्चान्नारायणःशंखीनीलजीमूतसन्निभः इंदीवरदलश्यामोवीसपार्श्वेगदाधरः गोविंदोदक्षि

ऐ पार्श्वे धन्वी चंद्रप्रभो महान् उत्तरे हलधृग्विष्णुः पद्मकिंजल्कसन्निभः आग्नेय्यामरविंदाभो मुसली मधुसूदनः त्रिविक्रमः खड्गपाणिर्नै
ऋत्यां ज्वलनप्रभः वायव्यां वामनो वज्री तरुणादित्यदीप्तिमान् ऐशान्यां पुण्डरीकाक्षः श्रीधरः पट्टिशायुधः विद्युत्प्रभो हृषीकेशः ऽवाच्यां
दिशि मुद्गरी हृत्पद्मे पद्मनाभो मे सहस्रार्कसमप्रभः सर्वायुधः सर्वशक्तिः सर्वज्ञः सर्वतोमुखः इंद्रगोपकसंकाशः पाशहस्तोऽपराजितः
सबाह्याभ्यन्तरे देवो व्यापी दामोदरः स्थितः एवं सर्वत्र निश्छिद्रं नाम द्वादशपंजरं प्रविष्टोऽहं न मे किंचिद्भयमस्ति कदाचन इति न्यासं विधाय पादौ
लक्ष्मीनरहरिं स्मरेत् सर्पेन्द्रभोगनिलयः स्फटिकाभ्रवर्णो विद्युद्वलक्षपांककृचिरः परमान्नसिंहः आलिंगितश्च रमया ध्वजुद्दिव्यभूषो हस्ते
वरांसिकलाभयदान् दधानः दक्षाधःकरमारभ्य वामाधःकरपर्यन्तमायुधध्यानं एवमावाह्य पूर्वोक्ते पीठे सम्यक् संपूजयेत् प्रथमेगा।
वृत्तिः पोत्राद्द्वितीया शक्तिभिः स्मृता भास्वती भास्करी चित्रा द्युतिरुन्मीलिनी तथा रमा कांतिर्धृतिश्चेति शक्तयोऽष्टौ रमापतेः तृतीया वृ
त्तिरिंद्राद्यैश्चतुर्थी च तदायुधैः अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादि योगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि प्रजापतये ऋषये नमः
मुखे अनुष्टुप्छंदसे नमः हृदये श्रीलक्ष्मीनृसिंहाय देवतायै नमः इति विन्यस्य प्राग्वद्विनियोगं मुक्त्वा ह्रां ह्रीं इत्यादि करषडंगन्यासं वि
धाय पूर्वोक्तं कीर्तिनाम द्वादशपंजरन्यासं कृत्वा ध्यानावायं गाचंतिः इष्टदलेषु भास्वत्यै भास्कर्यै चित्रायै द्युत्यै उन्मीलन्यै रमायै कान्त्यै
धृत्यै इति संपूज्य लोकेशांश्चादि प्राग्वत्कुर्यात् तथा जपेत् षष्टिसहस्राणि विलक्षं तत्सहस्रकं मधुकमल्लिकापुष्पैर्जुहुयान्मंत्रवित्तमः अभ्य
र्च्य सलिलं देवं तर्पयेन्मनुमानतः अभिषिंचेत्स्वमूर्धानं ब्राह्मणान्भोजयेत्ततः ततः प्रयोगान्कुर्वीत साधको निजवांछितान् मल्लिकाकु
सुमैर्होमः सर्वकाम्यकरः शुभः तथा तारो लक्ष्मीनृसिंहः स्याद्ङेंतः श्रीपूर्वकः परः मंत्रो लक्ष्मीनृसिंहः स्याद्द्वादशार्णः समीरितः ल
क्ष्मीनृसिंहो ङेंतः श्रीपूर्वकः श्रीलक्ष्मीनृसिंहाय इति तथा ऋषिः प्रजापतिश्छंदोऽनुष्टुब्देवोऽपि तिशारदः नृसिंहस्यास्य बीजेन दीर्घयुक्तेन
मंत्रवित् षडंगानि मनोरस्य विदध्यात्तोक्तमात्मनः ध्यानं पूजादिकं सर्वं षडक्षरवदीरितं वर्णलक्षं जपेन्मंत्रं तद्दशांशं हुनेत्ततः पायसैर्ज

हुंगान्तां ह्रीं तर्प्पणादि तत्तत्सर्वं देत् तथा जयशब्दं द्विरुच्चार्य श्रीनृसिंहेति वोच्चरेत् अष्टार्णो मनुराख्यातो ऋष्याद्यं पूर्ववच्चरेत् एवमन्यत्सर्वं काष्ठान्तर
वत् अथान्यत्सजाचषडर्णवत् तथा॰ वदे ह्रीं जं डें॰ तमत्स्यवीजं डें॰ तच कूर्मकं वीजं डें॰ तं च वाराहवीजं डें॰ तन्नृसिंहकं वीजं डें॰ तं वामनयुक्तं त्रिवीज
डें॰ त रामयुक्तं वीजं कृष्णाय वीजं स्याकोल्किजेनयुग्मकं शालग्रामनिवासिनं दिव्यसिंहस्वयंभुयुक् पुरुषोडें॰ पुनो हृत्स्ववीजान्त्योयमनु
र्मतः नृसिंहवीजमत्स्याय पुनर्नृसिंहवीज कूर्माय॰ इत्यादि त्रिरिति विवार्ह वीजं रामाय पुनर्वीजं रामायेति हृत्तनमः ऋष्याद्याश्चयति
छंदो नृसिंहागदिताः क्रमात् षडदीर्घयुग्मवीजेन षडंगानि प्रकल्पयेत् मंत्रराजवदेवास्य ध्यानपूजादिकं भवेत् अंगान्ते चास्य मत्स्यादि
कावतारांश्च पूजयेत् अथ प्रयोगः अत्रिक्षमयेन नमः इत्यादिभिः पूजयेत् तथा॰ अयुतं प्रजपेन्मंत्रं साज्येन दधि घातन्तः जुहुयान्नदशांशेन तत्त
र्प्पणादि तत्तत्स्वचरेत्॰ काम्यकर्माणि चान्यानि मंत्रराजवदेव हि॰ अथ वीरनृसिंहस्य मनुरुत्तशोध्यते पुना प्रणवो हृद्भगवते शक्तियुग्मम स्तान
लवभूस्तथा वीरनृसिंहाय योर्न्वेति॰ वीरपदसिंहायपदयोः मध्येन इत्यर्थः तेन वीरनृसिंहायेति एवमग्रेपि॰ शक्तियुगं मायावी
जद्वयं स्वेगमनुन्यतः मंत्रान्तरमथो वक्ष्मि तस्यैवाशुफलप्रदं॰ प्रणवो हृद्भगवते वीरसिंहाय योर्न्वचं डें॰ तं ज्वालामालिपदं दीप्तदंष्ट्रं चडें॰ युतं अ
ग्निनेत्राय मर्वतिरन्तोन्नाय पदं वदेत् सर्वभूतविनाशं गतेन यांतेसर्वशत्रून् ज्वरं विनाशयेति सा इनयुग्मं दहहयं पचहयं वं युग्मं रक्षयुग्मं
चदेत्ततः वर्मास्त्राग्निवध्वीरनृसिंहस्य मनुर्मतः अथ मन्त्रान्तरं तस्य वक्ष्ये सर्वकामदं अग्निनेत्रायांतकं त्र पूर्व मंत्र उदाहृतः ततो वदेत्सर्वभू
तविनाशाय ततो वदेत् सर्वज्वरविनाशचनाय सर्वचदोषविनाशनाय हृतं हुं दहहयुक् पंचयुग्मकं वेथ रक्षयुग्मं पश्चान्मायां हुंफट्हि
धावधि एतन्मंत्रत्रयस्यापि विधानं सर्वमीरितं सर्वमीरितं मंत्रराजोक्तं नारनृसिंहवीजं वमहाययोर्न्वच हृदंतदशवर्णाः सान्नृसिंहामनु
हृन्नमः ऋषिस्त्ववामदेवाख्यो विराट्छंद उदाहृतं नृसिंहो देवताचास्य सर्वदेवाद्यवंदितः षट्दीर्घयुक्तस्ववीजेन षडंगन्यासमाचरेत्
ध्यानपूजादिकं सर्वमस्य पूर्ववदाचरेत् एवमन्य अष्टाक्षरलक्ष्मीनृसिंहवत् आदिपदेन पंचाक्षरेण तद्धोमद्रव्यादिकं टसते नदांतत्रव

र्णालक्तमिन्दुकेरन्वापि वर्णालक्षं दशालतं प्राप्यते तावंन्नृसिंहवीजं स्हेऽं·नंचभगवत्परं नरसिंहायमंत्रोयंत्रयोदशाभिरक्षरैः वामदेवोमुनिः
प्रोक्तोजगतीछंदईरितं देवतानरसिंहोत्रस्सवीजेनागकुस्मृतं ध्यानस्वजाजपाचीदिषडक्षाखदीरितंः तारंसहस्रारपदंन्वालातेवर्तिनेपद
नृसिंहवीजंहनयुक्कुद्वंफट्स्वाहांतिकोमन्त्रः एकोनविंशत्पूर्णोयंन्हहरेश्चक्रसंज्ञकः तारः प्रणवः नृसिंहवीजंसर्वोक्तं हनद्वयंहनहनइति
तथा· ऋषिर्ज्ञेयंनस्राख्यातंन्छंदोगायत्रमिष्यते सुदर्शनन्नृसिंहोस्यदेवतापरिकीर्तितः चक्रराजायहृत्प्रोक्तंज्वालाचक्रायवैशिरः जगच्चक्रा
यचशिखाकवचंतस्यसंमतं असुरांतकचक्रायस्त्राणश्चमहापरं सुदर्शनायेतिसमन्त्रःपंचांगसमुदीरितं·चक्रासनसमध्यस्थकालानिस
दृशद्युतिं चतुर्भुजंविष्टुन्नास्यंचतुश्चक्रंयुरंहरिं·कोटिभास्वत्समहृदर्णविनेत्रंचोग्रविग्रहं·ध्यायेत्ससंकुः रोगायज्वरभूतविनाशनं सर्वोक्तैवेस
वेपीठेस्वजयेडक्तवर्त्मना: अंगानिस्वजयेदित्तजयाद्याःस्वजयेत्कुमात·जयाचविजयापश्चादजिताचापराजिता विदिक्षुस्वजयेत्पश्चान्मदना
मोहिनीपततथा महाख्यासिद्धिसंज्ञाचपुरतःस्वजयेन्नतः कुस्माभोसितंदष्ट्रौतोद्वितीयावृत्तिरीरिता· इंद्रादिभिस्तृतीयास्याद्वज्रादिभिरम
तरं अथप्रयोगः तत्रप्रातः कृत्वादियोगपीठन्यासांतेमूलेनप्राणायामत्रयंकृत्वाशिरसिजयंतायऋषयेनमः मुखेगायत्रीछंदसेनमः
हृदयेश्रीनृसिंहायदेवतायैनमः इतिविन्यस्यचक्रराजायहृदयायनमः ज्वालाचक्रायशिर· जगच्चक्रायशिखा असुरांतकचक्रायकव
चा: महासुदर्शनायास्त्राय· इतिपंचांगमन्त्रान्मूलाभिमृष्टकरांगुलीषुविन्यस्यतेत्रवर्ज्यपंचदशादिपंचांगेषुचिन्यस्यध्यानादिपूर्वापचा
रांतेः गांनिसंपूज्य· दिग्दलेषुजयायै·विजयायै·अजितायै·अपराजितायै·विदिग्दलेषुमदनायै मोहिन्यै·महायै·सिद्ध्यै·इतिसंपूज्यलो
केशाचीदिसायुवज्रादीनिति तथा· रविलक्षंजपेन्मंत्रंतद्दशांशंकुलतिलैःशुभैः जुहेन्मुष्पेत्तर्पयेच्चचत्वारिंशत्सहस्रकं अपर्थः रविल
क्षंद्वादशलक्षंवा· तथा ब्राह्मणोजसमिछंतजूगणात्वीयभूतले· तस्मिन्देशेसमारोप्यसुदर्शननृसिंहकं मंत्रंसहस्रमावृत्यजुहुने
दैवस्यसन्निधौ· सहस्रंस्थलमंत्रेणस्यपामार्गसमिद्वरैः तद्भस्मतिलकंकृत्वानिर्गछेच्छत्रुसन्निधौ· दामवक्रकृतेशत्रून्समदृशेनात्र

संशयः अथ शत्रुमनुन्मन्तर्प्पणं चापि कारयेत् अयुतं जयमाप्नोति नात्र कार्य्या विचारणा अथोदुंबरपीठे तस्मै देवदेवं निवेश
येत् तस्याग्रे वह्निलेकुंडे होतृमाखादरी समित् अयुतं योहुताज्ञानमधक्षावाजितेंद्रियः जयमाप्नोति संवादे नित्यं परस्य
रामवत् तज्ज्ञमहाटकं पद्मरचयितान्नचक्रकं तेनांगुलीयकं कृत्वा जपहोमादिसाधितं धारयेद्दक्षिणहस्ते मंत्री रोगा
न्जयेद्दरीत् राज्ञः सकाशात्पूजां च लभते धारयन्सदा जलं त्रिसप्तमञ्जमंत्रं सर्वदद्रगदांतकं सर्वेन वेशिफानि क्वाथ्यं लवण
संयुतं स्पृष्ट्वा जमंत मजले कुलस्थलादि मासतः मासमेकं प्रतिदिनं दूर्वाहोमं सहस्रकं कृत्वा संपूजयेद्देवं राजयक्ष्मा प्र
णाशयति· तिलं वा मधुना वापि ताद्दृक् होमः प्रमेहनुत्· नेत्ररोगः सहस्रेण पयसा होमेन नश्यति· त्रिसप्तजप्ततोयेन क्षालितं
नेत्ररोगनुत् दशधा जप्ततोयेन करकेनैव सेचयेत् तावन्मंत्रितेनापि नवनीतेन लेपनात् समाहृवार्द्धसमाहं नाशयति
विसर्प्पकान् अपामार्गेण जुहुयान्नित्यं सप्ताहं रेशतं जप्त्वा तावन्नमस्कारं कुर्यात्मासमतंद्रितः अपस्मारादिकान्व्याधी
हान्सर्वान्विनाशयेत् षडंघ्रिः सुरितं कुंभं चंद्रमंडलमध्यगं· सुदर्शननृसिंहस्य तथा विग्रहधारिणं यथावच्चिंतयन्मंत्रसूज
येच्चोपचारकैः जप्ताशतं सहस्रं वा दृष्टेनैव सेचयेत् तथा स्पृष्टे होमसहस्रेण भस्म सर्व्वाङ्गे विहरेत् पद्मपंक्तिदलेदन हृदययुतं म
ध्ये त्साध्यं ध्रुवं मंत्राणि द्विश आलिख्य दलमवशातेति मंत्रहृहि· षट्कोणे निजबीजमभि मदनज्वालापरीतं लिखेदीप्सुजापहुतादिसा।
धितमिदं रक्षकं शत्रुहृत् अस्यार्थः त्रिकोणाभ्यंतरे षट्कोणांतं दंतदीर्घीदलकमलं वह्नित्रान्तकर्णिकायां शत्रुमध्ये अमुकं हन हन
इति शत्रुनामविलिख्य दशसु दलेषु ममसूत्ररेमंत्रं सविलिख्य षट्कोणेषु नृसिंहबीजं विलिख्य जपहोमपूजादिभिः साधितमेतद्यंत्रं श
त्रुनाशनं रक्षाकरणं भवति श्रीसारसंग्रहे अथ रामनृत्वं हेश्रेष्ठान्वेस्यवतंत्रके तत्र दोमंत्रराजस्य घडर्णः प्रोच्यते धनागणपत्येयमेरे
कृपाकृत्येवध भीष्टदः वेलवे अपि सर्वे श्रीराममंत्रः फलाधिकः गाणपत्यादिमंत्रेषु कोटिकोटिगुणाधिकः मंत्रालेशपिनायाम

विद्या० २८
व

६२८

628

फलदोयषडक्षरः षडक्षरोयंमंत्रःस्यात्सर्वाघौघविनाशनः मंत्रराजइतिप्रोक्तः सर्वेषामुत्तमोत्तमः दैन्यंदिनंचदुरितंपक्षमासर्त्तुवर्ष
जं सर्वंदहतिनिःशेषंतूलाचलमिवानलः ब्रह्महत्यासहस्राणिज्ञानाज्ञानकृतानिच स्वर्णस्तेयसुरापानगुरुतल्पायुतानिच स
र्वाण्यपिप्रशमंयान्तिमंत्रराजानुकीर्तनात् ब्राह्मणक्षत्रियवैश्यशूद्रस्त्रीणामपिकल्मषं संचितोपिनरोमोहाद्यद्यत्तदपिनाशयेत् यो
मारणपुरश्चरणंसंचितंदुरितंचयत् निःशेषंनाशयत्येवरामात्मामंत्रराजकः मद्यपानेनयत्पापंतदप्याशुविनाशयेत् गत्वा
तुमातरंमोहादगम्यांचापियोषितं उपास्यानेनमंत्रेणरामंतदपिनाशयेत् महापातकयुक्तानांसंगत्यासंचितंचयत् नाश
येत्तत्कथालापशयनासनभोजनैः पितृमातृवधोत्पन्नंबुद्धिपूर्वमघंचयत् निःशेषंनाशयत्येवकालात्रयसमुद्भवं तदनुष्ठा
नमात्रेणसर्वमेवप्रलीयते यत्प्रयागादितीर्थेषुप्रायश्चित्तादिकैरपि नैवापनुदितंपापंतदप्याशुविनाशयेत् कृच्छ्रैस्तमयरा
काद्यैर्नानाचान्द्रायणैरपि पापंचनापनोद्यंयत्तदप्याशुविनाशयेत् आत्मतल्पसुवर्णादिदानैर्बहुविधैरपि किंचिदप्यपरिक्षी
णंपापंतदपिनाशयेत् भूतप्रेतपिशाचाद्याः कूष्माण्डब्रह्मराक्षसाः दूरादेवपलायन्तेमंत्रराजप्रभावतः मालिन्यमपिसांकर्य
यच्चयावच्चहिब्राह्मणं सर्वंविलयमाप्नोतिमंत्रराजानुकीर्तनात् आब्रह्मवीर्यदोषाश्चनियमादिक्रमोद्भवाः स्त्रीणांचपुरुषा
णांस्युर्मंत्रेणानेननाशिताः शांतःप्रसन्नोवरदोक्रोधनोभक्तवत्सलः मंत्रराजसमोमंत्रोजगत्स्वपिनविद्यते सकामानंभक्ति
दोयंनिःकामानांचमुक्तिदः नृणामभयकामानांभुक्तिमुक्तिप्रदायक रात्यभीष्टंमहींसस्यांराजतेवामहीस्थितः अथ
वारक्षसांयस्मान्मरणंयातिसर्वतःइत्यादि अत्रैवषडक्षरमंत्रप्रभावकथनं सर्वेषामपिमंत्राणांसाधारणंबोद्धव्यं अथा
त्रैकाक्षरमारभ्यक्रमेणसर्वमंत्रान्तरंउद्धीयंते तत्रश्रीस्कंदयामले वह्निस्थंशयनंविष्णोरर्द्धचंद्रविभूषितः एकाक्षरोम
नुःप्रोक्तोमंत्रराजःसुरद्रुमः वह्निरेफः विष्णोःशयनंअनंतः आ अस्यार्थः तत्रैव रेफोग्निरहमेवोक्तोविष्णुःसोमोमउच्यते

मध्यगत्वावयोब्रह्मारविन्दाकारउच्यते ज्योतीषिसकलीकृत्यत्रीएयाकाशोविभुःस्वयं नादोपिधत्तेसन्मात्रंतत्रामेवपरमेश्वरीतिमिनि
सारसंग्रहे मूर्त्तिपंजरनामानंतत्वन्यासंचकारयेत् तथा·ब्रह्मामुनिःस्याद्गायत्रंछंदोरामोस्यदेवताः दीर्घाहृँद्व्युगांगानिकुर्याद्
हृद्यात्मनामंत्रः वह्न्यात्मनोरेफेण·सरस्वतीरमंदारवेदिकापंकजासते श्यामंवीरासनासीनंज्ञानमुद्रोपशोभितंवामोरुन्य
स्तत्करंसीतालक्ष्मणसंयुतं अवेक्ष्यमाणमात्मानमात्मन्यमिततेजसं शुद्धस्फटिकसंकाशंकेवलंमोक्षकांक्षया चिंतयन्न
रमात्मानंभानुलक्षंजपेन्मनुंभानुलक्षंद्वादशलक्षं तथा· वह्निर्नारायणोनाद्योजाठरःकेवलोपिच·केवलउत्यनेनदीर्घरादि
त्यमुक्तिंनतव्यंजनमात्रं पकाहारोकमरष्यादिसादायेनषडंगकं·तारमायारमानंगवाक्स्वबीजेश्चषड्विधः अष्टरोमंत्रराजः।
स्यान्सर्वाभीष्टफलप्रदः तारःप्रणवः मायाभुवनेश्वरीवीजं·रमाश्रीवीजं·अनंगःकामवीजं वाग्वाणीवीजंस्वउक्तंरामवीजं ३
ह्यक्षरश्चंद्रभद्रांतोद्विविधश्चाष्टरयरः ऋष्यादिसर्वंवक्ष्येमनेर्षाचविचक्षणाः ४ तथा·सप्रतिष्ठोरमोवायुहृत्पंचार्णोमनुःस्मृतः
प्रतिष्ठा आरमोरेफमकारो·वायुर्यकारःहृत्नमः विश्वामित्रोमुनिःप्रोक्तोपंक्तिश्छंदोस्यदेवता· रामभद्रोवीजंशक्तिःप्रथ
मार्णनतीक्रमात्·भ्रूमध्येहृदिनाभ्यूर्वोः पादयोर्विन्यसेन्मनुं षडंगंपूर्ववद्धामंत्रोर्णैर्मनुनाखिलं मध्येवतकल्पतरोमू
लेपुष्पलतासने·लक्ष्मणेनप्रगुणितमक्ष्णाःकोणेनसायकं अवेक्षमाणंजानकाहृत्तव्यजनमीश्वरं जटाभारलसच्छी।
र्षं श्यामंमुनिगणावृतं लक्ष्मणेनधृतच्छत्रमथवापुष्पकोपरि दशास्यमथनंशांतंससुग्रीवविभीषणं विजयार्थीविशे।
षेणावर्णलक्षंजपेन्मनुं ५ तथा स्वकामशक्तिवाग्लक्ष्मीनाराद्यःपंचवर्णकः षडक्षरःषड्विधःस्याच्चतुर्वर्गफलप्रदः
पंचाशन्मातृकामंत्रवर्णप्रत्येकपूर्वकाः लक्ष्मीवाग्व्यत्ययादिश्चताराद्यःस्यादनेकधा·श्रीमायामन्मथैकैकवीजाद्यं

विद्या० २८
व
६२९
629

नमातामन्त्रः चतुर्वर्णः स एव स्यात्स्वहर्णो वांछितप्रदः स्वाहांतो हुंफडंतो वा नत्यंतो वा भवेदयं मचतुर्वर्णः यः सर्वमंत्रः रामभद्र
रामचंद्र इत्येवं रूपो द्विविधः पंचाशद्वर्णस्ववीवीजस्सर्वस्वषडक्षरः तेन श्रीश्रीरामचंद्रः श्रीरामचंद्रेत्यादि पंचाशत् एवं वाग्वीजा
दिपंचाशत् कामवीजादिपंचाशत् एवं तारादिपंचाशत् इति स्थानद्वयं एवं श्रीश्रीरामभद्रेत्यपि तेन चतुः शतं अगस्त्योपि
रामइत्यपरो मन्त्रः चंद्रांतश्चैव भद्रांतः पुनर्द्विधा विभिद्यते पंचाशन्मातृकामंत्रवर्णप्रत्येकपूर्वकं लक्ष्मीवाङ्मन्मथादिश्च
सर्वत्र प्रणवादिकः श्रीमायेत्यादि सर्वीतो योनमोंतः स एव द्विधः सः स्वाहांतः षट्प्रकारः हुंफडंतः षट् एवमष्टादशभेदाः
तेनाष्टादशाधिकस्त्रतः शतं सप्तशतं रदनरूपवान्त्रिरामपात्मनुत्पन्नः षडक्षरभेदइति तथा ब्रह्मासम्मोहने शक्तिर्दक्षिणा
मूर्तिरेवच अगस्त्यः श्रीशिवः श्रीतामनयोनक्रमादिमे छंदोगायत्रसंज्ञ श्रीश्रीरामोदेवतामतः अथवा कामवीजादेर्विश्वामि
त्रोमुनिर्मतो छंदोदेव्यादिगायत्री रामभद्रोस्यदेवता वीजं शक्तिर्यथा सर्वं तद्वर्णान्विन्यसेन्मनोः श्रीवीजयुक्ताद्यधिकश
तस्यागस्त्यऋषिर्विश्वामित्रोवा कामवीजयुक्ताद्यधिकशतस्य सम्मोहनो विश्वामित्रो वा एवं वाग्वीजयुक्तस्य दक्षिणामू
र्तिर्विश्वामित्रो वा एतेन स्त्रवीजयुक्तस्य ब्रह्मैव मायायुक्तस्य शतद्वयस्य शक्तिरेव तथा स्वाहांतानां षस्याद् हुंफडंतानां षस्मा
च विश्वामित्र एव तिसंभूय द्वादशाधिकशतमंत्राणामपवेति तथा ब्रह्मरंध्रे भ्रुवोर्मध्ये हन्नाभ्यूपस्थपादयोः वीजैः षट्
दीर्घयुक्तैर्वा मंत्राणैर्वा षडंगकं ध्यायेत्कल्पतरोर्मूले स्वर्णमयमंडपे पुष्पकाख्यविमानांतः सिंहासनपरिच्छदे पद्मे
वसुदले देवमिंद्रनीलमणिप्रभं वीरासनसमासीनं व्याख्यामुद्रोपशोभितं वामोरुन्यस्तसीतालक्ष्मणासंयुतं सर्वाभरणसं
पन्नं वर्णलक्षं जपेन्मंत्रं वर्णलक्षं षट्लक्षं रामश्चंद्रभद्रांतो डें तोनतिपुतो हियाडें तमश्चतुर्थ्यंतः नतिनमः तारादिसहितः

दले   २३   नडु-

सोपिमंत्रस्त्वणादरस्त्वन्तः तारादयः षट्प्रभेदाः तैः सहितः सप्तविधः समासतस्तेनाष्टाक्षरो द्वादशप्रकारः तारायंतर्गतः सोपिनवार्णः
स्यादनेकधा॰ सप्तमार्णपवतारादिषण्मध्यगतेवैकैकेन संपुटितः सेनतनवार्णोपिद्वादशविधः तारं रामश्चतुर्थ्यंतः क्रोधास्त्र
वह्निवल्लभा॰ षडक्षरोयं परो मंत्रः ऋष्यादिः त्वडर्णवत् क्रोधकं अस्त्रं फट् वह्निवल्लभा स्वाहा॰ प्रणवीजं वदेन्मायां हृद्रामा
य पुनश्चता: शिवामो राममंत्रोयं वसुवर्णः स्वसुखप्रदः प्रणावीजं प्रणवः माया भुवनेशी बीजं॰ हृत् नमः नामाया स्वसुखप्रदः
भुक्तिमुक्तिप्रदः ऋषिः सदाशिवः प्रोक्तो गायत्रं छंद उच्यते शिवोमा रामचंद्रस्य देवताः परिकीर्तिताः दीर्घया माययांगानि तारः
पंचार्णप्रक्रया: ॐ नमो रामाय॰ क्रोह्र हृदयाय नमः नमो रामाय क्रौं शिरः इत्यादि प्रयोगः रामं त्रिनेत्रं सोमार्द्धधारिणं स्थू
लितं वरं भस्मोद्धूलितसर्वांगं कपर्दिनमुपास्महे रामाभिरामां सौंदर्यसीमां सोमावतंसिनीं पाशांकुशधनुर्वाणध
रां ध्यायेत् त्रिलोचनां॰ ध्यायन्नेवं वर्णलक्षं जपेत् त्रिमधुराप्लुतैः विल्वपत्रैः फलैः पुष्पैस्तिलैर्वा पंकजहुनेत् दशांशमिति शेषः॥
जानकीवल्लभं ङें॰ तः स्वाहांत इत्यड्मादिकः दशाक्षरोयं मंत्रः स्याद्वसिष्ठोस्य मुनिः स्वराट्॰ छंदश्च देवता रामः सीतापाणि
परिग्रहः आद्यवीजं ह्रिंठः शक्तिः कामेनांगक्रियासतेः ह्रिठः स्वाहा॰ कामेन षट्दीर्घयुक्तेन॰ शिरोललाटभ्रूमध्यतालुकंठेषु
हृद्यपि नाभ्यूरुजानुपादेषु दशार्णानि न्यसेन्मनोः अयोध्यानगरे रत्नचित्रे सौवर्णमंडपे मंदारपुष्पैराबद्धवितानेतोरणांचिते
सिंहासने समारूढं पुष्पकोपरि राघवं॰ रक्षोभिर्हरिभिर्देवैर्दिव्ययानगतैः शुभैः संस्तूयमानं मुनिभिः प्रह्वैश्च परिसेवितं सीता
लंकृतवामांगं लक्ष्मणेनोपशोभितं श्यामं प्रसन्नवदनं सर्वाभरणभूषितं ध्यायन्नेवं जपेन्मंत्रं वर्णलक्षमनन्यधीः वर्णलक्षं
दशलक्षं रामं ङें॰ तय नेर्वाणाय तेस्याड्ढंह्निसुंदरी धनुर्बाणाय स्वाहा पं देशाक्षरोयं मंत्रः स्यात्मुनिर्ब्रह्मा विराट् स्मृतः छंदोस्य दे

विद्या० २८
व०
६२०

630

वलाधोक्षो रामो राक्षसमर्दनः आपो बीजं द्विठः शक्तिस्तेनैवांगानि पूर्ववत् आद्यः रामिति तेनैवं कामेन वर्णन्यासं तथा ध्यानं यो
स्त्रंशेण कोविधिं दशाक्षरो मंत्रवत्‌ध्यानं चापबाणधरं स्मरेत् श्रीं ह्रूं भगवते रामचंद्रभद्राय स्वाहा पुनो अक्कारोणि हि विधो स्मृतोऽस्य ध्या
नादि पूर्ववत् रामति सहस्रं पूर्ववत दशाक्षरवत् श्रीं पूर्वं जयपमध्यस्थितं द्विधा रामनामच त्रयोदशार्णमिष्यादि पूर्ववत् सर्वकामदः
श्रीराम जयराम जय जय रामः पदत्रयैर्द्विरावृत्ते रंगध्यानं यथा रावणान्त मताः ह्रूं भगवते रामाय ङेन्तं महात्मनः पुरुषाय पदं
पश्चाद् हृदंतो ह्यष्टादशाक्षरः इत नमः विश्वामित्रो मुनिश्छन्दो गायत्री देवता मनोः दशास्यदर्पदलनो रामभद्रः प्रकीर्तितः तारं
वीजं नमः शक्तिः षडंगकल्पयेत्ततः मूलमंत्र कोशलेन्द्रं सत्यसंधनेन्तर रावणांतकनामानं सर्वलोकहितं तथा स्वाङ्गः प्रस
न्नवदनं चतुर्थ्यन्तं मसावदेत मूलमंत्रेण ह्रूं कोशलेन्द्राय नमः शिरः सत्यसंधाय नमः शिखा रावणान्तकाय कवचं सर्व
लोकहिताय नमः नेत्रं स्वाङ्गः प्रसन्नवदनाय नमः अस्त्रं नंदिग्रामस्योपवने भरतायत्त कोतुके रम्येः सुगंधिपुष्पाद्यैः वृन्द
हृदेश शोभिते तिः सार्ण भेरीपटहदशावितत्प्यादिभिः स्वने महत्तनत्येपरतो जयमंगलभाषिते पटीरद्रुमहरेण शीरकर्षु
रागुरुसंधिते नानाकुसुमसौरभ्यवाहिगंधवहाविते देवगंधर्वनारीभिर्गीयतीभिरलंकृते सिंहासनसमारूढं पुष्पकोप
रिराघवं सौमित्रिमीनासहितं जटामुकुटशोभितं चापबाणधरं श्यामं ससुग्रीवविभीषणं हत्वा रावणमायांतं कृतत्रैलो
क्यरक्षणं रामचंद्रं हृदि ध्याय तदशालक्षं जपेन्मनुं राममंत्रं महे सर्वं स्वाहान्तिः स्वयुक्तः परं वीरन्द्रपोन्नमपदं दशास्यांतक
मांततः मनोरत्नतोदेवि पञ्चाशद्वर्णयेभ्यः प्रियं अभिरेफः श्लोकरूपो मंत्रः द्वात्रिंशदक्षरो मंत्रो विश्वामित्रो मुनिर्मतो
छंदोनुष्टुप् देवता वा राम भद्रः प्रकीर्तितः चतुःकरण वेदाब्धि वस्वीरंगकल्पना करणानि चत्वारि वेदाश्चत्वारः वसवोष्टौ

रामभद्रनमहेष्वासो शिरः रघुवीर शिखा । नृपोत्तम कवचं दशास्यांतक र्मा वन्नेत्रं देहिदायपयसे श्रियमस्त्रं मूर्ध्नि भाले दृशोः श्रोत्रगण्डयु
ग्मे सनासिके आस्यदोःसंधियुगले स्तनहृन्नाभिमण्डले वपोमेढ्रं पार्श्वपादसंधिस्वर्णान्यसेन्मतोः दृशोः वर्णद्वयं गण्डयोश्च हृद्वच
नयुग्मपादान्तदोःपत्सुधयःषोडशाः सर्वांके ध्यानमत्रापि विलक्षं नियतो जपेत् । पीतवा चिंतयेद्रामं धनार्थी यो मनुं जपेत् सप्ताक्षरस्य भ
गवते च तद्ध्यी रघुनंदने । रक्षोघ्न विशदं तत्र द्वन्मधुरे इति वदेत्ततः प्रसन्नवदनङे । नवदेदमिततेजसे वलरामो च तद्ध्यान्तो विष्णुङे । नन्तितिततः
प्रोक्तो मालामनुः सप्तचत्वारिंशाद्भिरक्षरैः अमिततेजसे इत्यत्र एवं पदेन संधिः श्रुतरस्याप्यानपपन्नेः श्रु । मुनिः पितामहश्छंदोस्यादनु
ष्टुपदेवता राज्याभिषिक्तो रामश्च बीजशक्ती यथापुरा । यथापुरा तारन्नतीसमर्त्ते समदशावत्हृदुसंख्यैः षडंगकं तेन मां भगवते इत्
रघुनंदनाय शिरः रक्षोघ्नविशदाय शिखा मधुरप्रसन्नवदनाय कवचं अमिततेजसे नेत्रं । बलारामाय विष्णवे नमः अस्त्रं शिरस्यात
नवृत्ते वभ्रुमध्ये द्विहृयोरपि श्रोत्रयोर्घ्राणयोश्चैव गण्डयोरोष्ठयोरपि दंतयो रामादेशो च दोःपत्स्वप्यग्रकेषु च । कंठे हृदि स्तनहृद्वे
पार्श्वयोः पृष्ठयोस्ततः जठरे नाभ्याधिष्ठाने गुह्ये वर्णान्सविन्यसेत् ध्यानं दशाक्षरप्रोक्तं लक्षमेकं जपेन्मनुं । बिल्वैः प्रसूनैः पत्रैर्वा फलै
स्त्रिमधुरायुतैः मधुरत्रययुक्तेन पायसेनाथवाम्बुजैः होमं दशांशतः कुर्यात्तथा सर्वत्र तर्पणं रमासीता चतुर्थ्यंता स्वाहान्तोयं षडक्षरः
सीतामंत्रस्य कथितः स्वतंत्रो गणपरोपि च जनकोस्य ऋषिश्छंदो गायत्रं देवता मनोः सीता भगवती प्रोक्ता श्रीबीजं शक्तिरन्यके दीर्घस्वर
युताद्येन षडंगानि प्रकल्पयेत् पूजयेद्वैलवे पीठे ध्यायेद्राघवसंयुता स्वर्णाभामंबुजकरां रामालोकनतत्परां वर्णलक्षं जपेन्मंत्रमि
ष्टार्थसाधयेत्ततः रेफपूर्वं तमद्गृत्मसेंदुलक्ष्मणसंयुतं ङे । नोयलक्ष्मणमन्त्र नमः साचसमन्वितः अगस्त्य ऋषिरस्याथ गायत्रं छंद उच्यते
लक्ष्मणो देवता प्रोक्तो पं बीजं शक्तिरस्य हि । नमःस्वाहेति योगोद्विपुरुषार्थचतुष्टये । रेफपूर्वं लकारं द्विभुजं स्वर्णरुचिरतनुं पद्मा
निभेक्षणं धनुर्बाणकरं रामसेवासंसक्तमानसं । पूजानैलवपीठे सांगावरणवर्जिता । समलक्षं पुरश्चर्याततः सिद्धिस्तु साधयेत्

विधा० २८
व०
६३१
को
631

भवतेऽस्येदमेव स्यात्तु त्तमस्याप्यर्यं विधिः आदौ वा पश्चात्तनो वापि पूजायां सर्वथा स्नतएतेषामपि कर्त्तव्या भुक्तिमुक्ति समीप्सुभिः अंगनेत्रो
दितात्सत्तासाधाय्येनापि स्यदावि वेदद्वारावस्थायेति विस्मृते चपदभतः सीतापदसमुद्धृत्य वल्लभाय नतोवदेत् धीमहितिपितन्नोथत
तोरामः प्रचोदयात् एवास्वोढामगायत्रीभक्तानां भुक्तिमुक्तिदा जन्मप्रभृति यत्पापं देशाभिर्यातिसंक्षयं पुरश्चरणमानेनैवसह
स्रेण जयेन वा पुरश्चरणं स्यात्त्रवर्णलक्षजपावधिः यस्तु यावच्च पूजादि सर्वं स्ववंवदाचरेत् नारदिदेयागायत्रीमुक्तिमेव
प्रयच्छति पूजयेद्दस्ववपीठेमूर्तिंमूलेनकल्पयेत् श्रीसीतांदक्षिणेतेनसीतांपार्श्वेगतांयजेत् पार्श्वेवामेवामभागेस्मासीनामि
तिवचनात् ततोदक्षिणपार्श्वेसखायंलक्ष्मणंयजेत् वामपार्श्वेत्रिकोणस्यशार्ङ्गंदक्षिणतःशरान् वामादिकिंचिद्दृश्ये अग्रप
र्श्वेहेषुशार्ङ्गंशरानंगानि न हदिरिति पार्श्वयोःतथा अग्नीशासुरवायव्यमध्येदिक्षु वक्षजयेत् केसरेषुषडंगानिपूर्वमाह
त्रिरीरिता द्वितीयामादिभिः शक्ताद्यैश्चतुर्भिश्चसमशक्तिके आत्मावैवांतरात्माचपरमात्माचपरमात्मातत्त्नीयकः ज्ञानात्माचेतिदि
क्पत्रेचाग्नेयादिदलेषुच तिष्ठन्तिवप्रतिष्ठाचविद्या शांतिंयजेत्क्रमात् तृतीयावासुदेवाद्यैर्दलमध्येचोदिता वासुदेवः सं
कर्षणः प्रद्युम्नश्चानिरुद्धकाः श्रीश्चशान्तिश्चपाडीतिश्चातुर्थीचरतिस्मृता दिग्विदिक्रमतः पूज्यागयपुष्पादिभिः प्रिये च
तुर्थीवासुपत्राद्यैः पत्राग्रेपूर्वतः क्रमात् हनूमंतंससुग्रीवंभरतंसविभीषणं लक्ष्मणमंगदंशत्रुघ्नंजांबवंतंदलाग्रतः अ
ग्रेदक्षिणःपूर्वदिक्क्रमेणकृतांजलि सृष्टिजयंतंविजयंसुराष्ट्रंराष्ट्रवर्धनं अकोपंधर्मपालाख्यंसुमंतंचक्रमाद्यजेत् वशिष्ठं
वामदेवंचजाबालिंगौतमंतथा भरद्वाजंकश्यपंचकौशिकंवालिखिल्यंतथा नारदंसनकंचैवसनातनमतःपरं सनं
त्कुमारंचपूजयेद्द्वादशर्षींश्चतत्तणः नीलंनलंसुषेणंचमैंदंचशरभंततः द्विविदंचेदतगवाक्षंकिरीटंचकुण्डलं श्रीवत्सं

कौस्तुभं शंखचक्रं गदां च पद्मकं षोडशोर्च्चयेत्सर्वं दिक्क्रमेण कृतांजलिः ध्रुवो धरश्च सोमश्च आपश्चैवानिलोनलः प्रत्यूषश्च प्र
भासश्च वसवोष्टौ प्रकीर्तिताः वीरभद्रश्च शंभुश्च गिरीशश्च महायशाः अजैकपादहिर्बुध्न्यः पिनाकी चापराजितः भुवना
धीश्वरश्चैव कपाली च दिशांपतिः स्थाणुर्भगश्च भगवान्रुद्राश्चैकादश स्मृताः महायशाश्चापराजितः भगवानिति विशेषणं वरु
णः सूर्यो वेदांगो भानुरिन्द्रो रविस्तथा गभस्तीति यमः स्वर्णरेताश्चाथ दिवाकरः मित्रो विष्णुरिति प्रोक्ता आदित्या द्वादश क्रमा
त् धातारमने प्रयजेद्द्वात्रिंशत्तु दिता इमे अवाधेरष्टमी ज्ञेया द्वात्रिंशद्दलपद्मके अथायेर्भूगृहे बाह्ये नवमावरणं भवेत् तदस्त्रैर्वज्रशक्त्या
द्यैर्दशमावरणं स्मृतं अंगैरात्मादिभिर्वापि देवाद्यैर्वीपुजादिभिः स्रष्टादिभिर्लोकपालैस्तदस्त्रैर्वा यजेत्प्रभुं यद्वांगैर्वीपुजाद्यैः।
स्रष्टाद्यैश्च दिशाधिपैः तदस्त्रैश्च यजेद्देवं संतेपाची समीरिता। अथ प्रयोगः तत्र प्रातःकृत्यादि योगपीठन्यासांते मूलेन प्राण
यामत्रयं कृत्वा इत्यादि गिरामंत्रजपांते ॐ नमो भगवते रघुनंदनाय रक्षोघ्नविशदाय अमिततेजसे श्रीवत्साय रामाय विष्णवे नमः॥
इति मंत्रेण हृद्वारमभिमंत्र्योक्तविधिना स्नानादिकं कृत्वा संध्यावंदने प्रथमार्घ्यं पूर्णानंतरं पुनर्जलमादाय ॐ जानकीवल्लभाय स्वा
हेति मंत्रेण जलमभिमंत्र्य तज्जलं पीत्वाचमनादि तर्पणांतं कृत्वा प्राणायामादि सर्वं कृत्वा दाशरथाय विद्महे सीतावल्लभाय धीमहि
तन्नो रामः प्रचोदयात् इति रामगायत्रीं यथाशक्ति जपित्वा मूलमंत्रजपादि परतत्वांत पीठन्यासं कृत्वा मूलमंत्रेण प्राणायाम
त्रयं कृत्वा शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः मुखे गायत्रीछंदसे नमः हृदये श्रीरामदेवतायै नमः इति विन्यस्य प्राग्वद्विनियोगमुक्त्वा
रां हृदयाय नमः रीं शिरसे स्वाहा रूं शिखायै रैं कवचे रौं नेत्रे रः अस्त्रं इति करषडंगन्यासं कृत्वा शिरसि रां भ्रूमध्ये रीं हृदि मां
नाभौ यं गुह्ये नं पादयोः मः इति विन्यस्य प्रागुक्तमूर्तिपंजरन्यासं तत्त्वन्यासं च विधाय ध्यानादि मानसपूजांते स्ववर्णादिपटेकोक्त॥
मातृकोणगर्भमष्टदलपद्मं कृत्वा तद्बहिः पुनरष्टदलं तद्बहिर्द्वादशदलं तद्बहिः षोडशदलं तद्बहिर्द्वात्रिंशद्दलं तद्बहिश्चतुर्द्वा

सनातनाय सनत्कुमाराय

विद्या॰ २८ व॰

६२२

-632

रयुतंचतत्रस्त्रयमितिसृजावकंकृत्वापुरतःसंस्थाप्याभ्यर्च्यार्घ्यादिसृजनादिषु षोपचारांतेदेवस्यवामभागेश्रीसीतायैस्वाहासीतायै
नमः इतिसीतांसंपूज्य॰ दक्षिणभागेलक्ष्मणायनमः इतिलक्ष्मणंसंपूज्य दक्षिणेशत्रुघ्न किंचिद्देवस्यवामाग्रेशार्ङ्गायन
मः दक्षिणाग्रेओंशरायनमः इतिप्रधानार्चांकृत्वाग्न्वदंगानिसंपूज्याष्टदलेषु दिक्षुओंआत्मनेनमः ओंअंतरात्मनेनमः ओंप
परमात्मनेनमः ओंह्रींज्ञानात्मनेनमः कोणेषु ओंनिवृत्त्यैनमः ओंप्रतिष्ठायैनमः ओंविद्यायैनमः ओंशांत्यैनमः ततोदलमध्ये
षु ओंवासुदेवायनमः ओंसंकर्षणायनमः ओंप्रद्युम्नायनमः ओंअनिरुद्धायनमः विदिक्षुश्रियै॰ शांत्यैप्रीत्यै॰ रत्यै॰ द्वितीयाष्ट
दलेषु॰ हनूमते सुग्रीवाय॰ भरताय॰ विभीषणाय॰ लक्ष्मणाय॰ अंगदाय॰ शत्रुघ्नाय॰ जांबवते॰ अग्रेषुसृष्टये॰ जयंताय विजया
य सुराष्ट्राय राष्ट्रवर्द्धनाय अकोपाय धर्मपालाय सुमंत्राय॰ द्वादशदलेवशिष्ठाय॰ वामदेवाय जाबालाय गौतमाय भरद्वाजाय॰
कश्यपाय॰ कौशिकाय वाल्मीकये नारदाय सनकाय षोडशदलेषु नीलाय नलाय सुषेणाय मैंदाय शरभाय द्विविदाय चं
दनाय गवाक्षाय किरीटाय कुण्डलाय श्रीवत्साय कौस्तुभाय शंखाय चक्राय गदायै पद्माय॰ ततोद्वात्रिंशद्दलेषु ध्रुवाय धरा
य सोमाय आपाय अनिलाय अनलाय॰ प्रत्यूषाय॰ प्रभासाय वीरभद्राय॰ शंभवे॰ गिरीशाय अजैकपदे अहिर्बुध्न्याय॰ पिनाकिने
भुवनाधीश्वराय॰ कपालिने दिक्पतये॰ स्थाणवे भगाय॰ वरुणाय सूर्याय वेदांगाय भानवे इंद्राय रवये गभस्तिने यमाय॰ सुवर्णरे
तसे॰ दिवाकराय॰ मित्राय विष्णवे धात्रेनमः इतिसंपूज्यलोकेशाद्यादि सर्वंप्राग्वत्कुर्यादिति मंत्रांतराणांन्यासध्यानादिविशेषः
अर्चनंतुसमानमेव॰ सारसंग्रहे द्वात्रिंशद्देवतापूजानंतरंवषट्कारेचपुरतः प्रयजेत्सगुणत्रयं ततोमेषादिराशीन्प्रयजेन्ना
गाष्टकंततः अनंतोवासुकिः स्यात्तक्षककालःपद्मपद्मवच महापद्मस्तथाशंखः कुलिकश्चाष्टमःस्मृतः इत्यावरणांतरमुक्तं
एतच्चत्रिंशतिसंख्याकाद्वात्रिंशद्दलपद्माद्धिस्वत्रिंशतिदलपंकजदलेषु सुपूज्याः अधिकस्याधिकंफलमिति॰ तथा॰

५५ ५

षट्सहस्रं सहस्रं वा त्रिशतं शतमेव वा प्रत्यहं प्रजपेन्मन्त्री नोचेत्कामोऽस्य प्रयोगतः तथा सारसमं यद्वे षट्दलं तु केजपेन्मन्त्रं जुहुयात्तद्दशांशतः क
मलैर्मधुराभ्यक्तैरधितैर्मा सम्पूजिते तर्पयेत्सलिलैः शुद्धैः शीतलैश्चन्द्रवासितैः चन्द्रैः कर्पूरैः श्रीभिर्विकैः समभ्यर्च्य ब्राह्मणान्भोजा
नादिभिः गुरुमभ्यर्च्य विभवैस्तोषयेद्भक्तिसंयुतः नन्दाजयापकुर्वीत प्रयोगान्विजवाञ्छितान् धनायकमलैर्जातिपुष्पैश्चन्दनला
लितैः जुहुयादनाधिपवन्नीलोत्पलद्वनेनच वशायादृश्यमखिलविल्वपुष्पैर्यनाप्रये श्रायायकुण्डविधिवद्दग्निपूर्वोक्तवर्त्मना
तत्र देवं समावास्य जयेदुपचारकैः पंचभिर्वा षोडशभिः पूजोपकरणैः पृथक् पालाशान्स्वत्यरेवादिरोदुंवरापद्मेधयेत्सः त
त्र संपूजयेत्सम्यक्कुर्यादेवं मोक्षवर्त्मना लक्षां तदर्द्धमथवा जपित्वा तद्दशांशतः तिलैर्वा कमलैर्हुत्वा यद्यदिष्टं तदाप्नुयात् विल्व
प्रसूनैरैश्वर्यमेधितैर्मोऽहुतैर्भवेत् पलाशाकुसुमैर्हुत्वा मेधावी वेदविद्भवेत् हविर्भिश्च गुडूचीभिः प्रत्येकमपि वाहुतैः निरा
मयश्चिरंजीवी प्रभवत्येव न संशयः ध्यात्वाथ मन्त्रयं रामं सीतामपि रतिं स्मरेत् सर्ववश्यप्रयोगेषु जपहोमादिकर्मसु रामम
वोऽध्यातात्मस्मरन्नार्थप्रभक्तितः उपैति सदृशीं कन्यां लाजाहोमेन साधकः रामं विधिवदाराध्य ज्वलितेऽग्नौ प्रयोगवित्
मधुरत्रययुक्तेन पायसेन हुनेत्सुधीः सर्वाधिपत्यं वै तुष्टं भवेदेव न संशयः तिलैश्च तण्डुलैराज्यैर्हुत्वा लोकस्य पूजितः
आरात्संवत्सरं यावत्षट्सहस्रं दिने दिने जपेच्च जुहुयाद्भौत तद्दशांशाहुतं तथा श्रमेमेवान्नदो लोके सर्वेषामपि जायते
विल्वप्रसूनैः कुसुमैर्लक्ष्म्या विल्वदलैरपि हुत्वा तु सलभेल्लक्ष्मीरचिरान्मन्त्रसाधकः आराध्य राममर्णांभ्रमसलेवत्सरान्सुधीः
उदयाद्यावदस्तं स्यात्जपेन्मन्त्रमनन्यधीः फलं भवति तस्याऽपि देवानामपि दुर्लभं वैदुष्यमाधिपत्येन नृणामग्रमो भवेत् पौर्णिमा
यां निशीथिन्याउदयालमर्यविधोः संवत्सरं प्रकुर्वीत नृपहोमादिकं वपुः रात्रौ जपेद्दिवा होमं कुर्याद्देवापरेहति ब्राह्मणान्भोजयि
त्वा तद्व्रतमेतत्समापयेत् सोमसूर्यादिकं यस्तु व्रतं कुर्वीत मानवः भुक्तिं मुक्तिं चलभते इहलोके परत्र च रत्नपमेश्चवटकेस्यार

विद्या•२८
व•
६२२

633

क्षात्यैलेऽपि श्रभीष्टलोकवश्यार्थं जुहुयादर्चितेऽनले · राज्ये सर्वोपभोगार्थं जपेल्लक्षमनन्यधीः पद्मैर्बिल्वप्रसूनैर्वा दशांशं जुहु
यात्सुधीः समुद्रतीरे गोष्ठे वा लक्षजापी पुरोव्रतः पायसेनाज्ययुक्तेन हुत्वा विद्यानिधिर्भवेत् मंत्रदिक्स्वाधिपत्याय पञ्चाशत्काहा
रो जलान्तरे जपेल्लक्षं च जुहुयाद्बिल्वपत्रैर्दशांशतः तदेव पुनराप्नोति स्वाधिपत्यं न संशयः उपोष्य गंगादिजलान्तरस्थो रा
मं समाराध्य जपेच्च लक्षं हुत्वा दशांशं कमलैस्तिलैर्वा जपाप्रसूनैर्मधुरत्रयाक्तैः राजश्रियं विंदति मंदभाग्योऽप्यसंशयं राज्यव
सदास्थिरस्मात् रामं समाराध्य त्रयोदशतेच्च राज्यश्रियं विंदति मेरुवत्सः वैशाखे राघवं सूर्ये पञ्चप्रपन्ने तिमिषे च वणाः निरा
हारो जपेल्लक्षं मौनी पंचाग्निमध्यगः दशांशं कमलैर्हुत्वा सर्वभोगो भवेद्ध्रुवं माघमासे जले स्थित्वा कंदमूलफलाशनः
जपेल्लक्षं च जुहुयात्पायसेनार्चितेऽनले · दशांशं पुत्रपौत्राद्यैरुपेतैः साम्राज्यं श्रिय श्रीरामसदृशाः पुत्रः पौत्रोऽप्यस्य प्रजापति
वलिष्ठैः शत्रुभिर्मंत्री परिभूतोथ मानवः तदा दत्तहतेनाशु कामायानेवारणो यजेत् ध्यात्वा रघुपतिं क्रुद्धं कालानलमिवापरं
रणांगणे विपन्निवातान्दीप्तान्मार्गणाष्टहिभिः संहरंतं महावीरमग्रमेव रथस्थितं लक्ष्मणादिमहावीरैर्वृतं हनुमतादिभिः
कोटिकोटिमहावीरैः शैलवृन्दकरोद्धतैः वज्रीकरणाहंकारसमहारवैः नतद्भिरपि धावद्भिः समरे रिंगणं प्रतिः एवं ध्यात्वा
निराहारो मारणं परियोः पुनः जुहुयात्कालमलीपुष्पैर्दशांशं मंत्रसाधकः अत्यंतं समृद्धोऽपि न शत्रुर्वशमेष्यते वैरि
रणाग्रणं ध्यात्वा तथा तानेव हृद्गतान् विधाय सर्वं सर्वमनायासेन मारयेत् सीताहरणशोकाच्च द्वाश्चीभूतमवेत्य सं जपे
दथ पतिं ध्यायन्निराहारो जले वसन् दशांशं च तिलैर्हुत्वा लभ्येत्सत्रुसंहतिः निधाय वायुवीजांतेन नाम धामयेति च जपे
न्नक्तं निराहारो जुहुयाच्च तिलैरपि रामं ध्यात्वा विप्रलब्धं सीतान्वेषणकातरं श्रामपत्यविरसाज्जाड्यमपि वैरिणं
समुद्रतीरे लंकायां हेमसाकारमन्दिरे · सुग्रीवादिभिरत्येश्च देवैर्नारदादिभिः उपास्यमानं सदा धि ध्यात्वा देवसा।

लक्ष्मणं विभीषणायागताय ध्यात्वैनं शरणार्थिने: वरदं तं जपेल्लक्षं तज्जुहुयात्तंकजैरपि स्वस्थानमानयेच्छीघ्रं राजानमथवा
प्रभुं निमील्यचक्षुषी स्वेहाद्युपलभ्य पुनः पुनः प्रमोदयेत्ते सद्गमाचिरादात्मानलीप्रियं रामं ध्यात्वा जपेल्लक्षंदङ्कवार
क्तोत्पलैरपि समेमाद्दति वेगेन राजानमपि वा प्रभुं नारादिमुक्तये स्वरमादिर्मुक्तये तथा वाकिद्धये च वाग्बीजं प्रणवांते
नियोजयेत् मान्मथं सर्ववश्याय वदेत्त्रितयेत्पुनः नारांते चैव तन्मंत्री सर्वार्थे विनियोजयेत् श्रीस्कंदयामले॰ आदौ वि
रच्य षट्कोणं तन्मध्ये बीजमालिखेत् तद्बीजान्तरयः साध्यसाधकात्मान्तर्हईतः षष्टाधः साधकेकमेमयेतत्तत्पार्श्वी।
योः क्रियो रमाबीजं वतस्यांतत्सर्वं वेष्टयेत्ततः संमुखाभ्यां तताराभ्यां कोणेषु गमनुं लिखेत् षट्कोणपार्श्वयोर्माया
श्रीबीजे येषु मन्मथं षट्संधिषु चक्रंबीजं तत्सर्वं वेष्टयेत्ततः वाग्भवेन वह्निः पद्ममष्टपत्रं सकेसरं केसरेषु स्वरान्वर्णा
न्पत्रेषु विलिखेत्क्रमात् पत्राग्रेषु लिखेत्मालामन्त्रवर्णान्नृसिंहतात् पंचचात्पदले वायेषु नरसिष्टदलाब्जं तत्केसरेषु श्रीबी
जं देवेषु ह्यादक्षराणि च नारायणमनोर्वा स्यपद्मं द्वादशभिर्दलैः तत्केसरेषु चत्वारि चत्वारि विलिखेत्क्रमात् अकारादिक्ष
कारांतान्मातृवर्णान्सविंदुकान् शिष्टानंतेतद्दलेषु विलिखेत्परमेश्वरि वासुदेवमनोर्वर्णान्द्वादशैकैकशः क्रमात्
मायाबीजाद्यकेसरे॰ तत्पत्रेषु च वर्मास्त्रसंदंतान्द्वादशार्णकान् विलिखेत्तत्संधिषु तत्त्ववायुपुत्रादिबीजकान् द्वात्रिंशद्दलसंयु
क्तंपद्मं कतनाथतद्वहिः तन्मूलेषु लिखेत्क्लींकारमाश्रीबीजकानि च॰ रामानुष्टुभमंत्रार्णान्नृसिंहानुष्टुब्वर्णकान् विलिख्यैकैक
शोदेवि विलिखेत्तदनंतरं पत्राग्रेषु च मंत्रतत्त्ववर्षदीपितरूद्धयं वह्निर्भूपुरमालिख्य वज्राष्टकविराजितं नृसिंहबीजं तद्दिक्षु वारा
हकोणकेषु च लिखेत्क्लीं राममयं तद्बहिः सर्वपंचेत मोतनम साधितं जपहोमाभ्यां होमसंपातसेकतः ष्टंतंशिरसि मावा।।

हावापुरारोग्यदं नृणां रत्नाकरं नृणां महेशानि महदैश्वर्यवर्द्धनं· वंध्यानामपि नारीणां पुत्रदं मखदं परं भुक्तिमुक्तिप्रदं चैव
गोपनीयं सुरेश्वरि यस्मै कस्मै न देयं च त्रिषु लोकेषु दुर्लभं किं वहूक्तेन देवेशि सर्वदं नात्र संशयः अस्यायमर्थः षट्कोणं
कृत्वा तन्मध्ये श्रीरामवीजं विलिख्य तत्सर्वमन्योन्याभिमुखप्रणवाभ्यां संवेष्ट्य षट्कोणेषु षडंगमंत्रानालिख्य षट्कोण
पार्श्वयोर्वामे मायां दक्षिणे श्रीवीजं च विलिख्य तत्कोणाग्रेषु कामवीजं विलिख्य षट्कोणसंधिषु वीजमालिख्य तद्बहि
र्वृत्तद्वयं कृत्वा तदंतरालवीथ्यां वाग्भववीजानि निरंतरं वृत्ताकारेण विलिख्य तद्बाह्येष्टदलं कृत्वा तत्केसरेषु द्वंद्वशः स्व
रान्विलिख्य तद्दलेषु कचटतपयशलाख्यानष्टवर्गानालिख्य तत्पत्राग्रेषु पूर्वोक्तमालामंत्रवर्णान्षट्षट्समालिख्यांतिम
पंचवर्णानालिख्य तद्बहिः पुनरष्टदलं कृत्वा तत्केसरेषु श्रीवीजं दलेषु नारायणाष्टाक्षराणि विलिख्य तद्बहिर्द्वादशकमलं।
कृत्वा तत्केसरेषु मातृकावर्णाश्चतुरश्चतुर आलिख्य तद्दलेषु वासुदेवद्वादशाक्षराणि एकैकशो विलिख्य तद्बहिः षोडशद
लकेसरेषु मायावीजं प्रतिकेसरं विलिख्य दलेषु पूर्वोक्तद्वादशाक्षराणि द्वादशदलेषु विलिख्यावशिष्टदलचतुष्टये हुं
फट्नमः इति वर्णचतुष्टयं प्रतिदलमेकैकं विलिख्य तद्दलांतरालेषु प्रागुक्तदन्त्मदोयष्टकस्वष्टाद्यष्टकपोर्नृमान्वराणि
सर्वाह्नि लिखित्वा तद्बहिर्द्वात्रिंशद्दलेषु पूर्वोक्तश्लोकरूपद्वात्रिंशदक्षररामर्मत्रार्णान्नृसिंहद्वात्रिंशदक्षरवर्णांश्चैकैकशो।
विलिख्य तत्केसरेषु प्रतिकेसरं शक्तिश्रीकामवीजानि विलिख्य पत्राग्रेषु प्रत्यग्रं वषडिति विलिख्य तद्बहिश्चतुरस्रं वज्रा
ष्टकयुतं कृत्वा तच्चदिक्षु कोणे नृसिंहवीजं विदिक्षु वाराहवीजं विलिख्येदं सर्वमंत्रफलदं भवति सारसंग्रहे दहनपुरयु
गे वरमावीजे विलिख्य तत्साध्यसमन्वितं च वीजेष्टत्रमिदमणुवर्णाकेश्वशिष्टक्तदन्नदशाक्षरमंत्रवर्णावीजं षडपि वर

दयाद्यमन्त्र्यकोणेविलिखेत्तुशक्तिरमेवकोणपार्श्वेकवचंमन्त्रमथोलिखेत्तदग्रेवसुदलेकेसरगानद्दिशस्वरांश्च· चटत्तुपरिमित
वर्णकोश्चमालामन्त्रस्यभवेत्सतदंतिमेदिमोंश्च कमस्त्वलिपिहृत्तंथा राध्रेरस्यादिशिन्हरेश्चवराहवीजमस्त्रे जपहोमादि।
नासम्यक्साधितंयंत्रमुत्तमं सर्वेष्टफलदंमोक्षदायकंश्रीकरंपरं अस्यार्थः षट्कोणंविरच्यतन्मध्येकामवीजोदरे।
श्रीरामवीजंप्राग्वत्संसाध्यंविलिख्यावशिष्टमूलमन्त्रवर्णैरावेष्टयतद्दिक्षुहुंजानकीवल्लभायस्वाहेतिमंत्रेणावेष्टयेत्।
कोणेषुप्राग्वत्षडंगमंत्रानालिख्यषट्कोणपार्श्वयोर्वामदक्षिणयोर्मायावीजंचैकैकशोविलिख्यकोणाग्रेषुहुंरत्यो।
लिख्यवहिरष्टदलकमलंकृत्वातत्केसरेषुद्वंद्वशःस्वरानालिख्यतद्दलेषुप्राग्वन्मालामंत्रवर्णानालिख्यवहिर्द्वंद्वयंकृ
त्वातदंतरालवीथ्यांकादिक्षांतवर्णैः सबिंदुकैरावेष्टयवहिश्चतुरस्रंकृत्वातत्सदिक्षुनृसिंहवीजंकोणेषुवराहवीजंचलि
खेदितियंत्रमुक्तफलदंभवति तथा षट्कोणप्रणवंचसाध्यसहितंमूलाख्यमस्त्रिष्वथोसंधिष्वंगमनूंश्चशक्तिमदनौ
षट्कोणपार्श्वेलिखेत् किंजल्केषुकलाद्दिशश्चदलगंमालाणुषट्वर्णकंचान्त्यंचान्यदलेदशार्णमनुनाकाद्यैष्टेना।
भूस्थितं दिशिविदिशितुनृसिंहवराहकौलिखेत्तद्भूर्जदलकृतंकोऽपिवे राजतेयन्त्रंसाधितमुत्तमंविभवकीर्तिरमा।
विजयप्रदः अस्यार्थः तत्रषट्कोणंकृत्वातन्मध्येसाध्यंप्रणवंविलिख्यकोणषट्केमूलमंत्रस्यषडर्णानालिख्यषट्कोण
संधिषुषडंगमंत्रानालिख्यषट्कोणपार्श्वयोः शक्तिवीजंस्ववामदक्षिणेकामवीजंवालिख्यवहिरष्टदलकमलंकृत्वा
तत्केसरेषुद्वंद्वशःस्वरान्दलेषुप्राग्वन्मालामन्त्रवर्णांश्चविलिख्यतद्दिक्षुहृदयंकृत्वाभ्यंतरवीरणादशार्णरमंत्रेणाष्टा
वीकृत्यनावेष्टयवासवीथ्यांकादिक्षांतवर्णैरावेष्टयवहिश्चतुरस्रंकृत्वातत्सदिक्षुनृसिंहवीजंविदिक्षुवाराहवीजंवि।

विद्या·२८
व·
६३५
635

लिखिदेतघंत्रमुक्तफलदंभवतीति श्रीब्रह्मोवाच वंदेरामंजगद्वंद्यंसुंदरास्यंशुचिस्मितं कंदर्पकोटिलावण्यंकामितार्थप्रदा
यकं १ भास्वत्किरीटकटककटिसूत्रोपशोभितं विशाललोचनंभ्राजत्तरुणारुणकुंडलं २ नीलजीमूतसंकाशंनी
लालकधृताननं ज्ञानमुद्रालसद्दक्षबाहुंज्ञानमयंविभुं ३ वामजानूपरिन्यस्तवामबाहुजकरेरुहं वीरासनेसमासीनं
विद्युत्पुंजनिभांबरं कोटिवीर्यप्रतीकाशंकोमलावयवोज्वलं जानकीलक्ष्मणाभ्यांचवामदक्षिणशोभितं ५ हनुम
द्विषुग्रादिकपिमुख्यैर्निषेवितं दिव्यरत्नसमायुक्तसिंहासनगतंप्रभुं ६ प्रत्यहंप्रातरुत्थायध्यात्वैवंराघवंहृदि एभिः
षोडशभिर्नामपदैःस्तुत्वानमेद्धरिं ७ नमोरामायशुद्धायबुद्धायपरमात्मने· विशुद्धज्ञानदेहायरघुनाथायतेनमः ८
नमोरावणहंत्रेतेनमोवालिविनाशिने नमोवैकुंठनाथायनमोविश्वस्वरूपिणे नमोयज्ञस्वरूपाययज्ञभोक्त्रेनमो
स्तुते योगिध्येयाययोगाययपरमानंदरूपिणे १० शंकरप्रियमित्रायजानकीपतयेनमः यइदंप्रातरुत्थायभ
क्तिश्रद्धासमन्वितः षोडशैतानिनामानिरामचंद्रस्यनित्यशः पठेद्धितात्मरेन्नामसपदस्याद्धृतनमः १२ श्रीरामेभक्तिरतु
लाभवत्येवहिसर्वदा जगत्पूज्यःसर्वजीवेष्ठरामभद्रप्रसादतः १३ मरणेसमनुप्राप्तेश्रीरामंसीतयासह हृदिसंस्थापनेन
सुमित्रात्मजसौमित्रिणासह १४ नित्यंचपररात्रेषुरामंस्मेमासमाहितः मुच्यतेनरस्मृतिंजन्मामृत्युदारिद्र्यपातकैः १५
इतिश्रीब्रह्माण्डपुराणेब्रह्मनारदसंवादेरामानुस्मृतिः संपूर्णः॥ मारुतसंग्रह॥ आंजनेयमंत्रलोकेभुक्तिमुक्तैककार
णंः प्रकाशितः शंकरेणलोकानांहितमिच्छता· भूतप्रेतपिशाचादिडाकिनीब्रह्मराक्षसाः दृष्ट्वावशाःपलायंते
मंत्राउष्टाननत्परान् चतुष्पाहिसपस्मारान्षड्विंशमिरतिग्रहान शांतिशिशुग्रहान्तहात्रिषष्टिब्रह्मराक्षसान् गंधर्वा

द्वादशानथाभूतानानाविधान्ग्रहान् समवाराजपक्ष्माणंतथावाहविषज्वरं चतुर्विंशद्धिर्यंघोरंमन्यादंशानसंख्यकान् डाकिनी
त्यादिकानन्यास्मरणादेवनाशयेत् गुटिकापादलेपंचरसंचैवरसायनं खड्गंसदंजनंचैवखेचरंपादुकादिकान् विद्वेष
णंमारणंचैववश्यमाकर्षणंतथा उच्चाटनंमोचनंचसमहीपाधिपत्यकं विद्याधराणांसर्वेषांचक्रवर्तीनसंशयः प्रणवं
सर्वमुच्चार्यनमोभगवतेपदं ॐंजप्रस्फुटसंयुक्तंपराक्रमपदंवदेत् तथाक्रान्तपदोपेतंदिङ्मण्डलमुदीरयेत् यशो
वितानधवलीकृतजगत्पदंवदेत् वितयापपदंवज्रदेहरुद्रावतारकः संवुध्यंतपदंलंकापुरीदहनमीरयेत् उदधिलं
घनंचापिदशग्रीवकृतान्तकं सीताश्वासनशब्दंचवसूजनागर्भसंपदं भूतातेरामलक्ष्मणानंदकरमीरयेत् क
पिसैन्यप्राप्रदांतकारसुग्रीवसापदं धारणातुपर्वयदंतोत्पादनपदंवदेत् वालब्रह्मपदंचारिरोगगभीरपदंवदेत् ॥
शाव्यसर्वग्रहंमोक्षाविनाशयमथोच्चरेत् सर्वज्वरहरंडाकिनीविध्वंसनमीरयेत् नमस्कारसमुच्चार्यमहामायात्रिक
च्चरेत् एभिःसर्वविषपश्चाच्छ्रसर्वबलपदं ज्ञोमयोतेवमेसर्वकार्यगिणसाधयद्वयं वमीस्यात्प्रगतोयहनुमन्मंत्र
ईरितः ऋषिरीश्वरएवास्यादनुष्टुप्छंदउच्यते हनूमान्देवता प्रोक्तः सर्वाभीष्टफलप्रदः नमोभगवतेवाजयायाने।
नडन्मतं रुद्रमूर्तयइत्येवंशिरोमंत्रउदाहृतः ॐनावायुसुतस्थायशिखामंत्रउदीरितः अग्निगर्भायचततः कवचाणएवं
ततः स्फटिकाभस्वर्णकांतिहिभुजंचकृतांजलिं कुण्डलद्वयसंशोभिमुखाम्भोजंस्मरेत्मनुः प्रजानुदेवसुवेषपीठेशैवेवा
विदर्थीनवै आहतानिवितानिसर्वविद्विष्टप्रदनादिभिः अयुतंचपुरश्चर्यारामस्याग्रेशिवस्यवा द्रव्यानुक्तोहृतहोमेर
तिकपिलवचनात् तनेनैवदशांशहोमः तर्पणमार्जनादिवः नमोभगवतेअंजनेपायसूते रुद्रमूर्तयेशिरः वाद्य।

विद्या· २८
व·

६३६

636

स्तताय शिवा अग्निगर्भायुकवचं रामद्रपायते नं ब्रह्मास्त्रनिवारणाय अस्त्रं इति करषडंगन्यासः जितेंद्रियव शक्राशी हनुमद्ध्यान
तत्परः रुद्ररोगनिहत्यर्थं मष्टोत्तरशतं सुधीः जप्त्वा विदितमेकांते भ्यो मुच्येत तत्क्षणात् रुद्रभूतप्रशांत्यर्थं शतमष्टोत्तरं पुनः दिनत्रय
मथो जप्त्वा भूतानां मुच्यते भयात् भूतप्रेतपिशाचादिशांतये ष्टोत्तरंशतं जप्त्वा वनतत्क्षणान्मुक्तो भवेदेव न संशयः महारोगा
दिशांत्यर्थं मष्टोत्तरसहस्रकं जप्त्वा तरमात्स्रमुच्येत निशीचर्नियताशनः जयामिकांदिग्णराजां प्रसादतेपानवर्त्तते · ध्याये
तचाज्ञहंतारमयुतं नियताशनः जयं नियतमाख्येवजपेद्दुर्ज्जयमत्परिं सम्यकरामसुग्रीव साधयतारं स्मरन्सुधीः अयुतेनव
विछिन्नासंधिमाप्नोत्यसंशयं लंकायादाहकं ध्यायं जपन्नयुतसंजसा· शाङ्गराष्ट्रदहेदेव दुग्धाच्चावपि संस्थितं जयापरिपु
संयानासस्मादन्यो निवर्त्तते ध्यायेत चाज्ञहंतारमयुतं नियताशनः जयं नियतमाख्येवजपेद्दुर्ज्जयमत्परिं सम्यक्करामसुग्री
वसाधंतारं स्मरन्सुधीः अयुतेनव विछिन्नामधिमाप्नोत्यसंशयं लंकापादाहकं ध्यायं जपन्नयुतमंजसा· शाङ्गराष्ट्रं दहेदेव।
दुग्धाच्चावपि संस्थितं जयापरिपुसंयानोमस्मादन्यो न विद्यते युक्तगेहरून्मंतसर्वदेवप्रपूजयेत् मंदिरं मंत्रिणात्स्यभेव।
लक्ष्मीरचंचला दीर्घमायुर्भवेदेव सर्वत्रविजयी भवेत् भ्रीयेन सारे मध्ये तारं स्वरयुगललसत्केसरे चाष्टपत्रे यंत्रस्यार्णान्लवि
धिमितान् जभेतताणैः पीतं मालामनवरमिहतं भूपुरस्याहनूमयंत्रं चोरयहस्क्रिमिगदध्वंसिरक्षाकरंच अस्या
र्थः अष्टदलपद्मं कृत्वा तन्मध्ये समाध्यं प्रणवं विलिख्य तत्केसरेषु स्वरान्द्विशः आलिख्य दलेषु वक्ष्यमाणहनुमन्मंत्राणां वत्त्र
रो विलिख्य वहिर्हत्तयोरंतराले ककारादिक्षकारांतवर्णैरावेष्ट्य वहिर्हतयोरंतराले ककारादिक्षकारांतवर्णवीथ्यावत्या।
माणहनुमन्मालामंत्रेण संवेष्ट्य वहिश्चतेरस्रं कुर्यादेतत् उक्तफलकृदिति नमो भगवते पवनात्मजाय पराद्यव प्राणस

५८

मायलक्ष्मणप्राणदात्रे सीतादुःखविनाशनायरावणदर्पघ्नायसर्वदुष्टविनाशनायरिपुचोरव्याघ्रवराहहस्तिमियतंगादिदुष्टसत्व।
विनाशनायहुंफट्स्वाहा॰ अयंदलेषुदेव्यामंत्रः नमोहनूमतेतुभ्यंनमोमारुतसूनवे॰ नमःश्रीरामभक्तायश्यामश्यामायतेनमः
नमोवानरवीरायसुग्रीवसख्यकारिणे लंकाविदाहनार्थायहेलासागरतारिणे सीताशोकविनाशायराममुद्राधरायचरा
वणान्तकुलच्छेदकारिणेतेनमोनमः मेघनादमखध्वंसकारिणेतेनमोनमः अशोकवनविध्वंसकारिणेभयहारिणे वायुपुत्रा
यवीरायआकाशोदरगामिने वनपालशिरश्छेत्रेलंकाप्रासादभंजिने ज्वलत्काञ्चनवर्णायदीर्घलांगूलधारिणे वायुपुत्रायवीरा
यआकाशोदरगामिनेवनपालशिरश्छेत्रेलंकाप्रासादभंजिने ज्वलत्काञ्चनवर्णायदीर्घलांगूलधारिणे॰ सौमित्रिजयदात्रे
चरामभक्तायतेनमः अक्षस्यवधकर्त्रेचब्रह्मशक्तिनिवारिणे सर्वगेयमहाशक्तिवानरदैत्यविनाशिने रक्षोघ्नायरिपुघ्नायभूतघ्ना
यतेनमोनमः ऋक्षवानरवीरौघप्राणदात्रेनमोनमः परसैन्यबलघ्नायशस्त्रास्त्रघ्नायतेनमः विषघ्नायद्विषघ्नायज्वरघ्नायतेन
मोनमः नखायुधायभीमायभक्तत्राणैककारिणे परप्रेरितमंत्राणांयंत्राणांस्तंभकारिणे पयःपाषाणतरणकारणाय
नमोनमः बालार्कमण्डलग्रासकारिणेभवतारिणे नखायुधायभीमायदंतायुधधरायच विहंगमायसर्वायवज्र
देहायतेनमः कौपीनवाससेतुभ्यंराममक्तिरतायच॰ दक्षिणाशाभास्करायशतचंद्रोदयात्मने कृत्याक्षतव्यथाघ्नाय।
सर्वक्लेशहरायच॰ स्वाम्याज्ञापार्थसंग्रामसंख्येसंजयधारिणे भक्तानांदिव्यवादेषुसंग्रामेजयदायिने॰ किल्किलाबु
बुकोच्चारघोरशब्दकरायच सर्वाग्निव्याधिसंस्तंभकारिणेवनचारिणे सदावनफलाहारसंतृप्तायविशेषतः महार्णवशि
लाबद्धसेतुबंधायतेनमः वादेविवादेसंग्रामेभयेघोरेमहावने सिंहव्याघ्रादिचौरेभ्यःपठेल्लोकेभयंनहि॰ दिव्येभूतभयेव्या।

विद्या०२८
व०
६३६
637
गोपीजनवल्लभाय

धौ विघ्नं स्थावरजंगमे राजशत्रुभये चैवोग्रेनद्याग्रहभये षु च जलसर्पमहादाहे द्वेषो दुर्भिक्षे ब्रह्मसंभवे । पठं स्तोत्रं प्रमुच्येत भयेभ्यः स
र्वतो नरः तस्मात्काम्यमभयं तालिङ्ग्न्तु मत्त्वपाठनात् एककालं त्रिकालं वा पठन्नित्यमिमं स्तवं सर्वान्कामानवाप्नोति नात्र
कार्य्या विचारणा विभीषणकृतं स्तोत्रं तार्क्ष्येण समुदीरितं ये पठिष्यन्ति भक्त्या वै सिद्ध्यस्तत्करे स्थिताः इति कृष्णस्तुतिः
श्रीसारसंग्रहे । श्रीगोपालमनं वक्ष्ये सर्वसंपत्प्रदायकं ग्रहरोगविषाविघ्नव्याधिदारिद्र्यनाशनं पुत्रमित्रकलत्रादिभोग
मोक्षफलप्रदं विद्याविभवदं नृणां विशिष्टैकविनाकरं समस्तवनिताचित्तराजवश्यकरं परं पंचांतको धरातांतो लोहि
तोथ त्रिमूर्तियुक् चतुराननमेषो च वह्नीशश्च ततः परं पिनाकीशाङ्ग्यं भूयो हिरण्यं शार्ङ्गदीर्घवान् बली चंद्रस्तथा दीर्घो
नकुलीशश्च कांतियुक् मंत्रोदशाक्षरः प्रोक्तो गोपालस्य महात्मनः विष्णुपादाब्जहंस भक्तिहृद्दिकरः परः पंचांतकः ग
श्च धरांतश्च श्रुतेयस्तुमः तेन । गोलोहितः पकारः त्रिमूर्तिः ईतनपीचतुराननः जः मेषः न वह्नीशो च पिनाकीशाङ्ग्यं
तः हिरण्डः भदीर्घः श्रातेन भा वाली । यचंद्रः सस्तव्यादीर्घः आपतेः स्वानकुलीशः हः कांति । श्रातेन हा । गोपालयन्त्यावि
लुं लोकं गोपयेत्स्वरूपं परं तेन गोपीसमाख्याता प्रकृतिर्मूलकारणं । यतो पिजायते विश्वं जनशब्देन गयते श्रास्र
यत्वेन वै गोपीजनयोः प्रवरणादयं वल्लभः प्रोच्यते तत्तो नित्यानंदमहोज्ज्वलं स्वाहाशब्देन चात्मानं महत्सु प्रापयाम्यहं इत्यायो
त्यात कार्थी शो विष्णवे परमात्मने । मंत्रार्थो विष्णवेनाथे साधकस्य भवेद्ध्रुवं विघ्नरक्षणे सामर्थ्यं स्यातोवा निगद्यते गोपाः
जनपदे नास्पतात्माभिन्नस्य वल्लभः प्रभुप्रियइतिख्यातं स्वाहार्थः एवं वक्ष्वेत गोपांगनाप्रियायास्मै स्वात्मानं च स्वकीयको
जुहोमि स्वगुरोब्रह्मणीथं मंत्रनिरुक्तयः नारदोस्य मुनिः प्रोक्तो विराट्छंद उदीरितं । देवतानंदपुत्रोत्र कृष्णो दैत्यविघातकृत

५५

कलमायाशिरोभिर्लकवीजंमंत्रस्यकीर्तितं शक्तिःस्वाहासमाख्यातामंत्रवर्यस्यदेशिके: धर्मार्थकाममोक्षाणांविनियोगोभवेदि
ति कुलप्रतिकृतिरित्युक्तोदुर्गाधिष्ठातृदेवता: आचक्रेणविचक्रेणसचक्रेणततःपरं त्रैलोक्यलक्षणाधेनचक्रेणतदनंतरं
असुरांतकचक्रेणचतत्र्यंगुलपंचभिः स्वाहांतैर्जातिसंयुक्तैःपंचांगानिप्रकल्पयेत् हृदयेशीर्षचक्रेचैवशिखायांकवचे
तथा अस्त्रेणपार्श्वद्वयेकटाघपृष्ठेमूर्द्धेतिचक्रमात् मंत्राणांविन्यसेन्मंत्रीदिक्षुतान्नामसंयुतान् करयोर्मध्यतःपृष्ठेनयोः॥
पार्श्वेचमंत्रवित् प्रणवाद्यन्तदंतेचवर्गपंचकेदशवर्णकं ध्रुवसंपुटितैर्वर्णैर्दशभिश्चनमोयुतैः दशांगुलिषुविन्यस्येत्त्रिवर्ग
व्याप्तितोवुधः दक्षिणांगुष्ठमारभ्यवामांगुष्ठावधिन्यसेत् मंत्रसंपुटितैर्वर्णैर्दशभिश्चनमोयुतैः दशास्यनिविन्यसेत्तम
त्रवर्णान्न्यसेत्क्रमात् अनुलोमेनमंत्राणांसंहारयोजपेद्बुधः मंत्रवर्णास्तथाष्टौप्रतिलोमेनयोजयेत् उद्भवःष्टवव
स्तायोन्यासवक्ष्मिसमासतः पृथिवीजलतेजांसिवायुराकाशकंतथा अहंकारोमहत्तत्त्वंप्रकृतिःपुरुषःपरः नामानिदशा
तत्वानांस्थानेष्वेषुप्रविन्यसेत् पादयुग्मेशिवेवक्षोमुखयोर्मस्तकेन्यसेत् ततयुग्मततोमध्येसर्वांगेतत्रयंन्यसेत् तद्धिपं
र्ध्ययमंतोन्यासोयुगलस्वतदशात्मकः सर्वगोपालमंत्रेषुविहितःशीघ्रसिद्धये मस्तकादिचपादांतेकराभ्यांव्यापकंन्यसे
त् वेदादिपुटितैर्मंत्रैर्विवारंमंत्रसन्नमः मस्तकेनयनेकर्णेनासिकानननस्तनेच तंदाभुजाद्वयपादेषुमंत्राणिविन्यसेत्क्र
मात् सृष्टिन्यासस्त्वयंप्रोक्तःस्थितिन्यासंसमाचरेत् हृदयादिमुखांतोसौसृष्टिस्तुविपरीततःसंहारःकथितोन्यासप
वंन्यासत्रयंभवेत् मूलाधारेध्वजेनाभौहृदयेचगलेमुखे अर्थायोन्हृद्युग्मेवन्यासपञ्चकप्रकीर्तितः स्कंधदेशेचनाभौच
कृतौहृदिटिकुचेतथा पार्श्वयुग्मेचपृष्ठेचश्रोणियुग्मेद्वितीयकः मस्तकाननयोरंतोणःकर्णयोर्नासिकाद्वये गण्डयो
श्चतृतीयस्यादन्तहस्तस्यसंधिषु तदंगुलिषुप्रोक्तश्चतुर्थोन्यासउत्तमः हृत्यवामकरेदक्षेवामपादयोरपि न्यासत्रयं

विद्या·२८
व·
६३८
638

समाख्यातं मस्तकेन तदनंतरं तन्सर्वादि शुदिग्भागेषु संस्पर्शो शिरसश्च· बाहुयुग्मे सक्थियुग्मे याष्टमः परिकीर्तितः मस्तकेनय
नेचास्यके दृहृदि चतुर्दके मूलाधारे च लिंगे च जानुनि प्रपदे ततः नवमो न्यास आख्यातः कर्णयोः गंडयोस्तथा· अंसयो
स्तनयोः पार्श्वयोः स्फिचोश्चो हृद्युग्मके जानुनोर्जंघयोरंघ्र्योर्दशमो न्यास ईरितः पंचस्थानेषु मंत्राणि न्यसेन्मंत्री मुहुर्मुहुः वि
भूतिपंजरन्यासो दशावृत्तिमयो मनोः आपदारोग्यधर्मार्थकीर्तिकांत्यादिकारकः मरनारीनरेंद्राणां वश्यकर्मणि।
शस्यते भुक्तिदो ~~मुक्तिदो~~ मुक्तिदो भक्तिप्रदो विभोः पदांबुजे· कुर्यान्मंत्री ततो न्यासं दशांगं न्यासमाचरेत् पंचांगन्यासं
कृत्वा मूर्त्यादिन्यासमाचरेत् वक्ष्यमाणं ततो मुद्रां दर्शयेद्भक्तितत्परः एवं कृत्वा विधानेन मंत्री मंत्रकलेवरं विस्मृत्य निःस्थि
तिक्षमनिद्रानंदादिवर्जितं देवं तं बोधितं नित्यं हृत्सु ध्यायेज्जगत्पतिं एवं वृंदावनं रम्यं स्मरेन्मंत्री समाहितः नानामृग
यसंशोभि पुष्पप्रचयशालिभिः नवीनपल्लवोद्रेकफलसंपत्तिभिस्तथा· लसद्विटपिसंसक्ताशाखाशालीभिः सर्वतोवृ
ते निर्गच्छन्मंजरीसंयललासंततिसेविते मधुपैः हातकेहकारैः पक्षिभिश्च सुखावहं कीरव्रजगिरां व्याप्तं पारावत
तरुताकुलं कोकिलप्रमरवानाचरसनादव्याप्तदिङ्मुखं नृत्यन्मयूरसंघातसेवितं च दिवानिशं वायुभिर्विकचांबुज
मध्यकिंजल्कसंगिभिः पुण्यपातरातन्वन् रजोभिश्च सुवासितैः आदित्यतनयायाश्च लहरीकणशीतलैः मत्त
यानलसंदीमवल्लवीचीरकंपनैः सर्वदाध्युषितं सम्यग्गोपिकुल्यं तं स्मरेत् नूतनान्यल्लवालस्यं वृंदामालदनं तरु
पत्रजाले मारकतं प्रसूनकलिकाश्रपि वज्रमुक्तादिकांश्चैव पद्मरागफलोज्ज्वलं ऋतुभिः सेवितं सर्वैरेकदाभीष्टसिद्धि
दं स्वर्णशाखाय संयुक्तं महाच्छाय· तानि च· दिव्यामृततोयवर्षेण लवतं विस्वमजस्रा उद्यत्स्योतनप्रख्यामयोस्सवद्
मेदिनी ज्वलद्रत्नसमावद्धा पुष्परेणुविभूषिता बहुभिर्रहिता मंत्री चिंतयेदिष्टसिद्धये माणिक्यकुट्टिमा नत्र योगपी

ना

५

हृदि चिंतयेत् पद्मम् अष्टदलं तत्र यथोक्तं रक्तवर्णकं तस्य मध्ये सुखासीनं कृष्णं ध्यायेत् तत्त्वधीः उद्यदादित्यसंकाशं प्रसन्नवदनं विभुं
इंद्रनीलमणिप्रख्यस्निग्धदीर्घशिरोरुहं मायूरेण सुपिच्छेन राजमानोत्तमांगकं भ्रमराक्रांतकल्पद्रुपुष्पसंशोभिमस्तकं
संफुल्लनूतनोत्पन्नकर्णपूरकृतोत्पलं कुटिलालकविभ्राजल्ललाटस्वेदबिंदुकं गोरोचनासमासक्ततिलकं चोन्नतभ्रुवं अक
लंकशरद्राकाचंद्रबिंबांकिताननं कुशेशयदलाकारसुंदरायतलोचनं अनर्घ्यमणिसंदीप्तमकराकारकुंडलं कपोल
स्थललावण्यविलसत्स्वच्छदर्पणं अगस्त्यकुसुमाकाराङ्कितोन्नतसुनासिकाजितविद्रुमसौंदर्यपक्वबिंबफलाधरं दा
डिमीबीजसंकाशदंतपंक्तिविराजितं धवलीकृतदिक्चक्रमीषद्धास्यहिमांशुना आघ्राणपथलब्धैः पुष्पैः कृतग्रैवेयसंपदं
अतिरम्यत्रिरेखांककंबुसुंदरकंधरं मधुलानुपभृंगालिसंगतैः अस्त्रगंधिभिः अम्लानैः कल्पवृक्षस्य प्रसूनप्रचयैः शुभैः कृ
तदामलसत्कंधं मुक्ताहारविभूषितं कौस्तुभप्रभयादीप्तविशालोन्नतवक्षसं श्रीवत्सांकांकितोरस्कमनंतस्कंधशालिनं
महापरिघसंकाशजानुलंबिमहाभुजं वलित्रितयसंशोभिकिंचिद्भुग्नितोदरं दक्षिणावर्तसंयुक्तनाभिपल्लवमंडितं सु
हारुप्रसदापंक्तिशोभिरोमावलीभुवं अनेकरत्नसंबद्धवलयांगलमुद्रिकं ग्रैवेयोदरिकाबंधतुलाकोटिसुमंडितं रत्नक्षुद्रघंटि
कयाबद्धकटिदेशादिविभूषितं दिव्योत्तमांगलेपेन भूषिताशेषगात्रकं पीतांबरधरं सम्यग्वृत्तजानुमनोहरं मसृणगलसंका।
शजंघायुगलमंडितं लसत्स्वप्रदेशाभाभिनि· स्वकंकच्छुश्रियं· माणिक्यकुसुमाकारनखराजिविराजितं सुस्निग्धशोणांगु
लीपत्रविकाशिवरणांबुजं चक्रशंखलसत्पद्मसीराकुशयवादिभिः कुलिशप्रमुखैश्चिह्नैरंकितं रक्तपत्तलं मोदयंतं निधि
संभाररचितं चिलसत्क्रिया· सर्वापक्तिजितकंदर्पगात्रशोभासमनोरमः· मंदांबुजसमासक्तवंशाकृष्टाप्लावितायसि लद्ध्यदि

व्यसद्वागश्रवणादिनमानसं श्रुपांगेः प्राणिजातं तमोदयं तमनारतं परमानंदसंदोहसंपूर्णीकृतमानसं मुखपमसमासक्तसा
नेत्राभिरामहृत्ता· गोभिर्दूर्ध्वीधराक्रांतमदपानभिरेवच कवलीकृतसंपृक्तसाशलेयाभिरप्यथा भूमिस्पृष्टमहासलवात
यीभिर्तिरंतरं प्रस्रुतस्तनपानेन संभृतानननिर्गतैः डिंडीरपिण्डसंयुक्तैः दुग्धैर्हिमतोहरैः वंशवादनसंगीतगीताकर्ण
नलालसैः उन्नमितीकृतश्रोत्रपृष्ठयुग्मैःश्रुतप्पर्णैः किं·विणाकुरोद्भूतिजातिकाण्डुत्तिमत्सकैः परस्परविमर्दार्थाखुरस्पृ
ष्टमहीतलैः स्निग्धैर्गुरुभिर्वत्सैश्चैः सुशोभिगलकंबलैः नतसवत्सीसमूहेश्च संदृष्टं तदनंतरं क्रांतं कृताशाद्वजालैः गुरुदी
र्घककुद्वरैः उच्चकर्णपुटापीनवृषणशाहसधारसैः कृतोद्दामोष्ठवेवीनमहाविहतनासिकैः विपासभावेवर्णादिकी
डानेपथ्यधारणैः समानतां गतैर्गोपैर्वयःसाम्ययुतैरपि वंशवादनशीलैश्च रम्यरागकृतश्रमैः वल्लकीकास्यताहतौ।
दिघृतसारसमसृरैः बलद्वाकुलताङ्केपंन्दत्यभिभोगभिंतं जंघिकाकटिदेशोद्धकिंकिणीजालमण्डितैः उत्तलतश्चलद्भिश्च
मंजुभाषणतत्परैः मधुराकृतिभिर्बालैरस्पष्टाक्षतलाल्लसैः शार्दूलनखसंबद्धमंगलाकल्पशोभनस्तथा· ततोगोपपुरंध्रीणां
समेर्हृदं समाश्रितः तद्दशास्यसतधीररागगतिष्यदपीरवरसावसेकांतं संगातवोधागजमूहुहस्तश्रीकोरकोकारविधिशि
ष्टद्वैर्दैः रामोद्दमेभूषितदेहकान्तां तन्मदहासाम्रतमानसानां संपर्कतोहृद्सरागवाचारोगे   रिवरागवार्द्धैः प्रस्वेदजा
लैः समनंतां गतसैः संभूषिताशेषशरीरकानां तद्वृक्षनःप्रेरितनीलदृष्टि पंचेषुपंचेषुसमुल्लवर्षैः संभिन्नबंधाश्लिथि
लीकृतांगतैः संभूषिताशेषशरीरकानां तद्धात्रलावण्यसुधारमोघपानेतत्तसेक्षणपंकजानां सस्नेहमालस्यवससार
म्यमाह्लादभावाङ्कितलोचनानां· धम्मिल्लशैथिल्यवशात्स्रवत्सप्रफुल्लपुष्पेषुपरागलक्ष्वैः धीरंस्मरंजद्भिरनेकभंगैरा।

सादितामपुरीकृतानां मनोजवेगोन्मदमानसानांमदसबलद्वाडिभवाहनानां शैथिल्यसंज्ञानस्तनिर्विकानांश्रोणीभिर्वैर्दीप्प
घगतानां मदसवालेतयादृग्ज्ञधीररम्यगतेरणैः सुखरीकृतदिक्कानांचरणाम्बुजप्रावृतः निमीलनेत्रपमानांबलदोह
पुत्रांम्बुजः आष्टस्तानांवहंतीनादीर्घनिश्वाससयोगतः अनेकप्राभृतासक्तहस्तापमपुजांतथा पंक्तिभिर्वेष्टितंसम्यकुर्वत
अन्ततोवहिः पताकानेत्रपमानांमालाभिर्भूषितागकं महानंदनिभंसर्वविलासभवनंप्रभुं वल्लवीपल्लवगवांदेवहृदेवा
दिसरेत् संस्तोवदेवदेवस्यकांतंतधनंसचयं ब्रह्मणाव्रणडलश्रेष्ठस्तुतिकुर्वाणमादरात् ऋषिसंघेनयादवैर्वेदाध्ययन
तत्परं धर्मार्थिनःसरेतपश्चात्मनकपश्मखालयथा· योगीन्द्रांध्याननिष्ठामतिःश्रेयूसफलार्थिनः असीकान्वामभागेच
यक्षगंधर्वकिन्नरान् सिद्धविद्याधरांश्चापिचारणानप्सरोगणान् गीतनृत्तवाद्यादिकुर्वतःकामतत्परान् चंद्रकर्पूरकुंद
भंकाशपाशनिभंमूर्तिं मंत्रतंत्रप्रवेत्तारंविद्युदाभसटाजटं विष्णुपादाब्जहृद्देभक्तिभिर्वृंहितं भयं· त्यक्तान्यन्यसर्वसंगंतंवेदवेदा
र्थपारगं अनेकश्रुतिसंपन्नसप्तरागसमन्वितं ग्रामत्रयीसमासक्तमूर्छनाभिर्यथाविधिः सम्यग्जाताभिरारागाद्गायंतंहे
सर्वीणकं आकाशेनारदंध्यायेन्मुनिवर्यगतस्मयं ध्यात्वैवंपरमात्मानंनंदपुत्रंविशालधीः पूजेत्सर्वोदितेपीठेवैस्तवेन
वशक्तिके सर्वमर्यादिभिर्मंत्रीमानसैरुपचारकैः सर्वैः पूजयतमंपूजयित्वाभक्तिपरायणः स्वीयदेहमयेपीठेभगवंतंपुरो
रूवत् ततोवहिःस्थितैःद्रव्यैः पूजयेत्साधकोत्तमः तत्साधनविधिःसम्यक्प्रोच्यतेमंत्रसिद्धिदः मूलमंत्रेणमंत्राणांमूर्तिं
मस्यप्रकल्पयेत् तत्रावाहयिजेदेवंसर्वावरणसंयुतं· आसनादिविमृष्टांतानुपचारान्प्रकाशयेत् स्नातोलंकृतमनंजपे
आङ्कृत्यासेदेवदेवमर्चयेत् स्वहृत्स्थितम्पाद्यमर्घ्यपंचांगंवदशांगकं वेणुंप्रपूजयेत्पश्चाद्वनमालामतंतरं श्रीवत्संकौस्तु
भंमंत्रीदेहेह्यस्यप्रपूजयेत् मूलेनचात्मपूजांचदाहुतीः पूजयेत्ततः कर्णिकायांचतुर्दिक्षुदेवस्यपरिपूजयेत् दामसुदा।

विया·२८
व·
६४०
640

मनामानवसुदामंचकिंकिणी चकाराच्चतुर्थीपिदामशोहांतः वसुदामंसमभ्यर्च्यकिंकिणीदाममर्चयेत् इतित्रैलोक्यसंमोह
नतंत्रवचनात् तेजोरूपधराश्चैतेकेसरेषुसंगसृजेत् रुक्मिणीप्रमुखावाष्टपत्रेषुमहिषीर्यजेत् कमलंवाईपात्रंवकरयोर्दद।
क्षिणान्ययोः विभ्रतीदिव्यसुक्ताभवस्त्रलेपादिभिर्युताः रुक्मिणीसत्यभामेइनाग्निजित्यंरा[illegible]मता· सुदेलामित्रवृंदाव
पराचाप्यसुलक्षणा सुशीलातांजांयवतीस्वर्णमारकतप्रभे हिशाङ्खवक्रमात्तयाः सर्वायत्तामनीषिभिः स्तनभारनता
नानारत्नाजाल विभूषणैः पत्रायेषुततःसुस्पावसुदेवश्चदेवकी नंदगोपयशोदाचभलभद्रसुभद्रिका· गोपालागोपिका
श्चसर्वावासकोहृदीरिताः स्वर्णाभोवसुदेवस्तुश्वेतोनंदः प्रकीर्तितः ज्ञानमुद्राधारयंतेद्वेवामेभयंतथा दिव्यवस्त्रा।
नुलेपादिपुष्पालंकारसंयुतेः रक्तश्यामतिभेनइमातरौदक्षिणाकरे वरंवामेवहस्त्यौत्रपौत्रवपापमामृत मुक्ताहारधुरे
रत्नकुण्डलादिविभूषिते चलभद्रस्तकुंदाभोसुशलीहलमंयुतः नीलांवरोवदोन्मत्तःचंचलश्चैववुकुण्डलः श्यामानन्नीसु
भद्राख्याचारुभूषणभूषिताः पीतांवराचपुष्पवतीविभ्राणाचवरदोभये गोपालवृशवीणादिदलश्चैवलसत्कराः नाने।
पायनहस्ताश्चगोपपत्न्यसुभूषिताः तद्वहिःपंचसंख्याकल्पवृक्षाभृगाइधे: मंदारःप्रथमोज्ञेयःसंतानस्तदनंतरं पारि
जातान्यः पश्चात्कल्पवृक्षाइतीरिताः हरिचंदननामानमध्येदिक्षुचसंस्थिताः दीर्वीनलवहस्वारमः साथकेष्टफलप्र
दाः तद्वाक्षेविधिनासम्यक्संस्कृतंभक्तितत्परः शर्करादधिसंयुक्तंसंस्कृतंगोधयोहविः नालिकेरगुडापूपैःनवनीता
सितोपलैः मोचाफलसौम्यदेशरत्नोदरुविरस्तुभिः ततःसंकल्पनैवेद्यंयामसुद्रांप्रदर्शयेच्च प्राणादिपंचवोष्टनांमुद्राद दौरग
र्शयेत् ग्रहणाभ्यामनामेदेसप्तध्वायापाणिनलेदय नैवेद्युस्पततोमुद्रांदर्शयेन्मंत्रमुच्चरन् लांगलीजलसंघातशिरोभिः
सहितोननिः परायेतिसमुच्चार्यब्रह्मात्मपदमुच्चरेत् लेनिरुद्रचतुर्थ्यंतंनिवेद्यकल्पवाहये निवेद्यदानमंत्रोयमंतो

धां

विंशतिवर्णकः लांगलीठकारः जलंवं संयांतः श्रोशिरः विंदुः पते इति नतिः नमः पराय स्वरूपं ब्रह्मात्मस्वरूपं नेतिरूढः स्वरूपं
चत्तर्णुते · नेन अनिरुद्धाय · इतिनिवेद्यं स्वरूपकल्पया · स्वरूपं स्मृतः मिश्रत्पत्तरांतः नेनकल्पयामीति स्वरूपं · मंत्रसिद्ध तथा ·
समर्प्य वृत्तिवेद्य हि कुर्यादन्यपुरोक्तवत् ततश्चंदनपंकेन स्त्रियहृद् विभूषयेत् मूलमंत्रेण मंत्रज्ञो मूर्तिपंजरमंत्रकैः ललाटा
दिषु कुर्वीत तिलकानि यथा नामया · कुर्यात्पुष्पांजलीन्यच्चत्रलसीयुग्मतो बुधः मूलमंत्रे समुच्चार्य पादपद्मद्वये विभोः काव
वीरहृदयेनाथ मध्यदेहमकल्पयेत् अंभोजयुग्मतः पश्चादुत्तमांगे निवेदयेत् एभिः सर्वैः सर्वगात्रे तावतः कुसुमांजलिं देवा।
स्यादतिरोदयाः कृत्त पुष्पाणि मंत्रवित् रक्तपुष्पाणि वामत्वश्वेतरक्तपटीरकैः समावरणसंसक्त मिन्यकुसुमपूजनं
सर्वसंपत्करं पुंसां भोगमोक्षफलप्रदं अंगैरंगादिभिर्वज्रपद्मविराहतिज्ञेय पूजयेदथवा सेवं संदेयात्साधकोत्तमः प
वर्गाद्यादिभिः सम्यक्पूजयित्वा विधानवत् अष्टौ कुसुमान्यजेत्पश्चात्सुगंधिकुसुमादिभिः कुसुमश्च वासुदेवश्च नारायण
इतीरितः देवकीनंदनश्चाथ पद्मश्चाष्टतनः परं वार्ष्णेयश्चाष्टकांतमाधवहारीततो भवेत् धर्मसंस्थापकस्त्वन्यो डे. नमोन्ताः
वादिकाः पत्नैरेवं विधातव्या कुसुमा वा पुष्पथवा बुधैः [illegible] वाम्नेः परमिकृद्धिः सर्वसंपत्तिसिद्धये मूलमंत्रं यथाशक्ति जपित्वा तं
यथाबुधः समर्पयेद्दक्षजलैः गंधपुष्पान्वितान्वितेः ततोनानाविधैः स्तोत्रैः कृत्वा देवं विशालधीः प्रणम्यातहृदंभोज मुद्रास
म जपेत्तनः अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्वादियोगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायाममत्रयं कृत्वा शिरसि नारदाय ऋषये नमः इद
ये श्रीकृष्णाय देवतायै नमः इति विन्यस्य ममचतुर्विधपुरुषार्थसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिः कृत्वा मूलमंत्रेण करयोः।
व्यापकं कृत्वा · आचक्राय हृदयाय स्वाहा विचक्राय स्वाहा शिरसे स्वाहा सुचक्राय स्वाहा शिखायै वषट् त्रैलोक्यरक्षणच
क्राय कवचाय हुं असुरांतकचक्राय स्वाहा अस्त्राय फट् इति पंचांगमंत्रानंगुष्ठांत करयोर्विन्यस्य हृदयादि कवचांत देहे वाग

गायत्री छंदसे नमः मुखे

वामाङ्गुष्ठमारभ्य दक्षाङ्गुष्ठान्तं संहृत्या विन्यस्य इति शि॰ पाठोधिकः

विद्या॰२८ व॰ ६५२ 64

वत्तृष्टयं विन्यस्यास्वस्यास्वमंत्रेणताल त्रयं दशादिग्बंधनं च कृत्वा॰ हृदि गोंनमः शिरसि पीं शिखायां जं कवचस्थाने नं अस्त्रस्थाने
वं दक्षपार्श्वे ल्लं वामभागके यां यं॰ हृष्टेष्ठेस्वा मूर्द्धिहां ततः गोपीजनवल्लभाय स्वाहा इतिकरतलयोः पृष्ठयोः करपार्श्वयोश्च पृ
त्येकं मंत्रमुच्चरन् व्यापकं कृत्वा वामाङ्गुष्ठे॰ ॐ गों ॐ नमः तर्जन्यां ॐ पीं॰ ॐ मध्यमायां ॐ जं ॐ अनामायां ॐ नं ॐ
कनिष्ठायां ॐ वं ॐ दक्षकनिष्ठायां ॐ ल्लं ॐ अनामायां ॐ भां ॐ मध्यमायां ॐ यं ॐ तर्जन्यां ॐ स्वां ॐ अङ्गुष्ठे॰ ॐ हां ॐ इ
ति संहारेण प्रथमं विन्यस्य पुनर्दक्षाङ्गुष्ठादिवामाङ्गुष्ठपर्य्यन्तं दशवर्णान् क्रमप्रकारेण सविसर्गान्विन्यस्य अङ्गुष्ठद्वयमारभ्य द
क्षवामक्रमेण कनिष्ठाद्वयपर्य्यन्तं स्थितान् सविंदून्विसर्गान्विन्यस्य करांगुलिषु दशांगपंचांगं वा प्रागुक्तं विन्यस्य मूलमुच्चार्य
प्रपुनर्विपरीत्येन मूलं नमः मूलं पुनर्विपरीतं मूलं नमः इत्यादि युक्त्या मातृकां विन्यस्य पादयोः गोंनमः परायपृथिवी
तत्त्वात्मने नमः लिंगे पींनमः परायाम[illegible]त्वात्मने नमः हृदि जंनमः परायतेजस्तत्त्वात्मनेनमः मुखे नंनमः परायवायुतत्त्वात्मनेन
मः शिरसि वंनमः परायाकाशतत्त्वात्मने॰ हृदि॰ [illegible] नमः परायाहंकारतत्त्वात्मनेनमः हृदि भांनमः परायमहत्तत्त्वात्मनेनमः
[illegible]॰ सर्वांगे यं नमः प्रकृतितत्त्वात्मने स्वां नमः पुरुषतत्त्वात्मनेनमः हांनमः परायपरतत्त्वात्मनेनमः सर्वाङ्गे
हां नमः परायपरतत्त्वात्मनेनमः स्वां पुरुषतत्त्वाय॰ यं प्रकृतितत्त्वाय॰ हृदि भां॰ महत्तत्त्वात्मने॰ ल्लं न॰ अहंकारतत्त्वात्म॰ शिर
सि वं आकाशं मुखे नं॰ वायुतत्त्वात्मने हृदि जं॰ तेजस्तत्त्वात्मने॰ लिंगे पीं जलतत्त्वात्म॰ पादयोः गों परायपृथिवीत॰ इति त
त्त्वानि विन्यस्य ततः प्रणवपुटितं मूलेन मस्तकादि पादान्तं व्यापकं विन्यस्य पादयोः गों॰ जान्वोः पीं॰ लिंगे जं जठरे नं
हृदि वं मुखे [illegible] नासायां भां कर्णयोः यं नेत्रयोः स्वां॰ शिरसि हां शिरसि गों॰ [illegible] नेत्रयोः पीं कर्णयोः जं नासायां नं
मुखे वं हृदये॰ ल्लं॰ उदरे भां लिंगे यं जान्वोः स्वां॰ स्कंधयोः गों॰ नाभौ पीं अंसयोः जं॰ हृदि नं ऊर्ध्वद्वये वं दक्षपार्श्वे ल्लं॰ वाम

ल्लं

पादयोः हां ४ हृदि गों। उदरे पीं। लिङ्गे जं। जानुनोः नं। (हृदि ५) पादयोः वं। शिरसि ल्लं। नेत्रयोः भां। कर्णयोः यं
नासायां स्वां। मुखे हां। मूलाधारे गों। लिङ्गे पीं। नाभौ जं। हृदि नं। गले वं। मुखे ल्लं। दक्षांसे भां। मुखे यं दक्षो
रो स्वां। वामोरौ हां नमः॥ ६

वाहौ १० दक्षोरुमूले गों। जानुनि पीं। गुल्फे जं। अङ्गुलीमूलेनं। अग्रेवं। अङ्गुष्ठे लं। तर्जन्यां भं। मध्यमायां यं अनामायां सां। कनिष्ठायां हां ११ एवं वाम=२

दक्ष

पार्श्वे भं। पृष्ठे यं दक्षश्रोण्यां सां वामे हां ४ मस्तके गों मुखे पीं दक्षनेत्रे जं वामे नं कर्णे वं वामे लं। दक्षनासिभं वामे यं दक्षग ण्डे सां। वामे हां २ दक्षदोर्मूले गों। तन्मध्ये पीं मणिबन्धे जं अङ्गुलिमूले नं अग्रे वं अङ्गुष्ठे लं तर्जन्यां भं मध्यमायां यं अना मायां सां कनिष्ठायां हां एवं वामपादेपि शिरसि गों तत्पूर्वभागेपि तद्दक्षे जं तत्पृष्ठे नं तद्वामे वं सर्वशिरसि लं दक्षवा हौ भं वामे यं दक्षसक्थिनि सां वामे हां ८ मस्तके गों नयनेपि मुखे जं कण्ठे नं हृदि वं उदरे लं मूलाधारे भं लिङ्गे यं जान्वोः सां प्रपदयोः हां ९ कर्णयोः गों गण्डयोः पीं भ्रुवोः जं स्तनयोः नं पार्श्वयोः वं स्फिचोः लं ऊर्वोः भं जान्वोः यं जङ्घ योः सां पादयोः हां १० ततः पूर्वोक्तमूर्तिपञ्जरन्यासं कृत्वा ततः सृष्टिस्थितिन्यासो दशाङ्गपञ्चाङ्गन्यासो ऽष्टाक्षरादिन्यासं च कृत्वा मुद्रा विर[illegible]नादि पुष्पोपचारान्ते देवस्य देहे न्यासोक्तस्थानेषु सृष्टिन्यासक्रमेण दशाङ्गानि पञ्चाङ्गानि च सम्पूज्य मुखे वेणवे नमः वनमालायै नमः वक्षसि श्रीवत्साय नमः गले कौस्तुभाय। ततो विभूतिपञ्जरन्यासक्रमेण देवस्य देहे संपूज्य कर्णिकायां देवाग्रे पादद्क्षिणे नः ॐ दामाय। ॐ सुदामाय ॐ वसुदामाय किंकिणीदामाय। केसरेषु पञ्चाङ्गानि संपूज्याष्टदलेषु देवाग्रादि रुक्मिण्यै सत्यभामायै नाग्नजित्यै सुनन्दायै मित्रविन्दायै। सुलक्ष्मणायै सुशीलायै जाम्बवत्यै। दलाग्रेषु वसुदेवाय। देवक्यै नन्दगोपाय यशोदायै। बलभद्राय सुभद्रायै। गोपालेभ्यो। गो पिकेभ्यो। पद्ममध्ये मन्दाराय। पद्मादि हि देवाग्रे सन्तानाय। पारिजाताय। कल्पवृक्षाय। हरिचन्दनाय। ईशानादि दिक्षु। ईशानादि ब्रह्मणे। अनन्ताय चतुर्दिक्षु संपूज्य। लोकपालान्वज्रादीनि च समभ्यर्च्य धूपदीपौ प्रदर्श्य ग्रासादि पञ्चमुद्रा सम्प्रदर्श्य नैवेद्यम् दर्पकवह्नियेन नैवेद्यमुद्रां वक्षाष्टेनमः परायब्रह्मणे निवेद्य कल्पयामि इति नैवेद्यं समर्प्य तत्कालं ध्यानात् दिग्मसन्नाचांतेमूलमन्त्रार्घ्यं श्री कृष्णाय नमः श्रीनारायणाय श्रीदेवकीनन्दनाय। श्रीयदुश्रेष्ठाय। श्रीवार्ष्णेयाय श्री

स्कन्धेवन

स्थितिन्यास कमेरो न्याधिकः पाठः। चंद्रि

पाद्यादिपात्रस्थापनान्ते स्वात्मानं गन्धाद्यैरलंकृत्य मूर्तिपञ्जरन्यासक्रमेण ललाटादि द्वादशस्थानेषु नामयातिलकानि कृत्वा शेषं पूर्ववद्विधाय पीठपूजादि = १९

असत्क्रांतमारणाहारिणे धर्मसंस्थापकाय इत्यष्टोत्तरसात्मं संपूज्य राजोपचारादि सर्वं समर्पयेदिति तथा· यात्मैवं प
रमात्मानं नत्वा पुत्रो विशालधीः पूर्वोक्तविधिना सम्यक् दीक्षितः प्रजपेन्मनुं मंत्रार्थं चिंतयेन्मंत्री नियमस्थो जितेंद्रियः
चत्वारिंशत्सहस्राणि स्वेततपमात्रमालया· पुरश्चरणमेतस्य सिद्धार्थं दिशलं तं जपेत्सुधीः लक्षं हुनेदिक्षुखंडैः सितासर्पि
मधुप्लुतैः शर्करामधुयुक्तेन दद्विवृद्धेन वा हुनेत्· तर्पयेत्सलिलैः शुद्धैः चंदनवासितैः आत्माभिषेकहोमाद्य भू
देवान्भोजयेत्ततः नानाविधैर्भक्ष्यभोज्यैः ताम्बूलैश्च सदक्षिणैः ततो निजगुरुं सम्यक्पूज्य यथाविधिः धनधान्यावस्त्र
यैश्च वित्तशाठ्यविवर्जितः· तोषयेत्परया भक्त्या निजकार्यस्य सिद्धये ततः सिद्धमनुर्मंत्री प्रयोगान्निजवाञ्छितान् कुर्या
द्भक्तियुक्तः सम्यक् नित्यनैमित्तिके रतः· प्रयोगास्त्वग्रे वक्ष्यते श्रीसारसंग्रहः· अथो वदामि कल्पस्य मंत्ररत्नं सुगोपितं त्रैलोक्य
ख्यातसामर्थ्यं नारदाय कृपामितं धर्मार्थकाममोक्षार्थकरं वश्यादिसाधनं अज्ञानेधनकालाग्नियोगैश्वर्यफलप्रदं
अकालमृत्युसंहारि दुष्टदृष्टिनिवारणं गलग्रहमहारोगभूतराक्षसनाशनं संग्रामे जयदं रणाकरण्येवाभयप्रदं
भृत्यदासीगजाश्वादि रथ्यैर्धनावहं क्षेत्रपुत्रकलत्रादितेजःकांतियशस्करं धैर्यगांभीर्यशौर्यादिमर्यादाप्रतिभाकरं
ब्रह्माण्डे तो भजनकं सिद्धाष्टकसमृद्धिदं किमत्र बहुनोक्तेन सर्वदं नात्र संशयः चक्री पुरंदराद्यः ऋषिर्मूर्तिङ समन्वितः वी।
जमाद्यं भवेदंत क्रोधीशाधस्थित्रिविक्रमः श्वेतानरक जिल्कौतिवायुः शार्ङ्गीनसयुक्· अमृतादी दवःपश्चादत्रिदीर्घयु
त ततः वायुर्दशार्णरश्चाष्टादशार्णीयमन्त्रमः सत्ताभिधायकः शाहुः कषीतिसमुदाहृतः आनंदार्थोपाकरोऽपि
कस्तस्मात्तदर्थकः कर्मणात्यापजातस्य भक्तानां कलउच्यते मंत्रात्मकशरीरस्य तद्वर्णानां वदेशिके:गो:शाहुवाच
कत्वात्तत्तानंततेनलभ्यते वेत्ति शाहुमशेषं वागोविंदो गोविचारणा दशार्हपवतर्याहैस्तदर्थश्चापि पूर्ववत् चक्रीक।

कारः पुरंदरो लकारः त्रिमूर्तिः ईकारः इंद्रः विंदुः तैः क्लीं· कामबीजमुद्धृतं क्रोधीशः ककारः त्रिविक्रमः ऋकारः तेन कृ· श्वेतः ष
कारः नरकजित् णकारः कांतिः आकारः तेन ष्णा इति· वायुः यकारः शार्ङ्गी गकारः सद्यः ओकारः तेन गो इति· अमृतं
वकारः श्रुतिरिकारः इंदुः विंदुः तेन विं इति अत्रिर्दकारः दीर्घ आकारः तेन दा इति वायुर्मकारः दशाक्षरः सर्वांगगोपाल
दशाक्षरमंत्रः नारदो मुनिराख्यातो गायत्रं छंद ईरितं श्रीकृष्णो देवता प्रोक्तो वीजशक्त्यादि सर्ववत् अतः करणवेदा।
त्रिवृत्तिभिर्युगलेन वा मूलमंत्रविभक्तार्णैः पंचांगानि प्रकल्पयेत् सनत्कुमारकल्पेन मंत्रस्यास्य ऋषिर्ब्रह्मा गायत्रं छंद उच्यते
गोपवेशधरो विष्णुर्देवता परिकीर्तिताः वर्णैनेकेन हृदयं त्रिभिर्वर्णैः शिरो मतं· चतुर्भिश्च शिखा प्रोक्ता नवाङ्गिः कवचं मतं
नेत्रं तथा चतुर्वर्णैर्द्वाभ्यामस्त्रं तथा मनेः इत्युक्तः अन्यथा गुरूपदेशचरणीमिति पंचांगानि न्यसेत्पश्चाद्दशांगुलीषु करहृदये
मूलमंत्रेण सर्वांगेष्विवा व्यापकं न्यसेत् ध्रुवं वापप्यवातेत मंत्रार्णन्यासमाचरेत् केललाटे भ्रुवोर्मध्ये कर्णीघातत्र।
योर्नसोः मुखे ग्रीवाहृदोर्नाभौ कट्योर्लिंगे ततः परं जानुयुग्मे पदद्वंद्वे न्यसेदेकैकमक्षरं वेदादिमनुकेन्यस्य पदान्यथ।
प्रविन्यसेत् शिरोवदनहृद्गुह्यपादेषु मनुविन्नमः पंचांगानि पुनर्न्यस्य मन्त्र्यादिन्यासमाचरेत् न्यासांतरादिकं सर्वं दश।
वर्णोक्तवद्भवेत् ध्यानं चोक्तप्रकारेण पूजनं च तथा भवेत् अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादि योगपीठन्यासांते मूलेन प्राणाया
मत्रयं कृत्वा शिरसि नारदाय ऋषये नमः मुखे गायत्रीछंदसे नमः हृदये श्रीकृष्णदेवतायै नमः इति विन्यस्य वीजशक्त्या
दिन्यासं पूर्ववत्कृत्वा करयोरिति· क्लीं कृष्णाय हृदयाय नमः गोविंदाय शिरसे· गोपीजनशिखायै वल्लभाय कवचाय स्वाहा
अस्त्राय· इति पंचांगमंत्रान्यासाद्विन्यस्य मूलमंत्रेण प्राग्वद्व्यापकं त्रिःकृत्वा सकृत्प्रणवव्यापकं विन्यस्य शिरसि क्लीं
ललाटे कृं भ्रूमध्ये ष्णा· दक्षकर्णे य वामकर्णे गो दक्षनेत्रे विं· वामनेत्रे दा दक्षनसि यं वामनसि म मुखे वायं ग्रीवाज हृदि नं नाभौ वं ॥

दक्षकटौ ऌं वामे भं लिंगे यं जान्वोः खं पादयोर्हां ततः ॐ नमः शिरसि पूर्णं वंच विन्यस्य शिरसि क्लीं॰ मोविंदकलाय॰ इ
दि गोविंदाय गुह्ये गोपीजनवल्लभाय॰ पादयोः स्वाहा नमः इति विन्यस्य पंचांगन्यासं कृत्वा दशाक्षरोक्तान्न्यासान् श्रवि
धाय ध्यानादि सर्वं पदशाक्षरोक्तवत् कुर्य्यादिति तथा॰ अयुतद्वयसंख्यातमधिकाराय मादरात् पंचलक्षं जपेन्मन्त्री
दशांशं पूर्ववद्धुनेत् तर्प्पणादि ततः सर्वं पूर्वोक्तविधिना चरेत् अथ साधितमन्त्रस्य साधकस्य फलाप्तये त्रिकालाची
विधिं वक्ष्ये गोविंदस्य जगत्पतेः॰ ऊं ते वृंदावने रम्ये स्वर्णभूमौ तमण्डपे रम्ये रत्नमये दिव्ये सरत्कल्पतरोरधः नानारत्न
स्थले मध्ये रत्नसिंहासने शुभे। यथोक्तरूपसंपन्नं मध्यस्थं वासुदेवं विचिन्तयेत् इन्द्रनीलनिभं कांतं शिशुं मधुराकृ
तिं स्निग्धवक्त्रललाटांतं तालमूर्द्धजसंचयं भ्रूमंगासमा सक्तापघ्नं सुंदरमन्मथं इंदीवरदलीकारशोभिनेत्रद्व
यान्वितं चलत्कुण्डलसंशोभि दृष्टगंडसमण्डितं रक्ताधरं हसनासं च हसं तं हृष्टमानसं॰ नानारत्नगणाकीर्णकंठाभ
रणभूषितं गोधूलिधूसरोरांक शार्दूलनखधारिणं विशिष्टपृष्ठसंदेह स्वर्णनैपुण्यदीपितं कटिदेशालसंज्ञया हृदय
वह्मनोरमं रक्तकांचनसंछिन्नकिंकिणीजालमालया॰ निरस्ताखिलमन्यर्थं वक्षकप्रसंश्रियं अत्यंतारुणसंच्छ
न्नदलपादाजशोभयाः पयः सांद्रहृतं पिण्डं नवनीतं तनं च शुभं दक्षिणेतरयोः पाण्योर्वहन्तं माधुरं हसं पृथिव्यां द्वंग
कन्दैर्गोदेव्यानां हृष्टवेतसां सज्जनाशाकुटादीनां विनाशाय कृतोद्यमं गोपीगोपालधेनूनां सम्मोहेनाहृतं सदा
श्रा खण्डलमावैर्दैवैः सेवितं काम तत्परैः ध्यात्वैवं विध कृत्सं ध्यानानामुस्थिर मानसः प्रागुक्तपद्मपीठे तु हरिं संपूज
येत्प्रभुं अंगावरणमाद्यस्याद्वितीये लोकपालकैः वज्रादिभिस्तृतीये च पूजयिता प्रसन्नधीः पक्वरंभाफलं
खण्डं नवनीतं हरिर्दधिः मेलयित्वा सनैवेद्यं प्रीणयेत्परमं विभुं उपसेव्य वा धवानेन श्रद्धाभक्तिसमन्विते श्रीकास

पूजयेद्यज्ञपूजोपकरणैः शुभैः ऐहिकीं सर्वसंपत्तिं भोगैश्वर्यसमन्वयः देहान्ते विष्णुसायुज्यं प्रयाति नियतं कृती: भोगे प्रत्यहमे
वं हि पूजयित्वा नरो हरिं गन्धदधिनिवेद्यात्मपूजोपकरणैः। स्नेयगुडयुक्तमथापि वा तण्डुलान्गुडनीरेण जर्पपीतमन्विहरेः
तद्बुध्या गोदधिवृध्या अष्टोत्तरसहस्रं तु मूलमन्त्रं जपेत्ततः मध्यंदिने यजेच्चातिसुंदराकृतिमच्युतं देवर्षिदेवसिद्धाद्यैः
सेवितं विचरैस्तथा गावो गोपालगोपीनां समूहैः परितो वृतं नीलाम्बुवाहसत्कान्तिविभिन्नाङ्गे प्रियं भुव नीलकंठ
समसत्सिद्धैः केशभारैः समण्डितं उन्नतभूलतं देवं पद्मपत्रनिभेक्षणं स्फुरच्चंद्रलसद्वक्त्रं रत्नकुण्डलमण्डितं गण्डम
ण्डलसंशोभि सुशोणसुस्मितं ततं पीतवस्त्रधरं बाहुमुक्ताहारविभूषितं काञ्चीकटककेयूरमुद्रिकानूपुरादिभिः अ
लंकृतं शरीरं तु मंगराङ्गपिशांगितं स्रक्मालिस्मेहिमवनमालाहृतास्मकं कामवाणप्रविद्धाङ्गदेवगुवादनतत्परं
हस्ते च विभ्रतं वेणुं वामे शांवं वेत्रकं अतिरामसमयं वक्षोरत्नश्रेष्ठमभीष्टकं ध्यात्वैव विधिना देवं पूजयेदिष्टसिद्धये दामा
द्यैर्गोकेश्वाविषमहिषीभिश्च तत्परं वासुदेवादिभिः पश्चात्कल्पदेहेरनंतरं इन्द्राद्यैश्च सुदेहैश्च समावरणसंयुतं
अर्चयित्वा तु गोविंदं विधिवत्साधकोत्तमः नैवेद्यं कांचनेयात्रे सर्वोक्तं विनिवेदयेत अष्टाधिकशतं पश्चाद्धुनेत्साधुपयो
धसा शार्करायुतयुक्तेन बलिं पश्चात्प्रकल्पयेत देवर्षिपितृसंघेभ्यः सूपदेवेभ्य आदरात् उपदेवाः गंधर्वपन्नाद्यः स
र्वदिक्रमतो विद्वान्भक्तियुक्तः प्रसन्नधीः सर्वदिक्क्रमतः देवसम्मुखे देवस्य सूक्ष्मोदक्रमेण बलिपायसादिभिः त
न्निवेदनप्रकारस्तु देवाग्रादिचतुर्दिक्षु पायसादिकं पात्रे सुसाधारे प्रनिधाय देवेभ्यः पन्नगयोः नमः इत्यादिगंधोपचा
रैः संपूज्य हस्तेजलमादाय देवेभ्यः पवलिर्नमः इति बलिमंत्रं जप्त्वा प्रणम्यांजलिं दत्वा प्रमेदिन्ये वंदिभ्यो योगयत्वा।

पयसा दुग्धेन युतं
यद्वान्योभक्तं ते नयाचः

विया॰२० व॰ ६४४ 644

दिक्षुपुष्पबलिंसम्यक्प्रदद्यात् तथा॰ नवनीतदधिदुग्धपानीयैःसंतर्प्यतत्सुतेव महःसंशान्तनामानंवासंपूज्यसाष्टकंजपेत् सा
ष्टकंमितिशतंसहस्रंवेत्यत्रापिसंवक्ष्यते मध्याह्नकालमेवंयःपूजयेद्भक्तितत्परः गीर्वाणाहंदवेयोसोसमतःसर्वजंतुषु
आयुर्बुद्धीदिराकीर्तिसभगत्वादिसंयुतः सतंततिमुहुर्गोपसुतैश्चधनादिभिः सर्वैश्वर्यसमेतोत्रमुखभुक्त्वाहरिंब्रजेत्
अपराह्णार्चनेभेदसंदसंगीकृवीनेतद्धियाः संध्यायां तुविरेकेचित्तगात्रामेवापूरेत्तथा॰ अष्टादशाक्षरान्मंत्रात्संध्याकाले
समर्चयेत्॰ यामित्यांसर्वसंपन्नेदशार्णमनुनायदि॰ कालद्वयेपिमंत्राभ्यांपूजनेकोपिसमनाः संध्यायोद्धारिकामथ्येरम्यावा
माश्रितेशुभे गृहेःषोडशास्राहस्रैःसर्वतःपरिवेष्टिते॰ पद्मेंदीवरकह्लारसंभृतैःसजलाशयैः हंसादिपक्षिभिर्व्याप्तैःसंभृ
तेद्भुतमंदिरे॰ उद्यदादित्यसंकाशेविचित्रेद्भुतमण्डपे सूपविष्टपरात्मातत्कुलध्यापत्समाहितः नारदादिमुनिश्रेष्ठैःस
हृतमोहकादिभिः सहेतार्थविवारेणमुनिवर्य्यमप्युपवृत्त आत्मरूपपरंतेजोदिशंतंमंत्रगौरवात् नीलेंदीवरसंका
तिंमूर्त्तिंशरणालयं सरोजदलसंकाशनेत्रंमकरकुण्डलं स्निग्धालकायसंबद्धमुकुटांकितमस्तकं अपांतमधुराकारंप्र
सन्नमुखपंकजं श्रीवत्सांकितवक्षस्कंवनमालाविभूषितं कौस्तुभप्रभयादीप्तंकुंकुमारुणवक्षसं वनमालालंकृतांस
पीतवस्त्रावृतंप्रभुं नूपुरांगदहारादिकटिसूत्रादिभूषितं हरीकृतपरामावप्रसन्नहृदयंविभुंदरादिसगदापद्मधारिणंहा
चतुर्भुजं इत्थंसंचिंत्यदेवेशंगोविंदंसम्यगर्चयेत् अंगैःषट्प्रियाभिस्सप्रथमावरणाद्वयं ततोनारदनामानंपर्वतंजिष्णुमे
वच॰ निःशठंचोद्धवंचैवदारुकंतदनंतरं विश्वक्सेनंततोमंत्रीशैलेयंपूजयेत्ततः पूर्वादिषूजितेरेतेस्तृतीयावरणंभवेत् अग्रे
गरुडमाराध्यलोकपालान्प्रपूजयेत् तदस्त्राणिचतद्वासेपंचवारसमर्चयेत् नैवेद्यपायसंदत्वासम्यक्पूजावसान

५.

के॰ खण्डाकृतीरसहृध्यानैरिः कांस्यपात्रे प्रयेत् अष्टोत्तरशतं पश्चाज्जपेत्कसविविंतयन् अष्टोत्तरशतं मितितर्प्यणजपयोः संवत्सरे स
वींचामृहृतेन्मंत्रीमध्याह्नेवायथाविधिः अवसानार्यविधूतं विधाय भक्तिमारभेत् नत्वानिवेद्यचात्मानं विहृन्य स्वहृदिप्रभुं न्य
स्देवमयोभूत्वा स्वात्मानं पूजयेत्ततः संध्याकाले हरिं देवं प्रत्यहं पोर्चयेद्बुधः रहं भोगान्बहून्भुंक्त्वा व्रजेदंते समं हरिं तदात्मजं
यजेद्रात्रौ कामाकुलितचेतसो रासक्रीडासमाक्रान्तवल्लवीवृंदवेष्टितं वितस्मयं स्वहस्तेन च स्थूलविक्रमणामङ्कं तु निखातं शक्रा
माक्रम्यपादाभ्यां च परस्परं भ्रमिसंहीनहृद्वेयानां समगाक्षीत्तसाभवेत् स्थलपंकजपुष्पाणां मध्ये रणुध्वनेन च रिंगत्तरंगवि
हृतां समूहाद्वेणवाद्युना कालिंदीसैकते शुभ्रे पीनलतापहारिणी कामबाणप्रविद्धाङ्गी दिव्यस्त्रीकोटिकोटिभिः सह
तेचंद्रकिरणास्यमुद्योतितदिङ्मुखे चलद्गंगागतांशहूवाचालितदिगंतरे सिद्धगंधर्वदेवोघयक्षकिन्नरपन्नगैः विधा
येः सपत्नीकैर्विमानेषु कृतासनैः आकाशे संचरद्भिश्चैः पुष्पवर्षकृतोङ्गते पदस्परावद्धहस्तसुंदरीजालनिर्मितं रास
क्रीडविधौ रत्नशाङ्गपरमेश्वरं पतद्देहसमाश्लिष्टदिव्यानेककलेवरं नारीणां युग्मयोर्देवं प्रत्येकं चांतरागतां तत्र
कंठसमालंब्यबाहुद्वयविराजितं आत्मसंवद्धसंजातकामानलमदीपमानं रामोहं मम समाक्रान्तगात्रवल्लीभुजामुङ्गः
भ्रमंतमाभिरज्यत महामणिपरिष्कृतैः कृतचारुस्वनैः सर्वालंकारैरुदयं गमं श्रत्यष्टयक्षारी रत्नसंपूर्णमणिभिर्यथा
हिरण्यरचितैः सम्यक् सकुमारकांत तथा मणिशंकोशविषीणैरक्तापुष्पगतप्रभं स्मितसीत्कारसंकाशयौवनश्रीसुम
न्वितं तदानीं फुल्लारविंदारविंदवृंदविलोचनः नूतनैर्विविधैश्चारुपल्लवैर्नवपुष्पकैः शिखिकंठशिखण्डश्चवद्वसन्नाहेज
संचयं सकलंकचंद्रसंकाशसुंदराननपंकजं यक्षबिंबफलाकाररक्ताधरविराजितं नानारत्नसमाक्लिप्तसर्वभूषणभू
षितं स्वर्णवर्णालसद्दकौविभ्रमश्रीप्रतिष्ठपरं नवप्रवालरुचिरहस्तपादतले विभुं भ्रमरालोलसत्स्नेहमल्यशोभिभुजं।

विद्या॰२८
व

·६४५

645

हयं श्रृंगताकुचसंश्लेषलग्नकुंकुमवद्रसं महोन्नवाहुगमनंवंशवादनसादरं अनंगवाणासंविद्धंसर्वलोकैकसद्गतिं ध्या
त्वेत्थंप्रोक्तसंपीठलक्ष्मीकांतंप्रपूजयेत् अंगैरावरणंपूर्वंमिथुनैस्तदनंतरं केशवाद्याःपुराप्रोक्ताःषोडशस्वरमूर्तयः की
र्त्यादिशक्तिसंश्लिष्टालक्ष्मीमन्मथपूर्विकाः प्रत्येकंस्वरसंयुक्तामिथुनानिभवंतिहि· श्रींक्लींअंकेशवायकीर्त्यैनमः॥
इत्यादिप्रयोगाः षोडशारदलेषञ्चारामक्रीडनतत्परं इंद्रादीन्पूजयेद्वासवज्रादींश्चततःपरं इत्यमावरणैर्युक्तंचतुर्भिः
पूजयेत्प्रभुं· ततःस्वकथितंदुग्धंसितशर्करयायुतं राजतेभाजनेसम्यक्संस्कृत्यविनिवेदयेत् कांस्यपात्रेषुनैवेद्यंस्व
रसंस्थेषुकल्पयेत् प्रत्येकंमिथुनेभ्यश्चपायसन्नाहकंवैभवात् अन्यत्सर्वंयथापूर्वंकृत्वापूजांसमापयेत् रात्रावेवंविधियो
वैभजेल्लोकवशीकरः इंदिरामंदिरंभूयात्सर्वैश्वर्यसमन्वितिभाक् रात्रावुक्तोविधानमेवाप्रातर्हृदयकंपूजयेत् तत्फलंस
माप्नोतिभवाब्धेःपारगोभवेत् इत्यमेवकलेवरंकमलजाज्जातितत्कालश्वरभक्त्याभ्यर्च्ययतीहियःसनियतंभूलोकभर्त्ताभ
वेत् धर्मेनित्यमतिर्महाहविभवः कामात्पथेष्टान्भजेदंतेविस्मयपरंप्रयातिपरमंसिद्धोयमस्मेसिवितं अर्चातिदेवदेवस्य
तर्पणानांविधिंब्रुवे पुरोक्तानांचकाम्यानांसाध्यकेष्टफलप्रदं पूजनव्यतिरेकेपितत्फलंलभ्यतेबुधैः पीठादिभिस्तर्पणा
दौसहान्मूलेनचैकशः तत्रावाह्ययजेद्देवंजलैरेवापचारकैः धेनुमुद्राप्रदर्शनपात्रस्थंवातर्पणंसाधनं नहियाजलमाव
र्पणपत्रीकृतेनतु· सम्यगंजलिनादेवंतर्पयेन्मूलमुच्चरन् त्रिकालंतर्पयेन्नित्यमष्टाविंशतिसंख्यया· तत्तत्कालोवि
तान्यश्चान्तर्पयेत्परिवारकान् एकैकवारंमंत्रान्तोमूलेनापिप्रतर्पयेत् गुडयुक्तंदधिप्रातर्नवनीतयुतंहरिः अर्चा।
मेतेसमाप्नोतिसध्यायांदुग्धमनमम सितोपमाविशिष्टंतुतर्पणाद्व्यमीरितं वाच्यंतत्पूर्वंवर्द्धयादत्यत्सर्वंतथाभवेत्
तत्प्रसादजलैःपश्चात्सिंचेदात्मानमात्मवित् मूलमंत्राभिमंत्रितंजलमंत्रीपिवेत्ततः हरिमुद्दिश्यमंत्रज्ञोजपेन्मंत्री

५

ततन्मयः काम्यतर्प्पणं वक्ष्ये नित्ततो वक्ष्यामि यानित्त· भजेद्कुंकुमकाश्मीरमालिख्य कमादरात् सहकज्जलेन संतर्प्प दुग्धेर्वा रख
लडेयं पुश्चात्खोडसभिर्दैव्यैश्च्तत्सुखेकुशाःक्रमात् आहत्य तर्प्पयेन्मंत्री मूलमंत्रेण संभृतः चतुर्वीरं पुनर्त्तीरैरेकवारंज
लेन च अत्यद्दुग्धात्सुरादध्याज्यपृस्त्रीवसितोयले· प्रातरेवं तर्प्पयेयश्च्तः सप्ततिसंख्यया: कृत्सप्रतिदिनं विहान् श्रद्धा
बुद्धिश्चतत्परः तत्समण्डलमात्रेणवाञ्छितं भवति ध्रुवं पायसं दधिभक्तं वा तिलतण्डुलमेव च गुडभक्तं च दुग्धं च दध्य
तो नवनीतकं घृतं च कदलीमोचा तत्तश्चैव रजस्वला: मोचतो दकसर्पोश्चप्यकाश्रीवलाजकाः द्रव्याणि षोडशेतानि
कथयन्ति मनीषिणः मोचा रजस्वला च मोच च अकदलीभेदा एव· ते न चत्वारः कदलीभेदा एव ज्ञेयाः अपरं तर्प्पणं वक्ष्ये
तत्सर्वेणायत्फलं धारोक्ष्णकथितं दुग्धे दधि दध्यन्यके पुनः सर्प्पिश्च पायसं चैव मत्स्यण्डोदकमेव च पंचामृतं नवे
तानि द्वादशाहुतितर्प्पयेत् धारोक्ष्णंतत्कालदुग्धानी मत्स्यण्डीखण्डशर्करा विशेषः प्रत्येकं द्रव्यतस्तेनैरष्टोत्तरशतं विदुः
तर्प्पणानि विधातेन कृतानियशमेत्तथा लोकसंवलनार्थं च कथितानि मनीषिभिः खण्डसिश्रितधारोक्ष्णदुग्धं च पया
जलैः शुभैः कृत्संतर्प्प गच्छेद्योयामेवाजगरेत्तथा हृत्संतर्प्पणादेवफलमाप्नोति वाञ्छितं भित्तयो ब्राह्मणो नित्यं स्वयं
गोविन्दरूपध्यक् भक्ता नानाविधैर्भोगैरेभिरन्यैर्मनोहरैः मनोभिः सह गोपीनां दधिदुग्धघृतादिकं बलाद्गृहीत्वा भिक्षा
माप्नोति महतीं कृत्तो षट्कोणान्तर्लिखेत्कामसाध्यमाख्याकर्मसंयुतं षडक्षरमनोवर्णान्षट्सुकोणेषु संलिखेत् पद्मे
दशदलबाह्ये रचयेल्लक्षणान्वितं विंशत्यर्णमनोवर्णान्विजत्यकेसरद्विशो लिखेत् कोणेषु सुदेनाक्रान्तभूगृहं रचयेत्ततः
रोचनालिखितं श्वेतं सम्यक्स्वर्णशलाकया: हेमपट्टे विधानेन गुलिकीकृत्य पञ्जनं सम्यक्सम्पातसंसिक्तं मंत्रितं मूलमं
त्रितः गोपालयंत्रमेतन्हि प्राणप्रवद्धिः करष्टनंत्रैलोक्यवश्यकर्मादौ समर्थं वाति गोपितं कीर्त्यादिवर्द्धनं राज्यपुत्रपौत्र

धनप्रदं कांतिवृद्धाकरं नृणां सर्वसौभाग्यदायकं अपस्मारमतिभ्रंशमोहमूर्छाज्वरादिभिः रक्षसोन्मादभूताद्यैः पीडितानां च
मस्तके एतद्यंत्रं मस्तमंत्रं जपेन्न एपतितत्क्षणान् अभसार्थः षट्कोणं कृत्वा तन्मध्ये समाध्यं कामबीजं विलिख्य तत्कोणेषु व
द्वमाणगोपालषडक्षरमंत्राणि नैकैकशो विलिख्य तद्बहिश्च त्र्यस्रं कृत्वा तत्कोणेषु कामबीजं लिखेदेतद्युक्तफलदं भव
ति तथा कामो ब्रह्मा मा स्मृतिस्सा वायुर्नमसान्वितः षडर्णमनुराख्यातः सर्वसंपत्प्रदायकः कामः क्लींबीजं ब्रह्मा कमा
स्मृतिः ऋनेन ऋः इतिस्सा स्वारूपं वायुः य नमसा नमः शाकेन तथा मायालक्ष्मीपुरो ह्याद्दशार्णं विंशार्णो मनुः मा
याः भुवनेशीबीजं लक्ष्मीबीजं श्रीबीजं एतद्बीजद्वयादिः पूर्वोक्ताष्टादशार्णो विंशत्यर्णो मंत्रः श्रीसारसंग्रहे अथ
काम्यानि कर्माणि वक्ष्यन्ते मंत्रयोरियोः देवकीतनयं कृष्णं तदानीं जातमद्भुतं चक्रशंखगदापद्मधारिणं गगनप्रभं
पीतवस्त्रं लसद्गात्रं शोभिमद्गोपालसुंदरं एवं संचिंत्य संजप्य राज्ञो विशोविदशाप्नुते त्रिमधुरैर्दशांशं तु किंशुकेप्सवेड्डुनेत
मंत्रयोरेकतो मंत्रीयः करोतीत्थमादरात् वीर्यप्रदत्तां स्थितिमाप्य कवीनामयणीर्भवेत् त्यक्तादिव्याङ्गनां गतमातृका
क्रोडगतो शिशुं चलन्पादकरन्यासं चिंतयन् प्रजपेत् तावत्संख्यं हुनेदग्नौ हुते नैवं स साधकः सल्लभेत्यब्रमां भक्ति
मास्तिकशांतचेतसः रुदन्तं बालशयने गोपीभिर्दोलितं शिशुं ध्यानात्तीरविधानोपेतः सम्यग्यन्त्रं भजेच्छांतं द्वंद्ववालग्रहं प्र
तस्मृतिनाशादिभीतिषु पिवन्तं स्तनतान्त्तं मध्ये ग्रज्ञस्पशिरसिस्मरन् शांतमायं जपेन्मंत्रं रुदंतीक्षतनां तथा सभाणास
वणाभोखच्छिन्नमर्मकलेवरां तदानीं प्रकुटीभूय प्राज्ञात्मानं पश्यति राक्षसाः इनेत्स्वरमन्त्रयीः ससिषस्त्वं वितेनलेः
पंचगव्याक्तिताः सम्यक् श्रुततनावरिणोमृत्यु पायसेड्डुतशिष्टं द्रव्यं पीतं नरं नतः सहस्रमंत्रितं तोये कुंभगे वसिषे
चयेत् ग्रहपीडानिवृत्यर्थं द्विः खोयधेसनायेव स्वकीयचरणाद्भिमशाकंठभावयन्मनं अयुतं प्रजपेत्सर्वविघ्नसर्वशाम

यद्युः नीलमणिं सहस्ताभ्यां नवनीतं नवं हविः दधानं किंकिणीसंयरतत्ननवभूषणं एवं ध्यात्वा हुनेन्मंत्री हविकाण्डत्रिके:॥
शुभे: दुग्धाज्यलालितैर्लड्डुकैस्तावन्मंत्रं जयेद्बुधः गुरुं संतोष्य वस्त्राभिस्तर्प्पयेच्च द्विजोत्तमाः आधिव्याधिविनिर्मुक्तो दीर्घजी
वी भवेन्नमः बाहुभ्यां वकमादाय पादयंते हित्वणयोः कृष्णं ध्यायेत्स बालानां भये स्पृष्ट्वा जपेन्मनुं अभिमंत्रिततैलेन लिपे
तद्रूपं शान्तये गोगणं साधुरक्षंतं धारयंतमतस्तत वेणुं धर्मेंत गोविंदं ध्यायेन्मृ वीदितं फलं महासर्प्पगतं प्राप्तो चिंतयत्स्य
मस्तके कालीयस्य फणामध्ये नृत्यंतं कृष्णमंजसा सुधारद्ध्वाभिवीक्षंतं तत्त्वज्ञात्वे प्रजयेन्मनुं वामहस्तस्य तर्ज्जन्या तर्ज्जयंतं त्रि
मन्त्रमः सुखीकरोति विषणा कालदष्टमपि क्षणात् कालीयमर्दनं कृष्णं ध्यात्वा कुंभे प्रजपेत्तु अष्टोत्तरशतं जप्त्वा स्नानयेत्तज्ज
लेन यं कालकूटविषग्रस्तः सुखीभवति सेचनात् गोवर्द्धनगिरिं वामबाहुदण्डेन बिभ्रतं दक्षहस्तस्थशाखाभिर्वेणुयोजितम
स्तं च कृष्णं संचिंतयेन्मंत्रं शाक्रं त्रम्मंतेजपत् भीतिदाम्लनवायंतेविद्युद्दर्शनवायवः तस्थ मेघोयसायांतेवामसव चिंतयन्हूतेन अष्टु
तैलवणेः शुद्धैरनाहृष्टिर्भवेद्धुवं कलिंगतनयातोयो वैहारुनेनयंसदा मज्जनोन्मज्जनाधेश्च नरलेर्जलुसेचनैः गोपीगता
समूहेन मियमानं मुहुर्मुहुः कृष्णं विचिंत्य मंत्रज्ञो वेनसोत्थैः समिद्वरैः हुनेदयुतसंख्याकैः दीयते यथाविधिः भूय।
मीहृहिमिष्टीदिकुर्यादशमथेपिसः एवमेव सर्वकृष्णं पीडितमस्तके मोहमार्तिगरस्फोटभूतराक्षसपन्नगैः मंत्रं जपेत्
दानीमः सुखीभवति नान्यथा वैतनेयगतं कृष्णं सुधासुमंत्रं बलान्वितं आत्मज्वरपराभूतज्वरेण लेमादरात् एवं ध्यात्वा ज्वरा
क्रांतमस्तके संजयेन्मनुं महाघोरज्वरो दुष्टस्तदानीं नाशमाप्नुयात् एवं ध्यात्वानु लेखं कृष्णमभ्यर्च्य दिसज्जतः गुडूची शाकले
र्हुत्वा नीरोगैरयुतंत्रयः क्रूरज्वरमशाक्यं च नाशयेन्नात्र संशयः तीक्ष्णबाणप्रविद्धांगभीष्मपीडाहरं हरिं ध्यात्वा जपेत्स
शान्ती तिपाणिभ्यां समस्खीभवेत् कृष्णं मादीपते: पत्रपदं ध्यात्वायुतं हुनेत् दुग्धाक्तैर्गुडूचीनां शाकलैरचिंतेनले अप

पार्थेन अर्जुनयुतं संहितमित्यर्थः इत्युक्तं विशेषतात्

मृत्युर्विनश्येत्तत्क्षणात्‌ः क्रूराश्चापि त्वणात्‌· कलं पुत्रान्प्रयच्छन्ति द्विजाय मृतसूनवे· ध्यात्वा पार्थयुतं लक्षं जपेत्सूत्रस्य सद्वये·
पुत्रजीवात्यकाष्ठेन ज्वलिते हव्यवाहने· फलैस्तु दीपैर्जुहुयात्पुत्रमुग्रनाशनैः पुत्रान्बहून्नरोगान्स लभते चिरजीवितः निम्ब
कर्मदिनान्ते वैसप्रयान्तु द्विशालिनः वन्ध्यापि साममाप्नोति निरुजो दीर्घजीवितः बोधिपत्रपटेनायं जपमष्टोत्तरशत
मौनं कृत्वापि वन्ध्यापि नारी प्राप्य वर्षात्सा सुतं लभेत्‌ कान्ताक्रूरमहाभीमा काशिराजेन याजिता पुरा जित्वा मचक्रेण काशी
म्लेच्छं च वलिना· शिवेन भस्मीकुर्वीत कुलसमर्चित पट्टं जुहुयान्निशि सिद्धार्थैर्लवणतैलविलोलितैः एवं कृते
तु समाहवैरिणा केन विहताः हत्वा भूपलमेवास्वमतयेनात्रसंशयः आम्रमेकं विदेदिव्यं बदरीवल्लभूषिते स्वप
विहस्य शान्तवहलोडजप्रगेनवा· वटाकर्णास्य सर्वांगं स्पृष्ट्वा गोविदमादरात्‌ मधुराक्तैस्तिलैर्लक्षं जुहुयाद्दीपितेनले अश
मनाय नाशार्थं पुष्पार्थं वा जपेन्नतः कृत्तिणा बलभद्रं च दिव्यं तत्र तत्कर्मणा ध्यायत्कलहं प्रयत्नेन होमये हलिकाः शुभाः
गोमयोत्थाः तृणाद्वेषः प्रीतये ज्ञायते ध्रुवं खगेश्वरसमारूढं चक्रवन्तं वाणवर्षिणं धावमानं रिपुगणांश्चानुधावन्तमाशुभं
जपेत्सप्तसहस्राणि क्रमसं ध्यात्वा मन्त्रवित्‌ समाहुताइरिणा भूपाद्वत्वाद्देशतो ध्रुवं· कपित्थफलसंपातनेव नेकसमं
त्रिपतत्‌ कामोध्येयोपुत्रं जप्त्वा मनस्कयाटक्रियाः ध्यायन्त्सकं समर्थेन त्वेन मंचादयः कान्तं वैरिणं कसद्रूपं वकर्षितं प्रश
णावर्जितं प्रयुतं प्रजपेन्मन्त्रं हुनेद्दानतस्समुत्थः समिद्भिर्जन्मनक्षत्रतरूणां तस्य मन्त्रवित्‌ शत्रुर्निधनमाप्नोति मधाम्भसापि
नान्यथा कलिद्रुमसमिद्भिर्यैनचतैलसतैर्हुनेत्‌ यामित्यामप्युतं स्वस्थारिपुर्वर्ष्यं प्रव्रजेत्‌ कार्पासबीजहवर्णानिशा
लितिवदलानि च पेरण्डतैलसिक्तानि कुह्नेत्प्रकट्टकानि च रात्रौ श्मशानभूमिस्था रिपुनाशाय मान्त्रिकः मारणानि दिनं
कर्मयदिकबीनसाधकः प्रयुतं प्रजपेन्मन्त्रं यावद्द्वादशविषाहुतेन मन्त्रीतत्पापनाशाय शान्तं चेन्नाष्टाच्छब्रतः पुरन्दरमवाप्नु ॥

वाहरंतंस्मरपादयं ह्रांसंध्यायन्जपेत्तत्त्वंसर्वतोजयमाप्नुयात् व्याख्यानमुद्रयाढ्यंसंगीतार्थंफाल्गुनायच कथयंतंरथारूढंभा
वयन्स्तजपेन्मंत्रं धर्मवृद्धिर्भवेत्तस्य योगसिद्धिश्चजायते विस्फाडुग्रकैर्लंहंयः किंशुकप्रसवेडुनेन् महाकविःसर्ववादीन्द्रोवेदवेदा
गपारगः कोटिभास्करसंकाशविश्वरूपशरीरिणं भमहाटकसंक्रान्तिमूर्तीवोमशरीरिणं सूर्यानलसमद्भक्रचरणद्वज
पाणिं विविधानेकसद्दीप्तिदिव्यनेपथ्यधारिणं जगद्ध्यामान्तरालेषुध्यानंतत्कालविचिंतयन् मंत्रश्रेष्ठजपेत्सम्यक्सहस्रसा
ष्टकंबुधः देशगेहपुरग्रामवास्तुनात्मनरक्षणं भवेद्दशार्णमंत्रेणदद्दष्टादशार्णतः उक्तानेतान्प्रयोगान्कायद्वाज्जनःसमा
वैरेन वश्यकर्माधुनावक्ष्ये मंत्रद्वयतश्चादरात् यत्कृत्वाविधिनामंत्रीसर्वलोकप्रियोभवेत् अरण्याङ्गवसासुष्पैर्विकचैर
कृणैःशुभैः मध्याह्नेक्रविधातेनसंपूजयित्वागृहेहरिं· प्रत्यहंदशवर्णायःसहस्रंमाष्टकंजपेत् मण्डलाद्विजमुख्यानांच
क्रेनस्यवशीभवेत् मालतीकुसुमैःश्रेष्ठैर्गोपवेषंयथापुरा ह्रांसमभ्यर्च्यनृपतीन्वशंनयतिदासवत् क्रीडंतंरक्तकुसुमैर
च्चमारसमङ्गवैः वेशानीलोत्पलैःसुद्धाभिष्टवागायतमच्युतं नगण्डलैःस्रक्पुष्पैश्चहुताक्षैश्चसहस्रकं अन्वहंसमरात्रंतुङ्ग
तानङ्गस्मधारयेत् आलिकेधारणान्नारीस्वपुमांसंवशंनयेत् पुरुषश्चतथानारीदासीकुर्यान्नसंशयः पुष्पतांबूलवासा
सिकज्जलालेपनादिकं एकेनमंत्रयेन्मंत्रीसहस्रमभिमंत्र्यच· दद्याद्येभ्यःसदातेस्युःकिंकराभरणान्तिकं आपरोव्यवहा
रादौविवादेराजवेश्मसु· परिघयत्नकर्मादौशांतमाद्यंजपेन्नयः तत्रयद्वचनंब्रूयात्तेनैवजयीभवेत् रूपविष्टकरंवाथोवल्ल
रीभिःमहाच्युतं हृयगानरतंध्यात्वाङ्कनाश्विमधुराक्षतैः अयामार्गसमित्श्रेष्ठैस्त्रैलोक्यंवशमानयेत् रामक्रीडारसकासं
ध्यात्वामंत्रदशार्णवं जपेत्सहस्रंनित्यंयोमासमात्रेणसाधकः इष्टांकन्यामवाप्नोतिदुर्लभामपिनान्यथा· अस्तुचक्रंदमा
तुरुहेसंध्यात्वासहस्रकं मासंजप्याप्नुयात्कन्यांप्रत्यहंमण्डलाद्विमा· मंत्रस्यास्यप्रभावेणवांछितंरुक्मिण्याहरं गोपीहा

विद्या.२८
व

६४८

648

दक्षसरोजानिध्यात्वानित्यंतमंजसा· क्लंसंसंचिंत्यमंत्रयोजपेदशातरं लक्षंसपुष्पैस्तैर्वापिहोमोलाजसमुद्भवैः कृत्वायुतंजपेत्तावत्क
न्यामिष्टांलभेतमः अष्टादशार्णमंत्रेणपलाशासमिधोयुतं मधुस्नेहकशैर्वापिहुनेद्धातिलतण्डुलैः वशीभवंतिभूदेवाद
त्वासर्वस्वमादरात् कृतमालप्रसूनैश्चकरण्डकुसुमैरपि· हुत्वावशीकरोत्येवभूपालान्सपरिच्छदान् वकुलोद्भवसत्पुष्पैः
पाटलोत्थैश्चतैरपि इत्युजेविटत्तरीपावस्वायत्नोकुरुतेत्तरणात् न्दनतोत्फुल्लसत्पद्मैस्सुगंधैररुणोत्पलैः मधकैश्चंदनैर्वापि
पाटलोत्थैः प्रसूनकैः हुत्वायुतंक्रमेणैवशयेद्दणयोषितः अष्टमारप्रसूनैर्वामधकैः प्रत्यहंहुनेत् राजोसहस्रसंख्यातैः
समराज्ञमतंद्रितः प्राप्यांगनानांसाहस्रं वाहयावेनगर्वितं पंचवाणप्रसिद्धांगदासीकुर्यान्नसंशयः सिद्धार्थैः लवणोप
तैः मधकैः त्रिसहस्रकं होमंप्रकुर्वतोराज्ञोविद्वेषमिंद्रास्तवशीभवेत् श्रीवृक्षस्यफलैः पलैः स्वर्णाणुश्चप्रसूनकैः त्रिस्वादुसंयु
तैर्हीमात्प्रमेलाड्डलसंयुतैः प्रत्यकंद्व्यतोलक्ष्मीवशीकुर्यान्निजालये वासंसिवल्लभस्त्रीणांमनोभिः महकेशव
समादायकदंवत्तम्भमानूप्तचिंतयन् जप्यात्सहस्रमानेयोराज्ञोसदशभिर्दिनैः मावीमथानयेन्मंत्रीशीघ्रमेवनसंशयः
किंवहूक्तेनमंत्रोस्यएताभ्यांमदृशोपरः नास्तिवश्येतथाकृत्स्नेदेवदानवयोषितां चंद्रकुन्दसमगौरांगंरक्तपद्मदलेक्षणं अरि
कंबुगदापद्मवाहुंदशोक्तविभ्रतं अरिश्चक्रं· कंबुशंखः दिव्यैश्चमण्डनालेपैःपद्मदामाचभूषितं पीतांबरलसद्धात्तकृण
मुनिसेवितं विकवत्पुम्भमध्यस्थंध्यात्वानंदात्मजंप्रभुं स्वरित्युपगतंदेवप्रणाणपुरुषंनवं नीलमेघनिभंवापिडुतदेमधु
तिनवा जपेदेकतरंमंत्रीध्रुवाभ्याप्रघटितेक्षणी लक्षद्वादशकंसम्यक्तत्सहस्रंसमिद्वरैः इग्ध्यास्रुतेर्हुनेन्मंत्रीपयोऽमृ
ममुद्भवैः मध्वाज्यलोलितैर्नापिहविषावाजितेंद्रियः पुण्याढिग्राधिपंनित्यंचिदानंदकलेवरं भवाब्धिकारतरणिंस्वी
यश्चत्तेरसीकहे· आत्माभेदेनसंचिंत्यप्रत्यहंपरमेश्वरं त्रिसहस्रंजपेन्मंत्रीयजेत्तापोक्तवर्त्मना· विधिमेनंभजेद्यो

क्तश्रद्धाभक्तिसमन्वितैः संसाराब्धिमहाभीमं जरामृत्युमहाह्रदैः अस्तुच्चैर्लहरीजालैर्विषयग्राहसंकुलं मध्यन्नं त्वपरं
तेजोजीवन्विभोर्निरंजनं उच्चरंस्तस्य नामानि पिबेत्तस्य कथामृतं आकाशस्वरूपवायुस्तत्पादाब्जं तमनन्तमपि भक्त्यापर
मयाये तेजोजीवन्मुक्तः स कथ्यते पिण्डं वह्निपुटे स्वहन्त्रविवरे संलिख्यते कोणगात्रस्थं दैत्यान्नरंगपचुकलसंस्थीन्द
लेखयेत्स्वं अष्टार्णान्व सहस्रं वर्णसमन्वितं तत्संख्यापद्मस्थितं वासैषोदशापत्रपद्मसंदेशान्तसंख्यवर्णाख्विवियमन्तन
दलं गायत्रिवर्णाख्विवेत्र संवेष्टयस्वरवीजतः पुनर्द्वाविंशादिपत्राम्बुजं तत्राष्टभवर्णकानन्तदलवीतेन पिण्डवृततः
पंचाशल्लिपिभिः क्रमेण च पुनः पाशांकुशाभ्यां हतं सर्वदैवतं संवीतं यन्त्रमेतत्प्रकाशितं यन्त्रराजमिति ख्यातं सर्वदुःख
प्रमोहनं कामधर्मार्थफलदं शत्रुदस्युनिवारणं कीर्तिकान्तियत्नारोग्यरक्षाश्रीविजयप्रदं भूत्वयोत्र भूर्दलोके भूतवा।
तालनाशनं लिखितं भूर्जपत्रादौ पूजितं चाभिमन्त्रितं धारितं सर्वकामानां हि सिद्धिदं नात्र संशयः अस्यार्थः षट्कोणक
त्रातन्मध्ये वृत्तं विलिख्यते स्यादरेपि एङ्गोपालेकार्णं रंवीजं विलिख्यते मध्ये साध्यनाम स्फुटं कर्णेषु षट्कोणेषु स्वी।
कृष्णार्णमन्त्रवर्णान्नैकैकशो विलिख्यते तत्सन्धिषु स्वाच कायेति स्वाहेत्यादि पूर्वोक्तपंचांगमन्त्रान्नालिख्यते ह्रीं सेष्टदलेक
मलकर्णान्तदलेषु वक्ष्यमाणक्रमाष्टादशवर्णान्नालिख्यते ह्रीं: षोडशदलपद्मकर्णान्तदलेषु वक्ष्यमाणक्रम षोडशान्तरव
र्णान्नालिख्यते ह्रीं रष्टदलेकमलकर्णान्तदलेषु पूर्वोक्ताष्टादशरमन्त्रवर्णान्नालिख्यते ह्रीं चतुर्विंशतिदलकर्णान्त
दलेषु वक्ष्यमाणक्रमगायत्रीवर्णान्नालिख्यते ह्रीं एतद्यत्कर्णान्तरं ततत्रालदीक्ष्याकामवीजेन संवेष्टयेत् ह्रीं ह्रीं त्रि
शद्दलपद्मकर्णान्तदलेषु वक्ष्यमाणगोपालानुष्टुभवर्णान्नालिख्यते ह्रीं ह्रीं तत्र चतुरस्रमालिख्य वीथीत्रयं तिष्ठाद्याभ्यं

अहेतदनन्तरम्

विद्या·२८
व
६४८
649

तत्त्ववीथ्यांपिण्डंगोपालमंत्रेणावेष्ट्यद्वितीयवीथ्यांमातृकाक्षरैर्वावेष्ट्यतृतीयवीथ्यांपाशांकुशवीजाभ्यामितरेतरंसंवेष्ट्य
त एतद्यंत्रमुक्तक्रमविधिनासाधितंसद्यमुक्तफलदंभवति तथाकामः क्लींकृष्णायगोविंदोङे·युगवल्लभस्वरोमनुः कृष्णायस्व
रूपंगोविंदोङे·युक्तगोविंदाय·वल्लभस्वः स्वाहान्तरेः तथा·तारनमःपदंकृष्णचतुर्थ्यन्तंवदेत्ततःङे·न्तंदेवकीपुत्रंवम्मी।
स्वाहान्तंद्विठान्तकः मनुःषोडशावर्णायषोडशारैःप्रकल्पितः तारप्रणवं नमः स्वरूपं· कृष्णं· चतुर्थ्यन्तं· कृष्णाय·ङे·न्तंदेव
कीपुत्रं देवकीपुत्राय·वर्महुं·अस्त्रफट्·द्विठः स्वाहा·तथा· दामोदरचतुर्थ्यन्तंविद्महेततःपरं·वासुदेवायचेत्यतो।
धीमहीतिपदंवदेत् तन्नःकृष्णइतिप्रोक्तापुनर्ब्रूयात्प्रचोदयात् गायत्रेयंसमाख्यातागोपालस्यजगत्पतेः दामोदरचतु
र्थ्यन्तंदामोदरायमुग्रमन्यतः तथा· पिण्डमारहंततोपिङे·युतंभगवत्पदं नंदपुत्रपदंचैवबालतोवपुषंतथा· श्यामला
यपदंस्यात्तेदशावर्णामनुंवदेत् द्वात्रिंशदक्षरोमंत्रस्तत्सर्वदलकस्थितः पिण्डंग्लौंइतिवीजं·मारःकामवीजं·तत्तनमः
ङे·युतेभगवत्पदं·भगवतेनंदपुत्रं·ङे·न्तंनंदपुत्राय·बालस्वरूपं·वपुषेस्वरूपं· श्यामलायस्वरूपं·दशावर्णामनुःप्रोक्तः
गोपालदशाक्षरमंत्रःएतन्मंत्रचतुष्टयंयंत्रेलेखा तथा· षट्कोणेपिण्डवीजेहितवलिपिष्टत्कोणषट्केष्ववर्णादिका
न्द्राज्जेदशार्णाविलिखेच्चततोवेष्टितंमारवीजैः किंजल्केषुस्वराद्यैर्द्विपमदललसत्षोडशार्णांचपद्मेकादीकिंजल्क
संख्यानरदलेलिखितान्युष्ववर्णांचपद्मे· पाशांकुशाभ्यांवृतवासभूविंवहितयोखिषु· वर्णमंत्रसंयुक्तंकृष्णयंत्रमिदंव
पुः रत्नाह्वहोरमाविघ्नचतुर्वर्गफलप्रदं अस्यार्थः षट्कोणमध्येपिण्डवीजंसमाध्यविलिख्यतद्वीजमध्यादशाक्षर
मंवेष्ट्यषट्कोणेषुप्रोक्तषडक्षरमंत्रान्विलिख्यतद्वहिर्दशादलपद्मंकृत्वातद्दलेषुपूर्वोक्तगोपालमंत्रस्यदशा॥

दराण्यालिख्य तद्बहिर्हृदयं हस्मानयोरंतराले वीप्सा कामबीजैर्निरंतरं संवेष्टय तद्बहिः षोडशदलं कमलं कृत्वा तत्केसरेषु का
दिसांतान्वर्णानालिख्य तद्दलेषु द्वात्रिंशदक्षरमंत्रवर्णानालिख्य तद्बहिर्द्वयोरंतराले पाशांकुशाभ्यामावेष्ट्य तद्बहिः संप्रा
दितचतुरस्रद्वयात्मकमष्टकोणं कृत्वा तत्कोणेषु प्रोक्ताष्टाक्षरमंत्रवर्णानेकैकमालिखेत् एतद्युक्तफलदं तथा॥ कृत्वानव
पदं मंत्री मण्डलं वा शुभस्थलके मध्यकोणे लिखेत् क्लीं कवृर्त्तुलद्वयशोभितं वृत्ताकारेण मंत्रज्ञो मध्यादि मध्यपश्चिमं पूर्वाणि
शिष्टकोणेषु द्वादशार्णेन वेष्टितं कृत्स्नयंत्रमिति ख्यातं सर्वरक्षाकरं परं भूर्जपत्रे लिखित्वा तु पूजितं स्थापितं तिलं करेण
धारितं नित्यं सर्वेष्टसुखवर्द्धनं द्विजद्रुपदिकामध्ये सम्यगालिख्य पूजितं शालादौ निहितं यंत्रं गवां वृद्धिकरं सदा॥ अस्यार्थः
प्राक्प्रत्यक्सूत्रचतुष्टयं दक्षिणोत्तरसूत्रचतुष्टयं च कृत्वा नवकोष्ठयुतं चक्रं विरच्य कोणचतुष्टये स्थलचतुष्टयं कृत्वा तन्मध्य
कोष्ठमध्ये वर्तुलद्वयं विरच्य तत्र वक्ष्यमाणमुत्पादनगाणवर्णमाणप्रकारेणालिखेत् तथा॥ प्रथमवर्तुले पूर्वादिप्रतिलो
मतो विलिख्य द्वितीयवर्तुले द्वितीयाईं तथैव लिखेत् अवशिष्टकोष्ठेषु पूर्वोक्तगोपालाष्टाक्षरमंत्रवर्णानेकमेकं लिखेत्
ततस्तद्बहिर्द्वयोरंतराले पूर्वोक्तद्वादशाक्षरमंत्रेणावेष्टयेदित्येतद्यंत्रमुक्तफलदं द्विजद्रुमस्यार्थः तथा॥ नमस्कीर्तिपदं ब्रूयात्
देवदेवेश उच्चरेत् तदे देवरनो ब्रूयाद्धनं चतुरजो वदेत् तदन्ते ख्यातशब्दान्ते तत्स्पतेपदमुद्धरेत् देवकीसुतशब्दान्तः श्लोकमं
त्रोयमीरितः तथाचार्यमंत्रः नमस्कीर्तिदेवदेवेश तनवे देवरनारतः तदंतो ख्याताल ख्याताते देवकीसुतः इति॥ तथा॥ श्लोकमं
त्रमहेशानि चतुःषष्टिपदे लिखेत् रामसादि चयद्भूयः सर्वतोभद्रनामकं यंत्रं पुष्टिबलारोग्यकीर्तिलक्ष्मीजयप्रदं मा
रजे फलके कृत्वा निखातं गोष्ठमध्यतः दस्युमारीगृहादिभ्यो रक्षां कुर्याद्गवां सदा॥ तथा॥ क्षीरगोपयपदं प्रोक्त्वा कागोरक्षीर
ति चोद्धरेत् रत्नमालापदं पश्चाद्दनमारत्नपदं ततः गोमातोयदमाख्यातं गगनोमापदं वदेत् गोपतिगपदं प्रोक्त्वा न्यग

विद्या० २८
व०
६५०

650

त्तयमत्त्ववेत् अयंश्लोकमंत्रः श्लोको द्वितीयः सर्वसिद्धिदः अयंमंत्रः क्षीरगोपयगोरक्षीत्रमातरः गोमानोगगनेमागोपत्तगा।
त्पगत्तप इति केरलीयेयंत्रसारेः साध्यगर्भेलिखेत्कामंवह्निगेहद्वयगोदरेः षट्सुकोणेषु षट्वर्णाश्च ततः पद्मावृतेनतः के
सरेषु चतुर्वर्णान्द्वादशार्णमनोलिखेत् श्रीं गीं श्रीं गीं च वर्णान्निप्रतिपत्रं ततो वहिः पद्मे दिकोपत्रे केसरे दशार्णमनुं केसरे
विंशत्यर्णमनोर्वर्णास्त्रतिपत्रे द्विशो लिखेत् वहिः षोडशपत्रेषु स्वरेषु यत्केसरे लस्थाः आगावोसस्मृहकस्य वाई मई स्वश्वा।
लिखेत् वहिः संवेष्ट्य कादेश्च ततो भूविंवमालिखेत् वाराहवीजं तद्दिक्षु भूवीजं कोणगं लिखेत् गोपालयंत्रमेतद्धि विधि
नास्थापितं गृहे नश्यगावः पयस्विन्यः सवृषाश्च निरामयः पीताभ्यो बहुदुग्धाश्च समपीलाश्च भवंति हि यत धान्ययशा शा
लिनीतस्य मंदिरे लक्ष्मीरतिस्थिरा भूत्वावसेदा भूतसंप्लवं अस्यार्थः षट्कोणे विलिख्य तन्मध्ये साध्यं कामवीजं विलिख्य
षट्कोणेषु पूर्वोक्तं षडक्षरमंत्राणां विलिख्य तद्वहिश्चतुः पद्मकमलं कृत्वा तत्केसरेषु क्लीं कमलक्लीं कमलक्लीं इति मंत्रस्य
कैकमक्षरं विलिख्य तद्दलेषु पूर्वोक्तविंशतिवर्णस्य मंत्रस्य द्विद्विक्रमाद् द्विशतिवर्णानालिख्य तद्वहिः षोडशदलपद्मं कृत्वा तत्के
सरेषु षोडशस्वरानालिख्य तद्दलेषु ऋग्वेदे भक्तस्या गावोअग्मन्नुतभद्रमक्रन्नित्यस्य प्रतिदलमृचामर्द्धमर्द्धं विलिख्य तद्वहि
र्हंत्रे पोरंतराले ककारादिक्षकारांतेरावेष्ट्य तद्वहिश्चतुःस्रं कृत्वा तस्य चतुर्दिक्षु वराहवीजं कोणेषु वराहवीजं विलिखेत्
एतद्यंत्रं मुक्तिफलदं मध्ये तारं समाध्यं व सहदलविवरे गावस्यः हकस्य कर्णिमेकामेकाक्रमेण च विलिखेत् वहिर्वेष्टितं मातृवर्णैः आगा
वोसक्तेः यंत्रंकं गृहगतमिदं स्थापितं मंदिरे दोदयाद्गो पुष्टिसंतुष्टिकं च महितं पः सकुनामा स्थलक्ष्मीः अस्यार्थः अष्टदलक
मलमध्ये समाध्यप्रणवं विलिख्य दलेषु वक्ष्यमाणगावोसक्तस्यैकैकामृचं विलिख्य तयोरंतराले मातृकया वेष्टयेत् तद्वहि
श्चतुरस्रं कुर्यात् एतद्यंत्रं मुक्तिफलदं ऋचत्वश्च आगावो अग्मन्नुत भद्रमक्रन्सीदन्तु गोष्ठे रणयन्त्वस्मे प्रजावतीः पुरु

द्रुपाः सहस्रं इंद्राय पृथ्वी हृंषमो दुहानाः १ इंद्रो यज्वने पृणते च शिक्षत्युपेद्ददाति न स्वं मुषायति भूयो भूयो रयिमिदस्य वर्द्ध
यन्नभिन्ने खिल्ये नि दधाति देवयुं २ न ता नशंति न दभाति तस्करो नासामामित्रो व्यथिरादधर्षति देवांश्च याभिर्यजते
ददाति च ज्योगित्ताभिः सचते गोपतिः सह ३ न ता अर्वा रेणुककाटो अश्नुते न संस्कृतत्रमुप यन्ति ता अभि उरुगायम
भयं तस्य ता अनु गावो मर्तस्य विचरंति यज्वनः ४ गावो भगो गाव इंद्रो मे अच्छान् गावः सोमस्य प्रथमस्य भक्षः इमा
या गावः स जनास इंद्र इच्छामि हृदा मनसा चिदिंद्रं ५ यूयं गावो मेदयथा कृशं चिदश्रीरं चित्कृणुथा सुप्रतीकं भद्रं गृहं कृ
णुथ भद्रवाचो बृहद्वो वय उच्यते सभासु ६ प्रजावतीः सूयवसं रिशंतीः शुद्धा अपः सुप्रपाणे पिबंतीः मा व स्तेन ईश
त माघशंसः परि वो हेती रुद्रस्य वृंज्याः ७ उपेदमुपपर्चनमासु गोषूप पृच्यतां उप ऋषभस्य रेतस्युपेंद्र तव वीर्ये ८
तथा· षट्कोणकर्णिकायां स्मरमथ विलिख्य कोणषट्के षडर्णं दशस्वथ दशवर्णं स्ववाणीः स्मरास्त्रं आवीतमातृ
कार्णैरपि वकुटहृद्गं साध्यं गोपालयंत्रं प्रोक्तं यत्सार्थकामप्रद्युरसुखकरं श्रीप्रदं विषपहारी अस्यार्थः षट्कोणक
र्णिकास साध्यं कामबीजं विलिख्य तत्कोणेषु षडक्षरं विलिख्य तद्बहिर्दशदलपद्मं कृत्वा तद्दलेषु दशाक्षरमंत्रवर्णान्ना
लिख्य तद्बहिर्हृत्त्रयान्तराले याद्वाद्रीं क्लीं ह्स्वः इति वाणीबीजे मातृकार्णैश्च वेष्टयित्वा तद्बहिश्चतुरस्रं कुर्यात् एतद्यं
त्रफलं दृश्यवश्यसुखमोक्षः तथा· मारं मध्ये वसुदललसत्किंछुकस्रादिवर्णान्द्वौ द्वौ वन्ये त्र्युमयालिख्य केसरेषु स्वराणां
द्वौ द्वौ वर्णौ बहिरपि समावेष्टितं मातृकार्णैः भूगृहस्य निखिलसुखदं यंत्रमष्टादशार्णं· अस्यार्थः अष्टदलकमल
मध्ये कामबीजं स साध्यमालिख्य तद्दलेषु पूर्वादि क्रमात् द्वादशाक्षरमंत्रस्य ह्रस्वायेत्यादि वर्णान् द्वंद्वशो वर्णाद्विहिहृद्
मादालिख्यांतिमदले वर्णत्रयं विलिख्य तत्केसरेषु द्वंद्वशः षोडशस्वरानालिख्य बहिर्हृत्त्रयांतरालवीथ्यां कादिहां

विया॰२० व॰

६५१

65

तवर्णेरावेष्ट्यवह्निस्वतत्त्वसंकल्पयीत एतदुक्तफलदं श्रीसारसंग्रहे अथमंत्रवरंवक्ष्ये मुकुंदस्यजगत्पतेः सर्वसिद्धिकरंलोकवरप्र
दंकीर्तिमुष्टिदं विविंदुश्रीविषंदीर्घाकेवलाकार्णमग्रविः चंद्रविसृष्टयुतश्चक्रीसत्यहर्मीडुताशनः समंयानासमृद्धिश्च भृगुः
सतत्सदीर्घवान् संध्याग्निठांतवेकुंठेगगनंचेंदुशेखरं स्वरोग्निसहितःस्वरःसत्योहद्वेनसंयुतः अष्टादशान्तरोमंत्रोमुकुंदस्य
प्रकीर्तितः विविंदुःश्रीः विंदुविधुरं श्रीवीजं श्रीइति विषंस दीर्घा नकेवला स्वररहिता नेतमः चंद्रः विंदुःविसृः दीर्घ
श्रोतेन दा संध्याया अग्निः रगंतः ए वैकुंठ नगगनेन्दु इंदु विंदुःतेनहंस्वरः पश्चाग्निः रेतेनःप्रस्वरः पसत्य दरुद्रः ए
रः यतेन घेइति तथा नारदोस्यमुनिः प्रोक्तोगायत्रीछंदउच्यते मुकुंदोदेवताप्रोक्तः स्वरासुरनमस्कृतः आचक्राद्येःप्र
कुर्वीतपंचांगानिविचक्षणः स्वजान्तवेलवेपीठसंगेद्रादिनिदायुधे मंत्रंजपेइलक्षंतद्दशांशतुनेजुतः पलाशपुष्पैःस्वाद
कैर्वारुर्प्पणादितत्श्चरेत् मननानेनसंजप्तमहीनरथातेजलं दिनादावन्वहंपीतामासषट्कंप्रसन्नधीः सम्यकश्रुति
धरोमंत्रीजायतेवेदपारगः प्रयोगःस्वागमःतथा समस्तेतिसमुच्चार्यमकरन्दमितमइरेत् वाललीलापदंप्रोक्ताआत्म
नेहंसमीरयेत् अष्टाणंहृदयेनापिप्रोक्तोमंत्रोयमीविनः समस्तेतिस्वरूपं मकरन्दमिति स्वरूपं वाललीला स्वरूपं आत्म
ने हंस्वरूपं अत्रसंधिःनेनलीलात्मने इतिमंत्रे उच्चारः अस्त्रं फट् हृदयं नमः अष्टादशान्तरोयमपिमंत्रः तथा तलकव
रश्रुद्यातोम्भुनिर्छंदउदाहृतं गायत्रीवालकृष्णोस्यदेवतापरिकीर्तितः पंचांगानिपुरोक्तानिध्यानंपूर्ववदितंभवेत् स्वजाचांगे
द्रवज्राद्येःपरश्चार्यादिपूर्ववत् जयादिकर्मभिर्मंत्रैःसेवितःसर्वसिद्धिदः ध्यानंमान्तरंकगतंरूपध्येयं तथा अतनूपप
दंप्रोक्ताकारसरूपेतिचोच्चरेत् तत्स्वरूपंरहितपुगमत्ताधिपतयेपरंममान्तवसमुच्चार्यप्रथबाग्निवल्लभतः अन्तप्रदोयसाध्या
तस्त्रिंशदर्णोमनूनमः आदिपदत्रयं स्वरूपं स्युगमं नमोहृयं अग्निसपत्नहृयं स्वरूपं अग्निवधःस्वाहाकारःअन्तनमः॥

पदान्तपदयोर्विसंधिः त्रिंशद्वर्ण इत्युक्ते· तथा· ऋषिर्ब्रह्मा समुद्दिष्टः छंदोनुष्टुबुदाहृतं अन्नाधिपतिः कृष्णो देवता प्रोच्यते बुधैः
अन्नदो जायते मंत्री मंत्रमेतं भजेत्सदा· तथा· द्वादशाक्षरमंत्रांते वर्मास्त्राग्निवधूयुतः प्रसिद्धो यो वासुदेवद्वादशाक्षरमंत्र
तः पूर्वोक्तः सवर्मास्त्राग्निवधूं तो यदा भवति तदा षोडशाक्षरमंत्रः स्यात् वर्म हुं· अस्त्रं फट्· अग्निवधूः स्वाहाकारः षोड
शार्णो मनुः प्रोक्तो ब्रह्मा मुनिरुदाहृतः गायत्रं छंद इत्युक्तं देवता चाभिगद्यते· ग्रहघ्नो देवकीपुत्रो दुष्टग्रहविनाशनः
सर्वसर्वग्रहभयेभ्यो रक्षेज्जनं ध्यायं मनूत्तमः एतेषां मंत्रवर्याणां पंचांगानि दशार्णवत् अर्चनांगैर्लोकपालैर्दन्ताद्यैः।
अस्त्रमीरिता· तत्तद्विशेषफलदा मंत्रा एते न संशयः तथा द्वादशार्णमनोरंते पुरुषोत्तमशाहृतः आयुर्मे वततो दे
वी चतुर्थ्या विसृष्टवरात् तादृशाप्रभयविस्वहन्मंत्रो द्वात्रिंशदक्षरः द्वादशार्णवासुदेव दशार्णपुरुषोत्तमस्वरूप
आयुर्मे देहि· स्वरूपं अत्र न संधिः चतुर्थ्या विस्व· विस्वे· तादृशाप्रभविस्वप्रभविस्वे हुं नमः नारदो मुनिरस्यस्या।
छंदोनुष्टुबुदाहृतं श्रीकृष्णो देवता प्रोक्तः पंचांगविधिरुच्यते· द्वादशार्णान्समुच्चार्य्य हृदा तेदात्मने भवेत् पूर्वार्णा
नेव देवैर्ज्योत्यात्मने च शिरसो मनुः ज्योतिरात्मन इत्यादो मूलवर्णाः शिखा मता· मायात्मने चुयस्त्राणि कवचं परिकीर्तितं
चिदात्मर्वुहाभ्यामस्त्रमुदाहृतं ॐ नमो भगवते वासुदेवायानंदात्मने हृदयाय नमः पुरुषोत्तमस्वरूपात्मने शिरसे आ
युर्मे देहि ज्योतिरात्मने शिखा· विश्वे प्रभविश्वे मायात्मने कवचा· नमः चिदात्मने अस्त्राय फट् इति पंचांगानि प्राग्व
न्यसेत् अंगलोकेशवज्राद्यैरर्चनोक्ताच्चयेन्मनुं लक्षमेकं दशांशेन जुहुयात्पायसैः शुभैः दुग्धाज्यसंयुतैर्देवी चि।
तयैरेधितैर्जले· जुहुयाद्दीर्घजीवित्वं लभते नात्र संशयः तथा ॐ ङें बालवपुः प्रोक्तो शिरः समार्णको मतः बालानाभ

विद्या॰ २८
व॰ ५५
६५२
652

शांत्यर्थे रक्षार्थे च जपेत्मंत्रं तथा ॐ नंबालवपुः बालवपुषे शिरसे स्वाहा तथा गोपालकपदस्यांते वदेद्वै यथरायतः चतुर्थ्या वासु
देवं च कवचाय हुं हि ठांतकः गोपालकवेषाय धरायस्वरूपं वासुदेवं चतुर्थ्यंतं वासुदेवाय कवचं हुं अस्त्रं फट् द्विठः स्वाहा अ
ष्टादशाक्षरो मंत्रो नारदोस्य मुनिर्मतः गायत्री छंदः इत्युक्तं देवता कृष्ण ईरिता आचक्रादिभिरंगानि एवं जपेद्वीक्ष्य वर्त्मना
गृह गोपालरक्षादो मयमाल्यः शांतिके पि च एवीकृत्य वर्त्मना प्रोद्यद्वज्राद्यैः कालीयस्य पदप्रोत्थाफणामध्ये ततो वदेत्
दिव्यनृत्यपदस्यांते करोतीति तिनमः ततः नमामीति समुच्चार्य देवकीपुत्रमप्ययथा नृत्यराजानमाभाष्य वदेदच्युतमंततः
द्वात्रिंशदक्षरो मंत्रः सर्वक्ष्वेडनिवारणः अयं मंत्रः कालीयस्य फणामध्ये दिव्यनृत्यं करोति तं नमामि देवकीपुत्रं नृत्यराजा
नमच्युतं इति श्लोकरूपः मुनिर्नारद आख्यातश्छंदो नुष्टुबुदीरितं कालीयमर्दनः कृष्णो देवता सर्ववंदितः चतुष्पादै
श्च सर्वेणा मनुनांगविधिः स्मृतः अंगैर्विद्यादिभिः पश्चाद्वज्राद्यैर्वैनेरिता: एकलक्षं जपित्वा यो जुहुयादेदंतहुतैः विष
नाशकरा रोगाः कर्तव्या मनुनामुना एतन्मंत्रप्रभावेन नश्यंते च महारोगाः एतन्मंत्रसमानोन्यो विषघ्नो नैव विद्यते
शुष्कवृक्षोत्थपंचांगैर्मंत्रेणास्य पेषितैः निर्मिता गुलिका सम्यक् मंत्रेणानेन मंत्रिताः नस्यालेपांजनैः पानकर्मणा हे
डनाशिनी मकंदधेत दंतानां मंत्राणां क्रमतो बुधः दशार्णान्नप्रयोगोक्तध्यानभेदान्नकल्पयेत् ॥ ॥ इति श्री विद्यार्णवे
अष्टाविंशतितमः श्वासः ॥२८॥ तथा मायारमादिको ष्टादशार्णो विंशाक्षरो मनुः एतन्मंत्रसमान्यो न्यः सिद्धिदो भाङ्
विद्यते मुनिर्ब्रह्मास्य मंत्रस्य गायत्री छंद ईरितं श्रीदेवता वीजशक्तिस्यायुयुक्तं वदीरयेत् श्रीकांतस्य प्रवक्ष्यामि ध्यानमं
त्रोत्तमोत्तमं कुवेरादिधनाध्यक्षैः सर्वदा यद्धि धीयते अत्तयस्य धनस्यापि करे संपत्प्रदं शुभं कोटिभास्करसंकाशे ॥

द्वारकायांगृहोत्तमैः बहुभिःकल्पतरुभिःवेष्टितेरत्नमण्डपे · विद्योतन्मणिगवाक्षोयस्तंभहारंतभित्तिके · विकचत्पुष्पमालाभिः
सहितानंतमौक्तिकैः पुष्परागप्रवालाशोभिरत्नतोरणांतरे · निरंतरद्रवद्रत्नसुधाधाराभिवर्षिणः अधःकल्पक
वृक्षस्यशाखाव्यामस्यसर्वतः ज्वलद्रत्नप्रदीपालिसमुद्योतितदिङ्मुखे · उद्योतद्विविधाभरत्नसिंहासनेऽम्बुजे · स्वप
विष्टरमाक्रांतइतस्वर्णनिभंस्मरेत् समुद्यद्रविविंबाभविद्युत्कोटिनिभच्छविं हृद्यांगंसर्वतःसौम्यंनानालंकारभू
षितं श्रीशंखचक्रगदापद्मधारिणंपीतवाससं स्वर्णांतकलशंयातमणिधारिमहर्निशं सव्येनवरणान्नूनविद्रुमद्युतिका
रिणा · रुक्मिणीसत्यभामेद्देदत्तवामेस्थितेप्रभो · उत्तमांगेभिषिंचित्योनानारत्नसुधारया · लक्ष्मीयुक्करांभोजरुहौ
तदुदगताया यद्दष्ट्यौपानग्नजित्याकस्तनेदेवघटितयोः मित्रविंदातुदक्षिणान्यायशचैवमलक्ष्मणा · एतयोर्जविवयाहृ
स्वभीलेदत्तवामगौ · रत्नपुन्योसमादायकलशौरत्नसंभृतौ अर्पायेन्यौविलासेनध्यातव्यमंत्रवित्तमैः ततःषोड
शसहस्रमितानार्यःसमंततः स्वर्णघ्याःस्वर्णरत्नादिधाराप्रकचटसत्कराः स्मरेदष्टनिधिंतासांपुरान्यावर्षतो
वहिः वलिंश्रतरुद्दिष्टंयोदेवादीनपिपूर्ववत् एवंसंचिंत्यदेवेशंततःपूजांसमारभेत् प्रोदितप्रकारेणपीठन्यास
वर्जनक कर्मनिवर्त्यमंत्रज्ञोमूलमंत्रेणमंत्रवित् प्राणायामत्रयंकृत्वाऋष्यादिन्यासमाचरेत् करांगुलीयतलयोः
षडंगन्यासमाचरेत् व्यापकंमूलमंत्रेणविन्यस्यकरमोक्षसः पुनःषडंगविन्यस्यदेहेदेशिकसत्तमः पुटितांमू
लमंत्रेमातृकांचप्रविन्यसेत् चक्रारात्मनःषडंगन्यासऊक्तः पु ' नःषडंगकृत्वामंत्रवर्णान्नेनान्यसेत् उत्तमांगेलला
टेचभ्रूमध्येदृक्श्रुतिद्वये नासिकाननयोश्चैचविवुकेचगलेपुनः वाहुमूलहृदेस्कंदेनाभिदेशेशिवतया मूला

रण लथा

पराय पंकेन

विद्या॰ २८
ब॰
६५२
653

धारेकटिहृद्देजानुयुग्मे च जंघयोः गुल्फयुग्मे प्रपादयोर्न्यसेद्वर्णात्मनोः क्रमात् सृष्टिन्यासमेयमाख्यातरुद्रयामस्थितिस्तथा ॥
बाहुमूलातिकाश्रांतामस्तारोपिपदादिकः स्थित्यंतपचाथाके विततस्योक्तमूर्तिपंजरं न्यस्ता सृष्टिस्थिती पश्चात्षडंगा
नि प्रविन्यसेत् त्रिवह्निसागरैर्वेदैर्वेदनेत्रैः क्रमाद्द्वयः वह्नयः सागराः श्वत्वारः नेत्रः द्वयं मूलमंत्रप्रभवैर्वर्णैर्हृदादौ गा
त्रिसंयुतैः दर्शयित्वा किरीटादीन्मुद्रादिग्बंधनं चरेत् मूर्तिपंजरतो देवं संसृज्यो गतिर्जनत्तः देवस्य कामरूपजार्थं मुच्यते।
यंत्रमुत्तमं गोमयेनोपलिमायां पीठभूमौ प्रविन्यसेत् सर्वोक्तगंधपुष्पेन संलिप्याष्टवसुब्दं विलिख्य कर्णिकामस्य
मध्यमंडलसंपुटं मानंदसाध्यमहितं मंत्रबीजं न्यवेशयेत् कोणसंधिषु बंडूर्णदलमूलेषु चाग्निशः गायत्रीकाम
देवस्य मालाणुं वाह्यपत्रगः रसादरक्रमात् पश्चान्मातृकार्णैः प्रवेष्टयेत्॰ धरापुरे चतुर्दिक्षु रमां मायां च कोणगा वि
लिख्यैवमहायंत्रं पदेस्वर्णादिजे बुधः सम्यक्तं संस्थं संसृज्य पूज्यत्वचमनुजो नमः करोति लोकपूज्यत्वं राजवश्यं च सर्वदा यं
चोद्धारः प्रयोगे वक्ष्यते कामदेवव तद्ध्यर्तिविमहेन दनतरे ङे॰ युतं पुष्पवाणं च प्रवदेद्धीमहीति च तन्नोनंगश्च सूक्ताप्र
वदेयप्रचोदयात् कामदेवचतुर्थ्यंतं कामदेवाय विद्महे॰ पुष्प ङे॰ युतं॰ पुष्पवाणं॰ पुष्पवाणाय धीमहीति॰ स्वतुपुप्र
चोदयात् स्वरूपं गायत्रीयं समाख्याता जपेदेनो प्रयत्नतः सर्वगोपालमंत्राणां जपादौ वश्यकारिणी॰ इदंते ङे॰ युतं कामदे
वं सर्वजनप्रियं तथा सर्वजनस्यांते ङे॰ तं सस्मोहनं वदेत् ज्वलसंवीप्यमंत्रतः प्रज्वलेति प्रभाषयेत् सर्वांनिजनशाङ्गंवव
ह्यंनेरुदयंतनः ममेतिच ममवाश्यवशं प्रोक्ता उरुह्यं हिठांतो मरिमालाणुं चतुर्विंशाक्षयाम्नुवः जपादिसमये चास्यका
मबीजादिको भवेत् राजादिसर्वलोकानां परो वश्यकरो मनुः इन्नमः ङे॰ युतं कामदेवं कामदेवाय सर्वजनप्रियं तथा॰

वा
इव

शान्तिं श्रियं सरस्वत्या रतिं दिग्दलमूलगाः
ततः पूर्वादिपत्रेषु रुक्मिणीप्रमुखा यजेत् ॥ २६

पत्र =
वैशम्पवहदशानर
विद्यावुक्तावामुर्दे
वसंकर्षण
प्रद्युम्नानिरुद्धा
ख्याः

सर्वजनप्रियाय सर्वजनस्वरूपंडेनं संमोहनं संमोहनाय। ज्वलंसंवीप्यज्वल २ प्रज्वल २ स्वरूपं सर्वस्वरूपं जनवश्यं तं जनस्या
हृदयं स्वरूपं मम स्वरूपं वशे। स्वरूपं कुरु द्वयं कुरु २ इठः स्वाहा चतुर्विंशद्वयं अष्टचत्वारिंशतः तथा। अस्मिन्मंत्रे पी
ठपूजां कृत्वा पूर्वोक्तवर्त्मना। तत्र मूर्तिं प्रकल्प्यास्यां कृष्णमावाह्य पूजयेत् आसनप्रमुखैर्मंत्री भूषांतैरुपचारकैः मुकु
न्दमिष्क्रमेणैव पूजयेद्भक्तितत्परः आदौ सृष्टिस्थितिः पश्चात्षडंगानि किरीटकं कुण्डलद्वितयं पश्चाद्भूयो सरिजलजकंग
दा जलजं शंखं पद्मं च वनमालां च श्रीवत्सं कौस्तुभं तथा। चंदनादनपुष्पाद्यैः प्रोच्य मूलतोऽर्चयेत् षट्कोणेषु वज्रा
दिषडंगानि यजेत्सुरः। वासुदेवादिका मूर्तिः कोणके समर्चयेत् षोडशस्त्री सहस्राणि देवदेवस्य शार्ङ्गिणः दलाग्र
स्थास्ततः पूज्यास्तिष्ठयोऽष्टोक्रमाद्दमी इंद्रोती लोमकं क्रोदश्च संकरोनगकब्बयो शावपर्भोचतहासेलोकेशाश्च पूजने
इत्थं संपूज्य गोविंदं नैवेद्यं हविरर्पयेत् हविः पायसं खण्डाज्यदधिभिः पश्चाद्वस्त्रादीनि निवेदयेत् कृत्वा प्रणामं चोद्व
स्य हरिं सावरणं हृदि। पुनर्विन्यस्य संपूज्य संजपेद्भक्तितो मनुं अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासांते मू
लमंत्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः मुखे गायत्रीछंदसे नमः हृदये श्रीकृष्णाय देवताये नमः
गुह्ये क्लीं बीजाय नमः इति विन्यस्य मम चतुर्विधपुरुषार्थसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिः क्लां। ह्रीं श्रीं क्लीं हृदयाय
नमः कृष्णाय शिरसे स्वाहा। गोविंदाय शिखायै वषट् गोपीजनकवचाय हुं वल्लभाय नेत्रत्रयाय वौषट् स्वाहा अस्त्राय
इति करषडंगन्यासं कृत्वा मूलमंत्रेण मूर्द्धादिपादांतं व्यापकं कृत्वा मूलपुटितां मातृकां विन्यस्य संहारसृष्टिक्रमेण दू
शात्तरोक्तप्रकारेण दशतत्वानि विन्यस्य पुनर्मूलमंत्रेण प्रणवपुटितेन त्रिर्व्यापकं कृत्वा पुनः षडंगानि विन्यस्य सृष्टि
रसिंह्रीं नमः भाले श्रीं भ्रुवोर्मध्ये क्लीं। नेत्रयोः कृ। श्रोत्रयोः ष्णा नासिकायां य नासिकाग्रे मुखे गो चिबुके विं गलदे

यतीनां

जं = ३

अयं न्यासः ५८८ पत्रे लिखितः = ५

विद्या० २८ व

वाहुमूलयोः यं · हृदि गोः उदरे पीं नाभौ जं · लिंगे तं मूलाधारे वं कट्योः लं जानुनोः भां जंघयोः यूं · गुल्फयोः सां · पादयोः
हां एवं दशाक्षरं विन्यस्य हृदि ह्रीं उदरे श्रीं नाभौ क्लीं लिंगे कृं मूलाधारे ष्णा कट्योः यं जानुनोः गो · जंघयोः विं · गुल्फ
योः दीं · पादयोः यं · शिरसि गो · भाले पी · भ्रूमध्ये नेत्रयोः तं श्रोत्रयोः वं नासिकायां स्वं मुखे भां · चिबुके यं · कंठे सां · वा
हुमूलयोः हां नमः इति स्थित्या विन्यस्य पादादि मस्तकान्तं संहारेण न्यसेत् अयं क्रमः [illegible] गृहस्थैः सदा सृ
ष्टिस्थितिक्रमेण कार्यः वर्णिभिः स्थितिसंहारसृष्टिक्रमेण कार्य इति · ततः पूर्वोक्तमूर्त्तिपंजरन्यासं कृत्वा पुनरुक्ता
प्रकारेण सृष्टिस्थितिन्यासौ कृत्वा षडंगानि विन्यस्य वक्ष्यमाणप्रकारेण वेणुबिल्वमुद्रां दर्शयित्वा दिग्बंधं कृत्वा निजदे
हे मूर्त्तिपंजरन्यासक्रमेण देवं संपूज्य पूर्वतः श्रीचंदनादिना पीठे कुंकुमादिना अष्टदलं पद्मं विरच्य तत्कर्णिकायां षट्कोणं कृत्वा
तन्मध्ये साध्यं कामबीजं विलिख्य कृष्णायेत्यादिभिः सप्तदशाक्षरैः कामबीजं संवेष्ट्य षट्कोणेषु सर्वतो निर्ऋतिवायु
कोणेषु श्रीबीजं शिष्टकोणेषु मायाबीजं च विलिख्य षट्कोणसंधिषु पूर्वोक्तहृल्लेखषडक्षरमंत्रवर्णान् विलिख्य तत्केसरेषु श्री
कृष्णाय गायत्रीवर्णान् त्रिशस्त्रः विलिख्य तद्दलेषु प्रोक्तमकरध्वजमालामंत्रवर्णान् षड्डालिख्य तद्दिग्दलेषु अंतराले मातृकार्णैः संवि
दुभिः [illegible] तत्र भगवत्यादि संपूज्य आवाहनादि मूर्त्तिं कल्पयित्वा नादि पुष्पोपचारांते देवस्य देहे सृष्टिन्यासक्र
मेण च संपूज्य बिंदुलयांगत्वेन देवस्य देहे षडंगन्यासस्थाने षडंगानि संपूज्य शिरसि मूलमंत्रार्च्य · किरीटाय नमः कर्णयोः कुं
डलाभ्यां दक्षोर्ध्वहस्ते चक्राय वामोर्ध्वहस्ते शंखाय वामाधः करे गदां दक्षाधः पद्माय · स्कंधादि पादांतं नाभ्यंतं वा वनमाला
यै नमः वक्षसि श्रीवत्साय · कंठे कौस्तुभाय · इति मूलेनैव संपूज्य षट्कोणेषु प्राग्वत् षडंगानि संपूज्य कोणकेसरेषु वासु
देवादिमूर्तीः दिगंतकेसरेषु शांत्यादिशक्तीश्च संपूज्य · दलेषु देवस्य दक्षवामक्रमेण रुक्मिण्याद्यष्टमहिषीः संपूज्य

६५८

655

कामः

संवेष्ट्य च तद्बहि श्चतुरस्रं कृत्वा तस्य चतुर्दिक्षु श्रीबीजं कोणेषु मायाबीजं च लिखेत् = ५

वैणवमुद्रा ६५४ पत्रे व्याख्याता

अयं मंत्रो ६४६ पत्रे गतः

मेरा स्थिति न्यासक्र

इमा दशाक्षरगोपालमंत्रविधावुक्ताः पत्र ६४०

श्वेतानि सन्ति ... यानि हूनानि पुष्पाणि तैः तराङ्ले ...

निध्यष्टकं = इति शि· म = द दलाग्रेष्विति शि· पाठः

षोडशसहस्रसंख्याभ्यो देवीभ्यो नमः इति देवस्य परितः संपूज्य दले षिंद्राय नीलाय · मकंदाय · मकराय · अनंगाय · कच्छपाय · शार्व
य · पद्माय · इति देवषट्कं संपूज्य लोकेशादीन् आग्नेय समापयेदिति तथा एवमभ्यर्च्य देवेशं वेदलक्षं जपेन्मनुं सर्पिषाज्जुहु।
यात्पूर्वाद्दशांशतर्पयेत्ततः स्वाभिषेकं विधायाथ ब्राह्मणान्भोजयेत्ततः इत्थं साधितमंत्रस्तु प्रयोगान्विदधीत वै · प्रजपि
त्वा नलिकुसंश्चेत समन्वितरएडुलैः अयुतं हुतमयुक्तो द्रुतानङ्गः स धारयेत् मल्लके थनधान्याभिः स्त्रीवश्यपंचभेवध्रुवं रक्ता
ञ्जैर्लक्षसंख्यै योऽहुनेन्मधुरलोलितैः गोहुतेवीपिञ्जकीतनस लक्ष्मीस्थिराभवेत् रक्तादिव सनाकान्तीक्रनेम्नघ्रेअताहशः
मधुराक्तैर्हुतात्मैवीप्पष्टोन(?)रसहस्रकं युतनामयुतैः स्मृत कुसमैरष्टसयुतं सहस्रमन्त्रहं हुतामा सुमात्रेण साधकः
राज्ञः पुरोहितो भूयान्मत्रिणोवानसंशयः प्रयोगजपहोमादि दशांशाद्दश वर्णिजं · मंत्रेणानेनकु वीजनताभ्यां मंत्रो क्रमा
दराज न्यासध्यानजपार्चादि होममनो योजयेन्मनं रक्तकाकन धान्याद्यैः समृद्धं तस्य मंदिरं जायतेहलगातस्यसकलावसा
धाचिरं पुत्रपौत्रकलत्राद्यैः भुक्त्वा भोगानिहाखिलान् · अंते याति परं धाम वैसवं(?) मुनिदुर्लभं श्रीयंत्रसारं षट्कोणकर्णिकामध्ये
समाध्यं मदनं लिखेत् षट्कोणेषु षड्वर्णांश्चतुर्वर्णांश्चतुर्दले · दशायत्रे केसरेष्वष्टदशाणकेकुवर्णके · विंशत्पर्णमनो
र्वणांक्रमाद्दोहोविलिख्यचं मालामंत्रेण मोरस्य वारोर्मातृकयापि च · वेष्टितं भूपुराश्रिस्थ शक्तिश्रीक्लस्थास्मरं विंश।
त्पर्णमनोर्यंत्रंप्रोक्तमेनयथाविधिः गोपनीयं प्रयत्नेन न देयं यस्य कस्य चित् धर्मार्थकाममोक्षाय्युः पुत्रधात्यवरापदं रक्षा
करं वश्यकरी कांति सौभाग्यकीर्तिदं किमत्र बहुनोक्तेन कांक्षितार्थ सर्वदम् अस्यार्थः षट्कोणकर्णतातन्मध्ये समाध्यं काम
वीजं विलिख्य षट्कोणेषु षड्वर्णं विलिख्य वहिस्थ चतुष्पत्रेषु चतुरक्षरं विलिख्य तदाद्यहिर्देशके सरेषु दशाक्षरं विलिख्य दशप
त्रेषु विंशत्यक्षरं वर्णोद्धोही विलिख्य वहिर्हनवत्तष्टयं कृत्वा तद त्वाल वीथीत्रयं भूपुर वीथ्यां ह्रीं क्लीं कामं मालामंत्रयेणात

५२

दश स्थिताक्षराणि ... एतन्मंत्रोक्त(?)

विद्या॰ २७
व॰

६५५

655

इर्हिर्वीथ्याद्यर्वर्वतमंचवाणेमलइहिर्वीथ्यांमात्रुकार्णैश्चनिरंतरंसंवेष्टयवृहिस्यवतरसकोणेषुप्रतिकोणांगयाक्तिश्रीवसुकामवीजा
निलिखेद्येतद्यंत्रमलकफलदं॰ सर्वोक्तमुलजायंत्रंसाधितंधारणाद्यंत्रंभवतितदपियथाविधिहुतंयथोक्तफलदमितिसारसंग्रहे
रमामायास्मरान्तेवचनतर्ण्यातुकृष्णायेयेत गोविंदङेयुतंचाथस्वाहान्तोद्वादशाक्षरः रमाश्रीवीजंमाया॰तद्वीजं॰स्मरः॰क्लीं च
तुर्ण्यातुकृष्ण॰कृष्णाय॰गोविंदङेयुतंगोविंदाय॰तथा॰ मंत्रेब्रह्मामतिःप्रोक्तोगायत्रीछंदईरितं श्रीकृष्णोदेवताचंद्रथदेहन्मा
त्रिवेदकैः मूलमंत्रभवैर्वर्णैःषडंगानिप्रकल्पयेत ध्यानमुजाजपाद्यस्यविंशार्णोक्तवदाचरेत कामयत्सर्वसंपत्तिमंत्रमे
नंभजेद्बुधः ॐश्रीहृत्॰ह्रींशिरःक्लींशिखा॰कृष्णायकवचंगोविंदायनेत्रं॰स्वाहाऽस्त्रं॰तथा॥ लक्ष्मीशक्तिमनोजातवीजांते
दशार्णकंकाममायेंदिरान्तोयंषोडशार्णोमनुर्मतः लक्ष्मी॰श्रीवीजं॰शक्तिः मायावीजं॰मनोजातःकामवीजं॰दशावर्णाः प॰६४१
सर्वोक्तःकामतद्वीजंमायातद्वीजंइंदिरा॰श्रीवीजं ऋष्यादिकंदशार्णोक्तंपंचांगमपितादृशं मुजाविंशार्णवत्प्रोक्ताध्याते
तस्यतिगद्यते॰वरा॰वराभयकराज्जभ्यामालिंगंतंप्रियायुके श्रेज्ञात्पललसद्धस्ताभ्यामालिंगितंमुदाधारयंतंरथा
गंवशंखंभव्यंकलेवरं एवंध्यात्वाजपेन्मंत्रंदशलक्षंसमाहितः तावत्संख्यसहस्राणिजुहुयाद्राज्यमन्नतम तर्प्पणाद्येर्भवे
मंत्रंसिद्धःस्वेष्टफलप्रदः मायाश्रीसहितोमंत्रोदशार्णोद्वादशाक्षरः विधानमस्यविज्ञेयंषोडशार्णोक्तवर्त्मना॰ स्मराम
काममायेंदिरासर्वामायाश्रीकामतस्तथाः लक्ष्मीमायास्मरायाश्चमंत्रराजोदशाक्षरः त्रयोदशान्तुरामंत्रास्त्रयपते
दाहृताः मन्त्रांगविधिरेषांपंचत्र्यर्णोक्तविधानतः ध्यानंतृतीयमंत्रेतुदशार्णोक्तंमुदाहृतं विंशार्णोक्तंद्वितीयेतुप्रथ
मेथनिगद्यते॰ दशावितापसद्धाणगुणाक्षशाकरांबुज वेणुमादायहस्ताभ्यांवादयंतंमुदान्वितं रविमण्डलगंकृष्णं
ध्यायेदिष्टफलाप्तये॰ अंगैरिंद्रादिवज्राद्यैरर्चनासर्वसिद्धिदा॰ वाणलक्षंजपित्वाऽथदशांशाहुविषाहुनेनतु तर्प्पणादितः

पत्रं ६४२

कुर्य्यात्सिद्धमंत्रः समावेशेन कांक्षितुष्टिधनारोग्यकामो मंत्रैः प्रयोगकान् वाणलक्षं प्रपंचूलक्ष् तथा· अष्टादशलिपिर्मंत्रः कामांतो वसुधु
ग्वदः मुनिर्नारदः ख्यातो गायत्री छंद ईरितं श्रीकृष्णो देवतागानिषद्दीर्घेण स्वरेणाद्दि· क्लां क्लीं इत्यादि षडंगकं वालनीलमंदारको
तिविभवं हस्तांबुजे दक्षिणे विभ्राणमपरे पक्वदोधकवेलुनंदात्मजं मेदरं वामेन दिनजातमज्ञातरं सदप्यत्यापिंडस्मभवेयात्रेण
नवेन राजितगलं पूर्णाम्बुकं भावयेत् अंगलोकेशवज्राद्युरर्चनासु समीरिता· एवं ध्यात्वा जपेन्मंत्रं प्रकलक्षं मनन्यधीः शर्करायु
तयुक्तेन दशांशं हविषाहुनेत् तर्पणादिनतान्कुर्य्यात्पूर्वोक्तविधिना सुधीः सरोजमध्यगं कृष्णं लक्षं जपित्वा विधीनततः तस्यवक्त्री
मुखांभोजे तर्प्ययेन्मंत्रमुच्चरन् गोदुग्धेन मधुकेन सुपक्वैः कदलीफलैः दध्नीचनवनीतेन पुत्रमाप्नोतिवत्सरात् तथा अथ
शेविंदुमान्कामोङेयुक्तकृष्णश्चमायया: गोविंदोङेयुतो लक्ष्मीर्दशार्णस्तदनंतरं· भृगुर्मनविसर्गाढ्यो द्वाविंशार्णोमनुर्मतः
वागेश्वर्य्यप्रदो नित्यं साधकानामभीष्टदः अष्टादशलिपिप्रोक्तमन्याद्यंचांगकल्पना अथवा: पंविंदुमान् विंदुयुक्तः तेन
पंकामः तद्वींजेङेयुक्तकोलः कृष्णायमायया: तद्वीजेन मुहेतिशेषः गोविंदोङेयुतः गोविंदाय· लक्ष्मीश्रीवाजे· दशार्णः पू
र्वोक्तः भृगुः सकारः मनुः श्रौविसर्गाः युतेनः सौः इति विंशार्णेरोक्ता सपर्य्याध्यानं ध्याते दक्षोर्द्धहस्तपद्मे स्फटिकजयवृद्धी
मातृकावर्णरूपां वामोर्द्धे सर्वविद्याकलितममितवपुः पुस्तकं सद्दधानः शाद्बलिकवेणुकरयुगलस्तनवादयातश्रीयो
वागायन्नीतांवरो सो भवतु मम विभुः पापमलः कोमलांगः मयूरपत्रसवद्धकेशजालप्रियात्मवः सर्वतो [illegible] हृदन
सेविनः सर्ववेदिनः इत्थं संचिंत्य देवेशं नारीनेपथ्यधारणेन नेपथ्यमलंकारेन श्रीभूषणधारी ध्येयः युवतीवेषलावण्यरम
णीयतनुं हरिं इतिगौतमीयतंत्रवचनात् क्लीं कृष्णाय हृदयाय गोविंदाय शिरसे गोपीजनशिखायै वल्लभाय कवचं स्वाहा इति प
चांगं तथा· वेदलक्षं मनं जपेत् किंशुकैर्मधुराप्लुतैः दशांशं जुहुयाद्यो साधको मंत्रसिद्धये तर्पणादिततः कुर्य्यात् मंत्री पूर्वोक्तवर्त्म

विद्या·२८
व·
६५६
656

ना देवस्यानुग्रहात्तस्य मुखपद्माद्विनिःसृते· गंगातरंगकल्लोलवाग्विलासमनोहरा· गद्यपद्यात्मिका सम्यक्प्रचराभारती सदा· अशेषवेदवेदार्थसर्वशास्त्रविशारदाः राजे सूर्य्य महत्स्वाप्यमुक्तिमेतिपरां कृती· तथा· वेदादिर्हृदयस्यान्ते· ङेन्तं भगवत्पदं· नंदपुत्राय नंदात्तेवपुषे श्रीदशाक्षरः अष्टाविंशार्णतो मंत्रो भजतां कामदो मणिः वेदादिः प्रणवः हृदयं· नमः ङे·युतं भगवत्पदं· भगवते· नंदपुत्रायस्वरूपं· नंदवपुषे· स्वरूपं· श्रीस्वरूपं· दशाक्षरः पूर्वोक्तः तथा· नारदो मुनिरस्यास्याद्छंदस्तु देवता नंदपुत्रोस्य चिंतितेष्टफलप्रदः आचक्रादिपदैरंगपंचकं परिकीर्तितं रत्नपात्रे करेदन्ते हेमवेत्रं च वामतः वहंतं भावयेत्कृष्णं लक्ष्मीभ्यामालिंगितं मुदा· अग्रे गलोके भावज्ञायेरर्चनात्फलसिद्धये· दशायुतं जपित्वा तेजं जुहुयाद्विषायुतं साधितेस्याय कामं नेभवेत्सर्वसमृद्धिमात् तथा· नंदपुत्राय शब्दांते श्यामलांगाय भावयेत् ङे·तं बालवपुषेकृष्णाय चतुर्थ्यांतं समीरयेत् तादृगोविंदशब्दांतेदशार्णं च मन्त्रं वदेत् मंत्रोयं समाप्तः संप्रोक्ता द्वात्रिंशद्वर्णैः नमः अन्याध्यानारदानुष्टप्छंदस्याग्रन्यात्सुरोक्तवान् तथा· प्रणवांते रमा माया हृदयं भगवांस्ततः ङे·युक्तं नंदपुत्राय बालगेयानंतरयुक् इंद्रतो वपुषे ब्रूयाच्छ्यामलांगवङे·युतं अष्टादशलिपिर्मंत्रो द्विचत्वारिंशाद्वर्णवान् रमा श्रीवीजं मायात्त ह्रींजे ङे·युग्मभगवान् भगवते नंदपुत्राय· स्वरूपं· बालगेडः वकारः अनंतः आजेन·वायुः लवपुषे· स्वरूपं श्यामलांगङे·युतं श्यामलांगाय· अष्टादशलिपिः पूर्वोक्तः तथा· ब्रह्मा नुष्टुब्छंदः कृष्णामुष्यायाः कथितानुर्थैः अन्यत्तत्वपुरोक्तेन विधानेन नमो भवेत् वर्णोक्तादशभूतेषु षष्टिसंख्येक्रमं न वित् मूलमंत्र भवेद्वर्णैः पंचांगानि प्रकल्पयेत् वर्णोयः त्रयभूतानि· पंचषट्षवः पंचमूर्ति· अष्टादश· ॐ श्रीं ह्रीं हृदयायनमः नमो भगवते नंदपुत्राय शिरःबालवपुषे शिखाः श्यामलांगाय कवचं क्लीं कृष्णाय गोविंदाय गोपीजनवल्लभाय स्वाहा। अस्त्रं। अन्यदष्टाविंशार्णतरः स्वाहांतः षोडशाक्षरः ध्रुवः प्रणवः हृदयनमः चतुर्थ्यां भगवत्पदं भगवते रुक्मिणीवल्लभाय स्वरूपं। तथा मुनिर्नारद

आख्यातः छंदोनुष्टुबुदीरितं। रुक्मिणीवल्लभाकृष्णो देवता सर्वसिद्धिदः ॥ भूर्ह्रं ह्रूं आनिपातालपुष्माणौर्वंगकल्पनं भूः पर्कुः ॥
नयः श्वनुरः पातालाः स्वमकुलापक्षपामलकं स्नानानालंकारमंडितं पीतकौशेयसद्वस्त्रं स्वर्णवस्त्रविभूषितं करपंकेन
दत्तेण क्षिपतं वामपाणिना चिंतास्तनवती देवीं अंकगां कांचनप्रभां। वामहस्तधृतांभोजां मन्येनालिंगितप्रियां अग्रेनीरद
मुखेश्वलोकपालेन्द्रदायुधैः एजंतं यमकामाद्यैर्नितिः श्रेयमफलावहं एकलक्षं जपेन्मंत्रं हुनेन्मधुरलोलितैः दशांशं कमलैः
पश्चात्तर्पणादि समाचरेत् महदैश्वर्य्यवशपादिकां निधिभिः सेव्यतामतः ॐ श्रुतं नमः शिरः भगवते शिखा। रुक्मिणीवल्लभा
यकवचं। स्वाहा अस्त्रं। वदेल्लीलापदस्यांते दण्डगोपीजनप्लुतः संसक्तदोः पदंपश्चाद् दण्डबालपदं वदेत्। रूपमेघपदं श्यामका
श्यामं भगपदं वदेत् भगवन्विलोवर्ष्यंतं एकोनविंशादक्षरः लीलादण्डगोपीजनसंसक्तदोर्दण्डबालरूपमेघश्यामभगव
न्विष्णो इति पदानि स्वरूपाणि वह्निवधुः स्वाहा। मंत्रो निखिलसद्गुणसिद्धिसंपत्प्रदो मनुः नारदोस्य मुनिः छंदो गायत्री देव
तामतः लीलादण्डमहाविष्णुः सर्ववेदैर्वेदितः चतुर्दशाचततवेदन्यथपूर्वांगकल्पनं लीलादण्डगोपीजनसंसक्तदोर्द
एडरूतं। बालरूपी शिरः मेघश्यामशिखा। भगवत्कवचं विष्णोः स्वाहा अस्त्रं। वामहस्तांबुजस्थेन लीलादण्डेन गोपिकाः
पुरांगनाश्वसात्कृतं मोदयंतं महाप्रभुं आत्मतः प्रियमित्रस्य स्कंधहस्तान्यहस्तकं हस्तकं संस्मरेत्कृष्णमप्रमेयपराक्र
मं अग्रे गोविंदादिवज्राद्यैः सर्वतामप्यमतान्वहं लक्षमेतं जपेन्मंत्रं दशांशं तिलतंडुलैः त्रिमधक्तैः हुनेत्सु आतर्पणादि समा
चरेत् नियमस्थानतो योस्मै लीलादण्डमनुं भजेत् सगमः सजगद्दयोखमायाभवेतभवेत् तथा। शार्ङ्गीसयेन मंदीमावा
लभद्रहृदयं तथा विलोमायाः तृतीयश्व सानंतोथ समीरणः कृष्णानंदमितो पेतो मंत्रोयं धातुवर्णकः शार्ङ्गी गः सयः आ
तेन। गो। वाल। व। इंद्रहृय। ल्लः विलोमायः तृतीयः भ। अनंतः आतेन। भा। समीरण। यः कृष्णानंदयिता। स्वाहा। धात

विग्या·२८
ब·
६५७
657

वर्णाः संसारतरः तथा· नारदो मुनिरस्याहुरुष्णिक् छंदश्च देवता· गोवल्लभो हरिः प्रोक्तो गवां वृद्धिकरः परः दशार्णोक्तविधानेन तं प
चांगविधिरीरितः· इंद्रनीललसत्कांति पीतवाससमच्युतं मयूरपिच्छनिकरैः समन्वितमावतंसकं वेणुं वामकरे दक्षे यष्टिं पा
णौ च बिभ्रतं कपिलाजातमध्यस्थमाहूयंतं च दामदा· एवं ध्यात्वा यजेत्सम्यक् पीठे पूर्वादिने शुभे आदौ वंगानि संपूज्य पूजये
द्गोगणान्पृथक् सुवर्णवर्णा प्रथमा द्वितीया गौरपिंगला तृतीया रक्तपिंगाक्षी चतुर्थी गलपिंगला· पंचमी बभ्रुवर्णा स्याद्धू
म्राकपिला गवां षष्ठी चतुष्कपिंगा स्यात्सप्तमी पिंगला· अष्टमी कपिला गोषु विज्ञेया शुक्लपिंगला· पुरंदरमुखानंतेषामायुधा
नि ततः परं· ध्यात्वामुं प्रजपेत्सम्यक् वर्णलक्षं जितेंद्रियः तत्सहस्रं हुनेत्सम्यक् गोदुग्धेन सुसंप्रोक्तवत् गोदुग्धैः मध्यहं सायं संदह स
ज्जुहुयान्नयः मासार्द्धेन गवां वृद्धिर्जायते तस्य भूयसी· दशाक्षरोक्तवत्सर्वं विधानं च प्रकल्पयेत् तथा· ब्रूयात्परस्य दोषं ते चतुर्थ्या भ
गवत्पदं अस्थ्यग्निवामनेत्रांते गोविंदं ताद्दशं वदेत् स्वर्णामनुराख्याता नारदोस्य मुनिर्भवेत् गायत्री छंदस्तूक्ता देवताकृ
ष्णईरितः ताराः प्रणवाः स्तनमः चतुर्थ्या भगवत्पदं भगवते अस्थिमज्ञाग्निरः वामनेत्रं ईरितं· श्रीगोविंदं ताद्दशं चतुर्थ्यंतं· गो
विंदाय· चंद्रनेत्राग्निवर्णाणां मंत्रेणार्घ्यगकल्पनं कल्पद्रुमतले रम्ये रत्नसिंहासने शुभे· सर्वलक्षणसंदीप्तमिविष्टं नंदनं
प्रफुल्लतस्तनुभारेण गोविंदेन वृतं स्मरेत् मेघश्यामं तनुं पीतवसनं वेत्रदरं बिभ्रतं हस्ताभ्यां कलायतं दंतमनिशोभितं सौंदर्या
सीमास्पदं देवादीश्वरहस्तयुग्मविलसत्सौवर्णसत्कुंभजौ निर्यातामृतधारया हरिमहं संसिच्यमानं भजे दक्षे वेत्रं वाम
शंखः संपूज्य वै स्वं पीठं तत्रावासयजे हरिं· देवस्य दक्षिणे भागे कर्णिकायां तु रुक्मिणीं सत्यभामां च तद्वामे वासवं वा
ग्रदेशतः सुरभिं पृष्ठतोभ्यर्च्य दलमूलेषु मंत्रवित् हृदादिकवचांतानि दिक्षुलेषु समर्चयेत् चत्वार्यंगानि कोणेषु सम्यगा
स्तंयजेत्ततः पूर्वादिपत्रमध्येषु कालिंदी रोहिणी ततः नग्नजित्यादिकाश्चापि षट् प्राग्नीहृदिशाचर्चयेत् तद्बहिर्वह्निकोण

दिशिवांतंसम्यगर्चयेत् किंकिणीदामयुग्मास्येवेणुंपश्चात्सुरेगते:श्रीवत्सकौस्तुभौपूज्यौवनमालांपुरोर्चयेत् पूर्वादित
इहिःशंखंगदांचक्रंततःसुधीः वसुदेवाभिधंपश्चाद्देवकीनंदकोपकं यशोदांधेनुगोपालगोपिकापूजयेत्ततः लोकपाला
नदस्थाणिकुमुदादींश्चपूजयेत् उत्तरेनहहिः पश्चाद्विष्वक्सेनंविधानतः कुमुदः प्रथमोत्तेयः कुमुदाक्षोद्वितीयकः पुण्ड।
रीकस्तृतीयश्चवामनस्तदनंतरं शंकुकर्णःपंचमश्चसर्वनेत्रस्ततःपरः सुमुखःसप्तमःपश्चादष्टमःसुप्रतिष्ठितः अथप
योगः तत्रप्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासांतेमूलेनप्राणायामत्रयंकृत्वाशिरसिनारदायऋषयेनमः मुखेगायत्रीछंदसे
नमः हृदयेश्रीकृष्णायदेवतायैनमः इतिविन्यस्यप्राग्वद्विनियोगमुक्त्वा·ओंहृदयायनमः नमःशिरसिभगवतेशिखायै·श्री
गोविंदायकवचा· ओंनमोभगवतेश्रीगोविंदायअस्त्राय· इतिपंचांगानिप्राग्वद्विन्यस्यध्यानादिपुष्पांजलिपर्यंतंकृत्वादेवस
दक्षिणेश्रीरुक्मिण्यैनमः वामेसत्यभामायैनमः अग्रेइंद्राय· पृष्ठेसुरभ्यै· दिग्गतकेसरेषुहृदयादिकवचानानिकोणकेसरे
पुचासंपूज्य दलेषुदेवताग्रादिकालिंद्यै· रोहिण्यैनग्नजित्यै सुनंदायै· मित्रविंदायै· सुलक्षणायै·जाम्बवत्यै· सुशीलायै·
अष्टदलाद्बहिः चतुरस्राभ्यंतरेवह्निकोणादिकिंकिणीभ्यो इदामभ्योनमः यस्यैनमः वेणवेनमः इतिईशानान्तसम्य
र्वी·देवाग्रेश्रीवत्साय·कौस्तुभाय·वनमालायै· चतुरस्रेदेवाग्रादिप्रादक्षिण्येनशंखाय·गदायै·चक्राय·वासुदेवाय·देवक्यै·
नंदगोपाय·यशोदायै धेनुभ्यो·गोपालेभ्यो·गोपिकाभ्यो· इतिसंपूज्य·लोकपालान्स्वदस्थाणिचबहिः कुमुदाय·कुमुदा
क्षाय·पुण्डरीकाय·वामनाय·शंकुकर्णाय·सर्वनेत्राय·सुमुखाय·सुप्रतिष्ठिताय· इतिबहिर्देवस्यान्तरे विष्वक्सेनाय·इति
संपूज्यधूपदीपादिसर्वंप्राग्वत्कुर्यादिति·तथा· एवंसंचिंत्यदेवेशंवर्णलक्षंजपेन्मनुं तत्सहस्राणिगादीवैजुहुयात्तुर्य
पेनतः ब्राह्मणारायुनानात्रप्राग्वत्कुर्यादंतद्वितः दिनादौचाथमध्याह्नेसमयत्रितयेतथा गोष्ठाभ्यासगतेकालमवेया

विद्या·२८
व·
६५८

658

त्रिधिताम्रता·भक्त्यापूरमयोयेनेगोभ्यश्चैतएणमर्पयन् दीर्घायुर्निर्भयश्चैवधनधान्ययशादिभिः पुत्रैःपौत्रैश्चसन्मित्रैर्बान्धवोनते
विसमेवच तथा·स्मृतिराप्यायनीयुक्त्यासिद्धिर्वधिकयान्विता क्रियादीर्घाप्रतिष्ठायावरदातादृशीमता·इत्यादीर्घावितत्र
त्वाचमनादीपूनाभवेत् प्रसादनरसमाख्यातोमूलमंत्रोमनीषिभिः स्मृतिःग·आप्यायनीऊँनेनःगोमूर्तिःकरधिकर।ऊँते
नऊदियालदीर्घानप्रतिष्ठा·प्राप्तेनता·नरदाय·नादपश्यीआकारयुक्तेनेनयाल्वथाय·दीर्घानतंद्रामरमनाविसर्गःनेत
मःतथा·ब्रह्मामुनिश्छंगायत्रीछंदोदेवोहरिमतिः वर्णेईहुक्रमादर्गीसकलेनापिकल्पयेत् वंदेनीलकलेवरंतविग्रया।
कोनामहत्याद्युतंवालकंनलजातकइनुयनपंचाद्वि चांगणे यवनंरसनासन्नूपुरमणीग्रैवहारांगदैर्युदीप्तिंसरलेक्षा।
तंम्मृतिगणोर्हृष्ययशोदासुतं श्रीकृष्णसंपूजयेन्नित्यंपीठपूर्वसमीरिते दिग्विदिक्रमतःपूर्वेपूजयेदंगपंचकं दिक्पत्रेषुयजे
न्मूर्तिवासुदेवादिकास्ततःरुक्मिणीसत्यभामाख्यालक्ष्मणांतदनंतरं ततोजांबवतीमैत्रीकोणपत्रेषुपूजयेत्·तदहिर्वी
सवादीनांवज्रादीनांचपूजनं अथप्रयोगः तत्रशार्ववयोगपीठन्यासांतेमूलेनप्राणायामत्रयंकृत्वाशिरसिब्रह्मणेऋषयेतमः
मरवेगायत्रीछंदसेनमः हृदयेश्रीकृष्णदेवतायैनमः इतिविन्यस्यपूर्ववद्विनियोगमुक्त्वागोकुलहृदयाय·ललनाशिरसे
स्वाहा·धाम्यशिखायैनमः कवचाय·गोकुलनाथायनेमः अस्त्राय·इतिपंचांगानिविन्यस्यध्यानादिपुष्पोपचारांतेदवोगा
दिकेसरचतुष्केंगचतुष्टयंकरेणकेसरेष्वस्त्रमितिपंचांगानिविन्यस्यदिग्दलेषुवासुदेवादिमूर्तिचतुष्टयंसंपूज्यकोण
पत्रेषुरुक्मिण्यै सत्यभामायै लक्ष्मणायै·जांबवत्यै·इतिसंपूज्यदिग्गीशाचीदिशाग्ववज्राद्यादिति·तथासंक्षेपेवमंत्रेजपाव
णीलदंडनोततः वसमाहूसमंख्यानेपालाशान्यसमिद्धरैः पायसैरथवाज्याक्तैः तर्पणादिनमश्चैवेत् मंत्रमेनंभजन्ना।
यमन्वहमष्टद्यान्वितः तर्देश्वर्यमिसन्देहोतेविसमसायुज्यमाप्नुयात् तथा ॐवीरामामहामायाकामातेङे·पूजवदेत् श्री

गोपीजनशब्दांतेवल्लभायपदंततोवदेत् ॥ इति श्रीपत्यङ्गतोमंत्रः सिद्धगोपालसंज्ञकः ध्रुवः प्रणवः रमा श्रीवीजं महामाया भुवनेशीवीजं
कामः कामवीजं ङेयुतंश्रीकृष्णं श्रीकृष्णाय नादशांगोविंदं श्रीगोविंदाय श्रीगोपीजनवल्लभाय स्वरूपं त्रिः श्रीत्रिवारंश्रीवी
जंपदेदित्यर्थः सेवितोवेन्नतेयेनमाधवीमएयस्थितो रमेतोदिव्यभावेनबलकृष्णोऽनुसंस्पृशेत तथा मगीतिथ्योशायकाक्षी
मन्त्रपकाक्षरोभवेत् चक्रीककारः रसमगीविसर्गश्चकृः तिथ्योशाः ऋतेनापिभुजः कः इतिमंत्रः द्वार्णाक्षिलेगितारायोगुणमवर्णा
यमेवहिः कृष्णइतिद्व्यर्णाः अथद्व्यार्णः तारायः प्रणवाद्यश्चकृष्णवर्णाः व्यक्षरः देदार्णाः सेचतुर्थ्यंतः कृष्णायहृदयांतकः सप्तार्णाश्च
तुर्थ्यंतश्चांतवेदार्णाः चतुरर्णाः ॐकृष्णाय स्वरूपंहृदयंनमः वर्णार्णाः कामयुग्मोतता कृष्णायेतिपरोमन्त्रः वर्णार्णाः पंचाक्षरः अस्यपूर्वे
णसंवधः कामः कामवीजं द्वयंतयोः रतः मुखेकृष्णायेति स्वरूपंपरः पंचवर्णाइत्यगोपालोङेयुतोमंत्रोद्विवर्णोयषडक्षरः गोपा
लोङेयुतः गोपालायद्विठः स्वाहा मायांतेङेयुतंकृष्णंषडर्णान्यः शिरोनकः मारः कृष्णवीजं ङेयुतंकृष्णं कृष्णायशिरस्वाहा
ङेयुतः कृष्णश्चगोविंदस्वाहक्तपातरोमनुः ङेनः कृष्णः कृष्णायगोविंदस्वाहकृ गोविंदाय रमामायास्मरांतेनुयतुर्थ्या कृष्णमी
रयेत् कामांतः सप्तवर्णायंद्वितीयः परिकीर्तितः रमाश्रीवीजं मायाशक्तिवीजं स्मरः कामवीजंचतुर्थ्या कृष्णकृष्णाय काम
स्हीजं कामः कृष्णाय गोविंदश्चतुर्थ्याष्टाक्षरोमनुः कामः कामवीजं कृष्णायस्वरूपं गोविंदश्चतुर्थ्या गोविंदाय द्वितीयोष्टा
क्षरो ङेयुग्दधिभक्षणंद्वयं ङेयुग्दधिभक्षणः दधिभक्षणायद्वयंस्वाहा सप्तमन्त्रामशाहानेनेदङ्स्वर्णकोपरः सप्तमन्त्राम
नेस्वरूपंहृन्नमः वर्णाः अष्टाक्षराणीः स्मरः कृष्णायगोविंदोङेयुतोनगोनवाक्षरः स्मरः कामवीजं कृष्णास्वरूपं गोविंदोङे
तः गोविंदायअनंगः कामवीजं अयमेवहृदंतोन्योविनाकामेनवाक्षरः स्वतनमेः विनाकामकामद्वयविधुरः कामसंपुटितं
पिएङ्गेलोइतिवीजमपामलोगः ङेयुतः अपामलोगायहृन्नमः वालोनेवपुषेकृष्णङेनंस्वाहांतिकोमनुः वालवपुषेस्वरूपं

विद्या·२७ व·

६५९

659

नन्न

क्लींङेंङेंतंक्लींस्वाय·कामःक्लींस्वाय·वालांतेवपुषेवह्निवल्लभा·कामःकामवीजंक्लींस्वायस्वरूपं·वालांते·वपुषेचानन्तपुषे·वह्नि
वल्लभास्वाहा·तथा नारदोमुनिरेतेषांमन्त्राणामृषिरुदाहृतः सम्मोहनादिकाप्रोक्तागायत्रीदेवतापुनः वालगोपालमंत्रोसर्व
देवौघवंदितः षड्दीर्घयुक्तकामेनषडंगविधिरीरितः वंदेवालमुकुंदंस्मरसिजनिलयंरक्तपद्मासनेऽस्मिन्नीलाम्भोजवर्णंतिलक
त्रितटकरणकिंकिणीजालनद्धं हस्ताभ्यांविभ्रतंतंसदधिजमभिनवंपायसंदिव्यवीतंगोगोपीगोपवृन्दैःकृतनखलसितं
कंठदेशेनितंम्बं·दधिजंनवनीतं·यजेत्सुवीदितेपीठेवैष्णवेसुखरखापुष्पं·इत्यादिकवचनानिचवाघ्रेयाणिसाधकः दश
तत्सुरेतोभ्यर्च्यदिक्षुसंतहरिल्लनः आखण्डलमुखान्देवान्वज्रादींश्चसमर्च्चयेत् प्रयोगःस्तगमः तथा· विविक्तेष्वजपेन्मंत्र
मेकमेकंदशायुतं सितोपलाहृताज्येनदशांशंहविषाहुनेत् तर्प्पयेन्मंत्रसिद्ध्यर्थंतावन्मंत्रीजितेन्द्रियः मूलमंत्रेणमूर्द्धा
नंचाभिषिच्याथतर्प्पयेत् ब्राह्मणान्स्वीयपानेनगुरुवृन्दमभिवादयेत् एवंयोभजतेमंत्रमेषामेकंदिनेदिने चतुर्वर्गफलं
प्राप्यदेवःसाक्षात्प्रजायतेमंत्रान्तरमथोवक्ष्येचतुर्वर्गसमृद्धिदं कामःक्लीमितिकामश्चमंत्रःशीघ्रफलप्रदः कामःकाम
वीजं·क्लींस्वरूपं पुनःकामवीजं मन्वादींश्चषडंगानिविन्दुकेनैववर्तिना·एकारयुक्तवर्तिना·श्रीमद्वीवारणभूमी
रुहतलेविकचाम्भोजसंस्थंमुकुंदंशाखायांलम्बमानप्रमुदितकमलंप्राञ्जलानेकवृन्दैः संस्मरेत्स्वर्णवर्णंत्रिजगवपुवि
लसत्तेजसाव्यामलोकंवदेहंपायसादेदधिजलमभिनवंभक्षयंतंसहपीतलं अंगैरावरणैःसर्वैर्निधिभिर्दलदनन्तरं लोकपा
लैश्चवज्राद्यैपश्चादावरणाद्वयंप्रयोगःस्तगमः एवंध्यात्वाजपेल्लक्षंजितेन्द्रियःदशांशंजुहुयादग्नौस्त्रीफलैर्मधुराप्लुतैः
तर्प्पणादिततःकुर्यात्स्ववीक्षंमंत्रसिद्धये· एवंमंत्रंजपंगोविंदंतर्प्पयेत्परतःबुधः मधुरत्रयसंयुक्तास्तुहुनेद्योयेदितागमे·
प्रीयंत्रसारे स्मरंकर्णिकायांषडस्त्रेषडर्णचतुःपत्रराजचतुर्वर्णमंत्रंहतंमातृकार्णैः धरागेहसंस्थंचतुर्वर्णायंत्रंसमा॥

स्तार्थदायी॰ अस्यार्थः षट्कोणमध्येमसाध्यकामवीजंविलिख्यषट्कोणेषुपूर्वोक्तषडर्णंवर्णनालिख्यवहिश्चतुर्दलेषुवत
स्वरमंत्रवर्णांविहिर्वसुयोरनेरालेमातृकार्णैःसंवेष्ट्यवहिश्चतुरस्त्रंकुर्यात् उक्तफलदं तथा॰ अस्यैवकामयोर्दिक्षुवह्निंदीमावेष्ट्य
यदि॰ अन्योन्यमंत्रदोत्तेयःसर्वश्रेष्ठोभनीषिभिः पूर्वोक्तमंत्रस्यकामवीजद्वयगतलकारेयस्तादेफेदत्ते अन्योन्यमंत्रोभवेदित्यर्थः
षट्दीर्घभाजावीजेननताहरो नागकल्पना॰ शोणयाणदेवहलशिखरेसोवर्णदोलागतेनीलाकुंचितमूर्द्धजंकटितटेसत्किं
किणीमण्डितं रक्ताडीपिनखप्रकल्पितगलाकल्पमहाप्रेंखितंगोपीभ्याम्तिसुंदरंमुररिपुंवंदेयशोदात्मजं पूर्वोदिते
यंजेत्पीठेपूर्वोक्तविधिनाहरिं समागम्यर्चयेगोविंदंजपेन्मंत्रीप्रराकृवत् मथुराक्तेडनेन्मंत्रीरक्तपुष्पेईशायतः नर्पणाद्यं
व्येसाकुर्ह्यन्नितनोषयेत् मधुरत्रयसंसिक्ताशालिमंजरी जुहुयान्नित्यशोष्टोई शानमेकेनमंत्रयाः मण्डलात्सर्वशस्याद्यो
वसुयाहस्त्रगाभवेत् धनधान्यसम्हिश्चसकोतेमंदिरभवेत् स्नात्वाहोमजपप्रयोगविधिभिर्मंत्रीयपंकेभवेद्रूपाकामर
वापरःसुवतीहृदेनसंभाव्यते लक्ष्म्यापुत्त्रयशश्चसर्वविभवान्कामांश्चलब्धानतोतातेननमस्वप्रबोधनकंलोकंव्रजे
द्वैष्णवं श्रीसारसंग्रहे॰ अथगोपालमंत्राणांवर्ष्यस्ये्हनमंमंत्रं कविनाश्रीप्रदंवश्यमोहनादिकरंपरं वाग्भायाविश्वपत्न्यनेक्ला
दिनीड्.निभूषिता॰दीर्घीस्थिरास्थितिःपोक्ता सासिशातिः सुधाकरराजपंसंवीस्पहुकलं चदीर्घालोचनणालिनी रेफेंदुकामि
कारेफोसहश्यग्रीवामटयुतो॰ नयनेनात्तितोजीवश्चक्रीकामिकयायुतः पार्श्वारिकेरविश्चोद्वेसव्यनेत्रेचकामिका॰ कृष्णा
क्लिटीषासंयुक्तः कामिकावसुधाकरः क्लिटीशानित्यशाहानेपार्श्वनीनेत्रभूषिते वायुनेनोप्तनवीयुक्तासाजेतोरतिप्रियः
दशार्णमिरमामायावाग्भवांतोमनुर्मतः वैड्यवश्यपलक्ष्मीदोहिपंचाशाद्धिरन्हैः वाक्रूपंमायाक्लोंविश्वपत्नीश्रीक्ला
दिनीद। अत्रईकारस्यप्रश्लेषः तेनर्ईस्वरूपश्चग्निः रः ईड्ःविंडु॰तेनक्लीदीर्घानस्थिरास्थितिः [illegible] एतेवर्णाष्टष्टकु॰ अग्निना

जं ऊ

श्री

रेफेण मंगन्याईकारेण सुधा रेण विंदुनाच युक्ताः तेनक्रींग्रींध्री॰ इतिजपंचीम॰ जयजय॰ हलचेति॰ चकाराद्धीमेति तेन कल
कल॰ दीर्घानलेंचवरः तेन॰ तिरक्तेर रङ्कः विंडुः तेन कामिकात॰ रक्तरहदि॰ कः अग्निरवामदृक्॰ ईतेन परविः सत्स्रोत्र॰ उतेन
मसत्पद॰ नेत्रं॰ ईतेतदि॰ कामिकातक्रमीः च॰ झिंदीषाः पतेनचे॰ कामिका॰ तस्तथाकारसक्तिटीश॰ पतेनमे॰ तिपसदूपं
पार्श्वेष॰ अग्निर॰ नेत्रई तेनत्रि॰ वायुः यः अनन्तः आतेन वावायुः पड्हूसोडोन॰ हलायरतिप्रियः कामबीजंदशार्णः अथमो
क्तगोपालदशाक्षरः रमाश्रीबीजं मायान ह्रीजंवाग्भव॰ ऐंइति तथा॰ आनंदनारदाखोस्यमुनिश्छंदोविराड्भवेत् अस्यता
यात्संप्रोक्तदेवतामोहनोहरिः अष्टभिर्हृदयंवर्णैः शिरोद्वादशभिः स्मृतं धातसंख्याशिखावर्मवसुर्गनेत्रमानतः पत्र्य
र्णैर्दुमदिष्टंत्रिबीजपुटितैः क्रमात् एवंमूलभवैर्वर्णैःषडंगंसमुदीरितं॰ धातवः सप्तवर्णाःअष्टभिःआत्मनापकेन॰ प
ञ्चवर्णैर्दशभिः एतत्करमात्रेणलोकेसंवलनंभवेत् भूतशुद्ध्यादिकंकृत्वादेहेपीठंप्रकल्प्यच॰ हृल्हृदयेदशार्णोक्तविधिना
न्यासमाचरेत् षडंगंन्यस्यकामानांपंचकंचप्रविन्यसेत् त्रिवारंमूलमन्त्रेणव्यापकंचप्रविन्यसेत् कामसंपुटितान्य
स्पन्मात्रकार्णान्यथापरा॰ दशतत्वादिकान्यामान्त्यजिपुजेरपश्चिमान् हृत्शिरःस्थितिषडंगानिवाणान्न्यस्येवपूर्ववत् सर्वमन्य
सुरोक्तेनविधानेनविधायवैः साधकःसर्वलोकेशंध्यायेत्समोहनंहरिं श्रीरागमतिजरसमर्वतोवृद्धिमध्यगे विमलो
द्यमहादुर्गगोपुरादिसुवीथिके॰ सौधैर्बिंतसधायैतसाधजातासमाकुले रक्तमंदिरविस्तीर्णकपाटद्वारमंडिते॥
भूदेववाहुजविशांहृषलानांगृहोत्तमैः नानाशिल्पिगृहेश्चापिहट्टैश्चाट्टवरालयैः गोब्राह्मणमहिषीदीनामसंख्यातैरुदि
युते॰ बहुदापणागतानेकसाधुलोकसमाहतैः क्रयविक्रयकार्यार्थैर्वसुसंघैश्चमंडितैः लोकसंतानवशीकारैदनारी॥
निकेतनैः दीर्घनिकसदीर्घिकाजलसमत्संजातसवत्मधास्वादकृतादेरैडोलचरैः भंगैश्चहंसैः शुभैःकारण्डा

दिग्गोणे रथांगविहगैर्वन्यैश्च सर्वैस्तथा संततैः स्वैरनिशं प्रियासहचरैः पारावतादिभिः सेविते फल्लानेकसुगंधिपुष्पातिवृतामञ्जरीर्भ्रमद्भृंगकैः
पाथोभिः कलसकपादमेरनन्दिते कामात्यथेष्टान्मदः युवक्रीडितमनोज्ञभ्यस्यादरपूरैः शीतैस्सुमंदानिलैः लोलत्सर्वदिशि वहतैः सगणमये
सन्मणुपे भास्वरे· पङ्क्तिभी रत्नदीपानां समन्ताद्योतिते मध्यगे नानावर्णविधानेन मौक्तिकालंबिनायुते· बहुवर्णसुपुष्पाभि
र्मालाभिः शोभिजान्तरे· सम्यक्सुगंधिना गंधवारिणा सिक्तभूतले· मंगलश्रीसहस्राधेर्मुदाम्नलिनलोचनैः कामालस
गतैर्दस्तपसुलोलसुचामरैः ष्टुपन्नतकुचाभारव्रयवीणाबलमकैः सवलन्मधुरवाद्यफेरभितः सेवितनिशं निवंतन
मुद्रारत्नधारोग्यवर्षितोद्भूत पशनंदस्रवाप्यकंदस्रवनस्तस्थेरे रथः रत्नभूमौ सहस्रार्कभास्वत्सिंहासनाम्बुजे· लक्ष्मीकान्तसमा
मीनंचित्येदिष्टसिद्धये नूपन्नूतननीलनीरजलसत्कांतिजगत्कारणाच्यकैस्निग्धसमृद्धजातकुसुसमाणिक्यमौलिप्रभं
समकुशोभिललाटनासिकमुदवङ्कलतालेकान्तसरक्तायतलोललोचनयुगं वृत्तोज्ज्वलस्कंधयेल श्रीमद्गण्डनलं विनिर्जिता
तलसद्देशकशोणाधरं हासश्रीविप्रदीताखिलदिक्शंप्रसिन्नमुग्धाननं स्फुरज्जदशिमहार्घरत्ननिकरप्रोत्सुभूषागणा
मुक्ताहारस्रजो विभूषिततनुं गोगोद्रमालंकृतं· कर्पूरागुरुकुंकुममृगवविलिप्तांगसंकः सदंशुकं स्फूलमुदीर्घकोमलभु
जैर्दिव्यानन्दमखेर्युतं रत्नाङ्गयुतिपादपद्मयुगलं कामार्तचिंताकुलं साकंपलकरांबुजद्वयमतस्वनाशास्थितायाभृशं रुक्मि
णया लसदूरुयुग्मयविहिता मत्सर्णकांतिप्रियामालिंगतमगं करांबुजयुगतेनासक्तभावदृढं वाहुभ्यामगवतं सादरं जघना
मालिंग्य सम्यक्स्थितां रोमांवाचिनदेहवल्लिललितामानंदभारादृतां प्रत्यग्रमयमत्तामिर्भूषितां गमनोरमां तस्मिन्नेव स
मासक्तसर्वेंद्रियगणां भुवं तरंगरहितैरंगैर्मज्जंतीं सुखसागरे सदन्तस्थितयाश्लिष्टरूपां मेयासत्यभामया· दिव्यतोमात
लेपाद्यैर्भक्तयासर्वभूषणैः कामबाणप्रविद्धांग्यावाङ्मनायतिरक्त्याबक्त्रयाजांबवत्याच श्लिष्टं वाम सव्ययाऽनयोः नामक्त

विन्घा॰२८
व॰
६६।
661

लक्ष्मणोपेतामालिंगंतं स्ववाहुना॰ कालिंद्याश्च परीरंभहृष्टदेशस्थ्यया विभुं कुर्वीयत्यमया नीलमेघश्यामरुचा ततः अनंगबाणसंता
पभीतया भूषितांगया पद्मं गदां च चक्रं शंखौ वात्तर्भिर्दधतं करैः करद्वयलसद्वेणुच्छिद्राप्पितमुखाबुजं वर्त्तद्वितदहिदैवेमुनिभिः
दिव्यैर्वृतं सर्वभक्तिरतिप्रेमभावानतान्तकैः स्तवद्भिः स्तुतिभिः सम्यक् स्ववासस्रक्समानसैः चतुर्वर्गप्रदं नित्यं मनोवाचामगोचरं
स्वतेजसि स्थितं मग्नं महानंदसुधाम्बुधौः इत्थं ध्यात्वा महाविष्णुं सर्वलोकगुरुं परं पीठपूर्वोदिते चैनं पूजयेन्नित्यमादरात् विभू
तिपंजरन्यासक्रमाद्वार्णांतमुच्चयेत मूर्तिं पंजरसम्यच्यं पश्चादंगावमानकं पूर्वोक्तविधिना सम्यगभ्यर्च्यात्मानमादरात् विशान्
रोक्तसय्यंत्रमध्यवीजाद्यं हृल्लिखेत जलेंदुरविजेवर्णामाया खादीसमाहिताः चतुर्वीजानि पश्यात्कोणानि द्विचतुरिमादलेः पिष्टैः संवे
ष्टकोणेषु मंत्रं पूर्वीमिगर्भितः वाक्शक्तिकल्मीवीजानि संलिख्यतदनंतरं तत्पादवरु पोर्णानामवाच्छिष्ठ संलिखेत शेषं पुरो
क्तवत्कृत्वा पीठमभ्यर्च्य तत्र तु मूर्तिं मूलेन संकल्प्य तत्रावाह्य हरिं यजेत मध्यवीजगतं पश्चादग्रदक्षिणवामयोः पृष्ठतश्च सम
भ्यर्च्य वीजगारुक्मिणीमुखाः प्रमानि षट्सु कोणेषु वाणान्केसरगान्यजेत दलमध्येषु लक्ष्म्याद्यास्तदग्रेषु ध्वजादिकान् धृजं
क्रम्सामुमध्येत् पूप्रह्गवारुणं विधं जथा पांचजन्यनिधी पूज्यो श्रुंगारक्तो तपार्श्वयोः सर्वदा चाभिवर्षंतौ धाराभिर्वसुसंचयं हेरं
वं शास्तृनामानं दुर्गां च तदनंतरं विश्वक्सेनं च कोणेषु वज्रादिपरितोर्चयेत् रक्तमावहृतं पंचवहूर्वा कनकवर्णकान् गहहि
वीस्ववादीनां वज्रादीनां च पूजनं॰ सदावरणासंयुक्तो विस्मपूजा समीरिता॰ अथ प्रयोगः तत्र प्रातः स्नात्वादियोगपीठन्यासांते
मूलमंत्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि ब्रह्मा तदक्षर ऋषये नमः मुखे अमन्य आ विराट् छंदसे नमः हृदये श्रीसंमोहनायक्रमलाय
देवतायै नमः इति विन्यस्य पूर्ववद्विन्नियोग मुक्त्वा ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं वीं जों श्रीं जय जय श्री ह्रीं ऐं हृदयाय नमः ऐं ह्रीं श्रीं क्लस्त्रा क्रमलति दंत
क्रीडासक्त श्रीं ह्रीं ऐं श्रीं शिरसे स्वाहा॰ ऐं ह्रीं श्रीं कोसाय प्रमदितचेतसे २ शिखायै वषट्॰ ऐं ह्रीं श्रीं नित्यश्रियाय २ कवचाय ऐं

नारदाय

२

ह्रीं श्रीं क्लीं नेत्रत्रयाय· ऐं ह्रीं श्रीं गोपीवल्लभाय स्वाहा· ऐं क्लीं श्रीं अस्त्राय फट्· इति करषडंगन्यासं कृत्वा दशाक्षरमंत्रोक्तप्रकारेण
करन्यासं विधाय पुनः प्रोक्तषडंगानि विन्यस्य पूर्वोक्तप्रकारेण पंचकामन्यासं कृत्वा मूलेन स्वदेहे त्रिर्व्यापकं विन्यस्य कामबी
जपुटितमातृकावर्णान् स्वदेहे प्राग्वद्विन्यस्य पूर्वोक्तदशतत्त्वन्यासं कृत्वा प्रणवपुटितमूलमंत्रेण त्रिर्व्यापकं कृत्वा सृष्टिन्या
सादिमूर्त्तिपंजरन्यासांतं दशार्णगोपालमंत्रप्रकारेणोक्तवत्कृत्वा पुनः सृष्टिस्थिति षडंगानि विन्यस्य पूर्वोक्तपंचबाण।
न्यासं कृत्वा पुनश्च अष्टपादिन्यासं विधाय मुद्राप्रदर्शनध्यानादि मानसपूजां निर्वर्त्य तदग्रे प्रोक्तयंत्रे मध्यस्थबीजपरिल
सत्पत्रिमोज्वरदक्षिणपूर्वादिदल द्रौं ह्रीं श्रीं इति विलिखेत् तत्पृष्ठे यंत्रसिद्धे हि चत्वारिंशदक्षरैर्दशबीजरहितैः संवेष्ट्य षट्कोणेषु ई
शानपूर्वाग्नेयदिग्गतकोणेषु ऐं ह्रीं श्रीं इति विलिख्य पुनः संस्थाप्यार्घ्यस्थापनादि पीठावर्तिमध्यबीजे देवमावाह्य स्नानादि
वैस्तवमुद्रादर्शनांते न्यासक्रमेण विभूतिपंजरादिमूर्त्तिपंजरांतं संपूज्यासनादिषु षोडशोपचारांस्ते देवाग्रनन्दसुनंदवामपृष्ठलिखि
तबीजेषु रुक्मिणीसत्यभामाजाम्बवतीकालिंदीश्च संपूज्य षट्कोणेषु प्राग्वत् षडंगानि संपूज्य केसरेषु प्राग्वत्पंचबाणानभ्यर्च्य ८
लोष्टकेलक्ष्म्याद्याः प्रोक्ताः संपूज्य देवाग्रदलस्याग्रे धुं ज्ञाय नमः पृष्ठदलाग्रे विधाय नमः दक्षदलाग्रे शंखनिधये· वामे
पद्मनिधये आग्नेयादिदलाग्रेषु हेरंबाय शास्त्रे· दुर्गायै· विष्वक्सेनाय· इति संपूज्य तद्बहिश्चतुरस्रे लोकपालार्चादि सर्वं
प्राग्वत्कुर्यादिति तथा· दीक्षितो विधिना मंत्रं प्राप्यास्य सद्गुरोः कृती दर्शनं भाषणं स्पर्शं वचनं श्रवणादिकं वर्जयेत् जपेल्ल
क्ष्मीमात्रस्य गुरोरपि· सिताज्यमधुमिश्रेण दशांशं हविषा हुनेत् हविषा पायसेन· तर्पणं मार्जनं कृत्वा ब्राह्मणान् भोजयेत्
ततः मंत्रमेनं जपेद्यस्तु मत्पदं विधिना मनाः तमर्चयंति गीर्वाणलोकानंदकरस्फुटः दिनादौ शार्करापुष्पकं दुग्धबुध्याज्यैः
शुभैः स्वहस्ततर्प्पयेद्यस्तु प्रातश्चायं भवेत् ध्रुवं इद्रश्रीं जलविंदाभा तद्विभूतिमहार्णवे। चंद्रचंदनपंकाक्तमालतीकुसुमैर्नवैः

न्व साग्रं-१ ६१

वे द्वा=५ भाविकी स्मु

विद्या·२८ व·

६६२

662

अयुतं मंत्रवर्य्येण यो जुहोति विभावसौ। त्रैलोक्यं तद्वशे नित्यं स्यात्ततः कविवरो भवेत् मंत्रिणो ध्यानमात्रेण मंत्रस्यास्य यथाविधि
वश्या भवंति सततं सुरा नार्यः स्वयोषितः जपादिकर्मभिर्नूनमस्मात्किं किं न लभ्यते· स्पर्द्धिता [illegible] न्पृक्ता चित्रमेतन्न मंत्रिणः
महेंदिरासरस्वत्यो स[illegible]तभक्तितत्परे· व्याधिदारिद्र्यपापौघज्वरमोहविषादिभिः ज[illegible]पमृत्युदौर्भाग्यदुःखादिरहितः सदा
पुत्रपौत्रधनारोग्यवरस्त्रीवाधवादिभिः उपेतः सर्वसंपद्भिः यशस्वी दीर्घजीवितः उपासकोस्य मंत्रस्य भवेन्नैवान्यथा· सा
रसंग्रहे अथ संतानगोपालमंत्रं वच्मि सुतप्रदं देवकीसुत शौ[illegible]ते गोविंदेति समीरयेत् वासुदेवपदांत्यं पश्चात्संबुध्यं तं जग
त्पते देहि मे पदमाभाष्य तनयं कृष्णमुच्चरेत् त्वामहं शरणं नाब्रूयात्ताणगतोयं मनुर्भवेत् द्वात्रिंशदक्षरो मंत्रो नारदोस्य मु
निर्मतो: छंदोनुष्टुप् देवता श्रीकृष्णः संतानसिद्धिदः पादैः अक्षरैभिः सर्वेणपंचांगानि मनोर्विदुः शंखचक्रधरं देवं श्याम
वर्णं चतुर्भुजं सर्वाभरणसंदीप्तं पीतवाससमच्युतं मुद्दरायिकमयुक्तं विलसत्तेजोपहाहितं समर्पयंतं विप्राय नष्टानानीय
[illegible]बालकान् कृष्णमतनमस्रागविहेकनिलयस्थं [illegible]चतुर्भुजमित्यनेन गदांबुजं सचिते वामाक्ष्ह्योराघ्यातदा[illegible]यो
रम्येत्यापुर्थ्याने स्विमिलत्सोकसम्मुखसन्निविष्टसमलंकृतो उजे बालकं माणिक्योज्वलबालभूषणगणप्रीतमहो।
मद्युति प्रेमालिंग्य मुहुर्मुहुः स्वावशात्सलालितं त्वात्मना प्रत्यवतनविभावयेन्म[illegible]तिपुत्रार्थिनी कामिनी इति ध्यात्वाथ
यः ध्यात्वा जपार्चनादीनि कुर्याद्भक्तिपरायणः अर्चितो गोदवज्राद्ये हृदितास्य महामनोः अथ प्रयोगः नारदाय ऋषये
नमः अनुष्टुप् छंदसे नमः श्रीकृष्णाय देवतायै नमः इति शिरो हृदि दिक्षु विन्यस्य मूलमंत्रेण करयोर्व्यापकं विन्यस्य देवकीसुत
गोविंद हृदयाय· वासुदेवजगत्पते शिरः· देहि मे तनयं कृष्ण शिखायै· त्वामहं शरणं गतः कवचाय· देवकीसुत गोविंद वासु
देवजगत्पते· देहि मे तनयं कृष्ण त्वामहं शरणं गतः अस्त्राय· इति पंचांगमंत्रान् अंगुष्ठादि पंचांगुलीषु विन्यस्य हृदादिष्वपि·

तु ना द्यन्य

कारु न्ये

अंगे: प्रथमावृत्ति इन्द्राद्यो द्वितीया वज्राद्यैः तृतीया

जम=७ र=५

वितस्य यथानादि सर्वं प्राग्वत्कुर्य्यादिति· तथा· लक्षं जप्त्वा तद्दशांशं जुहुयाद्धोमेनैव· तर्प्पणादिततः कुर्य्यान्मंत्रः सिध्यति मंत्रिणः दशस्या
मर्हशेत्रस्वक्रपत्रस्थमंत्रवित् पुत्रार्थी सत्तिकेन्यस्तं तेसंस्थं विसृमर्च्चयेत् य एवं भजते मंत्रं साधकः पुत्रकोऽन्नया· सोऽवश्यं लभते पुत्रा
न्विनीतं चिरजीविनं स्वस्तिके मण्डले तत्र सारे काममध्ये स्वरयुगलसत्केसरेषु हंहशः स्वरान्विलिख्य तद्दलेषु मूलमंत्राक्षराणि
चत्वारि चत्वारि विलिख्य वहिर्वृत्तद्वयांतराले कादिक्षांतवर्णान्वेष्टयेद्वहिश्चतुरस्रं सकामवीजकोणं चतुष्टयं कुर्यात् एतद्यंत्र
मुक्तिफलदं सारमंत्रोऽयं· वासुदेवं चतुर्थ्यंतं निगदेत्प्रपदं वदेत् दत्तेवा शाहतो ब्रूयात्सदेवं ङे· समन्वितं वर्मास्त्रवह्निजायांतो वि
शार्णोयं मनुर्मतः· वसुदेवं सुरूपं· अत्रकमीरिता द्वितीया· चतुर्थ्यंतं निगदेच्छंदं तोय· वासुदेवं सुरूपं· ङे· समन्वितं· वासुदेवायव
र्मंहुं अस्त्रं फट्· वह्निजायास्वाहा· तथा· नारदोस्य मुनिः प्रोक्तो गायत्रीछंद ईरितं· श्रीकृष्णो देवता प्रोक्तो निगदोच्छेदनाहयः
न्यासध्यानजपार्वादि दशवर्णोक्तवत्स्मृतेन तथा· अथ वक्ष्ये मंत्रमेकाक्षरं समाकर्ण्य धनपुत्रकलत्रादिभोगमोक्षफलप्रदं सिद्धि
वियोगिवृंदानां पुरारेरपि मोहनं नरोरगसुरस्त्रीणां वश्यकर्मकरं परं जयाभूपालिविहात्मा मनुरेकाक्षरः स्वयं· जया· ककारः
मूलकारः शांतिः ईकारः विंदुः अनुस्वारः एतैः कामवीजं· क्लीं तथा मुनिः संमोहनाद्योस्य नारदो गदितो बुधैः मंत्रतंत्रवरैस्सु
रैः छंदो गायत्रमीरितं जगत्संमोहनः कृष्णो देवता देववंदितः षड्दीर्घयेन वीजेन षडंगानि प्रकल्पयेत् आसनं न्यासपर्य्यं
तमुक्तरीत्या विधाय तु· अंगुलीषु न्यसेद्देवं हस्तयोस्तलयोरपि पंचांगुलीषु चार्णौघं सर्वांतोऽन्तः क्रमान्यसेत् वीजसंपुटिता
न्यसेन्मातृकार्णाननंतरं षडंगानि पुनर्न्यस्य यथास्थानं शरान्यसेत् शिरोवदनहृल्लिंगपादेषु क्रमतः अर्थीः शोषणमन्मथा
नैः तान्स्रद्ताञ्चीजसर्वकान् जगत्संमोहनं कृष्णं ध्यायेदत्यंतसंमोहितः वृंदावनकदंबोद्यानविलसत्कल्पद्रुमोद्यानविलसत्क
स्वप्राविनः मूलेरत्नस्थलीराजद्रत्नसिंहासनोपरि उद्यदादित्यसंकाशं विश्वप्राणस्वरूपिणं महतो वैनतेयस्य वामस्कं।

विया·२८
व·
६६३
663

धोपरिस्थितं वंधूककुसुमाभं तं शंखगौरसवर्णकं अरिशंखवरोजान्यासं पुष्पबाणद्रुकार्मुके· पद्मं गदां च दधानो ऽरैरष्टभिर्दक्षतं
निजैः स्निग्धारुणविशालोयसुशोणिताब्जहृदयांबुजं रत्नप्रस्फुरन्मुकुटं मणिकुंडलमंडितं मुक्ताहाररलसद्रत्नकेयूरांगद
मुद्रिकाः किंकिणीनूपुराद्यैश्चरुक्रमाल्यैरलंकृतं· प्रेमाणालेपस्वर्णकांतिशोभाभिर्विराजितं आत्मवामोरुपीठस्थां ल
क्ष्मीमालिंगत श्रिया वामबाहुभृतांभोजालिंगितां मदनमंदिरा·कामात्मदमदव्याप्तव्याकुलांगलतोज्ज्वला रम्यमाल्यवि
लेपांगी सर्वभूषणभूषिता स्वल्पस्फुलास्वबाष्पाकांतमहेंदनांबुजे स्मेरतौ लोलनीलाभनेत्रषट्पदमंगलैः मृदुवापन
वामेन बाहुनानरुणीमिमां आलिंगितं मनमंगजपरमानंदनंदितं सुरासुरभुजगेंद्रसिद्धगंधर्वयोषितां हृदेहृदस्य भूषा
भिः कामबाणनिपीडितैः सर्वलोकगुरुं देवं सत्यानंदं विचिंतयेत् दत्वाध्यदियोराधयेत्तदादिहृदंकमेणवाथान्यान्याये ध्यायेत्
विशान्तरहानेयत्र मन्यहृत्स्थमर्चयेत् आयावधीदिमुखानते रुपचारैः पृथा विधिः पश्चादंगानि वा शंश्च न्यासं समागमेण पूजये
त् किरीटं मस्तके श्रोत्रद्वये कुंडलयुग्मकं चक्राद्यस्त्राणि हस्तेषु श्रीवत्सं कौस्तुभं ततः उरोहृदेशतः कंठे वनमालां ततो
नेत्रके पीतांबरं महालक्ष्मीं वामांके बीजपूर्विकां अभ्यर्च्य कर्णिकायां तु पादिग्विदिग्वगदेवताः तद्बहिश्चाष्टरेव वर्णान्दिक्षु कोण
षु पंचमं यत्तेदग्न्यादिकोणेषु लक्ष्म्याद्याः प्रोक्तलक्षणाः दिव्यांबरामलेपाद्यैर्भूषणाद्यैश्च भूषिताः स्मितचामरधारिण्यः का
मार्त्ताः सस्मितानना इंद्रादीन्पूजयेद्बाह्ये वज्रादीन्यायुधानि च एकाक्षरमनोरित्युक्तपूजा सम्यक्समीरिताः अथ प्रयोगः त
त्र प्रातःस्नात्वादि योगपीठन्यासांते मूलमंत्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि सम्मोहननारदाय ऋषये नमः मुखे गाय
त्रीछंदसे नमः हृदये जगत्संमोहनाय कामाय देवतायै नमः गुह्ये कं बीजाय नमः पादयोः ईं शक्तये नमः इति विन्यस्य
ममसर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिः क्लां क्लीं इत्यादिना करषडंगन्यासं कृत्वा पुनर्हृदयादिषडंगा

निविश्य स्वशिरोवदनहृदयलिंगपादेषु पंचबाणान्विन्यस्य ध्यानात्मसृष्टां ते विशाद्वरोक्तं पंचेंद्रकांतापीठसृजोपचारांस्ते देवस्य देहेन्यास
स्थानेषडंगानि पंचबाणांश्च संपूज्य देवस्य शिरसि किरीटाय नमः कर्णयोः कुण्डलाभ्यां नमः चक्राय शंखाय अंकुशाय पा
शाय पुष्पबाणेभ्यः इक्षुधनुषे पद्माय गदायै इति देवस्य हृल्लेषु ध्यानोक्तक्रमेण संपूज्य वक्षःस्थले श्रीवत्साय कौस्तुभाय
कंठे वनमालायै नितंबे पीतांबराय वामांके श्रीलक्ष्म्यै कर्णिकायां देवाग्रादिचतुर्दिक्षु बाणान्वत्स्य पंचतः कोणेषु पंचम
मिति पंचबाणान्संपूज्य हृल्लेखलक्ष्म्याद्याः शक्तयः संपूज्य लोकेशाचीदि सर्वं भागवतं समापयेत् तथा पकारादनुजप्यान्मा
मलक्ष्मीजितेंद्रिया पलाशकुसुमैः साङ्गं त्रयाकेरविनितले हुनेद्विसहस्राणि स्त्रीयोषा वशवर्तिनी भवेत् आत्माभिषेकं कृत्वा
थाविधानमर्चितो घयेत् त्रैलोक्यमोहनेङेंतं प्रवदेद्धिमहे पदं चतुर्थ्यंतं स्मरं स्याद्धीमहीतदनंतरं तन्नो विष्णुरिति प्रोक्तान्
नो मंत्री प्रचोदयात् गायत्र्येषा जपात्सर्वं जप्यात्पापविशुद्धये जपपूजादिहीना स्त्री लक्ष्मीहृदिकरी मनाः अथ मंत्री
पूजाद्यादि सेवयेत् अनेन मन्त्रनाथेन मोहनी पुष्पसंयुतैः दिनादावन्वहं मचीन प्रयेद्यः शतं हि सः सर्वकामानवाप्नोति वा
हितानन्यत्र वर्जितान् अपुत्त सर्पिषा हुत्वा संसंपातं हुताशने तावज्जपेव संपातहुतं स्त्रीभाज्य पोषिता यः स वशगा सा हि
तो पीत्वा वशगो भवेत् इष्टाद्शालिपिष्टोक्तं वपकर्मात्र साधयेत् विधिनानेन योमंत्रं भजेदनन्यधीः लोकत्रयं वशी
कृत्य भोगान्भुक्त्वा मनोरमान् सजातिवैरं वयासदाहमलयवर्जितं तथा सारसंप्रहे अथायमेव काम्यमनुरेकाद्वरोभ
वेत् अयमेव शाक्तकलिकात्तरे मंत्रपदः सम्मोहनो मनिस्कंदो गायत्रं देवता स्मरः स्मृतः संसाङ्गानि सवीजेन दीर्घभाजेन प्रकल्पयेत्
रक्तं रक्तविलेपनं सकलविं रक्तांबरं विभ्रतं रत्नोद्यन्मुकुटादिभूषणगणैरादीप्तदेहप्रभं पाशं साङ्कुशमिक्षुचापसमनो
बाणान्वहंतं करैः रक्ताम्भोजनिकेतनं सनसितं देवं सदा भावयेत् वामाङ्केहि करयोरायतदायस्य योररत्यैस्त्यारुक्षध्यानं पी

विया·२८
व·
६६४
60५

ठेसंपूजयेत्कामंकामंमोहिकशक्तिके· मोहिनीकोभिणीचैवत्रासिनीस्तंभिनीततः आकर्षिणीद्राविणीवह्लादिनीतदनं
तरंक्लिन्नास्याक्लेदिनीप्रोक्ता कामपीठस्यशक्तयः आसनंमनुनादद्यान्मूर्तिंमूलेनकल्पयेत् तत्रावाह्यस्मरंभक्त्यापूजये
द्विधिनामुना अंगानिपूर्वमाराध्यमध्येदिक्षुशरान्यसेत् उक्तबीजादिकान्पूष्टदलेष्वर्चयेत्स्माक्रमात् प्रथमातुगृहीता
ख्याप्यनंगमदनाततः अनंगमन्मथानंगकुसुमाकुपरामता· पंचमीचततःप्रोक्तासनंगकुसमातुराः अनंगशिशिरा
शिराषष्ठीभूपश्चानंगमेखला· अनंगदीपिकाःसर्वापमूर्च्छनाः स्थूलकुचाः स्वरमाच्छदलेष्वर्चयेत्वहिस्तंसखुशक्तयः
पूर्वतःप्रथमात्रेयाविमलभातजःपराः ख्यातासभूततश्चैवपंचमीचमदद्रवा· स्मरतावाकरणीसंज्ञेलोकालीलापरे
मत्ते· मोदामिनीततःकामबन्धाख्याचंद्रलेखया· सकीमदनयाप्रेयायोतिमीयावतीततः कद्रावहलाकासार्ता
तरुणीसस्मितानताः पत्रायेपूततोभ्यर्च्याकामस्यपरिचारकाः शोकमाहोविलासाख्याविभ्रमोमदनास्वरः अपत्रय
पूर्वानोचचंदनस्पंदनतवः हूतपुष्पाह्वयःस्यात्तेन्वायनयोप्रियः शीघ्राभिधश्चापताख्याऊर्ज्जोदमनसंतकं शिशि
राख्योमदःपुष्पवाणोत्तुजयवर्द्धनाः दष्टतोप्पिततूणीराः शोणाश्चीशक्रमातराः तहहिःपूजयेद्देष्टादिक्क्रमेणरतिप्रिया·
परमृत्तारसाख्यातुसौभाग्यततःपरः अयंगोभूविलासश्चहावोभावोरतिप्रियाः भूपुरस्यचकोणेषु चतस्रःपूजयेद्दिमान्
माधव्याख्यामालतीवहरिणाक्षीमदोत्कटा· श्वेतचामरसहस्ताःपपामाभूषितविग्रहाः इंद्रादींश्चततोवाग्नेवत्रादीन्यपिपू
जयेत् एवमाराधयेद्यस्तुगंधपुष्पादिभिःस्मरं सौभाग्यमतुलंकामानमहालक्ष्मीमवंदति· अथप्रयोगः तत्रप्रातःकृतां
दियोगपीठन्यासांतेमूलेनप्राणायामत्रयंकृत्वाशिरसिसंमोहनायऋषयेनमः हृदयेश्रीकामदेवतायेनमः मास्वीज
शक्त्यादिविन्यस्यविनियोगः क्लांक्लींमित्यादिप्रागवत्षडंगन्यासंकृत्वाध्यानादिपरंतत्वार्चनेअष्टदलकेसरेषुमोहिन्येनमः

क्षोभिण्यैनमः त्रासिन्यैनमः स्तंभिन्यैनमः आकर्षिण्यैनमः द्राविण्यैनमः आह्लादिन्यै· क्लिन्नायै क्लेदिन्यै· क्लिन्नायै· क्ले
दिन्यै· इति बाणाद्यादि मध्यान्तं संपूज्य· ह्रीं सर्वशक्तिकमलासनाय नमः इत्यासनं मन्त्रपीठं संपूज्यावाहनादि पुष्पोपचा
रान्ते भगवदंगानि संपूज्य कर्णिकायां मध्ये वृत्तहिन्न च वाणान् भगवन्तं संपूज्याष्टदलेषु· अनंगरूपायै· अनंगमेखलायै·
अनंगकुसुमायै अनंगकुसुमातुरायै अनंगशिशिरायै अनंगमेखलायै· अनंगदीपिकायै इति संपूज्य· वह्निः षो
डशदलेषु· पुवन्त्यै विप्रलंभायै· ज्योत्स्नायै मधुद्रवे मदद्रवायै सुरतायै वारुण्यै· लोकायै· लीलायै मोहामिन्यै· कामब
त्रायै· चेद्रलखायै· मुक्त्यै· मदनायै· योन्यै· मायावत्यै· इति षोडशदलेष्वेनदेव्याद्यादितः संपूज्य· षोडशदलाग्रेषु· शो
काय मोहाय· विलासाय· विभ्रमाय· मदनातुराय· प्रपन्नाय· मूने· चदनाय· चूतपुष्पाय· रतिप्रियाय· ग्रीष्माय· तापना
य ऊर्जाय· हेमंताय· शिशिराय· मदनाय· चतुरस्रास्याष्टदिक्षु देवाद्यास्त्रादित्रिपन पुरस्मरभूते· मारमाय सुकाय मेघा
य अपांगाय भ्रूविलासाय· हावाय इति संपूज्य· चतुरस्रचतुष्कोणेषु· आग्नेयादि· माधव्यै मालत्यै· हिरण्यादे मदोन्मत्तायै·
इति संपूज्य वह्निलोकपालावीदि सर्वं समापयेदिति· तथा· संचिन्त्येनं जपेन्मंत्रं राशिलक्षं वियानतः नहशांशं त्रिमधुक्तैः कि
शुकपुष्पैर्वहुनेत् तर्पणं मार्जनं कृत्वा ब्राह्मणानपि भोजयेत् ततोभ्यर्च्य गुरुं वित्तैः प्रणम्य परितोषयेत् अष्टाधिकं सहस्र
यः सर्वेषां सः प्रियो भवेत् गोहते न संप्रातमष्टोत्तरशतं हुनेत् सम्यक् त्तहजितेव क्षोभं तेणानेन मंत्रवित् संपातमपि
पातेन नारीं तां भोजयेत् स्त्रिया आज्ञानुवर्तिनी सत्ताहं वज्रन्यान्तरेपि च· दध्याक्तलाजहोमेन मत्यहं मरणलावधिवाहिंजा
लभेत मंत्री कन्यामामभिप्रियं प्रति षट्कोणमदनं साध्यमथ तत्कोणेषु वांगं वह्निर्गायत्र्या शरणाभो विभज्य विलिखेद्दशाद

विया॰ र॰
व॰
६६५
665

लेखयेत्स्मेनेषामग्रगतां श्रन्तर्क्रोसमितामात्मा लाणवर्णोल्लिख्या॰ भूयोद्दाश्रिषुमन्मथेन लसितं यंत्रं शुभं मन्मथं पूजितं धारितं से
न त्रैलोक्यत्रयवशीकरं॥ अस्यार्थः षट्कोणगर्भमष्टदलकमलं कृत्वा षट्कोणमध्ये साध्यं कामबीजं विलिख्य कोणेषु षडंग
मंत्रान् अष्टदलेषु पूर्वोक्तकामगायत्र्याः वर्णत्रयं प्रतिदलं प्रविलिख्य दलाग्रेषु पूर्वोक्तकाममालामंत्रस्य षट्षट्कवर्णान् विभज्य धात्वा
या॰ षष्ठेकादशषड्भिरन्वितमिते रष्टच्छदे रंबुजं दिक्पत्रलाञ्छमिदं मनोहरतरं तांबूलपत्रे कृतं यंत्रमेतद्धि ध्यानेन पूजितं
स्थापितानिलं मूलमंत्रेण संजपन नारीयान्खादयेन्निशि॰ मंत्री साक्षाद्धि पश्यति इष्टया वश्यं वन्न संशयः॥ अस्यार्थः अष्टदलक
मलं गायत्र्ये नागवल्लीदले कृत्वा तत्कर्णिकायां साध्यनामाक्षरं संपुटितैः कामबीजैर्वेष्टितं कामबीजं विलिख्य पूर्वो
दिदलेषु॰ ॐ अः आ वं कं उ पवश्त्यष्टौ वर्णान् एकैकशो विलिख्य दिग्दलाग्रेषु त्रिशूलं कुर्यात् एतद्यंत्रं सकलफलदं भवति
केरलीयमंत्रसारे मदनभासितमध्यमथेन्द्रियच्छदविराजितपंचमनोभवं स्मरशरैरिति पिभिरश्रमुमाष्टतं कोणगेहं।
कोणविराजितमन्मथं लिखितपंचमनोभवयंत्रमित्युदितमेतदशेषमनोहिदं॰ कनकनिर्मितपट्टतलेलतः शुभतरे।
दिवसे विहितं त्विदं सकलमानवसिद्धसुरांगनाहृदयरंजितमीप्सितसिद्धिदं॰ रुचकपूर्वविभूषणमध्यगं विदधतीवति
तायपलांतरात् निजवशेप्रविधाय रमां परां समविगम्य सुतैः सहमोदते॰ इति विलिख्य च कुंकुमकर्दमैस्तदनुलिमत्त
नोः सकलं जगत् वशमुपैति निरीक्षणमात्रतः किमु सात्वमहासनसंगमैः॥ अस्यार्थः पंचदलकमलकर्णिकायां
साध्यं कामबीजं विलिख्य दलेषु ऐं ह्रीं क्लीं ब्लूं स्त्रीं इति पंचकाममंत्रान् प्रतिदलमेकमेकं विलिख्य बहिर्वृत्तत्रयं कृत्वा तद
न्तरालयोरभ्यंतराले पूर्वोक्तकामबीजैरावेष्टय बाह्यांतराले मातृकया संवेष्ट्य बहिस्त्र्यस्रं कोणेषु कामबीजं प्रति

कोणांलिखेदेतयंत्रंमुक्तिफलदं तथासारसंग्रहे॰ अथ सम्यक्प्रवक्ष्यामि प्रणवाख्यंमहामनुं पापौघध्वंसनंनानाकामकल्पमही
रुहं निःश्रेयसकरंनॄणांमुनिवृंदैर्निषेवितं केशवेविमलंतद्वद्बिंदुप्रोक्तोप्रवादिभिः केशवश्चविसर्गः तु नादः मबिंदुश्च
नुस्वाहाः एतेःप्रणवसिद्धः तथा॰ मंत्रस्त्रिमात्रकः प्रोक्तोमुनिस्तस्यःप्रजापतिः छंदःस्यद्देवीगायत्रीपरमात्माचदेवता॰ द
क्षिणामूर्तिः वीजशक्तिसंत्रकमात मकारंकीलकमिति॰ तथा॰ ह्रस्वदीर्घप्लुतैरंगैः षडंगानिप्रवेविंदुः षटप्रिंवीसृति
भिःसम्यक्सत्यहीनाभिरेवच॰ निर्मलांगंप्रियंविश्वपीतकौशेयवाससं सर्वतोभासमानेननतेजसाभास्करद्युतिं किरीटां
गदहाराद्यैरसनानूपुरादिभिः ग्रैवेयककर्णाद्यैश्चभूषणोर्भूषितांगकं चक्रशंखाब्जदगदाधारयंतंकराबुजैः कौस्तुभ
प्रभयादीप्तंमणिकुण्डलमण्डितं भजेहंसर्वसंपन्नंप्रफुल्लांबुजसंस्थितं वामाधःकरमारभ्यदक्षाधःकरपर्यंतमा
युधध्यानं संख्यंवेसर्वपीठंतत्रावासयजेद्धरिं कुमेरेषुगणेशाद्यास्तादिकान्नेषुयजेदिमान् वासुदेवंसंकर्षणंप्रद्युम्नमनि
रुद्धकं शांतिश्रियंसरस्वत्यारतिंकोणदलेषुच दिक्पत्रेषुवात्मानमंतरात्मानमप्यथा परमात्मानंतथात्मानंचप्रपूजयेत्
कोणपत्राग्रकाःपूज्याःनिवृत्ताद्याःपुरोदिताः तद्वाह्येशक्तिमत्स्यानांवज्रादीनांचपूजनं अथप्रयोगः तत्रप्रातःकृत्यादि
योगपीठन्यासांतेमूलेनप्राणायामत्रयंकृत्वाशिरसिब्रह्मणेऋषयेनमः मुखेगायत्रीछंदसेनमः हृदयेपरमात्मनेदे
वतायेनमः गुह्येअंबीजायपादयोः उंशक्तयेनमः नाभौमंकीलकायनमः इतिविन्यस्यममसमस्तार्थेविनियोगः इतिकृतां
जलिःकृत्वा॰ अंओंआंहृदयायनमः ईंओंईं शिरसेस्वाहा॰ उंओंऊं शिखायै॰ एंओंऐं कवचाय ओंओंऔं नेत्रत्रयाय॰ अंओंअःअ
स्त्रायफट् इतिकरषडंगन्यासंकृत्वाध्यानाद्युपजांतेदिक्पत्रेषुप्रागादिवासुदेवादीन्सशक्तिकान्संपूज्यदलाग्रेषुदिक्वि
मेशान्नाद्यान्सशक्तिकानभ्यर्च्यलोकपालांश्चादिसर्वसमाप्येदिति॰ तथासंदीप्तिनोविधानेनकोटिसंख्यंजपेन्मनुं

तिया॰ २८
ब
६६६
666

हविषाहृतसिक्तेन दशांशं जुहुयात्ततः समिद्भिः पलाशोत्थैः राज्याक्तैरथवानलैः तर्प्पयित्वा तद्दशांशं शुद्धतोयैर्यथाविधिः
स्नात्माभिषेचनं कृत्वा ब्राह्मणान्भोजयेत्ततः गुरुमभ्यर्च्य विविधैः प्रणम्य परितोषयेत् एवं सिद्धमनुर्मंत्री कृतकृत्यो न संशयः
वृतेहि विश्वशाली प्रतिलोम समिधो हुतं के ... जुहुयाद्यस्तु मंत्रेणानेन मंत्रवित् ... सिद्धिस्तस्य स्यादिहलोके परत्र च
इत्येष मंत्रवरः ... तेर्पः सेवनेसाधकैः ... याप एव ... कलमितिविधेय पापापहं जे: पत्नीपुत्रविशिष्टमित्रसहितः सत्त्व
पदां सम्भृतो लोकेस्मिन्नरप्यवाप्य विमलज्ञानो ... इति श्रीकल्पप्रकरणे श्रीउड्डामरेश्वरतंत्रे ॥ श्रीदेव्युवाच ॥ देव
देव महादेव बलारिबलसूदनः देववृंदनदेवेंद्रवंदितेंदुशिखामणे एकं भवंतं भगवन् कार्त्तवीर्य्यस्य भूपतेः माहात्म्य
मंत्रराजस्य विस्तारेण ब्रवीतु मे कार्त्तवीर्य्यमनोर्देवी विधानं वक्तुमर्हसि मरहंसमहा... श्रोतुमिच्छामि तत्वतः ईश्वर उवाच ॥
शृणु देवि महामंत्रविस्तारेणाखिलार्थदं चोरमारीविपत्त्राणं विशेषेणाय ... महदुष्पकरं ... विजयवर्द्धनं
भजतां सर्वपापघ्नं सर्वसौख्यकरं परं सर्वसंपत्करं मंत्रमहं ... शृणु प्रिये इंद्रो वह्न्यग्नि ... सता ... इंदुनादयुक्तं तं
मंत्रबीजमतिभिर्वदितं लोभकारकं तस्य सांगे महामायाबिंदुनादेश्च संगमं इच्छंतेके महात्मानो लोकवश्याभि
कांक्षिणः तस्य सानंतादिविंदुप्रकृत्यस्य परमेश्वरि इच्छंतेके महात्मानो भौतिकेन समागमं इत्थं ... बीजं ... त्यचमा
नवः द्वितीयमहं ... बीजं सर्वशत्रुविनाशनं द्वितीयं बीजं वदामि प्रतिलोमेन सुंदरि ॥ सूर्य्यादिशांतिवर्णाक्ष त्रिमूर्ति
ता ॥ मक्षमाद्यंशशिनादेन च युतः प्रिये मेद्रमवह्नि द्वितीयाद्य प्रतिलोमेन मायया नादेन बिंदुनायुक्तं तृतीयं लोकवश्यदं
तृतीयं प्रथमात्तस्याश्चतुर्थेन च तत्तुर्थकं वामकर्णेंदुनादेन प्रोक्तं सर्वं भंतं ... एवहृत्तं बिंदुनादसमन्वितं परमेश्वरि ॥ पंचमं च
पंचमं च महाबीजं ... कृष्टिकारकं व्योमाईन्दुग्निदेव्या च युक्तं षष्ठं समीरयेत् उड्डीशे ... मंच ... बिंदुवह्निना ॥

करेण नव संयुक्तं अष्टमं मनुनिभिः स्मृतं हुं फट् कार्त्तवीर्य्यार्ज्जुनायेत्युक्त्वा नतिं वदेत् विंशत्यर्णस्थितो मंत्र मन्वादिमुनिभिः
स्मृतः एकोनविंशद्वर्णास्संहिता रोयदि भाव्यते कार्त्तवीर्य्यार्ज्जुनस्येत न्महामाममर्थ्ये देविप्रिये · इति श्रुतिः रेफः सः इंदोः ठकाराद्यो ·
रुद्रार्णः एकादशार्णाः फकारः नेत्रा वृद्धः यद्वाः पुरस्तात्प्रतिलोमेनेति · स्वयमस्यादमाय्यप्याहारस्यतीद्रः सकारः तस्माद्वा प्रति
लोमेनैकादशार्णाः फकारः मृतारः ओंकार उक्तः अत्र · तार शब्देन केवल स्वयोदशस्वर उच्यते · अर्द्धेन्दुनादविगतिस्वयमन्त्रत्वात् अर्द्धे
न्दुः अर्द्धचंद्रः नदो विंदुः एतस्यैव भेदमाह · तस्येति अत्र तच्छब्देन · फकाराग्रे सतेमोऽपि रितिस्वयमन्त्रत्वात् महामाया ईकारः तेन तद्बीज
स्यं त्रयोदशस्वरमपास्यानेई कारो योजनीयः इत्यर्थः पुनः प्रकारांतरमाह · भौतिक · एकार इकारस्थाने एकारो योजनीय
मित्यर्थः द्वितीयमिति · सूर्य्यात् मकारात् प्रतिलोमेन विलोमेन विंशतिमो वर्णः चकारः तत्तृतीयं मकारात् तृतीयं अक्षरं अ
नुलोमेन · वह्नि रेफः त्रिमूर्त्तिः इकारः अर्द्धशशिनेत्यादि · प्राग्वत् तेन लं इति सिद्धं द्वितीयात् द्वितीयबीजादन्तराचकारात्प्रतिलोम
न षष्ठं अक्षरं ककारः तस्मिंल्लकारः सहितं मायया · ईकारेण · नादेन · बिंदुना च युक्तं एतेन कामबीजमुक्तं प्रथमात् प्रथम
बीजात् फकारात्तृतीयमक्षरं भकारः तस्माद्भकाराच्चतुर्थेन रेफेण · वामकर्णेन ऊकारेण नादेन बिंदुना च युक्तं · तेन · भ्रूं इति
जातं स्वस्वहस्तं आकारः विंद्वादि प्राग्वत् तेन आं इति · व्योम हकारः अग्निरेफः देवी ईकारः अर्द्धेन्द्वादि प्राग्वत् तेन · माया बीज
मुद्धृतं विहृत्य विंदुः रेतः तद्धृत्य अस्थि · तस्य रेतो शब्दत्वात् तथा वक्ष्यति · अस्थिस्त्वाप्यमज्जातत्रोपिन्दन इति तेन तद्वाचकमक्ष
रं शकारो गृह्यते वह्निः रेफः करणेन · चतुर्थस्वरेण · विंदु · नादौ प्राग्वत् एतेः श्रीबीजं उद्धृतं हुं स्वरूपं फट् स्वरूपं कार्त्तवी
र्य्यार्ज्जुनाय स्वरूपं नतिः नमः शब्दः तथा · मंत्रस्यास्य पुराणोक्तो मनुनिभिर्मंत्रनिर्विके दत्तात्रेय ऋषिः छंदोऽनुष्टुप् अस्य सम
नोस्मृतं देवताचार्ज्जुनो नाम कार्त्तवीर्य्य यदादिकः मूलबीजेः स्वरादयैः कुर्य्यात् एवांगकल्पधीः द्वाभ्यां द्वितीय स्वरमयु

विद्या॰ २८
व॰
६६७
667

न

ताभ्यां॰ द्वाभ्यां तुरीयस्वरसंयुताभ्यां॰ द्वाभ्यां वलघष्टसैः संयुताभ्यां द्वाभ्यां तथा द्वादशसंयुताभ्यां द्वाभ्यां च वर्णद्वयपदान्ताभ्यां प्रणा
तिहान्ताप्यवशिष्टवर्णैः सव्यापयेदात्मेति सत्यतात्माकन्तोदरोघेनैव मिश्रो वाघैः द्वितीयस्वरः ईषत्स्वरः उद्वादशः पपतदावृद्धि
रित्यर्थः इदृरदनाभिजयन्तगुह्यपदद्वयसोमोरुजातजंघाख्यमूर्द्धीतितं गमशूस्वाति लोचननाम स्यकंठवाह्नो श्रदशवीजानि प्रणा
वद्वयमध्यस्थानि प्रविन्यसेद्विष्टान् विद्धाति कार्त्तवीर्यवादीनुक्तस्थानेध्यायेच्च मंत्रमूर्त्तिं स्वात्मैक्येन नारदान्समाहितधीः रत्नाग्रे
वभ्येभ्यो वांछितसिद्धोयनर्हयेत्स चिरं स्वव्यात्सर्वभयापकाशिततनः मयोतु नो यो नितः स्वर्णस्वच्छ रिवीतकं थरथसेव क्रोशु
कोल्लीघवान् नानाकल्पविभूषितः करसहस्रार्थान्नवाणमनोवाणमोर्ईसहस्रवाहुरनिशंसुवल्लभोनः प्रभुः सप्तद्वीपै
कनाथः सवित्तसमरुचिः सर्वद्विष्टांतकोनः पायादर्जायतादोरथवरनिमयः स्थूलकायोतिभीमः चापांतेभुवि लोकीकरथ
तयत्रुषोनिः स्वैनेत्रानपातः सश्रीमान्कार्त्तवीर्योतिविलनृपततीक्ष्युद्युज्ञः दिप्रकारी॰ एवंस्मरेन्नित्यमतीव भक्त्या समद्वी।
येहैहयवंशनाथं गंधादिभिर्वा स्वच पीठमध्येस्वांगाहृन्मूर्त्यैकशक्तिसंयुतं तस्यांगान्हर्जैयः पंचस्फटिकाभा मनोहराः
त्रिवर्मधरावीरा सर्वाभरणभूषिताः वाणावाणासनाधरा यथरा मूर्त्तयो रक्ता विषः सर्वाभरणसंयुक्ता ध्येयाः सर्वसम
द्वये॰ चोरमार्यारिसहारिपयया नृदिङ्तन्मदविभंजनकाख्यान् इष्ट्वा त्रिक्षुरिता मयनाद्या नाभिजयेच्च विदिक्षुः क्षेम
करी वश्यपकरी श्रीकरी च यशस्करी॰ आयुः करी तथा प्रज्ञाकरी विद्याकरी तथा॰ धनंकरी च पूर्वादिदिक्षु पूज्याः प्रभासिताः
वरदांवुजलसत्कराब्जा शुकाहारकुंडलोल्लसिताः हैहयनाथमनोज्ञाध्येयाः सौंदर्यललिताः प्रमदाः लोकेशान्वाहन्हेः
पूज्यागंधपुष्पाक्षतादिभिः षोडशोपचारैः पूजयेद्यो दिनेदिने॰ कार्त्तवीर्यं महावीर्यं परिचारप्रियं प्रभुं सर्वकामा
नाप्नोहप्राप्यतेहरिमंदिरं एवं यःपूजयित्वा दिनमनविधिनैव चाम नामवम खिजप्याद्ध त्यासं विद्याचलध्यनवसहस्रोयो

पुरारोग्यविद्या· श्रीमेधाकान्तिपुष्टिधृतिमतिवचसां भाजनं स्यान्नरेन्द्रैर्नारीभिः पूजितः स्यादनगतभुवनश्चाप्रदृष्टप्यश्चलोकैः
इति· अथ प्रयोगः तत्र प्रातःकृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलमन्त्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा शिवसिद्धात्रेयऋषये नमः मूर्ध्नि
श्रीअनुष्टुप्छन्दसे नमः हृदये श्रीकार्तवीर्यार्जुनाय देवतायै नमः इति विन्यस्य मम सर्वाभीष्टसिद्धये जपे विनियोगः इति
कृतांजलिः कृत्वा मूलमन्त्रेण करयोर्व्यापकं विन्यस्य फ्रों ब्रां हृदयाय नमः क्लीं श्रीं शिरसे· ल्हूं हुं शिखायै क्लें क्षें कवचाय क्रूं
फट् अस्त्राय· इति पंचांगमन्त्रानंगुष्ठादिकनिष्ठान्तास्वंगुलिषु विन्यस्य नेत्ररहितेषु हृदयाद्यस्त्रान्तेषु पंचांगेषु च विन्यस्य ॐ का-
र्तवीर्यार्जुनाय नमः इति सर्वांगे व्यापकं कृत्वा हृदये फ्रों ॐ नमः उदरे ॐ ब्रीं ॐ नाभौ· ॐ क्लीं जघने· ॐ भुं ॐ गुह्ये· ॐ श्रां ॐ
पादयोः ॐ ह्रीं ॐ ऊर्वोः ॐ क्लों ॐ जान्वोः ॐ श्रीं ॐ जंघयोः ॐ हुं ॐ मूर्ध्नि· ॐ फट् ॐ शिखायां· ॐ का ॐ भ्रूहृदये· ॐ र्तं ॐ कर्णयोः
ॐ वीं ॐ नेत्रयोः ॐ यां ॐ नासायां ॐ र्जुं ॐ मुखे· ॐ ना ॐ कंठे· ॐ य ॐ दक्षबाहौ· ॐ न ॐ वामबाहौ· ॐ नमः ॐ इति विन्यस्य ध्या-
नाद्यात्मपूजान्तं प्रागुक्तं वेत्स च पीठमभ्यर्च्य तत्र देवमावाह्य सांगावृतिं प्राग्वत्कृत्वा अष्टदलेषु देवायादिप्रादक्षिण्येन दिग्दले-
षु ॐ दुष्टमदविभंजनाय नमः ॐ मारीमदविभंजनाय नमः ॐ अरिमदविभंजनाय नमः ॐ अरिमदविभंजनाय नमः
ॐ सुरारिमदविभंजनाय नमः विदिग्दलेषु ॐ दुष्टमदविभंजनाय· ॐ दुःखमदविभंजनाय· ॐ दुरितमदविभंजनाय· ॥
ॐ आमयमदविभंजनाय· इति संपूज्य दलाग्रेषु ॐ क्षेमंकर्यै ॐ वश्यकर्यै ॐ श्रीकर्यै ॐ यशस्कर्यै ॐ आयुष्कर्यै
ॐ प्रज्ञाकर्यै ॐ विद्याकर्यै ॐ धनकर्यै· इति देवाद्यादिप्रादक्षिण्येन संपूज्य तद्बहिश्चतुरस्रे प्राग्वल्लोकपालांस्त-
दस्त्राणि च संपूज्य धूपदीपादि सर्वं प्राग्वत्कुर्यादिति· तथा· इत्थं ध्यात्वा मन्त्रवर्य्यं प्रजप्य लक्षं मन्त्रविन्मासमदीत्तः तथा
ल्रीरिगुर्वनत्वानेष्टवे पश्चात्कुर्य्याच्चोरपीडनप्रयोगात् कुंभोदकासिक्ततनुः प्रजप्तामन्त्रेण होमं प्रकरोति मंत्री· पयोभ

विद्या॰२८
व॰
६६८
668

साप्नोतिलक्षणैर्लेर्वादशांशमानंमद्दैतेऽप्रमंत्रीश्तिपञ्चलक्षजपः कृतयुगपरः कलौवैतच्चतुर्गुणाजयः कार्यमितिप्राग्व
द्धिहिक्षेचरितः चोरापहत्यैमृशंदुष्टानामपिवक्ष्यमाणविधिभिर्मंत्रैर्हुतैस्तर्पणैः ध्यानैर्मंत्रविशेषकैश्चमतिमान्गुर्वाज्ञया
तत्परः लिखेदष्टदलंपद्मंकर्णिकाकेसरोज्वलं हृतंवहिर्भूपुराणाब्वज्राष्टकविभूषितं तद्बीजंकर्णिकामध्येसाध्याख्याक
र्मसंयुतं लिख्यात्स्मारवीजंचसद्दत्तारगतंप्रिये सवाग्भवंचपूर्वादिपत्रेषुविलिखेत्ततः सर्वमंतानिवीजानिशिष्टाणि
तेजरालके केसरेषुस्वरान्युष्मवर्णयुक्तान्समर्पयेत् दृत्तप्रवेष्टयेद्वर्णैः कादिभिश्चाष्टवर्जितैः भूमिकोणचतुष्कैष्
तथावर्णान्समर्पयेत् संस्थाप्यविधिवत्पात्रंकलशंसम्यगर्चयेत् तोयाभिषेकः कर्तव्योनूतनमीहमसिद्धये वंध्या
नाप्तुत्रसिमाप्नोदीनायैवायुष्वतथा धनार्थरोगनाशायचोरुशान्त्यैविशेषतः वश्यायचहितार्थवाकसिद्धोवाणिज्य
सिद्धये तथैवाहृष्टकभावनाभिषिक्तस्यसुंदरी किंनसिध्यतिलोकेस्मिन्कामिनामनसेप्सितं तथैवस्थापनाद्राज्यंग्रा
मंपुरमथापिचा रक्षयेत्स्वामिनोरिभ्योमंत्ररोगविषादितः सर्वभूतासुरायेदंतेनयननंदिनी तत्प्रकारंप्रवक्ष्यामिहिमूर्धा
यस्तेतायपिस्तनायच गुरुप्रियायधीमयहेषयेत्स्वपरस्परं कर्षयेद्रामयेच्चोरान्दमयेच्चज्वरादिकान् तत्त्वहीजार्ये
णादेविक्षिप्रंसिध्यतिमंत्रिणाबहुनोक्तेनकिंदेविमंत्रोयमःखिलार्थदः इति अस्यार्थः यथोक्तलक्षणमष्टदलकम
लंहृत्वानेद्वहिर्वृत्तंतद्वहिर्वृत्तवत्रयुक्तंचतुरस्रंचकृत्वातत्कर्णिकायामुत्सध्यकार्ययोर्यमितिवाग्बीजंप्राग्भवं
चप्रणवादर्थविलिख्यतत्केसरेषुद्वन्द्वशः स्वरानष्टावसद्वशतिवर्णाश्चैकैकशोहिराद्वस्थाविलिख्यपूर्वादिदलेषुद्वि
तीयवीजादिद्वंवीजानात्यष्टौवीजानिप्रतिदलमेकैकशोविलिख्यान्तिमदलपत्रफट्कारंजरालवीथ्यांककारादिद
कारांतैःशाषसहवर्जितैरावेष्ट्यचतुरस्रस्यकोणचतुष्टयेनतत्काद्यायपयोगीन्कृतेनवर्णान्दशांशांविलिख्यतत्रदी

८॰

द्धोमविधिनाकुंभंसंस्थाप्यतत्रदेवमावाह्यसांगंसावरणंसंपूज्यमूलमंत्रमष्टोत्तरसहस्रंमंत्रकुंभंस्पृशन्जपित्वाकुंभजले
नाभिषेकाद्दृष्टफलसिद्धिर्भविष्यतीतिभून्ववर्णौस्कशांतौदशोलेख्याविद्वेषणव्याधिकरणयोः अउऌनणनसमसहस्र्या।
काशवर्णाल्लिखेदितिसंप्रदायः तथा· कृतवीर्यात्मजस्याथमंत्रभेदान्क्रमेणहितावद्देविवक्ष्यामिदशधायेकोपिवि
घते· कार्त्तवीर्यस्यमंत्राणामधिरेकः स्मृतः पुरा· दत्तात्रेयोमहाप्राज्ञः साक्षान्नारायणोऽजः देवनाथस्वयंप्रोक्तोमंत्रभेदे
षुसुंदरी अशेषाचक्रेहरेरंशाद्भुत्पन्नोदेहस्यान्वये· आज्ञयादेवदेवस्यसर्वदुष्टप्रशांतये यस्मिन्नार्जुनितिदैत्यंदेहीणगर्भो
वलारूपं· प्रवर्ततिमथकार्त्तवीर्योहरिरासीदितितीस्वयं कृतवीर्यस्यभार्यायांमाहिष्मत्यांपुरोत्तमः रेवाजीरसमन्या
न्नोनाम्नार्जुनइतीरितः दत्तात्रेयान्महाविद्याल्लब्धिपश्चद्विजप्रियः राजराजोमहातेजाः सहस्रकिरणोपमः सहस्रबा
हुर्दोर्दण्डः सर्वविस्तारशासंभवः शीघ्रगामीमहावीर्यः सर्वदुष्टांतकः प्रभुः सर्वदासर्वदुष्टघ्नः पुरस्थावद्धत्तद्विधवान्सम
द्वीपावतीं पृथ्वीं नतोवलपराक्रमैः दमराज्सर्वदुष्टान्योररत्नसहरिः स्वयं एकस्यमूलमंत्रस्यदशधास्यमहात्मनः का
र्त्तवीर्यस्यवक्ष्यामिभेदांश्चशृणुसुंदरी छंदोभेदाश्चदेवेशीध्यानभेदाश्चतत्तत्ः कार्तस्यादौतत्समूलंजपेत्सर्वार्थसि
द्धये· दशाक्षरविधातेनतत्रवशीष्टानराग्निये मूलबीजचवीमुणाउबीजपुटेननवाक्षरं जपेत्सभयामाक्षचोराणांवश
कारिणं मूलेनसमचतुरस्रबीजंदेविजवाक्षरंप्रजपेन्नरमारीणांमोहनायच स्वमूलेनवर्गवर्णमहितेननवाक्ष
रे आकर्षपचोराणांहितनंदेविनसंशयः मूलमन्त्रपाबीजेनपुटितेननवाक्षरं वाकोस्तंभनायगमनस्तंभनायजपे
त्तृणानां वर्मास्त्रतसोमूलनवाक्षरं जपेदुन्मादनायास्तंभनायारिमोहरे हृद्गतोस्थितचोराणांस्तंभनायविशे
षतः मूर्द्धसंस्फोटनालायालेचौराणांदेवसंशयः स्वबीजकमलाबीजपुटितेनेननवाक्षरं योजपेदष्टमात्रेणसस्या

विद्या-२७
व
६६९
669

वैश्रवणोयमः मूलवाग्भववीजेन योगेन योजयेल्लक्षमात्रकं मंत्रवर्णैस्तु सर्वैर्वा समकविंशमावाम्यात् एतदेकमपि श्रोक्तोद
शधोक्तप्रभेदतः एतेषामन्महामंत्रं प्रोक्तमेतद्दशाक्षरं तस्यबंदोविएड्त्रेश षाणाष्ट एगुनतत: एकसेन्यायथोचितैः षोडशभिः
श्लोकैः कार्त्तवीर्य्यस्य मंत्रभेदाश्छंदोभेदाश्च तत्र तस्य वीजं क्रोंइति कार्त्तवीर्य्यवीजं एतत्तद्दशस्वपि भेदेषु ज्ञेयं · चामुण्डावीजं · व्रींइति ·
मध्यतः समशिष्यशात्रुः कामस्तद्वीजं · क्लींइति · रावणीर्णं · भ्रूं माया ह्रीं पाशः आं अंकुशः क्रों वर्म ह्रुं अस्त्रं फट् · कमला श्री · वाग्भ
वंये · अत्र मूलमंकुशवीजेन पुटितं विन्यस्त मूलकान्ते पदान्तरयोर्मध्ये अंकुशवीजं देयमिति तु शब्दार्थः अन्येयाएकादशाक्षरं स
भवात् ब्रह्मास्थानरगतयोर्मध्यगतं मूलेनवान्तरमिन्यत्र मूलनवान्तरयोर्मध्ये ह्रुंवीजं तेनैव फट्कारं हृत्थकुर्यात्क्रयोजये
पेदित्यर्थः अन्यथा दशविधतासंभवात् वाग्भवादिकं दशभेदा हंद्धिर्भूतः अतएव सर्वैर्वाशत्युक्तं सर्वैर्विंशतिभिर्वर्णैः कएकोन
विंशश्चहार्णौर्वाशत्युक्तं सर्वैर्विंशतिभिर्वर्णैः एकोनविंशयोज्य जपेदित्यर्थः तथा · यंत्रं च दशमंत्राणां सर्वोक्तं विलिखेद्वयः
कर्णिकायां लिखेन्मूलदशपत्रे दशाक्षरान् क्रमात्तत्कर्णिकायां मसाध्यं मूलवीजप्राग्वद्विलिखेत्तकेसरेषु ह्रुंह्रुं शास्वरान्
हस्त्वविलिख्य दशपत्रेषु कार्त्तादिनवाक्षराणि तत्र सपत्रेषु दशमेन एतन्मूलवीजमिति संप्रदायः एष एव गुरूपदेशः इति
दशवर्णान्विलिख्यशेषमन्यत्सर्वं पूर्वोक्तं यंत्रवद्विलिखेत् इति · एतद्यंत्रं मुक्तिफलदं भवति एतद्दशाक्षरमंत्रस्य यंत्रे · अन्त्यं
त्रेषु तन्मध्ये प्राग्वत्स्वरान् शषसहितान् विलिख्य पत्रेषु चावशिष्टदशवर्णान्विलिखेच्छेषं प्राग्वद्विलिखेदिति · तथा · एजायां
सर्वसंप्रोक्ताचरणैः समपेगर्वयेत् तारादिर्विंशार्णमिदं सजयेत्स्वयंतोनिशं · मंत्रराजस्तथाद्येविंसमवीर्थीनवाम्स्यान् का
र्त्तवीर्यस्य मंत्राणां प्रयोगोवक्ष्यतेधुना · हिताय मंत्रिणां होमः सर्वकामार्थसिद्धये · गोरवेकर्मणिचरेह्रुंद्रव्यहुताद्भिः
होमं रात्रौवक्ष्यमाणाद्रव्यैर्दिवि सदक्षिणैः लाघवे चलचुर्द्रव्यैस्तांस्ता सम्यक्समाचरेत् वल्पात्तु सर्वकार्याणां यह्ंक्रतिस

दाप्रिये संप्रजपेद्बहुं भक्त्याद्द्रव्यैश्चास्यसमीहितैः अन्नदानैर्द्विजातीनांतर्पणीयेत्सर्वकर्मसु · च स्वाद्येवांतमहिनः विस्तारभेत्सर्व
कर्मैव विधाणांवचनैः कुर्य्यात्कर्माणिकर्मलक्षणैः सितसार्षपहोमेन मारयेद्द्विषुमात्मनः कार्य्यामलक्ष्मनाशिष्टे विषव
न्दलैस्तथा · कनकैर्होमयेद्वोराननस्तंभयेन्मोहयेत्तथा · विभीतकैः खादिरोत्थैः समिद्भिश्चाटयेद्द्विषं · निंबैर्विद्वेषयन्सं
शोचाकर्षणमधुरत्रयैः नीलोत्पलैश्चवशयेत्तत्क्षणाद्भुवनत्रयं पद्मैः साज्यैः श्रियेहोमः सप्ततथा समहान्वशः तिलहोमेन
पापानिव्ययोहद्रोहते न वा · तिलतण्डुललोणाज्जलाजासिद्धार्थमिश्रितैः मधुराक्तैर्हुनेद्दन्ते मेहद्रश्यायतन्तक्षणात् लोणै
श्च सर्ववर्णानां वश्यार्थी पायसैर्हुनेत् सर्वसिद्धिवहर्वाभिः पयोभिश्चतथायुषे · लद्धेयूहर्वामृतनाचापामार्गार्कसमि
धादिभिः होमो रोगविमुक्त्यर्थं यथप्रशान्त्यैतथा पुष्पैः · वटोडुंवरबिल्वानांसमिद्भिरभिहद्वये · ऊर्जेह्नचयेवापिदीराज्या
त्रैर्विशेषतः केवलेनैवपयसाहुनेद्भोजलवद्धये · ब्रह्मवृक्षसमिद्भिश्च ब्रह्मवर्चः समृद्धये · अश्वत्थैर्मनसः शांत्यैस्तेदैः संत
तिवृद्धये · भूतशान्त्यै गुग्गुलभिः स्त्रीवश्यापतियेगुग्गुलभिः पुष्पैर्हुनेत्तु वश्यात्थेतन्नहृणीर्मनोहरैः शालिहोमेन भूमान्स्याद्दन्ते
रत्नादिमान्भवेत् गोरोचनागोमयाभ्यां संतायास्त्वमतं भवेत् होमेन देवी शत्रूणां गोमूत्रेण विशेषतः कार्य्यासदृद
भूमादियादपांशुविमिश्रितैः नीरहृत्सुमसमिद्भिश्च हुनेन्निशितिमशातथीः अंगहीनायचोराणां विद्वेषमारणायच · सर्व्य
निर्मोककनकसिद्धार्थैर्हवनक्रियाः लवणैः संहचोराणांकृशतानाशायतद्भवेत् सर्व्यनिर्मोकः सर्पश्रुक्स्त्रक् तर्प्ययेच्च
दशांशेन स्त्रुह्वतायेन नित्यशः कृतसंख्याच साहस्रसहस्रादयुतान्तकी · लघुगौरवकार्य्येषु विचार्य्यतिप्रणास्मरेत् पुष्पहोमः
प्रयोज्याकैः द्रव्यैः सर्व्वे विधीयते · रोगशान्त्यापुष्टिवृद्ध्यायमधुरैः सह · मारणोच्चाटनोच्चाटस्तंभसहनकर्मसु · तीव्याते
लयुतैर्द्रव्यैर्मोहिव्याप्ययुतैस्तथा · यद्यष्टविषयकैर्वावैरेककर्मान्वयागतेः एवंषट्कर्मसंपोक्तो मन्त्रनानेन सुंदरी हिता

विद्या॰२८
व॰
६६०

670

यमंत्रिणां सम्यक्‌हे हृत्याधिपते विभो ॥ मंत्रसिद्धस्य सिद्ध्यंति कर्माणि पततां तिनततः यस्मात्सिद्धो मनुर्ह्रीमात्सपुमान्नाचबे क्रियां न
सिद्ध्यति ससिद्धस्य कल्पोक्तकर्मणां फलं मुदा वैदिकजमस्य शुद्धस्य ब्राह्मणस्य च न्यायागतमनोः किंचित्क्रियास्यापि प्रसि
द्ध्यति तस्मात्सदाचारवता गुरुभक्तेन सुंदरी जप्तव्यो मंत्रतीर्थोहि पुरुषेण मनूत्तमः रक्षितेपुरराष्ट्रादि द्विवालादीन् समं
त्रवित् गोब्राह्मणावरांश्चापि स्वात्मानं च विशेषतः कुर्य्यात्प्रयोगान् विधिवत् मारणादीनपि प्रिये सर्वथा वीरजातीनां
मारणान्नास्ति पातकं यदि स्यात्प्राणिहत नात्यापमेतेन नाशयेत् यन्नमोभिमदानाद्यैराज्यहोमैश्च मंत्रवित् व्यापा
हे ब्रह्महत्याद्यं प्राणायामजपादिभिः जपेच्च देवी गायत्रीं सर्वपापापनुत्तये सहस्रं नित्यशो देवी सर्वरक्षार्थमात्मनः
गायत्रीजपमात्रस्य द्विजातेः संयतात्मनः किमसाध्यं प्रयोगेषु वैदिकेषु विशेषतः गायत्रीजापकं भक्त्या ब्राह्मणं सुस
माहितं न स्पृशंति महात्मानं पापहत्यादयोपि च किं भूतादयः सर्वे ग्रहाः धिरभोजनः तस्माज्जपेच्च गायत्रीं प्रयोगादौ
समाहितः प्रयोगांते च गायत्रीं नियतः सर्वकर्मणि अन्यानपि च वक्ष्यामि मंत्रान् क्षिप्रप्रसादकान् कृतवीर्य्यात्मजस्या
थार्जुनस्य विष्णोश्च तान् यैः कुर्य्यात्सुरराष्ट्राणां रक्षार्थं सिद्धमंत्रिणः मंत्रैर्जप्तैरपि भवेद्धोमैश्च जपादिभिः तारादि
जाययोर्मध्ये नमः कार्त्तरात्मवेन् वीर्य्यार्जुनाय हुं फट् च वक्ष्याधाश्च प्रोदिताः चतुर्दशार्णो मंत्रोयमनेनांगं समाचरे
त् तारः प्रणवः अग्निजायाः स्वाहाकारः सुगमन्यत् तारेण नतिना सर्ववर्णैर्वर्मास्त्रटद्वयैः कुर्य्यात्पंचांगकं मंत्री था
येन स्वीकमार्गतः ॐ हृदयाय नमः शिरसे कार्त्तवीर्य्यार्जुनाय शिखा हुं फट् कवचाय स्वाहा अस्त्राय नमो नेत्रकार्त्तयोः हृ
वै स्यात् भगवते पदं तदास्याद्दशवर्णस्यामनुरेषमनुत्तमः ॐ नमो भगवते कार्त्तवीर्य्यार्जुनाय हुं फट् स्वाहा इति।
मूलमंत्रेण पंचांगं कुर्य्यात्सर्वदेवतः स तारनतितेव स्यात्तदा हृदयमंत्रके ॐ नमः हृदयाय भगवते शिरसे समभिः

८२

शिखा॰ द्वाभ्यांकवचं॰ द्वाभ्यामस्त्रं॰ ध्यानमप्युक्तमेव यंत्रंलिखेच्चोराणांभारणादिषुमंत्रवित् षट्कोणमध्येतद्बीजंलिखे।
त्कोणषडक्षरं लिखेच्चद्वादशदलेशिष्टान्सद्वादशार्णान् स्वरवेष्टितषट्कोणंकादिभिर्हंतपंचकैः भूताक्षरवहिःकोणा
भूतमण्डलवेष्टितं तत्कार्य्यविशारदैर्विलिखेन्मण्डलंमालविन् तालेचफलकेकुंकुमैर्लक्तकैर्विले विलिखेत्सर्वसम्पत्त्यै
चोराणांस्तंभनायच एतद्यंत्रंमंत्रजप्तंस्थापितंयत्रक्षेत्रवित् भयानिनभयंतत्रदेशेदेव्यापिविलानिच तालेतालपत्रेएतद्यंत्रर
चनाप्रकारः द्वादशदलपद्मंविरच्यतत्कर्णिकायांहृल्लेखाबीजंषट्कोणंकृत्वाकार्त्तवीर्य्यबीजंसाध्यंविलिख्यषट्सु
कोणेषुमूलमंत्रस्य ॐनमोभगवतेइतिषडक्षराणिसंविलिख्यतद्वहिःतत्कूतमण्डलेविलिखेत् उक्तफलसिद्धिः
तथा॰ महावीर्य्यमनन्तंनमःकार्त्तवीर्य्यस्यवद्यते स्मरणादपिनश्यंतिनस्यचोरज्वालादयः नमोभगवतेस्तुतस्माच्छ्रीका
र्त्तवीर्य्यार्जुनायेति ततःसर्वदुष्टान्तकायच तपोवलपदस्यांतेपराक्रममितीरयेत् परिपालितसप्त
द्वीपायसर्वपदंततः राजन्यचूडमणयेमहाशक्तिमतेतथा॰ सहस्रदलनस्यांतेहुंफडित्युत्तरेदिदं चतुष्पञ्चत्रिरामंत्रो
वांछितार्थप्रसाधकः अयमपिमंत्रःप्रणवादिरितिज्ञेयः चतुष्पञ्चत्रिरसूक्तत्वात् ऋष्यादिश्चाङ्गतायाश्चपूर्वोक्तास्स्म
तापिये जपस्थापनंसाध्यंस्यात्क्ष्वेदोस्यनिरुच्यते राजन्यचक्रयुतवर्त्तिचवीरसूरमाहिष्मतीपतिपदोश्चचतुर्थियुक्तैः रे
वांबुलीलपरिहृतपदेनकारागेहप्रवाधितदशास्यपदेनचाग॰ राजन्यचक्रवर्त्तिनेहृत॰ वीरायशिरः शूरायशिखा॰ माहि
ष्मतीपतयेकवचं रेवांबुलीलापरिदृप्तायनेत्रं कारागेहप्रवाधितदशास्यायास्त्रं तथा॰ एवंकृत्वाषडंगन्यासंकलति
लकंकार्त्तवीर्य्यमहान्तंध्येयंदेवाययस्यप्रवतिभिरभितः क्रीडमानंमदाढ्यं मंजन्तेनमूर्द्धपुष्पप्रमुदितमनसंलो।
लरक्तायतान्तंहस्ताग्रैःसैःसहस्रैर्धनुरपरिवितंनैरुध्यमानंजलौघात् एवंध्यात्वाजपेन्मंत्रीमंत्रवर्य्यमनन्तमं म

विद्या॰ २८
व॰
६७१

671

वीर्यसिद्धेः सम्यक्कवचपाठाच्च विशेषतः जले भयं यदि स्याच्चेत् देवं संस्मरेद्बुधः अन्यथा वक्ष्यते ध्यानं राज्यैश्वर्यप्रसिद्धये मा
हिष्मत्यां महात्मा कनकमणिगणालंकृतागममायां मामीनं मंत्रिमध्ये रविकविविलसद्रत्नपीठे प्रसन्नं ध्यायेत्सर्वा
र्द्धदं एडे धनशिरतिकरे खङ्गासिवर्मासिपाशप्रासाद्यैः सर्वसिद्ध्यै सकलदुरितचोरायहन्त्यै चलद्वेषैः परचक्रभये प्राप्ते
तावद्ध्याते महात्मनः अथवा वक्ष्यते ध्यानं रक्षायै वा सम्सर्वदा दशशतहयरथवरनिलयं वैरीलोकाभीषणं ध्याये
त् मध्याह्नार्कसमानं प्रतिगर्जितलज्जैयन्तबलान् दोर्दण्डमण्डले राजधर्मण्डलमादिपत्नमाश्चरं कुण्डलमण्डितगण्ड
स्थलं उत्सर्वादिमण्डलमंत्री नानायुधनिकरधरैः पदातिभिर्वेष्टितं रथारथिभिः अभितो गजहयप्रयुतैर्हयसाधिभिर्हा
न्वगेणैश्च पत्तेः सैः ध्यात्वा योवै मंत्रमिति प्राज्ञश्चाविजपेन्नियतः मतः सकलवांछितार्थान्मासेन लभेद्यत्नवानपि च यंत्रे
चास्य जपेद्देवी सर्वकामार्थसिद्धये आदौ चतुर्दलं पद्मं लिखेदष्टदलं वहिः तद्वहिः षोडशदलं द्वात्रिंशतद्वहिर्दले कर्णि
कायां लिखेद्बीजं कार्तवीर्यस्य गोपते वेदादि नतिमध्यस्थं साध्यनाम च दिग्दले दलाष्टको विशालेख्या न्मंत्रार्णानि द्वि
इमंशकान् षोडशारदले लेख्या कामराजमनुं न्नमे द्वात्रिंशतिदले मन्त्रानुष्टुब्वर्णान्समालिखेत् पकैकशो चवहिर्मालामं
णेत्रं वेष्टयेत् तद्बहिः कादिभिर्वीजं प्रतिलोमानुलोमतः क्रूं रं ल्लूं मूं क्ष्रूं महावीजे अन्तर्भिः सजयेत्सुधीः चतुर्दरात
गलेतु वूं ह्रूं गूं क्रूं पुनस्तथा दूं दूं हूं हूं महावीजेः ब्रूं ष्रूं दूं धूं पुनस्तथा भूं क्रूं व्रूं भूं महावीजेः मूं हूं व्रूं पुनस्तथा श्रूं
वूं स्तूं हूं पूं नेयं त्रैमनैवीजेः समाहितः हिराहत्यालिखेद्देवी वा क्रिं वे भूतमण्डले भूतो ह्रुराणि विलिखेन्न कार्यसमा
नये एतद्यंत्रस्य माहात्म्यं को नु जानाति पार्वति किमु देवादयः सर्वे मग्नाम्बरतमस्तेजः अहं जानामि विमलश्च दत्तात्रेय
श्च यद्गुरुः प्रभावमस्य देवेशि यंत्रस्याखिलभूपतेः नयंत्रधारकं दृष्ट्वा भीता मृत्यादिवैरिणः चोररोगादयश्चापि प्रद्र

वेतिन संशयः स्वर्णपत्रस्थितेयंत्रमेतत्सर्वार्थदं नृणाम् विशेषस्सर्वप्रदं विश्वमोहनं क्षोभकारकं राजते विलिखेदेनं द्राक्षला
भायमंत्रवित् ताम्रे च सर्वरक्षार्थे फलके वा वरेपि वा भित्तौ वा सर्ववश्याय भूर्जपत्रे समालिखेत् चंदनागुरुकर्पूररो
चनास्वगुग्गीरकैः लाक्षामृगमदाद्यैश्च विलिखेदुश्मकर्मसु लिखेद्दृष्टविषेणाथ मारणादिषु कर्मसु अष्टगंधेन वा
देवीं गुर्वक्षतापरः सरः कारस्करस्य फलकेन स्य फलके तथा वैकहस्तोद्भवे अन्नये वाथ पाषाणे शास्वे वा समाहितः
एतद्यंत्रं ध्वजाग्रस्थं युध्यमानस्य शत्रुभिः एतद्दृष्ट्वा रजः सर्वे प्रद्रवंति न संशयः यत्र यत्र स्थितं यंत्रं तत्र तत्र जयो भवेत् ना
गाश्च नागकन्याश्च यक्षिण्यश्चामरांगनाः नवनारी नृपगणाः दृष्ट्वा तद्यंत्रधारिणं आगत्य दृष्ट्वा मोहनतस्समेदयु
श्च वांछितं तद्यंत्रं कलशाभिषेकाद्यं ध्यात्वा यंत्रं प्रपूजयेत् राजाभिषिक्तो भवति शत्रुर्नियाति वा तथा त्रैलोक्यमपि चानेन रक्ष
येत्तु समाहितः बहुना किमिहोक्तेन यंत्रमेतदनुत्तमं सर्वकार्यार्थदं नृणां कुर्यान्मंत्री विचक्षणः अथैतद्यंत्ररचनाप्र
कारः तत्र प्रथमं चतुर्दलकमलं ततो बहिरष्टदलं ततो बहिः षोडशदलं ततो बहिः द्वात्रिंशद्दलं प्रतिकमलं चतुष्टयं हत्वा तत्क
र्णिकायां मसाध्यकार्त्तं बीजं विलिख्य चतुर्दलेषु अमुकमेव वशमानयतमः इति प्रतिदलं लिखेत् अथ वशमित्युप
लक्षणं लभय मोहय द्वेषयेत्यादि स्वेष्टकर्मपदं लिखेत् इति ततोऽष्टदलेषु विंशत्यक्षरमूलमंत्रस्य प्रणवं मूलबीजं
नमः यदात्मकाक्षरं चतुष्टयं विहाय द्वितीयबीजादिनायुक्त्यतान्षोडशवर्णान्सविंह द्विशः द्विशः प्रतिदलं विलिखेत्
इ हिर्वृत्तद्वयांतराले ष्टवीक्ष चतुष्पष्ट्यर्णमालामंत्रेण संवेष्ट्य तद्वाह्यगतवीथिद्वयेन वीथ्यां प्रतिलोमेन ककारादि
क्षकारांतैर्वर्णैः संवेष्ट्य बहिर्गतवीथ्यामनुलोमेन तैरेव वर्णैः आवेष्ट्य चतुर्दलस्यान्तराले चतुष्टये प्रमाणेक्रकका
राहिहकारांते षष्टाविंशतिबीजेषु कवर्गाद्यबीजचतुष्टयमष्टदशांतरालेषु नवद्ववर्गाद्यबीजाष्टकं विलिख्य षोडश

विद्या॰ २७
व॰

६७२

672

शदलांतरालेष्ववशिष्टषोडशबीजानि तत्पष्ठदलांतरालदलांतरालेषु पुनः कादिहांता अष्टाविंशत्पंतरालेषु प्रथमं विलिख्य पु
नः कवर्गाद्यबीजचतुष्टयं शिष्टांतरालचतुष्टये लिखेत् अत्र केचिदादिबीजचतुष्टयं चतुर्दलांतरालेषु प्रथमं विलिख्य पुनस्त
दाद्यान्यष्टाविंशति बीजान्यष्टदलांतरालादिषु द्विरावृत्त्या लिखेदिति वदंति नैतदस्मदाराध्यगुरुराध्यचरणसंमतं यथागुरूप
देशं विलिख्येमिति ततस्तद्बहिस्तत्कार्णपूयोगिविभूतमण्डले विलिख्य तत्र तत्तद्रतोद्गराणि च प्रागुक्तयुक्त्या लिखित्वा य
थाविधिविनियुंजीत यथोक्तफलसिद्धिर्भवति॰ तथा॰ अनुष्टुब्व्यतेन तथा स्यकार्तवीर्यस्य भूपते॰ एतत्सौम्यवरोद्वच सर्व
कामफलप्रदं कार्तवीर्यार्जुनो नाम राजा बाहुसहस्रभाक् तस्यानुस्मरणादेव हृतं नष्टं च लभ्यते स्वयं छंदः स्मृतं पादो
मचे पंचांगकं भवेत्तः अनुष्टुभस्तोत्रातोद्विविधं वक्ष्यते धुना कैलासाद्रिसमप्रभं भपतिं षट्स्थं महाभीषणं नागमादनम
सिपत्रितिकैरेरायुर्स्मिनेराहतं दोर्दण्डाचजवङ्गवापसशरं पाशांकुशे राहतं ध्यायेद्यातमरातिवर्गहननायातीवसंपन्नये
वनेगहाचोरभयागजानांयुद्धे च राज्ञिग्रहणाय एवं एवं स्मरन्मंत्रवरप्रजप्यादानुष्टुभं संयतधीर्हि देवी ॥ खेदहस्ताग्नेः सह
स्रैः धृतकमलसहस्रं स्मरन्मंत्रमेतज्जप्यादासीनमग्ने तिष्विलमणिगणालंकृतांगप्रसन्नं वुद्धेनयोगतिष्ठमुनिभिरभि।
वृतंदीनमर्कौ।।घतन्यत्रणास्थेगोसमृद्धे सकलयतनसन्दैवमंत्रे महांतसंवत्तनायजनतातादीर्घायुर्वर्द्धनेरोगाणां शांत।
यैचवसुसमृद्धो ध्यायेदिव्यं महामूर्ये येतथा॰ आशापत्रेसरोजेदलमनु चतुरोनुष्टुबवर्णान्विलिख्यांतर्बीजं कर्णिकायांस
गललसत्केसरे कादिबीजं मंत्राणबीजं दलविवरलसत्तस्य गायत्रिवर्णांति स्रोभूतार्णवृत्तमकुलसवकरेयंत्रमास
ष्टुभाख्यं॰ अस्यार्थः तत्राष्टदलकमलं कृत्वा तत्कर्णिकायां ससाध्यं कार्तवीर्यं विलिख्य तत्केसरेषु द्वंद्वशः स्वरान्विलि।
ख्य तद्दलेषु आनुष्टुभमंत्रस्य वर्णान् अतरा विलिख्य तेषु ववक्ष्यमाणकार्तवीर्यगायत्रीवर्णान्त्रिशस्त्रिशो विलिख्य तद्

हिर्हंत्त्रयं विधाय तदंतर्गतवीर्थ्याद्वयेभ्यंतरवीथ्यां ककारादिक्षकारांतैर्वर्णैः संवेष्ट्य वहिर्वीथ्यां प्रागुक्तचतुष्षष्ट्यक्षरमाला
मंत्रेण संवेष्टयेत् इ हिर्हंत्तं कान्ताहत्ताभ्यंतरे प्राग्वत्कार्य्यानसारेण भूतवर्णान्विलिखेत् एतद्यंत्रमुक्तफलदं कार्तवीर्य्या
र्ज्जुनाय विद्महे सहस्रकराय धीमहि तन्नोर्ज्जुनः प्रचोदयात् सर्वमंत्रप्रयोगेषु जपमेवोपाहितार्थिना· गायत्रीजपमा
त्रेण मंत्रवीर्य्यप्रवर्द्धिनी मंत्रस्यास्य जपादेव न हष्टद्रव्यं वलभ्यते हताश्चौरा भविष्यंति नष्टद्रव्यं च सिध्यति इति यंत्रसारे·
ह्रैं वीजांतस्थसाध्यदहनपुरयुगास्त्रिषष्ठ्याचक्रमंत्रं संधिष्वप्यगाष्टकेसरयुगललसत्के सरेवाह्यपत्रे आलिख्यान्मंत्रव
र्णान्नलधिपरिमितान्वेष्टुजनागौभूगेहस्यंतदेतं निखिलमखकरं कार्तवीर्य्यस्य मंत्रं सर्वरक्षाकरमिदं धनधान्य
समृद्धिदं स्थापितं भवने तत्रे सर्वसंपत्करं नृणां चोरभूतपिशाचादिव्याघ्रादिभयनाशनं कर्त्तृतमनयंत्रं विलिख्य कु
नकादिषु वपटेषु· वितरति योडुर्ध्रुवं इह विजपरतां महतरां लक्ष्मी अस्यार्थः अष्टदलमध्यस्थषट्स्रकोणेषु स्वदर्शनषडर्णे
कोणसंधिषु तन्वडंगानि केसरेषु युगशाः स्वरान्दलेषु· ॐ नमो भगवते कार्तवीर्य्यार्ज्जुनाय महावलाय सर्वदुष्टविना
शाय हुं फट् स्वाहा· इति मंत्रस्य चतुरश्चत्वरोवर्णान्विलिख्य तद्वहिर्हेनयोरंतरालेकादिह्रांतैर्णैः संवेष्टय तद्वहिश्चतुरस्रं
कुर्यात् एतद्यंत्रमुक्तफलदं· तद्यंत्रस्थापनान्नृणां रक्षा सर्वत्र जायते वांछितार्थाः प्रसिद्ध्यंति भ्रष्टादपि तथा प्रिये स्वगृह
भजपांद्वात्रौतपुस्ताध्यायतत्परः तिष्ठत्यत्यज्जुवा नित्यशतमष्टोत्तरंप्रिये· मण्डलान्नरयन्ते चौरो विकलांगोथवा न भवेत्
जपमात्रेणवा चौरो भविष्यति न संशयः यस्यादिशि भयं देवि विद्यते मंत्रवित्तमः नित्यं तत्सम्मुखो रात्रौ जपेद्दानुष्टुभं म
नुं भयानि न भयं तस्य तात्र कार्य्या विचारणा· आसीनो वा जपेत्तंत्री मंत्रसाधनकर्मणि अनेन तर्पयेत्साज्ञो वांछि
तार्थैर्जलैः सुधीः इनेदापूर्वसंप्रोक्तद्रव्यमंत्रीमरेश्वरी आनुष्टुभेन मंत्रेण साधयेत्साधकोत्तमः सर्वकर्माणि सि

विद्या २९
व॰
६७३

673

दः स्वयं मंत्री समाहितः स्त्यात्तुष्टुभमंत्रः तथा प्रवक्ष्यामि च सिद्ध्यर्थं सर्वकार्येषु सुंदरी येनाशु मनुजः सिद्धिं गताः पूर्वं महादेवे ॐ
नमो भगवते कार्तवीर्यार्जुनाय हैहयनाथाय श्रीकार्तवीर्यार्जुन सहस्रकर सदृश सर्वदुष्टांतक सर्वशिष्टेष्टद सर्व
तस्करदस्युरागांतकाम्यानस्मद्दुष्टविलुंपकान् श्रावय सहसा हानस्व करे सहस्रैर्निवारय २ हनय २ स्वपाशसहस्रैर्वेष्टय २ अं
कुशसहस्रैराकर्षय २ स्ववापोङ्कृतबाणसहस्रैर्भिंदि २ स्वहलोङ्कृतखड्गमुसलसहस्रैश्छिंदि स्वहस्तोङ्कृतमुसलसह
स्रैर्मर्दय २ स्वशाखोङ्कृतनाराचसहस्रैर्भेदय २ स्वहस्तोङ्कृतचक्रसहस्रैर्निकृंतय २ परकृत्यां त्रासय २ गर्ज २ भ्रामय २
मोहय २ उद्भासय २ उन्मादय २ तापय २ विनाशय २ विदारय २ स्तंभय २ जृंभय २ मारय २ वशीकुरु २ उच्चाटय २ विनाशय २
दत्तात्रेय श्रीपादप्रियनमः श्रीकार्तवीर्यार्जुन सर्वतस्कर दस्यु रागांतकाम्यानस्मद्दुष्टविलुंपकान् चोरसमूहान्नाशय हुं फट्
स्वाहा॰ मालामंत्रोयं अस्य मंत्रस्य दत्तात्रेय ऋषिः गायत्री छंदः श्रीकार्तवीर्यार्जुनो देवता॰ दत्तात्रेयप्रियनमाय हृदयाय
नमः माहिष्मतीपतीनाथाय शिरः रेवाजलक्रीडामत्ताय शिखायै॰ हैहयाधिपतये॰ सहस्रबाहवे अस्त्राय॰ दोर्दण्डभुज
हस्तसम्मितकरे धृते धनुजस्यंदस्थ कोदंडः सुशरैः करदनुविशिष्टे कृत्यहिव स्वत्वप्रभुः ब्रह्मांडपरिवृत्तयं सदा विलग्न दंडस्य
लांदोलितं येन तत्करण्डलमण्डितो विजयते श्रीकार्तवीर्यप्रभुः एवं ध्यात्वा समभ्यर्च्य सर्वकर्माणि कारयेत् मालामंत्र जपा
च्छत्रून्चोरांश्चापि महाबलः नयेयत्तं भयेह्यापि वारयेत्त्वावयेत्तदा॰ वशायेत्तत्क्षणादेवी त्रैलोक्यमपि मंत्रवित् द्वाभ्यां त्तं
भयेत्स्रोतः मयेच्चञ्चरकादिकान् इति प्रसमीहितार्थामे मालामंत्रः प्रजापते॰ वक्ष्यमाणप्रकारेणाध्यायेन्नं मंत्रदेवता॰
ध्याने चक्रे सुरवड्गमुसलास्त्र कुठारपाशाग्रासाध्यचर्मच्छत्र शार्ङ्गवयवैः सहस्तैः रत्नान्वितैः प्रतिशाने विंशगणं वलाभ्यां मध्य
दिनार्द्धसदृशां स्मरत्तानि योरं॰ वक्त्रावरात्तमतिभीषणमेकनाथं नीलाबुदाभगजपृष्ठगतः सहस्रैः संवेष्टितं सकल

८८

द्रं एह्यनेसिंहं शिखेदं सकलदुःखविनिवारणाय॥ एवं ध्यात्वा जपेन्मंत्री मालामंत्रमनुत्तमं अर्द्धरात्रे विशेषेण नष्टद्रव्याप्तिसि
द्धये चौरैर्हृतं समानेतुं नित्यमष्टोत्तरं शतं जपेन्नित्यैकपादेन सदा रात्रौ विचक्षणः हृतं द्रव्यं प्रगृह्यैति क्षिप्रेण भ्रांतिमानसः
समेत्य मंत्रिणो चोराः प्रार्थयिष्यंति सभयाः नायाति चेन्मरीस्तस्य षाण्मासाज्जपमात्रतः चौरैर्हृतं पशुं मंत्री यथानेतुं
समीहति अनेन मनुना तावत्सां कंठयाशं जपेन्निशि॥ प्रत्यहं देवतां ध्यात्वा नित्यमष्टोत्तरं शतं आयाति स्वगृहे गावो ह्यदृशा
हैर्विमोचिताः आयाति त्रिदिने देवी सितशार्षपहोमतः कृतशोषज्ञ नेद्रात्रौ चौरैर्द्रव्यैः समाहितः श्रीहि ध्यात्वादिकं मंत्रीयु
वर्द्धदेशेन तन्दक्षणात् हृतं च काश्यपे देवी चौरैः कूटदिति नान्यथा॥ वाणस्य वेशपे द्रात्रौ धनं धान्यमनंतरं दशदिनं जपेन्मं
त्रं गृहस्य तन्नगरस्य वा॥ राष्ट्रस्य चापि देशस्य रक्षणाय यथोपमानं मंत्रमूर्त्तिः स्वयं कर्त्ता रक्षायै जगतो भयात् मंत्रेणाप
विजसाति पार्थिवा तिरजो स्यरथ॥ त्रिसाति मंत्रिणायं च तत्र रक्षा भवेन्निशि॥ तर्प्ययेड्डाकुनेद्वापि जपमानेन नित्यशः स
वीर्यसिद्धौ लब्धे स्पर्श रक्षायै च विशेषतः सर्वं च भूपते ध्यानं विना ध्यानेन न सिद्ध्यति॥ यथा च लभते ध्यानं गुरुभक्तो न संदरी(?)
नान्येन लभते ध्यानं मंत्रिणा वेति निश्चयः सर्वदा कुर्वतः कर्म जपहोमार्चनादिभिः विना ध्यानेन न चेत्सर्वं तत्फल
नाम सिद्ध्यति गुर्वाज्ञातत्परश्चैव साहिना ध्यानादपि प्रिये॥ सिद्ध्यति सर्वकार्याणि तस्य नात्र संशयः तस्मात्सात्तः स
दा यत्नाद्गुरुभक्तिं समाचरेत् प्राणोऽप्येवं यथा नृः सर्वैः कर्मणा मनसा गिरा॥ सर्वदा सर्वदेवेशि गुरोराज्ञां न लंघयेत् कार्त्तवी
र्यमंत्रस्यास्य मंत्रभेदं सहुल्लरे(?)॥ गदितं तव देवेशि मया गुह्यमनुत्तमं तथा चैतन्महामंत्रं न प्रकाश्यं दुरात्मने विष्णुभक्ता
य दातव्याः तिगुह्यं सुदुर्लभं सर्वरक्षाकरं देवी चौरनाशमलापहं भुक्तिमुक्तिप्रदं देवी सत्यं सत्यं न संशयः देव्युवाच
देवदेव महादेव भक्तानुग्रहकारक॥ पृच्छामि त्वां महेश्वर लोकानां हितकाम्यया कार्त्तवीर्यस्य नृपतेर्वद दीपविधिं

प्रभो॰ ईश्वर उवाच शृणु देवि प्रवक्ष्यामि लोकानुग्रहकाम्यया॰ गुह्यं च मम सर्वस्वं न चाख्येयं दुरात्मने राजचौरादिपीडासु ग्रह
रोगभयेषु च॰ नानादुःखेषु देवेशि सर्वसौख्यप्रदायकं तथैव च दीपकर्ब्वीन विधिवत्गुरुदर्शितमार्गतः सौवर्णे राजते ह्यैकांस्ये लो
हेथ्य मृन्मये गोघृतमाषमज्ञानांहुणिन चटितेपि वा॰ सौवर्णे कार्यसिद्धिः स्याद्रौप्ये वश्यं जगद्भवेत् ताम्रे तयोरभा
वे पि कांस्ये विद्वेषणं भवेत् मारणं लोहपात्रेन उच्चाटे मृन्मये न तथा गोघृतमहुणे चटिते विवादे विजयो भवेत् माषे शत्रु
मुखस्तंभः स्यान्मज्जे शांतिरुत्तमा॰ अलाभे सर्वपात्राणां ताम्रे कुर्याद्धि वर्त्तनं॰ सप्तपंचतथा तिलपकावा वर्त्तिका भवेत्
गुरुकार्याधिका कार्या स्वल्पे स्वल्पा मनोः प्रिये सूत्रं श्वेतं तथा पीतं माञ्जिष्ठं च कुसुंभकं कांस्ये च कर्बुरं चैव क्रमतो वि
नियोजयेत् सर्वाभावे सितेनैव कुर्याद्वर्त्तीः पृथग्विधेये दशापंचाधिका चैव विंशात्रिंशत्तथैव च॰ चत्वारिंशत्तथा का
र्या पंचाशदापवा भवेत् तत्तत्कार्यवशाद्देवी कुर्यान्नूत्नसमाहितः॰ गोघृतेन प्रकर्त्तव्यो दीपः सर्वार्थसिद्धये गोमये
नोपलिप्तायां भूमौ यंत्रं समालिखेत् तत्र प्रमध्ये स्थापयेद्दीपः स्थाप्यः सर्वांगसुंदरी॰ प्राणानायस्य विधिवन्मूलेनागा
समाचरेत् मूलेन प्राणनायम्य तस्य प्राक् कुंपचांगो कुर्यादित्यर्थः यंत्रणालेलिखितातन्नामरूपामिष्टगंधकैः॰ स्थाप्य स
येत् सर्वकसंकुर्यात् संकल्पमादरात् तारं पूर्वं समुद्धृत्य वक्रहेतुं समुच्चरेत् संयोजयेत्ततो मायां नादेन च युतः सति व्यो
मादृढाग्निनादव्याप्ततं न दयित् समालिखेत् वषच्च दंततः कार्त्तवीर्यार्जुनपदं तथा॰ माहिष्मतीनाथपदं सहस्रवाहु
समुच्चरेत्॰ सहस्रक्रतुदीक्षितं दत्तात्रेयप्रियस्तथा॰ ३॰ तान्येतानि समुच्चार्यात्रेयपदं ततः चन्द्रहयागुर्भेरन्त्यदंडे अंत स
मुच्चरेत् व्योमाग्निवामकर्णेन्दुनादयुक्तमतः प्रिये चक्रिणाग्निकहत्पवह्निनादेन संयुतं॰ वामकर्णेन्दुसंयुक्तं मन्मदी
पनिवेदयेत् गृहाणेमं पदं पश्चाद्दमकं वदनात् तव॰ दुष्टान्नाशय पातय पातयेति च देहि मे॰ शत्रूञ्जहीजहीत्युक्कामाया

प्रणवं च समुच्चरेत् स्वबीजं मारबीजं च वामाक्षी बिंदुसंयुतं· वह्निजायां वदन्मन्त्रं मन्त्रशास्त्रविशारदः अनेन दीपवर्योत्तपश्चिमाभिमुखो वे
नव· मारतत्त्वं वदेद्देवी वदेच्च दत्तपदं पुनः वरप्रदाताय पदं व्योमयुग्मं वदेत्ततः वह्निजायांततो देवीजलं स्युर्विवितिदिपेत् मन्त्राः
प्रयोगे संसृष्टयितव्याः तथाः तपवर्गो सनादो च वेदादिर्वह्निवल्लभा पश्चिमाभिमुखो भूत्वा कृत्वा वक्रसंपुटं सकृज्जप्त्वा पुत
मंत्रीजपेन्मंत्रं समाहितः तावंनारायणं सेऽङ्ब्योमाग्नि नादसंयुतं मायायुक्तं समुद्धृत्य प्रथमं मायया युतं उच्चरेत् द्वितीयं तु बीजं
स्वाहा वह्निवल्लभा चक्रिणां वह्निसंयुक्तं तारं नादप्रियं प्रिये ज्ञात्वा समुद्धृत्य प्रजपेद्दीपाग्रे वै सहस्रकं अनेन विधिना देवि कार्त्तवीर्यस्य
गोपतेः दीपो देयः प्रयत्नेन सर्वकार्यं समभीप्सता· गुरोराज्ञां प्रगृह्य कुर्यादिति विस्मयन्नतः अन्यथा हि कृते लोके विपरीत फलं
भवेत् विधानं दीपदानस्य कृतं त्रिपिशुनाय च· खलकर्मविहीनाय न वक्तव्यं कदाचन· सुभक्ताय मुमुक्षवे शिष्याय साधकाय विशे
षतः विधानं देवि वक्तव्यं मम प्रीतिकरं शिवे किं वेह हृक्तेन भो देवि कल्याय मौखुलार्थदः अथाभिधीयते मानं माज्यस्य वरवर्णि
नी· साधकानां हितार्थाय सर्वार्थस्य च सिद्धये· पलानां पञ्चविंशत्या दीपो भूतविनाशनः पंचाशता हुतपलैः शोरशान्त्यै च कार
येत् शत्रुवश्याय च तथा संधिकार्ये तथैव च· पंचसप्ततिभिर्देवि शत्रूणां स्यात्पराजयः शतेन शत्रुनाशः स्यात् सहस्रेण विलाः
क्रियाः सिद्धान्ति साधकानां हि प्रयोगायेपिद्गुः करा· नित्यदीपेन मानं हि कार्यं सोपि स्वशक्तितः यथाकथंचिद्देवेशि नित्य
दीपं प्रकल्पयेत् कार्त्तवीर्याय देवाय सर्वकल्याणसिद्धये· गुरुकार्याधिकं यानं कर्त्तव्यं देवि सर्वदा· सहस्रादपीति· अल्पद्रव्ये:
प्रकर्तव्यः स्वल्पे कार्ये वरानने· विनामानं न कुर्वीत कार्त्तवीर्यस्य भूपतेः दीपदे वृथा कार्यार्थी कुर्वन्नेष्टमवाप्नुयात् अथ दीपदा
नप्रयोगः अथ साधकः कृतनित्यप्रयोगः शुभस्थाने रहसि वितानादिभिरलंकृते गृहे गोमयेनोपलिप्ते स्थाने कपिला गोमयेन

ॐ फ्रों व्रीं भ्रूं आं ह्रूं =२ क्रों श्रीं हुं फट् =२ ध्या=५ कार्तवीर्यार्जुनाथ नमः =२

विधा.२९ व. ६७५ 675

षट्कोणमग्रेऽलंकृत्य जन्मध्येकुंकुमचंदनादिभिः कामवीजं विलिख्य षट्कोणेषु मूलविंशत्पत्र स्व प्रणवादि कामवीजरहितं वीजं षट्कं विलिख्य षट्कोणस्य वत्तुर्दिक्षु मायादि शिष्टवीजं च नवयं विलिख्य कोणेदिनवभिर्वर्णैः षट्कोणं सवेष्टयेत्तत्र का र्यानुरूपेणाभोक्तदीपपात्रे शोक्तवर्तिनि इति पप्रज्वाल्य षट्कोणमध्ये पश्चिमाभिमुखं दीपं निधाय मूलमंत्रेण प्राणायाम त्रयं कृत्वा ऋष्यादि न्यासजातं विधाय ता म्रपात्रे वेल्लवाष्टगंधैः कार्त्तवीर्य्यस्य यंत्रं प्रागुक्तं विलिख्य दीपस्य पूर्वभागे गोमयो पलिप्ते पश्चिमाभिमुखं संस्थाप्य अद्येत्यादि तिथ्युल्लेखनं तत्स्वगोत्र नामाद्युच्चार्य्य सिद्ध्यर्थं दीपदानमहं करिष्ये इति संकल्प्य तस्मिन्यंत्रे देवमावाह्य सर्वोपचारैः सांगं सावरणं संपूज्य दक्षिणहस्तेन जलमादाय ओं आं ह्रीं वषट् कार्त्तवीर्य्यार्जुनाय माहि ष्मती[illegible]नाथाय सहस्रवाहसे कृतदी[illegible]नाय दत्तात्रेयप्रियाय आत्रेयाय अनसूयागर्भरत्नाय हं त्रूं रमें दीपं गृहाण अमुकं रक्ष २ दुष्टान्नाशय पातय २ शत्रून्नाहि २ क्रों श्रीं क्रों क्लीं ईं स्वाहा अनेन दीपवर्य्येण पश्चिमाभिमुखेन मोरक्ष २ देवदत्त वरप्रदाना य ह्रीं ह्रीं श्रीं स्वाहा इमं मंत्रं जपित्वा तज्जलं भूमौ निःक्षिप्य पश्चिमाभिमुखो भूत्वा कृतांजलिः नं थदथनेपफं वभमं श्रां स्वा हा इति सकृज्जपित्वा ओं ह्रीं क्लीं वीं स्वाहा क्लीं श्रां इति मंत्रं सहस्राहुतिजयितानुत्तोयावदीपज्वलितितावत्प्रत्यहं तस्मिन्यंत्रे दे वं पूजयेत् दीपनिर्वापणे देवं विसर्जयेदिति देवाय जपं समर्प्य्य कृत्वा प्रणमेत् इत्थं प्रत्यहं यावन्नहृतसमाप्तिर्यावत्कार्य सिद्धिस्तावत्कार्य्यादिति दीपदानविधिः इति वेल्लवप्रकरणं अथ सौरमंत्रा उच्यन्ते तत्र श्रीसारसंग्रहे अथोच्यंते सौर मंत्राः सर्वागमसुगोपिताः आयुरारोग्यधनदाः कीर्त्तिदाः पुत्रपौत्रदाः सर्वसौभाग्यजनकाः सर्वापन्नाशकाः सदाः अष्टा दश नवो रेणस्तेषां नाथ स्य कल्पयेत् त्रिलोक्यां विस्मनांनित्यं तारदाद्येश्च सेविताः तथा गंधर्वसिद्धैश्च विद्याधर निषेविताः

वेसृह

अष्टदलगर्भ चतुरस्रकं

४

८६

सर्वरोगहराः सर्वैसर्वोपद्रवनाशकाः धर्मार्थकाममोक्षाभितीर्थरूपाः शुभोदयाः वश्याकर्षणसंस्तंभविद्वेषोच्चाटमारणे श
क्त्याः स्मरणमात्रेण मायकेन समाधिनाः अज्ञानतिमिरांधानां ज्ञानदृष्टिप्रदायकाः वाक्सिद्धिः खेचरीसिद्धिपादुकासिद्धिदा
यकाः किं बहुक्तेन विधिना साधिताः सर्वकामदाः प्रोच्यते भीष्टफलदस्तेषां मोक्षात्तरो मनुः प्रणवो घृणिसर्गांते चंद्र
धीशसमन्वितः ईरोग्निशिवरानंतेत्रोटः सत्यस्त्वमस्यसंयुतः अष्टवर्णो मनुर्भानोरिष्टदः परिकीर्तितः घृणिस्वरूपं सर्गो
विसर्गः तेन घृणिः चंद्रः सः अर्धीशाज तेन सूईरयः अग्निः रतेनर्य अनंत आ दत्वा तद्रूपं सूक्ष्म इति तदित्य स्वरूपं अ
त्रयका २ ईआकारयोर्न संधिः एवं क्लतिदर्शनात तथा च श्रुतिः घृतिरिति द्वे अक्षरे सूर्य इति त्रीणि आदित्य इति त्रीणि
एतद्वै सावित्रस्याष्टाक्षरं पदं श्रीयाभिषिक्तं य एवं वेद श्रिया हैवाभिषिच्यते इति तथा ऋषिस्तु देवभागाख्यश्छंदो गायत्र
मिष्यते श्रीसूर्योदेवता प्रोक्तो पैहिकामुष्मिकप्रदः तेजोवदे तेजो ज्वालामणिहुंफट् द्विठांतकः रुत्मत्रः सत्यस्त्वं वीर्यं ब्रह्म
सर्वः शिरो मनुः रविसूर्वः शिखा मंत्रो वर्माण रुद्रपूर्वकः अग्निसर्वा नेत्रमनुः शर्वसर्वो स्त्रमंत्रकः सत्यादिकौ विदितिशारदा
तिलके सत्याय हृदयं प्रोक्तं ब्रह्मणे शिर ईरितमित्यादि अत्र च तदर्थो विवक्ष्यते तत्सेपेक्षितार्थयोतनिकाकारादयः अयं च सात्
तु सत्यब्रह्मविष्णुरुद्रैः साग्निभिः सर्वसंयुते तेजोज्वालामणिहुंफट्स्वाहाऽनेरगमो चरेदिति अत्रोक्तं ब्रह्मसत्यंत्राकारश्चतत्र ।
थ्रीनिवारणायेति पश्यपादाचार्याः सारसंग्रहे विधायैवं षडंगानि मंत्रन्यसेयथाक्रमं मस्तकाननहृद्गुह्यपाददेशेषु दे
शिकः पंचह्रस्वैर्महादित्यो रविभानुश्चभास्करः सूर्यस्तत्र मंत्राणां स्यु वर्णाद्यान्यमेदुयः शीर्षाक्षिकंठहृत्कुक्षिनाभि
लिंगाघ्रिषु क्रमात् ह्रस्वेस्त्रीवै रोकाराद्यंकाराजैः पंचभिः सत्यादिपंचभिरितिशारदायां भास्करमंगदकुंडलभूषणं

विया·२१
व·
६७६
676

चारुकरणपंकजसंस्थं अन्नप्रथाभयदानकर्तृ रक्तानन्दप्रभंजेयुगनेत्रं दानवरंगयुगनेत्रविभूतिपदच्छेदः ऊर्ध्वकरयोः पद्मे वामाधः धस्ये।
रभयप्रदानेत्याद्युक्तध्याने तथा· अग्निकोणप्रभृतं च विमलनैऋतेयजेत् सारं वायव्यकोणे च समाराध्यतैशे शके· सर्वपरमस्वं
चयजेन्मध्ये तन्मन्त्रवित्· अग्न्यादीनि प्रथममण्डूकादिसिंहासनान्तमन्त्रैरभ्यर्च्याग्न्यादिकोणेषु प्रभूतादीन् धर्माधर्मादिस्था
नेषु सज्जयेन् पीठाधीकल्पयेदेतानष्टदामध्ये विदिक्षु च· इति नारायणीयवचनात् ईशानान्तिचमध्येपि विदिक्षेतान् प्रपूजयेत्
इति प्रयोगसारवचनाच्चेति वदंति तत्र प्रयजेदग्निप्रभृतां विमलां सारां क्रियां समाराध्यां परमस्त्वमुख्यमग्न्यादिषु त्रिषु पीठकल्पे·
भागीति श्रीशंकराचार्यचरणैरुक्तत्वात् स्त्रीलिंगनिर्दिशत्वभुवनेश्वर्यप्रकरणात्· पीठकल्पनं तु सर्वत्र धर्मादिभिरेव· धर्मादिक
ल्पिते पीठे इति श्रवणाद्धर्मादिभिर्युक्तस्यैव योगपीठत्वात् तदर्चनात्पूर्वागतानां सर्वपश्चाद्धर्मादीनां संकल्पानन्तादि कर्मचरेत् तथा·
स्वविंदुपश्चिमे पीठे इति सोमाग्निमण्डले· संकल्पपश्चात्सूर्यमण्डलं संकल्प सत्वादिपरतत्वान्तमभ्यर्च्य पीठशक्तीन् पूजयेदित्यर्थः॥
तथा· दलमूलेषु पूर्वादिमध्ये च विधिपूर्वकं दीप्तासूक्ष्मजयाभद्रे विभूतिर्विमलान्विताः अमोघा विद्युता चान्या नवमी सर्वतोमुखी·
पीठशक्तिः क्रमादेतास्सग्निवर्णाः सभूषिताः ह्रस्वत्रयक्लीबवर्ज्या अधोवह्नीन्दुभूषणाः बीजान्यासां क्रमादाहुर्मन्त्रशास्त्रवि
शारदाः ह्रस्वत्रयं अइउ क्लीबाः ऋॠऌॡ इति· अवः स्वराः वह्नीरेफः इन्दुः विंदुः तेन रां रीं रूं रें रैं रों रौं रः इति नव बीजानवस्वः
उक्तं च· महाकपिलपंचरात्रे· आद्यं यान्तं तृतीयं च तत्पक्त्वा चैव नपुंसकं भेदद्वयेन वृथा यान्तस्वरैरेभिर्यथाक्रमं विंदुयुक्तानि
बीजानि शक्तीनां स्युरेतानि वै इति प्रयोगसारनारायणीययोरुक्तं· आद्यं मन्त्रं तृतीयं च तत्पक्त्वा चैव नपुंसकं इत्युक्तं यथा गु
रूपदेशं न्यासमिति ह्रीं· नवदेहस्थानविलयशिवात्मकतत्त्वः सौरायु योगपीठाय हृदन्तस्समदीरितः पीठमन्त्रोदिनेशस्य यजेत्पीठ

८८

सेनेनह्रि· स्वखोल्कादियमंत्रेण मूर्त्तिं तस्य प्रकल्पयेत् तस्यामावाह्य देवेशं सूर्य्यं सम्यक् समर्चयेत् अंगषड्जांश्च राकत्वाग्नेय्यादिदला
स्थिताः आदित्याद्याः पुराप्रोक्ता मूर्त्तयो देवसंख्यया· उषाद्याः कोणगाः पूज्याश्चतस्रः शक्तयः शुभाः स्वनामाद्यर्णसंयुक्ताः केश्य
तेनापृथक्क्रमे उषाप्रज्ञा तथा प्रोक्ता प्रभा संध्ये मनीषिभिः ततो दलाग्र ब्रह्माद्यानर्चयेदग्रतोरुणं· सोमपूर्वान्ग्रहानष्टौ पूर्वाग्र।
ह्रांतष्टौ पूजयेत्तद्बहिः सुधीः लोकपालांश्च वज्राद्यान्सर्ववस्तयजेत्ततः अथप्रयोगः तत्रप्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासांतं मूल
मंत्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि देवभागाऋषये नमः मुखे गायत्रीछंदसे नमः हृदये श्रीसूर्यदेवतायै नमः इति विन्यस्य
विनियोगमुक्त्वा सत्यतेजोज्वालामणि हुं फट् स्वाहा· हृदयाय नमः ब्रह्मतेजोज्वालामणि हुं फट् स्वाहा शिरसे स्वाहा विष्णुतेजो
ज्वालामणि हुं फट् स्वाहा शिखायै फट् रुद्रतेजोज्वालामणि हुं फट् स्वाहा कवचाय हुं अग्नितेजोज्वालामणि हुं फट् स्वाहा नेत्र
त्रयाय वौषट् सर्वतेजोज्वालामणि हुं फट् स्वाहा अस्त्राय फट् इति करषडंगन्यासं कृत्वा· शिरसि ॐ आदित्याय नमः मुखे रविप
वृये ॐ हृदि भानवे नमः गुह्ये ॐ भास्कराय नमः पादयोः ॐ सूर्याय नमः शिरसि ॐ ॐ नमः नेत्रयोः ॐ हृणि कंठे ॐ णिः हृदि
ॐ सूं· कुक्षौ· र्यं नाभौ· आं लिंगे· दिं पादयोः· त्यं· इति विन्यस्य ध्यानाद्यात्मपूजांतं मण्डूकादिपृथिव्यंतं योगपीठमभ्यर्च्य
क्षीरसमुद्रं संपूज्य नवरत्नद्वीपादिसिंहासनस्य पादेषु प्रभूताय· साराय· समाराध्याय· मध्ये परमसुखाय इति संपूज्य ततः
धर्मादिपरतत्त्वांते भगवत्संपूज्याष्टदलकेसरेषु रां दीप्तायै· रीं सूक्ष्मायै रूं जयायै· रूं भद्रायै रें विभूत्यै रैं विमलायै· रों अमोघायै· रौं विद्यु
तायै· रः सर्वतोमुखे· इति मध्ये ततः संपूज्य· ॐ ब्रह्मविष्णुशिवात्मिकायै सौराय योगाय नमः इति समस्तपीठं संपूज्य· खखो
स्वखोल्काय स्वाहा इति मंत्रेण श्रीसूर्यमूर्त्तिं कल्पयामीति मूर्त्तिं परिकल्प्यावाहनादिपुष्पोपचारान्ते भगवदंगानि संपू
ज्यादिदलेषु आं आदित्याय· एवं रवये· इं भास्कराय· दिग्दलेषु· उं उषायै प्रं प्रज्ञायै· अं प्रभायै· सं संध्यायै· इति संपूज्याष्टद

विमलाय

विधा॰ २९
व
६७७

677

लाभेष्वाग्नेयब्राह्मणायएषाक्तीः संपूज्य देवस्यात्रे अरुणाये॰ ततस्त्वन्तरस्य सप्रथमरेखायां देवाद्यादि॰ प्रादक्षिण्येन सोमाय॰ भौमा
य॰ बुधाय बृहस्पतये शुक्राय॰ शनैश्चराय॰ राहवे केतुभ्यो इति संपूज्य लोकपालादीन् सर्वान् प्राग्वत्पूज्यादिति॰ तथा॰ अष्टदलस्यं जपि
त्वा तेषु गन्धहस्तसिद्धैः जुहुयात्सहस्राणि दुग्धार्कैः सायकोत्तमः तर्पयेत्कुंकुमसलिलैश्चन्द्रचंदनवासितैः स्वाभिषेकं ततः
कृत्वा ब्राह्मणान्भोजयेत्ततः प्रयोगसारे॰ रक्ताम्बरधरो रक्तो रक्तमाल्याम्बरान्वितः हृतक्षीरसमायुक्तगुडभक्ताशनो निशि॰ भि
क्षाहारोथवा वीतसंगः संतोषवान्सदा॰ मंत्रमावर्तयेन्नित्यमादित्यपरायणः इत्थमभ्यर्च्य भास्वन्तमर्घ्यं तस्मै निवेदयेत्
प्रत्यहं रविवारे वा तद्दिने वा दीप्यते साम्बुजमण्डलमालिख्य यत्नेन पीठं यथाविधिः तत्र संस्थाप्य पात्रे हि शुद्धताम्रसमुद्भवं र
मंप्रस्थजले माहि मूलमंत्रं समुच्चरन् शुद्धोदकेन संपूज्य प्रक्षिपेत्तत्र कुंकुमं रोचनाराजिकारक्तचंदनवंशांतंडुलान् श्यामाकान्
एडलान् शालीकरवीरजपादिकान् संक्षिप्य देवतात्मैक्य भास्करे सागमर्घ्ययेत् उपचारान्निवेद्याथ स्तोत्यं ध्यायेज्जपेन्मंत्रं सम्यग्गन्धो
नरेशानं धूपः पुष्पादिभिर्यजेत् उद्धृत्य मस्तके पात्रं जानुस्थ महीतलः दृष्टिं निधाय व्योमार्के सैक्यं सावरणं स्मरेत् ततो जपेत् मूलम
नुधियाद्याद्य भानवे अर्घ्यं प्रसन्नचित्तः संदद्यात् व स्वयमेवांजलिं पुनर्निपतन्भीत्या वधावस्त्रातनिजैः करैः अर्घ्योदकं समादद्याज्जपेद
ष्टोत्तरशतं॰ ततः प्रसन्नो भगवान् प्रयच्छेदिष्टमात्मनः द्रग्गामनेन भवतीह नितांतमायुरारोग्यपुत्रधनमित्रकलत्रवृद्धिः ते
जश्च वीर्यमतुलं पशुकांतिसंपत्समृद्धिरप्यायशो विभववागसमृद्धयः स्युः तन्मंत्रसहितं नामभिः समस्यातलिसेचनं दा
रिद्र्यपापान्धकारनाशनं श्रीकरं परं॰ स्थंडिले मृत्तले कुंभतीर्थोदकसंस्कृते॰ हिरण्यसम्भ्रमार्थी दिनप्रति त्रिष्वपूजयेत्
देवं सपरिवारं तु प्रागुक्तविधिना ततः स्थंडिलेऽग्निं समाधाय कपिलायाः पयसा चरुं पक्वा वै तेन जुहुयात्तदाज्यसहितेन च॰
सहस्रं कृत्वा सपात्रं शुद्धपात्रेन कारयेत् अन्तस्नानं स्वनियतां पूर्वेद्विसंगोपितः अष्टमदिवमेतां स हस्तं समभिमंत्रितैः

अभिषिंचेत्तं भजले · दद्यात्तस्यैव मंत्रविज् सहस्रमंत्रितं होमे संपातान्नंततो निशि · मन्त्राणि सूर्यमेवाहमिति ध्यात्वा तया सह · संभोग
मात्रेणैव नरस्तु पुत्रो गुणवान्भवेत् यंत्रसारे · कर्णिकायां साध्यगर्भं तारं यंत्रं चतुष्टये · सोरस्य चतुर्वर्णस्य क्रमादेकैकमक्षरं अष्टाक्षर
मनोर्वर्णान् पत्रेष्वष्टसु तद्बहिः आवेष्ट्य मातृकावर्णैर्भूपुरान्वितचतुष्टये प्रयोजनानां तिलकं तारायंत्रं समालिखेत् सोऽयं यंत्रमिदं त्व
र्णाः सर्वामयविनाशनं तेजः प्रतापः सौभाग्यपुत्रायुः कीर्तिवर्द्धनं धनधान्यप्रदं वश्यं सर्वरत्नाकरं परं इदमेव यंत्रमभिलिख्य जले
प्रतिमज्जितां शितधियादिनशः ज्वरकुष्ठमूलमस्रवरोगसंकयविलयं प्रयाति न चिरादिमं अस्यार्थः चतुःपत्रकमलकर्णिकायां
समाध्यंप्रणवं विलिख्य यंत्रेषु ओं ह्रीं हंसः इति वा तदन्तरं मंत्रस्यैकमक्षरं आलिख्य तद्बहिरष्टपत्रेषु मूलमंत्रस्यैकैकमक्षरं आलिख्य
तद्बहिस्तयोरंतरालेषु विंदुभिर्मातृकावर्णैरावेष्ट्य बहिश्चतुरस्रकोणेषु ओं ह्रां ह्रीं सः इति वर्णचतुष्टयं प्रतिकोणमेकैकं लि।
खेदेतदुक्तफलदं भवति · तथा · प्रणवं समाध्यमध्ये तं विलिख्य षट्कर्णिकामध्ये तारं प्रयोजनानां तिलकं हंसः च षट्सु को
णेषु केसरं विलसत्सोर चतुर्णां दलचतुष्टये अथवा अध्यनाथाधास्तां पादचतुष्क स्वचो अष्टपत्रे च केसरराजन्सोरस्य वर्णके दलेष्व
तापादान् आलिख्य बहिर्लिप्याचावेष्ट्य कुट्टह कोणेषु चतुरंतरस्य च मनोः सोरस्यैकैकमक्षरं सोरं विलिखेदेतद्यंत्रं विना
शयेदुग्रहान्विषूतं सन्यपतितेजो लक्ष्मीभोगान् स्पृति प्रतापायान् अंगणभूमौ वेतद्दिलिख्य सप्तजप्त … दिननाथः दद्याद्दर्वे
कान्तिपेलक्ष्म्यैकुष्ठज्वरादिशान्त्यै च · रोगघ्नयंत्रमिदमेव · विलिख्य ताम्रे सुस्थापितं निजगृहे विधिवत्सकृज्ञ्य हन्याच्चकुष्ठ सर्व
रोगपरांश्च विस्फुटरपयस्तुति भवानथवा विकारान् आलिख्य चैतत्कलधौतपत्रे तैले विनिक्षिप्य सहस्रसंख्य जप्तानदद्यकृतो
तोर्नरस्य कष्टादिरोगा विलयं प्रयाति इदमेव नवे विलिख्य यंत्रं नवनीतेन त्वजयं प्रतप्यवर्के परिभज्ञयतां तदेव स्थलं विषमा
मयमाशुनाशमेति · अस्यार्थः षट्कोणमध्ये समाध्यंप्रणवं विलिख्य तत्कोणेषु ओं ह्रीं · सः हंसः इत्यक्षरषट्कमेकैकमेव वा।

लिखेत्तद्बहिश्चतुर्दलकेसरेषु ॐह्रींहंसः इतिमंत्रस्यैकैकमक्षरं लिखेत् एतद्यंत्रमुक्तफलदं. अयमर्थः मित्रमहः श्रीरामचन्द्र इत्यादि रुद्रे
गंममस्तूर्यमहरिमाणंचताशय. २ शुकेषुमेहरिमाणंरोपणाकासुदध्मसि अथोहारिद्रवेषुमेहरिमाणंनिदध्मसि २ उदगादयमा
दित्योविश्वेनसहसासह. द्विषंतमह्यंरंधयन्मोअहंद्विषतेरधं. ३ श्रीसारसंग्रहे. यदेतदुक्तमर्थंतं खखोल्कायेहितंतके षडंगानमनु
राख्यातोदिनेशस्यजगत्पतेः खखोल्काय विवस्वतेऽर्थेन खखोल्कायहिंठः स्वाहा. अस्मिन्मंत्रेभेदमाह. कपिलपंचरात्रे. यामुक्तमंविंदु
नाम्रुक्तंकहितीयंतथैवच. ख. तथैवविंदुयुक्तं. तेन. खं. तदेवख. एवकेवलविंदुरहितं तेन ख. गविलोमकं खतत् ॐभिन्नं ॐ
कारयुक्तं तेनखि. घविलोमात्तुतुर्यं. घकाराद्विलोमेन चतुर्थवकारः मासेनलकारेण. अकारेण. आक्रांतः उपरिष्टाम्भः
स्थितं तेनक्ताः समीरणः य. तथा. नारायणीये. खकालतोदग्गिनैचण्डोमज्जादरानसंयुताः मासंदीर्घजवह्नापुरेतसा
पक्षहिंडः खदकोंतः सदरणडीअनुस्वारः तयुक्तोमेनहः खं वरणडः स्वमजा. खदशातं ॐतेन. खोमांसलकारः दीर्घो: आग्रजः
कानेन. क्ताः वायुः य. सारसंग्रहे. ऋषिर्ब्रह्मासमुद्दिष्टो गायत्रंछन्दईरितं देवतासविताचास्यसर्वसौख्यफलप्रदः सूक्ष्म
रूपायरविवक्षः साहांतंसूक्ष्मतेजसे. सूक्ष्माकारापाग्निवक्षः सूक्ष्मवालायठद्वयं सूक्ष्मकायवहूंफट्वजातियुक्ताः समीरि
ताः पंचांगमेवासंज्ञाग्नीः षडंगवासमाचरेत् रक्तपद्महृयहस्तंविधाणंवरदाभये वक्षकाभंत्रिनेत्रंचरविंध्यायेन्मभूषितं
सर्वोक्तंपूजयेत् पीठेदेवमावाह्यसर्ववत् लक्षमेकंजपेन्मंत्री नियतात्माजितेंद्रियः जुहुयात्तद्दशांशेन विल्वाश्वत्थपला
शाजैः उदुंबरसमुद्भूतैः त्रिमधक्तेः समिद्वरैः तर्पणादिततः कुर्यात्स्वाक्योक्तविधिनामुधीः अर्घ्यादिकंचकुर्वीतसर्वव
डाकिनामये पतंसेवतात्स्याविचरीसिद्धिरीरिताः तथा मदरणडीकांतवीजाद्याः समाख्यायमनुर्मनुः कांतः खदरणडीअ
नुस्वारः तेन. खं इति. वीजादिसर्वमंत्रः समाख्याइत्यर्थः तथा. ऋष्यंगविधिर्थानजपसज्जादिसर्ववत् तथा डे. तंसम

रंगं तु विमलेपद्मचक्रेण सहस्रकिरणेति धीमहीति पदं ततः तन्नो रविरिति प्रांते चोदयादि तिसंगिरेत् तेन समस्तरंगापवि
महे सहस्रकिरणाय धीमहि तन्नो रविः प्रचोदयात् इति जप्या सर्वार्कमन्त्रादौ गायत्र्येषादिनेशितुः तथा अथ वक्ष्ये समा
सेन चक्षुर्वर्णमन्त्रं रवेः तारो मायाद्गौरवियान्तविसर्गी सस्पर्शवर्गः तारः प्रणवः माया भुवनेशी बीजं ह्रीं वियत् हार्द एडी अनु
स्वारः जेन हूं अस्य स्पर्शवर्गः हकारस्य स्पर्शवर्णाः सकारः सविसर्गसहितः तेन सः तथा ऋषिर्ब्रह्मा च गायत्री छंदः सूर्य्योस्तिकात
या देवताथी शाषडंगानि तत्तोन्यसेत् तानि प्रणवशक्तिभ्यां त्रिभिरावर्त्तनैरथ तारादिभिः षट्दीर्घैर्मायाबीजैर्भवंति
वा भास्वद्रत्नसहस्रमौलिविलसच्चेड्राईमघोदयहस्ताङ्गे दधतं कृपांगुणवराभीतिः सत्तंगरलेतापायाद्भालितकांच
नांबुजजपाविद्युज्ज्वलत्कांतिभिः विस्पंद्योतपदार्कभाञ्जलिभिरविं सुशिकायावपुः दत्तायर्द्रीयोराघेन दाघथस्य योरत्य
रत्याद्युध्यात नवशक्तिसमायुक्ते पीठे पूर्वोदितयेजेत् मूलेन मूर्त्तिं संकल्प्य तत्रावाह्य दिनेश्वरं संस्पृज्य तस्यावरणान्यपि
क्रमतः सुधीः हल्लेखाद्यावृगगनापरारक्तातृतीयका करालिका चतुर्थी स्यान्महोच्छुष्मा तु पंचमी प्रथमावृत्तिरभिः स्यादि
तीयांगैः समोरिताः तृतीयायास्त्रिभिः प्रोक्ताः चतुर्थी व्यग्रहैर्मताः दिक्क्षेत्रैः सोमसुत्रहाभिः सपुत्रैरपरैस्तथा विदिग्गतैर्भौम
सोरिराहुकेतुभिरादरात् पद्योगसारे सनामाद्ये रेर्विङ्मूषितैरन्वितान्यजेत् भूपन्तोलोकपालैः पंचमी चतदायुधैः षष्ठी।
प्रोक्तैवं समाभ्यर्च्य दिनेशो दिननायकं अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि ब्रह्म
णे ऋषये नमः मुखे गायत्री छंदसे नमः हृदये श्रीसूर्य्यरूपिणी भुवनेश्वर्यै देवतायै नमः इति विन्यस्य प्राग्वद्विनियोगमुक्त्वा।
ॐ हृदयाय नमः क्लीं शिरसे ॐ शिखायै ह्रीं कवचाय हूं ॐ नेत्राय ह्रीं अस्त्राय इति करषडंगन्यासं कृत्वा ध्यानादि पुष्पाप
चारान्ते कर्णिकायामेव देवस्य मूर्त्तिं देवाग्रदक्षोत्तरपश्चिमेषु हल्लेखायै गगनायै रक्तायै कं करालिकायै सं महोच्छुष्मा।

विद्या० २९
व०
६७४
679

ये॰ इति संपूज्य प्राग्वत्केसरेषु षडंगानि संपूज्याष्टदलेषु प्राग्वद्ब्राह्म्याद्याः संपूज्याष्टदलेषु दिग्विदिक्क्रमेण मंसोमाय वंबुधाय
बृंबृहस्पतये॰ शुंशुक्राय॰ मंमंगलाय शंशनैश्चराय॰ रांराहवे॰ कंकेतुभ्यो॰ इति संपूज्य॰ लोकेशान्वज्रादि सर्वं प्राग्वत्कुर्यादि
ति॰ तथा॰ चतुर्लक्षं जपेन्मंत्रं जुहुयात्तद्दशांशतः ब्रह्मवृक्षसमिद्भिस्तु पुष्पैर्वा त्रिमधुराप्लुतैः ततो देवं तर्पयेदभिषे
चयेत् ब्राह्मणान्भोजयेन्न कुर्यात्ततः सिद्धो भवेन्मन्त्रः एवं साधितमंत्रस्तु काम्यकर्माणि साधयेत् यजेद्देवं प्रतिदिनं रविवा
रे यथा वा सुधीः दद्यादर्घ्यद्वयमपि भवेत्तस्येप्सितं फलं तथा वह्निर्दीर्घेन्दुसंयुक्तो मममायासमन्वितो भेदः प्रयोजनान्ता
तिलकरेश्चन्द्रः कथितो मनुः वह्निः रेफः दीर्घ आ ईड्ः अनुस्वारः एभिर्युक्तः व्योम हः तेन ह्रां इति॰ माया ह्रीं सर्गो वि
सर्गः भृगुः सकारः तेन मः इति तथा॰ अजोऽस्य मुनिरुद्दिष्टो गायत्रं छन्द उच्यते॰ देवतास्य मनोज्ञातः सविता संवितः स्मरेः
एकात्पादतलं यावद्बहुलादायुषं कंठं तथा॰ कंठाच्च गलपर्यन्तं मंत्राणं विन्यसेत्सुधीः मायाबीजेन षट्दीर्घयुक्तेनांगानि
प्रविन्यसेत् अरुणकमलसंस्थं तीव्रनागं भूतिभूषं सरुणकमलयुग्माभीष्टदाभीतिहस्तं अरुणतरशरीरं भावया
मो दिनेशं अरुणाकरहसैसं सर्वदेवाद्यवंद्य भवेदिति यजेत्पीठे नवशक्तिसमन्विते॰ देवमावाह्य संपूज्य षडंगानि सम
र्चयेत् चन्द्रादिभिर्ग्रहैरन्यादिगीशैः परावृतिः न दारिद्र्यं भवेत्तस्य स्यादेवं पूजा समीरिता॰ ततश्च तेजश्चाण्डायतिमीत्स्व
विनिवेदयेत् अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासांतं मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि अजाऋषये नमः
मुखे गायत्रीछन्दसे नमः हृदये श्रीसूर्यदेवतायै॰ इति विन्यस्य विनियोगमुक्त्वा गुह्यादिपादपर्यन्तं ह्रां नमः कंठाद्
गुह्यपर्यन्तं ह्रीं नमः मूर्द्धादिकंठांतं सः नमः इति विन्यस्य ह्रां हृदयाय नमः ह्रीं शिरसे स्वाहा॰ ह्रूं शिखायै॰ ह्रैं कवचाय॰
ह्रौं नेत्रत्रयाय॰ ह्रः अस्त्राय॰ इति करषडंगन्यासं कृत्वा ध्यानाद्यं गंधपूजांते प्राग्वत्पूजां समाप्य लोकेशान्वज्रादि सर्वं प्रा

११

ग्वत्समापयेदिति· तथा· जपेद्वादशलक्षं च तत्सहस्रं दशांशेन तिलैः हुताक्तैर्मधुराक्तैश्च पयोन्नैश्चैव तादृशैः तर्प्पणादि ततः कु
र्यात्प्रयोगात्साधयेद्य्थु दद्यात्सर्व्वीदितं चार्घ्यं दिनेशाय स साधकः सोप्यस्य धनधान्यादिपुत्रपौत्रविवर्द्धनं करोति रत्नवा
स्त्रादिभूषणादिविवर्द्धनं अष्टपत्रं तु दद्यात् चक्रं भानवे वन्यसेत् पत्रमध्ये कर्णिकायां ताम्रतोयेन पूरयेत् नवग्रहात्म
मा चासने षट्कंभेषु मंत्रवित् कर्णिकाकर्णमूलमंत्रेणाच सहस्रके प्रजप्यात्ये पुनमंत्रान् शतकृत्वा जपेत्सुधीः तज्जले
रभिषिंचेद्यः साधकोऽयहृद्दोषके रोगात् शपति सततं लक्ष्मीश्चापि स्थिरा भवेत् ग्रहहोमः प्रकर्त्तव्यो ग्रहाणां वेहकं तथा·
चंद्रभान्वोश्चोपरागे निजसैवाथ मंत्रवित् रिपुजे च भये वाथ ग्रहोत्पभयेथवा सर्वदैवमण्डलं कृत्वा ग्रहान्संपूज्य तत्र च· स्थंडि
लेवाग्नीन्संस्थाप्य जुहुयाच्च समिद्वरैः अर्क्कौ खदिरडुमाश्वराश्वत्थोडुंबरखादिरैः शमीदूर्वाकुशैर्हुत्वा क्रमाद्धोमः समीरि
तः खदिरः पलाशः स्तापरः अपामार्गः अष्टाधिकं सहस्रं वहुनेत्सूर्यसंख्याहुतीः अष्टाधिकं शतं मंत्री सोमादीनां तथा
हुतीः स्नातेवास्मै व्याहृतीभिर्हुत्वा होमं समापयेत् गुरुं मंत्रोपदेष्टारं विप्रान्यथाशक्ति वदक्षिणां दद्याच्च भोजयेद्विमान्
संग्रामे विजयी भवेत् रोगाः शांतिं व्रजंत्याशु दीर्घमायुश्च विंदति ह्यत्पाड्डाहादिकानां च शांतिरेवाभिजायते सर्वेषां च ग्रहा
णां वा होम एकत्र वा भवेत् एवं प्रतिदिनं मंत्री दिननाथं समर्चयेत् धनधान्यैश्वर्य्यपुत्रानायुर्दीर्घं च विंदति इति भविष्योत्तरे रघु
गुप्रति नारदवाक्यं पुत्रीयव्रतमाचक्ष्व सतां वंशविवर्द्धनं शक्रेणोक्ति गुरुः प्रोक्तो यथाहं कथयामि ते बहुस्त्रीको हतो बधः·
पुत्रीयव्रतमाचरेत् शुभपक्षे मासि तिथौ शुभे क्षणे यथाक्रमं पूर्वोत्तरेषु सर्वेषु हस्तश्रवणमूलके· मृगपुष्यमघाज्येष्ठपू
वीतिथिषु गुणोपेते गुरुशुक्रेंदुसौम्येषु स्थिरलग्ने शुभसंगवे शुक्रे केंद्रगते वाकी गुरुणे समुपस्थिते भृगुशुद्धौ विशुद्धार्कौ
गुरुचंद्रशुभेहनि· मार्गफाल्गुनचैत्रेषु वैशाखश्रावणकार्त्तिके तथा· शुक्लपक्षे विधातव्यं पुत्रीयव्रतमादरात् आचार्या

भूसुरः श्रीमान्सर्वागमविशारदः अलोभः सत्यवादी च कर्मवान्संमतः सतां । व्रतकष्टसहिष्णुश्च जितक्रोधो जितेंद्रियः कृतो
पवासोयजमानस्त्वङ्गस्त्रीभिः समाहृतः तद्दा वार्य्येति कर्त्तव्या पादर्घ्यकरः स्वयं । पत्नीयाहितवल्यन्नः सायंतु स्वपति मंत्रेण
उत्तराभिमुखो वामे त्वो यजमानोप्युदङ्मुखः सर्वेमुख्याः स्त्रियः सर्वास्ता विशेषुर्यथाक्रमं । उपस्पृश्य जलं दर्भ प्रोक्ष्य आमंत
चूरोपरि गंधपुष्पादिसोवर्णीयसमूहांगदादिभिः वासोभिः शोभितं कृत्वा आवयेदिदमंततः स्वस्ति नेहति पुत्रेहिक
मेकत्वेकहे द्विजः उक्त्वा गोत्राह्वयपश्चोद्भालणंतदनंतरं वरिष्यतामिति शोच्यपणमेहिप्रभेकदा । स्वास्ति स्वस्तिनवाहस्या।
माचार्य्यप्रभृतिकाकृते स्वस्ति नेहनीतिसंप्रोच्य सर्वान्प्रत्यापयेच्च तान् आचार्य्येण समं सायमेकस्मिन्नालये शुभे । संविशेत्कुः
कुशास्तीर्णे केवले मृद्वासमि । ततः प्रभृति कुर्वीत दीपं रात्र्यं न गोचरं प्रत्यहं च्चालये च्चाग्निपावासः ज्ञारांत्रनापृथक् गृह
च शोभायेन्नित्यं मृड्गोमयजलेः शुभैः विकिरान्विकिरेत्सायं नूतनं दीपमज्वलेत् रक्षोघ्नं स्थापयेत्तत्र कपिलापंचगव्य
कं । तिलाज्यमंथु सम्पूर्णं हैमपात्रे सरत्नकं धूपः सिह्लकर्पूरगुग्गुल्वगुरुकुंकुमैः सचंदनैः प्रदातव्यः सर्वविघ्नाप।
शांतये । भित्तौ च सर्वतस्तस्य सेवयेत्तत्र रः सभैः स्नातद्वयं प्रकुर्वीत यजमानो व्रतस्थितः आचार्य्यो घृतपलं प्राशेदथ दुग्ध
पलद्वयं पलद्वयं च दधि वा तोयं पलचतुष्टयं जलाशी वा पलाशी वा निराहारोथवा भवेत् यजमानस्तु कर्मलेसं भवाल
एडुलास्तथा । अक्षतान्फलसंशुद्धान्क्षालितांश्च पुनः पुनः प्रस्थमात्रान्कपिलाज्यदुग्धपक्वान्स्वहस्तसुधन सायंकाम्यो
त्तरे काले भुंजीत स्ववसंयुतान् स्त्रियो पि श्यामकलमसंभवानन्तएडुलास्तथा । अर्द्धाहारं प्रकुर्वीत संस्कृतानल्लीथवा
त्रिणा । सैंधवेनष्टतेनोत्र समभ्यर्च्य प्रजापतिं ब्राह्मे मुहूर्त्ते चोत्थाय मूत्रोत्सारं विधाय च । कृतशौचक्रियः शुद्ध आचांतः
प्रोक्तवर्त्मना । दंतकाष्ठं विधायाथ स्नायान्मृद्गोमयादिभिः आचार्य्यो यजमानश्च मदानयोस्त्रिपश्चतः प्रातःकाये

यथाप्रोक्तं कृत्वा सूर्यमंत्रं जपेत् सहस्रकान् प्रत्येकं यजमानः स्त्रियोपि च । ततः सहस्राणि संख्यानि आचार्यस्तं मंत्रं जपेत् सा
ईयामह्येयावत्स्नातः आरभ्य संजपेत् जपादौ च जपान्ते च देवं संपूजयेद्रविं होमं कृत्वा दशांशेन ततो माध्याह्निकीं क्रियां
कृत्वा संतर्प्य देवं दशांशेन शुद्धवारिणा मार्जयेच्च तदर्द्धेन यावदर्कमण्डलं साधकस्त्वविधाय यथा भुंजीरन् कृतवंतस्ततः प्रण
म्याचार्यचरणौ शायीरंस्तस्य देशतः एवं प्रोक्तानि कर्माणि प्रातः कृत्यादनंतरं सोपवासः प्रकुर्वीत प्रतिज्ञां च विधिवत्कृतौ । एत
स्य यजमानस्य यन्नाम तस्य नामधेयं स्मृत्वा । पितृभ्योधिकगुणावहं नकामोयकालतः मासद्वयं यावद्दर्शं विलज्य कृत्वा संख्यया
मन्त्रं मंत्रं महाश्वेताशक्तिं भास्करदैवतं । देवभागमनुनिस्तद्धृ गायत्रीं वेदसान्वितं जपेत्तस्य दशांशेन कपिलाज्यतिलैस्त
च हुत्वाऽर्कीपवित्रेव यौ यातिकुण्डे तदर्द्धेन तः संतर्पयेच्च तृतीयेन सन्मार्ज्य पितृदर्द्धेन तः कल्पोक्तविधिना देवं संपूज्य भा
स्करं प्रभं रक्तकुम्भमथ्यकुम्भतं संचिन्त्याभ्यर्च्य पूर्ववत् तज्जलेन सपत्नीकं यजमानं स्नापयेत्तमनेन मन्त्रपत्नीकृतैकचरुमा
श्रांतेचरुमुच्चरेत् पुत्रीयं यजुकेरिष्यै प्रतिज्ञामाचरेदिति ततोऽसनंतरे कालेऽपांतेहोममाचरेत् साई त्रिंशत्सहस्राणि
जपाप्रोक्तेन वर्त्मना पूर्णाहुतिं सपत्नीकयजमानसमन्वितः कुर्याच्च याग घृतेन वह्निं संवर्तयेत्ततः मन्यहं ह्रजयेत्तं वदे
वताकारसहितं प्रतिज्ञानि विज्ञकान् कान्तस्वध्ययनहिजान् संतर्प्य द्विजान् तेन विमक्षकेन साधकः तेभ्यश्च दक्षिणां दद्यात्
प्रेषितं वरं चक्रं विदध्यादाचार्यं ततो वर्णीश्च पंचभिः नवनाभेप यात्रा शोभवद्भिः कुम्भैस्ततो दिशि हेमान्वादृश्यतां मासान्काल
शांतेवशोभनतान् तालितान् स्वमनन्ताक्षपितान् कलशाकलान् मध्यादिमन्ददक्षिणतः पदेषु नवसस्मरन् ग्रहान्नवगन्
तोदीक्षाविधिवत्स्थापयेन्नुतान् सूर्यादिकान्ग्रहांस्तान् पूजयेच्च पृथक्पृथक् दीक्षोक्तेन विधानेन प्रत्यहं दिवसत्रयं दि
नान्तान्पूजयेत् सूर्यं ततश्चाष्टग्रहानपि । सूर्यांतकुंभतोयान्नजलान्यत्र वान्यतः कुंभेभ्यो नित्यमंत्रैर्मंत्रात्स्वयंणीवीज

विधा·२९
व·
६८१
681

काः चतुर्थ्यंतानमंत्रान् अमृपकुंभांभस्मा पृथक् आवाहयेत्ततान्सर्वान्नासीमान्तररान्स्वान् स्थापयेन्मूलमंत्रेणसा
धकः स्वयंसमसरान् यथाज्ञेष्टां वतृन्यतीश्चतवेदिपिधापयेत् अन्यकुंभांभसा पात्रपकं च हुतसंपदा· आचामेन्मूलमंत्रेणस
र्वानेतान्स्पृथक्पृथक् वरूपवेद्धोमवक्ष्ये कथ्यते स्यविधिः शुभः क्षालयेदस्तुतो पूनहेमं चरुमनेकधा· होमाग्नावादधीता
न्प्रजापतिमनन्तस्मरन् मूलेनकपिलादुग्धं क्षिपेत्तस्यचतुष्टयं तथा हेमतिकश्चैतधान्यतो हस्ताविकुतान् अवतानप्र
स्यसंख्यातान्क्षालितानतीर्थवारिणा· कपिलायास्तु गोमूत्रेगोमयैः पयसातथा· दध्नाहूतेनप्रत्येकं त्रिस्त्रिः प्रक्षालये
ध्रुवं मूलमंत्रं जपेत्स्पृष्ट्वा सहस्रं हेमपात्रकं· तत्रसंपूजयेद्देवं कस्योक्तविधिनारविं तास्कदेवमयान्ध्यानाच रामेध्येत्तुनिः
क्षिपेत् हेमपात्र्यां चमूलेन हस्ताभ्यां तन्न्यस्यस्पृष्ट्वा शतं सहस्रं प्रजपेत्तन्मंत्रं फलत्रयोपरि· पूजयेत्सर्वं वस्त्र भास्करलोक
भास्करं निर्माल्यादिच रोत्तस्माहृत्य कन्यायांथ मंत्रवित् कस्यो कन्यासजातानिव रैरवप्रविन्यसेत् अभियारं हूतेनात्र मूलेन।
स्नम्रचविधा· अवतार्यास्यच मंत्रं स्पृष्ट्वा सहस्रं च मंत्रं जपेत्· व्याहृतीभिः पंचवरुणानमंत्र्यैचततःपरं प्रजापतये स्वाहा
तिअर्थेन्द्रादिभ्यप्व चः तदस्तेभ्य अप्रत्येकं भास्करेभ्यश्चततथा· तद्रूयात्पंचमांशेनसहूतेनचरोस्तः नवनावांतरेमध्येपूज
येत्सर्ववस्त्रं संस्थाप्यपूजयेत्तद्देवं सर्वोक्तवर्त्मना निर्माल्यंहरेततःकृत्वाग्रहानष्टौततोयजेत् दिक्पालान्पूजयेत्तेभ्यश्च
सान्नं बलिंहरेत् ततोपसर्प्य निर्माल्यं चरुमन्त्याप्यमंत्रवित् विप्राशीर्भिः पंचयोमपुरःसरः आचार्यप्रजातेनोदाब्रवत्प्र
त्यधिदैवतं रुद्राधिदैवतं रमादिदं भास्करदेवतं गृहाणभेक्ष्यपत्नीभ्यो विभज्यास्मो निवेदयत् पुत्रान्भज्ञीतपुत्रा पिपंच
ग्रामान्यथाकृता· भक्त्याचामयेत्पुरेतेदत्तकाहविधायच· पुनराचम्यतेसर्वे गुरुपादाब्जद्वये· तिपतेत्पुरमाउत्था।
पयेदिदंपूर्वं समंत्रवित् पित्रादिगुणावन्सर्वं लभधम तितेजसं दीर्घायुष्यमहासत्वसदालक्ष्मी निषेवितं जितशात्रुकुल

दीप्तिकुर्वंपरं विद्यानांपारंगदातारंगजवाजिनां भोक्तारंवसुधायाश्चपशमाक्रांतभूतलं इत्याज्ञयाशिवंमूर्द्धिप्रणमेच्चपुनः पुनः
पतन्स्त्रीपयत्नस्सप्रतिकार्य्यंनिवेदयेत् गुरवेदक्षिणांदद्यात्सुवर्णंभाषितंतथा· गावोमहिष्योहयभाश्च स्वस्त्रोससजादयः संपन्ना
पणवृक्षार्थांउद्यानवनशोभिताः ग्रामाग्राममुखगोपुराये स्वर्णंयंत्रमानकाः भूषणासनशय्यादिधनधान्यालयानिच· तान्य
त्रयावत्तयेनतावदस्मैनिवेदयेत् आचार्य्यप्रणतिंकुर्याद्ब्राह्मणैः सहितः स्वयं ब्राह्मणान्भोजयित्वाचदीनानाथान्रोगपीडितान्
यजमानसपत्नीकंशांतिकुंभोदकेनच अभिषिच्यांतिकस्तस्मिन्प्राकारागारकेतस्समालयं यजमानस्त्रियपश्चात्तावद्यावत्कुसुमं
स्थिता· पुष्पवत्यामथैकस्यांमहेंद्रादेश्चियंभजेत् विशुद्धमंडपाख्याकः शुद्धवस्त्रस्रगंधस्रक्· चारुसर्वांगभूषाढ्यः सुगं
धिकृतलेपनः कुंडलादिविभूषावानपृष्टतोयतस्सन्नभूत् स्त्रियासक्तिमानायांसिवेदंभोटच्छ्वजः स्त्रिकेरनस्पयाश्चिष्टेति
स्पृतांदंपतीनांणां स्वयंविनातथानारीकर्त्तव्यापन्नतः स्तनैः संभोगोपिनिपीड्याचयतोशक्तिस्वपेनिसा· उत्थाययावामनस्तोहिस्पृ
ष्टवक्षोवमाश्रितो स्नायेतांचैककनाभ्यांगोद्वर्त्तवावामयेत्स्थक पयः पीतायथावांछप्रमानतांबूलमाचरेत् नारीहरीतकीभक्ष
त्यातः कुंकुंससंपुतः पर्वचन्नौशयीयेयथायावत्षोडशवासरान् देवपुत्रोभवेत्तत्रनात्रकार्याविचारणा· आषोडशादिनानन्यान्
स्वकालंविद्धिधाः दिवावानिशिवाजातेपुष्पभागेभगाद्रजे· तास्मृतस्तोतिशास्याज्याः स्तांतुतुचतुर्दशके· दिनेतुपुष्पेरेचां।
तेस्तांजस्यांतुवमेहनि· आद्याश्चतस्रोनिद्यास्ताभ्यंगमस्तास्वगर्हिताः समरात्रप्रसिंचेत्पुत्रार्थीप्रोक्तवर्त्मना· आद्योदिवानिषे
वेतयदिगर्भोभवेदपि· स्वल्पायुरस्पवचेतोदाहमोहरुजाकुलः द्वितीयेंडुःखभोगः स्यात्तृतीयेरोगवांस्तथा· चतुर्थेपंचपंचा।
शाहिनानीहसजीवति: षष्ठेषष्ठंवारायावर्षाणीहसजीवति· अष्टमेसप्ततीन्वार्षान्दशमेशीतिवत्सरान् द्वादशेनवति।
साष्टान्षोडशेसाष्टकंशतं रात्रकालेपिकथ्यंतेसंयोगार्थीः सगोपिताः प्रथमेघटिकाकालेयोगाद्गर्भोयदाभवेत् अस्सा

विद्या २९
व॰
६८२

682

पुत्रत्यशक्तिश्चत्रिंशद्वर्षाणिजीवति॰ चत्वारिंशद्वितीयेपिपद्मेऽपिवर्द्धते॰ एकैकपंक्तिभागेनयावत्सामेशतंपृथक् नंदायांमदभा
ग्यः स्याद्भद्रायांभास्करोपमः जयायांविलसद्वर्णःशोभिक्तायांनिर्मलोयमः पूर्णायांपूर्णलक्ष्मीवान्विद्वान्भवतिधार्मिकः कु
जेकुजादिकंदेहेसहितस्वर्वद्भवित्तवान् बुधेविद्वान्बुधैर्दीनोधर्मकर्मरतः स्मृतः गुरौगुरुमतिः श्रीमान्बहुभोक्ताजनप्रियः
शुक्रेमतिः सितातोषः सानंदस्त्रीजनप्रियः शनौस्थिरमतिः पापारोपणः परमर्षणः स्वांकोशवशालोकबहुपुत्रोरु
जाकुलः चंद्रेसुंदरदेहः स्याद्बुत्रवान्धार्मिकः सुखी पंचपर्वसुयोजातः सभवेत्भास्करोपमः सार्वभौमोभवेद्भूमौ पंच
म्याममुत्तरेम्भगोपुभसिध्यम्ततान्देगभाद्राजेश्वरोभवेत् विद्दितुष्टेषुकालेषुयावज्जीवंरुजाकुलः तथा॰ मनुर्वह्निस
मारूढोमस्तकेनचसंयुतः वर्णांछोमनुराख्यातः सत्यामविजयाभिधः मनुः ओंकारः वह्नीरेफः मस्तकअनुस्वारः एतैः
रौंइति॰ वर्णाङ्कारः अद्यायासंज्ञिभिः ओंक्ताजगायत्रमानवः ज्ञामायेरगमदिहमनोरस्यदिनेशितुः पद्मयुग्मंवराभी
तीर्दधानंकरपंकजैः रक्तपद्मस्थितंभानुंरक्तंध्यायेत्त्रिलोचनं न्यासपूजादिकंसर्वंमंत्रराजविधानवित् अर्द्धपूर्वादिनंक्त
तास्तयामेविजयीभवेत् तथा॰ शिरोयुक्तंविलसत्पदंचंद्राजिक्तान्वितामनुः आत्मनोऽभवणीयमजयाद्योविषापहः
शिरोयुक्तंविलसत्पदंविंदुयुक्तोहकारकः चंद्राजिक्तान्वितः विसर्गयुक्तःसकारः तथा॰ ब्रह्मामुनिः समदिदेवागायत्रंछंद
उच्यते देविषद्वंदेवतासपरमात्मासमीरितः षडदीर्घभाजाचहसाविदध्यादंगमस्यवै॰ रक्ताब्जकांचनेनिभंपुराट
कयुक्तेर्दरभीतिवरदंदधदंबुजस्थं॰ गौरीहरांककेलितंवपुराश्रयामः सोमाग्निरूपमतिशांगिरिजार्द्धभागं पूर्वादितेय
जेत्पीठेदीप्तादिपरिकल्पिते॰ तत्रदेवंयजेन्मूर्तिमूलेनाकल्प्यमंत्रवित् पूर्वंसंगेयंजेत्मंत्रीदिग्दलेषुप्रपूजयेत् क्रमादंगं
चहृतदनरघस्वाहरंतथाविदिग्दलेषुचाभ्यर्च्यार्च्यजगदाख्यातः परं॰ गोजाश्रम्याद्विजावापितानोलोकस्वरान्वहिः व

२८

ज्रादीनिततः पश्चाद्यजेदन्नदिनं सुधीः अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि ब्रह्मणे
ऋषये नमः मुखे देवीगायत्रीछन्दसे नमः हृदि परमात्मने देवतायै नमः इति विन्यस्य मम मोक्षार्थे विनियोगः इति कृताञ्जलिः कृ
त्वा · ह्रां हृदयाय · ह्रीं शिरः ह्रूं शिखा ह्रैं कवचाय ह्रौं नेत्रत्रयाय · ह्रः अस्त्रं · इति करषडङ्गन्यासं कृत्वा ध्यानाद्यर्घपात्रादि
गदलेषु देवाद्यादिप्रादक्षिण्येन · अनन्ताय वासवे नैरृताय · वरुणाय · विदिग्दलेषु · अजायै · गोजायै · इन्द्रजायै · अद्रिजायै · इति सं
पूज्य लोकेशाचीदिशां वक्रज्यादिति · तथा · जपेद्द्वादशलक्षं ततो दशांशहवनं तथा · सर्पिरक्तेन हविषा तर्पणादि ततश्चासेन
सर्वोदितेन विधिना सूर्यायार्घ्यं निवेदयेत् कृत्वा सन्निधिपयमन्त्रं वभवेन्मध्ये मन्त्रमूलगोन्यस्यास्योपरि तोयपूर्णकलशं।
मम्यक्रियायास्य च वेके वामकरेण मूलमन्त्रजमेतवाह्येन सञ्जप्याथ शान्तस्त्रयामयमिति स्नात्वाभिषिञ्चेत्तत साध्य
तेन भवेन्नरो विगतभीः सर्वत्र वीतामयो दीर्घायुश्चाविषद्वयेन रहितो योऽपि च सौभाग्ययुक् तेनैव प्रजपन्करेण करकेस
मध्यविधयाम्यतीर्थतलेर्विषाणि निक्षिपति विषयाकालकूटं हरेत् अथवा मनुमन्त्रं संजपेत् स्वकरे विषिमृद्दं निमृद्य तान्नियायततः
सम्यक्सकदष्टमपीहनरं प्रतिमोचयते सविरात्मनुना · संचिन्त्या शुभ्रमयाकुरहृद्यगलत्पीयूषधारासमुत्तं वीजं प्रातगतेततः
सततस्तथा संभाषितं चादिसं मंत्रस्यास्य कृतीजपेन्मनुमिमं त्वद्रामयमूपरभूतायुस्त्वरीति सर्पजातविकृतिं हत्वा सर्व
जीवति शीर्षवंद्रविभिः स्वतः स्वतः स्वयं हृसारूपं मनुतत्त्वोभ्यापथ्यं सवै विमूलषीनेत्रातततः स्नातंव · यामृतेन विचिंत्यता
मन्त्रमिमं संजप्य धीमान्कृती रोगापमृत्युकालकूटद्रवितोन्मादान्वान्महरेत् आकाशान्तरचंद्रखण्डविलसन्पीयूष
धारार्चितं मज्जान्तं संगताईचंद्रयुगलशोद्भूतभामामुहुः एवं साधकसत्तमस्य सततं ते दाहाग्निभूतामयी कृत्या शत्रुकृताः
प्रयाति विलयं योगः परोयं स्मृतः तथा · वियत्क्रशानुसंतताभ्यामनुः षड्बिन्दुभिर्युतं मार्त्तण्डभैरवो मंत्रो भजतां सर्वसिद्धि

विद्या २९
व॰

६८३

683

दृः वित्ततः हकारः क्षशान्तः रेफः मांतोपकारः मनुरौकारः षष्ठहृकारः रेंद्रः विंदुः एभिः पिण्डितं वीजं ह्रौं इति सिद्धं भवतिः मध्यगो
विंवमन्त्रोयं सर्वेष्टफलदायकः दांताग्नमुस्तनभोगे स्थविंव वीजमुदाहृतं दांतः धकारः अग्निरेफः अन्तिरकारः अनमो गंविंदुः
तेनध्रिंइति मंत्रान्तरेन दांतदहनने त्रेंदुसहितं तदुदीरितं दांतंठकारः दहनंरेफः नेत्रं रकारः इंदुरनुस्वारः तेनठ्रिंइति विंवम
इतं यथोपदेशं जपः ब्रह्मा ऋषिर्निहछंदः मार्तण्डभैरवोदेवता ह्रंवीजं विंदु शक्तिरिति वदंति तथा मूर्तिः पंचसप्तदिशाः
सूर्यभास्करभानवः रविर्दिवाकरश्चापिन्यसेगाः अंगुलीषुते मध्यमांगुलिमारभ्य कनिष्ठांतं न्यसेत्सुधीः नारायणीये
धेतेक्रमान्पमेत मध्यमांगुलिसितितर्जन्यंगुष्ठानामाकनिष्ठासु पंचमं त्वैः अकाराद्योकारांतैः स्वएवि पृथैर्यकेनानेनसंयुताः शिरोवदनहृद्गुह्यपादे
वसानिकाः इति नारायणीयोक्तं ततः षडंगानेत्रांतं कुर्यादीर्घयुक्ताण्डनाः ततस्तेनैववक्तुवीतव्यापकमंत्रविन्मः अन्ये त्वाश
न्यासानंतरं नेत्रन्यासः कार्य्यः अन्ये केचिद्दीर्घयुक्तेनवीजेन नेत्रांगानि विन्यसेदिति शारदातिलकवचनात् नेत्रांतानि
पंचांगानि वदंति तन्न षाम्यवोंगानि षडितिनारायणीयवचनात् तथा स्वर्णाभीतजयानिभंत्रिनयनं सुकालसद्वाविंणा
स्वहंमादिगुणणस्तथाजपवटीपमंचशक्तयाक्रमो हस्ताद्भिर्दधतंकपालममलं सहस्त्रमालिंगितं मार्तण्डमगीवहंरम्यम्
ध्यायेच्चवेदाननं दत्तोढीदिवनारिवामोद्दादिपमादिवनादिक्षेयाति वेदाननं चतुर्मुखं त्रिनयनं प्रतिवक्त्रमिति शेषः अष्टवाहं
हिषद्कात्तमिति नारायणीयोक्तेः स्वर्णाभीतं रविमिति नारायणीयोक्तेः नवशक्तिसमायुक्ते पीठे चोच्चाकर्णिके अवीन
सर्वबन्धागम्भजनंनेत्रमीशगं नारायणीये न्यसेदुषांप्रभामध्यांप्रत्तांदिच्छज्ञवर्णिके दाण्डिदीर्घस्वनादिवर्गराचाद्येयततः
इतितथा हृज्जयेसवग्रहानष्टौलोके शांश्चतथावृधैः अथप्रयोगः तत्रप्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासांतेमूलेनप्राणायामत्रयं

कृत्वा शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः मुखे त्रिष्टुप्छन्दसे · हृदि श्रीमार्त्तण्डभैरवाय देवतायै · गुह्ये ह्रं बीजाय · पादयोः वैं शक्तये नमः
नाभौ रं कीलकाय नमः इति विन्यस्य प्राग्वद्धृति योगमुद्रामध्यमयोः अं सूर्य्याय नमः तर्ज्जन्योः इं भास्कराय नमः अंगुष्ठ
योः उं भानवे नमः अनामिकयोः एं रवये नमः कनिष्ठयोः ऐं दिवाकराय नमः शिरसि · अं सूर्य्याय · मुखे ह्रं भास्कराय हृदि
उं भानवे गुह्ये एं रवये · पादयोः ऐं दिवाकराय · ह्रां हृदयाय · ह्रीं शिरसे · ह्रूं शिखायै · ह्रैं कवच · ह्रौं नेत्र · ह्रः अस्त्राय इति करयोः
कनिष्ठान्तं हृदादिषु नेत्रान्तं च विन्यस्य मूलमन्त्रेण व्यापकं विन्यस्य ध्यानादिपूजोपचारान् प्राग्वद्गानि संस्पृश्यात्मनी ध्यानेन संह
त्य प्राग्वद्धृत्य ह्यान्तं संपूज्य लोकेशाद्यादि सर्वं प्राग्वत्कुर्य्यादिति तथा लक्षणं त्रितयं मन्त्री जपेद्धोमं च विधिवत् यो मध्यांगं जुहुयात्
स्पर्शांशेनोत्पलैः शुभैः त्रिमधुक्तैस्तर्प्पणादि कुर्य्यात्सिद्धानि मन्त्रराट् एवं सिद्धमन्त्रो मन्त्री कास्य कर्म्माणि साधयेत् सर्वं
चार्घ्यदानं च कुर्य्यान्मन्त्री समाहितः चतुरंगुलसंभूतैः समनोभिः श्रियं लभेत् लक्षं हुनेच्च शाल्यान्नं तिलविल्वोर्ति ध्यानभोक्तु
राजानं वशयेत् क्षौद्राक्तं जपाकुसुमहोमतः जुहुयाल्लोहितलिंगेश्वलभ्यते वा विक्रतार्थदान् एवं यः साधयेन्मन्त्री न स प्रविघ्याय शो।
वलं पुत्रान् लक्ष्मीं श्री सौभाग्यं सर्वदा विजयी भवेत् हृत्तमस्य संपुटे नहंदे ष्ड स्वे हृत्त युग्मके अष्टासकं कलासंच विधानेन लि
याते तलिखेत् क्रमात् हृत्तहृदय महासौरं गायत्री शिरसा सह: अष्टस्वष्टान्नग्रसे दिं इन्द्रादीन् देवतास्त्रपि कलासु षुस्वराः प्रोक्ताः
श्रींह्रीं च विलिखेत् क्रमात् सौरचक्रमिदं प्रमाद्याण्डुरोगापवर्हतं वंध्यानां पुत्रजननकं स्त्रीणां सौभाग्यप्रदं राज्ञां विजयदं सम्या।
रोगिणां रोगनाशनं किं वहुक्तेन विधिनाहृतं तत्र ले विलयेदं उद्यत घर्मिव मुक्त श्रीरोहन्नुत्तरादिवं हृद्रोगमम राकोनेसह
र्य्यन्ति हरिमापदञ्चनाशाय शाह्यानं महासौरमनुमंतः हृत्तमित्यादि नास्यो कानामपसर्प्यः हन हन तान नमः यमसाध्य
प्रणवं विलिख्य तत्हरित्त्वसेगायकेरमिति वहिर्दं तत्र दये महासौर विशिरसा सह गायत्री च विलिख्याष्टसकोणगु सौराष्टक

वियाः२९
व.
६८४
684

रमालिख्यतदग्रेषु शशाङ्कादिवीतान्यालिख्य षोडशदलेषु स्वरांस्तदग्रेषु श्रीं श्रीं इति वीजद्वयं प्रत्यग्रं लिखेद्धेतद्यंत्रं मुक्तफलदं भ
वति महासौरस्य मंत्रस्तु उच्यन्ते यमित्रमहस्त्वारोहन्निति प्रोक्तो वैदिकमंत्रः श्रीसारसंग्रहे चंद्रमंत्रं प्रवक्ष्यामि मंत्रिणां हितका
म्यया सपन्नदं चतुर्वर्गफलदं सर्वसिद्धिदं व्योमादिमनुसर्गस्थो विंद्वयुग्भृगुस्मयतः रविरामनहत्ताच्यो मरुद्दीर्घविषस्तथा
कलात्यपुरुक्षुषड्रेणीयसोममंत्रउदाहृतः भृग्विंदुमन्विंदुत्वेणुसपरेजमहविरे व्योमादिसकारः मनुस्वरोओकारः विंदुरनु
स्वारः तेनसोंइति भृगुः सकारः सयओकारः तेनसोइति रविः मकारः आननहंत्तआकारः तेन मामरुत्तपकारः दीर्घोत
विषम अंत्यकलाविसर्गः तेनमः इति प्रकारान्तरेणादीनं उक्तं भृगुः सकारः अवुतकारः मनुरैकारः इंदुखण्डः अनुस्वारः
पतेः सैं इति वीजतद्देतिऋषिर्भृगुः पंक्तिश्छंदो देवता चंद्रमाः स्वतः सदीर्घैस्तिजवीजेन षडंगानि मनोः क्रमात् एवं विन्य
स्य मंत्रज्ञो द्विजराजं विचिंतयेत् श्वेताब्जस्थः स्फटिकरजतप्रोल्लसत्कान्तिरुच्चैर्मुक्ताहारः प्रविलसिततनुर्नीलकेशोग्रपु
ष्पः हस्ताब्जाभ्यां कुमुदवरदे धारयन्नः शशांको भूत्यै भूयादभिमतरमास्मे चकोयत्कलंकः वामदक्षाभ्यां कुमुदवरदे पीठे
यमीदिभिर्युक्तो गदितैपुरिक्ष्जपच चंद्रमण्डलपद्मततैततः सम्पूजयेद्विभुः पक्षेयादावार्घ्यमुक्तः राकाकुमुद्वतीनंदा सुधा संजीव
नीक्षमाः आप्यायनी चंद्रिका च ह्लादिनी नवशक्तयः पूर्वादिक्रमतो मंत्री तत्पगाः पूजयेदिमाः इति पीठशक्तीराहुः स्वायं
भुवे तु अमृता मानदा काज्योत्स्ना विमला व्यापिनी तथा विद्या च कान्तिका कान्तिः अवणानन्तशक्तयः अमृतान्तेकलात्मने संवि
त्पीठाय चैनमः सारसंग्रहे किंजल्केषु षडंगानि तत्त्वक्षीः पवित्रकाय जेतं ताराख्यायारोहिणी प्रोक्ता कान्तिका रेवती पुनः भर
णी रात्रिरार्द्रा च ज्योत्स्नाख्या च कलामताः सुश्वेताश्वेतवसनाश्वेतमाल्यानुलेपताः मुक्ताहारालंकृतांगाः पूज्याजलिपु
ताःशुभाः आपीनोन्नतवक्षोजभाराक्रान्तावलग्नकाः मंदनमंदगामिन्यः आणनाप्राप्तमानसः प्रसन्नचंद्रवदनास्स्

ह्लेंदीवरलोचनाः ग्रहानष्टौ दलाग्रेषु लोकेशांश्च ततो यजेत् वज्रादीनि ततो बाह्ये एवं पूजा समीरिता · ग्रहावार्य्यक्रमस्तत्र पूर्वदक्षिण
पाश्चात्यसौम्ययत्राग्रहेषु च · रविश्चादिर्गुरुः शुक्रः संपूज्याः साथ केरमी · आग्नेयादिषु कोणेषु भौमः संदाहिकेतवः चान्द्री बुधः सं
दःशनिः अर्द्धिराहुरितिस्वाय भुवोक्तः स्वनामाद्यर्णबीजकम् इति · शारदातिलके ततोनन्तमाद्यर्णबीजकाद्यादयोन्तेयाः अथ प्रयो
गः तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि भृगुऋषये नमः मुखे पंक्तिच्छन्दसे नमः हृदये श्री
चन्द्रमसे देवतायै नमः गुह्ये सौं बीजाय नमः पादयो नमः शक्तये नमः इति विन्यस्य प्राग्वद्विहितयोगमुद्रा सां सीं सूं इत्यादि करषडं
गं कृत्वा ध्यानाद्यात्मपूजान्ते मण्डूकादिकर्णिकान्तं योगपीठं संपूज्य क्रमं मण्डलं वह्निमण्डलं व संपूज्य पश्चात्सोममण्डल
अभ्यर्च्य सत्वादि पूरनत्वार्चान्ते हृद्दलकेसरेषु सोमाद्यादिषु दक्षिणेन मध्यान्ते राकायै · कुमुद्वत्यै · नंदायै · सुधायै संजीविन्यै ·
त्नमायै · आप्यायिन्यै · चन्द्रिकायै · ह्लादिन्यै · इति संपूज्य दिग्दलाग्रेषु रवये · बुधाय · गुरवे · शुक्राय · कोणदलाग्रेषु · भो
भौमाय नमः मंगलाय · सप्तहवे केतवे इति संपूज्य · लोकपालार्चादि सर्वं प्राग्वत्कुर्यादिति · तथा वर्णलक्षं जपेन्मंत्रं गुरु
याप्नत्सहस्रकं हविषा हुत्वा मितेन तर्प्पणादि ततश्चरेत् ततः सिद्धो भवेन्मंत्रः साधकस्य न संशयः एवमुक्तप्रकारेण संसिद्ध
मंत्रवित्तमः चन्द्रशिरसि संचिन्त्य जपेन्मंत्रं मतन्यधीः त्रिसहस्रेण लभते राज्यैश्वर्य्यमकिंचनः लघुमिष्टं विद्याधीशो वा रो
गे च दारुणे · शत्रूत्यादित कृत्यासु कामलाद्यामयेषु च · अयुतं प्रजपेन्मंत्रं तत्क्षणात्ति रविरोगाद्भवेत् हरिणीमाद्याय यथाशक्ति जपे
न्मंत्रं जितेन्द्रियः सौभाग्यारोग्यसंपत्तिभाजनं मनुजो भवेत् ऐन्द्रवारुणगं बिम्बं शीर्णमात्मानं त्रयं बुधः लिखेन्मण्डलकं कृत्वा
तिथीदेव्य श्रीमेखयं मध्यस्थे मण्डले न्यस्य पूजोपकरणानि च अन्यस्य मण्डलेयम संयुतं सर्वं वर्धयेत् विधूत्ततो से प्पूजा
तयात्रं संस्थाप्य हरयेत् गृहगोपयसा मंत्री स्पृशन्यात्रं मनुं जपेत् अष्टाधिकं शतं पश्चाद्राकायामुदये विधोः राकायां पौर्ण

मास्यांचन्द्रायविद्यामन्त्रेनाद्यादर्घ्यंयथाविधिः एवमर्घ्यविधानंयः करोतिप्रतिमासिकंप्राणमासादीप्सितानर्थान्लभेत्तावत्सं
शयः लक्ष्मीचमहतीपुत्रान्सौभाग्यारोग्यसंपदः कांतिवशेप्सितांकन्यांसत्कीर्तिंलभतेततः तथा· विद्येविद्यामालिनीयु
क्तचंद्रिणेपनेचचंद्रप्रक्· मातृविशिरोंतस्ताराद्याविद्यामन्त्ररयंततः विद्येविद्यामालिनीस्वरूपे·चंद्रिणिस्वरूपे·चंद्रस्वरूपेमातृवि
शिरोंत्यः स्वाहांत्यः तथा· यंत्रसारेषट्कोणकर्णिकायांस्वयरपरिललनारमसेषुमंत्रषट्र्णवाष्टयंत्रेस्वरयुगललसत्के
सरेयुक्तमंत्रार्णा· विद्यामंत्रस्यकाद्येर्दंतपतिपुर्णाश्रस्याद्वंबीजमर्कैःपत्रेसोमस्यकांतिद्रविणस्तुतयशाः श्रीप्रदंहेडहारि
प्रसाद्यः अष्टदलकमलेकर्णिकायांषट्कोणमध्येप्रणवोदरेसाध्यंस्वबीजंविलिख्यषट्कोणेषुसोमस्यषडक्षरमंत्र
सैकैकमक्षरंविलिख्याष्टदलकेसरेषुस्वरोद्विशआलिख्याष्टदलेषुविद्यामंत्रस्यप्रणवरहितान्षोडशवर्णान्द्वशोविलिख्य
वहिर्वृत्तयोरंतरालेकादिक्षांतवर्णैरावेष्ट्यवहिश्चतुरस्रकोणेषुवंबीजंविलिखेदेतदुक्तफलदंभवति· अथभौममन्त्रवत्स
सर्वरोगनिवारणं सविद्यायहृदयप्रोक्तेंगारकायहृदंतिकः अष्टवर्णोमन्त्रःप्रोक्तोगुरुकल्पमनीषिभिः संविद्धायहृदयअश्रेर
ति·गारकायस्वरूपेहृजनमः अष्याख्याब्रह्मगायत्रीभूमिपुत्राःसमीरिताः अंगषट्कंवास्यमनोर्निजबीजेनसंमतं नमाम्य
गारकरंरक्तांवररविभूषितं जानुस्थवामहस्ताभ्यांसाभयेनतरपाणिक शंश्वत्यादिवद्रंगकं· बुंडे·नेबुधशाखुवदद्यातः षडर्णा
कः ॐ·तंबुधशाहेः·बुधायहृजनमः बुधमंत्रस्यसन्त्याद्याब्रह्मपंक्तिबुधामताः षडंगानिस्वबीजेनविन्यस्यैवंविचिंतयेत् वं
देवबुधंसदादेवपीतांवरस्त्रभूषणं जानुस्थवामहस्तादासाभयेनतरपाणिक प्रजपेद्वर्णसाहस्रंदशांशाज्जुहुयाद्धुतेः अथवं
नस्यवृष्यदितंज्ञातव्यंमुनिविनेमैः हेंबृहस्पतयेहृच्चचस्यवर्णाख्यरोमंत्रः अष्याख्याब्रह्मसमानुष्टुप्गुरवोस्यसंकीर्तिताः अंगष
ट्कंदीर्घषट्कंस्वीयबीजेनकल्पयेत रत्नस्वर्णाष्टकादीनिदद्यात्याणंवुजाकिरन अन्यादव्यावल्लराशोतित्थयोमरसङ्गुः

जपेदष्टसहस्रं तत्तत्कृतं हविषा हुनेत् हुताकेन षडंगे श्रृग्रहाशापायुधैर्यजेत् ध्यानापूर्वोक्तमार्गेण समाप्तीतोन वापरे जपेत्सम
दिनवक्त्रोपीनपुष्पैर्हुतं सुतैः यवंदिनानां त्रितयं बाहुनेनमंत्रवित्तमः स्वर्णवस्त्रादिसंसिद्धिर्भवत्यस्य न संशयः वक्ष्ये मेदं हि शुक्रा
याश्च भायो हृदयांतिकः शुभाघः शुंवसंमेदत्यादि हृदयं नमः मन्यायाब्रह्मा विराट् शुक्रामंत्रिभिरीरितः पदैः षड्भिः षडं
गानितितो देवं विचिंतयेत् शुक्रं तमाम्यापणस्थं शुक्रोभकरभूषणं स्वर्णभामो रत्नधारो विन्मुद्रांतकरद्वयं श्रमुते प्रजपेन्मंत्रं
महस्रं जुहुयाहुतैः अंगग्राहाशेषदेति चतुरावरणं यजेत् शनैश्चराय हृदयं रामाय श्वाष्टवर्णकः मन्यायाब्रह्मगायत्रश्शनैश्च
रस्समाहृयाः बीजेनैव षडंगानि विदधीत विवत्नणः विवत्नणरस्नुकेः षट्दीर्घयुक्तान्वीजस्य सूचयन्ति वंदे शनैश्चरं वक्रोद
हृतीलविभूषणं वामजानस्थतद्रुस्थं माभयान्यकुरांडजे जपेद्दत्तारेसाहस्रं तद्दशांशं हुनेत् हुतैः षडंगग्रहदिक्पालमा
श्रुधैः परिपूजयेत् राहवे तमोतोयं राहुमंत्रः समीरितः षड्गणैः स्वीयबीजेन षडंगानि प्रकल्पयेत् मन्यायाब्रह्मगाय
राहवः सप्तदाहृतः वंदे राहुं धूम्रवर्णमर्धकायं कृतांजलिं विकृतास्यं रक्तनेत्रं धूम्रालंकारमन्वहं जपहोमार्चनार्यं च
पूर्ववत्परिकल्पयेत् पूर्ववद्गणसाहस्रं हुतहोमतद्दशांशा ग्रहाशाधिपतद्रायुधैरिति केकेतवे दिवकेतुमंत्रः प
डर्णकः ब्रह्मामुनिर्मतः छंदः पंक्तिः केतुश्च देवता पूर्ववत्स्यादंगषट्कं ततः केतुं विचिंतयेत् पूर्ववत्स्वषट्दीर्घाढ्यबीजेन
वंदे केतुं हलस्ववर्णं कलस्ववस्त्रादिभूषितं वामोरुन्यस्तहस्तमाभयान्यकराबुजं जपहोमार्चनादीनि पूर्ववत्परिकल्पयेत्
रतिश्च नमो मादीनां पुरस्तान्नानामंत्रप्रकरणे वक्ष्यामि अपि सूर्यमंत्रसंप्रयोगोपयोगितया प्रोक्ताः सोमकण्यार्थे नत्तप
चापन्तं नांतर्गतत्वेतेति प्रपंचसारे अथामि मंत्रान् खिमंत्रानीविलार्थसिद्धिकरान्प्रवक्ष्ये जगतो हिताय अष्टमादिक्
मीनपि सागभेदात्साचीविशेषान्सजपादिकांश्च वियतोदयामोर्धिसर्गयुक्तो भुवसर्गोमृगलांतषोडशाच इत्तभुंद

यिताप्रणवादिकोयंमनुरुक्तःस्मृतिहृदःकृशानोरितिवियत्तःहकारात्दशमःविलोमःभकारःअर्धीशाऊकारःसर्गोविस
र्गःताभ्यांयुक्तःतेनभूइतिभुवसर्गोभवःइत्यन्तरद्वयंस्वरूपंसर्गोविसर्गःतेनभुवःइतिपदंभृगुःसकारःलान्तोवकारःअवः
षोडशोविसर्गःतेःस्वइति·इतनभर्गदयितास्वाहा·प्रणवादिकःप्रणवादिःतेनसमाहारोयंमनुःतथा·भृगुरयितटोपि
घिन्नकेदोगायत्रीदेवताग्निरुदिष्टःप्रावोक्तानित्यंगानिहिशःसप्तकोश्वमेधाणीवाह्वोकानिसहस्राविषेहृदयायनम
इत्यादिप्रागुक्तानि·शक्तिस्वलिकपाशान्मोंकुशवरदाभयान् दधत्त्रिमखोपिमकुटादिविविधभूषावताच्चिरयायकःप्रस
न्नोवःसमर्च्चयेदशविविधहिभावसंपीताश्वेताहरणाकलाभव्रा·तीव्रास्फुलिंगिनीरुचिराज्वालिनीचेतिकृशानोर्नवशक्त
यःपीठेनतनयातःप्रागंगैरहमूर्तिभिस्तदनु·भूयश्चशतमतसखायेविधिनाथाहिरण्यरेतसंप्रयजेत् अथप्रयोगःतत्र
प्रातःकृत्यादियोगपीठन्यासांतेनमूलेनप्राणायामत्रयंकृत्वाशिरसिभृगवेऋषयेनमःमुखेगायत्रीछंदसेनमःहृदयेअ
ग्नयेदेवतायेनमःइत्यादिदीक्षाप्रकरणोक्तन्यासध्यानपूजादिकंकृत्वापूजांशंखसमापयेदिति·तथा·जपेदिममनुंमनुज्ञो
लक्षमादराद्दशांशतःप्रतिजुहुयात्पयोयसा·साज्येनसर्पिषेतितत्पूर्णादिकमपिशम्भवक्रयीत प्राज्येरष्टोईशनेप्रतिपद्दमार
भ्यसंत्रविदिनशःचतुरोमासानजुहुयाद्यथाक्रमात्रेणजुहुयाग्निलेःपृढेःधारामामाज्जायतेमहालक्ष्मीःकुसदेःक
न्यारेरपिजातीकुसुमैश्चजायतेमहासिद्धिःपलाशैःपुनरिध्मकेःसरसिजैर्विल्वैश्चरक्तोत्पलैईग्धावैहिहसंभवैः
खदिरजैर्व्यायात्तहतोऽइवैःहवीर्व्येश्वशमीविकंकतभवैरष्टार्धयुक्तःशतंनित्यंवाजुहुयात्मतिपदंमंत्रीमहासिद्धये·तारं
व्याहृतयश्चाग्नीजातवेदइहावह·सर्वकर्माणिचसकासाधयाग्निवर्धमनुःतारंप्रणवःव्याहृतयःभूर्भुवःस्वःअग्निस
हृप·जातवेदइहावहस्वरूपंसर्वकर्माणिस्वरूपंअग्निवर्धःस्वाहा·अत्रव्याहृत्यग्निपदयोःसंधिःतेनस्वरग्निरिमंत्रेपदि

नवं व्याख्यायाः पूर्वोक्ता मंत्रेणांगाकिपाणिभिन्नेन भूतर्नकरणभेंद्रियगुणाश्रयैर्जातिभेदैर्नैत्तदपि · भूत५करण४इंद्रिय ५
गुण३गुण२ अथवा शाक्तिकल्लिकदभोत्तमक्रमत्त्वमग भयवरान् · दक्षदमिताकल्पोवोवसरवनात्कनकमालिकाल
सितः अथवेत्यनेन पूर्वं मंत्रव्याख्यानोक्तरूपं वदन्माणोक्तरूपं वा ध्यायेदित्युक्तं प्रयोगः सुगमः वत्सरादेश्चतुर्दश्यादिनादा
देवदीक्षितः मंत्रं द्वादशसाहस्रं जपेत्समग्रयाधितः अष्टेयेदग्निमूर्तिलोके शक्तलिशादिभिः समिदाज्यममावास्या
परिशोध्य यथाविधि ब्राह्मणान्भोजयित्वाथ स्वयं भुक्त्वा समाहितः पारेभिप्रतिपद्येतेजुहुयाद्दर्भिनेतले मंत्रीवटसमि
द्रीहितिलराजिहविर्द्रजैः हुनेदष्टोत्तरशताहत्याहुनेदेकैकशः क्रमात् दशाहमेवंकृत्वातपुनरेकादशीतिथौ · शक्त्याप्रत
र्प्य विप्रांश्च प्रदद्याद्गुरुदक्षिणां सुवर्णं वासो धान्यानि शोभनं गावृसनर्णिकां पुनर्होमं रमंत्री सहस्रं दिनशो जपेत् विधिनेतिवि
धातुरयिमग्रजा सत्विरोणवमहासमृद्धिः धनधान्यसमृद्धिरत्नसुवर्णाथरत्नीगोमहिष मित्रकुराणि वत्सरं दीन्यादिभिश्चवश्शक्रप्र
तिपत् नत्सूर्वचतुर्दशणदीक्षाजयश्चश्रमायां समिदाज्यशोभनं प्रतिपदमारभ्य दशादिनावधिप्रोक्तप्रकारेणाहोमः सुगमसमन्यत्
अथवेत्यनेन श्लोकेन पूर्वोक्तपुरश्चरणमंतरेणापि मंत्रसिद्ध्युपायमाह पालाशैरित्यादिभिः श्लोकैः कामाप्रयोगानाह · प्रज
पेदथवा सहस्रसंख्यं दिनशो वत्सरं तो भवेन्महाश्रीः जुहुयात्सतिवा सरंशतार्धमाहविषाहैन भवेत्महासमृद्धिः पालाशैः कुसु
मैर्हुनेद्दधिहुनेत्तोद्रैः स्तुतैर्भएडलं नित्यं मासशाते स्तथैव करवीरोत्थैः समृद्धोहुनेत पुष्पैः सकपिलाहुतेन दिनशो व्युष्टो
सहस्रं तथा होतव्यं लभते स राज्यसटशील दक्षीयशोवामहत् वासन्तव्यं · तत्सर्वोत्तिष्ठशाद्दान्तरूपमुद्रिपदेपिंगलांत
निगद्यप्रोक्तार्थालोहितांतं पुनरपिचवदेदेहिमेदाक्रमेण भूयो ब्रूयात्तथादापयशाशिपुगलांतस्याचतुर्विंशदर्णाः श्लोकोम
त्रोविलेष्यतरणा सवर्समीप्रियातासठक्ष्यात उत्सर्वोत्तिष्ठशाद्दान्तं उत्तिष्ठेतिस्वरूपदेहिमदस्वरूपेदापयस्वरूपे शशिपुगल

विद्या२४
व॰
६८७

687

स्वाहाकारः त्र्यक्षायाः सर्ववदत्तमूर्तदिशान्त्रिकरणयुगलाग्नौः मूलमनन्ताथकुर्यादिदं गातिक्रमशएवमेवंत्रितः त्र्यत्नदक्षमूर्तपदि
मास्त्रत्रयः विरकरणाध युगले २ अत्रदिशाशाहेन महादिशानामेवग्रहणं आवेतोपि दिशाशाहोस्ति · भागुरिमते · वष्टिभा
गुरिरल्लोपमवाप्योरुपसर्गयोः आवश्वैवहलन्तानायथावाचानिशादिशा · हेमास्यत्युसरउमोदरभुवोनिर्यान्तिमस्याकृ
तिवर्षनधनधान्यरत्ननिचयानरोधेः सकैः मनतं ज्वालाप ज्ञवित्तसरोमदिवरभकान्तिसंभेदनवेदेषमर्मसर्वार्थमोक्षफ
लदं दिव्याकृतिपावकं जप्याज्वलज्ज्वमानमेत्रीमंदीप्तिमाथमनुमेत जुहुयाच्चतद्दशमांशतो हुतेसितैः पावकेदशांशेन ·
मग्रौह्नेनवहन्नूतिभिराशेषैः संयजेन्नदसैश्रपावकमितिमंत्रित सोगंधाद्यैरनादिनंतदुपहारैः प्रयोगः स्वगमः दिनाव
हारेमनुमेवमन्वहं जपेत्सहस्रं नियमेन मंत्रवित् अथ व्याप्तायेयशासेश्रियेन्नजाविमत्कायेयुकायेयुक्रमतिलस्थाप्रव
हितावनावे सूर्योदयकाले शालीन एड लेकेः सितेस्रपयसाकृताह विष्यान्नकंगधायैः परिहृज्यतेन हविषा सत्
म्पियेंडमहत्त्वं अत्यालालितमेकमेवजुहुयात्ययान्न्नैः साज्यैर्भवेन्नस्वसुतत्वविचारणीयं संवत्सराचनिकृत्तनमिदि
रायाः अष्टोत्तरशतं हविषा मंत्रेणानेन नित्यशो जुहुयात् षाण्मासादावातमो भवति न रोनात्र संदेहः शालीभिः शाली
भिः प्रतिदिनमष्टोत्तरशतं जुहुयात् यत्नतोत्यसमृद्धिः स्यान्मंत्री संवत्सरात्मात्रेण आज्यैरयुतं जुहुयात्प्रतिमासं प्रति
पदं समारभ्य · अतिमहती लक्ष्मीस्यात्तस्यात्षण्मासतनु संदेहः अरुणोन्नुनकृत्यले: शांतयोमधुराक्तैः मतहोतिवत्सरा
ई मन्त्रनाप्नश्वनादशाधिकं प्रजपेन्मन्त्रमहन्नतवलक्ष्मी जातीफलाशाकरवीरजपाख्यविल्वमायातकेसरकुरंटभवैः
प्रसूनैः पकैकशः शतमथोकपिलापयोक्तैः सम्यक्हतमर्च्यदहनेनचिरेणजंतु · आत्तर्थिकादिविषमज्वरकान्विमा
च्यात् गुणमहर्सं समस्त्रयं ईवीरउमताभिपयुगलैर्यावत्संपर्यंकं भमपिष्टजपहशाउमंत्र · पपामनुं पुनरमंचसह

स्माद्रंत्रमेकक्रियाद्ध्वरहरीग्रहैर्वैकृतत्री· पृथामिहृदयदक्षेभानुमालोक्यतिष्ठन्स्वजपंतचसहस्रं नित्यशो मंत्रमेतं सद्गुरितम
पमस्तरोगजातेश्चहत्वाब्रजतिनियतंसो त्वंवत्साराद्दीर्घमायुः मनुनामनुनाष्टधातज महमथप्रपिवेज्ज्वलज्ज्वलनदीपन
कृतं स्तुतमासतः षण्मासतः प्रतिपदंहुनेद्दितिवृयोष्टुवावत्सरं विनहवमररप्यसौभवतिवंदिरामंदिरं ॥ इतिश्रीविद्या
र्णवेएकोनत्रिंशत्तमाश्वासः ॥२९॥ अथ शैवमंत्रा उद्ध्रियंते ॥ तत्र श्रीनंदिकेश्वरमतं · कैलासशिखरासीनमर्धनारीश्वर
प्रभुं ब्रह्मोपेन्द्रमहेंद्राद्यैः देवैर्विद्याधरैस्तथा · दानवैर्मुनिभिः सिद्धैर्यक्षैरप्सरोगणैः हेरंबस्कंदमुख्यैश्च दिग्गणैर्भक्त्या स
सेवितं अत्रक्रीडारसास्वादलालसं परमेश्वरं क्रीडितोभुवनेशस्य जगदंबिकया सह · अनुयानाधिकारं तु देव्या नंदी।
नियोजितः क्रीडितः क्रमयोगेन जितं देवेन शंभुना · अनुप्रतापादेवेन शोक्तं नंदीजितं मया नवसत्याभियोगेन तुष्टोहं
वद भक्तितः वद किं क्रियतां वत्स यन्मेमनोसि वर्तते ददामि तन्न संदेहः प्रीतेन मनसा धुना · श्रीनंदिकेश्वर उवाच नेष्टा।
सि पदि मे देव जगतामीश्वर प्रभो वद मंत्रान् जगन्नाथ शैवान्त्रैलोक्यदुर्लभान् शैवान्सर्वमनुश्रेष्ठान्सर्वतंत्रेषुगोपि
तान् ईश्वर उवाच भक्तोसीति न मे किंचिदवाच्यं त्वयि सुव्रत · मूलमंत्रांगविन्याससपूजाकर्मसमन्वितान् दीक्षाभिषे
कमदितानधिकारपरान्वितान् उद्धारक्रमयोगेन सर्वकामफलप्रदान् समस्तेभूमदेशोत्तु गोमयानेपलेपिते षष्ठ्या
कारशोभाढ्ये गंधधूपतरंगिते विलिखेन्मातृकां तंत्र वर्गाष्टकविभेदितः स्वरैः षोडशभिर्वर्गः प्रथमः परिकीर्तितः पं
चपंचाक्षराः स्थानेष्वा · वर्ण्यो वृत्तरवरैः · वर्गाष्टकं भवेदेवं तेनो मंत्रात्समुद्धरेत् पंचमस्य तु वर्गस्य पंचमं वदेत् षष्ठवर्गा
त्तिसोवर्णः प्रथमाद्यः समन्वितः द्वितीयं वर्णमाख्यातं सप्तमस्याद्यमक्षरं · प्रथमस्य तृतीयार्णसमेतं तत्तृतीयकं च
तुर्थं सप्तमस्याद्यं द्वितीयार्णसमन्वितं चतुर्थवर्णमंत्रस्य सप्तमाद्यं तु पंचमे पष्ठपंचाक्षरो मंत्रः प्रणवाद्यः षडक्षरः यत्सा

विद्या·२६
व १·
६८८

688

धनाख्यमनेजाः शिवमाद्युरूपमाश्रयात् प्रणवरूपकं ब्रह्मलोधकः समुदीरितः पंचाक्षरमयानि स्युः पंचभूतानि सर्वतः भूतात्मकं
जगदिदं तेनास्य जगतात्मता· ऋषिरुक्तो वामदेवः पंक्तिश्छंद उदाहृतं सदाशिवो देवतास्य मंत्रस्य परिकीर्त्तिताः षडंगानि म
नोर्वर्णैर्जातियुक्तानि कल्पयेत् तत्तत्पुरुषाघोरसद्योवामेशसंज्ञकः मूलवर्णादिकाः स्युस्त्रिषु स्थानेषु घनेड्रितः सतर्ज
नीमध्यमानत्यानामांगुष्ठेषु चापरः अस्पृष्टं सम्यक् हृदि पंचवक्त्रेषु चापरः प्राकाम्यवारुणोदीतमध्यवक्त्रेषु पंचसु· ततः ष
डंगं विन्यसेदुत्तमांगाय यथाविधिः सर्वज्ञेनानित्यादिसमस्तु वायंते नादकीर्त्तितः स्वतंत्रशक्तिश्चानुप्तशक्तिस्ततः शक्तियुक्·
मूलमंत्राणि सर्वे स्युस्मे शक्तितिकेक्रमा षडंगानि मनोरस्य जातियुक्तानि मंत्रवित् कुर्वीत गोलकान्यासं वक्ष्यमाणे तदिके
स्थर· हृदि वक्त्रांशयोर्देवीः कंठे नाभौ हृदि पार्श्वयोः पृष्ठे हृदि ततो मूर्ध्नि वदने नेत्रयोर्नसोः दोःपत्संधिषु साग्रेषु विन्यसेत्तदनंतरं
शिरोवदनहृद्गुह्यमोरुपादद्वये पुनः हृदि वक्त्रांशजे कंठे मूर्ग्णाभाय वरे लक्ष्य वक्त्रांशहृत्पादोरुजठरेषु क्रमात्न्यसेत्
मूलमंत्रस्य वर्णाय यथावदेशिकोत्तमः मूर्ध्नि भालादृगंशेषु हृदयेन्तः पुनर्न्यसेत् पश्चादनेन मंत्रेण कुर्यात्स्वच्छ
पकस्तथौः गोक्षीरफेनधवलं रजताद्रिसमप्रभं वारुचंद्रकलाराजज्जटामकुटमंडितं पंचवक्त्रं धरेशांशुप्रति
वक्त्रं त्रिलोचनं शार्दूलचर्मवसनं रत्नाभरणभूषितं दक्षोर्ध्वहस्तेषु शूलं चदधतः करे· वामोर्ध्वहस्ते हरिणं दधानम
भयं परे सुप्रसन्नमुखांभोजं निविष्टं पद्मविष्टरे· ब्रह्मविष्णुमहेंद्राद्यैः स्तुतं भक्त्या सुरासुरैः विश्वाद्यं विश्वबीजं भव
भीतिहरं शिवं इति ध्यात्वा गणेशोक्तमानसैरर्चयेच्छिवं उपचारैः षोडशभिर्वाह्यपीठे समर्चयेत् पद्मं वसुदलं कृत्वा क
र्णिकाकेसरोज्वलं बहिरष्टदलं हंसं चतुरस्रत्रयाहतं चतुर्द्वारसमायुक्तं मंडले स्मिन् प्रपूजयेत् अनुमानसपूजादि पीठ
पूजान्तस्य प्रयोगप्रकरणे लिखितत्वान्नाद्यपुनरेव भयाच्चनात्र लिख्यते· तथा· एवं पीठं समभ्यर्च्य मूर्त्तिं मूलेन तत्त्वैः संस्था

प्यदेवमावाह्य तस्यां संपूजयेच्छिवं सर्वोपचारैराराध्य मध्येवत्सर्वतोर्चयेत् प्रथमे ष्टदले मूर्तीर्यजेत्तद्धृह्णादिकाः दिक्पत्रेषु ग
णाश्चेष्टमेयईशं समर्चयेत् पीनासितरक्तश्वेताभाश्चतुराननाः वराभयमृगान्वत्स परशुं विभ्रती करैः कोणपत्रेषु मध्ये च।
निवृत्याद्याः कलायजेत् निवृत्तिश्च प्रतिष्ठा च विद्याशांतिस्ततः परं शांत्यतीता च ताः प्रोक्ता तेजोरूपाः कलाः क्रमात्
अग्नीशासुरवायव्यमध्ये दिक्षु च पूजयेत् केसरेषु षडंगानि द्वितीये ष्टदले ततः अनंताद्यान्यजेत्सदेवाद्यादिप्रदक्षिणं अने
न सूक्ष्मनामा तु शिवोत्तममतंतरं एकनेत्रमेकरुद्रं त्रिमूर्तिं तदनंतरं श्रीकंठं च गणेशं ह्रशिखण्डिनमपि क्रमात् रक्तपीता
कुलवक्त्रौ जिता सनातनात् किरीटार्पितभालेन्दु पसव्यावाहुभूषणान् त्रिनेत्रान् शूलवज्राभ्युचापहस्तानमोहरान् ततो
र्चयेद्गणेशं तृतीये ष्टदले पुनः उमा च चण्डीश्वरो नंदी महाकालो गणेश्वरः वृषभो भृंगिरीटाह्व स्कंदश्चैतान्यथाक्रमं अग्ने
दलमारभ्य पीतनीलासिताकृष्णान् मुक्तानिशाकरश्वेतयारलान्क्रमतः सुधीः वज्रेषे गणेशं ह्रष्ट पूर्वादिक्रमतो द्य
जेत् इंद्रं सुराधिपं पीतं वज्रहस्तं समहन अग्निं तेजोधिपं रक्तं शक्तिहस्तं सुभूषितं यमं प्रेताधिपं कृष्णं दण्डहस्तं समर्च।
येत् रक्षोधिपं चातिकृष्णं खड्गहस्तं सुधूम्रकं पाशहस्तं सुशुभांगं वरुणं यादसांपतिं वायुं प्राणाधिपं धूम्रं अंकुशायुधपरं यजे
त् यक्षःपतिं कुबेरं सुमुक्तावर्णगदाधरं विद्यापतिं तथेशानं स्वस्य मूलकरं यजेत् ऐरावतं तथा मेषं महिषं मृतकं षं मकर
मृगमत्स्यौ च वृषं च विविधहिंसकौ· इंद्रादिलोकपालानां वाहनानि गणाधिपः ततो वहिर्दलदस्ताणि तन्न्याद्यं समर्चयेत् व
ज्रपीतं सितां शक्तिं दण्डं कृष्णं समर्चयेत् खड्गमाकाशसंकाशं विद्युन्निभं यजेत् अंकुशं रक्तवर्णं च शुक्लवर्णां गदां यजेत्
त्रिशूलं नीलवर्णं च यजेत्व सुसमाहितः रथांगकरवंदाभं पुष्परक्तं समर्चयेत् लोकपालायुधान्येवं कथितानि ततो वात
घ· यपदं सजयेद्देवसमयः श्रीवत्सात्रजेत् तथा· तद्देवपटंडं· तविसदेवागितीरयेत् विसर्जयेद्वयीशाद्महीतन्नः· श्री

विद्या २९
व॰ ३॰
६८९

689

वंपदंस्मैवोदयादि तिप्रोक्ता गायत्री श्रीशिवस्यैव श्रेष्ठेय मंत्रः तत्रकैलासेत्यादि फलप्रदानित्यंनैकादशश्लोकान्तं त्रावनारक्रमकथ
नपराश्लोकाचमानविषयत्वात्स्पष्टार्थाः त्वममेत्यादिभिरुद्दरेदित्यंते त्रिश्लोके मंत्रोद्धारकथनार्थेमातृकाप्रस्तारस्थानस्वरूपं
तस्यवर्गाष्टकविभेदंवोपदिशति॰ तत्रपंचमस्यतवर्गस्यपंचमंअक्षरमितिशेषः तेननकारः मथमंअक्षरंमंत्रस्येतिशेषः
आद्यद्वितीयार्णः आकारः तयुक्तंतेनयइतिमंत्रनिरुक्तिमाह॰ प्रणवमुख्यादिस्पष्टार्थः अथप्रयोगः तत्रप्रागुक्तविधिनादी
मादीन्नितः साधकः प्रागुक्तप्रकारेणप्रातःकृत्यामादियागपीठन्यासांते मूलेनप्राणायामत्रयंकृत्वा शिरस्मिवामदेवाय
ऋषयेनमः मुखेपंक्तिछंदसेनमः हृदयेश्रीसदाशिवायदेवतायैनमः इतिविन्यस्यममचतुर्विधपुरुषार्थसिद्धयेविनि
योगः इतिकृतांजलिर्वदेत ततस्तर्जन्योः ॐनमस्तत्पुरुषायनमः मध्यमयोः मंअघोरायनमः कनिष्ठयोः शिंसद्योजातायनमः
अनामिकयोः वांवामदेवायनमः अंगुष्ठयोः यंईशानायनमः इतिकरयोर्विन्यस्यमुखेहृदयेपादयोः गुह्येमूर्ध्नि वेत्यात्मूर्ति
विन्यस्य॰ पुनर्मुखे॰ ननस्तत्पुरुषायपूर्ववक्त्रायः दक्षकर्णे मं अघोरायदक्षिणवक्त्राय॰ चूडायः शिंसद्योजातायपश्चिमवक्त्रा
यवामकर्णेवांवामदेवायोत्तरवक्त्रायः मूर्ध्नियंईशानायोर्ध्ववक्त्रायः इतिपंचमूर्तिर्विन्यस्य ॐसर्वशक्तिधाम्ने॰ हृद॰ तित्यंनि
त्यशक्तिधाम्नेशिरः मंत्रनादिकोधधाम्नेकवचाय॰ वांश्रनन्तशक्तिधाम्नेनेत्रायवौषट॰ यंअनंतशक्तिधाम्नेअस्त्रायफट
इतिमंत्रैः षडंगानियथास्थानेविन्यस्यमूलमंत्रेणव्यापकन्यासंकुर्यात ततोहृदि॰ ॐनमः वक्त्रेनंनमः दक्षिणांसे
मंनमः वामांसेशिंनमः दक्षिणोरौवांनमः वामोरौवांनमः वामोरौयंनमः कंठे॰ ॐनाभौन दक्षिणपार्श्वेम वाम
शि॰ पृष्ठेवा हृदयंमूर्ध्नि ॐमस्तकेन दक्षनेत्रेम वामेशिदक्षनसिवा॰ वामेय ईदक्षदोर्मूले॰ ॐमध्येन मणिबंधेम अंगुलिमूले
लेशि अंगुलिमध्येवा अंगुल्यग्रेय॰ ध वामदोर्मूले॰ मध्येन मणिबंधेम अंगुलिमूलेशि मध्येवा अग्रेय ६ वामोरुमूले॰

ॐज्ञानतिंतत्पुरुषेकमं अंगुलिमूलेषिगिं मध्येवां अग्रेयं·शिरसि·ॐम्रवेनं हृदिमं कनिष्ठिके·दक्षोरुमूलादिपादाग्रपर्यंतं वां·वामोरुमूलादिपा
दाग्रपर्यंतं वां वामोरुमूलादिपादाग्रपर्यंतं यं ठ हृदि·ॐवक्त्रेत·ठंके दक्षोर्ध्वकरे संम्हगे·वामोर्ध्वहस्तेशि वामाधःकरेअभयेवा·दक्षाधःकरेव
रेयं ४ वक्त्रे ॐअंशयोः नं हृदि·मं पादयोः शिं कुक्षौः वां जठरे यं·इतिविन्यस्य·नमो स्कन्दस्थाणुभूताय ज्योतिर्लिंगामृतात्मने चतुर्मूर्त्तिवपु
स्थाय भासितांगाय शंभवे·इतिमंत्रेण मूर्ध्नादिपादपर्यंतं व्यापकं न्यसेत् इतिविन्यस्य यथोक्तरूपं देवं ध्यात्वा मानसपूजादि योगपी
ठपूजायथाविधिदेव मावाह्यासनादियोगपुष्पांतं पूर्ववत् संपूज्य भगवन्नावरणपूजार्थमनुज्ञां देहीतिप्रार्थ्य प्रथमेष्टदले दिग्दलेषु
ॐतं तत्पुरुषायनमः अं अघोरायनमः शिं सद्योजातायनमः वां वामदेवायनमः मध्ये यं ईशानाय इतिदेवाग्रादिप्रादक्षिण्येन संपूज्याग्ने
यादिदलेषु प्रादक्षिण्येन ॐनिवृत्त्यै ॐप्रतिष्ठायै ॐविद्यायै ॐशान्त्यै·ॐशान्त्यतीतायै नमः मध्ये·इति संपूज्य द्वितीयाष्टदलांतः के
सरेषु देवस्य दक्षिणायेकेसरे ॐहृदयाय·वामाग्रे ईशाने तत्शिरसे·पृष्ठे दक्षिणे मशिखायै·वामे शिकवचाय·अग्रे वाने नेत्रत्रयाय·
अग्न्यादिचतुर्दिक्षु यं अस्त्राय·इतिसंपूज्य·द्वितीयाष्टदलेनारभ्य देवस्य वामदलमारभ्य लं इंद्राय सुराधिपतये पीतवर्णाय वज्रहस्ता
यैरावतवाहनाय नमः रं अग्नये तेजोधिपतये रक्तवर्णाय शक्तिहस्ताय मेषवाहनाय नमः यं यमाय प्रेताधिपतये कृष्णवर्णा
य दंडहस्ताय महिषवाहनाय नमः क्षं निर्ऋतये रक्षोधिपतये धूम्रवर्णाय खड्गहस्ताय नरवाहनाय नमः हं ईशानाय विद्याधिपत
ये स्फटिकवर्णाय पाशहस्ताय वृषभवाहनाय नमः इति संपूज्य ईशानयोर्मध्ये ब्रह्मणे लोकाधिपतये रक्तवर्णाय पद्महस्ताय हंसवाह
नायनमः निर्ऋतिवरुणयोर्मध्ये ह्रीं अनंताय नागाधिपतये गौरवर्णाय हस्ताय गरुडवाहनाय नमः इति संपूज्य द्वितीयवीथ्या
ॐवज्राय·शक्तये नमः दंडाय खड्गाय·पाशाय·अंकुशाय·गदायै·त्रिशूलाय·पद्माय·चक्राय·इतिलोकपालायुधानि तत्समी
पस्थानेषु पूजयेत् इत्थं षडावरणसमेतं देवं संपूज्य·मूलमंत्रमुच्चार्य सांगाय सपरिवाराय श्रीसदाशिवाय इति पुष्पांजलिं

विद्या॰२९
व॰
६५०
690

मध्ये देवं संपूज्याष्टपदीपादिपूजासमेतं देवं संपूज्याष्टपदीपादिपूजाशेषं प्राग्युक्तविधिना समापयेदिति॰ तथा॰ लक्षषट्कं जपेद्धस्तनि
यमस्थो जितेन्द्रियः तावत्सहस्रं जुहुयात्तिलैः शुद्धैर्हविष्मतैः पायसैः ञीरवृक्षोत्थसमिद्भिर्वा गणेश्वरः तावत्संख्ये जलैः शुद्धैस्त
र्पयेच्चन्द्रवासितैः मार्ज्जयेच्च गणश्रेष्ठस्तावता नष्टलंमन्त्रतः तर्प्पणस्य दशांशेन तद्दशांशेन तद्दशांशेन भोजयेत् शिवभ
क्तान्द्विजश्रेष्ठान्सदाचाराननन्तदिनः पंचाङ्गमेवं विधिवत्पुरश्चरणमाचरेत् एवं संसिद्धमन्त्रस्तु सर्वान्कामान्समश्नुते॰ एवं षट्
लक्षजपः कृतपुरश्चरः कलावेतच्चतुर्गुणजपः कार्यः लिङ्गपुराणे॰ विनियोगप्रवक्ष्यामि सिद्धमन्त्रप्रयोजनं देवाल्पयो
निता मात्रं विनियोगमजानतः यस्मादेनं नियुंजीत कार्य्येण चविशेषतः विनियोगः सविज्ञेयः ऐहिकामुष्मिकं फलं वि
नियोगलमायुष्यमारोग्यं पतनस्थितियताः राजैश्वर्यं च विज्ञानं स्वर्गं निर्वाणमेव च॰ मोक्षणं चाभिषेकं च अघमर्षणमेव
च स्नानं च संध्ययोर्त्वैवं कुर्यादेकादशेन वै शुद्धपर्वतमारुह्य जपेल्लक्षमतन्द्रितः महानद्यां हिलक्षं तु दीर्घमायुरवाप्नुयात्
दूर्वाङ्कुरैस्तिलैर्वापि शुद्धैर्द्वेलक्षमेव च नेषादशसहस्राणि होमं मायुष्यवर्द्धनं अश्वत्थवृक्षमाश्रित्य जपेल्लक्षद्वयं सुधीः
शनैश्चरदिने स्पृष्ट्वा दीर्घमायुर्लभेन्नरः जपेद्दशोत्तरशतं सोपमृत्युहरो भवेत् आदित्याभिमुखो भूत्वा जपेल्लक्षमनन्यधीः
अर्कैरष्टशतं नित्यं जुहुयाद्व्याधिमुच्यते॰ समस्तव्याधिशान्त्यर्थं पलाशसमिधोनरः हुत्वा दशसहस्रेण नरो रोगमनुज्जोभ
वेत् जपेल्लक्षं तु पूर्वोक्तं हुत्वा चाष्टशतं नव॰ सूर्यं नित्यमुपस्थाप्य यामस्त्रारोग्यमाप्नुयात् नदीतोयेन संपूर्णं घटं संस्पृ
श्य भोजनं जमायुतं ततः स्नायाद्वारणमेवं च भवेत् अष्टाविंशतितत्त्वाम श्रीयादन्नं तु शुचिः हुत्वा च तालुपालसे रैने
रारोग्यमश्नुते नित्यमष्टशतं जप्त्वा पिबेद्दायाद्धिसन्निधौ॰ आदेव्याधिभिः सर्वैर्मासेनैकेन मुच्यते एकादशेन भुञ्जीया
दन्नं वैवाभिमन्त्रितं भक्ष्यचान्नतयोर्घेयं विषमप्यमृतं भवेत् चन्द्रसूर्यग्रहे एवं मन्त्रोक्तविधिना शुचियावद्ग्रहणमोक्षं तत् ॥

तावन्त्वर्षां समाहितः जपेत्सप्तदशगामिन्यां विमोदेत्यह्नणस्यतः अष्टोत्तरसहस्रेणापि वेङ्कालीरसं द्विजः प्राश्य कीलभते मेधां सर्वज्ञ।
तिवहाशुभां सारस्वतीभवेद्देवीतस्यवागतिमानुषी· ग्रहनक्षत्रपीडासुजपेद्दशायुतं नरः हुतेनाष्टशतं ज्ञत्वा सयुः शांतिर्भ
विष्यति चंद्रसूर्यग्रहे लिंगं समभ्यर्च्य यथाविधिः यत्किंचित्प्रार्थयेद्देवीं जपेदयुतमादरात् सिद्धियोतवदेवस्य शुचिः संयत
मानसः सर्वान्कामानवाप्नोति पुरुषो नात्र संशयः गजानांतुरगाणांतु गजातीनांतथैवच व्याधागमे शुचिर्भूत्वा तु
जुहुयात्समिदाहुतिं मांसमभ्यर्च्य विधिनाप्ययुतं भक्तिसंयुतः तेषामहिस्थशांतिश्च भविष्यति न संशयः उत्पातशत्रुबाधा।
यां जुहुयादयुतं शुचिः पलाशसमिधैर्देवि तस्य शांतिर्भविष्यति। आभिचारिकशंकायामेतद्देवि समाचरेत् प्रतिकूलवा
ति व्याक्तिराजो वा पीडा भविष्यति विहमणार्थं जुहुयाद्विभीतसमिधाष्टकं पायश्चित्तं ववक्ष्यामि सर्वपापविशुद्धये· पापशु
द्धिं यथा सम्यक् कर्तुमभ्युद्यतो नरः पापशुद्धिर्भवेत्तस्य क्रियाः सर्वाश्च निःफलाः तानेव दीपनेत्तस्माक्तन्त्रं ब्यापपशोधनं
विद्यालक्ष्मीविशुद्ध्यर्थं माध्यावाजलिनाशुभे· शिवेनैकादशोत्ताड्डिरभिषिंचेत्समंततः अष्टोत्तरशतेनैव स्नायात्पायुविशुद्धये·
सर्वतीर्थफलं नच सर्वपापहरं शुभे संध्यायामनविच्छेदी जपेद्दशशतं बुधः विड्वराहेश्च चाण्डालैर्मार्जारैः कुक्कुरैरपि· स्पृ
ष्टमन्नं नभुंजीत भक्त्वा वाष्टशतं जपेत् ब्रह्महत्यादिशुद्ध्यर्थं जपेल्लक्षायुतं नरः पातकानां तदर्द्धं स्यान्नात्र कार्य्या विचारणा
उपपातकशुद्ध्यानां तदर्द्धं परिकीर्तितं शेषाणामपियापानां जपेत्पंचसहस्रकं· आत्मबाधकरा शिवरूपप्रसाधकं जितस्वा
सो जपेन्मंत्रं पंचलक्षमतन्द्रितः पंचवायुजितं भद्रे प्राप्नोति मनुजः सदी योजपेत्पंचलक्षं तु निगृहीतेंद्रियः शुचिः पंचेंद्रि
याणां विजयो भविष्यति वरानने ध्यानयुक्तो जपेद्यस्तु सततः संयमस्थितः सम्यग्विजपमाप्नोति करणानां वरानने· प
चविंशति लक्षाणां जपेनकमलानने· पंचविंशति तत्वानी विजयं मनुजो लभेत् मध्यरात्रे व्यतीते तु जपेदयुतमादरात् स

विद्या॰ २६
व॰
६९१
691

ब्रह्मसिद्धिमाप्नोति इदं वा तेन सुंदरी जपेत्तन्मनालस्यो विवादध निवर्जितं मध्यंराते शिवज्ञोऽसौ तां पश्यत्येव न संशयः सर्वसंपत्स
मृद्ध्यर्थं जपेद्युक्तमानवान् सबीजं संपुटं मंत्रं शतलक्षं जपेत्सुधीः सत्सायुज्यमवाप्नोति भक्तिमान्किमतः पुरं अस्य मंत्रस्य व
ह्यामि ऋषिश्छंदोऽथ देवतं बीजशक्तिस्वरं वर्णं स्थानं चैवात्तरं प्रति॰ वामदेवो नाम ऋषिः पंक्तिश्छंद उदाहृतं देवता शिव एवा
हं मंत्रस्यास्य वरानने॰ नकारादीनि वर्णानि पंचभूतात्मकानि च आत्मानं प्रणवं विद्धि सर्वव्यापिनमव्ययं शक्तिस्त्वमेव देवे
शि सर्वदेवनमस्कृता॰ त्वदीयं प्रणवं केचित्मदीयं प्रणवं तथा त्वदीयं देवि मंत्राणां शक्तिभूतं न संशयः ओंकारस्वरो दात्तो
ऋषिर्ब्रह्मा सिताप्रभा॰ छंदो देवी च गायत्री परमात्माधिदेवता॰ उदात्तः प्रथमस्तद्वान्स्यथ मुख्य द्वितीयकाः पंचमस्वरितश्चै
वमध्यमो निषधस्तथा नकारः पीतवर्णोऽस्य स्थानं वेदांतिराम सुखं॰ छंदोनुष्टुहृषिश्चात्रि रुद्रो देवत उच्यते॰ शिकारो धूम्रव
र्णोऽस्य स्थानं वै पश्चिमं मुखं विश्वामित्रो ऋषिस्त्रिष्टुप् छंदो विष्णुश्च देवता वकारो हेमवर्णोऽस्य स्थानं चैवोत्तरं मुखं ब्रह्माधिदे
वतं छंदो बृहती चांगिरा ऋषिः यकारो रक्तवर्णोऽस्य स्थानमूर्ध्वमुखं विराट् छंदो ऋषिर्भरद्वाजो स्कंदो देवत उच्यते॰ इति तथा
सारसंग्रहे॰ इत्थं शिवं समभ्यर्च्य सहस्रं नित्यशो जपेत् सर्वपापविनिर्मुक्तः श्रांतः सद्गतिमाप्नुयात् तिलैः शुद्धैर्हुताभ्यक्तैर्द्वनेद्
त्यात संभवः रोगा विनश्यंत्यचिरान्नात्र कार्या विचारणा॰ प्रमपच्छतलक्षं यः स शिवो नात्र संशयः नदीनां पंचवर्णानां पंच
वर्णानां ऋषयो मी मताः क्रमात्॰ गौतमो त्रिर्द्वितीयः स्याद्विश्वामित्रोंगिरास्तथा॰ भारद्वाजश्च गायत्री सानुष्टुप् त्रिष्टुबेव च॰
बृहती स विराडेयं छंदांसीदसनातिवे इंद्ररुद्रहरिब्रह्मा स्कंदा देवाः प्रकीर्तिताः प्रणामायः सर्ववृत्स्मात्यं ब्रह्मबोधकश्य
र्थः अथ च स्वीकृश्चमंत्यादिकस्यास्यत तथा॰ ऋषिर्ब्रह्मा समुद्दिष्टो गायत्री छंद ईरितं देव्यादिकं देवतास्य परमात्मा समी
रितः ज्योतिर्वर्णः समाख्यातो मोक्षार्थे विनियुज्यते इत्यादि॰ इति पंचाक्षरविधिः नंदिकेश्वर मते॰ प्रणवं ते दिव्यं वक्ष्यामि से

ग्रांतरमुमापतेः अष्टम्यांते सममस्य द्वितीयार्णस्य मालिखेत् आद्यवर्णान्तरीयार्णोपांताभ्यां परिमण्डितं मायावीजमिदं वत्स त्रिषु लोकेषु
दुर्लभं अनेनाथ यंत्रयोर्भक्तः पूर्वार्णः सप्तवर्णकः षडर्णोऽष्टवर्णः स्यादेवं मंत्रद्वयं भवेत् अष्टमोऽन्त्यः हकारः स्यात्तस्य द्वितीयार्णस्य रे
फोपरि स्थितं आद्यवर्णः तुरीयार्णः ईकारः तस्योर्ध्वान्त्यो विंदुः ताभ्यां युक्तं लिखेत् तेन मायावीजं सिद्धं तथा ऋषिरुक्तो वामदेवः
पंक्तिश्छंद उदाहृतं उमापतिर्देवतास्यान्मंत्रयोर्जगदीश्वरः तारषट्दीर्घयुक्ताद्यायाद्यैर्वै मंत्रार्णकैः क्रमात् षडंगानि गणाश्च
ष्ठजातियुक्तानि कल्पयेत् वंधूककुसुमाभक्तं चंद्रार्धकृतशेखरं दक्षिणोर्ध्वकरे शूलं तदधो वरमुद्रिकां वामोर्ध्वेनकपालं तद
धोहस्तेनवाभयं दधानं निजवामोरुपीठस्थायागौरीश्वरं रक्तोत्पलकरायाश्च श्लिष्टं तं कमवाङ्गना सर्वाभरणसंदीप्तदेह
देव्यामुदान्वितं स्मेरवक्त्रं त्रिनयनं सर्वाभरणभूषितं एवं ध्यात्वा यजेद्देवं प्राक्प्रोक्ते नवविष्टरे पद्मं पंचदलं दलकेसरान्तद्वहि
साष्टपत्रकं वहिरष्टच्छदोभोजवत्तरस्तु त्रयं वहिः वीथीद्वयसमोपेतं चतुर्द्वारोपशोभितं अस्मिन्पीठे यजेद्देवं मूर्त्तिं संकल्प्य मूलतः
सर्वोपचारैः गंधाद्यैः प्रागंगानि प्रपूजयेत् हल्लेखां गगनां रक्तां महोच्छुष्मां करालिकां पूजयेत्पत्रकोणेषु वहिरष्टदलेपुनः ह
घभदेत्रपालंच वाडवेश्वरमनंतरं दुर्गां विघ्नगणं तु पश्चान्नंदिनं विघ्ननायकं सेनापतिं ततो वाह्ये यजेदष्टदलेष्विमाः ब्रा
ह्म्याद्या मातरः ख्याताः ब्राह्मी माहेश्वरी ततः कौमारी वैष्णवी चैव वाराही तदनंतरं ऐंद्री च षष्ठी चामुण्डा महालक्ष्मीरिति क्रमात्
लोकपालान्तदस्त्राणि चतुरस्रांतराजयोः एवं संपूज्य देवेशं नियमेन जितेन्द्रियः लक्षत्रयं जपेन्मन्त्री तत्सहस्रं समिद्वरैः आर
ग्वधतरुद्भूतैः ताम्रपुष्पैर्वा हुनेत्ततः मधुरत्रयसंसिक्तैः तर्पणादि ततश्चरेत् प्रागुक्तेनुविधानेन ततः सिद्धो भवेन्मनुः सौभा
ग्यसंपदायुष्यपुत्रपौत्रादिवर्द्धनः देहांते च गणाध्यक्षः शिवसायुज्यदो भवेत् अथ प्रयोगः तत्र प्रातः स्नानादि योगपीठन्यासां
तं प्राग्वत्कृत्वा शिरसि वामदेवाय ऋषये नमः मुखे पंक्तिच्छंदसे नमः हृदये श्रीउमापतये देवतायै नमः इति विन्यस्य सममस्य सर्वो

भीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिर्वदेत् ततः क्रां ॐ हृदयाय नमः ॐ क्रीं शिरसे ॐ ह्रूं मशिखायै ॐ क्रैं शिकवचाय· ॐ
क्रौं वा नेत्रत्रयाय· ॐ क्रः अस्त्राय· इति षडंगमंत्रान्न्यसेत्· ॐ गगनायै· ॐ रक्तायै· महोच्छुष्मायै· करालिकायै इति संपूज्याष्ट
दलेषु· देवाग्रमारभ्य प्रदक्षिणेन ॐ ब्राह्म्यै· ईं माहेश्वर्यै· ऊं कौमार्यै· ऋं वैष्णव्यै· लृं वाराह्यै· ऐं इंद्राण्यै· औं चामुण्डायै· अः म
हालक्ष्म्यै· इति संपूज्य भूपुरे लोकपालान् दिक्षु समापयेदिति· तथा· श्रृणु नंदिन् प्रवक्ष्यामि प्रासादाख्यं महामनुं यस्य स्मरणमा
त्रेण नरः साक्षाच्छिवो भवेत् अष्टमस्यांतु वर्णेतु प्रथमात्यादिसंयुतः तदादिस्वरसंयुक्तः कथितो वै महामनुः धर्मार्थकामा
मोक्षाणां साधने मुनिसेवितः अष्टमात्पवर्गाद्धि हः प्रथमात्यादिरनुस्वारः ऌदादिस्वरः औकारः ताभ्यां युतः तेन प्रासादवी
जमुद्धृतं प्रसादकरा राज्ञी प्रथमार्थ्या वादेवमनेवामदेवो मुनिर्वृत्तपंक्तिश्छंद उदाहृतं सदाशिवो देवता मंत्रस्य परिकीर्तितः
हकारो वीजमित्युक्तः औकारः शक्तिरुच्यते· षट्कलाढ्येन वीजेन षडंगानि प्रविन्यसेत् प्रथमाद्यंततीयेषु रुद्रादित्याक्षरैः
स्वरैः अष्टम्यासंततः संभेद्य तत्र प्रथमोपांत्यसंयुतैः विलोमगैः पंचवीजैरीशानाद्यांस्तु विन्यसेत् प्रथमाद्यमित्यादि प्रथमा
द्यं तृतीयं· रुद्र· ऋद्धप· आदित्याक्षरः ॐ प्रभिभेदित अष्टमात्य हकारः प्रथमोपांत्यो विंदुः नमः ह्रूं हिं हुं हें हौं इति विलोमगैः
हौंहे इत्यादिभिः मूर्तिरीशानश्चाद्यः स्यात्तत्पुरुषाह्वयः अघोरो वामदेवश्च सद्योजातश्च पंचमः अंगुष्ठादिकंगुलीषु मूर्द्धि
धक्रे हृदि न्यसेत् गुह्येथ पादयोश्चाथ पंचवक्त्रेषु तान् पुनः ऊर्ध्वादिक्रमगणांश्च न्यस्य ततो देवीं विचिंतयेत् शारदातिलके· नजदंगुलि
भिर्भूयस्तत्तद्वीजादिकान्न्यसेत् शिरोवदनहृद्गुह्यपाददेशेषु यथाक्रमं ऊर्ध्वपाददक्षिणोदीच्यपश्चिमेषु मुखेषु ततः ताः मूर्तीः त
या· मुक्ताविद्युद्घनस्वच्छारुणवर्णैः लसत्पंचभिः वदनैः शोभितं तत्प्रतिवक्त्रं त्रिलोचनं चंद्रावतंसं विलसज्जटामकुटम
गिरंतं शुद्धस्फटिकसंकाशं समासीनं समेरुहे प्रसन्नवदनांभोजं दधानं करपंकजैः दक्षिणैस्त्रिदिनेशांखवज्रत्वक्षंतथातकं

सर्प्पविंदांसरणीयाश्रमभयंवामवाहुभिः नानाभरणसंदीप्तंध्यायेद्देवंसदाशिवं इतिध्यात्वागणाश्रेष्ठसुवीक्षेयोगविष्टरेपंचाद्वरोक्तवक्त्र
त्वापूजामण्डलमंत्रवत् मूलेनमंमूर्त्तिसंकल्प्यतस्यामावाह्यपूजयेत् उपचारैःसमभ्यर्च्ययजेदावृत्तिदेवताः प्रथमेष्टदलेवत्ससद्यादींत्य
चपूजयेत् वेदान्तमालाभीतिष्टदलेकेंदेंडुसन्निभ वत्तवक्रंत्रिनयनंसद्यपश्चिमजोयजेत् काश्मीरवर्णाभीनीष्टदंकान्तसकरःशुभः त्रीत्
णश्चतुराननस्यविलासीवोन्तरेस्थितः एजनीयावामदेवस्त्वघोरंदक्षिणेयजेत् अक्षमालांवेदयाभीसाकुशांडमरुंकरैः खट्वांगंत्रिशिखंचै
वकपालंदधतःक्रमात् अजनाभंभीमदंष्ट्रंत्रिनेत्रंचनराननं ईशानंपूजयेन्मध्येपंचवक्त्रंगणेश्वरः मुक्तागौरंत्रिनयनंवाहुभिर्दशभि
श्रिः दधानमक्षसृग्वेदपाशांकुशधापाशमांकुयात् डमरुंचैवखट्वांगंत्रिमूलंचकपालकं अभयंवरदंचैवकोणपत्रेषुयोजयेत् तेजोरूपाणि
पूर्णायास्वान्यामध्येतुयजेत् पुरोक्तवत्षडंगानिपूजयेन्दिक्ष्वीश्वरः अनंतायांतुमार्गेषुयजेदष्टदलद्वये सर्वकल्लोकपालांश्चतदस्त्राणिच
पूजयेत् अथप्रयोगः तत्रआनुकृत्यानादियोगपीठन्यासांतेमूलेनप्राणायामत्रयंकृत्वा शिरसिवामदेवायऋषयेनमः मुखेपंक्तिच्छंदसेनमः
हृदयेश्रीसदाशिवायदेवतायैनमः गुह्येहंवीजायनमः पादयोः श्रोंशक्तयेनमः इतिविन्यस्यममसर्वाभीष्टसिद्धयेविनियोगः इतिकृत्वा
जलिंकृत्वा ततःहांहृदयायनमः हींशिरसे हूंशिखायै हैंकवचाय हौंनेत्रत्रयाय हः अस्त्राय इतिषडंगमंत्रानंगुष्ठादिकरयोर्विन्य
स्यहृदयादिनेत्रत्रयांतेविन्यस्याष्टमंत्रेणतालत्रयंतर्जन्यंगुष्ठाभ्यांशब्दानदशदिग्वंधनंचकृत्वांगुष्ठयोः हांईशानायनमः तर्जन्योः हीं
तत्पुरुषायमध्यमयोः हुंअघोराय अनामिकयोः हिंवामदेवाय कनिष्ठयोः हंसद्योजाताय इतिविन्यस्यैवमेवंशिरोवदनहृद्गुह्यपाद
षुविन्यस्य शिरसि हौंईशानायोर्ध्ववक्त्राय मुखेवदि तत्पुरुषायपूर्ववक्त्राय दक्षिणकर्णे हुंअघोरायदक्षिणवक्त्राय वामकर्णे हिं
वामदेवायोत्तरवक्त्राय हृदयः हंसद्योजातायपश्चिमवक्त्रायनमः इतिअंगुष्ठादिभिःपंचकेनांगुलिकेकामूर्त्तिविन्यस्यध्यानादिमानस
सपूजांतेपंचाक्षरोक्तंपूजात्रयंविधायार्घ्यस्थापनादिपुष्पोपचारांतेप्रथमेष्टदलेदेवस्यपृष्ठदलेहंसद्योजातायवामदलेहिंवामदे

विद्यार्ण
व.

६९३

693

वाय· दक्षिणदले ह्रूं अघोराय· अग्रदले हैं तत्पुरुषाय· कर्णिकायां देवस्याग्रे ह्रों ईशानाय नमः इति संपूज्याग्नेयादिदलेषु मध्ये च निवृत्या
याः संपूज्य ततः प्राग्वत् षडंगानि संपूज्यानंतादिमारभ्य पंचवक्त्रोक्तवत् संवेष्टनासमापयेदिति· तथा· लक्षद्वयं जपेन्मंत्रं हविष्याशी
जितेंद्रियः पंचसप्ततिसाहस्रं समेनं करवीरजैः जयाप्रसूनैस्तपसि वा त्रिमधूकैर्दशांशतः पायसैस्सर्पिषा होते वीथ राजवृक्षसमिद्वरैः
जुहुयान्नसप्तषष्ठेवीतिप्रणादितंत्र सर्वेन इति अघोरजपः कृतेषुगणेशः अथ नंदिन्यवक्ष्यामि मंत्रं महाद्युतिरपरं अथ सप्तवर्गस्यांत्ये
वर्णसमन्वितं तत्त्रयोदशवर्णेन प्रथमार्णमिदं भवेत् मायाबीजं द्वितीयं स्यात् स्यात्प्रासादाख्यं तृतीयकं पंचाक्षरं ततः पश्चाद्देव महाद्युते
मंत्रः प्रथमवर्णपांत्योनुस्वारः तत्त्रयोदशः ओंकारः तेनेतेंइतः प्रथमार्णमिंत्रस्येति· वामदेवो ऋषिः पंक्तिछंदो देवः सदाशिवः
मायाप्रासादबीजाभ्यां भेदिताभ्यां स्वरैरथ· षड्भिः कुर्यात् षडंगानि मंत्रवर्णैः सजातिभिः ध्यायेद्देवं ततो वत्स हृदि चैकाग्रमानसः
सिंहरूपं जशोणांगं स्मेरवक्त्रं कचिलोचनं मणिमौलिलसच्चंद्रकलालंकृतमस्तकं दक्षिणार्द्धे करे रंकदयानंदधनो वरं वा सोर्द्ध
हस्ते हरिणं तदधः करमादरात् पीतवस्त्रं मनोनंगलतायं विनिवेशयत्· वामांके सन्निविष्टायाः प्रियायाः प्रियायारक्तपंकजे· दक्ष
त्यादक्षिणहस्ते वामे नवरक्तपंकजे नानाभरणसंदीप्तं दिव्यगंधस्रगंबरं एवं ध्यात्वा गणश्रेष्ठ पूर्वोक्ते पूजये च्छिवं यो गपीठे स
मभ्यर्च्यानंतादीनष्टमादिकान् लोकेशानस्त्रतदस्त्राणि पूजयेद्धृत्स्वपूर्ववत् अनेन विधिना यस्तु शिवमाराधयेत्सदा· पुत्रपौत्रधने
स्तूर्यभोगमोक्षांस्तु विंदति· अथ प्रयोगः तत्र प्राग्वद्योगपीठन्यासांते पंचाक्षरोक्तऋष्यादिकं विन्यस्य ह्रां हृदयाय नमः ह्रीं हीं नेति
रसेः इत्यादिकरषडंगन्यासं विधाय यथोक्तरूपं देवं ध्यात्वा मानसयजनादिकं पंचाक्षरोक्तऋष्यादिकं विन्यस्य ह्रां हृदयाय नमः क्रमे
ण वत्स सर्वं कुर्यात् तथा· दक्षिणामूर्तिमंत्रस्य विधानं नंदिकेश्वर· प्रवक्ष्यामि गणश्रेष्ठ मंत्रोद्धारपूर्वकः सर्वे पंचमसप्ततीयार्णः प्रा

यमस्य नः तृतीयार्णयुतो वत्स द्वितीयायोष्टमस्य च द्वितीयार्णयुतस्त्वाथ चतुर्थीनितो गणाधिपः प्रथमस्य द्वितीयार्णः युतोन्त्यः षष्ठवर्गी
जः सप्तमाद्यसमायुक्तः प्रथमो मायांत्यसंयुतः सप्तमांत्यस्ततो वत्स चतुर्थायुस्ततः परं षष्ठस्य पंचमस्त्वाद्य षष्ठवर्णसमन्वितं सप्तम
स्य तृतीयोथ पंचमांत्यस्ततः परं षष्ठस्य पंचमस्त्वाद्य षष्ठवर्णसमन्वितं सप्तमस्य तृतीयोथ पंचमांत्यस्ततः परं आद्यवर्गे
तृतीयार्णः समेतः सप्तमाद्यकः आद्यद्वितीयसंयुक्तस्त्वष्टमस्य तृतीयकः प्रथमस्य तृतीयार्णः समेतस्तदनंतरं आद्यैकाद
शसंयुक्तः पंचमस्य तु पंचमः सप्तमाद्यः समायुक्तः पंचमस्य चतुर्थकः आद्यद्वितीययुक्तश्च पंचमाद्यस्ततः परं आद्यद्वादश
मोपेतद्वितीयाद्यस्ततो नघ· पंचमाद्यस्ततो वत्स प्रथमस्य तृतीययुक् सप्तमस्य द्वितीयोथ पंचमाद्यस्ततः परं आद्यद्वितीययुक्।
युक्तस्तस्य पंचदशान्वितः द्वितीयस्य तृतीयोथ प्रथमस्य द्वितीययुक् सप्तमाद्युततो वत्स पंचमांत्यस्ततः परं षष्ठांतमाथ
नंदीश आद्यात्रयोदशान्वितः सप्तमस्य द्वितीयोथ आद्यः पंचमसंयुतं पंचमस्य तृतीयोथ आद्य सप्तमपस्तथा· द्वितीयार्णसमा
युक्तः सप्तमस्यादिमस्ततः अष्टमस्यादिमः पश्चात्प्रथमायांत्यसंयुतः षष्ठस्य चतुर्थोथ प्रथमैकादशान्वितः सप्तमस्य च
तुर्थार्णः युक्तो द्वात्रिंशदक्षरः प्रदितस्तारमायाभ्यां भवेत्षट्त्रिंशदक्षरः कथितो मंत्रराजोयं वांछितार्थफलदायकः पंचमस्य
तृतीयार्णः दप्रथमं मंत्रस्याद्यमक्षरमित्यर्थः द्वितीयाद्यः ककारः प्रथमस्य द्वितीयार्णः ईकारः ताभ्यां युतः तेन क्लिं इति चतुर्थी।
तो णकारः प्रथमस्य द्वितीयार्णयुतः आकारयुक्तः तेन णा इति· षष्ठवर्गांत्यो मकारः आद्यषष्ठः ऊकारः तद्युक्तः तेन मू· इति
सप्तमांत्यो वकारः प्रथमद्वितीयः आकारः तद्युक्तः तेन वा इति· अष्टमस्य तृतीयः सकारः प्रथमस्य तृतीयः ईकारः तद्युक्तः
तेन सि इति पंचमांत्यो नकारः आद्यद्वादशः ऐकारः तद्युक्तः तेन नै इति· द्वितीयाद्यः ककारः पंचमांत्यो नकारः आद्यः तृती
यः हकारः तद्युक्तः तेन नि· इति· सप्तमस्य द्वितीयः रेफः पंचमाद्यः तकारः आद्यद्वितीयः आकारः तद्युक्तः तस्य आद्यवर्गस्य

विद्यार॰
व॰
६९४

694

पंचदशोविंदुः तेनयुक्तः तेनतां इति द्वितीयत्तृतीय तृतीयो गकारः प्रथमस्य द्वितीयः आकारः तयुक्तः तेनगा इति सप्तमायोयकारः
पंचमाद्योतकारः षष्ठांतिमो मकारः आद्यस्त्रयोदश ओंकारः तेनमो इति सप्तमस्य द्वितीयो रेफः आद्यपंचमः उकारः तयुक्तः
तेनरु इति पंचमस्य द्वितीयो दकारः आद्यसप्तमयोर्द्वितीयः आकाररेफौताभ्यां युक्तः तेनद्रा इति पंचमस्य द्वितीयो दकारः आ
द्यसप्तमयोर्द्वितीयः आकाररेफौताभ्यां युक्तः तेनद्रा इति सप्तमस्यांतिमो पकारः अष्टमस्यादिमः शकारः प्रथमोयांत्योविंदुः
तयुक्तः तेनशां इति षष्ठस्यचतुर्थो भकारः सप्तमस्यचतुर्थो वकारः प्रथमेकादशः एकारः तयुक्तः तेनवे इति तारमायाभ्यां
पुटितः इति आदौ प्रणवः तदनु हृल्लेखा ततः प्रणवश्चत्यर्थः तथा अस्य मंत्रस्य ऋषिश्शुकः समुद्दिष्टो छंदोनुष्टुबुदाहृतं देवताजगतीमा
द्रिदंदिनामूर्तिरव्ययः प्रणवो बीजमित्युक्तं हृल्लेखा शक्तिरीरिता विनियोगः समुद्दिष्टः पुरुषार्थचतुष्टये आदौतुमूल
मंत्रेणकरस्याङ्गसमाचरेत् रसतेत्राष्टकवसुवाणवह्निमितैः क्रमात् विभक्तैर्मंत्रवर्णैस्तु तारमायादिकैः पुनः षड्दीर्घ
भिन्नमायांतैः षडंगानि प्रविन्यसेत् रसः षट् नेत्रं द्वयं वसवोष्टौ वाणाः पंचवह्नयस्त्रयः मूर्द्धिभालदृशोः श्रोत्रगण्डयोर्मेवना
सिके आस्यदोः संधिषुगलेस्तनहृन्नाभिमण्डले कट्यां गुह्येपुनः पादसंधिस्वर्णान्प्रविन्यसेत् व्यापकंतारमायाभ्यां विन्य
सेद्गणनायकः मूर्द्धादिपादपर्यन्तंततोदेवंविचिंतयेत् हैमावलनरेरम्ये सिद्धकिन्नरसेविते विविधद्रुमशाखाभिः सर्वतोवा
वितानये सुपुष्पितलताजाले राशिष्टकुसुमद्रुमैः शिलाकिंपुरनिर्गच्छतिनि ईशानिलशीतले नानागीतसमयेन्वितेषु
गकदंबकैः हृजलको किलसंयातेमधुरीकृतदिङ्गुखे परस्परविनिर्मुक्तमात्सर्य्यमृगसेविते शोधैः शुकाद्यैर्मुनिभिः वृन्दे
तसमुपासिते पुरंदरमुखैर्देवैः सेवायातेर्निषेविते वृहद्वृन्तमहाच्छाययमरागमहोज्वले नानारत्नमये पत्रैर्निविडैरु
पशोभिते नवरत्नमयाकल्पैर्लेवमानैरलंकृते जलजैः स्थलजैः पुष्पैरामोदिभिरलंकृते गरगाङ्गिवेदशाद्यागोश्रुकदं

१५८

देहं निषेवितं संसारतापविच्छेदकुशलच्छायमद्भुतं विचिंत्यात्र समूलस्य रत्नसिंहासने शुभे आसीनमपिनाकल्पं शरच्चंद्रनिभाननं सु
यमानं मुनिगणैर्दिव्यज्ञानाभिलाषिभिः संसेव्यं जगतामाद्यं दक्षिणामूर्तिमव्ययं रजताद्रिप्रतीकाशं दुग्धफेनामलच्छदं चंद्र
खंडलसद्रत्नजटामुकुटोज्ज्वलं वीरासने समासीनं नासालोकनतत्परं सम्प्रसन्नमुखाम्भोजं नयनत्रयशोभितं दक्षिणोर्ध्वकरे टंकं
मात्यामुद्रामधःकरे वामोर्ध्वहस्ते दक्षिणं दधानं तदधःकरे वामजानुनिविन्यस्तं विन्यस्य पंकजे कज्ञावबोधविशोकायत्का
गीताथैरलंकृतं ध्यात्वैवं दक्षिणामूर्तिं मनि हृदं समाहितं शाक्योमेकेन जयेत्पीठदेवताश्च पूर्ववत् लिखेदष्टदलं पद्मं त्र्यंल
क्षणसयुतं अंतर्वहिर्विभागेन कर्णिकाकेसरोज्ज्वलं चतुर्द्वारसमायुक्तं चतुरस्रत्रयावृतं अस्मिन्पीठे यजेद्देवं प्राग्वदंगानि पू
जयेत् प्रथमेष्टदले वत्स सनकं च सनंदनं सनातनं चाथ सनत्कुमारं शुकमेव च जावालं नारदं च व्यासमेतान्प्रपूजयेत्
अथ प्रयोगः तत्र प्रातः स्नातः कृत्यादियोगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि शुकाय ऋषये नमः ऋषये नमः हृ
दये श्रीदक्षिणामूर्तये ऋषये देवतायै नमः गुह्ये अबीजाय नमः पादयोः क्लीं शक्तये नमः इति विन्यस्य मम चतुर्विधपुरुषा
र्थसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिर्वदेत् ततो मूलमंत्रेण करशुद्धिं कृत्वा ॐ क्रां दक्षिणामूर्तये क्रां हृदय क्रां तर्जन्य क्रीं शि
रसे स्वाहा क्रीं वटमूलनिवासिने क्रूं शिखायै वषट् ॐ ह्रीं ध्यानैकनिरताङ्गाय क्रैं कवचाय हुं क्रौं नमो रुद्राय क्रौं नेत्रत्रयाय व
षट् क्रौं शंभवे क्रः अस्त्राय फट् इति षडंगमंत्रान् अंगुष्ठादितलांतं करयोर्विन्यस्य हृदयादिषडंगमपि न्यसेत् ततः शिरसि इदं नमः
भाले त्रिदशनेत्रेणं वामभ्रू दक्षश्रोत्रे वामे यं दक्षगण्डे तं वामभ्यनासायां च आस्ये टं दक्षबाहुमूले मूं मध्ये लं मं ग्रीवे
येति अंगुलिमूले वा बाहुमूले सि मध्ये नं मं ग्रीवे येति अंगुलिमूले वा बाहुमूले सि मध्ये नं मं ग्रीवे येति अंगुलिमूले तं
गलेकं स्तनयोः तिं हृदि नं नाभौ तां कटौ णां गुह्ये यं दक्षोरुमूले नं जानुनि भा गुल्फे तं अंगुलिमूले द्रां वामोरुमूले यं जानु

विघा·३·
व·
६९५
695

निशं गुल्फे भं अंगुलिमूले वैं इति विन्यस्य ततो ध्यानादि षडंगपूजांते प्रथमाष्टदले देवाग्रदलमारभ्य प्रादक्षिण्येन सनकाय सनंदना
य सनातनाय·सनत्कुमाराय·शुकाय·जावालिने·नारदाय·व्यासाय द्वितीये ततो बाह्ये तृतीये ब्रह्मादिकानभ्यर्च्य वज्राद्यायुधकपा
लादि सर्वं समापयेदिति तथा स्तंभे देवं समभ्यर्च्य प्रजपेद्दशनाशकं पुरश्चरणसिद्ध्यर्थं यथोक्तनियमान्वितः जुहुयात्तद्दशांशेन तति
लैः क्षीरपरिप्लुतैः पायसेनाथवा नंदीत्सहुतेन इयेनवाः तर्पणादि ततः कुर्याद्यथोक्तेन विधानतः एवं सिद्धे मनौ मंत्री प्रयोगाना
चरेदथः मासमेकं च भिक्षाशी सहस्रं समाष्टकं जपेत् मंत्रं प्रतिदिनं मंत्री वैरस्यं पलभते ध्रुवं मूलमंत्रेण पुटितं मातृकामंत्रद्विनमः
जलं स्पृष्ट्वा त्रियामं जप्य पिबेद्द्वादशे ध्रुवं आविलानां वचसां स्थानां व्याख्याता च भवेत्कविः रोटापिप्पलिकाब्राह्मीवचाशार्षपसैंध
वैः मृगाधिद्रव्यसंयुक्ते नंदिकेश्वरकल्पिते तत्कालसहिते ब्राह्मीरसे केच गोहत्ते अनेन मंत्रवर्णेन प्रजपसमपुतावधिः एतान्नेवि
तं कीर्तिकविताप्रीतिप्रदं कनिरत्नापुष्पदंचादिने सर्वसिद्धिकृत् तथा·त्रयोदशार्णमुद्धृत्य प्रथमस्य गणाधिपः तस्य पंचदशा
र्णेन संयुक्तं पंचमस्येन्त· पंचमार्णेति तावत्स्वषष्ठस्यानंतरं ततो चरेत् आद्यत्रयोदशार्णेन संयुक्तान्तदनंतरं षष्ठस्याद्यं सप्तमस्य द्विती
येन समन्वितं सप्तमाद्यं ततो स्तत्तीयस्य द्वितीयकं सयनं वा षष्ठस्याथ तृतीयं सप्तमात्ययुक्तं· आद्यद्वितीययुक्तं च ततोत्यस्याद्य
मंत्ररं आद्यद्वितीयसंयुक्तं मंत्रं षड्विंशदक्षरं प्रथमस्य त्रयोदशार्णः ओंकारः तस्य प्रथमस्य पंचदशार्णोनुस्वारः तद्युक्तः तेन ओं इति
पंचमार्णः नकारः आद्यत्रयोदशार्णः ओंकारः तद्युक्तः तेन मे इति षष्ठस्य चतुर्थो भकारः द्वितीयस्य तृतीयो गकारः सप्तमांत्यं व
कारः·पंचमाद्यं नकारः आद्ये एकादश·एकादश·तद्युक्तः·तेन ते इति·एवं मंत्रादितः षडक्षराणि दक्षिणामूर्तये इत्येवं रूपाणि षष्ठस्यांत्य
मकारः अष्टमांत्यं हकारः सप्तमाद्यो यकारः प्रथमाद्यात्पो बिंदुः ताभ्यां युक्तः तेन ह्यं इति षष्ठपंचमो मकारः तद्युक्तः तेन मे इति षं
चमस्य चतुर्थो धकारः आद्यद्वितीयो यातांताभ्यां·स्वकारबिंदुभ्यां युक्तः तेन मेधां इति·षष्ठस्याद्यं पकारः सप्तमस्य द्वितीयो रेफः तद्यु

१०६

कः तेन इति । सममाद्यं पकारः तेन स्वा इति । इति आत्मं हकारः आद्य द्वितीयः आकारः तद्युक्तः तेन ह्वा इति । अत्र केचिदस्मिन्मंत्रे मेधामिति
पदं त्यक्त्वा स्थाने प्रज्ञामिति पदं वदंति मेधास्थाने सूरयो न्ये प्रज्ञापदमथोच्यते इति । मंत्रं तत्र प्रकाशावचनादिति । तथा ऋषिर्ब्रह्मा
समुद्दिष्टो गायत्रं छंदः ईरितं देवता श्री महादेवो दक्षिणामूर्त्तिसंज्ञितः प्रणवः मो ध्वने बीजं स्वाहा शक्तिरिति स्मृतः मेधायदं कील
कं स्यात्सुखार्थे नियोजिते पुरा रुद्रस्वरैर्दीर्घैः बिन्दुरंगानि कल्पयेत् शिरो भ्रूमध्यवक्त्रेषु हृदि नाभौ च गुह्यके जान्वोश्चरणयोस्त्वं
सेत्पदानि क्रमशः सुधीः मूर्ध्नि पश्चाल्ललाटे च चक्षुषोः श्रोत्रयोस्तथा । नासापुटद्वये पश्चादोष्ठयोर्दंतयोरपि जिह्वायां चिबुकाग्रे च अं
सयोर्युगले गले । बाह्वोश्च हृदये चैव नाभौ गुह्ये तथा । ऊर्वोर्जान्वोश्च जंघायां पादयोर्गाढगे तथा । सर्वांगेषु च विन्यसेत् मंत्रवर्णा
न्तं द्विजः एवं न्यस्तमनुर्मंत्री ध्यायेद्देवमनन्यधीः अकलंकशरच्चंद्रनिभमंभोजमध्यगं । गंगाधरं लसच्चंद्रमकलोल्लासिशेखरं
प्रसन्नवदनांभोजं त्रिनेत्रं सस्मिताननं दिव्यांबरधरं दिव्यगंधमाल्यैरलंकृतं नानारत्नमयाकल्पमहिकल्पविभूषितं । मुक्ताक्षमाला
दधोर्ध्वं ज्ञानमुद्रामधःकरे । वामोर्ध्वे च सुधाकुंभं पुस्तकं तदधःकरे । दधानं चिंतयेन्नंदीमुनिवृंदनिषेवितं अपस्मारशिरः पीठ
लसद्वामांघ्रिपंकजं । एवं ध्यात्वा गणेशं हृद्वर्णोक्तैः शैवपीठके पद्मत्रयसमायेते भूपुरस्ततयान्विते चतुर्द्वारसमायुक्ते देवमावा
ह्य पूजयेत् सरस्वती चतुर्वक्त्रः सनकश्च सनंदनः सनातनस्ततो वत्स सनत्कुमारकः शुको व्यासश्च सप्तपत्नीयेष्टदलेषु नः
पार्वती सुभगा भद्रा क्रिया शांतिस्तथैव च । रौद्री काली वल्लभेति दक्षिणामूर्त्तिशक्तिजः चतुरश्चांतरः कोणेस्तथादीशान्मर्चयेत् सि
द्धगंधर्वयोगींद्रविद्याधरगणान्नरीः इंद्रादींश्च तदस्त्राणि प्राग्वीथीद्वये यजेत् इति । अथ प्रयोगः तत्र प्रातःकृत्यादि योगपीठन्यासां
ते मूलमंत्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा अथ शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः मुखे गायत्री छंदसे नमः हृदये श्री दक्षिणामूर्त्तये देवताये
नमः गुह्ये प्रणवबीजाय नमः पादयोः स्वाहाशक्तये नमः नाभौ मेधाकीलकाय नमः इति विन्यस्य समस्तचतुर्विधपुरुषार्थसिद्ध्य

विया इ॰
व॰

६९६

696

येज्जपेद्विनियोगः इति कृतांजलिर्वदेत् ततः ॐ श्रां ॐ हृदयाय नमः ॐ ईं ॐ शिरसे स्वाहा ॐ ऊं ॐ शिखायै॰ ॐ ऐं ॐ कवचाय ॐ श्रौं ॐ नेत्रा
य॰ ॐ श्रः ॐ अस्त्राय॰ इति षडंगमंत्रान् तर्जन्यादितलान्तकरयोर्विन्यस्य हृदयादि षडंगे प्रविन्यसेत् ततः शिरसि ॐ नमः भ्रूमध्ये नमो
चक्रे भगवते हृदिवर्त्तिणा मूर्त्तये॰ नाभौ मसं गुह्ये मेधा जान्वोः प्रयच्छ पादयोः स्वाहा॰ शिरसि॰ ॐ भाले नं नेत्रयोर्मां कर्णयोर्भं नासा
पुटयोः गं श्रं गुल्फयोर्वं दंतपंक्त्योर्ते॰ जिह्वायां दें चिबुकाधे त्रिं श्रंसयोः णां गले म्हं बाह्वोर्ने हृदये यें नाभौ मं॰ गुह्ये सं गुदे भं ऊर्वोर्धां ॥
जान्वोः प्रं जंघयोः यं पादयोः ह्रयाणपोः स्वां॰ सर्वांगे हां इति विन्यस्य प्राग्वद्ध्यानादि पुष्पापवारांते प्राग्वदंगानि संपूज्य प्रथमा
ष्टदलके सरेषु डांकां नमः इं ईं उं ऊं ऋं ॠं लृं लॄं एं ऐं ओं औं अं अः इति प्राग्वद्देवाग्रमोरभ्यः प्रादक्षिण्येन संपूज्य तद्दलेषु तथैव के
खंगंघंङं॰ चं छं जं झं ञं टं ठं डं ढं णं तं थं दं धं नं पं फं बं भं मं यं रं लं वं शं षं सं हं लं क्षं नमः इति संपूज्य द्वितीयाष्टदले तथैव सनस
तै ब्रह्मणे सनत्काय॰ सनंदनाय॰ सनत्कुमाराय॰ शुकाय॰ व्यासाय॰ तृतीयाष्टदले तथैव पार्वत्यै सुभगायै भद्रायै त्रि
यायै प्रात्यै रौद्र्यै॰ काल्यै॰ वल्लभायै इति संपूज्य॰ प्राग्वल्लोकपालपूजनादि सर्वं समापयेदिति॰ तथा॰ एकलक्षं जपेत् पुनः
नेत॰ दुग्धाशाकृन्नेदध्याज्यक्षीरसक्तैस्त्रिभिः पयोभिः पायसैर्वा हुतैः तर्पणादिभिः ॐ ध्यायेद्यथोक्तविधिना स्त्रयीः मन्त्रवर्ण
प्रसादं कैकाम्यके सर्वगामायये कंठमात्रोदके स्थित्वा जपेन्मंत्रसहस्रकं मन्यहम एडलादवाक्कवी नाभयणीर्भवेत्
पंचविंशतिधा जपमन्नं पायसमेव वा॰ भुञ्जन् शीर्षकसंसिक्तः परं वा किंहिकारकं सर्वापन्नाशकं चैव सर्वरोगविनाशनं
त्रयोदश्यां प्रदोषे सोपवासः शिवालयं॰ मौनी गत्वार्चयेद्देवं विधायुद्धर्हणेनद्यः आज्येन पायसान्नेन यकामः सर्वबाहु
नेत् श्रीकामः पद्मैर्बिल्वैर्बानीयावन्नैः सदा हुनेत् आज्यक्षीरान्नहवीमिश्ठलादयाच्च दक्षिणां गुरवे गां च महिषीं तस्य मृ
त्युभयं कुतः आदित्याभिमुखो भूत्वा दजलीनाजले दशा॰ मूलमंत्रेण मंत्रज्ञः सर्वदोषैर्न बाध्यते॰ प्रातः सायं च समेवम

ध्यात्वैवैकविंशतिः दुग्धवृक्षाज्जैर्लिर्देवं तर्पयेद्दर्वयेद्धुनेत् पलाशपुष्पैश्चिरात्कविर्होमादिभिर्भवेत् गोर्ग्याः पार्श्वस्थयोः स्वार्हं श्री
कामश्रितयेत्स्वमं अपुत्रं पुत्रजयेन्मन्त्रैर्भूयसी श्रियमाप्नुयात् भुञ्जानः प्रयतो मन्त्री गोमूत्रे पक्वमोदनं भिक्षान्नमथवा मन्त्रतत्प
तद्दिनं यजेत् जपेत् अष्टकभातेद्दशादीन्व्याचष्टे नात्र संशयः यद्वं दशदलं कृत्वा तत्कर्णिकान्तरे साध्याख्याकर्मसंयुक्तं वि
लिखेन्नं दिनेश्वरः पत्रेषु मन्त्रसंभूतान्वर्णान्द्विद्विलिखेत्क्रमात् अन्त्यत्येसमालिख्य वेष्टयेद्यात्नकाञ्चनैः यन्त्रं श्रीदतिराम्भूनैः
साधितं विधिवन्नृणां अपस्मारग्रहादीनां नाशनेयाद्वणाङ्कवेत् अस्यार्थः दशदलपद्मं कृत्वा तत्कर्णिकायां प्रणवं विलिख्य
जन्मध्ये देवदत्तरक्षरक्षेति साध्यनामविलिख्य तत्पत्रेषु द्विद्विमन्त्रावर्णान्विलिख्यान्त्यदले वर्णत्रयं लिखित्वा साध्यं समालिखि
त्वावहिर्दृष्टत्रयं कृत्वा तयोरन्तरालेवीथ्यां प्रागादि प्रादक्षिण्येन अकारादिक्षकारान्तान्विद्धकान्मातृकां विलिखेल्लक्ष्मी
फलं दं भवति तथा पद्ममष्टदलं कृत्वा मध्ये साध्यं समालिखेत् किंजल्केषु स्वरान्विद्वन्द्वशः क्रमशः समालिखेत् नारमादयदले
नंदिन्नवर्णत्रयविभागशः आलिख्य विलिखेत्पश्चाद्वर्णत्रयविभागतः शिष्टपत्रेषु मन्त्रस्यशिष्टवर्णान्समाहितः वहिर्वृत्तद्वय
कृत्वा अन्तरालेतयोर्लिखेत् कादिक्षान्तान्वहिभूबिम्बमालिखेत् प्रथानदिक्षु तत्साध्यं मतमोऽनं समालिखेत् प्रथ
मांयंत्वसंयुक्तं चन्द्रर्षं स्याद्वितीयकं कोणेषु विलिखेदेतद्यन्त्रं सर्वार्थसाधकं पुत्रपौत्रप्रदं नृणामायुः श्रीविजयप्रदं कृत्वा
यस्मारभूतादिनाशनं सर्वकामदं अस्यार्थः अष्टदलपद्मं कृत्वा तत्कर्णिकायां साध्यनामसमालिख्य द्विशः स्वरान्विहृत्वा
लिख्य प्रथमदले प्रणवं अकारउकारमकारभेदेन विभज्य विलिख्य समदलेषु मन्त्रस्यैकविंशतिवर्णान्त्रिशस्त्रिशः समालि.
ख्य वृत्तान्तरालेवीथ्यां कादिवर्णानालिख्य प्रथमदले प्रणवं अकारउकारमकारभेदेन विभज्य विलिख्य समदलेषु म
त्रस्यैकविंशतिवर्णान्त्रिशस्त्रिशः समालिख्य वृत्तान्तरालवीथ्यां कादिवर्णानालिख्य प्रथमदले प्रणवं अकारउकारभेदेन

विद्यार॰
व॰
६९७
697

विभज्य विलिख्य समदलेषु मंत्रस्यैकविंशतिवर्णांस्त्रिशस्त्रिशः समालिख्य तदंतरालवीथ्यां कादिवर्णानालिख्य प्रथमदले प्रणवं
अकारमकारभेदेन विभज्य विलिख्य समदलेषु मंत्रस्यैकविंशतिवर्णांस्त्रिशस्त्रिशस्त्रिशः समालिख्य तदंतरालवीथ्यां कादि
वर्णानालिख्य भूपुरस्य दिक्षु च कोणेषु विलिखेद्यंत्रं फलदं · नंदिकेश्वरमतेऽस्मिन् नंदिन्स्ववस्याम्नि मंत्रमुत्पत्र वाक्षरं · देवस्य दक्षि
णामूर्तेः सर्वतोभद्रदायके आद्यत्रयोदशार्णानि तस्य पंचदशान्वितं उद्धृत्य पुनराद्यस्य प्रथमार्णसमन्वितं पंचाक्षरमंत्रस्याद्या
द्यवर्णद्वयं पुनः व्युत्क्रमेण वदेन्नंदिन्मंत्रः प्रोक्तो नवाक्षरः आद्यत्रयोदशार्णाः ओंकारः तस्य पंचदशो बिंदुः तेन प्रणवः आद्यस्य
प्रथमार्णः अकारः पंचाक्षरमनुः एवं नमः शिवाय शाक्षरः आद्यवर्णद्वयं प्रणवो कारो नः व्युत्क्रमेण अकारप्रणवक्रमेण · अकार
प्रणवक्रमेण तथा · ऋषिः शुकः समाख्यातो नुष्टुप् छंद उदाहृतं देवता जगतामादिर्दक्षिणामूर्तिरव्ययः तारेण हृदयं प्रोक्तमको
रेण शिरः स्मृतं शिखा नमः पदेन स्यात् कवचं कवचे मनः अकारेण च नेत्रं स्यादस्त्रं तारेण विन्यसेत् मुद्रापुस्तकवह्निनागविल
सद्बाहुं प्रसन्नाननं मुक्ताहारविभूषणं मणिरुचा भास्वत्किरीटोज्ज्वलं अज्ञानापहमादिमादिमगिरामर्थं भवानीपतिं न्य
ग्रोधांतनिवासिनं परगुरुं ध्यायेदभीष्टाप्तये · इति ध्यात्वा यजेद्देवं शैवपीठे पुरोदिते · पंचाक्षरोक्तविधिना पुरश्चर्यादिकं तथा ·
पंचाक्षरवत् एवं यो भजते मंत्रं सर्वतो भवति ध्रुवं अथ प्रयोगः तत्र प्रातःकृत्यादि योगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा ·
शिरसि शुकाय ऋषये नमः मुखे अनुष्टुप्छंदसे नमः हृदये श्रीदक्षिणामूर्तये देवतायै नमः इति विन्यस्य [illegible] नियोगमुक्त्वा
ॐ हृदयाय नमः शिरसे · नमः शिखायै · शिवाय कवचाय · नेत्रत्रयाय वौषट् · ॐ अस्त्राय फट् इति करषडंगन्यासं कृत्वा ध्यात्वा नमा
नसपूजां तेयं चाक्षरस्वस्त्येव कुर्यात् तथा · आद्यद्वादशवर्णांतं तस्यापन्यूनेन संयुतं पंचमं पंचमस्याथ षष्ठस्यापि च पंचकं प्र
थमांत्यसमोपेतं द्वितीयमथमंततः सप्तमस्यांत्यतीयस्याप्यथ सप्तदीपयुक् प्रथमोपांत्यसंयुक्तं सप्तमस्यायमक्षरः ॥

तृतीयो घेतमाद्यस्य सप्तमस्य तुरीयकं आद्यद्वितीयसंयुक्तं सप्तमस्याद्यमन्तरं अष्टमस्य तृतीयं तत्र आद्योपान्त्याद्यसंयुतं तदन्त्यसहितं ने
दीत्ताराद्योयं नवाक्षरः नवुक्तेन ह्यान्त्यपान्तं देन्कथितः सर्वसिद्धिदः आद्यमादर्शपंतस्योपान्त्यो विंदुः तेन पपूर्वमस्य पंचमः तका
रः षष्ठपंचमस्य मकारः प्रथमोपान्त्यो विसर्गः तेन मः द्वितीयप्रथमे मकारः सप्तमस्य तृतीयस्थ लकारो पीठस्थितः प्रथमस्य
तुरीययुक्तः ईकारयुक्तः प्रथमोपान्त्यः विंदुः तेनापियुक्तः तेन कामवीजमुद्धृतं अष्टमाद्यशकारः आद्यस्य तृतीयं ईकारः तेन
शिकारः सप्तमस्य तुरीये वकारः आद्यद्वितीय आकारः तद्युक्तं तेन वा सप्तमस्याद्यं यकारः अष्टमस्य तृतीयं सकारः आद्योपान्त्या
न्त्याद्यः औतंदन्त्यः आद्यन्त्यो विसर्गः ताभ्यां युक्तः तेन औ सौः इति सिद्धः प्रणवाद्यः तथा मन्त्रादौ एवं समुद्दिष्टाः पदैः षड्भिः षडंगकं ध्या
येत्सर्वं व देवेशं वामार्द्धेह पितशिवं यजेत्सर्वादितपीठपंचाक्षरविधानतः ततः षडक्षरेण कृत्वा च सर्वोक्तं नन्दिकेश्वरः एवं क्रममिवा
दारोक्तं सर्वं मन्त्रोदितान् कुर्यात्प्रयोगान्साधकोत्तमः सर्वमन्त्रोदितान् दक्षिणामूर्तिप्रकरणोदितान् ओं हृत् ऐं शिरः नमः शि
खाकवचे विवायतेत्रे सौः अस्त्रं प्रत्यक्षमगमं दक्षिणामूर्त्यैपोक्ता विमृहेत्ति तेनाविदेत ध्यानास्थिरायथीयाद्वं महितं तन्नोवदेमतः यीदंश्र
चोदयाद्गायत्री नंदिकेश्वरः श्रीनंदिकेश्वरमते अथ मृत्युंजयमंत्रं कथयामि तवानघ आद्यत्रयोदशोपान्त्यस्वराढ्यं ह्यनदेक्त त
तस्तृतीयवर्गस्य तृतीयं चाद्यषष्ठयुक्तं तदूर्ध्वान्त्यस्वरादूर्ध्वमष्टमस्य द्वितीयकं आद्यान्त्यवर्णसंयुक्तं तृतीयवर्णमुद्धरेत् एवमृ
त्युंजयो मन्त्रो प्रोक्तो मृत्युभयापहः आद्यत्रयोदशः आद्यान्त्यो विंदुः तेन प्रणवो जातः तृतीयवर्गस्य तृतीयं ज आद्यषष्ठं तदूर्ध्वान्त्यो
विंदुः ताभ्यां युक्तं तेन जूं इति अष्टमस्य तृतीयं सः आद्यान्त्यो विसर्गः तेन सः इति ऋषिः कहोलो देवादि गायत्री छन्दः ईरितं देवतास्य म
तोः प्रोक्तं शिवो मृत्युंजयाभिधः प्रणवो वीजमित्युक्तं मशक्तिरिति कीर्तिता षट्दीर्घयुक्तेनान्त्येन षडंगानि प्रकल्पयेत् आयाद्ध
्विरस्वेवं न्यसेद्वर्णात्रयं ततः ध्यायेद्देवं ततो वत्स समाहितमनाश्चिरं शुद्धस्फटिकसंकाशं पद्मासने स्थितं कपर्दमौलिवि

ॐ

विधा३·
व·
६५८
698

लसच्चंद्रखण्डर्च्यंताम्यैतेः अभिषिक्तसमस्तांगमर्केन्दुनललोचनं · दक्षिणोर्द्धकरेमुद्रां ज्ञानाख्यांतदधःकरे · अक्षमालां च वामोर्द्धे
पाशं चैव अथःकरे · दधानं चिंतयेद्देवं मृत्युरोगभयापहं इति ध्यात्वार्चयेत्पीठे शैवे पूर्वसमीरिते अष्टपत्राब्जे वत्सचतुरस्रत्रयाद्वृ
ते अर्चतांगैश्च वज्राद्यैराहत्रितयसंयुतैः अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादि योगपीठन्यासांते शिरसि कहोलाय ऋषये नमः मुखे
गायत्रीछंदसे नमः हृदि श्रीमृत्युंजयाय देवतायै नमः गुह्ये औं बीजाय नमः पादयोः मः शक्तये नमः इति विन्यस्य ममेष्टसिद्ध
ये विनियोगः इति कृत्वांजलिं कृत्वा सां सीं सूं सैं सौं सः इति करषडंगन्यासं कृत्वा मूलाधारे ओं नमः हृदये जूं नमः शिरसि सः न
मः इति विन्यस्य ध्यानादि पुष्पोपचारांते प्राग्वदंगानि संपूज्य लोकपालसज्जादि सर्वं समापयेदिति अत्र सज्जामण्डलं चतुर
स्रत्रयवेष्टितमष्टदलं तेषु अष्टदलेषु दिक्पालान् चतुरस्रे तदायुधानि पूजयेत् तथा लक्षत्रयं जपेन्मंत्रं ममृताशकलैर्हुनेत् ती
राक्तैस्तर्पणादितैः तोनंदितमाचरेत् एवं सिद्धे मनौ नंदिन प्रयोगान्समाचरेत् अतः तारनालमध्यपत्रसंपामध्यंच संपुटे पद्मे युग्मे तो
दंन स्थमात्मानं चिंतयेच्छिवं संस्रवद्वर्णपीयूषधारासिक्तकलेवरं अनेन योगेन भवेद्दीर्घायुरनिरामयः अयमर्थः ओंकारस्य नाल
मध्ये जूंकारपत्राष्टकस्य निसः कारकर्णिकस्य संपुटितस्य पद्मद्वयस्य मध्ये समासीनं मंत्रवर्णत्रयनिर्गलदमृतधारासावितसर्वगात्रं
शिवात्मानं चिंतयेदित्यर्थः तथा · वेदांगुलमितैर्नंदिन गुडूचीशकलैर्हुनेत् पयः परिप्लुतैर्वह्नौ सहस्रं विजितेंद्रियः आरोग्यायुष्य
शोलक्ष्मीरचिरात्स लभते ध्रुवं तावत्संख्यैः सुधाकुंभैरविः प्रीणाति शंकरं आप्यायितैनो यिनो रुद्रः प्रदद्यात्साधकेप्सितान् गुडू
चीशकलान् दिव्यमिश्रोवटसमुद्भवाः तिलाहर्वा पयः सर्पिः पायसं चरुणाधियः उक्तैः समभिद्रैर्वैर्जुहुयात्सप्रवासरं
कुमारसुशाशतं नित्यमष्टोत्तरमतंद्रितः समाधिकान्द्विजान्नित्यं भोजयेन्मधुरान्वितैः विविधैः स्वाद्भिर्भोज्यैरन्नपानादि
केर्गणः · विकारान्नगुराणां दिनवर्द्धयेद्धोमवासरान् होमेभ्यो दद्यादक्षिणां दद्यादरुणां गां पयस्विनीं · गुरुसंप्रीतये दिने

धनाद्यैर्देवताधिया · अनेनविधिनासाध्यः कृत्याद्रोहज्वरादिभिः विमुक्तः सुचिरंजीवेदब्ददंशतमंजसा · अभिचारेज्वरंत्रीवेयोरो।
न्मादेक्षिरोगादे · असाध्यरोगेक्षुद्रार्तेमोहेशोकेमहाभये होमो ... शान्तिदः प्रोक्तः सर्वसंपत्प्रदायकः अथत्रिजन्मदिवसेद्वयेःसम
भिरादरात् पृथक्शतंहुनेत्मंत्रीमधुरेभोज्येद्विजान् · दीर्घमायुरवाप्नोतिनियमेननसंशयः अथवासमभिर्दूर्वैःजन्मर्क्षेजुहुया
त्सुधीः पृथक्शतंहुनेत्तेनस्यान्निरुपद्रवमुत्तमम् दीर्घमायुरवाप्नोतिनात्रकार्याविचारणा · यथोक्तहवींषिजन्मेयेऽह्निनैवेद्यकादशाहुतीः दि
नशः सोपमृत्युंचरोगान्निहत्याचिरादसौ दीर्घमायुर्लभतेमंत्रशास्त्रविशारदः त्रिजन्मसुसदावल्लीकाश्मरीवकुलोद्भवैःसमिद्वरैः
कृतोहोमःसहस्रेणपृथक्पृथक् · अपमृत्युहरोनॄणांसर्वरोगान्विनाशयेत् सिद्धार्थैर्विहितोहोमोमहाज्वरविनाशनः अपामार्ग
समिद्धोमस्त्वपमृत्युगदापहः लिखेदष्टदलंपद्मंतन्मध्येसाध्यकं दिक्पत्रेषुद्वितीयांकंदिक्षुभूमण्डलस्याथसमन्ततःसविंदु
कं विदिक्षुचचतुर्थंस्याद्द्वितीयंविंदुभूषितं यंत्रमेतज्जपहोमादिसाधितं धृतंमूर्ध्न्यथवाकंठेबाहौकट्यांप्रकोष्ठके ग्रहरोग
विषादीनांनाशनंमृत्युभंजनं कीर्तिवीर्यप्रदंराज्यकान्तिप्रदंनात्रसंशयः अस्यार्थः अष्टदलपद्मंविरच्यतत्कर्णिकायांप्रणवंतन्म
ध्येसाध्यनामविलिख्यतत्दिक्पत्रेषुजूंमितिविलिख्य [illegible] कोणपत्रेषुसः इतिलिखित्वावहिश्चतुरस्र
कृत्वातस्यदिक्षुचकोणेषुठ इतिलिखित्वोक्तवहिर्भूयाद्युक्तफलंभवति · अथाघोरास्त्रमंत्रः तत्रश्रीकंठसंहितायां अथाघोरम
न्त्रंवक्ष्येसर्वशत्रुनिषूदनं सर्वदुष्टग्रहव्याधिनाशनंजगदीश्वरि रेवतींनकुलाक्रान्तांलोलाक्षींश्रीमत्सावित्रीयुतां · भृगुवाक्रान्तांकर्द्दितींच
चरयुग्मंसपूर्वंएवंवक्त्र क्रोधीशोनकुलीशाश्चपुनरेवहृदयंशिव वमहृदयंचपूर्वंमयातपदितंयंततः वर्मास्त्रान्तोमनुर्द्विषट्कपंचद
शाक्षरः इतिरेवतीरेवनकुलाक्रान्ताहकारायःस्थितालोलाक्षीईकारः श्रीमत्सावीविंदुःताभ्यांयुक्ता · तेनह्रीं इतिभृगुःसकारः
तदाक्रान्ता · कर्द्दिनी · तदस्यःफकारः वर्मलाक्षी · डकारेणयुक्ता · तेनस्फ · इति · रेवतीरेफः पुनश्चातइये स्फुर · इतिप्रादिचतुर्ष्टये

ले

विद्याइ॰
व॰

६९९

699

स्फुर इति अस्त्र हृदयं ग्रासकाराद्धि। चकाराद्धीप्सालभ्यते। तेन स्फारस्फुरेति शिवाग्नमोयकारः सद्यः ॐकारः तद्युक्तः तेन घोइति। रेवतीरेफः

पुनः तद्धयं घोर इति तार इति स्वरूपं तनुरूप। स्वरूपं चटः युग्मं चट इति यातय। द्वितयं घातय इति वर्मांकुश अस्त्रंफट् तथा। अघोरास्य

ऋषिः प्रोक्तस्त्रिष्टुप्छंदः समीरितं अघोररुद्रो देवतास्याहुं बीजं देवि कीर्तितं। शक्तिश्च शक्तिबीजं स्यात्स्वरूपार्थवत्तद्धये। विनि

योगो भवेद्देवि षडंगं विन्यसेत्ततः शरर्तुदशदिग्वेदतिदिवाकरमितैः क्रमात् पदान्येकादशमनोरेषु स्थानेषु विन्यसेत् कंठहृ

न्नवकृगलहृन्नाभ्यंघ्रिकजानुषु। सजंघापादयोश्चैवं पदानि परमेश्वरि शरर्तुनेत्रवस्वद्विरसवेदाब्धिवेदकैः रसनेत्रमितैर्वर्णैः

पदानि सुमहेश्वरि। इति। षडंगन्यासे वर्णविभागमाह्वा शर इत्यादि। शराः ५ ऋतवः ६ दिक् १० नेदिनः ४ दिवाकराः १२ पदे

षु वर्णविभागमाह। शराः ५ ऋतवः ६ नेत्रे २ वसवः ८ अब्धयः ४ रसाः ६ वेदाः ४ तथा। एवं त्यस्ततनुमंत्री ध्यायेद्देवं प्रम

न्नधीः कालमेघनिभं देवं भीमदंष्ट्रं त्रिलोचनं भुजंगभूषणं रक्तवसनालेपलोभितं परशुं करवालं च वाणं त्रिशिख

मेव च। दधानं दक्षिणैर्हस्तैर्नन्दादिक्रमतः परैः अमूनि खट्वांगं चापं नृकपालं च पावति। काम्यकर्मसु रक्ताभमसितं चा

रके तिग्रहे यद्भूतादिमुक्तो मुकानि भस्मरेत् एवं संचिन्त्य देवेशं शैवे पीठे प्रपूरोदिते। षट्कोणांतः स्थिते पद्मे द्वितये भूपुरे हृते।

वत्तद्वारसमायुक्ते वसुपत्रे महेश्वरि। यजयेद्देवमावाह्य गंधपुष्पैर्मनोहरैः अंगानि पूर्ववदभ्यर्च्य केसरेषु यथापुरा। अथ

मो ष्टदले देवि यजयेदाद्यषाष्टकं पत्राग्रेषु महावह्निवटवाणान्यनन्तस्तथा। नृकपालं चैतानि द्वितीयेष्टदलेषु पुनः ब्राह्म्या

द्यामातरः पूज्यास्तत्र संतरयोतरा। वीथीइये लोकपालांस्तदस्त्राणि च पूजयेत्। अथ प्रयोगः तत्र प्रातः स्नानः कृत्यादि

योगपीठन्यासांते प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि अघोरायऋषये नमः मुखे हुं बीजाय नमः पादयोः ह्रीं शक्तये नमः इति

विन्यस्य मम चतुर्विधपुरुषार्थसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिर्वदेत् ततः ह्रीं स्फुर २ नमः। मोविप्रस्फुर २ नमः। शि।

१५१

रक्षे घोरघोरतरतनुरूपशिखायै · चटचटप्रचटप्रचटकहवचाय कहकहवमवमनेत्राय · बंधबंधघातय २ हुं फट् अस्त्राय इति षडंग
मंत्रानंगुष्ठादितलांतं करयोर्विन्यस्य हृदयादिषडंगन्यपि विन्यस्य · शिरसि ॐ ह्रीं स्फुर २ नमः मूर्ध्नि · प्रस्फुर २ नेत्रयोः परतनु
रूप हृदि चटचट नाभौ · प्रचय फ्लिंगे · कह २ ऊर्वोः वम २ जान्वोः बंध २ जंघयोः घातय २ पादयोः हुं फट् नमः इति विन्य
स्य ध्यानादिषडंगपूजांते प्रथमाष्टदलेषु वामाद्यमारभ्य प्रादक्षिण्येन परशवे नमः डमरुकाय खड्गाय खेटकाय बाणे
भ्यो शूलाय · कपालाय · इति संपूज्य द्वितीयाष्टदले देवाद्यमारभ्य ब्राह्म्याद्यष्टमातृः संपूज्य प्राग्वदिंद्रादिपूजामारभ्य स
र्वं समापयेदिति · तथा · लक्षमात्रं जपेन्मंत्रं हविष्याशी पुनर्व्रतः जुहुयात्तद्दशांशेन तिलैः मधुरैर्न स्नुतैः तर्पणं मार्ज
नं कृत्वा भोजयेत्तमथुरे द्विजान् एवं सिद्धे मनुवरे काम्यकर्माणि साधयेत् कर्मात्सर्पिरपामार्गतिलशर्षपपायसैः साज्यैः
सहस्रं प्रत्येकं यामित्याजहुयात्सुधीः होमोयं नाशयेत्सद्यो भूतकृतामयादिकान् श्वेतार्कसूकॊनिर्गुंडी होमायामार्गसं
भवैस्समिद्वरैः कृतो होमः सर्वग्रहूतिशांतिदः अपामार्गापवर्थयोः पंचगव्यसमन्विताः समिधो जुहुयात्कुलपंचसंध्याति
शिसंयुतः सप्तमहस्रं होमेन भूतानां निग्रहो भवेत् कर्मात्सर्पिरपामार्गापंचगव्यह विहिनैः क्रमात्सहस्रं प्रत्येकं यात्रे
संपातघृतं संपातसर्पिषा साध्यं भोजयेद्भूतशांतये लिखेदष्टदलं पद्मं वह्निगेहद्वयांतरे मायां तत्कर्णिकामध्ये साध्याख्य
कर्मसंयुतं स्वरैरावेष्टितां शक्तिं किंजल्केष्वष्टवर्गजान् ककारादिलकारांतानालिख्य दलसप्तके अष्टमे तद्दले वादिक्षांता
न्समालिखेत् स्फुरादिवद्युग्मान्तान्मंत्रवर्णान्निहु षात्रिंशः दलमध्येषु संलिख्य दलाग्रेषु महेश्वरी प्रचंडाद्याव्यानयो
तानर्थे वरुणांशो लिखेत् बहिः षट्कोणकोणेषु प्रतिलोमं समालिखेत् वर्मास्त्रबीजेन द्वारे भूपुरेणात्र वेष्टयेत् दीक्षो
क्तविधिनाकुंभं तस्मिन्यंत्रे निधाय च · तत्रैव देवं समाराध्य तज्जलैरभिषेचयेत् भूतापस्मारकृत्याद्यैः सर्वेन नश्यंत्युपद्रवाः

विया २
व.
७००
700

अयमर्थः कश्चिद्भूतले सुसमे सिंदूरादिना विपुले षट्कोणं विरच्य तन्मध्येऽष्टदलं पद्मं कृत्वा तत्कर्णिकायां शक्तिबीजमालिख्य
तस्य हकारोदरे देवदत्तस्य रेफस्थाने रोगं ईकारस्थाने नाशय नाशयेति साधकः साध्यकर्माणि लिखेत् ह्रीं जं मुं विंदुभिः षोडश
स्वरेण वेष्ट्याष्टदलकेसरेषु प्रथमदलकेसरे कखगघं चछजझं तृतीये टठडढणान् पंचमे थं दधनं षष्ठे पफबभं
भं सप्तमे मयरलं अष्टमे वंशषसहलक्ष इति स्वार्थयोरन्तर षष्ठे ह्रस्व तनु सममे तु पव अष्टमे दचट इति विलिख्य ततः प्रथम
दलाग्रेषु अचट द्वितीये अवटत्तृतीये कहकहवतुर्थे हवमपंचमे वमबषष्ठे बयबधसप्तमे यान्तय इति विलिख्य तद्बहिः
स्थषट्कोणेषु हूं फट् इति प्रतिकोणं विलिख्य तद्बहिः अनुस्वारेण वेष्टयित्वा तत्र दीक्षोक्तविधिना कुंभं संस्थाप्य तत्र देवमावा
ह्य समभ्यर्च्य तेन जलेन साध्यमभिषिञ्चेद्येष्टफलसिद्धिर्भवति तथा अष्टपत्रं लिखित्वा षट्कोणं तस्य मध्यतः तन्मध्ये शक्ति
मालिख्य साध्याख्यानाम संयुतं स्फुरद्धयेत्तां शक्तिं वेष्टयेज्जयदीश्वरी षट्कोणस्य तु कोणेषु प्रस्फुरद्धित्तयं लिखेत् प्रके
कशो महेशानि सिद्धवर्णान्दलेषु यथा मूलमंत्रस्य देवेशि रस्य वेदचतुरसैः चतुरश्रान्तर्वेदरसैर्विभक्तान्तद्धिलतः पुनः
षट्कोणमालिख्य तत्कोणेषु महेश्वरी हूं फट् विन्यालिखेद्बाह्ये चतुरश्रेण वेष्टयेत् यंत्रमेतद्घोरस्य कीर्तितं दिक्षु विद्युल्लं
मेन्द्रवीर्यग्रहबालभूतापस्मारनाशनं संसाधितं हुतेनान्नेन सर्वसिद्धिप्रदायकं अथ सुविपुले षट्कोणं कृत्वा तन्मध्ये
अष्टदलपद्मं विरच्य तत्कर्णिकायां पुनः षट्कोणमालिख्य तन्मध्ये प्राग्वत्साध्यां शक्तिमालिख्य तां स्फुर इत्यक्षरवत्
ष्टयेत् वेष्ट्यांतः षट्कोणेषु प्रस्फुर इति षडक्षराणि प्रतिकोणमेकमेकमालिख्याष्टसु दलेषु स्वाग्रदलमारभ्य प्राद
क्षिण्येन योरइत्यादि यान्तपंक्त्यां तान्वर्णान् ८४४८४४८ इति क्रमेण विभज्यालिख्य बहिः षट्कोणेषु प्राग्वदत्यान्तरहयं वि
लिखेत् तद्बहिः अनुस्वारेण वेष्टयेदेतद्यंत्रमुक्तफलदं भवतीति श्रीशिवरहस्ये अथ वक्ष्ये महेशान मंत्रयोगपताकयं

१०६३

अस्त्रराजं समस्तापत्तारकं शत्रुकृंतनं तारो वकेशः शांतीन्दुभूषितश्चन्द्रशेखरः शिखीशः शर्वो वांतः पञ्चमस्वरसंयुतं वर्मास्त्रांतः षड
र्णो षडाननसमीरितः तारः प्रणवः वकेशः शकारः शांतिः ईकारः इंद्रो लकारः ताभ्यां भूषितः चंद्रशेखरः बिंदुः मस्तकः ते
न श्लीं इति शिखीशः शर्वः पकारः वांतः शकारः पंचमस्वरः उकारः तद्युक्तः तेन पशु इति वर्म हुं अस्त्रं फट तथा ऋषिः स्या
द्वामदेवोस्य पंक्तिश्छंद उदीरितं रुद्रः पशुपतिः प्रोक्तो देवता देववंदितः मंत्रार्णैः षड्भिरंगानि हुंफडंतैः सविंदुभिः जाति
युक्तानि विन्यस्य षडाननकरांगयोः ध्यायेत्पशुपतिं सम्यक् श्वेतं वै कायमानतः पंचवक्त्रं दशभुजं प्रतिवक्त्रं त्रिलोचनं अग्नि
ज्वालानिभं श्मश्रु भीमदंष्ट्रं भयानकं खड्गबाणांतकं शूलं शक्तिं पाशमेव च दधानं दक्षिणैर्दोर्भिर्ब्रह्मादिकमनोहरं खेटवा
पौक्तिकाचित्रिशूलं ब्रह्मदण्डयुक् वामहस्तैर्विभ्राणं मध्याह्नार्कसमप्रभं नानाभरणसंदीप्तं भुजगैरलंकृतं स्फटि
कौघतिभं वांतं सर्वरत्नाकरं स्मरेत् सर्वांगे पूजयेत्पीठे शैवे गंधादिभिः शिवं पद्मं महद्दलं कृत्वा कर्णिकाकेसरान्वितं च
तुर्द्वारसमायुक्तं चतुरस्रत्रयावृतं एवं यंत्रं समालिख्य सर्वाण्यादिके शुभे पट्टे वा फलके चैव तत्र श्रीकंठादिसंयुक्तं देवं सर्वो
पचारैराराधयेत् जं दंगानि पूर्ववत् दलेषु मातरः पूज्या लोकेशास्त्राणि तद्बहिः पूजयेद्विधिना तेन रुद्रेश्वर मम भक्तितः यः स सर्वा
न वाप्नोति कामानंते शिवो भवेत् अथ प्रयोगः तत्र प्रातः स्नानादियोगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि
वामदेवाय ऋषये नमः मुखे पंक्तिच्छंदसे नमः हृदये पशुपतये देवतायै नमः इति विन्यस्य मम सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगः
इति कृतांजलिर्वदेत् ॐ हुं फट् हृदयाय नमः श्लीं हुं फट् हृदयाय नमः शिरसि पं हुं शिखायै पशुं हुं फट् कवचाय ह्रूं हुं फट् नेत्राय फट्
हुं फट् अस्त्राय फट् इति षडंगानि मंत्रज्ञानं अष्टादितत्तात करयोर्विन्यस्य हृदयादिषडंगेष्वपि न्यसेत् ततो ध्यात्वा गणपूजांते अष्टदलेष्वा
स्यायोः संख्याज्ञाव हितीवीथीह्ये इंद्रोयामलदक्षिणाचमेरुजप्यान्वत् सर्वं समापयेदिति तथा वर्णलक्षजपेन मंत्रं रुद्रविद्या शीघ्रं जितेंद्रियः

विया॰ र॰
व॰
७०१

701

तद्रूपांशाङ्केनद्रव्यैः मद्भूतैः संस्कृतेनलैः तर्प्पणंमार्ज्जनंहोमब्राह्मणानांभोजयेद्गुरुः ततः सिद्धमन्त्रः मंत्रीप्रयोगान्विदधीतवै अनेनमंत्रि
तेनोयेग्रस्तस्सर्वदंतेनत्तियेत् सयूलमंत्रचतुष्कंदत्तस्यहोमप्रभावतः अमुनामंत्रितान्वाणान्विसृजेद्युधिभूपतिः जपेत्तूर्णन्सवलानपि
शत्रूनत्वडाननः अथश्रीकंठसंहितायां नीलकंठमनुर्वदेत्स्वेडत्रयविनाशनं यंज्ञात्वागिरिजेमंत्रीहद्हालानाशयतेविषं भुजंगेशसमारू
ढोलोहितेशाक्रुपार्वति सद्यान्तरसमायुक्तो प्रथमंवरवर्णिनि· मेषेशोपिभुजंगस्थोलोलाक्षीश्रीमुखीयुतः लांगलीशोम
हासेनयुतस्तार्त्तीयईरितः भुजंगेशोरेफः तदुपरिस्थितोलोहितेशः पकारः सद्यः ओंकारः अक्रूरोविंदुः ताभ्यांयुक्तः तेनप्रोर्
तिमेषेशोनकारः भुजंगस्थोरेफोपरिस्थितः लोलाक्षीईकारः श्रीमुखीविंदुः ताभ्यांयुतः तेननीं इतिलांगलीशः ठकारः महा
सेनोविसर्गः तद्युक्तः तेनठः इति तथा· अरुणोमुनिरुद्दिष्टोनुष्टुप्छंदस्स्वदेवता: नीलकंठः शिवादेवीषडंगविधिरुच्यते हरा
युग्मद्विगंतेहृत् कपर्दीद्विठः शिरः नीलकंठाः सडे· देवीस्वाहांतस्त्र्वाशिखामता· कवचंकालकूठांतेविषभक्षणमेयुतं नमोस्त्रा
वीजयुगलंनीलकंठः सडे· शिरः असुमेवंयजेद्देविपंचांगानिकरांगयोः मूर्ध्निकंठेचहृदयेन्यसेद्वीजत्रयंततः ध्यायेद्देवंनीलकं
ठंवालार्कोद्युगवर्चसंजटाजूटलसच्चंद्रसकलंफणिसन्निभैः हृताकल्पकराभोजेदधानंजपमालिकां मूलंचदक्षिणयोर्द्धुवा
मोर्ध्वचकपालकं खट्वांगंतद्धोहस्तेपंचवक्त्रविराजितं प्रतिवक्त्रंत्रिनयनंवाघ्रचर्माम्बराहृतं पद्ममध्यसमासीनमसीनमति
सुंदरविग्रहं एवंध्यात्वार्च्चयेत्पीठेशैवेसर्वोपचारकैः पद्मेवसुदलेरम्यचतुरस्त्रयावृते· चतुर्द्वारसमायुक्तेपूर्वमंगानिपूजये
त् लोकेश्वरर्ष्यानर्थाभ्यर्च्यतदस्त्राणिचसंयजेत् एवंसमर्च्चयेन्मंत्रीनीलकंठमहेश्वरं दस्वाविनाशयेत्क्ष्वेडंनीलकंठश्वा
परः अथप्रयोगः अथप्रागवत्प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासांतेमूलेनप्राणायामत्रयंकृत्वाशिरसिअरुणायऋषयेनमः
मुखेविष्टुप्छंदसेनमः हृदयेश्रीनीलकंठायदेवतायेनमः इतिविन्यस्यममसर्वाभीष्टसिद्धयेविनियोगः इतिकृतांजलि

१९२

वंदेत् ततो मूलेन करशुद्धिं कृत्वा हर हर स्वाहा हृदयाय नमः कपर्दिने स्वाहा शिरसे स्वाहा नीलकंठाय स्वाहा शिखायै वषट् कालकू
टभक्षणाय हुं फट् कवचाय नीलकंठिने स्वाहा अस्त्राय फट् इति पंचांगमंत्रान् अंगुष्ठादिकनिष्ठांते करयोर्विन्यसेन्नेत्रवर्ज्यं हृद
यादि पंचांगेष्वपि न्यसेत् ततः प्राग्वत्सर्वं समापयेदिति तथा लक्षं प्रजपेद्देवी दीक्षितो विजितेंद्रियः हविषा सहस्रेणाथ हुनेद्देवि द।
शांशतः तर्पणं मार्जनं कृत्वा भोजयेन्मधुरैर्द्विजान् एवं सिद्धमनो देवी मंत्री हरति तत्क्षणात् क्ष्वेडं चयेन संदेहो नीलकंठश्च स्वयं
स्पर्शाज्जपेद्विषघ्नं तत्क्षणान्निर्विषो भवेत् विलोक्य विषिणं मंत्री प्रजपेत्स समाहितः विषहृद्यान्मुच्यते सावदिरान्नात्र संशयः
दष्टस्याह्वेऽयं हृद्गलं च शिरः कंठं हृत्स्व च मंत्रवर्णत्रयं न्यसेद्देवतारूपकं गुरुं स्मरन् तस्य दक्षिणेनानामामध्यमातर्जनीयष्ठा मंत्रा
न्तर हृदयं देवीजदंगुलिभिर्वृत्तनमः त्रिशूलमुद्रामापाद्य स्मारात पश्चात्स्पृशेन्नाशयेत् पंचाशन्मनुनाजसमं मंत्रमेघ यथमेव च भक्ति
तत्क्ष्वेडरोगादिनाशनं परमं शिवे मंत्रोत्तरमथो वक्ष्ये नीलकंठस्य पार्वति तारहृन्नीलकंठाय मनुरष्टाक्षरो भवेत् तारः प्रणवः हृ
न्नमः शाद्यः नीलकंठाय स्वरूपं तथा ऋषिर्ब्रह्मा समुद्दिष्टो गायत्री छंद उच्यते देवता नीलकंठोऽस्य विषयद्द विनाशनः अम
ध्यानार्चनाजाप्यहोमाद्यादीनि योक्तवत् तार ङे नीलकंठाग्निवक्ष्यष्टार्णोऽपरः तारः प्रणवः ङे नीलकंठो नीलकंठाय इति
अग्निवक्ष्यः स्वाहाकारः स्वाहा चैव हृदंते स्युः पंचांगानि न्यसेत्क्रमात् दक्षतर्जनिकारंभात् वामतर्जनिकावधिः वर्णाष्टकं न्यसे
न्मंत्री पादोरुगुह्यनाभिषु हृत्कंठमुखशीर्षेषु न्यसेद्वर्णाष्टकं प्रिये सर्वांघ्रिराननेषु क्रमेण पीतारुणासितासितैः अभयं वरदं।
चापं चास्त्रं किंचदथ ङ्जैः ध्येयो देवः कृपापार्श्वस्थगौरांगश्चातिसुंदरः संहारनिविषं तं भावेशान्क्रमाद्बुधैः दक्षिणाधः करा।
मारभ्य वामाधःकरपर्यंतं आयुधध्यानं तथा अष्टरोगविधानेन तत्स जयेत्स मे स्वर प्रथमं रणमण्डूकवर्ग लहं मदे स्परि
अथ प्रयोगः तत्र प्राग्वद्योगपीठन्यासांते प्राणायामत्रयं कृत्वा सर्वकं शिरसि अरुणाय ऋषये नमः मुखे गायत्रीछंदसे नमः

विद्या॰
व॰
७०२
702

हृदये श्रीनीलकंठाय देवतायै नमः इति विन्यस्य मम सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिर्वदेत् ततो मूलमंत्रेण करशोधनं
कृत्वा नीलकंठाय हृदयाय नमः स्वाहा नमः शिरसे ॐ नमः शिखायै वौषट् नीलकंठाय नमः कवचाय स्वाहा नमः अस्त्राय फट्
इति पंचांगमंत्रान् अंगुष्ठादिकनिष्ठांतं करयोर्विन्यस्य तेनैव क्रमेण हृदयादिष्वपि न्यसेत् ततो रूपं ध्यानात्यत्सर्वं स्पन्दरवत्काय्यादिति
अथ चिंतामणिमंत्रः तत्र श्रीशिवरहस्ये· कैलासशिखरे रम्ये नानारत्नविचित्रिते नानाद्रुमलताकीर्णे मंदवायुतरंगिते नाना
कुसुमसौरभ्यैरामोदितदिगंतरे सिद्धकिन्नरगंधर्वचारणाप्सरसां गणैः गीतवादित्रनृत्यैश्च प्रीणयद्भिः शिवं सदा ब्रह्म
विष्णुमहेन्द्राद्यैर्देवैः सेविते तथा· गजास्यनंदिभृंगाद्यैर्गणैर्मुनिगणैरपि निषेवितशिलापृष्ठे वैडूर्यमणिनिर्मिते· सिंहास
नस्थमासीनमर्द्धनारीश्वरं हरं सुप्रसन्नमुखं विशां स्कंदः प्रपच्छ शंकरं स्कंद उवाच भगवन् सर्वधर्मज्ञ जगदाद्य जगत्पते· अ
नाद्यंताविनाशाद्याद्यहरविग्रहाः रहस्यं किंचिदिच्छामि श्रोतुं भक्तवत्सल भक्तोस्मि तव देवेश वद मे कृपया विभो चिंताम
णिमंत्रं देवं कथितोयस्त्वया पुरा इदानीं जगन्नाथ श्रोतुमिच्छामि शंकर श्रीमहादेव उवाच· साधु साधु गुहश्रेष्ठ सर्वतत्वार्थ
पारग रहस्यमपि वक्ष्यामि भक्तोसीति षडानन· न कस्यापि मया ख्यातं त्वत्स्नेहात्प्रवदाम्यहं गोपितव्यं सदा वत्स न प्रकाश्यं ष
डानन· सद्भक्ताय सुशांताय सत्कुलीनाय तत् मंत्रोद्धारं प्रवक्ष्यामि शृणु वत्स समाहितः भुजंगेशं समुद्धृत्य क्रोधीशं तदधः कु
रु· स्वेतेशं ततः कुर्यान्महाकालं च षष्ठमं· ततः संचिंतयेद्देवं शिवं विद्रुमारक्तवामार्द्धं नीलापरांगकं· अर्द्धिंगंगाशशांकं।
कार्द्ध विलसन्नगमौलिकं हावभावविलासार्द्धं नारीश्वरमहेश्वरं भीषणापरदेहार्द्धं वामार्द्धे पाशमङ्कुशमभयं च तदधोहस्तेन दया
नंददिशार्द्धके· करे त्रिशूलं तस्याधोन्त्रकपालं खट्वाङ्गमेव· सविभक्ताभ्युको कल्पमालालेपविसर्ज्जितं एवं ध्यात्वा यजेत्पी
ठे शैवे सर्वोपचारकैः अष्टपत्रांबुजं हृद्यं चतुरस्रत्रयं ततः चतुर्द्दारसमोपेतं मसिषरम्य खपजयेत् आदावंगानि संपूज्य केसरेषु

११५

यथाविधिः अर्चयेदष्टपत्रेषु कार्त्तिकेयवृषादिकान् बालाद्याः संतरः पूज्या द्वितीयेष्टदलेपुनः लोकेश्वरानलदक्षिणाश्माग्वीथिद्वयेयजे
नइति॰ अथप्रयोगः तत्रप्रागवयोगपीठमासांते मूलेनप्राणायामत्रयं कृत्वाशिरसिकश्यपायऋषयेनमः मुखेअनुष्टुप्छंदसेनमः
हृदयेश्रीअर्द्धनारीश्वरोदेवतायेगुह्ये ह्रींबीजायनमः पादयोः रंशक्तयेनमः नाभौमांकीलकायनमः इतिविन्यस्यममसर्वा
भीष्टसिद्धयेविनियोगः इतिकृतांजलिर्वदेत ततः रंहृदयायनमः कंशिरसे रवंशिखा॰मंकवचाय रंनेत्रत्रयाय यंअस्त्रायइति
षडंगमंत्रान्गृहीत्वादितलांतं करयोर्विन्यस्य हृदयादिनेत्रांतेषु पंचमंत्रान्विन्यस्यास्त्रमंत्रेणतालत्रयं दशदिग्बंधनं कृत्वाध्याना
दिपुष्पोपचारांतेअष्टदलेकेसरेषु आग्नेये रंहृदयायनमः ईशानेकंशिरसेस्वाहा नैऋत्ये रवंशिखायैनमः वायव्येमंकवचा
यनमः देवाग्रेरंनेत्रायनमः देवाग्रादिचतुर्दिक्षु यंअस्त्रायनमः इतिषडंगानिसंपूज्य प्रथमाष्टदलेदेवाग्रमारभ्यप्रादक्षिण्येनवृ
षायक्षेत्रपालाय॰चंडेश्वराय॰दुर्गायै षण्मुखाय नंदिने विघ्ननायकाय सेनापतये इतिसंपूज्यद्वितीयाष्टदलेतथैवारभ्यब्रा
ह्म्यै॰ईंमाहेश्वर्यै॰ऊंकौमार्यै॰लृंवैष्णव्यै॰लॄंवाराह्यै॰ऐंइंद्राण्यै॰औंचामुंडायै॰अंमहालक्ष्म्यैः इतिसंपूज्येंद्रादिसर्वा
प्राग्वत्समापूर्ययेदिति तथा एकलक्षं जपेन्मंत्रं दीक्षितो विजितेंद्रियः जुहुयात्तद्दशांशेन त्रिमधुरैः सतंडुलैः तिलैः संतर्प्य
येद्देवं शुद्धतोयैः षडाननं ततोभिषिंचेन्मूलेन स्वमूर्द्धनिसमाहितः ब्राह्मणांस्तोषयेत्पश्चादन्नपानैः सदक्षिणैः एवंसि
द्धमनुर्वत्सप्रयोगान्विदधीतवै॰ इतिपुष्पलक्षजपः कृतयुगपरः शिवसंज्ञावित्त॰ शिवशक्त्योः पृथक्पृथक्ध्यानमुक्तं यथा
अथवादेवदेवशिवं ध्यायेदष्टभुजं शिवं दक्षिणेनैकरेदेवि परशुतदधः क्रमात् खड्गपाणिं शरांश्चैव दधानं वामबाहुभिः
भुजंगं त्रिशिखं चैव कापालं चापमेव च जटादितसद्धीविलासंसद्धीवर्णान्विदशार्चितं गंगातरंगविलसच्चंद्रखंडादिशेखर
रं इतिसंचिंत्यदेवेशांतत्पार्श्वस्थशिवामपि अरुणामरुणाकल्यामरुणांशुकधारिणीं अरुणालेपमालाढ्यां त्रिनेत्रामणि

विद्या॰र॰
व॰
७०२
703

भूषिणां मूले: षोडशाभिर्व्यग्रभुज षोडशमणीडितां चिंतयेत्परमेशानीं साधकाभिष्टदायिनीं॰ इति प्रायशः काम्यमेनिदेति वि
त्यतित्यंत प्राग्युक्तमेव शिवरहस्ये रेफात्यक्षादि संवृत्तः शिवशक्ति तु योज्यप वप्रजपेन्नोतीति सिद्धिः स्याच्छीघ्रमेव न संशयः अ
यमर्थः वीजस्यादिमे रेफमफस्यत नस्थाने शिवशक्ती हृ हकारसकारौ संयोज्य जपेदिति॰ प्रासादाख्यं जपेत्तत्र अप्युक्तं मंत्रवि
न्नमः तेनावेशो भवेत्सद्यो भूतादीनां हृजामपि ग्रस्तस्य शिरसि ध्यायेच्चंद्रमंडलमध्यगं स्वरैः षोडशभिर्वीतं ग्रस्तस्य शिरसि
स्मरेत् वीजमेतन्महामंत्रग्रहार्तिततज्ञणाहरेत् त्रिकोणं चिंतयेन्मूर्ध्नि ग्रस्तजंतोः षडाननं तन्मध्ये चिंतयेद्वीजं ज्वलत्काला
नलप्रभं तत्क्षणाद्दीपनं मंत्री ग्रहानोगादिकान्नयेत्॰ एतन्मंत्राभिजप्तं च वेधुजीवप्रसूनकं ग्रस्तस्य मूर्ध्नि निक्षिप्तं तत्क्षणादावेशका
रकं पौष्टिके शांतिके मंत्रं शुक्लवर्णं विचिंत्य च सकारमादौ संयोज्य जपेन्मंत्रं षगनमः॰ आकृष्टौ वशीकारे रक्तो रेफादिको
भवेत् हकारादिः स्यद्धोमाभस्तंभनेद्धोमणोरुहः॰ धूम्रवर्णोपकारादिर्विद्वेषोच्चाटयोरपि पीतवर्णो लकारादिः स्तंभने तथा
खिवाहतं शुद्धस्फटिकसंकाशं मंत्रो ध्येयो ममहद्भिः अकारादिश्च जप्तव्यो देशिकोत्तमो ग्रहः॰ वायुमंडलमध्यस्थं
मंत्रकृत्स्नं विचिंतयेत् तेन योर्हिपितां वत्सश्रोत्यमाशु प्रजायते वाधिर्यं कर्णयोरंध्रहर्दिवद्वदनेस्मृत॰ कृतोमूलं करोत्याशु
वायुर्ममस्य संस्मृत इः संहृच शिरोरोगं कुर्यान्त्वि रसिव एवुव॰ वाग्रोधकंठतालेषु वक्तुरस्तस्य मध्यगं चंद्रमंडलमध्य
स्थं स्वरैः षोडशभिर्वृतं॰ नेत्रध्यातं नेत्ररोगहरं तथा शुनसंशयः रक्तस्त्रावं कृशांगी ना योनौ ध्यातं हरेत्क्षणात् क्रान्तौ ध्या
तं मूलकृत्यादि स्फोटे विषमे ज्वरे॰ त्रिविध रक्तामये वस्त्र भ्रमे दाहे शिरोगदे॰ स्मरेन्मंत्रं विद्रुमाभं तत्तद्दोषशांतये अत्यार
क्तं त्रिकोणगतं स्थितं वीजं स्मरेद्गुहा॰ यस्यान्तर्हि सुवर्णपः स्यादचिरादसवर्त्र वं॰ रंध्र गगनाहदंभोः स्थितं मंत्रं विचिंत्य च॰
मंत्रवर्णेर्हदं ध्रुवधातं जोहूपाचमस्मरेत् तच्छीर्षमाशु पाशेतकर्षयेद्योषितां शुचं॰ स्वनाम गर्भितं वीजं यायायोतो

११५

विचिंतयेत् वशयेन्नत्क्षणं घोषं श्रावयेन्बुक्रमेवच निजलिंगशरीरस्थं तद्बीजं चिंतयेद्गुरुः प्रवेशयेद्योनिमध्ये संपर्कायैव चितं वशेत्
विदध्याद्द्रावयेच्चैवनात्र कार्या विचारणा कुलालमृदमानीय तत्र बीजं समालिखेत् तन्मकारस्थरेफेन साध्याख्यां कर्मसंयुतां ॥
विलिख्य तत् त्रिकोणेन वेष्टयेन्नद्वहिस्तथा षट्कोणेन समावेष्य षट्कोणेषु चालिखेत् रेफं सबिंदुकं तच्च विलोमेन वेष्टयेत्स्वरैः
मायया प्रतिष्ठितस्याथ कृत्वा समस्यास्य षडाननं निखनेच्चत्वरे तत्र योकं समाचरेत् तदन्नभक्षणात्सद्यो वशगो भवति ध्रुवं
पतिप्रियायाः षट्चक्र नात्र कार्या विचारणा मधुरत्रयसंयुक्तेन शालिपिष्टेन पायसं कृत्वा पुत्तलिकां सम्यक् सहस्रयोगिमितिमं
जुहुयात् पदाम्भोजं याम्याज्जानुभ्यां मूलमग्नतः नाभेरधः स्यात् हृदयात् कंठात् शीर्षकं ततः एवं द्वादशधा क्लिन्नातीतो शा
स्त्रेण साधकः मूलमंत्रेण जुहुयाद्युग्मदिक्षु षडाननं सवशो भवति क्षिप्रं नात्र कार्या विचारणा चतुरस्रं समं कृत्वा नानेन वा
ह्लीं दले गुरुः तन्मध्ये तु वकारस्य बीजं साध्यं समालिखेत् मंत्रमध्यम कारस्थं स्थिते रेफ विवर्तनं चतुरस्रं चतुःकोणे ठकारं वि
ह्नसंयुतं विलिख्य स्थापितं प्राणं मूलमंत्राभिमंत्रितं अष्टोत्तरसहस्रेण शिरोरोगी प्रभवत्येव श्रीविकेशी विरोदेवी रोगान्मुक्तः
सुखी भवेत् मरेफेण ककारेण केठं साध्यस्य स्थापनं च दूतं लनं षकारेण वामं चैव मकारतः दत्त्वा शं रेफतो वुधा वामे च वा
यिपकारकः श्रींकारेण मम त्वं वश्यं नाभिमूकार तोरुहः वहवो विद्वद्वंद्वाभ्यां वधाकर्षणमेव च क्रिया स्वयं शांतं सवश्यप्रसादं चिरा
न्नात्र संशयः वंधुजीवाख्य पुष्पेण त्रिकोणं रचयेद्गुरुः तन्मध्ये विलिखेद्ध्रीं मंचंदनागुरुकुंकुमैः पुष्पेणानेन तन्मध्ये कात्तिकेय
विधानतः अग्निं संस्थाप्य तत्रेशं संपूज्य विधिवत्ततः इतेद्धोत्र शतेन हुतेः संपातयेद्धृतं त्रिलोहनिर्मितायां तन्मद्रिकायां वि
वर्त्तनः संपातसिक्तां तां वत्स सहस्रेणाभिमंत्रितं मासकेनाशनं तां हस्ते धारयेद्यत्नाद्भूपतिः जयेत्सयुधि षट्चक्र वलाद्ध्वा
नखिलानिहत विषवेतालभूतादि दुरितैर्वाध्यते न मः वद्ध्वा भागत्रिलोहस्य स्वर्णं पंचं सप्तकं सोमसूर्याग्निद्रूपता न्मा

त्र्यकोणाः षडाननं॰ तन्मध्ये त्रिलोहस्य भागान् हुर्णसंख्यया॰ भवेद्रूप्यस्य सोमस्य ताम्रभागाः षोडश स्मृताः काञ्चनस्यार्कसूर्यवाना।
हुर्णाः पंचविंशति तेन भागास्तस्य ताचताम्रस्याग्निमयत्नतः तद्वर्णाश्च दशैते तन्तस्य भागो प्रतादशाः अष्टपत्रं लिखेत्पद्मं कर्णि
कायां षट्स्वकं तन्मध्ये वत्रिकोणस्यान्तन्मध्ये बीजमालिखेत् साध्याख्याकर्मसंयुक्तं षट्कोणेषु षडंगकं लिखेत्सुवीदिपत्रेषु
बीजवर्णान्विभज्य च रंकंषंसंरंयमिति वषएमूवव हिर्हत्रचतुष्कस्यादंतरालत्रयान्वितं एतद्यंत्रं कृतं सर्ववशीकरमनन्तमं अस्मि
न्यंत्रे समाधाय कलशविधिवत्प्रभुः तत्र देवं समभ्यर्च्य साध्यं तेनाभिषेचयेत् ग्रहरोगादिभिर्मुक्तः सचिरं सुखमाप्नुयात् आ
दौ षट्कोणमालिख्य वकारं तत्र संलिख्य वकारं तत्र संलिखेत् तन्मध्ये साध्यसंयुक्तं लिखेद्बीजं षडाननं॰ स्वरैः षोडशभिर्वीतं षट्
स्वेषु सभ्यालिखेत् वहिर्वृत्तद्वयं कृत्वा अंतराले न योलिखेत् ककारादि क्षकारान्तान्वर्णान्बिन्दुसमन्वितान् अष्टकोणं वहिः
कृत्वा तत्कोणेषु लिखेत्प्रभुः नृसिंहबीजं प्रागुक्तं पंचमेनत्षडाननं॰ ग्रहग्रहविषव्याधिविनाशनं सर्वसिद्धिदं आदौ षट्कोणमा
लिख्य तन्मध्ये साध्यसंयुतं चिंतामणिं समालिख्य षट्स्वकोणेष्वेवमेव रंकंषंसंरंयमिति ओं मूमिति च संधिषु॰ विलिख्य व॰
हिरावेष्टयेत्तेन प्रणवेन च तद्वहिर्वेष्टयेद्वृत्तं तत्र तु समालिखेत् तद्वहिश्चतुरस्रं एवं वेष्टयेन्नाविचक्षणः नृसिंहबीजं विलिख्य तत्को
णेषु च पृथक्पृथक्॰ एतद्यंत्रं रोचनया विलिखेत्कुंकुमया भसा लाक्षावीतमयं कृत्वा संजप्य विधिवत्सुधीः मस्तके धारयेदेतल्ल।
क्ष्मी सौभाग्यवर्द्धनं आयुरारोग्यविजयवश्यकृत्सर्वतोपदं चौरव्यालमहारोगभूतायस्मारनाशनं कारस्करतरोः शाखां
साग्रामानीय तत्र तु अग्रदेशे सहासेन सबन्धकारयेत्स्थले षट्कोणं विलिखेत्तत्र साध्यसमन्वितं चिंतामणिं विलिख्या
थ षट्सु कोणेषु संलिखेत् वह्निज्वालावद्वावर्णान्रेखाकार्याश्च तद्वहिः कार्त्तिकेयाच्च संजप्त मष्टोत्तरसहस्रकं मूलमंत्रे
ण तत्स्तम्भकस्थापयेद्यत्र राष्ट्रे चौरव्याघ्रकोडसर्पादिभूतपिशाचकाः न व्रजंति कदाचिच्च यंत्रस्यास्य प्रभावतः श्रीकंठ

संहितायां श्रृणु देवि प्रवक्ष्यामि मंत्ररत्नं महाद्भुतं तुंबुरो देवदत्तस्य शाङ्गुत्तयकारं परं सर्वविघ्नशो महादेवि महाकालेशसंयुतः तदथ श्रुणु
जगेशो वालीशलदुधः शिवे अर्घीशस्त्वधो देवि सवीर्हं श्रीमखी तथा वीजमेतत्समाख्यातं सर्वसिद्धिकरं परं संवर्त्तशाद्रुकारः महा
कालेशो भुजंगेशो रेफः वालीशाय कारः अर्घीशः उकारः श्रीमुखी· विंदुः एतैः समपिण्डितं ह्स्रूं इति वीजं भवति· ऋषिर्ब्रह्मा समु
दिष्टो गायत्री छंद ईरितं श्रीरुद्रो देवता प्रोक्तः सर्वभीष्टामये भवेत् षट्दीर्घभाजा वीजेन षडंगानि प्रकल्पयेत् हकाररहितं म्र
लंवीजं जलवहान्वितं चत्वारि देवि वीजानि देवसूक्तगिरितं दितिजायो ज्याविजयोथ अजिता याऽपराजिता: वीजमंत्र लिख
न्यस्य करयोर्व्यापकं ततः कनिष्ठादिषु विन्यसेत् षडंगानि तलावधि· देवं देवी स्ववीजाद्याकृतिष्वादिषु विन्यसेत् पादान्मूर्द्धावं।
थिन्यसेन्महिना जगदीश्वरि मूर्द्धादिपादपर्यंतं तलाभ्यां व्यापकं न्यसेत् षडंगानि पुनर्न्यसेद्देवं देवीश्च पूर्ववत् शिरोवदनहृन्ना
भिमुद्रेषु क्रमतो न्यसेत् एवं न्यस्ततनुर्देवी ध्यायेद्देवी मनन्यधीः उद्यदादित्यरुचिरं चतुर्वक्त्रं विलोचनं चंद्रार्द्धशेखरं देवं श्वेत
भिर्देवं क्रमात् दक्षिणार्द्धकरं देवीं सौम्यपदां गवत्तीना· तत्रावाहस्य यजेद्देवं सम्यग्गंधादिभिः शिवे नपुंसकस्वरैर्विद्वानंगु
लोमविलोमगैः धर्मादिकैरथ मीध्ये पादागात्राणि कल्पयेत् रकारेणान्यसेद्देवि तत्तद्रूपानुगुणानथ चतुर्थपंचमाभ्यां तु स
राभ्यां वर्णानि मायाविद्यामये देवि पृथक्ऊर्ध्वच्छदे न्यसेत् षष्ठस्वरेण पद्मं च कल्पितान्वृणाते· संप्रदद्दे महादेवि चतुर्भिस्त्र
यथाक्रमं वामाद्याः स्त्रजयेद्देता वामाज्येष्ठा ततः परं रौद्री चैव क्रावताध्येया ज्ञामाहृपा महेश्वरि इत्थं संकल्पिते पीठे मूर्त्तिं सक
ल्पमूलनः तस्मादावाह्य देवेशं तंवरं देवि पूजयेत् चतुर्द्दीरसमायुक्तस्त्ववर्गस्त्वत्रपाहेने अष्टपत्रांड्जेदेवि पूजेदावरणैः मह
आद्यावंगानि संसज्य केसरेषु यथापरा· दिक्पत्रेषु यजेद्देवि स्वस्ववीजादिकाः क्रमात् वामाद्याः सर्वमदिनारकारकोणेषु ले
पनाः अग्रहणाष्टकं पृष्पाद्यालाहलाहरितानना· वज्जीकीवादनरतासदविभ्रममंथराः कोणपत्रेषु चाम्यच्याहस्तीवीजा

विधार॰
व॰
७०५

705

दिकाः क्रमात् दुर्भगा सुभगा चैव कराली मोहिनी ततः वह्निवीथी इयं देवि लोकेशान्यायुधान्यजेत् इत्थं यो भजते देवि तं वन्दे हि वि
धिवन्तरः ततस्य दुर्लभं किंचित्रिषु लोकेषु विद्यते अथ प्रयोगः तत्र प्रातः स्नात्वादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं
कृत्वा शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः मुखे गायत्री छन्दसे नमः हृदये श्रीनवरुद्राय देवतायै नमः इति विन्यस्य मम सर्वाभीष्टसि
द्धये विनियोगः इति कृताञ्जलिर्वदेत् ह्रां हृदयाय नमः ह्रीं शिरसे स्वाहा ह्रूं शिखायै वषट् ह्रैं कवचाय ह्रौं नेत्राय ह्रः
अस्त्राय इति षडङ्गमन्त्रान् कनिष्ठादितलान्तं करयोर्विन्यस्य पुनः ह्रूं नमः इति केवलबीजमेव कनिष्ठायां तु लिङ्गविन्यसा
करयोश्च व्यापकं कृत्वा कनिष्ठयोः ह्रूं नवरुद्राय नमः अनामिकयोः ह्रूं जयायै नमः मध्यमयोः ह्रूं विजयायै नमः
तर्जन्योः ह्रूं अजितायै नमः अङ्गुष्ठयोः ह्रूं अपराजितायै नमः इति विन्यस्य ध्यानादि यावत्सहस्रजपान्ते सहस्रजापं च कृत्वा यथोक्तं कृत्वा
संस्थाप्य तत्र मण्डुकादि सिंहासनान्तं प्राग्वत्पीठं संपूज्य सिंहासनस्य पादेषु ऋं धर्माय नमः ऋं ज्ञानाय नमः ॡं वैरा
ग्याय नमः ॡं ऐश्वर्याय नमः तस्य गात्रेषु ॡं अधर्माय ॡं अज्ञानाय ॡं अवैराग्याय ॡं अनैश्वर्याय इति संपूज्य ततोऽनन्तपद्मं आनन्दसं
विन्नालं च संपूज्य प्रकृतिमयपत्रेभ्यो विकारमयकेसरेभ्यो ओं सर्वतत्त्वरूपायै कर्णिकायै इति संपूजयेत् अत्र सहस्रस्वे
णापद्ममित्यनेन हृत्पद्मं स्यात् कर्णिकालत्पतेपमस्य प्रागेव पूजितत्वादिति ततः सूर्यादिमण्डलपूजान्ते रव्यो धाम्ने सत्वाय
इत्यादि गुणत्रयं रकारादि यथावत्संपूज्य चतुष्टयं संपूज्य ते दिग्दलकेसरेषु पूर्वामायैः ऐं ज्येष्ठायै ओं रौद्र्यै ओं रक्ष्यायै इति शक्ति
चतुष्टयं पूजयेत् अत्र तत्र शक्तिपूजानेनात्मीति प्रतीयते विशिष्य सर्वबीजशक्तिचतुष्टयमात्रस्योक्तत्वात् शैवपीठे नवशक्ति
वह्निभूतेस्याशक्तेः संग्रहात्वेति इत्थं पीठपूजां विधाय तत्र मूर्तिकल्पनादि षडङ्गपूजान्ते ऽष्टदलेषु देवाग्रादि दिग्दलच
तुष्टये प्रादक्षिण्येन पूर्वामाये ऐं ज्येष्ठायै ओं रौद्र्यै ओं रक्ष्यायै अग्न्यादिकोणपत्रेषु शां दुर्भगायै सं सुभगायै संकराल्यै

॥

हंसोहिप्रिये· इतिसंदृष्टेजपेद्धादिपूर्वतादिसर्वंसमापयेदिति तथा· लक्षमेकंजपेन्मंत्रंतद्दशांशंहोतेकृतेतत् तर्पणंमार्जनंकार्यंब्राह्मणा
न्भोजयेत्तथा वायुवह्निपुगंतस्थंवीजंस्मृत्वाजपेत्प्रिये· ज्वरशूलमहारोगान् क्षपंतितेतत्क्षणात् कुपितस्यहृदंभोजेस्मृत्वा
वीजमिदंजपेत् तत्कोपशमयेद्ध्रीं ग्रं क्रं वं मंत्रप्रभावतः पतन्मंत्राभिजप्तंतुजलंप्रातःपिवेन्नरः हृद्रोगकमलाकाशश्वासविष्ट
भकास्तथा नश्यंतितत्क्षणादेवनात्रकार्याविचारणा· मण्डलेनववनाभाण्ये कृत्वा रम्ये महेश्वरि तत्रसंस्थापयेद्रम्याक
लशान्नवमंत्रवित् देवमध्येष्टस्तत्तथादेवीहृतीश्चसंजयेत् पुरोक्तवंनेन सिंचेत्कालजायोषितांशिवे स्तत्तंवंध्यायिन्मूलेच
किमन्याकन्यकास्मृहूः राजाभिषिक्तोविजयीभूपादेविनसंशयः भूतप्रेतादिकाः कृत्यारोगान्नश्यन्तिसेचनात् अष्टपत्रां
बुजेमध्येसमाध्यंवीजमालिखेत् केसरेषुस्वरान्दिक्षुदिक्पत्रेषुलिखेन्नरः स्वर्वीक्तदेवीजातिविदिक्पत्रेषुपावीति हृतीम
त्रान्पुरोक्तानालिखेन्नदथः पुनः वृत्तद्वयंविधायाथतयोर्मध्येसमालिखेत् ककारादिक्षकारान्तान् विंदुयुक्तान्महेश्वरि
तद्बहिश्चतुरस्रेणवेष्टयेज्जगदीश्वरि· एतद्यंत्रमहादेविप्रोक्तंश्रीतुंबुरोर्महत् साधितंजपहोमाभ्यांधृतंनाशयतिक्षणात्
रोगान्कृत्यान्ग्रहान्सम्यक्भूतापस्मारकादिकान् अत्रमंत्ररचनास्फुरास्त्यागमः श्रीकंठसंहितायां क्षेत्रपालमंत्रवर्णे
णदेवियथाविधि· संवर्तोनग्रहोड्डाणोरुद्रसंवर्तिकोपुनः आषाढीरेवतीयुक्तोलोहितोनंतसंयुतः पिनाकीचानंतयुक्तो
वलीमेषस्ततोभवेत् महाकालोविसर्गाढ्योरलाराध्योयमंत्रप्रिये संवर्तःक्षः अनुग्रहःओ·रुद्रःअनुस्वारःतेनक्षौंइति
रुद्रः एकारः संवर्तःक्षतेनक्षेइति आषाढीतः·रेवती·रतेन·त्रइति·लोहितःय·अनंतःआतेनत्र्याइति·पिनाकी·लअनंतेनः
आनेनलाइति·वाली य· मेषो न· महाकालो मविसर्गःअःतेनमःइतितारायःप्रणवायः तथा मंत्रिवर्गेसमुद्दिष्टोगा

विद्यार·
व·

७०६

706

यद्वंछंदईरितं क्षेत्रपालो देवतास्मृतं वीजं परिकीर्तितं नमः शक्तिरिति प्रोक्तमिष्टसिद्धिकरः स्मृतः षट्दीर्घभाजा वीजेन षडंगानि प्र
कल्पयेत् ततः संचिंतयेद्देवं क्षेत्रपालमनन्यधीः अंजनाद्रिप्रतीकाशमूर्द्धपिंगजटाधरं वर्तुलोग्रैस्त्रिनयनं भीमसर्पविभूषणं
दंष्ट्राकरालवदनं भीममूर्ध्वदिगंबरं द्विभुजं दक्षिणे हस्ते गदां वामे कपालकं दधतं चिंतयेन्द विशेषे पीठे समर्चयेत्
पद्ममष्टदलं वाह्ये द्विग्द्वारे भूपुरे हेतं कृत्वा तत्र समावाह्य गंधाद्यैरर्चयेत्क्रमं आदावंगानि संपूज्य पूर्ववत्परमेश्वरि·
अर्चयेदष्टपत्रेषु किंकराष्टकमद्रिजे· अनलाग्निकेशाख्यक्षेत्रपालस्य किंकराः लोकेशांश्च तदस्त्राणि पूर्ववत्परि·
पूजयेत् धूपदीपादिकं कृत्वा ततस्तस्मै वलिं हरेत् वलिर्नैवेद्य तत्र मंत्रः प्रसादीति समुच्चार्य विद्रुतं धूम्रकद्वयं भंज
यद्वितयं पश्चान्नर्त्तयद्वितयं ततः विघ्नयुग्मं महाते स्याङ्के रव क्षेत्रपालच वलिपदं समुच्चार्य्य दे विष्टं हृदयो द्विठः वलिमंत्रः
समाख्यातः सर्वकर्मफलप्रदः द्विठः स्वाहा इत्यत्रागमः· अथ प्रयोगः तत्र प्राग्वद्योगपीठन्यासांते शिरसि ब्रह्मणे
ऋषये नमः मुखे गायत्रीछंदसे नमः हृदये श्रीक्षेत्रपालाय देवतायै नमः गुह्ये दंबीजाय नमः पादयोः नमः शक्तये नमः
इति विनियोगः ममसर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिर्वदेत् ततः ह्रां हृदयाय नमः ह्रीं शिरसे स्वाहा ह्रूं शिखायै व
षट् ह्रैं कवचाय· ह्रौं नेत्राय· ह्रः अस्त्राय· इति मंत्रातं गुष्ठादितलांतं करयोर्विन्यस्य हृदयादिषडंगेष्वपि न्यसेत् ततो ध्या
नादि षडंगपूजांते ष्टदलेषु अनलाय· अग्निकेशाय· करालाय· घंटारवाय· महाकोपाय· पिशिताशनाय· ऊर्द्धकेशाय·॥
इति संपूज्य लोकेशाद्यादि सर्वं समापयेदिति तथा· पकलं तं जपेन्मंत्रं जुहुयात्तद्दशांशतः चरुणा घृतसिक्तेन तर्पणादिक
तच्चरेत् रात्रौ श्मशाने गणेशस्य कृत्वा स्थण्डिलमध्ये आवाह्य तत्र संपूज्य तंत्रे शास्त्रोक्तवर्त्मना· अत्र व्यंजनदुग्धान्नैः कृत्वा

वैसिक्यकं महत्‌ सर्वान्कमचनादेवित्तस्पदस्त्रेवलिंहरेत्‌ वलिनातेन संतुष्टः देवपालो मुदान्वितः ऐश्वर्य्यं विजयारोग्यश्री
सौभाग्यादिसंपदः ददातिरौद्रभूतानि क्रूराद्याः मन्त्रिवारयेत्‌ अत्र रात्रौ वलिदाने काम्यनित्यस्सु जायामपि तेवेघ प्रोक्तमंत्रे
णादेयं अथवटकमंत्राः तत्र श्रीकौलेशकोटिप्रभेदे अथवक्ष्ये महादेवि भैरवस्येश्वरेश्वरि मंत्ररत्नं महागुह्यं ग्रहतिक्र
तनं सर्वशत्रुक्षयकरं सर्वव्याधिविनाशनं सर्वोपद्रवारकं देवि सर्वसौभाग्यदायकं वश्याकर्षणविद्वेषस्तंभनोच्चाटमार
णे नियहेव्याधिकरोणप्रशास्तमविलेह्यद उद्धं रिष्ये महामंत्रं शृणु यावद्भिक्षाप्रिये व्योमं निशान्ति तिथिभिरुद्रहरेद्वीजमा
दिकं जलं चाविचरीकर्णयुता कायतनः शिवे अनंततो लोहितस्वाविकर्णवासीनयुगमकं वह्निरूपंचमोमत्रपुतः पवनपवचक्रो
धीकर्णयुतो वक्रो कर्णवान्यरमेश्वरि पुनरेत्न हृदयं प्रोक्ता द्वितीयार्णादि पार्वति · चतुष्टनुवर्णानां पुनराधं समुच्चरेत्‌ एकविंश
तिवर्णात्मा मंत्रराजः समुद्धृतः गोपनीयः प्रयत्नेन त्रैलोक्येष्वपि दुर्लभः व्योमहः अमी रेफः शान्तिः ईतिथिः वह्नि रेफः ठ
पंचमोणः अनंतः आ · तेन इति द्वितीयार्णादि चतुष्टयं वक्रकाय इति आद्यं क्रौं इति · नलं व · खेचरी · ठ · कर्णिउ · तेन टु इति ·
काय · स्वरूपं अनंत · आ तेन णा · इति पंचतो · यः क्रोधी · कः कर्णि उ तेन कु इति वह्नि रुकर्णितेन रु · इति पुनरेत्न हृदयं कुरु
ति · द्वितीयार्णादि चतुष्टयं चड्ड काय · इति आद्यं क्रौं इति तथा · ऋषिरस्य महादेवि हृदारण्यसंज्ञकः अनुष्टुप्छंदा इत्यङ्गं भैर
वो देवता शिवे शक्तिवीजं वशक्तिश्च आकीलकमुदाहृतं आद्यं तु युग्मं देवि पंचह्रस्वान्वितं कुरु · सयादि प्रतिलोमेन नपुं
सकविवर्जितं एतद्वीजद्वयाद्यस्तान्य लक्ष्याः पंचमूर्तयः अंगुलादि षडंगुलीषु मूर्द्धास्य हृदये गुह्ये च सद्यमघरराघवं मूर्द्धास्य
द्दक्षकर्णके · वामकर्णे च हृदयः अर्द्धसर्वांति कोन्तरे पश्चिमे पुच्चवक्रे षण्मूर्तय स्तामहेश्वरि ईशानाद्यस्तान्मूर्द्धाद्यपीरादे
वितत्तीयकः वामदेवस्तुतुर्यः स्यात्सद्योजातस्तुपंचमः पुनराद्यर्णम्युगलं षट्दीर्घस्वरभेदितं कृत्वा तेन षडंगानि या

विद्यार॰
व॰
७०८
707

नियुक्तानि कल्पयेत् श्रीरुद्रयामले श्रीदेव्युवाच देवदेव जगन्नाथ शंभो त्रैलोक्यनायक भैरवस्य विधिं भूयो समाचक्ष्व महामते ये
न कार्याणि सिद्ध्यन्ति साधकानां निरंतरं नतः क्रियासमाधाय विधिं कथय शोभन श्रीभैरव उवाच शृणु देवि प्रवक्ष्यामि वटुकस्य
महात्मनः विधानं परमं गोप्यं ब्रह्मादीनां सुदुर्लभं सूत्रेणैव समासेन तेऽद्य कथयिष्यामि वल्लभे येन विज्ञानमात्रेण त्रैलोक्यं मा
पयेत्सुधीः एकदा देवदेवेशि नयमे मंदिरालयं गतोऽदं परमानंदात् मूलप्रकृतिमीश्वरी चक्रे परमसंतुष्टा तपसा विष्णतात्मना
मा कायरूपिणी देवी प्रोवाच वचनं मुदा तुष्टाहं शंकरस्यीता वरं वरय दुर्लभं इति वाक्यं समाकर्ण्य प्रोवाचादं सुवल्लभे दे
वि मातर्जगत्सृजेऽपि यदि दास्यसि मे वरं दुर्लभं कस्य विद्धिहि विधानं परमाश्रयात् मंत्रस्य येन सिद्ध्यंति सर्वकार्याणि संप्रत्ते इति
वाक्यं च मे श्रुत्वा प्रसन्नभूता सनातनी उवाच याहृशं देवि विधानं शृणु वल्लभे वटुकाख्यस्य देवस्य भैरवस्य महात्मनः ब्रह्मविष्णुम
हेशाद्यैः वंदितस्य दयानिधेः न्यासाः एकादश प्रोक्ता वटुकाराधने शिवे यं विना नैव सिद्धिः स्यात् वर्षाणामयुतैरपि आदौ न्यासा
न्मतबीजेन कार्यं पश्चात्तालात्मिकं वीजेन देवि न्यासो कार्यं प्राणवीजेन ततस्तु वह्नीजं न्यासमग्रे विदध्यात् महाश्रीवी
जतो न्यासं प्राणवीजेन वा परं यदा वीजस्य च न्यासं विधाय स्यातिवीजनः मूलवीजेन पश्चात्तु न्यासं कृत्वा महामतिः भ्राम
रीवीजेन तु न्यासं विदध्यात् ज्ञीतुसंयुते पंचन्यासान्दशान्तेन न करोति तु रोयदा तावत्पदं वरारोहे तावन्मंत्रो न सिद्ध्यति श्रीदे
व्युवाच देवदेव जगन्नाथ शंभो संसारतारक कृपां कृत्वा न्यासविधिं शाकवेन निरूपय कालेनेह यथाल्पेन साधकः सि
द्धिमाप्नुयात् गोपनीयो न मंत्रोयं वटुकाख्यो जगद्गुरोः नथानि रूपयविभो बालकोपि यथालभेत् श्रीशिव उवाच शृणु देवि
जगत्सृजे न्यासबीजानि शोभने सकुटपतिपया शोभत् कथयामि हितायते स्थानेषु तेषु वीजानि न्यस्तव्यानि महात्मभिः
तथात्र प्रवदिष्यामि शृणु सन्त्राणवल्लभे शिवचंद्रशिवैः शक्रस्वरोपेतैः सविंदुभिः भूतवीजं समाख्यातं तेनेनांगानि न्यसेत्

चषट हृक्षिरश्रुशिरसोनेत्रकवचास्त्रेषु सुंदरि शिवो हस्वेंदुः सः शक्तु स्वरः श्रोत्रयोर्मूर्ध्नि वाक्त्रोस्तु नाभौ हस्तांगुलीषु च· पादांगुलीषु
देवेशि विन्यसेत्परमेश्वरि· अजेशादे देवि विन्यसेत्स्वरसुंदरि संवर्नः त्रः कालो· सवामाक्षी· ईविंदुः अनुस्वारः नादः अईचेंद्रः तथा·
मूर्ध्नि वाक्त्रोस्त्रलिंगे च नाभौ हस्तांगुलीषु च· पादांगुलीषु देवेशि विन्यसेत्परमेश्वरि अजेशाग्निसमारूढः शक्तस्वरशशीयुतः
कालाग्निबीजमिदं प्रोक्तं विन्यसेत्परमेश्वरि अजेशाडअग्निर शक्तस्वर· श्रौ शशी विंदुः तथा· ब्रह्मरंध्रे मुखे नेत्रयुग्मे श्रीवीवातसो
रपि· कपोलयोश्चिबुके ब्रह्मरंध्रे पुनर्न्यसेत् कालशक्तिशिवाः सर्वे विंदुनादविभूषितः मालाबीजमहेशानि पादयोर्हृत्स्त
योस्तथा· नेत्रयोः श्रोत्रयोः कुक्षौ मध्ये चैव प्रविन्यसेत् कालः सशक्तः लशिवो हसमधः श्रो· तथा· अस्थ्याग्निवामकर्णेंदुना
दैर्दे विसमीरितं महाश्रीबीजमीशानि चिबुके पार्श्वयोर्गले· पादयोर्हृदये पादहृदये नाभौ च पादयोः अस्थिशः अग्निरः
वामकर्णः ऊर्द्धनादोपगवत् तथा· तथा· लोहिताग्यासनो वामसनो वामकर्णविंदुभिरद्रिजे· प्राणबीजमुखे देवि हृदये नाभि
मण्डले· हृदये पादयोर्देवि हृदये दक्षकर्णके हृदये वामकर्णे च हृदये दक्षपत्त्रये· हृदये वामवादे च हृदये दक्षनेत्रके· हृदये दक्ष
नेत्रके· हृदये वामनेत्रे च हृदये दक्षघ्राणके हृदये वामघ्राणे च हृदये दक्षकर्णके हृदये वामकर्णे च हृदये विन्यसेत्प्रिये·
लोहितः प· अग्निर· वामकर्णेंदु· बहुवचनादपि विज्ञेयः तथा· कर्तरीयोग्निमारूढो वामकर्णेंदुनादवान् वेष्ठबीजम
हादेवि विन्यसेत्परमेश्वरि· कर्तरीयश्च न्यूस्वाग्वत् घंटिकायां च नाभौ च घंटिकायां हृदि न्यसेत् पादयोर्हृदयेकथ्यां मस्तके
मस्तकेकटौ स्तनयोर्गुल्फयोश्चैव गुल्फयोस्तनयोर्न्यसेत् चण्डेशो वायुवक्त्राढ्यो वामकर्णेंदुनादवान् स्थातिबीजमि
तिप्रोक्तं विन्यसेद्देवि साधकः चण्डेशो वायुवक्त्रादिशाकर्णमस्तकेकटौ· स्तनयोर्गुल्फयोश्चैव गुल्फयोर्न्यसेत् चण्डेशो
वायुवक्त्राढ्यो वामकर्णेंदुनादवान् स्थातिबीजमितिप्रोक्तं विन्यसेद्देवि साधकः चण्डेशो वायुवक्त्रादिशाकर्णमा

स्तके· पादयोश्चैव ग्रीवायां नाभिमण्डले· गले चहृदि देवेशि जंघयोर्नेत्रयोस्तथा कर्णयोर्बाहुयुग्मे च स्तनयोश्च प्रविन्यसेत
दो प्राग्वत् मुखे नेत्रहृदये कर्णाद्वये चैव कपोलयोः गण्डयोः कर्णदेशे च स्तनयोर्हृदि पादयोः विन्दुके मस्तके वाह्वोः स्कंधयो
हिरण्डे वनीशक्ते चंद्र रसं ई विंदुना॥
र्दतल मध्ययोः ब्रह्मरंध्रे तथा भाले भ्रूमध्ये च न्यसेत्प्रिये इति न्यासात्समाधाय पुरश्चरणकारकः यथोक्तन्यासकारी च यदि
नो वरमाप्नुयात् तदा कन्याहृत्सेणोत्थं मम पापं प्रजायते न्यासे वैते वरारोहे ब्रह्महत्या विनश्यति· का कथान्यस्य पापस्य
सत्यं सत्यं वदामि ते मर्मन्यासान्यथा वक्ष्ये तन्देव स्य महात्मनः धान्विधाय नरो विंदेत्सिद्धिं लोके सुदुर्लभं आकृतवीजं विन्य
स्य मस्तके गण्डयोर्मुखे कालवीजं च तत्पश्चात् कर्णयोरपि विन्यसेत् नाभौ लिंगे गुदे वापि विद्यावीजकयोर्लमोः ब्रह्मरंध्रे दंत
पंक्त्योर्विन्यसेत्साधकोत्तमः श्रीदेव्युवाच· भगवन्करुणासिंधो दीनवंधो जगद्गुरो कथं कन्यासमाख्याहि तत्रैव दृष्ट्यकाथक
साधकस्य यथा सिद्धिमचिरेणैव विंदति श्रीमहादेव उवाच शृणु देवि प्रवक्ष्यामि न्यासत्रयविधिं पृथक् दीर्घकालाग्नि शाको
णामथः कालानलांत्यकाः वज्रस्य वह्निगगनं चंद्रावामाक्षि मण्डिताः विंदुनादसमाक्रांता वीजमाकृतमुद्दृतं दीर्घांतक
लीम· अग्निर· शाकल· काल· मस्र· अनल· र· अंत्यः तवह्निर· अस्थिः रा· वह्नि· र· गगनं ह· चंद्र स· वामाक्षी· ई विंदुना
दप्राग्वत् तथा· ब्रह्माग्नी इग्नि कालवह्नि वामाक्षि भिः प्रिये· सविंदुनादैर्देवेशि विद्यावीजं समुद्धृतं सवर्णः त· अनल· र
चंद्रः स· अग्निरःशिवः ह चंद्रः स त्रिमूर्तिः ई विंदुः दिप्राग्वत् तथा· एतन्न्यासत्रयं प्रोक्तं साधकाभीष्टसिद्धिदं यस्य प्रसादमा
साद्य भैरवः शीघ्रसिद्धिदः शृणु देवि प्रवक्ष्यामि संपुवलान्यासमुत्तमं यस्य प्रसादाच्चाशिवे वुद्धकः सिद्धिदो भवेत् मस्त
के दक्षनेत्रे च वाम नेत्रे तथैव च दक्षकर्णे कपोले दक्षिणे तथा· वामे कपोले देवेश गण्डे वामके पुनः विन्दुके यथा

ले स्कंधे दक्षिणे वामके तथा स्तने दक्षे च वामे च हृदये दक्षकुक्षके · वामकुक्षौ च नाभौ च नाभौ च दक्षजंघे च वामके लिंगे मेढ्रे दक्षिणे
च वामे च वा वर्णानि · मेढ्रशंखे च वृषणे वाची दक्षे वामनितंबे शालिंगस्योक्तनाचेति मूलाधारे दक्षगुल्फे वामगुल्फे तथैव च · द
क्षपादे च वामे च दक्षपादांगुलीषु च · वामपादांगुलीष्वेवं ब्रह्मरंध्रे तथैव च मूलाधारे पुनश्चैव पुनर्वै ब्रह्मरंध्रके महापरा
ख्यं वीजं च विन्यसेत्साधकोत्तमः · चंद्रसूर्यौ पुनस्तौ च महीब्रह्मा महीप्रिये त्रिमूर्तिरस्थिवह्न्योर्व्व धरणीजल षष्ठस्वरत्रिमूर्ती
इन्दुनादभूषितमस्तकं महापराख्यवीजं नेकथितं सुरवंदिते चंद्रसूर्यौ महेशो पुनस्तौ च सूर्यौ महाविवेन्यर्थः महील · ब्रह्मलीकं ·
महील · त्रिमूर्तिः ई अस्थियिश · वह्नि · र · अंबु वह्नि रं अंबु · धरणी · ल · जल · व · षष्ठस्वर · ऊ · त्रिमूर्तिः ई इन्दुनादौ प्राग्वत् न्यासेनानेन
नस्त्रश्रीणि सा ताक्षिवसमो भवेत् वटुकस्याथ वक्ष्यामि मातृकान्यासमुत्तमम् कृतेन येन वटुको साधकस्य करे भवेत्
श्रीवीजैः पंचभिर्यत्र मातृकामण्डलं भवेत् प्रणमादौ च ङांते च तांते फांते त्थांतके वटुकस्य परं मंत्रं मातृकान्यासमु
त्तमं विज्ञाय साधयेत्साक्षत्तः मसघः शिवतां व्रजेत् वितमं मातृकान्या सयोन्येन न्यासमेमाचरेत् वटुकस्तस्य कुपितः स
द्यः शांतिं प्रयच्छति तस्मान्न्यासः प्रकर्त्तव्यः साधकेन विपश्चिता · सर्वेषु मातृस्थानेषु वपुः पादिग्र्यहेतवे · मातृकान्या
समेतं हित्यक्त्वायोन्यं समाचरेत् वर्षकोटिप्रयत्नेन सिद्धिर्नैव विंदति ॐकारमादौ संयोज्य सर्वेष्वेवं समाचरेत् प्रथमं
तु मातृकाख्योन्यासः स्यात्सर्वसिद्धिदः अकारमादिमं कृत्वा न्यासोयं वरवर्णिनि नाम्नावदि मातृकाख्योन्यासस्तु डामा
गिर्भवेत् ध्यानादि सर्वं वै देवि कथितानि महामते अथान्यन्न्यासं समाख्यास्ये शृणु त्वं वरवर्णिनि · सरस्वती मातृका
ख्यः सद्यः सिद्धिप्रदायकः न्यसेन्महामते वीजं मातृकास्थानकेषु च · महासरस्वतीदेव्याः सद्यः सिद्धिप्रदायकः क्रो।
धीशाद्यः पिनाकीशो दारुकेशभुजंगको · भृग्वी चनकलीशो व भुजंगो न कलीशिवं सर्वान्तककरे वन्या सिम्हं नीड विभू

खितः महासरस्वती वीजं कथितं देवि दुर्लभं क्रोधीशः कः पिनाकीश· लदारुकेशः ङ· भुजंग· राभृत्वीशः ङ· भुजंग· राभृत्वी
शः मनकुलीशोह· भुजंगर· नकुली· हंसवर्त्तितः वकह· शरेवतीर· त्रिमूर्त्तिः रुद्रः विंदुः तथा· इति न्यासास्समाख्याताव
दुकारायनशिवे सद्यः सिद्धिकरोदेवि भागपलभ्यानसंशयः न्यूनन्यासस्यकर्त्तीयः सद्योहानिमवाप्नुवात् एतस्मादधि
कान्न्यासान्निधिः स्याज्ज्ञानमजन्मनि तथाकौलेशकोदिप्रभेदे· एवं न्यस्तेन तु देवी ध्यायेद्धटुकभैरवं शुद्धस्फटिकसं।
काशं हित्वेनोत्पलशोभितं कुटिलालकसंवीतं नवाहस्मेरमाननाबुजं नानारत्नमयाकल्पैः किंकिणीजालनूपुरैः॥
मंस्तुभ्रावरावीनहिभुजंदक्षिणेकरे त्रिशिखसव्यहस्तेपदथानदण्डमध्वक्तं बटुवेषधरंशर्भं भूमा त्विकं साधकः स्मरेत् रुद्र
यामले कपालंवामहस्तेत्तु मूलं सदण्डचदक्षिणे इत्युक्तमात्विके चात्र भेजैध्याने तत्रैव· स्मृतवर्णं चतुर्वाहुं जटामुकुटधा
रिणं त्रिशूलपोशहस्तं कमण्डलुं त्रिनेत्रं तिलकं कंठं च मुक्ताभरणभूषितं एवं ध्यात्वा यजेद्देवं शिवे पीठस्मरेश्वरि अ
ष्टपत्रं महादेवि कर्णिकाकेसरोज्वलं पद्मं विचिंत्य तन्मध्ये कर्णिकायां सुरेश्वरि· कृत्वा षट्कोणमस्यान्त त्रिकोणोपरि
कल्पयेत् होमपद्मे तु तन्मध्ये वसुपत्रविराजितं कर्णिकाकेसरैर्युक्तं चतुर्द्वारचयेवहिः चतुर्द्वारे समायुक्तं तन्मध्ये वटुकं यजे
त् मूर्त्तिं मूलेन संकल्प्य तन्मामावाहयेत्सुधीः सद्योजातेन मंत्रेण मूलाद्येन महेश्वरि· स्थापयेद्वामदेवेन मूलाद्येन तत्त्वम
ब्रजे सन्निधापयेन्मूलेन सन्निरोधमथाचरेत् मूलेन सम्मुखीकृत्वा कर्यादवगुण्ठनं मूलतः षडंगैः सकलीकृत्या
मृतीकृत्य च मूलतः परमीकरणं चैव समुद्रादिभिरुत्तमन् एतत्सर्वं विधानं चंत तो ध्यात्वा समाहितः कृत्वामुत्थापनं
तस्य मुद्राः संदर्शयेदथ· लिंगाद्याः सर्वमुद्रिकायोनिमुद्रावृत्तत्रयाः· तां दर्शयेत्तस्य रुषं मूलाभ्यां च महेश्वरि· ईशा
नेनन नमस्कुर्यान्मूलाद्येन महेश्वरि· आसनाद्येश्च पुष्पांते रुपचारैस्ततोऽर्चयेत् डाकिनी पत्रकान्देवि शाकिनी

पुत्रकांतीप· लाकिनीपुत्रकान्पश्चात्काकिनीपुत्रकानथ· शाकिनीपुत्रकान्भूयो हाकिनीपुत्रकांस्ततः मालिनीपुत्रकान्देवी देवीपुत्रा
नतः परं उमापुत्रान्रुद्रपुत्रान्स्मृतान्देवि पजेद्बन्नोजलेशयोः अंतराले महेशानि पुत्रवर्गांस्तयोर्मध्ये कूर्हिमुखाः स्मृतान्यजेत् अथोमु
ख्यास्मृतान्देवि यजेद्बन्नोजलेशयोः अंतराले महेशानि पुत्रवर्गांस्तयोर्दश· रुद्रयामले· रुद्रपुत्रानन्तरं देशाद्यामाधिपश्चैव स्या
नाधिपमनुक्रमात् मेयत्तादप्रचण्डा एककालर्हुतं तथैव वः इत्युक्तं यथायदेशमत्राप्रीति इत्यं संपूज्य तद्वाह्ये पद्मपत्रेषु संयजेत्
ब्रह्माणीपुत्रकं पूर्वे माहेश्वरीपुत्रमीश्वरे माहेश्वरीपुत्रकं सौम्ये कौमारीपुत्रमानिले इन्द्राणीपुत्रकं देवि पश्चिमे संपूजयेत्ततः देवशीने
ऋतेप श्चान्महालक्ष्मीसुतं यजेत् वाराहीपुत्रकं देवि दक्षिणे वह्निकोणके चामुण्डापुत्रमभ्यर्च्य लोके शवटुकान्इमे· अष्टपत्रा
हुहिरुर्विवृत्रसांतेरपुनः अष्टदिक्षु यजेदेतान्हेतुकं त्रिपुरान्तकं वेतालमग्निजिह्वं च कालान्तकमतः परं करालमेकपादं च भीम
रूपं महेश्वरि· अभ्यर्च्येद्दैशायोर्मध्ये यजेद्बलमद्रिजे· हाटकेशं महेशानि प्राशीरक्षसयोस्तथा· चतुरस्रादि रेखायां दिग्विदि
क्षु महेश्वरि· अंतराले पुजाभ्यर्च्य वक्ष्ये कण्ठदीनसुरेश्वरीन् ततो द्वितीयरेखायां कौपीशाधीन्महेश्वरि· आषाढ्यादीन्समभ्यर्चेत्तृती
यायां समर्चयेत् चण्डीश्वरादिमुख्यानानन्तकुलीशादिकान्शिवे देवस्य वामभागे तु पूजयेत्परमेश्वरि दिव्यांतरिक्षभूमिष्ठा
न्योगीशान्नाक्षिसंयुतान् योगिनीश्च समभ्यर्च्य ईशानादिषु सुंदरि· योगिनीश्च समभ्यर्च्य ईशानादिषु सुंदरि· कोणेषु दे
वदेवेशि दिग्गीशानायुधैः सह· चतुरस्राद्बहिर्देवि संपूजयेदुक्तवर्त्मना इति संपूजयेद्देवं वटुकं भक्तितत्परः धर्मार्थकाममोक्षा
णां पतिर्भवति मानवः अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादि यागपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा विंडविसर्गीमातृकान्या
मानंतरं अकारादि नकारान्तान्वर्णान्व्योमकरान्तान्तेवर्णाङ्गुलादि तन्मासीणां वियानेषु स्थानेषु विन्यस्य कलामातृकादि
श्रीबीजादिमातृकान्यासानंतरं पुनः श्रश्री नमः इत्यानंतरं आं नमः इत्यादि भं नमः इत्यंतं केवलाक्षराणि शुद्धमातृका॥

वि०या०र० व०

७१०

710

देवविन्यस्यपुनर्भकारादौश्रीवीजंपुनःथकारादौपुनर्वकारादौपुनःक्षकारांतेःश्रीनमःइतिविन्यसेत् ततःकलपुरसहरह
क्षश्रीश्रंनमःइत्यादिमातृकाविन्यस्यततःकामवीजादियोगपीठन्यासांतेमूलेनप्राणायामत्रयंकृत्वाशिरसिहहदारण्प
कऋषयेनमःमुखेअनुष्टुब्छंदसेनमःहृदयेश्रीभैरवायदेवतायेनमःगुह्येक्लींवीजायनमःपादयोःक्लींश क्तयेनमः
नाभौक्रांकीलकायनमःइतिविन्यस्यममचतुर्विधपुरुषार्थसिद्धयेविनियोगःइतिकृतांजलिर्वदेत् ततःअंगुष्ठयोःक्लींवां
ईशानायनमःतर्जन्योःक्लेंवेंतत्पुरुषायनमःमध्यमयोःक्लुंवुंअघोरायनमःअनामिकयोःक्लौंविंवामदेवायनमःका
निष्ठयोःक्लंवंसद्योजातायनमःततःशिरसिमुखेहृदयेगुह्येपादयोश्चेतापवमूर्तिविन्यस्यपुनःशिरसिक्लोंवोंईशानायो
र्ध्ववक्त्रायनमःमुखेक्लेंवेंतत्पुरुषायपूर्ववक्त्रायदक्षिणकर्णेक्लुंवुंअघोरायदक्षिणवक्त्राय वामकर्णेक्लींविंवामदेवा
योत्तरवक्त्रायनमःचूडायःक्लंवंसद्योजातायपश्चिमवक्त्रायइतिविन्यस्यक्लांवांहृदयायनमःक्लींवींशिरसे क्लूंवूंशि
खायै क्लैंवैंकवचाय क्लौंवौंनेत्राय क्लःवःअस्त्राय इतिषडंगमंत्रानंगुष्ठादितलांतकरयोर्विन्यस्यास्यमंत्रेणतालत्रयं
स्फाटिकाभिर्दशदिग्बंधनंवह्निप्राकारंततःहसूहोइतिप्रेतवीजेनप्राग्वत्षडंगन्यासंकृत्वाशिरसिहसक्लींनमःवांक्लांहस
क्लींनमःवांक्लींएवंलिंगनाभिहृत्कंठगलौष्ठचेदसेववीजंन्यसेत् ततःब्रह्मरंध्रेश्रींनमःएवंमुखनेत्रद्वयनासाकपोलद्वय
चिबुकब्रह्मरंध्रेषुचेदसेववीजंन्यस्यपादयोःमलहोएवंहस्तद्वयेनेत्रद्वयश्रोत्रद्वयकर्णद्वयेलिंगगुह्येचेदमेववीजंवि
न्यसेत् चिबुकेसूंनमःएवंपादद्वयगलयोर्दिद्वयहृदयपादद्वयनाभिहृदयपादद्वयहृदयकटिमस्तककटिस्तनद्वय
गुल्फद्वयस्तनद्वयेचेदमेववीजविन्यस्यमस्तकेश्रांनमःएवंपादद्वयग्रीवानाभिगलहृदयजंघाद्वयस्तनद्वयबाहुद्वयस्तनद्व
येषुचेदमेववीजंविन्यस्यहृदये ऊंनमःएवंपादद्वयहस्तद्वयकर्णद्वयनासाद्वयेषुविन्यस्यमस्तकेमहीनमःएवंनेत्रद्वयक

र्णद्वयकपोलद्वयगण्डद्वयहृदयपादद्वयहस्तद्वयकर्णद्वयनासाद्वयेषु विन्यसेत् मखेभ्रलसर्ह्रीं नमः एवं नेत्रद्वयकर्णद्वयक
पोलद्वयगण्डद्वयपादद्वयचिबुकमस्तकबाहुद्वयस्कन्धद्वयदन्तपंक्तिद्वयब्रह्मरन्ध्रमूलाधारभ्रूमध्येषु विन्यसेत् शिवसिन
मलमरव्रयहसीं नमः एवं गण्डद्वये मुखद्वये दिवुदमेव बीजं विन्यसेन्नेत्रयोः कुलमरसंरीं नमः एवं कर्णद्वयना
भिलिंगगुदेषु चेदमेव बीजं विन्यस्य कपालयोः न्रसह्लीं नमः एवं ब्रह्मरंध्रे दन्तपंक्त्योश्च इदमेव बीजं विन्यसेत् मस्तकेस
ह्लं कलीरावबाबलवङ्कईं नमः एवं दक्षनेत्रवामनेत्रदक्षकर्णवामकर्णदक्षकपोलवामकपोलदक्षगण्डवामगण्ड
चिबुकगलकदक्षस्कंधवामस्कंधदक्षस्तनवामस्तनहृदयदक्षकुक्षिवामकुक्षिनाभिदक्षजंघावामजंघालिंगदक्षवृषण मू
लाधारदक्षगुल्फवामगुल्फदक्षपादवामपादान्तद्वयांगुलिब्रह्मरंध्रे मूलाधारे ब्रह्मरंध्रेषु न्यसेदित्येवं न्यासान्कृत्वा ततो
ध्यानादिमूर्त्तिकल्पनान्ते मूले सद्योजाताय नमः इति प्रागुक्तविधिना मूलमन्त्रार्घ्यं वामदेवाय नमः इति प्रावाहनं संस्थाप्य
मूलेन संनिधाय मूलमघोरेभ्यो नमः इति प्राग्वत् संनिरुध्य सम्मुखीकरणादि प्राणप्रतिष्ठान्ते लिंगमुद्रां नत्वा र मूलेन
तत्पुरुषाय नमः इति योनिमुद्रां प्रदर्श्य त्रिशूलाद्याश्च मुद्राश्च याः सर्वमेव प्रदर्श्य मूलमीशानाय नमः इति नमस्कारमुद्र
यां प्रणम्यासनादिषु षडंगान्तानुपचारान् देवदेहेषु षडंगान्यपि संस्थाप्य तेषु ज्ञां वां हृदयाय नमः ज्ञीं वीं शिरसे नमः इत्या
दिनमेतान्येव षडंगानि संपूज्य देवस्य देहे मूर्त्तिन्यासस्थानेषु पंचदशाक्षरीपिन्यासात्मकप्रकारेणैव निराकृत्यापि पंचमूर्त्तीः संपूज्य
ततो व्योममयमकर्णिकायां पूर्वदक्षिणोत्तरपश्चिमेषु ईशानादिचतुर्मूर्त्तीः संपूज्य पंचमीं देवस्य मूर्ध्नि पूजयेत् ततोऽग्रतो
ष्टदलेषु देवाग्रमारभ्य प्रादक्षिण्येन ॐ अं आं असितांगभैरवाय नमः इं रुं क्रोधभैरवाय नमः लं उन्मत्तभैरवाय एकपा
लीभैरवाय श्रों भीषणभैरवाय अं संहारभैरवाय इति संपूज्य षट्कोणेषु स्ववामाग्रमारभ्याग्नेयेशाननैर्ऋतवायु

विद्यार·
व·

७॥

711

कोणेषुईदाघंगचतुष्टयं देवाग्रकोणेनेशंतदादिचतुर्हि स्तुपास्यमिति षडंगानि प्राग्वत्संपूज्याष्टदलपद्माभ्यंतरेषु षट्कोणं
तर्वेदिर्देवाग्रमारभ्यप्रादक्षिण्येनाष्टदिक्षु ॐडाकिनीपुत्रे ॐराकिनीपुत्रे ॐदेवीपुत्रे ॐलाकिनीपुत्रे· ॐकाकिनीपुत्रेभ्यो
ॐशाकिनीपुत्रेभ्यो· ॐहाकिनीपुत्रेभ्यो· ॐमालिनीपुत्रे· ॐदेवीपुत्रे इत्यष्टदिक्षु संपूज्य· देवस्यवामभागे उमापुत्रे
ॐरुद्रपुत्रे· ॐमातृपुत्रे· इतिसंपूज्य इंद्रेशानयोर्मध्ये ॐऊर्ध्वमुखीपुत्रेभ्यो निरृतिवरुणयोर्मध्ये अधोमुखीपुत्रेभ्यः· इ
त्यूर्ध्वाधोवृध्या संपूज्य बहिरष्टदलेषु देवाग्रमारभ्यप्रादक्षिण्येन· ॐब्राह्मणीपुत्रबटुकायनमः एवंमाहेश्वरीपु· वैष्णवीपु·
कौमारीपु· इंद्राणीपु· महालक्ष्मीपु· वाराहीपु· चामुण्डापु· बटुका इतिसंपूज्याष्टपत्राद्बहिश्चतुरस्राभ्यंतरे देवाग्रमारभ्य
प्रादक्षिण्येन· हेतुकाय· त्रिपुरांतकाय· वेतालाय· अग्निजिह्वाय· कालांतकाय· करालाय· एकपादाय· भीमरूपाय·
इत्यष्टौदिक्षु संपूज्य तद्बहिश्चतुरस्रत्रयेंतश्चतुरस्रे देवाग्रादि प्रादक्षिण्येन दिक्षु श्रीकंठानंतसूक्ष्मत्रिमूर्त्तीशानाद्यादिको
णेषु अमरेशार्घीशभारभूतितिथीशान् दिक्कोणयोरंतरालेषु देवस्य दक्षिणपार्श्वादिप्रादक्षिण्येनाष्टसंख्याणुरुद्रेशान् स
हास्रेनैशानान् संपूजयेत् द्वितीयरेखायामपि तथैव तथैवादेश्वि दिक्ष्वंतरालेषु च कोर्थीशागयावादीशानान्भ्यर्च्य तृतीयरे
खायामपि तथैव च दण्डीशादिभृग्वीशान् संपूज्य नकुलीशाणीशिवोमासंवर्त्तेशान् देवस्य वामभागे संपूज्य तद्बहिर्देवस्य वामा
रभ्य प्रादक्षिण्येन महाशक्तिभ्यो दिव्ययोगिनीभ्यो नमः एवं अंतरिक्षयोगिभ्यो भूमिष्ठयोगिभ्यो सर्वयोगिनीभ्यो· इतिसं
पूज्य तद्बहिरिंद्रादीन् वज्रादीनपि प्रागुक्तविधिना संपूज्य प्राग्वद्धूपदीपादिदानशेषं समापयेदिति तथा जितेंद्रियो हविष्याशी
जपेद्देवं मंत्रं प्रिये पंचविंशतिसहस्राणि पंचलक्षं दशांशतः हुनेत्तिलैस्त्रिमध्वक्तैस्तर्पयेत्तद्दशांशतः अभिषिंचेत्ततो मूर्ध्नि
मूलमंत्रेण साधकः मार्जनस्य दशांशेन ब्राह्मणान्भोजयेत्प्रिये अयं क्रमस्तु गजपः एवमेत्वरलक्षं वा तद्दशांशं होमं वच

१२३

तिपामलप्रोक्तत्वात् अन्तरमेकविंशतिलक्ष एतत्संख्याकथनं तत्कलियुगमारभ्य कृतयुगपर्यन्त परिमितिज्ञेयं ईश्वरस्य स्वतन्त्रेच्छत्वा
त् अत एव कलियुगजपप्रतिपादकेषु संग्रहग्रंथेषु शारदातिलकादिषु वर्णलक्षमुक्तमिति श्रीशिव उवाच रुद्रयामले· श्रीदेव्युवाच
भगवन्देवदेवेश रहस्यं वटुकस्य मे हृदि येन वशीकुर्यात्साधको भैरवं शिव श्रीशिव उवाच· शृणु देवि परं गोप्यं कथयामि सुशो
भने रहस्यं सिद्धिदं साक्षाद्वटुकस्य महात्मन· सर्ववटुकदेवस्य साधने येन निरूपिता· उपायाः निःफलाः एव विनैकं वीरसाधनं यो
वीरसाधनं हित्वा उपायं वान्यमन्त्रयेत् न च सिद्धिमवाप्नोति नरो वर्षशतैरपि माषान्नं कृशरामन्नं राजमाषवरणकान्नोदनं तथा ती
रं तथा पूपमपि शष्कुलीरपि शोभनाः माषादीनि वस्तूनि सिद्धभाषादीनि तिलयमविधानात् नीरं पायसं पायसं आरोप्यति स
यमविधानात् शष्कुलीसहालीति भाषा आदाय सह तत्कार्यमकल्याकर्तनमेव च कुङ्कुमेनापि संवेष्टैकोरयित्वा ह कीलका
न् संभार्यमेकं कीलं च गृहीत्वा सुरसुन्दरि गच्छेत्स्मशाननिकटे सुधीः सोत्तर साधकः पादप्रक्षालनं कृत्वा ततः स्मृत्वा सदेवतां
वर्धां जालिरिदं वाक्यं प्रवदेत्साधकोत्तमः अत्र स्मशाने याः काश्चिद्देवतानि च सन्ति हि· ताः प्रयच्छन्तु मे सिद्धिं प्रसन्नाः सन्तु पान्तु मां स
र्वे मां शंकरः पातु तथा मे यां च शूलधृक् कपाली दक्षिणे पातु नैरृत्ये जटिलो वतु· पश्चिमे पार्वतीजाता वायव्ये प्रमथाधिपः
उत्तरे मुण्डमालाढ्य ईशाने वृषभध्वज· ऊर्द्ध्वं पातु तथा शंभुरधस्ताद्धूलिधूसरः अग्रतो भैरवः पातु पृष्ठतः पातु खेचरः दक्षिणे भुव
रः पातु वामे च पिशिताशनः कोणान्नयो विशालाक्षो मूर्द्धानं मे मकरध्वजः मस्तकं पातु भूतेशो नेत्रे पातु महामनाः कपालो
घ्राणं वीरेशो गण्डारिमर्दनः उत्तरोष्ठं विरूपाक्षोऽधरं योगिनीप्रियः दन्तेषु दक्षविध्वंसी चिबुके त्वकपालधृक् कण्ठं रक्षतु मां देवो
नीलकण्ठो जगद्गुरुः दक्षस्कन्धे गिरीशो वामस्कन्धे च सुन्दरः भुजे च दक्षिणे सर्वमन्त्रनाथः सदावतु· वामभुजे सार्वभौमो हृद
यं पातु पाण्डुरः दक्षस्तने पशुपतिर्वामे पातु महेश्वरः उदरे सर्वकल्याणकारको वतु मां सदा नाभौ कामप्रविध्वंसी जयेया

विया॰ ३॰ व॰

७१२

तद्दयामयः जानुनी पातु जामिशोश्गुल्फौ गौरीपतिः सदा॰ पादपृष्ठे जातनिखिलस्तथा पादांगुलीहरः पादाधः पातु सततं व्योम
केशो जगत्प्रियः इत्थं रक्षां समाधाय मंत्ररक्षां ततन्न्यसेत् ॐ क्रां क्रीं क्रूं क्रः पूर्वे॰ ॐ क्रां क्रूं क्रौं आग्नेये॰ ॐ क्लीं श्रीं दक्षिणे॰ ॐ ल्हं
ल्हं ल्हूं भगनगनैरृत्ये॰ ॐ ब्रूं ब्रूं ब्रूं सं सः पश्चिमे॰ ॐ ग्रां ग्रं वायव्ये॰ ॐ श्रीं भैरव उत्तरे॰ ॐ ह्रूं ह्रूं ल्हूं फट् ईशाने॰ ॐ ह्रौं ह्रूं ऊर्ध्वे॰ ॐ
सां सं सः अधः एवं रक्षां समाधाय यदि वेतालादिभिन्नमारभेत ततो वाक्यमुनः दद्यात्साधकः प्रेमसंयुतः भो भैरव भैरव भयंकर हर मार
दाह ह्रूं फट् स्वाहा॰ इति प्रार्थयित्वा एकस्मिन्भाजने हस्वा पलाशस्य महामता॰ सिद्धभाण्डं ब्रजेत्स्वाच्यादिशि पूजार्थमादरा
त् तत्र स्थितान्तु पटकंकरेक्षता विचक्षणाः मंत्रमेनं समर्थीः भो नाथ दद्याद्दिग्नाय वै वलिं॰ ज्रों ज्रों क्रूं समुच्चार्य्य भो इन्द्र सुरनायक॰
प्रसन्नो भव मे शीघ्रं देहि सिद्धिं सनातनी इमं वलिं गृहाण ह्रूं फट् उच्चार्य्य साधकः वलिं दद्यान्महाभागे सिद्ध्यर्थं प्रागेव
लभे॰ ततो वह्नेः समुच्चार्य्य ह्रूं ह्रूं रीं रीं समप्रियेः अग्ने गृहाण मया दत्तं वलिं ह्रूं फट् समुच्चरेत् मुक्तान्यात्रे समाधाय प्रदद्याद्वलि
मादरात् ततो दक्षिणदेशान्ते समागत्य विचक्षणाः ॐ ग्रां ग्रीं ग्रूं समुच्चार्य्य ह्रूं ह्रूं रीं रीं मरीं प्रिया॰ प्रेतनाथ पदस्थाने वलिं गृ
ह्णीति वाचरेत् ह्रूं फट् उत्तोय मारव्याता यमसंत्रोवरानने॰ अनेन दक्षिणे देशे पात्रे नाहूरहूरिते स्थापयित्वा नमस्कृत्य पति
ईत्या शीघ्रं ततो व्रजेत् वलिं चाणक पात्रस्य दद्यात्साधकसत्तमः ॐ क्रें क्रें फें समुच्चार्य्य ततो ह्रूं ह्रूं तथैव च॰ रजे रजे वजे च ततो
ब्रूयात्ततो क्रौं क्रौं समुच्चरेत् रक्षोनाथ पदं ब्रूयाद्गृहाणेदं फट् समन्वितः अनेन मन्त्रेनादद्यान्नैरृतो नाथ वलिं बुधः ततः प
श्चिमदेशस्था भूत्वा देशिकसत्तमः जलनाथाय सद्वलिं दद्यात्सर्वार्थसिद्धये॰ ॐ ब्रां ब्रीं ब्रूं समुच्चार्य्य ततो वरुणमुच्चरेत्
वलिमेतं मया दत्तं गृहाण परमेश्वर अनेन मंत्रवर्य्येण वरुणायौदनं स्वचं॰ वलिं दद्यान्महाभागः सर्वार्थसिद्धये आदरात्
वायुदेशं समासाद्य ततो वायो वलिं हरेत् पायसं पत्रमारोप्य परमादरसंयुतः ग्रां ग्रीं ग्रूं समुच्चार्य्य प्रेप्रों प्रीतस्तथैव च॰

१२

हुंफट्इंतो मंत्ररयं वायोः सिद्धिप्रदायकः अनेन मनुना प्राप्तो वायवे बलिमाहरेत् ततउत्तरे देशे तु ... साधकसत्तमः अष्टपणात्रमादा
यकुवेरबलिमाहरेत् ॐ कुं कुं समुच्चार्य्य ततः क्रां क्रां समुच्चरेत् हुं फट् अनेन मनुना बलिं दद्याद्धि वक्षणः ईशानीं दिशमाश्रित्य मा
धकप्रवरस्ततः ईशानाय बलिं दद्यात् सर्वकामार्थसिद्धये ॐ श्रीं स्रूं स्रूं समुच्चार्य्य श्रीं श्रीं श्रां श्रां मथोच्चरेत् हुं फट् इंतः समाख्यातो
मंत्रोयं लोकदुर्लभः अनेन मनुना दद्याद्बलिं ... मात्रसंस्थितः बल्यर्थं सर्वकामार्थसिद्धये साधकोत्तमः पञ्चमं बलिं त
तासर्वकामार्थसिद्धये स्तंभायोभागमाश्रित्य कार्य्यमन्निसमाचरेत् पुष्पान्नानां समादाय ॐ ज्रौं ज्रौं हूं हूं उच्चरेत् स्तंभम
त्रोयमाख्यातो सर्वकामार्थसिद्धिदः अनेन मनुना प्राप्तः स्तंभसंपूज्य निर्भयः ततः पठेन्मंत्रमयूककवचं कार्य्यसिद्धये यस्य प्रसा
दमासाद्य साधको निर्भयो भवेत् क्रौं ज्रौं क्रों क्रोः समुच्चार्य हूं हूं हूं फट् अथोच्चरेत् सर्वतो रक्ष रक्षेति रक्ष रक्षेति भैरवी त्वाह्वीत्त
तः समाचरेत् हूं हूं हूं हूं समुच्चार्य्य हूं हूं हूं फट् अथोच्चरेत् सर्वतो रक्ष रक्षेति भैरव ताथ्यपदे शोक्ताफट् इतोयं महामन्त्रः सर्वर
क्षाकरः प्रोक्तः साधकाभीष्टदायकः एवं विधाय मतिमान् स्तनो रक्षो विशालधीः वीरशांतिमथाकुर्य्यात् सर्वकामार्थसिद्ध
ये यया सिद्ध्यंति कार्य्याणि साधकानां महेश्वरि यावत्कुर्य्यान्न वीराणां शांतिं साधकसत्तमः तावन्न जायते सिद्धिः साधक
स्य कथंचन श्मशाने देशे ये वीराः शिरसादाय साधनं ममस्थितानि केचन साधकानां मनोरथान् अर्चिताः पूजिताः ले
सर्वकामफलप्रदः वीरशांतिमथो वक्ष्ये साधकानां हिताय वै यस्याः प्रसादमासाद्य साधकः सुखमेधते पद्ममष्टदलं कृत्वा
तन्मध्ये षोडशारकं तद्बाह्येष्टदलं वापि भूपुरं च ततो लिखेत् एवं मण्डलमालिख्य साधको निर्भयः स्थितः मूलमंत्रेण तेन वै यंभे
रवाय समर्पयेत् आद्यपद्मस्य मध्ये तु ततश्चैव अष्टभैरवान् षोडशारे महापद्मे ततः साधकसत्तमः संपूज्य प्रयत्नेन दद्यान्नैवेद्य
पायसं सच मित्राणि षोडशाद्या भैरवस्य महात्मनः कालीं शोशाकालीं शंच यामित्रां मठनिभः प्रचण्डचण्डके शावचण्डात्मान

चवामरं वारिंत्रं चचमलंकारं चचलंवाहभूषिणं वामीकरं चाहर्वहर्वङ्गितं चेति षोडश॰ तन्मुत नामभिः सज्याः षोडशानेदक्षिताः
ततो हृष्टपत्रे संसज्याब्राह्म्यायामातृकास्ततः खखदिक्षुमेहद्वादीन्पूजयेत्साधकोत्तमः ततो दत्तान्समादाय विकिरंश्चक्रमण्डले॰
वीरशांतिपठेत्सम्यक्साधकः प्रीतमानसः चण्डप्रचण्डहुंकेशभीषणभीषणाभिधाः ज्ञात्वान्यासनत्यक्तसिद्धिदान पा
श्चिमाभिन्नरोभूत्वामालामादाय पाणिना॰ उच्चैस्तरां जपेद्भक्त्या दानायमहात्मने भैरवायसमीयेत्तु कमहस्तेन पायसं
सं संभोजयन्जपेद्भक्त्या निर्भयः प्रीतमानसः त्वमादेवायदाहपाइवंरपवांछितं प्रणम्यदण्डवद्भूमौ वांछितं वरमुत्त
रेत गृहेवागत्य श्रयतोऽत्सवंच समाचरेत् अनेनमन्त्रनादेविसिद्धेनजगतीतले॰ असाध्यंनास्तिलोकेषु सत्यंसत्यंमयोदितं
अथास्यप्रयोगोलिख्यते॰ तत्र साधकेन्द्रः स्नातनित्यपलाशपत्रहस्तपुटकेषु विन्यस्तमाषान्नुक्तान्समूर्शश्च प्रणकानोदकेपाय
समस्थानपाकुलीश्च एथकयृक्त्वाकन्यया कृतितंकार्पासस्त्रं भंक्त्वा मरंजितं दीरहत्तुभवानहेशेकीलकास्तेभार्थमं
कंतेभ्यस्थूलमितिनवकीलांश्च गृहीत्वा रसाधकसहितः स्मशाननिकटे गत्वा हृदं मांशकन्दात्न्याचम्य सेष्टदेवंस्मृत्वाकृतांजा
लि रचस्मशानेयःकश्चिदिति प्रमाणेनान्तेभ्यो केकाट्शाकं पठित्वाश्च तन एवं ॐक्रांहृहः॰ श्राते ये॰ नोक्रोनमः इत्यादि स्वात्मात
पवितोद्शादिक्षु प्रमाणेनानमंत्रे रान्मरक्षांकृत्वा पूर्वी पश्चिदिक्षु मध्यस्मशाने चकीलकेस्तंभचनिखाय॰ भोभैरवभयंकरहरसा
रक्षास्तहुंफट्स्वाहा इति प्रार्थयित्वा सिद्धमाषभक्तपुटकमादाय सोदकमादाय सोदकपात्रहस्तो निर्भयः सर्वकालसमी
पंगत्वा उद्देशे भूतलेगंधजलेन स्नात्वा तत्र माषपुटकं निधाय दक्षहस्तेन जलं गृहीत्वा वामहस्तेन तत्पात्रं स्पृशन् ॐक्रांक्रीं
क्रीभोईद्र सुरनायक शीघ्रं मे प्रसन्नो भवसिद्धिदेहि इमंमाषवलिं गृह्ण २ फडिति मंत्रेण तस्मिन्पात्रे जलं सिंचयन्बलिमुत्सृ
ज्य श्मशानमाग्नेयगतकीलसमीपंगत्वा तत्र पूर्ववन्मण्डलं कृत्वा तत्र ॐ भैरवागच्छागच्छेत्यावाह्य समषाढे पश्चाक्रिहस्तेन

त्रैतेजोनिधिं रक्तं ध्यात्वा रं बीजेन प्राग्वद्दीपोनैरुपचारैः संपूज्य तथैव मद्यभरितं पात्रं तदग्रे प्राग्वन्निधाय तथैव जलमादाय ॐ रं रां रूं रैं रिं रां
अग्ने तेजोनाथ कमे शीघ्रं प्रसन्नो भव सिद्धिं मे मधु च बलिं गृह्ण २ हुं फट् इति प्राग्वद्बलिं दत्वा प्रणम्य दक्षिणकीलसमीपं गत्वा प्राग्वत्
टं इति यमबीजेन यमबीजमावाह्य तत्र यमं समावाह्य महिषारूढं दण्डहस्तं कृष्णवर्णं प्रेतैर्भूतगणपरिवृतं ध्यात्वा संपूज्य तदग्रे प्रा
ग्वन्मांसपूर्णं पात्रं निधाय प्राग्वज्जलमादाय ॐ प्रां प्रीं प्रूं प्रैं प्रौं भो भो यम प्रेताधिप मे शीघ्रं प्रसन्नो भव इमं बलिं गृह्ण २ हुं फडिति प्रा
ग्वद्बलिं दत्वा निर्ऋतिदिग्गतकीलसमीपं गत्वा तत्र प्राग्वत् क्षं बीजेन निर्ऋतिमावाह्य तं प्रेतारूढं खड्गहस्तं कृष्णवर्णं रक्षोभिः परिवृतं ध्या
त्वा तं बीजेन तं प्राग्वत्संपूज्य तदग्रे प्राग्वच्चणकपूरितं बलिपात्रं निधाय प्राग्वज्जलमादाय ॐ फ्रं फ्रां फ्रें खं खं खं खौं भो भो रक्षो
नाथ मे शीघ्रमित्यादि इमं चणकबलिं गृह्ण २ हुं फडिति प्राग्वद्बलिं दत्वा प्रणम्य पश्चिमदिग्गतकीलकसमीपं गत्वा वं बीजेन प्राग्व
त्संपूज्य वरुणमावाह्य मकरवाहनं श्वेतवर्णं पाशहस्तं पादोगणैर्वृतं ध्यात्वा वं बीजेन प्राग्वत्संपूज्य तदग्रे ओदनपूरितं पात्रं प्राग्वन्निधा
य जलमादाय ॐ ब्रां ब्रीं ब्रूं ब्रूं भो भो वरुण जलनाथ मे शीघ्रमित्यादि इमं ओदनबलिं गृह्ण २ गृह्ण हुं फट् इति प्राग्वद्बलिं दत्वा प्रणम्य वा
युकोणगतकीलकसमीपं गत्वा तत्र प्राग्वत् यं बीजेन वायुमावाह्य मृगवाहनं धूम्रवर्णं अंकुशहस्तं सपरिवारं
ध्यात्वा यं बीजेन प्राग्वत्संपूज्य तदग्रे पायससंभृतं बलिपात्रं निधाय प्राग्वज्जलमादाय ॐ प्रां प्रीं प्रैं प्रां प्रीं प्रैं प्रां प्रीं प्रूं भो भो वायो भुवः
पतये शीघ्रमित्यादि इमं पायसबलिं गृह्ण २ हुं फट् इति मंत्रेण प्राग्वद्बलिं दत्वा प्रणम्य उत्तरदिग्गतकीलकसमीपं गत्वा तत्र प्रा
ग्वत् कुं इति कुबेरबीजेन कुमारमावाह्य नरवाहनं गदाहस्तं शुक्लवर्णं यक्षगणैर्वेष्टितं ध्यात्वा कुं बीजेन प्राग्वत्संपूज्य तदग्रे अपूप
पूरितं पात्रं निधाय प्राग्वज्जलमादाय ॐ क्रीं क्रूं क्रैं क्रौं भो भो यक्षनाथ मे शीघ्रमित्यादि इमं भक्ष्यबलिं गृह्ण २ हुं फडिति मंत्रे
णा बलिं दत्वा प्रणम्य ईशानदिग्गतकीलसमीपं गत्वा प्राग्वत् हं बीजेन ईशानमावाह्य वृषभारूढं त्रिशूलहस्तं शुक्लवर्णं भूतगणैर्वृतं

विया ३१
व
८४
714

ष्टितं ईशानं त्यातादं वीजेतशाग्वदासनादिदीपांतेहयवीरेः संपूज्य तद्ये शष्कुलीहरितं बलिपात्रे तिधायजलमादाय ॐ श्री
श्रीं श्रूं श्रां श्रा भो भो ईशानविद्याधिपतये शौं ज्र मित्यादि इमं शष्कुलिबलिं गृह्ण २ हूं फडिति मंत्रेण बलिं दद्यात् पूर्णं पं न्लभसमी
पगताः पुष्पादतानादाय ॐ ज्रां ज्रीं ज्रूं ज्रैं ज्रः लभाय नमः इति लभं संपूज्य निम्नयुः मनु ॐ ज्रां ज्रीं ज्रूं ज्रः दां दीं दूं दः खां खीं खूं
खः ग्रां ग्रीं ग्रूं ग्रः मां मीं मूं मः मं मं श्रां श्रीं ज्रां ज्रों यां यों यों ज्रों हूं हूं हूं हूं फट् सर्वतोरन्ध्ररन्ध्र भैरवनाथ नाथ फडिति सर्वत्रोक्त
वाले लभसमीपस्थासने पूजिते पूर्वाभिमुख उपविश्य पश्चपरतः स्वसमे भूतले अष्टदलपद्मं कृत्वा तद्हिः पुनरष्टदलं तद्हिः ।
श्चतुर्द्वारयुक्तं चतुरस्रत्रयं च कृत्वा तन्मध्ये देवमावाह्य शाग्वतत्त्वे वीपचारेराध्याग्रतो निसंपूज्य पाष्टदलेषु शाग्वदसितांगादिभैर
वनाथ फडिति सर्वत्रोक्त वाले लभसमीपस्थासने पूजिते पूर्वाभिमुख उपविश्य पृष्ठपरतः स्वसमे भूतले अष्टदलपद्मं कृत्वा तद्
हिः षोडशदलं तद्हिः पुनरष्टदलं तद्हिश्चतुर्द्वारयुक्तं चतुरस्रत्रयं कृत्वा तन्मध्ये देवमावाह्य शाग्वतत्त्वे वीपचारेराध्याग्रतो नि
संपूज्य पाष्टदलेषु शाग्वदसितांगादिभैरवनाथ फडिति सर्वत्रोक्त वाले लभसमीपगतायासने पूजिते पूर्वाभिमुख उपवि
श्य पृष्ठपरतः स्वसमे भूतले अष्टदलं कृत्वा तद्हिः षोडशदलं तद्हिश्चतुर्द्वारयुक्तं चतुरस्रत्रयं च कृत्वा तन्मध्ये देवमावाह्य शाग्व
तत्त्वे वीपचारेराध्याग्रतो निसंपूज्य अष्टदलेषु शाग्वदसितांगादिभैरवान् अभ्यर्च्य तद्हिः षोडशदलेषु ॐ कुलिशाय· ॐ सकुली
शाय एवमामित्राय· रामठायविभाये· मचण्डाय· चण्डकेशाय· चण्डात्मने· भ्रामेशाय· चरित्राय· चमत्काराय· चंचलाय
चारुभूषणाय· चामीकराय· चारुवक्त्राय· किन्नराय· इति संपूज्य तद्हिरष्टदलं शाग्वद्ब्राह्म्याद्यष्टमातृः संपूज्य वहिश्चतु
रस्रे शाग्वल्लोकेशान् तद्स्त्राणि च संपूज्य पदीपोसमर्प्यापमध्ये श्रीभैरवायान्यदलेषु पूजितदेवताभ्यः प्रत्येकं पृथक्का
यसं नैवेद्यं विधिवत्समर्प्य तन्त्रान्तस्ताभ्यामादाय पूजामण्डले विकिरन् ॐ चण्डेश्वरायाहि ऊर्ध्वकेशः भीषणः अभीषण

१२

य·व्योमकेश·व्योमवह·व्योमाव्यापकः स्वायाहीत्याह्वय एथ्यकस्य थकुगयादिभिरुपचारैः संपूज्य पृथक्पृथक् नैवेद्यं समर्प्य निर्भयः सन्न
श्रीमाभिमुखः प्राणायामऋष्यादिन्यासं सर्वांगे सर्वेकान्यं विलान्यासाल्हेतो श्रागवमातृकामालिकां संपूज्यादाय मूलमंत्रस्याष्टोत्तर
पदोच्चारणपूर्वकं उच्चैः राजपनवामहस्तेन पायसपात्रमादाय गणेदेवभोजनपत्संपन्नं विनोजपङ्कर्यात् ततस्तस्माद्देवायदाव खर
यश्लिन्नूयात्तदादरएवस्न्मोप्रणम्यन्निनेसिजनवरं गृहीत्वामहीत्सवं कुर्यादिति वीरसाधनविधिः एवंसिद्धमनुर्मंत्री नित्यनैमित्तिके
रतः विघ्नदुर्गां समभ्यर्च्य बलिं दत्वा विधानतः काम्यानि साधयेन्मंत्री यद्यो कासिद्धिमाप्नुयात् अन्नशालि समुद्भूतमासमृक्
मशर्कीरं नाजाहुणगुडाढ्यमानिकेदूरसान्वितं हृतसूनं सर्वमेवैकीकृत्या महेश्वरि· कृत्वा यासंसमारोप्य वटुकेशम
हेश्वरि प्रागुक्तेन विधानेन रक्तचंदनसंयुतैः रक्तपुष्पान्तरैर्हि विधूपैर्दीपैर्मनोहरैः तस्याग्रे मण्डलं कृत्वा चतुरस्रं महेश्वरि·
त्रिकोणगर्भितं तत्र पात्रे हैमसमुपेशुभे राजतेवाथकांस्ये वा निधाय कवलं शुभे अर्चयित्वाथ तत्रिएडगंधाद्यैर्मूलमंत्रतः
वलिद्रव्ययुक्तानमस्त्यर्चयेत्पूर्येत्ततः ततो जलं समादाय बलकेन महेश्वरि· मूलमंत्रं समुच्चार्य संवोध्य वटुकप्रिये रमंव
लिं गृह्णायुग्मं स्वाहांतं समुदीर्य्य च जलं समर्पयेत्तत्र चिंतयेद्वटुकप्रिये· स्वहस्तेबलिमादाय भुंजानं वरदं प्रभुं राजमा
यं बलिं देविकथितः सर्वसिद्धिदः सात्विको राजसश्चेति बलिः स्याद्विविधः राजसः कथितो देवि सात्विकं शृणुवल्लभे·
स्वर्वाद्भिः सकलैर्द्रव्यैर्मांसहीनं महेश्वरि मधुरूपसमायुक्तैः पायसेन समन्वितैः मधुरत्रयसंयुक्तैः प्राग्वद्याद्विचक्षणः
ब्राह्मणोनियतः शुद्धः सात्विकं बलिमाहरेत् सात्विकधनमाप्नोत्यन्यागेवतत्वसद्ब्रूते. उद्राजीराजसंध्यानं शृणुवत्से महे
श्वरि· उद्यत्सूर्यसहस्राभं त्रिनेत्रं चंद्रशेखरं रक्तांगरागमाल्यांवरविभूषितं सुवदनं नीलकंठं नानाभूषण
भूषितं दक्षिणोर्ध्वकरेशूलं तदधोवज्रमद्भिजे· वामोर्ध्वहस्ते देवेशि कपालं तदधोभयं दयान्नं संस्मरेद्देवं स्मरेणा

विद्या॰
व॰
७१५
715

मभयप्रदं कामकर्मसु देवेशि ध्यायेद्देवं प्रभुं सदा॰ रुद्रयामले॰ खड्गं त्रिशूलमभयं कपालं वामके वसितं॰ यथा हि विधेयः
क्रूरकर्मसु देवेशि तामसं ध्यानमुच्यते अञ्जनाचलसंकाशं मुण्डमालाविभूषितं चंद्रखण्डलसत्पिंगकेशभारं दिगंबरं
त्रिनेत्रं दक्षिणे हस्ते डमरुं च त्रिशूलं तथा खड्गं शूलं च देवेशि दधानमपरैः करैः अभयं नागपाशं च घंटां चन्द्रकपालकं ऊ
र्ध्वादिक्रमतो देवि भीमदंष्ट्रं भयानकं सर्वाभरणसंदीप्तमणिनूपुरमण्डितं किंकिणीजालसहितं ध्यायेद्बटुकभैरवं यामले
तु दक्षिणे अभयं वामे वरमिति तान्मते विशेषः अन्यत्तुल्यं सात्त्विकं ध्यानमाख्यातमपमृत्युनिवारणं आयुरारोग्यजनना
नमपवर्गफलप्रदं॰ राजसं धर्मकामार्थसिद्धिदं तामसं प्रिये शात्रवक्षयकरं भूतकृत्यापस्माररोगनुत् एवं ध्यानं समाख्यातं
साधकाभीष्टसिद्धिदं काम्यकर्मारंभदिने तत्समामादिने तथा बलिं दद्यान्महादेवि तत्तत्कर्मफलाप्तये जितेंद्रियः प्रजप्त्वा
याद्राज्येनेष्टफलं भवेत् इक्षुखण्डैर्हुनेद्देवि वशयेदखिलं जगत् कैरवैः कुंकुमैर्हेमैर्मातुः श्रीलाभो भवेद्ध्रुवं तिलाक्षतखण्ड
लैर्द्धनायतनयात्पलभेद्द्रुहः पुष्पैः प्रीतरूपसम्भूतैः हुत्वाप्नोति नाप्रियं त्रिखाड्गलवणैर्होमः शत्रूच्चाटनवश्यकृत् कृत्या
पस्मारभूतादिभवेद्धाग्राज्ञिने पिवेलपविषपानिलैर्दविरुद्धयाद्युते शुचिः कृत्यादयः पलायन्ते नन्दितेनोदिशं भयात् कृष्णाष्टमी।
समारभ्य यावत्स्यात्तु चतुर्दशी॰ तिलेन्दुखण्डलसंमिश्रमधुत्रयलालितैः त्रिसहस्रं प्रतिदिनं जुहुयात्सहोत्तले वटकैस्तु
सम्पूर्च्य भक्ष्यभोज्यफलान्वितं नित्यं निवेद्य नैवेद्यमध्यरात्रे बलिं हरेत् त्रिसहस्रं प्रतिदिनं जपित्वा प्रयतो वशी समाप्ति
दिवसे रात्रौ च जप्त्वा बलिं हरेत् ततः कारयिता राजा ब्राह्मणान् साधकं यथैनैः प्रयोगादिवसे नित्यं भक्ष्यभोज्यैः सुदक्षिणैः
विप्रान्सम्महादेवि तोषयेद्वाञ्छितामये समाप्तिदिवसे दिशान्तसमस्तसमाहितः भोजयेद्ब्रह्मविज्ञाप्य साधयेज्जगदीश
रि॰ विभिन्नतेन नसंतु सावद्केशः प्रयत्नतः॰ ततो बलं च पुत्रान्वकीर्तिलक्ष्मीमनोगतान् न स्पति शात्रवसमवर्धिते मित्र

१२[illegible]

वांधवाः अवग्रहा न जायंते राष्ट्रे तस्य महीपते केवलैर्लवणैर्ईशानालंभनं कुरुते ध्रुवं विभजेद्धनं षड्भागेन परमेश्वरि दिनशो
भागमेकैकं भक्षयेद्रोगहृतान्वितं अंतर्वत्नी स्रवत्येव यथारोग्यबलान्वितं दीर्घायुष्यं च वंध्यापि किं पुनः कन्यकाः स्मृ
प्रयोगस्यास्य तु यथा यतेत वटुकाय बलिं हरेत् रुद्रयामले वंध्याचिकित्सा कुवीर्येण वालाक्षी भस्म समार्चयेत् हरिद्राईपलं चै
कं वचा हरिणीत तत्समं पेषयित्वा तु गोमूत्रेण गोलकं तत्संयुतं पद्मपत्रे विनिक्षिप्य स्थापयेद्देव सन्निधौ प्रणिपत्य ततस
स्तत्पजपेद्द्वयेः सहस्रकं देवादेशप्रकारेण प्राशयेत् महौषधं श्रीमंतमायुष्मंतं च बलवंतं सुदर्शनं विद्यावंतं पुत्रवंतं स
यः पुत्रमवाप्नुयात् इत्युक्तं तथा कोलेशकोटिप्रभेदे साधयेद्विधिवद्भस्म मंत्रेणानेन सुव्रते उशीरं चंदनं देवि कुष्ठं क
र्पूरकं क्रमं सिताक्षं मूलं वा वाहिस्त्रीनालं परमेश्वरि नवश्रद्धीरहस्ताणां विल्वमूलं च शोषयेत् सहस्रं हरिणीमिदं हा
ता गोमयेन तत्तलेपयेत् अंतर्विद्धे गृहीतेन तत्कुलायिरणानि पार्वति शोषयित्वा तु पुनाथ विधिवत्संस्कारतेतल मूलमंत्रेणा दग्ध
य भस्म संगृह्य तेष्वतः शुद्धपात्रे विनिक्षिप्य शोषयित्वा यथाविधिः मालतीकेतकीपुष्पैर्वासितं संस्पृशाच्छिवे अयुतं प्र
जपेन्मंत्रं तत्तत्सज्जपे भैरवं भस्माधारे विनिक्षिप्य संस्थाप्य दिनशः शिवे त्रिपुंड्रेनेतनकुवीजं देवोक्तविधिना द्विजः रुद्राये
मूलमंत्रेण कर्तव्यं परमेश्वरि मूलेनैव सर्वैः कर्तव्यं भस्मधारणं तस्य रोगाः प्रणश्यंति ह्यपस्मारमहाग्रहाः रिपवो वश्य
गादिभ्यो भयं तस्य न जायते वर्द्धंते संपदः सर्वाः पूज्यते सकलैर्जनैः राजानो वशमायांति सामात्याः सपरिच्छदाः नवाहरो
यत्नस्याईतत्स्नानहृतसंयुतं पद्मपत्रे विनिक्षिप्य त्रिंशतं प्रजपेद्बुधः आचार्येण नियतो भूत्वा पुत्तलं दत्त्रयं जपेत् तस्यैव कार्य
तः प्रज्ञातिः सीमा भवति ध्रुवं गद्यपद्यमयी वाणी श्रुतस्याप्यवधारणं भावेनस्य महादेवि भैरवस्य प्रसादतः अत्रवचाह
रिभिक्षणं तया वढि दिने स्थिलदंजयो भवतिता चेन्ना गा कृता प्रत्यहमेकमेकं भागं प्राशयेदिति सांप्रदायिका अस्मिन्प्रयो

विया॰३॰
व॰

गेविशेषमाह॰ रुद्रयामले॰ शुक्लपक्षे द्वितीयायां शुक्रवारे समाहितः सर्ववस्तु जयेद्देवं सिद्धान्नं वा निवेदयेत् सिद्धान्नं सिद्धोदनः तत्र भागे वह
रिद्रागणेशप्रकरणे वक्ष्यते॰ पलाशं वचाहरणतिन्मानहेन संयुतं पद्मपुत्रे विनिःक्षिप्य त्रिसहस्रं जपेद्बुधः त्रिसहस्रजपो विशेषः अत्र
सर्वसमानं रुद्रयामले॰ विवादे तेन विषये चेन्न मंगारवारके॰ सर्ववृद्धं वमाराध्य नैवेद्यं चैव सर्ववत् जपमानः स्वयं मन्त्रं नमस्कृ
त्य च बुद्धिमान् विवादे तेन मध्येत देवं ध्यानाच गत्क्षणात् अभिमन्त्र्य मिदं मा भय सन्ध्योपासन स्वयं प्रभु समाह त्रिषु कालेषु तत्र देवं
चैव सिद्ध्यति॰ मृत्युंजयविधिं वक्ष्ये यथावच्छृणु सुन्दरि॰ उत्तरायणकाले तु दक्षिणायनमेव च कालज्ञानमिदं ताता नत्व
तानी जपेत्क्रमात् कृत्वा हृदये वा तथा वाप्यंगारकदिनेन तः सात्त्विकं वा लड्डु पंचहि भुजं चिन्तयन् बुधः अर्चयित्वा यथान्यायं
सिद्धान्नं च निवेदयेत् यद्रूपं कथितं सर्वमादिमार्गनामध्यगं तुषारकणिकाभासं ध्यात्वा देवं समाहितः भूचरीमुद्रयायुक्तं खचरी
बद्धमेलकं ध्यानयोगेन मन्त्रं च मनसापि जपेद्बुधः शेषं चैवं जपेल्लक्षं तदा मृत्युजयो भवेत् मृत्युभंगाभिकोदीचेत्सातिकं स्थितं रूप
कं हृदये सासनं ध्यानात्तन्मध्ये देवभासितं ननस्य कालनिष्क्रान्ति मूर्तिमण्डलमाश्रयात् कालपदे चतुर्दश्यां भूमिपुत्रस्य वासरे॰
अभ्यर्च्य विधिवद्देवं तस्याग्रे स्थापयेद्बुधः रोचनाहेमजे पात्रे संस्थाप्य विधिनाथतां गंधपुष्पादिना सम्यक् सा जां जयेद्युतत्रयं तद्गर्भवर्त्ति
संयुक्तकपिलाघृतसेविता सौवर्णान्तकपाले वा पात्रे संस्थाप्य चाजने सम्यक् च घृतं जंघातन्यात्रे मन्त्रसंग्रहः ध्यात्वा देवं द्रशोभन त चरेद्जन
त्रुयः वश्यो भवंति ते सर्वे यान्यान्यश्यति साधकः अथाभिषेकं कुर्वीत राज्ञो विजयकांक्षिणः सर्वाङ्ग मणुये देवि वितानध्वजशोभिते सर्व
तोभद्रमालिख्य वेदिकायां सुरेश्वरि॰ अष्टद्रोणमिते तस्य कार्णिकां शालिभिः शुभे॰ आपूर्य तण्डुलैश्चापि चतुर्द्रोणमितैः प्रिये॰ शा
लिनाम्बु परिन्यस्य हृचाक्षतसमन्वितं संस्थाप्य विधिवद्देवि सुहेमाये अमरयेत् तस्मिन् तीर्थमोत्थाभियच्छा वानिविनिक्षि
पेत् कर्पूरं चंदनं देविकक्कोलमगरुं पुनः उशीरं कुंकुमं विल्वहवं लिङ्गी महामयि॰ चंपकं मल्लिकां जाति पुत्यपलं दाडिमंत

था गोमेदं च विवितिः त्रिष्पपल्लवस्तद्येनच संवेष्ट्य तस्मिन्नावास्रवद्घुकं देवि विसर्जयेत् राजसंध्यानरूपं तं ध्यात्वा सर्वोपचारकैः प्रथमा हृदल
स्थेयश्च ह्यष्टह्नस्वपार्वति कुंभेषु देवप्रागुक्तान् श्रीकंठादीन्सृजेत्क्रमात् प्राशकान्मयोगेन गंधाद्यैः सुमनोहरैः अधुनेन प्रजपेन्मंत्रं यं
टास्त्रश्वा महेश्वरि एवं कृत्वा रुसंजङ्कुर्यान्मायसेः सर्पिर्वा तिलैः स्पृशन्कुंभात्वतिदिनं राज्ञे तस्मिन्बलिं हरेत् राजसोक्तविधानेन तमा
सत्रयसमन्वितं मेषकर्कटमीनानां मासत्रयउदाहृतः सुदिने शुभलग्ने च बहुलिवाचनपूर्वकं वेदवेदांगविद्भिस्त्र विप्रैर्मंगल
वादिभिः नंदत्सपंचवाद्येषु नमस्कृत्य च भैरवं भूपालं वाथवा विप्रं प्रहृष्टहृजितेन्द्रियं आस्तिकं सत्यसंधं च अभिषिंचेत्प्रसन्नधीः
अभिषिक्तमहादेवि प्रणिपत्य महेश्वरि अभिषेककारमसकृद्भूयसीं दक्षिणां प्रिये दद्यात्प्रसीदति यथा साधकस्तावद्व्ययेन
अभिषिक्तोनरपतिः शतक्रतुरिवापरः शत्रूञ्जयति संग्रामे बलात्पृथ्वान्नूयतेजनैः अभिषिक्तेस्तदेवेशि प्रतिमासमहेश्वरः पु
णमासीवधिशास्त्रवचनः सागरमेखलं उर्वीपृष्ठेषु महती शक्तिः स्यात्सर्वतोधिकः शत्रुसैन्यविनाशाय राजा दद्याद्बलिं प्रिये पूर्वो
क्तोराजसंदेवि बलिभिः पायसमंत्रावितं संसृज्य पूर्ववद्देवं मध्यमणेत्रे महेश्वरि अश्वनागमजं देवि सर्वलक्षणसंयुतं आनीय मूल
मंत्रेण स्नापयित्वा शुभैर्जलैः गंधमाल्यैरलंकृत्य देवस्याग्रे नियाय्य तां मूलमंत्रेण संप्रोक्ष्य स्पृशन्तं प्रिये कवचेनाथ संध्या
यमस्त्रयाथेन संतया अस्नतीहत्य सर्वांति देवतास्पृणाबलिं दद्यात्पायसं तेनस्नानमशस्त्यक्षयेत्रिया गंधाद्यैस्तंततोदेवि
कर्णांतिस्पतद्दत्तेन पशुपाशाय स्तब्ध्वा विमहेनेदं न जपं विप्रकर्णयदेवेशि धीमहीति ततः परं तन्नोजीवः प्रचोदयाद्वदे
देविम्प्रयोदयात् इत्येतां पशुगायत्रीं त्रिर्जपित्वा महेश्वरि नियायस्तपरः खड्गं ॐ ह्रीं कालीति चुडिया वज्रेश्वरी च लोहाग्नेद
णडायेन महत्त्यथ खड्गं त्रिः पूजयेद्देवि पृष्ठे तस्य ततोऽर्चयेत् वागीश्वरीं च ब्रह्माणं लक्ष्मीनारायणौ ततः मध्ये च देवि शिवदेवि
उमामहेश्वरौ यजेत् इत्थं चितं समादाय खड्गं हस्ते महेश्वरि ततः स्तंभमन्त्रयेत्मंत्री मंत्रेणानेन सुव्रते खड्गाय यासहरनाशाय द

विधा३·
व·
७२७

वकार्घ्यायनत्परः पशुंछेदयस्तयाशीघ्रं वहुनाध्यानमोक्षकाते· ततश्चार्घ्यविधिवन्निष्णुल्लाखावसानकंगोत्रं नामच संकीर्त्य कामनामस्त
दीर्घ्यं च श्रीभैरव इमं छागवलिंत्वमद्य वदेत् मदद्देनु समश्चार्घ्यंकुशपुष्पाक्षतान्वितं जलं पशोस्तनिदिप्य शिरसि श्रीशिवेनमः
यज्ञार्थे पशवः सृष्टा यज्ञार्थे पशुघातनं अतस्त्वां घातयिष्यामि तस्माद्यज्ञे वधोऽवधः इति संबोधयन्नस्य शिरस्तच्छास्त्राथ तं पशुं अस्त्रमंत्र
समुच्चार्य ह्रीं छिंधि छिंधि मंत्रं ततो वदेत् स्वाहेत्युच्चार्य्यतं खड्गेन तस्य कोपेति योज्य च आत्मानं भैरवं ध्यायन्ननेन मंत्रेण मद्य स्वाति· महारे
णास्यमुच्छेद्य वलिमंत्रमिमं पठेत् शत्रुपक्षस्य रुधिरं पिशितं च दिने दिने भक्षय स्वगणैः सार्द्धं मारमेघसमन्वितं शत्रुनाशाद्भैरवं मे
त्रैविदर्भ्यमतिविक्रमः सैन्यं शत्रोर्विलिख्य नकस्य यिनामहेश्वरि· पशुना सह तत्सैन्यं सम्यक्कृत्वा तस्मै निवेदयेत् अनेन वलिदानेन संतु
ष्टो भैरवः स्वयं शत्रुसैन्यं विभज्याथ स्वगणेभ्यः प्रयच्छति· क्रुद्धः सन्नाशयेच्छीघ्रं नात्र कार्य्या विचारणा· अथ गजाश्वादिस्ना
नप्रयोगः तत्र सारसंग्रहे· गजानां च तुरंगाणां विशेषाच्छान्तये ततः तत्कालात्पुराप्रोक्ते ऽप्यरहत्वा यथाविधिः जङ्घयात्याय
साधये स्वातिलेख्य पुनस्तुक्तवान् तदा विप्रान्भोज्य भोजयेत्तोषयेच्च सदक्षिणैः पूर्वोक्तेन प्रकारेण कलशं स्थापयेत्ततः तत्रद्याया
दिभिः सम्यक्कृत्वदकं शसमर्च्चयेत् अभिषिंचेज्जलैस्तैस्तान् गजानश्वांश्च मंत्रवित् वर्द्धंते प्रत्यहं चैते गजतास्त्वापित्तरंगमाः तेषा
च सम्मरेषाक्ति मंहतीजायते ततः गजाश्वा नामयेयाश्च भवंति द्विषतां सदा· अस्मादन्यामहारत्नानांलिभूमण्डलेखिले अ
थयंत्रं प्रवक्ष्यामि वटकस्य सराचितैः आलिख्याष्टदलं पद्मं कर्णिकायां समालिखेत् श्रीं क्लीं क्लीं देवीमिति ततः पत्रेष्टसु स्वाति·
वट्कायेत्यष्टराणिडिराहन्यालिखेत्प्रिये वहिः षोडशपत्रं च पद्मं कृत्वा सुशोभनं तत्पत्रेषु लिखेद्देवि स्वरान्षोडशास्तबाते द्वा
द्वात्रिंशत्पत्रं संयुक्तं पद्मं कृत्वाथ तद्वहिः कादिसान्तान्लिखेत्तस्य पात्रेषु परमेश्वरि· वेष्टयेच्चतुरस्रेण येत्रमेतद्वरानने· जयदंस्त
खदं वश्यमृत्युदारिद्र्यनाशनं· श्रीपदंदुरितव्याधिदुष्टग्रहनिकृन्तनं भूतायस्माररक्षात्यादिमघोरदाकरं परं अस्मात्परतरो न॥

१२९

ज्ञानात्ति नात्ति न संशयः अस्यार्थः तत्राष्टदलपद्मं कृत्वा तत्कर्णिकायां श्रीं ह्रीं क्लीं ह्रौं इति वीजचतुष्टयं समालिख्य तत्पत्रेषु वट
कायेत्यष्टौ वर्णान् प्रतिपत्रमेकैकशो विलिख्य तद्बहिः षोडशदलपद्मं कृत्वा तद्दलेषु अं आं इत्यादि षोडशवर्णानेकैकशः स
मालिख्य पुनस्तद्बहिः षोडशदलकमलं कृत्वा तद्दलेषु अं आं इत्यादि षोडशवर्णानेको स्वरान् सविन्दुना लिख्य तद्बहिर्द्वात्रिं
शद्दलपद्मं कृत्वा तद्दलेषु ककारादिमकारांतान्मातृकावर्णान्सविन्दुना लिख्य तद्बहिश्चतुरस्रं कुर्यादिति एतद्यन्त्रस्य फल
दं भवति अत्र ह्राप्यादिलेखनवसरे पदे श्रीवीजं तत्र वश्याय कामवीजं ततः निःग्रहादि … सिद्धवीजं ततः शान्त्यादौ भुवनेश्वरी
वीजं तत्र विलिखेदिति सांप्रदायिकाः सिद्धकोले रिपि फोटिप्रभेदे व्योमवीजं ततः स्मृतं वह्नि मायासमन्वितं चिद्रनादसमायु
क्तं प्रथमं वीजमुद्धृतं गौरी चतुर्थमुद्धृत्य भीषणी प्रथमं पुनः मालिनी पंचमं विद्धि मोहिनी प्रथमं ततः मालिनी द्वितीया।
यं तं वायुवीजं ततः परं सर्ववीजेन संयुक्तो नमो तो ष्टाक्षरो भवेत् व्योमवीजं हकारः वह्निरेफः मायाईकारः विन्दुनादौ अनु
स्वार ई चंद्रो एतेन भुवनेश्वरीवीजमुद्धृतं गौरी चतुर्थं वकारः सर्ववीजे भुवनेशी वीजं नमः स्वरूपं आपदुद्धारणो मंत्रोऽयं नमः ॥
परिकीर्तितः सर्वसिद्धिकरः साक्षाद्भक्तेन परिकीर्तितः ऋषिर्बृहदारण्यः छंदोनुष्टुबुदाहृतं देवता वटुकः शक्तिः सा।
वात्पर शिवः प्रिये षडंगमस्य प्रवक्ष्यामि वटुकस्य वरेश्वरि ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रैं ह्रौं ह्रः समुद्धृत्य क्रौं रूफाञ्च वषडन्तरः वटुकशब्दः समस्तार्थयेच।
मं वीरपदं च दत्त हृदयाय पदं यच्च हृदयं परिकीर्तितं वटु प्रथमं तं पश्चाद्वह्निरसे च समन्वितं शिखायै वटु संयुक्तं कवचं वटुका
यच नेत्र वटुक संयुक्तं वटुश ब्रह्म ततः परं दशत्रयं प्रणयेपश्चाद्दस्त्रमंत्रे समुद्धरेत् नमः स्वाहा वषट् हुं वौषट् फडंगेषु नियोजये
त् अथ षडंगन्यासप्रकारः ॐ ह्रां वटुक वर्माय वरहृदयाय नमः ह्रीं वटु प्रथम नशिरसे ह्रूं फट् शिखायै ह्रैं वटुकाय कवच ह्रौं वटुका
यनेत्राय वौषट् ह्रः वटुगणनाय अस्त्राय फट् इति अत्रापि प्राग्वदंगुलीदेव ह्रौं … पंच मूर्तयो न्यसनीयाः ध्यानं च सर्वं क्रमे

व॰ अष्टलक्षं जपेत्मंत्री दीक्षितो जितेंद्रियः जुहुयात्तद्दशांशेन तिलैस्त्रिमधुसंयुतैः एकविंशत्यक्षरोऽयं विधिना देवमर्चयेत् ततो
ऽत्र काम्यकर्माणि मंत्रेणानेन साधयेत् अथ सर्वोक्तैकविंशाक्षरो मंत्रः प्रणवादिद्वाविंशत्यक्षरो रुद्रयामलोक्तः तत्र देवी
प्रणवश्रुतिमायाबीजस्य नाम तत्र षडंगमंत्रे प्रणवादित्वस्यैव नो विशेषः अन्यत्सर्वं तत्रोक्तमेव॰ मंत्रांतरं तत्रैव॰ अनंतो
विंदुमानाद्यं नकुलीशो भुजंगयुक्॰ त्रिमूर्तिः श्रीसरस्वीयुक् क्रोधी रेफविंदुसद्ययुक् चतुर्थं नरहरेर्देवी बीजं वटुकाय पदं ततः बटु
काय पुनर्ब्रूयादापदुद्धारणाय च कुरुद्वयं समुच्चार्य बटुकाय पुनर्वदेत् द्वितीयं बीजमुच्चार्य वह्निकान्तिर्वल्लभा॰ समुद्धृतो
महामंत्रोऽयं त्रिंशाद्विरक्षरैः अनंतः आ विंदुः अनुस्वारः तेन आं नकुलीशो हकारः भुजंगः रेफः त्रिमूर्तिः ईकारः श्रीसरस्वी
विंदुः तेन मयि ह्रीं ता॰ क्रोधी ककारः रेफः अनुस्वारः सद्यः ओंकारः एतेन क्रौं बीजं नरहरेर्बीजं पूर्वोक्तं अन्यानि पदानि स्व
पाणि॰ तेषु द्वितीयतृतीयपदयोर्विसंधिः चतुस्त्रिंशाद्विरक्षरैरित्युक्तेः द्वितीयं बीजं भुवनेश्वरीबीजं अग्निवल्लभा स्वाहाकारः

तथा॰ ऋषिर्ब्रह्मा समुद्दिष्टः छंदोनुष्टुबुदाहृतं अतिरुद्रदेवतास्य भैरवः परिकीर्तितः वेदाष्टमुनिसंख्यार्णैः वसुबाणविलोचनैः
मंत्रार्णैर्विन्यसेन्मंत्री जातियुक्तैः षडंगकं॰ वेदाः ४ मुनयः ७ वसवः ८ बाणाः ५ विलोचने २ जातयः प्रागेवोक्ताः शिखायां ब्र
ह्मरंध्रे च पंचवक्त्रे तु नेत्रयोः कर्णयोर्घ्राणयोर्गंडयुग्मे चोष्ठयुग्मे तथा॰ दंतपंक्त्योश्च चिबुके गले बाहुयुगस्य वा॰ मध्याग्रे च हृदये।
स्तनयोरुदरे तथा नाभौ पृष्ठे स्फिचोः कट्योर्गुह्ये पाय्वोश्च पादयोः मध्याग्रेषु च मंत्राणि न्यसेत्साधकोत्तमः शिरोललाटभ्रूमध्य
नेत्रनासास्यदेशेषु च॰ गले हृदि च नाभौ च गुह्ये चोरुयुगे तथा जानुनोः पादयोश्चैव पदानि च मनोर्न्यसेत् प्रागुक्तविधिना देवि।
ध्यात्वा संगमनत्यधीः शैवपीठे यजेद्देवं यथाव्याख्यातेनैव वर्त्मना॰ अथ प्रयोगः तत्र प्रातःकृत्यादि योगपीठन्यासांते मूलेन प्रा
णायामत्रयं कृत्वा शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः हृदये श्रीबटुकभैरवाय देवतायै नमः इति विन्यस्य मम सर्वाभीष्टसिद्धये।

विनियोगः इति कृतांजलिः कृत्वा ओं ह्रीं क्रों ह्रौं हृदयाय नमः वटुकाय शिरसि· आपदुद्धारणाय शिखायै· कुरु २ वटुकाय कवचा
य· ह्रीं वटुकाय नेत्राय स्वाहा अस्त्राय· इति मंत्रैः करषडंगन्यासं कृत्वा· शिखायां ओं नमः ब्रह्मरंध्रे क्रीं नमः शिरसि क्रों भ्रुवोर्ह्रौं दक्ष
कर्णे वं· वामे हं चूडायां क्रां नमः नेत्रयोः वं· कर्णयोर्वं घ्राणयोः क्रुं नमः हृदि हं स्तनयोः क्रं· उदरे कुं नाभौ वं पृष्ठे हं स्फिचोः क्रां
कट्योर्यं लिंगे ह्रीं· पायौ वं ऊरुमूलयोः टुं· जानुनोः कं गुल्फयोः यं पादांगुलिमूलयोः स्वां तदग्रयोः ह्रां इति विन्यस्य शिरसि
ओं नमः ललाटे ह्रीं भ्रूमध्ये क्रों नेत्रयोः ह्रौं नासायां वटुकाय· गले आपदुद्धारणाय· हृदि कुरु २ नाभौ कुरु २ गुह्ये वटुकाय ऊ
र्वोः ह्रीं जानुनोः वटुकाय पादयोः स्वाहा नमः इति विन्यस्य ध्यानादिकं सर्वं प्राग्वत् कुर्यादिति· तथा· लक्षमेकं जपेन्मंत्रं
हविष्याशी जितेन्द्रियः जुहुयात् तद्दशांशेन तिलैः त्रिस्वाद्वसंयुतैः तर्पणादि ततः कृत्वा गुरुं संतोष्य यत्नतः सिद्धमंत्रः प्रकु
र्यादिति तथा· लक्षमेकं जपेन्मंत्रं वीतकाम्य कर्मणि साधकः सर्वान्कामानि महादेवि सिद्ध्यन्त्येव न संशयः तथा स्वच्छंदे वि
मवक्ष्यामि मंत्रं वटुकस्य स्वरस्य ते· सर्वाभीष्टकरं देवि सर्वसिद्धिकरं प्रिये· अर्घीशं तु समुच्चार्य मीनेशं तु जलस्थितं अग्निमूर्द्धानम
स्वांतं च तदधो मनुरीरितः अर्घीशं· मीनेशं च जलस्थितं वकारे परिसंस्थितं· अग्निमूर्द्धान्तं· रेफप्राक्तनं· तेन ई इति सिद्ध
अस्त्रं फट्ः ऋषिस्त्रिकोनुष्टुप्छंदः स्वच्छंदोऽस्य देवता· आद्यं बीजं शक्तिरस्य मिष्टार्थे विनियुज्यते· दीं दीं मि हृदयं फट् प्रोक्तं ज्वा
लाफट् शिरः ई इति ज्वालिनि स्वाहा शिखा देनय संयुतं नुच्छंदं हन फट् नेत्रं मदितं सर्वं ज्वालिनि फट् परं एभिर्मंत्रैः षडंगानि
ज्ञानि पूर्वोक्तानि कल्पयेत् चतुःस्वर रक्तवर्णं त्रिनेत्रं रक्तवाससं स्फटिकाक्षस्रजं मूलं दक्षिणे वाधऊर्ध्वयोः करयोर्वाम
योर्न्यस्य टंकं चैव कमण्डलुं· दधानं चंद्रसकलं विलसच्छेखरं स्मरेत् इति ध्यात्वा यजेन्मीढे शेवे च एडस्वरप्रिये च एवं।

विद्या३०
व०

७१९

719

ण्डाय संयोक्ता विद्महे तत्त्वतरं चण्डेश्वराय हुं जकाधीमहीति तन्नो वदेत् ततश्चण्डः प्रभावं ते चोदयादिति वोच्चारेत् चण्डेशेशास
मागच्छेति गायत्री वा तया वा तं आवाहनं जयेद्देवि मूर्त्तिवत्सर्वोपचारकैः आयतने रविकृपुतं ङेन्तं चण्डेश्वरं समाहृत्य अनेन
चसममभ्यर्च्य यजेद्गातिसर्ववत् वलेषु मातरः पूज्या वीथ्यो लोकेशहेतवः अथ प्रयोगः तत्र प्राग्वद्योगपीठन्यासान्ते प्राण
नायस्य शिरसि चिकन्दाय ऋषये नमः हृदि श्रीचण्डेश्वराय देवतायै नमः गुह्ये सौं बीजाय नमः पादयोः फट् शक्तये नमः इति
विन्यस्य सर्वाभीष्टसिद्ध्ये विनियोगः इति कृताञ्जलिर्वदेत् ततः दीप्तफट् हृदयाय नमः ज्वलत्फट् शिरसे ज्वालिनी फ
ट् शिखायै नट फट् कवचाय हुं फट् नेत्रत्रयाय सर्वज्वालिनि फट् अस्त्राय फट् इति षडंगमन्त्रान् गुह्यादि तलान्ते कवयो
र्वित्यस्य हृदयादि षडंगोपि विन्यस्य ध्यानादि पीठसंज्ञान्ते वद्गतिबीजेन मूर्त्तिकल्पनं विधाय चण्ड चण्डाय विद्महे चण्डेश्व
राय धीमहि तन्नः चण्डः प्रचोदयात् तथा लक्षत्रयं जपेन्मन्त्रं जुहुयान्न दशांशतः सतिले तण्डुले देवि त्रिमधुरैर्यथाविधिः
राजहस्त समिद्भिर्वा तर्पणादि ततस्त्वरेत् प्राग्वत्सिद्धमनो मन्त्री प्रयोगानाचरेच्छिवे शालिपिष्टमयीं कृत्वा पुत्तलीं प्राणसंयुतं
देवि काष्ठे क्षिते ग्रासमप्यक्तिमधुरसत्रं दक्षिणाग्रहमारभ्य पुंसि च्छिन्नाष्टथकशतं जुहुयाद्यामयादादियोषितश्चापि संहुने
त् एवं होमादि द्विजातीनां वशाकृतान्त्र संशयः यो मर्त्त्यो उदितं पुष्पैर्हनेदष्टोत्तरं शतं मयारम्भिर्दिनैः कैश्चित्तद्दर्णं वसनं लभेत्
सप्तहमनुनानेनं देवीयस्तर्पयेच्छिवे चतुर्मासं तस्य लक्ष्मीर्भवत्येव न संशयः माध्यह्नस्य वाल्यगोः सम्यक्विष्टे श्री
कारयेत् तां तां संस्थाप्य तत्प्राणान् प्रतिमास्य पूजयेत् पूजितां च हुनेद्धान्नौ वशमानयते ध्रुवं नरनारीसदा वश्यताभ
देवं न संशयः इति स्तोत्रं वपुः प्रादुर्भावादनन्तमितमिदं जन्मनि पुराप्रमादेनकापि नाम्नापि भवन्तं प्रणतवान् नमस्तु

१३६

नी श धी

क्रः संप्रत्यहमननरेग्येप्सनतिसानितीशान्तं तन्नदिदमपराधद्वयमपि १ श्रीशंभो भगवंस्त्रिनेत्र जगतां बंधो यथकधूमसन
प्रालेयांशुकलावतंसमदनद्वेषिन्नगापते व्योमव्यापिवपुर्महेशमितायुत्रिलोकीजनो भास्वद्दिव्यस्वर्गहारिशमनंतं
पाहि नः सर्वदा २ रे मूढास्तमपास्य देवमखिलस्वर्लोकहृद्यामणिश्रेणीपल्लविताङ्घ्रिपीठमपरं कं साद्यासः प्रभुः
तस्थोयः प्रणतामरप्रणयिनीमिष्टां ददातिश्रियंयस्य श्री नतपलाशकशक्रस्मरभ्यर्चितस्तत्पुनः ३ रे मूढाः किमयं हृदे
तस्थोयः प्रणतामरप्रणयिनीमिष्टां ददाति श्रियं यस्यश्री ... भक्तिश्च दवरोधिनीभगवतः ... तदानीमसा
वतपसाकायः परित्यज्यतेयत्तेर्वा बहुदन्तिरोगैः किमपरं रिक्ताः क्रियन्ते गृहाः भक्तिश्च दवरोधिनीभगवति ... किं वा वाञ्छितदात्रेयाज
डन्निद्रांवृहत्तातयत्र शुभगालक्ष्मीपुरो धावति ४ किं चिन्तामणिचिन्तनेः किमपरैः कल्पद्रुमान्वेषणैः किं वा वाञ्छितदात्रे
फलयायेन्वा रजोध्यानतया श्रद्धीणोतिधिभिः श्रुतेः किमथवा कल्यान्तरस्थायिनो वाञ्छातीतफलप्रदं भवतियन्ते कल्पवृ
नलि ५ अन्नवासकदेवयः प्रणमति दोणीभृतां ... मंत्याजन्मा ... दोषपीड विलङ्घकोटीरकोटिक्रिया यत्नामवि
सोर्चतेसहकृतिभिर्यस्तोतिसतत्पदंपत्नायाय नितंसरतिविधुराध्यायति वामथावः ६ नद्रूपकनिरूपणप्रणयिताशंभो
दर्शोऽस्त्वह्वणायामाकर्णनरागिताश्रवणयोस्त्वत्स्मृतिश्चेतसि त्वत्पादार्चनतचान्तरीकरयुगे त्वत्कीर्तनं वाङ्मनः कापि
त्वद्भूयासिव्यसतितामामानाथमेशाम्यतां ७ मत्तोन्मत्तपदाप्रपञ्चयवचोवाद्यत्वमप्यईवार्वाकस्त्वपिकल्पजालजटिलः
स्वैरीगिरासपादयः रे सीमांसकजैनसांख्यभवतांयत्समतं ... त्वानं चान्तमरोचते नादिने दिव्यनाद्येनेभ्यः प्रभुः भागपंक
दलितं मत्यैः ज्ञसम्मितं दत्तफलंवाञ्छितैः कष्टैरष्टमितैः श्रुत्वाविकलितं नष्टं नदेवारिभिः संपल्लान्नितिसर्गतोपिविपदामु
सायिंतिश्रेयसायामा सेनहितयदेवगिरिजाकान्त प्रणमेमनः ९ दुःखानि त्वयि सत्पदानि दलयन्नस्तन्मूलयत्पापदोहन्याधी
लिरुणाद्वनिखिलव्यापारैरोचाहवः मत्याति प्रतिपथिनः शमयति त्वद्ध्यानमोक्ति नवन्नकरोति चन्द्रकलिकाहड्वृन्दंब्रिमस

साधु भावासे = २ धा अः श्रा त्वं = ६ त = ४ घा = २ प कुरं
विचलितं
सु = ३ भावञ्जसा

Margin (left): नः स्य= रो तिं पा सन वं= म
Margin (right): नमा गु वेति कोपिवि न्य: न्चि

वेत्पु = ८ ह=८

विद्या॰ व॰ ७२० जनाः 720

ति: ९ भक्त्यायोऽकुपितः प्रतिक्षणमथो फलत्यविरतं वांछितं तिरिक्तं फलैः हंहो मातर्न किं वयस्य समते किं विद्रहं स्वं ब्रवीम्यत
त्वत्ताम्रड्रप्रकीर्णविभवश्रीशैलजावल्लभः ११ नेत्रगता विपिने प्रतार्यमिक्रु हमेरक्षी स्पदंभस्य वात्पू ण्णमः स्वरमौलिलालित
पदा त्रैलोक्यराज्यश्रियं नंदीभृंगिरिटिगणाधिपमहाकालाग्निरुद्रप्रभो मध्युर्मां निहिताः सदैव वदतो धर्म्यं वचः श्रूयतां १२
यद्यस्माकमनल्पमूक्तं कृतं तादेवो जगद्व्यापको व्यापत्तौ न कृपां करोति तत्तदहो किन्तु: प्रभु: स्मार्यते आयुर्नश्यति पश्यतां
प्रतिदिनं याति क्षयं यौवनं प्रत्यायांति गताः पुनर्न दिवसाः कालो जगद्भक्षकः लक्ष्मीस्तोयतरंगभंगचपला विद्युच्चलं जी
वितं तस्मान्मां शरणागतं शरणद त्वं रक्ष रक्षाधुना १४ ॥ इति श्रीविद्यार्णवे त्रिंशत्तमः श्वासः ॥ ३० ॥ शारदातिलके: अथ
त्रैयंबकं मंत्रमभिधास्याम्यनुत्तमं यं भजंति नृपकालं स्वयं विजित्य मृत्युं: सारसंग्रहे: भुजंगेशसमारूढः प्राप्य जनावुभयं
द्रुमुकः त्र्यंबकं यजामहे सुगंधिं पुष्टिवर्द्धनं उर्वारुकमिव बंधनान्मृत्योर्मुक्षीय मामृतात् पदं भूषान्माम्रतादि मदी
रयेत् त्रैयंबकमनुः प्रोक्तो भजतां मृत्युनाशनः भुजंगो रेफः सदावृद्धः स्तनः तकारः वसुधापकारः इन्दुः अनुस्वारः
पते अंशुति अन्यानि पदानि स्वरूपाणि मंत्रनिरुक्तिमाह वसिष्ठः अथातः संप्रवक्ष्यामि मंत्रस्यार्थं समाहितः तिस्रोदे
व्यादितेचैव सजातो लोकमातरः द्यौराप: पृथिवी चेति तिस्रस्त्र्यंबक उच्यते यक्षावकाय चंद्रं सवित्री पूषत्रिपंचकाः
त्रिलोचनं त्रिलोकेशं तच्चयजामहे यो लोके दृश्यते गंधः शोभनः सर्ववल्लभः समस्तो सर्वदेवस्य सुगंधिकथ्यते ततः
अथवा प्रोभनैर्गंधैः पुष्पैश्चापि मनोहरैः धूपदीपादिभिश्चैव पूजनीयो महेश्वरः सर्वेषामेव देवानां गंधर्वोरगरक्षसां
उपासकानां सर्वेषां पुष्टिवर्द्धनक्रमापतिः उर्वारुकं यथा पक्वं स्वयं मुच्येत बंधनात् अपमेव प्रसादेन देवदेवस्य शूलिनः
अनायासेन मुच्येयं मृत्योर्लोकभयंकरात् ततः प्राप्यामृतं देवं नमेव परमेश्वरं मामवं तद्धिपुत्रको हमिति मंत्रार्थयोजना

कं=२ ह=२ १६२

~~[struck out]~~ · एवं विदित्वा मंत्रार्थमृषिच्छंदोऽस्य देवतां जपहोमादिकर्तव्यं साक्षान्मृत्युंजयार्थिना । यस्मादनेन
मंत्रेण मृत्युंजयति मानवः मृत्युंजयः स्मृतः प्रोक्तो मुनिभिः तत्त्वदर्शिभिः अनेनैव तु मंत्रेण सर्वं ब्रह्मर्षयो मन्त्राः मृत्युं विजि।
त्य सत्यमार्गमायेऽस्य सर्वमार्गमादिकमिति · शारदातिलके · वसिष्ठोऽस्य मुनिः प्रोक्तो छंदोऽनुष्टुबुदाहृतं देवतास्य समुद्दिष्टस्त्र्यंबकः
पार्वतीपतिः वसिष्ठः आग्नेये हृदयायेति नमोन्तो हृदयस्थितः अथ काय शिरसि स्वाहान्तं शिरसि न्यसेत् त्रिनेत्रायाशिखायै व
षडंतं च शिखां स्मरेत् नेत्रत्रयं ... वीर्याय वौषडंतमुदाहृतं अथ वेतस्य मंत्रस्य वर्णैरंगानि कल्पयेत् इति शारदातिलके · वि
भक्तैर्मंत्रवर्णैः स्यात्षडंगानां प्रकल्पना · हृदयं त्रिभिराख्यातं चतुर्भिः शिर ईरितं शिखाष्टभिः समुद्दिष्टा नवभिः कवचं मतं
पंचभिर्नेत्रमाख्यातमस्त्रं त्रिभिरुदाहृतं सर्वपश्चिमया सक्ष्व वक्त्रे षतदनंतरं पुरोगलास्य ... नाभिहृत्पृष्ठककुत्सु · लिंगमा
स्रक्मलांतर्जानुयुग्मेषु तत्परं · तद्युग्मे स्तनयोः पार्श्वयोः पादयोः पुनः पाणिपार्श्वनासिकयोः शीर्षे मंत्रवर्णान्न्यसेत्क्रमात्
शारदातिलके · पदान्येकादशान्यस्य शिरोभ्रूयुग्मलाक्षिषु वक्त्रे गण्डयुगे भूयो हृदये जठरे ततः गुह्योरुजानुपादेषु न्या
समेकं समाचरेत् हस्ताभ्यां कलशद्वयामृतरसैराप्लावयंतं शिरो द्वाभ्यां तो दधतं मृगाक्षवलये द्वाभ्यां वहंतं परं अंकन्य
स्तकरद्वयामृतघटं कैलासकांतं शिवं स्वच्छांभोजगतं नवेंदुमुकुटं देवं त्रिनेत्रं भजे · पंचांगपूजादि ... पीठे संपूज्य ... मूर्ति
मूर्तिं मूलेन संकल्प्य वक्ष्यमाणेन वर्त्मना · सर्वमंगानि संपूज्य पश्चान्मूर्तीः प्रपूजयेत् अर्केन्दुवसुधातोयवह्निवायुवियदात्मनः
दात्मनः इति अर्कमूर्तिरीशान इंदुमूर्तिर्महादेव वसुधामूर्तिर्भवः तोयमूर्तिः शर्वः वह्निमूर्तिरुद्रः ईश्वरमूर्तिः उग्रः वि
यन्मूर्तिः भीमः यजमानमूर्तिः पशुपतिः अत्र प्रमाणं तु जगत्प्रसिद्धः पौराणिकः पार्थिवपूजाक्रमः अत एव विश्ववी
तिनिर्मूर्तिः इत्याद्युक्त्वा ... तोयादीनां ... मतस्तथा भवादिमूर्तिन्यासप्रकरणे · भवं चक्रवर्भद्रा च शर्वं व

विया३१
व

७२१

72

त=

वगलामपि इत्यादिक्रमएवोक्तः अतएवतद्संगतमिति॥ अथप्रयोगः तत्रप्रातरुत्थाययोगपीठन्यासांतेमूलमंत्रेणप्राणाया
मत्रयंकृत्वा शिरसिवसिष्ठायऋषयेनमः मुखेअनुष्टुप्छंदसेनमः हृदयेमृत्युंजयरुद्रायदेवतायैनमः इतिविन्यस्यममस
र्वाभीष्टसिद्धयेविनियोगः इतिकृतांजलिरुक्त्वा ॐ अंगन्येयुहृदयायनमः त्र्यंबकायशिरसेस्वाहा त्रिनेत्रायशिखायै वसि
ष्ठायकवचाय अग्निबीजायनेत्राय रुद्रदेवतायअस्त्राय इतिमंत्रैः करषडंगन्यासंकृत्वा ॐ दुर्गायैनमः गणपतये नंनंदी
शाय हंक्षेत्रपालाय इतिपूर्वादिचतुर्दिक्षुदिग्बंधक्रमेणन्यसेत् अथवाअत्र्यंबकंहृदयाययजामहेशिरसे सुगंधिंपुष्टिवर्द्ध
नंशिखायै उर्वारुकमिवबंधनात्कवचाय मृत्योर्मुक्षीयमामृतात्अस्त्राय इतिमंत्रैः करषडंगन्यासंकृत्वा मुखेसर्वेव
क्त्रस्थानेत्र्यं हृदाधः पश्चिमवक्त्रस्थानेवं दक्षिणवक्त्रस्थानेदक्षिणवक्त्रेकं वामकर्णोत्तरवक्त्रस्थानेयं उरसिजांनमः
गलेसं मुखेदंनाभौसुं हृदिगं पृष्ठेधिं कुक्षौपुं लिंगेष्टिं वायौवं दक्षोरुमूलेर्द्ध वामोरुमूलेनं दक्षोरौउं वामोरौवां
दक्षजानुनिरुं वामजानुनिकं दक्षजानुवृत्तौमिं वामजानुवृत्तौवं दक्षस्तनेबं वामस्तनेधं दक्षपार्श्वेनात् वामपार्श्वेमृं
दक्षपादेत्यो वामेमुं दक्षिणपादेलोक्षी वामेपं दक्षनासायांमा वामनासायांमृं शिरसितात् नमः इतिवर्णान्विन्य
स्य ॐशिरसित्र्यंबकं भ्रुमध्येयजामहे नेत्रयोः सुगंधिं मुखेपुष्टिवर्द्धनं गलेहृदयेउर्वारुकंहृदि इव जठरेबंधनात् गुह्येमृत्योः
ऊरुद्वयेमुक्षीय जानुनोर्मा पादयोः अमृतात्नमः इतिपदानिविन्यस्यध्यानायात्मपूजांतेप्रागुक्तशैवपीठेसंपूज्यतत्रदेवता
मावाह्यस्थापनादिपुष्पोपचारांतांनकृत्वाप्रागवदंगानिसंपूज्याष्टदलेषुदेवाग्रमारभ्यप्रादक्षिण्येनईशानायसूर्यमूर्त
ये महादेवायचंद्रमूर्त्तये भवायक्षितिमूर्त्तये शर्वायजलमूर्त्तये रुद्रायअग्निमूर्त्तये उग्रायवायुमूर्त्तये भीमायाकाश
मूर्त्तये पशुपतयेयजमान इतिसंपूज्याग्रेषु रमायै ज्योत्स्नायै उमायै हरिण्यै हरप्रियै सुधायै इतिसंपूज्यद्वितीया

ष्टदलमूलेषु सारादयाश्च: विम्बायै विद्यायै सितायै · प्रज्ञायै सारायै: संध्यायै · शिवायै निशायै · इति संपूज्य तद्दलेषु आर्य्यायै प्रज्ञा
यै मेधायै · शान्त्यै · कान्त्यै · भूत्यै · रत्यै · इति संपूज्य · तद्दलाग्रेषु धरायै · उमायै पावित्र्यै · पद्मायै शान्तायै · अमोघायै · जयायै अमला
यै इति संपूज्य · प्रागवच्चतुरस्रवीथीद्वये लोकपालानां तदस्त्राणि च संपूज्य धूपदीपादि सर्वं प्राग्वत्समापयेदिति · तथा: जपेन्मन्त्र
मिमं लक्षमेवं ध्यायन् जितेन्द्रियः जुहुयाद्दशाभिर्द्रव्यैश्च जनेतद्धुतसंस्कृते: विल्वपलाशखदिरवटचूततिलसर्षपो दोग्ध्यां दुग्ध
दधिघृतहविर्नानाविटूद्भुवा: दोग्ध्यं पायसमसहस्रमेकैकद्रव्येण तर्प्ययित्वाभिषिच्याथ ब्राह्मणान्तोषयेद्गुरुं एवं कृते प्रयो।
गार्हो जायतेयं महामनुः वसिष्ठ: ब्राह्मणाद्दविद्याविश्रुणास्त्रयो वर्णा हि द्विजातयः आत्मार्थं जपहोमादि कुर्युर्नित्यमतन्द्रि
ता · परार्थमपि कुर्वीत ब्राह्मणो मन्त्रवित्तमः दानव्यादक्षिणातन्त्र यथान्यो द्विजोत्तमः आत्मार्थं वा परार्थं वा तत्कुर्यादितरो
जनः यदि कुर्याज्जपादीनि लोभादज्ञानतोपि वा · त्रयीसारेण मन्त्रेण स्वयमेव विनश्यति आमपात्रं यथान्यस्तं पयोदधिहविर्न
मधु · तस्य पात्रस्य दौर्बल्यात्तद्धपात्रेण नश्यति · एवं मन्त्रत्रयीसारं यदन्यो धारयेन्नर: द्विप्रविनाशमायाति समन्त्रो निष्फ
लो भवेत् तस्मादाचार्य्यतो लब्ध्वा वीर्णदिव्रतो द्विज · मृतसंजीविनीविद्या गोपयेत्प्रयत्नत: अनया विद्यया विप्र सर्वका
र्य्याणि साधयेत् आयुरारोग्यमैश्वर्यमवमेस्तु जपेन्नित्य: पृथक्न्यास: तत्र वामिष्ठकल्पे अन्यथा सविधिवद्धोमं मन्त्रन्यासमम
हास्त्रे · सर्वदोषप्रशमनं सर्वकल्याणकारकं येनैव मृत्युंजसद्यो मृत्योः कालकृतादपि अक्षराणां त्रयस्त्रिंशदस्मिन्मन्त्रे महा
मते तानि देवास्त्रयस्त्रिंशदिति शास्त्रेषु निश्चय: आदावष्टौ वसून्विद्याद्रुद्रानेकादशान्सृतान् ततोस्त्र द्वादशादित्याप्रजाप
तिर्वषट्कारो मित: प्रोक्ता: सर्वास्त्रमयः शिव: ध्रुवो धरश्च सोमश्च आपश्चैवानिलोनलः प्रत्यूषश्च प्रभासश्च व
सवो ष्टौ प्रकीर्तिता: वीरभद्रश्च शंभुश्च गिरिशश्चारयेकपात् अहिर्बुध्न्य: पिनाकी च भुवनाधीश्वरस्तत: कपाली दिक्प

तिष्ठाण उर्भगो रुद्राः प्रकीर्त्तिताः धातार्यमा च मित्रश्च वरुणोंऽशुर्भगस्तथा· विवस्वानिंद्रपूषाख्यौ पर्जन्यस्तदनंतरः त्वष्टावि
ष्णुरिति प्रोक्ता आदित्या द्वादश क्रमात्· एवमेतानि रूपाणि देवानां कल्पितानि वै अक्षराणि न्यसेन्मंत्री सर्वांगेषु समाहितः
मूर्ध्नि दिक्षु चक्षुषोः प्रथमं पंचकं न्यसेत् दक्षिणस्य करस्यात्य च स्थानेषु पंचकं ततः स्वदेवता ध्यात्वा न्यसेन्य वाक्षराण्यतः ततः
पराणि पूर्ववद्वाममूले न्यसेत्क्रमात् ततस्तु दक्षिणपादे संधिस्थानेषु पंचकं· पराणि पंच विन्यस्य वामपादे तथा न्यसेत्
ततश्च दक्षिणपार्श्वे वामपार्श्वे न्यसेत्क्रमात् पृष्ठे नाभौ च जठरे च हृदीयं त्रितयं न्यसेत् भ्रुवोर्मध्ये परं गले हृदयं मातरो
न्यसेत् एवं विन्यस्य सर्वांगं ततो नैव प्रणवं न्यसेत् यस्यांगेषु न्यसेदेवं मंत्री मंत्रसमाहितः तस्य मृत्युभयं नास्ति न च व्याधि
हान्तभयं एवमेतेन रौद्रेण कवचेनाभिरक्षिते वेताला अपि पिशाचाश्च गाथर्वा रगराक्षसाः पराभिचारकृत्याश्च ये चान्ये।
अयहास्य: एवं दृष्ट्वा न भयं कालेन सा ताप्तं त्र शरीरिणा पतद्गृहस्य परमं मातादेवा भयात्यक्ते अथैतन्यास प्रयोगः तत्र शि
रसि त्रिअवाद्यमेव यंयताय· दक्षिणकर्णे वसोमाय· वामे कृष्णपाय· हृडाक्षः युं अनिलाय: दक्षवाहुमूले जातानलाय·त
न्मध्ये संप्रमेषाय· मणिबंधे हेमवासाय· तदंगुलिमूलेषु वीरभद्राय तमः तदग्रे ग· वामबाहुमूले धीगिरीशाय भ
न्मध्ये प्रअजैकपदाय· तन्मणिबंधे हिरअहिर्बुध्न्याय· तदंगुलेषु पिनाकिने तदग्रे ईं भुवनाधीश्वराय दक्षोरुमूले न कपालि
ने तज्ज्ञानु नितंडदिशांपतये तद्गुल्फे वीरस्थाणवे· तदंगुलिमूले हंभगाय· तदग्रे कंथाद्रे लेभि अर्यमो तज्ज्ञानुनिवंमि
न्नाय· तद्गुल्फे देवकराराय· तदंगुलिषु अश्वे तदग्रेनोत भृगाय· दक्षपार्श्वे मेरविदल्लते· वामे न्योई द्राय· पृष्ठे मृत्युहे ना
भौ त्रिपर्जन्याय· गुह्येयत्वष्टे भ्रूमध्ये मौविष्णवे· अपरगलम्भे प्रजापतये· हृदये मातृ वषट्काराय· ग्रंथांतरे· अथत्र
वकमंत्रमभिधास्याम्य बहूभ ये भजंतं नरः कालः सप्तमीदिनमत्यः वसिष्ठास्य मुनिः श्रोकच्छंदोनुष्टुब्दाहजः देव

उ लि =

शंभवे नमः =५

तास्य समुद्दिष्टस्त्र्यम्बकः पार्वतीपतिः विभक्तैर्मन्त्रवर्णैः स्यात्षडंगानां प्रकल्पना चतुर्भिर्हृदयं प्रोक्तं शिरस्त्वाष्टभिरीरितं शिखा
षड्भिः समुद्दिष्टा नवभिः कवचं मतं पंचभिर्नेत्रमाख्यातमस्त्रं त्रिभिरुदाहृतं सर्वपश्चिमयाम्योदक्प्रवक्त्रेषु तदनंतरं ऊरुयुगलो
मेषु पुनः नाभिहृत्पृष्ठकुक्षिषु वक्त्रगण्डप्रगेभूयो हृदये जठरे पुनः गुह्योरुजानुपादेषु न्यासमेवं समाचरेत् तद्यथा सर्वोमि
त्योङ्कारः आदौ प्रासादवीजं तदनु मृतिहरं जारकं व्याहृतीश्च प्रोच्चार्य त्र्यंबकं यो जपति मृतिहरं भूयपर्वंतदाद्यं कृत्वा न्यासं ष
डंगं स्वदरनमनं तत्रयं च मग्गलोतः प्रविष्टं ध्यात्वा योगीशरुद्रं स जयति मरणं शुक्रविद्याप्रसादात् १ प्रासादमणावीविद्याम
हामृत्युदिनाशिनी चतुर्दशस्वरोपेतो हकारो विंदुसंयुतः शिवप्रसादजनकं प्रासादमिति कथ्यते वीजमृत्युंजयं प्रोक्तं देवप्र
णवसंज्ञिकं सकलीशोन्विमान् दष्टो वामनेत्राईचंद्रवान् मायावीजं च शक्तिः स्याद्देवीप्रस्तावसंज्ञिका चतुर्दशस्वरेणसंयुक्तोज
कारो विंदुसंयुतः वीजमृत्युहरं नाम द्वितीयं समप्रकीर्त्तितं सविसर्गं षकारेण मृत्युंजयमथाब्रवीत् फवस्त्वारस्तथोकारो मूल
ज्योतिस्स्वयं स्थितः वेदादित्तारको प्रोक्तो शाखादि प्रणवान्वितः वेदादिभूरादियदत्र पंचजपेन्मनुं मृत्युहरं तत्पूर्वकं जपेत्फलार्थी
विधिवत्प्रयुक्तः प्रासादमृत्युंजयसंपुटेन अगस्त्य उवाच देवदेव महादेव भक्तानां वरदायक मृत्युंजयविधिं ब्रूहि जपपूजा
दिसंयुतं पीठपूजादियंत्रं च दीक्षां मे च कथय प्रभो ब्रह्मोवाच शृणु वत्स मयाख्येन मृत्युंजयविधानकं यज्ञाता मुच्यते मर्त्यो महा
व्याधिमहद्भयात् ग्रहपीडासु सर्वासु महोत्पातेऽपि दुर्जने वियोगे वांधवानां च जनमानउपस्थिते राष्ट्रभंगे जनक्लेशे महा
मृत्युविनाशाने अभिचारे समुत्पन्ने मनोधर्मविपर्यये मृत्युंजयस्य देवस्य विधानं क्रियते बुधैः यदा कदाचित्समये चंद्र
तारावले शुभे शुभवारे शुभतिथौ शुभनक्षत्रसंयुते ब्राह्मणान्वृदशासज्ज्ञानाहूय गतमत्सरान् स्वस्तिवाचनपूर्वं तु साधनं
परमं भवेत् प्रारब्धस्य च कार्यस्य सहस्रोजप उत्तमः ऊनाधिकं च कार्याश्च जपेद्दिनफलं स्मृतं राष्ट्रभंगे जनक्लेशे महारो

विद्या० २१
व०

७२३

723

गतिपीडने कोटिसंख्याजपः प्रोक्तो मुनिभिस्तत्त्वदर्शिभिः सामान्यगदपीडायां दुःस्वप्नस्य च दर्शने । मृत्युंजयस्य मंत्रस्य जपे
लक्षमितं शुभं । अथ मृत्युविनाशाय जपेदयुतमास्थितः दूर्वाणि अवर्णा देवस्य हृदा मंत्रेण तत्त्वतः । यात्राकाले रुजार्तानां स
हस्रं वा समापयेत् आदावभ्यर्च्य देवेशं शंकरं लोकशंकरं गंभीरांगारजले गंगोदालयेच्चंदनोन्वितैः दशांगेर्धूपयेद्धूपैः स्ना
पयेद्वा करं ततः पंचामृतेन मंत्रेण सम्प्रोक्ष्य स्नाप्य तैः सह पयोदधिघृतैर्गव्यं शर्करा च शुभमंत्रतः गायत्र्याशीर्करैः शुद्ध
जलं स्नानं ततः परं तैलाभ्यंगो शुभः शंभोः सर्वकार्येषु सत्तमः यथाविधि विधातव्यः सर्वलोकशान्तिकारकः चंदनेन सु
गंधेन कुर्याद्देवस्य लेपनं स्थावरं यानि नाकार्ये जंगमे सकनिष्ठकं ततः पुष्पैर्विधातव्याः पूजा देवस्य शूलिनः कल्पोद्भवैर्य
थोदिष्टार्थ्यर्थं यासान्मनोहरैः दशांगेर्धूपयेन्नथ आज्यदीपैर्नीराजयेत्ततः दीपिकाभिश्च भोज्यैश्चान्नैर्नैवेद्यैः परितोषयेत् तांबूलम
र्पयेत्सांगं प्रीत्या देवस्य शूलिनः न्यस्तवीजाक्षरो मंत्रीजपेत्संवित्प्रशंकरं यावन्तो न्तर्भवंतिद्राशरीरस्यावमर्दनं स्थापित
मंत्रिणा नावदेवस्याय ॐ नमः भूर्जस्थिपुराकेवाततानजयमदीरयन् प्रणवव्याहृतिसहितं त्र्यंबकं यजामहे इति ऋक् मृत
संजीविनी विद्या । महामृत्युंजयवीजसंपुटकरक अस्य मंत्रस्यायमर्थः यथा... विसर्जनानां त्र्यंबकं पितरं यजामहे इति शिष्य
संहितो वशिष्ठो ब्रवीदिति किंविशिष्टमित्यत्राह । सुगंधिं प्रसारितपुण्यकीर्तिः किंविशिष्टं पुष्टिवर्द्धनं जगद्वीजरूपशक्ति
त्यर्थः कस्य वर्द्धकं अणिमादिशक्तिवर्द्धकं अनंतत्वप्रसादादेव मृत्योमरणात्संसाराद्वा मा त्विष्यविद्याजपपथाबंधनात उर्वा
रुकफलकर्कटीफलमुच्यते तद्वन्मामरणात्संसाराद्वा मोचय । किमर्थीदीकृत्य अमृतात्मायुज्यतामोक्षपदपर्यंतमित्यर्थः
ततो मूलमंत्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा ॐ अस्य श्री महामृत्युंजयमंत्रस्य वशिष्ठऋषये नमः शिरसि । अनुष्टुप्छंदसे नमो
मुखे । महामृत्युंजयाय देवदेवतायै नमो हृदि । देवप्रणवप्रासादवीजाय नमो गुह्ये । देवीप्रणवमायावीजशक्तये नमो ॥

१२

ज्वान्वोः ॐ कीलं कायनमः पादयोः मम विनियोगः ततो मूलमंत्रेण करशुद्धिं कृत्वा प्रणवं करतलयोर्विन्यस्य मूलमंत्रेण व्यापकं
कृत्वा व्यस्तमादिमंत्रपादचतुष्टयं करयोरंगुष्ठादिकनिष्ठान्तमंगुलिषु विन्यस्यैवं करसर्वज्ञाय ज्ञो हृदयाय नमः यजामहे नित्यतृ
प्ताय ह्रीं शिरसे स्वाहा · सुगंधिं पुष्टिवर्द्धनं अनादिबोधाय हूं शिखायै वषट् उर्वारुकमिव बंधनात् वह्निनेत्र वज्रिणे वज्रहस्ता
य स्वतंत्राय हूं · कवचाय हुं मृत्योर्मुक्षीय नित्यमलुप्तशक्तये ज्ञौ नेत्रत्रयाय वौषट् मामृतात् अचिन्त्यानन्तशक्तये ह्रः अस्त्राय फट्
ततो मूलेन व्यापकं कृत्वा देहांगन्यासमारभेत् ॐ अं अनन्तेशाय विततशक्तिसहिताय नमः शिखायां ॐ बलार्कतेजसे नमः
शिरसि ॐ कं कालानलेशाय कल्याणीशक्तिसहिताय नमो ललाटे · यं विघ्नेशाय यज्ञरूपाय शक्तिसहिताय नमो भ्रुवोः
ॐ जं ज्वालाधरीशाय ज्वालामुखीशक्तिसहिताय नमो नेत्रयोः ॐ मं महादेवेशाय महाशक्तिसहिताय नमः श्रोत्रयोः ॐ
हं हाकिनीशाय यज्ञरूपाय शक्तिसहिताय नमो नासिकयोः ॐ गं गंगाधीशाय गंभीराशक्तिसहिताय नम ऊर्ध्वोष्ठे ॐ धं धीम
हीशाय धीराशक्तिसहिताय नम अधरोष्ठे · ॐ पं पुण्डरीकाक्षेशाय पद्माशक्तिसहिताय नम ऊर्ध्वदन्तेषु · ॐ हिं हिडिम्बेशाय शक्तिसहि
ताय नमः अधोदन्तेषु ॐ वं वरिष्ठेशाय वरेण्याशक्तिसहिताय नमो हनौ ॐ थं थमेशाय थमीशक्तिसहिताय नमश्चिबुके · ॐ नं नन्द
दीशाय नन्दिनीशक्तिसहिताय नमो वक्त्रे · ॐ उं उड्डीशाय उमाशक्तिसहिताय नमः कण्ठे · ॐ वां वामहरेशाय वामाशक्तिस
हिताय नमो वक्षसि · ॐ वं वेदेशाय वेदगर्भसहिताय नमः स्तनयोः ॐ बं बन्धनीशक्तिसहिताय नमो हृदये ॐ थं थमीशाय थ
मुक्षनीशक्तिसहिताय नमो नाभौ ॐ नं नार्केश्वराय पुष्टिशक्तिसहिताय नमः कट्यां · ॐ मं मृत्युंजयेशाय मृत्युनाशि
नीशक्तिसहिताय नमो गुह्ये ॐ तं तत्पन्नेशाय उग्राशक्तिसहिताय नमः पायौ · ॐ सं समकीशाय मकंदाशक्तिसहिताय न
मः पार्श्वयोः ॐ तं तितीशाय दमकरीशक्तिसहिताय नम ऊर्वोः · ॐ र्यं वामीशाय मंत्रभेदिनीशक्तिसहिताय नमो जा

विद्या ३१
व:

७२४

724

ल्फयोः ॐततातन्वीशायतन्वीशक्तिसहितायनमः पादयोः ॐ इति वर्णन्यासः ॐ त्र्यंबकं त्रिपुरेंत्तकेशाय त्रैलोक्यशक्तिसहिता
यनमः शिरसि ॐ यजामहे यजत्तवतीशाय सुगंधाशक्तिसहितायनमो ललाटे ॐ महे महत्तत्वेशाय मायाशक्तिसहितायनमः
श्रोत्रयोः ॐ सुगंधिसुगंधीशाय सुगंधीशक्तिसहितायनमो नासिकयोः ॐ पुष्टिं पुष्टरूपेशाय पुरंदरीशक्तिसहितायनमो
वदने ॐ वर्द्धनं वरदेशाय वशंकरीशक्तिसहितायनमः कंठे ॐ उर्वारुमापतीशाय ऊर्ध्वरेयाशक्तिसहितायनमो हृदये
ॐ रुकं रूपवतीशाय रूकवतीशक्तिसहितायनमो नाभौ ॐ मिव मित्रेशाय मित्रवतीशक्तिसहितायनमः कण्ठे ॐ
बंधनात् ॐ बालचंद्रमौलीशाय बर्बरीशक्तिसहितायनमो गुह्ये ॐ मृत्योः मंत्रेशाय मंत्रवतीशक्तिसहितायनम ऊर्वोः
ॐ मुक्षीय मत्तकरीशाय मत्तकिमाणिक्यशक्तिसहितायनमो जान्वोः ॐ मामहाकालेशाय महाशक्तिसहितायनमो
जंघयोः ॐ अमृतात् अमृतेशाय अमृतवतीशक्तिसहितायनमः आधारे इति पदन्यासः ॐ त्र्यंबकं यजामहे भवेशाय भू
तशक्तिसहितायनमः आधारे ॐ यजामहे सर्वेशाय शर्वाणीशक्तिसहितायनमः स्वाधिष्ठाने ॐ सुगंधिं रुद्रेशा
य विरूपाशक्तिसहितायनमो मणिपूरके ॐ पुष्टिवर्द्धनं पुरुषवरदेशाय वंशवर्धनीशक्तिसहितायनमः अनाहते ॐ उर्वा
रुकं उग्रेशाय उग्रशक्तिसहितायनमो विशुद्धे ॐ बंधनात् महादेवेशाय मानवतीशक्तिसहितायनमः आज्ञायां ॐ मृ
त्योर्मुक्षीय भीमेशाय भद्रकालीशक्तिसहितायनमो ब्रह्मरंध्रे ॐ मामृतात् ईशानेशाय ईश्वरीशक्तिसहितायनमः सह
स्रदले इति वाक्यन्यासः ॐ त्र्यंबकं यजामहे त्र्यंबकेशाय अंबिकाशक्तिसहितायनमः ऊर्ध्ववक्त्रे ॐ सुगंधिं पुष्टिवर्द्धनं सद्यो
जातेशाय वामाशक्तिसहितायनमो दक्षिणवक्त्रे ॐ उर्वारुकमिव बंधनान् महादेवेशाय भीमाशक्तिसहितायनमः पश्चि
मवक्त्रे ॐ मृत्योर्मुक्षीय मामृतात् सञ्जीवनेशायोपदीशक्तिसहितायनमः उत्तरवक्त्रे इति चरणन्यासः ॐ त्र्यंबकं यजा

१३८

हेमगंधिंपुष्टिवर्द्धनं महेशाय गौरीशक्तिसहितायनमो दक्षिणपादे उर्वारुकमिव बंधनान्मृत्योर्मुक्षीयमामृतात् शंभवेशा
यव्यापिनीशक्तिसहितायनमो दक्षिणपादे इत्यक्षरन्यासः ॐ त्र्यंबकं यजामहे सुगंधिं पुष्टिवर्द्धनम् उर्वारुकमिव बंधना।
न्मृत्योर्मुक्षीयमामृतात् सर्वायेशाय अनाख्याशक्तिसहितायनमः सर्वांगे॰ इत्यक्षरन्यासः एवं षडंगन्यासः देहा
गन्यासं कृत्वा षडंगन्यासमारभेत् ॐ नमो भगवते त्र्यंबकाय मूलपाणये स्वाहा ज्ञानहृदयाय नमः ॐ नमो भगवते रु
द्राय अमृतमूर्तये मां जीवय क्रीं शिरसे स्वाहा॰ ॐ नमो भगवते रुद्राय चंद्रशिरसे जटिने स्वाहा॰ शिखायै वषट् ॐ नमो
भगवते रुद्राय त्रिपुरांतकाय षडंगपारगाय ह्रैं कवचाय हुं ॐ नमो भगवते त्रिलोचनाय ऋग्यजुःसामाथर्वणमंत्रा
य ह्रौं नेत्रत्रयाय वौषट् ॐ नमो भगवते मृत्युंजयायाग्नित्रयाय ज्वल ज्वल प्रज्वल महाघोर दुरितोपशमं विध्वंसय विध्वंसय दु
ष्टान्निवारय निवारय अघोरास्त्राय फट् अस्त्राय फट् ॐ त्र्यंबकाय त्रिनेत्राय उमाकालाग्निरुद्राय नमः पादयोः ॐ त्र्यंब
काय त्रिनेत्राय कालाग्निमूर्तये नमो जंघयोः ॐ त्र्यंबकाय त्रिनेत्राय उमाधारिणे नमः ऊर्वोः ॐ त्र्यंबकाय त्रिनेत्राय काम
विध्वंसिने नमो गुह्ये ॐ त्र्यंबकाय त्रिनेत्राय नीलकंठाय नमो गले॰ ॐ त्र्यंबकाय त्रिनेत्राय पंचवक्त्राय नमो वक्त्रे॰ ॐ त्र्यं
बकाय त्रिनेत्राय चंद्रार्कवह्निनेत्राय नमो नेत्रयोः ॐ त्र्यंबकाय त्रिनेत्राय सर्वाभरणभूषिताय अमृतस्नाताय नमो मू
र्ध्नि दिपादांतं ॐ सदाशिवाय शिखायां ईशानाय मूर्ध्नि ॐ तत्पुरुषाय मुखे ॐ अघोराय हृदि॰ ॐ वामदेवाय गुह्ये॰
ॐ सद्योजाताय नमः पादयोः एवं न्यासविधिं कृत्वा शिवो भूत्वा शिवं यजेत् न्यासमूलमिदं सर्वं न्यासं देवसमाचरेत् न्या
सेन रहितं कर्म वाई गृह्णंति राक्षसाः तस्मात्सर्वप्रयत्नेन न्यासकर्म समाचरेत् ध्यानं तत्र श्वेतपद्ममंडलोपरि वद्रूप।
मासनं चंद्रवर्णं सिवदमृत चंद्रकेलाधरं योगमुद्रावदाधरहस्तद्वय भ्राजमानमणिकलशान्नरकरद्वयसोमसूर्याग्नि।

विद्या २१
व॰
७२५
725

त्रिलोचनं वह्निपिंगजटाजूटं नागयज्ञोपवीतिनं नागाभरणभूषणं भक्तानुकंपिनं भस्मानुलेपनं श्रीरुद्रं ध्यायेत् शुद्धस्फ
टिकसंकाशं त्रिनेत्रं पंचवक्त्रकं गंगाधरं जटाजूटं खण्डेन्दुमौलिनं तथा कपालमालिनं सौम्यं योगासनगतिस्थितं व्या
घ्रचर्मांबरधरं वह्निनागेंद्रभूषणं वामकरेत्वभयदं दक्षिणेन वरदं तथा कपालखण्डलं सम्यक् त्रिशूलं दक्षिणे करे ध्यायेन्मृ
त्युंजयं देवं मृत्युरोगविनाशनं एवं ध्यात्वा द्विजः सम्यक् त्र्यंबकं जपमारभेत् ध्यानान्तरं हस्ताभ्यां कलशद्वयामृतरसेन।
स्नावयंतं शिरो द्वाभ्यां तावमृतं मृगाक्षवलयं द्वाभ्यां वहंतं परं अंकन्यस्तकरद्वयामृतघटं कैलासमंस्थं शिवं स्पष्टाभो।
जगतं च चंद्रमकुटं देवं त्रिनेत्रं भजे १ गौरीं च तत्त्वभुजां चण्डीं त्रिनेत्रां मुकुटोज्वलां पद्मदर्पणहस्तां च वरदाभयहस्तकां
दिव्यवस्त्रपरीधानां दिव्यालंकारभूषितां प्रसन्नवदनां ध्यात्वा शिवोत्संगेन वामतः एवं ध्यात्वा लिहस्तेन मनसा ए
वीक्षमार्गेणार्चनं कृत्वा शरणं व्रजेत् त्र्यंबकं महादेवं शाहि मां शरणागतं जन्ममृत्युजरारोगैः पीडितं कर्मब
धनैः तावत्कक्रूत्त्वप्राणत्वच्छिन्नोहं सदा मृड इति विज्ञाप्य देवेशं जपेन्मंत्रं त्रियंबकं अंगुल्यग्रेण मूलेन तु कृताशुष्टं।
निपीडयेन् मुद्रामुष्टिः शिवस्याज्ञामेव शांतिप्रदायिनी एषा तेरुद्रभागा इति लिंगमुद्रां प्रदर्शयेत् श्रीकामः श्रीसि
द्धवीन लेजस्कामस्तु नेत्रयोः मृत्युवञ्चनाय कामस्तु ग्रीवायां रोगनाशिनी हृदये सर्वकामस्तु नाभौ ज्ञाने प्रदर्शयेत्
मत्ताकामस्तु उरसैवैयम् श्रुकामस्तु जंघयोः जानुभ्यां ग्रामकामस्तु राष्ट्रकामस्तु पादयोः वशीकरणकामस्तु वाम
हस्ते प्रदर्शयेत् चाप्याधिरोगविनाशने वहिः शरीरात् कुर्वीत शिवस्यायेत संस्पृशेत् अथ पूजा॰
त्रिभिः व्याहृतिभिः कुर्यान्निर्माल्यस्य विसर्जनं मलस्नानं ततः कुर्यान्यात्रे देवं नियायच गंधमाल्यैः सुगंधैश्च वा।
स्नानं चार्चयेद्बुधः आवाहनासनं पाद्यमर्घ्यमाचमनीयकं स्नानं वस्त्रोपवीतं च गंधपुष्पं यथाक्रमं सहस्रशीर्षेत्या

येत्कृतैर्विविधैर्दशभिर्यजेत् ततः पीठं समाराध्य गंधपुष्पाक्षतैः शुभैः आधारशक्तिं कूर्मं च कैलासं मंदराचलं पृथिवीं वेदिकां वे
दिसिंहासनपर्यंपादुका चतुर्थ्यंतनमोंतं च पीठमध्ये समर्चयेत् धर्मं ज्ञानं च वैराग्यमैश्वर्यं च यथाक्रमं हुताशनादिकोणे
षु ततः प्रागादिषु क्रमात् धर्मादींश्च यजेत्तत्र नञ्पूर्वांश्च यथाक्रमं सिंहासनस्य कोणेषु वह्न्यादिषु यथाक्रमं गुणत्रयं तथा
विद्याश्च तत्पूर्वं नमोंतकैः अनंतपद्मवह्निसोममण्डलस्य तु लक्षणं अत्रादौ मण्डले कार्यं मनोगतैः शालिमण्डले पूर्वा
मष्टादशारेखाउज्जरीष्टादशास्तथा एकोनानाचनवनिकोष्टकानां शतद्वयं आवाह्य देवतास्तत्र वामादींश्च शक्तिकरः रमा
रामा प्रभा ज्योत्स्ना पूर्णा पूर्णामृता तथा विश्वा विद्या शुभा पद्मा सारा मध्या शिनी निशा प्रज्ञा प्रज्ञाना तथा मेधा कांतिः शांति
धृतिः स्मृतिः पराजया च विद्या च पद्मा कांतिस्तथैव च अघोरा च जपा मीला कलास्त्रिंशत्प्रकीर्त्तिताः कलाज्ञानविदी।
नातां पूजके निष्फलं भवेत् प्रणवादिनमोंतेश्च चतुर्थीपदमध्यगाः सर्वत्र पूजयेन्मंत्री ततः पीठं प्रपूजयेत् क्षारक्षीरदधिः
सर्पिःस्वादोदकसरेत्तवः प्रणवादिनमोंतोश्च सागरांस्तत्र पूजयेत् जंबूद्वीपं ततः प्लक्षं शाल्मलीकुशसंज्ञिकं क्रौंचं शाकं
पुष्करं च द्वीपानि तु ततो यजेत् भूर्लोको योऽथ भुवर्लोकः स्वर्लोको महर्जनः तपोलोकः सत्यलोकः क्रमात्तेषु च पूजयेत्
अतलं वितलं चैव तलातलमनंतरं रसातलं च पातालं सुतलं च महातलं आत्मतत्त्वं तथा मायां परमात्मानमेव च चतुर्थी।
च प्रयोक्तेन नमोंतेन प्रपूजयेत् गंगा च यमुना चैव गोदावरी सरस्वती नर्मदा सिंधु कावेरी नमोंतेन प्रपूजयेत् संवत्सराश्च।
ऋतवो मासपक्षादिनानि च प्रणवादिनमोंतेन ततः शक्तीः प्रपूजयेत् वामा ज्येष्ठा तथा रौद्री काली तथैव च कलवि
करणी चैव बलविकरणी तथा बलप्रमथनी चैव सर्वभूतदमन्यथ मनोन्मनी भगवती कालरुद्रात्मने नमः उमा च
ण्डीश्वरो नंदी महाकालस्तथैव च वृषभो भृंगरीटिश्च स्कंदश्चैव क्रमाद्यजेत् इंद्रादिलोकपालांश्च पूजयेत्तदनंतरं सरस्व

विद्या॰२१
वं·

७२६

726

तीवडुर्गांचगणेशंक्षेत्रपालकं तत्रहीजेतसंपूज्यवसवोष्टौतथैवता रुद्रानेकादशांश्चैवद्वादशादित्यकान्यजेत् भैरवाष्टोत
नःपूज्याब्राह्म्यादीश्चततोयजेत् धर्मोध्रुवस्तथासोमश्चापश्चैवानिलोनलः प्रत्यूषश्चप्रभासश्चवसवोष्टौप्रकीर्तिताः वीर
भद्रश्चशंभुश्चगिरिशोप्यजएकपात् अहिर्बुध्न्यःपिनाकीचभवनाथीश्वरस्तथा· दिशांपतिपशुपतिःस्थाणुर्भगश्चतिरुद्र
तःआदित्यःसवितासूर्य्यःपूषामित्रस्तथैवच तमोघ्नश्चहिमघ्नश्चअरुणोभानुरेवच· मार्त्तण्डोभास्करश्चैवतिग्मस्तथैवचदि
वाकरः असितांगोरुरुश्चण्डःक्रोधउन्मत्तभैरवःकपालीभीषणश्चैवसंहारश्चाष्टभैरवाः· ब्राह्मीमाहेश्वरीचैवकौमारीवै
ष्णवीतथा·वाराहीइन्द्राणीचामुण्डामहालक्ष्म्यष्टमातरः· तत्रसंघचक्रमंत्रेणपंचामृतस्नानादिषोडशोपचारपूजांकुर्यात् स्नान
प्रणवयोगेनपूजांकुर्यात् तत्रन्यासोक्तदेवताअष्टविंशत्सत्रेशानेशक्तयःपूज्याःसद्योजाताष्टकाज्ञेयाःवामदेवत्रयोदश·
अघोरस्यकलाअष्टौपुरुषस्यचतुष्कलाः ईशानस्यकलाःपंचक्रमेणपरिकीर्तिताः अष्टत्रिंशत्कलाज्ञेयाःसृजनीघोः।
प्रकीर्तिताः शशिनीचांगदाइष्टामरीचीज्वालिनीतथा· ईशानस्यकलाःपंचनीराजनपराङ्मुखाः निवृत्तिश्चप्रतिष्ठा
चविद्याशान्तिस्तथैवच· पुरुषस्यकलाह्येताश्चतस्रःपरिकीर्तिताः तमोमोहाक्षमानिद्राव्याधिर्मृत्युःक्षुधातृषा·अ
घोरस्यकलाह्येताअष्टसंज्ञोपलक्षिताः रजोरक्षारतिर्वीपालाकामसंजीवनीतथा· क्रियावृद्धिःक्षमाधात्रीभ्रामणी।
मोहिनीतथा वामदेवकलाह्येताकीर्तिताश्चत्रयोदश· ऋद्धिसिद्धिर्धृतिर्लक्ष्मीर्मेधाकान्तिःस्वधाप्रभा सद्योजात
कलाह्येताअष्टसंज्ञोपलक्षिताः शुद्धस्फटिकसंकाशंनिर्मलानंदसंस्थितं कंतत्वंतितथनकेयवर ईशानोर्ध्वमुखंस्मरेत्
ईशानःसर्वविद्यानामितिमंत्रेणईशानस्योर्ध्वमुखंपूजयेत् पद्मरागसमप्रभंमंजुपावालार्कसन्निभं चंद्रांचस
श्रियंस्निग्धंपूर्वंतत्पुरुषंस्मरेत् तत्पुरुषायेतिमंत्रेणतत्पुरुषमुखंपूर्ववक्त्रंस्मरेत् नीलाभंचसमस्तेजंकरालविहे

१३१

नाननं· दक्षिणस्याय संध्यात मघोरस्य मुखं स्मरेत् अघोरेभ्य इति मंत्रेणाघोरस्य दक्षिणामुखं स्मरेत् त्रिनेत्रं हिमवर्णाभं दिव्यरूपं सु
लक्षणं कामिन्यो हृदंग संयुक्तं वक्त्रं वामोत्तरं यजेत् वामदेवायेति मंत्रेण वामदेवस्योत्तरमुखं पूजयेत् सुश्वेतं शंखवर्णाभं नी
लकंठ सुशोभितं· गंगाईचंद्रमौलिस्थं सद्योजातं तु पश्चिमे सद्योजातमिति मंत्रेण सद्योजातस्य पश्चिमवक्त्रं पूजयेत् अथांग
पूजा: त्र्यंबकाय त्रिनेत्राय कालाग्निरुद्राय नमः पादौ पूजयामि· त्र्यंबकाय त्रिनेत्राय कालाग्निमूर्तये नमः जंघे· त्र्यंबकाय त्रिनेत्रा
य उमांगधारिणे नमः ऊरू त्र्यंबकाय त्रिनेत्राय कामविध्वंसिने नमः गुह्यं त्र्यंबकाय त्रिनेत्राय नीलकंठाय नमः कंठे· त्र्यंबका
य त्रिनेत्राय चंद्रार्कवह्निनेत्राय नमो नेत्रे: ॐ त्र्यंबकाय त्रिनेत्राय आयुतस्नानस्नापयेत आवाहन आस्थापन संनिधान सन्निरोध
सन्मुखीकरण अवगुंठन अमृतीकरण परमीकरण योनि लिंग महासरस्वती मुद्राः प्रदर्शयेत ततः आवरण ९
नाया दिव्यशरीराय नमः सर्वांगं पूजयामि ततो मूलमंत्रेण गंधपुष्पधूपदीपनैवेद्याचमनीयांत कर्म समापयेदिति ततो मू
लमंत्रे जपा विसर्जयेत पुरश्चरणे तु तदुक्तं जपेन्मंत्रमिमं लक्षं एवं ध्यायन् जितेंद्रियः जुहुयाद्युतं द्रव्यैर्दशभिर्हुतसंख्यतैः
बिल्वपलाशखदिरवटवतिथशार्दूयात् दोग्ध्यं द्रव्यं दधिघृतं· दूर्वा तिलविह्र क्रमात् पंचावरणेति पीठे पूजयेद्वृषभ
ध्वजं मूर्तिमूलेन सकल्यावक्त्रमाणेन वर्त्मना· सर्वमंगानि संपूज्य पश्चान्मूर्तिं प्रपूजयेत् अर्केंदु वसुधातोय वह्नि
पिपदात्मनः रमाकामाप्रभाज्योत्स्नापूर्णिमाहस्वेणीस्वधी· अष्टौ विमाः क्रमात्पूज्या हृतीयावरणे ततः विद्याविद्या
सिद्धामिनाप्रकाशारासंध्याशिवानिशा चंद्रस्यावरणे पूज्या शक्तयोष्टौ क्रमादिमाः आयाप्रज्ञाप्रभामेधाकांतिः
शांतिर्धृतिर्मतिः पंचमावरणे पूज्याः क्रमादेतास्ततः परं एवं कृते प्रयोगार्हो जायते यं महामनुः अथ प्रयोगा उच्यं
ते सर्वेषां चैव मंत्राणां पूर्वसेवाकृतेन तथा· लक्ष्यैकेन तु सिद्धांति दशांशेन च होमयेत सर्वेषैवार्थमयुतं गुग्गुलं चा

विप्रा २१
व०

७२०

727

हुतस्तं भूतशुद्धिं प्राकृतान्यासजालमतः परं शुक्लांबरधरः शुक्लः शुक्लमाल्यानुलेपनः सपत्नीकः साचार्यसर्त्विग्नोयजमा
नो मंगलघोषेण संपूर्णकलशसहितः शाङ्खनादिमंत्रघोषेणाङ्गणे एतस्य देशस्य शिवलिङ्गदेशं वा प्राप्य तत्रोपविश्य प्राणाना
यम्य अद्येहेत्यादि देशकालौ संकीर्त्य मम याहृतस्य कायिकस्य जपस्य संपूर्णफलावाप्त्यर्थं तद्दशांशहवनममुकद्रव्येण
करिष्ये तदंगतया गणेशपूजनं मातृपूजनं नांदीश्राद्धं करिष्ये इति संकल्प्य संस्थाप्य ग्रहवेद्यां ग्रहस्थापनं कृत्वा यज्ञाधिदे
वताः प्रत्यधिदेवता गणपति दुर्गा क्षेत्रपालकान् इंद्राद्यष्टदिक्पालान् अस्त्रान्नमंत्रैः स्थापयित्वा तत्रैः स्थापयित्वा तत्रैव कुंभो
धैकलशं स्थाप्य तन्मध्ये वेद्योपरि महामृत्युंजयमंत्रैः स्थाप्य मंत्रवर्णसंख्याकमाषपरिमितां प्रतिमां प्रतिमां तदुपरि
संस्थाप्य तां शोधयेत् प्रथमं देवं प्रणिपत्य एवं प्रार्थयेत् स्वागतं देवदेवेश विश्वरूप नमोऽस्तु ते शुद्धेऽपि त्वदधिष्ठाने शुद्धिं कुर्या
त्सहस्रशः ततोऽन्यासपूर्वकं रुद्राभिषेकं कुर्यात् ततश्च मेरुतंत्रावणं अग्निः सोमिवाजिनमिति जप्त्वा पुनः सूक्तेनाभिषे
कः कार्यः प्रथमं समस्तिकाभिरालभ्य शुद्धोदकेन प्रक्षाल्य कोष्ठहरिद्रावयवश्रीखण्डकचौरकेसरलोहिणीनाद
र्ग्यजलेन प्रक्षालयेत् आपो हिष्ठेति ऋग्भिरभ्युक्षेत् ततः पुष्पाद्युपचारैः हीनां ध्यात्वा वाहनं तद्देहस्य इति ध्यात्वा स्वामिन्सर्वे
जगन्नाथ यावत्पूजावसानकं तावत्त्वं प्रीतिभावेन लिंगेऽस्मिन्सन्निधिं कुरु आवाहनादिकल्पोक्तप्रकारेण षोडशोप
चारपूजां कुर्यात् दशाङ्के शेहि संसारे भामोहसारणागतं भक्त्या समर्प्पयाम्यहं सकलं चाकृष्णजनं साधुवासाधुवाकर्म्मय
द्यवाचरितं मया तत्सर्वं भगवन्स्वामी गृहाण विधिपूर्वकं अपराधसहस्राणि क्रियंतेऽहर्निशं मया दासोऽहमिति मां मत्वा
क्षमस्व परमेश्वर महादेव जगन्नाथ शरणागतवत्सल भक्त्या कृतं मया देव तन्मे सर्वं सफलं कुरु एवं प्रार्थनां कृत्वा
पुनः प्रार्थयेत् जय देव जगन्नाथ जय शांभव शंकर जय सर्वसुराध्यक्ष जय सर्वसुरार्चित जय सर्वगुणातीत जय सर्ववर

२३

प्रद· जय निर्मल निराधार जय विश्वंभराव्यय· जय विश्वैककर्त्रे राजन् जय नागेंद्रभूषण· जय गौरीपते शंभो जय चंद्रार्द्धशेखर· जय
कोटर्कसंकाश जयानंतगुणाश्रय· जय रुद्र विरूपाक्ष जय चिंत्य निरंजन जय नाथ कृपासिंधो जय भक्तार्तिभंजन जय दु
स्तर संसार सागरोत्तारण प्रभो प्रसीद मे महाभाग संसारार्त्तस्य खिद्यतः सर्वपापक्षयं कृत्वा रक्ष मां परमेश्वर महादारिद्र्य
मग्नस्य महापापहतौजसः महाशोकनिविष्टस्य महारोगातुरस्य च ऋणभारपरीतस्य दह्यमानस्य कर्मभिः ग्रहैः प्रपीड्यमा
नस्य प्रसीद मम शंकर· दरिद्रः प्रार्थयेद्देवं पूजांते गिरिजापतिं अर्थाढ्यो वापि राजा वा प्रार्थयेद्देवमीश्वरं दीर्घमायुः
सदारोग्यं कोशवृद्धिर्बलोन्नतिः ममास्तु नित्यमानंदं प्रसादात्तव शंकर। शत्रवः संक्षयं यांति प्रसीदंतु मम ग्रहाः न
श्यंतु दस्यवो राष्ट्रे जनाः संतु निरापदः दुर्भिक्षमारीसंतापाः शमं यांतु महीतले वर्द्धतां सस्यसमृद्धिश्च भूयः सुखमयं
दिशि· एवमाराधयेद्देवं जपहोमार्चनादिभिः· यावत्कर्मसमाप्तिः स्यात्तावत्संनिहितो भवेत् ततो होमं प्रकुर्वीत होम
कुंडे चतुर्दिक्षु द्वारपालान्प्रतिष्ठाप्य गणानां त्वा जातवेदसे· देवस्य पतिनावयं प्रणो देवी· इति मंत्रैः प्रतिष्ठाप्योप
विश्य प्राणायामं सर्वं कृत्वा ऋष्यादिन्यासं कृत्वा पादयोर्विश्वेभ्यो नमः हृदये ब्रह्मणे नमः शिरसि महेश्वराय नमः शिखा
यां सप्तर्षिभ्यो नमः नासिकायां समजिह्वाय नमः श्रोत्रयोरश्विनीदेवताभ्यां नमः चक्षुषोः शशिभास्कराभ्यां नमः
जिह्वायां सरस्वत्यै नमः वाचि बृहस्पतये नमः दंतेषु माधवाय नमः हृदये हव्यवाहनाय नमः पादयोर्गंधर्वाप्सरोभ्यः
कंठे द्वादशादित्येभ्यो दक्षिणहस्ते एकादशरुद्रेभ्यः वामहस्ते अष्टवसुभ्यो· उपकवचे द्वादशादित्येभ्यः अहमेव
परमात्मा· त्र्यंबकाय त्रिपुरांतकेशाय त्रिशूलपाणये स्वाहा हृदि त्र्यंबकाय त्रिपुरांतकपर्द्दिने स्वाहा शिरः त्र्यंबकाय॥

त्रिया ३१
व

७२८

728

त्रिनेत्राय नीलकंठाय स्वाहा शिखा॰ त्र्यंबकाय त्रिनेत्राय सर्वसिद्धिफलप्रदाय स्वाहा कवचं॰ त्र्यंबकाय त्रिनेत्राय ज्ञानमूर्त्तये स्वाहा नेत्रं
त्र्यंबकाय त्रिनेत्राय ज्वल स्वज्वल सप्रज्वल प्रतापनाय स्वाहा ह्रं॰ ततः पूर्ववत्स्नात्वा अग्निं परिसमूह्य संस्कृत्य कुशान्स्वा प्रयोगं कुर्य्यात्
मंत्रहोमं कृत्वा ततः स्विष्टकृतं कृत्वा बलिदानं कृत्वा हस्तोपादौ प्रक्षाल्याचम्य प्राणानायम्य संकल्प होमसंपूर्णफलावाप्त्यर्थं
पूर्णाहुतिं होमं करिष्ये समुद्रादूर्मि॰ मूर्द्धानं दिवं॰ पुनस्त्वादित्या समने॰ अग्ने॰ धामंते॰ पनेमेत्रैर्हुत्वा आचार्याय प्रतिमां दद्यात्
ततः श्रेयः संपादनं कृत्वा चार्य्य ब्रह्मरुद्र त्विग्गणान्यन्यजपब्राह्मणेभ्यो गंधमाल्यादिवस्त्रालंकरणानि दत्वा यथोदितं दक्षिणां द
त्वा ब्राह्मणान्भोजयित्वा दक्षिणादिभिः संतोष्य विसर्ज्जयेत् इति होमविधिः ततः काम्यप्रयोगः दूर्वाभयार्द्र समिधो वाथ जेन स
मन्विताः होतव्याः शांतिके विप्र शांतिर्येन भवेत्स्फुटो॰ समिधो राजवृक्षोत्थ होतव्यास्तंभकर्मणि मेषीहृतेन संयुक्ताः सहदेवै
शुभसिद्धिदाः खदिरामारग्गेपेक्काः कटुतैलेन संयुताः उत्पाटयेन्महीं सर्वां सशैलवनकाननां यशश्चैव सदा होमकृत्तमे
दीडिमोद्भवैः अजाघृतेन तु देवर्षीन्वशयेत्सचराचरं वशमायांति ताः सर्वाः पद्मिनागांगनादयः जातीनिमल्लिका होमा
घृतेन संमिश्रो भवेत् माद्यंति कन्यकाः सर्वाः साधकाग्रे पतंति च॰ करवीरैः रक्तकैः रक्तयोषितो वशमानयेत् शतपत्रैः कृते हो
मे पृथ्वीलाभं करोति च होमाद्यपिड़मंदैश्च सति मातुजायजेनरः अंकोलपुष्पहोमेन सिद्धयो भवंति हि॰ अर्कपुष्पैः स
दारोग्यं मंदारैर्थसंपदः तथैव पाटलिपुष्पैः प्स्वरानातगिरिकर्णिकेः नीलपुष्पैस्तथा होमे देशं च वशमानयेत् ब्राह्मण
स्तु वशं यांति चान्यैः स्वावित्तसंभवैः कदंबपुष्पहोमेन यक्षिणीं वशमानयेत् कुंदपुष्पैः स्तु सौभाग्यं विचारको न्यलेभवे
त् कुंदपुष्पैः स्त्रमो विन्दय पत्रैः स्तु राज्यं च चक्रवर्त्तित्वमेव जैः अशोकपुष्पहोमेन सर्वशोकविनाशनं कर्णिकापुष्पहो

१

8-

मेन राज्यप्रीतिमवाप्नुयात् हरीतक्याच आरोग्यं व्याधिनाशो विभीतकैः हतपुष्पफलैर्होमे चिंतितार्थफलप्रदः जंबूफले।
र्होमेन यशश्रीप्राप्तिनिर्मलं न्यग्रोधफलहोमेन रत्नलाभो भवेद्ध्रुवं पिचुमंदफलैः पुष्पैर्विद्वेषाकर्षणपरं द्राक्षाफ
लैः सदावश्यं सर्वसिद्धिमवाप्नुयात् दाडिमीफलहोमेन दैत्यकन्यां समानयेत् कूष्माण्डफलहोमेन धान्यसिद्धि
मवाप्नुयात् बदरीफलहोमेन रत्नलाभो भवेद्ध्रुवं पिचुमंदफलैः पुष्पैर्विद्वेषाकर्षणपरं शिलातालकहोमेन मारयेद्रिपु
जं कुलं बिल्वमूलकहोमेन शक्रतुल्यो भवेन्नरः प्रियंगुकदलीपुष्पैः सर्वसत्त्ववशं नयेत् दूर्वांकुरसमिद्भि[illegible]व
ण्डमीमिश्रितैः घृतमधुसंयुक्तं मृत्युविनाशनं अयुतं जुहुयाद्बिल्वसमिद्भिः संपदे सुधीः जुहुयाद्[illegible]समिद्भिर्बि
ल्वतेजसे · खादिरैर्युतं हुत्वा कांतिपुष्टिमवाप्नुयात् वटवृक्षसमिधो जुहुयादयुतावधिः धनधान्यसमृद्धिः स्यादाचिर
रेणैव साधयेत् तिलैस्तलैस्त्रयाहुत्वा सर्वपापैः प्रमुच्यते सिद्धार्थैर्युतं हुत्वा शत्रून्विजयते नृपः अनेनैव विधानेन तु शेप
नरस्त्वरकालतः पायसेन हुतो होमो रक्षाश्रीकीर्तिदायकः गुडान्नपञ्चदुग्धेन हुत्वा पापं विनाशयेत् अयमेव जयो।
होमः शांतिश्रीसंपदाप्रदः दधिदुग्धेन संपातं कुर्याद्धि देवरोग मृते मृत्युहं जुहुयान्मंत्री हविषाष्टोत्तरं शतं आमया
न्निखिलाञ्जित्वा दीर्घमायुरवाप्नुयात् जुहुयाज्जन्मदिवसे पायसान्नैर्घृतान्वितैः इक्षान्तु निर्दिता लक्ष्मीमारोग्यमतुलं यशः
गव्यदुग्धघृतान्नाभिर्दूर्वाभिर्जुहुयाद्दशी सविंशतिशतं सम्यक्स्वजन्मदिवसे सुधीः श्रीमयेः सकले[illegible]कोजीवेद्दूर्वं।
शतं सुधीः [illegible] मधुरीसमिधः सार्पिः पयोपयोपयोमंत्रशतं सुधीः जुहुयाब्राह्मणान्तेभोजयेन्मधुरान्वितं प्रीणयेद्
नधान्यायैरात्मना गुरुमादरात् अनामयमवाप्नोति दीर्घमायुः श्रियासह · सहैतेन पयोवेन हुत्वा पर्वणि पर्वणि वा

विया ३१
व॰

७२९

729

ज्यश्रियमवाप्नोति षण्मासान्नात्र संशयः लाजैर्विशुद्धैर्जुहुयात्कन्यामीप्सां चरामये नीरडमत्समिद्धोमाद्ब्राह्मणादीन्वशं नयेत्
स्नानासक्तं प्रजपेदादित्याभिमुखो भवेत् आधिव्याधिविनिर्मुक्तो दीर्घमायुरवाप्नुयात् अनेनमनतासवैसाधयेदिष्ट।
मानसः इति मृत्युंजयप्रयोगः अथ श्रीवियावरणांगत्वेन गायत्रीविधानं तत्र शारदातिलके अथोवदामि गायत्री
तत्त्वरूपां त्रयीमयीं यया प्रकाश्यते ब्रह्म सच्चिदानन्दलक्षणं प्रणवाद्या व्याहृतयः सप्त सत्यपदादिकाः चतुर्विंशत्यक्षरा
सा गायत्री शिरसान्विताः सर्ववेदाहृतः मोराम त्राय समुदाहृतः ब्रह्मादेव्या गायत्री परमात्मा समीरिताः ऋष्याद्याः प्र
णवस्येति मुनिभिः परिकीर्तिताः आग्नेव्यग्न्यादयो गानिच्छान्योयेद्विजुतदानतः तथा तत्प्रकरणेकस्य कारणजमदग्निभर
द्वाजभृगुगौतमकश्यपान् विश्वामित्रवशिष्ठाख्यो व्याहृतीनामृषीन्विदुः गायत्र्युष्णिगनुष्टुप्बृहतीपङ्क्तयः पुनः त्रि
ष्टुभगत्यौ छन्दांसि कथितानि मनीषिभिः समाप्तिरनिलः सूर्यो वाक्पतिर्वरुणस्तथा विश्वेदेवाः क्रमादासां देवताः प
रिकीर्तिताः भूराद्याभिर्व्याहृतीभिः षड्भिः कुर्यात्षडंगकं व्याहृतीः सप्त भूराद्याः हृन्नाभ्यां लोकपुरुषके जठरेत्युत्सवमत्र
स्ववरीयातः सर्वाभरणभूषिताः अनिद्राम्भोजवदनाः प्रभामण्डलमण्डिताः सितोपवीतहृदयाः सपवित्रवत्सः कराः
अभयाद्यम्बुजध्वजवरहस्तसरोरुहाः एवं होमजप्यार्भेयोपाद्यान्हुतपोद्दिने गायत्र्या मुनिराख्यातो विश्वामित्रो महाप्र
तिः गायत्री छन्द इत्युक्तं देवतां सविता स्मृतः एतान्विन्यस्य सत्त्वध्यादीन्नाद्यैर्वर्णैस्तनोत्पसेत् यत्संधिषु ध्वजे नाभौ हृ
त्कंठभुजसंधिषु आस्यनासाकपोलाक्षिकर्णभ्रूमस्तकेषु तः याश्चान्यान्नरयास सपादं हृत्केष्वसायकः पदानि दशवि

१४१
[illegible]

न्यसेद्देहस्थानेषु मंत्रवित् शिरोभ्रूमध्यदृग्वक्त्रकंठहृन्नाभिगुह्यके जानुनोः पादयोरंगमेतत् छिरः शिरसि न्यसेत् हृदयं ब्रह्मणेत्युक्तं
विष्णवे शिर ईरितं शिखा रुद्राय कवचमीश्वराय समीरितं नेत्रं सदाशिवायोक्तमस्त्रं सर्वात्मने स्मृतं षडंगान्येवमुक्तानि यथा।
स्थानं प्रविन्यसेत् शिरसोस्य मुनिर्ब्रह्मा छन्दो देव्यादिका स्मृता गायत्री परमात्मास्य देवता कथिता बुधैः मुक्ताविद्रुमहेम
नीलधवलच्छायैर्मुखैस्त्रीक्षणैर्युक्तामिन्दुनिबद्धरत्नमकुटां तत्त्वात्मवर्णात्मिकां गायत्रीं वरदाभयांकुशकशां शुभ्र
ंकपालं गुणां शंखं चक्रमथारविन्दयुगलं हस्तैर्वहन्तीं भजे कशः कशः गुणं त्रिमूलं दक्षाधः करमारभ्य दक्षवामं दक्ष
वामेण पर्युपरि इत्थं क्रमेण धृतानि योयाति समव्याहृतिसंयुक्तां गायत्रीं शिरसान्वितां त्रिरुच्चरन्क्षिया प्राणान्यारोप
यतमानसः प्राणायामो यमाख्यातः समस्तदुरितापहः प्राणायामान्स्त्रराकृत्वा त्रयो संध्यायोजयेत् विधाय मण्डल
विद्वान् त्रिकोणोज्ज्वलकर्णिकं अष्टपत्रं वृतं चतुरस्रत्रयावृतं सौरपीठं यजेत्तद्वदीप्तादिनवशक्तिभिः मूलमंत्रेण कल्पि
तायां मूर्त्तौ देवीं पूजयेत् त्रिषु कोणेषु संपूज्य ब्राह्म्याद्याः शक्तयो बहिः आदित्याद्यास्ततः षडंगादिसहिताः क्रमात्
ततः षडंगान्यभ्यर्च्य केसरेषु यथाविधिः मकुटादिनी प्रभा पश्चान्नित्या विश्वम्भरा ततः कांति दुर्गा सरस्वत्यौ विश्वरूपा ततः
परे विशालासंज्ञिनामाशाव्यापिनी विमलां यजेत् नमो यद्वारिणी सूक्ष्मा विश्वयोनिर्जयावहा पद्मालया परा शोभा पद्म
रूपां ततोर्चयेत् ब्राह्म्याद्याः सारुणा वायैः पूजयेत्साकलक्षणैः ततो वैष्णवी दलान्वासे शक्त्याद्यान्नायुधैः सह इत्थमावरणैर्दे
वीं दशभिः परिपूजयेत् धर्मार्थकाममोक्षाणां भोक्ता स्याद्द्विजसत्तमः अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादि योगपीठन्यासां
ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः मुखे देवीगायत्रीछन्दसे नमः हृदये श्रीपरमात्मने देवतायै न
मः इति विन्यस्य एवं प्रकरणोक्तप्रकारेण करषडंगन्यासान्कृत्वा तत्रैव विलोमेन शिरसि यमदग्निभरद्वाजमृ

ज

विद्या ३१
व॰
७२

गोतमकाश्यपविश्वामित्रवसिष्ठेभ्यो ऋषिभ्यो नमः मुखे॥ गायत्र्युष्णिगनुष्टुब्बृहतीपङ्क्तित्रिष्टुब्जगतीभ्यः छन्दोभ्यो नमः हृदये॥ अग्निवायु
सूर्यगुरुवरुणेन्द्रविश्वेभ्यो देवेभ्यो देवताभ्यो नमः इति विन्यस्य ॐ भूः हृदयाय नमः ॐ भुवः शिरसे ॐ स्वः शिखायै ॐ महः क
वचं ॐ जनः नेत्रं ॐ तपः अस्त्रं इति मन्त्रैः करषडङ्गं कृत्वा ततः हृदि ॐ भूः नमः मुखे ॐ भुवः नमः दक्षिणांसे ॐ स्वः नमः वा
मांसे ॐ महः नमः दक्षोरौ ॐ जनः नमः वामोरौ ॐ तपः नमः जठरे ॐ सत्यं नमः इति विन्यस्य प्रथमाक्षरव्याहृतीनां ऋषि
र्विश्वामित्राय ऋषये नमः मुखे देवी गायत्री छन्दसे नमः हृदये सवितृदेवतायै नमः इति विन्यस्य ॐ ब्रह्मणे नमः हृदयाय
नमः विष्णवे नमः शिरसे स्वाहा रुद्राय नमः शिखायै वषट् ईश्वराय नमः कवचाय हुं सदाशिवाय नेत्रत्रयाय वौषट् सर्वात्मने नमः
अस्त्राय फट् इति मन्त्रैः करषडङ्गन्यासं कृत्वा पादाङ्गुलिमूलयोः तत् नमः गुल्फयोः स जानुनोः वि ऊरुमूलयोः तु लिङ्गे व नाभौ
रे हृदि णि कण्ठे यं कराङ्गुलिमूलयोः भ मणिबन्धयोः र्गो कूर्परयोः दे भुजमूलयोः व मुखे स्य नासिकयोः धी कपालयोः
मि नेत्रयोः हि कर्णयोः धि भ्रुवोः यो हृदाक्षः नः वामकर्णे प्र दक्षकर्णे चो मुखे द शिरसि या तन्नमः शिरसि तत् नमः भू
मध्ये सवितुः नमः नेत्रयोः वरेण्यं नमः मुखे भर्गो कण्ठे देवस्य हृदि धीमहि नाभौ धियः गुह्ये यः जानुनोः नः पादयोः प्रचोदयात्
नमः इति विन्यस्य महाव्याहृतिभिः प्राणायामत्रयं कृत्वा पुनः गायत्र्याः पदन्यासं तं कुर्यात् ततश्चतुर्विंशतिन्यासः अग्रमङ्गलं
यापादः पदमन्त्रकेशवो न्यासास्तु वर्णमालाश्री महावोत्पत्तिसंज्ञिकाः हृदि मूर्ध्नि शिखायां च कवचे लोचने तथा पे अस्त्रे च विनि
न्यसेत्तत्सवितुरित्याद्यनुक्रमात् प्रथमं दक्षिणाङ्गुष्ठाद्यारभ्य आकनिष्ठिका इतरेभ्यः समारभ्य न्यसेदङ्गुलिसन्धिषु अङ्गेषु
विन्यसेन्यस्यात्मशुद्धिव कण्ठे गले हृदि नाभौ सक्थ्नोः पादेषु तां व्याहृतिसंयुतां गायत्रीमन्त्रमेषा यं मन्त्रन्यासः प्रकीर्तितः न्यसेद
नामिकायां च कनिष्ठे करयोस्तले देहे शिरसि नाभौ च पादान्यादयुगपिच पुनः शिरसि नाभौ तिस्र एवं कण्ठे तथा हृदि नाभौ

महलमे[illegible]ये नमः। = ७

130

१५२

ध्राशिरोंतपदानिक्रमतोन्यसेत् अथचंपकन्यासः पूर्वोक्तस्थानेषु ॐतं प्रज्ञादित्यचंपकांतिभायैनमः ॐत्सं प्रभायै असितसितपुष्पस
न्निभायैनमः ॐविं सत्यायै पिंगलरूपायैनमः ॐतु विश्वभद्रायै इंद्रनीलप्रभायैनमः ॐवं विलासिन्यै नीलरूपायैनमः ॐरें प्रभा
वत्यै नीलवर्णायैनमः ॐणि जायायै विद्युन्निभायैनमः ॐयं शांतायै रक्तगौरवर्णनिभायैनमः ॐभं कांतायै जलदवर्णायैनमः
गां दुर्गायै रक्तवर्णायै ॐदें सरस्वत्यै मरकतसन्निभायैनमः ॐविं विद्रुमाभायै जातीपुष्पसन्निभायैनमः ॐस्यं विशालिन्यै स
र्णप्रभायैनमः ॐधि ईशायै कुंकुमप्रभायैनमः ॐमं व्यापिन्यै पद्मरागनिभायैनमः ॐनः जयावहायै आदित्योदयसन्निभा
यैनमः ॐप्रं पद्मालयायै नीलोत्पलनिभायै शंखप्रभायैनमः ॐधि नमोपहारिण्यै याडिमरनिभायैनमः ॐयो सूक्ष्मायै इंद्र
गोपसन्निभायैनमः ॐविं विश्वयोन्यै दोङ्गसन्निभायैनमः ॐमः जयावहायै आदित्योदयसन्निभायैनमः ॐप्रं पद्मालयायै
नीलोत्पलनिभायैनमः ॐचों कुवेरायै गोरोचनसन्निभायैनमः ॐदं घाभायै कुंदेंदुधवलनिभायैनमः ॐयात् भद्ररूपायै
स्फटिकसन्निभायैनमः चंपकन्यासएषोयं सर्वपापप्रणाशनः व्याहृतित्रयपादांश्च षडंगेषु न्यसेत्क्रमात् व्यापकत्वेन गायत्रीस
व्याहृतिपूर्विका शिरोंते तत्सवितुः पादं च त्रिवारं विन्यसेत्पृथक् महर्ह्रीदिपादपर्यंतं मामूर्द्धीत्रयपदांतिका इतिन्यासः एवं चतु
र्विंशतिन्यासान्विधाय गायत्र्या अर्थबोधो विधेयः अत्र गायत्रीप्रणवादिकसप्तव्याहृत्युपेता शिरःसमेतां सर्ववेदसारमितिव
दंति एवं विशिष्टी प्राणायामे हृयास्य प्रणवव्याहृतित्रयायेना गायत्रीजपादिभिरुपास्या तत्र शुद्धगायत्रीमंत्रपक्षे ब्रह्मैक्यबोधि
काः धियो योनः प्रचोदयादिति नः अस्माकं धियः बुद्धयः प्रचोदयात् सर्वबुद्धिसंज्ञातः करणप्रकाशिकसर्वसाक्षी अत्यकामा
त्मेति तस्य प्रचोदयात् ब्रह्म निर्दिष्टस्यात्मस्वरूपतः पुरं ब्रह्म तत्सवितुःपदेर्निर्दिश्यते तत्रेदमोदत्तादितिनिर्देशो ब्रह्मणस्त्रिवि
धस्मृत इति तस्वेहोनप्रत्यग्मूतं सत्त्वतः सिद्धा परब्रह्मोच्यते सवितुरितिस्थितितयोपलक्षक सर्वप्रपंचोत्पादकलक्षणमम

विद्या३१
व॰

७३

73

स्ताद्दयितविभ्रमाधिष्ठानत्वंलक्षते· वरेण्यमितिसर्वावरणीयंतिरतिशयानंदरूपं भर्गइतिअविद्यादिदोषभर्जनात् ज्ञानमेवविषयत्वं
देवस्य·देवस्यविषयस्येतिसर्वद्योतनात्मकाखण्डचिदानंदकरः तत्सवितुर्देवस्येत्यत्रषष्ठ्यर्थेराहोः पिरइतिपदोपचारिकः बुध्यादि
सर्वदृश्यसाक्षीलक्षणावत् निरूपं तत्सर्वाधिष्ठानपरेरज्जुसर्पन्यायेननापवादसामानाधिकरण्यरूपमेकत्वंसोहमितित्या
येनसर्वसाक्षीप्रत्यगात्मनाब्रह्मणोसहज्ञादात्म्यरूपमेकत्वंभवतीतिसर्वात्मब्रह्मावबोधकोयंगायत्रीमंत्रःसंपद्यते·सदाद्या
हृतीनामप्ययमर्थः भूरितिसन्मात्रमंत्राउच्यंते भुवइतिसर्वंभावयतिप्रकाशयतीतिव्युत्पत्त्याचिद्रूपमुच्यते· तपइतिसर्वतेजो
रूपत्वंसत्यमितिसर्वबाधावधिकारणं यतेजोतत्सत्यार्थरूपत्वंतदोंकारवाच्यं ब्रह्मैवात्मास्यचिद्रूपात्मभावइतिपद्मभूरणोसदालो
कोः ओंकारशब्दवाच्यब्रह्मात्मकाः तत्तद्व्यतिरिक्तंकिंचिदस्तीति व्याहृतयोपिसर्वात्मबोधिकाः गायत्रीशिरसोप्ययमर्थः अ
पइतिआप्लृव्याप्तौव्यापित्वमुच्यते· ज्योतिरितिप्रकाशरूपं· रसइतिसर्वातिशयत्वं अमृतमितिमितिमरणादिसंसाररहितम्
तं ब्रह्मेत्यात्मोच्यते· एवंसर्वव्यापिसर्वप्रकाशंसर्वातिशयंनित्यमुक्तमात्मस्वरूपं सच्चिदानंदात्मकं पदोंकारवाच्यंब्रह्माहम
स्मीतिगायत्रीशिरसोपिसर्वात्मब्रह्मबोधकत्वं येनाहाहसर्वव्याप्यायामादिव्याहृतिन्यासंशिरसोन्यासादिकंविधायचतुर्थपा
दगायत्रीमंत्रजपंमोक्षार्थीकुर्यात् परोरजसेसावदोमितिचतुर्थःपादः अस्यविमलऋषिर्गायत्रीछंदः परमात्मादेवतासवितु
र्मण्डलांतस्थपुरुषातीतरूपःमोहमितिचतुर्थःपादार्थः उदात्तोबीजं सुषुम्णानाडीसरस्वतीशक्तिःमोक्षार्थेविनियोगः ओंपरः
हृदयायनमः रजसेशिरसेस्वाहा· सावदोंशिखायैवषट् ओंपरःकवचायहुं रजसेनेत्रायवौषट् ओंसावदोमस्त्रायफट् एवमंगुलीन्यासः
ध्यानं ध्यायेद्भास्करशीतांशुवह्नीनामण्डलोपरि· स्थितेवह्निपुरेनागदलेपद्मसमाश्रितं अंगुष्ठमात्रममलंविश्वमाकाररूपिणं
सर्वदेवमयंदेवमनंतंसर्वतोमुखं· स्वमाययासमाक्रांतंसूक्ष्मज्योतिःस्वरूपकं· सब्रह्मासशिवःसहरिःसेंद्रःसोक्षरःपरमस्वराट्·

गुदेवजान्वादिपादयोश्चैव विन्यसेत् पदन्यास इति प्रोक्तो वशिष्ठादिमहर्षिभिः आरभ्य दक्षिणांगुष्ठात् अन्यस्मात्तु कनिष्ठिकात् अंगु
लीषु दशसु तत्त्वानि पदानि क्रमतो न्यसेत् शीर्षे भ्रूमध्यगे नेत्रयुगले वदने हृदि नाभौ गुह्ये वोरुयुगे जानुद्वये पदद्वये दशस्थानेषु चैकैकं
न्यसेत्पदमनुक्रमात् अनामिकाभ्यां प्रणवं न्यसेत्करतलद्वये उभाभ्यां तर्जनीभ्यां च युगपद्व्याहृतित्रयं अंगुष्ठद्वये रेखां मूर्ध्नि विन्य
सेत्त्रिमन्त्रमनुक्रमात् पर्वस्वांगुष्ठयोगेन अक्षराणि न्यसेत्पृथक् मुखवृत्ते लोचनयोः कर्णयोर्नासयोरपि गंडयोरोष्ठयोर्दन्तप
ङ्क्त्योः कंठे चुबुके नसि ऊर्वोर्नाभौ पार्श्वयोश्च गुह्ये जान्वोः पदे न्यसेत् चतुर्विंशतिवर्णांश्चेत् मंत्रान्प्रणवादिकान् अक्षरन्यास
इत्युक्तो मोक्षैकफलदो नृणाम् मूर्ध्नि मुखे भाले मुखे नेत्रयुगे कर्णद्वयेपि च घ्राणद्वये नासिका यावदने चिबुके गले बाह्वोर्हृ
दि स्तनद्वये नाभिदेशे च वृषणे कटिद्वये जानुयुग्मे च पदयुग्मे च विन्यसेत् वर्णानेते केशवाय नमः इत्यादिकान् क्रमात् बाह्वो
र्ह्रस्वायतन म इत्येतानि यमानमः केशवन्यासं परं साक्षाद्भुक्तिमुक्तिफलप्रदः दक्षिणेतरयोर्बाह्वोस्तर्जन्यंगुष्ठमुक्तया ऋद्ध्या
वनमालाख्यं न्यासं त्रिपदया न्यसेत् कंठादिपादपर्यन्तं श्रीकरं मोक्षदं शुभं शंखचक्रमनुध्यायन् गायत्र्यैकैकमक्षरं न्यसे
द्भुजयोर्न्यसेच्छ्रीमद्दक्षप्रथमतत्त्वम् आदौ हृन्मध्ये सदलमष्टकोणं ततः परं पश्चात् षोडशदलं ध्यायेल्लिखेद्वा भुजयोर्द्वयोः हृन्मध्ये
न्यसेत्तारं व्याहृतित्रयसंयुतं गायत्र्याः प्रथमपादं न्यसेद्दशदलान्तरं द्वितीयं वसुकोणे च तृतीयं चतुरीयकं न्यसेत् षोडशदले
विद्वान्सर्वपापनिवृत्तये इत्युत्पत्तिन्यासः अथ स्थितिन्यासः आदौ वर्णाः पदः पादश्च इत्यन्तमापकादयः तत्त्वमावर्तमित्यपि
न्यासाः स्युः स्थितिसंज्ञकाः पादयोः पञ्चतुः संख्याः कट्यां नाभौ च पार्श्वयोः पंचमांसे ललाटे च दशोष्ठयोश्चतुर्नासयोः
गवोष्ठदन्तजिह्वासु कंठदोर्मूले हृत्स्वपि चतुर्विंशतिवर्णांश्च न्यसेद् गोघ्न क्रमात् एकैकमक्षरशश्च दत्तयोर्बाह्वोर्मूल
योः पादयोः पञ्चतुः संख्या नाभौ शीर्षे ललाटके वक्त्रे कंठे हृदये पदानि क्रमतो न्यसेत् पदद्वये च जान्वादि गुदान्ते नाभि

विद्या ३२
व॰
७३२
732

मण्डले शीर्षे भाले नेत्रयोर्वक्त्रे कंठे च वक्षसि गायत्र्या विन्यसेत्पादान्क्रमेणैव विचक्षणः आनाभिपादादारभ्य न्यसेत्पादद्वयं
मनोः आनाभिपादादारभ्य न्यसेत्पादद्वयमनोः आवक्त्रः मीघामारभ्य न्यसेत्पादं तृतीयकं न्यसेद्दृशि गायत्रीमङ्ग॰ न्या
सोयं प्रकीर्तितः गायत्री व्याहृतियुतां केशाभ्यादिन्यसेद्बुधः पृथिव्यापस्तथा तेजो वायुराकाशमेव च गंधो रसस्तथा
रूपं स्पर्शः शब्द इति तिस्थितौ उपस्थपायुपादाश्च पाणी जा घ्राणौ जिह्वको लोचनैव त्वक् श्रोत्रं मनो बुद्धिरहं क्रिया अव्यक्ता
मिति तत्त्वानि चतुर्थ्यन्तानि सर्वतः नमोन्तकानि गायत्रीमंत्रवर्णैः सबिन्दुकैः आधाराद्योर्चयुक्तानि प्रणवादीनि पादयोः जानु
नाभौ च हृदये भ्रूमध्ये रंध्रयोरपि नासाजिह्वालोचनत्वक्कर्णाशिफपायुषु पादयोः पाणिपायुस्थनासामुजिह्वायां नयने त्वचि का
र्णद्वये क्रमेणैव न्यसेद्वयोर्हृदि न्यसेत् अवशिष्टानि तत्त्वानि तत्त्वानि तत्त्वहृदये तत्प्रकारः ॐ भूर्भुवः स्वः तत्पृथिव्यात्मने नमः
पादयोः इत्यादि परिहर्णोपरब्रह्मसमात्मानं जगन्मयं तेजोमण्डलमध्यस्थं भावयन्नाहमित्यसौ न्यसेत् दक्षिणाङ्गुष्ठादा
रभ्य त्रिपदा न्यसेत् न्यसेद्धामपदाङ्गुष्ठपर्यन्तं मण्डलाकृतिः इति स्थितिन्यासः अथ लयन्यासः मंत्रः पादः पदन्यासोत्तरद
ण्डकचपकाः अगव्यापकमित्युक्तो न्यासः स्युर्लयसंज्ञिकाः पादयोश्च युतः सं योनौ नाभौ हृदि गले युतः गायत्र्या विन्यसेन्ना
स्याहृतित्रयसंयुतं पदं कजानुलिङ्गे नाभौ हृदि गले मुखे ललाटे मूर्ध्नि गायत्र्या न्यसेत्पादत्रयं क्रमात् पादयोर्जानुनोः क
ट्योर्नाभौ हृदि गले मुखे ललाटे मूर्ध्नि गायत्र्याः शिखायां विन्यसेद्धाः उभयोः पादयोः घिचतुष्केनाभिवृहति कंठेवाहूय
गेदंतपंक्त्योस्तालुहृदये पिच नासाक्षिश्रोत्रयोर्लोचनयोः दिवादिमुखपंचके अक्षराणि चतुर्विंशद्गायत्र्या विन्यसेत्क्रमात् एकैकम
न्वदं नालनासाक्षियुक्तं न्यसेत् पंचपत्संधिषु गले ध्वजे नाभौ च वक्षसि कंठे दोः संधिषु दशसोकारादि नमोन्तकान् गा
यत्र्या विन्यसेद्वर्णान्बिन्दुयुक्तान्यथाक्रमात् ततो दण्डकन्यासान्न्यसेत् पादजानूरुगुह्येषु नाभौ हृदि च वक्षसि वक्त्रे भ्रूम॰

१५

इति ध्यात्वा · अग्निविवरयोनिश्च सुरभिं चाप्यजस्तती लिंगमुद्रां महामुद्रामंजलिं चापि दर्शयेत् गायत्र्याश्छंदो गायत्री विश्वामित्र ऋषि
स्तथा सविता देवताग्निर्मुखं ब्रह्मा शिरस्तथा · विष्णुश्च हृदयं शुक्लो ललाटं शुक्लवर्णता सांख्यायनसगोत्रं स्याज्जपादौ विनि
योगतः त्रैलोक्यवरणात्पृथ्वी देवताकादिरेव च · एवं ध्यात्वा तु गायत्रीं जपेद्द्वादशलक्षणं · ब्रह्मचारी गृहस्थश्च मार्गवेन जपेन्तु जेन
श्रोतेन च प्रणवं कुर्यात्तु नामोहुड्मवाप्नुयात् वानप्रस्थो जपं कुर्याच्चतुर्थं संहितां तथा रेफस्येतन्न बीजं स्याद्धवर्णः शक्तिरुच्यते श्रयेत।
कीलकं प्रोक्तं गायत्र्यास्त्रिपदात्मनः गायत्री छंदः पादानां विश्वामित्रो ऋषिस्तथा ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रश्च देवतास्त्रितिनाः क्रमात् अ
क्षराणां च सर्वेषां वक्ष्यते देवताः क्रमात् अग्निर्वायू रवी विद्युद्यमो वरुण एव च बृहस्पतिश्च पर्जन्य इन्द्रो गंधर्व एव च पूषा मित्रश्च त्व
ष्टा च वसवश्च मरुतस्तथा · सोमोङ्गिरा विश्वेदेवा अश्विनौ च प्रजापतिः सर्वदेवाश्च रुद्रश्च ब्रह्मा विष्णुश्च देवताः जपकाले चिंतती
यंत्तां सा सायुज्यमाप्नुयात् अथातस्तत्त्वानि पृथिव्यप्तेजो वायुरंबरमेव च · गंधो रसोऽथ रूपं च स्पर्शः शब्दोपि वागपि हस्तौ
उपस्थपायुश्च चक्षुः श्रोत्रं त्वक् च पंचवि · जिह्वा घ्राणो मनस्तत्त्वमहंकारो महांस्तथा गुणास्त्रयं च यत्तत्त्वं कैमनस्तत्त्वनिश्चयः नमोपहारि
णी चैव सुवर्णवर्णा तथैव हि व्यापिनी विमला सूक्ष्मा विश्वयोनिर्जया वहा · पद्मालया परा शोभा नागदा रूपिणी तथा अथप्र
त्यक्षध्यानात्प्रच्यते तत्कारं चंपकातीतं ब्रह्मविष्णुशिवात्मकं शांतं पद्मासनारूढं ध्यायेत्स्वस्थानसंस्थितं सकारं चिंतयेद्देव
मतसीपुष्पसन्निभं पद्ममध्यस्थितं सौम्यमुपपातकनाशनं २ विकारं कपिलं नित्यं कमलासनसंस्थितं ध्यायेच्छांतं द्विजश्रे
ष्ठो महापातकनाशनं ३ तकारं चिंतयेत्प्राज्ञ इंद्रनीलसमप्रभं निर्दहेत्सर्वदुःखानि ग्रहरोगसमुद्भवं ४ वकारं वह्निदीप्ता
भं चिंतयेच्च विचक्षणः भ्रूणहत्याकृतं पापं तत्क्षणादेव नश्यति · ५ रेकारं विमलं ध्यायेच्छुद्धस्फटिकसन्निभं पापं विनश्यति
द्धि प्रयागस्नानजं भवेत् ६ णिकारं चिंतयेद्योगी शुद्धस्फटिकसन्निभं अभक्ष्याभक्षणात्पापं तत्क्षणादेव नश्यति · ७ यकारं तार

विद्या ३१
व.
७२२
133

कावर्णसिंदूरेखाविभूषितं योगी तावद्दंध्यायेद्ब्रह्महत्याविनाशनं ८ भकारं कृष्णवर्णं तु नीलमेघसमप्रभं ध्यात्वा गुरुवधहत्या
दिपापं नाशयते द्विज ९ र्गोकारं रक्तवर्णं तु कमलासनसंस्थितं गोहत्यादिकृतं पापं नाशयतीति विचिंतयेत् १० देकारं रक्तसं
काशं कमलासनसंस्थितं चिंतयन्सततं योगी स्त्रीहत्यादहनं परं ११ विकारं शुक्लवर्णं तु जातीपुष्पसमन्वितं गुरुहत्याकृ
तं पापं ध्यात्वा दहति तत्क्षणात् १२ स्यकारं तु तथा पीतं स्वर्णसदृशप्रभं मनसा चिंतितं यो वै ध्यात्वा दहति पातकं १३ धी
कारं चिंतयेच्छुक्लं कुंदपुष्पसमप्रभं पितृमातृवधे पापान्मुच्यते नात्र संशयः १४ मकारं पद्मरागाभं चिंतयेद्दीप्तसन्निभं
पूर्वजन्मार्जितं पापं तत्क्षणादेव नश्यति १५ हिकारं शंखवर्णाभं पूर्णचंद्रसमप्रभं अशेषपापदहनं ध्यायेन्नित्यं विच
क्षणः १६ धीकारं पांडुरं ध्यायेत्पद्मस्योपरि संस्थितं प्रतिग्रहकृतं पापं स्मरणादेव नश्यति १७ योकारं रक्तवर्णं तु इं
द्रगोपसमप्रभं ध्यात्वा प्राणिवधे पापं निर्दहेन्मुनिपुंगवः १८ द्वितीयश्चैव संप्रोक्तो योकारो रक्तसन्निभः निर्दहेत्सर्व
पापानि नान्यैः पापैः प्रलिप्यते १९ नकारं तु मतिः पूर्वं मादित्योदयसन्निभं सकृद्ध्यात्वा द्विजश्रेष्ठ स गच्छेद्ब्रह्मवैष्णवं पदं २०
सौम्य गोरोचनापीतं चाकारं चोत्तरान्वितं सकृद्ध्यात्वा द्विजश्रेष्ठ स गच्छेच्छैवमव्ययं २१ नीलोत्पलदलश्यामं प्रकारं
दक्षिणामुखं सकृद्ध्यात्वा द्विजश्रेष्ठ स गच्छेद्विष्णुलक्षणं पदं याकारः कथितः प्रोक्तः चतुर्वेदसमप्रभः सप्तद्वीपफलदो ब्रह्म
विष्णुरुद्ररिति स्थितः २४ एवं ध्यात्वा तु मेधावी बीजपद्मो करोति यः न भवेत्पातकं तस्य महापातकं च न विद्यते २५ ये त्वेवं
न विजानाति गायत्रीं च यथाविधि कथितं महत्पातकं तस्य महापातकं च तथा नयः २६ नैव दानफलं तस्य न च यज्ञफलं तथा नै
व तीर्थफलं प्रोक्तं तस्यैव ह्यंतके मति २७ नित्यं स्वं जपेद्यस्तु गायत्रीं वेदमातरं ब्रह्मलोकमवाप्नोति ब्राह्मणः स्वर्ग्यं तु यथा २८
स्वप्नं यः पुनः संध्यां कृतवान्यथाविधि ग्रहदोषैर्न लिप्यंत अत्र संपूर्णा विसर्जिता २९ यथा कथंचिज्जप्ता तु सा देवी परमा॥

१४५

भाविनी सर्वकामप्रदा प्रोक्ता किं पुनर्विधिनान्वयः जपादौ च तु विंशति मुद्राः प्रदर्शयेत् सन्मुखं संपुटं चैव विततं विस्तृतं तथा ११
द्विमुखं चैव त्रिमुखं चतुः पंचमुखं तथा· षण्मुखाधोमुखं चैव व्यापकाञ्जलिकं तथा १२ शकटं यमपाशं च ग्रथितं सन्मुखोन्मुखं· प्र
लंबं मुष्टिकं चैव मत्स्यः कूर्मो वराहकः १३ सिंहाक्रान्तं महाक्रान्तं मुद्गरं पल्लवं तथा एता मुद्राश्चतुर्विंशः जपादौ विनि।
योजयेत् जपान्ते· सुरभिर्ज्ञानचक्रं च योनिः कूर्मोऽथ पंकजं लिंगं निर्याणमुद्रं च जपान्तेऽष्ट प्रकीर्तिताः एता मालक्षणं।
न्यग्रे वदिष्यामि जपादौ तु· गायत्रीहृदयं प्रोक्तं अथातो वसिष्ठः स्वयंभुवं परिपृच्छति· इच्छामि ज्ञातुं गायत्रीं तां भो ब्रह्मन् ब्रूहि·
श्रीभगवानुवाच ब्रह्मज्ञानोत्पत्तिं प्रकृतिं व्याख्यास्यामः सांगुल्या मथ्यमानात् सलिलात् फेनो भवति फेनाद् बुद्बुदो भ
वति बुद्बुदादण्डो भवति· अण्डाद् ब्रह्मा भवति ब्रह्मणोऽग्निर्भवति अग्नेर्वायुर्भवति· वायोरोंकारो भवति ओंकाराद्व्याहृतिर्भव
ति व्याहृत्या गायत्री भवति गायत्र्याः सावित्री भवति सावित्र्याः सरस्वती भवति सरस्वत्या वेदा भवन्ति· वेदेभ्यो गायत्री भगव
न्त इच्छामि व्याहृतीभिः प्रवर्त्तन्ते· किं वै भूः किं भुवः किं स्वः किं महः किं जनः किं तपः किं सत्यं किं तत् किं सवितुः किं वरेण्यं किं
भर्गः किं देवस्य किं धीमहि· किं धियः किं यः किं नः किं प्रचोदयात् भूरिति भूर्लोकः भुव इत्यन्तरिक्षलोकः स्वरिति स्वर्लोको म
ह इति महर्लोकः· जन इति जनोलोकः तप इति तपोलोकः सत्यमिति सत्यलोकः भूर्भुवः स्वरिति त्रैलोक्यं तदिति
तदिति तदसौ तेजः सोऽग्निः सवितुरिति सविता आदित्यो वरेण्यमित्यन्नं वै वरेण्यमन्नमेव प्रजापतिः भर्ग इत्यापो वै भर्गो य
दाद्यः स भर्गो देवस्येति इन्द्रो देवो यो हेतुर्दीव्यति सर्वप्रकृतीनाम कथं धीमहीत्यन्तरात्मा सप्राणो धिय इत्यध्यात्मं पदं अध्यात्म
पदं अध्यात्ममनन्तं पदं अपदं यो न इति पृथिवी वै योनिः प्रचोदयात् प्रचोदयादिति कामः कामी मां लोकाननुप्रत्याङ्गयते श्या
न शोधं स्तायं दानं शौचं समः तस्य गोत्रमेषा गायत्री किं गोत्रा कत्यक्षरा कति पादाः कति कुक्षिः कति शीर्षा सांख्यायन

विद्या ३२
व॰
७३४
134

सगोत्रा सा चतुर्विंशत्यक्षरा त्रयः पादाः ऋग्वेदोस्याः प्रथमः पादो भवति यजुर्वेदो द्वितीयं सामवेदस्तृतीयं सर्वादिः प्रथमाकृतिर्भवति
दक्षिणा द्वितीया पश्चिमा तृतीया उत्तरा चतुर्थी· ऊर्द्ध्वा पंचम्यधस्था षष्ठी· व्याकरणमस्याः प्रथमः शीर्षो भवति शिक्षा द्वितीयं कल्पस्तृ
तीयं निरुक्तं चतुर्थं ज्योतिषामयनमिति पंचकं किमुच्चेष्टितं किमुदाहृतं किंलक्षणं· मीमांसं अथर्ववेदो विचेष्टितं छंदोवि
चेष्टितं छंदो निहत्युदाहरति को वर्णः कः स्वरः को देवता· कानि यमान्यक्षरदेवता· उषाकाले रक्ता मध्याह्ने शुक्ला· अपरा
ह्णे कृष्णा· पूर्वसंध्या ब्राह्मी· मध्याह्नसंध्या माहेश्वरी· अपराह्नसंध्या वैष्णवी· हंसवाहिनी ब्राह्मी वृषवाहिनी माहेश्व
री गरुडवाहिनी· वैष्णवी· षड्जर्षभगांधारस्वराः पूर्वाह्णे गायत्री· रक्ता कुमारी कुण्डलाक्षमाला कमण्डलुहस्ता भोव
णा पद्मपीठासनस्था हंससमारूढा ब्रह्मदेवत्या भूर्लोकव्यवस्थिता· ऋग्वेदसंहितादित्यपथगामिनी मध्याह्ने सावित्री श्वे
तावरा श्वेतवर्णा यौवनस्था त्रिनेत्रा त्रिशूलहस्ता रजतपीठासनस्था वृषभारूढा रुद्रदेवत्या भुवर्लोकव्यवस्थिता· साम
वेदसंहितादित्यपथगामिनी मन्त्रादौ वसिष्ठश्च भृगुः काश्यपः पराशरः विश्वामित्रो महातेजाः कपिलः शौनको महा
न् याज्ञवल्क्यो भरद्वाजो जमदग्निस्तपोनिधिः गौतमो मुद्गलः श्रेष्ठो वेदव्यासस्तथा लोमशः अगस्त्यः कौशिको वत्सः प्रलम्भोक
पिलस्तथा· दुर्वासास्तपसा श्रेष्ठो नारदः कश्यपस्तथा· गायत्र्युष्णिगनुष्टुब्बृहती पंक्तिस्त्रिष्टुब्जगती पुंस्या तारपंक्ती विरा
ट्यक्षरपंक्ति रक्तवपंक्तिः कात्यायनी ज्योतिष्मती त्रिष्टुप्छंदो भवतीति छंदो भवतीति छंदो भूर्भुवः स्वरोमित्येतानि छंदां
सि प्रथममाग्नेयं द्वितीयं प्राजापत्यं तृतीयं सौम्यं चतुर्थमैशानं पंचममादित्यं षष्ठं बार्हस्पत्यं सप्तमं पितृदेवत्यं अष्ट
मं भगदेवत्यं नवमं मार्यमं दशमं सावित्र्यं एकादशं त्वाष्ट्रं द्वादशं पौष्णं त्रयोदशमैन्द्राग्नं चतुर्दशं वायव्यं पंचदशं वामदे
व्यं षोडशं मैत्रावरुणं सप्तदशं भ्रातृव्यमष्टादशं वैश्वदेवमेकोनविंशं वैष्णवं विंशं वासवमेकविंशं शांतिकरौद्रं

१४७

विधं ग्रामात्कं श्चितं· चतुर्विंशतिकं ब्रांल्य प्रह्लादिनीप्रभासत्याविश्वभद्राविलासिनी प्रभावतीजयाशांताकांतादुर्गासरस्वती वि
द्रुमाचविशालाचव्यापिनीविमलातथा तमोपहारिणीसूक्ष्माविश्वयोनिर्जयावशा· पद्मालयापराशोभाभद्ररूपाश्चशक्तय:
क्रमाद्वर्णकपुष्पाभमतसीपुष्पसन्निभं विद्रुमस्फटिकाकारं क्रमेणपरिकल्पयेत् पृथिव्यापस्तथातेजोवायुराकाशमेवच·
गंधोरसश्चस्पर्श:शब्दस्तथैवच· उपस्थपायुपादश्चपाणिर्वागपिचक्रमात् घ्राणंजिह्वाचचक्षुश्चत्वक्चश्रोत्रंतथैवच·
मनोबुद्धिरहंकारमव्यक्तंचयथाक्रमं सम्मुखंसंपुटंचैवविततंविस्तृतंतथा द्विमुखंत्रिमुखंचैवचतु:पंचमुखंतथा षण्मु
खाधोमुखंचैवव्यापकांजलिकंतथा शकटंयमपाशंचग्रथितंसम्मुखोन्मुखं प्रलंबमुष्टिकंचैवमत्स्य:कूर्मवराहकौ सिं
हाक्रांतंमहाक्रांतंमुद्गरंपल्लवंतथा इतिमुद्राश्चतुर्विंशाद्वादशात्मप्रतिष्ठिता: इतिमुद्रानजानातिगायत्रीनिष्फलाभवेत्
ब्रह्ममूर्द्धि सघाने विष्णुललाटे रुद्रकंठा: मेधाश्चक्षुषि· चंद्रादित्यौ· कर्णौशुक्रबृहस्पती· नासावश्विनौ· दंतोष्ठावु
भयसंध्यौ· मरुतोबाहूअनलोवसव: ब्रह्माहृदयं पर्जन्यमाकाश·उदरंनाभि:अग्नि:कटिरिंद्रियाणि जघनेप्राजाप
त्यं कैलासमलयावूरू· विश्वेदेवाजानुनी शशिरजंघौ स्वरा:पितर: पृथ्वीपादौवनस्पतय:केशालोमानिनखानि·
मुहूर्ताक्षिविग्रहा· केतुर्मांसं भृगु:संधि: कालद्वयाच्छदनंसंवत्सरोनिमिष महोरात्रावादित्यश्चंद्रमा: प्रवरश्वरदादे
वी यद्देवोयोहृदयं ॐतत्सवितुर्वरदायनम: ॐतत्प्रातरुपदिष्टायनम: सायमधीयानोदिवसकृतंपापंनाशयति
प्रात:प्रयुंजानोरात्रिकृतंपापंनाशयति· तत्सायंप्रात:प्रयुंजानोपापोऽपापोभवति· यइदंसावित्रंब्राह्मण:पठेत्
त्रीणिशतसाहस्राणि:सावित्र्या:षष्टिसहस्राणिजप्तानिफलानिभवंति चत्वारोवेदाअधीताभवंति सर्वेषुदेवेषुज्ञातो
भवति· सर्वेषुतीर्थेषुस्नातोभवति सुवर्णस्तेयात्पूतोभवति सुरापानात्पूतोभवति ब्रह्महत्याया:पूतोभवति ॥

विद्या॰ ३१
व॰

७३५

735

स्त्रीहत्यायाः पूतो भवति · वीरहत्यायाः पूतो भवति अगम्यागमनात्पूतो भवति अभक्ष्यभक्षणात्पूतो भवति पंक्तिशतसह
स्राणां पंक्तिपावनात्पूतो भवति अष्टौ ब्राह्मणान्ग्राहयित्वा अपरिमितमायुर्भवति य एवं वेद ब्रह्मलोकं स गच्छति · श्रीब
ह्मलोकं स गच्छत्योन्नम इति न दित्यवाग्ने नागम्ये ध्येय यन्मूर्धमण्डले सवितुः सकलोत्पत्तिःस्थितिसंहारकारिणी वरेण्य
मामे गायत्री यया दाधारमिदं जगत् भर्गस्य साक्षात्कारेणास्वविद्याशक्तिदायकं देवस्य ज्ञानरूपस्य स्वानंदक्रीडितोपि वा धीमस्यर्थं
स्पवैत्तिनेनैवाभेदसिद्धये धियो नः करणोहनि प्रत्यक्षवरवादिनि यद्रूपलिंगयथर्मेयज्ञेयस्वज्ञानादिलक्षणः तेनास्माकं बङ्ग
ध्यस्य स्वाभेदमिति निर्दिशन्तथा प्रचोदयात्प्रेरयति प्रार्थितीव हितिविषये यो देवः सविताऽस्माकं धियो धर्मादिगोचरात् प्रेर
येन्तस्य यद्भर्गो महेश्वरेणमुपास्महे · ब्रह्माणी चतुराननाक्षवलयाकुंभकरैः स्रुक्स्रुवौ बिभ्राणा हरिणाकान्तिविडवदनाकृष्ण
पिण्डवालिका · हंसारोहणकेलिखंखरमणौ बिंबार्चिता भूषिता गायत्री हृदि भाविता भवतु नः संपत्समृद्ध्यै सदा १ रुद्री
णीन वयौवना त्रिनयना वैयाघ्रचर्माम्बरा खट्वांगत्रिशिखाक्षसूत्रवलयाभीतिर्दयानाविका विद्युत्पिंगजटाकलापवि
लसद्धालेन्दुमौलिर्मुदा सावित्री वृषवाहना सिततनुर्ध्येया यजोरूपिणी २ सेव्या मातेव सरस्वती भगवती पीताम्बराङ्कवराश्या
मम्भानन्यान्विता पतिमलोङ्कारार्चिता वेसवी · नादस्थानचन्द्रप्रसंगदमणिग्रैवेयभूषोज्ज्वला हस्ताल वित शंखचक्र
सगदाभीतिश्रियेचास्तु नः ३ इति कात्यायनीपाठः इति पठित्वा गायत्रीं यथाशक्ति जपानेदशांशतः तुर्य्यगायत्रीजपेत्
त्रिपदाजपमाङ्गुणपतद्यजाप्यदशांशतः तुर्य्यजाप्यं विनायेन कर्त्तयन्तिः फलं भवेत् एवं जपित्वा जपयोनेकवचपठेत्
अस्य श्री गायत्रीकवचमन्त्रस्य ब्रह्मविष्णुमहेश्वरा ऋषयः ऋग्यजुःसामाथर्वाणश्छंदांसि गायत्री सावित्री सरस्वत्यो देव
ता ओं तद्बीजं यान्शक्तिः धीमहीति कीलकं मम समस्तपापक्षयार्थे गायत्रीकवचपाठे विनियोगः गायत्र्याः षडङ्गो

१४

विन्यस्य मन्त्रवित् इमं नित्यं ध्यायेत् गायत्री पूर्वतः पातु सावित्री पातु सावित्री पातु दक्षिणे ब्रह्मसन्ध्या तु मे पश्चादुत्तरे मे सरस्वती
पावकी मे दिशां रक्षेत् पावकज्वलशालिनी यातुधानी दिशं रक्षेत् पातु यातु भयंकरी वायवीं मे मृगाद्व्याप्तु रुद्राणी रुद्ररूपि
णी ऊर्ध्वं ब्रह्माणि मे रक्षेद् अधस्ताद्वैष्णवी तथा एवं सर्वत्र मे रक्षेत् सर्वांगं भुवनेश्वरी तत्पदं पातु मे पादौ जंघे मे सवितुः प
दं वरेण्यं कटिदेशं तु नाभिं भर्गस्तथैव च देवस्य मे तु हृदयं धीमहीति गलं तथा धियो मे नेत्र तः पदं मे ललाटकं यथा
यादं मूर्ध्नि तं मूर्ध्नि नम प्रचोदयात् तदर्णः पातु मूर्ध्नि नवकारः पातु भालकं चक्षुषी मे तु विकारार्णः श्रोत्रं रक्षेत्तु कारकं
नासापुटौ विकारार्णं ऋकारः कपोलयोः ण्यकारस्तूत्तरोष्ठं तु यकारश्चाधरोष्ठकं आस्य मध्ये भकारार्णो गोकारश्चि
बुकं तथा देकारः कण्ठदेशं तु वकारः स्कन्धदेशके स्यकारो दक्षिणहस्तं मकारः धीकारं वामहस्तकं मकारो हृदयं रक्षेद्धि
कारो जठरं तथा धीकारो नाभिदेशं तु यो कारस्तु कटिद्वयं गुह्यं रक्षेत्तु योकारः ऊरू मे वः प्रकारकं प्रकारो जानुनी रक्षेच्चोका
रो जंघदेशकं दकारो गुल्फदेशं तु याकारः पदद्वयं इतीदं कवचं दिव्यं बाधाशतनिवारणं चतुःषष्टिकलाविद्या सकलैश्व
र्यसिद्धिदं जपारम्भे तु गायत्र्याः जपान्ते कवचं पठेत् ब्रह्महा गोवधामित्रद्रोही हा पी विलपातकैः मुच्यते सर्वपापेभ्यः परं ब्रह्मा
धिगच्छति इति गायत्रीकवचं समाप्तं अथ गायत्रीपूजाविधिः साक्षाद्विविधा मानसिकवाह्यभेदात् मानसिकपूजा यथा
तदंगत्वेन स्तोत्र पीठन्यासं कुर्यात् ॐ गुं गुरुभ्यो नमः मं हृदि गं गणपतये नमः दक्षस्थाने ॐ आधारशक्तये नमः ॐ मूलप्रकृ
त्यै नमः ॐ कूर्माय नमः ॐ अनन्ताय नमः ॐ वाराहाय नमः ॐ पृथिव्यै नमः ॐ क्षीरार्णवाय नमः ॐ श्वेतद्वीपाय नमः
ॐ कल्पवृक्षाय नमः रत्नमण्डपाय नमः ॐ रत्नवेदिकायै नमः ॐ श्वेतच्छत्राय नमः ॐ सितचामराभ्यां नमः तन्मध्ये
रत्नसिंहासनाय नमः इति मूलाधारमारभ्य उपर्युपरि विन्यस्य सिंहासने देवतात्मके ॐ धर्माय नमः ॐ ज्ञानाय न

विद्या ३१
ब
७३६

736

मः ॐ वैराग्यायनमः ॐ ऐश्वर्यायनमः एते सिंहासनपादरूपिणः एवं ॐ अधर्मायनमः ॐ अज्ञानायनमः ॐ अवैराग्यायनमः
ॐ अनैश्वर्यायनमः इति अस्य हृदयोर्ध्वप्रकल्पितपादचतुष्टयेन धर्मादीमुखताभिः पार्श्वद्वयप्रकाशितगात्रचतुष्टयेनान्य
धर्मादीअन्यसेन सिंहासनमध्ये ॐ विघ्नकेशायनमः ॐ मायाशक्त्यैनमः ॐ आनन्दकन्दायनमः ॐ संविन्नालायनमः ॐ प्रकृ
तिमयपत्रेभ्योनमः ॐ विकारमयकेसरेभ्योनमः पञ्चाशद्वर्णबीजाढ्यसकलतत्त्वरूपायै कर्णिकायैनमः तस्यां ॐ अ
र्कमण्डलायनमः ॐ सोममण्डलायनमः ॐ रंवह्निमण्डलायनमः ॐ सं सत्त्वायनमः ॐ रं रजसेनमः ॐ तं तमसेनमः
ॐ आं आत्मतत्त्वायनमः ॐ मायातत्त्वायनमः ॐ विद्यातत्त्वायनमः ॐ कलातत्त्वायनमः ॐ मध्यपरतत्त्वायनमः ॐ आं आत्मने
नमः ॐ अं अन्तरात्मनेनमः ॐ पं परमात्मनेनमः ॐ ह्रीं ज्ञानात्मनेनमः ॐ प्रभूतायनमः ॐ विमलायनमः ॐ साराय
नमः ॐ वमाराध्यायनमः ॐ अनन्तायनमः इति तत्र दिक्षु मध्ये च विन्यस्य केसरेषु पूर्वादिष्वष्टदिक्षु मध्ये च नवपीठशक्तीर्न्यसे
त ॐ रां दीप्तायैनमः ॐ रीं सूक्ष्मायैनमः ॐ रूं जयायैनमः ॐ रें भद्रायैनमः ॐ रैं विभूत्यैनमः ॐ रों विमला
यैनमः ॐ रौं अमोघायैनमः ॐ रं वैद्युतायैनमः ॐ रः सर्वतोमुखायैनमः इति विन्यस्य ॐ नमो भगवत्यै ब्रह्मविष्णुशिवात्मिका
यै सौरयोगपीठात्मनेनमः इति मध्ये सिंहासनमन्त्रं विन्यस्य मूलमन्त्रपूर्वकमिह देवतामूर्त्तिं हृदये विन्यस्य तद्देवगुरुस्वरूप
परब्रह्मवाचकप्रणवार्थनिलयापरमात्ममूर्त्तिं परोक्षज्ञानदायिनीं गायत्रीमन्त्राधिदेवतां सगुणब्रह्मविद्यात्मिकां दिव्यमू
र्त्तिं परममङ्गलात्मिकां सर्वावयवसम्पन्नां सर्वाभरणभूषितां सपरिवारसहितां सकलपुरुषार्थदात्रीं तेजोमयीं स्वहृद
यकमलमधिष्ठानेति इति भावयित्वा मानसैः षोडशोपचारैः पूजां कुर्यात् आसनं स्वागतमस्तु अर्घ्यमिदमाचमनी
यमिदं मधुपर्कमिदं पुनराचमनीयमिदं मधुपर्कं स्नानमिदं वस्त्रमिदं मौञ्जमुपकल्प्यामि छत्रच्छायामध्यमीतन्दत्यवाया।

दिमहापूजादिकं संकल्पात्तन्मयमनाभूत्वाध्यायेदिति मानसिकस्नावाप्तपूजापात् यंत्रंयथाशक्तेर्वासहस्रशान्तकोणविलराङ्
गादिसत्कर्णिकं वस्वजं स्वरयुग्मकेसरं दलेर्वर्गैः शिवर्णमितो: हृत्पामंत्रसहस्त्र्यवेष्टितमिदं तमाकोणनारांकितं गमयुग्मा:
कथितं महर्षिभिरिदं यंत्रं तद्दिक्षु कितं द्विजोयं यंत्रं ब्रह्मोवाच शृणु एवं तत्त्रयः सर्वगायत्रीयंत्रमुत्तमं यस्य वितानमंत्रेण
सिद्ध्योष्टाकरेस्थिता: सर्वं तु विष्णुनाप्रोक्तं यंत्रं मंत्रागसंयुतं रहस्यं परमं गुह्यं वेदान्तेषु पि गोपितं अग्निमण्डलमालिख्य
तन्मध्ये प्रणवं लिखेत् मायाह्रीं बीजसंयुक्तं महामाया रमायुति चिंतामणिं नारसिंह सुदर्शनमतः क्रमात् लिखेदष्टदलं वा
ह्येतत्तत्हरेषु च मंत्रवित् नारायणमनुं लिख्य संयोतु नारसिंहकं मायाबीजेन संवेष्ट्य बहिर्द्वादशदलं लिखेत् दलेषु विलिखेत्क्रमात्
संयोरामममनुं लिखेत् ह्रीं बीजेन तु संवेष्ट्य तद्बहिर्द्वादशदलं वासुदेवं तद्दलेषु संयोतु हयशीर्षकं मन्मथेन तु संवेष्ट्य बहिर्द्वा
विंशतिर्दलं तद्दलेषु स्वरान्लिख्य तत्संयोतु वराहकं चिंतामणिं तु संवेष्ट्य बहिर्द्वादशदलं दलेषु विलिखेत्क्रमात्संयोचक्र
त्रिकेसरं रामबीजेन संवेष्ट्य बहिर्ह्रीं विंशतिर्दलं तद्दलेषु च गायत्री तत्संयोमंत्रराजकं वेष्टनं तु महामायाद्वात्रिंशद्दलमा
लिखेत् नृसिंहानुष्टुभं लिख्य संयोचक्रमनुं लिखेत् प्रणवेन तु संवेष्ट्य बहिः पार्थिवमण्डलं व्यंजनानि लिखेत्पश्चात्तन्मध्य
कमशोभितः हंसः सोहं सोतिरवेतिवापरम्परमतं संयुतं यंत्रं संसारमंत्रोऽयं तन्मध्ये विलिखेत्सुधीः प्राणप्रतिष्ठाक्रमाथज
पकाले विशेषतः षोडशोपचारैश्चाप्यर्चयेत्मनसापि वा ध्यात्वा मंत्रतुपेत्पश्चात् अष्टोत्तरसहस्रकं अष्टोत्तरशतं वापि
अष्टाविंशतिमेव वा चतुर्थ्यादिप्रदोषेषु गायत्रीं दशधा जपेत् अष्टाविंशत्यनाध्यायेपीतरेषु यथाविधि। इदं धारणायंत्रं
पूजायंत्रमिति केचित् प्रकीर्तितं प्रकीर्तितं सर्वमीकशक्तेर्वासितियंत्रं पूजायां विशिष्टो सम्पूरतः माण्डलं कुर्यात् संमार्ज्ज
नोपाचनाभ्यां शोधनो ल्लेखनेन च गवां च परिवासेन भूमिः शुध्यति पंचधा वासहस्तेन नाकेऽप्यदक्षिणदक्षेन मण्डलका

विधा ३१
व॰
७२७
737

तातत्र आधारमन्त्रपत्रालिजं संस्थाप्य रंरींरूं वह्निमण्डलाय दश श्रीगायत्र्याः कलशाधाराय नमः इति संपूज्यः धूम्रार्चिरू
ष्मा ज्वलिनी ज्वालिनी विस्फुलिंगिनी॰ हव्यवहा अपि॰ यादिनादशवर्णानां कला धर्मप्रदा दश॰ एता संपूज्या केर्नेवा॰
तदुपरि कलशं संस्थाप्य॰ मं सूर्यमण्डलाय द्वादशकलात्मने श्रीगायत्र्याः कलशाधाराय नमः इति संपूज्य॰ तपनी तापिनी
धूम्रा मरीची ज्वालिनी रुचिः सुषुम्णा भोगदा विश्वा बोधिनी धारिणी क्षमा॰ कभाद्या वसुदा सौरा ष्ठडान्ता द्वादशेरिता॰ क
ढांतपिन्यै नमः इति क्रमेण संपूजयेत् ततस्तन्मध्ये अनुलोमविलोममातृकास्मरन् शुद्धोदकेनापूर्य संकामप्रद षोडशक
लात्मने चंद्रमण्डलाय श्रीगायत्र्याः कलशामृताय नमः इति संपूज्य अं अमृतायै इत्यादि अमृता मानदा पूषा तुष्टि पुष्टि र
तिर्धृतिः शशिनी चंद्रिका कान्तिर्ज्योत्स्ना श्रीः प्रीतिरंगदा॰ पूर्णा पूर्णामृता कामदायिन्यः स्वरजाः कलाः इति क्रमेण संपूज्य
तन्मध्ये गायत्र्याः स्वत्रिकोणं चेति यंत्रं विलिख्य तत्र ब्रह्माण्डदेवेत्यादिना तीर्थमावाह्य॰ गंगे च यमुने चेति पठित्वा गंगा
द्याः सरितः सर्वाः सिद्धाद्या जलदा नदाः आयान्तु देवीपूजार्थं दुरितक्षयकारकं॰ इत्यावाहनादि पंचमुद्राः प्रदर्श्य ध्याये
त् कलशस्य मुखे विष्णुः कण्ठे रुद्रः समाश्रितः मूले तत्र स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणाः स्थिताः कुक्षौ तु सागराः सर्वे सप्तद्वी
पा वसुंधरा॰ इमं मे गंगे इति पठेत् इति कलशपूजा॰ स्वदक्षिणभागे एवमेव साधारं शंखमुद्रां प्रदर्श्य तदुदके सर्वत्र पूजो
पकरणादिषु संप्रोक्ष्य कलशशंखयोर्मध्ये अर्घ्यादि पंचपात्राणि साधाराणि स्थापयेत् अर्घ्यपात्रं तु वायव्ये नैरृत्यां पा
द्यपात्रकं आग्नेयां स्नानकलशं ईशे चाचमनीयकं मध्ये तु मधुपर्कं स्यादित्येतन्याव लक्षणं द्रव्याणि आपः क्षीरं कुशाग्रा
णि हुतं दधि तथा मधु॰ रक्तानि करवीराणि तथा रक्तं च चंदनं भानो रपि च गायत्र्या अष्टांगार्घ्यमुदाहृतं सिद्धार्थकं कुंकुमं दू
वीलोष्ठलामज्यकं शाली अमूनि चात्र द्रव्याणि पाद्यस्य कथयन्ति षट् फलकचोरकाप्यरकोष्ठलामीरकानि च॰ भानारी

पचामयस्य द्रव्याणि कथयंति वद मधुपर्कोऽत्र सदैवोद्दं दधिप्रोक्तं मुनीषिभिः दध्यभावे पयः आर्ज्यं मध्वभावेन यो गुडः एतन्मधुहृतं
चैव पयो दधि सहैव तु · अस्य प्रमाणं वा ग्रासं मधुपर्कमिहोच्यते पत्रे देवप्रमाणं स्यात् समं पञ्चामृतं स्मृतः पयो दधि घृतं चैव श
र्करा मधुसंयुतं पंचामृतमिदं प्रोक्तं वसिष्ठादिमनीषिभिः ततः सर्वं चात्मनामात्यार्घ्यविशेषार्घ्यौ सम्पूरतः संस्थाप्य पार्श्वयोर्दी
पद्वयं संस्थाप्य मूलमंत्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा षडंगादिन्यस्य करशुद्धिं कुर्यात् प्रकोष्ठे मणिबन्धे च पार्श्वयोः करयोस्तले·
तत्पृष्ठे च तदग्रे च करशुद्धिरुदाहृता · ततः मेरुपीठन्यासवत् पीठपूजां कृत्वा पीठमंत्रं विन्यस्य तत्र मुक्ता विन्यसेत्तेडुम
मुक्ताध्यानमेकरूपिणीं सहस्रकमलस्थितां गायत्रीं परब्रह्मरूपिणीं वहन्तीं सा पुटेन विनिर्गत्य पूजायंत्रे च विष्टामिति ध्या
त्वावाहनादि दश मुद्राः प्रदर्श्य षोडशोपचारपूजां वा कुर्यात् आसनावाहने चार्घ्यपाद्यमाचमनं तथा स्नानं च यज्ञोपवीता
नि भूषणानि च सर्वशः गंधपुष्पं तथा धूपदीपमद्येन तर्पणं माल्यानुलेपने चैव नमस्कारविसर्जने इत्याहुः षोडशोपचा
रैः मूलदेवतां संतर्प्य चरणपूजां कुर्यात् तद्यथा विधाय मण्डलं विद्वान् त्रिकोणं ज्वलकर्णिकं मेरुपीठं न्यसेत्तत्र शक्त्या
दिनवशक्तिभिः मूलमंत्रेण क्रमायातां मूलदेवीं प्रपूजयेत् कोणेषु त्रिषु संपूज्य ब्राह्म्याद्याः पार्श्वयोर्बहिः आदित्याद्याल
नः सज्याक्षरपादिसंहिताक्रमात् ततः षडंगान्यभ्यर्च्य केसरेषु यथाविधि प्रक्षादित्यादिशक्तीश्च तद्बहिः पूजयेत्त्रयीः
ब्राह्म्याद्याः स्नानपानवासैः पूजयेत्सा कलदक्षिणाः ततोऽभ्यर्च्य ग्रहान्त्वा सप्रकायानायुधैः सह · अथ सावरणां देवीं दशभिः प
रिपूजयेत् धर्मार्थकाममोक्षाणां मोक्षसाहि द्विजसत्तमः एवं क्रमेण पूजां कृत्वा अष्टमालया अष्टोत्तरशतं गायत्रीं जप
कालागुह्यातिगुह्यगोप्त्री त्वं गृहाणास्मत्कृतं जपं सिद्धिर्भवतु मे देवि त्वत्प्रसादान्महेश्वरि · इति मंत्रेण तेजोरूपं जपं देव्याः हस्ते
समर्पयेत् व्याहृति · व्याहृतिरूपसंयुक्तो गायत्रीं दीप्तितोयजेत् नवलक्षं विधायेन मितभाषी विजितेन्द्रियः क्षीरोदनं तिलान्

विद्या ३१
ब·
७३८
138

वींलींब्रुमसप्तिहरान् पृथक्तहसतनयंत्र्युक्तोमंत्रसिद्धये· तत्रसंख्यसहस्राणिमंत्रविज्जुहुयात्तिलैः सर्वपापविनिर्मुक्तोदीर्घमायुः
सर्वविदति· आयुर्वेषाम्नहविषाकेवलेनाथसर्पिषा· दूर्वात्रिकैस्तिलैर्मंत्रीजुहुयात्त्रिसहस्रकं आरुण्णैस्तिमधुक्तोजुहुयाद्द्यु
तेनतः महालक्ष्मीभवेन्नस्यषण्मासान्तात्रसंशयः ब्रह्मश्रियैप्रजुहुयात्मसूनैः ब्रह्मवर्चजोः बहुनाकिमिहोक्तेनयथाव
मायुसाधिता: द्विजन्मनास्त्रियैविद्यासिद्धकामडयामेता· कामनायत्रमन्यत्तत्रवद्याभिभुविदुर्लभः ज्ञींकारंकांतिकामप्र
व्याहृतींनांत्रिकोणकं वृहिश्चाष्टदलपद्मं सोकेलत्तणपत्रितं· केसरेषुस्वरान्नस्यमंत्रवर्णान्नयस्त्रयः आदिवर्गान्तराष्टोच
वहिर्महिन्द्रमण्डले आलिख्येतिरितस्यवेष्टयेद्यंत्रमुत्तमम् भूर्जेरतेसमालिख्यरोचनाकुंकुमैः सुधीः प्राणप्रतिष्ठांकृत्वातुग·
लेवावाहुमूलके धारयन्सुष्टरत्नाष्टरोगान्नंभवतिध्रुवं ब्रह्मासमितिभप्रोक्तंविलोमपरितोमतः सर्वोक्तपवमन्यायामत्रसा
प्रकीर्तिता: प्रतिलोमक्रमात्सर्वंसख्यपापंचगव्यमुपकुर्वनकरणानस्यसिद्धये सर्वंनस्वेवकार्यात्वक्त्वाक्लिप्रतिलोमतःसर्व
त्रदेशिकः कुर्याद्भायत्र्यादिशुराजपं कुरुकर्मणिकुर्वीतप्रतिलोमाविधानतः शांतिकंपौष्टिकंकर्मकार्यमनुलोमतः
प्रयोगकालेप्रजयेत्त्रिपदांश्चविलोमतः शोधितेजायतेपश्चात्मंत्रोपविधिनामुना· आग्नेयास्तुशिरः कृत्वावायव्यन्त्वलमाकं
रोत्र अस्त्रसंपुटितेचास्त्रजपदृष्टसहस्रकं कृष्णाष्टमीसमारभ्ययावत्कृष्णचतुर्दशी रात्रौरात्रौप्रजुहुयाद्वणतेलपरिप्लुतैः
वित्रमूलार्कधन्तुरविषवृक्षसमिद्वरैः रिपुर्गृह्णेज्वराक्रांतः सुकुडुंवायमालयं कृष्णपक्षप्रतिपदंवारभ्यमासमात्रकं तथा
समुद्रगामिन्यास्नात्वामृत्तीयथाविधि· आर्द्रहस्तोवशिकालेलिखित्वापुत्तरपदिद्भुवः शत्रुनामयुतंमंत्रंजपेदष्टोत्तरंशतं
त्रिकोणकुण्डेजुहुयाद्वाणोपदीक्षमायनैः रत्तितापित्रिषुः प्रीत्तंब्रह्मविश्वमित्रैरपि गहेयमपुरंरोगैः पीडितः सहवां
धवैः ब्रह्मशीर्षकमंत्रस्यब्रह्मदण्डस्यचनप· ऋष्यादिन्यासहजादिप्रयोगान्मंत्रवित्तमः ब्रह्मास्त्रविस्मकुर्यादिशत्रुना

ध्यानकंविधिं अस्तंत्रयंविज्ञानातिविसर्गादानकर्मणः यः सएवशिवः साक्षान्निग्रहानुग्रहक्षमः इतिगायत्रीविधानंसमाप्तं
अथकादिमतरीत्यामंत्रपारायणक्रमः सत्तश्रीधर्माचार्यैः सक्रीयलघुस्तवे · तंत्रस्तवेमायाकुण्डलीत्यादिश्लोकेनसूचितः
यथामायाकुण्डलिनीक्रियामधुमधुमतीकालीकुः लामालिनीमातंगीविजयाजया भगवतीदेवीशिवाशांभवी
शक्तिःशंकरवल्लभात्रिनयनावाग्वादिनीभैरवीह्रींकारीत्रिपुरापरापरमयीमाताकुमारीत्यमीति मायाक्रींकुण्ड
लिनीपंक्रियाक्रींध मधुमतीश्रद्धाविद्ध्रुनाविसर्गायुक्ताविंदुविसर्गीचेतिचतुर्विधनात्काकाल्यादीनिदशविद्याप्रभिः
श्रीसदाराध्यचरणक्रियाप्राप्तोमंत्रपारायणक्रमः प्रदर्श्यते तत्रकृतप्रातःशानिकक्रियोविविक्तेस्थानेसामनमालीय्य
आधारशक्तिकमलासनायनम इतिततसंपूज्यततप्राङ्मुखउपविश्यगुरुगणपतिपरदेवताः प्रणम्यमूलविद्ययाऋष्यादि
करषडंगन्यासंवज्रासनायनम इतिततसंपूज्यततप्राङ्मुखउपविश्यगुरुगणपतिपरदेवताः प्रणम्यमूलविद्ययाऋष्यादि
करषडंगन्यासे तत्रमूलविद्याक्रींअकालीसौः मूंक्रींआकालीसौः मूंक्रींइकालीसौः मूंक्रींईकालीसौः मूंक्रींउकालीसौः मू
क्रींऊँकालीसौः मूंक्रींऋकालीसौः मूंक्रींॠकालीसौः मूंक्रींलृकारीसौः मूंक्रींॡकालीसौः मूंक्रींएकारीसौः मूंक्रींऐका
लीसौः मूंक्रींओकालीसौः मूंक्रींऔकालीसौः मूंक्रींअंकालीसौः मूंक्रींअःकालीसौः मूंक्रींककालीसौः मूंक्रींखका
लीसौः मूंक्रींगकालीसौः मूंक्रींघकालीसौः मूंक्रींङकालीसौः मूंक्रींचकालीसौः मूंक्रींछकालीसौः मूंक्रींजका
लीसौः मूंक्रींझकालीसौः मूंक्रींञकालीसौः मूंक्रींटकालीसौः मूंक्रींठकालीसौः मूंक्रींडका
लीसौः मूंक्रींढकालीसौः मूंक्रींणकालीसौः मूंक्रींतकालीसौः मूंक्रींथकालीसौः मूंक्रींदकालीसौः मूंक्रींध
कालीसौः मूंक्रींनकालीसौः मूंक्रींपकालीसौः मूंक्रींफकालीसौः मूंक्रींबकालीसौः मूंक्रींभकालीसौः मूंक्रींमका

लीसौः मू॰ क्लीयकालीसौः मू॰ क्लीरकालीसौः मू॰ क्लीलकालीसौः मू॰ क्लीवकालीसौः मू॰ क्लीशकालीसौः मू॰ क्लीषकालीसौः
मू॰ क्लीसकालीसौः मू॰ क्लीहकालीसौः मू॰ क्लीलकालीसौः मू॰ क्लीक्षकालीसौः इत्यंत इत्थमेकपंचाशद्वारं जपित्वा पुनः मू॰
क्लीअकालीसौः मू॰ क्लीआकालीसौः इत्थं विंदुभिर्मातृकाक्षरैरेकपंचाशद्वारं जपित्वा पुनः मू॰ क्लीअकालीसौः मू॰ क्लीआका
लीसौः इत्यादि मू॰ क्लीक्षः कालीसौः इत्यंत विंदुविसर्गसहितमातृकाक्षरैरेकपंचाशद्वारं जपेदिति मायावीजेन सहचतु
र्विधमातृकावर्णैः चतुरधिकद्विशतवारं मूलविद्यां जपित्वा पुनः मू॰ ऐंअकालीसौः इत्यादि मू॰ ऐंक्षकालीसौः इत्यंत ५१
पुनः मू॰ ऐंअंकालीसौः मूलं ऐंकालीसौः इत्यादि मू॰ ऐंक्षकालीसौः इत्यंत ५१ पुनः मू॰ ऐंअः कालीसौः मू॰ ऐंआः कालीसौः
इत्यादि मू॰ ऐंक्षः कालीसौः इत्यंते ५१ पुनः मू॰ ऐंअकालीसौः इत्यादि मू॰ ऐंक्षकालीसौः इत्यंत ५१ इत्थं वाग्भववीजेन सहचतु
र्विधमातृकाक्षरैश्चतुरधिकद्विशतवारं मूलविद्यां जपित्वा पुनः मू॰ क्लीअकालीसौः क्लीआकालीसौः इत्यादि॰ ॐ मू॰ क्ली
क्षकालीसौः इत्यंत क्षकालीसौः इत्यंत ५१ पुनः मू॰ क्लीअंकालीसौः मू॰ क्लीअंकालीसौः इत्यादि॰ मू॰ क्लीक्षंकालीसौः इत्यं
त ५१ पुनः मू॰ क्लीअः कालीसौः ॐ मू॰ क्लीआः कालीसौः इत्यादि मू॰ क्लीक्षः कालीसौः इत्यंत ५१ मू॰ क्लीअकालीसौः मू॰ क्ली
आकालीसौः इत्यादि॰ मू॰ क्लीक्षः कालीसौः इत्यंत ५१ इत्थं चतुर्विधमातृकाक्षरैः सह मूलविद्यां २०४ वारं जपेत ८१२ पुनः
मू॰ क्लीअकलासौः मू॰ क्लीआकलासौः इत्यादि ५१ पुनः मू॰ क्लीअंकलासौः मू॰ क्लीआंकलासौः इत्यादि ५१ पुनः मू॰ क्लीअः
कलासौः मू॰ क्लीआः कलासौः इत्यादि ५१ पुनः मू॰ क्लीअः कलासौः मू॰ क्लीआः कलासौः इत्यादि ५१ पुनः मू॰ ऐंअकलासौः
मू॰ ऐंआकलासौः इत्यादि ५१ मू॰ ऐंअंकलासौः मू॰ ऐंआंकलासौः इत्यादि ५१ ॐ मू॰ क्लीअंकलासौः इत्यादि ५१ मू॰ क्ली
अंकलासौः इत्यादि ५१ मू॰ क्लीअः कलासौः इत्यादि॰ ५१ मू॰ क्लीअः कलासौः इत्यादि ५१ इत्थं चतुर्विधमातृकाक्षरैः प्रत्येकमा

यावाग्भवकामराजबीजे: महद्वादशशतवारं मूलविद्यां जपेत् ततः म्लूं क्लीं ध्रं मालिनी सौः इत्यादि ५१ म्लूं क्लीं ध्रं मालिनी सौः इ
त्यादि ५१ म्लूं क्लीं ध्रः मालिनी इत्यादि ५१ म्लूं क्लीं ध्रं मालिनी सौः इत्यादि ५१ म्लूं क्लीं पें ध्रं मालिनी सौः इत्यादि ५१ म्लूं पें ध्रः का
ला सौः म्लूं पें ध्रा: कला सौ इत्यादि ५१ म्लूं पें ध्रः कला सौः म्लूं पें ध्रा: कली सौः इत्यादि ५१ पुनः म्लूं पें ध्रं मालिनी सौः इत्या
दि ५१ म्लूं पें ध्रं: कला सौः म्लूं पें ध्रा: कली सौः इत्यादि ५१ पुनः म्लूं पें ध्रं मालिनी सौः इत्यादि ५१ म्लूं पें ध्रं: मालिनी सौः इत्या
म्लूं क्लीं ध्रं मालिनी सौः इत्यादि ५१ म्लूं क्लीं ध्रं मालिनी सौः इत्यादि ५१ म्लूं क्लीं ध्रः मालिनी सौः इत्यादि ५१ म्लूं क्लीं ध्रः मालिनी सौः
इत्यादि ५१ इत्यं चतुर्विधमातृकाभिर्बीजत्रयेण सह ६१२ वारं जपेत् ततः क्लीं ध्रं मातंगी सौः इत्यादि ५१ म्लूं क्लीं ध्रं: मातंगी
सौः इत्यादि ५१ ततः म्लूं पें ध्रं मातंगी सौः इत्यादि ५१ म्लूं पें ध्रं मातंगी सौः इत्यादि ५१ म्लूं पें ध्रः मातंगी सौः म्लूं पें ध्रं: मातंगी
सौः इत्यादि ५१ ततः म्लूं क्लीं ध्रं मातंगी सौः इत्यादि ५१ म्लूं क्लीं ध्रं मातंगी सौः इत्यादि ५१ म्लूं क्लीं ध्रः मातंगी: सौः इत्यादि ५१ म्लूं
क्लीं ध्रं: मातंगी सौः इत्यादि ५१ म्लूं क्लीं तं: मातंगी सौः ५१ इत्यं तत् ६१२ वारं जपेत् ततः म्लूं क्लीं ध्रं विजया सौः इत्यादि पकपंचाश
त् क्लीं ध्रं विजया सौः इत्यादि ५१ म्लूं क्लीं ध्रः विजया सौः इत्यादि ५१ म्लूं पें ध्रं विजया सौः इत्यादि म्लूं पें ध्रं विजया सौः इत्यादि म्लूं पें
ध्रं: विजया सौः ५१ इत्यादि म्लूं पें ध्रं: विजया सौः इत्यादि म्लूं क्लीं ध्रं विजया सौः इत्यादि ५१ म्लूं क्लीं ध्रं विजया सौः इत्यादि ५१
म्लूं क्लीं ध्रं: विजया सौः इत्यादि ५१ इत्यं ६१२ वारं जपेत् ततः म्लूं क्लीं ध्रं जया सौः इत्यादि ५१ म्लूं क्लीं ध्रं जया सौः इत्यादि ५१ म्लूं क्लीं
ध्रं: जया सौः इत्यादि ५१ म्लूं पें ध्रं जया सौः इत्यादि म्लूं पें ध्रं जया सौः इत्यादि ५१ म्लूं पें ध्रः जया सौः इत्यादि ५१ म्लूं पें ध्रं: जया
सौः इत्यादि ५१ म्लूं क्लीं ध्रं जया सौः इत्यादि ५१ म्लूं क्लीं ध्रं जया सौः इत्यादि ५१ म्लूं क्लीं ध्रः जया सौः इत्यादि म्लूं क्लीं ध्रं: जया
सौः इत्यादि ५१ म्लूं क्लीं ध्रं म्लूं पें ध्रं भगवती सौः इत्यादि ५१ म्लूं पें ध्रं भगवती सौः इत्यादि ५१ म्लूं पें ध्रं: भगवती सौः इत्यादि ५१

विद्या २१
व.

७४०

740

म्लूंक्लींश्रभगवतीसौः इत्यादि ५१ म्लूंक्लींश्रभगवतीसौः इत्यादि ५१ म्लूंक्लींश्रभगवतीसौः इत्यादि ५१ म्लूंक्लींश्रः भगवतीसौःइत्यादि ५१
म्लूंक्लींश्रः श्रभगवतीसौः इत्यादि ५१ म्लूंपेंश्रभगवतीसौः इत्यादि ५१ म्लूंपेंश्रः भगवतीसौः इत्यादि ५१ म्लूंपेंश्रः भगवतीसौः इत्या-
म्लूंक्लींश्रभगवतीसौः इत्यादि ५१ म्लूंक्लींश्रभगवतीसौः इत्यादि ५१ म्लूंक्लींश्रः भगवतीसौः इत्यादि ५१ म्लूंक्लींश्रः भगवतीसौः ॥
इत्यादि ५१ म्लूंक्लींश्रभगवतीसौः ५१ सत्यंत ६१२ वारंजपेत् ततः म्लूंक्लींश्रदेवीसौः इत्यादि ५१ म्लूंक्लींश्रदेवीसौः इत्यादि ५१ म्लूं-
क्लींश्रः श्रदेवीसौः इत्यादि ५१ म्लूंक्लींश्रदेवीसौः इत्यादि म्लूंक्लींश्रः शिवासौः इत्यादि ५१ म्लूंक्लींश्रः शिवासौःइत्यादि म्लूंपेंश्रशि-
वासौः इत्यादि ५१ म्लूंपेंश्रशिवासौः इत्यादि म्लूंक्लींश्रः शिवासौः इत्यादि ५१ म्लूंक्लींश्रः शिवासौःइत्यादि म्लूं पेंश्रशिवासौः इत्यादि ५१
म्लूं पेंश्रशिवासौः इत्यादि म्लूंपेंश्रशिवासौः इत्यादि ५१ म्लूं पेंश्रः शिवासौः इत्यादि ५१ म्लूंक्लींश्रशिवासौः इत्यादि ५१ म्लूंक्लींश्रशिवासौः
इत्यादि ५१ म्लूंक्लींश्रशिवासौः इत्यादि ५१ म्लूंक्लींश्रः शिवासौःइत्यादि ५१ म्लूंक्लींश्रः शिवासौःइत्यादि ५१ इत्यंत ६१२ वारंजपेत्
ततः म्लूंक्लींश्रशांभवीसौः इत्यादि ५१ म्लूंक्लींश्रशांभवीसौः इत्यादि ५१ म्लूंक्लींश्रः शांभवीसौः इत्यादि ५१ म्लूंक्लींश्रः शांभवीसौः
इत्यादि ५१ म्लूंपेंश्रशांभवीसौः इत्यादि ५१ म्लूंपेंश्रशांभवीसौः इत्यादि ५१ म्लूं पेंश्रः शांभवीसौः इत्यादि ५१ म्लूं पेंश्रः शांभवीसौः
इत्यादि म्लूंक्लींश्रः शांभवीसौः इत्यादि ५१ म्लूंक्लींश्रशांभवीसौः इत्यादि ५१ म्लूंक्लींश्रः शांभवीसौः इत्यादि ५१ म्लूंक्लींश्रः शांभ-
वीसौः इत्यादि ५१ इत्यंत ६१२ इत्यंत ६१२ वारंजपेत् एवं सप्तपैकस्मिन्दिने विंशत्सहस्रैकशताधिकषट्सहस्रजपो भवति मूल-
विद्यायाः ततो द्वितीयेदिने प्राग्वदासनादि सज्जीते ॐ म्लूंक्लींश्रकालीहस्लीसक्लीं एवं श्रकालीहक्लीसक्लीं ५१ एवं श्रकालीह-
स्लीसक्लीं ५१ म्लूंक्लींश्रकालीहस्लीसक्लीं ५१ एवं म्लूंक्लींश्रः कालीहस्लीमक्लीं ५१ म्लूंक्लींश्रः कालीहस्लीइत्यादि २०४ म्लूंपेंश्र-
कालीहस्लीसक्लीं ५१ एवं म्लूंपेंश्रकालीहस्लीसक्लीं ५१ म्लूंपेंश्रः कालीहस्लीमक्लीं ५१ म्लूंपेंश्रकालीहस्लीमक्लीं ५१ म्लूंक्लीं

इत्यादिचतुर्विधमातृकान्तरैः सह २०४ इत्थं संभूय ६१२ ततः ह्रूं क्लीं श्रदेवीवौषट् एवं चतुर्विधमातृकान्तरैः सह २०४ पुनः ह्रूं क्लीं
श्रदेवीवौषट् एवं चतुर्विधमातृकान्तरैः सह २०४ इत्थं संभूय ६१२ ततः ह्रूं क्लीं श्रशिवावौषट् इत्यादि चतुर्विधमातृकान्तरैः सह
२०४ एवं ह्रूं क्लीं श्रशिवा पश्रशिवावौषट् इत्यादिचतुर्विधमातृकान्तरैः सह २०४ इत्थं संभूय ६१२ ततः ह्रूं क्लीं श्रशांभवी
वौषट् इत्यादिचतुर्विधमातृकान्तरैः सह २०४ इत्थं संभूय ६१२ एवं सर्वं संभूय ६१२ अथ चतुर्थीदिने प्राग्वदासनादि मा
तृकान्यासे जाते ह्रूं क्लीं श्रकालीश्राह इत्यादि मायावाग्भवकामबीजैः प्रतिबीजं केवलबिंदुविसर्गबिंदुविसर्गयुक्तैर्मातृका
न्तरैः सह ६१२ वारं जपेत् ह्रूं क्लीं श्रकालाश्राह इत्यादि प्राग्वद्बीजत्रयपूर्वकं चतुर्विधमातृकान्तरैः सह ६१२ ततः ह्रूं क्लीं श्रमा
लिनीश्राह इत्यादि प्राग्वत् ६१२ एवं ह्रूं क्लीं श्रमातंगीश्राह इत्यादि प्राग्वत् ६१२ ततः ह्रूं क्लीं श्रविजयाश्राह इत्यादि प्राग्वत् ६१२
एवं श्रजयाश्राह इत्यादि प्राग्वत् ६१२ एवं श्रभगवतीश्राह इत्यादि प्राग्वत् ६१२ एवं श्रदेवीश्राह इत्यादि प्राग्वत् एवं श्रशिवाश्रादे
त्यादि प्राग्वत् ६१२ एवं श्रशांभवीश्रादेत्यादि प्राग्वत् ६१२ इत्थं संभूय ६१२० ततः पंचमदिने प्राग्वदासनादिकं मानसपूजा
न्ते ॐ ह्रूं क्लीं श्रहसैं हसक्लीं हसौः एवं बीजत्रयादि चतुर्विधमातृकान्तरैः सह काल्यादि दशनामभिः प्राग्वत् ६१२० वारं जपेत्
ततः षष्ठदिने प्राग्वदासनादिकल्पनान्ते ह्रूं क्लीं श्रकालीक्लीं इत्यादि प्राग्वत् ६१२० ततः सप्तमदिने ह्रूं क्लीं श्रकालीह पहस ध
इत्यादि प्राग्वत् ६१२० ततोऽष्टमदिने ह्रूं क्लीं श्रकालीहसौः स हौं इत्यादि प्राग्वत् ६१२० ततो नवमदिने ह्रूं क्लीं श्रकालीहस
कलरडैं हसकलरडीं हसकलरडौं इत्यादि प्राग्वत् ६१२० ततो दशमदिने प्राग्वदासनादि मानसपूजान्ते ह्रूं क्लीं श्रकाली.
पैं क्लीं सौः इत्यादि प्राग्वत् ६१२० इति मन्त्रपारायणक्रमः अस्मिन्पारायणजपे प्रोक्तक्रमेण दशाभिर्दिनैः पर्याप्तो भवति एवं
दशाभिर्दिनैः कर्तुमशक्तैरेकदिनस्य जपं पंचधा विभज्य नामद्वयोस्य चतुर्विंशतिसहस्राधिकसहस्रसंख्यमप्यहं जपः

विधा ३१
व.

७४१

741

कार्य्यः ततः पंचाशद्भिर्दिनैः पर्य्यायो भवति अत्राप्य शाक्तपक्षे केनाप्यप्रतिबीजं मातृकाद्यैः संज्ञानद्वादशाधिकषट्शतसं
ख्यावाप्रत्यहं जयः कार्य्यः तदा शतसंख्यैर्दिनैः पर्य्यायो भवति एवमत्रापि पर्य्यायैकपर्य्यायानुसारेण साधकैर्मंत्रे पाराय
णजपः कार्य्य इति अत्र पारायणक्रमे शाक्तनाम पारायणवदहर्गणादि विचाराभावाद्यदा गुरूपदेशात्प्राप्तेदेवारभ्य।
प्रोक्तविधिना साधकैः पारायणजपः कार्य्य इति अत्र पारायणे काम्यफलादिकं नाम पारायणोक्तमेव ज्ञेयं· इत्येक फला
ब्धेः एवं यः कुरुते नित्यमंत्रपारायणं बुधः भुक्त्वेह भोगानखिलानंते देवीपदं व्रजेत् अथ कादिमतोक्तललितायाः यंत्र
णालिख्यते श्रीतंत्रराजे· अथ षोडशनित्यानामाद्याया ललितोदिता· तस्याः यंत्राणि कथ्यंते तद्धियाभेदसंभवैः रूपैः षड्
भिर्यथानवशात्यथा यथाविधि समस्तवांछितावाप्तिकारणानि हृतात्मना ललितानित्यपूजायां यंत्रविन्यासविग्रहं·
षोडशानां च तस्याश्च पूजाकमलचक्रकं अमृताख्यं द्वितीयं त्रैसिद्धवज्रमतः परं कोष्ठवज्रं वज्रलिंगमेकलिंगं यथाविधि
महालिंगं योनियंत्रं तथा तद्वज्रवज्रकं तदेव च महाकारं कोष्ठयंत्राणि चक्रमात् नवहस्तविस्तृतं वा श्रीचक्रमभिषेचने
कार्य्यं तस्य पीडलपूजायां हस्तमात्रेति संदेहः रत्नादि धातुनिर्माणमानेनेच्छावशाद्भवेत् यदा स्वविहिते पूजासु भाव्यासि
त्यथान्यथा भ्रमेणाहतं निष्पापस्समेवतद्रस्तुके· प्रसज्यति पूर्वानध्यस्य सूत्रं तिर्य्यगिति यानि येत सूत्राणि नवतेषु इह।
तस्यार्द्धे भयानिके निधायतद्वयोरंतान मध्यसूत्रं ततः क्रमात् कोणे सूत्रचतुष्क षट्कोणस्यात्रिसमं अष्टायतः समारंभा
नवमं पृथमानगं कुर्य्यात् सूत्रवतुष्कात् समाष्टकविभेदनात् ततश्चतुर्थषष्ठौ तद्वयोरंभान्तथाष्टगं द्वितीयगं च सूत्राणां वत्र
कपातयेत्तथा च तत् मर्मी नृगुण्य नततः पंचमकात्तयोः तृतीयगं सूत्र प्राकुर्य्यात्समेदयाश्च य मार्जयेन्मध्यगं ब्रह्मसूत्रं स्या
च्चक्रमतमं दहिरष्टच्छदां भोजं तथा तद्विगुणच्छदं विधाय षड्गीहित्रे अचतरसं तथाहमिः सूत्रैर्विधायतत्सैवमाक्रमत्य द्वा

१५

ग्रंकालीहस्त्रींसक्ष्रीं ५१ म्हक्ष्लींग्रंकालीहस्त्रींसक्ष्रीं ५१ एवंग्रः कालीहस्त्रींसक्ष्रींइत्यादि २०४ म्हपेंकालीहस्त्रींसक्ष्रीं ५१ एवं ग्रः कालीह
स्त्रींसक्ष्रींइत्यादि ५२ संभूयदा २ ततः म्हक्ष्रौंग्रंकलाहस्त्रींसक्ष्रीं ५१ एवंग्रंकलाहस्त्रींसक्ष्रीं ५१ ग्रः कलाहस्त्रींसक्ष्रीं ५१ ग्रः कलाहस्त्री
सक्ष्रीं ५१ इत्यं २०४ वाग्भवकामबीजाभ्यां सहसंभूयदं १२ ततः म्हक्ष्रौंग्रंमालिनीहस्त्रींसक्ष्रीं एवंग्रंमालिनीहस्त्रींसक्ष्रीं ग्रः मालिनीह
स्त्रींसक्ष्रींग्रंमालिनीहस्त्रींसक्ष्रींग्रः इत्यादि २०४ ततः म्हपेंग्रंमालिनीहस्त्रींसक्ष्रींएवंग्रंमालिनीहस्त्रींसक्ष्रींग्रः मालिनीहस्त्रींस
क्ष्रींइत्यं २०४ ततः म्हक्ष्लौंग्रंमालिनीहस्त्रींसक्ष्रींम्हक्ष्लौंग्रंमालिनीहस्त्रींसक्ष्रींएवंग्रः मालिनीग्रः मालिनीइत्यं २०४ संभूय
दं १२ ततः म्हक्ष्रौंग्रंमातंगीहस्त्रींसक्ष्रीं एवंग्रंमातंगी ग्रः मातंगीग्रंमातंगीइत्यं २०४ ततः म्हपेंग्रंमातंगीहस्त्रींसक्ष्रींग्रंमा
तंगीग्रः मातंगी ग्रः मातंगीइत्यं ततः म्हक्ष्रौंग्रंमातंगीहस्त्रींसक्ष्रींएवंग्रंमातंगीग्रः मातंगीग्रः मातंगी २०४ एवंसंभू
यदा २ ततः म्हक्ष्रौंग्रंविजयाहस्त्रींसक्ष्रींएवंग्रंविजयाग्रः विजयाग्रः विजया २०४ ततः म्हपेंग्रंविजयाहस्त्रींसक्ष्रींएवंग्रंवि
जयाग्रः विजयाग्रः विजया २०४ ततः म्हक्ष्लौंग्रंविजयाहस्त्रींसक्ष्रींएवंग्रंविजयाग्रः विजयाग्रः विजया २०४ एवंसंभूयदं १२
ततः म्हक्ष्रौंग्रंजयाहस्त्रींसक्ष्रींएवंग्रंजयाः ग्रः जयाग्रंविजया २०४ म्हपेंग्रंजयाहस्त्रींसक्ष्रीं एवंग्रंजयाः ग्रः जयाः ग्रः जया २०४ त
तः म्हक्ष्लौंग्रंजयाहस्त्रींसक्ष्रीं एवंग्रंजयाः ग्रः जयाः ग्रंजयाः २०४ इत्यसंभूयदं १२ ततः म्हक्ष्रौंग्रंभगवतीहस्त्रींसक्ष्रीं एवंग्रंभगव
तीग्रः भगवतीग्रंभगवती २०४ ततः म्हपेंभगवतीहस्त्रींसक्ष्रींएवंग्रंभगवतीग्रः भगवतीग्रंभगवती २०४ ततः म्हक्ष्लौंग्रंभग
वतीहस्त्रींसक्ष्रींम्हक्ष्लौंग्रः भगवती २०४ इत्यं दं १२ ततः म्हक्ष्रौंग्रंदेवीहस्त्रींसक्ष्रीं ग्रंदेवी ग्रः देवी ग्रः देवी २०४ ततः म्ह
पेंग्रंदेवीहस्त्रींसक्ष्रींग्रंदेवीग्रः देवी ग्रः देवी २०४ ततः म्हक्ष्लौंग्रंदेवीहस्त्रींसक्ष्रींएवंग्रंदेवीग्रः देवीग्रंदेवी २०४ इत्यसं
भूयदं १२ ततः म्हक्ष्रौंग्रंशिवाहस्त्रींसक्ष्रींएवं ग्रंशिवाग्रः शिवाग्रः शिवा २०४ ततः म्हपेंग्रंशिवाहस्त्रींसक्ष्रींएवंग्रंशिवाः

१५विद्या३१
व॰
७४२

742

अं: शिवा: २०४ म्रूं क्लीं अं शिवा ह्स्रीं स्क्लीं । एवं अं शिवा: अ: शिवा अं शिवा: २०४ इत्थं संभूय द१२ तत: म्रूं क्लीं अं शांभवी ह्स्रीं स
क्लीं एवं अं शांभवी अं: शांभवः अं: शांभवी: २०४ तत: म्रूं ऐं अं शांभवी ह्स्रीं स्क्लीं एवं अं शांभवी अ: शांभवी अं शांभवी २०४
तत: म्रूं क्लीं अं शांभवी ह्स्रीं स्क्लीं एवं अं शांभवी अ: शांभवी अ: शांभवी २०४ इत्थं संभूय द१२ इत्थं द्वितीयदिनेपि संभूय द
१२०॥ ततस्तृतीयदिने प्राग्वदासनादि मातृसह जाने म्रूं क्लीं अं कालीवौषट् । एवं चतुर्विंध मातृकान्तरै: सह २०४ तत: ऐं म्रूं
अं कालीवौषट् एवं चतुर्विध मातृकान्तरै: सह २०४ तत: म्रूं क्लीं अं कालीवौषट् एवं चतुर्विध मातृकान्तरै: सह: २०४ इत्थं सं
भूय द१२ तत: म्रूं क्लीं अं कलावौषट् । एवं चतुर्विध मातृकान्तरै: सह २०४ तत: म्रूं ऐं अं कलावौषट् । एवं चतुर्विध मातृकान्तरै: २०४
तत: म्रूं क्लीं अं कलावौषट् एवं चतुर्विध मातृकान्तरै: सह २०४ इत्थं संभूय द१२ तत: म्रूं क्लीं अं मालिनीवौषट् एवं चतुर्विध
मातृकान्तरै: सह २०४ पुन: म्रूं ऐं अं मालिनीवौषट् एवं चतुर्विध मातृकान्तरै: सह २०४ पुन: म्रूं क्लीं अं मालिनीवौषट्
एवं चतुर्विध मातृकान्तरै: सह २०४ इत्थं संभूय द१२ तत: म्रूं क्लीं अं मातंगीवौषट् । एवं चतुर्विध मातृकान्तरै: सह २०४ तत:
म्रूं ऐं अं मातंगीवौषट् । एवं चतुर्विध मातृकान्तरै: सह २०४ तत: म्रूं क्लीं अं मालिनीवौषट् । एवं चतुर्विध मातृकान्तरै:
सह इत्थं संभूय द१२ तत: म्रूं क्लीं अं विजयावौषट् । एवं चतुर्विध मातृकान्तरै: सह २०४ तत: म्रूं ऐं अं विजयावौषट् एवं
चतुर्विध मातृकान्तरै: सह २०४ तत: म्रूं क्लीं अं विजयावौषट् । एवं चतुर्विध मातृकान्तरै: सह २०४ इत्थं संभूय द१२
तत: क्लीं अं जयावौषट् एवं चतुर्विध मातृकान्तरै: सह । म्रूं ऐं अं जयावौषट् एवं चतुर्विध मातृकान्तरै: सह २०४ तत: म्रूं
क्लीं अं जयावौषट् इत्यादि चतुर्विध मातृकान्तरै: सह । २०४ इत्थं संभूय द१२ तत: म्रूं क्लीं अं भगवतीवौषट् इत्यादि चतु
र्विध मातृकान्तरै: सह २०४ म्रूं ऐं अं भगवतीवौषट् एवं चतुर्विध मातृकान्तरै: सह २०४ तत: म्रूं क्लीं अं भगवतीवौषट्

१५

वसंयुतं दक्षिणेन रक्तो रेखानुयात्स्थाने इयं तथा कोणेषु तीर्थ्यं कुस्ते ऽस्त्रं शुचिमिस्तान्यनुक्रमात् विधाय कुर्य्याच्च नाभिपदाति
परमेश्वरि ललिताख्यं चक्रमिदं लभ्यं संकुरुतः क्रमात् सुंदरं समसर्वलक्षणैश्च समन्वितं अथो मध्ये पंचभिश्चतुर्भि
श्चतुर्थाहुतोः नवभिः स्त्रिकस्तु स्थैः स्यादनदंति सुंदरं हेतुस्तस्य षडस्त्रं चतुर्दशस्य द्वाष्टकं तथा मर्मभिश्चाष्टदशभिर्युतं
चक्रं मलक्षणं षडस्त्रसंधिमर्माण्यद्वयसंगमात् नचूतुर्विंशतियुतं चक्रं सर्वार्थसिद्धिदं अन्यथा भिन्नमर्मादियुतं च
क्रसमर्चनात् शास्त्राह्वयं महाव्याधिदारिद्र्यमयशाम्यति तस्माल्लक्षणसंयुक्तं पूर्वं विधाय वै चक्रं तत्रैव नित्यमर्चय
न्नात्समो भवेत् विधाय वृत्तयोर्मध्ये चत्वारिंशत्सदा बुधैः प्रागादितिर्यक्सूत्राणि षट्सु षट्सु च पंचसु पश्चिमात्पद
त्रयेप्येवं तन्मध्यमर्मयुक्तितः विदध्यात्रीणि सूत्राणि कुर्यान्नेनातिसुंदरं अन्ये हृत्तं पंचदशास्त्रछेदानि च ततो वहिः सूक्ष्म्या
त्राउजेवाप्ते दशाछदसरोरुहं पुनरीशकुदंपसुवेदिदेशादशान्ततः श्रूष्टछेदात्रे द्विगुणछदमष्टादशाछदं विधाय तत्समुध्ये
ताःसमावासयेज्जचैवैः पश्चान्नाथान्योन्यपोस्रहेतीरत्याल्लथार्चयेत् पतस्मिन्पुमन्त्रक्रमसमध्यतो मातृप्रपूजनात् महती।
श्रियसाम्भोति ज्ञानान्माच समामयात् सर्वस्मिन्पूजयेद्देवी मन्त्रक्रमसमन्वितं श्रियं तानान्तथावाच सयाति परमेश्वरि
यदद्वयं समालिख्य वाह्याभ्यन्तरभेदतः तन्मध्ये नवधा हेतावा कोणेषु प्रथमं लिखेत् ह्रीं यदिन्दुसंलिख्य मध्यतोतो
यमालिखेत् यदयोरंतरा हत्वा तिर्य्यग्रेखाः समंततः तेषु प्रदक्षिणो विधाया नीपादन्वमुसकं लिखेद्धिंडु विसर्गाभ्यालि
वेत्यचास्तताद्युतं आद्यतालमथुद्रुदुपत्रके सरकर्णिके विधाय चेयदायत्ता हिदध्याद्दि नियोगके मध्ये साध्यान्तरूपे
तेक्रतातमम्रतुपरं विभूयादभिषिंचेज्जन्मज्ञे स्वायुरापये कुह्रपरागसंक्रान्तिदोषस्वखिलशान्तये अभिषिंचेदत्ता
घातिशान्त्यै सिद्धै च संपदां अपमृत्युमहारोगदोषापस्मारशान्तये विवसमभिषेचं च कार्य्योज्ज्वन्मन्त्रयेत्तथा सर्वक्लेश

विद्या२१
वं

७४२

743

वितिर्मकस्ताद्वीवर्षशतं भुवि· अरोगी विजयी विश्ववंद्यो भवति मानवः मेोवर्णो राजते जाम्रे ह्यौनेन तस्मिन्न्यलिंगकं विधायस्था
येत्स्त्रोद्दयजेत्सर्वोघमृत्युजित् तार्तीयपविद्याप्रदितेनामालिख्यन्नसाधकः ॐ मिकादोवहेत्सर्वमंपदे निष्टशांतये क्रमा।
प्रमनितथायंत्रनगगादिषुमध्यतः स्थापयेन्मयेस्नातानराः सुः सुविनेतानिशं मावश्चत्यकृदत्तिणा दिक्षुचस्तूत्रेरहभिराहतैः
कोष्टान्यकोनपूर्चानेषु कोणेषु मार्ज्जयेत चतुर्विशातिकोष्टानि शेषेषु विलिखेत्क्रमात् दिक्षेकनाभिकोणानिशागातंभा।
स्वेशातः तार्तीयस्यच भेदोत्यचतुर्विशतिमालिखेत् विलोमेनाथमध्यस्थेनतत्साध्येसमोलिखेत् सिद्धवज्राभिधंयंत्र
मशेषसुभदायकं विताशानमनिष्टानां जयसौभाग्यदायकं समरे विजयप्राप्तेविभूषानद्विवादेत्ते· मम विजयंक्तेशे।
विजयंसखमाप्नुयात् प्रतिमासंचसर्णीयामभिषिंचेद्युनत्रवे· स्थापयित्वाघटंप्राग्वत्समात्ताभ्युदयायवे प्रत्ताभिकन्यकावामे
वराभिकन्यकातथा धराधरापस्म्प्राभिनरनारीत्यपादिना· वश्यपायाविघ्नसंसिद्धौ वाक्सिद्धौ गेहसिद्धये धारयेत्सिद्धवज्रंतुस
मस्तेषु प्रसिद्धये· ललिताविद्यामन्त्ययंत्रेणावामुना यंत्रमन्यत्समवेत्तियासीस्यान्मृत्युत्र्चेनतः मावश्चत्यकृदत्तिणारक्तसूत्राण्य
ष्टादशातिपत् तेस्तत्रकोष्ठानितथा नवाशीतिशतद्वयं· तेषुकोणेषु कोष्ठानि मार्जयेन्सर्वविस्रिये· षट्त्रिंशद्विष्टुवज्रेन
चतुर्भिर्दिक्षुविकोणकं विधायप्राग्वद्विर्मध्यात्साददित्तिणप्रवेशतः विलिखेत्नद्वितीयान्त्यमिदाक्षं विलिखेत्ततः त्रिकोण
षुततार्तीयसमाध्यंमध्यतस्तथा· नवस्वपिलिखेद्विद्याकूटत्रयमथत्रिशः दलत्रयेनाद्यकूटमध्येतार्तीयकं तथा या
मत्रयेद्वितीयं चलिखेन्साध्यंततीयकं पतत्कोष्ठवज्राख्यंयंत्रमिष्टार्थदायकं फलानि सर्वयंत्राणां पटलेस्मितत्स्मृतस्त्ण्य
प्रिये तेत्रेस्मिन्नन्यत्रेषयंत्रयंत्राक्तियत्फल श्रोक्तंतदेवमेकेकंयोजयेत्सर्वमेवच तेनात्रयंत्रचनिर्माणमात्रमेवाच्य
तेसमाफलानिवाब्धयावामोनपयस्मात्तमयेजनेः स्वतः फलानियंत्राणां महनोमानिहान्तशः सर्वत्र सर्वदा सर्वसमी

१५३

हिनफलाभिहृत आवग्रन्मकृदक्षिणेदक्षवड्विंशत्यासमाहितैः सूत्रैः कोष्ठानिजायंते षट्शतंपंचविंशति तेषुकोणेषुपरितोमा
र्ज्जयेदष्टसमंति शिष्टेषु तदिक्चतुःसंवीविदध्यादिदलपूर्ववत् तेषुतार्ज्जीयविद्यां समाध्येभागवदालिखेत् शिष्टेषुसमवर्त्तिद्विश
तेमध्यतस्तथा तयोरधोर्ध्वतथाद्वेद्वेकुर्यादथैकधा तदधश्चापरितथातैकैकचद्वयेद्वयं एकीकृत्यपुनश्चोर्ध्वेद्वेद्वेकुर्यादथैकधा·
तदधश्चापरितथातैकैकचद्वयंद्वयं एकीकृत्यपुनश्चोर्ध्वेद्वेतन्मार्ज्जयेत्तथा· ततोमालापदुपरिपार्श्वयोश्चप्रमार्ज्जयेत् दशाव
शेषानिशिष्टेस्त्रमध्येलिंगंभवेत्तथा पर्वलिंगसमाख्यानंचत्वारिंशद्विरेवचे शिष्टानिवज्रकोष्ठानिद्विशतंदशपंचच लिंगस्य
पार्श्वयोर्दृष्टान्येकविंशतिगुम्मकं तस्यलिंगस्यमध्यस्यपंक्त्या तार्ज्जीयमालिखेत् अष्टादिमायामध्यस्यसर्वमध्येसमाप्यकं
सर्वत्रतार्ज्जीयविद्यालेखितंसमुदीरितं लिंगाष्टपेषुनवसुपार्श्वेषुषट्कोष्ठपूर्ववत् नाभ्यामध्यमतिभवनेयत्रैरतेमनोरमेः स
योदितैर्वा· एकादिद्वयसंहृत्यापार्श्वयोःकोष्ठवर्द्धनं एकोनविंशत्कोष्ठानिकृत्वालिंगतथोपरि कुर्यात्सोम्यवन्मध्यतश्च
त्वारिंशद्विरेवचे तेषुकोष्ठेषुमूलादिमध्यंतेविन्यसेत्तथा. विद्याद्वितीयभेदोस्याविद्याविंशशतंप्रिये लिंगस्यमध्यकोष्ठांते
शिष्टकोणेषुसंलिखेत् विद्यायचतुरस्त्रंतत्सूत्रद्वयनिपातनात् सर्ववास्येनेदावहंतस्योपरिसमालिखेत् पंक्तिशःसमा
कोष्ठेषुपर्यायपादीस्तथाराशिकान् नित्यपर्यायजानितेपार्श्वयोर्दक्षवामयोः मध्येयुगादयाणांतुलिखेत्सोक्रमेणवै लिंग
स्यमध्याद्भितःपिण्डिकायांचसंलिखेत् विद्याप्रथमभेदोस्याश्चतुर्विंशतिकास्तथा कृत्वैवमेकलिंगंतुपत्रंतत्रेबतालिखेत्
समस्तवाञ्छितप्राप्तैतयारोग्यापुवामयं पदादौतांसमालिखेत्पूजयेन्नित्यशश्चतां तस्यैकापार्श्वयोभागेपंचकोष्ठानिमार्ज्ज
येत् ततश्चोपरिपट्समस्तेवमेकादशावधि मार्ज्जयेदुपरिष्टाच्चतस्यैवप्रतिलोमकं तथाकुर्यात्पार्श्वमन्यत्तेनाधिष्ठानपिण्डके
भवतश्चोपरिष्टाच्चपंचविंशतिकोष्ठकैः लिंगमन्यानिपार्श्वस्थमार्ज्जनाद्भवतिप्रिये अधिष्ठानेपिण्डिकायांतद्वितीयविभेद

विद्या ३१
व.

७४४

744

तः लिंगे प्रथमभेदाख्यात्मन्मध्येषु वांछितं मध्ये तद्दिनता विद्यामिति प्रोक्तं तवानघे महालिंगाभिधं यंत्रं तत्र प्रज्वालिविद्दशः सम
विरेखा निष्पाद्य योनिं तस्याश्च मध्यतः तत्र सूर्यं च शक्तियोर्दशा विष्णुस्तथा सम एवं कृते च परितो लिखेता विंशतिंशते शिष्टमध्य
विकोणेतु लिखेद्वांछितमात्मनः तत्रनामवेद्येश्चाग्रतस्थापयेच्च तथा तथा तिर्यक्सूत्रं मार्जयित्वा सर्वं श्रृंगाणां तथाभितः प्रवेशाग
न्याभिलिखेत्तत्र विंशतिः क्रमात् विलिख्य शिष्टवृन्तस्थं विलिखेन्निजवांछितं तत्र तां पूजयेद्देवीं हरणीमिष्टार्थसिद्धये तथा
भिद्याय दशाभिर्दशभिः सूत्रपातनैः द्वितीयभेदान्विलिखेत्तथा सर्व्यसमंततः तत्रापि पूजनाद्यैः स्युः सिद्धयो निजवांछिताः
एवं पूज्यन्तृतीयोत्थं विद्याभिरभिकल्पयेत् नेपि वांछितसंसिद्धिं कुर्युर्देवि सुनिश्चितं कोष्ठयंत्रविभेदानिष्ट एव दस्य यथाविधि
नवषोडशकोष्ठादि सर्वं वर्ग्यविषमसमं ते कोतिसमं हकाबापंमोनुपुसमालिखेत् विद्यान्तृतीयभेदोत्थ्यां लतन्दकान्तु एण
तः मनीषितं च संलिख्य तेषां मध्यस्थकोष्ठतः विद्यया वांछितं सर्वं तैर्यंत्रैः कल्पितैस्तथा वश्याकर्षणविद्वेषस्तंभनोच्चा
टनादिकं आपदारोग्यविजयविभूत्यापञ्च सिद्धाति स्यापुताद्वाराणाञ्चान्येकपायैः साधकोनिशं इति देव्यायन्त्रभेदास्तवोक्ताः
सर्वसिद्धिदाः अथोघदेवि प्रोक्तं यंत्रसिद्धाभिदागमे अत्रयोक्ता यंत्रक्रमस्तत्र गुरुस्तावाद्देवगान्तव्यं अथेवाम तामाह श्रीतंत्ररा
जे अथ षोडशानित्यानां स्वात्मत्वेवा समतोस्मरणं यया तन्मयता सिद्धिः मत्यन्ताभवतिभृत्वं गुरुराद्याभवेच्छक्तिः सादिमसीम
यीमता गुरुमंत्रात्मनामैक्यान्वडविविमर्शोः नवत्वं तु स्वदेहस्य रक्षत्वेनावभासते त्रैलोक्यमोहनादि सर्वानंदमयान्तचक्राणां
नवत्वमित्यर्थः वलिदेवाः स्वमायाः स्युः अत्र मायायाः त्रैविध्यं सात्विकी राजसी तामसीवेति मनागिस्युः कुरुकुल्लावलिन्नय
रूपाः पंचमी जनकात्मिका मूलभूता इत्यर्थः कुरुकुल्ला भवेन्माता पुरुषार्थास्तु सागराः रत्नद्वीपो भवेद्देहो नवत्वं धातवो
मभिः त्वगसृग्मांसमेदास्थिमज्जाशुक्रप्राणाजीवाख्या नवधातवो नवखण्डत्रूपा इत्यर्थः संकल्पाः कल्पतरवः स्वाधारास्त

तत्वः स्मृताः रोमाणि पवकाल्यहत्ताः षडाधाराः षड्तत्वः तथा यदृक्षराशिचक्रेण कालात्मा पश्चिमासमुत्थ तेन सर्वासिमु स्वं स्यादन्याते
कथितमिथः तातास्यात्माभदेह्नानमध्ये तेयं बहिःस्थितं श्रीचक्रस्य जनने तेषामेकीकरणमीरितं तेषां तात्तत्तानूत्ते यानो श्रीचक्रे सि
द्धयः प्रोक्ता रसा नियति संयुताः रसाः षट् नियतिश्चतुर्विधाः नियतिपुरुषप्रकृत्यहंकाराः ऊर्म्मयः प्राणापायेवब्राह्म्याद्यासा
तरः स्मृताः षडूर्म्मयः क्षुत्पिपासा शोकमोहजरामृत्यवः प्राणपापापवपते ब्राह्म्यादिमातृका अष्टौ पृथ्वी भूतेंद्रियमनांस्येवं
क्रमान्नित्याः कलाः पुनः पंचभूतानि पंचज्ञानेंद्रियाणि मनश्च कर्मेंद्रियपाद्यादोषाश्चतेयाः स्युः शक्तयो ह्यष्टैवे· नाडयश्चतुर्दश
प्रोक्ता दोभिरपायास्तु शक्तयः प्रीतोसमरवडुः स्वेच्छागुणाः प्रोक्ताः क्रमेणावे· वह्निन्यायाः शक्तयः स्युस्तन्मात्राः पुष्पसायकाः
मनोभवेदिक्षुधनुः पाशो रागउदीरितः द्वेषः स्यादंकुशः प्रोक्तः क्रमेणैव रवपिणिनि· अव्यक्ताहंकृतिमहदाकाराः प्रतिलो
मतः कामेश्वर्यादिदेव्यस्तु संविन्कामेश्वरः स्मृतः स्वात्मैव देवता प्रोक्ता ललिता विश्वविग्रहाः लोहितं ह्यमर्शः स्याडुपा
क्तिरिति भावना· सिद्धिस्वतन्त्रचित्तत्वमुद्रावैभवभावना· उपचाराश्च तत्वे पितन्मयतत्स्वमत्वधमनंतो· प्रयोगाख्यविकल्पानां हेतोः
स्वात्मनि नाशनं यन्त्राणि मंत्राः सर्वत्र स्वात्मनैश्वर्यसाधनं सध्यासमभजनं देव्याश्चादिमध्यांतवर्जनं अन्याख्यशक्तयश्चकेण
मित्योयाः समततः नास्तिविश्वविकल्पानां देतवः समुदीरिताः न्यासः स्याद्देवतात्वेन स्वात्मनो देहकल्पनं जपस्तन्मयताद्
यभावनस्तम्यगीरितं होमो विश्वविकल्पानामात्मन्यस्तमयो मतः एषामन्योन्यसंभेदभावनं तर्पणं स्मृतं मोहरात्रा
दिडुः स्वानामात्मन्यस्तमयो ह्यः सुभिषकत्वविधानमुदान्मासर्वाश्रयो महान् उपाधीनां तु रादित्यमुपदेशः शतीरितः दिति
गाभेदस्मृत्यस्तुसुस्मृत्यत्वंसुस्मृषा स्थैर्यमच्यते तिथिरूपेण कालेन परिणामावलोकनं नित्याः पंचदशन्यासस्तु इति प्रोक्ता
स्त्ववासनाः पृथिव्यादीनि भूतानि तत्कनिष्ठायाः क्रमान्मताः तेषामन्योन्यसंभेदवाङ्मात्स्य हवेशवः ललितायास्त्रिभिर्व

विद्या ३१
व॰

७४५

745

यैः सकलार्थोभिधीयते शेषेणादेवीरूपं तत्तेनतस्यादिदमीरितं अशेषतोजगत्स्वात्तं हल्लेखात्मकमीरितं तस्याचार्य्यत्वका
थितः सर्वतंत्रेषु गोपितः व्योमप्रकाशमानत्वंत्र समानतत्वमस्मिता तयोर्विमर्श ईकारोविंदुनादौ तिः फालतं ॥ अथमंत्र
विनिर्माणविधानमभिधीयते ॥ मंत्रवीर्य्यप्रसिद्धानामितरेषां विनाशाकृत प्राग्नक्षरविमर्शकलानामित्यर्थः मंत्राः पकात्र
राः पिण्डाः कर्त्र्यौद्धाक्षरामन्त्राः वर्णत्रयसमारभ्य नवार्णावधि बीजकाः ततो दशार्णमारभ्य यावद्विंशति मंत्रकाः
ततऊर्ध्वं गता माला लालास्म भेदो न विद्यते तथैव पिण्डकर्त्र्यो भेदा बीजेषु वर्णतः पदैर्मंत्रेषु भेदाः स्युरेषां संख्याप्र
एकक्रमात् षट्चतुर्विंशति तथा शतं विंशति संयुतं सविंशतिः समशतं चत्वारिंशद्भिरन्वितं सहस्रपंचकं पश्चाच्चत्वा
रिंशत्सहस्रके विंशतिर्विंशतिततस्त्रिलक्षाणसमन्वितं द्विषष्टिच सहस्राणि साशीत्युष्टशतैर्विभिः भेदसंख्यात्मसमा
नीतामिवत्याः समन्वयेत प्रस्तारक्रममेतेषां पिण्डादिविषयथोक्तमं एतैरेवोन्नयेन्मंत्रपदभेदानतक्रमात् तिर्यग्रेखाद्वयं
कृत्वा तत्राधोर्ध्वलिखेत्क्रमात् रेखाश्चततः पंचैवमस्त्वाकारादशावधिः तदधोर्ध्वं यद्रेखास्ततत्संख्याङ्गुलावधिः तिर्यग्
रेखावतीश्चकृतोतु ‐ कमालिखेत् सव्यदक्षुस्थिते ‐ प्रकोष्टपंक्ति ‐ तुक्रमात् आद्योर्ध्वद्विक्रमादकारंश्चयेत्तत्रवादि
तान् एतेनान्यत्रसर्वत्र तद्देयकानतक्रमात् द्वितीयपंक्तौप्रथमखण्डेशेषांस्तुपूरयेत् द्वितीयादि ‐ पितथाशेषान्खण्डेषु
पूरयेत् ततस्तृतीयपंक्तौतुखण्डानंशोषुस्तुपूरयेत् चतुर्थादिष्वपि तथा नवमांते समालिखेत् तिर्य्यक्पंक्तिषततयस्ता
क्रमसकात्मकसर्वतः एवंकृतेभवेद्विद्या सर्वाधारा वीरवंदिते सर्वाक्षरादिलोमामयप्रस्था व्याकुलक्रमात् ताभिः सर्वाभिरप्या
सुसिद्धात्वेवाभिवांछितं इति अनुत्तरार्णगो विजने हंसमेरुस्य विग्रहे गृहे वामरागात्यास्थिता पीठं च बलिहोदरं वितस्ततः
स्मिन् तर्णायां सुभद्रेवा सुभोदये कुवदनेः कुंकुमेवादवदेवीपदंशांतः कृत्वोक्तं मरणलेमार्गांतत्रावाश्रयेजेद्धिवांनित्यशो

१४५

मातृकां जयात् संप्रदायानुसारितः एवमेतत्संपूर्णैः श्रीइष्टदेवाय मंत्रवित् कुर्य्यात् मंत्रमभीष्टार्थगामकं प्रोक्तयोगतः अत्र प्रागुक्तरश्मि
क्रमं ज्ञात्वा यद्यद् इष्टं तत्तत् सिद्धिं वाञ्छन्नपि स्मिन्मंत्रे हृदयपनेन तत्तद् इष्टार्थं प्रकारेण तत्तन्मण्डले विलिखेत् तन्मध्ये तं इष्टं रश्मिकं देवक्रम प्राचुर्य्यविशि
ष्टं स्वेष्टदेवताप्रजाया त्रै विलिख्य तत्तदुपचारैः संपूज्य जयेत् तत्तद् इष्टवर्णमालया स्वेष्टदेवतामंत्रं जयेत् प्रोक्तसिद्धिर्भवतीत्यर्थः म
त्रसिद्धिरयं भवतीति तथा नभोग्निवायुप्रायोवर्णाः क्रूराः क्षोभकरा मताः भूतोयः प्रचुरा सौम्याः सेव्याः सिद्धिकरा मताः
अत्रैयेष्वयेषु मंत्रेषु आकाशवायुवर्णप्राचुर्य्यं दृश्यते तैस्तैर्मंत्रैः तत्तन्मण्डले क्रूरप्रयोगाः कर्त्तव्याः येषु येषु मंत्रेषु आ
काशवायुवर्णप्रचुरता दृश्यते तैर्मंत्रैस्तत्तत्सौम्यप्रयोगाः सिद्ध्यन्तीत्यर्थः एषामन्योन्यसंभेदबाहुल्याद् इष्टवोर्णवः तेन तथा भ
जनात् सिद्धाः फलन्ति स्वैक्ययोगतः द्विविधं तदृश्यपञ्चभूतरश्मिसमूहात्मकं यत् मंत्रावयवं बीजाद्यं तेनातिशयमंत्राणां तत्तद् इष्टसाधक
र्य्यं मण्डलेषु भजनं कुर्य्यात् तत्तत्सिद्धिर्भवतीति अथ क्रमेणैव वोद्धव्याः मंत्रा वर्णा स्वरव्यंजनरूपेण इष्टार्थकं पृथ्वी विलिख
तत्तद्वर्णस्य प्रागुक्तषड्विधरश्मिक्रमं पृथक् पृथक् विलिख्य तत्तद् इष्टरश्मीनां पृथक्कृत्य गैक्यमेलनेन भूताधिक्यतां विज्ञाय
यस्य भूतस्याधिक्यता संपद्यते तत्तन्मण्डलमध्ये पूजापत्रं विलिखेत् पूजायंत्रमपि प्रचुरभूतमण्डलमध्ये न्यस्य तत्र तद् इष्ट
समहं तेन तद्विधिवन्मन्त्रेण तं तस्याधिकेभावेन विलिखितात् दृशाकल्पितोपचारैस्तत्तदाचरणाद् देवतानां तत्तद् इष्टानां संपूज्य तेन स
म्पूजायन्तत्थैव भूतावर्णघटितमालया जपेत् तत्तत्सिद्धिर्भवतीत्यर्थः इदं सर्वं गुरुतः शास्त्रतश्च सम्यग्विज्ञाय भजनं कुर्य्यात् तथा
मंत्रार्थास्त्रिविधास्तेयाः ज्ञातव्याः सिद्धिकांक्षिभिः पूजापटलसंप्रोक्ताः त्रिविधाः स्वरूपात्मकाः वर्णस्योदयविश्रान्तिपदे वृद्धिनि
वेशनं एकोन्यः सर्वतः सिद्धमुत्पत्त्यार्थाभिवीक्षणं वाच्यवाचकसंभेदभावनादिभिरीरितः एषां पंचप्रकाराणामशेषवर्ण
दृष्टसिद्धिदाः अत्र मंत्रार्थचिन्तने त्रैविध्यं लक्ष्यते तत्र वर्णैकदेवकं पदं पदैकदेवकं वाक्यमिति प्रतिवर्णोदयविश्रान्तिस्वरूप

विया ३८
ब॰

७४९

746

देयदेशात्तथातानाटशापदेशवृद्धिनिवेशनेक्रमवातातटशाबुद्धिपूर्वकंजपेदित्येकः द्वितीयस्तुप्राचीनैर्व्याख्यातेसिद्धवृत्यन्याऽथीभिवी
क्षणपूर्वकजापः तृतीयस्तुमंत्रतद्गतवर्णायदवाक्यतत्प्रतिपादकदेवतानांवाच्यवाचकभावनादिभिरुपासकः प्रोक्तपंच
कम्भूतार्णानदृष्टिमतत्तद्गतसांकर्यपरिमितप्रकारेणप्रोक्तोशमनाकेमूणशेषसिद्धयोभवतीत्यर्थः तथा सिद्धमंत्रेणाकर्णवाः
प्रयोगानान्यथाभवेत् नराणामिवमंत्राणांदेवतानांचपार्वति॰ अन्योन्यवैरमस्त्येवगुणभूतसमन्वयात् आत्मयोनांचभो
मानानामायामंत्राणांवैरिणः वापव्यातांजलानांचभेमानांस्यात्परस्परं स्त्रीदेवत्यावैरिणःस्युःपुंदेवत्यस्यभूयसा स्त्रीदे
वत्येषुभोम्यातांक्रूराणांस्यात्परस्परं तथैवदेवतानांतुवैतानरसिद्धयोः शाक्तानुपर्हिणीनांस्यादयोरासस्पर्शकेतः मंत्रा।
णांदेवतानांचवैरीकरणमीश्वरि॰ कथायामिश्रेणप्राज्ञेयेनलोकोवसीदति॰ वैषम्यभजनेसामञ्जानादाशयाथवा॰ नेतम
त्रदेवताश्चक्रुद्धाहन्त्युपासकं तस्मात्सर्वलोकस्यमत्रवीर्यंहिजीवितं यन्निष्ठानामभीदोषानस्पृशंतिकदाचन॰ गुरोःशु
श्रूषयाकालेदीक्षयालक्ष्मादरात् तदातयाभवेदेकरूपमंत्रस्यसिद्धये अन्यथासाधकंहन्याच्चलेनरिपुतोभयात् दारि
द्र्यादीर्घरोगाद्वाव्यसनेश्चितिसंकृतात् यायोमंत्रस्तस्यतस्यवर्णावधिविनिर्मितात् हृदयाणांत्यसमस्तामिषेहिकामंत्रसिद्धिदाः
तयाभिषेकलहरणातताद्स्तुहिलेपने तन्मुजावनथासिद्धिलाभायस्यान्तवान्यथा॥ इतिश्रीविद्यार्णवेएकविंशतमोश्वासः
२१॥ अथवक्ष्येमहादेविमंत्रमेकाक्षरंपरं॥ शार्ङ्गीप्रीतियुतःप्रोक्तोगणेशस्यैकवर्णकः इतिशार्ङ्गीगकारः नारायणोपेतस्य
मंत्रस्यपंचभेदाउक्ताः यथा॰ स्वांतस्थानःविषसविंडकविद्वायुतंकेवलंपंचैतानिपृथक्कलेविदधतेबीजानिविघ्नेशितुरिति अंतोवि
सर्गः विषमकारः ताभ्यांसहवर्तमानस्वांतःगकारः तेनगइतिसिद्धंकलाविसर्गाः तद्युक्तोनः विडश्चओवताभ्यांयुतस्त्यपरः
केवलंबिन्द्वादिरहितः तथा॰ गणकस्याहविर्भेदानिहविद्वोस्यदेवतेति॰ प्रयोगसारे॥ आदौगणंतयायोक्तास्वाहाहृदयमथ्यते

एकदंष्ट्राय वाभाष्यं हुं फट् विद्याभिरस्तथा शिखाप्यचलकर्णादिकर्णिने हुं नेत्रो नमः कवचं गजवक्त्राय तमो नमः इतीरितं महोदराय
चण्डाय हुं फडित्यस्त्रमुदीरितं · पञ्चाङ्गानि विन्यसेदन्यथाङ्गानि मनीषिभिरिति · सारसंग्रहे · षड्दीर्घेण निजेनैव बीजेनाङ्गानि वि
न्यसेत् इत्युक्तं तदेतयोर्विकल्पः सम्प्राप्तुनावाबीजेन षडङ्गानि नियोजयेदिति प्रयोगसारवचनादेवं सम्प्राप्तुनामदीर्घेण षट्
दीर्घयुक्तेनेति यावत् अत्र यथा गुरूपदेशं कार्य्यमिति प्रपञ्चसारे · रक्तो रक्ताङ्गरागांशुककुसुमयुतस्तुन्दिलश्चन्द्रमौलिर्नेत्रैर्युक्त
स्त्रिभिर्वामनकरचरणो बीजपूराप्तनासः हस्ताग्राक्लृप्तपाशाङ्कुशरदवरदो नागवक्त्रोऽहिभूषो देवः पद्मासनो वो भवतु नतसुराभू
त्यै विघ्नराजः वामाद्यूर्ध्वगोराद्यंतदायधस्तयोर्वन्येऽरत्यायुधध्यानं सारसंग्रहे रक्ताभः शशिमौलिरङ्कुशगुणौ दन्तं वरं धारयन् हू
स्ताब्जैर्हृदि वदनात्तनालिनयनेनारक्ताङ्गरागाहतः बीजापूररुहत्करोऽकजठरोदानार्द्रगण्डस्थलो विघ्नेशः फणिभूषणो गणपतिः
र्भूयाद्भवद्भूतये · अत्र · दन्तो ह्रीं दितदधोनमायुधध्यानं प्रपञ्चसारे तीव्रा ज्वालिनी नन्दे सुभोगदा कामरूपिणी वीया · तेजोव
ती च सत्या संप्रोक्ता विघ्ननाशिनी नवमी बीजान्ते सर्वशक्तिप्रोक्ता कमलासनायनम इति च · आसनमन्त्रः प्रोक्तो नवशक्त्यन्ते
समर्चयेदमुनेति · अत्र मण्डूकादिपरतत्त्वान्तातियोगपीठदेवता नाहस्रजा प्रागेव एतत्प्रकरणे लिखिताः तत्रा द्रष्टव्या न लिखिता · सा
रसंग्रहे · अष्टपत्रसरोजन्तु चतुरस्रत्रयावृतं चतुर्द्वारसमायुक्तं सर्वपीठं विधाय च तत्रावाह्य गणेशानं समर्चयेदुपचारकैः क
र्णिकायां तु पूर्वादिचतुर्दिक्षु गणाधिप पीतं गौरं गणेशानं वक्रतुण्डं गणनायकं गणक्रीडं नीलवर्णं केसरेषु ततो यजेत् अग्नी
शासुरवायव्यामध्ये दिक्षु यथाक्रमं षडङ्गानि मनोरस्य ध्यातव्याश्चाङ्गदेवताः तुषारस्फटिकश्यामनीलकृष्णारुणाश्च षट् व
रदाभयधारिण्यः प्रधानतनवस्त्रियः वक्रतुण्डादिकानष्टौ वसुसंख्यकान दलेषु यजेत् वक्रतुण्डैकदंष्ट्रौ च महोदरगजाननौ ·
लम्बोदराख्यविकटौ विघ्नराड्धूम्रवर्णकौ · दलाग्रेषु ततः पूज्या ब्राह्म्याद्याश्चाष्टमातरः ब्राह्मी स्वर्णसमाभेया मृगचर्मविभूषिता ·

विपा॰ १२
व॰

७३८

747

अक्षमालाभयेदण्डकमण्डिकेदधतीकरैः त्रिशिखं परशुं हस्तैर्डमरुं च कपालकं विभ्राणां चन्द्रगौरांगीं माहेशीं भावयेच्छुभां गुण
खट्वांगदण्डगां कृष्णां वहंतीं करांबुजैः इंद्रगोपारुणां ध्यायेत्कौमारीं करुणालयां अरिशंखकपालानि खेटं च करपंकजैः विभ्रा
णां वैष्णवीं ध्यायेन्नीलमेघसमप्रभां हलं च मुशलं दोर्भिर्दधानां खड्गखेटकौ वाराहीं भावयेच्छक्तिमंजनाद्रिसमप्रभां तोम
रांकुशवज्राक्षं विद्युच्छक्तिकरांबुजां · इंद्राणीं भावयेन्मंत्री नीलवर्णां सहस्रेक्षणां धारयंतीं शूलखड्गौ कपालं नृशिरः करैः वामु
ण्डां शोणवर्णां च मुण्डमालाविभूषितां स्मरेत् स्वर्णाभामक्षमालां च बीजपूरं कपालकं पद्मं च दधतीं हस्तैर्महालक्ष्मीं स्मरेत्सु
धीः दक्षाधःकरमारभ्य तदूर्ध्वपर्यन्तमायुधध्यानं ब्राह्म्यादन्तायधस्थयोरायतदायधस्थयोरायतदायधस्थयोरन्यमाहेश्याः
कौमार्याश्च वामोर्ध्वकरमारभ्य दक्षोर्ध्वकरपर्यन्तं वैष्णव्याश्च दक्षोर्ध्वकरमारभ्य दक्षाधःकरपर्यन्तं वाराह्यादन्तायधोर्ध्वयोरा
यतदायधस्थयोरन्ये इंद्राण्याश्च वामोर्ध्वकरमारभ्य वामाधःकरपर्यन्तं चामुण्डायाश्च दक्षाधःकरयोरासवामाधोधःकर
योरन्य महालक्ष्म्याश्च दक्षाधःकरमारभ्य दक्षोर्ध्वकरपर्यन्तमायुधध्यानं तथा · चतुरस्रं चयेत्तत्र स्थवीथ्यां ढंढे समर्चयेत् दिक्पा
लांश्चैव दशानि गणोपोऽहं समीरितं इंद्रं सुराधिपं पीतं वज्रहस्तं गजवाहनं अग्निं तेजोधिपं रक्तं शक्तिहस्तं विभूषितं यमं प्रेता
धिपं कृष्णं दण्डहस्तं समर्चयेत् रक्षोधिपं च नैरृतिं खड्गहस्तं श्यामकं पाशहस्तं च वरुणं यादसांपतिं वायुं प्राणा
धिपं कृष्णमंकुशाढ्यकरं यजेत् ऐरावणं तथा मेषं सिंहं मृगं नरं पुष्पं मकरं मृगं मनुष्यं वहं च वृषं विषहंसकौ इंद्रादिलोकपा
लानां वाहनादि विदुर्बुधाः ततो वहिश्च दशानि तत्रायुधांश्च समर्चयेत् वज्रं पीतं सितां शक्तिं दण्डं कालं समर्चयेत् खड्गं चाका
शसंकाशः पाशं विद्युत्प्रभं यजेत् अंकुशं रक्तवर्णं च शूलं कावर्णं गदां यजेत् त्रिशूलं नीलवर्णं च यजेत्साधकसत्तमः रथांग
ङ्गं रविंदापमं रक्तं समर्चयेत् लोकपालायुधान्येवं काष्ठे तानि मनीषिभिः यएवं पूजयेद्देवं गणेशं भक्तिसंयुतः इष्टभक्ता

ऽविलान्मोमानंते शिवपदं व्रजेत् अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादि योगपीठन्यासांते गणेशमंत्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि
ॐ गणकाय ऋषये नमः मुखे निचृच्छंदसे नमः हृदये श्रीविघ्नेश्वराय देवतायै नमः इति विन्यस्य मम सर्वाभीष्टसिद्धये जपे वि
नियोगः इति कृतांजलिः कृत्वा मूलमंत्रेण करशुद्धिं कृत्वा अंगुष्ठयोः ॐ गं गणंजयाय स्वाहा हृदयाय नमः तर्जन्योः एकदंष्ट्रा
य हूं फट् शिरसे स्वाहा मध्यमयोः अचलकर्णिने नमः शिखायै वौषट् अनामिकयोः गजवक्त्राय नमो नमः कवचाय हूं कनि
ष्ठिकयोः महोदराय वरदाय हूं फट् अस्त्राय फट् इति मंत्रान् अंगुष्ठादिकनिष्ठांतं करयोर्विन्यस्य नेत्रवर्ज्जं हृदादि पंचांगेषु न्या
सेत् अथ वा गां गीमित्यादिना करषडंगन्यासं कृत्वा ध्यानाद्यात्मपूजांते प्रोक्तविधिना कृत्वा एकदंष्ट्राय विद्महे वक्रतुण्डा
य धीमहि तन्नो विघ्नः प्रचोदयात् इति गणेशगायत्र्या अष्टजाद्द्रव्याणि पूजास्थानं च प्रोक्ष्य देवाग्रे पूर्ववत् परिकल्प्य तदग्रे
स्वरेण प्राणमंत्रेण [illegible] इति कोणेषु श्रीपूर्णादि पीठं कुंकुमादिना चतुर्द्वारयुक्तं चतुरस्रं त्रिवेष्टितमष्टदलं कमलं पूजापीठं निर्मा
य तत्र प्रागुक्तविधिना मण्डूकादि पृथिव्यन्तं संपूज्य यथा [illegible] स्थाने रत्नस्तम्भमध्ये संपूज्य रत्नद्वीपादि परतत्त्वान्तं पूर्व
दलकेसरेषु स्वस्वस्थाने ॐ तीव्रायै नमः ज्वालिन्यै नमः नंदायै नमः भोगदायै नमः कामरूपिण्यै नमः उग्रायै नमः तेजो
वत्यै नमः विघ्ननाशिन्यै नमः इति संपूज्य गं सर्वशक्तिकमलासनाय नमः इति मम स्वपीठमभ्यर्च्य तत्र मूलमंत्रमुच्चार्य
श्रीगणेशमूर्तिं परिकल्पयामि नमः इति चक्रमध्ये मूर्तिं परिकल्प्य मूर्ध्नि भावयेत् ध्यानोक्तां मूर्तिं भावयन् मू
लमुच्चार्य श्रीगणपतिमूर्तये नमः इति मूर्तिं संपूज्य तस्यां प्रागुक्तविधिना गणेशमावाह्यावाहनादि मुद्राः प्रदर्श्य प्राणप्रति
ष्ठां तदनन्तरं पाशांकुशविघ्नपरशुलड्डुकबीजपूराख्याः समस्तमुद्राः प्रदर्श्य आसनादि पुष्पान्तान् उपचारान् पंचविंशतिकार्याः देवा
ग्रादि चतुर्दिक्षु ॐ गणाधिपाय नमः ॐ गणेशाय नमः ॐ गणनायकाय नमः ॐ गणक्रीडाय नमः इति संपूज्य अष्टदलकेसरे

विया३१
व॰

७४८

748

श्रुत्रायैयैओंगणंजपायस्वाहाहृदयायनमः ईशानेजेओंएकदंष्ट्रायहुंफट्शिरसेस्वाहानमः नैर्ऋत्येअवलकर्णिनेनमः शिखायैव
षट्नमः वायव्येओंगजवक्त्रायनमोनमः कवचायहुंनमः ततोदेवाग्रादिचतुर्दिक्षु ओंमहोदरायवर्णायहुंफट्अस्त्रायफट्
नमः यद्वापूर्वोक्तस्थाने वगाहृदयायनमः गोंशिरसेस्वाहानमः इत्यादिषडंगानिसंपूजयेत् अत्रषडंगपदेनेदेवस्याग्रेगों
नेत्रत्रयायवौषट्नमः इतिनेत्रंसंपूज्यपश्चाद्दलंसंपूजयेत् इतिशेषः ततोष्टदलेषुदेवाग्रदलमारभ्यओंवक्रतुण्डायनमः
एकदंष्ट्रायनमः ओंमहोदराय· ओंगजाननाय· लम्बोदराय· विकटाय· विघ्नराजाय· धूम्रवर्णाय· प्रादक्षिण्येनसं
पूज्य· दलाग्रेषु ओंब्राह्म्यैनमः ईंमाहेश्वर्यैनमः ऊंकौमार्यैनमः ॠंवैष्णव्यै· ॡंवाराह्यै· ऐंइन्द्राण्यै· ओंचामुण्डायै·
औंमहालक्ष्म्यै· इतिसंपूज्य· वहिश्चतुरस्रेप्रथमवीथ्यांदेवाग्रमारभ्यओंलंइन्द्रायसुराधिपतयेपीतवर्णायवज्रहस्ता
यऐरावतवाहनायनमः ओंरंअग्नयेतेजोधिपतयेरक्तवर्णायशक्तिहस्तायमेषवाहनायनमः ओंटंयमायप्रेताधि
पतयेकृष्णवर्णायदण्डहस्तायमहिषवाहनायनमः ओंयंवायवेप्राणाधिपतयेधूम्रवर्णायांकुशहस्तायमृगवाह
नायनमः संकुबेराययक्षाधिपतयेमौक्तिकवर्णायगदाहस्तायनरवाहनायनमः ओंहोंईशानायविद्याधिपतयेस्फ
टिकवर्णायशूलहस्तायवृषवाहनायनमः इतिसंपूज्येशानपूर्वयोर्मध्ये ओंआंब्रह्मणेलोकाधिपतयेरक्तवर्णायपद्महस्ता
यहंसवाहनायनमः निर्ऋतिवरुणयोर्मध्ये ओंह्रींअनन्तायनागाधिपतयेगौरवर्णायचक्रहस्तायगरुडवाहनायनमः
इतिसंपूज्यद्वितीयवीथ्यां ओंवज्राय· शक्तयेदण्डाय· खड्गाय· पाशाय· अंकुशाय· गदायै· त्रिशूलाय· पद्माय· चक्राय
नमः इतिलोकपालायुधानिदेवाग्रमारभ्यप्रादक्षिण्येनसंपूज्यमूलमन्त्रार्घ्यमांगायसपरिवारायश्रीगणपतयेनम
इतित्रिःपुष्पांजलिनासंपूज्यधूपदीपादिपूर्वोक्तविधिनासर्वंकुर्यादिति मातरंसंपरेत्· एकलक्षंमन्त्रंजपमाज्यहुत्याज्ञा।

१४६
१६०

शांशतमष्टद्रव्यैर्मद्देशानितर्पणादिततश्चरेत् मोदकैर्वड्केलीजैः सक्तुभिः सेक्षुपर्वभिः नारिकेलैस्तिलैः शुद्धैः सुपक्वैः क
दलीफलैः अत्रैकैकद्रव्येण साईद्वादशशतंजुहुयात् ॐकांचयुगाख्यरपरामर्शिभ्यां अष्टद्रव्यैस्त्रिमधक्तैर्जुहुयाच्चपृथगिति
अत्रजयः हृतयुगपरः कलावेतच्चतुर्गणजपहोमादिकंकार्यमिति तथा सारसंग्रहे दोग्धान्नेनहुताक्तेनहोमोभीष्ट
फलप्रदः लक्ष्मीकामोनारिकेलैर्वातुर्थ्यांजुहुयात्स्त्रियते तिललाजान्वितैः सक्तुनारिकेलैश्चतुः शतं सितपक्षादिमां
रभ्यप्रत्यहंचवह्नेनक्रमात् चतुर्थ्यंततः सर्वप्राणिनोवशगान्नृणा तिलैस्ताडुलसंसिक्तैर्जुहुयाच्चचतुर्दिनं निशीथिन्या
चसर्वेषांभवेद्वशंपनर्थेप्सितं अत्रसर्वत्रकाम्यहोमेषुसंख्यानुक्तौकार्य्यस्यगुरुलाघवंज्ञात्वाचसहस्रादिनियुतपर्यंतंका
र्यानुसारेणजुहुयात् ॐकुलार्णवे पक्वेनवाथसर्वेवातत्कार्यगुरुलाघवं ज्ञात्वादेविसहस्रंवाथिसहस्रंतुपंचवा अ
युतंनियुतंवापिप्रयुतंचाकुलेश्वरि तक्रमोदितेकुण्डेसंस्कृतेहव्यवाहने इतितथा सिताकुंडमम्मूलेनकुचंदनघदारुभिः
गजन्तोदितनिंवेनविषाणेनेवदंतिनः वियार्यविघ्नेसंपूज्यतंस्पृष्ट्वाप्रजपेन्मनुं उपोषितः शुचिश्चंद्रग्रहेतंचसमुद्धरेत्
शिखायांव्यवहारादौसमरेविजयोभवेत् रावणसमदानेनसर्जेमामनुनामृतः तिलकात्सर्वराजानोलोकाः स्युर्वशगाः
प्रिये समदाराजमदसहिताः नवनीतेनवैसाध्यस्यनामालिख्यानुलोमगे विलोमेविघ्नवीजेचतद्धृतंस्थापितातिलअ
ष्टोत्तरशतंजप्त्वात्स्मीतद्भयेततः समाहाडदागः साध्यः साधकस्यभवेद्ध्रुवं गणेशतर्प्पयेत्तोयैः संख्यावत्समाणया
एकोनपंचाशतावह्निनेरिष्टमवाप्नुयात् गणावादिरसंमंत्रंकेचिदिच्छंतिसूरयः रजायांचहृदंतोयंहोमेस्वाहान्तईरितः
तथासारसंग्रहे स्मृतिर्भूमनुयुग्विंदुनादालंकृतमस्तकः एकाक्षरोगणेशस्यमंत्रएषउदाहृतः स्मृतिर्गकारः भूर्लका
रः मनुरौकारः विंदुनादेनचयुतः तथा शार्ङ्गीचतुर्दशाद्यस्वरयुग्विंदुभूतः प्रथमेकोगणपतेरेकार्णमंत्रउत्तमः शा

विद्या३२
व·

७४८

749

ओंगीं गकारः चतुर्दशाय ओंकारः बिंदुरनुस्वारः ताभ्यां युक्तः गणको मुनिरुक्तः स्यान्निचृच्छन्दश्च देवता वालो गणपतिः सर्वसुरा
सुरनमस्कृतः तेन षड्दीर्घयुक्तेन षडंगानि प्रकल्पयेत् अथाये ग्लां ग्लीं ग्लूं इत्यादि द्वितीये गां गीं इत्यादि करषडंगन्यासो ज्ञेयः
तथा· ध्यानपूजाजपाद्यं स्यादस्य पूर्ववच्चेद्वत् ततः सिद्धमंत्रो सम्यक् पूर्वमंत्रोदितान्प्रिय प्रयोगान्विविधान्कुर्यात्साधको भीष्ट
सिद्धये इति इदं अथमेकादशः समविधः कामपुहोममाह· दोग्धान्नित्यादि· तिललाजेत्यादि श्लोकस्यायमर्थः शुक्लप्रतिपदारभ्य ततश्च
तुर्थ्यंतेषु चतुर्थदिनेषु प्रत्यहं प्रथमं तिलैरेकैकशतं ततः नलाजैस्तदनु सक्तुभिः तदनु नारिकेलैस्त्रिमधुक्तैः क्रमाच्चतुःशतं
जुहुयादिति नवनीतस्त्यादि· नैवेन नवनीतेय परस्परविमुखगणेशबीजद्वयस्य मध्येन हीजद्वयविडस्थाने ममवीजाथ अमुकं
तेमार्मध्ये वशं कुरु कुरु इति साध्य साधककर्मणी विलिख्य ततः सर्वगणेशवीजे एवेष्टनं तत्र साध्यप्राणस्थापनं विधाय अष्टो
त्तरशतं मूलमंत्रेण नवनीतस्पर्शनं जपित्वा पश्चात्तज्जुहुयात् अथ समाहप्रयोगेण साध्यो वश्यो भवति सारसंग्रहे· विरिशाद्वद
यं गणावदे गणपतिं ततः वरेति च समुच्चार्य वरदेति वदेत्ततः सर्वलोकद्वितीयान्तमन्ते वशमथाहरेत् अनयाग्निवधूरन्ते मो
याद्यं च समुद्धरेत् विरि विघ्नेशमंत्रोयं पंचत्रिंशत्पदाक्षरो भवेत् विरिशाद्वद्वयं विरि विरि इति गणपतिमिति लात्वनं कर्मणी द्वितीया
न्तेन गणपतिमिति द्वितीयान्तेन गणपतिमिति द्वितीयान्तेन सर्वलोकमिति अग्निवधूः स्वाहा· मायाद्यं भुवनेश्वरीवीजाद्यं
केचिन्मंत्रमेनमेकोनत्रिंशत्यक्षरात्मकं वदंति तन्मध्ये वर वरदेति पंचवर्णाः लोकमिति वर्णद्वयं इति सप्त वर्णा भवंति·
उक्तं च गणेश्वरपरामर्शिन्या वकाररेफावपिलोचनाढ्यौ पुनस्तथाद्यन्त्य गणान्तनीति· सर्वसमुच्चार्य्य चमेवशमानया।
कारतश्चापितथानलाक्षि शिवाह्विरस्यादिति वकाररेफौ लोचनाढ्यौ अन्त्यकमिकारयुक्तौ पुनरेतावेव वर्णद्वयमित्यनेन विरि
विरि इति गणात्पति गणपतिं सर्वमेव वशमानय अग्निः स्वाहाकारः मायाद्य अक्षरं वीजं मंत्रस्यैव मंत्रांतरत्वेनोक्तत्वात् अन्येन

११८१

वैपरीत्येनादौमहागणपतिमंत्रस्यवीजषट्कयोजयित्वाषड्विंशत्यक्षरस्यद्वात्रिंशदक्षरत्वंवदंतिवीजषट्कंतन्मंत्रोद्धारप्रकरणे
वक्ष्यतेवैपरीत्यंतत्तत्रोक्तक्रमस्य तथा· मुनिर्गणकआख्यातश्छंदोगायत्रमुच्यते देवताविरिविघ्नेशोदृष्टादृष्टफलप्रदः द्विती
यमंत्रस्यनिवृच्छंदः वेदवेदेषुपंचार्णैःशरलोचनसंयुतैः व्यकैः विभक्तैर्मूलमंत्रार्णैःषडंगानिमनोरथः मायायानिविधे
यानियुक्तानिसंविदा· वेदाश्चत्वारः इषवः पंच· शराः पंच· लोचनद्वयं मायाद्यानीतिप्रत्येकंमायावीजयुक्तानि·जातयः
नमःस्वाहेत्यादयः एतल्लक्षणमुक्तंप्रागेव· द्वितीयमंत्रस्यतुमंत्रपदैःषड्भिःषडंगानि सिंहाभमिभाननंत्रिनयनंहे
लेषुपाशांकुशौविभ्राणमथमत्कपालमनिशंमाईडमौलिंभजे· पृष्ठाश्लिष्टतनुंध्वजाग्रकरयापद्मोल्लसद्धस्तयात
द्योन्याहितपाणिमानवसुमत्पात्रोल्लसत्पुष्करं वामदक्षोर्ध्वकरयोर्वामाधःकरेचपाशादित्रयंदक्षाधःकरेदेव्याववरांगेवा
मागतिविष्टयादेव्यादक्षिणकरेणप्रियाश्लेषः वामाधःकरेणध्वजाग्रस्पर्शात्यावामदक्षिणयोः पद्ममित्यायुधध्यानंपृ
क्षरंस्फुराड्दण्डः द्वितीयेपिमंत्रेइदमेवध्यानं· तृतीयेतुवीजाक्षरागदेशवासनमरिमालांचवामेःकरेदक्षेकल्पलपा
शमार्गणारदान्तरत्नाढ्यकुंभंदधत् सिंहारुणाविग्रहस्त्रिनयनोयोन्यान्नपुण्डोगणाल्लिंगात्दिक्तपाणिसंभुजकराप
ष्विवद्धोचतान् अथवावामाधःकरादिदक्षाधःकरादिदक्षाधःकरादिक्षुचायुधध्यानं कुंभस्यसर्वीहुंकरेयुक्तत्वात् तथा·यज्ञे
त्पीठेपूर्वप्रोक्तेनवशक्तिसमन्विते मूलमंत्रेणकल्पयामूर्तौवावाह्यपूजयेत् मिथुनादियजेदादौतामोदादीन्दिग्वरान्स्व
गानिपूजयेत्पश्चात्मातृश्चैवसप्ततःसुधीः अर्चयेल्लोकपालांश्चतदस्त्राणिततोवहिः षडावरणसंयुक्तंविरिविघ्नेश्वरंयजेत् अ
यप्रयोगः तत्रप्राग्वद्योगपीठन्यासांतेमूलमंत्रेणप्राणायामत्रयंकृत्वाशिरसिगणकायऋषयेनमः मुखेगायत्रीछंदसेन
मः हृदिविरिविघ्नेश्वरायदेवतायेनमः इतिविन्यस्येष्टसिद्धयेविनियोगइतिकृतांजलिरुक्त्वाचतुर्भिर्हृदयं चतुर्भिःशिरःप

विद्या ३२
व

७५०

750

चभिः शिखा पंचभिः कवचं पंचभिर्नेत्रं अस्त्राय मस्त्रं इति विभक्तैर्मंत्रवर्णैः षडंगानि विन्यस्य ध्यानादिपुष्पोपचारांते त्रिकोणवृत्त
मारामहागणपतिपूजोक्तं मिथुनत्रयं षट्कोणेष्वामोदादिषट्कं अष्टदलकेसरेष्वंगषट्कं दलेषु लोकेशान् सदस्त्राणि
चतुरस्रवीथीद्वये संपूज्य आगमोक्तं धाम समापयेदिति तथा वदले त्वजपन्मंत्रं जुहुयात् दशांशतः मधुरत्रयसंयुक्तैर्द्रव्यैरह
मिरीरितैः एवं साधितमंत्रस्तु प्रयोगान्कर्तुमर्हति विकचोत्पलहोमेन वशयेत्सकलं जगत् तिलतण्डुलहोमेन श्रिय
मामोत्यनंदिनो मोदकानाज्यसंयुक्तान्हुत्वा विजयमाप्नुयात् मधुरत्रयहोमेन राज्ञां वृशमाप्नुयात् अभीष्टसाधनो
होमो भक्ष्यभोज्यादिभिः कृतः सारसंग्रहे वदेत्सौम्यप्रभृतुर्यंतं महागणपतिं तथा वरानेवरदं प्रोक्ता वदेत्सर्वजनं ततः
मेवमाच समाभाष्य वदेद्दापय ठद्वयं लक्ष्मीगणेशवीजाद्यः एकोनत्रिंशदक्षरः लक्ष्मीगणेशमंत्रोयं सर्वसंपत्प्रदाय
कः तथा चतुर्थ्यंतं महागणपतिं महागणपतये इति ठद्वयं स्वाहाकारः लक्ष्मीवीजं श्रीं गणेशवीजं गं एतद्द्वयं तथा
अंतर्यामीमुनिः प्रोक्तो गायत्रीति हृदन्विता लक्ष्मीगणेशो देवतास्य समुदाहृतः षट्दीर्घयुक्तेनाद्येन द्वितीये
नवतद्दत्ता षडंगानि विधेयानि जातियुक्तानि मंत्रिणा हेमाभः पीतवस्त्रः करकमलतलैः संदधच्चक्रशंखौ वदंताभीती
चतासाधनकनककघटः पद्मसंस्थस्त्रिनेत्रः वामांगाविष्टलक्ष्म्याविधृतकमलयाश्लिष्टदेहोदोर्भिः श्लिष्टः सो वर्णकांत्या
गणाय स्त्रहमहाश्रीकरो वः श्रियेस्तु दक्षोर्ध्वकरमारभ्य दक्षाधः करपर्यंतमायुधध्यानं नामान्यणादृगणः शाक्तोक्तपूज
येत्पीठे तीव्रादिनवशक्तिके अष्टपत्रांबुजे द्वे कर्णिकाकेसरोज्वले चतुर्द्वारसमायुक्तचतुरस्त्रत्रयावृते मूलेन मूर्तिं सं
कल्प्य तस्यामावाह्य पूजयेत् प्रथमाद्वृत्तिरंगैः स्यादष्टकातुरण्डादिभिः पुरा अणिमा महिमा चैव गरिमा लघिमा तथा
ईशित्वं ववशित्वं च प्राकाम्यं प्राप्तिरेव च एताः संसच्चयेत्सम्यक्क्रमात् तीयावरणाक्रमात् ततस्तु माजरः स्तुजालोकेशां

सप्त २
१६२

ल्लदंतं तदायुधानि तद्वच्च भक्तियुक्तः समर्चयेदिति प्रथमप्रयोगः तत्र प्रातः स्नानादियोगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्र
यं कृत्वा शिरसि अंतर्यामि ऋषये नमः मुखे विनिवृद्गायत्री छन्दसे नमः हृदये श्रीलक्ष्मीगणेशाय देवतायै नमः इति विन्यस्य
प्राग्वद्दिग्नियोगमुक्त्वा ॐ श्रां गां हृदयाय नमः ॐ श्रीं गीं शिरसे ॐ श्रूं गूं शिखायै ॐ श्रैं गैं कवचाय ॐ श्रौं गौं नेत्रत्रयाय ॐ श्रः गः अस्त्राय
इति करषडंगन्यासं विधाय ध्यानादिमानससपर्यान्ते प्रोक्तमर्चापीठं मुद्रया अर्घ्यस्थापनादि षोडशोपचारान्ते प्रथमाष्टदलकेसरे
षु प्राग्वत्षडंगानि संपूज्य दलाष्टके पद्मकास्त्ररक्षेणोक्तान् वक्रतुण्डादिकान्संपूज्य द्वितीयाष्टदलेषु देवाग्रदलमारभ्य ॐ अ
णिमासिद्ध्यै नमः एवं महिमा गरिमा ईशित्व वशित्वा प्राकाम्य प्राप्ति इति प्रादक्षिण्येन संपूज्य दलाग्रेषु ब्राह्म्यादिकाः
प्राग्वत्संपूज्य चतुरस्रवीथीद्वये लोकपालांस्तदायुधानि च संपूज्य धूपदीपादिकं सर्वं पूर्ववत्समापयेदिति तथा ल
क्ष्मेकं जपेन्मंत्रं दीक्षितो विजितेन्द्रियः दशांशं जुहुयाद्बिल्वसमिधो मधुरात्रयाप्लुताः महालक्ष्मीकरो होमः पुत्रमित्रकलत्रदः
सुहुतो येन संतर्प्य चत्वारिंशच्चतुः शतं चत्वारिंशाद्दिनान्मंत्री वाञ्छितां लभते श्रियमिति मारमन्त्रे विड्वामानामिश्रुता
स्मृतिर्माया समध्यगाः त्र्यक्षरः शक्तिगणाय सर्वसिद्धिप्रदायकः स्मृतिर्गकारः अग्नी रेफः वामाक्षि ईकारः विन्दुरनुस्वारः
एतैः पिण्डितं बीजं मायासमध्यगाः मायाबीजद्वयस्य मध्ये कुर्यादिति तथा भार्गवोऽस्य मुनिश्छन्दो विराड्देवः समीरितः शक्ती
दिग्गणपस्तत्र देवदानववन्दितः षड्दीर्घभाजा बीजेन षडंगानि प्रकल्पयेत् गजेन्द्रवदनं साक्षाच्चलत्कर्णसुचामरं हेम
वर्णं चतुर्बाहुं पाशाङ्कुशधरं विभुं स्वदंतं दक्षिणे हस्ते बीजपूरं च वामके पुष्करे मोदकं चैव धारयन्तमनुस्मरेत् वामाङ्केकर
मारभ्य बाधः करपर्यन्तमायुधध्यानं एवोक्तपूजयेत्पीठे तीव्रादिनवशक्तिके अष्टपत्राम्बुजे देवं चतुरस्रत्रयावृते प्रथमा
गाहृतिः प्रोक्ता द्वितीया मातृभिः स्मृता तृतीया लोकपालैः स्यादिन्द्राद्यैश्च चतुर्थ्यपि अथ प्रयोगः तत्र प्राग्वद्योगपीठ

विद्यार्ण
व.

७५१

751

न्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि गणकाय ऋषये नमः मुखे गायत्री छंदसे नमः हृदि श्री शक्ति गणपतये देवतायै नमः
इति विन्यस्य गां गीमित्यादिना करषडंगन्यासं विधाय ध्यानादि मानसपूजांते प्रोक्तयंत्रं मंत्रवत्सृजाच क्रमसु हृत्वा यो दिग्ध्या
पचारांतां केसरेषु षडंगानि दलेषु वक्रतुण्डादीन् दलाग्रेषु मात्रादीं मात्रादीश्च तत्र से लोकपालास्तदायुधानि च संपूज्य प्राग्व
द्वैधं समापयेदिति। तथा। लक्षत्रयं जपेन्मंत्रं तद्दशांशं समाहितः जुहुयाद्घृतसंयुक्तैस्तिलैर्मंत्रविदुत्तमः तर्पणादि ततः
कुर्याद्देवसिद्धो भवेन्मनुः कलादेवप्रपूजयोत्तेयः काम्यकर्मततः कुर्यादेवि कोयत्नमानसः आज्याक्तैर्जुहुयात् मितस्वस्
त्नबान्यत्तसराज्ञवेत् प्रायसान्नेन महतीं श्रियमाप्नोति मानव इति तथा सारसंग्रहे खांतो विंदुसमायुक्तः तकारो द्विसमा
न्वितः लोहितो रेफसंयुक्तः पार्श्वो वह्निसमन्वितः सादनाय हृदंतोयं मंत्रः षडक्षरो मनुः इति खांतो गः विंदुस्वरः नेयुक्तः
तस्वरूपं यदिर्ईकारस्तयुक्तः लोहितः पकारः रेफः स्वरूपं तयुक्तः पार्श्वो यकारः वह्निरेफस्तयुक्तः सादनायस्वरूपं हृदंतः
नमोंतः ऋषिर्गणकश्चास्यात् छंदः प्रोक्तं विराडिति देवता गदितः क्षिप्रप्रसादनविनायकः दीर्घभाजाश्ववीजेन कुर्या
दंगप्रियामनो पाशांकुशौ कल्पलतां विषाणं दधत्तु शुण्डाहितवीजपूरः रक्तस्त्रिनेत्रस्तरुणेन्दुमौलिहारोज्वलो हस्तिमुखो
वतान्नः वामोर्ध्वकरमारभ्य वामाधः करपर्यंतमायुधध्यानं पूर्वोक्तं पूजयेत्पीठेन च शक्तिसमन्वितं मूर्तिं मूलेन संकल्प्य
तस्यां विघ्नेशं यजेत् प्रथमा हृन्निरंगो स्याद्द्वितीया चाष्टभिर्गणैः विघ्नो विनायकाख्योऽन्यः शूराख्यो वीरसंज्ञकः वरदश्चेभवक्त्रो
न्यएकदंताह्वयोपरः लंबोदरोष्टमः प्रोक्तो दलाग्रे मातृपूजनं वासवेलोकाः स्मराः पूज्यास्तदस्त्राणि ततो वहिरिति अथ प्र
योगः तत्र प्रातः कृत्यादि योगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि गणकाय ऋषये नमः मुखे विराट् छंदसे
नमः हृदये क्षिप्रप्रसादनाय गणपतये देवतायै नमः इति विन्यस्य गां गीमित्यादिना करषडंगन्यासं विधाय ध्यानादि मा।

१६३

नमष्टुजंतेचतुरस्रत्रयान्वितमष्टदलकमलमर्च्चापीठनिर्माय्याथ्यीट्टि पुष्पोपचारांतेकेसरेषु षडंगानि संपूज्यादलेषु देवायाद्विमातृ
ह्रिएपेन श्रींविघ्नाय·विघ्ननायकाय·शूराय·वीराय·तथा· लक्षमेकं जपेन्मंत्रं तद्दशांशतः त्रिस्वाद्वक्तैस्तिलैर्होमं कुर्य्यात्पूर्वो
दिताष्टभिः द्रव्यैर्वातर्प्पणादीनि ततः पूर्ववदाचरेत् एवंसिद्धे मनौ मंत्री कुर्य्यात्कामानशेषतः कालावनच्चतुर्थ्यामिति·शर्क्क
राढ्यतण्डुलैर्नरः विषाज्जुहुयात्सुधीः लक्ष्मीर्वा केवलाज्येन होमात्तेनालोकवशीकरः हुताज्ञात्ततु मधुजुहुयादन्नवान्साधको भवेत्
चत्वारिंशद्दिनं मंत्रीनालिकेरं हुनेत्ततः सचूर्मलोष्टपक्वं वमन्त्यह्स्साधकोनमः सर्वाञ्छितार्थमभ्येतितात्र कार्य्याविचारणा· स
लाजकैः सक्तुभिस्सूपृथुकैर्वांछितालये· होमोभवेदष्टभिस्सद्रव्यैस्त्रिमधुरान्वितैः हुनेच्चचत्वारिंशदाघं चतुःप्रातमतंद्रितः प्रा
तःप्रातस्ततःसलिलैर्विघ्नेशस्य चमत्कलके· तर्प्पयेत्क्षीसमुद्रस्सुभवेत्स्यतस्संशयः एवीदितगणेशानमायांतुरविविधवत्तःसो
पात्तेनान्नुसंस्थतं वित्तयिनातु तर्प्पयेत् पूर्वमंत्रप्रयोगांश्च कुर्य्यादत्रापि साधक इति पूर्वमंत्रोक्तान्स्मदरमंत्रोक्तान् तथा·
सारसंग्रहे विंद्दधीशस्तुतः शाङ्गीताराद्योनमसायुतः चतुर्वर्णमनुः प्रोक्तो हेरंबस्य महात्मनः शार्ङ्गी गकारः विंडः अनुस्वा
रः अर्घीशः षष्ठस्वरः ताभ्यां युक्तः ताराद्योनमसायुतः तथा· मुनिर्गणकश्चाख्यातो गायत्रं छंद ईरितं· पंचवक्त्रोस्य हेर
वो देवतासिद्धवाहनः षट्दीर्घबीजयुक्तेन षडंगविधिरीरितः मुक्ताविद्युत्पयोदाभ्रत्रशरणानिभैः पंचभिस्तीगवक्त्रैहेरंबो
भावनीयः शशाधरसमुत्कोटादमसिंहाधिरूढः हस्तैर्विभ्रत्रिशूलांकुशकुजपवटीमुद्गरान्स्कपालंटंकां कोमोदकं स्याद्द
दलसदभयेदानमत्कौयद्दीप्तिः अथस्पदन्तवामयोर्वराभयेतदुपरिमोदकरदौतदुपरिपरशुकपालेतदुपर्यक्षमाला
खेड्रौतदुपर्य्यंकुशत्रिशूले· तथा· एवोक्तप्रवपीठेत्रयजेद्धेरंबमव्ययं पद्ममष्टदलहतताचतुरस्रत्रयाहृते चतुर्द्दीरसमाश्र
त्तेत्राद्दावामनयजेत् प्रचानेक्रहृदयप्रोक्तामहासिंहचंडेःस्तंगांचहेरंवशाह्वःस्यादासनायनमोंततः आसनाख्यामनुः

विया॰२२
व॰

२५२

152

मोक्षोदत्तानेनासनं विभोः अत्र च एकेन वीजेन कार्या तन्मूर्त्तिप्रकल्पनं तस्यामावाह्य विघ्नेशं यजेदावरणान्वितं आद्यावङ्गानि सं
पूज्य लोकपालानयजेद्बुधः तेषामस्त्राणि तद्बाह्ये हेरंवार्चा समीरितेति अथ प्रयोगः तत्र प्राग्वद्योगपीठन्यासान्ते मूलेन प्रा
णायामत्रयं कृत्वा शिरसि गणकाय ऋषये नमः मुखे गायत्रीछन्दसे नमः हृदये श्रीहेरंवाय देवताये नमः इति विन्या
स्य गां गीमित्यादिना करषडङ्गन्यासं विधाय ध्यानादिमानसपूजान्ते शोक्तक मूले विलिख्य शोक्तयोगपीठनव शक्तिपूजा
न्ते ओं ह्रूं हं महासिंहाय गां हेरंवासनाय नमः इत्यासनं तस्मिन्सत्य श्रीहेरंवगणपतिमूर्त्तिं कल्पयामीति तत्र मूर्त्तिं परिकल्प्या
वाहनादि पुष्पान्तोपचारान्ते केसरेषु षडङ्गानि संपूज्य लोकेशार्चादि प्राग्वत्समापयेदिति तथा॰ लक्षत्रयं जपित्वैततिलै
र्हुत्वा दशांशतः मधुरत्रयसंयुक्तैस्तर्प्पणादि समाचरेत् एवं सिद्धमनुर्मन्त्री प्रयोगानाचरेत्ततः अत्राय मेव कलियुगप्रवरः चत
र्द्दश्यष्टमी षष्ठीष्विकैकत्रं हुत्वा यथाविधुः अष्टपेः हुतैर्मे श्रीमोदकैश्च ष्टसिद्धये एवं कृते जुहुयात् द्धेः पर्वस्थपि च मन्त्रवित् यथ
दिष्टमतिनत्सर्वं साधकस्तेन साधयेत् अथ यंत्रं प्रवक्ष्यामि हेरंवस्य गणाधिपेतुः भूर्जेपत्रे लिखेत् कुमदयुक्तेणेमध्ये वीजाक्षरा
साध्यं किंजल्केषु गसंत्रान्त्र सुदल विवरेषु पूर्वा सविभज्य मालारागोष्टपत्रे विलिखेत्तु षडपि पुनः प्रगानेन च वर्णाश्रयावीजस
काराष्टत्तमपितदनुश्रतस्य त्राहितत्स्यात् लोहैः सवेष्ट्याय त्रिभिरपि विहत वाहनाभीष्टदस्यादिति अथ मन्त्रः भूर्जपत्रे गज
मदमदितं कुंकुमे नाष्टदले केसरे ले विलिख्य तन्मध्ये हेरंववीजं विलिख्य तत्सविंदु स्थाने अमुकस्य इष्टं कारस्थाने अमुकमथ्येव
शंकुरुद्रत्यादि लेख्य इष्टकर्मीपदं विलिखेदित्ये वं साध्यसाध्यकर्म्माण्यालिख्य तन्केसरेषु षडङ्गमन्त्रान्स्थाप्य तन्मालिख्य आष्टवस्त्र
पत्रेषु पूर्वादि प्रादक्षिण्येन तत्र ह्रीं क्रों श्रीं गं नमः मध्ये द्वितीयदले वीं विघ्नाधिपाय नमः तृतीयदले वीं ऋद्धिसिद्धिदाय नमः चतुर्थ दले वङ्कः
त्वं प्रशमनाय पंचमदले यं एहि एहि भगवन् षष्टदले सर्वान्वादयस्तंभय सप्तमदले यस्तंभयन्तां गं गां अष्टमदले नमः स्वाहा

१६५

ऐं क्लीं इति विलिख्य पद्माद् द्विर्हृत्त्रयं कृत्वा वीथीद्वयं निष्पादयेत् तत्र प्रथमवीथ्यां प्राग्रमारभ्य प्रादक्षिण्येन निरन्तरं शक्तिवीजेन ता
वेष्ट्य द्वितीयवीथ्यां तथैव सर्वविघ्नसंहारेण वेष्टयेत् शूलिकीकृत्य अन्तर्भूतेन संवेष्टयेत् ततः स्वर्णरजतताम्रैरसिमवाधमक्रव
न्तावेष्टय यथाविधि प्रतिष्ठितं मन्त्रफलदं भवति अत्रायं त्रैलोक्यविजयमालामन्त्रस्य प्रजाजयादिकं सर्वं हि स्वमन्त्रवत्कार्यं अमितं छन्दइ
ति विशेषः तथा सारसंग्रहे · प्रणवः पत्नी यं च वामबाहुमूलं स्वरदीर्घ लवर्गादि भुविद्धान्तवर्णकः सब्रह्मण्य मनुः प्रो।
क्तो भजतां सर्वकामद इति पत्नी यो वकारः वामबाहुमूलं चकारः लवर्गादिल्लकारः सकीदृशः स्वरहितः भुवे सद्रूपं इत
नमः धान्तवर्णः मकारः शारदातिलकेन अन्तस्थावकार उक्तः प्रयोगसारे तु प्रशाल्य प्रणवाय तत्र शक्तिस्य वीजयेत् हृदिति श्र
यमर्थः प्रणवानन्तरं यमन्त्रस्तदा षडक्षरवर्णको भवतीति प्रणवादौ शक्तिवीजं चेद्दीयते तदा न्यायमष्टाक्षरो मन्त्रो भवति · एवं त्रिविधो
यं मन्त्रः इति · तथा · ऋषिरग्निः समाख्यातो गायत्री छन्द उच्यते सुब्रह्मण्यः समन्त्रस्य देवता परिकीर्तितः दीर्घभाजा स्ववी
जेन षडङ्गानि समाचरेत् पायाद्धो रुणविग्रहः शशिमुखः सम्यग्दधानो भुजैः पद्मं भीतिहरं च शिखन्यकरी शक्तिं शुभं कुक्कु।
टं · रक्तालेपनवस्त्रदामकचिरो नानाविभूषान्वितः सुब्रह्मण्यगणाधिपः शुभकरो भक्ताघविध्वंसकः दक्षाद्यधः करयो
रायेतदा सूर्ध्वयोरभ्ये इत्याद्युक्तध्यानं वर्धने पूजिते पीठे पूर्वोक्ते पूजयेद्विभुं उक्तोपचारसहितं विधिना भक्तवत्सलं वह्नीतर
त्पनेन सतारादि पूजानिषेधः प्रतीयते अन्यथाक्तिचेत्यर्थप्रसंगात् लोभान्नपतिमन्त्रान्यो गुहार्यो हरमप्यलकः विशालाक्षरसे
प्रोक्तः शूलशक्तिकरास्मे दलाग्रेषु च पूर्वादियजेद्देवताननन्तरं देवसेनापतिशक्तिविघ्नकाकुक्कुटमेव च · मेथामहस्त्वं च इ
पलीकेष्टुरान्ततः वज्रादीनि ततो वाह्ये देवमित्यं प्रपूजयेत् इति · अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यानान्नौदियोगपीठन्यासान्तेषीर
सि अग्निर्षयो ऋषये नमः मुखे गायत्री छन्दसे नमः हृदि सुब्रह्मण्याय देवतायै नमः इति विन्यस्य विनियोगमुक्ता वारीसि

विद्या॰ ३२
व॰
७५३

153

न्यादिना करषडंगन्यासं विधाय ध्यानादिमानसं सहस्रं जप्त्वाथ शुक्लमर्चापीठमुद्धृत्यावीदिग्भेष्वोपचारान्तेशाग्नवक्के सरेषु षडंगा
ति संपूज्याष्टदलेषु देवानुमारभ्य· ॐ जयन्तायनमः ॐ अग्निवर्षायनमः ॐ कृत्तिकापुत्रायनमः ॐ भूतपतयेनमः सेना
न्येनमः ॐ गुहायनमः ॐ हेमशूलायनमः ॐ विशालाक्षायनमः ततोष्टदलेषु देवान् समारभ्य ॐ देवसेनापतये
नमः ॐ शक्तयेनमः ॐ विघ्नायनमः ॐ कुक्कुटायनमः ॐ मोघायनमः ॐ महाबलायनमः ॐ वज्रायनमः ॐ दी
पायनमः इति संपूज्य लोकेशादि सर्वं प्राग्वत् समापयेदिति· तथा लक्षमेकं जपेन्मन्त्रं सर्पिषा वायथोभसाश्र
युतं जुहुयान्मन्त्री तर्पयेद्द्विजपुंगवान् एवं सिद्धो मनो मन्त्री कुर्यात्कामान्यथेप्सितान् अयं जपः कृतयुगपरः का
लाचेत्तच्चतुर्गुणमिति· षष्ठी दिने समभ्यर्च्य भक्ष्यभोज्यैः प्रतोषयेत् देवं देवधिया सम्यगर्चयेद्ब्रह्मचारिणः सब्रह्मण
मनोः सम्यगुपास्तिफलं भवेदिति· लक्ष्मीमायुश्च तेजश्च पुत्रपौत्रान्यशः पशून् ऐहिकामुष्मिकान् लोकान् लभते ना
त्र संशयः मारसंग्रहे· अथ प्रवक्ष्ये मनुवर्यमेनं महागणेशस्य समासतो नु· उपास्य मन्त्रं मूढधियोपि सिद्धिमाप्नुः सुरे
ष्यमभिवाञ्छितां तां सिद्धर्षिसंघोदिवि ये ह्युपास्य सुराः सर्वे किन्नरयक्षनागाः गन्धर्वसिद्धाब्जचारणाद्यैः संसेवि
तापि गणैः समस्तैः नारीनराणां वशकारिणं तत् भूपालसंघातवशीवशात्मं नत्वादरीचंपकल्पसमात्यमेत्यो॥
घ्रवश्यप्रदमात्मलोके व्याघ्रद्वीपज्वालसमूहचौरवेतालभूतादिकदुष्टजंतून् वशीविधातुं प्रथितः एषितं वाले
कैकजेतब्रजमोहकं च तथाजनाकर्षिकं प्रसिद्धं पुष्टिप्रदं भक्तजनस्य नित्यं उच्चाटकर्मण्यपि शस्तमार्थलोके
तथा मारणकर्मशक्तं कृशानुसंस्तम्भनकारकं च विद्वेषिवाणीगतिरोधकं च कृपाणधाराशरसंचयानां सं
स्तंभकं विघ्नदपन्नगानां संस्तंभकं वानसमूहवृद्धेष्वादिसंस्तंभकरं परं च· पातालेलोकेषु गतिप्रदं च रसायः

१८

नाद्यंजनसिद्धिदंच · मयाङ्ककायारदवंधुसिद्धिविघ्नादिद्विवक्रादिसिद्धिप्रदमन्त्रमंव · स्पदिताणीसाधनशक्तमन्त्रेः समञ्जनावेषाक
रेफसिद्धं · वेदादिपद्मनिलयाभुवनेश्वरीसकाममत्तमागणाय मन्त्रवर्णानिद्विकाः कांतान्तवादिपनयेवरनीरवक्लींउक्तादसर्व
जनकोशिवोवशश्च · मोक्षानयेनिदहनस्यचक्षसमन्त्रा संकान्तितामवद्यमनुयुग्मवर्णाः मन्त्रोऽथविन्नितमनोरथकल्पशा
रवीभूतिप्रदश्चयनतांवरसाधकानां इति · वेदादिप्रणवः पद्मनिलयाश्रीवीजं भुवनेशीतिह्रींजं सकामाकामवीजसहि
ताभुवनेशीवीजानन्तरंकामवीजमित्यर्थः त्रमाभूवीजं ग्लौमिति · गणपमंत्रः गं · कांतान्तोगतादिर्णकारः पतयेस्व
रूपं नीरंवकारः वह्निरेफः दसद्रूपंसर्वजनस्वरूपं श्रेकौमकारः शिवपकारः तेनमे · वशमस्वरूपं श्रानयस्वरूपं श्रवंस
धिर्नेयः दहनस्यवधूः स्वाहाकारः मनुयुग्मवर्णाः अष्टाविंशत्यक्षरः तथा · ऋषिः समुक्तो गणको निचृच्छन्दो सगाय
त्रमुदीरितंहि · महागणेशो गदितोऽत्र देवः सुरासुरैः सेवितपादपद्मः · गं वीजं ग्लौं शक्तिरिति पद्मपादाद्याचार्याः · नारादिष
ट्वीजसमन्विते तपद्रदीर्घभाजातिजवीजकेन कुर्यात्षडङ्गानि मनोर्यथावत्तज्जातियुक्तान्यथमत्र विद्वः सहादशा
नेक्कुतिनेत्रनासाहृद्धास्यदोः पद्धयसंधिदेशाः अग्नमाह्नेथामणिपूरकेवाधिष्ठानग्राधारपदेषु वर्णान् विन्यस्य शीर्षा
ननहृस्त्रयुग्मसपहृत्सवीजातीतिपरित्यमेद्वा · नेत्रोवृशिष्टैः त्वलमंत्रवर्णैः सुव्यापयेत्तत्सकलेशरीरे · कर्णौस्त्रहृदङ्कुसपदेषुपुष्पा
न्त्रमेतत्वतान्त्रामिथुनातिमंत्री · नेषेवहृज्ज्ञानगुह्यतगुभूयोन्यसेच्चषट्शक्तिपुनानाणेशान · इत्यं प्रविन्यस्य निजेशरीरे
ध्यायेद्गणेशं निजहृत्सरोजे · पेनवेजलधौ द्वीपनवरत्नमये शुभे · तेनरंगोलसत्तोये धौतपीनतले · मले · तत्रोपकण
संयुक्तगंधवाहनिषेविते कल्पयादपसंशोभिभूभागसमलंकृते · नानाकुसुमसंकीर्णनानापक्षिविराजिते · अते
कफलसंकीर्णसंचितेवास्परागरोः उपज्वालान्तयोद्योतचंद्रज्योत्स्नासमाकुले विलसत्पद्मरागोघकुट्टिमाहणाधू

विद्यार्ण
व॰

७५४

754

तले॰ कल्पपादपयुग्मस्थषट्पदस्वनमञ्जुले॰ पारिजातं कल्पतरुं तस्य मध्ये विचिन्तयेत् युगपद्दन्तिषट्केन सेवितं पुष्पशोभिते
नवरत्नमयं तस्याधस्तात् सिंहासनं स्मरेत् तन्मध्ये लिपिपद्मं च षडरं तस्य मध्यतः कर्णिकायां त्रिकोणं च तन्मध्ये च महागणं
नानारत्नविभूषाढ्यमेकदन्तं गजाननं चक्राब्जविशिखान्गुणेक्षुधनू रक्तोत्पलं सगदं श्रीसुधान्वितबीजपूररदनं कुम्भक
रैर्बिभ्रतं पद्मोत्पलकरजातिजप्रमदयाश्लिष्टं जयासहितं भंसाद्रे ॰ड प्रभजे महागणपतिं नेत्रत्रयोद्भासितं पुष्करोड्
नरत्नौघमयकुम्भमयस्तनात् मणिमुक्ताप्रवालादीन् वर्षन्तं धारयामुकं सर्वतः साधकस्योपरि स्वदानजतलोन्
यान् षट्पदालीकर्णतालैर्वीज्यमानं मुहुर्मुहुः अमरासुरससेव्यसद्रत्नमुक्ताढोक्षले उद्भूतं गजमुखं नानाभरणभू
षितं रत्नध्यात्वा गणपतिं यजेत् तद्वीयचारकैः ऊर्ध्ववामदक्षयोश्चक्राब्जे तदधः मूलयाशो जदक्षोधनुरुत्पले तद
धोगदाबीसयेत् तदधोबीजपूररदनौ शुण्डाग्ररत्नकुम्भः इत्यायुधध्यानं अथरेज्ञवामोर्ध्वादिक्रमेण दक्षाद्धीतिवदन्ति त
उक्तं प्रयोगसारे॰ चक्रप्रासरसालकार्मुकगदासद्बीजपूरद्विजश्रीमन्मोत्पलपाशपंकजकरं शुण्डाग्रजाग्रद्धटमिति
मासत्रिशूलं॰ रसालाकार्मुकरत्नकार्मुकः द्विजोदन्तः गणेशायरामशिवात्यात् दक्षाधः करमारभ्य वामाधस्थकरावधि॰
गदाशूलाब्जकल्हारविषाणं दन्तिनोः करैः शाल्यग्रपाशचक्रेत्नवायसद्बीजपूरकान् वामे दधानमिश्रकं॰ कृत्ययाश
नूपदेशं कार्यमिति तथा॰ मोदिल्हक्रमे पूर्वोक्तेतीव्रादिनवशक्तिके॰ पीठे विघ्नेशमभ्यर्च्य समस्तोपचारकैः त्रिकोणा
ग्रस्थाविल्वाभोविश्वलक्ष्म्याविनियजेत् पद्महृयकरापमशंखचक्रधरोहरिः दक्षकोणे वटस्त्वोङ्गौरीपतिं यजेत् उत्पल
ईहस्कोदण्डपुष्पषुसमलेहता उत्तरेथप्रियंगोर्स्कमही कोलाय जेत्ततः पृष्ठबीजकगदाचक्रालकजसद्रुजा॰ देवस्या
ग्रेयजेत्तृत्तद्भ्यासहितं गणनायकं षट्कोणेषु यजेत्य आमोदप्रमोदादीन् षट्क्रमात् आमोदं सिद्धिनमग्रकोणे समर्च्य

येत् समृद्ध्या युतमग्रे पूर्वस्मिन्मोदं वह्निकोणतः प्रमुखं कांतिसंयुक्तमीशकोणे समर्चयेत् दुर्मुखं मदनावत्या यजेद्दक्षिणकोण
के विघ्नं मदद्रवायुक्तं कोणे नैर्ऋते यजेत् वायव्ये विघ्नकर्तारं द्राविण्या सहितं यजेत् पाशाङ्कुशधरो विघ्नाः शक्तयश्चाभयेष्ट
दाः रक्ता रक्तांबरालेपभूषणा मदविह्वलाः तस्य सव्यांशे शंखनिधिं वसुधारान्वितं यजेत् अपसव्ये पद्मं वसुमत्या सहार्चये
त् तस्य महागणेशस्य तेजोयो मौक्तिकाभो नामा माणिक्याभरक्तधारयाः वर्षतौ यतः संपत्तिं लोकानां सेवया सदा के
सरेषं गमज्ञा स्माद्राज्ञाद्याः पत्रमध्यगाः चतुरस्रे लोकपालोल्लसद्दशाणि च पूर्ववत् अंगावरणसंयुक्तमित्थं देवं प्रपूज
येत् अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यानादि योगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि ॐ गणकाय ऋषये नमः मु
खे निचृद्गायत्रीछंदसे नमः हृदये श्रीमहागणपतये देवतायै नमः गुह्ये ॐ गं बीजाय नमः पादयोः ह्रीं शक्तये नमः इ
ति विन्यसमसर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगाः इति कृतांजलिः कृत्वा ॐ गां हृदयाय नमः श्रीं गीं शिरसे स्वाहा ह्रीं गूं शिखायै वषट् क्लीं
गैं कवचाय हुं ॐ ग्लौं गौं नेत्रत्रयाय वौषट् ॐ गं गः अस्त्राय फट् इति षडंगं संवाद्य गुह्यादितलांतं करयोर्विन्यस्य हृदया
दिषडंगेष्वपि विन्यसेत् ततो ब्रह्मरंध्रे गं नमः दक्षनेत्रे णं नमः वामे पं नमः दक्षश्रोत्रे वं नमः वामे यें नमः दक्षनासायां
वं नमः तन्मध्ये मं नमः वामे रं नमः मुखे वं नमः दक्षबाहुमूले रं नमः मध्ये दं नमः मणिबंधे सं नमः अंगुलीमूले वं नमः
अंगुल्यग्रे जं नमः वामबाहुमूले नं नमः तन्मध्ये मं नमः मणिबंधे वं नमः अंगुलीमूले शं नमः अंगुल्यग्रे मां नमः अ
नाहते नं नमः मणिपूरके यं नमः स्वाधिष्ठाने स्वां नमः मूले ह्रां नमः शिरसि ॐ नमः मुखे श्रीं नमः हृदये ह्रीं नमः
गुह्ये क्लीं नमः पादयोः ग्लौं नमः हृदये गं नमः इति विन्यस्य गणपतये इत्यादि द्वादशवर्णं मूर्धादि पादांतं व्यापकं विन्य
स्य ध्यानादि मानससृष्टं जातं प्रायुक्तं मातृकापद्मं चतुर्द्वारयुक्तं चतुर्द्वारयुक्तं चतुर्दशस्वरयुक्तं चेष्टितं हांसात कर्णिकायां षट्को

वि॰या॰ रश्व॰

७५५

755

ऽणंततंदंतस्त्रिकोणं च कुर्य्यादिति पूजाचक्रमुद्धृत्पाद्यर्घ्यस्थापनादिपुष्पोपचारांतं प्रोक्तविधिना विधाय॰ त्रिकोणाद्बहिर्देवी
स्याग्रे श्रीं श्रीं लक्ष्मीनारायणाभ्यां नमः देवस्य दक्षिणे श्रीं ह्रीं गौरीहराभ्यां नमः देवस्य पृष्ठे श्रीं क्लीं रतिकामाभ्यां नमः
देवस्य वामे ग्लौं महीवराहाभ्यां नमः ततस्त्रिकोणांतर्देव्यग्रे ग्लौं गं लक्ष्मीगणनायकाभ्यां नमः एवं सम्मुखकांतिभ्यां
नमः दुर्मुखमदनावनीभ्यां नमः विघ्नमदद्रवाभ्यां नमः विघ्नकर्तृद्राविणीभ्यां नमः इति संपूज्य षट्कोणाद्बहि
र्देवस्य दक्षिणे शंखनिधिवसुधाराभ्यां नमः वामे पद्मनिधिवसुमतीभ्यां नमः इति संपूज्याष्टदलकेसरेषु प्राग्व
त्षडंगानि दलेषु ब्राह्म्याद्याश्च तद्बहिर्लोकपालान्सदा पूजयेदिति च संपूज्य धूपादि प्राग्वत्समापयेदिति॰ जप्यात्॰ एकादशायुतं
जप्त्वा सहस्रं तं जुहुयाद्रात्रौ दशांशेन जुहुयाद्दह्नौ पादपद्मे देवं तर्पयेदिति तर्पयित्वा दशांशेन चाभिषिंचेत्तस्तुनाततः ब्राह्मणान्भो
जयेत्सम्यक् षड्रसैर्भूरिदक्षिणा दत्वा प्रणम्य विसृजेद्देवं सिद्धो भवेन्मनुः ततः प्रणम्य विधिवद्गुरुं संतोषयेत्ततः काम्यकर्मा
णि कुर्वीत सिद्धये स्युर्न चान्यथा॰ अयं पुरश्चरणजपः कृतयुगपरः कलौ वेतच्चतुर्गुणाश्रिति॰ तथा॰ वृक्षमयोगान्नयुता॥
स्मासान्महागणेशानः चरेत्सर्वान् वाजिवैरीकरवीरः स्वादिभर्मक्षतिनानितहुतमधुशार्करैः राजा वश्यतिष्ठ
ति मंत्रिणो स्यात्सामात्यभृत्यादिकं सैन्यपुत्रैः ब्रह्मप्रहूते हि मधुयुक्तैः स्रुहुनाद्द्विजातीन्वशयेद्वश्यान् तेवात्र मंत्रिप्रवु
रस्य नित्यं मुक्तो हि कुर्वीत तं नमशायत ब्रह्मवृक्षः पलाशः संपिष्ट्वा तेमं त्रवरो हितावत् जितेंद्रियः संस्तदनन्यचेताः चराचरे
स्मिन्जगति प्रसिद्धां कीर्तिं विशालाममलां लभेत मंत्री हुनेदाज्यपरिप्लुतं योधान्यं सधान्यं विपुलं लभेतः मधु
प्लुते लोहितपंकजैर्योहुनेद्वथाष्टोत्तरकं सहस्रं स श्रीपतित्वं महाश्च नित्यं वशीकरोज्येवनदान्मजांश्च हुया।
दिहेतोत्य सभिद्धिरष्टाधिकं सहस्रं जुहुयान्मनुज्ञः वशायेद्वश्यः अष्टाधिकं मंत्रिवरः सहस्रं जप्त्वा दशांशेन हुनेत्म

१५६

नृत्तः विष्णुक्रिकया राजिकया चलोगोत्यङ्गस्य संशोध्य करे गृहीत्वा साज्यपेयेति सांप्रदायिकाः येषां निजे ष्टो खलु नाडयेत्साकं दर्पनीनेणाष्टु नियी
डितांगीः स्वजीवितं यावदमुष्यैव वश्या भवेद्ध्रुवं पाकिलकिंकिरीव॰ शिवालये लक्षमितं मन्त्रं योजपेद्दशांशेन होमे च मंत्री पयोधमासा
धुमधुसुनेनसोर्थानवश्यं विविधान्लभेत॰ पयोधमापाय मेन जातिप्रसूनैर्विधिवत्तथाष्टाधिकं सहस्रं जुहुयान्मनुज्ञः मेधायुतो वद
सदर्थे वृत्ता भवेदथा मासाविविराद्ववश्यं हवीत्रिके यो जुहुयान्मनुज्ञो घृतत्र्यं तेन भवेद्ध्रुवं स मृत्युंजयः सर्वगदान्विजित्य लोके सुधी
मानिर्दीर्घजीवी समाहितो मंत्रिवरो घृतेयोहुनेद्विधानेन सुपीतपुष्पैः संस्तंभयेद्वैरिनृपस्य सेनां सभृत्यनागाश्वरथां सवश्यं॰
लोहादिकैः संघटितानि यानि दिव्यानि शस्त्राणि सितानि तेषां या राज्ञश्च वै स्तंभयतीह शत्रो वीवास्य संस्तंभजमन्त्रजाप्यात् विभी
तकरण्डस्य समिद्भिरत्राघृतत्रयं योजुहुयाद्विधिज्ञः उच्चाटयेदाशु च वैरिसंघान् स्वस्थानतो मंदरसन्निभांश्च॰ ग्रामं पुरं वा नगरं स्व
देशं ध्यायेश्च यं यं जुहुयात्क्रमेण तं तं सदोच्चाटयतीह मंत्री कथा च का संप्रतिमानवानां मंत्री तथा मार्गसमिद्भिरष्टाधिकं सहस्रं वि
धिवज्जुहोतः स्वजीवितावध्यथपापयो या सा वश्या भवेयुर्न विचार्यमत्र॰ पेरण्डवृत्तोत्थसमिद्भिरष्टोत्तरं सहस्रं जुहुयाद्विधानात्
रेडाः स्वजीवावधितत्सवत्याः सर्वार्थप्रदाः कामदुघा भवंति आनीयनिंबद्रुमलानि तेषु स्वसाध्यनामानि विलिख्य मंत्री रक्तोश्च सम्यक्
मद्दिघाज्यजाते हुनेत्कटुस्नेहयुतेर हस्तैः विशत्सहस्रं भवतीह तेन मर्त्यो हि विद्विष्टनरः सदैव॰ अमुकं च अमुकेन द्वेषयेत्साध्यनामा
ति रहस्यतिपरिच्छेदः मर्त्यास्थिसंभूतमयोद्विकीलं मष्टांगुलं शावशिरोरुहेस्तं संवेष्ट्य सम्यक् कवसमुधकुसहस्रसंजप्य मेवकुलिकोद
येच शत्रोर्गृहे द्वारि खनेद्यथावत्समाहतो मोहनमितिमतिमस्य वं सहस्रकात्सहस्रं मष्टोत्तरं सहस्रं संकुलिकोदयकजातिः पार्श्व॰ मन्व
र्कादि ग्वसत्त वेदपक्षैरर्कात्समुहूर्तैः कुलिका भवेयुः दिवानिशे केरथयामिनी घृते गहिताकर्म सुशोभनेषु तिः॰ अर्कान्
अर्कीवारान् मनु १४ अर्का १२ दिक् १० वसु ८ अज ६ वेद ४ यम २ इति॰ दिवारात्रौ तु निरेकैरेकहीनैरभिमुहूर्तैः कुलिकका

लोत्तेयः अयमर्थः रात्रौ तत्त्रयोदशीकादनव समयं वर्त्तते तृतीयमुहूर्त्तः अर्कादिवारेषु यथाक्रमं कुलिककालोत्तेय इत्यर्थः मंत्री वि।
लद्वारसमीपवर्त्ती जपेन्मंगुलं नामितं यथावत्ता· तस्माग्रतश्चाभिपतंति नागकंन्या विलज्जाः खलु सत्वहीनाः दिव्यानि सिद्धानि रसा
यनानि नानाप्रकाराश्च मणीन्प्रसिद्धान् इष्टान्यनर्घाणि वहंति सर्वा लासंप्रयच्छंति न चान्यथा च· लेपश्चिरेसूईतिलक्षमेकं द्द
ज्ञनस्थैकमनानितांनं· भवेथवेनस्यत्तपारासिद्धिः सुरासुरैरप्यभिकांक्षिताया· लज्जालुका सततयनसारतेयावर्त्तीतिसुज्ञा
गिरिकर्णिकाच· अघः प्रसूनाम यथमेलयितासंपिष्यजमान्यपुनरुइयेन· आभिः शुभैरंजितलोचनोयामर्त्यीनिधानानि सपश्य
तीह· लज्जालुका प्रसिद्धा· तस्या लताणां स्पर्शसंकुचत्यत्वं· घनसारः कर्पूरः सुज्ञानिगिरिकर्णिका श्वेतपराजिता अथप्रसू
नामास्तपुष्पी अथो मुत्वपुष्पवती भवेद्धरोशातुपातारुजमुक्षीवरणलेन विलडः खलाभाः शातारुजमित्युष्टोत्तरशजमित्यर्थः प्रवेस
र्वेत्र· लूतासविस्फोटकभूतकृत्याप्रेतोद्भवानत्थरतताज्वराश्च· मनोरथाद्याह्समहसजाया हिनाशयेन्मंत्रवरस्तव श्य विषद्वयं स्था
वरजंगमं च घनानुथाद्यावि हस्थलरोगान् हृदारुणानाग्रहणीं च रोगान वातप्रभूतान्कफपित्तजातान् गलग्रहादीनपिरोगसं
घान् शताष्टजापेन विनाशयेत· लक्षैकजापेन मनोरथस्य सिद्धिर्भवेदस्यद्दियाइकायाः मंत्री नतो गच्छतिहृत्वर्त्मशतत्रयं योजनसं
त्कानां गुप्तप्रदेशविवरेस्मनोज्ञे विलेपिते गोमयतो विशुद्धे· स्नातः शुचिर्मंत्रिवरो जितात्मा कुंभेन वै चर्चित चंदनागसंस्था
प्यतीरेणासुगंधिनानतप्रसूरयेतत्र शरावमेकं· कुंभोपरिष्टात्कपिलाज्यहर्णीदत्यस्य प्रज्वाल्य च दीपमेकं· अभ्यर्चयेच्चंदनपुष्प
धूपैः कुमारिकोवाकुमारकश्च आनीयसंस्थाप्य जपेदिमं च मनंतथाष्टाष्टाशतं मनुत्तः भूतं भविष्यं किल वर्तमानं शुभाशु
भं वा कथयेद्वशेष महागरोगशांतादि तस्त्वेहपुष्पातज्ञपेद्धाविशमंत्रवर्य्यः स्वप्नेगरोगशः कथयत्यवश्यं पशुभाशुभं नात्र विवा
रणीयं चंद्रग्रहेवाथरविग्रहे वा मंत्रं जपेत्साभुजलाशयस्थः आकंठिरस्या च भवेत्तु सिद्धा बान्यादिकानां पशुशोधिनां च न्या।

ग्रोक्षमूले स्थपविश्य मंत्री मंत्रं जपेल्लक्षमिमं विधानात् मायान्विणीनस्य भवेत्सुसिद्धा स्वर्थादिकं हि प्रददाति नित्यं उपोष्य रात्रौ दिधिवद्दचां
समानीय प्रत्नात्स्थपतो तितां तं स्नात्वार्चयेद्वै महागणेशं स्वस्थायुतं तं प्रजपेच्च मंत्रं हुत्वा निहन्ति किल सूक्ष्मसस्याकर्षो निमित्तं तत्का
पिलाज्ययुक्तं सम्यशयेत्मात्त्रतीव शुद्धः कविर्भवत्येव द्विसमराजं स्वत्रापि प्राग्वत्समधा विभज्यैकैकं भागं प्रातः समुत्तं भद
येदिति रसं समादाय च कामचारी रसेन संशोध्य चयासमेकं कार्य्यासमत्र स्पर्सेन तावत्समर्द्य सम्यक्व खल्वे मर्दयेच्च· क्रमा
त्रिकोपत्र रसेन तावत्ततो भवेद्रूप्यसमानवर्णं भागामतः षोडशपारदस्य शुल्वस्य भागत्रितयं तथैव· भागत्रयं स्याद्गगन
स्यवैकं हेम्नस्तथैकं किल शोधहजाते· पक्वं च कृत्वा वहुधाप्यमर्दं संस्थापयेत्तस्य गथारनाले· शिवालये शुद्धमनाश्च गनाम
वृत्तयेल्लक्षमिमं समनुत्तः महागणेशस्य ततः प्रसादात्सिद्धा हि दिव्यं गुटिका भवेत्सा· रसं पारदं कामचारी आकाशवज्जीति।
प्रसिद्धाः शुल्वस्ताम्रं गगनं अभ्रकं आरनालं कांजिकः अवत्ता माक्षिकं हरिणीकृत्य मेलयितव्य तां धारयेद्दाननयैव मंत्री स
डुर्जेयस्यात्सुरदानवाद्यैः समग्रभूतैश्च भवेदवध्यः शस्त्रासुहृद्देरपि भियतेन न दस्तेत वह्निशतैश्च मर्त्यो विषद्वयेन म्रियतेन
वापि तस्याः प्रसादात्किल वज्रदेहो भवेद्धुतिस्तस्य वरो विचरी स्यात् क्षणामटपः सकलांश्च वारन्नको योहि भूतानि विचरेद्दवश्प
सदा च सा तिष्ठति यस्य गेहे लक्ष्मीः स्थिरा तस्य गृहे भवेच्च· साटहिंबधंजागतः करोति महागणेशानुचरप्रसादात् सब्रह्म
दाडीवशिनी गृहीता प्रत्यक्षौ वारेण ततो भियोज्य षडंशा स्वकेनाथ पुनः सिद्धलोहैः सवेष्टसम्यग्गुटिका च कुर्य्यात् महागण
शेपरिसृज्य मंत्रं जप्त्वा गणेशस्य करे च लक्षं इत्थं विचिंत्य स्वकरे नयुक्तो सिद्धा गणेशस्य मनुप्रसादात् वक्त्रे शिखायां च करेथ
कंठे तां धारयेत्मंत्रिवरः सदैव· तस्याः प्रसादान्न भवेत्समीपे व्याघ्रादिचोरोरगविघ्नवृंदः तोणीभुजः स्पर्शशृगालस्तथा स्पलो
केभवेद्देवहिकामचारी· स्त्रीणां प्रियो सो मदनातुराणां भवेद्दवश्पगुटिकाप्रभावात् अस्मदण्डी भारकी· वशिनी लज्जालु

का॰ वज्राभ्रको अभ्रकविशेषः त्रिलोहैः स्वर्णरजतताम्रैः गोरोचनोत्मन्त्र स्वशांतपुष्पदेवीमितास्यादपराजिताक्रा॰ सब्रह्मदण्डीम
लयोङ्गवंचक्रमा गुरुः मुः समभागाकरनि॰ सुपिष्ट सम्पक् रचैवासपुष्पकय्याहिधानाङ्कुटिकामनुनत्तः कृत्वा चतामक्षीसह
स्रजमुविशेषको स्याज्जनमोहकः स्यात् देवीमहदेवी विशेषकतिलकः याज्ञाम्नतामहिवरणादीवैनुरण्डाननत्ताकिल
पुष्पपीत्वा॰ तच्चूर्णमालिप्यकरद्वयेनजयेन्मेनुहस्तेनसटस्व॰ प्रदर्शयेन्नागजसमुखेचटव्वादिशास्तेदशविद्रवति॰ म
दोत्कटादानजुलाईगण्डापरावतस्यापिकुलप्रसूताः सदीर्घदन्तइपरोपमानागबृंतिहेरविवशाभयार्तोः वश्यभेवश्रमेनुविनम
सस्तकंचक्रवर्तितसंशयोस्तिराजानगृहीत्काभावेराज्ञागतवनेभ्रमः ततश्चकारयेत्तूर्णसम्पक्गजबंधने॰ चतुरस्रांदिशा
लांचशालांतांनिकटेततः टद्धोवरणासंवीतांचतुर्द्वारासुतोरणां कुर्य्यात्तत्रस्थलीसम्यक्चतुरस्रांसमन्ततः॰ तस्यासुत
रेदिग्भागेविदध्यात्कुण्डमनमे सर्वलक्षणसंयुक्तंमेखलाद्यैरलंकृतं सर्वादितस्थलीमध्येप्रोक्तलक्षणलदितं मण्डु
लंकारयेत्तत्रसमावाद्यगणेश्वरं मण्डलंसर्वलोभद्रंसंपूज्यवनिवेद्यतेरुपचारैः संशोभनैः आधायाग्निंततः कुण्डेस्वमंत्रैः पू
जयेच्चतंपुरोत्तेरेवजुहुयादाज्यैर्वीरत्रयंततः हुनेत्समहिमन्त्रेणानवमूलाणुनाहुती॰ परोक्तैः श्रीशक्तिमारभ्य विनायकवीजकैः
अनुवद्धैः क्रमादेभिर्द्विविभक्तेनसंहुनेत प्रणवेत्यादिताप्रागदीत्ताप्रकरणहामममहागणपतिमंत्रस्येयादशाथाविभाग
उक्तस्तत्रांतिमयदद्वयमेकीकृत्यजहुयात् तेननवथाहोमाभवतीत्यर्थः उक्तंतदाचार्य्यचरणैः तारेणलक्ष्मीप्रहृताससर
स्माविघ्नेशवीजैः क्रमशोनुबद्धैः पदत्रयेणापिचमंत्रराजेविभज्यमंत्रीनवधाजुहोतिवितिः मूलाणुनासमनेनहुनेत्मंत्रार्णसं
ख्ययाप्राज्येनैवततश्चाष्टद्रव्यैः साडविलालितैः चत्वारिंशत्सहस्राणिचतुर्भिरधिकानिचः चतुःशतंचतुश्चत्वारिंशद्भिः

सहितंहुनेत् प्रत्यहंभोजयेद्विप्रास्तदाशीर्भिर्विवर्द्धितः गुरवेदक्षिणांदद्यात्पंचाशदंतिनोथवा॰ तन्मूल्यंतदशांशंवाद

वासंतोष्यतडुरुं चतुर्णां मिथुनानां नाम्नां गणेशनिधियुग्मयोः प्रागमातद्दिग्गीशानां तन्मंत्रैः सर्पिषा हुनेत् एवं होमं समाप्याथ नैवेद्यं
चसमुद्धरेत् पुनरभ्यर्च्य विन्यसेद् शंसागसावरणं ततः निजे हृदि समुद्धास्य विहरेत्तं यथाक्रमं ततोदिते श्रुतउस्रतारिं शतानि पतं
तिहि· विजायकप्रभावेन कुलभोः करिणस्तथा करिणीनो समूहाश्च पाप्यंते सर्वदे ततः अवदेगर्ते· प्रातकुण्डे प्रोक्तरूपंग
णेशं सम्यगर्चयेत् तत्र वह्निं समाधाय लेद्रमेकं पृथक् कुहुनेत् पयोहुतान्यामसन्मत्र पुष्पैः शाकीरयापिच दोद्रेणतेन चेततो
कुण्डमुख्यान्समुज्ज्वला· वेतालसंसत्तारगुटिकाश्चाप्यते मंत्रिणा ततः अग्रीमाय ष्ट सिद्धीनां जायते भाजनं सुधीः अमेकेकद्र
वेणचंद्रेयपर्वणि पुमपत्रेकापिलं स्वेगोमयं प्रतिष्ठ सव· अयुतमंत्र संयुक्तं निखातं द्वारिवारयेत् व्याघ्रक्रोडाहिचोरारीन्त्वात
कार्य्यी विचारणा दीपाउचंद्रेपर्वणि· अमावास्यायां विश्रुतदिने· जागीसरक्ताचमहादिमोहा सद्गीडतास्याकवयुग्ममेवन
यादिकरणीसशिखाचकन्यागोरोचनैतानि समानिभागैः रक्ताम्मंजिष्ठामहामोहाधत्तूरः आद्रिकर्णी अपराजिता· शिवा
मसूरपिवाकन्याकुमारी· कुरयुग्ममंजलिनी पंचागमंगलानीति· आत्तत्वकचक्र जिज्ञासप्राणात्यानिसंपिष्यपंचांगम
लानि तानि कार्य्यादर्थे कचतत्तोजयेत् स्पृष्ट्वा तदेनमनु वर्ण्यमहाधिक सहस्रमतुवर्ण्यमेन भवतीहसिद्धं· गजप्रदेयं वृद्द
प्रमाणं यवप्रमाणं चतुरंगमेतत् पुचार्द्धमात्रमनेजप्रदेयं तत्र श्वतयोतिविधिशर्षपार्द्ध प्रभृतितपीतमथो द्विवर्ष पकरमशात्तदि
नथावशानां जितेंद्रियः शुद्धतनुर्मनुं तोजपेन्मुनेत्वष्टयुत सहस्रकृतेद्द शाशकरवीरलोजाः कन्यालभेद्गतमवशजासः सुवो
कृत्तं पंगणपं विचिंत्य गंधादिनाभ्यर्च्य जपेन मंत्री· मंत्रेहिलक्षप्रमितं विमुक्तो भवेदकास्मान्निगडादिबंधात् बिल्वस्यपुष्प
नगरेप्रियंगुसदेवदारुंहरिचंदनंच· तथागरुं नागमतकसंर्च समानिक्ताना मधुमाविताऽनिः स्पृष्ट्वा जपेन्तानि मनुं सहस्र
महाधिकं तैः खलुसिद्धरूपः भवेदनेनाश्चसृष्टपितोनोविजित्यरोगान्किलदीर्घजीवी· प्राप्नोतिचार्थजुड्याच्च कोपिभवेन्नरः

सर्वजनप्रियश्च अनेनक्ष्येनवक्षपितासीसङ्कुर्भगाथोह्मभगाभवेत् अमारिकाक्षपसह्यपिताचवरंलभेताश्चकुलीनमगम्।
जलाशयेयलव्समितेगणुज्ञापः समाहतोवहिकरप्रयाणः स्वगामिमधुनाचमाव्यपपसागोगोसिद्धयंसर्पिषालन्मेशर्कर
याज्ञेहोतृप्रशासेदभ्राचसर्वर्द्धये। अन्नैरन्नसमृद्धयेचसतिलैर्द्व्यामयेतण्डुलैर्लाजाभिर्यशसेक्रसभक्तासमेरश्चातिजर्वा
ससे पमेसपतिकृत्यलेवन्पवक्षुन्नमंत्रिणः केरवरश्चत्यादिसमिद्भिरायजन्मस्वान्वर्णान्वक्षःपिष्टजैः अजत्यादिभिरन्वुहं
सवशायेजज्ञन्तनाहूयेलाणोहं हिसन्हदुयेवज्रुङ्कयामन्त्रीपुनर्वेतसोरिति। अस्यात्यादीत्यादिशब्देल्वरलज्ञवेदाश्सते
तथासारसंग्रहे। शाङ्गीशचीवल्लभवीजमागमयान प्रकोवल्लभ्र मिवीजेशति सर्वम्लयत्रोडारुपकेवरोऽन्नुहृतभूमिवी
जमुद्धरेति शाङ्गीगकारःशचिवल्लभोलकारः उत्तमागोविदुःसयांतश्राकारः तथा षट्कोणकमलाष्टदप्रविलिखेतार
समाध्यातत: कोणेषुगमनूनसणमसदलेस्वालिख्यभूवोमन्त्र पमेतनदलेमहागणेमनोवर्णश्चशिष्टाग्नि खेतहा
त्रिंशद्दलपंकजेकारवमनुस्वान्वर्णान्तलिमजगाढूविवेवहिर्षवज्रविलिखेत्कोणत्यशक्तिलिखेत वायवाहणमण्डलं
परिवेतेनैवतच्चाहतरुद्रनतहणीनामहागणपतेर्यंत्रसम्यक्तमहत् षट्कोणत्पादिमहदित्यन्नस्यायमर्थःषट्कोण
मध्येश्रीवीजसंपुटितंप्रणवंविलिख्यतन्मध्येसाध्यंलिख्यषट्कोणेषुषडंगेमन्त्रानालिख्यवहिरष्टदलकमलकृत्वा तद
लेषुप्रागादिक्रमेणषोडशस्वरान्द्वद्वशोविलिख्यतद्वहिर्द्वादशकमलंकृत्वातद्दलप्रागवकामवीजंविलिख्यतद्वहिःषोड
शपत्रेषुक्षवीजमालिख्यतद्वहिरष्टात्रिंशतिदलेषुप्रणवश्रीकामभूवीजानिरिमानिमूलवीजानि गणपकेकशोविन्य
स्यतद्वहिर्द्वात्रिंशद्दलेषुकादिसान्तान्मातृकावर्णान्सबिन्दुकान्लिख्यतद्वहिरष्टवज्रोपेतवज्ररसंकृत्वातत्कोणेषु
लमितिविलिख्यतद्वहिरर्द्धचंद्राकारवरुणमण्डलंविलिख्यवंवीजेनसंवेष्ट्यतद्वहिर्हृत्पद्मंकृत्वाहृत्पयोरंतरालेन्ना

बीजे रावेष्ट्यांकुशबीजाभ्यां निरोधयेत् निरोधमंत्रतोघंतयोर्लिखितं तथा· भूर्जे धरायां च मनेलिखेत्तद्रो रोचनाकुंकुमगोमूत्राद्भिः कस्तूरि
काभिः सुधया च हेमरूप्यांबुवास्यादि हलेखनीच यंत्रं धृतं तेन सद्ध्यं भयः स्याछ्लोके रशेषैर्गणप प्रसादात् नदखेते मोदहनेन नतस
भीतिर्नचस्यान्नृपतस्करेभ्यः घृतेरणं कुलेववादे सदामनुजो विजयी भवेच्च· अनामिकारक्तविमिश्रितैस्तु चक्रेण लिखेत्तद्दा तोर
यथावत् कुचंदनाद्येस्तु रुणोश्च पुष्पैः संपूज्य तन्मंत्रिवरो निवेद्यैः कृत्वा मनोज्ञागवती च मूर्त्तिं विन्यस्य तस्या उदरे च यंत्रं प्रत्याप्य
दीपशिखाकृशानो· समाहृतो योषित मानयेत्तः जप्त्वा मनुं चाष्टशतं प्रताप्य वक्रोष्टतं तद्दशायेन्न गात्री स्वभाव विद्दु घुवतोहि
तैः स्मशान कांगार युगोलिखितं शाखाखके लखनिकाच काकपत्तोत्थिना सम्यगथाभिपूज्य उच्चाटयेद्द्दमिद्दुजा यविद्विषयत्नो
वहिर्वेरिसंघ· द्रवैः सुपीते विलिखेच्छिलायां पीतप्रसूनेर्हविसर्कपुष्पैः प्रपूज्य संवेष्टयच पीतसूत्रैः साध्यानिलस्थापनमाव
वेच्च· नतो हलीदे शरदेति खातं करोति तेस्तुमतकारि यंत्रं दुष्टस्य वाकस्तंभमरिव्रजस्यगतेस्तु संस्तंभनमाशुकुर्य्यात् सेनापरे खुडग
जवाजि पत्तोः संस्तंभये नात्र विचारणीय स्मशानकांगार वरैरात्यमध्यास्मशानवस्त्रे कुपितेन मंत्री विनेतुसंलिख्य नरास्थि चात्र सत्त्व
खनी चंदनपुष्पधूपैः संपूज्य तच्चात्र वधरानिखातं समारये हैरिणाम... शून्नं उतवातमेतत्प्रयसावधीतं यंत्रं हि कांतिनतुत्तनरा
णा· इति भूर्जेत्यादि सुधया हर्त्तीनमूर्त्तिर्देवस्य साध्यानिलस्थापतं साध्यप्राणप्रतिष्ठा· करोति तेद्द स्तमाता धस्तात् शवधरास्म
शान भूमिः तथा· आलिख्याग्निपुरे समीरविवरे वीजे बहिर्दिक्षु थश्री मायामुद्रां नाभुवं ष्टरे पुगे वीजानि वक्रे स्तनः संधिषु गमनुं तथोष्ट
दलके वर्णान्मनो रालिखेद्भी खी नित्य दलेकमेण विधिवच्छिद्रेतथैकक्तनी वेष्टितं मातृकावर्णैः क्रमोत्क्रमगतै रपि पाशांकुशावृ
तं वाद्ये भूगेहद्वितयेन च महागणाय तेर्यंत्रं कृतं हेमशलाकया· अलक्तकं च काश्मीरं कस्तूरी रोचनान्वितं मेलयित्वा विभागेन पि
ष्ट्वा चंदनवारिणा· स्वर्णपट्टेथ भूर्जे वा लिखितं विधिपूर्वकं कृतप्राणप्रतिष्ठं तद्धार्यं तं भुक्तिमुक्तिदं आयुरारोग्यसंपत्तिकीर्त्तिदं

विद्या॰ ३२
व॰

७५५

759

प्रीतिवर्द्धनं इति॥ अथ मर्यः॥ षट्कोणमध्ये त्रिकोणमालिख्य त्रिकोणमध्ये प्रणवमध्यगतं समाध्यं बीजमालिख्य त्रिकोणषट्
कोणयोरन्तराले पूर्वादिचतुर्दिक्षु श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं इति बीजचतुष्टयमेकैकशो विलिख्य षट्कोणेषु पूर्वादिक्रमेण वादि षट्वी
जान्यालिख्याष्टदलेषु गणपतये इत्याष्टवर्सिद्धमन्त्रगतद्वाविंशतिवर्णेषु त्रीस्त्रीन्वर्णान्सप्तसु दलेषु विलिख्यावशिष्टमेकं सर्वर
मष्टमदले विलिख्य बहिर्द्वन्द्वपंचकं विधाय तदन्तर्गतवीथिचतुष्टये सर्वाभ्यन्तरवीथ्यां स्वविहितेकारादि ककारान्तान्वर्णानालि
ख्य द्वितीयवीथ्यां तकारादयकारान्तान्वर्णान्विलिख्य तृतीयवीथ्यां आं इति पाशबीजं राजचतुष्टये सर्वासु वीथ्यासु क्रोमित्यंकुशबी
जं रावेष्टयेत् इदं यन्त्रं रसहृद्यं कुर्यात् तद् इष्टफलदं भवति अत्र चतुरस्रहृद्यं वेष्टनं त्रासाभ्यन्तरमदेनेति केचित् अष्टकोणहृद्ये रोन्य
मे॥ यथा॥ गुरूपदेशं कार्यमिति॥ अथ यन्त्रसारे केरलीये आलिख्य कर्णिकामध्ये शक्तिकोणेषु षट्स्वपि तारे श्रीशक्तिकामे
लाविष्णुबीजानि तद्वहिः॥ आलिख्य चाष्टपत्रस्य पद्मस्य प्रथमे दले कष्ट इत्यादि वाग्बीजं द्वितीये च दले ततः॥ यदयत्वाश्चवाग्वर्णा
न् षष्ठे पत्रे तृतीयके कामबीजं हसेत्यादि पत्रे भूपश्च चतुर्थके॥ उदगात्यष्टवर्णानालिख्याथ त्रयं च मे॥ सकलेत्यादि शान्तं च
बीजं षष्ठे दले पुनः॥ सर्वजनं इत्यादि वर्णान् षष्ठे च सप्तमे॥ पुत्रेण पत्नेत्यादि नववर्णान् दलेऽष्टमे॥ सर्वेत्यादि द्वादशार्णान् सद्वा
रे मातृकाक्षरैः॥ संवेष्ट्य ककुपद्वाविंशतिः॥ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौमिति क्रमात्॥ आलिखेदेष पादादो हेमसूच्याति रंजनं॥ रंजनं वश्य
करं॥ अथ साध्यः॥ अष्टदलकमलकर्णिकायां षट्कोणमध्ये ससाध्यं शक्तिबीजं विलिख्य षट्कोणेषु ओं श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं
इत्येकशो विलिख्याष्टदलेषु प्रथमदले श्रीविद्यायाः प्रथमकूटं द्वितीयदले यदयकंचहत्रहन इति विलिख्य तृतीयदले
श्रीविद्यायाः द्वितीयकूटं चतुर्थदले उदगात्रभिस्तूर्य इति विलिख्य पंचमदले श्रीविद्यायास्तृतीयकूटं षष्ठे सर्वजनं दद्रतेन वशं
इति सप्तमे गणपतये वरवरद इति अष्टमे सर्वजनं मे वशमानय स्वाहा इति विलिख्य तद्बहिर्द्वन्द्वयोरन्तराले मातृकाक्षरैरा

वेष्टस्व चतुरस्र चतुः कोणेषु च महागणपतिमंत्रस्य द्वितीयं बीजादिबीजचतुष्टयं लिखेदेतदुक्तफलदं इदं यदन्येन्यादिकं च श्री
विद्यया च सहितं महागणपतियंत्रं श्रीविद्यातन्त्रार्णवे सकलाभुवनेशानीकामेशीबीजमुत्तमं अनेन सकला विद्याः कथ्या।
यामितवानये· शक्त्यान्तस्थवर्णीयुक्कलमध्यस्थलोचने वाग्भवं पंचवर्णान्तु कामराजमथोच्यते मादनं शिवचंद्राख्यशिवान्तमीनलोच
ने कामराजमिदं भद्रे षट्वर्णं सर्वमोहनं शक्तिबीजं वरारोहे चंद्राद्यं सर्वसिद्धिदं शक्तिः पकारः तस्मात् अधः तुर्यवर्ण ईः सकला
भुवनेशानीत्यस्य सकलाभ्यां सहवर्तमाना भुवनेशानीत्यर्थः तान्तयामध्यपई इति वर्णद्वयं दत्ते कामराजविद्यायाः प्रथमकूटम
वनि मादनं सकलोत्पेत तस्व धात्ककारः शिवचंद्रौ हकारसकारौ आदाय स्थितत्र शिवः हकारः अनेयस्तनचंद्रः सकारः आदीय
स्थतत्र यतत्सपर्य्यायथायोगणाशागुक्तविधिनाऽवगंतव्या श्रीयंत्रसारे· कर्णिकायां साध्यगर्भतारपत्रेषु चाष्टसु· अस्यानिज
लब्धित्रीणि द्विह्यद्वाराणि च आलिख्य मातृकावर्णैर्भूपुरेण च वेष्टयेत् यदग्रके स्तुवो यंत्रं वश्यसौभाग्यकांतिदं सुवर्णरत्नधा
न्यादि सर्वसंपत्करं परं अस्यार्थः अष्टदलकर्णिकामध्ये साध्यं तारं विलिख्य तद्दलेषु त्रिद्विद्विचतुस्त्रित्रिद्विकमेणायेदयकं
वेश्वौ वर्णान् विभज्य विलिख्य तद्बहिर्हेतयोरंतराले मातृकार्णैरावेष्ट्य तद्बहिश्चतुरस्रेणावेष्टयेदेतद्यंत्रमुक्तफलदं भवति· स्र
कृत्व महागणपतियंत्रे लिखिता ऋचो ऋष्यादयाः स्तुकद्वशैगायत्रीति· श्रीयंत्रसारे· षट्कोणकर्णिकामध्ये तारं कोणेषु
षट्स्वपि· ओं श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं इति गणपतये तद्बहिः त्रिकोणाश्वत्थः पंचसप्तवर्णाश्चापि चतुर्दले· वाभ्रसंवादसूक्तस्यापई मंत्रस्र
चाकेमात्र आलिख्य चाष्टपत्रेषु विष्टभावेष्ट्य तद्बहिः मातृकार्णैर्भूबिंबकोणेषु च यथाक्रमं आलिखेदन्नेत्यादि पादमंत्रचतु
तुष्टयं पतत्संवादसूक्तस्य मंत्रं लोकेश्वड ह्लुं भ सयात्तभेदे मात्यान्ना मैत्रीकरणमुत्तमं जगत्संमोहनं वश्यकांतिसौभाग्यपुष्टि
दं अस्यार्थः चतुर्दलकमलकर्णिकाषट्कोणमध्ये समाध्यप्रणावं विलिख्य तत्कोणेषु प्रोक्तबीजषट्कमालिख्य चतुर्दले

विधान र
व॰

७६०

760

ष्गणपतये प्रथमे द्वितीये वरवरद तृतीये सर्वजनं मे चतुर्थे वशमानय स्वाहा इति विलिखेत्तद्बहिरष्टदले वक्ष्यमाणं संवादसूक्तस्य ऋ
चामर्द्धमर्द्धं विलिखेत्तद्बहिर्द्वयोतःस्थांतरालद्वयस्याभ्यंतरान्तराले वक्ष्यमाणं त्रिष्टुभा वेष्टयेद्बहिःस्वाहान्तराले मातृकार्णैर्वेष्टयेत्
द्बहिश्चतुरस्रकोणेः ष्टभद्रं ऽग्रभिवानय मनः महतामोजसे स्वाहा इंद्रो विश्वस्य राजति शान्तो भवद्द्विपदे शं चतुष्पदे इति पादमं
त्रेवत्तुष्यं लिखेदेतद्धकफलदं भवति· संसमिद्युवसे वृषन् अग्ने विश्वान्यर्य आ· इडस्पदे समिध्यसे· स नो वसून्याभर संगच्छध्वं संवदध्वं
संकेमनांसि जानतां देवा भागं यथा पूर्वे· संजानाना उपासते समानो मंत्रः समितिः समानी समानी मनः सह चित्तमेषां· समानं मंत्र
मभिमंत्रये वः समानेन वो हविषा जुहोमि समानी वः आकूतिः समाना हृदयानि वः समानमस्तु वो मनो यथा वः सुसहासति· इति
ऋग्वेदोक्तसंवादसूक्तं ॐ जातवेदसे सुनवाम सोममरातीयतो निदहाति वेदः स नः पर्षदति दुर्गाणि विश्वा नावेव सिंधुं दुरि
तात्यग्निः इति त्रिष्टुप्मंत्रः संसमिदित्यस्य संवनन ऋषिः संज्ञानं देवता· तिस्रोऽनुष्टुभः तृतीया त्रिष्टुप्· आद्याया आग्नेयी· सारसंग्रहे·
ध्यानं प्रवक्ष्येऽस्यथ कामनाया भेदेन भिन्नं बहुधा तिरस्य· भिन्नाञ्जनाद्रिप्रभदेहकेशं मरुत्सुमंदं तु लसत्सार नानामणिव्रातवि
भूषितांगं रत्नोल्लसद्दिव्यकिरीटयुक्तं श्रीमन्महातैजसयन्त्रयाश्च कर्णद्वयोल्लासि सुवामकं च लंबोष्ठमुग्रं द्विरनागयज्ञोपवी
तिनं वै करदं गजास्यं सुलांचनोपघलादिसूत्रयुक्तं रक्तांशुकं लोहितपुष्पभूषं· पद्मांकुशौ पाशदेवशक्तिं गजाजमथेन्दुदंतं
शालेरुतथाग्रेदधतं कराग्रैः पद्मासनस्थं हृदि भावयेत्तं वा गणं शालेरुतथाग्रेदधतं कराग्रैः पद्मासनस्थं हृदि भावयेत्तं वा गणतथे
वालयं भाण्डभवनुकमण्डलुं मोदकपात्रशक्तिः सन्नोमरं पाशमथेत्तु दंतं स्त्रीणां करागैर्दधतं नेत्रं मदादिविलापद्रवनाशकारी ध्या
नगणेशस्य समीरितं हि· प्रीते स्मरेत्सुलभनकामपुनेवषणाय मंत्री सरूणं स्मरेत्तं हस्मं स्मरेत् मारणकर्मणीशं मुच्चाटने धू
म्रनिमं स्मरेत्तं वश्यकसूनाभनिभं च कर्मा स्मरेद्धलार्थी किल पुष्टिकार्ये स्मरेद्धनार्थी च हरिनिभं तं मुक्तैव वक्ष्यं मनुविस्मरेत्तं

१६१
१७२

एवंप्रकारेण गणं त्रिकालं ध्यायन् जपन्सिद्धियुतो भवेत्स इति · अथ काम्यतर्पणविधिस्तत्रैव · एवं मन्त्रं विंशतिधा गणेशं प्रतर्प्य
वर्णानि हृद्वद्यांतान् प्रतर्प्ययेद्वारचतुष्टयं प्रत्येकशो मूलमंत्रं चतइत युग्मानि विघ्नान्निक्षिप्य संयुतान्खट्प्रतर्प्ययेद्बहुशः सिद्ध।
तान्पृथक् पुरोक्तवन्मूलमंत्रं चतुर्द्धा प्रतर्प्ययेत्तं विशेषयथावत् यद्वा वदिन्यनेन तु मिथुनं चतुष्टयं षड्गणेशनिधिइद्यानां स्व।
स्वबीजादितं सूचितं तं डकं गणेशपरामर्शिन्या मिथुनानि च षट् विघ्नाशं स्वपमुनिधी अपि स्वस्वबीजादिकैर्मंत्री साहाने श्रव।
विति · तथा · सचतुश्चत्वारिंशाच्चतुःशतानि तर्पणानि वैवस्तः अथवा प्रकारभेदान्तर्पणायेत्स्वदेहे मूलाणुना दशधा वि
धकेनाथ तर्प्ययेत् प्रत्येकं मूलमंत्रेण चतुरावृत्ति तर्प्ययेत् तत्र नारमा माया मारभूविघ्नबीजकैः षोडशयुग्मेश्वमंत्राणि
र्प्ययेत्क्रमात् धाराः पंच · इषवः पंचायुग्मद्वयं अशीतिप्रमितान्येव तर्पणानि भवंति च एकादशभिरप्यत्र बीजषट्कादिभिः क्रमात्
कलशांते श्चतुर्द्वीच मूलेनापि तथा स्वधीः विघ्नभूमायाश्रीबीजानि कामाणि च · समस्तान्येतदंते अथ बीजषट्कैः प्रतर्प्ययेत्
अष्टाशीतिमितान्येव जायंते तर्पणान्यथ अत्र बीजषट्कादिमंत्रेषु विशेषमाह · गणेश्वरपरामर्शिन्या बीजपूरं गदा चेक्षुकार्मुके
च त्रिशूलयुक् चक्राब्जपाशोत्पलानि कलमाग्रविषाणयुक् · ङं · ताश्चरत्नकलशौ रदंतः प्रणवादिकाः गंबीजाद्यादिकाः पंचश्री
बीजाद्यादिकाः पुनः षड्बीजाद्यांतिमश्चैते वर्द्धमानपदादिकाः यथाक्रमं महाविद्याप्रधाना मनवः स्मृताः मंत्रफलं स्याच्छक्तिः
सप्राणत्रिगुणकालचक्रमिति व्याप्तिरक्षेभ्र्भूस्वरूपं विद्या त्रिलोक्यमात्मने युक्तं गं मंत्रफलात्मने बीजषट्काय नमः इत्याद्याः
प्रयोगे प्रदर्शयितव्या · षड्बीजाद्यैर्गणपतेत्यादिमंत्रादिकैः क्रमात् दश विघ्नेश्वरचतुर्वारं मूलेनापि च तर्प्ययेत् विघ्नो विनायको वी
रः शूरो वरदश्च इभवक्त्रश्चैकदंतो लंबोदरमणस्तथा क्षिप्रप्रसादनश्चैव महागणपतिस्तथा तर्पणानि तथाशीतिमितानि तत्री
दभवंति · चत्वारि मिथुनानि षाडक्षराणि कानि च स्वविघ्नयकाबीजादिकानि संतर्प्य मंत्रवित् मूलाणुना चतुर्वारं मध्ये संतर्प्य।
येत्क्रमात् चतुःषष्टिमितान्येवं जायंते तर्पणान्यथा · आमोदादीन्षड्शक्त्यान्तात्शक्त्यापार्श्वाश्च प्रतर्प्ययेत् विघ्नेशबीजप्रथमंच

विघा१२
व·

७६१

761

तुर्मूलाण्डनावनावत्तः तर्प्पयेन्मस्मवत्येवंतर्प्पणानिभवंत्यथ शक्त्यादिकान्सशक्त्यंततिथिद्वयमथोवत्तः तर्प्पयेद्ब्रवत्तर्मूलहृद्वा त्रिंश
त्प्रमितानिच तर्प्पणानिभवन्त्येतेनतोमूलाण्डुनावत्तः तर्प्पयेत्सवत्तुश्चत्वारिंशच्चाथवत्तुःशते तर्प्पणानिभवंत्येतेः सर्वान्कामान्प्रसाधयेदि
ति:· अथतर्प्पणप्रयोगः तत्रप्रथमंश्रीगणेश्वरपरामर्शिन्युक्तपूरियायतर्प्पणास्थानेतत्रदेवंच ध्यात्वातर्प्पणंरभेत्कुर्यात् तद्यथा· सर्वाभीष्ट
प्रदेवद्वेपवत्तराहृत्तितर्प्पणाप्रकोनेविजनेरम्येसर्वोपद्रववर्जिते· हृतस्नानादिकोमंत्रीपूर्ववत्न्याससंयुतः तडागमध्येसंविकसपुष्पितेतन
लिनीवने· तस्यमध्येमहापद्मेतरुणादित्यसन्निभसम्वतंतसुगंधाढ्यरमणीयमनोहरे सूर्योविकसितंध्यायेन्मंत्रीपूर्वोक्तमंत्रवि
त् शुद्धंरजतसोमाभः पश्चात्तेरविमण्डलात् विनिर्गत्यावहसाधककर्मकामप्यमांस्थितं इतिध्यात्वासावरणंमहागणपतिंस
यीः प्रवरैर्गंधकुसुमैः समभ्यर्च्यविधिपूर्ववत् निधायपुष्करसुरवंसाधकेंद्रस्यमूर्द्धनि· वर्षंतरत्नधाराभिर्ध्यात्वादेवस्यमूर्द्धनि·
चंद्रचंदनकाश्मीरकस्तूरीलोलितैर्ज्जलैः तर्प्पयेत्परयाभक्त्या देवदेवंप्रसन्नधीः इत्येवंध्यायन्मूलमन्त्रमुच्चार्य्यश्रीमहाग
णपतिंतर्प्पयामीतिदेवस्यमूर्द्धनिविंशतिवारंसंतर्प्य श्रींतर्प्पयामिस्वाहा ध मू·ध ग्र·ध श्रींतर्प्पयामिस्वाहा ध मू·ध पदं क्लीं ध मू ध
क्लीं ध मू ध ग्लौं ध मू ध गं ध मू ध णं ध मू ध पं ध मू ध तां ध मू ध ये ध मू ध वं ध मू ध रं ध मू ध वं ध रं ध मू ध दं ध मू ध सं ध मू ध र्वं ध मू ध जं ध मू ध
नं ध मू ध मे ध मू ध वं ध मू ध शं ध मू ध मां ध मू ध नं ध मू ध यं ध मू ध स्वां ध मू ध हां ध मू ध पुनर्मूलेन ध श्रीनारायणसहितांलक्ष्मीं
तर्प्पयामिस्वाहा ध मू ध श्रींलक्ष्मीसहितंनारायणंतर्प्पयामिस्वाहा ध मू ध ह्रींहरसहितांगौरींतर्प्पयामिस्वाहा ध मू ध ह्रीं
गौरीसहितंहरंतर्प्पयामिस्वाहा ध मू ध क्लींकामदेवसहितांरतिंतर्प्पयामिस्वाहा ध मू ध क्लींरतिसहितंकामदेवंतर्प्पया
मिस्वाहा मू ध ग्लौंवराहसहितांमहींतर्प्पयामिस्वाहा ध मू ध ग्लौंमहीसहितंवराहंतर्प्पयामिस्वाहा ध मू ध गंआमोदसहितांसि
द्धिंतर्प्पयामिस्वाहा ध मू ध गंसिद्धिसहितंआमोदंतर्प्पयामिस्वाहा ध मू गंप्रमोदसहितांसमृद्धिं· ध मू ध गंसमृद्धिसहितं
प्रमोदंतर्प्पया ध मू ध गंसुमुखसहितांकांतिंत ध मू ध गंकांतिसहितंसुमुखं ध मू ध गंदुर्मुखसहितांमदनावतींत ध मू ध गं

१८

मदनावतीसहितंदुर्मुखंत· ध मू ध गं विघ्नसहितां मदद्रवांत· ध मू ध गं मदद्रवासहितं विघ्नंत ध मू ध गं विघ्नकर्तृसहितां द्राविणींत· ध मू ध
गं द्राविणीसहितं विघ्नकर्त्तारंत ध मू ध शं शंखनिधिसहितां वसुधारांत· ध मू· ध शुं वसुधारासहितं शंखनिधिंत ध मू ध पं पद्मनि
धिसहितां वसुमतींत· ध मू ध पं वसुमतीसहितं पद्मनिधिंत ध मू ध ओं ध मू ध श्रीं ध मू ध ह्रीं ध क्लीं ध मू ध ग्लौं ध मू ध गं ध मू ध गा
ध मू ध पं ध मू ध त ध मू ध ये ध मू ध व ध मू ध र ध मू ध व ध र ध मू ध दे ध मू ध स ध मू ध वं ध मू ध ज ध मू ध न ध मू ध मे ध मू ध व ४ मू ध
श ध मू ध सा ध मू ध न ध मू ध य ध मू ध स्वा ध मू ध हा ध मू ध एवं ८० ॥ मू ध गं ओं मंत्रफलात्मने वीजपूरायनमः वीजपूरंतर्प्प
यामिस्वाहा ध मू ध ग्लौं पाशत्रयात्मने गदायै नमो गदांत ध मू ४ ह्रीं प्राणात्मने इक्षुकार्मुकायनमः इक्षुकार्मुकंत ध मू ध ह्रीं ओं ओं
गुणात्मने त्रिशूलायनमो त्रिशूलंत ध मू ध श्रीं कालात्मने चक्रायनमः चक्रंत ध मू ध श्रीं ऐं चक्रात्मने अब्जायनमः अब्जंत ध
मू ध क्लीं ओं व्याध्यात्मने पाशायनमः पाशंत ध मू ध क्लीं ओं रक्तात्मने उत्पलायनमः उत्पलंतर्प्पया ध मू ध ग्लौं ओं भुवनात्मने क
लमायायनमः कलमायंत· ध मू ध गं ओं विषात्मने विषाणायनमो विषाणंत ध श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं त्रैलोक्यात्मने रत्नकलशाय
नमो रत्नकलशंत· ध मू ध एवं ८ ॥ ध मू ध ओं श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं विघ्नगणपतये वरवरद इत्यादि ध मू ध ६ वीरगणपतये इत्यादि ध मू ध
।६ स्मरगणपतये इत्यादि· ध ६ मू ध ६ वरदगणपतये इत्यादि ध मू ध ६ इभवक्त्रगणपतये इत्यादि ध मू ध ६ एकदंतगणपतये
इत्यादि ध ६ क्षिप्रप्रसादनगणपतये इत्यादि ध मू ध एवं ८० ॥ ततः श्रीं गं लक्ष्मीसहितं नारायणंत· ध मू ध गं श्रीं नारायणसहिता
लक्ष्मींत· ध मू ध ह्रीं गं गौरीसहितं हरंत· ध मू ध गं ह्रीं हरसहितां गौरींत ध क्लीं गं रतिसहितं कामंत· ध मू ध गं क्लीं कामसहिता
रतिंत ध मू ग्लौं गं मसहितं वराहंत ध मू ध गं ग्लौं वराहसहितां महींत ध मू ध एवं ८४ ॥ ततः श्रीं गं सिद्धिसहितं आमोदंत ध मू ध
गं श्रीं आमोदसहितां सिद्धिंत· ध मू ध श्रीं गं समृद्धिसहितं प्रमोदंत ध मू ध गं श्रीं प्रमोदसहितां समृद्धिंत· ध मू ध श्रीं गं कांति

विद्या·र
व

७६२

762

सहितं स्मरवेत·४ मूं·४ गं श्रीं स्मरवसहितां कांतितं ४ मूं ४ क्लीं मदनावतीसहितं डुर्मखेन·४ मूं ४ गं क्लीं डुर्मखसहितां मदनावतीं तं ४
मूं ४ क्लीं गं मदद्रवासहितं विघ्नं तं ४ मूं ४ गं क्लीं विघ्नसहितां मदद्रवां तं ४ मूं ४ ह्रीं गं द्राविणीसहितं विघ्नकर्तारं तं ४ मूं ४ गं ह्रीं विघ्न
कर्तृसहितां द्राविणीं तं·४ मूं ४ एवं १६॥४॥ मूं ४ श्रीं गं वसुधारासहितं शंखनिधिं तं ४ मूं ४ गं श्रीं शंखनिधिसहितां वसुधारां तं ४ मू
श्रीं गं वसुमतीसहितं पद्मनिधिं तं ४ मूं ४ गं श्रीं पद्मनिधिसहितां वसुमतीं तं ४ मूं ४ एवं ३२ ततः ४ मूं ४ एवं संपूज्य ४४४॥ प्रकारां
तरस्व·गणेश्वरयरामर्पिता·प्रथमं मूलमंत्रेण चतुर्वारं प्रतर्प्य च·मिथुनानि च षड्विंशान्यावं पद्मनिधी अपि·स्वस्वबीजादिके
मंत्री स्वाहान्तेश्च चतुः चतुः मूलमंत्रं च चतुर्वीरस्वर्वकं तर्प्ययेत्स्पृथक् संभूयाशेषं तर्शनं कुनिष्टः स्यादयं क्रमः अथवा मूलमंत्रा
यैर्लैर्लैरैतेश्च सर्ववत् मंत्रैर्वा तर्प्ययेद्विद्वान् अबीतोक्तविधानतः मध्यक्रमोयसंभूयद्विमानं षोडशोत्तरं अथवा मूलमंत्रेण
चतुर्वारं प्रतर्प्य च पूर्वमंत्रान्द्वैर्मंत्रैः स्वाहान्तेश्च चतुः चतुः मूलमंत्रं च चतुर्वारं सर्वं केसं प्रतर्प्य च मिथुनादील्लतः पश्चात्
वैवतं संप्रतर्प्ययेत् भवेत्संभूयसचतुश्चत्वारिंशच्चतुः शतं· एवं ज्येष्ठक्रमः प्रोक्तो द्वयेगागमपारगैः एवं संतोष्य तत्पश्चात्स्वे
वत्सोपचारकैः सर्वाभीष्टं च संप्राप्यं प्रणम्योद्वासयेत्सुधीः य एवं तर्प्ययेन्नित्यं स गणलाभफलं भवेत् अनावृष्ट्यां भवेद्घोरे
विवादे च महारिष्टसंकटे विवाहादिषु कार्येषु सर्वेषु च विशेषतः एवं चेत्तर्प्पणं कुर्यान्मानवेंद्रः प्रसन्नधीः महागणेश
रः प्रीतो महासंपत्करो भवेत् अथ प्रयोगः मूं ४ महागणपतं ४ पुष्टितं·४ मूं ४ श्रीं लक्ष्मीनारायणेगातं ४ मूं ४ क्लीं गौरीहरेतं ४
मूं ४ क्लीं रतिकंदर्पौतं·४ मूं ४ ग्लौं महीवराहौतं ४ मूं ४ गं लक्ष्मीगणनायकौतं मूं ४ गं आमोदसिद्धितं ४ मूं ४ गं प्रमो
दसमृद्धितं·४ मूं ४ गं स्मरकांतितं ४ मूं ४ गं दुर्मुखमदनावतीतं·४ मूं ४ गं विघ्नमदद्रवेतं ४ मूं ४ गं विघ्नकर्तृमदनाव
तीतं·४ मूं ४ शं शंखनिवसुधारेतं ४ मूं ४ पं पद्मनिधिवसुमतीतं·४ मूं ४ एवं १२४॥ अथैकनिष्ठक्रमः॥४ मूं ४ श्रीनाराय

णसहितां लक्ष्मीं त· धमूध श्रीलक्ष्मीसहितं नारायणं त धमूध एवं मिथुनानि पंच आमोदादि षट्· निधिद्वयं तेषां त्रयोदश मिथुनानां
तानि तर्पणसंख्या अष्टोत्तरशतद्वयं आद्यंतयोर्मूलेन तद्वत् स्यात: एवं संभूय षोडशाधिकद्विशतमिति मध्यमप्रकारः आदौ मूलेन ध
ओं तर्पयामि स्वाहा धमूध श्रीं त धमूध ह्रीं त धमूध क्लीं त धमूध ग्लौं· धमूध गं त धमूध गं त धमूध णं त धमूध पं त धमूध तं त ध
मूध यें त धमूध वं त धमूध रं त धमूध दं त धमूध सं ते धमूध जं त धमूध नं त धमूध मे त धमूध वं त धमूध शां त धमूध मां त धमूध नं त
ध यां त धमूध स्वां त धमूध हां त धमूध एवं संभूय अष्टाविंशत्यधिकशतद्वये संख्यतर्प्ये विना पूर्वतर्मध्यप्रकारोक्त षोडशोत्तर
शतद्वयं तर्प्येयेत् तेन संभूय चत्वारिंशादधिकचतुःशतं तर्पणानि भवन्तीत्युत्तमप्रकारः इति काम्यतर्पणविधिः॥ अथ
श्रीमहागणपतेरंगविशेषद्रव्यविशेषैस्तर्पणात्फलविशेषानाह सारसंग्रहे· गुडाकराग्रे गणपं तिलेन प्रतर्पयेत्सु
क्तिफलाय मंत्री तुर्थ्यादिराकामतपयगणेशं प्रतर्प्येयेन्मूर्द्धि पयोभिरत्र गुमगुमप्रदेशो मधुना गणेशं प्रतर्पयेच्चारुहेतेन पुष्टेऽ
कृष्यले तैलसतर्पणाच महागणेशप्रियमतङ्गकः पेरएडतैलेन तत्थास्य रजवश्यपायनाभो किं लतर्पणात् स्यात् स्कंधप्रदेशे
सपयः पयोभिः प्रतर्पणात्प्रीतिविवर्द्धनाय नीरेण दध्ना मधुना सन्तोऽड प्रतर्पणे विवृद्धिहेतुः स्यात् एवं परिज्ञाय समस्तमा
ततः कार्यात्प्रयोगान्विधिना मनन्तः एवं मंत्रीयपनगणपमनुवरः सर्वेनातर्पणाद्ये होमे जप्ये च सम्यक् प्रभवति विधिना
प्राप्नुयात्सोऽत्र लोके नानास्थानस्स भूयो भवति च वशगो मोहयेत्सर्वलोकान्भुक्त्वा भोगानन्यथेष्टं व्रजति स विमलां मुक्तिसं
तेडराया सारसंग्रहे· वक्रतुण्डाय चतुर्थ्यैकदंष्ट्राय तदनंतरं कामशक्तीदिराविघ्नवीजानि प्रवदेत्ततः वदेद्गणपतिं पश्चाद्दत्वा
तेवरदं पदं ततः सर्वजनं मे तेवशमानय ठठद्वयं त्रैलोक्यमोहनो मंत्रो गणेशस्य ऋदः ऋभः इति· चक्रस्वरूपं· तुण्डकं दंष्ट्राय
स्वरूपं तदनंतरं कामशक्तीदिराविघ्नवीजानि प्रवदेत्ततः वदेद्गणपतिं पश्चाद्दत्वा वरदं पद मे सत्त्वं वशमानय स्वरूपं ठठ

यंस्वाहा त्रयस्त्रिंशदक्षरोयंमंत्रः तथा ऋषिर्गणपः प्रोक्तो गायत्रं छंद ईरितं त्रैलोक्यमोहनो विघ्नो देवता परिकीर्त्तितः हृदेका
दशभिः प्रोक्तं पंचभिः शिर ईरितं भूतार्णैः शिखा प्रोक्ता चतुर्भिः कवचं मतं नेत्रं षड्भिः समाख्यातं द्वाभ्यामस्त्रमुदीरितं वर्णैरिति
शेषः ध्यानपूजादिकं सर्वं महाविघ्नेशवद्भवेत् त्रैलोक्यमोहनगणेशमिमं यथावदभ्यर्च्य नाज्ज्यहुतिस्तुतितर्प्य गणाधिपं सं
सृजयेद्य स्साधकसत्तमो मोलोके चिरं भवति पूज्यतमो नराणां अथ प्रयोगः योगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृ
त्वा शिरसि श्रीगणकाय ऋषये नमः मुखे गायत्री छंदसे नमः हृदये श्रीत्रैलोक्यमोहनाय गणपतये देवतायै नमः इति
ऋष्यादिकं विन्यस्य ममाभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिः कृत्वा वक्ष्यमाणादि श्रीवीजांतानेकादशवर्णैः हृदया
यनमः विघ्नेशवीजादिपंचवर्णैर्मंत्रान्तैरंगुष्ठादितलान्तं करयोर्विन्यस्य हृदयादिषडंगेष्वपि विन्यस्य ध्यानपूजादिकं स
र्वंमहागणपतिवत्कुर्यादिति सारसंग्रहे शक्तिरुद्रास्मृतिः प्रोक्ता चंद्रखण्डेनसंयुता महागणपतये स्वाहा हो नो
द्वादशान्तरः स्मृतिर्णकारः चंद्रावेणुनयुक्ता विंदुयुक्ताः शक्तिरुद्राभुवनेशीवीजं समुद्दिता अन्यत्तद्वामं तथा ऋषिर्गण
कश्चाख्यातो गायत्री निवृदन्विता छंदः शक्तिगणेशो देवता सर्वकामदः एकेनैकेन वेकेन समभिहितयेतच समस्ते
नचमंत्रार्णैरंगक्लृप्तिरिहोदिता मुक्तो चंद्रात्मदीप्तिमिष्वाशिषाकलधरं भालनेत्रे मनोज्ञं हस्ताम्भोजैर्दधानं सरसिरुहहरणी
रत्नपात्रं विशालं स्वीयक्रोडस्थितायाध्वजनिहितलसद्बाहुपाशिप्रियायायोनौ विन्यसद्दन्तमग्निगणमुक्तकेदं मस्थयैना
गवक्त्रं दन्ताक्षः करमारभ्य वामाधःकरपर्यन्तं सरसिजादि ध्यानं एवं संचिन्त्य विधिवत्साधकः सर्वसिद्धये यजेत्सर्वदिते पीठे।
विघ्नेशावेत्त्वनेति अथ प्रयोगः मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि गणकाय ऋषये नमः मुखे विवृद्गायत्री छंदसे नमः
हृदये श्रीशक्तिगणेशाय देवतायै नमः इति विन्यस्य मम सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिः कृत्वा अथ यवर्णैर्हृद

यं द्वितीयेन शिरः तृतीयेन शिखा ततः सप्तभिः कवचं द्वाभ्यां नेत्रं ततः समस्तमंत्रेणास्त्रमिति मूलमंत्रार्णैः करषडंगन्यासं विधाय ध्या
नादि सर्वविधिविघ्नप्रावकार्यसिद्धिरिति । तथा । दशायुतजपेन्मंत्रमयुतं जुहुयात्ततः अपूपैर्हुतसंयुक्तैर्विधिवत्पूजितेन तेन तर्पणमार्ज्जनं
हुत्वा ब्राह्मणान्भोजयेत्ततः एवं सिद्धमनुर्मंत्री प्रयोगान्विधिवच्चरेत् इक्षुदण्डैः कृतो होमो राज्यलक्ष्मीं प्रयच्छति कदलीनारिकेलैश्च
होमो लोकवशंकरः सक्षितैः एणुकैर्होमो राजानं वशमानयेत् सक्तुभिश्च कृतो होमो ब्राह्मणानां वशंकरः सर्पिषा जुहुयात्स
म्पगश्च तथान्यादिसंपदः इति मारसंग्रहे । प्रणवो मायया हृद्वीजं वशमानय इत्ययं मनुः श्रीको सम्यगेकादशाक्षरः मायया ।
हृद्वीजं भवनेशी वीजं हृदयमथास्य गणाः प्राहुर्यत्स्वाहा तथा एवं दिताक्षमन्याया मंत्रार्णैरंगकल्पनं हृदयं प्रणवेनाथ शिरो मा
याड्टेन च स्ववीजे तु शिखा वशोक्ता च शशाहेन चान्तयः प्रेनेन कवचं नेत्रं स्वाहाप्राहेन मंत्रिभिः समस्तेन समारभ्यात सर्वांगमा
विशारदैः बंधूकाभं त्रिनेत्रं शशधरमुकुटं भोगलोलं गणेशं नागासंबाधयन्तेनगुरणसृणिवरदानिक्षुखण्डकराग्रैः प्रणवसंस्पृष्टं ।
योवासदनगृहमसंभ्रमपामलोभ्यानतयापि सिद्धिर्लिंगस्पर्शान्तविघ्नतकमलया भावयेद्देववंद्यं अथ प्रयोगाः हगमः सम्यादय
लद्धादशाक्षरो मनुः तथा लक्षत्रयं जपेन्मंत्रं अष्टपैर्लेद्दशांशतः हुताक्तैस्तु जुहुयात्तर्पणादिनन्तरं ततो निजगुरुं
नमस्कृत्वाथ तत्प्रत्येकं तोषयेत् ततः काम्यप्रयोगेषु तत्कन्योक्तान्प्रसाधयेत् सांडुत्रयस्ततः पूपे ह्रीं मो राजवशंकरः ना
रिकेलाफले ह्रीं मो राज्यश्री हृद्विद्वः पराविस्वाइसंयुते लीं ऐं ह्रीं मः कान्तावशंकरः इति मारसंग्रहे । अथोच्छिष्टमहामंत्रेह
विद्रागणपस्पतः जगत्त्रयहितं भोगमोक्षदं कोविनाकरे नानामंत्रगणास्याशु सिद्धिदं भुवि दुर्लभं गरिष्ठमफलवाथका
र्यमात्रं प्रसाधयेत् गोपनीयं प्रयत्नेन वांछितार्थहरं इमं सौभाग्यसिद्धिलक्ष्मीदं दीर्घजीवित्वदं नृणां नरनारीनरेन्द्राणां परे
वश्यकरं परं विघ्नौघध्वंसनं दक्षं कन्याद्रोहनिवारणं दैत्यगीर्वाणसंयानां नानागंधर्वरक्षसां दंतिनां सश्वखानां श्वापदा

वि॰या॰ ३२
व॰
७६४
764

नांचपद्तीनां स्नातसंमोहनं सम्याकर्षणं कृत्तिकं रंजनणात रोधकं राजसैन्यस्य स्तंभवाणं वर्णविश्रुतं कृशानुजलशस्त्राणां स्तंभकंप
रमंमतं चादिनां जनजानानां वाचांस्तंभने डिंषा समीभान्मगनानांनागमनस्तंभकारकं भूयस्यमंत्रिणः शत्रोः क्रोधस्तंभकरंहृदा
न तरुणीनां कुमारीणां हृदयस्तंभनं महत् स्निग्धानामपि शत्रूणां विद्वेषकरणं त्तमं उन्मादोच्चाटने शत्रोर्मारणे छेदने त्तमं वज्रमयो
गसंयुक्तं येन भेदसमन्वितं तारः क्रोधसमन्वितं चाखपरं चन्द्राईचेण्डपरासह्रींजहरिदाग्निविसर्गायनान्याभाष्यपश्चाङ्गणा संब्रूयान्त्य
तथैव स्मृवदं सर्वजनानां हृदये स्तंभय युग्ममसि रुद्दिणी हांत्रिंशार्दणी भजुः सेवितो मन्त्रसंघाते कृद्भूतः सर्वकामदः तारः प्रणवः
क्रोधः हुं खपरं गचन्द्राईचूडं विन्दुयुक्तं धरांतह्रींजस्तोहरिस्वरूपं शवाग्निविसर्गायनानि तेनद्वाइति गणपतये स्वरूपं वरवरदस्व
हृयं सर्वजनस्वरूपयस्वरूप स्तंभय युग्मं स्तंभय स्तंभयेति भ्रमिरुद्दिणी स्वाहा तथा मुनिर्मदनश्च ख्यातः छन्दोनुष्टप् समीरितं
हरिद्रागणपयोदेवो देवतामेतिभिः स्मृतः षड्दीर्घयुक्तस्वबीजेन षडङ्गविधिरीरितः विनायकसंहितायां मोहनपंचरात्रे च षड्दी
र्घयुक्तस्वबीजेन भूमिपुक्तेन वृद्धिमान् षडंगेमाचरेदिस्मृतं तत्रयथोपदेशं कार्यमिति स्वबीजेन गणपतिबीजेन तथा विधिना
नायेन मंत्रोयं रसनेनदहद्ध्रुवं चतुर्थीदिवसे प्राप्ते शुक्लपक्षस्य मंत्रवित् शुद्धां हरिद्रामानीय कन्यामासेपिताः शुभाः सर्वांगेतां
समालिख्य स्तायाच्छहजले ततः भक्त्या परमयोपेतः प्रसन्नेनान्तरात्मना प्राणम्य गुरुहयादाज्ञमर्चयित्वा विधानतः स्वर्णा
गुलीयहाराद्यैर्भूषितैर्गैश्च शुभावरैः एवाङ्कविधिना तस्मादथीयीत मनुं त्विमं सगन्धैः सुमनोभिस्तं यजेदेवं धियायुतः
स्थाने पूर्वसमीरिते मणिमये सिंहासने संस्थितं पीतं पीतविभूषणांबरलसन्माल्यादिसंशोभितं विघ्नं दंतिमुखं विते
नलसितेहस्तैर्वरं दन्तं भजे पाशांकुशत्परशुं वरदस्त गणिपुतं क्रोधारवभेदाभयं वामांगेदिकरद्वयेशायुधत्रयं दत्तोह्रींदिनयेन्य
नयमित्यायुधध्यानं क्रोधमुद्रामुहिः एवं संचिन्त्य देवशं गजाननमनन्यधीः प्रकान्तरोदितेनाथ वर्त्मनादेवमर्चयेत्

अथ प्रयोगः तत्र प्रातःस्नानादि योगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि मदनाय ऋषये नमः मुखे अनुष्टुप्छंदसे नमः
हृदये हरिद्रागणपतये देवतायै नमः इति विन्यस्य मम सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिरुक्त्वा गामित्यादिना करषडं
गन्यासं विधाय यथा नामाज्जं सृज्जादिसर्वं प्रागुक्तो कात्तरविधिना कृत्वा समापयेदिति तथा साध्यसहस्रं तं जप्य दशांशाद्धृदय
वाहने सर्पिगुडयुतैः सम्यग्गृहपे जुहुयाद्दिवः हरिद्रागणपतावत्र तर्प्ययेद्द्विकितन्युरः कुमारीभोजयेत्तवद्ब्रह्मचारिणपवचं सा
ग्रसहस्रमित्यर्थः तावत्होमसंख्यासमसंख्यमित्यर्थः एतेन तर्प्पणसंख्यैव कुमार्यो ब्रह्मचारिणश्च भोजयितव्याः ब्रह्मचारिण
स्नैनेष्ठिकाः स्वाश्रमस्थात्मापेक्षं न इति सांप्रदायिकाः तथा काम्यकर्मतंत्रः कुर्याद्यदिष्टं दिक्पत्रये पद्मे नागदलेषु धाकरं ट्रं
साध्याख्यकर्मीहनेवेदादौ वसुधाविनायकगतं वर्मालिखेन्मध्यतः दिक्पत्रेषु वसुंधरामनुगतं कोणविदिक्पत्रगं भूवीजं वहिरष्ट
कोणवसुधावीजस्थितं वारुणं वसुकोणाग्रगानि स्फुर्हल्लिनो मस्तकानि च मस्तकेषु लिखेत्पश्चाद्गणानं वीजमन्त्रमं चतुरस्र
ण संवेष्टयेद्दिक्षु वर्मान्तमालिखेत् विदिग्गतं च भूवीजमेव यंत्रमनुत्तमं अस्यार्थः तत्र यथोक्ताधिकरणे यथोक्तद्रव्येऽष्टदलकमलं
कृत्वा तत्कर्णिकामध्ये साध्यनामवेष्टितं प्रणवं विलिख्य तत्स्योदरे भूवीजमालिख्य भूवीजस्योदरे गणेशवीजमालिख्य तत्स्यांतं हुं
कारमालिख्याष्टदलकमलस्य पूर्वदक्षिणपश्चिमोत्तरदलेषु भूवीजोदरगतं हुंकारमालिख्याग्नेयादिकोणदलेषु केवलं भू
वीजं विलिख्य कमलाद्बहिश्चतुरस्रद्वयसंपुटरूपमष्टकोणं कृत्वा तत्कोणेषु भूवीजोदरे वकारं सविंदुं विलिख्याष्टकोणाग्र
षु गजमस्तकानि कृत्वा तेषु सविंदुगकारं विलिख्य तद्बहिश्चतुरस्रं कृत्वा तत्कोणेषु भूवीजं तद्दिक्षु गकारं च विलिखेदिति
तथा आदित्यबुधशुक्राणामेवास्पदिवसे वशी निर्मायैलिखने देशम्हलिम्गोमयामृमा प्रदीपे दीपिते तत्र दृषदं विन्यसेच्छु
भं उपलं च समानीय हरिद्रां क्षालितां जलैः तस्यां दृषदि संस्थाप्य कन्यया पेषयेत्ततः हरिद्रायां शिवस्तु विघ्नं हृष्ट्वा स्वेदं समा

वियार्ण्व
व०
७६५

765

हृत्पद्मसंपिष्टमिश्रयित्वा यशोधयेत् मंत्रेणानेन मंत्रज्ञः पंचविंशतिसंख्यया । तत्पश्चाल्लेपयेत्तं त्रीश्च भेसूत्रेण वावेरे । अस्मित्पटे
लिखेद्यंत्रमेतत्स्तंभनाकृत्यं अत्रप्राणान्प्रतिष्ठाप्य हृजितं गुलिकीकृतं गणेशप्रतिमां पश्चादंगप्रत्यंगशोभितां विनिर्माय त्रि
भिर्मौनैर्निशायां तत्हृदि निक्षिपेत् प्राणांस्थापनं भूयः कुर्यात् तैर्विधृतः गंधपुष्पादिनैवेद्यं निवेद्यान्वलिं हरेत् तण्डुलान्
मालिसंभृतान् प्रस्थमानमितान् शुभान् हिंदलीकृतमुद्गान्नं तत्र दद्यान्न चमे लेपयेत् गुडवेदपलं भूयो नारिकेलं च तत्समं म
रिचं सहमानं च सैंधवं च तद्दद्यात् केतदर्द्धं जीरकं चाज्यकुडवाई समं भवेत् पत्रं सर्वं चतुः प्रस्थं गोडुग्धे मंदवह्निना । पचेत्सि
द्धोदनं सेतद्गणेशस्य महत्प्रियं अमृतायाय मेनाथ लड्डुकास्तयकादिभिः कर्पूरवासितैः स्वगतैः हुलैश्च दत्तादिभिः तोषयि
त्वा विधानेन हरिद्रागणपं दिशं वलिं दत्त्वा विधानेन प्रार्थयेत्पुष्टादर्पयेदपरे गणेशं प्रणमेदष्टवद्धमौस्त्कता स्तुतिभिरादरात्
एवं यः कुरुते नित्यं पंचभिः सप्तभिर्दिनैः विघ्नेश्वरप्रभावेन त्रैलोक्यं सचराचरं स्तंभयेन्नात्र संदेहः सत्यमेतन्न चान्यथा ।
पुत्तभूमौ निमिस्थापयेद् यत्र स्थापयेद्बुधः वैरिरोगवाहनैवी वृक्षाः कुलानि स्तंभयेत्तदा देशग्रामपुरे गेहे सभायां स्थापितं यदि
तत्स्थानगतान्सर्वान्विविधान्स्तंभयेज्जनान् प्राविशत्सगायं सुगमं च कुस्तंभयेद्धर्षो महत् चत्वरे नगरे तत्स्थानं जलात्ः
स्थापितं जले निवासे पथि वा दस्यून्सर्पादीयां समीरणं हस्तिपेटकपालानुदन्तान्सर्वान्नुपद्रवान् आरण्यशाल्याल
ये सर्पान्वल्मीके श्वापदान्वने देवे शालिवीहेतिपापाणाण स्तंभयत्यत्र स्थितिवाणीं च गतं च विद्याशत्रोर्विभावसो । तेनसः
स्तंभनं कुर्यात् शय्यास्थाननिवेशितं सप्तांगं वृषपवेनपुष्पस्थाने च वलिमाहरेत् स्तंभयेदखिलं विश्वं किंपुनर्वजने सफ
लं सर्वथा सेतहिधावगोपयेत्सदा अथात्काहिकरयंत्रविधानं सर्वदा मयहं हरिद्राशोधयेद्धेसममदा प्रोक्तेनवर्त्मना । ओं दिनं यंत्र
मालिख्य मायांगमध्येगोलिखेत् अवशिष्टैर्मंत्रवर्णैर्मायया च प्रवेष्टयेत् लिखित्वा शांकुशावेष्टपत्रेषु तदनंतरं वाहणं दिग्दलाग्रे

७८

पुटपरं कोणपत्रगं धरामण्डलयुग्मस्य कोणेष्वाशाविदिक्क्रमात् वाणवीजानि विलिखेद्दलमार्गेण निमंत्रवित् तदाव्रवह अलेपकव।
चेसाध्यं संलिखेत् जलगेहद्वये तापि मायाकोणेन वेष्टितं एतन्मामाकर्षणे सेतल्लिखितं तत्पूर्ववर्त्मना · इति प्राणप्रतिष्ठां च निशाविमेशक्रा
ल्लिंगं मङ्गः संहृज्जपयत्तेन समीरस्यापयेद्बुधः चक्रीहृल्लहृदायाज्यगणेशानवमूर्तिकाः धारावपुगजं रस्यानिमायान्यत्र चोभयोः
विन्यस्यतं गणेशानं क्रमसमेरक्तगणैर्यजेत् सिंहादनादिते वेद्येवलिभिश्चोक्तवर्त्मना · मतो सर्वेजतस्याते दत्वा साध्याभिधावुक्षः लभयदि
तयंयत्रत्वाकर्षयद्युग्मकं साध्याशाभिमखोभूत्वा मरुत्सहस्रकं यजेत् वलिं दत्वाथ संहृज्य विघ्नेशं चंदनादिभिः द्वितीयेन शरावेण
विदधीत सुसाधकः प्रत्यहं कुर्वतस्त्वेवं सप्तभिर्दिवसैर्भवि · साधकस्य समायाति सान्निध्यो वांछितो जनः भूपाललल्लनावापि मदि
बीवाच संगता · अमात्यः परपत्या वा वासहरकन्यापि वाकृतं श्रागच्छति न संदेहो मे त्रिसिक्तेन चेत् सायत्रमेतल्लिखित्वा तु ताली पत्रे।
पुगकस्या एजितं स्यापितप्राणांजायते निवेशयेत्त साध्याशाभिमखोभूत्वा काथयेत्प्रजपन्मनुं तदानीमानयेत्कामविह्वलावर
सुंदरी साम्बुद्धं च पाटन्यस्यागारे हरिप्रिया · सिंचयन्नमर्दयित्वातु तत्कात्वा साध्यकृतिशुभां श्वेतार्कच्छदयुग्मान्तस्थाप्याणीमन्त्रविशप
तो · दीमायेतापयन्मंत्रं जपेदष्टसहस्रकं ताणादायाति कामार्ता वांछिता वरवर्णिनी · नागवल्लीदले ह्रोद्भले मयंत्रमिदं लिखेत्
साध्यं हस्तन्यसंस्पृज्य सेरजसप्रभद्वयेत् सीमंतिनी समायाति शीघ्रं यौवनगर्विता पत्रीपुष्पमथ वसादो भद्रेपवालिखि सेरणं यं
त्रमेतन्प्रदातव्यं तृणादाकर्षिकारकं प्रवाहाभिमखो वापि सरितं संगमतीरगाः तर्पयेन्नजलैः शुद्धैरष्टोत्तरसहस्रकं मातयोजन
हरस्यं साध्यमाकर्षयेद्ध्रुवं वहुदिनेन किं वात्र स्मरनायं शाणीनजयेत् मंत्रमेतं विधानेन हृदादाकर्षयेद्धितं अथाकर्षिकयंत्रमित्यादि
सर्ववर्त्मनेत्यं तस्यायमर्थः ततः पूर्वोक्तयंत्रमालिख्य तन्मध्यस्थं भूवीजं हित्वा तत्स्थाने मायावीजं विलिख्य तन्मध्ये प्राग्वद्वरुणवीजं चालि।
त्वङ्कारादिगं वीजवहितैरेवशिष्टवर्णैः प्रागुक्तसाध्यनामसवेष्टनस्थाने संवेष्टय मायावीजेनसंवेष्टयेत् अत्र मायावीजवेष्टनं हेमांतर

विया॰३२
व
७६६
766

स्यांतरालेस्येयं तेन कर्णिकाभ्यंतरे हृन्नद्वयेस्येयं ततो ष्टदलेषु प्रतिदलं ॐ आं क्रों मिति पाशांकुशबीजे विलिख्य दिग्दलाग्रेषु ठमिति च निलिख्य ग्रा
स्वदष्टकोणकवातस्य पूर्वदिग्गतकोणचतुष्टये पूर्वकोणे ऐन्द्रीं दक्षिणे ऐन्द्रीं पश्चिमे ब्राह्मीं उत्तरे ल्कूं इति दिग्गतकोणेषु चतुर्ष्वपि मः इति
विलिख्याष्टकोणाग्रेषु त्रिशूलानि कवातेषु शूलेषु ङ्कारमालिख्य तद्बहिः रई चंद्रद्वयेन संपुटितेन संवेष्टयेत् तत्कोणेषु मायाबीजं
विलिखेत् अत्र कोणाग्रवेष्टनार्द्धचंद्रद्वयस्याग्रचतुष्टयं टसंतेन स्यामे यादिकोणचतुष्टयस्थितत्वात् अत्र प्राग्वत् गुलिकां पट्टहिंद्रा
रविनगणेशाकुन्हिगतं समीरं स्थापयेत् प्राणप्रतिष्ठां कुर्यान्नूनं वैरितिशेषः चु किहलमदाकुलालहलम्बनिकया अन्यत्र॰ अय
त्र अन्यतमे साम्ब्रद्धलवर्णारामठं हिङ्गुः तं स्यागारे॰ गणेशागारे स्थिरक्षेत्रं मनुष्यविहितेन मेरं सप्राणं कृतप्राणप्रतिष्ठमित्यर्थः जगं
मभियं वितं तथा श्रयो वदामि वश्यार्थं यत्र साधनं सुत्तमम् यंत्र सैलिख्य पूर्वोक्तं स्वमध्ये गणाधिपं बहिः शिष्टैर्मंत्रवर्णैः कामेना
पिप्रवेष्टयेत् शेषमाकर्षयंत्रेण समानं परिकल्पयेत् इति॰ ॐ स्यार्थः पूर्वोक्तं यंत्रं विलिख्य तन्मध्यस्थं मायाबीजमयास्यं तस्याते
कामबीजं तद्देवगणापुनर्बीजं विलिख्य तन्नाग्वदद्व शिष्टैर्मंत्रवर्णैः कामबीजेन चावेष्ट्य शेषमाकर्षयंत्रवत् कुर्यादिति॰ तथा एवं
वत्कृत विघ्नेशाकृतिमध्ये निवेश्य तत् विधिनास्थापितप्राणशारावे न्यस्य तं यजेत् रक्तमाल्यानुलेपाद्यैर्नैवेद्यैः एवं वल्हीतैः मनोः
साध्याभिचादतास्थाने पूर्वं समीरिते॰ वृषामानयथुग्मं च जयेदष्टसहस्रकं अष्टसहस्रं अष्टोत्तरसहस्रमित्यर्थः साध्यादिकसमुत्थो
भूतामंत्रमंत्री समाहितः विघ्नेशाय बलिं दत्वा ह्लादयेत्तं वपूर्ववत् एवं प्रतिदिनं कुर्वन् सम्भवति पञ्चसैर्दिवसैः रक्षोभूतपिशाचाद्यानदे
वदान् वपन्नगान् राजानं मंत्रिणां राज्ञो स्त्रीगणांश्च दृष्टमात्रेष वशयेत्साधकः श्रीमं पावज्जीवं न संशयः निशाशेनाचूर्णितेन नि
जदेहं विलिंपयेत् अचलाकमलालबावशयेद्विश्वमजसा॰ हरिद्रांशसमहरिशालितण्डुलसंभवं तत्समेत गुडेनापि मधुना।
सैंधवेन च॰ सन्मथ्य मर्दयित्वा च पिण्डाकारं पवेहत्तै निर्मीय गणपं तेन यंत्रं तेहृदि निदिपेत् समीरं च प्रान्ते छाय्यगंधाद्यैः एर्वंवय

१२५
१७८

जेतुं त्रिविनंपूजयित्वेत्थंयंत्रंमध्यात्स्थ्युङ्ग·येन प्रतिमांभक्षयेत्पश्चात्साध्योवश्योभवेद्ध्रुवं शालिपिष्टादिपिष्टेनकृत्वासाध्याकृतिंतुतां
अष्टाधिकंशतंजप्तंमाहर्जितास्थापितानिलीना निवेचयविप्रराजायसाध्यंसंस्पृष्ट्वाभक्षणात् भक्षणाद्दशयेत्साध्यंसदासर्वसुदायिनं
वश्ययंत्रंलिखेन्मंत्रीखानापानादिवस्तुषु मेरंकृत्वाजपेन्मंत्रीसहस्रंसाष्टकंबुधः भक्षणाद्दशयेत्साध्यंवस्तुमात्रस्यसाधकः चंदनागरु
कर्पूरनिशाकुंकुमरोचना मृगेभमदसंयुक्ताश्लेष्मांगविघ्ननाशनं संपिष्टानद्वयीकारयंत्रमालिख्यपूर्ववत् प्रतिमांपूर्ववत्कृ
राजमाषाष्टोत्तरशतं लिंपेद्दत्तोनायत्रेस्वकंवीनास्वविशेषकं ईक्षणात्स्पर्शनादेवत्रिलोकीवशमानयेत् एवंकृतेननरंनारींवशाये
घोषितंपुमान् चंदनेनैववाकुर्याद्धिद्विषेभफलामये हिरेभंचसदाभद्रायमलींचंद्रवारुणी भूपघश्रीफलंविस्रकांताहसिंचवीदिनी
वाराहीशानवीर्यावमाषरीचंद्रावन सर्वसिद्धरसेनैवनिशाभामार्थसंयुतं पीतावश्याभिधंयंत्रंनिर्मायप्रतिमामपि प्राण
संस्थाप्यनंहुत्वाजपेदष्टसहस्रकं शिष्टद्रव्येणतिलकंकुर्यात्स्नात्वायोनरः त्रैलोक्यंसंपदेलक्ष्म्यातिरस्कुर्यान्नृनाधिपं कपि
लागोमयंमोत्रिपद्मिनीदलसंपुटे· आदायब्रह्मचर्येणभवजेकदितैःसमं पंचगव्येनसमर्द्यपिंडाकारंप्रकल्पयेत् शुकंदहे
स्पृष्टंहुत्वाबिल्वकाष्ठेधितेनले समुद्धृत्यचतुर्दशमन्त्रमध्येयंत्रमालिख्य समीरणप्रतिष्ठाप्यगणपंतत्रपूजयेत् अष्टाधिकंशतंतुसं
त्रेजपिताश्रीफलांतरे·कांचनेरूप्यरचितेपात्रेकांस्यमयेथवा नियाययथावर्येद्गसललाटादिषुसाधकः कांतिपुष्टिक्षमारोग्यपुत्रपौ
त्रयुषः यष्टूत् लब्धालोकप्रियोभूत्वादीर्घजीवीभवेद्ध्रुवं पुरोन्नपुत्रेरक्षायैभस्मनाप्रातरन्वहं कुर्याद्दाशुक्ष्यर्थपयोविजयसंपदे·
नत्सैनिकत्रूयंनिपत्यपोद्घात्तुरोधसो· रक्षांवरस्यत्वत्यंतः प्राक्तभेषुजपूर्वकं चूर्णकं· नियायकपिलाज्येननत्तुहन्यात्कपालके
दीपंप्रज्वाल्यतेनैवजपेन्मंत्रमुत्सुकः गृहीत्वाकज्जलंतन्ममहेतोन्नवषाततंशुभं नेत्रयोरन्वहंदद्यात्पुष्वावाशुवतीवरा दृष्टमात्रेणैव
शायेन्निखिलविश्वमंजसा उक्तौषधीनांपुष्टिकांपिष्ट्वाचदनवारिणा· अभिमंत्र्यतुयायोषातिलकंप्रकरोतिसा· सर्वलोकप्रिया

विद्यार्ण
व·

७६७

767

मूयादंगस्पर्शान्वितंपतिं आज्ञानुवर्तिनंभार्य्यांयावज्जीवंतसंशयः ग्रुहयानिशयाकृत्वाविन्नेशंप्रोक्तलक्षणं चंद्रोपरागसमयेमंत्रंजप्त्वासह
स्वकं अष्टाधिकसमभ्यर्च्यचंदनादिभिरादरात् शिवायांप्रोक्तदेन्नित्यंसर्वतोजयमाप्नुयात् संग्रामेविपिनेदुष्टस्थानेवान्यभयेपरे·आपणेव्य
वस्त्रेतेवादेमहार्णवे·पायच्चरस्यमूहेशुसभायांशत्रुसंकटे· विजयीजायतेधीरः कृतकृत्योनिवर्तते· वरांगनाहृदमध्येशोभतेमन्मथोयथा·
नागवल्लीदलेयंत्रंलिखित्वारात्रिवारिणा सप्राणमर्चितंतस्मसमष्टोत्तरसहस्रतः अभिषितंवाक्षिनसाध्यंवशंनयतितत्क्षणात् गोदुग्धेमसि
तेमंत्रीकथितेस्फुटीकृते·यंत्रविलिखितेवैवनिर्यीयगणनामकं अभिमंत्र्यशतंसाष्टंभक्षयेद्वशयेज्जगत् नारीकिलशुद्धोपेतंहृणाति।
विफलंकुर्नेत् अन्वहंकृतसंपातमष्टाधिकशतंबुधः संपातंभक्षयेद्यस्तुवशमायातिसोचिरात् किंवहूक्तेनमंत्रज्ञः साध्यंसंचिंत्ययंमंत्रं
जपेत्तस्यदासतांयातियावदायुर्नसंशयः इति· अत्रविषमपदव्याख्या· एवंसमीरिणेस्थानेसर्वजनूर्मिनिस्थाने अयमर्थः मनोजनसर्व
पदस्थानेसाध्याभिधास्यंभयेत्तिपदस्थानेवशमानययुग्मंचदत्वाजपेदित्यर्थः तद्बहिर्गणोमाहृदिस्थापितानिले कृतंसाध्यप्राणप्र
तिष्ठां· साध्यप्राणप्रतिष्ठाप्रकारःकृष्णोगेवोक्तः अस्याद्वाष्टकस्यविशेषकस्तिलकं द्विरेफोभृंगराजः सदाभद्रामुस्ता·मुसलीतालमू
लिका·वंदिनीलज्जालुका·शतवीर्य्याद्दूर्वा·मायूरीअपामार्गः चंद्रः कर्पूरं· उदितैः भेषजैः द्विरेफादिभिः रात्रिवारिणाहरिद्रोदकेन
नि·उच्चाटनंततोयंत्रंकथयामिसमासतः उक्तरीत्यालिखेद्यंत्रंसाध्यंवर्ममध्यगं तदंतमारुतंबीजंगगणपर्यंतंदलान्तरे· प्राणबीजंचपत्रे
ष्ववामकर्णतिदग्रतः उद्दहिर्विदिक्कोणाग्रशूलेषुकवचंलिखेत् वायुनावेष्टितंपश्चात्बहिर्डगतवायुनाः प्रेतवस्त्रेतदालिख्यनिशाले
पनष्टवंकं स्मशानांगारसारेणधात्तुशलाकया·यंत्रमेतत्समालिख्यस्थापयेदीरितानतः पितृसंदस्थितंधान्नगृहकाष्टहयंततः
स्मशानवह्नौसंदग्धभस्मादायतडूव विद्याधीशगृहद्दीस्थायाकाकरारजसायुतं यंत्रमध्येप्रविन्यस्यसमंरत्नद्दुलिकीकृतंशभालि
मनिशाभागविताभस्मास्थिनीनद्या· शार्वपंचवितांगारकपिकपिकच्छुस्वानरी सपिष्यान्तसमसारेणानिर्मीयगणपाकृतिं·॥

१२९

वानरीलताविशेषः नंतदमप्पगं कृत्वा पुनः प्राणान्प्रतिष्ठापयेत् वक्रिहस्तगृहाच्चैव साध्ययोरन्त्ययोश्च ना· शरावयुगलं मंत्री निर्मायान्यत्रवोभ
योः श्रीविकेयं प्रविन्यस्य कुसुमपुष्पैः समर्चयेत् मनाग्रुच्चाटयहं ठं संयोज्य प्रजपेन्मनुं अष्टोत्तरसहस्रं हि छादयित्वा परेणांत निखनेद्वैरिणा।
ह्वारि मासेनोच्चाटयेद्ध्रुवं हृल्लिपस्यालये वैरिसदने परिणाग्रे स्थापिते गणपे मासादुच्चाटो जायते ध्रुवं म्रियते वाजराजी स्त्री प्राणिनो।
भयविकलाः चतुःपथेथवल्मीके वनेरेकमकोटरेः स्थापनाद्विघ्नराजस्य शत्रुरुच्चाटितो भवेत् विघ्नेशं तद्दगं भस्मविन्यसेद्यस्य मस्तके भ्र
मते काकवत्सोगपीतो देशेस्वनिस्थल· आसनेशाय नेयानेपृथिव्यशत्रोर्गजालये· भस्मेतयान्नरनिलत्र भवत्येव चुनान्यथेति· अयमर्थः
पूर्वोक्तं यन्त्रमालिख्य तन्मध्ये हुं वीजं विलिख्य तं दन्तयेमिति वायुवीजमालिख्य तद्दंतेगतमिति गणपतिवीजमालिख्य तन्मध्ये
साध्यनाम लिखित्वा पत्रेषु यमिति ता लिख्य दलाग्रे फ्रुं मिति विलिख्य तद्बहिर्हृकोणाग्रगत स्थलेषु फ्रुमित्यालिख्य बहिः षडि
डुलाञ्छितवृत्ताकारेण वायुमण्डलेन संवेष्ट्य तस्य षड्डिडस्याने यमिति वायुवीजं लिखेत् पतयं वमुक्त्वा फलदं भवति एतद्वस्त्रेप्रन
त्यक्तवस्त्रेषु अगारसारः कोइलाशेति प्रसिद्धः धांतः काकः ईरणं प्राणं पिचुमंदो निवहहस्तः शार्कारककारः शावालिमनिशा भोगपा
चस्य चर्वितं हरिद्राश शार्षपं चेन शर्षपमेव वेति नेत्रानरातः उन्मत्तसारो धत्तूररसः हृदः क्रुद्धिः श्रीविकेयं गणेशं उच्चाटयहंठं स्तम्भय
यट म पास्येति शेषः समिरस्य: ध तथा· अथवक्ष्ये समासेन यंत्रविद्वेषणाह्वयं येनेह सर्वदिते वह्निवायुवीजं प्रविन्यसेत् वसुपत्रखुणी
पुटके कारं विलिखेत् ततः अष्टमूलेषु हुं कारं व्योम्नावासेप्रवेष्टयेत् निम्बशाखायां श्मशाने तम्मरिचं नित्वमेवच· त्रिविणी ह्विगुणं पिष्ट्वा देहस
पत्रां वुना ततः मृतकर्पटके लिखेदिघयन्त्रमिदं लिखेत् पंचांगं पारिभद्रस्य काकनीडं वनं जनं चिताग्नौ संदहेत् भस्मयन्त्रं मध्ये निवेश
येत् सप्तत्य विघ्नराजस्य सर्वकोणेविनिःक्षिपेत् शरावाहतेंगं विघ्नं प्रजयेत्सर्ववर्त्मना· पिचुमंदभवैः पत्रैः कल्माषपुष्पैर्निवेद्यकैः विद्वेष
हृयं मंत्रीजपेत्तस्य योज्यसाहस्रकं सहस्रच शरावेण निखनेच्छादिनं ततः प्रीतिनयोर्विनाशेन विद्वेषो भवति ध्रुवं आदाय गणपं मंत्रीप्रीत

विया॰ ३१
व॰

७६८

168

योरोगणायोभवेत् तिष्ठंतोप्राणिनांतत्रवैरंभवतिसर्वदा॰ पारिभद्रस्यपंचांगंपकभागमितंभवेत् भागैकंमरिचंराजिलावनीत्रिज
युग्मिदं मदसमभमितंपूर्ववत्कर्मनासस्यजप्तनः विकीर्णंवैरिणोमूर्ध्निकुर्यादुन्मादमूकते॰ अस्यार्थः तत्रपूर्वोक्तपत्रमालिख्यतन्म
ध्येरयमितिविलिख्याष्टसुदलेषुहकारफटकारंचविलिख्यदलाग्रेषुश्रीकारंविलिख्याष्टकोणगतशूलाष्टकेहुंकारमालिख्यवहि
राकाशमण्डलनहत्ताकारेणवेष्टयेदिति॰ पारिभद्रोनिंबः हेमपत्रूरसः सहत्यगुलिकीकृत्यविहेस्वयइयमुच्चाटयस्थानेरा
त्रिर्हविद्रा॰ पूर्ववद्धर्मनामिना॰ तथा॰ सांप्रतंमारणायंत्रंप्रवदामियथाक्रमं॰ यंत्रंविरच्यपूर्वोक्तंवर्ममध्येनिवेशयेत् माया
तिस्रेश्वावीजेद्वेतन्मध्येपिसमालिखेत् तद्वाह्येपुरुकारीत्येववर्णानग्निगतान्लिखेत् आग्नेयकोणेवीजंवयुग्मसंपुटकोणगं॰ तद्दहि
र्वह्निकोणेषुवह्निवीजंसमालिखेत् निशांशुद्धांसमालिख्यमृतकर्पटकेशुभे चितांगारास्थितिर्यासैःकाकपक्षशलाक
या॰ यथोक्तंविलिखेद्यंत्रमेतन्मारणनामकं मरणरामठशुण्ठ्यात्वृनिशामरिचसहचा॰ त्रिदोषीदीरेणसंपिष्यलिप्ताशाव
पटेथवा कारस्करस्यपंचांगेरजनीचतुष्कास्रजा॰ पिष्ट्वाथकर्पटेशावलिप्ताशवेष्ट्यरोक्तवत् समीरंचप्रतिष्ठाप्यकृत्वागणपति
ततः यंत्रंतद्धृदयेन्यस्यपुनःप्राणान्प्रतिष्ठयेत् मातृकासममंत्रेणगणेशागारमृत्तिका निंबमूलमृदंचापिकर्कीभस्म
लसंभवी स्मशानमृत्तिकांतद्दनुकारद्गमूलजा कुंभकारकरस्पृष्टामृपरस्थानजांमृदं पिष्ट्वाशरावयुग्मेलंकृत्वाचान्येन
वाभयोः यंत्राच्छगणपत्यस्यकृत्सपृष्ठैः समर्चयेत् कारस्करभवैःपत्रैःनैवेद्यैश्चयथापुरा॰ उक्तमंत्रपदस्थानेसाध्यनाम
निवेशपद्दि॰ मात्रयद्वयेशाहंचमंत्रस्याष्टकंजपेत् दक्षिणाशामुखोभूत्वारजन्यांभूतवासरे॰ चत्वारेपितन्मेमोवामातृविम्न
गृहेथवा वल्मीकेकोटरेवापिकारस्करतरुद्भवे पिशाचायान्यथावाशेणानिखन्युवलिमाहरेत् मायायमपुरंयातिसम्मा
हाज्वरपीडितः अमोघवीर्यमेतद्धिविद्यानंभविडल्लभ भूदेवव्यतिरिक्तेषुराजावैरिषुयोजयेत् नृपोपिकारयेद्यःसकर्ता

१८०

रंतो यद्येहि द्विजैः कर्त्तापि तदर्धांशेन प्रायश्चित्तं करिष्यति · हरिद्राविघ्नमंत्रस्य सांगोपांगविधानकं निरूपितं यथाशास्त्रं गोपनीयं सदा बुधैः
दातव्यं पुत्रकल्पाय शिष्याय स्थिरचेतसे · चित्तवाक्कायचक्षुर्भिर्हस्तस्कंधकायच शूद्राहीनाय दुष्टाय नैव देयं कदाचनेति · अथ मंत्रः तत्र
पूर्वोक्तप्रकारेण यंत्रं विलिख्य मध्ये हुंकारं विलिख्य तस्योदरे शक्तिवीजेन गणपतिवीजं च विलिख्य दलेषु रमित्यालिखेत् एतद्यंत्रं मुक्तफ
लदं भवति चिंतागारास्थिनिर्यासश्चितास्थि कोपिलोद्भवः कणापिप्पली · रामठं हिंगु · स्नुही सेहुंड इति कान्यकुब्जभाषायां नामस्त
भयूपदस्थाने मारयेति च भूतवासरे · भौमवासरे · कोटरे कारस्करस्य · कारस्करोपि विषवृक्षः यस्य बीजं कुचिला इति प्रसिद्धं मार
संग्रहे · वक्रतुण्डगणेशस्य मंत्रं वक्ष्ये यथाविधि · सर्वपापक्षयकरं सर्वसौभाग्यदायकं अमृतं चतुरास्याग्निकामिकाश्रोत्रविंदु
युक् ठट्तीयानंतयुक्तः पवनः कवचं तथा · षडक्षरो यमादिष्टो भजतां कामदो मणिः अमृतं वा चतुरास्यकाः चक्रीरिफः तयोर्यो
गेन क्रकामिकान्तकारः श्रोत्रउ · विंदुरनुस्वारः तेषामैक्येन तद्वत्तृतीयकंड अनंतश्च ताभ्यां ड · पवनः यः कवचं दीर्घमेव षडक्ष
रः इति गणेश्वरपरामर्शिनीवचनात् तथा भार्गवो मुनिराख्यातो बुद्धेदानुष्टुबुदाहृत देवता वक्रतुण्डः स्मृता रसनमस्कृतः विधाय
मूलमंत्रेण करशुद्धिं जितेंद्रियः षड्भिर्मंत्रगतैर्वर्णैः षडंगानि प्रकल्पयेत् भ्रूमध्यकंठहृदयनाभ्याधारयेत्क्रमात् षडक्षराणि प्रणिगन्यं
स्येत्सर्वांगव्यापकं ततः विधायैवं हृदये ध्यायेदेकाग्रचेतसा · रसाद्भिन्नारुणान्तरमणिब्राजत्संशोभिकांतिसंविभ्राणां करकिशलये · पा
श्यामपंकुशांगं साभीतीष्टत्रिनयनयेत्तु रक्तमाल्यांशुकाढ्यं संभोजोयपटगतममुं संस्मरेद्वक्रतुण्डं वामाग्रहृदयोरायेत्तदायक्षस्याये।
रन्येऽंत्याद्यपध्याने तथा · पूर्वोक्तमुजयेत्पीठे वक्रतुण्डगणेश्वरं अष्टपत्रांबुजं ऽह चतुर्द्धारयुगेन च चतुरस्रेयेणाथवेष्टितं चक्रमा
ल्लिखेत् मध्ये देवं समभ्यर्च्य पुष्पाद्यैरुपचारकैः आदावंगानि संपूज्य यथास्थानं विशालधीः पूर्वादिदलमूलेषु शक्तीरष्टौ।
क्रमायजेत् विद्याख्या विश्वधात्री च भोगदा विघ्नघातिनी विधिप्रदा च पायघ्नी तथा पुण्यप्राशिप्रभा · दलेषु च जेतहृदणमायाः

८०

विद्या ३२
व

७६५

769

पुरोदिताः द्वितीयाष्टदलेतद्वद्वक्रतुण्डादिकान्यजेत् चतुरस्रे लोकपालांस्तदस्त्राणि च पूजयेत् प्राग्वन्निधिद्वये सम्यग्वक्रतुण्ड
वंमेरितेति· अथ प्रयोगः तत्र प्राग्वत्स्नानं कृत्वा नादि षडंगपूजां नेप्रथमाष्टदलेषु प्राग्वल्लक्ष्मीगणेशप्रकरेणार्कः ॐ भोगदायै नमः
ॐ विघ्नयातिन्यै नमः निधिप्रियायै नमः पापघ्न्यै नमः पुण्यायै नमः ॐ शशिप्रभायै नमः ततोष्टदलमध्येषु प्राग्वल्लक्ष्मीगणेश
प्रकरणोक्तसिध्यष्टकं संपूज्य द्वितीयेष्टदले प्राग्वदेकादशप्रकरणोक्तवक्रतुण्डादिकान्संपूज्य लोकपालपूजादि प्राग्वत्सर्वं
कुर्यादिति तथा· वर्णितं जपेन्मंत्रं जुहुयान्तु दशांशतः अष्टद्रव्यैः प्रागुक्तैर्मेथ राज्ञैर्यथाविधि तर्पणादि ततः कुर्याद्वाल
णाराधनावधि· एवं सिद्धे मनौ मंत्री काम्यकर्माणि साधयेत् तर्पयेत्पूर्वमार्गेण वक्रतुण्डगणेश्वरं पूर्वमार्गेण महागणपति
प्रकरणोक्तप्रकारेण· चतुरस्रहस्तमात्रं कुण्डं कुर्याज्जिदयतः आदधीत मथिताग्निमनूचानगृहादाहरेत् मथिताकाष्ठादितः
अनूचानः श्रोत्रियः प्राणायामत्रयं कृत्वा मंत्री कर्म समारभेत् ततः सर्वोक्तवत्कृत्वा मंत्रन्यासषडंगकं पूर्वंगन्यासं कृत्वा मंत्रन्यासं
कुर्यात् गंधपुष्पादिकैरग्निं संपूज्य स्थापयेत्ततः स्थापयेदीदोक्तविधिना नित्यहोमविधिना वा कृशानुमध्ये तत्राध्यनागयज्ञोपवी
तिनं लंबोदरं भास्करं रत्नमेकदन्तं त्रिलोचनं पद्मासनसमारूढं चतुर्बाहुं सुवर्णाभं किरीटहारकेयूरांगदालंकारभूषितं एवं सं
चिंत्य मनसा समावास्य गणेश्वरं गंधादिभिः समभ्यर्च्य जलेनाग्निं प्रसिच्य च षडंगानि हिंगोतेनच्छुरया चतुराहुतीः अष्टाधिकं स
हस्रं वनतः सिद्धो भवेन्मनुः सहस्राष्टं च तत्क्षीरपत्रयोरुभयोर्नृपेत् साष्टसहस्रमित्यर्थः शतहुनेन दद्येश्रवन्नसरालभनेक्षणं
मध्याह्नकाले नित्यहितदेवे प्रजयेन्मंत्रं सहस्रं त्रिशतं वाथ शतं वाष्टोत्तरं मर्थीः अष्टोत्तरमिति स्थाने त्रपेप्यन्वेति· अविरेण
वमहतीं लक्ष्मीं प्राप्नोत्ययत्नतः प्रसन्नतामनेन मन्त्रेण हिरण्यपीतानतया· वीर्यवे स्वप्नाचापि समेद्विरददर्शनं एतानि मंत्रसिद्धे
हिचिह्नान्युक्तानिमे त्रिभिः सर्वोक्तसिद्धोदनेनत्रिमासं त्रिशतजुहुनेत् महानिधीनां भवनं भवेद्धवर्णेपरः गुडाक्तैः पृथुकैर्नारिके

८०

नारिकेलैर्मरिचसंयुतैः अनेन सहस्रं जुहुयान्मंत्री धनवान्भवेत् शुभशालीमयैश्चूर्णैः समरीचैः ससैंधवैः शालिमध्ये शालितण्डुल
चूर्णैः सजीरकैर्वह्निकुंडे शुभैरनिहत स्रुतैः अष्टपैर्जुहुयान्मंत्री गणेशस्य हि सन्निधौ सहस्रमात्रमूलभैर्महती संविदग्ना साध्येत्।
नामार्णपुटितमनेनाज्जुहुयात्सुधीः अपामार्गसमिद्भिर्वा पंचकैः पनसजैः फलैः सहस्रं कदलीवाथ नवनारीवशं नयेत् ला।
जाभिर्जुहुयाद्धीमान् सहस्रं कन्यकाप्तये सहस्रमाज्याहुतीनाहुनेत् नीराहुतीरपि सहस्रं रोगशान्त्यर्थं मंत्रशास्त्रविशारदः हवीहुती
नाज्जुहुयाल्लक्षं मृत्युंजयो भवेत् बलहृदोत्थसमिधो मधुरत्रयलोलितैः सहस्रं जुहुयान्मंत्री मासाब्दं तु नयेध्रुवं विभीतकोत्थसमिधा
सहस्रं साधकेनिशि [illegible] भूमौ खात्र सहस्रपद्मविलिख्यास्पोदवनेल पञ्चालासिद्धार्थवटैः सहस्र
जुहुयात्सुधीः नमावयेत्तमहिना नानात्रकार्यविचारणा कालमेघसमानाभं गणेशं निजशुण्डयाः रिपुं गृहीत्वा वडवामुखे वक्त्रो
महोत्कटे प्रतिपं [illegible] गणपतिं ध्यात्वा नामं प्रजपेन्मंत्रं सहस्रं त्रिदिने नाशो शत्रुर्मच्चाटयेद्ध्रुवं समुद्रगतदीप्याप्यदृष्ट्वा ताललिताज
लं सहस्रकृत्वाभिमंत्र्य परिषिंचेत्सुमूर्च्छितं। अनेन विधिना मंत्री पापापोयं नाशयेद्ध्रुवं मानोश्वदिने स्वस्थमालव्य त्रिसहस्रकं ज
पेन्मंत्रं गणं ध्यायन्दोपान्ग्रहभवान्हरेत् वेतमोस्मसमिद्धो मान्सहस्राहुति मान्नुयात् यान्यार्थी जुहुयाद्वान्येरन्नार्थी नेहुते नेहुत
पेन्मंतु गणं ध्यायन् दोपान् ग्रहभवान्हरेत् [illegible] तमर्चयित्वा गणपं सहस्रे द्रासैंधवं वचं॥
कमलैः हृत्पुलेर्वापिहोमात्स्वप्रदो मतः होत्राभिका नीपलतैर्गुडाभक्तैर्हुनेत्सुधीः
निलाईई प्रमाणानि संपिष्ट्वा तानितिः दिपेत् प्रस्तुत्वमितगोमूत्रे सहस्रेणाभिमंत्रयेत् स्नातामृतं तु स्नानदिने विष्णुद्वाश्च
कवासंसो पाययेन्नां च सा यंध्या सूते भागवत्सरात्सुतं उपोष्य सोमग्रहणे भास्करस्य ग्रहणेऽथवा कपिलाज्यपलं चूर्णं वचया
सुपलाईकं पतत्सहस्रं संजपेत्स समस्तं प्रपिवेत्सुधीः अवाप्नुमेधां महतीं कवित्वं च लभेत ध्रुवं गोचर्ममात्रं भूदेशमुपलिप्याश्च
कीकृते कृत्वा त्रस्यामथेन्दुगणमर्चितं चंदनादिभिः तस्योपरि स्थाप्य कपिलाघृतपूर्णशरावकं हुतं तत्र प्रतिष्ठाप्य ज्वालयेदीयसा।

विद्यार्र
व
७८०

770

तमं तत्रविन्नुशमावाप्नुहजयेत्कुसमादिभिः कुमारीवाकुमारंवादीपन्मायेनिधायच जपेनमंत्रप्रवरमष्टोत्तरसहस्रकं ततः इष्टाकुमा
रीवाकुमारोवाब्रवीतितत्ततः मनोगतेहिसकलंभविष्यंभूतमेवच वर्त्तमानंमनोरस्यप्रसादान्नात्रसंशयइति सारसंग्रहे मंत्रान्तर
मथावक्ष्येचक्रान्तुएडगणेशितु यस्यस्मरणमात्रेणसर्वेनश्यन्त्युपद्रवाः विंदीशेनसमायुक्तोयस्सर्वः कात्तरीयकः मयाक्रांतोथ
राब्रह्मानन्तोवालीभृगुस्तथा खड्गीशोदीर्घसंयुक्तोवियन्नारायणान्वितं षडक्षरोयमाख्यातः सर्वत्रैवपफलप्रदः विंदी
शएकारः तेनयुक्तोयहवामेकारः कात्तरीयाघुकारः मयश्चाकारः तेनयोशेति धरालकारः ब्रह्माककारः अनंतश्चाका
रः तेनक्लाशेति वालीयकारः भृगुः सकारः खड्गीशोवकारः दीर्घश्चाकारः तेनस्वावियद्हकारः नारायणाश्चाकारःते
नहाइति तथा भार्गवोमुनिरस्यस्यादनुष्टुप्छन्द ईरितं वक्रतुण्डगणेशोस्यदेवतादेववदितः मंत्रवर्णैःषडंगानिषड्भिःकुर्या
घथापुराः ध्यानपूजादिकंसर्वमंत्रीपूर्ववदाचरेत् तथा रायस्पोषपदंप्रोक्त्वावदेत्स्यदयितानिच दिधोरन्नपदंचान्तेकोदाम
तेचततोषदेत् रत्नादग्नोयदांनेवावलागेतिपदंवदेत् हनोपदांतेसंप्रोक्तोमंत्रराजःषडक्षरः द्वात्रिंशदक्षरोमंत्रआथर्व
णाकर्ईरितः रायस्पोषदतिस्वरूपंस्यदयितानिस्वरूपं धीसेरन्नसरूपंदामतःस्वरूपंरत्नोहणास्वरूपंवोस्वरूपं वलगा
स्वरूपं हनोस्वरूपं षडक्षरः प्रथमःप्रोक्तः तथा ऋष्यादिकंपुराप्रोक्तंध्यानपूजादिपूर्ववत् प्रथमोक्तषडक्षरवत् तथा।
जपेदक्षसहस्राणिजुहुयात्तदशांशतः हविषाघृतसिक्तेनतदंतेनतोषयेद्गुरुं एवंसिद्धमनुर्मंत्रीसाधयेदिष्टमात्मनः
इष्टकाम्यनदायिषडक्षरोक्तवत् तथा ॐ तत्पुरुषायविद्महे वक्रतुण्डायधीमहि तन्नोदन्तीप्रचोदयादितिमन्त्रःविमहेपदमुच्चरेत् वक्रतुण्डंचतुर्थ्यन्तंधीमहीतिततोवदेत्
तन्नोदंतीयदंभाष्यवदेदंतेप्रचोदयात् गायत्रीयंसमाख्यातावक्रतुण्डगणेशितुः स्नानकालेसदाजप्यामंत्रिभिःकर्म
सिद्धये ॐ तत्पुरुषायतत्पुरुषायेति सगममन्यत् सारसंग्रहे उच्छिष्टस्यगणेशस्यविधानमभिधीयते हस्तिपिशाचिस

१०८२

मृद्धार्य्यं पिशाचीति तन्तो वदेत् लिखेय पदं समृद्धार्थ्यं वन्हिजायां तन्मुहूरेत् नवान्ते रायमाख्यातः उच्छिष्टस्य गणेशितुः वन्हिजायास्वा·
अन्तस्वरूपं तथा ऋषिः कंकोलनामास्य विराट् छन्द उदाहृतं उच्छिष्ट[illegible]गणपो देवः सर्वसंपत्प्रदायकः द्वाभ्यां हृदयमाख्या
तं त्रिभिः शिर उदाहृतं द्वाभ्यां शिखा समाख्याता वर्म द्विभ्यां समीरितं समस्तेनास्त्रमाख्यातं पंचांगविधिरीरितः ध्यानार्चनविधा
नं च मंत्री सर्वं वदाचरेत् अत्र चकारात् पुरश्चरणमपि सर्वं मंत्रोक्तमेव प्राप्यते· तेन वक्रतुण्डषडक्षर प्रकरणे वर्णलक्षं जप
मंत्रमित्युक्तं न दत्रापि लभ्यते तेनास्य मंत्रस्य नवलक्षं जपः पुरश्चरणमित्यवगम्यत इति प्रयोगादिकं सगमं तथा का
म्यकर्मणि वक्ष्यामि संक्षेपेण यथा मोहने मारणे च वशीकारे सर्वाकर्षणकर्मणि एतत्सर्वं करोत्येव स्तुतो गणनायकः प्रतिमा
कारयेद्धीमान् निंबकाष्ठमयीं शुभां साध्यांगुष्ठप्रमाणां च गणेशस्य महात्मनः स्पृष्ट्वा तां प्रजपेन्मंत्रं कामसिद्धिस्ततो भवे
त् अष्टम्यां च तर्दर्पणां कस्य पत्रस्य मंत्रवित् उच्छिष्टो रात्रिमध्ये तु जपेन्मंत्रमिमं शुभं वेष्टितो वशमायाति साधकस्य न संशयः भू
र्जपत्रे समालिख्य साध्यनाम यथाविधि मंत्रेण वेष्टितं कृत्वा जपेन्मंत्रमनन्यधीः पादेनाक्रम्य तं यंत्रं हराकृष्टिरियं मता· लिखि
त्वा स्वर्ववत्पत्रे पूजयित्वा विधानतः साध्यस्य त्वा जपेन्मंत्रं सर्वलोकं वशं नयेत् धारयेन्मस्तके यंत्रं जपेन्मंत्रमनन्यधीः राजानं राज
पत्नीं वाकर्षयेत्तत्क्षणात्सुधीः यंत्रं मूलमंत्रवेष्टितं साध्यनामगर्भं भूर्ज्जे यंत्रं तांबूलपत्रपुष्पाणि वस्त्राण्याभरणानि च फलमूला
दि च सर्वाणि समादाय जपेन्मंत्रं एकविंशतिवाराणि दद्यादिष्टाय तान्यथा· सर्वलोकवशंकरः प्रयोगोयमुदाहृतः श्रीखण्डकृष्णपदानो
न राजानं वशमानयेत् समिधो निंबकाष्ठस्य कटुतैलसमन्विताः काकपत्रसमायुक्ता हुत्वा मंत्री यथाविधि यथाविधि चिताग्नौ
रिपुं च परसेनां च समुच्चाटयति क्षणात् उलूककाकयोः पत्रांस्तद्रसार्द्रान् संयुतांस्तान् [illegible] श्मशानाग्नौ तु जुहुयात् विद्वेषः
स्निग्धयोः क्षणात् शत्रुपादरजोयुक्तां चक्रीहस्तमृदं तथा स्मशानभस्मसंयुक्तां उद्वर्तनमलान्वितां उद्वर्तनमलं शत्रुशरी

विघ्नराज
व·

७७१

स्पष्टहीनापत्रलीकुर्य्यात्सर्वावयवशोभितां तस्या हृदि लिखेन्नाम मूलमंत्रेण वेष्टितं· कृत्वा प्राणप्रतिष्ठां तु विधिवत्कार्यपात्र
के· स्थापयित्वा जपेन्मंत्रं सम्यगेकाग्रमानसः प्रियेनोर्नि संदेहो देवेनापि स्मरार्दितः चिंतायां कथ्यते पन्यामर्भसादाय यथावि
धिः रोचनाकुंकुमाभ्यां च भूर्ज्जे नाम समालिखेत् वेष्टितं मूलमंत्रेण प्राणस्थापनमाचरेत् साध्यं स्मरन् जपेन्मंत्रं सम्यग
ष्टोत्तरशतं द्विष्टयोर्जनयोः सम्यक्कलहो भवति तत्क्षणात् सारसंग्रहे· क्लीं क्लीं पदं समुच्चार्य्य ज्रीं ज्रों च पदमुच्चरेत् ङंकारं
सम्यगुच्चार्य्य घे घे शांह समथो चरेत् फट्कारं स्वाहायायुक्तमष्टार्णवायोयमीरितः एकादशाक्षरः सम्यक्कमूलमंत्रो गणो
पिन्नः ऋष्यादिकं पूर्वमोक्तं ध्यानपूजादिकं तथेति· तथा· एकवक्त्रं चतुर्थ्यंतं वदेद्धोलिमुखेततः लंबोदरपदं ङेन्तं उच्छिष्ट
गणेशितः तृतीयं चतुर्थ पदयोर्विसंधिः अन्यत्पूर्वगमं तथा ऋष्यादिकं ध्यानपूजाद्यं यथाहं वै समाचरेत् यथाह वैवक्रतुण्ड षड्
क्षरवत् तथा· श्रीं कारं विलिखेदादौ नमो भगवते पदं एकदंष्ट्राय संभाष्य हस्तिमुखशब्दतः लंबोदरपदं ङें तमुच्छिष्टेति पदं त
उच्छिष्टेत्यत्र विसंधिः ऋष्यादिकं पूर्वमोक्तं षड्बीजैरंगमीरितं ध्यानपूजादिकं सर्वं मंत्रेष्वेवाक्रमाचरेत् मंत्रो हि पूजादिकं सर्वं
ह्रावः स्वगमः षड्बीजैरिति· क्रौं हृदयं स्तू शिरः क्लीं शिखा· ह्रुं कवचं ये नेत्रं येस्त्रं अन्यत्पूर्वगमं· तथांतरे ओं गं हं क्लों समुच्चार्य
स्तोमुच्छिष्टगणेशपदे ततः सर्वमहाय प्रदायायै बलिरितिस्मृतः बलिमंत्र स्तथोच्छिष्टगणेशस्य महात्मनः ओं गं हं क्लों स्रों उच्छि
ष्टगणेशाय महायक्षायायं बलिः अनेनमंत्रनामासंफलं वाययि बलिं हरेत् ध्यानविशेषमाह· चतुर्भुजं त्रिनेत्रं च रक्तवर्णं
कणिबिजेः पाशांकुशौ मोदकानां पात्रं दन्तं च विभ्रतं कमलासनमासीनं मन्मतगणनायकं ध्यायेदितिशेषः प्रयोग

१७५
१८३

रणसिद्ध्यर्थं लक्षसंख्यं जपेन्मनुं· जुहुयात्तद्दशांशेन तिलै राज्यपरिस्थितैः यजेत्सर्वोदिते पीठे उच्छिष्टगणनायकं आदावंगानि संपूज्य
मातृकादलसंस्थिताः दलाग्रेषु च मोहादीन्शादिस्तमपूजयेत् वक्रतुण्ड एकदंष्ट्रो चलंबोदरसमाह्वयः विकटो धूम्रवर्णश्च विघ्न
श्चैव गजाननः विनायको गणपतिर्हस्तिदन्तश्च वै दश· चतुरस्रे लोकपालान् वज्रादीनि ततो बहिः एवं संपूज्य विघ्नेशं ततः
काम्यानि साधयेत् श्वेतार्कमूलतो वापि मर्कटीकाष्ठकेन वा· स्वांगुष्ठप्रमितां कुर्याद्गणेशप्रतिमां तथा प्रोक्तलक्षणसंप
न्नां प्रतिष्ठाप्य ततः मधुना स्नापयेन्मातृ कृष्णप्रतिपदादितः शुक्लाचतुर्दशीयावत् गुडपायसंतथा निवेद्य प्रजपेन्मन्त्रं सह
स्रं नित्यमादरात् तिलैस्तावच्च जुहुयाद्धुताशे रेधितेनले· गणेशोहमिति ध्यायन्नुच्छिष्टो नदिगंबरः पक्षाद्राज्यमवाप्नोति नृपो
ज्यैत्यान रोपि वा· कलामृत्स्नाप्रतिमां पूजितां राज्यमाप्नुयात् वल्मीकमृत्स्नया वापि सर्वाभीष्टमयच्छति· सौभाग्यदा गुड
मयी लवणजा शत्रुनाशिनी ऋणोच्छेदे विवादे च जपेन जयमाप्नुयात् एतन्मन्त्रप्रभावेन कुबेरो धनदोभवत् विभीषणश्च सुग्रीवो
लेभाते राज्यमंजसा· रक्तवस्त्रधरो रक्तकलाहलनिषेवणात् जपेत् यद्वा नैवेद्यशेषं तु मोदकं भक्षयन् जपेत् प्रणवो भवने शीघ्रं स्मृतिर्वि
डसमन्विता· ततो नवाक्षरश्चैव सप्रोक्तो द्वादशाक्षरः ॐ ह्रीं गं हस्तिपिशाचिलिखे स्वाहा· १२ तारं ह्रं उच्छिष्ट उच्छिष्टपूरंगणेशाय
नवाक्षरः एकोनविंशत्यर्णोयमन्त्याद्याः सर्ववृत्स्मृताः ॐ नमः उच्छिष्टगणेशाय· ॐ नम उच्छिष्टगणेशाय हस्तिपिशाचा
लिखे स्वाहा· प्रणवं हृद्भगवते एकदंष्ट्राय वै वदेत् ततो हस्तिमुखं वदेत् तथा लंबोदरं ततः वदेदुच्छिष्टशब्दान्ते महात्मानं च डे·
नगं· पाशमंकुशमायेच विघ्नबीजं च मेहृदयं वह्निजायावधिः सप्तत्रिंशदर्णो मन्त्रमेनः ॐ नमो भगवते एकदंष्ट्राय हस्तिमु
खाय लंबोदराय उच्छिष्टमहात्मने आं क्रों ह्रीं गं घे घे स्वाहा· ३७ गणकोस्य ऋषिश्छंदो गायत्री देवता ततः उच्छिष्टपदसर्व
श्च गणनाथः समीरितः गिरियंक्तिशरायविप्रगणरंगकल्पना· पाशचापगुणांकुशान् स्वहस्तैर्दधतं रक्तसरोरुहे निष

विद्या·३२
व·
७७२
772

स्पं विगतां वरजाय पापहन्तं स्मरेत् संततमाश्रयेद्गणेशं लक्षमेतं जपेत्पायं तद्दशांशं हुनेद्धुतैः तर्पणानि दशांशेन कुर्याद्ब्राह्मणभोजनं एवं
संसिद्धमंत्रस्तु प्रयोगान्नाचरेद्बुधः यन्नं यान्यं स्मृतान्यो गणेशान्नो भाग्यमन्त्रलेयुषाः प्राप्नोति साधकश्रेष्ठो गणेशस्य प्रसादतः इभमन्त्रेण तिं
वेन निंवेन मूर्त्तिं कुर्याद्गणाधिपं तु प्राणान्तं स्थाप्य संपूज्य तदग्रे तु मन्त्रं जपेत् ध्यानात्पदा भवन्तोपि विशेषो भवति नान्यथा नदीजलंस
मादाय सप्तविंशति संख्यया अभिमन्त्र्य ततस्तेन स्नपयेत्तालयेद्बुधः तं दृष्ट्वा वश्यमायाति नरनारीनृपालकाः वामपादरजो गृह्य
योषायाः प्रजपेन्मन्त्रं गणेशसन्निधानं हि विमोहसकं स्मरन् मासमायाति नियतं हृदाकर्षणे त्विदं इभमन्त्रेण निंवेन श्वेता
र्केनाथवा सखीः गणेशान्तिमां कृत्वा चतुर्थ्यां निशि पूजयेत् सर्वैरप्युपचारैश्च सहस्रं प्रजपेन्मनुं सरितः तीरे क्षिपेत्तां तु प्रतिमां ति
शि साधकः पक्वार्य्यमारभेन्त्र स्वभेवक्तिफलाफलं सहस्रं निंवकाष्ठानां होमाद्उच्चाटयेद्रीन् समिधो दक्षिणा होमात्मारयेद्व्
तुमात्मनाः मर्कटास्थिमयं संजप्तं दिग्भमुच्चाटयेद्रिपुं नरास्थिजं तं कन्यायाः ... तदा सिक्तः स्त्रीणां वामाघ्रिरजसा कुला
लम्पटितिदानदाः कुर्यात्पुत्तलिकां तत्र साहृदि स्त्रीनाम चालिखेत् निंवकाष्ठैः समेतां तां जम्बीभूमौ विनिक्षिपेत् उन्मत्ता जाय
ते सा च मोहनायां सखी भवेत् लिखेत तन्नाम सहैवारैः ... सप्त दिमानां प्रतिमां सम्यक् पूजितां दारिद्र्य विहिसं निखायमत्त
मात्रेण घात मुच्चाटयेद्ध्रुवं संकटे सम मन्त्रा भूमि सिता ... दारुजं पूजितं गणपं सम्यक् रक्तगन्धोपहारकैः मधुभाण्ड वितिः क्षिप्त्वा
पूजास्थाने निखानयेत् तत्रोपविश्य प्रजपेन्मन्त्रं नक्तं दिवं बुधः नश्यन्त्युपद्रवाः सर्वे समाहान्तात्र संशयः इष्टनारीवामपादरजोभिर्नि
जदेहजैः मलैर्मृत्तिकया कुंभकारस्य प्रतिमां तथा गणेशस्य ततो मधुभाण्डस्थां निखनेत्क्षिति ततः कुण्डं विधायाग्रे जुहुयाद्धयमारजैः
कुसुमैः सा भवेद्दासी सहस्रमितहोमतः तारो हस्तिमुखं ङेन्तं लंबोदरपदं तथा ततोच्छिष्टमहात्मान पाशांकुशत्रयात्ततः का
मत्रपावमयेये उच्छिष्टायामि वल्लभा द्वात्रिंशदक्षरो मन्त्रो गणेशस्य महात्मनः ओं हस्तिमुखाय लंबोदराय उच्छिष्टमहात्मने

१५०
१८४

श्रां क्रों क्लीं क्लीं क्लीं ह्रं घे घे उच्छिष्टाय स्वाहा ३२ अथ मंजुघोषप्रकरणं जाड्यौघतिमिरध्वंसः संसारार्णवतारकः श्रीमंजुघोषोज
यतां साधकानां सुखावहः आगमोत्तरे मातृकादिसमुद्धृत्य वह्निबीजं समुद्धरेत् वामांसहृत्कर्मसंयुक्तं ततो मेषं समुद्धरेत् मीनेशं
वतंसः कुर्यादिडामनेत्रेंदुसंयुतं षडक्षरमनुः प्रोक्तो मंजुघोषस्य शंभुना इयं तु दीपनी प्रोक्ता मूलमंत्रस्तु कथ्यते अंकुशं शक्तिबी
जं च रंभाबीजं ततः प्रिये बीजत्रयात्मको मंत्रो जाड्यौघध्वांतनाशनः ततः शक्तिं रमाबीजं कामबीजं तथा प्रिये वियाक्षांतिखरी
प्रोक्तापधावर्णत्रयात्मिका हकारो वह्निमारूढो वामनेत्रेंदुभूषितः प्रोक्ता सर्वत्र विषये एकवर्णात्मिका प्रिये सिद्धः साध्यः सुसिद्धो
वा साधकस्यारिपुः सदा तदा मंत्रो भवेद्ज्ञात्वा शुभदो बुद्धिदो भवेत् मध्याह्ने सलिले चैव भोजने भाजने तथा गोमयेन तु वह्निर्देशो मे
भूतेरमणीकृते गोमयेन लिप्ते गोमूत्रेण यंत्रे डमरुसन्निभे विलिख्य मंत्रवर्णांश्च त्रिंशऊर्ध्वं स्वयं तथा लिखेच्चंदनलेखिन्या प्रय
त्नात्साधकोत्तमः उच्चाटने लिखेद्यंत्रं गोचर्मणि विशेषतः सलिले विजयी नित्यं भाजने च महेश्वरः गोमये वा वटकः स्या
द्दाहसर्वत्रगो व्रजेत् कुचेक्षांतिखरो नित्यं गोमूत्रेण च महाकविः गोमूत्रं वदरीमूलं चंदनं याससमेव च एकीकृत्याक्षधाजमाति
लकं धारयेत्सदा नमस्कारपरो भूत्वा प्रार्थयेद्भक्तितत्परः वरं प्राप्य वसेत्साहं विहरेत्तु यथासुखं नान्यदेवार्चनं स्नानं प्राणा
वोच्चारणं तथा वस्त्रं च चैलतं दंतानां शोधनं लवणेन वा रात्रिवामो न संचेत्तु न शुचिः स्यात्कदाचन एवं कृते प्रयत्नेन ज्ञाता नागुरु
मुखात्सुधीः मासैकेन कवींद्रः स्याद्द्विमासे नेवईश्वरः क्रिमिर्मासैर्भवेन्मर्त्यः सर्वशास्त्रविशारदः पुत्रार्थी लभते पुत्रं धनार्थी
लभते धनं आयुरारोग्यकामस्तु सर्वान्कामानवाप्नुयात् अथ ध्यानं शशधरमिव शुभ्रं खड्गपुस्तांगपाणिं सुरुचिरमति शां
तं पंचवक्त्रं कुमारं पृथुतरवरमुख्यं पद्मपत्रायताक्षं कुमतिदहनदक्षं मंजुघोषं नमामि पीठस्य जानते कुर्यादाधारशक्त्या
दिशक्तितः मूलप्रेतादिभिः कुर्यात्पीठासनमनंतरं स्नानदाने नमः पाद्यं बुद्धिदो त्र तथा च भे जाड्यनाशाय गंधः स्याद्धू

विद्याश्र
व·
७७२
773

स्यादत्तयायैवै· सर्वसिद्धिप्रदायेतिप्रचंडयाद्विशेषतः ॐदयुग्मं समादाय भैरवान्सृजयेत्ततः असितांगोरुरुश्चंडः क्रोधउन्मत्तसं
तकः कपालीभीषणश्चैव संहारश्चाष्टमः स्मृतः ततोष्टपादिकंदत्वा प्रसूनानि विसर्जयेत्· नैः पुष्पैः पूजयेदष्टौ योगिनीश्च वि
शेषतः सुरादिसुंदरी चैव मनोहारिण्यनंतरं कनकावती तथा कामेश्वरी च रतिकर्प्यपि· पद्मिनी च नटी चैव अनुरागिण्यनंतरं
सज्यायता त्वयोगिन्योह ह्लेंषा वीजस्वर्विकाः एवं संपूज्य देवेशं लत्वषट्कं जयेन्मनुं स्रुतां ॐदपुष्पं प्रणकादशा शतानि च जुहु
यात्देधिनेव ज्ञो कानारे पित्वे षमति· एवं सिद्धमनुर्मंत्री महावाग्मीश्वरो भवेत् ॐ कुटे स्वरतत्वे मेरुपृष्ठे सुखासीनं देवदेवं ज
गद्गुरुं शंकरं परिपप्रच्छ पार्वती परमेश्वरं पार्वत्युवाच भगवन्सर्वधर्मज्ञ सर्वशास्त्रागमादिषु वांछितार्थप्रदं लोके मंत्रघोषं
ब्रवीहि मे विशेषतोपि जप्त्वा किंकिविवपयदंत्वण सर्वकर्मप्रदं साक्षात्मनः सिद्धिप्रदं तथा भक्तानां कामदं मंत्रं कल्पवृक्ष
मिवापरं श्रीशंकर उवाच शृणु देवि महामंत्रं साधकानां सुखावहं यं ज्ञात्वा जडधीः प्रेयो वाचस्पतिसमो भवेत् अंगन्यास
करन्यासवह्निन्यास समन्वितं जप्यात्सिद्धिप्रदं मंत्रं विना होमार्चनादिभिः जपेद्वा जापयेद्वापि साधको विधिपूर्वकं सर्वं तत्त
मवाप्नोति सत्यं सत्यं हि पार्वति कार्तिकेयसमो वापि वन्नाव ल्लात्तं जपेन्मनुं सर्वशास्त्रेषु मेधावी बृहस्पतिसमो भवेत् श्रीपार्वत्यु
वाच· कोप्यवा पि ऋषिश्छंदः पूज्यते कोत्र देवता ध्येयश्च कोत्यतत्सर्वं ब्रूहि मे भक्तवत्सल· ईश्वर उवाच बृहदारण्यको नाम
ऋषिर्विराट्छंद एव च स एव मंत्रो घोषो मोक्षो भुक्तिदानेन मुक्तिदः ध्यात्वा भैरवरूपेण जपेन्मंत्रमनन्यधीः तदा मुक्तिप्रदो मं
त्रो नात्र कार्या विचारणा ध्यानं तत्र प्रवक्ष्यामि भैरवस्य महात्मनः यथा ध्यात्वा जपेन्मंत्रं तन्मे निगदितः शृणु· सात्विकं राज
सं चैव तामसं तदनंतरं ध्यानं वक्ष्ये महादेवि क्रमेणाहितकाम्यया· सद्यः सिद्धिकरं रूपं ध्यात्वा जपेच्च सात्विकं सिद्धिप्रदं
साधकानां भक्तानां चिंतितप्रदं मंत्रोद्धारमिदं देवि त्रैलोक्यस्यापि दुर्लभं अप्रकाश्यं परं गुह्यं न देयं यस्य कस्यचित् मंत्रोद्धा

रं प्रवक्ष्यामि शस्त्राङ्कुसत्तमं प्रिये । विस्फुरद्रश्मिः शशियुक् बिम्बमिवाम्बरं शशियुक्तनधीः षड्वर्णो मंत्रः समस्तजगतां सकलेष्टदः सर्व
ज्ञातां सदसि वाक्यडंबरं प्रस्तुते पदां न वेदमिवं तत्सवसम्पदः स्यात् आस्य मंत्रं जपेन्मंत्री स्वमंत्रं यदि साधकः वाति नैवेयम्भक्ष्या ता
बृहस्पतिरिवापरः मासमात्रेण यः कुर्यात्सुवर्णं स्वरणवान्नरः तस्यापि वदनाद्वाणी निःसरेद्दरवेगिनि मासमात्रेण सततं कवि
रेव न संशयः गोमये वा गवि पृष्ठे चवके वापि च गोमये । यंत्रं मंत्रं लिखित्वा दीपस्थाने मंत्रं जपेत्सुनः ध्यानमात्रे विद्यायादौ भा
वयित्वा चिरं सुधीः निर्जनेस्थाने मासाद्यं जपेन्मंत्रमयोमुखः पौर्णमासीं समासाद्य कुंदस्य कुसुमैः शतैः अष्टाधिके स्वसंपू
ज्य जपेन्मंत्रं च तत्क्षणे । त्रिमुखएशरोरुहणाहत्वा निशीथे मुक्तकेतलः षण्मासमात्रं जपति यदि कृत्वा विधानवित् बृहस्पति
समो वक्ता नात्र कार्या विचारणा कुंकुमस्य च सौरं कर्पूरकोष्ठहेयस्य च । त्रिमुखएडमेतद्धिष्यातं साधकानां सुखावहं आसनं चै
व गोमुखे वामे ङ्गाङ्गरमुखएडकं दक्षिणे च शिवामुण्डं हत्वा पूजां समाचरेत् अर्द्धचंद्राकृतिः सा ता दालचन्द्रो यमः स्फटयंत्रे लिखे
त्तत्र पूजां कुंदस्य कुसुमस्य च । सव्यनपाणिकमलेन जपादिपूजाम्श्रृंगारशीलनविधौ खलु दक्षिणे वा । राकासुधीकर
मरीवि तत्र षार घोरं ध्यात्वा च तत्क्षणं तदेहं पमस्तकेच संचिंत्य कुंकुं रशिवा शिवार साधिरूपकुंदेन साधकस्तु मोजपति प्रकामं
गोचर्मणा विरचितं कमलं तमध्ये चकं तन्तो पितवक्त्रकमलो च नाभिः निर्माय सव्यविधिना विजने स्मशाने संपूजयेद्धृतम
वैश्वानरैः पलाशैः सहस्रं मणालत्र षारमरीविमध्यवालं विचिंत्य भुवरखङ्गहस्तं आकिंसुकाद्योटततरो भूमूले विलिख्य यादो
वदनामृतेन । त्रिमुखएडमात्राश्रितपदरात्रौ तत्पयथाशक्ति तु पौर्णमास्या । लंडोवतरुतलस्थान मुण्डमात्रे कदम्ब हिमकर
करगौरं चिंतयित्वा निशीथे यदि जपति जडात्मा मंत्रमेनं त्रिलक्षं भवति जगति साक्षाद्गीष्पतिर्निर्जितवृत्तं भुक्तान्नशेषकदली
तरुम्बूलसंस्थितः आश्लीणोच्चरं वित्तासनसन्निविष्टः राकाविधुक्रममंत्रपत्यकरो निहृजांयः सोपि गेपश्निवाक्यतिरेवचित्रं

स्थिरवानिशीथसमये रजकस्य काष्ठे वह्नौ न्वितो जपति यघपिपो एमासं मंत्र ण्मासमथवा वयसापि तस्य वक्त्राद्धि निःसरति गीर
स्तनायमाना॰ यो दंतधावनकाले श्वकरजकाष्ठे लस्यापि गीष्पति वचो नियतैस्तलभ्यं नैलेन मृतिमानङ्कोटकेवपुष्पैर्जुहुयात्
संजिप्ततो यस्त्ववशासितभानुमूले: स्त्रीयोगयोगिणतनुते: समकुष्टके सु हकवाललाटफलके तिलकं जपस्थो विद्यार्थिशोषविष
येनवगीष्पतिः स्यात् भैरवतंत्रे मंजुघोषास्यममलमंत्रमाकर्णय प्रिये धनवंशप्रदं रम्य सार्वज्ञवाग्मिताप्रदं श्वदोषकृचि।
नाम्नूलममलप्रतिभाप्रदं देव्युवाच भगवन्नोरिजानाथकथय स्वयथादिते मंजुघोषः स्मृतः कीदृक्तस्यानुष्ठानमेवदि:
श्रूयतां देवि मे वाक्यं श्रूयतां मम तत्त्वतः मंत्रः षडक्षरः सारः सद्यः कुमतिनाशकः रमलज्ञानबुद्धिस्तस्य जाप्यप्रवर्सरेमितः त्रि
यत्ते जयनादेवि वाग्मी भवति मानवः मूकोपि वितभवेन्नस्य प्रतिभाविनजितश्री मासमत्र यजपघस्तपाणिनोपरिणतोय दि:
घूणमासंयत्तेजपतिससर्वज्ञः जपाग्रणीः अष्टेन सिद्धयः सर्वा भवंति सत्यमीश्वरि॰ आहरिस्पन्दराणा ह्रीं तेवैयं वदृषो
मंत्रमूले: पायंदद्देन्नस्य गायोविराटवादिरोरुवो: श्वरएयस्य चयत्राणि प्रणाएपि वसनिष्क्विन परएडमूले: कार्याः सवीज
मंत्रप्रवक्ष्यते॰ हएउकीलालदानेन भवेदाच मुनीयकं ध्यातव्यम् महादेवि सर्वसिद्धिप्रदायकं शशाश्वरमिवस्युश्रमि
त्यादिप्रायुक्तं मंत्रोद्धारमवद्याभिन नमस्कारोपदेशतः स्मएउदेवि महाभाग कलौ सद्यः फलप्रदं मंत्रं सर्वार्थदं सारं वशीकर
णाग्रज्ञम श्वमलं निर्गुणसारं शृणितं सर्वकामदं तन्नमामिहितकारं मंजुघोषं नमाम्यहं वरीशोपरमसारं स्तंतं ब्रह्मादिभिः
स्तरे: रमंरजोयुक्तं मंजुघोषं नमाम्यहं वचनेन न जानंति कायेन न च कोविदाः तं शांतं तमसायुक्तं पीतवस्त्रं नमाम्यहं॰ चर
णपतितानायस्पदेस्पातां जयहेतवे॰ चरणापतितोजीव्यहृदयेनं तं नमाम्यहं नजानंति सुरा यस्य तत्त्वं सत्वगुणेनवै॰ क्वासंस
मलसारं च मंजुघोषं नमाम्यहं धीपांविशेषस्वरं चैव प्रतिपयादिहेतुकं सकलविकलं चैव तं नमामि हितप्रदं प्रदिशाणांश

क्तितोदयात्कुरुते स्थैर्यं यथा भवेत् गुरुसंतोषमात्रेण सिद्धिर्भवति निश्चितं इति मंत्रयोधाप्रकरणं पाशबीजं ततः क्लीं तां वामकर्णेन्दुसंयु
ताः मघोजातेयुतयुतः क्रोधी पित्ताक्रीम् दमसंयुतः पुनरेतत्त्रयं प्रोक्ता खड्गी घोनंतसंयुतः मायाबीजं द्वितीयादि षंप्रोक्तं द्विधा ततः
कूर्मः कर्णः युतः खड्गीयुतो नतो नवो कुशं अष्टादशाक्षरो मंत्रः स्मरणायुधसंज्ञकः आं ह्रं कोलि ह्रं कोलिवा क्रीं ह्रं कोलिशु
वाकौ १८ महारुद्रो मुनिः प्रोक्तो जगती छंद उच्यते मायाबीजं स्मृणाः शक्तिः पाशबीजं तु कीलकं देवता कथिता सिद्धिश्वरा
णायुधसंज्ञकः चतुर्भिश्च त्रिभिर्नेत्रे त्रिभिश्च कर्णौः षडंगकं मूर्ध्नि भाले भ्रुवो र्नेत्राः कर्णयोर्घ्राणयोर्मुखे कंठे क्र दोच नाभौ चलि
गे वैव गुदे तथा जानुनोः पादयेर्न्यसेन्मंत्रवर्णान्यथाविधिः सर्वालंकारसंदीप्तं कंठपादद्वयान्वितं गलाम्बुवर्णवर्ण
भेवलत्पदद्वयान्वितं गौरीकरसरोजस्थं सर्वामरसुपूजितं रक्तवर्णं शिखायुक्तं रक्तचंचपुटद्वयं चलत्पादसमेतार्गि
ताशनं सर्वसिद्धिदं एवं ध्यायन्महादेवं कुक्कुटेश्वरसंज्ञकं एवं ध्यात्वा यजेत्पीठे शैवे वैतास्मपीठके अगाहतिं यजेद्दो दलयुष्टि
म्वैर्यजेत् मादृन्दिण्पकमालभुं गौरी गणपं जीत तथा कार्त्तिके पंचमं द्वारपान् तानतः परं महाकालं वहिर्णंचुवत्सं देवीदिग्
रात् तदा पुष्पान्यपि वहिः सजातेवलि माहरेत् द्वितीयबीजं सवर्नसविंदुं भुवनेश्वरी कुक्कुटेति द्विरुच्चार्य्य पहीति च द्विधा भवे
त् २ इमंवलिंगृह्णगृह्णगृह्णापयपयगजनः सर्वान्कामांश्च देहि देहि यं क्नीं ह्रं नमः परे कुक्कुटायेति मंत्रोऽयं जिनयुग्मार्णकः
परः ह्रं सं क्नीं कुक्कुट एहि इमं वलिं गृह्ण गृह्ण गृह्णापय गृह्णापय सर्वान्कामान्मे देहि देहि यं ह्रं क्नीं ह्रं नमः कुक्कुटाय ४८ मधुरत्रय
युक्तैश्च लाजैर्दद्याद्वलिं निशि अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादि योगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि महारुद्राय
ऋषये नमः मुखे अतिजगतीछंदसे नमः हृदये श्रीकुक्कुटेश्वराय देवतायै नमः गुह्ये सं क्नीं बीजाय नमः पादयोः क्रों शक्तये नमः
नाभौ ह्रं कीलकाय नमः इति विन्यस्य मम सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिः कृत्वा आं ह्रं कोलि हृदयाय नमः ह्रं कोलि

विद्या०१२
व०

७८५

775

नेत्रत्रयाय वौषट्· ऊँवाक्रौं अस्त्राय फट् इति करषडंगन्यासं विधाय मूर्द्धि आं नमः एवं भाले एं· दक्षभ्रूप्रदेशे कौं· वामे लिं· दक्षनेत्रे हं· वामे
हं· दक्षिणकर्णे लिं वामे वां· दक्षनासिकायां क्लीं कर्णे लिं वामे वां· दक्षनासिकायां क्लीं वामे एं वक्त्रे कौं कंठे लिं हृदये एं· नाभौ कौं लिं
गे लिं गुदे हुं· जान्वोः वां· पादयोः क्लीं· इति विन्यस्य ध्यानादि मानसपूजां विधाय ततः कुंकुमादिना चंदनादिना अष्टदलकमलं विलिख्य
तद्बहिश्चतुर्द्वारचतुरस्रं कुर्यात् इति हृज्जायंत्रं विलिख्य ततः संस्थाप्याभ्यर्च्यार्घ्यादि स्थापयित्वा आत्मपूजां विधाय पीठं समभ्यर्च्य
मूलेन मूर्तिं परिकल्प्यावाहनादि पुष्पान्तोपचारैर्नैवेद्यान्ते कर्णिकायां अग्नीशासुरवायव्यासु मध्ये दिक्षु च प्राग्वत् षडंगानि संपूज्य दलेषु
दलेषु देवाद्यादिमादक्षिणेन· शंभवे नमः एवं गौर्यै· गणपतये· कार्तिकेयाय मंदाराय· पारिजाताय महाकालाय· वह्निरो
इति संपूज्य दले कपालार्चादि सर्वं प्राग्वत् समाप्य प्राप्य प्रोक्तमंत्रेण प्रोक्तद्रव्यैर्बलिं दद्यात् इति तथा· जपेल्लक्षं तद्दशांशेन त्रिमधु
सिक्तैर्लाजैर्हुनेत् तर्पणादि ततः कुर्याद्ब्राह्मणाराधनं ततः एवं सिद्धमनुर्मंत्री सर्वाभीष्टं च साधयेत् अयुतं होमशताधिक्यात्
योगादौ जपेन्मंत्रं दधिक्षीरसितान्वितैः संतोष्य लेलिहानं पापसैः बलिं दद्यात्प्रयत्नेन भोजनादौ तदंतके· अनेन बलिदानेन कुबेरो
धनदोऽन्यकः बभूव शांतिके पुष्टे बलिं दद्यात्प्रयत्नतः बलिदानेन संतुष्टः कुर्कुटोऽभीष्टदायकः निष्पादनैर्बलिं दत्वा विद
नैवेद्यमायेज्जगत् गोक्षीरमपि हृद्यं टिनेरकूपैर्गंधमिश्रितैः साज्यकर्परैकर्दयाह्वालिति शिविशेषतः त्रिदिने वै भ्रामायाति सत्पज
गद्दोषतः यमहिमपजपेन्मंत्रं सहस्रं नियतो निशि पीतैः पुष्पैर्बिल्वपत्रैः करवीरैः सहस्रशः पूजयेन्नवसप्ताहात्सानरोदा
संताब्रजेत् छागलावकमांसेन बलिं दत्वा निरंतरं समस्ताभीष्टसिद्धिः स्यात् संकटान्मुच्यते ध्रुवं जपेद्विसहस्रं तु मंत्रं के
शरद्भ्रुवः निशीथे दिनं यावत्त्रमृद्धिमपस्मरन्धिया· तमाकर्षयति देवि प्रयोजनानां शतैरपि जातीफलैश्च संपूर्णकर्पूर
मध्यतः दीपेत् स्वेच्छाद्वादशां सहस्रमभिमंत्र्य तु साधकः सिद्धं तत्र विनिक्षिप्य जले तु क्वाथयेत्ततः लोहपात्रे तु संस्थाप्य तत्स्थ

छुरं त्वं भिन्नं भवेत् लोहकारगृहाद्वह्निमानीयाय समपात्रके हयमारिकाष्ठैः प्रज्वाल्य जुहुयात्तत्र वर्षजैः शतसंख्यं विषजहयोः सिद्ध
र्थं तैलकैः उच्चाटयेद्रिपुं सत्यं समाहान्नात्र संशयः श्मशानाग्नौ प्रजुहुयात् त्रिदिनान्मारयेद्रिपून् साध्यदेहदन्तजाकृताप्रेनली।
स्थापितैरक्का स्पृष्ट्वा सहस्रं प्रजपेन्मूलमंत्रं हि साधकः विताकाष्ठस्य कीलनं श्मशाने निशि संयुतः पदं गत्वा घ्रदेजं स्याल
दंगतस्य नश्यति शाक्त्यप्रयोगप्रकरणे ये ये पुत्तलीप्रयोगास्तेनेसर्वं न्नापि तैर्याः इति नानाप्रकारप्रकरणम्॥ अथैवं देवमनुं शा
मैसर्वाभीष्टप्रदायकं शंगनारं मृगयाशान्तमस्माद्दंष्ट्रगणावृतं यानीयार्थं विनाशास्त्रेनेनत्तौरैवेतनमः द्वात्रिंशदक्षरो मंत्रौरे
वतो ऋषिरुच्यते पंक्तिश्छंदो देवता च शरहीशः सकलेष्टदः पादैश्चतुर्भिः सर्वाणि पंचांगान्या समाचरेत् अस्माद्ध्वनिनैत्रं वशा।
स्लारं पाशाकेन च मध्यासाध्यसायकाग्रे पादयंत्रं भजाम्यहं ध्यात्वैवं पूजयेत्पीठे भगवन्तं साधकः आदावंगानि संपूज्य पादत्ति
एपादलेषथ गोसारं पिंगलाक्षं च वीरसेनं च शांभवं त्रिनेत्रं मूलिनं दत्तं भीमरूपं च पूजयेत् चतुरस्रे लोकपालान्वज्राद्यायुधसं
प्रजात् अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादि योगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि देवनाय ऋषये नमः मुखे पंक्ति
छंदसे नमः हृदये श्रीमहाशास्तृदेवतायै नमः इति विन्यस्य समेमाभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिरुक्त्वा शालारं मृगया
शाने हृदयाय नमः अस्माद्दंष्ट्रगणावृतं पीवरंसि यानीयार्थं विनाशास्त्रे शिखायै स्वाहा नेत्रमौरैवेते नमः कवचाय समस्तेनास्त्रं इतिक
रांगन्यासं विधाय ध्यानमानसपूजान्ते स्वपुरतः कुंकुमादिना चंदनादिपीठे चतुर्द्वारयुक्तं चतुरस्रात्तनमष्टदलकमलं कृत्वा
पुरतः संस्थाप्याभ्यर्च्यार्घ्यादिस्थापनोद्यान्तं संपूज्यान्ते शैवं पीठं समभ्यर्च्य मूलेन मूर्तिं संकल्प्यावाहनादि पुष्पोपचारान्ते
भगवदंगसंपूजां विधाय याष्टदलेषु देवाग्रादि प्रादक्षिण्येन गोप्त्रे नमः एवं पिंगलाक्षाय वीरसेनाय शांभवाय त्रिनेत्राय
मूलिने दत्ताय भीमरूपाय इति संपूज्य चतुरस्रे लोकपालान्वज्राद्यायुधानि च संपूज्य धूपदीपादिकं सर्वं भगवत्कार्यादि।

विधा॰ र॰
व॰
७७६

ति तथा लक्षं जपेन्मंत्रेणानेन दशांशं हुनेत्तिलैः तर्प्पणादिनतः कुर्य्यादेवं सिद्धो भवेन्मनुः तस्मै जलार्थिने दद्यान्मध्याह्ने तत्त्वं जलांजलिं गणेशस्या
पितृ यादद्याज्जलमंजलिना स्वभीतेन तसंतर्प्पितः शास्ता स्वाभीष्टफलदो भवेत् अर्द्धरात्रे वलिं दद्यात्र्यायुर्या वाभिमंत्रितं अष्टोत्तरशतं
जप्यान्मूलमंत्रमनन्यधीः भूताधिपाय वा भाष्य विद्महे पदमीरयेत् महादेवाय शब्दान्ते धीमहीति पदं ततः तन्नुः शास्ता पदं सो
क्तान्ते अंतःप्रचोदयात् गायत्र्येषा समाख्याता सर्वाभीष्टप्रदा नृणां इति शास्तृप्रकरणं अथ वक्ष्ये समासेन देवं स्वतनमत्रा
मनुः यस्य विज्ञानमात्रेण नरकेन्नेव पश्यति प्रणवं वाङ्मायां पाशं वरुणवीजकं जमं वैवस्वतपदं यमराजं तथा वदेत्
भक्तानुग्रहकृतेनेदं नो जिनवर्णकः श्रांक्रांह्रीं श्रां वैवस्वताय धर्मराजाय भक्तानुग्रहकृते नमः ऋषिर्वह्निनेत्रेणवाणादि
दीपितः तटगणेहितं दक्षिणाधिपवीरं सूर्य्यपुत्रं सदा स्मरेत् एवं ध्यात्वा जपेल्लक्षं मंत्रमष्टोत्तरशतं सुधीः प्रत्यहं स देवैः स्वर्णितानि
नैनरकाप्यहं सर्वसंपत्करं शत्रुनाशनं श्रीमद्रखा वह सिहमेत्रवाहं श्यादिकं नास्ति प्रणवो हृदयं चैव विचित्रेडे तथैव च यमी
तेलेखकंडे त्रयमखाने हिकाधिव कारिणय मलाने च वरप्रदजन्म चेति च संपदं ते च प्रलयकाय यकाय यत्स्वाहा इति समाग
नवनागायनेत्राणी वर्गकल्पना किरीटिनं चित्रवस्त्रं विचित्राभरणभूषणं विचित्रासनमासीनं सर्वेन्दुसदृशाननं पापपुण्यं
तिजीवानां लिखितं पितृराजं स्वयं ध्यायेदितिशेषः सिद्धमंत्रं जपेन्मर्त्यः प्रत्यहं नियतः शुचिः चित्रगुप्तः प्रसन्नः सन्पुण्यमेव
लिखेत्परं पापं न गणयेत्तस्य शुभं वित्तं तेन्वहं प्रणवं कट्टकेकटं जेकपत्रेह भातगे आसूर्यां तेन रक्षेच तनोवरंकवासे अथर्व
णास्पदहितेभ्यो घोरघोरकर्मं च कार्तिकेभ्यः कशाह्वानेस्पगतिं दह युग्मकं उपविष्ठासनं युर्दद दहयुग्मं च सम च स्मनोदहय
ग्मं च स्वमच स्मसनोदहयुग्मं च प्रत्युहस्पहृदांतकं यदहइदतेहुंपचहेना वंदनकं दहतावन्मवां तेच पवकेच शामोपदं याति च

मीसृयुग्वक्रेर्वल्लभांतो मनुर्मतः ॥ इषोजरशनाणीपमासर्प्यामंत्रनायकः ॥ ओं कटके कटुकपत्रे सुभगे आसुरि रक्तवाससे अथर्वस्य दुहि
ते अघोरे अघोरकर्मकारिके अमुकस्य गतिं दह दह उपविष्टस्य गतिं दह दह मम स्य मेनोद दह दह मथ मथ हुरु फट् दयं दह दह हन हन पच पच तावद्
हनीवन्यवधावन्मे वशमायाति हुं फट् स्वाहा ॥ ११ ॥ अंगिरा मुनिराख्यातो विराट्छंद उदाहृतं देवता चासुरी दुर्गा प्रणवो बीजमुच्यते स्वाहा
शक्तिसमुद्दिष्टा दहद्वयगं तु कीलकं नवार्णैर्हृदयं प्रोक्तं षट्वर्णैः शिर ईरितं सप्तवर्णैः शिखा चैव वसुवर्णैस्ततः परं रुद्रार्णैर्नेत्र
माख्यातं पंचवक्त्रं तथास्त्रकं वर्मास्त्रस्वाहयोन्ते स्युरंगमंत्राः षडेव हि सरोजनिलयां देवीं शरच्चंद्रप्रभां शिवां वरदं वाभयं शूल
गंकुशं दधतीं करैः नागयज्ञोपवीभरणभूषितां अथर्वणसत्तायोरामासुरीं चिंतयेद्बुधः अयुतं प्रजपेन्मंत्रं जुहुयान्मदशाशातः
राजिकाभिर्हुताकाभिस्ततः सिद्धो भवेन्मनुः आसुर्या अश्ववपं चांगशतवाराभिमंत्रितं तेन प्रभूपयेन्मंत्री स्वात्मानं नियतां निशि
तंडुधाग्राणातः सर्वलोकावश्या भवंति हि मधुत्रयसंयुक्ता मासुरीं जुहुयान्निशि सहस्रं सा वियासत्यं वशयेदखिलं जगत् ल
वणाडुगांप्रकरणे यावतः प्रयोगाः प्रोक्तालेऽत्रापि ज्ञेयाः पुत्तलीकरणप्रयोगोपि तथैव स्तेयः राजिकानिंबपत्राणि कटुतै।
लसमन्वितं नाम संयोज्य मंत्रेण जुहुयाद्दधितेऽनले ज्वरक्रांतो रिपुः सद्यो म्रियते नात्र संशयः राजीलवणसंयुक्तां जुहुयात्स्फो
टं भवेद्दरेः अर्कदुग्धयुतां राजीं जुहुयान्नाथधनं रियो भवेत् पलोशेषवनदीमामे हुतां कां राजिकाहुनेत् ब्राह्मणा वशमायांति क्षत्रियाग्र
ज्योगतः दधियोगेन वैश्यपाः स्युः शूद्रा लवणयोगतः आसुर्युपासकानां वनासाध्यं भुवनत्रये इति आसुरीप्रयोगः कुवेरस मनुवा।
क्ष्ये सर्वसंपत्प्रदायकं यक्षराडेनं कुवेरवत्तथा वैश्रवणाय च धनधान्याधिपतये धनधान्यपूर्दं ततः समृद्धिं मे देहि पदं दापयाग्निवधूर्मतः
पंचत्रिंशार्णको मंत्रः कुवेरस्य महात्मनः यक्षाय कुवेराय वैश्रवणाय च धनधान्यासमृद्धिं मे देहि दापय स्वाहा ३५ विश्रवामुनिरा
ख्यातो बृहतीछंद उपवर्चः कुवेरो देवताप्रोक्तो बल्यादिशरदंतिभिः नागाद्रिवर्णैर्मंत्रजैः षडंगविधिरीरितः गारुत्मतशिलाकूटस

विद्यार्णव

७७

त्रिभं निधिनायकं किरीटहारकेयूरवलयांगविभूषणं वरंगदां च दधतं नरवाहनसंपदं अलकानगराधीशं शिवमित्रं विविजयेत्
जपेल्लक्षं दशांशेन तिलैराज्यपरिप्लुतैः जुहुयात्पीठके शेवक्ष जपेद्धननायके आदावंगानि संन्यस्य दिगीशान् अस्त्रतदायुधैः अर्चयेद्धन
ह्रह्मर्थं प्रजपेच्छिवसन्निधौ · तथा बिल्वतरोर्मूले जपेद्धनसमृद्धये तारसंपुटिता लक्ष्मीमायया पुटिता रमा कामेन पुटिता लक्ष्मीडेतं
विजितस्वरेनतिः महादारिद्र्यसंहर्त्री षोडशार्णो मनुर्मतः वाक्ह्रीं ह्रीं पुग ह्रीभयुग्मार्णैरंगकल्पना · ध्यानपूजादिकं सर्वं
प्राक्प्रोक्तविधिना चरेत् सारसंग्रहे अथ गंधर्वराजस्य मंत्रविधिं वदाम्यहं प्रवक्ष्यामि समासेन कन्याप्राप्तिकरं शुभं तारं
विश्वावसुपदं नाम गंधर्वमुच्चरेत् कन्यानामधिशाह्वानं पुनियत्रनीरयेत् लभामि ते देवकन्यां सुवर्णालंकृताननः अमुकनाम्नी
देहि मे हि मे विश्वावसवे हिठः कन्याप्राप्तिकरो मंत्रो गंधर्वस्याभिहितः दशभिर्हृदयं प्रोक्तं नवभिश्च शिरो मतः अष्टभिश्च शिखा
प्रोक्ता षड्भिः कवचमीरितं · पंचभिर्नेत्रमाख्यातं दशभिश्चास्त्रमीरितं एभिर्विभक्तैर्मंत्रार्णैर्जातियुक्तैः षडंगकं करांगयोस्तु वि
न्यस्य ध्यायेत् शर्वनायकं हस्ताब्जैर्विनिधाय पाणिकमलं सव्येन दीव्यं वरं कन्याप्रार्थ्ययुतं वराय दधतं सद्रत्नभूषाज्वलं कन्या
भिः परिवृतं ततस्तु बहुभोजामिरानंदितं नानाकल्पकलाकलापकलितं विश्वावसुं चिंतयेत् नाभिमात्रेऽभसि स्थित्वा जपेन्मं
त्रं समाहितः चत्वारिंशत्सहस्राणि तद्दशांशं हुनेत्ततः रक्तोत्पलैर्घृतैर्लाजैश्चैताजैरिधिनेऽनले · तर्पणं मार्जनं कृत्वा ब्राह्मणान्भोज
येत्ततः एवं कृते मंत्रसिद्धिर्भवेत्येव न संशयः पश्चिमाभिमुखो मंत्री जपेन्मंत्रमिमं नरः यामुद्दिश्य जपेत्कन्यां तां प्राप्नोति न संशयः शार
दातिहके · गायत्री त्रिष्टुबनुष्टुप्पूर्वाः प्रोक्ता शतात्तरः सर्वकामप्रदा मन्यायाः परं तेजोऽदेवताः इज्ययो दशभिः प्रोक्तं रुद्राणीशिर
ईरितं द्वाविंशत्याशिखा प्रोक्ता तावद्भिः कवचं मतं स्यान्नेत्रं च दशभिर्नेत्रमस्त्रं सप्तदशाक्षरैः वर्णन्यासादिकं सर्वं कुर्यात्पूर्वोक्तवर्त्म
ना · संभ्रमानविवर्जितं क्षतिगिरामाद्यं जगत्कारणं व्याप्तं स्थावरजंगमं मम निवेदे ध्यातं निरुद्धेन्द्रियैः अर्को मीडमयं शतादरव

पुस्तकात्मकं संततं नित्यानंदगुणालयं परात्परं वंदामहे तन्महः॥ सौरे पीठे यजेत्सम्यक्वक्ष्यमाणविधानतः आद्यामाहुतिमभ्यर्च्योत्त
ङ्गैर्दिशिकोणतः गायत्रीशक्तिभिस्त्रिसः हृजयेदाहुतीः क्रमात् आहुतिः पंचमीप्रोक्ता विष्णुवृहनशक्तिभिः अष्टषष्ठ्याः शक्तिभिः प्रो
क्तामाहुतीनाचतुष्टय ऐंद्राद्यैर्दशमीप्रोक्तावज्राद्यैस्तुरामताः प्रयोगः तत्रप्रातःकृत्वादियोगपीठन्यासंततेमूलमंत्रेण
प्राणायामत्रयंकृत्वाशिरसिविश्वामित्रकाश्यपसवसिष्ठेभ्यः ऋषिभ्यो नमः मुखेगायत्रीविष्णुच्छंदोभ्यो नमः हृदयेपरतेजसेदे
वतायेनमः इतिऋष्यादिकंविन्यस्य मममसर्वाभीष्टसिद्धयेविनियोगः इतिकृतांजलिःकृत्वातत्सवितुर्वरेण्यंभर्गोदेवस्यहृदयाय
नमः धीमहिधियोयोनःप्रचोदयात्शिरसेनमः जातवेदसेसुनवामसोममरातीयतोनिदहातिवेदः शिखायैसनःपर्षदतिदु
र्गाणिविश्वानावेवसिंधुंदुरितात्यग्निः कवचाय त्र्यंबकंयजामहेसुगंधिंपुष्टिवर्द्धनं नेत्रत्रयाय उर्वारुकमिवबंधनान्मृत्योर्मुक्षी
यमामृतात् अस्त्रं इतिमंत्रैर्यथाविधिकरषडंगन्यासंकृत्वापादांगुलिमूलयोः तत्तनमः गुल्फयोः संजान्वोः विऊरुमूल·योः तुलिं
गेवं नाभौरं हृदिणिं·कंठेयं करांगुलिमूलयोः भं मणिबंधयोर्गोंकूर्परयोः देंभुजमूलयोः वंस्कंधयोः·नसोः धीः कपोलयोः मं
नेत्रयोः हिं कर्णयोः धीं भ्रुवोः यों ब्रह्मरंध्रेः नं वामकर्णे प्र· दत्तकर्णे वि मुखे दं शिरसि यात् दत्तपादांगुष्ठे जो वामे नः· दत्त गु
ल्फे वं वामे दं दत्तजंघायां स· वामे म दत्तजानुनि तां वामे वा दत्तोरौ मं वामे सौ दत्तकट्यां मं वामे मं लिंगे रं नाभौ णिं· हृदि यं
दत्तस्तने तो· वामे तिं दत्तपार्श्वे दं वामे दा दत्तपृष्ठे तिं दत्तस्कंधे वे वामे दं दत्तबाहुमूले स दत्तबाहुमध्ये यं वामे रं कूर्परे मं वा
मे दं दत्तकोष्ठे तिं वामे डं दत्तमणिबंधे गों वामे णिं दत्तकरतले विं वामे स्यां मुखे वं नां दत्तनासिके वं वामे दं दत्तनेत्रे सिं वा
मे धुं दत्तकर्णे ङ वामे रिं ललाटे नां ललाटोपरिस्थमूर्द्धनि: मुखवृत्ते हृदये: वं· दत्तकर्णे के वामे पं उरसि ज्ञा गले मं मुखे हं
नाभौ सं हृदि गं पृष्ठे धिं कंठे ड· लिंगे पिं वायौ वं दत्तोरुमूले धं वामे नं दत्तोरौ टं· वामे वां· दत्तजानुनि रु वामे कं· दत्तजानुनि र
नेमिं वामे वं दत्तस्तने वं वामे धं दत्तपार्श्वे तां वामे न्मं दत्तपादे त्यां वामे मं· दत्तपाणितले त्रीं वामे यं दत्तनासिमा वामे म्र· शिरा

विद्या॰ ३२
व॰
७७८
778

सितानननमः शिरसितत्त भूमध्येसवितुः नेत्रयोः वरेण्यं मुखेभर्गोः कंठेदेवस्य हृदि धीमहिनाभौ॰ धियः गुह्ये॰ यंजानुनोयःपादयोः
प्रचोदयात शिखायां जातवेदसे॰ ललाटेसुनवाम॰ दक्षनेत्रेसोमं वामेअरातीयतः दक्षकर्णेनि वामेदहाति ओष्ठेवेदः अधरेसः र
सुनायांसः कंठेपर्षत् वाह्वोः अतिदुर्गाणि॰ कुक्षौविश्वा॰ कटौनावा॰ गुल्फेइव॰ ऊरुद्वयेसिंधुं जानुद्वयेदुरिता॰ जंघयोः अति॰ पा
दयोः अग्निः शिरसित्र्यंबकं भ्रूयुगेयजामहे॰ नेत्रयोः सुगंधिं मुखेपुष्टिवर्द्धनं गण्डयोः ऊर्वारुकं हृदिइव॰ जठरेबंधनात् गुह्ये
मृत्योः ऊरुद्वयेमुक्षीय जानुनोमाः पादयोः अमृतात नमः इतिविन्यस्यस्वात्मानंध्यात्मपूजांतेप्रागुक्तेसौरपीठमभ्यर्च्यमूर्तिक
ल्पनाद्यंगपूजांतेगायत्रीप्रकरणोक्ताः संपूज्यतद्धृदिरक्तदलद्वयेप्रागाद्यष्टमंत्रप्रकरणोक्ताक्षरमायाद्याद्वात्रिंशच्छक्तीः प्रति
कमलमावरणद्वयक्रमेणदलमध्यदलाग्रेषु संपूज्यचतुर्हिलोकेशावीदि सर्वंभाग्यवक्तव्ययेदिति॰ तथा॰ लक्षमात्रंजपेदन
मयुतंपायसंमधुना॰ जुहुयाद्घृतसिक्तेनतर्पणादिततःपरेत् एवंसिद्धमनोमंत्रीभवेद्भास्करसन्निभः सघालगोऽङ्गवैःखंडैः
जुहुयात्क्षीरसंयुतैः दीर्घमायुरवाप्नोति आधिव्याधिविवर्जितः दूर्वाभिर्घृतसिक्ताभिस्तदेवफलमाप्नुयात मधुरत्रयसंयुक्तै
र्जुहुयात्सर्वसंपदे॰ महालक्ष्मीमवाप्नोतिषड्भिर्मासैर्विधानवित् रक्तोत्पलैस्त्रिमधुभिर्जुहुयात्सर्वसंपदे॰ श्रीप्रसूनैःप्रजुहु
याद्भूमायाश्चसततिर्भवेत सहस्रंजुहुयान्नित्यंपायसेनतिलैःशुभैः भानुसंख्यान्द्विजान्नित्यंभोजयेन्मधुरान्वितैः सर्वरोग
विवर्जितः कृत्याद्रोहग्रहान्रोगाञ्जित्वादीर्घंसजीवति प्रातःस्नानरतोमंत्रीजपेन्नित्यंप्रातःशतं भानुमालोकयन्सम्यक्स
जीवेच्छरदांशतं नियमस्त्वोत्तरशतंततः श्रेयःसफलाम्मेय गायत्र्यायजपेन्मंत्रंसर्वपापविमुक्तये॰ सर्वशत्रु
विनाशायत्रिष्टुवाग्जपेदमं अनुष्टुवाग्भजपेद्दाप्यरोग्यसिद्धये॰ प्रातादरोमनवःप्रोक्तःसमस्त ॥
पुरुषार्थदे॰ ॥ ॥ इतिश्रीविद्यार्णवेद्वात्रिंशत्तमाश्वासः ॥ ३२ ॥ ॥

१८६
१९०

श्रीयंत्रसारे कर्णिकायां लिखेन्नारं व्याहृतीभिः समावृतं कोणेषु षट्सु पंचार्णान् प्रणवाद्यं दलेष्वथ ह्रस्वीर्हं सायेगायत्र्या त्रिष्टुभाद्यर्धं द्विती
यके आनुष्टुभस्याद्यमर्धं तृतीये च चतुर्थके ॐ ह्रीं हं वं कं सं हं नमः सोहं वं हं नमः शिवाय मां पालय सं भं वं हं ह्रौं फवादशरान् आलि
ख्य पंचमे त्वनुष्टुप् स्यात् परार्धं च षष्ठके त्रिष्टुभस्यापरार्धं च गायत्र्याश्च परार्धकं सप्तमे च दले तारं मां पाहि ज्योतिरसोमृतं ब्रह्म भूर्भुवः स्वरि
त्यंते स्वरोमित्यदलेष्टमे आलिख्य मातृकार्णाद्यं हृत्तेनावेष्टयेद्बहिः चिंतामणिलसत्कोणं भूपुरं च समालिखेत् आनातरस
तोयंत्रमेतद्यो धारयेन्नरः मंत्रारोग्यधनधान्यं धनकोशस्य शालिनीः लक्ष्म्यानिवद्दलोलल्लीसलीवेशरदशातं ताम्रादिपट्टे
ष्वालिख्य जन्माद्यावाहोनरंशातं दत्वा हुतेन तावतास्मिकसंपातमेव च भूयोपि तावज्जन्माच पुरग्रामाकरादिषु स्थापितं यंत्रमेतत्त
द्गोसुखारोग्यपुष्टिदं कुर्याद्बहुलं तेनानि व्याघ्रादिभयता सदा पुरुषार्थः तत्राष्टकमलदलमध्यगत षट्कोणमध्ये समाध्यं
तारं विलिख्य तत्सम व्याहृतिभिरावेष्टय षट्कोणेषु प्रणवादिशिवपंचाक्षरं एकैकं मंत्रमालिख्याष्टदलेषु प्रथमदले गा
यत्र्याः पूर्वार्धं द्वितीयदले त्रिष्टुभः प्रथमार्धं तृतीये त्वनुष्टुप्प्रथमार्धं चतुर्थे ॐ ह्रीं हं वं कं सं दं सः जं सः सोहं वं हं नमः शिवाय मां पालय
सर्वं यं दं ज्रौं ॐ इति मंत्रं विलिख्य पंचमे त्वनुष्टुप्मंत्रस्योत्तरार्धं विलिख्य षष्ठे त्रिष्टुप्मंत्रस्योत्तरार्धं सप्तमे गायत्र्युत्तरार्धं अष्टमे आपोज्यो
तिरसोमृतं ब्रह्म भूर्भुवः स्वरोमिति विलिख्य तद्बहिः वृत्तद्वयांतराले मातृकावर्णानावेष्टय तद्बहिश्चतुरस्रं कोणेषु पूर्वोक्तं चिंतामणिं वि
लिख्योक्तविधिना धारयेत् उक्तफलसिद्धिर्भवतीति शारदातिलके ऋग्विधानं ब्राह्मणाय यथावदभिधीयते ऋग्वेदमासवृद्धे
छाध्वासाध्यामनीषिभिः ऋग्वासद्युतितिथितिथिं तोयस्तमयांशुं वरुणोस्मो चतः ऋग्वेदवल्लाना प्रदितेरुपस्था सूर्यपातस्य शांतिभिः
सदातः वाशिष्ठोस्ममुनिः प्रोक्तानच्छंदस्त्रिष्टुभदाहृते वरुणो देवता प्रोक्ता स्वाहा गौरी गकल्पना पुष्पभिर्विदयं प्रोक्तं समभिः शिर

वि॰ ती॰ १२ ईमितं शिवंषट्वर्णाके प्रोक्ता वसुवर्णिकवर्चमनं समभिन्नैत्रसाध्यातं ब्रह्मं षड्विंहृदाध्यातं साग्नेयसंधिषपदोगदं ध्याधारता भिन्न॰

कृत्वा प्रवेष्टव्यदिक्कावे गलेवाहूयुग्मसंधिषु वक्त्रेकपोलनासादिकर्णीभ्रूमध्यमस्तके शिरः सर्वांगयोर्न्यसेन्मंत्रवर्णान्यथाविधि चंद्र

प्रभं पंकजसन्निभं संपाशाभीतिवरदं ध्यानं मुक्ताविभूषावितसर्वगात्रं ध्यायेत प्रसन्नं वरुणं विभूत्यै: पश्चाधिकल्पिते पीठे वरु

णं समवगर्चयेत् कृत्वा गंधजलनेशोषवासाकिंनत्त्वकं पुनः कर्कोटकं ततः पद्मं महापद्मं ततः परं शंखपालाख्यकुलिकौ समभ्यर्चा

त्रेष्ट पूजयेत् इंद्राद्यानायुधान्येषां पूजयेत्तदनंतरं अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्वादि योगपीठन्यासांते मूले विनियोगः इति कृत्वा ज्वलि

त्वाः ध्रुवावरुणाय स्वाहेति तिष्ठहृदयाय नमः ह्रियंतो व्यासत्वां शोशिरसे वरुणायमुमोचन्तशिखाः अदिवरुणाय अदितेकवचाय उ

पास्यात् सुवंयातनेत्रः स्वाहाभिः सदानः अस्त्रं इति मंत्रैः करषडंगन्यासं विदाय स्वदक्षपादांगुष्ठे ध्रं वामे वां दक्षपादांगुलिमूले रु वामे

णं दक्षगुल्फे मु वामे ल्किः दक्षजानुनि निं वामे षं दक्षोरुमूले तिं वामे पं गुदे नो लिंगे यं मूलाधारे स्यात् नाभौ पां कुक्षौ शं हृदये वं हृ

दि हं कक्षयोर्णो गले मु दक्षकराग्रे मो वामे चत दक्षकरांगुलिमूले अं वामे वों दक्षमणिबंधे वं वामे तां दक्षपाणौ तां वामे अं दक्षबाहु

मूले उं वामे नं मुखे दं दक्षकपोले पं वामे स्यां दक्षनासायां नूं वामायां यं दक्षनेत्रे पां वामे तं दक्षकर्णे स्वं वामे सिं भ्रूमध्ये भिं ललाटे

सं शिरसि रं सर्वांगे नमः इति विन्यस्य ध्यानाद्यात्मपूजांते मण्डूकादि परतत्त्वांत पीठं संपूज्य वरुणपीठाय नमः इति समस्तं पीठं संपूज्य

पीठशक्तिरहिते तस्मिन् पीठे वरुणमावाह्य प्राणप्रतिष्ठांते पाशांकुशाभयवरमुद्राः प्रदर्श्य आसनाद्युपचारपूजांते हृदलेषु देवाग्न्यादि प्राद

क्षिण्येनः ओं शेषाय नमः एवं वासुकये तक्षकाय कर्कोटकाय पद्माय महापद्माय शंखपालाय कुलिकाय इति संपूज्य लो

केशान्वाद्यनि सर्वं कुर्यादिति तथा लक्षमेकं जपेन्मंत्रं पायसेन तद्दशांशतः सर्पिःसिक्तेन जुहुयात्तर्पणादिकं चरेत् ऋणमुक्तो

७२५

779

जपेन्मंत्रं प्रसन्नं साष्टकं शतं जपेत्तानेन लभते मदनेमवश्यां स्त्रियं सितेन्दुशकलैर्मंत्री जुहुयाद्घृतसंप्लुतैः चतुर्दिनं दशशतं अरुणा-
मुक्तैर्मधुराप्लुतैः समिद्भिर्वैतसोत्थाभिः त्रिशताभिर्दिनत्रयं जुहुयाद्दिष्टसंसिद्धै मंत्रविद्विजितेन्द्रियः अनेन विधिना मंत्री मृत्युंजयेशत
भिषंगते वतः शतं शतं पायसं जुहुयाद्बुधो अरुणानाशाय सम्पत्त्यै वशीपराभिवृद्धये मन्त्रवारं कृतो होमः पायसेन समर्पिषा
मदतीं संपदं कुर्याच्च नाशयेत्सकलापदः शालिभिर्हुतमंत्रसिक्तैः समिदं त्रिशतामृथीः अष्टं च शतं हुत्वा स्तंभयेत्परसैन्यकान् सा-
यं मंत्रं स्वात्वाविद्धिमाराध्य प्रजपेन्मनुं चतः शतं विमुच्यो मंत्री सर्वैरुपद्रवैः मंत्री प्रतापमाविर्भूत्वा तत्क्षयेद्विमलैर्जलैः सर्वोपद्रव
नाशाय समस्ताभ्युदयाप्तये बहुनाकिमिहोक्तेन मंत्रेणानेन साधकः साधयेत्सकलान्कामान् जपहोमादितत्परः अरुविधानम्
फवास्त्वाल्लिति षड्जपन्वहामप्युच्यते तिष्ठत्वाञ्जपेदेतां विकाशः संप्रपद्यते अहोरात्रं स्थितश्चैवमनघस्नानादिवोत्थितः अयः
पाशाः स्फटस्यदारुपाशास्तथैवच श्रीयंत्रसारे षट्कोणकर्णिकामध्ये नामरकोणेषु षट्स्वपि षरणामष्टपत्रेषु केसरोपाः हरान्त्रि
लेत् पंचषट्वेदषट्पंचषट्चतुःषट्क्रमात्मनोः फवास्त्वायस्यान्तरणीवदि परअरुणोत्सवः दलिकावेष्टभूगेहेकोणेवंबीजमा
लिखेत् अरुणामोचनमेतत्तद्यंत्रं सर्वसमृद्धिदं सर्वरत्नाकरंपश्यं सर्वचोरविनाशनं किमत्र बहुनोक्तेन वांछितार्थप्रदं स्मृतं अ
स्यार्थैः तत्राष्टदलस्य षट् षट्कोणमध्ये समाध्यं प्रणवं विलिखि षट्कोणेषु वरुणायनमः इति मंत्रमेकैकमक्षरं विलिख्यकेः
सरेषु द्वंद्वशः स्वराल्लिखेद्दष्टदलेषु फवास्त्वायस्य मंत्रस्य वर्णान्तं षष्ठचतुःषट्क्रमेण विभज्य विलिख्य विलिख्य वहिर्हुतयोः
नरालेपरहणोहृत्वा वेष्टयित्वा तद्बहिर्भूतवीथ्यां चकाभादित्तकांसंनेत्रावेष्टमाहृदिष्टान्तुस्तकोणेषु वं बीजं विलिखेत् एतत्साधितं
हूतमकफलदं भवति परऋणामाविधमनकृतानि मदानजनमस्पृहेन भोजं श्रयुष्मारं नभूयसी ऋणामामष्टावितीवारह
णन्नाम्बिषाधिः अस्माद्ऋणादिकं हूमेवरुणासिद्धिप श्रीयंत्रसारे कर्णिकायां लिखेन्नारं कमात्पत्रेष्ववाष्टकः पिशाचभस्ममंत्र

वि· रि·
५

७८०

780

स्त्रीणि त्रीणि पत्राणि च रक्षोहणं वाजिनमित्यृचा मातृकया पिच अथातस्त्वाचैवम्भूर्जेणावचेष्टयेत् एतद्यन्त्रं ज्वरोन्मादग्रहध्वंस
दिनाशनं इदमेव समालिख्य वस्त्रे गैरिकादिभिः तेन प्रावृतदेहस्य ज्वरः सद्यो विमुञ्चति अयमर्थः अष्टदलकमलकर्णिकायां स
साध्यं नाम विलिख्याष्टसु दलेषु वक्ष्यमाणा पिशंगभृष्टिमन्त्रस्य त्रीणि त्रीणि पदानि विभज्य विलिख्य तद्बहिर्वृत्तचतुष्टयान्तरालस्थ
वीथीत्रये प्रथमवीथ्यां रक्षोहणं वाजिनमित्यृचा तद्बहिर्वीथ्यां मातृकार्णैस्तद्बहिर्वीथ्यां अयाते अग्न इत्यृचा च संवेष्ट्य तद्बहिर्भूपु
रस्त्रं कुर्यात् एतद्यन्त्रमुक्तकं सर्वरक्षः पिशंगभृष्टिमम्भृणं पिशाचिमिन्द्रसंमृण सर्वं रक्षो निवर्हय रक्षोहणं वाजिनमाजिघर्मि मि
त्रं प्रथिष्ठमुपयामि शर्म शिशानो अग्निः क्रतुभिः समिद्धः स नो दिवा स रिषः पातु नक्तं अयाते अग्ने समिधा विधेम प्रति स्तोमं शस्य
मानं गृभाय दहाशसो रक्षसः पाह्यस्मान् द्रुहो निदो मित्रमहो अवद्यात् पिशंगभृष्टिमन्त्रस्य परुच्छेप ऋषिः गायत्री छन्दः इन्द्रो
देवता रक्षोहणमित्यस्य पायुऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः अग्निर्देवता रक्षोघ्नं हि· अयाते अग्ने कृणुष्व पाज इति मन्त्रस्यैव ऋष्याद्याः ज्ञेयाः
तेऽग्ने वसन्ते तथा अष्टपत्रस्य पद्मस्य कर्णिकायां विलिख्य च नाम पत्रेषु मन्त्रार्णान् चतुरक्षरः क्रमात् मातृकार्णैः समावेष्ट्य लो
बीजं कुर्यात् हास्त्रिषु आलिख्य यन्त्रमेतत्तु धारयेद्यो यथाविधि कृत्वाभिभवति संग्रामे जीवेच्छरदां शतं अयमर्थः अष्टदलकर्णिका
यां साध्यनाम विलिख्याष्टदलेषु वक्ष्यमाणां याकल्पयन्ती अर्चो वर्णान् प्रतिदलं चतुरक्षरतो विभज्य विलिख्य तद्बहिर्वृत्तद्वया
न्तराले मातृकार्णैः संवेष्ट्य बहिश्चतुरकोणेषु तोमिति लसिद्धबीजं विलिखेदेतद्यन्त्रमुक्तफलदं भवति मन्त्रः याकल्पयन्ति
नोऽरयः क्रूरां कृत्यां वधूमिव तां ब्रह्मणापनिर्णुद्मः प्रत्यक् कर्तारमृच्छतु अस्य मन्त्रस्य प्रत्यङ्गिरा ऋषिः अनुष्टुप्छन्दः प्रत्यङ्गिरा देवता
तथा कर्णिकायां साध्यगर्भं तारं पत्रेषु षट्स्वपि हुंफट्स्वाधं मन्त्रं चदं यो विदं समालिखेत् तद्बाह्ये ष्टपत्रेषु वसुदलेष्वायुधं
क्रमात् अर्हमर्हं सामदिक्षीरियं तं षोडश स्वराः पत्रेषु सर्वामायवया दंदवं यिथा क्रमं अर्हमर्हं समालिख्य बाह्ये रक्षोहणाय यया·

विज्योतिषेश्रुचाभूयष्ठाद्वयेतद्वेष्टयेत् मातृकार्णैः समावेष्ट्य भूर्जेणावेष्टयेत् रक्तचकादिकमृत्स्नासम्यक् संयोज्य धारणात्
यंत्रमेतद्दृढोमादक्ष्वरक्तं नाफचद्धवान् नाशयेद्यथवा चक्रं कुंकुमाद्यैर्विलिख्य च नमानन्तप्रावृतो भगन्दरः सद्यो विनश्यति ॥ अ
स्यार्थः षट्दलकमलकर्णिकायां समाध्यंतागे विलिख्य षट्दलेषु कृशानुयाजनार्णमपि यावत् यथै त्रियतेन स्पष्टेकत्रयस्या
द्वैषट्कं विलिख्य तद्बाह्ये षट्दलेषु उदग्रे नि हे स्यादि सहितास्वविष्टीं स्पष्टत्वस्य त्रिकत्वतुष्टयस्याद्धे मंत्रं विलिख्य तद्बाह्ये षो
डशदलेषु सर्वोमिते इत्यादि सिद्धमहोत्रवृत्त्यादितं तत्स्पष्टगाष्टकस्याद्धे विलिख्य तद्बाह्ये हृत्तवृत्तषट्यानगैतांतरालत्रये षु
थभ्रत्नोहृणां वाजिनामिश्रुचाष्टवीकयाद्धितीये विज्योतिषाभूष्टादिस्यायया त्रटचान्तीये मातृकया चसंवेष्ट्य तद्बहिष्ठतसं
कुर्यादेतद्रक्तफलं कृत्स्नप्रायानमस्तृतिमस्त्वी याहि गजवामवाद्भेन त्रिहीमतमस्तृतिंडणानोक्तासि विष्यरत्ना
सस्यपिष्टैः नवभमासस्त्राश्रुत्रापतनमनुस्पृशतः स्वतासोश्रुचातः नद्मलक्षण्ये जिह्वापतनगान संदितो विसृजाविषु
ल्काः प्रदिस्पृशोविसृजन्नाणितसोभवापायुर्विशोश्रुस्याश्रुद्धलः योनोहरेश्रुप्रशंसोयोश्रुन्नाग्रेमाकोहीविथिरादयर्थान्
उदग्रे तिष्ठत्यात नृहभिवा॰ श्रोषतातिस्महृते योनोश्रुराति समिथानवक्रे नीचासंधातत्समत्रश्रुक्षरूहोंभवतुप्रतिभि
याध्यस्मदाविकृणश्वदैव्या अग्ने॰ अवस्थितातनहिपानुपूनांजामिमजामिप्रमत्तीदिशान्नून् मतेज्ञातानिस्तुतिंयविष्ट
पईवतेवस्तोगानुमेरत् विश्वान्यस्मैसहदिनातिरायोषु क्रान्यस्योविङ्रोश्रुभियोत मदग्रेश्रुकमभगः मुहन्नयूनस्वा
नित्यमनदविषाय॰ उवये: पिमाषितिस्व॰ श्राषुषिङ्योणाविसेवृस्मैसहदिनासदिष्टि: सर्वामिनेसमतिंयोषवीकसंजनवावा
ताजरनामियंगीः स्पृशास्पाम्करता मजेयेमासेद्भत्राणिवारयेतनपूतो॰ इदन्नाभूयाँवरेद्रुपतसदोवादस्तदीर्ष्विवास्मन्
नपूत्र क्रीलंनम्बामनमतसः मपेमाभिपुन्नातसिवांसोजनतानांयस्मामषस्तुरोदिणो॰ श्रृग्र॰ उपयामिवषमनारय्यतनस्स

आसाभवसिन्नस्य मन्त्रोयस्तदीयादियमावजितोषतमह्लोहृज्जामिवंधतावबोभिस्तन्मापितगौतमादत्विधाय ततोऽस्य हृव—
मस्थिकिद्विदोतथ्यंविविहिस्वक्रतोदमतांअस्यप्रतस्तरणाय: स्वशोवा: अनंदासोव्यक्काअयमिष्टा: तेपाययः मध्येवोनिषयाग्रेन
नवः यान्यस्यरयेपायवोमामतेयंतेअन्येपश्यतो: अपड्ररितादस्त्वत्र रवस्नता: स्वकृतोविष्वयेघरीमंतः इंद्रियपोतादेवेभ्युः त्वा
यावयंसथत्यास्ततात्स्वअग्रणीस्यपामवातात् उभाशमात्दयमस्यतानेवहूयाकृणस्मद्व्याणा: अयानेः अग्नेसमिथाविधेम
अप्रतिस्तोमशस्यमानंभगाय: दद्दाशमोरतमः पात्यस्मानुद्भ्येतिदोमित्रमयेअवयात् विष्णोरितिषाह्वनाभात्याश्रिणाविर्विः
ष्याति कृणतेसदीनाभादिर्विमायाः कृदतेऽरेवाः शिषीनेष्ट्ंगेस्तसेविनिदे: कृणुपादेति पंचदशर्वस्यरक्तोऽग्नस्यवामदेव
ऋषिस्त्रिष्टुप्छंदः रक्तोऽग्निर्देवता विष्णोरितिकमारऋषिस्त्रिष्टुप्छंदः अग्निर्देवता तथा कर्णिकायांलिखेतांस्मतोः पत्रेषवाष्ट
स पंचषट्पंचषट्पंचरसभूतषडंगकान् वयंतयेभिर्मात्रकयाभूयोरणावहेषयेत इंद्रश्रेष्ठानिमंत्रस्यपंत्रं सर्वसम्पद्धिदम
आयुरारोग्यसौभाग्यथत्यान्यहतप्रदं सर्वरत्नाकरंवश्यंसर्वदं तयशस्करं किमत्रबहुनोकेनवांछितार्थप्रदंपरं अयम
र्थः अष्टदलमध्येसमाध्यंप्रणवंविलिख्याष्टसु पत्रेषपंचषट्पंचषट्पंचषट्पंचषट् इतिक्रमेण इंद्रश्रेष्ठानीत्यृचोवर्णान्
विभज्यविलिखेत तद्वहिर्वृत्तअपांतरालयोः प्रथममेवयंतः एभिरित्यृचावसमाणायाद्वितीयमात्रकयावक्तंवेष्टयेत्तद्वहिरग्नि
तस्वकृर्यात् एतद्भुक्तफलंदक्षवः इंद्रश्रेष्ठानिद्रविणानिधेहिचित्तिंदक्षस्यसुभगत्वमस्मे पोषं रयीणामरिष्टिंतनूनां स्वाद्मा
नंवाचः सुदिनत्वमह्नां इंद्रश्रेष्ठानिमंत्रस्यगृत्समदऋषिः त्रिष्टुप्छंदः इंद्रोदेवता एतस्यैवयंत्रमाह प्रणवभासुरं मध्यमप्रोद्य
दिव्यस्दलीस्वरसंयुतकेसरे अयुजिपंचसुदानतयोयुजिमविलिखेत्वमनोः क्रमशोऽर्णकान् अभिहृतंवलकादिभिरक्षरै
र्धरणीगेहयुगात्रिगामसकाथः गुदानतयः षडषडसंख्यया धनधराक्षभगात्वमनोततामयुरवागवररत्नयशः श्रियं सदित

तांवृत्तनीतिपरंत्वणांवलनिषूदनयंत्रमिदं स्मृतं ॥ अथार्थः प्रागुक्तप्रवंयंत्रकेसरेषु युगशः स्वराण्विलिखेत् कादिवर्णांस्तैराणवेष्टयेत् अ
न्त्रदूर्ध्वंयंत्रोक्तस्त्वरवेष्टनंनास्ति ॥ अष्टकोणेषु कामबीजंविलिखेत् बाह्येलंकारभूषणामिष्टभोजनतसेष्टजननदर्शनप्राप्तिः मुदितंतं ॥
तथा विलिख्यकर्णिकांतरे अ्रूंवंदलाष्टकेमंत्रोः घटनेवेदषट्शस्वयोः सर्वेंद्रियात्तरात् लिखेद्बुमात्वकांतरैर्धराप्रुरेणाग्वाहनंवयं
नपभिरिच्युवः स्वयंत्रमेतदिष्टदं ॥ त्रिशिष्टवत्नगोधरास्ववर्णाथात्मशालिनी ॥ वितीर्यसंपदंपरांरिपुत्वयंचयच्छति ॥ अस्यार्थः अष्ट
दलकमलकर्णिकायांसमाध्यमाणांविलिख्यतद्दलेषुवयंतपभिरिन्द्रवोवर्णान् षट्षट्वतः षट्पंचवतः समपंचक्रमेणविभज्यवि
लिख्यतद्बहिर्वृत्तद्वयांतरालेमात्रकार्णवेष्टयतद्बहिश्चतुरस्रंकुर्यादेतदुक्तफलंभवति ॥ मंत्रस्ता: वयंतपभिः पुरुहूतसंख्यैः
शात्रोशात्रोक्तनरयत्नस्याम ॥ ह्रंतोहृत्राणभयातिद्वरयामदेमहृहृतास्थोताश्रति ॥ वयंतपभिरितिमंत्रस्यभरद्वाजऋषिस्त्रिष्टुप्छंदः
ईंद्रोदेवता ॥ श्रीयंत्रसारेश्रालिख्यवीप्सितयंत्रबीजंतत्कर्णिकांतरेतस्योद्रेसामितिवबीजंसाध्याणवेष्टितं ॥ बीजपार्श्वयोर्हयी
रेश्तिचतस्त्रः त्रिकुंभस्त्रामितिरिखेलात् सोदंहंसाणिकावहिःप्राणप्रतिष्ठामंत्रंचगायत्रीमंत्रंयंत्रयोः यथावकाशंविलिखेत्वय
नूकेनवर्मणा सारसंग्रहे गुलिकीकृत्यंयंत्रंवलात्तालोहत्रयावृतं कृत्वाप्रतिष्ठितप्राणांसिक्तंसपातसार्पिषा विस्मकलशेयंत्रस्या
पितेविधिवद्गुरुः तत्रावाहयजेत्सम्यक्तत्रयंत्रस्यदेवतां ततकुंभोदकासिक्तायविदद्येयंत्रमातरात् गृहीत्वागुरुणादत्तंयंत्रंभक्त्योप
स्तमथी: विभ्रयादुक्तविधिनाविप्रस्थः सर्वसिद्धये ॥ चंदनागुरुकर्पूरकस्तूरीरोचनान्वितः मदःकरिभवोलालारसकुंकुमसंयु
B' तं यंत्रलेखनद्रव्याणिक्रूरेषुष्टविषाणीच लवणोषणामेदांबुग्रहस्मशानाग्निसंयुतः श्मशानांगारनिंबोत्थातिक्ताभोविषमीरितं उप
णंऊषरमेदांबुमसवः अग्निस्थित्रकंत्रिलोहभूर्जपत्राणिक्रूरेषुष्टविषादितानिच ततत्तत्कल्पोदितानितिसूर्येत्राणिधिकरणानिचेति
अथयंत्रयोगः तत्रस्वहितेनपुंभिः स्वहतैवदत्ताराधनकुलेसाधकः कृतनित्यक्रियः श्रीगुरुंप्रणम्यविघ्नेश्वरंसमभ्यर्च्यपूर्वाभिमुखोपविशेत्

वि॰या॰३३

धीमावनक्ते शान्तं हृत्स्वाभिमतं यंत्रं वर्णविन्यासमंतरेणा विकल्प्यतन्मध्ये लेख्यं बीजं विपुलतरोदरं विलिख्य संरंभ इति जीववीजं
विलिख्य तद्बीजं साध्यनामान्वितं सर्वाक्षिप्रं विलिखित बीजाद्बहिरस्त्ववामपार्श्वे ये स्त्री इति दक्षिणहृदये विलिख्य तत्पुरतः स्वं इति जि

७८२

ह्वाबीजं विलिखित तस्य पश्चादि दिक्षु सोऽहं हंस इति पादत्रिकोणे तैकैकमक्षरं विलिख्य तदनु यथास्थानं साधककर्मादि तत्तत्कल्पोक्तं
सर्वं विलिख्य सर्वतः प्राणप्रतिष्ठामंत्रं मंत्रगायत्रीं यंत्रगायत्रीं च यथावकाशं लिखेत्‌ तत्र प्राणप्रतिष्ठामंत्रः प्रागेवोक्तः मंत्रगायत्री तत्त
त्कल्पोक्ता द्रष्टव्या॰ यंत्रगायत्री तु ॐ यंत्रराजाय विद्महे देवरूपाय धीमहि॰ तन्नो यंत्रः प्रचोदयात्‌ इति इत्थं यंत्रं विलिख्य लालालोहत्रय

782

वेष्टितं कृत्वा तत्संस्थाप्य स्वासनस्थ जाद्विप्रासन्नान्तं विधाय यंत्रस्य यंत्रं लिखित मंत्रगणस्य साध्यस्य च पृथक्‌ पृथक्‌ प्राणप्रतिष्ठां कृत्वा त
त्र तत्र योगपीठं पूजयित्वा एवं कं यंत्राधिदेवतामावाह्य सांगां सावरणां संपूज्य तत् यंत्रं स्पृशन्‌ मूलविद्यां देवतां ध्यात्वा पूर्ववत् केवलं तावद्युतां वायु
कार्यस्य गौरवलाघवं विज्ञाय जपित्वा कुंडादावग्निं संस्कृत्य गोघृतेनाघृतादि सहस्रान्तं यंत्रे हुतशेषं स्रुवलग्नं संपातयन् हुत्वा तत्र यंत्रे सर्व
तोभद्रमंडले वा दीक्षितोक्तविधिना कुंभं संस्थाप्य यंत्रदेवतां सांगां सावरणां संपूज्य तेन जलेनाभिषिक्ताय यंत्रं दद्यात्‌ सोऽपि प्राणायामपूर्व
कं यंत्रमादाय वा ध्यात्वा षण्णां कृत्वा स्वसंरक्षार्थं विधाय स्वपूर्वकं धारयेत्‌ तेन सर्वाभीष्टसिद्धयो भवन्तीति॰ तथा आकृष्टेन स्रुवा तारं कर्णि
कामध्ये संस्थितं साध्यगर्भं समावेष्टमाद्यदले विलिखेत्ततः आप्यायस्व स्रुवायाम्ये ३ ब्रह्मप्लवेति पश्चिमे बृहस्पते स्रुवा सौम्ये प्रवः शुक्रा
य इत्यपि॰ आग्नेयकोणे पत्रे अग्निमूर्द्धेति नैरृते शन्नोदेवी स्रुचं पत्रे पत्रे वायव्यकोणके॰ कयानश्चित्र पंच ऐशं वै के तत्कृष्णं स्रुवे दले तथा
ह्येमात्रकावर्णैः सर्वेषु कुग्रहास्त्रिभि॰ ग्रों ग्रीं देशान्तरान्दिक्षु सोऽहं हंसान्तरान्लिखेत्‌ स्वर्णादिपदेष्वालिख्य यंत्रमेतद्यथाविधि अ
भिषिक्तः शुभे सौये कृतपुण्याहमंगलः कर्णिकायां क्रमाद्द्यौः प्रागादष्टदलेषु च सूर्यं च आंगारसौम्यार्कि जीवादि भृगुकेतवः तज्ज्ञ
त्संसितसंपातं स्वमंत्रेण यथाविधिः -- - - -- सर्वग्रहपीडाविनाशनं सर्वामयहरं दिव्यं समरे विजयप्रदं आयुःकरं पुत्रदं च परचक्र

विनाशकं किमत्र बहुनोक्तेन वांछितार्थप्रदं त्वयां यत्नस्यायमर्थः अष्टदलकमलकर्णिकायां समस्तार्थं प्रणवं विलिख्याकृष्णेनेत्यु वा
संवेष्टय पूर्वदले आप्यायस्वेति याम्ये उद्बुध्यस्वेति पश्चिमे हृत्स्थे तेऽग्नीति उत्तरदले प्रणवं प्रकार्ययेति आग्नेयदले अग्निर्मूर्द्धेति नैर्ऋते शा-
न्नोस्त्वीति वायव्ये कयानश्चित्र इति ईशानदले केतुं कृण्वन्निति मंत्रान्विलिख्य तत्तद्बाह्ये वृत्तद्वयांतराले अकारादिक्षकारांतमातृकावर्णा-
एवं वेष्टयेत् तद्बहिर्भूपुरे आग्नेयादिकोणेषु श्रीं ह्रीं हंसः इति प्रतिकोणं विलिख्य पूर्वादि चतुर्दिक्षु सोऽहं हंसः इति प्रतिदिशं विलिखेदनेन य-
न्त्रं प्रोक्तविधिना धारयेत् प्रोक्तफलदं भवति अथ वेदोक्तनवग्रहविधानं तत्र स्मृतिसंग्रहे विधानं ग्रहमन्त्राणां वक्ष्ये सर्वसमृद्धिदं
आकृष्णेन सहस्रांशोः इमं देवा तथेन्दवे अग्निर्मूर्द्धेति भौमाय उद्बुध्यस्व बुधाय च बृहस्पतेति च गुरोः शुक्रायान्नात्परिस्रुतः शनैश्चरस्य
मंत्रोयं शन्नो देवीरुदाहृतः कयान इति राहोश्च केतुं कृण्वन्न केतवे आप्यायस्वेति वै सोमं च शुक्रं च इति वा भृगुः नवमंत्राः समुद्दिष्टाः स-
र्वे व्याहृतिपूर्वकः आकृष्णेनेति मंत्रस्य हिरण्यस्तूपसंज्ञकः ऋषिः प्रोक्तस्तथा त्रिष्टुप्छन्दः सूर्यस्तु देवता इष्टकाम्यार्थसिद्ध्यर्थं विनि-
योगः प्रकीर्तितः आवृत्तित्रयमादौ स्यादाकृष्णेन तदीरितं तथैव रजसा चेति शिरश्च समुदाहृतं शिखायां च समुद्दिष्टं वर्तमानो नि-
वेशयन् कवचे चामृतं चैव मर्त्यं चेति समर्पयेत् हिरण्ययेन सविता रथेनेति त्रिनेत्रके शेषमन्त्रसमुद्दिष्टं षडंगन्यास ईरितः ध्याय
यायनमः प्रोक्तं शिरसे वह्निवल्लभा शिखायै वषडित्युक्तं कवचाय हुमीरितं नेत्रत्रयाय वौषट् च अस्त्राय फडुदीरितं एवं षडंगमाविन्य-
स्य पदन्यासं समाचरेत् आकृष्णेनेति शिरसि ललाटे रजसेति च वर्तमानो निवेशयन् मुखे विमृत्यो हृदि मंत्रविति च नाभौ स्यात्
कट्यां हिरण्ययेनेति जंघयोः सविता सूर्यो रथेनेति च जानुतः आदेवो याति पादयोर्भुवनानि ततः परं पश्यन्निति विधायैवं ध्यानं कुर्या-
त्समाहितः पद्मासनः पद्मकरो द्विबाहुः पद्मद्युतिः सप्ततुरंगवाहः दिवाकरो लोकगुरुः किरीटी मयि प्रसादं विदधातु देवः ध्यात्वैवं पूज-
येत्सूर्यं वृत्तषट्कोणकं तथा वृत्तमष्टदलं बाह्ये वृत्तं भूमिपुरं तथा चतुर्द्वारसमायुक्तं मंडले स्थितमर्चयेत् मध्ये रविं समभ्यर्च्य षट्

वि॰ पा॰ ९३

७८३

783

कोणेतु षडंगकं तद्बहिर्वसुपत्रेषु सर्वायुधं तमदलिगां सोमंभौमंतथा सौम्यं गुरुं शुक्रं शनिंतथा राहुं केतुं च संपूज्य स्वस्वमंत्रैर्विशे
षतः भूपुरे लोकपालांश्च सर्वादिक्रमतो यजेत् इंद्रमग्निं यमं चैव निर्ऋतिं वरुणं तथा वायुं कुबेरमीशानं ब्रह्माणं शेषमेव च वासवे
शानयोर्मध्ये ब्रह्माणं पूजयेत्तथा रक्षोवरुणयोर्मध्ये त्वनंतमपि पूजयेत् तल्लिंगैश्च मंत्रैर्वा नाममंत्रैश्च पूजयेत् तदस्त्राणि ततो
वाह्ये वज्रं शक्तिं च दंडकं खड्गं पाशं ध्वजं गदां चैव त्रिशूलं पद्मं सुदर्शनम् एवं संपूज्य विधिवदुपचारैर्मनोरमैः अष्टोत्तरसहस्रं वा शतमष्टा
धिकं तु वा तदग्रे मंत्रमावर्त्य स्तुत्वा देवं विसर्जयेत् एवं यः पूजयेद्भक्त्या भास्करं ग्रहनायकं ग्रहपीडां विनिर्माय सर्वान्कामानवाप्नु
यात् अरोगी दीर्घजीवी च पुत्रवान्धनवान्सुखी अंते स गच्छति स्थानं यत्र देवो दिवाकरः इमं देवेति मंत्रस्य गौतम ऋषिरीरितः वि
राट्छंदो देवतात्र सोमः सर्वार्थसिद्धये विनियोगः समाख्यातः इमं देवा इत्येवं च असपत्नं सुवध्वं च यदयं महते ततः तन्न्यस्य शिरस्या
स्यं तं महते च ततः परं ज्येष्ठ्याय इति शिखायां महते च पुनर्वदेत् जानराज्याय कवचमिममिति च मुखे च पुत्रे नेत्रं ततोऽस्यै च वि
शे स्त्रं समुदाहृतं एवं न्यस्य षडंगानि पदन्यासं समाचरेत् इमं देवेति शिरसि असपत्नमिति भालके सुवध्वमिति देशे तु महते च ततः
परं ज्येष्ठ्याय हृदये प्रोक्तं महते च ततः परं ज्येष्ठ्याय कुक्षौ महते जानराज्याय नाभौ ततः इमममुष्य तथा पुत्रं गुल्फयोस्तदनंतरम्
अस्यै विशे पादयोश्च पदन्यास उदाहृतः श्वेतांबरः श्वेतविभूषणाश्च श्वेतद्युतिर्दंडधरो द्विबाहुः चंद्रोऽमृतात्मा वरदः किरीटी म
यि प्रसादं विदधातु देवः एवं ध्यात्वा स्मरेत्ततः पूजामंडलमालिखेत् चतुरस्रं च षट्कोणं वसुपत्रं च भूपुरे मध्ये देवं समावाह्य
पूजयेदुपचारकैः षट्कोणेषु षडंगानि वसुपत्रे कुजादिकान् भूपुरे लोकपालांश्च बहिर्वज्रादिकान्यजेत् यथापूर्वं जपं कृत्वा
समर्प्य विधिपूर्वकं स्तुत्वा नत्वा च संप्रार्थ्य स्वात्मन्युद्वासयेत्सुधीः एवं यः पूजयेद्भक्त्या सर्वग्रहनायकं ग्रहपीडां विनिर्मा
प्य सर्वान्कामानवाप्नुयात् अरोगी दीर्घजीवी च पुत्रवान्धनवान्सुखी अंते स गच्छति स्थानं यत्र देवः सुधाकरः २ अग्निर्मूर्द्धेति मंत्र

सवित्रपालऋषिः स्मृतः गायत्री छंद आख्यातं देवतास्या महोत्सनः ॥ इष्टकामार्थसिद्ध्यर्थं विनियोगः प्रकीर्तितः वैदिकेषु च सर्वेषु मा
मेवं वर्जयेत् क्रते व्याहृतित्रयसंयुक्तं साधकाभीष्टसिद्धिदं व्याहृतित्रयसंयुक्तं मग्निमहो हृदि स्मृतं दिवः ककुदिति प्रोक्तं हृष्टि व्याश्रय
मल्लिका अपानं मणिरेतांसि नेत्रं मसन्तु जिह्वेति षडंगमेवं विन्यस्य पदन्यासं समाचरेत् अग्निः शिरसि मूर्द्धनि ललाटादेव अपि
मृत्विककटुतिपवित्रिनी भौकण्ठा ततः परं पृथिव्याः स्यग्रमपानृ वैजांघ्वोः पदद्वयं रेतांसि गुल्फयोर्न्यसेत् पादयोश्च वजिल्वाति
एवं विन्यस्य विधिवत् ततो ध्यायेत् सनातनं रक्ताम्बरो रक्तवपुः किरीटी चतुर्भुजो मेषगमो गदाधरः यज्ञसूत्रः शक्तिधरः स्रुक्स्रुवलोम
दाममस्यार्हवरदः प्रशान्तः एवं भौमं चिरं ध्यात्वा अष्टजा मंडलमालिखेत् त्रिकोणं चैव षट्कोणं वसुपत्रं च भूपुरं मध्ये देवं समावा
ह्य पूजयेदुपचारकैः षट्कोणेषु षडंगानि वसुपत्रे बुधादिकान् चतुरस्रे लोकपालान् वज्रादींश्च ततो बहिः संपूज्यैवं यथापूर्वं
जपमास्तत्वा विसर्जयेत् पूर्वं यः पूजयेद्भक्त्या भूमिपुत्रं दृढव्रतः ग्रहपीडाविनिर्मुक्तः सर्वान्कामानवाप्नुयात् अरोगी दीर्घजीवे
वपुत्रवान्धनवान्भवेत् अंते स गच्छति मामोति यत्र देवः सनातनः ॥ ३ ॥ उद्बुध्यस्वेति मंत्रस्य परमेष्ठी ऋषिः स्मृतः त्रिष्टुप्छंदो देवता
त्रयुधीभीष्टार्थसिद्धये विनियोगः समाख्यातः उद्बुध्यस्व ततः परं अग्नीमतीति तत्सर्वा जाग्रहे तं हृदि स्मृतं इष्टापूर्ते शिरः प्रोक्तं
संसृजेथामयं वपुः शिखास्मिन्सधस्थे इति कवचाय पदमीरयेत् अग्नुत्तरस्मिन्निति नेत्रं मंत्र उदाहृतः ततो विश्वे च यजमान
स्वमोदति एवं षडंगं विन्यस्य पदन्यासं समाचरेत् उद्बुध्यस्वेति शिरसि अग्नेर्मूर्ध्नि ललाटके जाग्रहे तं मुखे चैवं इष्टापूर्ते हृदि स्मृतं
संसृजेथामयं चेति नाभावस्मिंस्ततः परं तत्सधस्थेति कट्यां वै अमृतेति ततः परं यस्मिन्सधस्थे तो विश्वे देवा इति च जानुनोः गु
ल्फयोर्यजमानश्च पादयोः सीदतेति च एवं न्यासविधिं कृत्वा ध्यायेद्देवं सनातनमथो पीताम्बरः पीतवपुः किरीटी चतुर्भुजो दंडधरश्च
सौम्यः सिंहासनस्थश्च सुरस्तोदतिप्रियः सदाममस्याहर रक्तसौम्यः एवं ध्यात्वा गुरुं तामष्टजा मण्डलमालिखेत् बाणाकारं लिखेत्स

ते त्वी ८१

वि॰ या॰ ३३ ध्ये वहिः षट्कोणमालिखेत् बाणाकारं लिखेन्मध्ये वहिः षट्कोणकं न्यसेत् वहिरष्टदलं पद्मं तद्वहिर्भूपुरं लिखेत् मध्ये बुधं

७८४ समावाह्य पूजयेदुपचारकैः षट्कोणेषु षडङ्गानि पत्रेष्वर्कादिकान्यजेत् भूपुरे लोकपालांश्च वहिर्वज्रादिकान्यजेत् एवं यः पूज-
येद्भक्त्या बुधं सोमसुतं बुधः ग्रहपीडां विनिर्मुच्य सर्वान्कामानवाप्नुयात् आरोगी दीर्घजीवी च पुत्रवान्धनवान्भवेत् अन्ते स महतिमाप्नो-
ति यत्र देवो महेश्वरः ५ बृहस्पते अतीत्यनेन मन्त्रस्य ऋषिर्गृत्समदः स्मृतः त्रिष्टुप्छन्दो देवता च बृहस्पतिरुदाहृतः इष्टकामार्थसिद्ध्यर्थे
विनियोगः प्रकीर्तितः बृहस्पते अतियदर्यो हृदि विन्यसेत् ततः अर्हाद्युमदिति शिरः प्रोक्तं विभाति च क्रतुमच्चापि शिखायां प्रोक्ता
784
जनेषु कवचं स्मृतं यद्दीदयच्छवसत प्रजात इति नेत्रके तदस्मासु द्रविणमिति धेहि चित्रं तदस्त्रकं षडङ्गमेवं विन्यस्य पदन्यासम-
थाचरेत् बृहस्पते इति शिरसि अतियदर्यो ललाटके अर्हाद्युमदिति मुखे विभाति क्रतुमद्धृदि जनेषु नाभौ यद्दीदयत्कटौ शव-
सर्तेव प्रजातनदित्यूर्वोः अस्मासु द्रविणं तथा जान्वोर्धेहि तथा गुल्फे चित्रं चेति च पादयोः एवं न्यासविधिं कृत्वा ध्यायेद्देवमनन्य-
धीः पीताम्बरः पीतवपुः किरीटी चतुर्भुजो देवगुरुः प्रशान्तः तथाक्षसूत्रं च कमण्डलं वाभीष्टं च बिभ्रद्वरदोऽस्तु मह्यं एवं ध्यात्वा समु-
रत्नोमण्डलं विलिखेत्सुधीः चतुरस्रं तथादौ च वहिः षट्कोणमालिखेत् तद्वहिर्वसुपत्राढ्यं वहिर्भूबिम्बमालिखेत् मध्ये देवं स-
मावाह्य पूजयेदुपचारकैः षट्कोणेषु षडङ्गानि शुक्रादीनष्टपत्रके भूपुरे लोकपालांश्च वज्रादींस्तद्वहिर्यजेत् पूर्ववन्मन्त्रमाज-
प्यतान्वा विसर्जयेत् एवं यः पूजयेद्भक्त्या सर्वान्कामानवाप्नुयात् आरोगी दीर्घजीवी च पुत्रवान्धनवान्भवेत् अन्ते समह-
तिमाप्नोति यत्र देवः सनातनः ५ अन्नात्परिस्रुत इति मन्त्रस्य ऋषयः स्मृताः प्रजापतिश्चाश्विनौ चैव सरस्वती तथैव च इन्द्रश्चातिजग-
तीछन्दः शुक्रोऽत्र देवता इष्टकाम्यार्थसिद्ध्यर्थं विनियोगः प्रकीर्तितः अन्नात्परिस्रुत हृदि रसं ब्रह्मस्तथैव च णाव्यपिबत्क्षत्रमेव तत्र प-
यः शिखा वा सोमं प्रजापतिर्वर्म ऋतेन सत्यमिन्द्रियं नेत्रं विपानं शुक्रमन्धसेत्यस्त्रमीरितं इन्द्रस्येति च तत्पश्चात्पदन्यासमथा-

चरेत् अनामयरिक्ततशिरः स्थंब्रह्मणोतिललाटके अवंतंत्र्यंस्त्वं वैवपयः सोमंत्वदिस्मृतं प्रजापतिर्नाभिदेशोऽद्दतेनसत्यमित्यपि
इंद्रियंकटिदेशोपिपाने गुह्यप्रदेशके अर्कंहृषणायोर्धमरुत्वीं स्तियेवव इंद्रसेंद्रियमिदंपयसमेवजानुनोः ततोस्तंतमभूपदेः पद्भ्याम
उदाहृतः श्वेतांबरः श्वेतवपुः किरीटीचतुर्भुजोदैत्यगुरुःप्रशांतः तथास्त्रमंत्रंचक्रमंडलंचदधत् चविभ्रद्वरदोस्तुमह्यं एवंध्यात्वाविधिना
साधूजामंडलदेवताः पंचकोणालिखेदादौ षट्कोणांवसुपत्रकं भूपुरंतद्बहिर्लिखेच्चतुर्द्वारोपशोभितं मध्येदेवंसमावाह्यपूजयेदुप
चारकैः षट्कोणेषुषडंगानिप्राच्यादीन्वसुपत्रके भूपुरेलोकपालांश्चवज्रादीस्तद्बहिर्यजेत् प्राग्वन्मंत्रंजपित्वातत्संख्यानत्वाविस
र्जयेत् एवंयःपूजयेद्भक्त्यासर्वान्कामानवाप्नुयात् अरोगीदीर्घजीवेचपुत्रवान्धनवान्भवेत् अंतेसद्गतिमाप्नोतियत्रदेवःसनातनः ६
शन्नोदेवीतिमंत्रस्यदध्यङाथर्वणोऋषिः गायत्रीछंदआख्यातंदेवताशांतिरीरिताः इष्टकामार्थसिद्ध्यर्थेविनियोगःप्रकीर्तितः श
न्नोदेवीतिहृदयंअभिष्टयेशिरःस्मृतं आपोभवंतितिशिखापीतयेकवचंमतः शंयोरभिस्रवंतेत्रस्यादभिस्रवंतुनस्तथा अष्टांगन्यास
षडंगानिपदन्यासंसमाचरेत् शन्नःशिरसिदेवीश्चललाटेभिष्टयेमुखे आपोभवंत्वितिनाभौपीतयेकटिदेशके शंयोर्नूर्वोश्च
भिस्रवंतुनइतिपदोः नीलांबरःशूलधरःकिरीटीगृध्रस्थितस्त्रासकरोधनुष्मान् चतुर्भुजःसूर्यसुतःप्रशांतःसदास्तुमह्यं
वरदोल्पगामी एवंध्यात्वास्वपुरतःपूजामंडलमालिखेत् लिखेद्धनुराकारंषट्कोणंतद्बहिर्लिखेत् बहिरष्टदलंपद्मंतद्ब
हिर्भूपुरंन्यसेत् मध्येदेवंसमावाह्यपूजयेदुपचारकैः षट्कोणेषुषडंगानिपत्रेराक्षादिकान्यजेत् भूपुरेलोकपालांश्चतद्बहि
र्हेतिपूजनं एवंयःपूजयेद्भक्त्यासर्वान्कामानवाप्नुयात् अरोगीदीर्घजीवीचपुत्रवान्धनवान्भवेत् ग्रहपीडाविनिर्मुक्तःसर्वसौ
ख्यसमन्वितः अंतेसद्गतिमाप्नोतियत्रदेवःसनातनः ७ कयानश्चित्रमंत्रस्यवामदेवऋषिःस्मृतः गायत्रीछंदआख्यातंदेवताराहु
रीरितः कयानोहृदयंचित्रआभुवच्छिरईरितं सतीसदावृधःशिखाशस्तीकवचमीरितं कयानेत्रंतथास्त्रंचकयाशचिष्ठयावृता

वि॰ या॰ ३३

७८५

785

षडंगमेवविन्यस्यपदन्यासमथाचरेत् कयाशिरसिनोभालेचित्रन्यासप्रदेशके आभवद्धृदयेकृतीनाभौकटांसदावृधः सत्वाकृ
वौः कयाजान्वोर्गुल्फयोश्चशचिष्ठया॰ हृतेतिपादयोर्न्यस्यध्यानंकुर्यात्समाहितः नीलांबरोनीलवपुःकिरीटीकरालवक्त्रःकरवाल
शूली॰ वरभयंजस्रकधरश्चराहुः सिंहासनस्थोवरदोस्तुमह्यं एवंध्यात्वाग्रतोमंडलंतत्समालिखेत् सूर्याकारंलिखेन्मध्येवहिः
षट्कोणमालिखेत् तद्वहिर्वसुपत्राब्जंतद्वहिर्भूपुरंलिखेत् मध्येदेवंसमावाह्यपूजयेदुपचारकैः षट्कोणेषुषडंगानिपत्रेके॰
त्वादिकान्ग्रहान् भूपुरेलोकपालांश्चवज्रादीनिततोवहिः एवंयःपूजयेद्भक्त्यासर्वान्कामानवाप्नुयात् ग्रहपीडांविजित्याशुदी
र्घमायुरवाप्नुयात् अरोगीचिरजीवीचपुत्रवान्धनवान्सुधीः अंतेसद्गतिमाप्नोतियत्रदेवःसनातनः ८ केतुंकृण्वन्नितिमंत्रोस्यमधु
छंदऋषिस्मृतः गायत्रीछंदआख्यातंदेवताकेतुरीरितः सर्वाभीष्टार्थसिद्ध्यर्थंविनियोगःप्रकीर्तितः केतुंकृण्वन्नितिन्यस्यतिस्रकेत
वेपिरईरितं पेशोमर्याःशिखायांकवचंप्रोक्तमपेशसे समुषद्भिरितीत्थंवायथाक्रममेवच षडंगमेवंविन्यस्यपदन्याससमाच
रेत् केतुंशिरसिकृण्वंचललाटेकेतवेमुखे पेशोहृदिचमर्यानाभावपेशसेकटिदेशके समुषद्भिश्चोरुषड्भिश्चजान्वोश्चाज्ञायथा
पदोः धूम्रोद्विबाहुर्वरदोगदापाणिर्गृध्रासनस्थोविकृताननश्च किरीटकेयूरविभूषितोयःसदास्तुमेकेतुगणःप्रशांत्यै इतिध्या
त्वाग्रतोमंडलंविलिखेत्सुधीः प्राग्वन्मंडलमालिख्यध्वजंमध्येसमालिखेत् पूजनानिविसर्जांतंपूर्ववत्समापयेत् आ
दित्यादौदलेष्वर्चाग्रहमष्टवसूर्ववत् योभक्त्यापूजयेद्देवंसर्वान्कामानवाप्नुयात् ग्रहपीडांविजित्याशुनीरोगीसुखमेधते पुत्र
वान्धनवांश्चैवजायतेभुविमानवः अंतेसद्गतिमाप्नोतियत्रदेवोमहेश्वरः ९ अथातेषामादित्यादिनवग्रहाणांमंत्रा
णांप्रयोगविधिर्लिख्यते॰ तत्रप्रातःकृत्वाद्वियोगपीठन्यासांतेमूलेनप्राणायामत्रयंकृत्वा॰ शिरसिहिरण्यस्तूपऋषयेनमः मुखेत्रिष्टु
प्छंदसेनमः हृदयेश्रीसूर्यायदेवतायनमः इतिविन्यस्यममेष्टकाम्यार्थसिद्ध्यर्थेजपेविनियोगः इतिकृतांजलिःकृत्वाॐभूर्भुवः

स्वः आकृष्णेनस्य द्वयायनमः एवं रजसेशिरसि वर्तमानोनिवेशयनशिखा अमृतंमर्त्यंचकवच हिरण्ययेनसवितारथेननेत्रत्रय आ
देवोयातिभुवनानिपश्यन्नस्त्राय एवमंगुष्ठादिकरतलांतंकरयोर्विन्यस्य हृदयादिषडंगेष्वपिन्यसेत् ततः आकृष्णेनशिरसि रजसेल
लाटे वर्तमानोनिवेशयनमुखे अमृतंहृदये मर्त्यंचनाभौ हिरण्ययेनकट्यां सवितांजंघयोः रथेनपादयोः आदेवोयातिजान्वोः भुव
नानिपश्यन्पादयोः इतिविन्यस्यध्यानमानसपूजांतेस्वर्णादिपीठेकुंकुमादिनाष्टदलगर्भेषट्कोणांतरपरिवृतं तदुपरिस्फुटदलं तदुप
रिभूपुरं चतुर्द्वारोपशोभितमितिपूजायंत्रं विलिख्यसपुरतः संस्थाप्याभ्यर्च्यार्घ्यादिसंस्थापनायात्मपूजांतेमंडूकादिपरतत्वांतंपीठ
मभ्यर्च्य जयादिपीठशक्तीः समभ्यर्च्य ह्रीं सर्वशक्तिकमलासनायनमः इतिसमस्तंपीठंसंपूज्यमूलेनमूर्तिंपरिकल्प्यमध्ये सूर्यमावा
हयेद्यथा किरीटिनंपद्मसनंपद्मगर्भसमाकृतिं रक्तांबरसमायुक्तंकालिंगदेशजंकाश्यपसगोत्रं विश्वामित्रर्षिं त्रिष्टुप्छंदसंरक्ता
वरधरं रक्ताभरणाभूषितं रक्तगंधानुलेपनं सध्वजं छत्रपताकिनं मकुटकेयूरमणिभूषितमारुह्यरथंमेरुं प्रदक्षिणीकुर्वाण
ग्रहमंडलमध्ये विष्णुअधिदेवताग्निसहितं प्रत्यधिदेवतेश्वरसहितं रक्तवृत्तमंडले पूर्वमुखमावाहयामीत्यावाह्यावाहनादिमुद्राः
प्रदर्श्य ओं भूर्भुवःस्वः श्रीसूर्यायनमः इतिमंत्रेणषोडशोपचारपूजांकुर्यात् तत्रासनादिपूजोपचारांतेषट्कोणेषडंगानिप्राग्वत्संपू
ज्याष्टपत्रेदलेषुदेवाद्यादित्यान् सोमायभौमायबुधाय बृहस्पतये शुक्राय शनैश्चराय राहवे केतुगणेभ्यः इतिसंपूज्यच
तुरस्रेलोकपालान्सदायुधान्तिवसंपूज्य पुनः धूपदीपादिकं निवेद्य मूलमंत्रंयथाशक्तिजपित्वाजपंसमर्प्य स्तोत्रंपठेत् श्रीसूर्य
उवाच साधुधांचमहाबाहो धर्मराजोनवर्ततेमया गुह्यनामसहस्रेणापुत्रमेवंमस्तवंशुभं यानिनामानिगुह्यानिपवित्राणिशुभा
निवै तानितेकथयिष्यामिप्रयत्नादवधारय विकर्तनोविवस्वांश्चमार्तंडोभास्करोरविः लोकप्रकाशकःश्रीमान्लोकचक्षुर्ग्रहे
श्वरः लोकसाक्षीत्रिलोकेशःकर्ताहर्तातमिस्रहाः तपनःतापनश्चैवशुचिःसप्ताश्ववाहनः शुभदःकामदःशरण्योवरेण्योलोक

वि० या० २३

पावनः सभगो निर्भगो भावः शुभाशुभनिदर्शनः गभस्तिहस्तो ब्रह्मा च सर्वदेवनमस्कृतः एकविंशन्नामधेयस्तव इष्टः सदा मम आरो-
ग्यः श्रीकरश्चैव कुलवृद्धियशस्करः एतेन महाबाहो मध्याह्नास्तमयोदये नौति निमां प्रयतो भूत्वा सर्वपापैः प्रमुच्यते मानसं वाचकं वापि
कर्मजं वापि दुष्कृतं एकजाप्यस्य होमस्य संध्योपासनयोस्तथा धूपं मंत्रोपमंत्रश्च बलिमंत्रस्तथैव च अर्घप्रदाने स्नाने च प्रणिपाते प्रदक्षिणे
पूजितोयं महामंत्रः सर्वकर्मणां साधकः एवमुक्त्वा तु भगवान् भास्करो जगदीश्वरः आमंत्र्य कृष्णतनयं तत्रैवांतरधीयत सांबोपि स्तवरा-
जं च श्रुत्वा सप्ताश्ववाहनात् प्रीतात्मा विजयी श्रीमान् तस्माद्रोगात्प्रमुक्तवान् पुत्रान्पौत्रान्ननेककामान् लभते नात्र संशयः सर्वश्रा-
व्रत्रिदं साभगीहारमिव भास्करः इति हीनतरो गाधमं तं स्तोत्रमेतत्पठति यदि दृढभक्त्या प्रातरुत्थाय पतितं सभवति गतरोगः सर्वसं-
पत्तितापः तपनसदृशतेजाः सूर्यलोकं प्रयाति इति सूर्यस्तोत्रं १ अथ चंद्रमंत्रप्रयोगः तत्र प्रातः कृत्वादियोगपीठन्यासांते मूलेन प्रा-
णायामत्रयं कृत्वा शिरसि गौतमाय ऋषये नमः मुखे विराट्छंदसे नमः हृदये सोमाय देवतायै नमः इति विन्यस्य प्राग्वदिति योगस-
कावाहयितिव्ययषड्वर्वकं सर्वत्र इमं देवाः असपत्नं सुवध्वं यायनमः महते क्षत्राय शिखा० महते जानराज्याय कवचा० इममसुष्य पुत्रं नेत्र०
अस्यै विशे अस्त्रं० इति करषडंगन्यासं विधाय० इमं देवाः शिरसि० असपत्नं ललाटे० सुवध्वं भ्रुवोः० महते क्षत्राय हृदये० महते ज्यैष्ठ्याय महते ऊर्वोः
महते जानराज्याय जान्वोः इममसुष्य पुत्रं गुल्फयोः अस्यै विशे पादयोः इति विन्यस्य० ध्यानमानसपूजांते स्वर्णादिपट्टे ॐ कारादिताव-
रक्तगर्भे षट्कोणं तद्बहिर्वृत्तं तत्र अष्टदलं तद्बहिर्वृत्तं तद्बहिर्भूपुरं एवं वृत्तद्वारोपशोभितं पूजामण्डलं विलिख्य पुरतः संस्था-
प्याभ्यर्च्य पीठं स्थापयित्वा पीठं संपूज्य मध्ये मूलेन मूर्तिं परिकल्प्य तत्र सोममावाहये किरीटिनं श्वेतांबरधरं दशा-
श्वेतभूषणं पाशपाणिं द्विबाहुं वरदं देवं त्रिगोत्रमात्रेयं पार्श्वमनुष्टुप्छंदसं श्वेतांगं भूषितं श्वेतगंधानुलेपनं श्वेतध्वजं
त्रपताकिनं सकुटके मणिभूषितं मां रक्ष्यस्य दिव्यं मेरुं प्रदक्षिणं कुर्वाणं यमुनाकूले प्रविष्टमधिदेवतासहितं प्रत्यधिदेवतोमा

७८६

786

दू=७

इमन्देवाऽअसपत्नꣳ सुवध्वम्महते क्षत्राय महते ज्यैष्ठ्याय महते जानराज्यायेन्द्रस्येन्द्रियाय॥ इमममुष्य पुत्रममुष्यै पुत्रमस्यै विश एष वोमी
राजा सोमोस्माकं ब्राह्मणानाꣳ राजा।

सहितं चतुरस्रमण्डले प्रयंसुवर्णं सोममावाहयामीत्यावाह्यावाहनादिमुद्राः प्रदर्श्य प्राग्वत्षोडशोपचारपूजां कुर्यात् तत्रासनादिषु षोपचारं
ते प्राग्वत्षट्कोणषडंगानि पत्रेषु पूर्वादि भौमायेत्याद्यावाहनवत् सेलोकपालांस्तद्बहिर्वज्राद्यायुधानि च प्राग्वत्संपूज्य ऋषपदी पादिज
वां तं कर्मसमाप्त्य स्तोत्रं पठेत् सोमो हिमांशुः सर्वात्मा सर्वज्ञोथ दयानिधिः श्रीमान्तः तदितिसंभूतश्चौषधीशो निशाकरः इन्दुया
थितं दत्तश्चन्द्र कुमुदाप्तकलानिधिः इन्दुर्जैवातृकोनन्तस्त्र शाश्वत्मृगलांछनः द्विजराजो विभुः श्रीमान्महादेवः प्रियंकरः अम
तांशो मनोजातश्चन्द्रमांश्च सुधाकरः पंचविंशतिनामानि प्रातरुत्थाय यः पठेत् आयुरारोग्यमैश्वर्यं लभते नात्र संशयः विपरीतो
पितुः भांशुः पीतरश्मिः सदा भवेत् महादेवं जातिमल्लीपुष्पगोक्षीरसन्निभः पांडुरः सोम सौम्यो भवास्माकं सदा तेन नमो नमः ।
इति चन्द्रग्रहस्तोत्रं अथ भौममन्त्रप्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्तं मूलेन प्राणायाम[illegible]त्रयं कृत्वा शिरसि विरूपाक्षा
यत्रदृषये नमः मुखे गायत्रीछन्दसे नमः हृदये श्रीभौमाय देवतायै नमः इति विन्यस्य प्राग्वद्दि[illegible]योगमुक्त्वा अग्निर्मूर्द्धा हृदयाय
नमः दिवः ककुत् शिरसे पतिः पृथिव्या अयं शिखा अपां कवच रेतांसि नेत्र जिन्वति अस्त्र इति करषडंगन्यासं विधाय अग्निः शिरसि
मूर्द्धा ललाटे दिवः मुखे ककुत् हृदये पतिः नाभौ पृथिव्याः कटौ अयं ऊर्वोः अपां जानुद्वये रेतांसि गुल्फयोः जिन्वति पादयोः इति विन
स्य[illegible]नि मानसपूजान्ते स्वर्णादिपट्टे कुंकुमादिना त्रिकोणं षट्कोणं अष्टदलभूपुरात्मकं पूजायंत्रं विलिख्य पुरतः संस्थाप्याभ्यर्च्या
र्घ्यस्थापनाद्यात्मपूजान्ते मण्डूकादिपरतत्त्वान्तं पीठं संपूज्य मूलेन मूर्तिं परिकल्प्य तत्र भौममावाहयेत् यथा किरीटैरक्तमाल्याम्बरं रक्त
शूलगदाधरं चतुर्भुजं मेष[illegible]गामिनमवन्तिदेशजं वा भारद्वाजगोत्रजं जगदंगमदष्टार्थं जगतीछन्दसं रक्ताम्बरधरं रक्ताभरणभूषितं रक्त
माल्यानुलेपनं रक्तछत्रध्वजपताकिनं मुकुटकेयूरमाहारद्यर्थं दिव्यमेरुं प्रदक्षिणीकुर्वाणं त्रिकोणमण्डले प्रवि[illegible]मधिदेवताभू
मिसहितं प्रत्यधिदेवतास्कंदसहितं त्रिकोणचक्रमण्डले दक्षिणाभिमुखमंगारकमावाहयामीत्यावाह्यावाहनादिमुद्राः प्रदर्श्य

माल्यभूषितं=२

६

वि॰ या॰
३३

७८७

787

पेद्यमाचमनादिपुष्पोपचारान्तेषट्कोणेषडंगानिपत्रेषुभूर्वादिबुधायसौम्यग्रहं चतुरस्रे लोकपालांश्च दायुधानि च संपूज्य धूप
दीपादिजपान्तं कर्म समाप्य स्तोत्रं पठेत् लोहितो लोहिताक्षश्च सामगानां कृपाकरः धरात्मजः कुजो भौमो भूतिदो भूमिनायकः अंगार
कोयमश्चैव सर्वरोगापहारकः वृष्टिकर्तापहर्ता च सर्वकामफलप्रदः एतानि कुजनामानि नित्यं प्रातरुत्थाय यः पठेत् आयुरारोग्यमैश्वर्यं ल
भेन्नात्र संशयः यः शृणोति कुजस्तोत्रं चिरंजीवी भवेत्स मानवः गोसहस्रफलं तस्य विस्तरं वचनमब्रवीत् भौमपीडां विजित्याशु ग्रहपीडा
स्तदारुणाः भौममन्त्रादिहं स्यात्स्पंसमंसं न संशयः कुजक्रमभवोतिस्यं मंगलः परिपठ्यते अमंगलं निहन्त्याशु सर्वदा यस्तु मंगलं
इति भौमस्तोत्रं २ अथ बुधमन्त्रप्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि परमेष्ठिने ऋषये
नमः मुखे त्रिष्टुप्छंदसे नमः हृदये श्रीबुधाय देवतायै नमः इति विन्यस्य प्राग्वद्धिनीयोगमुक्ता उद्बुध्यस्वाग्ने प्रतिजागृहि हृदयाय न
मः पुनर्मिष्टापूर्ते शिरः संसृजेथामयं च शिखा अस्मिन्त्सधस्थे कवचा अध्युत्तरस्मिन्विश्वेदेवा नेत्रं यजमानश्च सीदत अस्त्रं इति कर
षडंगन्यासं विधाय उद्बुध्यस्व शिरसि अग्ने प्रति ललाटे जागृहि त्वं मुखे इष्टापूर्ते सं हृदये सृजेथामयं च नाभौ अस्मिन्त्सधस्थे कट्यां
अध्युत्तरस्मिन् उर्वोः विश्वेदेवा जान्वोः यजमानश्च गुल्फयोः सीदत पादयोः इति विन्यस्य ध्यानादिमानसपूजांते स्वर्णादिपट्टे कुंकुमादिना बा
णाकारमंडलगर्भषट्कोणाष्टदलभूपुरात्मकं मंडलं विलिख्याभ्यर्च्यादिस्थापनायांतं पूजां तु प्राग्वत्पीठपूजां विधाय पुनर्ध्यायेन्मूलेन
मूर्तिं परिकल्प्य बुधमावाहयेद्यथा किरीटिनं पीतमाल्यांबरधरं पीतवर्णं कर्णिकारसमप्रभं खड्गचर्मगदापाणिं सिंहस्थं वरदं म
गधदेशजं सन्निगोत्रं मरकताभं चतुर्हस्तं पीतांबरधरं पीताभरणभूषितं पीतगंधानुलेपनं पीतछत्रध्वजपताकिनं सकूटके
शूरमणिशोभितमारुह्य रथमेरुं प्रदक्षिणीकुर्वाणं ग्रहमंडलप्रविष्टमधिदेवताविष्णुसहितं प्रत्यधिदेवताविष्णुसहितं बाणा
कारमंडली दक्षिणामुखं बुधमावाहयामि स्थापयाम्यावाहनादिमुद्राः प्रदर्श्य प्राग्वदासनपूजादिपुष्पोपचारांतेषट्कोणेषु षडंगानि

ममेष्टकाम्यार्थसिद्ध्यर्थे

अष्टदलेषु प्राग्वद्बृहस्पत्याद्यष्टौ ग्रहान्वज्राद्यां लोकपालांस्तदायुधानि च संपूज्य धूपदीपादि जपांते कवचमाद्यस्तोत्रं पठेत् ॥ प्रियं
गुकलिकाश्यामं पीतवर्णो महाकृतिः । बोधनाशशिपुत्रश्च सौम्यः सौम्यग्रहो बुधः । परतंत्रस्वतंत्रश्च भगवान्भक्तवत्सलः । हरिप्रि
यश्च सिंहस्थो बुद्धिमान्बुद्धिवर्धनः । खड्गचर्मगदापाणिः पीतभूषणभूषितः । विद्यासूत्रान्तिकः शुद्धो निर्मलज्ञानदायकः । विष्णा
मा विष्णुयोनिश्च विष्णोर्विष्णुकवंदितः । पंचविंशतिनामानि प्रातरुत्थाय यः पठेत् । आयुरारोग्यमैश्वर्यं ज्ञानं वित्तं महद्यशः । लभते ना
त्र संदेहो ग्रहपीडाविवर्जितः ॥ इति बुधग्रहस्तोत्रं ॥ अथ बृहस्पतिमंत्रप्रयोगः ॥ तत्र प्रातःकृत्यादि योगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामं
यं कृत्वा शिरसि गृत्समदाय ऋषये नमः । मुखे त्रिष्टुप्छंदसे नमः । हृदये श्रीबृहस्पतये देवतायै नमः । इति विन्यस्य प्राग्वद्विनियोगमुक्त्वा
बृहस्पतये । अतियदर्य्यः हृदयाय । अर्हाद्युमत् शिरसे । विभाति क्रतुमत् शिखायै । जनेषु कवचं । यद्दीदयच्छवस ऋतप्रजात नेत्रं । तदस्मासु द्रवि
णं धेहि चित्रं अस्त्रं । इति करषडंगन्यासं विधाय बृहस्पते शिरसि । अतियदर्य्यः ललाटे । अर्हाद्युमन्मुखे । विभाति क्रतुमत् हृदये । जनेषु
नाभौ । यद्दीदयत् कट्यां । शवसर्तप्रजात ऊर्वोः । तदस्मासु जान्वोः । द्रविणं गुल्फयोः । धेहि चित्रं पादयोः । इति विन्यस्य ध्यानं मानसपूजां
ते स्वर्णादिपट्टे कुंकुमादिना दीर्घचतुरस्रगर्भषट्कोणाष्टदलभूपुरात्मकं यंत्रं विलिख्य पुरतः संस्थाप्य अर्घ्यादिस्थापनाद्यात्मपूजांते मा
नसपीठपूजां विधाय मूर्तिं मूलेन प्रकल्प्यावाहयेत् यथा ॥ किरीटिनं पीतमाल्यांबरधरं दंडवरदमालासूत्रकमंडलुधरं सिंधुदेशजमांगि
रसगोत्रं वाशिष्ठाष्टमनुष्टुप्छंदसं पीतांबरधरं पीताभरणभूषितं पीतगंधानुलेपनं पीतछत्रध्वजपताकिनं मुकुटकेयूरमणि
भूषितमाह्लादयंतं दिव्यमेरुं प्रदक्षिणीकुर्वाणं ग्रहमंडले प्रविष्टमधिदेवतेंद्रसहितं प्रत्यधिदेवताब्रह्मसहितं पीतदीर्घचतुरस्रमं
डलेऽदं मावेऽगुरुकमावाहयामीत्यावाह्यावाहनादिमुद्राः प्रदर्श्य सन्नादिषडंगपूजांते अष्टदलेषु पूर्वादि प्रभाकराद्यष्टौ ग्रहान्भूपुरे लोकपा
लान्वह्निं वज्राद्यायुधानि च संपूज्य धूपदीपादिकं प्राग्वत्समाप्य स्तोत्रं पठेत् ॥ बृहस्पतिः सुराचार्यो दयावान्शुभलक्षणः । लोकप्रियो

वि॰ या॰
३३

७८८

188

गुरुः श्रीमान्सर्ववित्तः सर्वगो विभुः सर्वेशः सर्वदाता च सर्वदः सर्वतोमुखः अक्रोधनो मुनिश्रेष्ठो नीतिकर्ता जगत्पतिः विश्वात्मा वि-
श्वकर्ता च विश्वयोनिरयोनिजः भूर्भुवःस्वपिता चैव भर्ता जीवो महाबलः पंचविंशतिनामानि पुण्यानि शुभदानि च प्रातरुत्था-
य यो नित्यं कीर्तयेत्सुसमाहितः अभीष्टफलदं श्रीमान्शुभग्रह नमोस्तुते यः शृणोति गुरोः स्तोत्रं चिरंजीवेन्न संशयः गोस-
हस्रफलं तस्य विष्णुर्वचनमब्रवीत् इति श्रीगुरुस्तोत्रं ५ अथ शुक्रकवचमंत्रप्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादि योगपीठन्यासांते मूले-
न प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि प्रजापत्यश्विसरस्वतींद्रेभ्यो ऋषिभ्यो नमः मुखे अतिजगतीछंदसे नमः हृदये श्रीशुक्राय दे-
वतायै नमः इति विन्यस्य प्रणवादि तियोगमुक्ता अन्नात्परिस्रुतेति हृदयाय नमः रसं ब्रह्मणा व्यपिबदिति शिरसे क्षत्रं पयः शि-
खायै सोमं प्रजापतिः कवच ऋतेन सत्यमिंद्रियं नेत्र विपानं शुक्रमंधस अस्त्रं इति करषडंगन्यासं विधाय अन्नात्परिस्रुतेति
शिरसि रसं ब्रह्मणा ललाटे व्यपिबत्क्षत्रं मुखे पयः सोमं हृदये प्रजापतिर्नाभौ ऋतेन सत्यं कट्यां इंद्रियं विपानमिति गु-
ह्ये शुक्रमिति वृषणयोः अंधस ऊर्वोः इंद्रियस्येंद्रियं जान्वोः इदं पय इति गुल्फयोः अमृतं मधु पादयोः इति विन्यस्य ध्यानमानसपू-
जांते स्वर्णादि पट्टे ॐ कमादिना पंचकोणगर्भषट्कोणाष्टदलभूपुरात्मकं शुक्रयंत्रं विलिख्य पुरतः संस्थाप्याभ्यर्च्यादेस्था-
पनाद्यात्मपूजांते मंडूकादिपीठमनुं त्वंते संपूज्य मध्ये नमूर्तिं परिकल्प्य शुक्रमावाहयेद्यथा ॥ किरीटिनं श्वेतवर्णं चतुर्भुजं दं-
डिनं वरदं काम्यं साक्षसूत्रकमंडलुं कीकटदेशजं भार्गवसगोत्रं शौनकऋषिपंक्तिछंदसं श्वेतांबरधरं श्वेताभरणभूषि-
तं श्वेतगंधानुलेपनं श्वेतछत्रध्वजपताकिनं मुकुटकेयूरहारशोभितं महासुरप्रियं दिव्यमेरुं प्रदक्षिणीकुर्वाणं ग्रहमंडलप्रवि-
ष्टमधिदेवतेंद्राणीसहितं प्रत्यधिदेवतेंद्रसहितं शुक्रं पंचकोणमंडले प्राज्ञं त्वं भगवंतं शुक्रमावाहयामि स्थापयामि आवाहना-
दिमुद्राः प्रदर्श्य आसनादि पुष्पोपचारांते षट्कोणेषु अंगानि दलेषु प्रागादिशायां षष्ठे ग्रहान् भूपुरे लोकपालांस्तदायुधानि-

वसंपूज्य धूपदीपादिकं प्राग्वत्समाप्य स्तोत्रं पठेत् दैत्यमंत्री दीर्घदर्शी उशनाः भार्गवः कविः शुक्रो भृगुर्भृगुसुतस्तस्मात्पाजिर्दैत्यपू
जितः श्वेतोद्यमंडलीकायोनिधिमान्नैगमस्तथा सर्वज्ञः सर्वदः श्रीमान्श्रीतिजोभ्रक्तसो विभुः विश्वकर्मा च विद्यात्मा दैत्याचार्यः प्रताप
वान् वत्तविंशतिनामानि प्रातरुत्थाय यः पठेत् आयुरारोग्यमैश्वर्यं लभते नात्र संशयः प्रतिशुक्रो न तस्यास्ति सर्वसौभाग्यभा
ग्भवेत् दैत्यमंत्री महाप्राज्ञः सर्वैस्सुरनमस्कृतः अभीष्टफलदः श्रीमान् शुभ्रभयदनमोस्तुते· इति शुक्रस्तोत्रं अथ शनिमंत्रप्रयोगः
तत्र प्रातःकृत्यादि योगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि दध्यङ्गाथर्वणाऋषये नमः मुखे गायत्रीछंदसे नमः हृद
ये श्रीशनैश्चराय देवतायै नमः इति विन्यस्य प्राग्वद्विनियोगमुक्त्वा शन्नोदेवी हृदयाय नमः अभीष्टये शिरसि· आपो भवंतु शिखा·
पीतये कवच· शंयोरभिनेत्र· स्रवंतु नः अस्त्रं· एवं करषडंगन्यासं विधाय· शन्नः शिरसि· देवी ललाटे· अभीष्टये स्कंधे· आपो भवंतु
नाभौ· पीतये कट्यां· शंयोरूर्वोः अभिजान्वोः स्रवंतु नः पादयोः इति विन्यस्य ध्यानं समाचरेत् पूजांते स्वर्णादिपदे कुंकुमादिना धनु
राकारगर्भं षट्कोणाष्टदलभूपुरात्मकं पूजायंत्रं विलिख्य पुरतः संस्थाप्य प्राभ्यर्च्यार्घ्यादि स्थापनायाम पूजांते मंडूकादिपीठमंत्र
न्तं संपूज्य मूलेन मूर्तिं परिकल्प्य आवाहयेत् किरीटिनं नीलमिंद्रनीलसमद्युतिं शूलधरं वरदं गृध्रवाहनम् सर्वाणावाणां संतमर्च्य सौ
राष्ट्रदेशजं काश्यपसगोत्रं भगवान्तं गायत्रीछंदसं कृष्णांबरधरं कृष्णाभरणभूषितं कृष्णगंधानुलेपनं कृष्णछत्रध्वजपताकि
नं गृध्रकूटके सूर्यमाणिक्यशोभितमारुह्य रथं दिवामेरुं प्रदक्षिणीकुर्वाणं ग्रहमंडलीप्रविष्टं अधिदेवताप्रजापतिसहितं प्रत्य
धिदेवतायमसहितं कृष्णपत्रमंडले मातृकाविशनैश्चरसो आवाहयामि आवाहनादिमुद्राः प्रदर्श्य आसनादि पुष्पोपचारांतेष
ट्कोणाष्टदंगान्यष्टदले राकाद्यष्टौ ग्रहान्भूपुरे लोकपालांस्तदायुधानि च संपूज्य धूपदीपादिकं सर्वं प्राग्वत्समाप्य स्तोत्रं प
ठेत् कृपावलोकनवशात्ववनं नाप्नोति यो ग्रहात्मजः तस्योपनककवक सर्वदा ददाति सौख्यं प्राप्नोति शनैश्चरः पातु यः पुनर्नष्टराज्याय·

वि॰पा॰
३३

७८९

789

नरायपरितोषितः स्वमेद दौनिं जं राज्यं समो सौरिः प्रसीदतुः कोणं नीलांजनप्रख्यं मंदचेष्टाप्रसारिणं छायामार्तंडसंभूतं नमस्या
मि शनैश्चरं नमोर्कपुत्राय शनैश्चराय त्वं जायनीलोत्पलमेचकाय· नीहारवर्णांजनमेचकाय श्रुत्वा रहस्यं भवकामदश्च फलप्र
दो मे भव सूर्यपुत्रः नमोस्तु प्रेतराजाय कृष्णदेहाय वै नमः शनैश्चराय क्रूराय शुद्धबुद्धिप्रदायिने· य एभिर्नामभिः स्तौति तस्य तुष्टोहं ददा
मसौ तदीयं तु भयं तस्य स्वप्नेपि न भविष्यति श्रावणामासि संजाते शोभने शनिवासरे लोहरूपं शनिं कृत्वा स्नात्वा पंचामृतेनैव वैः पुष्पै
रष्टविधैर्दीपैः फलैश्चैव विशेषतः नामभिः पूजयेदेभिः क्रमेणाग्रहमत्तमं कोणस्थः पिंगलो बभ्रुः कृष्णो रौद्रांतको यमः सौरिः शनै
श्चरो मंदः पिप्पलादेन संस्तुतः एतानि दश नामानि प्रातरुत्थाय यः पठेत् शनैश्चरकृता पीडा न भवेत्तु कदाचन इति शनैश्चरस्तोत्रं ॥
ग्रहयागरूपमंत्रप्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि वामदेवाय ऋषये नमः मुखे गायत्रीछं
दसे नमः हृदये श्रीरुद्रदेवतायै नमः इति विन्यस्य विनियोगमुक्त्वा ॐ कयान· हृदयाय नमः चित्रआभुवत् शिर[illegible]ती सदावृधः ॐ
कवचं· सखाऊर्वोः कयाजान्वोः शचिष्ठयागुल्फयोः वृता पादयोः इति विन्यस्य ध्यानादि मानसपूजांते स्वर्णादि पट्टे कुंकुमसि[illegible]णा काश्म
भष्टकोणाष्टदलभूपुरात्मकं मंडलं विलिख्य पुरतः संस्थाप्य अभ्यर्च्यार्घ्यस्थापनाद्यात्मपूजांते मारुत्पीठपूजां विधाय मूलेन मूर्तिं
परिकल्प्य तत्र राहुं ध्यायेत् किरीटिनं करालवक्त्रं विकृतमेघ[illegible]पं सिंहासनस्थं पूर्वदेशजं पाटलगोत्रं नैरृत्यां स्थितमनुष्टुपकं दसं
हस्तं वरयं कृष्णाभरणभूषितं कृष्णगंधानुलेपनं कृष्णस्रक्[illegible]जपताकिनं मुकुटकेयूरमणिशोभितमाकाशरथं दिव्यमेकं प्रदा
क्षिणीकुर्वाणं ग्रहमंडले प्रविष्टमधिदेवतासर्पसमाहितं प्रत्यधिदेवताकालसहितं कृष्णस्रक्पूर्णमंडले दक्षिणामुखं राहुमावाहया
मीत्यावाह्यावाहनादि प्रदर्श्य आसनादि पुष्पोपचारान्ते षट्कोणाष्टदलानि अष्टदले केतुपीठे ग्रहान्तर भूपुरे लोकपालांस्तत्र पृथा
न्ति च संपूज्य धूपदीपादिकं प्रार्थ्य निवेद्य स्तोत्रं पठेत् ॐ नमो राहवे महाग्रहाय ॐ नमः संसलाय महाग्रहाय ॐ नमो रजसे महाग्रहाय ॐ

मुद्राः

ज्य

नमस्क्रमसेमहाग्रहाय ॐ नमो नैमित्यमहाग्रहाय ॐ भूर्भुवः स्वपालयित्रेमहा[illegible]ग्रहाय ॐ नमः स्नाग्ध्याय महाग्रहाय ॐ नमः
क्राटिलभ्रुकुटये महाग्रहाय ॐ नमो विकटदंष्ट्राय महाग्रहाय ॐ नमः सूर्यादिभयप्रदाय महाग्रहाय सैंहिकेयः सुरारिश्च यमदंष्ट्रो
महाबलः स्वर्भानुर्भानुमर्दी च चन्द्रमर्दी स्तुतप्रियः तमोग्रहः शिरस्कं च तमोगेहः श्वेतवर्ज्जयः विधुन्तुदो विधुग्रासी पौर्णिमासी कुहूप्रि-
यः पातापातचिन्ता विघ्नपातोग्रधाम्रहमोग्रहः एकविंशतिनामानि सिंहोर्नित्यं पठेन्नरः अष्टमे द्वादशे रंध्रे द्वितीये च तथाष्टके च सप्तमे पंचमे
वांछितं तस्य दद्यादेकादशात्फलं राहोः प्रसादात्कुष्मांडशाकिन्यो बाधका ग्रहाः पीडां तस्य न कुर्वंति वांछितार्थस्य सिद्धिदः यन्नाय
सकलत्राणां वृद्धिं प्राप्नोति मानवः इंद्रियाणां पटुत्वं च वांछितार्थस्य चागमः बलिदानं जपं होमं कृत्वा तर्पणपूजनं दानं दद्याद्गुरूहस्याय
राज्ञो सिद्धिकादिकं विषमस्थेन नानाभावपिराशां जायिप्रदः एतत्स्तोत्रं नरा जाता नो जयंतो जयकांक्षिणः रोगशत्रून्वतां जिह्वाप्सा
सर्वंतिवश्यं परा प्रातः पठेन्नरो नित्यं पदे पदे तमेव वा एकः सर्वभयेभ्योपि सर्वान्कामानवाप्नुयात् इति राहुस्तोत्रं ८ अथ के-
तुमंत्रप्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि मधुच्छंदऋषये नमः मुखे गायत्रीछंद-
से नमः हृदये श्रीकेतवे देवतायै नमः इति विन्यस्य मायावह्निनियोगं न्यस्त्वा ॐ केतुं कृण्वन्न केतवे हृदयाय नमः अकेतवे शिरसे पेशो मर्याः
शिखा अपेशसे कवचं समुषद्भिर्नेत्रं अजायथाः अस्त्रं इति करषडंगन्यासं विधाय केतुं शिरसि कृण्वन् ललाटे अपेतवे मुखे पेशः
हृदये मर्या नाभौ अपेशसे कट्यां समुषद्भिः ऊरुजान्वोः अजायथाः पादयोः इति विन्यस्य ध्यानादिमानसपूजांते स्वर्णादिपटे कुं-
कुमादिना ध्वजाकारगर्भषट्कोणाष्टदलं नवशात्मकं यंत्रं विलिख्य पुरतः संस्थाप्य आभ्यंतरे आदि स्थापनायां तत्र पूजां शागवस्यो ठ
पूजां विधाय मूलेन मूर्तिं परिकल्प्य आवाहयेत् श्मशानं द्विराकुष्मांशाध्वजान् किरीटिनो मध्यदेशजान् जैमिनिगोत्रजानवगोतमर्षीन्
नानाकुंदसन्निभांबरधरान् विचित्राभरणभूषितान् चित्रगंधान्नुलेपनान् कृष्णपिंगध्वजपताकिने मरकतकेयूरमणिभूषितान्

वि॰ या॰
३३

७५०

790

आकृष्णेत्ययं दिग्भ्यो मेरुं प्रदक्षिणीकुर्वाणान् नवग्रहमंडले प्रविष्टान् अधिदेवतानां स्वस्वसहितान् प्रत्यधिदेवताश्चित्रगुप्तसहितान् कुल
पिंगध्वजमंडले दक्षिणस्थान् आवाहयामीत्यावाहनादि स्वर्णप्रदर्पणमनादि पुष्पोपचारेण षट्कोणेन षट्स्थानि अष्टद
लेषु स्थापयेत् ग्रहान् अभुरे लोकपालांस्तद्बाह्ये पालितं च सर्वं जपस्य पादिकं दत्वा नमस्कारां स्तोत्रं पठेत् स्वस्वपुत्रः शिवाविकेन स्वा
लोत्थानरूपध्वक ब्रह्मरूपोग्रस्य स्वस्वेतः कुलस्य पतिभूत छायात्मपोधजपुत्रो जयत्यलपकृत्तदा अष्टरूपो ह्यष्टपक्षं जंतूनां नाभ
पकाररूपः नामानि एतानि केतोस्तु नित्यं यः प्रयतः पठेत् केतुपीडनं तस्यास्ति सर्वचौराग्निभिर्भयः दानं दद्यात्सुरस्यापि वेतुर्यं केतवे
सदा यः पठेत्प्रयतो नित्यं पतत्यं पतादेमेव वा स्वतः सर्वभयेभ्योऽपि सर्वान्कामानवाप्नुयात् इति केतुस्तोत्रं अथ नवग्रहसाधारणस्तोत्रं
जपाकुसुमसंकाशं काश्यपेयं महाद्युतिं तमोरिं सर्वपापघ्नं प्रणतोस्मि दिवाकरं १ दधिशंखतुषाराभं क्षीरोदार्णवसंभवं नमा
मि शशिनं सोमं शंभोर्मुकुटभूषणं २ धरणीगर्भसंभूतं विद्युत्कांतिसमप्रभं कुमारं शक्तिहस्तं च मंगलं प्रणमाम्यहं ३ प्रियंगुका
लिकाश्यामं रूपेणाप्रतिमं बुधं सौम्यं सौम्यगुणोपेतं नमामि शशिनः सुतं ४ देवानां च ऋषीणां च गुरुं कांचनसंनिभं बुद्धिभूतं त्रिलो
केशं प्रणमामि बृहस्पतिं ५ हिमकुंदमृणालाभं दैत्यानां परमं गुरुं सर्वशास्त्रप्रवक्तारं भार्गवं प्रणमाम्यहं ६ नीलांजनसमाभासं
रविपुत्रं यमाग्रजं छायामार्तंडसंभूतं प्रणमामि शनैश्चरं ७ अर्द्धकायं महावीर्यं चंद्रादित्यविमर्दनं सिंहिकागर्भसंभूतं तं राहुं
प्रणमाम्यहं ८ तमालमालसंकाशं तारकाग्रहमस्तकं रौद्रं रौद्रात्मकं घोरं तं केतुं प्रणमाम्यहं ९ इदं व्यासमुखोद्गीतं यः पठेत्सुसमा
हिताः दिवा वा यदि वा रात्रौ विघ्नशांतिर्भविष्यति १० ऐश्वर्यमतुलं चैव सम्यक्पुष्टिविवर्द्धनं नरनारीनृपाणां च भवेद्दुःस्वप्ननाशनं ११ ग्र
हनक्षत्रपीडाश्च ये तस्याग्निसमुद्भवाः ते सर्वे प्रशमं यांति व्यासो ब्रूते न संशयः १२ नमः सूर्याय सोमाय मंगलाय बुधाय च गुरुशुक्रशनिभ्य
श्च राहवे केतवे नमः १३ इति नवग्रहस्तोत्रं रुद्रयामले अथातः संप्रवक्ष्यामि कल्पभीमस्य सुव्रते पञ्चाननवरारोहे शृणुष्वैतत्साधकः

मंत्रो ह्यष्टादशार्णाख्ये सर्वसिद्धिप्रदायकं श्रीबीजं कामराजं च भुवनेशीं समालिखेत् नमो भीमाय च ततो वह्निजायां चवोद्धरेत् इ
ष्टानुरोमहामंत्रो भीमस्य कथितः प्रिये श्रीमन्मंगलमंत्रस्य विरूपाक्ष ऋषिस्तथा गायत्री छंद आख्यातं देवता भीम ईरितः श्रीबी
जं च भवेच्छक्तिः कामबीजं च कीलकं बीजं तु मायाबीजं स्यान्मम वै कामार्थसिद्धये विनियोगः समाख्यातो ह्यंगषट्कं च कथ्यते रांरीं
रूं रैं रौं रः योगेन स्वबीजेनांगकं न्यसेत् त्रिबीजाद्यं न्यसेद्देहे अंगुली च तथा न्यसेत् दशांगे भैरवी देवी शिरो दशवर्णाभिर्विन्यसेत् मूलेन
व्यापकं न्यसेत् कुर्यात् सुखं पुण्यं तत्र हृदये अथ ध्यानं प्रवक्ष्यामि भीमं कालस्वरूपलोचनं रक्तमाल्याम्बरधरं रक्तगंधानुलेपनं कुमारं शक्ति
हस्तं च भीमं वंदे सदा नवं अथ यंत्रं प्रवक्ष्यामि सर्वसंपत्तिदायकं वह्निशालावर्णाग्रामं त्रिकोणं विलिखेत्सुधीः प्रतिरथपंचवि
पञ्चदशेत्यर्थः कं चतुरंशेन प्रकल्पयेत् मध्ये त्रिपंचवल्लीस्तरे खांसं पातयेत्सुधीः त्रिपंचसंस्रैरेव शिस्समस्यैव विकयोगतः एवं त्रिंशत्कोणता स्या
त्तत्र तृतीयवीरं वंदिने वारुणाग्नेयकोणेषु सैकविंशत्रिषट्त्रिधा भीमनामानि विलिखेदग्निकोणादिताक्रमात् ओंकारादिन
मोन्तान्विलिखेत् सर्वदेवताः मादित्याक्रमेणैव ततो दक्षिणेन सततं। नागपत्रं ततः पश्चाद्वहिर्वृत्तं समतो हरं न हि हि भूपुरं देवि वक्त
व्यं भैरवमालिखेत् नमस्कारं प्रदायंत्रं क्षणान्नेष्टदायकं नवलेहेन कथितं साधकानां हिताय च गोपनीयं प्रयत्नेन नित्यानमिव चोभ
तः अथ पूजां प्रवक्ष्यामि मंत्रराजस्य तत्र ततः रक्तालंकारसुभगो रक्तगंधानुलेपनः रक्तवस्त्रपरीधानो हि रक्ताहारोऽस्थितः गुरुं सं
स्थाप्य शिवं स्मृत्वा संवासयेत्सुधीः भूतशुद्धिं विधायादौ प्राणानायम्य दीपिकः विनियोगं पुराकृत्वा ततः न्यासषडंगकं मंत्राख्या
पकं चैव ध्यानं पूर्वोदितं कुरु अर्घ्यं च वह्निमंत्रेण पूजयेत्तदनंतरं शांतं च तन्मंत्रं स्थाप्य पूजयेदक्षपुष्पकैः स्मरं मंत्रेण देवेशं ज
लेन स्थापयेत्ततः वह्निमंत्रेण देवाशिषं पूजयेत्तदनंतरं मूलेन समथाशक्त्या धेनुमुद्रां प्रदर्शयेत् तेनोदकेन संसिंच्य पात्रे पुष्पस्तथात्मनि
पलत्रयसमायाहि पात्रं ताम्रमयं कुरु त्रिकोणाकाररूपं च देवतापात्रमुत्तमं पूर्ववत्स्थापयेद्धि प्रभवस्रजे उपदेशतः ततः पुष्पेण

वि॰ या॰ ३३

धूपगंधैरक्तैर्लोहितैस्तथा दत्तभागेनविधानयत्नपूजयेत्सर्वदेवता यंत्रस्परत्नवामस्यगात्रांपंचरत्ननायकं आवाहयेद्धिभौमंध्या
नोक्तंसर्वसिद्धिदं आवाहनादिमुद्राश्चक्रमेणैवप्रदर्शयेत् ऊर्ध्वांजलिमधःकृत्यीदिथमावाहनीभवेत् इयंतुविपरीतास्यात्तदासंस्था
पनीमताः ऊर्ध्वांगुष्ठमुष्टिसुसंततीयंसन्निधापनी अंतरांगुष्ठमुष्टिसंतदीसन्निरोधनी तर्जनीभ्यांपरिभ्राम्यसकलीकरणंभवे
त् परिहृत्यकरौमंत्रीतर्जनीकेकनिष्ठके मध्यमेनामिकायुग्मेसंश्लेषयेत्तुपरस्परं अमृतीकरणींदेविमुद्रेयंदेवतृप्तिदा पता:
सामान्यमुद्राश्चसंदर्शयित्वाप्रजेतिधिये अग्रेशास्त्रवायव्यमध्येहिविंगएजतं केसरेषमकनेत्याननत्यावर्तनदेशिकः मध्यमावरणादे
विकथितंवीरवंदिते मंगलोभूमिपुत्रश्चऋणहर्ताधनप्रदः स्थिरासनोमहाकायःसर्वकर्मावरोधकः वृष्टिकर्तापहर्ताचसर्व
कामफलप्रदः लोहितोलोहिताङ्गश्चसामगानांकृपाकरः धरात्मजःकुजोभौमोभूमिदोभूमिनंदनः अंगारकोयमश्चैवसर्वरोगा
पहारकः एकविंशतिकोणेषुपादादितिगणनततः अग्निकोणाद्यभ्यर्चयेत्सर्वदेवताः द्वितीयावरणेदेवाःसर्वोक्ताएकविंश
तिः आदित्यादियहान्षोडशपूजयेद्दलपंचके पंचमेतुभवेद्दिव्याग्रेषुप्रपूजयेत् वामावर्तेनक्रमेणैवषष्ठंस्याल्लोकनायकैः भूवि
वेपूजयेद्देविइंद्रादेत्सर्वसिद्धये नरायुधैःसमभीष्पाद्दिविवेववह्निमपिनेत् मूलेनपूजयेत्सम्यग्रक्तपुष्पांजलित्रयैः उपचारै
षोडशभिः पूजयेत्परमेश्वरं रक्तगंधैश्चपुष्पैश्चधूपैर्दीपादिभिस्तथा मंगलंपूजयेद्यस्तुमंगलैर्हानिसर्वदा ऋणरेखाःप्रकर्तो
व्याअंगारेणतदाग्रतः नाशयेत्प्रमार्जयेत्पश्चाद्वामपादेनबुद्धिमान् पूजयेन्मूलमंत्रेणशतमष्टोत्तरंप्रिये दशांशंतर्पयेद्देविहोमंत
स्यदशांशकं मार्जनंतद्दशांशेनमंत्रीमंत्रस्यसिद्धये पूजादिमार्जनांतंतुभौमायतन्निवेदयेत् स्तवनास्तोत्रेणदेवेशिसाधकस्त्वाशि
रासनः स्थिरासनायनमइतिवाचामंत्रंसमुच्चरेत् शंखोदकैःपरिभ्राम्यपरिभ्राम्यस्वपंततः नमस्कारंप्रकुर्वीतपंचांगप्रणवेनतः
यंत्रात्सुष्ठुसमाघ्रायपूर्ववादेशेपुष्पंक्षिपेत् संहारमुद्रयादेविविसृजेत्परमेश्वरं एवंक्रमान्नसंदेहऋणहृत्याधनंलभेत् नित्या

७५१

791

वैको जपेल्लक्षं दशांशं तर्पयेत्ततः होमं चैव दशांशेन जपात्पुष्पैश्च संभवैः रक्ताम्बरारपुष्पैर्वा हुत्वा कैर्वापि गुग्गुलैः त्रिमधुरैर्दुते
देवि पुरश्चरणसिद्धये गुरवे दक्षिणां दद्यान्मालेकाम्यं प्रयच्छितौ अभक्तवस्त्रयुग्मेन पेन्नं दद्याद्विधानतः इति श्रीरुद्रयामले लोकमंगलस्तू
माविधानं अथ भविष्योत्तरपुराणोक्त अथ यं त्रेम वक्ष्यामि येन संपद्यते धनं येन विज्ञानमात्रेण ऋणात्त्रयं विमुच्यते पूर्वे युः कर्त
दविष्यं भुक्त्वा ब्रह्मचारी अथः प्रायेण नियमेन त्रिहेतसोमवारे अरुणोदये समये समुत्थाय यमार्गेण दंतधावनं विधायाचम्य
पश्चात्तिलामलककल्केन तथादोगत्वा यहे वा स्नात्वा धौतरक्तवाससी परिधाय प्रवालरक्तपुष्पाधिकं विभूषयात् रक्तचंदन
मूर्ति विधाय ताम्रे त्रिकोणमंडलं च ततः अग्रे देशे लोहितानकुदेति त्रिकोणमाउले पत्नार्थी पुत्रार्थी वा समहूपत्या पूजामारभेत ।
ॐ नमो मंगलाय नमः अनेन मंत्रेणाहादशप्राणायामाकृत्वा अस्य मंगलमंत्रस्य व्यास ऋषिरनुष्टुप्छंदः मंगलो देवता मयो
जं नमः प्राक्तिः ऋणापनुत्यर्थे जपे विनियोगः ततो व्याहृतिविदिशाकृत्वा करषडंगन्यासं विधाय ध्यायेत् रक्तमाल्यांबरदेवं वद्रुमू
लगदाधरं चतुर्भुजं मेषवाहं वरदं च धराद्मजं ध्यायेदिति धोषाः इति ध्यानाय यथाविधिजपं पूजां समारभेत अथैत्पादि अमुकोऽहं धना
र्थी वा भौमपूजनं करिष्ये इति संकल्प प्रार्थनां कुर्यात् अथ देवेशाते भक्त्याकरिष्ये व्रतमुत्तमं ऋणः व्याधिविनाशार्थं ऋणनाशा
प्रभुमिज पुत्रसंतानहेतवेः यथाकामं च वा इति ततस्ताम्रपात्रे त्रिकोणे भौमं संस्थाप्य ताम्रमयार्घपात्रे रक्तचंदनरक्ताक्षतरक्तपुष्पा
दीनि क्षिप्त्वाग्निमूर्द्धेति मंत्रेणार्घ्येण दशांताध्यानं दद्यात् ततो न्यासः ॐ ह्रां हृदयाय नमः ॐ शिरसे ॐ ह्रीं शिखा ॐ ह्रां ह्रौं कवचं
ॐ हः सः नेत्र ॐ वंवः अस्त्रं एवं करषडंगन्यासं विधाय पुष्पांजलिं गृहीत्वा तमावाहयेत् सर्वग्रहेष्वतिबलं तीव्रांगारसमान्वितं
नित्यं मंगलरूपाभासं भौममावाहयाम्यहं इत्यावाह्यावाहनमुद्राः प्रदर्श्य ॐ ह्रां मंत्रेण पाद्यं मलापल्लोदकेनार्घ्यं कवचेनाचम्
ब्रह्मास्त्रेण संस्नापयेन्मयूपावमित्यमतीकृत्य तेतोदकेनाभिषेकं च पंचोपकरणानि समर्पयेत् ॐ ह्रीं क्रं क्रं स्व स्वः इति मंत्रेण धोउ

वि॰ पा॰
३३
७९२
792

शोपचारैः संपूज्यारार्तिकादर्शचामरादिकं प्रदर्श्येप्सितफलार्थं दद्यात् ॐ भूमिपुत्र महातेजाः स्वेदोद्भव पिनाकिनः धनार्थी त्वां प्रपन्नोऽस्मि
गृहाणार्घ्यं नमोऽस्तु ते रक्तप्रवालसंकाश जपाकुसुमसन्निभः महीसुत महाबाहो गृहाणार्घ्यं नमोऽस्तु ते ततो मूलमंत्रेण पुष्पांज
लित्रयं दत्वा एकविंशतिनामभिर्गंधाक्षतसहितैरेकविंशतिकोष्ठेषु पूजयेत् अंगारकाय विद्महे शक्तिहस्ताय धीमहि तन्नो भौमः प्र
चोदयात् मंगलाय नमः १ भूमिपुत्राय २ ऋणहर्त्रे ३ धनप्रदाय ४ स्थिरासनाय ५ महाकायाय ६ सर्वकर्मावरोधकाय ७ लोहि
ताय ८ लोहिताक्षाय ९ सामगानां कृपाकराय १० धरात्मजाय ११ कुजाय १२ भौमाय १३ भूतिदाय १४ भूमिनंदनाय १५ अंगार
काय १६ यमाय १७ सर्वरोगापहारकाय १८ वृष्टिकर्त्रे १९ वृष्टिहर्त्रे २० सर्वकामफलप्रदाय २१ एतैर्नामभिर्गंधाक्षतसहितैः पूज
येत् ततः तांबूलं दत्वा प्रदक्षिणानमस्कारान् कुर्यात् धनधान्याभिसंपन्नो विपुलो जायते ध्रुवं कुमारं शक्तिहस्तं च मंगलं प्रणमाम्य
हं खदिरांगारेण रेखात्रयं कृत्वा· ॐ दुःखदौर्भाग्यनाशाय पुत्रसंतानहेतवे कृतरेखात्रयं वामपादेन मार्जयाम्यहं अर्घ्यं प्रार्थयेत्
ऋणहर्त्रे नमस्तुभ्यं सर्वकल्याणकारकः प्रसादात्तव देवेश सदा कल्याणभाजनं देवदानवगंधर्वयक्षराक्षसपन्नगाः प्राप्नुवंति शि
वं सर्वे सदा पूर्णाभितोषणः प्रसादं कुरु मे भौम प्रसादं मंगलप्रद कालः कुमारको यस्तु स भौमः प्रार्थितो मया एवं संप्रार्थ्य मामाति
शरीरे वाति विन्यसेत् पादयोः मंगलाय· जान्वोः भूमिपुत्राय· ऊर्वोः ऋणहर्त्रे· कट्यां धनप्रदाय· कंठे लोहिताक्षाय· आस्ये सा
मगानां कृपाकराय· नासिकयोर्धरात्मजाय· नयनयोः कुजाय· ललाटे भौमाय· भ्रूमध्ये भूमिनंदनाय· शिखायामंगारकाय· स
र्वांगे यमाय· सर्वरोगापहारकाय· वृष्टिकर्त्रे· वृष्टिहर्त्रे· सर्वकामफलप्रदाय· ततो भौमपूजनविधेः परिसमाप्तिं कृत्वा स्तोत्रं पठेत् ।
ऋणमोचनभौमस्य स्तोत्रं वक्ष्ये पुराणषथः ऋषिरस्य भवेद्ब्रह्मा छंदोऽनुष्टुप्प्रकीर्तितः अंगारको देवतात्र ऋणाद्विमोचनार्थके ।
विनियोगः समाख्यातो विशेष ऋणमोचने रक्तमाल्यांबरधरः शक्तिशूलगदाधरः चतुर्भुजो मेषगामी वरदश्च धरासुतः ऋणाग्र

स्तनराणां च ऋणमुक्तिप्रदायकः मंगलो भूमिपुत्रश्च ऋणहर्ता धनप्रदः स्थिरासनो महाकायः सर्वकर्मावरोधकः लोहि
तो लोहिताक्षः सामगानां कृपाकरः धरात्मजः कुजो भौमो भूमिदो भूमिनंदनः अंगारको यमश्चैव सर्वरोगापहारकः वृष्टिकर्तापह
र्ता च सर्वकामफलप्रदः अंगारको महीपुत्रो भगवान्भक्तवत्सलः नमोस्तु ते ममाशेषऋणमाशु विनाशय एतानि कुजनामानि
नित्यं यः प्रयतः पठेत् ऋणं न जायते तस्य धनप्राप्तिस्तु जायते भूमिपुत्र महातेजाः स्वेदोद्भव पिनाकिनः धनार्थी त्वां प्रपन्नोस्मि गृहा
णार्घ्यं नमोस्तु ते रक्तगंधैश्च पुष्पैश्च धूपदीपैर्गुडोदनैः मंगलं पूजयित्वा तु मंगलाहनि सर्वदा ऋणरेखाः प्रकर्तव्याः त्वा दिगंगार
केन तु अंगुष्ठाग्रेण वामाग्रेण तु पूर्वं कृताः [illegible]त् एकविंशति नामानि पठित्वा तु तदंतिके तान्प्रमार्जयेत्पश्चाद्वामपादेन सः
स्मरणात् एवं स्तुतो महातेजाः ऋणं मे नाशय प्रभोः एवं भक्तिकृते यस्य न ऋणान्नोयतो भवेत् ॐ नमो भगवते अंगारकाय भू
मिपुत्राय ऋणहर्त्रे धनप्रदाय भक्तवत्सलाय धनं मे देहि शीघ्रं हुं फट् स्वाहा ॐ श्रां ऐं क्लीं श्रीं क्लीं ग्लौं मंगलाय मम ऋणमोचनं ते
कुरु कुरु स्वाहा धनं देहि देहि स्वाहा ॥ गुडोदनोपहारं दत्वा पूजनांते गोधूममात्रं भुंजीयात् इति मंगलपूजनं व्रतं तव शृणु कथा ॥
सूत उवाच पूजितो देवदेवेशैर्दैत्यैश्च मंगलप्रदः गौतमेन पुरा पृष्टो लोहितांगो महीसुतः गौतमोवाच कथयस्व महाभाग गुह्यं
पूजनस्तु तमं मंत्रमाराधनं सर्वं सर्वपापप्रनाशनं रूपस्ववर्णसंकाशो वाहनायुधसंयुतं येन पूजितमात्रेण जायते ह्यविहतम
धर्मार्थकाममोक्षाणां कालेनैव प्रफलप्रदं सर्वपापप्रशमनं सर्वव्याधिविनाशनं सर्वसौख्यप्रदं देवं ब्रह्महत्यापातकनाशनम्
सर्वयज्ञफलं प्रोक्तं सर्वकामफलप्रदं तपसा जपदानानां फलं चैव व्रते लभ्यते तद्व्रतं ब्रूहि मे देव लोहितांग महाग्रहा यस्मिन्ना
राधिते मर्त्यः सर्वसौभाग्यवान्भवेत् श्रीमंगल उवाच शृणु विप्र महाभाग महात्मा ऋषिगौतम व्रतं च पूजनं दानं यत्कृतं च भुवनत्रये
आसीत् पूर्वं महाप्राज्ञो ब्राह्मणो वेदपारगः तस्य भार्या वसुमानंदी नाम्ना ख्याता सुलोचना तस्यापत्यं च संजातं तेन धनवान्नैकदाचन ते

वि॰ या॰

३३

७५३

193

नाम्यस्य सनातं सर्वं गृहीता ततो धिनाथकं ब्राह्मणस्य कुले जाता सुशीला रूपसंयुता सर्वलक्षणसंपन्ना प्रयत्नेनैव गौतमः पुराज्ञ
मनसा वाचा हं चैकभावेन भाष्यजितः सा पुत्री मया गृहीतेति तां ब्राह्मणो नैव पालितः नित्यं द्विगुणितं तेन साम्राज्यं गोकनकेन वै तस्य
वर्णो न विप्रेषो धनसौभाग्यवर्जितः कोटीश्वरो महर्षे सो जातोस्मिन्भूमिमंडले तृष्णानंदक विप्राणां दशवर्षा वरार्थिनो विवाह्य
यं च विप्रस्य पुत्रः सोमेश्वरस्य च वेदोक्तविधिना तेन विवाहमकरोत्तदा वर्षैः कतिपयैर्विप्र सा कन्या प्रोढवत्सी स्वदेशं व्रति
मार्गेण व्रजतं चौरैस्तु निर्दिष्टात् निशांते गह्वरे घोरे शापपर्वते तामसे सर्वभूत्यजनेनास्मिन्नसद्वा लोभेन भाविनः मार्गे चला
तिविप्रो सौ चौरैस्तु विनिपातितः तं पतिं स्वजनमालोक्य सा नारी शोकपीडिता पतिना सह विप्राणां स्मरणात्समकल्पत स्वपतिं तस्य
यं विप्रं चिंतयंती पदे पदे पतिं प्रदक्षिणीकृत्य चितायां समुपस्थिता तेनाहं तस्य तत्पुत्रो हे वरार्थं च प्रणोदिता ब्राह्मण उवाच य
दि तुष्टोसि मे देव नदा जीवतु मे पतिः मंगल उवाच देवा इत्याजन्मा मत्स्य भर्ता भविष्यति श्रूयतां हि मया ख्यातं वरं त्रिभुवनोत्त
मं ब्राह्मण उवाच यदि तुष्टोसि मे देव ग्रहाणामधिपेश्वर ये त्वां स्मरंति देवेश रक्तचंदनचर्चितं रक्तपुष्पैश्च संपूज्य मत्पुष्पैर्भौमवासरे
वंधनं व्याधिरोगं च कदाचिन्नोपजायते नो मर्त्या ग्निभयं मित्र विप्रो गोब्राह्मणस्यैव सा कृष्णमदीपुत्र भक्तानां सौख्यदो भव मंगल
उवाच एकविंशतिभौमानां समुद्दिष्टा विजितेंद्रियः एकांते न मितां तेन वर्तिरीप्सितं कितयहं श्रुत्वा च मंगले मंत्रवेदपाराणिके स्तथा यु
वानं रक्तपुष्पैर्दीपकसंयुतं स्वशक्त्या भोजयेद्विप्रान् दानं च दक्षिणायकं तेषां वै ग्रहपीडा न भवेत्तु कदाचन भूतवेताल
शाकिन्यो न भवंतीह राक्षिका मंगल उवाच एवमुक्त्वा न दा तत्र मंगलोपि दिवं गतः इदं व्रतं तेन व्याख्यातं सर्वसौख्यप्रदायकं इदं व्र
तं कारिष्यंति तेषां पीडा न जायते स्त्रीभिर्व्रतमेकतरं पुरुषैश्च विशेषतः तेषां भक्तिं च मोक्षं च भवेन्नैव संशयः इति भविष्योत्तरे भौम
व्रते ग्रहभौमव्रतोद्यापनं एवं कृष्णमकारेणाक विंशतिकोष्ठे विरचितं विंशति भौमः कर्तव्याः द्वाविंशतिमे उद्यापनं तद्यथा देवतया

क्तादिकं पूर्ववत् कृत्वा ग्रहमातृकापूजा यां गोष्ठे मे स्त्रिकोणमध्ये एकविंशा द्विरचितं मंडलं कृत्वा तत्र नानावर्णरजोभिः पूरयेत्
प्रतिकोष्ठे वस्त्रेणाच्छादयेत् तत्र प्रतिमाः स्थाप्य पूर्ववत् पूजां कुर्यात् केचिद्वदन्ति सर्वं प्रथमादितं संध्याकालमभ्यर्च्य कृत्वा रात्रौ जागर
णं दीपदानं च कुर्वीत· कुंकुमं सोदकं दद्याद् संदीपं तथैव च रक्तचंदनलिप्तांगाः पंचरत्नविभूषिताः रक्तवस्त्रपरिच्छन्ना नानावि
धफलान्विताः त्रिःसप्तकलशाः कार्याः रक्तवर्णास्त्वनिर्व्रणाः रक्तचंदनगोरोचनैर्भौमं सम्पूज्य रक्तपुष्पमालाभिः सर्वांस्संस्थाप्य तत्पु
ष्पधूपनैवेद्येन च पूजयेत् फलार्घ्यं दद्यात् ततो भौमादिभिर्मन्त्रैः प्रतिकुंभं पूजां कुर्यात् प्रदक्षिणनमस्कारास्तु कर्तव्याः होमं
हुतं तिलैः कुर्यात् अग्निमूर्द्धेति मंत्रेण समिधो होतव्याः शतं अष्टोत्तरं सहस्रं वा अष्टाविंशतिरेव वा होतव्या मधुसर्पिर्भ्यां दध्ना चैव
हुतेन च ग्रहोक्तविधिना चैव होमं कुर्यान्नित्यं द्विजः समिधा खादिरानेन या होमे अष्टोत्तरं शतं सहस्रं वा· भौमप्रीतये च विप्रेभ्यः सव
त्सान् कलशान् दिशेत् आचार्याय प्रदद्याद् दक्षिणां प्रतिमां दद्यात् रक्तं तम्रमनड्वाहं सर्वोपस्करसंयुतं दद्याद् ततः समाप्य एवं सर्वपा
तिपयव श्रमेभ्योऽपि यथाशक्त्या दद्याद् दक्षिणां भोजयेत् ततोऽच्छिद्रप्रतिपादनं इति भविष्योत्तरे भौमव्रतोद्यापनं अग्निरुवाच त्रस्य
ज्ञसामकाथर्वविधानं पुष्करोदितं भुक्तिमुक्तिकरं जप्याद्धोमात्कामान्वितस्मृते प्रतिवेदक कर्माणि कार्याणि प्रवदाम्यते प्रथमं
ऋग्विधानं वक्ष्याम्यहं भुक्तिमुक्तिदं अंतर्जले तथा होमे जप्यते मनसेप्सितं कामं करोति गायत्री प्राणायामाद्विशेषतः गायत्र्या द
शसाहस्रो जप्याल्लकाशिना द्विजः वरुस्नातस्य तस्यैव सर्वकल्मषनाशकः। दशायुतानि जप्त्वा च हविष्याशी स मुक्तिभाक् प्र
णवो हि परं ब्रह्म तस्य जप्यः सर्वपापहा ॐकारशतजप्तं तु नाभिमात्रोदके स्थितः जलं पिबेत् स सर्वैस्तु पापैर्विप्रमुच्यते मात्रात्रयं त्र
यो वेदास्त्रयो देवास्त्रयोऽग्नयः महाव्याहृतयो नाम सर्वेषु लोकाद्धोमाः गविलम्पराः गायत्री परमा जाप्या होमे व्याहृतयस्तथा अंतर्जले तथा
रामयो कस्त्रैवायमर्षिणः अग्निमीले पुरोहितं सूक्तोऽयं वह्निदैवतः शिरसा धारयेद्वह्निं यो जपेत्परिवत्सरं होमं त्रिपर्वणाभिस्त्र

वि॰ या॰
३३
७९४

794

मतग्निज्वलनं चरेत् अतः परं स्तवः सम्यग्याः याः प्रकीर्तिताः ताञ्जपन्क्रमतो नित्यमिष्टान्कामान्समश्नुते मेधाकामो जपेन्नित्यं
सदसस्पतिमित्यृचं अनयो जप्तया प्रोक्तानुवर्ती स्यात्सुवनाशनः अतः शोफस्य ऋषिं वहास्य स्तन्निद्वीध्यवाञ्जपेत् मुच्यते सर्वपापेभ्यो गदी वा
प्यगदी भवेत् यश्छोशाश्वतं कामं स्तत्तु प्राप्तमिच्छेदिदं अभिषेको उशातिकुप्यादिदं स्यतद्दिने दिने हिरण्यस्तूपमित्येतज्जपन्शत्रून्प्र
बाध्यते लेमीभवति चाप्यस्येपोते पञ्चानपञ्चरः रोहीभिः षड्भिरीशानां तु पापायो वै दिने दिने दिपेञ्जलाञ्जलीं समनोज्ञः स्वविनाश
नं द्विषंतमित्यथान्यं यदि पांतजपन्समेरेत् आगासस्समरात्रेणाविहेषमधिगच्छति एकादशाहतस्तस्य सर्वकामान्विनिर्दिशेत्
आत्मिकाः कथ्यन्ते ताञ्जपन्मोतम्यवाश्नुयात् आनोभद्राश्च स्तेनदीर्घमायुरवाप्नुयात् त्वं सोमेति च सूक्तेन जपपरस्तोर्निशाकरे
उपतिष्ठेत्समित्याग्नी वीसां स्यामोप्यसं शयं आपुरीतत्रिमामिति कैश्यसूक्तं सदाजपेत् अपनाम्नोऽश्च हृदिगिस्वतामध्यदिवाकरं
पथ्यागुंजाहिवैपीकांस्तथा पापं प्रमुच्यति जातवेदसे इत्येतज्जप्त्वा स्त्रियन्तं यषि भये विमुच्यते सर्वैः स्वस्तिमानोजयाहरहात्
कुष्ठापांचतथारात्रामेतज्जः स्वप्ननाशनं प्रमंदरेति षट्पन्यां जपेद्गर्भविमोचनाः यज्जाग्रतिंद्र क्षितिस्तामो वैश्यदेवं तु समकं मंत्र्याहं
तथाह्निहत्सकलं किल्बिषं नरः इमानितिजपन् शश्वत्कामानाम्नोति भीप्सितान् मानस्तोक इति द्वाभ्यां त्रिरात्रोपोषितं शुचिः
श्रोतुं वरीश्वन्रुद्रयात्समिथस्तानसंस्कृताः छित्वा सर्वान्स्स्तुपाशान्जीवेद्रोगविवर्जितः ऋत्वा स्वते चैव स्तनाम्स्यस्तथैव
च मानस्तोकेति वत्रत्याशीग्रावावं यकृतोनरः अप्रमुष्यः सर्वभूतानां जापेत्सर्वशापविना चित्रमित्युपतिष्ठेत त्रिसंध्यं भास्करं तथा
समित्यातिनेरानित्यमीप्सितं फलमाप्नुयात् इमं तत्सोममित्येतत्सर्वान्कामानवाप्नुयात् पितृनित्युपतिष्ठेत नित्यमत्यमनुपोषितं
अग्नेनयेति सूक्तेन हुतदोषस्वमार्गतः वीरान्स्वयमवाप्नोति सूक्तोक्ता वाजयेन्मरा कंकुनोत्तेति सूक्तेन विषान्सर्वान्व्यपोहति यो
जातइति सूक्तेन सर्वान्कामानवाप्नुयात् गणानामिति सूक्तेन स्वप्नमाप्नोत्यनुत्तमं योमरान्नितामंद्रः स्वप्नशमयेत्सव अ

धनिप्रथितोयस्त्वयासात्कति ·· हचितं ग्रतंपाल्तंमग्रस्तंवा कातिदमिमंजपेत् हाविरुकजयडकमाध्यात्मिकमनंततमं पर्वसम
यत्नोतिरंमिघानंवृसमक्षृते कृणवन्नेतिजपन्नक्तंहयादाज्यसमाहितः श्रातीनांहवेत्पाणानृवंतांसिपिवनाशयेत् उपतिष्ठत्व
पंवाक्किपविसृवादिते ······ नेरुक्तातिस्वपंवाक्किविष्णोविष्णोमन्त्रः हंसःशुचिषदित्येनपृथिवीदेदिवाकरे कृषिंप्रपद्य
मानस्थास्थालीपाकंयथाविधि जुहुयात्क्षेत्रमध्येतुशुनंनःफालास्वाहान्तपर्वति इंद्रायचमरुतंचपर्जन्यायपनपायच यथालिंग
नविहरेत्लांगलसृकृषीवलः पुरोधाप्यायसीतायेसुनासीरमथोत्तरं गंधमाल्यैर्नमस्कारैर्यजेदेताश्चदेवता भ्रवापनेमृण
यनेखलसीतापहारयोः श्रोचंकर्मभवतिवर्द्धतेसर्वदाकृषिः सकृद्धादितिसूक्तेनकामानाप्नोतिपावकात् विष्णानन्दइतिद्वा
भ्यांयोक्ष्यमाणंवाक्किमर्हति मनरमायदासर्वोपशुःप्राप्नोतिचाक्षयं विपुलांश्रियमाप्नोतिजयंप्राप्नोतिदुर्गमं श्रद्येनमित्यच
स्तत्यापनमाप्नोतिवांछितं मत्ताकामोजपेन्नित्यंवरुणादेवयत्नया सस्त्यात्रेयंजपेत्प्रातःसदामस्त्यपर्यन्तमहतः स्वस्तिपञ्चार
तिश्रोच्यस्वस्तिमावृज्जतेधनि विजिरोरवृवनस्पतेपात्रूणांच्यापितंभवेत् स्त्रियागर्भप्रसूतायागर्भमोक्षणमुत्तमं श्रवास्यादित
सूक्तंचवृष्टिकामःप्रयोजयेत् निराहारालिङ्गवासानविरात्प्रवर्षति मनसःकामइत्येतांपशुकामोनरोजपेत् कर्दमनइतिसूक्ता
यात्मज्ञाकामःपवित्रितः श्रूयमर्योइतिसूक्तायाजासकामस्तुमानवः रोहितेयमीतिसूक्तायाहुर्व्यासस्तस्ययथाविधिः राजाधर्मानि
वैयाघ्रहागेवपपकत्थेवच दृषासाहस्त्रिकोहोमः ममेकपरिकोत्सेतः श्रागावइतिसूक्तेनगोष्ठेगोलोकमानरः उपतिष्ठद्विजोदेव
यदीक्षेताःसदालपाः जयीतितिसृभोराजाशुंद्वभिनोभिमंत्रयेत् तेजोबलंचप्राप्नोतिपात्रूपृष्ठेवनिरीक्षति स्वाणपाणिजपन्नक्तंवदतो
संदस्मिर्हतः यत्किंचित्सूक्तजमादीर्घमायुरवाप्नुयात् शोमतसूक्तेनतयासेनांगामभिमंत्रयेत् यथालिंगंततोराजाविनिह
निरगोदिष्टत प्राणनयेतिविभिःसूक्तैर्धनमाप्नोतिचाक्षयं श्रमीवहीतिसूक्तेनभूतानिवशयन्नृपी संधावेविषमेदुर्गेवहो

विं॰ धा॰

३३

७९५

795

वानिर्मीतः क्वचित् पलायतो गृहीत्वा वा सूक्तमेतत् तथा क्रियेत् त्रिरात्रं नियतो यो वा श्रुप पेत्वा यसं वहं तेनाहृति शतं धुर्णी
जरूपा अश्वरत्सचा समुद्रि षणमहादेवं जीवेद्गणानं सवे तद्बद्धरि सुचा मातङ्पवित्रिष्टे दिवाकरं उद्यंतमध्वरां चैव दीर्घ
मायुर्जिजीविषुः सूक्ताभ्यां परुषताभ्यां महतीं श्रियमाप्नुयात् इंद्राग्नी सोमिसूक्तं तत्काष्ठितं शत्रुनाशनं पशुपल्लमंत्रं नमो ब्रा
ह्मणेत्यैव समसद्रोम्रह नयो ध्याजं मजद्रुपात्तमग्रेद्युतनपाश्ति आवित्सुक्तमाज्ञज्जमावादी जयी भवेत् नह्येतिच वचतत्कोणा
मुच्यते महतो भयात् अरवंजमायादित्येतत्सर्वान्कामानवाप्नुयात् हावत्वा रिंशकं चैतं जमानानाशयतो रिपून् वामस्य हीति
जमाव प्रामोत्पारोग्यमेवच प्राणो भवेति द्वाभ्यां तत्प्रभुकात्वं प्रयतात्मशुचिः रुद्रयपा गिनास्यस्ता व्याधिभिर्नोभिभूयते उत्तम
दमिति स्त्रातो हृत्वा शत्रून्मापयेत् वास्तोष्पते त्रिसूक्तेन रुतेनाम्नमवाप्नुयात् कन्यावारूषिसूक्तेन हृगदोषात्प्रमुच्यते प
दफक स्थित्य दितेजमेव श्रुपंगलहवेत् यद्वागीनिवज्जमेन वा णीभवति संस्कृता वाचोवरामिति द्वेताजयत्वा च सममश्नुते प
वित्राणि पवित्रं तया वमानो ऽयचो मता वेवानसाक्षरवसिशत्यविक्षाः परमा गताः ऋचो द्विषष्टिप्रोक्ता स्वयवस्वेत्रुषिसतैमः
सर्वकल्मषनाशाय पावनाय शिवाय च स्वादिस्वापिति सूक्तानां समषष्टिकराहृता ऽ दशोत्तरा ऋचां चीताः पावमान्यः शतानि पंच
पतंजपं श्राद्धकं वा यो रम्दत्सुजयं जयेत् आपोहिष्ठेति वा विस्याज्जपेद्भयापभयार्दितः सदेवाग्नीति तिपतो जपेद्ब्रह्मरुधवल्ह मा
णांतिके भये प्राप्तेति प्रमाशुक्लविंदति माचेयामित वमेकां जपेद्ब्रह्मनसानिशि सुहापामृदितेस्य येभूते जपमवाप्नुयात् अप्स्वा
गामेति मूढस्य पंथानं पाशिविंदति सोगात्स्ववितिमस्येतं पंकाश्रिकेहु दिशिये यतेयमिति तिस्त्रातस्तपम्हानमालभेत् सहृ
स्वहृत्वा पश्यतातेना सुविंदते महत् इमं मे येनि ज्ञरूपा ध्रुत मात्रा सहस्रशः पशुकामो गवां गोष्ठे अन्नकामस्तु ध्यायेत् पयःस्वप
ल इश्येतां जपन्नैवविंदते श्रियं हविष्यं तो यमभ्यस्य सर्वपापैः प्रमुच्यते नस्यो गावि ता पयंति कापायिवहे ने तथा पांतस्य यः स्वस्य

यनं सर्वव्याधिविनाशनं आपुष्ठैवेवव्यस्य सूक्तं दातायणं महत् उत देवा इति जपेदामयघ्नं धनव्रतः बृहस्पतीप्रतीमेतन्नूह्यिकामः
मयो जपेत् सर्वत्रेति यगशांतिर्नैयायतिरयस्तथा स्वस्तामकापणपतिस्प्रजाकामस्य कीर्तितं अहं रुद्रेभिरित्येतद्वाग्मी भवति मा
नवः न यो मे जापनेविद्वान् पनावीनिरावित्र रात्रिसूक्तं जपेद्रात्रौ रात्रिं समीतये नरः यान्येषतीति वजपन् नित्यं कृत्याविनाश
नं आपुष्टचैवव्यधिस्य सूक्तं दातायणं महत् उत देवा इति जपेदामयघ्नं धनव्रतः आयं यजन्नितिं जपेदग्निभयं तति अरण्यानि
ति एपेथु जपेत्तद्दुःस्वप्ननाशनं आस्ते भामायवस्तकेदेवचाशास्त्रीपाणवरी इष्टवस्त्रहितेवाय्यमेधालक्ष्मीं च विदति सामनस्याय
तं संग्रामं विजिगीषतः ब्रह्मणोग्निसंविदानं गर्भसंस्रुतिवारणं अपेहीति जपेत्सूक्तं शुभविज्ञः स्वप्ननाशनं येनेदमिति वेन
स्वासमाधिं विंदत्येपरं मयोभूर्वात इति तु गवां स्वस्त्ययनं परं सारसीं इंद्रजालं वा मायया गोति नवा वयेत् महित्रीणामवस्तीति
पथि स्वस्त्ययनं जपेत् आग्नये हि द्विषद्वेषं जपेत्तद्विघ्ननाशनं गास्तोष्पते वयं त्रेण्या यजेत गृहदेवता दयस्येवविधियमेकेगतेजे
यो विशेषतः हेमां तेदक्षिणादेयापापप्रशांतये ऽस्वेनत ऽनंशाम्पति चान्नेन अन्नं हेमप्रदानतः विप्राशिषश्च कमोघाः सर्वेह्यित्वान्न
तं सर्वेनः सिद्धार्थकाय वा यान्त्यपापाद धिकं तंतथा ती रहंतां तथैवात्तहोमैवसर्वकामदाः समिधः कश्मकिंनरवराजिकाऽपि
रं विधि अभिचाने तथाशीलं अशान्तं अमकवः पयः दधिमेतं फलं मूलं स्तेविधानसूदाहृतं इति स्वरविधानं यज्ञविधानं तु सा।
मि भुक्तिमुक्तिप्रदं स्मृतं ॐकारस्तु विकाराणाम् महाव्याहृतयो मताः सर्वकल्मषनाशिन्यः सर्वकामप्रदास्तथा आज्याऽऽहुतिसह
हस्रेणादेवानाराधयेद्द्विजः मनसः काममित्येतां मनसा मे अन्नकामदं शांतिकामो यवैः कुर्यात्तिलैः पापापनुत्तये धान्यैः सिद्धार्थके
श्चैव सर्वकामकरैस्तथा औदुम्बरीभिरिध्माभिः पशुकामस्य शस्यते दध्ना चैवान्नकामाय पयसा शांतिमिच्छतः अपामार्गसमिद्भि
स्तु कामयं धनकं वरुः कन्याकामो हुताकानि पुष्पाणि ग्राथितानि च जातीपुष्पाणि नूतनकामार्थी तिलतंडुलान् वशीकर्म

वि·धा·
२२
७९६
796

णिग्न्या रौद्रं वा सायामार्गमेव च विषास्त्रिभिः स्मृतमिध्मो वापि यातस्म भार्गव रुद्रकर्मतु रुद्याच्छम्यक् शत्रूणां वधकाम्यया सर्वत्री-
हिमयीः कृत्वा राज्ञः प्रतिकृतिं द्विजः सहस्रं तु जुहुयाद्राजा राजा वशगतो भवेत् वश्यकामस्य पुष्पाणि दूर्वा व्याधिविनाशिनी
ब्रह्मवर्चस्यकामस्य वासांस्यं च विधीयते मांसं गिरिधान्त्रं जुहुयात घर्कं टकनमाव विद्वेषणे च पत्त्राणि काककौशिकयोस्तथा
कापिलं च घृतं हुत्वा तथा चैव दृढं हे द्विज वचाहुतं च संपातं समानीय वर्तां च वा सहस्रमन्त्रितां कृत्वा भक्षमेधावी जाय· य-
कादशांगुलसोह· · · · · · त्वादिरमेव वा द्विषतो वधोमीति जपन्निखनेद्द्विषवेश्मनि उच्चाटनमिदं कर्म शत्रूणां कथि-
तं तव वस्त्रच्छारं निजमाव विनष्टं वस्त्रमवाप्नुयात उपयुञ्जत इत्येतत् दत्तुवाकं तथा त्वदं ततूपात्र्ये सहस्रं वा हुत्वा तिवर्जितो भ-
षाजमसीति दध्याज्ये होमो यमुपसर्गनुत् त्रियंबकं यजामहे होमः सौभाग्यवर्द्धनः कन्यानामथ्यहीनो वाच कन्यालाभकरः
परः भये षु तज्जपन्नित्यं भयेभ्यो विप्रमुच्यते यत्र स्तुषमस्तु तेहुत्वा स्यात्सर्वकामभाक् हुत्वा च गुग्गुलं सम्यक् भेषप्रपतिग्रां
दं पुंजते मनोनुवाकं जप्वा रोगैर्विमुक्ताप्नुयात् पुत्रवाप्नुयात् विलोपयेदमित्येतत् सर्वबाधाविनाशनं रक्षोघ्नं च यशस्यं च तथैव च वि-
जयप्रदं अप नो शोशुचदघमित्येतत्संग्रामविजयप्रदं इदमापः प्रवहतस्नाने पापापनोदनं विश्वकर्मन्नहविषा सकीलं हि दशांगुल
कं पायाति खनेद्वारि सान्यस्ये नप्रदीयते तद्देवसवितरेतेन हुतेनैनवांछवान् श्येनपैतिज्जुहुयात् डुनकामो द्विजोत्तम तिलै-
र्वैश्वधर्मज्ञो तथापामार्गतण्डुलैः सहस्रमन्त्रितां कृत्वा तथा गोरोचनां द्विज तिलकं च तथा कृत्वा जननाथप्रियताम् इयात् रुद्रा-
णां च तथा जप्यं सर्वाघविनिसूदनं सर्वकर्मकरो होमास्तथा सर्वप्रशान्तिदः प्रजाविकानामथवा तेषु नरराणां नथागनाः म-
नुष्याणां नरेन्द्राणां बालानामपि चिन्तामपि ग्रामाणां नगराणां च देशानामपि भार्गव उपद्रुतानां धर्मज्ञ व्याधिनानां तथैव च संकटे
समनुप्राप्ते रिपुजे च तथा भये रुद्रहोमः परा शान्तिः पायसेन घृतेन च कूष्माण्डकृतहोमेन सर्वान्पापान्पोहति सन्तत्यावक

भेत्ताशीतकं च मनुमन्तम बहिः स्नानं तोमासात् मुच्यते ब्रह्महत्यया मधुवातेतिमंत्रेण होमादितोविलं लभेत् दधिक्राव्णोति
हुत्वा तु पुत्रान्प्राप्नोति संशयः तथा घृतवतीमेतदा पुष्पस्यात् हुतेन तु स्वस्तिनइंद्रइत्येतेन सर्वबाधाविनाशनं इहगावःप्रजायध्वमि
तेपुष्टिविवर्द्धनं चूताहुतिसहस्रेण तथालक्ष्मीविनाशनं स्रुवेणदेवस्यत्वेतिहुत्वापामार्गतंडुलं मुच्यते तिकृतात्कोद्यत्रमभिचा
रात्रसंशयः हृदयमेपलाशसमिद्भिकनकं लभेत् हंसःशुचिषदित्येतज्जप्तेतोयेननाशनं चत्वारिशृंगेत्येतेन तु सर्वपापहरे
जलेः देवायजेतिजप्त्वा तु ब्रह्मलोके महीयते वसंतेतिहुत्वाज्यमादित्यादुत्तमाप्नुयात् शिवेभवेतु युतानेत्रीहिभिर्हुत्वा
नरः पाशेनात्युतिवेतत्तु ब्रह्मस्करेभ्योभयापहं योरस्मभ्यमरातीयाहुत्वाकृष्णतिलान्नरः सहस्रशोभिचाराद्विमुच्यते विकृताद्विजः
अन्नेनान्नपतेत्येवहुत्वाचान्नमवाप्नुयात् हविर्षीमेतिचैनस्यकमस्याप्तेतिपठ्येत् नमस्तेतित्रिजप्त्वादेवतान्मोत्तमाप्नुया
त् अंतर्जलेत्रिरावर्त्य मुच्यते सर्वपापतः इहगावःप्रजायध्वमंत्रोपंचुद्धिवर्द्धनः हुत्वा सर्पिषादाज्यपयसापायसेनवा शा
तं च शन्ति वेतेन हुत्वायंत्रफलानिवै आरोग्यंश्रियमाप्नोति नीवितं चरितं तथा ओषधीः प्रतिमोदध्वं वपनेन वनस्पतिः अग्नाच
तीपायसेन होमात्काप्तिमवाप्नुयात् अकृष्णाइतिचैतेन वंध्यतस्याविमुच्यते युवासुवासाइत्येव वासांस्याप्नोत्यवतमात् सुचंतु
माशपथ्यानिसर्वं तेक विनाशनं ममाहिंसीत्त्विरहेन हुतेरिपुविनाशनं नमोस्तुसर्पेभ्योहुतेन पायसेन तु बंतदः हुत्वा
स्वयाज्ञइत्येतदभिचारविनाशनं दूर्वाकांडमुतं हुत्वा काण्डात्कांडेतिमानवः ग्रामेजनपदेवापि मरकं तु प्रशमं नयेत् रोगानि
मुच्यते रोगात् लघान्तः स्वाल्लन्ताः स्थितः ओइंद्रवर्ण्यस्वमसि योम पुत्रान्सोवनस्पतिः हुत्वा सहस्रशो होमयतनमाप्नोतिमानवः सौभा
ग्यमहदाप्नोतिकांतं तद्वात्रेतथाजप्य अपागंमतितिहुत्वादिर्वं च पायसेन भवं अपःपिन्वेति चैतया हुत्वा दधि हुतमधुः प्रवर्त्तयति
पर्जन्यमहावृष्टिमनंतरं नमस्तेरुद्रइत्येतन्नावोपद्रवनाशनं सर्वशांतिकं ओमोतं महापातकनाशनं अथगोवदधियेनरव्य

वि॰ या॰

३३

७८७

797

णां ख्यापितस्य तु स्तोत्रं च यशस्वं वश्रीरायुः शुद्धिवर्धते सिद्धार्थकानां तैः पाणपाणिश्चैव तज्जपन्मावी अग्नीयस्ताभ्रश्चेन तत्र श्यपान्निसे
दिवाकरः उपतिष्ठेत यमेतत्सायंप्रातस्तं द्वितः अन्नमत्तयमाप्नोति दीर्घमायुश्च विंदति प्राणं च यत्स्वेतश्चेन समुद्रियायु धर्मत्रयाम्
रिपूणामभयदेयुद्धेनात्र कार्या विचारणा मानोमहान्तश्चैव वालानां शांतिकारकं नमो हिरण्यवाहवे श्येवृन्नवसमकं राजि
कीकटुतैलाक्तान्हुयाज्जुहुयाच्छत्रुनाशिनी नमोवंचिकिभ्यः स्वपमलत्वाञ्जतैलैः राज्यलक्ष्मीमवाप्नोति तथा विल्वैः स्ववर्णिका
न इमारुद्रायेति तिलैर्होमाद्वंधनान्मुच्यते दूर्वाहोमेन वाप्येन सर्वव्याधिविवर्जितः आशुः शिशानश्चैव तदायुधानां च रक्षणे सं
ग्रामे शस्त्रितं राजा सर्वशत्रुनिवर्हणे वाजश्चमेति जुहुयात्सहस्रैः पंचभिर्द्विजः आपाहुतीनां यमेन वस्त्रयोगादिमुच्यते आ नो
भवनमभ्येतिय द्वेहोमास्सा महास्तवरोषवत् अग्न आयूंषि जुहुयाज्जपेत् सर्वानाप्नोति केन चित् अपांपतेति लाज्याभिर्हुत्वान्नयम
वाप्नुयात् भद्राश्वेतीं च्छ्रियैहोमो जपत्याजकल्लेदिपः अग्निपृथिवी चेति वशीकरणमुत्तमम् अथनेतिजपन्नं यद्व्यवहारे भयं भ-
वेत् ब्रह्मराजन्याभिति च कर्मारंभे तिसिद्धकृत् संवत्सरोसीति घृततलहोमादिरोग्यवान् केतुं कृण्वन्निति स्यात् संग्रामे जयवर्द्धते
इंद्राग्निधर्मश्चेतद्रणे यमनिर्बंधते वंधनान्मोगेति मंत्रश्च यन्त्रग्रहणकः परः यज्ञेति मंत्रश्च तथा विज्ञेयो दितिमंत्राणि मंत्रश्चाहि
रिवि तेन तु सर्वाणि मंत्राणि भवन्ति वन्हीनां पितरित्येतत्स्मरणं मंत्रः प्रकीर्तितः युंजंतीति तथाश्वानां योजने मंत्र उच्यते आयुः शिशान
इत्येतत्पाशवस्यलमुच्यते विलोः क्रमेति मंत्रश्च रथारोहणकः परः आजयेतीति चाश्वानां ताडनीयमुदाहृतः यः सेनाअभि
त्वरतीति यस्सेनामुखे जपेत् इंद्र भयइतिरोप्येत इंद्र भीतोभयं भवेत् एतैः पूर्वैरितैर्मंत्रैः हुतैर्वविजयो भवेत् यमेनदत्तमित्य
स्य कोटिहोमाद्धि वत्सलः कृत्वा मन्या द्वेषपीश्चं संग्रामे विजयप्रदं आकृष्णेति त्वेतस्य कर्मण्याप्यतिवर्द्धवेत् शिवसंकल्पजापे
न समाधिं मनसो लभेत् पंचनद्यः पंचलक्षहुत्वा लक्ष्मीमवाप्नुयात् यदावध्नन्दाक्षायणामंत्रेणानेनमंत्रिता सहस्रकृत्वाक

नकथाश्वपेद्दिमन्नाशतां इमंजीवेभ्यइतिचसीतालोष्टंचतुर्दिशं क्षिपेद्गृहेनदातस्यतस्याचोरभयंनिशि प्रीतेनामानयेतिचवशी॰
कुर्यान्मनुजम हेनमभ्यागतस्तस्यमंत्रीभवतिमानवः भवतांहूलशुभ्यायंमंत्रितंप्रयच्छति यस्यधर्मत्वंवशगासोस्यपीठकृम
विष्यति शन्नोमित्रइत्येतत्सदासर्वंप्रशांतिदं गणानांत्वागणपतेकृत्वाहोमंचतुष्पथे वशीकुर्याज्जगत्सर्वंसर्वंधान्यैश्च
संशयं हिरण्यवर्णाश्चयोमंत्रोयमभिषेवताः शन्नोदेवीरभिष्टयतथाशांतिकरःपरः एकचत्वेतिमंत्रेणाहुतेनाज्येनभगवान्ः
गृहेभ्याशान्तिमाप्नोति प्रसादंनृपसंशय गावोभगइतिह्यभ्यांहुत्वाज्यंगावृप्राप्नुयात् महादोषोग्रहपीडाइतित्र्यृचंपठित्वाविधीयते
देवेभ्योवनस्पतयइतिद्रुमयज्ञेविधीयते गायत्रीवैश्वदेवीतेयानहिंसोःपरमंपदं सर्वपापप्रशमनंसर्वकर्मैकरंतथा इतियत्र
विधानं यच्चविधानंकथितंवृक्षेसाम्नांविधानकं संहितांवैश्वदेवींजप्त्वाहुत्वास्याम्नत्वंकर्मभाक संहितांसाधुसंक्षेदसीत्वाप्रा
श्रीणातिशंकरं स्कंदयोश्रीसंहितांचजप्त्वास्यानत्यप्रसादवान् यतइन्द्रभयामहेतिहिंसादोषविनाशनं अवकीर्णीचमुच्यते॰
वसुराग्निरितिसप्तैतिवैजपेत् सर्वपापहरंजेयंपवित्रंत्रिंवगामृगं अविक्रेयंचविक्रीयजपेत्हुतवतेनिच अपनेदेवसवितस्तेयं
दुःस्वप्ननाशनं वायुरग्निरितिमंत्रेणहुतेनाप्सुयथाविधि अप्सुहुतमेषाणामाविलावंपरिष्यते श्रीणांपातांत्वगतापतंतीभ्रगुस
नम मणीजातस्यबालस्यवधीयात्तदनंतरं सोमंराजानमेतेनव्याधिभिर्विप्रमुच्यते सर्पास्यामृत्युजातोनाप्नुयात्सर्पजंभयं
मेवत्वावायतेभ्योत हुत्वाविप्रसहस्रशः शतावरिमणींबध्वानाप्नुयाच्छत्रुतोभयम् दीर्घतमसोर्कइतिजप्त्वात्राप्नुयादसूः
समभ्यायंतीतिजपत्नाभियेतपिपासया नेमिमामोषधीभितस्तत्राप्युपिमवाप्नुयात् पदेदेवव्रतंजप्त्वातापेभ्योविप्रमुच्यते
यदिंद्रोऽनयत्मितिहुतंसौभाग्यवर्धनं भागाहित्रइत्येवंतेत्रयोरंजनंहितं सौभाग्यवर्द्धनेनाम नात्रकार्याविचारणा रथंतरं
वामदेवांप्रत्नवर्द्धंसवर्द्धनं प्राज्ञायेत्मानकंनित्यंववाहुर्णीहुतस्तत्र इहमि॰ शिवंजप्त्वाभवेत्कृतिपरस्तस्मै हुत्वारथंतरंजप्त्वा

३३

वि॰ धा॰

७५८

198

शुक्लमाप्नोत्यसंशयं मयिश्रीरितिमंत्रेण जन्मश्रीविवर्द्धनः वैश्रवणस्याहकं नित्यमधुं जानः श्रियं लभेत् स्वतोहकं मधुं ज्ञानानासर्वा
न्कामानवाप्नुयात् गवोष्णीति यो नित्यं मासं पयसा तनेद्विजः उपस्थानेन गावाकुर्यान्नित्यमुत्सुकाः सदायदे हृदाकं तपवदोणां वातस्नावा
तभेषजं अनेन कृत्वा विधिवत्सर्वमाप्यं व्यपोहति मरवेवाह्नाशैव तिलान्तु कृत्वा कामिंणकं तनं अभिन्वाहर्वेयीतयेवघहकारं ॰ ॰
॰ ॰ ॰ ॰ ॰ वासकं त्वासहसंतकृतं पुढेजपमदं हस्यपुरुषान्कुर्यादयः प्रिष्टमयान्शुभान् परकीयानथो हेसमप्रयान
पुरुषांस्तथा स्वस्ति ॰ ॰ ॰ ॰ पवेत्तरेणानकुम्भागणः अभिन्वाहुरनोमोमंत्रेणानेनमंत्रवित् कृत्वाशार्षपैलाकाम्नोके
नजुहुयात्ततः यततकृत्वा बुधः कर्मसंग्रामेजयवर्द्धमाप्नुयात् गरुडस्वामदेवं चरप्युनरहृदस्थो सर्वपापप्रशमनाकाषितास्नं
प्रायंविना इतिसामविधानं सामानाविधानेकथितं वसेवाथर्वणोमथ शान्नोदेव्यं गणां कृत्वा शांतिमाप्नोति मानवः भेषजं च गणां
कृत्वा सर्वान्रोगान्व्यपोहति त्रिसप्तीयं गणं कृत्वा सर्वपापैः प्रमुच्यते कृवित्राप्नोति वभयं कृत्वा चैवाभयं गणां नकूविज्ञीयतेनामग
णां हत्वापराजितं आयुष्यं वगणां कृत्वा अपमृत्युव्यपोहति स्वस्तिमाप्नोति सर्वत्र कृत्वा स्वस्त्ययनं गणां श्रियमायोत्तमाप्नोति ॰ ॰
यमगणां तथा वास्तोष्पत्यं गणां कृत्वा वास्तुदोषं व्यपोहति यनैरष्टगणौहोमात्तुष्टदोषस्तुशांति च वैल्वीशांतिरैंद्रीचवाह्मीरौ
द्रीतथैव च वायव्यावारुणीचैव कौमारीभार्गवेतथा प्राजापत्यातथात्वाष्ट्री कौमारी वह्निदेवता मारुद्गणाच गांधर्वी शांति
नैर्ऋतिकीतथा शांतिरांगिरसीयाम्यापार्थिवी सर्वकामदा यस्त्वांमृत्युरिति त्येन जपकृत्युविनाशनं स्वपाणिस्वस्ति कृत्वा च भं
जगैर्नैवबाध्यते इंद्रेणादत्तमित्येतत्सर्वकामकरंभवेत् यमस्यलोकादित्येतद्दुःस्वप्नशमनं परं कामम्ने ॰ ॰ गतिकृतं सौणांसौ
भाग्यवर्द्धनं नभ्यमेवजतिमत्रिन्यपुष्णं कृतंभवेत् अग्निर्गोभिनइत्येतन्मेवाहद्धिकरं परं भवं धावेणातिकृतं स्थानलाभकरंभवे
त् मनकपावेतिसक्ताकृषिलाभकरंभवेत् अयंतेजोतिविस्येतत्सुत्रलाभकरंभवेत् अहं तेभग इत्येतद्वेस्तोभाग्यवर्द्धनम् १

येमे यसो न यथा येन हंयनाम्नोतकारकं सयत्नहत्विति विति शूणांश्रयोवामजाप्यतः तमनममभिनीत्येत यशोवृद्धिविवर्द्धनं ।
यथाम्लगवतीमेनयशोवृद्धिविवर्द्धनं यथाम्लगवतीमेव स्त्रीणांसौभाग्यवर्द्धनं येनचेदृदिदं चैवगर्भलाभकरं भवेत् शिवःशि
वाति विमेनत क्रहं भ्रूंपप्रसादयेत् बृहस्पति मापयिपात यथि स्वल्पयनं भवेत् संवामिमेपतिजपादयम्लस्तुनिवारणं अथर्वशि
रसोप्येतैः सर्वपापैः प्रमुच्यते मायामेननमंत्राणां किं विकर्मावतारितं हत्वाणांयात्तयात्र . . . . अतंच
श्रीहृदयश्चैवतथाचैगौरसर्षपात् आकृतानितिलश्चैवदधिक्षीरेवभार्गव दर्भास्तथैवदूर्वाश्च विल्वानिकमलानिच शांतिपु
ष्टिकरणायाई व्याप्यानिसर्वशः नैलंकरणानिकर्मसु . . . . विच समिधःकंटकोपीता अभिचारेषुयोजयेत् आयं
वैवैवतकंदो विनियोगस्तुआचरेत् इमर्थं विधानं ष वनरसंचतद्वारं त्रिरेखपद्मगर्भितं हस्तत्रयप्रमाणंच तंडुलैमंडलं
लिखेत् भैरवीभैरवान्विहृदिशानागात्यपयसात पीठोपपीठसपुक्तदिक्पादिसमन्वितं देवतानांचतुःषष्टिं लिखे
त्प्रेमसुशोभनं एकैकपद्मपत्रेषुसंख्यादलेदले प्रणवादिनमौतेन नामसमंत्रैःप्रजपेत् गंधपुष्पाक्षतैर्धूपदीपनैवेद
नादिकैः अर्चयेत्पद्मपत्रेषु सर्वकार्यप्रसाधकान् सौवर्णंसूक्ष्मकंजयोत्पलेनार्हपलेनवा गोमयेनयुडेनापितथाविनातुसम
तः सुसंजयेनमंत्रेणासूजपेद्रुपचारकैः सौम्यहासेमहाभागादेवदेवंपदीमसेत् जपेत्सहस्रंजपमंत्रंतद्येतसहस्रकं देवी
सूक्तंजपेत्तावत्तुद्धाध्यायंविशेषतः शुद्धवावडभिर्विप्रैःकोटिलक्षायुतादिकं जपास्तैर्विप्रराजं सर्वकार्यप्रसाधनं षाण
मासंराज्यकाम स्तुपुत्रकामस्तथैवच शत्रुनाशनकामस्तुवर्षान्तमपिकारयेत् षाण्मासंसूजयेद्विद्वान् महारोगैः प्रपीडितः
मासमेकंतुमासार्द्धं कुर्याद्रोगाकुलीकृतः वैरीवृष्ममनिर्गीवाहोमश्चोतवधनात् षाण्मासिकप्रयोगाश्च द्विगुणान्नात्रसंशयः
महाविषभयप्रस्ताप्रयोगामितिसमाचरेत् नवाविषभयंघोरमाप्नुयादितिमेवच महापातकसंभूतं दुष्कर्मसमार्जितं प्रयो

गात्र्यंबकाख्यो बन्त्वा रिष्टभयं क्वचित् पत्रमंडलमध्यस्थोभिषिक्तः पुरुषोपरः ततः प्रभृति दुष्टेषु शत्रून् जयति निश्चितं
राज्यभ्रष्टो लभेद्राज्यं क्षीणायुर्म्रियते न च मत्वा पीडां ग्रहाः सर्वे शांतिं कुर्वंति नित्यशः प्रयोगस्य प्रभावेन नात्र कार्या विचारणा
प्रयोगमपरं वक्ष्ये हृत्संत्र्यंबकाभिधं सर्वार्थसाधनं पुण्यं सर्वोपद्रवनाशनं यत्कृते सर्व्वराज्ञानो राजपुत्राश्च मंत्रिणः राष्ट्रस्थाः
सर्वलोकाश्च न तत्क्षणान्न द्रवोवगाः अवश्या वश्यतां यांति दुष्टस्त्रीत्वद्गजंतवः वैरिणो वश्यगास्तस्य प्रयोगस्य प्रभावतः सि-
ध्यंति विलकार्याणि दुर्लभान्यपि सर्वतः तदा दौष्ट्यं जपेद्देवं गाणेशं विधिवत्सुधीः लिंगानेकादशासितान् पूजयेद्धृत्संभवात्
पार्थिवान्वा प्रयत्नेन तद्दलाभे प्रयोजयेत् रक्तवस्त्रैस्तथा गंधैः रूपचारैः समंत्रकैः पूजयेच्च तथा देवीं पठेच्छ्रीविधानतः को-
टिलक्षार्द्धकं जपामंत्रमष्टसुजपाभिधं शैलं स्मरति वैमंत्रं त्र्यंबकाख्यं सनातनं कुंडेष्टस्त्रसंयुक्ते श्रेष्ठे वा विधिवत्कृते स्व-
प्रयोक्तविधानेन स्थाप्यत्र हुताशनं होमयेत् दशांशेन मध्वाज्यतिलसर्षपैः आलिखेन्मंडलं तत्र तण्डुलैः शोभनं बुध व-
नुरस्रं च तद्द्वारं त्रिरेखं पद्मगर्भितं साधकस्त्रिभिर्हस्तैर्मितं हीनादिकं न तत् तन्मध्ये शोभनं पद्मं कृत्वा चाष्टदलान्वितं प-
कैकं प्रपत्रेत्तु वसुसंख्या दले दले भैरवी भैरवास्तेषु दिग्धानानागान् प्रपूजयेत् पीठोपपीठसंयुक्तान् दिक्पालैरष्टभिर्युता-
न् वसुःषष्टिमितान्देवान् विधिनास्थाप्य तण्डुलैः गंधपुष्पोपचारैश्च नैवेद्यैर्विविधैस्तथा प्राणादितमौ तेषु नाममंत्रैश्च पू-
जयेत् सर्वेषां द्वारे गणेशं क्षेत्रपं नरतस्तथा बटुकं पाश्चिमे दद्यात्पद्मयामे विभुं तथा ईशान्यां कलशं स्थाप्य तीर्थवारि समं-
न्वितं मृत्युंजयेन मंत्रेण शतवाराभिमंत्रितं सृष्टेज्य विधिवद्धीमान् विसर्जनमथाचरेत् यांतु देवगणाः सर्वे पूजामादाय मामकीं
इष्टकामफलार्थाय पुनरागमनाय च अभिषिंचेत्ततो वीरं संग्रामे विजयी भवेत् अनुयायिहृजेशाभिन्नयोः त्र्यंबकाभिधे य-
थाभीप्सितमवाप्नोति फलं रुद्रप्रभावतः अश्रद्धयाल्पकत्वाच्च फलमल्पं प्रजायते पश्चाद्विभवतः स्थापि महादेवप्रसादतः कृता॰

त्रिसंध्योद्वर्तितांदयात्म योगस्य प्रसिद्धये यथाशक्त्या तथा दद्याद्वा द्वार्थाय विशेषतः ब्राह्मणान्भोजयेच्छक्त्या स्वयं भुंजीत
वाग्यतः इति स्कंदे जपस्य योगविशेषः अथ पार्थिवपूजाविशेषः ग्रंथांतरे कार्तिके मार्गशीर्षे वा माघे वैशाखसंज्ञके श्रावणे
वडलेपदेवनस्याचरणं शुभं लिंगं पार्थिवं तत्तत्कर्मात्मपदायकं शुभं क्षिप्रानष्टरायाय शिवं ध्यात्वा विधानतः गत्वाभ्या
वीं दिशं तत्र पवित्रमंत्रमुत्तमं नमो गणेभ्य इति च मंत्रं देवागृह्य मृदं ततः येहाथिव्यामिति च स्नात्वा पंचामृतं वर्जयेत् ततः
नर्धनां कार्यं शिवं मंत्रैः पृथक् पृथक् शिवमेवं तथा वोग्रं मृडं च शिवमेव च शालिशोधरं संततं च सर्वांकरं च महेश्वरं नवमं
विश्वरूपं च दशमं वक्कपर्दिनं त्र्यंबकं तर्पयामि प्रणवादीं स्तर्पयेत् ततो नित्यक्रियां कृत्वा ध्यात्वा देवं महेश्वरं लिंग
मेकादशाष्टौ वा पंच वा कारयेत्सुधीः मंत्रमुच्चार्य देवेभ्यो यदेवीति विधानतः मानस्तोके इति मंत्रेण तानि संयोज्य वारिणा
येहाथिव्यामिति पठन् आसनानि प्रकल्पयेत् ॐ नमो भगवते च उमादेव्यै च शंकरः पिनाकिने महेश्वराय वामदेवेति योजयेत्

ततः प्राणान्विनिन्यासं कुर्यात्समाहितः ललाटे तु शिवं न्यसेत् कंठे रुद्रं ततः परं ईशानं नाभिदेशे तु जान्वोः शंकरमेव च
गुह्ये सर्वं व्यापिनं च पंचांगेषु ततः परं पंचब्रह्ममंत्रैश्च वने षलिंगेषु वै द्विजः मंगलायतनं देवं युवानमतिसुंदरं ध्यायेत्क
ल्पतरोर्मूले समासीनं सहोमया एवं ध्यात्वा महस्राणि सहस्रशः इतीरयन् हिरण्यबाहवे च संभूषणं शंभवाय च शिलवे

वीतवीर्यं च किंकिणीभ्योपवीतकं गंधं दद्यान्नमः श्वभ्यः पुष्पं पायं च तथा नमः कपर्दिने धूपं दीपं च नमः आशवे वभ्लु
शाय चैवेव च नैवेद्यं च पाणिकं आरार्तिकं तेजोसि च पठेत् च प्रदक्षिणां नमोस्तु ति नमस्कारं पठन् रुद्रार्चनाविधिं अथवा वा
न्यसेत् समयेच्छुपचाराष्टकं भवेत् पंचाक्षरेण मंत्रेण दशाक्षरेण वा पुनः नमः शिवायेति मंत्रं पंचाक्षरमिति स्मृतः ॐ नमो भ
गवते रुद्राय वै भवेत् मंत्रो दशाक्षरः प्रोक्तः सर्वाभीष्टफलप्रदः गंधं पुष्पं च नैवेद्यं धूपं दीपं तथैव च तांबूलवनम

स्कांदं प्रदक्षिणं तथैव च ३ उपचारांस्ततो दद्याद्गौरीशं वै समापयेत् अष्टमूर्तीस्ततः पूज्याः शर्वाय क्षितिमूर्तये नमो नमो तेन च संपू
ज्य भवाय जलमूर्तये नमो रुद्राय तत्राग्निमूर्तये नमः ईरितः उग्राय वायुमूर्तये नमो भीमाय तत्परं आकाशमूर्तये पश्चान्न
मः पशुपतिं तथा ॐ तं यजमानेति मूर्तये नदंतरं ततो नमो महादेव ॐ तं सोमादि मूर्तये नमः ईशानाय सूर्यमूर्तये नमः ईरितः
अष्टमूर्तीः शंकरस्यैवं नाम्ना पूर्णेन पूजयेत् लिंगस्तवं प्रवक्ष्यामि सर्वपापहरं परं सर्वतत्त्वानां विज्ञानप्रदानैकमहात्मने
नमस्ते देवदेवेश सर्वभूतहिते रत १ अनंतकीर्तिसंपन्न अनंतानंतसंस्थितः अनंतकांतिसंभोग परमेशान नमोस्तु ते
व्यक्तरूप महारूप सर्वरूप नमो नमः पशुपाशाग्निवासीन हृच्छन्न नमोस्तु ते २ परायत्परातीत उत्पत्तिस्थितिकारक सू
र्वार्थसाधनोपाय विश्वेश्वर नमोस्तु ते स्वभावनिर्मलाकार सर्वव्याधिविनाशन योगी योगमहायोग योगीश्वर नमोस्तु ते कृ
ताभिः प्रार्थितः शंभुः स्तवमेनमुदीरयेत् लिंगस्तवं महापुण्यं यः पठति नरः नोत्पत्तये हि संसारे स प्राप्नोति शाश्व
तं तस्मात्सर्वप्रयत्नेन पठेद्याल्लिंगसंस्तवं पातकं कंचुकं निर्मुक्त्वा प्राप्नोति परमं पदं इति स्तुत्वाभिवंद्य प्रार्थ्य मंत्रमेनमुदीरयेत्
अंगहीनं क्रियाहीनं विधिहीनं महेश्वर पूजितोसि मया देव तत्क्षमस्व ममाकृतं यपश्चः पदत्तैः पुष्पैर्धूपैश्च भावहृष्टितैः
केशवीटाग्रवर्यैश्च पूजितोसि मया प्रभो अज्ञानकवितेनाक्रियाहीनेन वा प्रभो मनोवाक्कायजैर्नित्यं पूजितोसि त्रिलोचन
यद्योपहतपात्रेण कृतमर्घादिकं मया तत्सर्वं च भावेन तत्क्षमस्व मम प्रभो मंत्रेणाक्षरहीनेन पुष्पेणापि विकलेन च पू
जितोसि महादेव तत्सर्वं क्षम्यतां मम यत्नं संपूजितो यान् फलं वाप्नुयमश्नुते अष्टभयनाशन गौरीवल्लभ कामारी कालकूटवि
षाशन सामहरायदंभोयेस्मिन् पुरध्वांतकांतक पाहि पाहि महादेव भक्तवर्गकपोषक भयं हरीत्रकृष्णाय किमेतदुद्भवंते
इति स्मरणेन भयनाशनं भवति सर्वार्थसाधनीयायसर्वैश्वर्यप्रदायक ममस्तापमनीकारवेञ्चशेषरतेनम १ भयनाशनं

भ २

तारादिल्लहृयजलहिन्दवर्ण्णिवीनां रतनानवविलिखि तां विधिनैव मायासाध्य हृतोवहिरथोव दनाहं वेष्टयेत्र शिरोरुहकदिषाविनि
हन्तिमघः तालरक्तायंत्रं कर्णिकायांसाध्यनामेनारपैस्थापयेत् वर्णानक्षुर्वीरमंत्रस्यचवरस्थनतोवहिः मायानेत्र्येसमिथामा
त्स्कागौमध्यवेष्टयेत् भूपुराद्वहिः षट्कोणं वीजं दिक्षु वीजमेव च एतद्यंत्रं कुवीरस्य रत्नाकरमनुत्तमं चतुर्थिकादिविषमस्वरान्नाश्च
निरन्तिव इति कुवीरयंत्रं श्रीं ह्रीं क्लीं कालिके श्मशानवासिनिवैरीमोहनं कुरु कुरु स्वाहा गोरिवज्रकामारी कालकूटनिषूदन वि
ष्वधान्तकव्रैवनिग्रहसंकारिणे इति मंत्रं जपेत् वैरीमोहितो भवति अथ भीरविजयमंत्रः भगभगेतोभयमोहयच्छेदयच्छेद
यत्रि न्नमस्पृशरीरे हुं फट् स्वाहा २९ वर्णाः एषमंत्रवरः श्रीमान् त्रिषुलोकेषुविश्रुतः नाम्ना भीतिजयश्चैतस्सर्पदेवेनभाषितः उ
भगानां च कोपानां निर्दयाणां वदानने वृत्तिनेत्रोविहीनानां वियाश्रणाविवर्जितां एतज्जपेनतत्सर्वं समाप्नोति च मानवः य
द्दिहीनोजपतेनतत्याप्नोतिमानवः अथ रत्नधारामंत्रः रत्नरत्न महारत्नधाराय स्वाहा अस्यापतिश्चर्षिर्गायत्रीछंदः रत्न
धारातोदेवतारत्नधारालाभे विनियोगः साधकाय रत्नधारावर्षिणं हस्ताभ्यां हारमंजुकुंडलादिभूषितं ध्यायन् जपेत् मंत्रेरत्न
सिद्धये अथ कुवेरमंत्रः ॐ कां वैश्रवणाय स्वाहा एते दशमंत्राः धनप्रदाः हेमपीठे कनकवर्णकरयुग्मेकरत्नविलसि
तकरकमयहृहद्दरत्नमंडितपाल्पद्मनिधिहृतं कुवेरं वरहस्तायोध्यात्वा वैश्वदेवावसाने अग्रविप्रा ज्ञातत्सवैश्वाजपाल्व
ष्टसामिद्धिदं शाभिर्दशाभिर्मंत्रेर्जुहुयात् वहुतरधनलाभः हूतापायसे हूतानां विल्वसमिद्भिर्वा जुहुयात् धनलाभः वेदा
कर्णविस्फोटापात्रान्नानाभयंकर विस्फोटकराजं हन्तारनतत्वमहावलः १२ वारंजलमभिमंत्र्यपेयं विस्फोटकहृतं अथर
नमस्यकरणं तत्रपंचमुखहनुमन्मंत्रविधिः तत्रहनुमत्कवचस्यपंचमाखहनुमन्मंत्रस्यब्रह्माऋषिः गायत्रीछंदः पंच
मुखविराड्रूपीहनुमान्देवताह्रांवीजं ह्रींशक्तिः ह्रूं कीलकं ममाभीष्टसिद्धये विनियोगः षट्दीर्घमायया षडंगांवि

नारसिंहं महाद्भुतम्॥ अत्युग्रतेजोवपुषं भीषणं भयनाशनम्। पश्चिमे गारुडं वक्त्रं वक्रतुंडं महाबलम्। सर्वरोगप्रशमनं विषरोगनिवारणम्। उत्तरे सौ
करं वक्त्रं
स्मृतं तत्

२२

वि॰ प॰

ध्यायेत् अथध्यानंप्रवक्ष्यामिश्रुणुसर्वांगसुंदरि यत्कृतंदेवदेवेशध्यानंहनुमतःपरं पंचवक्त्रंमहाभीमंत्रिपंचनयनैर्यु
तं बाहुभिर्दशभिर्युक्तंसर्वकामार्थसिद्धिदं पूर्वन्तुवानरंवक्त्रंकोटिसूर्यसमप्रभं दंष्ट्राकरालवदनंभ्रुकुटीकुटिलेक्षणं १
अस्यैवदक्षिणंवक्त्रंकृष्णंदीप्तंनभोनिभं पातालसिंहवेतालज्वररोगादिकृन्तनं ऊर्ध्वंहयाननंघोरंदानवान्तकरंपरं एकवक्त्रेण ।
विप्रेन्द्रतारकाख्यंमहाबलं कुर्वन्तशरणंतत्स्यात्सर्वशत्रुहरंपरं खड्गंत्रिशूलंखट्वांगंपाशमंकुशपर्वतं ध्वजमुष्टिगदामुंडदश
भिर्मुनिपुंगवः एतान्यायुधजालानिधारयन्तंभजामहे प्रेतासनोपविष्टंतंसर्वाभरणभूषितं दिव्यमाल्याम्बरधरंदिव्यगंधानुलेप
नं सर्वाश्चर्यमयंदेवमनंतंविश्वतोमुखं पंचास्यमच्युतमनेकविचित्रवर्णवक्त्रंशशांकशिखरंकपिराजवीर्यं पीताम्बरादिमुकुटैरुपशो
भितांगं पिंगाक्षमाद्यमनिशंमनसास्मरामि मर्कटेशमहोत्साहंसर्वलोकविनाशनं शत्रुसंहारमांरक्षश्रियंदापयप्र
देहिमे इतिप्रार्थ्य ॐनमःपंचवदनायपूर्वकपिमुखायसकलशत्रुसंहारणायमहाबलायस्वाहा १ ॐनमःपंचवदनायदक्षि
णमुखायकरालनरसिंहायसकलभूतप्रमथनायस्वाहा २ ॐनमःपंचवदनायपश्चिममुखायवीरगरुडायसकलविषहरायस्वा
हा ३ ॐनमःपंचवदनायउत्तरमुखायआदिवराहायसकलवशंकरायस्वाहा ४ ॐनमःपंचवदनायऊर्ध्वमुखायहनुमदे
वायसकलजनवशीकरायमहादेवायस्वाहा ५ इतिपंचमंत्रान्जपेत्सर्वकार्यसिद्धिर्भवति। विभीषणउवाच भगवंस्तो
ष्यपतींद्रवदकल्पंहनुमतः सांगोपांगस्यमंत्रस्यश्रीमद्धनुमतःप्रभोः नारदउवाच पवनात्मजमंत्राणांवदामिगह्वरंपरं येन
विज्ञानमात्रेणहनूमान्संप्रसीदति प्राणायामंकृत्वाकलांविंदुनादविभूषितां रमांवमायासंभिषमन्त्रतथ्यैरमलैः सविंदु
भिर्गुणस्थाप्यशिवायमनुवर्णकं एतद्वन्तत्पायूर्ध्वशिवस्वरेणसंयुतं विन्दुमस्तकदग्रेवामाक्षेणयुतंवदेत् वह्नियुक्तंमूल
पाशिस्वरयुक्तंवाविन्दुमत् ततोवदेशिवाद्यसंयुतंवाद्यक्रिकाश्रितं मनुस्वरेणसंयुक्तंभूषितंबिंदुनोपरि ततःखांयवशांशना

८०१

८०१

न

मुं

संयुतं भूमवर्णायुक यांसवह्निसमायुक्तं वामाक्षि संयुतं वदेत सबिंदुकं ततः शैवं शशिसंस्थं च बिंदुमत शक्रस्वरयुतं वाच्यं हृद्वी
जादिकामनुः ततो नतिसमन्वाख्ये हे तं हनुमतः परं अग्निकूटं वषाहिंव परषष्ठी युतं ततः रकारः त्वयकहेति गंडमालावस्फोटकः
ततज्वरेति च ततः षकादिकपदं ततः श्रादिकाश्रादिकेत्येति वातुपित्तिकं च सं ततत ज्वरेति च ततो वा ज्वरमान्निपातिकमेरयेत ज्व
रभूतज्वरमंत्रज्वरस्थूलभगंदरः मूत्रकृच्छ्रकपालेति मूलकशीर्तिमूलकं अक्षिमूलोपरमूलहृत्स्रमूलपदं ततः पादमूलादि
सर्वदं तत्सर्वं व्याधीन्नतामेनवभिंधयुग्मंछिंधयुग्मंनाशयेति द्विधा वद निकृंतयपदं चैव छेदयेति द्विधा वद भेदयेति द्विधा वा
थ महावीरपदं ततः हनुमान दासरथे याहि द्विधा मकवचं द्विधा येपाद्ययुगलं चोक्ता बीजानि च ततो वदेत द्वितीयपंचषष्ठेश्च
कवचास्त्राग्निवल्लभा पंचषष्ट्यस्त्रसंज्ञत वर्णमंत्रे षकीर्तितः ॐ ऐं श्रीं ह्रीं ह्रां ह्रूं स्ह्रौं ह्रैं ह्रौं ह्रः ह्स्फ्रें नमो हनुमते मम परस्य च त्वय
कृतगंडमालास्फोटकततज्वरपकादिकश्रादिकश्रादिकवातपैत्तिकसंततज्वरसान्निपातिकज्वरभूतज्वरमंत्रज्वरस्थूलभ
गंदरमूत्रकृच्छ्रकपालमूलकशीर्षमूलअक्षिमूलउदरमूलहृत्स्रमूलपादमूलादीन्सर्वव्याधीन्नतामेनभिंधि २ छिंधि २ नाश
य २ निकृंतय २ छेदय २ महावीरहनुमान्दाशरथे याहि याहि हुं फट् स्वाहा इत्युद्धारः अथ प्रयोगप्रशान्तर्थे जन्मयः सततं तद्भिः भ
स्मछिन्न विरा स्त्रियं मंत्रयित्वा ददत्ततो धीः मंत्रयोगादिना रोगी जनश्यंब्रह्मचारिणया १ आनिलेय स्यास्य मंत्रेस्म वदंति समासतः
सर्वलोकहितार्थाय मयः प्रथमकामकं वेदादि नमो वाचां लक्ष्मीमायाविथोवदेत द्वितीयनुर्यषष्ठे स्यस्तेरः समन्ववानि
नी शशिपांसवह्निसंस्थमेकशिरा विभूषितं विंदुमत ततः भूमंपांसपुमंससवह्निकं एकादश कलायं चे विंदुनो दे विभूषि
तं शिववंशाग्निसंयुक्तमौयुक्तं विंदुभूषितं शिववंशाग्निसंयुक्तमौयुक्तं विंदुभूषिते भगसोमभूमसंस्थमस्त्राणाग्निसमन्वितं
अर्कादिककलायुक्तं विशाष्ठा विजयपदं हंसयुक्तमनुकलायुक्तं विंदु विभूषितं बीजहृदे तमेव यामपकादशानि वेषितानाः

भेदयर

 रुद्रयंद्रनमक्षयं चतर्थेतेसमुच्चरेत् महाबलततस्सार्थपराक्रममेमेतिच परस्यचचातुर्वर्णानभूतप्रेतपिशाचकान् शाकि
नीडाकिनीचाथयक्षिणीःपूतनेतिच मारीततोमहामारीकृत्यपदेतिराक्षसाः ततोभैरववेतालग्रहब्रह्मग्रहेतिच ब्रह्म
राक्षसादिकेतिज्ञानतष्ठेततोच्चरेत् बाधाततानतचहनद्विधाजंभयसुमकं विनाशयद्विधावाच्यंवारयेतिद्विधावद बंधये

तियुग्मंचैवतर्जदेतिचततोजपेत् सहेतिद्विधाशोकंधुनेतिचद्विधावद तथोच्चरेन्मोचयेतिमामेकंचततःपरं रक्षेतियुगलंवा
ममहामायेष्ववेवथा ततोरुद्रावतारेतिहाविधाकवचंत्रिधा स्वेत्तरंचत्रिधास्यावचास्त्राग्निवल्लभा एकषष्ट्युत्तरशतंवर्णा

मंत्रप्रकीर्तिताः अथोद्धारः ॐ यं श्रीं ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रैं ह्रौं ह्रः नमो हनुमते महाबलपराक्रम मम परस्य च चातुर्वर्णान्भूत
प्रेतपिशाचशाकिनीडाकिनीयक्षिणीपूतनामारीमहामारीकृत्यायक्षराक्षसभैरववेतालग्रहब्रह्मग्रहब्रह्मराक्षसादिकज्ञातिनष्टबा
धाः ततो हन हन भंजय २ विनाशय २ वारय २ बंधय २ तुद २ सह २ धुन २ मोचय २ मामेकं रक्ष २ महामहेश्वररुद्रावतार हा
हा हां हुं हुं ये ये ये हुं फट् स्वाहा सर्वज्वरसर्वभूतानां नाशको हनुमतः भस्म वा विशेषेण पाशुसिकतामभिमंत्रयेत् पत्रकाणिभ
यंशाकाविकिरेत्ततस्ततः एकैकं वा समस्तं वा दश दिक्षु ततस्ततः विकीर्य भस्म वा भिश्नां भीतस्य प्रतिपन्नतो पानार्थं वारिदात
वं भस्म चांगे निवेशयेत् २ अपरं वाजनेयस्य मंत्रं वाक्षि समासतः कलौ न मम सर्वत्र भयदं समवेमि सिद्धिदं ॐकारं वाग्भवं माया
ह्रीं हूं च ततः परं हनुमते चतुर्वर्णान्मम शाहंपरस्य च महाभयानि पंच वर्णान् सर्वव्याघ्रादितस्करं जलाग्नि विषजंगमस्थावरस्त
हनेति च कृत्रिमाविषमं चेति महासंग्रामिकं ततः श्रवणाद्विषादशस्त्रास्त्राहिकानि च सहरेति द्विधा बाध्यवितासत्या
पुनः तथोच्चरेत् उमसुगंग्रामस्य त्रोटय द्विधा भंज द्विधा भंजमाण द्विधा सत्भय वै द्विधा कुरु येति द्विधा वाच्यं मोदयेति त्रिधोच्चरेत्
कवचं च त्रिधा वाच्यं पत्रं च त्रिधा वद क्रोधमसंवाक्षिजाया संयुतो मनवी विनः एकषष्ट्युत्तरशतं मंत्रवर्णा निवेदिताः शास्त्रा

स्थविषसर्पादिविषाशनविनाशनं मंत्रोयं रामहृदयस्य विंतितेषितसाधकः। अथोद्धारः ॐ ऐं श्रीं क्रां क्लीं हूं सों खें स्त्रौं स्त्रं स्फ्रौं हृदयम
नेमममपरस्य चमहाभयानिमर्दयाव्यानस्कवजलाग्निविषजंगमस्थावरजंगमहृदयकृत्रिमोपविषमहासंग्रामभरणापवादविवाद
शस्त्रास्त्रादिकानिसंहर २ विनाशय २ ग्रस २ ग्रासय २ त्रासय २ भंज २ भंजय २ स्तंभय २ कुट्ट २ मोटय २ हुं २ ये २ हुं फट् स्वाहा ३ मारु
तेमंत्रमसंख्येबहुवेसर्वमनोहरं सद्यः फलतिभक्तानां कार्यमनुप्रकारकं तारं वारांदिशांदेवीं स्वलेखावत्रिधावद अथ यमबैसहिभिक्षा
थविंदुनाकितमन्तका संपातं वन्हिसंस्थवहेशानमवरंतपुतं विंदुनादं ततः श्रोकं मित्रहृदकं मप्टमं। द्वितीयं तकवर्गस्य पव
र्गस्यनदेवादि पर्वकस्यदित्रीयेनसंयुक्तं संपुटं तकं विंदुनाभाषितं मद्रिंतमोमस्कुणबीजकं शार्णी वाह्निमबश्वकमबाद्धं विं
दुभूषितं मायाबीजं स्मृतं पुटकमनन्वेषाश्वराल्वितं विंदुविकाशिरस्कं वहकूटं पंक्तिभियं मदत् शिवशक्तिपुतं वामदं इस्व
ममन्वितं विंदुतिकं विद्धिकूटमेकादशामतिमवं ततिर्द्वन्वमतेचेतिपश्चाद्दात्तमकलेत्तवे दावानलहादशाकं कू।
टिस्पृष्टप्रभापदं ज्वलतनूरुहपदं भीमनादं समोच्चरेत् परस्य दंउष्ट्रजनस्यमहापदं पकारकपदं वापि विवाद द्वेष।
कारकः ततः कार्य भंजिकेतिहृन्मकृतिकं पदं मदूहदकोपावेशकदंतवेतित ततः परं कामकादीम्पदं वाचो हृदयस्यातिप
दंततः समीपस्यान्मतमविष्यद्धतेमानातणोच्चरेत् पुंस्त्रीनपुंसकांश्चानुवर्णानलजाणतस्ततरं इनद्वियाद्हद्वियांसदा
वयाद्वियावद् मोहयेतिद्वियावाच्यं मेदयेतिद्विदावद् स्तंभयेतिद्वियावोत्तयानयेतिद्वियावद् ततो ममपदं चोल्काय
रस्यचततः परं द्वेषयेतिपुतं पश्चोल्कामार्जारमृषकेतिच वत्स्याभाणाश्च वियोजयद्विधोच्चरेत् विंदं मयद्विदादितिद्वियाम
कयविद्वियः पौनरुक्ताजावयेति वंचयेतिद्वियावद ततो ममपदं चोल्कापरस्य चततः परं पादतलाक्रमितांश्च कुरुद्वयंततो
वद दासीभूतांश्चपादयद्वियाह्वावत्रिधोच्चरेत् त्रिकोपंचत्रिधायेचकवचास्त्राग्निवल्लभा वर्णानीदिशानप्रोक्तं पंचषष्ठ्युत्तमंमतो

विद्वेषवैरिजुष्टानां क्रूरबुद्धिविनाशनं मंत्रोयं गदितास्तंभस्तु तिभिर्मंत्रपारगैः विशेषतेः कलौ नृणां मन्यपक्षाल्पबुद्धिभिः
महाकष्टावतारस्य जगत्याणात्मजस्य हि मंत्रं विद्धि षरिपुं च सर्वसिद्धिप्रदं न्वणां वारिभस्माभिमंत्र्याथ सेकृताः शोषपा
त्तथा अभिमंत्र्याथ विकिरेत्सर्वं तत्र च रक्षतः ततः न लंघ्यन्ति ग्रहाः सर्वे पि च सर्वे दुष्टान्तसेवकाः अथोद्धारः ओं ऐं श्रीं ह्रां ह्रीं ह्रूं स्फ्रें ख्फ्रें स्हौं स्फ्रें
स्हौं नमो हनुमते रामनाम कल्हादावानल दाहदशाकु कोटिसमप्रभ ज्वलन्तनुरुह भीम नाद मम परस्य वज्रदृष्ट्रजं नम हा
पकारक वह्नि द्वेषवारक काष्ठभंजक क्रूरग्रह त्रिक महद्दकोपावेश कहंत्य कामक्रोधादीन् दूरस्य समीपस्थान् भूत भवि
ष्यद्वर्तमानान् संहतीन् पुंस्त्रीकान् वालवृद्धान् बलगणान् मम तत्र वहन २ दह २ मोहय २ संहारय २ मोहय २ मर्दय २ द्वेषय २ मारं नाशय
षककवलय प्राणैर्वियोजय २ विध्वंसय २ त्रिलि २ मकय २ जारय २ वेपय २ जृंभय २ पातय २ मय २ परस्य च पादतलाक्रामि
नावक्रम २ दासीभूतान्मां पातय २ ह्रां ३ हूं ३ घें ३ हूं फट् स्वाहा· ५ वेदमूर्तीतथावाणीरमाविंदुविभूषिता मायाभाविनवामा
त्रिवामस्ककातिविभेदता विंदुनाभूषितंमुक्तिद्विगुहवीजातितत्तःपरं वांड्वास्वणपुक्तन्वाद हनानूमेव च शिवस्वरेणसंयु
क्तमग्निनाथोयुतं तथा पकारश्च कलायुक्तं विंदुमन्त्रदं तनरं जीवं भूमंपांसयुक्तमेवाक्षिनाथोयुतं तथा वाणपादिकेनसं·
युक्तं विंदुभूषित मस्तकं शिवसंयुक्तं सर्प्पाङ्गनममनुकलान्वितं मस्तके विंदुसंयुक्तं नदेतदीजमस्तकं रातिहं तुस मेवो·
का त्रैलोक्याक्रमतेति शिवपाक्रमेतिश्रीरामभक्तम्मपरस्य च सर्वशत्रून् च तत्वैर्णोजगन्नातितिवेवद पुंस्त्रीन पुंसकान् भूत·
भविष्यद्वर्तमानानिति दूरस्थंश्च समीपस्थान्नाज्ञो नानाशत्रिनो वेदेत नामधेयान्नता नाना त्वकरीनिचकीर्तिज्ञात कलत्रपुत्र
मित्रेति भ्रत्यवंधसुहृज्जनः समस्तान्भ्रशक्तीति मा हितः निवृत्तंपरं धनधान्यादिसंपत्ति युक्तान्नान्तस्तनः परं राजसेवकान्मं
त्रीति पदं सावीतां मिति ततः अग्रंतिकं तणेन निनाशयेतिहितावदि नानोपायैः पदं चैव ततो मारययुग्मकं शासेंष्ठं दय

पुच्छं च अग्निना ज्वालय द्विधा दाहयेति द्विधा वाच्यं बाधयेति द्विधा वद क्रमाद्वयाद्दनलाक्रमणोति ततो वद ब्रह्मोटय द्विधा वाच्यं
घातयेति द्विधा तथा वं द्वयं भूतसंघैः सहन्नतपगुणकं क्रुद्धेवनसेति नावैर्विदारय द्विधा वद देशादस्मादिति ततउच्चाटय द्विधा वद
पिशाचववहंशायेति द्विधा भ्रामयवद्विधः भयानलाद्विसंत्रासमयः कुरुयुग्मं वद भस्मीभूतानां द्विधा वाच्यं उन्मूलय युग्मं वद भ-
क्तजनवत्सलेति सीताशोकापहारकः सर्वत्रमोतत्थावैनं तत्युग्मं वदात्रयं क्रोधत्रयं घेत्रयं वकवकवाम्राग्निवल्लभा एकच
त्वारिंशद्गुनत्रिशतान्यपि वस्फटं वर्णानां गणनास्तेयाइष्टार्थसिद्धिदायिनस्तथा हनुमन्मंत्रसामर्थ्याद्धुत्वेयेन मंत्रविद्भवेत् अ
थोद्धारः ॐ ऐं ह्रीं श्रीं ह्रां ह्रीं हूं स्फें स्फौं हस्त्रौं नमो हनुमते त्रैलोक्याक्रमणाय पराक्रमश्रीरामभक्तममपरस्य च सर्वशत्रुसमा
नवर्णानां भवानुप्रस्त्रीनपुंसकात्मनभविष्यद्वर्तमानदूरस्थसमीपस्थान् नानानामधेयान् नानाजातिजान् कल
त्रपुत्रमित्रभृत्यसंबंधुसुहृत्समेतान् प्रभुशक्तिसहितान् धनधान्यादिसंपत्तियुक्तान् राज्ञो राजसेवकान् मंत्रिसखीनात्यंतिक
स्तानिवारय२ पत्तदिनावधिनानोपायैः मारय२ शस्त्रैश्छेदय२ अग्निना ज्वालय२ दाहय२ बाधय२ क्रमाद्वयाद्दनलाक्रमणा
ब्रह्मोटय२ घातय२ वं य२ भूतसंघैः सह भक्षय२ क्रुद्धेवनमानवे विदारय२ देशादस्मादुच्चाटय२ पिशाचववहंशाय२ भ्रामय२
भयानलाद्विसंत्रासमयः कुरु२ भस्मीभूतानुन्मूलय२ भक्तजनवत्सल सीताशोकापहारक सर्वत्र मोमेन रक्ष२ हा२ यो२ हुं
फट् स्वाहा ५ वेदमूर्द्धा ततो वागीलक्ष्मीबीजत्रयं ततः द्विजषष्ठषोडशभिर्मायावाग्लोलाममहीरिता बीजान्येतानि षट्विबिन्दुसविन्दु
निमहीय्यपि शिवः शाणीपांसवह्निबिन्दुयुक्तं ततः परं जीवांतं वं हसंयुक्तं गादिमेनैव तथायुतं अम्बुवर्णसमोपेतामेव वर्णान्तलं स
युतं बिन्दुनाभूषितं शूषितं ष्ठूवं महायमहीरितं शाक्त्यारूढः शिवो ज्ञेयो बिन्दुभूषितमस्तकः वर्तुदेशाक्षरोपेतमेतेन तु ट
मनुक्रमात् पंचकूटानि बीजानि एकादशाक्रमेणाच पुनर्वेदादिसंबोधनोकनन्तुति हेवमतेनतः सकटैतितनतष्टांतेपराक्रम

पदं ततः आक्रान्तिदिक्षुगङ्गेलेतिपवलीकृत चेत्ततः नगाविनिपवन्नेतिज्वलदग्निकोटिसमप्रभं ततरुद्रपदं रुद्रावतारलंका
शरीरदहनेति च उदधिलंघनपदं दशग्रीवकृतांतकः सीतासमाश्वासनततो वायुसूनवे इति च अंजनीगर्भसम्भूतश्रीरामेति पदं ततः
लक्ष्मणानंदकारीति कपिसैन्यपदं ततः प्राकारपदमुच्चार्य ततोऽङ्गणपदं वदेत् पर्वतोत्पाटनपदं सुग्रीवसाह्यकारणः बालिनि
हेरणकारणततोऽस्तीणपदं वदेत् पर्वतोत्पाटनाशोकवनविध्वंसकारणः अक्षवंतिकुमारेतिच्छेदनेति पदं वदेत् वनरत्ना
करविध्वंस नत्वस्मात्स्वयं वदेत् ब्रह्मशक्तिपराभ्यांते ग्रसनेति ततो वदेत् ततो देवलक्ष्मणेतिशक्तिभेदनिवारण शल्यविशल्य
औषधीतिसमानयन चेत्ततः बालोदितभावपदं मंडलग्रसनेति च मेघनादहोमपदं विध्वंसनततः पदं इन्द्रजिद्वधकारणेति
सीतारक्षकवेपदं ततस्तु रात्सीसंघविदारणपदं ततः कुंभकर्णादिवधेतिपरायणपदं वदेत् श्रीरामभक्तितत्परसमु
द्रेति पदं वदेत् व्योमद्रुमलंघनेति महासामर्थ्यवेपदं महातेजःपुंजपदं विराजमानवेपदम् स्वामिवचनसंपादितार्जु
नेति पदं वदेत् संयुगेति पदं चोक्का सहायेति पदं वदेत् कुमारब्रह्मचारिपदं गंभीरशब्दवेति च उदयेति वदित्ति दाक्षिणात्या
मेरुपर्वतः पीठिकार्चनसकलमंत्रागमपदं तथा आचार्यपदमुच्चार्य ममसर्वग्रहेति च विनाशकसर्वपदं ज्वरोच्चा
टनसर्वदं विषविनाशकसर्वपदं ज्वरोच्चाटनसर्वच विषविनाशनपदं सर्वापत्तिनिवारण सर्वदुष्टादीति पदं निबर्हणपदं ततः
सर्वव्याघ्रादिचैवेति निवारणपदं ततः सर्वशत्रुभयेनेति पदं स्मम परस्य च ततस्त्रिभुवनं पुंस्त्रीनपुंसकात्मकं पदं ततः सर्वजीव
जातं वशयेति द्वयं वदेत् ममाताकारकं चेति संपादयद्विधा वद ततो नानानामधेयान्सर्वराज्ञःपरं वद ततः सपरिवारोद्गत
येवममसेवकान् कुरुयुग्मपदं सर्वशस्त्रास्त्रेति विषाणि च विध्वंसयद्विधोच्चार्य मायां पूर्ववद्वदेत् हात्रिया त्रसमस्माय्य
नदहेन द्विधा वदेत् सर्वादि तं पंचवक्त्र वेपरां स्रेनतो वदेत् सर्वशत्रून्दहनद्वयं बालानतिततः पदं परसै[illegible]न्निलोभयद्वि

याममपदंततः ततः सर्वकार्यज्ञातं साधयेति द्विधावद सर्वशत्रुभञ्जनेति सर्वानिकीलय द्विधा येत्रियो हुंवरहाकारत्रिधा
क्रोधं त्रिधाततः त्रिफट्स्वाहासंवक्रिजासाया मयंतोयं मनुस्मरेत्ततः मंत्रेवर्णाः समाख्याता इतिवसुततःवल पंचशर्माणि कामत्नं मंत्रेवि
द्विपुरातनैः मंत्रेणानेन पुत्रअस्य महाबलयशस्विनः एकादशोत्तरूपस्य रामचंद्रपदात्मनः सर्वकार्यार्थसिद्धिस्यादितिःसर्वे
सिद्धिदः स्तावितोमयोक्तव्याख्यानेशास्त्रमयेनतथा वश्येचविजयेवादेसभेसर्वत्रचोदितः राजग्रहेचसंग्रामेराजचौरभयेषुनते वि
प्रवंथविमोक्षेचकोथस्तंभेविशेषतः विषुजन्मनष्टानां नियहोच्चाटनेनतथा प्रयोक्तव्योविशेषेणासन्नंकलतेफलं किम
त्रवहुनोक्तेन भाषणेन पुनः पुनः यदाक्षेत्रममपंचमुखं शोक्रमोमनवकततः कार्यसंमोहनेनपथं स्तंभसमस्तंचनानाभाषया ग्रयोश्च
रः ॐ ऐं श्रीं ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्स्फ्रें ख्फ्रें ह्सौं नमो हनुमते प्रकटपराक्रमाक्रान्तदिङ्मण्डलयशोवितानधवलीकृतजगत्त्रितयवज्रदेहज्व
लदग्निसूर्यकोटिसमप्रभ तनूरुहरुद्रावतारलंकापुरीदहन उदधिलंघनदशग्रीवशिरःकृतांतकसीताश्वासनवायुसु
त अञ्जनीगर्भसंभूत श्रीरामलक्ष्मणानंदकर कपिसैन्यप्राकार सुग्रीवसख्यकारण वालिनिबर्हणकारण द्रोणपर्वतोत्पा
टन अशोकवनविदारण अक्षकुमारकच्छेदन वनरक्षाकरसमूहविभंजन ब्रह्मास्त्रब्रह्मशक्तिग्रसन लक्ष्मणशक्तिभेदनिवा
रण शल्यविशल्यौषधिसमानयन बालोदितभानुमण्डलग्रसन मेघनादहोमविध्वंसन इन्द्रजिद्वधकारण सीतारक्षक
राक्षसीसंघविदारण कुंभकर्णादिवधपरायण श्रीरामभक्तितत्पर समुद्रव्योमद्रुमलंघन महासामर्थ्य महातेजःपुञ्जविरा
जमान स्वामिवचनसंपादितार्जुनसंयुगसहाय - कुमारब्रह्मचारिन् गंभीरशब्दोदय दक्षिणमार्तण्डमेरुपर्वतपीठिकार्चनसक
लमंत्रागमाचार्य मम सर्वग्रहविनाशन सर्वज्वरोच्चाटन सर्वविषविनाशन सर्वापत्तिविनाशन सर्वदुष्टादिनिबर्हण सर्प
व्याघ्रादिभयनिवारण सर्वशत्रुच्छेदन मम परस्य च त्रिभुवनपुंस्त्रीनपुंसकात्मकं सर्वजीवजातं वशय २ ममाज्ञाकारकं संपा

दनानानामपेयान्सर्वराज्ञः सपरिवारान्ममसेवकान्कुरु २ सर्वशस्त्रास्त्रविषाणि विध्वंसय ह्रां ह्रीं ह्रूं हाहाहा स्रौं हस्फ्रें स्रौं ख्फ्रें
सर्वशत्रून्हन २ परबलानि परसैन्यानि क्षोभय २ मम सर्वकार्याणि साधय २ सर्वदुष्टदुर्जनमुखानि कीलय २ घे ३ हा ३ हुं ३
फट् स्वाहा १ अथ द्वादशाक्षरमंत्रः द्वादशाक्षरविद्यायाः ऊर्ध्वरात्रि यतेभुना श्रीवर्मन्त्रवराक्रान्ते विश्वभूषितमस्तकं पूर्वादि नेयंच
कूर्दवीजषट्कमिदं विदुः हनुमान्प्रत्युवाचसंयोगपूर्णतो ननति पूर्वः सर्वं सदस्यागणिमहाविद्यापञ्चकस्यापि भावदः रहस्यं ते महा-
त्वात्वंवाल्मीकिमुनिनोदितं वांहसैरेहर्स्कार्कफ्रौं हौं हनुमते नमः रामचन्द्र ऋषिः प्रोक्तो गायत्रं छन्द ईरितं महावीरो हनुमा-
न्देवतात्रसमीरितः मारुतात्मजशब्दादिस्त्रौं बीजं तु बीजकं अंजनीसूनुशब्दान्तिस्फ्रें बीजं शक्तिरुच्यते कीलकं ह्रात्रयं प्रोक्तं
श्रीरामभक्तिरादितः रामाज्ञाप्रापि श्रीरामलक्ष्मणानंदकारिव ह्रां ह्रीं ह्रूं मिति जीवः स्यात्तत्कामेनियोजनं एवं हि सर्वमं-
त्राणां ज्ञातव्यो मुनिविंतमैः विशेषोत्र षडंगानि षड्वर्णैः कुरुते बुधः करांगुलीषु विन्यासः कर्यादि ष्टप्रभोदयः एवमंगं षवि-
न्यस्य मंत्रवर्णांस्ततो न्यसेत् मूर्ध्नि भाले दृशोरास्ये गले दोःषु हृदयांबुजे कुक्षौ नाभौ ध्वजे जान्वोर्द्वये पाददये न्यसेत् मंत्रपादैरष्टभिश्च
देहांगेष्वेव संस्मृतः मूर्ध्नि भाले मुखे कंठे नाभावूर्वोः कजंघयोः पादयोश्चैव कर्तव्यो ध्यानं कुर्यात्समाहितः ध्यायेद्वालदिवाकरद्यु-
तिनिभं देवारिदर्पापहं देवेन्द्रप्रमुखप्रशस्तयशसं देदीप्यमानं रुचा सुग्रीवादिसमस्तवानरयुतं सुव्यक्ततत्त्वप्रियं संरक्ता-
रुणलोचनं पवनजं पीतांबरालंकृतं मनोजवं मारुततुल्यवेगं जितेन्द्रियं बुद्धिमतां वरिष्ठं वातात्मजं वानरयूथमुख्यं श्री-
रामदूतं शिरसा नमामि वानरेयाच मंदेयं तां प्रणष्टवदाम्यहं करौ संपुटितौ कृत्वा समाश्रित्यांगुलिस्फुटं अंगुष्ठौ द्वौ समानुपितौ अ-
नर्गभौं स्थिरीकुरु हृदयोपरि संस्थापि मुकुलाकारसंपुटं स्वामिपादे स्थिता दृष्टिर्मुद्रोपरि समास्थिता नेयं यं वानरी मुद्रा चैतन्मंत्रं
जपेद्ध्रुवं तर्जन्यग्रे गुष्ठमूलेकृत्वा नंगुलयोरपि तन्न्यासादितयोः प्राणे मुद्रावानरिसंज्ञिका अथ रहस्यं ते जप्तुकामो वानेतोः स्मरेत्

वृटजेस्तुल्काकपिमुद्रां प्रदर्शयेत् पुरश्चर्यास्य मंत्रस्य प्रोक्ता वार्क्षसहस्रिका भौमस्य वासरे पूजा कार्या हनुमतो ध्रुवं ततश्चार
क्रोस्तमारभ्य यावत्सप्तोदयो भवेत् तावन्मंत्रं जपेद्रात्रौ कार्यं मन्दिर एव मंत्रवित् प्रियंवदो जितो दियो स्थदयाज्यलो विसंयुतः कदलीमा
तुलिंगाम्रफलैर्नानाविधैर्हरेत् दर्शोधनं ततो ब्रह्मचारिणो भोजयेद्ध्रुवं द्वाविंशति च संख्यान् हनुमत्प्रीतये सुधीः अष्टोत्तरशतेना
भिमंत्रयेद्रस्मवारिव ग्रहदोषविशेषैव माजेयित्वा पयस्तेन हनुमत्प्रीतिया कार्या ततो भंतां कुशस्य च दूर्वां तरगतेनेव मन्त्र
लेनांगुष्ठमात्रता सर्वावयवसंपूर्णा विनाशशालककर्मणी प्राणसंस्थापनं तस्याः कृत्वा वैमा हनेत् ध्रुवं सिंदूरचर्चितां कृत्वा तथा
भ्यर्चोपचारकैः मंत्रितां तेन मंत्रेण जनतस्तां द्वारदेशके खनित्वा निदधीयेत् भूमौ गृहस्वामिनस्त्वरितेपि भूतज्वरविषज्वराबाधाय हकूट
मंत्रजः वेटकाभयज्वराव्याधिज्वराज्ञा आभिचारजा चौराग्निबाधा वनस्थानभवेमहा हेरिजा तद्धरेनंदनेसर्वसमस्त इपनसंयुतं
रात्रौ रात्रौ जपेन्मंत्रं षट्सहस्रं त्रिसंध्यं तथा दशवासरपर्यंतं राजशत्रुभयं हरेत् अभिचारं सर्वभूतज्वरं भस्मतां तनु मंत्रितेनां
भस्मावाथनाड्येद्दोषं सर्वकं त्रिदिनाज्ज्वरमुक्तिः स्यान्नात्र कार्या विचारणा औषधे च सेमं मंत्रं दशवारं जपेद्बुधः तेनाभिमंत्रितं दत्तं
सर्वं सफलतां व्रजेत् शस्त्रधाराग्निसंस्तंभे दशवारं जपेद्बुधः तेनाभिमंत्रितं तोयं भस्मांतं स्पर्शदापयेत् भस्मना चर्चितं देहं पयश्च
शाशयेद्ध्रुवं शस्त्रस्तंभो भवेत्तस्य सर्वतं तन संशयः शस्त्रघाते स्त्रिलता स्मरक्त ग्रंथादिसं भवे भस्मना पूरयेत्तत्र त्रिवारं चाभिमंत्र
येत् नवधा नवसप्तसस्य स्यात्संयोगेष्वपि तिनद्वारं सप्तवासरपर्यंतं विद्वेषोच्चाटने जपः स्मर्यास्तं वसमारभ्य कुर्याद्विद्वेषणं नमः
ग्रहणाद्यपर्यंतं भस्मकीलाभिमंत्रितं तद्वारेस्थितं गेहे रोपितं चापितत्क्षणात् तत्रस्तस्योच्चाटनं स्यात्परिवारयुतस्य च पुत्रा
दिभिः सर्वलोकैः पौरैर्जानपदैस्तथा विद्वेषणं प्रायातनससंसत्यवचो मम भस्माभिमंत्रितं यस्य देहे चेदनामिश्रितं चर्चितं यस्य
त्वायादियो जितं यत्रतापितं सर्वणोजायते नूनं शोणितपिपैरपि दासतां याति देवोपि मनुष्येषु च का कथा कृत्स्नचानिसर्वी

३३

विं॰या॰

८०६

806

णि वृषयेद्दशनाञ्चलः प्रकारेण महावीरस्त्वलं पीनतनामिष्यात् दिव्यस्थाने चकर्तेव्यंति: शक्तिस्वरूनाशनः भवसेवनमंदे होलो
हे तैलेन गुसंस्थितः मारणोक्रद्विनेनयमस्थाने निशाभृतले विप्रोः प्रतिकृतिं कृत्वा भस्मनावाथवा मृदा पूर्ववन्मारणास्थं चकृत्वा पत्रे
णामंत्रवित् प्रतिमाह्य दिनत्रामले त्यावेवमयत्नतः शास्त्रेणाक्रेदनं कुर्यामंत्रोच्चारणपूर्वकं छिं पि भिं पि मारयेतिनत्राममंते सम्बोधेन
एवं सप्तदिनं कुर्याद्दह्नेरोषं निषीदेच कृत्वाप्रपीडितं पाणिनलयोर्हैद्धमात्मनः होमः कार्यस्तत्र वाप्यराजिकालवणैः सह ३
मत्तफल पुष्पैश्च श्लेष्मातक विभीतकैः विषरोमनेस्त्रवकाककौशिकगृध्रकैः पक्षैः कटुकतैलोकेर हुंवं ब्राह्मतोरुनेत्र स्यं
तिलेसमकके षणस्तु सकर्णामृदयावुधः ददिशाणश्मश्च वोभृत्वा पञ्चवोच्चारणं कुरु त्रिधानाहूति भेदे सप्तमवासरमध्यतः शत्रु
र्दिसमवाप्नोति हृद्रोगापिस्मरन्दिता दिनत्रयं रात्रिभागेश्मशाने षष्ठशतं जपेत् मंत्रमुच्चापयेत्स्पर्यवेतालः किंकरो भवेत् १
शुभाशुभं च वदति मंत्रिणा सह निश्चयात् ददातिभाषांसत्यां स्वकारयेतिकरोतिच भस्मानमंत्रितं राज्ञो महस्राहुतिं कुरु
दिनत्रयं ततश्चैवानिक्षिपेत्प्रतिमा सह च यावत्कामश्च वस्तूलामलपुष्पापि विशेषतः मंत्रप्रभावाद्बलने भवत्येवन संशयः मं
त्रेणानेनासिद्धेन यदसाध्यं च साधयेत् वैरुप्ये भये विवादे च शास्त्रसंग्रामसंकटे भूतेदिव्यस्तंभनेव विशेषोमारणे तथा मट
तकोच्चाटने चैव प्रतिमा वलने तथा विषव्याधेज्वरे भूतग्रहे कृत्वादिमोचने लतेग्रंथो महारोपेडुगैव्याघ्रेवदंतिनि कृ
रसत्वे पुससर्वेषु प्रायस्तंभविमोक्षणे वंधमोक्षे मारणे च मोहे शांतौ नियोजयेत् मंत्रमेनं दत्तमंत्रो नानाकार्यप्रसाधनं वंध
युक्तो जपेन्मंत्रं राज्ञो राज्ञो चनिर्भयः लिखित्वा प्रतिमां भूमौ मारुतेनरस्थलन्नरः स्वनामान्तरसंयुक्तद्वितीयांतं समालिखेत्
मंत्रस्थानेतथामांसं युक्तः प्राणाच विमोचय मार्जयेद्वामहस्तेन पुनस्तथैवलेखयेत् एवमष्टादिकशतं लेखयेन्मार्जे
येन्नरः एवं कुर्वन्सदाहोपि स्वंबलाभिद्धं नरः महापराध संयुक्तः प्राणहार्थकरं नरः सप्तमदिनमध्येतु वंधनान्मुच्यते ह

एवं हनूमांस्तु समागत्य स्वयं संमोलयेन्नरः नन्दग्राप्यपितं शाकाराजानो विभवो जनाः हवनान्यपि मंत्रत्र दशांशेन निवोधय
संभनेचरणकामाषाणग्रोधस्य फलानि च दशिशाचतथास्तु स्मातालकं सहूलकीफलं शाल्मलीकुसुमान्याद्रुमभुत्रयपुष्पानि च
उच्चाटे गदितान्यत्र श्लेष्मातकविभीतकाः वंशपात्रैश्च पालाशामधुकाश्च गुग्गुलं विद्वेषे करवीराणां पत्राणि समिधस्तथा
श्लेष्मातकविभीतानां समिधाजीरकं तथा मधुरं रामठं चैव कटुतैलसमन्वितं ज्वरे तापे च मूलीवगाश्च मालाभगंदरे दूर्वा
गुडूचीखंडानि साज्यक्षीरदधीनि च शूले सैन्धवसमिधकुवेदान्तकथैव च निर्गुण्डीसमिधः श्वेततिलतैलसमन्विताः लक्ष्मी
माषैः सरोजानि विल्वपत्राणि चैव हि समिधस्तस्य होतव्या मधुत्रयसमन्विताः पंचखाद्यं नारिकेलद्राक्षेक्षुकदलीफल
सौभाग्ये सर्वसंपत्तिसाधने हवने स्मृताः कर्पूरं केसरं नाभिं चन्दनं रोचनां तथा गजपत्रं वीराणां चलवणं लागुरुस्तथा मा
लीनखंजानि पत्रं तक्रफलं लोहवालका साज्यान्येतानि सर्वत्र वित्तेयानि मनीषिभिः पुष्टौ सुगंधिवासः माष्यंते चेतमोतम
शोके च मारणे ज्ञेयं विषस्य हानिकास्तथा कंककौपिकयश्चाणां पलाशविजयातथा गृध्रहूमकराक्षैवलवणाकटुतैलकं पा
दपांशुतथा राजीलवणाकषीणारुतं उन्मत्तफलपुष्पाणि समिधो मोहने स्मृतः धान्यैः संप्राप्यते धान्यमंत्रैरन्नसमुच्चयः
तिलाज्यक्षीरदधिभिर्महिषीगोसमुद्भवैः एवं नानाप्रयोगांश्च साधयेन्मंत्रवित्तमः पुरश्चर्याजपेनैव हनूमंतं वशं नयेत्
इति श्रीविधाणिवे त्रयस्त्रिंशतमाश्वासः ॥ ३३ ॥ अथ पूजाविधानार्थं यंत्रमेकं प्रकथ्यते भुना षट्कोणं च स्वयंत्र वचत्र
स्वचवाम्नतः बीजयुक्तं लिखेत्सम्यक् नाम लेख्यं हनूमतः षट्कोणेषु षडंगानि बीजयुक्तानि सल्लिखेत् बीजत्रयं च कोणाग्रे
लिखेत्सम्यक् पुनस्तथा अंजनीपुत्राय तथा ततो वै रुद्रमूर्तये तथा वायुसुतायेति जानकीजीवनाय च रामदूताय वज्रस्त्रनि
वारणाय ततः परं षट्कोणस्यांतरालेषु संलेख्यं नाम षट्ककं अष्टकोणेषु बीजानि नामानि च समालिखेत् सुग्रीवाय धाराया

धनुर्षेणायततः परं तलायाश्चवतीलायतस्थाज्ञोववतीपदं अष्टस्तायस्वर्षेणायदलमध्येषु संलिखेत् रामभक्तो महातेजाः
कपिराजो महाबलः द्रोणाद्रिधारको मेरुपीठिकार्चनकारकः दक्षिणाशाभास्करस्सर्वविघ्ननिवारकः दलांतरालेषु लिखे
न्नामान्यष्टौ प्रयत्नतः लोकपालांस्तु पूर्वाद्यं च तद्रेखे च समंलिखेत् रक्तोग्रायदिग्घ्नायरिपुघ्नायतथैव च व्याधिघ्नाय ज्वरघ्नाय यंत्र
घ्नायविशेषतः सर्पव्याघ्रमहाभयघ्नाय जितात्मने ब्रह्मग्रहमहाराजकोपघ्नाय तुरंतरं कृपाव्रतग्रहघ्नायबलघ्नायचसर्व
तः रामप्रियाय रुद्राय रामभक्तिरताय च भक्तप्रियाय जगतीशाभिलाषविदारणे पार्श्वोग्रमं नगराननशक्तिविक्रमवर्द्धने ।
अनंतनगरग्रामपुरपहृष्टारहितो स्वामिभक्तायरूपायवीरभद्राययोगिनी स्वभक्तवादसंग्रामविजयामिविवर्द्धने इत्थे
नहि द्वस्मलेख्य स्वनामांस्वनामसंपर्क एवं पंचवर्णसम्यक्पूजाकार्या हनुमतः अभ्यासुवांछितं सर्वं प्राप्यते नैव निष्फलं अथ
पंचमुखस्वामिधारणार्थं विशेषतः समासतः भूर्जे ताम्रेऽथवा वस्त्रे भित्तौ पट्टे शिलातले तालपत्रेऽथवा लेख्ये रोचनानाभिकेस
रैः श्रीखंडं चैव कर्पूरं सर्वं यंत्रं समालिखेत् वृत्तत्रयं समालेख्य वलयेन समुद्भवेत् साध्यनाम लिखेन्मध्ये वहिरष्टदलं लिखेत्
दलेष्वष्टसु संलेख्य स्कारं समावेत्तथा वहिः संवेष्टयेत्तत्र वलयेन तदुत्तथा तद्वहिः स्वरसंवास्यारेखाग्रेस्वस्वविस्वरतेः
तद्वहिर्वासन्तिमूलानि लेखयेच्छोभनानि च मूलमंत्रेण तत्सर्वं वेष्टयेत्कुंडलक्रमैः पुनर्वहिस्तथवापि त्रिरेखाभिः संवेष्टयेत्
रेखांते च त्रिवलयं कारयेदेककोणकं तन्मध्येतं कुपं लेख्यस्तौ वीजं समालिखेत् वज्राष्टकेषु संयोज्य मूलवीजं तथाष्टधा
मर्कटस्य च तत्र यंत्रे प्राणारोपं च कारयेत् पाशादित्रयस्तरस्यांते स्यादसहाख्यपदं पुनः क्रमात्प्राणादह प्राणास्तथा जीव इह स्थितः
अस्य सर्वेन्द्रियाणि भूयो मुत्राख्यपदं च वेरत् वाङ्मनो नयनश्रोत्रघ्राणप्राणपदान्यथ पश्चादिहागत्य सुखं चिरं तिष्ठंतु हृदयं ।
अयं प्राणमनुः प्रोक्तः सर्वजीवप्रदायकः अष्टप्रतिष्ठितान्वीपितं यंत्रमभिमंत्रयेत् मर्कटेश्वरसंयोगं प्राणान्तु द्वायां च कारयेत्

निष्कलंषब्रह्मचर्यव्रतधारी जितेंद्रियः । त्यक्ताशनो महाभागो हनूमंतं प्रपूजयेत् । कदलीमातुलुंगादिफलैर्लाद्यैर्मनोहरैः
पुष्पैर्नानाविधैस्तं च सोपचारैः समाहितः । ततो यंत्रं हृधार्यं स्यात्सर्ववाधाविनाशकृत् । सर्वरक्षाकरं नृणां बालानां योषितामपि
पशूनां च मृगाणां च हयानां सर्वजीवनं । ज्वरमारीस्फोटकादिचोररोगभयापहं । राजद्वारे वने घोरे संग्रामे रिपुसंकटे । शस्त्र
पाते महाभीमे दिव्याग्निजलसंभवे । जनवश्ये राजवश्ये रिपुविद्वेषणे वदे । वधनामतिपं यंत्रं शृणु स्थापनपूर्वकं । सर्व
कार्यं सुसिद्धं स्यान्नात्र कार्या विचारणा । अथ यंत्रं धारणाख्यं कथ्यतेऽष्टगणसुंदरं । षट्कोणं विलिखेद्यंत्रं भूर्जपत्रे वसुंदरे । व
स्त्रपट्टे कागले वा भित्त्यां द्रव्यैः सुगंधकैः । स्तंभे मध्यगतं साध्यनाम लेख्यं विशेषतः । ततस्तद्वेष्टयेत्तेन मायाबीजेन वेष्टितः । हनू
मान् रक्षरक्षेति षट्कोणेषु लिखेत्ततः । अंतराले त्रिशूलानि मायाबीजांतराणि च । एतद्यंत्रं महाश्रेष्ठं सर्वसिद्धिकरं नृणां ।
साधयेत्सर्वकार्याणि नात्र कार्या विचारणा । अथ नामप्रतिमायंत्रं कथ्यते तन्निशामय । कपीश्वरस्य रूपं च समालेख्य प्रयत्नतः । व
स्त्रे वा कागले वाथ मध्या वा लक्तकेन वा हिंगुलेनाथवा चान्यैर्लेख्यं द्रव्यैः सुशोभनैः । तत्रैव क्रमयोगेन साध्यनामाक्षराणि च । प्र
थमं हृदये लेख्यं द्वितीयं मस्तके तथा । तृतीयं दक्षिणे वाहौ चतुर्थं वामके भुजे । पंचमं च तथा षष्ठं पाणियोर्दक्षिणवामयोः । उदरे
सप्तमं चैव दक्षोरौ चाष्टमं तथा । वामोरौ नवमं चैव दशमं दक्षपत्तले । एकादशं च संलेख्यं वामपादतले तथा । एवं क्रमेण
संलेख्यं वर्णानां च समाहृतं । वश्ये द्वेष्ये स्तंभने च मारणे मोहने तथा । आकर्षणे वश्यमंत्रौ विज्ञेयौ च विशेषतः । द्वादशानां च रवि
यायास्तदंतरं पुनर्लिखेत् । मंत्राद्यं बीजषट्कं च वक्तव्यं तेन मंत्रकं । तन्नामकथिता विद्या द्वादशाक्षरवर्णिका । वशमानयस्व
लेख्यं वश्ये चामुकमिति आलिखेत् । विद्वेषयामुकमिति च विद्वेषणे समुदीरितं । आमुकमिति स्तंभयेति स्तंभने समुदीरितं । आमुकमिति मारयेति
मारणे समुदीरितं । आमुकमिति मोहयेति मोहने समुदीरितं । आमुकमिति मोहयेति वश्यमोहे समीरितं । एवंविधं यंत्रं संलेख्य प्र

३४

वि॰ पा॰

८०८

808

तिमायंत्रमुत्तमं साध्याकृतीं वस्त्रमयीं कृत्वाष्टवेषस्तमं रक्तांजनेन संलेख्य संस्कृत्वा प्रयत्नतः नीरीराणवनीतेन दग्धावान्ये
नकेनचित् प्राणानां स्थापनं कृत्वा रोषेणोच्चाटनं कृतं नामोद्देशेन रिपोः पीडये दाकृतिं स्थितां तद्रसस्य तु पानं वै कारयेन्नरस्तु दे
तवे एवं कृत्वा रिपोः सत्यं स्तंभो भवति नान्यथा प्राणप्रतिष्ठाष्टवै तु संस्कृत्य निलिंपेत्तु वि साध्यस्य द्वारदेशे तु निखनेत्सुमता(न्मु)
नि अथवा भूतले लेख्य प्रतिमायंत्रमुत्तमं तत्रैव संस्थाप्य कसंदर्भं साधिना मलिखेत्तु वै ममाज्ञेय पुनरालेख्यं तत्रैव च पुनः पुनः एव
मष्टोत्तरशतं लेखनाद्धन्ति शत्रुवं क यत्नात्कामं समाप्ता यत्नतदा पत्रं वधो जनना कार्यं सप्तवैयोगे तु ज्ञानवान्मंत्रिणाफवम् हरि
मर्कटमर्कटमंत्रमिमं यदि लिख्यति लिख्यति भूमितले यदि नश्यति नश्यति वामकरात्परिमुंचति मुंचति शृंखलिका इति लि
खनप्रकारः अथ द्वादशाक्षरप्रकारः तत्र प्रातः कृत्यादि योगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा श्री रामचंद्र ऋषये नमः शिरसि
मुखे गायत्री छंदसे नमः हृदये श्री हनुमते देवतायै नमः गुह्ये मारुतात्मजबीजाय नमः पादयोः अंजनीहृदयानंदन शक्ति
ये नमः कृपालं वंगमेतिप्राणाः श्री रघुवरकपिश्रेष्ठेति कीलकं मन्त्रार्थं कर्णावानरो रामकिंकर इति कवचं हरिवंशजनगवामिति
पास्त्रं यन्नुपं रधजवासीति ध्यानं ममाभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिः ॐ मरुतात्मने हृदयाय नमः एवं अंजनी
हृदयानंदाय शिरः लक्ष्मणप्राणदात्रे समवंगमाय शिखा हनुमान् रामदूत कवच श्रीरघुवरकपिश्रेष्ठ नेत्रत्रयाय श्रीवानरो
रामकिंकरास्त्रं एवं करषडंगं विधाय ॐ हरिवंशजनगवानितिमणिबंधयोः ॐ यें श्रीं ज्रां ज्रीं हनुमते नमः इति सर्वांगे व्यापकं
ॐ यें श्रीं ज्रां ज्रीं हं हनुमते नमः इति सर्वांगे व्यापकं ॐ यें श्रीं ज्रां ज्रीं हं हनुमते नमः हृदयाय १ रामदूताय शिरः २ रामप्रियाय
शिखा ३ सीताशोकविनाशनाय कवचं ४ अंजनेसूनवे नेत्र॰ श्रीरामकिंकराय अस्त्र॰ ॐ यें नमः शिखायां एवं श्रीनेत्रयोः ज्रां मुखे॰
ज्रीं कंठे॰ हूं बाह्वोः हं हृदये नं कुक्षौ मं नाभौ तें गुह्ये नं जान्वोः मः पादयोः इति वर्णन्यासः ॐ हां नमो मूर्ध्नि ऐं ललाटे॰ श्रीं भ्रुवोः॰ ज्रां

शिराहं

कंठे ह्रीं नाभौ हूं ऊर्वोः ॐ हनुमते जंघयोः ॐ नमः पादयोः ध्यानं वामेकरे वैरिभिदं वहंतं शैलं तदन्ये पुनरंचटंकं वभारशृंखलाग्र
सुवर्णवर्णं ध्यायेज्ज्वलत्कुंडलमांजनेयं अशोकवनमांदोलं स्वामिमुद्रांकितांधरं जपंतं राममंत्रं च क्रीडदेवारिमर्दनं ॐ ऐं श्रीं ह्रां ह्रीं
ह्रूं हनुमते नमः इति द्वादशाक्षरो मंत्रः अथ हनुमन्मालामंत्रः ॐ ऐं श्रीं ह्रां ह्रीं ह्रूं नमो हनुमते प्रकटपराक्रमाक्रांतदिङ्मंडलयशो
वितानधवलीकृतजगत्त्रितयाय वज्रदेह ज्वलदग्निसूर्यकोटिसमप्रभातनूरुह रुद्रावतार लंकापुरीदहन उदधिलंघन दशग्री
वशिरःकृतांतक सीताश्वासनवायुसुत अंजनीगर्भसंभूत श्रीरामलक्ष्मणानंदकारक कपिसैन्यप्राकार सुग्रीवसख्यकारण पर्वतोत्पाटन अशो
कवनविदारण अक्षयकुमारकच्छेदन वनरक्षसमूहविभंजन ब्रह्मास्त्रब्रह्मशक्तिग्रसन लक्ष्मणशक्तिभेदनिवारण विश
ल्यौषधिसमानयन बालोदितभानुमंडलग्रसन मेघनादहोमविध्वंसन इंद्रजिद्वधकारण सीतारक्षक राक्षसीसंघ
विदारण कुंभकर्णादिवधपरायण श्रीरामभक्तितत्पर समुद्रव्योमद्रुमलंघन महासामर्थ्य महातेजःपुंजविराजमान स्वामिव
चनसंपादित अर्जुनसंयुगसहाय कुमारब्रह्मचारिन् गंभीरशब्दोदय दक्षिणाशामार्तंड मेरुपर्वतपीठिकार्चन सर्वज्वरोच्चाटन
सर्वविषविनाशन सर्वापत्तिनिवारण सर्वदुष्टनिवर्हण सर्वव्याघ्रादिभयनिवारण सर्वशत्रुच्छेदन मम परस्य च त्रिभुवनपुंस्त्री
नपुंसकात्मकं सर्वजीवजातं वशय २ ममाज्ञाकरं संपादय २ नानानामधेयान् सर्वान् राज्ञः सपरिवारान् कुरु २ सर्वशस्त्रास्त्रविषाणि वि
ध्वंसय २ ॐ ऐं श्रीं ह्रां ह्रीं ह्रूं हा हा हा ये ये ये ऽऽऽ ह्रौं ह्रां श्रीं ऐं ॐ एह्येहि सर्वभूतान्मूढ २ परबलानि परसैन्यानि क्षोभय २ मम कार्याणि
साधय २ सर्वदुर्जनदुष्टमुखानि कीलय २ ये ये ये ऽऽ फट् स्वाहा जपेन्मंत्रमष्टवारं त्रिवारं वा दिने दिने जपेद्द्वादशसाहस्रं
मंत्रसिद्धिर्भवेद्ध्रुवं अर्घ्यं दशांशतः कुर्याद्दशांशेनैव होमयेत् मार्जनं तद्दशांशेन तद्दशांशेन भोजनं प्रियंगुतिलपयसाक्तयव
व्रीहिसमन्वितं पुष्पफलविशेषस्तु शर्करामधुसंयुत सद्युतं गुंभलाघंचरूपाढ्यकिसंयुतं करवीरजातिपुष्पैर्वकुलैश्चंपकैः

३४

वि॰ या॰

८०९

809

शुभैः शतपत्रैश्च कह्लारैः पंकजैश्च सुशोभितैः ताडिमं मातुलुंगं च नारिकेलजलांबुना पनसाम्रातकैर्मिश्रैः शुभैर्बैरैः विभंजे रा
जद्वारे सभामध्ये संवादे विषमे संकटे । वंधमोक्षे च संग्रामे विशेषयोगविशेषतः । श्मशाने समशानकामे च विद्यारंभे प्रयत्नतः । उग्रप्रयोग
नाशार्थे मस्तितिनियदुस्थले भूतवेतालसर्पादिव्याघ्रचोरभयाकुले यात्राप्रयाणकाले च पठेन्मंत्रं स्वमानसे नेत्ररुजः खिवमोक्षे
वशिरोरुजः खित्तथैव च ज्वरादिसर्वव्याधिश्च ग्रहपीडा न जायते काननेजलमध्ये च जपेन्मंत्रं स्वमानसे चिताभस्म च वाकुष्टं नगरं
कुंकुमं समं ह्रांह्रीं शिरसि तिलकाः पुरुषाणां च पादयोः प्रदासो दासतां याति यावज्जीवं न संशयः इतिविधिः आंजनेयमनुं वक्ष्ये भु
क्तिमुक्त्यैकसाधनं प्रकाशितं शंकरेण लोकानां हितमिच्छता भूतप्रेतपिशाचादिडाकिनीब्रह्मराक्षसाः दृष्ट्वा च प्रपलायंति मंत्रा
नुष्ठाननत्परं प्रथानस्फोगभूतोयं मंत्रराजोपचनमः प्रवं नमः पदं चोक्त्वा ततो भगवते पदं आंजनेयपदं देनं महाबलपदं तथा
वह्निजायांतमेवस्यान्मंत्रोद्धारमतः परं ॐ नमो भगवते आंजनेयाय महाबलाय स्वाहा मूर्ध्नि भाले भ्रुवोर्मध्ये नेत्रयोः कर्णतास
योः आस्ये कंठे च दोर्मूले हृदये पण्यनाभिके लिंगमूले तथाभेमैथोरेकसांजान्वोर्जंघयोः पादयोश्च समस्तेन व्यापकं विन्यसेन्मनोः
सर्वसिद्धिकरः प्रोक्तो मंत्रश्चाष्टादशाक्षरः एतन्मंत्रस्य ऋष्यादिध्यानपुरश्चरणप्रयोगादिविधिः पूर्वोक्तवत् मालामंत्रोपरमंत्रोपिमा
हतेः सर्वसिद्धिदः ॐ नमो भगवते प्रकटपराक्रमाय आक्रांतदिङ्मंडलाय यशोवितानधवलीकृतजगत्त्रितयाय वज्रदेहाय
रुद्रावताराय लंकापुरीदहनदधिबंधन दशग्रीवशिरःकृतांतक सीताश्वासन अंजनीगर्भसंभूत श्रीरामलक्ष्मणानंदकारक कपिसे
न्यप्राकार सुग्रीवसाहाय्यरणपर्वतोत्पाटन ब्रह्मचारिन् गंभीरशब्द सर्वग्रहविनाशन सर्वज्वरोन्मादनडाकिनीविध्वंसन आं ह्रां ह्रीं
हं भ्रम भ्रम सेव सर्वविषहर परबलं क्षोभय २ मम सर्वकार्याणि साधय २ हुं फट् स्वाहा उद्धारस्तु प्रणवं पूर्वमुद्धृत्य अथ नमो भगवते
पदं ॐ ततः प्रकटसंयुक्तं पराक्रमपदं तथा तथाक्रांतपदोपेतं दिंमंडलमुदीरयेत् यशोवितानधवलीकृतजगत्त्रितयाय च व॰

न्नदेहायचेत्युक्त्वा रुद्रावताररूपदं तथा संवृद्धं तं पदं लंकापुरीदहनमीरयेत् उदधिलंघनपदं वापि दशग्रीवकुलांतक सीताश्वास-
नपदायेत्तमंजनीगर्भसंभव श्रीरामलक्ष्मणानंदकर कपिसैन्यप्रकारच सुग्रीवसाह्यकारणपदं पर्वतोत्पाटनं तथा नपावाक्
लब्रह्मचारिन् तथा गंभीरशब्दोदय सर्वग्रहविनाशन सर्वज्वरहरं तथा डाकिनीविध्वंसनपदं ततस्तलासमुदीरयेत् मायात्रित
यमुद्धार्यभस्मन्नेवंवदेत्ततः सर्वविषहरपरबलक्षोभप्रक्षोभय मम सर्वकार्याणि साधय पेति हि रुहृषोच्चरेत् हुंफट्स्वाहेति मं
त्रोयं मालाख्यः सर्वकामधुक् ऋषिरीश्वर एवास्मादनुष्टुप्छंद ईरितः हनुमान् देवता प्रोक्तो हं बीजं शक्तिरं ततः कीलकं ह्रां त्वयं प्रो
क्तं वेश्यक्तं तद्वसोपुनः हनुमत्प्रीतये चैव फलमाख्यमुदीरितं नमो भगवती वांजनेयाय गुह्ययोर्न्यसेत् रुद्रमूर्तये च तथान
जेनीभ्यां मनंतरं वायुसुताय इति तथा मध्यमाभ्यां मपि स्फुटं अग्निगर्भाय एव तथानामिकाभ्यां प्रविन्यसेत् रामदूताय च पुनः
कनिष्ठाभ्यां विचक्षणः ब्रह्मास्त्रनिवारणाय चास्त्रमंत्रः समीरितः षडंगं चांभुनाकृत्वा ततो ध्यायेत्यनंमथो स्फटिकाभं स्वर्ण
कांतिं हि भुजं च कृतांजलिः कुंडलद्वयसंशोभिमुखांभोजसहरुं मुहुः अप्रतं तत्पुरश्चर्या रामस्याग्रेऽपि वा स्मवा हजांतवैसवे
यीठीप्रीवीवा विदर्थीतवैः आहृतिभिर्विनानित्यं नित्याशी विजितेंद्रियः त्वद्रोगानिहमर्थमहोतरयांतम्बने इजयेत्सूद्वपा-
क्षकोभवस्ये वनसंशयः महारोगादिशांत्यर्थं महोतरसहस्रकं जपातस्मात्समवेतानिशीथे नियताशन् जपाभिकांक्षि
णो राज्ञस्तस्मादन्यं न विद्यते ध्यायेद्रामलसहंतारं सुप्रतं नियताशनः जपान्नियतमष्टैव जप्येदजेयमप्यरिं संध्याना यंत्र
सुग्रीवं संध्यानायां स्मरन्नपि अप्रतेनापि बलिनासंधिमाप्नोति संशयं लंकायापादनं ध्यायन् जपन्नयुतमंजसा शत्रुगाहेद
देदेव विभवेतस्तदारिणः जपाभिरिपुसंघात मस्मादन्यत्र विद्यते यस्त्वग्रदेहं हनुमंतं सर्वदैव प्रहृ जपेत् सर्वत्वतस्यमंत्रे
णानस्यलक्ष्मीरचंचला दीर्घमायुलभेदेवसर्वतो विजयीभवेत् मर्त्यादिभूतसंक्लेशनाशश्चैव जायते सर्वतः सर्वदा सिद्धिं भ

वश्येवनसंशयः शैवानांवैष्णवानांचषट्कर्मोत्रप्रदर्शितं नान्यत्साधनमस्त्येव मंत्रादस्मादनुत्तमं वैरिव्याघ्रादिभीतीनामपमे
वपरायणाः सन्नाहेभूरिपुष्टेषुकृद्दानांपरिमानिकैः यात्राकालेहनूमंतंतत्ररन्प्रस्वकान्गृहात् स्रक्पाजातिवेगनष्ट्वाष्ठीमयिग
च्छति स्वापकालेस्मरेन्नित्यंचोरभूतादिकास्पजेत् एवंचवासुदेवायहनूमंतेपदंपुनः कलद्वंद्वंयथद्वंद्वंखत्रयंवह्निवल्लभा
वत्तविंशतिवर्णात्मामन्त्रोद्धोद्वरोगहृत् ॐनमोभगवतेकलकलयगायगाखखस्वाहा २४ नागवल्लीदलीचैवमष्टमग्रणी
तेशुभे वंशाजंशंकलंस्याप्यक्रमान्नमन्त्रोद्धोदयोपरि समारोप्यपलाग्रेवेव यथार्हिप्रतापवान् मंत्रेणानेनाभिमंत्र्यसमवार
तथापुनः तथैवमंत्रपदेदेवंसम्यगभिमन्त्र्यविचक्षणैः स्फोटदाहादभवेन्नस्त्रीदोभस्मीभूतोनसंशयः कर्पूरागुरुगंधेनपुष्पाकारंप
टेलिखेत् चंदनस्यगृहेज्जाप्योमंत्रस्तन्मोलग्नावधि होमंपद्मदशांशेन तिलसर्षपकादिभिः युद्धकालेपताकांनागजाश्वो
रिसंस्थितां दर्शयेत्परसैन्यस्यनष्टंतस्यात्तनिश्चितं मालामंत्रंजपेद्यस्तु हनूमंतंस्मरन्नरः वन्ध्यांगोज्जायतेपुत्रोहनूमत्सम
विक्रमः अथरत्नामवक्ष्यामि सर्वसिद्धिप्रदायिनी स्तंभनंपरसैन्यानांभूतानामेववशीकरी रोचनाकुंकुमाभ्यांचभूर्जपत्रेशु
शोभने स्ववर्णस्यवलयेविलिख्यपंचमष्टदलंलिखेत् साध्यनामवर्णमध्येमूलमंत्रंदलाष्टके मालामंत्रचवर्णमध्येत्रिधाऽं
कारवेष्टितं कृत्वात्रिलोहवेष्टितंकृत्वाकटिवाऽशिरस्थितं धारयेद्धाऽकृतांविद्यांविप्रतस्यनजायते रोगोराजकुलेधूतेवा
वदावैपराभवे शस्त्रेनाक्रमतेतस्यसर्वेषांचातिवल्लभं तस्यपीडांनकुर्वंतिग्रहाश्चोपद्रवाः जलवह्निभयंनास्तिव्याघ्र
तस्करजंतथा ज्वराः सर्वेविनश्यंतिआह्निकायामहाबलाः अतिजांदिमहारोगामंत्रराजप्रभावतः तारहकारोरामनः षष्ठ
दीर्घस्वरविंदवा मालावातोष्टानरकोत्रभमन्त्रस्यहृदयं ॐ क्रां क्रीं ह्रें ह्रैं ह्रौं ह्रः ॐ ८ चंदनागुरुकर्पूरतमालजलकुंकुमं कुपीतको
ष्टसपुक्तमेतद्दृशांष्टकंस्मृतं तारायंवज्रकायेतिवक्रतंस्मसमुद्धरेत् कपिलःपिंगलःसोकरुर्दकेशोमहाबलः रक्तमहाव्रतदि

जिह्वाय दंततः दंष्ट्रोत्कटकहकहकहकरालिन्यदमुद्दवेत् महादंष्ट्र महारिपुलंकेश्वरवधोद्यतः महासेतुबंधपदं महाशैलप्रवा-
हव गगनचर एह्येहि भगवन्महापदं महाबलपराक्रम भैरवाज्ञापयेति च एह्येहि महारौद्र दीर्घपुच्छेन वेष्टयेत् वैरिणां भं-
जय पदं दिकुकुं हुं फट् जनकं स्वाहांतकः शांतं पंचविंशाक्षरो मनुः मालाख्यो यं ज्वरादीनां रोगाणां मनुकः स्मृतः ॐ वज्रकायवज्र-
तुंड कपिल पिंगल ऊर्ध्वकेश महाबलरक्तमुख तडिज्जिह्व महारौद्र दंष्ट्रोत्कटकहकहकहकरालिन् महादंष्ट्र महारिपुलंकेश्व-
रवधोद्यत महासेतुबंध महाशैलप्रवाह गगनचर एह्येहि भगवन्महाबलपराक्रम भैरवाज्ञापय एह्येहि महारौद्र दीर्घपु-
च्छेन वेष्टय वैरिणां भंजय २ हुं फट् स्वाहा ॐ ह्रां स्फ्रें ख्फ्रें ह्स्रौं ह्स्ख्फ्रें ह्सौं हनुमते नमः ॐ नमो हनुमान् सर्वग्रहान् भूतभविष्यद्वर्त-
मानान् दूरस्थान् समीपस्थान् सर्वान् छेदय २ परबलानि क्षोभय २ सर्वकार्याणि साधय २ ह्रां ह्रीं ह्रूं घे घे घे हुं फट् स्वाहा ॐ
शिवं ॐ सिद्धं ॐ ॐ सिद्धि ॐ हरं ॐ हरिं ॐ हराये ऊं रां ॐ स्वाहा परयंत्र परयंत्र पराङ्कार भूतप्रेतपिशाच सर्वज्वरपरदृष्टि
सर्वजंगेदन चेटककृत्यास्त्र विविधास्त्र सर्पाग्नि निकराणां नाशय २ इल २ वुवु २ खिलि २ विलय सर्वकुमंत्राणि सर्वदुष्टवाचं हुं
फट् स्वाहा ॐ पं श्रीं क्लीं स्त्रौं स्फ्रें ह्सौं ह्स्फ्रें ह्सौं हनुमते नमः इति षोडशाक्षरमंत्रः ॐ स्फ्रें ख्फ्रें ह्स्रौं ह्स्ख्फ्रें ह्सौं इति पंचाक्षर

स्फें

मंत्रः ॥ सर्वेषां रामचंद्र ऋषिर्नानाछंदांसि महावीरो हनुमान् देवता मारुतात्मज इति सौं बीजं अंजनीसूनुः स्फें इति श-
क्तिः श्रीरामभक्त ह्रां इति प्राणाः ॐ ग्रं ह्रां इति कीलकं श्रीरामलक्ष्मणानंदकर ह्रां ह्रीं ह्रूं इति बीजं मम सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगः
हृदयादिन्यासव्यतिरिक्ताङ्गन्यासाध्यानानि शेषाणि इति हनुमत्प्रकरणं ॥ श्रीरुद्रयामले ॥ श्रु-
त्योक्तानां काम्यहोमकर्मणां तंत्रोक्तप्रकारेणाग्निचक्रमविज्ञाय कृतानां नैः फलं सम्यक् प्राप्यं भवति निष्फलं ते स्युः परिज्ञातं स्या-
वश्यकत्वात् परिज्ञानं प्रकाश्यते श्रीरुद्रयामले अथ वक्ष्ये महादेवि होमकर्मप्रसिद्धिदं अग्निचक्रं वरारोहे सर्वतंत्रे

त्रेषु गोपितं नवग्रहमयो वह्निस्तेन च वह्निमयो ग्रहाः वह्नौ हुतं हविर्दिव्यं ग्रहाणां प्रविशेन्महत् तर्पयन्ति देवताः सर्वास्तेषु च ते
प्रयच्छन्ति फलं वापि प्रयच्छन्ति सर्वदेवमया ग्रहाः अतस्तेषां स्थितिं वह्नौ ज्ञात्वा होमं समाचरेत् शान्तिके पौष्टिके चैव होमे
षु पि च कर्मसु तेषां स्थितिक्रमं वक्ष्ये तन्नत्वे त्रेषु यथास्थिताः सूर्यो बुधो भृगुश्चैव शनिश्चैव होमस्य हीमतः जीवो राहुश्च केतुश्च नवै
ते दिविचराः त्रीणि त्रीणि च नक्षत्राणि रविमादीनि दापयेत् सूर्यभाद्वह्निभं यावत् गणयेच्च महेश्वरि सूर्यादीनां फलं देवि सृष्टे एव
हे यथाक्रमं आदित्ये तु भवेत्क्रोधो बुधे चैव धनागमः भृगौ लाभं विजानीयाच्छनौ पीडा न संशयः चन्द्रे लाभो भवेद्देवि भौमे चैव तु बन्ध
नं गुरुणा च धनप्राप्तिः राहौ हानिस्तथैव च केतुना जायते मृत्युः फलमेवं महेश्वरि एवं ज्ञात्वा महेशानि होमकर्म समाचरेत् ।
अन्यथा क्रियमाणे तु निःफलं चात्मनाशनं ब्रह्मयामले अथ वह्नेः स्थितिं वक्ष्ये होमकर्मप्रसिद्धये स्वर्गलोके च पाताले भूमौ
तिष्ठति हव्यवाट् तत्प्रकारमहं वक्ष्ये साधकानां हिताय च प्रतिपत्तिथिवारांश्च समस्तं पंचतत्त्वयुग्मं एकीकृत्य हरेद्भागं त्रिभिः
शेषाणां पावकः एकेन वसति स्वर्गे द्वयेन पाताल एव च शून्ये च मर्त्यलोके स्यादेवं वसति पावकः उत्थानः स्वर्गलोकस्थे पातालस्थे
धनक्षयः मर्त्यलोकस्थिते वह्नौ होमोभीष्टफलप्रदः इत्थं विज्ञाय मंत्रज्ञो होमकर्म समारभेत् प्रतिः अष्टादशाः तिथयः प्रतिप
दादयः होमारंभे तिथिपर्यन्ताः वारा सूर्यवारादि होमावारान्ताः अन्यत्रागमे अथाग्निमंत्रपरित्यागविधिः तन्त्रश्रीरुद्रया
मले अग्निमंत्रपरित्यागविधिं वक्ष्ये महेश्वरि यज्ज्ञात्वा मोचयेत्क्षिप्रं शत्रुमंत्रभयाद्गुरुः अज्ञानाद्यत्र कुप्राप्नसमस्तं मंत्रं महेश्व
रि जन्मान्धकामहाङ्गः स्वं प्राप्नुवन्ती ह तन्मन्त्रं गुरुस्थानं स्वयं येन विधिना तद्वदामि ते शुचिः समाहितो भूत्वा प्रारभेत् स्ववेदि
ने अशेषदुःखनाशाय देशिकः प्रवरो विधिः तत्रादौ स्वभवने कुंभं दीक्षाविधानतः मण्डले स्थापयेद्देवि पूरयेत्तं शुभैर्जलैः
विधिना मंत्रपाठेन तत्रावाहयेदिष्टदेवतां सकलीकृत्य संपूज्यावरणानि प्रपूजयेत् एवं सावरणामिष्टां देवि मंत्रस्य देवतां दु

त्वा विलोममंत्रेणागो ध्येतेन महेश्वरि अहोन्तरसहस्त्वं वा प्राप्तं वाह्येन्तरं प्रिये ब्रह्मार्पणेन मन्त्रज्ञानयां तेनयेत्प्रभुं ततो य
वानुद्दग्या नैर्ऋतं दत्वा भ्योवलिं हरेत् विदिक्षु दिक्षु वत्तथा यथाक्रोऽहं मन्ति वितमः आयाहीं इन्द्र सुराधीश शत्रुमन्यो शचीपते नम
स्तेभ्य गृहाण मे पुष्पधूपादिकं बलिं आयाहि तेजसां नाथ हव्यवाह वरप्रद गृहाण पुष्पधूपादि बलिमेन प्रयोजितं मे
तनाथ त्वमायादिभिस्त्राणजनसमानुषैः बलिं दत्तं गृहीत्वेमं स्वप्रेतो वरदो भव नमस्ते रक्षसां नाथ निर्ऋते त्वमिहागतः गृह
णाबलिपूजादि मया भक्त्या निवेदितं ये हि पश्चिमदिक्पालजलनाथ नमोऽस्तु ते भक्त्या निवेदितां पूजां गृहीत्वा प्रीयतिमाम्बुधि
प्रभंजन प्राणपते त्वमेहि सपरिच्छदः मया प्रयुक्तं विधिवत् गृहाण बलिमादरात् कुबेर तारकाधीश नागकेतो महेश्वरो पु
ष्पधूपादिभिः प्रीतो भव त्वं वरदो मम ईशान त्वमेहि भगवन् सर्वविद्याश्रयाप्रभो पूजितः पुष्पधूपादि प्रीतो भव विधोदये आया
हि सर्वलोकानां नाथ ब्रह्मन् समर्चने गृहाण सर्वविघ्नान्मे निवर्तय नमोऽस्तु ते आगच्छ वरदायक विश्वविश्वस्य नायक पूजि
तः परया भक्त्या भव त्वं वरदो मम ततः सपरिवारां च पूजयेत्तां त्रिदेवतां अनुकूलमनालोच्य मया तरलबुद्धिना यद्कृ
तं च प्रभाव मतिमंत्रस्वरूपकं तेन मे मनसः क्षोभमृणेश विनिवर्तय पापं प्रतिहतं मे स्तम्भूयात्क्षोपाससनात् ततो नमम
कल्याणपावने भक्तिरेव च इति संप्रार्थ्य मंत्रेण मंत्रेयं त्रेविलोमतः विलिख्यामलकर्पूरचंदनेन समर्चयेत् कलशोप
रि संस्थाप्य भक्त्या परमया युतः तयं त्रेदेवमतिमान् वध्वा निजशिरस्यथ स्नापयेत्पूजितकुंभस्थजलैर्मंत्रमयैः शिवैः
पुनश्चान्येन तोयेन तोयेन कुंभमापूर्य मंत्रतः तयंत्रैदैविमतिमानि दिप्याथ प्रपूजयेत् ततः कुंभं निमग्नगात्रीर्मुद्देवान्पूज
लाशये विसर्जयेद्यथाविप्राश्च यथाशक्त्या प्रपूजयेत् इत्थं कृतविधानस्य रिपुमंत्रोभवा रुजा विनश्यंति न संदेहाः क्रमाद्वि
तं मम मता नायते जीवसंपन्नावर्द्धते तत्कलेक्षमात् इति प्रतिमंत्रपरित्यागविधिः अथ गुरोरभावे दीक्षाविधिः तत्र श्रीह

रुद्रयामले गुरोरभावे विशेषं मंत्रग्रहणमुच्यते कृष्णपक्षे त्रयोदश्यां दक्षिणामूर्तिसन्निधौ तालपत्रे समं लिख्य स्थापयेत्तत्तदग्र
तः संपूज्य दक्षिणामूर्तिमुपचारैः प्रयत्नतः पायसं विनिवेद्याथ प्रणमेत्तु दण्डवत्ततः तालपत्रं समालोक्य यत्के दृष्टं तं शृणुते
एवं गृहीतो मंत्रः स्याद्गुरोरपि विशिष्यते गुरोः संभाविता दोषाः प्रायेणैव कलौ युगे एवं गृहीतमंत्रः स्यात्सर्वसिद्धिप्रदोल्बणां ।
अथ मुद्रालक्षणं तत्र रात्रे कनिष्ठानामयोः पृष्ठोस्यादंगुष्ठस्य तर्जनी कुटिलाकर्ज्जमध्यस्यामुद्रा सर्वाकर्षणाभिधा नारदपं
चरात्रे वृद्धांगुष्ठपरांगुष्ठे तिष्ठा हस्तद्वयेन तु साक्काशं त्वेकमुष्टिं कुर्यात्तर्जं भाषमष्टिका प्रयोगसारे त्रिशूलाग्रोकरोकृत्वा
वत्रस्तावभिन्नो नयेत् अस्य मुद्रेयमाख्याता वह्निप्राकारलक्षणः सारसंग्रहे ऋषिश्छंदो देवतानां न्यसेत्त्वं गलपाः स्मृताः
वत्सो गुष्ठरहिता इति नारदपंचरात्रे मंत्राभिमस्तुपोयाणोः पत्त्रं वैणानिम्यसेत् अंगुष्ठेनाच वै न्यासमनम्यांगुलिसमाश्रयं अंगु
ष्ठविश्लेष्य स्यात्तज्जन्यो शिरसैव हि अंगुष्ठतर्जन्यग्राभ्यां हस्तयोरभिशाहयेदिति वत्सः प्रसारिताः प्रसारितात तले नैव पाणि
ना हृदयं शिरः दक्षिणामूर्तिसंहितायां कनिष्ठांगुष्ठरहितैः सिभिः स्वः हृदि विन्यसेत् मध्यमानामिकाभ्यां तु न्यसेच्छिरसि मन्
त्रवित् शिखां गुष्ठेन विन्यस्य दशभिः कवचं न्यसेत् रुद्धैर्नेत्रं विन्यासे विन्यसेत्परमेश्वरि तर्जनीमध्यमाभ्यां तु नतो संविन्य
सेन्निधिये मुष्टिं कृत्वोर्ध्वलेन्मंत्री तर्जनीद्वयं वज्रदा सौभाग्यदं त्रितीनामतिष्टन्द्वाडयतालकात् अंगुष्ठीमुष्टिकं कुर्याद्दिग्वनि
ह्रायद्वाभवेत् ज्ञानार्णवे त्रिरेकदशकत्रिद्विमितांगुलिभिरीरितेति अस्यार्थः कनिष्ठांगुष्ठरहितांगुलत्रयेण हृदयमुद्रा
मध्यमानामाभ्यां शिरोमुद्रा अंगुष्ठेन शिखामुद्रा दशांगुलिभिः कवचमुद्रा हृदयस्याभिर्नेत्रमुद्रा तर्जनीमध्यमाभ्यां ताल
त्रयेणास्त्रमुद्रेति आनाभेः स्कंधांताद्भुजाभ्यां पाणिभ्यां वर्मस्कंधादिनाभिगमिति तंत्रराजवचनात् शैवमंत्राणां तु शैवाग
मे षडंगमुद्राविशेष उक्तः कृत्वा मुष्टिपरो हस्तौ कृत्वांगुष्ठौ प्रसादिन्यसेत् सन्मुद्रेयं समाख्याता शिरोमुद्रा प्रकीर्तिते ललाट

दाग्रसमाथापकृतमुष्टिकरौ पुरौ कुर्यान्मूर्द्धप्रसक्ताग्रतर्जन्यौ ज्येष्ठवारयेत करौ शिखायां संयोज्य कृतमुष्टिं पुराकृति ज्येष्ठाद
पः प्रसक्ताग्रौ कारयेद्धृदेन तथा कुर्यान्मस्येयं तथा मुद्रा सर्वापद्वनाशिनी कृत्वांगुष्ठौ प्रसक्ताग्रौ कारयेद्धृदेन तथा मूर्द्धे पुष्पाञ्जलिं कृ
त्वानयेज्जभयपार्श्वतः करसंपुटयमुद्रेयं कवचस्याभयप्रदा कृत्वा नेत्रौ त्वं हस्तसंपुटं गुष्ठकनिष्ठिकं प्रसार्य मध्यमां किंचिन्नमये
दितांगुली नेत्रमुद्रेयमुद्दिष्टा रक्षोभूतार्तिभंजनी परस्परतलद्वंद्वं पुनरास्फोटयेत्सुधीः तर्जन्याद्यष्ठयेनाभ्यां ज्येष्ठाग्रवलिताग्रपे
तिताभ्यां करांभ्यां मंत्रतत्त्वप्रकाशे कनिष्ठांगुष्ठकौ भुग्नौ करयोर्वितरेततः तर्जनीमध्यमानामाः संहता भुग्नवर्जिताः मुद्रेष्ठागा
लिनीमोक्ताशं त्वस्योपरिचालितः संपुटाः संप्रसारिताः दक्षिणांगुष्ठमस्पृष्टा मुद्रेषा शाखसंज्ञिता अथोमुखं वामहस्तं तादृशं दत्तह
स्तकं विन्यस्यांगुष्ठयुग्मं तु पार्श्वयोः संप्रसार्य च दर्शयेदर्घ्यपात्रेत्तु मत्स्यमुद्रीयमीरिता मध्यवाहिन्यामग्रजलस्नानामातर्जोप्यकनि
ष्ठाग्रान्यायोजिता मुद्रेयं त्रिशिखा प्रोक्ता इति अथावाहनादिमुद्राः लग्नाग्रदेहस्ताभ्यां संजलिं बध्वानामिकामूलपर्वणोः अ
गुष्ठानिक्षिपेत्सेयं मुद्रावाहने स्मृतः अधोमुखे त्वियं चेत्स्यात्स्थापनी निगद्यते उच्छ्रितांगुष्ठमुष्ट्योस्तु संयोगात्संनिधापनी
अन्तः प्रवेशितांगुष्ठा सैव संरोधिनी मता उत्तानमुष्टियुगलसंमुखीकरणं भवेत् देवताङ्गषडङ्गानां न्यासः स्यात्सकलीकृतिः स
व्यहस्तकृतानामृष्टिदीर्घीदोमावतर्जनी अवगुंठनमुद्रेयमभितो भ्रामिता मता अन्योन्याभिमुखाश्लिष्टा कनिष्ठानामिका पुनः
तथैव तर्जनीमध्या धेनुमुद्रेयमीरिता अमृतीकरणं कुर्यात्तया मात्मकसत्तमः अन्योन्याग्रथितांगुष्ठा प्रसारितकरांगुलिः म
हामुद्रेति समुदिता परमेकरणोऽप्रिये प्रयोजयेदिमां मुद्रां देवताह्वानकर्मभिः श्रीतंत्रराजे पुरांजलिकरो कृत्वा व्यस्तदनामि
के तत्रावेतर्जनेग्रस्ते त्रिवणाललितावहा कनिष्ठानामिकामध्यान्तविन्यस्य संगता कृत्वांगुष्ठौ कनिष्ठाभ्यां तत्र कुर्यात्प्रतर्जे
ती सर्वसंक्षोभिनी मुद्रा त्रैलोक्यक्षोभकारिणी पतस्यामध्यमे देवि तर्जनीवत्कृते सति सर्वविघ्नविनाशिरवा मनापियोषितो

३४

वि॰ या॰

८१३

813

ह्रभ्यामंकुशरूपाभ्यां संश्लिष्टाकर्षणी मता पवहनांगुली कृत्वा नवाग्निष्ठतलौकरौ अंगुष्ठौ तर्जनीश्लिष्टौ नवरावेशकारिणी अ
स्याविरचनेनैव सर्वासिद्धिर्निदेवता अस्या मुद्रायामीशदेहव्याप्ते नामके व्रतंत्रे सव्यं दक्षिणदेशात्तु दक्षिणं सव्यदेशतः वाहु
कृत्वा महादेवि हस्तौ संपरिवर्त्य च कनिष्ठानामिके देवि युक्तानेन क्रमेण तु तर्जनीभ्यां समाक्रान्ते सर्वेषामपि मध्यमे अंगुष्ठौ तम
हेपानिकाद्येन सरलावपि अप्यसावेव नाम्नी मुद्रा सर्वोत्तमाप्रिये रचितैव महेशानि सर्वतेजोपहारिणी वह्निपैव तया देवि हृ
प्रयन्ते साधको नमा योगिनी सर्वहृदे स्वज्वलनाचकसन्निभः डाकिनी राकिणी हृदे लाकिनी काकिनी गणाः साकिनी हाकिनी हृ
देहे प्रयन्ते परमेश्वरि यत्र यात्रा तया देवि योगिनीनां भवेत्प्रिया अतः समयमुद्रेयं सर्वासां परिकीर्तिताः प्रियतो प्रियतो वापि मुद्रो
देशे थवा मुद्रौ उत्थितश्चोपविष्टश्च वक्रमेनिश्चलो पि वा उक्तिषो वा शुचिर्भूत्वा भुंजानो मैथुने रतः मुद्रया मध्यमांगुल्यो यथि
येक्रमो मनुः पार्थिवस्यान के युक्ता मया खेचरतां लभेत् श्रीमंत्रराजे मध्यमामध्यपार्श्वोर्ध्वं कनिष्ठाग्रे विपर्ययात् अनामिके
योद्ध्वरस्तेतर्जन्यावंकुशाकृती इतरेतरसंयोगाग्रे बीजमुद्रे प्रकीर्तिता कनिष्ठांगुष्ठसंश्लेषान्महायोनिप्रसिद्धिका कनिष्ठानामि
कामध्यावस्ताष्ट्रतः क्रमात् वलिता मूर्ध्नि योगेन स्वतर्जनिको करौ अंगुष्ठापन मुद्रेषा ज्ञपश्चात्समाविष्ट मूर्तं कर्णा
मेनस्या स्वेनेन समीचितः वामाको वाममुद्रास्यादर्जनगुष्ठेन मुष्टिना पाशमुद्रा स्वतेनैव तर्जन्यंगुष्ठयोगतः कनिष्ठानामयोः
ष्ठेस्यादंगुष्ठस्य तर्जनी कुटिलाकृतमध्यस्यान्मुद्रा सा वंकुशाभिधा खेचर्यां वसमानायामध्यमे करपृष्ठगे तर्जन्यौ त्र्क
ज्ञसाश्लिष्टमुद्रेषोका नमस्कृतौ अथगणेशमुद्रा लक्षणं संग्रहे ततो गणेशमुद्राणां मुद्यं तलक्षणावपि उक्ता तोहं मुद्रा मध्या
प्रलावद्धमुष्टिका दंतमुद्रा समाख्याता सर्वागमविशारदैः वाममुष्टेस्तु तर्जन्या दन्तमुद्रोक्ता तर्जनी संयोज्यांगुष्ठकाग्राभ्यांत
र्जन्यग्राष्टके लिपत् पाशापाशाह्वया मुद्रा विद्वद्भिः परिकीर्तिता तर्जनीं च मध्यमां कृत्वा तर्जनी मध्यपर्वणि संयोज्यांकुश यो किंचि

न्मुद्रैषांकुशसंज्ञिका तर्ज्जनीमध्यमासंधिनिर्गतांगुष्ठमुष्टिका अथोमुखोविद्रुपासामध्यमाविघ्नमुद्रिका तलेतलंतुकरयो
स्तिर्य्यक्कृत्वायोज्यवांगुली संहताःप्रसृतीःकुर्य्यान्मुद्रापरशुसंज्ञिका कृत्वासदक्षिणंहस्तंमानस्यविरलांगुलिम् किंचिन्निम्नतलंकु
र्य्यान्मुद्रैषालड्डुकाविधा उत्तानवाममुष्टिस्तुबीजपूराह्वयामता हंतपाशानकुशान्विघ्नपरशुलड्डुकसंज्ञकाः बीजपूराह्वयं
चेतिगणेशस्यप्रियामता शाक्तेयानांचमुद्राणांकथ्यंतेलक्षणानितु पाशांकुशवराभीतिखड्गचर्मधनुश्शराः मौसलीमुद्रि
काश्चैषांमुद्राशाक्तिप्रियामता लक्ष्मीमुद्राचैवेनलक्ष्म्यावाग्वादिनस्तुपूजने अक्षमालातथाव्याख्यावीणापुस्तकमुद्रिका मातं
गिन्यास्तुवीणाख्यामुद्रावातिप्रियेभवेत् योनिमुद्रानुसर्वासांशक्तीनांप्रीतिदामता पाशांकुशाख्येप्रोक्तेचकथ्यंतेन्यायथाक्रमं
उत्तानंदक्षिणंहस्तंकृत्वाधोनामयेत्ततः संहतांगुलिकांमुद्रावराख्यापरिकीर्तिताः पराङ्मुखंचवामहस्तमुछ्रितांगुलिकंभ
वेत् अभयस्यतुमुद्रैषाकथिताचाभयाप्रदा कनिष्ठानामकेबध्वास्वांगुष्ठेचैवदक्षिणे शिष्टांगुलीप्रसृतेसंपुटेखड्गमु
ष्टिका वामहस्तेनयातिर्य्यक्कलाचैवप्रसार्य्यच आकुंचितांगुलिंकुर्य्यात्धर्म्ममुद्रेयमीरिता दक्षमुष्टेस्तुतर्जन्यादीर्घयावाणमु
द्रिका मुष्टिंकृत्वातुहस्ताभ्यांवामस्योपरिदक्षिणं कुर्य्यात्मुशलमुद्रेयंसर्वविघ्नविनाशिनी मुष्टिंकृत्वाकराभ्यांचवामस्योपरिद
क्षिणं कृत्वाशिरसिसंयोज्यकुंभमुद्रेयमीरिता दक्षिणांगुष्ठतर्जन्यौवग्रलग्नौकरांगुलीप्रसार्य्यदर्शयेदेषामुद्रास्यादक्षमा
लिका पुस्तकस्तुतोतानाव्याख्यामुद्रासमीरिता वीणावादनवद्धस्तौकृत्वासंचालयेन्मतः वीणामुद्रेयमाख्यातासरस्वत्याप्रियंक
री वाममुष्टिस्वाभिमुखीकुर्य्यात्पुस्तकमुद्रिका अथगायत्र्याद्वात्रिंशन्मुद्राःलक्षणान्यथ सुमुखंसंपुटंचैववितंतंविस्तृतंतथा
द्विमुखंत्रिमुखंचैवचतुःपंचमुखंतथा षण्मुखाधोमुखंचैवव्यापकांजलिकंतथा शकटंयमपाशंचग्रथितंसन्मुखोन्मुखं
विलंबंमुष्टिकंचैवमत्स्यःकूर्म्मवराहकौ सिंहाक्रांतंमहाक्रांतंमुद्गरंपल्लवंतथा एतामुद्राश्चतुर्विंशद्गायत्र्याःसुप्रतिष्ठिता

वि॰ यो॰

वृथा मंत्रजपश्चैव स्नानं भोजनमेव च तथा वै तीर्थयात्रा च मुद्राहीनो वृथा दिशा यत्त्वान्ति फलं तेषां होमो देवार्चनं तथा
तस्मान्मुद्रा महाप्राज्ञेया विद्वद्भिर्यत्नमास्थितैः प्राकुंचिताङ्गुलिकरौ संमुखौ सनतौ यदि भवेत् क्रोशात्क्रोशात्तु मांगुष्ठौ तत्संपुटमु
दाहृतं विरलाङ्गुलिकौ तौ तु वितनं परिकीर्तितं विस्तीर्णा विस्तृतौ हस्तौ वन्येषांजलिसंयुतौ कनिष्ठानामिके युक्ते वर्तिताद्विमुखं

भवेत् तदेव मध्यमायुक्तं त्रिमुखं परिकीर्तितं तदेव तर्जनीयुक्तं चतुर्मुखमुदीरितं तदेवांगुष्ठयुक्तं च मुखं मिलितामुष्टकं यदि त
देवषण्मुखं प्रोक्तं तथा व्यक्तकनिष्ठकं अधोमुखं विमुक्तौ हस्तौ वधोमुखमुदीरितं व्यापकाञ्जलिका साध्या युक्ताङ्गुलिकरौ यु
तौ अंगुष्ठकद्वयं युक्तं मुष्टिद्वयमधोमुखं भवेद्यदि तदा प्रोक्तं शाकटं मुनिसत्तमैः मुष्टिं कृत्वा करौ योज्य तर्जनीं च प्रसारयेत् प्रा

क्रमेतत्समयोज्य यमपाशं विदुर्बुधाः अन्योन्यान्तरसाश्लिष्टा दशाङ्गुलिकरावुभौ अन्योन्यमपि वध्नीयाद् ग्रथितं परिकीर्तितं
वुलिकाग्रौ करौ कृत्वा वोर्ध्वं वामकरी ग्रधी अधोमुखेन दक्षेण योजयेत्संमुखोन्मुखं अथ क्रोशात्कृतिकरौ विलंबं विदुर्बुधा
विरः मुक्तं मुष्टिद्वयं चैव समाक्रमुष्टिकमीरितं अन्योन्यानामिकामध्यामध्ये न च संस्पृशेत् कनिष्ठिकायुगेनैव मत्स्यमुद्रा
समीरिता अधोमुखे करे वामे तादृशे दक्षिणः करः पृष्ठदेशसमाक्रांतो कूर्ममुद्रा समीरितः मुष्टिं कृत्वा वामहस्ते मध्यमां तथा
नामिकां निवेशयेद् वामकरे वराहस्य समीरिता प्रसारितांगुलिकरौ समीपकाण्योजयेत् सिंहाक्रान्तमुद्दिष्टं गायत्रीजपतत्
परैः दर्शयेत्कोविदो हस्तौ संयुक्ताङ्गुलिपंचकौ महाक्रान्तं भवेन्मुद्रा गायत्री हृदयंगमा तर्जनीं दक्षहस्तस्य वामे करतले न्यसे
त् वध्नीयाद् वामहस्तेन मुद्गरं समुदीरितं दक्षिणेन करेणैव चालितांगुलिनापि वा वदनाभिमुखेनैव पल्लवं मुनिभिः स्मृतं
दर्शनीया संहारमुद्रा ललने अन्याः सुमसमुद्राः प्रसिद्धाः मिथः कनिष्ठिके बद्ध्वा तर्जनीभ्यामनामिके अनामिकोर्ध्वसंश्लिष्टदी
र्घमध्यमयोरथ अंगुष्ठाग्रद्वयं न्यस्य योनिमुद्रीयमीरिता अथ वेस्ववमुद्राः तत्रैव एकोनविंशतिर्मुद्रा विसोरुकामनीषिभिः

शंखचक्रगदापद्मवेणुश्रीवत्सकौस्तुभाः वनमालां तथा ज्ञानमुद्रा विल्वाख्यया तथा काममुद्रा समाख्याता तासां लक्षणमु
च्यते वामांगुष्ठं तु संगृह्य दक्षिणेन तु मुष्टिना कृत्वोत्तानं ततो मुष्टिमंगुष्ठं तु प्रसारयेत् वामांगुलिस्तथा श्लिष्टाः संयुक्ताः संप्रसारि
ताः दक्षिणांगुष्ठसंस्पृष्टा मुद्रैषा शंखसंज्ञिता विपर्यस्ते तले कृत्वा वामदक्षिणहस्तयोः अंगुष्ठाग्रद्वयेनैवं कनिष्ठानामिकान्तरे
चक्रमुद्रेयमुद्दिष्टा सर्वसिद्धिकरी शुभा हस्तौ तु सम्मुखौ कृत्वा संलग्नौ संप्रसारितौ अंगुल्यो मध्यमे भूयः संलग्ने संप्रसारिते ।
गदामुद्रेयमाख्याता विष्णोः संतोषकारिणी हस्तौ तु सम्मुखौ कृत्वा संहताउन्नतांगुली तलांतर्मिलितांगुष्ठौ मुद्रैषा पद्मसंज्ञिका
ओष्ठे वामकरांगुष्ठो लग्नस्तस्य कनिष्ठिका दक्षिणांगुष्ठसंलग्ना तत्कनिष्ठा प्रसारिता तर्जनीमध्यमानामाः किंचित्संकोच्य चालि
ते वेणुमुद्रा भवेदेषा सगुप्ता प्रेयसी हरेः अन्योन्यस्पृष्टकरयोर्मध्यमानामिकांगुली अंगुष्ठेन तु बध्नीयात् कनिष्ठामूलसंश्रिते
तर्जन्यौ कारयेदेषा मुद्रा श्रीवत्ससंज्ञिका अनामापृष्ठसंलग्ना दक्षिणस्य कनिष्ठिका कनिष्ठिकाग्रया वध्वा तर्जन्या दक्षया मध्या
वामानामां च वध्नीयाद्दक्षांगुष्ठस्य मूलके अंगुष्ठमध्यमे वामे संयोज्य सरलापरा चतस्रोप्यग्रसंलग्ना मुद्रा कौस्तुभसंज्ञिका स्पृशे
त्कंठादिपादांतं तर्जन्यांगुष्ठनिष्ठया करद्वयेन मालावन्मुद्रेयं वनमालिका उत्तानं वाममंगुष्ठं दक्षांगुष्ठेन वेष्टयेत् दक्षिणांगुष्ठ
कं चैव तदीयाभिस्तिसृभिश्च अंगुलीभिर्वामहस्तांगुलिभिस्तथा संपीडयेत् गाढं हृदि क्षिपेदेषा बिल्वाख्या मुद्रिकापरा हस्तौ
तु विमुखौ कृत्वा ग्रथयित्वा कनिष्ठिके मिथस्तर्जनिके श्लिष्टे श्लिष्टावंगुष्ठकौ तथा मध्यमानामिके द्वे तु द्वौ पक्षाविव चालयेत्
एषा गरुडमुद्रा स्याद्विष्णोः प्रीतिविवर्द्धनी तर्जन्यंगुष्ठकौ सक्तावग्रतो हृदि विन्यसेत् वामहस्तांबुजं चैव वामजानौ निविन्यसेत् ज्ञा
नमुद्रा भवेदेषा रामचंद्रप्रियंकरी ज्ञानमध्ये करौ कृत्वा विकुकोष्ठौ समावुभौ हस्तौ च भूमिसंलग्नौ कंपमानः पुनः पुनः मुखं
च विवृतं कुर्याल्लोलिहानां च जिह्विकां नारसिंही भवेन्मुद्रा ह्येषा तत्प्रीतिवर्द्धनी दक्षोपरि करं वामं कृत्वोत्तानकरः स्थितः ना

३५

वि॰ सा॰

८१५

815

मयादिति संप्रोक्ता मुद्रा वाराहसंज्ञिकाः वामहस्ततले कृत्वा दक्षांगुलिरधोमुखी संरोध्य मध्यमां तासां मन्त्रमथापि विकुंचयेत् हयग्रीवप्रिया
मुद्रा तन्त्रज्ञैरनुकारिणी यन्त्रवीणामुद्रेयं योगेचोक्ते· मूर्ध्निसांगुष्ठमुष्टिर्हे मुद्रा त्रैलोक्यमोहनी हस्तौ तु संपुटौ कृत्वा प्रसृतांगुलिकौ तथा
तर्जन्यौ मध्यमापृष्ठे अंगुष्ठौ मध्यमाश्रितौ काममुद्रेयमुदिता सर्वदेवप्रियंकरी अथ सौरमुद्रे· नारायणीये· पद्माकारौ करौ कृत्वा प्रतिर
श्लिष्टे तु मध्यमे अंगुल्यौ धारयेत्तस्मिन् नित्यमुद्रेति सोच्यते दर्शयेद्यतः पद्मबिंबमुद्रेयमुदिते अथ शैवमुद्राः तत्र शिवरहस्ये· शैवीना
मथ मुद्राणां दशानां लक्षणमुच्यते महादेवप्रियाणां तेकथ्यं ते लक्षणानि वै उच्छ्रितं दक्षिणांगुष्ठं वामांगुष्ठेन वेष्टयेत् वामांगुलीर्दक्षि
णाभिरंगुलीभिश्च वेष्टयेत् लिंगमुद्रा समाख्याता शिवसान्निध्यकारिणी मिथः कनिष्ठिके बध्वा तर्जनीभ्यामनामिके अनामिकोर्द्ध
याश्लिष्टे दीर्घमध्यमयोरधः अंगुष्ठाग्रद्वयं न्यसेद्योनिमुद्रेयमीरिता अंगुष्ठेन कनिष्ठाग्रं बध्वा शिष्टांगुलित्रयं प्रसारयेत् त्रिशूलाख्या मु
द्रैषा परिकीर्तिता: अंगुष्ठतर्जन्यग्रे तु ग्रथयित्वांगुलीत्रयं प्रसारयेदक्षमालामुद्रेयं परिकीर्तिता अधः कृतो दक्षहस्तः प्रसृतो वरमुद्रि
का ऊर्द्ध्वं कृतो वामहस्तः प्रसृतोऽभयमुद्रिका मिलितानामिकांगुष्ठमध्यमाग्राणि योजयेत् शेषांगुल्याव्ऊर्द्ध्वकिताग्रे मृगमुद्रेयमीरिता पं
चांगुल्योदक्षिणा स्वामिलिताः स्युरूर्द्ध्वसूचिताः खट्वांगमुद्रा षट्चक्रा शिवस्यातिप्रियामता पात्रवद्वामहस्तं च कृत्वांके वामके तथा विधायो
ञ्चितवत्तर्जनीं तं मुद्रा कापालिनीमता मुष्टिं च शिथिलं बध्वा ईषदुत्क्षिप्तमध्यमां दक्षिणां मृदुमन्त्रस्य कर्णदेशे प्रचालयेत् एषा मुद्रा ड
मरुका सर्वविघ्नविनाशिनी लिंगयोनित्रिशूलाक्षमालेष्टाभीमृगाह्विका खट्वांगा च कपालाख्या डमरुः शिवतोषदा लक्षणं संग्रहे
ऽस्मिन्नेपमुद्रास्या हृदयमधोमुखं मुद्रेषा कुशलप्रश्नैः देवोऽहं भावपुनः मुद्रास्यात्सा गते पाद्यमुद्रा चांजलिरुच्यते अनामांगुष्ठ
संयोगात्स्नानमोक्ता पंचमुद्रिका उत्तानं दक्षहस्तं तु कृत्वा निम्नतलं सुधीः कनिष्ठहीना संयुक्ता प्रसृतांगुलयस्तु ताः मुद्रैषाचमनी प्रोक्ता
ःअधोमुखी सा प्रेताभया स्पृष्टांगुष्ठा भवेन्मुद्रा मधुपर्कार्चनानने अधोमुखीः दक्षहस्तं कृत्वा मुष्टिकनिष्ठया विमुक्ता स्नानमुद्रेषा गदि॰

जप

तापरमेश्वरि उत्तानदक्षिणां हस्तं कृत्वा तन्मध्यतां पुनः अंगुष्ठेन स्पृशेदेषा मुद्रा वसुस्य कीर्तिता पद्मेवानामिकास्पर्शान्मुद्रा भूषणा
णिका कनिष्ठास्पर्शात्तोयेषा उपवीतस्य मुद्रिका अथो मुखं करं कृत्वा तर्जन्यग्रेण योजयेत् अंगुष्ठाग्रं तु मुद्रेयं पुष्पाख्या परमेश्वरि अंगु
ष्ठाग्रेण तर्जन्या स्पृशेदग्रं महेश्वरि धूपमुद्रेयमाख्याता सर्वदेवप्रियंकरी ज्येष्ठाग्रेणास्पृशेदग्रं मध्यमायाः सुरार्चिते दीपमुद्रेयमाख्या
तासर्वदेवप्रियाशिवे अनामाग्रं स्पृशेदेवि ज्येष्ठाग्रेण तु देशिकः नैवेद्यमुद्रा कथिता देवीनां तुष्टिदायिनी नारदपंचरात्रे ग्रासमु
द्रां स्वहस्ते मुकुलकमलाकृतिः दर्शयेत् पंच वा सूत्रा मम हस्ते न दर्शयेत् कनिष्ठानामिकं मध्यमांगुष्ठाग्रेण योजयेत् प्राणा
मुद्रा समाख्याता प्रथमं दर्शयेदिमां योजयेत्तर्जनीमध्यामपानस्याथ मुद्रिका मध्यमानामिके तद्वदुदानमुद्रा प्रकीर्तिता तर्जनीम
ध्यमानामा तद्वद्व्यानमुद्रा तुरीयका सर्वाभिरंगुलीभिश्च पंचमी मुद्रिका मता स्वकीयैर्मन्त्रभियुक्ता पंचमुद्रा प्रकीर्तिता प्राणापानस्तथा
पानो व्यानोदानसमानस्तथा समानोऽप्युताः सर्वे प्राणवाय्वादिहोतकाः पंचमुद्रा भवंतीह क्रमेणैव समीरिता लक्षणासंग्रहे मणि
बंधस्थितौ कृत्वा प्रसृतांगुलिकौ करौ कनिष्ठांगुष्ठयुगलं मिलितं ततः प्रसारयेत् मम जिह्वाख्य मुद्रेयं प्रिया वैश्वानरस्यादि कुला
र्णवे सर्वाभिरंगुलीभिश्च दद्यादन्नबलिं प्रिये यथवा हित्वा वृद्धामंगुलीर्बद्धौ तर्जन्यौ दंडवत्सृजेत् अग्रं वामं ततः पृष्ठे दत्वमाकृष्य
प्राणैः नाराचमुद्रा संप्रोक्ता योज्या बलिविसर्जने लक्षणासंग्रहे अधोमुखे वामहस्ते ऊर्ध्वास्य दक्षहस्तकं क्षिप्तांगुलीरंगुलीभि
संयोज्य परिवर्जयेत् एषा संहारमुद्रा स्याद्विसर्जनविधौ मता तथा ऊर्ध्वास्य वामतर्जन्या मध्ये वक्रां परां न्यसेत् क्षिप्तं मध्ये भवे
देषा स्तनिमुद्रा विमर्दिनी अंगुष्ठाउन्नतौ मुष्टौ कृत्वा संलग्नयोर्द्वयोः तावेवाभिमुखे कुर्यान्मुद्रैषा कालकर्णिका दक्षिणातिविडा
मुष्टिर्नासिकाग्रितनर्जनी मुद्रा विस्मयसंज्ञा स्याद्विस्मयावेशकारिणी मुष्टिं मर्दीकृतांगुष्ठां दक्षिणां नादमुद्रिका तर्जन्यंगुष्ठसंयोगा
दग्रतो बिंदुमुद्रिका अथ कालविहिता नाति· तत्त्वगोरक्षसंहितायां· जानूर्ध्वं त्वेकस्मक कृत्वा पादतले उभे ऋजुकायः समासीनः

स्वस्तिकं तत्र दीरितं गुल्फौ च वृषणस्याधः सीवन्याः पार्श्वयोः क्षिपेत् पार्श्वपादौ च पाणिभ्यां दृढं बध्वा सुनिश्चलः सिंहासनं भवेदेत
त्सर्वव्याधिविनाशकं एकपादमथैकस्मिन्विन्यसेदूरुसंस्थितं इतरस्मिंस्तथा चोरौ वीरासनमुदाहृतं वामपादमुपादाय दक्षिणो
रोपरि विन्यसेत् तथैव दक्षिणं पादं सव्यस्योपरि विन्यसेत् पद्मासनं भवेदेतत्सर्वेषामपि पूजितं स्वस्तिकं पद्मकं वीरं सिंहं चेति चतु
ष्टयम् जपेऽप्रशस्तमन्येषां प्रसंगादेव कीर्तितं गौतमेन तंत्रे प्रोक्तं लोदंमुखोवापि स्वस्तिकासनमास्थितः रात्रः उदंमुखं कुर्याद्देवका
र्यं सदैव हि शिवार्चनं सदाप्येवं शुचिः कुर्यादुदंमुखः दक्षिणामूर्तिपरमिदं उदंमुखः प्रांमुखो वा भूत्वा प्रयतमानसः स्वस्तिकास
नमासीनः पद्मासनमथापि वे तिस्त्र पमेवोभय विशतादिति अथ षट्शांभवपूजायाः श्रीचक्रे आवरणत्वेनावश्यकत्वात् षट्शां
भवपूजाक्रमः लक्ष्मीकुलार्णवे प्रातरुत्थाय शांतात्मा सद्गुरुं वरारोहे शुक्लीनातान् ब्रह्मविद्यादीन् हेमगर्भाभिमान्स्मरेत्
पद्मस्य कर्णिकामध्ये द्वादशांते गुरूक्तितः पदत्रयमनुस्मृत्य गुरुः स्मृतिपुरःसरं शुक्लांबरं च मिथुनं प्रेतोपरि रहस्यवित् चरा
णद्वयसंभूतौ स्वेच्छामिथुनं तथा रितौ देवदेवौ तथा नाथान् स्वस्वमंत्रपुटान्स्मरेत् गुरुं च गुरुपत्नीं च देवं देवीं च भावयेत् प्रातः प्रभृ
ति मायांतं सायादि प्रातरंततः यत्करोति जगन्नाथ तत्सर्वं तव पूजनं इति संप्रार्थ्य ना पूर्वं प्रणम्य गुरुपादुकां बहिर्निर्गत्य शुद्धात्मा
पुण्यदेशान्तरे ततः कृत्वावश्यकमास्याय शौचाचमनपूर्वकं क्लींकामदेवाय सर्वजनप्रियाय नमः चतुर्वारं मुखक्षालनं गंडू
षं दंतकाष्ठं च कृत्वा वाचस्पवार्यतः स्नात्वा संध्यामुपासीत यथाविधि विचक्षणः स्नानप्रकारं द्विविधं बाह्याभ्यंतरभेदतः आंतरं
स्नानमत्यंतं रहस्यमपि पार्वति कथयामि भवत्स्नेहात् पंच वर्गेऽप्यपि च अथाभ्यंतरस्नानं सवित्रयमुपसृत्य वरणात्रयमध्यतः स्रवं
तं सच्चिदानंदप्रभावं भावगोचरं विमुक्तिसाधनं पुंसां स्मरणादेव योगिनां तेनाप्लावितमात्मानं भावयेद्वशांतये तत्रैव इडागंगे
ति विख्याता पिंगला यमुना नदी मध्यमा सरस्वती त्रेया प्रयागः इति संस्मृतः बाह्यं पंचविधं स्नानं पंचभूतात्मकं यतः मंत्रस्नाने कृते तस्या

त्सर्वस्नानफलो भवेत् पंचभूतात्मबीजानि तिलवत्प्रहेतीरिताः संविंज्य कस्तैः संमंत्र्य दत्तहस्तोस्थितेजले वामांगुलीकृदायोगात्योन्नयेच्छि
रमितित्रिधा वामनासिकया पूर्वं शिखिं स्रोतिमिमं जलं दक्षनासिकयांतस्थमलन्तालनष्टं वकं विरेच्यात्मनं जन्मार्जितपन्नाशिलपरि ८
भ्रवमर्षणमेनहि सकलाघनिवारणं इति स्नानं च सर्वाघनिवारणं निवर्त्यैव ततः संध्यामुपासीत यथाविधि विचक्षणः प्रातः संध्या
मुपासीत धर्मकामार्थसिद्धये मूलाधारे वसाजेत्र क्रों बीजं पीतसप्रभं ध्यात्वा वहन्मुदं तत्स्थं वह्निर्निःसार्य मण्डले सौरे विभाव्य पीता
भां त्रिनेत्रां च चतुर्भुजं विभ्राणामभयं शूलं कपालाह्नीच बाहुभिः बालसूर्यांसमतां जेषां ध्यात्वैवं संजपेन्मनुं ऐं क्रीं श्रीं स्फ्रें सौः ल्कां
सौं ह्रं ऐं ह्रीं ऐं ल्कां सौं ल्कां ऐं क्रीं श्रीं स्फ्रें सौः श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति त्रिरर्घं दत्वा आदित्याभिमुखस्तिष्ठन् गायत्रीं
च शतं जपेत् गायत्रीं अभिमिति युक्तस्य जातमत्स्यपतेविरात् ५ शतनुलायविमहे विद्रुपादाय धीमहि तन्नो रुद्रः प्रचोदयात् ५ अथ म
ध्याह्नसंध्या मणिपूरे उफाङ्ककोक्रौं बीजं पद्मसंकाशं ध्यात्वा निःसार्य पूर्ववत् सोममंडलमध्यस्थां त्रिनेत्रां श्यामविग्रहाम्
आरूढयौवनां ज्ञाण्यां पुस्तकं वामेतरे करे विभ्राणां वत्तथा वामां ध्यात्वैवं संजपेन्मनुं ५ क्रौं स्लौं क्रौं वासा संध्यायै ह्रीं स्लौं ह्रीं ५ श्रीपादु
कां पूजयामि तर्पयामि नमः इति त्रिरर्घं दत्वा प्राग्वद्गायत्रीं जपेत् अथ सायंतनी संध्या स्वाधिष्ठाने वलाङ्कके क्रौं बीजं रक्तवर्णं तु ध्यात्वा
निःसार्य पूर्ववत् वह्निमंडलमध्यस्थां रक्तवर्णां चतुर्भुजां शूलाभये करे दक्षे कपालां तर्जनीं तथा वाममागे च विभ्राणां हृद्यां नेत्रत्रयां
न्वितां विचित्राभरणां गौरीं ध्यात्वैवं संजपेन्मनुं क्रौं स्लौं क्रौं गौरी संध्यायै क्रौं स्लौं क्रौं ५ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति त्रिरर्घं द
त्वा तां देवीं तन्मात्वं प्राप्य मूलेनैव समं योजयेत् इति संध्याविधिः अथ प्रायश्चित्तविधिः संध्यालोपेन कर्तव्या शंभोराज्ञैवमेव हि दीक्षितः सं
ध्यया हीनो नदीक्षितफलं लभेत् न कुर्यात्पातितात्मसंध्यांपतितोद्दशा याजपेत् अमसंध्यासमेकाले सौ श्रकंटकविधया कृत्वापायं तु र्म
त्रेणयायेन्नं सौ अकंटकी अथ ध्यानं षट्वक्त्रां दशभुजां त्रिनेत्रां परमेश्वरीं गलाहृर्ध्वं शुक्लवर्णां पीतां गलतलादधः कटयादिपाद

पर्यंतं नवनीतां मणसस्पते द्विरष्टवर्षकां गौरीं स्वर्णाभ्यंगारवर्जितां स्वर्णारक्तप्रभाभिस्सुमंडिताभिः सहस्रिकां मोचितां सर्वपापानां रत्नासिं
हासने स्थितां नरदैत्येन पंचं च तद्दैत्येन केसरं तारकसंस्थितां देवीं त्रिविक्रमगुणामंडितां रत्नमुकुटोज्वलां दिव्यां सततानंदपूरितां श्रीसे
वेश महादेवीं दारिद्र्योदयनाशिनी महाहासमयगायदर्शननिष्कलगामिका अथ मंत्रः ५ पेंपरमजुष्करकर्मछेदनकरि श्रीचोरेश्वरदेवि ठे
माया त्रैलोक्यरूपमदहसपरिवर्तिनि स्वैः अथ सौरस्पृजा उषस्तुत्यायय तत्कर्मक्षीनाय स्मृतिपूर्वकं वाह्यभावशुपकं कृत्वा शोचं दंतविशोध
नं श्रौतागमात्मकस्नानं संध्यातर्पणमेव च सर्वं निर्वर्त्य हृतात्मा निःशंकशांतमानसः यथाविभक्तिः स्वकीयो विशेतस्तत्र जाग्रहं प्रति ८
श्रागत्य तत्र पर्यार्थं साधनाशेषसंयुतं समीरणषट्कसावेष्टीयदि नतप्राणायामजेत् मातृकान्तवशात्क्षेत्रकुण्यासापरोहयोः त
थाचोक्तं शंभुनिर्वाणाये चतुरत्नायितामेव सौरपूजोप्यमीरिता न दिवार्थी विद्यादित्यपूजां कर्तेसुखासने प्रांमुखः प्रत्यगासीनः समन्
स्त्रियमहृतले भूमृतशुद्धिप्रसन्नसंयमादिविवर्तनः सामान्यार्घ्यस्य पूरतामणावर्त्य वचोचरन् मंडलोद्धारणं कार्यं इतिसा
धारणोमतः भूतांगुलं च वेदास्त्रषट्कोणं चोर्ध्वरेखिकं विलिख्य तस्मिन्नाधारपात्रमस्त्रविशोधितं संस्थाप्य पयसापूर्णाधारपात्रमं
लेषु च वक्त्रार्कसोमवीजैस्तत्तदात्मकविभावनं सर्वं निष्पाद्य षट्दीर्घैर्द्वितीयप्राणावात्मकं अंगं सस्त्रविधायेन्यंपात्रं संस्थाप्य दद्विणा
कृत्वा सोमानवहृत्यात्रं स्थापनांतं विधायच साद्विनिर्दिष्टविधानेन संपूज्याभ्यर्च्य विङता सामान्ये योजयेत्तत्र स्वदेहं यागमंडपं सौरसंभ्र
तिसंभारान्सर्वं संप्रोक्षयेदपः वरुणमसकराग्रेणा उरतः सौरमंडले वसमाणेन मंत्रेणा कस्तूरीचंदनादिभिः पेंचद्रसूर्याग्निगर्भस्फु
रस्फुरधर्मार्थकाममोक्षलाभं कुरु कुरु महाहासमयविचरी मुद्राप्रकट २ शांभवात्विपिनासिद्धिंसामर्थ्यं दद २ फें किकिचिरफे किलिकि-
लि फें मंडल व स्नाणलस्वं महाचण्डशिव हम्मा खफ्रें ५ अनेन मंत्रेणाभ्यर्च्य हृताष्टदलपद्मं लिखित्वा मंडलं चतुरस्रं कृत्वा संस्थाप्य तद
द्विणो सामान्यवहिर्घोषार्चेमंडलं विलिखेद्बुधः मध्ये सौरार्घ्यपूजार्थं मंडलं चतुरस्रकं कृत्वाधार तु संस्थाप्य पूजयेद्वहनाणा ५

ऐंपात्रासनायऐं ५ तत्राक्षतप्रक्षालितपात्रप्रतिष्ठाप्य क्लींसामान्यार्घ्यविशेषार्घ्यौ सौरस्यापूर्य यथेष्टं गकं ऊर्मीश्लोकद्वितीयेन षट्स्वरैर्भेदितेन
च अष्टांगयाविधिः द्विपरकाष्ठषेसमर्चयेत् असेणार्त्तांसंकल्पस्वात्मानंनादिभिर्यजेत् अथाष्टदलमध्येप्रेतसंस्थरूपिणीं अनंतमर्घ्येयेनतत्र
शयानमनुनागना ५ अंअनंतायअं ५ तल्पीकृतपर्यंदेहंक्ष्रीकृतफणात्रयं फणीनामीश्वरंदेवंश्वेतंध्यात्वासंहजपेदथ· मध्यावारभवा
यथास्वग्रीवक्रमतोयजेत् ५ अंडंफेंपद्मनाभायफेंडंअं ५ श्रीपादुमध्येरंरविमंडलायरं ५५ लंसोमालयं ५ अंपंअमाथायप्य ५ हंपरमं॰
मुत्वायहं ५ कोणायहृजा मंडलआवाहनंदहराकाशमध्यस्थंक्रौंबीजंरक्तसन्निभं वहत्पुत्रादिभिःसाध्यानंतप्रेतात्मकासनं आवाहतही
ज्ञमयंध्यायेन्मार्तण्डभैरवं रक्तवर्णंस्थूलदेहंषट्चक्रंचोर्ध्वकेशिकं भुजद्वादशसंयुक्तंसर्वाभरणभूषितं क्रोधिनंचोर्ध्वलिंगंवज्रलद्द॰
ष्ट्रिसमाकुलं व्याघ्रचर्मपरीधानंमुण्डमालाविभूषणं हूंहूंकारान्मुंचंतंसंहरंतंमहाशिनं त्रिशूलासिचक्रखट्वांगस्वस्तपाणिंवदरपा॰
णिंतर्जनीशोकगदाचापपाशाभयकरालितं आवाहनादिमुद्राश्चसंदर्श्याभ्यर्च्यसाधका ऋमादिकमयंध्यानेकृत्वामार्तंडभैरवे
समंत्रसान्नंतंसर्वंचंदनंचनिवेदयेत् ५ ह्रौंस्तौंश्रीकुलमार्तंडभैरवायस्तौंह्रौं ५ श्रीपादुकांनमः पंचात्मपोतन्वात्मानंजपेन्मंत्रमिमंशु॰
नः पुष्पांजलिंदिपेत्सम्यक्सविचित्रमर्वसाधितो ५ स्कौंस्लौंस्हौ ५ फट्त्रिप्रेमास्फुटस्कौंस्लौंस्हौं ५ तथाद्वितीयमंत्रः स्कोः स्लौंह्रौंस्तौंस्तौं
पट्त्रिप्रेमापुपस्तौंह्रौंसैं ५ श्रीपा॰ पुष्पांजलिमंत्रः मूलेनचमूलतंजप्त्वात्रिधाहाकाहालिनीमपि काहीगुलीमरुर्पणायपूर्वोपचदुलेषु
च मध्येचमूलतंजप्त्वादध्यानाख्यगुरोर्विधः नवशक्तीर्यजेत्तत्रभैरवानपिसंजपेत् ५ जंज्वालायैजं ५ श्रीः ५ तांमित्रायैतं ५ श्री ५
फड्चण्डमालिन्यैफट्· ५ श्रीः ५ षांभाषिण्यैषां ५ श्रीः ५ ईंनारसिंह्यैईं ५ श्री ५ क्लींकामदेव्यैक्लीं ५ श्री ५ फ्रेंमार्तंडायैफ्रेंकापालिन्यै
फ्रें ५ श्री ५ स्तौंकौलिन्यैःस्तौं ५ श्री अथभैरवमंत्रः प्रेचंडायफ्रेंश्री ५ फ्रेंचंडायफें ५ श्रीः ५ फ्रेंविश्वेशायफ्रेंश्री ५ फ्रेंमहादेवायफ्रें ५ श्री ५
फ्रेंमहादेवायफ्रें ५ श्री ५ फ्रेंमहाकालायफ्रें ५ श्रीः ५ फ्रेंगभस्तयेफें ५ श्रीः ५ फ्रेंचंडीशायफ्रें ५ श्री ५ फ्रेंतेजीशायफें ५ श्रीः नमः सर्व

त्रवेचरी मृडालयांगगांगकल्पनाज्ञामादिनाविधायाथ सर्वाविकुसंभकैः संपूज्यधूपदीपाद्यनैवेद्यांतेयथामंत्रकं
वैमंत्रेणातेजपः पूर्वोक्तमर्घ्यमंत्रंचविप्रादिनिमयंदंबुजे रहस्यकाश्रकृदान्माविवावेवमसमुद्भवेत् नाथ्यापाद्यांतिवेद्यांतेजडपात्मततोबहिः यथाशक्तिजपित्वातत्र
वामभागेविलिख्यंचचतरस्रंचशोभनं तस्मिन्साधारपात्रके पद्मुमार्तंडमभ्यर्च्यतन्मंत्रेणावेदार्पिकः ५ ह्रांह्रींसः पद्मुमार्तंडभैरवायनमः
५ श्रीः सपर्यांशेषनिर्माल्यंसततसैानिवेदयेत् इतिसौरपूजा आरभ्यपूर्णाभवीपूजामधेशकाकलंकिता वहिर्निर्गत्यतत्रतासर्वेशस्यमः
हात्मनः तस्मात्सोस्सपर्याते कृतमावश्यकःशुचिः ततःसङ्घ्ययाथोशासाधकायेशाउक्तकः साधकःसाधिताशेषसामग्रीपूर्णामंदिरं
वहस्यासपराष्टूर्वंप्रविशेन्निर्तिमुद्रिया निजताथागणपतिर्ज्ञगींचैवसरस्वतीं लेत्रपंपरमात्मानंस्वस्वबीजपुरस्सरं शिरोदत्तांसवामां
सउहृदयाद्विन्यसेत् अभ्यर्च्यपुंडरीकत्वागाधासनवरंततः इशानादिमुखोवाथयथोचितदिशामुखः आसीनआसनेसम्यक्प्रर्चये
दादिभैरवं आसनेकल्पयेत्तस्यमंत्रेणानेनमंत्रवित् मंत्रासनविहीनस्तनाधिकारीणिवार्चने ५ ॐनमोभगवतिनीलवज्रासनेमम
वीजंरक्षरक्षहुंफट्स्वाहा ५ मंत्रासनेनोपविश्यशिवशक्त्यात्मकौहंसौभावयेद्धत्स्वामयो नयोःसमरसीभावंतालत्रयमथाचरेत् दिव्यं
पंकल्पयेत्पश्चात्तज्ज्वस्यैनेववह्निना मागादीशांतमहीतः परिवेषंत्रिधाचरेत् पंचप्राणावमस्त्राख्यपंचभूतालयंनयेत् क्रमात्तत्वाल्मेपाभ
पदेशाक्तिशिवात्मिके योनिमुद्रांसमावध्यमूलात्कुंडलिनींपुनः उत्थाप्यशक्तिवीजेनस्त्रीमितिविन्यसेत्तदेमूलाधारेवसाद्वैस्यामणि
पूरेउपाञ्जकं स्वाधिष्ठानेस्मरेदत्रंवादिलांनान्तराहृतं कंठात्मकंरविदलंषोडशारंस्वरात्मकं विशुद्धिमात्रादिदलंदत्तद्रूपंक्रमेणतु निाय
भियपात्रास्थतयंविभेदेनपदेशिवे परिशोधविदातंदेसताभिनपद्मपिणी संयोज्यषोढयेदेशंपवनायामसर्वकं दाहनंप्लावनेचैवकृत्या
नित्यंतत्वाणिशिवे विलीनचित्तहातिस्तप्रतिलोमक्रमेणतु त्वादिशक्तिसमापूर्कंमात्रंषट्सरोरुहं विभाव्यपूर्णाभवेदेहेस्वात्मानयो
जयेत्पुनः अस्यापमर्थः योनिमुद्रांसमावध्यमूलात्कुंडलिनींततः शनैरुत्थाप्यस्त्रीरमुच्चरन् अकुलात्मनाशिवेनसहसंयोज्य।

तस्मात्स्त्रीं मितिरमत् मनसैवानाहतस्यानाहतामुनायोनिमुद्रया सदैवाक्रम्यमूलेनशाक्तयासह योजयेत् कुलाकुलान्तसंधानं
इत्येवं प्राणसंयमात् यः करोति सदैवयोगी समुक्तः सचकौलिकः षड्त्वयमहारते प्राणसंयमितस्ततः एवमेवं त्रिशः पश्चान्न्यासजालं स-
माचरेत् न्यासजालं प्रकुर्वीत यथाशास्त्रं यथाक्रमं पंचप्राणवमन्त्रार्थं पश्चात्तंत्रं समाचरेत् विलोमप्राणं पश्चान्न्यासजालं समाचरेत्
न्यासजालं प्रकुर्वीत इति षोढान्यासनिर्णयः तथाच श्रीसीमन्ते त्रयोदशतिमंत्रास्ते सम्पदी दिता अनुलोमविलोमाभ्यां अंगन्यासमतः प
रं बीजन्यासं ततः कुर्याद्दत्तन्यासमनन्तरं पराद्रिविधिन्यासं कृत्वा ध्यानं समाचरेत् अंगमंत्रैः कनिष्ठायस्त्वंगुलीषु यथाक्रमम्
तलयोरपि विन्यस्य करन्यास उदाहृतः हृदयादिषु धात्वस्थानेषु संतसारतात् चोरकूपे तथा वामे दत्तस्कन्धेषु च वक्त्रा
न्त तथा कुर्यात्समूद्विद्वादशात्मके अन्ता विमुद्धि सन्नाभि स्वाधिष्ठाने तु देशिकः विन्यस्य पूर्ववत्कृत्वा पराद्विन्यासमक्ति कः तथाक
निष्ठायं गुलीषु तारादिरन्तानिव विन्यस्य मूलेन व्यापकं · ऐं क्लीं सौः … इतिमंत्रः ५ स्फां फां ५ इत्यादि षड्दीर्घक्रमेण
अंगन्यासं कृत्वा · अथ बीजषोडशन्यासः कर्तव्यः ५ सजं ५ मूलीमूली ५ जं ५ ब्रह्मरंध्रे ५ मनवदसहवरमूं ५ भाले ५ सहस्तूं ५
दत्तशंखे ५ तराकं ५ वामशंखे ५ सहक्कं ५ दत्तभ्रूमध्ये ५ स्क्रों ५ वामभ्रूमध्ये ५ स्तूं ५ भ्रूमध्ये ५ सक्लींतालुनि ५ तस्त्रौं ५ चिबु
कायां ५ फट् दत्तकर्णविली ५ सह ५ वामकर्णविली ५ लमपनूं ५ चोरकूपे ५ स्तूं गले ५ उरगूं ५ गलाधः ५ जयरूं श्रौं दत्तमस्कंधे ५
उपरूं ५ वामस्कंधे ५ सैं ५ दत्तस्कन्धवेष्टने ५ जं ५ वामस्कन्धवेष्टने ५ स्त्रौं ५ दत्तकक्षमूले ५ ऐं ५ वामकक्षमूले ५ सौः ५
नाभौ ५ फ्रः ५ दत्तपाणितले ५ फ्रूं ५ वामपाणितले ५ सक्लीं ५ लिंगरंध्रे ५ क्लौं लिंगमूले ५ हूं ५ मेदसि ५ फ्रें ५ दत्ताण्डे ५
मदत्तमलवयहं · ङ्रौं ५ वामाण्डे ५ हं ब्रह्मसूत्रे ५ हसफरमूं ५ गुदे ५ हसक्कं ५ दत्तगुदफलकसंधौ ५ हक्लौं वामगुदफलक-
संधौ ५ गुदफलकसंधौ ५ क्लौं ५ गुदोर्ध्वं ५ स्त्रौं ५ दत्तजानुचक्रे ५ ङं वामचक्रे ५ हउश्रौं ५ दत्तवक्त्रस्थः ५ हः तं ५ वामचक्रस्थः ५

ग्रें ५ दक्षगुल्फे ५ म्रें वामगुल्फे ५ ह्रः स्त्रफट् ५ दक्षगुल्फे ५ ह्रः स्त्रफट् ५ दक्षगुल्फाधः ५ ग्रं ५ वामगुल्फाधः ५ नफयरीं ५ दक्ष
यमद्वारे ५ जसक्षहरौ ५ वामयमद्वारे स्त्रं ५ दक्षपादतले ५ ङ्फट् ५ वामपादतले ५ वलमक्ष्रीं ५ हक्षवंघ्रौ ५ जसहसक्षं ५
दक्षपार्श्वे ५ त्तं ५ वामपार्श्वे ५ कः फट् ५ दक्षकर्पूरे ५ मक्ष्रीं वामकर्पूरे ५ गमसमपनृं ५ दक्षमणिबंधे ५ लवरयहस्रूं ५
वाममणिबंधे ५ हसखफ्रें ५ दक्षांसे ५ तः फट् स्त्रं ५ वामांसे ५ फ्रें ५ दक्षचुबुके ५ ङ्फट् ५ दक्षनेत्रमध्ये ५ क्ष्रीं स्त्रौं परं ५
वामनेत्रमध्ये ५ स्रं ५ नासिकाग्रे ५ हूं ५ दक्षहस्ततर्जनीमध्ये ५ हसकलक्ष्रीं ५ वामहस्ततर्जनीमध्ये ५ हसकलक्ष्रीं ५ वामहस्ततर्ज
नीमध्ये ५ हसकलक्ष्रीं ५ दक्षनासिकायां ५ ऋकत्तं ५ सकलक्ष्रीं ५ दवानासिकायां ५ आदित्यांतेमीलकालनेम्र हीदि पादा।
तेषुनः पादादिमूर्द्धांतं व्यापकं कुर्यात् इति सकलमातृकया शिविनिषोढान्यासः अथ पंचरत्नन्यासः ५ गंगगनरत्नगगनपीठ
गगनलोकवासिनि त्वं वा गगननाथगगनगर्भगामिनीचतुःषष्टियोगिनीसं ५ आज्ञाचक्रे ५ स्वं स्वर्गरत्नस्वर्गपीठस्वर्गलोकगा
मिनि त्वं वा स्वर्गनाथस्वर्गलोकव्यापिनी द्वात्रिंशत्कोटियोगिनीसं ५ श्रीपादुकां विशुद्धौ ५ मं मर्त्यरत्नमर्त्यपीठलोकव्यापिनि त्वं वा मर्त्य
नाथमर्त्यलोकव्यापिनि त्वं वा मर्त्यनाथमर्त्यलोकगर्भगामिनीषोडशकोटियोगिनीसं ५ श्रीपा॰ अनाहते ५ पं पातालरत्नपाताल
पीठपाताललोकवासिनि त्वं वा पातालनाथपाताललोकगर्भगामिनी अष्टकोटियोगिनीसं ५ श्रीमणिपूरके ५ नं नागरत्नना-
गपीठनागलोकवासिनि त्वं वा नागनाथनागलोकनिवासिनीचतुःकोटियोगिनीसं श्री स्वाधिष्ठाने इत्यादि रत्नन्यासः ५ ऐं परायै ऐं ५
अंगुष्ठाभ्यां नमः ५ ह्रीं इच्छायै ह्रीं ५ तर्जनी ५ ऐं ज्ञानायै ऐं ५ मध्यमा ५ श्रीं क्रियायै श्रीं ५ अनामिका ५ क्लीं कुंडलिन्यै क्लीं ५ कनिष्ठि
का ५ ऐं मातृकायै ऐं ५ करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः ५ ह्रीं इच्छायै ह्रीं ५ तर्जनी ५ ऐं ज्ञानायै ऐं ५ मध्यमा ५ श्रीं क्रियायै श्रीं ५ अना-
मिका ५ क्लीं कुंडलिन्यै क्लीं ५ कनिष्ठिका ५ ऐं मातृकायै ऐं ५ करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः एभिरेव षडंगक्रमन्यासः ५ ऐं परायै ऐं ५

पश्चान्मुखे चूलीमूले ५ ह्रूं इच्छायै ह्रूं ५ उत्तरमुखे वामकर्णे ऐं ज्ञानायै ऐं ५ दक्षमुखे दक्षकर्णे श्रीं क्रियायै श्रीं पूर्ववक्त्रे मुखे क्लीं कुण्डलि-
न्यै क्लीं ५ ऊर्ध्ववक्त्रे ललाटे ५ फ्रें मातृकायै फ्रें ५ परापरवक्त्रे ब्रह्मरंध्रे इति षट्चक्रन्यासः एवं न्यासं विधायेत्थं पश्चाद्ध्यानं समाचरेत् सह-
स्रसूर्यसंकाशो महादीप्तिधरो गुरुः षट्त्वयेश्वरः श्रीमान् परशंभुरजोऽव्ययः षडाननः स्फुरन्नेत्रैरष्टादशभिरन्वितः द्वीपिचर्मकटिर-
स्फारो मुण्डमालाविभूषणः नराखिरत्नपारिजातपुष्पमालासमावृतः ब्रह्मतामिकजांगहृदं ष्ट्राविकृतपापनः विचित्राभरणो-
पेतः सर्वतः पशुपाशच्युत् शूलासीषुशक्तिखड्गवरदाभयदान् ततः कपालफलचापादिपाशाभयकरोद्यतः देवाहतः पिरवनेक्रीड-
कृत्यानसीतरे एवं परेश्वरीं ध्यायेत्क्रमयोगिनिसमाहृत इति ध्यात्वाभिमंत्रय मूलविद्यादयं पुनः ममभ्यस्य विशेषार्घ्यं चरणादयमंत्रित-
तेन संतर्पयेद्धीमान् स्वशिरसि गुरुक्रमं श्रीनाथपूर्वं निर्वाणं वरणं परथपावकं कुलकामगवीपुत्रकौलिकौ निष्कलरूपकौ चतदाम्ना-
नावुपचारपदैस्ततः सितरक्तैः पुष्पकुसुमैः स्वमूर्ध्नि ब्रह्मरंध्रके सहस्रदलराजीवकर्णिकोदरसंस्थितान् ब्रह्मादि हेमगर्भान्तान् पिष्टिता-
कुलनायिका स्वस्वमंत्रैर्यजेत्पश्चाद्युगनाथवतष्टयं निर्वाणवरणाध्यानकरणैकपरायणाः वर्णादिमानवौघं च यजेत्सुपरितः क्रमात्
तेत्रैव हेमगर्भादिमीननाथं तु जेत्सुधीः परेशादिनिर्वाणान्तमूर्ध्वं तं क्रमसमादरात् स्मरन्मनन् हृदि भावं देवदेवी समाहृती आत्मनैकमनं तु
ध्यायन्पूजयेदथ साधकः तद्यथा ऐं ह्रीं श्रीं स्फें ष्रौं ह्रीं ऐं श्रीं पादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ५ अं हंसः सोहं ग्रः ग्लौं सौं ज्योतिः परावाति
र्वाणानन्दनाथ सौः पोः ग्रहः हंसः ग्रः निर्वाणवरणं पादुकां पूजयामि इति निर्वाणविधेयं तुरीयातीतस्था ५ ह्सूं हसक्षमलव-
रीं हसक्षमलवयरूं छसक्षमलवं पराश्रीपादुकां सर्वाराध्य सर्वगुरुनाथ सर्वगुरु गुरुश्रीनाथगुरु रहसक्षमलवयरूं स्क्ष हसक्षमसर्वा-
राध्यलवरीं हसक्षमलवयरूं हसमलवयरां पकशंभु ५ श्रीपरमपावकशंभुश्रीपा श्रीगं तु गुरुदेवं हसक्षमवलवयरां हस-
क्षमलवयरहसक्षमवरां स्तृहसक्षमलवयरूं ५ ऊँ ह्रीं कामदुघे अमोघे वरदे विच्चे स्फुर स्फुर ह्रां स्रीं मूं ष्रौं स्त्रौं स्राः ५ श्रीकामधेनु च

रणाश्री ५ स्तंभशुक्लपादस्तं ५ शुक्लनिष्कलपादश्री ह्स्लें हं स्म्ल्यादस्ल्हं ५ रक्तनिष्कलपादश्रीः इतिनिष्कलपादौ ५ स्हौं शर्वो हंवशं देहि स्हौं ५
शुक्लसकलपादश्रीः ५ ह्रीं समतेप्रियं देहि सङ्क्षीं ५ रक्तसकलपादश्री ५ इतिसकलपादौ ५ स्हौं शुक्लाविद्यामहापीठशुक्लपुष्पमण्डलपी
ठशुक्लचक्रकशुक्लाणवशुक्लनदीशुक्लमंत्रशुक्लरूपीशुक्लदीपमहापीठशुक्लमुद्रामहापीठशुक्लनदीशुक्लमहाप्रकाशानंदनाथपाद
स्हौं ५ श्रीपादु ५ सहसौरक्तविद्यामहापीठरक्तपुष्परक्तमण्डलमहापीठरक्तचक्रकरक्ताणवमहापीठरक्तदीपमहापीठरक्तमुद्राम
हापीठरक्तनतिश्रीरक्तमहाप्रकाशविमर्शापरांवापादसंहरौ ५ परापररक्तचरणाश्री ५ ह्सौं सहरौं मिश्रविद्यामिश्रपीठं मिश्रपुष्पमि
श्रमण्डलमिश्रपीठमिश्रमंत्रमिश्राणवमिश्रचक्रकमिश्रमुद्रामिश्रनतिमिश्रमहाप्रकाशविमर्शानंदनाथपरांवापादस्हौं ५ श्रीपरा
परमिश्रांवाचरणांश्रीपादु ५ लंब्रह्ममहाप्रेतासनामलं ५ श्रीः ५ वंविष्णुमहाप्रेतपद्मासनायवं ५ श्री ५ रंरुद्रमहाप्रेतपद्मासनायरं ५
श्रीः ५ वंईश्वरमहाप्रेतपद्मासनायवं ५ श्रीः ५ हंसदाशिवमहाप्रेतपद्मासनायहं ५ श्रीः ५ हंहिरण्यगर्भमहाप्रेतपद्मासनायसंश्री॰
मातृकायैकें ५ श्रीपा॰ कुंकुलेश्वरगुरुनाथकुलेश्वर्यंवाकुंश्रीपा॰ इतियुगनाथचतुष्टयंसिद्धौघः विंदुमध्ये आत्मशक्तिः ५ पें परायैपें ५
श्रीपा ५ इंइच्छायैइं श्रीपा॰ ५ ज्ञानायैपें श्रीपा ५ श्रीक्रियायैश्री ५ श्रीपा॰ ह्रीं कुण्डलिन्यैह्रीं ५ श्रीपादुकां कें मातृकायैकें ५ श्रीपा॰ ५
इतिदिव्यौघः श्रा श्रातिगुरुनाथकुलेश्वर्यैश्रांवाश्रां ५ श्री ५ श्रंश्रविंतगुरुनाथश्रविंतांवाश्रं ५ श्रीश्रंश्रव्यक्तगुरुनाथश्रव्यक्तांवाश्रं ५
श्रीपादुकंकुलेश्वरनाथकुलेश्वर्यंवाकं ५ श्रीपादु॰ इतियुगनाथचतुष्टयंसिद्धौघः विंदुमध्ये १ श्रीवर्णानंदलीलानंदनाथसिद्धापरां
वावामृतायसंचा १ श्रीविंविनिमित्रीशकुंडेशानंदनाथमंदनाथपरांचा १ श्री १ गगनानंदनाथचाउलीपरांवाश्राउलीपरांवा १ श्री १
श्रीचंद्रगर्भसक्तानंदनाथश्रीश्रीभगीपापरावालालीयापरांवामहिलापरांचा १ श्री १ श्रीललितानंदनाथपांवापरावाश्रीकरुणापरां
वाः श्री १ श्रीकंदानंदनाथश्रीकंदापरांवाश्री॰ १ श्रीपरेश्वरानंदनाथश्रीपरीश्वरीपरावा १ श्रीपा॰ श्रीकूर्मानंदनाथसहजापरांवा॰ श्रीव

५
५
५

त्वदेवीपरांबा १ श्रीपा·१ श्रीभत्तेशानंदनाथज्ञातीपरांबा १ श्रीपा·१ वर्मेशानंदनाथसदारत्यापरांबा श्रीअंबिकापरांबा श्रीपा १
श्रीउमाकांतेशानंदनाथयोगपरांबायोगीश्वरीपरांबा १ श्रीपा·१ व्रतेशानंदनाथवज्रेश्वरीपरांबा श्री·१ भुजंगीशानंदनाथसह॰
ज्ञापरांबा १ श्रीपा १ श्रीक्रोधीशानंदनाथसहजापरांबा श्रीपाउ १ विश्वानंदनाथसहजापरांबा·१ श्री १ श्रीदिगीश्वरानंदनाथस
हजापरांबा· श्रीपावतीपरांबा श्रीपा १ श्रीसर्वेश्वरानंदनाथसहजापरांबा श्रीपा· श्रीअनंतानंदनाथसहजापरांबा श्री १ क
पिलीशानंदनाथप्रबलापरांबा श्री १ श्रीपकांवरानंदनाथसहजापरांबा श्री· ऐंह्रींश्रींह्सख्फ्रें सहक्ष्मी अमृतानंदनाथ॰
सहजापरांबा श्रीपा· इतिमानवौघः अथमूलमंत्रः सहाख्फ्रैं ऐंक्रैं ५ श्रीपरश्वराश्वरानंदनाथ श्रीपरमेश्वरीपरांबा ५ श्री ५
त्मं ऐंक्रूह्लिके क्रैं ह्सयईऐंऊह्लिकायेक्रैं ५ श्रीविश्वेश्वरानंदनाथ श्रीविश्वेश्वरीपरांबा ५ श्रीपा· ह्सयईऐंऊह्लिकायैह्सख्फ्रें
विद्वे ५ श्रीहंसेश्वरानंदनाथश्रीहंसेश्वरीपरांबा ५ श्री ५ क्रांक्रांक्रींह्स्त्वांह्स्त्रींह्स्त्रुंह्स्त्रींक्रींक्रूंक्लीं किणि किणि ह्सख्फ्रां ह्सख
फ्रूं ह्सख्फ्रीं विद्वे क्रौंस्तः स्रावफ्रें ह्सावमलवयरूं ह्रौंसहक्षमलवरयूं ह्रौं ५ श्रीसंवर्तकेश्वरानंदनाथसंवर्तकेश्वरीमहाम
मयापरांबा ५ श्रीपा· स्त्रूंऐंठिंठिंठिंठिंठिंठिंठिङ्कटुककंटापिविद्वे ५ श्रीह्रींऐंश्वरानंदनाथश्रीनवात्मकेश्वरीपरांबा ५ श्रीपाउ· इ
तिगुरुक्रमः अथमानसरश्मिसहजा शिरसिषट्कोणे ईशानादिवायव्यांतकोणे षट्क्रमशो द्वात्रिंशत्क्रमरश्मिकान्पूजयेत् ५
ऐंपरानंदनाथपरापरांबा ऐं ५ श्रीपा· ऐंपरानंदनाथपरांबा ऐं ५ श्रीपा· ऐंचिदानंदनाथविच्चपरांबा ऐं ५ श्रीपा ५ ऐंमहामायानं
दनाथमयामायापरांबा ऐं ५ श्रीपा· इतिईशानकोणे ५ ईंइच्छानंदनाथइच्छापरांबा ऐं ५ श्रीपा· ऐंभानंदनाथपरांबा ङ ५ श्रीपा ५
ङंसृष्ट्यानंदनाथसृष्टिपरांबा ङ ५ श्रीपा· ङंस्थित्यानंदनाथस्थितिपरांबा ङ ५ श्रीपा ५ ङंतिरोधानंदनाथतिरोधापरांबा ङ ५ श्री
पा· ङंमुक्तानंदनाथमुक्तापरांबा ङं ५ श्रीपा इतिसर्वदिग्रश्मिः ५ ऐंज्ञानानंदनाथज्ञानापरांबा ऐं ५ श्रीपा ५ ऐंसदानंदनाथ

सनीयपरांबापैंश्रीपा॰ पैंअसनानंदनाथअसनीयपरांबापैं ५ श्रीपा॰ पैंसदसदानंदनाथसरसनीयपरांबापैं ५ श्रीपा॰ इत्याग्नेयकोणे ५
श्रींक्रियानंदनाथक्रियापरांबाश्रीं ५ श्रीपा॰ श्रींआत्मेश्वरानंदनाथआत्मेश्वरीपरांबाश्रीं ५ श्रीपा॰ ५ श्रींइंद्रियानंदनाथइंद्रियापरां
बाश्रीं ५ श्रीपा॰ ५ श्रींगोचरानंदनाथगोचरापरांबाश्रीं ५ श्रीपा॰ श्रींलोकमुख्यानंदनाथलोकमुख्यापरांबाश्रीं ५ श्रीपा ५ श्रींवे
दानंदनाथवेदपरांबाश्रीं ५ श्रीपा ५ श्रींसच्चिदानंदनाथसच्चित्परांबाश्रीं ५ श्रीपा॰ ५ नैऋत्यकोणे क्लींकुंडल्यानंदनाथकुंडलीप
रांबा॰ ५ श्रीपा॰ ५ क्लींसौषुम्नानंदनाथसौषुम्नापरांबाक्लीं ५ श्रीपा॰ ५ क्लींप्राणसूत्रानंदनाथप्राणसूत्रापरांबाक्लीं ५ श्रीपा॰ क्लीं
स्पंदानंदनाथस्पंदापरांबाक्लीं ५ श्री ५ पश्चिमे॰ फ्रेंमातृकानंदनाथमातृकापरांबाफ्रें ५ श्रीपा॰ फ्रेंशब्दानंदनाथशब्दापरांबाफ्रें ५
श्रीपा॰ फ्रेंवर्णापरांबाफ्रें श्रीपा॰ फ्रेंस्वरोद्भवानंदनाथस्वरोद्भवापरांबाफ्रें ५ श्रीपा ५ फ्रेंश्रीपा ५ फ्रेंवर्णजानंदनाथवर्णजापरांबाफ्रें
श्रीपादुका ५ फ्रेंवर्गजानंदनाथवर्गजापरांबाफ्रें श्रीपा ५ फ्रेंसंयोगानंदनाथसंयोगापरांबाफ्रें ५ श्रीपा ५ फ्रेंसंयोगानंदना-
थसंयोगापरांबाफ्रें ५ श्रीपा ५ फ्रेंमंत्रविग्रहानंदनाथमंत्रविग्रहापरांबाफ्रें ५ श्रीपा॰ इतिवायव्यकोणे इतिध्यानम् ॥
अथरश्मिध्यानम् बन्धूकसूर्यसंकाशंपंचमंचंद्रसन्निभे सप्ततीयंचनवकंचस्फटिकाभंसप्तकंपुनः अंजनाभंकुंकुमाभंचतु
ष्कंपंचकंपुनः षष्ठमंचाष्टमंचैवतिभृङ्गालकसन्निभं वरदाभयहस्ताश्चसर्वैमाविंदेवामाईविग्रहाः तेजोरूपाश्चवाच्येयाः केवलं
मोक्षकांक्षिभिः इतिध्यानम् इतिरश्मिमयावरणं हिरण्यगर्भनाभिस्थसरसीरुहमध्यतः कूटपरेश्वरस्याथचिंतयेत्तन्मयमानसः
सगुरुमूर्ध्निसंवित्त्यमूलाधारेपरीश्वरीं त्रिषष्टिसंख्याफणोत्कित्रभोगिमध्यफणास्थितं तेजोरूपांपुनर्देवीमामस्तकमनुस्मरेत् प
रेश्वरेणसंयोज्यध्यायेन्नैकोनमंत्रिका देवंदेवींचसंयोज्यपुनरेकीकृतेतत्र गमंत्रेणाचनाकेवत्रिधासंघ्यस्थापकः नखाग्रतो-
मंत्रजपमानसक्रममाचरेत् पुनः स्तोत्रपाठःइत्यादिअंगन्यासः सहस्रार्कसंकाशामित्यादिध्यानं मूलमंत्रेणयथाशक्तिजपंकुर्यात्

त् पंचांगं नमस्कारं कुर्यात् वक्रमूर्त्याहरास्यर्वाकरार्द्धनेहरेजेप कवित्तसर्वदातित्तमरणांवचनाहृते इति लताप्रणयान्नमस्कारं
कृत्वा नमोऽर्हिणावैकुंठशक्तिमत्सवयाशिरो आधारस्वाधिष्ठाभिस्वरूपत्कंठविंदुवासिनी विलक्षोऽग्रपर्यंतवाकसंवाकवर्षिणो व्रत्न
भोगलयप्रमाधिढः स्वकर्मविनाशिनी भूतवर्तिभविष्योत्स्वजगज्ज्ञानकथाविधे षडूर्मिभेदिने मन्त्राप्रमूलवादविनाशिने षट्त्रिंशा
समस्तनत्त्वलोकेभयत्वयात्मने योनः श्रुतमलोकात्स्वसमाविधांतकात्मने वल्लीपतिनताशोकमूर्तयेऽस्तु तथा शिरो सर्वतत्त्वस्फा
रणोपेतजीवन्मुक्तिप्रदायिने इदं गुप्ततमं स्तोत्रं पावनं श्लोकपंचकं पठेत्त्रिसंध्यं भक्तिमुक्तिसाधकाय परेश्वरः संस्तूयमानस्संभक्त्या
पंचांगं प्रणमेद्भुवि मंत्रदेवगणैः सार्धं नमंडलानं पुनः देवचरणामृतस्थं च मूलं प्रलिपंतयेत् इति मानसमुक्रमः त
दनंतरं गुरुक्रमं शिरसि विन्यस्य सर्वतीर्थानि समुद्रसहितानि तीर्थमंत्रीणां कुशमुद्रया सर्वाणि तीर्थान्याकृष्य तास्मिन्नायाम्य तत्
जले येन मुद्रां प्रदर्श्य संस्कृतेनाभ्युक्ष्य तज्जलेनात्मानं पूजोपकरणानि च संप्रोक्ष्य सामान्यार्घ्यमाच्छादयेत् भूतांगुलचवेदास्र
षट्कोणं चोर्द्ध्वरेखिकं विलिख्य तस्मिन्नाधारं पात्रं समासि विशोध्य तत् संस्थाप्य पयसा पूर्यथा रयात्र जले श्रुव ५ रं वह्निमंडला
य धर्मप्रद दशकलात्मने सामान्यार्घ्यपात्राधाराय नमः ५ हं सूर्यमंडलाय वसुप्रद द्वादशकलात्मने सामान्यार्घ्यपात्राय नमः ५
सं सोममंडलाय मोक्षप्रद षोडशकलात्मने सामान्यार्घ्यामृताय नमः श्रीविद्याखंडत्रयेण त्रिभिः पूज्याः परेश्वरीणां त्रिवारं संपूज्य ध
ेन्वर्यासमवारमभिमंत्र्य गंधपुष्पाक्षतैरभ्यर्च्य इति सामान्यार्घ्यविधिः तदा त्रिशोधनान्तमसिद्धयेत तदनु पंचभिर्वास्तोष्पत्यादिभिः
कृतोत्सवनं कृत्वा यट्सूत्रपठनं समुद्रेमध्यमानेतिवाद्यादिपठन् सामान्यार्घ्यवदर्चयेत् तद्धिंडं सामान्यार्घ्योनिः क्षिप्य आत्मानं पू
जोपकरणानि संप्रोक्ष्य मंडलोद्धारं कुर्यात् चतुरस्राईचंद्र असंख्यषट्कोणावृतके अत्र गुनश्च स्वरं नादविंदुनवात्मकं श्रीमेरु
वीविशेषार्घ्यमंडलानां पथा भवेत् प्रकाशात्मात्मसा भुलिखेदेतन्नवात्मकं श्रीभवागमसज्ञार्थं तत्रोर्ध्वमंडलं लिखेत् तस्मि

३४

६२२

822

नमागादि दिंमध्ये कुर्ई देशे गुरू क्रितः आयं तमणावे पुनश्चावीजषट्कं क्रमान्न्यसेत् लं वं रं यं हं सं रमादि चतुरस्रादि चंद्रकं त्रिको
णमथ षट्कोणं हृत्तनादं वह्निः पुनः पंचप्रणवमन्त्राणां हृत्तत्रयमध्ये लिखेत् श्रीभैरवस्य पश्चार्थे पञ्चास्यात्रो विवर्तनः अ
थ भूज्ञानुकोभूत्वा षोडशांगुलमानतः चतुर्विंशांगुलं वाथ द्वादशांगुलमेव च चतुरस्रं समालिख्य मध्ये पटं विधाय च रज
सं वर्णानन्यदा तत्राष्टदलमालिखेत् पद्मं हृत्तत्रये पेतं तन्मध्ये मण्डलत्रयं कर्पूरचंदनादीनि कस्तूरीकुंकुमादयः सांद्रसूत्रेण गन
पंकेन हेमपट्टादि लेखयेत् मकुन्दपद्मलसत्पत्रं परमकृतिकर्णिकं पुंडरीकवत्समम्पस्त्वा सौवर्णा पालिखेत् हेमपट्टादिभावे तु व
स्त्रे पद्मवाभवि पद्मस्याधः प्रदेशे तु सामान्यार्घस्य वा पुनः सामान्यवद्विशेषार्घमंडलं विलिखेत् पुनः पद्मस्य पार्श्वयोः सौम्ययाम्ययो
र्मंडलद्वयं वेदांगुलप्रमाणं स्यात्त्रिवित्र्याकमत्स्यमापते त्रयाणां द्वारपालानां गुरूणां पंचकस्य च क्रमात्सौम्ये च याम्ये च पंचमस्यान
कल्पया द्वारपालोत्तरे कुर्याद् दलीनां मंडलाय च अथ पुष्पाक्षतैः स्वार्थे विशेषार्घस्य पूजनं कृत्वा सामान्यवत्सार्घस्थापनं तं विधाय च
साद्वितीयं निरानेन संपूज्याज्ञार्घ पूर्ववत् आवश्यक मर्दीमद्वंद्वीकुर्यात् तनगर्भिता मूलकुंडमुख्याप्य यावद्वंद्वं सममभा षट्चक्र
मंडलं भित्त्वा सुषुम्णा कायाब्वाहिनी सोमसूर्याग्निपदं भित्त्वा विश्रांताशां भवेन तत् ध्यात्वामरसोद्भूतमिश्रक्तसितामृतैः वर्णात्र
यसंभूतैर्नयनद्वयनिर्गतैः आप्लावितं विशेषार्घ्यममृते कल्पवित्तमाः ज्वलदग्निनिभं ध्यात्वा येन मंत्रं प्रदर्शयेत् ब्रह्माण्डखंडसं
भूते मात्यादि पहतं मयि विस्फुरकुरु समृतार्घ्यं वं वक्ष्यमाणमंत्रैरपि समर्चयेत् ५ ह्सौः ह्स्क्ष्म्ल्व्र्यूं अमृते शोषणाय कुरु ह्सौं ५ ऐं परायै
वायव्यै ५ जुं जः अमृतेश्वरभैरवाय सः जुं ओं अमृतेश्वरभैरवीं जुं सः ५ हसक्षमलवरयूं यं सहक्षमलवयरीं यौं सरादेवी अर्घेन तारी
स्वाहां वौषट् ५५ समक्षमलवरयईं हसक्षमलवरयऊं ओंसः आनंदभैरवानंदनाथनवात्मकापरावा ५ श्रीपा आवाहनादिमुद्राः प्र
दर्श्य प्रकथादि पात्रमध्ये संचिंत्य त्रिकोणोत्तरप्रभवाग्निविंदुः कोणेषु पीठमंत्रैः संपूज्य मंडलविधानि स्या षोडशकं विचिंत्य विन्यस्य श्रीविद्यान्

अमृते अमृतोद्भवे अमृतेश्वरि अमृतवर्षिणि अमृतं स्रावय स्रावय ऐं ब्लूं झ्रौं जुं सः अमृते अमृतेश्वर्यै नमः ५ अमृतेश्वरीं त्रिवारं परि
त्वा ५ आनंदभैरवाय वौषट् ५ इति संशोध्य ततो गुरुक्रमः असितांगाय द्वितीयपात्रं चलेत् संपूज्य नवात्मकविद्यया त्रिः संतर्प्य
न् परेश्वरीणां त्रिवारं परेश्वर्या समस्तवारमभिमंत्र्य अंगानि देव्या विन्यस्य तन्मत्रेणा सकलयेत् सौभाग्यविद्यया श्रीमत्पादेवि
द्याः निर्वाणविद्याः ५ हंसः सोऽहं हंसः हौं सौः निर्वाणानंदनाथ ब्रह्मस्वात्मप्रकाशानंदनाथ ५ श्रीपा नयासमोच्चारात् इति
श्रीमूर्तिविधिः विशेषार्घ्यस्य तादात्म्यं भावयित्वा पंचोपचारान्परिकल्प्य विशेषं दत्वा मंडले चतुरस्रके भोगपात्राधारके पंमि
तिस्थाप्य पात्रं क्लीमिति निदिध्य आयेन सौविति आपूर्य विशेषोदकेन संस्कृत्य श्रीनाथादि पराघटकान्तं शास्त्रिगुरुक्रमं तर्प
येत् कृत्वा पंचोपचारान्विशेषं स्वात्मानलेऽर्पयेत् स्रगंधतिलकादीन् नानाभरणसंयुतैः स्वात्मानं समलंकृत्य यथाविभवं वि
स्तारे वर्तमानस्तथा मंत्रैर्यजेद्गणमंडले वह्नेर्दक्षिणनासिकायां प्राणावेशं समर्चयेत् ५ अष्टाविंशतिक्रममंडलेभ्यो नमः ५
ह्सौः महाप्रेतपद्मासनाय ह्सौः ५ श्रीपा ५ यं प्राणवमंडलव्यापिपादाय विच्चे यं नमः श्रीपा एतान्मातृपुष्पैश्च यजेद्योगिभिर्वि
द्भिः संस्थाप्य मंडले तत्र यनेक्काभवमंडले दक्षिणोत्तरदक्षिणोद मध्यदेशगुरुक्रमैः नास्तं पुटितैस्तारैर्ध्याय मंत्रदेवताः ५
यं मंत्रदेवतायै यं ५ क्लीं मंत्रदेवतायै क्लीं ५ श्रीं मंत्रदेवतायै श्रीं ५ ह्स्रावक्षें मंत्रदेवतायै ह्स्रावक्षें ५ स्हौं मंत्रदेवतायै स्हौं ५
मध्ये पद्मासने देवीं पूजयेदेकयोगतः आवाहनादिमुद्राश्च योनिमुद्रां प्रदर्शयेत् धूपं दीपं च नैवेद्यं दद्यात्तत्क्रमं ततः एव
मायामभ्यर्च्य ततो बहिर्दलपंकजे मंडलत्रितयं चैव पूर्वतो देशमध्यतः वर्तमानस्तथा मंत्रैः पूजयेत्क्रमागतः ५ हं सूर्यमंड
लाय हं ५ रं वह्निमंडलाय रं ५ श्रीपादुकां ५ अष्टाविंशतिमंडलेभ्यो नमः ५ ह्सौः महाप्रेतपद्मासनाय ह्सौः ५ नमः पद्ममध्ये प्रति
ष्ठापितो बलिं मंडलत्रयं साक्षेपश्चात्तेस्तस्मिन्दक्षिपादोत्तमानने वह्नितप्तं तथा स्वादादले वामे समर्चयेत् ५ क्लीं जातवेदसे क्लीं ५

३४

वि॰ या॰

८ २२

8 23

ॐ ह्रीं स्वाहायै ह्रीं ॐ ५ वरशक्तिधरौ ध्यात्वा तयोर्नाभ्यंबुजे स्थितो॰ पकारपरमं व्योम ध्यात्वाय मितिसृजयेत् देवदेव्यौ च तन्मध्यं
समावाह्यमसृजयेत् आवाहनादिका मुद्रा ध्यात्वाङ्गं गोविधाय च गंधपुष्पादिनैवेद्यैरुपचारान् प्रकल्पयेत् पूर्वादिपद्मप॰
त्रेषु मंगलाष्टकमर्चयेत् ५ ह्रूं मंगलामहाभैरवानंदनाथनाथह्रूं ५ ५ ह्रीं ब्रह्माणीदेव्यंबाह्रीं ५५ ह्रूं चंडकमहाभैरवानंद
नाथह्रूं ५५ श्रीं माहेश्वरीदेव्यंबाश्रीं ५५ ह्रूं योगमहाभैरवानंदनाथह्रूं ५५ ह्रीं कौमारीदेव्यंबाह्रीं ५५ ह्रूं ह्रें सिद्धमहाभैरवानंदना
थह्रूं ५५। मीं वैष्णवीदेव्यंबामीं ।५५। ह्रूं भद्रमहाभैरवानंदनाथह्रूं ।५५। लीं वाराहीदेव्यंबालीं ।५५। ह्रूं किलिकिलिभैरवानंदनाथह्रूं ।५५।
वीं इन्द्राणीदेव्यंबावीं ।५५। ह्रूं कालरात्रिमहाभैरवानंदनाथह्रूं ५ यीं चामुण्डादेव्यंबायीं ।५५। ह्रूं भीषणमहाभैरवानंदनाथह्रूं ।५५। रीं कम
लदेव्यंबारीं ।५। श्रीपा॰ अथ ध्यानं बुबुकोणमहस्ताश्च देव्यो ललितविग्रहाः कपालशूलहस्ताश्च देव्यो वामांकसंस्थिताः रक्तवर्णा
स्त्रिनेत्राश्च सर्वाभरणभूषिताः सर्वे षोडशवर्षाश्च मदघूर्णितलोचनाः अष्टौ वीजाक्षिभिन्नाश्च कुलान्नवमयोजितान् स्वानुसा
रानुवेशस्य हृदयेत्तन्मुद्रां यजेत् पंचतेषाशक्रपश्च नेत्रान्न्योनुग्रहात्मकाः अथ ऊर्ध्वमध्योर्ध्वांतप्रदेशक्रमथस्मरेत् प्रथाः श्री
आदिगुरुनाथश्रीपादुकांबाश्री ५ श्रीपाः ५ अनंतनाथदिव्यगुरुनाथश्रीनाथपादुकाश्री ५ श्रीपा॰ ५५। कुं कुलेश्वरगुरुनाथ कुलेश्वर्यंबाकुं ५
श्री ५ अंगावलिं गुरुक्रमं पश्चात्परितो देवयोर्यजेत् देवीश्रीगुरुवोस्वो यथापीठे तथाविधा पुनर्देव्याः समभ्यर्च्य लयांगं हृद
यादिषु अंगषट्कं समभ्यर्च्य वह्नीशासुरवायुदिक्षु कोणेषु नेत्रमध्ये च दिक्षु चास्त्रमिति क्रमात् भोगांगमिति रूपादि हृदये
न प्रकल्पयेत् यथाशक्ति जपं कुर्याद्धि हि यादयमनन्यधीः नत्वा स्तुत्वा नमो रुद्राणी वे कंठ इत्यादि श्लोकपंचकैः स्तवेहृतः अथ
हृदवेनत्तेनावाह्य विसृजयेन्मंडलत्रये इंद्रयत्परक्रं दाभं शशहेष्वसमाहृतं शूलासितरंभीकाइकरस्म विभूषणां साधकामृ
हायां तत्र दमेतेनसृजयेत् ५ हौं तिशादननाथाय स्वाहाम् मंडलेनाम्यां तर्पनं सर्वाकायुस्थलस्तां अथ हहेसमासीनं पीतवर्णां

ततं पूजयेत् ऐं श्रीं गोरखपेंद्रों ५ मध्ये वर्ममण्डलेवक्ष्णीं ह्रवीताथपुष्पलतां कुंकुमलोदसंकाशां येजेनेष्ठादिरोहणं ५ स्त्रौं कालानलाय
स्त्रौं ५ श्रीपा श्रीनाथादियराघवहकपर्यंतं पूजयेत् ततो विघ्नविनाशाय हेरंबस्य स्ववामतः आवाहयेत् दिस्थितं मंडले चतुरस्त्रके १
त्रागिसादिनाथं इंगंगविधाय ध्यायेत् सितो गजास्यः परशुं दंतकाद्दं त्रिशूलकं भुजैश्चतुर्भिर्बिभ्राणो मूषकोपरिसंस्थितः लड्डुकादि
व्रसंघातं हस्तीतोरा जवचः ग्लौं हेरंबाय स्वाहा ५ ततः परमेष्ठं ध्यायेत् आद्यं मंत्रं निवेदयेत् ततो गुरुक्रमं देवं मण्डलाथः स्वात्रि
कोणमण्डलेम्ना धारेपात्रं प्रतिष्ठाप्य पंचप्राणैर्गंधपुष्पाक्षतैरभ्यर्च्य प्रथमं द्वितीयसहितं प्रहीं भूर्भिसलिलं बलिं ५ ॐ ह्रीं सर्ववि
घ्नकृद्भ्यः सर्वभूतेभ्यो हुं फट् स्वाहा अनेनैव तत्याकारेण बलिं दद्यात् खेचरीमुद्रायोनिमुद्रां प्रदर्शय आज्ञाप्रवः सर्वं भूतानि वेष्टितं
पात्रं त जेन्यासं प्रदर्शयेत् हुं हुं हुं तदीयमंत्रं तस्य दद्यात् क्षिप्ताबलिं क्षिपेत् ततोऽर्घ्यं जले नावारस्य च संशोधनं तत् प्रीतिं कुर्यात् लिं
गागमान्तर्नासिक्यत्रयुध्या कुर्यात् यथेष्टया पुनः शिवमिति क्रमं महाश्मशानमभ्यर्च्य क्षेत्रपीठमनंतरं हस्तबलीः समभ्यर्च्य
पालकानपि मंडले ततो वनयेष्ठेती षादिहत्वा स्कंदादि भैरवान् अनंतापालयानागान् सर्वा दिशांतमादरात् अष्टिवमेयमानष्टे
मान् श्रोतमविग्रहात् तद्यथा महाश्मशानाय नमः ५ प्रयागक्षेत्राय नमः ५ परापरपीठाय नमः पा५। कल्पहल्लाय नमः पा५।
ज्योतिष्मतीवल्लभेनमः पा५ महाश्मशानाय नमः पा५ पालकेभ्यो नमः पा५ अग्निकोणमारभ्य पा। शिरीषाय नमः पा५ क
रंजाय नमः पा५ अश्वत्थाय नमः पा५। लत्ताय नमः पा५। अशोकाय नमः पा५। रक्तशोकाय नमः पा५। हूताय नमः पा५
वटाय नमः पा५। चण्डभैरवाय नमः पा५। क्रोधभैरवाय नमः पा५। गगन्हरभैरवाय नमः पा५। वालामालाकुलभैरवाय नमः
पा५। भीषणाट्टहासभैरवाय नमः पा५। धारांधकारभैरवाय नमः पा५। लक्ष्मीभैरवाय नमः पा५। कपालभैरवाय नमः पा५।
अनंताय नमः पा५। वासुकये नमः पा५। तक्षकाय नमः पा५। कर्कोटकाय नमः पा५। शंखाय नमः पा५। महापद्माय पा५।

नमः ।५।५।पद्मायनमः ।५।५।महापद्मायनमः ।५।५। अथध्यानम् हृत्पद्मेहंसगान्तीषणाभान् हृदन्स्कंपसमाश्रितान् त्रिशूलकरं
मणग्रान्धजंचासङ्कपालकं बिभ्राणांस्तर्जितकराजानुम्बस्तम्बाबाभुजान् विलंवितैकचरणान्महाश्मशानपालकान् पीतरक्तनी
लसीतहरितकुसुमारुणप्रभान् श्वेताष्टमान् हरियान्नशिवेभतरगाननान् भल्लकवृषभव्याघ्रग्रामहदिवकापभैरवान् अभिचर्ममः
परान्भानान्बोतमविग्रहान् एवंसम्यक्समभ्यर्च्यतेत्ररकंविधायच एतानेवस्वदेहस्थान्संविन्यांतनिवेदयेत् अथतिरस्करिणीं
मष्टजपेत् ततोगुरुक्रमं ह्स्क्लींनमः अंगुष्ठाभ्यांनमः भगवतितर्जनीभ्यांनमः माहेश्वरीर्तर्जनीभ्यांनमः मध्यमाभ्यांनमः सर्वपशुज
नचत्तृस्तिरस्करणांअंगुष्ठाभ्यांनमः कुरुकुरुकनिष्ठिकाभ्यांनमः स्वाहाकरतलकरपृष्ठाभ्यांनमः एवमेवहृदयादिव्यापकंविन्यस्य
ध्यायेत् मुक्तकेशींविवस्त्रांगींसर्वालंकारभूषितां स्वयोनिदर्शनान्मूढ्यपशुवर्गानन्तस्मरेत् ततोहृत्पद्ममध्यस्थांत्रिकोणान्तर्नि
वासिनी तिरस्करिणीकांध्यायेद्रक्तसंरक्तलोचनां श्यामवर्णांमथापूर्णरक्तनेत्रत्रयान्वितां कृष्णांवरांगदांचबृंदयतीवभजद्दयी
दोर्भ्यांमनोहराभ्यांचवरेर्नरीकुंभधारिणीं नीलदर्पसमाकृष्यपनघ्रमंनीनीलांवराभरणमाल्यविलेपनं निद्रापटेनतिरोदधानांच
सर्वपशुभगवतीपरिपान्तभक्तान् पंचोपचारान्परिकल्प्यहेतपुष्पाक्षतादिभिः पूजाग्रहाद्वहिपरिपूजाधस्तांविधाय ५ ह्स्क्लींनमो
भगवतीमाहेश्वरीसर्वपशुजनचत्तृस्तिरस्करणांकुरुकुरुस्वाहा पुनः शिरसिगुरुक्रमंमानसादिपूजापंचंतेषस्त्वयसहृतोदयेः म
ग्नैवीवीचिनिचयेचवारचतरंनरः इतिमानसक्रमपूजापद्धति श्रीपांभगुरुवेनमः हृत्पद्मविद्येस्वरस्याग्रविशुद्धोस्फटिकोपमं तद्गुरु
वंतथादेवंमात्मानंहृदिभावयेत् १ शुद्धस्फटिकसंकाशंषट्चक्रंद्वादशांत्रिकं भैरवाभंशूलचक्रांकुशापाशशरान्वरं दत्तेवामेतर्जं
शान्धजाहीनपिसदयत चापाभयंचविभ्राणान्तदहेवीकुलेश्वरी २ देवींचदेववर्णाभांततप्रभावास्तथास्थिता खड्गकार्हचापशरबाणा
कृणाभयोवरान् पूजसन्नाधम्मूलकाहीनस्फोटदयसंगमंडलं इतिध्यात्वाहंसांपरामित्यादिनाअंगन्यासंविधाय शिरसिषट्कोणे

पूर्वादीशानांतं षट्त्रिंशत्क्रमीन्भावयेत् ५ हृं हृदयानंदनाथ कौलिनीपरांबा दं ५ श्रीपा यं यानंदनाथ पात्रीपरांबा यं ५ श्रीपा ५
भं भावानंदनाथ विश्वात्मिकापरांबा भं ।५।५। मं भवानंदनाथ योगिनीपरांबा मं ।५।५। मं महानंदनाथ ब्रह्मपरांबा मं ।५।५। मं मनोभवानंद
नाथ हेलापरांबा मं ।५।५। सं सकेतानंदनाथ शांभवीपरांबा सं ।५।५। इति पूर्वकोणे रं रवानंदनाथ कालिकापरांबा वं ।५।५। रं रसानंद
नाथ रुद्रवाण्डालीपरांबा रं ।५।५। मं मोहनानंदनाथ ब्रह्मपरांबा मं ।५।५। मं मतीनंदनाथ श्यामवापरांबा मं ।५।५। सं सेकानंदनाथ म
हारक्तपरांबा सं ।५।५। जं ज्ञातानंदनाथ कुब्जिकापरांबा जं ५ इत्याग्नेयकोणे ५ खं खेटानंदनाथ शाकिनीपरांबा खं ।५।५। ज्वं ज्वाला
नंदनाथ शाकिनीपरांबा ज्वं ५।५। मं महाङ्कुशानंदनाथ लाकिनीपरांबा मं ।५।५। शं श्रीयोज्वालानंदनाथ सिंहापरांबा कुं ।५।५। सं से
हारानंदनाथ कुलाधिकापरांबा सं ।५।५। वं विश्वंभरानंदनाथ व्योमापरांबा वं ५। शं मसानंदनाथ तारापरांबा शं ५।५। खं खेचरानंदनाथ
महिमापरांबा खं ।५।५। वं वत्सलानंदनाथ महामायापरांबा वं ।५।५। ज्ञं ज्ञानानंदनाथ कुरुल्लीपरांबा ज्ञं ।५। वं विश्वानंदनाथ कुलमनी
परांबा वं ५।५। नायव्यकोणे श्रं श्रान्तानंदनाथ रुधिकापरांबा श्रं ।५।५। मं मदनानंदनाथ दीपिकापरांबा मं ।५।५। यशानंदनाथ रे
विकापरांबा यं ।५।५। शं शं शोदयानंदनाथ मोचिकापरांबा शं ।५।५। वं वरानंदनाथ विनिपरांबा वं ।५।५। परानंदनाथ परापरांबा यं ।५।५।
इति ईशानकोणे अथ रश्मिध्यानं मूलकमलं तत्पद्मामलं च पश्चाभं च रश्मिमयं षड्विंशं स्फटिकसंकाशं षट्कं षट्कं क्रमेण तु वराभय
युताः सर्वा नामसंक्रमदेवता नवात्मनामनं तत्र सानाममकममाचरेत् इति विश्वेश्वरक्रमः हसौं हसक्षमोमीत्यादि प्रयोगन्यासः हृं हृं
सेश्वरस्याथ पूर्वाभं हृदि भावयेत् तद्रूवतत्यादेवमात्मानं परिभावयेत् ध्यानं विश्वेश्वरवत् पुनर्गुरुक्रमं शिरसि षट्कोणे पूर्वादी
शानांतं सप्तविंशतिरश्मिकान्भावयेत् लसहं खरोम्यानंदनाथ मद्रापरांबा लमयहूं ५।५। लमयहूं हूम्लानंदनाथ माथवीपरांबा ल
मयहूं ।५।५। लमयहूं मे यानंदनाथ काशापरांबा लमयहूं षं ।५।५। इति पूर्वकोणे ५। वमयहूं महानंदनाथ शांवरीपरांबा वमयहूं ।५।५

वि॰ या॰

८२५

825

वमयरूं तीव्रानंदनाथ लीलापरांबा वमयरूं ५ वमयरूं प्रियानंदनाथ मकुटापरांबा वमयरूं ।५।५। वमयरूं कौलिकानंदना-
थमेनकापरांबा मवयरूं ५५ इत्याग्निकोणे ५ रमयरूं शमरानंदनाथ डाकिनीपरांबा रमयरूं ५।५ रमयरूं रामरानंदनाथ राकि-
नीपरांबा रमयरूं ५।५ रमयरूं लाकिनीपरांबा रमयरूं ५।५ रमयरूं कामरानंदनाथ काकिनीपरांबा रमयरूं ।५।५। रमयरूं साम-
रानंदनाथ शाकिनीपरांबा लमयरूं ५५ रमयरूं हामरानंदनाथ हाकिनीं परांबा रमयरूं ५५ इति नैर्ऋत्यकोणे ५५ यमयरूं श्री-
धर्मीशानंदनाथ रक्तापरांबा यमयरूं ५।५ यमयरूं चक्रीशानंदनाथ विज्जुपरांबा यमयरूं ५५ यमयरूं ऊर्ध्वगीशानंदनाथ कुलापरां-
बा यमयरूं ५।५ यमयरूं आथमीशानंदनाथ पकापरांबा यमयरूं ५५ इति पश्चिमकोणे हमयरूं रुद्रीशानंदनाथ कमलापरां-
बा हमयरूं ५।५ हमयरूं अत्रेशानंदनाथ महन्तारीपरांबा हमयरूं ५५ इति वायव्यकोणे ५ समयरूं परगुर्वानंदनाथ मंगलाप-
रांबा समयरूं ५।५ समयरूं पराधिकारगुर्वानंदनाथ कौसलीपरांबा समयरूं ५।५ समरूं पूज्यगुर्वानंदनाथ समानीपरांबा स-
मयरूं ५।५। इतीशानकोणे रश्मित्रयं पूजयेत् अथ रश्मिध्यानं पीतं वज्रांकुशपाशमंत्र पंचकं रक्तसन्निभं षट्कं चक्रांकुशपाशमंत्र धूम्रा-
भं पंचकं पुनः चंद्रप्रभं त्रिकं सर्वे बालसूर्यसमप्रभाः वरदाभयहस्ताश्च मदघूर्णितलोचनाः नत्वा सर्वान्महं जप्त्वा वायव्यक्रमम् आ-
वरेत् पुनर्गुरुक्रमं इति हंसेश्वरक्रमः अथ संवर्तकेश्वरक्रमः ध्यानं हृदंसमममकं ध्यात्वा संवर्तेशं समाह्वयेत् उदयार्कसमप्रख्य-
स्वाधिष्ठाने तदुद्भवं एवं विभावयेत् ध्यानं सम्यक् सद्योक्तमार्गतः भिन्ननीलांजनप्रख्यं तिमिरेन्द्रदंष्ट्रात्रिकं लसद्दंष्ट्राकरालश्च व-
क्रोर्ध्वशिरोरुहं द्विरष्टवर्षदेशीयं रक्तसर्पास्थिचर्चितं यावद्वर्णाभं पुष्कमेकपादकं जास्थितं पंचाननं नेत्रवह्निनाभिपमांसलीप-
कं मुण्डमालार्चितांगं गंधादिकुसुमार्चितम् श्रीज्ञालिवट्टकहारकादिकांचीपदार्चिताम् आस्पदानि ताद्दीर्दं उपशास्त्राणि विधि-

ग्रावास्पदस्तिरणसोर्ईशेपाशाङ्कुशानि विविधानि च मूलं क्रं धजंदानंददत्तमेयं स्मरण पारिजातेजाप्यमालां पुस्तकं चाभयं प्रिये शोषाभ्यां च
वबाहुभ्यां व्रस्तचर्मविदारणे ततोरक्तनिभां स्तोकं तुरीयं योनिमध्यतः ध्यात्वानन्दरश्मिसंभूतं देवीरूपमनन्यधीः स्वात्मानं मूलमस्फो
कं मात्मसम्पत्विभावयेत् सहस्रभेदसंभिन्नानित्येयं श्रीमहाचिति तेभ्यः सारतराम्‌र्तिं मम याव्यानिगद्यते अतसीपुष्पसंकाशाशा
रीरामद्दशाम्बुतिः दशास्यावाषडास्या वा विंशास्यास्याप्यतोन्नवी सहस्ररश्मिसंघातसंपूर्णास्फदवस्थिता मूलकार्हंशापचरखड्गव
पराचितिः खड्गपाशचक्रशंखगदारत्नविभूषिता डिंडीउमरुकवज्राख्यभंगुरीशूलपाणिनी शक्तिमूलमतर्कं तमध्येज्ञाप्यार्हस्यापि
णी इतिध्यानं अथसंवर्तेश्वरन्यासः ५ हंव्योमानन्दनाथरजनीपरांवाहं ५ करतलाभ्यां नमः ५ संसंविदानन्दनाथचितिपरांबासं ५
करपृष्ठाभ्यां नमः लंअहंकारानन्दनाथक्रोधिनीपरांवालं ५ अंगुष्ठाभ्यां नमः ५। मंबुद्ध्यानन्दनाथकुलवागीश्वरपरांवामं ५ लंअ
ध्यानन्दनाथमार्तण्डकापरांवालां मध्यमाभ्यां नमः ५ वंअमृतानन्दनाथदेवहवीपरांवावं ५ अनामिकाभ्यां नमः ५ अंअचलानन्दनाथ
चलापरांवाअं ५ कनिष्ठिकाभ्यां नमः ५ नंदीशानन्दनाथज्वालिनीपरांवारं ५ करपृष्ठाभ्यां नमः ५ ङंमकृतीशानन्दनाथमकृतीपरांवाङं ५
करतलाभ्यां इतिकरन्यासः हंसंविशुद्धानन्दनाथशाविनीपरांवाहं संहृदयाय नमः ५ तंमंप्राणानन्दनाथयोगीश्वरीपरांवातं मं ५
शिरसे स्वाहा ५ लंयंज्ञानानन्दनाथविज्ञपरांवालंवं ५ शिखायै वषट् ५।५। यंरंव्यापकानन्दनाथदीपिकापरांवायरं ५ कवचाय हुं ।५।५
ङंविस्तारानन्दनाथविस्तारापरांवाङं ५ नेत्रत्रयाय वौषट् ५।५ अंअः स्फुरानन्दनाथमीनवतीपरांवाअंअः ५ अस्त्राय फट् इत्यंगन्या
सः हंसंकालचक्रानन्दनाथयोगीश्वरीपरांवासंहं ५ पश्चिमवक्त्राय नमः ५ रंमंरौद्रवक्त्रानन्दनाथमहाविराणीपरांवामंरं ५ उत्तरव
क्त्राय नमः ५ लंवंविश्वग्रसनानन्दनाथहंसहतीपरांवावंलं ५ दक्षिणवक्त्राय नमः ५ पंरंप्रकाशानन्दनाथज्योतिःपरांवारंपं ५
पूर्ववक्त्राय नमः ५ कुंहंर्षानन्दनाथअमृतवाहिनीपरांवाहिनीकुं ५ ऊर्ध्ववक्त्राय नमः ५ अंअः परानन्दनाथपरापरांवाअः अं ५

परवक्त्रायनमः ५ इतिवक्त्रन्यासः अथकरन्यासः ऐंनित्येभगवतिस्येहसखफ्रेंकुलेश्वरि ५ कनिष्ठकाभ्यां ५ क्रांह्रूंक्रींह्रांह्रूंह्रींसौः हंसौंह्रौंजयानम ५ अनामिकाभ्यां ५ स्रांत्नंस्रौंश्रींफट्हसौंफ्रेंअघोरमुखिकुब्जिकायै ५ मध्यमाभ्यां ५ क्लौंक्लींघोरे ५ तर्जनीभ्यां ऐंरंलंवंअंग्रुष्ठाभ्यांनमः ५ किणिकिणिमहाकिणिविच्चेकरतलकरपृष्ठाभ्यांनमः एभिरेवहृदयादिअंगन्यासः ५ ऐंनित्येभगव ति ५ पश्चिमवक्त्रायनमः ५ हसखफ्रेंकुलेश्वरि ५ उत्तरवक्त्रायनमः ५ क्रांक्रांह्रींक्रांह्रूंह्रींसैंहंहौं ५ दक्षिणवक्त्रायनमः ५ कु ब्जायानम ५ पूर्ववक्त्रायनमः क्रांक्लंस्रौंश्रींफट्हसौंफ्रें ५ वायव्यवक्त्रायनमः अघोरमुखिकुब्जिकायै ५ नैर्ऋत्यकोणवक्त्राय नमः ५ क्लौंक्लूंक्लौं ५ ईशानवक्त्रायनमः ५ घोरेअघोरेआग्नेयवक्त्रायनमः ५ ऐंरंलंवंहंसऊर्ध्ववक्त्रायनमः ५ किणिकिणिमहा किणिकिणिविच्चे ५ परापरवक्त्रायनमः ५ इतिशक्तिन्यासः शिरसिषट्कोणेनैर्ऋत्यादिआग्नेयान्तंपंक्तित्रिशत्रश्मीन्न्यासयेत् ५ संहारानंदनाथचंडेश्वरीपरांबामंदतापरानंदनाथगुह्यकालिकापरांबासह्लौं ५ मत्स्याग्रपरानंदनाथसंवर्तीपरांबासह्लौं ५ सं ह्लापरमानंदनाथउच्छुष्मापरांबासह्लौंविदानंदनाथरूपापरांबासक्रौं ५५। सक्रौंस्वच्छंदानंदनाथमन्दोरापरांबासह्रूं ५५ ह्रूंत्र्यक्षा नंदनाथचक्रडाकिनीपरांबासह्रूं ५५ स्रूंयोगानंदनाथपद्मडाकिनीपरांबासह्रूं ५५ स्कूंअतीतानंदनाथकुलडाकिनीपरांबासह्रूं ५५ स्हूंपादेश्वरानंदनाथप्रचंडडाकिनीपरांबासह्रूं ५ इतिवायव्यकोणे स्त्रैंयोगेश्वरानंदनाथमहासमयापरांबासह्रैं ५५ स्त्रैंपी ठेश्वरानंदनाथकौलिनीपरांबासह्रैं ५५ स्त्रैंकुलकौलेश्वरानंदनाथपवनीपरांबासह्रैं ५५ स्हैं ५५ स्हैंअजकुब्जेश्वरानंदनाथम हासमयापरांबासह्रैं ५५ इतीशानकोणे सहौंश्रीकंठानंदनाथपरांबासह्रौं ५५ स्हौंअनंतानंदनाथचर्चिकापरांबासह्रौं ५५ स्हौंश्री कंठानंदनाथज्वालापरांबासह्रौं ५५ स्हौंपिंगलानंदनाथकलारावापरांबासह्रौं ५५ स्हौंसदाख्यानंदनाथनंगापरांबासह्रौं ५ इतिपूर्व कोणे स्हःतत्कालगर्वानंदनाथपरापरांबासह्रः ५५ स्हःसिद्धर्वानंदनाथपरापरांबासह्रः ५५ स्हःसिद्धगुर्वानंदनाथशांतातीता॰

परांबा ह्स्ह्ः ५५ स्ह्ः रत्नगर्वानंदनाथ शांतिपरांबा स्ह्ः ५५ स्ह्ः शिवगर्वानंदनाथ विद्यापरांबा स्ह्ः ५५ स्ह्ः पीनाकगर्वानंदनाथ प्रतिष्ठा
परांबा स्ह्ः ५५ समयगर्वानंदनिवृत्तिपरांबा स्ह्ः ५ इत्याग्निकोणे पंचकाग्र्याः क्रमात्पीताश्यामकुसुमारुणप्रभाः शुद्धस्फटिकवर्णा
भाववराभयसंयुताः कार्ष्यादाकाशिताः सर्वा निराकाशा निरामयाः पंचकं पंचकं षट्कं चतुष्कं पंचकं पुनः षट्कार्णानि क्रमाद्विद्या
लेजसक्रमरश्मयः नत्वा स्वनामतं जप्त्वा नेजसक्रमसमाचरेत् पुनर्मूलक्रमः इति संवर्तकेश्वरः अथ ध्यानं हूं हं हीं येश्वरसाय मणि
दूरे सितप्रभं ध्यात्वा तद्रूपं देवमात्मानं परिभावयेत् श्यामवर्णो रवपुजो वस्वेकांवकचर्चितः दंष्ट्राकरालवदनो भैरवाभरणो विभुः
महाशवासनस्थोयं मातृमातृत्रमध्यगः सर्वजनेश्वरः श्रीमान्सर्वांश्रमसुपूजितः शूलं खड्गं तथा चक्रमंकुशं वरदं तथा विभ्रद्दक्षे
तथा वामे खट्वांगपरशुं तथा गदां पाशं चाभयाख्यं वाऽभ्यांगजचर्मकं हीपेश्वरं विभाव्याथ ततस्तत्पार्श्वे वं स्मरेत् देवीं च देववर्णाभां
तथा वामे खट्वांगपरशुं तथा गदां पाशं चाभयाख्यं वाऽभ्यांगजचर्मकं
दधानां चशयनोपरि शंखचक्रगदापद्मशूलपाशवराभये इति ध्यानम् अंशत्यादि हस्त्रांपे इत्याद्यंगन्यासं विधाय शिरसि षट्दः
कोणे ईशानादिवायव्यांतं षट्त्रिंशतिरश्मीन्भावयन् ५ लंसत्यानंदनाथ मायापरांबा लं ५५ लंवामानंदनाथ श्रीपरांबा लं ५ ५
अघोरानंदनाथ प्रज्ञापरांबा लं ५५ पुरुषानंदनाथ अंबिकापरांबा लं ५५ इति प्राणकोणे ५ वंअनंतानंदनाथ निवृत्तिपरांबा वं
५५। वंप्रचिंत्यानंदनाथ शांतिपरांबा वं ५५। इति पूर्वकोणे ५ रंघोषरानंदनाथ शांत्यतीतापरांबा रं ५५ रंतीव्रानंदनाथ गंगापरा
वारंमणिवाहानंदनाथ पद्मापरांबा लं ५५। पुरुषानंदनाथ अंबिकापरांबा लं ५५ सरस्वतीपरांबा वं ५५ वंअनाथानंदनाथ प्र
निष्ठापरांबा वं ५५। रंश्रुवाहानंदनाथ कमलापरांबा रं ५५। रंज्वालेश्वरानंदनाथ वपुनापरांबा रं ५५ रंतेजीशानंदनाथ पार्वती
परांबा वं ५५। इत्याग्निकोणे ५ यंविद्यावागीश्वरानंदनाथ चित्रापरांबा यं ५५ पंचज्ञविशेश्वरीनंदनाथ शुकमालापरांबा हं ५५ हं
अनंतानंदनाथ वसंतपरांबा हं ५५। हंशाकरानंदनाथ रत्नमेखलापरांबा हं ५५ हंपिंगलानंदनाथ यशोवतीपरांबा हं ५५।

३४

वि॰या॰

ह्सखाख्यानंदनाथकुब्जिकापरांबाहं ५५ इति पश्चिमकोणे संवरद्वियोगानंदनाथवामापरांबामं ५५। संपरद्वियोगानंदनाथज्येष्ठाप
रांबासं ५५। सपीठयोगानंदनाथरौद्रीपरांबासं ५५। इति वायव्यकोणे पीतश्यामं रक्तकृष्णं चभास्करसंनिभं चतुष्कं च चतुष्कं च षट्
ह्रकं भूयश्चतुष्कं पंचकं त्रिकमित्येतत्क्रमात्कुलमरीचयः न्यासस्तासां तु त्रितयाक्रममाचरेत् पुनर्गुरुक्रमः इतिदी

८२८

पीश्वरक्रमः अथ पार्थिवक्रमः अथ न्यासः ह्रंअंगुष्ठाभ्यां ५ लंमंतर्जनीभ्यां नमः ५ वंवंमध्यमाभ्यां ५ यंरं अनामिकाः ५ ठंक
निष्ठिका अंअः करतलकरपृष्ठाभ्यां एभिरेव हृदयादिषडंगन्यासः ५ ह्सखफ्रां नमो भगवति कमलायै ह्सखफ्रां ५ कनिष्ठिका

(४२)

भ्यां ५ ह्सखफ्रीं कुब्जिकायै कुलदीपिकायै ह्सखफ्रीं ५ अनामिकाभ्यां ५ ह्सखफ्रूं ह्रां ह्रीं ह्रूं ङ ञ ण न मे व वेण्यै ह्सखफ्रूं मध्यमा
भ्यां ५ ह्सखफ्रैं अघोरमुखि व ङ रूपायै ह्सखफ्रैं ५ तर्जनीभ्यां ह्सखफ्रौं छां छीं कुं क्रौं यत्नाहारायै ह्सखफ्रौं अंगुष्ठाभ्यां ५ ह्स
खफ्रः ५ किणिकिणिविच्चेकोणकायै ५ करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः एवमेव हृदयादिन्यासः तथा वक्त्रन्यासः अथ ध्यानम् वि
भाव्य देवं हृद्वरमूलाधारे कुलं मध्ये च वनथा देवमात्मानं परिभावयेत् संवर्तेश्वरतत्त्वस्थं देवो ललितविग्रहः संवर्तेश्वरप्रथमध्यानं
अथ शक्तिध्यानं नीलांजनसमप्रख्यां कुब्जरूपां महोदरीं षट्वक्त्रां द्वादशभुजां रक्तमर्पोष्ठिवर्विता खाटमालाधरां रौद्रीं दंष्ट्राकालानलान
नां अष्टादशावक्त्रां देवीं वर्वरोर्ध्वशिरोरुहां व्याघ्रचर्मपरीधानां सिंहचर्मोत्तरच्छदां दिव्याभरणभूषांगीं ··· अष्टाष्टहासिनीं अस्याः
पीतं श्याम वक्त्रं उत्तरं सोमसन्निभं दक्षिणं कृष्णवर्णं च यत्प्राक् दर्शितं मया प्रिये ऊर्ध्ववक्त्रं भवेद्रक्तं भजं स्फटिकोपमं सहस्रसूर्य
संकाशं षष्ठं वक्त्रं महाद्भुते दंष्ट्राकरालान्यखिलवक्त्राणि तु कान्ति शोभना त्रिशूलचक्रवज्राणि अंकुशं शरकर्तरी दक्षिणवामतो दे
वीनीलोत्पलमानाकरं अभयं मुद्गरं खट्वांगं घंटा पुस्तकं धनुस्तथा कपालं वामके हस्ते सिंहासनभवासन इति ध्यात्वा पार्थिवरूपां भवेनांग
न्यासं विधाय शिवं सिंहस्थषट्कोणेन क्रमेण तन्मध्ये विंशति समीनावयेत् लंरं याणपीठयोगानंदनाथयोगेश्वरीपरांबामंत्रं ५ ॥

वमयरूं जालंधरमहापीठ जालेश्वरानंदनाथ जालेश्वरीपरांबा वमयरूं ५५। रमयरूं पूर्णगिरिमहापीठ पूर्णगिरिशानंदनाथ पूर्णेश्वरी
गिरिजापरांबा वमयरूं ५५ मयरूं कामेश्वरमहापीठ कामेश्वरानंदनाथ कामेश्वरीपरांबा यमरूं ५ इति पश्चिमकोणे ग्लूं श्रीकंठा
नंदनाथ नागापरांबा ग्लूं ५५ स्लूं अनंतानंदनाथ सर्वपरांबा स्लूं ५५। म्लूं शंकरानंदनाथ मत्स्यीवपरांबा म्लूं ५५। स्लूं पिंगलानंदनाथ
पातालापरांबा स्लूं ५५ स्लूं भूसद्योजातानंदनाथ नागापरांबा स्लूं ५५। इति वायव्यकोणे ५५ डमयरूं अमृतानंदानंदनाथ डाकिनीपरां
बा डमयरूं ५५। रमयरूं आवल्यानंदनाथ राकिनीपरांबा रमयरूं लज्ञानंदनाथ लाकिनीपरांबा लमयरूं ५५। कमयरूं योगानंद-
नाथ कामिनीपरांबा कमयरूं ५५ शमयरूं अनीतानंदनाथ शाकिनीपरांबा शमयरूं ५५ हमयरूं पादानंदनाथ ग्रहाकिनीपरांबा ह
मयरूं ५५ इतीशानकोणे ५ लं आधारीशानंदनाथ रक्तापरांबा लं ५५ वं चक्रीशानंदनाथ वंडिकापरांबा वं ५ रं कुशीशानंदना
थ करालापरांबा रं ५५ मं मदक्रीशानंदनाथ महोत्कुष्मापरांबा यं ५ इति पूर्वकोणे गं विमलानंदनाथ शाबरीपरांबा मं ५५
सं सर्वज्ञानंदनाथ पुलंदीनीपरांबा सं ५५ सं योगविमलानंदनाथ शबरीपरांबा मं ५५। यं सिद्धविमलानंदनाथ परंघकापरांबा-
यं ५५। नं समयविमलानंदनाथ कुलिकापरांबा नं ५५। इत्याग्निकोणे ५ लमयरूं मित्रानंदनाथ कुब्जिकापरांबा लमयरूं ५५
वमयरूं उड्डीशानंदनाथ लक्ष्मीपरांबा वमयरूं ५५ रमयरूं षष्ठीशानंदनाथ कलीश्वरीपरांबा रमयरूं ५५ यमयरूं वर्ष्यानंद
नाथ कुलकौलीश्वरीपरांबा यमरूं ५५। इति नैऋत्यकोणे अथ ध्यानं पीनस्तनामं कह्लाररक्तपुष्पं भास्करसन्निभं चतुष्को
णात्क्रमात्सर्वे वरदाभयसंयुताः चतुष्कं पंचकं षट्कं चतुष्कं पंचकं पुनः चतुष्कमिति संनिभः क्रमात्पार्थिवरश्मयः पुनर्दे-
वृदेवौ त्रिधासंस्थ्य पुनर्गुरुक्रमं नवात्मकनामनं ज्ञापार्थिवकममाचरेत् इति नवात्मकेश्वरक्रमं अथायुधपूजा आयुधा
नि यजेत्तस्मात्कराग्रेषु च मंत्रवित् ५ दं ब्रह्मकपालाय हुं फट् नमः सर्वत्रा ५ सं त्रिशूलाय सं ५ सं चक्राय सं ५५ मं वज्राय मं ५५

लें वरायलें ५५ लें ब्रह्मणारायलें ५५ पंपाशिभक्ष्मसत्तायपं ५५ रंजाद्यमालायेरं ५५ उंशुक्लकाउं ५५ श्रंब्रह्माभावायश्रं ५ श्रीपादुकां
पूजयामि तर्पयामि नमः सर्वत्र मानसादि हृदि स्थितां तेन ब्रह्मीभावयेत् सुतः क्रमादानंदनाथोत्तरपरां देव्याः गुदीविना श्रीपादुकां तर्प्या
मि नमो वदेत् अर्घ्यं पदार्घ्यं केउः पूजयामीति· निर्वाणगुरुसंप्रदायमवलम्ब्य कल्पिते ललिते ष्टरविरचिते शिवषडन्वयार्चिते श्रीना
थादिगुरुभोजनाथार्थं पर्युषितं जपेत् उपदिष्टं मंत्रयातु महाम्नायादिगोचरं तत्सर्वमस्मिन्समये पीठपूजादिकं विना पादं पर्यंगु
रुनाथं मूलविद्यागणवर्तिः अंगपूजासमर्चीने वहिःपूजां तत्वात्मनः नवात्ममण्डले तत्रैव महाभूते श्मशानके अनेन कोटियोगीन्द्र
योगिनीभैरवादिभिः सेव्यमाने द्वारपीठ विधिवत् क्षात्रिमूर्तिभिः त्रिभिर्निपातैर्वाथ क्षेत्रपालकैः हीरमण्डले मयागतो विश्वविदितैः
स्पष्टकज्योतिष्मतीयुते परापरमहापीठं संस्थितं श्रीनवात्मकं देवेशमर्चयेद्देवं गंधपुष्पाक्षतादिभिः श्रीमहार्थं तथायं च श्रीवि
द्यादिक्रमेणाच एतत्सर्वं समानं स्यात् क्लीं धंभोस्वनवात्मकं धूपदीपाघदर्पणाथ वड़व्यंजनसंयुतं नैवेद्यं षड्रसोपेतं पुरतः स्थापि
देशिकः अनन्तरं मंत्रीन्यासध्यानं कुर्यात् जपेत् सुतः क्लीं भुवनायै नमः २ श्रीं कमलायै नमः क्लीं सुभगायै नमः ओं पराविद्यायै नमः १
मूलाधारस्य पद्मस्थ ब्रह्मरंध्रे षविन्यसेत् ब्रह्मरंध्रादिब्रह्मरंध्रादिन्यासं कुर्यात् स्वदेहके· नैवेद्यं भावयेत् अष्टदलपद्मकर्णिके त्रिकोणं
वायत्तमध्ये परदेवीं विभावयेत् भुवनाद्यास्तथा कोणाष्टके दलेन तेषु च ब्राह्म्याद्या अष्टपत्रे षण्मासवत्सर्वमर्चयेत् नैवेद्यं सपरिवारायाः
देवदेवोः सौभाग्यदेवतायास्तस्यै नैवेद्यं समर्चयेत् नदीयवलिं हन चक्रस्य मण्डले व्यापकमण्डलाय नमः इत्यभ्यर्च्य ओं ह्रीं सर्वविघ्नकृद्
भ्यः सर्वभूतेभ्यो हुं फट् स्वाहा अनेन बलिं दत्वा गंधपुष्पानिराजोपचारान् नवत्रयपविशुद्धात्मा स्वीकुर्यादिदि पूर्वकं ५ ऐं क्लीं अघोरे ह्रीं सः ५
आत्मतत्वं शोधयामि स्वाहा ५ ह्रीं परमघोरे घोररूपे घोरमुखि भीमभीषणे वमपिवः हेरुरुहः रं ह्रीं ह्रः फें ह्सौं विद्यातत्वं शोधय
यामि स्वाहा सर्वतत्वं समाप्त सर्वतत्वं ५ शोधयामि स्वाहा· ततत्रयपविशुद्धात्मा हृत्पात्रत्रयं पुनः गुरुभैरवशक्तिभ्यो निवेद्याथ स्व

यं पुनः स्वकीयानाडुनास्यां सृजयेद्यथाविधि इति स्वाहिपूजा अथ संहारसृजार्थं श्रीनाथं प्रजपेत्रिशः नवनत्तामत्वा प्यायस्व वि
वत्यार्थिवादिनः मानसान्तं क्रमात् कृत्वा न तत्क्रमफलं लभेत् आत्ताधाराषट्केषु वक्षादिक्रमाचेनं न मतस्थाने प्रसंपूज्य पतः प
वक्रमान्नतः अर्चयेत्क्रममार्गेण श्रीगुरोरुपदेशतः तूली पुली परशांभवः शांभवी योनिमध्यतः षोडशानि पराप्रजभाप्रज्याहू लिमूल
के विन्ननामंदिरे शे प्रोम हानाभितलोसततः कंदे चेच्छा मेच्छे स्वाहिः स्थितिमेदस्मिं संस्थिताग्नि रो तिरोधाना सिकाग्रे तमुक्तिं मूलय
याश्रिये ज्ञाने पुष्पाग्रकोटिरूपा सतीयोनि विशेषस्ततः असतीलं विकामूले सदसतीरसनाश्रिये क्रियांच लिंगमूले तु अघोरी आत्मावती श्र
पत्र लिंगादो विशयेषतु गोचरी वकमीमालकी लोकानेत्रांतरे वेदास्संविशुद्द्वमध्यतः कुंडलीनाभिमूले तु सोषणाम्र षणाविले जी
ववामुप्रासाहूत्रा स्पंदकोदरा मध्यतः मातृकाकर्णिकास्त्रे जिह्वायां प्राटनामिका वर्णावतीचजिह्वाग्रे स्वरवर्णां च तालुके वर्णा जा
त डूहयोः सुज्याः संयोगादंतनालुके कंठे हुंमंववतीमिति संपूज्य प्रकीर्तिताः ततः परंवामभागे मण्डलं चतुरस्रकं चतुर्दलपद्मं विभा
व्य तन्मध्ये विन्नयेद्देवीं ललिताशामविग्रहां कराभ्यां दत्तवामाभ्यां षट्नीलोत्पलं तथा विभ्राणां कुलचामुंडां ध्यात्वा तेन प्रपूजयेत्
५ श्रीकुलचामुंडायश्री ५ इति चंडवलिं दद्यात् तर्पयेत् मूलविद्याभ्यां प्रत्येकं समसमं तथा श्रीगुरुः पादुकां स्ववासमवारं च तर्पयेत् त
तः पादुकां समुद्धृत्य कराभ्यां मस्तकावधि अहं तेदं तयोरैक्यं प्रतिपद्यन्निवेदयेत् सर्वाभरणमध्यस्थं वस्त्रं चैलयंनयेत् नानागोत्रजा
ति श्रीचर्यादिकारश्रीपदाधिपाधिकारयुक्तविनवद्दादशषोडशपंचाशच्छत्राधीति सिद्धभूतवर्तमानभविष्यतादिगुरुना
थपादुकाः इत्यादि स्थाने लयः सर्वव्याप्य तिसंस्थानो भूदेव्याशांभशास्त्रः नमोनमनमनातिस्थितायनाथायः यत्कर्मकार्यपरास्ता
हा वराणां पवित्रमित्यादि वेदमागमने वचः शांभवं चरणां ध्यात्वा सद्विद्यानंदलक्षणं पवित्रपरमं साक्षात् भागोपरमास्रते येन सू
ज्ञामहात्मानः तणात्संसारसागरात् समुत्तीर्य परानंदे मुक्तेपरशांभवं तास्मिंस्थितलयं कृत्वा तद्रूपोहमिति स्मरेत् पततद्दस

वि॰ पा॰ मध्यंते वैदिके शांभवे पि च एतद्रहस्यं ज्ञात्वा न भूयो भविजायते आवश्यकस्तीमुद्रां पुनर्योगं समभ्यसेत् इत्यानंदयतः एवं
मार्गाद्बुद्धिलयो भवेत् इति श्रीषडन्वयशांभवरहस्ये षट्त्रिंशत्क्रमः रुद्रयामले ईश्वर उवाच अथ वक्ष्ये महेशानि नवदुर्गाविधानकं
८२५ यज्ज्ञात्वा साधकः सर्वं षट्कर्माणि प्रसाधयेत् शांतिपुष्टिस्तथा वश्यं मारणोच्चाटकर्मणि आकर्षणं तथा केचित् षट्कर्माणि नि
योजयेत् मार्कंडेयपुराणोक्तं देवीमाहात्म्यमुत्तमं मूलमंत्रेण पुटितं जपन्वांछितमाप्नुयात् अत्र मूलमंत्रमार्गं प्रकारेणो
क्तं नवार्णं श्रीविद्यासंवलितं यथा ॐ ऐं ह्रीं श्रीं क्लीं चामुंडायै ह्सौः विच्चे एवं श्रीविद्यासंवलितनवार्णमंत्रे देवीमाहात्म्यस्याद्यंते सं
देवी पुटत्वेन संयोज्य माहात्म्यं पठेदित्यर्थः तथा शतमादौ शतांते च जपेन्मंत्रं नवार्णकं चंडीं सप्तशतीं ज्ञात्वा संपुटोयमुदाहृतः
829 सकामं संपुटं जाप्यं निःकामं संपुटं विना आश्विनस्य सिते पक्षे तृतीयायामुपक्रमेत् आमध्यरात्रं प्रजपेद्देवेहृदयतः क्रमात्
एवं मूलमंत्रं जप्त्वा ततः सप्तशतीं पठेत् मूलमंत्रं विद्यायुक्तं पाठो पि विद्यायुक्तनवार्णमंत्रसंपुटिते देवीमाहात्म्यस्य संपुटक्रम
स्तु प्रागुक्तः शतमादौ शतांते इत्यादिर्ज्ञेयः तथा अष्टम्यंते जपेल्लक्षं निराहारो जितेंद्रियः अत्र षष्ठदिने यथा लक्षपूर्णं भवेत्तथा जपेदि
ति संपूर्णे दिनपो देवीं ततो होमं समाचरेत् दशांशतो भक्तियुतः पायसैः सर्पिषा तिलैः ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात् कुमारीश्च प्रभो
जयेत् इष्टार्थं लभते मंत्री नात्र कार्या विचारणा प्रथमं चरितं प्रोक्तं मधुकैटभनाशनं द्वितीयं चरितं प्रोक्तं महिषासुरघातनं तृती
यं चरितं शुंभनिशुंभहरणं तथा प्रथमस्य चरित्रस्य मुनिर्ब्रह्मा समीरितः गायत्रं छंद आख्यातं महाकाली तु देवता वाग्भवं बीज
माख्यातं माग्निस्तत्त्वं महेश्वरि धर्मार्थे विनियोगः स्यात् ह्रां बीजोक्तं समाचरेत् षडंगं ध्यानमिति शेषः द्वितीयस्य चरित्रस्य मुनिर्विष्णु
रीरितः छंद उष्णिक महालक्ष्मीर्देवतात्र समीरितः एतद्वाबीजमदितं वायुस्तत्त्वं महेश्वरि विनियोगोर्थसंप्राप्त्यै ह्रींबीजोक्तं समाचरेत्
उत्तरस्य चरित्रस्य ऋषी रुद्रः समीरितः त्रिष्टुप्छंदो महासरस्वती देवतात्र सरस्वती बीजं तु कामराजं स्याद् तत्त्वं समीरितं ॥ ॥

१: ६५ ॐ, प्रादौ सृष्टिलतास्थितिलतः संहारइति व्रतीनांक्रमः संहारसृष्टिस्थितयः क्रमेण गृहस्थानाम् स्थितिसंहारसृष्टयः क्रमेण ब्रह्मचारिणाम् इति अ... कस्य प्रकरणे ... लिख्यते तस्यालि

कामामेवविनियोगः स्यात्कामनानोक्रमाचरेत् एवमष्टादिकं सत्वा भागवध्यानासमाहितः ध्यानपूर्वं परेशं ईंशीं स्वसूक्ष्मपदवर्णकं एवंयः

कुरुते देवि नरः स्वं माप्नुयात्तत्त्ववित् यन्नैर्धान्यैर्यशोभिश्च सम्भोगैश्च प्रपौत्रकैः संयुक्तः स चिरंजीवेद्दियावान्नशतं समाः प्रथमं चरितं

देवि सृष्टिरूपं न संशयः द्वितीयं स्थितिरूपं स्यात्तृतीयं लयरूपकं अत्र सृष्टिस्थितिसंहारानन्तानन्तफलानि चाश्रमभेदेन प्रा

प्नवत्याप्नोति पूर्वोक्तविधिना साधी साधकस्तु सबुद्धिमान् असाध्यं साधयेत्क्षिप्रं यदि कार्येन सिद्ध्यति पाठमात्रेण सिध्यति ना

त्रकार्या विचारणा देवालये शिवागारे यद्वेदेवि यपेत्सदा दीपं दत्वा हुतेनैव जपेनद्दशाकेन च धूपयेद्गुग्गुलैर्देवीं मनसा चिंतयन्सदा

दशाहुत्या सदानित्यं पुष्पं विभिन्नं सम्माहितः अथः शापी हविष्याशी पुरश्चरणानुपतः शतावर्तं जपेद्दोषे पुरश्चरणसिद्धये तद्दशा

शेन जुहुयान्मूलमंत्रेण साधकः नमो देव्यै महादेव्यै शिवायै सततं नमः नमः प्रकृत्यै भद्रायै नियताः प्रणताः स्मताः अनेन वा प्रजुहु

याद्देव्यैः साक्तमुदीरितैः अत्र केचिज्जयंती मंगला कालीति श्लोकरूपमंत्रेणाहुर्दशांशं जुहुयादिति अत्र शतावर्त्तविधानस्य मूल

मंत्रेण श्लोकरूपमंत्रेण वा दशांशहोमस्तु प्रोक्तः संख्याकः प्रतिश्लोकेन जुहुयात्पायसं तिलसर्पिषेति वियोमाग्व... तमादौ शतं चा

नेसंपुटक्रमेण मूलमंत्रहोमश्चावपपकः अत्रापि तर्पणाभावा ब्राह्मणसंतर्पणादिकं पूर्ववद्दशांशेन कृत्वा पुरश्चरणं समाप्य काम्यकर्मा

णि कुर्यात् तथा अनुलोमे यदा जाप्यं शुभकर्म प्रसिध्यति विलोमेन तदा देवि कूटकर्म प्रसिध्यति चरित्रं प्रथमं देवि निसंजपति साध

कः द्वितीयं वा तृतीयं वा स एतां वापि पठ्यते तस्यास्ति हितं संदेहो अध्वं वेतिवानने अत्र नाणां पदानां च पारायणानामहं रूपिणां श्लोका

नां च तथा प्रोक्तमध्यायानां विलोमतः निपतं वा स्तनं देव्यास्तंभनं मोहनं तथा वश्यादीनि च कर्माणि प्रसिध्यंति क्रमेण वै ग्रथनादिप्रभे

दं तु प्राक्प्रोक्तं विधिनाचरेत् अत्र रागिणां पद्यामंत्रेतया श्लोकाः स्त्रैवपुभे प्रभेनवदेवीमाहात्म्ये अत्रायमर्थः मंत्राणांतरितसाध्य

नामाणीग्रथमंत्रेषु अन्तश्लोकांतरितसाध्यनामानां ग्रथनमित्यर्थः एलोकद्वयांतरितसाध्यनामाणांविदर्भः संपुटक्रम।

कूर

नं ऊ्य

३८
वि॰ पा॰
८३०
830

त्र देवीमाहात्म्यमनुलोमेन पठित्वा अमुकं स्तंभय स्तंभय इत्युक्त्वा पुनर्देवीमाहात्म्यमेवं प्रतिलोमेन पठेदित्येका वृत्तिः
एवमयुतावधि पिरोयनमस्कारान्तं अथ देवीमाहात्म्यमपठित्वानुलोमेनामुकामुकयोर्विद्वेषणं कुरु कुरु स्वाहेत्यष्टोत्तरशतं मन्त्रं
प्रतिलोमेन पठेदित्येकावृत्तिरेवमयुतावधि · आदौ योगो भवेदंते पल्लवसंपुटो यो रिपुध्वोच्चाटने योगो मारणे पल्लव इति संप्रदायस्तेनाः
मुकमुच्चाटयोच्चाटय फट् ततः पदप्रतिलोमेन देवीमाहात्म्यं पठेदित्येकावृत्तिरेवमयुतावधि कामिणोत्क्रप्रतिलोमेन देवीमाहा
त्म्यं पठित्वांते अमुकं हन हन फट् इति पठेदित्येकावृत्तिरेवमयुतावधि अथ तत्क्रमाणां विदर्भक्रमोऽवरूपे तथा संहारसृष्टिस्थि
त्यंतं कामिणोत्कीलनं स्मृतं एतस्यैव विपरीत्येन स्तंभनोत्कीलनं भवेत् स्थितिसंहारसृष्ट्यंतमुच्चाटे कीलनं स्मृतं सृष्टिसंहार
स्थित्यंतं विद्वेषोत्कीलनं तथा उत्कीलनक्रमो देवि नवाग्रेकाप्यितो भवेत् येन ज्ञातेन देवेशि त्रैलोक्यविजयो भवेत् उत्कीलनं वि
नाकांते स्थितिः क्वापि न जायते जपितोत्कीलनं वाथ त्रिविदर्भं प्रीतिक्रमात् त्रिविदर्भचरितत्रयं · भ्रंशितं प्रोक्तसृष्ट्यंतता संहारां
·· तता अयमर्थः चरितत्रितयक्रमेण सृष्टिस्थितिलयरूपं प्रोक्तक्रमेणोत्कीलनं नाम पल्लवादिकं विना प्रथमतो जपित्वा ततः
प्रयोगरूपेण जपेत् संपुटकार्मिणादौ प्रयोगमध्येऽनुग्रहकर्त्तुमिच्छति तदानुग्रहप्रोक्तनामपल्लवादिकं संयोज्य यावत् स्वास्थ्यं
तावदुत्कीलनमेव जपेदित्यर्थः केचिदुत्कीलनादौ नामपल्लवादिकं न योज्यमिति वदंति यथा गुरूपदेशं कार्यमिति तथा
साध्यं कामिणा कर्मादौ वक्ष्येहं शृणु पार्वति · सर्वभूतस्य चोराणि दुष्टकाः पिशुनाः शठाः तं साध्यः कामिणोप्रोक्ताः कर्मारंभाद्दिनं
स्मृणु भूताष्टम्यां च तद्देशे साधयेत्साधकोत्तमः दशधा यं च यथा वापि समधा वा त्रिधापि च देवालये पठेद्देवि लीलया सिध्यति ध्रु
णात् विना न्यासं विना ध्यानं विना भूतविशोधनं पाठमात्रेण सिध्यंति मंत्रिणो नात्र संशयः सिंहस्थे गुरौ भे देवीं पूजयित्वा मादितः
वाराहीतंत्रे वाराहीपाठफलं देवि प्रवक्ष्याम्यगदतो मम एकाहमादिपाठानां यथावत्कथयामि ते संकल्प सर्वं संपूज्य न्यस्यांगेषु मनुं सम

पाठाद्बलिप्रदानाच्च सिद्धिमाप्नोतिमानवः उपसर्गोपशांत्यर्थंत्रिरावर्त्तंपठेन्नरः ग्रहोपशांतौकर्त्तव्यंपंचावर्त्तंवरानने म
हाभयेसमुत्पन्नेसप्तावर्त्तमुदीरयेत् नवावृत्त्याभवेच्छांतिर्वाजपेयफलंभवेत् राजवश्यायभूत्यैवरुद्रावृत्तिमुदीरयेत् अर्कावृत्तेः
कार्यसिद्धिर्वैरहानिश्चजायते मन्वावृत्त्यारिपुर्वश्यस्तथास्त्रीवश्यतामियात् सौख्यंपंचदशावृत्त्याश्रियमाप्नोतिमानवः कलावृ
त्त्यापुत्रपौत्रधनधान्यागमंविदुः राज्ञोभीतिविनाशायवैरस्योच्चाटनायच कुर्यात्सप्तदशावृत्तिंतथाष्टादशकंप्रिये महाव्रणावि
नाशायविंशावर्त्तंपठेत्सुधीः पंचविंशावर्त्तनात्स्याद्भवेद्बंधविमोक्षणं संकटेसमनुप्राप्तेदुश्चिकित्स्यामयेतथा जातिध्वंसेकुलोच्छेदे
आयुषोनाशआगते वैरिवृद्धौव्याधिवृद्धौधननाशेतथाक्षये तथैवत्रिविधोत्पातेतथाचैवातिपातके कुर्याद्यत्नाच्छतावृत्तिंत-
तःसंपद्यतेसर्वं श्रेयोवृद्धिःशतावृत्त्याराज्यवृद्धिस्तथापरे मनसाचिंतितंदेविसिद्ध्येदष्टोत्तराच्छतात् शताश्वमेधयज्ञानांफलमा
प्नोतिसुव्रते सहस्रावर्त्तनाल्लक्ष्मीरावृणोतिस्वयंरमा भुक्त्वामनोरथान्कामान्नरोमोक्षमवाप्नुयात् यथाश्वमेधःक्रतुराट्देवा
नांचयथाहरिः स्तवानामपिसर्वेषांतथासप्तशतीस्तवः बहुनाकिमिहोक्तेनकिमनेनवरानने चण्ड्याःशतावृत्तिपाठात्सर्वाः
सिध्यंतिसिद्धयः अथप्रयोगःस्तुकाविदेव्यालयेशिवालयेवाप्रागुक्तक्रमेणस्वासनोपरिप्राङ्मुखउदङ्मुखोवोपविश्याचम्य श्रीविद्या-
संवलितनवार्णमंत्रेणप्राणानायम्यऋष्यादिकरषडंगन्यासध्यानानिप्रागुक्तक्रमेणविधायसंकल्पंकुर्यात् अद्यामुकमासि
अमुकमासेअमुकपक्षेअमुकतिथौअमुकगोत्रोअमुकदेवशर्माहंश्रीमहाकालीमहालक्ष्मीमहासरस्वतीप्रीतिपूर्वकामुक
कामनासिद्धिकामोऽद्यप्रभृत्यमुकदिनंयावत्प्रत्यहंद्वादशावृत्त्यानवावृत्त्यावात्रिरावृत्त्यावानियमतःप्रातःसहस्रावृत्तिसंख्याकसा
वर्णिः सूर्यतनयोयस्यादिसावर्णिर्भवितामनुरित्यंतमार्कंडेयपुराणांतर्गतदेवीमाहात्म्यपाठंनवार्णसंपुटत्वेनकरिष्ये इति
संकल्प्यपुस्तकंसंपूज्यपुस्तकंतुस्थाप्यहस्तेधृत्वापाठंकुर्यात् प्राणायामऋष्यादिकरषडंगन्यासध्यानपूर्वकंनवार्णमंत्रमाद्यंतेऽष्टो

पद

न्यशनमष्टोत्तरशतं जपेत् मौनी ध्यानपरायणो मध्ये मन्त्रवातीलापमकुर्वन् अन्त्रमवलितान्तं स्वरूपदोच्चारणं कुर्वन् यथासंख्यो-
पानियमः कृतः सप्ताहं तावत्संख्याकपाठं कुर्यात् मोक्षसिद्धिर्भवेदिति समस्तानीपाठविधिः अत्र ग्रथनादिभेदक्रमेणानुलो-
मपाठादपि तत्तत्प्रयोगाः सिध्यन्ति अथवा श्लोकक्रमेणवर्णप्रतिलोमं प्रतिलोमपादप्रतिलोमार्द्धश्लोकप्रतिलोमश्लोकप्रतिलोमा- ध्या
ध्यायप्रतिलोमानां च ग्रथनादिप्रयोक्तास्तत्प्रयोगाः सिद्धमेव ग्रथनादिकं विनापि सिद्धं तेषु चैवमुभयथा विलोमक्रमाणां सिद्धिः अ-
नुलोमक्रमस्य ग्रथनादिकं विना प्रयोगा न सिद्ध्यन्ति तत्र ग्रथनादिकमस्यावश्यकः विलोमपाठानामुभयथा अनुलोमपाठाना-
मेकथेति सर्वं गुरुतः शास्त्रतश्च सम्यक् ज्ञात्वा प्रयोगादिकं कुर्यात् प्रथमादिचरित्रत्रयस्य पृथक् पृथक् पाठस्य धर्मार्थकामाः य-
थाक्रमं फलानि वोध्यानि चरित्रत्रयपाठस्य चतुर्वर्गफलसिद्धिः केवलं मोक्षकामस्य संपुटं विना पाठः गृही संपुटं कुर्यान्मो-
क्षार्थं संपुटं विनेति निवारणहीनं तेन ज्ञातत्वात् गृहस्थः संपुटं विना न पठेदिति अत्र सावर्णिः सूर्यतनयः इत्यादि सावर्णिर्भविता मनुः
इति श्रीविद्यार्णवे चतुस्त्रिंशत्तमः श्वासः ॥ ३४ ॥ अथ कादिमतरीत्या श्वासक्रमो लिख्यते तत्र श्रीतन्त्रराजे अथ षोडशनित्यानां
कालेन रूपिणीतोच्यते मातृकाभूतनाथाद्यैः श्रीचक्रेपाच शक्तिभिः अत्र कालेनाहोरात्ररूपकालेन प्राणतोश्वासरूपत्वमुच्यत इत्यर्थः
क्रमस्माह मातृकेति मातृकया पंचभूतैः नाथाद्यैः नवनाथैः आदिपदेन नवग्रहराशिप्रभृतीनां संग्रहः श्रीचक्रेण शक्तिभिरावरणदेव-
ताभिः सह उच्यते इत्यन्वयः तथा लवादीनां तत्कालस्य रूपत्वान्मो दीरितं तेनैकश्वासमारभ्य तत्संख्याभिः क्रमेणैव अहोरात्र-
स्य तत्कालमितिमुक्तानेतानाप्यहृदयेत् अत्र कालस्यातीन्द्रियत्वात् तत्रापि लवादीनां रूपत्वात् ॥ अनुमानेनापि निश्चितमशक्यत्वात्
तद्दीरितं श्वासक्रम इत्यर्थः वर्तमानशरीरस्याहोरात्रस्य तस्य श्वासैः श्वासक्रमतत्त्वाविशेषाणां तथा तत्त्वाख्यानं तत्तत्सिद्धप्पादकांक्ष्य वा-
वर्तमानादिशाऊहयेदित्यर्थः मूलाधारोद्भवो वायुः प्राणाख्यो समभ्यक्रे ॥ ॥ ॥

एक एव वायुः प्राणापानव्यानोदानसमानसंज्ञां लभते स तु पंचविधोऽपि तद्भेदादुद्भवदेशतः उद्भवदेशमाह नासायाः पुटयोः पा
र्श्वे तु गमध्याधरंध्रगाः प्राणादीनां वायुरवोक्तानः पवनाः स्युर्यथाक्रमं अत्र नासायाः पुटयोः पार्श्वस्पर्शेन वायुतत्त्वोदयः ऊर्ध्वभागस्पर्शे
नाग्नितत्त्वोदयः मध्ये दाढ्रस्पर्शेन जलतत्त्वोदयः अधःस्पर्शेनावृतत्त्वोदयः रंध्रयोः परितः स्पर्शेनाकाशतत्त्वोदयः एवं यथाक्रमं बोद्धव्य
मित्यर्थः तथा गुरुकेतुभृगुकुजा बुधार्कौ चंद्रस्तथैव जो क्रमाद्वन्त्रे भूतेषु व्योमसर्वात्मकं भवेत् उभयस्थो भवेद्राहुः पंचदश यौग
टीं क्रमात् वामदक्षिणयोस्तस्य प्रवेशो निर्गमस्तथा जीवश्चंद्रो रविर्भौमो भागस्तौ पुरुषौ तथा पृथिवी सलिलं चंद्रो रविरग्नस्त्रयं भवे
त् ग्रहेषु चंद्रो भानुर्विंद्गुरुस्तु भास्करः परे मारुतश्च तथा विद्यात् स्वरव्यंजनभेदतः अथ [illegible] स्यात् [illegible] दिनं तु [illegible] वेत् शरी
रे पिकटी हृदि चंद्रो योऽरविरीरितः अस्तीति वाक्यं चंद्रस्य नास्तीत्युक्तो रविः स्मृतः शुक्लकृष्णौ तथा पक्षाविति चंद्रार्कदशान्तराः एवं सूर्या
दशा प्रोक्ता वासराभ्यां च यशस्विनी एकादशविधौ चंद्रभास्करौ समस्यगीरितौ एतेषां शालोकानां स्पष्टार्थः तथा चंद्रः सौम्यकर्माभा
स्कराः क्रूरकाशिणः राहुः शून्यं च सर्वत्र नाशाय भवति ध्रुवात् सूर्ये [illegible] सर्वत्र मध्यो भोजने मैथुने संग्रहः ग्रामदाविलं चंद्र
सिध्यत्ययत्नतः जीवे शुक्रस्थितं तथ्यमेव दर्थ सिध्यति निष्फलं भवतीत्युक्तमन्यथा चेत्तदन्यथा अतिनिम्ने विधौ कन्यागर्भसम्भू
यतः शुभात् सूर्ये गर्भे विपत्तिः स्यादि [illegible] वदेत् [illegible] सूर्येण भस्तिरादौ च शुभा नैकशुभा नापि शुभानि तु सर्वाणि न श्यंति परमे
स्वरि वामेव द्वन्तिवा ये तु एतदेदेशिकशिष्ययोः तत्स्थाने स्यापयित्वा [illegible] अथवा जीवग स्थाने तत्कर्ममंत्र
मादिशेत् अमध्या [illegible] नाशाय गुरुशिष्ययोः [illegible] विंशते [illegible] नाडिका मता तासां [illegible] दिनं [illegible]
स्यात्तु ततः पुनः एकस्मिन् दिने श्वासः सहस्राण्येकविंशतिः षट्शतं च तत्र तेषां स्वरूपं [illegible] आरभ्यार्कोदयं प्रातः सम [illegible] दिश
तं क्रमात् प्राणानीलाभ्वा [illegible] संक्रमात् तत्राप्येवमतो [illegible] पंचदश क्रमात् दिनमेकं व्रजेदादौ दर्शा प्रतिपदं प्रति

एवंक्रमेण सर्वेषां प्राणोदय उदीरितः एतत्क्रमविपर्यासाद् भव्यातिभवं तिदि अस्यायमर्थः शुक्लप्रतिपदमारभ्य दिनत्रयं पंच
घ्रोदयकालीवामनासापुटे वायुर्वहति तदनन्तरं त्रीणि दिनानि दक्षिणे ततस्त्रीणि दिनानि वामे ततस्त्रीणि दिनानि दक्षिणे पुनः
त्रीणि दिनानि वामे ततः कृष्णपक्षे प्रतिपदमारभ्य त्रीणि दिनानि वामे ततः कृष्णपक्षे प्रतिपदमारभ्य त्रीणि दिनानि दक्षे ततस्त्री
णि दिनानि वामे ततो दक्षिणे ततो वामे ततो दक्षिणे एवंक्रमेण ज्ञातव्या तत्रापि प्रतिनाडि पंचघटिकास्थितिर्वीज्ञ्येति तत्रैकैकघ
टिकास्थितिरेकैकभूतस्य तत्क्रमस्तु प्राणाग्नीलांवुवात्मा न इति एकघटिकायामपि समन्तुनरद्विशतश्वासस्य कालस्थितिः नवतिश्वा
साः संक्रमोलगतिः एवं पंचभूतेषु श्वासानां स्थितिसंक्रमौ ज्ञेयौ इयं दिवा एकैकनाड्यां वारत्रयं रात्रावपि तथैव वारत्रयम् एवं पंच
दशघटिकाक्रमेण होरात्रमध्ये द्वादशावृत्यास षष्टिघटिकाभिर्दिनमेकं व्रजेदित्यर्थः प्राज्ञ्कपक्षक्रमविपर्यासाद् भव्यातिभवं ज्ञे
यमर्थः तथा चलाधिकाप्रवरा वामे वलितो दक्षिणे स्थिराः उभयत्रोभयात्मान शुभाशुभपरीक्षणं सार्द्धद्वाविंशतिश्वाससंक्रमाद्वा
वशाराशयः तत्र सार्द्धचतुष्कोणभूतानि स्युरितिक्रमात् घटिकांशेषु सर्वत्र वाम्वायुकस्त्वेदये ततदणिभवश्वासा षष्ट्यात्रिशतमीरि
ते तेषु तद्भूतवर्णानां दशानामादितो दश समाहृत्यानुतः शेषाः प्राणाग्नीलांवुवात्वैः अस्यार्थः पंचभूतेषु पृथिवी जलं च सोम्यं
ततो वायुराकाशं च क्रूरं वामनाड्यां पृथिवीतत्त्वं जलतत्त्वं च पलवत् चरं च दक्षनाड्यां तेजस्तत्त्वं वायुतत्त्वमाकाशं तत्त्वं च वलवत् स्थि
रं च उभयत्र सांक्रमश्वासेषु सर्वे उभयात्मानः द्विस्वभावा इत्यर्थः एकस्यां नाड्यां पंचघटिकात्मककालस्थितायां पंचघटिका स्व पंच
भूतोदयभेदे एकैकस्य भूतस्यैकैकघटिकास्थितस्य घटिकायाः षष्ठ्युत्तरत्रिशतश्वासानां नवतिश्वासाः संक्रमाय एवं एकस्य भूतस्य
समनुत्तरद्विशतश्वासा तिज्ञाः तेषु श्वासेषु राशिक्रममात् सार्द्धद्वाविंशतिश्वाससंक्रमादिति अत्र राशिषु पि चलाधिकाः इत्यादि स्य
एकास्मिन् राशौ भूतक्रममाह तत्रसार्द्धैत्यादिना घटिकांशेष्विति अकारस्य दये अकारस्य प्रथमतः समदशश्वासात्रेषामलाराणां

समसमभ्यासाः एवमेकघटिकामध्येऽप्याहुतिर्मातृकाख्या भवतीत्यर्थः द्वितीयघटिकायामाकारस्याप्येवमेवमुक्तं संख्याभिर्वा मन्त्रा॰
व्याप्तिश्वासानां स्मरणं वदति यथाविदित यामं श्रीमदाभञ्जनवान भवेत् नित्यानन्वास्ति विद्यानां संख्याः स्युः एवमेकशः ततो दिनानिः
संख्यास्युस्तत्र पञ्च घटिकाणिकाः राशयो द्वादशानन्तरोग्रहभूतानि पञ्च वै मातृकावापि पञ्चाशच्छ्रीचक्रस्याष्टशक्तयः सैकानवतयः
प्रोक्ता देवी सर्वात्मना स्थिता एवं विधां वामनं यो भावयेत्स मदेश्वरः अस्यार्थः नित्या १९ नवा ३९ आभिर्विद्यायुगत्वेन पर्यायत्वेन दि
नत्वेन तिसृणां विद्यानां त्रिगुणत्वेन ९ दिनानिः ५७९ घटिकाणिः ९० राशयः १२ ग्रहाः ९ भूतानि ५ मातृका ५० श्रीचक्रशक्त॰
यः ९१ कालनित्याः २०७ ३९ सर्वे मिलित्वा २१९० श्वासरूपा इत्यर्थः तथा नाडीचक्रं च मर्माणि देहान्तर्मरुतां क्रिया योगाभ्यासं तद
गेश्च खेचरोत्क्रान्तिविधानकं परकायप्रवेशं च योगसिद्धस्थलत्वं अस्यार्थः नाडीचक्रस्य ज्ञानं मर्माणि शरीरे यावन्ति तावन्ति ज्ञा
नं देहान्तर्मरुतां क्रिया प्राणादिदशवायूनां स्थितिः क्रियायाश्च ज्ञानं श्रेयः महायोगाभ्यासस्तज्ज्ञानं चतुरङ्गानि यमनियमासनप्रा
णायामप्रत्याहारध्यानधारणासमाधयश्चेति खेचरोत्क्रान्तिविधानकं खेचरयामरणविधानं परकायप्रवेशनं एतत्सर्वं शाक्त॰
प्रोक्तं यत्सद्गुरुतः शास्त्रतश्च सम्यग्वित्ता यतदभ्यासदार्ढ्याद्भवेत्तस्य योगसिद्धस्थलत्वमित्यर्थः मातृकाणि च नेत्रकंतिका
न्यसृजां येच क्रमस्याभिप्रशक्तिः तेषां काम्यविधिं वक्ष्ये शृणु मण्डलशक्तिभिः चतुःषष्टिचतुःषष्टिप्रमाणवर्णा देवताः तिस्रसृजां विधा
यादौ काम्यसृजां तत्र प्रवेत्तु तासां नामानि वक्ष्यामि शृणु मण्डलवर्णके साध्यसाधककर्माणि प्रत्याहृत्य नियोजयेत् अथवा प्रत्यव
र्णं च प्रतिशक्तिं प्रयोजयेत् अमृता च तथा नन्दा इरका चैव तथेश्वरी उमा ऊर्मिका तथा ऋद्धिर्हृद्धिः ऋक्षा तथैव च ऌकारा चैव ॡकारा प
करालध्यानतथैव च ऐश्वर्यी च तथौंकारिणी औषधात्मिकया तथा अंगा अःकाररूपा च कमला कामिका तथा किरातकीर्तिविभवा ग्रमा
रीभूर्मरूपिणी रूपावती चक्रकला माङ्गरूपिणी तथा केशिनी कैतवा कोला कौमारी कंभवादिनी कःकारा च खेरूपा च खातीता

र्विन्नपालिमी वीरूपिणी खुरूपा च खूरूपा खूस्वरूपिणी खॢरूपा ख्लॄस्वरूपा च ख्लॄरूपा खेचरप्रिया खेरूपा खेस्वरूपा च खौरूपा खं विरि
तेंद्रभक्षक खः स्वरूपा गणेशी च गायत्री गिरिनंदनः गीर्वाणा वैयाग्यापा ग्रणा ग्रज्जनप्रिया गृहस्वरूपा ग्लृकाभा च ग्लॄरूपा गे स्वरूपि
णी गैरूपा गोस्वरूपा च गौतमी गाएकी तथा गः स्वरूपा घनाघाता घिरूपा घीस्वरूपिणी घुर्घुरा घूर्णारूपा च घृतनामोदा च घॄकला घ्लृ
रूपा घ्लॄस्वरूपा च घेरूपा घैस्वरूपिणी घोररूपा घौस्वरूपा घं घनानादा च घोरी ङरूपा ङास्वरूपा च ङिरूपा ङीस्वरूपिणी ङुरूपा ङूस्व
रूपा च ङृरूपा ङॄस्वरूपिणी ङ्लृरूपा ङ्लॄस्वरूपा च ङेरूपा ङैस्वरूपिणी ङोरूपा ङौस्वरूपा च ङंकाराङः स्वरूपिणी चपला चारुचरिता चित्रा
णी वीरधारिणी चुचुकाहा चूरूपा च चृरूपा चॄस्वरूपिणी च्लृरूपा च ततः मोका च्लॄस्वरूपा ततः परं चेतना चैस्वरूपा च चोदयित्री च चौर्यहा
चंशवचः स्वरूपा च छनाछ्या पाछरूपिणी छीन्कारा छुरिका दन्ता छूरूपा छृस्वरूपिणी छ्लृरूपा छ्लॄस्वरूपा च छेरूपा छेदिनी तथा छैरूपि
णी च छोरूपा छौरूपा छंस्वरूपिणी छः स्वरूपा जपा जाप्या जिता जीर्णा स्वरूपिणी जुरूपा जूर्ति जृं त्री च जॄरूपा जॄस्वरूपिणी ज्लृरूपा ज्लॄ
स्वरूपा च जेरूपा जैस्वरूपिणी जोरूपा जौस्वरूपा च जंगला जः स्वरूपिणी झरणा झास्वरूपा च झिरूपा झीस्वरूपिणी झुरूपा झूस्वरूपा च
झृरूपा झॄस्वरूपिणी झ्लृरूपा झ्लॄस्वरूपा च झेरूपा झैस्वरूपिणी झोरूपा झौस्वरूपा च झंरूपा झः स्वरूपिणी ञकारा मार्गा रूपा च ञुरूपा भी
स्वरूपिणी ञरूपा ञस्वरूपा च ञरूपा ञस्वरूपिणी ञ्लृरूपा ञ्लॄस्वरूपा च ञेरूपा ञैस्वरूपिणी ञोरूपा ञौस्वरूपा च ञंरूपा ञः स्वरूपिणी
टकाररूपा टाकारटिकाराटीस्वरूपिणी टुकाराटूस्वरूपा च टृकाराटॄस्वरूपिणी ट्लृकाराट्लॄस्वरूपा च टेकाराटैस्वरूपिणी टोकाराटौस्व
रूपा च टंकाराटः स्वरूपिणी ठकाराठास्वरूपा च ठिकाराठीस्वरूपिणी ठुकाराठूस्वरूपा च ठृकाराठॄस्वरूपिणी ठ्लृकाराठ्लॄस्वरू
पा च ठेकाराठैस्वरूपिणी ठोकाराठौस्वरूपा च ठंकाराठः स्वरूपिणी डमरुप्रिया डामरी च डिकाराडीस्वरूपिणी डुरूपा डूस्वरूपा च
डृरूपा डॄस्वरूपिणी ड्लृरूपा ड्लॄस्वरूपा च डेकाराडैस्वरूपिणी डोकाराडौस्वरूपा च डंकाराडः स्वरूपिणी ढक्कावाद्या ढास्वरूपा ढिस्वरूपा

ढौस्वरूपिणी ढूंरूपा ढूंस्वरूपा च ढूंरूपा ढूंस्वरूपिणी ढकाराढ्यस्वरूपा च ढेरूपा ढेस्वरूपिणी ढोरूपा ढौस्वरूपा च ढंरूपा ढः॥
स्वरूपिणी णरूपा णस्वरूपा च णीरूपा णीस्वरूपिणी णरूपा णस्वरूपा च णरूपा णस्वरूपिणी णेरूपा णस्वरूपा च णोरूपा णोस्वरूपि
णी णौरूपा णौस्वरूपा च णंरूपा णः स्वरूपिणी नरुणीनामसौवेव निलनामा च नीरया नलसीनरांरूपा च नस्मान्तकारस्वरूपिणी
न्तकारान्तस्वरूपा च तेजोरूपा च तेतिला तोमराती लिलीतंडानस्कारांतककारिणी थरूपा थानरूपा च थिरूपा थीस्वरूपिणी थुरूपा
थूस्वरूपा च थृरूपा थृस्वरूपिणी थॢरूपा थॣस्वरूपा च थेरूपा थैस्वरूपिणी थोरूपा थौस्वरूपा च थंरूपा थः स्वरूपिणी स्याद्वसनश्री
ला च दिरूपा दीनपालिनी दुर्मदाहननदैत्रीच दूरूपा दूस्वरूपिणी दृरूपा दृस्वरूपा च देवी दैत्यनिसूदनी दोषदंष्ट्री च दौर्भाग्यनाशि
नीदंभवर्जितं दः स्वरूपा च धर्मज्ञा धाकरीणी धीस्वरूपिणी धीराधुरीणा धुमा च धूत्थपद्माधृतिस्तथा धृरूपा धॄस्वरूपा च धॢरूपा धेस्व
रूपिणी धैर्या च धोरणी धौधौथं रूपा धः स्वरूपिणी नदीना च नतिर्नित्या नीतिर्नितान्तनिप्रिया नूतना नृपवंद्या च नॄरूपा नॢस्वरूपि
णी नेत्रकारस्वरूपिणी पद्मालंभो नौकानेत्रस्वंदरी नैमित्तिकानोदयित्री नौकास्थानंदनातया नः स्वरूपा च परमा पाविनी पिलिपिच्छका
पीना पुण्यपापघ्नी रूपा पृथ्वी प्रकारस्वरूपिणी ल्लकाराल्लस्वरूपा च पेशलापैस्वरूपिणी पोनरूपा पौरसेव्या पंडिता पः स्वरूपिणी फ
कारिणी फालरूपा पिंदिप्राहननिनादिनी फीरूपा फुस्वरूपा च फूत्कारा फॄस्वरूपिणी फॢस्वरूपा फॣरूपा च फेरूपा फैस्वीरवा फे
रूपा फोस्वरूपा च फौरूपा फंस्वरूपिणी फः स्वरूपा च वगलावालाविलतिवासिनी वीजरूपा च पुराप्याबूरूपा च वृहत्तरुवा ट्टस्वरूपा
बॢस्वरूपा च बॣरूपा बेस्वरूपिणी वैरूपिणी बोधरूपा बौद्धवंद्या च वंदिनी वः स्वरूपा भवा राधा भाग्यदा भेलरूपिणी भीतिदंष्ट्री भुजंगा
भाभूखणा भूर्विविक्रमा भृरूपा भॄस्वरूपा च भॢरूपा भॣस्वरूपिणी भेदाभेदविहीना च भैरवीभोगदायिनी भौमसेव्या भंजिका च भः
स्वरूपा महोदया मानिनी मित्रविंवा च मीनाक्षी मुसलायुधा मूर्तिधृक्मृत्युहरिणी मॢकारा मॣस्वरूपिणी मॢस्वरूपा मॣस्वरूपा मे

वि॰या॰

नकामैथफलीनया मोदनीमोक्षरहिताःमंगलामः स्वरूपिणी यमुनायादवश्रीतायिरूपायीस्वरूपिणी युवतीयूथिकाश्रीता
यूकारायूस्वरूपिणी ऌरूपाॡस्वरूपाचयेस्वरूपायैस्वरूपिणी योधनायीस्वरूपाचयंरूपायःस्वरूपिणी रमणीरागशीलाचरिरंसा
रीतिनिरायिनी रुधिराकाचरूत्तान्द्रूपान्हस्वरूपिणी ऌरूपाॡस्वरूपाचरेवतीरैवतात्मजा रोरक्षोरोरवक्षीवरंकिसायःस्वरूपिणी

लज्जावलाभदालिंगालीलालक्ष्मावलनहा ल्स्वरूपाल्हस्वरूपावल्नंरूपाल्हस्वरूपिणी लेरूपालेस्वरूपाचलोकधात्रीवलोल्महा
लंबोष्ठीलास्वरूपाचवरदावारिजाननां विपुलावीतिशोकाचवुरूपाहूस्वरूपिणी हृकोदरीहस्वरूपाल्हरूपाल्हस्वरूपिणी वेद

गर्भावैननैयावोरूपावौस्वरूपिणी वंजरापास्वरूपाचशाशिविंदुविराजिता शाकंभरीशिवाशीलाशुष्कमांसाचशूलिनी शरू
पाम्हस्वरूपाचश्लरूपाश्लूस्वापरूपिणी शीरूपाशैत्परूपावशोभनाशौर्यसंपदा शंकरीशःस्वरूपाचषडंगाषास्वरूपिणी षिरा
षीरूपिणीचैवषुरूपाषूस्वरूपिणी षृरूपाषॄस्वरूपाचषॢरूपाषॣस्वरूपिणी षेरूपाषैस्वरूपाचषोरूपाषौस्वरूपिणी षंशवचःस्व
रूपाचसर्वदासाभगाप्रियः स्वभगासूरशक्तिप्रस्तहिदास्वरूपिणी सोरूपिणीतिसौभाग्यासंगजागःस्वरूपिणी हव्यवाहाहारि
णीचहीनदाहीनवर्जिता हरूपाहूस्वरूपाचहृयाहृकाररूपिणी हॢरूपाहॣस्वरूपाचहेनुदाहैहयालया होरूपाहौस्वरूपाचहं
रूपाहःस्वरूपिणी लरूपिणीचलारूपालिरूपालीस्वरूपिणी लुरूपालूस्वरूपाचलृरूपाल्हस्वरूपिणी लेस्वरूपालैस्वरूपाचलोरू
पालौस्वरूपिणी लंरूपालःस्वरूपाचतमातामाचरूपिणी क्षीणामध्याः क्षषारूपात्त्रूपात्स्वरूपिणी त्तरूपिणीत्तूरूपाचत्त्हरू
पात्लेत्रपात्लिनी त्रैकारूपाचतथात्तोभणीत्तौस्वरूपिणी त्तंकाररूपिणीचैवतथात्तःकाररूपिणी इतितेकथितंभद्रेरहस्यातिरह
स्यकं मन्नाहृत्यवतुर्वर्गीपूजयेन्नाथकोनमः सर्वान्कामानवाप्नोतिपूजनान्नोथकोनमः प्राणानीलावुवान्मानोवर्णाषात्कयर्ईरितः नः
नतमयोगसिद्ध्यर्थंतनक्षीः मप्जयेत एकैकस्यचभक्तस्यशतंजपंवदशांतरं शान्मयः स्वजनीयास्तानवाचरणाभागधाः ॥

शेषाः स्युर्विंशचक्रे तत्र तन्मण्डले शुभे उच्चाटे वश्यवर्णानां शाक्तयः समुदीरिताः विद्वेषे तिथ नेत्रैवेव मध्यास्तः स्युः स्वशाक्तयः वश्ये चमो
हनैवैवपावकादारशाक्तयः कार्मणेके विदिक्कं तिस्तंभनीलाणिशाक्तयः शांतिके पौष्टिके रोगनाशादि शुभकर्मस्त्र जलार्णाशाक्तयो
ज्ञेयास्तत्र तन्मण्डलसंयुताः अथ वक्ष्ये सुरेशानि षट्त्रिंशांभवहूणीक्रमं श्रीचक्रक्रमसम्भवं येनेमोतार्थीरविमपूजनं विदध्यात्तत्क्रमं
तान्वा सरत्वा मागुत्तमार्गीतः प्रत्यावरणपूजायां चतारिंशच्च भागशः तदंते विंशचक्रे तु यष्टव्याः सर्वे प्रमथाः सप्तत्रिंशात्समशाते
सहस्राणि च विंशति नाथावृत्तिक्रमेणैव नवावरणपूजनं प्रत्यावृत्तियजेन्नित्यादिसहस्रशतत्रयं चतारिंश समाख्याता देवता भा
वसिद्धये प्रासक्रमेण पूजायां पूर्वोक्तगणनाविधौ प्रत्यावृत्तिसहस्रैवै चतुष्टतमुदीरितं हयमानमाणनि स्यांते शाक्तिसमावृतीपुतां
प्रतिष्ठासंपदे देवं विंशचक्रे समग्रकं नालयामहर्षीपूजा त्रिषु लोकेषु विद्यते गुह्याद्गुह्यतरं चैतत्तवाग्रे प्रकटीकृतं श्रीतंत्रराज
अभ्यन्तरस्थविज्ञानि कथयामि यथाक्रमं प्राक्प्रोक्तमूलाधारस्य मध्यस्य अस्य मध्यतः रक्षमाणषवंशाख्यवीणादंडस्य मध्यगा
मूर्द्धनि ब्रह्मरंध्रांता नासा या द्वादशांगुली तदग्रापायुगा प्रोक्ता लंबषाख्यानुनाडिका अस्याग्रात्प्रस्थिता नाडीकुहूनाम ध्वजांतिका तद्वा
मदक्षपार्श्वाभ्यां सविष्णोदरवारिणी जंघांतामर्वगा च प्रोक्ता नहुदनांतरे हस्तिजिह्वा यशस्विमौनतत्तदंगुष्ठगे पदोः तथैवेडा पिंग
लीचनासारंध्रद्वयांतिगे गांधारी चक्षुषा पूषा नेत्रद्वयगते क्रमात् तथा कर्णगते शांख यशस्विन्यौ क्रमेणवै सारस्वती तु या नाडी
सान्तु जिह्वाग्रगामिनी एवं चतुर्दश प्रोक्ता नाड्यो देहे प्रधानकाः तासां संधिषु तत्तत्सं धिष्ठवं नाड्यास्थिताः स्मृतो तासां प्रधाननाडी
नां संख्यास्सार्द्धत्रिलक्षकं अप्रधानाः शिरा देहे तत्संख्या या भिरेव वै वेष्टते रोगनेरा सर्वैः स्वकीनि क्वयानिशं नाड्यः सत्राषिरा चक्रम
रन्ध्राणिस्तस्वंगः सुषुम्णामध्यगा वज्रनाडी तन्मध्यगा परा चित्राभिधाना तन्मध्ये स्थिता कुण्डलिनी परा मर्माण्यंगुहगुल्फांघ्रि
पूजनं चाख्यजानुरु उरुसीवनिकामस्त मेढ्नाभिषपार्श्वयोः हृदये स्तनकंठ्रेसहकाटीकाणि मूर्द्धसं क्षांचयोः पलनस्यादिमध्यां

नाःसृः कपोलतः शुष्टद्रिंशादितिप्रोक्तान्येषवायोस्तथारणात् परकायप्रवेशाख्यस्वेच्छोत्क्रांतिश्चसिध्यति दशानामपिवायु-
नांदेहस्थानांक्रियांशृणु उद्गीर्यमननामकौ प्राणापानौसदाततौ नागउद्गारकृत्प्रोक्तात्तत्कृत् कृकरस्तथा देवदत्तोजृंभणा-
कृत् स्वकृत् धनंजयः कूर्मउन्मेषकृत्प्रोक्त उदानोपितथाहिकृत् समानवायुःकायाग्निं सिभुक्तपतियाचितं व्यानाख्योरसस्मा-
रायव्यापयेदखिलांतनुं एषांदशानांमध्येप्राणस्समानकाः तेषांप्रमादाद्देहस्य [illegible] नास्थितिर्भवेत् त्रैलोक्येपिकृतांता-
गत्वात्तेहिहीसायकल्पते जीवात्माभेदरूपेणमनसापरमात्मनः योगोयोगस्तविज्ञेयस्तस्यांगानष्टवेक्ष्मात् यमोथनियमाप
ध्यासनंतदनंतरं प्राणायामस्तथामस्याहारस्तदनुधारणा ध्यानंसमाधिरित्युक्तान्यष्टांगानियथाक्रमं कथयामिश्रृणुप्र-
त्येकंसर्वेमत्तोभवेत् आत्मापरोक्षमत्सद्कर्मणास्तथमोयमः तथैकादशरूपाःस्यान्नियमाःपरिकीर्तिताः अहिंसासत्यमा-
स्तेयमार्जवंसमताधृतिः [illegible] दयात्रिधाशौचंसंतोषोगुरुसेवनं तत्वमूढाःषडाख्याताःकामक्रोधौततस्तथा लोभमोहौ
मानमदौवाल्हिवत्सर्वनाशकाः पद्मस्वस्तिकवीरादिभद्रान्युक्तानिवेक्ष्मात् आसनानिमनःस्थैर्यकारणोसाधकायवै ऊर्वोरुप
रिविन्यस्येद्धस्तमात्मानंपादयोस्तले वामपार्श्वेदयस्पृष्टमेतत्पद्मासनमीरितं तथांतयोरथोभागेनदंतःपार्श्वसंगमात् स्वस्तिकाकार-
तःप्रोक्तंतदासनमितीप्सिते [illegible] दक्षिणेचपादयोर्जानुदेशेवेवीरासंयोगपरंतः तलांतःपार्श्वगंकृ-
ष्णेदेकमध्येतुवामगं ऊर्ध्वोरधस्तयोर्दंचविद्धिभद्रासनंस्मृतं प्राणायामस्त्रिधाप्रोक्तउत्तमाधममध्यतः लाघवोद्भूतलाभागउत्तम-
विज्ञातिर्हितिः सर्वांगस्वेदसंभूतिरधममध्यमेतथा सर्वांगकंपनंप्रोक्तमभ्यासात्कालसंयुतात् तेषुतमगुणाभ्युरभ्यासात्का-
लसंयुतात् तस्मात्समभ्यसेत्प्रातःसायंचनियमेनवै वामेननासारंध्रेणापूरयेदमत्तात्मना समरंत्रेवुमरुत्पश्चादतिशीघ्रंनापयेत्
एवंसंसाधितोपश्चाद्वात्रिंशन्मात्रयाहरेत् धारयेत्तत्ततःषष्ट्यारेचयेन्नरीयतः कंपश्चपुलकानंदोवैमलस्थैर्यलाघवा तद्वत्

कांतिप्रकाशोच योगसिद्धस्य लक्षणं मूलाधारे मनः कृत्वा वायुमाहृत्य मूलतः नाडीचक्रांतरं नीत्वा सर्वांगानि च धारयेत् एवंसं
साधिते वायौ यावत्षट्त्रिंशन्मासमस्य धारयेद्धारयेदिच्छावशेनांगानि सेवेतः तथा धारणां तं कृत्वा ततः पवनसंयुते रसांबुवादयाम
स्यः सहसैर्व्याप्य येन तनं एवं तैरष्टवैर्ड देवामुनातन्मयीकृते त्रिकालज्ञोपि मुद्रामास षोडशौ जीवि विचिरं भवि स्वेच्छाचारी व्योमगस्त्र
व्रजेद्देवैः स्वसंगमं स्वेच्छया देहमध्यस्याक्रीडत्यग्रहगतोयथा एवंससिद्धयोगस्य स्वेच्छया देहमात्मनः प्राणानाकृष्य स्यः क्रीडाग्र
हगतोयथा एवंसंसिद्धयोगस्य स्वेच्छया देहमात्मनः प्राणानाकृष्यमध्यस्याः सुषुमाग्रं धतस्तथा ब्रह्मरंध्राद्विनिर्गत्य भूयासः
वीतमनात्मवान् अथवोत्तरसंप्रोक्त हृत्पीस्वादनतोवशी विरक्ताविनास्वदेहं तेनोपायेन संत्यजेत् स्वेच्छोत्क्रांतिरितिप्रोक्ता
योगयुक्तात्मनामिये परकायप्रवेशं तु वसेदेविमहाद्भुतं कलौत्तु उक्तं प्रायोमत्स्य सर्वं तपोष्मरि अक्लेशतः परित्यक्तप्राणं
स्वकतनं तथा परिशुद्धांगमंयुक्तमयत्नोवीसयोगता प्रविशेत ततं प्राणप्रतिष्ठोक्तविधानतः सिद्धस्य लक्षणान्यष्टौ योगो
गाभ्यासेन सर्वदा प्रगत्नानिमहादेवियैरयैनीयतेगुणैः हृद्दहानिः स्वलाचामिरारोग्यं वशयहानितः जितेंद्रियत्वमक्रोधः कृ
पयाभ्जनसेवता श्रासन्नमृत्योश्चिह्नानि कथयामि स्फुटं प्रिये येः साधसाधकैर्ज्ञात्वा देहत्यागमतंद्रितो देवतास्वात्मभजनपरोऽस्या
तांततस्ततो स्वर्गनिप्राप्य सिद्धोनुभवतोज्यात्मावतः अरुंधतीं ध्रुवं व्योम्नि नेत्ते नेत्रेनदर्शनः दिशोनीलांतिकाक्रांत्या चंद्रकेपांग
योनंयेत् विलोकयति तस्यादी न्वत्तिमेत्तिस्तु निश्चितं तस्यापोनाशोगदितोभानोरुष्णांश्च पश्यतः निरुद्धकर्णौ रंध्रस्यन
वेत् ऊणलिनीध्वनिः धूमोवा हृष्यते मूर्ध्नि ग्रहस्ते त्रादितोपिवा मूर्ध्नि वा विहगालीनास्त्य परासंतकोवदेत् पश्चात्कृत्वा कोगंडूष
नपश्येक्त्वच्छापकं सद्यः षण्मासमात्रं जानीयात्सर्वे यानराः मस्तकसंकरं पश्यन् प्रकोष्ठं स्थूलमात्मनः अंगुल्यो वनराहुग्भ्यो
पश्येन्नातो विनश्यतः स्नेहाश्रु वा मलानि स्युर्नित्यगानि जलेपवा तस्मिन्देसप्रयात्येव यमसम्यक्जीवितः हाटकप्रतिमां पश्य

३५

वि॰ या॰

८ ३९

836

नश्यवं यान्ति यमालयं भास्करं भरणेन पश्यन्न विपान्ति यमालयं जलादिष्वनतच्छायां विकृतां वीक्ष्य समासतः प्रयाति निधनं छिद्रं प-
श्यन्नात्मनोषण्मंडले स्नात्वा न लिप्तगात्रस्य हृदयं शुष्यति चेद्यदि सप्तमासान्ति निधनं सर्वं वपिस्मरति तु गुरुमात्मगणान्विद्यान् स्वं देहं सूर्यो-
च देवताः शक्तिकान्तततं निंदन्तनकारणात्तथा च सोपि वैरस्य वलनेन पतिप्रयोगे सर्वरोषतः गुरुमंत्रादिजस्यागे प्रविरज्जायते स्मृतिः
गुरुविद्यादत्तनकं जननीं सर्वदेवताः सदा पितृपशापाभ्यां यस्कुर्वन्नाशुनश्यति पुस्तकं निजगेहं वा विप्रवेश्मपतनं तथा निष्कार-
णं निराकुर्वन्नाशुनश्यति मानवः हृद्देहवक्त्रचारिणीं तां वैवर्णीं मासतो मृतिः ध्यानेस्वदेहवैरूप्ये मासतो नियतं भवेत् वाराहतंत्रे
ईश्वर उवाच आश्विनस्यासिते पक्षे श्रीविद्योपासकैर्विदः प्रतिपत्तिथिमारभ्य नवम्यंतं महेश्वरी योगनिद्रा ततः प्रोक्ता हरिनेत्रकृता
लया विश्वेश्वरीं जगद्धात्रीं स्थितिसंहारकारिणी निद्रा भगवती चैव विष्णोरतुलतेजसां निधि स्वाहा स्वधा वषट्कारस्वरात्मा च स-
धात्तरा त्रिधामात्रात्मिकार्द्धमात्रास्वरस्वरूपिणी प्रवत्तर्या ततः संध्या सावित्री जननी परा सृष्टिरूपा जगद्योनिः स्थितिरूपा
ततः परं तथा संहृतिरूपा च ततः प्रोक्ता जगन्मयी महाविद्या महामाया महामेधा महास्मृतिः महामोहा च भगवती महादेवी महासुरी
प्रकृतिः प्रोक्ता सर्वस्य त्रिगुणत्रयविभाविनी कालरात्रिर्महारात्रिर्मोहरात्रिश्च दारुणाः त्वं श्रीस्त्वमीश्वरी तथा ह्रीश्च बुद्धिर्बोधलक्षणाः ल-
ज्जा पुष्टिस्तथा तुष्टिः शांतिः क्षांतिस्तथैव च खड्गिनी शूलिनी घोरा गदिनी चक्रिणी तथा शंखिनी चापिनी बाणभुशुंडी परिघायुधा
सौम्या सौम्यतरा चैव सुंदरी च परा तथा परमा परमेशी च मदसक्ता अखिलात्मिका नारसिंही वाराही शंभविका भद्रकालिका चं-
डिका च जगन्माता महिषासुरघातिनी आत्मशक्तिः सर्वदेवमयी अष्टगुणात्मिका सर्वाश्रया व्याकृता या ततः शब्दात्मिका तथा वा-
र्तीति हंसी मेधा च दुर्गा भवसमुद्रनौ असंगा कैटभारातिहृदयैककृतालया गौरी सदार्द्रविनाच गीर्वाणवरदायिनी देवी चैव म-
हादेवी शिवा भद्रा ततः परं लोकधात्री तथा ज्योत्स्ना तथा चैवेंदुरूपिणी लक्ष्मी चैव च कल्याणी ऋद्धिः सिद्धिः प्रकृत्यम्बिकाः नैर्ऋती भूभृ-

तांलक्ष्मी शर्वाणी च ततः परं दुर्गा च दुर्गपारा च सारा च सर्वकारिणी ख्यातिः कृष्णा च धूम्रा चैव यातिसौम्यातिरौद्रिणी जगत्प्रतिष्ठा कृत्स्ना
च विश्वमाया ततः परं चेतना बुद्धिरूपा च निद्रारूपा त्वथा तथा क्षुधारूपा शक्तिरूपा तृष्णारूपा ततः परं क्षान्तिरूपा जातिरूपा लज्जारूपा तथै
व च शान्तिरूपा तथा श्रद्धारूपा कान्तिस्वरूपिणी लक्ष्मीरूपा वृत्तिरूपा धृतिरूपा ततः परं स्मृतिरूपा दयारूपा तुष्टिरूपा ततः परं पुष्टि
रूपा मातृरूपा भ्रान्तिरूपा तथैव च शुभहेतुः पार्वती च कौशिकी कालिका तथा उग्रवंशा च कृष्णा च हिमाचलकृताश्रया धूम्रलोचन
हन्त्री च प्रसिनी पाशपाणी तथा विचित्रखट्वाङ्गधरा नरमालाविभूषणा द्वीपिचर्मपरीधाना शुष्कमांसातिभैरवा अतिविस्तारवदना जिह्वा
ललनभीषणा निमग्नारक्तनयना नादापूरितदिङ्मुखा भीमाक्षी भीमरूपा च चण्डमुण्डविनाशिनी चामुण्डा लोकविख्याता ब्रह्माणी
ब्रह्मवादिनी माहेश्वरी वृषारूढा त्रिशूलवरधारिणी महाहिवलया प्राप्ता चन्द्ररेखाविभूषणा कौमारी शक्तिहस्ता च मयूरवरवाहना
गुहरूपा वैष्णवी च गरुडोपरिसंस्थिता सहस्रनयना चैव शङ्खरूपा तथैव च वाराही नारसिंही च नृसिंहसदृशी तथा घोररावा सटा
क्षेपक्षिप्तनक्षत्रसंहतिः वज्रहस्ता तथैवैन्द्री गजराजोपरिस्थिता सहस्रनयना चैव शक्ररूपा तथैव च भीषणा शक्तिरत्युग्रा शिवाशत
निनादिनी तथापराजिता चैव शिवदूती तथैव च कात्यायनी रक्तबीजनाशिनी चैव चण्डिका अष्टादशभुजा चोग्रा निशुम्भशुम्भघातिनी
शुम्भहन्त्री प्रपन्नार्तिहरा विश्वेश्वरी तथा आधारभूता च तथा महीरूपा तथैव च अपांस्वरूपा च तथा प्यायिनी च ततः परं अलङ्घ्यवी
र्यानन्तवीर्या बीजस्वरूपिणी संमोहिनी च विद्या च स्वर्गमुक्तिप्रदायिनी अशेषजनहृत्संस्था तथा नारायणी शिवा कलाका
ष्ठादिरूपा च परिणामप्रदायिनी सर्वमङ्गलमङ्गल्या शिवा सर्वार्थसाधिका शरण्या त्र्यम्बका गौरी सृष्टिस्थितिलयात्मिका शक्तिः सना
तनी चैव तथा चैव गुणाश्रया ततो गुणमया चैव नारायणीस्वरूपिणी शरणागतदीनार्तपरित्राणपरायणा सर्वस्यार्तिहरा देवी
विश्वरूपा परापरा हंसयुक्तविमानस्था ब्रह्माणीरूपधारिणी कौशाम्भःक्षरिका शूलचन्द्राहिवरधारिणी महावृषभसंरूढा तथा माहे

ऐन्द्रीति च त्रैलोक्यत्राणसहिता किरीटवरधारिणी वृत्रप्राणहरा चैव शिवदूतीस्वरूपिणी हतदैत्या महासत्वा घोररूपा महाबला दं
ष्ट्राकरालवदना शिरोमालाविभूषणा चामुण्डा चण्डमथना लक्ष्मीर्लज्जा तथैव च महाविद्या तथा श्रद्धा पुष्टिश्चैव स्वधा ध्रुवा म
हारात्रिर्महाविद्या मेधा सरस्वती वरा भूतिदा तामसी चैव नियता शान्ता तथैव च सर्वतः पाणिपादान्ता सर्वतोऽक्षिशिरोमुखा स
र्वतः श्रवणघ्राणान्ता सर्वस्वरूपिणी सर्वेशा सर्वरूपा च सर्वशक्तिसमन्विता समस्तरोगहन्त्री च समस्ताभीष्टदायिनी वि
श्वात्मिका च विश्वेशा सर्वपापापहारिणी उत्पातपाकजनितोपसर्गभयनाशिनी विश्वार्तिहारिणी चैव त्रैलोक्यवरदायिनी नंद
गोपगृहीजाता यशोदागर्भसंभवा विंध्याद्रिवासिनी चैव रौद्ररूपिणी रक्तदंतिका दाडिमीकुसुमप्रख्या योनिजा शतलोचना
भीमा शाकंभरी दुर्गा दानवेन्द्रविनाशिनी महाकाल्या महाकाली महामारी ततस्तजा लक्ष्मी वृद्धिप्रदा नित्या पुत्रपौत्रप्रवर्द्धिनी
शैलपुत्री ततो ब्रह्मचारिणी च ततः परं चण्डघण्टा विशालाक्षी कूष्माण्डा वेदमातृका स्कंदमाता भगाक्षी च विरूपाक्षी ततोऽम्बिका म
हागौरी महावीर्या महाबलपराक्रमा षष्ठ्यनन्तं च त्रिशतं शक्तयः संख्यया शिवे प्रत्यावरणपूज्या या चत्वारिंशत्र शक्तयः संपूज्याविज्ञ
चक्रेतु सर्वा एव प्रपूजयेत् गंधैः पुष्पैस्तथा धूपैर्दीपैर्नैवेद्यचंदनैः कुमारीपूजनैर्योगयोगिनीपूजनैः शुभैः बलिप्रदानहोमैश्च
तथा ब्राह्मणतर्पणैः तोषयेत् मूलविद्यां च जपेज्जपरहितैः देवीमाहात्म्यपाठं तु कुर्यादेकोत्तरं ॰॰ एवं यः पूजयेद्भक्त्या प्रतिव
र्षं निरन्तरं भुक्त्वा भोगान्स तत्रान्ते देवीसायुज्यमाप्नुयादिति श्रीतंत्रराजे अथ षोडशनित्यानां लोकात्मत्वं वदामि ते यन्मयं वि
श्वमखिलं वर्तते सचराचरं कालमातृकयोर्व्याप्तिः प्रागेवोक्ता मया तव वाच्यवाचकयोगेन मातृकालोकयोरपि व्याप्तिमय प्रवदा
मि समस्तं काललोकयोः परापतामिदं विश्वं नित्यास्तत्कालविग्रहा कालस्य षोडशाकारो रूपो दृश्यत एव हि वृद्धिक्षयाभ्यां चंद्रस्य
वायया कलया तथा लोकरूपं तत्प्रमाणं कालचक्रं च तादृशं तयोरन्योन्यनिष्पत्व्याप्तिं न दत्तुस्थितिस्तयोः नित्यालोकस्थितिमात

निमाकचक्रविग्रहं ग्रहाणां मातृकारूपं स्वरूपेणामोक्षकर्मणैव हेमरूपो भवो मध्ये मेरुः स्थित इति पर्वतः तस्याभितो महीपार्श्वे पंचाशत
योजना लवणोत्तसमुद्रार्धद्वीपद्वीपजलावृताभिः सिंधुभिः सप्तभिर्द्वीपैस्तथा द्विगुणोच्चयैः आहता वायुसलिलानलपर्वाशपार्श्वयोः
मध्याविस्तार्यमानं तत्वदिगावृत्यन्तस्तुनः कालचक्रं पराशक्तिमाहुस्तेन सदैव तत् तत्र परिभ्रमत्येव पश्चिमायोपसर्पतः तत्र तस्मात्
वीथीभिर्नवनक्षत्रभिरत्रैः तेषां नपैरीदृशादेर्युक्तं मेषादिविग्रहैः तेषु वीथीषु पूर्वाशामुखाः सप्त ग्रहाः स्थिताः राशिचक्रेण कालेन
वाक्रेनोपर्यापसृत्या प्रयांति तेषां चारेण लोकानां भवति स्थिति मध्यस्थमेरौ ललिता सदैवास्ते महाकृतिः तस्याभितो जलाधितां
शेषास्यापृष्ठस्थदेश तद्बहिः परमे व्योम्नि तत्त्वाविद्यांतसंस्थिता कृताद्यवर्षादारभ्य प्रतिवर्षमिति स्थिताः द्वितीयादिषु वर्षेषु क्रमात्
नाः परिहृतिभिः षोडशेह परे व्योम्नि ललिता सलिलावृतौ चिद्वा च भवती स्वदिग्भ्रमं तेन परिवर्तनं एवं युगेषु चान्येषु वर्तते प्रोक्तरू
पतः कालेष्वपि च मध्यादिपरव्योमान्तरेष्वपि परिहृतं भ्रमं तेन मध्यस्याः स्वांशतश्चरेत् अन्याः सर्वास्तत्र तत्र चरन्ति स्वयमेव वै ।
तथा कालक्रमात्तास्तु भ्रमं तेन परिवर्तनं कालतो देशतश्चैकादेकं संजायते यदा तदा भवन्ति भूपाला धार्मिकाः कालवर्षतः प्र
प्रजाश्च सुखिनो भूपुरोगाः कालसंभवः कालचक्रस्य वायव्यवीथ्यां तिष्ठन्ति तारकाः तद्बहिः परमव्योमस्थितिस्तत्र तदन्तिका
नासां मध्यवर्तिन्या नाशोऽशानां च तत्क्रमात् एवं देशकालचक्रमयं समुदीरितं देशवर्षतिथीनां सपातनोदेकामागते पृ
नयेत्स विशेषं तु प्रजायेश्चाविलाश्रिये तेषु विशेषदेशात्तु तस्य मतस्त्रिविधिर्भवेत् महाशक्तिस्वरूपेत त्रयाणामेकावैभवात्
कालमासमायने तथा ह्यजन्मवासरकेवता देशमासांतन्मासस्वरूपायाष्टजयपाक्षिके च मध्यमेवं कुर्वाणां तथा चेतिरमायशः कदाचि
दपि दीर्घासुररोगेभ्यान्वावास्मृतौ राजभिर्मन्वभिर्स्त्रीभिरण्यैः प्राणिभिरप्यसौ मामनेस्तर्वं मंत्राश्च सिद्धाः सुस्तत्र कृजनात् जंबू
लक्षः शाल्मली च कुशः क्रौंचो यथाक्रमं शाकश्च पुष्करस्तेति सप्तद्वीपी च भूरुहाः तेषां नामभिरेवैषु तत्तन्नामानि तन्मुखात् तत्र

३५

विं॰ या॰

८३८

838

मामभिरभ्यर्च्यतद्दीपंतत्रपूजयेत् नामांनित्यांतत्रतत्रकालेकालेतुसाधकः एवंपूजयितुर्लोकेनसमोऽस्तिनचाधिकः म
हाव्योमचारिःसोमंतत्रैवद्वयसंस्थितिः सम्पिरायाभ्रव्योममध्येचक्रस्वभ्रमतोनिशं ग्रहाणामत्रसंवासप्रचारनियतात्मनां कारणंप
रमेशानितवैकैवतत्केवलं नतन्मद्वत्त्वायतनयोः कुत्रापिविद्यते तयोर्बहिःपरव्योम्निक्वापिदक्षिणवर्त्मनि प्रगुणत्वात
नीरकोलवज्राब्जपंचमीं सलिलेक्षुरसक्षुलाचपोतानूङ्गुर्विमितां तन्मध्येनवरत्नात्ममहाद्वीपंवतत्रैव कल्पकोसानुस्मृतभिः
षड्भिःसेवितविग्रहं तन्मध्येसम्यग्रूपाभिर्वृतांसंगीतशक्तिभिः गीतवादित्रनृत्यादिसंसक्ताभिरनारतं विनोपमानांविलसन्मदमंथ
रवीक्षणां रत्नमंडपमध्यस्थरत्नसिंहासनोपरि मुखविस्मितांशक्तिवृंदगीताकर्णनमंदितां सहजासर्वसंभोगैःसंजातानंदविग्र
हां दयामदारुणापांगविलोकितसुसाधकां पीवरोत्तुंगवक्षोजैःकर्णचामरस्कादिभिः विराजमानानहिस्वानस्थानापितथा
विधान् शक्तिभिर्दशतान्नग्रयपश्यंतीमभितोऽन्नवां स्वसमानाभिरभितोनित्याभिःसेवितांतथा मयांनितत्पूजयितान्तस्मात्कांक्षा
शनैः नहिनोदस्तत्समीयनिवासीस्यात्तत्रतिष्ठितं कोटियोजनविस्तीर्णसमायामंमहाद्भुतं नवरत्नमयंदीपंतन्मानाविभिरा
वृतं नरतीयांशमानस्मस्तुद्वादिसतेजसा रत्नद्वीपसमध्यस्थतीयांशेतुमरुपे कोसादितद्युतिप्रांतेस्तभितोःतंतुशक्तिभिः
तथासमन्वितांध्यायन्नरोभवतिसत्तमः एवंध्यात्वार्चयेद्देवींभक्त्यापरमयोक्तयः नरोनिरक्तसंसारमूलाज्ञानोजितेंद्रियः नि
पुणाशुकलादत्ताम्रवीनिःसंगवितवान् अपापःपुण्यशीलश्चसत्यार्जवसमन्वितः देशिकःस्वकुलोत्तमःसर्वसंभावितात्मवान्
जायतेतस्यपवित्रोयोजनापावनंभवेत् नरालोकनसंलापसंस्पर्शादिकृतान्यणाम् पापकर्मतयानेनवर्त्तनात्सुश्रूततत्समाः
कालचक्रस्यनिमायालोकस्यबहिःस्थितम् व्योमरूपमनायंतपराद्विभयमावयोः योवेत्त्येवमशेषंतन्नित्यावैभवमीरितं स
जीवन्मुक्तयवेतिप्रोक्तंतत्तत्त्वांचते मातृकार्णवे श्रृणुदेविप्रवक्ष्यामिश्रीविद्याःपूजनंमहत् रसादिषोडशीविद्यातथापरादिषोडशी

ऽत्र मन्त्ररूपमनाद्यंतं यन्त्रस्थितमयमावयोः यो वेत्ति वश्यमशेषं तन्नित्या वैभवमीरितं मनोवन्मकयवैरप्रोक्तं तत्तत्त्वनां वने मातृकाणि
वे पश्चात् देवि प्रवक्ष्यामि श्रीविद्याः पूजनं महत् रमादिषोडशी विद्या तथा परापि षोडशी कामादिषोडशी चैव तथा वागादिषोडशी
शक्त्यादिषोडशी प्रोक्ता पंचधा वै कुलागमे तत्तद्विद्योपासनार्थं तत्तत्पूजाविधिः स्मृतः अत्र यथोक्तषोडशी विद्यादौ तत्तद्बीजस्थाप
नेन तत्तत्षोडशी निसिद्धांतः तथा रमादिषोडशी विद्यापूजने शक्तयः स्मृताः ताः शक्तीः संप्रवक्ष्यामि पश्चात् देवि यथाक्रमम् अनंता
वाग्भेयाद्य कमला कामिनी कला कांता च कामिगा चैव कलिकल्मषनाशिनी सिद्धलक्ष्मी राज्यलक्ष्मीः सिद्धिस्थाने ययेद्गुना तो
भिणीं द्राविणीं चैवोन्मादिनीं वशिनीं तथा आकर्षिणीं खेचरीं च ततश्च मदनातुरां सर्वबीजमयीं सर्वयोनिरूपा मनोन्मनी एताः
शक्तीर्देवि चात्र मुद्रास्थाने प्रपूजयेत् रंजनीं रागशीलां च रागमीं रतिरागिणीं तामसीं सात्विकीं सौम्यां कुरां चैवाष्टमातृकाः पू
जयेन्मातृकास्थाने एवमाद्यावृत्तौ यजेत् षोडशारे यजेन्नित्यकलाः सोमस्य षोडश अष्टारे तु मदोन्मत्तां मन्मथार्तां मनस्विनीं
मातंगीं मदनां मत्तां पश्चाच्च मदविह्वलां मनोवेगां च संपूज्य ततश्चान्तर्दशारके रुद्राणीं चैव शर्वाणीं शांकरीं शशिशेखरां इच्छाव
तीं कामवार्तां ततश्च गगनावतीं लास्यप्रियां ललामां च चंद्रहासां ततः परं चार्वंगीं चारुचरितां चपलां चारुभूषणां यजेद्दशार
युग्मे तु जीवनां रतिसुंदरीं हावरूपां भावरूपां वीणापुस्तकधारिणीं खड्गिनीं वाणिनीं चैवाह्लादिनीं कुसुमप्रियां बालां संवा
विशालाक्षीं सुखाराध्यां सुखात्मिकां भक्तिप्रियां वेदगर्भां विचित्रां सुरसुंदरीं हंसिनीं कोलवक्त्रां च ततो ह्यष्टारे यजेद्दिशाः ब्रा
ह्मीं सरस्वतीं वाणीं तथा वाग्वादिनीं तथा भारतीं नकुलीं भाषां श्रुतिस्मृतिविरोधिनीं अंतरालेषु संपूज्या प्रागवधाप्यथ देवताः
वामां ज्येष्ठां च रौद्रीं च त्रिकोणाग्रेषु पूजयेत् एवं ते कथितं भद्रे श्रीचक्रार्चनमुत्तमं भुंक्ते ह भोगानखिलान् देवी सायुज्यमाप्नुयात्
अथ वक्ष्ये महेशानि परायाः पूजने मायालज्जमभाज्योत्स्नामहोक्षुण्णामहानिशा कमनीया कला कांता कांमेदंकी कलावती

३५

विं·या·

वरेण्यावरदावालायावनीचपरात्परा भवानीभावुकाभव्याभवबंधविमोचनी पाशिनीपाशविच्छेदावाणिनीशारदाशिवा श्र

विंत्याः नंदनचरितानारिणीधर्मविक्रमा ईश्वरीकौतुकमीनादुर्गाकांमायनीपरा भवानीभावुकाभव्याप्रभावतीशिवा ···

स्वाहास्वधावषट्काराश्रद्धाप्रीतिर्मनोरमा म्नोहरामहामायामातिनीमानपोषणा अजिताचाजितानंताॐकारसामगप्रिया ।

९२५

अभेयानंताविवत्ताचज्ञानदाभक्तवत्सला निरवद्याविशोकाचवरदाकामरूपिणी कौलिनीकौलिकप्रीताकुलीनाकुलरूपिणी

आधाराधेयरूपाचकुलमार्गप्रमेथिनी लिंगत्रयस्थानगतालिंगिनीलिंगरूपिणी अज्ञानहंत्रीघोरास्यामंगलामंगलप्रदा भा

8 3 9

भावाभावविनिर्मुक्तागुणातीतागुणात्मिका धात्रीणीधर्मतनयादानशीलादयापरा त्रिकोणस्थावषट्कोणनिलयाबिंदुवासि

नी योगिनीयोगगम्याचयोगांगायोगरूपिणी वेदांतगोचरावेद्याकालहंत्रीकुलांतका वज्रेश्वरीचकामेशीमहाविद्यामहाभया

त्रिपुरात्रिपुरेशीचसुंदरीभगमालिनी नवकोणालयानित्यात्रिगुणात्रिगुणात्मिका प्रभवत्प्रजपेदेतांन्वापरणागाःक्रमात्

कामादिषोडशीविद्याशाकीराकर्णायांविके कामेशीकामरूपाचकुलकांताकलावती कौमोदिनेरतिर्मेधाश्रद्धाप्रीतिर्धृतिर्म

तिः कालीकलालिकाकाम्याकाम्यदाकाममालिनी स्मरास्मरेश्वरीसाध्यासाधीसत्यासनातनी अरिहं·सिदिस्तनस्पादिर्वेहिसंहात्र

थानरा जलजातातिशीलाचजागरारागवर्जिता जयाचविजयाचापराजिताऋषभामुधा आद्याविद्यामहाविद्यामहावेगामरोद्भु

ता भुजंगभूषणारौद्रीनरमालाविभूषणा आर्याहिमाचलसुताविंध्यशैलनिवासिनी पीठगापीठनिलयाकामरूपकृतालया

कौमारीकर्कशाक्रुद्धागणेशगणवंदिता भद्राभद्रावतीभव्याभैरवीभैरवप्रिया भावगम्याभवध्वंसिन्यविद्याविद्यवैभवा नाराय

णीभद्रकालीविश्वविश्वेशजिता वाराहीनारसिंहीचभीमाभीमाट्टहासिनी विशालाविमलावालापरात्रैलोक्यमातृका भग

वत्प्रलयधलावभगमालाभगोदरी मदिरामदिरानंदामदिष्ठीमदिषांतकी कदंबवनमध्यस्थाकिरातीकीर्तिशालिनी ।

अभंगुरा विश्वमूर्तिर्विश्वा विश्वैकवंदिता वीरा वीरेश्वरी वीरवंदिता विमलप्रभा कपालिनी कामचारा कामिनी कामदायिनी इच्छा
ज्ञानक्रिया चैव पूजनीयाः प्रयत्नतः वागादिषोडशी शक्तिर्वेद्ये दिव्यथाक्रमं वाग्भवा वरदा वाणी शान्तिः क्षान्तिः क्रियादया मरीचि
रंगिरा मत्ता श्रुहिः श्रद्धा च समतिः गुणप्रिया गुणाराध्या वाणा भाषा सरस्वती ब्रह्माणी ब्रह्मरूपा च ब्रह्माणी ब्रह्मवादिनी श्वेतमा
ल्यांबरधरा सुवेषा श्वेतभूषणा इंदुमंडलमध्यस्था चंद्ररेखाविराजिता चंद्रिकाधारभूषा च कोटीरी कालकल्पदा वाच्यवाचक
रूपा च ज्ञानगम्या गणोत्कटा गिरा याश्रीयरूपा च गीर्वाणपरवंदिता भोगिनी भोगरूपा च भूतेशी भूतरूपिणी भुवनानंदि
नी भूमिर्भुवनानंदिनी ध्वजा मंगलाभा प्रौढचरिता वेदशास्त्रार्थगोचरा वेदांतवेद्या श्रीमंत्रिमंत्राशिल्पविलासिका शुकहस्ता शुकारा
ध्याशुपामला चंद्रविक्रमा चामुंडा चंडिका दुर्गा भवानी भावगोचरा जंभिनी मोहिनी चैव रंजिनी वशिनी तथा वंधिनी वुद्धिदा चैव वो
धरूपा बुधार्चिता साम्यगानरता नित्या च नृत्यचत्तरानना जाड्यहंत्री जनाराध्या नादनीलसरस्वती कुरुकुल्ला च वाग्वादिन्यानंदानंद
गोयजा नंदिनी नामरूपा च नलिनी नलनप्रिया पावनी परमाल्हादिन्या मार्शीषु सूजिता सुमना उन्मना गगनप्रिया कल्याणदायिनी
महनीयगुणा रत्नभूषणा जनरंजिनी मुनिसेव्या मोदमाना मानिनी मलवर्जिता मंदारकुसुमप्रीता बंधूककुसुमारुणा हृंदाबु
दारकसत्ता हृदिता श्रुसवितनया प्रस्वन्न हृज्जा प्रकर्तव्या नवस्यावरोषच शक्त्यादिषोडशी शक्तिः प्रवक्ष्यामि समासतः याभिरे
तज्जगद्व्याप्तं त्रैलोक्यं सचराचरं शक्तिः परा च सन्मती विश्वाद्या विश्वमातृका पंचभूतात्मिका प्राणदायिनी भूतदायिनी विश्वे
श्वरी विश्वहंत्री सृष्टिस्थितिनिहारिणी विश्वयोनिर्जगन्माता भावाभावविवर्जिता व्याप्तिर्देवी जगज्जैत्री विवेकाविर्भवर्द्धिनी प्रमेय
रूपप्रमेया च प्रमाणा प्रहेलिका ज्ञातृज्ञानज्ञेयरूपा ज्ञानविज्ञानदायिनी प्रतीता प्रकृतिः प्राज्ञा प्रमाणप्रतिसंस्थिता सूक्ष्म
रूपा सूक्ष्मरूपा स्थूलरूपा विवर्जिता विश्वरूपा चिदाकाशा निर्विकल्पा निरीहिका निराधारा निराकारा गुणातीता गुणोदया सूक्ष्म

३५

वि॰ पा॰

८४०

840

मण्डलमध्यस्था वह्निमण्डलवासिनी चन्द्रमण्डलमध्यस्थाज्ञाचक्रनिवासिनी अनन्तगहनाभीता दिव्यमार्गविबोधिनी ब्र
धानरन्ध्रासीथीस्थापालारामस्थात्मिका परमाकाशरूपा च कुण्डलिन्यमितप्रभा दिव्यस्थानत्रयातीता स्थानत्रयनिवासिनी स्था
नदा स्थानगम्या च स्थानास्थानविवेकिनी संभ्रमासंभ्रमरूपा च विभ्रमाभ्रमवर्जिता विश्रान्तिरूपा स्वंगादनिलयाकथवर्णिनी ।
निर्मला निर्मलज्ञेया मलत्रयविशोधिनी अव्यक्ताव्यक्तरूपा च व्यक्ताव्यक्तविवर्जिता तुरीया च तुराकारा कुमारी पूजकप्रिया गि
रिजा गिरिशाराध्या गीर्वाणगणसेविता जगद्रूपा स्वस्वरूपा तथा सूक्ष्मातिरूपिणी अवस्थात्रयनिर्मुक्ता चिदानन्दस्वरूपिणी हं
सिनी हंसरूपा च मुण्डमालाविभूषणा आरक्तनयनारक्तभूषणा निरुपद्रवा भक्तप्रिया भुक्तिदात्री भक्तिदा भवनात्मिका ज
न्मसंसारबंधघ्नी जननी जनकात्मना जरामरणविध्वंसिन्यम्बुजाक्षी शिवप्रिया प्राणशक्तिर्भूतमाता मूके पान्त्यथकोशिकी
कोशरूपा भूमिगणपूर्णीरूपा पुरातनी अकलंकशशांकाभा मुद्रापुस्तकधारिणी त्रिनेत्रा त्रिपुरा चैव त्रिस्थाना त्रिकविग्रहा
त्रिमूर्तिस्त्रिपुरा वाच महात्रिपुरसुन्दरी पंचशकाद्यनन्तं प्रोक्तं नैतिरहस्यकं गोप्यं गोप्यं पुनर्गोप्यं गोपनीयं प्रयत्नतः एवं पूज
यित्वा मन्त्री नत्त्वा सो भवति ध्रुवं श्रीतंत्रराजे ततः सूक्ष्मैः पराख्यैश्च होमैः सिद्धिप्रणाशिये स्वमूलाधारकीवन्हौ कुण्डलिन्यग्र
गामिनि वाच्यवाचकरूपं तत्प्रपंचं तु ऽयामया पेनाबयोः समीदेविजायते हवनेन च नदियानंदप्राप्तशंभोः संस्यमसाधुना आ
धारे वह्निसंस्थानं कुण्डलिन्याः स्थितिं ततः तद्रूपं तत्क्रियां सर्वं वदमे विशदं प्रभो श्रणु वक्ष्ये विधानं ते सम्यग्विस्तरतो धना ।
प्राणाग्निहोत्रविधिपति यज्ञत्वांश्च रूपतेपरं यज्ञात्तावनितागर्भे न प्रयाति नरो ध्रुवं यया या मरुद्दितमनमायेत तितिर्हं यत्मनः क्ले
शविश्रान्तेः स्थानं निःशेषकल्मषं सावामस्यंदमागाविश्वमर्पविदेयवेदनात् अत्रोक्तप्रेमाविलं षट्त्रिंशत्पटले स्फुटं प्रदर्शितं ततः
सत्र वर्णयामि च किंचन नित्यानित्योदितो मूलाधारमध्ये सि पावक सर्वेषां प्राणिनां तत् हृदये च प्रभाकरः मूर्द्धनि त्रसरं धाम्नः

हृदमाम्बुविवासिना तत्त्रयात्मकमेवस्पादाद्यानिर्यात्रिविंदकं तेषां त्रयाणामैकांतमनसा भावयेत्तथा गमागमाभ्यां तेजोभिस्तेषां
ममोमनैः शिवे तथात्मसमितं तत्तेजस्वरूपं वृदायतनमयं विश्वं विकल्पविधुरं भावयेत्तत्कृतं तेषां त्रयाणां वर्णानां प्रागुक्तानां क्रमेणावै
हाभ्यामन्यतमं कृत्वा पुटितं तद्रूपावृतैः पुटिताभानुरुद्राणैः स्वरैः सारणांकृतैः कुण्डलीमत्त्वमार्गमोज्जडयात्रिशूलाशयः व
क्रिभानुपुटांशिष्वचीइस्तदडुतेकमात् चंद्रभानुपुटांतस्थं वह्निर्णीजडयात्तथा भानुचंद्रपुटांतस्थं वह्निर्णीजडयादपि चंद्रव
ह्निपुटांतस्थं रपितहडुतेत्वतैः तथा तेषां प्रातिलोम्यात्तथोडुशानां डनेदपि एवं द्वादशधा होममस्त्रैः साङ्गैरितितैः कृत्वा तदा व्यम
विलमर्थं स्वरूपं चतैः समं तेजस्त्रयात्मरूपं स्पादावयो रपितद्वुः प्रस्फानितावयोरिच्छाग्रहीतानि वपूंषि वै तानि समदेवतादेहसमानी
ह्यावशानि वै मुक्तिस्थलमयीभावस्थैर्यमेव समीरितं तत्र कुण्डलिनीं बीहिस्फटमेपरमेश्वर तांवदामिस्पृणमात्रेरहस्यपरमा
दृतं मूलाधारस्य वक्त्रान्ते तेजोमध्यव्यवस्थिता जीवशक्तिः कुण्डल्या व्योमप्राणाकारायते त्वसा प्रसन्नभुजगाकारा त्रिरावर्तोम
होत्पत्तिः मायापाशैर्बीनवंतीनाम सर्वेत्पतिशक्तयो सषुम्नामध्यदेशेस्थाय तदा कर्णहृदयस्थात् पिधाय तत्प्रणोदितां ध्वनिं तस्य तदा
त्तिः एवं सा जीवशक्तिस्तु परा कुण्डलिनीं स्थितिं विहाय कुत्र तां याति शेखादण्डरन्ध्रसती तदा विश्वमतीतिः स्पात्प्राणानामन्य
दापुनः निशांधकारे भुवन स्थितिवत् स्वात्मनः स्थितिः एवं तावतियोदेहे देशिकादेशसर्वेतः सर्वक्रियाफला निरुपाधिकसत्
ष्टः स्वेच्छाधीनेच्छयापुतः स्वदेहमात्रयात्रस्य समवसति निदयोः समाधिमित्रा कल्याणगुणशीलदयान्वितः एवं समकाथितो जी
वन्मुक्तो लोके षु साधकः श्रवणपूजने देवाभजनेनवकौतुका कालेन सिद्धिभाग्भूयादितरोऽत्र विभाजनं पूर्वं प्रोक्तो जीवन्मुक्तः
द्वितीयकालेन सिद्धिभाक् जीवन्मुक्तस्तद्दशो भूयादिमर्थः तद्विमाप्रोक्तहृयाति विकोऽत्रः विभाजनमिमर्थः तथा जन्माभिर्वडा
भिः क्लिष्टमूर्ते विधापतोद्भवैः महे तन्मानवितः सप्तवोधोयातियोनिषु निमाल्भक्तिभवने मत्तीणपापकर्माणिः हस्यपंतेभानु

३५

वि॰ या॰

८४१

841

वंशाख्यपत्नीवसितासिता अन्येच लोकपाला याश्च शक्तिमासमसंपदः जायते तद्दलालोके भवेभाग्यकलत्रता । तरोभवंतितांभ
क्तिं प्राप्य लोकेषु देवता वहुनाकिंपरं देवि तिस्याभिः सहशानच नमंलिदेवतातिस्यास्तस्मात्ताप्यवदेवताः भावयामिहमयाणि
त्रिकालविग्रहालिता तद्दर्शिव्याप्तचक्रस्याग्रहाश्चनवदर्शिताः विधिविस्तृशिवात्मतं तासामेव तिजेकया अन्याश्चदेवतायायावा
स्तास्तन्मयविग्रहाः प्रायुक्तयोक्तमंत्रभेदः देवताभेदाश्चसर्वैनित्याभेदप्रवेश्यथः तत्प्रदर्शनमेतज्ज्ञानार्थमिति तथा परतू
पंतुवक्ष्यामि होमंतेमहदद्भुतं यस्मिन्दृष्टिसिद्धिरूपाणां प्रायुक्तानां भवेत्सदा अन्येषांमभवेद्धावस्तथासर्वाश्रयोमहान् अत्तीणाशे
षयापानां भक्तिः स्याद्भक्तमेविनां निस्याविधासभक्तानां लक्षणाभ्यागसहदारै आत्माधिकांसंशयत्वंसतोषोनिस्पृहणीता ह्वावि
नाभ्यागितांत्तानत्कृतज्ञत्वमलश्यता अकार्पण्यमदीनत्वं परवित्याविनिरूपम दयालुतामनास्थित्वमवैषम्यंमनस्थितो लाभहा
नोप्रीतिरैभुभावकल्याणशीलता कल्याणाभिनिवेशात्वंसदाकल्याणकीर्तनं अकल्याणकथालापवैमुख्यंस्वकयास्थितिः
स्वैरैश्वर्यवभोक्तत्वं नैष्ठिकत्वमजिह्मता सर्वानुकूलसंगीतप्रियत्वंवांछितामयः राजयोषित्प्रभृतात्तवस्थानममत्वः सर्वो
तरत्ववांछावलक्षणानीरितानिते यद्विकल्पस्वरूपत्वमनास्थितिर्निर्विकल्पके विधानं परहोमंत्वस्थूलसूक्ष्मचयन्मयं उच्चाव
चविकल्पानांवस्तूनामग्निदाहना तन्मयत्वादेकरूपंस्थूलहोममवीरितं सूक्ष्महोमंतथाशब्दैनानारूपैस्ववाचकैः वाच्यार्था
नामशेषेणावेददेवं विदात्मनां स्थितिः परोभवेद्धोमः सर्वभेदविलापनात् स्वात्मरूपमहावह्निज्वालारूपिषुसर्वदा तिरंथ
नेषुरूपेषुपरमार्थात्मतिस्थिरे निर्वृत्यानविलापस्तुयत्नोमासमीरिता इतिकादिमतेस्नात्मकथतं लक्ष्मीकुलार्णवे देव्युवाच अ
तिरास्थितासिंधौ तमग्नानांपरमेश्वर उद्धवक्रमतोदेवपूजांवदविधानतः दारिद्र्यधंसनीपूजांललितायाः सविस्तरा श्रीचक्रसंपत्सिद्धिम्
तांकृपयावदमेप्रभो ईश्वरउवाच श्रीचक्रसंपत्प्रसिद्धार्थंभार्गवेणकृतापुरा श्रीमत्त्रिपुरसुंदर्याः साष्टजाकथ्यतेमया ॥

नानादेवगणास्थाने नित्यं पूजा विधीयते । नानाशक्तीः प्रवक्ष्यामि राज्यसंपत्प्रदायका । हारनूपुरसंयुक्ता कमलद्वयधारिणी । लक्ष्मीः
परशिवमयी शुद्धजांबूनदप्रभा । तेजोरूपा च कमलवक्त्रा विश्वमोहिनी । सर्वभूषोज्ज्वलांगी च बीजपूरधरा तथा । आद्याशक्तिश्च
सकलजननी कलशधारिणी । विष्णुवामांगसंस्था च नतश्च कमलालया । श्रीमत्सौभाग्यजननी भार्गवी च सनातनी । सर्व
कामफलव्याप्तिसाधनैकसुखावहा । हिरण्यवर्णा हरिणी स्ववर्णालिलितस्रजा । समस्तसंपत्सुखदा अखिलसौभाग्यदायिनी । सम
स्तकल्याणकरी ज्ञानदा च हरिप्रिया । विज्ञानसंपत्सुखदा हिरण्यपूर्णादिरामये । विचित्रवाग्भूतिकरी रथ्यमध्यामनोहरा । हस्तिना
दप्रमोदा चानंतसौभाग्यदायिनी । समस्तभूतांतरस्था स्वर्णप्राकारमध्यगा । समस्तभूतेश्वरी च विश्वरूपा प्रभामयी । दारिद्र्यदुःखौ
घतमसः पहंत्री पद्मिनी तथा । दीनार्तिविच्छेददक्षा कृपाकलितलोचना । प्रणतस्वांतशोकघ्नी शरणागतरक्षणा । शांतिः कांतिः
पद्मसंस्था कमनीयगुणाश्रया । कांतिर्दीप्तिश्च द्युतिर्नायकारिणी पुनः परं । क्षीराब्धिसंस्था च यतनधाम्नस्म हृदिः । शक्तीरतिर्नि
मग्नहा रजनीकरसोदरः । करीषिणी च भक्तिश्च भवसागरतारिणी । मतिः सिद्धिर्धृतिश्चैव मधुसूदनवल्लभा । पुष्टिर्हिरण्यमाला च पुः
भलक्षणलक्षिता । ख्यातिर्दुर्गा च हंत्री च वरसन्मतिदायिनी । दिविदेवगणाराध्या भुवनार्तिविनाशिनी । आद्या पुष्करिणी पुष्टिर्धर्मिणी च
सुवल्लभा । हरिद्रा च हंत्री च भयविध्वंसिनी तथा । श्रीविष्णोः वक्षःस्थलगा हि शेषस्य विभूतिदा । लक्षणालक्षितांगी च पद्मा पद्मासनार्चिता
विद्यासंपत्करी दैवैर्देवसंघाभिपूजिता । भद्रा च भाग्यरूपा च नित्या निर्मलबुद्धिदा । सत्या च सर्वभूतस्था रत्नगर्भांतरस्थिता । रम्या पु
ण्यावकांता च कांतिर्मृदासितांगका । सर्वसौख्यप्रदा देवी भक्ताभयदायिनी । श्वेतद्वीपकृतावासा जगन्माता जगन्मयी । रत्नगर्भास्थिता
सौम्या क्षीरांबुधिकृतालया । समस्तहृदया चैव परिपूर्णा हिरण्मयी । वसुंधरा धरा चैव समुद्रोत्थी कृपामयी । विष्णुप्रिया रत्नगर्भा स
मस्तफलदा तथा । रसातलगता चैव सत्यव्रता च हरिप्रिया । परागीगर्भसंस्था च समस्तमंत्रात्मिका तथा । समस्तपुरसंस्था च परिपूर्णा मनो

३५

वि॰ या

८४२

842

रण्या करुणारसनिष्यंदनेत्रद्वयविलासिनी सर्वराज्यगृहाणां सा महालक्ष्मीर्गणान्विता वैकुंठनगरस्यावदीप्तागर्भकन्य
का योगिहृत्पद्मसंस्था चक्रकल्पवल्लीदयावती भक्तचिंतामणिश्चैव सादिमायेंदिरा रमा । निराकारा च साकारा ब्रह्माण्डचयधारिणी ।
एकनाथा च लक्ष्मीश्चाज्ञानहंत्री गुणातिगा भक्तानां लोचनाशेषवाञ्छासमलहारिणी । समस्तदेवाकारा चैव सर्वसंपद्विराजिता । प्र
भालावण्यमदयाशोभापीयूषाप्रदा तथा । समस्तविद्याप्रदात्री भोगदा च विचक्षणा । देवाधिनाथवंद्या च दीनतोषणतत्परा । मांग
ल्यवीजमहिमानिधिरूपिणीनंततमा । आद्यादिलक्ष्मीश्च महासिद्धलक्ष्मीस्ततः परं राज्यलक्ष्मीर्दिव्यलक्ष्मीस्तु श्रीर्मंगलदेवता । भ
क्तिदा भुक्तिदा चैव मुक्तिदा सद्गतिप्रदा । कीर्तिदा धनदा चैव पुत्रपौत्रविवर्द्धिनी । पद्मानना च पद्मोरुः पद्माक्षी पद्मसंभवा अश्वदा
पीवगोदायी धनदायी महाधना । चंद्रसूर्याग्निसर्वाभा ज्ञानवेदासु संस्थिता । दिग्गजेंद्रसमाराध्या दिव्यभूषणभूषिता । सर्वसंपत्प्र
दा चैव तथा सर्वार्थसाधनी एताश्च शक्तयो देव्याः पूजनीयाः प्रयत्नतः सर्वसंपत्समृद्धिः स्याद्विशेषान्न संशयः एवं संपूजयेद्देवीं कृत्वा
चक्रं समार्चनं नरो गेहस्थितालक्ष्मीः पुत्रपौत्राभिगामिनी शक्तयः शतसंख्यातश्चाशीतिश्चतुरुत्तरं आदौ संपूजितं जांच कृत्वा सम्यग्विक्र
मं भजेत् स्थितिक्रमेण पूजां वै केचिदिच्छंति तांत्रिकाः अथ वक्ष्ये महालक्ष्मीविधिं षट्चक्रेषु पूजनं मूलाधारे यजेच्चक्रं हुतं पार्थिवरश्मि
भिः रविवारे च सौभाग्यभाजनं जायते नरः इंदुवारे च नाभिस्थमणिपूरकचक्रमे पूजयेच्चक्रमध्यस्थां जलरश्मिभिराहृता भौमवारे ।
लिंगदेशे स्वाधिष्ठाने तथा यजेत् तेजसां रश्मिभिर्वीतां गुदेशस्य मसंस्थिते अनाहते वायुरश्मिहुतां तद्वयजेत्क्रमम् विशुद्धि
चक्रकी चैव भृगोर्वारे समाहितः आकाशरश्मिभिर्वीतां यजेत्सर्वार्थसिद्धये आज्ञाचक्रे भृगोर्वारे मानसांशुभिराहृतां यजे ।
द्वीचक्रमध्यस्थां यजेत्सौभाग्यसिद्धये ब्रह्मरंध्रे सहस्रारे शनिवारे विशेषतः पूजयेच्च जगद्धात्रीं सर्वरश्मिभिराहृताम् मन
सा पूजयेदेवमनन्यहृत्समाहितः नकदापि भवेद्रोगो दारिद्र्यं नोपजायते यद्यपीदं विजित्याशु पुत्रपौत्रैः समेधते अत्र मातृकचक्रे

वृषोक्तवारेषु श्रीचक्रक्रमसमभ्यर्च्य ततो लक्ष्मीः समभ्यर्च्य ततद्दलीनां पूजनं तत्तन्नामकं कुर्यात् तत्तन्नामानि षड्वर्गांभवयमिते
यानि मातृकार्णवे शक्तिकूटसमभेदोमया शक्तयोत्र प्रपूजिताः शक्तिकूटोपासनायाः फलं दास्यंति यत्ततः तत्फलं तु भागे वदर्शी
तं वीजद्वयं च तत्कूटं त्रिपुरिणीशक्तिसमाप्तरीं सम्पूज्यार्थं पूजयेत्तत्र तत्तद्वैः अत्र चतस्रैः द्वादश षोडशारे षोडश अष्टदले षट् वसुद-
शारे वसुदेशाः दशारद्वये विंशतिः अष्टारे अष्टौ अंतराले षट् त्रिकोणे तिस्रः शेषविंदुचक्रे एवं क्रमेण पूजयेत् पूजाक्रमसत्त्रौ
श्रीं सकलह्रीं त्रिपुरिणीशक्तिपादुकां पूजयामीति तत्तत्कूटस्य वार्थ पूजयेदित्यर्थः प्रथमतः क्रमपूजां विधाय तत एवं पूजयेत्
केचित्तु क्रमपूजायामेव श्रीणीमासिद्धिपादुकां पूजयामि श्रोक्तकूटत्रिपुरिणीशक्तिपादुकां पूजयामि इति एकदैव पूजां कार्यंति
वदंति तत्र यथा गुरूपदेशं कार्यमिति तत्र लक्ष्मीशक्तिपूजायामपि पृथग्वाग्भवादेव वाकत्या एकदैवचेत् हारत्रपुरसंयुक्ता
त्रिपुरिणी श्रीणीमासिद्धिपादुकां पूजयामीति क्रमगुरुतः शास्त्रतस्त्र विज्ञाय यावेत् तथा तथा वाग्भवकूटोत्थाः शक्तयः सप्त
पूजिताः वाग्भवोपासनोक्तं हि फलं दास्यंति यत्ततः मे कामराजमहाकूटसंभवाः शक्तयः क्रमात् पूजिताः सम्यक्फलं निखिलं तायाः
सेनतत्फलं त्रिपुरार्णवे मध्यत्रिकोणरेखासु हानित्यानां मंडलत्रयं पंचपंचविभागेन मध्ये श्रीललितां यजेत् यद्दिने यां यजेत्तां च
सर्वावरणसंहृता पूजयेत्सर्वसौभाग्यदे तत्वे ज्ञानसिद्धये श्रीतंत्रराजे अथ षोडशनित्यानां विधानानि त्वयाधुना कथितानि
मयातानि स्फुटानि च महेश्वर नामानि च तथान्येषां देवतानां यथार्थतः स्वरूपं किं कथं विश्वं किमाकारं च दृश्यते प्राणि-
नां गुणपापानि किं रूपाणि च केन तथा तेषां जन्मानि केन तस्य कामुक्तिः संसृतिश्च का कस्य शक्तिः कथं वंधः केन तस्य च मोचनं
किं मूलं संसृतेरस्याः कानि तत्वानि का चर्या कानींद्रियाणि के प्राणाः को जीवः कः परस्तथा कः कालः के ग्रहाः सर्वं यथावत्से
वद प्रभो येनैव देशिकाः शास्त्रस्य गुणोरोगमेरपि कथ्यते तत्स्फुटं ब्रूहि नानिसंकोचविस्तरं एतया विंशतिविधः कृतः प्रश्नः पि

वेःऽमुना तेषामक्रमक्रमेणोपकथयामितवोत्तरं येऽहं तैः स्वस्वरूपं लभ्यते सम्यगंजसा यदितो यत्र सर्वत्र शोकं निह्नव चक्रतः श्र
त्रोजसा श्रोच्यते न दृष्टं वं तनिदर्शितैः तैर्येयोक्त्वमाजित्वा हं तैर्येवासनां प्राणैः सम्यग्भुवस्फुटाशेषस्फुरं तामभवेद्रूवं गुह्यं रहस्यं प
रमं गोपयेत्सर्वतः सदा यज्ज्ञानमिदमोज्ज्ञानं यज्ज्ञानमिदं सस्तथा द्वयोरपि च यज्ज्ञानं तज्ज्ञानं विद्धि मे वचः न सांतदंतथान्येषां चैतन्या
त्मा यथार्थतः लाभादेवं चामलतापाविनाशादन्यथा तथा । स्थित आत्मा प्रकाशः स्यान्निन्योपतिमयोमहान् नित्यास्यदयस्संशोकस्फुर
त्रोपावनभावयेत् मादृशपवुद्देहैरूपानातस्मपंचासवदृश्यते द्वैरूप्यमनयोरुक्तं सत्यासत्यमयं ततः तेनैव प्राणिनां पुण्यपापक
र्मसु वर्तते न यथा ज्ञानतोऽर्थेषु व्यापारः पुण्यसंज्ञकः अनर्थेष्वर्थसंकल्पः पापाख्यो मनसा तथा ज्ञानानिनानारूपाणि येनैव सृज्येत शुभ
भाजनं यथार्थज्ञानमर्थानां मात्किं स्वाद्विपरीतं ततः संसृतिर्मोचनं बुद्धे वासनावर्धितैः तः कर्मेत्यात्मस्वरूपे लक्ष्यतां ताकिं विमर्शतः
मोचनं सर्वजन्तूनां तेन न स्यात्कदाचन संसृतेः कं समुदितमविवेकः परो महान् यदा यत्र मिदं जीवभुवनं परिकीर्तितं ततः त्रातितत्वा
मुक्तानि सर्वसर्वत्र सर्वदा ज्ञातज्ञानज्ञेयमयात्मनात्मानि मर्त्वेदा काव्यधीरितयतष्टष्टतज्जैवमिति स्फुट विशेषं च सममविशेषवि
शातीतममतामयं अरूपं सर्वरूपं च सर्वक्लेशाकरं हरं सर्वरत्नाकरं हृद्यं सर्वेषां सर्वतः सदा सत्यरूपं परं ज्योतिरूपं तमोरूपमतनाम
संसाररूपमस्त्रीणि विग्रहं साक्षिवंवलं अणपंपापरूपं च जीवरूपं परात्मकं अनीद्रियं चेन्द्रियात्मानि दैवं सर्वदेवतं सर्वतोभामकं
सर्वशान्तिरूपं चानिर्देश्यं सदसच्चाविवेकात्माविवेकं परमार्थकं उल्लासकं पातनकृत भंगरूपं जयात्मकं शोकात्मकं च तिः शोकं सकौतु
कमकौतुकं निरुपमं सदोयुक्तं सावलेपमगर्वकं अमर्षरूपमक्षोभ्यं सर्वक्षोभं सहाखमहत्वं क्रोधलोभमदद्रोहहस्तं सर्वगवालवि
ग्रहं असहष्ट्गुणं सर्वं विनिनाशरुषस्तथा अपकृष्टं तथोत्कृष्टं सकलाकारं तथाखिलं अगाधमतिगंभीरमुदारं रूपणां तथा ।
अगाधमतिगंभीरमुदारं रूपणां तथा भाग्यरूपमभाग्यात्मा निर्भयं सभयं तथा अतिक्रमिक्षारूपं च कान्तरं वीरविग्रहम् ॥

तिरोधं सर्वदोषाणां सर्वविकल्पविग्रहः संकोचरूपं सर्वेषां तथा सर्वविनाशकः आत्मेयरूपं स्वेयात्मा च परो च परमेश्वरः
परसंविरसंहारं सौम्यं तेव्रं च भिन्नं किं तन्मयीयोसमारव्यातानन्तमयी चिरदीरिता उभयेकयादिवेकात्मा जीवोन्यस्तविवेकवा-
न् तस्मात्तु बुद्ध्योर्विप्रयाथात्म्यं विकृतोऽपि स्वसामर्थ्यस्वाविभेदित्वसिद्धेः प्राप्यफलानि च सयोगी भ्रस्तविज्ञानेऽपि च योगीत
यात्मवित् तेनैव विहितं सर्वप्रपंचात्मैककाविग्रहं स्वात्मनस्त्वमनो बुमाविषयग्रहणाय वै स्वप्नानिभूतशक्त्यात्मा विग्रहाणे
ह्रियाणीन्द्र भूतात्मबुद्धिसंघातशक्तिचैतन्यसंरंभणं प्राणास्तन्मात्रभूतादिजीवतत्त्वात्मकः परः कालस्वरूपं बुद्ध्येयेन उक्तं त
णास्मत्त्ववान् कालरस्मत्स्वरूहं हापद्वाच्यं तद्यभेया अप्रकाश्यं तेजस्ताव तत्त्वं तथादर्शयितं तव तथापि तव यत्नं किं विधाकरोमि
समंजसं अहोरात्रादिभेदस्त्वं च शक्योयसमत्वयात् तेन तत्त्वयतानुरूपकथनं तोषितं ततः लवत्रुयादयो यत्र भाषितं त्वं खंडकास्व
तत् कालस्य रूपं तत्प्रोक्तं यद्भावयेतविग्रहं लवत्रुयादिकं बुद्धियेः कालो भ्राम्यते मया नालिम्पापत्रं तिवयेसु चविविदृथं तस्य
वै पक्केकदलिनेदाम्पावस्यालवच्छ्रासतः न त्रिंशाहुणीनं प्रोक्तं त्रुटीन्त्यास्थिरो रववान् कालस्यमुदितं तस्य स्वरूपं किं कथं वदे
त् इति पृष्टेन नन्दकंशकालेसमस्फुटं मया सद्बुद्धासीत्मात्रस्य भावतापत्तलभ्यते तमस्य च पुरहृदिष्टं नानायोगानि रूपवे
ग्रहात्स्वविरूपाकालीकापि वक्त्र भूमात्मना भूतादीति समस्तानि विकृतानि वितन्वते नानाविधात्महि काराः प्रपंचो दृश्य
तेसदा ते भेवे तेषां नाशश्च मत्कृते वद विभेजा भष्टानामन्तरे द्वतयामेकाथितं विभो तथापि मे प्रपंचात्मविवेको भ्रमे मे भुना
जननं मरणं चेति द्वयं कस्य कथं भवेत् अरूपस्य विभोस्तस्य जीवस्य तत् कथं स्थितिः कुतः स्थितिः कथं वास्यात् तत्कालपरमा
त्मनोः मुक्तो वा जायते किं तु परे वा संभवंति किं कथं वा पंचभूतानां स्थितिर्देहेषु वा सतः देहे च जीवसंप्राप्तिः कीदृशी स्या
पि मे वद येन श्रुतेन चित्ते मे शुश्रूषा शान्तिनो भवेत् तथा मे सर्वसंदेहांश्छिंधि शिष्टोपदेशतः प्राग्जन्मबुद्धिवैतृष्ण्यस्य कर्मवि

पाकतः जननं मरणं चेति द्वयं देहपरिक्रमात् प्रतप्तलोहापिण्डेऽग्निस्थितिवत्परविश्वयोः अवस्थानं कालपरयोस्तादात्म्यादे
ववर्तते मुक्तास्तु जीवा न कदाप्याविर्भूय पुनः क्रुतस्मिन् नह्यपूर्वाः संभवंति वृद्धेः क्रमशोषतः मृद्विकारूपमप्येवमध्यक्षेणादि वि
ग्रहं जीवादिरूपतो वृद्धिर्विशेषयति तत्परं भूमेरेव स्फुटास्थानं कृतस्मिन्नास्थिरं सदा जलाग्न्योस्तत्र वायुस्तत्र व्यक्ताव्यक्तः स्थि
तिः सदा वाय्वोः सर्वत्र सततमवस्थानं त्वनेकधा व्योमसर्वगमेवास्यात्कालतारूप्यतः सदा देहेषु स्फुटं तेषामवस्थानं तद्रूपं यथा ।
जीवनामागतिर्देहे मातापित्रोस्तु वीर्यतः तदात्म्यं संगतं तत्र जृम्भते साचिदात्मना तत्र प्रारब्धविरामान्मरणं निद्रया समं सिद्धा
नां सर्वदा देहत्यागे भेदो न विद्यते त्यागे वत्तस्य देहात्मविवेकात्मनास्थिते तेन रेखां च साध्यानां साधकानां च कालतः मुख्या
दिषु तु मासेषु षट्सु राकोपकं वनः मरणं स्वगतित्वस्य ज्ञापकं भवति स्फुटं सिद्धस्य सर्वतोमुक्त देहेन्द्रियमनाः स्थितः यतस्ते
नास्पति पनं सर्वदा सर्वतस्तथा स्वगतिस्थ्यातकेषु जीवन्मुक्तोयतः स्वयं देहवत्स्वसमानेपि प्राणिनां सर्वतः सदा बुद्धेर्वि
धत्तरूपस्य कारणं किंवदप्रभो भूमिस्थे तु समानेपि तोयानां रसभेदवत् जायन्ते नाग्निप्रवेशान्मन्त्रचक्रमेभिरेव वैः यथास्तत्या
तो वाङ्निरूप्यापि चित्तरेः क्वचित् नोपलभ्यो भवेत्कुक्षमथनव्याहृतिं विना तथात्मतात्मसंप्राप्तेः सद्गुरुप्राप्तितो विना नका
स्यापि भवेद्देषा प्रतिज्ञा विस्मृतो निशं खननाद्गतं तोयं यथा समुपलभ्यते तथात्मरूपमेवात्मसंप्राप्यं स्वरूपकं सद्गुरोः पा
दसेवातात्मसंप्राप्तात्मस्वरूपितः विशेषः कोभवेदत्र दुर्लभः सत्यविग्रहः आभिरूप्यममदेहः संतोषः परिहीणता दयाईवि
तत्ता रागद्वेषाविषयाचिन्तता सलभत्वमगर्वित्वं सदातियत्नशीलता हृष्टत्तता सत्यता च परचिन्तानिवर्तनं आर्जवस्यावि
तन्नौल्यं विषयानतिसंगता आदेर्यमहत्त्वमतोद्यानासगाथाश्रयात्मवा वृथालापेषु सक्तिश्च वृथाव्यापारवर्जनं वृथाविनो
दयाहितं जिह्वाविजेतृसंगतिः पुरुषार्थार्थकथनचिन्ताकरणाकौतुकं आत्मेयणातिरासक्तिकां परलोकानुचिंतनं देवता

पूजनस्तोत्रवैभवालापशीलता पापानांवर्जनं शुभ्रएकाग्रणीकौतुकंसदा परस्त्रवननिंदासु विरतिर्वीतरागिता निस्पृहत्वस
लोलत्वं मनोत्रैपोज्ज्वलता अर्गोपलंसभक्तानांमभक्तानांचपोषनं गुरुवियोगमाचारस्तवनंतत्प्रवर्तनं सिद्धविज्ञातिवैताति
भवंत्यात्मवतांध्रुवं नभवंनेतरेषांतुप्रद्दिष्टंसेवनाश्नुते ततकृतंफ्णावसेहृद्योलव्यास्वात्मवैभवा निरस्ताशेषसंसारसौख्या
ज्ञानविवेकवान् देशकालकुलाचारान्गुरुराजादिकल्पितान् पालयन्स्वात्मभावस्थः पूजनकौतुकी देहस्थैर्यंतथाज्ञान
व्यापारान्कालतत्त्वगात् पातितालंभुवितात्ताउर्लब्ध्यास्वापयस्थिति स्वेंद्रियाणांचसामर्थ्यंस्वकर्मणांकृतानिच मुहुर्मुहुःस्त्रविम
शोद्धिरमेदप्रभातत: तृप्यानकालंगमयेघृतस्नानस्वापवादतः गमयेद्देवताहज्ञानपयोगस्तवादिनः गरोःकृपालापकथासो
ग्रामविलोकनैः गमयेदनिशंकालंनवदेग्यपरहृषणां मयत्नेवपरोत्त्वेवसर्वीतप्रणामेहृतं सद्गुणस्ततत्कृपादिकैः शुभैःस्वैः
र्यैप्रसन्नयतः रागलोभमदक्रोधपायपैशून्यवर्जनैः सेतोषज्ञाननियमशांतिज्ञानादिभिस्तथा मितारहारामितालापोविविक्ता
सर्ववर्जिता नित्याचिंतास्वात्मशुद्धिःकृतमात्मवतांसदा पूर्वोक्तहादशालस्यमध्येकृत्वायथाविधि योनितन्मध्यतोदेवींललिता
पूहतोमुहून् पार्श्वयोगपुधान्यहोकोणेषुपरितात्क्रमात् कामेश्वर्यादिकलस्यनद्दहिदशस्वपि हादशाग्न्यापजेत्तमातिस्याविद्या
भिरेवच तत्राखविद्याभिर्वाना:पूजयेत्साधकल्पनं संध्यात्रयषष्ठिसंख्यंजपेत्नहिनविद्यया नान्यत्कृतिंभवेत्तस्यनित्यनैमित्तिका
दिभिः तन्मध्येनिवयोनिंवाविधायात्रस्वशक्तिभिः पूजयेत्सागवद्भयप्रकारादेकयोगतः यावज्जेवंविधिस्तोषणादिनःसिद्धया
सदा सिद्धानामपिसर्वेषांपेनासौस्वात्मवानभूत् शिवततमयीव्याप्तिरितिसम्यक्समीरितः श्रस्यानैःफालनाविनेनमतंस्वा
त्मसात्कृतं १० अत्रासार्थस्तगरुतोवोहव्यम् अथयंत्रविधिर्नानातंत्रोक्तःप्रदर्श्यते तत्रश्रीमातृकाणि अथयंत्रविधिः १
वक्ष्येहष्टादृष्टफलमिदं शुभेक्षिपूजयेद्देवंस्वेष्टदेवंयतात्मवान् यस्यदंमंत्रजपवान्हविष्याशीजितेंद्रियः इदंयंत्रंविलिख्य

सिभवेदिष्टमितिस्फुटं स्वप्नेमेकथयत्विममितिसंप्रार्थ्ययत्नतः अथः शायीत्रिरात्रं तत्स्वप्ने यद्वदति स्फुटं तद्यंत्रं विलिखेत्संवीतत्का-
र्यंभवतिध्रुवं सिद्धारिकोष्टकेसम्यग्विचार्यचपुनःपुनः अरियंत्रं परित्यज्य विलिखेत्सिद्धकोष्ठकं तदासिद्धिर्भवेन्नूनं नात्रकार्या
विचारणा प्रागुक्तयंत्रमंत्राणां विधिरेषा प्रकीर्तिता अस्यार्थः प्रथमतां शुभेदिने हविष्याशी जितेंद्रियः स्वेष्टमंत्रमष्टोत्तरसहस्रं जप्त्वा
पितारात्रौ शुचिर्भूत्वाः यःशायीस्वपीत स्वापसमये भोदेवाः अमुककार्यमुद्दिश्याः अमुकदेवतायंत्रं लिखिष्यामि तद्दिष्टं भवति वा न वेति
स्वप्नेमेतत्थ्यं कथयेति प्रार्थयेत् ततः स्वप्ने यत् किंचिद्यथा कथयति तथा विधेयं अथवा सिद्धसाध्यादिकोष्टविचार्य सिद्धहासिद्धस्थाने
यदा याति तत्कर्तव्यमरिकोष्टगं न कर्तव्यमित्यर्थः तथा यंत्रयत्रं कं यद्वयं तत्संपाद्य प्रयत्नतः स्नातः शुक्लांबरधरो लिखेद्यंत्रं वा-
हसके बीजस्योपरिषष्ठांतं साध्यकाख्यां समालिखेत् पार्श्वयोः क्रुरुयुग्मं च मध्ये कार्यमथस्वस्तथा साधकाख्यां द्वितीयांतां सर्वयंत्रेष्व
यं क्रमः अस्यायमर्थः यद्देवतायंत्रं तन्मध्ये तद्देवताबीजं लिखेत् तद्बीजस्योपरि षष्ठ्यंतं साधकनाम अमुकस्येति बीजात् यः साध्यता
महितीयांतं अमुकमिति बीजगर्भे वश्यं आकर्षणमित्यादिकमबीजपार्श्वयोः क्रुरुक्रुरु एवं लिखेदित्यर्थः तथा तत्प्रासादप-
रा बीजं बीजस्याधो लिखेत्पुनः ईशान्यादिषु कोणेषु हंसः सोहमिति न्यसेत् एतत्प्रासादबीजं नैरृत्ये च विन्यसेत् हंस इति
ईशाने आग्नेये च सोहमिति वायव्ये नैरृत्ये च लिखेदित्यर्थः तथा लिखेद्दिक्पालबीजानि पूर्वादिदिक्ष्वादितश्च तान्येव यंत्रगाय
त्रीवर्णान्यस्येत्रिशः क्रमात् तदाद्विरष्टगायत्रीनतत्कल्पेषु मंत्रजाः प्राणप्रतिष्ठामंत्रं तु बहिः सर्वत्र वेष्टयेत् भूर्जपत्रे तथा-
ताम्रे तालपत्रे अथवा लिखेत् स्वर्णपत्रे तारपत्रे ताम्रपत्रे च सुंदरि यंत्रं विलिख्य गुटिकाकृतालोहत्रयेण च लातयातसमावे-
ष्टं जपहोमं समाचरेत् संपातं सिक्तसद्रेफलात्तयास्वर्णाद्रूप्यके निःक्षिप्य तत्तत्कामेऽणसंयुक्तविधिवत्ततः गलेवामभुजे वा-
हो वा धारयेदिष्टमाप्नुयात् अथ वश्यकरं यंत्रं प्रोच्यते शैलसंभवे कांस्यपात्रे लिखेद्विष्टदलकर्णिका या पुनः रोचनाचंदनेनैव वा-

नातीकाष्ठसमप्रया लेखिन्या कर्णिकामध्ये साध्यनामसमालिखेत् अष्टपत्रेषु स्ववर्गान् केसरेषु स्वरान् लिखेत् भूतत्रयेणासंवेष्ट्य ला
ङ्गयास्वर्णेन पूर्ववान्तरालेऽद्वयेन तथा मातृकां विलिखेन्मध्ये अनुलोमविलोमगां एवं विलिख्य यंत्रं तत् पूजयेत् उपचारकैः समाह्लाद्दशमाप्नोति
नरनारीनराधिपाः भूर्जपत्रे समालिख्य लोहत्रयसुवेष्टितं धारयेद्दाडिमे लेवेष्टवीकफलभाग्भवेत् अथ वक्ष्येन्यं यंत्रं तु सर्वसुरवि-
लिखेद्बुधः रेखाद्वयेन मध्ये तु साध्यनामसमालिखेत् शिवबीजपुटितं चाथ तदूर्ध्वं पद्मालिखेत् मायाबीजवृतं कृत्वा भूर्जे गं-
धाष्टकेन च अनामारक्तपुष्पेस्तु पूजयेद्दशकङ्कवेत् कुमारीपूजनं कृत्वा रक्तपुष्पाक्षतसंयुतं बलिं दद्याच्छागमांसं ततः सिद्धिर्भ-
वेद्ध्रुवं यंत्रधारणामात्रेणाकोशयक्षं भं भवेत्तदा अथान्यं यंत्रं प्रवक्ष्यामि दक्षिणोत्तरगं तथा रेखाद्वयं समालिख्य तदूर्ध्वं पद्मालि-
खेत् तथैव रेखापुष्पं तु मध्ये साध्यं समालिखेत् नारलक्ष्मीपुटं वामे दक्षिणे कोष्ठके तथा लकारं सर्गसंयुक्तं विलिख्योपर्यधः प-
स्तथा कोष्ठत्रयं समालिख्य मध्यकोष्ठे लकारकं सविसर्गं लिखेत्पार्श्वयोस्तत् समालिखेत् भूर्जे रोचनया लिख्य शरावद्वयसं-
पुटे दद्यात् ज्वालाचाधाय पिबेत् त्र्यहेण चैव हि स्वामी वश्यो भवेदस्य यावज्जीवं न संशयः अथान्यदपि वक्ष्यामि यंत्रं परमदुर्लभं ष-
ट्कोणं विलिखेन्मध्ये बहिर्भूबिम्बमालिखेत् मध्ये साध्यं च तत्कर्णे मायागर्भं लिखेत्ततः मायाबीजं समालिख्य भूर्बिम्बे चाष्टदि-
क्षेव षट्कोणस्यान्तरालेषु कोणाग्रेषु वसं लिखेत् भूर्जपत्रे लिखेदेवं रोचनाकुंकुमेन तु शरावसंपुटे स्थाप्य पूजयित्वोपचारकैः
नश्येत्तु जलपत्मायां महद्दुस्तं यत्तमानसः तद्यंत्रं धारयेन्नृद्धिं दिव्यस्तंभनमुत्तमम् अथान्यदपि वक्ष्यामि यंत्रं सुमहदद्भुतं लिखेदष्ट-
दलपद्मं भूर्जपत्रे मनोहरे चतुरस्रेण संवेष्ट्य मायाभूर्गविसर्गवान् एतद्बीजद्वयेनैव पुटितं साध्यमालिखेत् कर्णिकायां त-
तष्टाष्टदले च विलिखेत्पुनः मायासंपुटितं बालां नातीर्यंत बकराचयोः नित्यं सर्वोपचारैः पूजयेत् प्रजपेत्तथा राजानं मोहये-
त्समराज्ञादर्वीक्षकं साधकः मस्तुजयालयंत्रं तु वश्येरलाक्षरं परं भूर्जपत्रे हृदये चैव लिखेद्यंत्रं पृथक् पृथक् मध्ये संविलिखेन्मध्ये क

णीकायां समादितः उपर्य्युपरिभागेन भूपुराणां चतुष्टकं कृत्वा तदुपरि तस्य मन्त्रं संविपत्रकं वह्निभूपुरमालिख्य मध्ये साध्याख्य
कर्मं च विलिखेद् अष्टदले षोडशस्वरविवर्जितान् द्वादशाक्षरसंयुक्तान् लकारान् क्रमशो लिखेत् तद्बहिश्चतुरस्रस्य कोणे त्रिशू
लं लिखेत् एतद्यन्त्रं द्वयं योगात् कविततः साध्यनामतः उपरि ह्रीं लोमध्यमतः पञ्चपञ्चप्रवेशपच इदं मयोक्तं यामात्कोलाका
मातरं एवं मध्यस्थं तापसो रोगमृत्युभयं त्यजेत् अथ वक्ष्ये महायन्त्रं विवादविजयप्रदं रोचनाकुङ्कुमाभ्यां तु भूर्जपत्रे समालिखेत्
वसुदलं कर्णिकायां साध्याख्योपेतकर्मं च दलेषु मायां संलिख्य तद्यन्त्रं पाणिना धारयेत् विवादे जयमाप्नोति सर्वथा नात्र संशयः य
न्त्रिकस्य वशीकृत्यै यन्त्रमन्यद्वदाम्यहं रोचनाकुङ्कुमाभ्यां तु भूर्जपत्रे समालिखेत् षट्कोणान्तः समालिख्य साध्याख्यां मध्यदे
शके कोणान्तराले कमांश्च कोणाग्रेषु वषं लिखेत् वह्निद्वितयं कृत्वा मायया वेष्टयेद् बहिः एतद्यन्त्रं महिषीमूत्रे देवीमाहात्म्यमन्त्रं
पठेत् दयितोऽनितं कुमारी एतज्जनं वशेत् होमं कृत्वा ततो यन्त्रं धारयेद्दारुमूलके यद्यदिच्छति तत्तद्वै तत्तद्दास्यति धनपुनः नयावतेषु
न द्वैधं यन्त्रराजप्रभावतः राजान्तिके स्थितो द्वेषः पदमूर्खं कुरुते यदा तदानन्दोद्भवार्थं तद्यन्त्रं कुर्वीत बुद्धिमान् भूर्जे लिखेद् अष्टदलं
केन भुजगस्य च कर्णिकायां साध्यनाम मायां च दलेष्वपि अर्चीशपुष्पं द्वयं कोणान्तरेषु संविलिख्य च वह्निद्वितयं कृत्वा सुज
पित्वा जले क्षिपेत् एकविंशदिनं यावत् द्वेषवशं भवेद् ध्रुवं अथापि वा स्तम्भनयन्त्रं दं पञ्चमान्यप्रदर्शये भूर्जपत्रे विवर्तयावत् तत्र संवृतं
मध्यके तत्र तन्मध्ये पत्राणि तद्बहिर्भूपुरं लिखेत् मध्ये लिखेद् माहेश्वरीं दिग्दलेषु क्रमाल्लिखेत् रोहरोपसांभयेति कोणेषु विलिखेत्
धीः सविसर्गं च सं वर्तं मध्ये साध्याख्यया युतं शरावद्वयमध्यस्थं पूजयेद् उपचारकैः इन्द्रादिलोकपालेभ्यो बलिं दद्यात् समाहितः वि
वादे च वदारे च राजद्वारे भयावहे मानदं तत्समाख्यातं यन्त्रमेतन्महत् लभे अथ यन्त्रं प्रवक्ष्यामि यावज्जीववशप्रदं अलक्तकैर्मामारु
रोचनेभमदैः सह भूर्जे च जातिलिखन्या चतुरस्रं तत्र संलिखेत् आयपञ्चाशं समालिख्य ह्रीं ज्ञानिभुवनेशितः मायाबीजाक्षरैः

साध्यनाम पुटत्वेन ह्रींमायामनोभवैः द्वितीयपंक्त्यामथ वपुटितान् रत्नबीजतः मयातनत्पुटितानं यत्जीयायां ततः परं मा
याबीजचतुष्कं च वतत्र्यां विलिखेत्तयोः चतुरस्राद् बहिर्दिक्षु मत्कायायां मंयागोशीतः सिद्धप्रसादनस्यापि दशबीजानि संलिखेत्
गं सिद्धप्रसादनायनमः इति एवं यंत्रं समालिख्य कुंकुमस्य... तिर्हि तस्य च गगोशा(?)... यंत्र पूजयेत् उपचारकैः तदग्रे प्रजपेन्मंत्रं स
हस्रं यतमानसः देवदेवगणाध्यक्ष... नमस्कृतः देवदत्तं ममायत्तं यावज्जीवं कुरु प्रभो एवं मंत्रं प्रजप्याथ हस्तमात्रे च वेदे
तथा संस्थाप्य गणाध्यक्षं गर्ते संस्थापयेत् सदा यावज्जीवं वशीभूयात्मनरो नात्र संशयः अथान्यदपि वक्ष्यामि यंत्रं समस्त दद्भुतं
कस्तूरीरोचनाभ्यां च श्रीखंडागुरुसंयुतं चतुर्दलाब्जं विलिखेद्भूर्जपत्रे मनोहरे कर्णिकायां लिखेत्साध्यं ईकारं च ततः परं ॐ नमः
स्वतथा लेख्यं पूर्वपश्चिम पत्रयोः अजिते इत्यपि लिखेद्दक्षिणोत्तरपत्रयोः त्रिदिनं पूजयेद्यंत्रं चतुर्थे क्षिप्रमादितः वासनाभो(?)
नयित्वैवं यंत्रं वाहौ(?) वधारयेत् दर्शनादेव मायोसि वश्यो भवति निश्चितं अन्यद्वशंकरं यंत्रं भूर्जे रोचनया लिखेत् चतुर्दलक
र्णिकायां साध्यं मायोदरे लिखेत् स्वलेखांतं दलेषु वं पूजयेद्विधिपूर्वकं दधिमध्ये क्षिपेद्यंत्रं अन्यद्वश्यकरं भवेत् उष्ट्रमध्ये(?) वशी
करं चतुरस्रं विरच्य च साध्यनाम लिखेन्मायागर्भं मध्ये च यत्नतः लिखेद्रोचनया भूर्जे उष्ट्र... वशंकरं राजिका(?) साध्यपार्श्व स्थ
प्रतिमायां हृदि क्षिपेत् उपचारैः समभ्यर्च्य चुल्लीपार्श्वे निखानयेत् त्रिकालेभ्यो बलिं दद्यात् महाकालाय वै पुनः अंगारकेन सामि
श्रं उष्ट्रभूपं(?) वशं नयेत् अन्यद्वश्यकरं यंत्रं स्त्रीणां सौभाग्यनाशनं रोचनाकुंकुमाभ्यां च भूर्जपत्रे मनोरमे चतुरस्रं लिखेन्म
ध्ये नलयामष्टदलानि च कोणेषु विलिखेन्मायाजीवबीजानां च त्रयं त्रयं मध्ये नाम मायापुटितं मायाबीजत्रयं लिखेत् पत्रेषु वि
लिखेन्मायाबीजान्यंत्रयं त्रयं पञ्चकुन्त(?)... वश्यमुपचारै रुद्रसंख्यैः निक्षिप्य मध्ये... सुवासिनीः
समसंख्या लालिताः पीतयेत्ततः यंत्रधारणमात्रे नारीणां भाग्यदायकं अथान्यदपि वक्ष्यामि अन्यद्वश्यकरं परं रोचनाकुंकुमाभ्यां

१५

वि॰ पा॰

८४७

847

तभूर्जपत्रे सुशोभने लिखेदष्टदलं पद्मं साकारं पुटितं तथा साध्यनाम वृतं मध्ये हल्लेखां पत्रमध्यतः निशिसंपूजयं पं
त्रे ता त्रिदिनं भोजयेन्मतः सुवासिनीत्रयं पश्चाद्धारयेद्दलदेशके भर्तृवश्यकरं ह्येतत् प्रियमेव न संशयः लिखेदष्टदलं पद्मं क
र्णिकायां समालिखेत् स्त्रीं क्लीं भुवनेशी च बीजत्रयमतंद्रितः दलेषु विलिखेत्तैव बीजानां च त्रयं त्रयं भूर्जे रोचनया लिख्य
पूजयेद्दिनत्रयं हेमसंप्रागतं कृत्वा धारयेद्बाहुमूलके स्त्रीणां सौभाग्यदं प्रोक्तं भवेद्दौर्भाग्यनाशनं निजरक्तकुशीनाभ्यालि
खेदष्टचतुर्दलं क्रोंबीजं साध्यनाम पुटितं मध्ये दलेष्वपि पूजयित्वा लिपेद्यंत्रमाजे वाहुरुपचारकं अथाहं निकरं यंत्रं त्रिपुराया
वदाम्यहं भूर्जपत्रे रोचनया षट्कोणं विलिखेद्बुधः वाक्कामपुटितं साध्यनाम मध्ये समालिखेत् बालान्तीयबीजं च कोणम
ध्येष्वथ लिखेत् पूजयेदुपचारैश्च हुतमध्ये निवेशयेत् साध्यस्याकर्षणं भूयात् महामायाज्ञ संशयः शिलायां विलिखेद्यंत्रं हरि
द्रायारसेन तु कर्णिकायां साध्यनाम भूबीजादृग्गं लिखेत् दलेषु षट्सु भूबीजं पूजयेदुपचारकैः पीतेन रूपधूपश्चापि शिला
भ्यां संपुटे कृतं भूमौ खनित्वा संस्थाप्य शिलाभिः स्थापयेन्नरः स्तंभो वादिनां च भवेन्नात्र न संशयः अत्र भूबीजं स्तोमिति पि
ण्डबीजं तथा गोरोचनाचंदनाभ्यां भूर्जपत्रे समालिखेत् वृत्तं कृत्वा च तन्मध्ये साध्यनाम समर्चयेत् तद्बहिर्विलिखेद्दिक्षु चक्रा
राणां च तदष्टयं तद्बहिर्भूपुरं लोकं लोहदंडं स्मवेष्टितं पूजितं धारयेद्बाहौ भयादस्ते निवर्तते यस्मिन् गृहे स्थापयेत्तदाग्निनाक
म्पतेन च अथ विद्वेषणं यंत्रं वक्ष्यामि स्वर्गशोलमे नतत्त्रयोनिवृतं तैलैर्गविषाकाकपत्रया श्मशानकर्पटेलेख्य तुर्ततन्म
ध्ये तो न्यसेत् मायया पुटितं चैव मकारं बिंदुसंयुतं तद्बहिर्विलिखेत्साध्यनामकर्मसमन्वितं चतुर्दलेष्वपि तथा लांकुलनिशि
बहूजयेत् छागरक्तेन संमिश्रमोदनं विनिवेदयेत् सुवासिनीं प्रपूज्याथ श्मशाने वा शिवालये निखादयेत्तदा शत्रोर्विद्वेषं जायते
मिथः लकपाले लिखेद्यंत्रमेषरक्तविमिश्रितैः विषरुधिरालेलिख्य लेखिन्या काकपिचया अस्यसंपुटितं साध्यं कर्णिकायां दलेष्वपि

नदहिर्हं तन्मालेख्य वर्मणा वेष्टयेत्ततः श्मशानभस्मना काय वह्निना मालमेदमं एकविंशद्दिनं यावच्छत्रुर्मृत्युप्रियो भवेत् काक
कौशिकपक्षेण भूर्जपत्रके चतुर्दलं लिखित्वा कर्णिकां गतसाध्यकं मारुतं सर्गसंयुक्तं दलेषु विलिखेद्बुधः रक्तसूत्रेण ग्रंथ
भूषाशौ निशि संस्पृश्य यत्नतः रक्तोपचारैराराध्य कुमारीं भोजयेन्नरः एवं विंशद्दिनं कृत्वा चरमाङ्गेन पत्रकं उच्छिष्टभक्ते संवेष्ट्य
णीकृत्य मयपत्रतः नदीं तत्तं वायसेभ्यो दद्यादिति किंवाणेन च उच्चाटो जायते शत्रोरिति ब्रह्मवेदान् संशयः वेद चंदन कस्तूरी रोचना कुंकु
मैः शुभैः दिने भूर्जे लिखेद्यंत्रं जातीकाष्ठस्य लेखन्या लेख्यमोदं माया भूत्वा प्राकमत्यकदक्षिणं तरं रेखाष्टकेन चैव कोणपंचाशत्को
ष्ठकानि च बहिः प्राक्कोष्ठमारभ्य प्रादक्षिण्यक्रमेण तु अकारादिजकारांतान् न्यसेत्तां कोष्ठकादितः इकारादिभकारांतान् तदंतः
कोष्ठकादितः मकारादिसकारांतान् हकारं मध्यकोष्ठके मतिरेखं त्रिशूलानि प्रतिशूलमनुं पयथः अष्टांतरविभागेन ह्युमालेखा
मस्तकं लिखेत् एवं विलिख्य यंत्रं तद्देवीमाहात्म्यमंतमं पठन्ने त्रिदिनं ब्राह्मणान् भोजयेत्ततः लोहत्रयगतं कृत्वा बाहुमू
लेन धारयेत् उपसर्गादिकारोषान भवंति कदाचन पूर्वोक्ते विलिखेद्वेधं यंत्रं भूर्जे मनोरमे कर्णिकायां लिखेत्साध्यं दलेषु सर्ग
वान्मरुः एवं तत्पूजयेद्यंत्रं कंठे वा हस्तभुजे शिशोः ग्रहभूतपिशाचादिभूतेभ्यो मुच्यते तत्क्षणात् श्मशानकर्पटे लेख्य यत्नस्य
रसेन च कृत्वा हस्यां चतुर्दशमहाकोणमनोहरं मध्ये साध्यं समालिख्य कोणाग्रे षट्दलके रेखान् षोडश वा लिख्य चतुरस्रं लि
खेद्बहिः दिक्कोणेषु विलिखेद्रेफान् तत्तत्पूजयेत्त्रिपि निशांते पितृभवने ज्वरः मध्यो विमुंचति ... विलिखेद्भूर्जे पद्मं व
सुदलं ततः कर्णिकायां साध्यनाम जलेषु जपयायुतं पूजितं विधृतं बाहौ सर्वभीतिकहापिन अष्टगंधैर्लिखेद्भूर्जे षोडशच्छद
कांबुजं स्वरान् दलेषु संलिख्य द्वात्रिंशद्दलमंबुजं हरान् दलेषु संलिख्य, बहिर्विलिख्य यंत्रेषु द्वात्रिंशद्व्यंजनानि च विलिख्य भू
पुरेणाववेष्टयेद्धि विदित्वच हत्वा विलिख्य तन्मध्ये साध्यं मायोरे लिखेत् अथवा कांस्यपात्रे तु लिखित्वा भस्मवासरान् पूज

३४

वि॰ या॰

८ ४८

-848

2

येदारयेद्दाप्यिवं यमोत्सदं भवेत् शाक्तातिलके अथ वक्ष्यामि यंत्राणां भेदान्नेत्रेषु प्रोपितान् यैः साधयंति सततं मंत्रिणो नि
त्यवांछितं मायां लिखेत्सामं पुतं स साध्यं वर्णोष्टपत्रम्बाके सरेऽत्र वहिः सदीर्घैर्गगनैः प्रवीतं रत्नाकरं यंत्रमिदं प्रशस्तम् अस्या
र्थः भजेत् पत्रे प्रोत्फुल्लेऽष्टदलकमलं विलिख्य तन्तकर्णिकायां मकारोदरे सकारं विलिख्य तद्गर्भे साध्यनाम विलिख्य पत्रेष्वष्ट
वर्णान् केसरेषु द्वंद्वशः स्वरान् विलिख्य वहिर्वेष्टितं कृत्वा ह्रांकारेण वेष्टयेदेतद्यंत्रमुक्तफलदं भवति तथा पुटेष्कृते भूमिपुरस्य
पुरस्य पुग्मे मायां लिखेत् मध्यगसाध्यसंज्ञां वकारकोणेन महीपुरेणं संवेष्टितं वश्यकरं तदुक्तम् अस्यार्थः अष्टकोणं विलिख्य मध्ये
मायोदरे साम विलिख्य कोणेषु वकारं विलिख्य केसरेषु स्वरान् विलिख्य पत्रेषु पत्राग्रेषु वनाममंत्रपुटितवर्णाष्टकादि धा विलिख्य
वहिर्वेष्टितं कृत्वा यमहयपुटितं कुर्यादुक्तफलदं तथा साध्याख्यचिंतामणिमग्निगेहे विलिख्य वाह्ये नलगेहपीतं भवेत्पु
येतदाहिरेष वर्णमंत्रेण यंत्रं स्वरशांतिदं स्यात् संलव संज्ञाव येसामंत्रोष्टास्त्रशैतितः एषपवभवेद्दंतो विषजरविनाशने
अस्यार्थः स्वगमः मध्यादिकोणेषु विलिख्य भूर्जे यंत्रं विदध्याद्विषरोगहारि शूलांकितं वह्निगृहस्य मध्ये धूमावतीमंत्रलिखेत्
क्रमेण मध्यादिकोणेषु मरुद्गृहस्य यंत्रं हुताशानिलवर्णबीजं धांतं साधीथाविदितं बीजं धूमावतीदिवः धूमावतीमनुः प्रो
क्तः शत्रुनिग्रहकारकः विषाणकनकांभोभिः प्रेतकर्पटकल्पितं श्मशाने निखनेदेतच्छत्रून्मारयेध्रुवं हुताशगेहद्वितयो
लिखित्वा वैवस्वताय हितमंत्रवर्णान् मध्यांतमाकल्पितनामिरुद्धं वं यंत्रं महाभूतपिशाचवैरि अत्र षट्कोणं विलिख्य मध्यादि
षट्कोणेषु वैवस्वताय स्वाहेति समस्तवर्णान् विलिख्य वहिर्विंदुविवेनहुतेन वेष्टयेत् तथा नाम्नालिख्य मकारकोष्ठयुगले
कोणेषु तस्यां लिखेत् मंत्रज्ञो रुद्रगणान्नकारसहितां धूमावतीपत्रगं वीतं यमांटिकादिलावशमिदं वायुत्रिगेहावृतं यंत्रं शालतरो
तभूमिनिहितं विद्वेषणं पवाहिषां पूर्वं यमांटिके पुरमं ततोमर्कटिकीयुगं शोवेविद्वेषकारिणी ॥

अथ वैरोगयोर्योः स्यादमुकामुकयोस्ततः विद्वेषय द्वयं ॐ फट् विद्याथ मे इति कीर्तितः मंत्रोद्धारः समागमः अत्र षट्कोणं विलि
ख्य तन्मध्ये पूर्वकोष्ठे वायव्यकोष्ठे च मकारं अग्नेतकोष्ठचतुष्टयेऽच्छयान्यानि लिखेत् तन्मध्ये ह्रीं हुं तं विलिख्य तत्र ग्राम्य षट्पत्राणि विलि
ख्य पत्रेषु धूमावतीमंत्रस्यैकैकमक्षरं प्रतिपत्रं विलिख्य मध्ये ह्रीं हुं दयतं वालेपं मठिकां विषयाद्वेषपेदुक्तफलदं भवति तथा
ग्रामस्य विधियदभिलिखितस्य पूर्वेणो चतुष्कं कोणं षकूलयुक्तं वलययुगलितं तं मध्ये पूर्वेन दंतं मंत्रस्यार्णिमस्तादमुद्
लविवरेषु षट्वर्णान् ग्निविन्या मूलान् अष्टादशार्णी विधिवदभिहितं प्रेतराजस्य यंत्रं यमराजसदामेयं यमेदासजरामय यद्यो
रयत्तेयपत्तेपरतियोदय ॐकारः प्रमोपकारा यस्वाहेस्य षष्टाक्षरोमनुः स्याद् ऐऽग्नतोदंष्ट्रं तत्परं विकृतं ततः प्राननायवधूवे
क्ते मंत्रोऽयं द्वादशाक्षरः विषह्लेस्य फलके न्यक्षगिपदेऽथवा श्मशाने लिख्य विषेरेतनमश्मशाने निखनेन्निशि नरो णामदेहावि
ष्टामय्यं कुलितमानसः त्रिपुरी ब्रजति पदेणा यमलोकं न संशयः अस्मार्थः नवमाकपत्रमस्व लिणोदककचतः सत्रनिपाते
नेन च कोष्ठात्मकं च मायकं निर्मायमध्यकोष्ठे साध्यनामयुक्तं यमराजेति वर्णचतुष्टयं विलिख्य आग्नेयादिकोष्ठेषु प
ममंत्रस्य वर्णचतुष्टयं क्रमेण विलिखेद् बहिः कोणेषु चत्वारि शूलानि मध्यगानि रेखाग्रे ह्येषं शूलद्वयमिति संभूय द्वादश
शूलानि निधाय शूलाग्रेषु द्वादशाक्षरमंत्रस्यैकमेकं वर्णमालिखेत् तत्परिवृतं द्वयं निधाय तत्र अष्टदलपत्राणि विरच्य त
त्र दलमेकमेकं वर्णमष्टाक्षरमंत्रस्य विलिखेदुक्तफलदं तथा यकारादि इति पदेषु मध्यदेहनेसाध्यं लिखेद् पुनस्त्रिभूमि
ति दिक्दलेषु विलिखेद् ह्रीं जाति पंक्तिषु अथ त्रिपृष्ठी शाकिनी निशाचरादि विलिखेत् कालीमंत्रपंक्तिशस्त्रहस्ते यमवीतमात्र भवनां
वीतं च यंत्रं लिखेत् कालीमारय मा कालीत्यादिस्व विनाशकरणादश्यं कालीमनुरयं प्रोक्तः कालरात्रेः स्ववैरिणां यमवाहति
मंत्रोऽपि तत्रैव द्रष्टव्यः यमात्मको यमाख्यानः स्तोको वैरिविनाशनः लिखेद् विषांगारनिर्वाननिर्यासकजलैः नियद्धात्रमि

दंचक्रं काकपक्षेणाकपटे विभीतवदेवक्षीके श्मशानेनावेतद्वयेथे दक्षिणास्यतिलेमंत्रीतिलिखेनेदहेराज्ञके सर्वथा
शत्रुरेतेन समाहान्मरणांव्रजेत् सगृह्यतेमहारोगैः पतितोवाभवेदसौ शिलायामिष्टिकायांवा चक्रमेतत्प्रकल्पितं मक्षु
रविषदणीभिः समालिख्य मधोमुखं यंत्रमात्रोखनेतत्र भूयोभूयोऽशुभंभवेत् लिखेच्चतुःषष्टिपदेषु कालीमीशानीकन्या
दिप्रमाणकेन श्लोकेनसंवेष्ट्य कृशानुवायुवीजाढ्यंतद्यंत्रमिदं विदध्यात् लिखंविषमषीदग्धोमर्कटीभिरेतासुवे निख
नेयत्रतस्याटरणामुच्चाटनंसदा शुष्यहानिमनाहृष्टिंगवाताशकरोतितत्र यत्रयंत्रहृपोह्वारखरिनाम्नकरणाहृष्टवः त
था शाल्मलीतरुमध्यतः समग्रतामालिख्यजंभादिकोविधादिग्गजयत्रकेपृथग्लिखेद्वीटलेपुमरेत् कोणास्येषुमकाम
कंवहिरथः पाशांकुशाभ्यांहृतं यंत्रं वृश्यकरंग्रहादिभयहृत्तत्त्वाभिचारापहं जंभेजंभिनदहंहृमोहेमोहिनिदहयं ग्रंथे
ग्रंथिनिदहंहंरुंधेहंधितिदहयं हित्वाकामंलिखितांतिंयंत्राश्मिन्नकपालके संध्यासुतापयेदेनज्ज्वरैःसाध्यंवशंनयेत् १
हित्वाशांतिंलिखेद्भेफट्चवानरचर्मणि वह्निवायुयहावीतंश्मशानस्यरिपून्वदेत् सकारंवर्मालिखेदस्मिन्नलकेतत्
तरुवे वह्निवायुतंनाममेघोस्यरुधिरेणतत् चत्वरेविलिखेन्मंत्रंविद्वेषंकुरुतेमिथः हित्वारेफयकारौहौलकारंमध्यतोलि
खेत् यत्रापुरेणावीतंतदिष्टिकांतर्निवेशितं सर्वेषांस्तंभनंकुर्यात्ताद्यकार्याविचारणा हित्वालकारंतन्मध्येवायुवीजंसमा
लिखेत् विषरक्तमषीकाकपुरीषैर्जवामसि श्मशानेनिहितंकुर्यात्कलोत्साधंसवैरिणां मूकावायुमयंवीजंतत्रफट्का
रमालिखेत् परेतवस्त्रेकाकस्यरुधिरेणयथाविधि ईप्सितेनिखनेस्थानेविद्वेषंकुरुतेद्विषां शस्त्रवीजमपास्यास्मिन्मूकारमाणि
संयुतं विलिखेद्यंत्रमेतत्तलोहत्रपसमाहृतंसर्वरोगप्रशमनंकुष्ठाद्यपहारिणांतिदं विहायवीजमूकारंग्लौंकारंतत्रसंलिखेत्
तकारेणाहृतंवाह्येपाशांकुशहृतंपुनः उकारेणाहृतंभूयोभूमिमंडलमध्यतं ग्रकारैर्वृंमंपुकैरैष्टितंतदादिक्रमात् सर्वगंतमारका

कोणेष्वेकपदेष्वङ्गमामिह्नि कादयमध्यगं सेनाग्रेनिविवतेदेतत्संभवेत्कृतेश्चं उद्धारामृतगमः तथा मध्ये श्रीनरसिंहबीजं
मध्यतन्नास्ये स्वरान्केसरेष्वाग्निवद्यमेदृद्दिक्षु विलिखेन्मध्येमन्नुगारुडं अंतस्थामन्तरग्निनैर्ऋतिदिशास्वालिख्य वर्णावृतं
यंत्रं स्यागोभिरिहेभः पविहृतं संवर्तैकैर्गारुडं संवर्तकोनेत्रयुतः पार्श्वस्तारोग्निसंदर्शः पाहृशेमन्वराख्यातो विषहृद्यावि
नाशनः स्वरन्नुगारुडमात्मानं मंत्रमेतं जपेन्नरः विषमालोकनेचैव हन्यान्नागकुलोद्भवं मध्येवाग्निभगकं विलिख
नविधिवत्साध्यनाम्नास्मैतत्किंजल्केषु स्वराः स्युर्वसुदलविवरेष्वालिखेन्मध्यबीजं कामणान्केसरेषु दिक्षुणावस्त्र
दलेषु हृद्यं मध्यबीजे मंत्रं सबीजं नाम्नासलिलपुरगतं तद्वद्रोगादिहानिं मध्येपिण्डमवां दलादिषु लिखेद्वारीशतारापि
पयेताभ्यां स्वरशक्तिदिक्षु विवरेष मध्येच वर्णान्लिखेत् पाहीन्मारुतवह्निरात्मसाधिवे स्वर्णानुवाद्दिवैष्टये यतः कायेर्वीमः
विलोचनेनकलितं पिंडमाख्यं यंत्रपरं मनुसर्वेह नेशाग्निसंयुतं भ्रनराननः पिण्डबीजमिदं प्रोक्तं पुंसां सर्वार्थसाधनं
बीजेनानेन संजप्तं यंत्रस्त्राकरं परं प्राणुरारोग्यजननं लक्ष्मीसौभाग्यवश्यपदं चोरसर्पमृगव्याघ्रभूतामयनिकृंतनं
गर्भेस्त्राकरस्त्रीणां पुत्रदं त्वइनाशिनी धृतम्बाह्निकरोत्येवलोकवश्यमनुत्तमं मध्येतोयग्रहेल्लकारविवरेसाणांप
साध्यंलिखेत्पत्रेषु हलहंसंमंत्रमभितोहंसार्णसंवेष्टितं यंत्रंभूमिग्रहेनवोषितमिदं मृद्दीसदाधारयेत् धन्यात्तत्वद्दा।
महाज्वरामयरिहृन्नदयाद्यशःसंपदः ईकारगर्भे विलिखेत्सुसाध्यं तमष्टपत्रेषु विपुनर्विलिख्य संवेष्टयेत्तेन पराणुरस्सं
यंत्रंभवेद्दृष्टफकरं नराणां नाम्नपात्रेसमालेख्य यंत्रमेतत्प्रपूज्य जपेत् वशायेन्मकलालक्ष्मीनात्र कार्याविचारणा मध्येवातं
भ्रगुविविद्धिं सुसाध्यवर्णैः समीतंद्वात्तेलानान्वितमप्यलिखेद्दष्टपत्रेषुभूयः भूविंवस्यातिगादिनामिदंसाभुसंजीवता।
त्वंशम्बोद्भूतमयमपहरेद्धार्यमाणांभजेन वर्णावृतं साध्यमुतंत्रकारं तांते लिखेदष्टदलेषु हंसं प्रावेष्टयेद्वुग्रहाणां।

वास्येलां नामहृत्पंत्रमिदं त्वरयन्त्रः रां नेनामलिखित् त्वकारं विवरे स्तम्भं जपआत्तरे हृदंग दद्विदलपत्रविवरे साध्य हृत्पंत्र
वेष्टन् प्रवक्ष्यामि तत्कहृये दलेवसुदपदलेपद्मेन दृष्टोवाक्यं यहात्रिंशद्दलपंकजे पिचन्तथाकाहागिपुमतेकेसरे ईकारंग्रास
मावीतंपंत्रं स्तम्भनयाहृद्यं सर्वरोगविचारत्वं स्वसौभाग्यसिद्धिदं सोरुहं मगावहृद्यमविलिखेत्साध्यस्यनामान्वितंवा
लेभ्यं पत्रमष्टपत्रविलसत्नांबलिलिखेत्पुनः त्वंकोणोषदिशास्वप्रविलिखेत्पाशांकुशआत्तवेर्वीतं भजपंत्रमाहुतिल
सत्त्वभादिवियाष्टकैः तंभेवाञ्छितष्टवंपश्चात्तंभिनिकहृद्यं मोहेपावकजप्यास्यानश्यान्मोहिनिकहृद्यं श्रयेदनभस्माया
वाहृत्वलोगांविवमस्थानंतेदंभजगावन्योमवृहोलिखेत् श्राव्यांनमेत्वके विभीतफलकेमंत्रंसमाप्यादितंनिमालेवि
हितंसदाविनष्टनेवाचाद्विषांस्तंभनं स्थामाकवचेलिखेद्धरिद्यादिकात्रमथोष्टतत्लोमत्येशमहीपुरस्थाविलि
खेत्कोणोषुगलालिखेत् वृत्तेष्टष्टवर्ममनोयपुराभूविवमध्यस्थितंपंत्रंरात्रिविनायकांतरगतंमस्येकंशवहृद्यं रद
हृकंवाख्यागस्यालिखेत्नविधिवधिज्ञपुकंतकारं श्रतः पंकोलिखेत्ययगोसिद्धिकोष्टत्रयात्त्रः हृत्वानामसाधितमुदि
तंपंत्रमेतज्वरत्वं पंत्रमेतत्समभ्यर्च्य दत्वाभक्तवलितंततः साध्यस्यत्र्हिवधीयात्सवेज्वरविनाशकृये त्वारंलिखेदाकिंपुर.
शांकुशात्मना निवधीयाज्वगान्तस्यहृत्वादौज्वरशांतये पंहेत्लिखेन्नामसमर्गायन्त्रविदर्भितंसस्वरकेसराध्यं कांताष्टपत्र
वसुधापुरयंकांतिमिदंपंत्रमिदंज्वरप्नं हृवर्णवीतंहांतांमरेविलिखेत्ताविधिनेवमायामंयोहृतांवद्विस्योवदनांहचंद्रं

८५०

850

यंत्रं शिरोर्त्ति निचयं विनिहंति सद्यः हेमार्णमालिख्य सविंदु मायाविदर्भितं यंत्रमसुग्मकोणे वस्त्रं परागो हपुरो निवद्धं यंत्रं
समस्तज्वरनाशनं स्यात् मार्णिनामविदर्भितं परिलिखेद्दशौ षट्पत्रमंगुपमस्यादथ कादिशान्तलिपियाद्विंशद्दलवा
तः वीजं तोयपुरेणयंत्रमुदितं भूर्जे दवेकल्पितं भूतव्याधिमहाज्वरप्रशमनं हत्स्यापहं श्रीपदं वक्रे चततषाष्ट्पदे सवि
हनं तस्कदार्णानुक्रमशोविलिख्य रेफाग्निवह्निकल्पितमूलपुक्तेयं वंसपीतज्वरशान्तिहेतुः पवित भूमिपुरहयमध्यके
प्रविलिखेद्हतितां गिरिजायते मणावमस्यलिखेद्हमकोणगं सहरंपरमेतदुदीरितं वारुणे लिखेन्नामशशांकमध्य
दान्तवहिर्भूमिपुरेपरस्तात् हत्वाहतं यंत्रमिदं समाक्षिवश्यायनं हणामसकलार्थशोभैः समवस्तिकेदहनगेहपुरेमसाध्यं
मायां लिखेन्नलितयानागतत्ता दलान्तः पाशांकुशाहतमिदं निशान्तोयमध्येमंत्रं जपन्नजनितं सयमेवसंध्या षट्
कोणे निजसाध्यानामसहितां मायां लिखेन्मध्यतः षट्कोणेषविदर्भितामविलिखेच्छक्तिं स्वसाध्यान्तया वाह्ये भूमि
पुरं सकोणमदगं तत्तच्चलपत्रेकुतं तं नमश्चादपि तंत्रमियांतिशिभवेत्सानस्यवश्यापविर शक्तिनामलिखेद्वहिर्भिः
तोवीजैः समावेष्टयेद्वीजं शक्तिमनोभवांकुशमनङ्गीवीजकैः पिहते त्रयेसाध्यमस्यजम यवनं त्रिस्वाङ्गनामसंततं
वाहेन स्ववशं प्रयाति नियतं साध्यः सदासमवत् कामं लिखेत्साध्ययुतं सरोजे सरोरत्नकेसरवर्गपत्रे उदीरितं मन्म
थयंत्रमेतत्सौभाग्यलक्ष्याविजयप्रदाय काश्मीरगोरोचनलाक्षा मृगे भमदचंदनैः विलिखेद्हेमलेखिन्यायंत्रान्येता
निदेशकः भूमिस्पृष्टशिवसृष्टदग्धंनिर्माल्यसंगतं विशीर्णं लिखितं मंत्री यंत्रं जातं न धारयेत् ॥ श्रीमात्रकार्णवे
विंशत्या शतस्वेच्छा शिवशक्तिहृदोद्भवानि च तेषां तावन्ति यंत्राणि जायन्ते तत्फलानि च अष्टाणवसमासेन समादितः
मनास्ततः रोगहृत्स्याद्ग्रहादीनां निरासोवश्यकर्मच ज्वलाणोद्भवयंत्राणां फलं तेयं ततः पुनः द्वितीयार्णसमुत्थानां

महादानफलं स्मृतं तृतीयाणि समन्यानां सर्वं भवेत्फलमीरितं चतुर्थोत्तरसंभूतखण्डानां कामैणांफलं पंचमाणि समन्यानां
विद्वेषणमुदाहृतं चतुर्विंशतिसंख्यानि खण्डानि स्युः पृथक्पृथक् तंत्रराजे नवषोडशकोष्ठानि सवर्ण्यं विषमं समं इति अत्र न
व पंचविंशतिरून पंचाशत एकाशीतिपदानि यंत्राणि विषमानि अथैपि तथैव विषमरीत्या वियोजनीयानि समानि तु षोड
शषट्त्रिंशच्चतुः षष्टिक्रमेणपदयोजितानि समयंत्राणि ज्ञेयानि अत्रैपि तथैवोपर्युपरि समरीत्या योजनीयानीत्यर्थः त
था तेषां कानि समं कृत्वा एकोनैः षट्समालिखेत् विद्यात्तृतीयभेदोऽयं स्तनदाकानुरूपतः मनीषिनं समं लिख्यते षां मध्यस्थको
ष्ठना विदध्यात्कांतिकं सर्वं तेषां यंत्रे कल्पिते तथा वश्यावर्षणाविद्वेषस्तंभनोच्चाटनादिकं आपुरारोग्यविजयविभूत्यापंचसिद्ध
ति स्थापनाद्वारणाद्वान्यैरुपायैः साधकोनिशं तैः कल्पितैः सवर्ण्यं विषमं सममित्यादिरीत्या कल्पितैर्यंत्रैरेकैकस्य अंकप्रकारस्य
मागणमीलांबुखाम्नानइत्यादि नामतिभृतं दशादशावर्णक्रमेण क्रमागतवर्णं जनितां कोष्ठेषु अंकस्य द्विकमस्तमात्रकाणि
नवकोष्ठात्मके यंत्रे वदाम्यंकक्रमं स्फुटम् शाकिह्रदायाखंडस्य प्रोक्तं व्यंजनपंचकं तस्यायापेक्रमोंकानि ज्ञात्वा तव्यानि मनीषि
भिः प्राक्प्रत्यक्दक्षिणोदक्चतुःस्वनिपातनात् कोष्ठानि नवजायंते पंक्तित्रयविभेदतः द्विनवाङ्गिगिरीषत्रिषट्चंद्रव
स्तकोष्ठकैः एकादित्रिचतुःपंचषट्सप्ताष्टनवक्रमात् परसंख्याविजानीयाद्वर्णिकानां तु योजने आद्याणि सवचतुर्विंशतिखं
डानां परमेश्वरि चतुर्विंशतिसंख्यातक्रमेणैकादितोविके एकांतमायतकोष्ठेतु वायाखंडस्य वै भवेत् तथाद्वितीयखंडस्य द
यमायपदे भवेत् तथा द्वितीयखंडस्य द्वयमायपदे भवेत् एवं तृतीयखंडादौ अंकादि विलिखेत्तथा चतुर्विंशतिकूटानां च तु
विंशतिसंख्यया यंत्राणि देवि जायंते चाद्यवर्णोद्भवानि च एवं द्वितीयवर्णस्यभेदानां परमेश्वरि पंचविंशतिकोष्ठेषु चतानि मा व
धि ततोप्येवं क्रमेणैव तृतीयादिषु योजयेत् एवं प्रोक्तमहायंत्रैर्नानारूपं विधीयते भवि अथषोडशकोष्ठानां यंत्राणां च विधिं शृणु

प्राक्प्रत्यक्दालेणोद्दकं पंचसूत्रनिपातनात् कोष्ठानि देवि जायंते कोष्ठमूलक्रमालिखेत् अंकांस्तेषु च वर्णानां सममसमसमीरि
ताः आदिमध्यान्त्यवर्णानां दशांकमगणांकतः विषमे विषमांकं स्यात्समे चैव समांककं प्रतिपंक्ति यथासाम्यसंकसंकलनं तथा
सम्यग्विचार्य संलेख्य चतुस्त्रिंशत्समं ततः आद्यावृत्तस्य वित्तेषु षट्त्रिंशच्च ततः परं अष्टत्रिंशत्ततश्चत्वारिंशदेवं क्रमोत्तरं द्विद्व
याच द्वितीयादिवृत्तानां योजयेत्प्रिये त्रिंशोत्तरशतं तस्माद्वृत्तं यावच्च वर्द्धयेत् एवं साम्येषु पंक्तेषु सर्वेषु च समन्तु त्रयेत् द्वि
आदिवृत्तसंभूतं वर्णकानां च मेलनीः स्थूलपंक्त्याणिकस्थानि फलानि प्रागवत्सु न्यसेत् चतुर्विंशति संख्यानि वृत्तयाथार्थ्यानि च
प्रणवत्तेक्रमेणैव यथावद्धि विसंभवे एकद्वित्रिचतुःपंचैकद्वित्रिचतुःशराः एकाद्यद्वित्रिवानाश्च एकद्व्याद्यत्रिपंचच ए
कद्वित्रित्रिपंचैव एकवेदत्रिपुष्कराः एकद्वित्रिशराग्निश्च एकद्वित्रित्रिशराग्नयः एकेषुत्रिद्विवेदाश्च एकत्र्येषुद्विवेदकः
एकेषुत्रित्रिवेदाश्च एकद्वेषुगुणाश्च यः एकद्विवेदेषुगुणाः एकाब्धित्रिशराग्नयः एकेषुब्ध्यग्निदोषाश्च एकद्व्येषुकृतित्रयः
एकाब्धीषुद्वित्रित्रयश्च एकेषुद्व्यद्विकालकाः एकत्रिद्वेषुगलयः एकाब्धीषुत्रिपुष्पकं एवं श्लोकानि वृत्तानि चाद्यानीह वानि
च द्वितीयानि समस्थानि वृत्तानि प्रणपावेति द्व्येकत्रित्रिशराश्चैव त्रिएकाद्रिशरास्तथा द्व्यद्वित्र्येकशराश्चैव द्विद्व्यब्ध्येकश
रास्तथा द्विपंचैकत्रिवेदाश्च पुनरेकेषुत्रिसागराः द्वित्र्येकैकाद्रयश्चैव द्विपंचैकसागरा द्विचंद्रत्र्येषुवेदाश्च द्विवह्न्येकेषुसा
गरा द्व्येकाग्न्येकलनलाश्चैव द्व्यष्टेकेषुगणास्तथा द्विपंचवेदैकगुणाः द्व्यब्ध्येषुकत्र्यपस्तथा द्विपंचैकश्रुतिगुणा द्विचंद्रेषुद्वि
वन्ह्यः द्वित्र्यब्धिशरचंद्राश्च द्वित्रित्र्येषुकास्तथा द्विपंचवेदवह्न्यौ द्विवह्न्येषुगुणोदधः द्विवह्न्येषुद्विचंद्राश्च द्व्येषुत्र्यब्धिसमंता
शावः एवं श्लोकानि वृत्तानि द्वितीयानीह वानि च तृतीयानि समस्थानि वृत्तानि प्रणश्लेषजेत्रिचंद्रश्चाद्विभूतानि त्रिद्व्येकाद्विशरा
स्तथा त्रिवेदैकद्विभूतानि त्रिवेदद्व्येकसायकाः वह्निद्विवेदचंद्रेषुवह्न्येकाद्विद्विसायकाः त्रिद्विचंद्रेषुवेदाश्च त्रिद्विभूतेंदुसागराः

त्रिपंचश्चैकवेदाश्च द्विपंचैकद्विसागराः वह्निवेदेषुग्मा द्विवह्नींद्वीषुसागराः त्रिवेदेषुद्विचंद्राश्च त्रिवेदद्विशरेंदवः
त्रिवेदेषुद्विचंद्राश्च त्रिवेदद्विशरेंदवः त्रिद्वीषुवेदचंद्राश्च त्रिद्वाद्वीषुयरामस्तथा त्रिपंचाद्विद्वींदवश्च त्रिपंचद्विद्वि चंद्रकाः त्रि
वेदस्त्वेकयुग्मानि त्रिपंचाद्वींद्रयुग्मकं त्रिचंद्रवेदेषुयुग्मं त्रिवेदेंदुशरादिकं त्रिपंचेद्वाब्धियुग्मानि त्रिकेंदवाब्धियुगं तथा
एवं प्रोक्तानि विंशानि स्तीयाणींद्रवानि च चतुर्थाणीसमस्तानि विंशानि पुरणानि च वेदत्रिद्वैकभूतानि वेदद्वित्रींद्रसायकाः
वेदैकद्वित्रिभूतानि वेदद्वैकत्रिसायकाः वेदैकत्रिद्विभूतानि वेदद्वैकत्रिसायकाः वेदैकत्रिद्विभूतानि वेदत्र्येकद्विसायकाः
वेदैकत्रिद्विभूतानि वेदत्र्येकद्विसायकाः वेदेषुींद्रयग्रयश्च वेदैकेषुद्विवह्नयः वेदद्वैकेषुवह्निश्च वेदेंद्वीषुवह्नयः वेदद्वि
सायकेंद्वाग्निर्वेदेषुद्वैकवह्नयः वेदेषुींद्रत्रियुग्मं च वेदैकेषुत्रियुग्मकं वेदेषुत्रींद्रयुग्मं च वेदत्रीषुींद्रयुग्मकं वेदैकद्वित्रिभू
तानि वेदत्र्येकद्विसायकाः वेदद्वित्रीषुचंद्राश्च वेदद्वित्रीषुचंद्रमाः वेदेषुत्रिद्विचंद्राश्च वेदत्रीषुद्विचंद्रमाः वेदद्वीषुत्रिचंद्राश्च
वेदत्रिद्वीषुचंद्रमाः वेदेषुत्रिद्विचंद्राश्च वेदत्रीषुद्विचंद्रमाः वेदद्वीषुत्रिचंद्राश्च वेदेषुद्वित्रिचंद्रमाः एवं प्रोक्तानि विंशानि चतु
र्थाणींद्रवानि च पंचमाणीत्यविंशानि पूरणावशेषसमासतः इषुवेदत्रियुग्मैकभूतत्र्याद्विद्विचंद्रमाः भूताद्विद्वित्रिचंद्राश्च भूत
त्र्याद्वित्रिचंद्रमाः भूतत्रित्र्याद्विचंद्राश्च भूतद्वित्र्यब्धिचंद्रमाः भूताब्धित्र्येकयुग्मं च भूतत्र्यद्वैकयुग्मकं भूताद्वैकत्रियुग्मं च
भूतैकाद्वित्रियुग्मकं भूतत्र्येकाब्धियुग्मं च भूतैकत्रिद्वियुग्मकं इषुद्वींद्रद्विवह्निश्च भूतैकाद्विद्विवह्नयः भूताद्विद्वैकव
ह्निश्च भूतद्वाद्वींद्रवह्नयः भूतद्वैकाब्धिवह्निश्च भूतैकद्वाब्धिवह्नयः भूतैकद्वित्रिवेदाश्च भूतद्वैकत्रिसागराः भूतत्रिद्वै
कवेदाश्च भूतात्रिद्वैकसागराः भूतत्रींद्रद्विवेदाश्च भूतैत्रिद्विंद्रसागराः एवं प्रोक्तानि विंशानि पंचमाणींद्रवानि च अत्र षोड
शकोद्दयं त्रेषुपंक्रमः अथमाणीत्यचतुर्विंशतिविंशानां साध्यविंद्रस्य चतुर्विंशतद्वितीयस्य षट्त्रिंशत चतुर्थस्य चत्वारिंशत

पंचमस्य दिचत्वारिंशात् षष्ठस्य चतुश्चत्वारिंशात् एवं चतुर्विंशतिपंचाशत्सांकहस्ताः प्रीतिपर्यंतमभ्युत्थानि ततो द्वितीयादीयस्य
वंशनामपि प्रतीति मासस्य सांकहस्ताश्चतुर्विंशतिपंचाशद्धस्ताति: एवमुत्तरोत्तरं फलान्यपि प्राक्प्रोक्तं तेषामिति यथावाभ्यवका
मराजकूटोस्य वंशनामपि प्राक्प्रोक्तरीत्या एकानिकृत्वा विषमसमपंचाशत्समुहारं कृत्वा तत्तत्फलेषु योज्यानि इति पंचमकरणं
अथास्मदाराध्यवरगौरूपदिष्टश्रीविद्याय इति लिख्यते तत्रादौ मुहूर्ते चोत्थाय प्रसन्नं प्रेमितानुजे शिरसि वंदमण्डलेषु हंस
तिकान्तवराभये दधानं रक्तपाशांकुशाश्लिष्टवामांकसंख्या धारयं तो फलं दीर्घं नेत्रत्रयविभूषितं प्रसन्नवदनं शांतं
स्मरेत्तन्नामपूर्वकं एकमुद्राभ्यंकं तत्स्यसंसृत्य चरणाद्वयं गुरुं च गुरुपत्नीं च देवं देवीं विभावयेत् पादुकामंत्रमभ्यायाय यथा
स्वस्वगुरोक्तितः पादुकाविद्याः प्रागेवोक्ताः ततो विद्यायुक्तैर्गंधाद्यैरुपचारैः संपूज्य प्रार्थयेत् प्रातः प्रभृति सायान्तं सायादि
प्रातरंततः यत्करोमि जगन्मातस्तेन तत्सस्तु पूजनं इति प्रार्थ्य स्वगुरुं तन्नामपूर्वकं प्रणम्य मस्तकस्य मूलादिब्रह्मरंध्रपर्यंतं
सूर्यकोटिप्रतीकाशां चंद्रकोटिसमप्रभां उद्यद्दिवाकराभां तां पावकुशां सद्धासनः ध्यात्वा तदेकरसेन किंचित्कालं सुखे
भवेत् इत्युक्तरीत्या मूलविद्यां विभाव्य तदात्तया जपसंकल्पं कुर्यात् अस्य श्री अजपानामगायत्रीमंत्रस्य शिरसि हंस ऋषये
ये नमः मुखे अव्यक्तगायत्रीछंदसे नमः हृदि परमहंसाय देवताय नमः गुह्ये दंबीजाय नमः पादयोः सः शक्तये नमः नाभौ
सोहं कीलकाय नमः इति विन्यस्य मम समस्तपापक्षयार्थं ममाहोरात्रमध्ये श्वासोच्छ्वासरूपेण षट्शताधिकैकविंशति
सहस्रसंख्याकमजपानामगायत्रीजपमहं करिष्ये इति संकल्प्य मूलेन प्राणायामं करम् हृदि मंत्रलीन्यासं च कुर्यात् स्वा
त्मरूपात्मने हृदयाय नमः ह्रीं सोमात्मने शिरसे स्वाहा हं निरंजनात्मने शिखायै वषट् क्लों निराभासात्मने कवचाय हुं सू
सौं अतनुसूक्ष्मप्रबोधात्मने नेत्रत्रयाय वौषट् सः अव्यक्तप्रबोधात्मने अस्त्राय फट् इति षडंगन्यासं विधाय दक्षहृत्पं वि

३५

वि·पा·

८५३

853

भावयेत् आत्मानमग्नीषोमाख्येपरमपुरुषं शिवात्मकं हकारेणावहिर्यातं विशान्तं च सकारकः हंसः सोहमिति स्मृत्वा सोहं त्वं
जनहेतनः पश्चात् स्वात्मानमात्मरूपं विभावयेत् ताराप्रभृतिपरे हृन्मध्ये वं कुर्यात् ततः पूर्वोदितहोरात्रमध्ये ज्ञातश्वासोच्छ्वा
सरूपषट्शताधिकैकविंशतिसहस्रसंख्याकमजपानाम गायत्रीजपं ब्रह्मरंध्रे सहस्रदलकर्णिकामध्यवर्तिनी श्रीगुरवे निवेद
यामीति निवेदयेत् स्नानं गुरुमुद्रायाम् बहिर्गमनाय ध्यानविधिर्गोचरावमनपदं तथा वनं च निर्वर्त्य ततो भिमुखो भूत्वा भूमिं गु
वाभ्यामंजलिभ्यां प्रार्थयेत् धारणं पोषणं त्वत्तो भूतानां देवि सर्वदा तेन सत्येन मां पाहि पापान्मोचय धारिणि अथ वेद्यमंडला
कारं ध्यात्वा मंत्रेण चराचरं तत्पदं दर्शितं येन तस्मै श्रीगुरवे नमः यथाभ्यां नमस्कृत्य वैदिकस्नानं विधाय मंत्रस्नानं कुर्यात् ता
भिमात्रे जले स्थित्वा तीर्थस्वरूपे मंडलं दृक्षु शास्त्रशाया पंचदशयापंतमः इति मंत्रेणाकृष्य तीर्थे स्थिता शक्तिबीजं समुच्चरन् योनिमु
द्रया संस्पृश्य पश्चात् योनिमुद्रे मदर्शयामीभ्यां संमुच्च्य भूमौ तीर्थेश्वरीं समस्तो जपित्वा ध्यात्वा स्नायात् तद्यथा ऐं ह्रीं क्लीं अमृते
अमृतोद्भवे अमृतवर्षिणि अमृतं स्रावय स्रावय मां ज्ञं स्वः अमृतेश्वर्यै स्वाहा अमृतामृतरूपाय समर्पितं चराचरं भवा
नि भव प्राणरूपे त्वां भावयामि मितीश्वरी अतः शक्तिमभिध्याय तत्रायनादृष्ट्वा यंधगां तस्याः पीयूषवर्षेण स्नानमंतः समाचरेत्
इसुकरीभ्यां ध्यात्वा निमज्ज्य मूलेन शिरसि पार्श्वयोः संशोध्य मूलं सप्तवारं जप्त्वा अघमर्षणं पापस्य कल्मषशोधयामीति धियास
सवारं सुवर्णकुंभमुद्रया शिरसि मूलेन त्रिवारमभिषिंच्य वारुण्या याभिरभिषिंच्य संपत्कर्या वा अभिषिंच्य तीरमागत्य वा
लयाप्रोक्षिते पेटके नेवासमी परिधाय स्वविभूतिं वामहस्ते निधाय दक्षहस्तेनापि धायज्जातवेदसे नगाय आग्नेयके ना
ग्निरश्मिमानसोके आयुषं च मदाग्निरितिषट् अग्निरिति भस्म वायुरिति भस्म जलमिति भस्म स्थलमिति भस्म व्योमेति भस्म
सर्वं ह वा इदं भस्म मन एतानि चक्षूंषि भस्मानि भवंति ततो मूलविद्यया सप्तवारमभिमंत्र्य ईशानः इति शिरसि ततः पुरुषाय व

क्रें अघोरेभ्यः इति हृदये वामदेवायेति गुह्ये सद्योजातमिति पादयोः श्रीविद्यया शिरसि ऐं वद वद वाग्वादिनि ऐं क्लीं क्लिन्ने क्लेदि
नि क्लेदय क्लेदय महाक्षोभं कुरु कुरु क्लीं सौः मोक्षं कुरु कुरु सौः अनया दीपिन्या मुखे ॐ नमो भगवति ज्वालामालिनि देवदेवि सर्वभू
तसंहारकारिके जातवेदसि ज्वलन्ति ज्वल ज्वल प्रज्वल प्रज्वल ह्रीं ह्रीं हुं र र र र र र ज्वालामालिनि हुं फट् स्वाहा अनया वक्त्र
से ॐ नमो वाक्कवासिन्यै नमः इति नाभौ ॐ सहस्राय हुं फट् इति सर्वां श्रीं श्रीं हुं फट् इति जंघयोः ॐ क्लीं स्फुर स्फुर प्रस्फुर घोर घोरतर त
नुरूप चट चट प्रचट प्रचट कह कह वम वम बंध बंध घातय घातय हुं फट् इति पादयोः ॐ क्लीं वैमल्यै नमः इति हृदये
अघोर विद्यया हृत्सु मारकया सर्वसंपिष्य उग्रं वीरं महाविष्णुं ज्वलन्तं सर्वतोमुखं नृसिंहं भीषणं भद्रं मृत्युमृत्युं नमाम्यहम्
इति वाह्वोः श्रीं सौं नमो भगवते नृसिंहाय ज्वालामालिने दीप्तदंष्ट्राय अग्निनेत्राय सर्वरक्षोघ्नाय सर्वभूतविनाशाय सर्वज्वरवि
नाशाय दह दह पच पच रक्ष रक्ष हुं फट् स्वाहा अनया ज्वालानृसिंहविद्यया च बाह्वोः ॐ उत्तिष्ठ पुरुष हरि पिंगल लोहिताक्ष देहि दे
मे ददापय स्वाहा अनया वडवानलभैरव्या सर्वांगं स्नानमाचरेत् एता एव महाविद्या विभूतेरभिमन्त्रणे कथिताः सर्व
रक्षार्थं सर्वापन्निवहापहा इति स्नानविधानेन भस्मस्नानं समाचरेत् सर्वांगेष्वथवा कुर्यात् केवलं मूलविद्यया एवं भस्म
धारणं विधाय संध्यावन्दनं कुर्यात् तद्यथा वामहस्ते समस्तमूलविद्यया बीजसहितैः स्वाहान्तैः अमृतत्वादिभिर्जलं पीत्वा दि
कन्यूज्य सकृत्स्पृष्ट्वा नासिके नयने श्रोत्रे हृदयं वलितांकं मौलिं संस्पृशेत् दशमाचमः एवमाचम्य षोडशस्वरैः सवितुरभिमो
क्षयित्वा कादिमान्तैः स्पर्शवर्णैः मूलविद्यया सहितैर्जलैः पीत्वा पादिवेदशभिः पुनर्मोज्ञेयित्वोत्थाय ऐं त्रिपुरादेवि विद्महे क्लीं का
मेश्वरि धीमहि सौः तन्नः क्लिन्ने प्रचोदयात् इति गायत्र्या त्रिरर्घ्यं मूलतः दिण्याचम्य यथाशक्ति जपेत् तां गायत्रीं त्रिपुरा हृदया
मानः संध्याविधिं वदेस्मलाधारस्थपंकजे वाग्भवं कांचनाकारं मध्ये बीजमनुस्मरेत् इत्यनाहात पुटयथा वितिः सार्धार्कमंडले

३५

विं॰ पा

८५४

854

आवाह्य देवतां संध्यां कालरूपां विभावयेत् योन्नालं कालवसनां शुक्लकाम्यमनुगज्ज्वलां एवं ध्यात्वा जपित्वा च गायत्रीं ब्रह्ममेह हम्
वागीश्वरीं नमस्कृत्य संध्यां स्वस्थानमानयेत् अथ मध्याह्नसंध्यायां मणिपूरे जपाकरुणां कामराजं हृदि ध्यात्वा वह्निबीजसमं मंडले
वराभयपुस्तकाक्षवर्णां यौवनमाश्रितां कामेश्वरीं हृदि ध्यात्वा वह्निबीजस्थमंडले पुनः स्वस्थानमानयेत् अथ सायंतने काले
भ्रूमध्ये चंद्रसन्निभं नादीयभावयित्वाथ वाहयित्वा वाग्भवं तत् भैरवीं श्वेतवर्णाभां हृद्धां मकुंद हारिणीं पाशांकुशधरां ध्यात्वा
पुनः स्वस्थानमानयेत् अथार्धरात्रसमये ब्रह्मरंध्रे महाप्रभं तुरीयबीजमनुगां ध्यात्वा काशीपराकृये विद्युद्दमंडलीं देवीं ध्या
त्वा त्रिनयनरूपिणीं पाशांकुशधनुर्बाणधारिणीं मूलविद्यया समाराध्य विद्रूपस्वस्थाने चलयेन्नयेत् एवमुक्तकालचतुष्टये
मार्जनपूर्वकमर्घ्यदानादि गायत्रीजपं कुर्यात् संध्यालोपे हि गुणाज्जपमाचरेत् जपेन तु मितं हंति सर्वं तस्मात्सात्त्विकः इति
संध्याविधिं कृत्वा ततस्तर्पणमाचरेत् यथा जलांतिके समुपविश्य प्राङ्मुख उदङ्मुखो वा चर्म्योपस्थानसहस्रात्तर्पणस्थाय
उपस्थानसहस्रात्तर्पणमेव स्यात् ॐ ऐं ह्रीं श्रीं वसुभ्यः नमः स्वाहा सूर्यापामित्ररुद्रेभ्यः स्वाहा ॐ सूर्यामित्ररुद्रेभ्यः ४
आदित्येभ्यः स्वाहा नमः सूर्यामित्ररुद्रेभ्यः ४ अंगिरसेभ्यः स्वाहा नमः सूर्यामित्ररुद्रेभ्यः ४ ब्रह्मणे स्वाहा नमः सूर्याः विश्व
वे स्वाहा नमः सूर्या ४ विश्वे स्वाहा नमः सूर्या ४ रुद्राय स्वाहा नमः सूर्याः ४ ग्रहेभ्यः स्वाहा नमः सूर्या ४ नक्षत्रेभ्यो न
मः शक्तिभ्यो नमः ४ योगेभ्यः नमः ४ वरणेभ्यः नमः सूः यत्नाश्च तर्थावाक्षिजायांते देवतीर्थेन तर्पयेत् ४ निऋतिः ४ म
रीचिभ्यः ४ अत्रये ४ पुलहाय ४ पुलस्त्याय ४ क्रतवे ४ वसिष्ठाय ४ भारद्वाजाय ४ गौतमाय ४ अगस्त्याय ४ लोपामुद्रा
यै ४ अरुंधत्यै ४ अनसूयायै ४ वतस्थंतमतोऽनंत च प्रत्येकं द्विर्द्विस्तर्पयेत् प्राचीनावीती ४ अग्निष्वात्तेभ्यः स्वधा नमस्तर्पया
मि ४ बर्हिषद्भ्यः ४ पितृभ्यः ४ पित्रादिसपितृकत्रयं तर्पयेत् त्रिः स्वधा हृदयांतांश्च पितृतीर्थेन तर्पयेत् ततः भैरवादयस्तंतः ४

क्षेत्रपालास्तर्प्यंतां च कुमार्यस्तर्प्यंतां च योगिनीगणास्तर्प्यंतां च सर्वभूतानि तर्प्यंतामिति तर्पयित्वा ॐ ह्रीं सः सूर्याय नमः इति
सूर्यायार्घत्रयं दत्वा मूलवीजेन वामहस्तेन स्वाहांतिकैः बोधयास्यांतैः सलिलं पिबेत् चतुर्विशेषाचमोयं देहतत्त्वविशोधकः ततः
श्रीवक्त्रवरेण देवतातर्पणं कुर्यात् तद्यथा सकलीकृत्य तां देवीं चिन्मयारसरूपिणीं पंचशक्तिचक्रवक्त्रे हि पद्मत्रिमहीतले म
हावक्रे सावरणां मूलमार्गेणाधारिणीं विभाव्य तर्पयेदद्भिः सुधारूपाभिरन्वहं यदा भूयस्तरेखादि नवयोन्यां प्रतर्पयेत् पी
ठदेवीं यथाशक्ति सांगां नीत्वा गुरुक्रमं सकृत्समयविद्याश्च दत्वा पंचोपचारकं ततः समाहितो विद्यां जपेत्तर्पणसंख्यया निः
कलीकृत्य हृदये देवीं महास्यवक्त्रां सकलीकृत्य संतर्प्य तीर्थं मार्तंडमंडले हुत्वा षडंगमुनिं ध्येत् स्वपंजरमध्यतः नवात्मा
भावमानस्तनस्पृशान्तावलोकयन् यागगृहं गच्छेदिति शेषः अत्र पंचशक्तिसिंहासनादिस्वस्विक्रमेणाक्षितिरूपेण वक्तव्यानामुक्
यदेवतादीनां समाहारक्रमेणोक्तं अत्र येन क्रमेण वक्तुं शक्यते तेनैव क्रमेणावसमापनं चरणदेवताः संतर्प्य यथोक्तसं
स्थमूलदेवीं तर्पयेत् इति संध्यावंदनविधिः अथ पूजोद्देशो विधिप्रोक्तः स्नानमने पंवीजकर्णिके स्वरपुष्पाकिंजल्किं कचट
तपयशवर्गाष्टकदले दिक्षु हंवीजसहितमातृकामंडले ध्यात्वा तत्राधारशक्तिकमलासनाय नमः इति पुष्पांजल्यादिभिरभ्य
र्च्य प्रांमुखो देवस्य विद्यापविद्य भूमिं प्रार्थयेत् पृथ्वि त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता त्वं च धारय मां देवि पवित्रं कुरु चासनं
इति प्रार्थ्य स्वशिरसि मातृकावृतं ध्यात्वा दीपनाथं प्रपूजयेत् तद्यथा वाराणस्यां च वमेथात्मकवह्रौं श्रायवौं श्रानंदना
थाय प्रतिरिक्तवर्णयरक्तह्लादशाशक्तियुक्तात्मने लेत्रेरमां प्रूमां ग्लूं यह्लूं स्वाहा इति दीपनाथं समभ्यर्च्य गुर्वादिवंदनं कु
र्यात् तद्यथा हस्ताभ्यामंजलिं विधाय च शिवादिगुरुभ्यो नमः इति दत्वा वामपार्श्वे योगिभ्यो गणेशं विन्यस्य अखंडमंडला
कार इति चरणां पवित्रामित्यादि वैदिकमंत्रैर्गुरुपादुकाविद्यामबाल्यार्घ्यप्रकाशानंदनाथपादुकां पूजयामीति श्रीगुरुसंपूज्य ।

३५

वि॰ या॰

८५५

855

अपसर्पन्तु ते भूता ये भूता भुवि संस्थिता । ये भूता विघ्नकर्तारस्ते नश्यन्तु शिवाज्ञया ॐ श्रीं पशु हुं फट् इति पाशुपतास्त्रेण
नाराचमुद्रया विघ्नानुत्सार्य सिद्धार्थान् क्षिपेत् । पातालभूतभोलीन् विघ्नान् क्रमेण ऊर्ध्वक्रमेण वामपादपार्ष्णिघातक्रमात्
स्फोटमुद्रां चित्तवज्रेण त्रासयेत् उक्तपाशुपतास्त्रेण वामदक्षतलाहतिस्तामशीर्वं समन्त्रं भ्रमस्य मुद्रं दत्त्वा पाणिना प्रसृज्य दि
ग्बन्धं पाणीं सहृदेवोक्तमार्गतः । एवं षट्कारशोधनं कृत्वा नाभेः पादादधो नाभिपर्यन्तं शिरसो नाभ्यन्तं तेनैव वा स्वेनाप्याप
यित्वा तत्र तालत्रयं वह्नितालत्रयं कृत्वा दशदिग्बन्धनं विधाय वज्राग्निप्राकाराय नमः । स्वदर्शनोक्ता ... तेजोभ्यां वह्नि
देवाग्निप्राकारत्रयं कृत्वात्मरक्षां कुर्यात् । तत्र कमलस्थां कमलां च त्रिवाग्निवेष्टनं कृत्वा गणेशं पञ्चमीं ततः दुर्गां विघ्नं च शरभ
मघोरं च स्वदर्शनं । एताः सप्त विद्या जपेन्मनसा दशांशतः । एवं रक्षां कृत्वा भूतशुद्धिं यथा चरेदिति ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं
गं गणपतये वरवरद सर्वजनं मे वशमानय स्वाहा ॥ १ ॥ ऐं ह्रीं श्रीं नमो भगवति वार्तालि वार्तालि वाराहि वाराहि वाराह
मुखि वाराहमुखि अन्धे अन्धिन्यै नमः रुन्धे रुन्धिन्यै नमः जम्भे जम्भिन्यै नमः मोहे मोहिन्यै नमः स्तम्भे स्तम्भिन्यै नमः
सर्वदुष्टप्रदुष्टानां सर्वेषां सर्ववाक्चित्तचक्षुर्मुखगतिजिह्वास्तम्भं कुरु कुरु शीघ्रं वश्यं कुरु ठः ठः ठः ठः ठः हुं फट् स्वा
हा ग्लौं पं २ उत्तिष्ठ पुरुष किं स्वपिषि भयं समुपस्थितं यदि शक्यमशक्यं वा तन्मे भगवति शमय स्वाहा ३ ह्रीं वटुका
यापदुद्धारणाय कुरु कुरु वटुकाय ह्रीं ४ ॐ ह्रां ह्रीं नमः शिवाय महाशरभाय ५ ॐ ह्रीं ह्रौं नमः नमः शिवाय महाशरभे ६
ग्रहोऽघोरास्त्र स्वदर्शनास्त्रमापतते ८ सप्तयं विद्यास्त्वमघोरो ... सर्वत्रापि वसाम्यः ९ एता विद्याः शान्तिपाठे तेनु पठित्वा आत्मरक्षां
कृत्वा भूतशुद्धिं कुर्यात् । तद्यथा कुम्भकयोगेन प्राणवहाद् ... नाडीशुद्धिं विधाय हृदिस्थं चेतनं हंस इति मन्त्रेणात्मानं यद्ब्रह्म
द्वयोर्हंसमनीय द्वादशान्तस्थिते परे तेजस्समयोज्य स्वेनात्मानं कृत्वा भूतानि शोधयेत् पादादिजानुपर्यन्तं पृथ्वीमण्डलं चतुरस्रं

मिति बीजेन संशोष्य वायौ लयं नयेत् हृदयादि भ्रूयुगांतं वायुमंडलं कृष्णवर्णं षट्कोणाकारं षट्बिंदुलांछितं ईश्वरदेवतं
ध्यात्वा यमिति बीजेन संशोष्य आकाशे लयं नयेत् भ्रूयुगादिब्रह्मरंध्रांतमाकाशमंडलं नीलवर्णं वर्तुलाकारं नादरेखां
चितं सदाशिवदेवतं ध्यात्वा हमिति बीजेन संशोष्य परशिवे लयं नयेत् षष्टिसंख्यां समारभ्य द्वादशद्वादशोनमेतत् पृथिव्या
दीनि भूतानि क्रमेणाससकारेण अस्यार्थः भूतानां लयक्रमे पृथिवीशोधनं तत्र बीजं षष्टिवारं जपेत् तथोत्तरोत्तरं द्वादशद्वा
दशाद्धित्वा जपेदित्यर्थः उत्पत्तिक्रमेण तथैवाकाशबीजं षष्टिसंख्यं जपेत् उत्तरोत्तरं द्वादशद्वादशाद्धित्वा जपेत् अयं क्रमः
प्राणायामप्रयोगेनेति केचित् एवं पंचमहाभूतानि परेण तेन एकीभूतानि विचिंत्य प्राणायामप्रयोगेन यानि मुद्रावद्धा कुलकुं
डलिनी सुषुम्णया षट्सरोजानि भित्वा जीवप्रदीपकलिकं हृत्पिणीं तां मातृकासमुदायेन सह परेण संयोज्य शोषणादि
समाचरेत् अत्र मातृकान्तसंहारक्रमेणान्तकारं लकारे लकारं हकारे हकारं सकारे एवं आकारे अकारे विलाप्य तं अ
कारं नवनीतनिभं कुंडलिनीद्वारा ब्रह्मरंध्रं प्रापयेदित्यर्थः वामकुक्षिस्थितं पापपुरुषं कज्जलप्रभं ब्रह्महत्याशिरस्कं
स्वर्णस्तेयभुजद्वयं सुरापानहृदायुक्तं गुरुतल्पकटिद्वयं तत्संसर्गिपदद्वंद्वमंगप्रत्यंगपातकं उपपातकरोमाणं र
क्तश्मश्रुविलोचनं खड्गचर्मधरं क्रुद्धं कुक्षौ पापं विचिंतयेत् ततो वामनासापुटे वायुमंडलं तद्बीजयुक्तं कादिनान्तैः स्पर्शा
वर्णैः संवीतं धूम्रवर्णं ध्यात्वा मात्राषोडशकेन संपूर्य प्राणापानवायुभ्यां सह संयोज्य तद्वायुनानिलेन च सह पापपु
रुषं संशोष्य चतुःषष्टिमात्राभिः कुंभयित्वा द्वादशमात्राभिरेचयेत् ततो दक्षनासापुटे वह्निमंडलं तद्बीजयुक्तं यादिदश
भिः संवीतं रक्तवर्णं संचिंत्य प्राणापानवायुभ्यां सह संयोज्य तद्वह्निनानलेन पापपुरुषं संदह्य भस्मवत् षोडशमात्राभिः
पूरकं चतुःषष्टिमात्राभिः कुंभकं द्वात्रिंशन्मात्राभिरेचनं ततो वामनासापुटे आप्यमंडलं तद्बीजयुक्तं षोडशस्वरैः संवीतं धव

लवर्णोसंविंत्सप्रागवनस्थवकादिकं विधायप्रधानगतेन वायुना वह्निकुंडलिनी मुख्याध्मनस्थाज्वालासमुदायेन विग
लद्द्रवरेभेणामंडलादमृतादाप्लावनं हृद्ववतत्थवकुंभकरेचकाः पूर्ववोरघणादहनप्लवनानि कृत्वापरस्मिन् शांभवे
प्रस्तोणिस्वशरीरं न तन्सादृश्यमतिविचिंतनं वुद्बुदाकारं ध्यात्वा पार्थिवबीजेन कठिनीकृत्य व्योमबीजेन विभेद्य भूतोत्पत्तिं
विचिंतयेत् प्रकृत्यात्मन्तनतनोवायुर्वायोग्नेजलानोजलं जलात्मभूत्ता जगतीजगत्यांजायतेजगत् इतिक्रमेणाद्वादशान्
त्यासमारभ्यषद्विपर्यंतेनवहूयत्तो हमित्यजार्धहंसो इति शिवात्मानं वीजं षड्विंशतत्वरूपं स्मरेत् प्राणप्रतिष्ठां कुर्वीत वस्य
माणमकारत् अस्यप्राणप्रतिष्ठामंत्रस्यशिवसिद्धब्रह्माविष्णुरुद्रेभ्य ऋषिभ्यो नमः मुखेऋग्यजुःसामाथर्वभ्यश्छंदोभ्योनमः
हृदिप्राणाख्यशक्तिदेवतायै नमः गुह्येआंबीजायनमः पादयोः ह्रींशक्तयेनमः नाभौक्रोंकीलकायनमः इतिविन्यस्य ममप्रा
णप्रतिष्ठापने विनियोग इति कृतांजलिर्न्यस्य अंकं ५ आं पृथिव्यप्तेजोवाय्वाकाशात्मने हृदयायनमः इं चं ५ ईं शब्दस्पर्श
रूपरसगंधात्मने शिरसे स्वाहा उं टं ५ ऊं त्वक्चक्षुःश्रोत्रजिह्वाघ्राणात्मने शिखायै वषट् एवं करषडंगन्यासं विधाय यं त्वगा
त्मनेनमः रं असृगात्मनेनमः लं मांसात्मनेनमः वं मेदआत्मनेनमः शं अस्थ्यात्मनेनमः षं मज्जात्मनेनमः सं शुक्रात्मने
नमः हं प्राणात्मनेनमः लं जीवात्मनेनमः क्षं परमात्मनेनमः इति व्यापकन्यासं कृत्वा बीजत्रयेण व्यापकं कृत्वा ध्यायेत्
रक्तांभोधिस्थपोतोल्लसदरुणसरोजाधिरूढाकराब्जैः पाशं कोदंडमिक्षूद्भवमलिगुणमप्यंकुशं पंचबाणान् बिभ्राणासृक्
कपालं त्रिनयनलसितापीनवक्षोरुहाढ्या देवीबालार्कवर्णा भवतु सुखकरी प्राणशक्तिः परा नः इति ध्यात्वा आं ह्रीं क्रों
हंसः सोहं यरलवशषसहों ओंमहात्रिपुरसुंदर्याः प्राणाः इह प्राणाः २५ जीव इह स्थितः २५ सर्वेंद्रियाणि २५ वाङ्मन
श्चक्षुःश्रोत्रजिह्वाघ्राणप्राणा इहैवागत्य सुखं चिरं तिष्ठंतु स्वाहा इति हृदि हस्तं दत्वा त्रिवारं पठेदिति प्राणप्रतिष्ठा ॥

अथ मातृकान्यासः गुदात् कंदं गलात् ऊर्ध्वं सुषुम्णा सूक्ष्मरंध्रयोगं वाद्विवेष्टितोल्लसितं पंकजं कनकप्रभं ततस्याविषुवेल
नाकारं तेजोरूपामनोयमी कुलकुंडलिनीमूर्ध्वं नयेत् षट्चक्रभेदतः द्वादशांतस्य मध्यस्थ सूर्याख्यं मातृकाब्जे नव
नीतनिभं ध्यात्वा कुंडलिनी शिखा तत्त्वं जलोर्मितिः सार्धं मातृकान्यासमाचरेत् अं आं इं ईं उं ऊं इति षट्स्वरान् दलवाम
करजलतत्पद्मतत्करभनत्स्थानिक्रमेणाभ्यसेत् अवशिष्टदशस्वरान् अंगुष्ठादिकानिष्ठिकांत दशांगुलीषु न्यसेत् दव
प्रदेशिन्यां रभ्यावामककनिष्ठिकापर्यंतं पदं त्रयांगेषु वजतरस्थतः कादिमांतान् वर्णान् हलावरपदयोरन्ययामं सव्यं पंच न्या
सेदिति मातृकाकरषडंगं विधाय अस्याः श्रीमातृकायाः शिरसि दक्षिणामूर्तये ऋषये नमः मुखे गायत्रीछंदसे नमः
हृदये श्रीमातृकासरस्वत्यै देवतायै नमः गुह्ये हल्भ्यो बीजेभ्यो नमः पादयोः स्वरेभ्यः शक्तिभ्यो नमः नाभौ व्यक्ताय
कीलकाय नमः इति विन्यस्य मम श्रीरस्तु अर्थे विनियोगः इति कृतांजलिः हस्त्काग्रं कं ५ आं हृद ५ इं चं ५ ईं शिरसे टं टे
ऊं शिखायै पं ५ ऐं कवचा श्रों पं ५ औं नेत्रत्रय शं ९ अः अस्त्राय फट् इति करषडंगन्यासं विधाय विशुद्धे षोडशदले
षट्स्वरान् हृदये द्वादशदले कादिठांतान् नाभौ दशदले डादिफांतान् स्वाधिष्ठाने षड्दले बादिलांतान् मूलाधारे
चतुर्दले वादिसांतान् विन्यस्य ध्यायेत् आधारे लिंग नाभौ हृदयसरसिजे तालुमूले ललाटे द्वे पत्रे षोडशारे द्वि
दशदशदलके द्वादशार्धे चतुष्के वासांते बालमध्ये डफकठसहिते कंठदेशे स्वराणां हं क्षं तत्त्वार्थयुक्तं सकल
दलगतं वर्णरूपं नमामि अथ बहिर्मातृकान्यासः तत्र प्राग्वत् षडंगादिकं विन्यस्य ध्यायेत् पंचाशद्वर्णभेदैर्विहित
वदनदोःपादयुक्कुक्षिवक्षोदेशां भास्वत्कपर्दाकलितशशिकलामिंदुकुंदावदातां अक्षस्रक्कुंभचिंतालिखितवि
तवरकरां त्रीक्षणां पद्मसंस्थामच्छाकल्पामतुच्छस्तनजघनभरां भारतीं तां नमामि इति ध्यात्वा अनन्तहस्तध्यातिक्रांत

नासाग्रेहृदंतेमूर्द्धीसे: दो: पन्नंप्यग्रेषवपार्श्वयोस्पृष्ठनाभिजठरेषु ह्रदोमलापरगलकक्षेषुह्रदादिपाणिपादयुगलेषु
जठरानपतयोर्व्यापकमस्तांन्यसेदक्षरानक्रमशः अत्रदक्षदावेषपादीनप्यन्नन्यसेत् अथमातृकान्यासस्यविधिः मु
द्रमातृकाविंदुयुक्ताविसर्गयुक्ताचेति अंतर्वहिश्चाककलायुताचश्रीकंठविक्वादिसमन्विताच लज्जारमाकामपृथक्समन्
ह्वामयंचयागोदशमातृकयास्तु: इतिक्रमेणामातृकाविभवंप्रागेवव्युर्णितं सांप्रतमप्सदारोधिचरणोपिदिष्टक्रमेणासं
देपतोभ्रमतिरामायमोच्यतइति अथकलामातृकान्यास: अथषडंगन्यासायानानिप्रागेवोक्तानि अंनिवृत्तिकलायैन
म: पवंअंप्रतिष्ठाकलायैनम: इंविद्या: ईंशांति: उंइंधिका: ऊंदीपिका: ऋंरेचिका: ॠंमोचिका: लृंसूक्ष्मा· लॄंसूक्ष्मा·
एंअमृता· ऐंज्ञाना· ओंआमरूपा· औंआप्यायिनी· अंव्यापिनी· अ: अनंतरूपा· इतिविन्यस्यविस्पर्ययोनिजपेत् ततः अं
आमित्यादिषोडशस्वरान्व्याप्यभक्तिमुक्तिप्रदनादजानंतकलायैनमः इतिमूर्ध्निव्यापकंन्यसेत् ततः ५ कंसृष्टि· खं
ऋद्धि· गंस्मृति· घंमेधा· ङंकांति चंलक्ष्मी· छंद्युति· जंस्थिरा झंस्थिति· ञंसिद्धि· इतिविन्यस्य हंस: शुचिषदिति
जपेत् ततः क ५ सृष्टिप्रदाकाशप्रभवब्रह्मकलायैनमःइतिभुजयोर्व्यापकंन्यसेत् ततः ५ टंजरा· ठंपालिनी· ५
डंशांति· ढंईश्वरी· णंरति· तंकामिका· थंवरदा· दंह्लादिनी· धंप्रीति· नंदीर्घा· इतिविन्यस्यप्रतद्विष्णुरितिजपेत् ५
ततः टं ५ स्थितिप्रदतेजःप्रभवविष्णुकलाभ्योनमःइतिपादयोर्व्यापकंन्यसेत् ततः ५ पंतीक्ष्णा· फंरौद्री· बंभया भं
निद्रा· मंतंद्री· यंक्षुधा· रंक्रोधिनी· लंक्रिया· वंउत्कारी· शंमृत्यु· इतिविन्यस्य· त्र्यंबकंयजामहेइतिजपेत् ततः पं ५
संहृतिप्रदमकारप्रभवरुद्रकलाभ्योनमःइतिहृदयादिमध्येव्यापकंन्यसेत् ततः ५ षंपीता· संश्वेता· हंअरुणा· ५
लंअसिता· क्षंअसिता· इतिविन्यस्यतत्सवितुरितिजपित्वाथ ५ तिरोधानप्रदविंदुप्रभवईशानकलाभ्योनमःइतिसर्वां ५

गेव्यापकं न्यसेदिति शक्तिबोध्य कलामातृकान्यासः अथ श्रीकंठादिन्यासः तत्रादौ तत्त्वंगशक्तिषडंगन्यासः ॐ नमो भगव
ति त्राहि २ रक्ष २ पद्महस्तेन मां रक्ष २ अं कं ५ ग्रां ह्रौं क्लीं ह्सौः संजीवनि हृदयाय नमः ॐ ह्रीं नमो भगवति माहेश्वरि रक्ष २ त्रिशू
लहस्तेन मां रक्ष २ इं चं ५ ईं ह्रौं क्लीं ह्सौः कृष्णपिंगले शिरसे स्वाहा ॐ ह्रीं नमो भगवति कौमारि रक्ष २ शक्तिहस्तेन मां रक्ष २ उं टं ५
ऊं ह्रौं ह्रीं ह्सौं ज्वलिनि शिखायै वषट् ॐ नमो भगवति वैष्णवि रक्ष २ चक्रहस्तेन मां रक्ष २ ऋं ॠं ऌं ॡं एं ऐं ओं औं अं अः ह्रौं ह्रीं
ह्सौं मम सर्वांगं रक्ष २ ऐं तं ५ ऐं ह्रौं ह्रीं ह्सौं मायात्रैलोक्यरूपसर्वस्वरूपिणि विश्वकवचाय हुं ॐ ह्रीं नमो भगवति वाराहि रक्ष २
दंष्ट्राहस्तेन मां रक्ष २ ओं पं ५ औं ह्रौं ह्रीं ह्सौं नारकादिगिरिनेत्रत्रयाय वौषट् ॐ ह्रीं नमो भगवति ऐन्द्रि रक्ष २ वज्रहस्तेन मां रक्ष २
अं यं ५ अः ह्रौं ह्रीं ह्सौं मारय मारय सर्वास्त्राय फट् ॐ ह्रीं नमो भगवति चामुंडे रक्ष २ पाशहस्तेन मां रक्ष २ अं अः ५१ ऋं ॠं ऌं ॡं एं ऐं ओं औं
अं अः ह्रौं ह्रीं ह्सौं मम सर्वांगं रक्ष २ सर्वांगव्यापिनि स्वाहा इति व्यापकं अथ श्रीकंठमातृकान्यासस्य शिरस्स्ववरोऽयं ऋ
षिः गायत्री छन्दः अर्धनारीश्वरो देवता न्यासे विनियोगः ॐ ह्रीं ह्सौं मम सर्वांगं रक्ष २ इति कण्ठे श्रीकंठेशपूर्णोदरीभ्यां
नमः एवं सर्वत्र आं अनंतेशविरजाभ्यां इं सूक्ष्मेशशाल्मलीभ्यां ईं त्रिमूर्तीशलोलाक्षीभ्यां उं अमरेशवर्तुलाक्षी ऊं अर्घी
शदीर्घघोणा ऋं भारभूतीशदीर्घमुखी ॠं अतिथीशगोमुखी ऌं स्थाणीशदीर्घजिह्वा ॡं हरेशकुंडोदरी एं झिंटे
शोर्ध्वकेशी ऐं भौतिकेशविकृतमुखी ओं सद्योजातेशज्वालामुखी औं अनुग्रहेशोल्कामुखी अं अक्रूरेशश्रीमुखी अः
महासेनेशविद्यामुखी कं क्रोधीशमहाकाली खं चंडेशसरस्वती गं पञ्चान्तकेश सर्वसिद्धिगौरी घं शिवोत्तमेशत्रै
लोक्यविद्या ङं एकरुद्रेशमंत्रशक्ति चं कूर्मेशात्मशक्ति छं एकनेत्रेशभूतमाता जं चतुराननेशलंबोदरी झं अजेश
द्राविणी ञं शर्वेशनागरी टं सोमेशखेचरी ठं लांगलीशमंजरी डं दारुकेशरूपिणी ढं अर्धनारीश्वरीशवीरिणी णं

उमाकांतेशकाकोदरी तंआषाढेशपूतनाख्यं दंदीशभद्रकाली दंअत्रीशयोगिनी थंमीनेशशंखिनी नंमेषेशगर्जिनी पंलो
हितेशकालरात्री फंशिखीशकुब्जिनी बंछगलेशकपर्दिनी भंद्विरंडेशविज्रा मंमहाकालेशजया यंत्वगात्मकालीश
सुमुखी रंअसृगात्मकभुजंगेशरेवती लंमांसात्मकपिनाकीशमाधवी वंमेदआत्मकखड्गीशवारुणी शंअस्थ्यात्मक
बलेशवायवी षंमज्जात्मकश्वेतशरक्षोवधारिणी संशुक्रात्मकभृग्वीजेशसहजा हंप्राणात्मकनकुलीशमहालक्ष्मी लं
शक्त्यात्मकशिवेशव्यापिनी ऊंह्रींहौं नमः शिवापदेशिवात्मकसंवर्तेशमहामायाभ्यां नमः इतिविन्यस्य ध्यायेत् बं
धूककांचननिभं रुचिराक्षमालां पाशांकुशौ च वरदं निजबाहुदण्डैः बिभ्राणमिंदुशकलाभरणं त्रिनेत्रमर्द्धांबिकेश
मनिशं वपुराश्रयामीति ध्यायेदिति श्रीकंठमातृकान्यासः अथ केशवादिमातृकान्यासः अस्याः केशवादिमातृकायाः
शिरसि ब्रह्माऋषिः मुखे गायत्रीछंदः हृदये श्रीपरमात्मा केशवो देवता न्यासे विनियोगः तत्र कामराजबीजेन षड्दीर्घयुक्ते
न षडंगन्यासं कृत्वा ध्यायेत् हस्तैर्दधानां नवनीरदाभां शंखं च चक्रं च गदां च पद्मं कीर्त्यादियुक्तामनिशं हृदंतः श्रीकेशवीं
संततमाश्रयेहं श्रींऐंह्रींश्रींक्लीं नमो नारायणाय अंकेशवकीर्तिभ्यां नमः एवं सर्वत्र आंनारायणकांतिभ्यां इंमाधवतुष्टिः
ईंगोविंदपुष्टिः उंविष्णुधृतिः ऊंमधुसूदनशांतिः ऋंत्रिविक्रमक्रिया ॠंवामनदया लृंश्रीधरमेधा ॡंहृषीकेशहर्षा एं
दामोदरलज्जा ऐंपद्मनाभश्रद्धा ओंवासुदेवलक्ष्मी औंसंकर्षणसरस्वती अंप्रद्युम्नप्रीतिः अःअनिरुद्धरतिः कंचक्रिजया
खंगदिदुर्गा गंशार्ङ्गिप्रभा घंखड्गिसत्या ङंशंखिचंडिका चंहलिवीणा छंमुसलिविलासिनी जंशूलिविजया झंपाशि
विरजा ञंअंकुशिविश्वा टंमुकुंदविनदा ठंनंदजसुनंदा डंनंदिस्मृती ढंनरऋद्धिः णंनरकजित्समृ
द्धिः ॥ ॥ तंहरिशुद्धिः ॥ थंकृष्णबुद्धिः ॥ दंसत्यमुक्तिः ॥ धंसात्वतमती ॥

नं शौरिर्त्नमा· यं पद्मरमा· फं जनार्दनोमा· वं भपरक्लिन्नी· भं विश्वमूर्तिक्लिन्ना· मं वैकुंठवसुप्रदा· यं त्वगात्मकपुरुषो
त्तमवसुधा· रं असृगात्मकवलिपरा· लं मांसात्मकबलानुजपरायणा वं मेदआत्मककवलसूक्ष्मा· शं अस्थ्यात्मकवृषघ्न
संध्या· षं मज्जात्मकहंसिप्रभा· सं शुक्रात्मकहंसप्रभा· हं प्राणात्मकवराहनिशा· लं शक्त्यात्मककपिलोमायो· दे
परमात्मकनृसिंहविद्युता इति केशवादिमातृकान्यासः अथ लज्जाबीजादिमातृकान्यासः तत्र शक्तिऋषिर्देवीगायत्रीछं
दः सकलप्रपंचमूलरूपिणी शक्तिर्देवता न्यासे विनियोगः ततः षड्दीर्घयुक्तमायाबीजेन करषडंगं विधाय ध्यायेत्
उद्यद्भास्वत्समाभां विजिततनवरत्नयामिंदुखण्डावतंसी योतन्मौलिं त्रिनेत्रां विविधमणिलसत्कुंडलां पद्मगांव हारग्रै
वेयकांचीगुणमणिवलयाद्यैर्विचित्रांवरासां मेवाप्यापाशांकुशाश्याभयवरदकरामंबिकां तां नमामि इति ध्यात्वा ह्रीं अं ह्रीं
इत्यादिक्रमेणान्यसेदिति शक्तिमातृकान्यासः अथ रमाबीजावीजादिमातृकान्यासः तत्र भार्गवऋषिः गायत्रीछंदः श्री
रमादेवता न्यासे विनियोगः श्रांश्रीमित्यादिना करषडंगन्यासं विधाय ध्यायेत् वामकेवेन दिनरेचतथोपरिष्टात्पाउसु
रथा स्वमुनं वस्मानुलग्नं खेटं गदां च ददतीं भवतीं भवानीं ध्यायति ये रुणाति भां कृतिनुत्ल्पव इति ध्यात्वा श्रीं इत्यादि
न्यसेदिति लक्ष्मीमातृकान्यासः अथ कामबीजादिमातृकान्यासः तत्र संमोहनऋषिः गायत्रीछंदः कामेश्वरीदेवता न्यासे वि
नियोगः क्लांक्लीमित्यादिना करषडंगन्यासं विधाय ध्यायेत् त्रिनेत्रां स्मितसत्वां महाणावरभूषणा पाशांकुशधनुर्वा
णापरां कामेश्वरीं भजे इति ध्यात्वा क्लीं अं क्लीं इत्यादि न्यसेदिति काममातृका· अथ त्रिशक्तिमातृकान्यासः तत्र ब्रह्माऋषिः
गायत्रीछंदः त्रिशक्तिर्देवता न्यासे विनियोगः लज्जारमाकामबीजत्रयपहिताद्यन्याकरषडंगन्यासं विधाय ध्यात्वा ह्रीं श्रीं
क्लीं अं नमः इत्यादि न्यसेदिति शक्तिमातृकान्यासः अथ प्रपंचयागमातृकान्यासः अथ प्रपंचयागस्य विधानमभिधीयते

३५

वि॰ या॰

८५९

859

येनातिर्द्दग्धकलुषोत्रसम्भूयसमश्नुते अस्य परब्रह्मऋषिः गायत्रीछन्दः परमात्मादेवता न्यासे विनियोगः स्वाहाहृ
दयायनमः सोहं शिरसे॰ हंसः शिखायै॰ ह्रींकवचं॰ हः नेत्रं हंसिद्धस्त्रस्तं सकलमंत्रेणात्रिधाव्यापकं कृत्वा ध्यायेत् नारादिपंच
मन्त्रभिः परिचीयमानं मानैरगम्यमनैत्राजयदीकमरूपं संवित्समस्तगमनस्वरमक्षतं तत्तेजः परं भजत सान्द्रसुधां
वुराशिः इति ध्यात्वा श्रींह्रींश्रंग्रः हंसः सोहं स्वाहा श्रींह्रींश्रंग्रः हंसः सोहं स्वाहा इत्यादिन्यसेदिति अपंचयागमातृकान्या
सः अथ साधारणानोदशविद्यामातृकान्यासः सर्वमंत्रसाधारणाः अथ मातृकाविशेषाः तत्रादौ बालामातृकान्यासः तत्र द
क्षिणामूर्त्तये ऋषये नमः पंक्तिछन्दसे नमः बालावागीश्वर्यै देवतायै नमः न्यासे विनियोगः ततो बालात्रिबीजाद्विरावृ
त्त्याकरषडंगन्यासं कृत्वा ध्यायेत् आधारे तरुणार्कबिम्बरुचिरं हेमप्रभं वाग्भवं बीजं मन्मथमिन्द्रगोपसदृशं हृत्पंकजे सं
स्थितं चक्रे बालमयेशशांकसदृशं बीजं च तार्त्तीयकं ये ध्यायन्ति पदत्रयं तव शिवे ते यान्ति सौख्यं परं इति ध्यात्वा ऐं क्लीं
सौः अं नमः इत्यादिन्यसेदिति बालामातृकान्यासः अथ श्रीविद्यामातृकान्यासः तत्रापि शक्तिदक्षिणामूर्त्तिऋषिः सुवे
पंक्तिछन्दः स्यादिमहात्रिपुरसुन्दरी देवता न्यासे विनियोगः ऐं क्लीं श्रीं ऐं सर्वज्ञताशक्त्यै हृदयाय नमः १ क्लीं नित्यतृप्तता
शक्त्यै शिरसे १ सौः अनादिबोधताशक्त्यै शिखायै १ ऐं स्वतंत्रताशक्त्यै कवचाय १ क्लीं नित्यमलुप्तताशक्त्यै नेत्रत्रयाय १
नित्यमनन्तताशक्त्यै अस्त्राय इति विन्यस्य ध्यायेत् अरुणां करुणातरंगिताक्षीं धृतपाशांकुशपुष्पबाणचापां अणिमा
मादिभिरावृतां मयूखैरहमित्येव विभावये भवानीं इति ध्यात्वा मूलविद्यासंपुटितमातृकां न्यसेदिति श्रीविद्यामातृका॰
अथ परामातृका तत्र हंसऋषिः अव्यक्तगायत्रीछन्दः परादेवता न्यासे विनियोगः सौः हृदः सौः शिरसे॰ इत्यादिकरषडंग
न्यासं विधाय ध्यायेत् अकलंकशशांकाभा त्र्यक्षा चन्द्रकलावती मुद्रापुस्तकसद्बाहु पातु मां परमाकला इति ध्यात्वा सौः

अंक्षौः इत्यादिमसेदिति ष्पामातृका अथ कामरतिन्यासः अस्यब्रह्माऋषिः गायत्रीछंदः परमात्मादेवतान्यासेविनियोगः
बालायाषडंगंविधायध्यायेत् श्यामांगकान्वरान्सर्वान्सर्वाभरणभूषितान् हशक्तिकान्स्फुरत्कामान्पंचशरांभावके
ऊंपैंक्लींस्त्रींक्लींअंकामेश्वररतिभ्यांनमः सर्वसर्वत्र आंकामदप्रीतिभ्यां इंकांतकांतिभ्यां ईंकांतिमनोहिनीभ्यां उंकामग
कमलालयाय ऊंकामचारविलासिनी ऋंकामिकल्पलता ॠंकामवर्द्धनविमला ऌंरामकामवर्द्धिनी ॡंसुविस्मितवि
भ्रमा एंरतिविशालाक्षी ऐंरमणलेलिहाना ओंरतिनाथदिगंबरा औंरतिप्रियवामना अंरतिनायककुब्जिका अः रमाकां
तपरा कंरमणतिम्या खंनिशाचरकल्याणी गंनंदनमोहिनी घंनंदवनमदा ङंनंदिमोचनमा चंनंदायिरसलापिनी छं
मत्तवाहनदमयंती जंमरसकलहप्रिया झंपुष्पधनुरेकाक्षी ञंमहाधनुःसमनावी टंभ्रामणप्तिमा ठंभ्रमणारंजनी
डंभ्रमणापालिनी ढंभ्रमशिवा णंभ्रांतमत्कंठी तंभ्रमरद्रुमा थंभ्रंगारमा दंभ्रांतिमति धंभ्रमावहचंचला नंमोदन
दीर्घजिह्वा पंमोचकरतिप्रिया फंमृगयलोलाक्षी बंमोदवर्द्धनभंगिनी भंमदनकपटा मंमन्मथवदना यंमातंगमा
ला रंभृंगनायकहंसिनी लंगायकविघ्ननाशिनी वंगीतज्ञनंदिनी शंनर्तकरमणी षंकोलककीर्ति संउन्मत्तकवल्ल
केशी हंमत्तहकोदरी ळंविमलमेघश्यामा क्षंकामवर्द्धिनिमेघोनत्ताभ्यांनमः धृताश्चैक्षवकोदंडपुष्पपंचकसायकान्
रतिनीलवर्णाभिस्तांबूलंचकपोतेशयं धारयंतीभिराश्लिष्टाः सर्वाभरणभूषिताः सहकारमशोकंचकेतकीनव
मल्लिका नीलोत्पलंचपंचैतेपंचबाणासमायका इतिकामरतिन्यासः अथाष्टात्रिंशत्कलान्यासः तत्रईशानपंचब्रह्म
णः ईशानतत्पुरुषाघोरवामदेवसद्योजातऋषयः भूरिगायत्र्यनुष्टुपंक्तयश्छंदांसि ईशानादयोदेवताः पंचब्रह्मन्यासेविनियोगः पंक्लींश्रीं
ले हसफ्रेंहसौः सर्वज्ञायहृदयायनमः वीजपंचकंसर्वत्र अमृततेजोज्वालामालिनीनित्यात्मायशिरसे ५ हृल्लज्वलितश

मूर्त्तिने अनादिबोधाय शिखायै ५ वज्रिणो वज्रहस्ताय स्वतंत्राय कवचाय ५ ओं स हौं हसौं नित्यमलुप्ताय नेत्रत्रयाय॰ ५
ओं श्लीं पशु हुं फट् अनंतास्त्राय अस्त्राय फट् ततः हौं ईशानाय नमः हें तत्पुरुषाय नमः हुं अघोराय नमः हिं वामदेवाय नमः
हं सद्योजाताय नमः एवं पंचब्रह्ममंत्रानूर्ध्व पूर्व दक्षिणोत्तर पश्चिमवक्त्रेषु विन्यस्य अष्टात्रिंशत्कलान्यसेत् तद्यथा ओं
ईशानः सर्वविद्यानां शशिन्यै नमः मूर्ध्नि ईश्वरः सर्वभूतानां अंगदायै नमः पूर्वमुखे ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणोऽधिपतिर्ब्र
ह्मेष्टदायै नमः दक्षिणमुखे ब्रह्मा शिवो मे अस्तु मरीच्यै नमः उत्तरवक्त्रे सदाशिवोम् अंशुमालिन्यै नमः पश्चिमवक्त्रे इति सम
ष्टिं गृहीत्वा न्यसेत् ओं तत्पुरुषाय विद्महे शान्त्यै नमः पूर्ववक्त्राधः महादेवाय धीमहि विद्यायै नमः दक्षिणवक्त्राधः तन्नो
रुद्रः प्रतिष्ठायै नमः उत्तरवक्त्राधः प्रचोदयात् निवृत्त्यै नमः पश्चिमवक्त्राधः इत्यंगुष्ठतर्जनीभ्यां योगेन न्यस्तव्याः अघो
रेभ्यस्तमः कलायै नमः हृदये अथ घोरेभ्यो मोहायै नमो ग्रीवायां घोरेभ्यः क्षमायै नमो दक्षांसे घोरघोरतरेभ्यो निद्रायै नमः
वामांसे सर्वतः शर्वव्याधिकलायै नमो नाभौ सर्वेभ्यो मृत्युकलायै नमः कुक्षौ नमस्ते अस्तु तृष्णायै नमः पृष्ठे रुद्ररूपे
भ्यः क्षुत्कलायै नमो वक्षसि इत्यंगुष्ठमध्यमायोगेन न्यस्तव्याः वामदेवाय नमो रजसे नमः गुह्ये ज्येष्ठाय नमः रक्षायै नमो
रत्यै नमो लिंगे रुद्राय नमो रक्षायै नमो दक्षोरौ कालाय नमो मालिन्यै नमो वामोरौ कलकाम्यायै नमो दक्षजानुनि॰
विकिरणाय नमः शोषिण्यै नमो वामजानुनि॰ बलक्रियायै नमो दक्षजंघायां विकिरणाय नमः सिद्ध्यै नमो वामजंघायां ब
लाय नमः स्थिरायै नमो दक्षस्फिचि॰ बलप्रमथनाय नमो रात्र्यै नमो वामस्फिचि सर्वभूतदमनाय नमो भ्रामिण्यै नमः क
टौ मनसे नमो दीप्त्यै नमो दक्षपार्श्वे उन्मनाय नमो ज्वरायै नमो वामपार्श्वे इत्यंगुष्ठानामिकयोगेन न्यस्तव्याः सद्योजातं प्रपद्यामि सिद्ध्यै
नमो दक्षपादतले सद्योजाताय वै नमो ऋद्ध्यै नमो वामपादतले भवे द्युत्यै नमो दक्षहस्ततले भवे धृत्यै नमो वामहस्ततले नादिभ

वेमेधायै नमो नासिकायां भवस्वमांप्रज्ञायै नमः शिरसि श्रीं भवप्रभायै नमो दक्षबाहौ उद्भवाय नमः सुधायै नमो वाम
बाहौ इत्यंगुष्ठकनिष्ठिकायोगेन मन्त्रार्णाः प्रणवाद्याः अनर्थ्यन्ताः कलाः सर्वा नमोन्तिकाः अष्टत्रिंशत्कलाः प्रोक्ताः पंचब्रह्म
षडादिकाः इति विन्यस्य देहो सौ भवेद् ब्रह्मापरस्त्वयं इत्यष्टत्रिंशत्कलान्यासः एवं न्यासान् कृत्वा प्राणायामत्रयं कृत्वा गणेश
पंचमीं ज्ञगी वटुक क्षेत्रपालान् त्रयाणां पूर्वादिमंत्रान् क्रमेणापठेत् ॥ ॥ इति श्रीविद्यार्णवे पंचत्रिंशन्न्यासः
अथ मालिनीन्यासः ॐ अस्य श्रीमालिनीन्यासस्य परशुंभट्टऋषिः गायत्रीछंदः मूलशक्तिर्मालिनी देवता न्यासे विनियोगः
नफलमलवरहूं हृदयाय नमः नफलमलवरयीं शिरसे एवं षड्दीर्घयुक्तेन करषडंगन्यासं विधाय ध्यायेत् रक्तवस्त्र
धरां देवीं पंचवक्त्रधरां शिवां सिंहस्थादिकलायुक्तां प्रतिवक्त्रं त्रिलोचनां पाशांकुशधरां देवीं सुधासक्तकपालिनीं इच्छादिश
क्तिसंयुक्तां शूलं दक्षकरे धरां रक्तपंकजमध्यस्थां मालिनीं भावयेत्प्रियां इति ध्यात्वा परासंपुटितां कुर्यात् मालिनीमातृ
कामपि मूलादिव्यस्तरंध्रान्तं बीजं मदनात्मना अस्त्रं रंध्रादिमूलान्तं स्मरेदात्मपरात्मपि सौः अं कं ५ आं सौः हृदयाय ८
सौः इं चं ५ ईं सौः शिरसे सौः उं टं ५ ऊं सौः शिखायै सौः एं तं ५ ऐं सौः कवचाय सौः ओं पं ५ औं सौः नेत्रत्रयाय सौः अं यं १ अः सौः
अस्त्राय इति करषडंगन्यासं विधाय सौः नं नादिन्यै नमः सौः शिखायां सौः ग्रं ग्रसिन्यै नमः सौः शिरसि सौः ऋं निवृत्यै न
मः सौः एकमुखे सौः चं चामुण्डायै नमः सौः ललाटे सौः पं प्रियदर्शिन्यै नमः सौः नेत्रयोः सौः अं गुह्यशक्त्यै नमः सौः
नासिकयोः सौः शं शंकरनारायण्यै नमः सौः गंडयोः सौः ठं मोहिन्यै नमः सौः दक्षकर्णे सौः अं प्रज्ञायै नमः सौः वामकर्णे सौः
वं वज्रिण्यै नमः सौः मुखे सौः कं कंकालायै नमः सौः ऊर्ध्वदंतेषु सौः खं कालिकायै नमः सौः अधोदंतेषु सौः गाख्याः शि-
वायै नमः सौः ऊर्ध्वोष्ठे सौः घं घोरायै नमः सौः अधरोष्ठे सौः ईं वीरायै नमः सौः जिह्वायां सौः अः वागीश्वर्यै नमः सौः जिह्वा

२५

वि॰ या॰

८६१

861

ग्रे: सौः वंशिविवाहायै नमः सौः कंठे सौः भं भीषणायै नमः सौः दक्षस्कंधे सौः यं वायुवेगायै नमः सौः वामस्कंधे सौः लं लं
कारिण्यै नमः सौः दक्षहस्तांगुष्ठाद्यंगुलीषु सौः पं कुब्जिन्यै नमः सौः वामहस्तांगुष्ठाद्यंगुलीषु सौः श्रः इच्छाशक्त्यै नमः सौः
करपृष्ठयोः सौः हं कपालिन्यै नमः सौः ग्रं ग्रं विकायै नमः सौः प्राणे २८ सौः कं ज्वालिन्यै नमः सौः दक्षहस्ते सौः नं धूम्रि
न्यै नमः सौः वामहस्ते सौः आं आमोदिन्यै नमः स्तनयोः सौः लं लंबोदर्यै नमः सौः उदरे सौः तं संहारिण्यै नमः सौः नाभौ सौः
सं महाकाल्यै नमः सौः नितंबे सौः सं कुसुमायुधायै नमः सौः गुह्ये सौः अं शुक्रदेव्यै नमः सौः शुक्रे सौः तं तारादेव्यै न
मः सौः ऊर्वोः सौः अं ज्ञानशक्त्यै नमः सौः दक्षजानुनि सौः यं क्रियाशक्त्यै नमः सौः वामजानुनि सौः ऊं गायत्र्यै नमः सौः
दक्षजंघायां सौः औं सावित्र्यै नमः वामजंघायां सौः दं दहन्यै नमः सौः दक्षपादांगुष्ठे सौः फं फट्कारिण्यै नमः सौः वा-
मपादांगुष्ठे सौः नफन्नमलवरयीं सौः ओं मालिन्यै नमः सौः हृदि सौः यं ऐं ह्रीं श्रीं सौं मातृकायै नमः सौः शिरसि सौः न
फलन्नमलवरयां सौः हृदयाय नमः इत्यादि षडदीर्घयुक्तेन मालिनीबीजेन करषडंगन्यासं कृत्वा भावयेदिति मा
लिनीन्यासः ततः प्राणायामत्रयं कृत्वा लिंगन्यासं कुर्यात् ध यं स्वयंभूलिंगाय नमः आधारे ध ईं बाणलिंगाय नमो हृद
ये ध श्रीः इतरलिंगाय नमो भ्रूमध्ये ध यं ईं श्रीं परलिंगाय नमो ब्रह्मरंध्रे कनकपाटलिनिभं नदमुमाष्टिरूपं तेजो विचिं
त्य वह्नासापुटाधनाकरांजलौ संक्रम्य श्रीं सौः इति बीजत्रयं मध्यमानामिकाकनिष्ठांगुष्ठतर्जनीकरतलेषु विन्य
स्येति करशुद्धिन्यासः ॥ नाभेरापादं स्ह्रदो नाभिपर्यंतं शिरसो हृत्पर्यंतं तत्तद्देवबीजत्रयं वालयावाव्यस्तसमस्तक्रमे
णा विन्यस्य ह्रीं यें श्रीं सौः त्रिपुरसुंदरि आत्मानं रक्ष रक्ष हृदयाय नमः इति क्रमेण षडंगन्यासं कृत्वा आधारहृत्कुटिरस्थ
चतुर्दलद्वादशषोडशदलमाद्यलानि विभाव्य तेषु क्रमेण वह्निसूर्यसोमात्मकतया मूलविद्यां खंडत्रयं तेजोरूप

विविंमकरयोर्मूलमध्याग्रेमूलरूपंषट्षन्यसेत् मूलविद्यात्रयाणांन्यासान्षेणावस्त्वंधके: द्वादशार्णैर्द्रविगलयोःषड्वे
णान्मनस्तत्वं संभाव्यतन्मयोभूत्वान्यसेत्पश्चाद्ब्रह्मासनंच श्रींश्रींसौः त्रिपुराश्रध्यनारागासनायनमः ऐं क्लींसौः त्रिपुरसुंदरी
चक्रयोन्यांबुजासनायनमः ह्रीं क्लींसौः त्रिपुरसुंदरीदेव्यात्मासनायनमः हैं हक्लीं ह्सौः त्रिपुरवासिनीसर्वचक्रासनाय
नमः ह्सैं ह्सक्लीं ह्सौः त्रिपुरश्रीसर्वमंत्रासनायनमः ह्रीं क्लीं ब्लें त्रिपुरमालिनीसाध्यसिद्धासनायनमः ह्रीं श्रीं सौः
त्रिपुरासिद्धासितांबुजासनायनमः ह्सैं ह्सकलरीं ह्सौः त्रिपुरांबापर्यंकपीठासनायनमः ह्सकलरीं ह्सकल
रीं ह्सकलरौं च त्रिपुरभैरवीमहाशिवमहाप्रेतपद्मासनायनमः पत्राब्जपादजानूरुजानुसन्धानतलिंगकौ मा
भिरुयुद्धस्तंभेषु विन्यसेत्क्रमतः सुधीः अथ परान्यासः ब्रह्मरंध्रे सरोरुहे योऽसौ सहस्रदलकमलकर्णिकायामरुणा
रुणविम्बं इन्दुमंडलमध्ये उदितादित्यसंकाशं सुषुम्णामूलाग्रं शृंगाटं ध्यात्वा तन्मध्ये एकपादिक्रमेणासमस्तान्त
रमयमकुलामृतं वामभवं संविन्मध्ये मध्यापंचदशानामहं कलारूपामकुलकुंडलिनीं मूलशृंगाटमध्यपंतम
विद्धि त्वां विमलतनुनिभां सितामहाकामकलात्मिकां ध्यात्वा चतुर्दलाधारपद्मकर्णिकायामग्निकोणयंत्रराजमात्मा
नं ध्यात्वा तदंतकुलासनं तत्र च वाग्भवसंविन्मयाहुतकां कमलाज्वलाग्निरूपां ध्यात्वा तन्मध्यगाङ्गाध्यंतेस्मयलादिकला
मध्यमाग्निकुंडलिनीं लिंगाकारतया योनिरूपसथा कुंडलिनीमध्यमन्वर्शविशश्पर्षद्ययोधिसंच यंभित्वा कुलपद्माव
पूर्वं ध्यात्वा तयोरमृतनालकुंडलिन्योर्मिथुनसंभवे निरंतरनिविडस्वच्छमृतवे शान्तानंतसितं ध्यात्वा तदेकनादरूप
पैणोकां भावयेदिति परान्यासः ॥ ॥ अथ पश्यंतीन्यासः शिखिस्थानाग्न्यकोणा द्रम्भसितमपयंतम
मरसंसकलमेकादशाशकल्याम्नकं पश्यंतं वस्यामि सभवितं संवित्ग्रादिवामावर्तेन त्रिरेखात्मकत्रिकं पंचकं त्रिकं

पश्यंतीकरं वक्रं न्यसेत् इति प्रथमरेखायां वामायै नमः ज्येष्ठायै नमः रौद्र्यै नमः द्वितीयरेखायां अंबिकायै नमः
अकारात्मिकायै नमः इच्छायै ज्ञानायै क्रियायै तृतीयरेखायां शान्तायै अर्धमात्रात्मिकायै इति न्यसेदिति पश्यंतीन्यासः
अथ मध्यमान्यासः अनेकात्मने अविकृतनादाय नमो ब्रह्मरंध्रे अकारात्मने शून्यनादाय नमो ललाटे बिंदुरूपात्मने स्पर्श
नादाय नमो भ्रूमध्ये बिंदुत्रिकोणात्मने ध्वनिनादाय नमो मुखपद्मे षट्कोणरेखात्मने नादनादाय विशुद्धे हृदयात्मने बिं
दुनादाय नमः अनाहते पकारात्मने शक्तिनादाय नमः मणिपूरके बिंदुरूपात्मने बीजनादाय नमः स्वाधिष्ठाने हंसरूपा
त्मने अक्षरनादाय नमः आधारे इति मध्यमान्यासः अथ वैखरीन्यासः षडाधारेषु गणेशयोः त्रिधा विभज्य बीजत्रयं संगतं कृत्वा व
सवलाङ्गयोस्त्रिदशं मूलवाग्भवं फकदाद्य योरलककनिभं पुटकामराजं स्वरहस्त्योपभं त्रिभं पुटदन्तार्णीयं शिव
शक्तिबीजसंगतं कृत्वा न्यसेत् तद्यथा मूलाधारे सवादिचतुर्दले वं ह्सौः नमः पंचशां ह्सौः षं ह्सौः सं ह्सौः स्वाधिष्ठाने
वं ह्सौः भं ह्सौः मं ह्सौः यं ह्सौः रं ह्सौः लं ह्सौः मणिपूरके डं ह्सौः णं ह्सौः तं ह्सौः थं ह्सौः दं ह्सौः धं ह्सौः नं ह्सौः पं ह्सौः फं ह्सौः
अनाहते द्वादशदलेषु पूर्वादि कं ह्सौः खं ह्सौः गं ह्सौः घं ह्सौः ङं ह्सौः चं ह्सौः छं ह्सौः जं ह्सौः झं ह्सौः ञं ह्सौः टं ह्सौः ठं ह्सौः ततो विशुद्धे
षोडशदलेषु अं ह्सौः इत्यादि अः ह्सौः इत्यंतं विन्यसेत् आज्ञायां हं ह्सौः क्षं ह्सौः इति विन्यसेदिति वैखरीन्यासः अथ कामकला
न्यासः तत्र ईकारो ह्रींगतबिंदुस्वात्मनो वक्त्रं प्रकल्प्य परावक्त्राय नमः इति मुखे व्यापकत्वेन विन्यसेत् तदधः परार्धरूपं बिं
दुद्वयं पुरस्तनद्वयं ध्यात्वा ह्रीं परार्धबिंदात्मकस्तनयुग्माय नमः इति व्यापकं कृत्वा सौः सपरार्धभिन्नकरेखात्मयो
ने नमः इति लिंगे व्यापकं नासाललाटं चक्षुषी कर्णौ वदनं च मुखबिंदौ भुजचतुष्टयं वक्षोजद्वयं स्तनबिंदौ चरणद्वय
योनिबिंदौ ध्यात्वा नाममात्रं भजन मकुलादिवं सर्वावयवसंपूर्णां पश्यन्सौ दथा मयं कामेश्वराकारं स्थितमात्मानं ध्यात्वा अपुष्पया

संक्रुर्यात् ॥ ह्रां ह्रीं क्लीं ब्लूं सः यां रां लां वां शां जृम्भनकामेश्वरीबाणेभ्यो नमः स्वदक्षिणाधःकरे ॥ थं सं मोहनकामेश्वरकामेश्वरी
धनुर्भ्यां नमः स्ववामाधःकरे ॥ आं आं ह्रीं वशीकरणकामेश्वरकामेश्वरीपाशाभ्यां नमः स्वदक्षिणोर्ध्वकरे ॥ क्रों क्रों स्तंभनका
मेश्वरकामेश्वर्यंकुशाभ्यां नमः स्ववामोर्ध्वकरे एवं तन्न्यस्तमङ्गः सदर्पणं चदशधा त्रिव्यापकं कृत्वा कलालिकान्यासं कुर्यात् ॥
अं कामिनी त्रिपुराश्रीपादुकां पूजयामि नमः सर्वसर्वत्र आं मोदिनीति· इं मदनाति ईं उन्मादिनीति उं द्राविणीति ऊं खेचरीति ऋं
ॠं चुटिकाति ऌं कलावतीति ॡं क्लेदिनीति· एं शिवदूतीति ऐं सुभगा ओं भगाति औं विघ्नेश्वरीति अं महालक्ष्मीति अः को
लिनीति क्षः खेचरेश्वरीति कं कुलमालिनीति खं व्यापिनीति गं भगावहाति घं वागीश्वरीति ङं वषट्कारिणीति चं पिंगला·
छं भगसर्पिणी जं सुंदरी झं नीलपताका ञं त्रिपुरा टं सिद्धेश्वरी ठं अमोघा डं रत्नमालिनी ढं मंगला णं भगमालिनी तं
रौद्री· थं व्योमेश्वरी दं अंबिका धं अट्टहासा नं व्यापिनी पं वज्रेश्वरी फं क्षोभणी बं द्राभवी भं स्तंभनी मं अन्नामा यं त्रिपु-
रा रं रक्ता लं शुक्ला वं अपराजिता शं संवर्तिका षं विमला सं वीरा हं अघोरा लं विद्भैरवी क्षं सर्वाकर्षिणी इति कलालि
कान्यासः अथ कामकलान्यासः क्लीं सिद्धायै नमः पादे क्लीं प्रीत्यै नमो जंघायां क्लीं रत्यै नमो जानुनि क्लीं स्फूर्त्यै नम ऊरौ
क्लीं कान्त्यै नमो वक्षसि क्लीं मनोरमायै नमः बाह्वो क्लीं मनोहरायै नम बाह्वो क्लीं मनोहरायै नमो मस्तके क्लीं मनोरथायै न
मो हृदि एवं दक्षभागे विन्यस्य वामभागे विलोमेन क्लीं मदनायै नमो हृदि क्लीं मोहिन्यै नम आस्ये क्लीं दीपिन्यै नमो बाह्वो
क्लीं शोषण्यै नमो वक्षसि क्लीं वशंकर्यै नम ऊरौ क्लीं रंजन्यै नमो जानौ क्लीं सुभगायै नमो जंघायां क्लीं प्रियदर्शिन्यै नमः पा
दे इति कामकलान्यासः अथ सोमकलान्यासः सं पूषायै नमः पृष्ठवंशे सं यशस्विन्यै नमः स्कंधे सं सुमनसे नमः ग्रीवाया
हे सं रत्यै नमः कर्णौ सं प्रीत्यै नमः नेत्रे सं सुप्रभायै नमो नासाविलौ सं स्वच्छायै नमो ललाटे सं सोम्यायै नमो मस्तके एवं दक्ष

२६

वि॰ या॰

८६३

863

भागे विन्यस्य वामभागे विलोमतः स्लं मरीच्यै नमो मस्तके स्लूं अं सुमालिन्यै नमो ललाटे सें अं विकायै नमो नासाविले- सैं धारिण्यै नमो नेत्रे सों ळं काप्यै नमः कर्णौ सौं सुषुम्णामण्डलायै नमो ग्रीवापृष्ठे सं तत्त्वेभ्यो नमः अं सप्तदशे सः अमृतायै नमः ष- ष्ठ्यंशे इति सोमकलान्यासः एवं सोमकलान्यासस्त्यागादः परिकीर्तितः अथ योगपीठन्यासः तत्रोत्सङ्गयोरुद्वयकल्पितपा- दवत्पृष्ठवंशमुखनाभिपार्श्वद्वयकल्पितगात्रचतुष्टयं योगपीठं निजदेहे ध्यात्वा न्यसेत् मूलाधारे च महाकायाधार... व- र्णायमण्डूकाधारायनमः उपरि स्वाधिष्ठानपर्यन्तं च पंचवक्त्रदशभुजारक्तकमलवर्णा वामदक्षिणपार्श्वाय कालाग्निरुद्रा- यनमः तदुपरि नाभिपर्यन्तं च बंधूककुसुमविराजमलप्रकृत्यै नमः तदुपरि हृदयपर्यन्तं च शावबिंदुप्रभायै पंकजहृदयधारि- ण्यै स्राधारशक्तये नमः तदुपर्युपरि हृदयपद्महर्मीय अनन्ताय वराहाय पृथिव्यै अमृतार्णवाय च अंश्रांइत्यादितानमात्- कात्मव्याप्येन वावेद्र विराजितायन् वरत्नमयद्वीपाय नमः तत्रैव नवविशेषनवरत्नानि न्यसेत् दीशानादिमध्यान्तं प्रादक्षिण्येन १ पुष्परागरत्नाय १ नीलरत्नाय १ वैडूर्यरत्नाय १ विद्रुमरत्नाय १ मौक्तिकरत्नाय १ मरकतरत्नाय १ वज्ररत्नाय १ गोमे- धिकरत्नाय १ मध्ये पद्मरागरत्नाय १ स्वर्णपर्वताय १ नंदनोद्यानाय १ कल्पकोद्यानाय १ तत्रैव वसन्तादिऋतुभ्यो नमः प- श्चिमे १ इन्द्रियाश्वेभ्यो नमः पूर्वे १ इन्द्रियार्थतमेभ्यो नमः १ विचित्ररत्नभूमिकायै नमः तत्र पश्चिमादिमध्यान्तं विलोमेन नववक्त्राणि न्यसेत् १ कालचक्रेश्वरीपाञ्चकाशनयामि १ मुद्राचक्रेश्वरी १ मात्रचक्रेश्वरी १ रत्नचक्रेश्वरी १ देशचक्रेश्वरी १ गुरु- चक्रेश्वरी १ मध्ये १ मूर्तिचक्रेश्वरी १ सर्गीनयोगिनी तृप्तिरागिशक्ति मध्ये समस्तप्रकटयोगिनीशक्ति तन्मध्ये रत्नवेदिकायै स्व- नकत्राय रत्नसिंहासनाय एवं हृदये विन्यस्य रत्नसिंहासनत्वेन देहं ध्यायन् सिंहासनदेवतान्न्यसेत् दत्तांसे रक्तवर्णाय वृषभ- रूपाय धर्माय नमः वामांसे श्यामवर्णाय सिंहरूपाय ज्ञानाय नमः दत्तजानुनि पीतवर्णाय भूताकाराय वैराग्याय नमः वाम

जानुनि इंद्रनीलप्रभाय राजरूपाय ऐश्वर्याय नमः पत्ते सिंहासनपादरूपिणः मुखे अधर्माय नमः वामपार्श्वे अज्ञानाय नमः
नाभौ अवैराग्याय नमः दक्षपार्श्वे अनैश्वर्याय नमः पत्ते सिंहासनगात्ररूपिणः मध्ये मायायै विद्यायै तद्रूप विश्रान्तं कंदाय न-
मः संविन्नालाय प्रकृतिमयेभ्यो विकारमयमकेसरेभ्यो पंचाशद्वर्णबीजाय सर्वतत्त्वरूपाय कर्णिकायै तस्याग्र अर्कमंडला-
य ३ सोममंडलाय ३ वह्निमण्डलाय सं सत्त्वाय रं रजसे तं तमसे तद्रूपा पृथ्व्यादि शिवान्त मध्ये च तत्तानंतत्त्वात्मने मायातत्त्वात्मने
कलातत्त्वात्मने विद्यातत्त्वात्मने मध्ये परतत्त्वात्मने तत्र आं आत्मने अं अंतरात्मने पं परमात्मने ह्रीं ज्ञानात्मने ततः केसरे-
षु पृथ्व्यादि षट्त्रिंशत् मध्ये च प्रागादि णप नमस्येत् ३ हं जयां वाः सं दयां वा सर्वां वा विश्वरूपां वा विमलां वा अजयां वा वरदां वा
पुरंदयां वा मध्ये पुष्पभद्रां वा तद्रूपा ह्रीं सर्वशक्तिकमलासनाय नमः इति पीठमंत्रं विन्यस्य तद्रूपा श्रीचक्रं ध्यानात्मस-
मयकट युगमग्न तरसं प्रदाय क्रलकौलिति गर्भरहस्याति रहस्य परापर रहस्य योगिनी श्रीचक्रदेवतापादुकाभ्यो नमः
इति व्यापकत्वेन विन्यस्य हृदि त्रिकोणं विभाव्य तन्मध्ये ३ बालमूलपंचदशीविद्याध्यात्वा त्रिकोणाग्र ककवर्ण उड्याणपीठश्री
त्रिकोणस्याग्रे ब्रह्ममूलयोर्गर्भ भवहृदय मध्याग्रे चतुस्त्रपीतवर्ण कामरूपपीठश्री दक्षकोणे कामराजहृदयं श्रद्धे चंद्रतिभं
श्रीति वर्ण जालंधरपीठश्री वामकोणे शक्तिबीजं हृदयं ..... लां क्षितिसमरूप गिरिपीठश्री इति चतुः पीठं विन्यस्य पुनः वै-
ह्ववाग्रेण्यादि ४ लां ब्रह्मणे पृथिव्यधिपतये नमो ब्रह्मप्रेतासनश्री ४ वां ह्रीं विष्णवे अपामधिपतये नमो विष्णुप्रेतासनश्री ४
रां रुद्राय तेजोधिपतये नमः ईश्वरप्रेतासनश्री मध्ये ४ हौं वियदधिपतये पंचवक्त्राय सदाशिवाय नमः सदाशिवमहाप्रे-
तपद्मासनश्री इति प्रेतासनं विन्यस्य तद्रूप विकटपद्मकर्णिकायां तस्य गर्भे नवकोणपीठेश्वरस्थानादि न्यसेत् २

अं आं सौः। त्रिपुरसुधार्णवासनायनमः ४ ऐं क्लीं सौः त्रिपुरेश्वरी पीतांबुजासनायनमः ह्रीं क्लीं सौः त्रिपुरसुंदरी देव्यासनाय
नमः हैं ह्क्लीं ह्सौः त्रिपुरवासिनी समस्तचक्रासनायनमः ह्सैं ह्स्क्लीं ह्सौः त्रिपुराश्री सर्वमंत्रासनायनमः ह्रीं क्लीं ब्लें त्रि
पुरमालिनी साध्यसिद्धासनायनमः इति षट्स्वेषु षडासनानि विन्यस्य मध्ये चतुरस्रे चतुः पीठसहितं चतुरासनं न्यसेत्॥
ईशाने वाग्भवहृदयं मूलाधारे अग्निचक्रे कामगिरिपीठे लयं सिद्धेशानाथात्मिके जाग्रद्दशाधिष्ठापको इच्छाशक्त्यात्मक रुद्रशक्ति
श्री कामेश्वरी देवी ह्रीं क्लीं सौः त्रिपुरसुंदरी देव्यात्मासनायनमः वायव्यकोणे २ कामराजहृदयं हृदये चक्रे जालंधरपीठे॥
षष्ठीशानाथात्मिके स्वप्नदशाधिष्ठायके ज्ञानशक्त्यात्मक विष्णुशक्तिः श्री वज्रेश्वरी देवि हैं ह्क्लीं ह्सौः त्रिपुरवासिनी सर्व
चक्रासनायनमः नैरृत्यकोणे ३ शक्तिबीजहृदयं स्वाधिष्ठाने सोमचक्रे पूर्णगिरिपीठे उड्डीशनाथात्मिके सुषुप्तिदशाधिष्ठा
यिके क्रियाशक्त्यात्मक ब्रह्मात्मक शक्तिः श्री भगमालिनी देवि ह्सैं ह्स्क्लीं ह्सौः त्रिपुराश्री सर्वमंत्रासनायनमः आग्ने
ये ४ समस्तहृदयं स्वाधिष्ठाने ब्रह्मचक्रे श्रीमदुड्डियाणपीठे चर्यानाथात्मिके तुरीयतुरीयातीतदशाधिष्ठायके परब्रह्मशक्त्या॥
त्मक श्री त्रिपुरसुंदरी देवि ह्रीं क्लीं ब्लें त्रिपुरमालिनी साध्यसिद्धासनायनमः मध्ये श्री त्रितारबाला पंचदशी मूलाधारे श्रीम॥
हात्रिपुरसुंदरी सर्वमंत्रासनायनमः इति विन्यस्य ५ समस्तमातृकामूलाधारे शिवशक्तिसदाशिवेश्वरशुद्धविद्यामाया
कलाविद्यारागकालनियतिपुरुषप्रकृत्यहंकारबुद्धिमनस्त्वक्चक्षुश्रोत्रजिह्वाघ्राणवाक्पाणिपादपायूपस्थशब्दस्पर्श
रूपरसगंधाकाशवायुवह्निसलिलपृथिव्यात्मने श्रीमहात्रिपुरसुंदरी योगपीठात्मने नमः इति व्यापकं कृत्वा मूल॥
श्रीमहात्रिपुरसुंदरी योगपीठात्मने नमः इति व्यापकं कृत्वा मूल श्रीमहात्रिपुरसुंदरीपादुकां पूजयामीति षट् त्रिधा तता
त्मके देहमये महायोगपीठे स्वेष्टदेवतां हृदि विन्यसेत् इति देहमये पीठे चिंतयेत् परदेवतां इति योगपीठन्यासः अथ षोढान्यासः

अस्य गणेशन्यासस्य गणक ऋषिः निचृद्गायत्री छंदः श्रीगणेशो देवता न्यासे विनियोगः ४ गां ज्ञानात्मने हृदयाय नमः ४
श्रीं गीं महत्वं ऊर्ध्वाय शिरसे ४ हूं यूं राजवल्लभाय शिखायै ४ क्लौं सौं मदोत्कटाय कवच ४ ह्लौं गों प्रमोदाय नेत्र गगः सर्वमंत्रात्मने आमोद
यश्चस्त्र इति करषडंगन्यासं कृत्वा ध्यायेत् तरुणारुणसंकाशं गजवक्त्रं त्रिलोचनं पाशांकुशवराभीतिलसत्कुक्षिकमले
तान् एवं ध्यात्वैवं पंचोपचारैः संपूज्य गणेशन्यासमाचरेत् ४ गं अं विघ्नेशनाय श्रीअंबाभ्यां नमः एवं सर्वत्र श्रीविघ्नराजं ह्रीभ्यां ई
किलायक पुष्टि इं शिवोत्तम शांति उं विघ्नकृत सरस्वती विघ्नहर्त्रे रति ऋं विघ्नेश स्वाहा ॠं गणनायक मेधा लृं एकदंत विभूति·
लॄं द्विदंत कामिनी एं गजवक्त्र मोहिनी ऐं निरंजन जटा ओं कपर्दि पार्वती औं दीर्घमुख ज्वालिनी अं शंखकर्ण नंदा अः वृषध्वज सुरेश
पवज यशस्विनी कं गणनाथ कामरूपिणी खं गजेंद्र उमा गं सूर्पकर्ण तेजोवती घं त्रिनेत्र सती ङं लंबोदर विघ्नेशी चं
महानाद स्वरूपिणी छं चतुर्मूर्ति कामदा जं सदाशिव मदविह्वला झं आमोद कांति ञं दुर्मुख सुखदा टं सुमुख सिता ठं प्र
मोद रमा डं एकपाद महिषी ढं द्विजिह्व नाथ ध्वजिनी णं शूर विकरणा तं वीर भ्रुकुटी थं षण्मुख लज्जा दं वरद दीर्घघोणा
पं मत्त वाहन धनुर्धरा नं वक्रतुंड पाशिनी यं हिरण्य रात्री फं सेनानी कामाथा बं ग्रामणी शशिप्रभा भं मत्त लोलाक्षी मं
विमत्त चंचला यं मत्तवाहन दीप्ति रं जटी सुभगा लं मुंडी दुर्भगा वं खड्गी शिवा शं वरेण्य गर्भा षं वृषकेतु भागिनी सं भ
क्ष्यप्रिय भोगिनी हं गणेश गणाप्रिया लं मेघनाद कालिका क्षं गणेश्वर कालजिह्वा इति गणेशन्यासः अथ ग्रहन्यासः ४
ॐ १९ माणिक्यात्मने सूर्याय भगवते रेणुकावायै नमः हृदयाधः ४ यं लं वं मुक्तात्मने चंद्राय भगवते अमृतावायै नमः ४
ललाटे ४ कं ५ विद्रुमात्मने लोहिताय मंगलाय भगवते मेधावायै नमः नेत्रत्रये ४ चं ५ वज्रात्मने शुक्राय भगवते ज्ञान
रूपावायै नमः हृदये ४ टं ५ मरकतात्मने बुधाय भगवते यशस्विन्यावायै नमः हृदयोपरि ४ तं ५ पुष्परागात्मने बृहस्पत

३८

वि॰ पा॰

८६५

865

येभगवते पांकर्ष्यैवायैनमः कंठे ४ पं ५ नीलात्मने पानैश्वराय भगवते पांसैवायैनमः नाभौ ४ फं ४ गोमिधिकात्म
नेराहवे भगवते कुंसावायैनमो मुखे ४ लंलं वैडूर्यात्मभ्यः केतुभ्यो भगवत्सो धूम्रावायैनमः पादयोः कामरूपधरान्स
र्वान्सर्वाभरणभूषितान् वामोरुन्यस्तहस्तांश्च दक्षहस्ताभयावहान् भावयेदिति शेषः इति ग्रहन्यासः अथ नक्षत्रन्यासः ४
अं आं अश्विन्यैनमो भाले इं ईं भरण्यैनमो दक्षनेत्रे ४ उं ऊं कृत्तिकायैनमो वामनेत्रे ४ ऋं ॠं लृं लॄं रोहिण्यैनमो दक्षकर्णे
एं मृगशिरसे नमो वामकर्णे ४ ऐं आर्द्रायैनमो दक्षनासापुटे ४ ओं औं पुनर्वसवे नमो वामनासापुटे ४ कं पुष्यायनमः
कंठे ४ खं गं अश्लेषायैनमो दक्षभुजे ४ घं ङं मघायैनमो वामभुजे ४ चं पूर्वफाल्गुन्यैनमो दक्षहस्ते ४ छं जं उत्तरफल्गु
ण्यैनमो वामहस्ते झं ञं हस्तायनमो दक्षमणिबंधे ४ टं ठं चित्रायैनमो वाममणिबंधे ४ डं स्वात्यैनमो दक्षहस्ते ४ ढं
णं विशाखायैनमो वामहस्ते ४ तं थं दं अनुराधायैनमः नाभौ ४ धं ज्येष्ठायैनमो दक्षकक्षे ४ नं पं फं मूलायैनमो वामक
क्षे ४ बं पूर्वाषाढायैनमो दक्षोरौ ४ भं उत्तराषाढायैनमो वामोरौ ४ मं श्रवणायनमो दक्षजानुनि ४ यं रं धनिष्ठायैनमो वा
मजानुनि ४ लं शतभिषायैनमो दक्षजंघायां ४ वं पूर्वाषाढायैनमो दक्षोरौ ४ भं उत्तराषाढायैनमो वामोरौ ४ मं श्रव
णायनमो दक्षजानुनि यं रं धनिष्ठायैनमो वामजानुनि ४ लं शतभिषायैनमो दक्षजंघायां ४ वं शं पूर्वभद्रपदायै
नमो वामजंघायां ४ सं षं सं हं उत्तरभद्रपदायैनमो दक्षपादे ४ अं अः ळं क्षं रेवत्यैनमो वामपादे ज्वलत्कालानलप्रख्या
वरदाभयपाणयः नतिपाणयोऽश्विन्याद्याः ध्येया नक्षत्रविभूषणाः इति नक्षत्रन्यासः अथ योगिनीन्यासः विशुद्धस्थाने षोड
शदलकमलकर्णिकायां अं आं ईं ऋं ङमलवरयूं डाकिनि मां रक्ष २ मम त्वग्धातुं रक्ष २ सर्वसत्ववशंकरि देवि आगच्छागच्छ इमां पूजां
गृह्ण २ ऐं घोरे क्लीं सः परमघोरे हूं घोररूपे एहि हि नमश्चामुंडे डरलकसहैं श्रीमहात्रिपुरसुंदरि विवर्द्धे विच्चे देविनमः १८ श्रं १९

विशुद्धपीठस्थे विशुद्धडाकिनि विशुद्धनाथदेव युगमश्रीपादुकां पूजयामि तद्दलेषु अं अं अमृतायै आं आं आकर्षिण्यै इं इं इन्द्रा-
ण्यै ईं ईश्वर्यै उं उमायै ऊं ऊर्ध्वकेशिन्यै ऋं ऋद्धायै ॠं ॠद्धायै लृं लृतायै लॄं लॄषायै एं एकपादिन्यै ऐं ऐश्वर्यै ओं ओंकारि-
ण्यै औं औषधात्मिकायै अं अंबिकायै अः अक्षरात्मिकायै इति विन्यस्य ध्यायेत् ग्रीवाकूपे विशुद्धे षोडशदलकमले रक्तवर्णां
त्रिनेत्रां शांखहारां त्रिशूलां त्रिशिखामपि महाचर्मसंधारयंतीं वक्त्रेणैकेन युक्तां पशुजनभयदां पायसान्ने प्रसक्तां त्वक्-
स्थां वंदे मृतनाद्यैः परिवृतवपुषं डाकिनीं वीरवंद्याम् अथामृतादिशक्तीनां डाकिनीसहपूजवः नत्वमानासुधाशीति
मामृतसृजनविंतने १ अनाहतचक्रे हृदये द्वादशकमलकर्णिकायां ४ रं रां रूं रमलवरयूं राकिनि मां रक्ष २ मम रक्त-
धातुं रक्ष २ सर्वसत्त्ववशंकरी त्वां द्वादशपदसमानकं १२ अनाहतपीठस्थे अनाहतराकिनि अनाहतनाथदेव युगमश्री-
पादुकां पूजयामि तद्दलेषु कं कालरात्र्यै नमः खं खातीतायै नमः गं गणपत्यै घं घंटाधारिण्यै ङं ङकारात्मिकायै चं चंड-
यै छं छायायै जं जयायै झं झंकारिण्यै ञं ज्ञानरूपिण्यै टं टंकहस्तायै ठं ठंकारिण्यै ध्यानं स्यामप्रभानुपत्रे द्विवदनावि-
लसद्दंष्ट्रिणीं श्यामवर्णां मत्तं शूलं कपालं डमरुमपि भुजैर्धारयंतीं त्रिनेत्रीं रक्तस्थां कालरात्रिप्रभृतिपरिवृतां स्थूलदेहभक्ते
प्रसन्नां श्रीमद्वीरेंद्रवंद्यामभिमतफलदां भावये राकिनीं तां कालरात्र्यादिकाः शक्ताश्चतुर्हस्तनमस्क्रियाः द्वाभ्यां भुजा-
भ्यां दधती द्वाभ्यां हेतिद्वयं क्रमात् कपालासिवराभीतिशूलकालस्वमालिके घंटाखड्गे स्थाणुगेणे खड्गखेटवराभये
कदलीकलशौ शूलवेतालौ वरदाभये ऊर्ध्वहरितोपधास्त्रिशूलडमरू तथापि मणिपूरकचक्रे नाभौ दशदलकमलक-
र्णिकायां ४ लां लीं लूं लमरवरयूं लाकिनि मां रक्ष २ मम मांसधातुं रक्ष २ सर्वसत्त्ववशंकरि देवि आगच्छागच्छ इमां पूजां
गृहाण गृहाण वौषट् देवि २ ह्रीं नमः स्वाहा परमवीरे हुं वौषट्वेषपक्षो द्विनमस्कामुद्रे उरमतकस दैशोषधाभवनं डिम्भ्रकपीठस्थे मणिपू-

रक्तलाकिनी मणिपूरकनाथ पुरुषश्रीपादुकां पूजयामि तद्दलेषु डंडामर्यै नमः ढंढंकारिण्यै णंणार्णिन्यै तंतामस्यै थं
स्थाण्विन्यै दंदाक्ष्यै नंनंदायै पंपार्वत्यै फंफट्कारिण्यै ध्यानं नाभौ दिक्पत्रपद्मे त्रिवदनविलसद्दीप्तरश्मिकुमलवर्णा पुष्टिं
दंभोलिं दंशवरमभयमपि भुजैर्धारयंती महोग्रा शमर्यादिभिर्वीतापि सुजनभयदां मांसधात्वेकनिष्ठां गौडान्नासक्तचित्तां स
कलसुखकरीं संस्मरे लाकिनीं तां लाकिन्याकथिता याश्चादशास्ता व्योमचारिणी कपालशूलधारिण्यः कुलाम्नायतत्त्वसंयु
ताः किरीटहारकेयूरकांचीनूपुरभूषिता स्वाधिष्ठानलिंगे षट्दलकमलकर्णिकायां ४ कांकीं कूं कमलवरयूं काकि
नीमांबरत्त २ ममभेदोधातुं रक्ष २ शेषं पूर्ववत् वादिलांतान् स्वाधिष्ठानपीठस्थ स्वाधिष्ठानकाकिनि स्वाधिष्ठाननाथदेवपु
रुषश्री तद्दलेषु वंबंधिन्यै नमः भंभद्रकाल्यै नमः मंमायायै यंयशस्विन्यै रंरक्तायै लंलंबोष्ठ्यै ध्यानं स्वाधिष्ठानस्थप
द्मे रसदलसहिते वेदवक्त्रां त्रिनेत्रां पीताभां धारयंती त्रिशूलं खट्वांगकपालाभयान्यात्तगर्वा मेदोधातुप्रविष्टामलिम
दमुदितां बंधिनीपूर्वशक्तिं दध्यन्नासक्तचित्तामभिमतफलदां काकिनीं भावयेत्तां वंदिमायास्तथा पीताभा वराभी
तीति संयुताः मूलाधारचक्रे चतुर्दलकर्णिकायां सांसीं सूं समलवरयूं लाकिनि मांबरत्त २ ममास्थिधातुं रक्ष रक्ष
शेषं पूर्ववत् वंशांषसं मूलाधारपीठस्थ मूलाधारसाकिनि मूलाधारदेवपुरुषश्री तद्दलेषु वंवरदायै शंश्रियै षंषंडा
यै संसरस्वत्यै ध्यानं मूलाधारस्थपद्मे नवदललसिते पंचवक्त्रां त्रिनेत्रां स्वर्णाभामास्थिसंस्थां सृणिमपि सकल
पुस्तकं ज्ञानमुद्रां बिभ्राणां बाहुदण्डैः कलालितवरदाद्याभिर्वीतां मनोज्ञां दध्यान्नेसक्तचित्तामभुमदमुदितां भावयेत्त
साकिनीं तां रक्तपीतासितश्याम्वेताम्बरतनीकारादयः नानाद्यमालावक्षे शिराजित वटभ्रंजा भ्रूमध्यस्थाज्ञाचक्रे द्विदल
कमलकर्णिकायां ४ हां हीं हूं हमलवरयूं हाकिनि मांबरत्त २ ममसज्जाधातुं रक्ष २ सर्वसत्वेत्यादि पावत् तदंतस्थाप्यपीठ

स्येआज्ञाहाकिनिआज्ञानाथदेवंपुगमश्री ६ हंहंसवाये ··· मावत्से ध्यानं भ्रूमध्येविंदुपद्मेद्विदलसललितेशुक्लवर्णी
करात्रैर्विभ्राणांज्ञानमुद्रांडमरुककमलेतवलमालांकपालं षड्वक्त्रामज्जसंस्थांत्रिनयनलसितां ···· हिमुकां
हाविष्टान्ने ····· सकलसुखकरींहाकिनींभावयेतां ध्येनांद्दंसावतीध्येयात्रिमूलवरदहारिणी रक्तावमावराभीतिनति
सुशालसत्करा ब्रह्मरंध्रेसहस्र ··· कमलकर्णिकायोगा ··· मूयमलवरयूंयाकिनीमोरवतु २ ममशुक्लध्यानंरत्नश्रदः२
सर्वमतेभ्यादिमामवतु ४ ओं ५१ ब्रह्मरंध्रपीठस्येब्रह्मरंध्रयाकिनिब्रह्मरंध्रनाथदेवपुगमश्री· तद्दलेषु अं अमृतायेनमः
इत्यादिलमापर्यंतंन्यसेत् ध्यानं मुर्ध्नेव्योमस्थपद्मेसकलदलयुतेयाकिनींभैरवीणांश्रेष्ठांत्वांतांसमस्तासुफलसि
तकरींसर्ववर्णांसमस्थिजादीनांसर्ववक्त्रांसकलसुखकरींसर्वधात्नस्थरूपांसर्वात्रेसक्तचित्तांपरशिवरपिकांभावयेत्स्व
वैरूपां इतियोगिनीन्यासः अथराशिन्यासः अंआंइंईंमेषराशयेनमः दक्षपादेनमः उंऊंमेषराशयेनमः दक्षिणवृषणेन
मः ऋंॠंलृंलॄंमिथुनराशयेनमः दक्षकुक्षौ एंऐंकर्कटराशयेनमः दक्षोरसि ओंऔंसिंहराशयेनमः दक्षकरे अंअः शंषं
सहंकन्याराशयेनमः दक्षशिरसि· कं ५ तुलाराशयेनमोवामशिरसि चं ५ वृश्चिकराशयेनमनमः वामकरे ४ टं ५ धनुरा
शयेनमः वामोरसि ४ तं ५ मकरराशयेनमः वामकुक्षौ ४ पं ५ कुंभराशयेनमः वामवृषणे ४ यंरंवंलंक्षंमीनराशयेनमो
वामपादे स्वस्वनामसमाकाराकलाकुंभासमाकृती क्रमात्क्रमेणनहरित्यादलाधमुखपाङ्गरा विचक्षणसर्वाणिपिंगकर्बुरस्व
क्रुकांतयः इतिराशिन्यासः अथपीठन्यासः मातृकास्थानेस्त्वेव ४ अंकामरूपपीठायनमः ४ आंवाराणसीपीठायनमः ४
इंनेपालपीठायनमः ४ ईंपौड्रवर्द्धनपीठाय ४ उंपरस्थिरपीठा ४ ऊंकान्यकुब्जपीठा ४ ऋंपूर्णगिरिपीठायनमः ४
ॠंअर्बुदपीठाय ४ लृंआम्रातकेश्वरपीठाय ४ लॄंएकाम्रपीठाय ४ एंत्रिस्रोतपीठाय ४ ऐंदेवीकोटपीठाय ४ ओंकैलास

पीठाय ४ औं भृगुनगरपीठाय अं केदारपीठाय अः चंद्रपुरपीठाय कं श्रीपीठाय खं एकवीरपीठाय गं जालंधरपीठाय
घं मालवपीठाय ङं कुलांतकपीठाय चं देवीकोटपीठाय छं गोकर्णपीठाय जं मारुतेश्वरपीठाय झं अट्टहासपीठाय ञं
विरजपीठाय टं राजगृहपीठाय ठं महापथपीठाय डं कोलापुरपीठाय ढं एलापुरपीठाय णं ओंकारपीठाय तं ज
यंतिकापी थं उज्जयनीपी दं चित्रकपी धं क्षीरकपी नं हस्तिनापुर पं उड्डीशपी फं प्रयागपी बं विष्णुपुरपी भं मायापुरपी
मं जलेश्वरपी यं मलयगिरि रं श्रीगिरिपीठाय लं गिरिवरपीठाय वं मेरुगिरिपीठाय शं महेंद्रगिरिपीठाय षं वाम
नपुरपीठाय सं हिरण्यपुरपी हं महालक्ष्मीपुरपीठाय ळं उड्यानपीठ क्षं छायाछत्रपीठाय एते पीठाः समादिष्टा मातृ
कारूपमास्थिताः एवं षोढा पुराकृत्वा श्रीचक्रन्यासमाचरेत् यः षोढान्यस्तगात्रस्तु स स्वयं परमेश्वरः षोढान्यासविहीनं य
प्रणामेदेव पार्वति सोऽचिरान्मृत्युमाप्नोति नरकं प्रतिपद्यते नास्त्यस्य सदृशो लोके षोडशात्मा स योजनः तथा मत्स्यपु
राणे प्रयागे ललितादेवी विंध्ये विंध्यनिवासिनी वाराणस्यां विशालाक्षी तारा किष्किंधपर्वते इति इति षोढान्यासः श्र
थ श्रीचक्रन्यासः श्रीमत्त्रिपुरसुंदर्याश्चक्रन्यासं प्रणाम्यहं पंचकस्य चिदात्मानं तनुशुद्धिकरं परं सहस्रपीठे विन्यसेद्यीप
वितस्तिकोणे यथाविधि कामलोकप्रकारेण ध्यात्वा तद्देवीं मानसोपचारैः संपूज्य वाग्भवा कमलाबीजान् ततो बाला
समुच्चरेत् ऐं क्लीं सौः ऐं क्लीं सौः समस्तप्रकटगुप्तगुप्ततरसंप्रदायकुलकौलनिगर्भरहस्यातिरहस्यपरापररहस्ययोगिनी
श्रीपादुकाभ्यो नमः इति त्रिधा व्यापकं कृत्वा आत्मानं कामकलास्वरूपमेव भावयन् चक्रन्यासं कुर्यात् ४ त्रैलोक्यमोहन
चक्राय नमः चतुरस्राग्ररेखायै नमः इति सर्वांगे व्यापकं ४ अणिमासिद्धिश्रीपादुकां पूजयामि दक्षांसपृष्ठे ४ लघिमा
सिद्धि दक्षकराग्रे ४ महिमासिद्धि दक्षजानुनि ४ ईशित्वसिद्धि दक्षपादे ४ वशित्वसिद्धि वामपादांगुलीषु ४ प्राकाम्यसि

ह्रिवामजानुनि: भ क्लिं सिद्धिं वामकराग्रे ४ इं ह्रां सिद्धिं वामांसपृष्ठे ४ ऋं सिद्धिं शिरसि ४ मोक्षसिद्धिं शिरःपृष्ठे इति सिद्धि
दशकं विन्यस्य चतुरस्रमध्यरेखायै नमः इति व्यापकं कृत्वा ४ आं ब्राह्मणी पादाङ्गुष्ठयोः ४ ईं माहेश्वरी श्री दक्षपार्श्वे ४ ऊं कौ
मारी श्री शिरसि ऋं वैष्णवी श्री वामपार्श्वे लृं वाराही श्री वामजानुनि ऐं इन्द्राणी दक्षजानुनि औं चामुण्डा श्री दक्षांसे ४ अः
महालक्ष्मी श्री वामांसे चतुरस्रान्तरेखायै नमः इति व्यापकं कृत्वा द्रां सर्वसंक्षोभिणी मुद्रा श्री पादाङ्गुष्ठद्वये द्रीं सर्ववि
द्राविणी मुद्रा श्री दक्षपार्श्वे क्लीं सर्वाकर्षिणी मुद्राशक्ति श्री शिरसि ब्लूं सर्ववशङ्करी मुद्राशक्ति श्रीपा· वामपार्श्वे सः सर्वोन्
मादिनी मुद्राशक्ति श्री· वामजानुनि क्रों सर्वमहाङ्कुशा मुद्राशक्ति श्री दक्षजानुनि ह्स्ख्फ्रें सर्वखेचरी मुद्राशक्ति श्री
पा दक्षांसे ऐं क्लीं सौः सर्वत्रिखण्डा मुद्राशक्ति श्री वामांसे ह्सौं सर्वबीज मुद्राशक्ति श्रीः शिरसि· ऐं सर्वयोनि मुद्राशक्ति श्री·
पादयोः एवं विन्यस्य ४ अं आं सौः त्रिपुराचक्रेश्वरी नित्या श्री· इति स्वरूपं विन्यस्य एताः प्रकटयोगिन्यः त्रैलोक्यमोहने च
क्रे समुद्राः ससिद्धयः सायुधाः सवाहनाः सपरिवाराः सर्वोपचारैः संपूजितास्तर्पिताः संतुष्टा सन्तु इति सर्वसंक्षोभिणी मु
द्रां प्रदर्शयेत् इति प्रथमावरणन्यासः सर्वाशापरिपूरकचक्राय नमः ४ षोडशदलकमलचक्राय नमः इति व्यापकं विन्यस्य
४ अं कामाकर्षिणी नित्याकला श्री दक्षश्रोत्रपृष्ठे ४ आं बुद्ध्याकर्षिणी नित्या दक्षांसपृष्ठे ४ इं अहंकाराकर्षिणी दक्षह
स्ते ईं शब्दाकर्षिणी करपृष्ठे उं स्पर्शाकर्षिणी कूर्परे ऊं रूपाकर्षिणी जानौ ऋं रसाकर्षिणी गुल्फे ॠं गन्धाकर्षिणी दक्षपादे·
लृं चित्ताकर्षिणी वामपादे लॄं धैर्याकर्षिणी गुल्फे एं स्मृत्याकर्षिणी वामजानुनि ऐं नामाकर्षिणी वामोरौ ओं बीजाकर्षिणी
करपृष्ठे औं आत्माकर्षिणी कूर्परे अं अमृताकर्षिणी वामांसे अः शरीराकर्षिणी वामश्रोत्रपृष्ठे एवं विन्यस्य ऐं क्लीं सौः त्रिपु
रेश्वरी चक्रेश्वरी श्री· इति विन्यस्य एता गुप्तयोगिन्यः सर्वाशापरिपूरके चक्रे समुद्रा इत्यादि नाम संपूजयामिति सर्वविद्राविणी

मुद्रां दर्शयेदिति द्वितीयावरणं ततः सं सर्वसंक्षोभणचक्राय नमः ४ अष्टदलचक्राय नमः इति व्यापकं कृत्वा ४ कं ५ अनं
गकुसुमादेविश्री॰ दक्षगुल्फे वं ५ अनंगमेखलादेवीश्री दक्षजानौ ४ ४ अनंगमदनादेवी ऊरौ तं ५ अनंगमदनातुरा दक्ष
गुल्फे पं ५ अनंगरेखा वामगुल्फे यं ४ अनंगवेगिनी वामोरौ शं ४ अनंगांकुशा वामजानौ ... लं अनंगमालिनी वाम
शिवे॰ एवं विन्यस्य ह्रीं क्लीं सौः त्रिपुरसुंदरी चक्रेश्वरी नित्या श्री इति हृदये विन्यस्य ततः गुप्ततरयोगिनः सर्वसंक्षोभकार
के चक्रे समुद्रेत्यादिना समर्च्य क्लीं मित्याकर्षिणीमुद्रां प्रदर्शयेदिति तृतीयावरणं ततः ४ सर्वसौभाग्यदायकचतुर्दशारच
क्रायनमः इति व्यापकं कृत्वा ४ सं अं सर्वसंक्षोभिणी शक्तिश्री॰ दक्षभागशिरःपृष्ठे ४ इं सर्वविद्राविणी शक्तिश्री ललाटे ४ उं स
र्वाकर्षिणी॰ गण्डस्थले ४ ऋं सर्वाह्लादिनी शक्तिश्री ५ ... ४ लृं सर्वसंमोहिनी पार्श्वे ४ एं सर्वस्तंभिनी ऊरौ ४ ऐं सर्वजृंभिणी जं
घायां ४ ओं सर्ववशंकरी वामजंघायां औं सर्वरंजनी वामोरौ ४ अं सर्वोन्मादिनी वामपार्श्वे ४ अः सर्वार्थसाधनी वामांसे ४ रं
सर्वसंपत्तिप्रपूरणी वामगण्डस्थले ४ लृं सर्वमंत्रमयी वामललाटे ४ वं सर्वद्वंद्वक्षयंकरी वामभागशिरःपृष्ठे इति विन्यस्य ।
हैं ह्क्लीं ह्सौः श्रीपुरवासिनी चक्रेश्वरी नित्याश्री इति विन्यस्य ततः संप्रदाययोगिनः सर्वसौभाग्यदायके चक्रे समुद्रेत्यादिना
समर्च्य ह्रां मिति सर्ववशंकरीमुद्रां प्रदर्शयेत् इति चतुर्थावरणन्यासः ततः सर्वार्थसाधकबहिर्दशारचक्राय नमः इति
व्याप्य॰ ४ तं सर्वसिद्धिप्रदा दक्षनेत्रे थं सर्वसंपत्प्रदा नासामूले दं सर्वप्रियंकरी वामनेत्रे धं सर्वमंगलकारिणी कृतिष्ठवे नं
सर्वकामप्रदा कृतिवायव्ये पं सर्वदुःखविमोचनी वामजानुनि फं सर्वमृत्युप्रशमनी दक्षजानुनि बं सर्वविघ्नविनाशिनी सुपृष्ठे
भं सर्वांगसुंदरी नैरृते मं सर्वसौभाग्यदायिनी कृताग्रे ४ ह्सैं ह्स्क्लीं ह्सौः श्रीत्रिपुराश्री चक्रेश्वरी श्री इति विन्यस्य ततः
कुलकौलयोगिनः सर्वार्थसाधके चक्रे समुद्रेत्यादिना समर्च्य सः सर्वोन्मादिनी मुद्रां प्रदर्शयेदिति पंचमावरणन्यासः ततः

सर्वरक्षाकरांतर्दशारचक्राय नमः इति व्यापकं कृत्वा । वं सर्वज्ञादेवी दक्षनासिकायां । कं सर्वशक्तिः सीवन्यां । जं स
र्वैश्वर्यप्रदा वामनेत्रे । कं सर्वज्ञानमयी दक्षकर्णे । जं सर्वव्याधिविनाशिनी सीवन्यां । कं सर्वाधारस्वरूपा वामकर्णे । रं सर्वपाप
हरा वामनेत्रे । गं सर्वानंदमयी वामस्कंधे । कं सर्वरक्षास्वरूपिणी वामनासिकायां । रं सर्वेप्सितफलप्रदा नासाग्रे ।
ह्रीं क्लीं ब्लें त्रिपुरमालिनी चक्रेश्वरी नित्या श्री इति हृदि । एता निगर्भयोगिन्यः सर्वरक्षाकरे चक्रे समुद्रा इत्यादिना व्याप्य क्रोमिति
सर्वमहांकुशामुद्रां प्रदर्शयेदिति षष्ठावरणन्यासः ततः सर्वरोगहराष्टारचक्राय नमः इति व्याप्य मूर्ध्नि । १४ रं वशिनी वाग्देवता
श्री दक्षचिबुके । १४ कलह्रीं कामेश्वरी वाग्देवता दक्षकंठे ह्लूं मोदिनी वाग्देवता श्री दक्षहृदि । ह्रीं विमला वाग्देवता श्री
नाभिदक्षिणे । नं ध ज्रस्त्रीं अरुणा वाग्देवता श्री नाभिवामे । हस्लव्यूं जयिनी वाग्देवता श्री वामहृदये । झ्म्र्यूं
सर्वेश्वरी वाग्देवता श्री वामकंठे । क्ष्म्रीं कौलिनी वाग्देवता श्री वामचिबुके । १४ ह्रीं श्रीं सौः त्रिपुरासिद्धा चक्रेश्वरी नित्या
श्री इति हृदये । एता रहस्ययोगिन्यः सर्वरोगहरे चक्रे समुद्रा इत्यादिना व्यापकं विन्यस्य हसखफ्रें इति खेचरीमुद्रां प्रदर्श
येत् इति सप्तमावरणं ततः । सर्वसिद्धिप्रदांतरालचक्राय नमः इति व्याप्य । द्रां द्रीं क्लीं ब्लूं सः यां रां लां वां सां जं जंभनका
मेश्वरकामेश्वरीबाणेभ्यो नमः हृदयाग्रे । थां थां मोहनकामेश्वरकामेश्वरकामेश्वरीधनुर्भ्यां नमः हृदये ईशाने । आं ह्रीं
वशीकरणकामेश्वरकामेश्वरीपाशाभ्यां नमः हृदये नैरृत्ये । क्रों क्रों स्तंभनकामेश्वरकामेश्वरीभ्यां नमः वायव्ये । अ
ग्निचक्रे वामगिर्यालये मित्रेशानंदनाथात्मिके जाग्रद्दशाधिष्ठायिके इच्छाशक्त्यात्मिके रुद्रात्मकशक्ति श्री कामेश्वरी देवी
श्री हृदि त्रिकोणाग्रे । सूर्यचक्रे जालंधरपीठे षष्ठीशानाथात्मिके स्वप्नदशाधिष्ठायके ज्ञानशक्त्यात्मक विष्णवात्म
कशक्ति श्री वज्रेश्वरी देवी श्री हृदयदक्षिणे । सोमचक्रे पूर्णगिरिगह्वरे उड्डीशनाथात्मिके सुषुप्तिदशाधिष्ठायके क्रियाशा

२६

द्वि·पा

८६४

869

मूलात्मकशक्तिश्रीभगमालिनीदेवीश्री· स्वत्रिकोणवामभागे ह्सैंह्स्क्लींह्स्सौः त्रिपुरावाचक्रेश्वरीनित्याश्री· इतिहृदये
विन्यस्य पञ्चप्रतिरहस्ययोगिन्यः सर्वसिद्धिप्रदचक्रे समद्रेत्यादिनाञ्जलिमर्प्य हंसो इति सर्वबीजमुद्राप्रदर्शयेत् इति प्रह
मावरणन्यासः ततः श्व सर्वानन्दमयबैन्दवचक्रायनमः इति व्यापकं विन्यस्य ततः त्र्यवालाश्री विद्यामुच्चार्य प्रथमचक्रे·
श्रीमच्चर्यानाथापीठेचर्यानन्दनाथात्मिके क्ष्मानन्दनाथात्मक परब्रह्मात्मिकशक्ति श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीदेवीश्री· इतिमध्ये श्व
ह्सकलरडैं ह्सकलरडीं ह्सकलरडौः श्रीमहात्रिपुरभैरवीचक्रेश्वरीनित्याश्रीः इतिहृदये विन्यस्य ततापरापरहस्य।
योगिन्यः सर्वानन्दमयेबैन्दवचक्रे सर्वचक्रेश्वरीसर्वमन्त्रेश्वरीसर्वपीठेश्वरीसर्वविद्येश्वरीसर्ववागीश्वरीसर्वसिद्धेश्वरी
सर्वजगदुत्पत्तिमातृकासर्वचक्रासमिद्धासापुष्पासर्वाहनासशक्तिमासालंकारासपरिवारासर्वोपचारैः संपूजिता।
स्तुष्टाः मन्त्र इतिसमर्प्य इतियोनिमुद्रां दर्शयदिति नवमावरणन्यासः इतिश्रीचक्रन्यासः एवं पतावतकरणाशा त्रो
मागतश्रीचक्रन्यासकवचं पठेत् अयं तु संहारक्रमः तथा बिन्दुचक्रादिवत्मस्वायपरेखांतं समेसादितिस्थितिक्रमः ॥अ
थास्थितिश्रीचक्रन्यासः सर्वविद्याचक्रचक्रेश्वरीसंगत्र्यात्मकः संप्रदायात् ततमाग्वतकरशोधन विद्याकरशुद्धि
विद्यात्मकरलविद्यात्मरत्तांकृत्वा श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीरूपमात्मानं ध्यात्वा श्रियोतिन्यासमावेत् तत्रादौ विद्यान्यासः
मूर्ध्नि मुखे च हृदये नेत्रत्रितयपद्वच कर्णयोर्भ्रूगणे देवे मुखे च भुजपदच पृष्ठे जानौ च नाभौ च मूलविद्यां समस्तक्रमात् इति
कूटत्रयभेदेन व्यस्ता व्यस्तां मूलविद्यां न्यसेत् श्व वाग्भवकूटेयन मोमूर्ध्नि श्व कामराजं गुह्ये· एवं शक्तिकूटं हृदये· वाग्भवं दक्षनेत्रे·
कामराजं वामनेत्रे· शक्तिकूटं भालनेत्रे· वाग्भवं दक्षकर्णे· कामराजं वामकर्णे· शक्तिकूटं भ्रूवे· शक्तिकूटं नाभौ· वाग्भवं मूर्ध्नि·
कामराजं गुह्ये एवं प्रागवन्यसेत् इति कूटन्यासः अथाक्षरन्यासः तत्र श्रीविद्यायाः पंचदशाक्षराणामेकैकं विहितं पंचद ।

वाग्भवं भुजे· कामराजं वामभुजे शक्तिकूटं देहे वाग्भवं जा·
कामराजं वामजानौ

दशास्वस्थाने षन्यसेत् तद्यथा प्रथमं मूर्द्ध्नि· द्वितीयं गुह्ये· तृतीयं हृदि· चतुर्थं दक्षनेत्रे· पंचमं वामनेत्रे· षष्ठं भालनेत्रे· स
प्तमं दक्षकर्णे· अष्टमं वामकर्णे· नवमं मुखे· दशमं दक्षभुजे· एकादशं वामभुजे· द्वादशं पृष्ठे· त्रयोदशं दक्षजानुनि· चतु
र्दशं वामजानुनि· पंचदशं नाभौ· इति मूलन्यासः· ततः कंठस्थाने मं विंशायनित्यामंत्राक्षराणि षोडश· इति क्रमेण कंठदेशे षोडशद
लेषु षोडशनित्या न्यसेत् अथ बालाबीजत्रयेण नवयोनिन्यासं कुर्यात् श्रोत्रियोश्चिबुके द्वे विशंखास्येषु दृग्योर्नसि श्रंस
दये च हृदये विन्यसेत् करजाहिषु जान्वंभुगमपादेषु पार्श्वयोर्हृदयांभुजे स्तनहृदयं कंठदेशे नवयोनीर्न्यसेत् क्रमात् इति
नवयोनिन्यासः· बालायास्त्र्यखलान्यासस्तु· शिखायां चिबुके चक्रे चक्रे कंठे कंठे चिबुके हृदयं कंठे· नाभौ तथा हृदि· हृ
दि लिंगे च नाभौ च नाभौ पादे च लिंगके इति त्र्यखलान्यासः· ततो वस्त्रमार्गात् तत· श्रीचक्रमात्मकमिति ध्यात्वा नवमुद्राः
प्रदर्श्य अं आं सौः नमः पादयोः ऐं ऐं क्लीं सौः नमो जंघयोः ह्रीं क्लीं सौः नमो जान्वोः हे हक्लीं ह्सौः नमः ऊर्वोः ह्सैं हसक्लीं ह्सौः
नमः स्फिचोः ह्रीं क्लीं ब्लें नमः स्वाधिष्ठाने ह्रीं श्रीं सौः नमो मूलाधारे ह्सैं हसक्लीं ह्सौः पूर्वमूलविद्योपरि हसकलह्रीं हस
कलह्रीं हसकलह्रीं नमः सर्वांगे अथ चक्रन्यासः त्रैलोक्यमोहनचक्राय नमः मणिपूरके सर्वाशापरिपूरकचक्राय नमः अ
नाहते सर्वसंक्षोभणचक्राय नमः विशुद्धे सर्वरोगहरचक्राय नमः लंबिकाग्रे सर्वार्थसिद्धिप्रदचक्राय नमो भ्रूमध्ये स
र्वानंदमयचक्राय नमः ब्रह्मरंध्रे एतेषु स्थानेषु पाश्चात्क्रमेण नवचक्रेश्वरीर्न्यसेत् अथाष्टाक्षरन्यासः ५ ॥ ॥
मयागीते त्रवंशानीं धर्यांकामनूपपीठे वटहस्ते पश्चिमसुद्रां पोंगोमममंडलीमेक संतानवस्त्रां श्रांतां मंगलां देवीं श्रं तं मं
गलानाथाय श्रांतां त्रस्ताएं श्रं तं स्मितांगभैरवाय कं ५ सर्वद्वीपनाथाय सर्वद्वीपनाथांबायै मम तत्रणाधारचक्रे दिव
श्रीश्रवंतां पूजयामि वीरवीरे प्रमोदेश्वरदेवि देवि नमः स्वाधारचक्रे विमर्शपरितोषदलेषु ५ श्रंतां श्रंतां भ्यां नमः द्वितीं

ह्लर्णाभ्यां लंलंरात्नमाभ्यां ल्लंल्लंलपणाभ्यां ल्लंल्लंलपाभ्यां लैंलैं पिंगलाक्षीभ्यां लौंलौं अमयाभ्यां लंलः लमाभ्यां नमः
इत्याधारे ४ वाराणसीक्षेत्रे शोणितीपुर्यां मलयगिरिपीठे श्लेष्मातकवृक्षे लिंगमुद्रायां आपृथ्व्याधारमंडले महेन्द्रवल्यां
ईंलां चर्विकांबायै ईंलं चर्विकनाथाय ईंलां मार्तण्डभैरव्यै ईंलं रुरुभैरवाय च ५ सर्वद्वीपनाथाय सर्वद्वीपनाथांबायै ममरक्ति
नवचक्रे पद्मदले षड्दले लांलीलाभ्यां नमः लिंलीलोलाभ्यां नमः लंलंलम्पाभ्यां नमः ल्लंल्लंल्लंमाभ्यां नमः ह्लंल्लंताभ्यां
नमः लैंलैंलकेश्वराभ्यां नमः लोंलौंलातसाभ्यां नमः लंलः विमलाभ्यां नमः इति लिंगे कोल्लापुरीक्षेत्रे कैवर्तिनेपुर्यां पूर
णगिरिपीठे उदुंबरवृक्षे सुरभिमुद्रायां वह्निमंडले चंद्रशिलातलवल्यां ऊंह्रां योगेशांबायै उंह्रं योगीशनाथाय ऊंह्रां कोम
यै उंह्रं चंडभैरवाय च ५ सर्वद्वीपीत्यादि मम मणिपूरचक्रे नाभिस्थाने दिव्यक्रीडारतान् पूजयामीति नाभिकर्णिकायां तद्दलेष
ड् ह्रंह्रां हुताशनाभ्यां ह्रिंह्रीं विशालाक्षीभ्यां ह्रुंह्रूं वडवामुखीभ्यां ह्रृंह्रॄं दर्शीभ्यां ह्लृंह्लॄं हारवाभ्यां ह्रैंह्रैं महाक्रोधाभ्यां
ह्रौंह्रौं क्रोधिनीभ्यां ह्रंह्रः सर्वस्याभ्यां इति नाभौ ३ अट्टहासक्षेत्रे कुटिलीपुर्यां कुलांतकपीठे अश्वत्थवृक्षे नाभिमु
द्रायां सलिलमंडले शांबरभेदावल्यां क्रंमा हरसिद्धांबायै क्रंसं हरसिद्धनाथाय क्रंमा वैष्णव्यांबायै क्रंसं क्रोधभैरवनाथा
य च ५ सर्वद्वीपेत्यादि मम स्वाधिष्ठानचक्रे हृदयस्थाने दिव्यक्रीडारतान् पूजयामि हृदयचक्रकर्णिकाभ्यां तद्दलेषु संसं
स्यापीठसिद्धाभ्यां सिंसीं नरलाभ्यां सुंसूं नाराभ्यां सृंसॄं ह्लृहाभ्यां ल्लंल्लंह्रौंचत्वाभ्यां सेंसैं दशकंठराभ्यां नमः इति संस्थि
भ्यां इति हृदये ४ जयंतिकाक्षेत्रे गंडकेपुर्यां वौद्धारपीठे विभीतकवृक्षे वीणामुद्रायां पृथ्वीमंडले श्रेवरयोगावल्यां ल्लं
षांभद्रांबायै ल्लंषं भद्रनाथाय ल्लंषं वाराह्यै ल्लंषं क्रोधक्रोधनाथाय च ५ सर्वद्वीपेत्यादि मम आज्ञाचक्रस्थाने कंठे दिव्यक्री
डारतान् पूजयामि कंठपद्मकर्णिकायां तद्दलेषु षंषां तालजंघाभ्यां षिंषीं रक्ताक्षीभ्यां षुंषूं विद्युज्जिह्वाभ्यां षृंषॄं कंकाभ्यां षृं

ष्लूं मेघनादाभ्यां षें षैं प्रचंडेशाभ्यां षुं षः वलप्रदाभ्यां कंठे वाविक्लेत्रेशजती पुष्पां जालंधरपीठे निंवहूदेशं कुशमुद्रा-
यां शशिमंडले कुलिशभेदावल्यां पें शांकिलिकिलांबायै पें शांकिलिकिलनाथाय पें शां इष्टा पें पशांकपाले भैरवाय पं ४
सर्वे ह्रीपत्यादि मम मन्त्रस्य चक्रे मूलविद्यानेत्रियक्रीडारवतां पूजयामीति मूलव प मूकर्णिकायां नहूलेषशंशां शंपाभ्यां शिं
शीं चंपावल्लीभ्यां मुंमुं प्रवायाभ्यां मृंमृं मूलमादिकाभ्यां मृंमृं पिमुवकाभ्यां शें शैं पिशावीभ्यां शों शौं पिशितांशनाभ्यां श-
शः लोलपाभ्यां इति मूले ४ पकामूले त्रिशोलिनीपुष्पां उग्रतिपीठे कुंजहूतो लेलिहां मुद्रायां व्यापिकामंडले रक्तवर्णावा-
ल्यां श्रौं वं कालराज्यं वायै श्रौं वं कालरात्रिनाथाय श्रौं वा वास्कंडायै श्रौं वं विभीषणभैरवनाथाय शां षं संहू सर्वे ह्रीपीत्यादि मम
मूकचक्रे नासापुटस्यालयदेव्यक्रीडारवतां पूजयामीति नासापुटकर्णिकायां तहूलेषवंवां यामनाभ्यां विंवीं वानराभ्यां वुंवूं-
वासनाभ्यां हंहूं विकटास्याभ्यां लूंलूं वासुवेगाभ्यां नेवेंहूं हृतकताभ्यां वोंवौं दिकाभ्यां वंवः विघ्नपिशिताभ्यां इति नासिका-
यां ४ देवीकोटदेवेशरीनाथायां देवीकोटपीठे कदंवहूदे भेकिमुद्रायां शिवमंडले लंपटवल्यां श्रः यां विभीषकांबायै
श्रयं विभीषकनाथाय श्रः यां महालक्ष्मी श्रपं संहाशभैरवाय लंतं सर्वे ह्रीपेत्यादि मम क्रोधललाटचक्रे दिव्यक्रीडारवतां पूज-
यामीति कर्णिकायां यमजिह्वायां यं यीं जयंतीभ्यां युंयूं उज्ज्याभ्यां यृंयॄं यमांतकाभ्यां लृंलॄं विशालाभ्यां यें यैं देवतीभ्यां यों यौं
पूतनाभ्यां यंयः विजयाभ्यां नमः इति ललाटे ४ शांतिके पौष्टिके चैव कुर्यात्सुष्ठककं बुधः इति अयं न्यासः काम्यः ॥
अथ वशिन्यायष्टकन्यासं वक्रन्यासं वदन्तोक्त शिरो ललाटभ्रूमध्यगंटकृन्नाभिगुह्यके आधारेष्वष्टकेचैव वशिन्याद्यष्ट-
कं न्यसेत् इति यथाक्रमं न्यसेदिति अथ भूषणान्यासः अं शिरसि आं भाले इं ईं भ्रूमध्ये उं ऊं कर्णयुगे ऋं ॠं नेत्रयोः लृं
नासिकायां लॄं एं गंडयोः ओं औं ओष्ठयोः अं अः दंतपंक्त्योः अः मुखे कं चिबुके खं गले गं कंठे घं ङं पार्श्वयोः चं स्तनतटे छं जं नाभौ

लें फं फं कक्षयोः हं हं पार्श्वयोः ठं पमिसिहेहे फं नाभौ गं गुह्ये नं यं ऊर्वोः दं पं जान्वोः नं पं जंघयोः फं वां स्फरयोः भं सं पादतल
योः यं यं पादांगुष्ठयोः लं कं हृदये वं कांच्याधोयेवेयेषं मकृदे सं हं कर्णकुंडलयोः लं पदयेत्तं गुह्याय: त्रितारादि नमोंत:
अथ षडंगन्यासः वद वद वाग्वादिनि ऐं हृदयाय नमः ४ क्लीं क्लिन्ने क्लेदिनि क्लेदय क्लेदय महाक्षोभं कुरु कुरु क्लीं शिरसे स्वा
हा ४ सौः मोक्षं कुरु कुरु ह्सौः शिखायै वषट् ह्सौः पुनरस्तैरेव कवचाद्यैर्न्यासं समाचरेत् ॥ अथ श्रीविद्याबीजैस्तत्त्वत्रय
न्यासः ४ वाग्भवं हृदयं ह्रां आत्मतत्त्वाय नमः नाभेरापादं ४ कामराजं हृदयं ह्रीं विद्यातत्त्वाय नमः हृदो नाभिप
र्यन्त ४ शक्तिं हृदयं ह्रीं शिवतत्त्वाय नमः शिरसो हृदयान्तं ४ समस्तं हृदयं सर्वतत्त्वाय नमः सर्वांगे व्यापकं न्यसेत्
अथ अमृतन्यासः अस्यामृतन्यासस्य लक्ष्मीनारायणऋषिः ककुप्छन्दः सर्वजनवशंकरी श्रीमहालक्ष्मी देवता उं श्रीं
बीजं ह्रीं शक्तिः क्लीं कीलकं मम सर्वजनवश्यार्थे न्यासे विनियोगः ऐं वागीश्वर्यै नमः केशान्ते ह्रीं पार्वत्यै नमः भ्रूमध्ये अ
र्कमंडलाय नमो दक्षनेत्रे अं वह्निमंडलाय नमो वामनेत्रे ऊं चंद्रमंडलाय नमः मं स्वं मंडलीकृत्य स्वनीयते चे श्रीं श्रियै
नमः जिह्वाग्रे क्लां दंतिन्यै नमः दक्षगंडे ऐं दंतिन्यै नमः वामगंडे आं पाशाय नमः दक्षकर्णे क्रों अंकुशाय नमो वामकर्णे
क्लीं कामदेवाय नमो चिबुके एवमेकादशावारं कर्तव्यः अमृतन्यासः अथोर्ध्वाम्नायक्रमन्यासः आदौ महाषोढान्या
सस्ततो मंत्रन्यासः ऊर्ध्वाम्नायमंत्राश्च वर्णा नवनाथाश्च मूलविद्याश्च षोडश आधारषट्कदेवेशाः सविदन्त उदाहृताः ८
तथा पंचावान नवनाथाश्च मूलविद्याश्च षोडश षडाधारादिविद्याश्च वर्णाद्याक्रमादिह वर्णा विंशतिवर्णा भुवर्णाच
ति अत्रोर्ध्वाम्नाये पंचावादियोग: हि पान नवनाथा: आकाशाद्या नवनाथ: आत्मानंदादि नवनाथा इति तत्राकाशाद्याः
सिद्धौघः आत्मानंदाद्यो मानवौघः नेचम्कचर्णा पंक्तिमूलविद्याः षडाधारविद्याद्याः षडाधारविद्याद्याश्च चत्वारो मंत्रा

सः वरणाय ब्रह्मयोऽत्र योविंशतिनामघोडशामूलविद्याः षट्शांभवविद्याः पराप्रासाद दशप्रणव ब्रह्मैकपंचाशद् ध्यायमंत्राः
नवप्रथमं महाघोरन्यासः कुलमत्कायाणातंत्रे अथ पंचामवनमूर्तिमंत्रदेवतमातराः महाघोरहृदयोन्यासः सर्वन्यासोत्तमोत
मः नवप्रथमं शिरसि मस्तक हृदया ५ हसखफ्रें हसक्षमलवरयूं हंसः शिवः हसौं सोऽहं हसक्षमलवरयूं श्रीगुरुकानंदनाथ
पादुकां पूजयामि इति श्रीगुरुपादुकामंत्रं ब्रह्मरंध्रे विन्यस्य ध्यायेत् सहस्रदलपंकजे सकलशीत
रश्मिप्रभं वराभयकरांबुजं विमलगंधपुष्पांबरं प्रसन्नवदनेक्षणं सकलदेवतारूपिणं स्मरेच्छिरसि हंसगं तदभिधा
नगुरुं इति ध्यात्वा मानसैरुपचारैः संपूज्य षडंगन्यासं कुर्यात् नरकंयामले ॥ ईषत्तत्पुरुषाघोरवामसद्योभवात्मनः
पंचालीषु विन्यस्य मूर्ध्नि वक्त्रेषु विन्यसेत् पराप्रासादबीजेन षडंगान्येवमाचरेत् अस्य श्रीपराप्रासादमंत्रस्य परशंभुऋषिः
अव्यक्तगायत्रीछंदः मंत्रेश्वरोपरोदेवता हसौं हसौं बीजं हसौं महीं शक्तिः हसः सहूं कीलकं श्रीपरदेवताप्रसादसिद्ध्
यर्थे विनियोगः शिरोमुखहृदयगुह्यजानुपादेषु विन्यस्य हां सद्यो हृदयाय नमः इत्यादि करषडंगन्यासं कृत्वा ओंऐंह्रीं श्रीं
हसौं सौं हौं ईशानाय नमः अंगुष्ठयोः ५ हें तत्पुरुषाय नमस्तर्जन्योः ५ हुं अघोराय नमो मध्यमयोः ५ ह्रिं वामदेवाय न
मोऽनामिकयोः ५ हं सद्योजाताय नमः कनिष्ठिकयोः इति विन्यस्य ५ हौं ईशानाय नमः ऊर्ध्ववक्त्रे मूर्ध्नि अंगुष्ठेन न्यसेत् ५ हें
तत्पुरुषाय नमः पूर्ववक्त्रे मुखे तर्जन्या ५ हुं अघोराय नमो दक्षिणवक्त्रे कर्णप्रदेशे मध्यमया ५ ह्रिं वामदेवाय
नमः उत्तरवक्त्रे वामकर्णप्रदेशे नासिकया ५ हं सद्योजाताय नमः पश्चिमवक्त्रे कंधरोपरिशिरः पृष्ठाधोभागे कनिष्ठिकया
इति पंचवक्त्रन्यासः अथ मूर्तिषडंगन्यासः ॥ ५ हौं ईशानाय हृदयाय ५ हें तत्पुरुषाय शिरसे ५ हुं अघोराय शि
खायै ५ ह्रिं वामदेवाय ५ हं सद्योजाताय नेत्रत्रयाय ५ पंचवक्त्राय अस्त्राय फट् ॐ अस्य श्रीघोरशाम्भवस्य परब्रह्म ऋषिः जग

३६

वि॰ या॰

८७२

872

नीछंदः शिवशक्त्यात्मकरूपिणी सदाशिवो देवतान्यासे विनियोगः मूर्ध्नि वक्त्रे च हृदि ॐ नम इति विन्यसेत् ततः पराप्रा
सादषड्दीर्घैः षडंगन्यासं कृत्वा ध्यायेत् पंचवक्त्रं चतुर्बाहुं सर्वाभरणभूषितं चंद्रसूर्यसहस्राभं शिवशक्त्यात्मकं भजे अंतः
घोरं महेशानि कुर्याद्गुप्तस्य वर्त्मना ततः कुर्यान्महान्यासं महाघोरान्धकं परं वक्ष्यमाणप्रकारेण देवताभावसिद्धये यस्य
कस्यापि नैवाख्येन वक्तव्यं दशाम्यद अथ प्रपंचन्यासः ४ ह्सौः प्रपंचरूपायै श्रियै नमः ह्सौः श्रीं क्लीं ऐं ऊं एवं बीजसंपुटं सर्वत्र
आं ह्रीं पत्रूपायै मायायै ईं इंद्रजालादिरूपायै कमलायै नमः ईं गीरत्रूपायै विमलवल्लभायै उं परमरूपायै पद्मधारिण्यै नमः ऊं पीत
रूपायै मदनन्यायै नमः ऋं लोकत्रूपायै लोकधात्र्यै ॠं वनरूपायै कमलवासिन्यै ऌं ग्राम्यरूपायै इंदिरायै ॡं गुहारूपा
यै मायायै एं नदीरूपायै रमायै ऐं चतुररूपायै पद्मायै ओं अंडजरूपायै नारायणप्रियायै औं जरायुजरूपायै राजलक्ष्म्यै अं
उद्भिज्जरूपायै नारायण्यै अः स्वेदजरूपायै सिद्धलक्ष्म्यै कं लवरूपायै आर्यायै खं क्षिमिरूपायै उमायै गं कलारूपायै चंडिकायै घं का
ष्ठरूपायै दुर्गायै ङं निमिषरूपायै शिवायै चं दासरूपायै अपर्णायै छं घटिकारूपायै अंबिकायै जं मुहूर्तरूपायै सत्यै झं प्रहर
रूपायै ईश्वर्यै ञं दिवसरूपायै शांभव्यै टं संध्यारूपायै ईशान्यै ठं विरात्रिरूपायै पार्वत्यै डं तिथिरूपायै सर्वमंगलायै ढं वा
ररूपायै दाक्षायण्यै णं नक्षत्ररूपायै हैमवत्यै तं योगरूपायै महामायायै थं करणरूपायै माहेश्वर्यै दं पक्षरूपायै मृडान्यै
धं मासरूपायै रुद्राण्यै नं राशिरूपायै शर्वाण्यै पं ऋतुरूपायै परमेश्वर्यै ॥ फं अयनरूपायै कान्त्यै ॥ बं संवत्सररूपा
यै कात्यायन्यै ॥ भं युगरूपायै गौर्यै ॥ मं प्रलयरूपायै भवान्यै ॥ यं पृथिव्यप्तेजोवाकुवाकाशात्मपंचभूतरूपायै
वायव्यै ॥ रं शब्दस्पर्शरूपरसगंधतन्मात्ररूपैवागीश्वर्यै लं वाक्पाणिपादपायूपस्थात्मपंचकर्मेंद्रियरूपायै वाराह्यै ॥
लवाक्पाणिपादपायूपस्थात्मपंचकर्मेंद्रियरूपायै वाराह्यै वं श्रोत्रत्वक्चक्षुर्जिह्वाघ्राणात्मपंचज्ञानेंद्रियरूपायै वाकम्)

वाक्पाणिपादपायूपस्थाख्यपंचकर्मेन्द्रियरूपायैवाराह्यै वं श्रोत्रत्वक्चक्षुर्जिह्वाघ्राणाख्यपंचज्ञानेन्द्रियरूपायैवाग्भ
दायैनमः शं प्राणापानव्यानोदानसमानाख्यपंचप्राणरूपायैगायत्र्यै षं सत्वरजस्तमआख्यगुणत्रयरूपायैसावित्र्यै सं म
नोबुध्यहंकारचित्ताख्यान्तःकरणचतुष्टयरूपायैसरस्वत्यै हं जाग्रत्स्वप्नसुषुप्तितुरीयाख्यावस्थाचतुष्टयरूपायैशारदायै
लं त्वगसृङ्मांसमेदोस्थिमज्जाशुक्राख्यसप्तधातुरूपायैभारत्यै क्षं वातपित्तश्लेष्माख्यदोषत्रयरूपायैविद्यात्मिकायैनमः
यं वसुन्नवाप्तिकाधीश्वर्यैनमः इतिश्रपंचाशीतिमातृकास्थानेषु विन्यस्य क्ष आदित्यान्तमन्त्रात्मकसकलप्रपंचरूपायैपरावा
देव्यैनमः इतिव्यापकंकृत्वा इतिप्रपंचन्यासः ॥ अथभुवनन्यासः श्रीं ऐं क्लीं श्रीं ह्सौः अं आं इं अनललोकनिलयशत
कोटिगुह्याययोगिनीमूलदेवतायुताधारशक्त्यंबादेव्यैनमः ह्सौः श्रीं क्लीं ऐं श्रीं पादयोः एवं बीजसंपुटं सर्वत्र ईं उं ऊं वित
ललोकनिलयशतकोटिगुह्यतमयोगिनीमूलदेवतायुताधारशक्त्यंबादेव्यैनमः गुल्फयोः ऋं ॠं लृं सुतललोकनि
लयशतकोटिगुह्यतमयोगिनीमूलदेवतायुतालिंगपरशक्त्यंबादेव्यैनमः जंघयोः लॄं एं ऐं महातललोकनिलयश
तकोटिमहागुह्ययोगिनीमूलदेवतायुतामारंभवशक्तिकेश्वरंबादेव्यैनमः जान्वोः ओं औं तलातललोकनिलयशतकोटिम
रमगुह्ययोगिनीमूलदेवतायुतेच्छाशक्त्यंबादेव्यैनमः ऊर्वोः अं अः रसातललोकनिलयशतकोटिरहस्ययोगिनीमूलदेव
तायुतज्ञानशक्त्यंबादेव्यैनमः गुह्यके ५ पाताललोकनिलयशतकोटिरहस्यतमयोगिनीमूलदेवतायुतक्रियाशक्त्यं
बादेव्यैनमः मूलाधारे वं भूर्लोकनिलयशतकोटितरहस्ययोगिनीमूलदेवतायुतडाकिनीशक्त्यंबादेव्यैनमः स्वाधि
ष्ठानेटं ५ भुवर्लोकनिलयशतकोटिगुप्ततिलयपरमरहस्ययोगिनीशक्त्यंबादेव्यैनमः नं ५ स्वर्लोकविलयशतको
टिपरमरहस्ययोगिनीमूलदेवतायुतलाकिनीशक्त्यंबादेव्यैनमः हृदये पं ५ महर्लोकनिलयशतकोटिगुप्तयोगिनीमू

३६

वि·या·

८७३

873

लदेवतापुतकाकिनीशक्त्यंबादेव्यैकंठदेशे यं ४ जनलोकनिलयशतकोटिगुप्ततरयोगिनीमूलदेवतापुतशाकिनी
शक्त्यंबादेव्यैनमः आज्ञायां ४ तपोलोकनिलयशतकोटिनिगर्भयोगिनीमूलदेवतापुतहाकिनीशक्त्यंबादेव्यैनमः
ललाटे लं ॐ सत्यलोकनिलयशतकोटिमहागुप्तयोगिनीमूलदेवतापुतयाकिनीशक्त्यंबादेव्यैनमः ब्रह्मरंध्रे ॐ श्रीं परा
वज्रदेशभवनाधिपायै श्रीपराख्यांबादेव्यैनमः इतिव्यापकं मत्समेदितिभवनन्यासः ॥ अथमूर्तिन्यासः ॥ ४ ह्सौः श्रीं
केशवकीर्तिभ्यांनमः ह्सौः श्रीं ऐं ललाटे यं बीजसंपुटं सर्वत्र श्रीं नारायणाभ्यां दक्षनेत्रे इं माधवेष्टदाभ्यांनमः दक्ष
स्कंधे ईं गोविंदशांताभ्यां दक्षकूर्परे उं विष्णुश्रियाभ्यां दक्षमणिबंधे ऊं मधुसूदनमन्मथाभ्यां दक्षजानौ ऋं त्रिविक्रमक्रोधिनीभ्यां द
क्षजंघे ॠं वामनतुष्टिभ्यां पादे ऌं श्रीधरलक्ष्मीभ्यां वामे पादे ॡं हृषीकेशमदनदोषाभ्यां दक्षोरौ वामजंघे एं पद्मनाभकृता
नंतजंघे ऐं वामनहर्षिणीभ्यां वामे ओं श्रीवासुदेवौ वन्तीभ्यां वामकटौ औं संकर्षणोवाक्याभ्यां वामोरौ अं प्रद्यु
म्नकाभ्यां वामजानौ अः दामोदरकान्तिभ्यां वामोरौ श्रीवासुदेवौ वनीभ्यां वामकटौ संकर्षणावाकाभ्यां वामोरौ
प्रद्युम्नजगत्प्रभाभ्यां वामनाभौ अः अनिरुद्धाश्रियमालाभ्यां वाममस्तके कं भं भवकरभद्राभ्यां दक्षपादे खं शर्वकराबलाभ्यां
वामपादे गं फं रुद्रगाभिमादिफलप्रदाभ्यां दक्षपार्श्वे घं पं पशुपतिचर्मप्रज्ञामतीभ्यां वामपार्श्वे ङं नं उग्रपालिनसाभ्यां दक्ष
वाहो चं थं महादेवचंद्रहारिणीभ्यां वामपार्श्वे छं दं भीमकंदोमयीभ्यां कंठे जं थं ईशानगहनाभ्यां ऊर्ध्ववक्त्रे झं तं तत्
पुरुषप्रतारिभ्यां पूर्ववक्त्रे ञं णं अघोरज्ञानदाभ्यां दक्षास्ये टं डं सद्योजातठंकराभ्यां पश्चिमास्ये ठं डं वामदेवठकाराजम
सुरुषप्रतारिभ्यां पूर्ववक्त्रे पं ब्रह्मस्रष्टिणीभ्यां मूलाधारे रं प्रजापतिरंजनीभ्यां मणिपूरे परमेष्ठिवज्रिणीभ्यां अनाहते शं पितामह
रीभ्यां वाममुखे यं ब्रह्मस्रष्टिणीभ्यां मूलाधारे रं प्रजापतिरंजनीभ्यां वाममुखे विरंचिविसर्गनायिकाभ्यां ह्सौः हंसेश्वहरिज्ञानाभ्यां विदोल
शक्तिथाविणीभ्यां विष्णुदेवं विधातृघटाधारशयाभ्यां आज्ञायां सं विरंचिविसर्गनायिकाभ्यां ह्सौः हंसः हरिज्ञानताभ्यां विदोल
वक्त्रराननललिताभ्यां नादे लं दृविणगर्भेदमाभ्यां नादांते ४ श्रीं परा इति हृदयब्रह्मत्रिमूर्त्यात्मिकायै श्रीपरांबादेव्यैनमः ॥

इति व्यापकं मसेहितिमूर्तिन्यासः ॥ ॥ अथ मंत्रन्यासः ॥ ॥ प्रथमो ॐकारबीजसंपुटं सर्वत्र अं श्रीं
ई एकलक्षकोटिभेदप्रणवाद्येकात्मकाखिलमंत्राधिदेवतायै एकहृदैश्वर्यं वादेव्यैनमः अथाधारे ईं ईं हिं लक्षको
टिभेदहंसाद्विहृदात्मिकाखिलमंत्राद्यदेवतायै सकलफलप्रदायै द्विहृदैश्वर्यं वादेव्यैनमः लिंगे ह्रं ह्रं ह्लं त्रिलक्ष
कोटिभेदवह्न्यादित्रिहृदात्मिकाखिलमंत्राद्यदेवतायै सकलफलप्रदायै त्रिहृदैश्वर्यं वादेव्यैनमः नाभौ ल्हं पंचब
लक्षकोटिभेदचतुरादिचतुः हृदात्मिकाखिलमंत्राधिदेवतायै चतुः हृदैश्वर्यं वादेव्यैनमः हृदये श्रीं श्रीं श्रीं पंचलक्ष
कोटिभेदसूर्यादिपंचहृदात्मिकाखिलमंत्राधिदेवतायै सकलफलप्रदायै पंचहृदैश्वर्यं वादेव्यैनमः कंठे कं खगषा
ट्लक्षकोटिभेदस्कंदादिषट्हृदात्मिकाखिलमंत्राधिदेवतायै सकलफलप्रदायै षट्हृदैश्वर्यं वादेव्यैनमः मुखे
वं ङं चं सप्तलक्षकोटिभेदगणेशादिसप्तहृदात्मिकाखिलमंत्राद्यदेवतायै सकलफलप्रदायै सप्तहृदैश्वर्यं वादेव्यै
नमः कं जं झं अष्टलक्षकोटिभेदवटुकाद्यष्टहृदात्मिकाखिलमंत्राद्यदेवतायै सकलफलप्रदायै अष्टहृदैश्वर्यं
वादेव्यैनमः भ्रात्तायां टं ठं ढं नवलक्षकोटिभेदब्रह्मादिनवहृदात्मिकाखिलमंत्राद्यदेवतायै सकलफलप्रदायै न
वहृदैश्वर्यं वादेव्यैनमः ईं दौं डं ढं णं दशलक्षकोटिभेदविष्ण्वादिदशहृदात्मिकाखिलमंत्राधिदेवतायै सकलफल
प्रदायै दशहृदैश्वर्यं वादेव्यैनमः विंदौ तं थं दं एकादशलक्षकोटिभेदशिवाद्येकादशहृदात्मिकाखिलमं
त्राधिदेवतायै एकादशहृदैश्वर्यं वादेव्यैनमः कलायां धं नं पं द्वादशलक्षकोटिभेदवाण्यादिद्वादशहृदात्मिकाखिल
मंत्राधिदेवतायै सकलफलप्रदायै द्वादशहृदैश्वर्यं वादेव्यैनमः उन्मन्यां फं बं भं त्रयोदशलक्षकोटिभेदलक्ष्म्यादि
त्रयोदशहृदात्मिकाखिलमंत्राधिदेवतायै सकलफलप्रदायै त्रयोदशहृदैश्वर्यं वादेव्यैनमः शिरोहृते मं यं रं चबदे

३६

वि॰ पा॰

८७४

874

पालन्तकोटिभेदगोपीदिवन्तदेशाकूटात्मिकाखिलमंत्राधिदेवतायै सकलफलप्रदायै चतुर्दशाकूटैश्वर्यैवादेवै नमः
नादे लं वं शं षं वन्तदेशालन्तकोटिभेदद्वर्गादिपंचदशाकूटात्मिकाखिलमंत्राधिदेवतायै सकलफलप्रदायै पंचदशा
कूटैश्वर्यैवादेव्यै नमः नादान्ते सं हं लं क्षं षोडशालन्तकोटिभेदत्रिपुरादिषोडशाकूटात्मिकाखिलमंत्राधिदेवतायै नमः
त्रयोदशाकूटैश्वर्यैवादेव्यै नमः अस्त्रस्थे ष ग्रं पां सर्वमंत्रात्मिकायै परांवादेव्यै नमः इति मंत्रन्यासः अथ देवतान्यासः ॥
बीजसंपुटं सर्वत्र ग्रं ग्रां सहस्रकोटियोगिनीकुलसेवितायै नित्यांवादेव्यै नमः दक्षपादांगुष्ठे इं ईं सहस्रकोटियोगिनीकु
लसेवितायै प्रतिष्ठांवादेव्यै नमः दक्षगुल्फे उं ऊं सहस्रकोटितपस्विनीकुलसेवितायै विद्यांवादेव्यै नमः दक्षजंघे ऋं
ॠं सहस्रकोटिऋषिकुलसेवितायै शान्तिवादेव्यै नमः दक्षजानौ ऌं ॡं सहस्रकोटिमुनिकुलसेवितायै शान्त्यतीतांवादेव्यै
नमः दक्षोरौ एं ऐं सहस्रकोटिदेवकुलसेवितायै इन्द्राणींवादेव्यै नमः दक्षकट्यां ओं औं सहस्रकोटिराक्षसकुलसे॰
वितायै गगनांवादेव्यै नमः दक्षपार्श्वे अं अः सहस्रकोटिविद्याधरकुलसेवितायै रक्तांवादेव्यै नमः दक्षस्तने कं खं स
हस्रकोटिसिद्धकुलसेवितायै महोत्कृष्टांवादेव्यै नमः दक्षकक्षे गं घं सहस्रकोटिसाध्यकुलसेवितायै जयांवादेव्यै नमः
दक्षकरे ङं चं सहस्रकोटिअप्सरावकुलसेवितायै विजयांवादेव्यै नमः दक्षस्कंधे छं जं सहस्रकोटिगुह्यककुलसेवि॰
तायै अजितांवादेव्यै नमः दक्षशिरसि झं ञं सहस्रकोटिगंधर्वकुलसेवितायै विजयांवादेव्यै नमः दक्षकर्णे टं ठं सहस्र
कोटिकुलसेवितायै अपरांवादेव्यै नमः वामशिरसि डं ढं सहस्रकोटिकिन्नरकुलसेवितायै वामांवादेव्यै नमः वामक
र्णे णं तं सहस्रकोटिपन्नगकुलसेवितायै ज्येष्ठांवादेव्यै नमः वामस्कंधे थं दं सहस्रकोटिपितृकुलसेवितायै रौद्रींवादेव्यै॰
नमः वामकरे धं नं गणेशकुलसेवितायै मायांवादेव्यै नमः वामकक्षे पं फं सहस्रकोटिभैरवकुलसेवितायै कुटिलां

वादेव्यै नमः वामस्तने वं भं सहस्रकोटि वटुका कुलसेविताये कालं वादेव्यै नमः वामपार्श्वे मं पं सहस्रकोटि क्षेत्रेश कु
लसेविताये कालरात्र्यं वादेव्यै नमः वामकक्षारं लं सहस्रकोटि भकुम कुलसेविताये भगवसं वादेव्यै नमः वामोरौ वं शं सहस्र
कोटिब्रसत कुलसेविताये सर्वैश्वर्यं वादेव्यै नमः वामजानौ षं सं सहस्रकोटि विस्त कुलसेविताये सर्वज्ञतां वादेव्यै नमः वा
मजंघे हं लं सहस्रकोटि रुद्र कुलसेविताये कर्त्रीं देव्यै नमः वामगुल्फे क्षं सहस्रकोटि वराचर कुलसेविताये पातकं वादेव्यै
नमः वामपादांगुष्ठे ष श्रं ५१ सर्वदेवात्मिकायै परा वादेव्यै नम इति सर्वांगव्यापकं षोढान्यासान्तर्गत देवतान्यासः ॥ ॥
अथ मातृकान्यासः कं ५ अनंतकोटिखेचरी कुलसेविताये ओं तां मंगलां वादेव्यै ओं क्लां ब्रह्माणीं वादेव्यै नम अनंतकोटिभू
त कुलसेविता अं लं मंगलनाथाय ओं लं असितांगभैरवाय नमः आधारे वं ५ अनंतकोटिविचरी कुलसेविताये चर्चिकां वा
देव्यै ईं लां माहेश्वर्यं वादेव्यै अनंतकलवेतालकोटिसहिताय ईं लं चर्चिकनाथाय ईं लं रुरुभैरवाय नमः स्वाधिष्ठाने
टं ५ अनंतकोटि ऊं ह्रां योगीश्वर्यं वादेव्यै ऊं ह्रां कामार्यं वादेव्यै अनंतकोटि पिशाच कुलसहिताय ऊं हं योगीश्वर नाथाय
ऊं हं वं चंडभैरवाय नमः नं ५ अनंतकोटिकरी कुलसेविताये ऋं सां हरसिद्धां वादेव्यै ऋं सां वैष्णवीं वादेव्यै अनंतकोटि पस्मा
र कुलसहिताय ऋं ऋं क्रोधभैरवाय नमः पं ५ अनंतकोटि महचरी कुलसेविताय ऋं षां भट्टां वादेव्यै ऋं षां वाराहीं वादेव्यै
अनंतकोटि ब्रह्मराक्षस कुलसहिताय ऋं षं भट्टनाथाय ऋं ऋं उन्मत्तभैरवाय नमः विशुद्धे यं ५ लं वं अनंतकोटि वनचरी कु
लसहिताये ऌं किलिकिलां वादेव्यै अनंतकोटि वटक कुलसेविताये ऌं किलिकिलनाथाय ऌं कपालभैरवाय नमः
आज्ञायां शं षं सं हं अनंतकोटि वनचरी कुलसेविताये ॠं वां कालवरां वादेव्यै वां चामुंडां वादेव्यै अनंतकोटि प्रेत कुलस
हिताय ॠं वं कालरात्रिनाथाय ॠं वं भीषणभैरवाय नमः ललाटे लं लं अनंतकोटि जलचरी कुलसहिताय ॠं लं भीषणां

वादेव्यै नमः अः लां महालक्ष्म्यै वादेव्यै नमः अनंतकोटिराकिनीकुलसहितायै अं लं भीषणनाथाय अं लं संहारभैरवाय
नमः इति व्यापकं न्यसेदिति मातृकान्यासः इति महाषोढान्यासः समाप्तः ॥ ॥ अथ मूलमंत्रन्यासः ॥
तत्रादौ विश्रान्तिचरणन्यासः शिरसि संपुटमुद्रां विधाय ऐं ह्रीं श्रीं हंसः शिवः सौः सोऽहं तरीयं बीजमुद्रार्थं सच्चिदानंद
ज्योतिरहमेवास्मि ततः त्वां विश्रामेत तत्रैव प्रकाशचरणं न्यसेत् ऐं ह्रीं श्रीं हंसः शिवः सौः सोऽहं ओं योऽहमस्मि ब्रह्माहमस्मि
सोऽहं स्वच्छप्रकाशपरिपूर्णपरापरमहाप्रकाशपरिपूर्णानंदनाथश्रीपादुकां पूजयामि ॥ इति प्रकाशचरणन्यासः
ततः स्वात्मोत्तमकलमपंचवोमातीतं सर्वदेकस्वभावमानंदमयां चिच्चित्स्फुरत्स्फुरन्तो निष्प्रितां तत्र नमः पंचवान्यासं कुर्यात्
तत्र शिरसि संपुटमुद्रया ४ ह्रीं श्रीं श्रींनाथव्योमातीतांबाश्रीपादुकां पूजयामि ४ ह्रीं श्रीं [illegible]नादिनाथव्योमेश्वर्यंबाश्री ४
श्री अनामयनाथव्योमगांबाश्री ४ श्री अनंतनाथव्योमचरणांबाश्री ४ श्रीचिदाभासानंदनाथव्योमस्थांबाश्री ४ ॥
इति पंचवांबान्यासः अथ नवनाथन्यासः ४ हं उन्मनाकाशनाथश्री ४ सं समनाकाशनाथश्री ४ हं व्यापकाकाशनाथश्री ४
शं शक्त्याकाशनाथश्री ४ लं ध्वन्याकाशनाथश्री ४ वं ध्वनिमात्राकाशनाथश्री ४ रं अनाहताकाशनाथश्री ४ यं इन्द्राकाशना
थश्री ४ इति संपुटमुद्रया शिरसि न्यसेत् इत्याकाशनाथन्यासः ॥ अत्र नाथा न्यूनविकानंदशाहप्रयोगः अथ पूज्यनवना
थप्रयोगः ॥ ४ ॥ स्वात्मानंदनाथश्री ४ परमात्मानंदनाथश्री ४ शांभवानंदनाथश्री ४ चिन्मुद्रानंदनाथश्री ४ वाग्भवा
नंदनाथश्री ४ नीलकंठानंदनाथश्री ४ संभ्रमानंदनाथश्री ४ चिदानंदनाथश्री ४ प्रसन्नविश्वानंदनाथश्री ४ अत्रोर्ध्वा
म्नाये पंचांबा देव्यो याः नामाकाशनाथास्ति दोघः स्वात्मादिनाथा नवौघः ॥ इति नवनाथन्यासः अथ स्वपादुकापंचकन्यासः
पत्नेश्वरानंदनाथश्री ४ संविदानंदनाथश्री ४ स्वात्मानंदनाथश्री ४ संविदानंदनाथश्री ४ चिदानंदनाथश्री ४ संविदानंदना॰

थश्री ४ ब्रह्मानंदनाथश्री ४ सोःसंविदानंदनाथश्री ४ हर्षानंदनाथश्री ४ संविदानंदनाथश्री ४ ततः सप्तकं शिव‸
सिसंवट महद्यास्मपादं पर्मे विमर्शसवनाम मूलाधारे न्यसेत् इति गुरुपंक्तिन्यासः अथ षोडशमूलविद्यान्यासः ॥ ४ ॥
स्वच्छप्रकाशपरिपूर्णपरापरमहाशुद्धविद्या कुलयोगिनी मूलविद्याश्री ४ स्त्रौंखां मानंदबोधयबोधयस्त्रौः प्रासादपरां वा‸
मूलविद्याश्री ४ ऐं ह्रीं क्लिं क्लिन्नेदितिमहामदद्रवलज्ञ विद्याश्री ४ हंसः स्वच्छानंदरमहंसपरमात्मने स्वाहा शांभवीमूलवि
द्याश्री ४ ह्रीं मिमस्फुरंती चैतन्यानंदमयी महाविश्वव्यापकमातृस्वरूपिणी ऐं क्लीं श्रीं ई विहृल्लेखामूलविद्याश्री ३ ऐं क्लीं श्री
स्वयप्रकाशात्मिका ह्रीं कुलमहामालिनी ऐं कुलगर्भमातृके ह्रौं सममपविषमुश्रीसमयविमलमूलविद्याश्रीः ४ हंसः
नित्यप्रकाशात्मिके कुरु कुंडलिनि विश्वात्मासिद्धिमहाभैरवि आत्मानंबोधय २ श्रं वे भगवति ह्रौं परबोधिनी मूलविद्याश्री ४
श्रीं मोदं कुरु कुरु पंचदशी मूलविद्याश्री ४ लोपामुद्रासुबार्थं चैतन्य त्रिपुरा मूलविद्याश्री ४ ऐं स्पुहंसः त्वं निराकार‸
निर्विकल्पं ब्रह्मस्वरूप ह्रीं परानंदशक्ति स्त्रौः शांभवानंद अनुत्तर कौलिनी मूलविद्याश्री ४ हंसः सोहं स्वच्छानंदपर
महंसपरमात्मने स्वाहा गुरुतमविमर्शिनी मूलविद्याश्री ४ अनामाख्या व्योमातीतनाथपरापरव्योमातीतामेमपर्यंवा
अनामाख्या मूलविद्याश्री ४ ऐं ईं श्रां सकेतमारा मूलविद्याश्री ४ ह्रीं अनुत्तर अवाम्बादिनी मूलविद्याश्री ४ त्रयोदशात
रमूलतुरीयाविद्या महार्थसर्वानंदमयी चक्रे वेदवेपरब्रह्मस्वरूपिणी परामृतशक्तिः सर्वमंत्रेश्वरी सकलजगदुत्प
तिमातृकास्त्रशक्तयः समुद्राः सिद्धयः सायुधाः सपरिवाराः सर्वोपचारैः संपूजिताः संतर्पिताः स्त्वविवर्जितशक्तिश्रीम
हात्रिपुरसुंदरी मूलविद्याश्री इति संवट महाशिरश्मिन्यसेदिति षोडशमूलविद्यान्यासः ॥ अथ षडाधारन्यासविद्याः ४
हंसः स्वच्छानंदविभवे स्वाहा मूलाधारविद्याश्री मूलाधारे ४ सोऽहं परमहंसविभवे स्वाहा धिष्ठानविद्याश्री स्वाधिष्ठा

ने ४ हंसः सोहं स्वच्छानंदपरमहंसपरमात्मने स्वाहा मणिपूरकविद्याश्री मणिपूरके ४ हंसः सोहं स्वात्मबोधय २ परमा
त्मानंदनाथस्वमाहृत विद्याश्री अनाहते ४ सोहं परमात्मानंबोधय स्वात्मानंदनाथ विशुद्ध विद्याश्री विशुद्धे ४ हंसः सोहं
स्वाच्छानंदचिन्मुक्तामृतहेतवे स्वाहा आज्ञाविद्याश्री आज्ञायां ४ हंसः शिवः सोहं श्रीयोहमस्मि ब्रह्माहमस्मि सोहंस
कम्पकाशपरिपूर्ण परापरमहाप्रकाशपरिपूर्णानंदनाथश्री: इति ब्रह्मरंध्रे समेदिनि षडाधारविद्यान्यासः ततो हंसां स्वामि
न्यादिनाकरषडंगन्यासं विधाय परामासादमंत्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा दशमुद्राः प्रदर्शयेत् तत्क्रमं तत्रैव ततः संदर्शये
न्मुद्रादशकं परमेश्वरि योनिलिंगं वराभिहंतिमुद्रा वत्सधृवं वनमालानभोमुद्रां महामुद्रामिति क्रमात् हेतिमुद्रा कपा
लत्रानमूलपुस्तकाख्याः नभोमुद्रा खेचरीमुद्रा तथा संहारमुद्रा चापि लत्रामुक्तं शिवप्रोक्तयात्मनो योगमेव संघट्ट
मुद्रिका शिवप्रोक्तयातोदितिणावामयोर्विपर्ययः तयोः शक्तीभूतयोर्वा हंसीभूतयोर्वा तत्त्वात्मतोर्वा संप्रदायभेदा यथा गुरूप
देशं कार्यमिति अथ ध्यानं ॥ एवं न्यस्ततनुर्देवि ध्यायेद्देवमनन्यधीः अमृतार्णवमध्यस्थरत्नद्वीपोपशोभिते कल्पवृक्षव
नांतस्थे नवमाणिक्यमंडपे नवरत्नमयश्रीमत्सिंहासनगतांबुजे त्रिकोणांतःसमासीनं चंद्रसूर्यसमप्रभं अर्धांबिकासमायुक्
कंप्रविभक्तविभूषणं कोटिकंदर्पलावण्यं सदानंदस्वावेस्तां महाषोडशिकायैव देवतागणसेवितं एवं चिंतां बुधे ध्यायेद
र्द्धनारीश्वरं शिवं पुरुषं वा स्मरेद्देवि स्त्रीरूपं वा विचिंतयेत् अथवा निष्कलं ध्यायेत्सच्चिदानंदलक्षणं अत्र पुरुषध्याने त्रिकोणां
तःसमासीनं चंद्रकोटिसमप्रभमित्यादि शुभ्रवर्णत्वं शुभ्रभूषणादिकमूह्यं स्त्रीरूपध्याने सूर्यकोटिसमप्रभमित्यादि रक्तवर्णत्वादि स्त्रीसम
यांतप्रदमोहमोऽयमिति आनुपातिकं तत्समानं इति ध्यात्वा मानसोपचारैराराध्य परामासादमंत्रं जपित्वा यथाशक्ति वराणां षोड
श मूलविद्याषडाधारविद्याश्च जपेत् ततः शिरसि गुरुं ध्यात्वा तत्पादुकाविद्यां च जपेत् ततो जपसमर्पणभेदेन सेकदेवतामन्त्रा

स्पसमाभिंगुरुयाङ्कां सम्यग्विमानसंकल्पसंस्थाप्यात्रविवत्तगाः ग्रामंप्रदक्षिणीकृत्यगृंतरभेर्यादितिस्वनैः प्रेतास्नानंप्रवि,
वालार्कमंडलाभासामिष्यादिश्रीमहात्रिपुरसुंदरींध्यात्वामूलविद्यांयथाशक्तिजपित्वाजपंसमर्प्यप्रणमेत् तदुक्तं यथाशक्ति
जपेनकुलमंत्रश्रीपादुकामपि सर्वं संचिंतयेद्देविश्रीगुरुं शिवरूपिणामिनिमहाघोरमापमफलंतु प्राप्नुकंवोढव्यं ॐह्रींस्नानमवेश
स्यपरामासादविंतनं महाघोरहृदयोमासोनालस्यतपमःफलं प्रथरकामन्ताधिमध्यसरलहीपेमहोल्लादनेनामपुष्पलताकु
लंकृजनकोकिलपिकवांचालविपिनगहृरंजातीपुन्नागपाटलोपलाशोघसुमनोभिरलंकृतं क्लींकारमहावरमध्यमडुमरक
लकलाकुलंमलयपवनवर्तितलताजातेनंदनोद्यानाद्यावातदंतकदितादिपसंकाशांस्वर्णप्राकारंपरिदितिम, रत्नसोपान
मंडितंसतोरणाद्वारदेशंकृसागरुधूपोद्गारसुरभितकुंभंसेवासमुत्सुकानेककोटिदेवनागगणसेवितंदिव्यमंडपंध्यात्वा
तन्मध्येसमकालसमुदितसहस्रसवितृमंडलसंकाशांरक्तचंद्रकांतभासंराजितरक्तपटवितानवर्तीकर्ष्याकलमध्यवर्तिका
प्रवर्तितरीयांकुरांकितकोणदेशांमणिमयीवेदिकांध्यात्वा तन्मध्ये ४ अमृतार्णवासनायनमः ४ रत्नद्वीपायनमः पाणिमंड
पस्यपरितःप्रादक्षिण्येन ४ पुष्परागस्तंभाय वैडूर्यस्तंभाय ४ विद्रुमस्तंभाय ४ मौक्तिकस्तंभाय ४ मरकतस्तंभाय ४ वज्रस्तंभाय ४ गो
मेदकस्तंभाय ४ पद्मरागस्तंभाय ४ षड्भ्यस्तंभेभ्यो ४ इंद्रियाश्वेभ्यो ४ इंद्रियार्थगजेभ्यो मंडपस्यपरितः प्रादक्षिण्येन ४ कालचक्रे
श्वर्यै ४ मातृकाचक्रेश्वर्यै देवचक्रेश्वर्यै ४ गुरुचक्रेश्वर्यै ४ तत्त्वचक्रेश्वर्यै ४ ग्रहचक्रेश्वर्यै ४ मध्येमूर्तिचक्रेश्वर्यै ४ करुणातो
यपरिखाय ४ वज्रलंकृतस्वर्णप्राकाराय ततस्तद्द्वारदक्षिणवामपार्श्वयोः ४ गंगणपतये ४ क्षेत्रपालाय ४ ततस्तद्द्वार
— रवयोः ४ शंखनिधये ४ पद्मनिधये ४ तन्मध्ये ४ श्रींश्रियैनमः ४ देहल्यैनमः ततोदक्षिणपादपुरःसरमंतः प्रविश्यप्राकारस्या
ग्नेयादिकोणेषु ॐश्रींह्रींक्लींग्लौंगंगणपतयेवरवरदसर्वजनंमेवशमानयस्वाहा ऐंग्लौंनमोभगवतिवार्तालि २ वाराहि २

वाराहमुखि २ कुंथेकुंथमैनमः हंपेहंपिमैनमः जंभेजंभिमैनमः मोहेमोहिमैनमः स्तंभेस्तंभिमैनमः सर्वदुष्टप्रदुष्टानां
सर्वेषांमवेवाक्ति तत्वतत्मेंवविगतिजिह्वा स्तंभं कुरुकुरुशीघ्रंवश्यं कुरुकुरु ठः ठः ठः हुंफट्स्वाहा ह्सौं ऐं उत्तिष्ठपुरुषे किंपि
स्त्रिभयमेसमुपस्थितं यदिशक्यमशक्यंवातन्मेभगवतिशमयस्वाहा ऐंक्लींयंवटुकायआपदुद्धारणाय कुरुकुरुवटुकाय
ह्रीं इतिगणेशपंचमीजगौबटुकानांपोडिवनुः कोणेषुसंजयेत् ततःनः ध कदंववनायनमः तन्मध्ये रत्नमंडपायनमः तस्य
पश्चिमादिवामावर्तेन ध देशरूपिण्यैनमः ध कालरूपिण्यैनमः ध शब्दरूपिण्यैनमः मंडपस्यवामदक्षिणशाखयोः ध ह्रीं
श्रीं क्लीं विरिगणपतयेवरवरदसर्वजनंमेवशमानयस्वाहा ध ऐंक्लींसौः ॐनमोभगवतिश्रीमातंगीश्वरिसर्वजनमनोहरि
सर्वमुखरंजनिसर्वराजवशंकरिसर्वस्त्रीपुरुषवशंकरिसर्वलोकवशंकरिसर्वजनंमेवशमानयस्वाहासौः क्लींऐंह्रींश्रीं इतिशक्ति
गणेशमातंगीचसंपूज्य तन्मध्ये हस्तकेतल ल्मीभैरव्यैनमः इतिहारलत्मींसंपूज्यदेदेहस्यैनमः श्रयसर्पोक्षितिपाश्रुप
तमेवगणचदेहल्यांपुष्पाणिनिःक्षिप्यवामपादपुरःसरं देहलीमस्पृशनन्तःप्रविश्य तद्वारदक्षवामशाखयोः शंखप
द्मनिधयेनमः पंपद्मनिधयेनमः वायवींदिशामारभ्यनैऋत्यांतंद्वारसमुद्गच्छपर्यंतंमध्येविष्णावीणावतीगंधयज्ञीः सर्व
स्वद्यादिकापवकायजेत् ध संसरस्वत्यैनमः श्रींश्रियै ध दुंदुर्गायै ध भंभद्रकाल्यै ध स्वंस्वस्त्यै ध स्वांस्वाहायै ध शुंशुभं
कर्यै ध गौंगौर्यै ध लोंलोकधात्र्यै ध वांवागीश्वर्यै ध मंडपांतर्भित्तिंप्राग्गादिदशदिक्षु ध लंइंद्रादिसुराधिपतयेपीतवर्णाय
पस्वाहाययुधायसवाहनायसपरिवारायसशक्तिकायपार्षदरूपयपायनमः ध रंअग्नयेतेजोधिपतयेपिंगलवर्णाय
सोगायेत्यादिषंटयमायप्रेताधिपतयेकृष्णवर्णायमांनैरृतयेरक्षोधिपतयेधूम्रवर्णाय धवंवरुणायजलाधिपतयेशु
क्लवर्णायेत्यादि ध यंवायवेप्राणाधिपतयेधूम्रवर्णाय ध संसोमायनक्षत्राधिपतयेश्वेतवर्णाय ध हौंईशानायविद्याधिपतयेस्फटिक

[illegible]

ह्रीं अनंताय नागाधिपतये इत्यासनवर्णोपेतानादि नतो मंडपस्योर्ध्व प्राग्दलादि — वायव्यंतमष्टदलेषु ४ ह्रौं शांत्यतीताकलायै नमः ह्रैं प्र
तिष्ठाकलायै नमः ४ ह्रूं विद्याकलाधारायै नमः ४ ह्रीं निवृत्तिकलाधारायै नमः ४ ह्रां प्रतिष्ठाकलाधारायै नमः ४ ऐं नमः सैलोक्यमो
हिनि महामाये सकलपशुजनमनश्चक्षुस्तिरस्करणं कुरु २ स्वाहा इति तिरस्करणीं संपूज्य मस्तके पीठं विवसनमदघूर्णितलोच
नां सकलनिर्गुणीनां मस्तकेषु पूर्वांशिस्तमाप्य इति ध्यात्वा तस्या हृतोऽष्टदलेषु प्रागादि द्वैद्वे मूलकपालधारिणीयोप्यणमवशिशक्तीः पूजये
त् ४ क्लीं सुंदरीसमुद्रवीभ्यां नमः ४ विरूपाविमलीभ्यां नमः ४ क्लीं अनंतरीविविदिनीभ्यां नमः ४ सुंदरीशुभमर्दिनीभ्यां नमः ४
क्लीं एवं भावनया मंडपार्चनं विधाय ४ ऊं ह्रीं ह्रौं नमः शिवाय महाप्रभाय ४ ऊं ह्रीं ह्रौं नमः शिवायै महाप्रभायै इति विघ्नपा
नयेशान भद्रपमभ्यर्च्य तत्पुरतः स्पंदनादिपीठे कुंकुमादिना श्रीयंत्रराजं समुद्धृत्य अथवा भल्लादिनिर्मितं यंत्रं संस्थाप्य नमः इत्य
भ्यर्च्य ईशादिस्थापनं कुर्यात् श्रीचक्रात्मनो मध्ये वह्न्याशीदृक्केन मनस्मृद्गयामायांकितं भूविंवहृत्तत्रिकोणात्मकं मंडपं वि
रच्य सव्यांगुष्ठेनावष्टभ्य वामेन पुष्पादिनैर्वालपात्रमस्त्रायास्त्रक्रमेणासंपूज्य मध्ये समस्तालितमाधारं वाग्भवेन प्रतिष्ठाप्य
रं अग्निमंडलाय नमः इति संपूज्य कामराजेन पात्रं संस्थाप्य हूं सूर्यमंडलाय नमः इति संपूज्य गंधादिकं निक्षिप्य तार्तीयेन सुधा
दकेन पूरयित्वा सं सोममंडलाय नमः इति संपूज्य गंधादिकं निक्षिप्य ह्सौं वरुणादेव ह्सौं नमः इति सप्तवारं जपित्वा तत्तेलेन दक्षि
णे भूविंवहृत्तषट्कोणात्रिकोणात्मकं मंडपं विरच्य पूर्ववन्मुद्रया दक्षकरेणावष्टभ्य अस्त्रायास्त्रक्रमेणावालपात्रव्यहारं मंत्रेको
णं मध्यं च संपूज्य भूविंवे अग्नेशालवीयवमध्ये दिक्षु च षडंगानि संपूज्य षडस्रमन्तानि च संपूज्य त्रिकोणे मध्ये पीठं च तत्र षडर्थं संपू
ज्य अस्त्र समस्तालितमाधारं वाग्भवेन श्रीमहात्रिपुरसुंदरीपात्राधारं स्थापयामि नमः इति आधारं संस्थाप्य ४ रां रीं रूं धर्मपदशक
लात्मने वह्निमंडलाय श्रीमहात्रिपुरसुंदरीपात्राधाराय नमः इति संपूज्य तदुपरि पाद्यादितैणेन पंथम विधिना नमः रं कृष्णायै

लं ज्वलिन्यै वं ज्वालिन्यै शं विस्फुलिङ्गिन्यै षं सुश्रियै सं सुरूपायै हं कपिलायै ळं हव्यवाहायै क्षं कव्यवाहायै इति दशवह्निकलाः
संपूज्य तदुपरि सौवर्णं राजतं ताम्रं वा विधामित्र अर्घ्यपात्रं सम्प्रक्षालितं श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्या अर्घ्यपात्रं स्थापयामि नमः इति सं
स्थाप्य । हसक्षमलवरयूं सूर्यमण्डलाय द्वादशकलात्मने सूर्यमण्डलाय श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्या अर्घ्यपात्राय नमः । रमलवरयूं इ
ति संपूज्य तदुपरि सवितृकलाः । कं भं तपिन्यै । खं बं तापिन्यै । गं फं धूम्रायै । घं पं मरीच्यै । ङं नं ज्वालिन्यै । चं धं रुच्यै ।
छं दं सुषुम्णायै । जं थं भोगदायै । झं तं विश्वायै । ञं णं बोधिन्यै । टं ढं धारिण्यै । ठं डं क्षमायै । इति द्वादशकलाः संपूज्य श्री
महात्रिपुरसुन्दर्या अर्घ्यामृतं पूरयामि नमः । मूलविद्यां विलोममातृकया ऐं मातृकया क्रमराजेन द्वितीयं त्रिः विद्यामन्ते ह्रीं इति
यं पात्रं त्रिधा विलोम । तत्र अमृतेशेन ज्वालं वायुबीजेन संशोष्य अग्निबीजेन संदह्य अमृतबीजेन प्लावितं कृत्वा । सां सीं सूं समलव
रयूं सं सोममण्डलाय षोडशकलात्मने चन्द्रमण्डलाय श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्या अमृताय नम इति संपूज्य । तत्र सदाशिवेन । अं अमृ
तायै । आं मानदायै । इं पूषायै । ईं तुष्ट्यै । उं पुष्ट्यै । ऊं रत्यै । ऋं धृत्यै । ॠं शशिन्यै । लृं चन्द्रिकायै । ॡं ज्योत्स्नायै । एं
कान्त्यै । ऐं श्रियै । ओं प्रीत्यै । औं अङ्गदायै । अं पूर्णायै । अः पूर्णामृतायै । इति षोडशकलाः संपूज्य । सर्वासां कलानां प्राणाप्र
तिष्ठामपि विधाय तत्र क्रमत्रयमपि संभाव्य । तत्र वह्निमध्ये वह्नि ऌं गगनरलाय नमः । स्वं स्वर्गरलाय नमः । सुं पातालरला
य नमः । स्वं मर्त्यरलाय नमः । न्तं नाकरलाय नमः । तन्मध्ये अकथादित्रिरेखं हलक्षगत कोणकं वर्गाकं दर्शकं विलिख्य ऐं
ह्रीं सौः अमृते अमृतोद्भवे अमृतेश्वरि अमृतवर्षिणि अमृतं स्रावय स्रावय सों जं जं सः अमृतेश्वर्यै स्वाहा । इत्यमृतेश्वरीं त्रि
र्जपित्वा जातवेदसमाय त्रीं अं वकं च जपेत् । ततः ध्रां ध्रीं ध्रूं ध्रैं ध्रौं ध्रः इति धूम्रपापविमोचिन्या अभिमन्त्र्य पुनरमृतेश्वरीं सप्त
धा विन्यस्य करमानेदकमेव रसारदात्मानि सकलं दर्शयन्तं विधायामृतेश्यपि हसक्षमलवरयूं आनन्दभैरवाय वौषट् हसक्ष

मलवर्षीं मुद्रां दर्शयेत् ॥ इत्यर्घ्यमध्ये आनंदभैरवमिथुनं तद्विग्रहं भैरवमंतर्ध्ये ऐं ह्रीं श्रीं अकुलस्थामृताकारे सिद्धिज्ञानक
रे अमृतत्वं निधेह्यस्मिन् वस्तुनि क्लिन्नरूपिणि ॥ पुनरानंदभैरवमिथुनं संतर्प्य तद्रूपेणैककरुणं संदत्वा येन तत्स्वरूपिणीं भैरवाय
यामृताकारे मयि चित्स्फुरणां कुरु ॥ पुनरानंदभैरवमिथुनं संतर्प्य मूलेन सप्तधाभिमंत्र्य आम्रेण संरक्ष्य कवचेनावगुंठ्य अमृत
बीजेनामृतीकृत्य धेनुमुद्रां प्रदर्शयेत् ॥ एवमर्घ्यस्थापनं विधाय तन्मध्ये पात्राणि यथास्थानं संस्थाप्य तज्जलेनात्मानं प्रो
क्षकरणानि चाभ्युक्ष्य ह्रीं बीजेन संशोध्यात्मसमर्चनं कुर्यात् ॥ तद्यथा ॥ शिरःपीठे सौः शिवशक्तिसमरसात्मने परात्मने विद्यामायाकला
विद्यारागकालनियतिपुरुषप्रकृत्यहंकारबुद्धिमनस्त्वक्चक्षुःश्रोत्रजिह्वाघ्राणवाक्पाणिपादपायूपस्थशब्दस्पर्शरूपर
सगंधाकाशवाय्वग्निभूम्यात्मने श्रीयोगपीठाय नमः ॥ इति संपूज्य स्वमूलाधारात् त्रिपथगाधारेषु योनिनीन्यासमंत्रोक्तरीत्याधारे
वतात्मलतानुतौ संपूज्य ॥ पुनस्तेजस्त्रिपुष्करूपेणात्रिधाकृत्वा ऐं स्वयंभूलिंगाय नमः ॥ ईं बाणलिंगाय नमः ॥ औं इतरलिंगाय
नमः ॥ ऐं ईं श्रौं परलिंगाय नमः ॥ इत्याधारहृदयभ्रूमध्यमूर्द्धसु वह्निसूर्यसोमात्मतत्त्वमाहेश्वरूपतयानुसंधाय ॥ पुनस्तत्तेजोति
क्षलीकृत्य स्वहृदयपुटांतस्थानमनष्कादपर्यंतं तेजोदामसंध्यायेत् कुलाकुलनियोजनात् ॥ इति क्रमेणासंतर्प्य पूर्वोक्तपी
ठे सौः इति परां कलां विद्यां व्याप्तां परां कलां श्रुकलं कशाशां काभां अन्तां चेद्रकलावती मृदापुष्पकमहाहापात्रमां परमाकर
ला ॥ इति सावयवां संविदात्मानमोप्य चारैः संपूज्य शिरोविंदोपरि त्रिकोणं पंचारं वृत्तमष्टदलं षट्चारं वृत्तं षट्चक्रस्थानात्म
कं षट्त्रिंशत्तत्वात्मकं विरचितं तद्भजनपाराशेषं पूजां कुर्यात् ॥ आदौ बाह्यचतुरस्रे ॥ पूर्वादिषु अं असितांगभैरवाय आं ब्राह्म्यै ॥
इं रुरुभैरवाय ईं माहेश्वर्यै उं चंडभैरवाय ऊं कौमार्यै ऋं क्रोधभैरवाय ॠं वैष्णव्यै लृं उन्मत्तभैरवाय लॄं वाराह्यै एं कपालभैरवा
य ऐं इंद्राण्यै ओं भीषणभैरवाय औं चामुंडायै अं संहारभैरवाय अः महालक्ष्म्यै ॥ ततो बाह्यपंचारे सौः पृथिवीतत्त्वश्रीपा· एवं परा

नादिसर्वेश्वरमत्वतेजस्तत्ववायुतत्वआकाशतत्वतदंतरुपचारे गंधतत्व रसतत्वरूपतत्वस्पर्शतत्वशब्दतत्व तदंतरपं
चारे उपस्थतत्व पायुतत्वपाणितत्वपादतत्ववाक्तत्व तदंतरपंचारे घ्राणतत्वजिह्वातत्वश्रोत्रतत्व चक्षुस्तत्व त्वक्तत्व तदंत
रपंचारेचतुर्दले मनस्तत्वबुद्धितत्वअहंकारतत्वप्रकृतितत्व तदंतरवृत्ते पुरुषतत्व नियतितत्व रागतत्व कालतत्व वि
द्यातत्व मायातत्व तदंतरपंचारे शुद्धविद्यातत्वईश्वरतत्व सदाशिवतत्व शक्तितत्व शिवतत्व तदंतस्त्रिकोणे ऐंसत्व क्लींरजः
सौः तमोगुण तदेवाम ऐं इच्छाशक्ति क्लींज्ञानशक्तिश्री सौः क्रियाशक्तिवाश्री इतिमध्येयथाशक्तिमानसोपचारैसंतर्पयेत्
ततोयथाहेषपरनहत्वातर्प्येच्च समस्तैः इतिहास्थानेविंदुभिः संतर्प्य पुनस्तामिनिष्कलीकृत्य विंदुरूपतांच भाव
यन्तंत्रिखलेन संयोज्य तद्रिमशीलपनयेत् इतिअनुसंधाय प्रकाशावरणाभ्यांसंपुटमतदनंतरेत त्रजतते विश्रामयेत्तदुरि
तिशेषात्मानंदेवीरूपंविभाविमिश्रचरणाविपर्यासस्फुरद्रूप चराचरमिदं विश्वं तदेवं वाचकं स्मरेत् इच्छाकरीयाजगत्सर्वं त
त्रवलीतंविभाव्य वशीभिसादनंदेस्वरूपमात्मानंविभाव्य ऐं आत्मतत्वाधिपतिश्रीपरात्परानं ह्रीं विद्यातत्वाधिपतिश्रीप
रात्परानः शिवतत्वाधिपतिःश्रीपरात्परानः सौः सर्वतत्वाधिपतिश्रीपरात्परानं इतिसंतर्प्य मूलाधारेत्रिकोणकुंडे विभा
व्य प्रकाशाकाशहस्ताभ्यां मवलंब्योन्मनीस्त्रवं धर्माधर्मकलास्नेहपूर्णमग्नौजुहोम्यहं स्वाहा धर्माधर्मेहविर्दीप्तआत्मा
ग्नौमनसास्रुचा सुषुम्नावर्त्मनानित्यमक्षवृत्तीर्जुहोम्यहंस्वाहा मूलाधारे सर्वभूतानितर्पयतरोत्सृष्टापेषचतुःषष्टियो
गिन्यस्तर्प्यन्ते इतिसंतर्प्य ततश्चतन्मयशोधनेनाविगलितभवबंधमात्मानंपरमशिवात्मानमनुसंधाय मायातत्वतेस
हहंशिवोहंशक्तात्वतेविदहंशिवोहं शिवांतवेहावदः शिवोहमतः परेपूर्णमवतरोहम् देशिकवाग्गुरुमह
देशिकवाग्गुरुदेश्यपविनयपदेहमहंतमपश्नन्यविकल्पः शुद्धविमोचपचोचविमर्शोहावः सत्रपाशिवोस्मि ॥

शिवोऽस्मि शिवोऽस्मि इत्यनुसंधाय विगलिताखिलविकल्पः परमशिवमहाप्रकाशमयो भूत्वा जीवन्मुक्ताख्ये विश्राममये इति आत्म
पूजा ॥ ततः पादुकाक्रमणं कुर्यात् ॥ ऐं परायै श्री परापरायै ह्रीं अपरायै श्रीः सौः परापरायै श्री ॥ अनंगनाथदेवीश्रीः क्लीं म
न्मथनाथदेवश्रीः भुवनेश्वरनाथादेवीश्रीः सौः सिद्धनाथदेवश्री सौः सिद्धिनाथदेवश्रीः इति समयपादुकाक्रमं ॥ ऐं क्लीं
सौः त्रिजगुरुनाथसदाशिवनाथश्री १ अमृतानंदनाथसदाशिवश्री १ लकुलीशनाथसदाशिवश्री १ भृगपर्यंकना
थसदाशिवश्री १ चंद्रार्कनाथसदाशिवश्री १ शांभवपालनाथसदाशिवश्री १ आदिनाथसदाशिव १ ॥ इति संकेतपा
दुकाक्रमः ॥ ॥ परप्रकाशानंद परशक्तांबा कौलेश्वरानंद ॥ शुक्लदेवेवा ॥ कुलेश्वरानंदनाथकामेश्वर्यंबा ॥
इति दिव्यौघः भोगाक्लिन्नसमयः सहजसमयः चतुष्कः सिद्धौघः गगनः विश्व विमलः भुवन लील स्वात्मप्रिय सदानंद
प्रकाशाप्रमतः इति मानवौघः अथोर्ध्वाम्नायक्रमः ततो बालपादुकां विद्यापात्रं संशोध्य सर्वपारमात्म्यानंदानंदी स्वसंवि
देवतागतोऽस्मि स्मरेत् चरणं नवनाथास्य मूलविद्याषोडशी आधारचक्र कंदे वोपिसं विदेव्य उदाहृतः तत्रादौ चरणविद्या ॥
श्रीं सोऽहमस्मि सोऽहमस्मि सोऽहमस्मि ब्रह्माहमस्मि ब्रह्मसोऽहं सकलप्रकाशपराभिश्रीशांभवपरममहाकाशप्रविसर्गानंदनाथ
श्रीः ॥ कुलेशनाथव्योमव्यापिन्यंबाश्रीः ॥ अनामयनाथव्योमगांबाश्री ॥ अनंतनाथव्योमचारिण्यंबाश्री ॥ विराभासा
नंदनाथव्योमस्थांबाश्री इति दिव्यौघः ॥ ॥ हं उन्मनाकाशानंदनाथश्री ॥ समनमयानंदनाथश्री ॥ संव्यापकाकाशा
नंदनाथश्री ॥ शक्तिकाकाशानंदनाथश्री ॥ लंध नादोनंदनाथश्री ॥ रंध निमाकाकाशानंदनाथश्री ॥ दं इंदाकाशानंद
नाथश्री ॥ विंदाकाशानंदनाथश्री ॥ अं [illegible]काशानंदनाथश्री ॥ हः समस्ताकाशानंदनाथश्री ॥ इति सिद्धौघः ॥ आ
त्मानंदनाथश्री ॥ परमानंदनाथश्री ॥ शांभवानंदनाथश्री ॥ वाग्भवानंदनाथश्री ॥ नीलकंठानंदनाथश्री ॥ विंदानं

दनाथश्री ४ सहजप्रकाशानंदनाथश्री ४ निजप्रकाशानंदनाथश्री ४ अमृतानंदनाथश्री ४ इति मानवौघः ह्रीं श्रीं सक्का
नंदप्रकाशाय विमर्शाय परापरमहासिद्ध विद्याकुलयोगिनी ह्रीं श्रीं या॰ इतिकुलयोगिनिमूलविद्या ह्सौं स्वात्मानंदबोधय बो
धयह्सौंश्री इतिपरापरा ऐं ब्लूं क्लिं ले क्रें दिति महामदद्रवें ह्रीं क्लें दय क्लां क्लीं मोहय २ क्लीं नमः स्वाहा श्री इत्यतिरहस्यवि
द्यां ४ हंसः स्वच्छानंदपरमहंसपरमात्मने स्वाहा ह्सौः २ श्री इतिशांभवविद्या ४ ह्रीं क्लीं नित्यस्फुरत्ताचैतन्यानंदमयाय महा
विद्व्यापकमात्रस्वरूपिणी ह्रीं ऐं श्रीं ह्रीं या इतिपरमेश्वरीविद्या ४ स्वच्छप्रकाशात्मिके ह्रीं कुलमहामालिनी कुलगर्भमातृ
केऐंसमयविमले श्रेष्ठसमयविमलमूलविद्याश्री ४ हंसः निजप्रकाशात्मिके कुलकुंडलिनि श्राशीसिद्धिमहाभैर
विद्यात्मानं बोधय २ ऐं वें भगवति ह्रीं हंश्री इतिपरबोधिनीमूलविद्या श्रोंमोदं कुरु श्री इतिकुलपंचान्तरीविद्या
नवमीलोपामुद्राश्रीविद्यैतन्य त्रिपुरसुंदरीश्री ऐं स्फुरस्फुरच्चिदाकारानिर्विकल्पकब्रह्मस्वरूपिणी ह्रीं परमानंद
शाक्तिसौः शांभवानंदनाथश्री इतिश्रवनतरकौलिनीः ४ हंसः सोहं स्वच्छानंदपरमहंसपरमात्मने स्वाहा इतिगुरुतत्त्वमवि
मर्द्दिनीमूलविद्या ऐंईश्रींश्री इतिसकेतनरस्याविद्या ४ ह्रीं भगवति विच्चेवाग्वादिनि क्लौं ब्लौं महाक्षुद्रमायामातंगि
निऐंक्लिंचैवस्त्रीश्री अनुत्तरवाग्वाहिनीयः ४ ह्रीं श्रीं ह्सखफ्रें ह्सकलर्हीं सौः श्रीः इत्युत्तरशांकरी ह्रीं श्रीं ह्सकलह्स
कहलसकलह्रीं श्रीं महात्रिपुरसुंदरि स्वात्मानंदमयैवेदवेचक्रे परब्रह्मस्वरूपिणी परमात्मशक्ति सर्वमंत्रेभ्यः सर्ववि
द्येभ्यः सर्वपीठेभ्यः सर्ववीरेभ्यः सर्वयोगेभ्यः सर्ववागीश्वरीसर्वसिद्धेभ्यः सकलजगदुत्पत्तिमातृकावसक्रासमुद्र
नसिद्धिः स्वयुधासवाहनाम्यपीवावाससशक्तिकासालंकारासर्वोपचारैः संपूजितासुश्री इतिश्रीमहात्रिपुरसुंदरीमू
लविद्या एताविद्याः सर्वाः समस्तायाधाराविद्यास्तर्पयेत् अथचरणविद्या ४ कह्सश्रीं ह्रीं हंसः शिवः ऐं क्लीं श्रीं ह्स

ख्फ्रें हसक्षमलवरयूं सहक्षमलवरयूं हंसः ह्सौः शुक्लविद्यामहापीठशुक्लपुष्पशुक्लमंडलमहापीठशुक्लचरणशुक्ल
मंत्रमहापीठशुक्लदीपशुक्लमुद्रामहापीठशुक्लकनतिशुक्लप्रकाशात्मकपरमशिवपादुकां पूजयामि ह्सौं हंसः हसक्षमल
वरयूं हंसः सोहं स्वच्छविदानंद परमहंस परमात्मने स्वाहा ॥ त्रिपुरसुंदरीब्रह्मविद्याश्रितप्रकाशशक्तियुक्तश्रीपरमेष्ठिगु
रुप्रकाशानंदनाथप्रकाशशक्तियुक्तश्रीगुरुप्रकाशानंदनाथश्रीपादुकां पूजयामि तिशुक्लचरणं ॥ कहस हेसौः
हंपीवः ऐं ह्रीं श्रीं हसफ्रें हसक्षमलवरयूं हसक्षमलवरयीं सोहं श्रीरक्तविद्यामहापीठरक्तपुष्परक्तमंडलमहापीठ
रक्तचरणरक्तमंत्रमहापीठरक्तदीपरक्तमुद्रामहापीठरक्तरश्मिरक्तमहाविमर्शात्मकपरशक्तिपादुकां श्रीं सौः सोहं हंसः हसक्ष
मलवरयीं हसक्षमलवरयीं हसखफ्रें श्रीं ह्रीं ऐं ऐं ह्रीं हसक्षमलवरयूं सहक्षमलवरयूं हंसः सोहं स्वच्छानंद परमहंस
परमात्मने स्वाहा ऐं ह्रीं त्रिपुरसुंदरीब्रह्मविद्याश्रितप्रकाशशक्तियुक्तपरमेष्ठिगुरुप्रकाशानंदनाथप्रकाशशक्तियु-
क्तपरमगुरुप्रकाशानंदनाथप्रकाशशक्तियुक्तश्रीगुरुप्रकाशानंदनाथश्री इति मिश्रचरणं एवं सर्वं स्वशिरसि संच
टस्व ह्रयावित्यस्य पीठपूजामारभेत मंडूकाय नमः ॥ कालाग्निरुद्राय नमः मूलप्रकृत्यै आधारशक्त्यै कूर्माय अनंताय
वराहाय पृथिव्यै इत्यादिपर्यन्तं तत्संस्थानोकरोत्पा संप्रहृष्ट श्रीचक्रराजाय नमः ॥ अत्र समस्तप्रकटगुप्तगुप्ततरसंप्र
दायकुलकौलिनिगर्भरहस्यातिरहस्यपरापररहस्ययोगिनीश्रीचक्रदेवताश्री इति पुष्पांजलिं दत्वा भैरविंवहुत
योर्मध्ये वायव्यादीशानांतं ॥ मित्रेशनाथश्री ॥ उड्डीशनाथश्री ॥ षष्ठीशनाथश्री ॥ चर्यानाथश्री इति गुरुनाथानभ्य
र्च्य चक्रस्येशानादि चतुष्कोणेषु ॥ गां गणपतिनाथश्री ॥ वां वटुकनाथश्री ॥ क्षां क्षेत्रपालश्री चतुरस्र ॥ ऐं ह्रीं श्रीं सौः त्रि
पुरासुंदरीनाथावामानन्दश्री पश्चिमे ॥ ऐं क्लीं सौः त्रिपुरेश्वरीयोगिनीपूजामानन्दश्री चतुर्दशारे ॥ ह्रीं क्लीं सौः त्रिपुरसुंदरीदेव्या

३६

वि·या·

८५१

881

न्यासनश्री द्यारद्वये ४ ह्रैं ह्क्लीं ह्सौः त्रिपुरवासिनी सर्वचक्रासनश्री अष्टारे ह्सैं ह्स्क्लीं ह्सौः त्रिपुराश्री सर्वमंत्रासनश्री त्रि
कोणे ह्रीं क्लीं ब्लें त्रिपुरमालिनी साध्यसिद्धासनश्री एवं षडासनानि चक्रस्थेषु मद्ये चतुर्दशारे दशारद्वये अष्टारे त्रिकोणे च
संपूज्य ऐं कामरूपपीठश्री क्लीं पूर्णगिरिपीठश्री सौः जालंधरपीठश्रीः ऐं क्लीं सौः उड्याणपीठश्री इति क्रमेणाग्रदलवामम
ध्येषु संपूज्य ४ ह्रां पृथिव्याधिपतिब्रह्मप्रेतपा ४ ह्रीं जलाधिपतिविष्णुप्रेतपा ४ ह्रूं तेजोधिपतिरुद्रप्रेतपा ४ ह्रैं आकाशाधिप
तिसदाशिवप्रेतपा इति मध्यपीठस्याग्नेयादिपादचतुष्टये मध्ये च पंचप्रेतासनानि संपूज्य प्रसूनतूलिका ४ महापद्मवनपा ४
ह्रीं श्रीं सौः कामेश्वरकामेश्वरीपा ततो देव्या मूर्तिं कामेश्वरीं कोपविष्टां ध्यात्वा ध्यायेत्सिशिरयां कल्पापाशांकुशधनुःशरैः भा
समानचतुर्बाहामरुणामरुणांशुकां इति ध्यात्वा ऐं ह्रीं श्रीं अकचटतपयशयोगिनीयो महावीराः परापरा सान्निध्यं कुलयोगिन्यस्मिंश्चक्रे
इल्लेसान्निध्यं कुरु कुरु नमः कुर्वंतु पाशिवात्तया इति देवीमूर्तौ पुष्पांजलिं दत्वा त्रिखंडमुद्रां बध्वा ४ ह्स्रैं ह्स्क्ल्रीं ह्स्रौः इति पंच
कूटविद्यया द्वादशांतांचैतन्यमयीं परां देवीं ब्रह्मरंध्रात्सुषुम्णाध्वना पुष्पांजलावानीय प्रार्थयेत् हे देवदेवेशि त्रिपुरे देवपूजिते
रामस्तनप्रियेपीठेऽस्मिन्सान्निध्यं कुरु सिद्धिदे महापद्मवनांतस्थे कारणानंदविग्रहे सर्वभूतहिते मातरेह्येहि परमेश्वरि अस्मि
न्मंडले सान्निध्यं कुरु कुरु नमः इति एवं संकल्पिते देवीमूर्तौ चैतन्यमावाह्यावाहनस्थापनसन्निधापनसन्निरोधनसन्मुखः मुद
र्थ्यावगुंठनमुद्रयावगुंठ्य धेनुमुद्रयामृतीकृत्य देव्यंगैः षडंगमंत्रैः सकलीकृत्य परमीकरणमुद्रया परमीकृत्य
मूलमंत्रेणाशेषिमालिन्या ध्यायेदिकेन च त्रिवारं संतर्पयेत् ततः देवशुद्धिरिति क्रमेण संप्रोक्ष्य ध्यायेत् तद्यथा ततः श्रीच
क्राकृतिं ध्यायेत्त्रिपुरसुंदरीं ततः उद्यद्भानुनिभां ध्यायेद्बालार्ककिरणारुणां जपाकुसुमसंकाशां दाडिमीकुसुमप्रभां पद्मरागप्र
तीकाशां कुंकुमोदकसंनिभां स्फुरन्मुकुटमाणिक्यकिंकिणीजालमंडितां कालालिकुलसंकाशकुटिलालकपल्लवां

प्रथमग्रहणसंकावदनांभोजमंडलां किंचिदर्द्धेंदुकुटिलकपालमध्यपटिकां पिनाकिधनुराकारभ्रूलतां परमेश्वरीं आनंदमदि
तोद्बोललोलोदोलितलोचनां स्फुरन्मधुरवसंथामविलसदेममंडलां समंडमंडलाभोगजितेंदुमदनमंडला विश्वकर्मादि
निर्माणसूत्रसमपुष्पनासिकां नासाविंद्रमविंबाभरक्तोष्ठीममस्तोपमा दाडिमीबीजवत्नाभदंतिपंक्तिविराजितां रत्नद्वीपजगाद्रा
सिजिह्वांमधुरभाषिणीं स्मितामाधुर्यविजितमाधुर्यरससागरां अनौपम्यगुणोपेतचिबुकोद्देशशोभितां कंबुग्रीवांमहा
देवीमृगललालितैर्भुजैः मणिकंकणकेयूरभोषणैः परिशोभितां रक्तोत्पलदलाकारकुसमारकरांबुजां करांबुजनखज्यो
त्स्नाविराजितनभस्तलां मुक्ताहारलतोपेतसमुन्नतपयोधरां पीनवृत्तोन्नतकुचां तनुमध्येनशोभितां त्रिवलीवलनायुक्तम
ध्यदेशसुशोभितां अनर्घ्यरत्नखचितकांचीयुतनितंबिनीं नितंबबिंबद्विरदरोमराजिवरांकुशां कदलीललितस्तंभसु
कुमारोरुमीश्वरीं लावण्यकदलीतुल्यजंघायुगलमंडितां गूढगुल्फपदद्वंद्वप्रपदाजितकच्छपां ब्रह्मविष्णुशिरोरत्ननिघृ
ष्टचरणांबुजां शीतांशुशतसंतानकांतिसंतानहासिनीं लौहित्यजितसिंदूरजपादाडिमरागिणीं रक्तवस्त्रपरीधानां पाशां
कुशकरोद्यतां रक्तपुष्पनिविष्टांतरकाभरणमंडितां चतुर्बाहुं त्रिनेत्रां च पंचबाणधनुर्धरां कर्पूरशकलोन्मिश्रतांबूलप
रितानना महामृगमदोद्दामकुंकुमारुणविग्रहां सर्वशृंगारवेषाढ्यां सर्वाभरणभूषितां जगदाह्लादजननीं जगद्रंजनका
रिणीं जगदाकर्षणकरीं जगत्स्थापनरूपिणीं सर्वमंत्रमयी देवी सर्वसौभाग्यसुंदरीं सर्वलक्ष्मीमयीं नित्यां परमानंदनंदि
तां महात्रिपुरसुंदरीं स्वात्मावाहनरूपया विधयावाह्यभगीनमस्तारिणीमुद्रया ष्वीकृत्य साथकेशमहात्रिपुरसुंदरीं च
क्रमध्येनुसंचितमतनपूजनमारभेत् ज्ञानार्णवे ध्याणदेविमवसामियजनं चांतरं महत् मूलादिब्रह्मरंध्रांतं विसतंतुतनीयसीं
उद्यत्सूर्यसहस्राभां विद्युत्कोटिसमप्रभां चंद्रकोटिप्रभाह्लादां वा त्रैलोक्यैकप्रभामयीं अशेषजगदुत्पत्तिस्थितिसंहारकारिणीं १

२६

वि॰या॰

८८२

882

ध्यायेन्मनो यदा देवि निष्कलं ज्ञायते तदा सहजानंदसंदोहमंदिरं भवति क्षणात् मनो निष्कलतां प्राप्तं शिवशक्तिप्रभावतः समा
धिर्जायते तत्र संप्रज्ञाद्यविरंभितः संप्रज्ञातनामैकोप्यसंप्रज्ञातनामकः संप्रज्ञातभेदस्तु शिवाधिक्ये तज्जायते असंप्र
ज्ञातसंज्ञस्तु शक्त्याधिक्ये तु वै भवेत् संप्रज्ञातभेदस्तु तीव्रसंवेगतो भवेत् असंप्रज्ञातभेदस्तु मंदोमंदतरस्तथा हास्यरोम
रोमांचकंपस्वेदादिलक्षितः सोप्यसौ मनसो देवि समाधिरुपलक्षितः शांभवेन तु वेधेन स्याद्विभूयात्रिवर्तनं अतः परं विधिं ब्रू
मो वहिर्योगसमारभेत् एवं विन्यस्तदेहस्तु सर्वामात्मसाधकोत्तमः ध्यायेत्त्रिरामयंयस्तज्जगत्त्रयविमोहिनीं अशेषब्रह्मवर्ह्माणां
स्वाधितीमं विधंयं उद्यत्सूर्यसहस्राभां दाडिमीकुसुमप्रभां जपाकुसुमसंकाशां पद्मरागमणिप्रभां स्फुरत्सर्पनिभां तप्तकांच
नाभां परीपरां रक्तोत्पलदलाकारपादपल्लवराजितां अनर्घ्यरत्नखचितमंजीरचरणद्वयां पादांगुलीयकक्षीणतेजोराशिविरा
जितां कदलीललितस्तंभसुकुमारोरुकोमलां नितंवविंवविलसद्रक्तवस्त्रपरिष्कृतां मेखलावत्तमालिकाकिंकिणीनाद
विभ्रमां अलसप्रायमानिम्ननाभिमुक्तोदरीपरां रोमराजिलताभूतमहाकुलफलन्यतां सहितनिविडोत्तुंगकुचमंडलराजितां
नवरत्नप्रभाराजद्ग्रैवेयकविभूषणां श्रुतिभूषामनोरम्यकपोलस्थलमंजरीं उद्यदादित्यसंकाशताटंकमुखवंवप्रभां पूर्णचंद्र
मुखीं पद्मवदनां नीललोचनां स्फुरन्मदनकोदंडसुभ्रुवां पद्मलोचनां ललाटपट्टसंराजद्रत्नाढ्यतिलकप्रभां मुक्तामाणि
क्यघटितमुकुटस्थलकिंकिणीं स्फुरच्चंद्रकलाराजन्मुकुटां लोचनत्रयां प्रवालवल्लीविलसद्बाहुवल्लीचतुष्टयां इक्षुकोदंडपुष्प
पुष्पाशांकुशचतुर्भुजां सर्वदेवमयीमंवां सर्वसौभाग्यसुंदरीं सर्वतीर्थमयीं देवीं सर्वकामप्रपूरणीं सर्वदेवमयीं दिव्यां सर्व
देवस्वरूपिणीं सर्वशास्त्रमयीं देवीं सर्वागमनमस्कृतां सर्वज्ञानमयीं देवीं सर्वदानवमोहिनीं सर्वतंत्रमयीं ज्ञानगम्यां संविदेपरां ए
वं ध्यात्वा परामंवां वहद्वायुपुरःक्रमात् आवाहयेत्क्रमेणैव मुद्रयादित्रिखंडया संस्थितां हृज्जपेत्तत्र श्रीपीठांतनिवासिनीं मुद्रासंद

ध्रीयेत स्वतर्पणोक्तविधिना पाययेत् लयांगकल्पये हृद्देव्याः स्वपरमेष्ठ्यै गंधपुष्पाक्षतादीनि देव्यै सम्यक् निवेदयेत् उपचारैः षोड
शभिः संपूज्य परदेवतां तर्पणानि पुनर्दद्यात् त्रिवारं मूलविद्यया इति ततो मूलविद्यान्ते श्रीमहात्रिपुरसुंदरी नित्याः श्रीपादुकां पूजया
मि इति पुष्पांजलिं दत्वा तर्पयामि समंतं संतर्प्य वा लांते श्रीमहात्रिपुरसुंदरि एतत्ते आसनं नमः एवं स्वागतं नमः एतत्ते पाद्यं नमः ए
षते स्वाहा एतत्ते आचमनं स्वधा एषते मधुपर्कः स्वधा एतत्ते पुनराचमनीयं स्वधा इति समर्प्य ह्रां ह्रीं क्लीं ब्लूं सः हसखफ्रें हसौः ऐं हे
हिमिति नवबीजैः नव मुद्राः प्रदर्श्य सर्वाण्यांगके उपनीय उत्तरतः स्नानमंडपमानीय रत्नसिंहासने संस्थाप्य अभ्यंगादि विदधाव
पचारान्निवेद्य केशप्रसादनमभ्यंगं गंधामलकोद्वर्तनं उष्णोदकस्नानं पंचगव्यस्नानं पंचामृतस्नानं समस्तपंचगंधोदकेन स्नानं केशसंस्का
रं विकुरशोधनं कृत्वा भगवति एतत्ते स्नानीयं नमः ततः एतत्ते वस्त्रयुग्मं नमः इति वस्त्रयुग्मं परिधाप्य नीराजनादि मंगला
चारान् विधाय भूषणमंडपे रत्नसिंहासने समुपवेश्य मकुटरत्नताटंकनासामौक्तिकग्रैवेयहारकेयूरकंकणांगुलीयक
रत्नवेष्टनमध्यबंधनकांचीकलापपादकटकनूपुरपादांगुलीयकादिनानाजातीयनानादेशीयविविधभूषणैर्भूषयित्वा
सर्वांगे महासुगंधलेपनं कृत्वा कंठे कल्हारमालां बध्वा वक्षोजयोः आंजनं रत्नांजनं भाले श्रीदर्पणं दर्शनं कृत्वा चामरैः समर्प्य पूजा
मंडपमानीय पुनः कामेश्वरांके समुपवेश्य सर्वोपचारैः संपूज्य यथोपचारं प्रथमादिभिः संतर्प्य पुष्पांजलिं दत्वा नैवेद्यं तांबूलं
तानि निवेदयेत् संविन्मये परे देवि परामृतरसप्रिये अनुज्ञां देहि देवेशि परिवारार्चनाय मे इति पुष्पांजलिं पुरः सर
मवृत्तां प्राप्य श्रीचक्रात्मनो मध्ये त्रिकोणवृत्तचतुरस्रमंडलं विलिख्य तत्र तिथिमयीं नित्यां पूजयेत् प्रतिपत्प्रभृति पूर्णिमा
पर्यंतं कामेश्वर्यादि नित्याः पूजयेत् त्रिकोणमध्ये महानदेवतां नित्यां पूजयेत् तदेषा सषोडशी पूज्या एवं शुक्ल
पक्षे कृष्णपक्षे तु प्रतिपदादर्शांतं चित्रादिकामेश्वर्यंतं पूजनीयं पूजानित्याप्राग्गेवोक्तात्ततत्क्रमाः मध्ये श्रीविद्या महाराज्ञी श्रीमहा॰

त्रिपुरसुंदरीश्रीपादुकां पूजयामि ततो मध्यत्रिकोणाभितः अग्नीशासुरवायव्यमध्यदिक्षु षडंगानि पूजयेत् मध्यत्रिकोणमा
कृत्रिकोणाग्रमध्ये देव्याः पृष्ठभागे त्रिपंक्त्यादि दिव्यौघसिद्धौघमानवौघान् संपूज्य चरणत्रयविद्यामानवौघांते स्वगुरुक्रमं संपूज्य
मध्यत्रिकोणरेखात्रये पंच पंच क्रमेणाग्नेरारभ्य प्राग्रक्रमैत्रैः पंचदशनित्याः संपूज्य विसर्गयुक्तमूलविद्यया मध्ये मूलदेवी
पञ्चनवावरणपूजां कुर्यात् तत्र भूबिंबे प्रथमरेखायां पश्चिमादिदिक्षु वायव्यादिदिक्षु च अणिमादिदशसिद्धिदेवता यजेत् तत्रा
दौ त्रैलोक्यमोहनचक्राय नमः चतुरस्राय रेखायै नमः इति पुष्पं दत्वा ४ अणिमासिद्धिदेवी श्री ४ लघिमासिद्धिदेवी श्री एवम
हिमासिद्धि ईशित्वसिद्धि वशित्वसिद्धि भुक्तिसिद्धि इच्छासिद्धि रसासिद्धि मोक्षसिद्धि विरितिसिद्धि दशकं संपूज्य ततो रसमध्यरेखा
यै नमः इति पुष्पं दत्वा आं ब्रह्माणी श्री ईं माहेश्वरी श्री ऊं कौमारी श्री ऋं वैष्णवी श्री ऌं वाराही श्री ऐं इन्द्राणी श्री औं चामुण्डा श्री अः
महालक्ष्मी श्रीः एताः पश्चिमादिद्वारेषु वायव्यादिकोणेषु पूजयेत् ततस्तृतीयरेखायै नमः इति पुष्पं दत्वा ४ सर्वसंक्षो
भिणी मुद्राशक्ति श्री एवं द्रीं सर्वविद्राविणी क्लीं सर्वाकर्षिणी ब्लूं सर्ववशंकरी सः सर्वोन्मादिनी क्रों सर्वमहांकुशा ह
स्खें सर्वखेचरी ह्सौं सर्वबीजमुद्रा ऐं सर्वयोनिमुद्रा ह्स्क्लीं सौः सर्वत्रिखंडमुद्रा ४ अं आं सौः त्रिपुराचक्रेश्वरी नित्या श्री एताः
प्रकटयोगिन्यः त्रैलोक्यमोहनचक्रे समुद्राः ससिद्धयः सायुधाः सवाहनाः सपरिवाराः सर्वोपचारैः संपूजितास्तर्पिताः वरदाः सन्तु
इति पुष्पांजलिं दत्वा द्रामिति सर्वसंक्षोभिणीमुद्रां दर्शयेत् ततः श्रीपादुकस्य विज्ञप्तिं विधाय प्रधानदेवतां त्रिवारं संतर्प्य योनिमु
द्रां प्रदर्श्य पुष्पांजलिं दत्वा अभीष्टसिद्धिं मे देहि शरणागतवत्सल भक्त्या समर्पयेत् प्रथमावरणार्चनमिति समर्प्य द्वि
तीयावरणं पूजयेत् अत्र त्रैलोक्यमोहनादिचक्रत्रये ब्राह्म्यादिकेन सर्वसौभाग्यदायकादि षट्चक्रे श्रीपादुकस्य लेन अथवा
पां विस्तरावरोधे तत्सर्वत्रेति संप्रदायः इति प्रथमावरणं अथ द्वितीयावरणं ऐं सर्वाशापरिपूरकषोडशदलचक्राय नमः

इति पुष्पांजलिं दत्वा पश्चिमदिशामावर्त्तेन ॥ अं कामाकर्षिणीनित्याकलाश्री ॥ एवं सर्वत्र आं बुद्ध्याकर्षिणी इं अहंकाराक
र्षिणी ईं शब्दाकर्षिणी उं स्पर्शाकर्षिणी ऊं रूपाकर्षिणी ऋं रसाकर्षिणी ॠं गंधाकर्षिणी लृं चित्ताकर्षिणी लॄं धैर्याकर्षिणी एं स्मृ
त्याकर्षिणी ऐं नामाकर्षिणी ओं बीजाकर्षिणी औं आत्माकर्षिणी अं अमृताकर्षिणी अः शरीराकर्षिणी ॥ ऐं क्लीं सौः त्रिपुरेशीनि
त्याश्रीः एता गुप्तयोगिन्यः सर्वाशापरिपूरके चक्रे समुद्रा इत्यादिना समर्प्य ह्रीं इति सर्वविद्राविणीमुद्रां प्रदर्श्य अभीष्टसिद्धिं मे दे
हि द्वितीयावरणार्चनमिति पुष्पांजलिं दद्यादिति द्वितीयावरणं अथ तृतीयावरणं ॥ सर्वसंक्षोभणाष्टदलचक्राय नमः अनंगकु
सुमायाः पूर्वादिदिक्षु पूजयेत् ॥ कं पं अनंगकुसुमादेवीश्री ॥ चं पं अनंगमेखला ॥ टं पं अनंगमदना ॥ तं पं अनंगम
दनातुरा ॥ पं पं अनंगरेखा ॥ यं पं अनंगवेगिनी ॥ शं पं अनंगांकुशा ॥ लं लं अनंगमालिनी ॥ ह्रीं क्लीं सौः त्रिपुरसुंदरीचक्रेश्व
री विद्याश्री एता गुप्ततरयोगिन्यः सर्वसंक्षोभकारके चक्रे समुद्रा इत्यादिना समर्प्य क्लीमित्याकर्षिणीमुद्रां प्रदर्श्य अभीष्टसिद्धिं
मे देहि तृतीयावरणार्चनमिति समर्प्येदिति तृतीयावरणं अथ चतुर्थावरणं पश्चिमादिवामावर्त्तेन पूजयेत् ॥ सर्वसौ
भाग्यदायकचतुर्दशारचक्राय नमः इति पुष्पं दत्वा ॥ कं सर्वसंक्षोभिणी खं सर्वविद्राविणी गं सर्वाकर्षिणी घं सर्वाह्लादिनी ङं
सर्वसंमोहिनी चं सर्वस्तंभिनी छं सर्वजृंभिणी जं सर्ववशंकरी झं सर्वरंजनी ञं सर्वोन्मादिनी टं सर्वार्थसाधनी ठं सर्वसंपत्तिपू
रणी डं सर्वमंत्रमयी ढं सर्वद्वंद्वक्षयंकरी इति संपूज्य ऐं ह्रीं श्रीं हैं ह्क्लीं ह्सौः त्रिपुरवासिनी चक्रेश्वरी नित्याश्री एताः सं
प्रदाययोगिन्यः सर्वसौभाग्यदायके चक्रे समुद्रा इत्यादिना समर्प्य ह्सौं इति सर्ववशंकरीमुद्रां प्रदर्श्य अभीष्टसिद्धिं मे देहि चतु
र्थावरणार्चनमिति समर्प्येदिति चतुर्थावरणं अथ पंचमावरणं पश्चिमादिवामावर्त्तेन पूजयेत् तत्र सर्वार्थसाधकबहि
र्दशारचक्राय नमः इति पुष्पं दत्वा ॥ णं सर्वसिद्धिप्रदादेवीश्रीः थं सर्वसंपत्प्रदा दं सर्वप्रियंकरी धं सर्वमंगलाकारी नं सर्व

कामप्रदां टं सर्वदुःखविमोचनी ठं सर्वमृत्युप्रशमनी डं सर्वविघ्नविनाशिनी ढं सर्वाङ्गसुन्दरी णं सर्वसौभाग्यदायिनी ४
हसैं हस्क्लीं हसौः त्रिपुराश्री चक्रेश्वरी नित्याम्बा पताकलकौलयोगिन्यः सर्वार्थसाधके चक्रे समुद्रेष्यादि नाम मर्प्यन्तः इति स
र्वोन्दनी मुद्रां प्रदर्श्य श्रीभोः तृप्तिसिद्धिं मे देहि पंचमावरणार्चनमिति निवेदयेदिति पंचमावरणम् अथ षष्ठावरणं अन्तर्दशारचक्रे
पश्चिमादि विलोमेन ४ सर्वरक्षाकरान्तर्दशारचक्रायनमः इति पुष्पं दत्वा ४ चं सर्वज्ञादेवी ४ छं सर्वशक्ति जं सर्वैश्वर्यप्रदा झं स
र्वज्ञानमयी ञं सर्वव्याधिविनाशिनी टं सर्वाधारस्वरूपा ठं सर्वपापहरा डं सर्वानन्दमयी ढं सर्वरक्षास्वरूपिणी णं सर्वेप्
सितफलप्रदा ४ ह्रीं क्लीं ब्लें त्रिपुरमालिनी चक्रेश्वरी नित्याम्बा पताः निगर्भयोगिन्यः सर्वरोगहरे चक्रे समुद्राश्यादि नाम
मर्प्यं क्रोमित्यं कुशमुद्रां प्रदर्श्य श्रीभोः तृप्तिसिद्धिं मे देहि तत्षष्ठावरणार्चनमिति निवेदयेदिति षष्ठावरणम् अथ सप्तमाव
रणं प्रागादि वामावर्तेन वशिन्याद्याः तत्र ४ सर्वरोगहराष्टारचक्रायनमः इति पुष्पं दत्वा ४ अं १६ ब्लूं वशिनी वाग्देवताम्बा ४
कं ५ कलह्रीं कामेश्वरी वाग्देवताम्बा ४ चं ५ ब्लूं मोदिनी वाग्देवताम्बा ४ टं ५ झ्रौं विमला वाग्देवताम्बा ४ तं ५ ज्म्रीं अरुणा
वाग्देवताम्बा ४ पं ५ हसलवयूं जयनी वाग्देवताम्बा ४ यं ४ झ्मूं सर्वेश्वरी वाग्देवताम्बा ४ शं ४ क्ष्रीं कौलिनी वाग्देवताम्बा ४
ह्रीं श्रीं सौः त्रिपुरासिद्धा चक्रेश्वरी नित्याम्बा पताः रहस्ययोगिन्यः सर्वरोगहरे चक्रे समुद्राश्यादि नाम मर्प्य हसखफ्रें इति
सर्वखेचरीमुद्रां प्रदर्श्य श्रीभोः सप्तमावरणार्चनमिति सप्तमावरणं ॥ अथ अष्टमावरणम् ॥ त्रिकोणाग्रदत्तवामको
णो तद्बहिर्वृत्त चक्रे तत्र सर्वसिद्धिप्रदान्तरालचक्रस्थानमः इति पुष्पं दत्वा ४ द्रां द्रीं क्लीं ब्लूं सः यां रां लां वां शां जम्भ तेम्यः का
मेश्वरकामेश्वरीबाणेभ्यो नमः धां धं मोहनकामेश्वरकामेश्वरीधनुर्भ्यां नमः ४ आं ह्रीं वशीकरणकामेश्वरकामेश्वरीपा
शाभ्यां नमः ४ क्रौं ह्रीं स्तम्भनकामेश्वरकामेश्वर्यङ्कुशाभ्यां नमः ४ अग्रे अग्निचक्रे कामगिरिपीठे मित्रेशनाथात्मिके

यदृशाद्यधिष्ठायिके इच्छाशक्त्यात्मक रुद्रात्मकशाक्ति श्रीकामेश्वरीदेवीश्री ४ क्लीं सूर्यचक्रे जालंधरपीठे षष्ठीशनाथात्म-
त्मके स्वप्नदशाधिष्ठायके ज्ञानशक्त्यात्मक विष्ण्वात्मकशाक्ति श्रीवज्रेश्वरीदेवीश्री ४ सौः सोमचक्रे पूर्णगिरिपीठे उड्डीशनाथात्मि-
के सुषुप्तिदशाधिष्ठायिके क्रियाशक्त्यात्मक ब्रह्मात्मकशाक्ति श्रीभगमालिनीदेवीश्री ४ ह्स्रैं ह्सकलह्रीं ह्स्रौः त्रिपुरावाचक्रेश्वरी
नित्याश्री॰ पराहरहस्ययोगिन्यः सर्वसिद्धिप्रदचक्रे समुद्रेत्यादिना समर्प्य ह्सौं शान्ते सर्ववीजमुद्राप्रदर्श्य अभीष्टसिद्धिं मे दे-
हि अष्टमावरणार्चनमित्यनिवेदये दित्यष्टावरणं अथ नवमावरणं ४ ऐं क्लीं सौः मूल सर्वानंदमयवैंदवचक्राय नमः
इति पुष्पं दत्वा ब्रह्मचक्रे श्री मित्रपादाणपीठे चर्यानंदनाथात्मिके तुरीयदशाधिष्ठायके परब्रह्मात्मकशाक्ति श्रीमहात्रिपुरसुंद-
रीश्री ४ ह्सकलरडैं ह्सकलरडौः त्रिपुरभैरवीचक्रेश्वरी नित्याश्री पराः परापररहस्ययोगिनः सर्वानंदमयी वैंदवचक्रे
सर्वचक्रेश्वरी सर्वमंत्रेश्वरी सर्वपीठेश्वरी सर्वविद्येश्वरी सर्ववागीश्वरी सर्वसिद्धेश्वरी सर्वजगदुत्पत्तिमातृका सचक्रा ससि-
द्धा सायुधा सवाहना सशक्तिका सालंकारा सपरिवारा सर्वोपचारैः संपूजिता तर्पितास्तु वरदास्तु इति समर्प्य ऐं इति सर्वयो-
गिनीमुद्रां प्रदर्श्य अभीष्टसिद्धिं मे देहि शरणागतवत्सले भक्त्या समर्पये तुभ्यं नवमावरणार्चनमिति निवेदयेत् ॥

इतिनवमावरणं ४ ऐंक्लींसौः द्रांईंऊंवांरांलांवांशांकामेश्वरीइच्छाकामफलप्रदेसर्वसत्ववशंकरिजगत्क्षोभकरिहूंहूंहूं
द्रांद्रींक्लींब्लूंसः ह्सौः क्लींऐं इतिकामेश्वरीसमयविद्यापादेभ्यांमूलाधारेपुष्पांजलिंसमर्पयेत् ४ क्लींसर्वकार्यसाधके
वज्रेश्वरिवज्रपंजरमध्यगते क्लींक्लिन्नेऐंक्रौंनित्यमदद्रवेक्लींवज्रेश्वरीसमयदेवताश्री इतिपुष्पांजलिंसमर्पयेत् ४
ततोभगमालिनीविद्यामुच्चार्यभगमालासमयदेवताश्रीः इतिपुष्पविधौपुष्पांजलि ४ क्लींभगवतिज्ञूनिमाकमेश्व
रिक्लींसर्वसत्ववशंकरिसः त्रिपुरभैरविऐंविन्चेत्रिपुरसुंदरीसमयदेवताश्री॰ इतिशिरसिपुष्पांजलिः मूलविद्य
याशिरसिसंतर्प्य ४ ऐंक्लींसौः श्रीविद्याषोडशान्तरेमुच्चार्यसप्तदशींकलांयष्ठाप्रागुक्ताकामकलांभावयेत् कलारूपमि
तंदेविषोडशकमेतन्मयास्मरे इत्युक्तरीत्याप्रत्यावर्तकयोगिनीगणपदेत्रपालेभ्योवलीन्दत्वासर्वभूतवलिंतन्मंत्रेणोत्सृज्य
ततोनैवेद्यपात्रेसाधारंसात्रसंस्थाप्यधूपदीपौदर्शयेत् सुरेशाणसंप्रोक्षणंयादिभिरभ्यर्च्ययेन्मुद्राप्रदर्श्यजगाधलिमंत्र
स्वाहेतिवंदांसंसृष्ट्वावामकरेणगृहीत्वागादयन्नतो १

वेद्यं समर्पयेत् वनस्पतिरसोत्पन्नो गंधाढ्यो गंध उत्तमः आघ्रेयः सर्वदेवानां धूपोयं प्रतिगृह्यतां इति धूपं दत्वा समर्पयेत् सुप्र
काशो महादीपः सर्वत्रतिमिरापहः सबाह्याभ्यंतरज्योतिर्दीपोयं प्रतिगृह्यतां इत्युद्दीपं समर्पयेत् ततो नैवेद्यं समस्तानां संशो
ध्य विष्णुलमद्रणां संस्त्राद्यादिबीजैः शोषणादिकं विधाय सर्वमभिमंत्र्य धेनुमुद्रयामृतीकृत्य गंधाद्यैरलंकृत्य मूलमंत्रेण नैवेद्यं स्वाहा
इति मूलेन समर्पयेत् नैवेद्यं षड्रसोपेतं पंचभक्ष्यसमन्वितं सदारसमहोदारं शिवेन सह गृह्यतां इत्यंगुष्ठादिशेषिकनिष्ठा
नामायोगात् नत्रवामकरेणाविकृवोत्पलनिभायामुद्रां प्रदर्श्य दक्षहस्तेन प्राणादिमुद्रां दर्शयेत् प्राणाय स्वाहेत्यादि
ना समर्प्य सव्यहस्तक्रमेणानंतरयमंत्रे आत्मतत्त्वाधिपतिः श्रीकामेश्वरी तृप्यतु एवं विद्यातत्त्वाधिपतिः शिवतत्त्वाधिपतिः
सर्वतत्त्वाधिपतिः ततः कामेश्वरस्तृप्यत्वित्यादि [illegible] ऐं परांबायै श्रीमहात्रिपुरसुंदर्यै नैवेद्यं स्वाहा ह्रीं परायै
श्रीं सौः परापरायै ऐं श्रीं इति समर्प्य अमृतोपस्तरणमसि स्वाहेत्युक्त्वा प्राणादिमुद्राः प्रदर्श्य प्राणाय स्वाहेत्यादि पंचाहुतीर्निवेद्य
नवनिकां मध्ये कृत्वा मूलमंत्रं स्मरन् तर्पयन् इति भोजनं तावदाकांक्षमाणः तावद्विश्रमेत् अत्र वटुकादिबलिर्नैवेद्यात् पूर्वा
मित्यस्मत्संप्रदायः केचिन्नैवेद्यानंतरं वदंति ततोपराभसयंकार्यमिति मध्ये पानीयमनंतरापोशानं करशुद्ध्यादिकं च वा
स समर्पणानंतरं कुर्यात् अत्र नैवेद्यसमर्पणानंतरं नित्यहोमं कृत्वा वमस्थनादि कुर्यात् ततः कुलदीपं निवेदयेत् शालिगोधू
मादिपिष्टेन राजतेन सजीरकेन शालिहिमेणेन मादृक् त्रिकोणाकारान् दमकरूपेणानंतरं च जौनवाविधाय हृतेन पाचयि
त्वा ताम्रादिभाजनेः घृतलाडितस्मार्ज्य पात्रमंडलं विधाय अष्टदलं चतुरस्रं ताप्रकं मध्ये देवीं यष्ट्वा पंच चेत् कामेश्वर्यादि
भैरवीं यजेत् त्रिकोणं चेत् गणपत्यांबिकापरेशान्यजेत् गुरुमालिनीं विधाय फलपुष्पताम्बूलसर्वाणि दीपितानि दीपत्र
यं महादीपतेजो वाति समो दात्ता प्रभामालिनि भगवती गुरुमालिनी ततो रक्तेनार्घ्याभिमंत्र्य प्रज्वाल्य तद्दीपभाजनमहस्तं

मयकशालोकहृयंपदृन्देव्युपरिनवधायंवथाविद्यावाभ्रामयेत् अंतस्तेजोवहिस्तेजएकीकृत्यनिरंतरं अथकुर्धक्रमेणो
वकुलदीपंनिवेदयेत् समस्तचक्रेचक्रेशिपुजेदेविनवात्मिकेआरार्तिकमिदंभद्रेग्रहाणममसिद्धये एत्याभ्यांस्रोकाभ्या
नवनीतिंबपत्रादिनाहाष्टिमत्तापंचतत्त्वपिंडादिभिरपि ततोमूलेनप्राणायामत्रयंकृत्वास्याः शिरसिश्रानंदभैरवायऋषयेन
मः मुखेपंक्तिछंदसेनमः हृदयेश्रीमहात्रिपुरसुंदर्यैदेवतायैनमः गुह्येवाग्भववीजायनमः पादयोःशक्तिकूटशक्तयेनमः
नाभौकामराजकूटकीलकायेनमः इतिविन्यस्यममसिद्ध्यर्थेविनियोगइतिकृतांजलिकृत्वावालावीजत्रयपदिशहृत्यापंच
दशोत्कृष्टत्रयपद्विशहृत्यामहाघोरणीरुवंडत्रयपद्विशहृत्याविद्याषडंगन्यासंत्रयंविधाय सर्वात्मायैहृदयायनमइतिन्यादिमं
त्रैरपिषडंगन्यासंविधायमूलविद्यान्यासान्कुर्यात् ज्ञानार्णवे ततोन्यासादिकंकुर्यात् सत्राद्दत्तशरीरके इत्यारभ्यक्रमा
यात्रिपुरीषान्याषडंगानि वक्ष्र्ववत् इत्यंतमुक्ता अथवक्ष्येमहेशानिश्रीविद्यान्यासमुत्तमं संहारविनयेद्विद्यात्रसुरंध्रेह
तामभ्यांसवक्तस्थाघोरघ्राणींमहासौभाग्यदायमेत् वामांसदेशेसौभाग्यदंडिनींभ्रामयेत्ततः रिपुजिह्वाग्रहामंकुशंपादमूले
प्रविन्यसेत् त्रैलोक्यस्यवशंकर्त्रीधात्त्रैवंतिलकंन्यसेत् संहारमेवंवदनेवेष्टनतेनविन्यसेत् पुनःहारिणीचवदनेगलो
दैविन्यसेत्ततः पुनःसंहारिणीपादेहृद्वेष्टनेनचविन्यसेत् व्यापकांतेयोनिमुद्रांमुखेविदर्शयेदभिवंदयेच श्रीविद्यासंहारिणीरूपोयंन्यासः
सौभाग्यवर्द्धनः ब्रह्मरंध्रादिपादांतं विमृगांवयेन्यसेत्ततः ललाटेनाभिकांकुर्याच्छ्रीऽघ्राणीस्मरन्बुधः त्रैलोक्यस्यवशंकर्तीहमि
तिसम्यग्विभावयेत् संमोहनाख्योदेवीशिन्यासोयंक्षोभकारकः त्रैलोक्यमोहनांध्यायन्श्रीविद्यांमनसास्मरन् पादयोर्जंघयोर्जा
न्वोःकट्योरंधनिमस्तके नाभौपार्श्वहृदयेवेवक्षस्तनयोरंसयोस्तथा कर्णयोर्ब्रह्मरंध्रेचवदनेनृतिपावति ततःकर्णप्रदेशेनकरवे
ष्टनयोःक्रमात् संहारोयंमहान्यासोवीजैःषोडशभिःक्रमात् श्रीविद्याघोरघ्राणीन्यासैर्विन्यस्यरोभवेत् इत्यादिरीत्यामंत्रमासा

संहारोऽयं महान्यासो वीजैः षोडशाभिः क्रमात् श्रीविद्याषोडशार्णोन्यासैर्विश्वरो भवेत् इत्यादिरेषां मंत्रान्यासान् विधाय प्राणव
स्थानन्यासं करशुद्ध्यादि सर्वं पूर्ववत् कृत्वा सांख्यायामूलविद्यां जप्त्वा गुह्यादि गुह्येति निवेदयेत् भूयोपि मुद्रान्ववकंम
दर्शयेत् सहस्रादर्घ्यं पुष्पांजलिं दत्त्वा स्तोत्रैः स्तुत्वा दण्डवत् प्रणामादिभिः संप्रार्थयेत् ततः श्रीचक्रं चतुराम्नायदेवता विभा
व्य तत्तदाम्नायं विद्याभिः मस्तसमस्तं वा लयावा पूजयेत् तद्यथा चतुरस्रषोडशाष्टदलमंडलस्वरूपात्मकं पूर्वाम्नायं व्या
भाव्य तद्दीश्वरी रुद्रशक्तिं यजेत् मन्वस्रान्तर्दशारस्थिति रूपं दक्षिणाम्नायं मत्वा तद्दीश्वरीं रुद्राणीं यजेत् अष्टारं व्यंशं संहाररू
पं पश्चिमाम्नायं मत्वा तद्दीश्वरीं कुत्तिकां यजेत् त्रिकचक्रात्मकमनाख्यातेन विभाव्य उत्तराम्नायं तद्दीश्वरीं कालसंकर्षि
णीं यजेत् ततश्चषट्दर्शनात्मकं मन्वस्रस्थापनतन्मंत्रैरर्चयेत् भूगेहत्रयं वहिर्जैन चार्वाकरूपं मत्वा तद्दीश्वरीं व्रतारां यजे
त् ॥ तारे तुत्तारे तुरे स्वाहा ॥ इयं वज्रतारा षोडशाष्टदलं वैदिकदर्शनं मत्वा सवितुर्थपादं गायत्रीं यजेत् मन्वस्रं सौरद
र्शनं विभाव्य सौराष्टाक्षरेण सूर्यं यजेत् दिशारं वैष्णवदर्शनं मत्वा नारायणाष्टाक्षरेण विष्णुं यजेत् अष्टारं शाक्तं मत्वा वाल
यजेत् त्रिकोणं सान्तरालं शैवदर्शनं मनसं ध्याय ह्रौं नमः शिवाय ह्रौं नम इत्यनेन शिवं यजेत् ततः श्रीचक्रे सिद्धान्तरू
पं मत्वा नव सिद्धान्त विद्याभिरर्चयेत् त्रैलोक्यमोहनं चक्रं स्थितिस्थित्यात्मकं मत्वा चार्वाकदर्शनं यजेत् चार्वां हूंव पलवरष्ट
चार्वाकदर्शनादिदेवतायै श्रीचाण्डिकायै नमः सर्वाशापरिपूरकं चक्रं स्थितिस्थित्यात्मकं मत्वा बौद्धसिद्धान्तमर्चयेत् त
द्यथा ध नवसहकक्षकलहरीं बौद्धदर्शनादिदेवतायै नमः सर्वसंक्षोभणं चक्रं स्थितिसंहारकात्मकं मत्वा जैनसिद्धान्त
मर्चयेत् ह्रीं ... जैनदर्शनादिपतिदेवतायै अर्हतायै नमः सर्वसौभाग्यदायकं चक्रं स्थितिस्वरूपात्मकं मत्वा
सांख्यसिद्धान्तमर्चयेत् ५ ... सांख्यदर्शनादिदेवतायै श्रीमूलप्रकृत्यै नमः सर्वार्थसाधकं चक्रं स्थितिस्थितिमयं

मतामागवन्नाय श्रावैदिकसिद्धांतसर्वमेत्‌ परोरनसेमावदों इति वनर्थः पादः सर्वरत्नाकरं चक्रं स्थितिसंहारश्रूपं मनसो यसि
द्धांतमर्चयेत्‌ श्रीं ह्रीं क्लीं ए श्रों ऐं ह्रीं श्रीं श्रौं क्लीं ह्रीं श्रीं सर्वरोगहरं चक्रं संहारस्रष्टिं ध्यात्वा ॐ नमो नारायणायेति वैष्णवसिद्धां
तं यजेत्‌ सर्वसिद्धिप्रदं चक्रं संहारस्थित्यात्मकं ध्यात्वा शाक्तसिद्धांतं बालया शाक्तदर्शनादिदेवतायै श्रीत्रिपुरायै नमः इति य
जेत्‌ सर्वानंदमयं चक्रं संहारसंसृतिमन्नाशैवदर्शनं यजेत्‌ प्रसादश्रुतिनश्वरत्वो शैवदर्शनाधिदेवतायै श्रीब्रह्मविद्या
यै नमः विंदुयोनिस्थिमहाशीं तां मालाभाषा चक्रे सर्वात्मानि शिवाद्वयमनुसंधाय ज्ञानदर्शनं यजेत्‌ ४ हसखफ्रें महाचं
डयोगेश्वराय रसंविदे देव समयाधिदेवतायै कालसंकर्षिण्यै नमः इति प्रशस्तिगण नमस्कारादिभिः परितोष्य ज्ञानध्यान
वर्तीं गतां ताभिमतं प्रार्थ्य पंचमुद्राभिर्मत्वा च चतुरसं च मत्स्यं च महत्योमवं तथा योनिमुद्रेति पंचैतानु गुरुदेवाभिवंदने
ततः रश्मिरूपा महादेव्या मत्रमूर्तिं देवतां श्रीं हंस यो गलीना स्ताः संसर्वं सर्वस्वावहाः इति देव्यो पुष्पांजलिं दत्वा संहारमु
द्रयागच्छ गच्छ परं स्थानं स्वस्थानं परमेश्वरी यत्र ब्रह्मादयो देवा न विदुः परमं पदं इति पुष्पं गृहीत्वा ग्राय ब्रह्मरंध्रे नीतां मोति
छति छपरे स्थाने स्वस्थाने परमेश्वरि यत्र ब्रह्मादयो देवाः सर्वा तिष्ठंति मे हृदि इति पुष्पाद्यपर्यंतं नीतामंचे ति दिदेवतां स
हपुरुषास्य प्रभवत्वा त्रोहासनमपि विधाय श्रीगुरुं प्रणमेत्‌ ततो ब्रह्मार्पणमंत्रेण जलं भूमौ निःक्षिप्य ईशान्यां दिशि नैवेद्यशेष
निर्माल्यपुष्पाणि निःक्षिप्य क्लीं नमः उच्छिष्टचांडालिमातंगिनि सर्ववशंकरि स्वाहेति तत्र जलमुत्क्षिप्य व्योमचक्रसमारूढभुवनांतर
चारिणी च ह्रकंदहि नं देवि प्रसादं कुरु सिद्धिदे ग्रनेन मचक्रं रीपंग्र हींकारे हस्या खिलदेवताः गजमखाः क्षेत्रपालभैरवा यो
गिन्यो वटुकाश्च यत्पितरो देवतालोकाश्च रक्षकाः ग्रमे दित्तवरा मत्यैव व खेचराभूताः पिशाचा ग्रहा रक्षमास्तु कुलपुत्रकस्यापि
वतः पानमहीपं वरु इत्यनेन मूलमंत्रमुच्चरन्‌ तदाममातर्पयेत्‌ ततो योगिनीयोगिभिर्हेतः कंचित्कालं नीत्वा मिश्रचरणा

स्वयमात्मानं सच्चिदानंदमयं परामृतस्वरूपं साक्षीभूयादिति अथ सहस्राक्षरी लिख्यते अथ सहस्राक्षरीयाम हागीवोकभेदेन
नानाविधा संति मत्रास्मद्गुरुप्रसादात्सहस्राक्षरी ॥ ऐं नमो भगवति त्रिपुरसुंदरि उग्रे तारिणि स्त्रीं प्रीं करकर विसरत्व मत्त्वस्व वद
वदवाग्वादिनि स्वाहा ह्रीं नमः क्लीं नमः श्रीं श्रीं क्लीं नमः स्वरात्मावदि नेमकलजननतो भिनि श्रीं श्रीं कालिनि हां हां हाविलिनि मोंमों
मोहिनि स्तंस्तं स्तंभिनि स्रां स्रां स्राकर्षणि परम सभ्भरोनमः कलकलवासिनि विस्मरसमयटिवावर्तिनि ज्रां ज्रां ज्रांकरि क्रीं क्रीं क्रीं कालि
हूं हूं हूं कालिका काकाकिनि रांरांराकिनि शंशंशाकिनि हांहांहाकिनि फें फां कविभलयालसीप संभ्रम सवदवदसमसमसमउत्त
लेपाकिनि ॐ नमः सोः क्लीं ऐं श्रीं नदनदनादवी नेत्रां त्रीं त्रूं त्रैं त्रौं त्रः म्रां म्रीं म्रूं म्रैं म्रौं म्रः प्रां प्रीं प्रूं प्रैं प्रौं प्रः ज्रां ज्रीं ज्रूं ज्रैं ज्रौं ज्रः स्वां स्वीं स्वूं स्वैं स्वौं
लः ग्रां ग्रीं ग्रूं ग्रैं ग्रौं ग्रः श्रां श्रीं श्रूं श्रैं श्रौं श्रः ध्रां ध्रीं ध्रूं ध्रैं ध्रौं ध्रः सां सीं सूं सैं सौं सः ज्रां ज्रीं ज्रूं ज्रैं ज्रौं ज्रः त्रां त्रीं त्रूं त्रैं त्रौं त्रः गौरि रुद्रदयि
तेवज्रिणि वज्रनायिके कपालमालाधरे प्रेतासनतनिसर्वसत्त्वावताबे प्रवतनरप्रवतनरगजेगजेपोषयपोषय सर्वमंत्रान्
मविषम विषावज्रिणि गोलगोचनिखें खें खें विचरि भूं भूं भूं चरि हंसवाहे हंसहंसनि हंसि एवं एवं एवं यथा रययथाययठागिम
णिमोचय मोचय विमोचय विमोचय विमोचयनिपशुरूपा वे मेरुमंदरसंकाशे महाविद्ये छिंदि वा चंतियक्ष यक्ष मालक्ष्मा
याविनोदिनि त्वरत्वरितेवहवहक्रंदय क्रंदय संक्रामय संक्रामय मदिरानंदपूर्णिते कामेश्वरि गां गीं गूं गैं गौं गः वंदयमदावे
कुलेस्फरयोनि वज्रे भगवति भगमालिनि रेश्वरचक्रकपालइमरुधारिणि महाभैरवि विवस्वधारे वसुमती धारिणि थरे वज्राय

३८
वि॰ या॰

८८२

888

वषायकर्मदामिनिकामेषाजितप्रावरद्वदमनस्मारमारमर्कदवमवस्रावीज्ञमिषइंइंइंरयाररवाशांकिनिनि काशेशारदेवि
याहाल विद्यारदीं क्लीं गणानायकि श्रानंदमदविग्रहे ग्रहीतषाणि कपालेन्वलन्ति केल्हादि निनिन्याक्लि त्रेमदह्व वेला हासेः
सौंनमरसैनमः मदिरेमधुमातिमदामोदनभगेभगमालीमहेन्नरुवुरुवुरुहनहनस्फुरस्फुरस्फोटयस्फोटयमंदा
रवेणानिवंनरयमलभेदितिवंकुन्निकायैक्रांहूंभहूरभेश्रवोरमगिविकिणिकिणिविनेवैक्रोंश्रींक्रीं इंभट्टमवीयन्तेभंजभं
जन्मजरामरणादारिद्र्यातिनिमर्वसिद्धिनिधानेमहाभयथारिणि ॐ हूंमः हुंफट्विद्येषरिंज्वांजींनंनैंजौंजः श्रीं
सोः यौंत्वौंत्लह्नविद्याविणिविजुनाविज्ञमम भंत्सौं हसौं वंद्रिवंशीमवीबसांजमालाधारिणिकपयोणायत्रैलोकामसेय
नमः प्रसीदप्रसीदयेंक्लीं ह्रीं श्रीं फ्रें सोः यें क्रों श्रीं श्रीं महाविष्णुस्वंदरिस्वाहा इति त्रिपुरसुंदरी पस्थानमहस्रावली श्रुथम
स्नारमहस्रावली नवमन्नस्वरःकुवेरमलोपामुद्राथमन्मथः श्रुगस्योनंदस्यैवंद्रस्कंदः शिवस्तथा क्रोधाभद्वारकोदे
व्याद्वादशैतेउपासकाः सर्वमन्त्रारमादिनामहस्राणिभुतोच्यते श्रीविद्याजपसंपन्नैसर्वकामफलाप्तये हरारवंदित्व
रणारविंदेत्रूपाकुसमातिभेयोगिनीगणासेविनेमधुमदमदिमानमेसंध्यावणीज्ह्रूलवमनेमननमदिनमहामदे
माणिक्यकिरणाकणोमन्त्रपवित्रविग्रहे विजुनादस्वरूपिणिमायेमात्रमन्त्रूपेसौंहमकलरींहसौंः स्हौः क्लौः हसकय
ईलह्रींसहकयईलक्लीं सहकयईलक्लीं नमोदेव्यागच्छमन्निधिं कुरु कुरु सर्वतोमोस्तास्तवद्भयवद्भय
नेदयनंदयस्थापयस्थापयप्राप्यप्राप्यसर्वकार्याणिममसाधयपोषयह्सैं हक्लीं ह्सौं स्हैं स्हौं स्हः सकलह्रयईलपेंक्लीं
हसकयईलक्लीं नमो भगवति भगरूपिणि पापहारिणि राजानं मे वशमानयाविपरस्स्लपसीरा कर्षयाकर्षयैक्लें दयक्लें
दयमनोसिस्तोभयस्तोभयमादयमादयरुलामयरुलामयसौभाग्यंमेसंपादयसंपादयसौंदयंमेजनययफट्हसदैः हस

ह्रीं हसहरौः हसह्रैं हसह्रीः हसह्रौः ४ कएईलह्रीं हसकलह्रीं नमः कल्याणकारिणि लाभ्यामभारंजितशरीरेशक्तीं
भुजनिषण्णे पाशांकुशोद्यच्चापकुसुमबाणधारिणि चतुर्भुजे चंद्रशेखरे चतुरंगे चतुर्वर्गफलप्रदे विद्रुममाल्यालंकृतदेहे
ममसकलसम्मोहितानि साधय साधय स्फारय स्फारय स्थिरय स्थिरय हसकलरैं हसकलरीं हसकलरौः हसकलरैं हस
कलरीं हसकलरौः ४ हसकलह्रीं सहकलरीं सहकलह्रीं नमो वरदे वरेते स्मरे तेस्मते निम्नोनितरंजने जगत्क्षोभकरी।
क्षोभकारिणि कमले कमनीयांगे कलावति सर्वावति मे परिशुद्धय रागं भयम भयक्षे कीर्तिं वितारय वितारय परमैश्वर्यं स्तंभ।
यस्तंभय भेदय भेदय मर्दय मर्दय छेदय छेदय उन्मादय उन्मादय सकलह्रैं हसकलह्रीं हसकलह्रौः सकलह्रैं सकलह्रीं सक
लह्रौः ५ सहसकलह्रीं सकलह्रीं नमः परमेश्वरि परमात्मस्वरूपे करुणामृतावर्षिणि द्रां द्रीं क्लीं ब्लूं सः मनोन्मत्तमधुशालायामे
मणिकंकणपरिविचित्रकुंडलिनि कोमलांगे ग्रंथिमाकर्षय पाशेन बंधय बंधय चापेन मोहय मोहय बाणेन भिंधि भिंधि
छिंधि छिंधि द्रां द्रीं क्लीं ब्लूं सः सकलह्रैं हसकलह्रीं सहकलह्रौः सहकलरीं सहकलरीं सहकलह्रीं नमस्त्रिपुरे वाहय वाहय त्रि
पुरेश्वरि विद्येश्वरि वीरवंदिते विद्याधरवीरमाननवामे विद्यादानविशारदे मदोदयास्पीन नेत्रविनेत्रे श्रीत्रिपुरसुंदरि द्रां द्रीं क्लीं ब्लूं
सः हसकलह्रैं हसकलह्रीं हसकलह्रौः हसकलह्रैं हसकलह्रीं हसकलह्रौः सकलह्रीं सकलह्रीं नमस्त्रिपुरवासिनि त्रिपुराश्रियंदे
विश्रपये मेश्रपये मदाश्रपये घेश्रावणी प्रपये प्राणपश्रावणागतव कमले मदने मदनेदे हे सर्वजननहृदयद्राविणि सर्वतनहृदयगमे
सर्वभूतवशंकरि ममसर्वभूतानि वशमानय आनय कामानय हृदयं हृदयकीर्तिं दापय दापय जय विजयं त्वं जय त्वं जय क्लेशं नाशय।
नाशय शत्रून् सोटय त्रोटय बंधं छेदय छेदय मोतं कुरु कुरु ऐं क्लीं श्रीं हसकलरउरसहैं हसकलरउह्रीं हसकलरउह्रौः हसकल
रउसहैं सहकलरउसहैं सहकलरउसह्रीं सहकलरउह्रौः हसकलह्रीं हसकलह्रीं हसकलह्रीं श्रीं नमस्त्रिपुरमालिनि।

३८

वि॰ या॰

८२९

889

निविनिनाथविद्याविधायिनि विनदेवस्ताविल हृ हृ शंकरसदाशिव हृ ज्ञाने हृ हृ जे मम मम मनोरथान् हृ रय हृ रयसमुद्धा इतारयोता
रय श्रुतिहंभंजयभंजयराजनीति स्याय यस्याय यज्ञः कर्माणि हुं नहुं नहुं मं कर्तय कर्तय ऐं ह्रीं श्रीं हसकलरडरहरैः हसकलर
डरहरीं हसकहलरडरहरैः हसकलरडरसहरीं ऐं श्रीं ह्रीं हसखफ्रें हसौः त्रिपुरसिद्धे त्रिपुरानंदयोगेश्वरि कुलाकुलमहारूपे
अरुणाहुतमहारूपे हसकमलवरयीं सकलनिष्पवर्गाकारि सर्वसंपत्तिकारिणि सर्वैश्वर्यप्रदे सर्वज्ञः खदायिनि सर्वेशे हस
कलरडसहरैः हसकलरडरसहरीं हसकलरडरसहरौः हसकलरडरसहरीं हसकमलवरडसहरैः कएईलह्रीं
हसकहलह्रीं सर्वानंदमयी चिद्रूपचक्रस्थ परब्रह्मस्वरूपिणि परमात्मरूपिणि सर्वचक्रेश्वरि सर्वमंत्रेश्वरि सर्वयोगीश्वरि स
र्वजगदुत्पत्तिमातृके सर्वविद्यामयी महाभैरविके वलेकृत सर्वतत्त्वात्मिके विश्वसर्वात्मिके महाश्रीत्रिपुरसुंदरि नमः
ऐं ह्रीं श्रीं ॐ ऐं ह्रीं ऐं ऐं ह्रीं श्रीं ओं नमः शिवाय नमः शिवायै ॥ इति मत्तासमहस्रावली अथ ध्यानममहस्रावली ॐ ऐं ह्रीं श्रीं हंसः
ॐ नमो भगवति श्रीदेव्यै नूलकर्णिराज्ञि सिपद्मज्ञानेत्रपिंगलाति अवतारे नेपेली लेलोलो लेललिते लू ते स्खलिते विलके
लकेश्वरि विलासे विमले हृ नाशिनि विशालाते हुंकारे पञ्चवामविमहार वे महाक्रोधक्रोधिनि खराम्ये सर्वज्ञे नरलेनावेहाशिर
सुप्रे खरगकं थरे मारसिर सूसंग्रहिणि ना लनं चेकरं किणिमे वनादे प्रचंडोग्रकालकर्णि वलमदे चं पे चं पावनि मचं पे मल
पांतकिपिलवक्रे पिपावाति पिपगनिलोलपेवा नतिकानरिवाम विक्रतास्यवा प्रवेगेह हृतज्ञे विकृते विश्वरूपिणि यम
जिह्वे जयेत्तंजे पेप्रसंताकि विशलेचवति प्रजने विजपेश्रनं तैक्रं दिनिचं विरेकर्णि मर्वोन्मादिनि सर्वमूहाक्रुशे खेचरि खेचक्रा
धारिणि सर्ववीजरूपे महायोगिनि रूपे त्रिवंडे अनंगअनंगवस्त्र अनंगमाहेश्वरि अनंगकौमारि अनंगवैष्णवि अनंगवारा
हि अनंगहाणि अनंगचामुंडे अनंगमहालाक्ष्मि मकरयोगीशीवार्वी कदर्पिनां गि त्रैलोक्यमोलवक्र स्वामिनिकामाकर्षिणि अ

मृताकर्षिणी शरीराकर्षिणी गुप्तयोगिनि रौद्रदर्शनाग्नि सर्वाशापरिपूरकचक्रस्वामिनि अनंगकुसुमे अनंगमेखले अनंग-
मदने अनंगमदनातुरे अनंगरेखे अनंगवेगिनि अनंगांकुशे अनंगमालिनि गुप्ततरयोगिनि रौद्रदर्शनाग्नि सर्वसंक्षोभणचक्रस्वा-
मिनि पूर्वाम्नायेशि शिवप्रदे सर्वसंक्षोभिणी सर्वविद्राविणी सर्वाकर्षिणी सर्वाह्लादिनि सर्वसंमोहिनि सर्वस्तंभिनि सर्वजृंभिनि स-
र्ववशंकरि सर्वरंजनि सर्वोन्मादनि सर्वार्थसाधके सर्वसंपत्तिपूरणी सर्वमंत्रमये सर्वद्वंद्वक्षयंकरि संप्रदाययोगेशि सर्व-
दर्शनांगि सर्वसौभाग्यदायकचक्रस्वामिनि सर्वसिद्धिप्रदे सर्वसंपत्प्रदे सर्वप्रियंकरि सर्वमंगलकारिणी सर्वकामप्रदे
सर्वदुःखविमोचनि सर्वमृत्युप्रशमनि सर्वविघ्ननिवारिणी सर्वांगसुंदरि सर्वसौभाग्यदायिनि कुलकौलयोगेशि सर्वार्थसा-
धकचक्रस्वामिनि सर्वज्ञे सर्वशक्ते सर्वैश्वर्यप्रदायिनि सर्वज्ञानमयि सर्वव्याधिविनाशिनि सर्वाधारस्वरूपे सर्वपापहरे स-
र्वानंदमयि सर्वरक्षास्वरूपे सर्वेप्सितफलप्रदे निगर्भयोगिनि सर्वरक्षाकरचक्रस्वामिनि दक्षिणाम्नायेशि शिवप्रदे हूं व-
शिनि कलह्रीं कामेश्वरि ब्लूं मोदिनि ह्लूं विमले न्म्रीं अरुणे हसलवयूं जयिनि ·· सर्वेश्वरि ·· कौलिनि रहस्ययोगिनि शाक्त-
दर्शनाग्नि सर्वरोगहरचक्रस्वामिनि द्रां क्लिन्ने मोहनकामबाणा द्रीं शोषणकामबाणा क्लीं निसंदीपनकामबाणा ब्लूं संतसं-
तापनकामबाणाः सः द्रवे उन्मादनकामबाणा द्रांद्रींक्लींब्लूंसः जंभिनि जंभय जंभय मोहिनि मोहय मोहय श्रां आकर्षिणी आ-
कर्षय आकर्षय क्षोभिनि स्तंभिनि स्तंभय स्तंभय ऐं कामेशि क्लीं वज्रेशि सौः भगमालेश्वरि अतिरहस्ययोगेशि सर्वसिद्धिमयचक्रस्वामि-
नि कामराजविद्या महात्रिपुरसुंदरीमातः परापररहस्ययोगेशि सौभवदर्शनाग्नि सर्वानंदमयचक्रस्वामिनि पश्चिमाम्नायेशि
श्रं श्रां सौः त्रिपुरे ऐं क्लीं सौः त्रिपुरेश्वरि ह्रीं क्लीं सौः त्रिपुरसुंदरि हूं क्लीं सौः त्रिपुरवासिनि हसैं हक्लीं सौः त्रिपुराश्री ह्रां क्लीं ह्रीं त्रिपुर-
मालिनि ह्रीं श्रीं सौः त्रिपुरासिद्धे हसैं हसक्लीं हसौः त्रिपुरांब हसकलह्रीं हसकलह्रीं हसकलह्रीं महात्रिपुरभैरवि श्रं कामेश्वरि श्री

३६

वि॰ या॰

८५०

890

भगमालीश्च नित्यक्लिन्ने भेरुण्डे वह्निवासिनि महावज्रेश्वरि दूति त्वरिते कुलसुन्दरि नित्ये नीलपताके च
विजये सर्वमंगले ज्वालामालिनि चित्रे विचित्रेश्च कामेश्वरि विद्यामाले निश्च विचित्रेश्च कामेश्वरि विद्यामाले सुकुले कुलाकुल
महाकुले सर्वतत्त्वपंचार्थे ज्ञानमये शा सर्वदर्शनागमप्रिये सर्वदर्शनोत्तीर्णे सहजे पिंगीशस्वरे शोषणि कालकाले शर्वाणि नवा
त्मविवाले विद्याषोडशाधिकाचनवकूटहृदयसहस्रविज्ञप्रंयन्त्राने देवि विद्योरकालि निग्रं वाश्रीपाद्कांपूजयामि देवि नमः श्रीं ह्रीं पं
इत्याद्यसहस्रनाम विद्यासे लोकाद्वहि जिना श्रीकुलार्णवे अथाभिरासमेतेषामं यथायागविधिक्रमं साधकानां च सिद्धानां दीक्षि
तानां शिवागमे दीक्षितानां विद्यासेकाज्ञनमायमममपमः ततो मस्यनात्येषि सर्वा तीर्णात्क दर्शनात् अथमस्यापि तां तोक्षिमो
चिकामापपंजगत् पविशिष्याद्यांतेषिम यमस्येति नास्यति अथावासु दयाकुर्यात सर्वेषामनुमोग्रकः सान्मपुत्रं मेक
त्रुरुपवेवहिंसातानकरं पुम यत्रमर्त्यभावविनिर्गतः उत्तमोम यत्तोमस्तासप्रोत्रनासादिमार्गतः अथमः पादलिंगाद्यां केव
लं तारकेहिसः पैशाचलोकमाप्नोति मापुमार्गविनिर्गतः प्राप्नोति देहकोकस्थो नासयानरलोकभाक् श्रोत्रेणापि हलोकस्यादे
वलोकं तत्त्वतदा सर्वस्त्रोणाशिवस्थानमितिलोकमपनिर्णयः मन्त्रानां हृत्ययान्येषि कर्तव्या देशादेनत परीतिकालं विधिव
देशिकोत्तमहासुरः समाहेवाथपंचादेवदेहेवावाक्क्रशार्प्यणां विद्यायमात्रमानीयभेस्वान्योगिनीस्तथा समभ्यर्च्य गुरुं
प्राणदीप्याणं योगविष्टवे कृत्वावमणानं मण्डपुष्पांजलिपुरस्सरं यतिविज्ञापयेद्देनो ज्ञानभ्यामवनीगतः देवदेव महादेव क
रुणालयशंकर निष्पानंदनिराधारनिराकुलनिरंजन आज्ञयातव देवेश सिध्यपेसमभिरितं नयापि शिवसर्वज्ञ णानिरु
क्षिप्तानि मे समादाद्ययात्तानात्मानि सर्वाणिमर्वदा समसंपरिभाव दासोहं तव चाव्यय इति विज्ञाप्य गुरवे दिव्यागमपुरः
सरम् स्वानिनं द्रव्यजातं यत्सर्वं विनिवेदयेत् तदाज्ञयार्चितानाहेतेनदर्शनविनियोजिनः सुन्दरामागमेद्धयोषभक्तिमायतः गुरो व्याप्ते १

मतिष्ठाप्य पादुकां तस्य पीठे ततः समभ्यर्च्य यथान्यायं सर्वं तत्र समाचरेत् पुत्राभिषेकादिभिः कार्यं कारयित्वा विचक्षणः स्वयं कृतम
शाकं क्षेत्सर्वदा तद्दिनेषु नः ततः प्रसादं महापात्रात्स्तोकं तेभ्यो मनीषिभिः भुवाशिष्टं न यदत्त्वा वन्हौ च विभजयेत् श्रीसमापस्य पुत्राय
दद्याज्ज्ञानगृहं ततः गोत्रभिन्नकमेकं तु स्पस्यान्ते एवमादिशेत् श्रीचक्रं पूजयेन्नाव यावत्संवत्सरान्मृयात् उत्क्रान्तिकालेन तत्कर्णे
जपेत् तस्करयादुकां वराणां त्र्यमं त्रं च वदेहेवमथो गुरुः ततस्तमयानिष्ठान्तांतत्र मन्त्रं जपेद्गुरुः यस्मिन्निष्ठाप्य रात्तस्य तत्कर्णे सर्व
थाजपेत् अनुसंधानवाहुल्यात् तत्र चित्तलयो भवेत् श्रीभूतिराज्यलव्धानि श्रीशंभुवदनाम्बुजात् वाक्यानि ब्रह्मविद्यायाः प्रण
वेः पाठितानि च ग्रन्थोक्तब्रह्मविद्यायाः मत्प्रकाशिकाः सेव श्रीभूतिनाथ यथांविधं विनिवेदयेत् सर्वेषामेव भक्तानां मर
णे समुपस्थिते यथापटितयोक्तमप्यजीवो याति निरंतरं यज्ञानि नोपि संपूर्णाकृतिस्याप्यिनतासनी प्राणविच्छेदनात्सद्यस्तथा
सद्योव्ययोरिति यामाकार्यमरामोर्द्विविधोपिकमाभानः प्रबोधवत्तासांगूढरम्येति र भस्मास्वयं नारोमायावेदकलाम
न्त्रकायोनवात्मकं मीतिवाक्यं यदायंते योजितं परिपद्यते श्रीं क्लीं हसखफ्रें ग्रं हसक्षमलवरयूं इति निष्कलब्रह्मविद्या पञ्चान्त्व
सेमा गोषृजायन्ते विनियोजयेत् श्रीं क्लीं हसखफ्रें हसक्षमलवरयूं परमपदनामिह्रागतामनानिनः जठिदोनरपादांगुष्ठा
दिविभोनिवंधनं जठिमग्रंग्रं हसक्षमलवरयूं हसखफ्रें क्लीं श्रीं ५ गुल्फान्तेजानुगतं जंघसंबंधनं ततः मेढ्राद्दि हिमुनर
ग्निमध्यं निवंधनात्मक्मतिहृदं हृदयग्रं च विसर्गादिपर्यन्तं गुरीसिजीवास्याः रविसोमवह्निमध्यहहृदिस्थदेहो हहमेसमु
न्तायपाप हंसमहामन्त्रमयस्मनागतस्व पाभानुभायेतामंडलमध्यं निविष्टः शाक्तिमहासत्वकारणमृहार्थकमलोभनिविष्टः
प्रबोधमायादिदेवतादेहे पाप महान्तस्विमन्त्रः प्रबोधितो कुले देवदेवदेवीदेहजनानाम्साकयात्वंहूं जेववधूदितमहाहास्मा
थयाहिदेहदहोहं होचाम्मा दिवपदे पाप ग्रंथांश्च रपरमात्मातसांत महत्ताम्सर्वथ माभायउत्क्रमदेहमहंसश्रुनिरंजनां शिवपर

१६

वि॰ षा॰

८९१

891

स्वाप्त ॥ ५ ॥ आक्रम्य पर्मेसा गौम्या गाय्या गौम्य मोहस्य परमीयमौन्यक्ता नारायणाया दिशांतंतं ॥ ५ ॥ देवस्तन्देविमहे रुद्राशिवधि
वासुदेवस्तंत्र श्रीषोमसनातनन्त्राप्तिं जहिहि महाकाश ॥ ५ ॥ ॐ गुं मात्रमवलसाधारणां जहिहि महासत्त्व ॥ ५ ॥ पुरुषस्ते
मकृतिमयोवलो हंकारं तंततावद्दोतिस्पो दिनपरमात्मन्यज्ञसङ्गगमधानं ॥ ५ ॥ नदिदं गुणमयमन्यज्ञसघाक्षो शिकं देहे ॥ ५ ॥ १५
त्रटाहं मंत्रसनारकमिवमामामावेद्दहांतरं ॥ ५ ॥ त्यज देहं भूतमयं ध्रुवस्यागमामासतंमहादेहं ॥ ५ ॥ इतिश्रीव्रक्षस्तविधा॰
त्रातं वत्स्यमेवास्तियम्यप्रजपेत्तदा अमयाम्प्रणयाद्दापि न देकायमनाभवेत् निर्वाणविद्यानिरतो निर्वाणपदवान्भवेत्
प्यनेनतस्मिन्नुयायो षिकतीमस्थिवसंयुतः स्नानामप्यालंकृत्य नित्यकृत्यं यथाविधि विधायानेदमपूर्णः कृत्वान्यासादिकं ततो
अभिमंत्र्यजलंपश्चात् पंचमलो केगभूक्तितः पिंडसंशोधयेद्देह हानन्यथावासरपंचके अथवा शेषिनीमन्त्र ज्वालामालिन्यनंतरम् ।
वोमषहस्सरा हैं न हूं सफ रत को मनुः मायावीजांतिकः प्रोक्तः साधकः सर्वदेहिनां ॐ ज्रौं हंसरक्षफें ग्रें रू सहक्ष मलवर यूं पें दीपि
नीज्वालामालिनी आहूयस्थापयेत्तमेत पिंडेगरुड्वाक्यतः विषहृत् क्रिवयो हूं हंसः फट् ज्रौं हसक्षमलवरयूं हसक्षफें ज्रौं ग्रौं ॥
इतिदीपनादिविधिः एवं विशोधिते देहे शाक्तिवालनयोगतः नेत्ररंध्रादिमार्गेण लोकोत्तरविनिर्मित विषहृत्क्रिवगो हुंदं
विंड्मस्वार्पमोत्तदे वतारादि पदांतेन त्वमेतन्नामत्रयोद्धरेत् आवाहयामीत्यनेन मपंचवर्णावेनवै इवमोसदे चव्रजादिवय
वरं समावाहयामि ५ मंत्रेणावाहयेत्सेनं सर्वादिभ्यो नराकुलं श्रमघोत्पादिमं त्रेणप्रतिष्ठाप्य समीरणं ॐ क्रं संकलये
मध्वात्मा षाया षडदीर्घजातिभिः एकसद्गी भिसंविततं प्रतिष्ठाप्य वदेत् पुनः अभयवीजेन मार्गेण पिंडे संस्थापयेत्ततः शूद्राय
हजितांपसावदंतीमस्वरूपिणीं सर्वतीर्थमनस्सूत्यनतोयैरभिषेचयेत् भस्मस्नानं ततः कुर्यात्परमेष्ठिमनुस्मरेत् पिंडंद्रवि
णमर्दीनं सस्वदर्भींस्वेत्पुनः नववस्त्रसमालेपैरलंकृत्य भूषणैः तस्मिन्निरिम्प्यमेतस्पात्मांत्रराज्ञमशेषतः अभयं चक्रमसहा

स्वसमाप्तिं यरूपाङ्कां सम्यग्विमानं संकल्प्य संस्थापितं विचक्षणः ग्रामप्रदक्षिणीकृत्य प्रांशुभे पीतिः सवैः मेतत्स्नानं प्रविश्य याग्य
दक्षिणोत्तरमायितां उपलिप्य समां भूमिं ज्ञानोत्तमनिनापि विकीर्य शुभ्र धान्य प्रोक्ष विमानं तत्र विन्यसेत् संस्थाप्य तत्र चित्राग्निं प
त्यग्ने विलोमतः पात्राणि साधिविधिवद्दक्षिणो विस्पदैवतं श्रोणि त्र्यपात्र सामासाय संप्रज्य कुसुमादिभिः दर्भैराछादितं धीमान्
वह्निकोणे प्रविन्यसेत् दक्षभागे यजेद्देवं भैरवं मण्डलेक्रमात् पूर्वोक्तेन विधानेन हुत्वाज्याद्यादिकल्पकं तिलतण्डुलसंमिश्रं
संपाद्य चरुकं पुनः मन्त्रं जपेन संमन्त्र्य पञ्चश्लोकैर्विशेषतः [illegible]येन चरणां पश्चात्पञ्चदलैर्विशेषतः ब्रह्माणि पञ्चनाम्नि संयोजकेसा
हाभिः समाहितः मल विद्याद्वयं जप्त्वा प्रत्येकं समसमच [illegible]नैकमान्यावरणाविलोमेन विधानतः एवं विलोमतो मोहान्य त्व
मन्त्रान्तरे [illegible] क्रमेण विलयं कुर्यात् [illegible] हुत्वा [illegible] मन्त्रेण स्वाहान्तेन विचक्षणः पुनश्च विषयानेवा ततः
तत्त्वलयात्मिकां पूर्णाहुतिं [illegible] क्रमेणाभ्यासि भाजनं तत्त्वानि संस्थानि विलोमेन विधानतः तत्राहं देहेषु संयोज्य
सर्वमात्मनि योजयेत् [illegible] नाशयेत्कर्मणि [illegible] भयभवित्वि [illegible] होमतः ५ [illegible]
[illegible] शिखां [illegible] स्वाहा ५ एवं [illegible] विभावयेत् विलोमेन क्रमेणैव [illegible]
चापि वर्णं तथा एवं विधौ समायोज्य [illegible] मलत्रयं पूर्णाहुति प्रयोगेन पूजयेत्परमे पदे शिवशक्त्यात्मके [illegible] पुनराहुतिवर्जि
तं संविन्मये [illegible] निजे पदे इति संयोज्य [illegible] परमे पदे संत्यज्य मलकालादि [illegible] भवाचाचकलके
[illegible] पञ्चश्लोकैस्तथैव च ततः अनुलोमविधानेन [illegible] देहमानेन [illegible] परिकल्पयेत् वह्ने
दक्षिणादिभागे [illegible] शंकुभिर्दक्षिणायत [illegible] पिञ्जलैः दर्भैर्विशायतं कृत्वा त्रिगुणीकृततन्तुना [illegible]
वेष्टयित्वा चंदना [illegible] पूर्विकैः [illegible] पद्मत्रिकोणषट्कोणकर्णिकं साष्टपत्रकं [illegible]

३८
वि॰ या॰
८९२

892

पायात्रपुष्पाणि विविधानि च पंचदलिनामूर्द्धनि विन्यस्य जितेन्द्रियः स्वमंत्रेण संकल्प्य मालामालिनि विधयो प्रज्ञाल्याद्यो
स्वमंत्रेण तथा पाशुपतेन वा यावद्भस्मीभवत्येन योवहोमो विधीयते सामाये गोत्रिणा स्वत्र सर्वत्र च समाचरेत् स्तोत्रमंत्रजपं कुर्युः प्र
यताः प्रतकर्मणा विभाव्य क्रमनत्येनं भाति न योगिनां गतिः विशिष्टं जपं कुर्यात् निष्फलेनांतरात्मना स्नात्वा पश्चाद्यथाशास्त्रं
स्वकर्मं समाचरेत् स्नपेच्च वितावाक्ये यावदस्थिसंचयं दिवसे समवेवाहं स्नेनेन पयसाथवा निवापस्योपि तथा दद्यात्तेन वथा
मस्तकावधि क्रमात्तं ग्रहाणि लिप्य पात्रे संवेष्ट्य समा नवेन भस्म भातिपन यांतो यालमे पिवा देवतानां ग्रहेवाथ स्वगृहे वापि
भाजने स्थाप्यातिथायम् स्नो दैमै लेलानपसंपुतं पीठं संकल्प्य यो गोवाक निष्ठोणा विधामवित् त्रिसंध्यमर्चयेत् पीठे विधिव
द्धृतमंडले एकादशे दिने कृत्वा माय समावसालिक समपव्यात्रे प्रतिष्ठाप्य हेतनाष्ट्रपमादरं सर्वोरलादिकं नत्र विधिः तिथयः
श्राद्धे समयावारसंपन्नं निमंत्र्य पूजावरायणं योगं येतिकमानीय संपूज्याभिनिवेदयेत् सर्वपूजां सत्ता हेपिप्रतिपासं समाचरेत्
संस्थापि वत्सरे कुर्यात् महोत्सवमतंदितः प्रत्यभिज्ञान संहृत्य पश्चाद्दशाकपुंगवः नद्यां समुद्रगामिन्यां निःक्षिपेत् निखनेत्तु वा
नदीतीरे यथावान्यत्र गतं नत्वतानि रोपयेत् प्रथवा प्रति मुवापि हस्ताक्षरालिभिरन्वितं पाद्यकांचा सुभेदे यो मनलग्ने समुहूर्तके
पूर्वोक्तेन विधानेन संयोज्य पदमेयदे भावयेत्मनसा पश्चाच्छुभं नस्य वालिके एके वित यस्मुमार्गस्यात्समाचाराकुलागमे नेषा
मपि स्नेते कुर्यात् देहैः पंचाशत्तं गुरुः विधायतु वेमावाह्य तत्र पिंडं विधानमः पूर्वोक्तेन विधानेन तत्र सर्वं समाचरेत् ज्ञोषतामे
वाशिष्याणामथ याकृपयागुरुः कुर्यान्हानेन प्रतिमामस्मोपि कुलशासने सर्वलक्षणसंपन्नं शालिपिष्टमयं शुभं देहं कृत्वा म
मागत्याशिष्याणां तं विधानतः तस्मिन्पिंडे समाप्ते तु वै मंत्रे पूर्ववदर्चयेत् पश्चाद्विलोममार्गेणाद्भात्मपूलकमंत्रयुः यथाक्रमेण निवेशा
य पिंडापि हृदये ततः सावित्रितिष्यत रुयाम्नेणाभ्यायदीपिकः प्राणादितिमयो नेणाप्राणाय वेवपंचभिः सहसंदीपकत्वा

३८
वि॰ या
८९३
893

शिष्योद्धृतिभिरेवं वा अन्येऽपि सर्वदा कार्यास्तत्तन्नामस्मृतेनतत साक्षात्कं भवति ह्यानां अन्ययोगो विधीयते तथापि कुर्याद्धि॰
हार्थमात्मनः सर्वभास्तिकः अथवा मनसा कुर्यादेकांतस्वयमात्मिकः मानसं परमं त्वक्षं योगिनामपि नस्थितिः तस्मात्स
वेशपत्नेन मानसक्रममाचरेत् इत्यं मे षष्टि विधिः, श्रीनाथांघ्रिसरोजकल्मकमहाशास्त्रैकनानो विलश्रीमनत्रकदंबका
कल्पनतो विद्यार्णवाख्यं परं विद्यारण्ययतीश्वरः कारस्समहत्तं त्रैस मां श्रीनये श्रीविद्यानगरैवदेवन्नपसौसंसेवितितः श्वासति ।
इति श्रीमहामहोपाध्याय भगवत्पादपूज्य श्रीगोविंदाचार्यशिष्य श्रीभगवच्छंकराचार्यशिष्य श्रीविष्णुशर्माचार्यशिष्य
श्रीप्रगल्भाचार्यविरचिते विद्यार्णवे षट्त्रिंशत्तमाश्वासः ॥ः ॥ ::

तिया

